

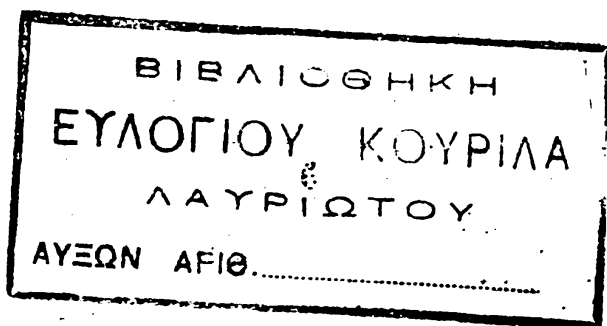
PLUTARCHI
VITAE
INTER SE COMPARATAE.

EDIDIT

IMMANUEL BEKKER.

VOL. III.

EDITIO STEREO TYPA.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ.

LIPSIAE MDCCCLVI.

ADNOTATIO CRITICA.

Vitae XXXVIII, 2, 3, 7. *δημαγωγῶν* St: *δημαγωγῶν*. || 4, 6. *παρέιχε* C: *παρέχειν*. || 6, 1, 4. *κολούοντα* Muretus: *κολύοντα*. || 8, 1, 4. *ἤγαγεν* Wyttenbachius: *ἤνεγκεν*. || 9, 6, 4. *συμβαίνοντες* C: *συμβάλλοντες*. || 10, 1, 3. *προτέρων* R: *πρότερον*. || 4, 4. *προεντυγχάνοντες* R: *προσεντυγχάνοντες*. || 12, 1, 1. *δ' οὖν**: *γοῦν*. || 3. *βουλῆς*] *βοῆς* R, *σπονδῆς* E. || 4, 4. *πραόττητα*] *φρασύτητα* So, *θερμότητα* S, *προπέτιαν* Dobræus. || 13, 6, 3. *κάκῃνον* C: *κάκῃνα*. || 7, 3. *ἤγον* Muretus: *εἶχον*. || 14, 3, 9. *ῥόμην* Sch. || *ὑπεξέλιπε* R: *ἐπεξέλιπε*. || 4, 4. *αὐτοῖς* R. || 15, 3, 2. *ἐαντῶ* R: *ἐαντοῦ*. || 16, 3, 5. *ἐλείπετο* S: *λείπεσθαι*. || 6. *ἤλιπεν* C: *ἤλιπεν*. || 7, 3. *αὐθις* E: *εὐθὺς*. || 18, 4, 3. *εἰς*] *ἤλθεν εἰς* S. || 6, 7. *καθαράν*] *καταφροντος* C. || 19, 4, 7. *εἰδὶν*] *φησὶν?** || 6, 4. *διαυτολᾶς*] *τὰς Ἐπιυτολᾶς* C. || 20, 5, 5. *ἄριστον* C: *ἀριστορόν*. || 21, 2, 9. *ἢ Pflugkius*: *καί*. || 6, 3. *ἐπιβαῖνον* R: *ἀποβαῖνον*. || 22, 4, 3. *παρέυχε*] *παρέστη* C. || 23, 2, 1. *συντυγχάνουσα* C: *συντυγχάνουσαν*. || 5. *τε* R: *γε*. || 24, 4, 8. *ἦδη* S: *ἦδη δέ*. || 25, 1, 1. *ἐπειδ' ὅ* S: *ἐπειδῆ*. || 26, 2, 6. *ὑπέμεινεν* R: *διέμεινεν*. || *ἀφουδῶς ἐδεισεν* ὑπὸ Muretus: *ἀφουδῶς καὶ ἐδεισε μὴ τὸ*. || 26, 6, 5. *λαμπρυνόμενος* R: *λαμπρυνόμενος*. || 27, 4, 1. *μόρος*] *φθόρος* S. || 6, 6. *ὦν* R: *ὄν*. || 29, 3, 6. *δῆ* R: *δέ*, quo servato scribendum fortasse ὅτε pro ὅτι. || *τοὺς Καντίους* R: *τοῦ Καντίου*. || 30, 1, 3. *κουρσίω* C, *κουρσίον* R.

XXXIX, 1, 2, 3. *Πλωτίου* Wyttenbachius: *Πλωτίου*. || 2, 2, 2. *ὑπατεῖαν* E: *πολιτείαν*. || 3, 7. *κρατίστοις* C: *ἀκρατίστοις*. || 8, 4. *ἀπρητημένως* C: *ἀπρητημένως*. || 3, 4, 5. *post ἀπρητίτο*

libri φεῦ τῆς ὑπομονῆς· οὐδὲ τὴν πενίαν ὁ τλήμων ἀδιάφορον ἠγοῦμενος. || 4, 1, 1. *Κίρνας καὶ Μάριος κρατήσαντες* R: *Κίρνα καὶ Μαρῖον κρατήσαντος*. || 2, 6. *ἐπιλιπόντων* R: *ἀπολιπόντων*. rectius fortasse *ἐπιλειπόντων*. || 4, 3. *λαύραν ἀγούσαν* C: *αὐραν ἀνάγουσαν*. || 5. *ἀλλήλων* B: *ἄλλων*. || 6, 6, 3. *δὲ* add. Muretus. || 7, 2, 5. *ἦ* R: *ἦν*. || 9, 5. *ἐφησεν* R: *φησὶν*. || 8, 1, 3. *Βαρβάτου* Muretus. || 9, 5, 9. *αὐτὰς* C: *αὐτοὺς*. || 10, 6, 3. *ἐπιλειπούσης* R: *ὑπολειπούσης*. || 11, 5, 7. *ἦσαν*] *ἐφησαν* R, *εἶπον* Muretus. || 9. *παρασιρατοπεδεύσας* B: *παρασιρατοπεδεύσασθαι*. || 7, 6. *διαφυγόντες ἐμπροσθέντες* C: *διαπεσοῦντες*. || 12, 3, 4. *Γάσις* Muretus: *Ὀνάτιος*. || 14, 3, 1. *ἀρθεῖς* E: *αἰρεθεῖς*. || 5, 2. *Λουκᾶν* Muretus: *Λουκίαν*. || 15, 2, 4. *συμφέρι μετιέναι* R: *μετιέναι συμφέρι*. || 5, 2. *βῆμα* E: *οἴκημα*. || 16, 3, 1. *τοῦτον* R: *τοῦτο*. || 17, 4, 3. *δεξόμενος* B: *δεξάμενος*. || 22, 4, 2. *αὐθις male habet*. || 6. *βύθιον* R: *βυθόν*. || 23, 2, 6. *αὐτοί?** || 25, 12, 4. *ὑπολειπόμενος* C: *ἀπολειπόμενος*. || 32, 4, 3. *πρόσθεν* C: *πρόσωθεν*.

XI, 1, 1, 5. *τόποις* Muretus: *τοῖς*. || 4, 5. *ἦν* Muretus: *ἦ*. || 8. *εἰτ' ἀχρηστως* E: *εἰτα χρηστῶς*. || 2, 4, 1. *ἀνεπίφθορον* C: *ἐπίφθορον*.

XLI, 1, 1, 6. *ἀριθμῶν* Muretus: *ἀριθμῶν*. || *συμπλέκεται* C: *εμπλέκεται*. || 2, 1, 2. *Νουροία* X. || 3, 1, 2. *Καιπίων* X: *Σκιπίων*. || 4, 4. *Ὠριτανῶν* So: *Γυρυσσινῶν*. || 5, 2, 2. *ὑπολειπόμενον* C: *ἀπολειπόμενον*. || 5, 3. *πλουσίους* Amiotus: *πολλούς*. || 9, 3, 4. *Τίγγιν* X: *Τίγγινιν*. || 4, 1. *Τιγγίται* X: *Τιγεννῖται*. || 10, 4, 8. *γινόμενων ποιηρῶν* C: *γινόμενον ποιηρῶν*. || 12,

4, 6. *Μάλλιον* So: *Λόλλιον*. || 17, 2, 7. *μή* C: *τὸ μή*. || 3, 2. *ἀλύων* R: *δ' ἀλύων*. || 22, 7, 1. *εὐ*] *οὐκ εὐ alij*. || 2. *ἡσύχιον ἔχων ἐπιεικῶς δλαιοτανῆ*. || 4. *ἄρσταῖς* R. || 26, 5, 2. *Φρασύτητι* E: *βραδντήτι*.

XLII, 1, 3, 10. *συνώκιος* C: *συνώκιζε*. || 6, 3, 3. *προῆγεν* R: *προσῆγεν*. || 4, 5. *τούτου* So: *τοῦτο*. || 6, 2. *γῆς* Muretus: *τῆς*. || 7, 7, 4. *παρέβανε* Amiotus: *παρέβανσε*. || 5. *ὑποβάς* C. || 9, 4, 6. *φρλάξασθαι* B: *φράξασθαι*. || 6, 7. *ὑμῶν* C: *ἡμῶν*. || 11, 1, 2. *ἐγκρατῶς* S: *ἐγκρατῆς*. || 2, 1. *φιλοφροσύνην* R: *φιλοφροσύνη*. || 3, 6. *μαραινόμενων* Muretus: *μαραινόμενον*. || 15, 3, 6. *βραχεῖαν* Dacerius: *ταχεῖαν* R: *τραχεῖαν*. || 5, 8. *περιβαλλόμενος* R: *περιβαλλόμενος*. || 6, 1. *γενομένου* R: *γινόμενου*. || 16, 6, 7. *ῥῆον?* || 18, 1, 1. *ἄχει* So. || 3, 6. *προσῆγετο* R: *προσῆγετο*.

XLIII, 1, 2, 7. *τοίνυν* R: *ταῖς νῦν*. || 2, 1, 1. *στρατηγίαν* R: *στρατείαν*. || 5. *γενομένῳ* Muretus: *γενόμενος*.

XLIV, 1, 1, 5. *βιοτεύειν* Sch: *βιοτεύειν*. || 2, 1, 1. *συντρεφομένων* Muretus: *συστρεφομένων*. || 4, 1, 7. *δ* So: *ὡς*. || 2, 1. *ἐστὶ* R: *τὸ ἐκ*. || 5, 3, 4. *πάντα* R: *ταῦτα*. || 6, 3, 6. *διαπεπρᾶχθαι* E: *ἅμα τεπρᾶχθαι*. || 7, 1, 5. *ὄντα*] *ἔχοντα* R. || 6. *κύριον*] *κύριον ὄντα* R. || 10, 1, 5. *ἄψασθαι* B: *ἄψασθαι*. || 11, 7, 3. *δεινὸν* R: *δεῖν*. || 13, 4, 1. *φέρεται* S: *ἀναφέρεται*. || 16, 4, 2. *post Κόρινθον libri καὶ ἄνδρας τῶν πάντ' ἐνδόξων ὡς ἐνι μάλοισι αἰφνίδιον ἀπολωλέναι. quae delevit* Sch. || 27, 3, 4. *ὅπου* add. C. || 36, 2, 1. *καὶ* E: *καὶ* vel *εἰ*.

XLV, 4, 4, 3. *πελάται* S: *αἰγελᾶται*. || 6, 1, 5. *ἀπολείποντας* C: *ἀπολιπόντας*. || 7, 3, 5. *ἐφέντος* R: *ἀφέντος*. || 11, 2, 3. *Μίμμιον* X: *Μόμμιον*. || 3, 5. *ἀποτρεφείνων* C: *ἀποτιθεμένων*. || 14, 2, 5. *κολούσων* So: *κολύσων*. || 17, 1, 5. *Πίω* X: *Ἀπίω*. || 21, 4, 5. *δημαρχίας* R: *βουλῆς*. || 22, 2, 4. *ἐλάττονα τοῦ* R: *ἐλαττον αὐτοῦ*.

|| 24, 3, 8. *ἐπαργύροις* Sch: *ὑπαργύροις*. || 5, 10. *πρῶτον* R: *πρότερον*. || 25, 4, 5. *μὲν* R: *τε*. || 6, 6. *τυφλωθῆναι* So post Amiotum: *τυφλωθῆναι*. || 27, 4, 8. *ἐκόλαζεν* R: *ἐκόμιζεν*. || 30, 1, 3. *Μανίλιος* X: *Μάλλιος*. || 31, 2, 4. *ὀμοῦ*] *ὀμοίως* Sch. || 32, 8, 7. *Σίνωρα* C: *Ἰνώρα*. || 33, 2, 5. *δὲ* ante *τοὺς* So: ante 3, 1. *ἐπορεύετο*. || 3, 6. *ἀπολωσάμενος* R: *ἀποδυσάμενος*. || 4, 3. *ἰδρυσάμενος* R: *ἰδρυσασθαι*. || 38, 1, 4. *ἄ* So: *ἄς*. || 2, 3. *δυνασιῶν* So: *τῶν*. || 41, 2, 8. *περὶ* Wyttenbachius: *ἐπι*. || 44, 2, 4. *ἀμῶς* R: *ἄλλως*. || 45, 5, 3. *τρῖς* R: *τρῆς*. || 7. *ὑπῆχθαι* R: *ἐπῆχθαι*. || 46, 1, 4. *πεντήκοντα* X. || 47, 6, 1 et 4. *Καιπίωνι* X: *Σκηπίωνι*. || 48, 2, 4. *καταντῆς* *πρᾶξιν* Wyttenbachius: *κατ' ἀντείοπραξιν*. || 4, 3. *ἐξέπεμψε* C: *ἐξέπεμψε*. || 7, 8. *ἀπεκρίναντο* C: *ἀπεκρίνοντο*. || 51, 5, 5. *μὲν ἂν* Sch: *μὲν δῆ*. || 52, 2, 8. *ἀντὶ δὲ Κάτωνος* S: *Ἀντίαν δὲ καὶ*. || 53, 7, 4. *ἐπέσχευ*] *ἐπήρκεσεν* vel *ἀπέχρησεν* C. || 54, 1, 1. *ποτε* So: *τότε*. || 6, 4. *φράσειν* St: *φράζειν*. || 58, 1, 7. *ἀμηγάνων* Sch: *ἀμηγάνω*. || 2, 1. *ὠφελῆτο* E: *ὠφείλετο*. || 58, 5, 6. *δεξιόμενον* R: *δεξάμενον*. || 62, 2, 1. *τοῦτο* Haitinger: *τὸ*. || 64, 3, 3. *Λαβηγῶς* X: *Λαβῶν*. || 65, 4, 6. *δυσχερείαις* C: *δυσχωρείαις*. || 66, 5, 6. *τὸν* — *πολεμοῦντα* Muretus: *τῶν* — *πολεμούντων*. || 67, 5, 3. *στρατιᾶς* B: *στρατηγίας*. || 68, 3, 3. *ἀρθεῖσα* Helldius: *ἀρθεῖσα*. || 6. *πρὸς Σκοτοῦσαν* X cum Amiotto: *πρὸ σκότους*. || 70, 1, 3. *ἕκαστος ἐσκοπεῖ τὸ* S: *ἐσκοπεῖτο ἕκαστος*. || 4, 1. *μαχόμενοι* *συνῆσαν* C: *μαχόμενοι συνῆσαν*. || 71, 3, 5. *ἀνασχεῖν* C: *ἐνοσχεῖν*. || 4, 3. *ἐμβалоῦντες* B: *ἐμβαλόντες*. || 72, 2, 5. *συνεισέπιπτον* Sch: *συνέπιπτον*. || 73, 4, 3. *ἐωράκει* Sch: *ἐώρακε*. || 5, 4. *ἐπιστήσας* E: *ἐπιστάς*. || 74, 1, 2. *ἐπεραιοῦτο* C: *ἐπέρα οὕτω*. || 3, 5. *περιπλεύσαντα**: *παραπλεύσαντα*. || 76, 5, 4. *ἀπολιπόντα* Sch: *ἀπολιπόντας*. || 79, 3, 3. *ἤρχετο* X: *ἤρετο*. || 80,

4, 4. καθορώμενος R: καθορώμε-
ρον. || 5, 2. ἄγους τοσούτου καταπε-
πληγμένην E: αὔγουστος οὕτω κατα-
πεπληγμένην. || 6, 7. τὸ St: τὸν.

XLVI, 1, 3, 4. τῶν C: καὶ τῶν. ||
2, 1, 6. Εὐρυπρωτίδαι Valckena-
rius: Εὐρυπρωτίων δέ. || 2, 1. μέντοι R:
μὲν. || 2. ἴαμα X vel Amiotus: ἄμα.
|| 3, 2, 4. ὁμόκληρον So: ὁλόκληρον. ||
4, 1, 2. ὄντα R: τὸ. || 8. ὑφ' C: ἀφ'.
|| ἂν add. R. || 3, 2. ἂν add. C. || 5,
2. Θηβαίοις So: Θηβαίων. || 6, 4.
προαπολέσθαι So: προαπολέσθαι.

XLVII, 1, 2, 5. πολιορκία B: πο-
λιορκία vel πολιορκίας. || 2, 1, 6. πα-
τράδελφον X. || 3, 3, 4. ᾧ γ' S: ὡς. ||
4, 1, 3. ἂ add. Sch. || 5, 1, 6. πολέμοις
R: πολεμίους. || 4, 4. οὐ B: οὐν. || 6,
3, 5. εὐθύς] αὐτὸς C. || 4, 4. παραλα-
βῶν G. Hermannus. || 7, 3, 5. βαθυ-
τέρων C: βαρυτέρων. || 8, 2, 5. Ὀνη-
σίκριτος So: Ὀνησικράτης. || 10, 2, 6.
ἰόντα St: ὄντα. || 3, 7. δ' Ἐρίγγιον
Schmiederus: δὲ Φρύγγιον. || 11, 3, 5.
αὐτοῖς Ἀθηναίους So: αὐτοὺς Ἀθη-
ναίοις ἐθέλων ἀνὴρ φανῆραι. || 13, 1,
3. χερσὶν Sch: χερσίν. || 3, 2. Ἰνδοὺς
S: Ἰνδοῖς. || 15, 1, 2. τετρακισχιλίους
R: πεντακισχιλίους. || 16, 1, 7. τὸ —
νερομισμένον Sch: τῶν — νερομι-
σμένων. || 5, 8. μέλας Blancardus:
μέγας. || 17, 3, 7. λεπρούς Τουπίου. ||
19, 5, 3. ἐπιλιπεῖν C: ἐπιλείπειν. ||
6. ῥαῖσας Sch: ῥύσας. || 20, 3, 7. Πι-
νάρω B: Πινδάρω. || 8, 7. ἀξίαν R:
ἄξια. || 21, 2, 4. μᾶλλον: plerique
μᾶλλον γενομένης αἰχμαλώτοις. || 4,
9. γενναίας Schmiederus: γενναίας
καὶ τὸ κάλλος. || 22, 1, 1. Θαλάτ-
τη*: Θαλάττης. || 2, 1. Ἄγνωι B:
Ἄγνωι νεανίσκω. || 3, 3. βεβουλη-
μένος*: βεβουλευμένος. || 5, 5. ἔλυσεν
C: ἔλυσε. || 6. ἐντέθεικεν E: συντέ-
θεικεν. || 23, 2, 5. ἡ δικάζων ἢ συν-
τάττων S: ἡ συντάττων ἢ δικάζων. ||
6, 1. ἐαυτῶ*: πολλάκις ἐαυτῶ. || 24,
5, 3. ὑπεξέφευγες C: ὑπεξέφυγες. || 25,
3, 3. ἐφ' C: ὑφ'. || 26, 2, 3. οὐκουν C:
οὐκουν οὐκ. || 5, 8. μέγεθος E: μεγά-

λοι. || 9. ὑπέλιπον B: ὑπελίποντο. ||
28, 3, 6. δ' οὐν*: γοῦν. || 29, 1, 2.
κυκλίων C: ἐγκυκλίων. || 30, 2, 3.
γενέσθαι] γενέσθαι ἔδει R, γενέσθαι
ἐποίησε C. || 5, 4. καταισχύρειν C:
καταισχύραι. || 7, 1. εἴμαρτο ἤκειν? *
|| 31, 1, 5. διηρηκέναι R: διηρημένα.
|| 5, 1. Φόβω Amiotus: Φοίβω. || 32,
5, 3. ὑπένδυμα C: ἐπένδυμα. || 35,
2, 3. ἐλαφρῶς. || 5, 7. ἐγγύθεν B:
ἐκείθεν. || 6, 4. τοῖς R: τοῖς ἄλλοις.
|| 36, 1, 4. φασὶ C: φησὶ. || 37, 1, 6.
λύκος C: Λύκιος. || 39, 4, 1. ἔδωκε
Sch: δέδωκε. || 6, 6. οἶκον τὸν περὶ
Σοῦσα, ἐν ᾧ λέγεται χιλίων Schmie-
derus: οἶκον ἐν ᾧ λέγεται τῶν περὶ
Σούσων χιλίων. G. Hermannus lu-
debat τῶν περιουσιῶν ex oribus quas
ea domus habebat. || 41, 4, 1. κακείνον
Sch: κακέινω. || 5, 9. ἐλευθέρας li-
bri. || 42, 2, 5. πάροδον R: παρόδων
πίστιν. || 43, 1, 2. συνεισπεσεῖν Sch:
συνεκπεσεῖν. || 44, 3, 4. ἄγοντες S:
αὐτῶ ἄγοντες. || 46, 1, 5. Θεαγγελεύς
Reinesius: εἰσαγγελεύς. || 47, 2, 1.
ἀφιέναι*: ἀπιέναι. || 3, 1. ὁμοίου
τε R: ὁμοιοῦτο. || 4, 2. χορῶ Wyt-
tenbachius: χρόνω. || 48, 1, 4. γοῦν
C: δ' οὐν. || 2, 3. τότε δὴ] τοῦτο δὴ
C, τοῦ βασιλέως? * || 49, 1, 1. τούτου
S: τοῦτο. || 3, 2. Κεβαλίνω Diodorus
et Curtius: Βαλίνω. || 4, 1. ὑποψίαν
B: ὑπεροψίαν. || 2. ἔτερον] Μέτρωνα
Curtius. || 6, 2. ἀναπετάσαντες alii.
|| 50, 3, 2. Κλεομένει Wyttenbachius.
|| 5. ἰδεῖν*: εἶδεν. || 4, 4. Παννίχου
alii. an Παρίχου? * || 51, 4, 1. Ἀρι-
στότου Arrianus et Curtius. || 52, 4,
5. πολλὰ] τᾶλλα E. || 54, 4, 1. Ἀλέ-
ξανδρον: Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμπο-
σίω. || 55, 1, 1. ὑπογενομένης C:
ὑπογενομένης. || 2, 4. προβαλόντι R:
προβάλλοντι. || 5. εἶπεν R: εἶπεῖν. ||
5, 6. ἐτρώθη: ἐν Μαλλοῖς Ὀξυδρά-
καις ἐτρώθη. || Ἰνδικὴν? * || 58, 2, 2.
ἀπρόσμαχον Sch: ἀπρόσβατον. || 60,
3, 4. αὐτοὺς Sch: αὐτὸς. || 5, 8. Κοῦ-
νον Blancardus: κοινῆ. || 7, 4. προσ-
μαχομένους B: προμαχομένους. || 8,

Θουκυδίδης ἐξήνεγκε πράξεις καὶ Φίλιστος, ἔπει παρελθεῖν οὐκ ἔστι, μάλιστα γὰρ δὴ τὸν τρόπον καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ ἀνδρὸς ὑπὸ πολλῶν καὶ μεγάλων παθῶν καλυπτομένην περιεχούσας, ἐπιδραμιὼν βραχέως καὶ διὰ τῶν ἀναγκαίων, ἵνα μὴ παντάπασιν ἀμελῆς δοκῶ καὶ ἀργὸς εἶναι, τὰ διαφεύγοντα τοὺς πολλοὺς ὑφ' ἑτέρων δ' εἰρημένα σποράδην ἢ πρὸς ἀναθήμασιν ἢ ψηφίσμασιν εὐρημένα παλαιοῖς πεπείραμαι συναγαγεῖν, οὐ τὴν ἄχρηστον ἀθροίζων ἱστορίαν, ἀλλὰ τὴν πρὸς κατανόησιν ἡθῶν καὶ τρόπου παραδιδούς.

- 2 Ἐνεστὶν οὖν περὶ Νικίου πρῶτον εἰπεῖν ὃ γέγραπεν Ἀριστοτέλης, ὅτι τρεῖς ἐγένοντο βέλτιστοι τῶν πολιτῶν καὶ πατρικὴν ἔχοντες εὐνοίαν καὶ φιλίαν πρὸς τὸν δῆμον, Νικίας ὁ Νικηράτου καὶ Θουκυδίδης ὁ Μελησίου καὶ Θηραμένης ὁ Ἄγωνος, ἦττον δὲ οὗτος ἢ ἐκεῖνοι· καὶ γὰρ εἰς δυσγένειαν ὡς ξένος ἐκ Κέω λελοιδορήται, καὶ διὰ τὸ μὴ μόνιμον ἀλλ' ἐπαμφοτερίζον αἰεὶ τῇ προαιρέσει τῆς πολιτείας ἐπεκλήθη Κόθορνος. ἐκείνων δὲ πρεσβύτερος μὲν ὁ Θουκυδίδης ἦν, καὶ πολλὰ καὶ Περικλεῖ δημαγωγοῦντι τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν προϊστάμενος ἀντεπολιτεύσατο, νεώτερος δὲ Νικίας γενόμενος ἦν μὲν ἐν τινὶ λόγῳ καὶ Περικλέους ζῶντος, ὥστε κάκεινον συστρατηγῆσαι καὶ καθ' αὐτὸν ἄρξαι πολλάκις, Περικλέους δ' ἀποθανόντος εὐθὺς εἰς τὸ πρωτεύειν προήχθη, μάλιστα μὲν ὑπὸ τῶν πλουσίων καὶ γνωρίμων, ἀντίταγμα ποιουμένων αὐτὸν πρὸς τὴν Κλέωνος βδελυρίαν καὶ τόλμαν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν
- 3 δῆμον εἶχεν εὐνοὴν καὶ συμφιλοτιμούμενον. ἴσχυε μὲν γὰρ ὁ Κλέων μέγα γερονταγωγῶν κἀναμισθαρεῖν διδούς, ὅμως δὲ καὶ τὴν πλεονεξίαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἰταμότητα καὶ τὸ θράσος ὁρῶντες αὐτοὶ οἷς πρὸς χάριν ἔπραττεν, οἱ πολλοὶ τὸν Νικίαν ἐπήγοντο. καὶ γὰρ οὐκ ἦν αὐστηρὸν οὐδ' ἐπαχθὲς ἄγαν αὐτοῦ τὸ σεμνόν, ἀλλ' εὐλαβεῖα τινὶ μειγμένον αὐτῷ τῷ δεδιέναι δοκοῦντι τοὺς πολλοὺς δημαγωγοῦν. τῇ φύσει γὰρ ὦν ἀθαρσῆς καὶ δύσελπις ἐν μὲν
- 4 τοῖς πολεμικοῖς ἀπέκρουπτεν εὐτυχίᾳ τὴν δειλίαν· κατώρθου γὰρ ὁμαλῶς στρατηγῶν· τὸ δ' ἐν τῇ πολιτείᾳ ψοφοδεὲς καὶ πρὸς τοὺς συκοφάντας εὐθορύβητον αὐτοῦ καὶ

δημοτικὸν ἐδόκει, καὶ δύνανται οὐ μικρὰν ἀπ' εὐνοίας τοῦ δήμου παρεῖχε τῇ δεδιέναι τοὺς ὑπέρορῶντας, αὐξῆσαι δὲ τοὺς δεδιότας. τοῖς γὰρ πολλοῖς τιμὴ μεγίστη παρὰ τῶν μειζόνων τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι.

Περιζελῆς μὲν οὖν ἀπὸ τ' ἀρετῆς ἀληθινῆς καὶ λόγου 3
δυνάμειος τὴν πόλιν ἄγων οὐδενὸς ἐδεῖτο σχηματισμοῦ
πρὸς τὸν ὄχλον οὐδὲ πιθανότητος, Νικίας δὲ τούτοις μὲν
λειπόμενος οὐσίᾳ δὲ προέχων ἀπ' αὐτῆς ἐδημαγωγῆται. καὶ 2
τῇ Κλέωνος εὐχερεία καὶ βωμολοχίᾳ πρὸς ἡδονὴν μετα-
χειριζομένη τοὺς Ἀθηναίους διὰ τῶν ὁμοίων ἀντιπαρεξ-
άγειν ἀπίθανος ὢν, χορηγίαις ἀνελάμβανε καὶ γυμνα-
σιαρχίαις ἑτέραις τε τοιαύταις φιλοτιμίαις τὸν δῆμον,
ὑπερβαλλόμενος πολυτελείᾳ καὶ χάριτι τοὺς πρὸ ἑαυτοῦ
καὶ κατ' ἑαυτὸν ἅπαντας. εἰστήκει δὲ καὶ τῶν ἀναθημά- 3
των αὐτοῦ κατ' ἡμᾶς τὸ τε Παλλάδιον ἐν ἀκροπόλει, τὴν
χρῦσωσιν ἀποβεβληκός, καὶ ὁ τοῖς χορηγικοῖς τρίποσιν
ὑποκειμένος ἐν Διονύσου νεώς· ἐνίκησε γὰρ πολλάκις
χορηγῆσας, ἐλείφθη δ' οὐδέποτε. λέγεται δ' ἐν τινι χορη-
γίᾳ παρελθεῖν οἰκίτης αὐτοῦ κεκοσμημένος εἰς σχῆμα Διο-
νύσου, κάλλιστος ὄφθη καὶ μέγιστος, οὐπω γενειῶν·
ἤσθοντων δὲ τῶν Ἀθηναίων τῇ ὄψει καὶ κροτούντων ἐπὶ
πολὺν χρόνον ἀναστάς ὁ Νικίας εἶπεν ὡς οὐχ ὅσιον ἡγοῖτο
δουλεύειν καταπερημισμένον θεῶ σῶμα, καὶ τὸν νεανί-
σκον ἀπηλευθέρωσεν. μνημονεύεται δ' αὐτοῦ καὶ τὰ περὶ 4
Δῆλον ὡς λαμπρὰ καὶ θεοπρεπῆ φιλοτιμήματα. τῶν γὰρ
χορῶν, οὓς αἱ πόλεις ἐπεμπον ἄσομένους τῷ θεῷ, προσ-
πλεόντων μὲν ὡς ἔτυχεν, εὐθύς δ' ὄχλου πρὸς τὴν ναῦν
ἀπαντῶντος ἄδειν κελευομένων κατ' οὐδένα κόσμον, ἀλλ'
ὑπὸ σπουδῆς ἀσυντάκτως ἀποβαινόντων ἅμα καὶ στεφρα-
νουμένων καὶ μεταμφιεσμένων, ἐκεῖνος ὅτε τὴν θεωρίαν
ἤγεν, αὐτὸς μὲν εἰς Ῥήνειαν ἀπέβη τὸν χορὸν ἔχων καὶ τὰ 5
ἱερεῖα καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν, ζευγμια δὲ πεποιημένον
Ἀθήνησι πρὸς τὰ μέτρα καὶ κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς χρυ-
σώσεσι καὶ βαφαῖς καὶ στεφάνοις καὶ αὐλαίαις κομίζων,
διὰ νυκτὸς ἐγεγύρωσε τὸν μεταξὺ Ῥηνείας καὶ Δήλου πό-
ρον οὐκ ὄντα μέγαν, εἶθ' ἅμ' ἡμέρᾳ τὴν τε πομπὴν τῷ
θεῷ καὶ τὸν χορὸν ἄγων κεκοσμημένον πολυτελεῶς καὶ

- 6 ἄδοντα διὰ τῆς γεφύρας ἀπεβίβαζεν. μετὰ δὲ τὴν θυσίαν καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὰς ἐστιάσεις τὸν τε φοῖνικα τὸν χαλκοῦν ἔστησεν ἀνάθημα τῷ Θεῷ, καὶ χωρίον μυρίων δραχμῶν πριάμενος καθιέρωσεν, οὗ τὰς προσόδους ἔδει Δηλίου καταθύοντας ἐστιᾶσθαι, πολλὰ καὶ ἀγαθὰ Νικία παρὰ τῶν Θεῶν αἰτουμένους· καὶ γὰρ τοῦτο τῇ στήλῃ ἐνέγραψεν, ἣν ὡσπερ φύλακα τῆς δωρεᾶς ἐν Δήλῳ κατέλιπεν. ὁ δὲ φοῖνιξ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν πνευμάτων ἀποκλασθεὶς ἐνέπεσε τῷ Ναξίῳ ἀνδριάντι τῷ μεγάλῳ καὶ ἀνέτρεψεν.
- 4 Τούτοις δ' ὅτι μὲν πολὺ τὸ πρὸς δόξαν καὶ φιλοτιμίαν πανηγυρικὴν καὶ ἀγοραῖον ἔνεστιν, οὐκ ἄδηλον, ἀλλὰ τῷ λοιπῷ τρόπῳ τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἦθει πιστεύσειεν ἂν τις εὐσεβείας ἐπακολούθημα τὴν τοιαύτην χάριν καὶ δημιουργίαν γενέσθαι· σφόδρα γὰρ ἦν τῶν ἐκπεπληγμένων τὰ δαιμόνια καὶ θειασμῶν προσκείμενος, ὡς φησὶ Θουκυδίδης. ἐν δὲ τινι τῶν Πασιφῶντος διαλόγων γέγραπται ὅτι κατ' ἡμέραν ἔθνε τοῖς Θεοῖς, καὶ μάντιν ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας προσεποιεῖτο μὲν αἰεὶ σκέπτεσθαι περὶ τῶν δημοσίων, τὰ δὲ πλεῖστα περὶ τῶν ἰδίων καὶ μάλιστα περὶ τῶν ἀργυρείων μετᾶλλων· ἐκέκτητο γὰρ ἐν τῇ Λαυρεωτικῇ πολλὰ, μεγάλα μὲν εἰς πρόσοδον, οὐκ ἀκινδύνους δὲ τὰς ἐργασίας ἔχοντα· καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων ἔτρεφεν αὐτόθι, καὶ τῆς οὐσίας ἐν ἀργυρίῳ τὸ πλεῖστον εἶχεν. ὅθεν οὐκ ὀλίγοι περὶ αὐτὸν ἦσαν αἰτουῦντες καὶ λαμβάνοντες· ἐδίδου γὰρ οὐχ ἥτιον τοῖς κακῶς ποιεῖν δυναμένοις ἢ τοῖς εὖ πάσχειν ἀξίοις, καὶ ὅλως πρόσοδος ἦν αὐτοῦ τοῖς τε πονηροῖς ἢ δειλία καὶ τοῖς χρηστοῖς ἢ φιλανθρωπία. λαβεῖν δὲ περὶ τούτων μαρτυρίαν καὶ παρὰ τῶν κωμικῶν ἔστι. Τηλεκλείδης μὲν γὰρ εἰς τινὰ τῶν συκοφαντῶν ταυτὶ πεποίηκεν

Χαρικλῆς μὲν οὖν ἔδωκε μνᾶν, ἵν' αὐτὸν μὴ λέγῃ·
ὡς ἔφην τῇ μητρὶ παίδων πρῶτος ἐκ βαλλαντίου·
τέσσαρας δὲ μνᾶς ἔδωκε Νικίας Νικηράτου.

ἦν δ' ἕκατι τοῦτ' ἔδωκε, καίπερ εὖ εἰδὼς ἐγὼ
οὐκ ἐρῶ· φίλος γὰρ ἀνὴρ, σωφρονεῖν δέ μοι δοκεῖ.

- 5 ὁ δ' ὑπ' Εὐπόλιδος κωμωδούμενος ἐν τῷ Μαρικᾷ παράγων τινὰ τῶν ἀπραγμόνων καὶ πενήτων λέγει

α. πόσου χρόνου γὰρ συγγεγένησαι Νικίᾳ;

β. οὐδ' εἶδον, εἰ μὴ ἄναγχος ἔστιν ἐν ἀγορᾷ.

α. ἀνὴρ ὁμολογεῖ Νικίαν ἑορακέναι.

καίτοι τί μαθὼν ἂν εἶδεν, εἰ μὴ προεδίδου;

γ. ἤκούσατ' ὧ ξυνήλικες

ἐπ' αὐτοφώρῳ Νικίαν εἰλημμένον.

β. ὑμεῖς γάρ, ὧ φρενοβλαβεῖς,

λάβοιτ' ἂν ἄνδρ' ἄριστον ἐν κακῷ τινί;

ὁ δ' Ἀριστοφάνους Κλέων ἀπειλῶν λέγει

λαρυγγιῷ τοὺς ῥήτορας καὶ Νικίαν ταραξῶ.

ὑποδηλοῖ δὲ καὶ Φρόνιχος τὸ ἀθαρσὲς αὐτοῦ καὶ καταπε-
πληγμένον ἐν τούτοις

ἦν γὰρ πολίτης ἀγαθός, ὡς εὖ οἶδ' ἐγώ,

κούχ' ὑποταγεὶς ἐβάδιζεν ὡσπερ Νικίας.

Οὕτω δὲ διακείμενος εὐλαβῶς πρὸς τοὺς συκοφάντας ὅ-
ντε συνεδέλπει τινὲ τῶν πολιτῶν οὔτε κοινολογίαις οὔτε
συνδημερεύσεσιν ἐνέβαλλεν ἑαυτόν, οὐδ' ὅλως ἐσχόλαζε
ταῖς τοιαύταις διατριβαῖς, ἀλλ' ἄρχων μὲν ἐν τῷ στρα-
τηγίῳ διετέλει μέχρι νυκτός, ἐκ δὲ βουλῆς ὑστάτος ἀπήει
πρῶτος ἀφικνούμενος. εἰ δὲ μηδὲν ἐν κοινῷ πράττειν
ἔχοι, δυσπρόσοδος ἦν καὶ δυσέντευκτος οἰκουρῶν καὶ κα-
τακεκλεισμένος. οἱ δὲ φίλοι τοῖς ἐπὶ ταῖς θύραις φοιτῶ-
σιν ἐνετύγγανον, καὶ παρητοῦντο συγγνώμην ἔχειν ὡς καὶ
τότε Νικίου πρὸς δημοσίας χρείας τινὰς καὶ ἀσχολίας
ὄντος. καὶ ὁ μάλιστα ταῦτα συντραγωδῶν καὶ συμπερι-
τιθεὶς ὄγκον αὐτῷ καὶ δόξαν Ἰέρων ἦν, ἀνὴρ τεθραμμένος
ἐπὶ τῆς οἰκίας τοῦ Νικίου περὶ τε γράμματα καὶ μουσι-
κὴν ἐξησχημένος ὑπ' αὐτοῦ, προσποιούμενος δ' υἱὸς εἶναι
Διονυσίου τοῦ Χαλκοῦ προσαγορευθέντος, οὗ καὶ ποιή-
ματα σώζεται, καὶ τῆς εἰς Ἰταλίαν ἀποικίας ἡγεμῶν γε-
νόμενος ἔκτισε Θουρίους. οὗτος οὖν ὁ Ἰέρων τὰ τε πρὸς
τοὺς μάντις ἀπόρητα διεπράττετο τῷ Νικίᾳ, καὶ λόγους
ἐξέφερεν εἰς τὸν δῆμον ὡς ἐκλιπονόν τινα καὶ ταλαίπωρον
διὰ τὴν πόλιν ζῶντος αὐτοῦ βίον· ἧ γ' ἔφη καὶ περὶ λου-
τρῶν ἦντι καὶ περὶ δεῖπνον ἀεὶ τι προσπίπτειν δημόσιον·
“ἀμελῶν δὲ τῶν ἰδίων ὑπὸ τοῦ τὰ κοινὰ φροντίζειν μόλις
ἄρχεται καθεύδειν περὶ πρῶτον ὕπνον. ὅθεν αὐτῷ καὶ

τὸ σῶμα διάκειται κακῶς, καὶ τοῖς φίλοις οὐ προσηνῆς οὐδ' ἡδύς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τούτους προσαποβέβληκε τοῖς χρήμασι πολιτευόμενος. οἱ δ' ἄλλοι καὶ φίλους κτώμενοι καὶ πλουτίζοντες αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος εὐπαθοῦσι καὶ προσπαίζουσι τῇ πολιτείᾳ." τῷ δ' ὄντι τοιοῦτος ἦν ὁ Νικίου βίος ὥστ' αὐτὸν εἰπεῖν τὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος εἰς αὐτόν "προστάτην δὲ τοῦ βίου τὸν ὄγκον ἔχομεν, τῷ δ' ὄγκῳ δουλεύομεν."

- 6 Ὅρων δὲ τῶν ἐν λόγῳ δυνατῶν ἢ τῷ φρονεῖν διαφερόντων ἀποχρώμενον εἰς ἕνα ταῖς ἐμπειρίαις τὸν δῆμον, ὑφορώμενον δ' ἀεὶ καὶ φυλαττόμενον τὴν δεινότητα καὶ κολούοντα τὸ φρόνημα καὶ τὴν δόξαν, ὡς δῆλον ἦν τῇ Περικλέους καταδίξῃ καὶ τῷ Δάμιωνος ἐξοστρακισμῷ καὶ τῇ πρὸς Ἀντιφῶντα τὸν Ῥαμνούσιον ἀπιστίᾳ τῶν πολλῶν,
 2 καὶ μάλιστα δὴ τοῖς περὶ Πάχητα τὸν ἐλόντα Λέσβον, ὃς εὐθύνας διδοὺς τῆς στρατηγίας ἐν αὐτῷ τῷ δικαστηρίῳ σπασάμενος ξίφος ἀνεῖλεν ἑαυτόν, τὰς μὲν ἐργώδεις πάνυ καὶ μακρὰς ἐπειρᾶτο διακρούεσθαι στρατηγίας, ὅπου δ' αὐτὸς στρατεύοιτο τῆς ἀσφαλείας ἐχόμενος καὶ τὰ πλεῖστα κατορθῶν, ὡς εἰκόσ, εἰς οὐδεμίαν αὐτοῦ σοφίαν ἢ δύναμιν ἢ ἀρετὴν ἀνέφερε τὰς πράξεις, ἀλλὰ παρεχώρει τῇ τύχῃ καὶ κατέφευγεν εἰς τὸ θεῖον, τῷ φθόνῳ τῆς δόξης
 3 ὑφιέμενος. ἐπεμαρτύρει δὲ καὶ τὰ πράγματα· πολλῶν γὰρ τότε προσκρουσμάτων τῇ πόλει καὶ μεγάλων γενομένων οὐδενὸς ἀπλῶς ἐκείνος μετέσχεν, ἀλλὰ περὶ Θράκην μὲν ἠττήθησαν ὑπὸ Χαλκιδέων Καλλιάρχου τε καὶ Ξενοφῶντος στρατηγούντων, τὸ δ' Αἰτωλικὸν πταῖσμα συνέβη Δημοσθένους ἄρχοντος, ἐν δὲ Δηλίῳ χιλίους αὐτῶν ἀπέβαλον Ἴπποκράτους ἡγουμένου, τοῦ δὲ λοιμοῦ τὴν πλείστην αἰτίαν ἔλαβε Περικλῆς διὰ τὸν πόλεμον εἰς τὸ ἄστὺ καταλείσας τὸν ἀπὸ τῆς χώρας ὄγκον, ἐκ τῆς μεταβολῆς
 4 τῶν τόπων καὶ διαίτης ἀήθους γενομένου. Νικίας δὲ τούτων ἀπάντων ἀναίτιος ἔμεινε, καὶ στρατηγῶν εἶλε μὲν Κύθηρα, νῆσον εὖ κατὰ τῆς Λακωνικῆς περνεκυσίαν καὶ Λακεδαιμονίους ἔχουσαν οἰκίτορας, ἔλαβε δὲ καὶ πολλὰ τῶν ἐπὶ Θράκης ἀφροστώτων καὶ προσηγάγετο, καταλείσας δὲ Μεγαρεῖς εἰς τὴν πόλιν εὐθύς μὲν ἔσχε Μίνωαν

τὴν νῆσον, ὀλίγω δ' ὕστερον ἐκ ταύτης ὀρμώμενος Νισαίας ἐκράτησεν, εἰς δὲ τὴν Κορινθίαν ἀποβάς ἐνίκησε μάχη καὶ διέφθειρε Κορινθίων πολλοὺς καὶ Λυκόφρονα τὸν στρατηγόν. ἔνθα δὴ αὐτῷ συνέβη τῶν οἰκείων δύο νεκροὺς⁵ ἀπολιπεῖν διαλαθόντας περὶ τὴν ἀναίρεσιν. ὡς οὖν τοῦτ' ἔγνω, τάχιστα τὸν στόλον ἐπιστήσας ἔπεμψε κήρυκα πρὸς τοὺς πολεμίους περὶ ἀναιρέσεως. καίτοι κατὰ νόμον τινὰ καὶ συνήθειαν ἐδόκουν οἱ νεκρῶν ὑποσπόνδιων λαβόντες ἀναίρεσιν ἀπολέγεσθαι τὴν νίκην, καὶ τρόπαιον ἰστάναι τοὺς τούτου τυχόντας οὐκ ἔνθεσμον ἦν· νικᾶν γὰρ τοὺς κρατοῦντας, μὴ κρατεῖν δὲ τοὺς αἰτοῦντας ὡς λαβεῖν μὴ δυναμένους. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνος ὑπέμεινε μᾶλλον προέσθαι⁶ τὸ νίκημα καὶ τὴν δόξαν ἢ καταλιπεῖν ἀτάφους δύο τῶν πολιτῶν. πορθήσας δὲ τὴν παραλίαν τῆς Λακωνικῆς καὶ τοὺς ἀντιστάντας Λακεδαιμονίων τρεψάμενος εἴλε Θυρέαν Αἰγινητῶν ἐχόντων, καὶ τοὺς αἰρεθέντας ἀπήγαγε ζῶντας εἰς Ἀθήνας.

Ἐπεὶ δὲ Δημοσθένους Πύλον τειχίσαντος ἐπεστράτευ-⁷σαν ἅμα πεζῶ καὶ ναυσὶ Πελοποννήσιοι, καὶ μάχης γενομένης ἀπελήφθησαν ἐν τῇ Σφρακτηρίᾳ νήσῳ Σπαρτιατῶν ἄνδρες ἀμφὶ τοὺς τετρακοσίους, μέγα μὲν, ὥσπερ ἦν, ἠγούμενοι τὸ λαβεῖν αὐτοὺς Ἀθηναῖοι, χαλεπῆς δὲ καὶ δυσέργου τῆς πολιορκίας οὔσης ἐν χωρίοις ἀνύδροις, καὶ θέρους μὲν μακρὰν καὶ πολυτελῆ τὴν περιαγωγὴν τῶν ἐπιτηδείων ἐχούσης, σφραγερὰν δὲ χειμῶνος καὶ παντελῶς ἄπορον, ἤχθοντο καὶ μετεμέλοντο πρεσβείαν Λακεδαιμονίων ἀπώσασθαι περὶ σπονδῶν καὶ εἰρήνης ἀφριζομένην πρὸς αὐτούς. ἀπεώσαντο δὲ Κλέωνος ἐναντιωθέντος οὐχ² ἦχιστα διὰ Νικίαν· ἐχθρὸς γὰρ ὢν αὐτοῦ, καὶ προθύμως ὄρων συμπράττοντα τοῖς Λακεδαιμονίοις, ἔπεισε τὸν δῆμον ἀποψηρῆσασθαι τὰς σπονδὰς. ὡς οὖν ἢ τε πολιορκία μῆκος ἐλάμβανε καὶ δεινὰς ἀπορίας ἐπυνθάνοντο περιεστάναι τὸ στρατόπεδον, δι' ὀργῆς εἶχον τὸν Κλέωνα. τοῦ δ' εἰς τὸν Νικίαν ἐκτρέποντος τὴν αἰτίαν, καὶ κατη-³γοροῦντος ὅτι δειλία καὶ μαλακία προῖεται τοὺς ἄνδρας ὡς αὐτοῦ γε στρατηγοῦντος οὐκ ἂν περιγενομένους χρόνον τοσοῦτον, τοῖς Ἀθηναίοις εἶπεῖν παρέστη "τί δ' οὐχὶ καὶ

νῦν αὐτὸς ὄσον πλεῖς ἐπὶ τοὺς ἄνδρας;” ὁ τε Νικίας ἀναστὰς ἐξίστατο τῆς ἐπὶ Πύλον στρατηγίας αὐτῷ, καὶ λαμβάνειν ὀπόσῃν βούλεται δύναμιν ἐκέλευσε, καὶ μὴ θρασύνεσθαι λόγοις ἀκινδύνοις, ἀλλ’ ἔργον τι τῇ πόλει παρασχεῖν ἄξιον σπουδῆς. ὃ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀνεδύετο, τῷ μὴ προσδοκῆσαι τοῦτο θορυβούμενος· ἐγκαλεινομένων δὲ ταῦτά τῶν Ἀθηναίων καὶ τοῦ Νικίου καταβοῶντος ἕξαρθεῖς καὶ ἀναφλεχθεῖς τὸ φιλότιμον ὑπεδέξατό τε τὴν στρατηγίαν, καὶ προσδιωρίσατο πλεύσας ἐντὸς ἡμερῶν εἴκοσιν ἢ κατακτενεῖν ἐκεῖ τοὺς ἄνδρας ἢ ζῶντας ἄξειν Ἀθήναζε. τοῖς δ’ Ἀθηναίοις ἐπῆλθε γελάσαι μέγα μᾶλλον ἢ πιστεῦσαι· καὶ γὰρ ἄλλως εἰώθεσαν αὐτοῦ τὴν κουφότητα καὶ μανίαν φέρειν μετὰ παιδιᾶς οὐκ ἀηδῶς. λέγεται γὰρ ἐκκλησίας ποτὲ οὔσης τὸν μὲν δῆμον καθήμενον ἄνω περιμένειν πολλὸν χρόνον, ὅψε δ’ εἰσελθεῖν ἐκεῖνον ἐστεφανωμένον καὶ παρακαλεῖν ὑπερθέσθαι τὴν ἐκκλησίαν εἰς αὐριον· “ἀσχολοῦμαι γάρ” ἔφη “σήμερον, ἐστιᾶν μέλλων ξένους καὶ τεθυκῶς τοῖς θεοῖς.” τοὺς δ’ Ἀθηναίους γελάσαντας ἀναστῆναι καὶ διαλυῖσαι τὴν ἐκκλησίαν.

8 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε τύχη χρησάμενος ἀγαθῇ καὶ στρατηγήσας ἄριστα μετὰ Δημοσθένους, ἐντὸς οὗ προεῖπε χρόνου, τῶν Σπαρτιατῶν ὅσοι μὴ κατὰ μάχην ἔπεσον τὰ ὄπλα παραδόντας ἤγαγεν αἰχμαλώτους. καὶ τοῦτο τῷ Νικίᾳ μεγάλην ἠνεγκεν ἀδοξίαν· οὐ γὰρ ἀσπίδος ῥῆψις ἀλλ’ αἴσχιόν τι καὶ χειρὸν ἐδόκει τὸ δειλία τὴν στρατηγίαν ἀποβαλεῖν ἐκουσίως καὶ προσέσθαι τῷ ἐχθρῷ τηλικούτου κατορθώματος ἀφορμᾶς, αὐτὸν ἀποχειροτονήσαντα τῆς ἀρχῆς. σκώπτει δ’ αὐτὸν εἰς ταῦτα πάλιν Ἀριστοφάνης ἐν μὲν Ὀρνισιν οὕτω πως λέγων

καὶ μὴν μὰ τὸν Δί’ οὐχὶ νυστάζειν γ’ ἔτι
ὥρα ὅστιν ἡμῖν, οὐδὲ μελλονικιᾶν,

ἐν δὲ Γεωργοῖς ταῦτα γράφων

Α. ἐθέλω γεωργεῖν. Β. εἶτα τίς σε κωλύει;

Α. ὑμεῖς, ἐπεὶ δίδωμι χιλίας δραχμᾶς,
ἐάν με τῶν ἀρχῶν ἀφῆτε. Β. δεχόμεθα·
δισχίλιαί γάρ εἰσι σὺν ταῖς Νικίου.

3 καὶ μέντοι καὶ τὴν πόλιν ἔβλαψεν οὐ μικρά, τῷ Κλέωνι

τοσουτον προσγενέσθαι δόξης ἑάσας καὶ δυνάμεως, ὑφ' ἧς εἰς βαρὺ φρόνημα καὶ θράσος ἐμπεσὼν ἀκάθεκτον ἄλλας τε τῇ πόλει προσετρίψατο συμφορὰς, ὧν οὐχ ἦκιστα καὶ αὐτὸς ἀπέλαυσε, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ βήματος κόσμον ἀνελὼν καὶ πρῶτος ἐν τῷ δημηγορεῖν ἀνακραγὼν καὶ περισπάσας τὸ ἱμάτιον καὶ τὸν μηρὸν πατάξας καὶ δρόμῳ μετὰ τοῦ λέγειν ἅμα χρησάμενος τὴν ὀλίγον ὕστερον ἅπαντα τὰ πράγματα συγγέασαν εὐχέρειαν καὶ ὀλιγωρίαν τοῦ πρόποντος ἐνεποίησε τοῖς πολιτευομένοις.

Ἦδη δέ που καὶ Ἀλκιβιάδης ἐνεφύετο τῆνικαῦτα τοῖς Ὁ Ἀθηναίοις δημαγωγὸς οὐχ ὁμοίως ἄκρατος, ἀλλ' οἷον ἡ Αἴγυπτίων χώρα λέγεται δι' ἀρετὴν ἐκίρρειν ὁμοῦ φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μειγμένα πολλὰ δὲ λυγρά, οὕτως ἡ Ἀλκιβιάδου φύσις ἐπ' ἀμφοτέρα πολλὴ ῥυεῖσα καὶ λαμπρὰ μεγάλων ἐνέδωκεν ἀρχὰς νεωτερισμῶν. Ὅθεν οὐδ' 2 ἀπαλλαγεῖς τοῦ Κλέωνος ὁ Νικίας καιρὸν ἔσχε παντάπασι ἀναπαῦσαι καὶ καταστορέσαι τὴν πόλιν, ἀλλ' εἰς ὁδὸν τὰ πράγματα σωτήριον καταστήσας ἐξέπεσε, ῥύμη καὶ σφοδρότητι τῆς Ἀλκιβιάδου φιλοτιμίας αὐθις ἐξωσθεῖς εἰς τὸν πόλεμον. ἐπράχθη δ' οὕτως. οἱ μάλιστα προσπολεμοῦντες τῇ εἰρήνῃ τῆς Ἑλλάδος Κλέων καὶ Βρασίδης ἦσαν, ὧν ὁ πόλεμος τοῦ μὲν ἀπέκρυπτε τὴν κακίαν τοῦ δὲ τὴν ἀρετὴν ἐκόσμιε· τῷ μὲν γὰρ ἀδικημάτων μεγάλων τῷ δὲ κατορθωμάτων ἀφορμὰς παρεῖχεν. τούτων οὖν 3 ἅμα πεσόντων ἐν μάχῃ μιᾷ περὶ Ἀμφίπολιν, εὐθὺς ὁ Νικίας παραλαβὼν τοὺς μὲν Σπαρτιάτας ἔκπαλαι τῆς εἰρήνης ὀρεγομένους τοὺς δ' Ἀθηναίους οὐκέτι τῷ πολέμῳ θαρροῦντας, ἀμφοτέρους δ' οἷον ἐκλελυμένους καὶ παρακαθιέντας ἐκουσίως τὰς χεῖρας, ἔπραττεν ὅπως εἰς φιλίαν τὰς πόλεις συναγαγὼν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἀπαλλάξας κακῶν καὶ ἀναπανσάμενος βέβαιον οὕτω τὸ τῆς εὐτυχίας ὄνομα πρὸς τὸν αὐθις χρόνον ποιοῖτο. τοὺς μὲν οὖν 4 εὐπόρους καὶ πρεσβυτέρους καὶ τῶν γεωργῶν τὸ πλῆθος αὐτόθεν εἰρηνικὸν εἶχεν· ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλοῖς ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ διδάσκων ἀμβλυτέρους ἐποίησε πρὸς τὸν πόλεμον, οὕτως ἦδη τοῖς Σπαρτιάταις ἐλπίδας ἐνδιδούς προεκαλεῖτο καὶ προύτρεπεν ἔχεσθαι τῆς εἰρήνης.

οἱ δ' ἐπίστευον αὐτῷ διὰ τε τὴν ἄλλην ἐπιείκειαν, καὶ ὅτι τοῖς ἠλωκόσι περὶ Πύλον καὶ δεδεμένοις ἐπιμελόμενος καὶ περιέπων φιλανθρώπως ἐλαφροτέραν ἐποίησεν τὴν ἄτυχίαν. ἦσαν οὖν πρότερον πεπονημένοι τινὰ πρὸς ἀλλήλους ἐξεχειρίαν ἐνιαύσιον, ἐν ἧ συνιόντες εἰς ταῦτό καὶ γευόμενοι πάλιν ἀδείας καὶ σχολῆς καὶ πρὸς ξένους καὶ οἰκείους ἐπιμιξίας ἐπόθουν τὸν ἀμίαντον καὶ ἀπόλεμον βίον, ἠδέως μὲν ἀδόντων τὰ τοιαῦτα χορῶν ἀκούοντες "κείσθω δόρυ μοι μίτον ἀμφιπλέζειν ἀράχραις," ἠδέως δὲ μεμνημένοι τοῦ εἰπόντος ὅτι τοὺς ἐν εἰρήνῃ καθεύδοντας οὐ σάλπιγγες ἀλλ' ἀλεκτρονέες ἀφνυρίζουσιν. λοιδοροῦντες οὖν καὶ προβαλλόμενοι τοὺς λέγοντας ὡς τρεῖς ἐννέα ἔτη διαπολεμηθῆναι πέπρωται τὸν πόλεμον, ἔπειθ' οὕτω περὶ παντὸς εἰς λόγους συμβαίνοντες ἐποίησαντο τὴν εἰρήνην, δόξα τε παρέστη τοῖς πλείστοις ἀπαλλαγὴν κακῶν σαφῆ γεγονέναι, καὶ τὸν Νικίαν διὰ στόματος εἶχον, ὡς ἀνὴρ εἶη θεοφιλῆς καὶ τὸ δαιμόνιον αὐτῷ δι' εὐσέβειαν ἐπωνύμιον γενέσθαι τοῦ μεγίστου καὶ καλλίστου τῶν ἀγαθῶν δέδωκε. τῷ γὰρ ὄντι Νικίου τὴν εἰρήνην ἐνόμιζον ἔργον ὡς Περικλέους τὸν πόλεμον· ὁ μὲν γὰρ ἐπ' αἰτίαις μικραῖς εἰς συμφορὰς μεγάλας ἐμβαλεῖν ἐδόκει τοὺς Ἕλληνας, ὁ δὲ τῶν μεγίστων κακῶν ἔπεισεν ἐκλαθέσθαι φίλους γενομένους. διὸ καὶ τὴν εἰρήνην ἐλείπην ἄχρι νῦν Νικίειον καλοῦσιν.

10 Γενομένων δὲ συνθηκῶν ὅπως τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις, ἃς εἶχον ἀλλήλων, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀποδιδῶσι, προτέρων ἀποδιδόντων τῶν κλήρω λαχόντων, ὠνήσατο τὸν κλήρον ὁ Νικίας κούφα χρήμασιν, ὥστε προτέρους ἀποδιδόναι τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ τοῦτο μὲν ἱστορεῖ θεόφραστος· ἐπεὶ δὲ Κορίνθιοι καὶ Βοιωτοὶ πρὸς τὰ πραττόμενα δυσκολαίνοντες αἰτίαις καὶ μέμψεσιν αὐθις ἐδόχουν ἀνακαλεῖσθαι τὸν πόλεμον, ἔπεισεν ὁ Νικίας τοὺς Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους τῇ εἰρήνῃ τὴν συμμαχίαν ὥσπερ κράτος ἢ δεσμὸν ἐπιθέντας φοβερωτέρους τε τοῖς ἀφισταμένοις καὶ βεβαιωτέρους ἀλλήλοις γενέσθαι. πραττομένων δὲ τούτων ὁ Ἀλκιβιάδης οὔτε πρὸς ἠσυχίαν εὐπεφυκώς, καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἀχθόμενος ὅτι τῷ Νι-

κία προσέκειντο καὶ προσεῖχον, αὐτὸν δ' ὑπερεώρων καὶ κατεφρόνουσι, ἐν ἀρχῇ μὲν εὐθὺς ὑπεναντιωθεὶς τῇ εἰρήνῃ καὶ ἀντιστὰς οὐδὲν ἐπέβαινον, ὀλίγω δ' ὕστερον ὄρων οὐκέτι τοῖς Ἀθηναίοις ὁμοίως ἀρέσκοντας τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' ἀδικεῖν δοκοῦντας ὅτι Βοιωτοῖς ἔθεντο συμμαχίαν καὶ Πάνακτον ἐστῶσαν οὐ παρέδωκαν οὐδ' Ἀμφίπολιν, ἐπεφύετο ταῖς αἰτίαις καὶ παρώξυνε τὸν δῆμον ἐφ' ἐκάστη. τέλος δὲ πρεσβείαν μεταπεμψάμενος Ἀργείων ⁴ ἔπραττε συμμαχίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. ἐπεὶ δὲ πρεσβεις ἐλθόντες ἐκ Λακεδαιμόνος αὐτοκράτορες καὶ τῇ βουλῇ προεντυγχάνοντες ἔδοξαν ἐπὶ πᾶσιν ἡκεῖν τοῖς δικαίοις, δείσας ὁ Ἀλκιβιάδης μὴ καὶ τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ἐπαγάγωνται, περιῆλθεν αὐτοὺς δι' ἀπάτης καὶ ὄρκων ὡς ἅπαντα συμπράξων, ἂν μὴ φῶσι μηδ' ὁμολογήσωσιν ἡκεῖν αὐτοκράτορες· μάλιστα γὰρ οὕτως ἂ βούλονται γενήσεσθαι. πεισθέντων δὲ καὶ μεταστάντων ἀπὸ ⁵ τοῦ Νικίου πρὸς ἐκεῖνον, ἐμβάλων αὐτοὺς εἰς τὸν δῆμον ἡρώτα πρῶτον εἰ περὶ πάντων ἡκούσιν αὐτοκράτορες· ὡς δ' ἡροῦντο, παρ' ἐλπίδας μεταβαλόμενος τὴν τε βουλήν ἐπεκαλεῖτο μάρτυρα τῶν λόγων, καὶ τὸν δῆμον ἐκέλευε μὴ προσέχειν μηδὲ πιστεύειν οὕτω περιφανῶς ψευδομένοις καὶ νῦν μὲν ταῦτα νῦν δὲ τὰναντία περὶ τῶν αὐτῶν λέγουσι. Θορυβουμένων δ' ὡς εἰκὸς αὐτῶν, καὶ τοῦ Νικίου ⁶ μηδὲν ἔχοντος εἶπεῖν ἀλλ' ἄχει καὶ θαύματι πεπληγότες, ὁ μὲν δῆμος εὐθὺς ὤρητο τοὺς Ἀργείους καλεῖν καὶ ποιεῖσθαι συμμαχίους, ἐβοήθησε δὲ τῇ Νικίᾳ σεισμός τις διὰ μέσον γενόμενος καὶ διαλύσας τὴν ἐκκλησίαν. τῇ δ' ὕστεραία πάλιν τοῦ δήμου συνελθόντος πολλὰ ποιήσας καὶ εἰπὼν ἔπεισε μόλις ἐπισχεῖν τὰ πρὸς Ἀργείους, αὐτὸν δὲ πέμψαι πρὸς Λακεδαιμονίους ὡς πάντων καλῶς γενησομένων. ἐλθὼν δ' εἰς Σπάρτην τᾶλλα μὲν ὡς ἀνὴρ ἀγα- ⁷ θός καὶ πρόθυμος εἰς αὐτοὺς ἐτιμήθη, πράξας δ' οὐδὲν ἀλλὰ κρατηθεὶς ὑπὸ τῶν βοιωτιαζόντων ἐπανῆλθεν, οὐ μόνον ἀδοξῶν καὶ κακῶς ἀκούων, ἀλλὰ καὶ δεδιὼς τοὺς Ἀθηναίους λυπουμένους καὶ ἀγανακτοῦντας ὅτι πεισθέντες ὑπ' ἐκείνου τοσοῦτους καὶ τοιούτους ἄνδρας ἀπέδωκαν· οἱ γὰρ ἐκ Πύλου κομισθέντες ἦσαν ἐξ οἴκων τε πρώτων

τῆς Σπάρτης, καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς τοὺς δυνατωτά-
 8 τούς ἔχοντες. οὐ μὴν ἔπραξάν τι τραχύτερον ὀργῇ πρὸς
 ἐκείνον, ἀλλὰ τὸν Ἀλκιβιάδην στρατηγὸν εἶλοντο, καὶ Μαν-
 τινεῖς καὶ Ἡλείους Λακεδαιμονίων ἀποστάντας ἐποίησαντο
 συμμάχους μετ' Ἀργείων, καὶ ληστὰς εἰς Πύλον ἔπεμψαν
 κακουργεῖν τὴν Λακωνικὴν· ἐξ ὧν αὖθις εἰς πόλεμον κατ-
 ἔστησαν.

- 11 Ἀκμαζούσης δὲ τῆς πρὸς τὸν Νικίαν τοῦ Ἀλκιβιάδου
 διαφορᾶς, καὶ γινομένης ὀστρακοφορίας, ἣν εἰώθει διὰ
 χρόνου τινὸς ὁ δῆμος ποιεῖσθαι, ἕνα τῶν ὑπόπτων ἢ διὰ
 δόξαν ἄλλως ἢ πλοῦτον ἐπιφθόνων ἀνδρῶν τῷ ὀστράκῳ
 μεθιστὰς εἰς δέκα ἔτη, πολὺς θόρυβος ἀμφοτέρους πε-
 2 ριόστατο καὶ κίνδυνος ὡς θατέρου πάντως ὑποπεσουμέ-
 νου τῷ ἐξοστρακισμῷ. τοῦ μὲν γὰρ Ἀλκιβιάδου καὶ τὸν
 βίον ἐβδελύττοντο καὶ τὸ θράσος ὠρρώδουν, ὡς μᾶλλον
 ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γραφομένοις δηλοῦται, τὸν δὲ Νικίαν
 ὅ τε πλοῦτος ἐπίφθονον ἐποίει, καὶ μάλιστα τῆς διαίτης
 τὸ μὴ φιλάνθρωπον μηδὲ δημοτικὸν ἀλλ' ἀμικτον καὶ ὀλι-
 γαρχικὸν ἀλλόκοτον ἐδόκει, πολλὰ δ' ἤδη ταῖς ἐπιθυμίαις
 αὐτῶν ἀντιτείνων, παρὰ γνώμην βιαζόμενος πρὸς τὸ συμ-
 3 φέρον, ἐπαχθῆς ἦν. ὡς δ' ἀπλῶς εἰπεῖν, νέων ἦν καὶ
 πολεμοποιῶν ἀμίλλα πρὸς εἰρηνοποιούς καὶ πρεσβυτέ-
 ρους, τῶν μὲν εἰς τοῦτον τῶν δ' εἰς ἐκείνον τὸ ὀστρακον
 τρεπόντων. ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τι-
 μῆς, ὡς που καὶ τότε διαστὰς ὁ δῆμος δίχα χώραν ἔδωκε
 τοῖς Ἰταμωτάτοις καὶ πανουργοτάτοις, ὧν ἦν καὶ Ὑπέρ-
 βολος ὁ Περιθοίδης, ἄνθρωπος ἀπ' οὐδεμιᾶς τολμῶν δυ-
 νάμεως, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ τολμᾶν εἰς δύναμιν προελθὼν καὶ
 γενόμενος δι' ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει δόξαν ἀδοξία τῆς πό-
 4 λεως. οὗτος ἐν τῷ τότε χρόνῳ τοῦ μὲν ὀστράκου πόρρω
 τιθέμενος ἑαυτὸν ἄτε δὴ τῷ κύρῳ μᾶλλον προσήγων,
 ἐλπίζων δὲ θατέρου τῶν ἀνδρῶν ἐκπεσόντος αὐτὸς ἀντί-
 παλος τῷ λειπομένῳ γενέσθαι, καταφανῆς ἦν ἠδόμενος
 τε τῇ διαφορᾷ καὶ παροξύνων τὸν δῆμον ἐπ' ἀμφοτέρους.
 συνιδόντες οὖν τὴν μοχθηρίαν οἱ περὶ τὸν Νικίαν καὶ τὸν
 Ἀλκιβιάδην, καὶ λόγον δόντες ἀλλήλοις κρύφα, καὶ τὰς
 στάσεις συναγαγόντες εἰς ἓν ἀμφοτέρους καὶ ἀναμίζαντες,

ἐκράτησαν ὥστε μηδέτερον αὐτῶν ἀλλὰ τὸν Ὑπέρολον ἐξοστρακισθῆναι. καὶ παραντίκα μὲν ἠδονὴν τοῦτο καὶ 5 γέλωτα. τῷ δῆμῳ παρέσχεν, ὕστερον δ' ἠγανάκτουν ὡς καθυβρισμένον τὸ πρᾶγμα τοῦτο πρὸς ἄνθρωπον ἀνάξιον γεγονέναι νομίζοντες (εἶναι γὰρ τι καὶ κολάσεως ἀξίωμα), μᾶλλον δὲ κόλασιν τὸν ἐξοστρακισμὸν ἠγούμενοι Θουκυ- δίδῃ καὶ Ἀριστέιδῃ καὶ τοῖς ὁμοίοις, Ὑπερόλῳ δὲ τιμὴν καὶ προσποίησιν ἀλαζονείας, εἰ διὰ μοχθηρίαν ἔπαθε ταῦτά τοῖς ἀρίστοις, ὡς πού καὶ Πλάτων ὁ κωμικὸς εἶ- 6 ρηκε περὶ αὐτοῦ

καίτοι πέπραχε τῶν τρόπων μὲν ἄξια,

αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν στιγμάτων ἀνάξια·

οὐ γὰρ τοιούτων εἶνεκ' ὄστραχ' εὐρέθη.

καὶ τὸ πέρας οὐδεὶς ἔτι τὸ παράπαν ἐξοστρακίσθη μετὰ Ὑπέρολον, ἀλλ' ἔσχατος ἐκείνος, πρῶτος δ' Ἴππαρχος ὁ Χολαργεὺς συγγενῆς τις ὢν τοῦ τυράννου. ἀκριτον δ' ἢ τύχη πρᾶγμα καὶ ἀληπτον λογισμῷ· Νικίας γὰρ εἰ τὸν 7 περὶ ὄστράκου κίνδυνον ἀνέρριψε πρὸς Ἀλιβιάδην, ἢ κρατήσας ἂν ἀσφαλῶς ᾔκει τὴν πόλιν ἐκείνον ἐξελάσας, ἢ κρατηθεὶς αὐτὸς ἐξήκει πρὸ τῶν ἐσχάτων ἀτυχιῶν, τὸ δοκεῖν ἀριστος εἶναι στρατηγὸς διαφυλάξας. οὐκ ἄγνωστος δ' ὅτι θεόφραστος ἐξοστρακισθῆναι φησι τὸν Ὑπέρολον Φαίαιος, οὐ Νικίου πρὸς Ἀλιβιάδην ἐρίσαντος. ἀλλ' οἱ πλείονες οὕτω γεγράφασιν.

Ὁ δ' οὖν Νικίας, τῶν Αἰγεστέων πρέσβων καὶ Λεοντί- 12 νων παραγενομένων καὶ πειθόντων τοὺς Ἀθηναίους στρατεύειν ἐπὶ Σικελίαν, ἀνδιστάμενος ἠττάτο τῆς βουλῆς Ἀλιβιάδου καὶ φιλοτιμίας, πρὶν ὅλως ἐκκλησίαν γενέσθαι, κατασχόντος ἤδη πλῆθος ἐλπίσι καὶ λόγοις προδιεφθαρμένον, ὥστε καὶ νέους ἐν παλαιστραῖς καὶ γέροντας ἐν ἐργαστηρίοις καὶ ἡμικυκλίοις συγκαθεζομένους ὑπογράφειν τὸ σχῆμα τῆς Σικελίας καὶ τὴν φύσιν τῆς περὶ αὐτὴν θαλάσσης καὶ λιμένας καὶ τόπους οἷς τέτραπται πρὸς Αἰβύην ἢ νῆσος. οὐ γὰρ ἄθλον ἐποιοῦντο τοῦ πολέμου 2 Σικελίαν ἀλλ' ὀρμητήριον, ὡς ἀπ' αὐτῆς διαγωνισόμενοι πρὸς Καρχηδονίους καὶ σήσοντες ἅμα Αἰβύην καὶ τὴν ἐντὸς Ἡρακλείων στηλῶν θάλασσαν. ὡς οὖν ὠρμητιο

- πρὸς ταῦτα, ὁ Νικίας ἐναντιούμενος οὔτε πολλοὺς οὔτε δυνατοὺς εἶχε συναγωνιστάς· οἱ γὰρ εὐποροὶ δεδιότες μὴ δοκῶσι τὰς λειτουργίας καὶ τριηραρχίας ἀποδιδράσκειν, 3 παρὰ γνώμην ἠσύχαζον. ὃ δ' οὐκ ἔβαινε οὐδ' ἀπηγόρευεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον Ἀθηναίους καὶ στρατηγὸν ἐλέσθαι πρῶτον ἐξείνον μετ' Ἀλιβιάδου καὶ Λαυμάχου πάλιν ἐκκλησίας γενομένης ἀναστὰς ἀπέτρεπε καὶ διεμαρτύρητο, καὶ τελευτῶν διέβαλε τὸν Ἀλιβιάδην ἰδίων ἔνεκα κερδῶν καὶ φιλοτιμίας τὴν πόλιν εἰς 4 χαλεπὸν ἔξωθειν καὶ διατόντιον κίνδυνον. ἔπραξε δ' οὐδὲν μᾶλλον, ἀλλ' ὑπ' ἐμπειρίας δόξας ἐπιτηδειότερος εἶναι, καὶ πολλὴν ἀσφάλειαν ἔξειν πρὸς τὴν Ἀλιβιάδου τόλμαν καὶ τὴν Λαυμάχου προύτητα τῆς ἐξείνου συγκεραυνυμένης εὐλαβείας, βεβαιότεραν ἐποίησε τὴν χειροτονίαν. ἀναστὰς γὰρ ὁ μάλιστα τῶν δημαγωγῶν ἐπὶ τὸν πόλεμον παροξύνων τοὺς Ἀθηναίους Δημόστρατος ἔφη τὸν Νικίαν προφάσεις λέγοντα παύσειν, καὶ ψήγισμα γράψας ὅπως αὐτοκράτορες ὧσιν οἱ στρατηγοὶ κἀνταῦθα κἀκεῖ βουλευόμενοι καὶ πράττοντες, ἔπεισε τὸν δῆμον ψηφίσασθαι.
- 13 Καίτοι λέγεται πολλὰ καὶ παρὰ τῶν ἱερέων ἐναντιοῦσθαι πρὸς τὴν στρατείαν· ἀλλ' ἑτέρους ἔχων μάντις ὁ Ἀλιβιάδης ἐκ δὴ τινῶν λογίων προύφερε παλαιῶν μέγα κλέος τῶν Ἀθηναίων ἀπὸ Σικελίας ἔσεσθαι. καὶ θεοπρόποι τινὲς αὐτῷ παρ' Ἄμμωνος ἀφίχοντο χρησμὸν κομιζόμενοι ὡς λήψονται Συρακουσίους ἅπαντας Ἀθηναῖοι.
- 2 τὰ δ' ἐναντία φοβούμενοι δυσφημεῖν ἔκρυπτον. οὐδὲ γὰρ τὰ προὔπτα καὶ καταφανῆ τῶν σημείων ἀπέτρεπεν, ἢ τε τῶν Ἐρμιῶν περικοπὴ μὲν νεκτὶ πάντων ἀκρωτηριασθέντων, πλὴν ἐνὸς ὃν Ἄνδοξιδου καλοῦσιν, ἀνάθημα μὲν τῆς Αἰγυπτίου φυλῆς, κείμενον δὲ πρὸ τῆς τότε οὔσης Ἄνδοξιδου οἰκίας, καὶ τὸ πραχθὲν περὶ τὸν βωμὸν τῶν δώδεκα θεῶν· ἄνθρωπος γὰρ τις ἐξαίφνης ἀναπηδίσας ἐπ' αὐτόν, 3 εἶτα περιβὰς ἀπέκοψεν αὐτοῦ λίθῳ τὸ αἰδοῖον. ἐν δὲ Δελφοῖς Παλλάδιον ἔστηκε χρυσοῦν ἐπὶ φοίνικος χαλκοῦ βεβηκός, ἀνάθημα τῆς πόλεως ἀπὸ τῶν Μηδικῶν ἀριστείων· τοῦτ' ἔκοπτον ἐφ' ἡμέρας πολλὰς προσπειτόμενοι κόρακες, καὶ τὸν καρπὸν ὄντα χρυσοῦν τοῦ φοίνικος ἀπέ-

τρωγον καὶ κατέβαλλον. οἱ δὲ ταῦτα μὲν ἔφρασαν εἶναι 4
 Δελφῶν πλάσματα πεπεισμένων ὑπὸ Συρακουσίων· χρη-
 σμοῦ δὲ τινος κελεύοντος αὐτοὺς ἐκ Κλαζομενῶν τὴν
 ἰέρειαν τῆς Ἀθηνᾶς ἄγειν μετεπέμψαντο τὴν ἄνθρωπον.
 ἔκαλεῖτο δὲ Ἡσυχία· καὶ τοῦτ' ἦν, ὡς ἔοικεν, ὃ παρήγει
 τῇ πόλει τὸ δαιμόνιον, ἐν τῷ παρόντι τὴν ἡσυχίαν ἄγειν.
 εἴτε δὴ ταῦτα δείσας εἴτ' ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ τὴν στρα- 5
 τείαν φοβηθεῖς ὁ ἀστρολόγος Μέτων (ἦν γὰρ ἐφ' ἡγεμο-
 νίας τινὸς τεταγμένος) προσεποιεῖτο τὴν οἰκίαν ὑφάπτειν
 ὡς μεμηνώς. οἱ δὲ φασιν οὐ μαρίαν σκηψάμενον, ἀλλὰ
 νύκτωρ ἐμπρήσαντα τὴν οἰκίαν προελθεῖν εἰς τὴν ἀγορὰν
 ταπεινόν, καὶ δεῖσθαι τῶν πολιτῶν ὅπως ἐπὶ συμφορᾷ
 τοσαύτῃ τὸν υἱὸν αὐτοῦ μέλλοντα πλεῖν τριήραρχον εἰς
 Σικελίαν ἀρῶσι τῆς στρατείας. Σωκράτει δὲ τῷ σοφῷ 6
 τὸ δαιμόνιον, οἷς εἰώθει συμβόλοις χρησάμενον πρὸς αὐ-
 τόν, ἐμήνυσε κακῆν τὸν ἐκπλοῦν ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς πόλεως
 πραττόμενον· ὃ δὲ τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις ἔφρασε, καὶ
 διήλθεν εἰς πολλοὺς ὁ λόγος. οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τὰ τῶν 7
 ἡμερῶν ἐν αἷς τὸν στόλον ἐξέπεμπον ὑπέθραττεν· Ἀδώνια
 γὰρ ἦγον αἱ γυναῖκες τότε, καὶ προύκειτο πολλαχόθι τῆς
 πόλεως εἶδωλα, καὶ ταφραὶ περὶ αὐτὰ καὶ κοπετοὶ γυναι-
 κῶν ἦσαν, ὥστε τοὺς ἐν λόγῳ ποιουμένους τινὲ τὰ τοιαῦτα
 δυσχεραίνειν καὶ δεδιέναι περὶ τῆς παρασκευῆς ἐκείνης
 καὶ δυνάμεως, μὴ λαμπρότητα καὶ ἀκμὴν ἐπιφανεσιάτην
 σχοῦσα ταχέως μαρανθῆ.

Τὸ μὲν οὖν ἐναντιωθῆναι ψηφίζομένη τῇ στρατεία τὸν 14
 Νικίαν, καὶ μήθ' ὑπ' ἐλπίδων ἐπαρθέντα μήτε πρὸς τὸ
 τῆς ἀρχῆς μέγεθος ἐκπλαγέντα μεταθέσθαι τὴν γνώμην,
 ἀνδρὸς ἦν χρηστοῦ καὶ σώφρονος· ἐπεὶ δ' οὔτε τοῦ πολέ-
 μου τὸν δῆμον ἀποτρέψαι πειρώμενος οὐθ' αὐτὸν ἐξελέ-
 σθαι τῆς στρατηγίας δεόμενος ἴσχυσεν, ἀλλ' ὡσπερ ἀρά-
 μενος καὶ φέρων αὐτὸν ὁ δῆμος ἐπέθραξε τῇ δυνάμει
 στρατηγόν, οὐδεὶς ἔτι καιρὸς ἦν τῆς πολλῆς εὐλαβείας 2
 καὶ μελλήσεως, ὥστε παιδὸς δίκην ἀπὸ τῆς νεῶς ὀπίσω
 βλέποντα καὶ τὸ μὴ κρατηθῆναι τοῖς λογισμοῖς ἀναλαμ-
 βάνοντα καὶ στρέφοντα πολλάκις ἐναμβλῦναι καὶ τοὺς
 συνάρχοντας αὐτῷ καὶ τὴν ἀκμὴν διαφθεῖραι τῶν πρά-

ξεων, ἀλλ' εὐθύς ἔδει τοῖς πολεμίοις ἐμφύντα καὶ προσ-
 3 κείμενον ἐλέγχειν τὴν τύχην ἐπὶ τῶν ἀγώνων. ὁ δὲ Λα-
 μάχου μὲν ἀντικρὺς ἀξιοῦντος πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας καὶ
 μάχην ἔγγιστα τῆς πόλεως τιθέναι, Ἀλκιβιάδου δὲ τὰς
 πόλεις ἀφιστάναι Συρακουσίων, εἴθ' οὕτως ἐπ' αὐτοὺς
 βαδίξειν, τὰ ἐναντία λέγων καὶ κελεύων ἀτρέμα παρὰ τὴν
 Σικελίαν κομιζομένους καὶ περιπλέοντας ἐπιδείξασθαι τὰ
 ὄπλα καὶ τὰς τριήρεις, εἴτ' ἀποπλεῖν Ἀθηναῖζε μικρὸν
 τῆς δυνάμεως Ἀλγεστεῦσιν ἀπαρξαμένους, αὐτίκα τε τὴν
 γνώμην ὑπεξέλυσε καὶ κατέβαλε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν,
 4 καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον Ἀλκιβιάδην Ἀθηναίων μεταπειψα-
 μένων εἰς κρίσιν, λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς δεύτερος ἡγεμιών,
 δυνάμει δὲ μόνος ὢν οὐκ ἐπαύσατο καθήμενος ἢ περι-
 πλέων ἢ βουλευόμενος, πρὶν ἐγγηρᾶσαι μὲν αὐτῷ τὴν
 ἀκμὴν τῆς ἐλπίδος, ἐκρυῆναι δὲ τῶν πολεμίων τὸ θάμβος
 καὶ τὸν φόβον ὃν ἡ πρώτη παρέθνηεν αὐτοῖς ὄψις τῶν
 5 δυνάμεων. ἔτι δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου παρόντος ἐξήκοντα ναυσὶ
 πλεύσαντες ἐπὶ Συρακούσας τὰς μὲν ἄλλας ἀνεῖχον ὑπὲρ
 τοῦ λιμένος ἔξω παρατάξαντες, δέκα δὲ κατήλανον εἴσω
 κατασκοπῆς εἵνεκα· καὶ Λεοντίνους ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἀπο-
 καλοῦσαι διὰ κήρυκος αὐταὶ λαμβάνουσι ναῦν πολεμίαν
 σανίδας κομίζουσαν, εἰς ἧς ἀπεγράφοντο κατὰ φυλὰς αὐ-
 τοὺς οἱ Συρακούσιοι· κείμενοι δ' ἄπωθεν τῆς πόλεως ἐν
 ἱερῷ Διὸς Ὀλυμπίου τότε πρὸς ἐξέτασιν καὶ κατάλογον
 6 τῶν ἐν ἡλικίᾳ μετεπέμφθησαν. ὡς οὖν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων
 ἀλοῦσαι πρὸς τοὺς στρατηγοὺς ἐκομίσθησαν καὶ τὸ πλῆ-
 θος ὠφθη τῶν ὀνομάτων, ἠχθέσθησαν οἱ μάντις μὴ
 ποτε ἄρα τὸ χρεῶν ἐνταῦθα τοῦ χρησμοῦ περαῖνοι, λέ-
 γοντος ὡς Ἀθηναῖοι λήψονται Συρακουσίους ἅπαντας. οὐ
 μὴν ἀλλ' ἐτέρῳ φασὶν ἔργῳ τοῦτο τοῖς Ἀθηναίοις γενέσθαι
 ἐπιτελεῖς καθ' ὃν χρόνον ἀποκτείνας Δίωνα Κάλλιππος ὁ
 Ἀθηναῖος ἔσχε Συρακούσας.

15 Ἀποπλεύσαντος δὲ τοῦ Ἀλκιβιάδου μετ' ὀλίγον ἐκ Σι-
 κελίας, τὸ πᾶν ἤδη κράτος ὁ Νικίας ἔσχεν. ὁ δὲ Λάμαχος
 ἦν μὲν ἀνδρώδης καὶ δίκαιος ἀνὴρ καὶ τῇ χειρὶ χρώμενος
 ἀφειδῶς κατὰ τὰς μάχας, πένης δὲ τοσοῦτον καὶ λιτὸς
 ὥστε καθ' ἑκάστην στρατηγίαν ἀπολογίζεσθαι τοῖς Ἀθη-

ναίσις μικρὸν ἀργύριον εἰς ἐσθῆτα καὶ κρηπίδας ἑαυτῷ. τοῦ δὲ Νικίου καὶ διὰ τᾶλλα μέγας ἦν καὶ διὰ τὸν πλοῦ-
τον καὶ διὰ τὴν δόξαν ὁ ὄγκος. λέγεται δ' ἐν τῷ στρατη-
γίῳ ποτὲ βουλευομένων τι κοινῇ τῶν συναρχόντων κελευ-
σθεῖς ὑπ' αὐτοῦ πρῶτος εἰπεῖν γνώμην Σοφοκλῆς ὁ ποιητῆς
ὡς πρεσβύτατος ὢν τῶν συστρατῆγων "ἐγώ" φάναι "πα-
λαιότατος εἰμί, σὺ δὲ πρεσβύτατος." οὕτω δὲ καὶ τότε τὸν
Λάμαχον ἄγων ὑφ' ἑαυτῷ στρατηγικώτερον ὄντα, καὶ
χρώμενος εὐλαβῶς καὶ διὰ μελλήσεως ἀεὶ τῇ δυνάμει,
πρῶτον μὲν ἀπωτάτω τῶν πολεμίων ἐκπεριπλέων Σικε-
λίαν Θάρσος ἔδωκεν αὐτοῖς, ἔπειτα προσβαλὼν Ἰβλη
πολιχνίῳ μικρῷ καὶ πρὶν ἐλεῖν ἀποστάς κομιδῇ κατεσρο-
νήθη. καὶ τέλος εἰς Κατάνην ἀπῆλθε πράξας οὐδὲν ἢ
καταστρεψάμενος Ἰγκαρα, βαρβαρικὸν χωρίον, ὅθεν λέγε-
ται καὶ Λαῖδα τὴν ἑταίραν ἔτι κόρην ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις
πραθεῖσαν εἰς Πελοπόννησον κομισθῆναι.

Τοῦ δὲ Θέρους διελθόντος, ἐπεὶ τοὺς Συρακουσίους 16
ἐπυνθάνετο προτέρους ἐπ' αὐτοὺς ἀφίξεσθαι τεθαρρηκό-
τας, οἱ δ' ἵππεῖς ὑβρεὶ προσελαύνοντες ἤδη πρὸς τὸ
στρατόπεδον ἠρώτων εἰ Καταναίσις συνοικήσοντες ἢ Λε-
οντίνους κατοικιοῦντες ἤκουσι, μόλις ὁ Νικίας ὤρμησε
πλεῖν ἐπὶ Συρακούσας. καὶ βουλόμενος ἀδεῶς καὶ καθ' 2
ἡσυχίαν ἰδρῦσαι τὸν στρατόν, ὑπέπεμψεν ἄνθρωπον ἐκ
Κατάνης κελεύοντα τοὺς Συρακουσίους, εἰ βούλονται λα-
βεῖν ἔρημον ἀνδρῶν τὸ στρατόπεδον καὶ τὰ ὅπλα τῶν
Ἀθηναίων, ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ πρὸς Κατάνην πανστρατιᾶ πα-
ραγενέσθαι, τῶν δ' Ἀθηναίων ἐν τῇ πόλει τὰ πλεῖστα
διατριβόντων ἐγνωκέναι τοὺς Συρακουσίων φίλους, ὅταν
ἐκείνους προσιόντας αἰσθῶνται, τὰς τε πύλας καταλαμ-
βάνειν ἅμα καὶ τὸν ναύσταθμον ὑποπιμπράναι· πολλοὺς
δ' εἶναι τοὺς συνεστῶτας ἤδη καὶ τὴν ἐκείνων περιμένον-
τας ἀφίξιν. τοῦτ' ἄριστα Νικίας ἐστρατήγησε περὶ Σικε- 3
λίαν· πανστρατιᾶ γὰρ ἐξαγαγὼν τοὺς πολεμίους καὶ τὴν
πόλιν ὁμοῦ τι ποιήσας ἔρημον ἀνδρῶν, αὐτὸς ἐκ Κατάνης
ἀναχθεῖς τῶν τε λιμένων ἐκράτησε καὶ τῷ στρατοπέδῳ
κατέλαβε χώραν, ὅθεν ἤχιστα βλαπτόμενος οἷς ἐλείπετο
τῶν πολεμίων, ἠλπίζεν ἐξ ὧν ἐθάρρει πολεμήσειν ἀκωλύ-

- 4 τως. ἐπεὶ δ' ἀναστρέψαντες ἐκ Κατάνης οἱ Συρακούσιοι
 παρετάξαντο πρὸ τῆς πόλεως, ἐπαγαγὼν ταχὺ τοὺς Ἀθη-
 ναίους ἐκράτησε. καὶ πολλοὺς μὲν οὐκ ἀπέκτεινε τῶν
 πολεμίων· οἱ γὰρ ἵππεῖς ἐμποδῶν ἐγένοντο τῇ διώξει·
 τοῦ δὲ ποταμοῦ διαφθείρων καὶ ἀποκόπτων τὰς γεφύρας,
 παρέσχεν Ἐρμοκράτει λέγειν παραθαρύνοντι τοὺς Συρα-
 κουσίους ὅτι γελοῖός ἐστιν ὁ Νικίας, ὅπως οὐ μαχεῖται
 5 στρατηγῶν, ὥσπερ οὐκ ἐπὶ μάχῃ πεπλευκώς. οὐ μὴν
 ἀλλὰ φρόβον τε καὶ κατάπληξιν ἰσχυρὰν ἐνειργάσατο τοῖς
 Συρακουσίοις, ὥστ' ἀντὶ τῶν ὄντων τότε πεντεκαίδεκα
 στρατηγῶν ἑτέρους ἐλέσθαι τρεῖς, οἷς πίστιν ἔδωκεν ὁ
 6 δῆμος δι' ὄρκων, ἧ μὴν ἐάσειν ἄρχειν αὐτοκράτορας. τοῦ
 δ' Ὀλυμπιεῖου πλησίον ὄντος ὤρμησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατα-
 λαβεῖν, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν ἀνα-
 θημάτων. ὁ δὲ Νικίας ἐπίτηδες ἀναβαλλόμενος ὑστέρησε
 καὶ περιεΐδε φρουρὰν εἰσελθοῦσαν παρὰ τῶν Συρακου-
 σίων, ἡγούμενος, ἐὰν τὰ χρήματα διαρπάσωσιν οἱ στρα-
 τιῶται, τὸ μὲν κοινὸν οὐκ ὠφελήθησεν, τὴν δ' αἰτίαν
 7 αὐτὸς ἔξιν τοῦ ἀσεβήματος. τῇ δὲ νίκη περιβοήτῳ γενο-
 μένῃ χρησάμενος εἰς οὐδέν, ὀλίγων ἡμερῶν διαγενομένων
 αὐθις ἀνεχώρησεν εἰς Νάξον, καὶ διεχείμασε πολλὰ μὲν
 ἀναλίσκων στρατιᾷ τοσαύτῃ, πρῶτων δὲ μικρὰ πρὸς Σι-
 κελούς τινας ἀφισταμένους πρὸς αὐτόν, ὥστε τοὺς Συρα-
 κουσίους αὐθις ἀναθαρρήσαντας ἐξελάσαι πρὸς Κατάνην
 καὶ τὴν τε χώραν τεμεῖν καὶ τὸ στρατόπεδον κατακαῦσαι
 8 τῶν Ἀθηναίων. ἃ δὴ πάντες ἠτιῶντο τὸν Νικίαν ὡς ἐν
 τῷ διαλογίζεσθαι καὶ μέλλειν καὶ φυλάττεσθαι τὸν τῶν
 πράξεων ἀπολλύντα καιρὸν, ἐπεὶ τὰς γε πράξεις οὐδεὶς
 ἂν ἐμέμψατο τοῦ ἀνδρός· ὀρμησάμενος γὰρ ἦν ἐνεργὸς καὶ
 δραστήριος, τολμῆσαι δὲ μελλητῆς καὶ ἄτολμος.
- 17 Ὡς δ' οὖν ἐκίνησε τὴν στρατιὰν πάλιν ἐπὶ τὰς Συρα-
 κούσας, οὕτως ἐστρατήγησε καὶ μετὰ τοσαύτης ὀξύτητος
 ἅμα καὶ ἀσφαλείας ἐπῆλθεν ὥστε λαθεῖν μὲν εἰς Θάψον
 ταῖς ναυσὶ προσμιξίας καὶ ἀποβάς, φθάσαι δὲ τὰς Ἐπι-
 πολὰς κατασχών, τῶν δὲ προσβοηθούτων λογάδων κρα-
 τήσας ἐλεῖν μὲν τριακοσίους, τρέψασθαι δὲ καὶ τὴν ἵππον
 2 τῶν πολεμίων ἅμαχον εἶναι δοκοῦσαν. ὁ δὲ πάντων μά-

λιστα καὶ Σικελιώτας ἐξέπληξε καὶ τοῖς Ἑλλησιν ἀπιστίαν παρέσχεν, ὀλίγῳ χρόνῳ περιετείχισε Συρακούσας, πόλιν Ἀθηνῶν οὐκ ἐλάττονα, δυσεργότεραν δὲ χωρίων ἀνωμαλίαις καὶ θαλάσῃ γειτνιώσῃ καὶ παρακειμένοις ἔλεσι τεῖχος κύκλῳ περὶ αὐτὴν τοσοῦτον ἀγαγεῖν. ἀλλὰ τοῦτ' ³ ἐξεργάσασθαι μικρὸν ἐδέησε τοῦ παντὸς ἀνθρώπος οὐδ' ὑγιαίνοντι χρώμενος ἑαυτῷ πρὸς τοσαύτας φροντίδας, ἀλλὰ νόσον νοσῶν νεφρῆτιν, ἧς τὸ μὴ προσεκπονηθὲν λείμμα ποιεῖσθαι δίκαιον ἐστὶ. θαυμάζω δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν τῶν στρατιωτῶν ἀνδραγαθίαν ἐν οἷς κατώρθουν. ὁ μὲν γὰρ Εὐριπίδης μετὰ τὴν ⁴ ἦτταν αὐτῶν καὶ τὸν ὄλεθρον γράφων ἐπικήδειον ἐποίησεν οἶδε Συρακοσίους ὁκτιὼ νίκας ἐκράτησαν

ἄνδρες, ὅτ' ἦν τὰ θεῶν ἐξ ἴσου ἀμφοτέροις·

οὐκ ὁκτιὼ δὲ νίκας ἀλλὰ πλείονας ἂν τις εὖροι Συρακοσίους νενικημένους ὑπ' αὐτῶν, πρὶν ἐκ θεῶν ὄντως ἢ τύχης ἀντίστασιν τινα γενέσθαι τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ πλείστον αἰρομένοις δυνάμεως.

Ταῖς μὲν οὖν πλείσταις πράξεσι βιαζόμενος τὸ σῶμα ¹⁸ παρῆν ὁ Νικίας· ἀκμὴν δὲ ποτε τῆς ἰσχυροσύνης λαβούσης ὁ μὲν ἐν τείχεσι μετ' ὀλίγων ὑπηρετῶν κατέκειτο, τὴν δὲ στρατιὰν ἔχων ὁ Λάμαχος προσεμάχετο τοῖς Συρακοσίοις ἐκ τῆς πόλεως τεῖχος ἀνάγουσι πρὸς τὸ τῶν Ἀθηναίων, ὃ κωλύσειν ἔμελλε διὰ μέσου τὸν ἀποτειχισμόν. τῷ δὲ ² κρατεῖν τῶν Ἀθηναίων ἀτακτότερον φερομένων πρὸς τὰς διώξεις, ἀπομονωθεὶς ὁ Λάμαχος ὑπέστη τῶν Συρακοσίων τοὺς ἵππεῖς ἐπιφερομένους. ἦν δὲ πρῶτος αὐτῶν Καλλικράτης, ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ θυμοειδής. πρὸς τοῦτον ἐκ προκλήσεως καταστάς ὁ Λάμαχος ἐμονομάχησε, καὶ λαβῶν πληγὴν πρότερος, εἶτα δούς καὶ πεσὼν ὁμοῦ συναπέθανε τῷ Καλλικράτει. καὶ τὸ μὲν σῶμα κρατήσαν- ³ τες αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀπλῶν ἐξῆραν οἱ Συρακοῦσιοι, δρόμῳ δ' ἐφέροντο πρὸς τὰ τεῖχη τῶν Ἀθηναίων, ἐν οἷς ὁ Νικίας ἦν οὐκ ἔχων τοὺς βοηθοῦντας. ὅμως δ' ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐξαναστάς καὶ κατιδὼν τὸν κίνδυνον ἐκέλευσε τοὺς καθ' ἑαυτὸν, ὅσα ξύλα πρὸ τῶν τειχῶν ἐτύγγανεν εἰς μηχανὰς παραβεβλημένα, καὶ τὰς μηχανὰς αὐτὰς πῦρ κομίσαντας

ἄψαι. τοῦτο τοὺς Συρακουσίους ἐπέσχε καὶ τὸν Νικίαν ἔσωσε καὶ τὰ τείχη καὶ τὰ χρήματα τῶν Ἀθηναίων· φλόγα γὰρ ἀρθεῖσαν διὰ μέσου πολλὴν ἰδόντες ἀπετράπησαν οἱ Συρακούσιοι.

- 4 Τούτων δὲ πραχθέντων ἀπολέλειπτο μὲν ὁ Νικίας μόνος τῶν στρατηγῶν, ἣν δ' ἐλπίδος μεγάλης· καὶ γὰρ πόλεις μεθίσταντο καὶ πλοῖα μεστὰ σίτου πολλαχόθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, τοῖς πράγμασιν εὖ φερομένοις πάντων προστιθεμένων. καὶ λόγοι τινὲς ἤδη παρὰ τῶν Συρακουσίων ἐγίνοντο περὶ συμβάσεως πρὸς αὐτόν, ἀπεγνωκότων
- 5 τὴν πόλιν. ὅπου καὶ Γύλιππος ἐκ Λακεδαιμόνος πλέων βοηθὸς αὐτοῖς, ὡς ἤκουσε κατὰ πλοῦν τὸν ἀποτειχισμὸν καὶ τὰς ἀπορίας, οὕτως ἔπλει τὸ λοιπὸν ὡς ἐχομένης μὲν ἤδη τῆς Σικελίας, Ἰταλιώταις δὲ τὰς πόλεις διαφυλάξων, εἰ καὶ τοῦτό πως ἐγγένοιτο· μεγάλη γὰρ ἡ δόξα διεφοῖτα τοῦ κρατεῖν πάντα τοὺς Ἀθηναίους καὶ στρατηγὸν ἔχειν
- 6 ἄμαχον δι' εὐτυχίαν καὶ φρόνησιν. ὁ δὲ Νικίας αὐτὸς καὶ παρὰ φύσιν ὑπὸ τῆς ἐν τῷ παρόντι θώμης καὶ τύχης ἀνατεθαρορηγῶς, μάλιστα δὲ τοῖς ἐκ Συρακουσῶν διαλεγόμενοις κρέφα καὶ πέμπουσι πρὸς αὐτὸν ὅσον οὕτω τὴν πόλιν ἐνδίδοσθαι κατὰ συμβάσεις νομίζων, οὐδένα τοῦ Γυλίππου λόγον ἔσχε προσπλέοντος, οὐδὲ φυλακὴν ἐποιήσατο καθαρὰν, ἀλλὰ τῷ παντελῶς ὑπερορᾶσθαι καὶ καταφρονεῖσθαι λαθὼν αὐτὸν ὁ ἀνὴρ εἰσέπλευσε διὰ πορθμοῦ, καὶ προσκομισθεὶς ἀπωτάτω τῶν Συρακουσῶν στρατιὰν συνηγάγετο πολλήν, οὐδ' εἰ πάρεστι τῶν Συρακουσίων ἐπι-
- 7 σταμένων οὐδὲ προσδοκῶντων. διὸ καὶ παρήγγελλτο μὲν αὐτοῖς ἐκκλησίᾳ περὶ τῶν πρὸς τὸν Νικίαν ὁμολογιῶν, καὶ τινες ἐβάδιζον ἤδη, πρὶν ἢ παντελῶς ἀποτειχισθῆναι τὴν πόλιν οἰόμενοι δεῖν γενέσθαι τὰς διαλύσεις· βραχὺ γὰρ ἦν κομιδῇ τὸ ἀπολειπόμενον τοῦ ἔργου, καὶ τοῦτο παραβεβλημένην εἶχε τὴν παρασκευὴν τῆς τειχοδομίας σύμ-
- 19 Ἐν τούτῳ δὲ καιροῦ παρόντος τοῦ κινδύνου ἀφικνεῖται Γυγγύλος ἐκ Κορίνθου μίξ τριήρει· καὶ συνδραμόντων πρὸς αὐτόν, ὡς εἰκός, πάντων ἔφραζεν ὅτι Γύλιππος ἀφίξεται διὰ ταχέων καὶ νῆες ἄλλαι βοηθοὶ προσπλέου-

σιν. οὐπω δὲ τῷ Γογγύλῳ πιστευόντων βεβαίως, ἤκεν ²
 ἄγγελος παρὰ τοῦ Γυλίππου κελεύοντος ἀπαντᾶν. οἱ δὲ
 θαρρήσαντες ἐξωπλίζοντο· καὶ προσῆγεν εὐθύς ὁ Γύλιπ-
 πος ἐξ ὁδοῦ παρατεταγμένος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναίους. ὡς δὲ
 κάκεινους ἀντέταξεν ὁ Νικίας, θέμενος ἐπὶ τοὺς Ἀθηναί-
 ους ὁ Γύλιππος τὰ ὄπλα καὶ κήρυκα πέμψας ἔλεγε διδό-
 ναι τοῖς Ἀθηναίοις ἄδειαν ἀπιούσιν ἐκ Σικελίας. ὁ μὲν ³
 οὖν Νικίας οὐθὲν ἠξίωσεν ἀποκρίνασθαι· τῶν δὲ στρα-
 τιωτῶν τινὲς καταγελῶντες ἠρώτων εἰ διὰ παρουσίαν ἐνὸς
 τρίβωνος καὶ βακτηρίας Λακωνικῆς οὕτως ἰσχυρὰ τὰ Συ-
 ρακουσίων ἐξαίφνης γέγονεν ὥστ' Ἀθηναίων καταφρονεῖν,
 οἱ πολὺν ῥωμαλεωτέρους Γυλίππου καὶ μᾶλλον κομῶντας
 τριακοσίους ἔχοντες ἐν πέδαις δεδεμένους ἀπέδωκαν Λα-
 κεδαιμονίοις. Τίμαιος δὲ καὶ τοὺς Σικελιώτας φησὶν ἐν ⁴
 μηδενὶ λόγῳ ποιεῖσθαι τὸν Γυλίππον, ὕστερον μὲν αἰ-
 σχροκέρδειαν αὐτοῦ καὶ μικρολογίαν καταγνόντας, ὡς δὲ
 πρῶτον ὠφθη, σκώπτοντας εἰς τὸν τρίβωνα καὶ τὴν κό-
 μην. εἶτα μέντοι φησὶν αὐτὸς ὅτι τῷ Γυλίππῳ φανέντι
 καθάπερ γλαυκὶ πολλοὶ προσέπτυσαν ἐτοίμως στρατευό-
 μενοι. καὶ ταῦτα τῶν πρώτων ἀληθέστερα εἰσὶν· ἐν γὰρ
 τῇ βακτηρίᾳ καὶ τῷ τρίβωνι τὸ σύμβολον καὶ τὸ ἀξίωμα
 τῆς Σπάρτης καθορῶντες συνίσταντο. κάκεινου τὸ πᾶν ⁵
 ἔργον γεγονέναι φησὶν οὐ Θουκυδίδης μόνον ἀλλὰ καὶ Φί-
 λιστος, ἀνὴρ Συρακούσιος καὶ τῶν πραγμάτων ὄρατῆς
 γενόμενος. τῇ μὲν οὖν πρώτῃ μάχῃ κρατήσαντες οἱ Ἀθη-
 ναῖοι τῶν Συρακουσίων ὀλίγους τινὰς ἀπέκτειναν καὶ Γογ-
 γύλον τὸν Κορίνθιον· εἰς δὲ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἔδειξεν
 ὁ Γύλιππος οἷόν ἐστιν ἐμπειρία. τοῖς γὰρ αὐτοῖς ὄπλοις
 καὶ ἵπποις καὶ χωρίοις χρησάμενος οὐχ ὡσαύτως, ἀλλὰ
 μεταθεὶς τὴν τάξιν, ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους. καὶ φυγόν- ⁶
 των εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπιστήσας τοὺς Συρακουσίους,
 τοῖς λίθοις οἷς ἐκεῖνοι προσεκόμιζον καὶ τῇ ὕλῃ παροι-
 κοδομῶν εἰς διαστολὰς ἀπέκοψε τὸν ἐκείνων περιτειχι-
 σμόν, ὥστ' αὐτοῖς μηδὲν εἶναι πλέον κρατοῦσιν. ἐκ τούτου
 δὲ θαρρήσαντες οἱ Συρακούσιοι τὰς τε ναῦς ἐπλήρουν, καὶ
 τοῖς ἵππεῦσι τοῖς ἑαυτῶν καὶ ἀκολούθοις περιελαύνοντες
 πολλοὺς ἤρουν. καὶ ὁ Γύλιππος ἐπιὼν ἐπὶ τὰς πόλεις ⁷

αὐτὸς ἐξώρμα καὶ συνίστη πάντας ἐρωμένως ὑπακούον-
 τας αὐτῷ καὶ συλλαμβανομένους, ὥστε τὸν Νικίαν αὐ-
 θις εἰς ἐκείνους ἀποτρεπόμενον τοὺς πρώτους λογισμοὺς
 καὶ συμφρονοῦντα τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν ἀθυ-
 μεῖν, καὶ γράφειν τοῖς Ἀθηναίοις κελεύοντα πέμπειν
 ἕτερον στρατὸν ἢ καὶ τοῦτον ἀπαγαγεῖν ἐκ Σικελίας, αὐτῷ
 δὲ πάντως αἰτούμενον τῆς στρατηγίας ἄρεσιν διὰ τὴν
 νόσον.

- 20 Οἱ δ' Ἀθηναῖοι καὶ πρότερον μὲν ὄρμηγτο πέμπειν
 ἕτεραν δύναμιν εἰς Σικελίαν, φθόνῳ δὲ τῶν πρώτων πρατ-
 τομένων πρὸς εὐτυχίαν τοῦ Νικίου τοσαύτην πολλὰς δια-
 τριβὰς ἐμβαλόντων τότε γοῦν ἔσπευδον βοηθεῖν. καὶ Δη-
 μοσθένης μὲν ἐμέλλε μεγάλῳ στόλῳ πλεῖν ἐκ χειμῶνος,
 Εὐρυμέδων δὲ διὰ χειμῶνος προεξέπλευσε χρήματα κομι-
 ζων καὶ συστρατήγους ἀποφαινῶν ἤρημένους τῷ Νικίᾳ
 τῶν αὐτόθι στρατενομένων Εὐθύδημον καὶ Μένανδρον.
- 2 ἐν τούτῳ δὲ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐξαιρῆνης
 ἐπιχειρούμενος ὁ Νικίας ταῖς μὲν ναυσὶν ἠττώμενος τὸ
 πρῶτον ὁμως ἐξέσωσε καὶ κατέδυσσε πολλὰς τῶν πολεμίων,
 πρὸς δὲ τὸ πέζον οὐκ ἔφθασε βοηθῶν, ἀλλ' ἄρρω προσ-
 πεσὼν ὁ Γύλιππος εἴλε τὸ Πλημύριον, ἐν ᾧ σκευῶν τριη-
 ρικῶν καὶ χρημάτων πολλῶν ἀποκειμένων ἐκράτησε πάν-
 των καὶ διέφθειρεν ἄνδρας οὐκ ὀλίγους καὶ ζῶντας ἔλαβε.
- 3 τὸ δὲ μέγιστον, ἀφείλετο τοῦ Νικίου τῆς ἀγορᾶς τὴν εὐ-
 πέτειαν· ἦν γὰρ ἡ κομιδὴ παρὰ τὸ Πλημύριον ἀσφαλῆς
 καὶ ταχεῖα τῶν Ἀθηναίων κρατούντων, ἐκπεσόντων δὲ
 χαλεπὴ καὶ μετὰ μάχης ἐγίνετο πρὸς τοὺς πολεμίους ἐκεῖ
 ναυλοχοῦντας. ἔτι δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν τοῖς Συρακουσίοις
 οὐκ ἀπὸ κράτους ἐφαίνετο νενικημένον, ἀλλ' ἀταξία περὶ
 τὴν δίωξιν. αὐθις οὖν ἐπεχείρουν παρασνεαζόμενοι λαμ-
 4 πρότερον. ὁ δὲ Νικίας οὐκ ἐβούλετο ναυμαχεῖν, ἀλλὰ πολ-
 λὴν ἀβελτερίαν ἔλεγεν εἶναι, στόλου τοσοῦτου προσπλέον-
 τος αὐτοῖς καὶ δυνάμειος ἀκραιφνοῦς, ἣν ἤγε Δημοσθένης
 σπεύδων, ἀπ' ἐλαττόνων καὶ χορηγουμένων φεύγων δια-
 γωνίσασθαι. τοῖς δὲ περὶ τὸν Μένανδρον καὶ τὸν Εὐθύ-
 δημον ἀρτίως εἰς τὴν ἀρχὴν καθισταμένοις φιλοτιμία καὶ
 ζῆλος ἦν πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς στρατηγοὺς, τὸν μὲν Δη-

μοσθένην φθῆναι πράξαντάς τι λαμπρόν, ὑπερβαλέσθαι δὲ τὸν Νικίαν. πρόσχημα δ' ἦν ἡ δόξα τῆς πόλεως, ἣν ἵ ἀπόλλυσθαι καὶ καταλύεσθαι παντάπασιν φάσκοντες· εἰ φοβηθήσονται Συρακουσίους ἐπιπλέοντας, ἐξεβιάσαντο ναυμαχῆσαι. καὶ καταστρατηγηθέντες ὑπ' Ἀρίστωνος τοῦ Κορινθίων κυβερνήτου τοῖς περὶ τὸ ἄριστον, ὡς εἶρηκε Θουκυδίδης, κατὰ κράτος ἠττήθησαν καὶ πολλοὺς ἀπέβαλον. καὶ ἀθυμία πολλὴ περιεστήκει τὸν Νικίαν τῇ τε μοναρχίᾳ κακοπαθοῦντα καὶ σφαλλόμενον αὐθις ὑπὸ τῶν συναρχόντων.

Ἐν τούτῳ δὲ Δημοσθένης ὑπὲρ τῶν λιμένων ἐπεφαι- 21
νετο λαμπρότατος τῇ παρασκευῇ καὶ δεινότητος τοῖς πο-
λεμίοις, ἐπὶ νεῶν ἑβδομήκοντα καὶ τριῶν ἄγων ὀπλίτας
πεντακισχιλίους, ἀκοντιστὰς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδο-
νήτας τρισχιλίων οὐκ ἐλάττους, ὄπλων δὲ κόσμῳ καὶ
παρασήμοις τριήρων καὶ πλήθει κελουστῶν καὶ αὐλητῶν
θεατρικῶς καὶ πρὸς ἐκπληξιν πολεμίων ἐξησχημένος. ἦν 2
οὖν, ὡς εἰκός, αὐθις ἐν φόβῳ μεγάλῳ τὰ Συρακουσίων
εἰς οὐδὲν πέρας οὐδ' ἀπαλλαγὴν, ἀλλὰ πονοῦντας ἄλλως
καὶ φθειρομένους αὐτοὺς μάτην ὀρώντων. τὸν δὲ Νικίαν
οὐ πολὺν χρόνον εὐφρανεν ἡ παρουσία τῆς δυνάμεως,
ἀλλ' ἅμα τῇ πρώτῳ ἐν λόγοις γενέσθαι, τοῦ Δημοσθέ-
νους εὐθὺς ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις κελεύοντος καὶ τῇ
ταχίστῳ τῶν κινδύνων περὶ τοῦ παντὸς διαγωνισαμένους
ἐλεῖν Συρακούσας ἢ ἀποπλεῖν οἴκαδε, δείσας καὶ θαυμά-
σας τὴν ὀξύτητα καὶ τόλμαν ἐδεῖτο μηδὲν ἀπεγνωσμένως
πράττειν μηδ' ἀνοήτως· τὴν γὰρ τριβὴν εἶναι κατὰ τῶν 3
πολεμίων οὔτε χρήματα κεκτημένων ἔτι, μήτε τῶν συμ-
μάχων αὐτοῖς πολὺν χρόνον παραμενούντων, εἰ δὲ θλί-
βοιντο ταῖς ἀπορίαις, ταχὺ πάλιν ἐπ' αὐτὸν ἐπὶ συμβά-
σεις τραπησομένων, ὡς πρότερον. καὶ γὰρ ἦσαν ἄνδρες
οὐκ ὀλίγοι τῶν ἐν Συρακούσαις διαλεγόμενοι τῷ Νικίᾳ
κρύφα, καὶ μένειν κελεύοντες ὡς καὶ νῦν ὑπερπονούντων
τῷ πολέμῳ καὶ τὸν Γύλιππον βαρυνομένων, ἐὰν δὲ μι-
κρὸν ἐπιτείνωσιν αἱ ἀνάγκαι, παντάπασιν ἀπαγορευσόν-
των. τούτων ὁ Νικίας τὰ μὲν αἰνιττόμενος τὰ δ' οὐ θέλων 4
ἐν φανερῷ λέγειν, ἀτολμίας παρέσχε τοῖς στρατηγοῖς δό-

ξαν, καὶ ταῦτ' ἐκεῖνα πάλιν ἤκειν φάσκοντες αὐτοῦ, μελ-
 λήματα καὶ διατριβὰς καὶ ἀκριβολογίας, αἷς ἀπώλεσε τὴν
 ἀκίην οὐκ εὐθὺς ἐπιχειρῶν τοῖς πολεμίοις ἀλλ' ἔωλος καὶ
 καταφρονούμενος, τῷ Δημοσθένει προσετίθεντο. καὶ ὁ
 5 Νικίας μόλις συνεχώρησεν ἐκβιασθεῖς. οὕτω δὴ τὴν πε-
 ζὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν ὁ Δημοσθένης νυκτὸς ἐπεχείρει
 ταῖς Ἐπιπολαῖς, καὶ τοὺς μὲν φθάσας πρὶν αἰσθῆσθαι τῶν
 πολεμίων ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἀμυνομένους ἐτρέψατο. καὶ
 κρατῶν οὐκ ἔμενε, ἀλλ' ἐχώρει προσωτέρω, μέχρι οὗ τοῖς
 Βοιωτοῖς ἐνέτυχε· πρῶτοι γὰρ οὗτοι συστρέψαντες ἑαυ-
 τοὺς καὶ συνδραμόντες εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐναντίους τοῖς
 δόρασι μετὰ βοῆς ἐώσαντο καὶ πολλοὺς αὐτοῦ κατέβαλον.
 6 δι' ὅλου δὲ τοῦ στρατεύματος εὐθὺς ἦν πτοία καὶ ταραχή,
 καὶ τοῦ φεύγοντος ἤδη καταπιμπλάμενον τὸ ἔτι νικῶν,
 καὶ τὸ ἐπιβαῖνον καὶ προσφερόμενον ὑπὸ τῶν πεφοβη-
 μένων ἀνακοπτόμενον ἑαυτῷ περιέπιπτε, τοὺς μὲν φεύ-
 γοντας οἰόμενον διώκειν, τοῖς δὲ φίλοις ὡς πολεμίοις
 7 χρώμενον. ἦ γὰρ ἄτακτος ἀνάμιξις ἐν ταῦτῳ μετὰ φόβου
 καὶ ἀγνοίας, καὶ τὸ τῆς ὄψεως ἄπιστον ἐν νυκτὶ μήτε
 σκότος ἀκράτον μήτε φῶς ἐχούση βέβαιον, ἀλλ' οἶαν εἰκὸς
 ἤδη καταφερομένης σελήνης καὶ περισκιάζομένης ὄπλοις
 πολλοῖς καὶ σώμασι κινουμένοις διὰ τοῦ φωτὸς μὴ δια-
 σαφοῦσαν τὰ εἶδη φόβῳ τοῦ πολεμίου καὶ τὸ οἰκεῖον
 ποιεῖν ὑποπτον, εἰς δεινὰς ἀπορίας καὶ περιπετείας
 8 καθίστη τοὺς Ἀθηναίους. ἔτυχον δὲ πως καὶ τὴν σελή-
 νην ἔχοντες ὀπισθεν· ὅθεν αὐτοὶ μὲν αὐτοῖς τὰς σκιάς
 ἐπιβάλλοντες ἀπέκρουπτον τὸ πλῆθος τῶν ὄπλων καὶ τὴν
 λαμπρότητα, τοὺς δ' ἐναντίους ὁ πρὸς τὴν σελήνην τῶν
 ἀσπίδων ἀντιφωτισμὸς πολὺ πλείονας δρᾶσθαι καὶ λαμ-
 9 προτέρους ἐποίει. τέλος δὲ πανταχόθεν αὐτοῖς, ὡς ἐνέ-
 δοσαν, προσκειμένων τῶν πολεμίων φεύγοντες οἱ μὲν ὑπ'
 ἐκείνων οἱ δ' ὑπ' ἀλλήλων ἀπέθνησκον, οἱ δὲ κατὰ τῶν
 κρημνῶν ὀλισθαίνοντες· τοὺς δ' ἀποσκεδασθέντας καὶ
 πλανωμένους ἡμέρας ἐπιγενομένης οἱ ἵππεῖς καταλαμ-
 βάνοντες διέφθειρον. ἐγένοντο δὲ νεκροὶ δισχίλιοι, καὶ
 τῶν περιγενομένων ὀλίγοι μετὰ τῶν ὄπλων ἀπεσώθησαν.
 22 Ὁ μὲν οὖν Νικίας πληγεὶς οὐκ ἀπροσδοκῆτως ἦτιᾶτο

τοῦ Δημοσθένους τὴν προπέτειαν, ἐκεῖνος δὲ περὶ τούτων ἀπολογησάμενος ἐκέλευσεν ἀποπλεῖν τὴν ταχίστην· οὔτε γὰρ ἄλλην ἀφίξασθαι δύναμιν αὐτοῖς, οὔτ' ἀπὸ τῆς παρουσίας τῶν πολεμίων κρατεῖν, ὅπου γε καὶ κρατοῦντας² ἐκείνων ἔδει μεταστῆναι καὶ φυγεῖν τὸ χωρίον, αἰεὶ μὲν, ὡς πυνθάνονται, βαρὺ καὶ νοσῶδες ὄν στρατοπέδῳ, νῦν δ', ὡς βλέπουσι, καὶ διὰ τὴν ὥραν ὀλέθριον· μετοπώρου γὰρ ἦν ἡ ἀρχή, καὶ πολλοὶ μὲν ἤσθενον ἤδη, πάντες δὲ ἠθύμουν. ὁ δὲ Νικίας χαλεπῶς ἤκουε τὴν φυγὴν καὶ τὸν ἀπόπλουν, οὐ τῷ μὴ δεδιέναι τοὺς Συρακουσίους, ἀλλὰ τῷ μᾶλλον τοὺς Ἀθηναίους καὶ τὰς ἐκείνων δίκας καὶ συκοφραντίας φοβεῖσθαι. δεινὸν μὲν οὖν οὐδὲν αὐτόφθι προσδοκᾶν³ ἔφρασκεν, εἰ δὲ συμβαίῃ, μᾶλλον αἰρεῖσθαι τὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων θάνατον ἢ τὸν ὑπὸ τῶν πολιτῶν, οὐχ ὅμοια φρονῶν οἷς ὕστερον ὁ Βυζάντιος Λέων εἶπε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας (“βούλομαι” γὰρ ἔφη “μᾶλλον ὑφ' ὑμῶν ἢ μεθ' ὑμῶν ἀποθανεῖν”), περὶ μέντοι τόπου καὶ χώρας εἰς ἣν μετάξουσι τὸ στρατόπεδον, βουλευσέσθαι καθ' ἡσυχίαν. ταῦτα δ' αὐτοῦ λέγοντος ὁ μὲν Δημοσθένης οὐδὲ⁴ τῷ προτέρῳ γνώμῃ κατεντυχήσας ἐπαύσατο βιαζόμενος, τοῖς δ' ἄλλοις παρέσχε τὸν Νικίαν προσδοκῶντα καὶ πιστεύοντα τοῖς ἔνδον οὕτως ἐρωμένως ἀναμάχεσθαι περὶ τῆς ἀποβάσεως· διὸ καὶ συνεχώρησαν. ὡς μέντοι στρατιὰ Συρακουσίοις ἐπῆλθεν ἄλλη καὶ μᾶλλον ἤπτετο τῶν Ἀθηναίων ἢ νόσος, ἤδη καὶ τῷ Νικίᾳ συνεδόκει μεθίστασθαι, καὶ παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις εὐτρεπεῖς εἶναι πρὸς ἀπόπλουν.

Ὡς δ' ἦν ἔτοιμα ταῦτα πάντα καὶ τῶν πολεμίων οὐδεὶς²³ παρεφύλαττεν ἅτε δὴ μὴ προσδοκῶντων, ἐξέλιπεν ἡ σελήνη τῆς νυκτός, μέγα δέος τῷ Νικίᾳ καὶ τῶν ἄλλων τοῖς ὑπ' ἀπειρίας ἢ δεισιδαιμονίας ἐκπεπληγμένοις τὰ τοιαῦτα. τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου τὴν περὶ τὰς τριακάδας ἐπισκότησιν ἀμῶς γέ πως ἤδη συνεφρόνουν καὶ οἱ πολλοὶ γινομένην ὑπὸ τῆς σελήνης· αὐτὴν δὲ τὴν σελήνην, ᾧ τινὶ συντυγχάνουσα² καὶ πῶς αἰφνίδιον ἐκ πανσελήνου τὸ φῶς ἀπόλλυσι καὶ χροῶς ἴησι παντοδαπὰς, οὐ ῥάδιον ἦν καταλαβεῖν, ἀλλ' ἀλλόκοτον ἠγοῦντο καὶ πρὸ συμφορῶν τινῶν μεγάλων ἐκ

Θεοῦ γινόμενον σημεῖον. ὁ γὰρ πρῶτος σαφέστατόν τε πάντων καὶ θαρραλεώτατον περὶ σελήνης κατανασμιῶν καὶ σκιάς λόγον εἰς γραφὴν καταθέμενος Ἀναξαγόρας οὐτ' αὐτὸς ἦν παλαιὸς οὐδ' ὁ λόγος ἔνδοξος, ἀλλ' ἀπόρητος ἔτι καὶ δι' ὀλίγων καὶ μετ' εὐλαβείας τινὸς ἢ πίστεως βα-
 3 δίζων. οὐ γὰρ ἠνείχοντο τοὺς φυσικοὺς καὶ μετεωρολέσχας τότε καλουμένους, ὡς εἰς αἰτίας ἀλόγους καὶ δυνάμεις ἀπρονοήτους καὶ κατηνασμιμένα πάθη διατρίβοντας τὸ θεῖον, ἀλλὰ καὶ Πρωταγόρας ἔφυγε, καὶ Ἀναξαγόραν εἰρχθέντα μόλις περιεποιήσατο Περικλῆς, καὶ Σωκράτης, οὐδὲν αὐτῷ τῶν γε τοιούτων προσῆκον, ὅμως ἀπώλετο
 4 διὰ φιλοσοφίαν. ὁψὲ δ' ἡ Πλάτωνος ἐκλάμψασα δόξα διὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅτι ταῖς θεαίαις καὶ κυριωτέραις ἀρχαῖς ὑπέταξε τὰς φυσικὰς ἀνάγκας, ἀφείλε τὴν τῶν λόγων τούτων διαβολήν, καὶ τοῖς μαθήμασιν εἰς ἅπαντας ὁδὸν ἐνέδωκεν. ὁ γοῦν ἑταῖρος αὐτοῦ Δίων, καθ' ὃν χρόνον ἔμελλεν ἄρας ἐκ Ζακύνθου πλεῖν ἐπὶ Διονύσιον, ἐκλιπούσης τῆς σελήνης οὐδὲν διαταραχθεὶς ἀνήχθη καὶ
 5 κατασχὼν ἐν Συρακούσαις ἐξέβαλε τὸν τύραννον. τῷ μέντοι Νικίᾳ συνηρέθη τότε μηδὲ μάντιν ἔχειν ἔμπειρον (ὁ γὰρ συνήθης αὐτοῦ καὶ τὸ πολὺ τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρῶν Στιλβίδης ἔτεθνήκει μικρὸν ἔμπροσθεν), ἐπεὶ τὸ σημεῖον, ὡς φησὶ Φιλόχορος, φεύγουσιν οὐκ ἦν πονηρὸν ἀλλὰ καὶ πάνυ χρηστόν· ἐπικρύψεως γὰρ αἱ σὺν φόβῳ
 6 πράξεις δέονται, τὸ δὲ φῶς πολέμιόν ἐστιν αὐταῖς. ἄλλως τε καὶ τῶν περὶ ἥλιον καὶ σελήνην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐποιοῦντο φυλακὴν, ὡς Αὐτοκλείδης διέγραψεν ἐν τοῖς ἐξηγητικοῖς· ὁ δὲ Νικίας ἄλλην ἔπεισε σελήνης ἀναμένειν περίοδον, ὥσπερ οὐκ εὐθὺς θεασάμενος αὐτὴν ἀποκαθάρθεισαν, ὅτε τὸν σκιερὸν τόπον καὶ ὑπὸ τῆς γῆς ἀντι-
 24 φραττόμενον παρῆλθεν. μικροῦ δὲ πάντων ἀφρέμενος τῶν ἄλλων ἔθνε τε καὶ διεμαντεύετο καθήμενος, ἕως ἐπῆλθον αὐτοῖς οἱ πολέμιοι, τῷ μὲν πεζῷ τὰ τεῖχη καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν πολιορκοῦντες, ταῖς δὲ ναυσὶ κύκλω τὸν λιμένα περιλαμβάνοντες, οὐκ αὐτοὶ μόνον ταῖς τριήρεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδάρια πανταχόθεν ἐπιβαίνοντα τῶν ἀλιάντων καὶ ταῖς σκάφαις προσπλέοντα προυκαλεῖτο τοὺς

Ἀθηναίους καὶ προυπηλάκιζεν. ὦν ἓνα, παῖδα γνωρίμων² γονέων, Ἡρακλείδην, προεξελάσαντα τῇ πλοίῳ ναῦς Ἀττικῆ διώκουσα κατελάμβανε. δείσας δὲ περὶ αὐτῷ Πόλλιχος ὁ θεῖος ἀντελαύνει δέκα τριήρεσιν ὧν ἦρχεν· οἱ δ' ἄλλοι περὶ τοῦ Πολλίχου φοβηθέντες ὡσαύτως ἀνήγοντο. καὶ ναυμαχίας ἰσχυρᾶς γενομένης ἐνίκησαν οἱ Συρακούσιοι, καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα πολλῶν μετ' ἄλλων διέφθειραν.

Ἦν οὖν οὐκέτι μένειν ἀνασχετὰ Ἀθηναίοις, ἀλλὰ τῶν³ στρατηγῶν κατεβῶων πεζῇ κελεύοντες ἀναχωρεῖν. καὶ γὰρ οἱ Συρακούσιοι νικήσαντες εὐθύς ἐνέφραξαν καὶ ἀπέκλεισαν τὸν διέκπλουν τοῦ λιμένος. οἱ δὲ περὶ τὸν Νικίαν τοῦτο μὲν οὐκ ἐπέειθοντο· δεινὸν γὰρ ἦν ἀπολιπεῖν ὀλκάδας τε πολλὰς καὶ τριήρεις ὀλίγον ἀριθμῷ διακοσίων ἀποδεύσας· ἐμβιβάσαντες δὲ τῶν πεζῶν τοὺς ἀρίστους⁴ καὶ τῶν ἀκοντιστῶν τοὺς ἀκχιμωτάτους ἐπλήρωσαν ἑκατὸν καὶ δέκα τριήρεις· αἱ γὰρ ἄλλαι ταρσῶν ἐνδεεῖς ἦσαν. τὸν δὲ λοιπὸν ὄχλον ἔστησε παρὰ θάλασσαν ὁ Νικίας, ἐκλιπὼν τὸ μέγα στρατόπεδον καὶ τὰ τείχη τὰ συνάπτοντα πρὸς τὸ Ἡράκλειον, ὥστε μὴ τεθυκότων τὴν εἰθισμένην θυσίαν τῇ Ἡρακλεῖ τῶν Συρακουσίων, θυῖσαι τότε τοὺς ἱερεῖς καὶ στρατηγούς ἀναβάντας ἤδη πληρουμένων τῶν τριήρων. ἐπεὶ δ' οἱ μάντις τοῖς Συρακουσίοις ἀπήγγει-²⁵λαν ἐκ τῶν ἱερῶν λαμπρότητα καὶ νίκην μὴ καταρχομένοις μάχης ἀλλ' ἀμυνομένοις (καὶ γὰρ τὸν Ἡρακλέα πάντων κρατεῖν ἀμυνόμενον καὶ προεπιχειρούμενον), ἀνήχθησαν. ἡ δὲ ναυμαχία πολὺ μεγίστη καὶ καρτερωτάτη γενομένη, καὶ μηδὲν ἐλάττονα πάθη καὶ θορύβους παρασχούσα τοῖς θεωμένοις ἢ τοῖς ἀγωνιζομένοις διὰ τὴν παντὸς ἐπίβλεψιν τοῦ ἔργου ποικίλας μεταβολὰς καὶ ἀπροσδοκίτους ἐν ὀλίγῳ λαμβάνοντος, ἔβλαπτε ταῖς αὐτῶν παρασκευαῖς οὐχ ἦττον τῶν πολεμίων τοὺς Ἀθηναίους. ἀθρόαις γὰρ² ἐμάχοντο ταῖς ναυσὶ καὶ βαρεῖαις πρὸς κούφας ἀλλαχόθεν ἄλλας ἐπιφερομένας, καὶ βαλλόμενοι λίθοις ὁμοίαν ἔχουσι τὴν πληγὴν πανταχόθεν ἀντέβαλλον ἀκοντίοις καὶ τοξεύμασιν, ὧν ὁ σάλος τὴν εὐθυβολίαν διέστρεφεν, ὥστε μὴ πάντα κατ' αἰχμὴν προσφέρεσθαι. ταῦτα δ' Ἀρίστων ὁ Κορίνθιος κυβερνήτης ἐδίδαξε τοὺς Συρακουσίους, καὶ

παρὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἀγωνιζόμενος προθύμως ἔπεσεν ἤδη κρατούντων τῶν Συρακουσίων.

- ³ Γενομένης δὲ μεγάλης τροπῆς καὶ φθορᾶς ἣ μὲν κατὰ θάλασσαν φυγὴ τοῖς Ἀθηναίοις ἀποκέκοπτο· χαλεπὴν δὲ καὶ διὰ γῆς τὴν σωτηρίαν ὀρῶντες οὔτε ναῦς ἀφέλκοντας ἐγγύθεν ἔτι τοὺς πολεμίους ἐκώλυον οὔτε νεκρῶν ἤτησαν ἀναίρεσιν, ἅτε δὴ τῆς ἐκείνων ἀτάφιας τὴν τῶν νοσοῦντων καὶ τετρωμένων ἀπόλειψιν οἰκτροτέραν οὔσαν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, αὐτοὺς δὲ κἀκείνων ἐπιπονωτέρους ἠγούμενοι, μετὰ πλειόνων κακῶν ἐπὶ ταῦτό πάντως ἀφρι-
- 26 ξομένους τέλος. ὠρμημένων δ' αὐτῶν ἀπαίρειν διὰ νυκτὸς οἱ μὲν περὶ τὸν Γύλιππον, ὀρῶντες ἐν θυσίαις καὶ πότοις τοὺς Συρακουσίους διὰ τε τὴν νίκην καὶ τὴν ἑορτὴν ὄντας, οὔτε πείσειν οὔτε βιάσεσθαι προσεδόκων ἀναστάντας ἤδη προσφέρεσθαι τοῖς πολεμίσις ἀπιούσιν, Ἐρμοκράτης δ' αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ συνθεῖς ἐπὶ τὸν Νικίαν ἀπά-
- ² την, ἔπεμψε τινὰς τῶν ἐταίρων πρὸς αὐτόν, ἀπ' ἐκείνων μὲν ἦκειν τῶν ἀνδρῶν φράσσοντας οἱ καὶ πρότερον εἰώθεσαν κρῦφα τῷ Νικίᾳ διαλέγεσθαι, παραινοῦντας δὲ μὴ πορεύεσθαι διὰ τῆς νυκτὸς ὡς τῶν Συρακουσίων ἐνέδρας πεπονημένων αὐτοῖς καὶ προκατεχόντων τὰς παρόδους. τούτῳ δὲ καταστρατηγηθεὶς ὁ Νικίας ὑπέμεινεν ἅ ψευ-
- ³ δῶς ἔδεισεν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀληθῶς παθεῖν. προελθόντες γὰρ ἅμ' ἡμέρᾳ τὰς δῦσχωρίας τῶν ὁδῶν κατέλαβον καὶ τὰς διαβάσεις τῶν ποταμῶν ἀπετείχισαν τὰς τε γεφύρας ἀπέκοψαν, ἐν δὲ τοῖς ὄμαλοις καὶ πεδινοῖς τοὺς ἱππεῖς ἔταξαν, ὥστε μηδένα λελείφθαι τοῖς Ἀθηναίοις τόπον ἀμαχεῖ προελθεῖν. οἱ δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην καὶ τὴν νύκτα τὴν ἑτέραν ἐπιμείναντες ἐπορεύοντο κλαυθμῷ καὶ ὀλοφρυμῷ, καθάπερ ἐκ πατρίδος, οὐ πολεμίας ἀνιστάμενοι, διὰ τὰς ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων καὶ τὰς ἀπολείψεις τῶν ἀδυνάτων φίλων καὶ συνήθων, ὅμως τὰ παρόντα κακὰ κουφότερα τῶν προσδοκωμένων νομίζοντες
- ⁴ εἶναι. πολλῶν δὲ δεινῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ φαινομένων οὐδὲν ἦν οἰκτροτέρον αὐτοῦ Νικίου θέαμα, κεκακωμένον μὲν ὑπὸ τῆς ἀσθενείας, συνεσταλμένου δὲ παρ' ἀξίαν εἰς ἀναγκαίαν δίαιταν καὶ τὰ μικρότατα τῶν ἐφοδίων εἰς τὸ

σῶμα πολλῶν διὰ τὴν νόσον δεόμενον, πρᾶττοντος δὲ μετ' ἄρρωστίας καὶ καρτεροῦντος ἅ πολλοὶ τῶν ἐρρωμένων μόλις ὑπέμενον, καταφρανοῦς δὲ πᾶσιν ὄντος οὐδὲ αὐτὸν οὐδὲ τῷ φιλοψυχεῖν τοῖς πόνοις ἐμμένοντος, ἀλλὰ δι' ἐκείνους τὴν ἐλπίδα μὴ προῖεμένου. καὶ γὰρ εἰς δά-⁵ κρυα καὶ ὀδυρμοὺς τῶν ἄλλων ὑπὸ φόβου καὶ λύπης τρεπομένων, ἐκεῖνος εἴ ποτε βιασθεῖη τοῦτο ποιῆσαι, δῆλος ἦν τὸ αἰσχρὸν καὶ τὸ ἀκλεῆς τῆς στρατείας ἀναλογιζόμενος πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν δόξαν ὧν ἠλπίζε κατορθώσειν. οὐ μόνον δ' αὐτοῦ τὴν ὄψιν ὀρῶντες, ἀλλὰ καὶ τῶν λόγων⁶ μνημονεύοντες καὶ τῶν παραινέσεων ἃς ἐποίησατο κωλύων τὸν ἔκπλουν, ἔτι μᾶλλον ἐνόμιζον ἀναξίως ταλαιπωρεῖν· καὶ πρὸς τὰς ἐκ θεῶν ἐλπίδας ἀθύμως εἶχον, ἐννοοῦντες ὡς ἀνὴρ θεοφιλῆς καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα λαμπρυνάμενος πρὸς τὸ θεῖον οὐδενὸς ἐπιεικεστέρα τύχη χρῆται τῶν κακίστων ἐν τῷ στρατεύματι καὶ ταπεινοτάτων.

Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ γε Νικίας ἐπειρᾶτο καὶ φρονῆ καὶ προσ-²⁷ ὄπω καὶ δεξιῶσει κρείττων ὄρασθαι τῶν δεινῶν. καὶ παρὰ πᾶσάν γε τὴν πορείαν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ βαλλόμενος καὶ τραυματιζόμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀήττητον ἐφύλαττε τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἄχρι οὗ Δημοσθένης ἐάλω καὶ τὸ μετ' ἐκείνου στρατεύμα, περὶ τὴν Πολυζήλειον ἀύλην ἐν τῷ διαμάχεσθαι καὶ ὑπολείπεσθαι κυκλωθέν. αὐ-² τὸς δὲ Δημοσθένης σπασάμενος τὸ ξίφος ἐπληξε μὲν ἑαυτόν, οὐ μὴν ἀπέθανε, ταχὺ τῶν πολεμίων περισχόντων καὶ συλλαβόντων αὐτόν. ὡς δὲ τῷ Νικία προσελάσαντες ἔφραζον οἱ Συρακούσιοι καὶ πέμψας ἱππέας ἔγνω τὴν ἐκείνου τοῦ στρατεύματος ἄλωσιν, ἠξίου σπείσασθαι πρὸς τὸν Γύλιππον, ὅπως ἀφῶσι τοὺς Ἀθηναίους ἐκ Σικελίας ὄμηρα λαβόντες ὑπὲρ τῶν χρημάτων, ὅσα Συρακουσίοις ἀνάλωτο πρὸς τὸν πόλεμον. οἱ δ' οὐ προσεῖχον, ἀλλὰ πρὸς³ ἕβριν καὶ μετ' ὀργῆς ἀπειλοῦντες καὶ λοιδοροῦντες ἔβαλλον ἤδη πάντων ἐνδεῶς ἔχοντα τῶν ἀναγκαίων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα διεκαρτέρησε καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν προῆει βαλλόμενος πρὸς τὸν Ἀσίναρον ποταμόν. ἐκεῖ δὲ τοὺς μὲν οἱ πολέμιοι συνενεγζόντες ἐνέσεισαν εἰς τὸ ρεῖθρον, οἱ δὲ φθάνοντες ὑπὸ δίψους ἔρριπτον ἑαυτούς.

- 4 καὶ πλεῖστος ἐνταῦθα μόρος ἦν καὶ ὠμότητος ἐν τῷ ποταμῷ πινόντων ἅμα καὶ σφαττομένων, ἄχρι Νικίας Γυλίππῳ προσπεσὼν εἶπεν “ ἔλεος ὑμᾶς ὦ Γύλιππε λαβέτω νικῶντας, ἐμοῦ μὲν μηδεῖς, ὅς ἐπὶ τηλικαύταις εὐτυχίαις ὄνομα καὶ δόξαν ἔσχον, τῶν δ’ ἄλλων Ἀθηναίων, ἐννοηθέντας ὅτι κοιναὶ μὲν αἱ τύχαι τοῦ πολέμου, μετρίως δ’ αὐταῖς καὶ πράως ἐχρήσαντο ἐν οἷς εὐτύχουν Ἀθηναῖοι
- 5 πρὸς ὑμᾶς.” τοιαῦτα τοῦ Νικίου λέγοντος ἔπαθε μὲν τι καὶ πρὸς τὴν ὄψιν αὐτοῦ καὶ πρὸς τοὺς λόγους ὁ Γύλιππος (ἦδει γὰρ τοὺς Λακεδαιμονίους εὖ πεπονθότας ὑπ’ αὐτοῦ περὶ τὰς γενομένας διαλύσεις), μέγα δ’ ἠγεῖτο πρὸς δόξαν εἰ ζῶντας ἀπαγάγοι τοὺς ἀντιστρατήγους. διὸ τόν τε Νικίαν ἀναλαβὼν ἐθάρρυνε καὶ τοὺς ἄλλοις ζωρεῖν παρήγγειλε. βραδέως δὲ τοῦ παραγγέλματος διικνουμένου πολλῶ τῶν φρονευθέντων ἐλάττονες οἱ διασωθέντες ἐγένοντο· καίτοι πολλοὶ διεκλάπησαν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν.
- 6 τοὺς δὲ φανερῶς ἐαλωκότας ἀθροίσαντες τὰ μὲν κάλλιστα καὶ μέγιστα δένδρα τῶν περὶ τὸν ποταμὸν ἀνέδησαν αἰχμηλώτοις πανοπλίαις, ἔστεφανωμένοι δὲ αὐτοὶ καὶ κοσμήσαντες (τοὺς) ἵππους διαπρεπῶς, κείραντες δὲ τοὺς τῶν πολεμίων εἰσήλανον εἰς τὴν πόλιν, ἀγῶνα λαμπρότατον ὦν Ἕλληνας πρὸς Ἕλληνας ἠγωνίσαντο καὶ νίκην τελεωτάτην κράτει πλείστῳ καὶ δῶμη μεγίστῃ προθυμίας καὶ ἀρετῆς κατορθωκότες.
- 28 Ἐκκλησίας δὲ πανδήμου Συρακουσίων καὶ συμμάχων γενομένης, Εὐρυκλῆς ὁ δημαγωγὸς ἔγραψε πρῶτον μὲν τὴν ἡμέραν ἐν ἣ τὸν Νικίαν ἔλαβον ἱερὰν ἔχειν, θύοντας καὶ σχολάζοντας ἔργων, Ἀσιναρίαν τὴν ἑορτὴν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καλοῦντας (ἡμέρα δ’ ἦν τετρὰς φθίνοντος τοῦ Καρνείου μηνός, ὃν Ἀθηναῖοι Μεταγεινιῶνα προσαγορεύουσι), τῶν δ’ Ἀθηναίων τοὺς μὲν οἰκέτας ἀποδόσθαι καὶ τοὺς ἄλλους συμμάχους, αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς ἀπὸ Σικελίας φρουρεῖν ἐμβαλόντας εἰς τὰς λατομίας, πλὴν τῶν στρατηγῶν, ἐκείνους δ’ ἀποκτεῖναι. ταῦτα προσδεχομένων τῶν Συρακουσίων, Ἐρμοκράτης μὲν εἰπὼν ὅτι τοῦ νικᾶν κρείττον ἔστι τὸ καλῶς χρῆσθαι τῇ νίκῃ, οὐ μετρίως ἐθορυβήθη, Γύλιππον δὲ τοὺς στρατηγούς τῶν Ἀθηναίων.

ἔξαιτούμενον ζῶντας ἀγαγεῖν Λακεδαιμονίοις ὑβρίζοντες ἤδη τοῖς εὐτυχήμασιν οἱ Συρακούσιοι κακῶς ἔλεγον, ἄλ-³ λως τε καὶ παρὰ τὸν πόλεμον αὐτοῦ τὴν τραχύτητα καὶ τὸ Λακωνικὸν τῆς ἐπιστασίας οὐ ῥαδίως ἐνηνοχότες, ὡς δὲ Τίμαιός φησι, καὶ μικρολογίαν τινὰ καὶ πλεονεξίαν κατε-
 γνωχότες, ἀρρώστημα πατρῶον, ἐφ' ᾧ καὶ Κλεανδρίδης ὁ πατὴρ αὐτοῦ δώρων ἀλοὺς ἔφυγε, καὶ οὗτος αὐτός, ἀπὸ τῶν χιλίων ταλάντων ἃ Λύσανδρος ἔπεμψεν εἰς Σπάρτην ὑφελόμενος τριάκοντα καὶ κρύψας ὑπὸ τὸν ὄροφον τῆς οἰκίας, εἶτα μηνυθεὶς, αἴσχιστα πάντων ἐξέπεσεν. ἄλλὰ⁴ ταῦτα μὲν ἐν τῷ Λυσάνδρου βίῳ μᾶλλον διηροῖβωται, Δημοσθένην δὲ καὶ Νικίαν ἀποθανεῖν Τίμαιος οὐ φησιν ὑπὸ Συρακούσιων καταλευσθέντας, ὡς Φίλιστος ἔγραψε καὶ Θουκυδίδης, ἀλλ' Ἐρμοκράτους πέμψαντος ἔτι τῆς ἐκ-
 κλησίας συνεστῶσης, καὶ δι' ἐνὸς τῶν φυλάκων παρέντων, αὐτοὺς δι' αὐτῶν ἀποθανεῖν· τὰ μέντοι σώματα πρὸς ταῖς πύλαις ἐβληθέντα κεῖσθαι φανερὰ τοῖς δεομένοις τοῦ θεάματος. πυνθάνομαι δὲ μέχρι. νῦν ἐν Συρακούσαις⁵ ἀσπίδα κειμένην πρὸς ἱερῷ δεῖκνυσθαι Νικίου μὲν λεγομένην, χρυσοῦ δὲ καὶ πορφυράς εὔ πως πρὸς ἄλληλα μεμιγμένων δι' ὑφῆς συγκεκροτημένην.

Τῶν δ' Ἀθηναίων οἱ μὲν πλεῖστοι διεφθάρησαν ἐν ταῖς²⁹ λατομίαις ὑπὸ νόσου καὶ διαίτης πονηρᾶς, εἰς ἡμέραν ἐκάστην κοτύλας δύο κριθῶν λαμβάνοντες καὶ μίαν ὕδατος, οὐκ ὀλίγοι δ' ἐπράθησαν διακλαπέντες ἢ καὶ διαλαθόντες ὡς οἰκέται. καὶ τούτους ὡς οἰκέτας ἐπώλουν, στίζοντες ἵππον εἰς τὸ μέτωπον· ἀλλ' ἦσαν οἱ καὶ τοῦτο πρὸς τῷ δουλεύειν ὑπομένοντες. ἐβοήθει δὲ καὶ τούτοις² ἢ τ' αἰδῶς καὶ τὸ κόσμιον· ἢ γὰρ ἠλευθεροῦντο ταχέως ἢ τιμώμενοι παρέμενον τοῖς κεκτημένοις. ἔνιοι δὲ καὶ δι' Εὐριπίδην ἐσώθησαν. μάλιστα γάρ, ὡς ἔοικε, τῶν ἐκτὸς Ἑλλήνων ἐπόθησαν αὐτοῦ τὴν μοῦσαν οἱ περὶ Σικελίαν, καὶ μικρὰ τῶν ἀφικνουμένων ἐκάστοτε δείγματα καὶ γεύματα κομιζόντων ἐμμανθάνοντες ἀγαπητῶς μετεδίδοσαν ἀλλήλοις. τότε γοῦν φασὶ τῶν σωθέντων οἴκαδε συχνοὺς³ ἀσπάσασθαι τὸν Εὐριπίδην φιλοφρόνως, καὶ διηγεῖσθαι τοὺς μὲν ὅτι δουλεύοντες ἀφείθησαν ἐκδιδάξαντες ὅσα

τῶν ἐκείνου ποιημάτων ἐμέμνηντο, τοὺς δ' ὅτι πλανώμενοι μετὰ τὴν μάχην τροφῆς καὶ ὕδατος μετέλαβον τῶν μελῶν ἄσαντες. οὐ δεῖ δὴ θαυμάζειν ὅτι τοὺς Καννίους φασὶ πλοίου προσφερομένου τοῖς λιμέσιν ὑπὸ ληστρίδων διωκομένου μὴ δέχεσθαι τὸ πρῶτον ἀλλ' ἀπείργειν, εἴτα μέντοι διαπνυθανομένους εἰ γινώσκουσιν ἄσματα τῶν Εὐριπίδου, φησάντων ἐκείνων, οὕτω παρῆναι καὶ καταγαγεῖν τὸ πλοῖον.

- 30 Ἀθηναίους δέ φασι τὴν συμφορὰν οὐχ ἥκιστα διὰ τὸν ἄγγελον ἄπιστον γενέσθαι. ξένος γάρ τις, ὡς ἔοικεν, ἀποβάς εἰς Πειραιᾶ καὶ καθίσας ἐπὶ κουρεῖον ὡς ἐγνωκότων ἤδη τῶν Ἀθηναίων λόγους ἐποιοεῖτο περὶ τῶν γεγονότων. ὁ δὲ κουρεὺς ἀκούσας, πρὶν ἄλλους πνυθάνεσθαι, δρόμῳ συντείνας εἰς τὸ ἄστν καὶ προσβαλὼν τοῖς ἄρχουσιν εὐ-
 2 θὺς κατ' ἀγορὰν ἐνέβαλε τὸν λόγον. ἐκπλήξεως δὲ καὶ ταραχῆς, ὡς εἰκός, γενομένης οἱ μὲν ἄρχοντες ἐκκλησίαν συναγαγόντες εἰσήγαγον τὸν ἄνθρωπον· ὡς δ' ἐρωτώμενος παρ' οὗ πύθοιτο σαφὲς οὐδὲν εἶχε φράζειν, δόξας λογοποιὸς εἶναι καὶ ταραττεῖν τὴν πόλιν, εἰς τὸν τροχὸν καταδεθεῖς ἐστρεβλοῦτο πολὺν χρόνον, ἕως ἐπῆλθον οἱ τὸ πᾶν κακόν, ὡς εἶχεν, ἀπαγγέλλοντες. οὕτω μόλις ὁ Νικίας ἐπιστεύθη παθὼν ἅ πολλαῖς αὐτοῖς προεῖπεν.

- 1 Μάρκος δὲ Κράσσος ἦν τιμητικοῦ καὶ θριαμβικοῦ πατρός, ἐτράφη δ' ἐν οἴκῳ μικρῷ μετὰ δυοῖν ἀδελφῶν. καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ γυναῖκες ἦσαν ἔτι τῶν γονέων ζώντων, καὶ πάντες ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐφοίτων τράπεζαν, ὅθεν οὐχ ἥκιστα δοκεῖ καὶ διὰ τοῦτο σώφρων καὶ μέτριος γενέσθαι περὶ τὴν διαίταν. ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἐτέρου τῶν ἀδελφῶν τῇ γυναικὶ συνήκησε καὶ τοὺς παῖδας ἐξ ἐκείνης ἔσχεν, οὐδενὸς ἦττον καὶ περὶ ταῦτα Ῥωμαίων
 2 εὐτακτος γενόμενος. καίτοι προῖων κατ' ἡλικίαν αἰτίαν ἔσχε Δικινία συνιέναι, τῶν Ἑστιάδων μιᾷ παρθένων· καὶ δίκην ἔφυγεν ἢ Δικινία Πλωτίου τινὸς διώκοντος. ἦν δὲ προάστειον αὐτῇ καλόν, ὃ βουλόμενος λαβεῖν ὀλίγης τιμῆς ὁ Κράσσος καὶ διὰ τοῦτο προσκείμενος αἰεὶ τῇ γυναικὶ καὶ θεραπεύων εἰς τὴν ὑποψίαν ἐκείνην ἐνέπεσε· καὶ τρόπον

τινὰ τῆ φιλοπλουτία τὴν αἰτίαν τῆς φθορᾶς ἀπολυσάμενος ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀφείθη. τὴν δὲ Λικινίαν οὐκ ἀνῆκε πρότερον ἢ τοῦ κτήματος κρατῆσαι.

Ῥωμαῖοι μὲν οὖν λέγουσι πολλαῖς ἀρεταῖς τοῦ Κράσσου 2
κακίαν μόνην ἐπισκοτῆσαι τὴν φιλοπλουτίαν· ἔοικε δὲ μία
πασῶν ἐρρωμενεστέρα τῶν ἐν αὐτῷ κακιῶν γενομένη τὰς
ἄλλας ἀμαρῶσαι. τεκμήρια δὲ τῆς φιλοπλουτίας αὐτοῦ
μέγιστα ποιοῦνται τὸν τε τρόπον τοῦ πορισμοῦ καὶ τῆς
οὐσίας· τὸ μέγεθος· τριακοσίων γὰρ οὐ πλείω κεκτημένος 2
ἐν ἀρχῇ ταλάντων, εἶτα παρὰ τὴν ὑπατείαν ἀποθύσας μὲν
τῷ Ἡρακλεῖ τὴν δεκάτην καὶ τὸν δῆμον ἐστιάσας, τρεῖς
δὲ μῆνας ἐκάστῳ Ῥωμαίων σιτηρέσιον ἐκ τῶν αὐτοῦ πα-
ρασχῶν, ὅμως πρὸ τῆς ἐπὶ Πάρθους στρατείας αὐτὸς
αὐτῷ θύμενος ἐκλογισμὸν τῆς οὐσίας εὔρεν ἑκατὸν ταλάν-
των τίμημα πρὸς ἑπτακισχιλλοῖς. τὰ δὲ πλείστα τούτων, 3
εἰ δεῖ μετὰ βλασφημίας εἰπεῖν τὸ ἀληθές, ἐκ πυρὸς συν-
ήγαγε καὶ πολέμου, ταῖς κοιναῖς ἀτυχλαῖς προσόδῳ τῆ
μεγίστη χρησάμενος. ὅτε γὰρ Σύλλας ἔλων τὴν πόλιν
ἐπώλει τὰς οὐσίας τῶν ἀνηρημένων ὑπ' αὐτοῦ, λάφυρα
καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, καὶ βουλόμενος ὅτι πλείστοις
καὶ κρατίστοις προσομόρξασθαι τὸ ἄγος, οὔτε λαμβάνων
οὔτ' ὠνούμενος ἀπεῖπε. πρὸς δὲ τούτοις ὄρων τὰς συγ- 4
γενεῖς καὶ συνόλους τῆς Ῥώμης κῆρας ἐμπρησμοὺς καὶ
συνιζήσεις διὰ βάρος καὶ πλήθος οἰκοδομημάτων, ἐωνεῖτο
δούλους ἀρχιτέκτονας καὶ οἰκοδόμους, εἰτ' ἔχων τούτους
ὑπὲρ πεντακοσίους ὄντας, ἐξηγόραζε τὰ καιόμενα καὶ
γεινιῶντα τοῖς καιομένοις, διὰ φόβον καὶ ἀδηλότητα τῶν
δεσποτῶν ἀπ' ὀλίγης τιμῆς προῖεμένων, ὥστε τῆς Ῥώμης
τὸ πλείστον μέρος ὑπ' αὐτῷ γενέσθαι. τοσοῦτους δὲ κε- 5
κτημένος τεχνίτας οὐδὲν ᾤκοδόμησεν αὐτὸς ἢ τὴν ἰδίαν
οἰκίαν, ἀλλ' ἔλεγε τοὺς φιλοκοδόμους αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν
καταλύεσθαι χωρὶς ἀνταγωνιστῶν. ὄντων δ' αὐτῷ παμ-
πόλλων ἀργυρείων, πολυτιμῆτου δὲ χώρας καὶ τῶν ἐργα-
ζομένων ἐν αὐτῇ, ὅμως ἂν τις ἠγῆσαιτο μηδὲν εἶναι ταῦτα
πάντα πρὸς τὴν τῶν οἰκετῶν τιμὴν· τοσοῦτους ἐκέκτητο 6
καὶ τοιοῦτους, ἀναγνώστας ὑπογραφεῖς ἀργυρογνώμονας
διοικητὰς τραπεζοκόμους, αὐτὸς ἐπιστατῶν μανθάνουσι

- καὶ προσέχων καὶ διδάσκων, καὶ ὅλως νομίζων τῷ δεσπότῃ προσήκειν μάλιστα τὴν περὶ τοὺς οἰκέτας ἐπιμέλειαν ὡς ὅργανα ἔμψυχα τῆς οἰκονομικῆς. καὶ τοῦτο μὲν ὁρθῶς ὁ Κράσσος, εἶπερ, ὡς ἔλεγεν, ἠγεῖτο τὰ μὲν ἄλλα διὰ τῶν οἰκετῶν χρῆναι τοὺς δ' οἰκέτας δι' αὐτοῦ κυβερνᾶν· τὴν γὰρ οἰκονομικὴν ἐν ἀψύχοις χρηματιστικὴν οὖσαν ἐν ἀνθρώποις πολιτικὴν γινομένην ὀρωμεν· ἐκεῖνο δ' οὐκ εὖ, τὸ μηδένα νομίζειν μηδὲ φάσκειν εἶναι πλούσιον, ὃς οὐ δύναται τρέφειν ἀπὸ τῆς οὐσίας στρατόπεδον (ὃ γὰρ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται κατὰ τὸν Ἀρχίδαμον, ὡσθ' ὃ πρὸς πόλεμον πλοῦτος ἀόριστος), καὶ πολὺ τῆς Μαρίου γνώμης ἀπηρητημένως. ἐκεῖνος γὰρ ἐπεὶ κατ' ἄνδρα νεΐμας ἐκάστην δέκα καὶ τέσσαρα πλέθρα γῆς ἔγνω πλέον ἐπιζητοῦντας “μηδεῖς” ἔφη “γένοιτο Ῥωμαίων ὀλίγην ἠγούμενος τὴν τρέφειν ἀρκοῦσαν.”
- 3 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ ξένους ἦν φιλότιμος ὁ Κράσσος· ἀνέφκτο γὰρ ἡ οἰκία πᾶσι, καὶ τοῖς φίλοις ἐδάνειζεν ἄνευ τόκων, ἀπῆτει δ' ἀποτόμως τοῦ χρόνου παρελθόντος εἰς ὃν ἐδάνειζε, καὶ τὸ προῖκα πολλῶν ἐγένετο τόκων ἐπαχθέστερον. ἐν δὲ τοῖς δείπνοις ἡ μὲν κλῆσις ἦν ὡς τὰ πολλὰ δημοτικὴ καὶ λαώδης, ἡ δ' εὐτέλεια τὴν καθαριότητα καὶ τὴν φιλοφροσύνην ἠδίονα τοῦ πολυτελοῦς εἶχεν.
- 2 παιδείας δὲ τῆς περὶ λόγον μάλιστα μὲν τὸ ρητορικὸν καὶ χρειωδὲς εἰς πολλοὺς ἤσκησε, καὶ γενόμενος δεινὸς εἰπεῖν ἐν τοῖς μάλιστα Ῥωμαίων ἐπιμελεία καὶ πόνῳ τοὺς εὐφρευτάτους ὑπερέβαλεν· οὐδεμίαν γὰρ οὕτω δίκην φασὶ μικρὰν οὐδ' εὐκαταφρόνητον γενέσθαι πρὸς ἣν ἀπαράσκευος ἦλθεν, ἀλλὰ καὶ Πομπηίου πολλάκις ὀκνοῦντος καὶ Καίσαρος ἐξαναστῆναι καὶ Κικέρωνος ἐκεῖνος ἀνεπλήρου τὴν συνηγορίαν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἤρεσκεν ὡς ἐπιμελὴς καὶ βοηθητικός. ἤρεσκε δὲ καὶ τὸ περὶ τὰς δεξιώσεις καὶ προσαγορεύσεις φιλάνθρωπον αὐτοῦ καὶ δημοτικόν· οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἀπῆντησε Ῥωμαίων ἀδόξῳ καὶ ταπεινῷ Κράσσος ὃν ἀσπασάμενον οὐκ ἀντιπροσηγόρευσεν ἐξ ὀνόματος. λέγεται δὲ καὶ πολυμαθὴς κατ' ἱστορίαν γενέσθαι, καὶ τι καὶ φιλοσοφῆσαι τοῖς Ἀριστοτέλους λόγοις προσθέμενος, ὧν διδάσκαλον εἶχεν Ἀλέξαν-

δρον, ἄνθρωπον εὐκολίας καὶ πραότητος ἀπόδειξιν διδόντα τὴν πρὸς Κράσσον συνήθειαν. οὐ γὰρ ἦν ἀποσπῆσθαι ῥαδίως πότερον προσῆλθεν αὐτῷ πενέστερος ἢ προσελθὼν ἐγένετο. μόνος γοῦν αἰεὶ τῶν φίλων αὐτῷ συναποδημιῶν στέγαστρον ἐλάμβανεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ τοῦτ' ἐπανελθὼν ἀπηγεῖτο.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον· ἐπεὶ δὲ Κίννας καὶ Μάριος κρατήσαντες εὐθύς ἦσαν ἐνδηλοὶ κατιόντες οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος, ἐπ' ἀναιρέσει δ' ἀντικρυς καὶ ὀλέθρῳ τῶν ἀρίστων, οἱ μὲν ἐγκαταληφθέντες ἀπέθνησκον, ὧν ἦν καὶ ὁ πατὴρ Κράσσου καὶ ὁ ἀδελφός, αὐτὸς δὲ νέος ὢν παντάπασι τὸ μὲν αὐτίκα δεινὸν ἐξέφυγε, πάντη δὲ περιβαλλόμενον ἑαυτὸν αἰσθανόμενος καὶ κνηγετούμενον ὑπὸ τῶν τυράννων τρεῖς φίλους ἀναλαβὼν καὶ θεράποντας δέκα, τάχει δ' ὑπερβάλλοντι χρησάμενος εἰς Ἰβηρίαν ἔφυγε, γεγωνὸς πάλαι στρατηγοῦντος τοῦ πατρὸς αὐτόθι καὶ φίλους πεποιημένος. εὐρῶν δὲ πάντας περιδεεῖς καὶ τὴν ὠμότητα τὴν Μαρίου καθάπερ ἐφροσύνης αὐτοῖς τρέμοντας, οὐδενὶ γενέσθαι φανερὸς ἐθάρρησεν, ἀλλ' εἰς ἀγροὺς ἐμβαλὼν παραλίους Ἰβίου Πασιανῶ, σπήλαιον ἔχοντας εὐμέγεθες, ἔκρυψεν ἑαυτόν. πρὸς δὲ τὸν Ἰβίον ἐπεμψεν ἕνα δοῦλον ἀποπειρώμενος, ἤδη καὶ τῶν ἐφοδίων ἐπιλιπόντων. ὁ δὲ Ἰβίος ἀκούσας ἦσθη τε σωζομένῳ καὶ πνυθόμενος τὸ πλῆθος τῶν σὺν αὐτῷ καὶ τὸν τόπον αὐτὸς μὲν οὐκ ἦλθεν εἰς ὄψιν, τὸν δὲ τῶν χωρίων ἐπίτροπον προσαγαγὼν ἐγγὺς ἐκέλευσε καθ' ἡμέραν δεῖπνον πεποιημένον κομίζειν, καὶ τιθέντα παρὰ τὴν πέτραν ἀπέρχεσθαι σιωπῇ καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν μηδ' ἐξετάζειν, προειπὼν πολυπραγμονοῦντι θάνατον, συμπράττοντι δὲ τοῦτο πιστῶς ἐλευθερίαν. τὸ δὲ σπήλαιον οὐκ ἄπωθεν μὲν ἐστὶ θαλάσσης, κρημνοὶ δὲ περὶ αὐτὸ συμφερόμενοι λεπτὴν καὶ ἀσαρῆ παραπέμπουσι λάυραν ἄγουσαν εἴσω, παρελθόντι δ' ὕψος τε θαυμαστὸν ἀναπέπταται, καὶ κατ' εὖρος ἔχει κόλπους δι' ἀλλήλων ἀνοιγομένους μεγάλαις περιφρείαις. ἀμοιρεῖ δ' οὔτε ὕδατος οὔτε φωτός, ἀλλὰ πηγὴ μὲν ἡδίστου νάματος ὑπορρεῖ παρὰ τὸν κρημνόν, αὐτοφυεῖς δὲ ῥωχοὶ τῆς πέτρας ἢ μάλιστα περιπίπτει τὸ φῶς ἔξω-

θεν ὑπολαμβάνουσι, καὶ καταλάμπεται ἡμέρας τὸ χωρίον. ὁ δ' ἐντὸς ἀῆρ ἀστάλακτος καὶ καθαρός, πυκνότητι τῆς πέτρας τὸ νοιερὸν καὶ ἀποιεζόμενον εἰς τὴν πηγὴν ἐκπιεζούσης.

- 5 Ἐνταῦθα διατρίβοντι τῷ Κράσσῳ τὰ ἐπιτήδεια κατ' ἡμέραν ἑροῖτα κομίζων ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς μὲν οὐχ ὄριων ἐκείνους οὐδὲ γνώσων, ὑπ' ἐκείνων δὲ καθορώμενος εἰδότην καὶ παραφυλαττόντων τὸν καιρὸν. ἦν δ' ἄφθονα καὶ πρὸς ἡδονήν, οὐ μόνον χρεῖαν ποιούμενα τὰ πρὸς τὸ
- 2 δειπνον· ἐγνώκει γὰρ ὁ Ἔιβιος ἀπάσῃ φιλοφροσύνῃ θεραπεύειν τὸν Κράσσον, ᾧ γε καὶ τὸ τῆς ὥρας ἐν νῆι λαβεῖν ἐπιήλθεν, ὡς παντάπασι νεανίας εἶη καὶ τι καὶ ταῖς κατ' ἡλικίαν ἡδοναῖς αὐτοῦ χαριστέον, ἐπεὶ τὴν γε χρεῖαν ἀναγκαίως μᾶλλον ἢ προθύμως ὑπουργοῦντος εἶναι. δύο δὲ θεραπευίδας εὐπρεπεῖς ἀναλαβὼν ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν θάλασσαν, ὡς δ' ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, δείξας τὴν ἀνοδὸν
- 3 ἐκέλευεν εἴσω πορεύεσθαι καὶ θαρρεῖν. οἱ δὲ περὶ τὸν Κράσσον ἰδόντες προσερχομένας ἔδεισαν μὴ καταφανῆς καὶ γνώριμον εἶη τὸ χωρίον· ἀνέκρινον οὖν αὐτὰς τί βούλονται καὶ τίνες εἰσίν. ὡς δ' ἀπεκρίναντο δεδιδασκείναι δεσπότην ζητεῖν ἐνταῦθα ζῆντες, μαθὼν ὁ Κράσσος τοῦ Ἔιβίου τὴν πρὸς αὐτὸν παιδιὰν καὶ φιλοφροσύνην
- 4 ἀνέλαβε τὰς παιδίστας· καὶ συνῆσαν αὐτῷ τὸν λοιπὸν χρόνον, ὧν ἔδειτο φράζεσθαι καὶ διαγγέλλουσαι πρὸς τὸν Ἔιβιον. τούτων φησὶ τὴν ἑτέραν ἤδη πρεσβῦτιν οὔσαν ὁ Φαινιστέλλας ἰδεῖν αὐτὸς, καὶ πολλάκις ἀκοῦσαι μεμνημένης ταῦτα καὶ διεξιούσης προθύμως.
- 6 Ὁ δὲ Κράσσος ὅτι μῆρας οὕτω διαγαγὼν καὶ διακλαπείς, ἅμα τῷ πυθέσθαι τὴν Κίνα τελευτήν φανερός γενόμενος, συνδραμόντων πρὸς αὐτὸν οὐκ ὀλίγων ἀνθρώπων ἐπιλεξάμενος δισχιλίους καὶ πεντακοσίους ἐπήρχετο τὰς πόλεις, καὶ μίαν γε διήρπασε Μαλάκην, ὡς πολλοὶ γεγράφασιν, αὐτὸν δὲ φησὶν ἀρνεῖσθαι καὶ διαμάχεσθαι
- 2 πρὸς τοὺς λέγοντας. ἐκ τούτου συναγαγὼν πλοῖα καὶ διαπεράσας εἰς Λιβύην ἀφίκετο πρὸς Μέτελλον Πίον, ἔνδοξον ἄνδρα, συνειλοχότα στρατιὰν οὐκ εὐκαταφρόνητον. οὐ πολὺν δὲ χρόνον ἐνταῦθα παρέμεινεν, ἀλλὰ στασιάσας

τῷ Μετέλλῳ πρὸς Σύλλαν ἀπῆρε, καὶ συνῆν ἐν τοῖς μάλιστα τιμώμενος. ἐπεὶ δὲ διαβὰς εἰς Ἰταλίαν ὁ Σύλλας πάντας ἐβούλειο τοὺς σὺν αὐτῷ νέους ἔχειν ἐνεργοὺς καὶ πρὸς ἄλλην ἄλλον ἔταιτε πράξιν, ἀποστελλόμενος εἰς Μαρσούς ἐπὶ στρατιὰν ὁ Κράσσος ἦντι φύλακας· ἡ γὰρ πάροδος ἦν παρὰ τοὺς πολεμίους. εἰπόντος δὲ τοῦ Σύλλα ἂ σὺν ὄργῃ καὶ σφόδρα πρὸς αὐτόν " δίδωμι σοι φύλακας τὸν πατέρα, τὸν ἀδελφόν, τοὺς φίλους, τοὺς συγγενεῖς, ὧν παρανόμως καὶ ἀδίκως ἀναιρεθέντων ἔργῳ μετέρχομαι τοὺς φρονεῖς," οὕτω παθὼν τι καὶ παροξυνθεὶς ὁ Κράσσος εὐθὺς ἐξῆλθε, καὶ διὰ τῶν πολεμίων ὠσάμενος εὐρώστως δύναμιν τε σιχρὴν ἤθροισε καὶ πρόθυμον αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγῶσι τῷ Σύλλῳ παρεῖχεν. ἀπ' ἐκείνων δὲ τῶν ἁ πράξεων λέγουσιν αὐτῷ πρῶτον ἐγγενέσθαι τὴν πρὸς Πομπήιον ὑπὲρ δόξης ἀμιλλαν καὶ φιλοτιμίαν. ὁ γὰρ Πομπήιος ἡλικίᾳ τε λειπόμενος αὐτοῦ, καὶ πατρὸς γεγονὸς ἀδοξήσαντος ἐν Ρώμῃ καὶ μισηθέντος ἔσχατον μῖσος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἐν ἐκείνοις τοῖς πράγμασιν ἐξέλαμψε καὶ διεφάνη μέγας, ὥστε Σύλλαν, ἃ πρεσβυτέροις καὶ ἰσοτιμίαις οὐ πᾶν πολλὰκις παρεῖχεν, ὑπεξανίστασθαι προσιόντος αὐτοῦ καὶ κεφαλὴν ἀποκαλύπτεσθαι καὶ προσεῖπέν αὐτοκράτορα. ταῦτα διέκαιε καὶ παρώξυνε τὸν ἁ Κράσσον οὐκ ἀλόγως ἐλασσόμενον· ἐμπειρίας τε γὰρ ἐνδεὴς ἦν καὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ τὴν χάριν ἀφῆρσεν αἰ συγγενεῖς κῆρες ἐπιπερόμεναι, φιλοκέρδεια καὶ μικρολογία· καὶ γὰρ πόλιν Ὀμβρικὴν Τουδερτιαν ἐλὼν ἔδοξε πλεῖστα τῶν χρημάτων σφετερίσασθαι, καὶ διεβλήθη πρὸς Σύλλαν. ἀλλ' ἐν γε τῷ περὶ τὴν Ρώμην ἀγῶνι πάντων ἁ γενομένων μεγίστῳ καὶ τελευταίῳ Σύλλας μὲν ἠττήθη, τῶν κατ' αὐτόν ὠσθέντων, ἐνίων δὲ καὶ συντριβέντων, Κράσσος δὲ τὸ δεξιὸν κέρας ἔχων ἐνίκησε καὶ μέχρι νυκτὸς διώξας τοὺς πολεμίους ἔπεμψε πρὸς Σύλλαν, δείπνον αὐτῶν τοῖς στρατιώταις καὶ τὸ κατόρθωμα φράζων. ἐν δὲ ταῖς προγραφαῖς καὶ δημεύσεσι πάλιν κακῶς ἤκουσεν, ὠνούμενός τε τιμῆς βραχέως μεγάλα πράγματα καὶ δωρεὰς αὐτῶν. ἐν δὲ Βρεττοῖσι λέγεται καὶ προγράψαι τινὰ ἁ οὐ Σύλλα κελεύσαντος, ἀλλ' ἐπὶ χρηματισμῷ, διὸ καὶ

Σύλλαν καταγνόντα πρὸς μηθὲν ἔτι χρῆσθαι δημόσιον αὐτῷ. καίτοι δεινότατος ἦν Κράσσος πάντας ἀνθρώπους κολακεία κατεργάσασθαι, πάλιν δ' αὐτὸς ὑπὸ πάντων διὰ κολακείας εὐάλωτος. ἴδιον δὲ κάκεῖνο περὶ αὐτοῦ λέγεται, φιλοκερδέστατον ὄντα μάλιστα μισεῖν καὶ λοιδορεῖν τοὺς ὁμοίους.

- 7 Ἦνία δὲ Πομπήιος αὐτὸν εὐημερῶν ἐν ἡγεμονίαις, καὶ πρὶν ἢ βουλῆς μεταλαβεῖν Θριαμβεύων, καὶ Μάγνος, ὅπερ ἔστι μέγας, ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀναγορευθεῖς. καὶ ποτε καὶ φήσαντός τινος ὡς Πομπήιος Μάγνος πρόσεισι, γελᾶσας
 2 ἠρώτησεν ὀπηλίκος. ἀπογνοὺς δὲ τοῖς πολεμικοῖς ἐξισώσασθαι πρὸς ἐκεῖνον, ὑπεδύετο τὴν πολιτείαν, σπουδαῖς καὶ συνηγορίαις καὶ δανεισμοῖς καὶ τῷ συμπαραγγέλλειν καὶ συνεξετάζεσθαι τοῖς δεομένοις τι τοῦ δήμου κτώμενος δύναμιν ἀντίπαλον καὶ δόξαν ἣ Πομπήιος εἶχεν ἀπὸ πολ-
 3 λῶν καὶ μεγάλων στρατειῶν. καὶ πρᾶγμα συνέβαινεν αὐτοῖς ἴδιον. μεῖζον γὰρ ἦν ἀπόντος ὄνομα τοῦ Πομπηίου καὶ κράτος ἐν τῇ πόλει διὰ τὰς στρατείας· παρῶν δὲ πολλάκις ἠλαττοῦτο τοῦ Κράσσου, διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὸ πρόσχημα τοῦ βίου φεύγων τὰ πλήθη καὶ ἀναδυόμενος ἐξ ἀγορᾶς, καὶ τῶν δεομένων ὀλίγοις καὶ μὴ πάνυ προθύμως βοηθῶν, ὡς ἀκμαιοτέραν ἔχοι τὴν δύναμιν ὑπὲρ
 4 αὐτοῦ χρώμενος. ὁ δὲ Κράσσος ἐνδελεχὲς τὸ χρήσιμον ἔχων καὶ σπάνιος οὐκ ὦν οὐδὲ δυσπρόσοδος, ἀλλ' ἐν μέσαις ἀεὶ ταῖς σπουδαῖς ἀναστρεφόμενος, τῷ κοινῷ καὶ φιλανθρώπῳ περιεγίνετο τῆς ἐκεῖνου σεμνότητος. σώματος δ' ἀξίωμα καὶ λόγου πειθῶ καὶ προσώπου χάριν
 5 ἀγωγὸν ἀμφοτέροις ὁμοίως προσεῖναι λέγουσιν. οὐ μὲντοι πρὸς ἔχθραν τινὰ τὸν Κράσσον ἢ κακόνοιαν ἐξήνεγκεν οὗτος ὁ ζῆλος, ἀλλὰ καὶ Πομπηίῳ καὶ Καίσαρι τιμωμένοις μὲν ὑπὲρ αὐτὸν ἤχθετο, τῇ δὲ φιλοτιμίᾳ ταύτῃ δυσμένειαν ἢ κακοήθειαν οὐ συνῆπτε· καίτοι Καῖσαρ ὑπὸ ληστῶν ἀλοὺς ἐν Ἀσίᾳ καὶ φρουρούμενος ἀνεβόησεν “ἡλίκης ὧ Κράσσε χαρᾶς ἀπολαύσεις πυθόμενος τὴν ἐμὴν
 6 ἄλωσιν.” ἀλλ' ὕστερόν γε φιλικῶς ἀλλήλοις προσεφέροντο· καὶ ποτε τῷ Καίσαρι μέλλοντι μὲν εἰς Ἰβηρίαν ἐξιέναι στρατηγῷ χρήματα δ' οὐκ ἔχοντι τῶν δανειστῶν

ἐπιπεσόντων καὶ τῆς παρασκευῆς ἐπιλαμβανομένων ὁ Κράσσος οὐ περιεΐδεν, ἀλλ' ἀπήλλαξεν ὑποφείς αὐτὸν ἕγγυον τριάκοντα καὶ ὀκτακοσίων ταλάντων. καθόλου δὲ τῆς Ῥώμης εἰς τρεῖς νενεμημένης δυνάμεις, τὴν Πομπηίου, τὴν Καίσαρος, τὴν Κράσσου (Κάτωνος γὰρ ἡ δόξα μείζων ἦν τῆς δυνάμειος, καὶ τὸ θαυμαζόμενον πλέον ἴσχυεν), ἡ μὲν ἔμφρων καὶ καθεστῶσα μερὶς ἐν τῇ πόλει Πομπήιον ἐφεράπευε, τὸ δ' ὄξυ καὶ φερόμενον μετ' εὐχερείας ταῖς Καίσαρος ἐλπίσιν ἐπηκολούθει, Κράσσος δὲ μέσος ὢν ἀμφοτέροις ἐχρήτο, καὶ πλείστας μεταβολὰς ἐν τῇ πολιτεία μεταβαλλόμενος οὔτε φίλος ἦν βέβαιος οὔτ' ἀνήκεστος ἐχθρός, ἀλλὰ ῥαδίως καὶ χάριτος καὶ ὀργῆς ἐξέπιπτεν ὑπὸ τοῦ συμφέροντος, ὥστε πολλάκις μὲν ἀνθρώπων πολλάκις δὲ νόμων ἐν ὀλίγῳ φανῆναι τῶν αὐτῶν συνήγορος καὶ ἀντίδικος. ἴσχυε δὲ καὶ χάριτι καὶ φόβῳ, φόβῳ δ' οὐκ ἔλαττον. ὁ γοῦν πλείστα πράγματα παρασχὼν τοῖς καθ' αὐτὸν ἄρχουσι καὶ δημαγωγοῖς, Σικίνιος, πρὸς τὸν εἰπόντα τί δὴ μόνον οὐ σπαράττει τὸν Κράσσον ἀλλὰ παρήσι, χόρτον αὐτὸν ἔχειν ἔφησεν ἐπὶ τοῦ κέρατός. εἰώθεσαν δὲ Ῥωμαῖοι τὸν κυρίττοντα τῶν βοῶν ὑπὲρ τοῦ φυλάττεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας χόρτῳ περιελίσσειν τὸ κέρας.

Ἢ δὲ τῶν μονομάχων ἐπανάστασις καὶ λεηλασία τῆς Ἰταλίας, ἣν οἱ πολλοὶ Σπαρτάκειον πόλεμον ὀνομάζουσιν, ἀρχὴν ἔλαβεν ἐκ τοιαύτης αἰτίας. Λέντλου τινὸς Βατιαίου μονομάχου ἐν Καλύη τρέφοντος, ὢν οἱ πολλοὶ Ἰαλάται καὶ Θραῖκες ἦσαν, ἐξ αἰτιῶν οὐ πονηρῶν ἀλλ' ἀδικία τοῦ πριαμένου συνειρχθέντες ὑπ' ἀνάγκης ἐπὶ τῷ μονομαχεῖν, ἐβουλεύσαντο μὲν διακόσιοι φεύγειν, γενομένης δὲ μηνύσεως οἱ προαισθόμενοι καὶ φθάσαντες ὀγδοήκοντα δυοῖν δέοντες ἐκ τινος ὀπτανείου κοπίδας ἀράμενοι καὶ ὀβελίσκους ἐξεπήδησαν, ἐντυχόντες δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀμάξαις ὅπλα κομιζούσαις μονομάχων εἰς ἑτέραν πόλιν ἀφῆρπασαν καὶ ὠπλίσαντο· καὶ τόπον τινὰ καρτερόν καταλαβόντες ἡγεμόνας εἶλοντο τρεῖς, ὢν πρῶτος ἦν Σπάρτακος, ἀνὴρ Θραῖξ τοῦ νομαδικοῦ γένους, οὐ μόνον φρόνημα μέγα καὶ ῥώμην ἔχων, ἀλλὰ καὶ συνέσει καὶ πραότητι τῆς τύχης ἀμείνων καὶ τοῦ γένους ἑλληνικώτερος. τούτῳ δὲ

λέγουσιν, ὅτε πρῶτον εἰς Ῥώμην ὄνιος ἤχθη, δράκοντα κοιμωμένῳ περιπεπλεγμένον φανῆναι περὶ τὸ πρόσωπον· ἡ γυνὴ δ' ὁμόφυλος οὖσα τοῦ Σπαρτάκου, μαντικὴ δὲ καὶ κάτοχος τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς, ἔφραζε τὸ σημεῖον εἶναι μεγάλης καὶ φοβερᾶς περὶ αὐτὸν εἰς ἀτυχῆς τέλος ἔσομένης δυνάμεως. ἢ καὶ τότε συνῆν αὐτῷ καὶ συνέφρευγεν.

- 9 Καὶ πρῶτον μὲν τοὺς ἐκ Καπύης ἐλθόντας ὠσάμενοι καὶ πολλῶν ὄπλων ἐπιλαβόμενοι πολεμιστηρίων ἄσμενοι ταῦτα μετελάμβανον, ἀπορρίψαντες ὡς ἄτιμα καὶ βάρβαρα τὰ τῶν μονομάχων· ἔπειτα Κλωδίου στρατηγοῦ μετὰ τρισχιλίων πεμφθέντος ἐκ Ῥώμης, καὶ πολιορκούντος αὐτοὺς ἐν ὄρει μίαν ἔχοντι καὶ χαλεπὴν καὶ στενὴν ἄνοδον,
- 2 ἣν ὁ Κλωδῖος ἐφρούρει, τὰ δ' ἄλλα κρηινοὺς ἀποτόμους καὶ λισσάδας, ἄμπελον δὲ πολλὴν ἀγρίαν ἐπιπολῆς πεφρυκκυῖαν, ἔτεμον τῶν κλημάτων τὰ χρήσιμα, καὶ συμπλέκοντες ἐξ αὐτῶν κλιμακίδας εὐτόνους καὶ βαθείας, ὥστ' ἄνωθεν ἀνηρημένους παρὰ τὸ κρηινῶδες ἀπτεσθαι τῶν ἐπιπέδων, κατέβαινον ἀσφαλῶς δι' αὐτῶν πλὴν ἑνός. οὗτος δὲ τῶν ὄπλων ἕνεκα μείνας, ἐπεὶ κατέβησαν, ἤφριε κάτω τὰ ὄπλα καὶ βαλὼν ἅπαντα τελευταῖος ἀπεσώζετο
- 3 καὶ αὐτός. ταῦτ' ἠγνόουν οἱ Ῥωμαῖοι· διὸ καὶ περιελθόντες αὐτοὺς ἐξέπληξαν τῷ αἰφνιδίῳ, καὶ φρυγῆς γενομένης ἔλαβον τὸ στρατόπεδον. καὶ προσεγίνοντο πολλοὶ τῶν αὐτόθι βοτήρων καὶ ποιμένων αὐτοῖς, πλήχται καὶ ποδώκεῖς ἄνδρες, ὧν τοὺς μὲν ὠπλιζον, τοῖς δὲ προδρομοῖς καὶ ψιλοῖς ἐχρῶντο. δεύτερος ἐκπέμπεται πρὸς αὐτοὺς στρατηγὸς Πόπλιος Ῥαρίνος, οὗ πρῶτα μὲν ὑποστράτηγόν τινα Φούριον ἔχοντα δισχιλίους στρατιώτας ἐτρέψαντο συμβαλόντες· ἔπειτα σύμβουλον αὐτῷ. καὶ συνάρχοντα Κοσσίνιον ἀποσταλέντα μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτηρήσας ὁ Σπάρτακος λουόμενον περὶ Σαλίνας
- 5 μικρὸν ἐδέησε συναρπάσαι. χαλεπῶς δὲ καὶ μόλις ἐκφυγόντος εὐθὺς μὲν ἐκράτησε τῆς ἀποσκευῆς, ἐκ ποδὸς δὲ κατέχων καὶ διώκων φόνῳ πολλῷ τὸ στρατόπεδον εἶλεν. ἔπεσε δὲ καὶ Κοσσίνιος. αὐτὸν δὲ τὸν στρατηγὸν ἄλλαις μάχαις πολλαῖς καταγωνισάμενος, τέλος δὲ τοὺς τε ῥαβ-

δούχους καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ λαβῶν, ἤδη μὲν μέγας καὶ φοβερός ἦν, ἐφρόνει δὲ τὰ εἰκότα, καὶ μὴ προσδοκῶν ὑπερβαλέσθαι τὴν Ῥωμαίων δύναμιν ἤγεν ἐπὶ τὰς Ἄλπεις τὸν στρατόν, οἰόμενος δεῖν ὑπερβαλόντας αὐτὰς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα χωρεῖν, τοὺς μὲν εἰς Θράκην τοὺς δ' εἰς Γαλατίαν. οἱ δὲ πλήθει τε ὄντες ἰσχυροὶ καὶ μέγα φρονοῦντες οὐχ ὕπῃκουον, ἀλλ' ἐπόρθουν ἐπιπορευόμενοι τὴν Ἰταλίαν. οὐκέτ' οὖν τὸ παρ' ἄξιαν καὶ τὸ αἰσχρὸν ἠνώχλει τῆς ἀποστάσεως τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ δὴ διὰ φόβον τε καὶ κίνδυνον ὡς πρὸς ἓνα τῶν δυσκολωτάτων πολέμων καὶ μεγίστων ἀμφοτέρους ἐξέπεμπον τοὺς ὑπάτους. ὧν Γέλ-⁷λιος μὲν τὸ Γερμανικὸν ὕβρει καὶ φρονήματι τῶν Σπαρτακείων ἀποσχισθὲν ἐξαίφνης ἐμπεσὼν ἅπαν διέφθειρε, Λέντλου δὲ τὸν Σπάρτακον μεγάλοις στρατοπέδοις περιλαβόντος ὁρμήσας ὁμόσε καὶ μάχην συνάψας ἐκράτησε μὲν τῶν πρεσβευτῶν, ἔλαβε δὲ τὴν ἀποσκευὴν ἅπασαν. ὠθουμένῳ δ' αὐτῷ πρὸς τὰς Ἄλπεις Κάσσιος ὁ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας στρατηγὸς ἔχων μυρίους ἀπήντησε, καὶ γενομένης μάχης κρατηθεὶς καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν μόλις αὐτὸς ἐξέφυγεν.

Ταῦθ' ἡ βουλὴ πνυθομένη τοὺς μὲν ὑπάτους πρὸς ὄρ-¹⁰γὴν ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, Κράσσον δὲ τοῦ πολέμου στρατηγὸν εἴλετο· καὶ πολλοὶ διὰ δόξαν αὐτῷ καὶ φιλίαν συνεστράτευον τῶν ἐπιφανῶν. αὐτὸς μὲν οὖν ὑπέμεινε πρὸ τῆς Πικηνίδος ὡς τὸν Σπάρτακον ἐκεῖ φερόμενον δεξόμενος, Μόμμιον δὲ πρεσβευτὴν ἄγοντα δύο τάγματα κύκλῳ περιέπεμψεν, ἔπεσθαι κελεύσας τοῖς πολεμίοις, συμπλέεσθαι δὲ μὴ μῆδ' ἀψιμαχεῖν. ὃ δ' ἅμα τῷ πρῶ-²τον ἐπ' ἐλπίδος γενέσθαι μάχην θέμενος ἠττήθη· καὶ πολλοὶ μὲν ἔπεσον, πολλοὶ δ' ἄνευ τῶν ὅπλων φεύγοντες ἐσώθησαν. ὁ δὲ Κράσσος αὐτόν τε τὸν Μόμμιον ἐδέξατο τραχέως, καὶ τοὺς στρατιώτας ὀπλίζων αὐθις ἐγγνητὰς ἤτει τῶν ὅπλων, ὅτι φυλάξουσι, πεντακοσίους δὲ τοὺς πρώτους, καὶ μάλιστα τοὺς τρέσαντας, εἰς πεντήκοντα διανείμας δεκάδας ἀφ' ἐκάστης ἀπέκτεινεν ἓνα τὸν κλήρω λαχόντα, πάτριόν τι τοῦτο διὰ πολλῶν χρόνων κόλασμα τοῖς στρατιώταις ἐπαγαγόν· καὶ γὰρ αἰσχύνη τοῦ θανά-³

του τῷ τρόπῳ πρόσεστι, καὶ δρᾶται πολλὰ φρικώδη καὶ
 στυφρωπὰ περὶ τὴν κόλασιν ἀπάντων θεωμένων. οὕτω
 δ' ἐπιστρέψας τοὺς ἄνδρας ἤγεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. ὁ
 δὲ Σπάρτακος ὑπεξεχώρει διὰ Λευκανίας εἰς τὴν θάλασ-
 σαν, ἐν δὲ πορθμῷ λησιτροῖσι Κιλίσσαις ἐπιτυχὼν ὤρμησεν
 ἄψασθαι Σικελίας καὶ δισχιλίους ἄνδρας ἐμβαλὼν εἰς τὴν
 νῆσον αὐθις ἐκζωπυρῆσαι τὸν δουλικὸν ἐκεῖ πόλεμον, οὕτω
 πολὺν χρόνον ἀπεσβηχότα καὶ μισρῶν πάλιν ὑπεκκαυμά-
 4 των δεόμενον. ὁμολογήσαντες δ' οἱ Κίλικες αὐτῷ καὶ δῶρα
 λαβόντες ἐξηπάτησαν καὶ ἀπέπλευσαν. οὕτω δὲ πάλιν ἀπὸ
 θαλάσσης ἀναξεύξας ἐκάθισε τὸν στρατὸν εἰς τὴν Ῥηγίνων
 χειρόνησον. ἐπελθὼν δ' ὁ Κράσσος, καὶ τοῦ τόπου τὴν
 φύσιν ὁρῶν ἐφρηγουμένην τὸ δέον, ὤρμησεν ἀποτειχίσει
 τὸν ἰσθμὸν, ἅμα καὶ τὴν σχολὴν τῶν στρατιωτῶν ὑφαι-
 5 ρῶν καὶ τὴν εὐπορίαν τῶν πολεμίων. μέγα μὲν οὖν ἦν
 καὶ χαλεπὸν τὸ ἔργον, ἦνυσε δὲ καὶ κατειργάσατο παρὰ
 δόξαν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, τάφρον ἐμβαλὼν ἐκ θαλάσσης εἰς
 θάλασσαν διὰ τοῦ ἀνέχενος σταδίων τριακοσίων, εὖρος δὲ
 καὶ βάθος ἴσον πεντεκαίδεκα ποδῶν· ὑπὲρ δὲ τῆς τάφρου
 6 τεῖχος ἔστησεν ὕψει καὶ ῥύμῃ θαυμαστόν. ὧν ὁ Σπάρτα-
 κος ἠμέλει καὶ κατεφρόνει τὸ πρῶτον· ὡς δὲ τῆς λείας
 ἐπιλειπούσης προϊέναι βουλούμενος συνείδε τὸν ἀποτειχι-
 σμὸν καὶ λαμβάνειν οὐδὲν ἦν ἐκ τῆς χειρονήσου, νύκτα
 νιφειώδη καὶ πνεύματι χειμῆριον παραφυλάξας ἔχωσε τῆς
 τάφρου μέρος οὐ πολὺ γῆ καὶ ὕλη καὶ κλάδοις δένδρων,
 11 ὥστε τῆς στρατιᾶς περαιῶσαι τὸ τρίτον. ἐφοβήθη μὲν
 οὖν ὁ Κράσσος μὴ λάβοι τις ὁρμὴ τὸν Σπάρτακον ἐπὶ τὴν
 Ῥώμην ἐλαύνειν, ἐθάρρησε δὲ πολλῶν ἐκ διαφορᾶς ἀπο-
 στάντων αὐτοῦ καὶ στρατοπεδευσαμένων καθ' αὐτοὺς ἐπὶ
 Λευκανίδος λίμνης, ἣν φασὶ τρέπεσθαι διὰ χρόνου γινο-
 μένην γλυκεῖαν καὶ αἰθις ἄλιμρον καὶ ἄποτον. τούτοις
 ἐπελθὼν ὁ Κράσσος ἐξέωσε μὲν ἀπὸ τῆς λίμνης, ἀφηρέθη
 δὲ τὸν φόνον καὶ τὴν δίωξιν αὐτῶν ἐπιφανέντος ὀξέως
 τοῦ Σπαρτάκου καὶ τὴν φυγὴν ἐπιστήσαντος.

2 Γεγραφὼς δὲ τῇ βουλῇ πρότερον ὡς χορὴ καὶ Λούχουλ-
 λον ἐκ Θράκης καλεῖν καὶ Πομπήιον ἐξ Ἰβηρίας, μετενόει,
 καὶ πρὶν ἤκειν ἐκείνους ἔσπευδε διαπράξασθαι τὸν πόλε-

μιον, εἰδὼς ὅτι τοῦ προσγενομένου καὶ βοηθήσαντος, οὐκ
 αὐτοῦ τὸ κατόρθωμα δόξει. πρῶτον μὲν οὖν διαγνοὺς
 τοῖς ἀφροσύνοι καὶ κατ' ἰδίαν στρατευομένοις, ὧν ἀφη-
 γοῦντο Γάιος Καννίκιος καὶ Κάστος, ἐπιθέσθαι, λόφον
 τινὰ προκαταληψομένους ἄνδρας ἑξακισχιλλοὺς ἀπέστειλε,
 λανθάνειν πειρᾶσθαι κελεύσας. οἱ δ' ἐπειρῶντο μὲν τὴν ³
 αἴσθησιν ἀποκρύπτειν τὰ κράνη καταμπέχοντες, ὀφθέντες
 δ' ὑπὸ δυοῖν γυναικῶν προθυομένων τοῖς πολεμίοις ἐκιν-
 δύνευσαν, εἰ μὴ Κράσσος ὀξέως ἐπιφανεῖς μάχην ἔθετο
 πασῶν καρτερωτάτην, ἐν ἣ τριακοσίους ἐπὶ δισχιλλοῖς καὶ
 μυριοῖς καταβαλὼν δύο μόνους εὔρε κατὰ νότου τετρο-
 μένους, οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἐστῶτες ἐν τάξει καὶ μαχόμενοι
 τοῖς Ῥωμαίοις ἀπέθανον. Σπαρτιάκῳ δὲ μετὰ τὴν τούτων ⁴
 ἦταν ἀναχωροῦντι πρὸς τὰ ὄρη τὰ Πετηλῖνα Κόιντος τῶν
 περὶ Κράσσον ἡγεμόνων καὶ Σκρόφας ταμίαν ἑξαπτόμενοι
 παρηκολούθουν. ἐπιστρέψαντος δὲ γίνεται φρυγὴ μεγάλη
 τῶν Ῥωμαίων, καὶ μόλις τρωθέντα τὸν ταμίαν ἀρπάσαντες
 ἀπεσώθησαν. τοῦτο τὸν Σπάρτακον ἀπώλεσε τὸ κατόρ-
 θωμα, φρονήματος ἐπιγενομένου τοῖς δραπέταις· οὐκέτι ⁵
 γὰρ ἠξίουσαν φρυγομαχεῖν οὐδ' ἐπέειποντο τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλ'
 ἤδη κατ' ὁδὸν ὄντας ἐν τοῖς ὄπλοις περισχόντες ἠνάγκα-
 σαν αὐτοὺς ὀπίσω διὰ τῆς Λευκανίας ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ῥω-
 μαίους, εἰς ταῦτο τῷ Κράσσῳ σπεύδοντες. ἤδη γὰρ ὁ
 Πομπήιος προσιῶν ἀπηγγέλλετο, καὶ δὴ ἀρχαιρεσιάζοντες
 ἦσαν οὐκ ὀλίγοι τὴν νίκην ἐκείνῳ τοῦ πολέμου προσήκειν·
 ἐλθόντα γὰρ εὐθύς μαχεῖσθαι καὶ καταλύσειν τὸν πόλε-
 μον. ἐπειγόμενος οὖν διαγωνίσασθαι καὶ παραστρατο-
 πεδεύσας τοῖς πολεμίοις ὥρτυτε τάφρον, πρὸς ἣν ἐκπη-
 δῶντες οἱ δοῦλοι προσεμάχοντο τοῖς ἐργαζομένοις. αἰεὶ ⁶
 δὲ πλειόνων ἐκατέρωθεν ἐκβοηθούντων ὄρων τὴν ἀνάγκην
 ὁ Σπάρτακος ἅπαν παρέταξε τὸ στράτευμα. καὶ πρῶτον
 μὲν τοῦ ἵππου προσαχθέντος αὐτῷ σπασάμενος τὸ ξίφος,
 καὶ εἰπὼν ὅτι νικῶν μὲν ἔχει πολλοὺς ἵππους καὶ καλοὺς
 τῶν πολεμίων, ἠτιώμενος δὲ οὐ δεῖται, κατέσφαξε τὸν
 ἵππον· ἔπειτα πρὸς Κράσσον αὐτὸν ὠθούμενος διὰ πολ-
 λῶν ὄπλων καὶ τραυμάτων ἐκείνου μὲν οὐκ ἔτυχεν, ἑκα-
 τοντάρχας δὲ δύο συμπεσόντας ἀνεῖλεν. τέλος δὲ φρυγόν- ⁷

των τῶν περὶ αὐτόν, αὐτὸς ἐστὼς καὶ κυκλωθεὶς ὑπὸ πολλῶν ἀμυνόμενος κατεκόπη. Κράσσου δὲ τῇ τύχῃ χρησαμένου καὶ στρατηγήσαντος ἄριστα καὶ τὸ σῶμα τῷ κινδύνῳ παρασχόντος, ὅμως οὐ διέφυγε τὸ κατόρθωμα τὴν Πομπηίου δόξαν· οἱ γὰρ διαφρυγόντες ἐμπεσόντες αὐτῷ διεφθάρησαν, ὥστε καὶ γράψαι πρὸς τὴν σύγκλητον ὅτι μάχη μὲν τοὺς δραπέτας φανεροῶ Κράσσος νενίκηκεν, αὐτὸς δὲ τοῦ πολέμου τὴν ῥίζαν ἀνήρηκεν. Πομπήιος μὲν οὖν ἀπὸ Σερτωρίου καὶ Ἰβηρίας ἐπιφανῶς ἐθρίαμβευσε, Κράσσος δὲ τὸν μὲν μέγαν θρίαμβον οὐδ' αὐτὸς αἰτεῖν ἐπεχείρησεν, ἐδόκει δὲ καὶ τὸν πεζόν, ὅταν δὲ καλούμενον, ἀγεννῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπὶ δουλικῷ πολέμῳ θριαμβεῦσαι. τί δ' οὗτος ἐκείνου διαφέρει, καὶ περὶ τῆς κλήσεως, ἐν τῷ Μαρκέλλου βίῳ γέγραπται.

- 12 Μετὰ δὲ ταῦτα τοῦ Πομπηίου αὐτόθεν ἐπὶ τὴν ὑπατείαν καλουμένου, ἐλπίδας ἔχων ὁ Κράσσος συνάρξειν ὅμως οὐκ ὤκησε τοῦ Πομπηίου δεηθῆναι. δεξάμενος δὲ τὴν χρεῖαν ἀσμένως ἐκείνος (ἐπεθύμει γὰρ ἄμωσ γέ πως αἰεὶ χάριτός τινος ὀφειλέτην λαβεῖν τὸν Κράσσον) ἐσπούδασε προθύμως, καὶ τέλος εἶπεν ἐκκλησιάζων ὡς οὐκ ἐλάττονα περὶ τοῦ συνάρχοντος ἔξει χάριν ἢ περὶ τῆς ἀρχῆς. οὐ μὴν ἔμειναν ἐπὶ ταύτης τῆς φιλοφροσύνης εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάντες, ἀλλ' ὀλίγου δεῖν περὶ πάντων διαφερόμενοι καὶ πάντα δυσκολαίνοντες ἀλλήλοις καὶ φιλονεικοῦντες ἀπολίτευτον καὶ ἄπρακτον αὐτοῖς τὴν ὑπατείαν ἐποίησαν, πλὴν ὅτι Κράσσος Ἡρακλεῖ μεγάλην θυσίαν ποιησάμενος εἰστίασε τὸν δῆμον ἀπὸ μυρίων τραπεζῶν καὶ σίτον ἐμέτρησεν εἰς τρίμηνον. ἤδη δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῖς τελευτώσης ἔτυχον μὲν ἐκκλησιάζοντες, ἀνὴρ δὲ τις οὐ τῶν ἐπιφανῶν, ἱππεὺς Ῥωμαίων, ἀγροῖκος δὲ τῷ βίῳ καὶ ἰδιώτης, Γάιος Αὐρήλιος, ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ προσελθὼν ὄψιν διηγείτο κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ γενομένην: “ὁ γὰρ Ζεὺς” ἔφη “μοι φανεῖς προσέταξεν εἰς κοινὸν εἰπεῖν ὅπως μὴ πρότερον περιύδητε τοὺς ὑπάτους ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ φίλους γενέσθαι.” ταῦτα λέγοντος τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ δήμου διαλλάττεσθαι κελεύοντος. ὁ μὲν Πομπήιος ἡσυχίαν ἤγεν ἐστὼς, ὁ δὲ

Κράσσος ἔμβαλὼν τὴν δεξιὰν αὐτῷ πρότερος “οὐδέν” εἶπεν “ὦ ἄνδρες, οἶμαι, πολῖται, ταπεινὸν πράττειν οὐδ’ ἀνάξιον ἔμμαντοῦ καταρχόμενος εὐνοίας καὶ φιλίας πρὸς Πομπήιον, ὃν ὑμεῖς μήπω γενειῶντα μέγαν ἀνηγορεύσατε καὶ μήπω μετέχοντι βουλῆς ἐψηφίσασθε Θρίαμβον.”

Ἡ μὲν οὖν ὑπατεία τοῦ Κράσσου ταῦτ’ ἔσχεν ἄξια μνή- 13
μης, ἣ δὲ τιμητεία παντάπασιν ἀτελής καὶ ἀπρακτος αὐτῷ διήλθεν (οὔτε γὰρ βουλῆς ἐξέτασιν οὐδ’ ἰσπέων ἐπίσκεψιν οὔτ’ ἀποτίμησιν πολιτῶν ἐποιήσατο) καίτοι συνάρχοντα Ῥωμαίων ἔχοντι τὸν πραότατον Λουτάτιον Κάτλον. ἀλλὰ φασιν ἐπὶ δεινὸν ὄρμησαντι τῷ Κράσσῳ πολίτευμα καὶ βίαιον, Αἴγυπτον ποιεῖν ὑποτελῆ Ῥωμαίοις, ἀντιβῆναι τὸν Κάτλον ἐρρωμένως, ἐκ δὲ τούτου γενομένης διαφορᾶς ἐκόντας ἀποθέσθαι τὴν ἀρχήν. ἐν δὲ τοῖς περὶ Κατιλίαν 2
πράγμασι μεγάλοις καὶ μικροῦ δεήσασιν ἀνατρέψαι τὴν Ῥώμην ἤψατο μὲν τις ὑπόνοια τοῦ Κράσσου καὶ προσῆλ-
θεν ἄνθρωπος ὀνομάζων ἀπὸ τῆς συνωμοσίας, οὐδεὶς δ’ ἐπίστευσεν. ὅμως δ’ ὁ Κικέρων ἐν τινι λόγῳ φανερός ἦν 3
Κράσσῳ καὶ Καίσαρι τὴν αἰτίαν προστριβόμενος. ἀλλ’ οὗτος μὲν ὁ λόγος ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἀμφοῖν τελευτήν, ἐν δὲ τῷ περὶ ὑπατείας ὁ Κικέρων νύκτωρ φησὶ τὸν Κράσ-
σον ἀφικέσθαι πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν κομίζοντα περὶ τοῦ Κατιλίαν, καὶ ζητουμένην ὡς ἤδη βεβαιοῦντα τὴν συνω-
μοσίαν. ὁ δ’ οὖν Κράσσος αἰεὶ μὲν ἐμίσει τὸν Κικέρωνα 4
διὰ τοῦτο, τοῦ δὲ βλάπτειν ἀναφρανδὸν ἐμποδῶν εἶχε τὸν νείον· ὁ γὰρ Πόπλιος ὢν φιλολόγος καὶ φιλομαθῆς ἐξήρ-
τητό τοῦ Κικέρωνος, ὥστε καὶ συμμεταβαλεῖν αὐτῷ τὴν ἐσθῆτα κρινομένῳ καὶ τοὺς ἄλλους νέους ταῦτά ποιοῦντας παρασχεῖν. τέλος δὲ τὸν πατέρα πείσας φίλον ἐποίησεν.

Ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας, παρα- 14
σκευαζόμενος ὑπατείαν μετιέναι καὶ Κράσσον ὄρων καὶ Πομπήιον αὐθις ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀλλήλους ὄντας, οὔτε Φατέρου δεηθεὶς ἐβούλετο λαβεῖν ἐχθρὸν τὸν ἕτερον, οὔτε μηδετέρου συνεργοῦντος ἠλπίζε κατορθώσειν. ἐπραττεν 2
οὖν διαλλαγὰς αὐτοῖς προσκείμενος καὶ διδάσκων ὡς κα-
ταλύοντες ἀλλήλους αὐξοῦσι Κικέρωνας καὶ Κάτλους καὶ Κάτωνας, ὧν οὐδεὶς λόγος ἂν ἐκεῖνοι συνενεργόντες εἰς

- ταῦτο τὰς φιλίας καὶ τὰς ἑταιρείας ἐνὶ κράτει καὶ μιᾷ γνώμῃ τὴν πόλιν ἄγωσι. πείσας δὲ καὶ διαλλάξας συνήγαγε καὶ συνέστησεν ἐκ τῶν τριῶν ἰσχὺν ἄμαχον, ἣ κατέλυσε Ῥωμαίων τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον, οὐκ ἐκείνους δι' ἀλλήλων μείζονας ἀλλὰ δι' ἐκείνων ἑαυτὸν μέγιστον ἀπεργασάμενος. εὐθὺς γὰρ ἄρθεις ὑπ' ἀμφοτέρων ὑπατος ἀπεδείχθη λαμπρῶς. ὑπατεύοντι δ' αὐτῷ [καλῶς] ψηφισάμενοι στρατευμάτων ἡγεμονίαν καὶ Γαλατίαν ἐχειρίσαντες ὥσπερ εἰς ἀκρόπολιν κατέστησαν, οἴομενοι κατ' ἡσυχίαν νεμήσεσθαι τὰ λοιπὰ πρὸς ἀλλήλους, ἐκείνη βεβαιοῦντες ἦν ἔλαχεν ἀρχήν. Πομπήιος μὲν οὖν ὑπὸ φιλαρχίας ἀμέτρον ταῦτ' ἔπραττε· τῶν δὲ Κράσσου νοσημάτων τὸ ἀρχαῖον ἢ φιλοπλουτία καινὸν ἔρωτα προσλαβοῦσα καὶ ζῆλον ἐπὶ ταῖς Καίσαρος ἀριστεταῖς τροπαίων καὶ θριάμβων, οἷς γε μόνοις ἐλαττοῦσθαι προύχοντα τοῖς ἄλλοις, αὐτὸν οὐκ ἀνῆκεν οὐδ' ἐλώρησε πρὶν εἰς ὄλεθρον ἀκλεῆ καὶ δημοσίας συμφορὰς τελευτῆσαι. Καίσαρος γὰρ εἰς Λοῦκαν πόλιν ἐκ Γαλατίας καταβάντος ἄλλοι τε πολλοὶ Ῥωμαίων ἀφίκοντο, καὶ Πομπήιος καὶ Κράσος ἰδία συγγενόμενοι πρὸς αὐτὸν ἔγνωσαν ἐγκρατέστερον ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων καὶ πᾶσαν ὑφ' ἑαυτοῖς ποιεῖσθαι τὴν ἡγεμονίαν, Καίσαρος μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις μένοντος, ἄλλας δ' ἐπαρχίας καὶ στρατεύματα Πομπηίου καὶ Κράσσου λαβόντων. ἐνταῦθα δ' ὁδοῦς ἦν μία δευτέρας ὑπατείας αἰτησις· ἦν μετιόντων ἐκείνων ἔδει συμπράττειν Καίσαρα, τοῖς τε φίλοις γράφοντα καὶ τῶν στρατιωτῶν πέμποντα πολλοὺς ἀρχαιροεσιάζοντας.
- 15 Ἐπὶ τούτοις οἱ περὶ Κράσσον εἰς Ῥώμην ἐπανελθόντες εὐθὺς ἦσαν ὑποπτοι, καὶ πολὺς ἐχώρει διὰ πάντων λόγος οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγονέναι τὴν σύνοδον αὐτῶν. ἐν δὲ τῇ βουλῇ Μαρκελλίνου καὶ Δομιτίου Πομπηίου ἐρωτῶντων εἰ μέτεισιν ὑπατεῖαν, ἀπεκρίνατο τυχὸν μὲν μετιέναι τυχὸν δὲ μὴ μετιέναι· καὶ πάλιν ἐρωτώμενος ἔφη μετιέναι τοῖς δικαίοις πολίταις, μὴ μετιέναι δὲ τοῖς ἀδίκοις. τούτου δὲ δόξαντος ὑπερηφάνους ἀποκρίσεις καὶ τετυφωμένας ποιεῖσθαι μετριώτερον ὁ Κράσος εἶπεν, εἰ τῇ πόλει συμφέρει, μετιέναι τὴν ἀρχήν, εἰ δὲ μή, πεπαύσεσθαι. διὸ

καὶ τινες ἐθάρρουν ὑπατείαν μετελθεῖν, ὧν ἦν καὶ Δο-
 μίτιος. γενομένων δὲ φανερῶν ἐκείνων ἐν ταῖς παραγγε-
 λαις οἱ μὲν ἄλλοι δεισαντες ἀπέστησαν, Δομίτιον δὲ
 Κάτων οἰκείον ὄντα καὶ φίλον ἐθάρρουν ἐγκελευόμενος
 καὶ παρορμῶν ἔχεσθαι τῆς ἐλπίδος ὡς ὑπερμαχοῦντα τῆς
 κοινῆς ἐλευθερίας· οὐ γὰρ ὑπατείας Πομπήιον δεῖσθαι καὶ
 Κράσσον ἀλλὰ τυραννίδος, οὐδ' ἀρχῆς αἴτησιν ἀλλ' ἀρπα-
 γὴν ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέδων εἶναι τὰ πραιτόμενα.
 ταῦτα δὲ καὶ λέγων οὕτω καὶ φρονῶν ὁ Κάτων μόνον οὐ³
 βία προῆγεν εἰς ἀγορὰν τὸν Δομίτιον, καὶ συνίσταντο πολ-
 λοὶ πρὸς αὐτούς. καὶ τὸ θαυμάζον οὐκ ὀλίγον ἦν "τί δὴ
 δευτέρως οὗτοι χρήξουσιν ὑπατείας; τί δὲ πάλιν μετ' ἀλ-
 λήλων; τί δ' οὐ μετ' ἐτέρων; πολλοὶ δ' εἰσὶν ἄνδρες ἡμῖν
 οὐκ ἀνάξιοι δὴ πον Κράσσῳ καὶ Πομπηίῳ συνάρχειν."
 ἐκ τούτου δεισαντες οἱ περὶ Πομπήιον οὐδενὸς ἀπέχοντο⁴
 τῶν ἀκοσμοτάτων καὶ βιαιοτάτων, ἀλλὰ πρὸς πᾶσι τοῖς
 ἄλλοις λόχον ὑφέντες τῷ Δομίτιῳ νυκτὸς ἔτι μετὰ τῶν
 ἄλλων κατερχομένην κτείνουσι μὲν τὸν ἀνέχοντα τὸ φῶς
 πρὸ αὐτοῦ, συντιτρώσκουσι δὲ πολλούς, ὧν ἦν καὶ Κάτων.
 τρεψάμενοι δὲ καὶ κατακλείσαντες εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνους
 ἀνηγορεύθησαν ὑπατοὶ. καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον αὐθις⁵
 ὄπλοις περισχόντες τὸ βῆμα καὶ τὸν Κάτωνα τῆς ἀγορᾶς
 ἐβαλόντες καὶ τινὰς ὑποστάντας ἀποκτείναντες, Καίσαρι
 μὲν ἄλλην ἐπέδωσαν πενταετίαν τῆς ἀρχῆς, αὐτοῖς δὲ τῶν
 ἐπαρχιῶν ἐψηφίσαντο Συρίαν καὶ Ἰβηρίας συναμφοτέρως.
 κληρουμένων δὲ Συρίαν ἔλαχε Κράσσος, τὰ δ' Ἰβηρικὰ
 Πομπήιος.

Ἦν δ' οὐκ ἀκούσιος ὁ κλῆρος ἅπασιν· οἳ τε γὰρ πολλοὶ¹⁶
 Πομπήιον μὴ μακρὰν εἶναι τῆς πόλεως ἐβούλοντο, καὶ
 Πομπήιος ἐρωτῶν τῆς γυναικὸς αὐτόθι τὰ πολλὰ διατρέβειν
 ἔμελλε, Κράσσος δ' ὑπὸ χαρᾶς εὐθὺς ἐκπεσόντι τῷ κλήρῳ
 καταφρανῆς ἦν οὐδὲν εὐτύχημα λαμπρότερον ἑαυτῷ γεγο-
 νέναι τοῦ παρόντος ἠγούμενος, ὡς μόλις ἐν ἀλλοτρίοις
 καὶ πολλοῖς ἠσυχίαν ἄγειν, πρὸς δὲ τοὺς συνήθεις πολλὰ
 κενὰ καὶ μειρακιώδη λέγειν παρ' ἡλικίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ
 φύσιν, ἠκιστα κομιταστὴς ἢ σοβαρὸς τῷ βίῳ γεγονώς.
 τότε δ' ἐπηρμένος κομιδῇ καὶ διεφθαρμένος οὐ Συρίαν²

- οὐδὲ Πάρθους ὄρον ἐποιεῖτο τῆς εὐπραξίας, ἀλλ' ὡς παι-
 διὰν ἀποφανῶν τὰ Λουκούλλου πρὸς Τιγράνην καὶ Πομ-
 πηίου πρὸς Μιθριδάτην ἄχρι Βακτρῶν καὶ Ἰνδῶν καὶ τῆς
 ἔξω Θαλάσσης ἀνήγεν ἑαυτὸν ταῖς ἐλπίσιν. καίτοι τῷ
 γραφέντι περὶ τούτων νόμῳ Παρθικὸς πόλεμος οὐ προσῆν.
 3 ἦδεσαν δὲ πάντες ὅτι πρὸς τοῦτον Κράσσοις ἐπτόηται· καὶ
 Καῖσαρ ἐκ Γαλατίας ἔγραφεν αὐτῷ τὴν ὁρμὴν ἐπαινῶν
 καὶ παροξύνων ἐπὶ τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δὲ δημαρχῶν Ἀτήσιος
 ἔμελλε πρὸς τὴν ἔξοδον ἐναντιώσεσθαι, καὶ συνίσταντο
 πολλοὶ χαλεπαίνοντες εἴ τις ἀνθρώποις οὐδὲν ἀδικοῦσιν
 ἀλλ' ἐνσπόνδοις πολεμήσων ἄπεισι, δείσας δὲ Κράσσοις
 4 ἐδεήθη Πομπηίου παραγενέσθαι καὶ συμπροπέμψαι. μέγα
 γὰρ ἦν ἐκείνου τὸ πρὸς τὸν ὄχλον ἀξίωμα· καὶ τότε παρε-
 σκευασμένους πολλοὺς ἐνίστασθαι καὶ καταβοᾶν ὀρώμενος
 πρὸ αὐτοῦ φαιδρῶ βλέμματι καὶ προσώπῳ κατεπράυνεν
 ὁ Πομπηίσιος, ὥσθ' ὑπέεικεν σιωπῇ δι' αὐτῶν προιοῦσιν.
 ὁ δ' Ἀτήσιος ἀπαντήσας πρῶτον μὲν ἀπὸ φωνῆς ἐκώλυε
 καὶ διεμαρτύρετο μὴ βαδίζειν, ἔπειτα τὸν ὑπηρέτην ἐκέ-
 5 λευεν ἀψάμενον τοῦ σώματος κατέχειν. ἄλλων δὲ δη-
 μάρχων οὐκ ἐόντων ὁ μὲν ὑπηρέτης ἀφῆκε τὸν Κράσσοις,
 ὁ δ' Ἀτήσιος προδραμῶν ἐπὶ τὴν πύλην ἔθηκεν ἐσχαρίδα
 καιομένην, καὶ τοῦ Κράσσοις γενομένου κατ' αὐτὴν ἐπιθυ-
 μιῶν καὶ κατασπένδων ἀρὰς ἐπηρᾶτο δεινὰς μὲν αὐτὰς
 καὶ φρικώδεις, δεινοὺς δὲ τινὰς θεοὺς καὶ ἀλλοκότους ἐπ'
 6 αὐταῖς καλῶν καὶ ὀνομάζων. ταύτας φασὶ Ρωμαῖοι τὰς
 ἀρὰς ἀποθέτους καὶ παλαιὰς τοιαύτην ἔχειν δύναμιν ὡς
 περιφυγεῖν μηδένα τῶν ἐνσχεθέντων αὐταῖς, κακῶς δὲ
 πράσσειν καὶ τὸν χρησάμενον, ὅθεν οὐκ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν
 αὐτὰς οὐδ' ὑπὸ πολλῶν ἀρᾶσθαι. καὶ τότε οὖν ἐμέμφοιτο
 τὸν Ἀτήσιον, εἰ δι' ἦν ἐχαλέπαινε τῷ Κράσσοις πόλιν, εἰς
 αὐτὴν ἀρὰς ἀφῆκε καὶ δεισιδαιμονίαν τοσαύτην.
- 17 Ὁ δὲ Κράσσοις εἰς Βρεντέσιον ἦλθεν, ἔτι δ' ἀστατού-
 σης χειμῶσι τῆς Θαλάσσης οὐ περιέμεινεν, ἀλλ' ἀνήχθη
 καὶ συχνὰ τῶν πλοίων ἀπέβαλε, τὴν δ' ἄλλην ἀναλαβὼν
 δύναμιν ἠπειγέτο περὶ διὰ Γαλατίας. εὐρῶν δὲ τὸν βα-
 σιλέα Δημόταρον πάνυ μὲν ὄντα γηραιὸν ἤδη, κτίζοντα
 δὲ νέαν πόλιν, ἐπέσχωψεν εἰπὼν "ὦ βασιλεῦ, δωδεκάτης

ὥρας οἰκοδομεῖν ἀρχῇ.” γελάσας δ’ ὁ Γαλάτης “ἀλλ’ οὐδ’²
αὐτός” εἶπεν “ὦ αὐτόκρατορ, ὡς ὄρω, πρωὶ λίαν ἐπὶ
Πάρθους ἐλαύνεις.” ἦν δ’ ὁ Κράσσος ἐξήκοντα μὲν ἔτη
παραλλάττων, πρεσβύτερος δὲ τὴν ὄψιν ἢ καθ’ ἡλικίαν.
ἀφικόμενον δ’ αὐτὸν ἐδέξατο τὰ πράγματα τῆς ἐλπίδος
ἀξίως τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ἔξευξε ῥαδίως τὸν Εὐφράτην,
καὶ διήγαγε τὸν στρατὸν ἀσφαλῶς, καὶ πόλεις πολλὰς ἐν
τῇ Μεσοποταμίᾳ κατέσχεν ἐκουσίως προσθεμένας. ἐν μιᾷ³
δ’, ἧς Ἀπολλώνιος ἐτυράννει, στρατιωτῶν ἑκατὸν ἀναιρε-
θέντων ἐπαγαγὼν τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ κρατήσας διήρ-
πασε τὰ χρήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἀπέδοτο· Ζηνοδο-
τίαν ἐκάλουν τὴν πόλιν οἱ Ἕλληνες. ἐπὶ ταύτης ἀλούσης
δεξάμενος αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῆς στρατιᾶς ἀναγορευθῆναι
πολλὴν ὠφλεν αἰσχύνην, καὶ ταπεινὸς ἐφάνη καὶ περὶ
τὰ μείζονα δύσελπις οὕτω πλεονέκτημα μικρὸν ἠγαπηκῶς.
ἐμβαλὼν δὲ φρουρὰς ταῖς προσκεχωρηκυῖαις πόλεσιν, ὧν⁴
ἀριθμὸς ἦν ἑπτακισχίλιοι πεζοὶ χίλιοι δ’ ἵππεῖς, ἀνεχώ-
ρησεν αὐτὸς ἐν Συρίᾳ διαχειμιάσων καὶ δεξόμενος αὐτόθι
τὸν υἱόν, ἦκοντα παρὰ Καίσαρος ἐκ Γαλατίας αὐτόν τε
κεκοσμημένον ἀριστείσις καὶ χιλίους ἵππεῖς ἐπιλέκτους
ἄγοντα. τοῦτο πρῶτον ἀμαρτεῖν ἔδοξεν ὁ Κράσσος μετὰ
γε τὴν στρατείαν αὐτὴν μέγιστον ἀμάρτημα τῶν γενομέ-
νων, ὅτι πρόσω χωρεῖν δέον ἔχουσθαι τε Βαβυλῶνος καὶ
Σελευκείας, δυσμενῶν ἀεὶ Πάρθοις πόλεων, χρόνον ἐνέ-
δωκε τοῖς πολεμίσις παρασκευῆς. ἔπειτα τὰς ἐν Συρίᾳ⁵
διατριβὰς ἠτιῶντο χρηματιστικὰς μᾶλλον οὔσας ἢ στρα-
τηγικὰς· οὐ γὰρ ὅπλων ἀριθμὸν ἐξετάζων οὐδὲ γυμνασιῶν
ποιούμενος ἀμίλλας, ἀλλὰ προσόδους πόλεων ἐκλογιζόμε-
νος καὶ τὰ χρήματα τῆς ἐν Ἱεραπόλει Θεοῦ σταθμοῖς καὶ
τρυτάναις μεταχειριζόμενος ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐπιγρά-
φω δὲ καὶ δήμοις καὶ δυναστεῖαις στρατιωτῶν καταλό-
γους, εἶτ’ ἀνιῖς ἀργύριον διδόντας, ἠδόξει καὶ κατεφρονεῖτο.
τούτοις. γίνεται δὲ πρῶτον αὐτῷ σημεῖον ἀπὸ τῆς Θεοῦ⁶
ταύτης, ἦν οἱ μὲν Ἀφροδίτην οἱ δὲ Ἥραν, οἱ δὲ τὴν ἀρχὰς
καὶ σπέρματα πᾶσιν ἐξ ὕγρων παρασχοῦσαν αἰτίαν καὶ
φύσιν νομίζουσι, καὶ τὴν πάντων εἰς ἀνθρώπους ἀρχὴν
ἀγαθῶν καταδείξασαν. ἐξιόντων γὰρ ἐκ τοῦ ἱεροῦ πρῶ-

τος ἐσφάλη κατὰ τὰς πόλεις ὁ νεανίας Κράσσος, εἴτ' ἐπ' αὐτῷ περιπεσὼν ὁ πρεσβύτερος.

- 18 Ἴδῃ δὲ τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν χειμαδίων συναθροίζοντος αὐτοῦ πρέσβεις ἀφίχοντο παρ' Ἀρσάκου βραχὺν τινα λόγον κομίζοντες· ἔρασαν γάρ, εἰ μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων ὁ στρατὸς ἀπέσταλται, πόλεμον ἄσπονδον εἶναι καὶ ἀδιάλλακτον, εἰ δὲ τῆς πατρίδος ἀκούσης, ὡς πυνθάνονται, Κράσσος ἰδίων ἕνεκα κερδῶν ὅπλα Πάρθοις ἐπενήροχε καὶ χώρην κατέληψε, μετριάξειν Ἀρσάκην καὶ τὸ μὲν Κράσσου γῆρας οἰκτεῖρειν, ἀρτέναι δὲ Ῥωμαίοις τοὺς ἄνδρας, οὓς ἔχει φρουρουμένους μᾶλλον ἢ φρουροῦντας. πρὸς ταῦτα Κράσσου κομπάσαντος ὡς ἐν Σελευκείᾳ δώσει τὰς ἀποκρίσεις, γελᾶσας ὁ πρεσβύτατος τῶν πρέσβεων Ἰαγίσης καὶ τῆς χειρὸς ὑπτίας δείξας τὸ μέσον “ἐντεῦθεν” εἶπεν “ὦ Κράσσε φύσσονται τρίχες πρότερον ἢ σὺ ὄψει Σελεύκειαν.” οὗτοι μὲν οὖν ἀπήλανον ὡς βασιλεῖα Ἰρῶδην πολεμητέα φράσσοντες, ἐκ δὲ τῶν πόλεων ἃς ἐφρουροῦν Ῥωμαῖοι τῆς Μεσοποταμίας, παραβόλως τινὲς διεκπεσόντες ἄξια φροντίδων ἀνήγγελλον, αὐτόπται μὲν γεγονότες τοῦ τε πλήθους τῶν πολεμίων καὶ τῶν ἀγώνων ὧν ἠγωνίσαντο προσμαχόμενοι ταῖς πόλεσιν, οἷα δὲ φιλεῖ, πάντα πρὸς τὸ δεινότερον ἐξαγγέλλοντες, ὡς ἄφροντοι μὲν οἱ ἄνδρες διώζοντες ἄληπτοι δὲ φεύγοντες, βέλη δὲ καινὰ προθέντα τῆς ὄψεως καὶ πρὶν ὑφθῆναι τὸν βάλλοντα χωροῦντα διὰ τοῦ προστυχόντος, τῶν δὲ καταρράκτων ὅπλα τὰ μὲν διὰ παντὸς ὠθεῖσθαι τὰ δὲ πρὸς μηδὲν ἐνδιδόναι πεποιημένα. ταῦτα τῶν στρατιωτῶν ἀκούοντων τὸ θράσος ὑπέπιπτε· πεπεισμένοι γάρ οὐδὲν Ἀρμενίων διαφέρειν Πάρθους οὐδὲ Καππαδοκῶν, οὓς ἄγων καὶ φέρον Λούζουλλος ἀπεῖπε, καὶ τοῦ πολέμου τὸ χαλεπώτατον ἠγούμενοι μακρὰν ὁδὸν ἔσσεσθαι καὶ δίωξιν ἀνθρώπων εἰς χεῖρας οὐκ ἀριζομένων, παρ' ἐλπίδας ἀγῶνα καὶ κίνδυνον μέγαν προσεδόκων, ὥστε καὶ τῶν ἐν τέλει τινὰς σέεσθαι δεῖν ἐπισχόντα τὸν Κράσσον αὐθις ὑπὲρ τῶν ὅλων γνώμην προθέσθαι. τούτων ἦν Κάσσιος ὁ ταμίας. ἡσυχῇ δὲ παρεδήλουν καὶ οἱ μάντις ὡς αἰὲ πονηρὰ σημεῖα καὶ δυσέκθυτα προφαίνοντο τῷ Κράσσῳ διὰ τῶν

ιερωῶν. ἀλλ' οὔτε τούτοις προσεΐχεν οὔτε τοῖς ἑτερόν τι πλὴν ἐπείεσθαι παραινοῦσιν.

Οὐχ ἥμισθα δ' αὐτὸν Ἀρταβάξης ὁ Ἀρμενίων βασιλεὺς 19 ἐπέρωσεν· ἦλθε γὰρ εἰς τὸ στρατόπεδον μεθ' ἑξακισχιλίων ἵππέων. καὶ οὔτοι μὲν ἔλεγοντο φύλακες καὶ προπομποὶ βασιλέως· ἑτέρους δὲ μυρίους ὑπισχνεῖτο καταφράκτους καὶ τρισμυρίους πέζους οἰκισίτους. ἔπειθε δὲ 2 Κράσσον ἐμβαλεῖν δι' Ἀρμενίας εἰς τὴν Παρθίαν· οὐ γὰρ μόνον ἐν ἀφθόνοις διάξειν τὴν στρατιὰν αὐτοῦ παρέχοντος, ἀλλὰ καὶ πορεύεσθαι δι' ἀσφαλείας, ὄρη πολλὰ καὶ λόφους συνεχεῖς καὶ χωρία δύσιππα πρὸς τὴν ἵππον, ἢ μόνη Πάρθων ἀλκή, προβαλλόμενον. ὁ δὲ τὴν προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς βοηθείας μετρίως ἠγάπησε, βαδιεῖσθαι δ' ἔφη διὰ Μεσοποταμίας, ὅπου πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς Ῥωμαίων ἄνδρας ἀπέλιπεν. ὁ μὲν οὖν 3 Ἀρμένιος ἐπὶ τούτοις ἀπήλανε, τῷ δὲ Κράσσῳ διαβιβάζοντι τὴν στρατιὰν κατὰ τὸ Ζεῦγμα πολλὰ μὲν ὑπερφρεῖς βρονταὶ περιερρήγγυντο, πολλὰ δὲ καὶ ἥστραπτεν ἐναντία τῷ στρατῷ, πνεῦμα δὲ νέφει καὶ πρηστῆρι μεμιγμένον ἐρεῖσαν αὐτοῦ κατὰ τῆς σχεδίας ἀνέρρηξε πολλὰ καὶ συνέτριψεν. ἐβλήθη δὲ καὶ κερανοῖς δυσὶν ὁ χῶρος οὗ στρα- 4 τοπεδεύειν ἔμελλεν. Ἴππος δὲ τῶν στρατηγικῶν ἐπιφανῶς κεκοσμημένος, βίᾳ συνεπισπάσας τὸν ἠνίοχον, εἰς τὸ ρεῖθρον ὑποβρύχιος ἠφρανίσθη. λέγεται δὲ καὶ τῶν ἀετῶν ὁ πρῶτος ἀρθεῖς ἀπὸ ταῦτομάτου μεταστραφῆναι. πρὸς δὲ τούτοις συνέπεσε μετὰ τὴν διάβασιν μετρομέ- 5 νοις τὰ ἐπιτήδεια τοῖς στρατιώταις πρῶτα πάντων δοθῆναι φαγὸν καὶ ἄλας, ἃ νομίζουσι Ῥωμαῖοι πένθιμα καὶ προτίθενται τοῖς νέκυσιν. αὐτοῦ τε Κράσσου δημηγοροῦντος ἐξέπεσε φωνὴ δεινῶς συγγέασα τὸν στρατόν· ἔφη γὰρ τὸ Ζεῦγμα τοῦ ποταμοῦ διαλύειν ὅπως μηδεὶς αὐτῶν ἐπανέλθῃ. καὶ δέον, ὡς ἦσθετο τοῦ ρήματος τὴν ἀτοπίαν, ἀναλαβεῖν καὶ διασαφῆσαι πρὸς τοὺς ἀποδειλιῶντας τὸ εἰρημένον, ἠμέλησεν ὑπ' αὐθαδείας. τέλος 6 δὲ τὸν εἰθισμένον καθαρόν ἐσφαγιάζετο, καὶ τὰ σπλάγγνα τοῦ μάντεως αὐτῷ προσδόντος ἐξέβαλε τῶν χειρῶν· ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα δυσχεραίνοντας ἰδὼν τοὺς παρόντας ἐμει- 7

διάσε καὶ “ τοιοῦτον ” ἔφη “ τὸ γῆρας· ἀλλὰ τῶν γε ὄπλων οὐδὲν ἂν ἐκφύγοι τὰς χεῖρας.”

20 Ἐκ τούτου παρὰ τὸν ποταμὸν ἐξήλαυνεν ἑπτὰ μὲν ἔχων ὀπλιτῶν τάγματα καὶ τετρακισχιλίων ὀλίγον ἀποδέοντας ἵππεῖς, ψιλούς δὲ τοῖς ἵππεῦσι παραπλησίους. τῶν δὲ προδρομῶν τινὲς ἀπὸ σκοπιᾶς ἐπανελθόντες ἠγγέλλον ἀνθρώπων μὲν ἔρημον εἶναι τὴν χώραν, ἵππων δ' ἐντετυχημένοι πολλῶν ἵχθεσιν οἶον ἐκ μεταβολῆς ὀπίσω διωκομένων. ὄφεν αὐτός τε Κράσσος ἔτι μᾶλλον εὐελπίς ἦν, καὶ τοῖς στρατιώταις παντάπασι τῶν Πάρθων παρέστη καταφρονεῖν ὡς οὐκ ἀριζομένων εἰς χεῖρας. ὁμως δ' οἱ περὶ Κάσσιον αὐθις διελέγοντο τῷ Κράσσῳ, καὶ παρήνον μάλιστα μὲν ἐν πόλει τινὶ τῶν φρουρουμένων ἀναλαβεῖν τὴν δύναμιν, ἄχρι οὗ τι πύθεται περὶ τῶν πολεμίων βέβαιον, εἰ δὲ μὴ, χωρεῖν ἐπὶ Σελευκείας παρὰ τὸν ποταμὸν· εὐπορίαν γὰρ τὰ σιτηγὰ τῆς ἀγορᾶς παρέξειν ἅμα συγκαταίροντα πρὸς τὸ στρατόπεδον, καὶ φύλακα τοῦ μὴ κυκλωθῆναι τὸν ποταμὸν ἔχοντας ἀπ' ἴσης αἰεὶ πρὸς ἐναντίους μαχεῖσθαι τοὺς πολεμίους.

21 Ταῦτα τοῦ Κράσσου διασκοποῦντος ἔτι καὶ βουλευομένου παραγίνεται φύλαρχος Ἀράβων, Ἀριάμνης ὄνομα, δολερὸς καὶ παλίμβολος ἀνὴρ καὶ πάντων, ὅσα συνήνεγκεν εἰς ὄλεθρον ἢ τύχη κακὰ, μέγιστον αὐτοῖς καὶ τελειότατον 2 γενόμενον. τοῦτον δ' ἠδεσαν ἔνιοι τῶν Πομπηίων συνεστρατευμένων ἀπολαύσαντά τι τῆς ἐκείνου φιλανθρωπίας καὶ δόξαντα φιλορρώμαιον εἶναι· τότε δ' ὑφείτο τῷ Κράσσῳ μετὰ γνώμης τῶν βασιλέως στρατηγῶν, εἰ δύναίτο παρατρέψας αὐτὸν ἀπωτάτω τοῦ ποταμοῦ καὶ τῶν ὑπωρειῶν εἰς πεδίον ἐκβαλεῖν ἄχανές καὶ περιελαννόμενον· πάντα γὰρ διεννοοῦντο μᾶλλον ἢ κατὰ στόμα προσφάρεσθαι 3 Ρωμαίοις. ἐλθὼν οὖν πρὸς τὸν Κράσσον ὁ βάρβαρος (ἦν δὲ καὶ πιθανὸς εἰπεῖν) Πομπηίων μὲν ὡς εὐεργέτην ἐπῆρει, Κράσσον δὲ τῆς δυνάμεως μακαρίσας ἐμέμφετο τῆς διατριβῆς μέλλοντα καὶ παρασκευαζόμενον, ὡσπερ ὄπλων αὐτῷ δεῆσον, οὐ χειρῶν οὐδὲ ποδῶν τῶν ταχίστων ἐπ' ἀνθρώπους οἱ πάλαι ζητοῦσιν ἀρπάσαντες τὰ τιμιώτατα τῶν χρημάτων καὶ σωμάτων εἰς Σκύθας ἢ Ὑρκανοὺς ἀνα-

πτέσθαι. “καίτοι μάχεσθαι μέλλοντας” ἔφη “σπεύδειν 4
 ἔδει, πρὶν ἅπασαν ἐν ταύτῃ γενέσθαι τὴν δύναμιν ἀνα-
 θαρσῆσαντος βασιλέως, ἐπεὶ νῦν γε Σουρήνας ὑμῖν προ-
 βέβληται καὶ Σιλλάκης ἐφ’ αὐτοὺς ἀναδεξάμενοι τὴν δίω-
 ξιν, ὃ δ’ οὐδαμῆ φανερός ἐστιν.” ταῦτα δ’ ἦν ψευδῆ πάντα. 5
 διχῆ γὰρ εὐθὺς Ἰρώδης διελὼν τὴν δύναμιν αὐτὸς μὲν
 Ἀρμενίαν ἐπόρθει τιννύμενος Ἀρταβάσδην, Σουρήναν δ’
 ἀφῆκεν ἐπὶ Ῥωμαίους, οὐχ ὑπερφροσύνη χρώμενος, ὡς
 ἔνοιό φασιν· οὐ γὰρ ἦν τοῦ αὐτοῦ Κράσσον μὲν ἀπαξιούων
 ἀνταγωνιστήν, ἄνδρα Ῥωμαίων πρῶτον, Ἀρταβάσδη δὲ
 προσπολεμεῖν καὶ τὰς Ἀρμενίων ἐπιόντα κώμας ἐξαιρεῖν,
 ἀλλὰ καὶ πάνυ δοκεῖ καταδείσας τὸν κίνδυνον αὐτὸς μὲν
 ἐφειδρεύειν καὶ καταδοκεῖν τὸ μέλλον, Σουρήναν δὲ προ-
 καθεῖναι πειρασόμενον μάχης καὶ περιέλξοντα τοὺς πο-
 λεμίους. οὐδὲ γὰρ ἦν τῶν τυχόντων ὁ Σουρήνας, ἀλλὰ 6
 πλούτῳ μὲν καὶ γένει καὶ δόξῃ μετὰ βασιλέα δεύτερος,
 ἀνδρεία δὲ καὶ δεινότητι τῶν κατ’ αὐτὸν ἐν Πάρθοις πρῶ-
 τος, ἔτι δὲ μεγέθει καὶ κάλλει σώματος ὡς οὐδεὶς ἕτερος.
 ἐξήλανε δὲ κατ’ ἑαυτὸν ἀεὶ χιλίαις σκευοφορούμενος κα-
 μήλοις, καὶ διακοσίας ἀπήνας ἐπήγετο παλλακίδων· ἵπ-
 πεις δὲ κατάφρακτοι χίλιοι, πλείονες δὲ τῶν κούφων
 παρέπεμπον, εἶχε δὲ τοὺς σύμπαντας ἵππεις ὁμοῦ πελά-
 τας τε καὶ δούλους μυρίων οὐκ ἀποδέοντας. κατὰ γένος 7
 μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς ἐκέκτητο βασιλεῖ γενομένῳ Πάρθων
 ἐπιτιθέναι τὸ διάδημα πρῶτος, Ἰρώδην δὲ τοῦτον αὐτὸν
 ἐξεληλαμένον εἰς Πάρθους κατήγαγε, καὶ Σελεύκειαν αὐτῷ
 τὴν μεγάλην εἶλε, πρῶτος ἐπιβὰς τοῦ τείχους καὶ τρειψά-
 μενος ἰδίᾳ χειρὶ τοὺς ἀντιστάνας. οὐπω δὲ γεγονὼς ἔτη
 τριάκοντα κατ’ ἐκείνον τὸν χρόνον εὐβουλίας καὶ συνέσεως
 δόξαν εἶχε μεγίστην, οἷς οὐχ ἥκιστα καὶ τὸν Κράσσον
 ἔσφηλε, διὰ θάρσος καὶ φρόνημα πρῶτον, εἶτα ὑπὸ δέους
 καὶ συμφορῶν ταῖς ἀπάταις εὐχείρωτον γενόμενον.

Τότε οὖν ὁ βάρβαρος ὡς ἔπεισεν αὐτόν, ἀποσπάσας 22
 τοῦ ποταμοῦ διὰ μέσων ἤγε τῶν πεδίων ὁδὸν ἐπιεικῆ καὶ
 κούφην τὸ πρῶτον, εἶτα μοχθηράν, ἄμμου βαθείας ὑπο-
 δεχομένης καὶ πεδίων ἀδένδρων καὶ ἀνύδρων καὶ πρὸς
 οὐδὲν οὐδαμῆ πέρασ ἐφικτὸν αἰσθήσει πανομένων, ὥστε

- μὴ μόνον δίψει καὶ χαλεπότητι τῆς πορείας ἀπαγορεύειν,
² ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὄψεως ἀπαραμύθητον ἀθυμίαν παρέχειν
οὐ φυτόν ὀρώσιν, οὐ ρεῖθρον, οὐ προβολὴν ὄρους καθιέν-
τος, οὐ πῶαν διαβλασάνουσαν, ἀλλ' ἀτεχνῶς πελάγιόν τι
χεῦμα θινῶν ἐρήμων περιεχόντων τὸν στρατόν. ἦν μὲν
οὖν καὶ ἀπὸ τούτων ὁ δόλος ὑποπτος· ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ
Ἀρταξάσδου τοῦ Ἀρμενίου παρῆσαν ἄγγελοι φράζοντες
ὡς πολλῶ συνέχοιτο πολέμῳ ὀνέντος ἐπ' αὐτὸν Ἰρώδου,
³ καὶ πέμπειν μὲν ἐκείνῳ βοήθειαν οὐ δύναται, παραινέει
δὲ Κράσσῳ μάλιστα μὲν ἐκεῖ τραπέσθαι καὶ γενόμενον
μετ' Ἀρμενίων ὁμοῦ διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν Ἰρώδην, εἰ
δὲ μή, πορεύεσθαι καὶ στρατοπεδεύειν ἀεὶ τὰ ἱππασίμα
φεύγοντα καὶ προσχωροῦντα τοῖς ὄρεινοῖς, Κράσσος μὲν
οὐδὲν ἀντιγράψας ὑπ' ὀργῆς καὶ σκαιότητος ἀπεκρίνατο
νῦν μὲν Ἀρμενίοις μὴ σχολάζειν, αὐθις δ' ἀφίξασθαι δίληπν
⁴ ἐπιθήσων Ἀρταξάσδῃ τῆς προδοσίας. οἱ δὲ περὶ Κάσ-
σιον αὐθις ἠγανάκτουν, καὶ Κράσσον μὲν ἀχθόμενον αὐ-
τοῖς ἐπαύσαντο νοουθετοῦντες, ἰδίᾳ δὲ τὸν βάρβαρον ἐλοι-
δόρουν· “τίς σε δαίμων πονηρός, ὃ κάκιστε ἀνθρώπων,
ἦγαγε πρὸς ἡμᾶς; τίσι δὲ φαρμάκοις καὶ γοητείαις ἔπει-
σας Κράσσον εἰς ἐρημίαν ἀγανῆ καὶ βύθιον ἐχέαντα τὴν
στρατιὰν ὁδὸν ὀδεύειν Νομάδι ληστήρχῃ μᾶλλον ἢ Ῥω-
⁵ μαίων αὐτοκράτορι προσήκουσαν;” ὁ δὲ βάρβαρος ἀνὴρ
ὦν ποικίλος ἐκείνους μὲν ὑποπίπτων ἐθάροννε καὶ παρε-
ζάλει μικρὸν ἔτι καρτερῆσαι, τοὺς δὲ στρατιώτας ἅμα
συμπαραθέων καὶ παραβοηθῶν ἐπέσχωπτε μετὰ γέλω-
τος· “ὑμεῖς δὲ διὰ Καμπανίας ὀδεύειν οἴεσθε, κρήνας καὶ
νάματα καὶ σκιὰς καὶ λουτρὰ δηλαδὴ καὶ πανδοχεῖα πο-
⁶ θοῦντες; οὐ μέμνησθε δὲ τὴν Ἀράβων διεξιόντες καὶ
Ἀσσυρίων μεθορίαν;” οὕτω μὲν ὁ βάρβαρος διεπαιδα-
γώγησε τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πρὶν ἢ γενέσθαι φανερὸς
ἐξαπατῶν ἀρίππευσεν, οὐ λαθὼν τὸν Κράσσον, ἀλλὰ καὶ
τοῦτο πείσας, ὡς ὑπεργάσεται καὶ διαταράξει τὰ τῶν
πολεμίων.
- ²³ Λέγεται δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὸν Κράσσον οὐχ ὡσπερ
ἔθος ἐστὶ Ῥωμαίων στρατηγοῖς ἐν φρονιζίδι προελθεῖν,
ἀλλ' ἐν ἱματίῳ μέλανι, καὶ τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀλλάξαι προ-

νοήσαντα, τῶν δὲ σημαίων ἑνίας μόλις ὡσπερ πεπηγυίας
 πολλὰ παθόντας ἀνελέσθαι τοὺς φέροντας. ὧν ὁ Κράσ- 2
 σος καταγελῶν ἐπετάχυνε τὴν πορείαν, προσβιαζόμενος
 ἀκολουθεῖν τὴν φάλαγγα τοῖς ἵππεῦσι, πρὶν γε δὴ τῶν
 ἐπὶ κατασκοπὴν ἀποσταλέντων ὀλίγοι προσπελάσαντες
 ἀπήγγειλαν ἀπολωλέναι τοὺς ἄλλους ὑπὸ τῶν πολεμίων,
 αὐτοὺς δὲ μόλις ἐκφυγεῖν, ἐπιέναι δὲ μαχουμένους πλήθει
 πολλῇ καὶ θάρσει τοὺς ἄνδρας. ἅπαντες μὲν οὖν ἐθορυ- 3
 βήθησαν, ὁ δὲ Κράσος ἐξεπλάγη παντάπασι καὶ διὰ
 σπουδῆς οὐ πᾶνυ καθεστηκῶς παρέταττε, πρῶτον μὲν,
 ὡς οἱ περὶ Κάσσιον ἠξίου, ἀραιὰν τὴν φάλαγγα τῶν
 ὀπλιτῶν ἐπὶ πλεῖστον ἀνάγων τοῦ πεδίου πρὸς τὰς κυ-
 κλώσεις, τοὺς δ' ἵππεῖς διανεμὼν τοῖς κέρασιν· ἔπειτα
 μετέδοξε, καὶ συναγαγὼν ἀμφίστομον ἐποίησε καὶ βαθὺ
 πλινθίον ἐν δώδεκα σπεύραις προερχομένης τῶν πλευρῶν
 ἐκάστης. παρὰ δὲ σπεύραν ἴλην ἵππέων ἔταξεν, ὡς μηδὲν 4
 ἔχοι μέρος ἐνδεὲς ἵππικῆς βοηθείας, ἀλλὰ πανταχόθεν
 ὁμαλῶς προσφέροίτο πεφραγμένος. τῶν δὲ κεράτων τὸ
 μὲν Κασσίῳ τὸ δὲ τῇ νέῃ Κράσσῳ παρέδωκεν, αὐτὸς δ'
 εἰς μέσον κατέστη. καὶ προάγοντες οὕτως ἐπὶ ρεῖθρον
 ἦλθον ὃ καλεῖται Βάλισσος, οὐ πολὺ μὲν ἄλλως οὐδ'
 ἄφθονον, ἀσμένοις δὲ τότε τοῖς στρατιώταις φανέν ἐν
 αὐχμῇ καὶ καύματι καὶ παρὰ τὴν ἄλλην ἐπίπονον καὶ
 ἀνυδρον πορείαν. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων 5
 ᾄοντο δεῖν ἐνταῦθα κατακλισαμένους καὶ νυκτερεύσαντας,
 καὶ πυθομένους, ἐφ' ὅσον οἶόν τε, πλήθος καὶ τάξιν τῶν
 πολεμίων, ἀμ' ἡμέρα χωρεῖν ἐπ' αὐτούς· Κράσος δὲ τῇ
 παιδί καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ἵππεῦσιν ἐγχελενομένοις ἄγειν
 καὶ συνάπτειν ἐπαρθεῖς ἐκέλευσεν ἐστῶτας ἐν τάξει φρα-
 γεῖν καὶ πιεῖν τοὺς δεομένους. καὶ πρὶν ἢ τοῦτο διὰ 6
 πάντων γενέσθαι καλῶς, ἦγεν οὐ σχέδην οὐδ' ὡς ἐπὶ
 μάχην διαναπαύων, ἀλλ' ὀξεία καὶ συντόνῳ χρώμενος τῇ
 πορείᾳ μέχρι οὗ κατώφθησαν οἱ πολέμιοι, παρὰ δόξαν
 οὔτε πολλοὶ φανέντες οὔτε σοβαροὶ τοῖς Ῥωμαίοις. τὸ
 μὲν γὰρ πλήθος ὑπέστειλε τοῖς προτάκτοις Σουρήνας, τὴν
 δὲ λαμπρότητα κατέκρυβε τῶν ὅπλων ἱμάτια καὶ διφθέ-
 ρας προΐσχεσθαι κελεύσας. ὡς δ' ἐγγὺς ἐγένοντο καὶ ση-

μειον ἤρθη παρὰ τοῦ στρατηγοῦ, πρῶτον μὲν ἐπίμπλατο
 7 φθογγῆς βαρείας καὶ βρόμου φρικώδους τὸ πεδίον. Πάρ-
 θοι γὰρ οὐ κέρασιν οὐδὲ σάλπιγξιν ἐποτρύνουσιν ἑαυτοὺς
 εἰς μάχην, ἀλλὰ ῥόπτρα βυρσοπαγῆ καὶ κοῖλα περιείναν-
 τες ἤχειοις χαλκοῖς ἅμα πολλαχόθεν ἐπιδουποῦσι, τὰ δὲ
 φθέγγεται βύθιον τι καὶ δεινόν, ὠρυγῆ θηριώδει καὶ τρα-
 χύτητι βροντῆς μεμιγμένον, εὖ πως συνεωρακότες ὅτι τῶν
 αἰσθητηρίων ἀκοή ταρακτικώτατόν ἐστι τῆς ψυχῆς καὶ
 24 τὴν διάνοιαν. ἐκπεπληγμένων δὲ τῶν Ῥωμαίων διὰ τὸν
 ἦχον, ἐξαίρνης τὰ προκαλύμματα τῶν ὀπλων καταβαλόν-
 τες ὠφθησαν αὐτοὶ τε φλογοειδεῖς κράνεσι καὶ θώραξι,
 τοῦ Μαργιανοῦ σιδήρου στίλβοντος ὄξυ καὶ περιλαμπές,
 οἳ θ' ἵπποι καταπεφραγμένοι χαλκοῖς καὶ σιδηροῖς σκε-
 2 πάσμασιν, ὁ δὲ Σουρήνας μέγιστος καὶ κάλλιστος αὐτός,
 τῇ δὲ κατ' ἀνδρείαν δόξη τὴν θηλύτητα τοῦ κάλλους οὐκ
 ἔοικώς, ἀλλὰ μηδικώτερον ἐσκευασμένος ἐντρίμιασι προ-
 σώπου καὶ κόμης διακρίσει, τῶν ἄλλων Πάρθων ἔτι σκυ-
 3 θικῶς ἐπὶ τὸ φοβερόν τῶν ἀνασίλλων κομώντων. καὶ
 πρῶτον μὲν διεννοῦντο τοῖς κοντοῖς εἰσελαύνοντες ὠθεῖν
 καὶ βιάζεσθαι τοὺς προτάκτους· ὡς δ' ἑώρων τό τε βά-
 ρος τοῦ συνασπισμοῦ καὶ τῶν ἀνδρῶν τὸ μόνιμον καὶ
 παρεστηκός, ἀνῆγον ὀπίσω καὶ σκίδνασθαι δοκοῦντες ἅμα
 καὶ διαλύειν τὴν τάξιν ἐλάνθανον ἐν κύκλῳ περιβάλλοντες
 4 τὸ πλινθίον αὐτῶν. Κράσσου δὲ τοὺς ψιλοὺς ἐκδραμεῖν
 κελεύσαντος οὗτοι μὲν οὐ πολὺ προῆλθον, ἀλλὰ πολλοῖς
 τοξέμασιν ἐντυχόντες ταχὺ καὶ συμπαρέντες αὐθις ἐνε-
 δύοντο τοῖς ὀπλίταις, καὶ παρεῖχον ἀκοσμίας ἀρχὴν καὶ
 δέους, ὀρῶσι τὸν τόνον τῶν διστῶν καὶ τὴν ῥώμην ὄπλα
 τε ῥηγνύντων καὶ διὰ παντὸς φερομένων ὁμοίως ἀντιτύ-
 5 που καὶ μαλακοῦ στεγάσματος. οἳ δὲ Πάρθοι διαστάν-
 τες ἐκ μήκους ἤρξαντο τοξεύειν ἅμα πανταχόθεν, οὐ τὴν
 ἀκριβῆ τοξείαν (ἢ γὰρ συνέχεια καὶ πυκνότης τῶν Ῥω-
 μαίων οὐδὲ τῷ βουλομένῳ διαμαρτάνειν ἀνδρὸς παρεῖχεν),
 εὐτόνους δὲ τὰς πληγὰς καὶ βιαίους διδόντες ἀπὸ τόξων
 κραταιῶν καὶ μεγάλων καὶ τῇ σχολιότητι τῆς καμπῆς
 6 ἠναγκασμένον τὸ βέλος ἀποστελλόντων. ἦν οὖν αὐτόθεν

ἤδη μοχθηρὰ τὰ Ῥωμαίων· καὶ γὰρ μένοντες ἐν τάξει συνεπιρῶσκοντο, καὶ χωρεῖν ὁμόσε πειρώμενοι τοῦ μὲν ποιεῖν ἴσον ἀπειχον, ὁμοίως δ' ἔπασχον. ὑπέφρουγον γὰρ ἅμα βάλλοντες οἱ Πάρθοι, καὶ τοῦτο κράτιστα ποιούσι μετὰ Σκύθας· καὶ σοφώτατόν ἐστιν ἀμνηνομένους ἔτι σώζεσθαι καὶ τῆς φυγῆς ἀφαιρεῖν τὸ αἰσχρόν.

Ἄχρι μὲν οὖν ἤλπιζον αὐτοὺς ἐκχεαμένους τὰ βέλη 25 σήσεσθαι μάχης ἢ συνάψειν εἰς χεῖρας, ἐκαρτέρουν· ὡς δ' ἔγνωσαν ὅτι πολλαὶ κάμηλοι παρεστᾶσι τοξευμάτων πλήρεις, ἀφ' ὧν περιελαύνοντες οἱ πρῶτοι λαμβάνουσιν, οὐδὲν πέρας ὁρῶν ὁ Κράσσος ἠθύμει, καὶ σκοπεῖν ἐκέλευεν, ἀγγέλους πέμπσας πρὸς τὸν υἱόν, ὅπως προσμῖξαι βιάσεται τοῖς ἐναντίοις πρὶν ἢ κυκλωθῆναι· μάλιστα γὰρ ἐκείνῳ προσέπιπτον καὶ περιίππευον τὸ κέρας ὡς κατὰ νώτου γενησόμενοι. λαβὼν οὖν ὁ νεανίας ἵππεῖς τε χι- 2 λίους τριακοσίους, ὧν οἱ χίλιοι παρὰ Καίσαρος ἦσαν, καὶ τοξότας πεντακοσίους καὶ τῶν ἔγγιστα θυρεοφόρων ὅκτι σπείρας συνήγαγεν εἰς ἐμβολήν. τῶν δὲ Πάρθων οἱ περιελαύνοντες, εἴτε τέλμασιν ἐντυχόντες, ὡς ἔνιοί φασιν, εἴτε λαβεῖν τὸν Κράσσον ἀπωτάτω τοῦ πατρὸς στρατηγούντες, ὀπίσω στρέψαντες ἐδίωκον. ὃ δὲ βοήσας ὡς οὐ 3 μένουσιν οἱ ἄνδρες ἤλαυνε, καὶ σὺν αὐτῷ Κηνσωρῖνός τε καὶ Μεγάβακχος, ὃ μὲν εὐψυχία καὶ ῥώμη διαφέρων, Κηνσωρῖνος δὲ βουλευτικὸν ἔχων ἀξίωμα καὶ δεινὸς εἶπεῖν, ἑταῖροι δὲ Κράσσου καὶ παραπλήσιοι καθ' ἡλικίαν. ἐπι- σπομένων δὲ τῶν ἵππέων οὐδὲ τὸ πεζὸν ἀπελείπετο προ- θυμία καὶ χαρὰ τῆς ἐλπίδος· νικᾶν γὰρ ὦντο καὶ διώκειν, ἄχρι οὗ πολὺ προελθόντες ἦσθοντο τὴν ἀπάτην, μετα- βαλλομένων ἅμα τῶν φεύγειν δοκούντων καὶ πλειόνων ἄλλων ἐπιφερομένων. ἐνταῦθα ἔστησαν, οἰόμενοι συνά- 4 ψειν αὐτοῖς εἰς χεῖρας ὀλίγοις οὖσι τοὺς πολεμίους. οἱ δὲ τοὺς καταφράκτους προτάξαντες ἐναντίους τοῖς Ῥωμαίοις, τὴν δ' ἄλλην ἵππον ἄτακτον περὶ αὐτοὺς ἐλαύνον- τες, καὶ συνταράττοντες τὸ πεδῖον, ἀνίστασαν ἐκ βυθοῦ θῖνας ἄμμου κονιορτὸν ἐπαγούσας ἀπλετον, ὡς μήτε διο- ρᾶν ῥαδίως μήτε φθέγγεσθαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰλουμένους 5 δ' ἐν ὀλίγῳ καὶ συμπύπτοντας ἀλλήλοις βάλλεσθαι καὶ

ἀποθνήσκειν οὐ ῥάδιον οὐδ' ὄξυν θάνατον, ἀλλ' ὑπὸ σπασμοῦ καὶ ὀδύνης δυσανασχετοῦντας καὶ κυλινδουμένους περὶ τοῖς ὀστοῖς ἐναποθραύειν τοῖς τραύμασι, βίᾳ τε πειρωμένους ἐξέλκειν ἠγκιστρωμένας ἀκίδας καὶ δευκυίας διὰ φλεβῶν καὶ νεύρων προσαναρρηγνύειν καὶ λυμαίνεσθαι σφᾶς αὐτούς. οὕτω δὲ πολλῶν ἀποθνησκόντων ἄπρακτοι καὶ οἱ ζῶντες ἦσαν πρὸς ἀλκὴν· καὶ τοῦ Ποπλίου παρακαλοῦντος ἐμβαλεῖν εἰς τὴν κατάφρακτον, ἐπεδείκνυσαν ἑαυτῶν χειράς τε θυρεοῖς συμπεπερονημένας καὶ πόδας διαμπὰξ προσεληλαμένους πρὸς τοῦδαφος, ὥστε καὶ πρὸς φυγὴν ἀμηχάνους εἶναι καὶ πρὸς ἄμυναν.

7 αὐτὸς οὖν τοὺς ἵππεῖς παρορμήσας προσέβαλε μὲν ἐρωμένως καὶ συνῆψε τοῖς ἀνδράσιν, ἦν δ' ἄμισος ἔν τε ταῖς πληγαῖς καὶ τῇ φυλάττεσθαι, παίων μὲν ἀσθενέσι καὶ μικροῖς δορατίοις θώρακας ὠμοβύρσους καὶ σιδηροῦς, παίόμενος δὲ κοντοῖς εἰς εὐσταλῆ καὶ γυμνὰ σώματα τῶν Γαλατῶν· τούτοις γὰρ ἐθάρρει μάλιστα, καὶ μετὰ τούτων

8 ἔργα θαυμαστὰ διεπράττετο. τῶν τε γὰρ κοντῶν ἐπελαμβάνοντο, καὶ συμπλεκόμενοι τοὺς ἄνδρας ἀπὸ τῶν ἵππων ἐώθουν τῇ βαρύτητι τοῦ ὀπλισμοῦ δυσκινήτους ὄντας, πολλοὶ δὲ τοὺς ἑαυτῶν ἀπολείποντες ἵππους καὶ ὑποδύομενοι τοῖς ἐκείνων ἔτυπτον εἰς τὰς γαστέρας· οἱ δ' ἀνεσπίρτων ὑπ' ὀδύνης, καὶ συμπατοῦντες ἔν ταύτῃ τοὺς ἐπιβάτας καὶ τοὺς πολεμίους ἀναπεφυρμένους ἀπέθνησκον.

9 ἐπέλεξε δὲ τοὺς Γαλάτας μάλιστα τό τε θάλπος καὶ τὸ δίψος, ἀμφοτέρων ἀήθεις ὄντας· καὶ τῶν ἵππων ἀπολώλεσαν οἱ πλείστοι πρὸς ἐναντίους ἐλαυνόμενοι τοὺς κοντούς. ἐβιάσθησαν οὖν ἀναχωρῆσαι πρὸς τοὺς ὀπλίτας, ἔχοντες τὸν Πόπλιον ὑπὸ τραυμάτων ἤδη κακῶς διακείμενον. ἰδόντες δὲ θῖνα βουνώδη πλησίον ἐχώρουν ἐπ' αὐτήν, καὶ τοὺς μὲν ἵππους ἐν μέσῳ κατέδησαν, ἔξωθεν δὲ τοῖς θυρεοῖς συγκλείσαντες ᾔοντο ῥᾶον ἀμυνεῖσθαι τοὺς βαρβάρους.

10 ἀπέβαινε δὲ τούναντίον· ἐν μὲν γὰρ τῇ ὀμαλῇ τοῖς ὀπισθεν ἀμῶς γέ πως παρέχουσιν οἱ πρότακτοι ῥαστώνην, ἐκεῖ δ' ἄλλον ὑπὲρ ἄλλον διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἀνεχοντος τοῦ χωρίου καὶ μᾶλλον αἰεὶ τὸν κατόπιν ἐξαίροντος οὐδὲν ἦν τὸ διαφεῦγον, ἀλλ' ἐβάλλοντο πάντες ὀμαλῶς,

ὀδυρόμενοι τὴν ἀκλεῆ καὶ ἄπρακτον αὐτῶν τελευτήν. ἦσαν 11
 δὲ περὶ τὸν Πόπλιον ἄνδρες Ἕλληνες δύο τῶν αὐτόθι
 κατοικούντων ἐν Κάρραις, Ἰερώνυμος καὶ Νικόμαχος, οἱ
 συνέπειθον αὐτὸν ὑπεξελθεῖν μετ' αὐτῶν καὶ διαφεύγειν
 εἰς Ἴγγας, πόλιν ἡρημένην τὰ Ῥωμαίων καὶ οὐ μακρὰν
 οὖσαν. ὃ δὲ φήσας οὐδένα δεινὸν οὕτως ἔσεσθαι θάνα-
 τον ὃν φοβηθεῖς Πόπλιος ἀπολείψει τοὺς ἀπολλυμένους
 δι' αὐτόν, ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε σώζεσθαι καὶ δεξιωσά-
 μενος ἀπέλυσεν, αὐτὸς δὲ τῇ χειρὶ χρήσασθαι μὴ δυνά-
 μενος (διελήλατο γὰρ βέλει) τὸν ὑπασπιστήν ἐκέλευσε
 πατάξαι τῷ ξίφει, παρασχὼν τὸ πλευρόν. ὁμοίως δὲ καὶ 12
 Κηρωρῖνον ἀποθανεῖν λέγουσι· Μεγάβακχος δ' αὐτὸς
 αὐτὸν διεχρήσατο, καὶ τῶν ἄλλων οἱ δοκιμώτατοι. τοὺς
 δ' ὑπολελειμμένους ἀναβαίνοντες οἱ Πάρθοι τοῖς κοντοῖς
 διήλανον μαχομένους· ζῶντας δ' οὐ πλείονας ἀλῶναι
 φασὶ πεντακοσίων. τὰς δὲ κεφαλὰς τῶν περὶ τὸν Πό-
 πλιον ἀποκόψαντες ἤλανον εὐθύς ἐπὶ τὸν Κράσσον.

Εἶχε δὲ τὰ κατ' αὐτὸν οὕτως. ὥς ἐκέλευσε τὸν υἱὸν 26
 ἐμβαλεῖν τοῖς Πάρθοις, καὶ τις ἤγγειλεν αὐτῷ μακρὰν
 τροπὴν εἶναι καὶ δίωξιν ἰσχυρὰν τῶν πολεμίων, ἑώρα δὲ
 καὶ τοὺς κατ' αὐτὸν οὐκέτι προσκειμένους ὁμοίως (ἐκεῖ
 γὰρ ἐρρῶσαν οἱ πλείστοι), μικρὸν ἀνεθάρρησε καὶ συν-
 αγωγὸν ὑπέστειλεν ἐν χωρίοις προσάντεσι τὸν στρατόν,
 αὐτίκα προσδοκῶν τὸν υἱὸν ἐπανήξειν ἀπὸ τῆς διώξεως.
 τῶν δὲ πεμφθέντων ὑπὸ τοῦ Ποπλίου πρὸς αὐτόν, ὥς 2
 ἐκινδύνευεν, οἱ μὲν πρῶτοι διεφθάρησαν ἐμπεσόντες εἰς
 τοὺς βαρβάρους, οἱ δ' ὕστεροι μόγις διαφυγόντες ἀπήγ-
 γελλον οἴχεσθαι τὸν Πόπλιον, εἰ μὴ ταχεῖα καὶ πολλή
 βοήθεια παρ' ἐκείνου γένοιτο. τὸν δὲ Κράσσον ἅμα πολλὰ 3
 πάθη κατέσχε, καὶ λογισμῶ μὲν οὐδὲν ἔτι τῶν πραγμά-
 των ἑώρα, φόβῳ δὲ περὶ τοῦ σύμπαντος ἅμα καὶ πόθῳ
 τοῦ παιδὸς ἐλζόμενος βοηθεῖν καὶ μὴ βοηθεῖν, τέλος
 ὤρμησε προάγειν τὴν δύναμιν. ἐν τούτῳ δ' οἱ πολέμοι
 προσεφέροντο κλαγγῇ καὶ παιᾶνι φοβερώτεροι, καὶ πολλὰ
 τῶν τυμπάνων αὐθις περιεμυκάτο τοὺς Ῥωμαίους, ἐτέ-
 ρας μάχης ἀρχὴν προσδοκῶντας. οἱ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ 4
 Ποπλίου κομίζοντες ὑπὲρ αἰχμῆς ἀναπεπηγυῖαν ἐγγὺς

προσελάσαντες ἀνέδειξαν, ὕβρει πυνθανόμενοι τοκέας αὐτοῦ καὶ γένος· οὐ γὰρ δὴ πρέπει γε Κράσσου πατὴρ ἀνανδροτάτου καὶ κακίστου γενναῖον οὕτω παῖδα καὶ λαμπρὸν ἀρετῇ γενέσθαι. τοῦτο τὸ θάμα Ῥωμαίων ὑπὲρ ἅπαντα τᾶλλα δεινὰ τὰς ψυχὰς κατέκλασε καὶ παρέλυσεν, οὐ θυμοῦ πρὸς ἄμυναν, ὡσπερ ἦν εἰκός, ἀλλὰ φρίκης καὶ τρόμου πᾶσιν ἐγγενομένου. καίτοι τὸν γε Κράσσον αὐτοῦ λαμπρότατον ἐν τῷ τότε πάθει φανῆναι λέγουσιν· ἐβόα γὰρ ἐπιῶν τὰς τάξεις “ἐμὸν ὦ Ῥωμαῖοι τοῦτο τὸ πένθος ἴδιον ἐστίν· ἡ δὲ μεγάλη τύχη καὶ δόξα τῆς Ῥώμης ἐν ὑμῖν ἔστηκε σωζομένοις ἄθραυστος καὶ ἀήττητος. εἰ δὲ καὶ ἐμοῦ τις οἶκτος ἀφηρημένου παῖδα πάντων ἄριστον, ἐπιδείξασθε τοῦτ’ ὀργῇ πρὸς τοὺς πολεμίους. ἀφέλεσθε τὴν χαρὰν αὐτῶν, τιμωρήσασθε τὴν ὀμότητα, μὴ καταπλαγῆτε τοῖς γεγενημένοις, εἰ δεῖ τι καὶ παθεῖν μεγάλων ἐφριεμένους. οὐδὲ Λούκουλλος Τιγράνην ἀναιμωτὶ καθεῖλεν, οὐδὲ Σκιπίων Ἀντίοχον, χιλίας δὲ ναῦς οἱ παλαιοὶ περὶ Σικελίαν ἀπώλεσαν, ἐν δ’ Ἰταλίᾳ πολλοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγούς, ὧν οὐδεὶς προητηθεὶς ἐκώλυσε αὐτοὺς κρατῆσαι τῶν νενικηζόντων. οὐ γὰρ εὐτυχία τὰ Ῥωμαίων, ἀλλὰ τλημοσύνη καὶ ἀρετῇ πρὸς τὰ δεινὰ χωρούντων εἰς τοῦτο προῆλθε δυνάμεως.”

27 Τοιαῦτα λέγων καὶ παραθαρσύνων ὁ Κράσσος οὐ πολλοὺς ἐώρα προθύμως ὑπακούοντας, ἀλλὰ καὶ συναλαλάξαι κελεύσας ἤλεγξε τοῦ στρατοῦ τὴν κατήφειαν, ὡς ἀσθενῆ καὶ ὀλίγην καὶ ἀνώμαλον κραυγὴν ἐποίησαντο· ἡ δὲ παρὰ τῶν βαρβάρων λαμπρὰ καὶ θρασεῖα κατεῖχεν. τραπομένων δὲ πρὸς ἔργον οἱ μὲν οἰκείται καὶ πελάται πλάγιοι περιελαύνοντες ἐτόξευον, αὐτοὶ δὲ τοῖς κοντοῖς οἱ πρότακτοι χρώμενοι συνέστελλον εἰς ὀλίγον τοὺς Ῥωμαίους,

2 πλὴν ὅσοι τὸν ὑπὸ τῶν τοξευμάτων φεύγοντες θάνατον ἀπετόλμων παραβόλως εἰς αὐτοὺς φέρεσθαι, μικρὰ μὲν βλέπτοντες, ὀξέως δὲ θνήσκοντες ὑπὸ τραυμάτων μεγάλων καὶ καιρίων, παχὺν ἐπωθούντων τῷ σιδήρῳ τὸν κοντὸν εἰς τοὺς ἵππους, πολλάκις δὲ καὶ διὰ δυοῖν ἀνδρῶν ὑπὸ ῥύμης διαπορευόμενον. οὕτω δ’ ἀγωνισάμενοι νυκτὸς ἐπιούσης ἀπηλλάγησαν, εἰπόντες ὅτι Κράσσῳ χαρίζονται

νύκτα μίαν ἀποθρηνηῆσαι τὸν υἱόν, ἣν ἄρα μὴ βέλτιον ὑπὲρ ἑαυτοῦ σκεψάμενος ἐλθεῖν μᾶλλον ἐθελήσῃ πρὸς Ἀρσάκην ἢ κομισθῆναι.

Οὗτοι μὲν οὖν ἐπαυλισάμενοι πλησίον ἐν ἐλπῖσι μεγά- 3
λαις ἦσαν· νύξ δὲ χαλεπὴ τοὺς Ῥωμαίους κατελάμβανεν,
οὔτε ταφῆς τῶν κειμένων οὔτε θεραπείας τῶν τετρωμέ-
νων καὶ ψυχορραγούντων ποιουμένους λόγον, ἐκάστου δ'
ἑαυτὸν ἀποκλαίοντος. ἄφνυκτα γὰρ ἐφαίνετο τὴν τε ἡμέ-
ραν αὐτοῦ προσμείνασι καὶ νύκτωρ εἰς πεδίον ἀχανές
ἐμβαλοῦσιν· οἳ τε τραυματῖαι πολλὴν ἀπορίαν παρεῖχον,
καὶ κομίζεσθαι, ἐμποδὼν τῷ τάχει τῆς φυγῆς ἐσόμενοι, καὶ
ἀπολείπειν, βοῆ τὴν ἀπόδρασιν ἐξαγγελοῦντες. τοῦ δὲ 4
Κράσσου, καίπερ αἴτιον ἀπάντων νομίζοντες, ἐπόθουν
ὁμως τὴν τε ὄψιν καὶ τὴν φωνήν. ὃ δὲ καθ' ἑαυτὸν ἐγκε-
καλυμμένος ὑπὸ σκότους ἔκειτο, παράδειγμα τοῖς πολλοῖς
τύχης, τοῖς δ' εὖ φρονοῦσιν ἀβουλίας καὶ φιλοτιμίας, δι'
ἣν οὐκ ἡγάπα πρῶτος ὢν καὶ μέγιστος ἐν μυριάσιν ἀν-
θρώπων τοσαύταις, ἀλλ' ὅτι δυοῖν μόνον ἀνδρῶν ὕστερος
ἐκρίνετο, τοῦ παντὸς ἀποδεῖν νομίζων. τότε δ' οὖν αὐτὸν 5
Ἰοκάσιος ὁ πρεσβευτὴς καὶ Κάσσιος ἀνίστασαν καὶ παρε-
θάρρουν. ὡς δ' ἀπηγορεύει παντάπασιν, αὐτοὶ συγκα-
λέσαντες ἑκατοντάρχας καὶ λοχαγούς, ὡς ἔδοξε βουλευο-
μένοις μὴ μένειν, ἀνίστασαν τὸν στρατὸν ἄνευ σάλπιγγος
καὶ δι' ἡσυχίας τὸ πρῶτον. εἴτ' αἰσθημένων ὡς ἀπελεί-
ποντο τῶν ἀδυνάτων, ἀκοσμία δεινὴ καὶ σύγχυσις μετ'
οἰμωγῆς καὶ βοῆς τὸ στρατόπεδον κατεῖχεν. ἐκ τούτου 6
δὲ ταραχὴ καὶ πτοία προϊόντας αὐτοὺς ὑπελάμβανεν ὡς
ἐπιφερομένων τῶν πολεμίων· καὶ πολλάκις μὲν ἐκτρεπό-
μενοι πολλάκις δ' εἰς τάξιν καθιστάμενοι, τῶν δὲ τραυ-
ματιῶν ὅσοι παρηκολούθουν τοὺς μὲν ἀναλαμβάνοντες
τοὺς δ' ἀποτιθέμενοι, διατριβὴν εἶχον, πλὴν τριακοσίων
ἰππέων, οὓς Ἰγνάτιος ἔχων προσέμιξε ταῖς Κάρραις περὶ
μέσας νύκτας. φθεγξάμενος δὲ Ῥωμαῖστί τοῖς τειχοφυ- 7
λακοῦσιν, ὡς ὑπήκουσαν, ἐκέλευσε Κωπωνίῳ τῷ ἄρχοντι
φράζειν ὅτι γέγονε μάχη μεγάλη Κράσσῳ πρὸς Πάρ-
θους, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰπὼν οὐδ' αὐτὸν ὅστις ἦν ἀπήλαυνεν
ἐπὶ τὸ Ζεῦγμα, καὶ διέσωσε μὲν τοὺς σὺν αὐτῷ, κακῶς

- 8 δ' ἤκουσε καταλιπὼν τὸν στρατηγόν. οὐ μὴν ἀλλ' ὤνησέ γε τὸν Κράσσον ἢ προσριφεῖσα τότε τῷ Κωπωνίῳ φωνή· συμφρονήσας γὰρ ὅτι οὐδὲν χρηστὸν ἀγγέλλειν ἔχοντός ἐστι τὸ τάχος καὶ τὸ συγκεχυμένον τοῦ λόγου, παρήγγειλεν εὐθύς ἐξοπλίζεσθαι τοὺς στρατιώτας, καὶ ἅμα τῷ πρῶτον αἰσθέσθαι τὸν Κράσσον ἐν ὁδῷ γεγενημένον ἀπαντήσας ἀνελάμβανε καὶ παρέπεμπε τὴν στρατιὰν εἰς τὴν πόλιν.
- 28 Οἱ δὲ Πάρθοι νυκτὸς μὲν αἰσθόμενοι τὴν ἀπόδρασιν οὐκ ἐδίωκον, ἅμα δ' ἡμέρα τοὺς μὲν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καταλειφθέντας οὐ μείους τετρακισχιλίων ἐπελθόντες ἀπέσφαξαν, ἐν δὲ τῷ πεδίῳ πλανωμένους πολλοὺς ἱπ-
 2 πασάμενοι συνέλαβον. τέσσαρας δ' ὁμοῦ σπείρας, ἃς ἔτι νυκτὸς ἀπέρρηξε Ἰσαργοντήσιος ὁ πρεσβευτής, ἐκπεσούσας τῆς ὁδοῦ περισχόντες ἐν τινι λόφῳ διέφθειραν ἀμυνομένης, πλὴν ἀνδρῶν εἴκοσι· τούτους δὲ γυμνοῖς τοῖς ξίφεσιν ὠθουμένους δι' αὐτῶν θαναμάσαντες εἶξαν, καὶ διέξοδον ἀπιοῦσι βάδην εἰς τὰς Κάρρας ἐδίδοσαν. τῷ δὲ Σουρήνῃ προσέεπεσε ψευδῆς λόγος ἐκπεφευγέναι Κράσσον μετὰ τῶν ἀρίστων, τὸ δ' εἰς Κάρρας συνερρηγὸς ὄχλον εἶναι σύμ-
 3 μικτον οὐκ ἀξίων σπουδῆς ἀνθρώπων. οἰόμενος οὖν ἀποβεβληκέναι τὸ τῆς νίκης τέλος, ἔτι δ' ἀμφιδοξῶν καὶ μαθεῖν βουλόμενος τὰληθές, ὅπως ἢ προσμένων ἐνταῦθα πολιορκοῖη Κράσσον ἢ διώκοι χαίρειν ἑάσας Καρρηνοὺς, ὑποπέμπει τινὰ τῶν παρ' αὐτῷ διγλώττων πρὸς τὰ τεῖχη, κελεύσας ἰέντα Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον καλεῖν Κράσσον αὐτὸν ἢ Κάσσιον ὡς Σουρήνῃ διὰ λόγων ἐθέλοντος αὐτοῖς συ-
 4 γενέσθαι. ταῦτα τοῦ διγλώττου φράσαντος, ὡς ἀπηγγέλη τοῖς περὶ Κράσσον, ἐδέχοντο τὰς προκλήσεις. καὶ μετὰ μικρὸν ἦγον ἀπὸ τῶν βαρβάρων Ἄραβες, οἱ Κράσσον εὐ καὶ Κάσσιον ἀπ' ὄψεως ἐγνώριζον, ἐν τῷ στρατοπέδῳ πρὸ τῆς μάχης γεγονότες. οὗτοι τὸν Κάσσιον ἰδόντες ἀπὸ τοῦ τείχους ἔλεγον ὅτι Σουρήνας σπένδεται καὶ δί-
 5 δωσιν αὐτοῖς φίλοις οἷσι βασιλέως σώζεσθαι, Μεσοποταμίαν ἐκλιποῦσι· τοῦτο γὰρ ὄραν λυσιτελὲς ἀμφοτέροις πρὸ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. δεξαμένου δὲ τοῦ Κασσίου, καὶ τόπον ὀρισθῆναι καὶ χρόνον ἀξιοῦντος ἐν ᾧ συνίασι

Σουρήνας καὶ Κράσσοι, οὕτω φάμενοι ποιήσιν ἀπή-
λαυνον.

Ἰσθμίοι οὖν ὁ Σουρήνας ἐπὶ τῷ τοῦ ἀνδρα ἐνέχεσθαι 29
τῇ πολιορκίᾳ, μεθ' ἡμέραν ἐπῆγε τοὺς Πάρθους πολλὰ
καθυβρίζοντας καὶ κελεύοντας, εἰ βούλονται τυχεῖν σπον-
δῶν Ῥωμαῖοι, Κράσσον ἐγχειρῶσαι σφίσι καὶ Κάσσιον δε-
δεμένους. οἱ δ' ἤχθοντο μὲν ἠπατημένοι, μακρὰς δὲ καὶ 2
κενὰς τὰς Ἀρμενίων ἐλπίδας καταβάλλειν τῷ Κράσσῳ
φράσαντες εἶχοντο δραμοῦ. καὶ τοῦτ' ἔδει μηδένα πρὸ
καιροῦ Καρρηγῶν πυνθέσθαι. πυνθάνεται δ' ὁ πάντων
ἀπιστότατος Ἀνδρομάχος, ὑπὸ Κράσσου καὶ τοῦτο πι-
στευθεὶς καὶ τῆς ὁδοῦ τὴν ἡγεμονίαν. οὐδὲν οὖν ἔλαθε
τοὺς Πάρθους, ἐξαγγέλλοντος τοῦ Ἀνδρομάχου καθ' ἕκα-
στον. ἐπεὶ δὲ νυκτομαχεῖν οὐ πάτριον αὐτοῖς ἐστὶν οὐδὲ 3
ῥάδιον, ἐξῆει δὲ νύκτωρ ὁ Κράσσοι, ὅπως μὴ καθυστε-
ρήσωσι πολὺ τῇ διώξει στρατηγῶν ὁ Ἀνδρομάχοι ἄλλοτε
ἄλλας ὁδοὺς ὑφηγεῖτο, καὶ τέλος ἐξέτρεψεν εἰς ἔλη βαθεῖα
καὶ χωρία τάφρων μεστὰ τὴν πορείαν, χαλεπὴν καὶ πολυ-
πλανῆ γινομένην τοῖς ἐπισπομένοις. ἐγένοντο γάρ τιθε 4
οἱ μηδὲν ὑγιὲς τὸν Ἀνδρομάχον στρέφειν καὶ περιελίπτειν
εἰκάσαντες οὐκ ἠκολούθησαν, ἀλλὰ Κάσσιος μὲν ἐπανῆλ-
θεν εἰς Κάρρας πάλιν, καὶ τῶν ὁδηγῶν (Ἄραβεσ δ' ἦσαν)
ἀναμένειν κελεύόντων ἄχρι ἂν σελήνη παραλλάξῃ τὸν σκορ-
πίον, “ἀλλ' ἔγωγε” εἰπὼν “ἔτι τούτου μᾶλλον φοβοῦμαι
τὸν τοξότην” ἀπήλαυθεν εἰς Συρίαν μεθ' ἱππέων πεντα-
κοσίων· ἄλλοι δὲ χρησάμενοι πιστοῖς ὁδηγοῖς ἐλάβοντο 5
χωρίων ὄρειων, ἃ καλεῖται Σίννακα, καὶ κατέστησαν ἐν
ἀσφαλεῖ πρὸ ἡμέρας. οὗτοι περὶ πεντακισχιλίους ἦσαν,
ἡγεῖτο δ' αὐτῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς Ὀκτάειοι. τὸν δὲ Κράσσον
ἡμέρα κατελάμβανεν ἔτι ἀγόμενον ὑπὸ Ἀνδρομάχου περὶ
τὰς δυσχωρίας καὶ τὸ ἔλοσ. ἦσαν δὲ τέσσαρες σπεῖραι 6·
σὺν αὐτῷ θυρεοφόρων, ἱππεῖς δὲ παντελῶς ὀλίγοι καὶ
πέντε ῥαβδοῦχοι, μεθ' ὧν ἐπιπόνως εἰς τὴν ὁδὸν καὶ
μόλις καταστάς, ἤδη τῶν πολεμίων ἐπικειμένων, ὅσον
δώδεκα σταδίους ἀπολιπὼν τοῦ συμμῖξαι τοῖς περὶ τὸν
Ὀκτάειον ἐπ' ἄλλον ἀναφεύγει λόφον, οὐχ οὕτω μὲν
ἄφιππον οὐδ' ὄχυρόν, ὑποκείμενον δὲ τοῖς Σιννάκοις καὶ

συνηρημένον αὐχένι μακρῷ διὰ μέσου κατατείνοντι τοῦ πεδίου πρὸς τοῦτον. ἦν οὖν ἐν ὄψει τοῖς περὶ τὸν Ὀκτάβιον ὁ κίνδυνος αὐτοῦ. καὶ πρῶτος Ὀκτάβιος ἔειπε μετ' ὀλίγων ἄνωθεν ἐπιβοηθῶν, εἶτα οἱ λοιποὶ κακίσαντες ἑαυτοὺς ἐπεφέροντο, καὶ προσπεσόντες καὶ ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους ἀπὸ τοῦ λόφου περιέσχον ἐν μέσῳ τὸν Κράσσον καὶ προεβάλλοντο τοὺς θυρεοὺς, μεγαληγοροῦντες ὡς οὐκ ἔστι Πάρθοις βέλως ὃ προσπεσεῖται τῷ σώματι τοῦ αὐτοκράτορος πρὶν ἢ σφᾶς ἅπαντας ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους ἀποθανεῖν.

- 30 Ὅρων οὖν ὁ Σουρήνας τοὺς τε Πάρθους ἀμβλύτερον ἤδη κινδυνεύοντας, καὶ ἦν ἢ τε νύξ ἐπίσχη καὶ τῶν ὄρων οἱ Ῥωμαῖοι λάβωνται, παντάπασιν αὐτοὺς ἐσομένους ἀλήπτους, ἐπῆγε τῷ Κράσσῳ δόλον. ἀφείθησαν μὲν γὰρ ἔνιοι τῶν αἰχμαλώτων ἀκηχοῦτες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν βαρβάρων πρὸς ἀλλήλους ἐπίτηδες διαλεγόμενων ὡς οὐ βούλεται βασιλεὺς ἄσπονδον αὐτῷ τὸν πόλεμον εἶναι πρὸς Ῥωμαίους, τὴν δὲ φιλίαν ἀναλαβεῖν χάριτι, Κράσσῳ χρησάμενος φιλανθρωπῶς, ἔσχοντο δὲ μάχης οἱ βάρβαροι, Σουρήνας δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων προσελάσας ἀτρέμα τῷ λόφῳ τοῦ μὲν τόξου τὸν τόνον ἀνῆγε, τὴν δὲ δεξιὰν προὔτεινεν, ἐκάλει δὲ τὸν Κράσσον ἐπὶ συμβάσεις, εἰπὼν ὅτι τῆς μὲν ἀνδρείας καὶ δυνάμεως ἄζοντος πεπεῖραται βασιλέως, πραότητα δ' αὐτοῖς καὶ φιλοφροσύνην ἐκὼν ἐπιδείκνυται σπενδόμενος ἀπιούσι καὶ παρέχων σώζεσθαι.
- 3 ταῦτα τοῦ Σουρήνα λέγοντος οἱ μὲν ἄλλοι προθύμως ἐδέξαντο καὶ περιχαρεῖς ἦσαν, ὁ δὲ Κράσσος οὐδὲν ὅ τι μὴ δι' ἀπάτης ἐσφαλμένος ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ αἰγνίδιον τῆς μεταβολῆς ἄλογον ἠγούμενος, οὐχ ὑπήκουεν ἀλλ' ἐβουλεύετο.
- 4 τῶν δὲ στρατιωτῶν βοῶντων καὶ κελυόντων, εἶτα λαιδοροῦντων καὶ κακίζόντων ὡς προεβάλλοντα μαχομένους αὐτοὺς οἷς αὐτὸς ἀνόπλιος εἰς λόγους οὐ θαρρεῖ συνελθεῖν, πρῶτον μὲν ἐπειρᾶτο δεῖσθαι καὶ λέγειν ὅτι τὸ λειπόμενον μέρος τῆς ἡμέρας διακαρτερήσαντες ἐν τοῖς ὄρεινοις καὶ τραχέσι δύνανται διὰ νυκτὸς ἵεναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἐδείκνυε, καὶ παρεκάλει τὴν ἐλπίδα μὴ προέσθαι
- 5 τῆς σωτηρίας ἐγγὺς οὔσης· ὡς δὲ χαλεπαίνοντες αὐτῷ καὶ

τὰ ὄπλα κρούοντες ἠπείλουν, φροβηθεὶς ἐχώρει, καὶ τοσοῦτον εἶπε μεταστραφεὶς “Ὀκτάβιε καὶ Πετρώνιε καὶ ὅσοι πάρεστε Ῥωμαίων ἄρχοντες, ὑμεῖς ὁρᾶτε τῆς ἐμῆς ὁδοῦ τὴν ἀνάγκην, καὶ σύνιστε παρόντες ὡς αἰσχυρὰ πάσχω καὶ βίαια, τοῖς δ’ ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις λέγετε σωθέντες ὡς Κράσσος ἀπατηθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων, οὐκ ἐκδοθεὶς ὑπὸ τῶν πολιτῶν ἀπώλετο.”

Οὐ μὴν ἔμειναν οἱ περὶ τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ συγκατέ- 31
βαινον ἀπὸ τοῦ λόφου· τοὺς δὲ ῥαβδούχους ἐπομένους ὁ Κράσσος ἀπήλασε. πρῶτοι δὲ τῶν βαρβάρων ἀπήνητησαν αὐτῷ δύο μιξέλληνες, οἱ καὶ προσεκύνησαν τὸν Κράσσον ἀπὸ τῶν ἵππων ἀλόμενοι, καὶ προσαγορεύσαντες ἐλλάδι φωνῇ παρεκάλουν προπέμψαι τινάς, οἷς ἐπιδείξεται Σουρήνας ἑαυτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνόπλους καὶ ἀσιδήρους προσερχομένους. ὁ δὲ Κράσσος ἀπεκρίνατο μὲν ὡς, εἰ καὶ 2
τὸν ἐλάχιστον εἶχε τοῦ ζῆν λόγον, οὐκ ἂν εἰς χεῖρας αὐτοῖς ἤλθεν, ὅμως δὲ δύο Ῥωστίους ἀδελφούς ἐπεμψε πενσομένους ἐπὶ τίσι καὶ πόσοι συνίασιν. οὓς εὐθύς συλλαβὼν ὁ Σουρήνας κατέσχευεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἀρίστων ἵππότης προσῆει καὶ “τί τοῦτ’;” ἔφη “πεζὸς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ, ἡμεῖς δ’ ὀχούμεθα;” καὶ προσαγαγεῖν ἐκέλευσεν ἵππον αὐτῷ. τοῦ δὲ Κράσσου φήσαντος οὔτε αὐτὸν ἀμαρ- 3
τάνειν οὔτ’ ἐκείνον, ὡς ἐκατέρω πάτριόν ἐστι ποιουμένους τὴν σύνοδον, εἶναι μὲν αὐτόθεν ἔφη σπονδὰς καὶ εἰρήνην ὁ Σουρήνας Ἰρῶδῃ τε βασιλεῖ καὶ Ῥωμαίοις, δεῖν δὲ γράψασθαι τὰς συνθήκας ἐπὶ τὸν ποταμὸν προελθόντας· “οὐ γὰρ ὑμεῖς γε” ἔφη “πάνυ μνήμονες ὁμολογιῶν οἱ Ῥωμαῖοι,” καὶ προύτεινε τὴν δεξιὰν αὐτῷ. μεταπεμπομένου δ’ ἵππον οὐδὲν ἔφη δεῖν· “βασιλεὺς γὰρ σοι δίδωσι τοῦτον.” ἅμα 4
δ’ ἵππος τε τῷ Κράσσῳ παρέστη χρυσοχάλινος, οἱ τ’ ἀναβολεῖς αὐτὸν ἀράμενοι περιεβίβασαν, καὶ παρείποντο πληγῇ τὸν ἵππον ἐπιταχύνοντες. Ὀκτάβιος δὲ πρῶτος ἀντιλαμβάνεται τῶν χαλινῶν, καὶ μετ’ ἐκείνον εἰς τῶν χιλιάρχων Πετρώνιος· εἶτα οἱ λοιποὶ περίσταντο τὸν τε ἵππον ἀνακόπτειν πειρώμενοι καὶ τοὺς πιεζοῦντας τὸν Κράσσον ἐξ ἐκατέρου μέρους ἀρέλκοντες. ὠθισμοῦ δὲ γενομένου 5
καὶ ταραχῆς, εἶτα πληγῶν, Ὀκτάβιος μὲν ἀνασπάσας τὸ

ξίφος ἑνὸς τῶν βαρβάρων κτείνει τὸν ἵπποκόμον, ἕτερος
 δὲ τὸν Ὀκτάβιον ἐκ τῶν ὀπισθεν πατάξας. Πετρώνιος δὲ
 ὄπλου μὲν οὐκ εὐπόρησεν, εἰς δὲ τὸν θώρακα πληγείς
 ἀπεπήδησεν ἄτρωτος. τὸν δὲ Κράσσον [ὄνομα] Πομαξά-
 6 θρης Πάρθος ἀπέκτεινεν. οἱ δ' οὐ φασιν, ἀλλ' ἕτερον μὲν
 εἶναι τὸν ἀποκτείναντα, τοῦτον δὲ κειμένου τὴν κεφαλὴν
 ἀποκόψαι καὶ τὴν δεξιάν. εἰζάζεται δὲ ταῦτα μᾶλλον ἢ
 γινώσκειται· τῶν γὰρ παρόντων οἱ μὲν ἐκεῖ μαχόμενοι
 περὶ τὸν Κράσσον ἀηρέθησαν, οἱ δ' εὐθὺς ἀνεπήδησαν
 7 ἐπὶ τὸν λόφον. ἐπελθόντων δὲ τῶν Πάρθων καὶ λεγόν-
 των ὅτι Κράσσος μὲν δίκην δέδωκε, τοὺς δ' ἄλλους κε-
 λεύει Σουρήνας κατιέναι θαρροῦντας, οἱ μὲν ἐνεχείρισαν
 αὐτοὺς καταβάντες, οἱ δὲ τῆς νυκτὸς ἐσπάρησαν. καὶ
 τούτων ὀλίγοι παντάπασι διεσώθησαν· τοὺς δ' ἄλλους
 ἐκθηρεύοντες οἱ Ἄραβες συνελάμβανον καὶ διέφθειρον.
 λέγονται δ' οἱ πάντες δισιμύριοι μὲν ἀποθανεῖν μύριοι δὲ
 ἀλῶναι ζῶντες.

32 Ὁ δὲ Σουρήνας τὴν κεφαλὴν τοῦ Κράσσου καὶ τὴν χεῖρα
 πρὸς Ἰρώδην ἔπεμψεν εἰς Ἀρμενίαν, αὐτὸς δὲ διαδοὺς
 λόγον ὑπ' ἀγγέλων εἰς Σελεύκειαν ὡς ζῶντα Κράσσον ἄγοι,
 παρεσκευάζετο πομπὴν τινα γελοίαν ἕρρει προσαγορευέων
 2 θρίαμβον. ὁ μὲν γὰρ ἐμφερέστατος Κράσσω τῶν αἰχμα-
 λιώτων Γάιος Πασιανός, ἐσθῆτα βασιλικὴν γυναικὸς ἑνδύς
 καὶ διδασχθεὶς Κράσσος ἔπακούειν καὶ αὐτοκράτωρ τοῖς
 καλοῦσιν, ἐφ' ἵππου καθήμενος ἤγειτο· πρὸ αὐτοῦ δὲ σαλ-
 πιγκταὶ καὶ ξαβδοῦχοί τινες ὀχούμενοι καμῆλοις ἤλαννον·
 ἐξήρητο δὲ τῶν ῥάβδων βαλάντια καὶ παρὰ τοὺς πελέ-
 3 κεις πρόσφατοι κεφαλαὶ Ῥωμαίων ἀποτετιμημένοι. κατό-
 πιν δ' εἶποντο Σελενζιάδες ἑταῖραι μουσουργοί, πολλὰ
 βωμολόχα καὶ γελοῖα δι' ἄσμάτων εἰς θηλύτητα καὶ ἀναν-
 δρίαν τοῦ Κράσσου λέγουσαι. ταῦτα μὲν οὖν πάντες ἐθε-
 ῶντο, τὴν δὲ γερονσίαν τῶν Σελενκέων ἀθροίσας εἰσή-
 νεγκεν ἀκόλαστα βιβλία τῶν Ἀριστείδου Μιλησιακῶν, οὗ-
 τοι ταῦτά γε καταψευδάμενος· εὐρέθη γὰρ ἐν τοῖς Ῥω-
 σκίου σκευοφόροις, καὶ παρέσχε τῷ Σουρήνῃ καθυβρίσαι
 πολλὰ καὶ κατασκῶψαι τοὺς Ῥωμαίους, εἰ μὴδὲ πολεμοῦν-
 τες ἀπέχεσθαι πραγμάτων καὶ γραμιμάτων δύνανται τοι-

ούτων. τοῖς μέντοι Σελευκεῦσιν ἐδόκει σοφὸς ἀνὴρ Αἰ-⁴
σωπος εἶναι, τὸν Σουρήναν ὀρῶσι τὴν τῶν Μιλησιακῶν
ἀκολαστημάτων πῆραν ἐξηρητημένον πρόσθεν, ὅπισθεν δὲ
Παρθικὴν Σύβαριν ἐρελζόμενον ἐν τοσαύταις παλλακίδων
ἀμύξαις, τρόπον τινὰ ταῖς λεγομέναις ἐχίδναις καὶ σκυ-
τάλαις ἀντιμόρφως τὰ μὲν ἐμφρανῆ καὶ πρόσθια μέρη
φοβερὰ καὶ θηριώδη ὀρᾶσι καὶ τόξοις καὶ ἵπποις προ-
βαλλομένην, κατ' οὐρὰν δὲ τῆς φάλαγγος εἰς χορείας καὶ⁵
κρόταλα καὶ ψαλμοὺς καὶ παννυχίδας ἀκολάστους μετὰ
γυναικῶν τελευτῶσαν. ψεκτὸς μὲν γὰρ ὁ Ὑώσκιος, ἀναι-
δεῖς δὲ Πάρθοι τὰ Μιλησιακὰ ψέγοντες, ὧν πολλοὶ βεβα-
σιλεύκασιν ἐκ Μιλησίων καὶ Ἰωνίδων ἐταιρῶν γεγονότες
Ἀρσακίδαί.

Τούτων δὲ πραττομένων Ὑρώδης ἐτύγγανεν ἤδη διηλ-³³
λαγμένος Ἀρταβάσδῃ τῇ Ἀρμενίῳ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ
γυναῖκα Πακόρῳ τῷ παιδί καθωμολογημένος, ἐστιάσεις
τε καὶ πότοι δι' ἀλλήλων ἦσαν αὐτοῖς, καὶ πολλὰ παρεισ-
ήγετο τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀκουσμάτων. ἦν γὰρ οὔτε²
φωνῆς οὔτε γραμμῶν Ὑρώδης Ἑλληνικῶν ἀπειρος, ὁ δ'
Ἀρταβάσδης καὶ τραγωδίας ἐποίει καὶ λόγους ἔγραφε καὶ
ἱστορίας, ὧν ἔναι διασώζονται. τῆς δὲ κεφαλῆς τοῦ Κράσ-
σου κομισθείσης ἐπὶ Θύρας ἀπηρημένοι μὲν ἦσαν αἱ τρά-
πεζαι, τραγωδιῶν δὲ ὑποκριτῆς Ἰάσων ὄνομα Τραλλιανὸς
ἦδεν Εὐριπίδου Βακχῶν τὰ περὶ τὴν Ἀγανὴν. εὐδοκι-
μοῦντος δ' αὐτοῦ Σιλλάκης ἐπιστὰς τῷ ἀνδρῶνι καὶ προσ-
κυνήσας προύβαλεν εἰς μέσον τοῦ Κράσσου τὴν κεφαλὴν.
κρότῳ δὲ τῶν Πάρθων μετὰ κραυγῆς καὶ χαρᾶς ἀραμέ-³
νων, τὸν μὲν Σιλλάκην κατέκλιναν οἱ ὑπηρέται βασιλέως
κελεύσαντος, ὁ δ' Ἰάσων τὰ μὲν τοῦ Πενθέως σκευοποι-
ήματα παρέδωκε τινι τῶν χορευτῶν, τῆς δὲ τοῦ Κράσσου
κεφαλῆς λαβόμενος καὶ ἀναβακχεύσας ἐπέραινεν ἐκεῖνα τὰ
μέλη μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ᾠδῆς “ φέρομεν ἐξ ὄρεος ἔλικα
νεότομον ἐπὶ μέλαθρα, μακαρίαν θῆραν.” καὶ ταῦτα μὲν⁴
πάντας ἔτερπεν. ἀδομένων δὲ τῶν ἐφεξῆς ἀμοιβαίων πρὸς
τὸν χορὸν “ τίς ἐφόνευσεν; ἐμὸν τὸ γέρας” ἀναπηδήσας ὁ
Πομαξιάθρης (ἐτύγγανε δὲ δειπνῶν) ἀντελαμβάνετο τῆς
κεφαλῆς, ὡς ἑαυτῷ λέγειν ταῦτα μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ προσ-
5*

- ἦγον. ἤσθεις δ' ὁ βασιλεὺς τὸν μὲν οἷς πάτριόν ἐστιν ἔδωρήσατο, τῷ δ' Ἰάσονι τάλαντον ἔδωκεν. εἰς τοιοῦτό φασιν ἐξόδιον τὴν Κράσσου στρατηγίαν ὡσπερ τραγωδίαν⁵ τελευτῆσαι. δίκη μέντοι καὶ τῆς ὀμότητος Ἰρώδην καὶ τῆς ἐπιτοκίας Σουρήναν ἀξία μετῆλθε. Σουρήναν μὲν γὰρ οὐ μετὰ πολὺν χρόνον Ἰρώδης φθόνῳ τῆς δόξης ἀπέκτεινεν, Ἰρώδης δὲ ἀποβαλόντι Πάκορον ὑπὸ Ῥωμαίων μάχη κρατηθέντα, καὶ νοσήσαντι νόσον εἰς ὕδρωπα τραπέισαν, Φραάτης ὁ υἱὸς ἐπιβουλεύων ἀκόνιτον ἔδωκεν. ἀναδεξαμένης δὲ τῆς νόσου τὸ φάρμακον εἰς ἑαυτὴν ὥστε συνεκκριθῆναι, καὶ τοῦ σώματος κουφισθέντος, ἐπὶ τὴν ταχίστην τῶν ὁδῶν ἔλθων ὁ Φραάτης ἀπέπνιξεν αὐτόν.
- ¹ Ἐν δὲ τῇ συγκρίσει πρῶτον ὁ Νικίου πλοῦτος τῷ Κράσσου παραβαλλόμενος ἀμεμπτοτέραν ἔχει τὴν κτῆσιν. ἄλλως μὲν γὰρ οὐκ ἂν τις δοκιμάσειε τὴν ἀπὸ μετάλλων ἐργασίαν, ἧς τὰ πλεῖστα περαίνεται διὰ κακούργων ἢ βαρβάρων, ἐνίων δεδεμένων καὶ φθειρομένων ἐν τόποις ὑπούλοις καὶ νοσεροῖς· παραβαλλομένη δὲ πρὸς τὰ Σύλλα δημιόπρατα καὶ τὰς περὶ τὸ πῦρ ἐργολαβίας ἐπιεικεστέρα² φανείται. ταύταις γὰρ ὁ Κράσσος ἀναφανδὸν ὡς τῷ γεωργεῖν ἐχρῆτο καὶ τῷ δανεῖζειν· ἃ δ' ἔξαρκος ἦν ἐλεγχόμενος, ἐπὶ κέρδεσιν ἐν βουλῇ λέγειν καὶ τοὺς συμμάχους ἀδικεῖν καὶ γυναῖκα περιῶν ζολακεύειν καὶ συνεπικρούπτειν τοὺς πονηροὺς, τούτων αἰτίαν οὐδὲ ψευδῆ ποτὲ Νικίας ἔλαβεν, ἄλλως δὲ διδοὺς καὶ προϊέμενος ἀργύριον ὑπὸ δειλίας τοῖς συκοφάνταις ἐγλενάζετο, πρᾶγμα ποιῶν Περικλεῖ μὲν ἴσως καὶ Ἀριστείδῃ μὴ πρέπον, αὐτῷ δ' ἀναγκαῖον³ οὐκ εὖ πεφυκότι πρὸς τὸ θαρσεῖν. ὧ καὶ Λυκοῦργος ὕστερον ὁ ρήτωρ ἐπαρρησιάσατο πρὸς τὸν δῆμον, αἰτίαν ἔχων ἐξωνήσασθαι τινα τῶν συκοφαντῶν· “ἠδομαι” γὰρ εἶπεν “εἰ τοσοῦτον χρόνον πεπολιτευμένος παρ' ὑμῖν διδοὺς πε⁴φώραμαι πρότερον ἢ λαμβάνων.” ἦν δὲ ταῖς δαπάναις πολιτικώτερος μὲν ὁ Νικίας ἀναθήμασι καὶ γυμνασιαρχίαις καὶ διδασκαλίαις χορῶν φιλοτιμούμενος, ὧν δ' ὁ Κράσσος ἀνάλωσεν ἐστιάσας ἅμα τοσαύτας μυριάδας ἀνθρώπων, εἶτα θρέψας πάλιν, οὐδὲν ἦν μέρος ἃ Νικίας ἐμάκρητο σὺν οἷς ἀνάλωσεν, ὥστε θαυμάζειν εἰ τινα λέ-

ληθε τὸ τὴν κακίαν ἀνωμαλίαν εἶναι τινὰ τρόπον καὶ ἀνομολογίαν, ὁρῶντα τοὺς αἰσχροῦς συλλέγοντας εἴτ' ἀχρήστως ἐκχέοντας.

Περὶ μὲν τοῦ πλούτου τοσαῦτα, τοῖς δὲ πολιτεύμασι 2
 τοῦ μὲν Νικίου πανοῦργον οὐδὲν οὐδ' ἄδικον οὐδὲ βίαιον
 πρόσεστιν οὐδὲ θρασύτης, ἀλλ' ἐξηπατάτο μᾶλλον ὑπ'
 Ἀλκιβιάδου καὶ τῷ δήμῳ προσήει μετ' εὐλαβείας· τοῦ δὲ
 Κράσσου πολλὴν μὲν ἐν ταῖς πρὸς ἔχθραν καὶ φιλίαν μετα-
 βολαῖς ἀπιστίαν καὶ ἀνελευθερίαν κατηγοροῦσι, βία δ'
 οὐδ' αὐτὸς ἠρνεῖτο τὴν ὑπατείαν μετιέναι, μισθωσάμενος
 ἄνδρας τοὺς Κάτωνι καὶ Δομιτίῳ τὰς χεῖρας προσοίσον-
 τας. ἐν δὲ τῇ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ψηφοφορίᾳ τοῦ δήμου 2
 πολλοὶ μὲν ἐτρώθησαν, ἔπεσον δὲ τέσσαρες, αὐτὸς δ',
 ὅπερ ἡμᾶς ἐν τῇ διηγῆσει παρελήλυθε, Λεύκιον Ἀνάλιον,
 ἄνδρα βουλευτὴν, ἀντιλέγοντα πύξ πατάξας εἰς τὸ πρόσ-
 ωπον ἐξέβαλεν ἡμαγμένον. ὡς δὲ περὶ ταῦτα βίαιος ὁ 3
 Κράσσος καὶ τυραννικός, οὕτως αὖ πάλιν ἐκείνου τὸ ψο-
 φοδεὲς ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἄτολμον καὶ τοῖς κακίστοις
 ὑφειμένον τῶν μεγίστων ἐπιλήψεων ἄξιον· ὁ δὲ Κράσσος
 ὑψηλὸς περὶ γε ταῦτα καὶ μεγαλόφρων, οὐ πρὸς Κλέω-
 νας οὐδ' Ὑπερβόλους μὰ Δία τοῦ ἀγῶνος ὄντος ἀλλὰ πρὸς
 τὴν Καίσαρος λαμπρότητα καὶ τρεῖς τοῦ Πομπηίου θρι-
 ἀμβους, οὐχ ὑπέιξας ἀλλ' ἀντάρως ἐκατέρῳ τὴν δύναμιν,
 ἀξιώματι δὲ τῆς τιμητικῆς ἀρχῆς καὶ Πομπηίου ὑπερβα-
 λόμενος. δεῖ γὰρ ἐπὶ μεγίστοις οὐ τὸ ἀνεπίφθονον ἀλλὰ 4
 τὸ λαμπρὸν ἐν πολιτείᾳ λαμβάνειν, μεγέθει δυνάμειος
 ἐξαμανροῦντα τὸν φθόνον. εἰ δ' ἐξ ἅπαντος ἀγαπᾶς ἀσφά-
 λειαν καὶ ἡσυχίαν, καὶ δέδιαις Ἀλκιβιάδην μὲν ἐπὶ τοῦ βή-
 ματος, ἐν δὲ Πύλῳ Λακεδαιμονίους, Περδίκκαν δ' ἐν Θράκῃ,
 πολλὴν εὐρυχωρίαν ἢ πόλις ἔχει σχολῆς ἐκ μέσου γενό-
 μενον καθῆσθαι πλέκοντα τῆς ἀταραξίας σεαντῷ στέφρα-
 νον, ὡς ἔνιοι σοφισταὶ λέγουσιν. ὁ μὲν γὰρ τῆς εἰρήνης 5
 ἔρως θεῖος ἦν ὡς ἀληθῶς, καὶ τὸ λῦσαι τὸν πόλεμον Ἑλ-
 ληνικώτατον πολίτευμα· καὶ τῆς πράξεως ἕνεκα ταύτης
 οὐχ ἄξιον Νικίᾳ παραβαλεῖν Κράσσον, οὐδ' εἰ τὸ Κάσπιον
 φέρων πέλαγος ἢ τὸν Ἰνδὸν ὠκεανὸν τῇ Ῥωμαίων ἡγε-
 μονίᾳ προσώρισεν· πόλει μέντοι χρώμενον ἀρετῆς αἰσθα- 3

νομένη καὶ κρείττονα ὄντα τῇ δυνάμει χώραν οὐ δοτέον τοῖς πονηροῖς οὐδ' ἀρχὴν μὴ ἄρχουσιν οὐδὲ πίστιν ἀπιστουμένοις, ὅπερ ἐποίησεν ὁ Νιζίας, τὸν Κλέωνα μηδὲν ὄντα πλέον ἐν τῇ πόλει τῆς ἀπὸ τοῦ βήματος ἀναισχυντίας καὶ κραυγῆς αὐτὸς εἰς τὸ στρατηγεῖν καταστήσας.

² οὐκ ἐπαινω μὲν (γὰρ) ἐγὼ τὸν Κράσσον ἐν τοῖς Σπαρτακείοις ἐπειχθέντα θάσσον ἢ ἀσφαλέστερον διαγωνίσασθαι· καίτοι φιλοτιμίας ἦν τὸ δεῖσαι μὴ Πομπήιος ἐλθὼν ἀφέλῃται τὴν δόξαν αὐτοῦ, καθάπερ ἀφείλετο Μετέλλου Μόμμιοι τὴν Κόρινθον· τὸ δὲ τοῦ Νιζίου παντάπασιν ἄτοπον καὶ δεινόν. οὐ γὰρ ἐλπίδας οὐδὲ ῥαστώνην ἐχούσης ἐξέστη τῷ ἐχθρῷ φιλοτιμίας καὶ ἀρχῆς, ἀλλὰ κίνδυνον ὑφορώμενος ἐν τῇ στρατηγίᾳ μέγαν ἠγάπησε, τὸ καθ' αὐτὸν

³ ἐν ἀσφαλεῖ θέμενος, προσέθαι τὸ κοινόν. καίτοι ὁ γε Θεμιστοκλῆς, ἵνα μὴ φαῦλος ἄνθρωπος ἐν τοῖς Περσικοῖς καὶ ἄφρων στρατηγήσας ἀπολέσῃ τὴν πόλιν, ἀρχαίῳ τῆς ἀρχῆς ἀπέστησεν αὐτόν, καὶ Κάτων ὅτε μάλιστα ἐώρα πράγματα καὶ κινδύνους ἔχουσαν ὑπὲρ τῆς πόλεως τὴν

⁴ δημορχίαν μετῆλθεν· ὁ δ' αὐτὸν ἐπὶ τὴν Μίνθραν καὶ Κύθηρα καὶ Μηλίους τοὺς ταλαιπώρους φυλάττων στρατηγόν, εἰ (δὲ) δέοι μάχεσθαι Λακεδαιμονίοις, ἀποδύμενος τὴν γλαυῦδα καὶ τῇ Κλέωνος ἀπειρία καὶ θρασύτητι ναῦς καὶ ἄνδρας καὶ ὅπλα καὶ στρατηγίαν ἐμπειρίας ἄκρας δεομένην παραδιδούς, οὐ τὴν ἑαυτοῦ προῖεται δόξαν ἀλλὰ

⁵ (τὴν) τῆς πατρίδος ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν. ὅθεν ὕστερον οὐκ ἐκὼν οὐδὲ βουλόμενος Συρακουσίοις πολεμεῖν ἠναγκάζετο, δοκῶν οὐ λογισμῷ τοῦ συμφέροντος ἀλλὰ ῥαστώνῃ καὶ μαλακίᾳ τὸ παρ' αὐτὸν ἀποστερεῖν Σικελίας τὴν πόλιν. ἐκείνο μόντοι μεγάλης ἐπιεικείας σημεῖον, ὅτι δυσχεραίνοντα τὸ πολεμεῖν αἰεὶ καὶ φεύγοντα τὸ στρατηγεῖν οὐκ ἐπαύοντο χειροτονοῦντες ὡς ἐμπειρότατον καὶ

⁶ βέλτιστον· τῷ δὲ Κράσσῳ παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἐφιεμένῳ στρατηγίας οὐκ ὑπῆρξε τυχεῖν, πλὴν ἐπὶ τὸν δουλικὸν πόλεμον ἐξ ἀνάγκης, Πομπηίου καὶ Μετέλλου καὶ Λουκούλλων ἀμφοτέρων ἀπόντων, καίτοι τότε τιμωμένῳ μάλιστα καὶ δυναμένῳ πλεῖστον. ἀλλ' ὡς ἔοικε, καὶ τοῖς σπουδάζουσι περὶ αὐτὸν ἐδόκει κατὰ τὸν κωμικὸν ἄνθρω

ἀριστος εἶναι τὰλλα πλὴν ἐν ἀσπίδι. καὶ τοῦτο Ῥωμαίους τ
οὐδὲν ὠνήσεν ἐκβιασθέντας ὑπὸ τῆς φιλαρχίας αὐτοῦ καὶ
φιλοτιμίας. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ ἄκοντα Νικίαν ἐξέπεμψαν
ἐπὶ τὸν πόλεμον, Ῥωμαίους δὲ Κράσσος ἄκοντας ἐξήγαγε·
καὶ διὰ μὲν τοῦτον ἡ πόλις, ἐκεῖνος δὲ διὰ τὴν πόλιν
ἠτύχησεν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον ἔστιν ἐν τούτοις τὸν Νικίαν ἐπαι- 4
νεῖν ἢ ψέγειν τὸν Κράσσον. ὃ μὲν γὰρ ἐμπειρία καὶ λο-
γισμῷ χρησάμενος ἡγεμόνος ἔμφορος οὐ συνηπατήθη
ταῖς ἐλπίσι τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ἀπέιπε καὶ ἀπέγνω λήψε-
σθαι Σικελίαν· ὃ δ' ὡς ἐπὶ ῥᾶσιον ἔργον τὸν Παρθικὸν
ὀρμίσσας πόλεμον ἤμαρτεν. ὠρέχθη δὲ μεγάλων, Καίσα- 2
ρος τὰ ἑσπέρια καὶ Κελτοὺς καὶ Γερμανοὺς καταστρεφο-
μένου καὶ Βρεττανίαν, αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν Ἰνδικὴν
ἐλάσαι θάλασσαν καὶ προσεργάσασθαι τὴν Ἀσίαν οἷς
Πομπήιος ἐπῆλθε καὶ Λούκουλλος ἀντέσχεν, ἄνδρες εὐμε-
νεῖς καὶ πρὸς πάντας ἀγαθοὶ διαμείναντες, προελόμενοι
δ' ὅμοια Κράσσῳ καὶ τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις λαβόντες, ἐπεὶ 3
καὶ Πομπηίῳ τῆς ἀρχῆς διδομένης ἡ σύγκλητος ἦναν-
τιοῦτο, καὶ Καίσαρα μυριάδας τριάκοντα Γερμανῶν τρε-
ψάμενον συνεβούλευεν ὁ Κάτων ἐκδοῦναι τοῖς ἠττημένοις
καὶ τρέψαι τὸ μῆνιμα τοῦ παρασπονδήματος εἰς ἐκεῖνον·
ὃ δὲ δῆμος ἐρρωσθαι φράσας Κάτωνι, πεντεκαίδεκα ἡμέ-
ρας ἔθυσεν ἐπινίκια καὶ περιχαρῆς ἦν. πῶς οὖν ἂν διε- 4
τέθη καὶ πόσας ἔθυσεν ἡμέρας, εἰ Κράσσος ἐκ Βαβυλῶνος
ἔγραψε νικᾶν, εἴτ' ἐπελθὼν Μηδίαν Περσίδα Ἰρζανοὺς
Σοῦσα Βάκτρα Ῥωμαίων ἐπαρχίας ἀπέδειξεν; εἴπερ γὰρ
ἀδικεῖν χρή, κατὰ τὸν Εὐρεπίδην, ἡσυχίαν ἄγειν μὴ δυνα-
μένους μηδὲ χρῆσθαι τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς εἰδότας, οὐ
Σκάνδειαν, οὐ Μένδην ἐκκοπτέον, οὐδὲ φεύγοντας Λίγι-
νήτας ἀπολελοιπότας τὴν ἑαυτῶν, ὥσπερ ὄρνιθας εἰς 5
ἑτέραν χώραν ἀποκεκρυμμένους, ἐκθηρατέον, ἀλλὰ πολλοῦ
τιμητέον τὸ ἀδικεῖν, μὴ ῥαδίως μηδ' ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν,
ὡς τι φαῦλον ἢ μικρόν, προἰεμένους τὸ δίκαιον. οἱ δὲ
τὴν μὲν τῆς Ἀλεξάνδρου στρατείας ὀρμὴν ἐπαινοῦντες,
τὴν δὲ Κράσσου ψέγοντες οὐκ εὖ τὰ πρῶτα κρίνουσιν ἀπὸ
τῶν τελευταίων.

5 Ἐν δὲ ταῖς στρατηγίαις αὐταῖς Νικίου μὲν οὐκ ὀλίγα γενναῖα· καὶ γὰρ μάχαις πολλαῖς ἐνίκησε τοὺς πολεμίους, καὶ τοῦ λαβεῖν Συρακούσας ὀλίγον ἐδέησε, καὶ πάντα δι' αὐτὸν οὐκ ἔπταισεν, ἀλλὰ καὶ νόσον ἂν τις αἰτιάσαιτο καὶ φθόνον τῶν οἴκοι πολιτῶν· Κράσσος δὲ διὰ πλῆθος ἀμαρτημάτων οὐδὲν τῇ τύχῃ χρηστὸν ἀποδείξασθαι παρήκεν, ὥστε θαυμάζειν αὐτοῦ τὴν ἀβελτερίαν οὐ τῆς Πάρθων δυνάμεως ἠττηθεῖσαν ἀλλὰ τῆς Ῥωμαίων εὐτυχίας περι-
 2 γενομένην. ἐπεὶ δ' ὁ μὲν μηδενὸς τῶν ἀπὸ μαντικῆς καταφρονῶν ὁ δὲ πάντα ὑπερορῶν ὁμοίως ἀπώλοντο, χαλεπὴ μὲν ἐν τούτοις ἡ ἀσφάλεια καὶ δύσκριτος, ἐπιεικέστερον δὲ [αὐτῆς] τοῦ παρανόμου καὶ ἀνθάδους τὸ μετὰ δόξης παλαιᾶς καὶ συνήθους δι' εὐλάβειαν ἀμαρτανόμενον. περὶ μέντοι τὴν τελευταίαν ἀμεμπτότερος ὁ Κράσσος οὐ παραδούς ἑαυτὸν οὐδὲ δεθεῖς οὐδὲ φενακισθεῖς, ἀλλ' εἴξας τοῖς φίλοις δεομένοις καὶ παρασπονδηθεῖς ὑπὸ τῶν πολεμίων· ὁ δὲ Νικίας αἰσχρᾶς καὶ ἀκλεοῦς ἐλπίδι σωτηρίας ὑποπεσῶν τοῖς πολεμίους αἰσχίονα ἑαυτῷ τὸν θάνατον ἐποίησεν.

ΣΕΡΤΩΡΙΟΣ ΚΑΙ ΕΥΜΕΝΗΣ.

Θαυμαστὸν μὲν ἴσως οὐκ ἔστιν, ἐν ἀπέριττῳ τῷ χρόνῳ τῆς τύχης ἄλλοτε ἄλλως ῥεούσης, ἐπὶ ταῦτα συμπτώματα πολλάκις καταφέρεσθαι τὸ αὐτόματον. εἴτε γὰρ οὐκ ἔστι τῶν ὑποκειμένων ὠρισμένον τὸ πλῆθος, ἀφθονον ἔχει τῆς τῶν ἀποτελουμένων ὁμοιότητος χορηγὸν ἢ τύχη τὴν τῆς ὕλης εὐπορίαν· εἴτ' ἐκ τινῶν ὠρισμένων ἀριθμῶν συμπλέκεται τὰ πράγματα, πολλάκις ἀνάγκη ταῦτα γίνεσθαι
 2 διὰ τῶν αὐτῶν περαινόμενα. ἐπεὶ δ' ἀγαπῶντες ἔνιοι τὰ τοιαῦτα συνάγουσιν ἱστορίᾳ καὶ ἀκοῇ τῶν κατὰ τύχην γεγονότων ὅσα λογισμοῦ καὶ προνοίας ἔργοις ἔοικεν, οἷον ὅτι δυοῖν Ἄττειων γενομένων ἐμφανῶν, τοῦ μὲν Σύρου τοῦ δ' Ἀρκάδος, ἐκάτερος ὑπὸ σνὸς ἀπώλετο, δυοῖν δ' Ἀκταίωνων ὁ μὲν ὑπὸ τῶν κυνῶν ὁ δ' ὑπὸ τῶν ἔραστῶν διεσπάσθη, δυοῖν δὲ Σκιπιώνων ὕφ' οὗ μὲν ἐνίκηθησαν
 3 Καρχηδόνιοι πρότερον, ὕφ' οὗ δ' ὕστερον ἄρδην ἀνηρέθησαν, ἕάλω δὲ τὸ Ἴλιον ὕφ' Ἡρακλέους διὰ τὰς Λαομέδοντος

Ἴππους καὶ ὑπὲρ Ἀγαμέμνονος διὰ τοῦ δουρείου προσαγο-
ρευθέντος Ἴππου, τρίτον δ' ὑπὸ Χαριδήμου, ταῖς πύλαις
Ἴππου τινὸς ἐμπειρόντος ἀποκλείσαι ταχὺ τῶν Ἰλιέων μὴ
δυνηθέντων, δυοῖν δὲ ὁμιωνύμων τοῖς εὐωδισταῖσι φρυ-
τοῖς πόλειον, Ἴου καὶ Σμύρνης, τὸν ποιητὴν Ὀμηρον ἐν ἧ
μὲν γενέσθαι λέγουσιν ἐν ἧ δ' ἀποθανεῖν, φέρε καὶ τοῦτο ⁴
προσθῶμεν αὐτοῖς, ὅτι καὶ τῶν στρατηγῶν οἱ πολεμικώ-
τατοι καὶ πλεῖστα δόλιω κατεργασάμενοι μετὰ δεινότητος
ἐτερόφθαλμοι γέγονασιν, Φίλιππος Ἀντιγόνοσ Ἀννίβας (καὶ)
περὶ οὗ τότε τὸ σύγγραμμα Σερτώριος, ὃν Φίλιππου μὲν
ἂν τις ἀποφαινοίτο σωφρονέστερον περὶ τὰς γυναῖκας,
Ἀντιγόνοσ δὲ πιστότερον περὶ φίλους, Ἀννίβου δὲ ἡμε- ⁵
ρώτερον πρὸς πολεμίους, λειπόμενον δὲ συνέσει μὲν οὐ-
δενὸς τούτων τύχη δὲ πάντων, ἧ πολὺ τῶν ἐμφανῶν
πολεμίων χαλεπωτέρα περὶ πάντα χρησάμενος ἐπαρίσω-
σεν ἑαυτὸν ἐμπειρία μὲν τῇ Μετέλλου, τόλμη δὲ τῇ Πομ-
πηίου, τύχη δὲ τῇ Σύλλα, δυνάμει δὲ τῇ Ῥωμαίων, φυγὰς
καὶ βαρβάρων ἔπηλυς ἄρχων ἀντιταξάμενος. τούτῳ δὲ ⁶
μάλιστα τῶν Ἑλλήνων τὸν Καρδιανὸν ὁμοιοῦμεν Εὐμενῆ·
ἀμρότεροι γὰρ ἀρχικοὶ καὶ σὺν δόλιω πολεμικοί, καὶ τῆς
μὲν αὐτῶν ἀποξενωθέντες ἡγησάμενοι δ' ἄλλοδαπῶν, τύχη
δὲ χρησάμενοι βιαίῳ καὶ ἀδίκῳ περὶ τὴν τελευτήν· ἐπι-
βουλευθέντες γὰρ ἀμρότεροι, μεθ' ὧν τοὺς πολεμίους
ἐνίκων, ὑπὸ τούτων ἀνῆρέθησαν.

Κοῖντῳ Σερτωρίῳ γένος ἦν οὐκ ἀσημότατον ἐν πέλει ²
Νούσσοις τῆς Σαβίνων, τραφεὶς δὲ κοσμίως ὑπὸ μητρὶ
χῆρα πατρὸς ὄρφανὸς ὑπερφυῶσ δοκεῖ φιλομήτωρ γενέ-
σθαι. ὄνομα τῆς μητρὸς Ῥέαν λέγουσιν. ἤσκητο μὲν οὖν
καὶ περὶ δίκας ἰκανῶσ, καὶ τινα καὶ δύναιμι ἐν τῇ πόλει
μειράκιον ὧν ἀπὸ τοῦ λέγειν ἔσχεν· αἱ δὲ περὶ τὰ στρα-
τιωτικὰ λαμπρότητες αὐτοῦ καὶ κατορθώσεις ἐνταῦθα
τὴν φιλοτιμίαν μετέστησαν.

Πρῶτον μὲν οὖν Κίμβρων καὶ Τευτόνων ἐμβεβληκότων ³
εἰς Γαλατίαν στρατευόμενος ὑπὸ Καιπίωνι, κακῶσ ἀγωνι-
σαμένῳ τῶν Ῥωμαίων καὶ τροπῆσ γενομένησ ἀποβεβλη-
κῶσ τὸν Ἴππον καὶ κατατετρωμένος τὸ σῶμα τὸν Ῥοδανὸν
διεπέρασεν, αὐτῷ τε τῷ Θώρακι καὶ Θυρεῷ πρὸς ἐναντίον

ρεῦμα πολὺ νηχόμενος· οὕτω τὸ σῶμα ῥωμαλέον ἦν αὐτῷ
² καὶ διάπονον τῇ ἀσκήσει. δεύτερον δὲ τῶν αὐτῶν ἐπερ-
 χομένων μυριάσι πολλαῖς καὶ δειναῖς ἀπειλαῖς, ὥστε καὶ
 τὸ μένειν ἄνδρα Ῥωμαῖον ἐν τάξει τότε καὶ τὸ πείθεσθαι
 τῷ στρατηγῷ μέγα ἔργον εἶναι, Μάριος μὲν ἤγειτο, Σερ-
 τῶριος δὲ κατασκοπὴν ὑπέστη τῶν πολεμίων. ἐσθῆτι δὲ
 Κελτικῇ σκευασάμενος, καὶ τὰ κοινότατα τῆς διαλέκτου
 πρὸς ἔντευξιν ἐπὶ καιροῦ παραλαβὼν, ἀναμίγνυται τοῖς
 βαρβάροις· καὶ τὰ μὲν ἰδὼν τὰ δ' ἀκοῇ πυθόμενος τῶν
³ ἐπειγόντων ἐπανῆλθε πρὸς Μάριον. τότε μὲν οὖν ἀρι-
 στείων ἔτυχεν, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ στρατείᾳ πολλὰ καὶ συν-
 ἔσεως ἔργα καὶ τόλμης ἀποδειξάμενος εἰς ὄνομα καὶ
 πίστιν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ προήχθη. μετὰ δὲ τὸν Κίμ-
 βρων καὶ Τευτόνων πόλεμον ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Δειδίου
 στρατηγῷ χιλιάρχος ἐπ' Ἰβηρίας ἐν τῇ πόλει Κάστλωνι
⁴ παρεχέμαζε τῆς Κελτιβήρων. ἐπεὶ δὲ τῶν στρατιωτῶν
 ἐν ἀφθόνοις ὑβρίζοντων καὶ τὰ πολλὰ μεθύοντων κατα-
 φρονήσαντες οἱ βάρβαροι μετεπέμψαντο νυκτὸς ἐπικου-
 ρίαν παρὰ τῶν ἀστυγειτόνων Ὀριτανῶν καὶ κατ' οἰκίας
 ἐπιόντες ἔκτεινον αὐτούς, ὑπεκδὺς ὁ Σερτώριος μετ' ὀλί-
 γων καὶ τοὺς ἐκπίπτοντας συναγαγὼν κύκλῳ τὴν πόλιν
 περιῆλθε, καὶ καθ' ἅς οἱ βάρβαροι πύλας ἔλαθον παρεισ-
 πεσόντες, ἀνεωγμένας εὐρῶν οὐ ταῦτὸν ἐκείνοις ἔπαθεν,
 ἀλλὰ φρουρὰς ἐπιστήσας καὶ καταλαβὼν πανταχόθεν τὴν
⁵ πόλιν ἔκτεινε τοὺς ἐν ἡλικίᾳ πάντας. ὡς δ' ἀνηρέθησαν,
 ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας πάντας τὰ μὲν αὐτῶν ὄπλα καὶ
 τὴν ἐσθῆτα καταθέσθαι, τοῖς δὲ τῶν βαρβάρων ἐνσκευα-
 σαμένους ἔπεσθαι πρὸς τὴν πόλιν ἐκείνην ἐξ ἧς ἀπεστά-
 λησαν οἱ νύκτωρ ἐπιπεσόντες αὐτοῖς. ψευσάμενος δὲ τῇ
 τῶν ὄπλων ὄψει τοὺς βαρβάρους τὰς τε πύλας ἀνεωγμέ-
 νας εὗρε καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἔλαβεν οἰομένων ἀπαν-
 τᾶν εὖ πεπραχόσι φίλοις καὶ πολίταις. διὸ πλείστοι μὲν
 ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐσφάπτοντο περὶ τὰς πύλας, οἱ δὲ
 λοιποὶ παραδόντες ἑαυτοὺς ἐπράθησαν.
⁴ Ἐκ τούτου Σερτώριος ἐν τῇ Ἰβηρίᾳ διεβόηθη· καὶ ὅτε
 πρῶτον ἐπαῆγεν εἰς Ῥώμην, ταμίαις ἀποδείκνυται τῆς
 περὶ Πάδον Γαλατίας, ἐν δέοντι· τοῦ γὰρ Μαρσικοῦ πο-

λέμου συνισταμένου στρατιώτας τε προσταχθὲν αὐτῷ καταλέγειν καὶ ὄπλα ποιῆσθαι, σπουδὴν καὶ τάχος προσθεῖς τῷ ἔργῳ παρὰ τὴν τῶν ἄλλων νέων βραδυτῆτα καὶ μαλακίαν ἀνδρὸς ἐμπράκτως βιωσομένου δόξαν ἔσχεν. οὐ μὴν ὑφῆκατο τῆς στρατιωτικῆς τόλμης εἰς ἀξίωμα προεληλυθὼς ἡγεμόνος, ἀλλὰ καὶ χειρὸς ἐπιδεικνύμενος ἔργα θαυμαστά, καὶ τὸ σῶμα τοῖς ἀγῶσιν ἀφειδῶς ἐπιδιδούς, τῶν ὄψεων ἀπέβαλε τὴν ἑτέραν ἐκκοπεῖσαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ καὶ καλλωπιζόμενος αἰεὶ διετελεῖ· τοὺς μὲν γὰρ ἄλλους οὐκ αἰετὰ μαρτύρια τῶν ἀριστειῶν περιφέρειν, ἀλλὰ καὶ ἀποτίθεσθαι στρεπτὰ καὶ δόρατα καὶ στεράνους, αὐτῷ δὲ τῆς ἀνδραγαθίας παραμένειν τὰ γνωρίσματα, τοὺς αὐτοὺς ἔχοντι τῆς ἀρετῆς ἅμα καὶ τῆς συμφορᾶς θεατάς. ἀπέδωκε δὲ καὶ ὁ δῆμος αὐτῷ τιμὴν πρέπουσαν· εἰσελθόντα γὰρ εἰς θέατρον ἐξεδέξαντό τε κρότῳ καὶ κατευφήμησαν, ὧν οὐδὲ τοῖς πάνυ προήκουσιν ἡλικία τε καὶ δόξη τυχεῖν ἦν ῥάδιον. δημαρχίαν μέντοι μετιῶν Σύλλα καταστασιάσαντος αὐτὸν ἐξέπεσε· διὸ καὶ δοκεῖ γενέσθαι μισοσύλλας. ἐπεὶ δὲ Μάριος μὲν ὑπὸ Σύλλα κρατηθεὶς ἔφρευγε, Σύλλας δὲ Μιθριδάτῃ πολεμήσων ἀπῆρε, τῶν δὲ ὑπάτων Ὀκτάβιος μὲν ἐπὶ τῆς Σύλλα προαιρέσεως ἔμενε, Κίννας δὲ νεωτερίζων ὑποφερομένην ἀνεκαλεῖτο τὴν Μαρίου στάσιν, τούτῳ προσένειμεν αὐτὸν ὁ Σερτώριος, ἄλλως τε καὶ τὸν Ὀκτάβιον ὁρῶν αὐτὸν μὲν ἀμβλύτερον ὄντα, τοῖς δὲ Μαρίου φίλοις ἀπιστοῦντα. γενομένης δὲ τοῖς ὑπάτοις ἐν ἀγορᾷ μάχης μεγάλης Ὀκτάβιος μὲν ἐκράτησε, Κίννας δὲ καὶ Σερτώριος οὐ πολλῶν ἐλάττους τῶν μυρίων ἀποβαλόντες ἔφρυγον, καὶ τῶν περὶ τὴν Ἰταλίαν ἔτι διεσπαρμένων στρατοπέδων προσαγόμενοι τὰ πλεῖστα πειθοῖ ταχὺ κατέστησαν ἀξιόμαχοι τοῖς περὶ τὸν Ὀκτάβιον.

Μαρίου δὲ καταπλεύσαντος ἐκ Λιβύης καὶ τῷ Κίννα προστιθέντος ἑαυτὸν ὡς ἰδιώτην ὑπάτῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις ἐδόκει δέχεσθαι, Σερτώριος δ' ἀπηγόρευεν, εἴτε τὸν Κίνναν ἤττον οἰόμενος ἑαυτῷ προσέξειν ἀνδρὸς ἡγεμονικωτέρου παρόντος, εἴτε τὴν βαρύτητα τοῦ Μαρίου δεδοικώς, μὴ πάντα τὰ πράγματα συγχέη θυμῷ μέτρον οὐκ ἔχοντι πέρα δίκης ἐν τῷ κρατεῖν προερχόμενος. ἔλεγεν οὖν μι-

- κρὸν εἶναι τὸ ὑπολειπόμενον ἔργον αὐτοῖς ἤδη κρατοῦσι, δεξαμένων δὲ τὸν Μάριον τὸ σύμπαν οἴσασθαι τῆς δόξης ἐκείνον καὶ τῆς δυνάμεως, χαλεπὸν ὄντα πρὸς κοινωνίαν ἀρχῆς καὶ ἄπιστον. εἰπόντος δὲ τοῦ Κίννα ταῦτα μὲν ὀρθῶς ὑπολογίζεσθαι τὸν Σερτώριον, αἰδεῖσθαι δὲ καὶ διαπορεῖν ὅπως ἀπώσεται τὸν Μάριον αὐτὸς ἐπὶ κοινωνίᾳ
- ³ πραγμάτων κεκληκῶς, ὑπολαβὼν ὁ Σερτώριος εἶπεν “ἀλλ’ ἐγὼ μὲν αὐτὸν ἀφ’ ἑαυτοῦ Μάριον ἤκειν νομίζων εἰς Ἰταλίαν τὸ συμφέρον ἐσκόπων, σοὶ δὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ βουλεύεσθαι καλῶς εἶχεν ἤκοντος ὃν αὐτὸς ἐλθεῖν ἠξίωσας, ἀλλὰ χρῆσθαι καὶ δέχεσθαι, τῆς πίστεως μηδενὶ λογισμῶν χώραν διδούσης.” οὕτω μεταπέμπεται τὸν Μάριον Κίννας, καὶ τριχῆ τῆς δυνάμεως διανεμηθείσης ἤρχον οἱ τρεῖς.
- ⁴ διαπολεμηθέντος δὲ τοῦ πολέμου, καὶ τῶν περὶ τὸν Κίνναν καὶ Μάριον ἐμφορομένων ὕβρεώς τε καὶ πικρίας ἀπάσης, ὥστε χρυσὸν ἀποδειξαι Ῥωμαίοις τὰ τοῦ πολέμου κακά, Σερτώριος λέγεται μόνος οὐτ’ ἀποκτεῖναι τινα πρὸς ὀργὴν οὐτ’ ἐνυβρίσαι κρατῶν, ἀλλὰ καὶ τῷ Μαρίῳ δυσχεραίνειν καὶ τὸν Κίνναν ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ δεόμενος
- ⁵ μετριώτερον ποιεῖν. τέλος δὲ τῶν δούλων, οὓς Μάριος συμμάχους μὲν ἐν τῷ πολέμῳ δορυφόρους δὲ τῆς τυραννίδος ἔχων ἰσχυροὺς καὶ πλουσίους ἐποίησε, τὰ μὲν ἐκείνου διδόντος καὶ κελεύοντος τὰ δὲ καὶ βία παρανομούντων εἰς τοὺς δεσπότας, σφαιτόντων μὲν αὐτούς, ταῖς δὲ δεσποίταις πλησιαζόντων καὶ βιαζομένων τοὺς παῖδας, οὐκ ἀνασχετὰ ποιούμενος ὁ Σερτώριος ἅπαντας ἐν ταύτῳ στρατοπεδεύοντας κατηκόντισεν, οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων ὄντας.
- ⁶ Ἐπεὶ δὲ Μάριος μὲν ἐτελεύτησε καὶ Κίννας ἀνηρέθη μικρὸν ὕστερον, ὁ δὲ νεανίας Μάριος ἄκοντος αὐτοῦ παρὰ τοὺς νόμους ὑπατείαν ἔλαβε, Κάθρωνες δὲ καὶ Νωρβανοὶ καὶ Σκιπίωνες ἐπιόντι Σύλλᾳ κακῶς ἐπολέμουν, καὶ τὰ μὲν ἀνανδρία καὶ μαλακία τῶν στρατηγῶν ἐφθείρετο τὰ
- ² δ’ οἱ προδιδόντες ἀπώλλυσαν, ἔργον δ’ οὐδὲν ἦν αὐτοῦ παρόντος τοῖς πράγμασι μοχθηρῶς ὑποφερομένοις διὰ τὸ χεῖρον φρονεῖν τοὺς μᾶλλον δυναμένους, τέλος δὲ Σύλλας Σκιπίωνι παραστρατοπεδέυσας καὶ φιλοφρονούμενος ὡς

εἰρήνης ἔσομένης διέφθειρε τὸ στράτευμα, καὶ ταῦτα προλέγων Σχιπίωνι καὶ διδάσκιον Σερτώριος οὐκ ἔπειθε, παντάπασιν ἀπογνοὺς τὴν πόλιν ὤρμησεν εἰς Ἰβηρίαν ὡς, εἰ φθάσει τὴν ἐκεῖ κρατυνάμενος ἀρχὴν, καταφυγὴ τοῖς πταίουσιν ἐνταῦθα τῶν φίλων ἔσόμενος. χειμῶσι δὲ χα-³λεποῖς χρησάμενος ἐν χωρίοις ὄρεινοις ὑπὸ βαρβάρων ἐπράττετο τέλη καὶ μισθοὺς τοῦ παρελθεῖν τὴν ὁδόν. ἀγανακτούντων δὲ τῶν σὺν αὐτῷ, καὶ δεινολογουμένων εἰ Ῥωμαίων ἀνθύπατος τέλη καταβαλεῖ βαρβάροις ὀλέθροις, μικρὰ φροντίσας τοῦ δοκοῦντος αἰσχροῦ, καὶ καιρὸν ὠνεῖσθαι φήσας, οὗ σπανιώτερον οὐδὲν ἀνδρὶ μεγάλων ἐφιε-⁴μένῳ, τοὺς μὲν βαρβάρους ἐθεράπευσε χρήμασι, τὴν δ' Ἰβηρίαν ἐπειχθεὶς κατέσχεν. παραλαβὼν δ' ἔθνη πλήθει⁴ μὲν καὶ ἡλικίᾳ ἀκμάζοντα, πλεονεξία δὲ καὶ ὕβρει τῶν πεμπομένων ἐκάστοτε στρατηγῶν πρὸς ὅλην κακῶς δια-⁵κείμενα τὴν ἡγεμονίαν, ἀνελάμβανεν ὁμιλία τε τοὺς δυνα-⁵τοὺς καὶ φόρων ἀνέσει τοὺς πολλούς. μάλιστα δὲ τῶν ἐπισταθμίων ἀπαλλάξας ἠγαπήθη· τοὺς γὰρ στρατιώτας ἠνάγκαζεν ἐν τοῖς προαστείοις χειμάδια πῆγνυσθαι, πρῶ-⁵τος αὐτὸς οὕτω κατασκηνῶν. οὐ μὲν ἐπὶ τῇ τῶν βαρβά-⁵ρων εὐνοίᾳ τὸ πᾶν ἐποίησατο, Ῥωμαίων δὲ τῶν αὐτόθι μετοικούντων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καθοπλίσας, μηχανάς τε παντοδαπὰς καὶ ναυπηγίας τριήρων ὑποβαλόμενος, διὰ χειρὸς εἶχε τὰς πόλεις, ἡμέρος μὲν ὧν ἐν ταῖς εἰρηνικαῖς χρεῖαις, φοβερὸς δὲ τῇ παρασκευῇ κατὰ τῶν πολεμίων φαινόμενος.

Ὡς δὲ Σύλλαν μὲν ἐπυνθάνετο τῆς Ῥώμης κρατεῖν, ἔρ-⁷ρειν δὲ τὴν Μαρτίου καὶ Κάρβωνος στάσιν, αὐτίκα προσ-⁷δοκῶν στρατιὰν διαπολεμήσουσαν αὐτῷ μεθ' ἡγεμόνος ἀφίξασθαι φράγνυται τὰ Πυρρηναῖα ὄρη δι' Ἰουλίου Σα-⁷λινάτορος ἑξακισχιλίουσ ὀπλίτας ἔχοντος. καὶ μετ' οὐ πολὺ Γάιος Ἄννιος ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ Σύλλα καὶ τὸν Ἰούλιον ἀπρόσμαχον ὄρων ἐν ἀπόρῳ καθῆστο παρὰ ταῖς ὑπωρεί-²αις. Καλπουρνίου δὲ τινος ἐπίκλησιν Λαναρίου δολοφο-²νήσαντος τὸν Ἰούλιον καὶ τῶν στρατιωτῶν τὰ ἄκρα τῆς Πυρρήνης ἐκλιπόντων, ὑπερβαλὼν Ἄννιος ἐπήει χειρὶ μεγάλη τοὺς ἐμποδῶν ἀνιστάς. Σερτώριος δ' οὐκ ὦν ἀξιόμαχος

- μετὰ τρισχιλίων εἰς Καρχηδόνα τὴν νέαν καταφυγών, κάκειθεν ἐπιβάς τῶν νεῶν καὶ διαπεράσας τὸ πέλαγος,
- ³ Λιβύη κατὰ τὴν Μαυρουσίαν προσέσχεν. ἀφυλάκτοις δὲ τοῖς στρατιώταις ὑδρευομένοις τῶν βαρβάρων ἐπιπεσόντων, συχνούς ἀποβαλὼν αὐθις εἰς Ἰβηρίαν ἀπέπλει. καὶ ταύτης μὲν ἀποκρούεται, Κιλισσῶν δὲ ληστρίδων αὐτῷ προσγενομένων Πιτυούσση νήσῳ προσέβαλε, καὶ ἀπέβη τὴν παρ' Ἄννιου φρουρὰν βιασάμενος. Ἄννιος δὲ μετ' οὐ πολὺ παρῆν νασί τε πολλαῖς καὶ πεντακισχιλίοις ὀπλίταις, πρὸς ὃν ἐπεχείρησε μὲν διανουμαχεῖν, καίπερ ἔλαφροῖς καὶ πρὸς τάχος, οὐ πρὸς ἀλκὴν πεπονημένοις σκάρφει
- ⁴ χρώμενος, ζεφύρῳ δὲ λαμπρῷ τοῦ πελάγους ἀνισταμένου καὶ τὰ πολλὰ τῶν τοῦ Σερτωρίου πλοίων ὑπὸ κουφότητος πλάγια ταῖς ῥαχίαις περιβάλλοντος, αὐτὸς ὀλίγαις νασί τῆς μὲν θαλάσσης ὑπὸ τοῦ χειμῶνος εἰργόμενος τῆς δὲ γῆς ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἡμέρας δέκα σαλεύων πρὸς ἐναντίον κῦμα καὶ κλύδωνα τραχὺν ἐπιπόνως διεκαρτέρησεν.
- ⁸ Ἐνδόντος δὲ τοῦ πνεύματος φερόμενος νήσοις τισὶν ἐναυλίξεται σποράσιν ἀνύδροις· κάκειθεν ἄρας καὶ διεκβαλὼν τὸν Γαδειραῖον πορθμὸν ἐν δεξιᾷ τοῖς ἔκτος ἐπιβάλλει τῆς Ἰβηρίας, μικρὸν ὑπὲρ τῶν τοῦ Βαίτιος ἐκβολῶν, ὅς εἰς τὴν Ἀτλαντικὴν ἔκφερόμενος θάλατταν ὄνομα
- ² τῆ περὶ αὐτὸν Ἰβηρίᾳ παρέσχεν. ἐνταῦθα ναῦται τινες ἐντυγχάνουσιν αὐτῷ νέον ἐκ τῶν Ἀτλαντικῶν νήσων ἀναπεπλευκότες, αἱ δύο μὲν εἰσι λεπτῷ παντάπασι πορθμῷ διαιρούμεναι, μυρίους δ' ἀπέχουσι Λιβύης σταδίους καὶ ὀνομάζονται Μακάρων. ὄμβροις δὲ χρώμεναι μετρίοις σπανίως, τὰ δὲ πλεῖστα πνεύμασι μαλακοῖς καὶ δροσοβόλοις, οὐ μόνον ἄρουν καὶ φυτεύειν παρέχουσιν ἀγαθὴν καὶ πῖονα χώραν, ἀλλὰ καὶ καρπὸν αὐτοφυῆ φέρουσιν ἀποχρῶντα πλήθει καὶ γλυκύτητι βόσκειν ἄνευ πόνων καὶ
- ³ πραγματείας σχολάζοντα δῆμον. ἀῆρ δ' ἄλυπος ὠρῶν τε κράσει καὶ μεταβολῆς μετριότητι κατέχει τὰς νήσους. οἱ μὲν γὰρ ἐνθένδε τῆς γῆς ἀποπνέοντες ἔξω βορέαι καὶ ἀπηνλιῶνται διὰ μῆκος ἐκπεσόντες εἰς τόπον ἀχανῆ διασπείρονται καὶ προαπολείπουσι, πελάγιοι δὲ περιρρέοντες

ἀργέσται καὶ ζέφυροι βληχροὺς μὲν ὑετοὺς καὶ σποράδας ἐκ θαλάττης ἐπάγοντες, τὰ δὲ πολλὰ νοτεραῖς αἰθρίαις ἐπιψύχοντες ἡσυχῇ τρέφουσιν, ὥστε μέχρι τῶν βαρβάρων διῆχθαι πίστιν ἰσχυρὰν αὐτόθι τὸ Ἠλύσιον εἶναι πεδῖον καὶ τὴν τῶν εὐδαιμόνων οἴκησιν, ἣν Ὅμηρος ὕμνησεν.

Ταῦθ' ὁ Σερτώριος ἀκούσας ἔρωτα θαυμαστὸν ἔσχεν ὁ οἰκῆσαι τὰς νήσους καὶ ζῆν ἐν ἡσυχίᾳ, τυραννίδος ἀπαλλαγείς καὶ πολέμων ἀπαύστων. αἰσθόμενοι δὲ οἱ Κίλικες, οὐδὲν εἰρήνης δεόμενοι καὶ σχολῆς ἀλλὰ πλούτου καὶ λαφύρων, εἰς Λιβύην ἀπέπλευσαν, Ἄσκαλιν τὸν Ἰφθα κατέξοντες ἐπὶ τὴν Μαυρουσίων βασιλείαν. οὐ μὴν ἀπέκαμεν ὁ Σερτώριος, ἀλλὰ τοῖς πρὸς τὸν Ἄσκαλιν διαπολεμοῦσιν ἔγνω βοηθεῖν, ὡς οἱ σὺν αὐτῷ καινὴν τινα λαβόντες ἐλπίδων ἀρχὴν καὶ πράξεων ἐτέρων ὑπόθεσιν μὴ διαλυθεῖεν ὑπὸ τῆς ἀπορίας. ἀσμένοις δὲ τοῖς Μαυρουσίοις ἀφικόμενος εἶχετο ἔργου, καὶ καταμαχεσάμενος τὸν Ἄσκαλιν ἐπολιόρκει. Σύλλα δὲ Πακιανὸν ἐκπέμψαντος βοηθῆσαι τοῖς περὶ τὸν Ἄσκαλιν μετὰ δυνάμεως, συμβαλὼν ὁ Σερτώριος τὸν μὲν Πακιανὸν ἀπέκτεινε, τὴν δὲ στρατιὰν κρατήσας προσηγάγετο, καὶ τὴν Τίγγιν, εἰς ἣν ὁ Ἄσκαλις συνέφυγε μετὰ τῶν ἀδελφῶν, ἐξεπολιόρκησεν. ἔνταῦθα τὸν Ἄνταϊον οἱ Λίβυες ἱστοροῦσι κεῖσθαι, καὶ τὸν τάφρον αὐτοῦ Σερτώριος διέσκαψε τοῖς βαρβάροις ἀπιστῶν διὰ μέγεθος· ἐντυχὼν δὲ τῷ σώματι πηχῶν ἐξήκοντα μῆκος, ὡς φασί, κατεπλάγη, καὶ σφάγιον ἐντεμῶν συνέχωσε τὸ μνῆμα, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ τιμὴν τε καὶ φήμην συνηύξησε. Τίγγιται δὲ μυθολογοῦσιν Ἄνταϊοῦ τελευτήσαντος τὴν γυναῖκα Τίγγην Ἡρακλεῖ συνελθεῖν, Σόφρακα δ' ἐξ αὐτῶν γενόμενον βασιλεῦσαι τῆς χώρας καὶ πόλιν ἐπώνυμον τῆς μητρὸς ἀποδειξαι, Σόφρακος δὲ παῖδα γενέσθαι Διόδωρον, ᾧ πολλὰ τῶν Λιβυκῶν ἔθνῶν ὑπήκουσεν Ἑλληνικὸν ἔχοντι στρατεύμα τῶν αὐτόθι κατοικισμένων ὑφ' Ἡρακλέους Ὀλβιανῶν καὶ Μυκηναίων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀνακείσθω τῇ Ἰόβα χάριτι τοῦ πάντων ἱστορικωτάτου βασιλέων· ἐκείνου γὰρ ἱστοροῦσι τοὺς προγόνους Διόδωρου καὶ Σόφρακος ἀπογόνους εἶναι· Σερτώριος δὲ πάντων ἐγκρατὴς γενόμενος τοὺς δεηθέντας αὐτοῦ καὶ πιστεύσαντας οὐκ

ἠδίκησεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα καὶ πόλεις καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὅσα καλῶς εἶχε δεξάμενος διδόντων.

- 10 Ἐντεῦθεν ὅποι χρὴ τραπέσθαι βουλευόμενον ἐκάλουν Λυσιτανοὶ πρέσβεις πέμψαντες ἐφ' ἡγεμονία, πάντως μὲν ἄρχοντος ἀξίωμα μέγα καὶ ἐμπειρίαν ἔχοντος δεόμενοι πρὸς τὸν ἀπὸ Ῥωμαίων φόβον, ἐκείνῳ δὲ πιστεύοντες αὐτοὺς μόνῳ [καὶ] πυνθανόμενοι παρὰ τῶν συγγεγονότων
- ² τὸ ἦθος αὐτοῦ. λέγεται γὰρ ὁ Σερτώριος οὔτε ὑφ' ἡδονῆς οὔτε ὑπὸ δέους εὐάλωτος γενέσθαι, φύσει δ' ἀνέπληκτος ὢν παρὰ τὰ δεινὰ καὶ μέτριος εὐτυχίαν ἐνεργεῖν, καὶ πρὸς μὲν εὐθυμαχίαν οὐδενὸς ἀτολμότερος τῶν καθ' ἑαυτὸν ἡγεμόνων, ὅσα δὲ κλωπείας ἐν πολέμοις ἔργα καὶ πλεονεξίας περὶ τόπους ἐχυροὺς καὶ διαβάσεις τάχους δεομένης ἀπάτης τε καὶ ψευδῶν ἐν δέοντι, σοφιστῆς δεινό-
- ³ τατος. ἐν δὲ ταῖς τιμαῖς τῶν ἀνδραγαθημάτων δαψιλῆς φαινόμενος, περὶ τὰς τιμωρίας ἐμετρίαζε τῶν ἀμαρτημάτων. καίτοι δοκεῖ περὶ τὸν ἔσχατον αὐτοῦ βίον ὠμότητος καὶ βαρυθυμίας τὸ περὶ τοὺς ὀμήρους πραχθὲν ἔργον ἐπιδείξαι τὴν φύσιν οὐκ οὔσαν ἡμερον, ἀλλ' ἐπαμπεχομένην
- ⁴ λογισμῷ διὰ τὴν ἀνάγκην. ἐμοὶ δ' ἀρετὴν μὲν εἰλικρινῆ καὶ κατὰ λόγον συνεστῶσαν οὐκ ἂν ποτε δοκεῖ τύχη τις ἐκστῆσαι πρὸς τὸναντίον, ἄλλως δὲ προαιρέσεις καὶ φύσεις χρηστὰς ὑπὸ συμφορῶν μεγάλων παρ' ἀξίαν κακωθεύσας οὐκ ἀδύνατον τῷ δαίμονι συμμεταβαλεῖν τὸ ἦθος. ὁ καὶ Σερτώριον οἶμαι παθεῖν ἤδη τῆς τύχης αὐτὸν ἐπιλειπούσης, ἐκτραχυνόμενον ὑπὸ τῶν πραγμάτων γινομένων πονηρῶν πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας.

- 11 Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γε τῶν Λυσιτανῶν καλούντων ἀπῆρ-
 ρεν ἐκ Λιβύης, καὶ τούτους συνέταπτεν εὐθὺς αὐτοκράτωρ
 στρατηγός, καὶ τὴν ἐγγὺς Ἰβηρίαν ὑπήκοον ἐποιεῖτο, τῶν
 πλείστων ἐκουσίως προστιθεμένων, μάλιστα μὲν διὰ τὸ
 πρᾶον αὐτοῦ καὶ δραστήριον, ἔστι δ' ἂ καὶ σοφιστικῶς
 αὐτὸς εἰς ἀπάτην καὶ κήλησιν ἐμηχανᾶτο. καὶ πρῶτόν γε
- ² πάντων τὸ περὶ τὴν ἔλαφον. ἦν δὲ τοιόνδε. Σπανὸς ἀνὴρ
 δημότης τῶν ἐπὶ χώρας βιούντων ἐλάφῳ νεοτόκῳ φευ-
 γούσῃ κυνηγέτας ἐπιτυχῶν αὐτῆς μὲν ἀπελείφθη, τὴν δὲ
 νεβρὸν ἐκπλαγεῖς τῇ καινότητι τῆς χροῶς (λευκὴ γὰρ ἦν

πᾶσα) λαμβάνει διώξας. κατὰ τύχην δὲ Σερτωρίου τοῖς τόποις ἐναυλισαμένου, καὶ πᾶν ὅ τις ἐξ ἄγρας ἢ γεωργίας ἤκοι κομίζων δῶρον ἀσμένως δεχομένου καὶ φιλοφρόνως ἀμειβομένου τοὺς θεραπεύοντας, ἐγχειρίζει φέρων αὐτῷ τὴν νεβρόν. ὃ δὲ δεξάμενος αὐτίκα μὲν ἤσθη μετρίως, 3 χρόνῳ δὲ ποιησάμενος τιθασὸν οὕτω καὶ φιλάνθρωπον ὥστε καὶ καλοῦντος ἀκούειν καὶ βαδίζοντί ποι παρακολουθεῖν, ὄχλου τε καὶ θορύβου παντὸς ἀνέχεσθαι στρατιωτικῷ, κατὰ μικρὸν ἐξεθείαζε φάσκων Ἀρτέμιδος δῶρον τὴν ἔλαφρον εἶναι, καὶ πολλὰ τῶν ἀδήλων ἐπεφήμιζεν αὐτῷ δηλοῦν, γνώσκων εὐάλωτον εἰς δεισιδαιμονίαν εἶναι φύσει τὸ βαρβαρικόν. ὃ δὲ καὶ προσετεχνᾶτο τοιάδε· γνοὺς 4 γὰρ ἂν κρύφα τοὺς πολεμίους ἐμβεβληκότας ποι τῆς ὑπ' αὐτὸν χώρας ἢ πόλιν ἀφιστάντας, προσεποιεῖτο τὴν ἔλαφρον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὑπνους διειλέχθαι, κελεύουσαν ἐν ἐτοίμῳ τὰς δυνάμεις ἔχειν. αὐθις δὲ νίκην τινὰ τῶν ἑαυτοῦ στρατηγῶν ἀκούσας τὸν μὲν ἄγγελον ἐκρυπτε, τὴν δ' ἔλαφρον ἐστεφανωμένην ἐπ' εὐαγγελίῳ προῆγεν, εὐθυμείσθαι παρακαλῶν καὶ τοῖς θεοῖς θύειν ὡς ἀγαθόν τι πευσομένους.

Οὕτω δὲ χειροθήθεις ποιησάμενος αὐτοὺς ἐχρήτο πρὸς 12 ἅπαντα μετριοτέροις, οὐχ ὑπ' ἀνδρὸς ἀλλοδαποῦ λογισμῶν ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ στρατηγεῖσθαι πειθομένοις, ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρούντων τῷ πᾶρὰ λόγον τὴν δύναμιν αὐξάνεσθαι. δισχιλίους γὰρ ἑξακοσίους οὖς ὠνό- 2 μαξε Ῥωμαίους, συμμίκτους δ' ἑπτακοσίους Λιβύων εἰς Λυσιτανίαν αὐτῷ συνδιαβᾶσι πελταστὰς τετρακισχιλίους Λυσιτανῶν καὶ ἵππεῖς ἑπτακοσίους προσλαβὼν ἐπολέμει τέτταρσι Ῥωμαίων στρατηγοῖς, ὑφ' οἷς ἦσαν πεζῶν μὲν δώδεκα μυριάδες, ἵππεῖς δ' ἑξακισχίλιοι, τοξόται δὲ καὶ σφενδονῆται δισχίλιοι, πόλεις δὲ ἀναρίθμητοι τὸ πλῆθος, αὐτὸς εἴκοσι τὰς πάσας ἐν ἀρχῇ κερτημένος. ἀλλ' 3 ὅμως ἀσθενὴς οὕτω καὶ μικρὸς ἀρξάμενος οὐ μόνον ἔθνων ἐκράτησε μεγάλων καὶ πόλεις εἴλε πολλάς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀντιστρατήγων Κότταν μὲν ἐν τῷ περὶ τὴν Μελλαρίαν πορθμῷ κατεναυμάχησε, Φουρίδιον δὲ τὸν ἄρχοντα τῆς Βαιτικῆς περὶ τὸν Βαῖτιν ἐτρέψατο δισχιλίους ἀπό-

κτείνας Ῥωμαίων, Δομέτιον δὲ Καλκίσιον ἀνθύπατον ὄντα
 4 τῆς ἐτέρας Ἰβηρίας διὰ τοῦ ταμίου καταγωνισάμενος, καὶ
 Θωράνιον, ἄλλον ἡγεμόνα τῶν ὑπὸ Μετέλλου πεμφθέντων
 μετὰ δυνάμεως, ἀνείλεν. αὐτόν τε τὸν Μέτελλον, ἄνδρα
 Ῥωμαίων ἐν τοῖς τότε μέγιστον καὶ δοκιμώτατον, οὐκ
 ὀλίγοις σφάλμασι περιβαλὼν εἰς τοσαύτην ἀπορίαν κατ-
 ἔστησεν ὥστε Λεύκιον μὲν Μάλλιον ἐκ τῆς περὶ Ναρθῶνα
 Ἰαλατίας ἐλθεῖν αὐτῷ βοηθόν, Πομπήιον δὲ Μάγνον ἐκ
 5 Ῥώμης κατὰ τάχος ἀποσταλῆναι μετὰ δυνάμεως. οὐ γὰρ
 εἶχεν ὁ Μέτελλος ὅ τι χηρῆσαιτο προσπολεμῶν ἀνδρὶ τολ-
 μητῇ πάσης ἐξαναδουμένῳ φανερᾶς μάχης, πᾶσαν δὲ
 μεταβαλλομένῳ μεταβολὴν εὐσταλεία καὶ κονφότητι τῆς
 Ἰβηρικῆς στρατιᾶς, αὐτὸς ὀπλιτικῶν καὶ νομίμων ἀσκητῆς
 γεγονὼς ἀγώνων καὶ στρατηγὸς ἐμβριθοῦς καὶ μονίμου
 φάλαγγος, ὥσασθαι μὲν εἰς χεῖρας ἐλθόντας πολεμίους
 καὶ καταβαλεῖν ἄριστα γεγυμνασμένης, ὀρειβατεῖν δὲ καὶ
 συνηρηθῆσθαι διώξεσι καὶ φρυγαῖς ἀπαύστοις ἀνθρώπων
 ὑπηρεμίῳν καὶ λιμὸν ἀνέχεσθαι καὶ δίαιταν ἄπυρρον
 13 καὶ ἄσκητον, ὥσπερ ἐκεῖνοι, μὴ δυναμένης. ἔτι δ' αὐ-
 τὸς μὲν ἤδη πρεσβύτερος ἦν καὶ τι καὶ πρὸς ἀνειμένην
 ἤδη καὶ τρυφερὰν δίαιταν ἐκ πολλῶν ἀγώνων καὶ με-
 γάλων ἐνδεδωκώς, τῷ δὲ Σερτωρίῳ συνειστήζει πνεύμα-
 τος ἀκμαίου γέμοντι καὶ κατεσκευασμένον ἔχοντι θαν-
 2 μασιῶς τὸ σῶμα ῥώμῃ καὶ τάχει καὶ λιτότητι. μέθης
 μὲν γὰρ οὐδὲ ῥαθυμῶν ἦπτετο, πόρους δὲ μεγάλους καὶ
 μακρὰς ὁδοιπορίας καὶ συνεχεῖς ἀγρυπτίας ὀλίγοις εἶδι-
 στο καὶ φάυλοις ἀροχούμενος σιτίοις διαφέρειν, πλάνοις
 δὲ χρώμενος ἀεὶ καὶ κνηγεσίοις ὁπότε σχολάζοι, πάσης
 διεκδύσεως φεύγοντι καὶ διώκοντι κωκλώσεως ἀβάτων τε
 καὶ βασίμων τόπων ἐμπειρίαν προσειλήφει. διὸ τῷ μὲν
 εἰργομένῳ μάχης ὅσα νικώμενοι πάσχουσιν ἄνθρωποι
 βλάπτεσθαι συνέβαινεν, ὃ δὲ τῷ φεύγειν εἶχε τὰ τῶν
 3 διωκόντων. καὶ γὰρ ὑδρείας ἀπέκοπτε καὶ σιτολογίας
 εἶργε, καὶ προϊόντι μὲν ἐκποδὼν ἦν, ἐκίνει δ' ἴδρονθέντα,
 πολιορκοῦντι δ' ἄλλους ἐπιφαινόμενος ἀντεπολιόρχει ταῖς
 τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαις, ὥστε τοὺς στρατιώτας ἀπαγο-
 ρεύειν καὶ τοῦ Σερτωρίου μονομαχῆσαι προκαλουμένου

τὸν Μέτελλον βοῶν καὶ κελεύειν μάχεσθαι στρατηγὸν
στρατηγῷ καὶ Ῥωμαῖον Ῥωμαίῳ, ἀναδυόμενον δὲ γλευά-
ζειν. ὃ δὲ τούτων μὲν εὖ ποιῶν κατεγέλα· στρατηγοῦ ⁴
γάρ, ὡς ἔφη Θεόφραστος, δεῖ θάνατον ἀποθνήσκειν τὸν
στρατηγόν, οὐ πελταστοῦ τοῦ τυχόντος· ὁρῶν δὲ τοὺς
Λαγγοβρίτας οὐ μικρὰ τῷ Σερτωρίῳ συλλαμβανομένους,
δίψη δ' ὄντας εὐαλώτους (ἐν γὰρ ἦν αὐτοῖς φρέαρ ἐν τῇ
πόλει, τῶν δ' ἐν τοῖς προαστείοις καὶ παρὰ τὰ τεῖχη να-
μάτων ὁ πολιορκῶν ἐπικρατεῖν ἔμελλεν), ἤκεν ἐπὶ τὴν
πόλιν ὡς ἡμέραις δυσὶ συναιρήσων τὴν πολιορκίαν, ὕδα-
τος οὐκ ὄντος. διὸ καὶ πᾶντε ἡμερῶν ἐπιφέρεσθαι σιτία
μόνον προεῖρητο τοῖς στρατιώταις. ὁ Σερτώριος δ' ὀξέως ⁵
βοηθήσας ἐκέλευσε δισχιλίους ἄσκους ὕδατος ἐμπλήσαι,
καθ' ἕκαστον ἄσκον ἀργύριον συγρὸν τάξας. καὶ πολλῶν
μὲν Ἰβήρων πολλῶν δὲ Μαυρουσίων ὑφισταμένων τὸ ἔρ-
γον, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας εὐρώστους ἅμα καὶ ποδώκεις
ἔπεμψε διὰ τῆς ὄρεινης, κελεύσας, ὅταν παραδῶσι τοὺς
ἄσκους τοῖς ἐν τῇ πόλει, τὸν ἄχρηστον ὑπεξαγαγεῖν ὄχλον,
ὅπως ἔξαρχῇ τοῖς ἀμυνομένοις τὸ ποτόν. ἐκπύστου δὲ ⁶
τούτου γενομένου πρὸς τὸν Μέτελλον, ἤχθετο μὲν ἤδη τὰ
ἐπιτήδεια τῶν στρατιωτῶν ὑπαναλωκότων, ἐξέπεμψε δ'
ἐπὶ σιτολογίαν Ἀκύνιον ἑξακισχιλίων ἡγούμενον. αἰσθό-
μενος δ' ὁ Σερτώριος καὶ προλοχίσας τὴν ὁδὸν ἐπανερχο-
μένῳ τῷ Ἀκύνῳ τρισχιλίους ἄνδρας ἕκ τινος συσίου
χαράδρας ἐπανίστησιν, αὐτὸς δὲ κατὰ στόμα προσβαλὼν
τρέπεται, καὶ τοὺς μὲν διαφθείρει τοὺς δὲ λαμβάνει ζῶν-
τας. Ἀκύνιον δὲ μετὰ τῶν ὄπλων καὶ τὸν ἵππον ἀποβε-
βληκότα δεξάμενος Μέτελλος αἰσχρῶς ἀπήει, πολλὰ γλευα-
ζόμενος ὑπὸ τῶν Ἰβήρων.

Ἐκ τε δὴ τούτων θαυμαζόμενος ἠγαπᾶτο παρὰ τοῖς ¹⁴
βαρβάροις ὁ Σερτώριος, καὶ ὅτι Ῥωμαῖκοῖς ὀπλισμοῖς καὶ
τάξεσι καὶ συνθήμασιν ἀραιρῶν τὸ μανικὸν καὶ θηριῶδες
αὐτῶν τῆς ἀλκῆς ἀντὶ ληστηρίου μεγάλου στρατὸν ἐποιεῖτο
τὴν δύναμιν. ἔτι δ' ἀργύρῳ χρώμενος ἀφειδῶς καὶ χρυσῷ ²
κράνη τε κατεκόσμη καὶ θυρεοὺς αὐτῶν διεποίκιλλε, καὶ
γλαυῦσιν ἀνθιναῖς καὶ χιτῶσι χρῆσθαι διδάσκων καὶ χο-
ρηγῶν εἰς ταῦτα καὶ συμφιλοκαλῶν ἐδημαγώγει. μάλιστα

- δ' εἶλεν αὐτοὺς τὰ τῶν παιδῶν. τοὺς γὰρ εὐγενεστάτους ἀπὸ τῶν ἔθνων συναγαγὼν εἰς Ὀσκαν, πόλιν μεγάλην, διδασκάλους ἐπιστήσας Ἑλληνικῶν τε καὶ Ῥωμαϊκῶν μαθημάτων ἔργῳ μὲν ἐξωμηρεύσατο λόγῳ δ' ἐπαίδευεν, ὡς ἀνδράσι γενομένοις πολιτείας τε μεταδώσων καὶ ἀρχῆς.
- ³ οἱ δὲ πατέρες ἤδοντο θαυμαστῶς τοὺς παῖδας ἐν περιπορφύροις ὄρωντες μάλα κοσμίως φοιτῶντας εἰς τὰ διδασκαλεῖα, καὶ τὸν Σερτώριον ὑπὲρ αὐτῶν μισθοὺς τελοῦντα, καὶ πολλάκις ἀποδείξεις λαμβάνοντα, καὶ γέρα τοῖς ἀξίοις νέμοντα, καὶ τὰ χρυσᾶ περιδέραια δωρούμενον ἅ Ῥωμαῖοι
- ⁴ βούλλας καλοῦσιν. ἔθους δ' ὄντος Ἰβηρικοῦ τοὺς περὶ τὸν ἄρχοντα τεταγμένους συναποθνήσκειν αὐτῷ πεσόντι, καὶ τοῦτο τῶν ἐκεῖ βαρβάρων κατάσπεισιν ὀνομαζόντων, τοῖς μὲν ἄλλοις ἡγεμόσιν ὀλίγοι τῶν ὑπασπιστῶν καὶ τῶν ἐταίρων, Σερτωρίῳ δὲ πολλαὶ μυριάδες ἀνθρώπων
- ⁵ κατεσπεικότων ἑαυτοὺς ἠκολούθουν. λέγεται δὲ πρὸς τινὶ πόλει τροπῆς γενομένης καὶ τῶν πολεμίων ἐπικειμένων τοὺς Ἰβήρας ἀμελήσαντας αὐτῶν τὸν Σερτώριον σώζειν καὶ τοῖς ὅμοις ἐπαραμένους ἄλλους πρὸ ἄλλων ἀνακουφίσει πρὸς τὰ τεῖχη, γενομένου δ' ἐν ἀσφαλεῖ τοῦ ἄρχοντος, οὕτω τρέπεσθαι πρὸς φυγὴν ἕκαστον αὐτῶν.
- ¹⁵ Οὐ μόνον δὲ τοῖς Ἰβήρσιν ἦν ποθεινός, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐξ Ἰταλίας στρατευομένοις. Περπέννα γοῦν ᾿Θέντωνος ἀπὸ τῆς αὐτῆς Σερτωρίῳ στάσεως εἰς Ἰβηρίαν παραγενομένου μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ μεγάλης δυνάμεως, ἰδίᾳ δὲ καὶ ἑαυτὸν ἔγνωτός πολεμεῖν πρὸς τὸν Μέτελλον, ἔδυσχέραινον οἱ στρατιῶται, καὶ πολὺς ἦν τοῦ Σερτωρίου λόγος ἐν τῷ στρατοπέδῳ, τὸν Περπένναν ἀνιῶν εὐγενεῖα
- ² καὶ πλούτῳ τετυρωμένον. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ Πομπήιος ἠγγέλλετο τὴν Πυρρήνην ὑπερβάλλων, ἀναλαβόντες οἱ στρατιῶται τὰ ὄπλα καὶ τὰ σημεῖα τῶν τάξεων ἀναρπάσαντες κατεβόησαν τοῦ Περπέννα, κελεύοντες ὡς τὸν Σερτώριον ἄγειν αὐτούς· εἰ δὲ μή, καταλιπόντες ἐκεῖνον ἠπέιλουν αὐτοὶ βαδιεῖσθαι πρὸς ἄνδρα σώζεσθαι καὶ σώζειν δυνάμενον. συγχωρήσας δ' ὁ Περπέννας ἤγαγεν αὐτούς, καὶ συνέμιξε τῷ Σερτωρίῳ πεντήκοντα καὶ τρεῖς ἔχων σπείρας.
- ¹⁶ Σερτώριος δέ, τῶν ἐντὸς Ἰβήρος αὐτῷ ποταμοῦ πάν-

των ὁμοῦ τι προστιθεμένων, πλήθει μὲν ἦν μέγας· ἐπέ-
 ρεον γὰρ αἰεὶ καὶ συνεφέροντο πανταχόθεν πρὸς αὐτόν·
 ἀταξία δὲ βαρβαρικῇ καὶ θρασύτητι ταραττόμενος ἐπι-
 χειρεῖν τοῖς πολεμίοις βούωντων καὶ τὴν τριβὴν δυσανα-
 σχετούντων ἐλειρᾶτο παραμυθεῖσθαι διὰ λόγων. ὡς δ' ²
 ἑώρα χαλεπαίνοντας καὶ βιαζομένους ἀκαίρως, προήκατο
 καὶ περιεῖδε συμπλεκομένους τοῖς πολεμίοις ἐν οἷς οὐ
 παντελῶς συντριβέντας ἀλλὰ πληγὰς λαβόντας ἤλπιζε
 πρὸς τὰ λοιπὰ κατηγούς μᾶλλον ἕξειν. ὧν δ' εἵκαζε
 γενομένων, ἐπιβοηθήσας ἀνέλαβέ τε φεύγοντας αὐτοὺς καὶ
 κατέστησεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ ³
 καὶ τὴν ἀθυμίαν ἀφελεῖν, μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πάνδημον
 ἐκκλησίαν ἀθροίσας ἵππους εἰσήγαγε δύο, τὸν μὲν ἀσθενῆ
 τελείως καὶ πρεσβύτερον ἤδη, τὸν δ' ἕτερον εὐμεγέθη
 μὲν αὐτόν καὶ ἰσχυρόν, θανμαστὴν δὲ πυκνότητι καὶ κάλ-
 λει τριχῶν οὐρὰν ἔχοντα. παρειστήκει δὲ τῷ μὲν ἀσθε-
 νεῖ μέγας ἀνὴρ καὶ ῥωμαλέος, τῷ δ' ἰσχυρῷ μικρὸς ἕτερος
 καὶ τὴν ὄψιν εὐκαταφρόνητος. σημείου δὲ δοθέντος αὐ-
 τοῖς ὁ μὲν ἰσχυρὸς ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ τοῦ ἵππου τὴν
 κέρον ὡς ἀπορρήξων εἴλκε βίᾳ πρὸς αὐτόν, ὁ δ' ἀσθενὴς
 τοῦ ἰσχυροῦ κατὰ μίαν τῶν τριχῶν ἐξέτιλλεν. ἐπεὶ δ' ὁ ⁴
 μὲν οὐκ ὀλίγα πράγματα μάτην ἑαυτῷ καὶ πολὺν γέλωτα
 τοῖς θεωμένοις παρασχὼν ἀπεῖπεν, ὁ δ' ἀσθενὴς ἀκαρεῖ
 καὶ σὺν οὐδενὶ πόνῳ ψιλὴν τριχῶν ἀπέδειξε τὴν οὐρὰν,
 ἀναστὰς ὁ Σερτώριος “ὄρατε” εἶπεν; “ἄνδρες σύμμαχοι,
 τὴν ἐπιμονὴν ἀνυσιμιωτέραν τῆς βίας οὔσαν καὶ πολλὰ
 τῶν ἀθρόως ἀλήπτων ἐνδιδόντα τῷ κατὰ μικρόν. ἅμα- ⁵
 χον γὰρ τὸ ἐνδελεχές, ᾧ πᾶσαν ἐπιὼν ὁ χρόνος αἰρεῖ καὶ
 κατεργάζεται δύναμιν, εὐμενὴς ὢν σύμμαχος τοῖς δεχο-
 μένοις λογισμῷ τὸν καιρὸν αὐτοῦ, τοῖς δ' ἀκαίρως ἐπει-
 γομένοις πολεμιώτατος.”

Τοιαῦτα μὲν ὁ Σερτώριος ἐκάστοτε πλέκων παραμύθια
 τοῖς βαρβάροις διεπαιδαγώγει τὸν καιρὸν· οὐδενὸς δὲ ἦτ- ¹⁷
 τον αὐτοῦ τῶν πολεμικῶν ἔργων ἐθανμάσθη τὸ περὶ τοὺς
 λεγομένους Χαρακιτανούς. εἰσὶ δὲ δῆμος ὑπὲρ τὸν Τα-
 γώνιον ποταμόν, οὐκ ἄστεσιν οὐδὲ κώμαις ἐνοικοῦντες,
 ἀλλὰ λόφος ἐστὶν εὐμεγέθης καὶ ὑψηλὸς ἄντρα καὶ κοι-

λώματα πετρῶν βλέποντα πρὸς βορέαν περιέχων. ἡ δ' ὑποκειμένη πᾶσα χώρα πηλὸν ἀργιλώδη καὶ γῆν ὑπὸ χαν-
 νότητος εὐθρυπτον ἀναδίδωσιν, οὔτε τοὺς ἐπιβαίνοντας
 ἀνέχεσθαι καρτεράν, καὶ μικρὸν ἀψαμένων, ὥσπερ ἄσβε-
 2 στον ἢ τέφραν, ἐπὶ πολὺ διαχεομένην. τῶν οὖν βαρβά-
 ρων, ὁσάκις φόβῳ πολέμου καταδύντες εἰς τὰ σπήλαια
 καὶ τὴν λείαν εἴσω συναγαγόντες ἀτρεμοῖεν, ὄντων ἀλή-
 πτων ὑπὸ βίας, τὸν δὲ Σερτώριον τότε διακεκομμένον ἀπὸ
 τοῦ Μετέλλου καὶ καταστρατοπεδεύσαντα παρὰ τὸν λόφον
 ὑπερρρονούντων ὡς κεκρατημένον, εἴτε ὑπ' ὀργῆς ἐκείνος
 εἴτε μὴ δοκεῖν φεύγειν βουλόμενος, ἅμ' ἡμέρα προσελάσας
 3 κατεσχέπετο τὸν τόπον. οὐδαμόθεν δὲ προσβολὴν ἔχον-
 τος, ἄλλως ἀλύων καὶ κεναῖς χρώμενος ἀπειλαῖς ὄρᾳ τῆς
 γῆς ἐκείνης κονιορτὸν ἄνω πολὺν ὑπὸ πνεύματος ἐπ' αὐ-
 τοὺς φερόμενον. τέτραπται μὲν γάρ, ὡς ἔφην, τὰ σπή-
 λαια πρὸς βορέαν, ὁ δ' ἀπὸ τῆς ἀρκτου ῥέων ἄνεμος
 (Καικίαν ἔνιοι καλοῦσιν) ἐπέχει μάλιστα καὶ πλεῖστός
 ἐστὶ τῶν ἐκεῖ πνευμάτων, ἐξ ὑγρῶν πεδίων καὶ νιροβό-
 λων συμφυσώμενος ὄρῳ· τότε δὲ καὶ θέρους ἀκμάζοντος
 ἰσχύων καὶ τρεφόμενος τῇ τῶν ὑπαρκτίων ἀνέσει πάγων
 ἡδιστος ἐπέπνει καὶ κατεῖχεν αὐτοὺς τε καὶ βοτὰ δι' ἡμέ-
 4 ρας ἀναψύχων. ταῦτα δὴ συλλογιζόμενος ὁ Σερτώριος καὶ
 παρὰ τῶν ἐγγωρίων ἀκούων, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας
 τῆς ἀραιᾶς καὶ τεφρώδους γῆς ἐκείνης ἀποσπῶντας καὶ
 παραφέροντας καταντικρὺ τοῦ λόφου θῖνα ποιεῖν, ἣν οἱ
 βάρβαροι χώματος ἐπ' αὐτοὺς εἶναι κατασκευὴν ὑπονοοῦν-
 5 τες ἐχλεύαζον. τότε μὲν οὖν ἐργασαμένους τοὺς στρατιώ-
 τας ἄχρι νυκτὸς ἀπήγαγεν· ἅμα δ' ἡμέρα πρῶτον μὲν αὖρα
 μαλακὴ προαπέπνει διακινουῖσα τῆς συμπεφορημένης γῆς
 τὸ λειότατον ὥσπερ ἄχνην σκιδνάμενον, ἔπειτα σοβαροῦ
 τοῦ Καικίου πρὸς τὸν ἥλιον ἐκχεομένου καὶ τῶν λόφων
 κονιωμένων ἐπιστάντες οἱ στρατιῶται τὸν τε χοῦν ἀνέ-
 τρεπον διὰ βάρους καὶ τὸν σπῖλον ἔκοπτον, ἔνιοι δὲ καὶ
 τοὺς ἵππους ἄνω καὶ κάτω διεξήλασαν ἀνιστάντες τὸ χαν-
 6 νωμα καὶ τῇ πνοῇ μετέωρον παραδιδόντες. ἡ δ' ὑπολαμ-
 βάνουσα πᾶν τὸ θρυπτόμενον καὶ κινούμενον ἄνω προσέ-
 βαλλε τοῖς οἰκήμασι τῶν βαρβάρων, κατὰ θύρας δεχομένοις

τὸν Καιλίαν. οἱ δ' ἄτε δὴ τῶν σπηλαίων μίαν ἔκελνῃ ἀναπνοὴν ἔχόντων ἢ τὸ πνεῦμα προσέτιπτε, ταχὺ μὲν ἀπεσκοτοῦντο τὰς ὕψεις, ταχὺ δ' ἀνεπίμπλαντο πνιγώδους ἄσθματος, τραχὺν ἀέρα καὶ πολλῇ κόνει συμπεφυρμένον ἔλκοντες. ὅθεν ἡμέρας δύο μόλις ἀνασχόμενοι τῇ 7 τρίτῃ παρέδωκαν ἑαυτούς, οὐ τοσοῦτον Σερτωρίῳ δυνάμειως ὅσον δόξης προσθέντες, ὡς τὰ δι' ὅπλων ἀνάλωτα σοφία κατεργασαμένοι.

Μέχρι μὲν οὖν τοῖς περὶ Μέτελλον ἐπολέμει, τὰ πλεῖ- 18 στα κατευτυχεῖν ἐδόκει, γῆραι καὶ φρυσικῇ βραδυτῆτι τοῦ Μετέλλου πρὸς ἄνδρα τολμητὴν καὶ ληστρικῆς μάλλον ἢ στρατιωτικῆς ἡγούμενον δυνάμειως οὐκ ἀναφέροντος· ἐπεὶ δὲ καὶ Πομπηίῳ τὴν Πυρρήνην ὑπερβαλόντι παραστρατοπεδεύσας, καὶ πᾶσαν ἅμα μὲν διδούς ἅμα δὲ λαμβάνων στρατηγικῶν παλαισμάτων πεῖραν, ἀντιτεχνώμενός τε καὶ φρυλαττόμενος πλεῖον εἶχε, κομιδῇ διεβοήθη μέχρι Ρώμης ὡς δεινότατος ὢν πόλεμον μεταχειρίσασθαι τῶν τότε στρατηγῶν. οὐ γάρ τι μικρὸν ἦν τὸ Πομπηίου κλέος, ἀλλ' 2 ἦνθει τότε μάλιστα πρὸς δόξαν ἐκ τῶν περὶ Σύλλαν ἀνδραγαθημάτων, ἐφ' οἷς καὶ Μάγνος ὑπ' αὐτοῦ, τουτέστι μέγας, ἐπωνομάσθη τιμῶν τε θριαμβικῶν οὐπω γενειῶν ἔτυχεν. ὅθεν καὶ πολλὰ τῶν ὑπὸ Σερτωρίῳ πόλεων ἀποβλέψασαι πρὸς αὐτὸν ὁρμὴν μεταβολῆς ἔσχον, εἴτ' ἐπαύσαντο τοῦ περὶ Λαύρωνά παύσους παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα συμβάντος. Σερτωρίου γὰρ πολιορκοῦντος αὐτοὺς ἦκε 3 Πομπηίος πανστρατιᾷ βοηθήσων· εἶτα ὁ μὲν λόφον εὐδοκοῦντα πεφυκέναι κατὰ τῆς πόλεως προληψόμενος, ὁ δὲ τοῦτο κωλύσων ἠκείγεται. τοῦ δὲ Σερτωρίου φθάσαντος ἐπιστήσας τὸν στρατὸν ὁ Πομπηίος ἔχαιρε τῇ συντυχίᾳ, νομίζων ἐν μέσῳ τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς ἀπειληφθαι τὸν Σερτώριον· καὶ πρὸς τοὺς Λαυρωνίτας εἰσέπεμψε, θαρρεῖν κελεύων καὶ καθῆσθαι περὶ τὰ τεύχη 4 θεωμένους πολιορκούμενον Σερτώριον. ἐκεῖνος δ' ἀκούσας ἐγέλασε, καὶ τὸν Σύλλα μαθητὴν (οὕτω γὰρ τὸν Πομπηίον ἐπισκώπτων προσηγόρευεν) αὐτὸς ἔφη διδάξαι ὅτι δεῖ τὸν στρατηγὸν κατόπιν μάλλον ἢ κατὰ πρόσωπον βλέπειν. ταῦτα δὲ λέγων ἅμα τοῖς πολιορκουμένοις ἐπεδεί-

κνυεν ἑξακισχιλίους ὀπίκτας ὑπ' αὐτοῦ καταλελειμμένους ἐπὶ τοῦ προτέρου χάρακος, ὅθεν ὀρμηθεὶς κατειλήφει τὸν λόφον, ὅπως ἐπὶ σφᾶς τρεπομένῳ τῷ Πομπηίῳ κατὰ νύκ-
 5 του προσπέσοιεν. ὃ δὴ καὶ Πομπήιος ὀψὲ μάλα συμφρο-
 νήσας ἐπιχειρεῖν μὲν οὐκ ἐθάρρει κύκλωσιν δεδοικώς, ἀπολιπεῖν δ' ἠσχύνετο κινδυνεύοντας ἀνθρώπους, παρῶν δὲ καὶ καθήμενος ἠναγκάζετο ὄραν ἀπολλυμένους· ἀπέ-
 γνωσαν γὰρ αὐτοὺς οἱ βάρβαροι καὶ τῷ Σερτωρίῳ παρέ-
 6 δωκαν. ὃ δὲ τῶν μὲν σωμάτων ἐφείσατο καὶ πάντας ἀφῆκε, τὴν δὲ πόλιν κατέπρησεν, οὐχ ὑπ' ὀργῆς οὐδ' ὀμό-
 τητος (ἐλάχιστα γὰρ δοκεῖ θυμῷ χαρίσασθαι τῶν στρα-
 τηγῶν οὗτος ἀνὴρ) ἀλλ' ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ κατηφεία τῶν τεθναμακότων Πομπηίων, ἵνα ἦ λόγος ἐν τοῖς βαρβάροις ὅτι παρῶν ἐγγὺς καὶ μόνον οὐ θερμαινόμενος τῷ πυρὶ τῶν συμμάχων οὐ προσήμυνεν.

- 19 Ἦτται μὲν οὖν τῷ Σερτωρίῳ πλείονες συνέβαινον, αὐ-
 τὸν μὲν ἀήττητον αἰεὶ φυλάττοντι καὶ τοὺς καθ' αὐτόν,
 θρανομένῳ δὲ περὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας· ἐκ δὲ ὧν ἐπην-
 ωρθοῦτο τὰς ἦττας μᾶλλον ἐθαυμάζετο νικῶντων τῶν
 ἀντιστρατήγων, οἷον ἐν τῇ περὶ Σούκρωνα μάχῃ πρὸς
 Πομπήιον, καὶ πάλιν ἐν τῇ περὶ Τουττίαν πρὸς τε τοῦ-
 2 τον ὁμοῦ καὶ Μέτελλον. ἡ μὲν οὖν περὶ Σούκρωνα μάχῃ
 λέγεται γενέσθαι τοῦ Πομπηίου κατεπείξαντος, ὡς μὴ
 μετάσχοι τῆς νίκης Μέτελλος· ὃ δὲ Σερτώριος ἐβούλετο
 μὲν τῷ Πομπηίῳ, πρὶν ἐπελθεῖν τὸν Μέτελλον, διαγωνί-
 σασθαι, παραγαγὼν δ' ἐσπέρας ἤδη συνέβαλεν, οἴομενος
 ξένοις οὔσι καὶ ἀπείροις τῶν χωρίων τοῖς πολεμίοις τὸ
 σκότος ἔσεσθαι καὶ φεύγουσιν ἐμπόδιον καὶ διώκουσι.
 3 γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐν χερσὶν ἔτυχε μὲν οὐ πρὸς Πομ-
 πήιον αὐτὸς ἀλλὰ πρὸς Ἀφράνιον ἐν ἀρχῇ συνεστηκώς
 ἔχοντα τὸ ἀριστερόν, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ τεταγμένος·
 ἀκούσας δὲ τῷ Πομπηίῳ τοὺς συνεστῶτας ὑποχωρεῖν ἐγκει-
 μένῳ καὶ κρατεῖσθαι, τὸ μὲν δεξιὸν ἐπ' ἄλλοις ἐποίησατο
 στρατηγοῖς, πρὸς δ' ἐκεῖνο τὸ νικώμενον αὐτὸς ἐβοηδρό-
 4 μει. καὶ τοὺς μὲν ἤδη τρεπομένους τοὺς δ' ἔτι μένοντας
 ἐν τάξει συναγαγὼν καὶ ἀναθαρρύνας ἐξ ὑπαρχῆς ἐνέβαλε
 τῷ Πομπηίῳ διώκοντι, καὶ φυγὴν ἐποίησατο πολλήν, ὅτε

καὶ Πομπήιος ἐγγὺς ἔλθὼν ἀποθανεῖν καὶ τραυματισθεὶς παραλόγως διέφυγεν· οἱ γὰρ μετὰ Σερτωρίου Λίβρες ὡς ἔλαβον αὐτοῦ τὸν ἵππον χρυσοῦ κεκοσμημένον καὶ φαλάρων ἀνάπλευν πολυτελῶν, ἐν τῷ διανέμεσθαι καὶ διαφύρεσθαι πρὸς ἀλλήλους προήκοντο τὴν δίωξιν. Ἄφρانیος δὲ τοὺς ἀνθεστῶτας πρὸς αὐτὸν ἅμα τῷ Σερτώριον ἀπελθεῖν ἐπὶ θάτερα βοηθοῦντα τρεψάμενος εἰς τὸ στρατόπεδον κατήραξε, καὶ συνεισπεσῶν ἐπόρθει σκότους ἤδη ὄντος, μήτε τὴν Πομπηίου φυγὴν εἰδὼς μήτε τοὺς στρατιώτας τῆς ἀρπαγῆς ἐπισχεῖν δυνάμενος. ἐν τούτῳ δὲ Σερτώριος ἀνέστρεψε τὸ κατ' αὐτὸν νενικηκώς, καὶ τοῖς Ἄφρανίου δι' ἀταξίαν ταρασσομένοις ἐπιπεσῶν πολλοὺς διέφθειρε. πρῶτ' αὖθις ἐξοπλισθεὶς ἐπὶ μάχην κατέβαινεν, εἶτα Μετέλλον αἰσθόμενος ἐγγὺς εἶναι λύσας τὴν τάξιν ἀνέζευξεν, εἰπὼν "ἀλλ' ἐγώ γε τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ παρῆν ἢ γραῦς ἐκείνη, πληγαῖς ἂν νοθεύθης εἰς Ῥώμην ἀπεστάλκειν."

Ἡθύμει δὲ δεινῶς διὰ τὸ μηδαμοῦ φανερὰν τὴν ἔλαφρον ἐκείνην εἶναι· μηχανῆς γὰρ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους ἐστέρητο θανμαστῆς, τότε δὲ μάλιστα παραμυθίας δεομένους. εἶτα μέντοι νυκτὸς ἄλλως πλανώμενοί τινες ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῇ, καὶ γνωρίσαντες ἀπὸ τῆς χροῆς λαμβάνουσιν. ἀκούσας δ' ὁ Σερτώριος ἐκείνοις μὲν ὡμολόγησεν, ἂν μηδενὶ φράσωσι, χρήματα πολλὰ δώσειν, ἀποκρύψας δὲ τὴν ἔλαφρον καὶ διαλιπὼν ὀλίγας ἡμέρας προῆει μάλα φαιδρὸς ἀπ' ὄψεως ἐπὶ τὸ βῆμα, διηγούμενος τοῖς ἡγεμόσι τῶν Ἰβήρων ὡς ἀγαθόν τι μέγα τοῦ Θεοῦ προμηνύοντος αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους· εἴτ' ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐχρημάτιζεν. ἡ δ' ἔλαφος ὑπὸ τῶν φυλατόντων αὐτὴν ἐγγὺς ἀφεθεῖσα καὶ κατιδοῦσα τὸν Σερτώριον ἐχώρει δρόμῳ περιχαρῆς πρὸς τὸ βῆμα, καὶ παραστᾶσα τὴν κεφαλὴν ἐπέθηκε τοῖς γόνασιν αὐτοῦ καὶ τῷ στόματι τῆς δεξιᾶς ἔψαυεν, εἰθισμένη καὶ πρότερον τοῦτο ποιεῖν. ἀντιφιλοφρονουμένου δὲ τοῦ Σερτωρίου πιθανῶς καὶ τι καὶ δακρυσάντος, ἐκπληξίς εἶχε τοὺς παρόντας τὸ πρῶτον, εἶτα κρότῳ καὶ βοῇ τὸν Σερτώριον ὡς δαιμόνιον ἄνδρα καὶ θεοῖς φίλον οἷαδε προπέμψαντες ἐν εὐθυμίας καὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ἦσαν.

- 21 Ἐν δὲ τοῖς τῶν Σαγουντίνων πεδίοις εἰς τὰς ἐσχάτας ἀπορίας κατακελευζῶς τοὺς πολεμίους, ἠναγκάσθη συμβαλεῖν αὐτοῖς καταβαίνουσιν ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ σιτολογίαν. ἠγωνίσθη δὲ λαμπρῶς παρ' ἀμφοτέρων, καὶ Μέμμιος μὲν ὁ τῶν ὑπὸ Πομπηίου στρατηγῶν ἡγεμονικώτατος ἐν τῷ καρτερωτάτῳ τῆς μάχης ἔπεσεν, ἐκράτει δὲ Σερτώριος καὶ φόνῳ πολλῶν τῶν ἔτι συνεστώτων ἐωθεῖτο πρὸς αὐτὸν
- 2 Μέτελλον. ὁ δὲ παρ' ἡλικίαν ὑποστάς καὶ περιφανῶς ἀγωνιζόμενος παίεται δόρατι. τοῦτο τοὺς μὲν ἰδόντας τῶν Ῥωμαίων τοὺς δ' ἀκούσαντας αἰδῶς ἔσχεν ἐγκαταλιπεῖν τὸν ἡγεμόνα, καὶ θυμὸς ἅμα πρὸς τοὺς πολεμίους παρέστη· προθέμενοι δὲ τοὺς θυρεοὺς καὶ συνεξενεγκόντες
- 3 εὐρώστως ἐξωθοῦσι τοὺς Ἴβηρας. καὶ γενομένης οὕτω παλιντρόπου τῆς νίκης, ὁ Σερτώριος ἐκείνοις τε φυγὰς ἀδεεῖς μηχανώμενος καὶ τεχνάζων ἑτέραν αὐτῷ δύναμιν συνελθεῖν ἐφ' ἡσυχίας, εἰς πόλιν ὀρεινὴν καὶ καρτερὰν ἀναφυγῶν ἐφράγγυτο τὰ τεῖχη καὶ τὰς πύλας ὠχυροῦτο, πάντα
- 4 μᾶλλον ἢ πολιορκίαν ὑπομένειν διανοούμενος. ἀλλ' ἐξηπάτα τοὺς πολεμίους· ἐκείνῳ γὰρ προσκαθεζόμενοι καὶ τὸ χωρίον οὐ χαλεπῶς λήψεσθαι προσδοκῶντες, τοὺς τε φεύγοντας τῶν βαρβάρων προΐεντο καὶ τῆς ἀθροισμένης αὐτῶν τῷ Σερτωρίῳ δυνάμει ἠμέλησαν. ἠθροίζετο δὲ πέμψαντος ἡγεμόνας ἐπὶ τὰς πόλεις αὐτοῦ, καὶ κελεύοντος, ὅταν ἤδη πολλοὺς ἔχωσιν, ἄγγελον ἀποστεῖλαι πρὸς
- 5 αὐτόν. ἐπεὶ δ' ἀπέστειλαν, σὺν οὐδενὶ πόνῳ διεκπαισάμενος τοὺς πολεμίους συνέμιξε τοῖς ἑαυτοῦ, καὶ πάλιν ἐπήει πολὺς γεγονὼς καὶ περιέκοπτεν αὐτῶν τὴν μὲν ἀπὸ τῆς γῆς εὐπορίαν ἐνέδραις καὶ κυκλώσει καὶ τῷ πανταχόσε φοιτᾶν ὄξυς ἐπιών, τὰ δ' ἐκ θαλάττης ληστρικοῖς σκάρεσι κατέχων τὴν παραλίαν, ὥστ' ἠναγκάσθησαν οἱ στρατηγοὶ διαλυθέντες ὁ μὲν εἰς Γαλατίαν ἀπελθεῖν, Πομπήιος δὲ περὶ Ῥακκαίους διαχειμάσαι μοχθηρῶς ὑπ' ἀρχηματίας, γράφων πρὸς τὴν σύγκλητον ὡς ἀπάξει τὸν στρατόν, εἰ μὴ πέμποιεν ἀργύριον αὐτῷ· καταναλωθέναι γὰρ
- 6 ἤδη τὰ αὐτοῦ προπολεμῶν τῆς Ἰταλίας. καὶ πολὺς ἦν οὗτος ἐν Ῥώμῃ λόγος, ὡς Πομπηίου πρότερος εἰς Ἰταλίαν ἀρίξοιτο Σερτώριος· εἰς τοσοῦτον τοὺς πρώτους

καὶ δυνατωτάτους τῶν τότε στρατηγῶν ἢ Σερτωρίου δει-
νότης κατέστησεν.

Ἐδήλωσε δὲ καὶ Μέτελλος ἐκπεπληγμένος τὸν ἄνδρα 22
καὶ μέγαν ἠγούμενος· ἐπεκήρυξε γάρ, εἴ τις αὐτὸν ἀνέλοι
Ῥωμαῖος, ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα δώσειν καὶ πλέθρα
δισμύρια γῆς, εἰ δὲ φυγᾶς, κάθοδον εἰς Ῥώμην, ὡς ἀπο-
γνώσει φανερᾶς ἀμύνης ὠνούμενος τὸν ἄνδρα διὰ προδο-
σίας. ἔτι δὲ νικήσας ποτὲ μάχῃ τὸν Σερτώριον οὕτως 2
ἐπήρθη καὶ τὴν εὐτυχίαν ἠγάπησεν ὥστ' αὐτοκράτωρ ἀνα-
γορευθῆναι, θυσίαις δ' αὐτὸν αἱ πόλεις ἐπιφροιτῶντα καὶ
βωμοῖς ἐδέχοντο. λέγεται δὲ καὶ στεφάνων ἀναδέσεις
προσιεσθαι καὶ δείπνων σοβαρωτέρων ὑποδοχάς, ἐν οἷς
ἐσθῆτα θριαμβικὴν ἔχων ἔπινε καὶ Νίκαι πεποιημέναι δι'
ὀργάνων ἐπιδρόμων χρύσεια τρόπαια καὶ στεφάνους δια-
φέρουσαι κατήγοντο, καὶ χοροὶ παίδων καὶ γυναικῶν ἐπι-
νικίους ὕμνους ᾄδον εἰς αὐτόν. ἔφ' οἷς εἰκότως ἦν κατα- 3
γέλαστος, εἰ δραπέτην Σύλλα καὶ λείψανον τῆς Κάρβωνος
φυγῆς ἀποκαλῶν τὸν Σερτώριον οὕτω κεχαύνωται καὶ πε-
ριχαρῆς γέγονεν, ὑποχωρήσαντος αὐτοῦ περιγεγόμενος. με-
γαλοφροσύνης δὲ τοῦ Σερτωρίου πρῶτον μὲν τὸ τοὺς φεύ-
γοντας ἀπὸ Ῥώμης βουλευτὰς καὶ παρ' αὐτῶ διατρίβοντας
σύγκλητον ἀναγορεῦσαι, ταμίαις τε καὶ στρατηγοῦς ἐξ ἐκεί- 4
νων ἀποδεικνύναι, καὶ πάντα τοῖς πατρίοις νόμοις τὰ
τοιαῦτα κοσμεῖν· ἔπειτα τὸ χρώμενον ὀπλοῖς καὶ χρήμασι
καὶ πόλεσι ταῖς Ἰβήρων μηδ' ἄχρι λόγου τῆς ἄκρας ἐξου-
σίας ὑφίστασθαι πρὸς αὐτούς, Ῥωμαίους δὲ καθιστάναι
στρατηγοῦς καὶ ἄρχοντας αὐτῶν, ὡς Ῥωμαίοις ἀνακτώ-
μενον τὴν ἐλευθερίαν, οὐκ ἐκείνους αὖξοντα κατὰ Ῥω-
μαίων. καὶ γὰρ ἦν ἀνὴρ φιλόπατρις καὶ πολὺν ἔχων ἱμε- 5
ρον τοῦ κατελθεῖν· ἀλλὰ δυσπραγῶν μὲν ἠνδραγάθει καὶ
ταπεινὸν οὐδὲν ἔπραττε πρὸς τοὺς πολεμίους, ἐν δὲ ταῖς
νίκαις διεπέμπετο πρὸς Μέτελλον καὶ πρὸς Πομπήιον
ἔτοιμος ὢν καταθέσθαι τὰ ὄπλα καὶ βιοῦν ἰδιώτης καθ-
όδου τυχόν· μᾶλλον γὰρ ἐθέλειν ἀσημότατος ἐν Ῥώμῃ
πολίτης ἢ φεύγων τὴν ἑαυτοῦ πάντων ὁμοῦ τῶν ἄλλων
αὐτοκράτωρ ἀναγορεῦεσθαι. λέγεται δ' οὐχ ἥκιστα τῆς 6
πατρίδος ἐπιθυμεῖν διὰ τὴν μητέρα, τραφεῖς ὄρφανὸς ὑπ'

αὐτῇ καὶ τὸ σύμπαν ἀνακείμενος ἐκείνη. καλούντων δὲ τῶν περὶ τὴν Ἰβηρίαν φίλων αὐτὸν ἐφ' ἡγεμονία, πυθόμενος τὴν τελευταίαν τῆς μητρὸς ὀλίγον ἐδέησεν ὑπὸ λύπης προέσθαι τὸν βίον· ἐπὶ γὰρ ἡμέρας οὔτε σύνθημα δοῦς οὔτ' ὄφθεις τινι τῶν φίλων ἔκειτο, καὶ μόλις οἱ συστράτηγοι καὶ ὁμότιμοι τὴν σκηνὴν περιστάντες ἠνάγκασαν αὐτὸν προελθόντα τοῖς στρατιώταις ἐντυχεῖν καὶ τῶν ¹πραγμάτων εὖ φερομένων ἀντιλαμβάνεσθαι. διὸ καὶ πολλοῖς ἔδοξεν ἡμέρος ἀνὴρ φύσει γεγονῶς καὶ πρὸς ἡσυχίαν ἔχων ἐπιεικῶς δι' αἰτίας παρὰ γνώμην ταῖς στρατηγικαῖς ἀρχαῖς χοῆσθαι, καὶ μὴ τυγχάνων ἀδείας ἀλλὰ συνελανόμενος ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν εἰς τὰ ὄπλα φρουρὰν ἀναγκαίαν τοῦ σώματος περιβάλλεσθαι τὸν πόλεμον.

²³ Ἦν δὲ καὶ τὰ πρὸς Μιθριδάτην αὐτοῦ πολιτεύματα μεγαλοφροσύνης. ἐπεὶ γὰρ ἐκ τοῦ κατὰ Σύλλαν σφάλματος ὁ Μιθριδάτης ὥσπερ εἰς πάλαισμα δεύτερον ἀνιστάμενος αὐθις ἐπεχείρησε τῇ Ἀσίᾳ, μέγα δ' ἤδη τὸ Σερτωρίου κλέος ἐφοῖτα πανταχόσε καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ λόγων ὥσπερ φορτίων ξενικῶν οἱ πλείοντες ἀπὸ τῆς ἐσπέρας ²ἀναπεπλήρουν τὸν Πόντον, ὥριμητο διαπρεσβεύεσθαι πρὸς αὐτόν, ἐπηρμένους μάλιστα ταῖς τῶν κολάκων ἀλαζονείαις, οἱ τὸν μὲν Σερτώριον Ἀννίβα τὸν δὲ Μιθριδάτην Πύρρω παρεικάζοντες οὐκ ἂν ἔφρασαν Ῥωμαίους πρὸς τηλικαύτας ὁμοῦ φύσεις τε καὶ δυνάμεις ἐπιχειρουμένους διχόθεν ἀντισχεῖν, τοῦ δεινοτάτου στρατηγοῦ τῷ μεγίστῳ ³τῶν βασιλέων προσγενομένου. πέμπει δὴ πρέσβεις ὁ Μιθριδάτης εἰς Ἰβηρίαν γράμματα Σερτωρίῳ καὶ λόγους κομίζοντας, δι' ὧν αὐτὸς μὲν ἐπηγγέλλετο χρήματα καὶ ναῦς παρέξειν εἰς τὸν πόλεμον, ὑπ' ἐκείνου δ' ἡξίου τὴν Ἀσίαν αὐτῷ βεβαιουῆσθαι πάσαν, ἧς ὑπεχώρησε Ῥωμαίοις ⁴κατὰ τὰς πρὸς Σύλλαν γενομένας συνθήκας. ἀθροίσαντος δὲ Σερτωρίου βουλὴν ἦν σύγκλητον ὠνόμαζε, καὶ τῶν ἄλλων δέχεσθαι τὰς προκλήσεις καὶ ἀγαπᾶν κελευόντων (ὄνομα γὰρ καὶ γράμμα κενὸν αἰτουμένους περὶ τῶν οὐκ ὄντων ἐπ' αὐτοῖς, ἀντὶ τούτων λαμβάνειν ὧν μάλιστα δεόμενοι τυγχάνουσιν), οὐκ ἠνέσχετο ὁ Σερτώριος, ἀλλὰ Βιθυνίαν μὲν ἔφη καὶ Καππαδοκίαν λαμβάνοντι Μιθριδάτη

μὴ φθονεῖν, ἔθνη βασιλευόμενα καὶ μηδὲν προσήγοντα
 Ῥωμαίοις, ἣν δὲ τῷ δικαιοτάτῳ τρόπῳ Ῥωμαίων κεκτη-⁵
 μένων ἐπαρχίαν ἀφελόμενος καὶ κατασχὼν πολεμῶν μὲν
 ἐξέπεσεν ὑπὸ Φιμβρίου, σπενδόμενος δὲ πρὸς Σύλλαν
 ἀρῆγε, ταύτην οὐκ ἔφη περιόψεσθαι πάλιν ὑπ' ἐκείνῳ
 γενομένην· δεῖν γὰρ αὖξασθαι τὴν πόλιν ὑπ' αὐτοῦ κρα-
 τοῦντος, οὐκ ἐλαττώσει τῶν ἐκείνης κρατεῖν αὐτόν· γεν-
 ναίῳ γὰρ ἀνδρὶ μετὰ τοῦ καλοῦ νικᾶν αἰρετόν, αἰσχροῦς
 δ' οὐδὲ σώζεσθαι.

Ταῦτ' ἀπαγγελλόμενα Μιθριδάτης διὰ θάμβους ἐποιεῖτο. ²⁴
 καὶ λέγεται μὲν εἰπεῖν πρὸς τοὺς φίλους “τί δῆτα προσ-
 τάξει Σερτώριος ἐν Παλατίῳ καθεζόμενος, εἰ νῦν εἰς τὴν
 Ἀτλαντικὴν ἐξωσμένος θάλασσαν ὄρους ἑμῶν τῇ βασι-
 λείᾳ τίθησι καὶ πειωμένοις Ἀσίας ἀπειλεῖ πόλεμον;” οὐ²
 μὴν ἀλλὰ γίνονται γε συνθήκαι καὶ ὄρκοι, Καππαδοκίαν
 καὶ Βιθυνίαν ἔχειν Μιθριδάτην Σερτωρίου στρατηγὸν αὐτῷ
 καὶ στρατιώτας πέμποντος, Σερτώριον δὲ παρὰ Μιθρι-
 δάτου λαβεῖν τρισχίλια τάλαντα καὶ τεσσαράκοντα ναῦς.
 πέμπεται δὲ καὶ στρατηγὸς εἰς Ἀσίαν ὑπὸ Σερτωρίου τῶν³
 ἀπὸ βουλῆς πεφευγόντων πρὸς αὐτόν Μάρκος Μάριος, ᾧ
 συνεξελὼν τινὰς πόλεις τῶν Ἀσιάδων ὁ Μιθριδάτης εἰσε-
 λαύνοντι μετὰ ῥάβδων καὶ πελέκεων αὐτὸς εἶπετο δευτέ-
 ραν τάξιν καὶ σχῆμα θεραπεύοντος ἐκουσίως ἀνειληφώς.
 ὁ δὲ τὰς μὲν ἤλευθέρου, ταῖς δ' ἀτέλειαν γράφων χάριτι⁴
 Σερτωρίου κατήγγελλεν, ὥστε τὴν Ἀσίαν αὖθις ἐνοχλου-
 μένην μὲν ὑπὸ τῶν τελωνῶν, βαρυνομένην δὲ ταῖς πλεο-
 νεξίαις καὶ ὑπερηφανίαις τῶν ἐπισκῆνων, ἀναπτοηθῆναι
 πρὸς τὴν ἐλπίδα καὶ ποθεῖν τὴν προσδοκωμένην μετα-
 βολὴν τῆς ἡγεμονίας.

Ἐν δ' Ἰβηρίᾳ τῶν περὶ Σερτώριον συγκλητικῶν καὶ ²⁵
 ἰσοτίμων, ὡς πρῶτον εἰς ἀντίπαλον ἐλπίδα κατέστησαν
 ἐπανέντος τοῦ φόβου, φθόνος ἤπτετο καὶ ζῆλος ἀνόητος
 τῆς ἐκείνου δυνάμεως. ἐνῆγε δὲ Περπένας δι' εὐγένειαν
 ἐπαιρούμενος φρονήματι κενῷ πρὸς τὴν ἡγεμονίαν, καὶ
 λόγους μοχθηροῦς διεδίδου κρύφα τοῖς ἐπιτηδεύουσιν· “τίς²
 ἄρα πονηρὸς ἡμᾶς ὑπολαβὼν ἐκ κακῶν εἰς χεῖρονα φέρει
 δαίμων, οἱ Σύλλα μὲν ὁμοῦ τι συμπάσης ἄρχοντι γῆς καὶ

- θαλάττης ποιεῖν τὸ προσταττόμενον οὐκ ἤξιούμεν οἴκοι μένοντες, δεῦρο δὲ φθαρέντες ὡς ἐλεύθεροι βιωσόμενοι δουλεύομεν ἐκουσίως τὴν Σερτωρίου δορυφοροῦντες φυγὴν, ὄνομα χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν ἀκουόντων, σύγκλητος, ὄντες, ὕβρεις δὲ καὶ προστάγματα καὶ πόνους οὐκ ἐλάττονας
- ³ Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν ὑπομένοντες;” τοιούτων ἀναπιπλάμενοι λόγων οἱ πολλοὶ φανερώς μὲν οὐκ ἀφίσταντο, δεδοικότες αὐτοῦ τὴν δύναμιν, κρύφα δὲ τὰς τε πράξεις ἐλυμαίνοντο καὶ τοὺς βαρβάρους ἐκάκουν κολάζοντες πικρῶς καὶ δασμολογοῦντες ὡς Σερτωρίου κελεύοντος. ἐξ
- ⁴ ὧν ἀποστάσεις ἐγίνοντο καὶ ταραχαὶ περὶ τὰς πόλεις. οἱ δὲ πεμπόμενοι ταῦτα θεραπεύειν καὶ ἀποπραῦνειν ἐπανήχοντο πλείονας ἐξειργασμένοι πολέμους καὶ τὰς ὑπαρχούσας ἠϋξηκότες ἀπειθείας, ὥστε τὸν Σερτώριον ἐκ τῆς προτέρας ἐπιεικείας καὶ πραότητος μεταβαλόντα περὶ τοὺς ἐν Ὀσκη τρεφομένους παρανομηῆσαι παῖδας τῶν Ἰβήρων, τοὺς μὲν ἀνελόντα τοὺς δ’ ἀποδόμενον.
- ²³ Ὁ δ’ οὖν Περπέννας πλείονας ἐνωμότους ἔχων πρὸς τὴν ἐπίθεσιν προσάγεται καὶ Μάλλιον, ἓνα τῶν ἐφ’ ἡγεμονίας. οὗτος ἐρῶν τινὸς τῶν ἐν ὥρα μειρακίου καὶ φιλοφρονοῦμενος πρὸς αὐτὸ φράζει τὴν ἐπιβουλήν, κελεύων ἀμελήσαντα τῶν ἄλλων ἐραστῶν αὐτῷ μόνῳ προσέχειν ὡς ἐντὸς ἡμερῶν ὀλίγων μεγάλῳ γενησομένῳ. τὸ δὲ μειράκιον ἐτέρῳ τινὶ τῶν ἐραστῶν Αὐφιδίῳ μᾶλλον προσπεπονθὸς ἐκφέρει
- ² τὸν λόγον. ἀκούσας δ’ ὁ Αὐφίδιος ἐξεπλάγη· καὶ γὰρ αὐτὸς μετεῖχε τῆς ἐπὶ Σερτώριον συνωμοσίας, οὐ μέντοι τὸν Μάλλιον ἐγίνωσκε μετέχοντα. Περπένναν δὲ καὶ Γρακῖνον καὶ τινὰς ἄλλους, ὧν αὐτὸς ἦδει συνωμοτῶν, ὀνομάζοντος τοῦ μειρακίου, διαταραχθεὶς πρὸς ἐκεῖνον μὲν ἐξεφλαύριζε τὸν λόγον, καὶ παρεκάλει τοῦ Μάλλιου καταφρονεῖν ὡς κενοῦ καὶ ἀλαζόνος, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν Περπένναν πορευθεὶς καὶ φράσας τὴν ὀξύτητα τοῦ καιροῦ καὶ τὸν κίνδυνον
- ³ ἐκέλευσεν ἐπιχειρεῖν. οἱ δ’ ἐπείθοντο, καὶ παρασκευάσαντες ἄνθρωπον γράμματα κομίζοντα τῷ Σερτῳρίῳ προσήγαγον. ἐδήλου δὲ τὰ γράμματα νίκην τινὸς τῶν ὑπ’ αὐτῷ στρατηγῶν καὶ φόνον πολὺν τῶν πολεμίων. ἐφ’ οἷς τοῦ Σερτωρίου περιχαροῦς ὄντος καὶ θύοντος εὐαγγέλια, Περ-

πένης ἐστίασιν αὐτῷ καὶ τοῖς παροῦσι φίλοις (οὗτοι δ' ἦσαν ἐκ τῆς συνωμοσίας) ἐπηγγέλλετο, καὶ πολλὰ λιπαρήσας ἐπεισεν ἐλθεῖν. αἰεὶ μὲν οὖν τὰ μετὰ Σερτωρίου⁴ δεῖπνα πολλὴν εἶχεν αἰδῶ καὶ κόσμον, οὔτε ὄραν τι τῶν αἰσχυρῶν οὔτ' ἀκούειν ὑπομένοντος, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνόντας εὐτάκτοις καὶ ἀνυβρίστοις παιδιαῖς χρῆσθαι καὶ φιλοφροσύναις ἐθίζοντος· τότε δὲ τοῦ πότου μεσοῦντος ἀρχὴν ἀψιμαχίας ζητοῦντες ἀναφρανδὸν ἀκολάστοις ἐχρῶντο ῥήμασι, καὶ πολλὰ προσποιούμενοι μεθύειν ἠσέλγαινον ὡς παροξυνοῦντες ἐκείνον. ὁ δ' εἴτε δυσχεραίνων τὴν⁵ ἀκοσμίαν, εἴτε τὴν διάνοιαν αὐτῶν τῇ θρασυτητι τῆς λαλιᾶς καὶ τῇ παρὰ τὸ εἰωθὸς ὀλιγωρίᾳ σύμφρονησας, μετέβαλε τὸ σχῆμα τῆς κλισίας, ὑπτιον ἀνεῖς ἑαυτὸν ὡς οὔτε προσέχων οὔτε κατακούων. ἐπεὶ δ' ὁ Περπένης φιάλην τινὰ λαβὼν ἀκράτου [καὶ] μεταξὺ πίνων ἀφῆκεν ἐκ τῶν χειρῶν καὶ ψόφρον ἐποίησεν, ὅπερ ἦν αὐτοῖς σύμβολον, Ἀντώνιος ὑπερκατακείμενος παίει τῷ ξίφει τὸν Σερτώριον. ἀναστρέψαντος δὲ πρὸς τὴν πληγὴν ἐκείνου⁶ καὶ συνεξανισταμένου, περιπεσὼν εἰς τὸ στῆθος κατέλαβε τὰς χεῖρας ἀμφοτέρως, ὥστε μὴδ' ἀμυνόμενον πολλῶν παιόντων ἀποθανεῖν.

Οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν Ἰβήρων εὐθὺς ᾤχοντο καὶ²⁷ παρέδωκαν ἑαυτοὺς ἐπιπρεσβευσάμενοι τοῖς περὶ Πομπήιον καὶ Μέτελλον· τοὺς δὲ συμμεινάντας ὁ Περπένης ἀναλαβὼν ἐπεχείρει τι πράττειν. χρῆσάμενος δὲ ταῖς Σερτωρίου παρασκευαῖς ὅσον ἐνασχημονῆσαι καὶ φανερὸς γενέσθαι μὴτ' ἄρχειν μὴτ' ἄρχεσθαι πεφυκῶς, Πομπηίῳ προσέβαλε· καὶ ταχὺ συντριβεῖς ὑπ' αὐτοῦ καὶ γενόμενος² αἰχμάλωτος οὐδὲ τὴν ἐσχάτην ὑπέμεινε συμφορὰν ἡγεμονικῶς, ἀλλὰ τῶν Σερτωρίου γραμμμάτων κύριος γεγονὼς ὑπισχνεῖτο Πομπηίῳ δεῖξειν ὑπατικῶν ἀνδρῶν καὶ μέγιστον ἐν Ῥώμῃ δυναμένων αὐτογράφους ἐπιστολάς, καλούντων Σερτώριον εἰς Ἰταλίαν ὡς πολλῶν ποθούντων τὰ παρόντα κινῆσαι καὶ μεταβαλεῖν τὴν πολιτείαν. ἔργον³ οὖν ὁ Πομπήιος οὐ νέας φρενὸς ἀλλ' εὖ μάλα βεβηκῆναι καὶ κατηρτυμένης ἐργασάμενος μεγάλων ἀπήλλαξε τὴν Ῥώμην φόβων καὶ νεωτερισμῶν· τὰς μὲν γὰρ ἐπιστολάς

ἐκείνας καὶ τὰ γράμματα τοῦ Σερτωρίου συναγαγὼν ἅπαντα κατέκαυσεν οὐτ' ἀναγνοὺς οὐτ' ἑάσας ἕτερον, αὐτὸν δὲ τὸν Περπένην κατὰ τάχος ἀνεῖλε, φοβηθεὶς μὴ τῶν ὀνομάτων ἐξερεχθέντων πρὸς τινὰς ἀποστάσεις καὶ ⁴ταραχαὶ γένωνται. τῶν δὲ τῷ Περπένη συνομοσαμένων οἱ μὲν ἐπὶ Πομπήιον ἀναχθέντες διεφθάρησαν, οἱ δὲ φεύγοντες εἰς Λιβύην ὑπὸ Μαυρουσίων κατηκοντίσθησαν. διέφυγε δ' οὐδεὶς πλὴν Αὐφίδιος ὁ τοῦ Μαλλίου ἀντεραστής· οὗτος δ' ἢ λαθὼν ἢ παραμεληθεὶς ἐν τινὶ βαρβάρῳ κώμῃ πενόμενος καὶ μισούμενος κατεγήρασεν.

- ¹ Εὐμενῆ δὲ τὸν Καρδιανὸν ἱστορεῖ Δοῦρις πατρὸς μὲν ἀμαξεύοντος ἐν Χερρονήσῳ διὰ πενίαν γενέσθαι, τραφῆναι δ' ἐλευθερίως ἐν γράμμασι καὶ περὶ παλαιστράν· ἔτι δὲ παιδὸς ὄντος αὐτοῦ Φίλιππον παρεπιδημοῦντα καὶ σχολὴν ἄγοντα τὰ τῶν Καρδιανῶν θεάσασθαι παγκράτια μειρακίων καὶ παλαίσματα παίδων, ἐν οἷς εὐημερήσαντα τὸν Εὐμενῆ καὶ φανέντα συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον ἀρέσαι τῷ
- ² Φιλίππῳ καὶ ἀναληφθῆναι. δοκοῦσι δ' εἰκότα λέγειν μᾶλλον οἱ διὰ ξενίαν καὶ φιλίαν πατρώαν τὸν Εὐμενῆ λέγοντες ὑπὸ τοῦ Φιλίππου προαχθῆναι. μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν οὔτε συνέσει τινὸς οὔτε πίστει λείπεσθαι δοκῶν τῶν περὶ Ἀλέξανδρον ἐκαλεῖτο μὲν ἀρχιγραμματεὺς, τιμῆς δὲ ὡσπερ οἱ μάλιστα φίλοι καὶ συνήθεις ἐτύγγανεν, ὥστε καὶ στρατηγὸς ἀποσταλῆναι κατὰ τὴν Ἰνδικὴν ἐφ' ἑαυτοῦ μετὰ δυνάμειος, καὶ τὴν Περδίκκου παραλαβεῖν ἱππαρχίαν, ὅτε Περδίκκας ἀποθανόντος Ἡφαιστίωνος εἰς τὴν ἐκείνου
- ³ προῆλθε τάξιν. διὸ καὶ Νεοπτολέμου τοῦ ἀρχιπασπιστοῦ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν λέγοντος ὡς αὐτὸς μὲν ἀσπίδα καὶ λόγχην Εὐμενῆς δὲ γραφεῖον ἔχων καὶ πινακίδιον ἠκολούθει, κατεγέλιον οἱ Μακεδόνες, μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν τὸν Εὐμενῆ καὶ τῆς κατὰ τὸν γάμον οἰκειότητος ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰδότες ἀξιοθέντα· Βαρσίνην γὰρ τὴν Ἀρταβάζου πρώτην ἐν Ἀσίᾳ γνοὺς ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξ ἧς υἱὸν ἔσχεν Ἡρακλέα, τῶν ταύτης ἀδελφῶν Πτολεμαίῳ μὲν Ἀπάμαν Εὐμενεῖ δὲ Βαρσίνην ἐξέδωκεν, ὅτε καὶ τὰς ἄλλας Περσίδας διένειμε καὶ συνήρτισε τοῖς ἐταίροις.

- ² Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσέκρουσε πολλάκις Ἀλεξάνδρῳ καὶ

παρεκινδύνευσε δι' Ἡφαιστίωνα. πρῶτον μὲν γὰρ Εὐίῳ
 τῷ ἀβλητῇ τοῦ Ἡφαιστίωνος οἰκίαν καταλείμαντος ἦν οἱ
 παῖδες ἔτυχον τῷ Εὐμένει προκατειληρότες, ἔλθων ὑπ'
 ὀργῆς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Εὐμενὴς ἐβόα μετὰ Μέντο-
 ρος ὡς ἀυλεῖν εἶη κράτιστον ἢ τραγηδεῖν τὰ ὄπλα ῥίψαν-
 τας ἐκ τῶν χειρῶν, ὥστ' Ἀλέξανδρον αὐτῷ συναγανακτεῖν
 καὶ λαιδορεῖσθαι τῷ Ἡφαιστίῳ. ταχὺ μέντοι μεταπεσῶν 2
 αὐθις εἶχε τὸν Εὐμενῆ δι' ὀργῆς ὡς ὑβρεῖ μᾶλλον πρὸς
 ἑαυτὸν ἢ παρρησίᾳ πρὸς Ἡφαιστίωνα χρησάμενον. ἔπειτα
 Νέαρχον ἐκπέμπων μετὰ νεῶν ἐπὶ τὴν ἕξω θάλασσαν ἦτει
 χρήματα τοὺς φίλους· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ βασιλείῳ. τοῦ δ'
 Εὐμενοῦς αἰτηθέντος μὲν τριακόσια τάλαντα δόντος δὲ
 ἑκατὸν μόνα, καὶ ταῦτα γλίσχρως καὶ μόλις αὐτῷ συνει-
 λέχθαι διὰ τῶν ἐπιτρόπων φράσκοντος, οὐδὲν ἐγκαλέσας
 οὐδὲ δεξάμενος ἐκέλευσε τοὺς παῖδας κρύφα τῇ σκηνῇ τοῦ
 Εὐμενοῦς πῦρ ἐνεῖναι, βουλόμενος ἐκκομιζομένων τῶν χρη-
 μάτων λαβεῖν ἐπ' αὐτοφώρῳ ψευδόμενον. ἔφθη δὲ ἡ σκηνὴ 3
 καταφλεχθεῖσα, καὶ μετενόησε τῶν γραμμμάτων διαφθαρέν-
 των ὁ Ἀλέξανδρος. τὸ δὲ συγχυθὲν χρυσίον καὶ ἀργύριον
 ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνευρέθη πλεῖον ἢ χιλίων τάλαντων. ἔλαβε
 δ' οὐδέν, ἀλλὰ καὶ γράψας τοῖς πανταχοῦ σατράπαις καὶ
 στρατηγοῖς ἀντίγραφα τῶν διεφθαρμένων ἀποστέλλειν
 πάντα παραλαμβάνειν ἐκέλευσε τὸν Εὐμενῆ. πάλιν δὲ 4
 περὶ δωρεᾶς τινὸς εἰς διαφορὰν καταστάς πρὸς τὸν
 Ἡφαιστίωνα, καὶ πολλὰ μὲν ἀκούσας κακῶς πολλὰ δ'
 εἰπὼν, τότε μὲν οὐκ ἔλαττον ἔσχε· μετ' ὀλίγον δὲ τελευ-
 τήσαντος Ἡφαιστίωνος περιπαθῶν ὁ βασιλεύς, καὶ πᾶσιν
 οὓς ἐδόκει ζῶντι μὲν ἐκείνῳ φθονεῖν ἐπιχαίρειν δὲ τεθνη-
 κότε τραχέως ὀμιλῶν καὶ χαλεπὸς ὢν, μάλιστα τὸν Εὐμενῆ
 δι' ὑποψίας εἶχε, καὶ προύφερε πολλάκις τὰς διαφορὰς
 καὶ λαιδορίας ἐκείνας. ὁ δὲ πανοῦργος ὢν καὶ πιθανὸς 5
 ἐπεχείρησεν οἷς ἀπώλλυτο σῶζειν ἑαυτόν· κατέφυγε γὰρ
 εἰς τὴν πρὸς Ἡφαιστίωνα φιλοτιμίαν Ἀλεξάνδρου καὶ
 χάριν, ὑψηγούμενός τε τιμᾶς αἰ μάλιστα κοσμεῖν ἔμελλον
 τὸν τεθνηκότα, καὶ χρήματα τελῶν εἰς τὴν τοῦ τάφου
 κατασκευὴν ἀφειδῶς καὶ προθύμως.

Ἀποθανόντος δὲ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς φάλαγγος διεστῶ- 3

σης πρὸς τοὺς ἑταίρους, τῇ μὲν γνώμῃ τούτοις προσένει-
 μεν ἑαυτὸν ὁ Εὐμενῆς, τῷ δὲ λόγῳ κοινός τις ἦν πρὸς
 ἀμφοτέρους καὶ ἰδιώτης, ὡς οὐδὲν αὐτῷ προσῆγον ξένῳ
 ὄντι πολυπραγμονεῖν (ἐν) ταῖς Μακεδόνων διαφθοραῖς. καὶ
 τῶν ἄλλων ἑταίρων ἐκ Βαβυλῶνος ἀνασκευασαμένων αὐτὸς
 ὑπολειφθεὶς ἐν τῇ πόλει κατεπράυνε πολλοὺς τῶν πεζῶν
 2 καὶ πρὸς τὰς διαλύσεις ἡδίους ἐποίησεν. ἐπεὶ δ' ἀνα-
 μιχθέντες ἀλλήλοις οἱ στρατηγοὶ καὶ καταστάντες ἐκ τῶν
 πρώτων ταραχῶν διενέμοντο σατραπείας καὶ στρατηγίας,
 Εὐμενῆς λαμβάνει Καππαδοκίαν καὶ Παφλαγονίαν καὶ τὴν
 ὑποκειμένην τῇ Ποντικῇ θαλάττῃ μέχρι Τραπεζοῦντος,
 οὐπω τότε Μακεδόνων οὔσαν (Ἀριαράθης γὰρ αὐτῆς ἐβα-
 σίλευεν)· ἀλλ' ἔδει Λεοννάτον καὶ Ἀντίγονον χειρὶ μεγάλῃ
 τὸν Εὐμενῆ κατὰγοντας ἀποδειξαι τῆς χώρας σατραπῆν.
 3 Ἀντίγονος μὲν οὖν οὐ προσέσχε τοῖς γραφεῖσιν ὑπὸ Περ-
 δίκκου, μετέωρος ὢν ἤδη καὶ περιφρονῶν ἀπάντων, Λεον-
 νᾶτος δὲ κατέβη μὲν ἄνωθεν εἰς Φρυγίαν ἀναδεξόμενος
 Εὐμενεὶ τὴν στρατείαν, Ἐκαταίου δὲ τοῦ Καρδιανῶν τυ-
 ράννου συμμιζαντος αὐτῷ καὶ δεομένου βοηθεῖν μᾶλλον
 Ἀντιπάτρῳ καὶ Μακεδόνων τοῖς ἐν Λαμῖα πολιορκουμένοις,
 ὥρμητο διαβαίνειν καὶ τὸν Εὐμενῆ παρεχάλει καὶ διήλλαττε
 4 πρὸς Ἐκαταῖον. ἦν γὰρ αὐτοῖς πατρικὴ τις ἐκ πολιτικῶν
 διαφορῶν ὑποψία πρὸς ἀλλήλους, καὶ πολλάκις ὁ Εὐμενῆς
 ἐγεγόνει φανερός κατηγορῶν τοῦ Ἐκαταίου τυραννοῦντος
 καὶ παρακαλῶν Ἀλέξανδρον ἀποδοῦναι τοῖς Καρδιανοῖς
 τὴν ἐλευθερίαν. διὸ καὶ τότε τοῦ Εὐμενοῦς παραιτουμέ-
 νου τὴν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατείαν, καὶ δεδιέναι φάσκον-
 τος Ἀντίπατρον μὴ πως Ἐκαταίῳ χαριζόμενος καὶ πάλαι
 μισῶν αὐτὸν ἀνέλη, πιστεύσας ὁ Λεοννάτος οὐδὲν ὢν
 5 ἐφρόνει πρὸς αὐτὸν ἀπεκρύψατο. λόγος μὲν γὰρ ἦν ἡ
 βοήθεια καὶ πρόφρασις, ἐγνώκει δὲ διαβὰς εὐθύς ἀντι-
 ποιεῖσθαι Μακεδονίας· καὶ τινὰς ἐπιστολάς ἔδειξε Κλεο-
 πάτρας μεταπειπομένης αὐτὸν εἰς Πέλλαν ὡς γαμησομέ-
 νης. ὁ δ' Εὐμενῆς, εἴτε τὸν Ἀντίπατρον δεδοικῶς εἴτε τὸν
 Λεοννάτον ἐμπληκτον ὄντα καὶ φορᾶς μεστὸν ἀβεβαίου
 καὶ ὄξεϊας ἀπογνοῦς, νύκτωρ ἀνέξευξε τὴν ἑαυτοῦ λαβῶν
 ἀποσκευήν. εἶχε δὲ τριακοσίους μὲν ἵππεῖς διακοσίους

δὲ τῶν παιδῶν ὀπλοφόρους, ἐν δὲ χρυσοῖς εἰς ἄργυρίου λόγον τάλαντα πεντακισχίλια. φρυγῶν δ' οὕτω πρὸς Περδίκκην καὶ τὰ Λεοννάτου βουλευόμενα κατειπὼν εὐθύς μὲν ἴσχυε μέγα παρ' αὐτῷ καὶ τοῦ συνεδρίου μετεῖχεν, ὀλίγον δ' ἕστερον εἰς Καππαδοκίαν κατήχθη μετὰ δυνάμειος, αὐτοῦ Περδίκκου παρόντος καὶ στρατηγούντος. Ἄρριάρχου δὲ ληφθέντος ἀχμαλώτου καὶ τῆς χώρας ὑποχειρίου γενομένης ἀποδείκνυται σατραπείης. καὶ τὰς μὲν πόλεις τοῖς ἑαυτοῦ φίλοις παρέδωκε, καὶ φρουράρχους ἐγκατέστησε καὶ δικαστὰς ἀπέλιπε καὶ διοικητὰς οὓς ἐβούλετο, τοῦ Περδίκκου μηδὲν ἐν τούτοις πολυπραγμονοῦντος, αὐτὸς δὲ συναλέσεν ἐκείνῳ τε Θεραπεύων καὶ τῶν βασιλέων ἀπολείπεσθαι μὴ βουλόμενος.

Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Περδίκκος ἐφ' ἃ μὲν ὄρητο πιστεύων δὲ αὐτοῦ προσάξεσθαι, τὰ δὲ ὑπολειπόμενα δεῖσθαι δραστηρίου τε καὶ πιστοῦ φύλακος οἰόμενος, ἀπέπεμψεν ἐκ Κιλικίας τὸν Εὐμενῆ, λόγῳ μὲν ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ σατραπείαν, ἔργῳ δὲ τὴν ὁμορον Ἀρμενίαν τεταραγμένην ὑπὸ Νεοπτολέμου διὰ χειρὸς ἔξοντα. τοῦτον μὲν οὖν ὁ Εὐμενῆς, καίπερ ὄγκῳ τινὶ καὶ φρονήματι κενῷ διεφθαρμένον, ἐπειρᾶτο ταῖς ὁμιλίαις κατέχειν· αὐτὸς δὲ τὴν φύλαγαν τῶν Μακεδόνων ἐπηρμένην καὶ θρασεῖαν εὐρών, ὥσπερ ἀντίταγμα κατεσκευάζεν αὐτῇ δύναμιν ἱππικήν, τῶν μὲν ἑγχωρίων τοῖς ἱππεύειν δυναμένοις ἀνεισφορίας διδοὺς καὶ ἀτελείας, τῶν δὲ περὶ αὐτὸν οἷς μάλιστα ἐπίστευεν ὄνητοὺς διανέμων ἵππους, φιλοτιμίαις τε καὶ δωρεαῖς τὰ φρονήματα παροξύνων καὶ τὰ σώματα κινήσει καὶ μελέταις διαπονῶν, ὥστε τοὺς μὲν ἐκπλαγῆναι τοὺς δὲ θαρρῆσαι τῶν Μακεδόνων, ὁρῶντας ὀλίγον χρόνον περὶ αὐτὸν ἠθροισμένους ἱππεῖς οὐκ ἐλάττους ἑξακισχιλίων καὶ τριακοσίων.

Ἐπεὶ δὲ Κρατερὸς καὶ Ἀντίπατρος τῶν Ἑλλήνων περιγενόμενοι διέβησαν εἰς Ἀσίαν τὴν Περδίκκου καταλύσοντες ἀρχὴν καὶ προσηγγέλλοντο μέλλοντες ἐμβαλεῖν εἰς Καππαδοκίαν, ὁ Περδίκκος αὐτὸς ἐπὶ Πτολεμαῖον στρατεύων ἀπέδειξε τὸν Εὐμενῆ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Καππαδοκίᾳ δυνάμειων αὐτοκράτορα στρατηγόν, καὶ περὶ τούτων ἐπιστολὰς ἔπεμψεν, Ἀλέξανδρον μὲν καὶ Νεοπτολέμον Εὐμενεῖ

προσέχειν κελεύσας, Εὐμενῆ δὲ χρῆσθαι τοῖς πράγμασιν ὅπως αὐτὸς ἔγνωκεν. Ἀλλέτας μὲν οὖν ἄντικρυς ἀπέπατο τὴν στρατείαν, ὡς τῶν ὑπ' αὐτῇ Μακεδόνων Ἀντιπάτρω μὲν αἰδουμένων μάχεσθαι, Κρατερόν δὲ καὶ δέχεσθαι δι' εὐνοίαν ἐτοιμῶν ὄντων· Νεοπτόλεμος δὲ βουλευὼν μὲν ἐπ' Εὐμενεὶ προδοσίαν οὐκ ἔλαθε, καλούμενος δ' οὐχ ὑπήκουεν ἀλλὰ παρέτατε τὴν δύναμιν. ἔνθα πρῶτον ὁ Εὐμενῆς ἀπέλαυσε τῆς ἑαυτοῦ προνοίας καὶ παρασκευῆς· ἠττώμενος γὰρ ἤδη κατὰ τὸ πεζὸν ἐτρέψατο τοῖς ἱππεῦσι τὸν Νεοπτόλεμον καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἔλαβεν αὐτοῦ, καὶ τῇ φάλαγγι διεσπαρμένη περὶ τὴν δίωξιν ἄθρους ἐπελάσας ἠνάγκασε τὰ ὅπλα θῆσθαι καὶ (δόοντας καὶ) λαβόντας ὄρκους αὐτῷ συστρατεύειν. ὁ μὲν οὖν Νεοπτόλεμος ὀλίγους τινὰς συναγαγὼν ἐκ τῆς τροπῆς ἔφυγε πρὸς Κρατερόν καὶ Ἀντίπατρον, παρ' ἐκείνων δ' ἀπέσταλτο πρεσβεία πρὸς Εὐμενῆ παρακαλοῦσα μεταθῆσθαι πρὸς αὐτούς, καρπούμενον μὲν ἄς εἶχε σατραπείας, προσλαβόντα δὲ στρατιὰν καὶ χώραν παρ' αὐτῶν, Ἀντιπάρω μὲν ἀντ' ἐχθροῦ φίλον γενόμενον, Κρατερῷ δὲ μὴ γενόμενον ἐκ φίλου πολέμιον. ταῦτα ὁ Εὐμενῆς ἀκούσας Ἀντιπάρω μὲν οὐκ ἂν ἔφη παλαιὸς ὢν ἐχθρὸς νῦν γενέσθαι φίλος, ὅτε αὐτὸν ὄρᾳ τοῖς φίλοις ὡς ἐχθροῖς χρώμενον, Κρατερόν δὲ Περδίκκᾳ διαλλάττειν ἔτοιμος εἶναι καὶ συνάγειν ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ δικαίοις, ἄρχοντας δὲ πλεονεξίας τῇ ἀδικουμένῳ βοηθήσειν μέχρι ἂν ἐμπνέη, καὶ μᾶλλον τὸ σῶμα καὶ τὸν βίον ἢ τὴν πίστιν προήσασθαι.

6 Οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἀντίπατρον πυθόμενοι ταῦτα κατὰ σχολὴν ἐβουλεύοντο περὶ τῶν ὅλων, ὁ Νεοπτόλεμος δὲ μετὰ τὴν φυγὴν ἀφικόμενος πρὸς αὐτούς τὴν τε μάχην ἀπήγγελλε καὶ παρεκάλει βοηθεῖν, μάλιστα μὲν ἀμφοτέρους πάντως δὲ Κρατερόν· ποθειῖσθαι γὰρ ὑπερφυῶς ἐκεῖνον ὑπὸ τῶν Μακεδόνων, κἂν μόνον ἴδωσι τὴν καυσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν φωνὴν ἀκούσωσι, μετὰ τῶν ὅπλων ἦξιεν φερομένους. καὶ γὰρ ἦν ὄντως ὄνομα τοῦ Κρατεροῦ μέγα, καὶ μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν τοῦτον ἐπόθησαν οἱ πολλοί, μνημονεύοντες ὅτι καὶ πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπὲρ αὐτῶν ἀνεδέξατο πολλάκις ἀπεχθείας πολλάς, ὑποφερο-

μένου πρὸς τὸν Περσικὸν ζῆλον ἀντιλαμβανόμενος καὶ τοῖς
 πατρίοις ἀμύνων διὰ τρυφήν καὶ ὄγκον ἤδη περιβριζο-
 μένοις. τότε δ' οὖν ὁ Κρατερὸς τὸν μὲν Ἀντίπατρον εἰς ³
 Κιλικίαν ἀπέστειλεν, αὐτὸς δὲ τῆς δυνάμεως ἀναλαβὼν
 πολὺ μέρος ἐπὶ τὸν Εὐμενῆ μετὰ τοῦ Νεοπτολέμου προ-
 ἦγεν, οἴομενος οὐ προσδεχομένῳ καὶ μετὰ πρόσφατον νί-
 κην ἐν ἀταξίᾳ καὶ περὶ πότους ἔχοντι τὴν δύναμιν ἐπι-
 πεσεῖσθαι. τὸ μὲν οὖν προαισθῆσθαι τὴν ἔφοδον αὐτοῦ
 τὸν Εὐμενῆ καὶ προπαρασκευάσασθαι νηφούσης ἂν τις
 ἡγεμονίας, οὐ μὴν ἄκρας θείῃ δεινότητος· τὸ δὲ μὴ μόνον ⁴
 τοὺς πολεμίους ἃ μὴ καλῶς εἶχεν αἰσθῆσθαι διαφυγεῖν,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ στρατευομένους ἀγνοῦντας ᾧ
 μαχοῦνται προενσεῖσαι τῷ Κρατερῷ καὶ ἀποκρύψαι τὸν
 ἀντιστράτηγον, ἴδιον δοκεῖ τούτου τοῦ ἡγεμόνος ἔργον
 γενέσθαι. διέδωκε μὲν οὖν λόγον ὡς Νεοπτόλεμος αὐτῶν
 ἐπίοι καὶ Πίγρης, ἔχοντες ἰππεῖς καὶ Καππαδοκῶν καὶ
 Παφλαγόνων· νυκτὸς δ' ἀναζευῆσαι βουλόμενος, εἶτα κατα-
 δαρθὼν ὄψιν εἶδεν ἀλλόκοτον. ἐδόκει γὰρ ὄραν Ἀλεξάν- ⁵
 δρους δύο παρασκευαζομένους ἀλλήλοις μάχεσθαι, μιᾶς
 ἑκάτερον ἡγούμενον φάλαγγος· εἶτα τῷ μὲν τὴν Ἀθηναῖαν
 τῷ δὲ τὴν Δήμητραν βοηθοῦσαν ἔλθεῖν, γενομένου δ'
 ἀγῶνος ἰσχυροῦ κρατηθῆναι τὸν μετὰ τῆς Ἀθηναῖας, τῷ
 δὲ νικῶντι σταχύων δρεπομένην τὴν Δήμητραν συμπλέ-
 κειν στέφανον. αὐτόθεν μὲν οὖν τὴν ὄψιν εἶλαξεν εἶναι ⁶
 πρὸς αὐτοῦ μαχομένου περὶ γῆς ἀρίστης καὶ τότε πολὺν
 καὶ καλὸν ἐχούσης ἐν κάλυκι στάχυν· ἅπαντα γὰρ κατέ-
 σπαρτο καὶ παρεῖχεν εἰρήνην πρέπουσαν ὄψιν, ἀμφιλαφῶς
 τῶν πεδίων κομῶντων· μᾶλλον δ' ἐπερρώσθη πυθόμενος
 σύνθημα τοῖς πολεμίοις Ἀθηναῖαν καὶ Ἀλέξανδρον εἶναι.
 Δήμητραν δὴ καὶ αὐτὸς ἐδίδου σύνθημα καὶ Ἀλέξανδρον,
 ἀναδεισθαι τε πάντας ἐκέλευε καὶ καταστέρειν τὰ ὄπλα
 τῶν σταχύων λαμβάνοντας. ὀρμήσας δὲ πολλάκις ἔξαγο- ⁷
 ρεῦσαι καὶ φράσαι τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσι καὶ στρατη-
 γοῖς πρὸς ὃν ἔμελλεν ὁ ἀγὼν ἔσεσθαι, καὶ μὴ μόνος ἐν
 αὐτῷ θόμενος ἀποκρύψαι καὶ κατασχεῖν ἀπόρητον οὐ-
 τως ἀναγκαῖον, ὅμως ἐνέμεινε τοῖς λογισμοῖς καὶ διεπύ-
 στευσε τῇ γνώμῃ τὸν κίνδυνον.

7 Ἀντέταξε δὲ Κρατερῷ Μακεδόνων μὲν οὐδένα, δύο δὲ
 ἵππαρχίας ξενικάς, ὧν Φαρνάβαζος ὁ Ἄρταβάζου καὶ Φοί-
 νιξ ὁ Τενέδιος ἠγοῦντο, διακελευσάμενος ὀφθέντων τῶν
 πολεμίων ἐλαύνειν κατὰ τάχος καὶ συμπλέκεσθαι, μὴ δι-
 δόντας ἀναστροφὴν μηδὲ φωνὴν μηδὲ κήρυκα πεμπόμενον
 προσιεμένους· ἐδεδίει γὰρ ἰσχυρῶς τοὺς Μακεδόνας, μὴ
 2 γνωρίσαντες τὸν Κρατερὸν οἴχονται μεταβαλόμενοι πρὸς
 ἐκεῖνον. αὐτὸς δὲ τοὺς ἔρωμενεστάτους ἵππεῖς τριακο-
 σίους εἰς ἄγημα συντάξας καὶ παρελάσας ἐπὶ τὸ δεξιὸν
 ἔμελλε τοῖς περὶ Νεοπτόλεμον ἐπιχειρεῖν. ὥς δὲ τὸν ἐν
 μέσῳ λόφον ὑπερβαλόντες ὤφθησαν ὄξειαν καὶ μεθ' ὄρ-
 μῆς σφοδροτέρας ποιούμενοι τὴν ἔροδον, ἐκπλαγεῖς ὁ
 Κρατερὸς καὶ πολλὰ λαιδορήσας τὸν Νεοπτόλεμον ὡς ἐξη-
 πατημένος ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς τῶν Μακεδόνων μεταβολῆς,
 ἐγκελευσάμενος ἀνδραγαθεῖν τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσιν
 3 ἀντεξήλασε. γενομένης δὲ τῆς πρώτης συρράξεως βαρείας
 καὶ τῶν δοράτων ταχὺ συντριβέντων, τοῦ δ' ἀγῶνος ἐν
 τοῖς ξίφεσιν ὄντος, οὐ καταισχύνας ὁ Κρατερὸς τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον, ἀλλὰ πολλοὺς μὲν καταβαλὼν πολλάκις δὲ τρε-
 ψάμενος τοὺς ἀντιτεταγμένους, τέλος δὲ πληγεῖς ὑπὸ
 Θρακῆς ἐκ πλαγίων προσελάσαντος ἀπερρῦη τοῦ ἵππου.
 4 πεσόντα δ' αὐτὸν οἱ μὲν ἄλλοι παρήλασαν ἀγνοοῦντες,
 Γοργίας δὲ τῶν Εὐμενοῦς στρατηγῶν ἔγνω τε καὶ κατα-
 βὰς περιέστησε φρουρὰν τῷ σώματι κακῶς ἤδη διακει-
 μένου καὶ δυσθανατοῦντος. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Νεοπτόλεμος
 Εὐμενεῖ συνήρχετο· μισοῦντες γὰρ ἀλλήλους πάλαι καὶ
 δι' ὀργῆς ἔχοντες ἐν μὲν δυσὶν ἀναστροφαῖς οὐ κατεῖδον,
 ἐν δὲ τῇ τρίτῃ γνωρίσαντες εὐθὺς ἤλαυνον, σπασάμενοι
 5 τὰ ἐγχειρίδια καὶ βοῶντες. τῶν δ' ἵππων ἐξ ἐναντίας βίαι
 συμπεσόντων ὡσπερ τριήρων, τὰς ἡνίας ἀφέντες ἀλλήλων
 ἐπεδράξαντο ταῖς χερσί, τὰ τε κράνη περισπῶντες καὶ
 περιρρηγνύντες ἐκ τῶν ἐπωμίδων τοὺς θώρακας. πρὸς δὲ
 τὸν σπαραγμὸν ὑπεκδραμόντων ἅμα τῶν ἵππων, ἀπορ-
 ρυέντες εἰς γῆν καὶ περιπεσόντες ἀλλήλοις ἐν λαβαῖς ἦσαν
 6 καὶ διεπάλαιον. εἶτα ὁ μὲν Εὐμενῆς τοῦ Νεοπτολέμου
 προεξανισταμένου τὴν ἰγνύαν ὑπέκοψε αὐτὸς εἰς ὄφθον
 φθάσας καταστῆναι, ὁ δὲ Νεοπτόλεμος εἰς θάτερον ἔρει-

σάμενος γόνυ, θάτερον δὲ πεπειρωμένος, ἠμύνετο μὲν εὐ-
 ρώστως κάτωθεν, οὐ θανασίμους δὲ πληγὰς ὑποφέρων,
 πληγείς δὲ παρὰ τὸν τράχηλον ἔπεσε καὶ παρείθη. τοῦ 7
 δ' Εὐμενοῦς δι' ὀργὴν καὶ μῖσος παλαιὸν τὰ τε ὄπλα περι-
 σπῶντος αὐτοῦ καὶ κακῶς λέγοντος, ἔτι τὸ ξίφος ἔχων
 ἔλαθεν ὑπὸ τὸν θώρακα τρώσας, ἣ παρέψαυσε τοῦ βου-
 βῶνος ἀποβάς. ἡ δὲ πληγὴ μᾶλλον ἐφόβησεν ἢ ἔβλαψε
 τὸν Εὐμενῆ, δι' ἀσθένειαν ἀμυδρὰ γενομένη. στυλεύσας
 δὲ τὸν νεκρὸν εἶχε μὲν χαλεπῶς ὑπὸ τραυμάτων μηρῶς
 καὶ βραχίονας διακεκομμένος, ὅμως δ' ἀναβληθεὶς ἐπὶ τὸν
 ἵππον ἐδίωξε πρὸς θάτερον κέρας ὡς ἔτι συνεστῶτων
 τῶν πολεμίων. πυθόμενος δὲ τὴν Κρατεροῦ τελευτὴν καὶ 8
 προσελάσας, ὡς εἶδεν ἐμπνέοντα καὶ συνιέντα, καταβάς
 ἀπεδάκρυσσε καὶ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε, καὶ πολλὰ μὲν ἔλοι-
 δόρησε τὸν Νεοπτόλεμον, πολλὰ δ' ἐκείνον μὲν ὥκτίσατο
 τῆς τύχης αὐτὸν δὲ τῆς ἀνάγκης, δι' ἣν ἀνδρὶ φίλῳ καὶ
 συνήθει ταῦτα πεισόμενος ἢ δρᾶσιον συνηρέχθη.

Ταύτην τὴν μάχην Εὐμενῆς ἡμέραις δέκα σχεδὸν τι 8
 μετὰ τὴν προτέραν ἐνίκησε, καὶ δόξῃ μὲν ἤρθη μέγας ἀπ'
 αὐτῆς ὡς τὰ μὲν σοφία τὰ δ' ἀνδρεία κατειργασμένος,
 φθόνον δὲ πολὺν ἔσχε καὶ μῖσος ὁμαλῶς παρὰ τε τοῖς
 συμμάχοις καὶ τοῖς πολεμίοις ὡς ἔπηλυς ἀνὴρ καὶ ξένος
 ὄπλοις καὶ χερσὶ τῶν Μακεδόνων τὸν πρῶτον αὐτῶν καὶ
 δοκιμώτατον ἀνηρηκῶς. ἀλλ' εἰ μὲν ἔφθη Περδίκκας πυ- 2
 θόμενος τὴν Κρατεροῦ τελευτὴν, οὐκ ἂν ἄλλος ἐπρώτευσσε
 Μακεδόνων· νυνὶ δ' ἀνηρημένου Περδίκκου κατὰ στάσιν ἐν
 Αἰγύπτῳ δυσὶν ἡμέραις πρότερον ἦκεν οὗτος ὁ περὶ τῆς
 μάχης λόγος εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ πρὸς ὀργὴν εὐθύς
 οἱ Μακεδόνες θάνατον τοῦ Εὐμενοῦς κατέγνωσαν. ἀπε-
 δείχθη δὲ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς αὐτὸν Ἀντίγονος μετ'
 Ἀντιπάτρου στρατηγός. ἐπεὶ δ' Εὐμενῆς τοῖς βασιλικοῖς 3
 ἵπποφορβίοις περὶ τὴν Ἰδὴν νεμομένοις ἐπιτυχῶν, καὶ
 λαβῶν ἵππους ὅσων ἔχρηξε, τοῖς ἐπιμεληταῖς τὴν γραφὴν
 ἔπεμψε, λέγεται γελάσαι τὸν Ἀντίπατρον καὶ εἰπεῖν ὅτι
 θαυμάζει τὸν Εὐμενῆ τῆς προνοίας, ἐλπίζοντα λόγον αὐ-
 τοῖς ἀποδώσειν τῶν βασιλικῶν ἢ λήψεσθαι παρ' αὐτῶν.
 περὶ δὲ τὰς Σάρδεϊς ἐβούλετο μὲν ἵπποκρατῶν ὁ Εὐμενῆς 4

τοῖς Λυδοῖς ἐναγωνίσασθαι πεδίοις, ἅμα καὶ τῇ Κλεο-
 πάτρᾳ τὴν δύναμιν ἐπιδειξαι φιλοτιμούμενος· αὐτῆς δ'
 ἐκείνης δεηθείσης (ἐφοβεῖτο γὰρ αἰτίαν τινὰ λαβεῖν ὑπὸ
 τῶν περὶ τὸν Ἀντίπατρον) ἐξήλασεν εἰς τὴν ἄνω Φρυγίαν
 καὶ διεχείμαζεν ἐν Κελαιναῖς, ὅπου τῶν μὲν περὶ Ἀλκέταν
 καὶ Πολέμωνα καὶ Δόκιμον ὑπὲρ ἡγεμονίας διαφιλοτι-
 μουμένων πρὸς αὐτόν “τοῦτ' ἦν” ἔφη “τὸ λεγόμενον, ὀλέ-
 5 θρου δ' οὐθεὶς λόγος,” τοῖς δὲ στρατιώταις ὑποσχόμενος
 ἐν τρισὶν ἡμέραις τὸν μισθὸν ἀποδώσειν ἐπίπρασεν αὐ-
 τοῖς τὰς κατὰ τὴν χώραν ἐπαύλεις καὶ τετραπυργίας σω-
 μάτων καὶ βοσκημάτων γεμούσας. ὁ δὲ πριάμενος ἡγεμῶν
 τάγματος ἢ ξεναγὸς ὄργανα καὶ μηχανὰς τοῦ Εὐμενοῦς
 παρέχοντος ἐξεπολιόρκει, καὶ πρὸς τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν
 6 οἱ στρατιῶται διενέμοντο τῶν ἀλισκομένων ἕκαστον. ἐκ
 δὴ τούτου πάλιν ὁ Εὐμενῆς ἠγαπᾶτο· καὶ ποτε γραμμά-
 των ἐν τῷ στρατοπέδῳ φανέντων ἃ διέρριψαν οἱ τῶν πο-
 λεμίων ἡγεμόνες, ἑκατὸν τάλαντα καὶ τιμὰς διδόντες τῷ
 κτείναντι τὸν Εὐμενῆ, σφόδρα παρωξύνθησαν οἱ Μακε-
 δόνες, καὶ δόγμα ποιοῦνται χιλίους τῶν ἡγεμονικῶν περὶ
 αὐτὸν ἀεὶ δορυφοροῦντας εἶναι καὶ φυλάττειν ἐν περιόδῳ
 7 καὶ παρανυκτερεύειν. οἱ δ' ἐπέιθοντο, καὶ τιμὰς ἠγάπων
 παρ' αὐτοῦ λαμβάνοντες ἅς οἱ φίλοι παρὰ τῶν βασιλέων·
 ἐξῆν γὰρ Εὐμενεῖ καὶ καῦσίας ἀλουργεῖς καὶ χλαμύδας
 διανέμειν, ἥτις ἦν δωρεὰ βασιλικωτάτη παρὰ Μακεδόσιν.
 9 Τὸ μὲν οὖν εὐτυχεῖν καὶ τοὺς φύσει μικροὺς συνεπι-
 κουφίζει τοῖς φρονήμασιν, ὥστε φαίνεσθαι τι μέγεθος
 περὶ αὐτοὺς καὶ ὄγκον ἐκ πραγμάτων ὑπερεχόντων ἀπο-
 βλεπομένους· ὁ δ' ἀληθῶς μεγαλόφρων καὶ βέβαιος ἐν
 τοῖς σφάλμασι μᾶλλον καὶ ταῖς δυσημερίαις ἀναφέρων
 2 γίνεται κατάδηλος, ὥσπερ Εὐμενῆς. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν
 Ὀρκυνίοις τῆς Καππαδοκίας ἠττηθεὶς ὑπ' Ἀντιγόμου διὰ
 προδοσίας καὶ διωκόμενος οὐ παρήκε τὸν προδότην ἐκ
 τῆς φρυγῆς διαπεσεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ συλλα-
 βῶν ἐκρέμασε. φεύγων δὲ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν τοῖς διώκουσι
 μετέβαλε λαθῶν, καὶ παραλλάξας ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τό-
 πον οὐ τὴν μάχην συνέβη γενέσθαι, κατεστρατοπέδευσε,
 (καὶ) συναγαγὼν τοὺς νεκροὺς καὶ τῶν ἐν κύκλῳ κωμῶν

τὰ θυρώματα κατασχίσας ἔκανσεν ἰδίᾳ μὲν ἡγεμόνας ἰδίᾳ δὲ τοὺς πολλοὺς, καὶ πολυάνδρια χώσας ἀπῆλθεν, ὥστε καὶ τὸν Ἀντίγονον ὕστερον ἐπελθόντα θαυμάζειν τὸ θάρσος αὐτοῦ καὶ τὴν εὐστάθειαν. ἔπειτα ταῖς ἀποσκευαῖς ⁸ τοῦ Ἀντιγόνου περιπεσῶν, καὶ λαβεῖν ῥαδίως δυνάμενος πολλὰ μὲν ἐλεύθερα σώματα πολλὴν δὲ θεραπείαν καὶ πλοῦτον ἐκ πολέμων τοσοῦτων καὶ λεηλασιῶν ἠθροισμένον, ἔδεισε μὴ καταπλησθέντες ὠφελείας καὶ λαφύρων οἱ σὺν αὐτῷ βαρεῖς γένωνται πρὸς τὴν φυγὴν καὶ μαλακώτεροι τὰς πλάνας ὑπομένειν καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ μάλιστα τοῦ πολέμου τὰς ἐλπίδας εἶχεν ὡς ἀποστρέψων τὸν Ἀντίγονον. ἐπεὶ δ' ἄντικρυς χαλεπὸν ἦν ἀποτρέπειν Μακεδόνας χρημάτων ἐν ἐρικτιῷ παρόντων, ἐκέλευσε θεραπεύσαντας αὐτοὺς καὶ τοῖς ἵπποις χιλὸν ἐμβalόντας οὕτω βαδίζειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. αὐτὸς δὲ πέμπει κρούρα πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς ἀποσκευῆς τῶν πολεμίων Μένανδρον, ὡς κηδόμενος αὐτοῦ φίλου γεγονότος καὶ συνήθους, φυλάξασθαι παραινῶν καὶ ἀναχωρῆσαι τὴν ταχίστην ἐκ τῶν ἐπιδρόμων καὶ ταπεινῶν πρὸς τὴν ἐγγυὲς ὑπώρειαν ἀφιππον οὔσαν καὶ κυκλώσεις οὐκ ἔχουσαν. τοῦ δὲ Μενάνδρου ⁵ ταχὺ συμφρονήσαντος τὸν κίνδυνον καὶ ἀνασκευασαμένου, κατασκόπους ἐπέμπεν ὁ Εὐμενῆς φανερωῶς, καὶ παρήγγειλε τοῖς στρατιώταις ὀπλίζεσθαι καὶ τοὺς ἵππους ἐγχαλινοῦν ὡς προσάξων τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ κατασκόπων ἀπαγγειλάντων ὅτι παντάπασιν ὁ Μένανδρος ἄληπτος εἶη καταπεφευγὼς εἰς τόπους χαλεπούς, ἄχθεσθαι προσποιούμενος ὁ Εὐμενῆς ἀπῆγε τὴν στρατιάν. λέγεται δέ, ⁶ τοῦ Μενάνδρου ταῦτα μαρτυρήσαντος πρὸς τὸν Ἀντίγονον, καὶ τῶν Μακεδόνων ἐπαινούντων τὸν Εὐμενῆ καὶ φιλανθρωπότερον διατεθέντων ὅτι καὶ παῖδας αὐτῶν ἀνδραποδίσασθαι καὶ γυναῖκας αἰσχῦναι παρὸν ἐφείσατο καὶ παρήκεν, “ἀλλ' ἐκεῖνός γε” φάσαι τὸν Ἀντίγονον “οὐχ ὑμῶν ὧ μακάριοι κηδόμενος παρήκεν, ἀλλ' αὐτῷ φεύγοντι δεδιῶς περιθεῖναι πέδας τοσαύτας.”

Ἐκ τούτου κλανώμενος ὁ Εὐμενῆς καὶ ὑποφρεύων ¹⁰ ἔπεισε τοὺς πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπελθεῖν, εἴτε κηδόμενος αὐτῶν εἴτ' ἐφέλκεσθαι μὴ βουλόμενος ἐλάττονας

μὲν τοῦ μάχεσθαι πλείονας δὲ τοῦ λανθάνειν ὄντας. καταφυγῶν δ' εἰς Νῶρα, χωρίον ἐν μεθορίῳ Λυκαονίας καὶ Καππαδοκίας, μετὰ πεντακοσίων ἰππέων καὶ διακοσίων ὀπλιτῶν, κἀντεῦθεν αὖθις, ὅσοι τῶν φίλων ἐδεήθησαν ἀφεθῆναι τοῦ χωρίου τὴν χαλεπότητα καὶ τῆς διαίτης τὴν ἀνάγκην οὐ φέροντες, πάντας ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς ἀπέπεμψεν. ὡς δ' ἐπελθὼν ὁ Ἀντίγονος εἰς λόγους αὐτὸν ἐκάλει πρὸ τῆς πολιορκίας, ἀπεκρίνατο πολλοὺς εἶναι τοὺς Ἀντιγόνου φίλους καὶ μετ' Ἀντίγονον ἡγεμόνας, ὧν δ' αὐτὸς προπολεμεῖ μηδένα λείπεσθαι μετ' αὐτόν· ὁμήρους δὲ πέμπειν ἐκέλευεν, εἰ χορήξει διὰ λόγων αὐτῷ γενέσθαι. τοῦ δ' Ἀντιγόνου κελεύοντος ὡς κρείττονι λαλεῖν "οὐδένα" εἶπεν "ἔμμαντοῦ κρείττονα νομίζω, μέχρι ἂν ᾧ τοῦ ξίρους κύριος." ὁμοῦς δὲ πέμψαντος τοῦ Ἀντιγόνου τὸν ἀδελφιδοῦν Πτολεμαῖον εἰς τὸ χωρίον, ὥσπερ ἠξίωσεν ὁ Εὐμενῆς, κατέβη, καὶ περιβαλόντες ἀλλήλους ἠσπάσαντο φιλικῶς καὶ οἰκείως ἅτε δὴ ἀλλήλοις κεχρημένοι πολλὰ καὶ συνήθεις γεγονότες. λόγων δὲ γενομένων πολλῶν καὶ τοῦ Εὐμενοῦς οὐχ ὑπὲρ ἀσφαλείας μεμνημένου καὶ διαλύσεως, ἀλλὰ καὶ τὰς σατραπείας ἀξιούντος αὐτῷ βεβαιουῆσθαι καὶ τὰς δωρεὰς ἀποδίδοσθαι, θαῦμα τοὺς παρόντας εἶχε τὸ φρόνημα καὶ τὴν εὐτολμίαν ἀγαμένους. ἅπαντα δὲ πολλοὶ συνέτρεχον τῶν Μακεδόνων, ἰδεῖν ὅστις ἐστὶ τὸν Εὐμενῆ ποθοῦντες· οὐ γὰρ ἑτέρου λόγος ἦν τοσοῦτος ἐν τῷ στρατῷ μετὰ τὴν τοῦ Κρατεροῦ τελευτήν. δεισας δ' ὁ Ἀντίγονος ὑπὲρ αὐτοῦ μή τι πάθῃ βίαιον, πρῶτον μὲν ἀπηγόρευε μὴ προσίεναι βοῶν, καὶ τοῖς λίθοις ἔβαλλε τοὺς ἐπιφερομένους, τέλος δὲ ταῖς χερσὶ τὸν Εὐμενῆ περιβαλὼν καὶ τὸν ὄχλον ἀπερύκων τοῖς δορυφόροις μόλις εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποκατέστησεν.

- 11 Τούντεῦθεν ὁ μὲν περιτειχίσας τὰ Νῶρα καὶ φρουρὰν καταλιπὼν ἀνέξευξεν· Εὐμενῆς δὲ πολιορκούμενος ἐγκρατῶς, τοῦ χωρίου [γέγονε] σίτον καὶ ὕδωρ ἄφθονον καὶ ἄλλας καὶ ἄλλο μηδὲν ἔχοντας ἐδώδιμον μηδ' ἠδυσμα πρὸς τὸν σίτον, ἐκ τῶν παρόντων ὁμοῦς κατεσκεύαζε τοῖς συνουσίω ἰλαρὰν τὴν διαίταν, ἐν μέρει τε παραλαμβάνων

πάντας ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν, καὶ τὸ συσσίτιον ὁμίλια
 χάριν ἐχούση καὶ φιλοφροσύνην ἐρηδύων. ἦν δὲ καὶ τὸ ²
 εἶδος ἡδύς, οὐ πολεμικῆ καὶ τετριμμένη δι' ὄπλων λοι-
 κώς, ἀλλὰ γλαφυρὸς καὶ νεοπρεπὴς καὶ πᾶν τὸ σῶμα
 διηρθρωμένος ὡς ὑπὸ τέχνης ἀκριβῶς τοῖς μέλεσι θαν-
 μαστὴν συμμετρῶν ἔχουσι, εἰπεῖν δ' οὐ δεινός, αἰμύλος
 δὲ καὶ πιθανός, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν συμβάλλειν ἔστιν.
 Ἐπεὶ δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκουμένους ἢ στενοχωρία ³
 μάλιστα πάντων ἔβλαπτεν, ἐν οἰκῆμασι μικροῖς καὶ τόπι-
 δυοῖν σταδίω ἐχοντι τὴν περίμετρον ἀναστρεφόμενους,
 τροφὴν δ' ἀγυρινάστους μὲν αὐτοὺς λαμβάνοντας ἀργοῖς
 δὲ τοῖς ἵπποις προσφέροντας, οὐ μόνον τὸν ἄλυν αὐτῶν
 ὑπὸ τῆς ἀπραξίας μαραινόμενων ἀπαλλάξαι βουλόμενος,
 ἀλλὰ καὶ πρὸς φυγὴν, εἰ παραπέσοι καιρός, ἀμῶς γέ πως
 ἡσημένοις χρῆσασθαι, τοῖς μὲν ἀνθρώποις οἶκον, ὅς ἦν ⁴
 μέγιστος ἐν τῷ χωρίῳ, δεκατεσσάρων πηχῶν τὸ μῆκος,
 ἀπέδειξε περίπατον, κατὰ μικρὸν ἐπιτείνειν τὴν κίνησιν
 κελεύων, τῶν δ' ἵππων ἕκαστον ῥυτῆρσι μεγάλοις εἰς τὴν
 ὄροφὴν ἀναδεδεμένοις ὑποζώσας ἐκ τῶν περὶ τὸν ἀγχένα
 μερῶν ἐμετεώριζε καὶ παρήγειρε διὰ τροχιλίας, ὥστε τοῖς
 μὲν ὀπισθίοις σκέλεσιν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρείδεσθαι, τοῖς δ'
 ἐμπροσθίοις ποσὶν ἀκρωνύχους ἐπιψαύειν. οὕτω δ' ἀνηρ- ⁵
 τημένους οἱ ἵπποκόμοι παρεσιτώτες ἅμα ταῖς τε κραυγαῖς
 καὶ ταῖς μάστιξιν ἐπηρέθειζον· οἱ δὲ πιμπλάμενοι θυμοῦ
 καὶ ὀργῆς τοῖς μὲν ὀπισθίοις ἐνήλλοντο καὶ διεσχίριων
 σκέλεσι, τοῖς δὲ μετεώροις ἐριέμενοι στηρίσασθαι καὶ
 κροτοῦντες τὸ ἔδαφος κατετεινοντο πᾶν τὸ σῶμα καὶ πο-
 λὸν ἤφιεσαν ἰδρωῖτα καὶ σταλαγμόν, οὔτε πρὸς τάχος οὔτε
 πρὸς ῥώμην γυμναζόμενοι κακῶς. τὰς δὲ κριθὰς ἐνέβαλ-
 λον αὐτοῖς ἐπισημένους, ἵνα κατεργάζωνται θάττον καὶ
 πέττωσι βέλτιον.

Ἦδη δὲ τῆς πολιορκίας χρόνον λαμβανούσης Ἀντίγονος ¹²
 τεθνηγέναι πυνθανόμενος Ἀντίπατρον ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ
 τεταράχθαι τὰ πράγματα Κασάνδρου καὶ Πολυσπέρχον-
 τος διαφερομένων, οὐδὲν ἔτι μικρὸν ἐλπίζων ἀλλὰ τῇ
 γνώμῃ τὴν ὕλην περιβαλλόμενος ἡγεμονίαν, ἐβούλετο τὸν
 Εὐμενῆ φίλον ἔχειν καὶ συνεργὸν ἐπὶ τὰς πράξεις. διὰ

- πέμπσας Ἱερώνυμον ἐσπένδετο τῷ Εὐμενεῖ, προτείνσας ὄρκον, ὃν ὁ Εὐμενῆς διορθώσας ἐπέτρεψεν ἐπικρῖναι τοῖς πολιορκουῖσιν αὐτὸν Μακεδόσι, πότερος εἴη δικαιοτέρος.
- ² Ἀντίγονος μὲν γὰρ ἀφοσιώσεως ἔνεκεν ἐν ἀρχῇ τῶν βασιλέων ἐπιμνησθεῖς τὸν λοιπὸν ὄρκον εἰς ἑαυτὸν ὠρχίζεν, Εὐμενῆς δὲ πρώτην μὲν ἐνέγραψε τοῖς ὄρκοις Ὀλυμπιάδα μετὰ τῶν βασιλέων, ἔπειτα ὠμνυεν οὐκ Ἀντιγόνῳ μόνον εὐνοήσειν οὐδ' ἐκείνῳ τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν ἔξειν καὶ φίλον, ἀλλὰ καὶ Ὀλυμπιάδι καὶ τοῖς βασιλεῦσιν. ὧν δικαιοτέρων φανέντων, οἱ Μακεδόνες ταῦτα ὀρχίσαντες τὸν Εὐμενῆ τὴν πολιορκίαν ἔλυσαν, καὶ πρὸς τὸν Ἀντίγονον ἀπέστελλον, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀποδῶ τῷ Εὐμενεῖ τὸν ὄρκον.
- ³ ἐν τούτῳ δ' Εὐμενῆς ὅσους εἶχεν ἐν Νώροις τῶν Καππαδοκῶν ὁμήρους ἀπεδίδου, λαμβάνων ἵππους καὶ ὑποζύγια καὶ σκηνάς παρὰ τῶν κοιμιζομένων, καὶ συνῆγε τῶν στρατιωτῶν ὅσοι διασπαρέντες ἀπὸ τῆς φυγῆς ἐπλανῶντο κατὰ τὴν χώραν, ὥστε περὶ αὐτὸν ἵππεῖς ὀλίγων τῶν χιλίων ἀποδέοντας γενέσθαι. μεθ' ὧν ἐξελάσας ἔφυγεν, ὀρθῶς φοβηθεῖς τὸν Ἀντίγονον· οὐ γὰρ μόνον ἐκείνον ἐκέλευσε πολιορκεῖν αὐθις περικτειχίσαντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς Μακεδόσι πικρῶς ἀντέγραψε δεξαμένοις τοῦ ὄρκου τὴν διόρθωσιν.
- ¹³ Φεύγοντι δ' Εὐμενεῖ γράμματα κοιμίζεται παρὰ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ τὴν Ἀντιγόνου δεδοικότεν ἀΐξῃσιν, Ὀλυμπιάδος μὲν παρακαλούσης ἐλθόντα τὸ Ἀλεξάνδρου παιδίον παραλαβεῖν καὶ τρέφειν ὡς ἐπιβουλευόμενον, Πολυσπέρχοντος δὲ καὶ Φιλίππου τοῦ βασιλέως κελευόντων Ἀντιγόνῳ πολεμεῖν τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ δυνάμεως ἄρχοντα, καὶ τῶν ἐν Κουίνδοις χρημάτων πεντακόσια μὲν τάλαντα λαβεῖν εἰς τὴν τῶν ἰδίων ἐπανόρθωσιν, εἰς δὲ τὸν πόλεμον ὀπόσοις βούλεται χρῆσθαι. περὶ δὲ τούτων καὶ Ἀντιγένει καὶ Τευτάμῳ τοῖς τῶν ἀργυρασπίδων ἡγουμένοις ἐγεγράφεισαν. ἐπεὶ δὲ λαβόντες ἐκείνοι τὰ γράμματα τῷ μὲν λόγῳ φιλανθρωπῶς ἐδέξαντο τὸν Εὐμενῆ, φθόνου δὲ καὶ φιλονεικίας ἐφαίνοντο μεστοί, δευτερεύειν ἀπαξιούντες ἐκείνῳ, τὸν μὲν φθόνον ὁ Εὐμενῆς ἐθεράπευε τῷ τὰ χρήματα μὴ λαβεῖν ὡς οὐδὲν δεόμενος, ταῖς δὲ φιλονει-

κλαις καὶ φιλαρχίαις αὐτῶν μήθ' ἡγεῖσθαι δυναμένων
 μήθ' ἔπεσθαι βουλομένων ἐπῆγε δεισιδαιμονίαν. ἔφη γὰρ ³
 Ἀλέξανδρον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους φανῆναι, καὶ δεῖξαι
 τινα σκηρὴν κατεσκευασμένην βασιλικῶς καὶ θρόνον ἐν
 αὐτῇ κείμενον· εἰτ' εἶπεῖν ὡς ἐνταῦθα συνεδρεύουσιν αὐ-
 τοῖς καὶ χρηματίζουσιν αὐτὸς παρέσται καὶ συνεράφεται
 βουλῆς τε πάσης καὶ πράξεως ἀρχομένοις ἀπ' αὐτοῦ.
 ταῦτα ῥαδίως ἔπεισε τὸν Ἀντιγένη καὶ τὸν Τεύταμον, οὐτ'
 ἐκείνων βαδίζειν βουλομένων πρὸς αὐτόν, οὐτ' αὐτὸς ἀξιῶν
 ἐπὶ θύραις ἐτέρων ὀρᾶσθαι. καὶ τιθέντες οὕτω σκηρὴν ⁴
 βασιλικὴν καὶ θρόνον Ἀλεξάνδρῳ καταπερημισμένον ἐκεῖ
 συνεπορεύοντο βουλευόμενοι περὶ τῶν μεγίστων. ἐπεὶ δὲ
 προιοῦσιν αὐτοῖς εἰς τὴν ἄνω χώραν ὁ Πευκέστας μετὰ
 τῶν ἄλλων σατραπῶν ἀπήντησε φίλος ὢν καὶ συνεμίξαντο
 τὰς δυνάμεις, πλήθει μὲν ὀπλων καὶ λαμπρότητι παρα-
 σκευῆς ἐπέρρωσαν τοὺς Μακεδόνας, αὐτοὶ δ' ἀνάγωγοι
 ταῖς ἔξουσίαις καὶ μαλακοὶ ταῖς διαίταις γεγονότες μετὰ
 τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, καὶ φρονήματα τυραννικὰ καὶ ⁵
 τεθραμμένα βαρβαρικαῖς ἀλαζονείαις ἐπὶ ταῦτ' οὐκ ἐνε-
 κάμενοι, πρὸς μὲν ἀλλήλους βαρεῖς ἦσαν καὶ δυσάρμοστοι,
 τοὺς δὲ Μακεδόνας κολακεύοντες ἐκκεχυμένως καὶ κατα-
 χορηγοῦντες εἰς δεῖπνα καὶ θυσίας ὀλίγου χρόνου τὸ στρα-
 τόπεδον ἀσωτίας πανηγυριζούσης καταγώγιον ἐποίησαν
 καὶ δημαγωγούμενον ἐπὶ αἰρέσει στρατηγῶν ὄχλον ὥσπερ
 ἐν ταῖς δημοκρατίαις. αἰσθόμενος δ' ὁ Εὐμενὴς αὐτοὺς ⁶
 ἀλλήλων μὲν καταρρονοῦντας, αὐτὸν δὲ φοβουμένους καὶ
 κυραφυλάττοντας ἀνελεῖν, εἰ γένοιτο καιρὸς, ἐσκήψατο
 χρημάτων δεῖσθαι καὶ συνεδανείσατο τάλαντα πολλὰ παρὰ
 τῶν μάλιστα μισούντων αὐτόν, ἵνα καὶ πιστεύωσι καὶ
 ἀπέχωνται περὶ τῶν δανείων ἀγωνιῶντες· ὥστε συνέβη
 τὸν ἀλλότριον πλοῦτον αὐτῷ φύλακα τοῦ σώματος ἔχειν,
 καὶ τῶν ἄλλων ἐπὶ σωτηρίᾳ διδόντων μόνον ἐκ τοῦ λα-
 βεῖν κτήσασθαι τὴν ἀσφάλειαν.

Οὐ μὴν ἀλλ' οἱ Μακεδόνες ἀδείας μὲν οὔσης ἐφθείροντο ¹⁴
 πρὸς τοὺς διδόντας καὶ τὰς ἐκείνων θύρας ἐθεράπευον
 δορυφορομένων καὶ στρατηγιῶντων· ἐπεὶ δ' Ἀντίγονος
 αὐτοῖς παρεστρατοπέδευσε μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ

τὰ πράγματα φωνὴν ἀφιέντα τὸν ἀληθινὸν ἐκάλει στρατηγόν, οὐ μόνον οἱ στρατευόμενοι τῷ Εὐμενεῖ προσείχον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν εἰρήρῃ καὶ τροφῇ μεγάλων ἐκείνων ἕκαστος ἐνέδωκε καὶ παρείχεν ἑαυτὸν σιωπῇ τὴν δοθεῖσαν
² φυλάττοντα τάξιν. καὶ γὰρ τοι περὶ τὸν Πασιτίγριν ποταμὸν ἐπιχειρήσαντα διαβαίνειν τὸν Ἀντίγονον οἱ μὲν ἄλλοι παραφυλάττοντες οὐδ' ἤσθοντο, μόνος δ' Εὐμενῆς ὑπέστη καὶ συνάψας μάχην πολλοὺς μὲν κατέβαλε καὶ νεκρῶν ἐνέπλησε τὸ ρεῖθρον, ἔλαβε δὲ τετρακιςχιλιοὺς αἰχμαλώτους. μάλιστα δ' οἱ Μακεδόνες περὶ τὴν συμβᾶσαν ἄρρωστίαν αὐτῷ καταφανεῖς ἐγένοντο τοὺς μὲν ἄλλους ἐστιᾶν λαμπρῶς καὶ πανηγυρίζειν, ἄρχειν δὲ καὶ πολεμεῖν
³ δυνατὸν ἠγούμενοι μόνον ἐκείνον. ὁ μὲν γὰρ Πευκέστας ἐν τῇ Περσίδι λαμπρῶς αὐτοὺς ἐστιάσας καὶ κατ' ἄνδρα διαδοὺς ἱερεῖον εἰς Θυσίαν ἤλπιζεν εἶναι μέγιστος· ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τοὺς πολεμίους βαδίζόντων, ἐτύγχανεν ὁ Εὐμενῆς ἐκ νόσου τινὸς ἐπισφαλοῦς ἐν φορείῳ κοιμζόμενος ἔξω τοῦ στρατεύματος ἐν ἡσυχίᾳ διὰ τὰς ἀγρυπνίας. μικρὸν δὲ προσελθοῦσιν αὐτοῖς ἄφνω λόφους τινὰς ὑπερβάλλοντες ἐξεφάνησαν οἱ
⁴ πολέμιοι, καταβαίνοντες εἰς τὸ πεδίον. ὡς οὖν αἶ τε τῶν χρυσῶν ὄπλων ἀγαθὰ πρὸς τὸν ἥλιον ἐξέλαμψαν ἀπὸ τῶν ἄκρων τοῦ ἀγῆματος ἐν τάξει πορευομένων καὶ τῶν Θηρίων τοὺς πύργους ἄνω καὶ τὰς πορφύρας εἶδον, ὅσπερ ἦν αὐτοῖς κόσμος εἰς μάχην ἀγομένοις, ἐπιστήσαντες οἱ πρῶτοι τὴν πορείαν ἐβόων Εὐμενῆ καλεῖν αὐτοῖς, οὐ γὰρ ἂν προσελθεῖν ἐκείνου μὴ στρατηγοῦντος, καὶ τὰ ὄπλα πρὸς τὴν γῆν ἐρείσαντες ἀλλήλοις μένειν διεκελεύοντο καὶ τοῖς ἠγεμόσιν ἡσυχίαν ἔχειν καὶ χωρὶς Εὐμενοῦς μὴ μάχασθαι μηδὲ κινδυνεύειν πρὸς τοὺς πολεμίους. ἀκούσας
⁵ δ' ὁ Εὐμενῆς ἦγε πρὸς αὐτοὺς δρόμῳ, τοὺς κοιμζοντας ἐπιταχύνας, καὶ τοῦ φορείου τὰς ἐκατέρωθεν ἀυλαίας ἀνακαλύψας προύτεινε τὴν δεξιὰν γεγηθῶς. οἱ δ' ὡς εἶδον, εὐθὺς ἀσπασάμενοι μακεδονιστὶ τῇ φωνῇ τὰς τε ἀσπίδας ἀείλοντο καὶ ταῖς σαρίσαις ἐπιδουπήσαντες ἠλάλαξαν, προχαλούμενοι τοὺς πολεμίους ὡς τοῦ ἠγεμό-
¹⁵ νος αὐτοῖς παρόντος. Ἀντίγονος δὲ παρὰ τῶν ἀλισκομέ-

νων ἀκούων τὸν Εὐμενῆ νοσεῖν καὶ κομίζεσθαι κακῶς διακείμενον, οὐ μέγα ἔργον ἠγεῖτο συντρῖψαι τοὺς ἄλλους ἐκείνου νοσοῦντος. διὸ καὶ σπεύδων ἐπὶ τὴν μάχην προσῆγεν. ὡς δὲ τῶν πολεμίων εἰς τάξιν καθισταμένων παρελάσας κατεῖδε τὸ σχῆμα καὶ τὴν διακόσμησιν, ἐκπλαγεῖς ἐπέστη πλείω χρόνον. εἶτ' ὤφθη τὸ φορεῖον ἀπὸ θάτερου κέρως ἐπὶ θάτερον διαφερόμενον. γελάσας οὖν ὁ Ἀντίγονος, ὥσπερ εἰώθει, μέγα, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἰπὼν "τοῦτ' ἦν τὸ φορεῖον, ὡς ἔοικε, τὸ ἀντιπαρατατόμενον ἡμῖν," εὐθὺς ἀπῆγε τὴν δύναμιν ὀπίσω καὶ κατεστρατοπέδευσεν.

Οἱ δὲ μικρὸν ἀναπνεύσαντες αὐθις ἐδημαγωγοῦντο, καὶ 3 τοῖς ἡγεμόσιν ἐντροφῶντες σχεδὸν ὅλην εἰς τὰ χειμάδια κατενεύμαντο τὴν Γαβηνῶν, ὥστε τοὺς ἐσχάτους τῶν πρώτων ἀποσκηρῶν ὁμοῦ τι χιλίους σταδίους. ταῦτα γνοὺς ὁ Ἀντίγονος ὤρμησεν ἐξαίφνης ἐπ' αὐτοὺς ὑποστρέψας χαλεπὴν ὁδὸν καὶ ἄνυδρον, σύντομον δὲ καὶ βραχεῖαν, ἐλπίζων, εἰ διεσπαρμένοις ἐπιπέσοι περὶ τὰ χειμάδια, μηδ' ἂν συνελθεῖν ἔτι τὸ πλῆθος ῥαδίως εἰς ταῦτο τοῖς στρατηγοῖς. ἐμβalόντι δ' εἰς γῆν ἀοίκητον αὐτῷ πνεύματά τε δεινὰ καὶ κρῆ μεγάλα διελυμαίνετο τὴν πορείαν ἐνοχλουμένου τοῦ στρατεύματος. ἦν οὖν ἀναγκαία βοήθεια 4 πυρὰ πολλὰ καίειν· ὅθεν οὐκ ἔλαθε τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ τῶν βαρβάρων οἱ τὰ βλέποντα πρὸς τὴν ἀοίκητον ὄρη νεμόμενοι θαυμάσαντες τὸ τῶν πυρῶν πλῆθος ἐπεμψαν ἱππαστρίαις καμήλοις ἀγγέλους πρὸς Πευκέσταν. ὃ δ' ὡς ἤκουσεν, αὐτὸς τε παντάπασιν ἔκρηρον ὑπὸ δέους γενόμενος καὶ τοὺς ἄλλους ὁρῶν ὁμοίως ἔχοντας ὤρμητο φεύγειν, ἀναστήσας τοὺς κατ' ὁδὸν ὄντας αὐτοῖς μάλιστα τῶν στρατιωτῶν. Εὐμενῆς δὲ τὴν ταραχὴν ἀρήρει καὶ τὸν 5 φόβον, ὑπισχνούμενος ἐπιστήσειν τῶν πολεμίων τὸ τάχος, ὥστε τρισὶν ὕστερον ἡμέραις ἢ προσδοκῶνται παραγενέσθαι. πεισθέντων δ' αὐτῶν ἅμα μὲν ἀγγέλους περιέπεμπε, τὰς δυνάμεις ἐκ τῶν χειμαδίων καὶ τοὺς ἄλλους ἀθροίζεσθαι κατὰ τάχος κελεύων, ἅμα δ' αὐτὸς ἐξιππασάμενος μετὰ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων, καὶ τόπον ἐξ ἀόπτου καταφανῆ τοῖς ὀδεύουσι τὴν ἔρημον περιβαλόμενος καὶ

- διαμετρήσας, ἐκέλευε πυρὰ πολλὰ καίειν ἐν διαστήμασιν
 6 ὡσπερ οἱ στρατοπεδεύοντες. γενομένου δὲ τούτου καὶ
 τῶν πυρῶν τοῖς περὶ Ἀντίγονον ἐκ τῆς ὀρεινῆς καταφρα-
 νέντων, ἄχθος ἔσχε καὶ δυσθυμία τὸν Ἀντίγονον, οἰόμενον
 ἦσθημένους ἔκπαλαι τοὺς πολεμίους ἀπαντᾶν. ἴν' οὖν μὴ
 κατάκοπος καὶ τειρυμένος ἐκ πορείας ἀναγκάζεται μάχε-
 σθαι πρὸς ἀνθρώπους ἐτοιμούς καὶ καλῶς κεχειμακότας,
 • προέμενος τὴν σύντομον ἤγε διὰ κωμῶν καὶ πόλεων, καθ'
 7 ἡσυχίαν ἀναλαμβάνων τὸ στράτευμα. μηδενὸς δ' ἐμποδῶν
 ὄντος, ὡσπερ εἶωθεν ἀντικαθημένων πολεμίων, τῶν δὲ
 περιχώρων λεγόντων στράτευμα μηδὲν ὤφθαι, πυρῶν δὲ
 κεκαυμένων μεστὸν εἶναι τὸν τόπον, ἦσθετο κατεστρατη-
 γημένος ὑπ' Εὐμενοῦς, καὶ βαρέως φέρων προσῆγεν ὡς
 φανερᾶ μάχη κριθησόμενος.
- 16 Ἐν τούτῳ δὲ τῆς δυνάμεως περὶ τὸν Εὐμενῆ τὸ πλεῖ-
 στον ἠθροισμένον ἐθαύμαζε τὴν σύνεσιν αὐτοῦ, καὶ μόνον
 ἐκέλευεν ἄρχειν· ἐφ' ᾧ λυπούμενοι καὶ φθονοῦντες οἱ τῶν
 ἀργυρασπίδων ἡγεμόνες, Ἀντιγένης καὶ Τεύταμος, ἐπε-
 βούλευον αὐτῷ, καὶ τοὺς πλείστους τῶν τε σατραπῶν καὶ
 τῶν στρατηγῶν συναγαγόντες ἐβουλεύοντο πότε χρῆ καὶ
 2 πῶς τὸν Εὐμενῆ διαφθεῖραι. συνδόξαν δὲ πᾶσιν ἀπο-
 χορήσασθαι πρὸς τὴν μάχην αὐτῷ, μετὰ δὲ τὴν μάχην
 εὐθύς ἀνελεῖν, Εὐδαμος ὁ τῶν ἐλεφάντων ἡγεμὼν καὶ
 Φαίδιμος ἐξαγγέλλουσι κούφα τῷ Εὐμενεῖ τὰ δεδογμένα,
 δι' εὐνοίαν μὲν οὐδεμίαν ἢ χάριν, εὐλαβούμενοι δὲ μὴ τῶν
 χρημάτων, ἃ δεδανείκεσαν αὐτῷ, στερηθῶσιν. Εὐμενῆς
 δὲ τούτους μὲν ἐπήγεσεν, εἰς δὲ τὴν σκηπὴν ἀπελθὼν καὶ
 πρὸς τοὺς φίλους εἰπὼν ὡς ἐν πανηγύρει θηρίων ἀνα-
 στρέφοιτο, διαθήκας ἔγραψε καὶ τὰ γραμματεῖα κατέσχισε
 καὶ διέφθειρεν, οὐ βουλόμενος αὐτοῦ τελευτήσαντος ἐκ
 τῶν ἀπορρήτων αἰτίας καὶ συκοφαντήματα τοῖς γράψασι
 3 γενέσθαι. ταῦτα διοικησάμενος ἐβουλεύετο τὴν νίκην παρ-
 εῖναι τοῖς ἐναντίοις, ἢ φρυγῶν διὰ Μηδίας καὶ Ἀρμενίας
 ἐμβαλεῖν εἰς Καππαδοκίαν. οὐδὲν δὲ κινώσας τῶν φίλων
 παρόντων, ἀλλ' ἐπὶ πολλὰ τῇ γνώμῃ πολυτρόπῳ παρὰ
 τὰς τύχας οὔση κινήσας αὐτόν, ἐξέταττε τὴν δύναμιν, τοὺς
 μὲν Ἕλληνας καὶ τοὺς βαρβάρους παρορμῶν, ὑπὸ δὲ τῆς

φάλαγγος καὶ τῶν ἀργυρασπίδων αὐτὸς παρακαλούμενος
 θαρρεῖν ὡς οὐ δεξομένων τῶν πολεμίων. καὶ γὰρ ἦσαν ⁴
 οἱ πρεσβύτατοι τῶν περὶ Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον, ὡσπερ
 ἀθληταὶ πολέμων ἀήττητοι καὶ ἀπτῶτες εἰς ἐκεῖνο χρόνου,
 πολλοὶ μὲν ἐβδομήκοντα ἔτη γεγονότες, νεώτερος δὲ οὐδεὶς
 ἐξηκονταετοῦς. διὸ καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον ἐπιόντες
 ἐβόων “ἐπὶ τοὺς πατέρας ἀμαρτάνετε, ὦ κακαὶ κεφαλαί.”
 καὶ μετ’ ὀργῆς ἐμπεσόντες ὅλην ὁμοῦ τὴν φάλαγγα συνέ-
 τριψαν, οὐδενὸς ὑποστάντος αὐτούς, τῶν δὲ πλείστων ἐν
 χερσὶ διαφθαρέντων. ταύτῃ μὲν οὖν ὁ Ἀντίγονος ἠττῆτο ⁵
 κατὰ κράτος, τοῖς δ’ ἵππευσιν ἐπεκράτει· τοῦ δὲ Πευκέ-
 στου παντάπασιν ἐκλελυμένως καὶ ἀγεννῶς ἀγωνισαμένου
 καὶ τὴν ἀποσκευὴν ἔλαβε πᾶσαν, αὐτῷ τε νήροντι χρησά-
 μενος παρὰ τὰ δεινὰ καὶ τοῦ τόπου συνεργούντος. ἀχανὲς ⁶
 γὰρ ἦν τὸ πεδῖον, οὔτε βαθύτερον οὔτ’ ἀπόκροτον καὶ
 στερεόν, ἀλλὰ θινῶδες καὶ μεστὸν ἀλμυρίδος ἀνχμηρᾶς,
 ἢ τοσοῦτων μὲν ἵππων τοσοῦτων δ’ ἀνθρώπων ξαινομένη
 δρόμοις ὑπὸ τὸν τῆς μάχης καιρὸν ἐξήνθει κόνιν ὡσπερ
 ἄσβεστον, ἀπολευκαίνουσαν τὸν ἀέρα καὶ τὰς ὕψεις δια-
 θολοῦσαν. ἦ καὶ ῥάδιον λαθῶν ὁ Ἀντίγονος τῆς ἀπο-
 σκευῆς τῶν πολεμίων ἐκράτησεν.

Πανσαμένης δὲ τῆς μάχης εὐθύς οἱ περὶ τὸν Τεύταμον ¹⁷
 ἐπρεσβεύοντο περὶ τῆς ἀποσκευῆς. Ἀντιγόνοιο δὲ καὶ ταύ-
 τὴν ἀποδώσειν ὑπισχνουμένου τοῖς ἀργυράσπισι καὶ τᾶλλα
 χρήσεσθαι φιλανθρωπῶς, εἰ παραλάβοι τὸν Εὐμενῆ, βού-
 λευμα δεινὸν οἱ ἀργυράσπιδες ἐβουλεύσαντο, ἐγχειρίσαι
 ζῶντα τοῖς πολεμίοις τὸν ἄνδρα. καὶ πρῶτον μὲν ἀνυ- ²
 πόπτως προσεπέλαζον αὐτῷ καὶ παρεφύλαττον, οἱ μὲν
 ἀποδυρόμενοι περὶ τῆς ἀποσκευῆς, οἱ δὲ θαρρεῖν ὡς νε-
 νικηκότα κελεύοντες, οἱ δὲ τῶν ἄλλων ἡγεμόνων κατηγο-
 ροῦντες· ἔπειτα προσπεσόντες ἐξήρπασαν τὸ ἐγχειρίδιον
 αὐτοῦ καὶ τῇ ζώνῃ τὰς χεῖρας ἀποστρέψαντες ἔδησαν.
 ἐπεὶ δ’ ὑπ’ Ἀντιγόνοιο Νικάνωρ ἐπέμψθη παραληψόμενος
 αὐτόν, ἔδειτο λόγου τυχεῖν ἀγόμενος διὰ τῶν Μακεδόνων,
 οὐκ εἰς δέησιν ἢ παραίτησιν, ἀλλ’ ὡς περὶ τῶν ἐκείνοις
 συμφερόντων διαλεξόμενος. γενομένης δὲ σιωπῆς ἐν ὑψηλῷ ³
 τινὶ καταστάς καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένας προτείνας “ποῖον”

- εἶπεν, “ὦ κάκιστοι Μακεδόνων, τρόπαιον Ἀντίγονος ἐθελήσας ἂν ἔστησεν κατ’ ὑμῶν, οἷον ὑμεῖς κατ’ αὐτῶν ἀνίστασθε τὸν στρατηγὸν ἀχμάλωτον ἐκδιδόντες; οὐκ ἄρα δεινὸν ἦν κραιοῦντας ὑμᾶς ἦσαν ἐξομολογεῖσθαι διὰ τὰς ἀποσκευάς, ὡς ἐν τοῖς χρήμασιν, οὐκ ἐν τοῖς ὕπλοις τοῦ κρατεῖν ὄντος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἡγεμόνα πέμπετε λείπον τῆς ἀποσκευῆς. ἐγὼ μὲν οὖν ἀήτητος ἄγομαι, νικῶν τοὺς πολεμίους, ὑπὸ τῶν συμμάχων ἀπολλόμενος· ὑμεῖς δέ, πρὸς Λιδῶν στρατοῦ καὶ Θεῶν ὄρκιων, ἐνταῦθά με δι’ αὐτῶν κτείνετε. πάντως κάκει κτειρόμενος ὑμέτερον ἔργον εἶμι. μέμψεται δ’ οὐδὲν Ἀντίγονος· νεκροῦ γὰρ Εὐμενοῦς δεῖται καὶ οὐ ζῶντος. εἰ δὲ φρίδεσθε τῶν χειρῶν, ἀρκέσει τῶν ἐμῶν ἢ ἑτέρα λυθείσα πρᾶξαι τὸ ἔργον. εἰ δ’ οὐ πιστεύετε μοι ξίφος, ὑπορρίψατε τοῖς θεοῖς δεδεμένον. καὶ ταῦτα πρᾶξαντας ὑμᾶς ἀφῆμι τῆς ἐπ’ ἐμοὶ δίκης ὡς ἄνδρας ὁσιωτάτους καὶ δικαιοτάτους περὶ τὸν αὐτῶν στρατηγὸν γενομένους.”
- 18 Ταῦτα τοῦ Εὐμενοῦς λέγοντος τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος ἄχθει κατείχετο καὶ κλαυθμὸς ἦν, οἱ δ’ ἀργυράσπιδες ἄγειν ἔβριον καὶ μὴ φλυαροῦντι προσέχειν· οὐ γὰρ εἶναι δεινὸν εἰ Χερρονησίτης ὄλεθρος οἰμώξεται μυρίοις γυμνάσας πολέμοις Μακεδόνας, ἀλλ’ εἰ τῶν Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου στρατιωτῶν οἱ κράτιστοι τοσαῦτα καμῶντες ἐν γῆραι στέρονται τῶν ἐπάθλων καὶ τροφῆν παρ’ ἑτέρων λαμβάνουσιν, αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ἤδη τρίτην νύκτα τοῖς πολεμίοις συγκαθεύδουσιν. ἅμα δ’ ἦγον αὐτὸν ἐπιταχύνοντες. Ἀντίγονος δὲ δεῖσας τὸν ὄχλον (ἀπελειφθῆ γὰρ οὐδεὶς ἐν τῷ στρατοπέδῳ) δέκα τοὺς κρατιστέοντας ἐλέφραντας ἐξέπεμψε καὶ λοχιοφόρους συγχροῦς Μήδους καὶ Παρθυαίους διακρουσομένους τὸ πλῆθος. εἰτ’ αὐτὸς μὲν ἰδεῖν οὐχ ὑπέμεινε τὸν Εὐμενῆ διὰ τὴν προγεγενημένην φιλίαν καὶ συνήθειαν, πυνθανομένων δὲ τῶν παρειληφθέντων τὸ σῶμα πῶς φυλάξουσιν, “οὕτως” εἶπεν “ὡς ἐλέφραντα ἢ ὡς λέοντα.” μετὰ μικρὸν δὲ συμπλοκῆς γενόμενος τῶν τε δεσμιῶν τοὺς βαρεῖς ἐκέλευσεν ἀρελεῖν καὶ παῖδα παραδέξασθαι τῶν συνήθων, ὅπως ἀλειψαίω, καὶ τῶν φίλων ἐρήκε τῷ βουλομένῳ συνδιημερεύειν καὶ κομίζειν

τὰ ἐπιπέδεια. βουλευόμενος δὲ περὶ αὐτοῦ πλεονας ἡμέ-
ρας προσέτεο καὶ λόγους καὶ δημοσχέσεις, Νεάρχου τε τοῦ
Κρητῆος καὶ Δημητρίου τοῦ υἱοῦ φιλοτιμιουμένων τὸν Εὐ-
μενῆ σάσαι, τῶν δὲ ἄλλων ὁμοῦ τι πέντιον ἐπισταμέντων
καὶ κελευόντων ἀναστρεῖν. λέγεται δὲ τὸν Εὐμενῆ τοῦ φου-
λάσσοντος αὐτὸν Ὀνομάρχου πυνθίσθαι εἰ δὴ ποτε ἄντι-
γονος ἐχθρὸν ἄνδρα καὶ πολέμιον λαβῶν δημοχέριον οὐκ
ἀποκτείνουσι ταχέως οὐκ ἐόγοντος ἀφίησι· τοῦ δ' Ὀνομάρ-
χου πρὸς ἕβρον κτηνότης ὡς οὐ γόν ἄλλ' ἐπὶ τῆς μάχης
ἴδει πρὸς θάνατον ἔχειν ἐόθαυτος, "καὶ μὰ τὸν Πά"
φάναι τὸν Εὐμενῆ "καὶ τότ' εἶχον· ἐροῦ δὲ τοὺς εἰς χεῖρας
ἐλθόντας· ἀλλ' οὐδενὶ κρείττοσι προσιτοχῶν οἶδα." καὶ τὸν
Ὀνόμαρχον "οὐκοῦν ἐπεὶ γόν" φάναι "τὸν κρείττονα εἴρη-
κας, εἰ οὐκ ἀναστρεῖς τὸν ἐκτενον κιαρόν;"

Ὡς δ' οὖν ἔδοξε τῷ Ἄντιγονῳ τὸν Εὐμενῆ κτελεῖν, ἐκέ- 10
λευσαν αὐτοῦ τὴν τροφὴν ἀφελεῖν. καὶ δύο μὲν ἡμέρας ἢ
τρεις ἄσπιος οὕτω προσήγειο πρὸς τὴν τελευτήν, αἰφνι-
διον δ' ἀναξογῆς γενομένης εἰσπερισησάντες ἄνθρωπον ἀπο-
σιφάτιονσιν αὐτόν. τὸ δὲ σῶμα τοῖς φίλοις παραδοὺς ὁ
Ἄντιγονος ἐπιτερεῖ καῦσαι καὶ εἰς λείψανα συνθῆντας εἰς
ἀργουῶν ὑδρῶν κομιζεῖν, ἀποδοθησόμενα τῇ γυναικὶ καὶ
τοῖς παισίν. οὕτω δ' ἀποθανόντος Εὐμενοῦς οὐκ ἐπ' 2
ἄλλῳ ἐπὶ τὴν τιμωρίαν ἐποιήσατο τῶν προδόντων αὐτὸν
ἡγεμόνων καὶ στρατιωτῶν τὸ δαιμόνιον, ἀλλ' αὐτὸς Ἄντι-
γονος προσβαλλόμενος ὡς ἀσεβεῖς καὶ θηριώδεις τοὺς ἀρ-
γυράσπειδας παρόδιον Σισυροῦ τῷ διοικούντι τὴν Ἄραχω-
σίαν, πάντα τρόπον ἐκρίθημι καὶ κταίρωμαι κελεύσας,
ὅπως μηδεὶς αὐτῶν εἰς Μακεδονίαν ἔσται μηδ' ἕρηται
τὴν Ἑλληρικὴν θάλασσαν.

Ταῦτ' ἰστέν ἃ περὶ Εὐμενοῦς καὶ Σερωφίτου μνήμης 3
ἄξια παρελήφμεν. ἐν δὲ τῇ συγκαταε κοινὸν μὲν ἀμ-
φοτέροις ὑπέρχει τὸ ἔκρονος καὶ ἀλλοδαποῦς καὶ φονιάδας
ὄντας ἐθνῶν τε παντοδαπέων καὶ στρατονομέων μαχρίων
τε καὶ μεγάλων ἰδουάμεων ἡγουμένους διακτελεῖν, ἴδιον
δὲ Σερωφίτου μὲν τὸ παρὰ πέντιον τῶν συμμάχων δεδο-
μένην ἔχειν διὰ τὸ ἀξίωμα τὴν ἀρχήν, Εὐμενεὶ δὲ εἰς
πολλῶν διαφερομένων περὶ τῆς ἡγεμονίας πρὸς αὐτὸν ἐκ

τῶν πράξεων λαμβάνειν τὸ πρωτεῖον· καὶ τῷ μὲν ἄρχεσθαι βουλόμενοι δικαίως εἶποντο, τῷ δ' ἄρχειν μὴ δυνάμενοι
² πρὸς τὸ συμφέρον ὑπήκουον. καὶ γὰρ ὁ μὲν Ἰβήρων καὶ Λυσιτανῶν Ῥωμαῖος, ὁ δὲ Χερρονησίτης Μακεδόνων ἦρχεν, ὧν οἱ μὲν ἔκπαλαι Ῥωμαίοις ἐδούλευον, οἱ δὲ τότε πάντας ἀνθρώπους ἐδουλοῦντο. καὶ Σερτώριος μὲν ἀπὸ βουλῆς καὶ στρατηγίας θαυμαζόμενος, Εὐμενῆς δὲ διὰ τὴν γραμματείαν καταφρονοῦμενος ἐφ' ἡγεμονίαν προῆλθεν. οὐ μόνον τοίνυν ἐλάττωσι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἀφορμαῖς, ἀλλὰ καὶ μείζωσι πρὸς τὴν αὖξιν ἐχρήσατο κωλύμασιν Εὐμενῆς. καὶ γὰρ ἀντικρὺς τοὺς ἐνισταμένους καὶ κρούφα τοὺς ἐπιβουλεύοντας εἶχε πολλούς, οὐχ ὥσπερ τῷ ἑτέρῳ φανερώς μὲν οὐδεὶς, λάθρα δ' ὕστερον καὶ ὀλίγοι τῶν συμμάχων ἐπανέστησαν. διὸ τῷ μὲν ἦν πέρας τοῦ κινδυνεύειν τὸ νικᾶν τοὺς πολεμίους, τῷ δ' ἐκ τοῦ νικᾶν ὁ κίνδυνος ὑπὸ τῶν φθορούντων.

² Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν στρατηγίαν ἐράμιλλα καὶ παράλληλα· τῷ δ' ἄλλῳ τρόπῳ φιλοπόλεμος μὲν ὁ Εὐμενῆς καὶ φιλόνηκος, ἡσυχίας δὲ καὶ πραότητος οἰκεῖος ὁ Σερτώριος. ὁ μὲν γάρ, ἀσφαλῶς καὶ μετὰ τιμῆς βιοῦν ἐξὸν ἐκποδῶν γενομένῳ τοῖς πρώτοις, μαχόμενος καὶ κινδυνεύων διετέλεσε, τῷ δ' οὐδὲν δεομένῳ πραγμάτων ὑπὲρ αὐτῆς-τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας πρὸς οὐκ ἐῶντας εὐρῆνην ἄγειν ἦν ὁ πόλεμος. Εὐμενεῖ μὲν γὰρ Ἀντίγονος ἐξοστάντι τῶν ὑπὲρ τοῦ πρωτεύειν ἀγώνων ἠδέως ἂν ἐχρήτο τὴν μετ' αὐτὸν ἀγαπῶντι τάξιν, Σερτωρίῳ δ' οἱ περὶ Πομπήιον οὐδὲ ζῆν ἀπραγμόνως ἐπέτρεπον. διὸ τῷ μὲν ἐκοντὶ συνέβαινε πολεμεῖν ἐπ' ἀρχῇ, τῷ δ' ἀκουσίως ἄρχειν διὰ
³ τὸ πολεμεῖσθαι. φιλοπόλεμος μὲν οὖν ὁ τῆς ἀσφαλείας τὴν πλεονεξίαν προτιμῶν, πολεμικὸς δὲ ὁ τῷ πολέμῳ κτώμενος τὴν ἀσφάλειαν. καὶ μὴν θανεῖν γε συνέβη τῷ μὲν οὐ προαισθημένῳ, τῷ δὲ καὶ προσδεχομένῳ τὴν τελευτήν, ὧν τὸ μὲν ἐπιεικείας, φίλοις γὰρ ἐδόκει πιστεύειν, τὸ δ' ἀσθενείας, βουλόμενος γὰρ φυγεῖν συνελήφθη.
⁴ καὶ τοῦ μὲν οὐ κατήσχυνε τὸν βίον ὁ θάνατος, πάσχοντος ὑπὸ τῶν συμμάχων ἢ τῶν πολεμίων αὐτὸν οὐδεὶς ἐποίησεν· ὁ δὲ φεύγειν μὲν πρὸ αἰχμαλωσίας μὴ δυνηθεὶς, ζῆν

δὲ μετ' αἰχμαλωσίαν βουληθεῖς, οὐτ' ἐφυλάξατο καλῶς τὴν τελευτὴν οὐδ' ὑπέμεινεν, ἀλλὰ προσλιπαρῶν καὶ δεόμενος τοῦ σώματος μόνου κρατεῖν δοκοῦντα τὸν πολέμιον καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ κύριον ἐποίησεν.

ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ ΚΑΙ ΠΟΜΠΗΙΟΣ.

Ἀρχίδαμος ὁ Ζευξιδάμου βασιλεύσας ἐπιφανῶς Λακεδαιμονίων κατέλιπεν υἱὸν ἐκ γυναικὸς εὐδοκίμου Λαμπιδοῦς Ἄγιν, καὶ πολὺ νεώτερον ἐξ Εὐπωλίας τῆς Μελησιππίδα θυγατρὸς Ἀγησίλαον. ἐπεὶ δὲ τῆς βασιλείας Ἄγιδι προσηκούσης κατὰ τὸν νόμον ἰδιώτης ἐδόκει βιοτεύσειν ὁ Ἀγησίλαος, ἤχθη τὴν λεγομένην ἀγωγὴν ἐν Λακεδαίμονι, σκληρὰν μὲν οὖσαν τῇ διαίτῃ καὶ πολύπονον, παιδεύουσαν δὲ τοὺς νέους ἄρχεσθαι. διὸ καὶ φασιν ὑπὸ τοῦ Σιμωνίδου τὴν Σπάρτην προσηγορεῦσθαι δαμασίμβροτον ὡς μάλιστα διὰ τῶν ἐθῶν τοὺς πολίτας τοῖς νόμοις πειθηνίους καὶ χειροθήεις ποιοῦσαν, ὡσπερ ἵππους εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δαμαζομένους. ταύτης ἀφήσιν ὁ νόμος τῆς ἀνάγκης τοὺς ἐπὶ βασιλείᾳ τρεφομένους παῖδας. Ἀγησίλαος δὲ καὶ τοῦτο ὑπῆρξεν ἴδιον, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχεῖν μὴ ἀπαίδετον ἄρχεσθαι. διὸ καὶ πολὺ τῶν βασιλέων εὐαρμοστοτάτον αὐτὸν τοῖς ὑπηκόοις παρέσχε, τῷ φύσει ἡγεμονικῷ καὶ βασιλικῷ προσκτησάμενος ἀπὸ τῆς ἀγωγῆς τὸ δημοτικὸν καὶ φιλόανθρωπον.

Ἐν δὲ ταῖς καλουμέναις ἀγέλαις τῶν συντρεφομένων παίδων Λύσανδρον ἔσχεν ἔραστήν, ἐκπλαγέντα μάλιστα τῷ κοσμίῳ τῆς φύσεως αὐτοῦ. φιλονεικώτατος γὰρ ὢν καὶ θυμοειδέστατος ἐν τοῖς νέοις καὶ πάντα πρωτεύειν βουλόμενος, καὶ τὸ σφοδρὸν ἔχων καὶ ῥαγδαῖον ἄμαχον καὶ δυσεκβίαστον, εὐπειθεῖα πάλιν αὐτὸν καὶ πραότητι τοιοῦτος ἦν ὅλος φόβῳ μηδὲν αἰσχύνῃ δὲ πάντα ποιεῖν τὰ προσταττόμενα, καὶ τοῖς ψόγοις ἀλύνεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς πόνους βαρύνεσθαι. τὴν δὲ τοῦ σκέλους πῆρωσιν ἣν τε ὥρα τοῦ σώματος ἀνθούοντος ἐπέκρυπτε, καὶ τὸ ῥαδίως φέρειν καὶ ἰλαρῶς τὸ τοιοῦτο, παίζοντα καὶ σκώπτοντα πρῶτον ἑαυτὸν, οὐ μικρὸν ἦν ἐπανόρθωμα τοῦ πάθους,

ἀλλὰ καὶ τὴν φιλοτιμίαν ἐκδηλοτέραν ἐποίει, πρὸς μηδένα πόνον μηδὲ πρᾶξιν ἀπαγορεύοντος αὐτοῦ διὰ τὴν χωλότητα. τῆς δὲ μορφῆς εἰκόνα μὲν οὐκ ἔχομεν (αὐτὸς γὰρ οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκων ἀπέιπε μήτε πλαστὰν μήτε μιμηλὰν τινα ποιήσασθαι τοῦ σώματος εἰκόνα), λέγεται δὲ μικρὸς τε γενέσθαι καὶ τὴν ὄψιν εὐνα-
 3 ταφρόνητος· ἢ δ' ἰλαρότης καὶ τὸ εὐθυμον ἐν ἅπαντι καιρῷ καὶ παιγνιῶδες, ἀχθεινὸν δὲ καὶ τραχὺ μηδέποτε μήτε φωνῇ μήτ' ὄψει, τῶν καλῶν καὶ ὠραίων ἔρασμιώτερον αὐτὸν ἄχρι γήρως παρεῖχεν. ὡς δὲ Θεόφραστος ἱστορεῖ, τὸν Ἀρχίδαμον ἐζημίωσαν οἱ ἔφοροι γήμαντα γυναῖκα μικρὰν· “οὐ γὰρ βασιλεῖς” ἔφασαν “ἄμμιν, ἀλλὰ βασιλεῖδια γεννάσει.”

3 Βασιλεύοντος δ' Ἀγιδος ἦγεν Ἀλκιβιάδης ἐκ Σικελίας φρυγὰς εἰς Λακεδαίμονα, καὶ χρόνον οὐπω πολὺν ἐν τῇ πόλει διάγων αἰτίαν ἔσχε τῇ γυναικὶ τοῦ βασιλέως Τιμαίᾳ συνεῖναι. καὶ τὸ γεννηθὲν ἐξ αὐτῆς παιδάριον οὐκ ἔφη γινώσκειν ὁ Ἄγης, ἀλλ' ἐξ Ἀλκιβιάδου γεγονέναι. τοῦτο δ' οὐ πάνυ δυσκόλως τὴν Τιμαίαν ἐνεγκεῖν φησὶ Δοῦρις, ἀλλὰ καὶ ψιθυρίζουσαν οἴκοι πρὸς τὰς εἰλωτίδας Ἀλκιβιάδην
 2 τὸ παιδίον, οὐ Λεωτυχίδην καλεῖν· καὶ μέντοι καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην αὐτὸν οὐ πρὸς ὕβριν τῇ Τιμαίᾳ φάναι πλησιάζειν, ἀλλὰ φιλοτιμούμενον βασιλεύεσθαι Σπαρτιάτας ὑπὸ τῶν ἐξ ἑαυτοῦ γεγονότων. διὰ ταῦτα μὲν τῆς Λακεδαίμονος Ἀλκιβιάδης ὑπεξῆλθε φοβηθεὶς τὸν Ἄγιν· ὁ δὲ παῖς τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ὑποπτὸς ἦν τῷ Ἀγίδι καὶ γνησίου τιμῆν οὐκ εἶχε παρ' αὐτῷ, νοσοῦντι δὲ προσπεσῶν
 3 καὶ δακρῶν ἔπεισεν υἱὸν ἀποφῆναι πολλῶν ἐναντίον. οὐ μὴν ἀλλὰ τελευτήσαντος τοῦ Ἀγιδος ὁ Λύσανδρος, ἦδη κατανεναυμαχηκὸς Ἀθηναίους καὶ μέγιστον ἐν Σπάρτῃ δυνάμενος, τὸν Ἀγησίλαον ἐπὶ τὴν βασιλείαν προῆγεν ὡς οὐ προσήκουσαν ὄντι νόθῳ τῷ Λεωτυχίδῃ. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν (διὰ) τὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀγησίλαου καὶ τὸ συντετράφθαι καὶ μετεσχηκέναι τῆς ἀγωγῆς ἐφιλοτιμοῦντο καὶ συνέπραττον αὐτῷ προθύμως. ἦν δὲ Διοπέθης ἀνὴρ χρησμολόγος ἐν Σπάρτῃ, μαντειῶν τε παλαιῶν ὑπόπλεως καὶ δοκῶν περὶ τὰ θεῖα σοφὸς εἶναι καὶ περι-

τός. οὗτος οὐκ ἔφη θεμιτὸν εἶναι χωλὸν γενέσθαι τῆς 4
 Μακεδαιμονος βασιλεία, καὶ χρησιμὸν ἐν τῇ δίκῃ τοιοῦτον
 ἀνεγίνωσκε

φράζεο δὴ, Σπάρτη, καλύτερ μεγάλαυχος ἐοῦσα,
 μὴ σέθεν ἀρτίποδος βλάστη χωλὴ βασιλεία·
 δηρὸν γὰρ νοῦσοί σε κατασχῆσουσιν ἄελπτοι
 φθισιβρότου τ' ἐπὶ κῦμα κυλιδόμενον πολέμοιο.

πρὸς ταῦτα Λύσανδρος ἔλεγεν ὡς, εἰ πάνυ φοβοῖντο τὸν 5
 χρησιμὸν οἱ Σπαρτιαῖται, φυλακτιέον αὐτοῖς εἶη τὸν Λεω-
 τυχίδην· οὐ γὰρ εἰ προσπταίσας τις τὸν πόδα βασιλεύοι,
 τῷ θεῷ διαφέρειν, ἀλλ' εἰ μὴ γνήσιος ὢν μηδ' Ἡρακλει-
 δης, τοῦτο τὴν χωλὴν εἶναι βασιλείαν. ὁ δ' Ἀγησίλαος
 ἔφη καὶ τὸν Ποσειδῶ καταμαρτυρεῖν τοῦ Λεωτυχίδου τὴν
 νοθεῖαν, ἐκβαλόντα σεισιμῷ τοῦ θαλάμου τὸν Ἄγιν· ἀπ'
 ἐκείνου δὲ πλεον ἢ δέκα μηνῶν διελθόντων γενέσθαι τὸν
 Λεωτυχίδην.

Οὕτω δὲ καὶ διὰ ταῦτα βασιλεὺς ἀποδειχθεὶς ὁ Ἀγη- 4
 σίλαος εὐθὺς εἶχε καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἄγιδος, ὡς νόθον
 ἀπελάσας τὸν Λεωτυχίδην. ὁρῶν δὲ τοὺς ἀπὸ μητρὸς οί-
 κείους ἐπιεικεῖς μὲν ὄντας ἰσχυρῶς δὲ πενομένους, ἀπέ-
 νειμεν αὐτοῖς τὰ ἡμίσεα τῶν χρημάτων, εὐνοίαν ἑαυτῷ
 καὶ δόξαν ἀντὶ φθόνου καὶ δυσμενείας ἐπὶ τῇ κληρονομίᾳ
 κατασκευαζόμενος. ὁ δὲ φησιν ὁ Ξενοφῶν, ὅτι πάντα τῇ
 πατρίδι πειθόμενος ἴσχυε πλεῖστον, ὥστε ποιεῖν ὁ βού-
 λητο, τοιοῦτον ἐστὶ. τῶν ἐφόρων ἦν τότε καὶ τῶν γε- 2
 ρόντων τὸ μέγιστον ἐν τῇ πολιτείᾳ κράτος, ὧν οἱ μὲν ἐνι-
 αυτὸν ἄρχουσι μόνον, οἱ δὲ γέροντες διὰ βλου ταύτην
 ἔχουσι τὴν τιμὴν, ἐπὶ τῷ μὴ πάντα τοῖς βασιλεῦσιν ἐξ-
 εἶναι συνταχθέντες, ὡς ἐν τοῖς περὶ Λυκούργου γέγραπται.
 διὸ καὶ πατρικὴν τινα πρὸς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ διε-
 τέλουν εὐθὺς οἱ βασιλεῖς φιλονεικίαν καὶ διαφορὰν παρα-
 λαμβάνοντες. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἦλθε, 3
 καὶ τὸ πολεμεῖν καὶ τὸ προσκρούειν αὐτοῖς ἔασας ἐθε-
 ράκευε, πάσης μὲν ἀπ' ἐκείνων πράξεως ἀρχόμενος, εἰ δὲ
 κληθεῖν, θάπτον ἢ βάδην ἐπειγόμενος· ὁσάκις δὲ τύχοι
 καθήμενος ἐν τῷ βασιλικῷ θώκῳ καὶ χρηματίζων, ἐπι-
 οῦσι τοῖς ἐφόροις ὑπεξανίστατο, τῶν δ' εἰς τὴν γερούσιαν

ἀεὶ καταταττομένων ἐκάστῳ χλαῖναν ἔπειπε καὶ βοῦν ἀρι-
 4 στεῖον. ἐκ δὲ τούτων τιμᾶν δοκῶν καὶ μεγαλύνειν τὸ
 ἀξίωμα τῆς ἐκείνων ἀρχῆς, ἐλάνθανεν αὖξιν τὴν ἑαυτοῦ
 δύναμιν καὶ τῇ βασιλείᾳ προστιθέμενος μέγεθος ἐκ τῆς
 πρὸς αὐτὸν εὐνοίας συγχωρούμενον.

5 Ἐν δὲ ταῖς πρὸς τοὺς ἄλλους πολίτας ὀμιλίαις ἐχθρὸς
 ἦν ἀμεμπτότερος ἢ φίλος. τοὺς μὲν γὰρ ἐχθροὺς ἀδίκως
 οὐκ ἔβλαπτε, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ μὴ δίκαια συνέπραττε.
 καὶ τοὺς μὲν ἐχθροὺς ἠσχύνετο μὴ τιμᾶν κατορθοῦντας,
 τοὺς δὲ φίλους οὐκ ἐδύνατο ψέγειν ἀμαρτάνοντας, ἀλλὰ
 καὶ βοηθῶν ἠγάλλετο καὶ συνεξαμαρτάνων αὐτοῖς· οὐδὲν
 2 γὰρ ᾤετο τῶν φιλικῶν ὑπουργημάτων αἰσχρὸν εἶναι. τοῖς
 δ' αὖ διαφόροις πταίσασι πρῶτος συναχθόμενος καὶ δεη-
 θεῖσι συμπράττων προθύμως ἐδημαγώγει καὶ προσήγετο
 πάντας. ὀρῶντες οὖν οἱ ἔφοροι ταῦτα καὶ φοβούμενοι
 τὴν δύναμιν ἐζημίωσαν αὐτόν, αἰτίαν ὑπειπόντες ὅτι τοὺς
 3 κοινούς πολίτας ἰδίους κτᾶται. καθάπερ γὰρ οἱ φυσικοὶ
 τὸ νεῖκος οἴονται καὶ τὴν ἔριν, εἰ τῶν ὅλων ἐξαιρεθεῖη,
 στήναι μὲν ἂν τὰ οὐράνια, παύσασθαι δὲ πάντως τὴν
 γένεσιν καὶ κίνησιν ὑπὸ τῆς πρὸς πάντα πάντων ἁρμο-
 νίας, οὕτως ἔοικεν ὁ Λακωνικὸς νομοθέτης ὑπέκκασμα
 τῆς ἀρετῆς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολιτείαν τὸ φιλότιμον καὶ
 φιλόνεικον, ἀεὶ τινα τοῖς ἀγαθοῖς διαφορὰν καὶ ἀμίλλαν
 εἶναι πρὸς ἀλλήλους βουλόμενος, τὴν δ' ἀνθυπεῖκουσαν
 τῷ ἀνελέγκτῳ χάριν ἀργὴν καὶ ἀναγώνιστον οὔσαν οὐκ
 4 ὀρθῶς ὁμόνοιαν λέγεσθαι. τοῦτο δ' ἀμέλει συνεωρακέναι
 καὶ τὸν Ὀμηρον οἴονται τινές· οὐ γὰρ ἂν τὸν Ἀγαμέμνονα
 ποιῆσαι χαίροντα τοῦ Ὀδυσσεύς καὶ τοῦ Ἀχιλλεύς εἰς
 λοιδορίαν προαχθέντων ἐκπάγλοις ἐπέεσσιν, εἰ μὴ μέγα
 τοῖς κοινοῖς ἀγαθὸν ἐνόμιζεν εἶναι τὸν πρὸς ἀλλήλους
 ζῆλον καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἀρίστων.

Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἂν οὕτω τις ἀπλῶς συγχωρήσειεν·
 αἱ γὰρ ὑπερβολαὶ τῶν φιλονεικιῶν χαλεπαὶ ταῖς πόλεσι
 6 καὶ μεγάλους κινδύνους ἔχουσι· τοῦ δ' Ἀγησιλάου τὴν βα-
 σιλείαν νεωστὶ παρεληφότες ἀπήγγελλον τινες ἐξ Ἀσίας
 ἦκοντες ὡς ὁ Περσῶν βασιλεὺς παρασκένάζοιτο μεγάλῳ
 στόλῳ Λακεδαιμονίουσ' ἐκβαλεῖν τῆς θαλάσσης. ὁ δὲ Λύ-

σανδρος ἐπιθυμῶν αὐθις εἰς Ἀσίαν ἀποσταλῆναι καὶ βοηθῆσαι τοῖς φίλοις, οὓς αὐτὸς μὲν ἄρχοντας καὶ κυρίους τῶν πόλεων ἀπέλιπε, κακῶς δὲ χρώμενοι καὶ βιαίως τοῖς πράγμασιν ἐξέπιπτον ὑπὸ τῶν πολιτῶν καὶ ἀπέθνησκον, ἀνέπεισε τὸν Ἀγησίλαον ἐπιθέσθαι τῇ στρατείᾳ καὶ προπολεμῆσαι τῆς Ἑλλάδος, ἀπωτάτω διαβάντα καὶ φθάσαντα τὴν τοῦ βαρβάρου παρασκευήν. ἅμα δὲ τοῖς ἐν Ἀσίᾳ φίλοις ἐπέστελλε πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα καὶ στρατηγὸν Ἀγησίλαον αἰτεῖσθαι. παρελθὼν οὖν εἰς τὸ πλῆθος Ἀγησίλαος ἀνεδέξατο τὸν πόλεμον, εἰ δοῖεν αὐτῷ τριάκοντα μὲν ἡγεμόνας καὶ συμβούλους Σπαρτιάτας, νεοδαμῶδεις δὲ λογάδας δισχιλίους, τὴν δὲ συμμαχικὴν εἰς ἑξακισχιλίους δύναμιν. συμπράττοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου πάντα προθύμως ἐψηφίσαντο, καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐξέπεμπον ἔχοντα τοὺς τριάκοντα Σπαρτιάτας, ὧν ὁ Λύσανδρος ἦν εὐθὺς πρῶτος, οὐ διὰ τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ δύναμιν μόνον ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀγησιλάου φιλίαν, ἧ μείζον ἐδόκει τῆς βασιλείας ἀγαθὸν διαπεπραχθαι τὴν στρατηγίαν ἐκείνην. ἀθροίζομένης δὲ τῆς δυνάμεως εἰς Γεραιστόν, αὐτὸς εἰς Ἀυλίδαν κατελθὼν μετὰ τῶν φίλων καὶ νυκτερεύσας ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους εἰπεῖν τινὰ πρὸς αὐτόν “ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ὅτι μὲν οὐδεὶς τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ συμπάσης ἀπεδείχθη στρατηγὸς ἢ πρότερον Ἀγαμέμνων καὶ σὺ νῦν μετ’ ἐκείνον, ἐννοεῖς δήπουθεν· ἐπεὶ δὲ τῶν μὲν αὐτῶν ἄρχεις ἐκείνων, τοῖς δ’ αὐτοῖς πολεμεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν αὐτῶν τόπων ὁρμᾶς ἐπὶ τὸν πόλεμον, εἰκὸς ἐστὶ καὶ θῦσαι σε τῇ θεῷ θυσίαν ἣν ἐκείνος ἐνταῦθα θύσας ἐξέπλευσεν.” ἅμα δὲ πῶς ὑπῆλθε τὸν Ἀγησίλαον ὁ τῆς κόρης σφραγιασμός, ἣν ὁ πατὴρ ἔσφραξε πεισθεὶς τοῖς μάντεσιν. οὐ μὴν διετάραξεν αὐτόν, ἀλλ’ ἀναστὰς καὶ διηγησάμενος τοῖς φίλοις τὰ φανέντα τὴν μὲν θεὸν ἔφη τιμήσειν οἷς εἰκὸς ἐστὶ χαιρῆν θεὸν οὔσαν, οὐ μιμήσεσθαι δὲ τὴν ἀμαθίαν τοῦ τότε στρατηγοῦ. καὶ καταστέψας ἔλαφρον ἐκέλευσεν ἀπάρξασθαι τὸν ἑαυτοῦ μάντιν, οὐχ ὥσπερ εἰώθει τοῦτο ποιεῖν ὁ ὑπὸ τῶν Βοιωτῶν τεταγμένος. ἀκούσαντες οὖν οἱ βοιωτάρχαι πρὸς ὁργὴν κινήθεις ἐπεμψαν ὑπηρέτας, ἀπαγορεύοντες τῷ

Ἀγησιλάῳ μὴ θύειν παρὰ τοὺς νόμους καὶ τὰ πάτρια Βοιωτῶν. οἳ δὲ καὶ ταῦτ' ἀπήγγειλαν καὶ τὰ μηρία διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. χαλεπῶς οὖν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος ἀπέπλει, τοῖς τε Θηβαίοις διωρισμένος καὶ γεγονὼς δύσελπις διὰ τὸν οἰωνόν, ὡς ἀτελῶν αὐτῷ τῶν πράξεων γενησομένων καὶ τῆς στρατείας ἐπὶ τὸ προσῆκον οὐκ ἀφιζομένης.

- 7 Ἐπεὶ δ' ἦκεν εἰς Ἐφεσον, εὐθύς ἀξίωμα μέγα καὶ δύναιμις ἦν ἐπαχθῆς καὶ βαρεῖα περὶ τὸν Λύσανδρον, ὄχλου φοιτῶντος ἐπὶ τὰς θύρας ἐκάστοτε καὶ πάντων παρακολουθούτων καὶ θεραπευόντων ἐκείνον, ὡς ὄνομα μὲν καὶ σχῆμα τῆς στρατηγίας τὸν Ἀγησίλαον ὄντα διὰ τὸν νόμον, ἔργῳ δὲ κύριον ἀπάντων καὶ δυνάμενον καὶ πράττοντα
- 2 πάντα τὸν Λύσανδρον. οὐδεὶς γὰρ δεινότερος οὐδὲ φοβερώτερος ἐκείνου τῶν εἰς τὴν Ἀσίαν ἀποσταλέντων ἐγένετο στρατηγῶν, οὐδὲ μείζονα τοὺς φίλους ἀνὴρ ἄλλος εὐεργέτησεν οὐδὲ κακὰ τηλικαῦτα τοὺς ἐχθροὺς ἐποίησεν. ὣν ἔτι προσφάτων ὄντων οἱ ἄνθρωποι μνημονεύοντες, ἄλλως δὲ τὸν μὲν Ἀγησίλαον ἀφελῆ καὶ λιτὸν ἐν ταῖς δημολίαις καὶ δημοτικὸν ὀρῶντες, ἐκείνῳ δὲ τὴν αὐτὴν ὁμοίως σφοδρότητα καὶ τραχύτητα καὶ βραχυλογίαν παροῦσαν,
- 3 ὑπέπιπτον αὐτῷ παντάπασι καὶ μόνῳ προσεῖχον. ἐκ δὲ τούτου πρῶτον μὲν οἱ λοιποὶ Σπαρτιᾶται χαλεπῶς ἔφερον ὑπηρεταί Λυσάνδρου μᾶλλον ἢ σύμβουλοι βασιλέως ὄντες· ἔπειτα δ' αὐτὸς ὁ Ἀγησίλαος, εἰ καὶ μὴ φθονερός ἦν μηδ' ἤχθετο τοῖς τιμωμένοις, ἀλλὰ φιλότιμος ὣν σφόδρα καὶ φιλόνεικος ἐφοβεῖτο μή, κἂν ἐνέγκωσί τι λαμπρὸν αἰ πράξεις, τοῦτο Λυσάνδρου γένηται διὰ τὴν δόξαν. οὕ-
- 4 τως οὖν ἐποίει. πρῶτον ἀντέκρουε ταῖς συμβουλίαις αὐτοῦ, καὶ πρὸς ἃς ἐκείνος ἐσπουδάκει μάλιστα πράξεις, ἔων χαίρειν καὶ παραμελῶν ἕτερα πρὸ ἐκείνων ἔπραττεν· ἔπειτα τῶν ἐντυγχανόντων καὶ δεομένων οὓς αἰσθοῖτο Λυσάνδρῳ μάλιστα πεποιθότας, ἀπράκτους ἀπέπεμπε. καὶ περὶ τὰς κρίσεις ὁμοίως, οἷς ἐκείνος ἐπηρεάζοι, τούτους ἔδει πλέον ἔχοντας ἀπελθεῖν, καὶ τούναντίον οὓς φανερός γένοιτο προθυμούμενος ὠφελεῖν, χαλεπὸν ἦν μὴ
- 5 καὶ ζημιωθῆναι. γινομένων δὲ τούτων οὐ κατὰ τύχην ἀλλ' οἶον ἐκ παρασκευῆς καὶ ὁμαλῶς, αἰσθόμενος τὴν αἰτίαν

ὁ Λύσανδρος οὐκ ἀπεκρύντετο πρὸς τοὺς φίλους, ἀλλ' ἔλεγεν ὡς δι' αὐτὸν ἀτιμάζονται, καὶ παρεκάλει θεραπεύειν ἰόντας τὸν βασιλέα καὶ τοὺς μᾶλλον αὐτοῦ δυναμένους.

Ὡς οὖν ταῦτα πράττειν καὶ λέγειν ἐδόκει φθόρον ἐκείνῳ 8
μηχανώμενος, ἔτι μᾶλλον αὐτοῦ καθάψασθαι βουλόμενος
Ἀγησίλαος ἀπέδειξε κρειωδαίτην καὶ προσεῖπεν, ὡς λέγε-
ται, πολλῶν ἀκούοντων “νῦν οὖν θεραπευέτωσαν οὗτοι
ἀπιόντες τὸν ἐμὸν κρειωδαίτην.” ἀχθόμενος οὖν ὁ Λύ- 2
σανδρος λέγει πρὸς αὐτὸν “ἦδεις ἄρα σαφῶς Ἀγησίλαο
φίλους ἔλαττοῦν.” “ἦδειν” ἔφη “τοὺς ἐμοῦ μείζον δυνα-
σθαι βουλομένους.” καὶ ὁ Λύσανδρος “ἀλλ' ἴσως” ἔφη
“ταῦτα σοὶ λέλεκται βέλτιον ἢ ἐμοὶ πέπρακται. δὸς δέ
μοὶ τινα τάξιν καὶ χώραν ἐνθα μὴ λυπῶν ἔσομαι σοὶ χρή-
σιμος.” ἐκ τούτου κέμπεται μὲν ἐφ' Ἑλλήσποντον, καὶ 3
Σπιθριδάτην ἄνδρα Πέρσῃ ἀπὸ τῆς Φαρναβάζου χώρας
μετὰ χρημάτων συχνῶν καὶ διακοσιῶν ἵππέων ἤγαγε πρὸς
τὸν Ἀγησίλαον· οὐκ ἔληγε δὲ τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ βαρέως φέ-
ρων ἤδη τὸν λοιπὸν χρόνον ἐβούλευεν ὅπως τῶν δυοῖν
οἴκων τὴν βασιλείαν ἀφελόμενος εἰς μέσον ἅπασιν ἀπο-
δοῖη Σπαρτιάταις. καὶ ἐδόκει μεγάλην ἀν' ἀπεργάσασθαι
κίνησιν ἐκ ταύτης τῆς διαφορᾶς, εἰ μὴ πρότερον ἐτελεύ-
τησεν εἰς Βοιωτίαν στρατεύσας. οὕτως αἱ φιλοτιμοὶ φύ- 4
σεις ἐν ταῖς πολιτείαις τὸ ἄγαν μὴ φυλαζάμεναι, τοῦ
ἀγαθοῦ μείζον τὸ κακὸν ἔχουσι. καὶ γὰρ εἰ Λύσανδρος
ἦν φορτικὸς ὥσπερ ἦν, ὑπερβάλλων τῇ φιλοτιμίᾳ τὸν
καιρὸν, οὐκ ἠγνόει δῆπουθεν Ἀγησίλαος ἐτέραν ἀμειπτο-
τέραν ἐπανόρθωσιν οὔσαν ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ φιλοτιμοῦ
πλημμελοῦντος. ἀλλ' εἶοιζε ταύτῃ πάθει μήτ' ἐκεῖνος ἄρ-
χοντος ἐξουσίαν γινῶναι μήτε οὗτος ἄγνοιαν ἐνεργεῖν συν-
ήθους.

Ἐπεὶ δὲ Τισαφέρνης ἐν ἀρχῇ μὲν φοβηθεὶς τὸν Ἀγη- 9
σίλαον ἐποιήσατο σπονδὰς ὡς τὰς πόλεις αὐτῷ τὰς Ἑλ-
ληνίδας ἀφήσοντος αὐτιονόμους βασιλέως, ὕστερον δὲ πει-
σθεὶς ἔχειν δύναμιν ἱκανὴν ἐξήνεγκε τὸν πόλεμον, ἄσμενος
ὁ Ἀγησίλαος ἐδέξατο. προσδοκία γὰρ ἦν μεγάλη τῆς στρα- 2
τείας, καὶ δεινὸν ἠγεῖτο τοὺς μὲν σὺν Ξενοφῶντι μυρίους
ἦκειν ἐπὶ θάλατταν, ὁσάκις ἐβουλήθησαν αὐτοὶ τοσαντάκις

- βασιλέα νενικηκότας, αὐτοῦ δὲ Λακεδαιμονίων ἄρχοντος
 ἡγουμένων γῆς καὶ θαλάσσης μηδὲν ἔργον ἄξιον μνήμης
 φανῆναι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. εὐθύς οὖν ἀμυνόμενος ἀπάτη
 δικαίᾳ τὴν Τισαφέρνην ἐπιτορλίαν ἐπέδειξεν ὡς ἐπὶ Κα-
 ρίαν προάξων, ἐκεῖ δὲ τὴν δύναμιν τοῦ βαρβάρου συνα-
 3 θροίσαντος ἄρας εἰς Φρυγίαν ἐνέβαλεν. καὶ πόλεις μὲν
 εἶλε συχνὰς καὶ χρημάτων ἀφθόνων ἐκυρίευσεν, ἐπιδει-
 κνύμενος τοῖς φίλοις ὅτι τὸ μὲν σπείσάμενον ἀδικεῖν τῶν
 θεῶν ἐστὶ καταφρονεῖν, ἐν δὲ τῷ παραλογίζεσθαι τοὺς
 πολεμίους οὐ μόνον τὸ δίκαιον ἀλλὰ καὶ δόξα πολλὴ καὶ
 τὸ μεθ' ἡδονῆς κερδαίνειν ἔνεστι. τοῖς δ' ἵππεῦσιν ἐλατ-
 τωθεῖς καὶ τῶν ἱερῶν ἀλόβων φανέντων ἀναχωρήσας εἰς
 Ἐφεσον ἵππικὸν συνῆγε, τοῖς εὐπόροις προειπὼν, εἰ μὴ
 βούλονται στρατεύεσθαι, παρασχεῖν ἕκαστον ἵππον ἀνδ'
 4 ἑαυτοῦ καὶ ἄνδρα. πολλοὶ δ' ἦσαν οὗτοι, καὶ συνέβαινε
 τῷ Ἀγησίλαῳ ταχὺ πολλοὺς καὶ πολεμικοὺς ἔχειν ἵππεῖς
 ἀντὶ δειλῶν ὀπλιτῶν. ἐμισθοῦντο γὰρ οἱ μὴ βουλόμενοι
 στρατεύεσθαι τοὺς βουλομένους στρατεύεσθαι, οἱ δὲ μὴ
 βουλόμενοι ἵππεύειν τοὺς βουλομένους ἵππεύειν· καὶ
 γὰρ τὸν Ἀγαμέμνονα ποιῆσαι καλῶς ὅτι θήλειαν ἵππον
 ἀγαθὴν λαβὼν κακὸν ἄνδρα καὶ πλούσιον ἀπήλλαξε τῆς
 5 στρατείας. ἐπεὶ δὲ κελεύσαντος αὐτοῦ τοὺς αἰχμαλώτους
 ἀποδύοντες ἐπίπρασκον οἱ λαφυροπῶλαι, καὶ τῆς μὲν
 ἐσθῆτος ἦσαν ὠνηταὶ πολλοί, τῶν δὲ σωματίων λευκῶν
 καὶ ἀπαλῶν παντάπασι διὰ τὰς σιατραφίας γυμνουμέ-
 νων κατεγέλων ὡς ἀχρήστων καὶ μηδενὸς ἀξίων, ἐπιστάς
 ὁ Ἀγησίλαος "οὗτοι μὲν" εἶπεν "οἷς μάχεσθε, ταῦτα δὲ
 ὑπὲρ ὧν μάχεσθε."
 10 Καιροῦ δ' ὄντος αὐθις ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πολεμίαν προ-
 εἶπεν εἰς Λυδίαν ἀπάξειν, οὐκέτι ψευδόμενος ἐνταῦθα
 τὸν Τισαφέρνην· ἀλλ' ἐκεῖνος ἑαυτὸν ἐξηπάτησε, διὰ τὴν
 ἔμπροσθεν ἀπάτην ἀπιστιῶν τῷ Ἀγησίλαῳ καὶ νῦν γοῦν
 αὐτὸν ἀψεσθαι τῆς Καρίας νομίζων οὔσης δυσέππου πολὺ
 2 τῷ ἵππικῷ λειπόμενον. ἐπεὶ δ', ὡς προεἶπεν, ὁ Ἀγησί-
 λαος ἦγεν εἰς τὸ περὶ Σάρδεις πεδίον, ἠναγκάζετο κατὰ
 σπουδὴν ἐκεῖθεν αὐτὸ βοηθεῖν ὁ Τισαφέρνης, καὶ τῇ ἵππῳ
 διεξελάντων διέφθειρε πολλοὺς τῶν ἀτάκτως τὸ πεδίον

προθούντων. ἐννοήσας οὖν ὁ Ἀγησίλαος ὅτι τοῖς πολε-
 μίοις οὐπω πάρεστι τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ τῆς δυνάμεως οὐ-
 δὲν ἄπεστιν, ἔσπευσε διαγωνίσασθαι. καὶ τοῖς μὲν ἵππευ- 8
 σιν ἀναμίξας τὸ πελταστικὸν ἐλαύνειν ἐκέλευσεν ὡς τάχιστα
 καὶ προσβάλλειν τοῖς ἐναντίοις, αὐτὸς δ' εὐθύς τοὺς ὀπλι-
 τας ἐπῆγεν. γενομένης δὲ τροπῆς τῶν βαρβάρων ἐπακο-
 λουθήσαντες οἱ Ἕλληνες ἔλαβον τὸ στρατόπεδον καὶ πολ-
 λούς ἀνεῖλον. ἐκ ταύτης τῆς μάχης οὐ μόνον ὑπῆρξεν
 αὐτοῖς ἄγειν καὶ φέρειν ἀδεῶς τὴν βασιλέως χώραν, ἀλλὰ
 καὶ δίκην ἐπιδεῖν Τισαφέρνην διδόντα, μοχθηρὸν ἄνδρα
 καὶ τῷ γένει τῶν Ἑλλήνων ἀπεχθέστατον. ἐπεμψε γὰρ 4
 εὐθέως ὁ βασιλεὺς Τιθραύστην ἐπ' αὐτόν, ὃς ἐκείνου μὲν
 τὴν κεφαλὴν ἀπέτεμε, τὸν δ' Ἀγησίλαον ἠξίου διαλυσά-
 μενον ἀποπλεῖν οἴκαδε, καὶ χρήματα διδοὺς αὐτῷ προσ-
 ἐπεμψεν. ὃ δὲ τῆς μὲν εἰρήνης ἔρη τὴν πόλιν εἶναι κυρίαν,
 αὐτὸς δὲ πλουτίζων τοὺς στρατιώτας ἠδεσθαι μᾶλλον ἢ
 πλουτῶν αὐτός, καὶ ἄλλως γε μέντοι νομίζειν Ἕλληνας
 καλὸν οὐ δῶρα λαμβάνειν ἀλλὰ λάφυρα παρὰ τῶν πολε-
 μίων. ὅμως δὲ τῷ Τιθραύστη χαρίζεσθαι βουλόμενος, 5
 ὅτι τὸν κοινὸν ἐχθρὸν Ἑλλήνων ἐτετιμώρητο Τισαφέρνην,
 ἀπήγαγεν εἰς Φρυγίαν τὸ στράτευμα, λαβὼν ἐρόδιον παρ'
 αὐτοῦ τριακοντατάλαντα. καὶ καθ' ὁδὸν ὧν σκυτάλην
 δέχεται παρὰ τῶν οἴκοι τελῶν κελεύουσας αὐτὸν ἄρχειν
 ἅμα καὶ τοῦ ναυτικοῦ. τοῦτο μόνον πάντων ὑπῆρξεν Ἀγη-
 σιλάρ, καὶ μέγιστος μὲν ἦν ὁμολογουμένως καὶ τῶν τότε
 ζώντων ἐπιφανέστατος, ὡς εἴρηκέ που καὶ Θεόπομπος,
 ἑαυτῷ γε μὴν ἐδίδου δι' ἀρετὴν φρονεῖν μείζον ἢ διὰ τὴν
 ἡγεμονίαν. τότε δὲ τοῦ ναυτικοῦ καταστήσας ἄρχοντα 6
 Πείσανδρον ἁμαρτεῖν ἔδοξεν ὅτι πρεσβυτέρων καὶ φρο-
 μωτέρων παρόντων οὐ σκεψάμενος τὸ τῆς πατρίδος, ἀλλὰ
 τὴν οἰκειότητα τιμῶν καὶ τῇ γυναικὶ χαριζόμενος, ἧς ἀδελ-
 φὸς ἦν ὁ Πείσανδρος, ἐκείνῳ παρέδωκε τὴν ναυαρχίαν.

Αὐτὸς δὲ τὸν στρατὸν καταστήσας εἰς τὴν ὑπὸ Φαρ- 11
 ναβάζῳ τεταγμένην χώραν οὐ μόνον ἐν ἀφθόνοις διῆγε
 πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ χρήματα συνῆγε πολλά· καὶ προελθὼν
 ἄχρι Παφλαγονίας προσηγάγετο τὸν βασιλέα τῶν Παφλα-
 γόνων Κότυν, ἐπιθυμήσαντα τῆς φιλίας αὐτοῦ δι' ἀρετὴν

2 καὶ πίστιν. ὁ δὲ Σπιθριδάτης ὡς ἀποστὰς τοῦ Φαρνα-
 βάζου τὸ πρῶτον ἦλθε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, αἰὲ συναπε-
 δήμει καὶ συνεστράτευσεν αὐτῷ, κάλλιστον μὲν υἱὸν ἔχων
 3 Μεγαβάτην, οὗ παιδὸς ὄντος ἦρα σφοδρῶς Ἀγησίλαος,
 καίλην δὲ καὶ θυγατέρα παρθένον ἐν ἡλικίᾳ γάμου. ταύ-
 3 την ἔπεισε γῆμαι τὸν Κότυν ὁ Ἀγησίλαος. καὶ λαβὼν
 παρ' αὐτοῦ χιλίους ἱππεῖς καὶ δισχιλίους πελταστὰς αὐ-
 4 θις ἀνεχώρησεν εἰς Φρυγίαν, καὶ κακῶς ἐποίει τὴν Φαρ-
 ναβάζου χώραν οὐχ ὑπομένοντος οὐδὲ πιστεύοντος τοῖς
 ἐρύμασιν, ἀλλ' ἔχων αἰὲ τὰ πλεῖστα σὺν ἑαυτῷ τῶν τιμίων
 καὶ ἀγαπητῶν ἐξεχώρει καὶ ὑπέφευγεν ἄλλοτε ἀλλαγόσε
 τῆς χώρας μεθιδρούμενος, μέχρι οὗ παραφυλάξας αὐτὸν
 ὁ Σπιθριδάτης καὶ παραλαβὼν Ἡριππίδαν τὸν Σπαρτιά-
 4 τιν ἔλαβε τὸ στρατόπεδον καὶ τῶν χρημάτων ἀπάντων
 ἐζράτησεν. ἔνθα δὴ πιζρὸς ὢν ὁ Ἡριππίδας ἐξεταστῆς
 τῶν κλαπέτων καὶ τοῖς βαρβάροισι ἀναγκάζων ἀποτίθε-
 σθαι καὶ πάντα ἐφορῶν καὶ διερευνώμενος παρῶξυνε τὸν
 Σπιθριδάτην, ὥστ' ἀπελθεῖν εὐθὺς εἰς Σάρδει μετὰ τῶν
 Παφλαγόνων. τοῦτο λέγεται τῷ Ἀγησίλῳ γενέσθαι πάν-
 5 των ἀνιαρότατον· ἦχθητο μὲν γὰρ ἄνδρα γενναῖον ἀπο-
 βεβλήκως τὸν Σπιθριδάτην καὶ σὺν αὐτῷ δύναμιν οὐκ
 ὀλίγην, ἧσχύνετο δὲ τῇ διαβολῇ τῆς μικρολογίας καὶ ἀνε-
 λευθερίας, ἧς οὐ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα
 5 καθαρῆουσαν αἰὲ παρέχειν ἐφιλοτιμεῖτο. χωρὶς δὲ τῶν
 ἔμψυκτων τούτων ἐκνίζεν αὐτὸν οὐ μετρίως ὁ τοῦ παιδὸς
 ἔρωσ ἐνεσταγμένος, εἰ καὶ πάνυ παρόντος αὐτοῦ τῷ φι-
 λονείῳ χρώμενος ἐπειρᾶτο νεανικῶς ἀπομάχεσθαι πρὸς
 τὴν ἐπιθυμίαν. καὶ ποτε τοῦ Μεγαβάτου προσιόντος ὡς
 6 ἀσπασομένου καὶ φιλήσοντος ἐξέκλιεν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος
 αἰσχυνθεὶς ἐπαύσατο καὶ τὸ λοιπὸν ἄπωθεν ἦδη προση-
 γόρευεν, ἀχθόμενος αὖ πάλιν καὶ μεταμελόμενος τῇ φυγῇ
 τοῦ φιλήματος ὁ Ἀγησίλαος προσεποιεῖτο θαυμάζειν ὅτι
 7 δὴ παθὼν αὐτὸν ὁ Μεγαβάτης ἀπὸ στόματος οὐ φιλο-
 φρονοῖτο. “σὺ γὰρ αἴτιος” οἱ συνήθεις ἔφασαν “οὐχ
 ὑποστὰς ἀλλὰ τρέσας τὸ φίλημα τοῦ καλοῦ καὶ φοβηθεὶς,
 ἐπεὶ καὶ νῦν ἂν ἔλθοι σοι πεισθεὶς ἐκεῖνος ἐντὸς φιλή-
 7 ματος· ἀλλ' ὅπως αὐθις οὐκ ἀποδειλιάσεις.” χρόνον οὖν

τινὰ πρὸς ἑαυτῷ γενόμενος ὁ Ἀγησίλαος καὶ διασιωπήσας
 “οὐδὲν” ἔρη “δεινὸν πείθειν ὑμᾶς ἐκείνον· ἐγὼ γάρ μοι
 δοκῶ τήναι τὰν μάχαι τὰν περὶ τοῦ φιλάματος ἄδιον ἂν
 μάχεσθαι πάλιν ἢ πάντα ὅσα τεθέαμαι χρυσία μοι γενέ-
 σθαι.” τοιοῦτος μὲν ἦν τοῦ Μεγαβάτου παρόντος, ἀπελ-
 θόντος γε μὴν οὕτω περικαῶς ἔσχεν ὡς χαλεπὸν εἰπεῖν
 εἰ πάλιν αὐτὸ μεταβαλομένου καὶ φανέντος ἐνεκαρτέρησε
 μὴ φιληθῆναι.

Μετὰ ταῦτα Φαρνάβαζος εἰς λόγους αὐτῷ συνελθεῖν 12
 ἤθελῆσε, καὶ συνῆγεν ἀμφοτέρους ὧν ξένος ὁ Κυζικηνὸς
 Ἀπολλοφάνης. πρότερος δὲ μετὰ τῶν φίλων ὁ Ἀγησίλαος
 ἔλθων εἰς τὸ χωρὶον, ὑπὸ σιζῆ τινὶ πόας οὔσης βαθείας,
 καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐνταῦθα περιέμενε τὸν Φαρνάβαζον.
 ὃ δ’ ὡς ἐπῆλθεν, ὑποβεβλημένων αὐτῷ κωδίων τε μαλα- 2
 κῶν καὶ ποικίλων δαπιδίων, αἰδεσθεὶς τὸν Ἀγησίλαον οὕτω
 κατακείμενον κατεκλίθη καὶ αὐτός, ὡς ἔτυχεν, ἐπὶ τῆς πόας
 χαμᾶζε, καίπερ ἔσθῆτα θαυμαστὴν λεπτότητι καὶ βαφαῖς
 ἐνδεδυκώς. ἀσπασάμενοι δ’ ἀλλήλους ὁ μὲν Φαρνάβαζος
 οὐκ ἠπόρει λόγων δικαίων ἅτε δὴ πολλὰ καὶ μεγάλα Λα-
 κεδαιμονίοις χρήσιμος γεγονὼς ἐν τῷ πρὸς Ἀθηναίους
 πολέμῳ, νῦν δὲ πορθούμενος ὑπ’ αὐτῶν· ὁ δ’ Ἀγησίλαος 3
 ὁρῶν τοὺς σὺν αὐτῷ Σπαρτιάτας ὑπ’ αἰσχύνῃς κύπτοντας
 εἰς τὴν γῆν καὶ διαποροῦντας (ἀδικούμενον γὰρ ἐώρων
 τὸν Φαρνάβαζον) “ἡμεῖς” εἶπεν “ὦ Φαρνάβαζε καὶ φίλοι
 ὄντες πρότερον βασιλέως ἐχρώμεθα τοῖς ἐκείνου πράγμασι
 φιλικῶς καὶ νῦν πολέμιοι γεγονότες πολεμικῶς. ἐν οὖν
 καὶ σὲ τῶν βασιλέως κτημάτων ὁρῶντες εἶναι βουλόμενον,
 εἰκότως διὰ σοῦ βλάπτομεν ἐκείνον. ἀφ’ ἧς δ’ ἂν ἡμέρας 4
 σεαυτὸν ἀξιώσης Ἑλλήνων φίλον καὶ σύμμαχον μᾶλλον ἢ
 δοῦλον λέγεσθαι βασιλέως, ταύτην νόμιζε τὴν φάλαγγα
 καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὰς ναῦς καὶ πάντας ἡμᾶς τῶν σῶν κτη-
 μάτων φύλακας εἶναι καὶ τῆς ἐλευθερίας, ἧς ἄνευ καλὸν
 ἀνθρώποις οὐδὲν οὐδὲ ζηλωτὸν ἐστίν.” ἐκ τούτου λέγει 5
 πρὸς αὐτὸν ὁ Φαρνάβαζος ἣν εἶχε διάνοιαν· “ἐγὼ” γὰρ
 εἶπεν, “ἐὰν μὲν ἄλλον ἐκπέμψῃ βασιλεὺς στρατηγόν, ἔσο-
 μαι μεθ’ ὑμῶν, ἐὰν δ’ ἐμοὶ παραδῶ τὴν ἡγεμονίαν, οὐδὲν
 ἑλλείψω προθυμίας ἀμυνόμενος ὑμᾶς καὶ κακῶς ποιῶν

ὑπὲρ ἐκείνου.” ταῦτα δ’ ἀκούσας ὁ Ἀγησίλαος ἤσθη, καὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος καὶ συνεξαναστάς “εἶθε” εἶπεν “ὦ Φαρνάβαζε τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιο μᾶλλον ἢ πολέμιος.”

- 13 Ἀπιόντος δὲ τοῦ Φαρναβάζου μετὰ τῶν φίλων, ὁ υἱὸς ὑπολειφθεὶς προσέδραμε τῷ Ἀγησίλαῳ καὶ μειδιῶν εἶπεν “ἐγὼ σε ξένον ὦ Ἀγησίλαε ποιοῦμαι” καὶ παλτὸν ἔχων ἐν τῇ χειρὶ δίδωσιν αὐτῷ. δεξάμενος οὖν ὁ Ἀγησίλαος καὶ ἤσθεις τῇ τ’ ὄψει καὶ τῇ φιλοφροσύνῃ τοῦ παιδὸς ἐπεσκόπει τοὺς παρόντας, εἴ τις ἔχοι τι τοιοῦτον οἶον ἀντιδοῦναι καλῶ καὶ γενναίῳ δῶρον. ἰδὼν δ’ ἵππον Ἀδαίου τοῦ γραφέως κεκοσμημένον φαλάροις, ταχὺ ταῦτα περισπάσας τῷ μειρακίῳ δίδωσι. καὶ τὸ λοιπὸν οὐκ ἐπαύετο μεμνημένος, ἀλλὰ καὶ χρόνῳ περιμόντι τὸν οἶκον ἀποστερηθέντος αὐτοῦ καὶ φυγόντος ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν εἰς Πελοπόννησον ἰσχυρῶς ἐπεμελεῖτο. καί τι καὶ τῶν ἐρωτικῶν αὐτῷ συνέπραξεν. ἠράσθη γὰρ ἀθλητοῦ παιδὸς ἐξ Ἀθηναίων· ἐπεὶ δὲ μέγας ὢν καὶ σκληρὸς Ὀλυμπίασιν ἐκινδύνευσεν ἐκκριθῆναι, καταφρεύγει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ὁ Πέρσης δεόμενος ὑπὲρ τοῦ παιδός· ὁ δὲ καὶ τοῦτο βουλόμενος αὐτῷ χαρίζεσθαι μάλα μόλις διεπράξατο σὺν πολλῇ πραγματείᾳ. τᾶλλα μὲν γὰρ ἦν ἀκριβὴς καὶ νόμιμος, ἐν δὲ τοῖς φιλικοῖς πρόφασιν ἐνόμιζεν εἶναι τὸ λίαν δίκαιον.
- 4 φέρεται γοῦν ἐπιστόλιον αὐτοῦ πρὸς Ἰδριέα τὸν Κᾶρα τοιοῦτο· “Νικίας εἰ μὲν μὴ ἀδικεῖ, ἄφες, εἰ δ’ ἀδικεῖ, ἡμῖν ἄφες, πάντως δ’ ἄφες.” ἐν μὲν οὖν τοῖς πλείστοις τοιοῦτος ὑπὲρ τῶν φίλων ὁ Ἀγησίλαος· ἔστι δ’ ὅπου πρὸς τὸ συμφέρον ἐχρῆτο τῷ καιρῷ μᾶλλον, ὡς ἐδήλωσεν ἀναζυγῆς αὐτῷ θορυβωδεστέρας γενομένης ἀσθενοῦντα καταλιπὼν τὸν ἐρώμενον. ἐκείνου γὰρ δεομένου καὶ καλοῦντος αὐτὸν ἀπιόντα μεταστραφεὶς εἶπεν ὡς χαλεπὸν ἔλεειν ἅμα καὶ φρονεῖν.
- 14 Τουτὶ μὲν Ἰερωννμος ὁ φιλοσοφος ἱστόρηκεν· ἤδη δὲ περιμόντος ἐνιαυτοῦ δευτέρου τῇ στρατηγίᾳ πολὺς ἄνω λόγος ἐχώρει τοῦ Ἀγησίλαου, καὶ δόξα θαυμασιῆ κατεῖχε τῆς τε σωφροσύνης αὐτοῦ καὶ εὐτελείας καὶ μετριότητος. ἐσχήρου μὲν γὰρ ἀποδημιῶν καθ’ αὐτὸν ἐν τοῖς ἀγνωτάτοις

ιεροῖς, ἃ μὴ πολλοὶ καθορῶσιν ἄνθρωποι πράττοντας ἡμᾶς, τούτων τοὺς θεοὺς ποιούμενος ἐπόπτας καὶ μάρτυρας· ἐν δὲ χιλιάσι στρατιωτῶν τοσαύταις οὐ ῥαδίως ἄν τις εἶδε φανλοτέραν στιβάδα τῆς Ἀγησιλάου. πρὸς τε ² θάλλπος οὕτω καὶ ψῦχος εἶχεν ὥσπερ μόνος ἀεὶ χρῆσθαι ταῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ κεκραμέναις ὕραις πεφυκώς. ἠδιστον δὲ θέαμα τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἀσίαν Ἕλλησιν ἦσαν οἱ πάλαι βαρεῖς καὶ ἀφόρητοι καὶ διαρρέοντες ὑπὸ πλούτου καὶ τρυφῆς ὑπαρχοὶ καὶ στρατηγοὶ δεδιότες καὶ θεραπεύοντες ἄνθρωπον ἐν τρίβωνι περιμόντα λιτῶ, καὶ πρὸς ἐν ῥῆμα βραχὺ καὶ Λακωνικὸν ἀρμόζοντες ἑαυτοὺς καὶ μετασχηματίζοντες, ὥστε πολλοῖς ἐπήει τὰ τοῦ Τιμοθέου λέγειν, “Ἄρης τύραννος, χρυσὸν δὲ Ἑλλάς οὐ δέδοικε.”

Κινουμένης δὲ τῆς Ἀσίας καὶ πολλαχοῦ πρὸς ἀπόστα- 15 σιν ὑπεικούσης ἀρμοσάμενος τὰς αὐτόθι πόλεις, καὶ ταῖς πολιτείαις δίχα φόνου καὶ φρυγῆς ἀνθρώπων ἀποδοὺς τὸν προσήγοντα κόσμον, ἐγνώκει πρόσω χωρεῖν καὶ τὸν πόλεμον διάρας ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς θαλάττης περὶ τοῦ σώματος βασιλεῖ καὶ τῆς ἐν Ἐκβατάνοις καὶ Σούσοις εὐδαιμονίας διαμάχεσθαι, καὶ περισπάσαι πρῶτον αὐτοῦ τὴν σχολήν, ὥς μὴ καθέζοιτο τοὺς πολέμους βραβεύων τοῖς Ἕλλησι καὶ διαφθείρων τοὺς δημαγωγούς. ἐν τούτῳ δ' ² ἀφικνεῖται πρὸς αὐτὸν Ἐπικυδίδας ὁ Σπαρτιάτης ἀπαγγέλλων ὅτι πολὺς περιέστηχε τὴν Σπάρτην πόλεμος Ἑλληνικὸς καὶ καλοῦσιν ἐκεῖνον οἱ ἔφοροι καὶ κελεύουσι τοῖς οἴκοι βοηθεῖν. ὦ βάρβαρ' ἐξευρόντες Ἕλληνες κακά· τί γὰρ ἄν τις ἄλλο τὸν φθόνον ἐκεῖνον προσείποι καὶ τὴν τότε σύστασιν καὶ σύνταξιν ἐφ' ἑαυτοὺς τῶν Ἑλλήνων; οἱ τῆς τύχης ἄνω φερομένης ἐπελάβοντο, καὶ τὰ ὄπλα πρὸς τοὺς βαρβάρους βλέποντα καὶ τὸν πόλεμον ἤδη τῆς Ἑλλάδος ἐξωκισμένον αὐθις εἰς ἑαυτοὺς ἔτρεψαν. οὐ γὰρ ³ ἔγωγε συμφέρομαι τῷ Κορινθίῳ Δημαράτῳ μεγάλης ἡδονῆς ἀπολελειφθαι φήσαντι τοὺς μὴ θεασαμένους Ἕλληνας Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον, ἀλλ' εἰκότως ἄν οἴμαι δακρῦσαι, συννοήσαντας ὅτι ταῦτ' Ἀλεξάνδρῳ καὶ Μακεδόσιν ἀπέλιπον οἱ τότε τοὺς τῶν Ἑλλήνων στρατηγούς περὶ Λεῦκτρα καὶ Κορώνειαν καὶ Κόρινθον καὶ Ἄρ-

- 4 καδίαν κατανήλωσαν. Ἀγησιλάω μέντοι οὐδὲν κρεῖσσον ἢ
μειζόν ἐστι τῆς ἀναχωρήσεως ἐκεῖνης διαπεπραγμένον,
οὐδὲ γέγονε παράδειγμα πειθαρχίας καὶ δικαιοσύνης ἕτε-
ρον κάλλιον. ὅπου γὰρ Ἀννίβας ἤδη κακῶς πράττων καὶ
περιωθούμενος ἐκ τῆς Ἰταλίας μάλα μόλις ὑπήκουσε τοῖς
ἐπὶ τὸν οἶκον πόλεμον καλοῦσιν, Ἀλέξανδρος δὲ καὶ προσ-
επέσχωψε πυθόμενος τὴν πρὸς Ἄγιν Ἀντιπάτρου μάχην,
εἰπὼν “ἔοικεν ὦ ἄνδρες, ὅτε Λαρεῖον ἡμεῖς ἐνικῶμεν ἐν-
5 ταῦθα, ἐκεῖ τις ἐν Ἀρκαδίᾳ γεγονέναι μυομαχία,” πῶς
οὐκ ἦν ἄξιον τὴν Σπάρτην μακαρίσαι τῆς Ἀγησιλάου τι-
μῆς πρὸς ταύτην καὶ πρὸς τοὺς νόμους τῆς εὐλαβείας;
ὅς ἅμα τῷ τὴν σκυτάλην ἔλθειν εὐτυχίαν τοσαύτην καὶ
δύναμιν παροῦσαν καὶ τηλικαύτας ἐλπίδας ὑψηλοῦσιν
ἀφείκει καὶ προέμενος εὐθὺς ἀπέπλευσεν ἀτελευτήτῳ ἐπὶ
ἔργῳ, πολὺν ἑαυτοῦ πόθον τοῖς συμμάχοις ἀπολιπών,
καὶ μάλιστα δὴ τὸν Ἑρασιστράτου τοῦ Φαίακος ἐλέγξας
λόγον, εἰπόντος ὡς εἰσὶ δημοσίᾳ μὲν Λακεδαιμόνιοι βελ-
6 τίονες ἰδίᾳ δ’ Ἀθηναῖοι. βασιλέα γὰρ ἑαυτὸν καὶ στρα-
τηγὸν ἄριστον ἐπιδειξάμενος, ἔτι βελτίονα καὶ ἡδίωνα τοῖς
χρωμένοις ἰδίᾳ φίλον καὶ συνήθη παρέσχεν. τοῦ δὲ Περ-
σικοῦ νομίσματος χάραγμα τοξότην ἔχοντος, ἀναξευγνύων
ἔφη μυρίοις τοξόταις ὑπὸ βασιλέως ἔξελαύνεσθαι τῆς
Ἀσίας· τοσοῦτων γὰρ εἰς Ἀθήνας καὶ Θήβας κομισθέντων
καὶ διαδοθέντων τοῖς δημαγωγοῖς ἔξεπολεμώθησαν οἱ δή-
μοι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας.
- 16 Ὡς δὲ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον ἐβάδιζε διὰ τῆς Θράκης,
ἐδέηθη μὲν οὐδενὸς τῶν βαρβάρων, πέμπων δὲ πρὸς ἐκά-
στους ἐπυνθάνετο πότερον ὡς φιλίαν ἢ ὡς πολεμίαν δια-
πορεύηται τὴν χώραν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες φιλικῶς
ἐδέχοντο καὶ παρέπεμπον, ὡς ἕκαστος δυνάμεως εἶχεν· οἱ
δὲ καλούμενοι Τράλλεις, οἷς καὶ Ξέρξης ἔδωκεν, ὡς λέγε-
ται, δῶρα, τῆς διόδου μισθὸν ἦττον τὸν Ἀγησίλαον ἑκατὸν
2 ἀργυρίου τάλαντα καὶ τοσαύτας γυναῖκας. ὃ δὲ κατειρω-
νευσάμενος αὐτοὺς καὶ φήσας “τί οὖν οὐκ εὐθὺς ἦλθον
ληψόμενοι;” προῆγε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς παρατεταγμέ-
νοις ἐτρέψατο καὶ διέφθειρε πολλούς. τὸ δ’ αὐτὸ καὶ τῷ
βασιλεῖ τῶν Μακεδόνων ἐρώτημα προσέπεμψε· φήσαν-

τος δὲ βουλευέσθαι “βουλευέσθω τολῆνν ἐκείνος” εἶπεν, “ἡμεῖς δὲ δὴ πορευόμεθα.” θανατάσας οὖν τὴν τόλμαν αὐτοῦ καὶ δεῖσας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν ὡς φίλον προάγειν. τῶν δὲ Θετταλῶν τοῖς πολεμίοις συμμαχοῦντων ἐπόρθει ³ τὴν χώραν. εἰς δὲ Λάρισαν ἐπεμψε Ξενοκλέα καὶ Σκύθην περὶ φίλιας· συλληφθέντων δὲ τούτων καὶ παραφυλασσομένων οἱ μὲν ἄλλοι βαρέως φέροντες ᾤοντο δεῖν τὸν Ἰγνησίλαον περιστρατοπεδεύσαντα πολιορκεῖν τὴν Λάρισαν, ὃ δὲ φήσας οὐκ ἂν ἐθελῆσαι Θεσσαλίαν ὅλην λαβεῖν ἀπολέσας τῶν ἀνδρῶν τὸν ἕτερον ὑποσπόνδους αὐτοὺς ἀπέλαβεν. καὶ τοῦτ’ ἴσως ἐπ’ Ἰγνησίλαω θαναταστὸν οὐκ ἦν, ὅς ⁴ πυθόμενος μάχην μεγάλην γεγονέναι περὶ Κόρινθον καὶ Σπαρτιατῶν μὲν ὀλίγους παντάπασι τεθνηκέναι παμπόλλους δὲ τῶν πολεμίων, οὐκ ὤφθη περιχαρῆς οὐδ’ ἐπηρμένος, ἀλλὰ καὶ πᾶν βαρὺ στενάξας “φεῦ τῆς Ἑλλάδος” ἔφη “τοσοῦτους ἀνδρας ἀπολωλενυίας ὑφ’ αὐτῆς, ὅσοι ζῶντες ἰδύνατο νικᾶν ὁμοῦ σύμπαντας τοὺς βαρβάρους μαχόμενοι.” τῶν δὲ Φαρσαλίων προσχειμένων αὐτῷ καὶ ⁵ κακούντων τὸ στράτευμα, πενταχοσίοις ἱππεῦσιν ἐμβαλεῖν κελεύσας σὺν αὐτῷ καὶ τρεψάμενος ἕστησε τρόπαιον ὑπὸ τῷ Ναρθακίῳ. καὶ τὴν νίκην ὑπερηγάπησεν ἐκείνην, ὅτι συστησάμενος ἱππικὸν αὐτὸς δι’ ἑαυτοῦ τούτῳ μόνῳ τοὺς μέγιστον ἐφ’ ἱππικῇ φρονοῦντας ἐκράτησεν.

Ἐνταῦθα Διφρίδας οἴκοθεν ἔφορος ὢν ἀπήντησεν αὐτῷ ¹⁷ κελεύων εὐθύς ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Βοιωτίαν. ὃ δὲ, καίτερον ἀπὸ μελζονος παρασθενῆς ὕστερον τοῦτο ποιῆσαι διανοούμενος, οὐδὲν ᾤετο δεῖν ἀπειθεῖν τοῖς ἄρχουσιν, ἀλλὰ τοῖς τε μεθ’ ἑαυτοῦ προεῖπεν ἐγγὺς εἶναι τὴν ἡμέραν ἐφ’ ἣν ἐξ Ἀσίας ἤκουσι, καὶ δύο μόρας μετεπέμψατο τῶν περὶ Κόρινθον στρατευομένων. οἱ δ’ ἐν τῇ πόλει Λακε- ² δαιμόνιοι τιμῶντες αὐτὸν ἐκήρυξαν τῶν νέων ἀπογράφεσθαι τὸν βουλόμενον τῷ βασιλεῖ βοηθεῖν· ἀπογραψαμένων δὲ πάντων προθύμως, οἱ ἄρχοντες πεντήκοντα τοὺς ἀζμαιοτάτους καὶ ῥωμαλεωτάτους ἐκλέξαντες ἀπέστειλαν. ὃ δ’ Ἰγνησίλαος εἶσω Πυλῶν παρελθὼν καὶ διοδεύσας τὴν Φωκίδα φίλην οὔσαν, ἐπεὶ τῆς Βοιωτίας πρῶτον ἐπέβη καὶ περὶ τὴν Χαιρώνειαν κατεστρατοπέδευσεν, ἅμα μὲν

- τὸν ἥλιον ἐκλείποντα καὶ γινόμενον μηνοειδῆ κατεΐδεν, ἅμα δ' ἤκουσε τεθνάναι Πείσανδρον ἠττημένον ναυμαχίᾳ
² περὶ Κνίδον ὑπὸ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος. ἤχθέσθη μὲν οὖν, ὡς εἰκός, ἐπὶ τούτοις καὶ διὰ τὸν ἄνδρα καὶ διὰ τὴν πόλιν, ὅπως δὲ μὴ τοῖς στρατιώταις ἐπὶ μάχην βαδίζουσιν ἀθυμία καὶ φόβος ἐμπέσῃ, τάναντία λέγειν ἐκέλευσε τοὺς ἀπὸ Θαλάττης ἦγοντας, ὅτι νικῶσι τῇ ναυμαχίᾳ· καὶ προελθὼν αὐτὸς ἐστεφανωμένος ἔδυσεν εὐαγγέλια καὶ διέπεμπε μερίδας τοῖς φίλοις ἀπὸ τῶν τεθυμένων.
- 18 Ἐπεὶ δὲ προϊὼν καὶ γενόμενος ἐν Κορωνείᾳ κατεΐδε τοὺς πολεμίους καὶ κατώφθη, παρετάξατο δοὺς Ὀρχομενίοις τὸ εὐώνυμον κέρας, αὐτὸς δὲ τὸ δεξιὸν ἐπῆγεν. οἱ δὲ Θηβαῖοι τὸ μὲν δεξιὸν εἶχον αὐτοί, τὸ δ' εὐώνυμον Ἀργεῖοι. λέγει δὲ τὴν μάχην ὁ Ξενοφῶν ἐκείνην οἷαν οὐκ ἄλλην τῶν πώποτε γενέσθαι, καὶ παρῆν αὐτὸς τῷ Ἀγησίλαῳ συναγωνιζόμενος, ἐξ Ἀσίας διαβεβηκώς. ἡ μὲν οὖν πρώτη σύρραξις οὐκ ἔσχεν ὠθισμὸν οὐδ' ἀγῶνα πολύν, ἀλλ' οἱ τε Θηβαῖοι ταχὺ τοὺς Ὀρχομενίους ἐτρέψαντο καὶ τοὺς Ἀργεῖους ὁ Ἀγησίλαος· ἐπεὶ δ' ἀκούσαντες ἀμφοτέρου τὰ εὐώνυμα πιέζεσθαι καὶ φεύγειν ἀνέστρεψαν, ἐνταῦθα τῆς νίκης ἀκινδύνου παρούσης εἰ τῆς κατὰ στόμα μάχης ὑρέσθαι τοῖς Θηβαίοις ἠθέλησε καὶ παλεῖν ἐπόμενος παραλλάξαντας, ὑπὸ θυμοῦ καὶ φιλονεικίας ἐναντίος ἐχώρει
³ τοῖς ἀνδράσιν, ὥσασθαι κατὰ κράτος βουλόμενος. οἱ δ' οὐχ ἦττον ἐρρωμένως ἐδέξαντο, καὶ μάχη γίνεται δι' ὅλου μὲν ἰσχυρὰ τοῦ στρατεύματος, ἰσχυροτάτη δὲ κατ' ἐκείνον αὐτὸν ἐν τοῖς πεντήκοντα τεταγμένον, ὧν εἰς καιρὸν ἔοικεν ἢ φιλοτιμία τῷ βασιλεῖ γενέσθαι καὶ σωτήριος· ἀγωνιζόμενοι γὰρ ἐκθύμως καὶ προκινδυνεύοντες ἄτρωτον μὲν αὐτὸν οὐκ ἐδυνήθησαν φυλάξαι, πολλὰς δὲ διὰ τῶν ὀπλῶν δεξάμενον εἰς τὸ σῶμα πληγὰς δόρασι καὶ ξίφεσι μόλις ἀνήρπασαν ζῶντα, καὶ συμφράξαντες πρὸ αὐτοῦ πολλοὺς
⁴ μὲν ἀνήρουν πολλοὶ δ' ἐπιπτον. ὡς δὲ μέγα ἔργον ἦν ὥσασθαι προτροπάδην τοὺς Θηβαίους, ἠναγκάσθησαν ὅπερ ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἐβούλοντο ποιῆσαι· διέστησαν γὰρ αὐτοῖς τὴν φάλαγγα καὶ διέσχον, εἴτ' ἀτακτότερον ἤδη πορευομένους, ὡς διεξέπεσον, ἀκολουθοῦντες καὶ παρα-

Θέοντες ἐκ πλαγίων ἔπαιον. οὐ μὴν ἐτρέψαντό γε, ἀλλ' ἀπεχώρησαν οἱ Θηβαῖοι πρὸς τὸν Ἐλικῶνα μέγα τῇ μάχῃ φρονοῦντες ὡς ἀήττητοι καὶ αὐτοὺς γεγονότες.

Ἀγησίλαος δέ, καίπερ ὑπὸ τραυμάτων πολλῶν κακῶς 19 τὸ σῶμα διακείμενος, οὐ πρότερον ἐπὶ σκητὴν ἀπῆλθεν ἢ φοράδην ἐνεχθῆναι πρὸς τὴν γάλαγγα καὶ τοὺς νεκροὺς ἰδεῖν ἐντὸς τῶν ὕπλων συγκεκομισμένους. ὅσοι μέντοι τῶν πολεμίων εἰς τὸ ἱερὸν κατέφυγον, πάντας ἐκέλευσεν ἀφρεθῆναι· πλησίον γὰρ ὁ νεὸς ἐστὶν ὁ τῆς Ἰτωνίας Ἀθηνᾶς, 2 καὶ πρὸ αὐτοῦ τρόπαιον ἔστηκεν, ὃ πάλαι Βοιωτοὶ Σπάρτωνος στρατηγούτου ἐνταῦθα νικήσαντες Ἀθηναίους καὶ Τολμίδην ἀποκτείναντες ἔστησαν. ἅμα δ' ἡμέρα βουλόμενος ἐξελέγξει τοὺς Θηβαίους ὃ Ἀγησίλαος εἰ διαμαχοῦνται, στεφανοῦσθαι μὲν ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, αὐλεῖν δὲ τοὺς αὐλητάς, ἰστάναι δὲ καὶ χορμεῖν τρόπαιον ὡς νενικητότας. ὡς δ' ἔπειψαν οἱ πολέμιοι νεκρῶν ἀναίρεσιν 3 αἰτοῦντες, ἐσπέισατο, καὶ τὴν νίκην οὕτως ἐκβεβαιωσάμενος εἰς Δελφοὺς ἀπεκομίσθη Πυθίων ἀγομένων, καὶ τὴν τε πομπὴν ἐπετέλει τῇ θεῇ καὶ τὴν δεκάτην ἀπέθυσεν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίας λαφύρων, ἑκατὸν ταλάντων γενομένην.

Ἐπεὶ δ' ἀπενόστησεν οἴκαδε, προσφιλεῖς μὲν ἦν εὐθύς 4 τοῖς πολίταις καὶ περιβλεπτός ἀπὸ τοῦ βίου καὶ τῆς διαίτης· οὐ γάρ, ὥσπερ οἱ πλείστοι τῶν στρατηγῶν, καινὸς ἐπανῆλθεν ἀπὸ τῆς ξένης καὶ κελινημένος ὑπὲρ ἄλλοτριῶν ἐθῶν, δυσκολαίνων πρὸς τὰ οἴκοι καὶ ζυγομαχῶν, ἀλλ' ὁμοίως τοῖς μηδεπώποτε τὸν Εὐρώταν διαβεβηγόσι τὰ παρόντα τιμῶν καὶ στέργων οὐ δεῖπνον ἤλλαξεν, οὐ λουτρόν, οὐ θεραπείαν γυναικός, οὐχ ὄπλων κόσμον, οὐκ 5 οἰκίας κατασκευήν, ἀλλὰ καὶ τὰς θύρας ἀφῆκεν οὕτως οὔσας σφόδρα παλαιὰς ὡς δοκεῖν εἶναι ταύτας ἐκείνας ἃς ἐπέθιγεν Ἀριστόδημος. καὶ τὸ κάρναθρόν φησιν ὃ Ξενοφῶν οὐδὲν τι σεμνότερον εἶναι τῆς ἐκείνου θυγατρὸς ἢ τῶν ἄλλων. κάρναθρα δὲ καλοῦσιν εἶδωλα γρουπῶν ξύλινα καὶ τραγέλῳρων, ἐν οἷς κοιμίζουσι τὰς παῖδας ἐν ταῖς πομπαῖς. ὁ μὲν οὖν Ξενοφῶν ὄνομα τῆς Ἀγησιλάου θυγατρὸς οὐ γέγραφε, καὶ ὁ Δικαίταρχος ἐπηγανάκτησεν ὡς μήτε τὴν Ἀγησιλάου θυγατέρα μήτε τὴν Ἐπαμεινώνδου

μητέρα γινωσκόντων ἡμῶν· ἡμεῖς δ' εὕρομεν ἐν ταῖς Λακωνικαῖς ἀναγραφαῖς ὀνομαζομένην γυναῖκα μὲν Ἀγησιλάου Κλεόραν, θυγατέρας δ' Εὐπωλίαν καὶ Προλύταν. ἔστι δὲ καὶ λόγῃν ἰδεῖν αὐτοῦ κειμένην ἄχρι νῦν ἐν Λακεδαιμόνι μηδὲν τῶν ἄλλων διαφέρουσαν.

- 20 Οὐ μὴν ἀλλ' ὄρων ἐπίους τῶν πολιτῶν ἀπὸ ἱπποτροφίας δοκοῦντας εἶναι τινὰς καὶ μεγάλα φρονοῦντας ἐπεισε τὴν ἀδελφὴν Κυνίσκαν ἄρμα καθεῖσαν Ὀλυμπίασιν ἀγωνίσασθαι, βουλόμενος ἐνδείξασθαι τοῖς Ἑλλήσιν ὡς οὐδεμιᾶς ἐστὶν ἀρετῆς ἀλλὰ πλούτου καὶ δαπάνης ἡ νίκη.
- ² Ξενοφῶντα δὲ τὸν σοφὸν ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ σπουδαζόμενον ἐκέλευε τοὺς παῖδας ἐν Λακεδαιμόνι τρέφειν μεταπειψάμενον, ὡς μαθησομένους τῶν μαθημάτων τὸ κάλλιστον, ἄρχεσθαι καὶ ἄρχειν. τοῦ δὲ Λυσάνδρου τετελευτηκότος εὐρῶν ἑταιρείαν πολλὴν συνεστῶσαν, ἣν ἐκεῖνος εὐθύς ἐπανελθὼν ἀπὸ τῆς Ἀσίας συνέστησεν ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον, ὥρμησεν αὐτὸν ἐξελέγχειν οἶος ἦν ζῶν πολι-
- ³ τῆς· καὶ λόγον ἀναγνοὺς ἐν βιβλίῳ ἀπολελειμμένον, ὃν ἔγραψε μὲν Κλέων ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ἔμελλε δὲ λέγειν ἀναλαβὼν ὁ Λύσανδρος ἐν τῇ δήμῳ περὶ πραγμάτων καινῶν καὶ μεταστάσεως τοῦ πολιτεύματος, ἠθέλησεν εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν. ἐπεὶ δὲ τις τῶν γερόντων τὸν λόγον ἀναγνοὺς καὶ φοβηθεὶς τὴν δεινότητα συνεβούλευσε μὴ τὸν Λύσανδρον ἀνορύττειν ἀλλὰ τὸν λόγον μᾶλλον αὐτῷ συγκατο-
- ⁴ ρύττειν, ἐπέισθη καὶ καθησύχαζεν. τοὺς δ' ὑπεναντιούμενους αὐτῷ φανερώς μὲν οὐκ ἔβλαπτε, διαπραττόμενος δὲ πέμπεσθαι τινὰς αἰεὶ στρατηγούς καὶ ἄρχοντας ἐξ αὐτῶν ἐπεδείκνυε γενομένους ἐν ταῖς ἐξουσίαις πονηροὺς καὶ πλεονέκτας, εἶτα κρινομένοις πάλιν αὐτῷ βοηθῶν καὶ συναγωνιζόμενος οἰκείους ἐκ διαφόρων ἐποιεῖτο καὶ μεθ-
- ⁵ ἴστη πρὸς αὐτόν, ὥστε μηθένα ἀντίπαλον εἶναι. ὁ γὰρ ἕτερος βασιλεὺς Ἀγησίπολις, ἄτε δὴ πατρὸς μὲν ὢν φρυγάδος, ἡλικία δὲ παντάπασι μειράκιον, φύσει δὲ πρᾶος καὶ κόσμιος, οὐ πολλὰ τῶν πολιτικῶν ἐπραττεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτον ἐποιεῖτο χειροῆθη. συσσιτοῦσι γὰρ οἱ βασιλεῖς εἰς τὸ αὐτὸ φοιτῶντες φιδίτιον, ὅταν ἐπιδημῶ-
- ⁶ σιν. εἰδὼς οὖν ἔνοχον ὄντα τοῖς ἐρωτικοῖς τὸν Ἀγησίπολιν

ὡσπερ ἦν αὐτός, ἀεὶ τινος ὑπῆρχε λόγου περὶ τῶν ἐν ὦρα, καὶ προῆγε τὸν νεανίσκον εἰς ταῦτό καὶ συνήρα καὶ συνέπραττε, τῶν Λακωνικῶν ἐρώτων οὐδὲν αἰσχρὸν αἰδῶ δὲ πολλὴν καὶ φιλοτιμίαν καὶ ζῆλον ἀρετῆς ἐχόντων, ὡς ἐν τοῖς περὶ Λυκούργου γέγραπται.

Μέγιστον οὖν δυνάμενος ἐν τῇ πόλει διαπράττεται Τε- 21
λευτίαν τὸν ἠμομήτριον ἀδελφὸν ἐπὶ τοῦ ναυτικοῦ γενέ-
σθαι· καὶ στρατευσάμενος εἰς Κόρινθον αὐτὸς μὲν ἦρει
κατὰ γῆν τὰ μακρὰ τεῖχη, ταῖς δὲ ναυσὶν ὁ Τελευτίας . . .
Ἀργείων δὲ τὴν Κόρινθον ἐχόντων τότε καὶ τὰ Ἴσθμια
συντελούντων, ἐπιφανεῖς ἐκείνους μὲν ἐξήλασεν ἄρτι τῷ
θεῷ τεθυκότας, τὴν παρασκευὴν ἅπασαν ἀπολιπόντας·
ἐπεὶ δὲ τῶν Κορινθίων ὅσοι φυγάδες ἔτυχον παρόντες ἔδε- 2
ήθησαν αὐτοῦ τὸν ἀγῶνα διαθεῖναι, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίη-
σεν, αὐτῶν δ' ἐκείνων διατιθέντων καὶ συντελούντων
παρέμεινε καὶ παρέσχεν ἀσφάλειαν. ὕστερον δ' ἀπελθόν-
τος αὐτοῦ πάλιν ὑπ' Ἀργείων ἤχθη τὰ Ἴσθμια, καὶ τινὲς
μὲν ἐνίκησαν πάλιν, εἰσὶ δ' οἱ νεικικότες πρότερον ἡττη-
μένοι δ' ὕστερον ἀνεγράφησαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ πολλὴν ἀπέ- 3
φηγε δειλίαν κατηγορεῖν ἑαυτῶν τοὺς Ἀργείους ὁ Ἀγησί-
λαος, εἰ σεμνὸν οὕτω καὶ μέγα τὴν ἀγωνοθεσίαν ἠγούμενοι
μάχεσθαι περὶ αὐτῆς οὐκ ἐτόλμησαν. αὐτὸς δὲ πρὸς ταῦτα
πάντα μετρίως ᾤετο δεῖν ἔχειν, καὶ τοὺς μὲν οἴκοι χορῶδες
καὶ ἀγῶνας ἐπεχόσμιε καὶ συμπαρῆν ἀεὶ φιλοτιμίας καὶ
σπουδῆς μεστὸς ὦν καὶ οὔτε παιδῶν οὔτε παρθένων ἀμιλλ-
λης ἀπολειπόμενος, ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαναμάζοντας
ἰδόκει μηδὲ γινώσκειν. καὶ ποτε Καλλιππίδης ὁ τῶν τρα- 4
γῳδιῶν ὑποκριτῆς, ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἑλλησι
καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν
αὐτῷ καὶ προσεῖπεν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπερι-
πατοῦντας ἐμβάλων ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο νομίζων ἐκεῖνον
ἄρξειν τινὸς φιλοφροσύνης, τέλος δ' εἶπεν “οὐκ ἐπιγινώ-
σσεις με ὦ βασιλεῦ;” κάκεινος ἀποβλέψας πρὸς αὐτὸν
εἶπεν “ἀλλ' οὐ σύ γε ἔσσι Καλλιππίδας ὁ δεικηλίκτας;”
οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσιν. παρακα- 5
λούμενος δὲ πάλιν ἀκοῦσαι τοῦ τὴν ἀηδῶνα μιμουμένου
παρητήσατο φήσας “αὐτᾶς ἀκουκα.” τοῦ δ' ἰατροῦ Μενε-

κράτους, ἐπεὶ κατατυχὼν ἐν τισιν ἀπεγνωσμέναις θερα-
πειαῖς Ζεὺς ἐπεκλήθη, φορτικῶς ταύτη χρωμένου τῇ προσ-
ωνυμίᾳ καὶ δὴ καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἐπιστεῖλαι τολμήσαντος
οὕτως “Μενεκράτης Ζεὺς βασιλεῖ Ἀγησίλαω χαίρειν,” ἀν-
έγραψε “βασιλεὺς Ἀγησίλαος Μενεκράτει ὑγιαίνειν.”

- 22 Διατρίβοντος δὲ περὶ τὴν Κορινθίων αὐτοῦ καὶ τὸ
Ἡραῖον εὐληθὲς καὶ τὰ αἰχμάλωτα τοὺς στρατιώτας
ἄγοντας καὶ φέροντας ἐπιβλέποντος, ἀφίκοντο πρέσβεις
ἐκ Θηβῶν περὶ φιλίας. ὃ δὲ μισῶν μὲν αἰεὶ τὴν πόλιν,
οἰόμενος δὲ τότε καὶ συμφέρειν ἐνυβρίσαι, προσεποιεῖτο
2 μὴδ' ὄραν αὐτοὺς μὴτ' ἀκούειν ἐντυγχανόντων. ἔπαθε δὲ
πρᾶγμα νεμεσητόν· οὐπω γὰρ ἀπηλλαγμένων τῶν Θη-
βαίων ἤκόν τινες ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ τὴν μόραν ὑπ'
Ἰριζράτους κατακεκόφθαι. καὶ πάθος τοῦτο μέγα διὰ
πολλοῦ χρόνου συνέπεσεν αὐτοῖς· πολλοὺς γὰρ ἄνδρας
ἀγαθοὺς ἀπέβαλον κρατηθέντας ὑπὸ τε πελταστῶν ὀπλί-
3 τας καὶ μισθοφόρων Λακεδαιμονίους. ἀνεπήδησε μὲν οὖν
εὐθύς ὁ Ἀγησίλαος ὡς βοηθήσων· ἐπεὶ δ' ἔγνω διαπε-
πραγμένους, αὐθις εἰς τὸ Ἡραῖον ἦκε, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς
τότε προσελθεῖν κελεύσας ἐχορημάτιζεν. ὡς δ' ἀνθυβρί-
ζοντες ἐκεῖνοι τῆς μὲν εἰρήνης οὐκ ἐμέμνηντο, παρεθῆναι
δὲ ἠξίουσαν εἰς Κόρινθον, ὀργισθεὶς ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν
“εἶγε βούλεσθε τοὺς φίλους ὑμῶν ἰδεῖν μέγα φρονοῦντας
ἐφ' οἷς εὐτυχοῦσιν, αὐριον ἀσφαλῶς ὑμῖν τοῦτο ὑπάρξει.”
4 καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς τῇ ὑστεραίᾳ τὴν τε χώραν τῶν
Κορινθίων ἔκοπτε καὶ πρὸς τὴν πόλιν αὐτὴν προσῆλθεν.
οὕτω δὲ τοὺς Κορινθίους ἐξελέγξας ἀμύνεσθαι μὴ τολ-
μῶντας, ἀφῆκε τὴν πρεσβείαν. αὐτὸς δὲ τοὺς περιλε-
λειμμένους ἄνδρας ἐκ τῆς μόρας ἀναλαβὼν ἀπῆγεν εἰς
Λακεδαίμονα, πρὸ ἡμέρας ποιούμενος τὰς ἀναζεύξεις καὶ
πάλιν σκοταίους τὰς καταλύσεις, ὅπως οἱ μισοῦντες καὶ
βασκαίνοντες τῶν Ἀρχάδων μὴ ἐπιχαίρωσιν.
- 5 Ἐκ τούτου χαριζόμενος τοῖς Ἀχαιοῖς διέβαινεν εἰς Ἀχαρ-
νανίαν στρατιᾷ μετ' αὐτῶν, καὶ πολλὴν μὲν ἠλάσατο λείαν,
μάχη δὲ τοὺς Ἀχαρνᾶνας ἐνίκησε. δεομένων δὲ τῶν Ἀχαιῶν
ὅπως τὸν χειμῶνα παραμείνας ἀφέληται τὸν σπόρον τῶν
πολεμίων, τούναντίον ἔφη ποιήσειν· μᾶλλον γὰρ φοβη-

θήσεσθαι τὸν πόλεμον αὐτούς, ἔαν ἐσπαρμένην τὴν γῆν εἰς ὥρας ἔχωσιν. ὃ καὶ συνέβη· παραγγελλομένης γὰρ αὐτοῖς ἐπ' αὐτούς στρατείας διηλλάγησαν τοῖς Ἀχαιοῖς.

Ἐπεὶ δὲ Κόνων καὶ Φαρνάβαζος τῷ βασιλέως ναυτικῷ ²³ θαλατοκρατοῦντες ἐπόρθουν τὰ παράλια τῆς Λακωνικῆς, ἐτειχίσθη δὲ καὶ τὸ ἄστυ τῶν Ἀθηναίων Φαρναβάζου χρήματα δόντος, ἔδοξε τοῖς Λακεδαιμονίοις εἰρήνην ποιῆσαι πρὸς βασιλέα· καὶ πέμπουσιν Ἀντακτίδαν πρὸς Τυρίβαζον, αἰσχιστὰ καὶ παρανομώτατα τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἕλληνας, ὑπὲρ ὧν ἐπολέμησεν Ἀγησίλαος, βασιλεῖ παραδιδόντες. ὅθεν ἤγιστα συνέβη τῆς κακοδο- ² ξίας ταύτης Ἀγησίλαῳ μετασχεῖν· ὁ γὰρ Ἀντακτίδας ἐχθρὸς ἦν αὐτῷ, καὶ τὴν εἰρήνην ἐξ ἅπαντος ἔπραττεν ὡς τοῦ πολέμου τὸν Ἀγησίλαον αὖξοντος καὶ ποιούντος ἐνδοξότατον καὶ μέγιστον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν εἰπόντα τοὺς Λακεδαιμονίους μηδίξειν ὁ Ἀγησίλαος ἀπεκρίνατο μᾶλλον τοὺς Μήδους λακωνίζειν. τοῖς δὲ μὴ βουλομένοις ³ δέχεσθαι τὴν εἰρήνην ἀπειλῶν καὶ καταγγέλλων πόλεμον ἠγάγκασεν ἐμμένειν ἅπαντας οἷς ὁ Πέρσης ἐδικαίωσε, μάλιστα διὰ τοὺς Θηβαίους, ὅπως αὐτόνομον τὴν Βοιωτίαν ἀφέντες ἀσθενέστεροι γένωνται. δῆλον δὲ τοῦτο τοῖς ὕστερον ἐποίησεν· ἐπεὶ γὰρ Φοιβίδας ἔργον εἰργάσατο δεινὸν ἐν σπονδαῖς καὶ εἰρήνῃ τὴν Καδμείαν καταλαβών, καὶ πάντες μὲν ἠγανάκτουν οἱ Ἕλληνες, χαλεπῶς δ' ἔφερον οἱ Σπαρτιαῖται, καὶ μάλιστα οἱ διαφερόμενοι τῷ Ἀγησίλαῳ ⁴ μετ' ὀργῆς ἐπυνθάνοντο τοῦ Φοιβίδου τίνας ταῦτα κελεύσαντος ἔπραξεν, εἰς ἐκεῖνον τὴν ὑπόνοιαν τρέποντες, οὐκ ὤκησε τῷ Φοιβίδᾳ βοηθῶν λέγειν ἀναφανδὸν ὅτι δεῖ τὴν πρᾶξιν αὐτὴν, εἴ τι χρήσιμον ἔχει, σκοπεῖν· τὰ γὰρ συμφέροντα τῇ Λακεδαίμονι καλῶς ἔχειν αὐτοματίζεσθαι, κἂν μηδεὶς κελεύσῃ. καίτοι τῷ λόγῳ πανταχοῦ τὴν δι- ⁵ καιοσύνην ἀπέφαινε πρωτεύειν τῶν ἀρετῶν· ἀνδρείας μὲν γὰρ οὐδὲν ὄφελος εἶναι μὴ παρούσης δικαιοσύνης, εἰ δὲ δίκαιοι πάντες γένοιτο, μηδὲν ἀνδρείας δεήσεσθαι. πρὸς δὲ τοὺς λέγοντας ὅτι ταῦτα δοκεῖ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ, “τί δ' ἐκεῖνος ἐμοῦ” εἶπε “μείζων, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος;” ὀρθῶς καὶ καλῶς οἰόμενος δεῖν τῷ δικαίῳ καθάπερ μέτρῳ

- 6 βασιλικῷ μετρεῖσθαι τὴν ὑπεροχὴν τοῦ μείζονος. ἦν δὲ τῆς εἰρήνης γενομένης ἔπεμψεν αὐτῷ περὶ ξενίας καὶ φιλίας ἐπιστολὴν ὃ βασιλεὺς οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν ἔξαρχεῖν τὴν κοινὴν φιλίαν καὶ μηδὲν ἰδίας δεήσεσθαι μενούσης ἐκείνης. ἐν δὲ τοῖς ἔργοις οὐκέτι ταύτην διαφυλάττων τὴν δόξαν, ἀλλὰ τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ τῇ φιλονεικίᾳ πολλοῦ συνεκφερόμενος, καὶ μάλιστα τῇ πρὸς Θηβαίους, οὐ
- 7 μόνον ἔσωσε τὸν Φοιβίδαν, ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν ἔπεισεν εἰς αὐτὴν ἀναδέξασθαι τὸ ἀδίκημα καὶ κατέχειν τὴν Καδμείαν δι' ἑαυτῆς, τῶν δὲ πραγμάτων καὶ τῆς πολιτείας Ἀρχίαν καὶ Λεοντίδαν ἀποδειῖσαι κυρίους, δι' ὧν ὁ Φοιβίδας εἰσῆλθε καὶ κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν.
- 24 Ἦν μὲν οὖν εὐθύς ἐκ τούτων ὑπόνοια Φοιβίδου μὲν ἔργον εἶναι, βούλευμα δὲ Ἀγησιλάου τὸ πεπραγμένον· αἱ δ' ὕστερον πράξεις ὁμολογουμένην ἐποίησαν τὴν αἰτίαν. ὡς γὰρ ἐξέβαλον οἱ Θηβαῖοι τὴν φρουρὰν καὶ τὴν πόλιν ἠλευθέρωσαν, ἐγκαλῶν αὐτοῖς ὅτι τὸν Ἀρχίαν καὶ τὸν Λεοντίδαν ἀπεκτόνεσαν, ἔργῳ μὲν τυράννους λόγῳ δὲ
- 2 πολεμάρχους ὄντας, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς αὐτούς. καὶ Κλεόμβροτος ἤδη βασιλεύων Ἀγησιπόλιδος τεθνηκότος εἰς Βοιωτίαν ἐπέμφθη μετὰ δυνάμεως· ὁ γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔτη τεσσαράκοντα γεγονὼς ἀφ' ἧβης καὶ στρατείας ἔχων ἄφρασιν ὑπὸ τῶν νόμων, ἔφραγε τὴν στρατείαν ἐκείνην, ἀσχυνόμενος εἰ Φλιασίοις ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπὲρ φρυγᾶδων πεπολεμηκῶς αὐθις ὀφθήσεται Θηβαίους κακῶς ποιῶν διὰ τοὺς τυράννους.
- 3 Ἦν δὲ τις Λάκων Σφοδρίας ἐκ τῆς ὑπεναντίας στάσεως τῷ Ἀγησιλάῳ τεταγμένος ἐν Θεσπιαῖς ἀρμοστής, οὐκ ἄτολμος μὲν οὐδ' ἀφιλότιμος ἀνὴρ, αἰεὶ δ' ἐλπίδων μᾶλλον ἢ φρενῶν ἀγαθῶν μεστός. οὗτος ἐπιθυμῶν ὀνόματος μεγάλου, καὶ τὸν Φοιβίδαν νομίζων ἔνδοξον γεγονέναι καὶ περιβόητον ἀπὸ τοῦ περὶ Θήβας τολμήματος, ἐπίσθη πολὺ κάλλιον εἶναι καὶ λαμπρότερον εἰ τὸν Πειραιᾶ καταλάβοι δι' ἑαυτοῦ καὶ τῶν Ἀθηναίων ἀφέλοιτο τὴν θάλασσαν, ἐκ γῆς ἀπροσδοκῆτως ἐπελθών. λέγουσι δὲ τοῦτο
- 4 μηχανήμα γενέσθαι τῶν περὶ Πελοπίδαν καὶ Μέλινα βοιωταρχῶν· ὑπέπεμψαν γὰρ ἀνθρώπους λακωνίζειν προσ-

ποιουμένους, οἱ τὸν Σφροδρίαν ἐπαινοῦντες καὶ μεγαλύ-
 νοντες ὡς ἔργου τηλικούτου μόνον ἄξιον ἐπῆραν καὶ παρ-
 ὤρμησαν ἀνελέσθαι πρᾶξιν ἄδικον μὲν ὁμοίως ἐκείνη καὶ
 παράνομον, τόλμης δὲ καὶ τύχης ἐνδεᾶ γενομένην. ἡμέρα ⁵
 γὰρ αὐτὸν ἐν τῇ Θριασίῳ πεδίῳ κατέλαβε καὶ κατέλαμ-
 ψεν ἐλπίσαντα νυκτὸς προσμύξειν τῇ Πειραιεῖ· καὶ φῶς
 ἀφ' ἱερῶν τινῶν Ἐλευσινόθεν ἰδόντας λέγουσι φρεῖσαι καὶ
 περιφόβους γενέσθαι τοὺς στρατιώτας. αὐτὸς δὲ τοῦ
 θράσους ἐξέπεσεν, ὡς οὐκέτι λαθεῖν ἦν, καὶ τινα βραχεῖαν
 ἀρπαγὴν θέμενος αἰσχυρῶς ἀνεχώρησε καὶ ἀδόξως εἰς τὰς
 Θεσπιάς. ἐκ δὲ τούτου κατήγοροι μὲν ἐπέμφθησαν εἰς ⁶
 Σπάρτην ἐξ Ἀθηναίων, εὖρον δὲ κατηγόρων μηδὲν ἐπὶ τὸν
 Σφροδρίαν δεομένους τοὺς ἄρχοντας, ἀλλὰ θανάτου κρίσιν
 αὐτῷ προειρηκότας, ἣν ἐκεῖνος ὑπομένειν ἀπέγνω, φοβού-
 μενος τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν αἰσχυρομένων τοὺς Ἀθη-
 ναίους καὶ βουλομένων συναδικεῖσθαι δοκεῖν, ἵνα μὴ συν-
 αδικεῖν δοκῶσιν. εἶχεν οὖν υἱὸν ὁ Σφροδρίας Κλεώνυμον, ²⁵
 οὗ παιδὸς ὄντος ἔτι καὶ καλοῦ τὴν ὄψιν Ἀρχίδαμος ὁ
 Ἀγησιλάου τοῦ βασιλέως υἱὸς ἦρα. καὶ τότε συνηγωνία
 μὲν αὐτῷ κινδυνεύοντι περὶ τοῦ πατρὸς, συμπράττειν δὲ
 φανερῶς καὶ βοηθεῖν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ ὁ Σφροδρίας ἐκ
 τῶν διαφόρων τοῦ Ἀγησιλάου. τοῦ δὲ Κλεωνύμου προσ- ²
 ελθόντος αὐτῷ καὶ μετὰ δεήσεως καὶ δακρύων ἐντυχόντος
 ὅπως τὸν Ἀγησίλαον εὖνον παράσχη (μάλιστα γὰρ ἐκεῖ-
 νον αὐτοῖς φοβερὸν εἶναι) τρεῖς μὲν ἢ τέσσαρας ἡμέρας
 αἰδούμενος τὸν πατέρα καὶ δεδιὼς σιωπῇ παρηκολούθει,
 τέλος δὲ τῆς κρίσεως ἐγγὺς οὔσης ἐτόλμησεν εἰπεῖν πρὸς
 τὸν Ἀγησίλαον ὅτι Κλεώνυμος αὐτοῦ δεηθείη περὶ τοῦ
 πατρὸς. ὁ δ' Ἀγησίλαος εἰδὼς ἔρωτα τὸν Ἀρχίδαμον οὐκ ³
 ἔπαυσεν· ἦν γὰρ ὁ Κλεώνυμος εὐθύς ἐκ παιδῶν ἐπίδοξος,
 εἴ τις καὶ ἄλλος, ἀνὴρ ἔσεσθαι σπουδαῖος. οὐ μὴν ἐνέ-
 δοκέ τι τότε χρηστὸν ἢ φιλόανθρωπον ἐλπῖσαι δεομένην
 τῇ παιδί, σκέψασθαι δὲ φήσας ὅ τι καλῶς ἔχει καὶ πρε-
 πόντως ἀπῆλθεν. αἰδούμενος οὖν ὁ Ἀρχίδαμος ἐξέλειπε ⁴
 τὸ προσιέναι τῷ Κλεωνύμῳ, καίπερ εἰωθὼς πολλάκις
 τοῦτο τῆς ἡμέρας ποιεῖν πρότερον. ἐκ δὲ τούτου κάκεινοι
 τὰ κατὰ τὸν Σφροδρίαν μᾶλλον ἀπέγνωσαν, ἄχρι οὗ τῶν

Ἀγησιλάου φίλων Ἐτυμοκλῆς ἐν τινι κοινολογίᾳ πρὸς αὐ-
 τοὺς ἀπεγύμνωσε τὴν γνώμην τοῦ Ἀγησιλάου· τὸ μὲν γὰρ
 ἔργον ὡς ἐνι μάλιστα ψέγειν αὐτόν, ἄλλως γε μὴν ἄνδρα
 τὸν Σφοδρίαν ἀγαθὸν ἠγεῖσθαι καὶ τὴν πόλιν ὄρᾶν τοι-
 οὔτων στρατιωτῶν δεομένην. τούτους γὰρ ὁ Ἀγησίλαος
 ἐκάστοτε τοὺς λόγους ἐποιεῖτο περὶ τῆς δίκης τῷ παιδί
 χαρίζεσθαι βουλόμενος, ὥστε καὶ τὸν Κλεώνυμον εὐθὺς
 αἰσθάνεσθαι τὴν σπουδὴν τοῦ Ἀρχιδάμου καὶ τοὺς φίλους
 τοὺς τοῦ Σφοδρίου θαρροῦντας ἤδη βοηθεῖν. ἦν δὲ καὶ
 φιλότεκνος ὁ Ἀγησίλαος διαφερόντως· καὶ περὶ ἐκείνου
 τὸ τῆς παιδιᾶς λέγουσιν, ὅτι μικροῖς τοῖς παιδίοις οὔσι
 κάλαμον περιβεβηκὼς ὥσπερ ἵππον οἴκοι συνέπαιζεν,
 ὄφθεις δ' ὑπὸ τινος τῶν φίλων παρεκάλει μηδενὶ φράσαι,
 πρὶν ἂν καὶ αὐτὸς πατὴρ παιδῶν γένηται.

- 26 Ἀπολυθέντος δὲ τοῦ Σφοδρίου, καὶ τῶν Ἀθηναίων, ὡς
 ἐπύθοντο, πρὸς πόλεμον τραπομένων, σφόδρα κακῶς ὁ
 Ἀγησίλαος ἤκουσε, δι' ἐπιθυμίαν ἄτοπον καὶ παιδαριώδη
 δοκῶν ἐμποδῶν γεγονέναι κρίσει δικαίᾳ καὶ τὴν πόλιν
 παραίτιον ἀπειρογᾶσθαι παρανομημάτων τηλικούτων εἰς
 2 τοὺς Ἕλληνας. ἐπεὶ δὲ τὸν Κλεόμβροτον οὐχ ἑώρα πρό-
 θυμον ὄντα πολεμεῖν τοῖς Θηβαίοις, οὕτω δὲ χαίρειν τὸν
 νόμον ἔασας ᾧ πρόσθεν ἐχρῆτο περὶ τῆς στρατείας, αὐ-
 τὸς εἰς Βοιωτίαν ἐνέβαλεν-ἤδη καὶ κακῶς ἐποίει τοὺς
 Θηβαίους καὶ πάλιν ἀντέπασχεν, ὥστε καὶ τρωθέντος αὐ-
 τοῦ ποτὲ τὸν Ἀνταλκίδα ἐπεῖν “ἦ καλὰ τὰ διδασκάλια
 παρὰ Θηβαίων ἀπολαμβάνεις, μὴ βουλομένους μηδ' ἐπι-
 3 σταμένους μάχεσθαι διδάξας.” τῷ γὰρ ὄντι Θηβαίους
 αὐτοὺς ἑαυτῶν πολεμικωτάτους τότε γενέσθαι φασί, ταῖς
 πολλαῖς στρατείαις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπ' αὐτοὺς ὥσπερ
 ἐγγυμνασαμένους. διὸ καὶ Λυκούργος ὁ παλαιὸς ἐν ταῖς
 καλουμέναις τρισὶ ῥήτραις ἀπέειπε μὴ πολλάκις ἐπὶ τοὺς
 αὐτοὺς στρατεύειν, ὅπως μὴ πολεμεῖν μανθάνωσιν. ἦν
 δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις τῶν Λακεδαιμονίων ἐπαχθῆς ὁ
 Ἀγησίλαος, ὡς δι' οὐδὲν ἔγκλημα δημόσιον ἀλλὰ θυμῷ
 4 τινὶ καὶ φιλονεικίᾳ τοὺς Θηβαίους ἀπολέσαι ζητῶν. οὐ-
 δὲν οὖν ἔλεγον δεόμενοι φθείρεσθαι δεῦρο κάκεισε καθ'
 ἕκαστον ἐνιαυτόν, ὀλίγοις τοσοῦτοι συνακολουθοῦντες.

ἐνθα δὲ δὴ λέγεται τὸν Ἀγησίλαον ἐξελέγξαι βουλόμενον αὐτῶν τὸ πλῆθος τότε μηχανήσασθαι. πάντας ἐκέλευσε καθίσει τούς συμμάχους μετ' ἀλλήλων ἀναμειγμένους, ἰδίᾳ δὲ τούς Λακεδαιμονίους ἐφ' ἑαυτῶν. εἰτ' ἐκήρυττε ⁵ τούς κεραμεῖς ἀνίστασθαι πρῶτον· ὡς δ' ἀνέστησαν οὗτοι, δεύτερον ἐκήρυττε τούς χαλκεῖς, εἶτα τέκτονας ἐφεξῆς καὶ οἰκοδόμους καὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν ἐκάστην. πάντες οὖν ὀλίγου δεῖν ἀνέστησαν οἱ σύμμαχοι, τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδείς· ἀπειρήτο γὰρ αὐτοῖς τέχνην ἐργάζεσθαι καὶ μανθάνειν βάρανσον. οὕτω δὴ γελάσας ὁ Ἀγησίλαος “ὄρατε” εἶπεν “ὦ ἄνδρες ὅσῳ πλείονας ὑμῶν στρατιώτας ἐκπέμπομεν ἡμεῖς.”

Ἐν δὲ Μεγάροις, ὅτε τὴν στρατιὰν ἀπῆγεν ἐκ Θηβῶν, ²⁷ ἀναβαίροντος αὐτοῦ πρὸς τὸ ἀρχεῖον εἰς τὴν ἀκρόπολιν σπάσμα καὶ πόνον ἰσχυρὸν ἔλαβε τὸ ὑγιὲς σκέλος· ἐκ δὲ τούτου διογκωθὲν μεστὸν αἵματος ἔδοξε γεγονέναι, καὶ φλεγμονὴν ὑπερβάλλουσαν παρῆγεν. ἰατροῦ δὲ τινος Συ- ² ρακουσίλου τὴν ὑπὸ τῇ σφυρῶ φλέβα σχάσαντος αἱ μὲν ἀλγηδόνες ἔληξαν, αἵματος δὲ πολλοῦ φερομένου καὶ ῥέοντος ἀνεπισχέτως λιποψυχία πολλή καὶ κίνδυνος ὄξυς ἀπ' αὐτῆς περιέστη τὸν Ἀγησίλαον. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε γε τὴν φορὰν τοῦ αἵματος ἔπαυσε, καὶ κομισθεὶς εἰς Λακεδαίμονα πολὺν χρόνον ἔσχεν ἀρρώστως καὶ πρὸς τὰς στρατείας ἀδυνάτως. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ πολλὰ συνέβη ³ πταίσματα τοῖς Σπαρτιάταις καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν· ὧν ἦν τὸ περὶ Τεγύρας μέγιστον, ὅπου πρῶτον ἐκ παρατάξεως κρατηθέντες ὑπὸ Θηβαίων ἠττήθησαν. ἔδοξεν οὖν πᾶσι θέσθαι πρὸς πάντας εἰρήνην, καὶ συνῆλθον ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πρέσβεις εἰς Λακεδαίμονα ποιησόμενοι τὰς διαλύσεις. ὧν εἷς ἦν Ἐπαμεινώνδας, ἀνὴρ ⁴ ἐνδοξος ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλοσοφίᾳ, στρατηγίας δὲ πείραν οὐπω δεδωκώς. οὗτος ὄρων τούς ἄλλους ἅπαντας ὑποκατακλινομένους τῷ Ἀγησίλαῳ, μόνος ἐχρήσατο φρονήματι παρρησίαν ἔχοντι, καὶ διεξῆλθε λόγον οὐχ ὑπὲρ Θηβαίων ἀλλ' ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὁμοῦ κοινόν, τὸν μὲν πόλεμον ἀποδεικνύων αὖξοντα τὴν Σπάρτην ἐξ ὧν ἅπαντες οἱ λοιποὶ κακῶς πάσχουσι, τὴν δ' εἰρήνην ἰσότητι καὶ τῷ

- δικαίῳ κτᾶσθαι κελεύων· οὕτω γὰρ αὐτὴν διαμενεῖν, ἴσων
 28 ἀπάντων γενομένων. ὁρῶν οὖν ὁ Ἀγησίλαος ὑπερφρυῶς
 ἀγαμένους καὶ προσέχοντας αὐτῷ τοὺς Ἕλληνας, ἠρώτη-
 σεν εἰ νομίζει δίκαιον εἶναι καὶ ἴσον αὐτονομεῖσθαι τὴν
 Βοιωτίαν. ἀντερωτήσαντος δὲ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ταχὺ
 καὶ τεθαρρηχότως εἰ γὰρ κεῖνος οἶεται δίκαιον αὐτονομεῖ-
 σθαι τὴν Λακωνικὴν, ἀναπηδήσας ὁ Ἀγησίλαος μετ' ὀργῆς
 ἐκέλευσε λέγειν σαφῶς αὐτὸν εἰ τὴν Βοιωτίαν ἀφίησιν
 2 αὐτόνομον. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο πάλιν τοῦ Ἐπαμεινώνδου
 φήσαντος, εἰ τὴν Λακωνικὴν ἀφίησιν αὐτόνομον, οὕτω
 τραχέως ἔσχεν ὁ Ἀγησίλαος καὶ τὴν πρόφασιν ἠγάπησεν
 ὡς εὐθὺς ἐξαλείψαι τὸ τῶν Θηβαίων ὄνομα τῆς εἰρή-
 νης καὶ προειπεῖν πόλεμον αὐτοῖς. τοὺς δ' ἄλλους Ἕλ-
 ληντας διαλλαγέοντας ἐκέλευσεν ἀπιέναι, τὰ μὲν ἀκεστὰ
 τῆς εἰρήνης τὰ δ' ἀνήκεστα τοῦ πολέμου ποιοῦντας·
 ἔργον γὰρ ἦν πάσας ἐκκαθᾶραι καὶ διαλύσαι τὰς ἀμφι-
 λογίας.
- 3 Ἐτυχε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν Φωκεῦσιν ὧν ὁ
 Κλεόμβροτος μετὰ δυνάμειος. εὐθὺς οὖν ἔπεμπον οἱ ἔφρο-
 ροὶ κελεύοντες αὐτὸν ἐπὶ Θηβαίους ἄγειν τὸ στράτευμα·
 καὶ τοὺς συμμάχους περιπέμποντες ἠθροίζον, ἀπροθύ-
 μους μὲν ὄντας καὶ βαρυνομένους τὸν πόλεμον, οὐπω δὲ
 θαρροῦντας ἀντιλέγειν οὐδ' ἀπειθεῖν τοῖς Λακεδαιμονίοις.
- 4 πολλῶν δὲ σημείων μοχθηρῶν γενομένων, ὡς ἐν τῷ περὶ
 Ἐπαμεινώνδου γέγραπται, καὶ Προθόου τοῦ Λάκωνος
 ἐναντιουμένου πρὸς τὴν στρατείαν, οὐκ ἀνῆκεν ὁ Ἀγησί-
 λαος ἀλλ' ἐξέπραξε τὸν πόλεμον, ἐλπίζων αὐτοῖς μὲν
 [αὐτονόμου] τῆς Ἑλλάδος ὅλης ὑπαρχούσης, ἐκσπόνδων
 δὲ τῶν Θηβαίων γενομένων, καιρὸν εἶναι δίκην λαβεῖν
 5 παρ' αὐτῶν. δηλοῖ δὲ τὸ σὺν ὀργῇ μᾶλλον ἢ λογισμῷ
 γενέσθαι τὴν στρατείαν ἐκείνην ὁ καιρὸς· τῇ γὰρ τετράδι
 ἐπὶ δέκα τοῦ Σχιροφοριῶνος μηνὸς ἐποιήσαντο τὰς σπον-
 δὰς ἐν Λακεδαίμονι, τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ Ἐξατομβραίωνος
 ἠττήθησαν ἐν Λεύκτροις ἡμερῶν εἴκοσι διαγενομένων.
 ἀπέθανον δὲ χίλιοι Λακεδαιμονίων καὶ Κλεόμβροτος ὁ
 βασιλεὺς καὶ περὶ αὐτὸν οἱ κράτιστοι τῶν Σπαρτιατῶν.
- 6 ἐν οἷς καὶ Κλεώννυμόν φασι τὸν Σφοδρίου τὸν καλὸν τρεῖς

πεσόντα πρὸ τοῦ βασιλέως καὶ τοσαυτάκις ἐξαναστάντα καὶ μαχόμενον τοῖς Θηβαίοις ἀποθανεῖν.

Συμβάντος δὲ τοῖς τε Λακεδαιμονίοις πταίσματος 29 ἀπροσδοκίτου καὶ τοῖς Θηβαίοις παρὰ δόξαν εὐτυχήματος οἷον οὐ γέγονεν ἄλλοις Ἑλλησι πρὸς Ἕλληνας ἀγωνισαμένοις, οὐδὲν ἂν τις ἤττον ἐζήλωσε τῆς ἀρετῆς καὶ ἠγάσθη τὴν ἠττημένην πόλιν ἢ τὴν νικῶσαν. ὁ μὲν γὰρ 2 Ξενοφῶν φησὶ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἔχειν τι καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φρονᾶς καὶ διατριβὰς ἀξιομνημόνευτον, ὁρθῶς λέγων· ἔστι δ' οὐχ ἤττον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἄξιον κατανοεῖν καὶ θεᾶσθαι τῶν ἀγαθῶν ἢ παρὰ τὰς τύχας πράττουσι καὶ λέγουσι διευσημονοῦντες. ἔτυχε μὲν γὰρ ἡ πόλις ἑορτὴν ἄγουσα καὶ ξένων οὐσα μεστή (γυμνοπαίδαι γὰρ ἦσαν ἀγωνιζομένων χορῶν ἐν τῇ θεάτρῳ), παρῆσαν δ' ἀπὸ Λεύκτρων οἱ τὴν συμφορὰν ἀπαγγέλλοντες. οἱ δ' ἔφοροι, καίπερ εὐθύς ὄντος καταφρανοῦς ὅτι διέ- 3 φθαρται τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχὴν ἀπολωλέκασιν, οὔτε χορὸν ἐξελθεῖν εἶασαν οὔτε τὸ σχῆμα τῆς ἑορτῆς μεταβαλεῖν τὴν πόλιν, ἀλλὰ κατ' οἰκίαν τῶν τεθνεώτων τοῖς προσήκουσι τὰ ὀνόματα πέμψαντες αὐτοὶ τὰ περὶ τὴν θείαν καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν χορῶν ἔπραττον. ἅμα δ' ἡμέρα 4 φανερῶν ἤδη γεγονότων πᾶσι τῶν τε σωζομένων καὶ τῶν τεθνεώτων, οἱ μὲν τῶν τεθνεώτων πατέρες καὶ κηδεσταὶ καὶ οἰκεῖοι καταβαίνοντες εἰς ἀγορὰν ἀλλήλους ἐδεξιοῦντο λιπαροὶ τὰ πρόσωπα, φρονήματος μεστοὶ καὶ γήθους, οἱ δὲ τῶν σωζομένων, ὥσπερ ἐπὶ πένθει, μετὰ τῶν γυναικῶν οἴκοι διέτριβον, εἰ δὲ τις ὑπ' ἀνάγκης προέλθοι, καὶ σχήματι καὶ φωνῇ καὶ βλέμματι ταπεινὸς ἐφαίνετο καὶ συνεσταλμένος. ἔτι δὲ μᾶλλον τῶν γυναικῶν ἰδεῖν ἦν καὶ 5 πυθέσθαι τὴν μὲν ζῶντα προσδεχομένην υἱὸν ἀπὸ τῆς μάχης κατηρῆ καὶ σιωπηλὴν, τὰς δὲ τῶν πεπτωκέναι λεγομένων ἐν τε τοῖς ἱεροῖς εὐθύς ἀναστρεφόμενας καὶ πρὸς ἀλλήλας ἰλαρῶς καὶ φιλοτίμως βαδιζούσας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τοῖς πολλοῖς, ὡς ἀρίσταντο μὲν οἱ σύμ- 30 μαχοι προσεδοκᾶτο δὲ νενικηκῶς Ἐπαμεινώνδας καὶ μεγαλοφρονῶν ἐμβαλεῖν εἰς Πελοπόννησον, ἔννοια τῶν χρησμῶν ἐνέπεσε τότε πρὸς τὴν χωλότητα τοῦ Ἀγησιλάου καὶ

δυσθυμία πολλή καὶ πτοία πρὸς τὸ θεῖον, ὡς διὰ τοῦτο
 πραττούσης κακῶς τῆς πόλεως, ὅτι τὸν ἀρτίποδα τῆς
 βασιλείας ἐκβαλόντες εἶλοντο χωλὸν καὶ πεπηρωμένον, ὃ
 παντὸς μᾶλλον αὐτοὺς ἐδίδασκε φράζεσθαι καὶ φυλάτ-
 2 τεςθαι τὸ δαιμόνιον. διὰ δὲ τὴν ἄλλην δύναμιν αὐτοῦ
 καὶ ἀρετὴν καὶ δόξαν οὐ μόνον ἐχρῶντο βασιλεῖ καὶ στρα-
 τηγῶ τῶν κατὰ πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τῶν πολιτικῶν ἀποριῶν
 ἰατρῶ καὶ διαιτητῆ, τοῖς ἐν τῇ μάχῃ καταδειλιάσασιν, οὓς
 αὐτοὶ τρέσαντας ὀνομάζουσιν, ὀκνοῦντες τὰς ἐκ τῶν νόμων
 ἀτιμίας προσάγειν, πολλοῖς οὖσι καὶ δυνατοῖς, φοβούμε-
 3 νοι νεωτερισμὸν ἀπ' αὐτῶν. οὐ γὰρ μόνον ἀρχῆς ἀπείρ-
 γονται πάσης, ἀλλὰ καὶ δοῦναί τινα τούτων γυναῖκα καὶ
 λαβεῖν ἄδοξον ἐστὶ· παῖει δὲ ὁ βουλόμενος αὐτοὺς τῶν
 ἐντυγχανόντων. οἱ δὲ καρτεροῦσι περιμόντες ἀχμηροὶ καὶ
 ταπεινοί, τρίβωνάς τε προσεραμμένους χρώματος βαπτοῦ
 φροοῦσι, καὶ ξυρῶνται μέρος τῆς ὑπήνης, μέρος δὲ τρέ-
 4 φρουσι. δεινὸν οὖν ἦν τοιούτους ἐν τῇ πόλει περιορᾶν
 πολλοὺς οὐκ ὀλίγων δεομένη στρατιωτῶν. καὶ νομοθέτην
 αἰροῦνται τὸν Ἀγησίλαον. ὃ δὲ μήτε προσθεῖς τι μήτ'
 ἀφελὼν μήτε μεταγράψας εἰσῆλθεν εἰς τὸ πλῆθος τῶν
 Λακεδαιμονίων· καὶ φήσας ὅτι τοὺς νόμους δεῖ σήμερον
 εἶναι καθεύδειν, ἐκ δὲ τῆς σήμερον ἡμέρας κυρίου εἶναι
 πρὸς τὸ λοιπόν, ἅμα τούς τε νόμους τῇ πόλει καὶ τοὺς
 5 ἄνδρας ἐπιτίμους ἐφύλαξεν. βουλόμενος δὲ τὴν παροῦσαν
 ἀθυμίαν καὶ κατήρειαν ἀφελεῖν τῶν νέων ἐνέβαλεν εἰς
 Ἀρκαδίαν, καὶ μάχην μὲν ἰσχυρῶς ἐφυλάξατο συνάψαι
 τοῖς ἐναντίοις, ἐλὼν δὲ πολίχνην τινὰ τῶν Μαντινέων καὶ
 τὴν χώραν ἐπιδραμῶν ἐλαφροτέραν ἐποίησε ταῖς ἐλπίσι
 καὶ ἡδίων τὴν πόλιν ὡς οὐ παντάπασιν ἀπεγνωσμένην.

31 Ἐκ δὲ τούτου παρῆν εἰς τὴν Λακωνικὴν ὁ Ἐπαμεινών-
 δας μετὰ τῶν συμμάχων, οὐκ ἐλάττονας ἔχων τετρακισμυ-
 ρίων ὀπλιτῶν. πολλοὶ δὲ καὶ ψιλοὶ καὶ ἄνοπλοι πρὸς
 1 ἀρπαγὴν συνηκολούθουν, ὥστε μυριάδας ἑπτὰ τοῦ σύμ-
 2 παντος ὄχλου συνεισβαλεῖν εἰς τὴν Λακωνικὴν. ἦν μὲν δὴ
 χρόνος οὐκ ἐλάττων ἐτῶν ἑξακοσίων ἀφ' οὗ κατῴκουν τὴν
 Λακεδαίμονα Δωριεῖς· ἐν δὲ τούτῳ παντὶ τότε πρῶτον
 ὤφθησαν ἐν τῇ χώρᾳ πολέμιοι, πρότερον δ' οὐδεὶς ἐτόλ-

μησεν· ἀλλ' ἀδήωτον καὶ ἄδικτον οὖσαν ἐμβαλόντες ἐπυρ-
 πόλουν καὶ διήραζον ἄχρι τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς πόλεως,
 μηδενὸς ἐπεξιόντος. ὁ γὰρ Ἀγησίλαος οὐκ εἶα πρὸς το-³
 σοῦτον, ὡς φησι Θεόπομπος, ῥεῦμα καὶ κλύδωνα πολέμου
 μάχεσθαι τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ τῆς πόλεως τὰ μέσα
 καὶ κυριώτατα τοῖς ὀπλίταις περιεσπειραμένος ἐκαρτέρει
 τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς μεγαλαυχίας τῶν Θηβαίων, προκα-
 λουμένων ἐκείνων ὀνομαστὶ καὶ διαμάχεσθαι περὶ τῆς
 χώρας κελευόντων ὅς τῶν κακῶν αἰτιὸς ἐστὶν ἐκκαύσας
 τὸν πόλεμον. οὐχ ἦττον δὲ τούτων ἐλύπουν τὸν Ἀγησί-⁴
 λαον οἱ κατὰ τὴν πόλιν θόρυβοι καὶ κραυγαὶ καὶ διαδρο-
 μαὶ τῶν τε πρεσβυτέρων δυσανασχετούντων τὰ γινόμενα
 καὶ τῶν γυναικῶν οὐ δυναμένων ἡσυχάζειν ἀλλὰ παντά-
 πασιν ἐκφρόνων οὖσῶν πρὸς τε τὴν κραυγὴν καὶ τὸ πῦρ
 τῶν πολεμίων. ἦν γὰρ καὶ τὸ τῆς δόξης αὐτόν, ὅτι τὴν⁵
 πόλιν μεγίστην παραλαβὼν καὶ δυνατωτάτην ἑώρα συνε-
 σταλμένον αὐτῆς τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ αὐχμημα κεκολουμένον,
 ᾧ καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο πολλάκις, εἰπὼν ὅτι γυνὴ Λάκαινα
 καπνὸν οὐχ ἑώραζε πολέμιον. λέγεται δὲ καὶ Ἀνταλκίδας,
 Ἀθηναίου τινὸς ἀμφισβητοῦντος ὑπὲρ ἀνδρείας πρὸς αὐ-
 τὸν καὶ εἰπόντος “ἡμεῖς μέντοι πολλάκις ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ
 Κηρισσοῦ ἐδιώξαμεν,” ὑποτυχεῖν “ἀλλ' ἡμεῖς γ' οὐδέποτε
 ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα.” παραπλησίως δὲ καὶ πρὸς τὸν⁶
 Ἀργεῖον ἀπεκρίνατο τῶν ἀσημοτέρων τις Σπαρτιατῶν· ὁ
 μὲν γὰρ εἶπε “πολλοὶ ὑμῶν ἐν τῇ Ἀργολίδι κεῖνται,” ὁ δ'
 ἀπήντησεν “ὑμῶν δέ γ' οὐδεὶς ἐν τῇ Λακωνικῇ.”

Τότε μέντοι τὸν Ἀνταλκίδα φασὶν ἔφορον ὄντα τοὺς³²
 παῖδας εἰς Κύθηρα ὑπεκθέσθαι, περίροβον γενόμενον.
 ὁ δ' Ἀγησίλαος, ἐπιχειρούντων διαβαίνειν τὸν ποταμὸν
 τῶν πολεμίων καὶ βιάζεσθαι πρὸς τὴν πόλιν, ἐκλιπὼν τὰ
 λοιπὰ παρετάξατο πρὸ τῶν μέσων καὶ ὑψηλῶν. ἐρρῦη δὲ²
 πλεῖστος ἑαυτοῦ καὶ μέγιστος τότε ὁ Εὐρώτας, χιόνων
 γενομένων, καὶ τὸ ῥεῦμα μᾶλλον ὑπὸ ψυχρότητος ἢ τρα-
 χύτητος ἐγένετο σκληρὸν καὶ χαλεπὸν τοῖς Θηβαίοις. πο-
 ρευόμενον δὲ πρῶτον τῆς φάλαγγος τὸν Ἐπαμεινώνδαν
 ἐδείκνυσάν τινες τῷ Ἀγησίλαῳ· κακεῖνος, ὡς λέγεται,
 πολὺν χρόνον ἐμβλέψας αὐτῷ καὶ συμπαραπέμψας τὴν

ὄψιν οὐδὲν ἢ τοσοῦτον μόνον εἶπεν “ὦ τῷ μεγαλοπρά-
 3 γμονος ἀνθρώπου.” ἐπεὶ δὲ φιλοτιμούμενος ὁ Ἐπαμει-
 νώδας ἐν τῇ πόλει μάχην συνάψαι καὶ στήσαι τρόπαιον
 οὐκ ἴσχυσεν ἐξαγαγεῖν οὐδὲ προκαλέσασθαι τὸν Ἀγησί-
 λαον, ἐκεῖνος μὲν ἀναζεύξας πάλιν ἐπόρθει τὴν χώραν,
 ἐν δὲ Λακεδαιμόνι τῶν πάλαι τινὲς ὑπούλων καὶ πονηρῶν
 ὡς διακόσιοι συστραφέντες κατελάβοντο τὸ Ἴσώριον, οὗ
 τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερὸν ἔστιν, εὐερκῆ καὶ δυσεχβίαστον
 4 τόπον. ἐφ’ οὓς βουλομένων εὐθὺς ὠθεῖσθαι τῶν Λακε-
 δαιμονίων, φοβηθεῖς τὸν νεωτερισμὸν ὁ Ἀγησίλαος ἐκέ-
 λευσέ τοὺς μὲν ἄλλους ἡσυχίαν ἄγειν, αὐτὸς δ’ ἐν ἱματίῳ
 καὶ μετ’ ἑνὸς οἰκέτου προσήει, βοῶν ἄλλως ἀκηροῦναι
 τοῦ προστάγματος αὐτοῦς· οὐ γὰρ ἐνταῦθα κελεῦσαι
 5 συνελθεῖν οὐδὲ πάντας, ἀλλὰ τοὺς μὲν ἐκεῖ (δείξας ἕτε-
 ρον τόπον) τοὺς δ’ ἀλλαχόσε τῆς πόλεως. οἱ δ’ ἀκούσαντες
 ἡσθησαν οἰόμενοι λανθάνειν, καὶ διαστάντες ἐπὶ τοὺς
 τόπους οὓς ἐκεῖνος ἐκέλευσεν ἀπεχώρουν. ὃ δὲ τὸ μὲν
 Ἴσώριον εὐθὺς μεταπειψάμενος ἑτέρουσ κατέσχε, τῶν
 δὲ συστάντων ἐκείνων περὶ πεντεκαίδεκά τινας συλλαβῶν
 6 νυκτὸς ἀπέκτεινεν. ἄλλη δὲ μελίζων ἐμηνύθη συνωμοσία
 καὶ σύνοδος ἀνδρῶν Σπαρτιατῶν ἐπὶ πράγμασι νεωτέροις
 εἰς οἰκίαν κρύφα συνερχομένων, οὓς καὶ κρίνειν ἄπορον
 ἦν ἐν ταραχῇ τοσαύτῃ καὶ περιορᾶν ἐπιβουλεύοντας.
 ἀπέκτεινεν οὖν καὶ τούτους μετὰ τῶν ἐφόρων βουλευσά-
 7 μενος ὁ Ἀγησίλαος ἀκρίτους, οὐδενὸς δίχα δίκης τεθανα-
 τώμενου πρότερον Σπαρτιατῶν. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν
 τεταγμένων εἰς τὰ ὄπλα περιοίκων καὶ εἰλώτων ἀπεδί-
 δρασκον ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ τοῦτο
 πλείστην ἀθυμίαν παρεῖχεν, ἐδίδαξε τοὺς ὑπηρέτας περὶ
 ὄρθρον ἐπιφοιτᾶν ταῖς στιβάσι καὶ τὰ ὄπλα τῶν ἀπο-
 κεχωρηκότων λαμβάνειν καὶ ἀποκρύπτειν, ὅπως ἀγνοῆται
 8 τὸ πλῆθος. ἀναχωρῆσαι δὲ τοὺς Θηβαίους ἐκ τῆς Λακω-
 νικῆς οἱ μὲν ἄλλοι λέγουσι χειμῶνων γενομένων καὶ τῶν
 Ἀρκάδιον ἀρξαμένων ἀπιέναι καὶ διαρρεῖν ἀτάκτως, οἱ δὲ
 τρεῖς μῆνας ἐμμεμενηκότας ὄλους καὶ τὰ πλείστα τῆς
 χώρας διαπεπορθηκότας· Θεόπομπος δὲ φησιν, ἤδη τῶν
 βουωταρχῶν ἐγνωκότων ἀπαίρειν, ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς

Φρίξον ἄνδρα Σπαρτιάτην, παρ' Ἀγησιλάου δέκα τάλαντα κομίζοντα τῆς ἀναχωρήσεως μισθόν, ὥστε τὰ πάλαι δεδομένα πράττουσιν αὐτοῖς ἐφόδιον παρὰ τῶν πολεμίων προσπεριγενέσθαι.

Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδ' ὅπως ἠγνόησαν οἱ ἄλλοι, μό- 33
νος δὲ Θεόπομπος ἦσθετο· τοῦ δὲ σωθῆναι τὴν Σπάρτην
τότε πάντες αἴτιον ὁμολογοῦσι γενέσθαι τὸν Ἀγησίλαον,
ὅτι τῶν ἐμφύτων αὐτῷ παθῶν, φιλονεικίας καὶ φιλοτι-
μίας, ἀποστὰς ἐχρήσατο τοῖς πράγμασιν ἀσφαλῶς. οὐ 2
μέντοι τὴν γε δύναμιν καὶ τὴν δόξαν ἐδυνήθη τῆς πόλεως
ἀναλαβεῖν ἐκ τοῦ πταίσματος, ἀλλ' ὥσπερ σώματος ὑγίει-
νοῦ, λίαν δ' ἀκριβεῖ καὶ κατησκημένην κερημένον διαίτη
παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἀμαρτία μία καὶ ῥοπή τὴν πᾶ-
σαν ἐκλινεν εὐτυχίαν τῆς πόλεως, οὐκ ἀλόγως· πρὸς γὰρ
εἰρήνην καὶ ἀρετὴν καὶ ὁμόνοιαν ἄριστα συντεταγμένῳ
πολιτεύματι προσαγαγόντες ἀρχὰς καὶ δυναστείας βιαίους,
ᾧ οὐδενὸς ἠγεῖτο δεῖσθαι πόλιν εὐδαιμόνως βιωσομένην
ὁ Λυκούργος, ἐσφάλησαν. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Ἀγησίλαος 3
ἤδη πρὸς τὰς στρατείας ἀπειρήκει διὰ τὸ γῆρας, Ἀρχί-
δαμος δ' ὁ υἱὸς αὐτοῦ τὴν ἐκ Σικελίας ἤκουσαν παρὰ τοῦ
τυράννου βοήθειαν ἔχων ἐνίκησεν Ἀρχάδας τὴν λεγομένην
ἄδακρον μάχην· οὐδεὶς γὰρ ἔπεσε τῶν μετ' αὐτοῦ, συγχροῦς
δὲ τῶν ἐναντίων ἀνεῖλεν. αὕτη μάλιστα τὴν ἀσθένειαν
ἤλεγξεν ἢ νίκη τῆς πόλεως. πρότερον μὲν γὰρ οὕτω σύν- 4
ηθες ἠγοῦντο καὶ προσῆγον ἔργον αὐτοῖς εἶναι τὸ νικᾶν
τοὺς πολεμίους ὥστε μήτε θύειν τοῖς θεοῖς πλὴν ἄλεκ-
τρούνα νικητήριον ἐν τῇ πόλει μήτε μεγαληγορεῖν τοὺς
ἀγωνισαμένους μήτε ὑπερχαίρειν τοὺς πυνθανομένους,
ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Μαντινείᾳ μάχης γενομένης, ἣν Θουκυδί-
δης γέγραφε, τῷ πρώτῳ φράσαντι τὴν νίκην οἱ ἄρχοντες
ἐκ φιδιτίου κρέας ἔπεμψαν εὐαγγέλιον, ἄλλο δ' οὐδέν·
τότε δὲ τῆς μάχης ἀγγελθείσης καὶ τοῦ Ἀρχιδάμου προσ- 5
ίοντος οὐδεὶς ἐκαρτέρησεν, ἀλλὰ πρῶτος ὁ πατήρ ἀπήντα
δακρύων ὑπὸ χαρᾶς καὶ μετ' ἐκεῖνον τὰ ἀρχεῖα, τῶν δὲ
πρεσβυτέρων καὶ τῶν γυναικῶν τὸ πλῆθος ἐπὶ τὸν ποτα-
μὸν κατῆει τὰς τε χεῖρας ὀρεγόντων καὶ θεοκλυτούντων,
ὥσπερ ἀπεωσμένης τὰ παρ' ἀξίαν ὄνειδη τῆς Σπάρτης

καὶ λαμπρὸν αὖθις ἐξ ἀρχῆς τὸ φῶς ὁρώσης, ἐπεὶ πρό-
τερόν γε φασιν οὐδὲ ταῖς γυναιξὶν ἀντιβλέπειν τοὺς ἄν-
δρας αἰσχυνομένους ἐφ' οἷς ἔπταισαν.

- 34 Οἰκίζομένης δὲ Μεσσήνης ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἐπαμει-
νώνδαν καὶ τῶν ἀρχαίων πολιτῶν πανταχόθεν εἰς αὐτὴν
συμπορευομένων, διαμάχεσθαι μὲν οὐκ ἐτόλμων οὐδὲ κω-
λύειν ἐδύναντο, χαλεπῶς δὲ καὶ βαρέως πρὸς τὸν Ἀγησί-
λαον εἶχον ὅτι χώραν οὔτε πλήθει τῆς Λακωνικῆς ἐλάσ-
σονα καὶ πρωτεύουσαν ἀρετῇ τῆς Ἑλληνικῆς ἔχοντες καὶ
καρπούμενοι χρόνον τοσοῦτον ἐπὶ τῆς ἐκείνου βασιλείας
2 ἀπολωλέκασιν. διὸ καὶ προτεινομένην ὑπὸ τῶν Θηβαίων
τὴν εἰρήνην ὁ Ἀγησίλαος οὐκ ἐδέξατο. μὴ βουλόμενος δὲ
τῷ λόγῳ προέσθαι τοῖς ἔργῳ κρατοῦσι τὴν χώραν, ἀλλὰ
φιλονεικῶν, ἐκείνην μὲν οὐκ ἀπέλαβε, μικροῦ δὲ τὴν
3 Σπάρτην προσαπέβαλε καταστρατηγηθεῖς. ἐπεὶ γὰρ οἱ
Μαντινεῖς αὖθις ἀπέστησαν τῶν Θηβαίων καὶ μετεπέμ-
ποντο τοὺς Λακεδαιμονίους, αἰσθόμενος δ' Ἐπαμεινώνδας
τὸν Ἀγησίλαον ἐξεστρατευμένον μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ
προσιόντα, λαθῶν τοὺς Μαντινεῖς ἀνέζευξε νυκτὸς ἐκ Τε-
γέας ἄγων ἐπ' αὐτὴν τὴν Λακεδαίμονα τὸ στράτευμα, καὶ
μικρὸν ἐδέησε παραλλάξας τὸν Ἀγησίλαον ἔρημον ἑξαίφνης
4 καταλαβεῖν τὴν πόλιν. Εὐθύνου δὲ Θεσπιέως, ὡς Καλ-
λισθένης φησὶν, ὡς δὲ Ξενοφῶν, Κρητὸς τινος, ἐξαγγεί-
λαντος τῷ Ἀγησιλάῳ, ταχὺ προπέμψας ἵππεά τοῖς ἐν τῇ
πόλει φράσσοντα μετ' οὐ πολὺ καὶ αὐτὸς παρήλθεν εἰς τὴν
Σπάρτην. ὀλίγῳ δ' ὕστερον οἱ Θηβαῖοι διέβαινον τὸν Εὐ-
ρώταν καὶ προσέβαλλον τῇ πόλει μάλα ἔρρωμένως τοῦ
5 Ἀγησιλάου καὶ παρ' ἡλικίαν ἐπαμύνοντος. οὐ γάρ, ὡς
πρότερον, ἀσφαλείας ἑώρα τὸν καιρὸν ὄντα καὶ φυλακῆς,
ἀλλὰ μᾶλλον ἀπονοίας καὶ τόλμης, οἷς τὸν ἄλλον χρόνον
οὐδέποτε πιστεύσας οὐδὲ χρησάμενος, τότε μόνοις ἀπεώ-
σατο τὸν κίνδυνον, ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Ἐπαμεινώνδου τὴν
πόλιν ἐξαρχάσας, καὶ στήσας τρόπαιον, καὶ τοῖς παισὶ
καὶ ταῖς γυναιξὶν ἐπιδείξας τὰ κάλλιστα τροφεῖα τῇ πα-
6 τρίδι τοὺς Λακεδαιμονίους ἀποδιδόντας, ἐν δὲ πρώτοις
τὸν Ἀρχίδαμον ἀγωνιζόμενον ὑπερηφάνως τῇ τε ῥώμῃ τῆς
ψυχῆς καὶ τῇ κουφότητι τοῦ σώματος, ὀξέως ἐπὶ τὰ

θλιβόμενα τῆς μάχης διαθέοντα διὰ τῶν στενωπῶν καὶ πανταχοῦ μετ' ὀλίγων ἀντερείδοντα τοῖς πολεμίοις. Ἴσιδαν δὲ δοκῶ, τὸν Φοιβίδου υἱόν, οὐ τοῖς πολίταις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις θάμα φανῆναι καλὸν καὶ ἀγαστόν. ἦν μὲν γὰρ ἐκπρεπὴς τὸ εἶδος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὦραν δ' ἐν ἧ τὸ ἥδιστον ἀνθρώσιν ἀνθρώποι παριόντες εἰς ἄνδρας ἐκ παίδων εἶχε, γυμνὸς δὲ καὶ ὄπλων τῶν σκεπόντων καὶ ἱματίων, λίπα χρυσάμενος τὸ σῶμα καὶ τῆ μὲν ἔχων χειρὶ λόγχην τῆ δὲ ξίφος, ἐξήλατο τῆς οἰκίας, καὶ διὰ μέσων τῶν μαχομένων ὠσάμενος ἐν τοῖς πολεμίοις ἀνεστρέφετο, παίων τὸν προστυχόντα καὶ καταβάλλον. ἐτιώθη δ' ὑπ' οὐδενός, εἴτε θεοῦ δι' ἀρετὴν φυλάττοντος αὐτόν, εἴτε μεῖζόν τι καὶ κρεῖττον ἀνθρώπου φανείς τοῖς ἐναντίοις. ἐπὶ τούτῳ δὲ λέγεται τοὺς ἐφόρους στεφανώσαντας αὐτόν εἴτα χιλίων δραχμῶν ἐπιβαλεῖν ζημίαν, ὅτι χωρὶς ὄπλων διακινδυνεύειν ἐτόλμησεν.

Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις περὶ τὴν Μαντίνειαν ἔμα-
 χέσαντο, καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἤδη κρατοῦντα τῶν πρώ-
 των, ἔτι δ' ἐγκείμενον καὶ κατασπεύδοντα τὴν δίωξιν Ἀν-
 τικράτης Λάκων ὑποστὰς ἔπαισε δόρατι μὲν, ὡς Διοσκου-
 ρίδης ἰστόρηκε, Λακεδαιμόνιοι δὲ Μαχαιρίωνας ἔτι νῦν
 τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἀντικράτους καλοῦσιν ὡς μαχαίρα
 πατάξαντος. οὕτω γὰρ ἐθαύμασαν καὶ ὑπερηγάπησαν
 αὐτόν φόβῳ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ζῶντος ὥστε τιμὰς μὲν
 ἐκείνῳ καὶ δωρεὰς ψηφίσασθαι, τῷ γένει δ' ἀτέλειαν, ἦν
 ἔτι καὶ κατ' ἡμᾶς ἔχει Καλλικράτης εἰς τῶν Ἀντικράτους
 ἀπογόνων. μετὰ δὲ τὴν μάχην καὶ θάνατον τοῦ Ἐπαμει-
 νώνδου γενομένης εἰρήνης τοῖς Ἑλλησι πρὸς αὐτούς, ἀπή-
 λαννον οἱ περὶ τὸν Ἀγησίλαον τοῦ ὄρκου τοὺς Μεσσηνίους
 ὡς πόλιν οὐκ ἔχοντας. ἐπεὶ δ' οἱ λοιποὶ πάντες ἐδέχοντο
 καὶ τοὺς ὄρκους ἐλάμβανον παρ' αὐτῶν, ἀπέστησαν οἱ
 Λακεδαιμόνιοι, καὶ μόνοις αὐτοῖς πόλεμος ἦν ἐλπίζουσιν
 ἀναλήψεσθαι τὴν Μεσσηνίαν. βίαιος οὖν ἐδόκει καὶ ἀτε-
 νῆς καὶ πολέμων ἀπληστος ὁ Ἀγησίλαος εἶναι, τὰς μὲν
 κοινὰς διαλύσεις πάντα τρόπον ὑπορύττων καὶ ἀναβάλ-
 λων, πάλιν δ' ὑπὸ χρημάτων ἀπορίας ἀναγκαζόμενος
 ἐνοχλεῖν τοῖς κατὰ πόλιν φίλοις καὶ δανείζεσθαι καὶ συν-

4 εραυλῆσθαι, δεόν ἀπεηλλάχθαι κακῶν εἰς τοῦτο περιή-
 ζοντι τῷ καιρῷ, καὶ μὴ τὴν ἄπασαν ὑγίην τοσαύτην γε-
 νομένην ἀφεικτικῶς καὶ κήλεις καὶ γῆν καὶ θάλατταν ὑπὲρ
 τῶν ἐν Μεσσηνίᾳ χωρῶν καὶ προσόδων σφραδάζειν.

5 Ἐπι δὲ μᾶλλον ἠδόξησε Τάχῳ τῷ Αἰγυπτίῳ στρατηγὸν
 ἐπιδοῦς ἑαυτὸν. οὐ γὰρ ἤξιον ἄνδρα τῆς Ἑλλάδος ἄρι-
 στον κερκίμενον καὶ δόξης ἐμπειρηθέντα τὴν οἰκουμένην
 ἀποστατή βασιλεῖος, ἀνδρώων βαρβάρῳ, χοῖσαι τὸ σῶμα
 καὶ τὸ νόμιμα καὶ τὴν δόξαν ἀποδόσθαι χωρῶν, ἔργα

2 μισθοφόρον καὶ ξενιστοῦ διαπρατιόμενον. καὶ γὰρ ὑπὲρ
 ἠδοκίμωντα γεγονὸς ἔτι καὶ πᾶν ὑπὸ τραυμάτων τὸ σῶμα
 κατακεκομμένος ἐκεῖνην αἰῶνα ἀνεδέξατο τὴν κατὰ καὶ
 περιβλεπτοῦ ἡγεμονίαν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐλευθε-
 ρίας, οὐ κέραιαν ἄμεμπτον εἶναι τὴν φιλοτιμίαν· τοῦ γὰρ

3 καὶ τοῦ καιρῶν οὐκ εἶναι καὶ ὄραν, μᾶλλον δ' ὄλιγος τὰ
 4 καὶ τῶν αἰσχυρῶν τῷ μετρίῳ διαφύγειν. οὐ μὴν ἐσθόν-
 τισε τοῦτον ὁ Ἀγησίλαος, οὐδ' ἤθετο παρ' ἄξιαν εἶναι λει-
 τοῦργημα δημόσιον οὐδέν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνάξιον ἑαυτοῦ
 τὸ ζῆν ἄκρατον ἐν τῇ πόλει καὶ καθεῖσθαι περιμένοντα
 τὸν θάνατον. ὅθεν ἠθροισε μισθοφόρους ἀπ' ὧν ὁ Τά-
 χος αὐτῷ χωρῶν ἐπεριψε, καὶ πλοῖα πλήρώσας ἀνή-
 χθη, ἐκίοντα συμβούλους ἔχων μετ' ἑαυτοῦ Σπαρτιάτας,

5 ὡς πρότερον. ἐπεὶ δὲ κατεπλευσεν εἰς τὴν Αἰγύπτου, εὐ-
 θὺς οἱ πρότεροι τῶν βασιλικῶν ἡγεμόνων καὶ διοικητῶν
 ἐβάδιζον ἐπὶ ναῶν θεραπεύοντες αὐτόν. ἦν δὲ καὶ τῶν
 ἄλλων Αἰγυπτίων σπουδὴ τε μεγάλη καὶ προσδοκία διὰ
 τοῦ νόμου καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἀγησίλαου, καὶ συνετρόχαζον

6 ἄπαντες ἐπὶ τὴν θείαν. ὡς δ' ἐώρων λαμπρότητα μὲν καὶ
 κατασκευὴν οὐδεμίαν, ἀνδρωπικὸν δὲ πρεσβύτην κατακει-
 μενον ἐν τινὶ κόβῃ παρὰ τὴν θάλασσαν, εὐτελεῖ καὶ μικρὸν
 τὸ σῶμα, τραχὺ καὶ φαῦλον ἡμῶν ἀριπεχόμενον, στώ-
 πειν αὐτοῖς καὶ γελοιοποιεῖν ἐπέει, καὶ λέγειν ὅτι τοῦτ'
 ἦν τὸ μυθολογούμενον ὀδνεῖν ἕρος, εἴτα μὲν ἀποτελεῖν.

7 Ἐπι δὲ μᾶλλον αὐτοῦ τὴν ἀτολίαν ἐθαύμασαν, ὅτε ξενίων
 προσκομισθέντων καὶ προσσυχθέντων ἄλευρα μὲν καὶ μό-
 σχος καὶ γῆρας ἔλαβε, τραγῆματα δὲ καὶ κέρματα καὶ
 μύρα διωθεῖτο, καὶ βιαζομένων λαβεῖν καὶ λιπαρῶντων

ἐκέλευσε τοῖς εἴλωσι διδόναι κομίζοντας. τῇ μέντοι στεφανωτρίδι βύβλω φησὶν αὐτὸν ἡσθέντα θεόφραστος διὰ τὴν λιτότητα καὶ καθαριότητα τῶν σιεφάνων αἰτήσασθαι καὶ λαβεῖν, ὅτ' ἀπέπλει, παρὰ τοῦ βασιλέως.

Τότε δὲ συμμίξας τῷ Τάχῳ παρασκευαζομένῳ πρὸς τὴν 37 στρατείαν, οὐχ ὡσπερ ἠλπίζεν, ἀπάσης στρατηγὸς ἀπεδείχθη τῆς δυνάμεως, ἀλλὰ τῶν μισθοφόρων μόνων, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Χαβρίας ὁ Ἀθηναῖος· ἡγεμῶν δὲ συμπάντων αὐτὸς ἦν ὁ Τάχως. καὶ τοῦτο πρῶτον ἠρίασε τὸν Ἀγησί- 2 λαον· ἔπειτα τὴν ἄλλην ἀλαζονείαν καὶ κenoφροσύνην τοῦ Αἰγυπτίου βαρυνόμενος ἠναγκάζετο φέρειν, καὶ συνεξέπλευσεν ἐπὶ τοὺς Φοινίκας αὐτῷ, παρὰ τὴν ἀξίαν τὴν ἑαυτοῦ καὶ τὴν φύσιν ὑπείκων καὶ καρτερῶν, ἄχρι οὗ καιρὸν ἔλαβε. Νεκτάρναβις γὰρ ἀνεψιὸς ὢν τοῦ Τάχῳ καὶ μέ- 3 ρος ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ τῆς δυνάμεως ἀπέστη, καὶ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀναγορευθεὶς διεπέμπετο πρὸς τὸν Ἀγησίλαον ἀξιῶν αὐτῷ βοηθεῖν· τὰ δ' αὐτὰ καὶ τὸν Χαβρίαν παρεκάλει, μεγάλας ὑπισχνούμενος ἀμφοτέροις δωρεάς. αἰσθομένου δὲ ταῦτα τοῦ Τάχῳ καὶ τραπομένου 4 πρὸς δέησιν αὐτῶν, ὁ μὲν Χαβρίας ἐπειράτο καὶ τὸν Ἀγησίλαον ἐν τῇ φιλίᾳ τοῦ Τάχῳ πείθων καὶ παραμυθούμενος κατέχειν, ὁ δ' Ἀγησίλαος εἶπεν ὅτι σοὶ μὲν, ὦ Χαβρία, κατὰ σεαυτὸν ἀφιγμένῳ χρῆσθαι τοῖς σεαυτοῦ λογισμοῖς ἔξεστιν, ἐγὼ δ' ὑπὸ τῆς πατρίδος ἐδόθην Αἰγυπτίοις στρατηγός. οὐκ οὖν ἂν ἔχοι μοι καλῶς οἷς ἐπέμφθην σύμμαχος πολεμεῖν, ἐὰν μὴ πάλιν ἢ πατρίδις κελεύσῃ. ταῦτα δ' εἰπὼν ἐπεμψεν εἰς Σπάρτην ἄνδρας, 5 οἱ τοῦ μὲν Τάχῳ κατηγορήσειν, ἐπαινέσεσθαι δὲ τὸν Νεκτάρναβιν ἔμελλον. ἐπεμψαν δὲ κάκεινοι δεόμενοι τῶν Μακεδαιμονίων, ὁ μὲν ὡς πάλαι σύμμαχος γεγονὼς καὶ φίλος, ὁ δ' ὡς εὐνοὺς καὶ προθυμότερος περὶ τὴν πόλιν ἐσόμενος. ἀκούσαντες οὖν οἱ Μακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν Αἰγυπτίοις ἀπεκρίναντο φανερώς Ἀγησιλάῳ περὶ τούτων μελήσειν, ἐκείνῳ δ' ἐπέστειλαν ὄραν κελεύοντες ὅπως πράξει τὸ τῇ Σπάρτῃ συμφέρον. οὕτω δὲ λαβὼν τοὺς μισθο- 6 φόρους ὁ Ἀγησίλαος ἀπὸ τοῦ Τάχῳ μετέστη πρὸς τὸν Νεκτάρναβιν, ἀτόπου καὶ ἀλλοκότου πράγματος παρακα-

λύμματι τῷ συμφέροντι τῆς πατρίδος χρησάμενος, ἐπεὶ ταύτης γε τῆς προφάσεως ἀφαιρεθείσης τὸ δίκαιότατον ὄνομα τῆς πράξεως ἦν προδοσία. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὴν πρώτην τοῦ καλοῦ μερίδα τῷ τῆς πατρίδος συμφέροντι διδόντες οὔτε μανθάνουσιν οὔτ' ἐπίστανται δίκαιον ἄλλο πλὴν ὃ τὴν Σπάρτην αὐξεῖν νομίζουσιν.

- 38 Ὅ μὲν οὖν Τάχως ἐρημωθεὶς τῶν μισθοφόρων ἔφυγεν, ἐκ δὲ Μένδητος ἕτερος ἐπανίσταται τῷ Νεκτανάβιδι βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς, καὶ συναγαγὼν δέκα μυριάδας ἀνθρώπων ἐπήγει. Φαρσύνοντος δὲ τοῦ Νεκτανάβιδος τὸν Ἀγησίλαον, καὶ λέγοντος ὅτι πολλοὶ μὲν εἰσιν οἱ πολέμιοι, μιγάδες δὲ καὶ βάνανσοι καὶ δι' ἀπειρίαν εὐσταταφρόνητοι,
- 2 “καὶ μὴν οὐ τὸ πλῆθος αὐτῶν” ὁ Ἀγησίλαος εἶπεν, “ἀλλὰ τὴν ἀπειρίαν φοβοῦμαι καὶ τὴν ἀμαθίαν ὡς δυσεξαπάτητον. αἱ γὰρ ἀπάται τὸ παράδοξον ἐπάγουσι τοῖς πρὸς ἀμυναν (ῶν) ὑπονοοῦσι καὶ προσδοκῶσι τρεπομένοις, ὁ δὲ μὴ προσδοκῶν μηδ' ὑπονοῶν μηδὲν οὐ δίδωσι τῷ παραλογίζομένῳ λαβὴν, ὡσπερ οὐδὲ τῷ παλαίοντι τροπὴν ὁ μὴ κινούμενος.” ἐκ τούτου καὶ ὁ Μενδήσιος ἔπεμπε πει-
- 3 ρῶν τὸν Ἀγησίλαον. ἔδεισεν οὖν ὁ Νεκτάναβις, καὶ κελύοντος αὐτοῦ διαμάχεσθαι τὴν ταχίστην καὶ μὴ χρόνῳ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους ἀπείρους ἀγῶνος, πολυχειρῶς δὲ περιελθεῖν καὶ περιταφρεῦσαι καὶ φθάσαι πολλὰ καὶ προλαβεῖν δυναμένους, ἔτι μᾶλλον ἐν ὑποψίᾳ καὶ φόβῳ γενόμενος πρὸς αὐτὸν ἀπεχώρησεν εἰς πόλιν εὐερκῆ καὶ
- 4 μέγαν ἔχουσαν περίβολον. ὁ δ' Ἀγησίλαος ἠγανάκτει μὲν ἀπιστούμενος καὶ βαρέως ἔφερεν, ἀσχυνόμενος δὲ καὶ πάλιν μεταστῆναι πρὸς τὸν ἕτερον καὶ τελέως ἀπελθεῖν ἀπρακτος ἠκολούθησε καὶ συνεισηλθεν εἰς τὸ τεῖχος.
- 39 Ἐπελθόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ περιταφρεόντων τὴν πόλιν, αὐθις αὖ δείσας τὴν πολιορκίαν ὁ Αἰγύπτιος ἐβούλετο μάχεσθαι καὶ τοὺς Ἕλληνας μάλα συμπροθυμούμενος εἶχεν· οὐ γὰρ ἦν ἐν τῷ χωρίῳ σῖτος. ὁ δ' Ἀγησίλαος οὐκ ἔων ἀλλὰ κωλύων ἤκουε μὲν ἔτι μᾶλλον κακῶς ἢ πρότερον ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ προδότης ἀπεκαλεῖτο τοῦ βασιλέως, ἔφερε δὲ πραότερον ἢ δὴ τὰς δια-
- 2 βολὰς καὶ προσεῖχε τῷ καιρῷ τοῦ στρατηγήματος. ἦν δὲ

τοιόνδε. τάφρον ἔξωθεν ἦγον οἱ πολέμιοι περὶ τὸ τεῖχος βαθεῖαν ὡς παντάπασιν ἀποκλείοντες αὐτούς. ὡς οὖν ἐγγὺς ἦσαν αἱ τελευταῖαι τοῦ ὀρύγματος ἀπαντῶντος αὐτῷ καὶ περιμόντος ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, ἐσπέραν ἀναμείνας γενέσθαι καὶ κελεύσας ἐξοπλίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας ἔλεγεν ἔλθῶν πρὸς τὸν Αἰγύπτιον “ὁ μὲν τῆς σωτηρίας ὧ νεανία καιρὸς οὗτος ἐστίν, ὃν ἐγὼ διαφθεῖραι φοβούμενος οὐκ ἔρραζον πρὶν ἔλθεῖν. ἐπεὶ δ’ ἡμῖν οἱ πολέμιοι τὴν ἀσφάλειαν αὐτοὶ διὰ τῶν χειρῶν παρεσκευάκασι, τοσαύτην ὀρυζάμενοι τάφρον, ἧς τὸ μὲν ἐξειργασμένον ἐκείνοις ἐμποδῶν ἐστι τοῦ πλήθους, τὸ δὲ διαλείπον ἡμῖν δίδωσιν ἴσῳ καὶ δικαίῳ μέτρῳ διαμάχεσθαι πρὸς αὐτούς, φέρε νῦν, προθυμηθεὶς ἀνὴρ ἀγαθὸς γενέσθαι καὶ μετ’ ἡμῶν ἐπισπόμενος δρόμῳ σῶζε σεαυτὸν ἅμα καὶ τὴν στρατιάν. ἡμᾶς γὰρ οἱ μὲν κατὰ στόμα τῶν πολεμίων οὐχ ὑπομενοῦσιν, οἱ δ’ ἄλλοι διὰ τὴν τάφρον οὐ βλάψουσιν.” ἔθαύμασεν οὖν ὁ Νεκτάναβις τοῦ Ἀγησιλάου τὴν δεινότητα, καὶ δοὺς ἑαυτὸν εἰς μέσα τὰ τῶν Ἑλλήνων ὄπλα καὶ προσπεσὼν ἐτρέψατο ῥαδίως τοὺς ἀντιστάνας. ὡς δ’ ἅπαξ ἔλαβε πειθόμενον αὐτῷ τὸν Νεκτάναβιν ὁ Ἀγησίλαος, αὐθις ἐπῆγε τὸ αὐτὸ στρατήγημα καθάπερ πάλαισμα τοῖς πολεμίοις. τὰ μὲν γὰρ ὑποφρεύγων καὶ ὑπάγων τὰ δ’ ἀντιπεριχωρῶν, ἐμβάλλει τὸ πλήθος αὐτῶν εἰς τόπον ἔχοντα διώρουχα βαθεῖαν ἐξ ἑκατέρας πλευρᾶς παραρρέουσαν, ὣν τὸ μέσον ἐμφοράξας καὶ καταλαβὼν τῷ μετώπῳ τῆς φάλαγγος ἐξίσωσε πρὸς τοὺς μαχομένους τῶν πολεμίων τὸ πλήθος, οὐκ ἔχοντας περιδρομὴν καὶ κύκλωσιν. ὄθεν οὐ πολὺν χρόνον ἀντιστάντες ἐτρέποντο, καὶ πολλοὶ μὲν ἀνηρέθησαν, οἱ δὲ φεύγοντες ἐσκεδάσθησαν καὶ διερρύθησαν.

Ἐκ δὲ τούτου καλῶς μὲν εἶχε τὰ πράγματα καὶ βεβαίως τῷ Αἰγυπτίῳ πρὸς ἀσφάλειαν, ἀγαπῶν δὲ καὶ φιλοφρονούμενος ἐδεῖτο μείναι καὶ συνδιαχειμάσαι μετ’ αὐτοῦ τὸν Ἀγησίλαον. ὁ δ’ ὤρμητο πρὸς τὸν οἴκοι πόλεμον, εἰδὼς χρημάτων δεομένην τὴν πόλιν καὶ ξενοτροφοῦσαν. προὔπεμψεν οὖν αὐτὸν ἐντίμως καὶ μεγαλοπρεπῶς, ἄλλας τε λαβόντα τιμᾶς καὶ δωρεᾶς καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἀργυ-

- ² ρίου διακόσια καὶ τριάκοντα τάλαντα. χειμῶνος δ' ὄντος ἤδη, τῆς γῆς ἐχόμενος ταῖς ναυσὶ καὶ παρὰ τὴν Λιβύην εἰς χωρίον ἔρημον κοιμισθεὶς ὃ καλοῦσι Μενελάου λιμένα, θνήσκει, βιώσας μὲν ὄγδοήκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη, βασιλεύσας δὲ τῆς Σπάρτης ἐνὶ τῶν τεσσαράκοντα πλέον, καὶ τούτων ὑπὲρ τριάκοντα πάντων μέγιστος καὶ δυνατώτατος γενόμενος καὶ σχεδὸν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ἡγεμῶν καὶ βασιλεὺς νομισθεὶς ἄχρι τῆς ἐν Λεύκτροις μάχης. ἔθους δ' ὄντος Λακωνικοῦ τῶν μὲν ἄλλων ἐπὶ ξένης ἀποθανόντων αὐτοῦ τὰ σώματα κηδεύειν καὶ ἀπολείπειν, τὰ δὲ τῶν βασιλέων οἴκαδε κοιμίζειν, οἱ παρόντες Σπαρτιᾶται κηρὸν ἐπιτήξαντες τῷ νεκρῷ, μέλιτος οὐ παρόντος, ἀπῆγον εἰς Λακεδαιμόνα. τὴν δὲ βασιλείαν Ἀρχίδαμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ παρέλαβε, καὶ διέμεινε τῷ γένει μέχρις Ἄγιδος, ὃν ἐπιχειροῦντα τὴν πάτριον ἀναλαβεῖν πολιτείαν ἀπέκτεινε Λεωνίδαο πέμπτον ἀπ' Ἀγησιλάου γεγονότα.
- ¹ Πρὸς δὲ Πομπήιον ἔοικε τοῦτο παθεῖν ὁ Ῥωμαίων δῆμος εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ὅπερ ὁ Αἰσχύλου Προμηθεὺς πρὸς τὸν Ἡρακλέα σωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ λέγων “ἐχθροῦ πατρός μοι τοῦτο φίλτατον τέκνον.” οὔτε γὰρ μῖσος οὕτως ἰσχυρὸν καὶ ἄγριον ἐπεδείξαντο Ῥωμαῖοι πρὸς ἕτερον στρατηγὸν ὡς τὸν Πομπηίου πατέρα Στράβωνα, ζῶντος μὲν αὐτοῦ φοβούμενοι τὴν ἐν-τοῖς ὅπλοις δύναμιν (ἦν γὰρ ἀνὴρ πολεμικώτατος), ἐπεὶ δ' ἀπέθανε κεραινωθεὶς, ἐκκοιμίζομενον τὸ σῶμα κατασπάσαντες ἀπὸ τοῦ λέχους καὶ καθυβρίσαντες, οὔτε μὴν εὐνοίαν αὐτῷ πάλιν σφοδροτέραν ἢ θᾶσον ἀρξαμένην ἢ μᾶλλον εὐτυχοῦντι συνακμάσασαν ἢ πταίσαντι παραμείναςαν βεβαιότερον ἄλλος ἔσχε Ῥωμαίων ἢ Πομπήιος. αἰτία δὲ τοῦ μὲν μίσους ἐλείψω μία, χρημάτων ἀπληστος ἐπιθυμία, τούτῳ δὲ πολλὰ τοῦ ἀγαπᾶσθαι, σωφροσύνη περὶ δίαιταν, ἄσκησις ἐν ὅπλοις, πιθανότης λόγου, πίστις ἠθους, εὐαρμοστία πρὸς ἔντευξιν, ὡς μηδενὸς ἀλυπότερον δεηθῆναι μηδ' ἠδιδιον ὑπουργῆσαι δεομένῳ· προσῆν γὰρ αὐτοῦ ταῖς χάρισι καὶ τὸ ἀνεπαχθὲς δίδοντας καὶ τὸ σεμνὸν λαμβάνοντος.
- ² Ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ τὴν ὄψιν ἔσχε οὐ μετρίως συνδημαγωγοῦσαν καὶ προεντυγχάνουσαν αὐτοῦ τῆς φωνῆς· τὸ

γὰρ ἐράσιμον ἀξιωματικὸν ἦν φιλανθρωπῶς, καὶ (ἐν) τῷ
 νεαρῷ καὶ ἀνθούντι διέφαιεν εὐθύς ἢ ἀκμὴ τὸ γεραρὸν
 καὶ τὸ βασιλικὸν τοῦ ἠΐθους. ἦν δέ τις καὶ ἀναστολὴ τῆς
 κόμης ἀτρέμα καὶ τῶν περὶ τὰ ὄμματα ῥυθμῶν ὑγρό-
 τος τοῦ προσώπου, ποιούσα μᾶλλον λεγομένην ἢ φαινο-
 μένην ὁμοιότητα πρὸς τὰς Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως εἰ-
 κόνας. ἦ καὶ τοῦνομα πολλῶν ἐν ἀρχῇ συνεπιφερόντων ²
 οὐκ ἔφρευγεν ὁ Πομπήιος, ὥστε καὶ χλευάζοντας αὐτὸν ἐνί-
 ους ἤδη καλεῖν Ἀλέξανδρον. διὸ καὶ Λεύκιος Φίλιππος,
 ἀνὴρ ὑπατικός, συνηγορῶν αὐτῷ μηδὲν ἔρη ποιεῖν παρά-
 λογον εἰ Φίλιππος ὢν φιλαλέξανδρος ἐστίν. Φλώραν δὲ
 τὴν ἑταίραν ἔφρασαν ἤδη πρεσβυτέραν οὖσαν ἐπεικῶς ἀεὶ
 μνημονεύειν τῆς γενομένης αὐτῇ πρὸς Πομπήιον ὁμιλίας,
 λέγουσαν ὡς οὐκ ἦν ἐκείνῳ συναναπαυσαμένην ἀδήκτως
 ἀπελθεῖν. πρὸς δὲ τούτοις διηγείσθαι τὴν Φλώραν ἐπι- ³
 θυμῆσαί τινα τῶν Πομπηίου συνήθων αὐτῆς Γεμίσιον,
 καὶ πράγματα πολλὰ παρέχειν πειρῶντα· αὐτῆς δὲ φρα-
 μένης οὐκ ἂν ἐφελῆσαι διὰ Πομπήιον, ἐκείνῳ τὸν Γεμίσιον
 διαλέγεσθαι· τὸν οὖν Πομπήιον ἐπιτρέψαι μὲν τῷ Γεμι-
 σίῳ, μηκέτι δ' αὐτὸν ἄψασθαι τὸ παράπαν μηδ' ἐντυχεῖν
 αὐτῇ, καίπερ ἔρᾶν δοκοῦντα· τοῦτο δ' αὐτὴν οὐκ ἑταιρι-
 κῶς ἐνεγκεῖν, ἀλλὰ πολὺν ὑπὸ λύπης καὶ πόθου χρόνον
 νοσῆσαι. καίτοι τὴν Φλώραν οὕτω λέγουσιν ἀνθῆσαι καὶ ⁴
 γενέσθαι περιβόητον ὥστε Καικίλιον Μέτελλον ἀνδριᾶσι
 καὶ γραφαῖς κοσμοῦντα τὸν νεῶν τῶν Διοσκουρῶν κάλει-
 νης εἰκόνα γραψάμενον ἀναθεῖναι διὰ τὸ κάλλος. Πομ-
 πήιος δὲ καὶ τῇ Δημητρίῳ τοῦ ἀπελευθέρου γυναικί,
 πλεῖστον ἰσχύσαντος παρ' αὐτῷ καὶ τετρακισχιλίων τα-
 λάντων ἀπολιπόντος οὐσίαν, ἐχρῆτο παρὰ τὸν αὐτοῦ τρό-
 πον οὐκ ἐπεικῶς οὐδ' ἐλευθερίως, φοβηθεὶς τὴν εὐμορ-
 φίαν αὐτῆς ἀμαχόν τινα καὶ περιβόητον οὖσαν, ὡς μὴ
 φανεῖν κεκρατημένος. οὕτω δὲ πᾶν πόρρωθεν εὐλαβῆς ⁵
 ὢν πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ πεφυλαγμένος, ὅμως οὐ διέφυγε
 τῶν ἐχθρῶν τὸν ἐπὶ τούτῳ ψόγον, ἀλλ' ἐπὶ ταῖς γαμεταῖς
 ἐσυκοφαντεῖτο πολλὰ τῶν κοινῶν παριδεῖν καὶ προσέσθαι
 χαριζόμενος ἐκείναις. τῆς δὲ περὶ τὴν δίαιταν εὐζολίας
 καὶ λιτότητος ἐν ἀπομνημόνευμα λέγεται τοιοῦτον. ἰατρὸς ⁶

αὐτῷ νοσοῦντι καὶ κακῶς ἔχοντι πρὸς τὰ σιτία κίχλην προσέταξε λαβεῖν. ὡς δὲ ζητοῦντες οὐχ εὗρον ὄνιον (ἦν γὰρ παρ' ὤραν), ἔφη δέ τις εὐρεθήσεσθαι παρὰ Λουκούλλῳ δι' ἔτους τρεφομένης, "εἶτα" εἶπεν "εἰ μὴ Λούκουλλος ἐτύφρα, Πομπήιος οὐκ ἂν ἔζησεν;" καὶ χαίρειν ἔασας τὸν ἰατρὸν ἔλαβέ τι τῶν εὐπορίστων.

- 3 Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον, ἔτι δὲ μειράκιον ὢν παντάπασι καὶ τῷ πατρὶ συστρατευόμενος ἀντιτεταγμένῳ πρὸς Κίνναν, Λεύκιόν τινα Τερέντιον εἶχεν ἑταῖρον καὶ σύσκηνον. οὗτος ὑπὸ Κίννα πεισθεὶς χρήμασιν αὐτὸς μὲν ἔμελλε Πομπήιον ἀποκτενεῖν, ἕτεροι δὲ τὴν σκηνὴν ἐμπρόσθην
- 2 τοῦ στρατηγοῦ. μηνύσεως δὲ τῷ Πομπηίῳ περὶ δεῖπνον ὄντι προσπεσούσης, οὐδὲν διαταραχθεὶς ἀλλὰ καὶ πῖον προθυμότερον καὶ φιλοφρονησάμενος τὸν Τερέντιον, ἅμα τῷ τραπέσθαι πρὸς ἀνάπαισιν ὑπεκρυεὶς τῆς σκηνῆς ἔλαθε, καὶ τῷ πατρὶ φρουρὰν περιστήσας ἠσύχαζεν. ὁ δὲ Τερέντιος ὡς ἐνόμιζε καιρὸν εἶναι, σπασάμενος τὸ ξίφος ἀνέστη καὶ τῇ στιβάδι τοῦ Πομπηίου προσελθὼν ὡς κατακειμένου πολλὰς ἐνεφόρει πληγὰς τοῖς στρώμασιν.
- 3 ἔκ δὲ τούτου γίνεται μέγα κίνημα μίσει τοῦ στρατηγοῦ καὶ πρὸς ἀπόστασιν ὀριμὴ τῶν στρατιωτῶν, τάς τε σκηναὺς ἀνασπώντων καὶ τὰ ὄπλα λαμβανόντων. ὁ μὲν οὖν στρατηγὸς οὐ προῆει δεδιὼς τὸν Θόρουβον, ὁ δὲ Πομπήιος ἐν μέσοις ἀναστρεφόμενος καὶ δακρύων ἰκέτευε, τέλος δὲ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα πρὸ τῆς πύλης τοῦ χάρακος ἐμποδὼν ἔκειτο κλαίων καὶ πατεῖν κελεύων τοὺς ἐξιόντας, ὥστε ἕκαστον ἀναχωρεῖν ὑπ' αἰδοῦς καὶ πάντας οὕτω πλὴν ὀκτακοσίων μεταβαλέσθαι καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν στρατηγόν.
- 4 Ἄμα δὲ τῷ τελευτῆσαι τὸν Στράβωνα, δίκην κλοπῆς ἔσχεν ὑπὲρ αὐτοῦ δημοσίων χρημάτων ὁ Πομπήιος. καὶ τὰ μὲν πλεῖστα φωράσας ἕνα τῶν ἀπελευθέρων ὁ Πομπήιος νενοσφισμένον Ἀλέξανδρον ἀπέδειξε τοῖς ἄρχουσιν, αὐτὸς δὲ λίνα θηρατικὰ καὶ βιβλία τῶν ἐν Ἄσκληῳ ληφθέντων ἔχειν κατηγορεῖτο. ταῦτα δ' ἔλαβε μὲν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐλόντος τὸ Ἄσκλον, ἀπώλεσε δὲ τῶν Κίννα δορυφόρων, ὅτε κατῆλθεν, ὡσαμένων εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ
- 2 καὶ διαρπασάντων. ἐγίνοντο δὲ τῆς δίκης αὐτῷ προά-

γωνες οὐκ ὀλίγοι πρὸς τὸν κατήγορον, ἐν οἷς ὁξὺς ἅμα καὶ παρ' ἡλικίαν εὐσταθῆς φαινόμενος δόξαν ἔσχε μεγάλην καὶ χάριν, ὥστ' Ἀντιστίον στρατηγοῦντα καὶ βραβεύοντα τὴν δίκην ἐλείπειν ἐρασθῆναι τοῦ Πομπηίου καὶ γυναῖκα διδόναι τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα καὶ περὶ τούτου τοῖς φίλοις διαλέγεσθαι. δεξαμένον δὲ Πομπηίου καὶ γενομένων ἐν³ αὐτοῖς ἀπορρήτων ὁμολογιῶν, ὅμως οὐκ ἔλαθε τοὺς πολλοὺς τὸ πρᾶγμα διὰ τὴν τοῦ Ἀντιστίου σπουδὴν. τέλος δὲ τὴν γνώμην ἀναγορεύσαντος αὐτοῦ τῶν δικαστῶν ἀπολύουσιν, ὥσπερ ἐκ παραγγέλματος ὁ δῆμος ἐπεφώνησε τοῦτο δὴ τὸ τοῖς γαμοῦσιν ἐπιφρονούμενον ἔξ ἔθους παλαιοῦ, Ταλασίω. τὸ δ' ἔθος ἀρχὴν λαβεῖν φασὶ τοιαύτην. ὅτε τὰς θυγατέρας τῶν Σαβίνων ἐπὶ θάαν ἀγῶνος εἰς⁴ Ῥώμην παραγενομένας οἱ πρωτεύοντες ἀρετῇ Ῥωμαίων ἤρπαζον ἑαυτοῖς γυναῖκας, ἄδοξοί τινες πελάται καὶ βοτῆρες ἀράμενοι κόρην καλὴν καὶ μεγάλην ἐκόμιζον. ὅπως οὖν μὴ προστυχῶν τις ἀφέληται τῶν κρειττόνων, ἐβόων θέοντες ἅμα Ταλασίω (τῶν δὲ χαριέντων καὶ γνωρίμων τις ἦν ὁ Ταλάσιος), ὥστε τοὺς ἀκούσαντας τοῦνομα κροτεῖν καὶ βοᾶν οἶον συνηθόμενους καὶ συνεπαινοῦντας. ἐκ⁵ τούτου φασὶ (καὶ γὰρ εὐτυχῆς ὁ γάμος ἀπέβη τῇ Ταλασίω) ταύτην τὴν ἐπιφώνησιν μετὰ παιδιᾶς γενέσθαι τοῖς γαμοῦσιν. οὗτος ὁ λόγος πιθανώτατός ἐστι τῶν περὶ τοῦ Ταλασίου λεγομένων. ὀλίγαις δ' οὖν ὕστερον ἡμέραις ὁ Πομπηῖος ἠγάγετο τὴν Ἀντιστίαν.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς Κίνναν εἰς τὸ στρατόπεδον πορευθεὶς ἐξ⁵ αἰτίας τινὸς καὶ διαβολῆς ἔδεισε καὶ ταχὺ λαθῶν ἐκποδῶν ἐποίησεν ἑαυτόν, οὐκ ὄντος ἔμφανοῦς αὐτοῦ θροῦς διῆλθεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ λόγος ὡς ἀνηγήκοι τὸν νεανίσκον ὁ Κίννας· ἐκ δὲ τούτου οἱ πάλαι βαρυνόμενοι καὶ μισοῦντες ὤρμησαν ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ φεύγων καὶ καταλαμβανόμενος ὑπὸ τινος τῶν λοχαγῶν γυμνῷ τῷ ξίφει διώκοντος προσέπεσε τοῖς γόνασι καὶ τὴν σφραγίδα προὔτεινε πολῦτιμον οὔσαν. ὁ δὲ καὶ μάλα ὑβριστικῶς εἰπῶν² “ἀλλ' οὐκ ἐγγύην ἔρχομαι σφραγιούμενος, ἀλλ' ἀνόσιον καὶ παράνομον τιμωρησόμενος τύραννον” ἀπέκτεινεν αὐτόν. οὕτω δὲ τοῦ Κίννα τελευτήσαντος ἐδέξατο μὲν τὰ πρά-

γματα καὶ συνεῖχε Κάρβων ἐμπληκτότερος ἐκείνου τύραννος, ἐπήει δὲ Σύλλας τοῖς πλείστοις ποθεινός, ὑπὸ τῶν παρόντων κακῶν οὐδὲ δεσπότην μεταβολὴν μικρὸν ἡγουμένοις ἀγαθόν. εἰς τοῦτο προήγαγον αἱ συμφοραὶ τὴν πόλιν ὡς δουλείαν ἐπιεικεστέραν ζητεῖν ἀπογνώσει τῆς ἐλευθερίας.

6 Τότ' οὖν ὁ Πομπήιος ἐν τῇ Πικηνίδι τῆς Ἰταλίας διέτριβεν, ἔχων μὲν αὐτόθι καὶ χωρία, τὸ δὲ πλεόν ταῖς πόλεσιν ἠδόμενος οἰκείως καὶ φιλικῶς πατρόθεν ἐχούσαις πρὸς αὐτόν. ὁρῶν δὲ τοὺς ἐπιφανεστάτους καὶ βελτίστους τῶν πολιτῶν ἀπολείποντας τὰ οἰκεῖα καὶ πανταχόθεν εἰς τὸ Σύλλα στρατόπεδον ὥσπερ εἰς λιμένα καταθέοντας, αὐτὸς οὐκ ἠξίωσεν ἀποδρᾶς οὐδ' ἀσύμβολος οὐδὲ χρήζων βοηθείας ἀλλ' ὑπάρξας τινὸς χάριτος ἐνδόξως καὶ

2 μετὰ δυνάμειος ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν. ὅθεν ἐκίνει τοὺς Πικηνοὺς ἀποπειρώμενος. οἱ δ' ὑπήκουον αὐτῷ προθύμως καὶ τοῖς παρὰ Κάρβωνος ἤκουσιν οὐ προσεῖχον. Ἰηδίου δὲ τινος εἰπόντος ὅτι δημαγωγὸς αὐτοῖς ἐκ παιδαγωγείου παραπεπήδηκεν ὁ Πομπήιος, οὕτως ἠγανάκτησαν ὥστ'

3 εὐθύς ἀνελεῖν προσπεσόντες τὸν Ἰηδίον. ἐκ τούτου Πομπήιος ἔτη μὲν τρία καὶ εἴκοσι γεγονώς, ὑπὸ οὐδενὸς δ' ἀνθρώπων ἀποδεδειγμένος στρατηγός, αὐτὸς ἑαυτῷ δούς τὸ ἄρχειν, ἐν Αὐξίμῳ πόλει μεγάλη βῆμα θεῖς ἐν ἀγορᾷ καὶ τοὺς πρωτεύοντας αὐτῶν ἀδελφοὺς δύο Ἰεντιδίους ὑπὲρ Κάρβωνος ἀντιπράττοντας διατάγματι μεταστῆναι τῆς πόλεως κελεύσας, στρατιώτας κατέλεγε, καὶ λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους κατὰ κόσμον ἀποδείξας ἐκάστοις τὰς κύ-

4 κλη πόλεις ἐπήει τὸ αὐτὸ ποιῶν. ἐξανισταμένων δὲ καὶ ὑποχωρούντων ὅσοι τὰ Κάρβωνος ἐφρόνου, τῶν δ' ἄλλων ἀσμένως ἐπιδιδόντων αὐτούς, οὕτω καταλείμας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τρία τάγματα τέλεια, καὶ τροφὴν πορίσας καὶ σκευαγωγὰ καὶ ἀμάξας καὶ τὴν ἄλλην πᾶσαν παρασκευήν, ἤγε πρὸς Σύλλαν, οὐκ ἐπειγόμενος οὐδὲ τὸ λαθεῖν ἀγαπῶν, ἀλλὰ διατρίβων καθ' ὁδὸν ἐν τῇ κακῶς ποιεῖν τοὺς πολεμίους, καὶ πᾶν ὅσον ἐπήει τῆς Ἰταλίας πειρώμενος ἀφιστάναι τοῦ Κάρβωνος.

7 Ἀνέστησαν οὖν ἐπ' αὐτόν τρεῖς ἅμα στρατηγοὶ πολέ-

μιοι, Καρίννας καὶ Κλοίλιος καὶ Βρούτος, οὐκ ἐναντίοι πάντες οὐδ' ὁμόθεν, ἀλλὰ κύκλῳ τρισὶ στρατοπέδοις περιχωροῦντες ὡς ἀναρπασόμενοι. ὃ δ' οὐκ ἔδεισεν, ἀλλὰ πᾶσαν εἰς ταῦτὸ τὴν δύναμιν συναγαγὼν ὤρμησεν ἐφ' ἐν τὸ τοῦ Βρούτου στρατεύμα, τοὺς ἵππεῖς, ἐν οἷς ἦν αὐτός, προτάξας. ἐπεὶ δὲ καὶ παρὰ τῶν πολεμίων ἀντεξίπτευσαν οἱ Κελτοί, τὸν πρῶτον αὐτῶν καὶ ῥωμαλειώτατον φθάνει παίσας ἐκ χειρὸς δόρατι καὶ καταβαλὼν. οἱ δ' ἄλλοι τραπόμενοι καὶ τὸ πεζὸν συνετάραξαν ὥστε φρυγὴν γενέσθαι πάντων. ἐκ δὲ τούτου στασιάσαντες οἱ στρατηγοὶ πρὸς ἀλλήλους ἀνεχώρησαν, ὡς ἕκαστος ἔτυχε, Πομπηίῳ δὲ προσεχώρουν αἱ πόλεις ὡς διὰ φόβον ἐσχεδασμένων τῶν πολεμίων. αὐθις δὲ Σκιπίωνος ἐπιόντος³ αὐτῷ τοῦ ὑπάτου, πρὶν ἐν ἐμβολαῖς ὑσσωῖν γενέσθαι τὰς φάλαγγας, οἱ Σκιπίωνος ἀσπασάμενοι τοὺς Πομπηίου μετεβάλλοντο, Σκιπίων δ' ἔφυγεν. τέλος δὲ Κάρβωνος αὐτοῦ περὶ τὸν Ἄρσιν ποταμὸν ἵππέων συχρὰς ἴλας ἐφέντος, εὐρώστως ὑποστάς καὶ τρεψάμενος εἰς χαλεπὰ καὶ ἄφιππα χωρία πάντας ἐμβάλλει διώκων· οἱ δὲ τὴν σωτηρίαν ἀνέλπιστον ὀρῶντες ἐνεχείρισαν αὐτοὺς μετὰ τῶν ὄπλων καὶ τῶν ἵππων.

Οὕτω δὲ ταῦτα Σύλλας ἐπέπυστο, πρὸς δὲ τὰς πρώ-⁸τας ἀγγελίας καὶ γρήμας ὑπὲρ αὐτοῦ δεδοικῶς ἐν τοσοῦτοις καὶ τηλικούτοις ἀναστρεφόμενου στρατηγοῖς πολεμίοις ἐδίωκε βοηθήσων. γνοὺς δ' ὁ Πομπήιος ἐγγὺς ὄντα προσέταξε τοῖς ἡγεμόσιν ἐξοπλίζειν καὶ διακοσμεῖν τὴν δύναμιν, ὡς καλλίστη τῷ αὐτοκράτορι καὶ λαμπροτάτη φανείη· μεγάλας γὰρ ἤλπιζε παρ' αὐτοῦ τιμάς. ἔτυχε δὲ² μειζόνων. ὡς γὰρ εἶδεν αὐτὸν ὁ Σύλλας προσιόντα καὶ τὴν στρατιὰν παρεστῶσαν εὐανδρίᾳ τε θανμαστὴν καὶ διὰ τὰς κατορθώσεις ἐπηρμένην καὶ ἰλαράν, ἀποπηδήσας τοῦ ἵππου καὶ προσαγορευθεὶς, ὡς εἰκός, αὐτοκράτωρ ἀντιπροσηγόρευσεν αὐτοκράτορα τὸν Πομπήιον, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἀνδρὶ νέῳ καὶ μηδέπω βουλῆς μετέχοντι κοινώσασθαι τὸ ὄνομα τοῦτο Σύλλαν, περὶ οὗ Σκιπίωσι καὶ Μαρίοις ἐπολέμει. καὶ τᾶλλα δ' ἦν ὁμολογοῦντα³ ταῖς πρώταις φιλοφροσύναις, ὑπεξανισταμένου τε προσ-

ἰόντι τῷ Πομπηίῳ καὶ τῆς κεφαλῆς ἀπάγοντος τὸ ἱμά-
 τιον, ἃ πρὸς ἄλλον οὐ ῥαδίως ἑωρᾶτο ποιῶν, καίπερ
 4 ὄντων πολλῶν καὶ ἀγαθῶν περὶ αὐτόν. οὐ μὴν ἐκουρί-
 σθη γε τούτοις ὁ Πομπήιος, ἀλλ' εὐθύς εἰς τὴν Κελτικὴν
 ὑπ' αὐτοῦ πεμπόμενος, ἦν ἔχων ὁ Μέτελλος ἐδόκει μηδὲν
 ἄξιον πράττειν τῆς παρασκευῆς, οὐ καλῶς ἔφη ἔχειν προ-
 σβύτερον καὶ προύχοντα δόξῃ στρατηγίας ἀφαιρεῖσθαι,
 βουλομένῳ μέντοι τῷ Μετέλλῳ καὶ κελεύοντι συμπολεμεῖν
 5 καὶ βοηθεῖν ἔτοιμος εἶναι. δεξαμένου δὲ τοῦ Μετέλλου
 καὶ γράψαντος ἦκειν, ἐμβάλων εἰς τὴν Κελτικὴν αὐτὸς τε
 κατ' ἑαυτὸν ἔργα θαυμαστὰ διεπράττετο, καὶ τοῦ Μετέλ-
 λου τὸ μάχιμον καὶ θαρσαλέον ἤδη σβεννύμενον ὑπὸ γή-
 ρως αὐτοῦ ἐξεροίπιζε καὶ συνεξεθέρμαιεν, ὥσπερ ὁ ῥέων
 καὶ πεπυρωμένος χαλκὸς τῷ πεπηγότι καὶ ψυχρῷ περι-
 χυθεὶς λέγεται τοῦ πυρὸς μᾶλλον ἀνυγραίνειν καὶ συν-
 6 ανατήκειν. ἀλλὰ γάρ, ὥσπερ ἀθλητοῦ πρωτεύσαντος ἐν
 ἀνδράσι καὶ τοὺς πανταχοῦ καθελόντος ἐνδόξως ἀγῶνας
 εἰς οὐδένα λόγον τὰς παιδικὰς τίθενται νίκας οὐδ' ἀνα-
 γράφουσιν, οὕτως ἅς ἔπραξε τότε πράξεις ὁ Πομπήιος,
 αὐτὰς κατ' ἑαυτὰς ὑπερρυεῖς οὔσας, πλήθει δὲ καὶ με-
 γέθει τῶν ὑστέρων ἀγῶνων καὶ πολέμων κατακεχωσμένας,
 ἐδεδίειν κινεῖν, μὴ περὶ τὰ πρῶτα πολλῆς διατριβῆς γε-
 νομένης τῶν μεγίστων καὶ μάλιστα δηλούντων τὸ ἦθος
 ἔργων καὶ παθημάτων τοῦ ἀνδρὸς ἀπολειφθῶμεν.
 9 Ἐπεὶ τοίνυν ἐκράτησε τῆς Ἰταλίας ὁ Σύλλας καὶ δικτά-
 τωρ ἀνηγορεύθη, τοὺς μὲν ἄλλους ἡγεμόνας καὶ στρατη-
 γοὺς ἡμείβετο πλουσίους ποιῶν καὶ προάγων ἐπ' ἀρχὰς
 καὶ χαριζόμενος ἀφθόνως καὶ προθύμως ὧν ἕκαστος
 ἐδεῖτο, Πομπήιον δὲ θαυμάζων δι' ἀρετὴν καὶ μέγα νο-
 μίζων ὄφελος εἶναι τοῖς ἑαυτοῦ πράγμασιν ἐσπούδασεν
 2 ἀμῶς γέ πως οἰκειότητι προσθέσθαι. συμβουλομένης δὲ
 τῆς γυναικὸς αὐτοῦ τῆς Μετέλλης, πείθουσι τὸν Πομ-
 πῆιον ἀπαλλαγέντα τῆς Ἀντιστίας λαβεῖν γυναῖκα τὴν
 Σύλλα πρόγονον Αἰμιλίαν, ἐκ Μετέλλης καὶ Σκαύρου γε-
 γεννημένην, ἀνδρὶ δὲ συνοικοῦσαν ἤδη καὶ κύουσαν τότε.
 ἦν οὖν τυραννικὰ τὰ τοῦ γάμου καὶ τοῖς Σύλλα καιροῖς
 μᾶλλον ἢ τοῖς Πομπηίου τρόποις πρέποντα, τῆς μὲν

Αιμιλίας ἀγομένης ἐγκύμονος παρ' ἑτέρου πρὸς αὐτόν, ἐξελαυνομένης δὲ τῆς Ἀντιστίας ἀτίμως καὶ οἰκτρῶς ἄτε ³ δὴ καὶ τοῦ πατρὸς ἔναγχος ἐστερημένης διὰ τὸν ἄνδρα· κατεσφράγη γὰρ ὁ Ἀντίστιος ἐν τῷ βουλευτηρίῳ δοκῶν τὰ Σύλλα φρονεῖν διὰ Πομπήιον. ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἐπιδοῦσα ταῦτα προήκατο τὸν βίον ἐκουσίως, ὥστε καὶ τοῦτο τὸ πάθος τῇ περὶ τὸν γάμον ἐκεῖνον τραγωδίᾳ προσγενέσθαι καὶ νῆ Δία τὸ τὴν Αἰμιλίαν εὐθὺς διαφθαρεῖναι παρὰ τῷ Πομπηίῳ τίκτουςαν.

Ἐκ τούτου Σικελίαν ἠγγέλλετο Περπένας ἑαυτῷ κρα- ¹⁰ τύνεσθαι καὶ τοῖς περιούσιν ἔτι τῆς ἐναντίας στάσεως ὄρητῆριον παρέχειν τὴν νῆσον, αἰωρουμένου καὶ Κάρβωνος αὐτόφθι ναυτικῷ καὶ Δομετίου Λιβύῃ προσπεπτωκότος, ἄλλων τε πολλῶν ἐπ' ἐκεῖνα μεγάλων ὠθουμένων φρυγᾶδων, ὅσοι τὰς προγραφὰς ἔφθησαν ἀποδράντες. ἐπὶ τούτους Πομπήιος ἀπεστάλη μετὰ πολλῆς δυνάμεως. καὶ ² Περπένας μὲν εὐθὺς αὐτῷ Σικελίας ἐξέστη, τὰς δὲ πόλεις ἀνελάμβανε τετραχωμένας καὶ φιλανθρωπῶς πάσαις ἐχρῆτο πλήν Μαιμερτίων τῶν ἐν Μεσσήνῃ· παραιτουμένων γὰρ αὐτοῦ τὸ βῆμα καὶ τὴν δικαιοδοσίαν ὡς νόμιμω παλαιῷ Ῥωμαίων ἀπειρημένα, “οὐ παύσεσθε” εἶπεν “ἡμῖν ὑπεξωσμένοις ξίφη νόμους ἀναγινώσκοντες;” ἔδοξε δὲ καὶ ³ ταῖς Κάρβωνος οὐκ ἀνθρωπίνως ἐνυβρίσαι συμφοραῖς. εἰ γὰρ ἦν ἀναγκαῖον αὐτόν, ὥσπερ ἦν ἴσως, ἀνελεῖν, εὐθὺς ἔδει λαβόντα, καὶ τοῦ κελεύσαντος ἂν ἦν τὸ ἔργον. ὁ δὲ δέσμιον προαγαγὼν ἄνδρα Ῥωμαῖον τρεῖς ὑπατεύσαντα καὶ πρὸ τοῦ βήματος στήσας καθεζόμενος αὐτὸς ἀνέκρινεν, ἀχθομένων καὶ βαρυνομένων τῶν παρόντων· εἶτ' ἐκέλευσεν ἀπαγαγόντας ἀνελεῖν. ἀπαχθέντα μέντοι φασὶν αὐτόν, ὡς ⁴ εἶδεν ἐλκόμενον ἤδη τὸ ξίφος, δεῖσθαι τόπον αὐτῷ καὶ χρόνον βραχὺν ὡς ὑπὸ κοιλίας ἐνοχλουμένῳ παρασχέειν. Γάιος δὲ Ὀπίπιος ὁ Καίσαρος ἑταῖρος ἀπανθρώπως φησὶ καὶ Κοῖντῳ Ἐαλερίῳ χρήσασθαι τὸν Πομπήιον· ἐπιστάμενον γὰρ ὡς ἔστι φιλόλογος ἀνὴρ καὶ φιλομαθῆς ἐν ὀλίγοις ὁ Ἐαλέριος, ὡς ἤχθη πρὸς αὐτόν, ἐπισπασάμενον καὶ συμπεριπατήσαντα καὶ πτυθόμενον ὧν ἔχρηξε καὶ μαθόντα, προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις εὐθὺς ἀνελεῖν ἀπα-

- 5 γαρόντας. ἀλλ' Ὀππίω μὲν, ὅταν περὶ τῶν Καίσαρος πολεμίων ἢ φίλων διαλέγηται, σφόδρα δεῖ πιστεύειν μετ' εὐλαβείας· Πομπήιος δὲ τοὺς μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα τῶν Σύλλα πολεμίων καὶ φανερώς ἀλισκομένους ἀναγκαίως ἐκόλαζε, τῶν δ' ἄλλων ὅσους ἐξῆν περιεώρα λανθάνον-
- 6 τας, ἐνίους δὲ καὶ συνεξέπεμπεν. τὴν δ' Ἰμεραίων πόλιν ἐγνωκότος αὐτοῦ κολάζειν γενομένην μετὰ τῶν πολεμίων, Σθένις ὁ δημαγωγὸς αἰτησάμενος λόγον οὐκ ἔφη δίκαια ποιήσειν τὸν Πομπήιον, ἐὰν τὸν αἴτιον ἀφείδῃ ἀπολέσῃ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας. ἐρομένου δ' ἐκείνου τίνα λέγει τὸν αἴτιον, ἑαυτὸν ὁ Σθένις ἔφη, τοὺς μὲν φίλους πεί-
- 7 σαντα τῶν πολιτῶν, τοὺς δ' ἐχθροὺς βιασάμενον. ἀγασθεῖς οὖν τὴν παρρησίαν καὶ τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς ὁ Πομπήιος ἀφῆκε τῆς αἰτίας πρῶτον ἐκεῖνον, εἶτα τοὺς ἄλλους ἅπαντας. ἀκούων δὲ τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις ἀτακτεῖν, σφραγίδα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐπέβαλεν, ἣν ὁ μὴ φυλάξας ἐκολάζετο.
- 11 Ταῦτα πράττων ἐν Σικελίᾳ καὶ πολιτενόμενος ἐδέξατο δόγμα συγκλήτου καὶ γράμματα Σύλλα κελεύοντα εἰς Λιβύην πλεῖν καὶ πολεμεῖν Δομετίω κατὰ κράτος, ἠθροικότε πολλαπλασίαν δύναμιν ἣς ἔχων Μάριος οὐ πάλα διεπέρασεν ἐκ Λιβύης εἰς Ἰταλίαν καὶ συνέχει τὰ Ῥωμαίων
- 2 πράγματα, τύραννος ἐκ-φυγάδος κατασιάς. ὀξέως οὖν ἅπαντα παρασνεασάμενος ὁ Πομπήιος Σικελίας μὲν ἀρχοντα Μέμμιον κατέλιπε τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς, αὐτὸς δ' ἀνήγετο ναυσὶ μὲν μακροῖς ἐκατὸν εἴκοσι, φορητοῖς δὲ σῖτον καὶ βέλῃ καὶ χρήματα καὶ μηχανὰς κομιζούσαις ὀκτακοσίαις. κατασχόντι δ' αὐτῷ ταῖς μὲν εἰς Ἰτύζην ναυσὶ ταῖς δ' εἰς Καρχηδόνα, τῶν πολεμίων ἀποστάντες ἑπτακισχίλιοι προσεχώρησαν. αὐτὸς δ' ἤγεν ἕξ ἐντελῆ τάγματα.
- 3 συμβῆναι δ' αὐτῷ πρᾶγμα γελοῖον ἰστοροῦσι. στρατιῶται γάρ τινες, ὡς ἔοικε, θησαυρῷ περιπεσόντες ἔλαβον συχνὰ χρήματα· τοῦ δὲ πράγματος γενομένου φανεροῦ δόξα τοῖς ἄλλοις παρέστη πᾶσι χρημάτων μεστὸν εἶναι τὸν τόπον ἐν ταῖς ποτὲ τύχαις τῶν Καρχηδονίων ἀποτεθειμένων.
- 4 οὐδὲν οὖν ὁ Πομπήιος εἶχε χρῆσθαι τοῖς στρατιώταις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας θησαυροὺς ζητοῦσιν, ἀλλὰ περιῆει γελῶν

καὶ θεώμενος ὁμοῦ μυριάδας τοσαύτας ὀρουσούσας καὶ στρεφούσας τὸ πεδίον, ἕως ἀπειπόντες ἐκέλευον αὐτοὺς ἄγειν ὅπη βούλεται τὸν Πομπήιον ὡς δίκην ἱκανὴν τῆς ἀβελτερίας δεδωκότας.

Ἀντιτεταγμένου δὲ τοῦ Δομετίου καὶ χαράδραν τινὰ ¹² προβεβλημένου χαλεπὴν περᾶσαι καὶ τραχείαν, ὄμβρος ἅμα πνεύματι πολὺς ἔωθεν ἀρξάμενος κατεῖχεν, ὥστε ἀπογνόντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης μαχέσασθαι τὸν Δομέτιον ἀναζυγὴν παραγγεῖλαι. Πομπήιος δὲ τοῦτον αὐτοῦ ποιούμενος τὸν καιρὸν ὀξέως ἐπήει καὶ διέβαινε τὴν χαράδραν. οἱ δ' ἀτάκτως καὶ θορυβούμενοι καὶ οὐ πάντες ² οὐδ' ὁμαλῶς ὑφίσταντο, καὶ τὸ πνεῦμα περιήει τὴν ζάλην αὐτοῖς προσβάλλον ἐναντίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς Ῥωμαίους ὁ χειμὼν ἐτάραξεν οὐ καθορῶντας ἀλλήλους ἀκριβῶς, αὐτὸς τε Πομπήιος ἐκινδύνευσεν ἀγνοηθεὶς ἀποθανεῖν, ἐρωτῶντι στρατιώτῃ τὸ σύνθημα βράδιον ἀποκρινάμενος. ὠσάμενοι δὲ πολλῷ φόνῳ τοὺς πολεμίους ³ (λέγονται γὰρ ἀπὸ δισμυρίων τρισχίλιοι διαφυγεῖν) αὐτοκράτορα τὸν Πομπήιον ἠσπάσαντο. φήσαντος δ' ἐκείνου μὴ δέχεσθαι τὴν τιμὴν ἕως ὀρθοῦν ἔστηκε τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, εἰ δ' αὐτὸν ἀξιούσι ταύτης τῆς προσηγορίας, ἐκεῖνο χρῆναι πρότερον καταβαλεῖν, ὥρμησαν εὐθύς ἐπὶ τὸν χάρακα. καὶ Πομπήιος ἄνευ κράτους ἠγωνίζετο δεδοικῶς τὸ πρότερον πάθος. ἀλίσκεται δὲ τὸ στρατό- ⁴ πεδον καὶ ἀποθνήσκει Δομέτιος. τῶν δὲ πόλεων αἱ μὲν εὐθύς ὑπήκουον αἱ δὲ κατὰ κράτος ἐλήφθησαν. εἶλε δὲ καὶ τῶν βασιλείων Ἰάμφραν τὸν συμμαχήσαντα Δομετίῳ, τὴν δὲ βασιλείαν Ἰάμπφα παρέδωκεν. χρώμενος δὲ τῇ τύχῃ καὶ τῇ ῥύμῃ τοῦ στρατεύματος εἰς τὴν Νομαδικὴν ἐνέβαλε, καὶ πολλῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἐλάσας καὶ πάντων κρατήσας οἷς ἐνέτυχε, καὶ τὸ πρὸς Ῥωμαίους δέος ἤδη ⁵ τῶν βαρβάρων ἐξερρηγῶς αὐθις ἰσχυρὸν καὶ φοβερὸν ἐγκαταστήσας, οὐδὲ τὰ θηρία δεῖν ἔιση τὰ τὴν Λιβύην κατοικοῦντα τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀπειρα ῥώμης καὶ τόλμης ἀπολείπειν. ὅθεν ἐν θήραις λεόντων καὶ ἐλεφάντων ἡμέρας διέτριψεν οὐ πολλὰς. ταῖς δὲ πάσαις, ὡς φασί, τεσσαράκοντα τοὺς πολεμίους συνεῖλε καὶ Λιβύην ἐχειρῶ-

σατο καὶ διήτησε τὰ τῶν βασιλέων, ἔτος ἄγων ἐκεῖνο τέταρτον καὶ εἰκοστόν.

- 13 Ἐπανελθόντι δ' εἰς Ἰτύκην αὐτῷ γράμματα κομίζεται Σύλλα προστάττοντος ἀφιέναι μὲν τὴν ἄλλην στρατιάν, αὐτὸν δὲ μεθ' ἑνὸς τάγματος περιμένειν αὐτόθι τὸν διαδεξόμενον στρατηγόν. ἐπὶ τούτοις ἀδήλως μὲν αὐτὸς ἤχθετο καὶ βαρέως ἔφερεν, ἔμφρανῶς δ' ὁ στρατὸς ἠγανάκτει· καὶ δεηθέντος τοῦ Πομπηίου προελθεῖν τὸν τε Σύλλαν κακῶς ἔλεγον κάκεινον οὐκ ἔφασαν προήσεσθαι
- 2 χωρὶς αὐτῶν, οὐδ' εἶων πιστεύειν τῷ τυράννῳ. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Πομπήιος ἐπειρᾶτο πρᾶννειν καὶ παρηγορεῖν αὐτούς· ὡς δ' οὐκ ἔπειθε, καταβὰς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐπὶ τὴν σκηρὴν ἀπήει δεδακρυμένος. οἱ δὲ συλλαβόντες αὐτὸν αὐθις ἐπὶ τοῦ βήματος κατέστησαν. καὶ πολὺ μέρος τῆς ἡμέρας ἀνηλώθη τῶν μὲν μένειν καὶ ἀρχεῖν κελυόντων, τοῦ δὲ πείθεσθαι δεομένου καὶ μὴ στασιάξειν, ἄχρι οὗ προσλιπαρούντων καὶ καταβοώντων ὡμοσεν ἀναιρήσειν ἑαυτὸν εἰ βιάζοντο, καὶ μόλις οὕτως
- 3 ἐπαύσαντο. τῷ δὲ Σύλλᾳ πρώτη μὲν ἦλθεν ἀγγελία τὸν Πομπήιον ἀφεστάναι, καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν (ὡς ἄρα πεπρωμένον ἦν αὐτῷ γενομένῳ γέροντι παίδων ἀγῶνας ἀγωνίζεσθαι, διὰ τὸ καὶ Μάριον αὐτῷ νέον ὄντα κομιδῇ πλεῖστα πράγματα παρασχεῖν καὶ εἰς τοὺς ἐσχά-
- 4 τούς περιστῆσαι κινδύνους) πυθόμενος δὲ τάληθῆ, καὶ πάντας ἀνθρώπους αἰσθανόμενος δέχεσθαι καὶ παραπέμπειν τὸν Πομπήιον ὠρμημένους μετ' εὐνοίας, ἔσπενδεν ὑπερβαλέσθαι, καὶ προελθὼν ἀπήνητησεν αὐτῷ, καὶ δεξιωσάμενος ὡς ἐνῆν προθυμότατα μεγάλη φωνῇ Μάγνον ἠσπάσατο, καὶ τοὺς παρόντας οὕτως ἐκέλευσε προσαγο-
- 5 ρεῦσαι. σημαίνει δὲ τὸν μέγαν ὁ Μάγνος. ἕτεροι δὲ φασιν ἐν Λιβύῃ πρῶτον ἀναφώνημα τοῦτο τοῦ στρατοῦ παντὸς γενέσθαι, κράτος δὲ λαβεῖν καὶ δύναμιν ὑπὸ Σύλλᾳ βεβαιωθέν. αὐτὸς μὲντοι πάντων ὑστάτος καὶ μετὰ πολὺν χρόνον εἰς Ἰβηρίαν ἀνθύπατος ἐκπεμφθεὶς ἐπὶ Σερτώριον ἤρξατο γράφειν ἑαυτὸν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ τοῖς διατάγμασι Μάγνον Πομπήιον· οὐκέτι γὰρ ἦν ἐπίφθορον τοῦ-
- 6 νομα σύνηδες γενόμενον. ὅθεν εἰκότως ἂν ἀγασθεῖη καὶ

Θαυμάσειεν ἂν τις τοὺς πάλαι Ῥωμαίους, οἱ ταῖς τοιαύ-
ταις ἐπικλήσεσι καὶ προσωυμίαις οὐ τὰς πολεμικὰς
ἡμίβοντο καὶ στρατιωτικὰς κατορθώσεις μόνον, ἀλλὰ
καὶ τὰς πολιτικὰς πράξεις καὶ ἀρετὰς ἐκόσμου. δύο ἦ-
γουν Μαξιμούς, ὅπερ ἐστὶ μεγίστους, ἀνηγόρευσεν ὁ δῆ-
μος, ᾿θαλέριον μὲν ἐπὶ τῷ διαλλάξαι στασιάζουσαν αὐτῷ
τὴν σύγκλητον, Φάβιον δὲ Ῥούλλον, ὅτι πλουσίους τινὰς
ἐξ ἀπελευθέρων γεγονότας καὶ καταλελεγμένους εἰς τὴν
σύγκλητον ἐξέβαλεν.

Ἐκ τούτου Θρίαμβον ἤτει Πομπήιος, ἀντέλεγε δὲ Σύλ- 14
λας· ὑπάτω γὰρ ἢ στρατηγῷ μόνον, ἄλλω δ' οὐδενὶ δί-
δωσιν ὁ νόμος. διὸ καὶ Σκιπίων ὁ πρῶτος ἀπὸ μειζόνων
καὶ κρειπτόνων ἀγώνων ἐν Ἰβηρίᾳ Καρχηδονίων κρατήσας
οὐκ ἤτησε Θρίαμβον· ὑπάτος γὰρ οὐκ ἦν οὐδὲ στρατηγός.
εἰ δὲ Πομπήιος οὐπω πάνυ γενειῶν εἰσελᾶ Θριαμβεύων 2
εἰς τὴν πόλιν, ᾧ βουλῆς διὰ τὴν ἡλικίαν οὐ μέτεστι,
παντάπασιν ἐπίρρονον ἔσεσθαι καὶ τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ καὶ
τὴν τιμὴν ἐκείνῳ. ταῦτα πρὸς Πομπήιον ὁ Σύλλας ἔλεγεν
ὡς οὐκ ἔάσων ἀλλ' ἐνστησόμενος αὐτῷ καὶ κολούσων τὸ
φιλόνοιον ἀπειθοῦντος. (ὁ δὲ Πομπήιος οὐκ ὑπέπτηξεν, 3
ἀλλ' ἐννοεῖν ἐκέλευσε τὸν Σύλλαν ὅτι τὸν ἥλιον ἀνατέλ-
λοντα πλείονες ἢ δύόμενον προσκυνοῦσιν, ὡς αὐτῷ μὲν
αὐξανομένης, μειουμένης δὲ καὶ μαραιομένης ἐκείνῳ τῆς
δυνάμεως.) ταῦτα ὁ Σύλλας οὐκ ἀκριβῶς ἐξακούσας, ὁρῶν
δὲ τοὺς ἀκούσαντας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τοῦ σχήμα-
τος ἐν θαύματι ποιουμένους, ἤρετο τί τὸ λεχθὲν εἶη·
πυθόμενος δὲ καὶ καταπλαγεὶς τοῦ Πομπηίου τὴν τόλμαν
ἀνεβόησε δις ἐφεξῆς “Θριαμβευσάτω.” πολλῶν δὲ δυσ- 4
χεραίνοντων καὶ ἀγανακτούντων, ἔτι μᾶλλον αὐτούς, ὡς
φασί, βουλόμενος ἀνιᾶν ὁ Πομπήιος ἐπεχείρησεν ἐλεφάν-
των ἄρματι τεττάρων ἐπιβὰς εἰσελαύνειν· ἤγαγε γὰρ ἐκ
Διβύης τῶν βασιλικῶν συγχοὺς αἰχμαλώτους· ἀλλὰ τῆς
πύλης στενωτέρας οὔσης ἀπέστη καὶ μετῆλθεν ἐπὶ τοὺς
ἵππους. ἐπεὶ δ' οἱ στρατιῶται μὴ τυχόντες ἡλίκων προσ- 5
εδόκησαν ἐνοχλεῖν ἐβούλοντο καὶ θορυβεῖν, οὐδὲν ἔρη-
φροντίζειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρήσειν τὸν Θρίαμβον ἢ κολα-
κεύσειν ἐκείνους· ὅτε δὴ καὶ Σερεῖλιος, ἀνὴρ ἐπιφανὴς

καὶ μάλιστα πρὸς τὸν Θρίαμβον ἐνστάς τοῦ Πομπηίου, νῦν ἔφη τὸν Πομπήιον ὄρᾶν καὶ μέγαν ἀληθῶς καὶ ἄξιον τοῦ Θριάμβου. δῆλον δ' ἐστὶν ὅτι καὶ βουλῆς ἂν ἐθειλήσας τότε ῥαδίως ἔτυχεν. ἀλλ' οὐκ ἐσπούδασεν, ὡς λέγουσι, τὸ ἐνδοξὸν ἐκ τοῦ παραδόξου θηρώμενος· οὐ γὰρ ἦν θαυμαστὸν εἰ πρὸ ἡλικίας ἐβούλενε Πομπήιος, ἀλλ' ὑπέρλαμπρον ὅτι μηδέπω βουλευῶν ἐθρίαμβευσεν. τοῦτο δ' αὐτῷ καὶ πρὸς εὐνοίαν ὑπῆρχε τῶν πολλῶν οὐ μικρόν· ἔχαιρε γὰρ ὁ δῆμος αὐτῷ μετὰ Θρίαμβον ἐν τοῖς ἵππικοῖς ἐξεταζομένῳ.

15 Σύλλας δ' ἠγιάτο μὲν ὄρων εἰς ὅσον δόξης πρόεισι καὶ δυνάμειος, αἰσχυρόμενος δὲ κωλύειν ἡσυχίαν ἔγχε· πλήν, ὅτε βία καὶ ἄκοντος αὐτοῦ Λέπιδον εἰς ὑπατείαν κατέστησε συναρχαιρεσιάσας καὶ τὸν δῆμον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς ἑαυτὸν ἐκείνῳ σπουδάζοντα παρασχών, θεασάμενος αὐτὸν ἀπιόντα μετὰ πλήθους δι' ἀγορᾶς ὁ Σύλλας "ὄρω σε" εἶπεν
2 "ὦ νεανία χαίροντα τῇ νίκῃ· πῶς γὰρ οὐχὶ γενναῖα ταῦτα καὶ καλά, Κάτλου τοῦ πάντων ἀρίστου Λέπιδον τὸν πάντων κάκιστον ἀποδειχθῆναι πρότερον ὑπατον, σοῦ τὸν δῆμον οὕτω παρασθενάσαντος; ὦρα μέντοι σοι μὴ καθεύδειν, ἀλλὰ προσέχειν τοῖς πράγμασιν· ἰσχυρότερον γὰρ τὸν ἀνταγωνιστὴν σεαυτῷ κατεσκεύαζας." ἐδήλωσε δὲ μάλιστα Σύλλας ὅτι πρὸς Πομπήιον οὐκ εὐμενῶς εἶχε ταῖς διαθήκαις ἃς ἔγραψεν· ἑτέροις γὰρ φίλοις δωρεὰς ἀπολιπὼν καὶ τοῦ παιδὸς ἀποδείξας ἐπιτρόπους, τὸν Πομπήιον ὄλωσ παρῆλθεν. ἦνεγκε μέντοι τοῦτο μετρίως πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐκείνος, ὥστε Λεπίδου καὶ τινῶν ἄλλων ἐνισταμένων μὴ ταφῆναι τὸν νεκρὸν ἐν τῇ πεδίῳ μηδὲ δημοσίᾳ τὴν ἐκφορὰν γενέσθαι, βοηθῆσαι καὶ παρασχεῖν δόξαν ἅμα ταῖς ταφαῖς καὶ ἀσφάλειαν.

16 Ἐπεὶ δὲ ταχὺ τοῦ Σύλλα τελευτήσαντος εἰς γῶς παρήει τὰ μαντεύματα, καὶ Λέπιδος εἰσποιῶν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐκείνου δύναμιν οὐ κύκλῳ περιῶν οὐδὲ μετὰ σχήματος, ἀλλ' εὐθύς ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν τὰ πάλαι νοσοῦντα καὶ διαφυγόντα τὸν Σύλλαν ὑπολείμματα τῶν στάσεων αὐτοῖς ἀνακινῶν καὶ περιβαλλόμενος, ὁ δὲ συνάρχων αὐτοῦ Κάτλος, ὃ τὸ καθαρὸν καὶ ὑγιαῖνον μάλιστα τῆς βουλῆς καὶ

τοῦ δήμου προσεῖχεν, ἦν μὲν ἐν ἀξιώματι σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης μέγιστος τῶν τότε Ῥωμαίων, ἐδόκει δὲ πολι-² τικῆς ἡγεμονίας μᾶλλον ἢ στρατιωτικῆς οἰκείος εἶναι, τῶν πραγμάτων αὐτῶν ποθοῦντων τὸν Πομπήιον οὐ διεμέλ- λησεν ὅποι τράπηται, προσθεῖς δὲ τοῖς ἀρίστοις ἑαυτὸν ἀπεδείχθη στρατεύματος ἡγεμὼν ἐπὶ τὸν Λέπιδον ἤδη πολλὰ τῆς Ἰταλίας κεκινήκота καὶ τὴν ἐντὸς Ἄλπεων Γα-³ λατίαν κατέχοντα διὰ Βρούτου στρατεύματι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἐκράτησε ῥαδίως ἐπελθὼν ὁ Πομπήιος, ἐν δὲ Μου-⁴ τίνῃ τῆς Γαλατίας ἀντεκάθητο τῷ Βρούτῳ συγχρὸν χρόνον· ἐν ᾧ Λέπιδος ἐπὶ τὴν Ῥώμην ῥυεῖς καὶ προσκαθήμενος ἔξωθεν ὑπατείαν ἦτει δευτέραν, ὅγλῳ πολλῷ δεδιττόμε-⁵ νος τοὺς ἔνδον. ἔλυσε δὲ τὸν φόβον ἐπιστολῇ παρὰ Πομ-⁶ πηίου κοιμισθεῖσα κατωρθωκότος ἄνευ μάχης τὸν πόλε- μον· ὁ γὰρ Βροῦτος, εἴτε παραδοὺς τὴν δύναμιν αὐτὸς εἴτε προδοθεὶς μεταβαλομένης ἐκείνης, ἐνεχείρισε τῷ Πομπηίῳ τὸ σῶμα, καὶ λαβὼν ἵππεῖς προπομποὺς ἀπεχώρησεν εἰς πολίχνιον τι τῶν περὶ τὸν Πάδον, ὅπου μεθ' ἡμέραν μίαν, ἐπιπέμψαντος αὐτῷ τοῦ Πομπηίου Γεμίνιον, ἀνηρέθη. καὶ⁷ πολλὴν ἔσχεν ἀπὸ τούτου Πομπήιος αἰτίαν· γεγραφὼς γὰρ εὐθύς ἐν ἀρχῇ τῆς μεταβολῆς πρὸς τὴν σύγκλητον ὡς ἐκὼν αὐτῷ πρόσθοιτο Βροῦτος, ἐτέρας αὖθις ἔπεμψεν ἐπιστο-⁸ λὰς ἀνηρημένου τοῦ ἀνθρώπου κατηγορούσας. τούτου Βροῦτος ἦν υἱὸς ὁ Καίσαρα σὺν Κασσίῳ κτείνας, ἀνὴρ ὁμοίως τῷ πατρὶ μῆτε πολεμήσας μῆτ' ἀποθανών, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται. Λέπιδος μὲν οὖν εὐθύς ἐκ-⁹ πεσὼν τῆς Ἰταλίας ἀπέδρα εἰς Σαρδίῳ, κάκει νοσήσας ἐτελεύτησε δι' ἀθυμίαν, οὐ τῶν πραγμάτων, ὡς φασιν, ἀλλὰ γραμματεῖῳ περιπεσὼν ἐξ οὗ μοιχείαν τινὰ τῆς¹⁰ γυναικὸς ἐφώρασεν.

Λεπίδῳ δ' οὐδὲν ὅμοιος στρατηγὸς Ἰβηρίαν κατέχων¹⁷ Σερτώριος ἐπηρεεῖτο Ῥωμαίοις φοβερός, ὥσπερ ἔσχατον νόσημα τῶν ἐμφυλίων πολέμων εἰς τοῦτον τὸν ἄνδρα¹⁸ συνερρηκότων, πολλοὺς μὲν ἤδη τῶν ἐλαττόνων στρατη- γῶν ἀνηρηκότα, Μετέλλῳ δὲ Πίῳ τότε συμπεπλεγμένον, ἀνδρὶ λαμπρῷ μὲν καὶ πολεμικῷ, δοκοῦντι δ' ἀργότερον¹⁹ ὑπὸ γῆρας ἐπεσθαι τοῖς καιροῖς τοῦ πολέμου καὶ ἀπο-²⁰

- λείπεσθαι τῶν πραγμάτων ἀρπαζομένων ὀξύτητι καὶ τάχει, τοῦ Σερτωρίου παραβόλως καὶ ληστρικώτερον αὐτῷ προσφερομένου, καὶ ταράττοντος ἐνέδραις καὶ περιδρομαῖς ἄνδρα νομίμων ἀθλητῆν ἀγώνων καὶ δυνάμειος στασίμου³ καὶ βαρείας ἡγεμόνα. πρὸς ταῦτα Πομπήιος ἔχων τὴν στρατιὰν ὑφ' ἑαυτῷ διεπράττετο Μετέλλῳ πεμφθῆναι βοηθός, καὶ Κάτλου κελεύοντος οὐ διέλυεν, ἀλλ' ἐν τοῖς ὅπλοις ἦν περὶ τὴν πόλιν, αἰεί τινας ποιούμενος προφάσεις, ἕως ἔδωκαν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν Λευκίου Φιλίππου⁴ γνώμην εἰπόντος. ὅτε καὶ φασιν ἐν συγλήτῳ πυθομένου τινὸς καὶ θαυμάζοντος εἰ Πομπήιον ἀνθύπατον οἶεται δεῖν ἐκπεμφθῆναι Φίλιππος "οὐκ ἔγωγε" φάναι τὸν Φίλιππον "ἀλλ' ἀνθ' ὑπάτων," ὡς ἀμφοτέρους τοὺς τότε ὑπατεύοντας οὐδενὸς ἀξίους ὄντας.
18. Ἐπεὶ δὲ τῆς Ἰβηρίας ἀψάμενος ὁ Πομπήιος, οἷα φιλεῖ πρὸς νέου δόξαν ἡγεμόνος, ἐτέρους ταῖς ἐλπίσιν ἐποίησε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ μὴ πάνυ βεβαίως τῷ Σερτωρίῳ συνεστῶτα τῶν ἐθνῶν ἐκινεῖτο καὶ μετεβάλλετο, λόγους ὑπερηφάνους ὁ Σερτώριος κατὰ τοῦ Πομπηίου διέσπειρε, καὶ σκώπτων ἔλεγε νάρθητος ἀν αὐτῷ δεῆσαι καὶ σκύτους ἐπὶ τὸν παῖδα τοῦτον, εἰ μὴ τὴν γραῦν ἐκείνην ἐφοβεῖτο,² λέγων τὸν Μέτελλον. ἔργῳ μέντοι φυλαττόμενος σφόδρα καὶ δεδοικῶς τὸν Πομπήιον ἀσφαλέστερον ἐστρατήγει. καὶ γὰρ ὁ Μέτελλος, ὅπερ οὐκ ἂν τις ᾤηθη, διετέθρευτο τῷ βίῳ κοιμῶν πρὸς τὰς ἡδονὰς ἐνδεδωκῶς, καὶ μεγάλη τις εἰς ὄγκον καὶ πολυτέλειαν ἐξαίφνης ἐγεγόνει μεταβολὴ περὶ αὐτόν, ὥστε τῷ Πομπηίῳ καὶ τοῦτο θαυμαστὴν εὐνοίαν ἅμα δόξῃ φέρειν, ἐπιτείνοντι τὴν εὐτέλειαν τῆς διαίτης οὐ πολλῆς ἐπιτηδεύσεως δεομένην· φύσει γὰρ ἦν³ σώφρων καὶ τεταγμένος ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις. τοῦ δὲ πολέμου πολλὰς ἰδέας ἔχοντος, ἠνίασε μάλιστα τὸν Πομπήιον ἢ Λαύρωνος ἄλωσις ὑπὸ Σερτωρίου· κυκλοῦσθαι γὰρ αὐτὸν οἰηθεὶς καὶ τι μεγαληγορήσας, αὐτὸς ἐξαίφνης ἀνεφάνη περιεχόμενος κύκλῳ, καὶ διὰ τοῦτο κινεῖσθαι δεδιὼς ἐπεῖθε καταπιμπραμένην τὴν πόλιν αὐτοῦ παρόντος. Ἐρέννιον δὲ καὶ Περπένναν, ἀνδρας ἡγεμονικούς τῶν πρὸς Σερτώριον καταπεφευγόντων καὶ στρατηγούντων

ἐκείνῳ, νικήσας περὶ Ὑαλεντίαν ὑπὲρ μυρίους ἀπέκτεινεν. ἐπαρθεῖς δὲ τῇ πράξει καὶ μέγα φρονῶν ἐπ' αὐτὸν ἔσπευδε 19 Σερτώριον, ὡς μὴ μετάσχοι τῆς νίκης Μετέλλος. περὶ δὲ Σούκρωνι ποταμῷ τῆς ἡμέρας ἤδη τελευτώσης συνέβαλον τὰς δυνάμεις, δεδιότες ἐπελθεῖν τὸν Μετέλλον, ὃ μὲν ὡς μόνος ὃ δ' ὡς μόνῳ διαγωνίσαιτο. τὸ μὲν οὖν τέλος 2 ἀμφίδοξον ἔσχεν ὁ ἀγών· ἑκατέρου γὰρ θάτερον κέραι ἐνίκησε· τῶν δὲ στρατηγῶν πλεον ἠνέγκατο Σερτώριος· ἐτρέφατο γὰρ τὸ καθ' αὐτὸν ἐκείνος ἀντιταχθεῖς. Πομπηίῳ δ' ἀνὴρ μέγας ἱππότης πεζὸς ἐρώρμησε· συμπεσόντων δ' αὐτῶν καὶ γενομένων ἐν λαβαῖς ἀπέσκηψαν αἱ πληγαὶ τῶν ξιφῶν εἰς τὰς χεῖρας ἀμφοῖν, οὐχ ὁμοίως· ἐτρώθη μὲν γὰρ ὁ Πομπήιος μόνον, ἐκείνου δ' ἀπέκοψε τὴν χεῖρα. πλειόνων δὲ συνδρομόντων ἐπ' αὐτόν, ἤδη τῆς 3 τροπῆς γεγενημένης, ἀνελπίστως διέφυγε, προέμενος τὸν ἵππον τοῖς πολεμίοις φάλαρα χρυσᾶ καὶ κόσμον ἄξιον πολλοῦ περικείμενον· ταῦτα γὰρ διανεμόμενοι καὶ περὶ τούτων μαχόμενοι πρὸς ἀλλήλους ἀπελείφθησαν. ἅμα δ' 4 ἡμέρα παρετάξαντο μὲν ἀμρότεροι πάλιν ἐκβεβαιοῦμενοι τὸ νίκημα, Μετέλλου δὲ προσιόντος ἀνεχώρησεν ὁ Σερτώριος σκεδασθέντι τῷ στρατῷ· τοιαῦται γὰρ ἦσαν αἱ διαλύσεις καὶ πάλιν συνδρομαὶ τῶν ἀνθρώπων ὥστε πολλάκις μόνον πλανᾶσθαι τὸν Σερτώριον, πολλάκις δ' αὖθις ἐπιέναι μυριάσι πεντεκαίδεκα στρατιᾶς, ὥσπερ χειμάρρουν ἑξαίρνης πιμπλάμενον. ὃ δ' οὖν Πομπήιος ἐπεὶ 5 μετὰ τὴν μάχην ἀπήντα τῷ Μετέλλῳ καὶ πλησίον ἀλλήλων ἦσαν, ἐκέλευσεν ὑφρεῖναι τὰς ῥάβδους, θεραπεύων ὡς προύχοντα τιμῇ τὸν Μετέλλον. ὃ δὲ καὶ τοῦτο διεκώλυσε καὶ τᾶλλα χρηστὸς ἦν ἀνὴρ περὶ αὐτόν, οὐδὲν ὡς ὑπατικῷ καὶ πρεσβυτέρῳ νέμων ἑαυτῷ πλεον, ἀλλ' ἢ τὸ σύνθημα κοινῇ στρατοπεδεύοντων εἰς ἅπαντας ἐξεπέμπετο παρὰ Μετέλλου. τὰ πολλὰ δὲ χωρὶς ἐστρατοπεδεύοντο· διέ- 6 κοπτε γὰρ αὐτοὺς καὶ δίστη ποικίλος ὢν ὁ πολέμιος καὶ δεινὸς ἐν βραχεῖ πολλαχοῦ περιφανῆσαι καὶ μεταγαγεῖν ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλους ἀγῶνας. τέλος δὲ περικόπτων μὲν ἀγοράς, ληζόμενος δὲ τὴν χώραν, ἐπικρατῶν δὲ τῆς θαλάσσης, ἐξέβαλεν ἀμφοτέρους τῆς ὑφ' ἑαυτὸν Ἰβηρίας,

ἀναγκασθέντας εἰς ἀλλοτρίας καταφυγεῖν ἐπαρχίας ἀπορίας τῶν ἐπιτηδείων.

- 20 Πομπήιος δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἰδίων ἔξανηλωκῶς καὶ κατακεχρημένος εἰς τὸν πόλεμον ἤτει χρήματα τὴν σύγκλητον, ὡς ἀφιζόμενος εἰς Ἰταλίαν μετὰ τῆς δυνάμεως εἰ μὴ πέμποιεν. ὑπατεύων δὲ Λούκουλλος τότε καὶ Πομπηίῳ μὲν ὢν διάφορος, μνώμενος δ' ἑαυτῷ τὸν Μιθριδατικὸν πόλεμον, ἔσπευσεν ἀποσταλῆναι τὰ χρήματα, φοβούμενος αἰτίαν Πομπηίῳ παρασχεῖν δεομένῳ Σερτώριον ἀφεῖναι καὶ πρὸς Μιθριδάτην τραπέσθαι, λαμπρὸν μὲν εἰς δόξαν εὐμεταχειριστον δὲ φαινόμενον ἀνταγωνιστήν. ἐν τούτῳ δὲ θνήσκει Σερτώριος ὑπὸ τῶν φίλων δολοφονηθεῖς· ὢν Περπένης ὁ κορυφαιότατος ἐπεχειρήσεν ἐκείνῳ τὰ αὐτὰ ποιεῖν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν μὲν ὀρμώμενος δυνάμειων καὶ παρασκευῶν, τὸν δὲ χρώμενον αὐταῖς ὁμοίως οὐκ ἔχων λογισμόν. εὐθὺς οὖν ὁ Πομπήιος ἐπεξελθὼν καὶ ῥεμβόμενον ἐν τοῖς πράγμασι τὸν Περπένην καταμαθὼν δέλεαρ αὐτῷ δέκα σπείρας ὑφῆκεν, εἰς τὸ πεδῖον
- 3 διασπαρῆναι κελεύσας. τραπομένου δὲ πρὸς ταύτας ἐκείνου καὶ διώκοντος, ἄθρους ἐπιφανεῖς καὶ συνάψας μάχην ἐκράτησε πάντων. καὶ διεφθάρησαν οἱ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων ἐν τῇ μάχῃ· τὸν δὲ Περπένην ἀχθέντα πρὸς αὐτὸν ἀπέκτεινεν, οὐκ ἀχάριστος οὐδ' ἀμνήμων γενόμενος τῶν περὶ Σικελίαν, ὡς ἐγκαλοῦσιν ἔνιοι, μεγάλη δὲ δια-
- 4 νοία καὶ σωτηρία τῶν ὄλων γνώμη χρησάμενος. ὁ γὰρ Περπένης τῶν Σερτωρίου γραμιμάτων γεγονὼς κύριος ἐδείκνυεν ἐπιστολάς τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατωτάτων ἀνδρῶν, οἱ τὰ παρόντα κινῆσαι βουλόμενοι πράγματα καὶ μεταστῆσαι τὴν πολιτείαν ἐκάλουν τὸν Σερτώριον εἰς τὴν Ἰταλίαν. φοβηθεῖς οὖν ὁ Πομπήιος ταῦτα, μὴ μείζονας ἀναστήσει τῶν πεπανμένων πολέμων, τὸν τε Περπένην ἀνεῖλε καὶ τὰς ἐπιστολάς οὐδ' ἀναγνοὺς κατέκασεν.
- 21 Ἐκ δὲ τούτου παραμείνας χρόνον ὅσον τὰς μεγίστας κατασβέσαι ταραχὰς καὶ τὰ φλεγμαίνοντα μάλιστα καταστῆσαι καὶ διαλύσαι τῶν πραγμάτων, ἀπῆγεν εἰς Ἰταλίαν τὸν στρατὸν, ἀκμάζοντι τῷ δουλικῷ πολέμῳ κατὰ τύχην φερόμενος. διὸ καὶ Κράσσος ὁ στρατηγὸς ἤπειξε παρα-

βόλως τὴν μάχην, καὶ κατευτύχησε δισχιλίους τριακοσίους ἐπὶ μυρίοις κτείνας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτῳ τὸν Πομπήιον εἰσποιοῦσης ἀμῶς γέ πως τῷ κατορθώματι τῆς τύχης, πεντακισχίλιοι φεύγοντες ἐκ τῆς μάχης ἐνέπεσον εἰς αὐτόν, οὓς ἅπαντας διαφθείρας ἔγραψε πρὸς τὴν σύγκλητον ὑποφθάσας ὡς Κράσσος μὲν ἐκ παρατάξεως νενίκηκε τοὺς μονομάχους, αὐτὸς δὲ τὸν πόλεμον ἐκ ῥιζῶν παντάπασιν ἀνήρηκε. καὶ ταῦτα βουλομένοις ἦν δι' εὐνοϊαν ἀκροᾶσθαι καὶ λέγειν τοῖς Ῥωμαίοις. Ἰβηρίαν δὲ καὶ Σερτώριον οὐδὲ παίζων ἂν τις εἶπεν ἑτέρου καὶ μὴ Πομπηίου τὸ πᾶν ἔργον εἶναι.

Ἐν τῷσαύτῃ δὲ τιμῇ καὶ προσδοκίᾳ τοῦ ἀνδρὸς ὅμως ἐνήν καὶ ὑποψία τις καὶ δέος, ὡς οὐ προησομένου τὸ στράτευμα, βαδιουμένου δὲ δι' ὄπλων καὶ μοναρχίας ἀντικρυς ἐπὶ τὴν Σύλλα πολιτείαν. ὅθεν οὐκ ἐλάττονες ἦσαν τῶν δι' εὐνοϊαν τρεχόντων καὶ φιλοφρονουμένων καθ' ὁδὸν οἱ φρόβῳ ταῦτα ποιοῦντες. ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἀνεῖλε τὴν ὑπόνοιαν ὁ Πομπήιος προειπὼν ἀφήσειν τὸ στράτευμα μετὰ τὸν Θριάμβον, ἐν αἰτιᾶσθαι τοῖς βασκαίνουσι περιῆν ὑπόλοιπον, ὅτι τῷ δήμῳ προσνέμει μᾶλλον ἑαυτὸν ἢ τῇ βουλῇ, καὶ τὸ τῆς δημοκρατίας ἀξίωμα Σύλλα καταβαλόντος ἔγνωκεν ἀνιστάναι καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς. ὅπερ ἦν ἀληθές· οὐ γὰρ ἔστιν οὐ τινὸς ἐμμανέστερον ὁ Ῥωμαίων ἠράσθη δῆμος καὶ μᾶλλον ἐπόθησεν ἢ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν ἐπιδεῖν ἐκεῖνην, ὥστε καὶ Πομπήιον εὐτύχημα ποιεῖσθαι μέγα τὸν τοῦ πολιτεύματος καιρὸν, ὡς οὐκ ἂν εὐρόντα χάριν ἄλλην ἢ τὴν εὐνοϊαν ἀμείψεται τῶν πολιτῶν, εἰ ταύτην ἕτερος προέλαβεν. ψηφισθέντος οὖν αὐτῷ δευτέρου Θριάμβου καὶ ὑπατείας οὐ διὰ ταῦτα θαυμαστὸς ἐδόκει καὶ μέγας, ἀλλ' ἐκεῖνο τεκμήριον ἐποιοῦντο τῆς λαμπρότητος, ὅτι Κράσσος, ἀνὴρ τῶν τότε πολιτευομένων πλουσιώτατος καὶ δεινότατος εἶπεῖν καὶ μέγιστος, αὐτόν τε Πομπήιον ὑπερφρονῶν καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, οὐκ ἐθάρρησεν ὑπατείαν μετιέναι πρότερον ἢ Πομπηίου δεηθῆναι. καὶ μέντοι Πομπήιος ἠγάπησε, πάλαι δεόμενος χρείας τινὸς ὑπάρξαι καὶ φιλανθρωπίας πρὸς αὐτόν· ὥστε καὶ δεξιουῖσθαι προθύμως καὶ παρακαλεῖν τὸν δῆ-

μον, ἐπαγγελλόμενος χάριν ἔξειν οὐκ ἐλάττονα τοῦ συν-
 ἀρχοντος ἢ τῆς ἀρχῆς. οὐ μὴν ἀλλ' ἀποδειχθέντες ὑπατοὶ
 3 διεφύροντο πάντα καὶ προσέκρουον ἀλλήλοις. καὶ ἐν μὲν
 τῇ βουλῇ μᾶλλον ἴσχυεν ὁ Κράσσος, ἐν δὲ τῷ δήμῳ μέγα
 τὸ Πομπηίου κράτος ἦν· καὶ γὰρ ἀπέδωκε τὴν δημοκρατίαν
 αὐτῷ, καὶ τὰς δίκας περιεῖδεν αὐθις εἰς τοὺς ἵππεάς
 νόμῳ μεταφερομένας. ἥδιστον δὲ θέαμα τῷ δήμῳ παρ-
 4 ἔσχεν αὐτὸς ἑαυτὸν τὴν στρατείαν παραιτούμενος. ἔθος
 γὰρ ἐστὶ Ρωμαίων τοῖς ἵππεῦσιν, ὅταν στρατεύσονται τὸν
 νόμιμον χρόνον, ἄγειν εἰς ἀγορὰν τὸν ἵππον ἐπὶ τοὺς δύο
 ἄνδρας οὓς τιμητὰς καλοῦσι, καὶ καταριθμισαμένους τῶν
 στρατηγῶν καὶ αυτοκρατόρων ἕκαστον ὑφ' οἷς ἐστρατεύ-
 σαντο, καὶ δόντας εὐθύνας τῆς στρατείας ἀφίεσθαι. νέ-
 μεταὶ δὲ καὶ τιμὴ καὶ ἀτιμία προσήκουσα τοῖς βίοις ἐκά-
 5 στων. τότε δὴ προεκάθητο μὲν οἱ τιμηταὶ Γέλλιος καὶ
 Λέντλος ἐν κόσμῳ, καὶ πάροδος ἦν τῶν ἵππέων ἐξεταζο-
 μένων, ὠφθη δὲ Πομπήιος ἄνωθεν ἐπ' ἀγορὰν κατερχό-
 μενος, τὰ μὲν ἄλλα παράσημα τῆς ἀρχῆς ἔχων, αὐτὸς δὲ
 διὰ χειρὸς ἄγων τὸν ἵππον. ὡς δ' ἐγγὺς ἦν καὶ καταφα-
 νῆς ἐγεγόνει, κελύσας διασχεῖν τοὺς ραβδοφόρους τῷ
 6 βήματι προσήγαγε τὸν ἵππον. ἦν δὲ τῷ δήμῳ θαῦμα καὶ
 σιωπὴ πᾶσα, τοὺς τ' ἀρχοντας αἰδῶς ἅμα καὶ χαρὰ πρὸς
 τὴν ὄψιν ἔσχεν. εἶτα ὁ μὲν πρεσβύτερος ἠρώτησε “πυν-
 θάνομαι σου, ὦ Πομπήιε Μάγνε, εἰ πάσας ἐστράτευσαι
 τὰς κατὰ νόμον στρατείας.” Πομπήιος δὲ μεγάλη φωνῇ
 “πάσας” εἶπεν “ἐστράτευμαι, καὶ πάσας ὑπ' ἑμαυτῷ αὐ-
 τοκράτορι.” τοῦτ' ἀκούσας ὁ δῆμος ἐξέκραγε, καὶ κατα-
 σχεῖν οὐκέτι τὴν βοήν ὑπὸ χαρᾶς ἦν, ἀλλ' ἀναστάντες οἱ
 τιμηταὶ προέπειπον αὐτὸν οἴκαδε, χαριζόμενοι τοῖς πο-
 λίταις ἐπομένοις καὶ κροτοῦσιν.

23 Ἦδη δὲ τῆς ἀρχῆς περαινομένης τῷ Πομπηίῳ, τῆς δὲ
 πρὸς Κράσσον ἀξιομένης διαφορᾶς, Γαίος τις Ἀυρήλιος,
 ἀξίωμα μὲν ἵππικὸν ἔχων βίῳ δὲ ἀπράγμονι κεχηρμένος,
 ἐκκλησίας οὕσης ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ προσελθὼν ἔφη
 κατὰ τοὺς ὑπνοὺς αὐτῷ τὸν Δία φανῆναι, κελύοντα τοῖς
 ὑπάτοις φράσαι μὴ πρότερον ἀποθέσθαι τὴν ἀρχὴν ἢ
 2 φίλους ἀλλήλοις γενέσθαι. ῥηθέντων δὲ τούτων ὁ μὲν

Πομπήϊος ἤσυχλον ἤγεν ἑστώς, ὁ δὲ Κράσσος ἀρξάμενος δεξιούσθαι καὶ προσαγορεύειν αὐτόν "οὐδέν" εἶπεν "οἶμαι ποιεῖν ἀγεννῆς οὐδὲ ταπεινόν, ὦ πολῖται, Πομπήϊω πρότερος ἑνδιδούς, ὃν ὑμεῖς μήπω μὲν γενειῶντα Μέγαν ἤξιώσατε καλεῖν, μήπω δὲ μετέχοντι βουλῆς ἐψηφίσασθε δύο θριάμβους." ἐκ τούτου διαλλαγόντες ἀπέθεντο τὴν ἀρχήν. καὶ Κράσσος μὲν ὅνπερ ἐξ ἀρχῆς εἴλετο τρόπον τοῦ βίου³ διεφύλαττε, Πομπήϊος δὲ τὰς τε πολλὰς ἀνεδύετο συνηγορίας καὶ τὴν ἀγορὰν κατὰ μικρὸν ἀπέλειπε καὶ προήει σπανίως εἰς τὸ δημόσιον, ἀεὶ δὲ μετὰ πλήθους. οὐ γὰρ ἦν ἔτι ῥάδιον ὄχλου χωρὶς ἐντυχεῖν οὐδ' ἰδεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἠδιστος ὁμοῦ πολλοῖς καὶ ἀθρόοις ἐφαίνετο, σεμνότητα περιβαλλόμενος ἐκ τούτου τῆ ὕψει καὶ ὄγκον, ταῖς δὲ τῶν πολλῶν ἐντεύξεσι καὶ συνηθείαις ἀθικτον οἰόμενος δεῖν τὸ ἀξίωμα διατηρεῖν. ὁ γὰρ ἐν ἱματίῳ βίος ἐπισφραλῆς⁴ ἔστι πρὸς ἀδοξίαν τοῖς ἐκ τῶν ὀπλων μεγάλοις καὶ πρὸς ἰσότητά δημοτικὴν ἀσυμμέτροις· αὐτοὶ μὲν γὰρ καὶ ἐνταῦθα πρωτεύειν ὡς ἐκεῖ δικαιοῦσι, τοῖς δ' ἐκεῖ φερομένοις ἔλαττον ἐνταῦθα γούν μὴ πλέον ἔχειν οὐκ ἀνεκτόν ἔστι. διὸ τὸν ἐν στρατοπέδοις καὶ θριάμβοις λαμπρὸν ὅταν ἐν ἀγορᾷ λάβωσιν, ὑπὸ χεῖρα ποιοῦνται καὶ καταβάλλουσι, τῆ δ' ἀπολεγομένῳ καὶ ὑποχωροῦντι τὴν ἐκεῖ τιμὴν καὶ δύναμιν ἀνεπίφθονον φυλάττουσιν. ἐδήλωσε δ' αὐτὰ τὰ πράγματα μετ' ὀλίγον χρόνον.

Ἡ γὰρ πειρατικὴ δύναμις ὠρμήθη μὲν ἐκ Κιλικίας τὸ²⁴ πρῶτον, ἀρχὴν παράβολον λαβοῦσα καὶ λανθάνουσαν, φρόνημα δὲ καὶ τόλμαν ἔσχεν ἐν τῷ Μιθριδατικῷ πολέμῳ, χρῆσασα ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις ἑαυτήν. εἶτα Ῥω-²μαίων ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις περὶ Θύρας τῆς Ῥώμης συμπεσόντων, ἔρημος οὖσα φρουρᾶς ἢ θάλασσα κατὰ μικρὸν αὐτοὺς ἐφείλκετο καὶ προῆγεν, οὐκέτι τοῖς πλέουσι μόνον ἐπιτιθεμένους, ἀλλὰ καὶ νήσους καὶ πόλεις παραλλοὺς ἐκκόπτοντας. ἤδη δὲ καὶ χρήμασι δυνατοὶ καὶ γένεσι λαμπροὶ καὶ τῷ φρονεῖν ἀξιούμενοι διαφέρειν ἄνδρες ἐνέβαινον εἰς τὰ ληστρικὰ καὶ μετεῖχον, ὡς καὶ δόξαν τινὰ καὶ φιλοτιμίαν τοῦ ἔργου φέροντος. ἦν δὲ καὶ ναύσταθμα³ πολλαχόθι πειρατικὰ καὶ φρουκτώρια τετειχισμένα, καὶ

στόλοι προσέπιπτον οὐ πληρωμάτων μόνον εὐανδρίαις
 οὐδὲ τέχναις κυβερνητῶν οὐδὲ τάχεσι νεῶν καὶ κουφότη-
 σιν ἐξησκημένοι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον, ἀλλὰ τοῦ φροβεροῦ
 μᾶλλον αὐτῶν τὸ ἐπίρθονον ἐλύπει καὶ ὑπερήφανον, στυ-
 λίσι χρυσαῖς καὶ παραπετάσμασιν ἄλουργοῖς καὶ πλάταις
 ἐπαργύροις ὡσπερ ἐντροφῶντων τῷ κακουργεῖν καὶ καλ-
 4 λωπιζομένων. αὐλοὶ δὲ καὶ ψαλμοὶ καὶ μέθαι παρὰ πᾶσαν
 ἀκτὴν καὶ σωματῶν ἡγεμονικῶν ἀρπαγαὶ καὶ πόλεων
 αἰχμαλώτων ἀπολυτρώσεις ὄνειδος ἦσαν τῆς Ῥωμαίων
 ἡγεμονίας. ἐγένοντο δ' οὖν αἱ μὲν ληστρίδες νῆες ὑπὲρ
 5 χιλίας, αἱ δ' ἄλοῦσαι πόλεις ὑπ' αὐτῶν τετρακόσiai. τῶν
 δ' ἀσύλων καὶ ἀβάτων πρότερον ἱερῶν ἐξέκοψαν ἐπιόντες
 τὸ Κλάριον, τὸ Διδυμαῖον, τὸ Σαμοθράκιον, τὸν ἐν Ἐρ-
 μιόνη τῆς Χθονίας νεῶν καὶ τὸν ἐν Ἐπιδαύρῳ τοῦ Ἀσκλη-
 πιοῦ καὶ τὸν Ἰσθμοῖ, καὶ Ταινάρῳ καὶ Καλαυρία τοῦ Πο-
 σειδῶνος, τοῦ δ' Ἀπόλλωνος τὸν ἐν Ἀκτίῳ καὶ Λευκάδι,
 τῆς δ' Ἦρας τὸν ἐν Σάμῳ, τὸν ἐν Ἄργει, τὸν ἐπὶ Λακι-
 νίῳ. ξένας δὲ θυσίας ἔθνον αὐτοὶ τὰς ἐν Ὀλύμπῳ, καὶ
 τελετάς τινὰς ἀπορρήτους ἐτέλουν, ὧν ἡ τοῦ Μίθρου καὶ
 μέχρι δεῦρο διασώζεται καταδειχθεῖσα πρῶτον ὑπ' ἐκεί-
 6 νων. πλεῖστα δὲ Ῥωμαίοις ἐνυβρίσαντες, ἔτι καὶ τὰς
 ὁδοὺς αὐτῶν ἀναβαίνοντες ἀπὸ θαλάσσης ἐλήζοντο καὶ
 τὰς ἐγγύς ἐπαύλεις ἐξέκοπτον. ἦρπασαν δὲ ποτε καὶ
 στρατηγούς δύο Σεξιτίλιον καὶ Βελλῖνον ἐν ταῖς περιπορ-
 φύροις, καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἅμα καὶ ῥαβδοφόρους ὄχοντο
 σὺν αὐτοῖς ἐκείνοις ἔχοντες. ἦλθον δὲ καὶ θυγάτηρ Ἄντων-
 νίου θριαμβικῶ ἀνδρός, εἰς ἀγρὸν βαδίζουσα, καὶ πολ-
 7 λῶν χρημάτων ἀπελυτρώθη. ἐκεῖνο δ' ἦν ὑβριστικώτα-
 τον. ὁπότε γὰρ τις ἐαλωκῶς ἀναβοήσειε Ῥωμαῖος εἶναι
 καὶ τοῦνομα φράσειεν, ἐκπεπλήχθαι προσποιούμενοι καὶ
 δεδιέναι τοὺς τε μηρούς ἐπαίοντο καὶ προσέπιπτον αὐτῷ,
 συγγνώμην ἔχειν ἀντιβολοῦντες· ὃ δ' ἐπείθετο ταπεινοὺς
 ὄρων καὶ δεομένους. ἐκ τούτου δ' οἱ μὲν ὑπέδουν τοῖς
 καλκίοις αὐτόν, οἱ δὲ τήβεννον περιέβαλλον, ὡς δὴ μὴ
 8 πάλιν ἀγνοηθεῖη. πολὺν δὲ χρόνον οὕτω κατειρωνευσά-
 μενοι καὶ ἀπολαύσαντες τοῦ ἀνθρώπου, τέλος ἐν μέσῳ
 πελάγει κλίμακα προσβαλόντες ἐκέλευον ἐκβαίνειν καὶ

ἀπιέναι χαίροντα, τὸν δὲ μὴ βουλόμενον ὠθοῦντες αὐτοὶ κατέδνον.

Ἐπενείματο δ' ἡ δύναμις αὕτη πᾶσαν ὁμοῦ τι τὴν καθ' 25
 ἡμᾶς θάλασσαν, ὥστ' ἄπλουν καὶ ἄβατον ἐμπορίᾳ πάση
 γενέσθαι. τοῦτο δὲ μάλιστα Ῥωμαίους ἐπέστρεψε, θλι-
 βομένους τῇ ἀγορᾷ καὶ σπάνιν μεγάλην προσδοκῶντας,
 ἐκπέμψαι Πομπήιον ἀφαιρησόμενον τῶν πειρατῶν τὴν
 θάλασσαν. ἔγραψε δὲ Γαβίνιος, εἰς τῶν Πομπηίου συν- 2
 ἡθων, νόμον οὐ ναυαρχίαν, ἀντικρὺς δὲ μοναρχίαν αὐτῷ
 δίδόντα καὶ δύναμιν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἀνυπεύθυ-
 νον. ἐδίδου γὰρ ἄρχειν ὁ νόμος αὐτῷ τῆς ἐντὸς Ἡρα-
 κλείων στηλῶν θαλάσσης, ἠπείρου δὲ πάσης ἐπὶ σταδίους
 τετρακοσίους ἀπὸ θαλάσσης. τοῦτο δ' οὐ πᾶν πολλὰ
 χωρία τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων οἰκουμένης τὸ μέτρον ἐξέφυγεν,
 ἀλλὰ τὰ μέγιστα τῶν ἔθνων καὶ τῶν βασιλέων οἱ δυνα- 3
 τώτατοι περιλαμβάνοντο. πρὸς δὲ τούτοις ἐλέσθαι πεν- 3
 τεκαίδεκα πρεσβευτὰς αὐτὸν ἐκ βουλῆς ἐπὶ τὰς κατὰ μέ-
 ρος ἡγεμονίας, χρήματα δὲ λαμβάνειν ἐκ τῶν ταμιείων
 καὶ παρὰ τῶν τελωνῶν ὅσα βούλοιο καὶ ναῦς διακοσίας,
 κύριον ὄντα πλήθους καὶ καταλόγου στρατιᾶς καὶ πληρω-
 μάτων ἑρετικῶν. ἀναγνωσθέντων δὲ τούτων ὁ μὲν δῆμος
 ὑπερφυῶς ἐδέξατο, τῆς δὲ συγκλήτου τοῖς μεγίστοις καὶ
 δυνατωτάτοις ἔδοξε μείζον μὲν φθόρου φόβου δ' ἄξιον
 εἶναι τὸ τῆς ἐξουσίας ἀπερίληπτον καὶ ἀόριστον. ὅθεν 4
 ἐνίσταντο τῷ νόμῳ, πλὴν Καίσαρος· οὗτος δὲ συνηγόρει
 τῷ νόμῳ, Πομπηίου μὲν ἐλάχιστα φροντίζων, ὑποδυόμε-
 νος δὲ τὸν δῆμον ἐξ ἀρχῆς ἑαυτῷ καὶ κτώμενος. οἱ δ'
 ἄλλοι τοῦ Πομπηίου σφοδρῶς καθήπτοντο. καὶ τῶν μὲν
 ὑπάτων ἄτερος, εἰπὼν πρὸς αὐτὸν ὅτι Ῥωμύλον ζηλῶν
 οὐ φεύξεται ταῦτὸν ἐκείνῳ τέλος, ἐκινδύνευσεν ὑπὸ τοῦ
 πλήθους διαφθαρεῖναι· Κάτλου δὲ κατὰ τοῦ νόμου προσ- 5
 ελθόντος πολλὴν μὲν αἰδούμενος ὁ δῆμος ἡσυχίαν παρεῖ-
 χεν, ἐπεὶ δὲ πολλὰ μετὰ τιμῆς ἀνεπιφθόνως ὑπὲρ τοῦ
 Πομπηίου διελθὼν συνεβούλευε φεῖδεσθαι καὶ μὴ προ-
 βάλλειν τοιοῦτον ἄνδρα κινδύνοις ἐπαλλήλοις καὶ πολέ-
 μοις "ἢ τίνα" εἶπεν "ἔξετε ἄλλον, ἂν ἀπολέσητε τοῦτον;"
 ἐκ μιᾶς γνώμης ὑπεφώνησαν ἅπαντες "σὲ αὐτόν." ὁ μὲν 6

- οὖν Κάτλος ὡς οὐκ ἔπειθεν ἀπέστη, Ῥωσίου δὲ προσελθόντος οὐδείς ἤκουσεν. ὃ δὲ τοῖς δακτύλοις διεσήμαινε μὴ μόνον ἀλλὰ δεύτερον αἰρεῖσθαι Πομπήιον. ἐπὶ τούτῳ λέγεται δυσχεράναντα τὸν δῆμον τηλικούτον ἀνακραγεῖν ὥστε ὑπερπετόμενον κόρακα τῆς ἀγορᾶς τυφωθῆναι καὶ καταπεσεῖν εἰς τὸν ὄχλον. ὅθεν οὐ δοκεῖ ῥίξει τοῦ ἀέρος καὶ διασπασμῷ κενὸν πολὺ λαμβάνοντος ἐνολισθαίνειν τὰ πίπτοντα τῶν ὀρνέων, ἀλλὰ τυπτόμενα τῇ πληγῇ τῆς φωνῆς, ὅταν ἐν τῷ ἀέρι σάλον καὶ κῦμα ποιήσῃ πολλὴ καὶ ἰσχυρὰ φερομένη.
- 26 Τότε μὲν οὖν διελύθησαν, ἧ δ' ἡμέρα τὴν ψῆφον ἐποίησεν ἔμελλον, ὑπεξῆλθεν ὁ Πομπήιος εἰς ἀγρόν. ἀκούσας δὲ κεκυρωσθαι τὸν νόμον εἰσῆλθε νύκτωρ εἰς τὴν πόλιν, ὡς ἐπιφθόνου τῆς πρὸς αὐτὸν ἀπαντήσεως καὶ συνδρομῆς ἐσομένης. ἅμα δ' ἡμέρα προελθὼν ἔθυσσε, καὶ γενομένης ἐκκλησίας αὐτῷ διεπράξατο προσλαβεῖν ἕτερα πολλὰ τοῖς ἐψηφισμένοις ἤδη, μικροῦ διπλασιάσας τὴν παρασκευήν. πεντακόσιοι μὲν γὰρ αὐτῷ νῆες ἐπληρώθησαν, ὀπλιτῶν δὲ μυριάδες δώδεκα καὶ πεντακισχίλιοι ἵππεις ἠθροίσθησαν. ἡγεμονικοὶ δὲ καὶ στρατηγικοὶ κατελέγησαν ἀπὸ βουλῆς ἄνδρες εἰκοσιτέσσαρες ὑπ' αὐτοῦ, δύο δὲ ταμίαι παρήσαν. αἱ δὲ τιμαὶ τῶν ὠνίων εὐθὺς πεσοῦσαι λόγον ἠδομένῳ τῷ δήμῳ παρεῖχον ὡς αὐτὸ τοῦνομα τοῦ
- 3 Πομπηίου λέλυκε τὸν πόλεμον. οὐ μὴν ἀλλὰ διελὼν τὰ πελάγη καὶ τὸ διάστημα τῆς ἐντὸς θαλάσσης εἰς μέρη τρισκαίδεκα, καὶ νεῶν ἀριθμὸν ἐφ' ἐκάστῳ καὶ ἄρχοντα τάξας, ἅμα πανταχοῦ τῇ δυνάμει σχεδασθείση τὰ μὲν ἐμπίπτοντα τῶν πειρατικῶν ἀθρόα περιλαμβάνων εὐθὺς ἐξεθηρᾶτο καὶ κατήγεν· οἱ δὲ φθάσαντες διαλυθῆναι καὶ διεκπεσόντες ὥσπερ εἰς σιμῆρος ἐδύοντο πανταχόθεν καταφερόμενοι τὴν Κιλικίαν, ἐφ' οὓς αὐτὸς ἐπέλλετο ναῦς ἔχων
- 4 ἐξήκοντα τὰς ἀρίστας. οὐ μὴν πρότερον ἐπ' ἐκείνους ἐξέπλευσεν ἢ παντάπασι καθῆραι τῶν αὐτόθι λησθηρίων τὸ Τυρρητικὸν πέλαγος, τὸ Λιβυκόν, τὸ περὶ Σαρδόνα καὶ Κύρον καὶ Σικελίαν ἡμέραις τεσσαράκοντα ταῖς πάσαις, αὐτῷ τε χρώμενος ἀτρώτῳ καὶ τοῖς στρατηγοῖς προθύμοις.
- 27 ἐν δὲ Ῥώμῃ τοῦ ὑπάτου Πίσωνος ὀργῇ καὶ φθόνῳ λυμαι-

νομένου τὴν παρασκευὴν καὶ διαλύοντος τὰ πληρώματα, τὸ μὲν ναυτικὸν εἰς Βρεντέσιον περιέπεμψεν, αὐτὸς δὲ διὰ Τυρρηρίας εἰς Ῥώμην ἀνέβαινεν. αἰσθόμενοι δὲ πάντες ἐξεχύθησαν εἰς τὴν ὁδόν, ὥσπερ οὐ πρὸ ἡμερῶν ὀλίγων ἐκπέμψαντες αὐτόν. ἐποίει δὲ τὴν χαρὰν τὸ παρ' ἐλπίδα 2 τῆς μεταβολῆς τάχος, ὑπερβάλλουσαν ἀφθονίαν τῆς ἀγορᾶς ἐχούσης. ὅθεν ὁ Πίσων ἐκινδύνευσε τὴν ὑπατείαν ἀφαιρεθῆναι, Γαβινίου νόμον ἔχοντος ἤδη συγγεγραμμένον. ἀλλὰ καὶ τοῦτο διεκώλυσεν ὁ Πομπήιος, καὶ τὰλλα χρηματίσας ἐπιεικῶς καὶ διαπραξάμενος ὧν ἐδεῖτο, καταβάς εἰς Βρεντέσιον ἐξέπλευσεν. ἐπειγόμενος δὲ τῷ καιρῷ καὶ 3 παραπλέων τὰς πόλεις ὑπὸ σπουδῆς ὅμως οὐ παρήλθε τὰς Ἀθήνας, ἀναβάς δὲ καὶ θύσας τοῖς θεοῖς καὶ προσ-αγορεύσας τὸν δῆμον εὐθύς ἀπιὼν ἀνεγίνωσκεν εἰς αὐτὸν ἐπιγεγραμμένα μονόστιχα, τὸ μὲν ἐντὸς τῆς πύλης

“ἐφ' ὅσον ὦν ἄνθρωπος οἶδας, ἐπὶ τοσοῦτον εἰ θεός,”
τὸ δ' ἐκτός

“προσεδοκῶμεν, προσεκυνοῦμεν, εἶδομεν, προπέμπομεν.”
ἐπεὶ δὲ τῶν συνεστῶτων ἔτι καὶ πλανωμένων ἔξω πειρα- 4 τηρίων ἐνλοῖς δεηθεῖσιν ἐπιεικῶς ἐχρήσατο καὶ παραλαβὼν τὰ πλοῖα καὶ τὰ σώματα κακὸν οὐδὲν ἐποίησεν, ἐπ' ἐλπίδος χρηστῆς οἱ λοιποὶ γενόμενοι τοὺς μὲν ἄλλους διέφευγον ἠγεμόνας, Πομπήιῳ δὲ φέροντες ἑαυτοὺς μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐνεχείριζον. ὃ δὲ πάντων ἐφείδετο, καὶ μάλιστα διὰ τούτων τοὺς ἔτι λανθάνοντας ἐξιχνεύων καὶ λαμβάνων ἐκόλαζεν ὡς αὐτοὺς ἑαυτοῖς ἀνήκεστα συνειδότας. οἱ δὲ πλείστοι καὶ δυνατώτατοι γενεᾶς μὲν αὐ- 28 τῶν καὶ χρήματα καὶ τὸν ἄχρηστον ὄχλον ἐν φρουροῖς καὶ πόλισμασι καρτεροῖς περὶ τὸν Ταῦρον εἶχον ἀποκείμενα, τὰς δὲ ναῦς πληρώσαντες αὐτοὶ περὶ τὸ Κορακήσιον τῆς Κιλικίας ἐπιπλέοντα τὸν Πομπήιον ἐδέξαντο, καὶ μάχης γενομένης νικηθέντες ἐπολιορκοῦντο. τέλος δὲ πέμψαντες ἰκειήρας παρέδωκαν ἑαυτοὺς καὶ πόλεις καὶ νήσους ὧν ἐπεκράτουν ἐντειχισάμενοι, χαλεπὰς βιασθῆναι καὶ δυσπροσπελάστους.

Κατελύθη μὲν οὖν ὁ πόλεμος καὶ τὰ πανταχοῦ ληστή- 2 ρια τῆς θαλάσσης ἐξέπεσεν οὐκ ἐν πλείονι χρόνῳ τριῶν

- μηνῶν, ναῦς δὲ πολλὰς μὲν ἄλλας ἐνενήκοντα δὲ χαλκεμβόλους παρέλαβεν. αὐτοὺς δὲ δισμυρῶν πλείονας γενομένους ἀνελεῖν μὲν οὐδ' ἐβουλεύσατο, μεθεῖναι δὲ καὶ περιδεῖν σκεδασθέντας ἢ συστάντας αὐθις ἀπόρους καὶ πολεμικοὺς καὶ πολλοὺς ὄντας οὐκ ᾔετο καλῶς ἔχειν.
- ³ ἐννοήσας οὖν ὅτι φύσει μὲν ἄνθρωπος οὔτε γέγονεν οὔτ' ἔστιν ἀνήμερον ζῶον οὐδ' ἄμικτον, ἀλλ' ἐξίσταται τῇ κακίᾳ παρὰ φύσιν χρώμενος, ἔθεσι δὲ καὶ τόπων καὶ βίων μεταβολαῖς ἐξημεροῦται, (ὄπου) καὶ θηρία διαίτης κοινωοῦντα πραότερας ἐκδύεται τὸ ἄγριον καὶ χαλεπὸν, ἔγνω τοὺς ἄνδρας εἰς γῆν μεταφέρειν ἐκ τῆς θαλάσσης καὶ βίου γεύειν ἐπιεικοῦς, συνεθισθέντας ἐν πόλεσιν οἰ-
⁴ κεῖν καὶ γεωργεῖν. ἐπίουσι μὲν οὖν αἱ μικραὶ καὶ ὑπέρημοι τῶν Κιλικίων πόλεις ἐδέξαντο καὶ κατέμιξαν ἑαυταῖς χώραν προσλαβοῦσαι, τὴν δὲ Σολίων ἡρημωμένην ἔναγχος ὑπὸ Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίων βασιλέως ἀναλαβὼν ἴδρυσεν πολλοὺς ἐν αὐτῇ. τοῖς δὲ πολλοῖς οἰκητήριον ἔδωκε Δύμην τὴν Ἀχαΐδα, χηρεύουσαν ἀνδρῶν τότε, γῆν δὲ πολλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔχουσαν.
- ²⁹ Ταῦτα μὲν οὖν οἱ βασκαίνοντες ἔψεγον, τοῖς δὲ περὶ Κρήτην πραχθεῖσι πρὸς Μέτελλον οὐδ' οἱ πάνυ φιλοῦντες αὐτὸν ἔχαιρον. ὁ γὰρ Μέτελλος οἰκεῖος ὢν ἐκείνου τοῦ συνάρξαντος ἐν Ἰβηρίᾳ τῷ Πομπηίῳ στρατηγὸς εἰς Κρήτην ἐπέμφθη πρότερον ἢ τὸν Πομπήιον αἰρεθῆναι· δευτέρα γὰρ τις ἦν αὕτη τῶν πειρατηρίων πηγὴ μετὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ· καὶ πολλοὺς ἐγκαταλαβὼν ὁ Μέτελλος ἐξήρει καὶ
² διέφθειρεν. οἱ δὲ περιόντες ἔτι καὶ πολιορκούμενοι πέμψαντες ἰκετηρίαν ἐπεκαλοῦντο τὸν Πομπήιον εἰς τὴν νῆσον ὡς τῆς ἐκείνου μέρος οὔσαν ἀρχῆς καὶ πανταχόθεν ἐμπίπτουσαν εἰς τὸ μέτρον τὸ ἀπὸ θαλάσσης. ὁ δὲ δεξιόμενος ἔγραψε τῷ Μετέλλῳ κωλύων τὸν πόλεμον, ἔγραψε δὲ καὶ ταῖς πόλεσι μὴ προσέχειν Μετέλλῳ, καὶ στρατηγὸν ἐπέμψε τῶν ὑφ' ἑαυτὸν ἀρχόντων ἕνα Λεύκιον Ὀκτάβιον,
³ ὃς συνεισελθὼν εἰς τὰ τεῖχη τοῖς πολιορκουμένοις καὶ μαχόμενος μετ' αὐτῶν οὐ μόνον ἐπαχθῆ καὶ βαρὴν ἀλλὰ καὶ καταγέλαστον ἐποίει τὸν Πομπήιον, ἀνθρώποις ἀνοσίοις καὶ ἀθέοις τοῦνομα κυχράντα καὶ περιάπτοντα τὴν

αὐτοῦ δόξαν ὡσπερ ἀλεξιφάρμακον ὑπὸ φθόνου καὶ φιλοτιμίας τῆς πρὸς τὸν Μέτελλον. οὐδὲ γὰρ τὸν Ἀχιλλέα ⁴ ποιεῖν ἀνδρὸς ἔργον ἀλλὰ μειρακίου παντάπασιν ἐμπλήκτου καὶ σεσοβημένου πρὸς δόξαν, ἀνανεύοντα τοῖς ἄλλοις καὶ διακωλύοντα βάλλειν Ἐκτορα, μὴ τις κῦδος ἄροιο βαλῶν, ὃ δὲ δεύτερος ἔλθοι· Πομπήιον δὲ καὶ σώζειν ⁵ ὑπερμαχοῦντα τῶν κοινῶν πολεμίων ἐπὶ τῷ τὸν Θρίαμβον ἀφελέσθαι στρατηγοῦ πολλὰ πεπονηκότος. οὐ μὴν ἐνέδωκεν ὁ Μέτελλος, ἀλλὰ τοὺς τε πειρατὰς ἐξελὼν ἐτιμωρήσατο καὶ τὸν Ὀκτάειον ἐν τῷ στρατοπέδῳ καθυβρίσας καὶ λοιδορήσας ἀφῆκεν.

Ἀπαγγελθέντος δ' εἰς Ῥώμην πέρας ἔχειν τὸν πειρατι- ³⁰ κὸν πόλεμον καὶ σχολὴν ἄγοντα τὸν Πομπήιον ἐπέρχεσθαι τὰς πόλεις, γράφει νόμον εἰς τῶν δημάρχων Μανίλιος, ὅσης Λούκουλλος ἄρχει χώρας καὶ δυνάμεως, Πομπήιον παραλαβόντα πᾶσαν, προσλαβόντα δὲ καὶ Βιθυνίαν ἣν ἔχει Γλαβρίων, πολεμεῖν Μιθριδάτῃ καὶ Τιγράνῃ τοῖς βασιλεῦσιν, ἔχοντα καὶ τὴν ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ κράτος τῆς θαλάσσης ἐφ' οἷς ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς. τοῦτο δ' ἦν ² ἐφ' ἐνὶ συλλήβδῃ γενέσθαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν· ὧν γὰρ ἐδόκει μόνων ἐπαρχιῶν μὴ ἐφικνεῖσθαι τῷ προτέρῳ νόμῳ, Φρυγίας Λυκαονίας Γαλατίας Καππαδοκίας Κιλικίας, τῆς ἄνω Κολχίδος, Ἀρμενίας, αὗται προσετίθεντο μετὰ στρατοπέδων καὶ δυνάμεων αἷς Λούκουλλος κατεπολέμησε Μιθριδάτην καὶ Τιγράνην. ἀλλὰ Λουκούλλου ³ μὲν ἀποστερουμένου τὴν δόξαν ὧν κατειργάσατο καὶ Θρίαμβου μᾶλλον ἢ πολέμου διαδοχὴν λαμβάνοντος ἤττων λόγος ἦν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, καίπερ οἰομένοις ἄδικα καὶ ἀχάριστα πάσχειν τὸν ἄνδρα, τὴν δὲ δύναμιν τοῦ Πομπηίου βαρέως φέροντες ὡς τυραννίδα καθισταμένην, ἰδίᾳ παρεκάλουν καὶ παρεθάρρυνον αὐτοὺς ἐπιλαβέσθαι τοῦ νόμου καὶ μὴ προέσθαι τὴν ἐλευθερίαν. ἐνστάντος ⁴ δὲ τοῦ καιροῦ τὸν δῆμον φοβηθέντες ἐξέλιπον καὶ κατεσιώπησαν οἱ λοιποὶ, Κάτλος δὲ τοῦ νόμου πολλὰ κατηγορήσας καὶ τοῦ δημάρχου, μηδένα δὲ πείθων, ἐκέλευε τὴν βουλὴν ἀπὸ τοῦ βήματος κεκραγῶς πολλάκις ὄρος ζητεῖν, ὡσπερ οἱ πρόγονοι, καὶ κρημνόν, ὅπου καταφυ-

5 γούσα διασώσει τὴν ἑλευθερίαν. ἐκνρώθη δ' οὖν ὁ νόμος
 πάσαις, ὡς λέγουσι, ταῖς φυλαῖς, καὶ κύριος ἀποδέδεικτο
 μὴ παρὼν ὁ Πομπήιος ἀπάντων σχεδὸν ὣν ὁ Σύλλας
 ὅπλοις καὶ πολέμῳ τῆς πόλεως κρατήσας. αὐτὸς δὲ δε-
 ξάμενος τὰ γράμματα καὶ πυθόμενος τὰ δεδογμένα τῶν
 φίλων παρόντων καὶ συνηδομένων τὰς ὁμοῦς λέγεται
 συναγαγεῖν καὶ τὸν μηρὸν πατάξαι, καὶ εἰπεῖν ὡς ἂν
 6 βαρυνόμενος ἤδη καὶ δυσχεραίνων τὸ ἄρχεῖν "φεῦ τῶν
 ἀνηγύτων ἄθλων, ὡς ἄρα κρείττον ἦν ἓνα τῶν ἀδόξων
 γενέσθαι, εἰ μηδέποτε παύσομαι στρατευόμενος μηδὲ τὸν
 φθόνον τοῦτον ἐκδῶς ἐν ἀγρῷ διαιτήσομαι μετὰ τῆς γυ-
 ναικός." ἐφ' οἷς λεγομένοις οὐδ' οἱ πάνυ συνήθεις ἔφερον
 αὐτοῦ τὴν εἰρωνείαν, γινώσκοντες ὅτι τῆς ἐμφύτου φιλο-
 τιμίας καὶ φιλαρχίας ὑπέκτανμα τὴν πρὸς Λούκουλλον
 ἔχων διαφορὰν μειζόνως ἔχαιρεν.

31 Ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἔργα ταχέως αὐτὸν ἀπεκάλυπτεν.
 πανταχοῦ γὰρ ἐκτιθεῖς διαγράμματα τοὺς στρατιώτας
 ἀνεκαλεῖτο καὶ μετεπέμπετο τοὺς ὑπηγούους δυνάστας καὶ
 βασιλεῖς ὡς ἑαυτόν. ἐπιὼν τε τὴν χώραν οὐδὲν ἀκίνητον
 εἶα τῶν ὑπὸ τοῦ Λουκούλλου γεγονότων, ἀλλὰ καὶ κολά-
 σεις ἀνῆκε πολλοῖς καὶ δωρεὰς ἀφείλετο καὶ πάντα ὅλως
 ἔπραττεν ἐπιδειξάσαι τὸν ἄνδρα φιλονεικῶν τοῖς θανμά-
 2 ζουσι οὐδενὸς ὄντα κύριον. ἐγκαλοῦντος δ' ἐκείνου διὰ
 τῶν φίλων ἔδοξε συνελθεῖν εἰς ταυτό· καὶ συνῆλθον περὶ
 τὴν Γαλατίαν. οἳα δὲ μεγίστων στρατηγῶν καὶ μέγιστα
 κατωρθωκότων δάρνας ἀνεστεμμένους ἔχοντες ὁμοῦ καὶ
 τὰς ῥάβδους οἱ ὑπηρέται ἀπήντων· ἀλλὰ Λούκουλλος μὲν
 ἐκ τόπων γλοερῶν καὶ κατασκίων προσήει, Πομπήιος δὲ
 πολλὴν ἄδενδρον καὶ κατεψυγμένην ἔτυχε διελήλυθώς.
 3 ἰδόντες οὖν οἱ τοῦ Λουκούλλου ῥαβδοφόροι τοῦ Πομ-
 πηίου τὰς δάρνας ἀθαλλεῖς καὶ μεμαραμμένους παντά-
 πασι, ἐκ τῶν ἰδίων προσφάτων οὐσῶν μεταδιδόντες
 ἐπεκρόσμησαν καὶ κατέστυψαν τὰς ἐκείνου ῥάβδους. ὁ ση-
 4 μεῖον ἔδοξεν εἶναι τοῦ τὰ Λουκούλλου νικητήρια καὶ τὴν
 μὲν ἐν ὑπατείας τε τάξει καὶ καθ' ἡλικίαν πρεσβύτερος,
 τὸ δὲ τοῦ Πομπηίου μείζον ἀξίωμα τοῖς δυσὶ θριάμβοις.

οὐ μὴν ἀλλὰ τὴν πρώτην ἔντευξιν ὡς ἐνῆν μάλιστα πολι-
 τικῶς καὶ φιλοφρόνως ἐποιήσαντο, μεγαλύνοντες ἀλλήλων
 τὰ ἔργα καὶ συνηδόμενοι τοῖς κατορθώμασιν· ἐν δὲ τοῖς
 λόγοις πρὸς οὐδὲν ἐπεικῆς οὐδὲ μέτριον συμβάντες, ἀλλὰ
 καὶ λοιδορήσαντες, ὃ μὲν εἰς φιλαργυρίαν τὸν Λούκουλλον
 ὃ δ' εἰς φιλαρχίαν ἐκείνον, ὑπὸ τῶν φίλων μόλις διελύ-
 θησαν. καὶ Λούκουλλος μὲν ἐν Γαλατία διέγραψε χώρας ⁵
 τῆς αἰχμαλώτου καὶ δωρεὰς ἄλλας οἷς ἐβούλετο, Πομπήιος
 δὲ μικρὸν ἀπωτέρω στρατοπεδεύσας ἐκώλυε προσέχειν
 αὐτῷ, καὶ τοὺς στρατιώτας ἅπαντας ἀφείλετο πλὴν χι-
 λίων ἑξακοσίων, οὓς ἐνόμιζεν ὑπ' αὐθαδείας ἀχρήστους
 μὲν ἑαυτῷ τῷ Λουκούλλῳ δὲ δυσμενεῖς εἶναι. πρὸς δὲ ⁶
 τούτοις διασύρων τὰ ἔργα ἔμφανῶς ἔλεγε τραγωδίαις καὶ
 σκιαγραφίαις πεπολεμηκῆναι βασιλικαῖς τὸν Λούκουλλον,
 αὐτῷ δὲ πρὸς ἀληθινήν καὶ σεσωφρονισμένην τὸν ἀγῶνα
 λείπεσθαι δύναμιν, εἰς θυρεοὺς καὶ ξίφη καὶ ἵππους Μι-
 θριδάτου καταφεύγοντος. ἀμυνόμενος δ' ὁ Λούκουλλος
 εἰδῶλε καὶ σκιᾷ πολέμου τὸν Πομπήιον ἔφη μαχόμενον
 βαδίζειν, εἰθισμένον ἀλλοτρίοις νεκροῖς, ὥσπερ ὄρνιν
 ἀργόν, ἐπικαταίρειν καὶ λείψανα πολέμων σπαράσσειν.
 οὕτω γὰρ αὐτὸν ἐπιγράψαι Σερτωρίῳ, Λεπίδῳ, τοῖς ⁷
 Σπαρτακείοις, τὰ μὲν Κράσσου τὰ δὲ Μετέλλου τὰ δὲ
 Κάτλου καταρθωκότος. ὅθεν οὐ θαυμάζειν εἰ τῶν Ἀρ-
 μενικῶν καὶ Ποντικῶν πολέμων ὑποβάλλεται τὴν δόξαν
 ἄνθρωπος ἑαυτὸν εἰς δραπετικὸν θρίαμβον ἀμῶς γέ πως
 ἐμβαλεῖν μηχανησάμενος.

Ἐκ τούτου Λούκουλλος μὲν ἀπῆρε, Πομπήιος δὲ τῷ ³²
 στόλῳ παντὶ τὴν μεταξὺ Φοινίκης καὶ Βοσπόρου θάλασ-
 σαν ἐπὶ φρουρᾷ διαλαβῶν αὐτὸς ἐβάδιζεν ἐπὶ Μιθριδά-
 την, ἔχοντα τρισμυρίους πεζοὺς ἐν φάλαγγι καὶ δισχιλίους
 ἵππεῖς, μάχεσθαι δὲ μὴ θαρροῦντα. καὶ πρῶτον μὲν ²
 αὐτοῦ καρτερόν ὄρος καὶ δύσμαχον, ἐν ᾧ στρατοπεδεύων
 ἔτυχεν, ὡς ἄνδρον ἐκλιπόντος, αὐτὸ τοῦτο κατασχὼν ὁ
 Πομπήιος, καὶ τῇ φύσει τῶν βλαστανόντων καὶ ταῖς συγ-
 κλινταῖς τῶν τόπων τεκμαιρόμενος ἔχειν πηγὰς τὸ χωρίον,
 ἐκέλευσεν ἐμβαλεῖν πανταχοῦ φρέατα. καὶ μεστὸν ἦν εὐ-
 θὺς ὕδατος ἀφθόνου τὸ στρατόπεδον, ὥστε θαυμάζειν

³ εἰ τῷ παντὶ χρόνῳ τοῦτο Μιθριδάτης ἠγνόησεν. ἔπειτα
 περιστρατοπεδεύσας περιετείχιζεν αὐτόν. ὃ δὲ πέντε καὶ
 τετταράκοντα πολιορκηθεὶς ἡμέρας ἔλαθεν ἀποδρᾶς μετὰ
 τῆς ἐρρωμενεστάτης δυνάμεως, κτείνας τοὺς ἀχρήστους
 καὶ νοσοῦντας. εἶτα μέντοι περὶ τὸν Εὐφράτην καταλα-
 βὼν αὐτόν ὁ Πομπήιος παρεστρατοπέδευσε, καὶ δεδιῶς
 μὴ φθάσῃ περάσας τὸν Εὐφράτην, ἐκ μέσων νυκτῶν ἐπῆ-
⁴ γεν ὠπλισμένην τὴν στρατιάν. καθ' ὃν χρόνον λέγεται τὸν
 Μιθριδάτην ὄψιν ἐν ὑπνοῖς ἰδεῖν τὰ μέλλοντα προδηλοῦ-
 σαν· ἐδόκει γὰρ οὐρίῳ πνεύματι πλέων τὸ Ποντικὸν πέ-
 λαγος ἤδη Βόσπορον καθορᾶν καὶ φίλοφρονεῖσθαι τοὺς
 συμπλέοντας ὡς ἂν τις ἐπὶ σωτηρίᾳ σαφεῖ καὶ βεβαίῳ
 χαίρων, ἄρνω δ' ἀναφανῆναι πάντων ἔρημος ἐπὶ λεπτοῦ
 ναυαγίου διαφερόμενος. ἐν τοιούτοις δ' αὐτὸν ὄντα πά-
⁵ ρθαι καὶ φάσμασιν ἐπιστάντες ἀνέστησαν οἱ φίλοι, φρά-
 ζοντες ἐπιέναι Πομπήιον. ἦν οὖν ἐξ ἀνάγκης μαχητέον
 ὑπὲρ τοῦ χάρακος, καὶ προαγαγόντες οἱ στρατηγοὶ τὴν
 δύναμιν ἔταξαν. αἰσθόμενος δὲ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν ὁ
 Πομπήιος ὤκνει κατὰ σκότος εἰς κίνδυνον εἰσελθεῖν, καὶ
 κύκλῳ μόνον ἤϊετο δεῖν περιελαύνειν, ὅπως μὴ φεύγοιεν,
 ἡμέρας δὲ κρείττους ὄντας ἐπιχειρεῖν. οἱ δὲ πρεσβύτατοι
 τῶν ταξιαρχῶν δεόμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἐξώρμησαν
 αὐτόν· οὐδὲ γὰρ σκότος ἦν παντάπασιν, ἀλλ' ἡ σελήνη
 καταφερομένη παρεῖχεν ἔτι τῶν σωμάτων ἰκανὴν ἔποψιν.
⁶ καὶ τοῦτο μάλιστα τοὺς βασιλικοὺς ἔσφηλεν. ἐπήεσαν μὲν
 γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ νώτου τὴν σελήνην ἔχοντες, πεπιε-
 σμένου δὲ περὶ τὰς δύοσεις τοῦ φωτός αἱ σκιαὶ πολὺ τῶν
 σωμάτων ἔμπροσθεν προῖοῦσαι τοῖς πολεμίοις ἐπέβαλ-
 λον οὐ δυναμένοις τὸ διάστημα συνιδεῖν ἀκριβῶς· ἀλλ'
 ὡς ἐν χερσὶν ἤδη γεγονότων τοὺς ὑσσοὺς ἀφέντες μάτην
⁷ οὐδενὸς ἐφρίζοντο. τοῦτο συνιδόντες οἱ Ῥωμαῖοι μετὰ
 κραυγῆς ἐπέδραμον, καὶ μηκέτι μένειν τολμῶντας ἀλλ'
 ἐκπεπληγμένους καὶ φεύγοντας ἔκτεινον, ὥστε πολὺ πλείο-
 νας μυρίων ἀποθανεῖν, ἀλῶναι δὲ τὸ στρατόπεδον. αὐτὸς
 δὲ Μιθριδάτης ἐν ἀρχῇ μὲν ὀκτακοσίοις ἵππεῦσι διέκοψε
 καὶ διεξήλασε τοὺς Ῥωμαίους, ταχὺ δὲ τῶν ἄλλων ὀσχεδα-
⁸ σθέντων ἀπελείφθη μετὰ τριῶν. ἐν οἷς ἦν Ὑψικρατία

παλλακίς, αἰὲ μὲν ἀνδρώδης τις οὔσα καὶ παράτολμος· Ὑψικράτην γοῦν αὐτὴν ὁ βασιλεὺς ἐκάλει· τότε δ' ἀνδρὸς ἔχουσα Πέρσου στολὴν καὶ ἵππον οὔτε τῷ σώματι πρὸς τὰ μήκη τῶν δρόμων ἀπηγόρευσε οὔτε θεραπέουσα τοῦ βασιλέως τὸ σῶμα καὶ τὸν ἵππον ἐξέκαμεν, ἄχρι ἦγον εἰς χωρίον Σίνωρα χρημάτων καὶ κειμηλίων βασιλικῶν μεστόν. ἔξ οὗ λαβὼν ὁ Μιθριδάτης ἐσθῆτας πολυτελεῖς διένειμε⁹ τοῖς συνδεδραμηκόσι πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς φρυγῆς. ἔδωκε δὲ καὶ τῶν φίλων ἐκάστῳ φροεῖν θανάσιμον φάρμακον, ὅπως ἄκων μηδεὶς ὑποχείριος γένοιτο τοῖς πολεμίοις. ἐντεῦθεν ὤρμητο μὲν ἐπ' Ἀρμενίας πρὸς Τιγράνην, ἐκείνου δ' ἀπαγορεύοντος καὶ τάλαντα ἑκατὸν ἐπικηρύξαντος αὐτῷ παραμειψάμενος τὰς πηγὰς τοῦ Εὐφράτου διὰ τῆς Κολχίδος ἔφρευγε.

Πομπήιος δ' εἰς Ἀρμενίαν ἐνέβαλε τοῦ νέου Τιγράνου³³ καλοῦντος αὐτόν· ἤδη γὰρ ἀφειστήκει τοῦ πατρός, καὶ συνήνητσε τῷ Πομπηίῳ περὶ τὸν Ἀράξην ποταμόν, ὃς ἀνίσχει μὲν ἐκ τῶν αὐτῶν τῷ Εὐφράτῃ τόπων, ἀποτρεπόμενος δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς εἰς τὸ Κάσπιον ἐμβάλλει πέλαγος. οὗτοι μὲν οὖν προῆγον ἅμα τὰς πόλεις παρα-² λαμβάνοντες· ὁ δὲ βασιλεὺς Τιγράνης ἔναγχος μὲν ὑπὸ Λουκούλλου συντετριμμένος, ἡμέρον δέ τινα τῷ τρόπῳ καὶ πρᾶον εἶναι πυθόμενος τὸν Πομπήιον, ἐδέξατο μὲν εἰς τὰ βασίλεια φρουράν, ἀναλαβὼν δὲ τοὺς φίλους καὶ συγγενεῖς αὐτὸς ἐπορεύετο παραδώσων ἑαυτόν. ὡς δ'³ ἦλθεν ἰππότης ἐπὶ τὸν χάρακα, ῥαβδοῦχοι δύο τοῦ Πομπηίου προσελθόντες ἐκέλευσαν ἀποβῆναι τοῦ ἵππου καὶ πεζὸν ἐλθεῖν· οὐδένα γὰρ ἀνθρώπων ἐφ' ἵππου καθεζόμενον ἐν Ῥωμαϊκῷ στρατοπέδῳ πώποτ' ὀφθῆναι. καὶ ταῦτα οὖν ὁ Τιγράνης ἐπέειπε καὶ τὸ ξίφος αὐτοῖς ἀπολυσάμενος παρείδου· καὶ τέλος, ὡς πρὸς αὐτὸν ἦλθε τὸν Πομπήιον, ἀφελόμενος τὴν κίταριν ὤρμησε πρὸ τῶν ποδῶν θεῖναι, καὶ καταβαλὼν ἑαυτὸν αἰσχιστα δὴ πάντων προσπεσεῖν αὐτοῖ τοῖς γόνασιν. ἀλλ' ὁ Πομπήιος ἔφθη⁴ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος προσαγαγέσθαι· καὶ πλησίον ἰδρυσάμενος ἑαυτοῦ, τὸν δ' υἱὸν ἐπὶ θάτερα, τῶν μὲν ἄλλων ἔφησε δεῖν αἰτιᾶσθαι Λούκουλλον (ὑπ' ἐκείνου γὰρ

ἀφρηῆσθαι Συρίαν Φοινίκην Κιλικίαν Γαλατίαν Σωφηνήν),
 ἃ δ' ἄχρι ἑαυτοῦ διατετήρηκεν, ἕξειν ἐκτίσαντα ποιῆν
 ἕξακισχίλια τάλαντα Ῥωμαίοις τῆς ἀδικίας, Σωφηνῆς δὲ
 5 βασιλεύσειν τὸν υἱόν. ἐπὶ τούτοις ὁ μὲν Τιγρᾶνης ἠγά-
 πησε, καὶ τῶν Ῥωμαίων ἀσπασαμένων αὐτὸν βασιλέα
 περιχαρῆς γενόμενος ἐπηγγέλατο στρατιώτῃ μὲν ἡμι-
 μιναῖον ἀργυρίου δώσειν, ἑκατοντάρχη δὲ μνᾶς δέκα, χιλι-
 ἄρχῳ δὲ τάλαντον· ὁ δ' υἱὸς ἐδυσφόρει, καὶ κληθεὶς ἐπὶ
 δεῖπνον οὐκ ἔφη Πομπηίου δεῖσθαι τοιαῦτα τιμῶντος·
 6 καὶ γὰρ αὐτὸς ἄλλον εὐρήσειν Ῥωμαίων. ἐκ τούτου δεθεὶς
 εἰς τὸν Θρίαμβον ἐφυλάττετο. καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον
 ἐπεμψε Φραάτης ὁ Πάρθος ἀπαιτῶν μὲν τὸν νεανίσκον
 ὡς αὐτοῦ γαμβρόν, ἀξιῶν δὲ τῶν ἡγεμονιῶν ὄρω χρῆσθαι
 τῷ Εὐφράτῃ. Πομπήιος δ' ἀπεκρίνατο τὸν μὲν Τιγρᾶνην
 τῷ πατρὶ μᾶλλον ἢ τῷ πενθερῷ προσήκειν, ὄρω δὲ χρῆ-
 σεσθαι τῷ δικαίῳ.

34 Καταλιπὼν δὲ φρουρὸν Ἀρμενίας Ἀφράνιον αὐτὸς ἐβά-
 διζε διὰ τῶν περιοικούντων τὸν Καύκασον ἔθνων ἀναγ-
 καίως ἐπὶ Μιθριδάτην. μέγιστα δὲ αὐτῶν ἐστὶν ἔθνη
 Ἀλβανοὶ καὶ Ἴβηρες, Ἴβηρες μὲν ἐπὶ τὰ Μοσχικὰ ὄρη καὶ
 τὸν Πόντον καθήκοντες, Ἀλβανοὶ δ' ἐπὶ τὴν ἕω καὶ τὴν
 2 Κάσπιαν κεκλιμένοι θάλασσαν. οὗτοι πρῶτον μὲν αἰ-
 τοῦντι Πομπηίῳ δίοδον ἔδοσαν, χειμῶνος δὲ τὴν στρατιάν
 ἐν τῇ χώρᾳ καταλαβόντος καὶ τῆς Κρονικῆς ἑορτῆς τοῖς
 Ῥωμαίοις καθηκούσης γενόμενοι τετρακισμυρῶν οὐκ ἐλάτ-
 τους ἐπεχείρησαν αὐτοῖς, διαβάντες τὸν Κύρον ποταμὸν,
 ὃς ἐκ τῶν Ἴβηρικῶν ὄρων ἀνιστάμενος καὶ δεχόμενος κατ-
 ιόντα τὸν Ἀράξην ἀπ' Ἀρμενίας ἐξήησι δώδεκα στόμασιν
 3 εἰς τὸ Κάσπιον. οἱ δ' οὐ φασὶ τούτῳ συμφέρεσθαι τὸν
 Ἀράξην, ἀλλὰ κατ' ἑαυτὸν ἐγγὺς δὲ ποιεῖσθαι τὴν ἐκβο-
 λὴν εἰς ταῦτὸ πέλαγος. Πομπήιος δέ, κάλιπερ ἐνστήναι
 δυνάμενος πρὸς τὴν διάβασιν τοῖς πολεμίοις, περιεῖθε
 διαβάντας κατ' ἡσυχίαν· εἴτ' ἐπαγαγὼν ἐτρέψατο καὶ δι-
 4 ἐφθειρε παμπληθεῖς. τῷ δὲ βασιλεῖ δεηθέντι καὶ πέμ-
 ψαντι πρέσβεις ἀφείδεν τὴν ἀδικίαν καὶ σπεισάμενος ἐπὶ
 τοὺς Ἴβηρας ἐβάδιζε, πλήθει μὲν οὐκ ἐλάττονας μαχιμω-
 τέρους δὲ τῶν ἐτέρων ὄντας, ἰσχυρῶς δὲ βουλομένους τῷ

Μιθριδάτῃ χαρίζεσθαι καὶ διωθεῖσθαι τὸν Πομπήιον. οὔτε γὰρ Μήδοις οὔτε Πέρσαις ὑπήκουσαν Ἴβηρες, διέφυ- 5
γον δὲ καὶ τὴν Μακεδόνων ἀρχὴν, Ἀλεξάνδρου διὰ ταχέων
ἐκ τῆς Ἰρκαρίας ἀπάραντος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτους
μάχῃ μεγάλῃ τρεψάμενος ὁ Πομπήιος, ὥστ' ἀποθανεῖν
μὲν ἐνακισχιλίους ἀλῶναι δὲ πλείους μυρίων, εἰς τὴν Κολ-
χικὴν ἐπέβαλε· καὶ πρὸς τὸν Φᾶσιν αὐτῷ Σερελίος ἀπήν-
τησε, τὰς ναῦς ἔχων αἷς ἐφρούρει τὸν Πόντον.

Ἡ μὲν οὖν Μιθριδάτου δίωξις ἐνδεδυκότες εἰς τὰ περὶ 35
Βόσπορον ἔθνη καὶ τὴν Μαιῶτιν ἀπορίας εἶχε μεγάλας,
Ἄλβανοὶ δ' αὖθις ἀφρεστῶτες αὐτῷ προσηγγέλθησαν. πρὸς
οὓς ὑπ' ὀργῆς καὶ φιλονεικίας ἐπιστρέψας τὸν τε Κύρνον
μόλις καὶ παραβόλως πάλιν διεπέρασεν ἐπὶ πολὺ σταυ-
ροῖς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀποκεχαρακωμένον, καὶ μακρᾶς 2
αὐτὸν ἐκδεχομένης ἀνύδρου καὶ ἀργαλέας ὁδοῦ μυρίους
ἀσκούς ὕδατος ἐμπλησάμενος ἤλανεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους,
καὶ κατέλαβε πρὸς Ἄβαντι ποταμῷ παρατεταγμένους ἑξα-
κισμυρίους πεζοὺς καὶ δισχιλίους ἵππεις ἐπὶ μυρίοις,
ὠπλισμένους δὲ φάυλως καὶ δέρμασι θηρίων τοὺς πολ-
λοὺς. ἤγεῖτο δ' αὐτῶν βασιλέως ἀδελφὸς ὄνομα Κῶσις.
οὗτος ἐν χερσὶ τῆς μάχης γενομένης ἐπὶ τὸν Πομπήιον 3
ὀρμήσας αὐτὸν ἔβαλεν ἐπὶ τὴν τοῦ Θώρακος ἐπιπτυχὴν
ἀκοντίσματι, Πομπήιος δ' ἐκεῖνον ἐκ χειρὸς διελάσας ἀνεῖ-
λεν. ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ λέγονται καὶ Ἀμαζόνες συναγωνί-
σασθαι τοῖς βαρβάροις, ἀπὸ τῶν περὶ τὸν Θερμῶδοντα
ποταμὸν ὀρῶν καταβᾶσαι· μετὰ γὰρ τὴν μάχην σκυλεύον-
τες οἱ Ῥωμαῖοι τοὺς βαρβάρους πέλταις Ἀμαζονικαῖς καὶ
κοθόροισι ἐνετύγχανον, σῶμα δ' οὐδὲν ὤφθη γυναικεῖον.
νέμονται δὲ τοῦ Κανκάσου τὰ καθήκοντα πρὸς τὴν Ἰρκα- 4
νίαν θάλασσαν, οὐχ ὁμοροῦσαι τοῖς Ἄλβανοῖς, ἀλλὰ Γέλαι
καὶ Λῆγες οἰκοῦσι διὰ μέσου· καὶ τούτοις ἔτους ἐκάστου
δύο μῆνας εἰς ταῦτ' οἰκῶσαι περὶ τὸν Θερμῶδοντα ποτα-
μὸν ὁμιλοῦσιν, εἶτα καθ' αὐτὰς ἀπαλλαγεῖσαι βιοτεύουσιν.

Ὀρμήσας δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Πομπήιος ἐλάυνειν ἐπὶ 36
τὴν Ἰρκαλίαν καὶ Κασπίαν θάλασσαν, ὑπὸ πλήθους ἐρ-
πετῶν θανασίμων ἀπετράπη, τριῶν ὁδὸν ἡμερῶν ἀπο-
σχῶν, εἰς δὲ τὴν μικρὰν Ἀρμενίαν ἀνεχώρησεν. καὶ τῷ 2

μὲν Ἑλληνιστῶν καὶ Μήδων βασιλεὶ πέμψασι πρέσβεις ἀν-
 τίστασθαι φιλικῶς, τὸν δὲ Πάρθον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμ-
 βεβλήκοτα καὶ περιζήτοια τοὺς ὑπὸ Τυγράνη πέμψας
 μετ' Ἀφρανίου δύναμιν ἐξήλασε, διασχθέντα μέχρι τῆς Ἀρ-
 βηλείδος. ὅσαι δὲ τῶν Μιθριδάτου καλλιμαχίδων ἀνήχθη-
 σαν, οὐδεμίαν ἔγνω, πάσας δὲ τοῖς γονεῦσι καὶ οἰκείοις
 ἀπέπεμπε· ἦσαν γὰρ αἱ πολλαὶ θυγατέρες καὶ γυναῖκες
³ στρατηγῶν καὶ δυναστῶν. Στρατονίκη δέ, ἣ μέγιστον εἶχεν
 ἄξιωμα καὶ τὸ πολυχρονότατον τῶν φρουρῶν ἐφύλαττεν,
 ἦν μὲν, ὡς ἔοικε, ψάλλον τινὸς οὐκ ἐπιτοχοῦς τάλλα πρε-
 σβύτου δὲ θυγάτηρ, οὕτω δ' ἐβδόμῃ εἶλε παρὰ πότιον ψή-
 λασα τὸν Μιθριδάτην ὡσεὶ ἐκείνην μὲν ἔχον ἀνεπαύειο,
 τὸν δὲ πρεσβύτερον ἀπέπεμπε δυσφοροῦντα τῇ μηδὲ προσ-
⁴ ρήσεως τοχεῖν ἐπιεικοῦς. ὡς μέντοι περὶ ὄρθρον ἐγεγυῖς
 εἶδεν ἔνδον ἐπιωμάτων μὲν ἀργυρῶν καὶ χρυσῶν τραπέ-
 ζας, ὄχλον δὲ Θεραπειᾶς πολλόν, εὐνούχους δὲ καὶ παῖδας
 ἡμῖα τῶν πολυτελοῦν προσφθροντας αὐτῇ, καὶ πρὸ τῆς
 θύρας ἵππον ἐστῶτα κεκοσμημένον ὡσπερ οἱ τῶν φιλῶν
 τοῦ βασιλέως, χλευασμὸν εἶναι τὸ χρεῖμα καὶ παιδιᾶν
⁵ ἠγοούμενος ὤρμησε φεύγειν διὰ θυρῶν. τῶν δὲ Θεραπέον-
 των ἀντικαμφανομένων, καὶ λεγόντων ὅτι πλουτοῦ τεθνη-
 κῶτος ἔναγχος οἶκον αὐτῇ μέγαν ὁ βασιλεὺς δεδορήται
 καὶ ταῦτα μικρὰ τινες ἀπαρχὰ καὶ δειγμάτια τῶν ἄλλων
 χρημάτων καὶ τιμημάτων εἶσιν, οὕτω πιστεύσας μόλις καὶ
 τὴν πορφυρέαν ἀναλαβὼν καὶ ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον
 ἤλαυνε διὰ τῆς πόλεως βοῶν "ἡμῖα ταῦτα πάντα ἐστί."
⁶ πρὸς δὲ τοὺς καταγελοῦντας αὐτῷ ἔλεγεν εἶναι θαν-
 μαστὸν, ἀλλ' ὅτι μὴ λήθοις βάλλει τοὺς ἀπαντιῶντας ὑπ'
 ἠδονῆς μαινόμενος. ταύτης μὲν ἦν καὶ γενεᾶς καὶ αἵματος
 ἡ Στρατονίκη, τῇ δὲ Πομπηίῳ καὶ τὸ χωρεῖον παρεδίδου
 τοῦτο καὶ δῶρα πολλὰ προσήνεγκεν, ὧν ἐκεῖνος ὅσα κόσμον
 ἱεροῖς καὶ λαμπρότητα τῇ θριάμβῳ παρέξεν ἐφαινετο
 λαβὼν μόνα, τὰ λοιπὰ τὴν Στρατονίχην ἐκέλευε κεκῆσθαι
⁷ χαίρουσαν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰβήρων κλη-
 ρην τε καὶ τράπεζαν καὶ θρόνον, ἅπαντα χρυσᾶ, πέμψαν-
 τος αὐτῇ καὶ δεηθέντος λαβεῖν, καὶ ταῦτα τοῖς ταμίαις
 παρέδωκεν εἰς τὸ δημόσιον.

Ἐν δὲ τῇ Καινῇ φρουρῇ καὶ γράμμασιν ἀπορρήτοις 37
 ὁ Πομπήιος ἐνέτυχε τοῦ Μιθριδάτου, καὶ διήλθεν οὐκ
 ἀηδῶς αὐτὰ πολλὴν ἔχοντα τοῦ ἥθους κατανόησιν. ὑπο-
 μνήματα γὰρ ἦν, ἐξ ὧν ἐρωράθη φαρμάκοις ἄλλους τε
 πολλοὺς καὶ τὸν υἱὸν Ἀριαράθην ἀνηρηκῶς καὶ τὸν Σαρ-
 διανὸν Ἀλκαῖον, ὅτι παρευδοκλήθησεν αὐτὸν ἵππους ἀγω-
 νιστὰς ἐλαύνων. ἦσαν δ' ἀναγεγραμμένα (καὶ) κρήσεις 2
 ἐνοικίων, ὧν τὰ μὲν αὐτὸς ἐωράκει τὰ δ' ἔναι τῶν γυ-
 ναικῶν, ἐπιστολαὶ τε Μονίμης πρὸς αὐτὸν ἀκόλαστοι καὶ
 πάλιν ἐκεῖνου πρὸς αὐτήν. Θεοφάνης δὲ καὶ Ρουτίλλου
 λόγον εὖρεθῆναι φησι παροξυντικὸν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν
 τῶν ἐν Ἄσια Ῥωμαίων. ὃ καλιῶς εἰκάζουσιν οἱ πλεῖστοι 3
 κακοήθευμα τοῦ Θεοφάνους εἶναι, τάχα μὲν οὐδὲν αὐτῇ
 τὸν Ρουτίλιον λοικότεα μισοῦντος, εἰζὸς δὲ καὶ διὰ Πομ-
 πῆιον, οὗ τὸν πατέρα παμπόνηρον ἀπέδειξεν ὁ Ρουτίλιος
 ἐν ταῖς ἱστορίαις.

Ἐντεῦθεν εἰς Ἀμισὸν ἐλθὼν ὁ Πομπήιος πάθος νεμε- 38
 σητὸν ὑπὸ φιλοτιμίας ἔπαθεν· πολλὰ γὰρ τὸν Λούκουλλον
 ἐπιχειρομήσας ὅτι τοῦ πολέμου ζῶντος ἔγραψε διατάξεις
 καὶ δωρεὰς ἔνευε καὶ τιμὰς, ἃ σνηρημένου πολέμου καὶ
 πέρας ἔχοντος εἰώθασιν ποιεῖν οἱ νενικηχότες, αὐτὸς ἐν
 Βοσπόρῳ Μιθριδάτου κρατοῦντος καὶ συνβιλοχότος ἀξιό-
 μαχον δύναιτο, ὡς δὴ συντετελεσμένων ἀπάντων, ἔπραττε 2
 ταῦτά, διακοσμιῶν τὰς ἐπαρχίας καὶ διανέμων δωρεὰς,
 πολλῶν μὲν ἡγεμόνων καὶ δυναστῶν βασιλέων δὲ δώδεκα
 βαρβάρων ἀριγμένων πρὸς αὐτόν. ὅθεν οὐδ' ἠξίωσε τὸν
 Πάρθον ἀντιγράφιον, ὥσπερ οἱ λοιποὶ, βασιλέα βασιλέων
 προσαγορεύσαι, τοῖς ἄλλοις χαριζόμενος. αὐτὸν δὲ τις
 ἔρωσ καὶ ζῆλος εἶχε Συρίαν ἀναλαβεῖν καὶ διὰ τῆς Ἀρα-
 βίας ἐπὶ τὴν ἐρυθρὰν ἐλάσαι θάλασσαν, ὡς τῇ περιόντι
 τὴν οἰκουμένην πανταχόθεν ὠκεανῇ προσμιξείε νικῶν· καὶ 3
 γὰρ ἐν Αἰθίῃ πρῶτος ἔχει τῆς ἐκτὸς θαλάσσης κρατῶν
 προῆλθε, καὶ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ πάλιν ἀρχὴν ὤρυσσεν Ῥω-
 μαίοις τῇ Ἀτλαντικῇ πελάγει, καὶ τρίτον ἔναγχος Ἀλβα-
 νοὺς διώκων ἄλλοις ἐδίδησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Ἰνδιαν
 θάλασσαν. ὡς οὖν συνάφων τῇ ἐρυθρᾷ τὴν περιόδον τῆς
 στρατείας ἀνίστατο. καὶ γὰρ ἄλλως τὸν Μιθριδάτην εἴωρα

δυσθήρατον ὄντα τοῖς ὄπλοις καὶ φεύγοντα χαλεπώτερον ἢ μαχόμενον.

39 Διὸ τούτῳ μὲν εἰπὼν ἰσχυρότερον ἑαυτοῦ πολέμιον τὸν λιμὸν ἀπολείπειν, ἐπέστησε φυλακὰς τῶν νεῶν ἐπὶ τοὺς πλείοντας εἰς Βόσπορον ἐμπόρους· καὶ θάνατος ἦν ἢ ζῆμια τοῖς ἀλισκομένοις· ἀναλαβὼν δὲ τῆς στρατιᾶς τὴν πληθὺν συγχὴν προῆγε. καὶ τῶν μετὰ Τριαρίου πρὸς Μιθριδάτην ἀτυχῶς ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων ἐντυχῶν ἀτάφοις ἔτι τοῖς νεκροῖς ἔθαψε λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἅπαντας, ὃ δοκεῖ παραλειφθὲν οὐχ ἥμισυ Λουκούλλῳ² μίσους αἴτιον γενέσθαι. χειρωσάμενος δὲ δι' Ἄφρανλου τοὺς περὶ Ἄμιανὸν Ἄραβας καὶ καταβὰς αὐτὸς εἰς Συρίαν, ταύτην μὲν ὡς οὐκ ἔχουσαν γησίους βασιλεῖς ἐπαρχίαν ἀπέφηνε καὶ κτῆμα τοῦ δήμου Ῥωμαίων, τὴν δ' Ἰουδαίαν κατεστρέψατο, καὶ συνέλαβεν Ἀριστόβουλον τὸν βασιλέα. πόλεις δὲ τὰς μὲν ἔκτιζε, τὰς δ' ἠλευθέρου κολάζων τοὺς³ ἐν αὐταῖς τυράννους. τὴν δὲ πλείστην διατριβὴν ἐν τῷ δικάζειν ἐποιεῖτο, πόλεων καὶ βασιλέων ἀμφισβητήματα δαιτυῶν, ἐφ' ἃ δ' αὐτὸς οὐκ ἐξικνεῖτο, πέμπων τοὺς φίλους, ὥσπερ Ἀρμενίοις καὶ Πάρθοις περὶ ἧς διεφέροντο χώρας τὴν κρίσιν ποιησαμένοις ἐπ' αὐτῷ τρεῖς ἀπέστειλε⁴ κριτὰς καὶ διαλλακτάς. μέγα μὲν γὰρ ἦν ὄνομα τῆς δυνάμεως, οὐκ ἔλαττον δὲ τῆς ἀρετῆς καὶ πραότητος· ἦ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν περὶ αὐτὸν ἀμαρτήματα φίλων καὶ συνήθων ἀπέκρυπτε, κωλύειν μὲν ἢ κολάζειν τοὺς πονηρευομένους οὐ πειρυνκῶς, αὐτὸν δὲ παρέχων τοῖς ἐντυγχάνουσι τοιοῦτον ὥστε καὶ τὰς ἐκείνων πλεονεξίας καὶ βαρύτητας εὐκόλως ὑπομένειν.

40 Ὁ δὲ μέγιστον δυνάμενος παρ' αὐτῷ Δημήτριος ἦν ἀπελεύθερος, οὐκ ἄφρων εἰς τᾶλλα νεανίας, ἄγαν δὲ τῇ τύχῃ χρώμενος. περὶ οὗ καὶ τοιόνδε τι λέγεται. Κάτιον ὁ φιλόσοφος ἔτι μὲν ὢν νέος, ἤδη δὲ μεγάλην ἔχων δόξαν καὶ μέγα φρονῶν, ἀνέβαινεν εἰς Ἀντιόχειαν οὐκ ὄντος αὐτόθι² Πομπηίου, βουλόμενος ἱστορῆσαι τὴν πόλιν. αὐτὸς μὲν οὖν ὥσπερ αἰεὶ πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ δὲ φίλοι συνώδευον ἵπποις χρώμενοι. κατιδὼν δὲ πρὸ τῆς πύλης ὄχλον ἀνδρῶν ἐν ἑσθῆσι λευκαῖς καὶ παρὰ τὴν ὁδὸν ἐνθεν μὲν

τοὺς ἐρήβους ἔνθεν δὲ τοὺς παῖδας διακεκριμένους, ἔδυσ-
 χέραινεν οἰόμενος εἰς τιμὴν τινα καὶ θεραπείαν ἑαυτοῦ
 μηδὲν δεομένου ταῦτα γίνεσθαι. τοὺς μὲντοι φίλους ἐκέ- 3
 λευσε καταβῆναι καὶ πορεύεσθαι μετ' αὐτοῦ. γενομένοις
 δὲ πλησίον ὃ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ καθιστὰς ἔχων
 στέφανον καὶ ῥάβδον ἀπήντησε, πυνθανόμενος παρ' αὐτῶν
 ποῦ Δημήτριον ἀπολελοίπασιν καὶ πότε ἀφίξεται. τοὺς
 μὲν οὖν φίλους τοῦ Κάτωνος γέλωσ ἔλαβεν, ὃ δὲ Κάτων
 εἰπὼν "ὦ τῆς ἀθλίας πόλεως" παρῆλθεν, οὐδὲν ἕτερον
 ἀποκρινάμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦτον τὸν 4
 Δημήτριον ἦτιον ἐπίρθονον ἐποίει αὐτὸς ὁ Πομπήιος
 ἐντροφώμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ μὴ δυσκολαίνων. λέγεται γὰρ
 ὅτι πολλάκις ἐν ταῖς ὑποδοχαῖς τοῦ Πομπηίου προσμέ-
 νοντος καὶ δεχομένου τοὺς ἄλλους ἐκεῖνος ἤδη κατέκειτο
 σοβαρός, ἔχων δι' ὠτων κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον.
 οὐπω δ' εἰς Ἰταλίαν ἐπανεληλυθὼς ἐκέκμητο τῆς Ῥώμης 5
 τὰ ἥδιστα προάστεια καὶ τῶν ἠβητηρίων τὰ κάλλιστα,
 καὶ κῆποι πολυτελεῖς ἦσαν ὀνομαζόμενοι Δημητρίου· κα-
 τοι Πομπήιος αὐτὸς ἄχρι τοῦ τρίτου θριάμβου μετρίως
 καὶ ἀρελῶσ ᾤκησεν. ὕστερον δὲ Ῥωμαίοις τοῦτο δὴ τὸ
 καλὸν καὶ περιβόητον ἀνιστὰς θέατρον, ὥσπερ ἐρόλιόν
 τι παρετεκλήνατο λαμπροτέραν οἰκίαν ἐκείνης, ἀνεπίρθο-
 νον δὲ καὶ ταύτην, ὥστε τὸν γενόμενον δεσπότην αὐτῆς
 μετὰ Πομπήιον εἰσελθόντα θαναμάζειν καὶ πυνθάνεσθαι
 ποῦ Πομπήιος Μάγνος ἐδείπνει.

Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω λέγεται, τοῦ δὲ βασιλέως τῶν 41
 περὶ τὴν Πέτραν Ἀράβων πρότερον μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ
 τὰ Ῥωμαίων τιθεμένου, τότε δὲ δείσαντος ἰσχυρῶσ καὶ
 γράψαντος ὅτι πάντα πείθεσθαι καὶ ποιεῖν ἔγνωκεν, ἐκ-
 βεβαιώσασθαι βουλόμενος αὐτοῦ τὴν διάνοιαν ὁ Πομπήιος
 ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Πέτραν οὐ πᾶν τι τοῖς πολλοῖς
 ἄμεμπτον στρατείαν· ἀπόδρασιν γὰρ ᾤοντο τῆς Μιθρι- 2
 δάτου διώξεωσ εἶναι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἠξίουσ τρέπεσθαι
 τὸν ἀρχαῖον ἀνταγωνιστὴν, αὐθις ἀναζωπυροῦντα καὶ
 παρασκευαζόμενον, ὡσ ἀπηγγέλλετο, διὰ Σκυθῶν καὶ
 Παιόνων στρατὸν ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν. ὃ δὲ ῥᾶον
 οἰόμενος αὐτοῦ καταλύσειν τὴν δύναμιν πολεμοῦντος ἢ τὸ

σῶμα λήψεσθαι φεύγοντος, οὐκ ἐβούλετο τριβέσθαι μά-
 την περὶ τὴν δίωξιν, ἑτέρας δὲ τοῦ πολέμου παρενθήκας
 3 ἐποιεῖτο καὶ τὸν χρόνον εἴλκεν. ἡ δὲ τύχη τὴν ἀπορίαν
 ἔλυσεν. οὐκέτι γὰρ αὐτοῦ τῆς Πέτρας πολλὴν ὁδὸν ἀπ-
 ἔχοντος, ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης βεβλημένου χάρακα
 καὶ γυμνάζοντος ἑαυτὸν ἵππῳ περὶ τὸ στρατόπεδον, γραμ-
 ματηφόροι προσήλαννον ἐκ Πόντου κομίζοντες εὐαγγέλια.
 δῆλοι δ' εὐθύς εἰσι ταῖς αἰχμαῖς τῶν δοράτων· δάφναις
 γὰρ ἀναστέφονται. τούτους ἰδόντες οἱ στρατιῶται συν-
 4 ετρόχαζον πρὸς τὸν Πομπήιον. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἐβού-
 λετο τὰ γυμνάσια συντελεῖν, βοώντων δὲ καὶ δεομένων
 καταπηδήσας ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ λαβὼν τὰ γράμματα
 προῆει. βήματος δὲ οὐκ ὄντος οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ
 γενέσθαι φθάσαντος (ὁ ποιοῦσιν αὐτοὶ τῆς γῆς ἐκτομᾶς
 βαθείας λαμβάνοντες καὶ κατ' ἀλλήλων συντιθέντες), ὑπὸ
 τῆς τότε σπουδῆς καὶ προθυμίας τὰ σάγματα τῶν ὑπο-
 5 ζυγίων συμφορήσαντες (εἰς) ὕψος ἐξῆραν. ἐπὶ τοῦτο προ-
 βὰς ὁ Πομπήιος ἀπήγγειλεν αὐτοῖς ὅτι Μιθριδάτης τέ-
 θνηκε στασιάσαντος Φαρνάκου τοῦ υἱοῦ διαχρησάμενος
 αὐτόν, τὰ δ' ἐκεῖ πάντα πράγματα Φαρνάκης κατεκληρώ-
 σατο καὶ ἑαυτῇ καὶ Ῥωμαίοις γέγραφε ποιούμενος.

42 Ἐκ τούτου τὸ μὲν στράτευμα τῇ χαρᾷ χρώμενον, ὡς
 εἰκός, ἐν θυσίαις καὶ συνουσίαις διῆγεν ὡς ἐν τῇ Μιθρι-
 δάτου σώματι μυρίων τεθνηκότων πολεμίων, Πομπήιος
 δὲ ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ καὶ ταῖς στρατείαις κεφαλὴν ἐπι-
 τεθεικῶς οὐ πάνυ ῥαδίως οὕτω προσδοκηθεῖσαν εὐθύς
 2 ἀνέξευξεν ἐκ τῆς Ἀραβίας. καὶ ταχὺ τὰς ἐν μέσῳ διεξελ-
 θὼν ἐπαρχίας εἰς Ἀμισὸν ἀφίκετο, καὶ κατέλαβε πολλὰ
 μὲν δῶρα παρὰ Φαρνάκου κεκομισμένα πολλὰ δὲ σώματα
 τῶν βασιλικῶν, αὐτὸν δὲ τὸν Μιθριδάτου νεκρὸν οὐ πάνυ
 γνώριμον ἀπὸ τοῦ προσώπου (τὸν γὰρ ἐγκέφαλον ἔλαθεν
 ἐκτῆξαι τοὺς θεραπεύοντας)· ἀλλὰ ταῖς οὐλαῖς ἐπεγίνω-
 3 σκον οἱ δεόμενοι τοῦ θεάματος. οὐ γὰρ αὐτὸς Πομπήιος
 ἰδεῖν ὑπέμεινεν, ἀλλ' ἀφοσιωσάμενος τὸ νεμεσητὸν εἰς Σι-
 νῶπην ἀπέπεμψε. τῆς δ' ἐσθῆτος ἦν ἐφόρει καὶ τῶν
 ὄπλων τὸ μέγεθος καὶ τὴν λαμπρότητα ἐθαύμασε. καί-
 τοι τὸν μὲν ξιριστῆρα πεπονημένον ἀπὸ τετρακοσίων τα-

λάντων Πόπλιος κλέψας ἐπώλησεν Ἀριαράθῃ, τὴν δὲ
 κίταριν Γάιος ὁ τοῦ Μιθριδάτου σύντροφος ἔδωκε κρύφα
 δεηθέντι Φαύστῳ τῷ Σύλλα παιδί, Θουμαστῆς οὖσαν ἐρ-
 γασίας. ὁ τότε τὸν Πομπήιον διέλαθε, Φαρνάκης δὲ γνούς
 ὕστερον ἐτιμωρήσατο τοὺς ὑφελομένους. διοικήσας δὲ τὰ 4
 ἐκεῖ καὶ καταστησάμενος οὕτως ἤδη πανηγυρικώτερον
 ἐχρῆτο τῇ πορείᾳ. καὶ γὰρ εἰς Μιτυλήνην ἀφικόμενος
 τὴν τε πόλιν ἤλευθέρωσε διὰ Θεοφάνη, καὶ τὸν ἀγῶνα
 τὸν πατριον ἐθεάσατο τῶν ποιητῶν, ὑπόθεσιν μίαν ἔχοντα
 τὰς ἐκείνου πράξεις. ἦσθεῖς δὲ τῷ θεάτρῳ περιεγράψατο
 τὸ εἶδος αὐτοῦ καὶ τὸν τύπον ὡς ὅμοιον ἀπεργασόμενος
 τὸ ἐν Ῥώμῃ, μείζον δὲ καὶ σεμνότερον. ἐν δὲ Ῥόδῳ γενό- 5
 μενος πάντων μὲν ἠχροάσατο τῶν σοφιστῶν, καὶ δωρεὰν
 ἐκάστῳ τάλαντον ἔδωκε· Ποσειδώνιος δὲ καὶ τὴν ἀκρόα-
 σιν ἀνέγραψεν ἣν ἔσχεν ἐπ' αὐτοῦ, πρὸς Ἐρμαγόραν τὸν
 ῥήτορα περὶ τῆς καθόλου ζητήσεως ἀντιταξάμενος. ἐν δ'
 Ἀθήναις τὰ μὲν πρὸς τοὺς φιλοσόφους ὅμοια τοῦ Πομ-
 πηίου· τῇ πόλει δ' ἐπιδοὺς εἰς ἐπισκευὴν πεντήκοντα τά- 6
 λαντα, λαμπρότατος ἀνθρώπων ἠλπιζεν ἐπιβήσεσθαι τῆς
 Ἰταλίας καὶ ποδῶν ὀφθῆσεσθαι τοῖς οἴκοι ποδοῦσιν. ἣ
 δ' ἄρα πρὸς τὰ λαμπρὰ καὶ μεγάλα τῶν ἀπὸ τῆς τύχης
 ἀγαθῶν ἀεὶ τινα κεραννύναι κακοῦ μοῖραν ἐπιμελὲς ἐστι
 δαιμονίῳ, τοῦτο ὑποικούρει πάσαι παρασκευάζον αὐτῷ
 λυπηροτέραν τὴν ἐπάνοδον. ἐξύβρισε γὰρ ἡ Μουκία παρὰ 7
 τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ. καὶ πόρρω μὲν ὢν ὁ Πομπήιος
 κατεφρόνει τοῦ λόγου, πλησίον δ' Ἰταλίας γενόμενος καὶ
 σχολάζοντι τῷ λογισμῷ μᾶλλον, ὡς ἔοικε, τῆς αἰτίας ἀψά-
 μενος ἔπεμψεν αὐτῇ τὴν ἄφρῃσιν, οὔτε τότε γράψας οὐδ'
 ὕστερον ἐφ' οἷς ἀφῆκεν ἐξειπών. ἐν δ' ἐπιστολαῖς Κικέ-
 ρωνος ἡ αἰτία γέγραπται.

Λόγοι δὲ παντοδαποὶ περὶ τοῦ Πομπηίου προκατέπι- 43·
 πτον εἰς τὴν Ῥώμην, καὶ θόρυβος ἦν πολὺς ὡς εὐθὺς
 ἄξοντος ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ στράτευμα καὶ μοναρχίας βε-
 βαίας ἐσομένης. Κράσσος δὲ τοὺς παῖδας καὶ τὰ χρήματα
 λαβῶν ὑπεξῆλθεν, εἴτε δέσας ἀληθῶς, εἴτε μᾶλλον, ὡς
 ἐδόκει, πίστιν ἀπολείπων τῇ διαβολῇ καὶ τὸν φθόνον
 ποιῶν τραχύτερον. εὐθὺς οὖν ἐπιβὰς Ἰταλίας ὁ Πομ- 2

πήιος, καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τοὺς στρατιώτας καὶ τὰ πρέποντα διαλεχθεὶς καὶ φιλοφρονησάμενος, ἐκέλευσε διαλύεσθαι κατὰ πόλιν ἐκάστους καὶ τρέπεσθαι πρὸς τὰ οἰκεῖα, μεμνημένους αὐτοῖς ἐπὶ τὸν θριάμβον αὐτῷ συνελθεῖν. οὕτω δὲ τῆς στρατιᾶς σκεδασθεΐσης καὶ πυνθα-
 3 νομένων ἀπάντων πρᾶγμα συνέβη θαυμαστόν· ὁρῶσαι γὰρ αἱ πόλεις Πομπήιον Μάγνον ἄνοπλον καὶ μετ' ὀλίγων τῶν συνήθων ὥσπερ ἐξ ἄλλης ἀποδημίας διαπορευόμενον, ἐκχεόμεναι δι' εὐνοίαν καὶ προπέμπουσαι μετὰ μείζονος δυνάμεως συγκατῆγον εἰς τὴν Ῥώμην, εἴ τι κινεῖν διανοεῖτο καὶ νεωτερίζειν τότε, μηδὲν ἐκείνου δεόμενον τοῦ στρατεύματος.

- 44 Ἐπεὶ δ' ὁ νόμος οὐκ εἶα πρὸ τοῦ θριάμβου παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν, ἔπεμψεν ἀξιῶν εἰς τὴν βουλὴν ἀναβαλέσθαι τὰς τῶν ὑπάτων ἀρχαιρεσίας, καὶ δοῦναι ταύτην αὐτῷ τὴν χάριν ὅπως παρὼν Πίσωνι συναρχαιρεσιάσῃ.
 2 Κάτωνος δὲ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ἐνστάντος οὐκ ἔτυχε τοῦ βουλευμάτος. θαυμάσας δὲ τὴν παρρησίαν αὐτοῦ καὶ τὸν τόνον, ᾧ μόνος ἐχρήτο φανερώς ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἐπεθύμησεν ἀμῶς γέ πως κτήσασθαι τὸν ἄνδρα, καὶ δυοῖν οὐσῶν ἀδελφιδῶν τῷ Κάτωνι τὴν μὲν αὐτὸς ἐβούλετο
 3 λαβεῖν γυναῖκα τὴν δὲ τῷ παιδί συνοικίσει. τοῦ δὲ Κάτωνος ὑπιδόμενου τὴν πείραν ὡς διαφθορὰν οὔσαν αὐτοῦ τρόπον τινὰ δεκαζομένου διὰ τῆς οἰκειότητος, ἢ τ' ἀδελφῆ καὶ ἢ γυνὴ χαλεπῶς ἔφερον εἰ Πομπήιον Μάγνον ἀποτριψεται κηδεστήν. ἐν τούτῳ δὲ βουλόμενος ὑπάτον ἀποδειξαι Πομπήιος Ἀφράνιον ἀργύριον εἰς τὰς φυλάς ἀνήλισκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τοῦτο κατιόντες εἰς τοὺς Πομπηίου
 4 κήπους ἐλάμβανον, ὥστε τὸ πρᾶγμα περιβόητον εἶναι καὶ τὸν Πομπήιον ἀκούειν κακῶς, ἧς αὐτὸς ἀρχῆς ἐφ' οἷς κατώρθωσεν ὡς μεγίστης ἔτυχε, ταύτην ὄνιον ποιοῦντα τοῖς δι' ἀρετῆς κτήσασθαι μὴ δυναμένοις. “τούτων μὲντοι” πρὸς τὰς γυναῖκας ὁ Κάτων ἔρησε “τῶν ὄνειδῶν κοινωγητέον οἰκείοις Πομπηίου γενομένοις.” αἱ δ' ἀκούσασαι συνέγνωσαν βέλτιον αὐτῶν ἐκείνον λογίζεσθαι περὶ τοῦ πρέποντος.

- 45 Τοῦ δὲ θριάμβου τῷ μεγέθει, καίπερ εἰς ἡμέρας δύο

μερισθέντος, ὁ χρόνος οὐκ ἐξήρκεσεν, ἀλλὰ τῶν παρεσκευασμένων πολλὰ τῆς θείας ἐξέπεσεν, ἑτέρας ἀποχρῶντα πομπῆς ἀξίωμα καὶ κόσμος εἶναι. γράμμασι δὲ προηγουμένοις ἐδηλοῦτο τὰ γένη καθ' ὧν ἐθριάμβευεν. ἦν δὲ τάδε, ² Πόντος, Ἀρμενία, Καππαδοκία, Παφλαγονία, Μηδία, Κολχίς, Ἰβηρες, Ἀλβανοί, Συρία, Κιλικία, Μεσοποταμία, τὰ περὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην, Ἰουδαία, Ἀραβία, τὸ πειρατικὸν ἅπαν ἐν γῆ καὶ θαλάσῃ καταπεπολεμημένον. ἐν δὲ τούτοις φρούρια μὲν ἠλωκότα χιλίων οὐκ ἐλάττονα, πόλεις δ' οὐ πολὺ τῶν ἑνακοσίων ἀποδέουσαι, πειρατικαὶ δὲ νῆες ὀκτακόσiai, κατοικίαι δὲ πόλεων μιᾶς δέουσαι τεταράκοντα. πρὸς δὲ τούτοις ἔφραζε διὰ τῶν γραμμιάτων ³ ὅτι πεντακισχίλια μὲν μυριάδες ἐκ τῶν τελῶν ὑπῆρχον, ἐκ δ' ὧν αὐτὸς προσεκλήσατο τῇ πόλει μυριάδας ὀκτακισχιλίας πεντακοσίας λαμβάνουσιν, ἀναφέρεται δ' εἰς τὸ δημόσιον ταμιεῖον ἐν νομίσματι καὶ κατασκευαῖς ἀργυρίου καὶ χρυσοῦ δισμύρια τάλαντα, πάρεξ τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας δεδομένων, ὧν ὁ τοῦλάχιστον αἶρων κατὰ λόγον δραχμῆς εἵληφε χιλίας πεντακοσίας. αἰχμάλωτοι δ' ἐπομπεύθησαν ἄνευ τῶν ἀρχιπειρατῶν υἱὸς Τιγράνου τοῦ Ἀρμενίου μετὰ γυναικὸς καὶ θυγατρὸς, αὐτοῦ τε Τιγράνου τοῦ βασιλέως γυνὴ Ζωσίμη, καὶ βασιλεὺς Ἰουδαίων Ἀριστόβουλος, Μιθριδάτου δ' ἀδελφὴ καὶ πέντε τέκνα, καὶ Σκυθίδες γυναῖκες, Ἀλβανῶν δὲ καὶ Ἰβήρων ὄμηροι καὶ τοῦ Κομμαγενῶν βασιλέως, καὶ τρόπαια πάμπολλα καὶ ταῖς μάχαις ἰσάριθμα πάσαις ἅς ἢ αὐτὸς ἢ διὰ τῶν στρατηγῶν ἐνίκησε. μέγιστον δ' ὑπῆρχε πρὸς δόξαν καὶ μη- ⁵ δενὶ τῶν πώποτε Ῥωμαίων γεγονός, ὅτι τὸν τρίτον θριαμβὸν ἀπὸ τῆς τρίτης ἡπείρου κατήγαγεν, ἐπεὶ τρεῖς γε καὶ πρότερον ἦσαν ἕτεροι τεθριαμβευκότες· ἐκεῖνος δὲ τὸν μὲν πρῶτον ἐκ Αἰβύης τὸν δὲ δεύτερον ἐξ Εὐρώπης, τοῦτον δὲ τὸν τελευταῖον ἀπὸ τῆς Ἀσίας εἰσαγαγὼν τρόπον τινὰ τὴν οἰκουμένην ἐδόκει τοῖς τρισὶν ὑπῆχθαι θριάμβοις.

Ἡλικία δὲ τότε ἦν, ὡς μὲν οἱ κατὰ πάντα τῷ Ἀλεξάν- ⁴⁶ δρω παραβάλλοντες αὐτὸν καὶ προσβιβάζοντες ἀξιούσι, νεώτερος τῶν τριάκοντα καὶ τεττάρων ἐτῶν, ἀληθεία δὲ

τοῖς τετταράκοντα προσῆγεν. ὡς ὠνητό γ' ἂν ἐνταῦθα τοῦ βίου παυσάμενος, ἄχρι οὗ τὴν Ἀλεξάνδρου τύχην ἔσχεν· ὁ δ' ἐπέκεινα χρόνος αὐτῷ τὰς μὲν εὐτυχίας ἤνεγκεν² ἐπιφθόρους, ἀνηκέστους δὲ τὰς δυστυχίας. ἦν γὰρ ἐκ προσηκόντων αὐτὸς ἐκτήσατο δύναμιν ἐν τῇ πόλει, ταύτην χρώμενος ὑπὲρ ἄλλων οὐ δικαίως, ὅσον ἐκείνοις ἰσχύος προσετίθει τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἀφαιρῶν, ἔλαθε ῥώμη καὶ μεγέθει τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καταλυθεῖς· καὶ καθάπερ τὰ καρτερώτατα μέρη καὶ χωρία τῶν πόλεων, ὅταν δέξῃται πολεμίους, ἐκείνοις προστίθῃσι τὴν αὐτῶν ἰσχύον, οὕτω διὰ τῆς Πομπηίου δυνάμεως Καῖσαρ ἔξαρθεῖς ἐπὶ τὴν πόλιν, ᾧ κατὰ τῶν ἄλλων ἴσχυσε, τοῦτον ἀνέτρεψε καὶ κατέβαλεν. ἐπράχθη δ' οὕτως.

³ Δούκουλλος ὡς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀσίας ὑπὸ Πομπηίου περιωρισμένος, αὐτίκα τε λαμπρῶς ἢ σύγκλητος ἐδέξατο, καὶ μᾶλλον ἔτι Πομπηίου παραγενομένου κολούουσα τὴν δόξαν ἤγειρεν ἐπὶ τὴν πολιτείαν. ὁ δὲ τᾶλλα μὲν ἀμβλῦς ἦν ἤδη καὶ κατέψυκτο τὸ πρακτικόν, ἠδονῇ σχολῆς καὶ ταῖς περὶ τὸν πλοῦτον διατριβαῖς ἑαυτὸν ἐνδεδωκίως, ἐπὶ δὲ Πομπηίου εὐθὺς αἴξας καὶ λαβόμενος ἐντόνως αὐτοῦ περὶ τε τῶν διατάξεων ἃς ἔλυσεν ἐκράτει, καὶ πλέον εἶχεν⁴ ἐν τῇ βουλῇ συναγωνιζομένου Κάτωνος. ἐκλίπτων δὲ καὶ περιωθούμενος ὁ Πομπηῖος ἠναγκάζετο δημαρχοῦσι προσφεύγειν καὶ προσαρτᾶσθαι μειρακίσι· ὧν ὁ βδελυρώτατος καὶ θρασύτατος Κλώδιος ἀναλαβὼν αὐτὸν ὑπέρριψε τῷ δήμῳ, καὶ παρ' ἀξίαν κυλινδούμενον ἐν ἀγορᾷ ἔχων καὶ περιφέρων ἐχρήτο τῶν πρὸς χάριν ὄχλου καὶ⁵ κολακείαν γραφομένων καὶ λεγομένων βεβαιωτῆ, καὶ προσέτι μισθὸν ἤτει, ὥσπερ οὐ καταισχύνων ἀλλ' εὐεργετῶν, (ὄν) ὕστερον ἔλαβε παρὰ Πομπηίου, προσέσθαι Κικέρωνα φίλον ὄντα καὶ πλεῖστα δὴ πεπολιτευμένον ὑπὲρ αὐτοῦ. κινδυνεύοντι γὰρ αὐτῷ καὶ δεομένῳ βοηθείας οὐδ' εἰς ὄψιν προῆλθεν, ἀλλὰ τοῖς ἤκουσιν ἀποκλείσας τὴν αὐλειὸν ἐτέραις θύραις ᾧχετο ἀπιών. Κικέρων δὲ φοβη-⁴⁷ θεῖς τὴν κρίσιν ὑπεξῆλθε τῆς Ῥώμης. τότε δὲ Καῖσαρ ἔλθων ἀπὸ στρατείας ἤψατο πολιτεύματος ὃ πλείστην μὲν αὐτῷ χάριν ἐν τῷ παρόντι καὶ δύναμιν εἰσαῦθις

ἤνεγκε, μέγιστα δὲ Πομπήιον ἔβλαψε καὶ τὴν πόλιν. ὑπα-
 τείαν μὲν γὰρ μετήει πρώτην, ὁρῶν δ' ὅτι Κράσσου πρὸς
 Πομπήιον διαφερομένου θατέρῳ προσθέμενος ἐχθρῷ χρή-
 σεται τῷ ἑτέρῳ, τρέπεται πρὸς διαλλαγὰς ἀμφοῖν, πρᾶγμα
 καλὸν μὲν ἄλλως καὶ πολιτικόν, αἰτία δὲ φραυλή καὶ μετὰ
 δεινότητος ὑπ' ἐκείνου συντεθὲν ἐπιβούλως. ἢ γὰρ ὥσπερ ²
 ἐν σκάφει τὰς ἀποκλίσεις ἐπανισοῦσα τῆς πόλεως ἰσχὺς
 εἰς ἐν συνελθοῦσα καὶ γενομένη μία τὴν πάντα πράγματα
 καταστασιάσασαν καὶ καταβαλοῦσαν ἀνανταγώνιστον ὄ-
 πην ἐποίησεν. ὁ γοῦν Κάτων τοὺς λέγοντας ὑπὸ τῆς
 ὕστερον γενομένης πρὸς Καίσαρα Πομπηίῳ διαφυρᾶς ἀνα-
 τραπῆναι τὴν πόλιν ἀμαρτάνειν ἔλεγεν αἰτιωμένους τὸ τε-
 λευταῖον· οὐ γὰρ τὴν στάσιν οὐδὲ τὴν ἐχθρὰν ἀλλὰ τὴν ³
 σύστασιν καὶ τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν τῇ πόλει κακὸν πρῶ-
 τον γενέσθαι καὶ μέγιστον. ἤρθε μὲν γὰρ ὕπατος Καί-
 σαρ, εὐθύς δὲ Θεραπέων τὸν ἄπορον καὶ πένητα κατοι-
 κίας πόλεων καὶ νομᾶς ἀγρῶν ἔγραφεν, ἐκβαίνων τὸ τῆς
 ἀρχῆς ἀξίωμα καὶ τρόπον τινὰ δημορχίαν τὴν ὑπατείαν
 καθιστάς. ἐναντιουμένου δὲ τοῦ συνάρχοντος αὐτῷ Βί- ⁴
 βλου, καὶ Κάτωνος ἐρρωμενέστατα τῷ Βίβλῳ παρεσκευ-
 ασμένου βοηθεῖν, προαγαγὼν ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τοῦ βήματος
 Πομπήιον ἐμφανῆ καὶ προσαγορεύσας ἠρώτησεν εἰ τοὺς
 νόμους ἐπαινοῖ, τοῦ δὲ συμφήσαντος “οὐκοῦν” εἶπεν “ἂν
 τις τοὺς νόμους βιάζεται, εἰς τὸν δῆμον ἀφίξη βοηθῶν;”
 “πάνυ μὲν οὖν” ἔφη ὁ Πομπήιος “ἀφίξομαι, πρὸς τοὺς ⁵
 ἀπειλοῦντας τὰ ξίφη μετὰ ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων.”
 τούτου Πομπήιος οὐδὲν οὔτ' εἰπεῖν οὔτε ποιῆσαι μέχρι
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης φορτικώτερον ἔδοξεν, ὥστε καὶ τοὺς
 φίλους ἀπολογεῖσθαι φάσκοντας ἐκφυγεῖν αὐτὸν ἐπὶ και-
 ροῦ τὸ ῥῆμα. τοῖς μέντοι μετὰ ταῦτα πραττομένοις φα-
 νερός ἦν ἤδη παντάπασιν ἑαυτὸν τῷ Καίσαρι χρήσασθαι
 παραδεδωκώς· Ἰουλίαν γὰρ τὴν Καίσαρος θυγατέρα, Και- ⁶
 πίωνι καθωμολογημένην καὶ γαμεῖσθαι μέλλουσαν ὀλίγων
 ἡμερῶν, οὐδενὸς ἂν προσδοκῆσαντος ἔγημε Πομπήιος,
 μείλιγμα Καιπίωνι τῆς ὀργῆς τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα κατα-
 νέσας, Φάυστῳ τῷ παιδί Σύλλα πρότερον ἐγγεγυνημένην.
 αὐτὸς δὲ Καῖσαρ ἔγημε Καλπουρνίαν τὴν Πίσωνος.

48 Ἐκ δὲ τούτου Πομπήιος ἐμπλήσας στρατιωτῶν τὴν πόλιν ἄπειτα τὰ πράγματα βίᾳ κατέχευε. Βίβλος τε γὰρ εἰς ἀγορὰν τῷ ὑπάτῳ κατέβη μετὰ Λουκούλλου καὶ Κάτιονος ἄφνω προσπεσόντες κατέκλασαν τὰς ῥάβδους, αὐτοῦ δὲ τις κορυβίων κόρινθον ἐκ κεφαλῆς τοῦ Βίβλου κατέσπασε, δύο δὲ δήμαρχοι τῶν συμπροπεμπόντων ἐτρώθησαν. οὕτω δὲ τῶν ἐπισταμιένων τὴν ἀγορὰν ἐρημώσαντες ἐπεκύρωσαν τὸν περὶ τῆς διανομῆς τῶν χωρίων νόμον, ᾧ δελιασθεὶς ὁ δῆμος εἰς πᾶσαν ἤδη τιθάσος αὐτοῖς ἐγγόνει καὶ κατάντης πρᾶξιν, οὐδὲν πολυπραγμονῶν, ἀλλ' ἐπιφύρων σιωπῇ τοῖς γραφομένοις τὴν ψῆφον. ἐκυρώθησαν οὖν Πομπηίου μὲν αἱ διατάξεις ὑπὲρ ὧν Λουκούλλος ἤριξε, Καίσαρι δὲ τὴν ἐπιτὸς Ἰλλυριῶν καὶ τὴν ἐπιτὸς Γαλατίας καὶ Ἰλλυριῶν εἰς πενταετίαν καὶ τέσσαρα τάγματα τέλεια στρατιωτῶν, ὑπάτους δ' εἰς τὸ μέλλον εἶναι Πισωνα τὸν Καίσαρος πενθερὸν καὶ Γαβήριον, ἄνδρα τῶν Πομπηίου κολάκων ὑπερφύστατον. πραττομένῳ δὲ τούτῳ Βίβλος μὲν εἰς τὴν οἰκίαν κατακλεισάμενος ὀκτὸς μηνῶν οὐ προῆλθεν ὑπατεύων, ἀλλ' ἐξέπειπε διαγράμματα βλασφημίας ἀμφοῖν ἔχοντα καὶ κατηγορίας, Κάτιον δ' ὡς περ ἐλείποντος καὶ φοιβόληπτος ἐν τῇ βουλῇ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει καὶ τῷ Πομπηίῳ προηγόρευε, Λουκούλλος δ' ἀπεικὼν ἠσυχίαν ἤγεν ὡς οὐκέτι πρὸς πολιτείαν ὥρατος, ὅτε δὴ καὶ Πομπήιος ἔφη γέροντι τὸ τρυφᾶν ἀωρότερον εἶναι τοῦ πολιτεύεσθαι. ταχὺ μέντοι καὶ αὐτὸς ἐμαλάσσειτο τῷ τῆς κόρης ἔρωτι καὶ προσείχευε ἐκείνη τὰ πολλὰ καὶ συνδιημέρευεν ἐν ἀγροῖς καὶ κήποις, ἡμέλει δὲ τῶν καὶ ἀγορᾶν πραττομένων, ὥστε καὶ Κλιώδιον αὐτοῦ καταφρονῆσαι δημαρχοῦντα τότε καὶ θρασυτάτων ἄφασθαι πραγμάτων. ἐπεὶ γὰρ ἐξέβαλε Κικέρωνα, καὶ Κάτιονα προσάσει στρατηγίας εἰς Κύπρον ἀπέπεμψε, Καίσαρος εἰς Γαλατίαν ἐξελθαικός, αὐτῷ δὲ προσέχοντα τὸν δῆμον ἐώρα πάντα πράττοντι καὶ πολιτευομένῳ πρὸς χάριν, ἐφ' ᾧ ἐπεχειρεῖ τῶν Πομπηίου διατάξεων ἐπὶ τὰς ἀναίρειν, καὶ Τιγράνην τὸν αἰχμάλωτον ἀφαρπάσας εἶχε σὺν αὐτῷ, καὶ τοῖς φίλοις δίκας ἐπέηγε, πείραν ἐν ἐκείνοις τῆς Πομπηίου λαμβάνων δυνάμειος. τέλος δὲ, προσελθόν-

τος αὐτοῦ πρὸς τινα δίκην, ἔχων ὑφ' αὐτῷ πλῆθος ἀνθρώπων ἀσελγείας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν αὐτὸς μὲν εἰς ἐπιφανῆ τόπον καταστάς ἐρωτήματα τοιαῦτα προύβαλλεν "τίς ἐστὶν αὐτοκράτωρ ἀκόλαστος; τίς ἀνὴρ ἀνδραζητεῖ; τίς ἐνὶ δακτύλῳ κνᾶται τὴν κεφαλήν;" οἱ δ', ὡσπερ χορὸς εἰς ἀμοιβαῖα συγκεκροτημένος, ἐκείνου τὴν τήβεννον ἀνασεύοντος ἐφ' ἐκάστῳ μέγα βοῶντες ἀπεκρίναντο "Πομπήιος."

Ἦνία μὲν οὖν καὶ ταῦτα Πομπήιον ἀήθη τοῦ κακῶς ἀκούειν ὄντα καὶ μάχης τοιαύτης ἀπειρον· ἤχθετο δὲ μᾶλλον αἰσθανόμενος τὴν βουλήν ἐπιχαίρουσαν αὐτῷ προπηλακιζομένῳ καὶ διδόντι δίκην τῆς Κικέρωνος προδοσίας. ἐπεὶ δὲ καὶ πληγὰς ἐν ἀγορᾷ μέχρι τραυμάτων συνέβη γενέσθαι, καὶ Κλωδίου τις οἰκέτης παραδύομενος ἐν ὄχλῳ διὰ τῶν περιεστώτων πρὸς τὸν Πομπήιον ἠλέγχθη ξίφος ἔχειν, ταῦτα ποιούμενος πρόφρασιν, ἄλλως δὲ τοῦ Κλωδίου τὴν ἀσέλγειαν καὶ τὰς βλασφημίας δεδιώς, οὐκέτι προῆλθεν εἰς ἀγορὰν ὅσον ἐκείνος ἤρχε χρόνον, ἀλλ' οἰκουρῶν διετέλει καὶ σκεπτόμενος μετὰ τῶν φίλων ὅπως ἂν ἐξακέσαιτο τῆς βουλῆς καὶ τῶν ἀρίστων τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργήν. Κουλλέωνι μὲν οὖν κελεύοντι τὴν Ἰουλίαν ἀφρεῖναι καὶ μεταβαλέσθαι πρὸς τὴν σύγκλητον ἀπὸ τῆς Καίσαρος φιλίας οὐ προσέσχε, τοῖς δὲ Κικέρωνα καταγαγεῖν ἀξιούσιν, ἀνδρα καὶ Κλωδίῳ πολεμιώτατον καὶ τῇ βουλῇ προσφιλέστατον, ἐπέισθη· καὶ προαγαγὼν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ δεόμενον σὺν χειρὶ πολλῇ, τραυμάτων ἐν ἀγορᾷ γενομένων καὶ τινῶν ἀναιρεθέντων, ἐκράτησε τοῦ Κλωδίου. καὶ νόμῳ κατελθὼν ὁ Κικέρων τὴν τε βουλήν εὐθὺς τῷ Πομπηίῳ διήλλαττε, καὶ τῷ σιτικῷ νόμῳ συνηγορῶν τρόπῳ τινὶ πάλιν γῆς καὶ θαλάττης, ὅσην ἐκέκτηντο Ῥωμαῖοι, κύριον ἐποίει Πομπήιον. ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἐγίνοντο λιμένες, ἐμπόρια, καρπῶν διαθέσεις, ἐνὶ λόγῳ τὰ τῶν πλεόντων πράγματα, τὰ τῶν γεωργούντων. Κλώδιος δ' ἠτιᾶτο μὴ γεγράφθαι τὸν νόμον διὰ τὴν σιτοδείαν, ἀλλ' ὅπως ὁ νόμος γραφείη γεγονέναι τὴν σιτοδείαν, ὡσπερ ἐκ λιποθυμίας αὐτοῦ μαραινομένην τὴν δύναμιν ἀρχῇ νέα πάλιν ἀναζωπυροῦντος καὶ ἀναλαμβάνοντος. ἕτεροι δὲ τοῦ ὑπάτου

Σπινθῆρος ἀποφαίνουσι τοῦτο σόφισμα, κατακλείσαντος
 εἰς ἀρχὴν μείζονα Πομπήιον, ὅπως αὐτὸς ἐκπεμφθῆ
 6 Πτολεμαίῳ τῷ βασιλεῖ βοηθῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κανί-
 διος εἰσήνεγκε δημαρχῶν νόμον, ἄνευ στρατιᾶς Πομπήιον
 ἔχοντα ῥαβδούχους δύο διαλλάττειν Ἀλεξανδρεῦσι τὸν βα-
 σιλέα. καὶ Πομπήιος μὲν ἐδόκει τῷ νόμῳ μὴ δυσχεραί-
 νειν, ἣ δὲ σύγκλητος ἐξέβαλεν, εὐπρεπῶς σκηψαμένη
 δεδιέναι περὶ τὰνδρός. ἦν δὲ γράμμασιν ἐντυχεῖν διερ-
 ριμμένοις κατ' ἀγορὰν καὶ παρὰ τὸ βουλευτήριον ὡς δὴ
 Πτολεμαίου δεομένου Πομπήιον αὐτῷ στρατηγὸν ἀντι
 7 τοῦ Σπινθῆρος δοθῆναι. Τιμαγένης δὲ καὶ ἄλλως τὸν
 Πτολεμαῖον οὐκ οὔσης ἀνάγκης ἀπελθεῖν φησί, καὶ κατα-
 λιπεῖν Αἴγυπτον ὑπὸ Θεοφάνους πεισθέντα πράττοντος
 Πομπηίῳ χρηματισμοὺς καὶ στρατηγίας καινῆς ὑπόθεσιν.
 ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ οὕτως ἢ Θεοφάνους μοχθηρία πιθα-
 νὸν ὡς ἄπιστον ἢ Πομπηίου ποιεῖ φύσις, οὐκ ἔχουσα
 50 κακότητες οὐδ' ἀνελεύθερον οὕτω τὸ φιλότιμον· ἐπιστα-
 θεῖς δὲ τῇ περὶ τὸ σιτικὸν οἰκονομία καὶ πραγματεία
 πολλαχοῦ μὲν ἀπέστειλε πρεσβευτὰς καὶ φίλους, αὐτὸς
 δὲ πλεύσας εἰς Σικελίαν καὶ Σαρδόνα καὶ Λιβύην ἠθροίζε
 σῖτον. ἀνάγεσθαι δὲ μέλλον πνεύματος μεγάλου κατὰ
 θάλατταν ὄντος καὶ τῶν κυβερνητῶν ὀκνούντων, πρῶτος
 ἐμβὰς καὶ κελεύσας τὴν ἄγκυραν αἶρειν ἀνεβόησε "πλεῖν
 2 ἀνάγκη, ζῆν οὐκ ἀνάγκη." τοιαύτη δὲ τόλμη καὶ προθυ-
 μία χρώμενος μετὰ τύχης ἀγαθῆς ἐνέπλησε σίτου τὰ ἐμ-
 πόρια καὶ πλοίων τὴν θάλασσαν, ὥστε καὶ τοῖς ἐκτὸς
 ἀνθρώποις ἐπαρκέσαι τὴν περιουσίαν ἐκείνης τῆς παρα-
 σκευῆς, καὶ γενέσθαι καθάπερ ἐκ πηγῆς ἄφθονον ἀπορ-
 ροὴν εἰς πάντας.
 51 Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ μέγαν ἦσαν οἱ Κελτικοὶ πό-
 λεμοὶ Καίσαρα, καὶ δοκῶν πορρωτάτῳ τῆς Ῥώμης ἀπειναί
 καὶ συνηρτῆσθαι Βέλγαις καὶ Σουήβοις καὶ Βρεττανοῖς
 ἐλάνθανεν ὑπὸ δεινότητος ἐν μέσῳ τῷ δήμῳ καὶ τοῖς
 κυριωτάτοις πράγμασι καταπολιτευόμενος τὸν Πομπήιον.
 2 αὐτὸς μὲν γὰρ ὡς σῶμα τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν περι-
 κείμενος οὐκ ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀλλ' ὥσπερ ἐν θήραις
 καὶ κνηγεσίοις τοῖς πρὸς ἐκείνους ἀγῶσι γυμνάζων διε-

πόνει καὶ κατεσκεύαζεν ἄμαχον καὶ φοβερὰν, χρυσὸν δὲ καὶ ἄργυρον καὶ τὰλλα λάφυρα καὶ τὸν ἄλλον πλοῦτον τὸν ἐκ πολέμων τοσοῦτων περιγινόμενον εἰς τὴν Ῥώμην ἀποστέλλων καὶ διαπειρῶν ταῖς δωροδοκίαις καὶ συγχωρηγῶν ἀγορανόμοις καὶ στρατηγοῖς καὶ ὑπάτοις καὶ γυναιξὶν αὐτῶν ἠκειοῦτο πολλούς, ὥστε ὑπερβαλόντος αὐτοῦ³ τὰς Ἄλπεις καὶ διαχειμάζοντος ἐν Λούκῃ τῶν μὲν ἄλλων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἀμιλλωμένων καὶ φερομένων πολὺ πλῆθος γενέσθαι, συγκλητικὸς δὲ διακοσίους, ἐν οἷς καὶ Πομπήιος ἦν καὶ Κράσσος, ἀνθυπάτων δὲ καὶ στρατηγῶν ἑκατὸν εἴκοσι ῥάβδους ἐπὶ ταῖς Καίσαρος θύραις ὄφθῆναι. τοὺς μὲν οὖν ἄλλους ἅπαντας ἐμπλήσας ἐλπίδων⁴ καὶ χρημάτων ἀπέστειλε, Κράσσω δὲ καὶ Πομπηίῳ πρὸς αὐτὸν ἐγένοντο συνθῆκαι, μετιέναι μὲν ὑπατείας ἐκείνους καὶ Καίσαρα συλλαμβάνειν αὐτοῖς, πέμποντα τῶν στρατιωτῶν συχοῦς ἐπὶ τὴν ψῆφρον, ἐπὰν δ' αἰρεθῶσι τάχιστα, πράττειν μὲν ἑαυτοῖς ἐπαρχιῶν καὶ στρατοπέδων ἡγεμονίας, Καίσαρι δὲ τὰς οὐσας βεβαιοῦν εἰς ἄλλην πενταετίαν. ἐπὶ τούτοις ἐξενεχθεῖσιν εἰς τοὺς πολλοὺς χαλεπῶς⁵ ἔφερον οἱ πρῶτοι, καὶ Μαρχελλῖνος ἐν τῷ δήμῳ καταστὰς ἀμφοῖν ἐναντίον ἠρώτησεν εἰ μετίασιν ὑπατείαν. καὶ τῶν πολλῶν ἀποκρίνασθαι κελευόντων, πρῶτος Πομπήιος εἶπεν ὡς τάχα μὲν ἂν μετέλθοι τάχα δ' οὐκ ἂν μετέλθοι, Κράσσος δὲ πολιτικώτερον· οὕτω γὰρ ἔφη πράξειν ὅποτέρως ἂν οἴηται τῷ κοινῷ συνοίσειν. ἐπιφρομένου δὲ⁶ Πομπηίῳ Μαρχελλῖνου καὶ σφοδρῶς λέγειν δοκοῦντος, ὁ Πομπήιος ἔφη πάντων ἀδικώτατον εἶναι τὸν Μαρχελλῖνον, ὃς χάριν οὐκ ἔχει λόγιος μὲν ἐξ ἀρώνου δι' αὐτόν, ἐμεικὸς δὲ ἐκ πεινατικοῦ γενόμενος.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ἄλλων ἀποστάντων τοῦ παραγγέλλειν⁵² ὑπατείαν, Δεύκιον Δομέτιον Κάτων ἐπεισε καὶ παρεθάρρυνε μὴ ἀπειπεῖν· οὐ γὰρ ὑπὲρ ἀρχῆς ἀλλ' ὑπὲρ ἐλευθερίας εἶναι τὸν ἀγῶνα πρὸς τοὺς τυράννους. οἱ δὲ περὶ τὸν Πομπηῖον φοβηθέντες τὸν τόνον τοῦ Κάτωνος, μὴ τὴν βουλὴν ἔχων ἅπασαν ἀποσπάσῃ καὶ μεταβάλῃ τοῦ δήμου τὸ ὑγιαῖνον, οὐκ εἴασαν εἰς ἀγορὰν κατελθεῖν τὸν Δομέτιον, ἀλλ' ἐπιπέμψαντες ἐνόπλους ἀνδρας ἀπέκτειναν²

μὲν τὸν προηγούμενον λυγροφόρον, ἐτρέψαντο δὲ τοὺς ἄλλους· ἔσχατος δὲ Κάτων ἀνεχώρησε, τρωθεὶς τὸν δεξιὸν πῆχυν ἀμυνόμενος πρὸ τοῦ Δομετίου. τοιαύτη δ' ὁδῶ παρελθόντες ἐπὶ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ τᾶλλα κοσμιώτερον ἔπραττον, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὸν Κάωνα τοῦ δήμου στρατηγὸν αἰρουμένου καὶ τὴν ψῆφον ἐπιφέροντος, Πομπήιος ἔλυσε τὴν ἐκκλησίαν οἰωνοὺς αἰτιώμενος, ἀντὶ δὲ Κάτωνος Ὕατίνιον ἀνηγόρευσαν, ἀργυρίῳ τὰς φυλάς διαφθείραντες.

³ ἔπειτα νόμους διὰ Τρεβωνίου δημαρχοῦντος εἰσέφερον, Καίσαρι μὲν, ὡς περ ὠμολόγητο, δευτέραν ἐπιμετροῦντας πενταετίαν, Κράσσῳ δὲ Συρίαν καὶ τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν διδόντας, αὐτῷ δὲ Πομπηίῳ Λιβύην ἅπασαν καὶ Ἰβηρίαν ἑκατέραν καὶ τέσσαρα τάγματα στρατιωτῶν, ὧν ἐπέχρησε δύο Καίσαρι δεηθέντι πρὸς τὸν ἐν Γαλατία

⁴ πόλεμον. ἀλλὰ Κράσσος μὲν ἐξῆλθεν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ἀπαλλαγείς τῆς ὑπατείας, Πομπήιος δὲ τὸ θέατρον ἀναδείξας ἀγῶνας ἤγε γυμνικούς καὶ μουσικούς ἐπὶ τῇ καθιερώσει καὶ θηρῶν ἀμίλλας, ἐν οἷς πεντακόσιοι λέοντες ἀνηρέθησαν, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὴν ἐλεφαντομαχίαν, ἐκπληκτικώτατον θέαμα, παρέσχεν.

⁵³ Ἐπὶ τούτοις δὲ θαυμαστωθεὶς καὶ ἀγαπηθεὶς αὐθις οὐκ ἐλάττονα φθόνον ἔσχεν, ὅτι πρεσβευταῖς φίλοις παραδούς τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας αὐτὸς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν ἠβητηρίοις, μετιῶν ἄλλοτε ἀλλαχόσε, μετὰ τῆς γυναικὸς διῆγεν, εἴτ' ἐρῶν αὐτῆς εἴτ' ἐρῶσαν οὐχ

² ὑπομένων ἀπολιπεῖν· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο λέγεται. καὶ περιβόητον ἦν τῆς κόρης τὸ φίλανδρον οὐ καθ' ὥραν ποθοῦσης τὸν Πομπήιον, ἀλλ' αἴτιον ἔοικεν ἢ τε σωφροσύνη τοῦ ἀνδρὸς εἶναι μόνην γνώσκοντος τὴν γεγαμημένην, ἢ τε σεμνότης οὐκ ἄκρατον ἀλλ' εὐχαριν ἔχουσα τὴν ὁμιλίαν καὶ μάλιστα γυναικῶν ἀγωγόν, εἰ δεῖ μηδὲ Φλώ-

³ ραν ἀλῶναι τὴν ἑταίραν ψευδομαρτυριῶν. ἐν δ' οὖν ἀγορανομικοῖς ἀρχαιρεσίοις εἰς χεῖρας τινῶν ἐλθόντων καὶ φρονευθέντων περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγων ἀναπλησθεὶς αἵματος ἠλλάξε τὰ ἱμάτια· πολλοῦ δὲ θορύβου καὶ δρόμου πρὸς τὴν οἰκίαν γενομένου τῶν κοιμιζόντων τὰ ἱμάτια φεραπόντων, ἔτυχε μὲν ἢ κόρη κύουσα, φεασαμένη δὲ

καθημαγμένην τὴν τήβεννον ἐξέλιπε καὶ μόλις ἀνήνεγκεν, ἐκ δὲ τῆς ταραχῆς ἐκείνης καὶ τοῦ πάθους ἀπήμβλωσεν. ὄθεν οὐδ' οἱ μάλιστα μεμφόμενοι τὴν πρὸς Καίσαρα Πομπηίου φιλίαν ἠτιῶντο τὸν ἔρωτα τῆς γυναικός. αὐθις μὲντοι κῆσασα καὶ τεκοῦσα θῆλυ παιδίον ἐκ τῶν ὠδίνων ἐτελεύτησε, καὶ τὸ παιδίον οὐ πολλὰς ἡμέρας ἐπέζησε. παρεσκευασμένου δὲ τοῦ Πομπηίου τὸ σῶμα θάπτειν ἐν Ἀλβανῷ, βιασάμενος ὁ δῆμος εἰς τὸ Ἄρειον πεδῖον κατήνεγκεν, οἴκτω τῆς κόρης μᾶλλον ἢ Πομπηίῳ καὶ Καίσαρι χαριζόμενος. αὐτῶν δ' ἐκείνων μεῖζον ἐδόκει μέρος ἀπόντι Καίσαρι νέμειν ὁ δῆμος ἢ Πομπηίῳ παρόντι τῆς τιμῆς. εὐθὺς γὰρ ἐκύμαιεν ἡ πόλις, καὶ πάντα τὰ πράγματα σάλον εἶχε καὶ λόγους διαστατικούς, ὡς ἢ πρότερον παρακαλύπτουσα μᾶλλον ἢ κατείργουσα τῶν ἀνδρῶν τὴν φιλαρχίαν οἰκειότης ἀνήρηται. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Κράσος ἐν Πάρθοις ἀπολωλὼς ἠγγέλλετο, καὶ τοῦτο κώλυμα ὄν μέγα τοῦ συμπεσεῖν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἐκποδῶν ἐγεγόνει· δεδιότες γὰρ ἐκείνον ἀμφοτέρω τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀμῶς γέ πως ἐνέμενον δικαίως. ἐπεὶ δ' ἀνεῖλεν ἡ τύχη τὸν ἔφεδρον τοῦ ἀγῶνος, εὐθὺς ἦν εἰπεῖν τὸ κωμικόν, ὡς ἄτερος πρὸς τὸν ἕτερον ὑπαλείφεται τῷ χειρὲ θ' ὑποκονιέται. οὕτως ἡ τύχη μικρόν ἐστι πρὸς τὴν φύσιν· οὐ γὰρ ἀποπλήμψιν αὐτῆς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπου τοσοῦτον βάθος ἡγεμονίας καὶ μέγεθος εὐρυχωρίας δυοῖν ἀνδροῖν οὐκ ἐπέσχευε, ἀλλ' ἀκούοντες καὶ ἀναγινώσκοντες ὅτι τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται τοῖς θεοῖς, ἕκαστος δ' ἔμμορε τιμῆς, ἑαυτοῖς οὐκ ἐνόμιζον ἀρκεῖν δυσὶν οὔσι τὴν Ῥωμαίων ἀρχήν.

Καίτοι Πομπήιος εἶπέ ποτε δημηγορῶν ὅτι πᾶσαν ἀρχὴν λάβοι πρότερον ἢ προσεδόκησε καὶ κατάθουτο θᾶτον ἢ προσεδοκήθη. καὶ γῆ Δία μαρτυρούσας εἶχεν αἰετὰς διαλύσεις τῶν στρατοπέδων. τότε δὲ τὸν Καίσαρα δοκῶν οὐ προήσεσθαι τὴν δύναμιν ἐζήτει ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς ὀχυρὸς εἶναι πρὸς αὐτόν, ἄλλο δ' οὐδὲν ἐνεωτέριζεν, οὐδ' ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν ἀλλ' ὑπερορᾶν μᾶλλον καὶ καταρρονεῖν. ἐπεὶ δὲ τὰς ἀρχὰς οὐ κατὰ γνώμην ἐώρα βραβευομένας δεκαζομένων τῶν πολιτῶν, ἀναρχίαν ἐν τῇ

πόλει περιεΐδε γενομένην· καὶ λόγος εὐθύς ἔχώρει πολὺς
 ὑπὲρ δικτάτορος, ὃν πρῶτος εἰς μέσον ἐξενεγκεῖν ἐτόλ-
 μησε Λουκίλιος ὁ δήμαρχος, τῷ δήμῳ παραινῶν ἐλέσθαι
 δικτάτορα Πομπήιον. ἐπιλαβομένου δὲ Κάτωνος οὗτος
 μὲν ἐκινδύνευσεν τὴν δημορχίαν ἀποβαλεῖν, ὑπὲρ δὲ Πομ-
 πηίου πολλοὶ τῶν φίλων ἀπελογοῦντο παριόντες ὡς οὐ
 3 δεομένου τῆς ἀρχῆς ἐκείνης οὐδὲ βουλομένου· Κάτωνος
 δὲ Πομπήιον ἐπαινέσαντος καὶ προτρεψαμένου τῆς εὐκο-
 σμίας ἐπιμεληθῆναι, τότε μὲν αἰδεσθεῖς ἐπεμελήθη, καὶ
 κατεστάθησαν ὑπάτοι Δομέτιος καὶ Μεσσάλλας· ἕστερον
 δὲ πάλιν ἀναρχίας γινομένης καὶ πλειόνων ἤδη τὸν περὶ
 τοῦ δικτάτορος λόγον ἐγειρόντων ἰταμώτερον, φοβηθέντες
 οἱ περὶ Κάτονα μὴ βιασθῶσιν, ἔγνωσαν ἀρχὴν τινα τῷ
 Πομπηίῳ προέμενοι νόμιμον ἀποτρέψαι τῆς ἀκράτου καὶ
 4 τυραννικῆς ἐκείνης. καὶ Βίβλος ἐχθρὸς ὢν Πομπηίῳ πρῶ-
 τος ἀπεφῆνατο γνώμην ἐν συγκλήτῳ Πομπήιον μόνον ἐλέ-
 σθαι ὑπάτον· ἢ γὰρ ἀπαλλαγῆσεσθαι τῆς παρουσίας τὴν
 πόλιν ἀκοσμίας, ἢ δουλεύσειν τῷ κρατίστῳ. φανέντος δὲ
 παραδόξου τοῦ λόγου διὰ τὸν εἰπόντα, Κάτων ἀναστὰς
 καὶ παρασχὼν δόκησιν ὡς ἀντιλέξει, γενομένης σιωπῆς
 εἶπε τὴν προκειμένην γνώμην αὐτὸς μὲν οὐκ ἂν εἰσενεγκεῖν,
 εἰσηνηγεμένη δ' ὑφ' ἑτέρου πείθεσθαι κελεύειν, πᾶσαν
 μὲν ἀρχὴν μᾶλλον αἰρούμενος ἀναρχίας, Πομπηίου δὲ
 μηδένα βέλτιον ἄρξιν ἐν ταραχαῖς τηλικαύταις νομίζων.
 5 δεξαμένης δὲ τῆς βουλῆς, καὶ ψηφισαμένης ὅπως ὑπάτος
 αἰρεθεῖς ὁ Πομπήιος ἄρχοι μόνος, εἰ δ' αὐτὸς συνάρχον-
 τος δεηθείη, μὴ θᾶττον δυοῖν μηνοῖν δοκιμάσας ἔλοιτο,
 κατασταθεῖς οὕτω καὶ ἀποδειχθεῖς διὰ Σουλπικίου μεσο-
 βασιλέως ὑπάτος ἡσπάζετο φιλοφρόνως τὸν Κάτονα, πολ-
 λὴν ὁμολογῶν χάριν ἔχειν καὶ παρακαλῶν γίνεσθαι σύμ-
 6 βουλον ἰδίᾳ τῆς ἀρχῆς. Κάτων δὲ χάριν μὲν ἔχειν αὐτῷ
 τὸν Πομπήιον οὐκ ἠξίου· δι' ἐκεῖνον γὰρ ὢν εἶπεν οὐδὲν
 εἰπεῖν, διὰ δὲ τὴν πόλιν· ἔσεσθαι δὲ σύμβουλος ἰδίᾳ παρα-
 καλούμενος, ἔαν δὲ μὴ παρακαλῆται, δημοσίᾳ φράσειν τὸ
 φαινόμενον.
 55 Τοιοῦτος μὲν οὖν Κάτων ἐν πᾶσι, Πομπήιος δὲ παρελ-
 θὼν εἰς τὴν πόλιν ἔγημε Κορνηλίαν θυγατέρα Μετέλλου

Σκιπίωνος, οὐ παρθένον ἀλλὰ χήραν ἀπολελειμμένην νεω-
 στὴ Ποπλίου τοῦ Κράσσου παιδός, ἣ συνήκησεν ἐκ παρ-
 θείας, ἐν Πάρθοις τεθνηκός. ἐνὴν δὲ τῇ κόρῃ πολλὰ
 φίλτρα δίχα τῶν ἀφ' ὧρας· καὶ γὰρ περὶ γράμματα καλῶς
 ἤσκητο καὶ περὶ λύραν καὶ γεωμετρίας, καὶ λόγων φιλο-
 σόφων εἴδιστο χρησίμως ἀκούειν. καὶ προσῆν τούτοις ²
 ἦθος ἀηδίας καὶ περιεργίας καθαρὸν, ἃ δὴ νέαις προσ-
 τρέβεται γυναιξὶ τὰ τοιαῦτα μαθήματα· πατήρ δὲ καὶ
 γένους ἕνεκα καὶ δόξης ἀμεμπτος. ἀλλ' ὅμως τοῦ γάμου
 τοῖς μὲν οὐκ ἤρεσκε τὸ μὴ καθ' ἡλικίαν· νύμφ γὰρ αὐτοῦ
 συνοικεῖν ὧραν εἶχεν ἢ Κορνηλία μᾶλλον· οἱ δὲ κοιψό- ³
 τεροι τὸ τῆς πόλειος ἠγοῦντο παρεωρακέναι τὸν Ποι-
 πῆιον ἐν τύχαις οὐσίας, ὧν ἐκείνον ἰατρὸν ἤρηται καὶ μόνῳ
 παραδέδωκεν αὐτήν· ὃ δὲ στεφανοῦται καὶ θύει γάμους,
 αὐτὴν τὴν ὑπατείαν ὀφείλων ἠγεῖσθαι συμφορὰν, οὐκ ἂν
 οὕτω παρανόμως δοθεῖσαν εὐτυχούσης τῆς πατρίδος. ἐπεὶ ⁴
 δὲ ταῖς δίκαις τῶν δωροδοκιῶν καὶ δεκασιμῶν ἐπιστάς,
 καὶ νόμους γράψας καθ' οὓς αἱ κρίσεις ἐγίνοντο, τὰ μὲν
 ἄλλα σεμνῶς ἐβράβευε καὶ καθαρῶς, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ
 κόσμον καὶ ἡσυχίαν αὐτοῦ προσκαθημένου μεθ' ὀπλων
 τοῖς δικαστηρίοις παρέχων, Σκιπίωνος δὲ τοῦ πενθεροῦ
 κρινομένου μεταπεμπάμενος οἴκαδε τοὺς ἐξήκοντα καὶ
 τριακοσίους δικαστὰς ἐνέτυχε βοηθεῖν, ὃ δὲ κατήγορος
 ἀπέστη τῆς δίκης ἰδὼν τὸν Σκιπίωνα προπεμπόμενον ἐξ
 ἀγορᾶς ὑπὸ τῶν δικαστῶν, πάλιν οὖν ἤκουε κακῶς, ἔτι ⁵
 δὲ μᾶλλον ὅτι λύσας νόμῳ τοὺς γινομένους περὶ τῶν κρι-
 νομένων ἐπαίνους αὐτὸς εἰσῆλθε Πλάγκον ἐπαινεσόμενος.
 καὶ Κάτιον (ἔτυχε γὰρ κριτῶν) ἐπισχόμενος τὰ ὦτα ταῖς
 χερσὶν οὐκ ἔρη καλῶς ἔχειν αὐτῇ παρὰ τὸν νόμον ἀκούειν
 τῶν ἐπαίνων. ὅθεν ὁ μὲν Κάτιον ἀπεβλήθη πρὸ τοῦ φέ- ⁶
 ρειν τὴν ψῆφον, ἐάλω δὲ ταῖς ἄλλαις ὁ Πλάγκος σὺν αἰ-
 σχύνη τοῦ Πομπηίου. καὶ γὰρ ὀλίγαις ὕστερον ἡμέραις
 Ὑφαῖος ἀνὴρ ὑπατικός, δίκην φεύγων καὶ παραφυλάξας
 τὸν Πομπῆιον ἐπὶ δεῖπνον ἀπιόντα λελουμένον, ἰτέτευε
 τῶν γονάτων λαβόμενος. ὃ δὲ παρῆλθεν ὑπεροπτικῶς
 εἰπὼν διαφθεῖρειν τὸ δεῖπνον αὐτόν, ἄλλο δὲ μηδὲν περαι-
 νειν. οὕτως οὖν ἄνισος εἶναι δοκιῶν αἰτίας εἶχεν. τὰ δ' ⁷

ἄλλα καλῶς ἅπαντα κατέστησεν εἰς τάξιν, καὶ προσεῖλετο συνάροντα τὸν πενθερὸν εἰς τοὺς ὑπολοίπους πέντε μῆνας. ἐψηφίσθη δ' αὐτῷ τὰς ἐπαρχίας ἔχειν εἰς ἄλλην τετραετίαν, καὶ χίλια τάλαντα λαμβάνειν κατ' ἕναστον ἐνιαυτόν, ἀφ' ὧν θρέψει καὶ διοικήσει τὸ στρατιωτικόν.

- 56 Οἱ δὲ Καίσαρος φίλοι ταύτην ἀρχὴν λαβόντες ἠξίουσαν τινὰ γενέσθαι καὶ Καίσαρος λόγον, ἀγωνιζομένου τοσοῦτους ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς ἡγεμονίας· ἢ γὰρ ὑπατείας ἄξιον εἶναι τυχεῖν ἑτέρας, ἢ προσλαβεῖν τῇ στρατείᾳ χρόνον ἐν ᾧ τῶν πεπονημένων οὐκ ἄλλος ἐπελθὼν ἀφαιρήσεται τὴν δόξαν, ἀλλ' αὐτὸς ἄρξει καὶ τιμήσεται κατ' ἤσυχίαν ὁ
- 2 κατεργασάμενος. οὕσης δὲ περὶ τούτων ἀμίλητος, ὡς δὴ παραιτούμενος ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος ἐπ' εὐνοίᾳ τὸν φθόνον ὁ Πομπήσιος ἔφη γράμματα Καίσαρος ἔχειν βουλομένου λαβεῖν διάδοχον καὶ παύσασθαι τῆς στρατείας· ὑπατείας μέντοι καὶ μὴ παρόντι καλῶς ἔχειν αἴτησιν αὐτῷ δοθῆναι.
- 3 πρὸς ταῦτα ἐνισταμένων τῶν περὶ Κάτωνα καὶ κελυόντων ἰδιώτην γενόμενον καὶ τὰ ὄπλα καταθέμενον ἐρύσσεσθαι τι παρὰ τῶν πολιτῶν ἀγαθόν, οὐκ ἐξερίσας ἀλλ' οἶον ἠττηθεῖς ὁ Πομπήσιος ὑποπτος ἦν μᾶλλον ὢν ἐφρόνει περὶ Καίσαρος. ἔπειψε δὲ καὶ τὰς δυνάμεις ἀπαιτῶν ἃς ἔχρησεν αὐτῷ, τὰ Παρθικὰ ποιοῦμενος πρόφρασιν. ὁ δὲ, καίπερ εἰδὼς ἐφ' οἷς ἀπητείτο τοὺς στρατιώτας, ἀπέπειψε καλῶς δωρησάμενος.
- 57 Ἐκ τούτου δὲ Πομπήσιος ἐν Νεαπόλει νοσήσας ἐπισφαλῶς ἀνέρωσε, Πραξαγόρου δὲ πείσαντος τοὺς Νεαπολίτας ἔθυσαν ὑπὲρ αὐτοῦ σωτήρια. μιμουμένων δὲ τούτους τῶν προσοίκων καὶ τοῦ πράγματος οὕτω περιιόντος τὴν Ἰταλίαν πᾶσαν, καὶ μικρὰ καὶ μεγάλη πόλεις
- 2 ἐφ' ἡμέρας πολλὰς ἐώρταζεν. τοὺς δ' ἀπαντῶντας πανταχόθεν οὐδεὶς ἐχώρει τόπος, ἀλλ' ὁδοὶ τε κατεπίμπλαντο καὶ κῶμαι καὶ λιμένες εὐωχουμένων καὶ θυόντων. πολλοὶ δὲ καὶ στεφανηφοροῦντες ὑπὸ λαμπάδων ἐδέχοντο καὶ παρέπειπτον ἐνθροβιζόμενον, ὥστε τὴν νομιδὴν αὐτοῦ καὶ πορείαν θέαμα κάλλιστον εἶναι καὶ λαμπρότατον.
- 3 οὐδενὸς μέντοι τοῦτο λέγεται τῶν ἀπεργασαμένων τὸν πόλεμον αἰτίων ἔλαττον γενέσθαι· φρόνημα γὰρ εἰσηλθεν

ὑπεραῖρον ἅμα τῷ μεγέθει τῆς χαρᾶς τοὺς ἀπὸ τῶν πραγμάτων λογισμούς, καὶ τὴν εἰς ἀσφαλὲς αἰεὶ τὰ εὐτυχήματα καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ θεμένην εὐλάβειαν προέμενος εἰς ἄκρατον ἐξέπεσε θράσος καὶ περιφρόνησιν τῆς Καίσαρος δυνάμεως, ὡς οὔτε ὄπλων ἐπ' αὐτὸν οὔτε τινὸς ἐργώδους πραγματείας δεησόμενος, ἀλλὰ πολὺ ῥᾶον καθαιρήσων ἢ πρότερον ἠΰξησε τὸν ἄνδρα. πρὸς δὲ τούτοις Ἄππιος ⁴ ἀφίκετο κομίζων ἐκ Γαλατίας ἣν ἔχρησε Πομπήιος Καίσαρι στρατιάν, καὶ πολλὰ μὲν ἐξεφλαύριζε τὰς ἐκεῖ πράξεις καὶ λόγους ἐξέφερε βλασφήμους περὶ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομπήιον ἀπείρως ἔχειν ἔλεγε τῆς αὐτοῦ δυνάμεως καὶ δόξης, ἑτέροις ὄπλοις πρὸς Καίσαρα φραγνύμενον, ὃν αὐτοῖς κατεργάζεται τοῖς ἐκείνου στρατεύμασιν, ὅταν πρῶτον ὀφθῇ· τοσοῦτον καὶ μίσους πρὸς Καίσαρα καὶ πόθου πρὸς Πομπήιον ἐννύπαρχειν αὐτοῖς. οὕτω δ' οὖν ὁ Πομ- ⁵ πήιος ἐπήρθη καὶ τοιαύτης καὶ τοσαύτης ὀλιγωρίας διὰ τὸ θαρρεῖν ἐγένετο μεστὸς ὥστε καὶ τῶν δεδιότων τὸν πόλεμον κατεγέλα, καὶ τοὺς λέγοντας, ἂν ἐλαύνῃ Καῖσαρ ἐπὶ τὴν πόλιν, οὐχ ὄραν δυνάμεις αἷς αὐτὸν ἀμυνοῦνται, μειδιῶν τῷ προσώπῳ καὶ διακεχυμένος ἀμελεῖν ἐκέλευσεν· “ὄπου γὰρ ἂν” ἔφη “τῆς Ἰταλίας ἐγὼ κρούσω τῷ ποδὶ τὴν γῆν, ἀναδύσσονται καὶ πεζικαὶ καὶ ἵππικαὶ δυνάμεις.”

Ἦδη δὲ καὶ Καῖσαρ ἐπεφύετο τοῖς πράγμασιν ἐρρωμε- ⁵⁸ νέστερον, αὐτὸς μὲν οὐκέτι μακρὰν τῆς Ἰταλίας ἀπαίρων, εἰς δὲ τὴν πόλιν αἰεὶ τοὺς στρατιώτας ἀποστέλλων ἀρχαιρειασόντας, χρήμασι δὲ πολλοὺς ὑποικουρῶν καὶ διαφθειρῶν ἄρχοντας· ὧν καὶ Παῦλος ἦν ὁ ὑπάτος ἐπὶ χιλίοις καὶ πεντακοσίοις ταλάντοις μεταβαλόμενος, καὶ Κουρίων ὁ δήμαρχος ἀμηχάνων πλήθει δανείων ἐλευθερωθεὶς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ Μάρκος Ἀντώνιος διὰ φιλίαν Κουρίωνος ὧν ὠφελεῖτο μετέχων. ἐλέχθη μὲν οὖν ὅτι τῶν ἀφριγμένων ² τις ἀπὸ Καίσαρος ταξιαρχῶν ἐστὼς παρὰ τὸ βουλευτήριον, καὶ πυθόμενος ὡς οὐ δίδωσιν ἢ βουλή Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς, εἶπεν ἐπικρούων τῇ χειρὶ τὸ ξίφος “ἀλλὰ τοῦτο δώσει.” καὶ τὰ πραττόμενα καὶ τὰ παρασκευαζόμενα ταύτην εἶχε τὴν διάνοιαν. αἱ μέντοι Κου- ³ ρίωνος ἀξιώσεις καὶ παρακλήσεις ὑπὲρ Καίσαρος ἐφαινοντο

δημοτικιώτερα. δυοῖν γὰρ ἡξίου θάτερον, ἢ καὶ Πομπήιον ἀπαιτεῖν ἢ μηδὲ Καίσαρος ἀφαιρεῖσθαι τὸ στρατιωτικόν· ἢ γὰρ ἰδιώτας γενομένους ἐπὶ τοῖς δικαίοις ἢ μένοντας ἀντιπάλους ἐρ' οἷς ἔχουσιν ἀτρεμήσειν· ὁ δὲ τὸν ἕτερον

⁴ ἄσθενῆ ποιῶν ἦν φοβεῖται δύναμιν διπλασιάζει. πρὸς ταῦτα Μαρκέλλου τοῦ ὑπάτου ληστήν ἀποκαλοῦντος τὸν Καίσαρα, καὶ ψηφίζεσθαι πολέμιον κελύοντος εἰ μὴ καταθήσεται τὰ ὄπλα, Κουρίων ὁμως ἴσχυσε μετ' Ἀντωνίου καὶ Πίσωνος ἐξελέγξαι τὴν σύγκλητον. ἐκέλευσε γὰρ μεταστῆναι τοὺς Καίσαρα μόνον τὰ ὄπλα καταθέσθαι κελύοντας, Πομπήιον δ' ἄρχειν· καὶ μετέστησαν οἱ πλείους.

⁵ αὐτοὶ δὲ μεταστῆναι κελύσαντος ὅσοις ἀμφοτέρους ἀρέσκει τὰ ὄπλα καταθέσθαι καὶ μηδέτερον ἄρχειν, Πομπήιον μὲν εἴκοσι καὶ δύο μόνον, Κουρίωνι δὲ πάντες οἱ λοιποὶ προσέθεντο. κάκεῖνος μὲν ὡς νενικηκῶς λαμπρὸς ὑπὸ χαρᾶς εἰς τὸν δῆμον ἐξήλατο, κρότῳ καὶ βολαῖς στεφάνων καὶ ἀνθῶν δεξιούμενον αὐτόν· ἐν δὲ τῇ βουλῇ Πομπήιος οὐ παρῆν· οἱ γὰρ ἄρχοντες στρατοπέδων εἰς τὴν πόλιν

⁶ οὐκ εἰσίασι. Μάρκελλος δ' ἀναστὰς οὐκ ἔφη λόγων ἀκροάσεσθαι καθήμενος, ἀλλ' ὁρῶν ὑπερφαινόμενα τῶν Ἄλπειων ἤδη δέκα τάγματα βαδίζειν καὶ αὐτὸς ἐκπέμψειν τὸν ἀντι-

⁵⁹ ταξόμενον αὐτοῖς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ἐκ τούτου τὰς ἐσθῆτας ὡς ἐπὶ πένθει μετεβάλλοντο. Μάρκελλος δὲ πρὸς Πομπήιον δι' ἀγορᾶς ἐβάδιζε τῆς βουλῆς ἐπομένης, καὶ καταστὰς ἐναντίος “κελεύω σέ” εἶπεν “ὦ Πομπήιε βοηθεῖν τῇ πατρίδι καὶ χρῆσθαι ταῖς παρεσκευασμέναις δυνάμεσι καὶ καταλέγειν ἑτέρας.” τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα καὶ Λέντλος ἔλεγε, τῶν ἀποδεδειγμένων εἰς τὸ μέλλον ὑπάτων ἄτερος.

² ἀρξαμένου δὲ τοῦ Πομπηίου καταλέγειν οἱ μὲν οὐκ ὑπήκουον, ὀλίγοι δὲ γλίσχωρως καὶ ἀπροθύμως συνήεσαν, οἱ δὲ πλείους διαλύσεις ἐβόων. καὶ γὰρ ἀνέγνω τινὰ Καίσαρος ἐπιστολὴν Ἀντώνιος ἐν τῷ δήμῳ, βιασάμενος τὴν βουλήν, ἔχουσιν ἐπαγωγὸς ὄχλου προκλήσεις· ἡξίου γὰρ ἀμφοτέρους ἐκβάντας τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις ἀφέντας ἐπὶ τῷ δήμῳ γενέσθαι καὶ τῶν πεπρα-

³ γμένων εὐθύνας ὑποσχεῖν. οἱ δὲ περὶ Λέντλον ὑπατεύοντες ἤδη βουλήν οὐ συνῆγον. ἄρτι δ' ἐκ Κιλικίας ἀφιγμένος

Κικέρων ἔπραττε διαλλαγάς, ὅπως Καῖσαρ ἔξελθὼν Ἰτα-
λατίας καὶ τὴν ἄλλην στρατιάν ἀφείλῃ πᾶσαν ἐπὶ δυσὶ
τάγμασι καὶ τῷ Ἰλλυρικῷ τὴν δευτέραν ὑπατείαν περι-
μένη. Πομπηίου δὲ δυσκολαίνοτος ἐπέσθηνσαν οἱ Καί- 4
σαρος φίλοι θάτερον ἀφείναι· Λέντλου δ' ἀντικρούσαντος
καὶ Κάτωνος αὐτῷς ἀμαρτάνειν τὸν Πομπήιον ἕξαπατώ-
μενον βοῶντος οὐκ ἔσχον αἱ διαλύσεις πέρας.

Ἐν τούτῳ δ' ἀναγγέλλεται Καῖσαρ Ἀρμίνον, πόλιν με- 60
γάλην τῆς Ἰταλίας, κατειληφῶς καὶ βαδίζων ἀντικρὺς ἐπὶ
τὴν Ῥώμην μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως. τοῦτο δ' ἦν ψευ-
δος· ἐβάδιζε γὰρ οὐ πλείονας ἔχων ἱππέων τριακοσίων
καὶ πεντακισχιλίων ὀπλιτῶν, τὴν δ' ἄλλην δύναμιν ἐπέ-
κεινὰ τῶν Ἀλπειῶν οὖσαν οὐ περιέμενε, ἐμπεισεῖν ἄρρω-
τεταράγμένοις καὶ μὴ προσδοκῶσι βουλόμενος μᾶλλον ἢ
χρόνον δοῦς ἐκ παρασκευῆς μάχεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τὸν 2
Ῥουβικῶνα ποταμὸν ἔλθων, ὃς ἀφώριζεν αὐτῷ τὴν δεδο-
μένην ἑπαρχίαν, ἔστη σιωπῇ καὶ διεμέλλησεν, αὐτὸς ἄρα
πρὸς ἑαυτὸν συλλογιζόμενος τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος.
εἶτα, ὥσπερ οἱ πρὸς βᾶθος ἀφιέντες ἀχανῆς ἀπὸ κρη-
μινοῦ τινὸς ἑαυτούς, μύσας τῷ λογισμῷ καὶ παρακαλυψά-
μενος πρὸς τὸ δεινόν, καὶ τοσοῦτον μόνον ἑλληνιστὶ πρὸς
τοὺς παρόντας ἐκβοήσας “ἀνερρίφθω κύβος,” διεβίβαζε
τὸν στρατόν. ὡς δὲ πρῶτον ἢ φήμη προσέπεσε καὶ κατ- 3
έσχε τὴν Ῥώμην μετ' ἐκπλήξεως θόρυβος καὶ φόβος οἷος
οὐκω πρότερον, εὐθὺς μὲν ἡ βουλή φερομένη πρὸς τὸν
Πομπήιον συνέτρεχε καὶ παρήσαν αἱ ἀρχαί, πνυθομένου
δὲ τοῦ Τύλλου περὶ στρατιᾶς καὶ δυνάμεως καὶ τοῦ Πομ-
πηίου μετὰ τινος μελλήσεως ἀθαρσῶς εἰπόντος ὅτι τοὺς
παρὰ Καίσαρος ἤχοντας ἑτοίμους ἔχει, νομίζει δὲ καὶ τοὺς 4
κατειλεγμένους πρότερον ἐν τάχει συνάξειν τρισμυροὺς
ὄντας, ὁ μὲν Τύλλος ἀναβοήσας “ἔξηπάτηκας ἡμᾶς ὃ
Πομπήις” συνεβούλευεν ὡς Καίσαρα πρέσβεις ἀποστέλ-
λειν, Φαίωνιος δέ τις, ἀνὴρ τᾶλλα μὲν οὐ ποιηρός, ἀδθα-
δεῖα δὲ καὶ ὕβρει πολλάκις τὴν Κάτωνος οἰόμενος ἀπο-
μιμεισθαι παρρησίαν, ἐκέλευε τὸν Πομπήιον τῷ ποδὶ
τύπτειν τὴν γῆν, ὡς ὑπισχνεῖτο δυνάμεις ἀνακαλούμενον.
ὃ δὲ ταύτην μὲν ἤνεγκε τὴν ἀκαιρίαν πράως, τοῦ δὲ Κά- 6

τωνος ὑπομιμνήσκοντος ὧν ἐν ἀρχῇ περὶ Καίσαρος αὐτῷ
 προεῖπεν, ἀπεκρίνατο μαντικώτερα μὲν εἶναι τὰ Κάτωνι
 61 λεχθέντα, φιλικώτερα δ' ὑπ' αὐτοῦ πεπραχθῆναι. Κάτων
 δὲ συνεβούλευεν αἰρεῖσθαι στρατηγὸν αὐτοκράτορα Πομ-
 πῆιον, ἐπειπὼν ὅτι τῶν αὐτῶν ἐστὶ καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα
 κακὰ καὶ παύειν.

Οὗτος μὲν οὖν εὐθὺς ἐξῆλθεν εἰς Σικελίαν (ἔλαχε γὰρ
 αὐτὴν τῶν ἐπαρχιῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος (εἰς) ἃς
 ἐκληρώθη· τῆς δ' Ἰταλίας σχεδὸν ὅλης ἀνισταμένης ἀπο-
 2 ρίαν εἶχε τὸ γινόμενον. οἱ μὲν γὰρ ἔξωθεν φερόμενοι φυγῇ
 πανταχόθεν εἰς τὴν Ῥώμην ἐνέπιπτον, οἱ δὲ τὴν Ῥώμην
 οἰκοῦντες ἐξέπιπτον αὐτοὶ καὶ ἀπέλειπον τὴν πόλιν, ἐν
 χειμῶνι καὶ ταραχῷ τοσοῦτω τὸ μὲν χρήσιμον ἀσθενὲς
 ἔχουσαν, τὸ δ' ἀπειθὲς ἰσχυρὸν καὶ δυσμεταχείριστον τοῖς
 ἀρχουσιν. οὐ γὰρ ἦν παῦσαι τὸν φόβον, οὐδ' εἶασέ τις
 χρῆσθαι τοῖς ἐναντοῦ λογισμοῖς Πομπῆιον, ἀλλ' ὅτις ἐνε-
 3 τύγγανε πάθει φοβηθεὶς ἢ λυπηθεὶς ἢ διαπορήσας, τούτω
 φέρων ἐκείνον ἀνεπίμπλη. καὶ τᾶναντία τῆς αὐτῆς ἡμέρας
 ἐκράτει βουλευμάτα, καὶ πυθέσθαι περὶ τῶν πολεμίων
 οὐδὲν ἦν ἀληθὲς αὐτῷ διὰ τὸ πολλοὺς ἀπαγγέλλειν ὅτι
 τύχοιεν, εἰτ' ἀπιστοῦντι χαλεπαίνειν. οὕτω δὲ ψηφισά-
 4 μενος ταραχὴν ὄραν καὶ κελεύσας ἅπαντας ἔπεσθαι αὐτῷ
 τοὺς ἀπὸ βουλῆς, καὶ προειπὼν ὅτι Καίσαρος ἠγγίσειται
 τὸν ἀπολειφθέντα, περὶ δέιλῃν ὀψίαν ἀπέλιπε τὴν πόλιν.

οἱ δ' ὑπάτοι μηδὲ θύσαντες ἃ νομίζεται πρὸ πολέμων
 ἔφυγον. ἦν δὲ καὶ παρ' αὐτὰ τὰ δεινὰ ζηλωτὸς ἀνὴρ τῆς
 πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τῶν ἀνθρώπων, ὅτι πολλῶν τὴν
 στρατηγίαν μεμφομένων οὐδεὶς ἦν ὁ μισῶν τὸν στρατη-
 γόν, ἀλλὰ πλείονας ἂν τις εὔρε τῶν διὰ τὴν ἐλευθερίαν
 φευγόντων τοὺς ἀπολιπεῖν Πομπῆιον μὴ δυναμένους.
 62 Ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις Καῖσαρ εἰσελάσας καὶ κα-
 τασχὼν τὴν Ῥώμην τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπιεικῶς ἐνέτυχε καὶ
 κατεπράυνε, τῶν δὲ δημάρχων ἐνὶ Μετέλλῳ κωλύοντι χρή-
 ματα λαβεῖν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμείου θάνατον ἠπειλήσε, καὶ
 προσέθηκε τῇ ἀπειλῇ τραχύτερον λόγον· ἔφη γὰρ ὡς τοῦτο
 2 φῆσαι χαλεπὸν ἦν αὐτῷ μάλλον ἢ πρᾶξαι. τρεψάμενος δὲ
 τὸν Μέτελλον οὕτω, καὶ λαβὼν ὧν ἔχρηζεν, ἐδίωκε Πομ-

πήμιον, ἐκβαλεῖν σπεύδων ἐκ τῆς Ἰταλίας πρὶν ἀφικέσθαι τὴν ἐξ Ἰβηρίας αὐτῷ δύναμιν. ὁ δὲ τὸ Βρεντέσιον κατασχὼν καὶ πλοίων εὐπορήσας τοὺς μὲν ὑπάτους εὐθὺς ἐμβιβάσας καὶ μετ' αὐτῶν σπέρας τριάκοντα προεξέπεμψεν εἰς Δυρράχιον, Σκιπίωνα δὲ τὸν πενθερὸν καὶ Γναῖον τὸν υἱὸν εἰς Συρίαν ἀπέστειλε ναυτικὸν κατασκευάσοντας. αὐ-³ τὸς δὲ φραζάμενος τὰς πύλας καὶ τοῖς τείχεσι τοὺς ἐλαφροτάτους στρατιώτας ἐπιστήσας, τοὺς δὲ Βρεντεσίλους ἀτρεμεῖν κατ' οἰκίαν κελεύσας, ὅλην ἐντὸς τὴν πόλιν ἀνέσκαψε καὶ διετάρρευσε, καὶ σχολόπων ἐνέπλησε τοὺς στενωποὺς πλὴν δυοῖν, δι' ὧν ἐπὶ θάλατταν αὐτὸς κατήλθεν. ἡμέρα δὲ τρίτη τὸν μὲν ἄλλον ὄχλον ἐν ταῖς ναυσὶν⁴ εἶχεν ἤδη καθ' ἡσυχίαν ἐμβεβηκότα, τοῖς δὲ τὰ τεῖχη φυλάττουσιν ἐξαίφνης σημεῖον ἄρας καὶ καταδραμόντας ὀξέως ἀναλαβὼν ἀπεπέρασεν. ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς εἶδεν ἐκλειμμένα τὰ τεῖχη, τὴν φυγὴν αἰσθόμενος μικροῦ μὲν ἐδέησε διώκων τοῖς σταυροῖς καὶ τοῖς ὀρύγμασι περιπετῆς γενέσθαι, τῶν δὲ Βρεντεσίλων φρασάντων φυλαττόμενος τὴν πόλιν καὶ κύκλῳ περιμῶν ἀνηγμένους εὗρε πάντας πλὴν δυοῖν πλοίων στρατιώτας τινὰς οὐ πολλοὺς ἐχόντων.

Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ Πομπηίου τὸν ἀπόπλουν ἐν τοῖς⁶³ ἀρίστοις τίθενται στρατηγήμασιν, αὐτὸς δὲ Καῖσαρ ἐθαύμαζεν ὅτι καὶ πόλιν ἔχων ὀχυρὰν καὶ προσδοκῶν τὰς ἐξ Ἰβηρίας δυνάμεις καὶ θαλασσοκρατῶν ἐξέλιπε καὶ προήκατο τὴν Ἰταλίαν. αἰτιᾶται καὶ Κικέρων ὅτι τὴν Θεμιστοκλέους ἐμιμήσατο στρατηγίαν μᾶλλον ἢ τὴν Περικλέους, τῶν πραγμάτων τούτοις ὁμοίων ὄντων, οὐκ ἐκείνοις. ἐδή-² λωσε δὲ Καῖσαρ ἔργῳ σφόδρα φοβούμενος τὸν χρόνον· ἐλὼν γὰρ Νουμέριον Πομπηίου φίλον ἀπέστειλεν εἰς Βρεντέσιον ἐπὶ τοῖς ἴσοις ἀξιῶν διαλλαγῆναι. Νουμέριος δὲ Πομπηίῳ συνεξέπλευσεν.

Ἐντεῦθεν ὁ μὲν (ἐν) ἡμέραις ἐξήκοντα κύριος γεγονῶς ἀναιμωτὶ τῆς Ἰταλίας ὅλης ἐβούλετο μὲν εὐθὺς Πομπήμιον διώκειν, πλοίων δὲ μὴ παρόντων ἀποστρέψας εἰς Ἰβηρίαν ἤλαυνε, τὰς ἐκεῖ δυνάμεις προσαγαγέσθαι βουλόμενος. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ μεγάλη συνέστη Πομπηίῳ δύναμις,⁶⁴ ἣ μὲν ναυτικὴ καὶ παντελῶς ἀνανταγώνιστος (ἦσαν γὰρ

αἱ μάχιμοι πεντακόσαιο, λιβυρνίδων δὲ καὶ κατασκόπων ὑπερβάλλων ἀριθμὸς), ἵππεῖς δέ, Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν τὸ ἀνθρώπων, ἑπτακισχίλιοι, γένεσι καὶ πλούτῳ καὶ φρονήμασι διαφέροντες. τὴν δὲ πεζὴν σύμμικτον οὖσαν καὶ μελέτης δεομένην ἐγύμναζεν ἐν Βεροίᾳ καθήμενος οὐκ ἀργός, ἀλλ' ὡσπερ ἀκμάζοντι χρώμενος αὐτῷ πρὸς τὰ ² γυμνάσια. μεγάλη γὰρ ἦν ῥοπή πρὸς τὸ θάρρειν τοῖς ὀρθῶσι Πομπήϊον Μάγνον ἐξήκοντα μὲν ἔτη δυοῖν λείποντα γεγενημένον, ἐν δὲ τοῖς ὅπλοις ἀμιλλώμενον πεζόν, εἶτα ἱππότην αὖθις ἐλκόμενόν τε τὸ ξίφος ἀπραγμόνως θέοντι τῷ ἵππῳ καὶ κατακλείοντα πάλιν εὐχερῶς, ἐν δὲ τοῖς ἀκοντισμοῖς οὐ μόνον ἀκρίβειαν ἀλλὰ καὶ ῥώμην ἐπιδεικνύμενον εἰς μῆκος, ὃ πολλοὶ τῶν νέων οὐχ ὑπερέβαλλον. ³ ἐπιεφοίτων δὲ καὶ βασιλεῖς ἐθνῶν καὶ δυνάσται, καὶ τῶν ἀπὸ Ῥώμης ἡγεμονικῶν ἀριθμὸς ἦν ἐντελοῦς βουλῆς περὶ αὐτόν. ἦλθε δὲ καὶ Λαβιηγὸς ἀπολιπὼν Καίσαρα φίλος γεγονὼς καὶ συνεστρατευμένος ἐν Γαλατία, καὶ Βροῦτος υἱὸς ὢν Βρούτου τοῦ περὶ Γαλατίαν σφαγέντος, ἀνὴρ μεγαλόφρων καὶ μηδέποτε Πομπήϊον προσειπὼν μηδ' ἀσπασάμενος πρότερον ὡς φρονεᾶ τοῦ πατρός, τότε δ' ὡς ἐλευ- ⁴ θεροῦντι τὴν Ῥώμην ὑπέταξεν ἑαυτόν. Κικέρων δέ, καίπερ ἄλλα γεγραφὼς καὶ βεβουλευμένος, ὅμως κατηδέσθη μὴ γενέσθαι τοῦ προκινδυνεύοντος ἀριθμοῦ τῆς πατρίδος. ἦλθε δὲ καὶ Τίδιος Σέξτιος, ἐσχατόγηρος ἀνὴρ θάτερον πεπηρωμένος σκέλος, εἰς Μακεδονίαν· ὃν τῶν ἄλλων γελώντων καὶ χλευαζόντων ὁ Πομπήϊος ἰδὼν ἐξανέστη καὶ προσέδραμε, μέγα νομίζων μαρτύριον εἶναι καὶ τοὺς παρ' ἡλικίαν καὶ παρὰ δύναμιν αἵρουμένους τὸν μετ' αὐτοῦ ⁶⁵ κίνδυνον ἀντὶ τῆς ἀσφαλείας. ἐπεὶ δὲ βουλῆς γενομένης καὶ γνώμην Κάτωνος εἰπόντος ἐψηφίσαντο μηδένα Ῥωμαίων ἀνευ παρατάξεως ἀναιρεῖν μηδὲ διαρπάζειν πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίοις, ἔτι μᾶλλον ἢ Πομπηίου μερὶς ἡγάπηθη· καὶ γὰρ οἷς μηδὲν ἦν πρᾶγμα τοῦ πολέμου πόρρω κατοικοῦσιν ἢ δι' ἀσθένειαν ἀμελουμένοις, τῷ γε βούλεσθαι συγκατετίθεντο καὶ τῷ λόγῳ συνεμάχουν ὑπὲρ τῶν δικαίων, ἡγούμενοι θεοῖς εἶναι καὶ ἀνθρώποις ἐχθρὸν ᾧ μὴ καθ' ἡδονὴν ἔστι νικᾶν Πομπηίου.

Ὁὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Καίσαρ ἐγνώμονα παρείχεν ἑαυτὸν ²
 ἐν τῷ κρατεῖν, ὃς καὶ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ τοῦ Πομπηίου δυνά-
 μεις ἐλὼν καὶ καταπολεμήσας ἀφῆκε τοὺς στρατηγοὺς,
 τοῖς δὲ στρατιώταις ἐχρῆτο. καὶ πάλιν ὑπερβαλὼν τὰς
 ἄλπεις καὶ διαδραμῶν τὴν Ἰταλίαν εἰς Βρεντέσιον ἦκεν ἐν
 τροπαῖς ἤδη τοῦ χειμῶνος ὄντος, καὶ διαπεράσας τὸ πέ- ³
 λαγος αὐτὸς μὲν εἰς Ὠριζὸν παρενέβαλεν, Ἰούβιον δὲ τὸν
 Πομπηίου φίλον ἀιχμάλωτον ἔχων σὺν ἑαυτῷ πρὸς Πομ-
 πήιον ἀπέστειλε, προκαλούμενος εἰς ἐν συνελθόντας ἀμ-
 φότερους ἡμέρᾳ τρίτῃ πάντα διαλύσαι τὰ στρατεύματα καὶ
 γενομένους φίλους καὶ ὁμόσαντας ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν.
 ταῦτα Πομπήιος αὐτῷ ἐνέδραν ἠγεῖτο, καὶ καταβάς ὀξέως ⁴
 ἐπὶ θάλατταν κατέλαβε χωρία καὶ τόπους ἔδρας τε τοῖς
 πεζοῖς στρατοπέδοις ὑπεραλκεῖς ἔχοντα καὶ ναύλοχα καὶ
 κατάρσεις ἐπιφόρους τοῖς ἐπιφοιτῶσι διὰ θαλάττης, ὥστε
 πάντα πνεῖν ἄνεμον Πομπηίῳ σῖτον ἢ στρατιὰν ἢ χρήματα
 κομίζοντα, Καίσαρα δὲ δυσχερείαις κατὰ γῆν ὁμοῦ καὶ
 κατὰ θάλατταν περιεχόμενον ἐξ ἀνάγκης φιλομαχεῖν, καὶ ⁵
 προσβάλλοντα τοῖς ἐρύμασι καὶ προκαλούμενον ἐκάστοτε
 τὰ μὲν πλείστα νικᾶν καὶ κρατεῖν τοῖς ἀκροβολισμοῖς,
 ἅπαξ δὲ μικροῦ συντριβῆναι καὶ τὴν στρατιὰν ἀποβαλεῖν,
 τοῦ Πομπηίου λαμπρῶς ἀγωνισαμένου μέχρι τροπῆς ἀπάν-
 των καὶ φόνου δισχιλίῳν, βιάσασθαι δὲ καὶ συνεισπεσεῖν
 μὴ δυνηθέντος ἢ φοβηθέντος, ὥστ' εἰπεῖν Καίσαρα πρὸς
 τοὺς φίλους ὅτι σήμερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίοις
 ἦν, εἰ τὸν νικῶντα εἶχον.

Ἐπὶ τούτῳ μέγα φρονήσαντες οἱ Πομπηίου διὰ μάχης ⁶⁶
 ἔσπευδον κριθῆναι. Πομπήιος δὲ τοῖς μὲν ἔξω βασιλεῦσι
 καὶ στρατηγοῖς καὶ πόλεσιν ὡς νενικηζῶς ἔγραψε, τὸν δὲ
 τῆς μάχης κίνδυνον ὠρῶδει, τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς ἀπορίαις
 καταπολεμήσειν νομίζων ἄνδρας ἀμάχους μὲν ἐν τοῖς ὅπλοις
 καὶ συνειθισμένους νικᾶν μετ' ἀλλήλων πολὺν ἤδη χρόνον,
 πρὸς δὲ τὴν ἄλλην στρατείαν καὶ πλάνας καὶ μεταβάσεις ²
 καὶ τάφρων ὀρύξεις καὶ τειχῶν οἰκοδομίας ἀπαγορεύοντας
 ὑπὸ γῆρας, καὶ διὰ τοῦτο ταῖς χερσὶν ἐμφῆναι τάχιστα
 καὶ συμπλακῆναι σπεύδοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ πρότερον
 ἀμῶς γέ πως παρήγε πείθων τοὺς περὶ αὐτὸν ἀτρεμεῖν

- ὁ Πομπήιος· ἐπεὶ δὲ μετὰ τὴν μάχην ὁ Καίσαρ ὑπὸ τῶν ἀπορριπῶν ἀναστίας ἐβλάδιζε δι' Ἀθαρμόνον εἰς Θερραλίαν, οὐδέ τι κατέλειπεν ἦν τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φεύγειν Καίσαρα βουῶντες οἱ μὲν ἀπολοῦσθαι καὶ διώζειν ἐξέλεον, οἱ δὲ διασβάλειν εἰς Ἰταλίαν· οἱ δὲ θεράποντας εἰς Ῥώμην καὶ φίλους ἑπιεικῶς οὐκίας προσημασθημένους ἐγγὺς ἀγορᾶς ὡς αὐτίκα μετέβητε ἀρχῆς. ἐθέλοντο δὲ πολλοὶ πρὸς Κορινθίαν ἐπέλεον εἰς Αἰαθρον ἐπαγγελιζόμενοι πέρας ἔχειν τὸν πόλεμον· ἐκεῖ γὰρ αὐτὴν ὑπεξέπεμψεν ὁ Πομπήιος.
- Ἐθροισθείσης δὲ βουλῆς Ἀργείνιος μὲν ἀπεφαίνεται γνώμην ἔχειν αὐτῆς Ἰταλίας, ταύτην γὰρ εἶναι τοῦ πόλεμου τὸ μέγιστον ἄθλον, προστιθέναι δὲ τοῖς χροαιούσιν εὐθὺς Σικελίαν Σαρδόνια Κύβρον Ἰβηρίαν Ἰταλίαν ἄπασαν· ἧς τε δὴ πλείετος ὁ λόγος Πομπηίου παιφίδος ὑπεροχῆς χεῖρας ἐγγύθεν, οὐ καλῶς ἔχειν περιορᾶν προσημασθημένην καὶ δουλεύουσαν οὐκείαις καὶ κόλαξι τυράννων.
- αὐτὸς δὲ Πομπήιος οὕτω πρὸς δόξαν ἠγέτο καλὸν αὐτῷ δευτέρων φυχῆν φεύγειν Καίσαρα καὶ διώζεσθαι, τῆς τύχης διώζειν διδοῦσης, οὕτω ὅσιον ἐγκαταλιπεῖν Σικελίαν καὶ τοὺς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Θερραλίαν ἄνδρας ὑπεαυτοῦς εὐθὺς ὑπὸ Καίσαρι γενησομένους μετὰ χρημάτων καὶ δυνάμεων μεγάλων· τῆς δὲ Ῥώμης μάλιστα κήδεσθαι τὸν ἀπεισιόωντα πόλεμοῦντα περὶ αὐτῆς, ὅπως ἀπαθῆς κακῶν οὐσα καὶ ἀνήκοος περιμένη τὸν χροαιούντα.
- 67 Ταῦτα ψηφισάμενος ἔδωκε Καίσαρα, μάχης μὲν ἐγνωστός ἀπέχεσθαι, πολιορκεῖν δὲ καὶ τολβεῖν ταῖς ἀπορταῖς ἐγγύθεν ἐπακολουθῶν. καὶ γὰρ ἄλλως ταῦτα συμπερθεῖν ἠγέτο, καὶ λόγος τις εἰς αὐτὸν ἦκεν ἐν τοῖς ἐπιπέυσι φερόμενος, ὡς χρῆ τίχιστα τρεψαμένους Καίσαρα συγκαταλίπειν κάκετον αὐτόν. ἔνιοι δὲ φασὶ διὰ τοῦτο καὶ Κάτωνι μηδὲν ἄξιον σπουδῆς χρῆσασθαι Πομπηίον, ἀλλὰ καὶ πορευόμενον ἐπὶ Καίσαρα πρὸς θαλάσσην καταλιπεῖν ἐπὶ τῆς ἀποσκευῆς, φοβηθέντα μὴ Καίσαρος ἀναιρεθέντος ἀναγκάσει κάκετον εὐθὺς ἀποθῆσθαι τὴν ἀρχήν. οὕτω δὲ παρακολουθῶν ἀπέρμα τοῖς πολεμίοις ἐν αἰτείαις ἦν καὶ καταβοήσασιν ὡς οὐ Καίσαρα καταστρατηγῶν ἀλλὰ τὴν παιφίδα καὶ τὴν βουλήν, ὅπως διὰ παντὸς ἀρχὴ καὶ μηδέ-

ποτε παύσεται τοῖς ἀξιούσι τῆς οἰκουμένης ἄρχειν χρώ-
 μενος ὑπηρεταῖς καὶ δορυφόροις. Δομέτιος δὲ αὐτὸν ἤη-
 νόβαρβος Ἀγαμέμνονα καλῶν καὶ βασιλεὺ βασιλέων ἐπι-
 φθονον ἐποίησε. καὶ Φαώνιος οὐχ ἤττον ἦν ἀηδὴς τῶν
 παρρησιαζομένων ἀκαίρως ἐν τῷ σκώπτειν, “ἄνθρωποι”
 βοῶν, “οὐδὲ τῆτες ἔσται τῶν ἐν Τουσζιάνῃ σύζων μετα-
 λαβεῖν;” Λεύκιος δὲ Ἀφράνιος ὁ τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ δυνάμεις
 ἀποβαλὼν ἐν αἰτίᾳ προδοσίας γεγονώς, τότε δὲ τὸν Πομ-
 πήιον ὄρων φυγομαχοῦντα, θαυμάζειν ἔλεγε τοὺς κατη-
 γοροῦντας αὐτοῦ, πῶς πρὸς τὸν ἔμπορον τῶν ἐπαρχιῶν
 οὐ μάχονται προεὶδόντες. ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πολλὰ
 λέγοντες ἄνδρα δόξης ἤττονα καὶ τῆς πρὸς τοὺς φίλους
 αἰδοῦς τὸν Πομπήιον ἐξεβιάσαντο καὶ συνεπεσπίασαντο
 ταῖς ἑαυτῶν ἐλπίσι καὶ ὁρμαῖς ἐπακολουθήσαι, προέμενον
 τοὺς ἀρίστους λογισμούς, ὑπερ οὐδὲ πλοῦτον κυβερνήτη,
 μήτοι γε τοσοῦτον ἔθνῶν καὶ δυνάμεων ἀποστράτορι στρα-
 τηῶν παθεῖν ἦν προσήκον. ὁ δὲ τῶν μὲν ἰατρῶν τοὺς
 μηδέποτε χαρίζομένους ταῖς ἐπιθυμίαις ἐπήγεσεν, αὐτὸς
 δὲ τῷ νοσοῦντι τῆς στρατιῆς ἐνέδωκε, δείσας ἐπὶ σωτη-
 ρίᾳ λυπηρὸς γενέσθαι. πῶς γὰρ ἂν τις φήσειεν ὑγιαίνειν
 ἐκείνους τοὺς ἄνδρας, ὧν οἱ μὲν ἑπατείας ἤδη καὶ στρα-
 τηρίας ἐν τῷ στρατοπέδῳ περινοστοῦντες ἐμνῶντο, Σπιν-
 θῆρι δὲ καὶ Δομετίῳ καὶ Σιλπίωνι περὶ τῆς Καίσαρος
 ἀρχιερωσύνης ἐριδὲς ἦσαν καὶ φιλονεικίαι καὶ δεξιώσεις;
 ὥσπερ αὐτοῖς Τιγράνον τοῦ Ἀρμενίου παραστρατοπεδεύ-
 οντος ἢ τοῦ Ναβαταίων βασιλέως, ἀλλ’ οὐ Καίσαρος ἐκεί-
 νου καὶ τῆς δυνάμεως ἢ χιλίας μὲν ἤρχει πόλεις κατὰ
 κράτος, ἔθνη δὲ πλείονα τριακοσίων ὑπέηκτο, Γερμανοῖς
 δὲ καὶ Γαλάταις μεμαχημένος ἀήττητος ὅσας οὐχ ἂν τις
 ἀριθμῆσαι μάχης ἑκατὸν (μὲν) μυριάδας αἰχμαλώτων ἔλα-
 βεν, ἑκατὸν δ’ ἀπέλειπε τραψάμενος ἐκ παρατάξεως.

Ἀλλ’ ὅμως ἐργαζόμενοι καὶ δορυφοῦντες, ἐπεὶ κατέβησαν
 εἰς τὸ Φαρσαλίον πεδίον, ἠγάγισαν βουλὴν προδεῖναι τὸν
 Πομπήιον, ἐν ᾗ Λαβιτρὸς ὁ τῶν ἰστικῶν ἄρχων πρῶτος
 ἐναστάς ὤμοσε μὴ ἀναχωρήσειν ἐκ τῆς μάχης, εἰ μὴ τρε-
 ψαίτο τοὺς πολεμίους· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πάντες ὤμνησαν.
 οἷς δὲ νυκτὸς ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους Πομπήιος εἰς τὸ

θέαιρον εἰσιόντος αὐτοῦ κροτεῖν τὸν δῆμον, αὐτὸς δὲ
 κοσμεῖν ἱερὸν Ἀφροδίτης νικηφόρου πολλοῖς λαφύροις·
 καὶ τὰ μὲν ἐθάρρει, τὰ δ' ὑπέθραπτεν αὐτὸν ἢ ὄψις,
 δεδοικότα μὴ τῷ γένει τῷ Καίσαρος εἰς Ἀφροδίτην ἀνή-
 κοντι δόξα καὶ λαμπρότης ἀπ' αὐτοῦ γένηται. καὶ πανικοὶ
 3 τινες θόρυβοι διάττοντες ἐξανέστησαν αὐτόν. ἑωθινῆς δὲ
 φυλακῆς ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος στρατοπέδου πολλὴν ἡσυχίαν
 ἄγοντος ἐξέλαμψε μέγα φῶς, ἐκ δὲ τούτου λαμπὰς ἀρ-
 θεῖσα φλογοειδῆς ἐπὶ (τὸ) Πομπηίου κατέσκηψε· καὶ
 τοῦτο ἰδεῖν φησὶ Καῖσαρ αὐτὸς ἐπιὼν τὰς φυλακάς. ἅμα
 δ' ἡμέρα μέλλοντος αὐτοῦ πρὸς Σκότουςαν ἀναξενγνύειν
 καὶ τὰς σκηνὰς τῶν στρατιωτῶν καθαιρούντων καὶ προ-
 πεμπόντων ὑποζύγια καὶ θεράποντας, ἦχον οἱ σκοποὶ
 φράζοντες ὄπλα πολλὰ καθορᾶν ἐν τῷ χάρακι τῶν πολε-
 μίων διαφερόμενα, καὶ κίνησιν εἶναι καὶ θόρυβον ἀνδρῶν
 4 ἐπὶ μάχην ἐξιόντων. μετὰ δὲ τούτους ἕτεροι παρήσαν εἰς
 τάξιν ἤδη καθίστασθαι τοὺς πρώτους λέγοντες. ὁ μὲν
 οὖν Καῖσαρ εἰπὼν τὴν προσδοκωμένην ἤκειν ἡμέραν, ἐν
 ἧ πρὸς ἄνδρας, οὐ πρὸς λιμὸν οὐδὲ πενίαν μαχοῦνται,
 κατὰ τάχος πρὸ τῆς σκηνῆς ἐκέλευσε προθεῖναι τὸν φρι-
 νικοῦν χιτῶνα· τοῦτο γὰρ μάχης Ῥωμαίοις ἐστὶ σύμβολον·
 5 οἱ δὲ στρατιῶται θεασάμενοι μετὰ βοῆς καὶ χαρᾶς τὰς
 σκηνὰς ἀφέντες ἐφέροντο πρὸς τὰ ὄπλα, καὶ τῶν ταξιαρ-
 χῶν ἀγόντων εἰς ἣν ἔδει τάξιν ἕκαστος ὥσπερ χορὸς ἀνευ
 θορύβου μεμελετημένως [εἰς τάξιν] καὶ πράως καθίστατο.
 69 Πομπηίος δὲ τὸ μὲν δεξιὸν αὐτὸς ἔχων ἔμελλεν ἀνθί-
 στασθαι πρὸς Ἀντώνιον, ἐν δὲ τῷ μέσῳ Σκιπίωνα τὸν
 πενθερὸν ἀντέταξε Καλσίνῳ Λευκίῳ, τὸ δ' εὐώνυμον εἶχε
 μὲν Λεύκιος Δομέτιος, ἐρρώσθη δὲ τῷ πλήθει τῶν ἵπ-
 2 πέων. ἐνταῦθα γὰρ ὀλίγου δεῖν ἅπαντες ἐρρώησαν ὡς
 Καίσαρα βιασόμενοι καὶ τὸ δέκατον τάγμα διακόψοντες,
 οὗ πλεῖστος ἦν ὁ λόγος ὡς μαχιμωτάτου, καὶ Καῖσαρ ἐν
 ἐκείνῳ ταττόμενος εἰώθει μάχεσθαι. κατιδὼν δὲ πεφρά-
 γμένον ἵππῳ τοσαύτῃ τῶν πολεμίων τὸ εὐώνυμον, καὶ
 φοβηθεὶς τὴν λαμπρότητα τοῦ ὀπλισμοῦ, μετεπέμψατο
 σπείρας ἕξ ἀπὸ τῶν ἐπιταγμάτων καὶ κατέστησεν ὀπισθεν
 3 τοῦ δεκάτου, κελεύσας ἡσυχίαν ἄγειν ἀδήλους τοῖς πολε-

μίοις ὄντας, ὅταν δὲ προσελαύνωσιν οἱ ἵππεῖς, διὰ τῶν προμάχων ἐκδραμόντας μὴ προσέσθαι τοὺς ὑσσοὺς, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ κράτιστοι σπεύδοντες ἐπὶ τὰς ξιφουλκίας, ἀλλὰ παῖειν ἄνω συντιτρώσκοντας ὄμματα καὶ πρόσωπα τῶν πολεμίων· οὐ γὰρ μενεῖν τοὺς καλοὺς τούτους καὶ ἀνθηροὺς πυρριχιστὰς διὰ τὸν ὠραϊσμόν, οὐδ' ἀντιβλέψειν πρὸς τὸν σίδηρον ἐν ὄφθαλμοῖς γινόμενον. ἐν τούτοις μὲν ⁴ οὖν ὁ Καῖσαρ ἦν· ὁ δὲ Πομπήιος ἀφ' ἵππου τὴν παράταξιν ἐπισκοπῶν, ὡς ἑώρα τοὺς μὲν ἀντιπάλους μεθ' ἡσυχίας τὸν καιρὸν ἐν τάξει προσμένοντας, τῆς δ' ὑφ' αὐτῷ στρατιᾶς τὸ πλεῖστον οὐκ ἀτρεμοῦν ἀλλὰ κυμαῖνον ἀπειρία καὶ φορβούμενον, ἔδεισε μὴ διασπασθῆ παντάπασιν ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης, καὶ παράγγελμα τοῖς προτεταγμένοις ἔδωκεν ἐστῶτας ἐν προβολῇ καὶ μένοντας ἀραρότως δέχεσθαι τοὺς πολεμίους. ὁ δὲ Καῖσαρ αἰτιαται τὸ στρατήγημα τοῦτο· ⁵ τῶν τε γὰρ πληγῶν τὸν ἐξ ἐπιδρομῆς τόνον ἀμανρῶσαι, καὶ τὴν μάλιστα τοὺς πολλοὺς ἐν τῷ συμφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις πληροῦσαν ἐνθουσιασμοῦ καὶ φορᾶς ἀντεξόρμησιν, ἅμα κραυγῇ καὶ δρόμῳ τὸν θυμὸν αὖξουσιν, ἀφελόντα πῆξαι καὶ καταψῦξαι τοὺς ἄνδρας. ἦσαν δ' οἱ μὲν μετὰ Καίσαρος δισχίλιοι πρὸς δισμυρίους, οἱ δὲ μετὰ Πομπηίου βραχεῖ πλείονες ἢ διπλάσιοι τούτων.

Ἦδη δὲ συνθήματος διδομένου παρ' ἀμφοτέρων καὶ ⁷⁰ τῆς σάλπιγγος ἀρχομένης ἐγγελεύεσθαι πρὸς τὴν σύστασιν, τῶν μὲν πολλῶν ἕκαστος ἐσκόπει τὸ καθ' αὐτόν, ὀλίγοι δὲ Ῥωμαίων οἱ βέλτιστοι καὶ τινες Ἑλλήνων παρόντες ἔξω τῆς μάχης, ὡς ἐγγὺς ἦν τὸ δεινόν, ἐλογίζοντο τὴν πλεονεξίαν καὶ φιλονεικίαν, ὅπου φέρουσα τὴν ἡγεμονίαν ἐξέθηκεν. Ὑπλά ναρ συγγενικὰ καὶ τάξεις ἀδελφαὶ καὶ ² κοινὰ σημεῖα καὶ μιᾶς πόλεως εὐανδρία τοσαύτη καὶ δύναμις αὐτὴ πρὸς ἑαυτὴν συνέπιπτεν, ἐπιδεικνυμένη τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ὡς ἐν πάθει γενομένη τυφλὸν ἐστι καὶ μανιῶδες. ἦν μὲν γὰρ ἤδη καθ' ἡσυχίαν χορήζουσιν ἄρχειν καὶ ἀπολαύειν τῶν κατειργασμένων τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον ἀρετῇ γῆς καὶ θαλάσσης ὑπήκοον, ἦν δ' ἔτι τροπαίων καὶ θριάμβων ἔρωτι βουλομένους χαρίζεσθαι καὶ διψῶντας ἐμπήλασθαι Παρθικῶν πολέμων ἢ Γερμα-

- 3 νικῶν. πολὺν δὲ καὶ Σκυθία λειπόμενον ἔργον καὶ Ἴνδοι,
καὶ πρόφρασις οὐκ ἄδοξος ἐπὶ ταῦτα τῆς πλεονεξίας ἡμε-
ρῶσαι τὰ βαρβαρικά. τίς δ' ἂν ἢ Σκυθῶν ἵππος ἢ τοξεύ-
ματα Πάρθων ἢ πλοῦτος Ἰνδῶν ἐπέσχε μυριάδας ἑπτὰ
Ῥωμαίων ἐν ὄπλοις ἐπερχομένας Πομπηίου καὶ Καίσαρος
ἡγουμένων, ὧν ὄνομα πολὺν πρότερον ἤκουσαν ἢ τὸ Ῥω-
μαίων; οὕτως ἄμικτα καὶ ποικίλα καὶ θηριώδη φῦλα νι-
4 κῶντες ἐπῆλθον. τότε δ' ἀλλήλοις μαχοῦμενοι συνήεσαν,
οὐδὲ τὴν δόξαν αὐτῶν, δι' ἣν τῆς πατρίδος ἠφείδουν,
οἰκτείραντες, ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἀνικῆτων προσαγο-
ρευομένων. ἢ μὲν γὰρ γενομένη συγγένεια καὶ τὰ Ἰουλίας
φίλτρα καὶ γάμος ἐκείνος εὐθὺς ἦν ἀπατηλὰ καὶ ὑποπτα
κοινωνίας ἐπὶ χρεία συνισταμένης δημεύματα, φιλίας δ'
ἀληθινῆς οὐ μετέσχευ.
- 71 Ὡς δ' οὖν τὸ Φαρσάλιον πεδῖον ἀνδρῶν καὶ ἵππων καὶ
ὄπλων ἀνεπέπληστο καὶ μάχης ἤρθη παρ' ἀμφοτέρων
σημεῖα, πρῶτος ἐκ τῆς Καίσαρος φάλαγγος ἐξέδραμε
Γάιος Κρασσιανός, ἀνδρῶν ἑκατὸν εἴκοσι λοχαγῶν, μεγά-
2 λην ἀποδιδούς ὑπόσχεσιν Καίσαρι. πρῶτον γὰρ αὐτὸν
ἐξιὼν τοῦ χάρακος εἶδε, καὶ προσαγορεύσας ἤρето πῶς
φρονοίη περὶ τῆς μάχης. ὃ δὲ τὴν δεξιὰν προτείνας ἀνε-
βόησε "νικήσεις λαμπρῶς ὦ Καῖσαρ, ἐμὲ δ' ἢ ζῶντα τή-
μερον ἢ νεκρὸν ἐπαινέσεις;" τούτων τῶν λόγων μεμνημέ-
νος ἐξώρμησε καὶ συνεπέσπασατο πολλοὺς καὶ προσέβαλε
3 κατὰ μέσους τοὺς πολεμίους· γενομένου δὲ τοῦ ἀγῶνος
εὐθὺς ἐν ξίφεσι καὶ πολλῶν φονευομένων, βιαζόμενον
πρόσω καὶ διακόπτοντα τοὺς πρώτους ὑποστάς τις ὠθεῖ
διὰ τοῦ στόματος τὸ ξίφος, ὥστε τὴν αἰχμὴν περάσασαν
ἀνασχεῖν κατὰ τὸ ἰνίον. πεσόντος δὲ τοῦ Κρασσιανοῦ
κατὰ τοῦτο μὲν ἦν ἰσόρροπος ἡ μάχη, τὸ δὲ δεξιὸν ὃ
Πομπήιος οὐ ταχέως ἐπῆγεν, ἀλλὰ παπταίνων ἐπὶ θάτερα
4 καὶ τὸ τῶν ἱππέων ἀναμένων ἔργον ἐνδιέτριβεν. ἤδη δ'
ἐκείνοι τοὺς οὐλαμοὺς ἀνῆγον ὡς κυκλωσόμενοι τὸν Καί-
σαρα, καὶ τοὺς προτεταγμένους ἱππεῖς ὀλίγους ὄντας ἐμ-
βαλοῦντες εἰς τὴν φάλαγγα. Καίσαρος δὲ σημεῖον ἄραντος
οἱ μὲν ἱππεῖς ἐξανεχώρησαν, αἱ δ' ἐπιτεταγμένοι σπεῖραι
πρὸς τὴν κύκλωσιν ἐκδραμοῦσαι, τρισχίλιοι ἄνδρες, ὑπαν-

τιάζουσι τοὺς πολεμίους, καὶ παριστάμενοι καθ' ἵππων, ὡς ἐδιδάχθησαν, ὑψηλοῖς ἐχρῶντο τοῖς ὕσσοις, ἐφιέμενοι τῶν προσώπων. οἳ δ', ἅτε μάχης πάσης ἄπειροι, τοιαύτην δὲ μὴ προσδοκῆσαντες μηδὲ προμαθόντες, οὐκ ἐτόλμων οὐδ' ἠνείχοντο τὰς πληγὰς ἐν ὄμμασι καὶ στόμασιν οὕσας, ἀλλ' ἀποστρεφόμενοι καὶ προῖσχύμενοι τῶν ὕψεων τὰς χεῖρας ἀκλεῶς ἐτρέποντο. φευγόντων δὲ τούτων ἀμελήσαντες οἱ Καίσαρος ἐχώρουν ἐπὶ τοὺς πεζοὺς, ἧ μάλιστα τῶν ἱππέων τὸ κέρας ἐψιλωμένον περιδρομὴν ἐδίδου καὶ κύκλωσιν. ἅμα δὲ τούτων ἐκ πλαγίου προσπεσόντων α καὶ κατὰ στόμα τοῦ δεκάτου προσμιζαντος οὐχ ὑπέμειναν οὐδὲ συνέστησαν, ὀρῶντες ἐν ᾧ κυκλώσεσθαι τοὺς πολεμίους ἠλπίζον αὐτοὺς τοῦτο πάσχοντας.

Τραπομένων δὲ τούτων ὡς κατεῖδε τὸν κονιορτὸν ὁ 72 Πομπήιος καὶ τὸ περὶ τοὺς ἱππέας πάθος εἶκασεν, ᾧ μὲν ἐχρήσατο λογισμῷ χαλεπὸν εἰπεῖν, μάλιστα δ' ὅμοιος παράφρονι καὶ παραπληγί τὴν διάνοιαν, καὶ μὴδ' ὅτι Μάγνος ἐστὶ Πομπήιος ἐννοοῦντι, μηδένα προσειπὼν ἀπήει βιάδην εἰς τὸν χάρακα, πάνν τοῖς ἔπεισι πρέπων ἐκεῖνοις

Ζεὺς δὲ πατὴρ Λίανθ' ὑψίζυγος ἐν φόβον ὤρσεν.²
σιτῆ δὲ ταφῶν, ὄπιθεν δὲ σάκος βάλεν ἑπταβόειον,
τρέσσε δὲ παπτήνας ἐφ' ὄμιλλον.

τοιοῦτος εἰς τὴν σκηνὴν παρελθὼν ἄφθογγος καθῆστο, μέχρι οὗ τοῖς φεύγουσι πολλοὶ διώκοντες συνεισέπιπτον· τότε δὲ φωνὴν μίαν ἀφείς ταύτην “οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολήν;” ἄλλο δὲ μηδὲν εἰπὼν, ἀναστὰς καὶ λαβὼν ἐσθῆτα τῇ παρούσῃ τύχῃ πρέκουσαν ὑπεξῆλθεν. ἔφυγε³ δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τάγματα, καὶ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺς ἐγένετο σκηνοφυλάκιον καὶ θεραπόντων· στρατιώτας δὲ μόνους ἑξακισχιλλοὺς πεσεῖν φησὶν Ἀσίνιος Πωλλίων, μεμαχημένος ἐκεῖνην τὴν μάχην μετὰ Καίσαρος. αἰροῦντες δὲ τὸ στρατόπεδον ἐθεῶντο τὴν ἄνοιαν καὶ⁴ κουφότητα τῶν πολεμίων· πᾶσα γὰρ σκηνὴ μυρσίναις κατέστυπτο καὶ στρωμαῖς ἀνθιναῖς ἤσκητο καὶ τραπέζαις ἐκπωμάτων μεσιαῖς, καὶ κρατῆρες οἴνου προύκειντο, καὶ παρασκευὴ καὶ κόσμος ἦν τεθυκότων καὶ πανηγυρίζοντων μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἐξοπλιζομένων. οὕτω ταῖς

ἐλπῖσι διεφθαρμένοι καὶ γέμοντες ἀνοήτου θράσους ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐχώρουν.

- 73 Πομπήιος δὲ μικρὸν ἔξω τοῦ χάρακος προελθὼν τὸν μὲν ἵππον ἀρῆκεν, ὀλίγων δὲ κομιδῇ περὶ αὐτὸν ὄντων, ὡς οὐδεὶς ἐδίωκεν, ἀπήει κατ' ἡσυχίαν, ἐν διαλογισμοῖς ὧν οἴους εἰκὸς λαμβάνειν ἄνθρωπον ἔτη τέτταρα καὶ τριάκοντα νικᾶν καὶ κρατεῖν ἀπάντων εἰθισμένον; ἥτις δὲ καὶ φρυγῆς τότε πρῶτον ἐν γῆραι λαμβάνοντα πεῖραν, ἔννοούμενον δ' ἐξ ὅσων ἀγώνων καὶ πολέμων ἠδξημένην
- 2 ἀποβαλὼν ὥρα μιᾶ δόξαν καὶ δύναμιν, [ἦ] πρὸ μικροῦ τοσοῦτοις ὀπλοῖς καὶ ἵπποις καὶ δτόλοις δορυφορούμενος ἀπέρχεται μικρὸς οὕτω γεγωνὸς καὶ συνεσταλμένος ὥστε λανθάνειν ζητοῦντας τοὺς πολεμίους. παραμειψάμενος δὲ Λάρισαν ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὰ Τέμπη, καταβαλὼν ἑαυτὸν ἐπὶ στόμα δεδιψηκῶς ἔπινε τοῦ ποταμοῦ, καὶ πάλιν ἀναστὰς ἐβάδιζε διὰ τῶν Τεμπῶν, ἄχρι οὗ κατῆλθεν ἐπὶ θάλατταν.
- 3 ἐκεῖ δὲ τῆς νυκτὸς τὸ λοιπὸν ἀναπαυσάμενος ἐν καλυβίῳ τινὶ σαγηνέων, καὶ περὶ τὸν ὄρθρον ἐπιβὰς ποταμίου πλοίου, καὶ τῶν ἐπομένων τοὺς ἐλευθέρους ἀναλαβῶν, τοὺς δὲ φεράποντας ἀπιέναι πρὸς Καίσαρα κελύσας καὶ μὴ δεδιέναι, παρὰ γῆν κομιζόμενος εἶδεν εὐμεγέθη φορητὴν ἀνάγεσθαι μέλλουσαν, ἧς ἐναυκλήρει Ῥωμαῖος ἀνὴρ οὐ πᾶνυ Πομπηίῳ συνήθης, γινώσκων δὲ τὴν ὄψιν
- 4 αὐτοῦ· Πετίσιος ἐπεκαλεῖτο. τούτῳ συνεβεβήκει τῆς παρωχημένης νυκτὸς ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους Πομπήιον, οὐχ ὄν ἐωράκει πολλάκις, ἀλλὰ ταπεινὸν καὶ κατηρῆ προσδιαλεγόμενον αὐτῷ. καὶ ταῦτα τοῖς συμπλέουσιν ἐτύγχανε διηγούμενος, ὡς δὴ φιλεῖ περὶ πραγμάτων τηλικούτων λόγον
- 5 ἔχειν ἀνθρώπους σχολὴν ἄγοντας. ἐξαίρνης δὲ τις τῶν ναυτῶν ἔφρασε κατιδὼν ὅτι πλοῖον ποτάμιον ἀπὸ τῆς γῆς ἐρέσεται καὶ κατασείουσὶ τινες ἄνθρωποι τὰ ἱμάτια καὶ τὰς χεῖρας ὀρέγουσι πρὸς αὐτούς. ἐπιστήσας οὖν ὁ Πετίσιος εὐθὺς ἔγνω τὸν Πομπήιον οἷον ὄναρ εἶδε, καὶ πληξάμενος τὴν κεφαλὴν ἐκέλευσε τοὺς ναύτας τὸ ἐφρόλιον παραβαλεῖν, καὶ τὴν δεξιὰν ἐξέτεινε καὶ προσεχάλει τὸν Πομπήιον, ἥδη συμφορονῶν τῷ σχήματι τὴν τύχην καὶ
- 6 μεταβολὴν τοῦ ἀνδρός. ὕφεν οὕτε παράκλησιν ἀναμείνας

οὔτε λόγον, ἀλλ' ἀναλαβὼν ὄσους ἐκέλευσε μετ' αὐτοῦ (Λέντουλοι δ' ἦσαν ἀμφότεροι καὶ Φαώνιος) ἀνήχθη. καὶ μικρὸν ὕστερον ἰδόντες ἀπὸ γῆς ἀμιλλώμενον Δηϊόταρον τὸν βασιλέα προσαναλαμβάνουσιν. ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦν δείπνου καὶ παρεσκέυασεν ὁ ναύκληρος ἐκ τῶν παρόντων, ἰδὼν ὁ Φαώνιος οἰκετῶν ἀπορίᾳ τὸν Πομπτήιον ἀρχόμενον αὐτὸν ὑπολύειν προσέδραμε καὶ ὑπέλυσε καὶ συνήλειψε. καὶ τὸ λοιπὸν ἐκ τούτου περιέπων καὶ θεραπεύων ἴσα δεσπότης δοῦλοι, μέχρι νίψεως ποδῶν καὶ δείπνου παρασκευῆς, διετέλεσεν, ὥστε τὴν ἐλευθεριότητα τῆς ὑπουργίας ἐκεῖνης Θεασάμενον (ἄν) τινα καὶ τὸ ἀφελές καὶ ἄπλαστον εἶπειν "φεῦ τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν."

Οὕτω δὲ παραπλεύσας ἐπ' Ἀμφιπόλεως ἐκεῖθεν εἰς 74 Μιτυλήνην ἐπεραιοῦτο, βουλόμενος τὴν Κορνηλίαν ἀναλαβεῖν καὶ τὸν υἱόν. ἐπεὶ δὲ προσέσχε τῇ νήσῳ κατ' αἰγιαλόν, ἔπεμψεν εἰς πόλιν ἄγγελον, οὐχ ὡς ἡ Κορνηλία προσεδόξα τοῖς πρὸς χάριν ἀπαγγελλομένοις καὶ γραφομένοις, ἐλπίζουσα τοῦ πολέμου κεκριμένου περὶ Δυρράχιον ἔτι λοιπὸν ἔργον εἶναι Πομπηίῳ τὴν Καίσαρος δίωξιν. ἐν 2 τούτοις οὔσαν αὐτὴν καταλαβὼν ὁ ἄγγελος ἀσπάσασθαι μὲν οὐχ ὑπέμεινε, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν κακῶν τοῖς δάκρυσιν μᾶλλον ἢ τῇ φωνῇ φράσας σπεύδειν ἐκέλευσεν, εἰ βούλεται πως Πομπτήιον ἰδεῖν ἐπὶ νεῶς μιᾶς καὶ ἀλλοτρίας. ἡ δ' ἀκούσασα προήγατο μὲν αὐτὴν χαμιᾶζε καὶ πολὺν χρόνον ἔκφρων καὶ ἄναυδος ἔκειτο, μόλις δὲ πως ἔκφρων γενομένη καὶ συννοήσασα τὸν καιρὸν οὐκ ὄντα Φρήνων καὶ δακρύων ἐξέδραμε διὰ τῆς πόλεως ἐπὶ θάλατταν. ἀπαντήσαντος δὲ τοῦ Πομπηίου καὶ δεξαμένου 3 ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν ὑπερειπομένην καὶ περιπίπτουσαν "ὄρω σέ" εἶπεν, "ἄνερ, οὐ τῆς σῆς τύχης ἔργον ἀλλὰ τῆς ἐμῆς, προσερχομένη ἐνὶ σκάφῃ τὸν πρὸ τῶν Κορνηλίας γάμων πενταχοσίαις ναυσὶ ταύτην περιπλεύσαντα τὴν θάλασσαν. τί μ' ἦλθες ἰδεῖν καὶ οὐκ ἀπέλιπες τῇ βαρεῖ δαίμονι τὴν καὶ σέ δυστυχίας ἀναπλήσασαν τοσαύτης; ὡς εὐτυχῆς μὲν ἄν ἤμην γυνὴ πρὸ τοῦ Πόπλιον ἐν Πάρθοις ἀκοῦσαι τὸν παρθέσιον ἄνδρα κείμενον ἀποθανούσα,

σώφρων δὲ μετ' ἐκεῖνον, ὡσπερ ὠρμησα, τὸν ἑμαυτῆς
 προεμένη βίον· ἐσωζόμεν δ' ἄρα καὶ Πομπηίῳ Μάγνῳ
 75 συμφορὰ γενέσθαι.” ταῦτ' εἰπεῖν τὴν Κορνηλίαν λέγουσι,
 τὸν δὲ Πομπήιον ἀποκρίνασθαι “μίαν ἄρα, Κορνηλία,
 τύχην ἤδεις τὴν ἀμείνονα, ἣ καὶ σὲ ἴσως ἐξηπάτησεν, ὅτι
 μοι χρόνον πλείονα τοῦ συνήθους παρέμεινεν. ἀλλὰ καὶ
 ταῦτα δεῖ φέρειν γενομένους ἀνθρώπους, καὶ τῆς τύχης
 ἔτι πειρατέον· οὐ γὰρ ἀνέλπιστον ἐκ τούτων ἀναλαβεῖν
 2 ἐκεῖνα τὸν ἐξ ἐκείνων ἐν τούτοις γενόμενον.” ἣ μὲν οὖν
 γυνὴ μετεπέμπετο χρήματα καὶ θεράποντας ἐκ πόλεως,
 τῶν δὲ Μιτυληναίων τὸν Πομπήιον ἀσπασαμένων καὶ
 παρακαλούντων εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν οὐκ ἠθέλησεν,
 ἀλλὰ κἀκείνους ἐκέλευσε τῷ κρατοῦντι πείθεσθαι καὶ
 θαρρεῖν· εὐγνώμονα γὰρ εἶναι Καίσαρα καὶ χρηστόν.
 3 αὐτὸς δὲ πρὸς Κράτιππον τραπόμενος τὸν φιλόσοφον
 (κατέβη γὰρ ἐκ τῆς πόλεως ὀψόμενος αὐτόν) ἐμίμησεν
 καὶ συνδιηπόρησε βραχέα περὶ τῆς προνοίας, ὑποκατα-
 κλινομένου τοῦ Κρατίππου καὶ παράγοντος αὐτόν ἐπὶ τὰς
 ἀμείνονας ἐλπίδας, ὅπως μὴ λυπηρὸς μηδ' ἄκαιρος ἀντι-
 4 λέγων εἴη, ἐπεὶ τὸ μὲν ἐρέσθαι τὸν Πομπήιον ἦν ὑπὲρ
 τῆς προνοίας, τὸν δ' ἀποφαίνεσθαι ὅτι τοῖς πράγμασιν
 ἤδη μοναρχίας ἔδει διὰ τὴν κακοπολιτείαν, ἐρέσθαι δὲ
 “πῶς, ὦ Πομπήιε, καὶ τίνι τεκμηρίῳ πεισθῶμεν ὅτι
 βέλτιον ἂν σὺ τῇ τύχῃ Καίσαρος ἐχρήσω κρατήσας;”
 76 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἑατέον ὡσπερ ἔχει τὰ τῶν θεῶν· ἀνα-
 λαβὼν δὲ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς φίλους ἐκομίζετο, προσί-
 σχων ὅμοις ἀναγκαίοις ὕδωρ ἢ ἀγορὰν ἔχουσιν. εἰς δὲ
 πόλιν εἰσῆλθε πρώτην Ἀττάλειαν τῆς Παμφυλίας. ἐν-
 ταῦθα δ' αὐτῷ καὶ τριήρεις τινὲς ἀπήντησαν ἐκ Κιλικίας
 καὶ στρατιῶται συνελέγοντο καὶ τῶν συγκλητικῶν πάλιν
 2 ἐξήκοντα περὶ αὐτὸν ἦσαν. ἀκούων δὲ καὶ τὸ ναυτικὸν
 ἔτι συνεστάναι καὶ Κάτωνα πολλοὺς στρατιώτας ἀνελη-
 φρότα περαιοῦν εἰς Λιβύην ὠδύρετο πρὸς τοὺς φίλους,
 καταμεμφόμενος ἑαυτὸν ἐββιασθέντα τῷ πεζῷ συμβαλεῖν,
 τῇ δὲ κρείττονι ἀδριότητι δυνάμει πρὸς μηδὲν ἀποχρησά-
 σθαι μηδὲ περιορμίσαι τὸ ναυτικόν, ὅπου κατὰ γῆν σφα-
 λείς εὐθύς ἂν εἶχεν ἀντίκαλον ἐκ θαλάττης παρεστῶσαν

ἀλκὴν καὶ δύναμιν τοσαύτην. οὐδὲν γὰρ ἁμάρτημα Πομπή-³
 πηίου μείζον οὐδὲ δεινότερον στρατήγημα Καίσαρος ἢ τὸ
 τὴν μάχην οὕτω μακρὰν ἀποσπάσασθαι τῆς ναυτικῆς βοή-
 θείας. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκ τῶν παρόντων κρίνειν τι καὶ πράτ-
 τειν ἀναγκαζόμενος ἐπὶ τὰς πόλεις περιέπεμπε· τὰς δ'
 αὐτὸς περιπλέων ἤτει χρήματα καὶ ναῦς ἐπλήρου. τὴν δ'
 ὀξύτητα τοῦ πολεμίου καὶ τὸ τάχος δεδοικώς, μὴ προαν-
 αρπάσῃ τῆς παρασκευῆς αὐτὸν ἐπελθών, ἐσκόπει κατα-
 φυγὴν ἐπὶ τῷ παρόντι καὶ ἀναχώρησιν. ἐπαρχία μὲν οὖν⁴
 οὐδεμία φύξιμος ἐφραίνετο βουλευομένοις αὐτοῖς, τῶν δὲ
 βασιλειῶν αὐτὸς μὲν ἀπέφαινε τὴν Πάρθων ἰκανωτάτην
 οὔσαν ἐν τε τῷ παρόντι δέξασθαι καὶ περιβαλεῖν σφᾶς
 ἀσθενεῖς ὄντας, αὐθίς τε ῥῶσαι καὶ προπέμψαι μετὰ
 πλείστης δυνάμεως· τῶν δ' ἄλλων οἳ μὲν εἰς Λιβύην καὶ⁵
 Ἰόβαν ἔτρεπον τὴν γνώμην, Θεοφάνει δὲ τῷ Λεσβίῳ μα-
 νικὸν ἐδόκει τριῶν ἡμερῶν πλοῦν ἀπέχουσαν Αἴγυπτον
 ἀπολιπόντα καὶ Πτολεμαῖον, ἡλικίαν μὲν ἀντίπαιδα φι-
 λίας δὲ καὶ χάριτος πατρῶας ὑπόχρεων, Πάρθοις ὑπο-
 βαλεῖν ἑαυτὸν, ἀπιστοτάτῳ γένει, καὶ Ῥωμαίῳ μὲν ἀνδρὶ
 κηδεστῇ γενομένῳ τὰ δευτέρα λέγοντα πρῶτον εἶναι τῶν
 ἄλλων μὴ θέλειν μηδὲ πειρᾶσθαι τῆς ἐκείνου μετριότη-
 τος, Ἀρσάκην δὲ ποιεῖσθαι κύριον ἑαυτοῦ τὸν μηδὲ Κράσ-⁶
 σου δυνηθέντα ζῶντος, καὶ γυναῖκα νέαν οἴκου τοῦ Σκι-
 πίωνος εἰς βαρβάρους κομίζειν ὕβρει καὶ ἀκολασίᾳ τὴν
 ἐξουσίαν μετροῦντας, ἧ, κὰν μὴ πάθῃ, δόξῃ δὲ παθεῖν,
 δεινὸν ἐστὶν ἐπὶ τοῖς ποιῆσαι δυναμένοις γενομένη. τοῦτο
 μόνον, ὡς φασίν, ἀπέτρεψε τῆς ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ὁδοῦ
 Πομπήιον, εἰ δὴ τις ἔτι Πομπηίου λογισμὸς ἀλλ' οὐχὶ
 δαίμων ἐκείνην ὑφηγεῖτο τὴν ὁδόν.

Ὡς δ' οὖν ἐνίκα φεύγειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀναχθεῖς⁷⁷
 ἀπὸ Κύπρου Σελευκίδι τριήρει μετὰ τῆς γυναικός (τῶν
 δ' ἄλλων οἳ μὲν ἐν μακραῖς ὁμοίως ναυσὶν οἳ δ' ἐν ὀλ-
 κάσιν ἅμα συμπαρέπλεον) τὸ μὲν πέλαγος διεπέρασεν
 ἀσφαλῶς, πνυθόμενος δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐν Πηλουσίῳ
 καθῆσθαι μετὰ στρατιᾶς, πολεμοῦντα πρὸς τὴν ἀδελφὴν,
 ἐκεῖ κατέσχε, προπέμψας τὸν φράσοντα τῷ βασιλεῖ καὶ
 δεησόμενον. ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος ἦν κομιδῇ νέος, ὁ δὲ²

πάντα διέπων τὰ πράγματα Ποσειδῶνος ἤθροισε βουλὴν τῶν δυνατωτάτων (ἐδύνατο δὲ μέγιστον οὐς ἐκεῖνος ἐβούλετο) καὶ λέγειν ἐκέλευσεν ἣν ἔχει γνώμην ἕκαστος. ἦν οὖν δεινὸν περὶ Πομπηίου Μάγνου βουλευέσθαι Ποσειδῶν τὸν εὐνοῦχον καὶ Θεόδοτον τὸν Χίον, ἐπὶ μισθῶ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλον ἀνειλημμένον, καὶ τὸν Αἰγύπτιον Ἀχιλλᾶν· κορυφαιότατοι γὰρ ἦσαν ἐν κατευνασταῖς καὶ ³ τιθηνοῖς τοῖς ἄλλοις οὗτοι σύμβουλοι. καὶ τοιούτου δικαστηρίου ψῆφον Πομπηῖος ἐπ' ἀγκυρῶν πρόσω τῆς χώρας ἀποσαλεύων περιέμενεν, ὃν Καίσαρι σωτηρίας χάριν οὐκ ἦν ἄξιον ὀφείλειν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων τοσοῦτον αἱ γνώμαι διέστησαν ὅσον οἱ μὲν ἀπελαύνειν ἐκέλευον οἱ δὲ καλεῖν καὶ δέχεσθαι τὸν ἄνδρα· Θεόδοτος δὲ δεινότητα λόγου ⁴ καὶ ῥητορείαν ἐπιδεικνύμενος οὐδέτερον ἀπέφηνεν ἀσφαλές, ἀλλὰ δεξαμένους μὲν ἔξω Καίσαρα πολέμιον καὶ δεσπότην Πομπηῖον, ἀπωσαμένους δὲ καὶ Πομπηῖον τῆς ἐκβολῆς ὑπαιτίους ἔσεσθαι καὶ Καίσαρι τῆς διώξεως· κράτιστον οὖν εἶναι μεταπεμψαμένους ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα· καὶ γὰρ ἐκεῖνον χαριεῖσθαι καὶ τοῦτον οὐ φοβήσεσθαι. προσεπεῖπε δὲ διαμειδιάσας, ὡς φασίν, ὅτι νεκρὸς οὐ δάκνει.

78 Ταῦτα κωρώσαντες ἐπ' Ἀχιλλᾶ ποιοῦνται τὴν πράξιν. ὃ δὲ Σεπτίμιόν τινα πάλαι γεγονότα Πομπηίου ταξίαρχον παραλαβών, καὶ Σάλειον ἕτερον ἑκατοντάρχη καὶ τρεῖς ἢ τέτταρας ὑπηρέτας, ἀνήχθη πρὸς τὴν Πομπηίου ναῦν. ἔτυχον δὲ πάντες εἰς αὐτὴν οἱ δοκιμώτατοι τῶν συμπλε²όντων ἐμβεβηκότες, ὅπως εἰδεῖεν τὸ πραττόμενον. ὡς οὖν εἶδον οὐ βασιλικὴν οὐδὲ λαμπρὰν οὐδὲ ταῖς θεοφάνους ἐλπίσιν ὁμοίαν ὑποδοχὴν, ἀλλ' ἐπὶ μιᾶς ἀλιάδος προσπλέοντας ὀλίγους ἀνθρώπους, ὑπείδοντο τὴν ὀλιγορῖαν καὶ τῶ Πομπηῖου παρήκον εἰς πέλαγος ἀνακρούεσθαι τὴν ναῦν, ἕως ἔξω βέλους εἰσίν. ἐν τούτῳ δὲ πελαζούσης τῆς ἀλιάδος φθάσας ὁ Σεπτίμιος ἔξανέστη καὶ ³ ῥωμαῖστὶ τὸν Πομπηῖον αὐτοκράτορα προσηγόρευσεν. ὃ δ' Ἀχιλλᾶς ἀσπασάμενος αὐτὸν ἑλληνιστὶ παρεκάλει μετελθεῖν εἰς τὴν ἀλιάδα· τέναγος γὰρ εἶναι πολύ, καὶ βάθος οὐκ ἔχειν πλόμιον τριήρει τὴν θάλατταν ὑπόψαμμον οὔσαν.

ἕνα δὲ καὶ ναῦς τινὲς ἐφορῶντο τῶν βασιλικῶν πληρού-
 μεναι καὶ τὸν αἰγιαλὸν ὑπάλτεαι κατεῖχον, ὥστ' ἄφυκτα καὶ
 μεταβαλλομένοις ἐφάνετο, καὶ προσῆν τὸ δίδόναι τοῖς
 φρονεῦσι τὴν ἀπιστίαν αὐτῆν τῆς ἀδικίας ἀπολογίαν. ἀσπα-
 σάμενος οὖν τὴν Κορνηλίαν προσηγορευοῦσαν αὐτοῦ τὸ
 τέλος, καὶ δύο ἑκατοντάρχας προεμβῆναι κελεύσας καὶ τῶν
 ἀπελευθέρων ἕνα Φίλιππον καὶ Φεράκοντα Σκύθην ὄνομα,
 δεξιουμένων αὐτὸν ἤδη τῶν περὶ τὸν Ἀχιλλᾶν ἐκ τῆς Ἀλιά-
 δος, μεταστραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν εἶπε
 Σοφοκλέους λαμβεῖα "ὄστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
 κείνου ὅστις δοῦλος, καὶν ἐλεύθερος μόλη." ταῦτα δ' ἔφατα 79
 πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ φθρευζάμενος ἐτέβη. καὶ συχροῦ δια-
 στήματος ὄντος ἐπὶ τὴν γῆν ἀπὸ τῆς τριήρους, ὡς οὐδεὶς
 παρὰ τῶν συμπλέοντων ἐγίνετο λόγος φιλιάνθρωπος πρὸς
 αὐτόν, ἀποβλέψας εἰς τὸν Σεπτίμιον "οὐ δὴ πού σε" εἶ-
 πεν "ἐγὼ γεγονότα συστρατιώτην ἐμὸν ἀμφιγυροῶ;" κά- 2
 κείνος ἐπένευσε τῇ κεφαλῇ μόνον, οὐδὲν προσειπὼν οὐδὲ
 φιλοφρονηθεὶς. πολλῆς οὖν πάλιν οὔσης σιωπῆς ὁ Πομπ-
 ήσιος ἔχων ἐν βιβλίῳ μικρῷ γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ λόγον
 Ἑλληνικόν, ᾧ παρεσκεύαστο χρῆσθαι πρὸς τὸν Πτολε-
 μαῖον, ἀνεγίνωσκεν. ὡς δὲ τῇ γῇ προσεπέλαζον, ἡ μὲν 11
 Κορνηλία μετὰ τῶν φίλων ἐκ τῆς τριήρους περιπαθῆς
 οὔσα τὸ μέλλον ἀπεσκοπεῖτο καὶ θαρρεῖν ἤρχετο, πολλοὺς
 ὁρῶσα πρὸς τὴν ἀπόβασιν τῶν βασιλικῶν οἶον ἐπὶ τιμῇ
 καὶ δεξιῶσι συνερχομένους· ἐν τούτῳ δὲ τὸν Πομπήσιον
 τῆς τοῦ Φίλιππου λαμβανόμενον χειρὸς, ὅπως ῥᾶον ἔξα-
 νασταῆ, Σεπτίμιος ὅπισθεν τῷ ξίφει διελαύνει πρῶτος,
 εἶτα Σάλμιος μετ' ἐκείνου, εἶτ' Ἀχιλλᾶς ἐσπάσαντο τὰς
 μαχαίρας. ὁ δὲ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις τὴν τήβεννον ἐφελ- 4
 κυσάμενος κατὰ τοῦ προσώπου, μηδὲν εἰπὼν ἀνάξιον ἑαυ-
 τοῦ μηδὲ ποιήσας, ἀλλὰ στενάξας μόνον ἐνεκαρτέρησε ταῖς
 πληγαῖς, ἔξήκοντα μὲν ἐνὸς δέοντα βεβιωκῶς ἔτη, μετὰ δ'
 ὕστερον ἡμέρα τῆς γενεθλίου τελευτήσας τὸν βίον.

Οἱ δ' ἀπὸ τῶν νεῶν ὡς ἐθεάσαντο τὸν φόνον, οἰμωγὴν 80
 ἔξάκουστον ἄχρι τῆς γῆς ἐκχέαντες ἔφηνον, ἀράμενοι τὰς
 ἀγκύρας κατὰ τάχος. καὶ πνεῦμα λαμπρὸν ἐβοήθει πε-
 λαγοῖς ὑπεκθέουσιν, ὥστε βουλομένους διώκειν ἀποτρα-

- πέσθαι τοὺς Αἴγυπτίους. τοῦ δὲ Πομπηίου τὴν μὲν κεφαλήν ἀποτέμνουσι, τὸ δ' ἄλλο σῶμα γυμνὸν ἐκβαλόντες ἀπὸ τῆς ἀλιάδος τοῖς δεομένοις τοιούτου θεάματος ἀπέλιπον. παρέμεινε δ' αὐτῷ Φίλιππος, ἕως ἐγένοντο μεστοὶ τῆς ὄψεως· εἶτα περιλούσας τῇ θαλάσῃ τὸ σῶμα καὶ χιτωνίῳ τινὶ τῶν ἑαυτοῦ περιστείλας, ἄλλο δ' οὐδὲν ἔχων, ἀλλὰ περισκοπῶν τὸν αἰγιαλὸν εὗρε μικρᾶς ἀλιάδος λείψανα, παλαιὰ μὲν ἀρκοῦντα δὲ νεκρῷ γυμνῷ καὶ οὐδ' ὄλω πυρκαϊᾶν ἀναγκαίαν παρασχεῖν. ταῦτα συγκομίζοντος αὐτοῦ καὶ συντιθέντος ἐπιστὰς ἀνὴρ Ῥωμαῖος ἤδη γέρον, τὰς δὲ πρώτας στρατείας ἔτι νέος Πομπηίῳ συνεστρατευμένος “τίς ὢν ὧ ἄνθρωπε” ἔφη “θάπτειν διανοῆ Μάγνον Πομπηίον;” ἐκείνου δὲ φήσαντος ὡς ἀπελεύθερος “ἀλλ' οὐ μόνω σοι” ἔφη “τοῦτο τὸ καλὸν ὑπάρξει· καμὲ δὲ ὡσπερ εὐρήματος εὐσεβοῦς δέξαι κοινωνόν, ὡς μὴ κατὰ πάντα μέμφωμαι τὴν ἀποξένωσιν, ἀντὶ πολλῶν ἀνιαρῶν τοῦτο γοῦν εὐράμενος, ἄψασθαι καὶ περιστεῖλαι ταῖς ἑμαῖς χερσὶ τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα Ῥωμαίων.”
- οὕτω μὲν ἐκηδεύετο Πομπηίος, τῇ δ' ὑστεραία Λεύκιος Λέντλος οὐκ εἰδὼς τὰ πεπραγμένα, πλέων ἀπὸ Κύπρου καὶ παρὰ γῆν κομιζόμενος, ὡς εἶδε νεκροῦ πυρᾶν καὶ παρεστῶτα τὸν Φίλιππον, οὕτω καθορώμενος “τίς ἄρα” ἔφη “τὸ πεπρωμένον ἐνταῦθα τελέσας ἀναπέπανται;” καὶ μικρὸν διαλιπὼν καὶ στενάξας “τάχα δέ” εἶπε “σὺ Πομπηίε Μάγνε.” καὶ μετὰ μικρὸν ἀποβὰς καὶ συλληφθεὶς ἀπέθανεν.
- Τοῦτο Πομπηίου τέλος. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον Καῖσαρ ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον ἄγους τοσοῦτου καταπεπλησμένην τὸν μὲν προσφέροντα τὴν κεφαλήν ὡς παλαμναῖον ἀπεστράφη, τὴν δὲ σφραγίδα τοῦ Πομπηίου δεξάμενος ἐδάκρυσεν· ἦν δὲ γλυφὴ λέων ξιφῆρης. Ἀχιλλᾶν δὲ καὶ Ποσειδῶνα ἀπέσφραξεν· αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς μάχη λειφθεὶς περὶ τὸν ποταμὸν ἠφρανίσθη. Θεόδοτον δὲ τὸν σοφιστὴν ἢ μὲν ἐκ Καίσαρος δίκη παρήλθε· φυγῶν γὰρ Αἴγυπτον ἐπλανᾶτο ταπεινὰ πράττων καὶ μισούμενος· Βροῦτος δὲ Μάρκος ὅτε Καίσαρα κτείνας ἐκράτησεν, ἔξενρὼν αὐτὸν ἐν Ἀσίᾳ καὶ πᾶσαν αἰκίαν αἰκισάμενος ἀπέκτεινεν. τὰ δὲ

λείψανα τοῦ Πομπηίου Κορνηλία δεξαμένη κομισθέντα .
περὶ τὸ Ἄλβανὸν ἔθηκεν .

Ἐκκειμένων οὖν τῶν βίων ἐπιδράμωμεν τῷ λόγῳ τα- 1
χέως τὰ ποιῶντα τὰς διαφοράς, παρ' ἄλληλα συνάγοντες.
ἔστι δὲ ταῦτα, πρῶτον ὅτι Πομπήιος ἐκ τοῦ δικαιοτάτου
τρόπου παρῆλθεν εἰς δύναμιν καὶ δόξαν, αὐτὸς ὀρμηθεὶς
ἀφ' ἑαυτοῦ καὶ πολλὰ καὶ μεγάλα Σύλλα τὴν Ἰταλίαν ἀπὸ
τῶν τυράννων ἐλευθεροῦντι συγκατεργασάμενος, Ἀγησί- 2
λαος δὲ τὴν βασιλείαν ἔδοξε λαβεῖν οὔτε τὰ πρὸς θεοὺς
ἄμεμπτος οὔτε τὰ πρὸς ἀνθρώπους, κρίνας νοθείας Λεω-
τυχίδη, ὃν υἱὸν αὐτοῦ ἀπέδειξεν ὁ ἀδελφὸς γνήσιον, τὸν
δὲ χρησμὸν κατειρωνεύσάμενος τὸν περὶ τῆς χωλότητος.
δεύτερον ὅτι Πομπήιος Σύλλαν καὶ ζῶντα τιμῶν διετέ-
λεσε καὶ τεθνηκότος ἐκήδευσε βιασάμενος Λέπιδον τὸ
σῶμα, καὶ τῷ παιδί Φαύστῳ τὴν αὐτοῦ θυγατέρα συνώ-
κισεν, Ἀγησίλαος δὲ Λύσανδρον ἐκ τῆς τυχούσης προφά-
σεως ὑπεξέριψε καὶ καθύβρισεν. καίτοι Σύλλας μὲν οὐκ 3
ἐλαττόνων ἔτυχεν ἢ Πομπηίῳ παρέσχεν, Ἀγησίλαον δὲ Λύ-
σανδρος καὶ τῆς Σπάρτης βασιλέα καὶ τῆς Ἑλλάδος στρα-
τηγὸν ἐποίησεν. τρίτον δ' αἱ περὶ τὰ πολιτικὰ τῶν δι-
καίων παραβάσεις Πομπηίῳ μὲν δι' οἰκειότητος ἐγένοντο·
τὰ γὰρ πλεῖστα Καίσαρι καὶ Σκιπίωνι συνεξήμαρτε κη-
δεσταῖς οὔσιν· Ἀγησίλαος δὲ Σφοδρίαν μὲν ἐφ' οἷς Ἀθη- 4
ναίους ἠδίκησεν ἀποθανεῖν ὀφείλοντα τῷ τοῦ παιδὸς ἔρωτι
χαριζόμενος ἐξήρπασε, Φοιβίδα δὲ Θηβαίους παρασπον-
δήσαντι δῆλος ἦν δι' αὐτὸ τὸ ἀδίκημα προθύμως βοηθῶν.
καθόλου δ' ὅσα Ῥωμαίους δι' αἰδῶ Πομπήιος ἢ ἄγνοιαν
αἰτίαν ἔσχε βλάψαι, ταῦτα θυμῷ καὶ φιλονεικίᾳ Λακε-
δαιμονίους Ἀγησίλαος ἔβλαψε τὸν Βοιώτιον ἐκκαύσας
πόλεμον.

Εἰ δὲ καὶ τύχην τινὰ τῶν ἀνδρῶν ἑκατέρου τοῖς σφάλ- 2
μασι προσοιστέον, ἀνέλπιστος μὲν ἢ Πομπηίου Ῥωμαίοις,
Ἀγησίλαος δὲ Λακεδαιμονίους ἀκούοντας καὶ προειδότας
οὐκ εἶασε φυλάξασθαι τὴν χολὴν βασιλείαν· καὶ γὰρ εἰ
μυριάκις ἠλέγχθη Λεωτυχίδης ἀλλότριος εἶναι καὶ νόθος,
οὐκ ἂν ἠπόρησαν Εὐρωπωντίδαι γνήσιον καὶ ἀρτίποδα τῇ
Σπάρτῃ βασιλέα παρασχεῖν, εἰ μὴ δι' Ἀγησίλαον ἐπεσκό-

- ² τησε τῷ χρησμῷ Λύσανδρος. οἷον μέντοι τῇ περὶ τῶν τρεσάντων ἀπορίᾳ προσήγαγεν ὁ Ἀγησίλαος ἴαμα μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις ἀτυχίαν, κελεύσας τοὺς νόμους ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθεύδειν, οὐ γέγονεν ἄλλο σόφισμα πολιτικόν, οὐδ' ἔχομέν τι τοῦ Πομπηίου παραπλήσιον, ἀλλὰ τούναντίον οὐδ' οἷς αὐτὸς ἐτίθει νόμοις ᾗετο δεῖν ἐμμένειν, τὸ δύνασθαι μέγα τοῖς φίλοις ἐνδεικνύμενος. ὁ δ' εἰς ἀνάγκην καταστάς τοῦ λῦσαι τοὺς νόμους ἐπὶ τῷ σῶσαι τοὺς πολίτας, ἐξεῦρε τρόπον ᾗ μὴτ' ἐκείνους βλάβουσι μὴδ' ὅπως οὐ βλάβωσι λυθήσονται. τίθεμαι δὲ κάκεινο τὸ ἀμιμητὸν ἔργον εἰς πολιτικὴν ἀρετὴν τοῦ Ἀγησίλαου, τὸ δεξάμενον τὴν στυγερὰν ἀπολιπεῖν τὰς ἐν Ἀσίᾳ πράξεις. οὐ γὰρ ὡς Πομπήιος, ἀφ' ὧν ἑαυτὸν ἐποίει μέγαν ὠφέλει τὸ κοινόν, ἀλλὰ τὸ τῆς πατρίδος σκοπῶν τηλικαύτην ἀφῆκε δύναμιν καὶ δόξαν ἡλίτην οὐδεὶς πρότερον οὐδ' ὕστερον πλὴν Ἀλέξανδρος ἔσχεν.
- ³ Ἀπ' ἄλλης τοίνυν ἀρχῆς, ἐν ταῖς στρατηγίαις καὶ τοῖς πολεμικοῖς ἀριθμῷ μὲν τροπαίων καὶ μεγέθει δυνάμεων ἄς ἐπηγάγετο Πομπήιος, καὶ πλήθει παρατάξεων ἄς ἐνίκησεν, οὐδ' ἂν ὁ Ξενοφῶν μοι δοκεῖ παραβαλεῖν τὰς Ἀγησίλαου νίκας, ᾗ διὰ τὰλλα καλὰ καθάπερ γέρας ἕξαιρετον δέδοται καὶ γράφειν ὃ βούλοιο καὶ λέγειν περὶ τοῦ
- ² ἀνδρός. οἴμαι δὲ καὶ τῇ πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπιεικείᾳ διαφέρειν τὸν ἄνδρα τοῦ ἀνδρός. ὁ μὲν γὰρ ἀνδραποδίσασθαι Θήβας καὶ Μεσσήνην ἐξοικίσασθαι βουλόμενος, ἦν μὲν ὁμόκληρον τῆς πατρίδος ἦν δὲ μητρόπολιν τοῦ γένους, παρ' οὐδὲν ἦλθε τὴν Σπάρτην ἀποβαλεῖν, ἀπέβαλε δὲ τὴν ἡγεμονίαν· ὁ δὲ καὶ τῶν πειρατῶν τοῖς μεταβαλομένοις πόλεις ἔδωκε, καὶ Τιγράνην τὸν Ἀρμενίων βασιλέα γενόμενον ἐφ' ἑαυτῷ θριαμβεῦσαι σύμμαχον ἐποίησατο,
- ³ φήσας ἡμέρας μιᾶς αἰῶνα προτιμᾶν. εἰ μέντοι τοῖς μεγίστοις καὶ κυριωτάτοις εἰς τὰ ὄπλα πράγμασι καὶ λογισμοῖς προστίθεται πρωτεῖον ἀρετῆς ἀνδρὸς ἡγεμόνος, οὐ μικρὸν ὁ Λάκων τὸν Ῥωμαῖον ἀπολέλοιπε. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ προήγατο τὴν πόλιν οὐδ' ἐξέλιπεν ἑπτὰ μυριάσι στρατοῦ τῶν πολεμίων ἐμβαλόντων, ὀλίγους ἔχων ὀπίστας
- ⁴ καὶ προνονικημένους ἐν Λεύκτροις· Πομπήιος δὲ πεντα-

κισχιλίους μόνους καὶ τριακοσίους μίαν Καίσαρος πόλιν Ἰταλικὴν καταλαβόντος ἐξέπεσε τῆς Ῥώμης ὑπὸ δέους, ἣ τοσοῦτοις εἶξας ἀγεννῶς ἢ πλείονας ψευδῶς εἰκάσας· καὶ συσκευασάμενος τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, τὰς δὲ τῶν ἄλλων πολιτῶν ἐρήμους ἀπολιπὼν ἔφυγε, δέον ἢ κρατεῖν μαχόμενον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἢ δέχεσθαι διαλύσεις παρὰ τοῦ κρείττονος· ἦν γὰρ πολίτης καὶ οἰκεῖος. νῦν δ' ὅ σ' ὅ σ' στρατηγίας χρόνον ἐπιμετρῆσαι καὶ ὑπατείαν ψηφίσασθαι δεινὸν ἡγεῖτο, τούτῳ παρέσχε λαβόντι τὴν πόλιν εἰπεῖν πρὸς Μέτελλον ὅτι κακείνον αἰχμάλωτον αὐτοῦ νομίζει καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας.

Ὁ τοίνυν ἔργον ἐστὶν ἀγαθοῦ στρατηγοῦ μάλιστα, κρεί- 4
τονα μὲν ὄντα βιάσασθαι τοὺς πολεμίους μάχεσθαι, λει-
πόμενον δὲ δυνάμει μὴ βιασθῆναι, τοῦτο ποιῶν Ἀγησίλαος
ἀεὶ διεφύλαξεν ἑαυτὸν ἀνίκητον· Πομπήιον δὲ Καῖσαρ, οὗ
μὲν ἦν ἐλάττων, διέφυγε μὴ βλαβῆναι, καθ' ὃ δὲ κρείττων
ἦν, ἠνάγκασεν ἀγωνισάμενον τῷ πεζῷ περὶ πάντων στρα-
λῆναι, καὶ κύριος εὐθύς ἦν χρημάτων καὶ ἀγορᾶς καὶ
θαλάττης, ὅφ' ὧν διεπέπρακτ' ἂν ἄνευ μάχης ἐκείνοις
προσόντων. τὸ δ' ὑπὲρ τούτων ἀπολόγημα μέγιστόν ἐστιν 2
ἔγκλημα στρατηγοῦ τηλικούτου. νέον μὲν γὰρ ἄρχοντα θο-
ρύβοις καὶ καταβοήσεσιν εἰς μαλακίαν καὶ δειλίαν ἐπιτα-
ραχθέντα τῶν ἀσφαλεστάτων ἐκπεσεῖν λογισμῶν εἰκὸς ἐστι
καὶ συγγνωστόν· Πομπήιον δὲ Μάγνον, οὗ Ῥωμαῖοι τὸ μὲν
στρατόπεδον πατρίδα, σύγκλητον δὲ τὴν σκηνήν, ἀποστά-
τας δὲ καὶ προδότας τοὺς ἐν Ῥώμῃ πολιτενομένους καὶ
στρατηγοῦντας καὶ ὑπατεύοντας ἐκάλουν, ἀρχόμενον δ'
ὑπ' οὐδενὸς ἔγνωσαν, πάσας δ' αὐτοκράτορα στρατευσά- 3
μενον ἄριστα τὰς στρατείας, τίς ἂν ἀνάσχοιτο τοῖς Φαω-
νίου σκώμμασι καὶ Δομετίου, καὶ ἵνα μὴ Ἀγαμέμνων λέ-
γεται, παρ' ἐλάχιστον ἐκβιασθέντα τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας
καὶ ἐλευθερίας ἀναρρῖψαι κίνδυνον; ὅς εἰ μόνον ἐσκόπει
τὸ παρ' ἡμέραν ἄδοξον, ὥφειλεν ἀντιστὰς ἐν ἀρχῇ δια-
γωνισασθαι περὶ τῆς Ῥώμης, ἀλλὰ μὴ τὴν φυγὴν ἐκείνην
ἀποφαίνων στρατήγημα Θεμιστόκλειον ὕστερον ἐν αἰσχυρῷ
τίθεσθαι τὴν ἐν Θετταλίᾳ πρὸ μάχης διατριβήν. οὗ γὰρ 4
ἐκείνὸ γε στάδιον αὐτοῖς καὶ θέατρον ἐναγωνίσασθαι περὶ

τῆς ἡγεμονίας ὁ θεὸς ἀπέδειξε τὸ Φαρσάλιον πεδίον, οὐδ' ὑπὸ κήρυκος ἐκαίετο μάχεσθαι κατιῶν ἢ λιπεῖν ἕτερον τὸν στέφανον, ἀλλὰ πολλὰ μὲν πεδία μυρίας δὲ πόλεις καὶ γῆν ἀπλετοῦν ἢ κατὰ θάλατταν εὐπορία παρέσχε βουλομένῳ μιμῆσθαι Μάξιμον καὶ Μάριον καὶ Λούκουλλον καὶ αὐτὸν Ἀγησίλαον, ὅς οὐκ ἐλάττονας μὲν ἐν Σπάρτῃ δορυφόρους ὑπέμεινε βουλομένον Θηβαίους ὑπὲρ τῆς γούρας μάχεσθαι, πολλὰς δ' ἐν Αἰγύπτῳ διαβολὰς καὶ κατηγορίας καὶ ὑπονοίας τοῦ βασιλέως ἔργεζεν ἡσυχίαν ἄγειν νελεύων, χρησάμενος δὲ τοῖς ἀριστοῖς ὡς ἐβούλετο ἰσχυρισμοῖς οὐ μόνον Αἰγυπτίους ἄγοντας ἔσωσεν, οὐδὲ τὴν Σπάρτην ἐν τοσοῦτῳ σεισμῷ μόνος ὁρῶν ἀεὶ διεφύλαξεν, ἀλλὰ καὶ τρόπαιον ἔστησε κατὰ Θηβαίων ἐν τῇ πόλει, τὸ νικῆσαι παρασχὼν αὐτοῖς ἐκ τοῦ τότε μὴ προαπολέσθαι βιασάμενους. ὅθεν Ἀγησίλαος μὲν ὑπὸ τῶν βιασθέντων ὕστερον ἐπηγεῖτο σωθέντων, Πομπήιος δὲ δι' ἄλλους ἀμαρτῶν αὐτοῖς, οἷς ἐπέισθη, κατηγοροῦς εἶχεν. καίτοι φασὶ τινες ὡς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ Σικελίονος ἐξηπατήθη· τὰ γὰρ πλείστα τῶν χρημάτων ὧν ἐκόμιζεν ἐξ Ἀσίας βουλόμενον αὐτὸν νοσηρίσασθαι καὶ ἀποκρύψαντα κατεπεῖξαι τὴν μάχην ὡς οὐκέτι χρημάτων ὄντων. ὃ γὰρ ἀληθὲς ἢ, παθεῖν οὐκ ὠφείλεν ὁ στρατηγός, οὐδὲ ἑαδίως οὕτω παραλογισθεῖς ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν μεγίστων.

Ἐν μὲν οὖν τούτοις οὕτως ἐλάτερον ἀποφειροῦμεν· εἰς Αἰγύπτου δ' ὃ μὲν ἐξ ἀνάγκης ἔπλευσε φεύγων, ὃ δ' οὔτε καλῶς οὐτ' ἀναγκαίως ἐπὶ χρήμασιν, ὅπως ἔχη τοῖς Ἑλλήσι πολεμεῖν ἀφ' ὧν τοῖς βαρβάροις ἐστρατήγησεν. εἶτα ἂ διὰ Πομπήιον Αἰγυπτίοις ἐγκαλοῦμεν, ταῦτ' Αἰγύπτιοι κατηγοροῦσιν Ἀγησίλαου· ὃ μὲν γὰρ ἠδικήθη πιστεύσας, ὃ δὲ πιστευθεῖς ἐγκατέλιπε καὶ μετέστη πρὸς τοὺς πολεμοῦντας οἷς ἔπλευσε συμμαχήσων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ ΚΑΙΣΑΡ.

Τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως βίον καὶ τοῦ Καίσαρος, ὑφ' οὗ κατελύθη Πομπήιος, ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γράφοντες, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑποκειμένων πράξεων οὐδὲν ἄλλο προερούμεν ἢ παραιτησόμεθα τοὺς ἀναγινώσκοντας, ἐὰν μὴ πάντα μηδὲ καθ' ἕνα ἕνα ἐξαιρεσόμενος τι τῶν περιβόητων ἀπαγγέλλωμεν, ἀλλ' ἐπιτέμνοντες τὰ πλεῖστα, μὴ συκοφαντεῖν. οὔτε γὰρ ἱστορίας γράφομεν ἀλλὰ βίους, οὔτε ταῖς ἐπιφανεστάταις πράξεσι πάντως ἔνεστι δῆλωσις ἀρετῆς ἢ κακίας, ἀλλὰ πρῶτα βραχὺ πολλάκις καὶ ῥῆμα καὶ παιδιὰ τις ἔμφρασιν ἤθους ἐποίησε μᾶλλον ἢ μάχαι μυριόνηκροι καὶ παρατάξεις αἱ μέγισται καὶ πολιορκίαι πόλεων. ὥσπερ οὖν οἱ ζωγράφοι τὰς ὁμοιότητας ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τῶν περὶ τὴν ὄψιν εἰδῶν, οἷς ἔμφραίνεται τὸ ἦθος, ἀναλαμβάνουσιν, ἐλάχιστα τῶν λοιπῶν μερῶν φροντίζοντες, οὕτως ἡμῖν δοτέον εἰς τὰ τῆς ψυχῆς σημεῖα μᾶλλον ἐνδύεσθαι καὶ διὰ τούτων εἰδοποιεῖν τὸν ἐκάστου βίον, ἐάσαντας ἑτέροις τὰ μεγέθη καὶ τοὺς ἀγῶνας.

Ἀλέξανδρος ὅτι τῷ γένει πρὸς πατρός μὲν ἦν Ἡρακλείδης ἀπὸ Καρανίου πρὸς δὲ μητρὸς Αἰακίδης ἀπὸ Νεοπτολέμου, τῶν πάνυ πεπιστευμένων ἐστὶ. λέγεται δὲ Φίλιππος ἐν Σαμοθράκῃ τῇ Ὀλυμπιάδι συμμηθεῖς αὐτὸς τε μαιράκιον ὦν ἔτι κακείνης παιδὸς ὀρφανῆς γονέων ἐρασθῆναι καὶ τὸν γάμον οὕτως ἀρμόσαι, πείσας τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς Ἀρύμβαν. ἡ μὲν οὖν νύμφη, πρὸ τῆς νυκτὸς ἣ συνείρχθησαν εἰς τὸν θάλαμον, ἔδοξε βροντῆς γενομένης ἐμπεσεῖν αὐτῆς τῇ γαστρὶ κεραυνόν, ἐκ δὲ τῆς πληγῆς πολὺ πῦρ ἀναρθῆν, εἶτα ῥηγνύμενον εἰς φλόγας πάντη φερομένας διαλυθῆναι· ὁ δὲ Φίλιππος ὑστέρῳ χρόνῳ μετὰ τὸν γάμον εἶδεν ὄναρ αὐτὸν ἐπιβάλλοντα σφραγίδα τῇ γαστρὶ τῆς γυναικός· ἡ δὲ γλυφὴ τῆς σφραγίδος, ὡς ᾤετο, λέοντος εἶχεν εἰκόνα. τῶν δ' ἄλλων μάντεων ὑφορωμένων τὴν

ὄψιν ὡς ἀκριβεστέρας φυλακῆς δεομένων τῷ Φιλίππῳ
 τῶν περὶ τὸν γάμον, Ἀρίστανδρος ὁ Τελμησεύς κύειν
 ἔφη τὴν ἄνθρωπον, οὐθὲν γὰρ ἀποσφραγίζεσθαι τῶν
 κενῶν, καὶ κύειν παῖδα θυμοειδῆ καὶ λεοντώδη τὴν φύσιν.
⁴ ὤφθη δὲ ποτε καὶ δράκων κοιμωμένης τῆς Ὀλυμπιάδος
 παρεκτεταμένος τῷ σώματι· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῦ Φι-
 λίππου τὸν ἔρωτα καὶ τὰς φιλοφροσύνας ἀμανρῶσαι λέ-
 γουσιν, ὡς μηδὲ φοιτᾶν ἔτι πολλάκις παρ' αὐτὴν ἀναπαυ-
 σόμενον, εἴτε δείσαντά τινας μαγείας ἐπ' αὐτῷ καὶ φάρ-
 μακα τῆς γυναικός, εἴτε τὴν ὀμιλίαν ὡς κρείττονι συνούσης
⁵ ἀφοσιούμενον. ἕτερος δὲ περὶ τούτων ἐστὶ λόγος, ὡς
 πᾶσαι μὲν αἱ τῆδε γυναῖκες ἔνοχοι τοῖς Ὀρφικοῖς οὔσαι
 καὶ τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον ὀργιασμοῖς ἐκ τοῦ πάνυ πα-
 λαιοῦ, Κλώδωνές τε καὶ Μιμαλλόνες ἐπωνυμίαν ἔχουσαι,
 πολλὰ ταῖς Ἡδωνίσι καὶ ταῖς περὶ τὸν Αἴμον θρησκάς
 ὅμοια δρῶσιν, ἀφ' ὧν δοκεῖ καὶ τὸ θρησκεύειν ὄνομα ταῖς
⁶ κατακόροις γενέσθαι καὶ περιέργοις ἱερουργίαις, ἢ δ'
 Ὀλυμπιάς μᾶλλον ἑτέρων ζηλώσασα τὰς κατοχὰς καὶ τοὺς
 ἐνθουσιασμοὺς ἐξάγουσα βαρβαρικώτερον ὄφεις μεγάλους
 χειροθήεις ἐφείλκετο τοῖς θιάσοις, οἳ πολλάκις ἐκ τοῦ
 κιττοῦ καὶ τῶν μυστικῶν λίκνων παραναδυόμενοι καὶ
 περιελιπτόμενοι τοῖς θύρσοις τῶν γυναικῶν καὶ τοῖς στε-
 φάνοις ἐξέπληττον τοὺς ἄνδρας.
³ Οὐ μὴν ἀλλὰ Φιλίππῳ μὲν, μετὰ τὸ φάσμα πέμψαντι
 Χαίρωνα τὸν Μεγαλοπολίτην εἰς Δελφούς, χρησμὸν κοιμι-
 σθῆναι λέγουσι παρὰ τοῦ θεοῦ κελεύοντος Ἄμμωνι θύειν
 καὶ σέβεσθαι μάλιστα τοῦτον τὸν θεόν· ἀποβαλεῖν δὲ
 τῶν ὄψεων αὐτὸν τὴν ἑτέραν, ἣν τῷ τῆς θύρας ἀριμῷ
 προσβαλὼν κατώπτευσεν ἐν μορφῇ δράκοντος συνευναζό-
² μενον τῇ γυναικὶ τὸν θεόν· ἢ δ' Ὀλυμπιάς, ὡς Ἐρατοσθέ-
 νης φησί, προπέμπουσα τὸν Ἀλέξανδρον ἐπὶ τὴν στρα-
 τείαν, καὶ φράσασα μόνῃ τὸ περὶ τὴν τέκνωσιν ἀπόρητον,
 ἐκέλευεν ἄξια φρονεῖν τῆς γενέσεως. ἕτεροι δὲ φασιν αὐτὴν
 ἀφοσιουῖσθαι καὶ λέγειν "οὐ παύσεται με διαβάλλων Ἀλέ-
³ ξανδρος πρὸς τὴν Ἥραν;" ἐγεννήθη δ' οὖν Ἀλέξανδρος ἰστα-
 μένου μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος, ὃν Μακεδόνες Λῶον καλοῦσιν,
 ἕκτη, καθ' ἣν ἡμέραν ὁ τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος ἐνεπρήσθη

νεώς· ᾧ γ' Ἠγησίας ὁ Μάγνης ἐπιπερώνηκεν ἐπιρώνημα
κατασβέσαι τὴν πυρκαϊὰν ἐκείνην ὑπὸ ψυχρίας δυνάμενον·
εἰκότως γὰρ ἔφη καταφλεχθῆναι τὸν νεὼν τῆς Ἀρτέμιδος
ἀσχολουμένης περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου μαίωσιν. ὅσοι δὲ τῶν 4
μάγων ἐν Ἐφέσῳ διατρίβοντες ἔτυχον, τὸ περὶ τὸν νεὼν
πάθος ἠγοούμενοι πάθους ἑτέρου σημεῖον εἶναι, διέθεον
τὰ πρόσωπα τυπτόμενοι καὶ βοῶντες ἄτην ἅμα καὶ συμ-
φορὰν μεγάλην τῇ Ἀσίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τετοκέσαι. Φι-
λίππῳ δ' ἄρτι Ποτίδαιαν ἤρηκότι τρεῖς ἤκον ἀγγελίαι κατὰ
τὸν αὐτὸν χρόνον, ἥ μὲν Ἰλλυριοὺς ἠττάσθαι μάχῃ μεγάλη 5
διὰ Παρμενίωνος, ἥ δ' Ὀλυμπίασιν ἵππῳ κέλητι νενικηκέναι,
τρίτη δὲ περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου γενέσεως. ἐφ' οἷς ἠδόμενον,
ὡς εἰκόσ, ἔτι μᾶλλον οἱ μάντις ἐπῆραν ἀποφαινόμενοι τὸν
παιδα τρισὶ νίκαις συγγεγεννημένον ἀνίκητον ἔσεσθαι.

Τὴν μὲν οὖν ἰδέαν τοῦ σώματος οἱ Λυσιππειοὶ μάλιστα 4
τῶν ἀνδριάντων ἐμφαίνουσιν, ὅφ' οὗ μόνου καὶ αὐτὸς ἠξίου
πλάττεσθαι· καὶ γὰρ μάλιστα ἅ πολλοὶ τῶν διαδόχων
ἕστερον καὶ τῶν φίλων ἀπεμιμοῦντο, τὴν τ' ἀνάτασιν τοῦ
αὐχένος εἰς εὐώνυμον ἠσυχῆ κεκλιμένου καὶ τὴν ὑγρότητα
τῶν ὀμμάτων διατετήρηκεν ἀκριβῶς ὁ τεχνίτης. Ἀπελλῆς 2
δὲ γράφων τὸν κεραυνοφόρον οὐκ ἐμιμήσατο τὴν χροάν,
ἀλλὰ φαιότερον καὶ πεπινωμένον ἐποίησεν. ἦν δὲ λευκός,
ὡς φασίν· ἥ δὲ λευκότης ἐπεφοίνισσεν αὐτοῦ περὶ τὸ
στῆθος μάλιστα καὶ τὸ πρόσωπον. ὅτι δὲ τοῦ χρωτὸς
ἠδιστον ἀπέπνει καὶ τὸ στόμα κατεῖχεν εὐωδία καὶ τὴν
σάρκα πᾶσαν, ὥστε πληροῦσθαι τοὺς χιτωνίσκους, ἀνε-
γνωμεν ἐν ὑπομνήμασιν Ἀριστοξενείοις. αἰτία δ' ἴσως ἡ 3
τοῦ σώματος κρᾶσις πολὺθερμος οὔσα καὶ πυρῶδης· ἥ
γὰρ εὐωδία γίνεται πέψει τῶν ὑγρῶν ὑπὸ θερμότητος, ὡς
οἶεται Θεόφραστος. ὅθεν οἱ ξηροὶ καὶ διάπυρροι τόποι
τῆς οἰκουμένης τὰ πλεῖστα καὶ κάλλιστα τῶν ἀρωμάτων
φέρουσιν· ἐξαιρεῖ γὰρ ὁ ἥλιος τὸ ὑγρὸν ὡσπερ ὕλην ση-
πεδόνοσ ἐπιπολάζον τοῖς σώμασιν. Ἀλέξανδρον δ' ἡ θερ- 4
μότησ τοῦ σώματος, ὡς ἔοικε, καὶ ποτικὸν καὶ θυμοειδῆ
παρεῖχεν. ἔτι δ' ὄντος αὐτοῦ παιδὸς ἥ τε σωφροσύνη
διεφαίνετο τῷ πρὸς τᾶλλα ῥαγδαῖον ὄντα καὶ φερόμενον
σφοδρῶσ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὸ σῶμα δυσκίνητον

εἶναι καὶ μετὰ πολλῆς πραότητος ἄπτεσθαι τῶν τοιού-
 5 των. ἢ τε φιλοτιμία παρ' ἡλικίαν ἐμβριθὲς εἶχε τὸ φρό-
 νημα καὶ μεγαλόψυχον· οὔτε γὰρ ἀπὸ παντὸς οὔτε πᾶσαν
 ἡγάπα δόξαν, ὡς Φίλιππος λόγου τε δεινότητι σοφιστικῶς
 καλλωπιζόμενος καὶ τὰς ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκας τῶν ἀρμάτων
 ἐγχαράττων τοῖς νομίσμασιν, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ αὐτὸν
 ἀποπειρωμένων εἰ βούλοιτ' ἂν Ὀλυμπίᾳσιν ἀγωνίσασθαι
 6 στάδιον (ἦν γὰρ ποδώκης) “εἶ γε” ἔφη “βασιλεῖς ἔμελλον
 ἔξιν ἀνταγωνιστάς.” φαίνεται δὲ καὶ καθόλου πρὸς τὸ
 τῶν ἀθλητῶν γένος ἄλλοτρίως ἔχων· πλείστους γέ τοι
 θεῖς ἀγῶνας οὐ μόνον τραγῳδῶν καὶ αὐλητῶν καὶ κιθα-
 ρῳδῶν, ἀλλὰ καὶ ῥαψῳδῶν θήρας τε παντοδαπῆς καὶ
 ῥαβδομαχίας, οὔτε πυγμῆς οὔτε παγκρατίου μετὰ τινος
 σπουδῆς ἔθνηκεν ἄθλον.

5 Τοὺς δὲ παρὰ τοῦ Περσῶν βασιλέως πρέσβεις ἦκοντας
 ἀποδημοῦντος Φιλίππου ξενίζων καὶ γενόμενος συνήθης
 οὔτως ἐχειρώσατο τῇ φιλοφροσύνῃ καὶ τῷ μηδὲν ἐρώτημα
 παιδικὸν ἐρωτῆσαι μηδὲ μικρόν, ἀλλ' ὁδῶν τε μήκη καὶ
 πορείας τῆς ἄνω τρόπον ἐκπυρρῶναι, καὶ περὶ αὐτοῦ
 τοῦ βασιλέως, ὅποῖος εἴη πρὸς τοὺς πολέμους, καὶ τίς ἢ
 Περσῶν ἀλκή καὶ δύναμις, ὥστε θαυμάζειν ἐκείνους καὶ
 τὴν λεγομένην Φιλίππου δεινότητα μηδὲν ἠγεῖσθαι πρὸς
 2 τὴν τοῦ παιδὸς ὁρμὴν καὶ μεγαλοπραγμοσύνην. ὅσάκις
 γοῦν ἀπαγγελθεῖη Φίλιππος ἢ πόλιν ἐνδοξον ἤρηκώς ἢ
 μάχην τινὰ περιβόητον νενικηκώς, οὐ πάνυ φαιδρὸς ἦν
 ἀκούων, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἡλικιώτας ἔλεγεν “ὦ παῖδες,
 πάντα προλήψεται ὁ πατήρ, ἐμοὶ δ' οὐδὲν ἀπολείψει
 3 μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα καὶ λαμπρόν.” οὐ
 γὰρ ἡδονὴν ζηλῶν οὐδὲ πλοῦτον ἀλλ' ἀρετὴν καὶ δόξαν,
 ἐνόμιζεν, ὅσῳ πλείονα λήψεται παρὰ τοῦ πατρός, ἐλάτ-
 τονα κατορθώσειν δι' ἑαυτοῦ. διὸ τοῖς πράγμασιν αὐξο-
 μένοις καταναλίσκεσθαι τὰς πράξεις εἰς ἐκεῖνον ἠγούμενος,
 ἐβούλετο μὴ χρήματα μηδὲ τρυφὰς καὶ ἀπολαύσεις ἀλλ'
 ἀγῶνας καὶ πολέμους καὶ φιλοτιμίας ἔχουσαν ἀρχὴν πα-
 ραλαβεῖν.

4 Πολλοὶ μὲν οὖν περὶ τὴν ἐπιμέλειαν, ὡς εἰκός, ἦσαν
 αὐτοῦ, τροφεῖς καὶ παιδαγωγοὶ καὶ διδάσκαλοι λεγόμενοι,

πᾶσι δ' ἐφειστήκει Λεωνίδας, ἀνὴρ τό τ' ἦθος αὐστηρὸς καὶ συγγενὴς Ὀλυμπιάδος, αὐτὸς μὲν οὐ φεύγων τὸ τῆς παιδαγωγίας ὄνομα καλὸν ἔργον ἐχούσης καὶ λαμπρὸν, ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν οἰκειότητα τροφρὸς Ἀλεξάνδρου καὶ καθηγητὴς καλούμενος. ὁ δὲ τὸ 5 σχῆμα τοῦ παιδαγωγοῦ καὶ τὴν προσηγορίαν ὑποποιούμενος ἦν Λυσίμαχος, τῷ γένει Ἀκαρνάν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχων ἀστεῖον, ὅτι δ' ἑαυτὸν μὲν ὠνόμαζε Φοίνικα τὸν δ' Ἀλέξανδρον Ἀχιλλέα, Πηλέα δὲ τὸν Φίλιππον, ἠγαπάτο καὶ δευτέραν εἶχε χώραν.

Ἐπεὶ δὲ Φιλονεῖζου τοῦ Θεσσαλοῦ τὸν Βουκεράλαν 6 ἀγαγόντος ὄνιον τῷ Φιλίππῳ τρισκαίδεκα ἑταλάντων κατέβησαν εἰς τὸ πεδῖον δοκιμάζοντες τὸν ἵππον, ἐδόκει τε χαλεπὸς εἶναι καὶ κομιδῇ δύσχρηστος οὐτ' ἀναβάτην προσίεμενος οὔτε φωνῆν ὑπομένων τινὸς τῶν περὶ τὸν Φίλιππον, ἀλλ' ἀπάντων κατεξανιστάμενος, δυσχεραίνοντος δὲ 2 τοῦ Φιλίππου καὶ κελεύοντος ἀπάγειν ὡς παντάπασιν ἄγριον καὶ ἀκόλαστον, παρῶν Ἀλέξανδρος εἶπεν "οἶον ἵππον ἀπολλύουσι δι' ἀπειρίαν καὶ μαλακίαν χρήσασθαι μὴ δυνάμενοι," τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὁ Φίλιππος ἐσιώπησε, πολλάκις δ' αὐτοῦ παραφθεγγόμενον καὶ περιπαθοῦντος "ἐπιτιμᾶς σύ" ἔφη "πρεσβυτέροις ὡς τι πλεόν αὐτὸς εἰδὼς ἢ μᾶλλον ἵππῳ χρήσασθαι δυνάμενος;" "τούτῳ γοῦν" 3 ἔφη "χρησαίμην ἂν ἐτέρου βέλτιον." "ἂν δὲ μὴ χρήσῃ, τίνα δίκην τῆς προπετείας ὑφρέξεις;" "ἐγὼ νῆ Δί" εἶπεν "ἀποτίσω τοῦ ἵππου τὴν τιμὴν." γενομένου δὲ γέλωτος, εἶτα ὀρισμοῦ πρὸς ἀλλήλους εἰς τὸ ἀργύριον, εὐθὺς προσδραμῶν τῷ ἵππῳ καὶ παραλαβὼν τὴν ἡνίαν ἐπέστρεψε πρὸς τὸν ἥλιον, ὡς ἔοικεν, ἐννοήσας ὅτι τὴν σκιὰν προπίπτουσαν καὶ σαλευομένην ὄρων πρὸ αὐτοῦ διαταράττοιο. μικρὰ δὲ οὕτω παρακαλπάσας καὶ καταψήσας, ὡς 4 ἐώρα πληρούμενον θυμοῦ καὶ πνεύματος, ἀπορρίψας ἡσυχῇ τὴν γλαμύδα καὶ μετεωρίσας αὐτὸν ἀσφαλῶς περιέβη. καὶ μικρὰ μὲν περιλαβὼν ταῖς ἡνίαις τὸν χαλινὸν ἄνευ πληγῆς καὶ σπαραγμοῦ προσέστειλεν· ὡς δ' ἐώρα τὸν ἵππον ἀφεικότα τὴν ἀπειλήν, ὀργῶντα δὲ πρὸς τὸν δρόμον, ἐφείς ἐδίωκεν ἤδη φωνῇ θρασυτέρῃ καὶ ποδῶς

- κρούσει χρώμενος. τῶν δὲ περὶ τὸν Φίλιππον ἦν ἀγωνία καὶ σιγὴ τὸ πρῶτον· ὡς δὲ κάμψας ἐπέστρεψεν ὀρθῶς σοβαρὸς καὶ γεγηθῶς, οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἠλάλαξαν, ὁ δὲ πατὴρ καὶ δακρῦσαι τι λέγεται πρὸς τὴν χαρὰν, καὶ καταβάντος αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν φιλήσας “ὦ παῖ” φάναι “ζήτει σεαυτῷ βασιλείαν ἴσην· Μακεδονία γὰρ σε οὐ χωρεῖ.”
- 7 Καθορῶν δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ δυσκίνητον μὲν οὔσαν ἐρίσαντος μὴ βιασθῆναι, ῥαδίως δὲ ἀγομένην ὑπὸ λόγον πρὸς τὸ δέον, αὐτὸς τε πείθειν ἐπειρᾶτο μᾶλλον ἢ προστάττειν, καὶ τοῖς περὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐγκύκλια παιδευταῖς οὐ πᾶν τι πιστεύων τὴν ἐπιστάσιαν αὐτοῦ καὶ κατάρτισιν ὡς μείζονος οὔσαν πραγματείας καὶ κατὰ τὸν
- 2 Σοφοκλέα πολλῶν χαλινῶν ἔργον οἰάκων θ’ ἅμα, μετέπεμψατο τῶν φιλοσόφων τὸν ἐνδοξότατον καὶ λογιώτατον Ἀριστοτέλην, καλὰ καὶ πρέποντα διδασκάλια τελέσας αὐτῷ· τὴν γὰρ Σταγειριτῶν πόλιν, ἐξ ἧς ἦν Ἀριστοτέλης, ἀνάστατον ὑπ’ αὐτοῦ γεγενημένην συνήκισε πάλιν, καὶ τοὺς διαφυγόντας ἢ δουλεύοντας τῶν πολιτῶν ἀποκατέστησε.
- 3 σχολὴν μὲν οὖν αὐτοῖς καὶ διατριβὴν τὸ περὶ Μιέξαν νυμφαῖον ἀπέδειξεν, ὅπου μέχρι νῦν Ἀριστοτέλους ἔδρας τε λιθίνας καὶ ὑποσκήτους περιπάτους δεικνύουσιν· ἔοικε δ’ Ἀλέξανδρος οὐ μόνον τὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν παραλαβεῖν λόγον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπορρήτων καὶ βαθυτέρων διδασκαλιῶν, ἃς οἱ ἄνδρες ἰδίως ἀχροαματικὰς καὶ ἐποπτικὰς προσαγορεύοντες οὐκ ἐξέφερον εἰς πολλούς, μετα-
- 4 σχεῖν. ἤδη γὰρ εἰς Ἀσίαν διαβεβηκώς, καὶ πυθόμενος λόγους τινὰς ἐν βιβλίῳ περὶ τούτων ὑπ’ Ἀριστοτέλους ἐκδεδόσθαι, γράφει πρὸς αὐτὸν ὑπὲρ φιλοσοφίας παρησιαζόμενος ἐπιστολὴν, ἧς ἀντίγραφόν ἐστιν “Ἀλέξανδρος Ἀριστοτέλει εὖ πράττειν. οὐκ ὀρθῶς ἐποίησας ἐκδοὺς τοὺς ἀχροαματικούς τῶν λόγων· τίτι γὰρ δὴ διοίσομεν ἡμεῖς τῶν ἄλλων, εἰ καθ’ οὓς ἐπαιδευθήμεν λόγους, οὗτοι πάντων ἔσονται κοινοί; ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν ταῖς περὶ τὰ ἄριστα ἐμπειρίαις ἢ ταῖς δυνάμεσι διαφέρειν. ἔρρωσο.” ταύτην μὲν οὖν τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ παραμυθούμενος Ἀριστοτέλης ἀπολογεῖται περὶ τῶν λόγων ἐκείνων ὡς καὶ ἐκδεδομένων καὶ μὴ ἐκδεδομένων· ἀληθῶς

γὰρ ἢ μετὰ τὰ φυσικὰ πραγματεία πρὸς διδασκαλίαν καὶ μάθησιν οὐδὲν ἔχουσα χρήσιμον ὑπόδειγμα τοῖς πεπαιδευμένοις ἀπ' ἀρχῆς γέγραπται. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ φιλο- 8
ιατρεῖν Ἀλεξάνδρῳ προστρίψασθαι μᾶλλον ἐτέρων Ἀριστοτέλης· οὐ γὰρ μόνον τὴν θεωρίαν ἠγάπησεν, ἀλλὰ καὶ νοσοῦσιν ἐβοήθει τοῖς φίλοις καὶ συνέταττε θεραπείας τινὰς καὶ διαίτας, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν λαβεῖν ἔστιν. ἦν δὲ καὶ φύσει φιλόλογος καὶ φιλιαναγνώστης. καὶ τὴν μὲν 2
Ἰλιάδα τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς ἐφόδιον καὶ νομίζων καὶ ὀνομάζων, ἔλαβε μὲν Ἀριστοτέλους διορθώσαντος ἦν ἐκ τοῦ νάρθηκος καλοῦσιν, εἶχε δ' αἰεὶ μετὰ τοῦ ἐγχειριδίου κειμένην ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, ὡς Ὀνησίκριτος ἱστόρηκε, τῶν δ' ἄλλων βιβλίων οὐκ εὐπορῶν ἐν τοῖς ἄνω τόποις Ἄρπαλον ἐκέλευσε πέμψαι. κάκεινος ἔπεμψεν αὐτῷ τὰς 3
τε Φιλίστου βίβλους καὶ τῶν Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου τραγωδιῶν συγγάς, καὶ Τελέστου καὶ Φιλοξένου διθυράμβους. Ἀριστοτέλην δὲ θαυμάζων ἐν ἀρχῇ καὶ ἀγαπῶν οὐχ ἦττον, ὡς αὐτὸς ἔλεγε, τοῦ πατρός, ὡς δὲ ἐκεῖνον μὲν ζῶν διὰ τοῦτον δὲ καλῶς ζῶν, ὕστερον ὑποπτότερον ἔσχεν, οὐχ ὥστε ποιῆσαι τι κακόν, ἀλλ' αἰ φιλοφροσύναι τὸ σφοδρὸν ἐκεῖνο καὶ στεροχτικὸν οὐκ ἔχουσαι πρὸς αὐτὸν ἀλλοτριότητος ἐγένοντο τεκμηρίον. ὁ μὲν 4
τοι πρὸς φιλοσοφίαν ἐμπεφυκῶς καὶ συντεθραμμένος ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ ζῆλος καὶ πόθος οὐκ ἐξεργύη τῆς ψυχῆς, ὡς ἢ περὶ Ἀνάξαρχόν τε τιμὴ καὶ τὰ πεμφθέντα Ξενοκράτει πεντήκοντα τάλαντα καὶ Δάνδαμιν καὶ Καλανὸς οὕτω σπουδασθέντες μαρτυροῦσι.

Φιλίππου δὲ στρατεύοντος ἐπὶ Βυζαντίους ἦν μὲν ἐκ- 9
καιδεκέτης Ἀλέξανδρος, ἀπολειφθεὶς δὲ κύριος ἐν Μακεδονίᾳ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σφραγίδος Μαίδων τε τοὺς ἀρεστῶτας κατεστρέψατο, καὶ πόλιν ἐλὼν αὐτῶν τοὺς μὲν βαρβάρους ἐξήλασε, συμμίκτους δὲ κατοικίσας Ἀλεξανδρόπολιν προσηγόρευσεν. ἐν δὲ Χαιρωνείᾳ τῆς 2
πρὸς τοὺς Ἑλληνας μάχης παρὼν μετέσχε, καὶ λέγεται πρῶτος ἐνσεῖσαι τῇ ἱερῇ λόχῳ τῶν Θηβαίων. ἔτι δὲ καὶ καθ' ἡμᾶς ἐδείκνυτο παλαιὰ παρὰ τὸν Κηφιστὸν Ἀλεξάνδρου καλουμένη δρυς, πρὸς ἣν τότε κατεσκή-

νωσε, καὶ τὸ πολυάνδριον οὐ πόρρω τῶν Μακεδόνων ἔστιν.

3 Ἐκ μὲν οὖν τούτων, ὡς εἰκός, Φίλιππος ὑπερηγάπα τὸν υἱόν, ὥστε καὶ χαίρειν τῶν Μακεδόνων Ἀλέξανδρον μὲν βασιλέα Φίλιππον δὲ στρατηγὸν καλούντων· αἱ δὲ περὶ τὴν οἰκίαν ταραχαὶ διὰ τοὺς γάμους καὶ τοὺς ἔρωτας αὐτοῦ τρόπον τινὰ τῆς βασιλείας τῇ γυναικωνίτιδι συννοσούσης πολλὰς αἰτίας καὶ μεγάλας διαφορὰς παρεῖχον, ἃς ἢ τῆς Ὀλυμπιάδος χαλεπότης, δυσζήλου καὶ βαρυνθύμου γυναικός, ἔτι μείζονας ἐποίει, παροξυνούσης τὸν
4 Ἀλέξανδρον. ἐφανεστάτην δ' Ἄτταλος παρέσχεεν ἐν τοῖς Κλεοπάτρας γάμοις, ἣν ὁ Φίλιππος ἠγάγετο παρθένον, ἔρασθεις παρ' ἠλικίαν τῆς κόρης. θεῖος γὰρ ὢν αὐτῆς ὁ Ἄτταλος ἐν τῷ πότῳ μεθύων παρεκάλει τοὺς Μακεδόνας αἰτεῖσθαι παρὰ θεῶν γνήσιον ἐκ Φιλίππου καὶ Κλεοπάτρας γενέσθαι διάδοχον τῆς βασιλείας. ἐπὶ τούτῳ παροξυνθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος καὶ εἰπὼν “ἡμεῖς δέ σοι, κακῆ
5 κεφαλή, νόθοι δοκοῦμεν;” ἔβαλε σκύφον ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ Φίλιππος ἐπ' ἐκείνον ἔξανέστη σπασάμενος τὸ ξίφος, εὐτυχία δ' ἐκατέρου διὰ τὸν θυμὸν καὶ τὸν οἶνον ἔπεσε σφαλεῖς. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἐφρυβρίζων “οὔτος μέντοι” εἶπεν, “ἄνδρες, εἰς Ἀσίαν ἐξ Εὐρώπης παρεσκευάζετο διαβαίνειν, ὃς ἐπὶ κλίνην ἀπὸ κλίνης διαβαίνων ἀνατέτραπται.” μετὰ ταύτην τὴν παροιμίαν ἀναλαβὼν τὴν Ὀλυμπιάδα καὶ
6 καταστήσας εἰς Ἥπειρον αὐτὸς ἐν Ἰλλυριοῖς διέτριβεν. ἐν τούτῳ δὲ Δημάρτος ὁ Κορίνθιος, ξένος ὢν τῆς οἰκίας καὶ παρρησίας μετέχων, ἀφίκετο πρὸς Φίλιππον, μετὰ δὲ τὰς πρώτας δεξιώσεις καὶ φιλοφροσύνας ἐπερωτῶντος τοῦ Φιλίππου πῶς ἔχουσιν ὁμοιότης πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἕλληνες, “πάνυ γοῦν” ἔφη “σοι προσήκει, Φίλιππε, κηδεσθαι τῆς Ἑλλάδος, ὃς τὸν οἶκον τὸν σεαυτοῦ στάσεως τοσαύτης καὶ κακῶν ἐμπέπληκας.” οὕτω δὲ συμφρονήσας ὁ Φίλιππος ἔπεμψε καὶ κατήγαγε πείσας διὰ τοῦ Δημάρτου τὸν Ἀλέξανδρον.

10 Ἐπεὶ δὲ Πιζόδαρος ὁ Καρίας σατράπης ὑποδύμενος δι' οἰκειότητος εἰς τὴν Φιλίππου συμμαχίαν ἐβούλετο τὴν πρεσβυτάτην τῶν θυγατέρων Ἀριδαίῳ τῷ Φιλίππου γυ-

ναῖκα δοῦναι καὶ περὶ τούτων Ἀριστόκριτον εἰς Μακεδο-
νίαν ἀπέστειλεν, αὐτοῖς ἐγίνοντο λόγοι καὶ διαβολαὶ παρὰ
τῶν φίλων καὶ τῆς μητρὸς πρὸς Ἀλέξανδρον, ὡς Ἀριδαῖον
ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ Φιλίππου γάμοις λαμπροῖς καὶ πράγμασι
μεγάλοις εἰσοικειοῦντος. ὅφ' ὧν διαταραχθεὶς πέμπει Θεσ-²
σαλὸν εἰς Κάρειαν τὸν τῶν τραγωδιῶν ὑποκριτὴν, Πιξοδάρω
διαλεξόμενον ὡς χρὴ τὸν νόθον ἑάσαντα καὶ οὐ φρενήρη
μεθαρμόσασθαι τὸ κῆδος εἰς Ἀλέξανδρον. καὶ Πιξοδάρω
μὲν οὐ παρὰ μικρὸν ἤρεσκε ταῦτα τῶν προτέρων μᾶλλον·
ὁ δὲ Φίλιππος αἰσθόμενος ἰόντα τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὸ
δομάτιον, παραλαβὼν τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἕνα
φιλότατον τὸν Παρμενίωνος, ἐπετιμήσεν ἰσχυρῶς καὶ πικρῶς³
ἐλοιδόρησεν ὡς ἀγεννή καὶ τῶν ὑπαρχόντων περὶ αὐτὸν
ἀγαθῶν ἀνάξιον, εἰ Κάρως ἀνθρώπου καὶ βαρβάρῳ βασι-
λεῖ δουλεύοντος ἀγαπᾷ γαμβρὸς γενέσθαι. τὸν δὲ Θεσσα-
λὸν ἔγραψε Κορινθίοις ὅπως ἀναπέμψωσιν ἐν πέδαις
δεδεμένον. τῶν δ' ἄλλων ἑταίρων Ἄρπαλον καὶ Νέαρχον,
ἔτι δ' Ἐργύριον καὶ Πτολεμαῖον ἐκ Μακεδονίας μετέστησεν,
οὓς ὕστερον Ἀλέξανδρος καταγαγὼν ἐν ταῖς μεγίσταις ἔσχε
τιμαῖς.

Ἐπεὶ δὲ Πανσανίας Ἀττάλου γνώμη καὶ Κλεοπάτρας⁴
ὑβρισθεὶς καὶ μὴ τυχῶν δίκης ἀνεῖλε Φίλιππον, τὸ μὲν
πλεῖστον εἰς Ὀλυμπιάδα τῆς αἰτίας περιῆλθεν ὡς θυμιου-
μένη τῇ νεανίσκῳ προσεγελευσαμένη καὶ παροξύνασαν,
ἔθιγε δὲ τις καὶ Ἀλεξάνδρου διαβολή· λέγεται γὰρ ἐντυ-
χόντος αὐτῷ τοῦ Πανσανίου μετὰ τὴν ὕβριν ἐκείνην καὶ
ἀποδυρομένου προενέγκασθαι τὸ τῆς Μηδείας λαμβεῖον
“τὸν δόντα καὶ γήμαντα καὶ γαμουμένην.” οὐ μὴν ἀλλὰ
καὶ τοὺς συναιτίους τῆς ἐπιβουλῆς ἀναζητήσας ἐκόλασε,
καὶ τὴν Κλεοπάτραν ἀποδημοῦντος αὐτοῦ τῆς Ὀλυμπιάδος
ὁμῶς μεταχειρισαμένης ἠγανάκτησεν.

Παρέλαβε μὲν οὖν ἕτη γεγονῶς εἴκοσι τὴν βασιλείαν,¹¹
φθόνους μεγάλους καὶ δεινὰ μιση καὶ κινδύνους παντα-
χόθεν ἔχουσαν· οὔτε γὰρ τὰ βάρβαρα καὶ πρόσοικα γένη
τὴν δούλωσιν ἔφερε, ποθοῦντα τὰς πατρὺς βασιλείας,
οὔτε τὴν Ἑλλάδα κρατήσας τοῖς ὅπλοις ὁ Φίλιππος οἶον
καταξεῦξαι καὶ τιθασεῦσαι χρόνον ἔσχεν, ἀλλὰ μόνον μετα-

βαλὼν καὶ ταράξας τὰ πράγματα πολὺν σάλον ἔχοντα καὶ
 2 κίνησιν ὑπ' ἀηθείας ἀπέλιπεν. φοβουμένων δὲ τῶν Μα-
 κεδόνων τὸν καιρὸν, καὶ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πάντως ἀφείναι
 καὶ μὴ προσβιάζεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον οἰομένων δεῖν,
 τοὺς δ' ἀφισταμένους τῶν βαρβάρων ἀνακαλεῖσθαι πρῶτος
 καὶ θεραπεύειν τὰς ἀρχὰς τῶν νέωτερισμῶν, αὐτὸς ἀπ'
 ἐναντίων λογισμῶν ὥρμησε τόλμη καὶ μεγαλοφροσύνη
 κτᾶσθαι τὴν ἀσφάλειαν καὶ σωτηρίαν τοῖς πράγμασιν,
 ὡς, κὰν ὄτιοῦν ἐφριέμενος ὄφθῃ τοῦ φρονήματος, ἐπιβη-
 3 σομένων ἀπάντων. τὰ μὲν οὖν βαρβαρικὰ κινήματα καὶ
 τοὺς ἐκεῖ πολέμους κατέπαυσεν ὀξέως ἐπιδοραμῶν στρατῶ
 μέχρι πρὸς τὸν Ἴστρον, ἣ καὶ Σύρμον ἐνίκησε μάχῃ μεγάλῃ,
 τὸν βασιλέα τῶν Τριβαλλῶν· Θηβαίους δ' ἀφεστάναι πν-
 θόμενος καὶ συμφρονεῖν αὐτοῖς Ἀθηναίους εὐθὺς ἤγε διὰ
 Πυλῶν τὴν δύναμιν, εἰπὼν ὅτι Δημοσθένει παῖδα μὲν
 αὐτόν, ἕως ἦν ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλλοῖς, ἀποκαλοῦντι,
 μειράκιον δὲ περὶ Θετταλίαν γερόμενον, βούλεται πρὸς
 4 τοῖς Ἀθηναίων τείχεσιν ἀνῆρ φανῆναι. προσμύξας δὲ ταῖς
 Θήβαις καὶ διδοὺς ἔτι τῶν πεπραγμένων μετάνοιαν ἐξήγει
 Φοίνικα καὶ Προθύτην, καὶ τοῖς μεταβαλλομένοις πρὸς
 αὐτὸν ἄδειαν ἐκήρυττε. τῶν δὲ Θηβαίων ἀντεξαιτούντων
 μὲν παρ' αὐτοῦ Φιλώταν καὶ Ἀντίπατρον, κηρυττόντων δὲ
 τοὺς τὴν Ἑλλάδα βουλομένους συνελευθεροῦν τάττεσθαι
 μετ' αὐτῶν, οὕτως ἔτρεψε τοὺς Μακεδόνας πρὸς πόλεμον.
 5 ἠγωνίσθη μὲν οὖν ὑπὲρ δύναμιν ἀρετῇ καὶ προθυμίᾳ [τὰ]
 παρὰ τῶν Θηβαίων πολλαπλασίοις οὔσι τοῖς πολεμίοις
 ἀντιταχθέντων· ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν Καδυεῖαν ἀφέντες οἱ
 φρουροὶ τῶν Μακεδόνων ἐπέπιπτον αὐτοῖς ἐξόπισθεν,
 κυκλωθέντες οἱ πλεῖστοι κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἔπεσον,
 ἣ δὲ πόλις ἦλω καὶ διαρπασθεῖσα κατεσχάφη, τὸ μὲν
 ὅλον προσδοκήσαντος αὐτοῦ τοὺς Ἕλληνας ἐκπλαγέντας
 πάθει τηλικούτῳ καὶ πτήξαντας ἀτρεμήσειν, ἄλλως δὲ
 καὶ καλλωπισαμένου χαρίζεσθαι τοῖς τῶν συμμάχων
 ἐγκλήμασι· καὶ γὰρ Φωκεῖς καὶ Πλαταιεῖς τῶν Θηβαίων
 6 κατηγόρησαν. ὑπεξελόμενος δὲ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς
 ξένους τῶν Μακεδόνων ἅπαντας καὶ τοὺς ἀπὸ Πινδάρου
 γεγονότας καὶ τοὺς ὑπεναντιωθέντας τοῖς ψηφισαμέ-

νοις τὴν ἀπόστασιν, ἀπέδοτο τοὺς ἄλλους περὶ τρισμυ-
ρίους γενομένους· οἱ δ' ἀποθανόντες ὑπὲρ ἑξακισχιλίου
ἦσαν.

Ἐν δὲ τοῖς πολλοῖς πάθεισι καὶ χαλεποῖς ἐκείνοις ἅ 12
τὴν πόλιν κατεῖχε, Θρακῆς τινες ἐκκόψαντες οἰκίαν Τιμο-
κλείας γυναικὸς ἐνδόξου καὶ σώφρονος αὐτοὶ μὲν τὰ χρή-
ματα διήρπαζον, ὁ δ' ἡγεμὼν τῇ γυναικὶ πρὸς βίαν συγ-
γενόμενος καὶ κατασχύνας ἀνέκρινεν εἰ ποῦ χρυσίον ἔχοι
κεκρυμμένον ἢ ἀργύριον. ἢ δ' ἔχειν ὡμολόγησε, καὶ μόνον 2
εἰς τὸν κῆπον ἀγαγοῦσα καὶ δείξασα φρέαρ, ἐνταῦθα ἔφη
τῆς πόλεως ἀλισκομένης καταβαλεῖν αὐτὴ τὰ τιμιώτατα
τῶν χρημάτων. ἐγκύπτουτος δὲ τοῦ Θρακῆος καὶ κατα-
σκεπτομένου τὸν τόπον, ἔωσεν αὐτὸν ἐξόπισθεν γενομένη,
καὶ τῶν λίθων ἐπεμβαλοῦσα πολλοὺς ἀπέκτεινεν. ὡς δ' 3
ἀνήχθη πρὸς Ἀλέξανδρον ὑπὸ τῶν Θρακῶν δεδεμένη, πρῶ-
τον μὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως καὶ τῆς βαδίσεως ἐράνη τις ἀξιο-
ματικὴ καὶ μεγαλόφρων, ἀνεκπλήκτως καὶ ἀδεῶς ἐπομένη
τοῖς ἄγουσιν· ἔπειτα τοῦ βασιλέως ἐρωτήσαντος ἥτις εἴη
γυναικῶν, ἀπεκρίνατο Θεαγένους ἀδελφὴ γεγονέναι τοῦ
παραταξαμένου πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων
ἐλευθερίας καὶ πεσόντος ἐν Χαιρωνείᾳ στρατηγούντος.
θαυμάσας οὖν ὁ Ἀλέξανδρος αὐτῆς καὶ τὴν ἀπόκρισιν
καὶ τὴν πρᾶξιν, ἐκέλευσεν ἐλευθέραν ἀπιέναι μετὰ τῶν
τέκνων.

Ἀθηναῖοις δὲ διηλλάγη καίπερ οὐ μετρίως ἐνεγκοῦσι 13
τὸ περὶ Θήβας δυστύχημα· καὶ γὰρ τὴν τῶν μυστηρίων
ἐορτὴν ἐν χερσὶν ἔχοντες ὑπὸ πένθους ἀφῆκαν, καὶ τοῖς
φυγοῦσιν εἰς τὴν πόλιν ἀπάντων μετεδίδοσαν τῶν φιλαν-
θρωπῶν. ἀλλ' εἴτε μεστὸς ὢν ἤδη τὸν θυμὸν ὡσπερ οἱ 2
λέοντες, εἴτ' ἐπιεικὲς ἔργον ὡμοτάτῳ καὶ σκυθρωποτάτῳ
παραβαλεῖν βουλόμενος, οὐ μόνον ἀφῆκεν αἰτίας πάσης,
ἀλλὰ καὶ προσέχειν ἐκέλευσε τοῖς πράγμασι τὸν νοῦν τὴν
πόλιν ὡς, εἴ τι συμβαίῃ περὶ αὐτόν, ἄρξουσιν τῆς Ἑλ-
λάδος. ὕστερον μέντοι πολλάκις αὐτόν ἢ Θηβαίων ἀνιᾶ-
σαι συμφορὰ λέγεται καὶ πραότερον οὐκ ὀλίγοις παρα-
σχεῖν. ὅπως δὲ καὶ τὸ περὶ Κλεῖτον ἔργον ἐν οἴνῳ γε- 3
νόμενον καὶ τὴν πρὸς Ἰνδοῦς τῶν Μακεδόνων ἀποδει-

λίαισι, ὡς περ ἄτελῆ τὴν στρατείαν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ προεμένων, εἰς μῆνιν ἀνῆγε Διονύσου καὶ νέμεσιν. ἦν δὲ Θηβαίων οὐδεὶς τῶν περιγενομένων ὃς ἐντυχὼν τι καὶ δεηθεὶς ὕστερον οὐ διεκράξατο παρ' αὐτοῦ.

- 14 Ταῦτα μὲν τὰ περὶ Θήβας, εἰς δὲ τὸν Ἴσθμὸν τῶν Ἑλλήνων συλλεγόντων καὶ ψηφισαμένων ἐπὶ Πέρσας μετ' Ἀλεξάνδρου στρατεύειν ἡγεμῶν ἀνηγορεύθη. πολλῶν δὲ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ φιλοσόφων ἀπηντηχότων αὐτῷ καὶ συνηδομένων, ἠλπιζε καὶ Διογένην τὸν Σινωπέα ταῦτ' ποιήσειν, διατρίβοντα περὶ Κόρινθον. ὡς δ' ἐκεῖνος ἐλάχιστον Ἀλεξάνδρου λόγον ἔχων ἐν τῷ Κρανείῳ σχολῆν ἤγειν, αὐτὸς ἐπορεύετο πρὸς αὐτόν. ἔτυχε δὲ κατακείμενος ἐν ἡλίῳ, καὶ μικρὸν μὲν ἀνεκάθισεν ἀνθρώπων τοσοῦτων ἐπερχομένων καὶ διέβλεψεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς δ' ἐκεῖνος ἀσπασάμενος καὶ προσειπὼν αὐτὸν ἠρώτησεν εἴ τινος τυγχάνει δεόμενος, “μικρὸν” εἶπεν “ἀπὸ τοῦ ἡλίου μετᾴστηθι.” πρὸς τοῦτο λέγεται τὸν Ἀλέξανδρον οὕτω διατεθῆναι καὶ θαυμάσαι καταφρονηθέντα τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός, ὥστε τῶν περὶ αὐτόν, ὡς ἀπήεσαν, διαγελόντων καὶ σκωπτόντων “ἀλλὰ μὴ ἐγώ”
- 4 εἶπεν “εἰ μὴ Ἀλέξανδρος ἦμην, Διογένης ἂν ἦμην.” βουλόμενος δὲ τῷ Θεῷ χρήσασθαι περὶ τῆς στρατείας ἦλθεν εἰς Δελφούς, καὶ κατὰ τύχην ἡμερῶν ἀποφράδων οὐσῶν, ἐν αἷς οὐ νενόμισται θεμιστεύειν, πρῶτον μὲν ἔπεμπε παρακαλῶν τὴν πρόμαντιν· ὡς δ' ἀρνούμενης καὶ προσοχομένης τὸν νόμον αὐτὸς ἀναβὰς βία πρὸς τὸν ναὸν εἴλκεν αὐτήν, ἣ δ' ὡς περ ἐξητημένη τῆς σπουδῆς εἶπεν “ἀνίκητος εἶ ὦ παῖ,” τοῦτ' ἀκούσας Ἀλέξανδρος οὐκέτ' ἔφη χρήζειν ἐτέρου μαντεύματος, ἀλλ' ἔχειν ὃν ἐβούλετο
- 5 παρ' αὐτῆς χρησμόν. ἐπεὶ δ' ὤρμησε πρὸς τὴν στρατείαν, ἄλλα τε δοκεῖ σημεῖα παρὰ τοῦ δαιμονίου γενέσθαι, καὶ τὸ περὶ Λεῖβηθρα τοῦ Ὀρφέως ξόανον (ἦν δὲ κυπαρίττινον) ἰδρῶτα πολὺν ὑπὸ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἀφῆκε. φοβουμένων δὲ πάντων τὸ σημεῖον, Ἀρίστανδρος ἐκέλευε θαρρεῖν ὡς αἰοδίμους καὶ περιβοήτους κατεργασόμενον πράξεις, αἱ πολὺν ἰδρῶτα καὶ πόνον ὕμνοῦσι ποιηταῖς καὶ μουσικοῖς παρέξουσιν.

Τῆς δὲ στρατιᾶς τὸ πλῆθος οἱ μὲν ἐλάχιστον λέγοντες 15
 τρισμυρίους πεζοὺς καὶ τετρακισχιλίους ἵππεις, οἱ δὲ
 πλεῖστον πεζοὺς μὲν τετρακισμυρίους καὶ τρισχιλίους ἵπ-
 πίας δὲ πεντακισχιλίους ἀναγράφουσιν. Ἐφρόδιον δὲ τού-
 τοις οὐ πλέον ἑβδομήκοντα τάλαντων ἔχειν αὐτὸν Ἀριστό-
 βουλος ἱστορεῖ, Δοῦρις δὲ τριάκοντα μόνον ἡμερῶν διατρο-
 φήν, Ὀνησίκριτος δὲ καὶ διακόσια τάλαντα προσοφείλειν.
 ἀλλὰ καίπερ ἀπὸ μικρῶν καὶ στενῶν οὕτως ὀρμώμενος, 2
 οὐ πρότερον ἐπέβη τῆς νεῶς ἢ τὰ τῶν ἐταίρων πράγματα
 σκεψάμενος ἀπονεῖμαι τῷ μὲν ἀγρὸν τῷ δὲ κώμην τῷ δὲ
 συνοικίας πρόσσοδον ἢ λιμένος. ἤδη δὲ κατανηλωμένων
 καὶ διαγεγραμμένων σχεδὸν ἀπάντων τῶν βασιλικῶν ὁ
 Περδίκκας “σεαυτῷ δ’” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ τί καταλείπεις;”
 τοῦ δὲ φήσαντος ὅτι τὰς ἐλπίδας, “οὐκοῦν” ἔφη “καὶ ἡμεῖς
 τούτων κοινωνήσομεν οἱ μετὰ σοῦ στρατευόμενοι.” παρ- 3
 αιτησαμένου δὲ τοῦ Περδίκκου τὴν διαγεγραμμένην κτή-
 σιν αὐτῷ, καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἔνιοι τὸ αὐτὸ ἐποίησαν.
 τοῖς δὲ λαμβάνουσι καὶ δεομένοις προθύμως ἔχαρίζετο,
 καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Μακεδονίᾳ διανέμων οὕτω κατη-
 νάλωσεν.

Τοιαύτη μὲν ὀρμῇ καὶ παρασκευῇ διανοίας τὸν Ἑλλήσ- 4
 ποντον διεπέρασεν, ἀναβὰς δ’ εἰς Ἴλιον ἔθυσσε τῇ Ἀθηνᾶ
 καὶ τοῖς ἥρωσιν ἔσπεισε. τὴν δ’ Ἀχιλλέως στήλην ἀλει-
 ψάμενος λίπα καὶ μετὰ τῶν ἐταίρων συναναδραμῶν γυ-
 μνός, ὡσπερ ἔθος ἐστίν, ἐστεφάνωσε, μακαρίσας αὐτὸν
 ὅτι καὶ ζῶν φίλου πιστοῦ καὶ τελευτήσας μεγάλου κήρυκος
 ἔτυχεν. ἐν δὲ τῷ περιμέναι καὶ θεᾶσθαι τὰ κατὰ τὴν πό- 5
 λιν ἐρομένου τινὸς αὐτὸν εἰ βούλεται τὴν Ἀλεξάνδρου λύραν
 ἰδεῖν, ἐλάχιστα φροντίζειν ἐκείνης ἔφη, τὴν δ’ Ἀχιλλέως
 ζητεῖν, ἢ τὰ κλέα καὶ τὰς πράξεις ὕμνει τῶν ἀγαθῶν ἀν-
 δρῶν ἐκείνος.

Ἐν δὲ τούτῳ τῶν Δαρείου στρατηγῶν μεγάλην δύναμιν 16
 ἠθροικῶτων καὶ παρατεταγμένων ἐπὶ τῇ διαβάσει τοῦ Γρα-
 νίζου, μάχεσθαι μὲν ἴσως ἀναγκαῖον ἦν, ὡσπερ ἐν πύλαις
 τῆς Ἀσίας, περὶ τῆς εισόδου καὶ ἀρχῆς· τοῦ δὲ ποταμοῦ
 τὸ βάθος καὶ τὴν ἀνωμαλίαν καὶ τραχύτητα τῶν πέραν
 ὄχθων, πρὸς οὓς ἔδει γίνεσθαι τὴν ἀπόβασιν μετὰ μάχης,

τῶν πλειστον δεδιότων, ἐνίων δὲ καὶ τὸ περὶ τὸν μῆνα
² νενομισμένον οἰομένων δεῖν φυλάξασθαι (Δαισίον γὰρ οὐκ
 εἰώθεσαν οἱ βασιλεῖς τῶν Μακεδόνων ἐξάγειν τὴν στρα-
 τιάν), τοῦτο μὲν ἐπληρωθῶσατο κελεύσας δεῦτερον Ἄρ-
 τεμισιον ἄγειν, τοῦ δὲ Παρμενίωνος ὡς ὄψε τῆς ὥρας
 οὔσης οὐκ ἐῶντος ἀποκινδυνεύειν, εἰπὼν ἀσχύνεσθαι τὸν
 Ἑλλήσποντον εἰ φοβήσεται τὸν Ἰράνικον διαβεβηκῶς ἐκεῖ-
 νον, ἐμβάλλει τῷ ρεύματι σὺν ἴλαις ἵππέων τρισκαίδεκα.
³ καὶ πρὸς ἐναντία βέλη καὶ τόπους ἀπορρῶγας ὄπλοις
 καταπεφραγμένους καὶ ἵπποις ἐλαύνων, καὶ διὰ ρεύματος
 παραφέροντος καὶ περικλύζοντος, ἔδοξε μανικῶς καὶ πρὸς
 ἀπόνοιαν μᾶλλον ἢ γνώμῃ στρατηγεῖν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐμ-
 φὺς τῇ διαβάσει καὶ κρατήσας τῶν τόπων χαλεπῶς καὶ
 μόλις, ὑγρῶν καὶ περισφαλῶν γενομένων διὰ τὸν πηλόν,
 εὐθὺς ἠναγκάζετο φύρδην μάχεσθαι καὶ κατ' ἄνδρα συμ-
 πλέκεσθαι τοῖς ἐπιφερομένοις, πρὶν εἰς τάξιν τινὰ κατα-
⁴ στήναι τοὺς διαβαίνοντας. ἐνέκειντο γὰρ κραυγῇ, καὶ
 τοὺς ἵππους παραβάλλοντες τοῖς ἵπποις ἐχρῶντο δόρασι,
 καὶ ξίφεσι τῶν δοράτων συντριβέντων. ὠσαμένων δὲ πολ-
 λῶν ἐπ' αὐτόν (ἦν δὲ τῇ πέλτῃ καὶ τοῦ κράνους τῇ χαίτῃ
 διαπρηπής, ἧς ἐκατέρωθεν εἰστίχει πτερὸν λευκότητι καὶ
 μεγέθει θανμαστόν), ἀκοντισθεῖς μὲν ὑπὸ τὴν ὑποπτυ-
 χίδα τοῦ θώρακος οὐκ ἐτιρώθη, Ροισάκου δὲ καὶ Σπιθρι-
 δάτου τῶν στρατηγῶν προσφερομένων ἅμα τὸν μὲν ἐκκλί-
 νας, Ροισάκῃ δὲ προεμβαλὼν τεθωρακισμένῳ καὶ τὸ δόρου
⁵ κατακλάσας ἐπὶ τὸ ἐγχειρίδιον ὥρμησε. συμπεπτωκότων
 δ' αὐτῶν ὁ Σπιθριδάτης ὑποστήσας ἐκ πλαγίων τὸν ἵπ-
 πον καὶ μετὰ σπουδῆς συνεξαναστὰς κοπίδι βαρβαρικῇ
 κατήνευχε, καὶ τὸν μὲν λόφον ἀπήραξε μετὰ θατέρου πε-
 ροῦ, τὸ δὲ κράνος πρὸς τὴν πληγὴν ἀκριβῶς καὶ μόλις
 ἀντέσχευ, ὥστε τῶν πρώτων ψαῦσαι τριχῶν τὴν πτέρυγα
 τῆς κοπίδος. ἑτέραν δὲ τὸν Σπιθριδάτην πάλιν ἐπαιρό-
 μενον ἔφθασε Κλεῖτος ὁ μέλας τῷ ξυστῷ διελάσας μέσον.
⁶ ὁμοῦ δὲ καὶ Ροισάκης ἔπεσεν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου ξίφει πλη-
 γεῖς. ἐν τούτῳ δὲ κινδύνου καὶ ἀγῶνος οὔσης τῆς ἵππο-
 μαχίας ἢ τε φάλαγξ διέβαινε τῶν Μακεδόνων καὶ συνῆγον
 αἱ πεζαὶ δυνάμεις. οὐ μὴν ὑπέστησαν εὐρώστως οὐδὲ

πολὸν χρόνον, ἀλλ' ἔργον τραπόμενοι, πλὴν τῶν μισθοφόρων Ἑλλήνων. οὗτοι δὲ πρὸς τινι λόφῳ συστάντες ἦσαν τὰ πιστὰ τὸν Ἀλέξανδρον. ὁ δὲ θυμῷ μᾶλλον ἢ ¹ λογισμῷ πρῶτος ἐμβαλὼν τὸν τε ἵππον ἀποβάλλει ξίφει πληγέντα διὰ τῶν πλευρῶν (ἦν δ' ἕτερος, οὐχ ὁ Βουκεφάλας), καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἀποθανόντων καὶ τραυματισθέντων ἐκεῖ συνέβη κινδυνεῦσαι καὶ πέσειν, πρὸς ἀνθρώπους ἀπεγνωκότας καὶ μαχιμούς συμπλεκομένους. λέγονται δὲ πεζοὶ μὲν δισμύριοι τῶν βαρβάρων, ἵππεῖς δὲ δισχίλιοι πενταχόσιοι πεσεῖν. τῶν δὲ περὶ τὸν Ἀλέξανδρον Ἀριστόβουλος γρησι τέσσαρας καὶ τριάκοντα νεκροὺς γενέσθαι τοὺς πάντας, ὧν ἑννέα πεζοὺς εἶναι. τούτων ⁸ μὲν οὖν ἐκέλευσεν εἰκόνας ἀνασταθῆναι χαλκᾶς, ἃς Λύσιππος εἰργάσατο· κοινούμενος δὲ τὴν νίκην τοῖς Ἑλλησιν ἰδίᾳ μὲν τοῖς Ἀθηναίοις ἔπεμψε τῶν αἰχμαλώτων τριακοσίας ἀσπίδας, κοινῇ δὲ τοῖς ἄλλοις λαφύροις ἐκέλευσεν ἐπιγράψαι φιλοτιμοτάτην ἐπιγραφήν "Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων." ἐκπώματα δὲ καὶ πορφύρας, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῶν Περσικῶν ἔλαβε, πάντα τῇ μητρὶ πλὴν ὀλίγων ἔπεμψεν.

Οὗτος ὁ ἀγὼν μεγάλην εὐθὺς ἐποίησε τῶν πραγμάτων ¹⁷ μεταβολὴν πρὸς Ἀλέξανδρον, ὥστε καὶ Σάρδεις, τὸ πρόσημα τῆς ἐπὶ Θαλάσση τῶν βαρβάρων ἡγεμονίας, παραλαβεῖν καὶ τᾶλλα προστίθεσθαι. μόνῃ δ' Ἀλικαρνασσὸς ἀντίστη καὶ Μίλητος, ἃς ἐλὼν κατὰ κράτος καὶ τὰ περὶ αὐτὰς πάντα χειρωσάμενος ἀμφίβολος ἦν πρὸς τὰ λοιπὰ τῇ γνώμῃ. καὶ πολλάκις μὲν ἔσπευδε Δαρείῳ συμπεσῶν ² ἀποκινδυνεῦσαι περὶ τῶν ὅλων, πολλάκις δὲ τοῖς ἐπὶ Θαλάσση πράγμασι καὶ χρήμασι διανοεῖτο πρῶτον οἶον ἐνασκήσας καὶ ῥώσας αὐτὸν οὕτως ἀναβαίνειν ἐπ' ἐκεῖνον. ἔστι δὲ τῆς Ἀσίας κρήνη περὶ τὴν Ξανθίων πόλιν, ἧς τότε λέγουσιν αὐτομάτως περιτραπέλης καὶ ὑπερβαλούσης ἐκ βυθοῦ δέλτον ἐκπεσεῖν χαλκῆν, τύπους ἔχουσαν ἀρχαίων γραμμμάτων, ἐν οἷς ἐδηλοῦτο παύσασθαι τὴν Περσῶν ἀρχὴν ὑπὸ Ἑλλήνων καταλυθεῖσαν. τούτοις ἐπαρθεῖς ³ ἠπειγετο τὴν παραλίαν ἀναζαθῆρασθαι μέχρι τῆς Φοινί-

κης καὶ Κιλικίας. ἡ δὲ τῆς Παμφυλίας παραδρομὴ πολλοῖς γέγονε τῶν ἱστορικῶν ὑπόθεσις γραφικὴ πρὸς ἔκπληξιν καὶ ὄγκον, ὡς θεία τινὶ τύχῃ παραχωρήσασαν Ἀλεξάνδρῳ τὴν θάλασσαν, ἄλλως αἰεὶ τραχεῖαν ἐκ πελάγους προσφερομένην, σπανίως δὲ ποτε λεπτοὺς καὶ προσεχεῖς ὑπὸ τὰ κρημνώδη καὶ παρερρωγότα τῆς ὄρεινῆς ⁴ πάγους διακαλύπτουσιν. δηλοῖ δὲ καὶ Μένανδρος ἐν κωμῳδίᾳ παίζων πρὸς τὸ παράδοξον·

ὡς ἀλεξανδρῶδες ἦδη τοῦτο. κἂν ζητῶ τινά,

αὐτόματος οὗτος παρέσται· κἂν διελθεῖν δηλαδὴ

διὰ θαλάσσης δέη τόπον τιν', οὗτος ἔσται μοι βατός.

αὐτὸς δ' Ἀλέξανδρος ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς οὐδὲν τοιοῦτον τερατευσάμενος ὁδοποιῆσαι φησι τὴν λεγομένην Κλίμακα ⁵ καὶ διελθεῖν ὁρμήσας ἐκ Φασήλιδος. διὸ καὶ πλείονας ἡμέρας ἐν τῇ πόλει διέτριψεν· ἐν αἷς καὶ Θεοδέκτου τεθνηκότος (ἦν δὲ Φασηλίτης) ἰδὼν εἰκόνα ἀνακειμένην ἐν ἀγορᾷ, μετὰ δεῖπνον ἐπεκώμασε μεθύων καὶ τῶν στεφάνων ἐπέρριψε πολλούς, οὐκ ἄχαριν ἐν παιδιᾷ ἀποδιδούς τιμὴν τῇ γενομένη δι' Ἀριστοτέλην καὶ φιλοσοφίαν ὁμιλίᾳ πρὸς τὸν ἄνδρα.

- 18 Μετὰ ταῦτα Πισιδῶν τε τοὺς ἀντιστάντας ἤρει καὶ Φρυγίαν ἐχειροῦτο· καὶ Γόρδιον πόλιν, ἐστὶν Μίδου τοῦ παλαιοῦ γενέσθαι λεγομένην, παραλαβὼν τὴν θρυλουμένην ἄμαξαν εἶδε φλοιῷ κρανείας ἐνδεδεμένην, καὶ λόγον ἐπ' αὐτῇ πιστευόμενον ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἤκουσεν, ὡς τῷ λύσαντι τὸν δεσμὸν εἵμαρται βασιλεῖ γενέσθαι τῆς ² οἰκουμένης. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ φασιν, τῶν δεσμιῶν τυφλὰς ἐχόντων τὰς ἀρχὰς καὶ δι' ἀλλήλων πολλάκις σχολιοῖς ἐλιγμοῖς ὑποφερομένων, τὸν Ἀλέξανδρον ἀμηχανοῦντα λύσαι διατεμεῖν τῇ μαχαίρᾳ τὸ σῆμα, καὶ πολλὰς ἐξ αὐτοῦ κοπένας ἀρχὰς φανῆναι· Ἀριστόβουλος δὲ καὶ πάνι λέγει ῥαδίαν αὐτῷ τὴν λύσιν γενέσθαι, ἐξελόντι τοῦ ῥυμοῦ τὸν ἔστορα καλούμενον, ᾧ συνείχετο τὸ ζυγόδεσμον, ³ εἶθ' οὕτως ὑφελκύσαντι τὸν ζυγόν. ἐντεῦθεν Παφλαγόνας τε καὶ Καππαδόκας προσαγαγόμενος, καὶ τὴν Μέμνονος ἀκούσας τελευτήν, ὅς τῶν ἐπὶ θαλάττῃ Δαρείου στρατηγῶν ἐπίδοξος ἦν Ἀλεξάνδρῳ πολλὰ πράγματα καὶ μυρίας

ἀντιλήψεις καὶ ἀσχολίας παρέξιν, ἐπερρώσθη πρὸς τὴν ἄνω στρατείαν μᾶλλον.

Ἦδη δὲ καὶ Δαρεῖος ἐκ Σούσων κατέβαινεν, ἐπαιρόμε- 4
 νός τε τῷ πλήθει τῆς δυνάμεως (ἐξήκοντα γὰρ ἦγε μυριά-
 δας στρατοῦ), καὶ τινος ὀνείρου θαρρύνοντος αὐτόν, ὃν
 οἱ μάγοι πρὸς χάριν ἐξηγοῦντο μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ εἶκός.
 ἔδοξε γὰρ πυρὶ νέμεσθαι πολλῇ τὴν Μακεδόνων φάλαγγα,
 τὸν δ' Ἀλέξανδρον ἔχοντα στολὴν ἣν αὐτὸς ἐφόρει πρό-
 τερον ἀστάνδης ὢν βασιλέως, ὑπηρετεῖν αὐτῷ, παρελθόντα
 δ' εἰς τὸ τοῦ Βήλου τέμενος ἀφρανῆ γενέσθαι. διὰ τούτων, 5
 ὡς ἔοικεν, ὑπεδήλοῦτο παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμπρὰ μὲν γενή-
 σεσθαι καὶ περιφρανῆ τὰ τῶν Μακεδόνων, Ἀλέξανδρον δὲ
 τῆς μὲν Ἀσίας κρατήσιν ὥσπερ ἐκράτησε Δαρεῖος ἐξ
 ἀστάνδου βασιλεὺς γενόμενος, ταχὺ δὲ σὺν δόξῃ τὸν βίον
 ἀπολείψειν.

Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐθάρρησε καταγνοὺς δειλίαν Ἀλεξάν- 19
 δρου πολὺν χρόνον ἐν Κιλικίᾳ διατρίψαντος. ἦν δ' ἡ δια-
 τριβὴ διὰ νόσον, ἣν οἱ μὲν ἐκ κόπων οἱ δὲ λουσαμένῳ ἐν
 τῷ τοῦ Κύδνου ρεύματι (καὶ) καταπαγέντι προσπεσεῖν λέ-
 γουσι. τῶν μὲν οὖν ἄλλων ἰατρῶν οὐδεὶς ἐθάρρει βοη- 2
 θήσειν, ἀλλὰ τὸν κίνδυνον οἰόμενοι πάσης ἰσχυρότερον
 εἶναι βοηθείας ἐφοβοῦντο τὴν ἐκ τοῦ σφαλῆναι διαβολὴν
 πρὸς τοὺς Μακεδόνας· Φίλιππος δ' ὁ Ἀκαρνὰν μοχθηρὰ
 μὲν ἑώρα τὰ περὶ αὐτὸν ὄντα, τῇ δὲ φιλίᾳ πιστεύων, καὶ
 δεινὸν ἠγούμενος εἰ κινδυνεύοντι μὴ συγκινδυνεύσει μέχρι
 τῆς ἐσχάτης πείρας βοηθῶν καὶ παραβαλλόμενος, ἐπε-
 χειρήσασθαι φαρμακείᾳ καὶ συνέπεισεν αὐτὸν ὑπομεῖναι καὶ
 πιεῖν, σπεύδοντα ῥωσθῆναι πρὸς τὸν πόλεμον. ἐν τούτῳ 3
 δὲ Παρμενίων ἐπέμψεν ἐπιστολὴν ἀπὸ στρατοπέδου, δια-
 κελευόμενος αὐτῷ φυλάξασθαι τὸν Φίλιππον ὡς ὑπὸ Δα-
 ρείου πεπεισμένον ἐπὶ δωρεαῖς μεγάλαις καὶ γάμῳ θυ-
 γατρὸς ἀνελεῖν Ἀλέξανδρον. ὃ δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνοὺς
 καὶ μηδενὶ δείξας τῶν φίλων ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον ὑπέ-
 θηκεν. ὡς δὲ τοῦ καιροῦ παρόντος εἰσῆλθε μετὰ τῶν
 ἐταίρων ὁ Φίλιππος τὸ φάρμακον ἐν κύλικι κομίζων,
 ἐκείνῳ μὲν ἐπέδωκε τὴν ἐπιστολήν, αὐτὸς δὲ τὸ φάρμα-
 κον ἐδέξατο προθύμως καὶ ἀνυπόπτως, ὥστε θαναμαστὴν 4

καὶ θεατρικὴν τὴν ὄψιν εἶναι, τοῦ μὲν ἀναγινώσκοντος τοῦ δὲ πίνοντος, εἶτα ἅμα πρὸς ἀλλήλους ἀποβλεπόντων οὐχ ὁμοίως, ἀλλὰ τοῦ μὲν Ἀλεξάνδρου φαιδρῶ τῷ προσώπῳ καὶ διακεχυμένῳ τὴν πρὸς τὸν Φίλιππον εὐμένειαν καὶ πίστιν ἀποφραίνοντος, ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν διαβολὴν ἐξισταμένου καὶ ποτὲ μὲν θεοκλυτοῦντος καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνατείνοντος τὰς χεῖρας, ποτὲ δὲ τῇ κλίνῃ περιπίπτοντος καὶ παρακαλοῦντος τὸν Ἀλέξανδρον εὐθυμεῖν
 5 καὶ προσέχειν αὐτῷ. τὸ γὰρ φάρμακον ἐν ἀρχῇ κρατῆσαν τοῦ σώματος οἷον ἀπέωσε καὶ κατέδυσεν εἰς βάθος τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ φωνὴν ἐπιλιπεῖν καὶ τὰ περὶ τὴν αἴσθησιν ἀσαφῆ καὶ μικρὰ κομιδῆ γενέσθαι, λιποθυμίας ἐπιπεσοῦσης. οὐ μὴν ἀλλὰ ταχέως ἀναληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ῥαΐσας αὐτὸν ἐπέδειξε τοῖς Μακεδόσιν· οὐ γὰρ ἐπαύοντο πρὶν ἰδεῖν τὸν Ἀλέξανδρον ἀθυμοῦντες.

- 20 Ἦν δέ τις ἐν τῷ Δαρείου στρατῷ πεφευγὼς ἐκ Μακεδονίας ἀνὴρ Μακεδῶν, Ἀμύντας, οὐκ ἄπειρος τῆς Ἀλεξάνδρου φύσεως. οὗτος ὠρμημένον ἰδὼν Δαρεῖον εἴσω τῶν στενῶν βαδίζειν ἐπ' Ἀλέξανδρον, ἐδεῖτο κατὰ χώραν ὑπομένειν, ἐν πλάτος ἔχουσι πεδίοις καὶ ἀναπεπταμένοις
 2 πρὸς ἐλάττονας πλήθει τοσοῦτῳ διαμαχούμενον. ἀποκρινάμενου δὲ Δαρείου δεδιέναι μὴ φθάσωσιν αὐτὸν ἀποδράντες οἱ πολέμιοι καὶ διαφυγῶν Ἀλέξανδρος, “ἀλλὰ τούτου γε” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ χάριν θάρρει· βαδιεῖται γὰρ ἐκείνος ἐπὶ σέ, καὶ σχεδὸν ἤδη βαδίζει.” ταῦτα λέγων Ἀμύντας οὐκ ἔπειθεν, ἀλλ' ἀναστὰς ἐπορεύετο Δαρεῖος εἰς Κιλικίαν, ἅμα δ' Ἀλέξανδρος εἰς Συρίαν ἐπ'
 3 ἐκείνον. ἐν δὲ τῇ νυκτὶ διαμαρτόντες ἀλλήλων αὐτίς ἀνέστρεφον, Ἀλέξανδρος μὲν ἠδόμενός τε τῇ συντυχίᾳ καὶ σπεύδων ἀπαντῆσαι περὶ τὰ στενά, Δαρεῖος δὲ τὴν προτέραν ἀναλαβεῖν στρατοπεδείαν καὶ τῶν στενῶν ἐξελίξαι τὴν δύναμιν· ἤδη γὰρ ἐγνώκει παρὰ τὸ συμφέρον ἐμβεβληκῶς ἑαυτὸν εἰς χωρία θαλάττη καὶ ὄρεσι καὶ ποταμῶν διὰ μέσου ῥέοντι τῷ Πινάρῳ δύσιππα καὶ διεσπασμένα πολλαχοῦ καὶ πρὸς τῆς ὀλιγότητος τῶν πολεμίων ἔχοντα
 4 τὴν θέσιν. Ἀλεξάνδρῳ δὲ τὸν μὲν τόπον ἢ τύχην παρέσχεν, ἐστρατήγησε δὲ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης ὑπαρχόντων πρὸς τὸ

νικῆσαι βέλτιον, ὅς γε τοσοῦτω πλήθει τῶν βαρβάρων
 λειπόμενος ἐκείνοις μὲν οὐ παρέσχε κύκλωσιν, αὐτὸς δὲ
 τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ὑπερβαλὼν καὶ γενόμενος κατὰ
 κέρας φυγὴν ἐποίησε τῶν κατ' αὐτὸν βαρβάρων, ἐν πρώ-
 τοις ἀγωνιζόμενος, ὥστε τρωθῆναι ξίφει τὸν μηρόν, ὡς
 μὲν Χάρης φησὶν, ὑπὸ Δαρείου (συμπεσεῖν γὰρ αὐτοὺς
 εἰς χεῖρας), Ἀλέξανδρος δὲ περὶ τῆς μάχης ἐπιστέλλων ⁵
 τοῖς περὶ τὸν Ἀντίπατρον οὐκ εἶρηκεν ὅστις ἦν ὁ τρώσας,
 ὅτι δὲ τρωθεῖν τὸν μηρόν ἐγχειριδίῳ, δυσχερὲς δ' οὐδὲν
 ἀπὸ τοῦ τραύματος συμβαίη γέγραφεν. νικήσας δὲ λαμ-
 πρῶς καὶ καταβαλὼν ὑπὲρ ἔνδεκα μυριάδας τῶν πολεμίων,
 Δαρεῖον μὲν οὐχ εἶλε τέτταρας σταδίους ἢ πέντε προλα-
 βόντα τῇ φυγῇ, τὸ δ' ἄρμα καὶ τὸ τόξον αὐτοῦ λαβὼν
 ἐπανῆλθε. καὶ κατέλαβε τοὺς Μακεδόνας τὸν μὲν ἄλλον ⁶
 πλοῦτον ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ στρατοπέδου φέροντας καὶ
 ἄγοντας ὑπερβάλλοντα πλήθει, καίπερ εὐζώνων πρὸς τὴν
 μάχην παραγενομένων καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀποσκευῆς ἐν
 Δαμασκῷ καταλιπόντων, τὴν δὲ Δαρείου σκητὴν ἐξηρηκό-
 τας ἐκείνῳ, Θεραπείας τε λαμπρᾶς καὶ παρασκευῆς καὶ
 χρημάτων πολλῶν γέμουσαν. εὐθύς οὖν ἀποδυσάμενος ⁷
 τὰ ὄπλα πρὸς τὸ λουτρὸν ἐβάδιζεν, εἰπὼν “ἴωμεν ἀπο-
 λουσόμενοι τὸν ἀπὸ τῆς μάχης ἰδρωῖτα τῷ Δαρείου λου-
 τρῷ.” καὶ τις τῶν ἐταίρων “μὰ τὸν Δί” εἶπεν, “ἀλλὰ
 τῷ Ἀλεξάνδρῳ· τὰ γὰρ τῶν ἠττωμένων εἶναι τε δεῖ καὶ
 προσαγορεύεσθαι τοῦ κρατοῦντος.” ὡς δ' εἶδε μὲν ὄλκια ⁸
 καὶ κροσσούς καὶ πυέλους καὶ ἀλαβάστρους, πάντα χρυ-
 σοῦ, ἠσκημένα περιπτῶς, ὠδῶδει δὲ θεσπέσιον οἶον ὑπ'
 ἀρωμάτων καὶ μύρων ὁ οἶκος, ἐκ δὲ τούτου παρῆλθεν εἰς
 σκητὴν ὕψει τε καὶ μεγέθει καὶ τῶν περὶ τὴν στρωμνὴν
 καὶ τραπέζας καὶ τὸ δεῖπνον αὐτοῦ κόσμῳ θαύματος
 ἀξίαν, διαβλέψας πρὸς τοὺς ἐταίρους “τοῦτ' ἦν, ὡς ἔοι-
 κεν,” ἔφη “τὸ βασιλεύειν.”

Τρεπομένῳ δὲ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ φράζει τις ἐν ²¹
 τοῖς αἰχμαλώτοις ἀγομένας μητέρα καὶ γυναῖκα Δαρείου
 καὶ θυγατέρας δύο παρθένας ἰδούσας τὸ ἄρμα καὶ τὰ
 τόξα κόπτεσθαι καὶ θρηγεῖν ὡς ἀπολωλὸτος ἐκείνου.
 συχρὸν οὖν ἐπισχὼν χρόνον Ἀλέξανδρος καὶ ταῖς ἐκείνων

τύχαις μᾶλλον ἢ ταῖς ἑαυτοῦ ἐμπαθῆς γενόμενος πέμπει
 Λεοννάτον, ἀπαγγεῖλαι κελεύσας ὡς οὔτε Δαρεῖος τέθνη-
 2 κεν οὔτ' Ἀλέξανδρον δεδιέναι χρή· Δαρεῖω γὰρ ὑπὲρ ἡγε-
 μονίας πολεμεῖν, ἐκείναις δὲ πάντα ὑπάρξειν ὧν καὶ
 Δαρείου βασιλεύοντος ἠξιοῦντο. τοῦ δὲ λόγου ταῖς γυ-
 ναιξίν ἡμέρου καὶ χρηστοῦ φανέντος ἔτι μᾶλλον τὰ τῶν
 ἔργων ἀπήντα φιλάνθρωπα· θάψαι γὰρ ὅσους ἐβούλοντο
 Περσῶν ἔδωκεν, ἐσθῆτι καὶ κόσμῳ χρησαμέναις ἐκ τῶν
 λαφύρων, θεραπείας τε καὶ τιμῆς ἣν εἶχον οὐδ' ὀτιοῦν
 ἀφείλε, συντάξεις δὲ καὶ μεζονας ἐκαρποῦντο τῶν προ-
 3 τέρων. ἡ δὲ κάλλιστη καὶ βασιλικωτάτη χάρις ἦν παρ'
 αὐτοῦ γυναιξὶ γενναίαις γενομέναις αἰχμαλώτοις καὶ σώ-
 φροσι μῆτ' ἀκούσαι τι μῆτε ὑπονοῆσαι μῆτε προσδοκῆσαι
 τῶν αἰσχυρῶν, ἀλλ' ὡσπερ οὐκ ἐν στρατοπέδῳ πολεμίων
 ἀλλ' ἐν ἱεροῖς καὶ ἁγίοις φυλαττομένας παρθενῶσιν ἀπόρ-
 ρητον ἔχειν καὶ ἀόρατον ἑτέροις διαίταν. καίτοι λέγεται
 γε τὴν Δαρείου γυναῖκα πολὺ πασῶν τῶν βασιλίδων
 εὐπρεπεστάτην γενέσθαι, καθάπερ καὶ αὐτὸς Δαρεῖος
 ἀνδρῶν κάλλιστος καὶ μέγιστος, τὰς δὲ παῖδας ἕοικέναι
 4 τοῖς γονεῦσιν. ἀλλ' Ἀλέξανδρος, ὡς ἔοικε, τοῦ νικᾶν τοὺς
 πολεμίους τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ βασιλικώτερον ἠγούμενος
 οὔτε τούτων ἔθιγεν οὔτ' ἄλλην ἔγνω γυναῖκα πρὸ γάμου,
 πλὴν Βαρσίνης. αὕτη δὲ μετὰ τὴν Μέμνονος τελευτὴν
 χήρα γενομένη περὶ Δαμασκὸν ἐλήφθη, πεπαιδευμένη δὲ
 παιδείαν Ἑλληνικὴν καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικῆς οὔσα καὶ
 πατρὸς Ἀρταβάζου γεγονότος ἐκ βασιλέως θυγατρὸς ἐγνώ-
 σθη, Παρμενίωνος προτρεψαμένου τὸν Ἀλέξανδρον, ὡς
 φησὶν Ἀριστόβουλος, καλῆς καὶ γενναίας ἀψασθαι γυναι-
 5 κός. τὰς δ' ἄλλας αἰχμαλώτους ὄρων ὁ Ἀλέξανδρος κάλλει
 καὶ μεγέθει διαφερούσας ἔλεγε παίζων ὡς εἰσὶν ἀλγη-
 δόνες ὀμμάτων αἱ Περσίδες. ἀντεπιδεικνύμενος δὲ πρὸς
 τὴν ἰδέαν τὴν ἐκείνων τὸ τῆς ἰδίας ἐγκρατείας καὶ σω-
 φροσύνης κάλλος, ὡσπερ ἀψύχους εἰκόνας ἀγαλιμάτων
 παρέπεμψεν.

22 Ἐπεὶ δὲ Φιλόξενος ὁ τῶν ἐπὶ Θαλάττῃ στρατηγὸς
 ἔγραψεν εἶναι παρ' αὐτῷ Θεόδωρόν τινα Ταραντῖνον
 ἔχοντα παῖδας ὠνίλους δύο τὴν ὄψιν ὑπερφουεῖς, καὶ πυν-

φανόμενος εἰ πρίηται, χαλεπῶς ἐνεγκῶν ἐβρόα πολλάκις πρὸς τοὺς φίλους, ἐρωτῶν τί πώποτε Φιλόξενος αἰσχρὸν αὐτῷ συνεγνωκῶς τοιαῦτα ὄνειδη προξενῶν κάθηται. τὸν δὲ Φιλόξενον αὐτὸν ἐν ἐπιστολῇ πολλὰ λοιδορήσας ἐκέλευσεν αὐτοῖς φορτίοις τὸν Θεόδωρον εἰς τὸν ὄλεθρον ἀποστέλλειν. ἐπέπληξε δὲ καὶ Ἄγωνι γράψαντι πρὸς ² αὐτὸν ὅτι Κρωβύλον εὐδοκιμοῦντα ἐν Κορίνθῳ βούλεται πριάμενος ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. πυνθανόμενος δὲ μισθοφόρων τινῶν γύναια διεφθαρκεῖν Δάμωνα καὶ Τιμόθεον Μακεδόνας τῶν ὑπὸ Παρμενίωνι στρατευομένων, ἔγραψε Παρμενίωνι κελεύων, ἐὰν ἐλεγχθῶσιν, ὡς θήρια ἐπὶ καταφθορᾷ τῶν ἀνθρώπων γεγονότα τιμωρησάμενον ἀποκτεῖναι. καὶ περὶ ἑαυτοῦ κατὰ λέξιν ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ³ γέγραφεν “ἐγὼ γὰρ οὐχ ὅτι ἑωρακῶς ἂν εὐρεθείην τὴν Δαρείου γυναῖκα ἢ βεβουλημένος ἰδεῖν, ἀλλ’ οὐδὲ τῶν λεγόντων περὶ τῆς εὐμορρίας αὐτῆς προσδεδεγμένος τὸν λόγον.” ἔλεγε δὲ μάλιστα συνιέναι θνητὸς ὢν ἐκ τοῦ καθεύδειν καὶ συνουσιάζειν, ὡς ἀπὸ μιᾶς ἐγγινόμενον ἀσθενείας τῇ φύσει καὶ τὸ πονοῦν καὶ τὸ ἠδόμενον. ἦν ⁴ δὲ καὶ γαστρὸς ἐγκρατέστατος, καὶ τοῦτ’ ἄλλοις τε πολλοῖς ἐδήλωσε καὶ τοῖς πρὸς Ἄδαν λεχθεῖσιν, ἣν ἐποιήσατο μητέρα καὶ Καρίας βασίλισσαν ἀπέδειξεν. ὡς γὰρ ἐκείνη φιλοφρονουμένη πολλὰ μὲν ὄψα καθ’ ἡμέραν ἀπέστελλεν αὐτῷ καὶ πέμματα, τέλος δὲ τοὺς δοκοῦντας εἶναι δεινότητους ὄψοποιούς καὶ ἀρτοποιούς, ἔφη τούτων μηδενὸς δεῖσθαι· βελτίονας γὰρ ὄψοποιούς ἔχειν ὑπὸ τοῦ παιδα- ⁵ γωγοῦ Λεωνίδου δεδομένους αὐτῷ, πρὸς μὲν τὸ ἄριστον νυκτοπορίαν, πρὸς δὲ τὸ δεῖπνον ὀλιγαριστίαν. “ὁ δ’ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ” ἔφη “καὶ τῶν στρωμάτων ἐπιῶν τὰ ἀγγελία καὶ τῶν ἱματίων ἔλκεν, ἐπισκοπῶν μὴ τί μοι τρυφερόν ἢ περισσὸν ἢ μήτηρ ἐντέθεικεν.”

Ἦν δὲ καὶ πρὸς οἶνον ἤττον ἢ ἐδόκει καταφερῆς. ἔδοξε ²³ δὲ διὰ τὸν χρόνον, ὃν οὐ πίνων μᾶλλον ἢ λαλῶν εἴλκεν ἐφ’ ἐκάστης κύλικος, ἀεὶ μακρὸν τινα λόγον διατιθέμενος, καὶ ταῦτα πολλῆς σχολῆς οὐσης, ἐπεὶ πρὸς γε τὰς πράξεις οὐκ οἶνος ἐκείνον, οὐχ ὕπνος, οὐ παιδιά τις, οὐ γάμος, οὐ θέα, καθάπερ ἄλλους στρατηγούς, ἐπέσχεν. δηλοῖ ²

δ' ὁ βίος, ὃν βιώσας βραχὺν παντάπασι πλείστων καὶ
 μεγίστων πράξεων ἐνέπλησεν. ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς πρῶτον
 μὲν ἀναστὰς καὶ θύσας τοῖς θεοῖς εὐθὺς ἤριστα καθήμε-
 ρος, ἔπειτα διημέρευε πυνηγῶν ἢ δικάζων ἢ συντάττων τι-
 τῶν πολεμικῶν ἢ ἀναγινώσκων. εἰ δ' ὁδὸν βαδίζοι μὴ
 λίαν ἐπείγουσαν, ἐμάνθανεν ἅμα πορευόμενος ἢ τοξεύειν
 ἢ ἐπιβαίνειν ἄρματος ἐλαυνομένου καὶ ἀποβαίνειν. πολ-
 λάκις δὲ παίζων καὶ ἀλώπεκας ἐθήρευε καὶ ὄρνιθας, ὡς
 ἔστι λαβεῖν ἐκ τῶν ἐφημερίδων. καταλύσας δὲ καὶ τρε-
 πόμενος πρὸς λουτρὸν ἢ ἄλειμμα, τοὺς ἐπὶ τῶν σιτο-
 ποιῶν καὶ μαγείρων ἀνέκρινεν εἰ τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον
 εὐτρεπῶς ἔχουσι. καὶ δειπνεῖν μὲν ὄψῃ καὶ σκότους ἤδη
 κατακλινόμενος ἤρχετο, θαυμαστή δ' ἦν ἡ ἐπιμέλεια καὶ
 περίβλεψις ἐπὶ τῆς τραπέζης, ὅπως μηδὲν ἀνίσως μηδ'
 ὀλιγώρως διατέμοιτο. τὸν δὲ πότον, ὥσπερ εἴρηται, μα-
 κρὸν ὑπὸ ἀδολεσχίας ἐξέτεινε. καὶ τὰλλα πάντων ἡδιστος
 ὢν βασιλέων συνεῖναι καὶ χάριτος οὐδεμιᾶς ἀμοιρῶν,
 τότε ταῖς μεγαλαυχίαις ἀηδῆς ἐγίνετο καὶ λίαν στρατιω-
 τικός, αὐτὸς τε πρὸς τὸ κομπῶδες ὑποφερόμενος καὶ τοῖς
 κόλαξιν ἑαυτὸν ἀνεικῶς ἱππάσιμον, ὑφ' ὧν οἱ χαριέστεροι
 τῶν παρόντων ἐπετρίβοντο, μῆτε ἀμιλλᾶσθαι τοῖς κόλαξι
 μῆτε λείπεσθαι βουλόμενοι τῶν αὐτῶν ἐπαίνων· τὸ μὲν
 γὰρ αἰσχρὸν ἐδόκει, τὸ δὲ κίνδυνον ἔφερε. μετὰ δὲ τὸν
 πότον λουσάμενος ἐκάθευδε πολλάκις μέχρι μέσης ἡμέ-
 ρας· ἔστι δ' ὅτε καὶ διημέρευεν ἐν τῷ καθεύδειν. αὐτὸς
 μὲν οὖν καὶ ὄψων ἐγκρατῆς ἦν, ὥστε καὶ τὰ σπανιώτατα
 πολλάκις τῶν ἀπὸ θαλάττης αὐτῷ κομιζομένων ἀκρο-
 δρύων καὶ ἰχθύων ἐκάστῳ διαπεμπόμενος τῶν ἐταίρων
 ἑαυτῷ μόνῳ μηδὲν καταλιπεῖν· τὸ μέντοι δεῖπνον ἦν αἰ-
 μεγαλοπρεπές, καὶ τοῖς εὐτυχήμασι τῆς δαπάνης ἅμα
 συναυξομένης τέλος εἰς μυρίας δραχμὰς προῆλθεν. ἐν-
 ταῦθα δ' ἔστι, καὶ τοσοῦτον ὠρίσθη τελεῖν τοῖς ὑποδε-
 χομένοις Ἀλέξανδρον.

24 Μετὰ δὲ τὴν μάχην τὴν ἐν Ἴσσω πέμψας εἰς Δαμασχὸν
 ἔλαβε τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰ τέγνα καὶ
 τὰς γυναῖκας τῶν Περσῶν. καὶ πλεῖστα μὲν ὠφελήθησαν
 οἱ τῶν Θεσσαλῶν ἱππεῖς· τούτους γὰρ ἄνδρας ἀγαθοὺς

διαφερόντως ἐν τῇ μάχῃ γενομένους ἔπεμψεν ἐπίτηδες ὠφελήθηται βουλόμενος· ἐνεπλήσθη δὲ καὶ τὸ λοιπὸν εὐπορίας στρατόπεδον· καὶ γευσάμενοι τότε πρῶτον οἱ ² Μακεδόνες χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ γυναικῶν καὶ διαίτης βαρβαρικῆς, ὥσπερ κύνες ἔσπευδον ἀψάμενοι στίβου διώκειν καὶ ἀνιχνεύειν τὸν τῶν Περσῶν πλοῦτον. οὐ μὴν ἄλλ' Ἀλέξανδρῳ πρῶτον ἐδόκει κρατύνεσθαι τὰ πρὸς θαλάσση. Κύπρον μὲν οὖν εὐθύς οἱ βασιλεῖς ἤκον ἐγχειρίζοντες αὐτῷ, καὶ Φοινίκην πλὴν Τύρου. Τύρον δὲ πολιορκῶν ³ ἑπτὰ μῆνας χώμασι καὶ μηχαναῖς καὶ τριήρεσι διακοσίαις ἐκ θαλάττης, ὄναρ εἶδε τὸν Ἡρακλέα δεξιούμενον αὐτὸν ἀπὸ τοῦ τείχους καὶ καλοῦντα. τῶν δὲ Τυρίων πολλοῖς κατὰ τοὺς ὕπνους ἔδοξεν ὁ Ἀπόλλων λέγειν ὡς ἄπεισι πρὸς Ἀλέξανδρον· οὐ γὰρ ἀρέσκειν αὐτῷ τὰ πρασσόμενα κατὰ τὴν πόλιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν ὥσπερ ἄνθρωπον αὐτο- ⁴ μολοῦντα πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπ' αὐτοσώρῳ τὸν θεὸν εἰληρότες σειρὰς τε τῷ κολοσσῷ περιέβαλλον αὐτοῦ καὶ καθήλουν πρὸς τὴν βᾶσιν, ἀλεξανδριστὴν καλοῦντες· ἐτέραν δ' ὄψιν Ἀλέξανδρος εἶδε κατὰ τοὺς ὕπνους. Σάτυρος ⁵ αὐτῷ φανείς ἐδόκει προσπαίξειν πόρρωθεν, εἶτα βουλομένου λαβεῖν ὑπεξέφευγε, τέλος δὲ πολλὰ λιπαρήσαντος καὶ περιδραμόντος ἤλθεν εἰς χεῖρας. οἱ δὲ μάντις τοῦνομα διαιροῦντες οὐκ ἀπιθάνως ἔφασαν αὐτῷ “σὴ γενήσεται Τύρος.” καὶ κρήνην δὲ τινα δεικνύουσι, πρὸς ἣν κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν ἔδοξε τὸν Σάτυρον.

Διὰ μέσον δὲ τῆς πολιορκίας ἐπὶ τοὺς Ἄραβας τοὺς ⁶ προσοικοῦντας τῷ Ἀντιλιβάνῳ στρατεύσας ἐκινδύνευσε διὰ τὸν παιδαγωγὸν Λυσίμαχον· ἐξηκολούθησε γὰρ αὐτῷ λέγων τοῦ Φοίνικος οὐκ εἶναι χείρων οὐδὲ πρεσβύτερος. ἐπεὶ δὲ πλησιάσας τοῖς ὄρειοις καὶ τοὺς ἵππους ἀπολιπὼν πεζὸς ἐβάδιζεν, οἱ μὲν ἄλλοι πολὺ προῆλθον, αὐτὸς ⁷ δὲ τὸν Λυσίμαχον, ἐσπέρας ἤδη κατακαμβανούσης καὶ τῶν πολεμίων ἐγγὺς ὄντων, ἀπαγορεύοντα καὶ βαρυνόμενον οὐχ ὑπομένων ἀπολιπεῖν ἀλλ' ἀνακαλούμενος καὶ παρακομίζων, ἔλαθε τοῦ στρατεύματος ἀποσπασθεὶς μετ' ὀλίγων καὶ σκότους ἅμα καὶ ῥίγους σφοδροῦ νυκτερέων ἐν χωρίοις χαλεποῖς. εἶδεν οὖν πόρρω πυρὰ πολλὰ καιόμενα ⁸

σποράδην τῶν πολεμίων· θαρρῶν δὲ τοῦ σώματος τῇ κουφότητι, καὶ τῷ πονεῖν αὐτὸς ἀεὶ παραμυθούμενος τὴν ἀπορίαν τῶν Μακεδόνων, προσέδραμε τοῖς ἔγγιστα πῦρ καίουσι, καὶ περικαθημένους τῇ πυρᾷ δύο βαρβάρους πατάξας τῷ ἔγχειριδίῳ καὶ δαλὸν ἀρπάσας ἤκε πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ κομιζῶν. ἔγκαύσαντες δὲ πῦρ πολὺ τοὺς μὲν εὐθὺς ἐφόβησαν ὥστε φυγεῖν, τοὺς δ' ἐπιόντας ἐτρέψαντο καὶ κατηυλίσθησαν ἀκινδύνως.

25 Ταῦτα μὲν οὖν Χάρης ἱστόρηκεν, ἣ δὲ πολιορκία τοιοῦτον ἔσχε πέρασ. Ἀλεξάνδρου τὴν μὲν πολλὴν τῆς δυνάμεως ἀναπαύοντος ἀπὸ πολλῶν ἀγώνων τῶν ἔμπροσθεν, ὀλίγους δὲ τινας, ὡς μὴ σχολάζοιεν οἱ πολέμιοι, τοῖς τείχεσι προσάγοντος, Ἀρίστανδρος ὁ μάντις ἐσφαγιάζετο, καὶ τὰ σημεῖα κατιδὼν θρασύτερον διωρίσατο πρὸς τοὺς παρόντας ἐν ἐκείνῳ τῷ μηνὶ πάντως ἀλώσεσθαι τὴν πόλιν. 2 γενομένου δὲ χλευασμοῦ καὶ γέλωτος (ἦν γὰρ ἡ τελευταία τοῦ μηνὸς ἡμέρα), διηπορημένον αὐτὸν ἰδὼν ὁ βασιλεὺς καὶ συμφιλοτιμούμενος ἀεὶ τοῖς μαντεύμασιν ἐκέλευε μηκέτι τριακάδα τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀλλὰ τρίτην φθίνοντος ἀριθμεῖν, καὶ τῇ σάλπιγγι σημήνας ἀπεπειράτο τῶν τειχῶν ἐρωμενέστερον ἢπερ ἐξ ἀρχῆς διενόηθη. γενομένης δὲ λαμπρᾶς ἐπιβολῆς, καὶ μηδὲ τῶν ἐπὶ στρατοπέδου καρτερούντων ἀλλὰ συντρεχόντων καὶ προσβοηθούντων, ἀπεῖπον οἱ Τύριοι, καὶ τὴν πόλιν εἶλε κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

3 Μετὰ δὲ ταῦτα πολιορκοῦντι Γάζαν αὐτῷ, τῆς Συρίας μεγίστην πόλιν, ἐμπίπτει βῶλος εἰς τὸν ὦμον ἀφεθεῖς ἄνωθεν ὑπ' ὄρνιθος. ὁ δ' ὄρνις ἐφ' ἐν τῶν μηχανημάτων καθίσας ἔλαθεν ἐνσχεθεῖς τοῖς νευρίοις κεκρυφάλοισ, 4 οἷς πρὸς τὰς ἐπιστροφὰς τῶν σχοινίων ἐχρῶντο. καὶ τὸ σημεῖον ἀπέβη κατὰ τὴν Ἀριστάνδρου πρόρρησιν· ἐτρώθη μὲν γὰρ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν ὦμον, ἔλαβε δὲ τὴν πόλιν. ἀποστέλλων δὲ πολλὰ τῶν λαφύρων Ὀλυμπιάδι καὶ Κλεοπάτρῃ καὶ τοῖς φίλοις, κατέπεμψε καὶ Λεωνίδῃ τῷ παιδαγωγῷ τάλαντα λιβανωτοῦ πεντακόσια καὶ σμύρνης ἑκατόν, 5 ἀναμνησθεῖς παιδικῆς ἐλπίδος. ὁ γὰρ Λεωνίδης, ὡς ἔοικεν, ἐν θυσίᾳ ποτὲ πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπιδρα-

ξάμενον ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ καὶ καθάγισαντα τοῦ
 θυμιάματος “ὅταν” ἔφη “τῆς ἀρωματοφόρου κρατήσης,
 Ἀλέξανδρε, πλουσίως οὕτως ἐπιθυμιάσεις· νῦν δὲ φειδο-
 μένως χρῶ τοῖς παροῦσι.” τότε οὖν Ἀλέξανδρος ἔγραψε
 πρὸς αὐτόν “ἀπεστάλκαμέν σοι λιβανωτὸν ἄφθονον καὶ
 σμύρναν, ὅπως παύσῃ πρὸς τοὺς θεοὺς μικρολογούμενος.”

Κιβωτίου δὲ τινος αὐτῷ προσενεχθέντος οὗ πολυτε- 26
 λέστερον οὐδὲν ἐφάνη τοῖς τὰ Δαρείου χρήματα καὶ τὰς
 ἀποσκευὰς παραλαμβάνουσιν, ἠρώτα τοὺς φίλους ὅ τι
 δοκοίη μάλιστα τῶν ἀξίων σπουδῆς εἰς αὐτὸ καταθέσθαι.
 πολλὰ δὲ πολλῶν λεγόντων αὐτὸς ἔφη τὴν Ἰλιάδα φρου-
 ρήσειν ἐνταῦθα καταθέμενος. καὶ ταῦτα μὲν οὐκ ὀλίγοι 2
 τῶν ἀξιοπίστων μεμαρτυρήκασιν· εἰ δ’, ὅπερ Ἀλεξανδρεῖς
 λέγουσιν Ἡρακλείδῃ πιστεύοντες, ἀληθές ἐστιν, οὐκ οὖν
 ἀργὸς οὐδ’ ἀσύμβολος αὐτῷ συστρατεύειν ἔοικεν Ὅμηρος.
 λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς Αἰγύπτου κρατήσας ἐβούλετο πόλιν
 μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον Ἑλληνίδα συνοικίσας ἐπώνυ-
 μον ἑαυτοῦ καταλιπεῖν, καὶ τινα τόπον γνώμη τῶν ἀρχι-
 τεκτόνων ὅσον οὐδέπω διεμετρεῖτο καὶ περιέβαλλεν. εἶτα 3
 νύκτωρ κοιμώμενος ὄψιν εἶδε θαυμαστήν· ἀνὴρ πολὺς
 εὖ μάλα τὴν κόμην καὶ γεραρὸς τὸ εἶδος ἔδοξεν αὐτῷ
 παραστάς λέγειν τὰ ἔπη τάδε

νῆσος ἔπειτά τις ἔστι πολυκλύστῳ ἐνὶ πόντῳ,

Αἰγύπτου προπάροιθε· Φάρον δὲ ἐκικλήσκουσιν.

εὐθὺς οὖν ἔξαναστάς ἐβάδιζεν ἐπὶ τὴν Φάρον, ἣ τότε μὲν
 ἔτι νῆσος ἦν, τοῦ Κανωβικοῦ μικρὸν ἀνωτέρω στόματος,
 νῦν δὲ διὰ χύματος ἀνείληπται πρὸς τὴν ἠπειρον. ὡς 4
 οὖν εἶδε τόπον εὐφρῦᾶ διαφέροντα (ταινία γὰρ ἐστὶν
 ἰσθμῷ πλάτος ἔχοντι σύμμετρον ἐπιεικῶς διείργουσα
 λίμνην τε πολλὴν καὶ θάλασσαν ἐν λιμένι μεγάλῳ τελευ-
 τῶσαν), εἰπὼν ὡς Ὅμηρος ἦν ἄρα τὰ τ’ ἄλλα θαυμαστὸς
 καὶ σοφώτατος ἀρχιτέκτων, ἐκέλευσε διαγράψαι τὸ σχῆμα
 τῆς πόλεως τῷ τόπῳ συναρμόττοντας. καὶ γῆ μὲν οὐ 5
 παρῆν λευκή, τῶν δ’ ἀλφίτων λαμβάνοντες ἐν πεδίῳ με-
 λαγγεῖω κυκλοτερεῇ κόλπον ἤγον, οὗ τὴν ἐντὸς περιφέρειαν
 εὐθεῖαι βάσεις ὡσπερ ἀπὸ κρασπέδων εἰς σχῆμα χλαμύ-
 δος ὑπελάμβανον, ἐξ ἴσου συνάγουσαι τὸ μέγεθος. ἤσθέν-

τος δὲ τῇ διαθέσει τοῦ βασιλέως αἰρηθῆναι ὄρνιθες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς λίμνης, πλήθει τ' ἀπειροὶ καὶ κατὰ γένος παντοδαποὶ καὶ μέγεθος, ἐπὶ τὸν τόπον καταίροντες νέφεσιν ἑοικότες οὐδὲ μικρὸν ὑπέλιπον τῶν ἀληθῶν, ὥστε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον διαταραχθῆναι πρὸς τὸν οἰωνόν.

- 6 Οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν μάντεων θαρρεῖν παραινούντων (πολυαρκεσιάντην γὰρ οἰκίζεσθαι πόλιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ παντοδαπῶν ἀνθρώπων ἔσομένην τροφόν) ἔργου κελεύσας ἔχεσθαι τοὺς ἐπιμελητὰς αὐτὸς ὠρμησεν εἰς Ἄμμωνος, ὁδὸν μακρὰν καὶ πολλὰ μὲν ἔχουσαν ἐργώδη καὶ ταλαιπωρα, κινδύνους δὲ δύο, τὸν μὲν ἀνδρίας, δι' ἣν ἔρημός ἐστιν οὐκ ὀλίγων ἡμερῶν, τὸν δέ, εἰ λάβρος ἐν ἄμμω βαθεῖα καὶ ἀχανεῖ πορευομένοις ἐπιπέσοι νότος, ὥς που καὶ πάλαι λέγεται περὶ τὸν Καμβύσου στρατὸν ἀναστήσας θίνα μεγάλην καὶ κυματώσας τὸ πεδίον μυριάδας ἀν-
- 7 θρώπων πέντε καταχῶσαι καὶ διαρθεῖραι. ταῦτα πάντα σχεδὸν πάντες ἐλογίζοντο, χαλεπὸν δ' ἦν Ἀλέξανδρον ἀποτρέψαι πρὸς ὀτιοῦν ὠρμημένον· ἢ τε γὰρ τύχη ταῖς ἐπιβολαῖς ὑπέλκουσα τὴν γνώμην ἰσχυρὰν ἐποίησε, καὶ τὸ θυμοειδὲς ἄχρι τῶν πραγμάτων ὑπεξέφερε τὴν φιλονεικίαν ἀήττητον, οὐ μόνον πολεμίους ἀλλὰ καὶ τόπους καὶ και-
- 27 ροὺς καταβιαζομένην. ἐν γοῦν τῇ τότε πορείᾳ τὰ συντυχόντα ταῖς ἀπορίαις παρὰ τοῦ θεοῦ βοηθήματα τῶν ὑστέρων χρησμάτων ἐπιστεύθη μᾶλλον· τρόπον δέ τινα καὶ τοῖς χρησμοῖς ἢ πλῆσι ἐκ τούτων ὑπῆρξε. πρῶτον μὲν γὰρ ἐκ Λιὸς ὕδωρ πολὺ καὶ διαρκεῖς ὑετοὶ γενόμενοι τὸν τε τῆς δίψης φόβον ἔλυσαν, καὶ τὴν ξηρότητα κατασβέσαντες τῆς ἄμμου νοτιερᾶς γενομένης καὶ πρὸς αὐτὴν ἔξιμπεσούσης εὐπρουν τὸν ἀέρα καὶ καθαρώτερον παρέ-
- 2 σχον. ἔπειτα τῶν ὄρων, οἵπερ ἦσαν τοῖς ὀδηγοῖς, συγχυθέντων, καὶ πλάνης οὔσης καὶ διασπασμοῦ τῶν βαδιζόντων διὰ τὴν ἄγνοιαν, κόρακες ἐκρανέντες ὑπελάμβανον τὴν ἡγεμονίαν τῆς πορείας, ἐπομένων μὲν ἔμπροσθεν πετιόμενοι καὶ σπεύδοντες, ὑστεροῦντας δὲ καὶ βραδύνον-
- 3 τας ἀναμένοντες· ὃ δ' ἦν θανασιώτατον, ὡς Καλλισθένης φησὶ, ταῖς φωναῖς ἀνακαλούμενοι τοὺς πλανωμένους νύκτωρ καὶ κλάζοντες εἰς ἴχνος καθίστασαν τῆς πορείας.

ἐπεὶ δὲ διεξελθὼν τὴν ἔρημον ἦκεν εἰς τὸν τόπον, ὁ μὲν
προφήτης αὐτὸν ὁ Ἄμμωνος ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χαίρειν ὡς
ἀπὸ πατρὸς προσεῖπεν· ὁ δ' ἐπήρετο μὴ τις αὐτὸν εἴη
διαπεφευγὼς τῶν τοῦ πατρὸς φρονέων. εὐφημεῖν δὲ τοῦ ⁴
προφήτου κελεύσαντος, οὐ γὰρ εἶναι πατέρα θνητὸν αὐτῷ,
μεταβαλὼν ἐπυνθάνετο, τοὺς Φίλιππου φρονεῖς εἰ πάντα
εἴη τετιμωρημένος· εἶτα περὶ τῆς ἀρχῆς, εἰ πάντων αὐτῷ
δίδωσιν ἀνθρώπων κυρίῳ γενέσθαι. χρήσαντος δὲ τοῦ
Θεοῦ καὶ τοῦτο δίδόναι καὶ Φίλιππον ἀπέχειν ἔκπλεω τὴν
δίκτην, ἔδωρεῖτο τὸν Θεὸν ἀναθήμασι λαμπροῖς καὶ χρή-
μασι τοὺς ἀνθρώπους.

Ταῦτα περὶ τῶν χρησμῶν οἱ πλεῖστοι γράφουσιν· αὐ- ⁵
τὸς δ' Ἀλέξανδρος ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν μητέρα φησὶ
γεγονέναι τινὰς αὐτῷ μαντείας ἀπορρήτους, ἃς αὐτὸς
ἐπανελθὼν φράσει πρὸς μόνην ἐκείνην. ἔνιοι δὲ φασὶ
τὸν μὲν προφήτην ἑλληνιστὶ βουλόμενον προσεῖπεῖν μετὰ
τινος φιλοφροσύνης “ὦ παιδίον,” ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν
φθόγγων ὑπὸ βαρβαρισμοῦ πρὸς τὸ σίγμα ἔξενεχθῆναι
καὶ εἰπεῖν “ὦ παιδίος,” ἀντὶ τοῦ νῦν τῷ σίγμα χρησά-
μενον, ἀσμένῳ δὲ τῷ Ἀλεξάνδρῳ τὸ σφάλμα τῆς φωνῆς
γενέσθαι καὶ διαδοθῆναι λόγον ὡς παῖδα Διὸς αὐτὸν τοῦ
Θεοῦ προσειπόντος. λέγεται δὲ καὶ Ψάμμωνος ἐν Αἰγύ- ⁶
πτῳ τοῦ φιλοσόφου διακούσας ἀποδέξασθαι μάλιστα τῶν
λεχθέντων, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι βασιλεύονται ὑπὸ
Θεοῦ· τὸ γὰρ ἄρχον ἐν ἐκάστῳ καὶ κρατοῦν Θεῖον ἐστίν·
ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτὸς περὶ τούτων φιλοσοφώτερον δοξάζειν
καὶ λέγειν, ὡς πάντων μὲν ὄντα κοινὸν ἀνθρώπων
πατέρα τὸν Θεόν, ἰδίους δὲ ποιούμενον ἑαυτοῦ τοὺς
ἀρίστους.

Καθόλου δὲ πρὸς μὲν τοὺς βαρβάρους σοβαρὸς ἦν καὶ ²⁸
σφόδρα πεπεισμένῳ περὶ τῆς ἐκ Θεοῦ γενέσεως καὶ τε-
κνώσεως ὁμοῖος, τοῖς δ' Ἕλλησι μετρίως καὶ ὑποφειδο-
μένως ἑαυτὸν ἐξεθείαζε· πλὴν περὶ Σάμου γράφων Ἀθη-
ναίοις “ἐγὼ μὲν οὐκ ἄν” φησὶν “ὑμῖν ἔλευθέραν πόλιν
ἔδωκα καὶ ἔνδοξον, ἔχετε δ' αὐτὴν λαβόντες παρὰ τοῦ τότε
κυρίου καὶ πατρὸς ἐμοῦ προσαγορευομένου,” λέγων τὸν
Φίλιππον. ὕστερον δὲ πληγῇ περιπεσὼν ὑπὸ τοξεύματος ²

καὶ περιαλγῆς γενόμενος “τοῦτο μὲν” εἶπεν “ὦ φίλοι, τὸ ῥέον αἷμα, καὶ οὐκ ἰχώρ, οἷός περ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσιν.” ἐπεὶ δὲ μεγάλης ποτὲ βροντῆς γενομένης καὶ πάντων ἐκπλαγέντων Ἀνάξαρχος ὁ σοφιστῆς παρῶν ἔφη πρὸς αὐτόν “μή τι σὺ τοιοῦτον ὁ τοῦ Διός;” γελᾶσας ἐκεῖνος “οὐ βούλομαι γάρ” εἶπε “φοβερὸς εἶναι τοῖς φίλοις, ὥσπερ σὺ με κελεύεις ὁ καταφραυλίζων μου τὸ δεῖπνον, ὅτι ταῖς τραπέζαις ἰχθύας ὄρας ἐπικειμένους, οὐ
 3 σατραπῶν κεφαλᾶς.” τῇ γὰρ ὄντι λέγεται τὸν Ἀνάξαρχον ἰχθυοδίων Ἡφραιστίωνι πεμψθέντων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν προειρημένον ἐπιρθέγγασθαι λόγον, οἷον ἐξευτελίζοντα καὶ κατειρωνευόμενον τοὺς τὰ περίβλεπτα μεγάλους πόνοις καὶ κινδύνοις διώκοντας, ὡς οὐδὲν ἢ μικρὸν ἐν ἡδοναῖς καὶ ἀπολαύσεσι πλέον ἔχοντας τῶν ἄλλων. ὁ δ’ οὖν Ἀλέξανδρος καὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων δῆλός ἐστιν αὐτὸς οὐδὲν πεπονθὼς οὐδὲ τετυρωμένος, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους καταδουλούμενος τῇ δόξῃ τῆς θειότητος.

- 29 Εἰς δὲ Φοινίκην ἐπανελθὼν ἐξ Αἰγύπτου θυσίας τοῖς θεοῖς καὶ πομπὰς ἐπετέλει καὶ χορῶν κυκλίων καὶ τραγικῶν ἀγῶνας, οὐ μόνον ταῖς παρασκευαῖς ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀμίλλαις λαμπροὺς γενομένους. ἔχορήγουν γὰρ οἱ βασιλεῖς τῶν Κυπρίων ὥσπερ Ἀθήνησιν οἱ κληρούμενοι τὰς φυλάς, καὶ ἠγωνίζοντο θαυμαστῇ φιλοτιμίᾳ πρὸς ἀλλήλους. μάλιστα δὲ Νικοκρέων ὁ Σαλαμίνιος καὶ Πασικρά-
 2 τῆς ὁ Σόλιος διεφιλονείκησαν. οὗτοι γὰρ ἔλαχον τοῖς ἐνδοξοτάτοις ὑποκριταῖς χορηγεῖν, Πασικράτης μὲν Ἀθηνοδώρῳ Νικοκρέων δὲ Θεσσαλῷ, περὶ ὃν ἐσπουδάκει καὶ αὐτὸς Ἀλέξανδρος. οὐ μὴν διέφηγε τὴν σπουδὴν πρότερον ἢ ταῖς ψήφοις ἀναγορευθῆναι νικῶντα τὸν Ἀθηνόδωρον· τότε δ’, ὡς ἔοικεν, ἀπιὼν ἔφη τοὺς μὲν κριτὰς ἐπαινεῖν, αὐτὸς μέντοι μέρος ἂν ἡδέως προσέθαι τῆς βασιλείας
 3 ἐπὶ τῷ μὴ Θεσσαλὸν ἰδεῖν νενικημένον. ἐπεὶ δ’ Ἀθηνόδωρος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ζημιωθείς, ὅτι πρὸς τὸν ἀγῶνα τῶν Διονυσίων οὐκ ἀπῆντησεν, ἠξίου γράψαι περὶ αὐτοῦ τὸν βασιλέα, τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, τὴν δὲ ζημίαν ἀπέστειλε παρ’ ἑαυτοῦ. Λύκωνος δὲ τοῦ Σκαρφέως εὐήμεροῦντος ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ στίχον εἰς τὴν κωμῳδίαν ἐμ-

βαλόντος αἴτησιν περιέχοντα δέκα ταλάντων, γελάσας ἔδωκεν.

Δαρείου δὲ πέμψαντος ἐπιστολὴν πρὸς αὐτὸν καὶ φί-⁴
λους δεομένους μύρια μὲν ὑπὲρ τῶν ἐαλωκότων λαβεῖν
τάλαντα, τὴν δ' ἐντὸς Εὐφράτου πᾶσαν ἔχοντα καὶ γή-
μαντα μίαν τῶν θυγατέρων φίλον εἶναι καὶ σύμμαχον,
ἐκοινοῦτο τοῖς ἐταίροις· καὶ Παρμενίωνος εἰπόντος “ἐγὼ
μὲν εἰ Ἀλέξανδρος ἤμην, ἔλαβον ἂν ταῦτα” “καγὼ νῆ Δί”
εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος “εἰ Παρμενίων.” πρὸς δὲ τὸν Δαρεῖον
ἔγραψεν ὡς οὐδενὸς ἀτυχῆσει τῶν φιλανθρώπων ἐλθῶν
πρὸς αὐτόν, εἰ δὲ μή, αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνον ἤδη πορεύεσθαι.
ταχὺ μέντοι μετεμελήθη τῆς Δαρείου γυναικὸς ἀποθανού-³⁰
σης ἐν ὠδίσι, καὶ φανερὸς ἦν ἀνιώμενος ὡς ἐπίδειξιν οὐ
μικρὰν ἀφηρημένος χρηστότητος. ἔθαψεν οὖν τὴν ἀν-
θρώπων οὐδεμιᾶς πολυτελείας φειδόμενος. τῶν δὲ θα-
λαμηπόλων τις εὐνούχων, οἱ συναλωθείσαν ταῖς γυναιξίν,
ἀποδράς ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ πρὸς Δαρεῖον ἀφιππα-
σάμενος, Τείρειος ὄνομα, φράζει τὸν θάνατον αὐτῆς τῆς
γυναικός. ὡς δὲ πληξάμενος τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνακλαύσας²
“φρεῦ τοῦ Περσῶν” ἔρη “δαίμονος, εἰ τὴν βασιλέως γυ-
ναῖκα καὶ ἀδελφὴν οὐ μόνον αἰχμάλωτον γενέσθαι ζῶσαν,
ἀλλὰ καὶ τελευτήσασαν ἄμοιρον κείσθαι ταφῆς βασιλικῆς,”
ὑπολαβὼν ὁ θαλαμηπόλος “ἀλλὰ ταφῆς γε χάριν” εἶπεν,
“ὦ βασιλεῦ, καὶ τιμῆς ἀπάσης καὶ τοῦ πρέποντος οὐδὲν³
ἔχεις αἰτιάσασθαι τὸν πονηρὸν δαίμονα Περσῶν. οὔτε
γὰρ ζώσῃ τῇ δεσποίνῃ Στατείρᾳ καὶ μητρὶ σῆ καὶ τέκνοις
ἐνέδει τῶν πρόσθεν ἀγαθῶν καὶ καλῶν ἢ τὸ σὸν ὄραν
φρῶς, ὃ πάλιν ἀναλάμψει λαμπρὸν ὁ κύριος Ὁρομάσδης,
οὔτ' ἀποθανοῦσα κόσμου τινὸς ἄμοιρος γέγονεν, ἀλλὰ καὶ
πολεμίων τετιμῆται δάκρυσιν. οὔτω γὰρ ἔστι χρηστὸς
κρατήσας Ἀλέξανδρος ὡς δεινὸς μαχόμενος.” ταῦτ' ἀκού-⁴
σαντα Δαρεῖον ἢ ταραχὴ καὶ τὸ πάθος ἐξέφερε πρὸς
ὑποψίας ἀτόπους· καὶ τὸν εὐνούχον ἐνδοτέρω τῆς σκηνῆς
ἀπαγαγὼν “εἰ μὴ καὶ σὺ μετὰ τῆς Περσῶν” ἔρη “τύχης
μακεδονίζεις, ἀλλ' ἔτι σοι δεσπότης ἐγὼ Δαρεῖος, εἶπέ
μοι σεβόμενος Μίθρου τε φρῶς μέγα καὶ δεξιὰν βασιλείων,
ἄρα μὴ τὰ μικρότατα τῶν Στατείρας κλαίω κακῶν, οἰκ-

ἰσότηρα δὲ ζώσης ἐκείσχομεν καὶ μᾶλλον ἂν καὶ ἄξιον
 ἰδουαυχοῦμεν ὁμιῶ καὶ σκυθροπιῶ περιπεσόντες ἐχθροῦ;
 τί γὰρ ὑπερβαλὺς ἀνδρὶ νέω πρὸς ἐχθροῦ γυναικα μέχρι
 6 ἑμῆς τοσαύτης συμβόλαιον;" ἔτι λέγοντος αὐτοῦ κατε-
 βαλὼν ἐπὶ τοὺς πόδας Τελχέως αὐτὸν ἰκέτευεν εὐφημεῖν
 καὶ μήτ' Ἀλέξανδρον ἀδικεῖν μήτε τὴν τεθνεῶσαν ἀδελφὴν
 καὶ γυναῖκα κακαιοσχύνειν, μήτ' αὐτοῦ τὴν μεγίστην ὄν
 ἔπαιζειν ἀφαιρεῖσθαι παρρησίαν, τὸ δοκεῖν ὑπ' ἀνδρὸς
 ἠτιηῖσθαι κρεῖττονος ἢ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλὰ
 καὶ θανατῶσαι Ἀλέξανδρον ὡς πλείονα τὰς Περσῶν γυ-
 ναιξὶ σφοδρῶσύνην ἢ Πέρσαις ἀνδρείαν ἐπιδεδειγμένον.
 7 ἅμα δ' ὄρκους τε φρικώδεις τοῦ θαλαμηπόλου κινουόντος
 ὑπὲρ τούτων, καὶ περὶ τῆς ἄλλης ἐγκρατείας καὶ μεγα-
 λοιφροῦτας τῆς Ἀλεξάνδρου λέγοντος, ἐξελθὼν πρὸς τοὺς
 ἐταίρους ὁ Δαρτεῖος καὶ χεῖρας ἀναιένας πρὸς τὸν οὐρα-
 νὸν ἐπέυξαστο " θεοὶ γενέθλιοι καὶ βασιλῆες, μάλιστα μὲν
 ἐμοὶ δεδοίκατε τὴν Περσῶν τύχην εἰς ὄρθον ἀΐθρις σταθεῖ-
 σαν ἐφ' οἷς ἐδεξάμεθα ἀγαθοῖς ἀπολιπεῖν, ἵνα κρατήσας
 ἀμειψομαι τὰς Ἀλεξάνδρου χάριτας ὧν εἰς τὰ φίλτατα
 7 πταίσας ἔτυχον· εἰ δ' ἄρα τις οὗτος εἰμαρτὸς ἤκει χρόνος,
 ὁφειλόμενος νεμῆσαι καὶ μεταβολῇ, παύσασθαι τὰ Περσῶν,
 μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων καθύσειεν εἰς τὸν Κύρου θρόνον
 πλὴν Ἀλεξάνδρου."

Ταῦτα μὲν οὕτω γενέσθαι τε καὶ λεχθῆναι φασιν οἱ
 31 πλείστοι τῶν συγγραφέων, Ἀλέξανδρος δὲ τὴν ἐντὸς τοῦ
 ἑὐφροῦ πᾶσαν ὑπ' ἑαυτοῦ ποιησάμενος ἤλαυνεν ἐπὶ
 Δαρτεῖον ἐκατὸν μορτάσι στρατιῶ κατεβαίνοντα. καὶ τις
 αὐτῷ φράζει τῶν ἐταίρων, ὡς δὴ γέλωτος ἄξιον πρῶγμα,
 τοὺς ἀκολούθους παύσοντας εἰς δύο μέρη διηρηζέσθαι σφᾶς
 αὐτοῦς, ὧν ἕκαστον στρατηγὸν εἶναι καὶ ἡγεμόνα, τὸν
 μὲν Ἀλέξανδρον τὸν δὲ Δαρτεῖον ὑπ' αὐτῶν προσαγορευό-
 2 μενον· ἀρξάμενους δὲ βόλοις ἀκροβολίζεσθαι πρὸς ἀλλή-
 λους, εἴτα πυγμαῖς, τέλος ἐκκεκαῦσθαι τῇ φιλονεικίᾳ καὶ
 μέχρι λίθων καὶ ξύλων, πολλοὺς καὶ δυσκαταπαύστους
 γεγονότας. ταῦτ' ἀκούσας ἐκέλευσεν αὐτοὺς μονομαχῆσαι
 τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὸν μὲν Ἀλέξανδρον αὐτὸς ὥπλισε,
 τὸν δὲ Δαρτεῖον Φιλώτας. ἰθεῖατο δ' ὁ στρατὸς, ἐν οἰωνῷ

τινὶ τοῦ μέλλοντος τιθέμενος τὸ γιγνόμενον. ἰσχυρᾶς δὲ τῆς μάχης γενομένης ἐνίκησεν ὁ καλούμενος Ἀλέξανδρος, καὶ δωρεὰν ἔλαβε δώδεκα κώμας καὶ στολῆ Περσικῆ χρησθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν Ἐρατοσθένης ἱστοροῦσε, τὴν δὲ μεγάλην ³ μάχην πρὸς Δαρεῖον οὐκ ἐν Ἀρβήλοις, ὥσπερ οἱ πολλοὶ γράφουσιν, ἀλλ' ἐν Γαυγαμήλοις γενέσθαι συνέπεσεν. σημαίνειν δὲ φασιν οἶκον καμήλου τὴν διάλεκτον, ἐπεὶ τῶν πάλοι τις βασιλέων ἐκφυγῶν πολεμίους ἐπὶ καμήλου δρομάδος ἐνταῦθα καθίδρυσεν αὐτήν, ἀποτάξας τινὰς κώμας καὶ προσόδους εἰς τὴν ἐπιμέλειαν. ἡ μὲν οὖν σελήνη τοῦ ⁴ Βοηδρομιῶνος ἐξέλιπε περὶ τὴν τῶν μυστηρίων τῶν Ἀθήνησιν ἀρχήν, ἐνδεκάτῃ δ' ἀπὸ τῆς ἐκλείψεως νυκτὶ τῶν στρατοπέδων ἐν ὄψει γεγονότων Δαρεῖος μὲν ἐν ὄπλοις συνεῖχε τὴν δύναμιν, ὑπὸ λαμπάδων ἐπιπορευόμενος τὰς τάξεις, Ἀλέξανδρος δὲ τῶν Μακεδόνων ἀναπανομένων αὐτὸς πρὸ τῆς σκηνῆς μετὰ τοῦ μάντεως Ἀριστάνδρου διέτριβεν, ἱερουργίας τινὰς ἀπορρήτους ἱερουργούμενος καὶ τῷ Φόβῳ σφραγιαζόμενος. οἱ δὲ πρεσβύτεροι τῶν ἐταίρων, ⁵ καὶ μάλιστα Παρμενίων, ὡς τὸ μὲν πεδίον τὸ μεταξὺ τοῦ Νιράτου καὶ τῶν ὄρων τῶν Γορδυαίων ἅπαν ἐωρᾶτο καταλαμπόμενον τοῖς βαρβαρικοῖς φέγγεσιν, ἀτέμναρτος δὲ τις φωνὴ συμμεμιγμένη καὶ θόρυβος ἐκ τοῦ στρατοπέδου καθάπερ ἐξ ἀχανοῦς προσήγει πελάγους, θαυμάσαντες τὸ ⁶ πλήθος καὶ πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντες ὡς μέγα καὶ γαλεπὸν ἔργον εἶη συμπεσόντας ἐκ προφανοῦς τοσοῦτον ὥσασθαι πόλεμον, ἀπὸ τῶν ἱερῶν γενομένῳ τῷ βασιλεῖ προσελθόντες ἔπειθον αὐτὸν ἐπιχειρῆσαι νύκτωρ τοῖς πολεμίοις καὶ τῷ σκότῳ τὸ φοβερώτατον συγκαλύψαι τοῦ μέλλοντος ἀγῶνος. ὁ δὲ τὸ μνημονευόμενον εἰπὼν ⁷ "οὐ κλέπτω τὴν νίκην" ἐνίοις μὲν ἔδοξε μειρακιώδη καὶ κενὴν ἀπόκρισιν πεποιῆσθαι, παίζων πρὸς τοσοῦτον κίνδυνον, ἐνίοις δὲ καὶ τῷ παρόντι θαρρεῖν καὶ στοχάζεσθαι τοῦ μέλλοντος ὀρθῶς, μὴ διδοῦς πρόφασιν ἡττηθέντι Δαρείῳ πρὸς ἄλλην αὐθις ἀναθαρρῆσαι πείραν, αἰτιωμένῳ τούτων νύκτα καὶ σκότος ὄρη καὶ στενὰ καὶ θάλασσαν τῶν πρότερον. οὐ γὰρ ὄπλων οὐδὲ σωματίων ἀπορία παύσεσθαι ⁸

πολεμοῦντα Δαρειον ἀπὸ τηλικαύτης δυνάμεως καὶ χώρας τοσαύτης, ἀλλ' ὅταν ἀφῆ τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἐλπίδα, δι' ἔμφρανοῦς ἥττης κατὰ κράτος ἐξελεγχθεῖς.

- 32 Ἀπελθόντων δὲ τούτων κατακλιθεὶς ὑπὸ σκητὴν λέγεται ἃ λοιπὸν μέρος τῆς νυκτὸς ὑπνῷ βαθεῖ κρατηθῆναι παρὰ τὸ εἰωθός, ὥστε θαυμάζειν ἐπελθόντας ὄρθρου τοὺς ἡγεμόνας καὶ παρ' αὐτῶν ἐξενεγκεῖν παράγγελμα πρῶτον ἀριστοποιεῖσθαι τοὺς στρατιώτας· ἔπειτα τοῦ καιροῦ κατεπεύγοντος εἰσελθόντα Παρμενίωνα καὶ παραστάντα τῇ κλίνῃ δις ἢ τρίς αὐτοῦ φθέγγασθαι τοῦνομα, καὶ διεγερθέντος οὕτως ἐρωτᾶν ὅ τι δὴ πεπονθὼς ὑπνον καθεύδοι νενικηκότος, οὐχὶ μέλλοντος ἀγωνιεῖσθαι τὸν
- 2 μέγιστον τῶν ἀγώνων. τὸν γοῦν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν διαμειδιάσαντα "τί γάρ; οὐκ ἤδη σοι νενικηθέναι δοκοῦμεν ἀπηλλαγμένοι τοῦ πλανᾶσθαι καὶ διώκειν ἐν πολλῇ καὶ κατεφθαρμένη φυγομαχοῦντα χώρα Δαρειον;" οὐ μόνον δὲ πρὸ τῆς μάχης ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτὸν τὸν κίνδυνον ἐπεδείξατο μέγαν καὶ συνεστηκότα τῷ λογίζεσθαι καὶ θαρ-
- 3 ρεῖν ἑαυτόν. ἔσχε γὰρ ὁ ἀγὼν ὑποτροπὴν καὶ σάλον ἐν τῷ εὐωνύμῳ κέρατι κατὰ Παρμενίωνα, τῆς Βακτριανῆς ἵππου ῥόθῳ πολλῷ καὶ μετὰ βίας παρεμπεσοῦσης εἰς τοὺς Μακεδόνας, Μαζαίου δὲ περιπέμψαντος ἔξω τῆς φάλαγγος ἵππεῖς τοῖς σκενοφυλακοῦσι προσβαλοῦντας. διὸ καὶ θορυβούμενος ὑπ' ἀμφοτέρων ὁ Παρμενίων ἀπέστειλε πρὸς Ἀλέξανδρον ἀγγέλους φράζοντας οἴχεσθαι τὸν χάρακα καὶ τὰς ἀποσκευάς, εἰ μὴ κατὰ τάχος βοήθειαν ὀχυρὰν ἀπὸ τοῦ στόματος πέμψειε τοῖς ὀπισθεν.
- 4 ἔτυχε μὲν οὖν κατ' ἐκείνο καιροῦ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐφόδου διδοῦς σημεῖον· ὡς δ' ἤκουσε τὰ παρὰ τοῦ Παρμενίωτος, οὐκ ἔφη σωφρονεῖν αὐτὸν οὐδ' ἐντὸς εἶναι τῶν λογισμῶν, ἀλλ' ἐπιλελησθαι ταραττόμενον ὅτι νικῶντες μὲν προσκτῆσονται καὶ τὰ τῶν πολεμίων, ἠττωμένοις δὲ φροντιστέον οὐ χρημάτων οὐδ' ἀνδραπόδων, ἀλλ' ὅπως ἀποθαι-
- 5 νοῦνται καλῶς καὶ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενοι. ταῦτ' ἐπιστείλας Παρμενίῳ τὸ κράνος περιέθετο, τὸν δ' ἄλλον ὄπλισμόν εὐθύς ἀπὸ σκητῆς εἶχεν, ὑπένδυμα τῶν Σικελικῶν ζωστόν, ἐπὶ δὲ τούτῳ θώρακα διπλοῦν λινοῦν ἐκ

τῶν ληφθέντων ἐν Ἴσση. τὸ δὲ κράνος ἦν μὲν σιδηροῦν, ἔστιλβε δ' ὡσπερ ἄργυρος καθαρὸς, ἔργον Θεοφίλου· συνήρμοστο δ' αὐτῷ περιτραχήλιον ὁμοίως σιδηροῦν, λιθοκόλλητον. μάχαιραν δὲ θαυμαστὴν βαρῆ καὶ κουφότητι ⁶ δωρησαμένου τοῦ Κιτιέων βασιλέως εἶχεν, ἠσκημένως τὰ πολλὰ χρῆσθαι μάχαιρα παρὰ τὰς μάχας. ἐπιπόρωμα δ' ἐφόρει τῇ μὲν ἐργασίᾳ σοβαρώτερον ἢ κατὰ τὸν ἄλλον ὀπλισμόν· ἦν γὰρ ἔργον Ἑλικῶνος τοῦ παλαιοῦ, τιμὴ δὲ τῆς Ροδίων πόλεως, ὅφ' ἧς ἐδόθη δῶρον· ἐχοῖτο δὲ καὶ τούτῳ πρὸς τοὺς ἀγῶνας. ἄχρι μὲν οὖν συντάττων τι τῆς ⁷ φάλαγγος ἢ παρακελευόμενος ἢ διδάσκων ἢ ἐφορῶν παρεξήλυνεν, ἄλλον ἵππον εἶχε, τοῦ Βουκεράλα φειδόμενος ἤδη παρήλικος ὄντος· χωροῦντι δὲ πρὸς ἔργον ἐκεῖνος προσήγετο, καὶ μεταβὰς εὐθύς ἤρχεν ἐφόδου.

Τότε δὲ τοῖς Θειταλοῖς πλεῖστα διαλεχθεὶς καὶ τοῖς ³³ ἄλλοις Ἑλλησιν, ὡς ἐπέρρωσαν αὐτὸν βοῶντες ἄγειν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, τὸ ξυστὸν εἰς τὴν ἀριστερὰν μεταβαλὼν τῇ δεξιᾷ παρεκάλει τοὺς θεούς, ὡς Καλλισθένης φησὶν, ἐπευχόμενος, εἴπερ ὄντως Διόθεν ἐστὶ γεγονώς, ἀμῦναι καὶ συνεπιρρῶσαι τοὺς Ἕλληνας. ὁ δὲ μάντις Ἀρίσταν- ² δρος γλανίδα λευκὴν ἔχων καὶ χρυσοῦν στέφανον ἐπεδείκνυτο παριππεύων ἀετὸν ὑπὲρ κεφαλῆς Ἀλεξάνδρου συνεπαιωρούμενον καὶ κατευθύνοντα τῇ πτήσει ὄρθιον ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ὥστε πολὺ μὲν θάρσος ἐγγενέσθαι τοῖς ὁρῶσιν, ἐκ δὲ τοῦ θαρρεῖν καὶ παρακαλεῖν ἀλλήλους δρόμῳ τοῖς ἵππεῦσιν ἱεμένοις ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐπικυμαίνειν τὴν φάλαγγα. πρὶν δὲ συμμῖξαι τοὺς πρώτους ἐξέκλιναν ³ οἱ βάρβαροι, καὶ διωγμὸς ἦν πολὺς, εἰς τὰ μέσα συνελαύνοντος Ἀλεξάνδρου τὸ νικώμενον, ὅπου Δαρεῖος ἦν. πρόρρωθεν γὰρ αὐτὸν κατεῖδε διὰ τῶν προτεταγμένων ἐν βάθει τῆς βασιλικῆς ἴλης ἐκφρανέντα, καλὸν ἄνδρα καὶ μέγαν ἐφ' ἄρματος ὑψηλοῦ βεβῶτα, πολλοῖς ἵππεῦσι καὶ λαμπροῖς καταπεφραγμένον εὖ μάλα συνεσπειραμένοις περὶ τὸ ἄρμα καὶ παρατεταγμένοις δέχεσθαι τοὺς πολεμίους. ἀλλὰ δεινὸς ὄρθεῖς ἐγγύθεν Ἀλέξανδρος καὶ τοὺς φεύ- ⁴ γοντας ἐμβαλὼν εἰς τοὺς μένοντας ἐξέπληξε καὶ διεσκέδασε τὸ πλεῖστον. οἱ δ' ἄριστοι καὶ γενναιότατοι πρὸ

τοῦ βασιλέως φρονεούμενοι καὶ κατ' ἀλλήλων πίπτοντες ἐμποδῶν τῆς διώξεως ἦσαν, ἐμπλεκόμενοι καὶ περισπαίροντες αὐτοῖς καὶ ἵπποις. Δαρεῖος δέ, τῶν δεινῶν ἀπάντων ἐν ὀφθαλμοῖς ὄντων καὶ τῶν προτεταγμένων δυνάμεων φρεσκομένων εἰς αὐτόν, ὡς οὐκ ἦν ἀποστρέψαι τὸ ἄρμα καὶ διεξελάσαι ῥάδιον, ἀλλ' οἱ τε τροχοὶ συνελχοντο πτώμασι πεφυρμένοι τοσοῦτοις οἱ τε ἵπποι καταλαμβανόμενοι καὶ ἀποκρουπτόμενοι τῷ πλήθει τῶν νεκρῶν ἐξήλλοντο καὶ συνετάραττον τὸν ἥνιοχον, ἀπολείπει μὲν τὸ ἄρμα καὶ τὰ ὄπλα, θήλειαν δ', ὡς φασί, νεοτόκον ἵππον περιβάς ἔφυγεν. οὐ μὴν τότε ἂν ἐδόκει διαφυγεῖν, εἰ μὴ πάλιν ἦγον ἕτεροι παρὰ τοῦ Παρμενίωνος ἵππεῖς μετακαλοῦντες Ἀλέξανδρον ὡς συνεστῶσης ἔτι πολλῆς δυνάμεως ἐκεῖ καὶ τῶν πολεμίων οὐκ ἐνδιδόντων. ὅλως γὰρ αἰτιῶνται Παρμενίωνα κατ' ἐκείνην τὴν μάχην νωθρὸν γενέσθαι καὶ δύσεργον, εἴτε τοῦ γήρωσ ἤδη τι παραλύοντος τῆς τόλμης, εἴτε τὴν ἐξουσίαν καὶ τὸν ὄγκον, ὡς Καλλισθένης φησὶ, τῆς Ἀλεξάνδρου δυνάμεως βαρυνόμενον καὶ προσφθοροῦντα. τότε δ' οὖν ὁ βασιλεὺς ἀνιαθεὶς τῇ μεταπέμψει τοῖς μὲν στρατιώταις οὐκ ἔφρασε τὸ ἀληθές, ἀλλ' ὡς ἀνέχων τοῦ φρονεῦειν καὶ σκότους ὄντος ἀνάκλησιν ἐσήμανεν· ἐλαύνων δὲ πρὸς τὸ κινδυνεῦον μέρος ἦκουσε καθ' ὁδὸν ἠττησθαι παντάπασιν καὶ φεύγειν τοὺς πολεμίους.

34 Τοῦτο τῆς μάχης ἐκείνης λαβούσης τὸ πέρας, ἡ μὲν ἀρχὴ παντάπασιν ἢ Περσῶν ἐδόκει καταλελύσθαι, βασιλεὺς δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος ἀνηγορευμένος ἔθνε τοῖς θεοῖς μεγαλοπρεπῶς καὶ τοῖς φίλοις ἐδωρεῖτο πλούτους καὶ οἴκους καὶ ἡγεμονίας. φιλοτιμούμενος δὲ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἔγραψε τὰς τυραννίδας πάσας καταλυθῆναι καὶ πολιτεύειν αὐτονόμους, ἰδίᾳ δὲ Πλαταιεῦσι τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν, ὅτι τὴν χώραν οἱ πατέρες αὐτῶν ἐναγωνίσασθαι τοῖς Ἕλλησιν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας παρέσχον. 2 ἔπεμψε δὲ καὶ Κροτωνιάταις εἰς Ἰταλίαν μέρος τῶν λαφύρων, τὴν Φαῦλλον τοῦ ἀθλητοῦ τιμῶν προθυμίαν καὶ ἀρετὴν, ὃς περὶ τὰ Μηδικὰ τῶν ἄλλων Ἰταλιωτῶν ἀπεγνωκώτων τοὺς Ἕλληνας ἰδιόστολον ἔχων ναῦν ἐπλευσεν

εἰς Σαλαμίνα, τοῦ κινδύνου τι μεθέξων. οὕτω τις εὐμε-
νῆς ἦν πρὸς ἅπασαν ἀρετὴν καὶ καλῶν ἔργων φύλαξ καὶ
οἰκεῖος.

Ἐπιὼν δὲ τὴν Βαβυλωνίαν ἅπασαν εὐθὺς ἐπ' αὐτῷ γε- 35
νομένην ἐθαύμασε μάλιστα τὸ τε χάσμα τοῦ πυρῶ [ἐν
Ἐκβατάνοις] ὡσπερ ἐκ πηγῆς συνεχῶς ἀναφερομένου καὶ
τὸ ρεῦμα τοῦ νάρθηα λιμνάζοντος διὰ τὸ πλῆθος οὐ πόρρω
τοῦ χάσματος, ὃς τᾶλλα μὲν ἀσφάλτῳ προσέεικεν, οὕτω
δ' εὐπαθῆς πρὸς τὸ πῦρ ἔστιν ὥστε, πρὶν ἢ θιγεῖν τὴν
φλόγα, δι' αὐτῆς τῆς περὶ τὸ φῶς ἐξαπτόμενος ἀγῆς τὸν
μεταξὺ πολλακίς ἀέρα συνεκκαίειν. ἐπιδεικνύμενοι δὲ τὴν 2
φύσιν αὐτοῦ καὶ δύναμιν οἱ βάρβαροι τὸν ἄγοντα πρὸς
τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλέως στενωπὸν ἐλαφροῦ τῷ φαρ-
μάκῳ κατεψέκασαν, εἶτα στάντες ἐκ' ἀκροῦ τοὺς λαμπτή-
ρας τοῖς βεβρεγμένοις προσέθησαν· ἤδη γὰρ συνεσκόταζεν.
τῶν δὲ πρώτων εὐθὺς ἀψαμένων οὐκ ἔσχεν ἡ νομὴ χρό-
νον αἰσθητόν, ἀλλ' ἅμα νοήματι διῆκτο πρὸς θάτερον
πέρας καὶ πῦρ ἐγεγόνει συνεχῆς ὁ στενωπός. ἦν δὲ τις 3
Ἀθηνοφάνης Ἀθηναῖος τῶν περὶ ἄλειμμα καὶ λουτρὸν
εἰωθότων τὸ σῶμα θεραπεύειν τοῦ βασιλέως καὶ τὴν
διάνοιαν ἐμμελῶς ἀπάγειν ἐπὶ τὸ ῥάθυμον. οὗτος ἐν τῷ
λουτρῶνι τότε παιδαρίου τῷ Ἀλεξάνδρῳ παρεστῶτος εὐ-
τελοῦς σφόδρα καὶ γελοίου τὴν ὄψιν, ἄδοντος δὲ χαριέν-
τως (Στέφανος ἐκαλεῖτο), “βούλει” φησὶν “ὦ βασιλεῦ
διάπειραν ἐν Στεφάνῳ τοῦ φαρμάκου λάβωμεν; ἂν γὰρ
ἀψηται τούτου καὶ μὴ κατασβεσθῆ, παντάπασιν ἂν φαίην
ἅμαχον καὶ δεινὴν αὐτοῦ τὴν δύναμιν εἶναι.” προθύμως 4
δὲ πως καὶ τοῦ παιδαρίου διδόντος ἑαυτὸν πρὸς τὴν πεῖ-
ραν, ἅμα τῷ περιαλεῖψαι καὶ θιγεῖν ἐξήνθησε φλόγα
τοσαύτην τὸ σῶμα καὶ πυρὶ κατεσχέθη τὸ πᾶν ὥστε τὸν
Ἀλέξανδρον εἰς πᾶν ἀπορίας καὶ δέους ἐλθεῖν· εἰ δὲ μὴ
κατὰ τύχην πολλοὶ παρῆσαν ἀγγεῖα πρὸς τὸ λουτρὸν ὕδα-
τος διὰ χειρῶν ἔχοντες, οὐκ ἂν ἔφθασεν ἡ βοήθεια τὴν
ἐπινομήν. ἀλλὰ καὶ τότε μόγις κατέσβησαν τὸ σῶμα τοῦ 5
παιδὸς δι' ὅλου πῦρ γενόμενον, καὶ μετὰ ταῦτα χαλεπῶς
ἔσχεν. εἰκότως οὖν ἔνιοι τὸν μῦθον ἀνασώζοντες πρὸς τὴν
ἀλήθειαν, τοῦτό φασιν εἶναι τὸ τῆς Μηδείας φάρμακον,

ᾧ τὸν τραγωδούμενον στέφανον καὶ τὸν πέπλον ἔχρισεν.
 οὐ γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων οὐδ' ἀπ' αὐτομάτου λάμψαι τὸ
 πῦρ, ἀλλὰ φλογὸς ἐγγύθεν παρατεθείσης ὀξειαν ὀκλήν
 6 καὶ συναφὴν ἄδηλον αἰσθήσει γενέσθαι. τὰς γὰρ ἀκτῖνας
 καὶ ρεύματα τοῦ πυρὸς ἄπωθεν ἐπερχόμενα τοῖς μὲν
 ἄλλοις σώμασι φῶς καὶ θερμότητα προσβάλλειν μόνον,
 ἐν δὲ τοῖς ξηρότητα πνευματικὴν ἢ νοτίδα λιπαρὰν καὶ
 διαρκῆ κεκτημένοις ἀθροιζόμενα καὶ πυριμανοῦντα μετα-
 βάλλειν ὀξέως τὴν ὕλην. παρεῖχε δ' ἀπορίαν ἢ γένεσις...
 εἴτε μᾶλλον ὑπέκκαυμα τῆς φλογὸς ὑπορρεῖ τὸ ὑγρὸν ἐκ
 7 τῆς γῆς φύσιν λιπαρὰν καὶ πυριγόνον ἐχούσης. καὶ γὰρ
 ἔστιν ἡ Βαβυλωνία σφόδρα πυρώδης, ὥστε τὰς μὲν κρι-
 θὰς χαμόθεν ἐκπηδᾶν καὶ ἀποπάλλεσθαι πολλάκις οἶον
 ὑπὸ φλεγμονῆς τῶν τόπων σφυγμοὺς ἐχόντων, τοὺς δ'
 ἀνθρώπους ἐν τοῖς καύμασιν ἐπ' ἀσκῶν πεπληρωμένων
 8 ὕδατος καθεύδειν. Ἄρπαλος δὲ τῆς χώρας ἀπολειφθεὶς
 ἐπιμελητῆς, καὶ φιλοκαλῶν Ἑλληνικαῖς φυτεῖαις διακο-
 σμησαὶ τὰ βασιλεία καὶ τοὺς περιπάτους, τῶν μὲν ἄλλων
 ἐκράτησε, τὸν δὲ κίττον οὐκ ἔστεξεν ἢ γῆ μόνον, ἀλλ' αἰεὶ
 διέφθειρεν οὐ φέροντα τὴν κρᾶσιν· ἢ μὲν γὰρ πυρώδης,
 ὃ δὲ φιλόψυχρος.

Τῶν μὲν οὖν τοιούτων παρεκβάσεων, ἂν μέτρον ἔχωσιν,
 36 ἦττον ἴσως οἱ δύσκολοι κατηγορήσουσιν· Ἀλέξανδρος δὲ
 Σούσων κυριεύσας παρέλαβεν ἐν τοῖς βασιλείοις τετρα-
 κισμύρια τάλαντα νομίσματος, τὴν δ' ἄλλην κατασκευὴν
 καὶ πολυτέλειαν ἀδιήγητον. ὄπου φασὶ καὶ πορφύρας
 Ἑρμιονικῆς εὐρεθῆναι τάλαντα πεντακισχίλια, συγκειμέ-
 νης μὲν ἐξ ἑτῶν δέκα δεόντων διακοσίων, πρόσφατον δὲ
 2 τὸ ἄνθος ἔτι καὶ νεαρὸν φυλαττούσης. αἴτιον δὲ τούτου
 φασὶν εἶναι τὸ τὴν βαφὴν διὰ μέλιτος γίνεσθαι τῶν ἀλουρ-
 γῶν, δι' ἐλαίου δὲ λευκοῦ τῶν λευκῶν· καὶ γὰρ τούτων
 τὸν ἴσον χρόνον ἐχόντων τὴν λαμπρότητα καθαρὰν καὶ
 στίλβουσαν ὄρασθαι. Δείνων δὲ φησι καὶ ὕδωρ ἀπὸ τε
 τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Ἰστροῦ μετὰ τῶν ἄλλων μεταπειπο-
 μένους εἰς τὴν γάζαν ἀποτίθεσθαι τοὺς βασιλεῖς, οἶον
 ἐλβεβαιουμένους τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ κυριεῦειν
 ἀπάντων.

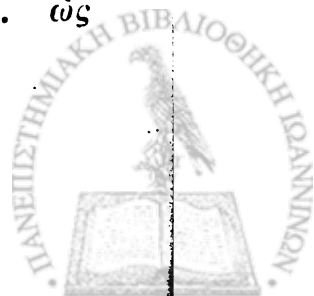
Τῆς δὲ Περσίδος οὔσης διὰ τραχύτητα δυσεμβόλου καὶ 37
 φυλαττομένης ὑπὸ γενναιοτάτων Περσῶν (Δαρεῖος μὲν γὰρ
 ἐπιερεύγει) γίνεται τινος περιόδου κύκλον ἐχούσης οὐ πο-
 λὸν ἡγεμῶν αὐτῷ δίγλωσσος ἄνθρωπος, ἐκ πατρὸς Λυ-
 κίου μητρὸς δὲ Περσίδος γεγονώς· ὃν φάσιν ἔτι πατρὸς
 ὄντος Ἀλεξάνδρου τὴν Πυθίαν προειπεῖν, ὡς λύκος ἔσται
 καθ' ἡγεμῶν Ἀλεξάνδρῳ τῆς ἐπὶ Πέρσας πορείας. φρόνον 2
 μὲν οὖν ἐνταῦθα πολὺν τῶν ἀλισκομένων γενέσθαι συν-
 ἔπεσε· γράφει γὰρ αὐτὸς ὡς νομίζων αὐτῷ τοῦτο λυσι-
 τελεῖν ἐκέλευεν ἀποσφάττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους· νομι-
 σματος δ' εὐρεῖν πλῆθος ὅσον ἐν Σούσοις, τὴν δ' ἄλλην
 κατασκευὴν καὶ τὸν πλοῦτον ἐκκομισθῆναι φασὶ μυρλοῖς
 ὀρικοῖς ζεύγεσι καὶ πεντακισχιλλαῖς καμήλοις. Ξέρξου δ' 3
 ἀνδριάντα μέγαν θεασάμενος ὑπὸ πλῆθους τῶν ὠθου-
 μένων εἰς τὰ βασίλεια πλημιμελῶς ἀνατετραμιμένον ἐπέστη,
 καὶ καθάπερ ἔμψυχον προσαγορεύσας “πότερόν σε” εἶπε
 “διὰ τὴν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας στρατείαν κείμενον παρέλθω-
 μεν ἢ διὰ τὴν ἄλλην μεγαλοφροσύνην καὶ ἀρετὴν ἐγελ-
 ρωμεν;” τέλος δὲ πολὺν χρόνον πρὸς ἑαυτῷ γενόμενος
 καὶ σιωπήσας παρήλθεν. βουλόμενος δὲ τοὺς στρατιώ-
 τας ἀναλαβεῖν (καὶ γὰρ ἦν χειμῶνος ὥρα) τέσσαρας μῆνας
 αὐτόθι διήγαγεν. λέγεται δὲ καθύστερον αὐτοῦ τὸ πρῶ- 4
 τόν ὑπὸ τὸν χρυσοῦν οὐρανίσσον ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ
 τὸν Κορίνθιον Δημάρατον εὖρον ὄντα ἄνδρα καὶ πατρῶον
 φίλον Ἀλεξάνδρου πρεσβυτικῶς ἐπιδακρῦσαι, καὶ εἰπεῖν
 ὡς μεγάλης ἡδονῆς στέροιντο τῶν Ἑλλήνων οἱ τεθνηκό-
 τες πρὶν ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθή-
 μερον.

Ἐκ τούτου μέλλον ἐξελαύνειν ἐπὶ Δαρεῖον ἔτυχε μὲν 38
 εἰς μέθην τινὰ καὶ παιδίαν τοῖς ἑταίροις ἑαυτὸν δεδω-
 κώς, ὥστε καὶ γόνατα συμπλῖνειν ἐπὶ κῶμον ἤκοντα πρὸς
 τοὺς ἑραστὰς· ἐν δὲ τούτοις εὐδοκιμοῦσα μάλιστα Θαῖς ἢ
 Πτολεμαίου τοῦ βασιλεύσαντος ὕστερον ἑταῖρα, γένος Ἀτ-
 τική, τὰ μὲν ἐμιμελῶς ἐπαινοῦσα τὰ δὲ παλζουσα πρὸς
 τὸν Ἀλέξανδρον, ἅμα τῇ μέθῃ λόγον εἶπεῖν προήχθη τῷ
 μὲν τῆς πατρίδος ἦθει πρέποντα, μελίζονα δ' ἢ καθ' αὐ-
 τήν. ἔφη γὰρ ὡν πεπόνηκε πεπλανημένη τὴν Ἀσίαν ἀπο- 2

λαμβάνει χάριν ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐντροφῶσα τοῖς ὑπερ-
 ηφάνοις Περσῶν βασιλείοις· ἔτι δ' ἂν ἥδιον ὑποπρῆσαι
 κωμάσασα τὸν Ξέρξου τοῦ κατακαύσαντος τὰς Ἀθήνας
 οἶκον, αὐτὴ τὸ πῦρ ἄψασα τοῦ βασιλέως ὄρωντος, ὡς ἂν
 λόγῳ ἔχη πρὸς ἀνθρώπους ὅτι τῶν ναυμάχων καὶ πεζο-
 μάχων ἐκείνων στρατηγῶν τὰ μετ' Ἀλεξάνδρου γύναια
 3 μείζονα δίκην ἐπέθηκε Πέρσαις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. ἅμα
 δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ κρότου καὶ θορύβου γενομένου καὶ
 παρακελεύσεως τῶν ἐταίρων καὶ φιλοτιμίας, ἐπισπα-
 σθεῖς ὁ βασιλεὺς καὶ ἀναπηδήσας ἔχων στέφανον καὶ
 λαμπάδα προῆγεν· οἱ δ' ἐπόμενοι κώμῳ καὶ βοῇ περιί-
 4 σταντο τὰ βασίλεια. καὶ τῶν ἄλλων Μακεδόνων οἱ πυν-
 θανόμενοι συνέτρεχον μετὰ λαμπάδων χαίροντες· ἠλπίζον
 γὰρ ὅτι τοῖς οἴκοι προσέχοντός ἐστι τὸν νοῦν καὶ μὴ
 μέλλοντος ἐν βαρβάροις οἰκεῖν τὸ πιμπράναι τὰ βασί-
 λεια καὶ διαρθεῖρειν. οἱ μὲν οὕτω ταῦτα γενέσθαι φασίν,
 οἱ δ' ἀπὸ γνώμης· ὅτι δ' οὖν μετενόησε ταχὺ καὶ κατα-
 σβέσαι προσέταξεν ὁμολογεῖται.

39 Φύσει δ' ὢν μεγαλοδωρότατος ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκεν
 εἰς τοῦτο τῶν πραγμάτων ἀύξομένων· καὶ προσῆν ἢ
 φιλοφροσύνη, μεθ' ἧς μόνης ὡς ἀληθῶς οἱ δίδόντες χα-
 ρίζονται. μνησθήσομαι δ' ὀλίγων. Ἀρίστων ὁ τῶν Παι-
 ὄνων ἠγούμενος ἀποκτείνας πολέμιον ἄνδρα καὶ τὴν κε-
 φαλήν ἐπιδειξάμενος αὐτῷ “τοῦτ'” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ παρ'
 2 ἡμῖν ἐκπώματος χρυσοῦ τιμᾶται τὸ δῶρον.” ὁ δ' Ἀλέ-
 ξάνδρος γελᾶσας “κενοῦ γε” εἶπεν· “ἐγὼ δέ σοι μεστὸν
 ἀκράτου προπίομαι.” τῶν δὲ πολλῶν τις Μακεδόνων
 ἤλανε ἡμίονον βασιλικὸν χρυσίον κομίζοντα· κάμνοντος
 δὲ τοῦ κτήνους αὐτὸς ἀράμενος ἐκόμιζε τὸ φορτίον. ἰδὼν
 οὖν ὁ βασιλεὺς θλιβόμενον αὐτὸν σφόδρα καὶ πυθόμενος
 τὸ πρᾶγμα, μέλλοντος κατατίθεσθαι “μὴ κάμης” εἶπεν,
 “ἀλλὰ πρόσθε εἶτι τὴν λοιπὴν ὁδὸν ἐπὶ τὴν σκητὴν σε-
 3 αὐτῷ τοῦτο κομίσας.” ὅπως δ' ἤχθετο τοῖς μὴ λαμβά-
 νουσι μᾶλλον ἢ τοῖς αἰτοῦσι· καὶ Φωκίῳ μὲν ἔγραψεν
 ἐπιστολὴν ὡς οὐ χρησόμενος αὐτῷ φίλῳ τὸ λοιπόν, εἰ
 διωθοῖτο τὰς χάριτας, Σεραπίῳ δὲ τῶν ἀπὸ σφαιρας
 τινὶ νεανίσκῳ οὐδὲν ἐδίδου διὰ τὸ μηδὲν αἰτεῖν. ὡς

οὖν εἰς τὸ σφαιρίζειν παραγενόμενος ὁ Σεραπίων ἄλλοις ἔβαλλε τὴν σφαῖραν, εἰπόντος δὲ τοῦ βασιλέως “ἐμοὶ δ’ οὐ δίδως;” “οὐ γὰρ αἰτεῖς” εἶπε, τούτῳ μὲν δὴ γελάσας πολλὰ ἔδωκε. Πρωτέα δὲ τινι τῶν περὶ σκώμματα καὶ 4 πότον οὐκ ἀμούσων ἔδοξε δι’ ὀργῆς γεγονέναι, τῶν δὲ φίλων δεομένων κακέινου δακρύοντος ἔφη διαλλάττεσθαι. κακέινος “οὐκοῦν” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ δός τί μοι πιστὸν πρῶτον.” ἐκέλευσεν οὖν αὐτῷ πέντε τάλαντα δοθῆναι. περὶ δὲ τῶν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς σωματοφύλαξι νεμομένων πλούτων, ἡλίκον εἶχον ὄγκον, ἐμφαίνει δι’ ἐπιστολῆς Ὀλυμπιάς, ἣν ἔγραψε πρὸς αὐτόν. “ἄλλως” φησὶν 5 “εὖ ποιεῖ τοὺς φίλους καὶ ἐνδόξους ἄγε· νῦν δ’ ἰσοβασιλέας πάντας ποιεῖς καὶ πολυφίλιας παρασκευάζεις αὐτοῖς, σεαυτὸν δ’ ἐρημοῖς.” πολλάκις δὲ τοιαῦτα τῆς Ὀλυμπιάδος γραφούσης ἐφύλατιεν ἀπόρητα τὰ γράμματα· πλὴν ἄπαξ Ἡφαιστίωνος, ὡσπερ εἰώθει, λυθεῖσαν ἐπιστολὴν αὐτῷ συναναγινώσκοντος οὐκ ἐκώλυσεν, ἀλλὰ τὸν δακτύλιον ἀφελόμενος τὸν αὐτοῦ προσέθηκε τῷ ἐκείνου στόματι τὴν σφραγιδα. Μαζαίου δὲ τοῦ με- 6 γίστου παρὰ Δαρείῳ γενομένου παιδὶ σατραπείαν ἔχοντι δευτέραν προσετίθει μείζονα· παραιτούμενος δ’ ἐκεῖνος εἶπεν “ὦ βασιλεῦ, τότε μὲν ἦν εἰς Δαρείος, νῦν δὲ σὺ πολλοὺς πεποίηκας Ἀλεξάνδρους.” Παρμενίωνι μὲν οὖν τὸν Βαγῶου ἔδωκεν οἶκον τὸν περὶ Σοῦσα, ἐν ᾧ λέγεται χιλίων τάλαντων εὐρεθῆναι ἱματισμόν· πρὸς δ’ Ἀντίπατρον ἔγραψε κελεύων ἔχειν φύλακας τοῦ σώματος ὡς ἐπιβουλευόμενον. τῇ δὲ μητρὶ πολλὰ μὲν ἔδωρεῖτο καὶ 7 κατέπεμπεν, οὐκ εἶα δὲ πολυπραγμονεῖν οὐδὲ παραστρατηγεῖν· ἐγκαλούσης δὲ πρῶτος ἔφερε τὴν χαλεπότητα. πλὴν ἄπαξ ποτὲ Ἀντιπάτρου μακρὰν κατ’ αὐτῆς γράψαντος ἐπιστολὴν ἀναγνοὺς ἀγνοεῖν εἶπεν Ἀντίπατρον ὅτι μυρίας ἐπιστολάς ἐν δάκρυον ἀπαλείφει μητρός.

Ἐπεὶ δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἑώρα παντάπασιν ἐκτετρύ- 40 ρηκότας καὶ φορτικοὺς ταῖς διαίταις καὶ πολυτελείαις ὄντας, ὡς δ’ Ἄγνωνα μὲν τὸν Τήιον ἀργυροῦς ἐν ταῖς κρηπίσιν ἦλους φορεῖν, Λεοννάτῳ δὲ πολλαῖς καμήλοις ἀπ’

- Αιγύπτου κόνιν εἰς τὰ γυμνάσια παρακομίζεσθαι, Φιλώτα δὲ πρὸς Θήρας σταδίων ἑκατὸν ἀβλαίας γεγονέναι, μύρον δὲ χρωμένους ἰέναι πρὸς ἄλειμμα καὶ λουτρὸν ὄσους οὐδ' ἔλαιον, τρίπτας δὲ καὶ κατευναστὰς περιεγομένους, ἐπε-
 2 τίμησε πρῶτος καὶ φιλοσόφως, θαυμάζειν φάμενος εἰ τοσοῦτους ἠγωνισμένοι καὶ τηλικούτους ἀγῶνας οὐ μνημονεύουσιν ὅτι τῶν καταπονηθέντων οἱ καταπονήσαντες ἠδῖον καθεύδουσιν, οὐδ' ὀρώσι, τοῖς Περσῶν βίοις τοὺς ἑαυτῶν παραβάλλοντες, ὅτι δουλικιώτατον μὲν ἐστὶ τὸ τρυφᾶν βασιλικιώτατον δὲ τὸ πονεῖν. “καίτοι πῶς ἂν τις” ἔφη “δι' ἑαυτοῦ θεραπεύσειεν ἵππον ἢ λόγχην ἀσκήσειεν ἢ κράνος, ἀπειθικῶς τοῦ φιλότατου σώματος ἀπτεσθαι
 3 τὰς χεῖρας; οὐκ ἴστε” εἶπεν “ὅτι τοῦ κρατεῖν πέρας ἡμῖν ἐστὶ τὸ μὴ ταῦτα ποιεῖν τοῖς κεκρατημένοις;” ἐπέτεινεν οὖν ἔτι μᾶλλον αὐτὸς ἑαυτὸν ἐν ταῖς στρατείαις καὶ τοῖς κνηγεσίοις κατοπαθῶν καὶ παραβαλλόμενος, ὥστε καὶ Λάκωνα πρεσβευτὴν παραγενόμενον αὐτῷ λέοντα καταβάλλοντι μέγαν εἶπεῖν “καλῶς γ' Ἀλέξανδρε πρὸς τὸν
 4 λέοντα ἠγωνίσαι περὶ τῆς βασιλείας.” τοῦτο τὸ κνηγίον Κρατερὸς εἰς Δελφούς ἀνέθηκεν, εἰκόνας χαλκᾶς ποιησάμενος τοῦ λέοντος καὶ τῶν κνηῶν καὶ τοῦ βασιλέως τῷ λέοντι συνεστῶτος καὶ αὐτοῦ προσβοηθοῦντος, ὧν τὰ μὲν Λύσιππος ἔπλασε τὰ δὲ Λεωχάρης.
- 41 Ἀλέξανδρος μὲν οὖν ἑαυτὸν ἀσκῶν ἅμα καὶ τοὺς ἄλλους παροξύνων πρὸς ἀρετὴν ἐκινδύνευεν· οἱ δὲ φίλοι διὰ πλοῦτον καὶ ὄγκον ἤδη τρυφᾶν βουλόμενοι καὶ σχολάζειν ἐβαρύνοντο τὰς πλάνας καὶ τὰς στρατείας, καὶ κατὰ μικρὸν οὕτω προῆλθον εἰς τὸ βλασφημεῖν καὶ κακῶς λέγειν αὐτόν. ὃ δὲ καὶ πάνυ πρῶτος ἐν ἀρχῇ πρὸς ταῦτα διέκειτο, φράσκων βασιλικὸν εἶναι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ ποιοῦντα.
- 2 καίτοι τὰ μικρότατα τῶν γενομένων τοῖς συνήθεσι παρ' αὐτοῦ σημεῖα μεγάλης ὑπέρχεν εὐνοίας καὶ τιμῆς· ὧν ὀλίγα παραθήσομαι. Πευκέστα μὲν ἔγραψε μεμφόμενος ὅτι δηχθεὶς ὑπ' ἀρκτου τοῖς μὲν ἄλλοις ἔγραψεν, αὐτῷ δὲ οὐκ ἐδήλωσεν· “ἀλλὰ νῦν γέ” φησὶ “γράψον πῶς ἔχεις, καὶ μὴ τινὲς σε τῶν συγγνηγετούντων ἐγκατέλιπον, ἵνα
 3 δίκην δῶσι.” τοῖς δὲ περὶ Ἡφαιστίωνα διὰ πράξεις τινὰς

ἀποῦσιν ἔγραψεν ὅτι παιζόντων αὐτῶν πρὸς ἰγνεύμονα τῇ Περδίκκου. δορατίῳ περιπεσῶν Κρατερὸς τοὺς μηροὺς ἐτρώθη. Πευκέστα δὲ σωθέντος ἔκτινος ἀσθενείας ἔγραψε πρὸς Ἀλέξιππον τὸν ἰατρὸν εὐχαριστῶν. Κρατεροῦ δὲ νοσοῦντος ὄψιν ἰδὼν καθ' ὕπνον αὐτὸς τέ τινας θυσίας ἔθυσεν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ κείνον θῦσαι ἐκέλευσεν. ἔγραψε δὲ καὶ Πανσανίᾳ τῇ ἰατρῷ βουλομένῃ τὸν Κρατερὸν ἔλλεβο- ρίσαι, τὰ μὲν ἀγωνιῶν, τὰ δὲ παραινῶν ὅπως χρήσεται τῇ φαρμακείᾳ. τοὺς δὲ πρώτους τὴν Ἄρπάλου φρυγὴν καὶ ἀπόδρασιν ἀπαγγείλαντας ἔδησεν, Ἐφιάλτην καὶ Κίσσον, ὡς καταψευδομένους τοῦ ἀνδρός. ἐπεὶ δὲ τοὺς ἀσθε- 5 νοῦντας αὐτοῦ καὶ γέροντας εἰς οἶκον ἀποστέλλοντος Εὐ- ρύλοχος Αἰγαῖος ἐνέγραψεν ἑαυτὸν εἰς τοὺς νοσοῦντας, εἶτα φωραθεὶς ἔχων οὐδὲν κακὸν ὠμολόγησε Τελεσίππας ἔρᾶν καὶ συνεπακολουθεῖν ἐπὶ θάλασσαν ἀπιούσης ἐκεί- νης, ἠρώτησε τίνων ἀνθρώπων ἐστὶ τὸ γύναιον, ἀκούσας δ' ὅτι τῶν ἑλευθέρων ἑταιρῶν, “ἡμᾶς μὲν” εἶπεν “ὦ Εὐρύλοχε συνερῶντας ἔχεις· ὄρα δ' ὅπως πείθωμεν ἢ λόγοις ἢ δώροισι τὴν Τελεσίππαν, ἐπειδήπερ ἐξ ἑλευθέ- ρων ἐστίν.”

Θαυμάσαι δὲ αὐτὸν ἔστιν ὅτι καὶ μέχρι τοιούτων ἐπι- 42 στολῶν τοῖς φίλοις ἐσχόλαζεν, οἷα γράφει παῖδα Σελεύ- κου εἰς Κιλικίαν ἀποδεδρακότα κελεύων ἀναζητῆσαι, καὶ Πευκέσταν ἐπαινῶν ὅτι Νίκωνα Κρατεροῦ δοῦλον συν- ἔλαβε, καὶ Μεγαβύζῳ περὶ τοῦ θεράποντος τοῦ ἐν τῇ ἱερῇ καθεζομένου, κελεύων αὐτόν, ἂν δύνηται συλλαβεῖν ἔξω τοῦ ἱεροῦ προκαλεσάμενος, ἐν δὲ τῇ ἱερῇ μὴ προσ- ἄπτεσθαι. λέγεται δὲ καὶ τὰς δίκας διακρίνων ἐν ἀρχῇ 2 τὰς θανατικὰς τὴν χεῖρα τῶν ὄτων τῷ ἑτέρῳ προστιθέ- ναι τοῦ κατηγοροῦ λέγοντος, ὅπως τῷ κινδυνεύοντι κα- θαρὸν φυλάττηται καὶ ἀδιάβλητον. ἀλλ' ὕστερόν γ' αὐτὸν ἐξετράχναν αἱ πολλαὶ διαβολαί, διὰ τῶν ἀληθῶν πάρο- δον ἐπὶ τὰ ψευδῆ λαβοῦσαι. καὶ μάλιστα κακῶς ἀκούων ἐξίστατο τοῦ φρονεῖν καὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος, ἅτε δὴ τὴν δόξαν ἀντὶ τοῦ ζῆν καὶ τῆς βασιλείας ἠγα- πηζῶς.

Τότε δ' ἐξήλυνεν ἐπὶ Δαρεῖον ὡς πάλιν μαχοῦμενος· 3

- ἀκούσας δὲ τὴν ὑπὸ Βήσσου γενομένην αὐτοῦ σύλληψιν ἀπέλυσε τοὺς Θεσσαλοὺς οἵκαδε, δισχίλια τάλαντα δωρεὰν ἐπιμετρήσας ταῖς μισθοφοραῖς. πρὸς δὲ τὴν δίωξιν ἀργαλέαν καὶ μαζρὰν γενομένην (ἐνδεκα γὰρ ἡμέραις ἱππάσατο τρισχιλίους καὶ τριακοσίους σταδίους) ἀπηγόρευσαν μὲν οἱ πλείστοι, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀνυδρίαν.
- 4 Ἐνθα δὴ Μακεδόνες ἀπήντησαν αὐτῷ τινὲς ὕδωρ ἐν ἀσκοῖς ἐφ' ἡμιόνων κομίζοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, καὶ θεασάμενοι τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη μεσημβρίας οὔσης κακῶς ὑπὸ δίψου ἐχόντα ταχὺ πλησάμενοι κράνος προσήνεγκαν. πυθομένου δ' αὐτοῦ τίσι κομίζοιεν, “υἱοῖς” ἔφασαν
- 5 “ἰδίοις· ἀλλὰ σοῦ ζῶντος ἑτέρους ποιησόμεθα, κὰν ἐκείνους ἀπολέσωμεν.” ταῦτ' ἀκούσας ἔλαβεν εἰς τὰς χεῖρας τὸ κράνος· περιβλέψας δὲ καὶ θεασάμενος τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεῖς ἅπαντας ἐγκεκλιότας ταῖς κεφαλαῖς καὶ πρὸς τὸ ποτὸν βλέποντας ἀπέδωκεν οὐ πιῶν, ἀλλ' ἐπαινέσας τοὺς ἀνθρώπους “ἂν γὰρ αὐτός” ἔφη “πίω μόνος,
- 6 ἀθυμήσουσιν οὗτοι.” θεασάμενοι δὲ τὴν ἐγκράτειαν αὐτοῦ καὶ μεγαλοψυχίαν οἱ ἵππεῖς ἄγειν ἀνέκραγον θαυροῦντα καὶ τοὺς ἵππους ἐμάστιζον· οὔτε γὰρ κάμνειν οὔτε διψᾶν οὔθ' ὅλως θνητοὺς εἶναι νομίζειν αὐτούς, ἕως ἂν ἔχωσι βασιλέα τοιοῦτον.
- 43 Ἡ μὲν οὖν προθυμία πάντων ἦν ὁμοία, μόνους δὲ φρασιν ἐξήκοντα συνεισπεσεῖν εἰς τὰ στρατόπεδα τῶν πολεμίων. Ἐνθα δὴ πολὺν μὲν ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἐρριμμένον ὑπερβαίνοντες, πολλὰς δὲ παίδων καὶ γυναικῶν ἄρμαμάξας ἠνιόχων ἐρήμους διαφερομένας παρερχόμενοι, τοὺς πρώτους ἐδίωκον ὡς ἐν ἐκείνοις Δαρεῖον ὄντα. μόλις δ' εὗρίσκεται πολλῶν ἀκοντισμάτων κατάπλεως τὸ σῶμα κείμενος ἐν ἄρμαμάξῃ, μικρὸν ἀπολείπων τοῦ τελευτᾶν.
- 2 Ὅμως δὲ καὶ πιεῖν ἤτησε, καὶ πιῶν ὕδωρ ψυχρὸν εἶπε πρὸς τὸν δόντα Πολύστρατον “ὦ ἄνθρωπε, τοῦτό μοι πέρας γέγονε δυστυχίας ἀπάσης, εὖ παθεῖν ἀμείψασθαι μὴ δυνάμενον· ἀλλ' Ἀλέξανδρος ἀποδώσει σοὶ τὴν χάριν, Ἀλεξάνδρῳ δ' οἱ θεοὶ τῆς εἰς μητέρα καὶ γυναῖκα καὶ παῖδας τοὺς ἐμοὺς ἐπιεικείας, ᾧ ταύτην δίδωμι τὴν δεξιὰν διὰ σοῦ.” ταῦτ' εἰπὼν καὶ λαβόμενος τῆς τοῦ Πο-

λυσιράτου χειρὸς ἐξέλιπεν. Ἀλέξανδρος δ' ὡς ἐπῆλθεν, ³
 ἀλγῶν τε τῷ πάθει φανερός ἦν καὶ τὴν ἑαυτοῦ χλαμύδα
 λύσας ἐπέβαλε τῷ σώματι καὶ περιέστειλεν. καὶ Βῆσσον
 μὲν ὕστερον εὐρῶν διεσφενδόνησεν, ὄρθίων δένδρων εἰς
 ταῦτὸ καμφθέντων ἐκατέρῳ μέρος προσαρτήσας τοῦ σώ-
 μαιος, εἶτα μεθεῖς ἐκάτερον, ὡς ὠρμητο ῥύμη φερόμε-
 νον, τὸ προσῆγον αὐτῷ μέρος νείμασθαι. τότε δὲ τοῦ
 Δαρείου τὸ μὲν σῶμα κεκοσμημένον βασιλικῶς πρὸς τὴν
 μητέρα ἀπέστειλε, τὸν δ' ἀδελφὸν Ἐξάθρην εἰς τοὺς ἐταί-
 ρους ἀνέλαβεν.

Αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς ἀκμαιοτάτης δυνάμεως εἰς Ἰρκα- 44
 νίαν κατέβαινε, καὶ πελάγους ἰδὼν κόλπον οὐκ ἐλάττονα
 μὲν τοῦ Πόντου φανέντα, γλυκύτερον δὲ τῆς ἄλλης θαλάτ-
 της, σαφὲς μὲν οὐδὲν ἔσχε πυθέσθαι περὶ αὐτοῦ, μάλι-
 στα δ' εἶκασε τῆς Μαιώτιδος λίμνης ἀνακοπὴν εἶναι.
 καίτοι τοὺς γε φυσικοὺς ἄνδρας οὐκ ἔλαθε τάληθές, ἀλλὰ ²
 πολλοῖς ἔτισιν ἔμπροσθεν τῆς Ἀλεξάνδρου στρατείας
 ἱστορήκασιν ὅτι τεσσάρων κόλπων εἰσεχόντων ἀπὸ τῆς
 ἕξω θαλάσσης βορειότατος οὗτός ἐστι, τὸ Ἰρκάνιον πέ-
 λαγος καὶ Κάσπιον ὁμοῦ προσαγορευόμενον. ἐνταῦθα
 τῶν βαρβάρων τινὲς ἀπροσδοκῆτως περιτυχόντες τοῖς
 ἄγουσι τὸν ἵππον αὐτοῦ τὸν Βουζεράλαν λαμβάνουσιν.
 ὃ δ' ἠνεγκεν οὐ μετρίως, ἀλλὰ κήρυκα πέμψας ἠπειλήσε ³
 πάντας ἀποκτενεῖν μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν, εἰ τὸν
 ἵππον αὐτῷ μὴ ἀναπέμψειαν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν ἵππον
 ἄγοντες ἦγον καὶ τὰς πόλεις ἐγχειρίζοντες, ἐχρήσατο φι-
 λανθρώπως πᾶσι καὶ τοῦ ἵππου λύτρα τοῖς λαβοῦσιν
 ἔδωκεν.

Ἐντεῦθεν εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναζεύξας καὶ σχολάζων 45
 πρῶτον ἐνεδύσατο τὴν βαρβαρικὴν στολήν, εἴτε βουλόμε-
 νος αὐτὸν συνοικειοῦν τοῖς ἐπιχωρίοις νόμοις, ὡς μέγα
 πρὸς ἐξημέρωσιν ἀνθρώπων τὸ σύνηθες καὶ ὁμόφυλον,
 εἴτ' ἀπόπειρά τις ὑφείτο τῆς προσκυνήσεως αὕτη τοῖς
 Μακεδόσι, κατὰ μικρὸν ἀνασχέσθαι τὴν ἐκδιαίτησιν αὐτοῦ
 καὶ μεταβολὴν ἐπιζομένοις. οὐ μὴν τὴν γε Μηδικὴν ἐκεῖ- ²
 νην προσήκατο παντάπασι βαρβαρικὴν καὶ ἀλλόκοτον
 οὔσαν, οὐδ' ἀναξυρίδας οὐδὲ κάνδυν οὐδὲ τιάραν ἔλαβεν,

ἀλλ' ἐν μέσῳ τινὰ τῆς Περσικῆς καὶ τῆς Μηδικῆς μιξά-
 μενος εὖ πως, ἀτυφοτέραν μὲν ἐκείνης, ταύτης δὲ σοβα-
 ρωτέραν οὖσαν. ἐχοῖτο δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐντυγγάνων
 τοῖς βαρβάροις καὶ τοῖς ἑταίροις κατ' οἶκον, εἶτα τοῖς
 3 πολλοῖς οὕτως ἐξελαύνων καὶ χρηματίζων ἐωρᾶτο. καὶ
 λυπηρὸν μὲν ἦν τοῖς Μακεδόσι τὸ θάμα, τὴν δ' ἄλλην
 αὐτοῦ θαυμάζοντες ἀρετὴν ᾤοντο δεῖν ἕνια τῶν πρὸς
 ἡδονὴν αὐτῷ καὶ δόξαν ἐπιχωρεῖν· ὅς γε πρὸς ἅπασιν τοῖς
 ἄλλοις ἔναγχος τόξενμα μὲν εἰς τὴν κνήμην λαβῶν, ὑφ'
 οὗ τὸ τῆς κερκίδος ὀστέον ἀποθραυσθὲν ἐξέπεσε, λίθῳ
 δὲ πληγείς πάλιν εἰς τὸν τράχηλον ὥστε καὶ ταῖς ὄψεσιν
 4 ἄχλυν ὑποδραμεῖν παραμείνασαν οὐκ ὀλίγον χρόνον, ὅμως
 οὐκ ἐπαύετο χρώμενος ἑαυτῷ πρὸς τοὺς κινδύνους ἀφει-
 δῶς, ἀλλὰ καὶ τὸν Ὀρεξάρτην διαβὰς ποταμὸν, ὃν αὐτὸς
 ᾤετο Τάναϊν εἶναι, καὶ τοὺς Σκύθας τρεψάμενος ἐδίωξεν
 ἐπὶ σταδίους ἑκατόν, ἐνοχλούμενος ὑπὸ διαρροίας.

46 Ἐνταῦθα δὲ πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν Ἀμαζόνα οἱ
 πολλοὶ λέγουσιν, ὧν καὶ Κλείταρχός ἐστι καὶ Πολύκλειτος
 καὶ Ὀνησίκριτος καὶ Ἀντιγένης καὶ Ἴστρος· Ἀριστόβουλος
 δὲ καὶ Χάρης ὁ εἰσαγγελεύς καὶ Πτολεμαῖος καὶ Ἀντι-
 κλείδης καὶ Φίλιον ὁ Θηβαῖος καὶ Φίλιππος ὁ Θεαγγελεύς,
 πρὸς δὲ τούτοις Ἐκαταῖος ὁ Ἐρετριεὺς καὶ Φίλιππος ὁ
 Χαλκιδεὺς καὶ Δοῦρις ὁ Σάμιος πλάσμα φασὶ γεγενῆσθαι
 2 τοῦτο. καὶ μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἔοικεν Ἀλέξανδρος· Ἀντι-
 πάτρῳ γὰρ ἅπαντα γράφων ἀκριβῶς τὸν μὲν Σκύθην
 αὐτῷ φησὶ διδόναι τὴν θυγατέρα πρὸς γάμον, Ἀμαζόνος
 δ' οὐ μνημονεύει. λέγεται δὲ πολλοῖς χρόνοις Ὀνησίκρι-
 τος ὕστερον ἤδη βασιλεύοντι Λυσιμάχῳ τῶν βιβλίων τὸ
 τέταρτον ἀναγινώσκειν, ἐν ᾧ γέγραπται περὶ τῆς Ἀμα-
 ζόνος· τὸν οὖν Λυσιμάχον ἀτρέμα μειδιάσαντα “καὶ ποῦ”
 φράσαι “τότ' ἤμην ἐγώ;”

47 Ταῦτα μὲν οὖν ἂν τις οὐτ' ἀπιστῶν ἦτιον οὔτε πι-
 στεύων μᾶλλον Ἀλέξανδρον θαυμάσειεν· φοβούμενος δὲ
 τοὺς Μακεδόνας, μὴ εἰς τὰ ὑπόλοιπα τῆς στρατείας ἀπα-
 γορεύσωσι, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος εἶασε κατὰ χώραν, τοὺς
 δ' ἀρίστους ἔχων ἐν Ἰρχανίᾳ μεθ' ἑαυτοῦ, δισμηρούς πε-
 ζοὺς καὶ τρισχιλίους ἵππεις, προσέβαλε λέγων ὡς νῦν

μὲν αὐτοὺς ἐνύπνιον τῶν βαρβάρων ὄρωντων, ἂν δὲ μόνον ταραξάντες τὴν Ἀσίαν ἀπίωσιν, ἐπιθησομένων εὐθύς ὡσπερ γυναιξίν. οὐ μὴν ἀλλ' ἀφιέναι γε τοὺς βουλομένους² ἔφη, μαρτυράμενος ὅτι τὴν οἰκουμένην τοῖς Μακεδόσι κτώμενος ἐγκαταλέλειπται μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν ἐθελόντων στρατεύειν. ταῦτα σχεδὸν αὐτοῖς ὀνόμασιν ἐν τῇ πρὸς Ἀντίπατρον ἐπιστολῇ γέγραπται, καὶ ὅτι ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ πάντες ἐξέκραγον ὅποι βούλεται τῆς οἰκουμένης ἄγειν. δεξαμένων δὲ τούτων τὴν πείραν οὐκέτ' ἦν χαλεπὸν προαχθῆναι τὸ πλήθος, ἀλλὰ ῥαδίως ἐπηκολούθησεν. οὕτω δὲ καὶ τὴν δίαιταν ἔτι μᾶλλον ὁμοίου³ τε τοῖς ἐπιχωρίοις ἑαυτὸν, ἐκεῖνά τε προσῆγε τοῖς Μακεδονικοῖς ἔθεσιν, ἀνακράσει καὶ κοινωνία μᾶλλον δι' εὐνοίας καταστήσεσθαι τὰ πράγματα νομίζων ἢ βία, μακρὰν ἀπαίροντος αὐτοῦ. διὸ καὶ τρισμυρίους παῖδας ἐπιλεξάμενος ἐκέλευσε γράμματά τε μανθάνειν Ἑλληνικὰ καὶ Μακεδονικοῖς ὅπλοις ἐντρέφεσθαι, πολλοὺς ἐπιστάτας καταστήσας. καὶ τὰ περὶ Ῥωξάνην ἔρωτι μὲν ἐπράχθη, καλὴν καὶ⁴ ὠραίαν ἐν τινι χορῶ παρὰ πότον ὀφθεῖσαν, ἔδοξε δ' οὐκ ἀνάρμοστα τοῖς ὑποκειμένοις εἶναι πράγμασιν· ἐθάρρησαν γὰρ οἱ βάρβαροι τῇ κοινωνίᾳ τοῦ γάμου, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον ὑπερηγάπησαν, ὅτι σωφρονέστατος περὶ ταῦτα γεγονώς οὐδ' ἦς μόνης ἠτήθη γυναικὸς ἄνευ νόμου θιγεῖν ὑπέμεινεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν φίλων ἐώρα τῶν μεγίστων⁵ Ἡφαιστίωνα μὲν ἐπαινοῦντα καὶ συμμετακοσμούμενον αὐτῷ Κρατερὸν δὲ τοῖς πατρίοις ἐμμένοντα, δι' ἐκεῖνον μὲν ἐχρημάτιζε τοῖς βαρβάροις, διὰ τούτου δὲ τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς Μακεδόσι· καὶ ὅλως τὸν μὲν ἐφίλει μάλιστα τὸν δ' ἐτίμα, νομίζων καὶ λέγων αἰεὶ τὸν μὲν Ἡφαιστίωνα φιλαλέξανδρον εἶναι τὸν δὲ Κρατερὸν φιλοβασιλέα. διὸ⁶ καὶ πρὸς ἀλλήλους ὑπούλως ἔχοντες συνέκρουον πολλάκις. ἅπαξ δὲ περὶ τὴν Ἰνδικὴν καὶ εἰς χεῖρας ἦλθον σπασάμενοι τὰ ξίφη, καὶ τῶν φίλων ἐκατέρω παραβηθούτων προσελάσας Ἀλέξανδρος ἐλοιδόρει τὸν Ἡφαιστίωνα φανερώς, ἔμπληκτον καλῶν καὶ μαινόμενον, εἰ μὴ συνήσιν ὡς, εἴαν τις αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἀφέληται, μηδὲν ἐστίν· ἰδίᾳ δὲ καὶ τοῦ Κρατεροῦ πικρῶς καθήψατο. καὶ συν-⁷

αγαγῶν αὐτοὺς καὶ διαλλάξας ἐπώμοσε τὸν Ἄμμωνα καὶ τοὺς ἄλλους θεοὺς, ἧ μὴν μάλιστα φιλεῖν ἀνθρώπων ἀπάντων ἐκείνους· ἂν δὲ πάλιν αἰσθῆται διαφερομένους, ἀποκτενεῖν ἀμφοτέρους ἢ τὸν ἀρξάμενον. ὅθεν ὕστερον οὐδὲ παίζοντες εἰπεῖν τι οὐδὲ πρᾶξαι πρὸς ἀλλήλους λέγονται.

- 48 Φιλώτας δ' ὁ Παρμενίωνος ἀξίωμα μὲν εἶχεν ἐν τοῖς Μακεδόσι μέγα· καὶ γὰρ ἀνδρεῖος ἐδόκει καὶ καρτερικὸς εἶναι, φιλόδωρος δ' οὕτω καὶ φιλέταιρος μετ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον οὐδεὶς. λέγεται γοῦν ὅτι τῶν συνήθων τινὸς αἰτουῦντος ἀργύριον ἐκέλευσε δοῦναι, φήσαντος δὲ τοῦ διοικητοῦ μὴ ἔχειν "τί λέγεις;" εἶπεν· "οὐδὲ ποτήριον ἔχεις οὐδ' ἱμάτιον;" ὅγκῳ δὲ φρονήματος καὶ βάρει πλούτου καὶ τῇ περὶ τὸ σῶμα θεραπείᾳ καὶ διαίτῃ χρώμενος ἐπαχθέστερον ἢ κατ' ἰδιώτην, καὶ τότε δὴ τὸ σεμνὸν καὶ ὑψηλὸν οὐκ ἐμμελῶς ἀλλ' ἄνευ χαρίτων τῷ σολοίκῳ καὶ παρασήμῳ μιμούμενος, ὑποψίαν καὶ φθόνον ἔσχεν, ὥστε καὶ Παρμενίωνά ποτε εἰπεῖν πρὸς αὐτόν "ὦ παῖ, χείρων μοι γίνου." πρὸς δ' αὐτὸν Ἀλέξανδρον ἐκ πάνυ πολλῶν χρόνων ἐτύγγανε διαβεβλημένος. ὅτε γὰρ τὰ περὶ Δαμασκὸν ἑάλω χρήματα Δαρείου νικηθέντος ἐν Κιλικίᾳ, πολλῶν σωμάτων κομισθέντων εἰς τὸ στρατόπεδον εὐρέθη γύναιον ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις τῷ μὲν γένει Πυθναῖον εὐπρεπὲς δὲ τὴν ὄψιν· ἐκαλεῖτο δ' Ἀντιγόνη. τοῦτ' ἔσχεν ὁ Φιλώτας· οἷα δὲ νέος πρὸς ἔρωμένην καὶ σὺν οἴνῳ πολλὰ φιλότιμα καὶ στρατιωτικὰ παρρησιαζόμενος ἑαυτοῦ τὰ μέγιστα τῶν ἔργων ἀπέφαινε καὶ τοῦ πατρὸς, Ἀλέξανδρον δὲ μειράκιον ἀπεκάλει δι' αὐτοὺς τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα καρπούμενον. ταῦτα τῆς γυναικὸς ἐκφερούσης πρὸς τινα τῶν συνήθων, ἐκείνου δ' ὡς εἰκὸς πρὸς ἕτερον, περιῆλθεν εἰς Κρατερὸν ὁ λόγος· καὶ λαβὼν τὸ γύναιον εἰσήγαγε κρύφα πρὸς Ἀλέξανδρον. ἀκούσας δ' ἐκείνος ἐκέλευσε φροῖτᾶν εἰς ταῦτ' οὗτο Φιλώτα, καὶ πᾶν, ὅ τι ἂν ἐκπύθεται τούτου, πρὸς αὐτὸν ἀπαγγέλλειν βαδίζουσας. ὁ μὲν οὖν Φιλώτας ἐπιβουλευόμενος οὕτως ἡγνόει, καὶ συνῆν τῇ Ἀντιγόνῃ πολλὰ [καὶ] πρὸς ὄργην καὶ μεγαλαυχίαν ῥήματα καὶ λόγους κατὰ τοῦ βασιλέως ἀνεπιτηδείους προϊέμενος·

ὁ δ' Ἀλέξανδρος, καίπερ καρτεράς ἐνδείξεως κατὰ τοῦ Φι-²
 λώτου προσπεσούσης, ἐκαρτέρησε σιωπῇ καὶ κατέσχευεν,
 εἴτε θαρρῶν τῇ Παρμενίωνος εὐνοίᾳ πρὸς αὐτόν, εἴτε δε-
 διῶς τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν δύναμιν. ἐν δὲ τῷ τότε
 χρόνῳ Μακεδῶν ὄνομα Λίμνος, ἐκ Χαλαίστρας, ἐπιβου-
 λεύων Ἀλεξάνδρῳ Νικόμαχόν τινα τῶν νέων, πρὸς ὃν
 αὐτὸς ἐρωτικῶς εἶχεν, ἐπὶ τὴν κοινωνίαν τῆς πράξεως
 παρεκάλει. τοῦ δὲ μὴ δεξαμένου, φράσαντος δὲ τὰδελφῶ³
 Κεβαλίνῳ τὴν πεῖραν, ἔλθων ἐκεῖνος πρὸς Φιλώταν ἐκέ-
 λευσεν εἰσάγειν αὐτοὺς πρὸς Ἀλέξανδρον ὡς περὶ ἀναγ-
 καίων ἔχοντας ἐντυχεῖν καὶ μεγάλων. ὁ δὲ Φιλώτας ὅ τι
 δὴ παθῶν (ἄδηλον γὰρ ἐστίν) οὐ παρῆγεν αὐτούς, ὡς πρὸς
 ἄλλοις μείζοσι γινομένου τοῦ βασιλέως. καὶ τοῦτο δις
 ἐποίησεν. οἱ δὲ καθ' ὑποψίαν ἤδη τοῦ Φιλώτου τραπό-⁴
 μενοι πρὸς ἕτερον καὶ δι' ἐκείνου τῷ Ἀλεξάνδρῳ προσ-
 αχθέντες πρῶτον μὲν τὰ τοῦ Λίμνου κατεῖπον, ἔπειτα
 παρεδήλωσαν ἡσυχῇ τὸν Φιλώταν, ὡς ἀμελήσειεν αὐτῶν
 δις ἐντυχόντων. καὶ τοῦτο δὴ σφόδρα παρώξυνε τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον· καὶ τοῦ πεμφθέντος ἐπὶ τὸν Λίμνον, ὡς ἡμύνετο
 συλλαμβανόμενος, ἀποκτείναντος αὐτόν, ἔτι μᾶλλον διε-
 ταράχθη, τὸν ἔλεγχον ἐκπεφευγέναι τῆς ἐπιβουλῆς νομί-
 ζων. καὶ πιζρῶς ἔχων πρὸς τὸν Φιλώταν ἐπεσπάσατο⁵
 τοὺς πάλαι μισοῦντας αὐτόν, ἤδη φανερωῶς λέγοντας ὡς
 ῥαθυμία τοῦ βασιλέως εἶη Λίμνον οἰομένου, Χαλαιστραῖον
 ἄνθρωπον, ἐπιχειρῆσαι τολμήματι τοσοῦτῳ καθ' αὐτόν·
 ἀλλὰ τοῦτον μὲν ὑπηρέτην εἶναι, μᾶλλον δ' ὄργανον ἀπὸ
 μείζονος ἀρχῆς ἀφιέμενον, ἐν ἐκείνοις δὲ τὴν ἐπιβουλήν
 ζητητέον οἷς μάλιστα ταῦτα λανθάνειν συνέφερε. τοιού-⁶
 τοις λόγοις καὶ ὑπονοίαις ἀναπετάσαντος τὰ ὄρα τοῦ
 βασιλέως ἐπῆγον ἤδη μυρίας κατὰ τοῦ Φιλώτου διαβολάς.
 ἐκ τούτου δὲ συλληφθεὶς ἀνεκρίνετο, τῶν ἐταίρων ἐφρεστώ-
 των ταῖς βασάνοις, Ἀλεξάνδρου δὲ κατακούοντος ἔξωθεν
 αὐλαίας παρατεταμένης· ὅτε δὴ καὶ φασιν αὐτὸν εἰπεῖν,
 οἰκτρὰς καὶ ταπεινάς τοῦ Φιλώτου φωνὰς καὶ δεήσεις
 τοῖς περὶ τὸν Ἱφραιστίωνα προσφέροντος, “οὔτω δὴ μα-
 λακὸς ὢν ὁ Φιλῶτα καὶ ἄνθρωπος ἐπεχείρεις πράγμασι
 τηλικούτοις;” ἀποθανόντος δὲ τοῦ Φιλώτου καὶ Παρμε-⁷

νίωνα πέμψας εὐθὺς εἰς Μηδίαν ἀνεῖλεν, ἄνδρα πολλὰ μὲν Φιλίππῳ συγκατεργασάμενον, μόνον δ' ἢ μάλιστα τῶν πρεσβυτέρων φίλων Ἀλέξανδρον εἰς Ἀσίαν ἐξορμήσαντα διαβῆναι, τριῶν δ' υἱῶν οὓς ἔσχεν ἐπὶ τῆς στρατιᾶς δύο μὲν ἐπιδόντα πρότερον ἀποθανόντας, τῷ δὲ τρίτῳ συναναιρεθέντα.

⁸ Ταῦτα πραχθέντα πολλοῖς τῶν φίλων φοβερὸν ἐποίησε τὸν Ἀλέξανδρον, μάλιστα δ' Ἀντιπάτρῳ· καὶ πρὸς Αἰτωλοὺς ἐπέμψε κρύφα πίστεις διδοὺς καὶ λαμβάνων. ἐροβούντο γὰρ Ἀλέξανδρον Αἰτωλοὶ διὰ τὴν Οἰνιαδῶν ἀνάστασιν, ἣν πυθόμενος οὐκ Οἰνιαδῶν ἔφη παῖδας ἀλλ' αὐτὸν ἐπιθήσειν δίκην Αἰτωλοῖς.

⁵⁰ Οὐ πολλῷ δ' ὕστερον συνηρέχθη καὶ τὰ περὶ Κλεῖτον, οὕτω μὲν ἀπλῶς πυθόμενοις τῶν κατὰ Φιλώταν ἀγριώτερα· λόγῳ μέντοι συντιθέντες ἅμα καὶ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν καιρὸν, οὐκ ἀπὸ γνώμης ἀλλὰ δυστυχία τινὶ ταῦτα εὐρίσκομεν πεπραγμένα τοῦ βασιλέως, ὀργὴν καὶ μέθην ² πρόφρασιν τῷ Κλεῖτου δαίμονι παρασχόντος. ἐπράχθη δ' οὕτως. ἤκόν τινες ὀπώραν Ἑλληνικὴν ἀπὸ θαλάσσης τῷ βασιλεῖ κομίζοντες. ὃ δὲ Θαυμάσας τὴν ἀκμὴν καὶ τὸ κάλλος ἐκάλεσε τὸν Κλεῖτον ἐπιδείξαι καὶ μεταδοῦναι βουλόμενος. ὃ δὲ θύων μὲν ἐτύγχανεν, ἀφείδεν δὲ τὴν θυσίαν ἐβάδιζε· καὶ τρία τῶν κατεσπεισμένων προβάτων ἐπηκολούθησεν αὐτῷ. ³ πυθόμενος δ' ὁ βασιλεὺς ἀνεκοινοῦτο τοῖς μάντεσιν Ἀριστάνδρῳ καὶ Κλεομάντει τῷ Λάκωνι, φησάντων δὲ πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ἐκέλευσεν ἐκθύσασθαι κατὰ τάχος ὑπὲρ τοῦ Κλεῖτου. καὶ γὰρ αὐτὸς ἡμέρα τρίτη κατὰ τοὺς ὕπνους ἰδεῖν ὄψιν ἄτοπον· δόξαι γὰρ αὐτῷ τὸν Κλεῖτον μετὰ τῶν Παρμενίωνος υἱῶν ἐν ⁴ μέλασιν ἱματίοις καθέζεσθαι, τεθνηκότων ἀπάντων. οὐ μὴν ἔφθασεν ὁ Κλεῖτος ἐκθύσάμενος, ἀλλ' εὐθὺς ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἦγε, τεθνηκότος τοῦ βασιλέως Διοσκούροισι. πότου δὲ νεανικοῦ συρραγέντος ἤδετο ποιήματα Πραγίχου τινός, ὡς δὲ φασιν ἔνιοι, Πιερίωνος, εἰς τοὺς στρατηγούς πεποιημένα τοὺς ἔναγχος ἠττημένους ὑπὸ τῶν βαρβάρων ⁵ ἐπ' αἰσχύνῃ καὶ γέλῳτι. τῶν δὲ πρεσβυτέρων δυσχεραίνοντων καὶ λοιδορούντων τὸν τε ποιητὴν καὶ τὸν ἄδοντα,

τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἡδέως ἀκροωμένων
 καὶ λέγειν κελεύοντων, ὁ Κλεῖτος ἤδη μεθύων καὶ φύσει
 τραχὺς ὢν ὄργην καὶ αὐθάδης ἠγανάκτει μάλιστα, φάσκων
 οὐ καλῶς ἐν βαρβάροις καὶ πολεμίοις ὑβρίζεσθαι Μακε-
 δόνας πολὺν βελτίονας τῶν γελόντων, εἰ καὶ δυστυχία
 κέχρηται. φήσαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου τὸν Κλεῖτον αὐτῷ ⁶
 συνηγορεῖν δυστυχίαν ἀποφαινοντα τὴν δειλίαν, ἐπαναστὰς
 ὁ Κλεῖτος “αὕτη μέντοι σε” εἶπεν “ἡ δειλία τὸν ἐκ θεῶν
 ἤδη τῷ Σπιθριδάτου ξίφει τὸν νῶτον ἐκτρέποντα περιε-
 ποίησε, καὶ τῷ Μακεδόνων αἵματι καὶ τοῖς τραύμασι
 τούτοις ἐγένου τηλικούτος ὥστ' Ἄμμωνι σαυτὸν εἰσποιεῖν
 ἀπειπάμενος Φίλιππον.” παροξυνθεὶς οὖν ὁ Ἀλέξανδρος ⁵¹
 “ἡ ταῦτ'” εἶπεν, “ὦ κακὴ κεφαλή, σὺ περὶ ἡμῶν ἐκάστοτε
 λέγων καὶ διαστασιάζων Μακεδόνας χαιρήσειν νομίζεις;”
 “ἀλλ' οὐδὲ νῦν” ἔφη “χαίρομεν, Ἀλέξανδρε, τοιαῦτα τέλη
 τῶν πόνων κομιζόμενοι, μακαρίζομεν δὲ τοὺς ἤδη τεθνη-
 κότας πρὶν ἐπιθεῖν Μηδικαῖς ῥάβδοις ξαινομένους Μακε-
 δόνας, καὶ Περσῶν δεομένους ἵνα τῷ βασιλεῖ προσέλθω-
 μεν.” τοιαῦτα τοῦ Κλεῖτου παρορησιαζομένου καὶ τῶν ²
 περὶ Ἀλέξανδρον ἀντανισταμένων καὶ λοιδορούντων αὐ-
 τόν, οἱ πρεσβύτεροι κατέχειν ἐπειρῶντο τὸν θόρον. ὁ
 δ' Ἀλέξανδρος ἀποστραφεὶς πρὸς Ξενόδοχον τὸν Καρδιανὸν
 καὶ τὸν Κολοφώνιον Ἀρτέμιον “οὐ δοκοῦσιν” εἶπεν “ὑμῖν
 οἱ Ἕλληνες ἐν τοῖς Μακεδόσιν ὥσπερ ἐν θηρίοις ἡμίθεοι
 περιπατεῖν;” τοῦ δὲ Κλεῖτου μὴ εἴχοντος, ἀλλ' εἰς μέσον ³
 ἃ βούλεται λέγειν τὸν Ἀλέξανδρον κελεύοντος, ἢ μὴ καλεῖν
 ἐπὶ δεῖπνον ἄνδρας ἐλευθέρους καὶ παρορησίαν ἔχοντας,
 ἀλλὰ μετὰ βαρβάρων ζῆν καὶ ἀνδραπόδων, οἱ τὴν Περδι-
 κὴν ζώνην καὶ τὸν διάλευκον αὐτοῦ χιτῶνα προσκυνήσου-
 σιν, οὐκέτι φέρων τὴν ὄργην Ἀλέξανδρος μῆλων παρακει-
 μένων ἐνὶ βαλῶν ἐπαισεν αὐτὸν καὶ τὸ ἐγχειρίδιον ἐζήτηι.
 τῶν δὲ σωματοφυλάκων ἐνὸς Ἀριστοφάνους φθάσαντος ⁴
 ὑφελέσθαι, καὶ τῶν ἄλλων περιεχόντων καὶ δεομένων,
 ἀναπηδήσας ἀνεβόα μακεδονιστὶ καλῶν τοὺς ὑπασπιστάς
 (τοῦτο δὲ ἦν σύμβολον θοροῦ βου μεγάλου), καὶ τὸν σαλ-
 πιγκτὴν ἐκέλευσε σημαίνειν, καὶ πύξ ἐπαισεν ὡς διατρί-
 βοντα καὶ μὴ βουλόμενον. οὗτος μὲν οὖν ὕστερον εὐδο-

κίμησεν ὡς τοῦ μὴ συνταραχθῆναι τὸ στρατόπεδον αἰτιώ-
 τος γενόμενος, τὸν δὲ Κλεῖτον οὐχ ὑφιέμενον οἱ φίλοι
 5 μόλις ἐξέωσαν τοῦ ἀνδρῶνος. ὃ δὲ κατ' ἄλλας θύρας
 αὐθις εἰσῆει, μάλ' ὀλιγώρως καὶ θρασέως Εὐριπίδου τὰ
 ἐξ Ἀνδρομάχης λαμβεῖα ταῦτα περαίνων "οἴμοι, καθ'
 Ἑλλάδ' ὡς κακῶς νομίζεται." οὕτω δὴ λαβὼν παρά τινος
 τῶν δορυφόρων Ἀλέξανδρος αἰχμὴν ἀπαντῶντα τὸν Κλεῖ-
 τον αὐτῷ καὶ παράγοντα τὸ πρὸ τῆς θύρας παρακάλυμμα
 6 διελαύνει. πεσόντος δὲ μετὰ στεναγμοῦ καὶ βρυχήματος
 εὐθὺς ἀρῆγεν ὁ θυμὸς αὐτόν, καὶ γενόμενος παρ' ἑαυτῷ
 καὶ τοὺς φίλους ἰδὼν ἀγῶνους ἐστῶτας ἐκλύσασθαι μὲν
 ἐκ τοῦ νεκροῦ τὴν αἰχμὴν ἔρψασε, παῖσαι δ' ἑαυτὸν ὀρ-
 μήσας παρὰ τὸν τράχηλον ἐπεσχέθη, τῶν σωματοφυλά-
 κων τὰς χεῖρας αὐτοῦ λαβόντων καὶ τὸ σῶμα βίᾳ παρε-
 νεγζόντων εἰς τὸν θάλαμον.

52 Ἐπεὶ δὲ τὴν τε νύκτα κακῶς κλαίων διήνεγκε καὶ τὴν
 ἐπιούσαν ἡμέραν ἤδη τῷ βοᾶν καὶ θρηνεῖν ἀπειρηκῶς
 ἀναυδος ἔκειτο, βαρεῖς ἀναφέρων στεναγμούς, δείσαντες
 οἱ φίλοι τὴν ἀποσιώπησιν εἰσῆλθον βίᾳ. καὶ τῶν μὲν
 ἄλλων οὐ προσίετο τοὺς λόγους, Ἀριστάνδρου δὲ τοῦ
 μάντεως ὑπομιμνήσκοντος αὐτὸν τὴν τε ὄψιν ἣν εἶδε περὶ
 τοῦ Κλεῖτου καὶ τὸ σημεῖον, ὡς δὴ πάλαι καθευμαρμένων
 2 τούτων, ἔδοξεν ἐνδιδόναί. διὸ Καλλισθένην τε τὸν φιλό-
 σοφον παρεισήγαγον, Ἀριστοτέλους οἰκειὸν ὄντα, καὶ τὸν
 Ἀβδηρίτην Ἀνάξαρχον. ὧν Καλλισθένης μὲν ἠθικῶς ἐπει-
 ρᾶτο καὶ πρᾶως ὑποδύομενος τῷ λόγῳ καὶ περιῶν ἀλύ-
 πως λαβέσθαι τοῦ πάθους, ὃ δ' Ἀνάξαρχος ἰδίαν τινὰ
 πορευόμενος ἐξ ἀρχῆς ὁδὸν ἐν φιλοσοφίᾳ, καὶ δόξαν εἰ-
 3 ληφῶς ὑπερηφίας καὶ ὀλιγορίας τῶν συνήθων, εὐθὺς
 εἰσελθὼν ἀνεβόησεν "οὗτός ἐστιν Ἀλέξανδρος, εἰς ὃν ἡ
 οἰκουμένη νῦν ἀποβλέπει· ὃ δ' ἔρριπται κλαίων ὥσπερ
 ἀνδράποδον, ἀνθρώπων νόμον καὶ ψόγον δεδοικώς, οἷς
 αὐτὸν προσήκει νόμον εἶναι καὶ ὄρον τῶν δικαίων, ἐπιεί-
 περ ἄρχειν καὶ κρατεῖν νενίκηκεν, ἀλλὰ μὴ δουλεύειν ὑπὸ
 4 κενῆς δόξης κεκρατημένον. οὐκ οἶσθα" εἶπεν "ὅτι τὴν
 Δίκην ἔχει πάρεδρον ὁ Ζεὺς καὶ τὴν Θέμιν, ἵνα πᾶν τὸ
 πραχθὲν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος θεμιτὸν ἦ καὶ δίκαιον;"

τοιούτοις τισὶ λόγοις χρησάμενος ὁ Ἀνάξαρχος τὸ μὲν πάθος ἐκούρισε τοῦ βασιλέως, τὸ δ' ἦθος εἰς πολλὰ χαυνότερον καὶ παρανομιώτερον ἐποίησεν, αὐτὸν δὲ δαιμονίως ἐνήρμοσε, καὶ τοῦ Καλλισθένους τὴν ὀμίλιαν, οὐδ' ἄλλως ἐπίχαριν διὰ τὸ αὐστηρὸν οὔσαν, προσδιέβαλεν.

Λέγεται δέ ποτε παρὰ δεῖπνον ὑπὲρ ὠρῶν καὶ κράσεως τοῦ περιέχοντος λόγων ὄντων τὸν Καλλισθένην, μετέχοντα δόξης τοῖς λέγουσι τάκει μᾶλλον εἶναι ψυχρὰ καὶ δυσχείμερα τῶν Ἑλληνικῶν, ἐναντιούμενου τοῦ Ἀναξάρχου καὶ φιλονεικοῦντος εἰπεῖν “ἀλλὰ μὴν ἀνάγκη σοι ταῦτα ἐκείνων ὁμολογεῖν ψυχρότερα· σὺ γὰρ ἐκεῖ μὲν ἐν τρίβωνι διεχειμάζεις, ἐνταῦθα δὲ τρεῖς ἐπιβεβλημένος δάπιδας κατάκεισαι.” τὸν μὲν οὖν Ἀνάξαρχον καὶ τρῶτο προσπαρώξονε, τοὺς δ' ἄλλους σοφιστὰς καὶ κόλακας ὁ Καλλισθένης ἐλύπει σπουδαζόμενος μὲν ὑπὸ τῶν νέων διὰ τὸν λόγον, οὐχ ἦττον δὲ τοῖς πρεσβυτέροις ἀρέσκων διὰ τὸν βίον εὐτακτον ὄντα καὶ σεμνὸν καὶ αὐτάρκη καὶ βεβαιοῦντα τὴν λεγομένην τῆς ἀποδημίας πρόφασιν, ὅτι τοὺς πολίτας καταγαγεῖν καὶ κατοικίσει πάλιν τὴν πατρίδα φιλοτιμούμενος ἀνέβη πρὸς Ἀλέξανδρον. φθονούμενος δὲ διὰ τὴν δόξαν ἔστιν ἅ καὶ κατ' αὐτοῦ τοῖς διαβάλλουσι παρεῖχε, τὰς τε κλήσεις τὰ πολλὰ διωθόμενος, ἐν τε τῷ συνεῖναι βαρύτητι καὶ σιωπῇ δοκῶν οὐκ ἐπαιεῖν οὐδ' ἀρέσκεσθαι τοῖς γινομένοις, ὥστε καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτῷ “μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐδ' αὐτῷ σοφός.” λέγεται δέ ποτε πολλῶν παρακεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπαιέσαι κελευσθεῖς ἐπὶ τοῦ ποτηρίου Μακεδόνας ὁ Καλλισθένης οὕτως εὐροῆσαι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ὥστ' ἀνισταμένους κροτεῖν καὶ βάλλειν τοὺς στεφάνους ἐπ' αὐτόν. εἰπεῖν οὖν τὸν Ἀλέξανδρον ὅτι, κατ' Εὐριπίδην, τὸν λαβόντα τῶν λόγων καλὰς ἀφορμὰς οὐ μὲγ' ἔργον εὖ λέγειν· “ἀλλ' ἐνδειξαί” φάναι “τὴν σαυτοῦ δύναμιν ἡμῖν κατηγορήσας Μακεδόνων, ἵνα καὶ βελτίους γένωνται μαθόντες ἅ πλημιμελοῦσιν.” οὕτω δὲ τὸν ἄνδρα πρὸς τὴν παλινοῦσαν τραπόμενον πολλὰ παρησιάσασθαι κατὰ τῶν Μακεδόνων, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν στάσιν αἰτίαν ἀποφήναντα τῆς γενομένης περὶ Φίλιππον ἀξήσεως καὶ δυνάμεως εἰπεῖν “ἐν δὲ

- ⁵ διχοστασίη καὶ ὁ πάγκακος ἔλλαχε τιμῆς, ἔφ' ᾧ πιζρόν καὶ βαρὺ ἐγγενέσθαι μῖσος τοῖς Μακεδόσι, καὶ τὸν Ἀλέξανδρον εἰπεῖν ὡς οὐ τῆς δεινότητος ὁ Καλλισθένης ἀλλὰ τῆς δυσμενείας Μακεδόσιν ἀπόδειξιν δέδωκεν.
- 54 Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἑρμιππος φησὶ τὸν ἀναγνώστην τοῦ Καλλισθένου Στροῖβον Ἀριστοτέλει διηγείσθαι, τὸν δὲ Καλλισθένην συνέντα τὴν ἀλλοτριότητα τοῦ βασιλέως δις ἢ τρίς ἀπιόντα πρὸς αὐτὸν εἰπεῖν “κἀτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείνων.” οὐ φαύλως οὖν εἰπεῖν ἔοικεν ὁ Ἀριστοτέλης ὅτι Καλλισθένης λόγῳ μὲν ἦν δυνατός καὶ μέγας, νοῦν δ' οὐκ εἶχεν. ἀλλὰ τὴν γε προσκύνησιν ἰσχυρῶς ἀπωσάμενος καὶ φιλοσόφως, καὶ μόνος ἐν φανερῇ διελθὼν ἅ κρύφα πάντες οἱ βέλτιστοι καὶ πρεσβύτατοι τῶν Μακεδόνων ἠγανάκτου, τοὺς μὲν Ἑλληνας αἰσχύνῃς ἀπήλλαξε μεγάλης, καὶ μείζονος Ἀλέξανδρον, ἀποτρέψας τὴν προσκύνησιν, αὐτὸν δ' ἀπώλεσεν, ἐκβιάσασθαι δοκῶν μᾶλλον ἢ πείσαι τὸν βασιλέα. Χάρης δ' ὁ Μιτυληναῖος φησὶ τὸν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ συμποσίῳ πιόντα φιάλην προτεῖναι τινὶ τῶν φίλων, τὸν δὲ δεξάμενον πρὸς ἐστίαν ἀναστήναι καὶ πιόντα προσκυνῆσαι πρῶτον, εἶτα
- ⁴ φιλῆσαι τὸν Ἀλέξανδρον καὶ κατακλιθῆναι. πάντων δὲ τοῦτο ποιούντων ἐφεξῆς τὸν Καλλισθένην λαβόντα τὴν φιάλην, οὐ προσέχοντος τοῦ βασιλέως ἀλλ' Ἑφραιστίῳν προσδιαλεγομένου, πιόντα προσιέναι φιλήσοντα, Δημητρίου δὲ τοῦ προσονομαζομένου Φεΐδωνος εἰπόντος “ὦ βασιλεῦ, μὴ φιλήσης· οὗτος γάρ σε μόνος οὐ προσεκύνησεν,” διακλῖναι τὸ φίλημα τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν δὲ Καλλισθένη μέγα φθεγξάμενον εἰπεῖν “φιλήματι τοίνυν ἔλασσον ἔχων ἄπειμι.”
- 55 Τοιαύτης ὑπογενομένης ἀλλοτριότητος πρῶτον μὲν Ἑφραιστίων ἐπιστεύετο λέγων ὅτι συνθέμενος πρὸς αὐτὸν ὁ Καλλισθένης προσκυνῆσαι ψεύσαιτο τὴν ὁμολογίαν· ἔπειτα Λυσίμαχοι καὶ Ἄγνωες ἐπεφύοντο φάσκοντες περιέμεναι τὸν σοφιστὴν ὡς ἐπὶ καταλύσει τυραννίδος μέγα φρονούντα, καὶ συντρέχειν πρὸς αὐτὸν τὰ μειράκια καὶ
- ² περιέπειν ὡς μόνον ἐλεύθερον ἐν τισαύταις μυριάσι. διὸ καὶ τῶν περὶ Ἑρμόλαον ἐπιβουλευσάντων τῷ Ἀλεξάνδρῳ

καὶ φανερῶν γενομένων ἔδοξαν ἀληθέσιν ὅμοια κατηγορεῖν οἱ διαβάλλοντες, ὡς τῷ μὲν προβαλόντι πῶς ἂν ἐνδοξότατος γένοιτο ἄνθρωπος, εἶπεν “ἂν ἀποκτείνῃ τὸν ἐνδοξότατον,” τὸν δ’ Ἐρμόλαον ἐπὶ τὴν προᾶξιν παροξύνων ἐκέλευε μὴ δεδιέναι τὴν χρυσοῦν κλίνην, ἀλλὰ μνημονεύειν ὅτι καὶ νοσοῦντι καὶ τιτρωσκομένῳ πρόσεισιν ἄνθρωπῳ. καίτοι τῶν περὶ Ἐρμόλαον οὐδείς οὐδὲ διὰ τῆς ἐσχάτης³ ἀνάγκης τοῦ Καλλισθένου κατεῖπεν. ἀλλὰ καὶ Ἀλέξανδρος αὐτὸς εὐθὺς Κρατερῷ γράφων καὶ Ἀττάλῳ καὶ Ἀλκέα φησὶ τοὺς παῖδας βασανιζομένους ὁμολογεῖν ὡς αὐτοὶ ταῦτα πράξιαν, ἄλλος δ’ οὐδείς συνειδείη. ὕστερον δὲ γράφων πρὸς Ἀντίπατρον καὶ τὸν Καλλισθένην συνεπαιτιασάμενος “οἱ μὲν παῖδες” φησὶν “ὑπὸ τῶν Μακεδόνων⁴ κατελεύσθησαν, τὸν δὲ σοφιστὴν ἐγὼ κολάσω καὶ τοὺς ἐκπέμψαντας αὐτὸν καὶ τοὺς ὑποδεχομένους ταῖς πόλεσι τοὺς ἐμοὶ ἐπιβουλεύοντας,” ἀντικρὺς ἔν γε τούτοις ἀποκαλυπτόμενος πρὸς Ἀριστοτέλην· καὶ γὰρ ἐτέθραπτο Καλλισθένης παρ’ αὐτῷ διὰ τὴν συγγένειαν, ἐξ Ἡροῦς γεγωνῶς ἀνεψιᾶς Ἀριστοτέλους. ἀποθανεῖν δ’ αὐτὸν οἱ μὲν ὑπ’⁵ Ἀλεξάνδρου κρεμασθέντα λέγουσιν, οἱ δ’ ἐν πέδαις δεδεμένον καὶ νοσήσαντα, Χάρης δὲ μετὰ τὴν σύλληψιν ἑπτὰ μῆνας φυλάττεσθαι δεδεμένον, ὡς ἐν τῷ συνεδρίῳ κριθεῖη παρόντος Ἀριστοτέλους, ἐν αἷς δ’ ἡμέραις Ἀλέξανδρος ἐτρώθη περὶ τὴν Ἰνδιάν, ἀποθανεῖν ὑπέρπαχυν γενόμενον καὶ φθειριάσαντα.

Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐπράχθη, Δημάρatos δ’ ὁ Κο-⁵⁶ρίνθιος ἤδη πρᾶξύτερος ὢν ἐφιλοτιμήθη πρὸς Ἀλέξανδρον ἀναβῆναι, καὶ θεασάμενος αὐτὸν εἶπε μεγάλης ἠδονῆς ἔστερῆσθαι τοὺς Ἕλληνας, ὅσοι τεθνήκασι πρὶν ἰδεῖν Ἀλέξανδρον ἐν τῷ Δαρείου θρόνῳ καθήμενον. οὐ μὴν ἐπὶ πλέον γε τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοῦ βασιλέως ἀπέλαυσεν, ἀλλ’ ἐξ ἀρρωστίας ἀποθανῶν ἐκηδεύθη μεγαλοπρεπῶς, καὶ τάφρον ἔχωσεν ὁ στρατὸς ἐπ’ αὐτῷ τῇ περιμέτρῳ μέγαν, ὕψος δὲ πηγῶν ὄγδοήζοντα. τὰ δὲ λείψανα τέθριππον κεκοσμημένον λαμπρῶς ἐπὶ θάλασσαν κατεκόμισεν.

Μέλλων δ’ ὑπερβάλλειν εἰς τὴν Ἰνδικήν, ὡς ἑώρα πλή-⁵⁷θει λαφύρων τὴν στρατιάν ἤδη βαρεῖαν καὶ δυσκίνητον

οὔσαν, ἄρ' ἡμέρα συνεσκευασμένων τῶν ἁμαξῶν πρώτας μὲν ὑπέπρησε τὰς αὐτοῦ καὶ τῶν ἐταίρων, μετὰ δὲ ταύτας ἐκέλευσε καὶ ταῖς τῶν Μακεδόνων ἐνεῖναι πῦρ. καὶ τοῦ πράγματος τὸ βούλευμα μείζον ἐράνη καὶ δεινότερον ² ἢ τὸ ἔργον· ὀλίγους μὲν γὰρ ἤντισεν, οἱ δὲ πλείστοι βοῆ καὶ ἀλαλαγμῶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ τὰ μὲν ἀναγκαῖα τοῖς δεομένοις μεταδιδόντες, τὰ δὲ περιόντα τῆς χρείας αὐτοὶ κατακαίοντες καὶ διαφθείροντες ὁρμῆς καὶ προθυμίας ἐνεπιπλασαν τὸν Ἀλέξανδρον. ἤδη δὲ καὶ φοβερός ἦν καὶ ἀπαραίτητος κόλαστής τῶν πλημιμελούντων· καὶ γὰρ Μένανδρον τινα τῶν ἐταίρων ἄρχοντα φρουρίου καταστήσας, ὡς οὐκ ἐβούλετο μένειν, ἀπέκτεινε, καὶ τῶν ἀποστάντων βαρβάρων Ὀρσοδάτην αὐτὸς κατετόξευσε.

³ Προβάτου δὲ τεκόντος ἄρνα περὶ τῆ κεφαλῇ σχῆμα καὶ χρῶμα τιάρας ἔχοντα καὶ διδύμους ἐκατέρωθεν αὐτοῦ, βδελυχθεὶς τὸ σημεῖον ἐκαθάρθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων, οὓς ἐξ ἔθους ἐπήγετο πρὸς τὰ τοιαῦτα, διελέχθη δὲ πρὸς τοὺς φίλους, ὡς οὐ δι' αὐτὸν ἀλλὰ δι' ἐκείνους ταράττοιο, μὴ τὸ κράτος εἰς ἀγεννῆ καὶ ἀνακτιν ἄνθρωπον ἐκλιπόντος αὐτοῦ περιστήσῃ τὸ δαιμόνιον. οὐ μὴν ἀλλὰ βέλτιόν τι σημεῖον γενόμενον τὴν ἀθυμίαν ⁴ ἔλυσεν. ὁ γὰρ ἐπὶ τῶν στρωματοφυλάξιων τεταγμένος ἀνὴρ Μακεδὼν, ὄνομα Πρόξενος, τῇ βασιλικῇ σκηνῇ χώραν ὀρύττων παρὰ τὸν Ὠξὸν ποταμὸν ἀνεκάλυψε πηγὴν ὑγροῦ λιπαροῦ καὶ πιμελώδους· ἀπαντλουμένου δὲ τοῦ πρώτου καθαρὸν ἀνέβλυξεν ἤδη καὶ διαυγὲς ἔλαιον, οὐτ' ὁσμῇ δοκοῦν εὐτε γεύσει ἐλαίου διαφέρειν, στιλπνότητά τε καὶ λιπαρότητα παντάπασιν ἀπαράλλακτον, καὶ ταῦτα ⁵ τῆς χώρας μηδ' ἐλαίας φερούσης. λέγεται μὲν οὖν καὶ τὸν Ὠξὸν αὐτὸν εἶναι μαλακώτατον ὕδωρ, ὥστε τὸ δέρμα τοῖς λουομένοις ἐπιλιπαίνειν· οὐ μὴν ἀλλὰ θαυμασιῶς Ἀλέξανδρος ἡσθεὶς δῆλός ἐστιν ἐξ ὧν γράφει πρὸς Ἀντίπατρον, ἐν τοῖς μεγίστοις τοῦτο τῶν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ γεγονότων αὐτῷ τιθέμενος. οἱ δὲ μάντις ἐνδόξου μὲν στρατείας ἐπιπόνου δὲ καὶ χαλεπῆς τὸ σημεῖον ἐποιούντο· πόνων γὰρ ἀρωγὴν ἔλαιον ἀνθρώποις ὑπὸ Θεοῦ δεδόσθαι.

Πολλοὶ μὲν οὖν κατὰ τὰς μάχας αὐτῷ κίνδυνοι συν- 58
 ἔπεσον καὶ τραύμασι νεανικοῖς ἀπήνητησε, τὴν δὲ πλείστην
 φθορὰν ἀπορῆαι τῶν ἀναγκαίων καὶ δυσκρασίαι τοῦ περι-
 έχοντος ἀπειργάσαντο τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δὲ τόλμη τὴν
 τύχην ὑπερβαλέσθαι καὶ τὴν δύναμιν ἀρετῇ φιλοτιμού-
 μενος, οὐδὲν ᾔετο τοῖς θαρροῦσιν ἀνάλωτον οὐδ' ὄχυρόν
 εἶναι τοῖς ἀτόλμοις. λέγεται δὲ τὴν Σισιμίθρου πολιορ- 2
 κῶν πέτραν ἄβατον οὔσαν καὶ ἀπρόσμαχον ἀθυμούντων
 τῶν στρατιωτῶν ἐρωτῆσαι τὸν Ὄξυάρτην ποιὸς τις αὐ-
 τὸς εἴη τὴν ψυχὴν ὁ Σισιμίθρης, φήσαντος δὲ τοῦ Ὄξυ-
 ἀρτου δειλότατον ἀνθρώπων "λέγεις σύ γε" φάναι "τὴν
 πέτραν ἀλώσιμον ἡμῖν εἶναι· τὸ γὰρ ἄρχον αὐτῆς οὐκ
 ὄχυρόν ἐστι." ταύτην μὲν οὖν ἐκροβήσας τὸν Σισιμί- 3
 θρην ἔλαβεν, ἑτέρω δ' ὁμοίως ἀποτόμῳ προσβαλὼν τοὺς
 νεωτέρους τῶν Μακεδόνων παρώρμα, καὶ Ἀλέξανδρόν τινα
 καλούμενον προσαγορεύσας "ἀλλὰ σοὶ γε" εἶπεν "ἀνδρα-
 γαθεῖν προσήκει καὶ διὰ τὴν ἐπωνυμίαν." ἐπεὶ δὲ λαμ-
 πρῶς ὁ νεανίας ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν, οὐ μετρίως ἐδήχθη.
 τῇ δὲ καλουμένῃ Νύση τῶν Μακεδόνων ὀκνούντων προσ- 4
 ἀγειν (καὶ γὰρ ποταμὸς ἦν πρὸς αὐτῇ βαθύς) ἐπιστάς
 "τί γάρ" εἶπεν "ὁ κάκιστος ἐγὼ νεῖν οὐκ ἔμαθον;" καὶ
 ἤδη ἔχων τὴν ἀσπίδα περᾶν ἠθέλησεν. ἐπεὶ δὲ καταπαύ-
 σαντος τὴν μάχην αὐτοῦ παρῆσαν ἀπὸ τῶν πολιορκου-
 μένων πόλεων πρέσβεις δεησόμενοι, πρῶτον μὲν ὄφθεις
 ἀθεράπευτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἐξέπληξεν αὐτούς, ἔπειτα
 προσκεφαλαίου τινὸς αὐτῷ κομισθέντος ἐκέλευσε λαβόντα
 καθίσαι τὸν πρεσβύτατον· Ἄκουρις ἐκαλεῖτο. θαυμάσας 5
 οὖν τὴν λαμπρότητα καὶ φιλανθρωπίαν ὁ Ἄκουρις ἠρώτα
 τί βούλεται ποιῶντας αὐτούς ἔχειν φίλους. φήσαντος
 δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου "σὲ μὲν ἄρχοντα καταστήσαντας αὐ-
 τῶν, πρὸς δ' ἡμᾶς πέμψαντας ἑκατὸν ἄνδρας τοὺς ἀρί-
 στους," γελᾶσας ὁ Ἄκουρις "ἀλλὰ βέλτιον" εἶπεν "ἄρξω,
 βασιλεῦ, τοὺς κακίστους πρὸς σὲ πέμψας μᾶλλον ἢ τοὺς
 ἀρίστους."

Ὁ δὲ Ταξιλλῆς λέγεται μὲν τῆς Ἰνδικῆς ἔχειν μοῖραν οὐκ 59
 ἀποδέουσιν Αἰγύπτου τὸ μέγεθος, εὐβοτον δὲ καὶ καλ-
 λίκαρπον ἐν τοῖς μάλιστα, σοφὸς δὲ τις ἀνὴρ εἶναι, καὶ

τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασάμενος “τί δεῖ πολέμων” φάναι
 “καὶ μάχης ἡμῖν, Ἀλέξανδρε, πρὸς ἀλλήλους, εἰ μὴτε
 ὕδωρ ἀφαιρησόμενος ἡμῶν ἀφίξει μῆτε τροφήν ἀναγκαίαν,
 ὑπὲρ ὧν μόνων ἀνάγκη διαμάχεσθαι νοῦν ἔχουσιν ἀνθρώ-
 2 ποῖς; τοῖς δ’ ἄλλοις χρήμασι καὶ κτήμασι λεγομένοις, εἰ
 μὲν εἶμι κρείττων, ἔτοιμος εὖ ποιεῖν, εἰ δ’ ἥττων, οὐ
 φεύγω χάριν ἔχειν εὖ παθῶν.” ἤσθεις οὖν ὁ Ἀλέξανδρος
 καὶ δεξιωσάμενος αὐτόν “ἦ που νομίζεις” ἔφη “δίχα
 μάχης ἔσεσθαι τὴν ἔντευξιν ἡμῖν ἀπὸ τοιούτων λόγων
 καὶ φιλοφροσύνης; ἀλλ’ οὐδέν σοι πλέον· ἐγὼ γὰρ ἀγω-
 νιοῦμαι πρὸς σέ καὶ διαμαχοῦμαι ταῖς χάρισιν, ὥς μου
 3 χρηστός ὢν μὴ περιγένη.” λαβὼν δὲ δῶρα πολλὰ καὶ
 δούς πλείονα τέλος χίλια τάλαντα νομίσματος αὐτῷ προ-
 ἔπιεν· ἐφ’ οἷς τοὺς μὲν φίλους ἰσχυρῶς ἐλύπησε, τῶν δὲ
 βαρβάρων πολλοὺς ἐποίησεν ἡμερωτέρως ἔχειν πρὸς αὐ-
 τόν. ἐπεὶ δὲ τῶν Ἰνδῶν οἱ μαχιμώτατοι μισθοφοροῦντες
 ἐπεφοίτων ταῖς πόλεσιν ἐρρωμένως ἀμύνοντες καὶ πολλὰ
 τὸν Ἀλέξανδρον ἐκαλοποιοῦν, σπειςάμενος ἐν τινι πόλει
 πρὸς αὐτοὺς ἀπιόντας ἐν ὁδῷ λαβὼν ἅπαντας ἀπέκτεινε.
 4 καὶ τοῦτο τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις αὐτοῦ, τᾶλλα νομίμως
 καὶ βασιλικῶς πολεμήσαντος, ὥσπερ κηλὶς πρόσσεστιν.
 οὐκ ἐλάσσονα δὲ τούτων οἱ φιλόσοφοι πράγματα παρ-
 ἔσχον αὐτῷ, τοὺς τε προστιθεμένους τῶν βασιλέων κα-
 κίζοντες καὶ τοὺς ἐλευθέρους δήμους ἀφιστάντες. διὸ
 καὶ τούτων πολλοὺς ἐκρέμασεν.

60 Τὰ δὲ πρὸς Πῶρον αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ὡς ἐπρά-
 χθη γέγραφεν. φησὶ γὰρ ἐν μέσῳ τῶν στρατοπέδων τοῦ
 Ὑδάσπου ῥέοντος ἀντιπόρους ἰστάντα τοὺς ἐλέφαντας
 ἀεὶ τὸν Πῶρον ἐπιτηρεῖν τὴν διάβασιν. αὐτὸν μὲν οὖν
 καθ’ ἡμέραν ἐκάστην ψόρον ποιεῖν καὶ θόρυβον ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ πολύν, ἐθίζοντα τοὺς βαρβάρους μὴ φοβεῖ-
 2 σθαι· νυκτὸς δὲ χειμερίου καὶ ἀσελήνου λαβόντα τῶν πε-
 ζῶν μέρος, ἱππεῖς δὲ τοὺς κρατίστους, καὶ προελθόντα
 πόρρω τῶν πολεμίων διαπερᾶσαι πρὸς νῆσον οὐ μεγάλην.
 ἐνταῦθα δὲ ῥαγδαίου μὲν ἐκχυθέντος ὄμβρου, πρηστήρων
 δὲ πολλῶν καὶ κεραιῶν εἰς τὸ στρατόπεδον φερομένων,
 ὁμῶς ὄρων ἀπολλυμένους τινὰς καὶ συμφλεγομένους ὑπὸ

τῶν κεραυνῶν ἀπὸ τῆς νηϊδος ἄρας προσφέρεσθαι ταῖς ἀντιπέρας ὄχθαις. τραχὺν δὲ τὸν Ἰδάσπην ὑπὸ τοῦ χει-³ μῶνος ἐπιόντα καὶ μετέωρον ἔκρηγμα ποιῆσαι μέγα, καὶ πολὺ μέρος ἐκείνη φέρεσθαι τοῦ ρεύματος· αὐτοὺς δὲ δέξασθαι τὸ μέσον οὐ βεβαίως ἅτε δὴ συνολισθάνον καὶ περιορηγνύμενον. ἔνταῦθα δ' εἶπεῖν φασὶν αὐτόν “ὦ Ἀθηναῖοι, ἄρα γε πιστεύσαίτ' ἂν ἡλίκους ὑπομένω κιν-⁴ δύνους ἕνεκα τῆς παρ' ὑμῖν εὐδοξίας;” ἀλλὰ τοῦτο μὲν Ὀνησίκριτος εἶρηκεν, αὐτὸς δὲ φησι τὰς σχεδίας ἀφέντας αὐτοὺς μετὰ τῶν ὄπλων τὸ ἔκρηγμα διαβαίνειν ἄχρι μα-⁵ στῶν βρεχομένους, διαβάς δὲ τῶν πεζῶν εἴκοσι σταδίους προῖππεῦσαι λογιζόμενος, εἰ μὲν οἱ πολέμιοι τοῖς ἵπποις προσβάλοιεν, πολὺ κρατήσειν, εἰ δὲ κινοῖεν τὴν φάλαγγα, φθῆσεσθαι τοὺς πεζοὺς αὐτῷ προσγενομένους. θάτερον⁶ δὲ συμβῆναι· τῶν γὰρ ἵππέων χιλίους καὶ τῶν ἄρμάτων ἐξήζοντα συμπεσόντα τρεψάμενος, τὰ μὲν ἄρματα λαβεῖν ἅπαντα, τῶν δ' ἵππέων ἀνελεῖν τετρακοσίους. οὕτω δὴ συμφρονήσαντα τὸν Πῶρον ὡς αὐτὸς εἶη διαβεβηκῶς Ἀλέ-⁷ ξανδρος, ἐπιέναι μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, πλὴν ὅσον ἐμποδῶν εἶναι τοῖς διαβαίνουσι τῶν Μακεδόνων ἀπέλειπε. φοβηθεῖς δὲ τὰ θηρία καὶ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐ-⁸ τὸς μὲν ἐνσεῖσαι κατὰ θάτερον κέρας, Κοῖνον δὲ τῷ δεξιῷ προσβαλεῖν κελεύσαι. γενομένης δὲ τροπῆς ἐκατέρωθεν⁹ ἀναχωρεῖν αἰεὶ πρὸς τὰ θηρία καὶ συνειλεῖσθαι τοὺς ἐκ-¹⁰ βιαζομένους, ὅθεν ἤδη τὴν μάχην ἀναμειγμένην εἶναι καὶ μόλις ὀγδόης ὥρας ἀπειπεῖν τοὺς πολεμίους. ταῦτα μὲν οὖν ὁ τῆς μάχης ποιητὴς αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς εἶρηκεν, οἱ δὲ πλείστοι τῶν συγγραφέων ὁμολογοῦσι τὸν Πῶρον ὑπεραίροντα τεσσάρων πηχῶν σπιθαμῇ τὸ μῆκος ἵππότου μηδὲν ἀποδεῖν πρὸς τὸν ἐλέφанта συμμετρία διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος. καίτοι μέ-¹¹ γιστος ἦν ὁ ἐλέφας· σύνεσιν δὲ θαυμαστὴν ἐπεδείξατο καὶ κηδεμονίαν τοῦ βασιλέως, ἐρρωμένου μὲν ἔτι θυμῷ τοὺς προσμαχομένους ἀμυνόμενος καὶ ἀνακόπτων, ὡς δ' ἤσθετο βελῶν πλήθει καὶ τραυμάτων κάμνοντα, δείσας μὴ περιορηῇ, τοῖς μὲν γόνασιν εἰς γῆν ὑφῆκε πράως ἑαυ-¹² τόν, τῇ δὲ προνομαίᾳ λαμβάνων ἀτρέμα τῶν δορατίων

- 8 ἕναστον ἐξήρει τοῦ σώματος. ἐπεὶ δὲ ληρθέντα τὸν Πῶρον ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτα πῶς αὐτῷ χρήσεται, “ βασιλικῶς ” εἶπε· προσπυθόμενου δὲ μή τι ἄλλο λέγει, “ πάντα ” εἶπεν “ ἐστὶν ἐν τῷ βασιλικῶς. ” οὐ μόνον οὖν ἀφῆκεν αὐτὸν ἄρχειν ὣν ἐβασίλευε, σατράπην καλούμενον, ἀλλὰ καὶ προσέθηκε χώραν, [καὶ] τοὺς αὐτονόμους καταστρεψάμενος, ἐν ἧ πεντεκαίδεκα μὲν ἔθνη, πόλεις δὲ πεντακισχιλίας ἀξιολόγους, κώμας δὲ παμπόλλας εἶναι φασίν· ἄλλην δὲ τρεῖς τοσαύτην ἧς Φίλιππόν τινα τῶν ἐταίρων σατράπην ἀπέδειξεν.
- 61 Ἐκ δὲ τῆς πρὸς Πῶρον μάχης καὶ ὁ Βουκεράλας ἐτελεύτησεν, οὐκ εὐθὺς ἀλλ’ ὕστερον, ὡς οἱ πλείστοι λέγουσιν ἀπὸ τραυμάτων θεραπευόμενος, ὡς δ’ Ὀνησίκριτος, διὰ γῆρας ὑπέροπος γενόμενος· τριάκοντα γὰρ ἐτῶν ἀποθανεῖν αὐτόν. ἐδήχθη δ’ ἰσχυρῶς Ἀλέξανδρος, οὐδὲν ἄλλο ἢ συνήθη καὶ φίλον ἀποβεβληκέναι νομίζων· καὶ πόλιν οἰκίσας ἐπ’ αὐτῷ παρὰ τὸν Ὑδάσπην Βουκεραλίαν προσηγόρευσε. λέγεται δὲ καὶ κῦνα Περίταν ὄνομα τετραμμένον ὑπ’ αὐτοῦ καὶ στεργόμενον ἀποβαλὼν κτίσαι πόλιν ἐπώνυμον. τοῦτο δὲ Σωτίων φησὶ Ποτάμωνος ἀκοῦσαι τοῦ Λεσβίου.
- 62 Τοὺς μέντοι Μακεδόνας ὁ πρὸς Πῶρον ἀγὼν ἀμβλυτέρους ἐποίησε καὶ τοῦ πρόσω τῆς Ἰνδικῆς ἔτι προελθεῖν ἐπέσχε. μόλις γὰρ ἐκείνων ὡσάμενοι δισμυρίοις πεζοῖς καὶ δισχιλίοις ἵππεῦσι παραταξάμενον, ἀντέστησαν ἰσχυρῶς Ἀλεξάνδρῳ βιαζομένῳ καὶ τὸν Γάγγην περᾶσαι ποταμόν, εὖρος μὲν αὐτοῦ δύο καὶ τριάκοντα σταδίων εἶναι πυνθανόμενοι καὶ βάθος ὀργυιᾶς ἑκατόν, ἀντιπέρασ δὲ τὰς ὄχθας ἀποκεκρῦφθαι πλήθεσιν ὀπλων καὶ ἵππων καὶ ἐλεφάντων· ἐλέγοντο γὰρ ὀκτώ μὲν μυριάδας ἵππων εἴκοσι δὲ πεζῶν, ἄρματα δ’ ὀκτακισχίλια καὶ μαχίμους ἐλέφαντας ἑξακισχιλίους ἔχοντες οἱ Γανδαριτῶν καὶ Πραισιῶν βασιλεῖς ὑπομένειν. καὶ κόμπτος οὐκ ἦν περὶ ταῦτα· Ἀνδρόκοττος γὰρ ὕστερον οὐ πολλῇ βασιλεύσας Σελεύκῳ πεντακοσίους ἐλέφαντας ἐδωρήσατο, καὶ στρατοῦ μυριάσιν ἐξήκοντα τὴν Ἰνδικὴν ἐπῆλθεν ἅπασαν καταστρεφόμενος. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὑπὸ δυσθυμίας καὶ ὀργῆς

αὐτὸν εἰς τὴν σπηρὴν καθείρξας ἔκειτο, χάριν οὐδεμίαν εἰδὼς τοῖς διαπεπραγμένοις εἰ μὴ περάσειε τὸν Γάγγην, ἀλλ' ἔξομολόγησιν ἤττης τιθέμενος τὴν ἀναχώρησιν· ὡς δ' οἱ τε φίλοι τὰ εἰκότα παρηγοροῦντες αὐτὸν οἱ τε στρατιῶται κλαυθμῷ καὶ βοῇ προσιστάμενοι ταῖς θύραις ἐκέτευον, ἐπικλασθεὶς ἀνεξεύγνυε, πολλὰ πρὸς δόξαν ἀπατηλὰ καὶ σοφιστικὰ μηχανώμενος. καὶ γὰρ ὄπλα μείζονα καὶ φάτνας ἵππων καὶ χαλινούς βαρύτερους κατασκευάσας ἀπέλιπέ τε καὶ διέρριψεν. ἰδρῦσατο δὲ βωμούς θεῶν, οὓς μέχρι νῦν οἱ Πραισίων βασιλεῖς διαβαίνοντες σέβονται καὶ θύουσιν Ἑλληνικὰς θυσίας. Ἀνδρόκοττος δὲ μειράκιον ὦν αὐτὸν Ἀλέξανδρον εἶδε, καὶ λέγεται πολλάκις εἰπεῖν ὕστερον ὡς παρ' οὐδὲν ἦλθε τὰ πράγματα λαβεῖν Ἀλέξανδρος, μισουμένου τε καὶ καταφρονομένου τοῦ βασιλέως διὰ μοχθηρίαν καὶ δυσγένειαν.

Ἐντεῦθεν ὁρμήσας Ἀλέξανδρος τὴν ἔξω θάλασσαν ἐπιδεῖν, καὶ πολλὰ πορθμεῖα κωπήρη καὶ σχεδίας πηξάμενος, ἐκομίζετο τοῖς ποταμοῖς ὑποφερόμενος σχολαίως. ὁ δὲ πλοῦς οὐκ ἀργὸς ἦν οὐδ' ἀπόλεμος, προσβάλλων δὲ ταῖς πόλεσι καὶ ἀποβαίνων ἐχειροῦτο πάντα. πρὸς δὲ τοῖς καλουμένοις Μαλλοῖς, οὓς φασιν Ἰνδῶν μαχιμωτάτους γενέσθαι, μικρὸν ἐδέησε κατακοπῆναι. τοὺς μὲν γὰρ ἀνθρώπους βέλεσιν ἀπὸ τῶν τειχῶν ἀπεσκέδασε, πρῶτος δὲ διὰ κλίμακος τεθείσης ἀναβὰς ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὡς ἢ τε κλίμαξ συνετρίβη καὶ τῶν βαρβάρων ὑφισταμένων παρὰ τὸ τεῖχος ἐλάμβανε πληγὰς κάτωθεν, ὀλιγοστός ὦν συστρέψας ἑαυτὸν εἰς μέσους ἀφῆκε τοὺς πολεμίους καὶ κατὰ τύχην ὁρθὸς ἔστη. τινάζαμένου δὲ τοῖς ὅπλοις ἔδοξαν οἱ βάρβαροι σέλας τι καὶ φάσμα πρὸ τοῦ σώματος φέρεσθαι. διὸ καὶ τὸ πρῶτον ἔφυγον καὶ διεσκεδάσθησαν· ὡς δ' εἶδον αὐτὸν μετὰ δυοῖν ὑπασπιστῶν, ἐπιδραμόντες οἱ μὲν ἐκ χειρὸς ξίφεσι καὶ δόρασι διὰ τῶν ὅπλων συνετίρωσκον ἀμυνόμενον, εἷς δὲ μικρὸν ἀπωτέρω στὰς ἐφῆκεν ἀπὸ τόξου βέλος οὕτως εὔτονον καὶ βίαιον ὥστε τὸν θώρακα διακόψαν ἐμπαγῆναι τοῖς περὶ τὸν μασθὸν ὀστέοις. πρὸς δὲ τὴν πληγὴν ἐνδόντος αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα κάμφαντος, ὁ μὲν βαλὼν ἐπέδραμε βαρβαρικὴν μάχαιραν

σπασάμενος, Πευκέστας δὲ καὶ Λιμναῖος προσέστησαν· ὧν πληγέντων ἑκατέρων ὁ μὲν ἀπέθανε, Πευκέστας δ' ἀντεῖχε, τὸν δὲ βάρβαρον Ἀλέξανδρος ἀπέκτεινε. αὐτὸς δὲ τραύματα πολλὰ λαβὼν, τέλος δὲ πληγὴς ὑπέρω κατὰ τοῦ τραχήλου, προσήρρισε τῷ τείχει τὸ σῶμα, βλέπων πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐν τούτῳ δὲ τῶν Μακεδόνων περιχυθέντων ἄρπασθῆις ἀναίσθητος ἤδη τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ σκηνῆς ἐκομίζετο. καὶ παραντίκα μὲν ὡς τεθνεώτος ἦν λόγος ἐν τῷ στρατοπέδῳ· χαλεπῶς δὲ καὶ πολυπόνως τὸν οἰστὸν ἐκπρισάντων ξύλινον ὄντα, καὶ τοῦ θώρακος οὕτω μόλις ἀπολυθέντος, περὶ τὴν ἐκκοπὴν ἐγίνοντο τῆς ἀκίδος ἐνδεδυκυίας ἐνὶ τῶν ὀστέων. λέγεται δὲ τὸ μὲν πλάτος τριῶν δακτύλων εἶναι, τὸ δὲ μῆκος τεσσάρων. διὸ ταῖς λιποθυμίαις ἔγγιστα θανάτου συναυνόμενος ἐξαιρουμένης αὐτῆς, ὅμως ἀνέλαβεν. καὶ διαφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἔτι δ' ἀσθενῆς ὢν καὶ πολὺν χρόνον ἐν διαίτη καὶ θεραπαίαις ἔχων αὐτόν, ἔξω θορυβοῦντας ὡς ἦσθετο ποθοῦντας αὐτὸν ἰδεῖν τοὺς Μακεδόνας, λαβὼν ἱμάτιον προῆλθε. καὶ θύσας τοῖς θεοῖς αὐθις ἀνήχθη καὶ παρεκομίζετο χώραν τε πολλὴν καὶ πόλεις μεγάλας καταστρεφόμενος.

- 64 Τῶν δὲ Γυμνοσοφιστῶν τοὺς μάλιστα τὸν Σάββαν ἀναπέισαντας ἀποστῆναι καὶ κακὰ πλεῖστα τοῖς Μακεδόσι παρασχόντας λαβὼν δέκα, δεινοὺς δοκοῦντας εἶναι περὶ τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυλόγους, ἐρωτήματα προύβαλεν αὐτοῖς ἄπορα, φήσας ἀποκτενεῖν τὸν μὴ ὀρθῶς ἀποκρινόμενον πρῶτον, εἴτ' ἐφεξῆς οὕτω τοὺς ἄλλους· ἓνα δὲ τὸν πρεσβύτατον ἐκέλευσε κρίνειν. ὁ μὲν οὖν πρῶτος ἐρωτηθεὶς πότερον οἶεται τοὺς ζῶντας εἶναι πλείονας ἢ τοὺς τεθνηκότας, ἔφη τοὺς ζῶντας· οὐκέτι γὰρ εἶναι τοὺς τεθνηκότας. ὁ δὲ δεύτερος, πότερον τὴν γῆν ἢ τὴν θάλατταν μείζονα τρέφειν θηρία, τὴν γῆν· ταύτης γὰρ μέρος εἶναι τὴν θάλατταν. ὁ δὲ τρίτος, ποιὸν ἐστὶ ζῶον πανουργότατον, “ὁ μέχρινῦν” εἶπεν “ἄνθρωπος οὐκ ἔγνωκεν.” ὁ δὲ τέταρτος ἀνακρινόμενος τίνι λογισμῷ τὸν Σάββαν ἀπέστησεν, ἀπεκρίνατο “καλῶς ζῆν βουλόμενος αὐτὸν ἢ καλῶς ἀποθανεῖν.” ὁ δὲ πέμπτος ἐρωτηθεὶς πότερον

οἶεται τὴν ἡμέραν ἢ τὴν νύκτα προτέραν γεγονέναι, “τὴν ἡμέραν” εἶπεν “ἡμέρα μιᾶ.” καὶ προσεπέειπεν οὗτος, θανμάσαντος τοῦ βασιλέως, ὅτι τῶν ἀπόρων ἐρωτήσεων ἀνάγκη καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀπόρους εἶναι. μεταβαλὼν 4 οὖν τὸν ἔκτον ἠρώτα πῶς ἂν τις φιληθεῖη μάλιστα. “ἂν κράτιστος ὢν” ἔφη “μὴ φοβερὸς ᾗ.” τῶν δὲ λοιπῶν τριῶν ὁ μὲν ἐρωτηθεὶς πῶς ἂν τις ἐξ ἀνθρώπων γένοιτο θεός, “εἴ τι πράξειεν” εἶπεν “ὃ πράξαι δυνατὸν ἀνθρώπῳ μὴ ἔστιν.” ὁ δὲ περὶ ζωῆς καὶ θανάτου, πότερον ἰσχυρότερον, ἀπεκρίνατο τὴν ζωὴν τοσαῦτα κατὰ φέρουσαν. ὁ δὲ τελευταῖος, μέχρι τίνος ἀνθρώπῳ καλῶς ἔχοι 5 ζῆν, “μέχρι οὗ μὴ νομίζει τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν ἄμεινον.” οὕτω δὲ τραπόμενος πρὸς τὸν δικαστὴν ἐκέλευσεν ἀποφραίνεσθαι. τοῦ δ’ ἕτερον ἑτέρου χεῖρον εἰρηγένοι φήσαντος “οὐκοῦν” ἔφη “σὺ πρῶτος ἀποθανῆ τοιαῦτα κρίνων.” “οὐκ ἂν γέ” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ, εἰ μὴ σὺ ψεύδη φήσας πρῶτον ἀποκτενεῖν τὸν ἀποκρινάμενον κάκιστα.”

Τούτους μὲν οὖν ἀφῆγε δωρησάμενος, πρὸς δὲ τοὺς ἐν 65 δόξῃ μάλιστα καὶ κατ’ αὐτοὺς ἐν ἡσυχίᾳ ζῶντας ἔπεμψεν Ὀνησίκριτον, ἀφικέσθαι δεόμενος πρὸς αὐτόν. ὁ δ’ Ὀνησίκριτος ἦν φιλόσοφος τῶν Διογένει τῷ κνικῷ συνεσχολαζότων. καὶ φησι τὸν μὲν Καλανὸν ὑβριστικῶς πάνυ 2 καὶ τραχέως κελεύειν ἀποδύντα τὸν χιτῶνα γυμνὸν ἀκροᾶσθαι τῶν λόγων· ἄλλως δ’ οὐ διαλέξασθαι πρὸς αὐτόν, οὐδ’ εἰ παρὰ τοῦ Διὸς ἀφίκται· τὸν δὲ Δάνδαμιν πρῶτον εἶναι, καὶ διακούσαντα περὶ Σωκράτους καὶ Πυθαγόρου καὶ Διογένοους εἰπεῖν ὡς εὐρυεῖς μὲν αὐτῷ γεγονέναι δοκοῦσιν οἱ ἄνδρες, λίαν δὲ τοὺς νόμους αἰσχυρόμενοι βεβιωγένοι. ἄλλοι δὲ φησι τὸν Δάνδαμιν οὐδὲν εἰπεῖν 3 ἀλλ’ ἢ τοσοῦτον μόνον “τίνος χάριν ὁ Ἀλέξανδρος ὁδὸν τοσαύτην δεῦρ’ ἤλθεν;” τὸν μέντοι Καλανὸν ἔπεισεν ὁ Ταξίλης ἐλθεῖν πρὸς Ἀλέξανδρον. ἐκαλεῖτο δὲ Σφίνης, ἐπεὶ δὲ κατ’ Ἰνδικὴν γλῶτταν τῷ καλέ προσαγορευῶν ἀντὶ τοῦ χαιρεῖν τοὺς ἐντυγχάνοντας ἠσπάζετο, Καλανὸς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὠνομάσθη. τοῦτον δὲ λέγεται καὶ τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχῆς τῷ Ἀλεξάνδρῳ προθέσθαι. καταβα- 4 λὼν γὰρ ἐν μέσῳ βύρσαν τινὰ ξηρὰν καὶ κατεσκληκυῖαν

ἐπάτησε τὸ ἄκρον· ἢ δ' εἰς ἓν πιεσθεῖσα τοῖς ἄλλοις ἐπῆρθη μέρεσι. καὶ τοῦτο περιωὴν ἐν κύκλῳ καὶ πιέζων καθ' ἕκαστον ἐδείκνυε γινόμενον, ἄχρι οὗ τὸ μέσον ἐπιστάς κατέσχε καὶ πάντα οὕτως ἠρέμησεν. ἐβούλετο δ' ἢ εἰκῶν ἐνδειξίς εἶναι τοῦ τὰ μέσα δεῖν μάλιστα τῆς ἀρχῆς πιέζειν καὶ μὴ μακρὰν ἀποπλανᾶσθαι τὸν Ἀλέξανδρον.

66 Ἡ δὲ διὰ τῶν ποταμῶν πρὸς τὴν θάλατταν ὑπαγωγὴ μνηῶν ἑπτὰ χρόνον ἀνάλωσεν. ἐμβαλὼν δὲ ταῖς ναυσὶν εἰς τὸν ὠκεανὸν ἀνέπλευσε πρὸς νῆσον ἣν Σκιλλοῦστιν αὐτὸς ὠνόμασεν, ἕτεροι δὲ Ψιλτοῦκιν. ἐνταῦθα δ' ἀποβάς ἔθυε τοῖς θεοῖς, καὶ τὴν φύσιν ἐπεῖθε τοῦ πελάγους καὶ τῆς παραλίας, ὅσον ἐφικτὸν ἦν. εἴτ' ἐπευξάμενος μηδένα μετ' αὐτὸν ἀνθρώπων ὑπερβῆναι τοὺς ὄρους τῆς
 2 στρατείας ἀνέστρεφεν. καὶ τὰς μὲν ναῦς ἐκέλευσε περιπλεῖν ἐν δεξιᾷ τὴν Ἰνδικὴν ἐχούσας, ἡγεμόνα μὲν Νέαρχον ἀποδείξας ἀρχικυβερνήτην δ' Ὀνησίκριτον· αὐτὸς δὲ πεζῇ δι' Ὀρειτῶν πορευόμενος εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν προήχθη καὶ πλῆθος ἀνθρώπων ἀπώλεσεν, ὥστε τῆς μαχίμου δυνάμεως μὴδὲ τὸ τέταρτον ἐκ τῆς Ἰνδικῆς ἀπαγαγεῖν. καίτοι δώδεκα μὲν μυριάδες ἦσαν οἱ πεζοί, τὸ δ' ἵππικὸν
 3 εἰς μυρίους καὶ πεντακισχιλίους. ἀλλὰ καὶ νόσοι χαλεπαὶ καὶ δίαται πονηραὶ καὶ καύματα ξηρὰ καὶ πλείστους ὀλιμὸς διέφθειρεν, ἄσπορον χώραν ἐπιόντας ἀνθρώπων κακοβίων, ὀλίγα καὶ ἀγεννῆ πρόβατα κεκτημένων, ἃ τοὺς θαλαττίους ἰχθῦς εἰθισμένα προσφέρουσθαι σάρκα μοχθηρὰν εἶχε καὶ δυσώδη. μόλις οὖν ἐν ἡμέραις ἐξήκοντα ταύτην διελθὼν καὶ τῆς Γεδρωσίας ἀψάμενος εὐθὺς ἐν ἀφθόνοις ἦν πᾶσι, τῶν ἔγγιστα σατραπῶν καὶ βασιλέων παρασκευασάντων.

67 Ἀναλαβὼν οὖν ἐνταῦθα τὴν δύναμιν ἐξώρμησε κώμῳ χρώμενος ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διὰ τῆς Καρμανίας. αὐτὸν μὲν οὖν ἵπποι σκέδην ἐκόμιζον ὀκτώ, μετὰ τῶν ἐταίρων ὑπὲρ θυμέλης ἐν ὑψηλῷ καὶ περιφανεῖ πλαισίῳ πεπηγυίας εὐωχούμενον συνεχῶς ἡμέρας καὶ νυκτός· ἄμαξαι δὲ παιπληθεῖς, αἱ μὲν ἀλουργοῖς καὶ ποικίλοις περιβολαίοις αἱ δ' ὕλης αἰεὶ προσφάτου καὶ χλωρᾶς σκιαζόμεναι

κλάδοις, εἶποντο τοὺς ἄλλους ἄγουσαι φίλους καὶ ἡγεμό-
 νας ἑστεφανωμένους καὶ πίνοντας. εἶδες δ' ἂν οὐ πέλτην, ²
 οὐ κράνος, οὐ σάρισαν, ἀλλὰ φιάλαις καὶ ῥυτοῖς καὶ θη-
 ρικλείοις παρὰ τὴν ὁδὸν ἄπασαν οἱ στρατιῶται βαπτίζον-
 τες ἐκ πίδαων μεγάλων καὶ κρατήρων ἀλλήλοις προέπινον,
 οἱ μὲν ἐν τῷ προάγειν ἅμα καὶ βαδίζειν, οἱ δὲ κατακεί-
 μενοι. πολλὴ δὲ μοῦσα συρίγγων καὶ αὐλῶν ᾠδῆς τε καὶ
 ψαλμοῦ καὶ βακχείας γυναικῶν κατεῖχε πάντα τόπον. τῷ ³
 δ' ἀτάκτῳ καὶ πεπλανημένῳ τῆς πορείας παρελίπετο [ταῖς
 φιάλαις] καὶ παιδιὰ βακχικῆς ὕβρεως, ὡς τοῦ Θεοῦ παρ-
 όντος αὐτοῦ καὶ συμπαραπέμποντος τὸν κῶμον. ἐπεὶ δ'
 ἦκε τῆς Γεδρωσίας εἰς τὸ βασιλείον, αὐτῆς ἀνελάμβανε
 τὴν στρατιὰν πανηγυρίζων. λέγεται δὲ μεθύοντα αὐτὸν ⁴
 θεωρεῖν ἀγῶνας χορῶν, τὸν δ' ἐρώμενον Βαγῶαν χορεύ-
 οντα νικῆσαι καὶ κεκοσμημένον διὰ τοῦ Θεάτρου παρελ-
 θόντα καθίσει παρ' αὐτόν· ἰδόντας δὲ τοὺς Μακεδόνας
 κροτεῖν καὶ βοᾶν φιλεῖν καλεῦντας, ἄχρι οὗ περιβαλὼν
 κατεφίλησεν.

Ἐνταῦθα τῶν περὶ Νέαρχον ἀναβάντων πρὸς αὐτὸν ⁶⁸
 ἤσθεις καὶ διακούσας τὰ περὶ τὸν πλοῦν, ὥρμησεν αὐτὸς
 πλεύσας κατὰ τὸν Εὐφράτην στόλῳ μεγάλῳ, εἶτα περὶ
 τὴν Ἀραβίαν καὶ τὴν Λιβύην παρακομισθεὶς διὰ στηλῶν
 Ἑρακλείων ἐμβαλεῖν εἰς τὴν ἐντὸς θάλασσαν. καὶ πλοῖα
 παντοδαπὰ περὶ θάψακον ἐπήγνυτο, καὶ συνήγοντο ναῦ-
 ται καὶ κυβερνῆται πανταχόθεν. ἡ δ' ἄνω στρατεία χα- ²
 λειπὴ γενομένη καὶ τὸ περὶ Μαλλοὺς τραῦμα καὶ ἡ φθορὰ
 πολλὴ λεχθεῖσα τῆς δυνάμεως ἀπιστία τῆς σωτηρίας
 αὐτοῦ τὰ τε ὑπήκοα πρὸς ἀποστάσεις ἐπῆρε καὶ τοῖς
 στρατηγοῖς καὶ σατράπαις ἀκηδῖαν πολλὴν καὶ πλεονεξίαν
 καὶ ὕβριν ἐνεποίησε· καὶ ὅλως διέδραμε σάλος ἀπάντων
 καὶ νεωτερισμός, ὅπου καὶ πρὸς Ἀντίπατρον Ὀλυμπιάς ³
 καὶ Κλεοπάτρα στασιάσασαι διείλοντο τὴν ἀρχήν, Ὀλυμ-
 πιάς μὲν Ἠπειρὸν Κλεοπάτρα δὲ Μακεδονίαν παραλα-
 βούσα. καὶ τοῦτ' ἀκούσας Ἀλέξανδρος βέλτιον ἔρη βεβου-
 λεῦσθαι τὴν μητέρα· Μακεδόνας γὰρ οὐκ ἂν ὑπομεῖναι
 βασιλευμένους ὑπὸ γυναικός. διὰ ταῦτα Νέαρχον μὲν
 αὐτῆς ἐπὶ θάλασσαν ἐπεμψεν, ἐμπλήσαι πολέμων ἄπασαν

ἐγνωκῶς τὴν παραλίαν, αὐτὸς δὲ καταβαίνων ἐκόλαζε τοὺς
 4 πονηροὺς τῶν στρατηγῶν. τῶν δ' Ἀβουλήτου παίδων ἓνα
 μὲν Ὀξυάρτην αὐτὸς ἀπέκτεινε σαρίση διελάσας, Ἀβου-
 λήτου δὲ μηδὲν τῶν ἀναγκαίων παρασκευάσαντος, ἀλλ'
 ἢ τρισχίλια τάλαντα νομίσματος αὐτῷ προσαγαγόντος,
 ἐκέλευσε τοῖς ἵπποις τὸ ἀργύριον παραβαλεῖν, ὡς δ' οὐκ
 ἐγεύοντο, φήσας “τί οὖν ὄφελος ἡμῖν τῆς σῆς παρα-
 σκευῆς;” καθεῖρξε τὸν Ἀβουλήτην.

69 Ἐν δὲ Πέρσαις πρῶτον μὲν ἀπέδωκε τὸ νόμισμα ταῖς
 γυναιξίν, ὡσπερ εἰώθεισαν οἱ βασιλεῖς, ὅσάκις εἰς Πέρ-
 σας ἀφίκοιντο, δίδόναι χρυσοῦν ἐκάστη. καὶ διὰ τοῦτό
 φασιν ἐπίουσι μὴ πολλάκις, Ὄρχον δὲ μηδ' ἅπαξ εἰς Πέρσας
 παραγενέσθαι, διὰ μικρολογίαν ἀποξενώσαντα τῆς πα-
 2 τριδος ἑαυτόν. ἔπειτα τὸν Κύρου τάφον εὐρῶν διορωρυ-
 γμένον ἀπέκτεινε τὸν ἀδικήσαντα· καίτοι Πελλαῖος ἦν
 οὐ τῶν ἀσημοτάτων ὁ πλημμελήσας, ὄνομα Πολύμαχος.
 τὴν δ' ἐπιγραφὴν ἀναγνοὺς ἐκέλευσεν Ἑλληνικοῖς ὑποχα-
 ράξαι γράμμασιν. εἶχε δ' οὕτως· “ὦ ἄνθρωπε, ὅστις εἶ
 καὶ ὄφεν ἦκεις, ὅτι μὲν γὰρ ἦξεῖς οἶδα, ἐγὼ Κῦρός εἰμι
 ὁ Πέρσαις κτησάμενος τὴν ἀρχήν. μὴ οὖν τῆς ὀλίγης μοι
 ταύτης γῆς φθονήσης ἢ τοῦμόν σῶμα περικαλύπτει.”

3 Ταῦτα μὲν οὖν ἐμπαθῆ σφόδρα τὸν Ἀλέξανδρον ἐποίη-
 σεν, ἐν νῷ λαβόντα τὴν ἀδηλόγητα καὶ μεταβολήν· ὁ δὲ
 Καλανὸς ἐνταῦθα χρόνον οὐ πολὺν ὑπὸ κοιλίας ἐνοχλη-
 θεῖς ἠτήσατο πυρὰν αὐτῷ γενέσθαι. καὶ κομισθεῖς ἵππῳ
 πρὸς αὐτήν, ἐπευξάμενος καὶ κατασπέισας ἑαυτοῦ καὶ
 τῶν τριχῶν ἀπαρξάμενος, ἀναβαίνων ἐδεξιούτο τοὺς παρ-
 όντας τῶν Μακεδόνων, καὶ παρεκάλει τὴν ἡμέραν ἐκείνην
 ἠδέως γενέσθαι καὶ μεθύσθῃναι μετὰ τοῦ βασιλέως, αὐ-
 τὸν δ' ἐκεῖνον ἔφη μετ' ὀλίγον χρόνον ἐν Βαβυλῶνι ὄψε-
 4 σθαι· ταῦτα δ' εἰπὼν κατακλιθεῖς καὶ συγκαλυψάμενος
 οὐκ ἐκινήθη τοῦ πυρὸς πλησιάζοντος, ἀλλ' ἐν ᾧ κατε-
 κλίθη σχήματι, τοῦτο διατηρῶν ἐκαλλίεργησεν ἑαυτὸν τῷ
 πατρίῳ νόμῳ τῶν ἐκεῖ σοφιστῶν. τοῦτο πολλοῖς ἔτεσιν
 ὕστερον ἄλλος Ἰνδὸς ἐν Ἀθήναις Καίσαρι συνῶν ἐποίησε,
 καὶ δείκνυται μέχρι νῦν τὸ μνημεῖον Ἰνδοῦ προσαγο-
 ρευνόμενον.

Ὁ δ' Ἀλέξανδρος ἀπὸ τῆς πυρᾶς γενόμενος, καὶ συν- 70
αγαγὼν πολλοὺς τῶν φίλων καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐπὶ δεῖ-
πνον, ἀγῶνα προύθηκε καὶ στέφανον ἀκρατοποσίας. ὁ
μὲν οὖν πλεῖστον πίων Πρόμαχος ἄχρι χοῶν τεσσάρων
προῆλθε, καὶ λαβὼν τὸ νικητήριον, στέφανον ταλαντιαῖον,
ἡμέρας τρεῖς ἐπέζησεν· τῶν δ' ἄλλων, ὡς Χάρης φησί,
τετταράκοντα καὶ εἰς ἀπέθανον πιόντες, ἰσχυροῦ τῆ μέθῃ
κρούους ἐπιγενομένου. τῶν δ' ἐταίρων γάμον ἐν Σούσοις 2
ἐπιτελῶν, καὶ λαμβάνων μὲν αὐτὸς γυναῖκα τὴν Δαρείου
θυγατέρα Στάτειραν, διανέμων δὲ τὰς ἀρίστας τοῖς ἀρί-
στοις, κοινὸν δὲ τῶν ἤδη προγεγαμηκότων Μακεδόνων
γάμον ἄλλον ἐστιάσας, ἐν ᾧ φασὶν ἐνακισχιλίων τῶν
παρακεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον ὄντων ἐκάστῳ χρυσῆν
φιάλην πρὸς τὰς σπονδὰς δοθῆναι, τὰ τ' ἄλλα θαυμαστῶς
ἐλαμπρύνατο καὶ τὰ χρέα τοῖς δανείσασιν ὑπὲρ τῶν ὀφει-
λόντων αὐτὸς διαλύσας, τοῦ παντὸς ἀναλώματος ἐλάσσο-
νος μυρρίων ταλάντων ἐκατὸν τριάκοντα ταλάντοις γενο-
μένου. ἔπει δ' Ἀντιγένης ὁ ἑτερόφθαλμος ὡς ὀφείλων 3
ἀπεγράψατο ψευδῶς καὶ παραγαγὼν τινα φάσκοντα δε-
δανεικέναι πρὸς τὴν τράπεζαν ἀπέτισε τὸ ἀργύριον, εἰτ'
ἐφωράθη ψευδόμενος, ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς ἀπήλασε τῆς
αὐλῆς αὐτὸν καὶ παρείλετο τὴν ἡγεμονίαν. ἦν δὲ λαμπρὸς
ἐν τοῖς πολεμικοῖς ὁ Ἀντιγένης· καὶ ἔτι δὲ νέος ὢν, Φιλίπ-
που πολιορκουῦντος Πέρινθον, ἐμπεσόντος αὐτῷ καταπελ-
τικῷ βέλους εἰς τὸν ὀφθαλμόν, οὐ παρέσχε βουλομένοις
ἐξελεῖν τὸ βέλος οὐδ' ὑψήκατο πρὶν ὥσασθαι προσμαχό-
μενος καὶ κατακλιῖσαι τοὺς πολεμίους εἰς τὸ τεῖχος. οὐ 4
μετρῶς οὖν τότε τὴν ἀτιμίαν ἔφερεν, ἀλλὰ δῆλος ἦν ἐαν-
τὸν ὑπὸ λύπης καὶ βαρυθυμίας διαχρησόμενος. καὶ τοῦτο
δείσας ὁ βασιλεὺς ἀνῆκε τὴν ὀργὴν καὶ τὰ χρήματα ἔχειν
ἐκέλευσεν αὐτόν.

Τῶν δὲ παίδων τῶν τρισμυρίων, οὓς ἀσχομένους καὶ 71
μανθάνοντας ἀπέλιπε, τοῖς τε σώμασιν ἀνδρείων φανέν-
των καὶ τοῖς εἴδεσιν εὐπρεπῶν, ἔτι δὲ καὶ ταῖς μελέταις
εὐχέρειαν καὶ ζουφότητα θαυμαστὴν ἐπιδειξαμένων, αὐ-
τὸς μὲν ἤσθη, τοῖς δὲ Μακεδόσι δυσθυμία παρέστη καὶ
δῖος ὡς ἦττον αὐτοῖς τοῦ βασιλέως προσέξοντος. διὸ καὶ 2

τοὺς ἀσθενεῖς καὶ πεπηρωμένους αὐτοῦ καταπέμποντος
 ἐπὶ θάλατταν ὕβριν ἔφρασαν εἶναι καὶ προπηλακισμόν,
 ἀνθρώποις ἀποχρησάμενον εἰς ἅπαντα νῦν ἀποτίθεσθαι
 σὺν αἰσχύνῃ καὶ προσρίπτειν ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς γο-
 νεῦσιν οὐ τοιοῦτους παραλαμβάντα. πάντας οὖν ἐξέλεον
 ἀφιέναι καὶ πάντας ἀχρήστους νομίζειν Μακεδόνας, ἔχοντα
 τοὺς νέους τούτους πυρριχιστάς, σὺν οἷς ἐπιῶν καταζη-
 3 σεται τὴν οἰκουμένην. πρὸς ταῦτα χαλεπῶς ὁ Ἀλέξανδρος
 ἔσχε, καὶ πολλὰ μὲν ἐλοιδόρησεν αὐτοὺς πρὸς ὀργήν, ἀπε-
 λάσας δὲ τὰς φυλακὰς παρέδωκε Πέρσαις καὶ κατέστησεν
 ἐκ τούτων δορυφόρους καὶ θραυδοφόρους. ἕρ' ὧν ὄρωντες
 αὐτὸν παραπειμπόμενον, αὐτοὺς δ' ἀπειρογόμενους καὶ
 προπηλακίζομένους, ἔταπεινοῦντο, καὶ διδόντες λόγον
 εὐρισκὸν αὐτοὺς ὀλίγου δεῖν μανέντας ὑπὸ ζηλοτυπίας
 4 καὶ ὀργῆς. τέλος δὲ συμφρονήσαντες ἐβάδιζον ἄνοπλοι
 καὶ μονοχίτωνες ἐπὶ τὴν σκηπὴν, μετὰ βοῆς καὶ κλανθμοῦ
 παραδιδόντες ἑαυτοὺς καὶ χρήσασθαι κελεύοντες ὡς κα-
 κοῖς καὶ ἀχαρίστοις. ὃ δ' οὐ προσίετο, καίπερ ἤδη μα-
 λασσόμενος. οἱ δ' οὐκ ἀπέστησαν, ἀλλ' ἡμέρας δύο καὶ
 νύκτας οὕτω προσεσιῶτες καὶ ὀλοφυρόμενοι καὶ κολίρανον
 5 ἀνακαλοῦντες ἐκαρτέρησαν. τῇ δὲ τρίτῃ προελθὼν καὶ
 θεασάμενος οἰκτροὺς καὶ τεταπεινωμένους ἐδάκρυε πολὺν
 χρόνον· εἶτα μεμψάμενος μέτρια καὶ προσαγορεύσας φι-
 λανθρώπως ἀπέλυσε τοὺς ἀχρήστους δωρησάμενος μεγα-
 λοπρεπῶς, καὶ γράψας πρὸς Ἀντίπατρον ὅπως ἐν πᾶσι
 τοῖς ἀγῶσι καὶ τοῖς θεάτροις προεδρίαν ἔχοντες ἐστεφα-
 νωμένοι καθέζοιντο. τῶν δὲ τεθνηκότων τοὺς παῖδας
 ὀρφανοὺς ὄντας ἐμίσθους ἐποίησεν.

72 Ὡς δ' ἦγεν εἰς Ἐκβάτανα τῆς Μηδίας καὶ διήρξησε τὰ
 κατεπείγοντα, πάλιν ἦν ἐν θεάτροις καὶ πανηγύρεσιν ἅτε
 δὴ τρισχιλίων αὐτῶ τεχνιτῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀφιγιμέ-
 νων. ἔτυχε δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας Ἡφαιστίων πυ-
 ρέσσων· οἷα δὲ νέος καὶ στρατιωτικὸς οὐ φέρων ἀκριβῆ
 δίαιταν, ἅμα τῷ τὸν ἰατρὸν Γλαῦζον ἀπελθεῖν εἰς τὸ
 θεάτρον περὶ ἄριστον γενόμενος καὶ καταφαγὼν ἀλεκ-
 τρούνα ἐρῆθὸν καὶ ψυκτῆρα μέγαν ἐκπιῶν οἴνου κακῶς
 2 ἔσχε καὶ μικρὸν διαλιπὼν ἀπέθανε. τοῦτ' οὐδενὶ λογισμῶ

τὸ πάθος Ἀλέξανδρος ἤνεγκεν, ἀλλ' εὐθύς μὲν ἵππους τε
 κείραι πάντας ἐπὶ πένθει καὶ ἡμιόνους ἐκέλευσε καὶ τῶν
 πέριξ πόλεων ἀφείλε τὰς ἐπάλξεις, τὸν δ' ἄθλιον ἰατρὸν
 ἀνεσταύρωσεν, αὐλοὺς δὲ κατέπαυσε καὶ μουσικὴν πᾶσαν
 ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολὺν χρόνον ἕως ἔξ Ἀμμωνος ἦλθε
 μαντεία τιμᾶν Ἡφαιστίωνα καὶ θύειν ὡς ἥρωι παρακε-
 λεύουσα. τοῦ δὲ πένθους παρηγορίᾳ τῷ πολέμῳ χρώμε-³
 ρος, ὥσπερ ἐπὶ θήραν καὶ κυνηγέσιον ἀνθρώπων ἐξῆλθε
 καὶ τὸ Κοσσαίων ἔθνος κατεστρέφετο, πάντας ἠβηδὸν
 ἀποσφάττων. τοῦτο δ' Ἡφαιστίωνος ἐναγισμὸς ἐκαλεῖτο.
 τύμβον δὲ καὶ ταφὴν αὐτοῦ καὶ τὸν περὶ ταῦτα κόσμον
 ἀπὸ μυρίων ταλάντων ἐπιτελέσαι διανοούμενος, ὑπερβα-
 λείσθαι δὲ τῷ φιλοτέχνῳ καὶ περιττῷ τῆς κατασκευῆς τὴν
 δαπάνην, ἐπόθησε μάλιστα τῶν τεχνιτῶν Στασικράτην,
 μεγαλοφυῆ τινὰ καὶ τόλμαν καὶ κόμπον ἐν ταῖς και-
 νοτομίαις ἐπαγγελλόμενον. οὗτος γὰρ αὐτῷ πρότερον⁴
 ἐντυχὼν ἔφη τῶν ὁρῶν μάλιστα τὸν Θράκιον Ἄθων δια-
 τύπωσιν ἀνδρείκελον δέχεσθαι καὶ διαμόρφωσιν· ἂν οὖν
 κελύη, μονιμιώτατον ἀγαλμάτων αὐτῷ καὶ περιφανέστα-
 τον ἐξεργάσεσθαι τὸν Ἄθων, τῇ μὲν ἀριστερᾷ χειρὶ πε-
 ριλαμβάνοντα μυριάδων πόλιν οἰκουμένην, τῇ δὲ δεξιᾷ
 σπένδοντα ποταμοῦ ρεῦμα δαψιλὲς εἰς τὴν θάλασσαν
 ἀπορρέοντος. ταῦτα μὲν οὖν παρητήσατο, πολλῷ δ' ἀτο-
 πώτερα καὶ δαπανηρότερα τούτων σοφίζόμενος τότε καὶ
 μηχανώμενος ἐν τοῖς τεχνίταις διέτριβεν.

Εἰς δὲ Βαβυλῶνα προάγοντος αὐτοῦ Νέαρχος (ἀφίκετο⁷³
 γὰρ αὐθις εἰσπλεύσας εἰς τὸν Εὐφράτην διὰ τῆς μεγάλης
 θαλάσσης) ἔφη τινὰς ἐντυχεῖν αὐτῷ Χαλδαίους, παραι-
 νοῦντας ἀπέχεσθαι Βαβυλῶνος τὸν Ἀλέξανδρον. ὃ δ'
 οὐκ ἐφρόντισεν ἀλλ' ἐπορεύετο· καὶ πρὸς τοῖς τείχεσι γε-
 νόμενος ὁρᾷ κόρακας πολλοὺς διασφερομένους καὶ τύπτον-
 τας ἀλλήλους, ὧν ἔνιοι κατέπεσον παρ' αὐτόν. ἔπειτα²
 μινύσειος γενομένης κατ' Ἀπολλοδώρου τοῦ στρατηγοῦ
 τῆς Βαβυλῶνος ὡς εἶη περὶ αὐτοῦ τεθυμένος, ἐκάλει Πυ-
 θαγόραν τὸν μάντιν. οὐκ ἀρνούμενου δὲ τὴν πρᾶξιν
 ἠρώτησε τῶν ἱερῶν τὸν τρόπον. φήσαντος δ' ὅτι τὸ ἦμαρ
 ἦν ἄλοβον “παπαί” εἶπεν, “ἰσχυρὸν τὸ σημεῖον.” καὶ

τὸν Πυθαγόραν οὐδὲν ἠδίκησεν, ἤχθετο δὲ μὴ πεισθεῖς
 τῷ Νεάρχῳ, καὶ τὰ πολλὰ τῆς Βαβυλῶνος ἔξω κατασκη-
 3 νῶν καὶ περιπλέων τὸν Εὐφράτην διέτριβεν. ἠνώγλει δ'
 αὐτὸν σημεῖα πολλά. καὶ γὰρ λέοντα τῶν τρεφομένων
 μέγιστον καὶ κάλλιστον ἡμερος ὄνος ἐπελθὼν καὶ λακτί-
 σας ἀνείλεν. ἀποδυσαμένου δὲ πρὸς ἄλειμμα καὶ σφαι-
 ραν αὐτοῦ παίζοντος οἱ νεανίσκοι οἱ σφαιρίζοντες, ὡς
 ἔδει πάλιν λαβεῖν τὰ ἱμάτια, καθορῶσιν ἄνθρωπον ἐν τῷ
 θρόνῳ καθεζόμενον σιωπῇ, τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν
 4 τὴν βασιλικὴν περικείμενον. οὗτος ἀνακρινόμενος ὅστις
 εἶη, πολὺν χρόνον ἀναυδος ἦν· μόλις δὲ συμφρονήσας
 Διονύσιος μὲν ἔφη καλεῖσθαι, Μεσσήνιος δ' εἶναι τὸ γέ-
 νος, ἐκ δὲ τινος αἰτίας καὶ κατηγορίας ἐνταῦθα κομισθεῖς
 ἀπὸ θαλάσσης πολὺν χρόνον γεγονέναι ἐν δεσμοῖς· ἄρτι
 δ' αὐτῷ τὸν Σάραπιν ἐπιστάντα τοὺς δεσμοὺς ἀνεῖναι καὶ
 προαγαγεῖν δεῦρο, καὶ κελεῦσαι λαβόντα τὴν στολὴν καὶ
 71 τὸ διάδημα καθίσει καὶ σιωπᾶν. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Ἀλέ-
 ξανδρος τὸν μὲν ἄνθρωπον, ὡσπερ ἐκέλευον οἱ μάντις,
 ἠφάνισεν, αὐτὸς δ' ἠθύμει καὶ δύσελπις ἦν πρὸς τὸ θεῖον
 ἤδη καὶ πρὸς τοὺς φίλους ὑποπτος. μάλιστα δ' Ἀντίπα-
 τρον ἐφοβεῖτο καὶ τοὺς παῖδας, ὧν Ἰόλας μὲν ἀρχιου-
 χόος ἦν, ὁ δὲ Κάσανδρος ἀφῆκτο μὲν νεωστί, θεασάμενος
 δὲ βαρβάρους τινὰς προσκνουῖντας, ἅτε δὴ τεθραμμένους
 ἐλληνικῶς καὶ τοιοῦτο πρότερον μηδὲν ἑωρακώς, ἐγέλασε
 2 προπετιέστερον. ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὠργίσθη, καὶ δραξά-
 μενος αὐτοῦ τῶν τριχῶν σφόδρα ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις
 ἐπαισε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν τοῖχον. αὐθις δὲ πρὸς
 τοὺς κατηγοροῦντας Ἀντιπάτρου λέγειν τι βουλόμενον τὸν
 Κάσανδρον ἐκκρούων "τί λέγεις;" ἔφη· "τοσαύτην ὁδὸν
 ἀνθρώπους μηδὲν ἀδικουμένους ἀλλὰ συκοφαντοῦντας
 3 ἐλθεῖν;" φήσαντος δὲ τοῦ Κασάνδρου τοῦτ' αὐτὸ σημεῖον
 εἶναι τοῦ συκοφαντεῖν, ὅτι μακρὰν ἤκουσι τῶν ἐλέγχων,
 ἀναγελάσας ὁ Ἀλέξανδρος "ταῦτ' ἐκεῖνα" ἔφη "σοφίσματα
 τῶν Ἀριστοτέλους εἰς ἑκάτερον τὸν λόγον· οἰμώξῃ μὲν
 οὖν, ἂν καὶ μικρὸν ἀδικοῦντες τοὺς ἀνθρώπους φανῆτε."
 4 τὸ δ' ὅλον οὕτω φασὶ δεινὸν ἐνδύναϊ καὶ δευσοποιὸν ἐγγε-
 νέσθαι τῇ ψυχῇ τοῦ Κασάνδρου τὸ δέος ὥστε ὕστερον

χρόνοις πολλοῖς, ἤδη Μακεδόνων βασιλεύοντα καὶ κρα-
τοῦντα τῆς Ἑλλάδος, ἐν Δελφοῖς περιπατοῦντα καὶ θεώ-
μενον τοὺς ἀνδριάντας, εἰκόνας Ἀλεξάνδρου φανεῖσης
ἄφρω πληγέντα φριξάσαι καὶ κραδανθῆναι τὸ σῶμα καὶ
μόλις ἀναλαβεῖν ἑαυτόν, ἰλιγγιάσαντα πρὸς τὴν ὄψιν.

Ὁ δ' οὖν Ἀλέξανδρος ὡς ἐπέδωκε τότε πρὸς τὰ θεῖα 75
ταραχῶδης γενόμενος καὶ περιφοβὸς τὴν διάνοιαν, οὐδὲν
ἦν μικρὸν οὕτω τῶν ἀήθων καὶ ἀτόπων ὃ μὴ τέρας ἐποι-
εῖτο καὶ σημεῖον, ἀλλὰ θυομένων καὶ καθαιρόντων καὶ
μαντευόντων μεστὸν ἦν τὸ βασίλειον. οὕτως ἄρα δεινὸν 2
μὲν ἀπιστία πρὸς τὰ θεῖα καὶ καταφρόνησις αὐτῶν, δεινὴ
δ' αὖθις ἡ δεισιδαιμονία, (ἢ) δίκην ὕδατος αἰεὶ πρὸς τὸ
ταπεινούμενον (καταρρέοντος) ἀνεπλήρου ἀβελτερίας κα-
τάφοβον τὸν Ἀλέξανδρον γενόμενον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
χρησιμῶν γε τῶν περὶ Ἱφραιστίνου ἐκ θεοῦ κομισθέντων
ἀποθέμενος τὸ πένθος αὖθις ἦν ἐν θυσίαις καὶ πότοις.
ἐστιάσας δὲ λαμπρῶς τοὺς περὶ Νέαρχον, εἶτα λουσάμε- 3
νος ὥσπερ εἰώθει μέλλων καθεύδειν, Μηδίου δεηθέντος
ᾧχετο κομασόμενος πρὸς αὐτόν, κάκει πιὼν ὅλην τὴν
ἐπιούσαν ἡμέραν ἤρξατο πυρέττειν, οὔτε σκύφον Ἡρα-
κλέους ἐκπιὼν οὐτ' ἄφρω διαλυγῆς γενόμενος τὸ μετάφρε-
νον ὥσπερ λόγχη πεπληγῶς, ἀλλὰ ταῦτά τινες ᾔοντο δεῖν
γράφειν ὥσπερ δράματος μεγάλου τραγικὸν ἐξόδιον καὶ
περικαθὲς πλάσαντες. Ἀριστόβουλος δὲ φησιν αὐτόν 4
πυρέττοντα μανικῶς διψήσαντα δὲ σφόδρα πιεῖν οἶνον, ἐκ
τούτου δὲ φρενιτιῶσαι καὶ τελευτῆσαι τριακάδι Δαισίου
μηνός.

Ἐν δὲ ταῖς ἐφημερίαις οὕτω γέγραπται (τὰ) περὶ τὴν 76
νόσον. ὁγδόη ἐπὶ δεκάτῃ Δαισίου μηνός ἐκάθευδεν ἐν τῷ
λουτρῶνι διὰ τὸ πυρέξαι. τῇ δ' ἐξῆς λουσάμενος εἰς τὸν
θάλαμον μετῆλθε, καὶ διημέρευε πρὸς Μήδιον κυβεύων·
εἰτ' ὄψε λουσάμενος καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς θεοῖς ἐπιθεῖς ἐμ-
φραγῶν διὰ νυκτὸς ἐπύρεξεν. τῇ εἰκάδι λουσάμενος πάλιν 2·
ἔθυσσε τὴν εἰθισμένην θυσίαν, καὶ κατακείμενος ἐν τῷ
λουτρῶνι τοῖς περὶ Νέαρχον ἐσχόλαζεν, ἀκροώμενος τὰ
περὶ τὸν πλοῦν καὶ τὴν μεγάλην θάλατταν. τῇ δεκάτῃ
φθίνοντος ταῦτά ποιήσας μᾶλλον ἀνεφλέχθη, καὶ τὴν

νύκτα βαρέως ἔσχε, καὶ τὴν ἐπιούσαν ἡμέραν ἐπύρεττε
 σφόδρα. καὶ μεταρθεὶς κατέκειτο παρὰ τὴν μεγάλην
 κολυμβήθραν, ὅτε δὴ τοῖς ἡγεμόσι διελέχθη περὶ τῶν
 ἐρήμων ἡγεμονίας τάξεων, ὅπως καταστήσωσι δοκιμά-
 3 σαντες. ἑβδόμη σφόδρα πυρέτων ἔθυσεν ἔξαρθεὶς πρὸς
 τὰ ἱερά· τῶν δ' ἡγεμόνων ἐκέλευε τοὺς μεγίστους διατρι-
 βειν ἐν τῇ αὐλῇ, ταξιάρχους δὲ καὶ πεντακοσιάρχους ἔξω
 νυκτερεύειν. εἰς δὲ τὰ πέραν βασιλεία διακομισθεὶς τῇ
 ἕκτῃ μικρὸν ὑπνωσεν, ὃ δὲ πυρετὸς οὐκ ἀνῆκεν. ἐπελ-
 θόντων δὲ τῶν ἡγεμόνων ἦν ἄφρωνος, ὁμοίως δὲ καὶ τὴν
 4 πέμπτην· διὸ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἔδοξε τεθνάναι, καὶ
 κατεβόων ἐλθόντες ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ διηπειλοῦντο τοῖς
 ἐταίροις ἕως ἐβιάσαντο, καὶ τῶν θυρῶν αὐτοῖς ἀνοιχθει-
 σῶν ἐν τοῖς χιτῶσι καθ' ἓνα πάντες παρὰ τὴν κλίνην
 παρεξῆλθον. ταύτης δὲ τῆς ἡμέρας οἱ περὶ Πύθωνα καὶ
 Σέλευκον εἰς τὸ Σαραπεῖον ἀποσταλέντες ἡρώτων εἰ κο-
 μίσωσιν ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον· ὃ δὲ θεὸς κατὰ χώραν ἔαν
 ἀνεῖλε. τῇ δὲ τρίτῃ φθίνοντος πρὸς δαίλην ἀπέθανεν.

77 Τούτων τὰ πλεῖστα κατὰ λέξιν ἐν ταῖς ἐφημερίσιν
 οὕτω γέγραπται. φαρμακείας δ' ὑποψίαν παραντίκα μὲν
 οὐδεὶς ἔσχε, ἕκτῃ δ' ἔτει φασὶ μὴνύσεως γενομένης τὴν
 Ὀλυμπιάδα πολλοὺς μὲν ἀνελεῖν, ἐκοῦψαι δὲ τὰ λείψανα
 τοῦ Ἰόλα τεθνηκότος ὡς τούτου τὸ φάρμακον ἐγγέαντος.

2 οἱ δ' Ἀριστοτέλην φάσκοντες Ἀντιπάτρῳ σύμβουλον γε-
 γενῆσθαι τῆς πράξεως, καὶ ὅλως δι' ἐκείνου πορισθῆναι
 τὸ φάρμακον, Ἀγνόθεμιν τινα διηγείσθαι λέγουσιν ὡς
 Ἀντιγόνου τοῦ βασιλέως ἀκούσαντα· τὸ δὲ φάρμακον
 ὕδωρ εἶναι ψυχρὸν καὶ παγετώδες ἀπὸ πέτρας τινὸς ἐν
 Νωνάκριδι οὔσης, ἣν ὡσπερ δρόσον λεπτὴν ἀναλαμβάν-
 οντες εἰς ὄνου χηλὴν ἀποτίθενται· τῶν γὰρ ἄλλων οὐδὲν
 ἀγγείων στέγειν, ἀλλὰ διακόπτειν ὑπὸ ψυχρότητος καὶ

3 δριμύτητος. οἱ δὲ πλεῖστοι τὸν λόγον ὅλως οἴονται πε-
 πλάσθαι τὸν περὶ τῆς φαρμακείας· καὶ τεκμήριον αὐτοῖς
 ἔστιν οὐ μικρὸν ὅτι τῶν ἡγεμόνων στασιασάντων ἐφ' ἡμέ-
 ρας πολλὰς ἀθεράπευτον τὸ σῶμα κείμενον ἐν τόποις
 θερμοῖς καὶ πνιγώδεσιν οὐδὲν ἔσχε τοιαύτης φθορᾶς
 σημεῖον, ἀλλ' ἔμεινε καθαρὸν καὶ πρόσφατον.

Ἡ δὲ Ῥωξάνη κούσα μὲν ἐτύγγανε καὶ διὰ τοῦτο τιμω-¹
 μένη παρὰ τοῖς Μακεδόσι, δυσζήλως δ' ἔχουσα πρὸς τὴν
 Στάτειραν ἐξηπάτησεν αὐτὴν ἐπιστολῇ τινὶ πεπλασμένη
 παραγενέσθαι, καὶ προσαγαγοῦσα μετὰ τῆς ἀδελφῆς ἀπέ-
 κτεινε, καὶ τοὺς νεκροὺς εἰς τὸ φρέαρ κατέβαλε καὶ συν-
 ἔχωσεν, εἰδότος ταῦτα Περδίκκου καὶ συμπράττοντος. ἦν⁵
 γὰρ ἐκεῖνος εὐθὺς ἐν δυνάμει μεγίστη, τὸν Ἄριδαῖον ὡσπερ
 δορυφόρημα τῆς βασιλείας ἐφελκόμενος, γεγονότα μὲν ἐκ
 γυναικὸς ἀδόξου καὶ κοινῆς Φιλίνης, ἀτελῆ δὲ τὸ φρονεῖν
 ὄντα διὰ σώματος νόσον οὐ φύσει προσπεσοῦσαν οὐδ' αὐ-
 τομάτως, ἀλλὰ καὶ πάνυ φασὶ παιδὸς ὄντος αὐτοῦ δια-
 φραίνεσθαι χάριεν ἦθος καὶ οὐκ ἀγεννές, εἶτα μέντοι φαρ-
 μάκοις ὑπ' Ὀλυμπιάδος κακωθέντα διαφθαρῆναι τὴν
 διάνοιαν.

Τὴν Κίνα τοῦ μοναρχήσαντος θυγατέρα Κορνηλίαν, ὡς¹
 ἐπεκράτησε Σύλλας, οὐτ' ἐλπίσιν οὔτε φόβῳ δυνηθεὶς ἀπο-
 σπάσαι Καίσαρος, ἐδήμεισε τὴν φερνὴν αὐτῆς. αἷττα δὲ
 Καίσαρι τῆς πρὸς Σύλλαν ἀπεχθείας ἢ πρὸς Μάριον οὐ-
 κειότης ἦν· Ἰουλίᾳ γάρ, πατρὸς ἀδελφῆ Καίσαρος, ὁ
 πρεσβύτερος συνήκει Μάριος, ἐξ ἧς ἐγεγόνει Μάριος ὁ
 νεώτερος, ἀνεπίδὸς ὢν Καίσαρος. ὡς δ' ὑπὸ πλήθους²
 φρόνων ἐν ἀρχῇ καὶ δι' ἀσχολίας ὑπὸ Σύλλα παρορώμενος
 οὐκ ἠγάπησεν, ἀλλὰ μετιῶν ἱερωσύνην εἰς τὸν δῆμον προ-
 ἤλθεν οὐπω πάνυ μειράκιον ὢν, ταύτης μὲν ἐκπεσεῖν αὐ-
 τὸν ὑπεραντιωθεὶς Σύλλας παρεσκεύασε, περὶ δ' ἀναιρέ-
 σεως βουλευόμενος, ἐνίων λεγόντων ὡς οὐκ ἔχοι λόγον
 ἀποκτινύναι παῖδα τηλικούτον, οὐκ ἔφη νοῦν ἔχειν αὐ-
 τούς, εἰ μὴ πολλοὺς ἐν τῇ παιδί τούτῳ Μαρίου ἐνορῶσι.
 ταύτης τῆς φωνῆς ἀνενεχθείσης πρὸς Καίσαρα συχνὸν³
 μὲν τινα χρόνον πλανώμενος ἐν Σαβίνοις ἔκλεπτεν ἑαυτόν·
 ἔπειτα δι' ἀρρωστίαν εἰς οἶκIAN ἐτέραν μετακομιζόμενος
 κατὰ νύκτα περιπίπτει στρατιώταις τοῦ Σύλλα διερευνω-
 μένοις ἐκεῖνα τὰ χωρία καὶ τοὺς κεκρυμμένους συλλαμ-
 βάνουσιν. ὢν τὸν ἡγεμόνα Κορνήλιον πείσας δυσὶ ταλάν-
 τοις ἀφελθῆ, καὶ καταβάς εὐθὺς ἐπὶ θάλατταν ἐξέπλευσεν
 εἰς Βιθυνίαν πρὸς Νικομήδην τὸν βασιλέα. παρ' ἧ⁴ δια-
 τρίψας χρόνον οὐ πολύν, εἶτ' ἀποπλέων ἀλίσκεται περὶ

- τὴν Φαρμακοῦσσαν νῆσον ὑπὸ πειρατῶν ἤδη τότε στόλοις
 μεγάλοις καὶ σκάφεσιν ἀπλέτοις κατεχόντων τὴν θάλατ-
 2 ταν. πρῶτον μὲν οὖν αἰτηθεὶς ὑπ' αὐτῶν λύτρα εἴκοσι
 τάλαντα κατεγέλασεν ὡς οὐκ εἰδότες ὃν ἤρήκοιεν, αὐτὸς
 δ' ὠμολόγησε πενήτηντα δώσειν· ἔπειτα τῶν περὶ αὐ-
 τὸν ἄλλον εἰς ἄλλην διαπέμψας πόλιν ἐπὶ τὸν τῶν χρημά-
 των πορισμόν, ἐν ἀνθρώποις φρονικωτάτοις Κίλιξι μεθ'
 ἑνὸς φίλου καὶ δυοῖν ἀκολούθοι ἀπολελειμμένος οὕτω
 καταφρονητικῶς εἶχεν ὥστε πέμπων δσάκις ἀναπαύοιτο
 2 προσέταπτεν αὐτοῖς σιωπᾶν. ἡμέραις δὲ τεσσαράκοντα
 δυοῖν δεύσαις, ὥσπερ οὐ φρουρούμενος ἀλλὰ δορυφο-
 ρούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐπὶ πολλῆς ἀδείας συνέπαιζε καὶ
 συνεγυμνάζετο. καὶ ποιήματα γράφων καὶ λόγους τινὰς
 ἀχροαταῖς ἐκείνοις ἐχρῆτο, καὶ τοὺς μὴ θαυμάζοντας ἀντι-
 3 λωτι πολλάκις ἠπείλησε κρεμᾶν αὐτούς. οἱ δ' ἔχαιρον,
 ἀφελεία τινὶ καὶ παιδιᾷ τὴν παρρησίαν ταύτην νέμοντες.
 ὡς δ' ἦγον ἐκ Μιλήτου τὰ λύτρα καὶ δοὺς ἀφείθη, πλοῖα
 πληρώσας εὐθύς ἐκ τοῦ Μιλησίων λιμένος ἐπὶ τοὺς λη-
 στὰς ἀνήγετο, καὶ καταλαβὼν ἔτι πρὸς τῇ νήσῳ ναυλο-
 χοῦντας ἐκράτησε τῶν πλείστων. καὶ τὰ μὲν χρήματα
 λείαν ἐποιήσατο, τοὺς δ' ἄνδρας ἐν Περγάμῳ καταθέμε-
 νος εἰς τὸ δεσμοτήριον αὐτὸς ἐπορεύθη πρὸς τὸν διέ-
 4 τηγῶ κολάσαι τοὺς ἐαλωκότας. ἐκείνου δὲ καὶ τοῖς χρή-
 μασιν ἐποφθαλμιῶντος (ἦν γὰρ οὐκ ὀλίγα) καὶ περὶ τῶν
 αἰχμαλώτων σκέψασθαι φάσκοντος ἐπὶ σχολῆς, χαιρεῖν
 ἑάσας αὐτὸν ὁ Καῖσαρ εἰς Πέργαμον ὤχετο, καὶ προαγα-
 γὼν τοὺς ληστὰς ἅπαντας ἀνεσταύρωσεν, ὥσπερ αὐτοῖς
 δοκῶν παίζειν ἐν τῇ νήσῳ προειρήκει πολλάκις.
- 3 Ἐκ δὲ τούτου τῆς Σύλλα δυνάμεως ἤδη μαραιομένης
 καὶ τῶν οἴκοι καλούντων αὐτὸν ἔπλευσεν εἰς Ῥόδον ἐπὶ
 σχολὴν πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν τοῦ Μόλωνος, οὗ καὶ Κικέρ-
 ρων ἠκροᾶτο, σοφιστεύοντος ἐπιφανῶς καὶ τὸν τρόπον
 ἐπεικοῦς εἶναι δοκοῦντος. λέγεται δὲ καὶ φῦναι πρὸς
 λόγους πολιτικούς ὁ Καῖσαρ ἄριστα, καὶ διαπονησάει φι-
 λοτιμότητα τὴν φύσιν, ὡς τὰ δευτερεῖα μὲν ἀδηρίως

ἔχειν, τὸ δὲ πρωτεῖον, ὅπως τῇ δυνάμει καὶ τοῖς ὅπλοις
 πρώτος εἶη μᾶλλον ἀσχοληθεῖς, ἀφείναι, πρὸς ὅπερ ἡ²
 φύσις ὑφηγεῖτο τῆς ἐν τῷ λέγειν δεινότητος ὑπὸ στρα-
 τειῶν καὶ πολιτείας, ἣ κατεκτήσατο τὴν ἡγεμονίαν, οὐκ
 ἐξικόμενος. αὐτὸς δ' οὖν ὕστερον ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα
 περὶ Κάτωνος ἀντιγραφῆς παραιτεῖται μὴ στρατιωτικοῦ
 λόγον ἀνδρὸς ἀντεξετάζειν πρὸς δεινότητα ῥήτορος εὐ-
 φροῦς καὶ σχολὴν ἐπὶ τοῦτο πολλὴν ἄγοντος.

Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην Δολοβέλλαν ἔκρινε κακώσεως⁴
 ἐπαρχίας, καὶ πολλὰ τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος πόλεων μαρ-
 τυρίας αὐτῷ παρέσχον. ὁ μὲν οὖν Δολοβέλλας ἀπέφυγε
 τὴν δίκην, ὁ δὲ Καῖσαρ ἀμειβόμενος τὴν Ἑλλάδα τῆς προ-
 θυμίας συνηγόρευσεν αὐτῇ Πόπλιον Ἀντώνιον διωκούση
 δωροδοκίας ἐπὶ Λουκούλλου τοῦ Μάρκου Μακεδονίας στρα-
 τηγοῦ. καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν ὥστε τὸν Ἀντώνιον ἐπικα-²
 λέσασθαι τοὺς δημάρχους, σκηψάμενον οὐκ ἔχειν τὸ ἴσον
 ἐν τῇ Ἑλλάδι πρὸς Ἕλληνας. ἐν δὲ Ῥώμῃ πολλὴ μὲν ἐπὶ
 τῷ λόγῳ περὶ τὰς συνηγορίας αὐτοῦ χάρις ἐξέλαμπε,
 πολλὴ δὲ τῆς περὶ τὰς δεξιώσεις καὶ ὁμιλίας φιλοφρο-
 σύνης εὐνοία παρὰ τῶν δημοτῶν ἀπήντα, θεραπευτικοῦ
 παρ' ἡλικίαν ὄντος. ἦν δὲ τις καὶ ἀπὸ δέλτων καὶ τρα-³
 πέξης καὶ ὅλως τῆς περὶ τὴν δίαιταν λαμπρότητος αὐ-
 ξανομένη κατὰ μικρὸν αὐτῷ δύναμις εἰς τὴν πολιτείαν.
 ἦν τὸ πρῶτον οἱ φθονοῦντες οἰόμενοι ταχὺ τῶν ἀναλω-
 μάτων ἐπιλιπόντων ἐξίτηλον ἔσεσθαι, περιεώρων ἀνθοῦ-
 σαν ἐν τοῖς πολλοῖς· ὅψε δ' ἤσθοντο, μεγάλης καὶ δυσ-
 ανατρέπτου γενομένης καὶ βαδιζούσης ἀντικρὺς ἐπὶ τὴν
 τῶν ὅλων μεταβολὴν, ὡς οὐδεμίαν ἀρχὴν πράγματος (οὐ-
 τως) ἡγητέον μικρὰν ἦν οὐ ταχὺ ποιεῖ μεγάλην τὸ ἐνδε-
 λεχές, ἐκ τοῦ καταφρονηθῆναι τὸ μὴ κωλυθῆναι λαβοῦσαν.
 ὁ γοῦν πρώτος ὑπιδέσθαι δοκῶν αὐτοῦ καὶ φοβηθῆναι⁴
 τῆς πολιτείας ὡσπερ θαλάττης τὰ διαγελῶντα καὶ τὴν ἐν
 τῷ φιλανθρώπῳ καὶ ἰλαρῷ κεζρυσμένην δεινότητα τοῦ
 ἠΐθους καταμαθὼν Κικέρων ἔλεγε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπι-
 βουλευμάσιν αὐτοῦ καὶ πολιτεύμασι τυραννικὴν ἐνορᾶν
 διάνοιαν, “ἀλλ' ὅταν” ἔφη “τὴν κόμην οὕτω διακειμένην
 περιττῶς ἴδω κάκεινον ἐνὶ δακτύλῳ κνώμενον, οὐ μοι

δοκεῖ πάλιν οὗτος ἄνθρωπος εἰς νοῦν ἂν ἐμβαλέσθαι τη-
λικούτο κακόν, ἀναίρεσιν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας.”

- 5 Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον, τοῦ δὲ δήμου πρώτην μὲν ἀπόδειξιν τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἔλαβεν ὅτε πρὸς Γάιον Ποπίλιον ἐρίσας ὑπὲρ χλιαρχίας πρότερος ἀνηγορεύθη, δευτέραν δὲ καὶ καταφανεστέραν ὅτε, τῆς Μαρίου γυναι-
κὸς Ἰουλίας ἀποθανούσης, ἀδελφιδοῦς ὣν αὐτῆς ἐγκώ-
μιόν τε λαμπρὸν ἐν ἀγορᾷ διῆλθε καὶ περὶ τὴν ἐκφορὰν ἐτόλμησεν εἰκόνας Μαρίου προθέσθαι, τότε πρῶτον ὄφθει-
σας μετὰ τὴν ἐπὶ Σύλλα πολιτείαν, πολεμίων τῶν ἀνδρῶν
2 κριθέντων. ἐπὶ τούτῳ γὰρ ἐνίων καταβοησάντων τοῦ Καί-
σαρος ὁ δῆμος ἀντήγησε λαμπρῶς, δεξάμενος κρότῳ καὶ
θαυμάσας ὥσπερ ἐξ Ἄδου διὰ χρόνων πολλῶν ἀνάγοντα
τὰς Μαρίου τιμὰς εἰς τὴν πόλιν. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ γυναιξὶ
πρεσβυτέραις λόγους ἐπιταρίου διεξιέναι πάτριον ἦν
Ῥωμαίοις, νέαις δ’ οὐκ ὄν ἐν ἔθει πρῶτος εἶπε Καῖσαρ
ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ γυναικὸς ἀποθανούσης· καὶ τοῦτ’ ἠνεγκεν
αὐτῷ χάριν τινὰ καὶ συνεδημαγώγησε τῷ πάθει τοὺς
πολλοὺς ὡς ἡμερον ἄνδρα καὶ περιμέστον ἦθους ἀγαπᾶν.
3 Θάψας δὲ τὴν γυναῖκα ταμίας εἰς Ἰβηρίαν ἐνὶ τῶν στρα-
τηγῶν Ἰέτερι συνεξῆλθεν, ὃν αὐτὸν τε τιμῶν ἀεὶ διετέ-
λεσε καὶ τὸν υἱὸν πάλιν αὐτὸς ἄρχων ταμίαν ἐποίησε.
γενόμενος δ’ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης τρίτην ἠγάγετο γυ-
ναῖκα Πομπηίαν, ἔχων ἐκ Κορνηλίας θυγατέρα τὴν ὕστε-
4 ρον Πομπηίῳ Μάγνῳ γαμηθεῖσαν. χρώμενος δὲ ταῖς
δαπάναις ἀφειδῶς, καὶ δοκῶν μὲν ἐφήμερον καὶ βραχεῖαν
ἀντικαταλλάττεσθαι μεγάλων ἀναλωμάτων δόξαν, ὠνού-
μενος δὲ ταῖς ἀληθείαις τὰ μέγιστα μικρῶν, λέγεται πρὶν
εἰς ἀρχὴν τινα καθίστασθαι χιλίων καὶ τριακοσίων γενέ-
5 σθαι χρεωφειλέτης ταλάντων. ἐπεὶ δὲ τοῦτο μὲν ὁδοῦ
τῆς Ἀππίας ἀποδειχθεὶς ἐπιμελητῆς πάμπολλα χρήματα
προσανάλωσε τῶν ἑαυτοῦ, τοῦτο δ’ ἀγορανομῶν ζεύγη
μονομάχων τριακόσια καὶ εἴκοσι παρέσχε καὶ ταῖς ἄλλαις
περὶ θέατρα καὶ πομπὰς καὶ δεῖπνα χορηγίαις καὶ πο-
λυτελείαις τὰς πρὸ αὐτοῦ κατέκλυσε φιλοτιμίας, οὕτω
διέθηκε τὸν δῆμον ὡς καινὰς μὲν ἀρχὰς καινὰς δὲ τιμὰς
ζητεῖν ἕκαστον, αἷς αὐτὸν ἀμείψαιτο.

Δυοῖν δ' οὐσῶν ἐν τῇ πόλει στάσεων, τῆς μὲν ἀπὸ 6
 Σύλλα μέγα δυνάμενης, τῆς δὲ Μαριανῆς, ἣ τότε κατε-
 πτήχει καὶ διέσπαστο κομιδῇ ταπεινὰ πράττουσα, ταύ-
 την ἀναρρῶσαι καὶ προσαγαγέσθαι βουλόμενος ἐν ταῖς
 ἀγορανομικαῖς φιλοτιμίαις ἀκμὴν ἐχούσας εἰκόνας ἐποι-
 ῆσατο Μαρίου κρῦφα καὶ Νίκας τροπαιοφόρους, ἃς φέρων
 νυκτὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀνέστησεν. ἅμα δ' ἡμέρα τοὺς 2
 Θεασαμένους μαρμαίροντα πάντα χρυσῶ καὶ τέχνη κατε-
 σκευασμένα περιπτῶς (διεδήλου δὲ γράμμασι τὰ Κιμβρικὰ
 κατορθώματα) θάμβος ἔσχε τῆς τόλμης τοῦ ἀναθέντος
 (οὐ γὰρ ἦν ἄδηλος); ταχὺ δὲ περιῶν ὁ λόγος ἠθροίζε
 πάντας ἀνθρώπους πρὸς τὴν ὄψιν. ἀλλ' οἱ μὲν ἐβόων 3
 τυραννίδα πολιτεύεσθαι Καίσαρα, νόμοις καὶ δόγμασι
 κατορωρυγμένας ἐπανιστάντα τιμᾶς, καὶ τοῦτο πείραν
 ἐπὶ τὸν δῆμον εἶναι προμαλαττόμενον, εἰ τετιθάσενται
 ταῖς φιλοτιμίαις ὑπ' αὐτοῦ καὶ δίδωσι παίζειν τοιαῦτα
 καὶ καινοτομεῖν· οἱ δὲ Μαριανοὶ παραθαρρύναντες ἀλλή-
 λους πλήθει τε θαυμαστοὶ ὅσοι διεφάνησαν ἐξαίρνης,
 καὶ κρότῳ κατεῖχον τὸ Καπιτώλιον. πολλοῖς δὲ καὶ δά- 4
 κρυα τὴν Μαρίου Θεωμένοις ὄψιν ὑφ' ἡδονῆς ἐχώρει, καὶ
 μέγας ἦν ὁ Καῖσαρ ἐγκωμίοις αἰρόμενος, ὡς ἀντὶ πάντων
 ἄξιος εἶη ὁ ἀνὴρ τῆς Μαρίου συγγενείας. συναχθείσης
 δὲ περὶ τούτων τῆς βουλῆς Κάτλος Λουτάτιος, ἀνὴρ εὐ-
 δοκιμῶν τότε μάλιστα Ῥωμαίων, ἀναστὰς καὶ κατηγορή-
 σας Καίσαρος ἐπεφθέγγετο τὸ μνημονευόμενον· “οὐκέτι
 γὰρ ὑπονόμοις” ἔφη “Καῖσαρ, ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἰρεῖ
 τὴν πολιτείαν.” ἐπεὶ δ' ἀπολογησάμενος πρὸς ταῦτα Καῖ- 5
 σαρ ἔπεισε τὴν σύγκλητον, ἔτι μᾶλλον οἱ θαυμάζοντες
 αὐτὸν ἐπήρθησαν, καὶ παρεκελεύοντο μηδενὶ τοῦ φρονή-
 ματος ὑφίεσθαι· πάντων γὰρ ἐκόντι τῷ δήμῳ περιέσε-
 σθαι καὶ πρωτεύσειν.

Ἐν δὲ τούτῳ καὶ Μετέλλου τοῦ ἀρχιερέως τελευτήσαν- 7
 τος καὶ τὴν ἱερωσύνην περιμάχητον οὔσαν Ἰσαυρικοῦ καὶ
 Κάτλου μετιόντων, ἐπιφρανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μέγιστον
 ἐν βουλῇ δυναμένων, οὐχ ὑπεῖξεν αὐτοῖς ὁ Καῖσαρ, ἀλλὰ
 καταβὰς εἰς τὸν δῆμον ἀντιπαρήγγελλεν. ἀγχωμάλου δὲ 2
 τῆς σπουδῆς φαινομένης ὁ Κάτλος, ἀπὸ μείζονος ἀξίας

μαλλον ὀρρωδῶν τὴν ἀδηλότητα, προσέπεμψε πείθων
 ἀποστῆναι τὸν Καίσαρα τῆς φιλοτιμίας ἐπὶ πολλοῖς χρή-
 μασιν. ὃ δὲ καὶ πλείω προσδανεισάμενος ἔφη διαγωνι-
 εῖσθαι. τῆς δ' ἡμέρας ἐνστάσης καὶ τῆς μητρὸς ἐπὶ τὰς
 θύρας αὐτὸν οὐκ ἀδακρυτὶ προπεμπούσης, ἀσπασάμενος
 αὐτὴν "ὦ μήτερ" εἶπε, "τήμερον ἢ ἀρχιερέα τὸν υἱὸν ἢ φυ-
 3 γάδα ὄψει." διενεχθείσης δὲ τῆς ψήφου καὶ γενομένης
 ἀμίλλης ἐκράτησε, καὶ παρέσχε τῇ βουλῇ καὶ τοῖς ἀρίστοις
 φόβον ὡς ἐπὶ πᾶν θρασύτητος προάξων τὸν δῆμον. ὅθεν
 οἱ περὶ Πίσωνα καὶ Κάτλον ἠτιῶντο Κικέρωνα φρεϊσάμε-
 νον Καίσαρος ἐν τοῖς περὶ Κατιλίαν λαβὴν παρασχόντος.
 4 ὁ γὰρ δὴ Κατιλίαν οὐ μόνον τὴν πολιτείαν μεταβαλεῖν
 ἀλλ' ὅλην ἀνελεῖν τὴν ἡγεμονίαν καὶ πάντα τὰ πράγματα
 συγχέαι διανοηθεὶς αὐτὸς μὲν ἐξέπεσε, περιπταίσας ἐλάτ-
 τοσιν ἐλέγχους πρὸ τοῦ τὰς ἐσχάτας αὐτοῦ βουλὰς ἀπο-
 καλυφθῆναι, Δέντλον δὲ καὶ Κέθηγον ἐν τῇ πόλει διαδό-
 χους ἀπέλιπε τῆς συνωμοσίας, οἷς εἰ μὲν κρύφα παρεῖχε
 τι θάρσους καὶ δυνάμειος ὁ Καῖσαρ ἀδηλὸν ἔστιν, ἐν δὲ
 τῇ βουλῇ κατὰ κράτος ἐξελεγχθέντων καὶ Κικέρωνος τοῦ
 5 ὑπάτου γνώμας ἐρωτῶντος περὶ κολάσεως ἕαστον, οἱ
 μὲν ἄλλοι μέχρι Καίσαρος θανατοῦν ἐκέλευον, ὁ δὲ Καῖ-
 σαρ ἀναστὰς λόγον διῆλθε πεφροντισμένον, ὡς ἀποκτεῖ-
 ναι μὲν ἀκρίτους ἄνδρας ἀξιῶματι καὶ γένει λαμπροῦς οὐ
 δοκεῖ πάτριον οὐδὲ δίκαιον εἶναι, μὴ μετὰ τῆς ἐσχάτης
 ἀνάγκης, εἰ δὲ φρουροῖντο δεθέντες ἐν πόλεσι τῆς Ἰταλίας,
 ἃς ἂν αὐτὸς ἔληται Κικέρων, μέχρι οὗ καταπολεμηθῇ Κα-
 τιλίαν, ὕστερον ἐν εἰρήνῃ καὶ καθ' ἡσυχίαν περὶ ἕκαστου
 8 τῇ βουλῇ γνώμην παρέξει. οὕτω δὲ τῆς γνώμης φιλαν-
 θρώπου φανείσης καὶ τοῦ λόγου δυνατῶς ἐπ' αὐτῇ ρη-
 θέντος οὐ μόνον οἱ μετὰ τοῦτον ἀνιστάμενοι προσετίθεντο,
 πολλοὶ δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ τὰς εἰρημένας γνώμας ἀπει-
 πάμενοι πρὸς τὴν ἐκείνου μετέστησαν, ἕως ἐπὶ Κάτωνα
 τὸ πρᾶγμα καὶ Κάτλον περιῆλθε. τούτων δὲ νεανικῶς
 ἐναντιωθέντων, Κάτωνος δὲ καὶ τὴν ὑπόνοιαν ἅμα τῇ
 λόγῳ συνεπερείσαντος αὐτῷ καὶ συγκατεξαναστάντος ἐρ-
 2 ρωμένως, οἱ μὲν ἄνδρες ἀποθανούμενοι παρεδόθησαν,
 Καῖσαρι δὲ τῆς βουλῆς ἐξιόντι πολλοὶ τῶν Κικέρωνα

φρουρούντων τότε νέων γυμνά τὰ ξίφη συνδραμόντες ἐπέσχον. ἀλλὰ Κουρίων τε λέγεται τῇ τηβέννῳ περιβαλὼν ὑπεξαγαγεῖν, αὐτός τε ὁ Κικέρων, ὡς οἱ νεανίσκοι προσέβλεψαν, ἀνανεῦσαι, φοβηθεῖς τὸν δῆμον, ἢ τὸν φόρον ὅλως ἄδικον καὶ παράνομον ἡγούμενος.

Τοῦτο μὲν οὖν οὐκ οἶδα ὅπως ὁ Κικέρων, εἴπερ ἦν ἀληθής, ἐν τῷ περὶ τῆς ὑπατείας οὐκ ἔγραψεν· αἰτίαν δ' εἶχεν ὕστερον ὡς ἄριστα τῷ καιρῷ τότε παρασχόντι κατὰ τοῦ Καίσαρος μὴ χρησάμενος, ἀλλ' ἀποδειλιάσας τὸν δῆμον ὑπερφυῶς περιεχόμενον τοῦ Καίσαρος, ὅς γε καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς τὴν βουλὴν εἰσελθόντος αὐτοῦ, καὶ περὶ ὧν ἐν ὑποψίαις ἦν ἀπολογουμένου καὶ περιπίπτοντος θορύβοις πονηροῖς, ἐπειδὴ πλείων τοῦ συνήθους ἐγένετο τῇ βουλῇ καθεζομένη χρόνος, ἐπῆλθε μετὰ κραυγῆς καὶ περιέστη τὴν σύγκλητον, ἀπαιτῶν τὸν ἄνδρα καὶ κελεύων ἀφεῖναι. διὸ καὶ Κάτων φοβηθεῖς μάλιστα τὸν ἐκ τῶν ἀπόρων νεωτερισμὸν, οἱ τοῦ παντὸς ὑπέκκλιμα πλήθους ἦσαν ἐν τῷ Καίσαρι τὰς ἐλπίδας ἔχοντες, ἐπεισε τὴν σύγκλητον ἀπονεῖμαι σιτηρέσιον αὐτοῖς ἔμμηρον, ἐξ οὗ δαπάνης μὲν ἑπτακόσiai πεντήκοντα μυριάδες ἐνιαύσιοι προσεγίνοντο τοῖς ἄλλοις ἀναλώμασι, τὸν μόντοι μέγαν ἐν τῷ παρόντι φόβον ἔσβεσε περιφανῶς τὸ πολίτευμα τοῦτο, καὶ τὸ πλείστον ἀπέρρηξε τῆς Καίσαρος δυνάμεως καὶ διεσκέδασεν ἐν καιρῷ, στρατηγεῖν μέλλοντος καὶ φοβερωτέρου διὰ τὴν ἀρχὴν ὄντος.

Οὐ μὴν ἀπέβη τι ταραχῶδες ἀπ' αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τύχη 9 τις ἄχαρις τῷ Καίσαρι συνηνέχθη περὶ τὸν οἶκον. Πόπλιος Κλώδιος ἦν ἀνὴρ γένει μὲν εὐπατρίδης καὶ πλούτῳ καὶ λόγῳ λαμπρός, ὕβρει δὲ καὶ θρασύτητι τῶν ἐπὶ βδελυρία περιβοήτων οὐδενὸς δεύτερος. οὗτος ἦρα Πομπηίας 2 τῆς Καίσαρος γυναικὸς οὐδ' αὐτῆς ἀκούσης. ἀλλὰ φυλακαὶ τε τῆς γυναικωνίτιδος ἀκριβεῖς ἦσαν, ἢ τε μήτηρ τοῦ Καίσαρος Λύρηλια, γυνὴ σώφρων, περιέπουσα τὴν νύμφην αἰεὶ χαλεπὴν καὶ παρακεκινδυνευμένην αὐτοῖς ἐποίησε τὴν ἔντευξιν. ἔστι δὲ Ἰωμαίοις θεὸς ἦν Λγαθὴν ὀνομάζουσιν, ὡς περ' Ἕλληνας Ἰυναικειάν. καὶ Φρύγες μὲν οἰ- 3 κειούμενοι Μίδα μητέρα τοῦ βασιλέως γενέσθαι φασί,

Ῥωμαῖοι δὲ νόμιμην Δρυάδα Φαύνῳ συνοικήσασαν, Ἑλλη-
νες δὲ τῶν Διονύσου μητέρων τὴν ἄρρητον, ὅθεν ἀμπελί-
ροις τε τὰς σκηναὶς κλήμασιν ἐορτάζουσαι κατερέφουσι,
καὶ δράκων ἱερὸς παρακαθίδρυσται τῇ θεῷ κατὰ τὸν μῦ-
θον. ἄνδρα δὲ προσελθεῖν οὐ θέμις οὐδ' ἐπὶ τῆς οἰκίας
γενέσθαι τῶν ἱερῶν ὀργιαζομένων· αὐταὶ δὲ καθ' ἑαυτὰς
αἱ γυναῖκες πολλὰ τοῖς Ὀρφικοῖς ὁμολογοῦντα δρᾶν λέ-
γονται περὶ τὴν ἱεροργίαν. ὅταν οὖν ὁ τῆς ἐορτῆς καθήκη
χρόνος, ὑπατεύοντος ἢ στρατηγοῦντος ἀνδρός, αὐτὸς μὲν
ἐξίσταται καὶ πᾶν τὸ ἄρρεν, ἢ δὲ γυνὴ τὴν οἰκίαν παρα-
λαβοῦσα διακοσμεῖ. καὶ τὰ μέγιστα νύκτιω τελεῖται,
παιδιάς ἀναμειγμένης ταῖς παννυχίσι καὶ μουσικῆς ἅμα
πολλῆς παρούσης.

- 10 Ταύτην τότε τὴν ἐορτὴν τῆς Πομπηίας ἐπιτελούσης, ὁ
Κλωδῖος οὐπω γενειῶν καὶ διὰ τοῦτο λήσειν οἰόμενος
ἐσθῆτα καὶ σκευὴν ψαλτρίας ἀναλαβὼν ἐχώρει, νέᾳ γυναικὶ
τὴν ὄψιν ἑοικώς. καὶ ταῖς θύραις ἐπιτυχῶν ἀνειργμέναις
εἰσῆχθη μὲν ἀδελῶς ὑπὸ τῆς συνειδυίας Φεραιαινίδος,
2 ἐκείνης δὲ προδραμούσης ὡς τῇ Πομπηίᾳ φράσειε, καὶ
γενομένης διατριβῆς, περιμένει μὲν ὅπου κατελείφθη τῷ
Κλωδίῳ μὴ καρτεροῦντι, πλανωμένῳ δ' ἐν οἰκίᾳ μεγάλη
καὶ περιφεύγοντι τὰ φῶτα προσπεσοῦσα τῆς Ἀνρηλίας
ἀκόλουθος ὡς δὴ γυνὴ γυναῖκα παίζειν προκαλεῖτο, καὶ
μὴ βουλόμενον εἰς τὸ μέσον εἴλκε, καὶ τίς ἐστι καὶ πόθεν
3 ἐπυνθάνετο. τοῦ δὲ Κλωδίου φήσαντος ἄβραν περιμένειν
Πομπηίας, αὐτὸ τοῦτο καλουμένην, καὶ τῇ φωνῇ γενομένου
καταφανοῦς, ἢ μὲν ἀκόλουθος εὐθύς ἀπειρήθησε κραυγῇ
πρὸς τὰ φῶτα καὶ τὸν ὄχλον, ἄνδρα πεφωρακέναι βοῶσα,
τῶν δὲ γυναικῶν διαπτοηθεισῶν ἢ Ἀνρηλία τὰ μὲν ὄργια
τῆς θεοῦ κατέταυσε καὶ συνεκάλυψε, αὐτὴ δὲ τὰς θύρας
ἀποκλείσαι κελεύσασα περιήει τὴν οἰκίαν ὑπὸ λαμπάδιον,
4 ζητοῦσα τὸν Κλωδίον. εὗρίσκεται δ' εἰς οἶκημα παιδίσκης,
ἢ συνεισηλθε, καταπεφευγώς, καὶ γενόμενος φανερός ὑπὸ
τῶν γυναικῶν ἐξελαύνεται διὰ τῶν θυρῶν. τὸ δὲ πρᾶγμα
καὶ νυκτὸς εὐθύς αἱ γυναῖκες ἀπιοῦσαι τοῖς αὐτῶν ἔφραζον
ἀνδράσι, καὶ μεθ' ἡμέραν ἐχώρει διὰ τῆς πόλεως λόγος
ὡς ἀθέσμοις ἐπιτεχειρηκότος τοῦ Κλωδίου καὶ δίκην οὐ

τοῖς ὑβρισμένοις μόνον ἀλλὰ καὶ τῇ πόλει καὶ τοῖς θεοῖς ὀφείλοντος. ἐγράψατο μὲν οὖν τὸν Κλώδιον εἰς τῶν δη- 5
 μάρχων ἀσεβείας, καὶ συνέστησαν ἐπ' αὐτὸν οἱ δυνατώ-
 τατοι τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς, ἄλλας τε δεινὰς ἀσελγείας
 καταμαρτυροῦντες καὶ μοιχείαν ἀδελφῆς, ἣ Λουκούλλῳ
 συνωκῆζει· πρὸς δὲ τὰς τούτων σπουδὰς ὁ δῆμος ἀντι-
 τάξας ἑαυτὸν ἤμυνε τῷ Κλωδίῳ, καὶ μέγα πρὸς τοὺς δι-
 καστὰς ὄφελος ἦν ἐκπεπληγμένους καὶ δεδοικότας τὸ πλῆ-
 θος. ὁ δὲ Καῖσαρ ἀπεπέμψατο μὲν εὐθὺς τὴν Πομπηίαν, 6
 μάρτυς δὲ πρὸς τὴν δίκην κληθεὶς οὐδὲν ἔφη τῶν λεγομέ-
 νων κατὰ τοῦ Κλωδίου γινώσκειν. ὡς δὲ τοῦ λόγου παρα-
 δόξου φανέντος ὁ κατήγορος ἠρώτησε “πῶς οὖν ἀπεπέμψω
 τὴν γυναῖκα;” “ὅτι” ἔφη “τὴν ἐμὴν ἠξίου μὴδ' ὑπονοη-
 θῆναι.” ταῦτα οἱ μὲν οὕτω φρονοῦντα τὸν Καῖσαρα λέ-
 γουσιν εἰπεῖν, οἱ δὲ τῷ δήμῳ χαριζόμενον ὠρμημένῳ σώ-
 ζειν τὸν Κλώδιον. ἀποφεύγει δ' οὖν τὸ ἔγκλημα τῶν 7
 πλείστων δικαστῶν συγκεχυμένοις τοῖς γράμμασι τὰς γνώ-
 μαις ἀποδόντων, ὅπως μήτε παρακινδυνεύσωσιν ἐν τοῖς
 πολλοῖς καταψηφισάμενοι μὴτ' ἀπολύσαντες ἀδοξήσωσι
 παρὰ τοῖς ἀρίστοις.

Ὁ δὲ Καῖσαρ εὐθὺς ἀπὸ τῆς στρατηγίας τῶν ἐπαρχιῶν 11
 τὴν Ἰβηρίαν λαβὼν, ὡς ἦν δυσδιάθετον αὐτῷ τὸ περὶ τοὺς
 δανειστὰς ἐνοχλοῦντας ἐξιόντι καὶ καταβοῶντας, ἐπὶ Κράσ-
 στον κατέφυγε πλουσιώτατον ὄντα Ῥωμαίων, δεόμενον δὲ
 τῆς Καίσαρος ἀκμῆς καὶ θερμοτήτος ἐπὶ τὴν πρὸς Πομ-
 πήιον ἀντιπολιτείαν. ἀναδεξαμένου δὲ τοῦ Κράσσου τοὺς
 μάλιστα χαλεποὺς καὶ ἀπαραιτήτους τῶν δανειστῶν καὶ
 διεγγυήσαντος ὀκτακοσίων καὶ τριάκοντα ταλάντων, οὕ-
 τως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν ἐπαρχίαν. λέγεται δέ, τὰς Ἄλπεις 2
 ὑπερβάλλοντος αὐτοῦ καὶ πολίχνιόν τι βαρβαρικὸν οἰκού-
 μενον ὑπ' ἀνθρώπων παντάπασιν ὀλίγων καὶ λυπρὸν παρ-
 ερχομένου, τοὺς ἐταίρους ἅμα γέλῳτι καὶ μετὰ παιδιᾶς
 “ἦ που” φάσαι “κάνταῦθά τινες εἰσὶν ὑπὲρ ἀρχῶν φιλο-
 τιμίαι καὶ περὶ πρωτείων ἄμιλλαι καὶ φθόνοι τῶν δυνα-
 τῶν πρὸς ἀλλήλους·” τὸν δὲ Καῖσαρα σπουδάσαντα πρὸς
 αὐτοὺς εἰπεῖν “ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην παρὰ τούτοις εἶναι
 μᾶλλον πρῶτος ἢ παρὰ Ῥωμαίοις δεύτερος.” ὁμοίως δὲ 3

πάλιν ἐν Ἰβηρίᾳ σχολῆς οὐσης ἀναγινώσκοντά τι τῶν περὶ Ἀλεξάνδρου γεγραμμένων σφόδρα γενέσθαι πρὸς ἑαυτῷ πολὺν χρόνον, εἶτα καὶ δακρῦσαι· τῶν δὲ φίλων θαυμασάντων τὴν αἰτίαν εἶπεῖν “οὐ δοκεῖ ὑμῖν ἄξιον εἶναι λύπης, εἰ τηλικούτος μὲν ὢν Ἀλέξανδρος ἤδη τοσούτων ἐβασίλευεν, ἐμοὶ δὲ λαμπρὸν οὐδὲν οὕτω πέπρακται;”

- 12 Τῆς γοῦν Ἰβηρίας ἐπιβάς εὐθύς ἦν ἐνεργός, ὥσθ' ἡμέραις ὀλίγαις δέκα σπείρας συναγαγεῖν πρὸς ταῖς πρότερον οὐσαις εἴκοσι, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Καλαϊκούς καὶ Λυσιτανούς κρατῆσαι, καὶ προελθεῖν ἄχρι τῆς ἕξω θαλάσσης τὰ μὴ πρότερον ὑπακούοντα Ῥωμαίοις ἔθνη καταστρεφόμενος. Θέμενος δὲ τὰ τοῦ πολέμου καλῶς, οὐ χειρὸν ἐβράβευε τὰ τῆς εἰρήνης, ὁμόνοιάν τε ταῖς πόλεσι καθίστάς, καὶ μάλιστα τὰς τῶν χρεωφειλετῶν καὶ δανειστῶν ἰώμενος διαφοράς. ἔταξε γὰρ τῶν προσιόντων τοῖς ὀφείλουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν δύο μὲν μέρη τὸν δανειστὴν ἀναιρεῖσθαι, τῷ δὲ λοιπῷ χρῆσθαι τὸν δεσπότην, ἄχρι ἂν οὕτως ἐκλυθῇ τὸ δάνειον. ἐπὶ τούτοις εὐδοκιμῶν ἀπηλλάγη τῆς ἐπαρχίας, αὐτός τε πλούσιος γεγωνὸς καὶ τοὺς στρατιώτας ὠφεληκῶς ἀπὸ τῶν στρατειῶν, καὶ προσηγορευμένος αὐτοκράτωρ ὑπ' αὐτῶν.

- 13 Ἐπεὶ δὲ τοὺς μὲν μνωμένους Θρίαμβον ἕξω διατρίβειν ἔδει, τοὺς δὲ μετιόντας ὑπατείαν παρόντας ἐν τῇ πόλει τοῦτο πράττειν, ἐν τοιαύτῃ γεγωνὸς ἀντινομία καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς ὑπατικὰς ἀφριγμένος ἀρχαιρεσίας ἔπεμψε πρὸς τὴν σύγκλητον αἰτούμενος αὐτῷ δοθῆναι παραγγέλλειν εἰς ὑπατείαν ἀπόντι διὰ τῶν φίλων. Κάτωνος δὲ πρῶτον μὲν ἰσχυριζομένου τῷ νόμῳ πρὸς τὴν ἀξίωσιν, εἶτα, ὡς ἑώρα πολλοὺς τεθεραπευμένους ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐκκρούσαντος τῷ χρόνῳ τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν ἡμέραν ἐν τῷ λέγειν κατατρίψαντος, ἔγνω τὸν Θρίαμβον ἀφείς ὁ Καῖσαρ ἔχεσθαι τῆς ὑπατείας. καὶ παρελθὼν εὐθύς ὑποδύεται πολίτευμά τι πάντας ἀνθρώπους ἕξαπατήσαν πλὴν Κάτωνος. ἦν δὲ τοῦτο διαλλαγή Πομπηίου καὶ Κράσσου τῶν μέγιστον ἐν τῇ πόλει δυναμένων· οὓς συναγαγὼν ὁ Καῖσαρ εἰς φιλίαν ἐκ διαφορᾶς, καὶ τὴν ἀπ' αἱμοφῶν συνενεγκόμενος ἰσχὺν εἰς ἑαυτόν, ἔργῳ φιλάνθρω-

πον ἔχοντι προσηγορίαν ἔλαθε μεταστήσας τὴν πολιτείαν. οὐ γὰρ, ὡς οἱ πλείστοι νομίζουσιν, ἡ Καίσαρος καὶ Πομπηίου διαφορὰ τοὺς ἐμφυλίους ἀπειργάσατο πολέμους, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ φιλία, συστάντων ἐπὶ καταλύσει τῆς ἀριστοκρατίας τὸ πρῶτον, εἶτα οὕτω καὶ πρὸς ἀλλήλους διαστάντων. Κάτωνι δὲ πολλάκις τὰ μέλλοντα προθεσπίζοντι περιῆν δυσκόλου μὲν ἀνθρώπου τότε καὶ πολυπράγμονος, ὕστερον δὲ φρονίμου μὲν οὐκ εὐτυχοῦς δὲ συμβούλου λαβεῖν δόξαν.

Οὐ μὴν ἀλλ' ὁ Καῖσαρ ἐν μέσῳ τῆς Κράσσου καὶ Πομπηίου φιλίας δορυφορούμενος ἐπὶ τὴν ὑπατείαν κατήχθη, καὶ λαμπρῶς ἀναγορευθεὶς μετὰ Καλπουρνίου Βίβλου καὶ καταστὰς εἰς τὴν ἀρχὴν εὐθύς εἰσέφερε νόμους οὐχ ὑπάτῳ προσήκοντας ἀλλὰ δημάρχῳ τινὶ θρασυτάτῳ, πρὸς ἡδονὴν τῶν πολλῶν κληρουχίας τινὰς χώρας καὶ διανομὰς εἰσηγούμενος. ἐν δὲ τῇ βουλῇ τῶν καλῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀντικρουσάντων, πάλαι δεόμενος προφάσεως, ἀνακραγῶν καὶ μαρτυράμενος ὡς εἰς τὸν δῆμον ἄκων ἐξελάνοιτο θεραπεύσων ἐκεῖνον ἐξ ἀνάγκης ὕβρει καὶ χαλεπότητι τῆς βουλῆς, πρὸς αὐτὸν ἐξεπήδησε, καὶ περιστησάμενος ἔνθεν μὲν Κράσσον ἔνθεν δὲ Πομπήιον, ἠρώτησεν εἰ τοὺς νόμους ἐπαινοῖεν. ἐπαινεῖν δὲ φρασκόντων, παρκαλεί βουθεῖν ἐπὶ τοὺς ἐνίστασθαι μετὰ ξιφῶν ἀπειλοῦντας. ἐκεῖνοι δ' ὑπισχνοῦντο· Πομπήιος δὲ καὶ προσεπεῖπεν ὡς ἀφίξοιτο πρὸς τὰ ξίφη μετὰ τοῦ ξίφους καὶ θυρεὸν κομίζων. ἐπὶ τούτῳ τοὺς μὲν ἀριστοκρατικούς ἠνίασεν, οὐκ ἀξίαν τῆς περὶ αὐτὸν αἰδοῦς, οὐδὲ τῇ πρὸς τὴν σύγκλητον εὐλαβείᾳ πρέπουσαν, ἀλλὰ μανικὴν καὶ μειρακιώδη φωνὴν ἀκούσαντας, ὃ δὲ δῆμος ἤσθη. Καῖσαρ δὲ μειζόνως ἔτι τῆς Πομπηίου δυνάμεως ἐπιδραττόμενος, ἦν γὰρ αὐτῷ Ἰουλίᾳ θυγάτηρ ἐγγεγνημένη Σεργιλίῳ Καίπιωνι, ταύτην ἐνεγύησε Πομπηίῳ, τὴν δὲ Πομπηίου τῷ Σεργιλίῳ δώσειν ἔφησεν, οὐδ' αὐτὴν ἀνέγγυον οὔσαν, ἀλλὰ Φάστῳ τῷ Σύλλα παιδί καθωμολογημένην. ὀλίγῳ δ' ὕστερον Καῖσαρ ἠγάγετο Καλπουρνιαὶ θυγατέρα Πίσωνος, τὸν δὲ Πίσωνα κατέστησεν ὑπάτον εἰς τὸ μέλλον, ἐνταῦθα δὲ καὶ σφόδρα μαρτυρομένου Κάτωνος καὶ βοῶντος οὐκ

ἀνεκτὸν εἶναι, γάμοις διαμαστροπευομένης τῆς ἡγεμονίας καὶ διὰ γυναιῶν εἰς ἑπαρχίας καὶ στρατεύματα καὶ δυνάμεις ἀλλήλους ἀντεισαγόντων. ὁ μὲν οὖν συνάρχων τοῦ Καίσαρος Βίβλος, ἐπεὶ κωλύων τοὺς νόμους οὐδὲν ἐπέ-
 6 ραινεν ἀλλὰ πολλάκις ἐκινδύνευε μετὰ Κάτωνος ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀποθανεῖν, ἐγκλεισάμενος οἴκοι τὸν τῆς ἀρχῆς χρόνον διετέλεσε· Πομπήιος δὲ γήμας εὐθύς ἐνέπλησε τὴν ἀγορὰν ὅπλων καὶ συνεπεκύρου τῷ δήμῳ τοὺς νόμους, Καίσαρι δὲ τὴν ἐντὸς Ἑλλείων καὶ τὴν ἐκτὸς ἅπασαν Κελ-
 7 τικὴν, προσθεὶς τὸ Ἰλλυρικὸν μετὰ ταγματῶν τεσσάρων εἰς πενταετίαν. Κάτωνα μὲν οὖν ἐπιχειρήσαντα τούτοις ἀντιλέγειν ἀπῆγεν εἰς φυλακὴν ὁ Καῖσαρ, οἰόμενος αὐτὸν ἐπικαλέσεσθαι τοὺς δημάρχους· ἐκείνου δ' ἀφώνου βαδίζοντος ὁρῶν ὁ Καῖσαρ οὐ μόνον τοὺς κρατίστους δυσφοροῦντας ἀλλὰ καὶ τὸ δημοτικὸν αἰδοῖ τῆς Κάτωνος ἀρετῆς σιωπῆ καὶ μετὰ κατηφείας ἐπόμενον, αὐτὸς ἐδεήθη κρύφα
 8 τῶν δημάρχων ἐνὸς ἀφελέσθαι τὸν Κάτωνα. τῶν δ' ἄλλων συγκλητικῶν ὀλίγοι παντάπασιν αὐτῷ συνήεσαν εἰς βουλήν, οἱ δὲ λοιποὶ δυσχεραίνοντες ἐκποδῶν ἦσαν. εἰπόντος δὲ Κωνσιδίου τινὸς τῶν σφόδρα γερόντων ὡς φοβούμενοι τὰ ὅπλα καὶ τοὺς στρατιώτας οὐ συνέρχοιντο, “τί οὖν” ἔφη ὁ Καῖσαρ “οὐ καὶ σὺ ταῦτα δεδιῶς οἰκουρεῖς;” καὶ ὁ Κωνσιδίος εἶπεν “ὅτι με ποιεῖ μὴ φοβεῖσθαι τὸ γῆρας· ὁ γὰρ ἔτι λειπόμενος βίος οὐ πολλῆς ὀλίγος
 9 ὧν δεῖται προνοίας.” αἰσχιστον δὲ τῶν τότε πολιτευμάτων ἔδοξεν ἐν τῇ Καίσαρος ὑπατείᾳ δήμαρχον αἰρεθῆναι Κλώδιον ἐκεῖνον, ὑφ' οὗ τὰ περὶ τὸν γάμον καὶ τὰς ἀπορρήτους παρενομήθη παννυχίδας. ἤρέθη δὲ ἐπὶ τῇ Κικέρωνος καταλύσει, καὶ Καῖσαρ οὐ πρότερον ἐξῆλθεν ἐπὶ τὴν στρατιὰν ἢ καταστασιάσαι Κικέρωνα μετὰ Κλωδίου καὶ συνεκβαλεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας.

15 Τοιαῦτα μὲν οὖν λέγεται γενέσθαι τὰ πρὸ τῶν Γαλατικῶν· ὁ δὲ τῶν πολέμων οὗς ἐπολέμησε μετὰ ταῦτα, καὶ τῶν στρατειῶν αἷς ἡμερώσατο τὴν Κελτικὴν, χρόνος, ὡσπερ ἄλλην ἀρχὴν λαβόντος αὐτοῦ καὶ καταστάντος εἰς ἑτέραν τινὰ βίου καὶ πραγμάτων καινῶν ὁδόν, οὐκ ἔστιν ὅτου τῶν μάλιστα τεθαυμασμένων ἐφ' ἡγεμονίᾳ καὶ μεγί-

στων γεγονότων ἀπολείποντα πολεμιστὴν καὶ στρατηλάτην ἀπέδειξεν αὐτόν, ἀλλ' εἴτε Φαβίους καὶ Σκιπίωνας καὶ ² Μετέλλους καὶ τοὺς κατ' αὐτόν ἢ μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, Σύλλαν καὶ Μάριον ἀμφοτέρους τε Λουκούλλους ἢ καὶ Πομπήιον αὐτόν, οὗ κλέος ὑπουργάνιον ἦν· θει τότε παντοίας περὶ πόλεμον ἀρετῆς, παραβάλοι τις, αἱ Καίσαρος ὑπερβάλλουσι πράξεις τὸν μὲν χαλεπότητι τόπων ἐν οἷς ἐπολέμησε, τὸν δὲ μεγέθει χώρας ἣν προσεκλήσατο, τὸν δὲ πλήθει καὶ βίᾳ πολεμίων οὓς ἐνίκησε, τὸν δὲ ἀτοπίας ³ καὶ ἀπιστίας ἠθῶν ἃ καθωμίλησε, τὸν δ' ἐπιεικείᾳ καὶ πραότητι πρὸς τοὺς ἀλισκομένους, τὸν δὲ δώροις καὶ χάρισι πρὸς τοὺς συστρατευομένους, πάντας δὲ τῷ πλείστας μεμαχῆσθαι μάχας καὶ πλείστους ἀνηρηκέναι τῶν ἀντιπαχθέντων. ἔτη γὰρ οὐδὲ δέκα πολεμήσας περὶ Γαλατίαν πόλεις μὲν ὑπὲρ ὀκτακοσίας κατὰ κράτος εἶλεν, ἔθνη δ' ἐχειρώσατο τριακόσια, μυριάσι δὲ παραταξάμενος κατὰ μέρος τριακοσίαις ἑκατὸν μὲν ἐν χειρὶ διέφθειρεν, ἄλλας δὲ τοσαύτας ἐζώγησεν.

Εὐνοία δὲ καὶ προθυμία στρατιωτῶν ἐχρήσατο τοσαύτη ¹⁶ περὶ αὐτόν ὥστε τοὺς ἐτέρων μηδὲν ἐν ταῖς ἄλλαις στρατείαις διαφέροντας ἀμάχους καὶ ἀνυποσιτάτους φέρεσθαι πρὸς πᾶν δεινὸν ὑπὲρ τῆς Καίσαρος δόξης. οἷος ἦν τοῦτο μὲν Ἀκίλιος, ὃς ἐν τῇ περὶ Μασσαλίαν ναυμαχίᾳ νεῶς πολεμίας ἐπιβεβηκῶς τὴν μὲν δεξιὰν ἀπεκόπη χεῖρα μαχαίρα, τῇ δ' ἀριστερᾷ τὸν θυρεὸν οὐκ ἀφῆκεν, ἀλλὰ τύπτων εἰς τὰ πρόσωπα τοὺς πολεμίους ἀπέστρεψε πάντας καὶ τοῦ σιδήρου ἐπεκράτησε· τοῦτο δὲ Κάσσιος ² Σκεύας, ὃς ἐν τῇ περὶ Λυρράχιον μάχῃ τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκοπεῖς τοξεύματι, τὸν δ' ὤμον ὑσσῶ καὶ τὸν μηρὸν ἐτέρῳ διεληλαμένος, τῷ δὲ θυρεῷ βελῶν ἑκατὸν καὶ τριακοντα πληγὰς ἀναδεδεγμένος, ἐκάλει τοὺς πολεμίους ὡς παραδώσων ἑαυτόν, δυοῖν δὲ προσιόντων τοῦ μὲν ἀπέκοψε τὸν ὤμον τῇ μαχαίρα, τὸν δὲ κατὰ τοῦ προσώπου πατάξας ἀπέστρεψεν, αὐτὸς δὲ διεσώθη τῶν οἰκείων περισχόντων. ἐν δὲ Βρετανίᾳ τῶν πολεμίων εἰς τόπον ³ ἐλώδη καὶ μεστὸν ὑδάτων ἔμπροσθεν τοῖς πρώτοις ταξιάρχοις ἐπιθεμένων στρατιώτης, Καίσαρος αὐτοῦ τὴν

μάχην ἐφορῶντος; ὠσάμενος εἰς μέσους καὶ πολλὰ καὶ περιόπτα τόλμης ἀποδειξάμενος ἔργα τοὺς μὲν ταξιάρχους ἔσωσε τῶν βαρβάρων φυγόντων, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς ἐπὶ πᾶσι διαβαίνων ἔρριψεν ἑαυτὸν εἰς ρεύματα τελματώδη, καὶ μόλις ἄνευ τοῦ θυρεοῦ, τὰ μὲν νηχόμενος τὰ
 4 δὲ βαδίζων, διεπέρασε. θαυμαζόντων δὲ τῶν περὶ τὸν Καίσαρα καὶ μετὰ χαρᾶς καὶ κραυγῆς ἀπαντώντων, αὐτὸς εὖ μάλα κατηγῆς καὶ δεδακρυμένος προσέπεσε τῷ Καίσαρι, συγγνώμην αἰτούμενος ἐπὶ τῷ προέσθαι τὸν θυρεόν. ἐν δὲ Λιβύῃ ναῦν ἐλόντες οἱ περὶ Σκιπίωνα Καίσαρος, ἐν ἧ Ἰράνιος Πέτρων ἐπέπλει ταμίαν ἀποδειγμένος, τοὺς μὲν ἄλλους ἐποιοῦντο λείαν, τῷ δὲ ταμίᾳ διδόναι τὴν σωτηρίαν ἔφασαν. ὃ δ' εἰπὼν ὅτι τοῖς Καίσαρος στρατιώταις οὐ λαμβάνειν ἀλλὰ διδόναι σωτηρίαν ἔθος ἐστίν, ἑαυτὸν τῷ ξίφει πατάξας ἀνεΐλεν.

- 17 Τὰ δὲ τοιαῦτα λήματα καὶ τὰς φιλοτιμίας αὐτὸς ἀνέθρεψε καὶ κατεσκεύασε Καίσαρ, πρῶτον μὲν τῷ χαρίζεσθαι καὶ τιμᾶν ἀφειδῶς ἐνδεικνύμενος ὅτι τὸν πλοῦτον οὐκ εἰς τρυφὴν ἰδίαν οὐδέ τινας ἡδυπαθείας ἐκ τῶν πολλέμων ἀθροίζει, κοινὰ δ' ἅθλα τῆς ἀνδραγαθίας παρ' αὐτῷ φυλασσόμενα ἀπόκειται καὶ μέτεστιν ἐκείνῳ τοῦ πλουτεῖν ὅσα τοῖς ἀξίοις τῶν στρατιωτῶν δίδωσιν· ἔπειτα τῷ πάντα μὲν κίνδυνον ἐκὼν ὑφίστασθαι, πρὸς
 2 μηδένα δὲ τῶν πόνων ἀπογορεύειν. τὸ μὲν οὖν φιλοκίνδυνον οὐκ ἐθαύμαζον αὐτοῦ διὰ τὴν φιλοτιμίαν· ἡ δὲ τῶν πόνων ὑπομονὴ παρὰ τὴν τοῦ σώματος δύναμιν ἐγκαρτερεῖν δοκοῦντος ἐξέπληττεν, ὅτι καὶ τὴν ἔξιν ὣν ἰσχνὸς καὶ τὴν σάρκα λευκὸς καὶ ἀπαλὸς καὶ τὴν κεφαλὴν νοσώδης καὶ τοῖς ἐπιληπτικοῖς ἔνοχος, ἐν Κορδύβῃ πρῶτον αὐτῷ τοῦ πάθους, ὡς λέγεται, τούτου προσπεσόντος, οὐ μαλα-
 3 κίας ἐποιήσατο τὴν ἀρρωστίαν πρόφρασιν, ἀλλὰ θεραπεῖαν τῆς ἀρρωστίας τὴν στρατείαν, ταῖς ἀτρύτοις ὁδοιπορίαις καὶ ταῖς εὐτελέσι διαίταις καὶ τῷ θυραλεῖν ἐνδεδελεχῶς καὶ ταλαιπωρεῖν ἀπομαχόμενος τῷ πάθει καὶ τὸ σῶμα τηρῶν δυσάλωτον. ἐκοιμᾶτο μὲν γε τοὺς πλείστους ὕπνους ἐν ὀχήμασιν ἢ φορελοῖς, εἰς πρᾶξιν τὴν ἀνάκασιν κατατιθέμενος, ὠχεῖτο δὲ μεθ' ἡμέραν ἐπὶ τὰ φρούρια καὶ τὰς

πόλεις καὶ τοὺς χάρακας, ἐνὸς αὐτῷ συγκαθημένου παι-
 δὸς τῶν ὑπογράφειν ἅμα διώκοντος εἰθισμένων, ἐνὸς δ'
 ἐξόπισθεν ἐφρεστηγὸτος στρατιώτου ξίφος ἔχοντος. συν- 4
 τόνως δ' ἤλαυνεν οὕτως ὥστε τὴν πρώτην ἔξοδον ἀπὸ
 Ῥώμης ποιησάμενος ὀγδοαῖος ἐπὶ τὸν Ῥοδανὸν ἐλθεῖν.
 τὸ μὲν οὖν ἵππεύειν ἐκ παιδὸς ἦν αὐτῷ ῥάδιον· εἰθιστο
 γὰρ εἰς τοῦπίσω τὰς χεῖρας ἀπάγων καὶ τῷ νώτῳ περι-
 πλέκων ἀνὰ κράτος ἐλαύνειν τὸν ἵππον· ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ
 στρατείᾳ προσεξήσκησεν ἵππαζόμενος τὰς ἐπιστολάς ὑπα-
 γορεύειν καὶ δυσὶν ὁμοῦ γράφουσιν ἐξαρχεῖν, ὡς δ' Ὀπ-
 πιὸς φησι, καὶ πλείοσιν. λέγεται δὲ καὶ τὸ διὰ γραμμιά- 5
 των τοῖς φίλοις ὁμιλεῖν Καίσαρα πρῶτον μηχανήσασθαι,
 τὴν κατὰ πρόσωπον ἔντευξιν ὑπὲρ τῶν ἐπειγόντων τοῦ
 καιροῦ διὰ τε πληθὸς ἀσχολιῶν καὶ τῆς πόλεως τὸ μέγε-
 θος μὴ περιμένοντος. τῆς δὲ περὶ τὴν δίαιταν εὐκολίας
 γὰρ κείνο ποιῶνται σημεῖον, ὅτι τοῦ δειπνίζοντος αὐτὸν ἐν
 Μεδιολάνῳ ξένου Ὁυαλερίου Λέοντος παραθέντος ἀσπά-
 ραγον καὶ μύρον ἀντ' ἐλαίου καταχέαντος αὐτὸς μὲν ἀφε-
 λῶς ἔφαγε, τοῖς δὲ φίλοις δυσχεραίνουσιν ἐπέπληξεν.
 "ἤρκει γάρ" ἔφη "τὸ μὴ χρῆσθαι τοῖς ἀπαρέσκουσιν· ὁ 6
 δὲ τὴν τοιαύτην ἀγροικίαν ἐξελέγχων αὐτὸς ἐστὶν ἀγροι-
 κος." ἐν ὁδῷ δὲ ποτε συνελασθεὶς ὑπὸ χειμῶνος εἰς ἔπαυ-
 λιν ἀνθρώπου πένητος, ὡς οὐδὲν εὔρε πλεόν οἰκήματος
 ἐνὸς γλίσχρος ἕνα δέξασθαι δυναμένου, πρὸς τοὺς φίλους
 εἰπὼν ὡς τῶν μὲν ἐντίμων παραχωρητέον εἶη τοῖς κρα-
 τίστοις τῶν δ' ἀναγκαίων τοῖς ἀσθενεστάτοις, Ὀππιον
 ἐκέλευσεν ἀναπαύσασθαι, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἄλλων ὑπὸ
 τῷ προστεγίῳ τῆς θύρας ἐκάθευδεν.

Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν πρῶτος αὐτῷ τῶν Κελτικῶν πολέμων 18
 πρὸς Ἑλεητιῖους συνέστη καὶ Τιγυρίνους, οἱ τὰς αὐτῶν
 δώδεκα πόλεις καὶ κώμας τετρακοσίας ἐμπρήσαντες ἐχώ-
 ρουν πρόσω διὰ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίους Γαλατίας, ὡσπερ
 πάλαι Κίμβροι καὶ Τεύτορες, οὔτε τόλμαν ἐκείνων ὑπο-
 δεέστεροι δοκοῦντες εἶναι καὶ πληθὸς ὁμαλῶς τριάκοντα
 μὲν αἱ πᾶσαι μυριάδες ὄντες, εἴκοσι δ' αἱ μαχόμεναι
 μιᾶς δέουσαι. τούτων Τιγυρίνους μὲν οὐκ αὐτὸς ἀλλὰ 2
 Λαβηγὸς πεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τὸν Ἄραρα ποταμὸν

- συνέτριψεν, Ἑλληντικῶν δ' αὐτῷ πρὸς τινὰ πόλιν φίλην ἄγοντι τὴν στρατιάν καθ' ὁδὸν ἀπροσδοκῆτως ἐπιθεμέ-
νων φθάσας ἐπὶ χωρίον κατερῶν κατέρρυγε. καὶ οὕτως συν-
αγαγὼν καὶ παρατάξας τὴν δύναμιν, ὡς ἵππος αὐτῷ
προσέχθη "τούτῳ μὲν" ἔφη "νικήσας χρήσομαι πρὸς
τὴν δίωξιν, νῦν δ' ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους," καὶ πεζῶς
² ὁρμήσας ἐνέβαλεν. χρόνον δὲ καὶ χαλεπῶς ὠσάμενος τὸ
μάχιμον περὶ ταῖς ἀμάξαις καὶ τῷ χάρακι τὸν πλεῖστον
ἔσχε πόνον, οὐκ αὐτῶν μόνων ὑφισταμένων ἐκεῖ καὶ μα-
χομένων, ἀλλὰ καὶ παῖδες αὐτῶν καὶ γυναῖκες ἀμυνόμενοι
μέχρι θανάτου συγκατεζόπησαν, ὥστε τὴν μάχην μόλις
⁴ εἰς μέσας νύκτας τελευτῆσαι. κατὰ δὲ τῷ τῆς νίκης ἔργῳ
κρείττον ἐπέθηκε τὸ συνοικίσαι τοὺς διαφυγόντας ἐκ τῆς
μάχης τῶν περιόντων βαρβάρων, καὶ καταναγκάσαι τὴν
χώραν ἀναλαβεῖν ἢ ἀπέλιπον καὶ τὰς πόλεις ὡς διέρθει-
ραν, ὄντας ὑπὲρ δέκα μυριάδας. ἔπραξε δὲ τοῦτο δεδιὼς
μὴ τὴν χώραν ἔρημον γενομένην οἱ Γερμανοὶ διαβάντες
κατάσχωσιν.
- 19 Δεύτερον δὲ πρὸς Γερμανοὺς ἄντικρυς ὑπὲρ Κελτῶν
ἐπολέμησε, καίτοι τὸν βασιλέα πρότερον αὐτῶν Ἄριόει-
στον ἐν Ρώμῃ σύμμαχον πεποιημένον· ἀλλ' ἦσαν ἀφόρητοι
τοῖς ὑπηκόοις αὐτοῦ γείτονες, καὶ καιροῦ παραδόντος οὐκ
ἂν ἐδόχουν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀτρεμήσειν ἀλλ' ἐπινεμήσε-
² σθαι καὶ καθέξειν τὴν Γαλατίαν. ὁρῶν δὲ τοὺς ἡγεμόνας
ἀποδειλιῶντας, καὶ μάλιστα ὅσοι τῶν ἐπιφανῶν καὶ νέων
αὐτῷ συνεξήλθον ὡς δὴ τρυφῇ χρησόμενοι καὶ χρηματι-
σμῷ τῇ μετὰ Καίσαρος στρατεία, συναγαγὼν εἰς ἐκκλη-
σίαν ἐκέλευσεν ἀπιέναι καὶ μὴ κινδυνεύειν παρὰ γνώμην
οὕτως ἀνάνδρως καὶ μαλακῶς ἔχοντας, αὐτὸς δ' ἔφη τὸ
δέκατον τάγμα μόνον παραλαβὼν ἐπὶ τοὺς βαρβάρους
πορεύσεσθαι, μήτε κρείττοσι μέλλων Κίμβρων μάχεσθαι
³ πολεμίους, μήτ' αὐτὸς ὢν Μαρίου χείρων στρατηγός. ἐκ
τούτου τὸ μὲν δέκατον τάγμα πρεσβευτὰς ἔπεμψε πρὸς
αὐτὸν χάριν ἔχειν ὁμολογοῦντες, τὰ δ' ἄλλα τοὺς ἑαυτῶν
ἐκάκιζον ἡγεμόνας, ὁρμῆς δὲ καὶ προθυμίας γενόμενοι
πλήρεις ἅπαντες ἠκολούθουν ὁδὸν ἡμερῶν πολλῶν, ἕως
ἐν διακοσίοις τῶν πολεμίων σταδίοις κατεστρατοπέδευ-

σαν. ἦν μὲν οὖν ὅ τι καὶ πρὸς τὴν ἔφοδον αὐτὴν ἐτέθραυ-
στο τῆς γνώμης τοῦ Ἀριοεῖστου· Γερμανοῖς γὰρ ἐπιθήσε-
σθαι Ῥωμαίους, ὧν ἐπερχομένων οὐκ ἂν ἐδόκουν ὑποστῆ-
ναι, μὴ προσδοκήσας ἐθαύμαζε τὴν Καίσαρος τόλμαν καὶ
τὸν στρατὸν ἑώρα τεταραγμένον. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοὺς 4
ἤμβλυε τὰ μαντεύματα τῶν ἱερῶν γυναικῶν, αἱ ποταμῶν
δίναις προσβλέπουσαι καὶ ρευμάτων ἐλιγμοῖς καὶ ψόφοις
τεκμαιρόμεναι προεθέπιζον, οὐκ ἔωσαι μάχην τίθεσθαι
πρὶν ἐπιλάμψαι νέαν σελήνην. ταῦτα τῷ Καίσαρι πυν-
θανομένῳ καὶ τοὺς Γερμανοὺς ἡσυχάζοντας ὁρῶντι καλῶς
ἔχειν ἔδοξεν ἀπροθύμοις οὖσιν αὐτοῖς συμβαλεῖν μᾶλλον
ἢ τὸν ἐκείνων ἀναμένοντα καιρὸν καθῆσθαι. καὶ προσ- 5
βολὰς ποιούμενος τοῖς ἐρύμασι καὶ λόφοις ἐφ' ὧν ἔστρα-
τοπέδενον, ἐξηγρίαινε καὶ παρώξυνε καταβάντας πρὸς
ὄργην διαγωνίσασθαι. γενομένης δὲ λαμπρᾶς τροπῆς
αὐτῶν, ἐπὶ σταδίους τετρακοσίους ἄχρι τοῦ Ῥήνου διώξας
κατέπλησε τοῦτο πᾶν νεκρῶν τὸ πεδίον καὶ λαφύρων.
Ἀριοεῖστος δὲ φθάσας μετ' ὀλίγων διεπέρασε τὸν Ῥήνον·
ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν μυριάδας ὀκτώ γενέσθαι λέγουσιν.

Ταῦτα διαπραξάμενος τὴν μὲν δύναμιν ἐν Σηζουανοῖς 20
ἀπέλιπε διαχειμάσουσαν, αὐτὸς δὲ τοῖς ἐν Ῥώμῃ προσ-
ἔχειν βουλόμενος εἰς τὴν περὶ Πάδον Γαλατίαν κατέβη,
τῆς αὐτῷ δεδομένης ἐπαρχίας οὖσαν· ὁ γὰρ καλούμενος
Ρουβίζων ποταμὸς ἀπὸ τῆς ὑπὸ ταῖς Ἄλπεσι Κελτικῆς
ὁρίζει τὴν ἄλλην Ἰταλίαν. ἐνταῦθα καθήμενος ἐδημαγώ- 2
γει, πολλῶν πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένων, διδοὺς ὧν ἕναστος
δεηθεῖη, καὶ πάντας ἀποπέμπων τὰ μὲν ἔχοντας ἤδη παρ'
αὐτοῦ τὰ δ' ἐλπίζοντας. καὶ παρὰ τὸν ἄλλον δὲ πάντα
τῆς στρατείας χρόνον ἐλάνθανε τὸν Πομπήιον ἐν μέρει
νῦν μὲν τοὺς πολεμίους τοῖς τῶν πολιτῶν ὅπλοις κατα-
στρεφόμενος, νῦν δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν πολεμίων χρήμασιν
αἰρῶν τοὺς πολίτας καὶ χειρούμενος.

Ἐπεὶ δὲ Βέλγας ἤζουσε δυνατωτάτους Κελτῶν καὶ τὴν 3
τρίτην ἀπάσης τῆς Κελτικῆς νεμομένους ἀφρεστάται, πολ-
λὰς δὲ τινὰς μυριάδας ἐνόπλων ἀνδρῶν ἡθροικίας, ἐπι-
στρέψας εὐθὺς ἐχώρει τάχει πολλῇ· καὶ πορθοῦσι τοὺς
συμμάχους Γαλάτας ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίους τοὺς μὲν

- ἄθρουστάτους καὶ πλείστους αἰσχροῦς ἀγωνισαμένους τρεψάμενος διέφθειρεν, ὥστε καὶ λίμνας καὶ ποταμοὺς βαθεῖς
- 4 τοῖς Ῥωμαίοις νεκρῶν πλήθει περατοὺς γενέσθαι, τῶν δ' ἀποστάντων οἱ μὲν παρωκεάνιοι πάντες ἀμαχεὶ προσεχώρησαν, ἐπὶ δὲ τοὺς ἀγριωτάτους καὶ μαχιμωτάτους τῶν τῆδε Νερβίου ἐστράτευσεν, οἵπερ εἰς συμμιγεῖς δρυμοὺς κατοικημένοι, γενεὰς δὲ καὶ κτήσεις ἐν τινι βυθῷ τῆς ὕλης ἀπωτάτω θέμενοι τῶν πολεμίων, αὐτοὶ τῷ Καίσαρι ποιουμένῳ χάρακα καὶ μὴ προσδεχομένῳ τηρικαῦτα τὴν μάχην ἐξακισμύριοι τὸ πλήθος ὄντες αἰφνιδίως προσέπεσον, καὶ τοὺς μὲν ἵππεις ἐτρέψαντο, τῶν δὲ ταγματῶν τὸ δωδέκατον καὶ τὸ ἕβδομον περισχόντες
- 5 ἅπαντας ἀπέκτειναν τοὺς ταξιάρχους. εἰ δὲ μὴ Καῖσαρ ἀρπάσας τὸν θυρεὸν καὶ διασχὼν τοὺς πρὸ αὐτοῦ μαχομένους ἐνέβαλε τοῖς βαρβάροις, καὶ ἀπὸ τῶν ἄκρων τὸ δέκατον κινδυνεύοντος αὐτοῦ κατέδραμε καὶ διέκοψε τὰς τάξεις τῶν πολεμίων, οὐδεὶς ἂν δοκεῖ περιγενέσθαι. νῦν δὲ τῇ Καίσαρος τόλμῃ τὴν λεγομένην ὑπὲρ δύναμιν μάχην ἀγωνισάμενοι τρέπονται μὲν οὐδ' ὡς τοὺς Νερβίους, κατακόπτουσι δ' ἀμυνομένους· πεντακόσιοι γὰρ ἀπὸ μυριάδων ἕξ σωθῆναι λέγονται, βουλευταὶ δὲ τρεῖς ἀπὸ τετρακοσίων.
- 21 Ταῦτα ἢ σύγκλητος πυθομένη πεντεκαίδεκα ἡμέρας ἐψηφίσατο θύειν τοῖς θεοῖς καὶ σχολάζειν ἑορτάζοντας, ὅσας ἐπ' οὐδεμιᾷ νίκη πρότερον. καὶ γὰρ ὁ κίνδυνος ἐράνη μέγας, ἐθνῶν ἅμα τοσοῦτων ἀναρραγόντων, καὶ τὸ νίκημα λαμπρότερον, ὅτι Καῖσαρ ἦν ὁ νικῶν, ἢ πρὸς ἐκείνον εὐνοια τῶν πολλῶν ἐποίει. αὐτὸς δ' εὖ θέμενος τὰ κατὰ τὴν Γαλατίαν πάλιν ἐν τοῖς περὶ Πάδον χωρίοις
- 2 διεχείμαζε, συσκευαζόμενος τὴν πόλιν. οὐ γὰρ μόνον οἱ τὰς ἀρχὰς παραγγέλλοντες ἐκείνῳ χρώμενοι χορηγῶ καὶ τοῖς παρ' ἐκείνου χρήμασι διαφθείροντες τὸν δῆμον ἀνηγορεύοντο, καὶ πᾶν ἔπραττον ὃ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὔξειν ἔμελλεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν καὶ μεγίστων οἱ πλείστοι συνῆλθον πρὸς αὐτὸν εἰς Λοῦκαν, Πομπηϊὸς τε καὶ Κράσσος καὶ Ἄππιος ὁ τῆς Σαρδόνης ἡγεμῶν καὶ Νέπως ὁ τῆς Ἰβηρίας ἀνθύπατος, ὥστε

ραβδούχους μὲν ἑκατὸν εἴκοσι γενέσθαι, συγκλητικὸς δὲ πλείονας ἢ διακοσίους. βουλὴν δὲ θέμενοι διεκρίθησαν ἅ ἐπὶ τούτοις· ἔδει Πομπήιον μὲν καὶ Κράσσον ὑπάτους ἀποδειχθῆναι, Καίσαρι δὲ χρήματα καὶ πενταετίαν ἄλλην ἐπιμετρηθῆναι τῆς στρατηγίας. ὃ καὶ παραλογώτατον ἐφαίνετο τοῖς νῦν ἔχουσιν· οἱ γὰρ τοσαῦτα χρήματα παρὰ Καίσαρος λαμβάνοντες ὡς οὐκ ἔχοντι διδόναι τὴν βουλὴν ἔπειθον, μᾶλλον δ' ἠγάγκαζον ἐπιστένουσαν οἷς ἐψηφίζοντο, Κάτωνος μὲν οὐ παρόντος (ἐπίτηδες γὰρ αὐ- τὸν εἰς Κύπρον ἀπεδιοπομπήσαντο), Φαωνίου δέ, ὃς ἦν ζηλωτῆς Κάτωνος, ὡς οὐδὲν ἐπέραινεν ἀντιλέγων, ἕξαλλομένου διὰ θυρῶν καὶ βοῶντος εἰς τὸ πλῆθος. ἀλλὰ προσεῖχεν οὐδεὶς, τῶν μὲν Πομπήιον αἰδουμένων καὶ Κράσσον, οἱ δὲ πλείστοι Καίσαρι χαριζόμενοι καὶ πρὸς τὰς ἀπ' ἐκείνου ζῶντες ἐλπίδας ἠσύχαζον.

Τραπόμενος δ' αὖθις ὁ Καῖσαρ ἐπὶ τὰς ἐν τῇ Κελτικῇ 22
δυνάμεις πολὺν καταλαμβάνει πόλεμον ἐν τῇ χώρᾳ, δύο Γερμανικῶν ἔθνῶν μεγάλων ἐπὶ κατακτήσει γῆς ἄρτι τὸν Ῥῆγον διαβεβηκότων· Οὐσίπας καλοῦσι τοὺς ἑτέρους, τοὺς δὲ Τεντερίτας. περὶ δὲ τῆς πρὸς τούτους γενομένης μά- 2
χης ὁ μὲν Καῖσαρ ἐν ταῖς ἡμερῆσι γέγραφεν ὡς οἱ βάρ-
βαροι διαπρεσβευόμενοι πρὸς αὐτὸν ἐν σπονδαῖς ἐπι-
θοῖντο κατ' ὁδόν, καὶ διὰ τοῦτο τρέψαι τοὺς αὐτοῦ
πεντακισχιλίους ὄντας ἵππεις ὀκτακοσίοις τοῖς ἐκείνων
μὴ προσδοκῶντας, εἶτα πέμψειαν ἑτέρους πρὸς αὐτὸν
αὖθις ἕξαπατωήντας, οὓς κατασχὼν ἐπαγάγοι τοῖς βαρ-
βάροις τὸ στράτευμα, τὴν πρὸς οὕτως ἀπίστους καὶ
παρασπόνδους πίστιν εὐθήθειαν ἠγούμενος· Τανύσιος δὲ 3
λέγει Κάτονα, τῆς βουλῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ ψηφίζομένης ἐορ-
τὰς καὶ θυσίας, ἀπορήνασθαι γνώμην ὡς ἐκδοτέον εἶσθαι
τὸν Καίσαρα τοῖς βαρβάροις, ἀροσιουμένους τὸ παρα-
σπόνδημα ὑπὲρ τῆς πόλεως καὶ τὴν ἀρὰν εἰς τὸν αἴτιον
τρέποντας. τῶν δὲ διαβάντων αἱ μὲν κατακοπεῖσαι τεσ-
σάρακοντα μυριάδες ἦσαν, ὀλίγους δὲ τοὺς ἀποπεράσαν-
τας αὖθις ὑπεδέξαντο Σούγαμβροι, Γερμανικὸν ἔθνος.
καὶ ταύτην λαβὼν αἰτίαν ἐπ' αὐτοὺς ὁ Καῖσαρ, ἄλλως δὲ 4
δόξης ἐφιέμενος καὶ τοῦ πρώτου ἀνθρώπων στρατῷ δια-

βῆναι τὸν Ῥῆνον, ἐγεφύρου πλάτος τε πολὺν ὄντα καὶ κατ' ἐκεῖνο τοῦ πόρου μάλιστα πλημυροῦντα καὶ τραχὺν καὶ ῥοώδη καὶ τοῖς καταφερομένοις στελέγεσι καὶ ξύλοις πληγὰς καὶ σπαραγμοὺς ἐνδιδόντα κατὰ τῶν ἐρειδόντων
 5 τὴν γέφυραν. ἀλλὰ ταῦτα προβόλοις ξύλων μεγάλων διὰ τοῦ πόρου καταπεπηγότων ἀναδεχόμενος, καὶ χαλινώσας τὸ προσπίπτον ῥεῦμα τῷ ζεύγματι, πίστεως πάσης θέαμα κρεῖττον ἐπεδείξατο τὴν γέφυραν ἡμέραις
 23 δέκα συντελεσθεῖσαν. περαιώσας δὲ τὴν δύναμιν οὐδενὸς ὑπαντῆσαι τολμήσαντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμονικωτάτων τοῦ Γερμανικοῦ Σουήβων εἰς βαθεῖς καὶ ὑλώδεις αὐλῶνας ἀνασκευασαμένων, πυρπολήσας μὲν τὴν τῶν πολεμίων θαρρύνας δὲ τοὺς αἰὲ τὰ Ῥωμαίων ἀσπαζομένους ἀνεχώρησεν αὐθις εἰς τὴν Γαλατίαν, εἴκοσι δυοῖν δεούσας ἡμέρας ἐν τῇ Γερμανικῇ διατετριφώς.

2 Ἡ δ' ἐπὶ τοὺς Βρεττανοὺς στρατεία τὴν μὲν τόλιαν εἶχεν ὀνομαστήν· πρῶτος γὰρ εἰς τὸν ἐσπέριον ὠκεανὸν ἐπέβη στόλιρ, καὶ διὰ τῆς Ἀτλαντικῆς θαλάττης στρατὸν ἐπὶ πόλεμον κομίζων ἐπλευσε, καὶ νῆσον ἀπιστουμένην ὑπὸ μεγέθους καὶ πολλὴν ἔριν παμπόλλοις συγγραφεῦσι παρασχοῦσαν, ὡς ὄνομα καὶ λόγος οὐ γενομένης οὐδ' οὐσης πέπλασται, κατασχεῖν ἐπιθέμενος προήγαγεν ἔξω τῆς
 3 οἰκουμένης τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν. δις δὲ διαπλεύσας εἰς τὴν νῆσον ἐκ τῆς ἀντιπέρας Γαλατίας, καὶ μάχαις πολλαῖς κακώσας τοὺς πολεμίους μᾶλλον ἢ τοὺς ἰδίους ὠφελήσας (οὐδὲν γὰρ ὅ τι καὶ λαβεῖν ἦν ἄξιον ἀπ' ἀνθρώπων κατοβίων καὶ πενήτων), οὐχ οἶον ἐβούλετο τῷ πολέμῳ τέλος ἐπέθηνεν, ἀλλ' ὁμήρους λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ ταξάμενος φόρους ἀπῆρεν ἐκ τῆς νήσου.

4 Καὶ καταλαμβάνει γράμματα μέλλοντα διαπλεῖν πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, δηλοῦντα τὴν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τελευτήν· τελευτᾷ δὲ τίκτουσα παρὰ Πομπηίου. καὶ μέγα μὲν αὐτὸν ἔσχε Πομπηίου μέγα δὲ Καίσαρα πένθος, οἱ δὲ φίλοι συνεταράχθησαν ὡς τῆς ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τᾶλλα νοσοῦσαν τὴν πολιτείαν φυλαττούσης οἰκειότητος λελυμένης· καὶ γὰρ τὸ βρέφος εὐθὺς οὐ πολλὰς ἡμέρας μετὰ τὴν μητέρα διαζῆσαν ἐτελεύτησεν.

Τὴν μὲν οὖν Ἰουλίαν βίᾳ τῶν δημάρχων ἀράμενον τὸ πλῆθος εἰς τὸ Ἄρειον ἤνεγκε πεδῖον, κακεῖ κηδευθεῖσα κείται· τοῦ δὲ Καίσαρος μεγάλην ἤδη τὴν δύναμιν οὖσαν 24 εἰς πολλὰ κατ' ἀνάγκην χειμάδια διελόντος, αὐτοῦ δὲ πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὡσπερ εἰώθει τραπομένου, πάντα μὲν αὐθις ἀνερρήγνυτο τὰ τῶν Γαλατῶν, καὶ στρατοὶ μεγάλοι περιμόντες ἐξέκοπτον τὰ χειμάδια καὶ προσεμάχοντο τοῖς χαρακώμασι τῶν Ῥωμαίων, οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ κράτιστοι τῶν ἀποστάντων μετ' Ἀμβιόριγος Κότταν μὲν αὐτῷ στρατοπέδῳ καὶ Τιτύριον διέφθειραν, τὸ δ' ὑπὸ Κικέρωνι 2 τάγμα μυριάσιν ἔξ περισχόντες ἐπολιόρκουν καὶ μικρὸν ἀπέλιπον ἠρηκέναι κατὰ κράτος, συντετρωμένων ἀπάντων καὶ παρὰ δύναμιν ὑπὸ προθυμίας ἀμυνομένων. ὡς δ' ἠγγέλθη ταῦτα τῷ Καίσαρι μακρὰν ὄντι, ταχέως ἐπιστρέψας καὶ συναγαγὼν ἑπτακισχιλλοὺς τοὺς σύμπαντας ἠπέλειγετο τὸν Κικέρωνα τῆς πολιορκίας ἐξαιρεσόμενος. τοὺς δὲ πολιορκοῦντας οὐκ ἔλαθεν, ἀλλ' ἀπήντων ὡς ἀναρπασόμενοι, τῆς ὀλιγότητος καταφρονησάντες. κακεῖνος 3 ἐξαπατῶν ὑπέφευγεν αἶψα, καὶ χωρὶα λαβῶν ἐπιτηδείως ἔχοντα πρὸς πολλοὺς μαχομένῳ μετ' ὀλίγων φράγγνυται στρατόπεδον, καὶ μάχης ἔσχε τοὺς ἑαυτοῦ πάσης, ἀναγαγεῖν δὲ τὸν χάρακα καὶ τὰς πύλας ἐνοικοδομεῖν ὡς δεδοικότας ἠνάγκαζε, καταφρονηθῆναι στρατηγῶν, μέχρι οὗ σποράδην ὑπὸ Θράσους προσβάλλοντας ἐπεξελεθῶν ἐτρέψατο καὶ πολλοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

Τοῦτο τὰς πολλὰς ἀποστάσεις τῶν ἑνταῦθα Γαλατῶν 25 κατεστόρεσε, καὶ τοῦ χειμῶνος αὐτὸς ἐπιφοιτῶν τε πανταχόσε καὶ προσέχων ὀξέως τοῖς νεωτερισμοῖς. καὶ γὰρ ἦγεν ἐξ Ἰταλίας ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων αὐτῷ τρεῖς τάγματα, Πομπηίου μὲν ἐκ τῶν ὑφ' αὐτῷ δύο χρήσαντός, ἐν δὲ νεοσύλλεκτον ἐκ τῆς περὶ Πάδον Γαλατίας. πόρρω 2 δὲ τούτων αἱ πάσαι καταβεβλημέναι κρύφα καὶ νεμόμεναι διὰ τῶν δυνατωτάτων ἀνδρῶν ἐν τοῖς μαχιμωτάτοις γένεσιν ἀρχαὶ τοῦ μεγίστου καὶ κινδυνωδεστάτου τῶν ἐκεῖ πολέμων ἀνεφαίνοντο, ῥωσθεῖσαι πολλῇ μὲν ἡλικίᾳ καὶ πανταχόθεν ὅπλοις ἀθροισθεῖσι, μεγάλοις δὲ πλούτοις εἰς ταῦτό συνενεχθεῖσιν, ἰσχυραῖς δὲ πόλεσι, δυσεμβόλοις

3 δὲ χώραις. τότε δὲ καὶ χειμῶνος ὥρα πάγοι ποταμῶν καὶ νιφετοῖς ἀποκεκρυμμένοι δρυμοὶ καὶ πεδία χειμάρροις ἐπιλελιμνασμένα, καὶ πῆ μὲν ἀτέκμαρτοὶ βάθει χιόνος ἀτρακοί, πῆ δὲ δι' ἐλῶν καὶ ρευμάτων παρατρεπομένων ἀσάφεια πολλὴ τῆς πορείας παντάπασιν ἐδόκουν ἀνεπιχείρητα Καίσαρι τὰ τῶν ἀρισταμένων ποιεῖν. ἀριστήκει μὲν οὖν πολλὰ φύλα, πρόσχημα δ' ἦσαν Ἀρβέρνοι καὶ Καρνοντῖνοι, τὸ δὲ σύμπαν αἰρεθεῖς κράτος εἶχε τοῦ ποκέμου Ἐεργεντόριξ, οὗ τὸν πατέρα Γαλάται τυραννίδα δοκοῦντα πράττειν ἀπέκτειναν.

26 Οὗτος οὖν εἰς πολλὰ διελὼν τὴν δύναμιν μέρη καὶ πολλοὺς ἐπιστήσας ἡγεμόνας ἠγκειοῦτο τὴν περίξ ἄπασαν ἄχρι τῶν πρὸς τὸν Ἄραριν κεκλιμένων, διανοούμενος ἤδη τῶν ἐν Ῥώμῃ συνισταμένων ἐπὶ Καίσαρα σύμπασαν ἐγείρειν τῷ πολέμῳ Γαλατίαν. ὅπερ εἰ μισρὸν ὕστερον ἔπραξε, Καίσαρος εἰς τὸν ἐμφύλιον ἐμπεσόντος πόλεμον, οὐκ ἂν ἐλαφρότεροι τῶν Κιμβριζῶν ἐκείνων φόβοι τὴν Ἰταλίαν
2 κατέσχον. νυνὶ δ' ὁ πᾶσι μὲν ἀριστα χρῆσθαι τοῖς πρὸς πόλεμον, μάλιστα δὲ καιρῷ πεφυκῶς Καίσαρ ἅμα τῷ πευθέσθαι τὴν ἀπόστασιν ἄρας ἐχώρει ταῖς αὐταῖς ὁδοῖς ἄς διῆλθε, καὶ βία καὶ τάχει τῆς πορείας διὰ τοσοῦτου χειμῶνος ἐπιδειξάμενος τοῖς βαρβάροις ὡς ἅμαχος αὐτοῖς καὶ ἀήτητος ἔπεισι στρατός. ὅπου γὰρ ἄγγελον ἢ γραμματοφόρον διαδῦναι τῶν παρ' αὐτοῦ χρόνῳ πολλῷ ἦν ἄπιστον, ἐνταῦθα μετὰ πάσης ἐωρᾶτο τῆς στρατιᾶς ἅμα χώρας λυμαινόμενος αὐτῶν καὶ ἐκκόπτων τὰ χωρία,
3 καταστρεφόμενος πόλεις, ἀναλαμβάνων τοὺς μετατιθεμένους, μέχρι καὶ τὸ τῶν Αἰδούων ἔθνος ἐξεπολεμώθη πρὸς αὐτόν, οἱ τὸν ἄλλον χρόνον ἀδελφοὺς ἀναγορεύοντες αὐτοὺς Ῥωμαίων καὶ τιμώμενοι διαπρεπῶς, τότε δὲ τοῖς ἀποστάταις προσγενόμενοι πολλὴν τῇ Καίσαρος στρατιᾷ περιέστησαν ἀθυμίαν. διόπερ καὶ κινήσας ἐκείθεν ὑπερέβαλε τὰ Αἰγγονικά, βουλόμενος ἄψασθαι τῆς Σηκουανῶν φιλῶν ὄντων καὶ προκειμένων τῆς Ἰταλίας πρὸς τὴν
4 ἄλλην Γαλατίαν. ἐνταῦθα δ' αὐτῷ τῶν πολεμίων ἐπιπεσόντων καὶ περισχόντων μυριάσι πολλαῖς, ὄρμήσας διαγωνίσασθαι τοῖς μὲν ὅλοις καταπολεμῶν ἐκράτησε, χρόνῳ

πολλῶ καὶ φόνῳ καταβιασάμενος τοὺς βαρβάρους, ἔδοξε δὲ καὶ ἀρχὰς τι καὶ σφαλῆναι, καὶ δεικνύουσιν Ἀρβέροι ξιφίδιον πρὸς Ἱερῶ κρεμάμενον ὡς δὴ Καίσαρος λάφυρον. ὁ Θεασάμενος αὐτὸς ὕστερον ἐμειδίας καὶ τῶν φίλων καθελεῖν κελευόντων οὐκ εἶασεν, Ἱερὸν ἡγούμενος.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε τῶν διαφυγόντων οἱ πλεῖστοι μετὰ 27 τοῦ βασιλέως εἰς πόλιν Ἀλησίαν συνέφυγον. καὶ πολιορκοῦντι ταύτην Καίσαρι δοκοῦσαν ἀνάλωτον εἶναι μεγέθει τε τειχῶν καὶ πλήθει τῶν ἀπομαχομένων ἐπιπλεῖται παντὸς λόγου μείζων κίνδυνος ἔξωθεν. ὁ γὰρ ἦν ἐν Γαλατίᾳ 2 κράτιστον, ἀπὸ τῶν ἔθνῶν ἀθροισθέν, ἐν ὅπλοις ἦκον ἐπὶ τὴν Ἀλησίαν τριάκοντα μυριάδες· αἱ δ' ἐν αὐτῇ τῶν μαχομένων οὐκ ἐλάττωτες ἦσαν ἑπτακαίδεκα μυριάδων, ὥστ' ἐν μέσῳ πολέμου τοσοῦτον τὸν Καίσαρα κατειλημμένον καὶ πολιορκούμενον ἀναγκασθῆναι διττὰ τεῖχη προβαλέσθαι, τὸ μὲν πρὸς τὴν πόλιν τὸ δ' ἀπὸ τῶν ἐπεληλυθόντων, ὡς, εἰ συνέλθοιεν αἱ δυνάμεις, κομιδῇ διαπεπραγμένων τῶν καθ' αὐτόν. διὰ πολλὰ μὲν οὖν εἰκότως 3 ὁ πρὸς Ἀλησίαν κίνδυνος ἔσχε δόξαν, ὡς ἔργα τόλμης καὶ δεινότητος οἷα τῶν ἄλλων ἀγώνων οὐδεὶς παρασχόμενος· μάλιστα δ' ἂν τις θαυμάσειε τὸ λαθεῖν τοὺς ἐν τῇ πόλει Καίσαρα τοσαύταις μυριάσι ταῖς ἔξω συμβαλόντα καὶ περιγεγόμενον, μᾶλλον δὲ καὶ τῶν Ῥωμαίων τοὺς τὸ πρὸς τῇ πόλει τεῖχος φυλάττοντας. οὐ γὰρ πρότερον ἦσθοντο 4 τὴν νύκην ἢ κλαυθμὸν ἐκ τῆς Ἀλησίας ἀνδρῶν καὶ κοπετὸν γυναικῶν ἀκουσθῆναι, Θεασαμένων ἄρα κατὰ θάτερα μέρη πολλοὺς μὲν ἀργύρῳ καὶ χρυσῶ κεκοσμημένους θυρεοὺς, πολλοὺς δ' αἵματι πεφυρμένους θώρακας, ἔτι δ' ἐκπώματα καὶ σκηρὰς Γαλατικὰς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὸ στρατόπεδον κομιζομένας. οὕτως ὀξέως ἢ τοσαύτη δύναμις, ὥσπερ εἶδωλον ἢ ὄνειρον, ἠφάνιστο καὶ διεπεφρόρητο, τῶν πλεῖστων ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων. οἱ δὲ τὴν 5 Ἀλησίαν ἔχοντες οὐκ ὀλίγα πράγματα παρασχόντες ἑαυτοῖς καὶ Καίσαρι τέλος παρέδσαν ἑαυτούς. ὁ δὲ τοῦ σύμικαντος ἡγεμῶν πολέμου Ῥεργεντόριξ ἀναλαβὼν τῶν ὅπλων τὰ κάλλιστα καὶ κοσμήσας τὸν ἵππον ἐξιπάσατο διὰ τῶν πυλῶν, καὶ κύκλῳ περὶ τὸν Καίσαρα καθεξῆ-

μενον ἐλάσας, εἴτ' ἀραλόμενος τοῦ ἵππου τὴν μὲν πανοπλίαν ἀπέρριψεν, αὐτὸς δὲ καθίσας ὑπὸ πόδας τοῦ Καίσαρος ἡσυχίαν ἤγεν, ἄχρι οὗ παρεδόθη φρουρησόμενος ἐπὶ τὸν Θρίαμβον.

- 28 Καίσαρι δὲ πάλαι μὲν ἐδέδοκτο καταλύειν Πομπήιον, ὡσπερ ἀμέλει κακείνῳ τοῦτον· Κράσσου γὰρ ἐν Πάρθοις ἀπολωλότος, ὃς ἦν ἔφεδρος ἀμφοῖν, ἀπελείπετο τῷ μὲν ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι μεγίστῳ τὸν ὄντα καταλύειν, τῷ δέ, ² ἵνα μὴ πάθῃ τοῦτο, προαναιρεῖν ὃν ἐδεδοίκει. τοῦτο δὲ Πομπηίῳ μὲν ἐξ ὀλίγου φοβεῖσθαι παρέστη τέως ὑπερ-
 ορώντι Καίσαρος, ὡς οὐ χαλεπὸν ἔργον ὃν αὐτὸς ἠΰξησε καταλυθῆναι πάλιν ὑπ' αὐτοῦ, Καίσαρ δ' ἀπ' ἀρχῆς ὑπό-
 θεσιν ταύτην πεποιημένος, ἀπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν ὡσπερ ἀθλητῆς ἑαυτὸν ἀποστήσας μακρὰν καὶ τοῖς Κελτικοῖς ³ ἐγγυμνασάμενος πολέμοις ἐπήσκησε μὲν τὴν δύναμιν, ἠΰ-
 ξησε δὲ τὴν δόξαν, ἀπὸ τῶν ἔργων εἰς ἀντίπαλον ἀρθεῖς τοῖς Πομπηίου κατορθώμασι, λαμβάνων προφάσεις τὰς μὲν αὐτοῦ Πομπηίου τὰς δὲ τῶν καιρῶν ἐνδιδόντων καὶ τῆς ἐν Ρώμῃ κακοπολιτείας, δι' ἣν οἱ μὲν ἀρχὰς μετιόντες ἐν μέσῳ θέμενοι τραπέζας ἐδέκαζον ἀναισχύντως τὰ πλήθη, κατῆει δ' ὁ δῆμος ἔμμισθος, οὐ ψήφοις ὑπὲρ τοῦ δεδω-
 κότος ἀλλὰ τόξοις καὶ ξίφεσι καὶ σφενδόταις ἀμιλλώμε-
⁴ νος. αἷματι δὲ καὶ νεκροῖς πολλάκις αἰσχύναντες τὸ βῆμα διεκρίθησαν, ἀναρχία τὴν πόλιν ὡσπερ ἀκυβέρνητον (ναῦν) ὑποφερομένην ἀπολιπόντες, ὥστε τοὺς νοῦν ἔχοντας ἀγαπᾶν εἰ πρὸς μηδὲν αὐτοῖς χειρὸν ἀλλὰ μοναρχίαν ἐκ τοιαύτης παραφροσύνης καὶ τοσοῦτου κλύδωνος ἐκπεσεῖται τὰ πρά-
 γματα. πολλοὶ δ' ἦσαν οἱ καὶ λέγειν ἐν μέσῳ τολμῶντες ἤδη πλὴν ὑπὸ μοναρχίας ἀνήκεστον εἶναι τὴν πολιτείαν, καὶ τὸ φάρμακον τοῦτο χρῆναι τοῦ πραοτάτου τῶν ἱατρῶν ἀνασχέσθαι προσφέροντος, ὑποδηλοῦντες τὸν Πομπήιον.
⁵ ἐπεὶ δὲ κακείνος λόγῳ παραιτεῖσθαι καλλωπιζόμενος ἔργῳ παντὸς μᾶλλον ἐπέβαινε ἐξ ὧν ἀναδειχθήσοιτο δικτάτωρ, συμφορονήσαντες οἱ περὶ Κάτωνα πείθουσι τὴν γε-
 ρουσίαν ὑπατον αὐτὸν ἀποδείξαι μόνον, ὡς μὴ βιάσαιτο δικτάτωρ γενέσθαι, νομιμωτέρᾳ μοναρχίᾳ παρηγορηθεῖς. οἱ δὲ καὶ χρόνον ἐπεψηφίσαντο τῶν ἐπαρχιῶν· δύο δ' εἰ-

γεν, Ἰβηρίαν καὶ Λιβύην σύμπασαν, ἅς διώκει πρεσβευ-
 τὰς ἀποστέλλων καὶ στρατεύματα τρέφων, οἷς ἐλάμβανεν
 ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου χίλια τάλαντα καθ' ἕκαστον ἐπι-
 αυτόν.

Ἐκ τούτου Καῖσαρ ὑπατεῖαν ἐμνάτο πέμπων, καὶ χρόνον. 29
 ὁμοίως τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. τὸ μὲν οὖν πρῶτον Πομ-
 πηίου σιωπῶντος οἱ περὶ Μάρκελλον καὶ Λέντλον ἤναν-
 τιοῦντο, μισοῦντες ἄλλως Καίσαρα καὶ τοῖς ἀναγκαίοις
 οὐκ ἀναγκαῖα προστιθέντες εἰς ἀτιμίαν αὐτοῦ καὶ προ-
 πηλαχισμόν. Νεοκωμίτας γὰρ ἔναγχος ὑπὸ Καίσαρος ἐν 2
 Γαλατίᾳ κατωρισμένους ἀφηροῦντο τῆς πολιτείας· καὶ
 Μάρκελλος ὑπατεύων ἕνα τῶν ἐκεῖ βουλευτῶν εἰς Ῥώμην
 ἀφικόμενον ἤριστο ῥάβδοις, ἐπιλέγων ὡς ταῦτα τοῦ μὴ
 Ῥωμαῖον εἶναι παράσημα προστίθῃσιν αὐτῷ, καὶ δει-
 νύειν ἀπιόντα Καίσαρι ἐκέλευεν. μετὰ δὲ Μάρκελλον,
 ἤδη Καίσαρος τὸν Γαλατικὸν πλοῦτον ῥύδην ἀφεικότος
 πᾶσι τοῖς πολιτενομένοις, καὶ Κουρίωνα μὲν δημαρχοῦντα
 πολλῶν ἐλευθέρωσαντος δανείων, Παύλῳ δ' ὑπατεύοντι 3
 χίλια καὶ πεντακόσια τάλαντα δόντος, ἀφ' ὧν καὶ τὴν
 βασιλικὴν ἐκεῖνος, ὀνομαστὸν ἀνάθημα, τῇ ἀγορᾷ προσ-
 ἐκόσμησεν ἀντὶ τῆς Φουλκίας οἰκοδομηθεῖσαν, οὕτω δὲ
 φροβηθεὶς τὴν σύστασιν ὁ Πομπήιος ἀναφανδὸν ἤδη δι'
 ἑαυτοῦ καὶ τῶν φίλων ἐπραττεν ἀποδειχθῆναι διάδοχον
 Καίσαρι τῆς ἀρχῆς, καὶ πέμπων ἀπήτει τοὺς στρατιώ-
 τας οὓς ἔχρησεν αὐτῷ πρὸς τοὺς Κελτικοὺς ἀγῶνας. ὁ
 δ' ἀποπέμπει, δωρησάμενος ἕκαστον ἄνδρα πεντήχοντα
 καὶ διακοσίαις δραγμαῖς. οἱ δὲ τούτους Πομπήιῳ κομί- 4
 σαντες εἰς μὲν τὸ πλῆθος οὐκ ἐπιεικεῖς οὐδὲ χρηστοὺς
 κατέσπειραν λόγους ὑπὲρ τοῦ Καίσαρος, αὐτὸν δὲ Πομ-
 πῆιον ἐλπίσι κεναῖς διέφθειραν ὡς ποθοῦμενον ὑπὸ τῆς
 Καίσαρος στρατιᾶς καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα διὰ φθόνον πο-
 λιτείας ὑπόουλον μόλις ἔχοντα, τῆς δ' ἐκεῖ δυνάμεως ἐτοι-
 μης ὑπαρχούσης αὐτῷ, κἂν μόνον ὑπερβάλωσιν εἰς Ἰτα-
 λίαν εὐθὺς ἔσομένης πρὸς ἐκεῖνον· οὕτω γεγονέναι τὸν
 Καίσαρα πλήθει στρατειῶν λυπηρὸν αὐτοῖς καὶ φόβῳ
 μοναρχίας ὑποπτον. ἐπὶ τούτοις Πομπήιος ἔχαινοῦτο, 5
 καὶ παρασκευῆς μὲν ἡμέλει στρατιωτῶν ὡς μὴ δεδοι-

κώς, λόγοις δὲ καὶ γνώμαις κατεπολιτεύετο τῷ δοκεῖν Καίσαρα, ψηφίζόμενος ὧν ἐκεῖνος οὐδὲν ἐφρόντιζεν. ἀλλὰ καὶ λέγεται τινα τῶν ἀφιγμένων παρ' αὐτοῦ ταξιάρχων ἐστῶτα πρὸ τοῦ βουλευτηρίου, καὶ πυθόμενον ὡς οὐ δίδωσιν ἢ γερούσια Καίσαρι χρόνον τῆς ἀρχῆς, “ἀλλ' αὕτη” φάναι “δώσει,” κρούσαντα τῇ χειρὶ τὴν λαβὴν τῆς μαχαίρας.

- 30 Οὐ μὴν ἀλλ' ἢ γε παρὰ Καίσαρος ἀξίωσις τὸ πρό-
 σχημα τῆς δικαιολογίας λαμπρὸν εἶχεν. ἡξίου γὰρ αὐτός
 τε καταθέσθαι τὰ ὄπλα, καὶ Πομπηίου ταῦτ' οὐκ ἐπράξαν-
 τος ἀμφοτέρους ἰδιώτας γενομένους εὐρίσκεισθαι τι παρὰ
 τῶν πολιτῶν ἀγαθόν, ὡς τοὺς αὐτὸν μὲν ἀφαιρουμένους
 ἐκεῖν' ὃ ἦν εἶχε βεβαιούντας δύναμιν, ἕτερον διαβάλ-
 2 λοντας, ἕτερον κατασκευάζειν τύραννον. ταῦτα προκα-
 λούμενος ἐν τῷ δήμῳ Κουρίων ὑπὲρ Καίσαρος ἐκροτεῖτο
 λαμπρῶς· οἱ δὲ καὶ στεφάνους ἐπ' αὐτὸν ὡσπερ ἀθλη-
 τὴν ἀνθοβολοῦντες ἠφρίεσαν. Ἀντώνιος δὲ δημαρχῶν Καί-
 σαρος ὑπὲρ τούτων ἐπιστολὴν κομισθεῖσαν εἰς τὸ πλῆθος
 ἐξήνεγκε καὶ ἀνέγνω βία τῶν ὑπάτων. ἐν δὲ τῇ βουλῇ
 Σκιπίων μὲν ὁ Πομπηίου πενθερός εἰσηγήσατο γνώμην,
 ἂν ἐν ἡμέρᾳ ῥητῇ μὴ κατάθῃται τὰ ὄπλα Καίσαρ, ἀπο-
 3 δειχθῆναι πολέμιον αὐτόν· ἐρωτῶντων δὲ τῶν ὑπάτων
 εἰ δοκεῖ Πομπηίου ἀφεῖναι τοὺς στρατιώτας, καὶ πάλιν
 εἰ δοκεῖ Καίσαρα, τῇ μὲν ὀλίγοι παντάπασι τῇ δὲ πάν-
 τες παρ' ὀλίγους προσέθεντο· τῶν δὲ περὶ Ἀντώνιον πάλιν
 ἀξιούντων ἀμφοτέρους τὴν ἀρχὴν ἀφεῖναι, πάντες
 ὁμαλῶς προσεχώρησαν. ἀλλ' ἐκβιαζόμενον Σκιπίωνος,
 καὶ Λέντου τοῦ ὑπάτου βοῶντος ὀπλῶν δεῖν πρὸς ἄν-
 δρα ληστήν, οὐ ψήφον, τότε μὲν διελύθησαν καὶ μετε-
 31 βάλοντο τὰς ἐσθῆτας ἐπὶ πένθει διὰ τὴν στάσιν. ἐπεὶ
 δὲ παρὰ Καίσαρος ἦγον ἐπιστολαὶ μετριάξιν δοκοῦντος
 (ἡξίου γὰρ ἀφεῖς τὰλλα πάντα τὴν ἐντὸς Ἄλπεων καὶ τὸ
 Ἰλλυρικὸν μετὰ δυοῖν ταγμάτων αὐτῷ δοθῆναι, μέχρι οὗ
 τὴν δευτέραν ὑπατείαν μέτεισι), καὶ Κικέρων ὁ ῥήτωρ
 ἄρτι παρὼν ἐκ Κιλικίας καὶ διαλλαγὰς πρᾶττων ἐμάλαττε
 τὸν Πομπηίου, ὃ δὲ τὰλλα συγχωρῶν τοὺς στρατιώτας
 ἀφῆρει. καὶ Κικέρων μὲν ἔπειθε τοὺς Καίσαρος φίλους

συνενδόντας ἐπὶ ταῖς εἰρημέναις ἐπαρχλαῖς καὶ στρατιώ-
ταις μόνοις ἑξακισχιλλοῖς ποιεῖσθαι τὰς διαλύσεις· Πομ- 2
πῆλου δὲ καμπτομένον καὶ διδόντος οἱ περὶ Λέντλον οὐκ
εἶων ὑπατεύοντες, ἀλλὰ καὶ τῆς βουλῆς Ἀντώνιον καὶ
Κουρίωνα προπηλακίσαντες ἐξήλασαν ἀτίμως, τὴν εὐπρε-
πεστάτην Καίσαρι τῶν προφάσεων αὐτοῖ μνηχανησάμενοι,
καὶ δι' ἧς μάλιστα τοὺς στρατιώτας παρώξυνεν, ἐπιδει-
κνύμενος ἄνδρας ἑλλογίμους καὶ ἄρχοντας ἐπὶ μισθίων
ζευγῶν πεφευγότας ἐν ἑσθῆσιν οἰκετικαῖς. οὕτω γὰρ ἀπὸ
Γρόμης σκευάσαντες ἑαυτοὺς διὰ φόβον ὑπεξήεσαν.

Ἦσαν μὲν οὖν περὶ αὐτὸν οὐ πλείους ἑπτάκων τριακο- 32
σίων καὶ πεντακισχιλίων ὀπλιτῶν· τὸ γὰρ ἄλλο στράτευμα
πέτραν Ἀλπεῖων ἀπολελειμμένον ἔμελλον ἄξειν οἱ πεμφθέν-
τες· ὁρῶν δὲ τὴν ἀρχὴν ὧν ἐνίστατο πραγμάτων καὶ τὴν
ἔφοδον οὐ πολυχειρίας δεομένην ἐν τῷ παρόντι μᾶλλον
ἢ θάμβει τε τόλμης καὶ τάχει καιροῦ καταληπτέαν οὐ-
σαν (ἐκπλήξειν γὰρ ἀπιστούμενος ῥᾶον ἢ βιάσεσθαι μετὰ 2
παρασκευῆς ἐπελθῶν), τοὺς μὲν ἡγεμόνας καὶ ταξιάρχ-
χους ἐκέλευσε μαχαίρας ἔχοντας ἄνευ τῶν ἄλλων ὀπλῶν
κατασχεῖν Ἀρίμινον τῆς Κελτικῆς μεγάλην πόλιν, ὡς ἐνδέ-
χεται μάλιστα φρεσαμένους φόβου καὶ ταραχῆς, Ὀρτησίω
δὲ τὴν δύναμιν παρέδωκεν. αὐτὸς δὲ τὴν μὲν ἡμέραν 3
διῆγεν ἐν φανερῷ μονομάχοις ἐφρεστῶς γυμναζομένοις καὶ
θραύμενος· μικρὸν δὲ πρὸ ἐσπέρας θεραπεύσας τὸ σῶμα
καὶ παρελθὼν εἰς τὸν ἀνδρῶνα καὶ συγγενόμενος βραχέα
τοῖς κεκλημένοις ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἤδη συσχοτάζοντος ἐξ-
ανέστη, τοὺς μὲν ἄλλους φιλοφρονηθεὶς καὶ κελεύσας
περιμένειν αὐτὸν ὡς ἐπαγελευσόμενον, ὀλίγοις δὲ τῶν
φίλων προείρητο μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ πάντα, ἄλλον δ' ἄλλη
διώκειν. αὐτὸς δὲ τῶν μισθίων ζευγῶν ἐπιβὰς ἐνὸς ἤλαυ- 4
νεν ἑτέραν τινὰ πρῶτον ὁδόν, εἶτα πρὸς τὸ Ἀρίμινον ἐπι-
στρέψας ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν διορίζοντα τὴν ἐντὸς Ἀλπεῖων
Γαλαίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας ποταμόν (Ρουβίκων
καλεῖται), καὶ λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆει μᾶλλον ἐγγίζοντα
τῷ δεινῷ καὶ περιφερόμενον τῷ μεγέθει τῶν τολμωμέ-
νων, ἔσχετο δρόμον, καὶ τὴν πορείαν ἐπιστήσας πολλὰ 5
μὲν αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ διήνεγκε σιγῇ τὴν γνώμην ἐπ' ἀμφό-

τερα μεταλαμβάνων, καὶ τροπὰς ἔσχεν αὐτῷ τότε τὸ βού-
 λευμα πλείστας, πολλὰ δὲ καὶ τῶν φίλων τοῖς παροῦσιν,
 ὧν ἦν καὶ Πωλίων Ἀσίνιος, συνδιηπόρησεν, ἀναλογιζό-
 μενος ἡλικίων κακῶν ἄρξει πᾶσιν ἀνθρώποις ἢ διάβασις,
 6 ὅσον τε λόγον αὐτῆς τοῖς αὐθις ἀπολείψουσιν. τέλος δὲ
 μετὰ θυμοῦ τινὸς ὥσπερ ἄφρεις ἑαυτὸν ἐκ τοῦ λογισμοῦ
 πρὸς τὸ μέλλον, καὶ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν τοῖς εἰς τύχας
 ἐμβαίνουσιν ἀπόρους καὶ τόλμας προοίμιον ὑπειπὼν
 “ἀνερρίφθω κύβος,” ὤρμησε πρὸς τὴν διάβασιν, καὶ
 δρόμῳ τὸ λοιπὸν ἤδη χρώμενος εἰσέπεσε πρὸ ἡμέρας εἰς
 τὸ Ἀρίμιον καὶ κατέσχεν. λέγεται δὲ τῇ προτέρᾳ νυκτὶ
 τῆς διαβάσεως ὄναρ ἰδεῖν ἔκθεσμον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸς
 τῇ ἑαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἄρρητον μῆξιν.

33 Ἐπεὶ δὲ κατελήφθη τὸ Ἀρίμιον, ὥσπερ ἀνεωγμένου
 τοῦ πολέμου πλατείαις πύλαις ἐπὶ πᾶσαν ὁμοῦ τὴν γῆν
 καὶ θάλασσαν, καὶ συγκεχυμένων ἅμα τοῖς ὄροις τῆς
 ἐπαρχίας τῶν νόμων τῆς πόλεως, οὐκ ἄνδρας ἂν τις
 ᾗθήθη καὶ γυναῖκας, ὥσπερ ἄλλοτε, σὺν ἐκπλήξει δια-
 φροιτῶν τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ τὰς πόλεις αὐτὰς ἀνισταμένας
 2 φρυγῇ διαφέρεσθαι δι’ ἀλλήλων, τὴν δὲ Ρώμην ὥσπερ
 ὑπὸ ρευμάτων πιμπλαμένην φρυγαῖς τῶν πέριξ δήμων
 καὶ μεταστάσεσιν, οὐτ’ ἄρχοντι πείσαι ῥαδίαν οὔσαν οὔτε
 λόγῳ καθεκτὴν, ἐν πολλῷ κλύδωνι καὶ σάλῳ μικρὸν ἀπο-
 λιπεῖν αὐτὴν ὑφ’ αὐτῆς ἀνατετραφῆναι. πάθη γὰρ ἀντί-
 3 παλα καὶ βίαια κατεῖχε κινήματα πάντα τόπον. οὔτε γὰρ
 τὸ χαῖρον ἡσυχίαν ἤγεν, ἀλλὰ τῷ δεδοικότε καὶ λυπου-
 μένῳ κατὰ πολλὰ συμπίπτον ἐν μεγάλῃ πόλει καὶ θρα-
 συνόμενον ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος δι’ ἐρίδων ἦν, αὐτὸν τε
 Πομπήιον ἐκπεπληγμένον ἄλλος ἀλλαχόθεν ἐιάρρατιε, τοῖς
 μὲν, ὡς ἠϋξήσε Καίσαρα καθ’ ἑαυτοῦ καὶ τῆς ἡγεμονίας,
 εὐθύνας ὑπέχοντα, τῶν δέ, ὅτι παρείκοντα καὶ προτει-
 νόμενον εὐγνώμονας διαλύσεις ἐφῆκε τοῖς περὶ Λέντλον
 4 ὑβρίσαι, κατηγορούντων. Φαώνιος δ’ αὐτὸν ἐκέλευε τῷ
 ποδὶ κτυπεῖν τὴν γῆν, ἐπεὶ μεγαληγορῶν ποτὲ πρὸς τὴν
 σύγκλητον οὐδὲν εἶα πολυπραγμονεῖν οὐδὲ φροντίζειν
 ἐκείνους τῆς ἐπὶ τὸν πόλεμον παρασκευῆς· αὐτὸς γὰρ,
 ὅταν ἐπλή, κρούσας τὸ ἔδαφος τῷ ποδὶ στρατευμάτων

ἐμπλήσειν τὴν Ἰταλίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τότε πλήθει
 δυνάμεως ὑπερέβαλλεν ὁ Πομπήιος τὴν Καίσαρος· εἶασε ὅ
 δ' οὐδεὶς τὸν ἄνδρα χρήσασθαι τοῖς ἑαυτοῦ λογισμοῖς,
 ἀλλ' ὑπ' ἀγγελμάτων πολλῶν καὶ ψευδῶν καὶ φόβων, ὡς
 ἔφρεσιώτος ἦδη τοῦ πολέμου καὶ πάντα κατέχοντος, εἶξας
 καὶ συνεκκρουσθεὶς τῇ πάντων φορᾷ ψηφίζεται ταραχὴν
 ὄραν, καὶ τὴν πόλιν ἐξέλιπε κελεύσας ἔπεσθαι τὴν γε-
 ρουσίαν καὶ μηδένα μένειν τῶν πρὸ τῆς τυραννίδος ἡρη-
 μένων τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἑλευθερίαν.

Οἱ μὲν οὖν ὕπατοι μὴδ' ἄ νόμος ἔστι πρὸ ἐξόδου θύ- 31
 σαντες ἔφυγον· ἔφρευγον δὲ καὶ τῶν βουλευτῶν οἱ πλεῖ-
 στοι, τρόπον τινὰ δι' ἀρπαγῆς ἀπὸ τῶν ἰδίων ὅ τι τύχοιεν
 ὡσπερ ἀλλοτρῶν λαμβάνοντες. εἰσι δ' οἱ καὶ σφόδρα τὰ
 Καίσαρος ἡρημένοι πρότερον ἐξέπεσον ὑπὸ θάμβους τότε
 τῶν λογισμῶν καὶ συμπαραηρέχθησαν οὐδὲν δεόμενοι τῷ
 ρεύματι τῆς φορᾶς ἐκείνης. οὐκ ἐλάττω δὲ τὸ θάμα 2
 τῆς πόλεως ἦν ἐπιφερομένου τοσοῦτου χειμῶνος, ὡσπερ
 νεὼς ὑπὸ κυβερνητῶν ἀπαγορευόντων πρὸς τὸ συντυχόν
 ἐκπεσεῖν κομιζομένης. ἀλλὰ καὶ περ οὕτω τῆς μεταστά-
 σεως οὐκ ἐλάττω οὐσης, τὴν μὲν φυγὴν οἱ ἄνθρωποι πατρίδα
 διὰ Πομπήιον ἠγοῦντο, τὴν δὲ Ῥώμην ὡς Καίσαρος στρα-
 τόπεδον ἐξέλειπον· ὅπου καὶ Λαβιηνός, ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλ-
 ιστα φίλος Καίσαρος καὶ πρεσβευτῆς γεγωνὼς καὶ συν-
 ηγωνισμένος ἐν πᾶσι προθυμώτατα τοῖς Κελτικοῖς πολέ-
 μοις, τότε ἐκείνον ἀποδρᾶς ἀφίκετο πρὸς Πομπήιον· ἀλλὰ 3
 τούτῳ μὲν καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰς ἀποσκευὰς ἀπέπεμ-
 ψεν ὁ Καίσαρ, Διομετῶ δ' ἠγοούμενῳ σπειρῶν τριάκοντα
 καὶ κατέχοντι Κορνηλίον ἐπελθῶν παρεστρατοπέδευσεν.
 ὁ δ' ἀπογνοὺς τὰ κατ' ἑαυτὸν ἤτησε τὸν ἰατρὸν οὐκ ἐτήν
 ὄντα φάρμακον, καὶ λαβὼν τὸ δοθὲν ἔπιεν ὡς τεθνηξό-
 μενος. μετ' ὀλίγον δ' ἀκούσας τὸν Καίσαρα θανατοῦ 4
 τινὲ φιλανθρωπικῆ χοῆσθαι πρὸς τῶν ἐαλωκότας, αὐ-
 τὸς αὐτὸν ἀπεθρήνει καὶ τὴν ὁξύτητα τοῦ βουλεύματος
 ἠτιᾶτο. τοῦ δ' ἰατροῦ θαρρύναντος αὐτὸν ὡς ὑπνωτι-
 ζόν, οὐ θανάσιμον πεπωκότα, περιχαρῆς ἀναστὰς ἀπῆει
 πρὸς Καίσαρα, καὶ λαβὼν δεξιὰν αὐτοῦ διεξέπεσε πρὸς
 Πομπήιον. ταῦτ' εἰς τὴν Ῥώμην ἀπαγγελλόμενα τοὺς

ἄνθρώπους ἠδίους ἐποίει, καὶ τινες φυγόντες ἀνέστρεψαν.

- 35 Ὁ δὲ Καῖσαρ τὴν τε τοῦ Δομετίου στρατιὰν παρέλαβε καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσους ἐν ταῖς πόλεσι Πομπηίῳ στρατολογουμένους ἔφθασε καταλαβών· πολὺς δὲ γεγωνὸς ἦδη καὶ φοβερός ἐπ' αὐτὸν ἤλανε Πομπήιον. ὁ δ' οὐκ ἐδέξατο τὴν ἔφοδον, ἀλλ' εἰς Βρεντέσιον φυγὼν τοὺς μὲν ὑπάτους πρότερον ἔστειλε μετὰ δυνάμεως εἰς Λυρράχιον, αὐτὸς δ' ὀλίγον ὕστερον ἐπέλθόντος Καίσαρος ἐξέπλευσεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γραφησομένοις τὰ καθ' ἕκαστον δηλωθήσεται.
- 2 Καίσαρι δὲ βουλομένῳ μὲν εὐθύς διώκειν ἀπορία γειῶν ἦν, εἰς δὲ τὴν Ρώμην ἀνέστρεψε, γεγωνὸς ἐν ἡμέραις ἐξήκοντα πάσης ἀναιμιωτὸς τῆς Ἰταλίας κύριος. ἔπει δὲ καὶ τὴν πόλιν εὗρε μᾶλλον ἢ προσεδόκα καθεστῶσαν καὶ τῶν ἀπὸ βουλῆς ἐν αὐτῇ συχρῶς, τούτοις μὲν ἐπιεικῆ καὶ δημοτικὰ διελέχθη, παρακαλῶν αὐτοὺς καὶ πρὸς Πομπήιον ἀποστέλλειν ἄνδρας ἐπὶ συμβάσεσι πρεπούσαις· ἐπήχουσε δ' οὐδεὶς, εἴτε φοβούμενοι Πομπήιον ἐγκαταλελειμμένον, εἴτε μὴ νομίζοντες οὕτω Καίσαρα φρονεῖν, ἀλλ' εὐπρεπεῖα λόγων χρῆσθαι. τοῦ δὲ δημάρχου Μετέλλου κωλύοντος αὐτὸν ἐκ τῶν ἀποθέτων χρήματα λαμβάνειν καὶ νόμους τινὰς προσφέροντος, οὐκ ἔφη τὸν αὐτὸν ὄπλων καὶ νόμων καιρὸν εἶναι· “σὺ δ' εἰ τοῖς πραττομένοις δυσκολαίνεις, νῦν μὲν ἐκποδὼν ἀπιθι· παρορησίας γὰρ οὐ δεῖται πόλεμος· ὅταν δὲ κατάθωμαι τὰ ὄπλα συμβάσεων γενομένων, τότε παρῶν δημαγωγῆσεις. καὶ ταῦτα” ἔφη “λέγω τῶν ξιμαντοῦ δικαίων ἐφιέμενος· ξιμὸς γὰρ εἰ καὶ σὺ καὶ πάντες ὅσους
- 4 εἴληφα τῶν πρὸς ἐμὲ στασιασάντων.” ταῦτα πρὸς τὸν Μετέλλον εἰπὼν ἐβάδιζε πρὸς τὰς θύρας τοῦ ταμείου, μὴ φαινομένων δὲ τῶν κλειδῶν χαλκεῖς μεταπεμψάμενος ἐκκόπτειν ἐκέλευεν· αὐθις δ' ἐνισταμένου τοῦ Μετέλλου καὶ τινῶν ἐπαινούντων, διατεινόμενος ἠπέλιψεν ἀποκτενεῖν αὐτόν, εἰ μὴ παύσαιτο παρενοχλῶν. “καὶ τοῦτο” ἔφη, “μειράχιον, οὐκ ἄγροεῖς ὅτι μοι δυσκολώτερον ἦν εἰπεῖν ἢ πράξαι.” οὗτος ὁ λόγος τότε καὶ Μετέλλον ἀπελθεῖν ἐποίησε καταδείσαντα καὶ τὰ ἄλλα ὀραδίως αὐτῷ καὶ ταχέως ἐπηρεγεῖσθαι πρὸς τὸν πόλεμον.

Ἐστράτευε δ' εἰς Ἰβηρίαν πρότερον ἐγνωκὼς τοὺς περὶ 36
 Ἀφράνιον καὶ Ἰάφρωνα Πομπηίου πρεσβευτὰς ἐκβαλεῖν
 καὶ τὰς ἐκεῖ δυνάμεις καὶ τὰς ἐπαρχίας ὑφ' αὐτῷ ποιησά-
 μενος οὕτως ἐπὶ Πομπήιον ἐλαύνειν, μηδένα κατὰ νότου
 τῶν πολεμίων ὑπολειπόμενος. κινδυνεύσας δὲ καὶ τῷ
 σώματι πολλάκις κατ' ἐνέδρας καὶ τῷ στρατῷ μάλιστα
 διὰ λιμόν, οὐκ ἀνῆκε πρότερον διώκων καὶ προκαλούμε-
 νος καὶ περιταφρευὼν τοὺς ἄνδρας ἢ κύριος βίᾳ γενέσθαι
 τῶν στρατοπέδων καὶ τῶν δυνάμεων. οἱ δ' ἡγεμόνες
 ὄχοντο πρὸς Πομπήιον φεύγοντες.

Ἐπανελθόντα δ' εἰς Ῥώμην Καίσαρα Πίσων μὲν ὁ πεν- 37
 θερὸς παρεκάλει πρὸς Πομπήιον ἀποστέλλειν ἄνδρας
 ὑπὲρ διαλύσεως, Ἰσαυρικὸς δὲ Καίσαρι χαριζόμενος ἀν-
 εἶπεν. αἰρεθεῖς δὲ δικιάτωρ ὑπὸ τῆς βουλῆς φρυγάδας
 τε κατήγαγε, καὶ τῶν ἐπὶ Σύλλα δυστυχησάντων τοὺς
 παῖδας ἐπιτίμους ἐποίησε, καὶ σεισαχθείᾳ τινὶ τόκων
 ἐκούφιζε τοὺς χρεωφειλέτας, ἄλλων τε τοιούτων ἤψατο
 πολιτευμάτων οὐ πολλῶν, ἀλλ' ἐν ἡμέραις ἔνδεκα τὴν μὲν
 μοναρχίαν ἀπειπάμενος, ὑπατον δ' ἀναδείξας ἑαυτὸν καὶ
 Σερεῖλιον Ἰσαυρικόν, εἶχετο τῆς στρατείας. καὶ τὰς μὲν 2
 ἄλλας δυνάμεις καθ' ὁδὸν ἐπειγόμενος παρηλθεν, ἵππεις
 δ' ἔχων λογάδας ἑξακοσίους καὶ πέντε τάγματα, χειμῶνος
 ἐν τροπαῖς ὄντος, Ἰσταμένου Ἰανουαρίου μηνός (οὗτος δ'
 ἂν εἴη Ποσειδεῶν Ἀθηναίσις) ἀφῆκεν εἰς τὸ πέλαγος.
 καὶ διαβαλὼν τὸν Ἰόνιον Ὠρικὸν καὶ Ἀπολλωνίαν αἰρεῖ,
 τὰ δὲ πλοῖα πάλιν ἀπέπεμψεν εἰς Βρεντέσιον ἐπὶ τοὺς
 ὑστερήσαντας τῇ πορείᾳ στρατιώτας. οἱ δ' ἄχρι μὲν καθ' 3
 ὁδὸν ἦσαν, ἅτε δὴ καὶ παρηκμακότες ἤδη τοῖς σώμασι
 καὶ πρὸς τὰ πλήθη τῶν πολέμων ἀπειρηγότες, ἐν αἰτίαις
 εἶχον τὸν Καίσαρα· “ποῖ δὴ καὶ πρὸς τί πέρασ ἡμᾶς
 οὗτος ὁ ἀνὴρ καταθήσεται περιμέρων, καὶ χρώμενος
 ὥσπερ ἀτρύτοις καὶ ἀψύχοις ἡμῖν; καὶ σίδηρος ἐξέκαμε
 πληγαῖς, καὶ θυρεοῦ τις ἔστι φρειδῶ ἐν χρόνῳ τοσοῦτῳ
 καὶ θώρακος. οὐδ' ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἄρα λογίζεται 4
 Καῖσαρ ὅτι θνητῶν μὲν ἄρχει, θνητὰ δὲ πεφύζαμεν πά-
 σχειν καὶ ἀλγεῖν; ὥραν δὲ χειμῶνος καὶ πνεύματος ἐν
 θαλάττῃ καιρὸν οὐδὲ θεῶν βιάζεσθαι δυνατόν· ἀλλ' οὐ-

τος παραβάλλεται καθάπερ οὐ διώκων πολεμίους ἀλλὰ φεύγων.” τοιαῦτα λέγοντες ἐπορεύοντο σχολαίως εἰς τὸ
 5 Βρεντέσιον. ὡς δ’ ἐλθόντες εὗρον ἀνηγμένον τὸν Καί-
 σαρα, ταχὺ πάλιν αὖ μεταβαλόντες ἐκάκιζον ἑαυτοὺς προ-
 δότας ἀποκαλοῦντες τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκάκιζον δὲ καὶ
 τοὺς ἡγεμόνας οὐκ ἐπιταχύναντας τὴν πορείαν. καθήμε-
 νοι δ’ ἐπὶ τῶν ἄκρων πρὸς τὸ πέλαγος καὶ τὴν Ἑπειρον
 ἀπεσκόπουν τὰς ναῦς ἐφ’ ὧν ἔμελλον περαιουῶσθαι πρὸς
 ἐκεῖνον.

- 38 Ἐν δ’ Ἀπολλωνίᾳ Καῖσαρ οὐκ ἔχων ἀξιόμαχον τὴν μεθ’
 ἑαυτοῦ δύναμιν, βραδυνούσης δὲ τῆς ἐκεῖθεν ἀπορούμενος
 καὶ περιπαθῶν, δεινὸν ἐβούλευσε βούλευμα, κρούρα πάν-
 των εἰς πλοῖον ἐμβὰς τὸ μέγεθος δωδεκάσκαλμον ἀνα-
 χθῆναι πρὸς τὸ Βρεντέσιον, τηλικούτοις στόλοις περιεχο-
 2 μένου τοῦ πελάγους ὑπὸ τῶν πολεμίων. νυκτὸς οὖν
 ἐσθῆτι θεράποντος ἐπικρουσάμενος ἐνέβη, καὶ καταβαλὼν
 ἑαυτὸν ὡς τινα τῶν παρημελημένων ἠσύχαζε. τοῦ δ’
 Ἰώου ποταμοῦ τὴν ναῦν ὑποφέροντος εἰς τὴν θάλασσαν,
 τὴν μὲν ἐωθινήν αὔραν, ἣ παρεῖχε τηρικαῦτα περὶ τὰς
 ἐκβολὰς γαλήνην ἀπωθοῦσα πόρρω τὸ κῦμα, πολὺς πνεύ-
 3 σας πελάγιος διὰ νυκτὸς ἀπέσβεσε· πρὸς δὲ τὴν πλη-
 μύραν τῆς θαλάττης καὶ τὴν ἀντίβασιν τοῦ κλύδωνος
 ἀγριαίνων ὁ ποταμός, καὶ τραχὺς ἅμα καὶ κτύπῳ με-
 γάλῳ καὶ σκληραῖς ἀνακοπτόμενος δίναις, ἄπορος ἦν
 βιασθῆναι τῷ κυβερνήτῃ, καὶ μεταβαλεῖν ἐκέλευσε τοὺς
 ναύτας ὡς ἀποστρέψων τὸν πλοῦν. αἰσθόμενος δ’ ὁ
 Καῖσαρ ἀναδείκνυσιν ἑαυτὸν, καὶ τοῦ κυβερνήτου λαβό-
 4 μενος τῆς χειρὸς ἐκτεπληγμένου πρὸς τὴν ὄψιν “ἔτι”
 ἔφη “γενναῖε, τόλμα, καὶ δέδιθι μηδέν· Καίσαρα φέρεις
 καὶ τὴν Καίσαρος τύχην συμπλέουσιν.” ἐλάθοντο τοῦ
 χειμῶνος οἱ ναῦται, καὶ ταῖς κόπαις ἐμφύντες ἐβιάζοντο
 πάσῃ προθυμίᾳ τὸν ποταμόν. ὡς δ’ ἦν ἄπορα, δεξάμε-
 νος πολλὴν θάλατταν καὶ κινδυνεύσας ἐν τῷ στόματι
 συνεχώρησε μάλ’ ἄκων τῷ κυβερνήτῃ μεταβαλεῖν. ἀνιόντι
 δ’ αὐτῷ κατὰ πλῆθος ἀπήντων οἱ στρατιῶται, πολλὰ
 μεμφόμενοι καὶ δυσπαθοῦντες εἰ μὴ πέπεισται καὶ
 σὺν αὐτοῖς μόνοις ἰκανὸς εἶναι νικᾶν, ἀλλ’ ἄχθεται καὶ

παραβάλλεται διὰ τοὺς ἀπόντας ὡς ἀπιστῶν τοῖς παρ-
οῦσιν.

Ἐκ τούτου κατέπλευσε μὲν Ἀντώνιος ἀπὸ Βρεντεσίου 39
τὰς δυνάμεις ἄγων, Θαρρήσας δὲ Καῖσαρ προουκαλεῖτο
Πομπήιον ἰδρυμένον ἐν καλιῶ καὶ χορηγούμενον ἐκ τε γῆς
καὶ θαλάττης ἀποχρώντως, αὐτὸς ἐν οὐκ ἀφθόνοις διά-
γων κατ' ἀρχάς, ὕστερον δὲ καὶ σφόδρα πεισθεῖς ἀπορία
τῶν ἀναγκαίων. ἀλλὰ ῥίζαν τινὰ κόπτοντες οἱ στρατιῶ-
ται καὶ γάλακτι φρυζῶντες προσεφέροντο· καὶ ποτε καὶ 2
διαπλάσαντες ἐξ αὐτῆς ἄρτους καὶ ταῖς προφυλακαῖς τῶν
πολεμίων ἐπιδραμόντες ἔβαλλον εἰσω καὶ διερρίπτουν,
ἐπιλέγοντες ὡς, ἄχρι ἂν ἡ γῆ τοιαύτας ἐκφέρῃ ῥίζας, οὐ
παύσονται πολιορκοῦντες Πομπήιον. ὁ μέντοι Πομπήιος
οὔτε τοὺς ἄρτους οὔτε τοὺς λόγους εἶα τούτους ἐκφέρε-
σθαι πρὸς τὸ πλήθος· ἠθύμουν γὰρ οἱ στρατιῶται τὴν
ἀγριότητα καὶ τὴν ἀπάθειαν τῶν πολεμίων ὥσπερ θη-
ρίων ὀρρωδοῦντες. αἰεὶ δὲ τινες περὶ τοῖς ἐρύμασι τοῖς 3
Πομπηίου μάχαι σποράδες ἐγίνοντο· καὶ περιῆν πάσαις
ὁ Καῖσαρ πλὴν μιᾶς, ἐν ἣ τροπῆς μεγάλης γενομένης
ἐκινδύνευσεν ἀπολέσαι τὸ στρατόπεδον. Πομπηίου γὰρ
προσβαλόντος οὐδεὶς ἔμεινεν, ἀλλὰ καὶ τάφροι κατεπίμ-
πλαντο κτεινομένων, καὶ περὶ τοῖς αὐτῶν χαρακώμασι
καὶ περιτειχίσμασιν ἐπιπτον ἐλαννόμενοι προτροπάδην.
Καῖσαρ δ' ὑπαντιάζων ἐπειρᾶτο μὲν ἀναστρέφειν τοὺς 4
φεύγοντας, ἐπέβαινε δ' οὐδέν, ἀλλ' ἐπιλαμβανομένου τῶν
σημείων ἀπερρίπτουν οἱ κομίζοντες, ὥστε δύο καὶ τριά-
κοντα λαβεῖν τοὺς πολεμίους. αὐτὸς δὲ παρὰ μικρὸν
ἤλθεν ἀποθανεῖν· ἀνδρὶ γὰρ μεγάλῳ καὶ ῥωμαλέῳ φεύ-
γοντι παρ' αὐτὸν ἐπιβαλὼν τὴν χειρὰ μένειν ἐκέλευσε καὶ
στρέφασθαι πρὸς τοὺς πολεμίους· ὁ δὲ μεστὸς ὢν ταρα-
χῆς παρὰ τὸ δεινὸν ἐπήρατο τὴν μάχαιραν ὡς καθιζόμε-
νος, φθάνει δ' ὁ τοῦ Καίσαρος ὑπασπιστῆς ἀποκόψας
αὐτοῦ τὸν ὦμον. οὕτω δ' ἀπέγνω τὰ καθ' αὐτὸν ὡστ', 5
ἐπεὶ Πομπήιος ὑπ' εὐλαβείας τινὸς ἢ τύχης ἔργῳ μεγάλῳ
τέλος οὐκ ἐπέθηκεν, ἀλλὰ καθείρξας εἰς τὸν χάρακα τοὺς
φεύγοντας ἀνεχώρησεν, εἶπεν ἄρα πρὸς τοὺς φίλους ἀπιῶν
ὁ Καῖσαρ "σήμερον ἂν ἡ νίκη παρὰ τοῖς πολεμίσις ἦν, εἰ

- 6 τὸν νικῶντα εἶχον.” αὐτὸς δὲ παρελθὼν εἰς τὴν σκητὴν καὶ κατακλιθεὶς νύκτα πασῶν ἐλείνην ἀνιαροτάτην διήγαγεν ἐν ἀπόροις λογισμοῖς, ὡς κακῶς ἐστρατηγηκῶς ὅτι καὶ χώρας ἐπιχειμένης βαθείας καὶ πόλεων εὐδαιμόνων τῶν Μακεδονικῶν καὶ Θετταλικῶν, ἔασας ἐκεῖ περισπάσαι τὸν πόλεμον ἐνταῦθα καθέξοιτο πρὸς θαλάττη, ναυκρατούντων τῶν πολεμίων πολιορκούμενος τοῖς ἀναγκαίοις
- 7 μᾶλλον ἢ τοῖς ὅπλοις πολιορκῶν. οὕτω δὲ ῥιπτασθεὶς καὶ ἀδημονήσας πρὸς τὴν ἀπορίαν καὶ χαλεπότητα τῶν παρόντων ἀνίστη τὸν στρατόν, ἐπὶ Σκιπίωνα προάγειν εἰς Μακεδονίαν ἐγνωκῶς· ἢ γὰρ ἐπισπάσασθαι Πομπήιον ὅπου μαχεῖται μὴ χορηγούμενος ὁμοίως ἀπὸ τῆς θαλάττης, ἢ περιέσεσθαι μεμονωμένου Σκιπίωνος.
- 40 Τοῦτο τὴν Πομπηίου στρατιὰν ἐπῆρε καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἡγεμόνας ὡς ἠττημένου καὶ φεύγοντος ἔχεσθαι Καίσαρος. αὐτὸς μὲν γὰρ εὐλαβῶς εἶχε Πομπήιος ἀναρριψαί μίαν περὶ τηλικούτων, καὶ παρεσκευασμένος ἄριστα πᾶσι πρὸς τὸν χρόνον ἡξίου τρίβειν καὶ μαραίνειν τὴν τῶν πολεμίων ἀκμὴν βραχεῖαν οὕσαν. τὸ γὰρ τοι μαχμιώτατον τῆς Καίσαρος δυνάμεως ἐμπειρίαν μὲν εἶχε
- 2 καὶ τόλμαν ἀνυπόστατον πρὸς τοὺς ἀγῶνας, ἐν δὲ ταῖς πλάναις καὶ ταῖς στρατοπεδείαις καὶ τειχομαχοῦντες καὶ νυκτεγεροῦντες ἐξέκαμνον ὑπὸ γήρωσ, καὶ βαρεῖς ἦσαν τοῖς σώμασι πρὸς τοὺς πόρους, δι’ ἀσθένειαν ἐγκαταλείποντες τὴν προθυμίαν. τότε δὲ καὶ τι νόσημα λοιμῶδες ἐλέχθη, τὴν ἀτοπίαν τῆς διαίτης ποιησάμενον ἀρχήν, ἐν τῇ στρατιᾷ περιφέρεσθαι τῇ Καίσαρος. καὶ τὸ μέγιστον, οὔτε χρήμασιν ἐρωμένους οὔτε τροφῆς εὐπορῶν χρόνου βραχέος ἐδόκει περὶ αὐτῷ καταλυθῆσεσθαι.
- 41 Διὰ ταῦτα Πομπήιον μάχεσθαι μὴ βουλόμενον μόνος ἐπήγει Κάτων φειδοῖ τῶν πολιτῶν· ὅς γε καὶ τοὺς πεσόντας ἐν τῇ μάχῃ τῶν πολεμίων εἰς χιλίους τὸ πλῆθος γενομένους ἰδὼν ἀπῆλθεν ἐγκαλυψάμενος καὶ καταδακρύσας. οἱ δ’ ἄλλοι πάντες ἐκάμιζον τὸν Πομπήιον φυγομαχοῦντα, καὶ παρώξυνον Ἀγαμέμνονα καὶ βασιλέα βασιλέων ἀποκαλοῦντες ὡς δὴ μὴ βουλόμενον ἀποθέσθαι τὴν μοναρχίαν, ἀλλ’ ἀγαλλόμενον ἡγεμόνων τοσοῦτων ἐξηρη-

μένων αὐτοῦ καὶ φοιτῶντων ἐπὶ σκηνήν. Φαώνιος δὲ τὴν ²
 Κάτωνος παρρησίαν ὑποποιούμενος μανικῶς, ἐσχετλιάζεν
 εἰ μὴδὲ τῆτες ἔσται τῶν περὶ Τουσκλᾶνον ἀπολαῦσαι σύ-
 κων διὰ τὴν Πομπηίου φιλαρχίαν. Μερσάνιος δὲ (νεωστὶ
 γὰρ ἐξ Ἰβηρίας ἀφίκτο κακῶς στρατηγήσας) διαβαλλόμε-
 νος ἐπὶ χρήμασι προδοῦναι τὸν στρατόν, ἠρώτα διὰ τί
 πρὸς τὸν ἔμπορον οὐ μάχονται τὸν ἐωνημένον παρ' αὐ-
 τοῦ τὰς ἐπαρχίας. ἐκ τούτων ἀπάντων συνελαννόμενος
 ἄκων εἰς μάχην ὁ Πομπήιος ἐχώρει τὸν Καίσαρα διώκων.
 ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλλην πορείαν χαλεπῶς ἤνυσεν, οὐδενὸς ³
 παρέχοντος ἀγορᾶν, ἀλλὰ πάντων καταφρονούντων διὰ
 τὴν ἐναγχος ἦταν· ὡς δ' εἶλε Γόμφρους Θεσσαλικὴν πόλιν,
 οὐ μόνον ἔθρεψε τὴν στρατιάν, ἀλλὰ καὶ τοῦ νοσήματος
 ἀπήλλαξε παραλόγως. ἀφθόνῳ γὰρ ἐνέτυχον οἶνω, καὶ
 πιόντες ἀνέδην, εἶτα χρώμενοι κώμοις καὶ βακχεύοντες
 ἀνὰ τὴν ὁδὸν ἐκ μέθης διεκρούσαντο καὶ παρήλλαξαν τὸ
 πάθος, εἰς ἕξιν ἑτέραν τοῖς σώμασι μεταπεσόντες.

Ὡς δ' εἰς τὴν Φαρσαλίαν ἐμβαλόντες ἀμφοτέρω κατε- ⁴²
 στρατοπέδευσαν, ὁ μὲν Πομπήιος αὐθις εἰς τὸν ἀρχαῖον
 ἀνεκρούετο λογισμὸν τὴν γνώμην, ἔτι καὶ φασμάτων οὐκ
 αἰσίων προσγενομένων καὶ κατ' ὕπνον ὄψεως. ἐδόκει γὰρ
 ἑαυτὸν ὄραν ἐν τῷ θεάτρῳ κροτούμενον ὑπὸ Ῥωμαίων...
 οἱ δὲ περὶ αὐτὸν οὕτω θρασεῖς ἦσαν καὶ τὸ νίκημα ταῖς
 ἐλίσι προειληφότες ὥστε φιλονεικεῖν ὑπὲρ τῆς Καίσα-
 ρος ἀρχιερωσύνης Δομίτιον καὶ Σπινθήρα καὶ Σκιπίωνα
 διαμιλλωμένους ἀλλήλοις, πέμπειν δὲ πολλοὺς εἰς Ῥώμην ²
 μισθουμένους καὶ προκαταλαμβάνοντας οἰκίας ὑπατεύ-
 ουσι καὶ στρατηγοῦσιν ἐπιτηδείους, ὡς εὐθὺς ἀρξόντες
 μετὰ τὸν πόλεμον. μάλιστα δ' ἐσφάδαζον οἱ ἱππεῖς ἐπὶ
 τὴν μάχην ἠσκημένοι περιττῶς ὀπλων λαμπρότησι καὶ
 τροφαῖς ἵππων καὶ κάλλει σωμάτων, μέγα φρονοῦντες
 καὶ διὰ τὸ πλῆθος, ἑπτακισχίλιοι πρὸς χιλίους τοὺς Καί-
 σαρος ὄντες. ἦν δὲ καὶ τὸ τῶν πεζῶν πλῆθος οὐκ ἀγώ-
 μαλον, ἀλλὰ τετρακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι παρετά-
 τοντο δισμυρίοις καὶ δισχιλίοις.

Ὁ δὲ Καίσαρ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν, καὶ προει- ⁴³
 πῶν ὡς δύο μὲν αὐτῷ τάγματα Κορνήιος ἄγων ἐγγύς

ἔστιν, ἄλλαι δὲ πεντεκαίδεκα σπεῖραι μετὰ Καληνοῦ κάθ-
 ηνται περὶ Μέγαρα καὶ Ἀθήνας, ἠρώτησεν εἴτε βούλον-
 ται περιμένειν ἐκείνους· εἴτ' αὐτοὶ διακινδυνεύσαι καθ'
 ἑαυτούς. οἱ δ' ἀνεβόησαν δεόμενοι μὴ περιμένειν, ἀλλὰ
 μᾶλλον, ὅπως τάχιστα συνίασιν εἰς χεῖρας τοῖς πολεμίους,
² τεχνάζεσθαι καὶ στρατηγεῖν. ποιουμένου δὲ καθαρμὸν
 αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ θύσαντι τὸ πρῶτον ἱερεῖον εὐ-
 θύς ὁ μάντις ἔφραζε τριῶν ἡμερῶν μάχῃ κριθῆσεσθαι
 πρὸς τοὺς πολεμίους. ἐρομένου δὲ τοῦ Καίσαρος εἰ καὶ
 περὶ τοῦ τέλους ἐνορᾷ τι τοῖς ἱεροῖς εὐσημον "αὐτὸς ἂν"
 ἔφη "σὺ τοῦτο βέλτιον ὑποκρίναιο σαυτῷ· μεγάλην γὰρ
 οἱ θεοὶ μεταβολὴν καὶ μετὰπτωσιν ἐπὶ τὰ ἐναντία τῶν
 καθεστῶτων δηλοῦσιν, ὥστ' εἰ μὲν εὖ πράττειν ἡγήσασθαι
 τὸν ἐπὶ τῷ παρόντι, τὴν χεῖρονα προσδόκα τύχην, εἰ δὲ
³ κακῶς, τὴν ἀμείνονα." τῇ δὲ πρὸ τῆς μάχης νυκτὶ τὰς
 φυλακὰς ἐφοδεύοντος αὐτοῦ περὶ τὸ μεσονύκτιον ὤφθη
 λαμπρὰς οὐρανοῦ πυρός, ἣν ὑπερενεχθεῖσαν τὸ Καίσαρος
 στρατόπεδον λαμπρὰν καὶ φλογώδη γενομένην ἔδοξεν εἰς
 τὸ Πομπηίου καταπεσεῖν. ἐωθινῆς δὲ φυλακῆς καὶ πανι-
 κὸν τάραχον ἤσθοντο γινόμενον παρὰ τοῖς πολεμίους.
 οὐ μὴν μαχεῖσθαι γε καθ' ἐκείνην προσεδόκα τὴν ἡμέραν,
 ἀλλ' ὡς ἐπὶ Σκοτούσσης ὁδεύων ἀνεξεύγνυεν.

⁴⁴ Ἐπεὶ δὲ τῶν σκηνῶν ἤδη καταλελυμένων οἱ σκοποὶ
 προσίππευσαν αὐτῷ τοὺς πολεμίους ἐπὶ μάχῃ καταβαί-
 νειν ἀπαγγέλλοντες, περιχαρῆς γενόμενος καὶ προσευξά-
 μενος τοῖς θεοῖς παρέταττε τὴν φάλαγγα, τὴν τάξιν
 τριπλῆν ποιῶν. καὶ τοῖς μὲν μέσοις ἐπέστησε Καλβῖνον
 Δομίτιον, τῶν δὲ κεράτων τὸ μὲν εἶχεν Ἀντώνιος, αὐτὸς
 δὲ τὸ δεξιόν, ἐν τῷ δεκάτῳ τάγματι μέλλων μάχεσθαι.
² κατὰ τοῦτο δὲ τοὺς τῶν πολεμίων ἵππεῖς ἀντιπαρατατ-
 τομένους ὁρῶν, καὶ δεδοικὼς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ
 πλῆθος αὐτῶν, ἀπὸ τῆς ἐσχάτης τάξεως ἀδήλως ἐκέλευσε
 περιελθεῖν πρὸς ἑαυτὸν ἐξ σπείρας καὶ κατόπιν ἔστησε
 τοῦ δεξιοῦ, διδάξας ἅ χορὴ ποιεῖν ὅταν οἱ τῶν πολεμίων
 ἵππεῖς προσφέρωνται. Πομπήιος δὲ τὸ μὲν αὐτὸς εἶχε
 τῶν κεράτων, τὸ δ' εὐώνυμον Δομίτιος, τοῦ δὲ μέσου
³ Σκιπίων ἤρχεν ὁ πενθερός. οἱ δ' ἵππεῖς ἅπαντες ἐπὶ τὸ

ἀριστερόν ἔβρισαν ὡς τὸ δεξιὸν κυκλωσόμενοι τῶν πολεμίων καὶ λαμπρὰν περὶ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα ποιησόμενοι τροπὴν· οὐδὲν γὰρ ἀνθέξειν βάθος ὀπλιτικῆς φάλαγγος, ἀλλὰ συντριψέσθαι καὶ καταρράξεσθαι πάντα τοῖς ἐναντίοις ἐπιβολῆς ἅμα τοσοῦτων ἰππέων γενομένης. ἐπεὶ δὲ σημαίνειν ἔμελλον ἀμφότεροι τὴν ἔφοδον, Πομπήιος μὲν ἐκέλευσε τοὺς ὀπλίτας ἐστῶτας ἐν προβολῇ καὶ μένοντας ἀραρότως δέχεσθαι τὴν ἐπιδρομὴν τῶν πολεμίων, μέχρι ἂν ὑσσοῦ βολῆς ἐντὸς γένωνται, Καῖσαρ δὲ καὶ περὶ τοῦτο διάμαρτεῖν φησὶν αὐτόν, ἀγνοήσαντα τὴν μετὰ δρόμου καὶ φορᾶς ἐν ἀρχῇ γινομένην σύρραξιν, ὡς ἐν τε ταῖς πληγαῖς βίαν προστίθῃσι καὶ συνεχκαίει τὸν θυμὸν ἐκ πάντων ἀναρριπιζόμενον. αὐτὸς δὲ κινεῖν τὴν φάλαγγα 5 μέλλων καὶ προῖὼν ἐπ' ἔργον ἤδη πρῶτον ὄρᾳ τῶν ταξιάρχων ἄνδρα πιστὸν αὐτῷ καὶ πολέμων ἔμπειρον, ἐπιθαρσύνοντα τοὺς ὑφ' αὐτῷ καὶ προχαλούμενον εἰς ἄμιλλαν ἀλκῆς. τοῦτον ὀνομαστὶ προσαγορεύσας “τί ἐλπίζομεν” εἶπεν, “ὦ Γάιε Κρασσίνιε, καὶ πῶς τι θάρσους ἔχομεν;” ὁ δὲ Κρασσίνιος ἐκτείνας τὴν δεξιὰν καὶ μέγα βοήσας 6 “νικήσομεν” ἔφη “λαμπρῶς ὦ Καῖσαρ· ἐμὲ δ' ἢ ζῶντα τήμερον ἢ τεθνηζότα ἐπαινέσεις.” ταῦτ' εἰπὼν πρῶτος ἐμβάλλει τοῖς πολεμίοις δρόμῳ, συνεπισπασάμενος τοὺς περὶ ἑαυτὸν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι στρατιώτας· διακόψας δὲ τοὺς πρῶτους καὶ πρόσω χωρῶν φόνῳ πολλῷ καὶ βιαζόμενος ἀνακόπτεται ξίφει πληγεῖς διὰ τοῦ στόματος, ὥστε καὶ τὴν αἰχμὴν ὑπὲρ τὸ ἰνίον ἀνασχεῖν.

Οὕτω δὲ τῶν πεζῶν κατὰ τὸ μέσον συρραγέντων καὶ 45 μαχομένων, ἀπὸ τοῦ κέρατος οἱ Πομπηίου ἰππεῖς σοβαρῶς ἐπήλαννον εἰς κύκλωσιν τοῦ δεξιοῦ τὰς ἴλας ἀναχεόμενοι· καὶ πρὶν ἢ προσβαλεῖν αὐτοὺς ἐκτρέχουσιν αἰσπεῖραι παρὰ Καίσαρος, οὐχ ὡσπερ εἰώθεσαν, ἀγοντίσμασι χρώμενοι τοῖς ὑσσοῖς, οὐδὲ μηροῦς παίοντες ἐκ 2 χειρὸς ἢ κνήμας τῶν πολεμίων, ἀλλὰ τῶν ὕψεων ἐφριέμενοι καὶ τὰ πρόσωπα συντριψόντες, ὑπὸ Καίσαρος δεδιδαγμένοι τοῦτο ποιεῖν, ἐλπίζοντος ἄνδρας οὐ πολλὰ πολέμοις οὐδὲ τραύμασιν ὠμιληζότας, νέους δὲ καὶ νομῶντας ἐπὶ κάλλει καὶ ὄρᾳ, μάλιστα τὰς τοιαύτας πλη-

γὰς ὑπόψεσθαι καὶ μὴ μενεῖν, τὸν ἐν τῷ παρόντι κίνδυνον ἅμα καὶ τὴν αὖθις αἰσχύνην δεδοικότας. ὃ δὴ καὶ συνέβαιεν· οὐ γὰρ ἠνείχοντο τῶν ὑσσῶν ἀναφερομένων, οὐδ' ἐτόλμων ἐν ὀφθαλμοῖς τὸν σίδηρον ὀρῶντες, ἀλλ' ἀπεστρέφοντο καὶ συνεκαλύπτοντο φειδόμενοι τῶν προσώπων, καὶ τέλος οὕτω ταράξαντες ἑαυτοὺς ἐτράποντο φεύγειν αἰσχιστα, λυμηνάμενοι τὸ σύμπαν. εὐθὺς γὰρ οἱ μὲν νεικηκότες τούτους ἐκυκλοῦντο τοὺς πεζοὺς καὶ κατὰ
 4 νώτου προσπίπτοντες ἔκοπτον· Πομπήιος δ' ὡς κατεῖδεν ἀπὸ θατέρου τοὺς ἵππεῖς φυγῇ σκεδασθέντας, οὐκέτ' ἦν ὁ αὐτὸς οὐδ' ἐμέμνητο Πομπήιος ὢν Μάγνος, ἀλλ' ὑπὸ θεοῦ μάλιστα βλαπτομένῳ τὴν γνώμην ἰοικῶς [ἢ διὰ θείας ἤτις τεθαμβημένος] ἀφθογγος ὥχετο ἀπιῶν ἐπὶ σκηπὴν, καὶ καθεζόμενος ἐκαραδόκει τὸ μέλλον, ἄχρι οὗ τροπῆς ἀπάντων γενομένης ἐπέβαινον οἱ πολέμιοι τοῦ
 5 χάρακος καὶ διεμάχοντο πρὸς τοὺς φυλάττοντας. τότε δ' ὥσπερ ἔννοος γενόμενος, καὶ ταύτην μόνην, ὡς φασί, φωνὴν ἀφείς "οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τὴν παρεμβολήν;" ἀπεδύσατο μὲν τὴν ἐναγώνιον καὶ στρατηγικὴν ἐσθῆτα, φεύγοντι δὲ πρέπουσαν μεταλαβὼν ὑπεξῆλθεν,

Ἀλλ' οὗτος μὲν οἴαις ὕστερον χρησάμενος τύχαις ὅπως τε παραδοὺς ἑαυτὸν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀνδράσιν ἀνηρέθη,
 46 δηλοῦμεν ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γράμμασιν· ὁ δὲ Καῖσαρ ὡς ἐν τῷ χάρακι τοῦ Πομπηίου γενόμενος τοὺς τε κείμενους νεκροὺς ἤδη τῶν πολεμίων εἶδε καὶ τοὺς ἐτι κτεινομένους, εἶπεν ἄρα στενάξας "τοῦτ' ἐβουλήθησαν, εἰς τοῦτό με ἀνάγκης ὑπηγάγοντο, ἵνα Γάιος Καῖσαρ ὁ
 2 μέγιστος πολέμους κατορθώσας, εἰ προηγάμην τὰ στρατεύματα, κὰν κατεδικάσθην." ταῦτά φησι Πωλίων Ἀσί-
 νιος τὰ ῥήματα ῥωμαῖστὶ μὲν ἀναφθέγγασθαι τὸν Καῖσαρα παρὰ τὸν τότε καιρὸν, ἑλληνιστὶ δ' ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι· τῶν δ' ἀποθανόντων τοὺς πλείστους οἰκέτας γενέσθαι περὶ τὴν κατάληψιν τοῦ χάρακος ἀναιρεθέντας, στρατιώτας δὲ μὴ πλείους ἑξακισχιλίων πεσεῖν. τῶν δὲ ζώντων ἀλόντων κατέμιξε τοὺς πλείστους ὁ Καῖσαρ εἰς (τὰ) τάγματα· πολλοῖς δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄδειαν ἔδωκεν, ὢν καὶ Βροῦτος ἦν ὁ κτείνας αὐτὸν ὕστερον, ἐφ' ᾧ

λέγεται μὴ φαινομένῳ μὲν ἀγωνιᾶσαι, σωθέντος δὲ καὶ παραγενομένου πρὸς αὐτὸν ἡσθῆναι διαφερόντως.

Σημείων δὲ πολλῶν γενομένων τῆς νίκης ἐπιφανέστα- 47
τον ἱστορεῖται τὸ περὶ Τράλλεις. ἐν γὰρ ἱερῷ Νίκης ἀνδρίας εἰστήκει Καίσαρος, καὶ τὸ περὶ αὐτῷ χωρίον αὐτότε στερεὸν φύσει καὶ λίθῳ σκληρῷ κατεστρωμένον ἦν ἄνωθεν· ἐκ τούτου λέγουσιν ἀνατεῖλαι φόνικα παρὰ τὴν βάσιν τοῦ ἀνδριάντος. ἐν δὲ Πατασίῳ Γάιος Κορνήλιος, ἀνὴρ εὐδόκιμος ἐπὶ μαντικῇ, Λιβίου τοῦ συγγραφέως πολίτης καὶ γνώριμος, ἐτύγχανεν ἐπ' οἰωνοῖς καθήμενος ἐκείνην τὴν ἡμέραν. καὶ πρῶτον μὲν, ὡς Λιβιὸς φησι, 2 τὸν καιρὸν ἔγνω τῆς μάχης, καὶ πρὸς τοὺς παρόντας εἶπεν ὅτι καὶ δὴ περαίνεται τὸ χρεῖμα καὶ συνίασιν εἰς ἔργον οἱ ἄνδρες· αὐθις δὲ πρὸς τῇ θεᾷ γενόμενος καὶ τὰ σημεῖα κατιδὼν ἀνήλατο μετ' ἐνθουσιασμοῦ, βοῶν “νικᾶς ὦ Καῖσαρ.” ἐκπλαγέντων δὲ τῶν παρατυχόντων περιελὼν τὸν στέφανον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐνωμότως ἔφη μὴ πρὶν ἐπιθήσεσθαι πάλιν ἢ τῇ τέχνῃ μαρτυρῆσαι τὸ ἔργον.

Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Λίβιος οὕτω γενέσθαι καταβεβαιοῦ- 48
ται· Καῖσαρ δὲ τῷ Θετταλῶν ἔθνει τὴν ἑλευθερίαν ἀνα-
θεῖς νικητήριον ἐδίωκε Πομπήιον, ἀψάμενος δὲ τῆς Ἀσίας
Κνιδίους τε Θεοπόμπῳ τῷ συναγαγόντι τοὺς μύθους χα-
ριζόμενος ἠλευθέρωσε, καὶ πᾶσι τοῖς τὴν Ἀσίαν κατοι-
κοῦσι τὸ τρίτον τῶν φόρων ἀνῆκεν. εἰς δ' Ἀλεξάνδρειαν 2
ἐπὶ Πομπηίῳ τεθνηκότι καταχθεῖς Θεόδοτον μὲν ἀπε-
στράφη τὴν Πομπηίου κεφαλὴν προσφέροντα, τὴν δὲ
σφραγίδα δεξάμενος τοῦ ἀνδρὸς κατεδάκρυσεν· ὅσοι δὲ
τῶν ἐταίρων αὐτοῦ καὶ συνήθων πλανώμενοι κατὰ τὴν
χώραν ἐαλώμεσαν ὑπὸ τοῦ βασιλέως, πάντας εὐεργέτησε
καὶ προσηγάγετο. τοῖς δὲ φίλοις εἰς Ῥώμην ἔγραψεν ὅτι
τῆς νίκης ἀπολαύοι τοῦτο μέγιστον καὶ ἥδιστον, τὸ σώ-
ζειν τινὰς ἀεὶ τῶν πεπολεμηκότων πολιτῶν αὐτῷ. τὸν δ' 3
αὐτόθι πόλεμον οἱ μὲν οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ἔρωτι Κλεο-
πάτρας ἄδοξον αὐτῷ καὶ κινδυνώδη γενέσθαι λέγουσιν,
οἱ δὲ τοὺς βασιλικούς αἰτιῶνται, καὶ μάλιστα τὸν εὐνοῦ-
χον Ποθεινόν, ὃς πλεῖστον δυνάμενος καὶ Πομπήιον μὲν

ἀνηρηκῶς ἔναγχος, ἐκβεβλήκῳ δὲ Κλεοπάτραν, κρύφα
 μὲν ἔπεβούλευε τῷ Καίσαρι (καὶ διὰ τοῦτο φασιν αὐτὸν
 ἀρξάμενον ἔκτοτε διανυκτερεύειν ἐν τοῖς πότοις ἕνεκα
 φυλακῆς τοῦ σώματος), φανερώς δ' οὐκ ἦν ἀνεκτὸς ἐπί-
 φθονα πολλὰ καὶ πρὸς ὕβριν εἰς τὸν Καίσαρα λέγων καὶ
 4 πρᾶττων. τοὺς μὲν γὰρ στρατιώτας τὸν κάκιστον με-
 τρουμένους καὶ παλαιότατον σῖτον ἐκέλευεν ἀνέχεσθαι
 καὶ στέργειν, ἐσθίοντας τὰ ἀλλότρια, πρὸς δὲ τὰ δεῖπνα
 σκεύεσιν ἐχρήτο ξυλίνοις καὶ κεραμεῖσι, ὡς τὰ χρυσᾶ καὶ
 ἀργυρᾶ πάντα Καίσαρος ἔχοντος εἰς τι χρέος. ὄφειλε
 γὰρ ὁ τοῦ βασιλεύοντος τότε πατήρ Καίσαρι χιλίας ἑπτα-
 κοσίας πενήκοντα μυριάδας, ὧν τὰς μὲν ἄλλας ἀνήκε
 τοῖς παισὶν αὐτοῦ πρότερον ὁ Καῖσαρ, τὰς δὲ χιλίας ἡξίου
 6 τότε λαβὼν διαθρέψαι τὸ στράτευμα. τοῦ δὲ Ποσεινοῦ
 νῦν μὲν αὐτὸν ἀπιέναι καὶ τῶν μεγάλων ἔχεσθαι πραγμά-
 των κελεύοντος, ὕστερον δὲ κομιεῖσθαι μετὰ χάριτος,
 εἰπὼν ὡς Αἰγυπτίων ἐλάχιστα δέοιτο συμβούλων, κρύφα
 49 τὴν Κλεοπάτραν ἀπὸ τῆς χώρας μετεπέμπετο. κάκεινη
 παραλαβοῦσα τῶν φίλων Ἀπολλόδωρον τὸν Σικελιώτην
 μόνον, εἰς ἀκάτιον μικρὸν ἐμβᾶσα τοῖς μὲν βασιλείοις
 προσέσχεν ἤδη συσκοτάζοντος· ἀπόρου δὲ τοῦ λαθεῖν
 ὄντος ἄλλως, ἣ μὲν εἰς στρωματόδεσμον ἐνδύσα προ-
 τείνει μακρὰν ἑαυτήν, ὁ δ' Ἀπολλόδωρος ἰμάντι συνδήσας
 τὸν στρωματόδεσμον εἰσκομίζει διὰ θυρῶν πρὸς τὸν
 2 Καίσαρα. καὶ τούτῳ τε πρώτῳ λέγεται τῷ τεχνήματι
 τῆς Κλεοπάτρας ἀλῶναι, λαμυρᾶς φανερώσεως, καὶ τῆς ἄλ-
 λης ὁμιλίας καὶ χάριτος ἧττων γενόμενος διαλλάξαι πρὸς
 τὸν ἀδελφὸν ὡς συμβασιλεύσουσαν. ἔπειτα δ' ἐν ταῖς
 διαλλαγαῖς ἐστιωμένων ἀπάντων οἰκέτης Καίσαρος κου-
 ρεύς, διὰ δειλίαν, ἣ πάντας ἀνθρώπους ὑπερέβαλλεν,
 οὐδὲν ἔων ἀνεξέταστον ἀλλ' ὠτακουστῶν καὶ πολυπρα-
 γμονῶν, συνῆκεν ἐπιβουλήν Καίσαρι πραττομένην ὑπ'
 3 Ἀχιλλᾶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ Ποσεινοῦ τοῦ εὐνούχου. φω-
 ράσας δ' ὁ Καῖσαρ φρουρὰν μὲν περιέστησε τῷ ἀνδρῶνι,
 τὸν δὲ Ποσεινὸν ἀνεῖλεν· ὁ δ' Ἀχιλλᾶς φυγὼν εἰς τὸ στρα-
 τόπεδον περιεστησιν αὐτῷ βαρὺν καὶ δυσμεταχείριστον
 πόλεμον, ὀλιγοστίῳ τῷ τῷ τῷ ἀμυνομένῳ πόλιν καὶ δύνα-

μιν. ἐν ᾧ πρῶτον μὲν ἐκινδύνευσεν ὕδατος ἀποκλεισθεῖς (αἱ γὰρ διώρυχες ἀπρωκοδομήθησαν ὑπὸ τῶν πολεμίων), δεύτερον δὲ περικοπτόμενος τὸν στόλον ἠναγκάσθη διὰ πυρὸς ἀπώσασθαι τὸν κίνδυνον, ὃ καὶ τὴν μεγάλην βιβλιοθήκην ἐκ τῶν νεωρίων ἐπινεμόμενον διέφθειρε. τρι-
 τον δὲ περὶ τῆ Φάρου μάχης συνεστῶσης κατεπήδησε μὲν ἀπὸ τοῦ χώματος εἰς ἀκάτιον καὶ παρεβόηθει τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἐπιπλεόντων δὲ πολλαχόθεν αὐτῇ τῶν Αἰγυπτίων ρίψας ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπενήξατο μόλις καὶ χαλεπῶς· ὅτε καὶ λέγεται βιβλίδια κρατῶν πολλὰ μὴ προσέθαι βαλλόμενος καὶ βαπτιζόμενος, ἀλλ' ἀνέχων ὑπὲρ τῆς θαλάσσης τὰ βιβλίδια τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ νήχεσθαι. τὸ δ' ἀκάτιον εὐθὺς ἐβυθίσθη. τέλος δέ, τοῦ βασιλέως
 πρὸς τοὺς πολεμίους ἀποχωρήσαντος, ἐπελθὼν καὶ συνάψας μάχην ἐνίκησε, πολλῶν πεσόντων αὐτοῦ τε τοῦ βασιλέως ἀφανοῦς γενομένου. καταλιπὼν δὲ τὴν Κλεοπάτραν βασιλεύουσαν Αἰγύπτου καὶ μικρὸν ὕστερον ἐξ αὐτοῦ τεκοῦσαν υἱόν, ὃν Ἀλεξανδρεῖς Καισαρίωνα προσηγόρευον, ὤρμησεν ἐπὶ Συρίας.

Κάκειθεν ἐπιὼν τὴν Ἀσίαν ἐπυνθάνετο Δομίτιον μὲν 50 ὑπὸ Φαρνάκου τοῦ Μιθριδάτου παιδὸς ἠττημένον ἐκ Πόντου πεφευγέναι σὺν ὀλίγοις, Φαρνάκην δὲ τῇ νίκῃ χρώμενον ἀπλήστως καὶ Βιθυνίαν ἔχοντα καὶ Καππαδοκίαν Ἀρμενίας ἐφίεσθαι τῆς μικρᾶς καλουμένης, καὶ πάντας ἀνιστάναι τοὺς ταύτῃ βασιλεῖς καὶ τετράρχας. εὐθὺς 2 οὖν ἐπὶ τὸν ἄνδρα τρισὶν ἤλαυνε τάγμασι, καὶ περὶ πόλιν Ζῆλαν μάχην μεγάλην συνάψας αὐτὸν μὲν ἐξέβαλε τοῦ Πόντου φεύγοντα, τὴν δὲ στρατιὰν ἄρδην ἀνεῖλε. καὶ τῆς μάχης ταύτης τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ τάχος ἀναγγέλλων εἰς Ῥώμην πρὸς τινα τῶν φίλων Ἀμάντιον ἔγραψε τρεῖς λέξεις· “ἤλθον, εἶδον, ἐνίκησα.” ῥωμαῖστὶ δὲ αἱ λέξεις εἰς ὅμοιον ἀπολήγουσαι σχῆμα ῥήματος οὐκ ἀπίθανον τὴν βραχυλογίαν ἔχουσιν.

Ἐκ τούτου διαβαλὼν εἰς Ἰταλίαν ἀνέβαινεν εἰς Ῥώμην, 51 τοῦ μὲν ἐνιαυτοῦ καταστρέφοντος εἰς ὃν ἤρητο δικτάτωρ τὸ δεύτερον, οὐδέποτε τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον ἐνιαυσίου γενομένης· εἰς δὲ τοῦπιόν ὕπατος ἀπεδείχθη. καὶ

κακῶς ἤκουσεν ὅτι τῶν στρατιωτῶν στασιασάντων καὶ δύο στρατηγικούς ἀνδρας ἀνελόντων, Κοσκώνιον καὶ Γάλβαν, ἐπετίμησε μὲν αὐτοῖς τοσοῦτον ὅσον ἀντὶ στρατιωτῶν πολίτας προσαγορεῦσαι, χιλίας δὲ διένειμεν ἐκάστην δραχμὰς² καὶ χώραν τῆς Ἰταλίας ἀπεκλήρωσε πολλήν. ἦν δ' αὐτοῦ διαβολὴ καὶ ἡ Δολοβέλλα μανία καὶ ἡ Ἀμαντίου φιλαργυρία, καὶ μεθύων Ἀντώνιος, καὶ Κορφίνιος τὴν Πομπηίου σκευωρούμενος οἰκίαν καὶ μετοικοδομῶν ὡς ἱκανὴν οὐκ οὔσαν. ἐπὶ τούτοις γὰρ ἐδυσφόρον Ῥωμαῖοι. Καῖσαρ δὲ διὰ τὴν ὑπόθεσιν τῆς πολιτείας οὐκ ἀγνοῶν οὐδὲ βουλόμενος ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς ὑπουργοῦσιν.

- 52 Τῶν δὲ περὶ Κάτωνα καὶ Σκιπίωνα μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλῳ μάχην εἰς Λιβύην φυγόντων, κάκει τοῦ βασιλέως Ἰόβα βοηθοῦντος αὐτοῖς ἡθροικῶτων δυνάμεις ἀξιολόγους, ἔγνω στρατεύειν ὁ Καῖσαρ ἐπ' αὐτούς· καὶ περὶ τροπὰς χειμερινὰς διαβὰς εἰς Σικελίαν, καὶ βουλόμενος εὐθύς ἀποκόψαι τῶν περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων ἅπασαν ἐλπίδα μελλήσεως καὶ διατριβῆς, ἐπὶ τοῦ κλύσματος ἐπήξε τὴν ἑαυτοῦ σκηνήν, καὶ γενομένου πνεύματος ἐμβὰς ἀνήχθη μετὰ τρισχιλίων πεζῶν καὶ ἵππέων ὀλίγων. ἀποβιβάσας δὲ τούτους λαθῶν ἀνήχθη πάλιν, ὑπὲρ τῆς μελιζονος ὀρρωδῶν δυνάμειος, καὶ κατὰ θάλατταν οὔσιν ἤδη προστυχῶν κατήγαγεν ἅπαντας εἰς τὸ στρατόπεδον. πυνθανόμενος δὲ χρησιμῷ τινὶ παλαιῷ θαρρεῖν τοὺς πολεμίους ὡς προσῆκον ἀεὶ τῷ Σκιπιώνων γένει κρατεῖν ἐν Λιβύῃ, χαλεπὸν εἶπεῖν εἴτε φλανρίζων ἐν παιδιᾷ τινὶ³ τὸν Σκιπίωνα στρατηγοῦντα τῶν πολεμίων, εἴτε καὶ σπουδῇ τὸν οἰωνὸν οἰκειούμενος, ἦν γὰρ καὶ παρ' αὐτῷ τις ἀνθρώπος ἄλλως μὲν εὐκαταφρόνητος καὶ παρημελημένος οἰκίας δὲ τῆς Ἀφρικανῶν (Σκιπίων ἐκαλεῖτο Σαλλουτίων), τοῦτον ἐν ταῖς μάχαις προέταπτεν ὥσπερ ἡγεμόνα τῆς στρατιᾶς, ἀναγκαζόμενος πολλάκις ἐξάπτεσθαι⁴ τῶν πολεμίων καὶ φιλομαχεῖν. ἦν γὰρ οὔτε σῖτος τοῖς ἀνδράσιν ἄφθονος οὔτε ὑποζυγίοις χιλός, ἀλλὰ βρούις ἠναγκάζοντο θαλαττίοις, ἀποπλυνθείσης τῆς ἀλιμυρίδος, ὀλίγην ἄγρωστὴν ὥσπερ ἠδυσμα παραμιγνύντες ἐπάγειν τοὺς ἵππους. οἱ γὰρ Νομάδες ἐπιφαινώμενοι πολλοὶ καὶ

ταχεῖς ἐκάστοτε κατεῖχον τὴν χώραν· καὶ ποτε τῶν Καίσαρος ἰππέων σχολὴν ἀγόντων (ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ἀνὴρ ⁵ Αἰβυς ἐπιδεικνύμενος ὄρχησιν ἅμα καὶ μοναυλῶν θαύματος ἀξίως, οἱ δὲ τερπόμενοι καθῆντο τοῖς παισὶ τοὺς ἵππους ἐπιτρέψαντες) ἐξαίρνης περιελθόντες ἐμβάλλουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ τοὺς μὲν αὐτοῦ κτείνουσι, τοῖς δ' εἰς τὸ στρατόπεδον προτροπάδην ἐλαυνομένοις συνεισέπεσον. εἰ δὲ μὴ Καῖσαρ αὐτός, ἅμα δὲ Καῖσαρι Πωλίων Ἰσίνιος ⁶ βοηθοῦντες ἐκ τοῦ χάρακος ἔσχον τὴν φυγὴν, διεπέπρακτ' ἂν ὁ πόλεμος. ἔστι δ' ὅτε καὶ καθ' ἑτέραν μάχην ἐπλεονέκτησαν οἱ πολέμιοι συμπλοκῆς γενομένης, ἐν ἣ Καῖσαρ τὸν ἀετοφόρον φεύγοντα λέγεται κατασχὼν ἐκ τοῦ αὐχένος ἀναστρέψαι καὶ εἰπεῖν "ἐνταῦθα εἰσὶν οἱ πολέμιοι."

Τούτοις μέντοι τοῖς προτερήμασιν ἐπήρθη Σκιπίων ⁵³ μάχῃ κριθῆναι, καὶ καταλιπὼν χωρὶς μὲν Ἀφράνιον χωρὶς δ' Ἰόβαν δι' ὀλίγου στρατοπεδεύοντας, αὐτὸς ἐτείχιζεν ὑπὲρ λίμνης ἔρουμα τῷ στρατοπέδῳ περὶ πόλιν Θάψον, ὡς εἶη πᾶσιν ἐπὶ τὴν μάχην ὀρμητήριον καὶ καταφυγῆ. πονουμένῳ δ' αὐτῷ περὶ ταῦτα Καῖσαρ ὑλώδεις τόπους ² καὶ προσβολὰς ἀφράστους ἔχοντας ἀμηχάνῳ τάχει διελθὼν τοὺς μὲν ἐκυκλοῦτο τοῖς δὲ προσέβαλλε κατὰ στόμα, τρεψάμενος δὲ τούτους ἐχρήτο τῷ καιρῷ καὶ τῇ ῥύμῃ τῆς τύχης, ὑφ' ἧς αὐτοβοεὶ μὲν ἦρει τὸ Ἀφρανίου στρατόπεδον, αὐτοβοεὶ δὲ φεύγοντος Ἰόβα διεπόρθει τὸ τῶν Νομάδων· ἡμέρας δὲ μιᾶς μέρει μικρῶν τριῶν στρατοπέδων ἐγκρατῆς γεγωνὸς καὶ πεντακισμυρίους τῶν πολεμίων ἀνηρηκὼς οὐδὲ πεντήκοντα τῶν ἰδίων ἀπέβαλεν. οἱ μὲν ³ ταῦτα περὶ τῆς μάχης ἐκείνης ἀναγγέλλουσιν· οἱ δ' οὐ φασιν αὐτὸν ἐν τῷ ἔργῳ γενέσθαι, συντάττοντος δὲ τὴν στρατιάν καὶ διακοσμοῦντος ἄψασθαι τὸ σῦνηθες νόσημα· τὸν δ' εὐθὺς αἰσθόμενον ἀρχομένου, πρὶν ἐκταράττεσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι παντάπασιν ὑπὸ τοῦ πάθους τὴν αἰσθησιν ἤδη σειομένην, εἰς τινα τῶν πλησίον πύργων κομισθῆναι καὶ διαγαγεῖν ἐν ἡσυχίᾳ. τῶν δὲ πεφευγόντων ἐκ τῆς μάχης ὑπατικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἑαυτοὺς διέφθειραν ἀλισκόμενοι, συχνοὺς δὲ Καῖσαρ ἔκτεινεν ἀλόντας.

- 54 Κάτωνα δὲ λαβεῖν ζῶντα φιλοτιμούμενος ἔσπευδε πρὸς Ἰτύκην· ἐκείνην γὰρ παραφυλάττων τὴν πόλιν οὐ μετέσχε τοῦ ἀγῶνος. πυθόμενος δ' ὡς ἑαυτὸν ὁ ἀνὴρ διεργάσαιτο, δῆλος μὲν ἦν δηχθεὶς, ἐφ' ᾧ δ' ἄδηλον. εἶπε δ' οὖν “ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ σύ μοι τῆς σωτηρίας ἐφθόνησας.” ὁ μὲν οὖν μετὰ ταῦτα γραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ πρὸς Κάτωνα τεθνεῶτα λόγος οὐ δοκεῖ πράως ἔχοντας οὐδ' εὐδιαλλάκτως σημεῖον εἶναι· πῶς γὰρ ἂν ἐφείσατο ζῶντος εἰς ἀναίσθητον ἐκχέας ὄργην
- ² τοςαύτην; τῇ δὲ πρὸς Κικέρωνα καὶ Βροῦτον αὐτοῦ καὶ μυρίουσ ἄλλους τῶν πεπολεμηκότων ἐπιεικεία τεκμαίρονται καὶ τὸν λόγον ἐκείνον οὐκ ἔξ ἀπεχθείας ἀλλὰ φιλοτιμία πολιτικῇ συντετάχθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ἔγραψε Κικέρων ἐγκώμιον Κάτωνος, ὄνομα τῷ λόγῳ θέμενος Κάτωνα· καὶ πολλοῖς ὁ λόγος ἦν διὰ σπουδῆς, ὡς εἰκός, ὑπὸ τοῦ δεινοτάτου τῶν ῥητόρων εἰς τὴν καλλίστην πε-
- ³ ποιημένος ὑπόθεσιν. τοῦτ' ἦν ἰα Καίσαρα, κατηγορίαν αὐτοῦ νομίζοντα τὸν τοῦ τεθνηκότος δι' αὐτὸν ἔπαινον. ἔγραψεν οὖν πολλὰς τινὰς κατὰ τοῦ Κάτωνος αἰτίας συναγαγών· τὸ δὲ βιβλίον Ἀντικάτων ἐπιγέγραπται. καὶ σπουδαστὰς ἔχει τῶν λόγων ἐκάτερος διὰ Καίσαρα καὶ Κάτωνα πολλούς.
- 55 Ἀλλὰ γὰρ ὡς ἐπανῆλθεν εἰς Ῥώμην ἀπὸ Λιβύης, πρῶτον μὲν ὑπὲρ τῆς νίκης ἐμεγαληγόρησε πρὸς τὸν δῆμον, ὡς τοςαύτην κεχειρωμένος χώραν ὅση παρέξει καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς τὸ δημόσιον σίτου μὲν εἴκοσι μυριάδας Ἀπτικῶν μεδίμων, ἔλαιου δὲ λιτρῶν μυριάδας τριακοσίας· ἔπειτα θριάμβους κατήγαγε τὸν Αἰγυπτιακόν, τὸν Ποντικόν, τὸν Λιβυκόν, οὐκ ἀπὸ Σκιπίωνος ἀλλ' ἀπ' Ἰόβα
- ² δῆθεν τοῦ βασιλέως. τότε καὶ Ἰόβας υἱὸς ὢν ἐκείνου κομιδῆ νῆπιος ἐν τῷ θριάμβῳ παρήχθη, μακαριωτάτην ἀλοὺς ἄλωσιν, ἐκ βαρβάρου καὶ Νομάδος Ἑλλήνων τοῖς πολυμαθεστάτοις ἐναρίθμιος γενέσθαι συγγραφεῦσιν. μετὰ δὲ τοὺς θριάμβους στρατιώταις τε μεγάλας δωρεὰς ἐδίδου καὶ τὸν δῆμον ἀνελάμβανεν ἐστιάσεσι καὶ θεαῖς, ἐστιάσας μὲν ἐν δισμυρίοις καὶ δισχιλίοις τρικλίνοις ὁμοῦ σύμπαντας, θεὰς δὲ καὶ μονομάχων καὶ ναυμάχων ἀνδρῶν

παρασχών ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Ἰουλίᾳ πάλαι τεθνεώσῃ. μετὰ 8
δὲ τὰς θάσας γενομένων τιμίσεων ἀντὶ τῶν προτέρων δυοῖν
καὶ τριάκοντα μυριάδων ἐξητάσθησαν αἱ πᾶσαι πεντεκαί-
δεκα. τηλικαύτην ἢ σιτάσις ἀπειργάσατο συμφορὰν καὶ
ἰσοσῦτον ἀπανάλωσε τοῦ δήμου μέρος, ἔξω λόγου τιθε-
μένοις τὰ κατασχόντα τὴν ἄλλην Ἰταλίαν ἀτυχήματα καὶ
τὰς ἑπαρχίας.

Συντελεσθέντων δὲ τούτων ὑπάτος ἀποδειχθεὶς τὸ τέ- 56
ταρτον εἰς Ἰβηρίαν ἐστράτευσεν ἐπὶ τοὺς Πομπηίου παῖ-
δας, νέους μὲν ὄντας ἔτι, θάυμασθην δὲ τῷ πλήθει στρα-
τιὰν συνειλοχότας καὶ τόλμην ἀποδεικνυμένους ἀξιόχρεων
πρὸς ἡγεμονίαν, ὥστε κίνδυνον τῷ Καίσαρι περιστῆσαι
τὸν ἔσχατον. ἡ δὲ μεγάλη μάχη περὶ πόλιν συνέστη Μοῦν- 2
δαν, ἐν ἣ Καίσαρ ἐκθλιβομένους ὄρων τοὺς ἑαυτοῦ καὶ
κακῶς ἀντέχοντας ἑβόα, διὰ τῶν ὀπλων καὶ τῶν τάξεων
διαθέων, εἰ μηδὲν αἰδοῦνται λαβόντες αὐτὸν ἐγχειρῆσαι
τοῖς παιδαρίοις. μόλις δὲ προθυμίᾳ πολλῇ τοὺς πολε-
μίους ὠσάμενος ἐκείνων μὲν ὑπὲρ τρισμυρίους διέφθειρε,
τῶν δ' αὐτοῦ χιλίους ἀπώλεσε τοὺς ἀριστούς. ἀπιὼν δὲ 3
μετὰ τὴν μάχην πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν ὡς πολλάκις μὲν
ἀγωνίσαιτο περὶ νίκης, τῶν δὲ πρῶτον περὶ ψυχῆς. ταύ-
την τὴν μάχην ἐνίκησε τῇ τῶν Διονυσίων ἑορτῇ, καθ' ἣν
λέγεται καὶ Πομπηῖος Μάγνος ἐπὶ τὸν πόλεμον ἐξελθεῖν·
διὰ μέσου δὲ χρόνος ἑνιαυτῶν τεσσάρων διήλθε. τῶν δὲ
Πομπηίου παιδῶν ὁ μὲν νεώτερος διέφυγε, τοῦ δὲ πρε-
σβυτέρου μεθ' ἡμέρας ὀλίγας Λίδιος ἀνήνεγκε τὴν κεφαλὴν.

Τοῦτον ἔσχατον Καίσαρ ἐπολέμησε τὸν πόλεμον· ὁ δὲ 4
ἀπ' αὐτοῦ καταχθεὶς θρῆμβος ὡς οὐδὲν ἄλλο Ῥωμαίους
ἤγλασεν. οὐ γὰρ ἄλλοφύλους ἡγεμόνας οὐδὲ βαρβάρους
βασίλεις κατηγωνισμένον, ἀνδρὸς δὲ Ῥωμαίων κρατίστου
τύχαις νεκρομένου παῖδας καὶ γένος ἄρδην ἀνηρηκότα ταῖς
τῆς πατρὸς ἐπιπομπεύειν συμφοραῖς οὐ καλῶς εἶχεν,
ἀγαλλόμενον ἐπὶ τούτοις ὧν μίαν καὶ πρὸς θεοὺς καὶ πρὸς
ἀνθρώπους ἀπολογία τὸ μετ' ἀνάγκης πεπερᾶσθαι, καὶ
ταῦτα πρότερον μήτ' ἄγγελον μήτε γράμματα δημοσίᾳ
πέμψαντα περὶ νίκης ἀπὸ τῶν ἐμυρλίων πολέμων, ἀλλ'
ἀπωσάμενον αἰσχύνη τὴν δόξαν.

- 57 Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τύχην τοῦ ἀνδρὸς ἐγκεκλι-
 κότες καὶ δεδεγμένοι τὸν χαλινόν, καὶ τῶν ἐμφυλίων πο-
 λέμων καὶ κακῶν ἀναπνοὴν ἡγούμενοι τὴν μοναρχίαν,
 δικτάτορα μὲν αὐτὸν ἀπέδειξαν διὰ βίου· τοῦτο δ' ἦν
 ὁμολογουμένη [μὲν] τυραννίς, τῇ ἀνυπευθύνῳ τῆς μοναρ-
 2 χίας τὸ ἀκατάπανστον προσλαβούσης· τιμᾶς δὲ τὰς πρώ-
 τας Κικέρωνος εἰς τὴν βουλήν γραψαντος, ὧν ἀμῶς γέ
 πως ἀνθρώπινον ἦν τὸ μέγεθος, ἕτεροι προστιθέντες
 ὑπερβολὰς καὶ διαμιλλώμενοι πρὸς ἀλλήλους ἐξειργά-
 σαντο καὶ τοῖς πραοτάτοις ἐπαχθῆ τὸν ἄνδρα καὶ λυπη-
 ρὸν γενέσθαι διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἀτοπίαν τῶν ψηφι-
 ζομένων, οἷς οὐδὲν ἦτιον οἴονται συναγωνίσασθαι τῶν
 3 κολακευόντων Καίσαρα τοὺς μισοῦντας, ὅπως ὅτι πλεί-
 στας κατ' αὐτοῦ προφάσεις ἔχωσι καὶ μετὰ μεγίστων
 ἐγκλημάτων ἐπιχειρεῖν δοκῶσιν, ἐπεὶ τὰ γ' ἄλλα, τῶν ἐμ-
 φυλίων αὐτῷ πολέμων πέρας ἐσχηκότων, ἀνέγκλητον (ἐαυ-
 τὸν) παρεῖχε, καὶ τό γε τῆς Ἐπιεικειᾶς ἱερὸν οὐκ ἀπὸ
 τρόπου δοκοῦσι χαριστήριον ἐπὶ τῇ πραότητι ψηφισά-
 σθαι. καὶ γὰρ ἀφῆκε πολλοὺς τῶν πεπολεμηκότων πρὸς
 αὐτόν, ἐνίοις δὲ καὶ ἀρχὰς καὶ τιμᾶς, ὡς Βρούτιον καὶ
 4 Κασσίω, προσέθηκεν· ἐστρατήγουν γὰρ ἀμφοτέρω. καὶ
 τὰς Πομπηίου καταβεβλημένας εἰκόνας οὐ περιεῖδεν ἀλλ'
 ἀνέστησεν, ἐφ' ὧν καὶ Κικέρων εἶπεν ὅτι Καῖσαρ τοὺς
 Πομπηίου στήσας ἀνδριάντας τοὺς ἰδίους ἔπηξεν. τῶν
 δὲ φίλων ἀξιούντων αὐτὸν δορυφορεῖσθαι καὶ πολλῶν
 ἐπὶ τοῦτο παρεχόντων ἑαυτοὺς οὐχ ὑπέμεινεν, εἰπὼν ὡς
 5 βέλτιόν ἐστιν ἅπαξ ἀποθανεῖν ἢ αἰεὶ προσδοκᾶν. τὴν δ'
 εὐνοίαν ὡς κάλλιστον ἅμα καὶ βεβαιότατον ἑαυτῷ περι-
 βαλλόμενος φυλακτῆριον, αὐτὸς ἀνελάμβανε τὸν δῆμον
 ἐστιάσει καὶ σιτηρεσίαις, τὸ δὲ στρατιωτικὸν ἀποικίαις,
 ὧν ἐπιφανέσταται Καρχηδὼν καὶ Κόρινθος ἦσαν, αἷς καὶ
 πρότερον τὴν ἄλωσιν καὶ τότε τὴν ἀνάληψιν ἅμα καὶ
 κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀμφοτέραις γενέσθαι συνέτυχεν.
 58 τῶν δὲ δυνατῶν τοῖς μὲν ὑπατείας καὶ στρατηγίας εἰς
 τοῦπιὸν ἐπηγγέλλετο, τοὺς δ' ἄλλαις τισὶν ἐξουσίαις καὶ
 τιμαῖς παρεμυθεῖτο, πᾶσι δ' ἐλπίζειν ἐνεδίδου, μνηστεύο-
 μενος ἄρχειν ἐκόντων, ὡς καὶ Μαξιμίον τοῦ ὑπάτου τε-

λευτήσαντος εἰς τὴν περιούσαν ἔτι τῆς ἀρχῆς μίαν ἡμέραν ὑπατον ἀποδειξαι Κανίνιον Ρεβίλιον. πρὸς ὃν, ὡς ἔοικε, πολλῶν δεξιώσασθαι καὶ προπέμψαι βαδιζόντων ὁ Κικέρων “σπεύδωμεν” ἔφη “πρὶν φθάσῃ τῆς ὑπατείας ἐξελεῖσθαι ὁ ἄνθρωπος.”

Ἐπεὶ δὲ τὸ φύσει μεγαλοργὸν αὐτοῦ καὶ φιλότιμον αἰ ² αἰ πολλὰ κατορθώσεις οὐ πρὸς ἀπόλασιν ἔτρεπον τῶν πεπονημένων, ἀλλ’ ὑπέκτανε καὶ θάρσος οὔσαι πρὸς τὰ μέλλοντα μειζόνων ἐνέτικτον ἐπινοίας πραγμάτων καὶ καινῆς ἔρωτα δόξης ὡς ἀποκεχρημένῳ τῇ παρουσίᾳ, τὸ μὲν πάθος οὐδὲν ἦν ἕτερον ἢ ζῆλος αὐτοῦ καθάπερ ἄλλου καὶ φιλονεικία τις ὑπὲρ τῶν μελλόντων πρὸς τὰ πεπραγμένα, παρασκευὴ δὲ καὶ γνώμη στρατεύειν μὲν ἐπὶ Πάρθους, ³ καταστρεψαμένῳ δὲ τούτους, καὶ δι’ Ἰρκανίας παρὰ τὴν Κασπίαν θάλασσαν καὶ τὸν Κάνκασον ἐκπεριελθόντι τὸν Πόντον, εἰς τὴν Σκυθικὴν ἐμβαλεῖν, καὶ τὰ περίχωρα Γερμανοῖς καὶ Γερμανίαν αὐτὴν ἐπιδραμόντι διὰ Κελτῶν ἐπανελθεῖν εἰς Ἰταλίαν, καὶ συνάψαι τὸν κύκλον τοῦτον τῆς ἡγεμονίας τῷ πανταχόθεν ὠκεανῷ περιορισθείσης. διὰ μέσου δὲ τῆς στρατείας τὸν τε Κορίνθιον Ἰσθμὸν ⁴ ἐπεχειρεῖ διασκάπτειν, Ἀνιγνὸν ἐπὶ τούτῳ προχειρισάμενος, καὶ τὸν Τίβερην εὐθὺς ἀπὸ τῆς πόλεως ὑπολαβὼν διώρυγι βαθεῖα καὶ περικλάσας ἐπὶ τὸ Κιρκαιὸν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν πρὸς Ταρρακίην θάλατταν, ἀσφάλειαν ἅμα καὶ ῥαστώνην τοῖς δι’ ἐμπορίας φοιτῶσιν εἰς Ῥώμην μηχανώμενος· πρὸς δὲ τούτοις τὰ μὲν ἔλη τὰ περὶ Πωμέντιον ⁵ καὶ Σητίαν ἐκτρέψας πεδίον ἀποδειξαι πολλαῖς ἐνεργὸν ἀνθρώπων μυριάσι, τῇ δ’ ἔγγιστα τῆς Ῥώμης θαλάσση κλειῖθρα διὰ χωμάτων ἐπαγαγών, καὶ τὰ τυφλὰ καὶ δύσορμα τῆς Ὠστιανῆς ἡόνος ἀνακαθηράμενος, λιμένας ἐμποιήσασθαι καὶ ναύλοχα πρὸς τοσαύτην ἀξιόπιστα ναυτιλίαν.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν παρασκευαῖς ἦν, ἣ δὲ τοῦ ἡμερολο- ⁵⁹ γίου διάθεσις καὶ διόρθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας φιλοσοφηθεῖσα χαριέντως ὑπ’ αὐτοῦ καὶ τέλος λαβοῦσα γλαφυρωτάτην παρέσχε χρεῖαν. οὐ γὰρ μόνον ἐν τοῖς παλαιοῖς πάνυ χρόνοις τεταραγμέναις ἐχρῶντο Ῥωμαῖοι ταῖς τῶν μηνῶν πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν περιόδοις, ὥστε

τὰς θυσίας καὶ τὰς ἑορτὰς ὑποφερομένας κατὰ μικρὸν εἰς
 2 ἑναντίας ἐκπεπτωκέναι τοῖς χρόνοις ὥρας, ἀλλὰ καὶ περὶ
 τὴν τότε οὔσαν ἡλιακὴν οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασιν τούτων
 ἀσυλλογίστως εἶχον, οἱ δ' ἱερεῖς μόνοι τὸν καιρὸν εἰδότες
 ἐξαίφνης καὶ προησθημένου μηδενὸς τὸν ἐμβόλιμον προσ-
 ἔγραφον μῆνα, Μερκηδόνιον ὀνομάζοντες, ὃν Νομᾶς ὁ βα-
 σιλεὺς πρῶτος ἐμβαλεῖν λέγεται, μικρὰν καὶ διατείνουσαν
 οὐ πόρρω βοήθειαν ἐξευρῶν τῆς περὶ τὰς ἀποκαταστάσεις
 3 πλημμελείας, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται. Καῖσαρ
 δὲ τοῖς ἀρίστοις τῶν φιλοσόφων καὶ μαθηματικῶν τὸ πρό-
 βλημα προθεῖς ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἤδη μεθόδων ἔμιξεν
 ἰδίαν τινὰ καὶ διηκριβωμένην μᾶλλον ἐπανόρθωσιν, ἣ
 χρώμενοι μέχρι νῦν Ῥωμαῖοι δοκοῦσιν ἦττον ἐτέρων σφάλ-
 λεσθαι περὶ τὴν ἀνωμαλίαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο τοῖς
 βασκαίνουσι καὶ βαρυνομένοις τὴν δύναμιν αἰτίας παρεῖχε.
 Κικέρων γοῦν ὁ ῥήτωρ, ὡς ἔοικε, φήσαντός τινος αὔριον
 ἐπιτέλλειν Λύραν "ναί" εἶπεν "ἐκ διατάγματος," ὡς καὶ
 τοῦτο πρὸς ἀνάγκην τῶν ἀνθρώπων δεχομένων.

60 Τὸ δ' ἐμφανὲς μάλιστα μῖσος καὶ θανατηφόρον ἐπ' αὐ-
 τὸν ὁ τῆς βασιλείας ἔρως ἐξειργάσατο, τοῖς μὲν πολλοῖς
 αἰτία πρώτη, τοῖς δ' ὑπούλοις πάσαι πρόφασις εὐπρεπε-
 στάτη γενομένη. καίτοι καὶ λόγον τινὰ κατέσπειραν εἰς
 τὸν δῆμον οἱ ταύτην Καῖσαρι τὴν τιμὴν προξενούντες, ὡς
 ἐκ γραμμάτων Σιβυλλείων ἀλώσιμα τὰ Πάρθων φαινοίτο
 Ῥωμαίοις σὺν βασιλεῖ στρατευομένοις ἐπ' αὐτούς, ἄλλως
 2 ἀνέφικτα ὄντα. καὶ καταβαίνοντος ἐξ Ἄλβης Καῖσαρος εἰς
 τὴν πόλιν ἐτόλμησαν αὐτὸν ἀσπάσασθαι βασιλέα· τοῦ δὲ
 δήμου διαταραχθέντος ἀχθασθεῖς ἐκεῖνος οὐκ ἔφη βασι-
 λεὺς ἀλλὰ Καῖσαρ καλεῖσθαι, καὶ γενομένης πρὸς τοῦτο
 πάντων σιωπῆς οὐ πᾶν φαιδρὸς οὐδ' εὐμενῆς παρήλθεν.
 3 ἐν δὲ συγκλήτῳ τιμᾶς τινὰς ὑπερφυεῖς αὐτῷ ψηφισαμένων
 ἔτυχε μὲν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων καθεζόμενος, προσιόντων δὲ
 τῶν ὑπάτων καὶ τῶν στρατηγῶν, ἅμα δὲ καὶ τῆς βουλῆς
 ἀπάσης ἐπομένης, οὐχ ὑπεξαναστάς ἀλλ' ὡσπερ ἰδιώταις
 τισὶ χρηματίζων, ἀπεκρίνατο συστολῆς μᾶλλον ἢ προσ-
 θέσεως τὰς τιμὰς δεῖσθαι. καὶ τοῦτ' οὐ μόνον ἠρίασε τὴν
 βουλήν, ἀλλὰ καὶ τὸν δῆμον, ὡς ἐν τῇ βουλῇ τῆς πόλεως

προπηλακίζομένης, καὶ μετὰ δεινῆς κατηφείας ἀπῆλθον εὐθύς οἷς ἐξῆν μὴ παραμένειν, ὥστε κάκεινον ἐννοήσαντα 4 παραχρῆμα μὲν οἴκαδε τραπέσθαι καὶ βοᾶν πρὸς τοὺς φίλους, ἀπαγαγόντα τοῦ τραχήλου τὸ ἱμάτιον, ὡς ἔτοιμος εἶη τῷ βουλομένῳ τὴν σφαγὴν παρέχειν, ὕστερον δὲ προφρασίζεσθαι τὴν νόσον· οὐ γὰρ ἐθέλειν τὴν αἴσθησιν ἀτρεμεῖν τῶν οὕτως ἐχόντων, ὅταν ἰστάμενοι διαλέγωνται πρὸς ὄχλον, ἀλλὰ σειομένην ταχὺ καὶ παραφερομένην ἰλίγγους ἐπισπᾶσθαι καὶ καταλαμβάνεσθαι. τὸ δ' οὐκ εἶχεν οὕτως, 5 ἀλλὰ καὶ πάνυ βουλόμενον αὐτὸν ὑπεξαναστήναι τῇ βουλῇ λέγουσιν ὑπὸ τοῦ τῶν φίλων, μᾶλλον δὲ κολάκων, Κορνηλίου Βάλβου, κατασχεθῆναι φήσαντος "οὐ μεινήσῃ Καῖσαρ ὦν, οὐδ' ἀξιώσεις ὡς κρεῖττονα θεραπεύεσθαι σεαυτόν;"

Ἐπιγίνεται τούτοις τοῖς προσκρούσμασιν ὁ τῶν δημάρ- 61
χων προπηλακισμός. ἦν μὲν γὰρ ἡ τῶν Λουπερκαλίων ἑορτή, περὶ ἧς πολλοὶ γράφουσιν ὡς ποιμένων τὸ παλαιὸν εἶη, καὶ τι καὶ προσήκει τοῖς Ἀρκαδικοῖς Λυκαίοις. τῶν 2 δ' εὐγενῶν νεανίσκων καὶ ἀρχόντων πολλοὶ διαθέουσιν ἀνὰ τὴν πόλιν γυμνοί, σκύτεσι λασίοις τοὺς ἐμποδῶν ἐπὶ παιδιᾷ καὶ γέλωτι παίοντες· πολλὰ δὲ καὶ τῶν ἐν τέλει γυναικῶν ἐπίτηδες ὑπαντιῶσαι παρέχουσιν ὥσπερ ἐν διδασκάλου τῷ χεῖρε ταῖς πληγαῖς, πεπεισμένοι πρὸς εὐτοκίαν κνούσαις, ἀγόνοις δὲ πρὸς κύησιν ἀγαθὸν εἶναι. ταῦτα 3 Καῖσαρ ἐθεᾶτο καθήμενος ἐπὶ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ δίφρου χρυσοῦ, θριαμβικῶ νόσμφ κεκοσμημένος. Ἀντώνιος δὲ τῶν θεόντων τὸν ἱερὸν δρόμον εἰς ἦν· καὶ γὰρ ὑπάτευεν. ὡς οὖν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε καὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ διέστη, φέρων διάδημα στεφάνῳ δάφνης περιπεπλεγμένον ὠρεξε τῷ Καίσαρι· καὶ γίνεται κρότος οὐ λαμπρὸς ἀλλ' ὀλίγος ἐκ παρασκευῆς. ἀπωσαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος ἅπας ὁ 4 δῆμος ἀνεκρότησεν. αὐθις δὲ προσφέροντος ὀλίγοι, καὶ μὴ δεξαμένου πάλιν ἅπαντες. οὕτω δὲ τῆς πείρας ἐξελεγχομένης Καῖσαρ μὲν ἀνίσταται, τὸν στέφανον εἰς τὸ Καπιτώλιον ἀπενεχθῆναι κελεύσας, ὠφθῆσαν δ' ἀνδριάντες αὐτοῦ διαδήμασιν ἀναδεδεμένοι βασιλικοῖς. καὶ τῶν δημάρχων δύο, Φλάβιος καὶ Μάρυλλος, ἐπελθόντες ἀπέσπασαν, καὶ τοὺς ἀσπασαμένους βασιλέα τὸν Καίσαρα

5 πρώτους ἐξευρόντες ἀπῆγον εἰς τὸ δεσμωτήριον. ὁ δὲ δῆμος εἶπετο κροτῶν, καὶ Βρούτους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας, ὅτι Βροῦτος ἦν ὁ καταλύσας τὴν τῶν βασιλέων διαδοχὴν καὶ τὸ κράτος εἰς βουλὴν καὶ δῆμον ἐκ μοναρχίας καταστήσας. ἐπὶ τούτῳ Καῖσαρ παροξυνθεὶς τὴν μὲν ἀρχὴν ἀφείλετο τῶν περὶ τὸν Μάρυλλον, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖν αὐτῶν ἅμα καὶ τὸν δῆμον ἐφυβρίζων πολλάκις Βρούτους τε καὶ Κυμαίους ἀπεκάλει τοὺς ἄνδρας.

62 Οὕτω δὴ τρέπονται πρὸς Μάρκον Βροῦτον οἱ πολλοί, γένος μὲν ἐκεῖθεν εἶναι δοκοῦντα πρὸς πατέρων, καὶ τὸ πρὸς μητρὸς δὲ ἀπὸ Σερβιλίων, οἰκίας ἑτέρας ἐπιφανοῦς, γαμβρὸν δὲ καὶ ἀδελφιδοῦν Κάτωνος. τοῦτον ἐξ ἑαυτοῦ μὲν ὀρμηῆσαι πρὸς κατάλυσιν τῆς μοναρχίας ἤμβλυον αἱ
 2 παρὰ Καίσαρος τιμαὶ καὶ χάριτες. οὐ γὰρ μόνον ἐσώθη περὶ Φάρσαλον ἀπὸ τῆς Πομπηίου φυγῆς, οὐδὲ πολλοὺς τῶν ἐπιτηδείων ἔσωσεν ἐξαιτησάμενος, ἀλλὰ καὶ πίστιν εἶχε μεγάλην παρ' αὐτῷ, καὶ στρατηγίαν μὲν ἐν τοῖς τότε τὴν ἐπιφανεστάτην ἔλαβεν, ὑπατεύειν δ' ἔμελλεν εἰς τέταρτον ἔτος, ἐρίσαντος Κασσίου προτιμηθεὶς· λέγεται γὰρ ὁ Καῖσαρ εἶπεῖν ὡς δικαιότερα μὲν λέγοι Κάσσιος, αὐτὸς
 3 μέντοι Βροῦτον οὐκ ἂν παρέλθοι. καὶ ποτε καὶ διαβάλλοντων τινῶν τὸν ἄνδρα πραττομένης ἤδη τῆς συνωμοσίας οὐ προσέσχεν, ἀλλὰ τοῦ σώματος τῇ χειρὶ θιγῶν ἔφη πρὸς τοὺς διαβάλλοντας “ἀναμένει τοῦτο τὸ δέγμα Βροῦτος,” ὡς ἄξιον μὲν ὄντα τῆς ἀρχῆς δι' ἀρετὴν, διὰ δὲ τὴν ἀρχὴν οὐκ ἂν ἀχάριστον καὶ πονηρὸν γενόμενον.
 4 οἱ δὲ τῆς μεταβολῆς ἐφιέμενοι καὶ πρὸς μόνον ἐκείνον ἢ πρῶτον ἀποβλέποντες αὐτῷ μὲν οὐκ ἐτόλμων διαλέγεσθαι, νύκτωρ δὲ κατεπίπλασαν γραμμάτων τὸ βῆμα καὶ τὸν δίφρον ἐφ' οὗ στρατηγῶν ἐχρημάτιζεν· ὧν ἦν τὰ πολλὰ τοιαῦτα “καθεύδεις ὦ Βροῦτε” καὶ “οὐκ εἶ Βροῦτος.” ὑφ' ὧν ὁ Κάσσιος αἰσθόμενος διακινούμενον ἡσυχῇ τὸ φιλότιμον αὐτοῦ, μᾶλλον ἢ πρότερον ἐνέκειτο καὶ παρώξυνεν, αὐτὸς ἰδίᾳ τι καὶ μίσους ἔχων πρὸς τὸν Καῖσαρα δι' αἰτίας ἅς ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γεγραμμένοις δεδηλώκαμεν.
 5 εἶχε μέντοι καὶ δι' ὑποψίας ὁ Καῖσαρ αὐτόν, ὥστε καὶ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεῖν ποτὲ “τί φαίνεται βουλόμενος

ὑμῖν Κάσσιος; ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐ λίαν ἀρέσκει λίαν ὠχρὸς ὢν.” πάλιν δὲ λέγεται περὶ Ἄντωνίου καὶ Δολοβέλλα διαβολῆς πρὸς αὐτόν, ὡς νεωτερίζοιεν, ἐλθούσης “οὐ πάνυ” φάναι “τούτους δέδοικα τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας, μᾶλλον δὲ τοὺς ὠχρούς καὶ λεπτοὺς ἐκείνους,” Κάσσιον λέγων καὶ Βροῦτον.

Ἄλλ’ ἔοικεν οὐχ οὕτως ἀπροσδόκητον ὡς ἀφύλακτον εἶ- 63
 ραι τὸ πεπρωμένον, ἐπεὶ καὶ σημεῖα θαυμαστά καὶ φά-
 σματα φανῆναι λέγουσι. σέλα μὲν οὖν οὐράνια καὶ κτύπους
 νύκτωρ πολλαχοῦ διαφερομένους καὶ καταίροντας εἰς ἀγο-
 ρὰν ἐρήμους ὄρνιθας οὐκ ἄξιον ἴσως ἐπὶ πάθει τηλικούτῳ
 μνημονεῦσαι. Στράβων δ’ ὁ φιλόσοφος ἱστορεῖ πολλοὺς 2
 μὲν ἀνθρώπους διαπύρους ἐπιφερομένους φανῆναι, στρα-
 τιώτου δ’ ἀνδρὸς οἰκέτην ἐκ τῆς χειρὸς ἐβαλεῖν πολλήν
 φλόγα καὶ δοκεῖν καίεσθαι τοῖς ὄρῳσιν, ὡς δ’ ἐπαύσατο,
 μηδὲν ἔχειν κακὸν τὸν ἀνθρώπον. αὐτῷ δὲ Καίσαρι θύ-
 οντι τὴν καρδίαν ἀφανῆ γενέσθαι τοῦ ἱερέου καὶ δεινὸν
 εἶναι τὸ τέρας· οὐ γὰρ ἂν φύσει γε συστήναι ζῷον ἀκάρ-
 διον. ἔστι δὲ καὶ ταῦτα πολλῶν ἀκοῦσαι διεξιόντων, ὡς 3
 τις αὐτῷ μάντις ἡμέρα Μαρτίου μηνός, ἣν εἰδούσ’ Ῥωμαῖοι
 καλοῦσι, προείποι μέγαν φυλάττεσθαι κίνδυνον, ἐλθού-
 σης δὲ τῆς ἡμέρας προῖων ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν σύγκλητον
 ἀσπασάμενος προσπαίξειε τῷ μάντει φάμενος “αἱ μὲν
 δὴ Μάρτιαι εἰδοὶ πάρεισιν,” ὃ δ’ ἤσυχῆ πρὸς αὐτὸν εἶποι
 “καὶ πάρεισιν, ἀλλ’ οὐ παρεληλύθασιν.” πρὸ μιᾶς δ’ ἡμέ- 4
 ρας Μάρκου Λεπίδου δειπνίζοντος αὐτὸν ἔτυχε μὲν ἐπι-
 στολαῖς ὑπογράφων, ὥσπερ εἰώθει, κατακειμένος, ἐμπε-
 σόντος δὲ λόγου ποῖος ἄρα τῶν θανάτων ἄριστος, ἅπαν-
 τας φθάσας ἐξεβόησεν “ὁ ἀπροσδόκητος.” μετὰ ταῦτα 5
 κοιμώμενος, ὥσπερ εἰώθει, παρὰ τῆς γυναικί, πᾶσῶν ἅμα
 τῶν θυρῶν τοῦ δωματίου καὶ τῶν θυρίδων ἀναπεταννυ-
 μένων διαταραχθεὶς ἅμα τῷ κτύπῳ καὶ τῷ φωτὶ κατα-
 λαμπούσης τῆς σελήνης, ἤσθετο τὴν Καλπουρνιαν βαθέως
 μὲν καθεύδουσαν, ἀσαφεῖς δὲ φωνὰς καὶ στεναγμοὺς ἀν-
 ἀρθρους ἀναπέμπουσαν ἐκ τῶν ὑπνῶν· ἐδόκει δ’ ἄρα
 κλαίειν ἐκείνον ἐπὶ ταῖς ἀγκάλαις ἔχουσα κατεσφραγμένον.
 οἱ δ’ οὐ φρασι τῆς γυναικί ταύτην γενέσθαι τὴν ὄψιν· ἀλλ’ 6

ἦν γάρ τι τῇ Καίσαρος οἰκίᾳ προσκείμενον οἶον ἐπὶ κόσμου καὶ σεμνότητι τῆς βουλῆς ψηφισαμένης ἀκρωτήριον, ὡς Δίκιος ἱστορεῖ, τοῦτ' ὄναρ ἢ Καλπουρνία θεασαμένη καταρρηγνύμενον ἔδοξε ποτινῆσθαι καὶ δακρῦειν. ἡμέρας δ' οὖν γενομένης ἔδειτο τοῦ Καίσαρος, εἰ μὲν οἶόν τε, μὴ προελθεῖν ἀλλ' ἀναβαλέσθαι τὴν σύγκλητον, εἰ δὲ τῶν ἐκείνης ὀνείρων ἐλάχιστα φροντίζει, σκέψασθαι διὰ μαντικῆς ἄλλης καὶ ἱερῶν περὶ τοῦ μέλλοντος. εἶχε δὲ τις, ὡς ἔοικε, κἀκεῖνον ὑποψία καὶ φόβος· οὐδένα γὰρ γυναικισμὸν ἐν δεισιδαιμονίᾳ πρότερον κατεγνώκει τῆς Καλπουρνίας, τότε δ' ἑώρα περιπαθοῦσαν. ὡς δὲ καὶ πολλὰ καταθύσαντες οἱ μάντις ἔφρασαν αὐτῇ δυσιερεῖν, ἔγνω πέμψας Ἀντώνιον ἀφεῖναι τὴν σύγκλητον.

- 64 Ἐν δὲ τούτῳ Δέκιμος Βροῦτος ἐπὶ κλησιν Ἀλβίνος, πιστευόμενος μὲν ὑπὸ Καίσαρος ὥστε καὶ δεύτερος ὑπ' αὐτοῦ κληρονόμος γεγράφθαι, τοῖς δὲ περὶ Βροῦτον τὸν ἕτερον καὶ Κάσσιον μετέχων τῆς συνωμοσίας, φοβηθεὶς μὴ τὴν ἡμέραν ἐκείνην διακρουσαμένου τοῦ Καίσαρος ἔκπυστος ἢ πρᾶξις γένηται, τοὺς τε μάντις ἐχλεύαζε καὶ καθήπτετο τοῦ Καίσαρος ὡς αἰτίας καὶ διαβολὰς ἑαυτῷ κτωμένου πρὸς τὴν σύγκλητον ἐντροφᾶσθαι δοχοῦσαν· ἦκειν μὲν γὰρ αὐτὴν κελεύσαντος ἐκείνου, καὶ προθύμους εἶναι ψηφίσεσθαι πάντας ὅπως τῶν ἐκτὸς Ἰταλίας ἐπαρχιῶν βασιλεὺς ἀναγορεῖτο καὶ φοροῖη διάδημα τὴν ἄλλην ἐπιὼν γῆν καὶ θάλασσαν· εἰ δὲ φράσει τις αὐτοῖς καθεζομένοις νῦν μὲν ἀπαλλάττεσθαι, παρεῖναι δ' αὖθις ὅταν ἐντύχη βελτίοσιν ὀνείροις Καλπουρνία, τίνας ἔσεσθαι λόγους παρὰ τῶν φθονούντων; ἢ τίνα τῶν φίλων ἀνέξεσθαι διδασκόντων ὡς οὐχὶ δουλεία ταῦτα καὶ τυραννίς ἐστιν; “ἀλλ' εἰ δοκεῖ πάντως” ἔφη “τὴν ἡμέραν ἀφοσιώσασθαι, βέλτιον αὐτὸν παρελθόντα καὶ προσαγορεύσαντα τὴν βουλὴν ὑπερθέσθαι.” ταῦθ' ἅμα λέγων ὁ Βροῦτος ἤγε τῆς χειρὸς λαβόμενος τὸν Καίσαρα. καὶ μικρὸν μὲν αὐτῷ προελθόντι τῶν θυρῶν οἰκέτης ἀλλότριος ἐντυχεῖν προθυμούμενος, ὡς ἠττάτο τοῦ περὶ ἐκεῖνον ὠθισμοῦ καὶ πλήθους, βιασάμενος εἰς τὴν οἰκίαν παρέδωκεν ἑαυτὸν τῇ Καλπουρνίᾳ, φυλάττειν κελεύσας

ἄχρι ἂν ἐπανέλθῃ Καῖσαρ, ὡς ἔχων μεγάλα πράγματα κατειπεῖν πρὸς αὐτόν. Ἀρτεμίδωρος δὲ Κνίδιος τὸ γένος, 65 Ἑλληνικῶν λόγων σοφιστῆς καὶ διὰ τοῦτο γεγωνὸς ἐνίοις συνήθης τῶν περὶ Βροῦτον, ὥστε καὶ γινῶναι τὰ πλεῖστα τῶν πραττομένων, ἦκε μὲν ἐν βιβλιδίῳ κομίζων ἄπερ ἔμελλε μνηύειν, ὁρῶν δὲ τὸν Καῖσαρα τῶν βιβλιδίων ἕκαστον δεχόμενον καὶ παραδιδόντα τοῖς περὶ αὐτὸν ὑπηρέταις, ἔγγυς σφόδρα προσελθὼν “τοῦτο” ἔφη, “Καῖσαρ, ἀνάγνωθι μόνος καὶ ταχέως· γέγραπται γὰρ ὑπὲρ πραγμάτων μεγάλων καὶ σοι διαφερόντων.” δεξάμενος οὖν 2 ὁ Καῖσαρ ἀναγνῶναι μὲν ὑπὸ πλήθους τῶν ἐντυγχανόντων ἐκωλύθη, καίπερ ὀρμήσας πολλάκις, ἐν δὲ τῇ χειρὶ κατέχων καὶ φυλάττων μόνον ἐκεῖνο παρῆλθεν εἰς τὴν σύγκλητον. ἐνιοὶ δὲ φασιν ἄλλον ἐπιδοῦναι τὸ βιβλίον τοῦτο, τὸν δ’ Ἀρτεμίδωρον οὐδ’ ὄλως προσελθεῖν ἀλλ’ ἐκθλιβῆναι παρὰ πᾶσαν τὴν ὁδόν.

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἤδη που φέρει καὶ τὸ αὐτόματον· ὁ 66 δὲ δεξάμενος τὸν φρόνον ἐκεῖνον καὶ τὸν ἀγῶνα χῶρος, εἰς ὃν ἡ σύγκλητος ἠθροίσθη τότε, Πομπηίου μὲν εἰκόνα κειμένην ἔχων, Πομπηίου δ’ ἀνάθημα γεγωνὸς τῶν προσκεκοσμημένων τῷ θεάτρῳ, παντάπασιν ἀπέφαινε δαίμονος τινος ὑφηγουμένου καὶ καλοῦντος ἐκεῖ τὴν πρᾶξιν ἔργον γεγονέναι. καὶ γὰρ οὖν καὶ λέγεται Κάσσιος εἰς 2 τὸν ἀνδριάντα τοῦ Πομπηίου πρὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἀποβλέπων ἐπικαλεῖσθαι σιωπῇ, καίπερ οὐκ ἀλλότριος ὢν τῶν Ἐπικούρου λόγων· ἀλλ’ ὁ καιρὸς, ὡς ἔοικεν, ἤδη τοῦ δεινοῦ παρεστῶτος ἐνθουσιασμὸν ἐνεποίει καὶ πάθος ἀντὶ τῶν προτέρων λογισμῶν. Ἀντώνιον μὲν οὖν πιστὸν 3 ὄντα Καίσαρι καὶ ῥωμαλέον ἔξω παρακατεῖχε Βροῦτος Ἀλβῖνος, ἐμβαλὼν ἐπίτηδες ὀμιλίαν μῆκος ἔχουσαν· εἰσιόντος δὲ Καίσαρος ἡ βουλὴ μὲν ὑπεξανέστη θεραπεύουσα, τῶν δὲ περὶ Βροῦτον οἱ μὲν ἐξόπισθεν τὸν δίφρον αὐτοῦ περιέστησαν, οἱ δ’ ἀπήντησαν ὡς δὴ Τίλλῳ Κίμβρῳ περὶ ἀδελφοῦ φρυγάδος ἐντυγχάνοντι συνδεησόμενοι, καὶ συνεδέοντο μέχρι τοῦ δίφρου παρακολουθοῦντες. ὡς δὲ κα- 4 θίσας διεκρούετο τὰς δεήσεις καὶ προσκειμένων βιαιότερον ἠγανάκει πρὸς ἕκαστον, ὁ μὲν Τίλλιος τὴν τήβεννον

- αὐτοῦ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις συλλαβῶν ἀπὸ τοῦ τραχήλου κατήγεν, ὅπερ ἦν σύνθημα τῆς ἐπιχειρήσεως, πρῶτος δὲ Κάσκας ξίφει παλεῖ παρὰ τὸν ἀνένα πληγὴν οὐ θανατηφόρον οὐδὲ βαρεῖαν, ἀλλ' ὡς εἰκός, ἐν ἀρχῇ τολμήματος μεγάλου ταραχθεὶς, ὥστε καὶ τὸν Καίσαρα μεταστραφέντα τοῦ ἐγχειριδίου λαβέσθαι καὶ κατασχεῖν.
- ⁵ ἅμα δὲ πῶς ἐξεφώνησαν ὁ μὲν πληγεὶς ῥωμαῖστί "μιαρώτατε Κάσκα, τί ποιεῖς;" ὁ δὲ πλήξας ἑλληνιστὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν "ἀδελφέ, βοήθει." τοιαύτης δὲ τῆς ἀρχῆς γενομένης τοὺς μὲν οὐδὲν συνειδότας ἔκπληξις εἶχε καὶ φρίκη πρὸς τὰ δρώμενα, μήτε φεύγειν μήτ' ἀμύνειν, ἀλλὰ μηδὲ φωνὴν ἐκβάλλειν τολμῶντας· τῶν δὲ παρεσκευασμένων ἐπὶ τὸν φόνον ἐκάστου γυμνὸν ἀποδείξαντος τὸ ξίφος,
- ⁶ ἐν κύκλῳ περιεχόμενος καὶ πρὸς ὅ τι τρέψειε τὴν ὄψιν πληγαῖς ἀπαντῶν καὶ σιδήρῳ φερομένῳ καὶ κατὰ προσώπου καὶ κατ' ὀφθαλμῶν διελευνόμενος ὥσπερ θηρίον ἐνειλεῖτο ταῖς πάντων χερσίν· ἀπαντας γὰρ ἔδει κατάρξασθαι καὶ γεύσασθαι τοῦ φόνου. διὸ καὶ Βρούτος αὐτῷ πληγὴν ἐνέβαλε μίαν εἰς τὸν βουβῶνα. λέγεται δ' ὑπὸ τινῶν ὡς ἄρα πρὸς τοὺς ἄλλους ἀπομαχόμενος καὶ διαφέρων δεῦρο κάκει τὸ σῶμα καὶ κεκραγώς, ὅτε Βρούτον εἶδεν ἔσπασμένον τὸ ξίφος, ἐφειλκύσατο κατὰ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον καὶ παρῆκεν ἑαυτόν, εἴτ' ἀπὸ τύχης εἴτε ὑπὸ τῶν κτεινόντων ἀπωσθεὶς, πρὸς τὴν βᾶσιν ἐφ' ἧς ὁ Πομπηίου βέβηκεν ἀνδριάς. καὶ πολὺ καθήμαξεν αὐτὴν ὁ φόνος, ὡς δοκεῖν αὐτὸν ἐφρεστάναι τῇ τιμωρίᾳ τοῦ πολεμίου Πομπήιον ὑπὸ πόδας κεκλιμένου καὶ περισπαίροντος ὑπὸ πλήθους τραυμάτων· εἴκοσι γὰρ καὶ τρία λαβεῖν λέγεται, καὶ πολλοὶ κατετρώθησαν ὑπ' ἀλλήλων, εἰς ἓν ἀπερειδόμενοι σῶμα πληγὰς τοσαύτας.
- ⁶⁷ Κατειργασμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἡ μὲν γερουσία, καίπερ εἰς μέσον ἐλθόντος Βρούτου ὡς τι περὶ τῶν πεπραγμένων ἐροῦντος, οὐκ ἀνασχομένη διὰ θυρῶν ἐξέπιπτε καὶ φεύγουσα κατέπλησε ταραχῆς καὶ δέους ἀπόρου τὸν δῆμον, ὥστε τοὺς μὲν οἰκίας κλελεῖν, τοὺς δ' ἀπολελεῖν τραπέζας καὶ χρηματιστήρια, δρόμῳ δὲ χωρεῖν τοὺς μὲν ἐπὶ τὸν τόπον ὄψομένους τὸ πάθος, τοὺς δ' ἐκεῖθεν ἐωρακότας.

Ἄντωνιος δὲ καὶ Λέπιδος οἱ μάλιστα φίλοι Καίσαρος ²
 ὑπεκδύντες εἰς οἰκίας ἐτέρας κατέφυγον. οἱ δὲ περὶ Βροῦ-
 τον, ὡσπερ ἦσαν ἔτι θερμοὶ τῷ φόνῳ, γυμνὰ τὰ ξίφη
 δεικνύντες, ἅμα πάντες ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου συστρα-
 φέντες ἐχώρουν εἰς τὸ Καπιτώλιον, οὐ φεύγουσιν ἑοικότες
 ἀλλὰ μάλα φαιδροὶ καὶ θαρραλέοι, παρακαλοῦντες ἐπὶ
 τὴν ἐλευθερίαν τὸ πλῆθος καὶ προσδεχόμενοι τοὺς ἀρί-
 στους τῶν ἐντυγχανόντων. ἔνιοι δὲ καὶ συνανέβαινον ³
 αὐτοῖς καὶ κατεμίγνυσαν ἑαυτοὺς ὡς μετεσχηκότες τοῦ
 ἔργου καὶ προσεποιοῦντο τὴν δόξαν, ὣν ἦν καὶ Γάιος
 Ὀκτάβιος καὶ Λέντλος Σπινθήρ. οὗτοι μὲν οὖν τῆς ἀλα-
 ζονείας δίκην ἔδωκαν ὕστερον ὑπ' Ἄντωνίου καὶ τοῦ νέου
 Καίσαρος ἀναιρεθέντες καὶ μηδὲ τῆς δόξης, δι' ἣν ἀπέ-
 θνησκον, ἀπολαύσαντες ἀπιστία τῶν ἄλλων· οὐδὲ γὰρ οἱ
 κολάζοντες αὐτοὺς τῆς πράξεως ἀλλὰ τῆς βουλήσεως τὴν
 δίκην ἔλαβον. μεθ' ἡμέραν δὲ τῶν περὶ Βροῦτον κατελ- ⁴
 θόντων καὶ ποιησαμένων λόγους, ὁ μὲν δῆμος οὔτε δυσ-
 χεραίνων οὔτε ὡς ἐπαινῶν τὰ πεπραγμένα τοῖς λεγομέ-
 νοις προσεῖχεν, ἀλλ' ὑπεδήλου τῇ πολλῇ σιωπῇ Καίσαρα
 μὲν οἰκτιρῶν αἰδούμενος δὲ Βροῦτον, ἣ δὲ σύγκλητος
 ἀμνηστίας τινὰς καὶ συμβάσεις πράττουσα πᾶσι Καίσαρα
 μὲν ὡς θεὸν τιμᾶν ἐψηφίσαστο καὶ κινεῖν μηδὲ τὸ μικρό-
 τατον ὦν ἐκεῖνος ἄρχων ἐβούλευσε, τοῖς δὲ περὶ Βροῦτον
 ἐπαρχίας τε διένειμε καὶ τιμὰς ἀπέδωκε πρεπούσας,
 ὥστε πάντας οἶεσθαι τὰ πράγματα κατάστασιν ἔχειν καὶ
 σύγκρασιν ἀπειληφέναι τὴν ἀρίστην. ἐπεὶ δὲ τῶν διαθη- ⁶⁸
 κῶν τῶν Καίσαρος ἀνοιχθεισῶν εὐρέθη δεδομένη Ῥωμαίων
 ἐκάστῳ δόσις ἀξιόλογος, καὶ τὸ σῶμα κομιζόμενον δι'
 ἀγορᾶς ἐθεάσαντο ταῖς πληγαῖς διαλελωβημένον, οὐκέτι
 κόσμον εἶχεν οὐδὲ τάξιν αὐτῶν τὸ πένθος, ἀλλὰ τῷ μὲν
 νεκρῷ περιωρεύσαντες ἐξ ἀγορᾶς βάρθρα καὶ κιγκλίδας
 καὶ τραπέζας ὑψῆψαν αὐτοῦ καὶ κατέκαυσαν, ἀράμενοι
 δὲ δαλοὺς διαπύρους ἔθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκό-
 των ὡς καταφλέξοντες, ἄλλοι δ' ἐφοίτων πανταχόσε τῆς
 πόλεως συλλαβεῖν καὶ διασπάσασθαι τοὺς ἄνδρας ζητοῦν-
 τες. οἷς ἐλείπων μὲν οὐδεὶς ἀπήνητησεν, ἀλλ' εὖ πεφρα- ²
 γμένοι πάντες ἦσαν· Κίννας δὲ τις τῶν Καίσαρος ἐταίρων

- ἔτυχε μὲν, ὡς φασί, τῆς παρωχημένης νυκτὸς ὄψιν ἑωρακῶς ἄτοπον (ἐδόκει γὰρ ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ δεῖπνον καλεῖσθαι, παραιτούμενος δὲ ἄγεσθαι τῆς χειρὸς ὑπ' αὐτοῦ μὴ βουλόμενος ἀλλ' ἀντιτείνων), ὡς δ' ἤκουσεν ἐν ἀγορᾷ τὸ σῶμα καίεσθαι τοῦ Καίσαρος, ἀναστὰς ἐβάδιζεν ἐπὶ τιμῇ, καίπερ ὑφορώμενός τε τὴν ὄψιν ἅμα καὶ πυρέττων.
- ³ καὶ τις ὀφθέντος αὐτοῦ τῶν πολλῶν ἔφρασεν ἑτέρῳ τούνομα πυνθανομένῳ, κάκεινος ἄλλῳ, καὶ διὰ πάντων εὐθὺς ἦν ὡς οὗτός ἐστιν ὁ ἀνὴρ τῶν ἀνηρηγότεων Καίσαρα· καὶ γὰρ ἦν τις ὁμώνυμος ἐκείνῳ Κίννας ἐν τοῖς συνομοσασμένοις, ὃν τοῦτον εἶναι ὑπολαβόντες ὠρμησαν εὐθὺς καὶ
- ⁴ διέσπασαν ἐν μέσῳ τὸν ἄνθρωπον. τοῦτο μάλιστα δέισαντες οἱ περὶ Βροῦτον καὶ Κάσσιον οὐ πολλῶν ἡμερῶν διαγενομένων ἀπεχώρησαν ἐκ τῆς πόλεως. ἃ δὲ καὶ πράξαντες καὶ παθόντες ἐτελεύτησαν, ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γέγραπται.
- 69 Ἐνήσκει δὲ Καῖσαρ τὰ μὲν πάντα γεγονῶς ἔτη πενήκοντα καὶ ἕξ, Πομπηίῳ δ' ἐπιβιώσας οὐ πολὺ πλεόν ἔτων τεσσάρων, ἦν δὲ τῷ βίῳ παντὶ ἀρχὴν καὶ δυναστείαν διὰ κινδύνων τοσούτων διώκων μόλις κατειργάσατο, ταύτης οὐδὲν ὅτι μὴ τούνομα μόνον καὶ τὴν ἐπίφθορον καρπω-
- ² σάμενος δόξαν παρὰ τῶν πολιτῶν. ὁ μέντοι μέγας αὐτοῦ δαίμων, ᾧ παρὰ τὸν βίον ἐχρήσατο, καὶ τελευτήσαντος ἐπηκολούθησε τιμωρὸς τοῦ φόνου, διὰ τε γῆς πάσης καὶ θαλάττης ἐλαύνων καὶ ἀνιχνεύων ἄχρι τοῦ μηδένα λιπεῖν τῶν ἀπεκτονότων, ἀλλὰ καὶ τοὺς καθ' ὅτιοῦν ἢ χειρὶ τοῦ ἔργου θιγόντας ἢ γνώμῃ μετασχόντας ἐπεξε-
- ³ θεῖν. θαυμασιώτατον δὲ τῶν μὲν ἀνθρωπίνων τὸ περὶ Κάσσιον (ἠττηθεὶς γὰρ ἐν Φιλίπποις ἐκείνῳ τῷ ξιφιδίῳ διέφθειρεν ἑαυτὸν ᾧ κατὰ Καίσαρος ἐχρήσατο), τῶν δὲ θεῶν ὃ τε μέγας κομήτης (ἐφάνη γὰρ ἐπὶ νύκτας ἐπτά μετὰ τὴν Καίσαρος σφαγὴν διαπρεπῆς, εἴτ' ἠφανίσθη)
- ⁴ καὶ τὸ περὶ τὸν ἥλιον ἀμαύρωμα τῆς αὐγῆς. ὅλον γὰρ ἐκείνον τὸν ἐνιαυτὸν ὠχρὸς μὲν ὁ κύκλος καὶ μαρμαρυγᾶς οὐκ ἔχων ἀνέτελλεν, ἀδρανὲς δὲ καὶ λεπτὸν ἀπ' αὐτοῦ κατῆι τὸ θερμόν, ὥστε τὸν μὲν ἀέρα ὄνοφερὸν καὶ βαρὺν ἀσθενεῖα τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἀλέας ἐπιπέρεσθαι, τοὺς

K1
Δ1

PLUTARCHI VITAE.

K1
Δ1

PLUTARCHI VITAE.

Αριθ. ερω. 142.245

PLUTARCHI

VITAE

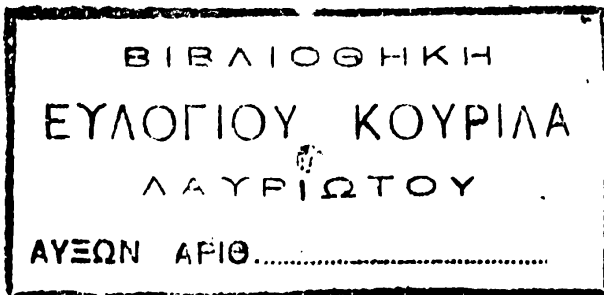
INTER SE COMPARATAE.

EDIDIT

IMMANUEL BEKKER.

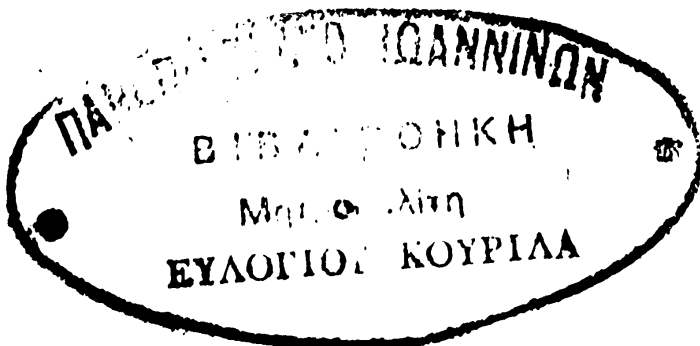
VOL. IV.

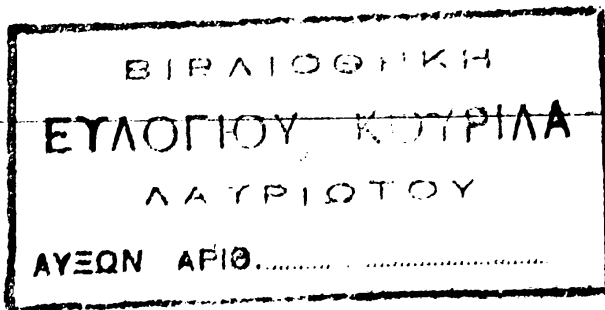
EDITIO STEREOTYPA.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ.

LIPSIAE MDCCCLVI.

ADNOTATIO CRITICA.

Vitae XLIX, 2, 4, 1. προαπόλ-
λναι B: προσαπόλλναι. || 3. δήμοις C:
δημοίοις. || 10. οἱς ἁμαρτάνουσι οἱ
πολλοὶ καὶ συνεπιρρέπον E: τοῖς
ἁμαρτάνουσι ᾧ πολλοὶ καὶ συνεπιρ-
ρέποναι. || 4, 1, 7. παιδείας: καὶ παι-
δείας. || 9, 2, 7. δ' add B. || 12, 2, 3.
δωροδοκίαις Sch: δωροδοκίᾳ. || 14,
4, 2. Αἰών Wachsmuthus: Κλέων. ||
17, 1, 4. ὀπίσθαι B. || 18, 4, 3. αὐτοῦ
St: αὐτῷ. || 21, 3, 1. ἀποκρινομένου
St: ἀποκρινομένου. || 4, 4. ἀνέπλησ
Hübner: ἐνέπλησ. || 22, 1, 3. γέγονει
Kraner: γέγονε. || 2, 2. Ἔσται C: ἐσ-
ταί. || 4, 6. καὶ C: δέ. || 23, 1, 3. Λα-
μαζὸν X: Ἑλληνικόν. || 2, 7. πῶς C:
πῶς τι. || 3, 6. αὐτῷ Sch: αὐτοῦ. ||
28, 2, 1. ἀπίστοις G. Hermannus:
ἀπίστοις. || 3, 6. καθάρῳ Florens
Christianus: καθάρῳ. || 29, 2, 1.
τοῦτο] τότε Hübner. || 30, 1, 5. μετα-
βαλλόμενος C: μεταβαλλόμενος. || 32,
5, 6. Φιλομήλον τοῦ Λαμπρέως
Keilius: Φιλομήδον τοῦ Λαμπρέως.
|| 33, 3, 3. Χαρικλίου B: Περικλίου. ||
34, 2, 5. ἐκλήρωσαν R: ἐκλήρωσαν. ||
38, 2, 11. ἐκείνη R: ἐκείνης.

L, 1, 1, 8. πρὸς X: τῆς. || 3, 6. ἔγ-
γραμμα X: ἐκκαρμα. || 2, 4, 4. ὅτι S: ὅ.
|| 3, 1, 2. θεία C: θείαν. || 4. τὸν Sch:
ὄν τὸν. || 9. γο*: τε. || 5, 2, 2. περι-
παθῆς C. || 3. βραχύτητι plerique. ||
3, 3. ἐδιζόμενος S: ἐδιζόμενον. || 6,
1, 5. τὸ E: ἐπὶ τὸ. || 7, 3, 1. Σερανοῦ
Ellendtus: Σερανοῦ. || 8, 1, 8. ἐγκρά-
τιαν E: ἀναγκαλίαν ἀνδρῶν. || 2, 1.
ἀριστιᾶ S: ἀριστίας. || 6. ἐπίδατο
Amiotus: ἐπίδατο. || 9, 2, 9. οὐκ
ἀνύσιμον S: οὐ βασιλικόν. || 3, 5. καὶ
Sch: ἦ. || 10, 1, 5. διαμεμαζημένος B:
διαμεμαζημένος. || 11, 1, 1. στρα-
τείαν K: στρατηγίαν. || 4, 5. μετέλαβ

C. || 14, 2, 4. θανμαστήν R. || 5. καὶ
τὴν προύτητα C. || 3, 2. πείθων S. ||
15, 2, 4. αὐτὸς S: αὐτόν. || 16, 1, 2.
...] συζητάζων E, συνίων S. || 17, 1,
2. πράγμασιν E: γράμμασιν. || 2, 6.
ἤδουσαι Sch. || 3, 1. πολλῶν R: τῶν
πολλῶν. || 4. γινόμενον C: γενόμε-
νον. || 4, 3. γέρας Kraner: ἐτέρας. ||
19, 5, 4. Λουκούλλου R: Κράσσου. ||
5. Κράσσου R: Λουκούλλου. || 22, 3,
2. καὶ Κικέρωνος, ὡς ἐν τοῖς περὶ
ἐκείνου] plerique ὡς ἐν τοῖς περὶ
Κικέρωνος. || 23, 2, 2. ἀπαλλάξει E:
ἀπαλλάξει. || 24, 2, 3. γεγραμμένον
St: γεγραμμένης. || 26, 2, 2. δημαγω-
γίαν? * || 29, 3, 7. ἔχοντα Sch: ἔχον-
τας. || 30, 1, 5. ἀναβαλέσθαι C: ἀνα-
βάλλεσθαι. || 32, 2, 8. μαρτυρόμενος
E: καταρρόμενος. || 33, 4, 5. κολάκων
E coll. Pomp. 48, 3 extr. || 34, 1, 4.
τό γε B: τότε. || 36, 2, 6. ἐθάσι Sch:
ἐθασι. || 37, 5, 3. αὐτὸς S: αὐτόν. ||
41, 1, 1. ὑπερβαλόντι R: ὑπερβάλ-
λοντι. || 2, 5. ὑρέσθαι C: ὑρέσθαι. ||
42, 2, 4. δίκαι So: καὶ. || 43, 4, 5. προ-
ελθεῖν So: προσελθεῖν. || 45, 3, 5. ὁ
R: ἂ. || 46, 3, 6. ἤδοντο alii. || 47, 3, 1.
ἀναρχίαν E: μοναρχίαν. || 4. δουλεύ-
σιν St: δουλεύειν. || 48, 4, 6. Πλάγκω
X: Φλάγκω. || 49, 1, 6. ἐτι Sch: ἐπι.
|| 3, 3. περιμόντος E: περιμόντας. || 53,
3, 3. ἐμπολεμῶν S: ἐν πολέμῳ. || 4.
ἀπολέσθαι*: ἀπολίσθαι. || 54, 4, 2.
πολιτείας] δεσποτείας X. || 55, 2, 1.
προήρηται B: προσήρηται. || 3, 4.
ἀπαίροντος E. || 58, 2, 7. κατασκευάσα
C: κατασκευάσε. || 59, 3, 6. αὐτῷ R:
αὐτῶν. || 4, 2. μεμψόμενος So: μεμ-
ψάμενος. || 5, 5. μεγίστου] μεγίστου
τοῦ R. || 7, 2. συνουζόμενος R: συνου-
ζόμενος. || 61, 2, 2. μανὰ δέχεται
Jacobs: μὲν ἀναδέχεται. || 3, 1. τίνι

Sch: καὶ τίνι. || 7. ὑφείται C. || 62, 3, 6. κατὰ κράτος S: κατ' ἄκρας. || 63, 4, 3. οὐκέτι σκήψεις R: οὐκ ἐπισκήψεις. || 5, 1. προσιόντος S: παρόντος. || 64, 4, 3. ποιήσεσθαι C: ποιήσασθαι. || 4. δέξασθαι C: δέξασθαι. || 68, 4, 2. ἐνέβλεπέ C: ἀνέβλεπέ. || 69, 1, 5. βίω προήγοντα καὶ codex unus. || 3, 2. φιλοσοφούντες χοῦσθε C: φιλοσοφείτε χοῦσθαι. || 72, 1, 5. δέ R: δῆ.

LI, 2, 3, 6. ἀνοδία Keilius. || 5, 1. προειληφότες B: προσειληφότες. || 6, 1. ἐπιμένειν καλόν, ἀσχρόν δ' ἤδη Schoemannus: ἐπεὶ μὴ καλόν, ἀσχρόν ἤδη. || 3, 2, 1. Εὐρουποντιδῆς C: εὐρυτιωνιδῆς. || 4. Μανδύριον Cellarius: μανδόνιον. || 3, 1. Ἀγιάδης X: ἀπάδης. || 4, 1, 8. τὸν ἐπιτρέψαι B: τὸ μὴ ἐπιτρέψαι. || 5, 1, 5. φυλαττόντων R: φυλάττειν τὸν. || 6. ἀπολείποντος C: ἀπολιπόντος. || 3, 6. ἀσχολίαν τῶν καλῶν καὶ ἀνελευθερίαν Schoemannus: ἀνελευθερίαν τῶν καλῶν καὶ ἀσχολίαν. || 7, 5, 7. μεταδόσει — ἀφέσει R: μετάδοσιν — ἄφρσιν. || 9, 1, 6. τε add R. || 2, 3. ἐκ R: τῶν ἐκ. || 7. μεταβαλοῦσαν C: μεταβάλλουσαν. || 10, 3, 6. γε R: τε. || 4. γενόμενον — ἀμετρία καὶ πλημμελεία? * || 18, 2, 3. τοῦ B: τῆς. || 21, 3, 4. ἡλικίας Sch: ἡλικία.

LII, 2, 1, 5. οἰκίαν] ἰδίαν St. || 2, 3. παραβαλόντος C: παραβάλλοντος. || 8, 1, 4. μόθακας Valckenarius: σαμοθράκας. || 10, 3, 9. ἀκρίτους S: ἀκρίτως. || 5, 5. φόνου R. || 6, 5. πανσώμεθα R: πᾶνσωμεν. || 11, 2, 10. εὐτελῆ E: εὐγενῆ. || 12, 1, 5. προθυμίαν C: ἐπιθυμίαν καὶ προθυμίαν. || 3, 7. τὰς δὲ R: τὰς τε. || 14, 2, 9. Λασιῶν Manso. || 16, 1, 3. δυναμένης Sch: δυναμένην. || 4, 9. Τριταίων S: τριτταίων. || 18, 3, 1. τὸ R: τε. || 4, 4. περὶ θαρξίας Schoemannus: περὶ θαρξίαν. || 22, 1, 6. Ἀγιάτιδος Amiotus: ἄγδος. || 6, 7. τὰ παιδία R: τὸ παιδίον. || 7, 7. παιδάρια R: παιδάριον. || 23, 4, 1. Ἐλισσώντος C. || 25, 3, 5. οὐ libris deest. || 26, 2, 1. συγκα-

ταροῦσαι plerique. || 27, 1, 5. τὸ προδεῦσαι τοῦ Schoemannus: τοῦ πρωρατεῦσαι τὸ. || 28, 3, 5. Ἀντιγόου S: αὐτοῦ. || 33, 4, 1. διαμονήν R: διανομήν. || 34, 1, 4. ἐκεῖσε S: ἐκεῖνον. || 35, 1, 4. πεπρακώς S: πεπρακώς διὰ πονηρίαν (vel δι' ἀπορίαν) ὡς οἶμαι. || 37, 3, 6. ἀναβαλόντες S: ἀναλαβόντες. || 39, 2, 2. ἄλλων] πολλῶν C, ἄλλοκότων B.

LIII, 2, 2, 7. καθάπερ C: καθὰ περὶ. || 4, 2, 6. μὴ X: δέ. || 6, 2, 3. ἀπολογίσασθαι R: ἀπολογήσασθαι. || 8, 3, 6. ὥστε R: ὡς. || 9, 4, 7. κατάδυσσις R: καταδύσεις. || 10, 1, 2. κατατείνοντα C: κατιόντας. || 5, 2. χώρας R: χώραν. || 11, 3, 1. αὐτοῦ B: αὐτῶ. || 12, 3, 6. πᾶν B: καὶ πᾶν. || 7. καὶ κελεύσαι B: κελεύσαι. || 14, 5, 4. ἐκείνον C: ἐκεῖνον. || 15, 1, 3. ἐκπαθέστερον] ἀπεχθέστερον vel ἐπαχθέστερον Wyttenbachius. || 4, 7. ἦ C: εἶ. || 5, 5. κᾶν C: καὶ. || 16, 1, 5. τοῦ τε χρόνου B: τοὺς τε χρόνους. || 17, 4, 1. Βλόσσιος X: βλάστος. || 2. εἶναι S: παρῆναι. || 18, 1, 1. παραταττομένων R: πραττομένων. || 19, 2, 6. τούτου S: τοῦτο. || 20, 4, 6. εἶχεν St: ἔχειν. || 21, 5, 5. τοῦτο C: τουτί.

LIV, 2, 2, 5. ἀμφιέσαι Sch. || 5, 1, 2. ἀνανέμων S: ἄμα νέμων. || 2, 3. ἐκρινον St: ἐκριναν. || 6, 1, 2. κρινούνας? * || 7, 1, 4. νακτῆς Sch: ἀκτῆς. || 8, 3, 3. ἀπηρτήσατο R: ἀπήρτιζε vel ἀπήρτησε. || 4, 5. οὖν C: μὲν οὖν. || 11, 2, 5. Ὀπίμιος X: ὀστίλιος. || 17, 1, 1. δ' οὖν S: γοῦν. || 18, 1, 2. κατακτείνας E: κατακρίνας.

LV, 2, 2, 5. μετασκευάσαι Daccarius: κατασκευάσαι.

LVI, 2, 1, 6. ἔχων R: ἔχειν. || 3, 4, 2. ἄν Sch: μὲν ἄν. || 6, 3, 4. πικρῶς] ψυχρῶς Wyttenbachius. || 7, 1, 2. ἐπακολουθῆσαι C: ὑπακολουθῆσαι. || 10, 1, 2. αὐτοσχεδιάζοντα B: αὐτὸν σχεδιάζοντα. || 2, 6. ὁσάκις C: ὁσάκις ἄν. || 14, 3, 6. δ' οὐχ C: οὐχ. || 19, 1, 1. τις: τις ὡς. || 3, 5. φέροντα C: φέρων. || 20, 1, 5. προσέχειν S: προσοχεῖν.

- || 23, 5, 4. *προσβέουσιν* R: *προσβού-
 υν.* || 26, 3, 7. *ἀπολείπων* C. || 31, 1,
 4. *ἐνέθηνε* R: *ἀνέθηνε.* || 2, 2. οὗτος
 Bartonus: οὗτος.
 LVII, 3, 2, 7. *προυαγγείλας* Wyt-
 tenbachius: *προυαγγείλαντος.* || 4, 3,
 2. *πολλή] ποικίλη* Πανονίως. || 5, 2, 1.
 γ^ο Wyttenbachius: *τε.* || 6, 1, 3. *ἀναγ-
 καζομένοις* R: *ἀναγκασζόμενος.* || 4, 4.
ὑφελείν Wyttenbachius. || 5, 3. *καὶ
 πολλαίαιε αὐτὸν ἐκ τῶν ὀρθῶν ἐξε-
 τιάραξε λογισμῶν* R. || 7, 5, 2. *τὸν
 μὴ* Amiotus. || 6, 5. *λύσεως* R:
λύσαν. || 8, 4, 4. *Πομπήιον δὲ καὶ
 Κικέρων?* * || 9, 3, 6. *εἶπεν* St: *εἶ-
 πειν.* || 10, 4, 7. *ἐκοτῆσαι* R: *ἐκοτῆ-
 ραι.* || 12, 1, 1. *ἐμῆλεν* S. || 14, 1, 6.
διαπεφυκότες Wyttenbachius: *δια-
 πεφυγότες.* || 15, 2, 3. *ἀγνώτος* E.
 || 6. *Κατιλίνα* E: *Κατιλίαν.* || 2, 9.
ἀπολύόμενος So: *ἀποδύόμενος.* || 16,
 2, 1. *Μάρκιον* C: *καὶ Μάρκιον.* || 18,
 5, 4. *ἀδήλως* B: *ἀλλήλοισ vel ἀλλήλοισ
 ἀδήλως.* || 19, 5, 5. *δόξειν* St: *δόξει.* ||
 21, 3, 6. *συναπερείσας* C: *συναπερεί-
 σαι.* || 22, 1, 7. *παριέντος* C: *παριόν-
 τος.* || 23, 3, 3. *ἐκείνων* X: *ἐκείνου.* ||
 8. *τοῦθ' ὑπάρξει* S. || 24, 4, 3. *τινα*
 R: *τινας.* || 7, 4. *ἐπικόπιτοτος* Ruhn-
 kenius: *ἐπισκώφοτος.* || 26, 6, 1.
Κότταν alii. || 7, 7. *σοφώτατον* R:
σοφώτερον. || 8, 5. *ὁ addidit* R. || 29,
 4, 4. *κουαδραντίαν libri.* || 30, 2, 6.
προσβεντήης Wyttenbachius: *προ-
 σβεντήν.* || 4, 6. *τούτω et ἐνεκαλείτο*
libri impressi. || 31, 2, 5. *τὸ* Wytten-
 bachius: *τὸν.* || 32, 4, 4. *πρὸς* St:
περὶ. || 33, 3, 7. *βιαίων* So: *βιαίως.* ||
 35, 3, 4. *καὶ κατὰσταιν* C: *κατὰστα-
 σιν vel καὶ σιάσιν.* || 36, 6, 2. *τούς τε*
 C: *τούς τότε.* || 5. *ἐπὶ* C: *περὶ.* || 38,
 1, 2. *ἀομίνοις* Wyttenbachius: *ἀομι-
 νος.* || 2, 1. *τε* C: *δὲ.* || 43, 2, 4. *Πάσσαε*
libri. || 44, 2, 4. *τινα* B: *τινας.* quod
 tenet Wyttenbachius omisso *τούς.*
 || 3, 3. *ταῖς* Sch: *τοῖς.* || 5, 2. *ἀδελφι-
 δῆς* X: *ἀδελφῆς.* || 47, 1, 4. *πάραλον*
 R: *παράλιον.* || 2, 6. *πυριβαλόντος* alii.
 || 6, 3. *καταπτὰς* Wyttenbachius. ||
 48, 3, 3. *ἐνεώρα* So: *ἐώρα.* || 49, 4, 4.
καθεῖλεν S: *ἀνεῖλεν.*
 LVIII, 1, 6, 5. *ἀπέλειπον* C: *ἀπέ-
 λειπεν.* || 2, 3, 4. *μεγαλοπρεπέτερος*
 St: *μεγαλοπρεπέστατος.* || 3, 6, 3. *ἔρ-
 γον* R: *τὸ ἔργον.*
 LIX, 1, 2, 2. *διάγνωσις libri.* || 2,
 3, 8. *πρὸς* Sch: *καὶ πρὸς.* || 4, 4, 3.
ὑπαρ αὐτῶ B: *ὑπὲρ αὐτοῦ.* || 6, 1, 3.
κολοῦσαι B: *κολῶσαι.* || 7, 2, 7. *Βα-
 βυλῶνα* Sch. || 8, 2, 6. *σκοπήν* Sch:
σκοπὸν. || 9, 1, 7. *δεησομένους* C: *δεο-
 μένους.* || 5, 1. *Μεγάρων* R: *Μεγα-
 ρέων.* || 10, 3, 1. *πρώτοι* So: *πρώτον.*
 || 3. *ὡς* Sch: *καὶ.* || 4, 6. *πρότερον* C:
πρώτον. || 11, 2, 2—4. *τὴν — βωμο-
 λοχίαν καὶ βδελυρίαν τῇ — εὐχέρειά*
E: τῇ — βωμολοχία καὶ βδελυρία τὴν
— εὐχέρειαν. || 12, 3, 7. *τὸν* R: *τὸ.* ||
 4, 4. *ἀσβεβῶντα δ' ὁ Meinoke.* || 15,
 3, 5. *προστιθείσης* R: *προσθεθείσης.*
 || 16, 4, 7. *τε* Sch: *δὲ.* || 17, 4, 1. *ἀπο-
 κρινομένου* C: *ἀποκριαμένου.* || 5, 2.
Πτολεμαῖον R: *βασιλεία Πτολεμαῖον.*
 || 18, 2, 1. *ὄντως?* * || 21, 1, 5. *ἐξή-
 κοντα] ἐνετήκοντα* Vitruvius et Dio-
 dorus. || 6. *στενωτέρας* C. || 2, 3.
καθ' — θυρίαν E: *καὶ καθ' — θυρίαι.*
 || 28, 3, 1. *διαταράξειν* C: *συνδιατα-
 ράξειν.* || 6. *γενομένων* C: *γενομένων.*
 || 30, 3, 1. *ἐπὶ γενομένων* E: *ἐπιγε-
 μῶν.* || 32, 4, 6. *ὡσθ' R.* || 35, 1, 1.
Ἀθηναίων libri. || 2, 7. *καταναιεῖν*
 G. Hermannus: *καταίθειν.* || 36, 5, 5.
*ὁ ante δρῶν ponit E et, qui illa μελ-
 λοντος — ἐκείνον omittit, Sch.* || 38,
 2, 5. *τὸν λογισμὸν?* * || 6. *ζητῶν* R:
ζητῶν. || 4, 5. *ὑπολείψεις* Tollius:
ὑποδείξεις. || 39, 1, 3. *ἐκτός* So: *ἐν-
 τός.* || 3, 3. *ἔρημα* R: *ἐρημα.* || 40,
 3, 4. *ὄξιν βέλει* C: *ὄξει βέλει.* || 41, 4, 5.
χρυσσοῦφῶς Valesius, *χρυσσογραφῶς*
 Schweighaeuserus. || 45, 3, 6. *τότε]*
τὸ μὲν? * || 46, 4, 2. *στρατηγῶν* C:
στρατιωτῶν. || 52, 1, 6. *τὸν* C: *τὸ.* ||
 4, 2. *μηδὲ* R: *μήτε.* || 53, 3, 8. *συνροι-
 κισθῶσαν* S: *οἰκισθῶσαν.*
 LX, 1, 1, 3. *Κρητικὸς* X: *κριτικὸς.*
 || 6, 2, 4. *ἠμφισομένους?* * || 3, 1. *ταῦτα*

(μὲν)?* || 8, 3, 2. ἵππαρχον X: δῆ-
 μαρχον. || 9, 4, 7. δῆ C: δέ. || 11, 1, 5.
 Ἀλβῖνον X: Λαβῖνον. || ἀδελφιδῆς X:
 ἀδελφῆς. || 3, 2. τοὺς C: δὲ τοὺς. || 12,
 1, 7. λαίοις So: λευκοῖς. || 4, 6. Καί-
 σαρ—ἀπέστησεν X: Καίσαρα—ἀπέ-
 στησαν. || 14, 3, 6. ἐνέμιξε S: ἐπέμιξε.
 || 7. τοὺς C: τε τοὺς. || 16, 2, 4. αἶρε-
 σθαι R: αἰρεῖσθαι. || 17, 1, 5. ἐξελῶν-
 τας Haitinger: ἐξελοῦντας. || 18, 1, 5.
 παραβαλέσθαι C: παραβάλλεσθαι. ||
 4, 1. Πλάγκον X: Φλάκκον. || 26, 4, 7.
 περιφερῶν C: περιφερειῶν. || 27, 4, 2.
 παραλαβεῖν C: περιλαβεῖν. || 29, 1, 3.
 ἡδονήν R: ἡδοιήν ἤ. || 8. προιστα-
 μένω R: προῖσταμένω. || 4, 7. ἀλιεῦ-
 σιν Hüllemannus: βασιλεῦσιν. || 8.
 βουσιλείαι idem: βασιλεῖς. || 31, 1, 4.
 ἐξ Ἀτίας X: ἐκ Τατίας. || 43, 1, 2.
 σκηναῖς R: σκηναῖς. || 53, 2, 2. ποῖ R:
 ποῦ. || 56, 4, 3. Ἰλλυριοῦν Amiotus:

λαυριοῦν. || 60, 1, 5. Νάειρα C, Νείαιρα
 Sch. || 2, 2. πόλις, κληρουχία E. || 61,
 2, 1. αὐτοῖ R: αὐτῶ. || 62, 2, 8. παρα-
 λίας X: Ἰταλίας. || 65, 1, 5. Κοίλιος]
 Σόσιος Ruhnkenius. || 2, 2 et 3. τὸν
 Sch: τῶν. || 65, 5, 5. ναῦς C: τὰς
 ναῦς. || 66, 2, 1. θαρρουσῶν*: θαρ-
 ρούτων. || 2. (ἐκ) τετραγώνων C. ||
 3. (καὶ) δεδεμένοις C, δεδμημένοις
 Sch. || 6. γαίσοις So. || 4, 5. διοικου-
 μενος Sch. || 67, 1, 4. καθῆστο S:
 ἐκάθητο. || 69, 3, 1. βραχύτατος Sch:
 βραχύτερος. || 70, 1, 1. καὶ Sch: ὅς
 καὶ. || 71, 5, 6. ἀνακλήσεις R: ἀνακλί-
 σεις. || 75, 1, 6. ἐπεγγεῖν C. || 76, 4, 4.
 ἀνέσχε R: ἀνέσχετο. || 78, 4, 1. τῶ]
 ἐν τῶ R. || 83, 2, 3. διακειμένης So:
 διακειμένη. || 85, 3, 2. αὐτήν B: αὐ-
 τῆς.

LXI, 2, 1, 3. ζητοῦντος So: ζη-
 τούντων.

ΦΩΚΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΩΝ.

Δημιάδης ὁ ῥήτωρ ἰσχύων μὲν ἐν ταῖς Ἀθήναις διὰ τὸ πρὸς χάριν πολιτεύεσθαι Μακεδόνων καὶ Ἀντιπάτρου, πολλὰ δὲ γράφειν καὶ λέγειν ἀναγκαζόμενος παρὰ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως καὶ τὸ ἦθος; ἔλεγε συγγνώμης ἄξιός εἶναι πολιτευόμενος τὰ ναύαγια τῆς πόλεως. τοῦτο δ' εἰ καὶ τῷ ῥήτορι θρασύτερον εἴρηται, δόξειεν ἂν ἀληθὲς εἶναι μετενεχθὲν ἐπὶ τὴν Φωκίωνος πολιτείαν. Δημιάδης μὲν ² γὰρ αὐτὸς ἦν ναύαγιον τῆς πόλεως, οὕτως ἀσελγῶς βιώσας καὶ πολιτευσάμενος ὥστ' Ἀντίπατρον εἰπεῖν ἐπ' αὐτοῦ γέροντος ἤδη γεγονότος ὅτι καθάπερ ἱερείου διαπεπραγμένου γλῶσσα καὶ κοιιλία μόνον ἀπολείπεται· τὴν δὲ Φωκίωνος ἀρετὴν ὥσπερ ἀνταγωνιστῆ βαρεῖ καὶ βιάῳ καιρῷ συλλαχοῦσαν αἱ τύχαι τῆς Ἑλλάδος ἀμαυρὰν καὶ ἀλαμπῆ πρὸς δόξαν ἐποίησαν. οὐ γὰρ Σοφοκλεῖ γε προσεκτέον ³ ἀσθενῆ ποιοῦντι τὴν ἀρετὴν ἐν οἷς φησὶν “ἀλλ' οὐ γάρ, ὦναξ, οὐδ' ὅς ἂν βλάβη μένει νοῦς τοῖς κακῶς πράξασιν, ἀλλ' ἐξίσταται.” τοσοῦτον δὲ τῇ τύχῃ δοτέον ἀντιτατομένη πρὸς τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἰσχύειν, ὅσον ἀντὶ τῆς ἀξίας τιμῆς καὶ χάριτος ἐνλοῖς ψόγους πονηροὺς καὶ διαβολὰς ἐπιφέρουσαν τὴν πίστιν ἀσθενεστέραν ποιεῖν τῆς ἀρετῆς. καίτοι δοκοῦσιν οἱ δῆμοι μᾶλλον εἰς τοὺς ἀγα- ² θοὺς ἐξυβρίζειν ὅταν εὐτυχῶσιν, ὑπὸ πραγμάτων μεγάλων καὶ δυνάμεως ἐπαιρόμενοι· συμβαίνει δὲ τοῦναντίον. αἱ γὰρ συμφοραὶ πιζρὰ μὲν τὰ ἦθη καὶ μικρόλυπα καὶ ἀκροσφαλῆ πρὸς ὀργὰς ποιοῦσι, δύσκολον δὲ τὴν ἀκοήν καὶ τραχεῖαν, ὑπὸ παντὸς λόγου καὶ ῥήματος τόνον ἔχοντος ἐνοχλουμένην· ὁ δ' ἐπιτιμῶν τοῖς ἔξαμαρτανομένοις ἐξονειδίζει τὰ δυστυχήματα δοκεῖ, καὶ καταφρονεῖν ὁ παρρησιαζόμενος. καὶ καθάπερ τὸ μέλι λυπεῖ τὰ τετρω- ² μένα καὶ ἠλκωμένα μέρη τοῦ σώματος, οὕτω πολλάκις οἱ ἀληθινοὶ καὶ νοῦν ἔχοντες λόγοι δάκνουσι καὶ παροξύνουσι

τοὺς κακῶς πράττοντας, ἔαν μὴ προσηγείς ὧσι καὶ συν-
 είκοντες, ὥσπερ ἀμέλει τὸ ἡδὺ μενοεικὲς ὁ ποιητὴς κέ-
 κληκεν ὡς τῷ ἡδομένῳ τῆς ψυχῆς ὑπεῖκον καὶ μὴ μαχόμενον
 3 μὴδ' ἀντιτυποῦν. καὶ γὰρ ὄμμα φλεγμαῖνον ἡδίστα τοῖς
 σκιεροῖς καὶ ἀλαμπέσιν ἐνδιατρίβει χρώμασι, τὰ δ' αὖγῃν
 ἔχοντα καὶ φῶς ἀποστρέφεται, καὶ πόλις ἐν τύχαις ἀβου-
 λήτοις γενομένη ψοφοδεὲς καὶ τρυφερόν ἐστι δι' ἀσθένειαν
 ἀνέχεσθαι παρρησίας, ὅτε μάλιστα δεῖται, τῶν πραγμά-
 των ἀναφορὰν ἀμαρτήματος οὐκ ἔχόντων. διὸ πάντῃ σφα-
 λερὸν ἢ τοιαύτη πολιτεία· συναπόλλυσι γὰρ τὸν πρὸς χάριν
 4 λέγοντα καὶ προαπόλλυσι τὸν μὴ χαριζόμενον. ὥσπερ οὖν
 τὸν ἥλιον οἱ μαθηματικοὶ λέγουσι μῆτε τὴν αὐτὴν τῷ οὐ-
 ρανῷ φερόμενον φορὰν μῆτ' ἀντικρυς ἐναντίαν καὶ ἀντι-
 βατικὴν, ἀλλὰ λοξῷ καὶ παρεγκεκλιμένῳ πορείας σχήματι
 χρώμενον ὑγρὰν καὶ εὐκαμπῆ καὶ περιελιττομένην ἔλικα
 ποιεῖν, ἣ σῴζεται πάντα καὶ λαμβάνει τὴν ἀρίστην κρᾶ-
 σιν, οὕτως ἄρα τῆς πολιτείας ὁ μὲν ὀρθὸς ἄγαν καὶ
 πρὸς ἅπαντα τοῖς δῆμοις ἀντιβαίνων τόνος ἀπηνῆς καὶ
 σκληρός, ὥσπερ αὖ πάλιν ἐπισφραλὲς καὶ κάταντες τὸ
 συνεφελκόμενον οἷς ἀμαρτάνουσιν οἱ πολλοὶ καὶ συνεπιρ-
 5 ρέπον, ἣ δ' ἀνθυπεῖκουσα πειθομένοις καὶ διδοῦσα τὸ
 πρὸς χάριν, εἴτ' ἀπαιτοῦσα τὸ συμφέρον ἐπιστασία καὶ
 κυβέρνησις ἀνθρώπων πολλὰ πράως καὶ χρησίμως ὑπουρ-
 γούντων, εἰ μὴ πάντα δεσποτικῶς καὶ βιαίως ἄγουντο,
 σωτήριος, ἐργώδης δὲ καὶ χαλεπὴ καὶ τὸ σεινὸν ἔχουσα
 τῷ ἐπιεικεῖ δύσμικτον· ἔαν δὲ μιχθῇ, τοῦτ' ἐστὶν ἡ πάν-
 των μὲν ῥυθμῶν πασῶν δ' ἁρμονιῶν ἐμμελεστάτη καὶ
 μουσικωτάτη κρᾶσις, ἣ καὶ τὸν κόσμον ὁ θεὸς λέγεται
 διοικεῖν, οὐ βιαζόμενος, ἀλλὰ πειθοῖ καὶ λόγῳ παράγων
 τὴν ἀνάγκην.

3 Ταῦτα δὲ καὶ Κάτωνι τῷ νέῳ συνέβη. καὶ γὰρ οὗτος
 οὐ πιθανὸν ἔσχεν οὐδὲ προσφιλὲς ὄχλῳ τὸ ἡθος, οὐδ' ἠν-
 θησεν ἐν τῇ πολιτείᾳ πρὸς χάριν· ἀλλ' ὁ μὲν Κικέρων
 φησὶν αὐτὸν ὥσπερ ἐν τῇ Πλάτωνος πολιτείᾳ καὶ οὐκ ἐν
 τῇ Ρωμύλου πολιτευόμενον ὑποστάθμη τῆς ὑπατείας
 ἐκπεσεῖν, ἐμοὶ δὲ ταῦτ' ὁμοῦ παθεῖν τοῖς μὴ καθ' ὕψος
 2 ἐκφρανεῖσι καρποῖς. ὡς γὰρ ἐκείνους ἡδέως ὀρῶντες καὶ

Θαυμάζοντες οὐ χροῶνται, οὕτως ἢ Κάτωνος ἀρχαιοτροπία
 διὰ χρόνων πολλῶν ἐπιγενομένη βίοις διεφθορόσι καὶ
 πονηροῖς ἔθεισι δόξαν μὲν εἶχε μεγάλην καὶ κλέος, οὐκ
 ἐνήρμοσε δὲ ταῖς χρεῖαις διὰ βάρους καὶ μέγεθος τῆς ἀρε-
 τῆς ἀσύμμετρον τοῖς καθεστῶσι καιροῖς. καὶ γὰρ αὐτὸς ³
 οὐ κεκλιμένης μὲν ἤδη τῆς πατρίδος ὥσπερ ὁ Φωκίων,
 πολὺν δὲ χειμῶνα καὶ σάλον ἐχούσης, ὅσον ἰστίων καὶ
 κάλων ἐπιλαβέσθαι καὶ παραστῆναι τοῖς πλέον δυναμέ-
 νοις πολιτευσάμενος, οἰάκων δὲ καὶ κυβερνήσεως ἀπω-
 σθεῖς, ὅμως μέγαν ἀγῶνα τῇ τύχῃ περιέστησεν· εἶλε μὲν
 γὰρ καὶ κατέβαλε τὴν πολιτείαν δι' ἄλλους, μόλις δὲ καὶ
 βραδέως καὶ χρόνῳ πολλῷ καὶ παρὰ μικρὸν ἐλθούσαν
 περιγενέσθαι διὰ Κάτωνα καὶ τὴν Κάτωνος ἀρετὴν. ἦ ⁴
 παραβάλλομεν τὴν Φωκίωνος, οὐ κατὰ κοινὰς ὁμοιότητας
 ὡς ἀγαθῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν· ἔστι γὰρ ἀμέλει καὶ
 ἀνδρείας διαφορὰ πρὸς ἀνδρείαν, ὡς τῆς Ἀλκιβιάδου πρὸς
 τὴν Ἐπαμεινώνδου, καὶ φρονήσεως πρὸς φρόνησιν, ὡς τῆς
 Θεμιστοκλέους πρὸς τὴν Ἀριστείδου, καὶ δικαιοσύνης πρὸς
 δικαιοσύνην, ὡς τῆς Νομῆ πρὸς τὴν Ἀγησιλάου. τούτων ⁵
 δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ ἀρεταὶ μέχρι τῶν τελευταίων καὶ ἀτό-
 μων διαφορῶν ἓνα χαρακτῆρα καὶ μορφὴν καὶ χροῶμα κοι-
 νὸν ἦθους ἐγκεκραμένον ἐκφέρουσιν, ὥσπερ ἴσῳ μέτρῳ
 μεμιγμένου πρὸς τὸ αὐστηρὸν τοῦ φιλανθρώπου καὶ πρὸς
 τὸ ἀσφαλὲς τοῦ ἀνδρείου, καὶ τῆς ὑπὲρ ἄλλων μὲν κηδε-
 μονίας ὑπὲρ αὐτῶν δ' ἀφοβίας καὶ πρὸς μὲν τὸ αἰσχρὸν
 εὐλαβείας πρὸς δὲ τὸ δίκαιον εὐτονίας συνηρμοσμένης
 ὁμοίως· ὥστε λεπτοῦ πάνυ λόγου δεῖσθαι καθάπερ ὄρ-
 γάνου πρὸς διάκρισιν καὶ ἀνεύρεσιν τῶν διαφερόντων.

Τὸ μὲν οὖν Κάτωνος ὠμολόγηται γένος ἐκ λαμπρῶν ⁴
 ὑπάρχειν, ὡς λεχθήσεται· Φωκίωνα δὲ τεκμαίρομαι μὴ
 παντάπασιν εἶναι γένους ἀτίμου καὶ καταπεπτωκότος.
 εἰ γὰρ ἦν, ὡς φησὶν Ἰδομενεύς, δοιδυκοποιοῦ πατρός, οὐκ
 ἂν ἐν τῷ λόγῳ Γλαύκιππος ὁ Ὑπερείδου μυρία συνειλοχῶς
 καὶ εἰρηκῶς κατ' αὐτοῦ κακὰ τὴν δυσγένειαν παρῆκεν, οὐδ'
 ἂν οὕτως ἔλευθερίου βίου καὶ σώφρονος παιδείας μετέ-
 σχεν ὥστε τῆς Πλάτωνος ἔτι μειράκιον ὢν, ὕστερον δὲ
 τῆς Ξενοκράτους διατριβῆς ἐν Ἀκαδημείᾳ μετασχεῖν, καὶ

- τῶν ἀρίστων ἐξ ἀρχῆς ἐπιτηδευμάτων ζηλωτῆς γενέσθαι.
- ² Φωκίωνα γὰρ οὔτε γελάσαντά τις οὔτε κλαύσαντα ῥαδίως Ἀθηναίων εἶδεν, οὐδ' ἐν βαλανείῳ δημοσιεύοντι λουσάμενον, ὡς ἰστόρηκε Δοῦρις, οὐδ' ἐκτὸς ἔχοντα τὴν χεῖρα τῆς περιβολῆς, ὅτε τύχοι περιβεβλημένος, ἐπεὶ κατὰ γὰρ τὴν χώραν καὶ τὰς στρατείας ἀνυπόδητος αἰεὶ καὶ γυμνὸς ἐβάδιζεν, εἰ μὴ ψῦχος ὑπερβάλλον εἴη καὶ δυσκαρτέρητον, ὥστε καὶ παίζοντας ἤδη τοὺς στρατευομένους σύμβολον μεγάλου ποιεῖσθαι χειμῶνος ἐνδεδυμένον Φωκίωνα.
- ⁵ Τῷ δ' ἦθει προσηνέστατος ὢν καὶ φιλανθρωπότατος ἀπὸ τοῦ προσώπου δυσζύμβολος ἐφαίνετο καὶ σκυθρωπός, ὥστε μὴ ῥαδίως ἂν τινα μόνον ἐντυχεῖν αὐτῷ τῶν ἀσυνήθων. διὸ καὶ Χάρητί ποτε πρὸς τὰς ὀφρῦς αὐτοῦ λέγοντι τῶν Ἀθηναίων ἐπιγελώντων, “οὐδέν” εἶπεν “αὕτη ὑμᾶς λελύπηκεν ἢ ὀφρῦς· ὁ δὲ τούτων γέλως πολλὰ κλαῦσαι τὴν πόλιν πεποίηκεν.” ὁμοίως δὲ πῶς τοῦ Φωκίωνος καὶ ὁ λόγος ἦν ἐπὶ χρηστοῖς εὐτυχίμασι καὶ διανοήμασι σωτήριος, προστακτικὴν τινα καὶ αὐστηρὰν καὶ ἀνήδυντον ἔχων βραχυλογία. ὡς γὰρ ὁ Ζήνων ἔλεγεν ὅτι δεῖ τὸν φιλόσοφον εἰς νοῦν ἀποβάπτοντα προφέρεσθαι τὴν λέξιν, οὕτως ὁ Φωκίωνος λόγος πλείστον ἐν ἐλαχίστη λέξει νοῦν εἶχε. καὶ πρὸς τοῦτο ἔοικεν ἀπιδὼν ὁ Σφήτιος Πολύευκτος εἰπεῖν ὅτι ῥήτωρ μὲν ἄριστος εἴη Δημοσθένης, εἰπεῖν δὲ δεινότητος ὁ Φωκίων. ὡς γὰρ ἢ τοῦ νομίσματος ἀξία πλείστην ἔχει ἐν ὄγκῳ βραχυτάτῳ δύναμιν, οὕτω λόγου δεινότης ἐδόκει πολλὰ σημαίνειν ἀπ' ὀλίγων. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸν ποτε τὸν Φωκίωνα φασὶ πληρουμένου τοῦ θεάτρου περιπατεῖν ὑπὸ σκηνῆν αὐτὸν ὄντα πρὸς ἑαυτῷ τὴν διάνοιαν, εἰπόντος δὲ τινος τῶν φίλων “σκεπτομένῳ Φωκίῳ ἔοικας” “ναὶ μὰ τὸν Δία” φάναι “σκέπτομαι εἴ τι δύναμαι τοῦ λόγου ἀφελεῖν, ὃν
- ⁴ μέλλω λέγειν πρὸς Ἀθηναίους.” ὁ δὲ Δημοσθένης τῶν μὲν ἄλλων κατεφρόνει πολὺ ῥητόρων, ἀνισταμένου δὲ Φωκίωνος εἰώθει λέγειν ἀτρέμα πρὸς τοὺς φίλους “ἢ τῶν ἐμῶν λόγων κοπίς πάρεστιν.”

Ἄλλὰ τοῦτο μὲν ἴσως πρὸς τὸ ἦθος ἀνοιστέον, ἐπεὶ καὶ ῥῆμα καὶ νεῦμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ μυρίοις ἐνδυ-

μήμασι καὶ περιόδοις ἀντιρροπον ἔχει πλίστιν· νέος δὲ ὢν 6
 Χαβρία προσέμιξεν ἑαυτὸν τῷ στρατηγῷ καὶ παρείπετο,
 πολλὰ μὲν εἰς ἐμπειρίαν τῶν πολεμικῶν ὠφελούμενος,
 ἔστι δ' ἐν οἷς ἐπανορθούμενος τὴν ἐκείνου φύσιν ἀνώμα-
 λον οὔσαν καὶ ἄκρατον. νωθρὸς γὰρ ὢν ὁ Χαβρίας καὶ
 δυσκίνητος ἄλλως ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγῶσιν ἔργα καὶ διε-
 πυροῦτο τῷ θυμῷ καὶ συνεξέπιπτε τοῖς θρασυτάτοις
 παραβολώτερον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ κατέστρεψε τὸν βλον
 ἐν Χίῳ πρῶτος εἰσελάσας τῇ τριήρει καὶ βιαζόμενος πρὸς
 τὴν ἀπόβασιν. ἀσφαλῆς οὖν ἅμα καὶ δραστήριος ὁ Φω- 2
 κίων φαινόμενος τὴν τε μέλλησιν ἀνεθέρμαινε τοῦ Χαβρίου,
 καὶ πάλιν ἀφήρει τὴν ἄκαιρον ὀξύτητα τῆς ὀρμῆς. ὅθεν
 εὐμενῆς ὢν ὁ Χαβρίας καὶ χρηστὸς ἠγάπα καὶ προῆγεν
 αὐτὸν ἐπὶ πράξεις καὶ ἡγεμονίας, γνώριμον ποιῶν τοῖς
 Ἑλλησι, καὶ τὰ πλείστης ἀξία σπουδῆς ἐκείνῳ χρώμενος.
 καὶ τῆς περὶ Νάξον ναυμαχίας ὄνομα καὶ δόξαν οὐ μικρὰν
 Φωκίῳνι περιεποίησε· τοῦ γὰρ εὐωνύμου κέρως ἀπέδω-
 κεν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ ὁ καὶ τὴν μάχην ὀξεῖαν εἶχεν
 ὁ ἀγὼν καὶ κρῖσιν ἐποίησε ταχεῖαν. πρώτην οὖν ἐκείνην 3
 ναυμαχίαν ἢ πόλιν αὐτῇ δι' αὐτῆς ἀγωνισαμένη τοῖς Ἑλ-
 λησι μετὰ τὴν ἄλωσιν καὶ κατατυχοῦσα, τὸν τε Χαβρίαν
 ὑπερηγάπησε καὶ τοῦ Φωκίῳνος ὡς ἀνδρὸς ἡγεμονικοῦ
 λόγον ἔσχεν. ἐνίκων δὲ μεγάλοις μυστηρίοις, καὶ παρεῖχεν
 οἰνοχόημα Χαβρίας Ἀθηναίοις καὶ ἕκαστον ἐνιαυτὸν τῇ
 ἑκτῇ ἐπὶ δέκα τοῦ Βοηδρομιῶνος.

Ἐκ τούτου λέγεται πέμποντος αὐτὸν ἐπὶ τὰς νησιωτι- 7
 κὰς συντάξεις τοῦ Χαβρίου καὶ ναῦς εἴκοσι διδόντος εἰ-
 πεῖν, εἰ μὲν ὡς πολεμήσων πέμποιτο, μείζονος δεῖν δυνά-
 μειος, εἰ δ' ὡς πρὸς συμμάχους, ἀρκεῖν ναῦν μίαν· καὶ
 πλεύσαντα τῇ αὐτοῦ τριήρει καὶ διαλεχθέντα ταῖς πόλεσι
 καὶ συγγενόμενον τοῖς ἀρχουσιν ἐπιεικῶς καὶ ἀφελῶς κατα-
 πλεῦσαι μετὰ πολλῶν νεῶν, ἃς ἀπέστειλαν οἱ σύμμαχοι
 τὰ χρήματα τοῖς Ἀθηναίοις κομιζούσας. οὐ μόνον δὲ 2
 ζῶντα τὸν Χαβρίαν θεραπεύων διετέλει καὶ τιμῶν, ἀλλὰ
 καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ τῶν προσηκόντων καλῶς ἐπεμε-
 λείτο, καὶ τὸν παῖδα Κιθήσιππον ἐβούλετο μὲν ἄνδρα ποιεῖν
 ἀγαθόν, ἐμπληκτον δ' ὄρῶν καὶ ἀνάγωγον ὅμως οὐκ ἀπεῖ-

πεν ἐπανορθούμενος καὶ ἀποκρύπτων τὰ αἴσχη. πλὴν ἅπαξ λέγεται, παρενοχλοῦντος ἐν στρατείᾳ τινὶ τοῦ νεανίσκου καὶ κόπτοντος αὐτὸν ἐρωτήμασιν ἀκαίροις καὶ συμβουλiais οἷον ἐπανορθουμένου καὶ παραστρατηγοῦντος, εἰπεῖν “ὦ Χαβρία Χαβρία, μεγάλην γέ σοι χάριν ἐκτίνω τῆς φιλίας ὑπομένων σου τὸν υἱόν.”

Ὅρων δὲ τοὺς τὰ κοινὰ πράσσοντας τότε διηρημένους ὥσπερ ἀπὸ κλήρου τὸ στρατήγιον καὶ τὸ βῆμα, καὶ τοὺς μὲν λέγοντας ἐν τῷ δήμῳ καὶ γράφοντας μόνον, ὧν Εὐβουλος ἦν καὶ Ἀριστοφῶν καὶ Δημοσθένης καὶ Λυκοῦργος καὶ Ὑπερείδης, Διοπείδην δὲ καὶ Μενεσθέα καὶ Λεωσθένην καὶ Χάρητα τῷ στρατηγεῖν καὶ πολεμεῖν αὖξοντας ἑαυτούς, ἐβούλετο τὴν Περικλέους καὶ Ἀριστείδου καὶ Σόλωνος πολιτείαν ὥσπερ ὀλόκληρον καὶ διηρμοσμένην ἐν ἀμφοῖν ἀναλαβεῖν καὶ ἀποδοῦναι· καὶ γὰρ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἕκαστος ἐφαίνετο κατὰ τὸν Ἀρχίλοχον “ἀμφότερον, Φεράπιον μὲν Ἐνυαλίῳ Θεοῖο καὶ Μουσέων ἑρατᾶν δῶρον ἐπιστάμενος,” καὶ τὴν Θεὸν ἐώρα πολεμικὴν τε ἅμα καὶ πολιτικὴν οὖσαν καὶ προσαγορευομένην. οὕτω δὲ συντάξας ἑαυτὸν ἐπολιτεύετο μὲν αἰεὶ πρὸς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν, ἐστρατήγησε δὲ πλείστας οὐ μόνον τῶν καθ’ ἑαυτὸν ἀλλὰ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ στρατηγίας, οὐ παραγέλλων οὐδὲ μετιῶν, ἀλλ’ οὐδὲ φεύγων οὐδ’ ἀποδιδράσκων τῆς πόλεως καλούσης. ὁμολογεῖται γὰρ ὅτι πέντε καὶ τεσσαράκοντα στρατηγίας ἔλαβεν οὐδ’ ἅπαξ ἀρχαιρεσίῳ παρατυχῶν, ἀλλ’ ἀπόντα μεταπεμπομένων αὐτὸν αἰεὶ καὶ χειροτονοῦντων, ὥστε θαυμάζειν τοὺς οὐκ εὖ φρονοῦντας τὸν δῆμον ὅτι, πλείστα τοῦ Φωκίωνος ἀντικρούοντος αὐτῷ καὶ μηδὲν εἰπόντος πώποτε μηδὲ πράξαντος πρὸς χάριν, ὥσπερ ἀξιοῦσι τοὺς βασιλεῖς τοῖς κόλαξι χρῆσθαι μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἐχρήτο οὗτος τοῖς μὲν κομποτέροις καὶ ἰλαροῖς ἐν παιδιᾷς μέρει δημαγωγοῖς, ἐπὶ δὲ τὰς ἀρχὰς αἰεὶ νήφων καὶ σπουδάζων τὸν αὐστηρότατον καὶ φρονιμώτατον ἐκάλει τῶν πολιτῶν καὶ μόνον ἢ μᾶλλον ταῖς βουλήσεσιν αὐτοῦ καὶ ὁρμαῖς ἀντιτασσόμενον. χρησιμοῦ μὲν γὰρ ἐκ Δελφῶν ἀναγνωσθέντος ὅτι, τῶν ἄλλων Ἀθηναίων ὁμοφρονοῦντων, εἰς ἀνῆρ ἐναντία

φρονολή τῇ πόλει, παρελθὼν ὁ Φωκίων ἀμελεῖν ἐκέλευ-
 σεν ὡς αὐτὸς ὦν ὁ ζητούμενος· μόνῳ γὰρ αὐτῷ μηδὲν
 ἀρέσκειν τῶν πραττομένων. ἐπεὶ δὲ λέγων ποτὲ γνώμην
 πρὸς τὸν δῆμιον εὐδοκίμει καὶ πάντας ὁμαλῶς ἐώρα τὸν
 λόγον ἀποδεχομένους, ἐπιστραφεὶς πρὸς τοὺς φίλους εἶ-
 πεν “οὐ δὴ πού τι κακὸν λέγων ἐμαντὸν λέληθα;” πρὸς 9
 δὲ θυσίαν τινὰ τῶν Ἀθηναίων αἰτούντων ἐπιδόσεις, καὶ
 τῶν ἄλλων ἐπιδόντων, κληθεὶς πολλάκις ἔφη “τούτους
 αἰτεῖτε τοὺς πλουσίους· ἐγὼ δ’ αἰσχυροίμην ἂν εἰ τούτῳ
 μὴ ἀποδιδούς ὑμῖν ἐπιδόην,” δειξάς Καλλικλέα τὸν δα-
 νειστήν. ὡς δ’ οὐκ ἐπαύοντο κεραιγότες καὶ καταβοῶν-
 τες, λόγον εἶπεν αὐτοῖς τοῦτον· “ἀνὴρ δειλὸς ἐπὶ πόλεμον 2
 ἐξήει, φθρευξάμενων δὲ κοράκων τὰ ὄπλα θείει ἡσύχαζεν.
 εἰτ’ ἀναλαβὼν αὐθις ἐξήει, καὶ φθευγγομένων πάλιν ὑπέ-
 στη. καὶ τέλος εἶπεν· ὑμεῖς κεραιγέσθε μὲν μέγιστον ὡς
 δυνατόν, ἐμοῦ δ’ οὐ γεύσεσθε.” πάλιν δὲ ποτε τῶν Ἀθη-
 ναίων ἐξαγαγεῖν αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πολεμίους κελυόντων,
 ὡς δ’ οὐκ ἐβούλετο, δειλὸν καὶ ἄνανδρον ἀποκαλούντων
 “οὔτε ὑμεῖς” εἶπεν “ἐμὲ δύνασθε ποιῆσαι θαρσαλέον
 οὔτ’ ἐγὼ ὑμᾶς δειλούς. οὐ μὴν ἀλλ’ ἴσμεν ἀλλήλους.” ἐν 3
 δὲ καιροῖς ἐπισηφάλεσι τραχυνομένου τοῦ δήμου πρὸς αὐ-
 τὸν σφόδρα καὶ τῆς στρατηγίας εὐθύνας ἀπαιτούντος
 “σώθητε” εἶπεν “ὦ μακάριοι πρῶτον.” ἐπεὶ δὲ πολε-
 μοῦντες μὲν ἦσαν ταπεινοὶ καὶ περιθεεῖς, γενομένης δ’
 εἰρήνης ἐθρασύοντο καὶ κατεβόων τοῦ Φωκίωνος ὡς ἀρη-
 ρημένου τὴν νίκην αὐτῶν, “εὐτυχεῖτε” εἶπεν “ἔχοντες
 στρατηγὸν εἰδότα ὑμᾶς, ἐπεὶ πάλαι ὦν ἀπολώλειτε.” τοῖς 4
 δὲ Βοιωτοῖς οὐ βουλομένων αὐτῶν δικάζεσθαι περὶ τῆς
 χώρας ἀλλὰ πολεμεῖν, συνεβούλευε διὰ τῶν λόγων, ἐν οἷς
 εἰσὶ κρείττους, μὴ διὰ τῶν ὀπλων, ἐν οἷς εἰσὶν ἥττους,
 μάχεσθαι. λέγοντα δ’ αὐτὸν οὐ προσιεμένων οὐδ’ ὑπομε-
 νόντων ἀκούειν “ἐμὲ” εἶπεν “ὑμεῖς ἢ μὴ βούλομαι ποιεῖν
 βιάσασθαι δύνασθε, λέγειν δ’ ἢ μὴ δεῖ παρὰ γνώμην οὐκ
 ἀναγκάσετε.” τῶν δ’ ἀντιπολιτευομένων αὐτῷ ῥητόρων 5
 Δημοσθένους μὲν εἰπόντος “ἀποκτενοῦσί σε Ἀθηναῖοι,
 Φωκίων, ἂν μανῶσιν” εἶπε “σὲ δ’, ἂν σωφρονῶσι.” Πο-
 λύευκτον δὲ τὸν Σφήρτιον ὄρων ἐν καύματι συμβουλεύοντα

- τοῖς Ἀθηναίοις πολεμεῖν πρὸς Φίλιππον, εἶτα ὑπ' ἄσθματος πολλοῦ καὶ ἰδρωῶτος, ἅτε δὴ καὶ ὑπέρπαχυν ὄντα, πολλάκις ἐπιρροφούντα τοῦ ὕδατος, "ἄξιον" ἔφη "τούτῳ πιστεύσαντας ὑμᾶς ψηφίσασθαι τὸν πόλεμον, ὃν τί οἴεσθε ποιήσῃεν ἐν τῷ θώρακι καὶ τῇ ἀσπίδι τῶν πολεμίων ἐγγυς ὄντων, ὅτε λέγων πρὸς ὑμᾶς ἂ ἔσκεπται κινδυνεύει
- ⁶ πνιγῆναι;" τοῦ δὲ Λυκούργου πολλὰ βλάσφημα πρὸς αὐτὸν εἰπόντος ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ πρὸς ἅπασιν ὅτι δέκα τῶν πολιτῶν ἐξαιτουῖντος Ἀλεξάνδρου συνεβούλευεν ἐκδοῦναι, εἶπε "πολλὰ ἐγὼ συμβεβούλευκα καλὰ καὶ συμφέροντα τούτοις, ἀλλ' οὐ πείθονται μοι."
- ¹⁰ Ἦν δέ τις Ἀρχιβιάδης ἐπικαλούμενος λακωνιστής, πύγωνά τε καθεμιμένος ὑπερφυῆ μεγέθει καὶ τρίβωνα φορῶν αἰεὶ καὶ σκυθρωπάζων· τοῦτον ἐν βουλῇ θορυβούμενος ὁ Φωκίων ἐπεκαλεῖτο τῷ λόγῳ μάρτυν ἅμα καὶ βοηθόν. ὡς δ' ἀναστὰς ἐκεῖνος ἂ πρὸς χάριν ἦν τοῖς Ἀθηναίοις συνεβούλευεν, ἀψάμενος αὐτοῦ τῶν γενείων "ὦ Ἀρχιβιάδη" εἶπε, "τί οὖν οὐκ ἀπεκείρω;" Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου πολεμικοῦ μὲν ὄντος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ παροξύνοντος ἐπὶ τὰς πράξεις τὸν δῆμον, ἐν δὲ τῷ καταλόγῳ προσελθόντος ἐπὶ βακτηρίᾳ τὴν σκέλη καταδεδεμένου, πόρρωθεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήματος ἰδὼν ὁ Φωκίων ἀνέκραγε "γράφε καὶ Ἀριστογείτονα χωλὸν καὶ πονηρόν." ὥστε θαυμάζειν ὅπως καὶ ὀπόθεν τραχὺς οὕτως ἀνὴρ καὶ σκυθρωπὸς ἐκθήσατο τὴν τοῦ χρηστοῦ προσηγορίαν. ἔστι δ', οἶμαι, χαλεπὸν, οὐ μὴν ἀδύνατον, ὥσπερ οἶνον, καὶ ἄνθρωπον τὸν αὐτὸν ἠδὺν ἅμα καὶ αὐστηρὸν εἶναι, καθάπερ ἕτεροι πάλιν, φαινόμενοι γλυκεῖς, ἀηδέστατοι τοῖς χρωμένοις εἰσὶ καὶ βλαβερώτατοι. καίτοι φασὶν Ὑπερείδην ποτὲ εἰπεῖν πρὸς τὸν δῆμον "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ σκοπεῖτε μόνον εἰ πικρός, ἀλλ' εἰ προῖκά εἰμι πικρός," ὥσπερ τῇ πλεονεξίᾳ μόνον ἐπαχθεῖς καὶ λυπηροὺς ὄντας, οὐχὶ μᾶλλον, ὅσοι πρὸς ὕβριν καὶ φθόρον ἢ ὀργὴν ἢ φιλονεικίαν τινὰ χρώνται τῷ δύνασθαι, τούτους δεδιότων καὶ προβαλλομένων τῶν πολλῶν. Φωκίων τοίνυν ἐχθρὰ μὲν οὐδένα τῶν πολιτῶν κακῶς ἐποίησεν οὐδ' ἐνόμιζεν ἐχθρόν, ἀλλ' ὅσον ἔδει μόνον τῶν ἐνισταμέ-

νων οἷς ἔπραττεν ὑπὲρ τῆς πατρίδος κατεξαναστῆναι τραχὺς ὢν καὶ δυσεκβίαστος καὶ ἀπαραίτητος, εἰς τὸν ἄλλον βλον εὐμενῆ πᾶσι καὶ κοινὸν καὶ φιλάνθρωπον ἑαυτὸν παρεῖχεν, ὥστε καὶ πταίσασι βοηθεῖν καὶ κινδυνεύουσι συνεξετάζεσθαι τοῖς διαφόροις. ἔγκαλούντων δὲ τῶν φίλων ὅτι πονηρῶ τινὶ κρινομένῳ συνεῖπε, τοὺς χρηστοὺς ἔφη μὴ δεῖσθαι βοηθείας. Ἀριστογείτονος δὲ τοῦ συκοφάντου μετὰ τὴν καταδίκην πέμψαντος καὶ δευθέντος ἔλθεῖν πρὸς αὐτόν, ὑπακούσας ἐβάδιζεν εἰς τὸ δεσμοτήριον· οὐκ ἔόντων δὲ τῶν φίλων “ἐάσατε” εἶπεν “ὦ μακάριοι· ποῦ γὰρ ἂν τις ἥδιον Ἀριστογείτομι συμβάλοι;”

Καὶ μὴν οἱ γε σύμμαχοι καὶ οἱ νησιῶται τοὺς Ἀθή- 11 νηθεν ἀποστόλους ἑτέρου μὲν ἐκπλέοντος στρατηγοῦ πολεμίους νομίζοντες ἐργάγγυντο τείχη καὶ λιμένας ἀπεχώννυσαν καὶ κατεκόμιζον ἀπὸ τῆς χώρας εἰς τὰς πόλεις βοσκήματα καὶ ἀνδράποδα καὶ γυναῖκας καὶ παῖδας, εἰ δὲ Φωκίων ἠγοῖτο, πόρρω νασὶν ἰδίαις ἀπαντῶντες ἔστεφρανωμένοι καὶ χαίροντες ὡς αὐτοὺς κατῆγον.

Παραδυομένου δ’ εἰς τὴν Εὐβοίαν τοῦ Φιλίππου καὶ 12 δύναμιν ἐκ Μακεδονίας διαβιβάζοντος καὶ τὰς πόλεις οἰκειομένου διὰ τυράννων, Πλουτάρχου δὲ τοῦ Ἐρετριέως καλοῦντος τοὺς Ἀθηναίους καὶ δεομένου τὴν νῆσον ἐξελέσθαι καταλαμβανομένην ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα, ἀπεστάλη στρατηγὸς ὁ Φωκίων ἔχων δύναμιν οὐ πολλήν, ὡς τῶν ἐκεῖ συστησομένων ἐτοίμως πρὸς αὐτόν. εὐρῶν δὲ προ- 2 δοτῶν ἅπαντα μεστὰ καὶ νοσοῦντα καὶ διορωρυγμένα δωροδοκίαις, εἰς κίνδυνον μέγαν κατέστη, καὶ τινὰ λόφον χαράδρα βαθεῖα τῶν περὶ τὰς Ταμύνας ἐπιπέδων ἀποκρυπτόμενον καταλαβὼν συνεῖχεν ἐν τούτῳ καὶ συνεχράτει τὸ μαχιμώτατον τῆς δυνάμεως. τῶν δ’ ἀτάκτων καὶ λάλων 3 καὶ πονηρῶν διαδιδρασκόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου καὶ ἀποχωρούντων ἐκέλευσεν ἀμελεῖν τοὺς ἡγεμόνας· καὶ γὰρ ἐνταῦθα δυσχρήστους ὑπ’ ἀταξίας ἔσεσθαι καὶ βλαβεροὺς τοῖς μαχομένοις, κακεῖ τοιαῦτα συνειδόμενος αὐτοῖς ἤττον αὐτοῦ καταβοήσεσθαι καὶ μὴ πάνυ συκοφαντήσιν. ὡς 13 δ’ ἐπήεσαν οἱ πολέμιοι, κελεύσας ἐν τοῖς ὅπλοις ἀτρεμεῖν

- ἄχρι ἂν αὐτὸς σφραγιάσῃται, πλείω διέτριβε χρόνον ἢ
 δυσιερωῶν ἢ βουλόμενος ἐγγυτέρω τοὺς πολεμίους ἐπι-
 σπάσασθαι. διὸ πρῶτον μὲν ὁ Πλούταρχος οἰόμενος
 ἀποδειλιᾶν καὶ κατοκνεῖν ἐκεῖνον ἐξέδραμε μετὰ τῶν
 ξένων· ἔπειτα τοῦτον ἰδόντες οἱ ἵππεῖς οὐκ ἔκαρτέρησαν,
 ἀλλ' ἤλαυνον εὐθύς εἰς τοὺς πολεμίους ἀσύντακτοι καὶ
 2 σποράδες ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσφερόμενοι. νικωμέ-
 νων δὲ τῶν πρώτων ἅπαντες ἐσκεδάσθησαν καὶ ὁ Πλού-
 ταρχος ἔφυγε· καὶ τῷ χάρακι προσμίζαντες ἔνιοι τῶν
 πολεμίων ἐκκόπτειν ἐπειρῶντο καὶ διασπᾶν ὡς ἀπάντων
 κεκρατηχότες. ἐν τούτῳ δὲ τῶν ἱερῶν γενομένων, τοὺς
 μὲν εὐθύς ἐκ τοῦ στρατοπέδου προσπεσόντες οἱ Ἀθηναῖοι
 τρέπουσι καὶ καταβάλλουσι τοὺς πλείστους περὶ τοῖς
 ἐρύμασι φεύγοντας, ὁ δὲ Φωκίων τὴν μὲν φάλαγγα προσ-
 ἔταξεν ἐφειδρεύειν ἀναλαμβάνουσαν ἅμα καὶ προσδεχομέ-
 νην τοὺς ἐν τῇ φυγῇ πρότερον διασπαρέντας, αὐτὸς δὲ
 3 τοὺς ἐπιλέκτους ἔχων ἐνέβαλε τοῖς πολεμίοις. καὶ μάχης
 καρτερᾶς γενομένης πάντες μὲν ἐκθύμως ἠγωνίσαντο καὶ
 ἀφειδῶς, Θάλλος δ' ὁ Κινέου καὶ Γλαῦκος ὁ Πολυμήδους
 περὶ αὐτὸν τεταγμένοι τὸν στρατηγὸν ἠρίστευσαν. οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ Κλεοφάνης ἄξιον πλείστου παρέσχεν ἑαυτὸν ἐν
 ἐκείνῃ τῇ μάχῃ· τοὺς γὰρ ἵππεῖς ἀνακαλούμενος ἐκ τῆς
 τροπῆς καὶ βοῶν καὶ διακελευόμενος κινδυνεύοντι τῷ
 στρατηγῷ βοηθεῖν, ἐποίησεν ἀναστρέψαντας ἐπιρρῶσαι
 4 τὸ νίκημα τῶν ὀπλιτῶν. ἐκ τούτου τὸν τε Πλούταρχον
 ἐξέβαλεν ἐκ τῆς Ἐρετρίας, καὶ Ζάρητρα φρούριον ἐλὼν
 ἐπικαιρότατον, ἣ μάλιστα συνελαύνεται τὸ πλάτος εἰς
 βραχὺ διάζωμα τῆς νήσου σφριγγομένης ἐκατέρωθεν ταῖς
 θαλάσσαις, ὅσους ἔλαβεν αἰχμαλώτους Ἑλλήνας ἀφῆκε,
 φοβηθεὶς τοὺς ῥήτορας τῶν Ἀθηναίων, μὴ πρὸς ὀργὴν τι
 βιάσωνται τὸν δῆμον ἀγνωμονῆσαι περὶ αὐτούς.
- 14 Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διαπραξάμενος ἀπέπλευσεν ὁ Φωκίων,
 ταχὺ μὲν ἐπόθησαν οἱ σύμμαχοι τὴν χρησιμότητα καὶ
 δικαιοσύνην αὐτοῦ, ταχὺ δ' ἔγνωσαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν
 ἐμπειρίαν καὶ ρώμην τοῦ ἀνδρός· ὁ γὰρ μετ' ἐκεῖνον ἐλ-
 θὼν ἐπὶ τὰ πράγματα Μολοσσὸς οὕτως ἐπολέμησεν ὥστε
 2 καὶ ζῶν αὐτὸς ὑποχείριος γενέσθαι τοῖς πολεμίοις. ἐπεὶ

δὲ μεγάλα ταῖς ἐλλπίσι περινοῶν ὁ Φίλιππος εἰς Ἑλλήσποντον ἦλθε μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ὡς Χερρόνησον ἐν ταύτῳ καὶ Πέρινθον ἔξω καὶ Βυζάντιον, ὠρμημένων δὲ τῶν Ἀθηναίων βοηθεῖν οἱ ῥήτορες ἠγωνίσαντο τὸν Χάρητα στρατηγὸν ἀποσταλῆναι, καὶ πλεύσας ἐκεῖνος οὐδὲν ἄξιον τῆς δυνάμεως ἔπραττεν, οὐδ' αἱ πόλεις ἐδέχοντο τὸν στόλον, ἀλλ' ὑποπτος ὢν πᾶσιν ἐπλανᾶτο χρηματιζόμενος ἀπὸ τῶν συμμάχων καὶ καταφρονούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὁ δὲ δῆμος ὑπὸ τῶν ῥητόρων παρο-³ ξυνόμενος ἠγανάκει καὶ μετενόει τοῖς Βυζαντίοις πέμψας τὴν βοήθειαν, ἀναστὰς ὁ Φωκίων εἶπεν ὅτι δεῖ μὴ τοῖς ἀπιστοῦσιν ὀργίζεσθαι τῶν συμμάχων ἀλλὰ τοῖς ἀπιστουμένοις τῶν στρατηγῶν· “οὗτοι γὰρ ὑμᾶς ποιούσι φοβεροὺς καὶ τοῖς χωρὶς ὑμῶν σώζεσθαι μὴ δυναμένοις.” κινήθεις οὖν ὁ δῆμος ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ μεταπεσὼν ἐκέλευεν αὐτὸν ἐκεῖνον ἐτέραν προσλαβόντα δύναμιν βοηθεῖν τοῖς συμμάχοις εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. ὁ μεγίστην ῥοπήν ἐποίησε πρὸς τὸ σωθῆναι τὸ Βυζάντιον. ἦν μὲν γὰρ ἤδη⁴ μεγάλη δόξα τοῦ Φωκίωνος· ἐπεὶ δὲ Λέων, ἀνὴρ Βυζαντίων πρῶτος ἀρετῆ καὶ τῷ Φωκίῳ γεγονὼς ἐν Ἀκαδημείᾳ συνήθης, ἀνεδέξατο τὴν πίστιν ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς τὴν πόλιν, οὐκ εἶασαν ἔξω στρατοπεδεῦσαι βουλόμενον, ἀλλ' ἀνοιξάντες τὰς πύλας ἐδέξαντο καὶ κατέμιξαν ἑαυτοῖς τοὺς Ἀθηναίους, οὐ μόνον ἀνεγκλήτους ταῖς διαίταις καὶ σώφρονας ἀλλὰ καὶ προθυμοτάτους ἐν τοῖς ἀγῶσι διὰ τὴν πίστιν γενομένους. οὕτω μὲν ὁ Φίλιππος ἐξέ-⁵ πεσε τοῦ Ἑλλήσποντου τότε καὶ κατεφρονήθη, δοκῶν ἄμαχός τις εἶναι καὶ ἀνανταγώνιστος, ὁ δὲ Φωκίων καὶ ναῦς τινὰς εἶλεν αὐτοῦ καὶ φρουρουμένας πόλεις ἀνέλαβε, καὶ πολλαχόθι τῆς χώρας ἀποβάσεις ποιούμενος ἐπόρθει καὶ κατέτρεχε, μέχρι οὗ τραύματα λαβὼν ὑπὸ τῶν προσβοηθούτων ἀπέπλευσεν.

Τῶν δὲ Μεγαρέων ἐπικαλουμένων κρύφα, φοβούμενος¹⁵ ὁ Φωκίων τοὺς Βοιωτοὺς μὴ προαισθόμενοι φθάσωσι τὴν βοήθειαν, ἐκκλησίαν συνήγαγεν ἕωθεν, καὶ προσαγγείλας τὰ παρὰ τῶν Μεγαρέων τοῖς Ἀθηναίοις, ὡς ἐπεψηφίσαντο, τῇ σάλπιγγι σημήνας εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλη-

- 2 σίας ἤγεν αὐτοὺς τὰ ὄπλα λαβόντας. δεξαμένων δὲ τῶν Μεγαρέων προθύμως τὴν τε Νίσαιαν ἐτείχισε, καὶ διὰ μέσου σκέλη δύο πρὸς τὸ ἐπίνειον ἀπὸ τοῦ ἄστεος ἐνέβαλε, καὶ συνῆψε τῇ θαλάττῃ τὴν πόλιν, ὥστε τῶν κατὰ γῆν πολεμίων ὀλίγον ἤδη φροντίζουσιν ἐξηρητῆσθαι τῶν Ἀθηναίων.
- 16 Ἦδη δὲ πρὸς Φίλιππον ἐκπεπολεμημένων παντάπασιν, καὶ στρατηγῶν αὐτοῦ μὴ παρόντος ἐτέρων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἡρημένων, ὡς κατέπλευσεν ἀπὸ τῶν νήσων, πρῶτον μὲν ἐπειθε τὸν δῆμον εἰρηνικῶς ἔχοντας τοῦ Φιλίππου καὶ φοβουμένου τὸν κίνδυνον ἰσχυρῶς δέχεσθαι τὰς διαλύσεις· καὶ τινος ἀντικρούσαντος αὐτῷ τῶν εἰωθότων κυλινδεῖσθαι περὶ τὴν Ἡλιαίαν καὶ συκοφαντεῖν, καὶ εἰπόντος “σὺ δὲ τολμᾷς ὦ Φωκίων ἀποτρέπειν Ἀθηναίους ἤδη τὰ ὄπλα διὰ χειρῶν ἔχοντας;” “ἔγωγε” εἶπε, “καὶ ταῦτ’ εἰδὼς ὅτι πολέμου μὲν ὄντος ἐγὼ σοῦ, εἰρήνης δὲ γενομένης σὺ ἐμοῦ ἄρξεις.” ὡς δ’ οὐκ ἐπειθεν, ἀλλ’ ὁ Δημοσθένης ἐκράτει κελεύων ὡς πορρωτάτω τῆς Ἀττικῆς θέσθαι μάχην τοὺς Ἀθηναίους, “ὦ τᾶν” ἔφη “μὴ ποῦ μαχώμεθα σκοπῶμεν, ἀλλὰ πῶς νικήσωμεν. οὕτω γὰρ ἔσται μακρὰν ὁ πόλεμος, ἡττωμένοις δὲ πᾶν ἀεὶ δεινὸν ἐγγὺς πάρεστι.” γενομένης δὲ τῆς ἡττης καὶ τῶν θορυβοποιῶν καὶ νεωτεριστῶν (τῶν) ἐν ἄστει τὸν Χαρίδημον ἐλκόντων ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ στρατηγεῖν ἀξιούντων, ἐφοβήθησαν οἱ βέλτιστοι, καὶ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἔχοντας ἐν τῷ δήμῳ δεόμενοι καὶ δακρύνοντες μόλις 4 ἐπεισαν ἐπιτρέψαι τῷ Φωκίῳ τὴν πόλιν. ὁ δὲ τὴν μὲν ἄλλην τοῦ Φιλίππου πολιτείαν καὶ φιλανθρωπίαν ὥστο δεῖν προσδέχεσθαι, Δημάδου δὲ γράψαντος ὅπως ἡ πόλις μετέχοι τῆς κοινῆς εἰρήνης καὶ τοῦ συνεδρίου τοῖς Ἑλλήσιν, οὐκ εἶα πρὸ τοῦ γνῶναι τίνα Φίλιππος αὐτῷ γενέσθαι 5 παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἀξιῶσει· κρατηθεὶς δὲ τῇ γνώμῃ διὰ τὸν καιρὸν, ὡς εὐθὺς ἑώρα τοὺς Ἀθηναίους μεταμελομένους, ὅτι καὶ τριῆρεις ἔδει παρέχειν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἵππεῖς, “ταῦτ’” ἔφη “φοβούμενος ἠραντιούμην· ἐπεὶ δὲ συνέθεσθε, δεῖ μὴ βαρέως φέρειν μηδ’ ἀθυμεῖν, μεμνημένους ὅτι καὶ οἱ πρόγονοι ποτὲ μὲν ἄρχοντες ποτὲ δ’

ἀρχόμενοι, καλῶς δ' ἀμφοτέρωτα ταῦτα ποιῶντες καὶ τὴν πόλιν ἔσωσαν καὶ τοὺς Ἕλληνας." Φιλίππου δ' ἀποθανόντος εὐαγγέλια θύειν τὸν δῆμον οὐκ εἶα· καὶ γὰρ ἀγενεὶς εἶναι ἐπιχαίρειν, καὶ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ παραταξαμένην πρὸς αὐτοὺς δύναμιν ἐνὶ σώματι μόνον ἐλάττω γενέσθαι.

Δημοσθένους δὲ λοιδοροῦντος τὸν Ἀλέξανδρον ἤδη 17 προσάγοντα ταῖς Θήβαις ἔφη "σχέτλιε, τίπτ' ἐθέλεις ἐρεθιζέμεν ἄγριον ἄνδρα καὶ δόξης μεγάλης ὀρεγόμενον; ἢ βούλει πυρκαϊᾶς τηλικαύτης οὔσης ἔγγυς ῥῖψαι τὴν πόλιν; ἀλλ' ἡμεῖς οὐδὲ βουλομένοις ἀπολέσθαι τούτοις ἐπιτρέψομεν, οἱ διὰ τοῦτο στρατηγεῖν ὑπομένοντες." ὡς δ' ἀπολώλεισαν αἱ Θῆβαι καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐξηγεῖτο 2 τοὺς περὶ Δημοσθένην καὶ Λυκοῦργον καὶ Ὑπερείδην καὶ Χαρίδημον, ἣ δ' ἐκκλησία πρὸς ἐκείνον ἀπέβλεπεν, ὀνομαστί πολλὰς καλούμενος ἀνέστη· καὶ τῶν φίλων ἕνα παραστησάμενος, ᾧ μάλιστα χρώμενος διετέλει καὶ πιστεύων καὶ ἀγαπῶν, "εἰς τοιαῦτα" ἔφη "τὴν πόλιν οὗτοι παραγηόχασιν ὥστ' ἔγωγε, κἂν Νικοκλέα τις τοῦτον ἐξαιτῆ, διδόναι κελεύσω. τὸ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ ὑμῶν ἀπάντων 3 ἀποθανεῖν εὐτυχίαν (ἂν) ἔμαυτοῦ θείμην. ἐλεῶ δ'" εἶπεν, "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ τοὺς ἐκ Θηβῶν δεῦρο πεφευγότας, ἄρχεῖ δὲ τὰς Θήβας κλαίειν τοῖς Ἕλλησι. διὸ βέλτιόν ἐστιν ὑπὲρ ἀμφοῖν πείθειν καὶ παραιτεῖσθαι τοὺς κρατοῦντας ἢ μάχεσθαι." τὸ μὲν οὖν πρῶτον ψήφισμα λέγεται Ἀλέξανδρον, ὡς ἔλαβε, ῥῖψαι καὶ φρυγεῖν ἀποστραφέντα τοὺς πρέσβεις· τὸ δὲ δεύτερον ἐδέξατο κομισθὲν ὑπὸ Φωκίωνος, τῶν πρεσβυτέρων ἀκούων ὅτι καὶ Φίλιππος ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα τοῦτον, καὶ οὐ μόνον τὴν ἔντευξιν ὑπέμεινεν αὐτοῦ καὶ τὴν δέησιν, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύοντος ἤκουσεν. συνεβούλευε δ' ὁ Φωκίων, εἰ μὲν ἡσυχίας ὀρέγεται, θέσθαι τὸν πόλεμον, εἰ δὲ δόξης, μεταθέσθαι, πρὸς τοὺς βαρβάρους ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τραπόμενον. καὶ 5 πολλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρου φύσιν καὶ βούλησιν εὐστόχως εἰπὼν οὕτω μετέβαλε καὶ κατεπράυνεν αὐτὸν ὥστ' εἰπεῖν ὅπως προσέξουσι τὸν νοῦν Ἀθηναῖοι τοῖς πράγμασιν, ὡς, εἴ τι γένοιτο περὶ αὐτόν, ἐκείνοις ἄρχειν προσ-

ἦγον. ἰδίᾳ δὲ τὸν Φωκίωνα ποιησάμενος αὐτοῦ φίλον καὶ ξένον, εἰς τοσαύτην ἔθετο τιμὴν ὅσην εἶχον ὀλίγοι τῶν ἀεὶ συνόντων. ὁ γοῦν Δουῖρις εἴρηκεν ὡς μέγας γενόμενος καὶ Δαρείου κρατήσας ἀφείλε τῶν ἐπιστολῶν τὸ χαίρειν πλὴν ἐν ὅσαις ἔγραφε Φωκίονι· τοῦτον δὲ μόνον, ὡςπερ Ἀντίπατρον, μετὰ τοῦ χαίρειν προσηγόρευε. τοῦτο δὲ καὶ Χάρης ἰστόρηκεν.

- 18 Τὸ μέντοι περὶ τῶν χρημάτων ὁμολογούμενόν ἐστιν, ὅτι δωρεὰν αὐτῷ κατέπεμψεν ἑκατὸν τάλαντα. τούτων κομισθέντων εἰς Ἀθήνας, ἠρώτησεν ὁ Φωκίων τοὺς φέροντας τί δὴ ποτε πολλῶν ὄντων Ἀθηναίων αὐτῷ μόνῳ τοσαῦτα δίδωσιν Ἀλέξανδρος. εἰπόντων δ' ἐκείνων "ὅτι σὲ κρίνει μόνον ἄνδρα καλὸν καὶ ἀγαθόν," "οὐκοῦν" εἶπεν ὁ Φωκίων "ἑασάτω με καὶ δοκεῖν ἀεὶ καὶ εἶναι τοιοῦτον."
- 2 ὡς δ' ἀκολουθήσαντες εἰς οἶκον αὐτῷ πολλὴν ἐώρων εὐτέλειαν, τὴν μὲν γυναῖκα μάπτουσιν, ὁ δὲ Φωκίων αὐτὸς ἀνιμῆσας ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος ἀπενίπτειτο τοὺς πόδας, ἔτι μᾶλλον ἐνέκειντο καὶ ἠγανάκτουν, δεινὸν εἶναι λέγοντες εἰ φίλος ὢν τοῦ βασιλέως οὕτω διαιτῆσεται πονηρῶς. ἰδὼν οὖν ὁ Φωκίων πένητα πρεσβύτην ἐν τριβωνίῳ ὀρυπαρῶ πορευόμενον, ἠρώτησεν εἰ τούτου χείρονα νομίζουσιν αὐτόν. εὐφημεῖν δ' ἐκείνων δεομένων "καὶ μὴν οὗτος"
- 3 εἶπεν "ἀπ' ἐλαττόνων ἐμοῦ ζῆ καὶ ἀρκεῖται. τὸ δ' ὄλον ἢ μὴ χρώμενος" ἔφη "μάτην ἕξω τοσοῦτον χρυσίον, ἢ χρώμενος ἑμαυτὸν ἅμα κάκεινον διαβαλῶ πρὸς τὴν πόλιν." οὕτω μὲν ἐπανῆλθε πάλιν τὰ χρήματα ἐξ Ἀθηνῶν, ἐπιδείξαντα τοῖς Ἑλλησι πλουσιώτερον τοῦ δίδόντος τοσαῦτα
- 4 τὸν μὴ δεόμενον· ἐπεὶ δ' Ἀλέξανδρος ἠγανάκτησε καὶ πάλιν ἔγραψε τῷ Φωκίονι φίλους μὴ νομίζειν τοὺς μηδὲν αὐτοῦ δεομένους, χρήματα μὲν οὐδ' ὡς Φωκίων ἔλαβεν, ἀφειδήναι δ' ἠξίωσε τὸν σοφιστὴν Ἐχεκρατίδην καὶ τὸν Ἰμβριον Ἀθηνόδωρον καὶ Ῥοδίους δύο, Δημάρατον καὶ Σπάρτωνα, συνειλημμένους ἐπ' αἰτίαις τισὶ καὶ καθειρ-
- 5 γμένους ἐν Σάρδεσι. τούτους μὲν οὖν εὐθύς ἀπέλυσεν ὁ Ἀλέξανδρος, Κρατερὸν δ' ἀποστέλλων εἰς Μακεδονίαν ἐκέλευσε τεττάρων πόλεων ἐν Ἀσίᾳ, Κίου Γεργίθου Μυλάσων Ἐλαίας, μίαν, ἣν ἂν αἰρῆται, παραδοῦναι τῷ Φω-

κίωσι, διατεινόμενος ἔτι μᾶλλον ὡς χαλεπανεῖ μὴ λαβόντος. ἀλλ' οὔτε Φωκίων ἔλαβεν, ὅ τ' Ἀλέξανδρος ταχέως ἀπέθανεν. ἢ δ' οἰκία τοῦ Φωκίωνος ἔτι νῦν ἐν Μελίτῃ δεικνυται χαλκαῖς λεπίσι κεκοσμημένη, τὰ δ' ἄλλα λιτὴ καὶ ἀφελής.

Τῶν δὲ γυναικῶν ἃς ἔγημε, περὶ τῆς προτέρας οὐθὲν 19 ἱστορεῖται πλὴν ὅτι Κηφισόδοτος ἦν ὁ πλάστης ἀδελφὸς αὐτῆς, τῆς δὲ δευτέρας οὐκ ἐλάττων ἐπὶ σωφροσύνη καὶ ἀφελείᾳ λόγος ἦν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἢ Φωκίωνος ἐπὶ χρηστότητι. καὶ ποτε θρωμένων καινοῦς τραγωδοῦς Ἀθη- 2 ναίων, ὁ μὲν τραγωδὸς εἰσιέναι μέλλων βασιλίδος πρόσωπον ἦντι κεκοσμημένας πολλὰς ὀπαδοῦς πολυτελῶς τὸν χορηγόν, καὶ μὴ παρέχοντος ἠγανάκτει καὶ κατεῖχε τὸ θέατρον οὐ βουλόμενος προελθεῖν· ὁ δὲ χορηγὸς Μελάνθιος ὠθῶν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον ἐβόα “τὴν Φωκίωνος οὐχ ὄρας γυναῖκα προϊούσαν ἀεὶ μετὰ μιᾶς θεραιπαιίδος, ἀλλ' ἀλαζονεύη καὶ διαφθείρεις τὴν γυναικωνῆτιν;” ἔξα- 3 κούστου δὲ τῆς φωνῆς γενομένης ἐδέξατο κρότῳ πολλῶ καὶ θορόβῳ τὸ θέατρον. αὐτὴ δ' ἦ γυνή, ξένης τινὸς Ἰωνικῆς ἐπιδειξαμένης χρυσοῦν καὶ λιθοκόλλητον κόσμον ἐν πλοκίοις καὶ περιδεραίοις, “ἐμοὶ δ'” ἔφη “κόσμος ἐστὶ Φωκίων εἰκοστὸν ἔτος ἤδη στρατηγῶν Ἀθηναίων.”

Φώκῳ δὲ τῷ νικῶν βουλομένῳ ἀγωνίσασθαι Παναθη- 20 ναίοις ἀποβάτην ἐφήκεν, οὐχὶ τῆς νίκης ὀρεγόμενος, ἀλλ' ὅπως ἐπιμεληθεὶς καὶ ἀσκήσας τὸ σῶμα βελτίων ἔσοιτο· καὶ γὰρ ἦν ἄλλως φιλοπότης καὶ ἄτακτος ὁ νεανίσκος. νικήσαντος δὲ καὶ πολλῶν αἰτουμένων ἐστιᾶσαι τὰ νικητήρια, τοὺς ἄλλους Φωκίων παραιτησάμενος ἐνὶ τὴν φιλοτιμίαν ταύτην συνεχώρησεν. ὡς δ' ἔλθῶν ἐπὶ τὸ δεῖ- 2 πνον ἄλλην τε σοβαρὰν ἑώρα παρασκευὴν καὶ ποδανιπτῆρας οἴνου δι' ἀρωμάτων προσφερομένους τοῖς εἰσιοῦσι, καλέσας τὸν υἱὸν “οὐ παύσεις” ἔφη “τὸν ἑταῖρον, ὦ Φῶκε, διαφθείροντά σου τὴν νίκην;” βουλόμενος δὲ καὶ καθόλου μεταστῆσαι τὸ μειράκιον ἐκ τῆς διαίτης ἐκείνης, ἀπήγαγεν εἰς Λακεδαιμόνα καὶ κατέμιξε τοῖς ἀγομένοις τὴν λεγομένην ἀγωγὴν νεανίσκοις. καὶ τοῦτο τοὺς Ἀθηναίους 3 ἐλύπησεν ὡς ὑπερορῶντος καὶ ὑπερρηροῦντος τὰ οἰκεῖα

τοῦ Φωκίωνος. εἰπόντος δὲ τοῦ Δημάδου πρὸς αὐτόν
 “τί οὐ πείθομεν, ὦ Φωκίων, Ἀθηναίους τὴν Λακωνικὴν
 προσδέξασθαι πολιτείαν; ἔὰν γὰρ σὺ κελεύης, ἐγὼ γρά-
 φειν καὶ λέγειν ἔτοιμος εἰμί,” “πάνυ γοῦν” ἔφη “πρέ-
 ψειεν ἂν σοι μύρου τοσοῦτον ὅζοντι καὶ χλαμύδα τοιαύ-
 την φοροῦντι συμβουλεύειν Ἀθηναίους περὶ φιλιτίων καὶ
 τὸν Λυκούργον ἐπαινεῖν.”

- 21 Γράψαντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου περὶ τριήρων, ὅπως
 ἀποστείλωσιν αὐτῷ, καὶ τῶν ῥητόρων ἐνισταμένων, τῆς
 δὲ βουλῆς τὸν Φωκίωνα λέγειν κελευούσης, “λέγω τοίνυν
 ὑμῖν” εἶπεν “ἢ τοῖς ὅπλοις κρατεῖν ἢ τοῖς κρατοῦσι φίλους
 εἶναι.” πρὸς δὲ Πυθέαν ἀρχόμενον τότε πρῶτον ἐντυγ-
 χάνειν Ἀθηναίους, ἤδη δὲ λάλον ὄντα καὶ θρασύν, “οὐ
 σιωπήσεις” ἔφη, “καὶ ταῦτα νεώνητος ὢν τῷ δήμῳ;”
 2 ἐπεὶ δ’ Ἄρπαλος μετὰ χρημάτων πολλῶν ἀποδράς Ἀλέ-
 ξανδρον ἐκ τῆς Ἀσίας τῇ Ἀττικῇ προσέβαλε, καὶ τῶν εἰω-
 θότων ἀπὸ τοῦ βήματος χρηματίζεσθαι δρόμος ἦν καὶ
 ἄμιλλα φθειρομένων πρὸς αὐτόν, τούτοις μὲν ἀπὸ πολ-
 λῶν μικρὰ δελεάζων προήκατο καὶ διέρριψε, τῷ δὲ Φω-
 κίωνι προσέπεμψε διδούς ἑπτακόσια τάλαντα, καὶ τᾶλλα
 πάντα καὶ μετὰ πάντων ἑαυτὸν [ἐπ’] ἐκείνῳ μόνῳ παρα-
 3 κατατιθέμενος. ἀποκρινάμενος δὲ τραχέως τοῦ Φωκίωνος
 οἰμώξεσθαι τὸν Ἄρπαλον, εἰ μὴ παύσεται διαφθεῖρων
 τὴν πόλιν, τότε μὲν συσταλῆς ἀπέστη, μετ’ ὀλίγον δὲ
 βουλευομένων Ἀθηναίων ἑώρα τοὺς μὲν εἰληφότας τὰ
 χρήματα παρ’ αὐτοῦ μεταβαλλομένους καὶ κατηγοροῦντας,
 ἵνα μὴ φανεροὶ γένωνται, Φωκίωνα δὲ τὸν μηδὲν λαβόντα
 μετὰ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἅμα καὶ τὴν ἐκείνου σωτη-
 4 ρίαν ἐν τινι λόγῳ τιθέμενον. πάλιν οὖν ἐνεχθεῖς ἐπὶ τὸ
 θεραπεύειν ἐκείνον, αὐτὸν μὲν ὡς ἔρυμα πανταχόθεν ἀνά-
 λωτον ὑπὸ τοῦ χρυσίου περιοδεύων ἑώρα, Χαρικλέα δὲ
 τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ ποιησάμενος συνήθη καὶ φίλον ἀνέ-
 πλησε δόξης πονηρᾶς, πάντα πιστεύων καὶ πάντα χρώ-
 22 μενος ἐκείνῳ. καὶ δὴ καὶ Πυθονίκης τῆς ἐταίρας ἀποθα-
 νούσης, ἣν εἶχεν ὁ Ἄρπαλος ἑρῶν καὶ θυγατρὶος πατήρ
 ἐξ αὐτῆς γέγονει, μνημεῖον ἀπὸ χρημάτων πολλῶν ἐπι-
 τελέσαι θελήσας προσέταξε τῷ Χαρικλεῖ τὴν ἐπιμέλειαν.

οὔσαν δὲ τὴν ὑπουργίαν ταύτην ἀγεννή προσκατήσχυνεν ²
 ὁ τάφος συντελεσθεὶς· διαμένει γὰρ ἔτι νῦν ἐν Ἑρμει, ἣ
 βαδίζομεν ἐξ ἄστεος εἰς Ἐλευσίνα, μηδὲν ἔχων τῶν τριά-
 ζοντα ταλάντων ἄξιον, ὅσα τῷ Ἀρπάλῳ λογισθῆναί φασιν
 εἰς τὸ ἔργον ὑπὸ τοῦ Χαρικλέους. καὶ μέντοι καὶ τελευ-
 τήσαντος αὐτοῦ τὸ παιδάριον ὑπὸ τοῦ Χαρικλέους καὶ
 τοῦ Φωκίωνος ἀναληφθὲν ἐτύγχανε πάσης ἐπιμελείας.
 κρινομένου μέντοι τοῦ Χαρικλέους ἐπὶ τοῖς Ἀρπαλείοις, ³
 καὶ δεομένου βοηθεῖν αὐτῷ τὸν Φωκίωνα καὶ συνεισελ-
 θεῖν εἰς τὸ δικαστήριον, οὐκ ἠθέλησεν, εἰπὼν “ἐγὼ σε ὦ
 Χαρίκλεις ἐπὶ πᾶσι τοῖς δίκαιοις γαμβρὸν ἐποίησάμην.”

Πρώτου δ’ Ἀθηναίους Ἀσκληπιάδου τοῦ Ἰππάρχου τε-
 θνᾶναι προσαγγελλαντος Ἀλέξανδρον, ὁ μὲν Δημάδης ἐκέ-
 λευε μὴ προσέχειν (πάλαι γὰρ ἂν ὄλην ὄζειν νεκροῦ τὴν
 οἴκουμένην), ὁ δὲ Φωκίων ἐπηρεζόμενον ὄρων πρὸς τὸ νεω-
 τερίζειν τὸν δῆμον ἐπειροῶτο παρηγορεῖν καὶ κατέχειν. ἀνα- ⁴
 πηδῶντων δὲ πολλῶν ἐπὶ τὸ βῆμα, καὶ βοῶντων ἀληθῆ
 τὸν Ἀσκληπιάδην ἀπαγγέλλειν καὶ τεθνᾶναι τὸν Ἀλέξαν-
 δρον, “οὐκοῦν” εἶπεν “εἰ σήμερον τέθνηκε, καὶ αὔριον
 ἔσται καὶ εἰς τρίτην τεθνηκώς, ὥστε ἡμᾶς ἐν ἡσυχίᾳ βου-
 λεύσασθαι μᾶλλον καὶ μετ’ ἀσφαλείας.”

Ὡς δὲ φέρων ἐνέσεισεν ὁ Λεωσθένης τὴν πόλιν εἰς τὸν ²³
 Λαμιακὸν πόλεμον, καὶ τοῦ Φωκίωνος δυσχεραίνοντος
 ἠρώτα καταγελῶν τί πεποίηκεν ἀγαθὸν τὴν πόλιν ἔτη
 τοσαῦτα στρατηγῶν, “οὐ μικρόν” ἔφη “τὸ τοὺς πολίτας
 ἐν τοῖς ἰδίοις μνήμασι θάπτεσθαι.” πολλὰ δὲ θρασυ- ²
 νομένου καὶ κομπάζοντος ἐν τῷ δήμῳ τοῦ Λεωσθένους ὁ
 Φωκίων “οἱ λόγοι σου” εἶπεν “ὦ μειράκιον εἰκόλασι κυ-
 παρίττοις· μεγάλοι γὰρ ὄντες καὶ ὑψηλοὶ καρπούς οὐ
 φέρουσιν.” ὡς δ’ ἐπαναστὰς ὁ Ὑπερείδης ἠρώτησε “πότ’
 οὖν ὦ Φωκίων συμβουλεύεις πολεμεῖν Ἀθηναίους;” “ὅταν”
 εἶπε “τοὺς μὲν νέους ἴδω τὴν τάξιν βουλομένους φυλάτ-
 τειν, τοὺς δὲ πλουσίους εἰσφέρειν, τοὺς δὲ ῥήτορας ἀπέ-
 χεσθαι τοῦ κλέπτειν τὰ δημόσια.” θυμαζόντων δὲ πολ- ³
 λῶν τὴν ὑπὸ τοῦ Λεωσθένους συνηγμένην δύναμιν, καὶ τοῦ
 Φωκίωνος πυνθανομένων πῶς παρεσκευάσθαι δοκοῦσιν
 αὐτῷ, “καλῶς” ἔφη “πρὸς τὸ στάδιον· τὸν δὲ δόλιχον

τοῦ πολέμου φοβοῦμαι, μήτε χρήματα τῆς πόλεως ἕτερα μήτε ναῦς μήτε ὀπλίτας ἐχούσης.” ἔμαρτύρει δ’ αὐτῷ⁴ καὶ τὰ ἔργα. πρῶτον μὲν γὰρ ὁ Λεωσθένης λαμπρὸς ἦρθη ταῖς πράξεσι, τῶν τε Βοιωτῶν μάχη κρατήσας καὶ τὸν Ἀντίπατρον εἰς Λάμιαν συνελάσας· ὅτε καὶ φασὶ τὴν μὲν πόλιν (ἐπ’) ἐλπίδος μεγάλης γενομένην ἐορτάζειν εὐ-αγγέλια συνεχῶς καὶ θύειν τοῖς θεοῖς, τὸν δὲ Φωκίωνα πρὸς τοὺς ἐλέγχειν αὐτὸν οἰομένους, καὶ πυνθανομένους· εἰ ταῦτα οὐκ ἂν ἤθελεν αὐτῷ πεπραχθαι, “πάνυ μὲν οὖν” ἔφη, “βεβουλεῦσθαι δ’ ἐκεῖνα.” καὶ πάλιν ἄλλων ἐπ’ ἄλλοις εὐαγγελίων γραφομένων καὶ φερομένων ἀπὸ στρατοπέδου, “πότε ἄρα” φάναι “πανσόμεθα νικῶντες;”

²⁴ Ἐπεὶ δὲ τοῦ Λεωσθένους ἀποθανόντος οἱ φοβούμενοι τὸν Φωκίωνα, μὴ στρατηγὸς ἐκπεμφθεὶς καταλύσῃ τὸν πόλεμον, ἄνθρωπὸν τινα τῶν οὐκ ἐπιφανῶν ἐν ἐκκλησίᾳ παρεσκεύασαν ἀνασιάντα λέγειν ὅτι φίλος ὢν τοῦ Φωκίωνος καὶ συμπεφοιτηκῶς παραινεῖ φεῖδεσθαι τοῦ ἀνδρὸς καὶ φυλάσσειν ὡς ἄλλον ὅμοιον οὐκ ἔχοντας, ἐκπέμπειν δ’ Ἀντίφιλον ἐπὶ τὸ στράτευμα, καὶ ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις συνεδόκει, παρελθὼν δὲ Φωκίων ἔλεγε μήτε συμπεφοιτηκῆναι ποτὲ τῷ ἀνθρώπῳ μήτ’ ἄλλως γεγενῆσθαι² γνῶριμος ἢ συνήθης· “ἀλλὰ νῦν” εἶπεν “ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας καὶ φίλον σε ποιῶμαι καὶ οἰκεῖον· ἃ γὰρ ἦν ἐμοὶ συμφέροντα, συμβεβούλευκας.” ὠρμημένων δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τοὺς Βοιωτοὺς στρατεύειν πρῶτον μὲν ἀντείχε, καὶ τῶν φίλων λεγόντων ὡς ἀποθανεῖται προσκρούων τοῖς Ἀθηναίοις, “ἀδίκως” εἶπεν, “ἂν ποιῶ τὸ συμφέρον·⁸ ἂν δὲ παραβαίνω, δικαίως.” ἐπεὶ δ’ ὄρων οὐκ ἀνιέντας ἀλλὰ βοῶντας, ἐκέλευσε τὸν κήρυκα ἀνειπεῖν Ἀθηναίων τοὺς ἄχρι ἐξήκοντα ἐτιῶν ἀφ’ ἧβης πέντε ἡμερῶν σιτία λαβόντας εὐθὺς ἀκολουθεῖν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, Θορύβου [δὲ] πολλοῦ γενομένου καὶ τῶν πρεσβυτέρων βοῶντων καὶ ἀναπηδῶντων “οὐδέν” ἔφη “δεινόν· ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὀγδοηχοστὸν ἔχων ἔτος ἔσομαι μεθ’ ὑμῶν.”

Καὶ τότε μὲν οὕτω κατέπαυσεν αὐτοὺς καὶ μετέβαλε,²⁵ πορθομένης δὲ τῆς παραλίας ὑπὸ Μικίωνος συχνοῖς Μακεδόσι καὶ μισθοφόροις ἀποβεβηκότος εἰς Ψαινοῦντα καὶ

κατατρέχοντος τὴν χώραν, ἐξήγαγε τοὺς Ἀθηναίους ἐπ' αὐτόν. ὡς δὲ προστρέχοντες ἀλλαχόθεν ἄλλος διεστρατήγουν καὶ συνεβούλευον αὐτοῦ τὸν λόφον καταλαβεῖν, ἐκεῖ περιπέμψαι τοὺς ἰππέας, ἐνταῦθα παρεμβαλεῖν, “ὦ Ἡράκλεις” εἶπεν “ὡς πολλοὺς ὄρω στρατηγούς, ὀλίγους δὲ στρατιώτας.” ἐπεὶ δὲ παρατάξαντος αὐτοῦ τοὺς ὀπλίτας εἰς ² πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων προῆλθεν, εἶτα δέισας ἀντιστάντος ἀνδρὸς πολεμίου πάλιν εἰς τὴν τάξιν ἀνεχώρησεν, “ὦ μείρακιον” εἶπεν, “οὐκ αἰδῆ δύο τάξεις ἀπολελοιπώς, ἦν ἐτάχθης ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ καὶ πάλιν ἐφ' ἣν σεαυτὸν ἔταξας;” ἐμβαλὼν δὲ τοῖς πολεμίοις καὶ κατὰ κράτος τρεψάμενος, αὐτόν τε τὸν Μικλίωνα καὶ πολλοὺς ἄλλους ἀπέκτεινε. τὸ δ' Ἑλληνικὸν ἐν Θετταλίᾳ στράτευμα, συμμί- ³ ξαντος Ἀντιπάτρω Λεοννάτου καὶ τῶν ἐξ Ἀσίας Μακεδόνων, ἐνίκα μαχόμενον· καὶ Λεοννάτος ἔπεσεν, ἡγουμένου τῆς μὲν φάλαγγος Ἀντιφίλου, τῶν δ' ἰππέων τοῦ Θεσσαλοῦ Μένωνος.

Ὀλίγω δ' ὕστερον χρόνῳ Κρατεροῦ διαβάντος ἐξ Ἀσίας ²⁶ μετὰ πολλῆς δυνάμεως καὶ γενομένης πάλιν ἐν Κραννῶνι παρατάξεως, ἠττήθησαν μὲν οἱ Ἕλληνες οὔτε μεγάλην ἤτταν οὔτε πολλῶν πεσόντων, ἀπειθείᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἐπιεικῆς καὶ νέους ὄντας, καὶ ἅμα τὰς πόλεις αὐτῶν πειρῶντος Ἀντιπάτρου, διαρρυνέντες αἰσχίστα προήκαντο τὴν ἐλευθερίαν. εὐθὺς οὖν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἄγον- ² τος τοῦ Ἀντιπάτρου τὴν δύναμιν οἱ μὲν περὶ Δημοσθένην καὶ Ὑπερείδην ἀπηλλάγησαν ἐκ τῆς πόλεως, Δημάδης δὲ μηθὲν μέρος ὧν ὤφειλε χρημάτων ἐπὶ ταῖς καταδίκαις ἐπιῆσαι τῇ πόλει δυνάμενος (ἠλώκει γὰρ ἑπτὰ γραφὰς παρανόμων, καὶ γεγονῶς ἄτιμος ἐξείργετο τοῦ λέγειν), ἄδειαν εὐρόμενος τότε γράφει ψήφισμα καὶ πέμπει πρὸς Ἀντίπατρον ὑπὲρ εἰρήνης πρέσβεις αὐτοκράτορας. φοβου- ³ μένου δὲ τοῦ δήμου καὶ καλοῦντος Φωκίωνα, καὶ μόνῳ πιστεύειν ἐκείνῳ λέγοντος, “ἀλλ' εἶγε ἐπιστευόμην” εἶπεν “ἐγὼ συμβουλευὼν ὑμῖν, οὐκ ἂν νῦν ἐβουλευόμεθα περὶ πραγμάτων τοιούτων.” οὕτω δὲ τοῦ ψηφίσματος ἐπικυρωθέντος ἀπεστάλη πρὸς Ἀντίπατρον ἐν τῇ Καδμείᾳ στρατοπεδεύοντα καὶ παρασκευαζόμενον εὐθὺς εἰς τὴν

Ἀντικὴν βαδίζειν. καὶ τοῦτο πρῶτον ἤτει, τὸ μένοντα
 1 κατὰ χώραν ποιήσασθαι τὰς διαλύσεις. τοῦ δὲ Κρατε-
 ροῦ ἄγοντος ὡς οὐ δίκαια πείθει Φωκίων ἡμᾶς, τὴν
 τῶν συμμάχων καὶ φίλων καθημένους χώραν κακῶς ποι-
 εῖν, δυναμένους ἐκ τῆς τῶν πολεμίων ὀφελείσθαι, λαβό-
 μενος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς ὁ Ἀντίπατρος “δοτέον” εἶπε “Φω-
 κίωνι ταύτην τὴν χώραν.” περὶ δὲ τῶν ἄλλων ἐκέλευεν
 αὐτοῖς ἐπιτρέπειν τοὺς Ἀθηναίους, ὥσπερ ἐν Λαμία
 Λεωσθένης ἐκεῖνον.

- 27 Ὡς οὖν ἐπανῆλθεν ὁ Φωκίων εἰς τὸ ἄστυ καὶ τοῖς
 Ἀθηναίοις ταῦτα ἔδοξεν ὑπ’ ἀνάγκης, αὐτίς εἰς Θήβας
 ἐβάδιξε μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβων, Ξενοκράτην τὸν φι-
 λόσοφον τῶν Ἀθηναίων προσελομένων· τοσοῦτον γὰρ ἦν
 ἀξιωμα τῆς ἀρετῆς τοῦ Ξενοκράτους καὶ δόξα καὶ λόγος
 παρὰ πᾶσιν ὥστ’ οἰεσθαι μήτε ὕβριν εἶναι μήτ’ ὀμότητα
 μήτε θυμὸν ἐν ἀνδροπύλῃ ψυχῇ φρούμενον, ᾧ Ξενοκράτους
 μόνον ὀφθέντος οὐκ ἂν αἰδοῦς τι καὶ τιμῆς ἐγγένοιτο πρὸς
 2 αὐτόν. ἀπέβη δὲ τὸναντιον ἀγνωμοσύνη τι καὶ μισα-
 γαθία τοῦ Ἀντιπάτρου. πρῶτον μὲν γὰρ οὐκ ἠσπάσατο
 τὸν Ξενοκράτην τοὺς ἄλλους δεξιωσάμενος· ἐφ’ ᾧ φασὶν
 εἰπεῖν ἐκεῖνον ὡς Ἀντίπατρος καλῶς ποιεῖ μόνον αὐτόν
 αἰσχυνόμενος ἐφ’ οἷς ἀγνωμονεῖν μέλλει πρὸς τὴν πόλιν·
 3 ἔπειτα λέγειν ἀρξάμενον· οὐχ ὑπομένων ἀλλ’ ἀντιφρούων
 καὶ δυσκολαίων ἐποίησεν ἀποσιωπῆσαι. τῶν δὲ περὶ
 τὸν Φωκίωνα διαλεχθέντων ἀπεκρίνατο φίλιαν ἔσεσθαι
 τοῖς Ἀθηναίοις καὶ συμμαχίαν ἐκδοῦσι μὲν τοὺς περὶ Δη-
 μοσθένην καὶ Ὑπερείδην, πολιτενομένοις δὲ τὴν πάτριον
 ἀπὸ τιμῆματος πολιτείαν, δεξαμένοις δὲ φρουρὰν εἰς τὴν
 Μουνυχίαν, ἔτι δὲ χρήματα τοῦ πολέμου καὶ ζήμιαν προσ-
 4 εκτίσασιν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πρέσβεις ἠγάπησαν ὡς φίλων
 φρούπους τὰς διαλύσεις, πλὴν τοῦ Ξενοκράτους· ἔφη γὰρ
 ὡς μὲν δούλοις μετρίως κεχρησθαι τὸν Ἀντίπατρον, ὡς
 δ’ ἐλευθέροις βαρῶς. τοῦ δὲ Φωκίωνος παραιτουμένου
 τὴν φρουρὰν καὶ δεομένου λέγεται τὸν Ἀντίπατρον εἰπεῖν
 “ὦ Φωκίων, ἡμεῖς πάντα σοι χαρίζεσθαι βουλόμεθα πλὴν
 5 τῶν καὶ σὲ ἀπολούντων καὶ ἡμᾶς.” οἱ δ’ οὐχ οὕτω φασὶν,
 ἀλλ’ ἐρωτῆσαι τὸν Ἀντίπατρον εἰ τὴν φρουρὰν ἀνέντος

αὐτοῦ τοῖς Ἀθηναίοις ὁ Φωκίων ἐγγυᾶται τὴν πόλιν ἐμμενεῖν τῇ εἰρήνῃ καὶ μηδὲν πολυπραγμονήσειν· σιωπῶντος δ' ἐκείνου καὶ διαμέλλοντος, ἀναπηδήσαντα Καλλιμέδοντα τὸν Κάραβον, ἄνδρα θρασὺν καὶ μισόδημον, εἰπεῖν “ἐὰν δ' οὗτος ὦ Ἄντίπατρε φλυαρῆ, σὺ πιστεύσεις καὶ οὐ πράξεις ἅ διέγνωκας;”

Οὕτω μὲν ἐδέξαντο φρουρὰν Μακεδόνων Ἀθηναῖοι καὶ 28 Μένυλλον ἡγεμόνα, τῶν ἐπιεικῶν τινὰ καὶ τοῦ Φωκίωνος ἐπιτηδείων· ἐφάνη δ' ὑπερήφανον τὸ πρόσταγμα, καὶ μᾶλλον ἐξουσίας ὕβρει χρωμένης ἐπίδειξις ἢ πραγμάτων ἕνεκα γινομένη κατάληψις. οὐ μικρὸν δὲ τῷ πάθει προσέθηκεν ὁ καιρὸς· εἰκάδι γὰρ ἡ φρουρὰ Βοηδρομιῶνος εἰσῆχθη μυστηρίων ὄντων, ἧ τὸν Ἰαχον ἐξ ἄστεος Ἐλευσινάδε πέμπουσιν, ὥστε τῆς τελετῆς συγχυθείσης ἀναλογίζεσθαι τοὺς πολλοὺς καὶ τὰ πρεσβύτερα τῶν θείων καὶ τὰ πρόσφατα· πάλαι μὲν γὰρ ἐν τοῖς ἀπίστοις εὐτυχή- 2 μασι τὰς μυστικὰς ὄψεις καὶ φωνὰς παραγενέσθαι σὺν ἐκπλήξει καὶ θάμβει τῶν πολεμίων, νῦν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἱεροῖς τὰ δυσχερέστατα πάθη τῆς Ἑλλάδος ἐπισκοπεῖν τοὺς θεοὺς, καὶ καθυβρίζεσθαι τὸν ἀγιώτατον τοῦ χρόνου καὶ ἥδιστον αὐτοῖς ἐπώνυμον τῶν μεγίστων κακῶν γενόμενον. πρότερον μὲν οὖν ὀλίγοις ἔτεσι χρησμὸν ἐξήνεγκαν αἱ Δωδωνίδες τῇ πόλει τὰ ἀκρωτήρια τῆς Ἀρτέμιδος φυλάσσειν, ὅπως ἄλλοι μὴ λάβωσι· τότε δὲ περὶ 3 τὰς ἡμέρας ἐκείνας αἱ ταινίαι μὲν, αἷς περιελίττουσι τὰς μυστικὰς κοίτας, βαπτόμεναι θάψινον ἀντὶ φοινικοῦ χρωῶμα καὶ νεκρῶδες ἀνήνεγκαν, ὃ δὲ μεῖζον ἦν, τὰ παραβαπτόμενα τῶν ἰδιωτικῶν πάντα τὸ προσῆκον ἄνθος ἔσχεν. μύστην δὲ λούοντα χοιρίδιον ἐν Κανθάρω λιμένι κῆτος συνέλαβε καὶ τὰ κάτω μέρη τοῦ σώματος ἄχρι τῆς κοιλίας κατέπιε, προδεικνύντος αὐτοῖς τοῦ θεοῦ προφανῶς ὅτι τῶν κάτω καὶ πρὸς θαλάσση στερηθέντες τὴν ἄνω πόλιν διαφυλάξουσιν.

Ἡ μὲν οὖν φρουρὰ διὰ Μένυλλον οὐδὲν ἠνίασε τοὺς 4 ἀνθρώπους· τῶν δ' ἀποψηρισθέντων τοῦ πολιτεύματος διὰ πενίαν ὑπὲρ μυρίους καὶ δισχιλλοὺς γενομένων οἳ τε μένοντες ἐδόκουν σχέτλια καὶ ἄτιμα πάσχειν, οἳ τε διὰ

τοῦτο τὴν πόλιν ἐκλιπόντες καὶ μεταστάντες εἰς Θοράκην, Ἀντιπάτρου γῆν καὶ πόλιν αὐτοῖς παρασχόντος, ἐκπεπο-
 29 λιορημένοις ἐρέκεσαν. ὁ δὲ Δημοσθένης ἐν Καλαυρίᾳ καὶ Ὑπερείδου πρὸς Κλεωναῖς θάνατος, περὶ ὧν ἐν ἄλλοις γέγραπται, μόνον οὐκ ἔρωτα καὶ πόθον Ἀθηναίοις Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου παρίστη· καὶ τοῦτο ὅπερ ὕστερον, ἀναιρεθέντος Ἀντιγόνου καὶ τῶν ἀνελόντων ἐκείνον ἀρξαμένων βιάζεσθαι καὶ λυπεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ἀνὴρ ἄγροικος ἐν Φρυγίᾳ χωρίον ὀρύττων πυθομένου τινός
 2 “τί ποιεῖς;” στενάξας “Ἀντίγονον” εἶπε “ζητῶ,” τοῦτο πολλοῖς ἐπῆρει λέγειν διαμνημονεύουσι τὸν ἐκείνων τῶν βασιλέων θυμὸν, ὡς τὸ μέγα καὶ γενναῖον εὐπαραλίτητον εἶχον, οὐχ ὡςπερ Ἀντίπατρος ἰδιώτου προσώπῳ καὶ φαν-
 λότητι χλαμυδίου καὶ διαίτης εὐτελείᾳ κατειρωνευόμενος τὴν ἐξουσίαν ἐπαχθέστερος ἦν τοῖς πάσχουσι κακῶς δε-
 3 σπότης καὶ τύραννος. ὅμως δ’ οὖν ὁ Φωκίων καὶ φρυγῆς ἀπήλλαξε πολλοὺς δεηθεῖς τοῦ Ἀντιπάτρου, καὶ φεύγουσί διεπράξατο μὴ καθάπερ οἱ λοιποὶ τῶν μεθισταμένων ὑπὲρ τὰ Κεραύνια ὄρη καὶ τὸν Ταίναρον ἐκπεσεῖν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ’ ἐν Πελοποννήσῳ κατοικεῖν, ὧν καὶ Ἄγνω-
 4 νίδης ἦν ὁ συκοφάντης. ἐπιμελόμενος δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν πράως καὶ νομίμως τοὺς μὲν ἀστείλους καὶ χαρίεντας ἐν ταῖς ἀρχαῖς ἀεὶ συνέειχε, τοὺς δὲ πολυπράγμονας καὶ νεωτεριστὰς αὐτῷ τῷ μὴ ἄρχειν μηδὲ θορυβεῖν ἀπομαραينوμένους ἐδίδαξε φιλοχωρεῖν καὶ ἀγαπᾶν γεωργοῦντας. ὀρύων δὲ τὸν Ξενοκράτην τελοῦντα τὸ μετοίκιον ἐβούλετο γράψαι πολίτην· ὁ δ’ ἀπεῖπε, φήσας οὐκ ἂν μετασχεῖν ταύτης τῆς πολιτείας περὶ ἧς ἐπρέσβευεν ἵνα μὴ γένηται.

30 Τοῦ δὲ Μενύλλου δωρεὰν αὐτῷ καὶ χρήματα διδόντος, ἀπεκρίνατο μὴτ’ ἐκείνον Ἀλεξάνδρου βελτίονα εἶναι μῆτε κρείττονα τὴν αἰτίαν ἐφ’ ἣ λήψεται νῦν ὁ τότε μὴ δεξάμενος. ἀλλὰ Φώκῳ γε τῷ παιδί λαβεῖν δεομένου τοῦ Μενύλλου, “Φώκῳ μὲν” εἶπεν, “ἐὰν μὲν σωφρονῇ μεταβα-
 λόμενος, ἀρκέσει τὰ τοῦ πατρός, ὡς δ’ ἔχει νῦν, οὐδὲν ἱκανόν ἐστιν.” Ἀντιπάτρῳ δὲ τραχύτερον ἀπεκρίνατο βου-
 λομένῳ τι γενέσθαι δι’ αὐτοῦ τῶν μὴ πρεπόντων· “οὐ

δύναται” γὰρ εἶπεν “Ἀντίπατρος ἅμα μοι καὶ φίλῳ καὶ
κόλακι χρῆσθαι.” τὸν δ’ Ἀντίπατρον αὐτὸν εἰπεῖν λέ- 2
γουσιν ὡς δυοῖν αὐτῷ φίλων Ἀθηήνησιν ὄντων, Φωκίωτος
καὶ Δημάδου, τὸν μὲν λαβεῖν οὐ πέπεικε, τὸν δὲ διδούς
οὐκ ἐμπέπληκε. καὶ μέντοι Φωκίωτος μὲν ὡς ἀρετὴν ἐπε-
δείκνυτο τὴν πενίαν, ἐν ἣ τοςαντάκις Ἀθηναίων στρατη-
γῆσας καὶ βασιλεῦσι φίλοις χρησάμενος ἐγκατεγήρασε,
Δημάδης δὲ τῷ πλούτῳ καὶ παρανομῶν ἐκαλλωπίζετο.
νόμου γὰρ ὄντος Ἀθηήνησι τότε μὴ χορεύειν ξένον ἢ χιλίας 3
ἀποτίνειν τὸν χορηγόν, ἅπαντας εἰσαγαγὼν ξένους τοὺς
χορεύοντας ἑκατὸν ὄντας ἅμα καὶ τὴν ζημίαν ἀνὰ χιλίας
ὑπὲρ ἑκάστου εἰσῆνεγκεν εἰς τὸ θέατρον. Δημέα δὲ τῷ
υἱῷ νύμφην ἀγόμενος “ἐμοῦ μὲν” εἶπεν, “ὦ παῖ, τὴν σὴν
μητέρα γαμοῦντος οὐδὲ ὁ γέλτων ἦσθετο· τοῖς δὲ σοῖς
γάμοις καὶ βασιλεῖς καὶ δυνάσται συγχορηγοῦσιν.” ἐνο- 4
χλοῦντων δὲ τῷ Φωκίωτι τῶν Ἀθηναίων ὅπως ἀπαλλάξῃ
τὴν φρουρὰν πέισας τὸν Ἀντίπατρον, εἴτε μὴ προσδοκῶν
πέισειν εἴτε μᾶλλον ὀρῶν σωφρονοῦντα τὸν δῆμον καὶ
πολιτευόμενον εὐτάκτως διὰ τὸν φόβον, ἐκείνην μὲν ἀεὶ
διωθεῖτο τὴν πρεσβείαν, τὰ δὲ χρήματα μὴ πράττειν ἀλλὰ
μέλλειν καὶ ἀναβάλλεσθαι τὸν Ἀντίπατρον ἔπεισε. μετα-
βάντες οὖν Δημάδην παρεκάλουν. ὁ δὲ προθύμως ὑπέστη 5
καὶ τὸν υἱὸν ἔχων ἀπῆρεν εἰς Μακεδονίαν, ὑπὸ δαίμονός
τινος, ὡς ἔοικεν, εἰς τοῦτο καιροῦ κομισθεὶς ἐν ᾧ κατεί-
χετο μὲν Ἀντίπατρος ἤδη νόσῳ, Κάσανδρος δὲ τῶν πρα-
γματίων ἐγκρατῆς γεγωνὸς εὗρεν ἐπιστολὴν Δημάδου γε-
γραμμένην πρὸς Ἀντίγονον εἰς Ἀσίαν, παρακαλοῦντος
αὐτὸν ἐπιφανῆσαι τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ Μακεδονίαν
ἐκ παλαιοῦ καὶ σαπροῦ κρεμαμένοις στήμονος, τὸν Ἀντί-
πατρον οὕτω σκώψαντος. ὡς οὖν εἶδεν αὐτὸν ἀφιγμένον 6
ὁ Κάσανδρος, συνέλαβε, καὶ πρῶτα μὲν τὸν υἱὸν ἐγγὺς
προσαγαγὼν προσέφραξεν, ὥστε καταδέξασθαι τοῖς κόλ-
ποις τὸ αἷμα τὸν πατέρα καὶ καταπλησθῆναι τοῦ φόνου,
μετὰ ταῦτα δ’ εἰς ἀχαριστίαν αὐτὸν καὶ προδοσίαν πολλὰ
λοιδορήσας καὶ καθυβρίσας ἀπέκτεινεν.

Ἐπεὶ δ’ Ἀντίπατρος ἀποδείξας Πολυσπέρχοντα στρα- 31
τηγὸν Κάσανδρον δὲ χιλιάρχον ἐξέλιπεν, εὐθύς διαναστὰς

ὁ Κάσανδρος καὶ προκαταλαμβάνων τὰ πράγματα πέμ-
πει κατὰ τάχος Νικάνορα τῷ Μενύλλῳ διάδοχον τῆς φρου-
ραρχίας, πρὶν ἔκδηλον τὸν Ἀντιπάτρου θάνατον γενέσθαι
2 κελεύσας τὴν Μουνυχίαν παραλαβεῖν. γενομένου δὲ τού-
του, καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας πυθομένων τῶν Ἀθηναίων
ὅτι τέθνηκεν ὁ Ἀντίπατρος, ἐν αἰτίαις ὁ Φωκίων ἦν καὶ
κακῶς ἤκουεν ὡς προαισθόμενος καὶ κατασιωπήσας χάριτι
τοῦ Νικάνορος. ὁ δὲ τούτων μὲν οὐκ ἐφρόντιζεν, ἐντυγ-
χάνων δὲ τῷ Νικάνορι καὶ διαλεγόμενος εἰς τε τᾶλλα τοῖς
Ἀθηναίοις πρᾶον αὐτὸν καὶ κεχαρισμένον παρεῖχε, καὶ
φιλοτιμίας τινὰς ἔπεισε καὶ δαπάνας ὑποστήναι γενό-
μενον ἀγνοοῦσάντην.

32 Ἐν τούτῳ δὲ καὶ Πολυσπέρχων, τὴν τοῦ βασιλέως ἐπι-
μέλειαν ἔχων ὑφ' ἑαυτῷ καὶ καταπολιτευόμενος τὸν Κά-
σανδρον, ἔπεμψεν ἐπιστολὴν τοῖς ἐν ἄστει γεγραμμένην
ὡς τοῦ βασιλέως ἀποδιδόντος αὐτοῖς τὴν δημοκρατίαν
καὶ πολιτεύεσθαι κατὰ τὰ πάτρια πάντας Ἀθηναίους κε-
2 λεύοντος. ἦν δὲ τοῦτο κατὰ τοῦ Φωκίωνος ἐπιβουλή·
συσκευαζόμενος γὰρ εἰς ἑαυτὸν, ὡς μικρὸν ὕστερον ἔδειξε
τοῖς ἔργοις, ὁ Πολυσπέρχων τὴν πόλιν, οὐδὲν ἤλπιζε
περαίνειν μὴ τοῦ Φωκίωνος ἐκπεσόντος, ἐκπεσεῖσθαι δ'
ἐκεῖνον ἅμα τῶν ἀπειρηγισμένων ἐπιχυθέντων τῇ πολι-
τείᾳ καὶ πάλιν τὸ βῆμα δημοαγωγῶν κατασχόντων καὶ συ-
3 κοφαντῶν. ὑποκινουμένων δὲ πρὸς ταῦτα τῶν Ἀθηναίων,
βουλόμενος ἐντυχεῖν αὐτοῖς ὁ Νικάνωρ ἐν Πειραιεῖ βου-
λῆς γενομένης παρήλθε, τῷ Φωκίῳ ἐμπιστεύσας τὸ
σῶμα. Δερκύλλου δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς χώρας στρατηγοῦ συλ-
λαβεῖν αὐτὸν ἐπιχειρήσαντος, ἐκεῖνος μὲν προαισθόμενος
ἐξεπήδησε καὶ φανερός ἦν εὐθὺς ἀμυνόμενος τὴν πόλιν,
ὁ δὲ Φωκίων ἐπὶ τῷ προσέσθαι τὸν ἄνδρα καὶ μὴ κατα-
σχεῖν ἐγκαλούμενος ἔφη πιστεύειν μὲν τῷ Νικάνορι καὶ
μηδὲν ἀπ' αὐτοῦ προσδοκᾶν δεινόν, εἰ δὲ μή, μᾶλλον ἐθέ-
4 λειν ἀδικούμενος ἢ ἀδικῶν φανερός γενέσθαι. τοῦτο δ'
ὑπὲρ αὐτοῦ μὲν ἂν τινι σκοποῦντι δοκοίη καλοκαγαθικῶς
λελέχθαι καὶ γενναίως· ὁ δ' εἰς πατρίδος ἀποκινδυνεύων
σωτηρίαν, καὶ ταῦτα στρατηγὸς καὶ ἄρχων, οὐκ οἶδα μὴ
μειζόν τι παραβαίνει καὶ πρεσβύτερον τὸ πρὸς τοὺς πο-

λίτας δίκαιον. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἔστιν εἰπεῖν ὅτι φοβού-
 μενος μὲν εἰς πόλεμον ἐμβαλεῖν τὴν πόλιν ὁ Φωκίων ἀπέ-
 σχετο τοῦ Νικάνορος, ἄλλως δὲ προυβάλλετο τὴν πίστιν
 καὶ τὸ δίκαιον, ὅπως αἰδούμενος ἐκεῖνος ἡσυχίαν ἄγῃ καὶ
 μηδὲν ἀδικῆ τοὺς Ἀθηναίους· ἀλλ' ὄντως ἔοικεν ἰσχυρά τις ⁵
 αὐτῷ περὶ τοῦ Νικάνορος ἐγγενέσθαι πίστις, ὅν γε πολ-
 λῶν προδιαβαλλόντων καὶ κατηγορούντων ἐπιτίθεσθαι
 τῷ Πειραιεῖ καὶ διαβιβάζειν εἰς Σαλαμῖνα ξένους καὶ δια-
 φθελεῖν τινὰς τῶν ἐν Πειραιεῖ κατοικούντων, οὐ προσ-
 ἤκατο τὸν λόγον οὐδ' ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ Φιλομήλου τοῦ
 Δαμπτρέως ψήφισμα γράψαντος Ἀθηναίους ἅπαντας ἐν
 τοῖς ὅπλοις εἶναι καὶ τῷ στρατηγῷ Φωκίῳ προσέχειν
 ἡμέλησεν, ἄχρι οὗ προσάγων ὁ Νικάνωρ ἐκ τῆς Μουνυχίας
 τὰ ὅπλα τὸν Πειραιᾶ περιετάφρευσε.

Πρατιομένων δὲ τούτων ὁ μὲν Φωκίων ἐθορυβεῖτο καὶ ³³
 κατεφρονεῖτο τοὺς Ἀθηναίους ἐξάγειν βουλόμενος, Ἀλέ-
 ξανδρος δ' ὁ Πολυσπέρχοντος υἱὸς ἦκε μετὰ δυνάμειος,
 λόγῳ μὲν ἐπὶ τὸν Νικάνωρα τοῖς ἐν ἄστει βοηθήσων,
 ἔργῳ δὲ τὴν πόλιν, εἰ δύναίτο, καταληψόμενος αὐτὴν
 ἑαυτῇ περιπετῇ γενομένην. οἳ τε γὰρ φυγάδες αὐτῷ συν- ²
 εισβαλόντες εὐθύς ἦσαν ἐν ἄστει, καὶ τῶν ξένων ἅμα καὶ
 τῶν ἀτίμων πρὸς αὐτοὺς εἰσδραμόντων ἐκκλησία παμμι-
 γῆς ἡθροίσθη καὶ ἄτακτος, ἐν ἣ τὸν Φωκίωνα τῆς ἀρχῆς
 ἀπολύσαντες ἑτέρους εἵλοντο στρατηγοὺς. εἰ δὲ μὴ συνιῶν
 εἰς λόγους ὁ Ἀλέξανδρος τῷ Νικάνωρι μόνος παρὰ τὸ τεῖ-
 χος ὤφθη, καὶ τοῦτο ποιούντες πολλάκις ὑποψίαν τοῖς
 Ἀθηναίοις παρέσχον, οὐκ ἂν ἡ πόλις διέφυγε τὸν κίνδυ-
 νον. ἐπεὶ δ' Ἀγνωνίδης ὁ ῥήτωρ εὐθύς ἐπεφύετο τοῖς ³
 περὶ τὸν Φωκίωνα καὶ κατηγορεῖ προδοσίας, οἳ μὲν περὶ
 Καλλιμέδοντα καὶ Χαρικλέα φοβηθέντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς
 πόλεως, ὁ δὲ Φωκίων καὶ μετ' αὐτοῦ τῶν φίλων οἳ παρα-
 μέναντες ὄχοντο πρὸς Πολυσπέρχοντα. καὶ συνεξῆλθον
 αὐτοῖς χάριτι τοῦ Φωκίωνος ὁ Πλαταιεὺς Σόλων καὶ Δει-
 ναρχος ὁ Κορίνθιος, ἐπιτήδειοι τοῦ Πολυσπέρχοντος εἶναι
 δοκοῦντες καὶ συνήθεις. ἀρρωστία δὲ χρησαμένου τοῦ ⁴
 Δεινάρχου συχνὰς ἡμέρας ἐν Ἐλατεῖα διέτριψαν, ἐν αἷς
 Ἀγγωνίδου πείσαντος, Ἀρχεστράτου δὲ τὸ ψήφισμα γρά-

ψαντος, ἔπεμπε πρεσβείαν ὃ δῆμος κατηγορήσουσιν τοῦ Φωκίωτος. ἅμα δὲ καὶ συνέμιξαν ἀμφοτέρω τῷ Πολυσπέρχοντι μετὰ τοῦ βασιλέως πορευομένῳ περὶ κώμην τινὰ τῆς Φωκίδος, Φαρύγας, κειμένην ὑπὸ τὸ Ἄκρουριον ὄρος, ὃ νῦν Γαλάτην καλοῦσιν. ἔνταῦθα δὲ θεὸς ὁ Πολυσπέρχων τὸν χρυσοῦν οὐρανίσκον, καὶ καθίσας ὑπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς φίλους, τὸν μὲν Δείναρχον εὐθύς ἐκ προόδου λαβεῖν ἐκέλευσε καὶ στρεβλώσαντας ἀποκτείνει, τοῖς δ' Ἀθηναίοις ἀπέδωκε λόγον. ὡς δὲ θόρυβον καὶ κραυγὴν ἐποίουν ἀντικατηγοροῦντες ἀλλήλων ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ προσελθὼν ὁ Ἄγωνίδης εἶπεν “ἀπαντας ἡμᾶς εἰς μίαν ἐμβαλόντες γαλεάγραν Ἀθηναίοις ἀναπέμψατε λόγον ὑρέζοντας,” ὃ μὲν βασιλεὺς ἐγέλασεν, οἱ δὲ περιεστῶτες τῷ συνεδρίῳ Μακεδόνες καὶ ξένοι σχολὴν ἄγοντες ἐπεθύμουν ἀκούειν, καὶ τοὺς πρέσβεις παρκαλοῦν ἀπὸ νεύματος ἔνταῦθα ποιεῖσθαι τὴν κατηγορίαν. ἦν δ' οὐδὲν ἴσον, ἀλλὰ τῷ μὲν Φωκίῳι πολλάκις ἀντέκρουσεν ὁ Πολυσπέρχων λέγοντι, μέχρι οὗ τῆ βακτηρίᾳ πατάξας τὴν γῆν ἀπέστη καὶ κατεσιώπησεν. Ἡγήμονος δὲ φήσαντος ὅτι μάρτυς αὐτῷ τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας Πολυσπέρχων ἐστί, καὶ τοῦ Πολυσπέρχοντος ἀποκριναμένου πρὸς ὀργὴν “παῦσαί μου πρὸς τὸν βασιλέα καταψευδόμενος,” ἀναπηδήσας ὁ βασιλεὺς ὤρμησε λόγῃ τὸν Ἡγήμονα πατάξαι. ταχὺ δὲ τοῦ Πολυσπέρχοντος περιλαβόντος αὐτὸν οὕτω διελύθη τὸ συνέδριον.

34 Τὸν δὲ Φωκίωνα καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ φυλακῆς περιεχούσης, ὅσοι τῶν ἐταίρων ἔτυχον οὐκ ἐγγὺς ἐστῶτες, ὡς τοῦτο εἶδον, ἐγκαλυψάμενοι καὶ διαφυγόντες ἐσώθησαν. ἐκείνους δὲ Κλεῖτος εἰς Ἀθήνας ἀνήγε λόγῳ μὲν κριθσομένους, ἔργῳ δ' ἀποθανεῖν κατακεκρυμένους. καὶ προσῆν τὸ σχῆμα τῆ κομιδῆ λυπηρόν, ἐφ' ἀμάξαις κομιζομένων αὐτῶν διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ πρὸς τὸ θέατρον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς προσαγαγὼν ὁ Κλεῖτος συνείχεν, ἄχρι οὗ τὴν ἐκκλησίαν ἐπλήρωσαν οἱ ἄρχοντες, οὗ δοῦλον, οὗ ξένον, οὐκ ἄτιμον ἀποκρίναντες, ἀλλὰ πᾶσι καὶ πάσαις ἀναπεπταμένον τὸ βῆμα καὶ τὸ θέατρον παρασχόντες. ἐπεὶ δ' ἦ τ' ἐπιστολὴ τοῦ βασιλέως ἀνεγνώσθη, λέγοντος αὐτῷ

μὲν ἐγνώσθαι προδότας γεγονέναι τοὺς ἄνδρας, ἐκείνοις δὲ δίδόναι τὴν κρίσιν ἐλευθέρους τε δὴ καὶ αὐτονόμοις οὖσι, καὶ τοὺς ἄνδρας ὁ Κλεῖτος εἰσήγαγεν, οἱ μὲν βέλτιστοι τῶν πολιτῶν ὀρθέντος τοῦ Φωκίωνος ἐνεκαλύψαντο καὶ κάτω κύψαντες ἐδάκρυον, εἷς δ' ἀναστάς ἐτόλμησεν εἰπεῖν ὅτι, τηλικαύτην κρίσιν ἐγχειριστός τις τῷ δήμῳ τοῦ βασιλέως, καλῶς ἔχει τοὺς δούλους καὶ τοὺς ξένους ἀπελθεῖν ἐκ τῆς ἐκκλησίας. οὐκ ἀνασχο-⁴ μένων δὲ τῶν πολλῶν ἀλλ' ἀνακραγόντων βάλλειν τοὺς ὀλιγαρχικοὺς καὶ μισοδήμους, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ὑπὲρ τοῦ Φωκίωνος ἐπεχείρησεν εἰπεῖν, αὐτὸς δὲ χαλεπῶς καὶ μόλις ἔξακουσθεὶς "πότερον" εἶπεν "ἀδίκως ἢ δικαίως ἀποκτεῖναι βούλεσθε ἡμᾶς;" ἀποκριναμένων δὲ τινῶν ὅτι δικαίως "καὶ τοῦτο" ἔφη "πῶς γνώσεσθε μὴ ἀκούσαντες;" ἐπεὶ δ' οὐθὲν μᾶλλον ἤζουον, ἐγγυτέρω προσ-⁵ ελθὼν "ἐγὼ μὲν" εἶπεν "ἀδικεῖν ὁμολογῶ καὶ θανάτου τιμῶμαι τὰ πεπολιτευμένα ἑμαυτῷ· τούτους δ', ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διὰ τί ἀποκτενεῖτε μηδὲν ἀδικούντας;" ἀποκριναμένων δὲ πολλῶν "ὅτι σοὶ φίλοι εἰσίν," ὁ μὲν Φωκίων ἀποστάς ἤσυχίαν ἤγεν, ὁ δ' Ἄγνωνίδης ψήφισμα γεγραμμένον ἔχων ἀνέγνω, καὶ ὃ τὸν δῆμον ἔδει χειροτονεῖν περὶ τῶν ἀνδρῶν εἰ δοκοῦσιν ἀδικεῖν, τοὺς δ' ἄνδρας, ἂν καταχειροτονηθῶσιν, ἀποθνήσκειν. ἀναγνωσθέντος δὲ³⁵ τοῦ ψηφίσματος ἤξιον τινὲς προσγράφειν ὅπως καὶ στρεβλωθεὶς Φωκίον ἀποθάνοι, καὶ τὸν τροχὸν εἰσφέρειν καὶ τοὺς ὑπηρέτας καλεῖν προσέτατον. ὁ δ' Ἄγνωνίδης καὶ τὸν Κλεῖτον ὄρων δυσχεραίνοντα καὶ τὸ πρᾶγμα βαρβαρικὸν εἶναι καὶ μιαιφόνον ἠγούμενος "ὅταν" ἔφη "Καλλιμέδοντα τὸν μαστιγίαν λάβωμεν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, στρεβλώσομεν· περὶ δὲ Φωκίωνος οὐδὲν ἐγὼ γράφω τοιοῦτον." ἐνταῦθα τῶν ἐπιεικῶν τις ὑπερώνησεν "ὀρθῶς² γε σὺ ποιῶν· ἂν γὰρ Φωκίωνα βασανίσωμεν, σὲ τί ποιήσομεν;" ἐπικυρωθέντος δὲ τοῦ ψηφίσματος καὶ τῆς χειροτονίας ἀποδοθείσης, οὐδεὶς καθήμενος ἀλλὰ πάντες ἔξαναστάντες, οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ στεφρανωσάμενοι, κατεχειροτόνησαν αὐτῶν θάνατον. ἦσαν δὲ σὺν τῷ Φωκίονι Νικοκλῆς Θούδιππος Ἠγήμων Πυθοκλῆς· Δημητρίου δὲ

τοῦ Φαληρέως καὶ Καλλιμέδοντος καὶ Χαρικλέους καὶ τινῶν ἄλλων ἀπόντων κατεψηφίσθη θάνατος.

36 Ὡς οὖν διαλύσαντες τὴν ἐκκλησίαν ἦγον εἰς τὸ δεσμωτήριον τοὺς ἄνδρας, οἱ μὲν ἄλλοι περιπλεκομένων τῶν φίλων αὐτοῖς καὶ οἰκείων ὀδυρόμενοι καὶ καταθρηνοῦντες ἐβάδιζον, τὸ δὲ Φωκίωτος πρόσωπον οἷον ὅτε στρατηγῶν ἀπ' ἐκκλησίας προυπέμπετο βλέποντες ἐθαύμαζον τὴν ἀπάθειαν καὶ μεγαλοψυχίαν τοῦ ἀνδρός. οἱ δ' ἐχθροὶ κακῶς ἔλεγον παρατρέχοντες· εἷς δὲ καὶ προσέπτυσεν ἐξ ἐναντίας προσελθών, ὅτε καὶ τὸν Φωκίωνα λέγεται βλέψαντα πρὸς τοὺς ἄρχοντας εἰπεῖν “οὐ παύσει τις ἀσχημονοῦντα τοῦτον;” ἐπεὶ δὲ θούδιππος ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ γενόμενος καὶ τὸ κώνειον ὄρων τριβόμενον ἤγανάκει καὶ κατέκλαιε τὴν συμφορὰν ὡς οὐ προσηγόντως τῷ Φωκίῳ συναπολλύμενος, “εἴτ' οὐκ ἀγαπᾷς” εἶπεν 3 “ὅτι μετὰ Φωκίωτος ἀποθνήσκεις;” ἐρομένου δὲ τινος τῶν φίλων εἶ τι πρὸς Φῶνον λέγει τὸν υἱόν, “πάνυ μὲν οὖν” ἔφη “λέγω μὴ μνησικακεῖν Ἀθηναίους.” τοῦ δὲ Νικοκλέους, ὃς ἦν αὐτῷ πιστότατος τῶν φίλων, παρακαλοῦντος ὅπως αὐτὸν ἐάσῃ τὸ φάρμακον πιεῖν πρότερον, “βαρὺ μὲν” εἶπεν “ὦ Νικόκλεις ἐμοὶ τὸ αἶτημα καὶ λυπηρόν, ἐπεὶ δ' οὐδ' ἄλλο οὐδέποτε σοι παρὰ τὸν βίον 4 οὐδὲν ἠχαρίστησα, καὶ ταῦτο συγχωρῶ.” πεπωκότων δ' ἤδη πάντων τὸ φάρμακον ἐπέλιπε, καὶ ὁ δημόσιος οὐκ ἔφη τρίψειν ἕτερον, εἰ μὴ λάβοι δώδεκα δραχμίας, ὅσου τὴν ὀλκὴν ὠνεῖται. χρόνου δὲ γενομένου καὶ διατριβῆς ὁ Φωκίων καλέσας τινὰ τῶν φίλων, καὶ εἰπὼν εἰ μηδὲ ἀποθανεῖν Ἀθήνησι δωρεὰν ἔστιν, ἐκέλευσε τῷ ἀνθρώπῳ δοῦναι τὸ κερμάτιον.

37 Ἦν δ' ἡμέρα μηνὸς Μουνυχιῶνος ἐνάτη ἐπὶ δέκα, καὶ τῷ Διὶ τὴν πομπὴν πέμποντες οἱ ἵππεῖς παρεξήεσαν, ὧν οἱ μὲν ἀφείλοντο τοὺς στεφάνους, οἱ δὲ πρὸς τὰς θύρας δεδακρυμένοι τῆς εἰρκτῆς ἀπέβλεψαν. ἐφάνη δὲ τοῖς μὴ παντάπασιν ὠμοῖς καὶ διεφθαρμένοις ὑπ' ὀργῆς καὶ φόβου τὴν ψυχὴν ἀνοσιώτατον γεγονέναι τὸ μηδ' ἐπισχεῖν τὴν ἡμέραν ἐκείνην, μηδὲ καθαρεῦσαι δημοσίου φόβου 2 τὴν πόλιν ἐορτάζουσιν. οὐ μὴν ἀλλ' ὡσπερ ἐνδεέστερον

ἡγωνισμένοις τοῖς ἐχθροῖς ἔδοξε καὶ τὸ σῶμα τοῦ Φωκίωνος ἔξορῖσαι, καὶ μηδὲ πῦρ ἐναῦσαι μηδένα πρὸς τὴν ταφὴν Ἀθηναίων. διὸ φίλος μὲν οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἄψασθαι τοῦ σώματος, Κωνωπίων δὲ τις ὑπουργεῖν εἰθισμένος τὰ τοιαῦτα μισθοῦ κομισθέντα τὸν νεκρὸν ὑπὲρ τὴν Ἐλευσίνα, πῦρ λαβὼν ἐκ τῆς Μεγαρικῆς, ἔκαυσεν. ἡ δὲ ³ [Μεγαρικὴ] γυνὴ παροῦσα μετὰ τῶν Θεραπαινίδων ἔχωσε μὲν αὐτόφθι χῶμα κενὸν καὶ κατέσπεισεν, ἐνθεμένη δὲ τῷ κόλπῳ τὰ ὄστᾶ καὶ κομίσασα νύκτωρ εἰς τὴν οἰκίαν κατώρυξε παρὰ τὴν ἐστίαν, εἰποῦσα “σοί, ᾧ φίλη ἐστία, παρακατατίθεμαι ταῦτα ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λείψανα· σὺ δὲ αὐτὰ τοῖς πατράσι ἀπόδος ἡρίοις, ὅταν Ἀθηναῖοι σωφρονήσωσιν.”

Καὶ μέντοι χρόνου βραχέος διαγενομένου, καὶ τῶν πραγμάτων ³⁸ διδασκόντων οἷον ἐπιστάτην καὶ φύλακα σωφροσύνης καὶ δικαιοσύνης ὁ δῆμος ἀπώλεσεν, ἀνδριάντα μὲν αὐτοῦ χαλκοῦν ἀνέστησαν, ἔθαψαν δὲ δημοσίοις τέλεσι τὰ ὄστᾶ. τῶν δὲ κατηγορῶν Ἄγνωνίδην μὲν αὐτοὶ θάνατον καταχειροτονήσαντες ἀπέκτειναν, Ἐπίκουρον δὲ καὶ Δημόφιλον ἀποδράντας ἐκ τῆς πόλεως ἀνευρῶν ὁ τοῦ Φωκίωνος υἱὸς ἐτιμωρήσατο. τοῦτον οὔτε τᾶλλα σπουδαῖον ² ἄνδρα γενέσθαι γράσι, καὶ παιδίσκης ἐρῶντα παρὰ πορνοβοσκῷ τρεφομένης κατὰ τύχην Θεοδώρῳ τῷ ἀθέῳ παραγενέσθαι λόγον ἐν Ἀνκείῳ διαλεγομένῳ τοιοῦτον “εἰ τὸ φίλον λύσασθαι μὴ αἰσχρὸν ἐστίν, οὐδὲ τὸ φίλην ὁμοίως· εἰ δὲ μὴ τὸ ἑταῖρον, οὐδὲ τὸ ἑταίραν.” θέμενον οὖν ἑαυτῷ πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τὸν λόγον ὡς εὖ ἔχοντα, λύσασθαι τὴν ἑταίραν.

Ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ Φωκίωνα πραχθέντα τῶν περὶ Σωκράτην πάλιν ἀνέμνησε τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁμοιοτάτης ἐκείνῃ τῆς ἁμαρτίας ταύτης καὶ δυστυχίας τῇ πόλει γενομένης· Κάτωνι δὲ τὸ μὲν γένος ἀρχὴν ἐπιφανείας ἔλαβε ¹ καὶ δόξης ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάτωνος, ἀνδρὸς ἐν δόξῃ καὶ δυνάμει μάλιστα Ῥωμαίων γενομένου δι’ ἀρετὴν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται, κατελείφθη δὲ γονέων ὀρφανὸς μετ’ ἀδελφοῦ Καιπίωνος καὶ Πορκίας ἀδελφῆς. ἦν δὲ καὶ Σεργιλία Κάτωνος ὁμομήτριος ἀδελφή. καὶ

πάντες οὗτοι παρὰ Λικίῳ Δρούσῳ τροφήν καὶ διαίταν
 εἶχον, θεῖον μὲν ὄντι πρὸς μητρός, ἄγοντι δὲ τὴν πολι-
 τείαν τότε· καὶ γὰρ εἰπεῖν δεινότητος ἦν καὶ τᾶλλα σώ-
 φρων ἀνὴρ ἐν τοῖς μάλιστα, καὶ φρονήματος οὐδενὶ Ῥω-
 2 μαιῶν ὑφιέμενος. λέγεται δὲ Κάτων εὐθύς ἐκ παιδίου
 τῇ τε φωνῇ καὶ τῷ προσώπῳ καὶ ταῖς περὶ τὰς παιδίας
 διατριβαῖς ἥθος ὑποφαίνειν ἄτρεπτον καὶ ἀπαθὲς καὶ
 βέβαιον ἐν πᾶσιν· ἰσχύν τε γὰρ εἶχον αὐτοῦ παρ' ἡλικίαν
 τελεσιουργὸν αἰ ὅρμαι, καὶ τοῖς κολακεύουσι τραχὺς ὦν
 καὶ προσάντης ἔτι μᾶλλον ἐκράτει τῶν ἐκροβούντων. ἦν
 δὲ καὶ πρὸς γέλωτα κομιδῇ δυσκίνητος, ἄχρι μειδιάματος
 σπανίως τῷ προσώπῳ διαχεόμενος, καὶ πρὸς ὄργην οὐ
 3 ταχὺς οὐδ' ὀλισθηρός, ὀργισθεὶς δὲ δυσπαραίτητος. ὡς
 οὖν εἰς τὸ μανθάνειν ἦγε, νωθρὸς ἦν ἀναλαβεῖν καὶ βρα-
 δύς, ἀναλαβῶν δὲ κάτοχος καὶ μνημονικός. ὃ δὴ καὶ πέ-
 φρυκεν ἄλλως, τοὺς μὲν εὐφρευεῖς ἀναμνηστικούς μᾶλλον
 εἶναι, μνημονικούς δὲ τοὺς μετὰ πόνου καὶ πραγματείας
 παραδεχομένους· γίνεται γὰρ οἷον ἔγκανμα τῆς ψυχῆς
 4 τῶν μαθημάτων ἕκαστον. ἔοικε δὲ καὶ τὸ δύσπειστον
 τῷ Κάτωνι ποιεῖν ἐργωδεστέραν τὴν μάθησιν· πάσχειν
 γὰρ τι τὸ μανθάνειν ἀτεχνῶς ἐστὶ, καὶ τὸ πείθεσθαι
 ταχὺ τοῖς ἥττον ἀντέχειν δυναμένοις συμβέβηκεν. διὸ
 πείθονται μᾶλλον νέοι γερόντων καὶ νοσοῦντες ὑγαι-
 νόντων, καὶ ὅλως ἐν οἷς τὸ ἀποροῦν ἀσθενέστατόν ἐστι,
 5 ῥᾶστον τὸ προστιθέμενον. τῷ μέντοι παιδαγωγῷ τὸν
 Κάτωνα πείθεσθαι μὲν λέγουσι καὶ ποιεῖν ἅπαν τὸ πρόσ-
 ταπτόμενον, ἕκαστου δὲ τὴν αἰτίαν ἀπαιτεῖν καὶ τὸ διὰ
 τί πυνθάνεσθαι· καὶ γὰρ ἦν χαρίεις ὁ παιδαγωγὸς αὐ-
 τοῦ καὶ λόγον ἔχων τοῦ κονδύλου προχειρότερον, ὄνομα
 Σαρπηδών.

2 Ἔτι δὲ παιδὸς τοῦ Κάτωνος ὄντος ἔπραττον οἱ σύμ-
 μαχοι τῶν Ῥωμαίων ὅπως μεθέξουσι τῆς ἐν Ῥώμῃ πολι-
 τείας· καὶ τις Πομπαιδίου Σίλων, ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ
 μέγιστον ἔχων ἀξίωμα, τοῦ δὲ Δρούσου φίλος, κατέλυσε
 παρ' αὐτῷ πλείονας ἡμέρας, ἐν αἷς γεγονὼς τοῖς παιδίοις
 συνήθης “ἄγε” εἶπεν “ὅπως ὑπὲρ ἡμῶν δεήσεσθε τοῦ
 2 θεοῦ συναγωνίσασθαι περὶ τῆς πολιτείας.” ὁ μὲν οὖν

Καιπίων διαμειδιάσας ἐπένευσε, τοῦ δὲ Κάτωνος οὐδὲν ἀποκριναμένου καὶ βλέποντος εἰς τοὺς ξένους ἀτενὲς καὶ βλοσυρόν, ὁ Πομπαιδίος “σὺ δ’” εἶπεν “ἡμῖν, ὦ νεανία, τί λέγεις; οὐχ οἶος εἶ τοῖς ξένοις συλλαμβάνεσθαι πρὸς τὸν θεῖον ὡσπερ ὁ ἀδελφός;” μὴ φθεγγομένου δὲ τοῦ 3 Κάτωνος, ἀλλὰ τῇ σιωπῇ καὶ τῷ προσώπῳ δοκοῦντος ἀπολέγεσθαι τὴν δέησιν, ἀράμενος αὐτὸν ὁ Πομπαιδίος ὑπὲρ θυρίδος ὡς ἀφήσων ὁμολογεῖν ἐκέλευεν ἢ ῥίψειν ἔφρασκεν, ἅμα τῇ τε φωνῇ τραχυτέρῳ χρώμενος καὶ ταῖς χερσὶν ἀπηρητημένον τὸ σῶμα πολλάκις ὑπὲρ τῆς θυρίδος κραδαίνων. ἐπεὶ δὲ πολὺν χρόνον οὕτω διεκατέρησεν ὁ 4 Κάτων ἀνέκπληκτος καὶ ἀδεής, καταθέμενος αὐτὸν Πομπαιδίος ἡσυχῇ πρὸς τοὺς φίλους εἶπεν “οἶον εὐτύχημα τῆς Ἰταλίας ὅτι παῖς οὗτος ἐστίν· εἰ δ’ ἀνὴρ ἦν, μίαν οὐκ ἂν οἶμαι ψῆφον ἡμῖν ἐν τῷ δήμῳ γίνεσθαι.” πάλιν δὲ 5 συγγενοῦς τινὸς ἐν γενεθλίοις καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον ἄλλους τε παῖδας καὶ τοὺς περὶ Κάτωνα, σχολὴν ἄγοντες ἐν τινι μέρει τῆς οἰκίας ἔπαιζον αὐτοὶ καθ’ ἑαυτοὺς ἀναμειγμένοι νεώτεροι καὶ πρεσβύτεροι, τὸ δὲ παιζόμενον ἦν δίκαι καὶ κατηγορίαι καὶ ἀγωγαὶ τῶν ἀλισκομένων. εἰς οὖν τῶν ἐαλωκότων παιδῶν εὐπρεπῆς τὴν ὄψιν ὑπὸ 6 πρεσβυτέρου παιδὸς ἀχθεῖς εἰς τι δωμάτιον καὶ εἰρχθεῖς ἐπεκαλεῖτο τὸν Κάτωνα. ταχὺ δὴ τὸ γινόμενον συνεῖς ἦκεν ἐπὶ τὰς θύρας ὁ Κάτων, καὶ διωσάμενος τοὺς προεστῶτας καὶ διακωλύοντας ἐξήγαγε τὸν παῖδα, καὶ μετ’ ὀργῆς ἔχων ἀπῆλθεν οἴκαδε, καὶ παῖδες ἕτεροι συνηκολούθησαν.

Οὕτω δ’ ἦν περιβόητος ὡστ’, ἐπειδὴ Σύλλας τὴν παι- 3 δικὴν καὶ ἱερὰν ἵπποδρομίαν, ἣν καλοῦσι Τροίαν, ἐπὶ θεῶν διδάσκων καὶ συναγαγὼν τοὺς εὐγενεῖς παῖδας ἀπέδειξεν ἡγεμόνας δύο, τὸν μὲν ἕτερον οἱ παῖδες ἐδέξαντο διὰ τὴν μητέρα (Μετέλλης γὰρ ἦν υἱός, τῆς Σύλλα γυναικός), τὸν δ’ ἕτερον ἀδελφιδοῦν ὄντα Πομπηίου, Σέξτον, οὐκ εἶων οὐδ’ ἐβούλοντο μελετᾶν οὐδ’ ἔπεσθαι, πυνθανομένου δὲ τοῦ Σύλλα τίνα βούλουτο, πάντες ἐβόησαν “Κάτωνα.” καὶ ὅ γε Σέξτος αὐτὸς εἷξας παρῆκεν ὡς κρείττονι τὴν φιλοτιμίαν. ἔτυχε δὲ καὶ φίλος ὢν ὁ Σύλλας πατρικὸς 2

αὐτοῖς, καὶ ποτε καὶ προσηγάγετο καὶ προσωμίλησεν, ὀλίγοις πάνυ νέμων τὴν τοιαύτην φιλοφροσύνην διὰ βάρους καὶ ὄγκον ἧς εἶχεν ἀρχῆς καὶ δυνάμεως. μέγα δὲ ποιούμενος ὁ Σαρπηδὼν τοῦτο πρὸς τιμὴν ἅμα καὶ ἀσφάλειαν, ἤγεν ἀσπασόμενον τὸν Κάτωνα συνεχῶς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Σύλλα, μηδὲν τότε προσιδεῖν ἀσεβῶν χώρου διαφέρουσαν ὑπὸ πλήθους τῶν ἀγομένων καὶ στρεβλουμενων. ἦν μὲν οὖν ἔτος ἐκεῖνο τῷ Κάτωνι τεσσαρεσκαίδέκατον· ἰδὼν δὲ κεφαλὰς ἐπιφανῶν ἀνδρῶν λεγομένων ἐκκομιζόμενας καὶ κρύφα τοὺς παρόντας ἐπιστένοντας, ἠρώτησε τὸν παιδαγωγὸν ὅ τι δὴ τοῦτον τὸν ἄνθρωπον οὐδεὶς ἀποκτίνουσιν. εἰπόντος δ' ἐκείνου "φοβοῦνται γὰρ αὐτὸν ὡ παῖ μᾶλλον ἢ μισοῦσι," "τί οὖν" εἶπεν "οὐκ ἐμοὶ ξίφος ἔδωκας, ἵν' αὐτὸν ἀνελὼν ἀπήλλαξα δουλείας τὴν πατρίδα;" τοῦτον τὸν λόγον ἀκούσας ὁ Σαρπηδὼν, ἅμα δὲ καὶ τὸ βλέμμα καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πιμπλάμενον ὀργῆς καὶ μένους κατιδὼν, οὕτως ἔδεισεν ὥστε τὸ λοιπὸν ἤδη προσέχειν ἀκριβῶς καὶ παραφυλάττειν μὴ τι τολμήσῃ παραβολώτερον.

Ἔτι μὲν οὖν παιδάριον ὢν μικρὸν ἀπεκρίνατο τοῖς ἐρωτῶσι τίνα φιλεῖ μάλιστα, τὸν ἀδελφόν· τίνα δεύτερον, ὁμοίως τὸν ἀδελφόν, καὶ τρίτον, ἄχρι οὗ πολλάκις λέγοντος ἀπεῖπεν ὁ ἐρωτῶν· γενόμενος δ' ἐν ἡλικίᾳ μᾶλλον ἐβεβαίου τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εὐνοίαν. ἔτη γὰρ εἴκοσι γεγωνῶς χωρὶς Καιπίωνος οὐκ ἐδείπνησεν, οὐκ ἀπεδήμησεν, εἰς ἀγορὰν οὐ προῆλθεν. μύρον δ' ἐκείνου λαμβάνοντος αὐτὸς παρητέτο· καὶ τὰλλα τὰ περὶ τὴν διαίταν ἦν ἀκριβῆς καὶ σύντονος. ὁ γοῦν Καιπίων ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ μετριότητι θαυμαζόμενος ὠμολόγει τοιοῦτος εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους ἐξεταζόμενος· "ἀλλ' ὅταν" ἔφη "παρὰ τὸν Κάτωνος βίον παραβάλλω τὸν ἐμόν, οὐδὲν ἐμαυτῷ φαίνομαι Σιππίου διαφέρειν," τῶν ἐπὶ τρυφῇ τινὰ καὶ μαλακίᾳ περιβοήτων ὀνομάσας.

Ὁ δὲ Κάτων ἐπειδὴ τὴν ἱερωσύνην ἔλαβε τοῦ Ἀπόλλωνος, μετοικήσας καὶ νειμάμενος μοῖραν τῶν πατρῶων ἑκατὸν εἴκοσι ταλάντων γενομένην, τὴν μὲν διαίταν ἔτι μᾶλλον συνέστειλεν, Ἀντίπατρον δὲ Τύριον τῶν ἀπὸ τῆς

στοᾶς φιλοσόφων προσεταιρισάμενος τοῖς ἠθικοῖς μά-
λιστα καὶ πολιτικοῖς ἐνεφύετο δόγμασι, περὶ πᾶσαν μὲν
ἀρετὴν ὡσπερ ἐπινοία τινὶ κατάσχετος γεγονώς, δια-
φύρωσ δὲ τοῦ καλοῦ τὸ περὶ τὴν δικαιοσύνην ἀτενὲς καὶ
ἀκαμπτον εἰς ἐπιείκειαν ἢ χάριν ὑπερηγαπηκώς. ἤσκει ²
δὲ καὶ τὸν ὀργανικὸν εἰς πλήθη λόγον, ἀξιῶν ὡσπερ
ἐν πόλει μεγάλη τῇ πολιτικῇ φιλοσοφία καὶ μάχιμον
εἶναι τι παρατρεφόμενον. οὐ μέντοι μεθ' ἑτέρων ἐποι-
εῖτο τὰς μελέτας, οὐδ' ἠκροάσατο λέγοντος οὐδεὶς, ἀλλὰ
καὶ πρὸς τινὰ τῶν ἐταίρων εἰπόντα “μέμφονται σου,
Κάτων, οἱ ἄνθρωποι τὴν σιωπὴν” “μόνον” ἔφη “μὴ
τὸν βίον. ἄρξομαι δὲ λέγειν, ὅταν μὴ μέλλω λέγειν ἄξια
σιωπῆς.”

Ἡ δὲ καλουμένη Πορκία βασιλικὴ τιμητικὸν ἦν ἀνάθημα ⁵
τοῦ παλαιοῦ Κάτωνος. εἰωθότες οὖν ἐκεῖ χρηματίζειν οἱ
δήμαρχοι, καὶ κίονος τοῖς δίφροισ ἐμποδῶν εἶναι δοκοῦν-
τος, ἔγνωσαν ὑφελεῖν αὐτὸν ἢ μεταστῆσαι. τοῦτο Κάτωνα
πρῶτον εἰς ἀγορὰν ἄγοντα προήγαγεν· ἀντέστη γὰρ αὐ-
τοῖς, καὶ πείραν ἅμα τοῦ λόγου καὶ τοῦ φρονήματος δούς
ἐθανμάσθη. καὶ γὰρ ὁ λόγος νεαρὸν μὲν οὐδὲν οὐδὲ κομ- ²
ψὸν εἶχεν, ἀλλ' ἦν ὄρθιος καὶ περιπληθῆς καὶ τραχύς·
οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ χάρις ἀγωγὸς ἀκοῆς ἐπέτρεχε τῇ τρα-
χύτητι τῶν νοημάτων, καὶ τὸ ἦθος αὐτοῦ καταμιγνύμενον
ἠδονὴν τινὰ καὶ μειδίαμα τῷ σεμνῷ παρεῖχεν οὐκ ἀπάν-
θρωπον. ἡ δὲ φωνὴ μεγέθει μὲν ἀποχρῶσα καὶ διαρκῆς
εἰς τοσοῦτον ἐξικέσθαι δῆμον, ἰσχὺν δὲ καὶ τόνον ἄρρη-
κτον εἶχε καὶ ἄτρυτον· ἡμέραν γὰρ ὅλην εἰπὼν πολλάκις
οὐκ ἀπηγόρευσεν.

Τότε δ' οὖν κρατήσας τῆς δίκης πάλιν ἑαυτὸν εἰς τὴν ³
σιωπὴν καὶ τὴν ἀσκησιν συνέστειλε, καὶ διεπόνει τὸ σῶμα
γυμνασίοις ἐνεργοῖς, ἐθιζόμενος ἀνέχεσθαι καὶ καύματα
καὶ νιφετὸν ἀκαλύπτῳ κεφαλῇ καὶ βαδίζειν ἐν ταῖς ὁδοῖς
πᾶσαν ὥραν ἄτερ ὀχήματος. τῶν δὲ φίλων οἱ συνεκδη-
μοῦντες ἵπποις ἐχρῶντο, καὶ πολλάκις ἐκάστῳ παρέβαλλεν
ὁ Κάτων ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος, περιπατῶν αὐτὸς
ὄχουμένων. θάυμαστῇ δὲ καὶ περὶ τὰς νόσους ὑπομονῇ
μετ' ἐγκρατείας ἐχρῆτο· πυρέττων γὰρ μόνος ἐφ' ἑαυτοῦ

διημέρευε μηδένα προσκείμενος, ἄχρι οὗ βέβαιον αἰσθοίτο
 6 ἡρασιώνην καὶ μεταβολὴν τοῦ νοσήματος. ἐν δὲ τοῖς δεί-
 πνοις ἐκληροῦτο περὶ τῶν μερίδων· εἰ δ' ἀπολάχοι, πρῶ-
 τον αἶρειν τῶν φίλων κελευόντων ἔλεγε μὴ καλῶς ἔχειν
 ἀκούσης τῆς Ἀφροδίτης. καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἄπαξ ἐπι-
 πειὼν τὸ δεῖπνον ἀνέλυε, προϊόντι δὲ τῇ χρόνῳ μάλιστα
 προσέτετο (τὸ) πίνειν, ὥστε πολλάκις ἐν οἴνῳ διάγειν εἰς
 2 ὄρθρον. αἰτίαν δ' ἔλεγον οἱ φίλοι τούτου τὴν πολιτείαν
 καὶ τὰ δημόσια πράγματα, πρὸς οἷς ὅλας τὸν Κάτωνα
 τὰς ἡμέρας ὄντα καὶ κωλύμενον φιλολογεῖν νόκτωρ καὶ
 παρὰ πότον συγγίνεσθαι τοῖς φιλοσόφοις. διὸ καὶ Μει-
 μίου τινὸς ἐν συλλόγῳ φήσαντος ὅλας τὸν Κάτωνα μεθύ-
 σκεσθαι τὰς νόκτας, ὑπολαβὼν ὁ Κικέρων "ἐκεῖνο δ' οὐ
 8 λέγεις" εἶπεν "οἱ καὶ τὰς ἡμέρας ὅλας κυβεύει;" καθό-
 λου δὲ τοῖς τότε βίοις καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν ὁ Κάτων
 τὴν ἐναντίαν ὁδὸν οἰόμενος δεῖν βαδίζειν ὡς οὔσι φανό-
 λοις καὶ μεγάλης δεομένοις μεταβολῆς, ἐπεὶ πορφυρὰν
 ἑώρα τὴν κατακόρως ἱερῶν καὶ ὄξειαν ἀγαπωμένην,
 αὐτὸς ἐρόρει τὴν μέλαιναν. πολλάκις δ' ἀνυπόδητος καὶ
 ἀχιτων εἰς τὸ δημόσιον προῆει μετ' ἄριστον, οὐ δόξαν ἐκ
 ταύτης τῆς καινότητος θηρώμενος, ἀλλ' ἐθίζων ἑαυτὸν ἐπὶ
 τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνεσθαι μόνοις, τῶν δ' ἄλλων ἀδόξων
 4 καταίρωνε. καὶ κληρονομίαν δ' αὐτῷ προσγενομένην
 ἀνεψιοῦ Κάτωνος ἑκατὸν ταλάντων εἰς ἀργύριον συναγα-
 γῶν παρεῖχεν ἄνευ τόκων χρῆσθαι τῇ δεομένῃ τῶν φίλων.
 ἔνιοι δὲ καὶ χωρὶα καὶ θεράποντας αὐτοῦ διδόντος καὶ
 βεβαιούντος ὑπέθεντο πρὸς τὸ δημόσιον.

7 Ἐπεὶ δ' ὦραν ᾗετο πρὸς γάμον ἔχειν, οὐδεμιᾶ γυναικὶ
 συνεληλυθῶς ἠρμόσατο Λεπίδαν, πρότερον μὲν ἐγγυη-
 θεῖσαν Σκιπίωνι Μετέλλῳ, τότε δ' ἀπεικαμένου τοῦ Σκι-
 πίωνος καὶ τῆς ἐγγύης λυθείσης σχολάζουσας. οὐ μὴν
 ἀλλὰ πρὸ τοῦ γάμου μεταμεληθεῖς πάλιν ὁ Σκιπίων καὶ
 2 πάντα ποιήσας ἔλαβε τὴν κόρην. ὁ δὲ Κάτων σφόδρα
 παροξυνθεὶς καὶ διακαεὶς ἐπεχείρησε μὲν ἐπεξελεθεῖν διὰ
 δίκης, ὡς δ' οἱ φίλοι τοῦ ἐκώλυσαν, ὀργῇ καὶ νεότητι
 τρέψας ἑαυτὸν εἰς λάμβους πολλὰ τὸν Σκιπίωνα καθύ-
 βρισε, τῷ πικρῷ προσχρησάμενος τοῦ Ἀρχιλόχου, τὸ δ'

ἀκόλαστον ἀφείς καὶ παιδαριῶδες. ἔγημε δ' Ἀτιλίαν Σερ-³
 ρανοῦ θυγατέρα, καὶ ταύτη πρῶτον συνηλθεν, οὐ μόνη
 δέ, καθάπερ Λαίλιος ὁ Σκιπίωνος ἑταῖρος· ἀλλ' εὐτυχέ-
 στερος ἐκεῖνος, ἐν πολλοῖς οἷς ἐβίωσε χρόνοις μίαν ἦν
 ἔγημεν ἐξ ἀρχῆς γνοὺς γυναῖκα.

Τοῦ δὲ δουλικοῦ πολέμου συνεστῶτος, ὃν Σπαρτάκειον⁸
 ἐκάλουν, Γέλλιος μὲν ἐστρατήγει, Κάτων δὲ τῆς στρατείας
 μετεῖχεν ἐθελοντῆς διὰ τὸν ἀδελφόν· ἐχιλιάρχει γὰρ ὁ
 ἀδελφὸς αὐτοῦ Καιπίων. καὶ χρήσασθαι μὲν εἰς ὅσον
 ἐβούλετο τῇ προθυμίᾳ καὶ ἀσκήσει τῆς ἀρετῆς οὐχ ὑπῆρ-
 ξεν αὐτῷ διὰ τὸ μὴ καλῶς στρατηγεῖσθαι τὸν πόλεμον·
 ἄλλως δὲ παρὰ πολλὴν μαλακίαν καὶ τρυφὴν τῶν ἐκεῖ
 στρατευομένων ἐπιδεικνύμενος εὐταξίαν καὶ ἐγκράτειαν καὶ
 τὸ θαρραλέον ἐν πᾶσι καὶ ξυνετὸν ἐδόκει μηθὲν ἀποδεῖν²
 τοῦ παλαιοῦ Κάτωνος. ὁ δὲ Γέλλιος ἀριστεῖα καὶ τιμᾶς
 αὐτῷ διαπρεπεῖς ἔγραψεν, ἃς ἐκεῖνος οὐκ ἔλαβεν οὐδὲ
 προσήκατο, φήσας ἄξιον μηθὲν εἰργάσθαι τιμῶν. ἔκ τε
 δὴ τούτων ἀλλόκοτος ἐδόκει, καὶ νόμου γραφέντος ὅπως
 τοῖς παραγγέλλουσιν εἰς ἀρχὴν ὀνοματολόγοι μὴ παρῶσι,
 χιλιαρχίαν μετιῶν μόνος ἐπέλειθετο τῷ νόμῳ, καὶ δι' αὐτοῦ
 ποιησάμενος ἔργον ἀσπάξασθαι καὶ προσαγορεύειν τοὺς
 ἐντυγχάνοντας οὐδ' αὐτοῖς ἀνεπαχθῆς ἦν τοῖς ἐπαινοῦσιν,
 ὅσον μᾶλλον ἐνόουν τὸ καλὸν ὧν ἐπετήδευε, τὸ δυσμίμη-
 τον αὐτῶν βαρυνομένοις.

Ἀποδειχθεὶς δὲ χιλίαρχος εἰς Μακεδονίαν ἐπέμπετο⁹
 πρὸς Ρούβριον τὸν στρατηγόν. ἐνθα δὴ λέγεται τῆς γυ-
 ναικὸς ἀχθομένης καὶ δακρυούσης ἕνα τῶν φίλων τοῦ Κά-
 τωνος Μουνάτιον εἰπεῖν “ὦ Ἀτιλία, θάρσει· τοῦτον ἐγώ
 σοι φυλάξω.” “πάνυ μὲν οὖν” φάναι τὸν Κάτωνα, καὶ
 προελθόντων μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν εὐθὺς εἰπεῖν μετὰ τὸ δεῖ-
 πνον “ἄγε, ὅπως ὦ Μουνάτιε τῇ Ἀτιλίᾳ τὴν ὑπόσχεσιν
 ἐμπεδώσης, μήτε ἡμέρας ἐμοῦ μήτε νυκτὸς ἀριστάμενος.”
 ἔκ δὲ τούτου δύο κλίνας εἰς ταῦτὸ δωμάτιον ἐκέλευε τί-²
 θεσθαι, καὶ τὸν Μουνάτιον οὕτως ἀεὶ καθεύδειν μετὰ
 παιδιᾶς φυλασσόμενον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος. εἶποντο δ' αὐτῷ
 πεντεκαίδεκα μὲν οἰκέται δύο δ' ἀπελεύθεροι, φίλοι δὲ τέσ-
 σαρς, ὧν ὀχουμένων ἵπποις αὐτὸς ἀεὶ περιπάτων ἐκά-

στῷ παρέβαλλεν ἐν μέρει προσδιαλεγόμενος. ἐπεὶ δ' ἦκεν εἰς τὸ στρατόπεδον, πλειόνων ταγμάτων ὄντων ἐνὸς ἄρχων ἀποδειχθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τῆς μὲν ἰδίας ἀρετῆς μιᾶς οὔσης μικρὸν ἔργον ἤγειτο καὶ οὐκ ἀνύσιμον τὴν ἐπί-
 3 δειξιν, αὐτῷ δὲ ποιῆσαι τοὺς ἀρχομένους ὁμοίους μάλιστα φιλοτιμούμενος οὐ τὸν φόβον ἀφεῖλε τῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ προσέθηκε τὸν λόγον, ᾧ πείθων περὶ ἐκάστου καὶ διδάσκων, ἐπομένης τιμῆς καὶ κολάσεως, χαλεπὸν ἦν εἰπεῖν πότερον εἰρηλικούς μᾶλλον ἢ πολεμικούς καὶ προθυμοτέρους ἢ δικαιότερους παρεσκεύασε τοὺς ἄνδρας· οὕτως ἐφαίνοντο φροβεροὶ μὲν τοῖς πολεμίοις, ἡμεροὶ δὲ τοῖς συμμάχοις, ἄτολμοι δὲ πρὸς τὸ ἀδικεῖν, φιλότιμοι δὲ πρὸς
 4 τοὺς ἐπαίνους. οὗ δ' ἤκιστα Κάτων ἐπεμελήθη, τοῦτο πλεῖστον ὑπῆρχεν αὐτῷ, καὶ δόξα καὶ χάρις καὶ ὑπερβάλλουσα τιμὴ καὶ φιλοφροσύνη παρὰ τῶν στρατιωτῶν· ἃ γὰρ ἑτέροις ἐπέταττεν ἐκουσίως διαπονῶν, καὶ στολὴν μὲν καὶ δίαιταν καὶ πορείαν ἐκείνοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἄρχουσιν ὁμοιούμενος, ἦθει δὲ καὶ φρονήματι καὶ λόγῳ πάντας ὑπεραίρων τοὺς αὐτοκράτορας καὶ στρατηγοὺς προσαγορευομένους, ἔλαθε διὰ τούτων ἅμα τὴν πρὸς αὐτὸν εὐ-
 5 νοϊαν ἐνεργασάμενος τοῖς ἀνδράσιν. ἀρετῆς γὰρ ἀληθινὸς οὐκ ἐγγίνεται ζῆλος ἢ δι' ἄγρας τοῦ παραδιδόντος εὐνοίας καὶ τιμῆς· οἱ δ' ἄνευ τοῦ φιλεῖν ἐπαινοῦντες τοὺς ἀγαθούς αἰδοῦνται τὴν δόξαν αὐτῶν, οὐ θαυμάζουσι δὲ τὴν ἀρετὴν οὐδὲ μιμοῦνται.

- 10 Πυθόμενος δ' Ἀθηνόδωρον τὸν ἐπικαλούμενον Κορδυλίωνα, μεγάλην ἔξιν ἐν τοῖς Στωικοῖς λόγοις ἔχοντα, διατρέβειν περὶ Πέργαμον ἤδη γηραιὸν ὄντα καὶ πάσαις ἐρωμενέστατα ταῖς ἡγεμονικαῖς καὶ βασιλικαῖς συνηθείαις καὶ φιλλαῖς διαμεμαχημένον, οὐδὲν ὤρετο πέμπων καὶ γράφων περαίνειν πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἔχων παρὰ τοῦ νόμου δεδομένην ἀποδημίαν δυοῖν μηνῶν ἔπλευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ τὸν ἄνδρα, πιστεύων τοῖς ἐν αὐτῷ καλοῖς μὴ ἀτυχή-
 2 σειν τῆς ἄγρας. συγγενόμενος δὲ καὶ καταγωνισάμενος καὶ μεταστήσας ἐκ τῆς προαιρέσεως αὐτὸν ἦκεν ἄγων εἰς τὸ στρατόπεδον, περιχαρῆς καὶ μεγαλοφρονῶν ὥς τι κάλλιον ἤρηκώς καὶ λαμπρότερον ὢν Πομπήιος τότε καὶ

Λούκουλλος ἔθνων καὶ βασιλειῶν κατεστρέφοντο σὺν ὀπλοῖς περιμόντες.

Ἐτι δ' αὐτοῦ περὶ τὴν στρατείαν ὄντος ὁ ἀδελφὸς εἰς 11
τὴν Ἀσίαν βαδίζων ἐνόησε περὶ Θράκην ἐν Αἰνῶ. καὶ
γράμματα μὲν εὐθύς ἤκε πρὸς τὸν Κάτωνα, χειμῶνος δὲ
πολλοῦ κατέχοντος τὴν θάλατταν καὶ νεῶς ἱκανῆς μεγέ-
θει μὴ παρούσης εἰς μικρὰν ὀκλάδα μόνον δύο φίλους
καὶ τρεῖς οἰκέτας ἀναλαβὼν ἐκ Θεσσαλονίκης ἀνήχθη· καὶ 2
παρ' οὐδὲν ἔλθων καταποντωθῆναι, τύχη τινὶ παραλόγῳ
σωθεὶς ἄρτι τεθνηκότος τοῦ Καιπίωνος, ἐμπαθέστερον
ἔδοξεν ἢ φιλοσοφώτερον ἐνεργεῖν τὴν συμφορὰν, οὐ μόνον
κλαυθμοῖς καὶ περιπτύξεσι τοῦ νεκροῦ καὶ βαρύτητι λύ-
πης, ἀλλὰ καὶ δαπάνῃ περὶ τὴν ταφὴν καὶ πραγματείαις
θυμιαμάτων καὶ ἱματίων πολυτελῶν συγκατακαέντων καὶ
μνήματος ξεστοῦ λίθων θασίων ἀπὸ ταλάντων ὅτι κατὰ
σκευασθέντος ἐν τῇ Αἰνίῳ ἀγορᾷ. ταῦτα γὰρ ἔνιοι ἐσ- 3
κοφάντουν πρὸς τὴν ἄλλην ἀτυφίαν τοῦ Κάτωνος, οὐ
καθορῶντες ὅσον ἐν τῷ πρὸς ἡδονὰς καὶ φόβους καὶ δε-
ήσεις ἀναισχύντους ἀγνάμπτω καὶ στερεῶ τοῦ ἀνδρὸς τὸ
ἡμέρον ἐνῆν καὶ φιλόστοργον. εἰς δὲ ταῦτα καὶ πόλεις
αὐτῷ καὶ δυνάσται πολλὰ κατὰ τιμὴν τοῦ τεθνεῶτος
ἔπεμπον, ὧν ἐκεῖνος χρήματα μὲν παρ' οὐδενὸς ἐδέξατο,
θυμιάματα δὲ καὶ κόσμον ἐλάμβανε (τὴν) τιμὴν ἀποδι-
δοὺς τοῖς πέμπουσι. τῆς δὲ κληρονομίας εἰς αὐτόν τε 4
καὶ θυγάτριον τοῦ Καιπίωνος ἠκούσης, οὐθὲν ὧν ἀνάλωσε
περὶ τὸν τάφον ἀπήτησεν ἐν τῇ νεμήσει. καὶ ταῦτα πρά-
ξαντος αὐτοῦ καὶ πρᾶττοντος ἦν ὁ γράψας ὅτι κοσίνῳ
τὴν τέφραν τοῦ νεκροῦ μετέβαλε καὶ διήθησε, χρυσίον ζη-
τῶν κατακεκαυμένον. οὕτως οὐ τῷ ξίφει μόνον ἀλλὰ καὶ
τῷ γραφείῳ τὸ ἀνυπεύθυνον καὶ τὸ ἀνυπόδικον ἐπίστευσεν.

Ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ στρατεία τῷ Κάτωνι, προεπέμ- 12
φθη (μὲν) οὐκ εὐχαῖς, ὃ κοινόν ἐστιν, οὐδ' ἐπαίνοις, ἀλλὰ
δάκρυσιν καὶ περιβολαῖς ἀπλήστοις, ὑποτιθέντων τὰ ἱμάτια
τοῖς ποσὶν ἢ βαδίζοι καὶ καταφιλοῦντων τὰς χεῖρας, ἃ τῶν
αὐτοκράτορων ὀλίγοις μόλις ἐποιοῦν οἱ τότε Ῥωμαῖοι.
βουλευθεὶς δὲ πρὸ τοῦ πολιτεία προσελθεῖν ἅμα μὲν πλα- 2
νηθῆναι καθ' ἱστορίαν τῆς Ἀσίας καὶ γενέσθαι θεατῆς

ἡθῶν καὶ βίων καὶ δυνάμεως τῆς περὶ ἐκάστην ἐπαρχίαν, ἅμα δὲ τῷ Γαλάτῃ Δημοτάρῳ διὰ ξενίαν καὶ φίλιαν πατρῶν δεομένῳ πρὸς αὐτὸν ἔλθειν μὴ ἀχαριστῆσαι, τοῦτον τὸν τρόπον ἐποιεῖτο τὴν ἀποδημίαν. προύπεμπεν ἅμ' ἡμέρᾳ τὸν ἀρτοποιὸν καὶ τὸν μάγειρον ὅπου καταλύσειν ἔμελλεν. οἱ δὲ πάντῳ κοσμίως καὶ μεθ' ἡσυχίας εἰσελθόντες ἂν εἰς τὴν πόλιν, εἰ μηδεὶς τύχοι τῷ Κάτωνι φίλος ὢν αὐτόφθι πατρῶος ἢ γνώριμος, ἐν πανδοκείῳ τὴν ὑποδοχὴν αὐτῷ παρεσκεύαζον, ἐνοχλοῦντες οὐδενί· πανδοκείου δὲ μὴ ὄντος, οὕτω πρὸς τοὺς ἄρχοντας τραπόμενοι ξενίαν ἐλάμβανον, ἀγαπῶντες τὴν δοθεῖσαν. πολλάκις δ' ἀπιστούμενοι καὶ περιορώμενοι διὰ τὸ μὴ θοροῦν μὴδ' ἀπειλῇ ταῦτα πράσσειν πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἄπρακτοι κατελαμβάνοντο, καὶ μᾶλλον αὐτὸς ὀφθαλμοὺς ὠλιγωρεῖτο, καὶ παρεῖχεν ἐπὶ τῶν φορτίων σιωπῇ καθεζόμενος ὑπόνοιαν ἀνθρώπου ταπεινοῦ καὶ περιδεοῦς. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ προσκαλούμενος αὐτοὺς εἰώθει λέγειν "ὦ μοχθηροί, μεταβάλεσθε ταύτης τῆς κακοξενίας. οὐ πάντες ὑμῖν ἀφίξονται Κάτωνες. ἀμβλύνατε ταῖς φιλοφροσύναις τὴν ἐξουσίαν τῶν δεομένων προφάσεως, ἵνα βία λαμβάνωσιν ὡς παρ' ἐκόντων μὴ τυγχάνοντες."

13 Ἐν δὲ Συρίᾳ καὶ γελοῖόν τι λέγεται παθεῖν. βαδίζων γὰρ εἰς Ἀντιόχειαν εἶδε περὶ τὰς πύλας ἕξω πλήθος ἀνθρώπων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ παρακεκριμένων, ἐν οἷς ἔφηβοι μὲν χωρὶς ἐν γλαμύσι καὶ παῖδες ἐτέρωφθι κοσμίως εἰστήκεσαν, ἐσθῆτας δὲ καθαρὰς ἔνιοι καὶ στεφάνους εἶχον, ἱερεῖς θεῶν ὄντες ἢ ἄρχοντες. πάντων οὖν μᾶλλον οἰηθεὶς ὁ Κάτων αὐτῷ τινὰ πράττεσθαι τιμὴν καὶ δεξιῶσιν ὑπὸ τῆς πόλεως, ὠργίζετο μὲν τοῖς προπεμφθεῖσι τῶν ἰδίων ὡς μὴ κωλύσασιν, ἐκέλευσε δὲ καταβῆναι τοὺς φίλους, καὶ πεζῇ προῆει μετ' αὐτῶν. ὡς δ' ἐγγὺς ἦσαν, ὁ πάντα διακοσμῶν ἐκεῖνα καὶ τὸν ὄχλον εἰς τάξιν καθίστάς, ἀνὴρ πρεσβύτερος ἤδη, ῥάβδον ἐν τῇ χειρὶ καὶ στέφανον κρατῶν ἀπήντησε τῷ Κάτωνι πρὸ τῶν ἄλλων, καὶ μὴδ' ἀσπασάμενος ἠρώτα ποῦ Δημήτριον ἀπολελοίπασιν καὶ πηνίκα παρέσται. Πομπηίου δ' ἦν γεγονὼς ὁ Δημήτριος οἰκέτης· τότε δὲ πάντων ὡς ἔπος εἶπεῖν ἀνθρώπων

εἰς Πομπήιον ἀποβλεπόντων ἐθεραπεύετο παρ' ἀξίαν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενος. τοῖς μὲν οὖν φίλοις τοῦ Κάτωνος ³ γέλωσ ἐνέπεσε τοσοῦτος ὥστ' ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς οὐκ ἐδύνατο διὰ τοῦ πλήθους ἅμα βαδίζοντες, ὁ δὲ Κάτων τότε μὲν ἰσχυρῶς διατραπεῖς "ὦ τῆς κακοδαίμονος" ἔφη "πόλεως," ἄλλο δ' οὐδὲν ἐφ' ἐπέβητο, χρόνῳ δ' ὕστερον εἰώθει γελᾶν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ καὶ διηγούμενος καὶ μνημονεύων.

Οὐ μὴν ἀλλὰ Πομπήιος αὐτὸς ἐπέστρεψε τοὺς ἀνθρώ- ¹⁴ πους οὕτω πλημιμελοῦντας εἰς τὸν Κάτωνα δι' ἄγνοιαν. ὡς γὰρ εἰς Ἐφεσον ἔλθων ἐπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἀσπασόμενος πρεσβύτερον ὄντα καὶ δόξῃ πολὺν προήκοντα καὶ δυνάμεων τότε μεγίστων ἡγούμενον, ἰδὼν ὁ Πομπήιος οὐκ ἔμεινεν οὐδ' εἶασε καθεζομένῳ προσελθεῖν, ἀλλ' ὡς τινι τῶν κρειπτόνων ἀναθορῶν ἀπήντησε καὶ τὴν δεξιὰν ἐνέβαλε. καὶ πολλὰ μὲν εὐθύς ἐν τῷ φιλοσφρονεῖσθαι καὶ ² ἀσπάξασθαι παρόντα, πλείω δ' ἔτι μεταστάντος ἐγκώμια διηλθὲν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς, ὥστε πάντας ἐπιστρεφόμενους καὶ προσέχοντας ἤδη τῷ Κάτωνι θαυμάζειν ἐξ ὧν πρότερον κατερρονεῖτο καὶ πραότητα καὶ μεγαλοψυχίαν ἀναθεωρεῖν. καὶ γὰρ ἡ Πομπηίου σπουδὴ περὶ αὐτὸν οὐκ ἐλάνθανε θεραπεύοντος οὔσα μᾶλλον ἢ φιλοῦντος, ἀλλ' ἔγνωσαν ὅτι θαυμάζει μὲν παρόντα χαίρει δ' ἀπερχομένῳ. τοὺς γὰρ ἄλλους νέους, ὅσοι παρ' αὐτὸν ἀφικνοῦντο, φι- ³ λωτιμούμενος κατεῖχε καὶ ποθῶν αὐτῷ συνεῖναι, τοῦ δὲ Κάτωνος οὐδὲν ἐδεήθη τοιοῦτον, ἀλλ' ὡσπερ οὐκ ἀνυπεύθυνος ἄρχων ἐκείνου παρόντος ἐξέπεμψεν ἄσμενος, μόνῳ σχεδὸν ἐκείνῳ τῶν εἰς Ῥώμην πλεόντων τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα παρακαταθέμενος, ἄλλως αὐτῷ προσήκοντα καὶ διὰ συγγένειαν. ἐκ τούτου δόξα καὶ σπουδὴ καὶ ἄμιλλα περὶ αὐτὸν ἦν τῶν πόλεων καὶ δεῖπνα καὶ κλήσεις, ἐν οἷς τοὺς φίλους ἐκέλευε προσέχειν αὐτῷ, μὴ ⁴ λάθῃ βεβαιώσας τὸν Κουρίωνος λόγον. ὁ γὰρ Κουρίων ἀχθόμενος τῷ ἀσθηρῷ τοῦ Κάτωνος, φίλου καὶ συνήθους ὄντος, ἠρώτησεν αὐτὸν εἰ πρόθυμός ἐστι μετὰ τὴν στρατείαν γενέσθαι τῆς Ἀσίας Θεατῆς. τοῦ δὲ καὶ πάνυ φήσαντος "εὐ λέγεις" εἶπεν ὁ Κουρίων· "ἠδίων γὰρ ἐπανή-

Ξεις ἐκεῖθεν καὶ μᾶλλον ἡμερος” οὕτω πῶς καὶ τῷ ῥήματι χρησάμενος.

- 15 *Δηϊόταρος δ' ὁ Γαλάτης μετεπέμψατο μὲν τὸν Κάτωνα πρεσβύτερος ὧν ἤδη παραθέσθαι τοὺς παῖδας αὐτῷ βουλόμενος καὶ τὸν οἶκον, ἐλθόντι δὲ προσφέρων δῶρα παντοδαπὰ καὶ πειρῶν καὶ δεόμενος πάντα τρόπον οὕτω παρῶξυνεν ὥστε δειλῆς ἐλθόντα καὶ νυκτερεύσαντα τῇ*
2 ὑστεραία περὶ τρίτην ὥραν ἀπαῖραι. προελθὼν μέντοι μιᾶς ἡμέρας ὁδὸν εὔρεν ἐν Πεσσινοῦντι πλείονα τῶν ἐκεῖ δώρων αὐθις αὐτὸν ὑπομένοντα καὶ γράμματα τοῦ Γαλάτου δεομένου, λαβεῖν αὐτὸς εἰ μὴ πρόθυμός ἐστιν, ἀλλὰ τοὺς φίλους ἑᾶσαι, πάντως μὲν ἀξιούς ὄντας εὖ παθεῖν δι' ἐκεῖνον, οὐκ ὄντων δὲ τῶν ἰδίων τοῦ Κάτωνος τοσού-
3 των. ἀλλ' οὐδὲ τούτοις ἐνέδωκεν ὁ Κάτων, καίπερ ἐπίους τῶν φίλων μαλασσομένους καὶ ὑπομεμφομένους ὄρων, ἀλλὰ φήσας ὅτι πᾶσα δωροδοκία προφάσεως ἂν εὐπορήσειεν, οἱ δὲ φίλοι μεθέξουσιν ὧν ἂν ἔχη καλῶς καὶ δικαίως κτησάμενος, ἀπέπεμψε τὰ δῶρα πρὸς τὸν Δηϊότα-
4 ρον. ἐπεὶ δὲ μέλλοντος ἀπαίρειν εἰς τὸ Βρεντέσιον ὧντο δεῖν οἱ φίλοι τὰ λείψανα τοῦ Καιπίωνος εἰς ἕτερον θέσθαι πλοῖον, εἰπὼν ὅτι τῆς ψυχῆς μεθήσεται μᾶλλον ἢ τούτων ἀνήχθη. καὶ μέντοι λέγεται κατὰ τύχην ἐπισφραλέστατα περᾶσαι, τῶν ἄλλων μετρίως κομιζομένων.
- 16 *Ἐπανελθὼν δ' εἰς Ῥώμην τὸν μὲν ἄλλον χρόνον κατ' οἶκον Ἀθηνοδώρῳ ... ἢ κατ' ἀγορὰν τοῖς φίλοις παριστάμενος διετέλεσεν, ἐπιβάλλουσαν δ' αὐτῷ τὴν ταμειυτικὴν ἀρχὴν οὐ πρότερον μετῆλθεν ἢ τοὺς τε νόμους ἀναγνῶναι τοὺς ταμειυτικούς καὶ διαπυθέσθαι τῶν ἐμπείρων ἕκαστα*
2 καὶ τύπῳ τινὶ τῆς ἀρχῆς τὴν δύναμιν περιλαβεῖν. ὅθεν εὐθύς εἰς τὴν ἀρχὴν καταστάς μεγάλην ἐποίησε μεταβολὴν τῶν περὶ τὸ ταμειῖον ὑπηρετῶν καὶ γραμματέων, οἱ διὰ χειρὸς αἰεὶ τὰ δημόσια γράμματα καὶ τοὺς νόμους ἔχοντες, εἶτα νέους ἀρχοντας παραλαμβάνοντες δι' ἀπειρίαν καὶ ἄγνοιαν ἀτεχνῶς διδασκάλων ἐτέρων καὶ παιδαγωγῶν δεομένους, οὐχ ὑφίεντο τῆς ἐξουσίας ἐκείνοις, ἀλλ' ἦσαν ἀρχ-
3 χοντες αὐτοί, μέχρι οὗ Κάτων ἐπιστὰς τοῖς πράγμασι νεανικῶς, οὐκ ὄνομα καὶ τιμὴν ἔχων ἀρχontos ἀλλὰ καὶ

νοῦν καὶ φρόνημα καὶ λόγον, ὑπηρέταις, ὅπερ ἦσαν, ἡξίου
 χρῆσθαι τοῖς γραμματεῦσι, τὰ μὲν ἐξελέγγων κακουροῦν-
 τας αὐτούς, τὰ δ' ἁμαρτάνοντας ἀπειρία διδάσκων. ὡς
 δ' ἦσαν ἰταμοὶ καὶ τοὺς ἄλλους ἐθώπευον ὑποτρέχοντες,
 ἐκείνῳ δ' ἐπολέμουν, τὸν μὲν πρῶτον αὐτῶν καταγνοὺς
 περὶ πίστιν ἐν κληρονομίᾳ γεγονέναι πονηρὸν ἀπήλασε
 τοῦ ταμείου, δευτέρῳ δέ τινι ῥαδιουργίας προύθηκε κρί-
 σιν. ᾧ Κάτλος Λουτάτιος ὁ τιμητῆς ἀνέβη βοηθήσων, ⁴
 ἀνὴρ μέγα τὸ τῆς ἀρχῆς ἔχων ἀξίωμα, τὸ δὲ τῆς ἀρετῆς
 [ἔχων] μέγιστον ὡς πάντων δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη
 Ῥωμαίων διαφέρων· ἦν δὲ καὶ τοῦ Κάτωνος ἐπαινέτης
 καὶ συνήθης διὰ τὸν βίον. ὡς οὖν ἠττώμενος τοῖς δι-
 καίοις ἐξητεῖτο φανερώς τὸν ἄνθρωπον, οὐκ εἶα ταῦτα
 ποιεῖν αὐτὸν ὁ Κάτων. ἔτι δὲ μᾶλλον προσλιπαροῦντος ⁵
 “αἰσχρόν” εἶπεν “ὦ Κάτλε σὲ τὸν τιμητὴν καὶ τοὺς ἡμε-
 τέρους βίους ὀφείλοντα δοκιμάζειν ὑπὸ τῶν ἡμετέρων
 ὑπηρετῶν ἐβάλλεσθαι.” ταύτην τὴν φωνὴν ἀφέντος τοῦ
 Κάτωνος, ὁ Κάτλος προσέβλεψε μὲν αὐτὸν ὡς ἀμειψόμε-
 νος, εἶπε δ' οὐδέν, ἀλλ' εἶτε ὑπ' ὀργῆς εἶτε ὑπ' αἰσχύνης
 ἀπῆλθε σιωπῇ διηπορημένος. οὐ μὴν ἦλω γ' ὁ ἄνθρω- ⁶
 πος, ἀλλ' ἐπεὶ μιᾶ ψήφῳ τὰς ἀριεῖσας ὑπερέβαλλον αἱ
 καθαιροῦσαι καὶ Λόλλιος Μάρκος εἷς, συνάρχων τοῦ
 Κάτωνος, ὑπ' ἀσθενείας ἀπελέλειπτο τῆς δίκης, πέμπει
 πρὸς τοῦτον ὁ Κάτλος δεόμενος βοηθῆσαι τῷ ἀνθρώπῳ,
 κακεῖνος ἐν φορείῳ κομισθεὶς μετὰ τὴν δίκην ἔθετο τὴν
 ἀπολύουσαν. οὐ μὴν ἐχρήσατό γε τῷ γραμματεῖ ὁ Κά-
 των, οὐδὲ τὸν μισθὸν ἀπέδωκεν, οὐδ' ὄλως ἐνάριθμον
 τοῦ Λολλίου τὴν ψῆφον ἔσχεν.

Οὕτω δὲ τοὺς γραμματεῖς ταπεινώσας καὶ ποιήσας ¹⁷
 ὑποχειρίους, καὶ τοῖς πράγμασιν ὡς αὐτὸς ἐβούλετο χρώ-
 μενος, ὀλίγῳ χρόνῳ τὸ ταμεῖον ἀπέδειξε τοῦ βουλευτη-
 ρίου σεμνότερον, ὡς καὶ λέγειν καὶ φρονεῖν ἅπαντας ὅτι
 Κάτων ὑπατείας ἀξίωμα τῇ ταμείᾳ περιέθηκεν. πρῶ- ²
 τον μὲν γὰρ εὐρῶν χρέα παλαιὰ τῷ δημοσίῳ πολλοὺς
 ὀφείλοντας καὶ πολλοῖς τὸ δημόσιον, ἅμα τὴν πόλιν
 ἔπαυσεν ἀδικουμένην καὶ ἀδικουσαν, τοὺς μὲν εὐτόνως
 καὶ ἀπαραιτήτως ἀπαιτῶν, τοῖς δὲ ταχέως ἀποδιδούς καὶ

- προθύμως, ὥστε τὸν δῆμον αἰδεῖσθαι τοὺς μὲν οἰομένους ἀποστερήσειν ἐκτίνοντας ὄρωντα, τοὺς δ' ἂ μὴ προσεδό-
 3 κων ἀπολαμβάνοντας. ἔπειτα γράμματα πολλῶν οὐ
 προσηκόντως ἀναφερόντων καὶ δόγματα ψευδῆ παρα-
 δέχεσθαι χάριτι καὶ δεήσει τῶν προτέρων εἰωθότων,
 οὐδὲν αὐτὸν ἔλαθε γινόμενον τοιοῦτον, ἀλλ' ὑπὲρ ἑνός
 ποτε δόγματος ἐνδοιάσας εἰ κύριον γέγονε, πολλῶν μαρ-
 τυρούντων οὐκ ἐπίστευσεν, οὐδὲ κατέταξε πρότερον ἢ
 4 τοὺς ὑπάτους ἐπομόσαι παραγενομένους. ὄντων δὲ πολ-
 λῶν οἷς Σύλλας ἐκείνος ἀποκτείνασιν ἄνδρας ἐκ προγρα-
 φῆς γέρας ἔδωκεν ἀνὰ μυριάς δισχιλίας δραχμίας, ἅπαντες
 μὲν αὐτοὺς ὡς ἐναγεῖς καὶ μιαρὸς ἐμίσουν, ἀμύνασθαι
 δ' οὐδεὶς ἐτόλμα, Κάτων δὲ προσκαλούμενος ἕκαστον
 ἔχοντα δημόσιον ἀργύριον ἀδίκως ἐξέπραττεν, ἅμα θυμῷ
 καὶ λόγῳ τὸ τῆς πράξεως ἀνόσιον καὶ παράνομον ἐξονει-
 5 δίζων. οἱ δὲ τοῦτο παθόντες εὐθύς ἦσαν ἔνοχοι φόρῳ,
 καὶ τρόπον τινὰ προηλωκότες ἀπήγοντο πρὸς τοὺς δικα-
 στὰς καὶ δίκας ἔτινον, ἡδομένων πάντων καὶ νομιζόντων
 συνεξαλείφεσθαι τὴν τότε τυραννίδα καὶ Σύλλαν αὐτὸν
 ἐφορᾶν κολαζόμενον.
- 18 Ἦρει δὲ τοὺς πολλοὺς καὶ τὸ ἐνδελεχὲς αὐτοῦ τῆς
 ἐπιμελείας καὶ ἄτρυτον. οὔτε γὰρ πρότερός τις ἀνέβη
 τῶν συναρχόντων εἰς τὸ ταμιεῖον Κάτωνος οὔτε ὕστερος
 ἀπῆλθεν. ἐκκλησίαν δὲ καὶ βουλὴν οὐδεμίαν παρήκε, δε-
 διῶς καὶ παραφυλάττων τοὺς ἐτοιμῶς καὶ πρὸς χάριν
 ὀφλημάτων καὶ τελῶν ἀνέσεις ἢ δόσεις οἷς ἔτυχεν ἐπι-
 2 ψηφίζομένους. ἐπιδεικνύμενος δὲ τὸ ταμιεῖον ἄβατόν τε
 καὶ καθαρὸν συκοφαντῶν πλήρες δὲ χρημάτων, ἐδίδασκεν
 ὅτι τῇ πόλει πλουτεῖν ἔξεστι μὴ ἀδικούσῃ. κατ' ἀρχὰς
 δὲ τῶν συναρχόντων ἐνίοις ἐπαχθῆς καὶ χαλεπὸς φανεῖς
 ὕστερον ἠγαπᾶτο, ταῖς ἐκ τοῦ μὴ χαρίζεσθαι τὰ δημόσια
 μηδὲ κρίνειν κακῶς ἀπεχθείαις ὑποτιθεῖς ἑαυτὸν ἀντὶ
 πάντων, καὶ παρέχων ἀπολογεῖσθαι πρὸς τοὺς δεομένους
 καὶ βιαζομένους ἐκείνους ὡς ἀμήχανόν ἐστιν ἄζοντος Κά-
 3 τωνος. τῶν δ' ἡμερῶν τῇ τελευταίᾳ σχεδὸν ὑπὸ πάντων
 τῶν πολιτῶν προπεμφθεῖς εἰς οἶκον, ἤκουσεν ὅτι Μαρ-
 κέλλῳ πολλοὶ συνήθεις καὶ δυνατοὶ προσπεσόντες ἐν τῷ

ταμειῶ καὶ περιέχοντες ἐκβιάζονται γράψαι τινὰ δόσιν χρημάτων ὀφειλομένων. ἦν δ' ὁ Μάρκελλος ἐκ παίδων φίλος τῷ Κάτωνι καὶ σὺν ἐκείνῳ βέλτιστος ἄρχων, αὐτὸς δὲ καθ' αὐτὸν ἀγωγίμος ὑπ' αἰδοῦς τοῖς δεομένοις καὶ κατάντης πρὸς πᾶσαν χάριν. εὐθύς οὖν ὁ Κάτων ἐπι-⁴ στρέψας καὶ τὸν Μάρκελλον εὐρὼν ἐκβεβιασμένον γράψαι τὴν δόσιν, ἤτησε τὰς δέλτους καὶ ἀπήλειψεν αὐτοῦ παρεστώτος σιωπῇ· καὶ τοῦτο πράξας κατήγαγεν αὐτὸν ἐκ τοῦ ταμείου καὶ κατέστησεν εἰς οἶκον, οὔτε τότε μεμψάμενον οὔτε ὕστερον, ἀλλ' ἐμμείναντα τῇ συνηθείᾳ καὶ φι-⁵ λία μέχρι παντός. οὐ μὴν οὐδ' ἀπαλλαγείς τῆς ταμείας ἀφῆκε τῆς φρουρᾶς ἔρημον τὸ ταμεῖον, ἀλλ' οἰκέται μὲν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν ἀπογραφόμενοι τὰς διοικήσεις παρῆσαν, αὐτὸς δὲ βιβλία λόγους περιέχοντα δημοσίων οἰκονομιῶν ἀπὸ τῶν Σύλλα χρόνων εἰς τὴν ἑαυτοῦ ταμείαν ὠνησάμενος πέντε ταλάντων ἀεὶ διὰ χειρὸς εἶχεν.

Εἰς δὲ σύγκλητον εἰσήει τε πρῶτος καὶ τελευταῖος¹⁹ ἀπηλλάττετο· πολλάκις δὲ τῶν ἄλλων σχολῇ συναγομένων καθεζόμενος ἀνεγίνωσκεν ἡσυχῇ, τὸ ἱμάτιον τοῦ βιβλίου προῖσχύμενος. ἀπεδήμησε δ' οὐδέποτε βουλῆς γενομένης. ἐπεὶ δ' ὕστερον οἱ περὶ Πομπήιον ὀρῶντες αὐτὸν ἐν οἷς ἐσπούδαζον ἀδίκως ἀμετάπειστον καὶ δυσεκβίαστον ἀεὶ, διεμηχανῶντο φιλικαῖς τισὶ συνηγορίαις ἢ διαίταις ἢ πραγματεῖαις ἔξω περισπᾶν, συνεῖς οὖν ταχὺ τὴν ἐπιβουλήν ἀπέειπε πᾶσι καὶ παρετάξατο βουλῆς ἀγομένης μηδὲν ἄλλο πράττειν. οὔτε γὰρ δόξης χάριν οὔτε πλεονεξίας² οὔτ' αὐτομάτως καὶ κατὰ τύχην, ὥσπερ ἕτεροί τινες, ἐμπεσῶν εἰς τὸ πράττειν τὰ τῆς πόλεως, ἀλλ' ὡς ἴδιον ἔργον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ τὴν πολιτείαν ἐλόμενος, μᾶλλον ᾔετο δεῖν προσέχειν τοῖς κοινοῖς ἢ τῷ κηρίῳ τὴν μέλιτταν, ὅς γε καὶ τὰ τῶν ἐπαρχιῶν πράγματα καὶ δόγματα καὶ κρίσεις καὶ πράξεις τὰς μεγίστας ἔργον πεποίητο διὰ τῶν ἐκασταχόθι ξένων καὶ φίλων πέμπεσθαι πρὸς αὐτόν. ἐνστάς³ δέ ποτε Κλωδίῳ τῷ δημαγωγῷ κινοῦντι καὶ ταραττοντι μεγάλων ἀρχᾶς νεωτερισμῶν καὶ διαβάλλοντι πρὸς τὸν δῆμον ἱερεῖς καὶ ἱερείας, ἐν οἷς καὶ Φαβία Τερεντίας ἀδελφή, τῆς Κικέρωνος γυναικός, ἐκινδύνευσε, τὸν μὲν

- Κλώδιον αίσχυνη περιβαλὼν ἠνάγκασεν ὑπεκστῆναι τῆς πόλεως, τοῦ δὲ Κικέρωνος εὐχαριστοῦντος τῇ πόλει δεῖν ἔχειν ἔφη χάριν αὐτόν, ὡς ἐκείνης ἔνεκα πάντα ποιῶν
- 4 καὶ πολιτευόμενος. ἐκ τούτου μεγάλη δόξα περὶ αὐτὸν ἦν, ὥστε ῥήτορα μὲν, δίκη τινὶ μαρτυρίας μιᾶς φερομένης, εἰπεῖν πρὸς τοὺς δικαστὰς ὡς ἐνὶ μαρτυροῦντι προσέχειν οὐδὲ Κάτωνι καλῶς ἔχει, πολλοὺς δ' ἤδη περὶ τῶν ἀπίστων καὶ παραδόξων ὥσπερ ἐν παροιμίᾳ τινὶ λέγειν ὅτι τοῦτο μὲν οὐδὲ Κάτωνος λέγοντος πιθανόν ἐστι.
- 5 μοχθηροῦ δ' ἀνθρώπου καὶ πολυτελοῦς λόγον ἐν συγκλήτῳ διαθεμένου πρὸς εὐτέλειαν καὶ σωφρονισμόν ἐπαρυστὰς Ἀμναῖος “ὦ ἄνθρωπε” εἶπεν, “τίς ἀνέξεται σου δειπνοῦντος μὲν ὡς Λουκούλλου, οἰκοδομοῦντος δ' ὡς Κράσσου, δημηγοροῦντος δ' ἡμῖν ὡς Κάτωνος;” καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς φάυλους καὶ ἀκολάστους, τοῖς λόγοις δὲ σεμνοὺς καὶ αὐστηροὺς χλευάζοντες ἐκάλουν Κάτωνας.
- 20 Πολλῶν δ' αὐτὸν ἐπὶ δημαρχίαν καλούντων οὐκ ᾤετο καλῶς ἔχειν μεγάλης ἐξουσίας καὶ ἀρχῆς, ὥσπερ ἰσχυροῦ φαρμάκου, δύναμιν ἐν πράγμασιν οὐκ ἀναγκαίοις ἐξανάλῳσαι. καὶ ἅμα σχολῆς οὔσης τῶν δημοσίων παραλαβὼν βιβλία καὶ φιλοσόφους ἐβάδιζεν εἰς Λευκανίαν, ἀγροῦς αὐτόφθι κεκτημένος ἔχοντας οὐκ ἀνελευθέρους διατριβὰς.
- 2 εἶτα καθ' ὁδὸν πολλοῖς τισὶν ὑποζυγίοις καὶ σκεύεσι καὶ ἀκολούθοις ἀπαντήσας, καὶ πυθόμενος Νέπωτα Μέτελλον εἰς Ῥώμην ἐπανέρχεσθαι δημαρχίαν μετιέναι παρεσκευασμένον, ἐπέστη σιωπῇ, καὶ διαλιπὼν μικρὸν ἐκέλευσεν ἀναστρέφειν ὀπίσω τοὺς ἑαυτοῦ, τῶν δὲ φίλων θανμασάντων “οὐκ ἴστε” εἶπεν “ὅτι καὶ καθ' αὐτὸν ὑπ' ἐμπληξίας φοβερός ἐστι Μέτελλος, καὶ νῦν ἐκ τῆς Πομπηίου γνώμης ἀφιγμένος εἰς τὴν πολιτείαν ἐμπεσεῖται δίκην
- 3 σκηπτοῦ πάντα πράγματα ταράττων; οὐκ οὖν σχολῆς οὐδ' ἀποδημίας καιρός, ἀλλὰ δεῖ κρατῆσαι τοῦ ἀνδρός, ἢ καλῶς ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγωνιζόμενον.” ὁμοῦς δὲ τῶν φίλων παραινέσαντων ἀφίκετο πρῶτον εἰς τὰ χωρία καὶ διέτριψεν οὐ πολὺν χρόνον, εἴτ' ἐπανῆκεν εἰς πόλιν, ἑσπέρας δ' ἔλθων εὐθύς ἔωθεν εἰς ἀγορὰν κατέβαινε δημαρχίαν μετιὼν ὡς ἀντιταξόμενος πρὸς τὸν

Μετέλλον. τὸ γὰρ ἰσχυρὸν ἢ ἀρχὴ πρὸς τὸ κωλύειν ἔχει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ πράττειν· κὰν πάντες οἱ λοιποὶ παρ' ἓνα ψηφισῶνται, τοῦ μὴ θέλοντος μηδ' ἑὼντος τὸ κράτος ἐστίν.

Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὀλίγοι περὶ τὸν Κάτωνα τῶν φίλων 21 ἦσαν· φανερᾶς δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ γενομένης ὀλίγου χρόνου πάντες οἱ χρηστοὶ καὶ γνώριμοι συνέτρεχον, καὶ παρεκάλουν καὶ παρεθάρρυνον αὐτὸν ὡς οὐ λαμβάνοντα χάριν ἀλλὰ τὴν μεγίστην δίδοντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς ἐπιεικεστάτοις τῶν πολιτῶν, ὅτι πολλάκις ἀπραγμόνως ἄρξαι παρὸν οὐ θέλήσας νῦν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ πολιτείας ἀγωνιούμενος οὐκ ἀκινδύνως κάτεισι. λέγεται 2 δέ, πολλῶν ὑπὸ σπουδῆς καὶ φιλοφροσύνης ὠθουμένων πρὸς αὐτόν, ἐν κινδύνῳ γενόμενος μόλις ἐξικέσθαι διὰ πληθῆος εἰς τὴν ἀγορὰν. ἀποδειχθεὶς δὲ δήμαρχος σὺν ἑτέροις καὶ τῷ Μετέλλῳ, τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας ὄρων ὠρίους οὔσας ἐπετίμησε τῷ δήμῳ, καὶ καταπαύων τὸν λόγον ἐπώμοσε τοῦ δόντος ἀργύριον, ὅστις ἂν ἦ, κατηγορήσειν, ἓνα Σιλανὸν ὑπεξελόμενος δι' οἰκειότητα· Σερ- 3 βιλίαν γὰρ ἀδελφὴν Κάτωνος ὁ Σιλανὸς εἶχεν. διὸ τοῦτον μὲν παρῆκε, Λεύκιον δὲ Μουρήναν ἐδίωκεν ἀργυρίῳ διαπραξάμενον ἄρχοντα μετὰ τοῦ Σιλανοῦ γενέσθαι. νόμῳ δέ τιμι τοῦ φεύγοντος ἀεὶ φύλακα τῷ κατηγορῶντι δίδόντος, ὥστε μὴ λαθεῖν ἢ συνάγει καὶ παρασκευάζεται πρὸς τὴν 4 κατηγορίαν, ὃ τῷ Κάτωνι δοθεὶς ὑπὸ τοῦ Μουρήνα παρακολουθῶν καὶ παραφυλάττων, ὡς ἑώρα μηθὲν ἐπιβούλιως πράττοντα μηδ' ἀδίως, ἀλλὰ γενναίως τε καὶ φιλανθρω- 4 πῶς ἀπλήν τινα τῆς κατηγορίας καὶ δικαίαν ὁδὸν προρευόμενον, οὕτως ἐθαύμαζε τὸ φρόνημα καὶ τὸ ἦθος ὥστε κατ' ἀγορὰν προσιῶν καὶ φοιτῶν ἐπὶ θύρας πυνθάνεσθαι τοῦ Κάτωνος εἰ μέλλει τι σήμερον πραγματεύεσθαι τῶν 5 περὶ τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φράη, πιστεύων ἀπήει. τῆς δὲ δίκης λεγομένης ὁ Κικέρων ὑπάτος ὢν τότε καὶ τῷ 5 Μουρήνα συνδικῶν, πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα τοὺς Στωικοὺς φιλοσόφους καὶ ταῦτα δὴ τὰ παράδοξα καλούμενα δόγματα χλευάζων καὶ παρασκώπτων γέλωτα παρεῖχε τοῖς δικασταῖς. τὸν οὖν Κάτωνά φασι διαμειδιάσαντα πρὸς

τούς παρόντας εἶπειν “ὡς ἄνδρες, ὡς γελοῖον ὑπατον
 6 ἔχομεν.” ἀποφυγὼν δ’ ὁ Μουρήνας οὐ πονηροῦ πάθος
 οὐδ’ ἄφρονος ἔπαθεν ἀνθρώπου πρὸς τὸν Κάτων· καὶ
 γὰρ ὑπατεύων ἐχρῆτο συμβούλῳ τῶν μεγίστων, καὶ τὰλλα
 τιμῶν καὶ πιστεύων διετέλεσεν. αἴτιος δ’ ἦν ὁ Κάτων
 αὐτὸς ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ τοῦ συνεδρίου χαλεπὸς ὢν
 καὶ φοβερὸς ὑπὲρ τῶν δικαίων, εἶτα πᾶσιν εὐνοϊκῶς καὶ
 φιλανθρώπως προσφερόμενος.

- 22 Πρὶν δ’ εἰς τὴν δημαρχίαν καθίστασθαι, Κικέρωνος
 ὑπατεύοντος ἄλλοις τε πολλοῖς ἀγῶσι τὴν ἀρχὴν ὤρθω-
 σεν αὐτοῦ καὶ ταῖς περὶ Κατιλίαν πράξεσι μεγίσταις
 καὶ καλλίσταις γενομέναις τέλος ἐπέθηκεν. αὐτὸς μὲν
 γὰρ ὁ Κατιλίνας ὀλέθριόν τε καὶ παντελῆ μεταβολὴν
 ἐπάγων τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι καὶ στάσεις ὁμοῦ καὶ
 πολέμους ταράττων ἐξελεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος ἐξέ-
 2 πεσε τῆς πόλεως, Λέντλος δὲ καὶ Κέθηγος καὶ μετ’ αὐτῶν
 ἕτεροὶ συχνοὶ δεξάμενοι τὴν συνωμοσίαν καὶ τῷ Κατιλίᾳ
 δειλίαν καὶ μικρολογίαν τῶν τολμημάτων ἐπικαλοῦντες
 αὐτοὶ διανοοῦντο τὴν πόλιν ἀρδὴν ἀναιρεῖν πυρὶ καὶ τὴν
 ἡγεμονίαν ἐθνῶν ἀποστάσει καὶ πολέμοις ἀλλοφύλοις
 3 ἀνατρέπειν. φανερᾶς δὲ τῆς παρασκευῆς αὐτῶν γενομέ-
 νης, καὶ Κικέρωνος, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου γέγραπται,
 ἐν βουλῇ γνώμην προθέντος, ὁ μὲν πρῶτος εἰπὼν Σιλα-
 νὸς ἀπεφήνατο δοκεῖν αὐτῷ τὰ ἔσχατα παθεῖν χρῆναι
 τοὺς ἄνδρας, οἱ δὲ μετ’ αὐτὸν ἐφεξῆς ἠκολούθησαν ἄχρι
 4 Καίσαρος. Καῖσαρ δ’ ἀναστάς, ἅτε δὴ καὶ δεινὸς εἶπειν
 καὶ πᾶσαν ἐν τῇ πόλει μεταβολὴν καὶ κίνησιν ὥσπερ
 ὕλην ὣν αὐτὸς διανοεῖτο βουλόμενος αὐξεῖν μᾶλλον ἢ
 σβεννυμένην περιορᾶν, ἐπαγωγὰ πολλὰ καὶ φιλάνθρωπα
 διαλεχθεὶς ἀποκτεῖναι μὲν ἀκρίτους οὐκ εἶα τοὺς ἄνδρας,
 5 εἰρχθέντας δὲ τηρεῖν ἐκέλευσεν, οὕτω δὲ τὰς γνώμας
 μετέστησε τῆς βουλῆς, φοβηθείσης τὸν δῆμον, ὥστε καὶ
 Σιλανὸν ἔξαρον εἶναι καὶ λέγειν ὡς οὐδ’ αὐτὸς εἴποι
 θάνατον ἀλλ’ εἰργμόν· ἔσχατον γὰρ ἀνδρὶ Ῥωμαίῳ τοῦτο
 23 κακῶν ἀπάντων. γενομένης δὲ τοιαύτης τῆς τροπῆς καὶ
 ἀπάντων ἐπὶ τὸ πρῶτον θυέντων καὶ φιλανθρωπότε-
 ρον, ὁ Κάτων πρὸς τὴν γνώμην ἀναστάς εὐθύς ἔειπε τῷ

λόγω μετ' ὀργῆς καὶ πάθους, τὸν τε Σιλανὸν κακίζων τῆς μεταβολῆς καὶ καταπιτόμενος τοῦ Καίσαρος ὡς σχήματι δημοτικῷ καὶ λόγῳ φιλανθρωπῷ τὴν πόλιν ἀνατρέποντος, καὶ δεδιπτομένου τὴν βουλὴν ἐφ' οἷς αὐτὸν ἔδει δεδιέναι καὶ ἀγαπᾶν εἰ τῶν γεγονότων ἀθῶος ἀπαλλάξει καὶ ἀνύποπτος, οὕτω περιφανῶς καὶ ἰταμῶς τοὺς κοινούς ἐξαρπάζων πολεμίους καὶ τὴν παρ' οὐδὲν ἐλθοῦσαν ἀπολέσθαι πατρίδα τοιαύτην καὶ τοσαύτην ὁμολογῶν μὴ ἐλεεῖν, ἀλλ' οὓς ἔδει μὴ γενέσθαι μηδὲ φῦναι δακρύων καὶ ἀνακλαιόμενος, εἰ φόνων μεγάλων καὶ κινδύνων ἀπαλλάξουσι τὴν πόλιν ἀποθανόντες. τοῦτον μόνον ὦν Κάτων εἶπε διασώζεσθαι φρασι τὸν λόγον, Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου τοὺς διαφέροντας ὀξύτητι τῶν γραφῶν σημεία προδιᾶξαντος ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμῶν ἔχοντα δύναμιν, εἰτ' ἄλλον ἀλλαχόσε τοῦ βουλευτηρίου σποράδην ἐμβαλόντος· οὕτω γὰρ ἤσκουν οὐδ' ἐκέκτηντο τοὺς καλουμένους σημειογράφους, ἀλλὰ τότε πρῶτον εἰς ἴχνος τι καταστῆναι λέγουσιν. ἐκράτησε δ' οὖν ὁ Κάτων καὶ μετέστησε τὰς γνώμας, ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν.

Εἰ δὲ δεῖ μηδὲ τὰ μικρὰ τῶν ἡθῶν σημεία παραλιπεῖν ὡς περ εἰκόνα ψυχῆς ὑπογραφομένους, λέγεται τότε πολλὴν ἄμιλλαν καὶ μέγαν ἀγῶνα πρὸς τὸν Κάτωνα τοῦ Καίσαρος ἔχοντος καὶ τῆς βουλῆς εἰς ἐκείνους ἀνηρημένης δελτάριον τι μικρὸν ἐξωθεν εἰσχομισθῆναι τῷ Καίσαρι, τοῦ δὲ Κάτωνος εἰς ὑποψίαν ἄγοντος τὸ πρᾶγμα καὶ διαβάλλοντος εἶναι τινὰς τοὺς κινουμένους, καὶ κελεύοντος ἀναγινώσκειν τὰ γεγραμμένα, τὸν Καίσαρα τῷ Κάτωνι προσδοῦναι τὸ δελτάριον ἐγγὺς ἐστῶτι· τὸν δ' ἀναγνόντα Σερβιλίας τῆς ἀδελφῆς ἐπιστόλιον ἀκόλαστον πρὸς τὸν Καίσαρα γεγραμμένον, ἐρώσης καὶ διεφθαμένης ὑπ' αὐτοῦ, προσρῖψαί τε τῷ Καίσαρι καὶ εἰπεῖν "κράτει μέθυσε," καὶ πάλιν οὕτως ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον τραπεύσθαι.

Φαίνεται δ' ὅλως ἀτύχημα γενέσθαι τοῦ Κάτωνος ἢ γυναικωνίτις. αὕτη μὲν γὰρ ἐπὶ Καίσαρι κακῶς ἤκουσε, τὰ δὲ τῆς ἑτέρας Σερβιλίας, ἀδελφῆς δὲ Κάτωνος, ἀσχη-

μονέστερα· Λουκούλλω γὰρ γαμηθεῖσα, πρωτεύσαντι Ῥω-
 μαίων κατὰ δόξαν ἀνδρὶ, καὶ τεκοῦσα παιδίον ἐξέπεσε
 τοῦ οἴκου δι' ἀκολασίαν. τὸ δ' αἰσχιστον, οὐδ' ἡ γυνὴ τοῦ
 Κάτωνος Ἀτιλία τοιούτων ἐκαθάρευσεν ἀμαρτημάτων,
 ἀλλὰ καίπερ ἐξ αὐτῆς δύο παιδιά πεπονημένους ἀνάγκην
 25 ἔσχεν ἐκβαλεῖν ἀσχημονοῦσαν. εἴτ' ἔγημε θυγατέρα Φι-
 λίππου Μαρκίαν, ἐπιεικῆ δοκοῦσαν εἶναι γυναῖκα, περὶ
 ἧς ὁ πλειῆστος λόγος· καθάπερ (γὰρ) ἐν δράματι τῷ
 βίῳ τοῦτο τὸ μέρος προβληματῶδες γέγονε καὶ ἄπορον.
 ἐπράχθη δὲ τοῦτον τὸν τρόπον, ὡς ἱστορεῖ Θρασέας εἰς
 Μουνάτιον, ἄνδρα Κάτωνος ἑταῖρον καὶ συμβιωτὴν, ἀνα-
 2 φέρων τὴν πίστιν. ἐν πολλοῖς ἔρασταῖς καὶ θανμασταῖς
 τοῦ Κάτωνος ἦσαν ἑτέρων ἕτεροι μᾶλλον ἐκδηλοὶ καὶ δια-
 φρανεῖς, ὧν καὶ Κόιντος Ὀρτήσιος, ἀνὴρ ἀξιωματὸς τε
 λαμπροῦ καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικῆς. ἐπιθυμῶν οὖν τῷ
 Κάτωνι μὴ συνήθης εἶναι μηδ' ἑταῖρος μόνον, ἀλλ' ἀμῶς
 γέ πως εἰς οἰκειότητα καταμιῆσαι καὶ κοινωνίαν πάντα
 τὸν οἶκον καὶ τὸ γένος, ἐπεχείρησε συμπεῖθειν ὅπως τὴν
 θυγατέρα Πορκίαν, Βίβλω συνοικοῦσαν καὶ πεπονημένην
 ἐκεῖνῳ δύο παῖδας, αὐτῷ πάλιν ὡσπερ εὐγενῆ χώραν ἐν-
 3 τεκνώσασθαι παράσχη· δόξη μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἄτοπον
 εἶναι τὸ τοιοῦτον, φύσει δὲ καλὸν καὶ πολιτικόν, ἐν ὧρα
 καὶ ἀκμῇ γυναῖκα μὴτ' ἀργεῖν τὸ γόνιμον ἀποσβέσασαν,
 μήτε πλείονα τῶν ἱκανῶν ἐπιτίκτουσαν ἐνοχλεῖν καὶ κατα-
 πτωχεύειν οὐδὲν δεόμενον, κοινουμένους δὲ τὰς διαδοχὰς
 ἀξίοις ἀνδράσι τὴν τε ἀρετὴν ἀφθονον ποιεῖν καὶ πολύ-
 χροον τοῖς γένεσι, καὶ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸς αὐτὴν ἀνα-
 κεραννύναι ταῖς οἰκειότησιν. εἰ δὲ πάντως περιέχοιτο
 τῆς γυναικὸς ὁ Βίβλος, ἀποδώσειν εὐθύς τεκοῦσαν, οἰ-
 κειότερος αὐτῷ τε Βίβλω καὶ Κάτωνι κοινωνία παιδῶν
 4 γενόμενος. ἀποκρινάμενος δὲ τοῦ Κάτωνος ὡς Ὀρτήσιον
 μὲν ἀγαπᾷ καὶ δοκιμάζει κοινωνὸν οἰκειότητος, ἄτοπον
 δ' ἡγεῖται ποιεῖσθαι λόγον περὶ γάμου θυγατρὸς ἑτέρῳ
 δεδομένης, μεταβαλὼν ἐκεῖνος οὐκ ὠκνησεν ἀποκαλυψά-
 μενος αἰτεῖν τὴν αὐτοῦ γυναῖκα Κάτωνος, νέαν μὲν οὔσαν
 ἔτι πρὸς τὸ τικτεῖν, ἔχοντος δὲ τοῦ Κάτωνος ἀποχρῶσαν
 5 διαδοχῆν. καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὡς ταῦτ' ἐπραττεν εἰδῶς

οὐ προσέχοντα τῇ Μαρκίᾳ τὸν Κάτιωνα· κύνουσαν γὰρ αὐ-
τὴν τότε τυγχάνειν λέγουσιν. ὁ δ' οὖν Κάτιων ὄρων τὴν
τοῦ Ὀρτησίου σκουδὴν καὶ προθυμίαν οὐκ ἀντίπευ, ἀλλ'
ἔρη δεῖν καὶ Φίλιππῳ ταῦτα συνδόξαι τῷ πατρὶ τῆς Μαρκί-
ας. ὡς οὖν ὁ Φίλιππος ἐντευχθεὶς ἔγνω τὴν συγχώρη-
σιν, οὐκ ἄλλως ἐνεγύησε τὴν Μάρκιαν ἢ παρόντος τοῦ
Κάτιonos αὐτοῦ καὶ συνεγγυῶντος.

Ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ χρόνοις ὕστερον ἐπράχθη, μνη-
σθέντι μοι τὸ τῶν γυναικῶν προλαβεῖν ἔδοξε· τῶν δὲ 26
περὶ τὸν Λέντλον ἀναιρεθέντων, καὶ τοῦ Καίσαρος περὶ
ῶν εἰσηγγέλη καὶ διεβλήθη πρὸς τὴν σύγκλητον εἰς τὸν
δῆμον καταφυγόντος καὶ τὰ πολλὰ νοσοῦντα καὶ διεφθα-
ρμένα τῆς πολιτείας μέρη ταραττοντος καὶ συνάγοντος πρὸς
αὐτόν, ὁ Κάτιων φοβηθεὶς ἔπεισε τὴν βουλὴν ἀναλαβεῖν
τὸν ἀπορον καὶ ἀνέμητον ὄχλον εἰς τὸ σιτηρέσιον, ἀνα-
λώματος μὲν ὄντος ἐνιαυσίου χιλίων καὶ διακοσίων καὶ
πεντήκοντα ταλάντων, περιφανῶς δὲ τῇ φιλανθρωπίᾳ
ταύτῃ καὶ χάριτι τῆς ἀπειλῆς ἐκείνης διαλυθείσης. ἐν- 2
τεῦθεν εἰς τὴν δημοαρχίαν ἐμπεσὼν ὁ Μέτελλος ἐκκλησίας
τε θορυβώδεις συνῆγε, καὶ νόμον ἔγραψε Πομπηίου Μά-
γνον ἔλασι κατὰ τάχος μετὰ τῶν δυνάμεων εἰς Ἰταλίαν καὶ
παραλαβόντα σίξιν τὴν πόλιν ὡς ὑπὸ Κατίλινα κινδυ-
νεύουσαν. ἦν δὲ τοῦτο λόγος εὐπρεπῆς, ἔργον δὲ τοῦ νόμου
καὶ τέλος ἔγχειρσαι τὰ πράγματα Πομπηίῳ καὶ παρα- 3
δοῦναι τὴν ἡγεμονίαν. γενομένης δὲ βουλῆς καὶ τοῦ Κά- 3
τιonos οὐκ ὥσπερ εἰώθει τῷ Μετέλλῳ σφοδρῶς ἐμπεσόν-
τος ἀλλ' ἐπεικτῆ πολλὰ καὶ μέτρια παραινέσαντος, τέλος
δὲ καὶ πρὸς δεήσεις τραπομένου καὶ τὴν Μετέλλων οἰκίαν
αἰεὶ γενομένην ἀριστοκρατικὴν ἐπαινέσαντος, ἔτι μᾶλλον
ἐξαρθεὶς καὶ καταφρονησας ὁ Μέτελλος ὡς ἐνδιδόντος αὐ-
τοῦ καὶ πτήσσοντος εἰς ὑπερηφάνους ἀπειλὰς καὶ λόγους
φρασεῖς ἐξέπεσεν, ὡς βίᾳ πάντα τῆς βουλῆς διαπραξό-
μενος. οὕτω δὲ μεταβαλὼν ὁ Κάτιων καὶ σχῆμα καὶ φρο- 4
νὴν καὶ λόγον, ἐπεικτῶν δὲ πᾶσι τοῖς ἄλλοις διατεταμένως
ὅτι ζῶντος αὐτοῦ Πομπηίου οὐ παρέσται μεθ' ὀπλων εἰς
τὴν πόλιν, ἐκείνο τῇ βουλῇ παρέστησεν, ὡς οὐδέτερος μὲν
καθέστηκεν οὐδὲ χρῆται λογισμοῖς ἀσφαλέσιν, ἔστι δ' ἡ

μὲν Μετέλλου πολιτεία μανία δι' ὑπερβολὴν κακίας φερομένη πρὸς ὄλεθρον καὶ σύγχυσιν ἀπάντων, ἣ δὲ Κάτωνος ἀρετῆς ἐνθουσιασμὸς ὑπὲρ τῶν καλῶν καὶ δικαίων ἀγωνιζομένης.

- 27 Ἐπεὶ δὲ τὴν ψῆφον ὑπὲρ τοῦ νόμου φέρειν ὁ δῆμος ἔμελλε, Μετέλλω μὲν ὄπλα καὶ ξένοι καὶ μονομάχοι καὶ θεράποντες ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τεταγμένοι παρῆσαν καὶ τὸ ποθοῦν μεταβολῆς ἐλπίδι Πομπήμιον ὑπῆρχε τοῦ δήμου μέρος οὐκ ὀλίγον, ἣν δὲ μεγάλη καὶ ἀπὸ Καίσαρος ῥώμη
- 2 στρατηγούντος τότε, Κάτωνι δ' οἱ πρῶτοι τῶν πολιτῶν συνηγανάκτου καὶ συνηδιζούντο μᾶλλον ἢ συνηγωνίζοντο, πολλὴ δὲ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ κατήφεια καὶ φόβος εἶχεν, ὥστε τῶν φίλων ἐνίους ἀσίτους διαγρυπνῆσαι μετ' ἀλλήλων ἐν ἀπόροις ὄντας ὑπὲρ αὐτοῦ λογισμοῖς καὶ γυναῖκα
- 3 καὶ ἀδελφὰς ποτνωμένας καὶ δακρυούσας. αὐτὸς δ' ἀδεῶς καὶ τεθαρρηκότως ἐντυχὼν πᾶσι καὶ παρηγορήσας, καὶ γενόμενος περὶ δεῖπνον ὥσπερ εἰώθει, καὶ νυκτερεύσας ὑφ' ἐνὸς τῶν συναρχόντων Μινυκίου Θέρμου βαθέως καθεύδων ἐπηγέρθη· καὶ κατέβησαν εἰς ἀγορὰν ὀλίγων μὲν αὐτοὺς προπεμπόντων, πολλῶν δ' ἀπαντώντων καὶ φυ-
- 4 λάττεσθαι παρακελενομένων. ὡς οὖν ἐπιστὰς ὁ Κάτων κατεΐδε τὸν νεὼν τῶν Διοσκούρων ὄπλοις περιεχόμενον καὶ τὰς ἀναβάσεις φρουρουμένας ὑπὸ μονομάχων, αὐτὸν δὲ καθήμενον ἄνω μετὰ Καίσαρος τὸν Μετέλλον, ἐπιστρέψας πρὸς τοὺς φίλους "ὦ Θρασέος" εἶπεν "ἀνδρώπου καὶ δειλοῦ, ὃς καθ' ἐνὸς ἀνόπλου καὶ γυμνοῦ τοσοῦτους
- 5 ἔστρατολόγησεν." ἅμα δ' εὐθύς ἐβάδιζε μετὰ τοῦ Θέρμου. καὶ διέστησαν αὐτοῖς [ἐκεῖνοι] οἱ τὰς ἀναβάσεις κατέχοντες, ἄλλον δ' οὐδένα παρῆκαν, ἣ μόνις ἐπισπᾶσας τῆς χειρὸς ὁ Κάτων τὸν Μουνάτιον ἀνήγαγε· καὶ βαδίζων εὐθύς ὡς εἶχε καθίζει μέσον ἔμβαλῶν ἑαυτὸν τοῦ Μετέλλου καὶ τοῦ Καίσαρος, ὥστε διακόψαι τὴν κοινολο-
- 6 γίαν. ἐκεῖνοι μὲν διηπόρησαν, οἱ δὲ χαρίεντες θεασάμενοι καὶ θαυμάσαντες τὸ πρόσωπον καὶ τὸ φρόνημα καὶ τὸ θάρσος τοῦ Κάτωνος ἐγγυτέρω προσῆλθον, καὶ βοῇ διεκελεύσαντο τῷ μὲν Κάτωνι θαρρεῖν, μένειν δ' ἀλλήλοις καὶ συστρέφασθαι καὶ μὴ προδιδόναι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν

ὑπὲρ αὐτῆς ἀγωνιζόμενον. ἔνθα δὴ τοῦ ὑπηρέτου τὸν 28
 νόμον προχειρισαμένου, τοῦ δὲ Κάτωνος οὐκ ἐῶντος ἀνα-
 γινώσκειν, τοῦ δὲ Μετέλλου παραλαβόντος αὐτὸν καὶ ἀνα-
 γινώσκοντος, ὁ μὲν Κάτων ἐξήρπασε τὸ βιβλίον, ὁ δὲ Θέρ-
 μις ἀπὸ στόματος τοῦ Μετέλλου τὸν νόμον ἐπισταμένου
 καὶ λέγοντος ἐπέσχε τῇ χειρὶ τὸ στόμα καὶ τὴν φωνὴν ἀπέ-
 κλεισεν, ἄχρι οὗ ἄμαχον ὄρων ἀγῶνα τοὺς ἄνδρας ὁ Μέ- 2
 τελλος ἀγωνιζομένους καὶ τὸν δῆμον ἠττώμενον πρὸς τὸ
 συμφέρον καὶ τρεπόμενον ἐκέλευσεν οἴκοθεν ὀπλίτας μετὰ
 φόβου καὶ κραυγῆς ἐπιτρέχειν. γενομένου δὲ τούτου καὶ
 πάντων διασκεδασθέντων ὑποστάντα μόνον τὸν Κάτωνα
 καὶ βαλλόμενον λίθοις καὶ ξύλοις ἄνωθεν οὐ περιεΐδε
 Μουρήνας ὁ τὴν δίκην φρυγῶν ὑπ' αὐτοῦ καὶ κατηγορηθεὶς,
 ἀλλὰ τὴν τήβεννον προΐσχύμενος καὶ βοῶν ἀνασχεῖν τοῖς 3
 βάλλουσι, καὶ τέλος αὐτὸν τὸν Κάτωνα πείθων καὶ περι-
 πτύσων εἰς τὸν νεῶν τῶν Διοσκούρων ἀπήγαγεν. ἐπεὶ
 δὲ κατεΐδεν ὁ Μέτελλος ἐρημίαν περὶ τὸ βῆμα καὶ φρυγὴν
 δι' ἀγορᾶς τῶν ἐναντιουμένων, παντάπασι πεισθεὶς κρα-
 τεῖν ἐκέλευσεν ἀπιέναι πάλιν τοὺς ὀπλοφόρους, καὶ προσ-
 ελθὼν κοσμίως αὐτὸς ἐπεχειρεῖ πράττειν τὰ περὶ τὸν νό-
 μον. οἱ δ' ἐναντιοὶ ταχέως ἀναλαβόντες ἑαυτοὺς ἐκ τῆς 4
 τροπῆς ἐπήεσαν αὐθις ἐμβοήσαντες μέγα καὶ θαρραλέον,
 ὥστε τοῖς περὶ τὸν Μέτελλον ἐμπεσεῖν ταραχὴν καὶ δέος
 οἰομένοις ὀπλῶν ποθὲν εὐπορήσαντας αὐτοὺς ἐπιφέρει-
 σθαι, καὶ μηθένα μένειν, ἀλλὰ φεύγειν ἅπαντας ἀπὸ τοῦ
 βήματος. οὕτω δὴ σκεδασθέντων ἐκείνων, τοῦ δὲ Κάτω- 5
 νος προσελθόντος καὶ τὰ μὲν ἐπαιέσαντος τὰ δ' ἐπι-
 ρώσαντος τὸν δῆμον, οἳ τε πολλοὶ παρετάξαντο παντὶ
 τρόπῳ καταλῦσαι τὸν Μέτελλον, ἢ τε σύγκλητος ἀθροί-
 σθεισα παρήγγειλεν ἀρχῆθεν βοηθεῖν τῷ Κάτωνι καὶ δια-
 μάχεσθαι πρὸς τὸν νόμον ὡς στάσιν ἐπεισάγοντα τῇ Ρώμῃ
 καὶ πόλεμον ἐμφύλιον. ὁ δὲ Μέτελλος αὐτὸς μὲν ἦν ἄτρε- 29
 πτος καὶ θαρσὺς ἔτι, ὄρων δὲ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐκπεπλη-
 γμένους κομιδῇ τὸν Κάτωνα καὶ νομίζοντας ἄμαχον καὶ
 δυσσεβίαστον, αἰφνίδιον ἐξεπήδησεν εἰς τὴν ἀγοράν, καὶ
 συναγαγὼν τὸν δῆμον ἄλλα τε πολλὰ περὶ τοῦ Κάτωνος
 ἐπίφθονα διῆλθε, καὶ φεύγειν τὴν τυραννίδα βοῶν τὴν

ἐξείνου καὶ τὴν κατὰ Πομπηίου συνωμοσίαν, ἐφ' ἣ μετα-
νοήσειν ταχὺ τὴν πόλιν ἀτιμάζουσιν ἄνδρα τοσοῦτον,
ὥρμησεν εὐθύς εἰς Ἀσίαν ὡς ταῦτα πρὸς ἐξείνον κατη-
2 γορήσων. ἦν οὖν δόξα μεγάλη τοῦ Κάτωνος ἄχθος οὐ
μικρὸν ἀπεσκευασμένου τῆς δημοαρχίας, καὶ τρόπον τινὰ
τὴν Πομπηίου δύναμιν ἐν Μετέλλῳ καθηρηγός. ἔτι δὲ
μᾶλλον εὐδοκίμησε τὴν σύγκλητον ὥρμημένην ἀτιμοῦν καὶ
ἀποψηφρίζεσθαι τὸν Μέτελλον οὐκ ἔασας, ἀλλ' ἐναντιω-
θεῖς καὶ παραιτησάμενος· οἳ τε γὰρ πολλοὶ φιλανθρω-
πίας ἐποιοῦντο καὶ μετριότητος τὸ μὴ ἐπεμβῆναι τῷ
ἐχθρῷ μηδ' ἐνυβρίσαι κατὰ κράτος περιγενόμενον, τοῖς τε
φρονίμοις ὁρθῶς ἐφαίνετο καὶ συμφερόντως μὴ παρο-
ξῦναι Πομπήιον.

3 Ἐκ τούτου Λούκουλλος ἐπανελθὼν ἐκ τῆς στρατείας
ἧς ἔδοξε τὸ τέλος καὶ τὴν δόξαν ἀρηρησθαι Πομπήιος,
εἰς κίνδυνον ἦλθε τοῦ μὴ θριαμβεῦσαι, Γαῖου Μεμμίου
καταστασιάζοντος αὐτὸν ἐν τῷ δήμῳ καὶ δίκας ἐπάγοντος
εἰς τὴν Πομπηίου χάριν μᾶλλον ἢ κατ' ἕχθος ἴδιον. ὁ δὲ
Κάτων, οἰκειότητός τε πρὸς Λούκουλλον αὐτῷ γεγενημέ-
νης, ἔχοντα Σερβιλίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ τὸ πρᾶγμα
δεινὸν ἠγούμενος, ἀντέστη τῷ Μεμμίῳ καὶ πολλὰς ὑπέ-
4 μεινε διαβολὰς καὶ κατηγορίας. τέλος δὲ τῆς ἀρχῆς ἐμβαλ-
λόμενος ὡς τυραννίδος τοσοῦτον ἐκράτησεν ὥστε τὸν Μέμ-
μιον αὐτὸν ἀναγκάσαι τῶν δικῶν ἀποστῆναι καὶ φυγεῖν
τὸν ἀγῶνα.

Λούκουλλος μὲν οὖν θριαμβεύσας ἔτι μᾶλλον ἐνεφύετο
τῇ φιλίᾳ τοῦ Κάτωνος, ἔχων ἔρυμα καὶ πρόβλημα μέγα
30 πρὸς τὴν Πομπηίου δύναμιν· Πομπήιος δὲ μέγας ἀπὸ
τῆς στρατείας ἐπανιών, καὶ τῇ λαμπρότητι καὶ προθυμίᾳ
τῆς ὑποδοχῆς πεποιδῶς οὐδὲν ἂν δεηθεῖς ἀποτυχεῖν τῶν
πολιτῶν, προύπεμψεν ἀξιῶν τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας
ἀναβαλέσθαι τὴν σύγκλητον, ὡς ἂν αὐτὸς παρῶν Πίσωνι
2 συναρχαιρεσιάσῃ. τῶν δὲ πλείστων ὑπεικόντων, οὐ τὴν
ἀναβολὴν μέγιστον ὁ Κάτων ἠγούμενος, ἀλλὰ τὴν πεῖραν
ἀποκόψαι καὶ τὴν ἐλπίδα τοῦ Πομπηίου βουλόμενος,
ἀντεῖπε καὶ μετέστησε τὴν βουλήν ὥστ' ἀποψηφίσασθαι.
τοῦτο τὸν Πομπήιον οὐχ ἡσυχῇ διετάραξε· καὶ νομίζων

οὐ μικρὰ προσπταίσειν τῷ Κάτωνι μὴ φίλῳ γενομένῳ μετεπέμψατο Μουνάτιον ἑταῖρον αὐτοῦ, καὶ δύο τοῦ Κάτωνος ἀδελφιδᾶς ἐπιγάμους ἔχοντας ἦται τὴν μὲν πρεσβυτέραν ἑαυτῷ γυναῖκα τὴν δὲ νεωτέραν τῷ υἱῷ. τινὲς δὲ³ φασιν οὐ τῶν ἀδελφιδῶν ἀλλὰ τῶν θυγατέρων τὴν μνηστείαν γενέσθαι. τοῦ δὲ Μουνατίου ταῦτα πρὸς τὸν Κάτωνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς ἀδελφὰς φράσαντος, αἱ μὲν ὑπερηγάπησαν τὴν οἰκειότητα πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀνδρός, ὁ δὲ Κάτων οὐτ' ἐπισχῶν οὔτε βουλευσάμενος ἀλλὰ πληγεὶς εὐθύς εἶπε “βάδιζε Μουνάτιε,⁴ βάδιζε, καὶ λέγε πρὸς Πομπήιον ὡς Κάτων οὐκ ἔστι διὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἀλώσιμος, ἀλλὰ τὴν μὲν εὖνοϊαν ἀγαπᾷ καὶ τὰ δίκαια ποιοῦντι φιλίαν παρέξει πάσης πιστοτέραν οἰκειότητος, ὄμηρα δ' οὐ προήσεται τῇ Πομπηίου δόξῃ κατὰ τῆς πατρίδος.” ἐπὶ τούτοις ἤχθοντο μὲν αἱ γυναῖκες, ἠτιῶντο δ' οἱ φίλοι τοῦ Κάτωνος ὡς ἄγροικον ἅμα καὶ ὑπερήφανον τὴν ἀπόκρισιν. εἶτα μέντοι πράττων τινὶ⁵ τῶν φίλων ὑπατείαν ὁ Πομπήιος ἀργύριον εἰς τὰς φυλὰς ἔπεμπε καὶ περιβόητος ὁ δεκασμὸς ἦν, ἐν κήποις ἐκείνου τῶν χρημάτων ἀριθμουμένων. εἰπόντος οὖν τοῦ Κάτωνος πρὸς τὰς γυναῖκας ὅτι τοιούτων ἦν κοινωνεῖν καὶ ἀναπίμπλασθαι πραγμάτων ἀνάγκη Πομπηίῳ συναφθέντα δι' οἰκειότητος, ὡμολόγουν ἐκείναι κάλλιον αὐτὸν βεβουλευῆσθαι διακρουσάμενον. εἰ δὲ δεῖ πρὸς τὰ συμβάντα⁶ κρίνειν, τοῦ παντὸς ἔοικεν ὁ Κάτων ἁμαρτεῖν τὴν οἰκειότητα μὴ δεξάμενος, ἀλλ' ἔασας πρὸς Καίσαρα τραπέσθαι καὶ γῆμαι γάμον ὅς τὴν Πομπηίου δύναμιν καὶ Καίσαρος εἰς ταῦτ' οὐκ ἐνεγκῶν ὀλίγου τὰ μὲν Ῥωμαίων ἀνέτρεψε πράγματα τὴν δὲ πολιτείαν ἀνεῖλεν, ὧν οὐθὲν ἂν ἴσως συνέπεσεν, εἰ μὴ Κάτων τὰ μικρὰ τοῦ Πομπηίου φοβηθεὶς ἁμαρτήματα τὸ μέγιστον περιεΐδεν, αὐτὸν ἑτέρῳ δύναντι προσγενόμενον.

Ταῦτα μὲν οὖν ἔμελλεν ἔτι, Λουκούλλου δὲ περὶ τῶν³¹ ἐν Πόντῳ διατάξεων στασιάσαντος πρὸς Πομπήιον (ἠξίουν γὰρ ἰσχύειν ἑκάτερος τὰ ὑφ' αὐτοῦ γεγόμενα) καὶ Λουκούλλῳ Κάτωνος ἀδικουμένῳ περιφανῶς προσαμύνοντος, ἐλαττούμενος ὁ Πομπήιος ἐν συγκλήτῳ καὶ δημαγωγῶν

- ² ἐπὶ νομὴν χώρας ἐκάλει τὸ στρατιωτικόν. ὡς δὲ κἀν-
 ταῦθα Κάτων ἐνιστάμενος ἐξέκρουσε τὸν νόμον, οὕτω
 Κλωδίου τε περιείχετο τοῦ τότε θρασυτάτου τῶν δημα-
 γωγῶν καὶ Καίσαρα προσήγετο, τρόπον τινὰ Κάτωνος
 αὐτοῦ παρασχόντος ἀρχήν. ὁ γὰρ Καῖσαρ ἀπὸ τῆς ἐν
 Ἰβηρίᾳ στρατηγίας ἐπανήκων ἅμα μὲν ὑπατείαν ἐβούλετο
³ παραγγέλλειν, ἅμα δ' ἦτει θρίαμβον· ἐπεὶ δὲ κατὰ νόμον
 ἔδει τοὺς μὲν ἀρχὴν μετιόντας παρεῖναι τοὺς δὲ μέλλον-
 τας εἰσελεύειν θρίαμβον ἔξω τείχους ὑπομένειν, ἡξίου
 παρὰ τῆς βουλῆς αὐτῷ δοθῆναι δι' ἑτέρων αἰτεῖσθαι τὴν
 ἀρχήν. βουλομένων δὲ πολλῶν ἀντέλεγεν ὁ Κάτων· ὡς
 δ' ἦσθετο χαριζομένους τῷ Καίσαρι, λέγων ὅλην κατανά-
⁴ λωσε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν βουλήν οὕτως ἐξέκρουσεν. χαι-
 ρειν οὖν ἑάσας τὸν θρίαμβον ὁ Καῖσαρ εἰσελθὼν εὐθύς
 εἶχετο Πομπηίου καὶ τῆς ὑπατείας. ἀποδειχθεὶς δ' ὑπα-
 τος τὴν τε Ἰουλίαν ἐνεγύησεν αὐτῷ, καὶ συστάντες ἤδη
 μετ' ἀλλήλων ἐπὶ τὴν πόλιν ὃ μὲν εἰσέφερε νόμους τοῖς
 πένησι κληρουχίαν καὶ νομὴν χώρας διδόντας, ὃ δὲ παρῆν
⁵ τοῖς νόμοις βοηθῶν. οἱ δὲ περὶ Λούκουλλον καὶ Κικέ-
 ρωνα Βίβλω τῷ ἑτέρῳ τῶν ὑπάτων συντάξαντες ἑαυτοὺς
 ἀντέπραττον, μάλιστα δὲ Κάτων, ἡδὴ μὲν ὑφορώμενος
 τὴν Καίσαρος καὶ Πομπηίου φιλίαν καὶ σύστασιν ἐπ' οὐ-
 δενὶ δικαίῳ γεγεννημένην, φοβεῖσθαι δὲ φάσκων οὐ τὴν
 νομὴν τῆς χώρας, ἀλλ' ὃν ἀντὶ ταύτης ἀπαιτήσουσι μι-
 σθὸν οἱ χαριζόμενοι καὶ δελεάζοντες τὸ πλήθος.
- ³² Ὡς δὲ ταῦτα λέγων τὴν τε βουλήν ὁμόψηφον εἶχε καὶ
 τῶν ἐκτὸς ἀνθρώπων οὐκ ὀλίγοι παρίσταντο δυσχεραί-
 νοντες τὴν ἀτοπίαν τοῦ Καίσαρος· ἃ γὰρ οἱ θρασυτάτοι
 δήμαρχοι καὶ ὀλιγωρότατοι πρὸς χάριν ἐπολιτεύοντο τῶν
 πολλῶν, ταῦτ' ἀπ' ἐξουσίας ὑπατικῆς αἰσχυρῶς καὶ ταπει-
² νῶς ὑποδύμενος τὸν δῆμον ἔπραττε· φοβηθέντες οὖν
 ἐχώρουν διὰ βίας, καὶ πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ Βίβλω κατα-
 βαίνοντι κοπρίων ἐπεσκεδάσθη κόφινος, ἔπειτα τοῖς ῥα-
 βδούχοις προσπεσόντες αὐτοῦ κατέκλασαν τὰς ῥάβδους.
 τέλος δὲ καὶ βελῶν φερομένων καὶ πολλῶν συντιτρωσκο-
 μένων ἔφυγον ἐξ ἀγορᾶς δρόμῳ μὲν οἱ λοιποὶ πάντες,
 ἔσχατος δὲ Κάτων ἀπήει βάδην, μεταστρεφόμενος καὶ

μαρτυρούμενος τοὺς πολίτας. οὐ μόνον οὖν τὴν διανομὴν³ ἐκύρωσαν, ἀλλὰ καὶ προσεψηφίσαντο τὴν σύγκλητον ὁμοῖσαι πᾶσαν ἢ μὴν ἐπιβεβαιώσῃ τὸν νόμον, καὶ βοηθήσῃ ἂν τις τᾶναντία πράττῃ, μεγάλα τάξαντες ἐπιτίμια κατὰ τῶν μὴ ὁμοσάντων. ὤμνυσαν οὖν ἅπαντες ἕξ ἀνάγκης, τὸ Μετέλλου τοῦ παλαιοῦ πάθος ἐν νῆι λαμβάνοντες, ὃν εἰς νόμον ὁμοιον ὁμοῖσαι μὴ θελήσαντα περιεῖδεν ὁ δῆμος ἐκπεσόντα φρυγῆ τῆς Ἰταλίας. διὸ καὶ τὸν Κάτωνα⁴ πολλὰ μὲν αἰ γυναιῖδες οἴκοι δακρύουσαι καθικέτερον εἶξαι καὶ ὁμοῖσαι, πολλὰ δ' οἱ φίλοι καὶ συνήθεις. ὁ δὲ μάλιστα συμπίσας καὶ ἀγαγὼν ἐπὶ τὸν ὄρκον ἦν Κικέρων ὁ ῥήτωρ, παραινῶν καὶ διδάσκων ὡς τάχα μὲν οὐδὲ δίκαιόν ἐστι τοῖς ἐγνωσμένοις κοινῇ μόνον οἶεσθαι δεῖν ἀπειθεῖν, ἐν δ' ἀδυνατίῳ τῆ μεταστῆσαί τι τῶν γεγονότων ἀφειδεῖν ἑαυτοῦ παντάπασιν ἀνόητον καὶ μανικόν· ἔσχατον δὲ κα-⁵ κῶν, εἰ δὲ ἦν ἅπαντα πράττει πόλιν ἀφείς καὶ προέμενος τοῖς ἐπιβουλεύουσιν ὥσπερ ἄσμενος ἀπαλλάσσεται τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνων· καὶ γὰρ εἰ μὴ Κάτων τῆς Ῥώμης, ἀλλ' ἢ Ῥώμη δεῖται Κάτωνος, δέονται δὲ καὶ οἱ φίλοι πάντες, ὧν αὐτὸν εἶναι πρῶτον ὁ Κικέρων ἔλεγεν, ἐπιβουλευόμενον ὑπὸ Κλωδίου διὰ δημοαρχίας ἀντικρυς ἐπ' αὐτὸν βαδίζοντος. ὑπὸ τούτων φρασὶ καὶ τοιούτων τὸν⁶ Κάτωνα λόγων καὶ δεήσεων μαλασσόμενον οἴκοι καὶ κατ' ἀγορὰν ἐμβιασθῆναι μόλις, καὶ προσελθεῖν πρὸς τὸν ὄρκον ἔσχατον ἀπάντων πλὴν ἑνὸς Φαωνίου τῶν φίλων καὶ συνήθων.

Ἐπαρθεῖς οὖν ὁ Καῖσαρ ἄλλον εἰσέφερε νόμον, τὴν³³ Καμπανίαν σχεδὸν ὅλην προσκατανέμοντα τοῖς ἀπόροις καὶ πένησιν. ἀντέλεγε δ' οὐδεὶς πλὴν τοῦ Κάτωνος. καὶ τοῦτον ἀπὸ τοῦ βήματος ὁ Καῖσαρ εἶλκεν εἰς δεσμοτήριον, οὐδέν τι μᾶλλον ὑφιέμενον τῆς παρρησίας, ἀλλ' ἐν τῆ βαδίζῃ ἅμα περὶ τοῦ νόμου διαλεγόμενον καὶ παραινούντα παύσασθαι τοιαῦτα πολιτευομένους. ἐπηκολούθει² δ' ἡ βουλὴ μετὰ κατηφείας, καὶ τοῦ δήμου τὸ βέλτιστον ἀγανακτοῦν σιωπῇ καὶ ἀχθόμενον, ὥστε τὸν Καῖσαρα μὴ λανθάνειν βαρέως φέροντας. ἀλλὰ φιλονεικῶν καὶ περιμένων ἐπὶ τοῦ Κάτωνος ἐπικλήσιν γενέσθαι καὶ δέησιν

προῖγεν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἦν δῆλος οὐδὲ μελλήσων τι ποιεῖν, ἠττηθεὶς ὑπ' αἰσχύνης καὶ ἀδοξίας ὁ Καῖσαρ αὐτὸς τινα
 3 τῶν δημάρχων ὑφῆκε πείσας ἐξελέσθαι τὸν Κάτωνα. τοῖς
 μέντοι νόμοις ἐκείνοις καὶ ταῖς χάρισι τιθασεύσαντες τὸν
 ὄχλον, ἐψηφίσαντο Καίσαρι μὲν Ἰλλυριῶν καὶ Γαλατίας
 ἀρχὴν ἀπάσης καὶ τέσσαρα τάγματα στρατιᾶς εἰς πενταε-
 4 τίαν, προλέγοντος Κάτωνος (ὡς) εἰς ἀκρόπολιν τὸν τύ-
 ραννον αὐτοὶ ταῖς ἑαυτῶν ψήφοις ἰδρύουσι, Πόπλιον δὲ
 Κλώδιον ἐκ πατρικίων εἰς δημοτικὸς παρανόμως μετα-
 στήσαντες ἀπέδειξαν δῆμαρχον, ἐπὶ μισθῷ τῇ Κικέρωνος
 ἐξελάσει πάντα πρὸς χάριν ἐκείνοις πολιτευόμενον, ὑπά-
 5 τους δὲ Πίσωνα τε Καλπούρμιον, ὃς ἦν πατήρ τῆς Καί-
 σαρρος γυναικός, καὶ Γαβίνιον Αὔλον, ἐκ τῶν Πομπηίου
 κόλπων ἄνθρωπον, ὡς φασὶν οἱ τὸν τρόπον αὐτοῦ καὶ
 τὸν βίον εἰδότες.

34 Ἀλλὰ καίπερ οὕτω τὰ πράγματα κατειληφότες ἐγκρα-
 τῶς, καὶ τὸ μὲν χάριτι τῆς πόλεως τὸ δὲ φόβῳ μέρος
 ὑφ' ἑαυτοὺς ἔχοντες, ὅμως ἐφοβοῦντο τὸν Κάτωνα· καὶ
 γὰρ ἐν οἷς περιῆσαν αὐτοῦ τό γε χαλεπῶς καὶ μετὰ πό-
 2 νων καὶ μὴ χωρὶς αἰσχύνης ἀλλ' ἐλεγχομένους βιάζεσθαι
 μόλις ἀνιάρῶν ἦν καὶ πρόσαντες. ὁ δὲ Κλώδιος οὐδὲ Κι-
 κέρωνα καταλύσειν ἠλιπιζε Κάτωνος παρόντος, ἀλλὰ τοῦτο
 διαμηχανώμενος πρῶτον, ὡς εἰς ἀρχὴν κατέστη, μετε-
 πέμψατο τὸν Κάτωνα καὶ λόγους αὐτῷ προσήνεγκεν ὡς
 πάντων ἐκείνον ἡγούμενος ἄνδρα Ῥωμαίων καθαρώτατον
 ἔργῳ διδόναι πίστιν ἔτοιμος ἐστί· πολλῶν γὰρ αἰτουμέ-
 3 νων τὴν ἐπὶ Κύπρον καὶ Πτολεμαῖον ἀρχὴν καὶ δεομένων
 ἀποσταλῆναι μόνον ἄξιον ἐκείνον ἡγεῖσθαι καὶ διδόναι
 τὴν χάριν ἡδέως. ἀνακραγόντος δὲ τοῦ Κάτωνος ὡς ἐνέ-
 4 δρα τὸ πρᾶγμα καὶ προπηλακισμός, οὐ χάρις ἐστίν, ὑπερ-
 ηφάνως ὁ Κλώδιος καὶ ὀλιγώρως “οὐκοῦν” εἶπεν “εἰ μὴ
 χάριν ἔχεις, ἀνιῶμενος πλεύσῃ,” καὶ προσελθὼν εὐθύς
 εἰς τὸν δῆμον ἐκύρωσε νόμῳ τὴν ἐκπεμψιν τοῦ Κάτωνος.
 ἐξιόντι δ' οὐ ναῦν, οὐ στρατιώτην, οὐχ ὑπηρέτην ἔδωκε
 πλὴν ἢ δύο γραμματεῖς μόνον, ὧν ὁ μὲν (ἦν) κλέπτης
 4 καὶ παμπόνηρος, ἄτερος δὲ Κλωδίου πελάτης. ὡς δὲ
 μικρὸν ἔργον αὐτῷ Κύπρον καὶ Πτολεμαῖον ἀναθεῖς, ἔτι

καὶ Βυζαντιῶν φυγάδας κατὰγειν προσέταξε, βουλόμενος ὅτι πλεῖστον χρόνον ἐκποδῶν ἄρχοντος αὐτοῦ γενέσθαι τὸν Κάτωνα.

Τοιαύτη δὲ καταληφθεὶς ἀνάγκη Κικέρωνι μὲν ἔλαυνο- 35
 μένω παρήνευσε μὴ στασιάσαι μηδ' εἰς ὄπλα καὶ φόνους
 τὴν πόλιν ἐμβαλεῖν, ἀλλ' ὑπεκστάντα τῷ καιρῷ πάλιν γε-
 νέσθαι σωτήρα τῆς πατρίδος, Κανίδιον δὲ τῶν φίλων
 προπέμψας εἰς Κύπρον ἔπειθε τὸν Πτολεμαῖον ἄνευ μά-
 χης εἶκειν ὡς οὔτε χρημάτων οὔτε τιμῆς ἐνδεᾶ βιωσόμε-
 νον· ἱερωσύνην γὰρ αὐτῷ τῆς ἐν Πάφῳ θεοῦ δώσειν τὸν
 δῆμιον. αὐτὸς δὲ διέτριβεν ἐν Ρόδῳ παρασκευαζόμενος 2
 ἅμα καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἀναμένων. ἐν δὲ τούτῳ Πτολε-
 μαῖος ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ὑπ' ὀργῆς τινὸς καὶ διαφορᾶς
 πρὸς τοὺς πολίτας ἀπολελοιπῶς μὲν Ἀλεξάνδρειαν εἰς δὲ
 Ῥώμην πλέων, ὡς Πομπηίου καὶ Καίσαρος αὐθις αὐτὸν
 μετὰ δυνάμειος καταξόντων, ἐντυχεῖν τῷ Κάτῳ βουλευθεὶς
 προσέπεμψεν, ἐλπίζων ἐκεῖνον ὡς αὐτὸν ἤξειν. ὁ δὲ Κά- 3
 τῶν ἐτύγχανε μὲν ὡν τότε περὶ κοιλίας κάθαρσιν, ἤκειν
 δὲ τὸν Πτολεμαῖον, εἰ βούλοιο, κελεύσας πρὸς αὐτόν, ὡς
 δ' ἦλθεν, οὔτ' ἀπαντήσας οὔτε ὑπεξαναστάς, ἀλλ' ὡς ἓνα
 τῶν ἐπιτυχόντων ἀσπασάμενος καὶ καθίσαι κελεύσας,
 πρῶτον αὐτοῖς τούτοις διετάραξε, θαυμάζοντα πρὸς τὸ
 δημοτικὸν καὶ λιτὸν αὐτοῦ τῆς κατασκευῆς τὴν ὑπεροψίαν
 καὶ βαρύτητα τοῦ ἥθους. ἔπει δὲ καὶ διαλέγεσθαι περὶ 4
 τῶν κατ' αὐτὸν ἀρξάμενος ἠκροάσατο λόγων νοῦν πολὺν
 ἐχόντων καὶ παρρησίαν, ἐπιτιμῶντος αὐτῷ τοῦ Κάτωνος
 καὶ διδάσκοντος ὅσην εὐδαιμονίαν ἀπολιπὼν ὕσαι· ἐαν-
 τὸν ὑποτίθησι λατρείαις καὶ πόνοις καὶ δωροδοκίαις καὶ
 πλεονεξίαις τῶν ἐν Ῥώμῃ δυνατῶν, οὓς μόλις ἔξαργυρι-
 σθεῖσαν ἐμπλήσειν Αἴγυπτον, συμβουλευόντος δὲ πλεῖν
 ὀπίσω καὶ διαλλάττεσθαι τοῖς πολίταις, αὐτοῦ δὲ συμ-
 πλεῖν καὶ συνδιαλλάττειν ἐτολμῶς ἔχοντος, ὅλον ἐκ μαρίας 5
 τινὸς ἢ παρακοπῆς ὑπὸ τῶν λόγων ἔμμενων καθιστάμε-
 νος, καὶ κατανοῶν τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σύνεσιν τοῦ ἄν-
 δρός, ὥρμησε μὲν χρῆσθαι τοῖς ἐκεῖνου λογισμοῖς, ἀνα-
 τραπεὶς δ' ὑπὸ τῶν φίλων αὐθις ἅμα τῷ πρῶτον ἐν
 Ῥώμῃ γενέσθαι καὶ θύραις ἐνὸς ἄρχοντος προσελθεῖν

ἔστενε τὴν αὐτοῦ κακοβουλίαν, ὡς οὐκ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ λόγων θεοῦ δὲ μαντείας καταφρονήσας.

- 36 Ὁ δ' ἐν Κύπρῳ Πτολεμαῖος εὐτυχία τινὶ τοῦ Κάτωνος ἑαυτὸν φαρμάκοις ἀπέκτεινε. πολλῶν δὲ χρημάτων ἀπολελειφθαι λεγομένων αὐτὸς μὲν ἔγνω πλεῖν εἰς Βυζαντίους, πρὸς δὲ τὴν Κύπρον ἐξέπεμψε τὸν ἀδελφιδοῦν Βροῦτον, οὐ πᾶν τι πιστεύων τῷ Κανιδίῳ. τοὺς δὲ φρυγάδας διαλλάξας καὶ καταλιπὼν ἐν ὁμοιοῖα τὸ Βυζάντιον,
- 2 οὕτως εἰς Κύπρον ἔπλευσεν. οὔσης δὲ πολλῆς καὶ βασιλικῆς ἐν ἐκπώμασι καὶ τραπέζαις καὶ λίθοις καὶ πορφυραῖς κατασκευῆς, ἣν ἔδει παραθεῖσαν ἐξαργυρισθῆναι, πάντα βουλόμενος ἐξακριβοῦν καὶ πάντα κατατείνειν εἰς ἄκραν τιμὴν καὶ πᾶσιν αὐτὸς παρεῖναι καὶ προσάγειν τὸν ἔσχατον ἐκλογισμὸν οὐδὲ τοῖς ἐθάσι τῆς ἀγορᾶς ἐπίστευεν, ἀλλ' ὑπονοῶν ὁμοῦ πάντας, ὑπηρέτας κήρυκας ὠνητάς φίλους, τέλος αὐτὸς ἰδίᾳ τοῖς ὠνουμένοις διαλεγόμενος καὶ προσβιβάζων ἕκαστον, οὕτω τὰ πλεῖστα τῶν ἀγορα-
- 3 σμάτων ἐπώλει. διὸ τοῖς ἄλλοις φίλοις ὡς ἀπιστῶν προσέκρουσε, καὶ τὸν συνηθέστατον ἀπάντων Μουνάτιον εἰς ὄργην ὀλίγου δεῖν ἀνήκεστον γενομένην ἐνέβαλεν, ὥστε καὶ Καίσαρι γράφοντι λόγον κατὰ τοῦ Κάτωνος πικροτάτην τοῦτο τὸ μέρος τῆς κατηγορίας διατριβὴν παρασχεῖν.
- 37 ὁ μὲντοι Μουνάτιος οὐκ ἀπιστία τοῦ Κάτωνος, ἀλλ' ἐκείνου μὲν ὀλιγωρία πρὸς αὐτὸν αὐτοῦ δὲ τινὶ ζηλοτυπία πρὸς τὸν Κανιδίον ἱστορεῖ γενέσθαι τὴν ὄργην. καὶ γὰρ αὐτὸς σύγγραμμα περὶ τοῦ Κάτωνος ἐξέδωκεν, ᾧ μάλιστα
- 2 θρασείας ἐπηκολούθησεν. λέγει δ' ὕστερος μὲν εἰς Κύπρον ἀφικέσθαι καὶ λαβεῖν παρημελημένην ξενίαν, ἔλθων δ' ἐπὶ θύρας ἀπωσθῆναι, σκευωρουμένου τι τοῦ Κάτωνος οἴκοι σὺν τῷ Κανιδίῳ, μεμψάμενος δὲ μετρίως οὐ μετρίας τυχεῖν ἀποκρίσεως, ὅτι κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν, ὡς φησὶ Θεόφραστος, αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις, "ἐπεὶ καὶ σύ" φάναι "τῷ μάλιστα φιλεῖν ἦττον
- 3 οἴόμενος ἢ προσήκει τιμᾶσθαι χαλεπαίνεις. Κανιδίῳ δὲ καὶ δι' ἐμπειρίαν χρῶμαι καὶ διὰ πίστιν ἑτέρων μᾶλλον, ἐξ ἀρχῆς μὲν ἀφιγμένῳ, καθαρῷ δὲ φαινομένῳ." ταῦτα μὲντοι μόνον αὐτῷ μόνῳ διαλεχθέντα τὸν Κάτωνα πρὸς

τὸν Κανίδιον ἐξενεγκεῖν. αἰσθόμενος οὖν αὐτὸς οὐτ' ἐπὶ δεῖπνον ἔτι φοιτᾶν οὔτε σύμβουλος ὑπακούειν καλούμενος. ἀπειλοῦντος δὲ τοῦ Κάτωνος, ὡσπερ εἰώθασι τῶν ἀπειθούτων, ἐνέχυρα λήψεσθαι, μηδὲν φροντίσας ἐκπλεῦσαι καὶ πολὺν χρόνον ἐν ὀργῇ διατελεῖν· εἶτα τῆς Μαρκίας⁴ (ἔτι γὰρ συνήκει τῷ Κάτωνι) διαλεχθείσης τυχεῖν μὲν ὑπὸ Βάρκα κεκλημένους ἐπὶ δεῖπνον, εἰσελθόντα δ' ὕστερον τὸν Κάτωνα, τῶν ἄλλων κατακειμένων, ἐρωτᾶν ὅπου κατακλιθεῖη, τοῦ δὲ Βάρκα κελεύσαντος ὅπου βούλεται, περιβλεψάμενον εἶπεῖν ὅτι παρὰ Μουνάτιον, καὶ περιελθόντα πλησίον αὐτοῦ κατακλιθῆναι, πλέον δὲ μηδὲν φιλοφρονήσασθαι παρὰ τὸ δεῖπνον. ἀλλὰ πάλιν τῆς Μαρκίας⁵ δεομένης τὸν μὲν Κάτωνα γράψαι πρὸς αὐτὸν ὡς ἐντυχεῖν τι βουλόμενον, αὐτὸς δ' ἦκειν ἔωθεν εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ὑπὸ τῆς Μαρκίας κατασχεθῆναι μέχρι πάντες ἀπηλλάγησαν, οὕτω δ' εἰσελθόντα τὸν Κάτωνα καὶ περιβαλόντα τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας ἀσπάσασθαι καὶ φιλοφρονεῖσθαι.

Ταῦτα μὲν οὖν οὐχ ἤτιον οἰόμενοι τῶν ὑπαίθρων καὶ μεγάλων πράξεων πρὸς ἔνδειξιν ἤθους καὶ κατανόησιν ἔχειν τινὰ σαφήνειαν ἐπὶ πλέον διήλθομεν· τῷ δὲ Κάτωνι³⁸ συνήχθη μὲν ἀργυρίου τάλαντα μικρὸν ἑπτακισχιλίων ἀποδέοντα, δεδιώς δὲ τοῦ πλοῦ τὸ μῆκος ἀγγελία πολλὰ κατασκευάσας, ὧν ἕκαστον ἐχώρει δύο τάλαντα καὶ δραχμὰς πεντακοσίας, καλῶδιον ἕκαστω μακρὸν προσήρτησεν, οὗ τῇ ἀρχῇ προσείχετο φελλὸς εὐμεγέθης, ὅπως, εἰ ῥαγεῖη τὸ πλοῖον, ἔχων διὰ βυθοῦ τὸ ἄρτημα σημαίνοι τὸν τόπον. τὰ μὲν οὖν χρήματα πλὴν ὀλίγων τινῶν ἀσφαλῶς² διεκομίσθη, λόγους δὲ πάντων ὧν διώκησε γεγραμμένους ἐπιμελῶς ἔχων ἐν δυοσὶ βιβλίοις οὐδέτερον ἔσωσεν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἀπελεύθερος αὐτοῦ κομίζων ὄνομα Φιλάργυρος ἐκ Κεγχρεῶν ἀναχθεὶς ἀνετράπη καὶ συναπώλεσε τοῖς φορτίοις, τὸ δ' αὐτὸς ἄχρι Κερκύρας φυλάξας ἐν ἀγορᾷ κατεσκήνωσε, τῶν δὲ ναυτῶν διὰ τὸ ῥιγοῦν πυρὰ³ πολλὰ καιόντων τῆς νυκτὸς ἤφθησαν αἱ σκηναὶ καὶ τὸ βιβλίον ἤφρανίσθη. τοὺς μὲν οὖν ἐχθροὺς καὶ συκοφάντας ἐπιστομιεῖν ἤμελλον οἱ βασιλικοὶ διοικηταὶ παρόντες,

ἄλλως δὲ τῷ Κάτωνι τὸ πρᾶγμα δηγμὸν ἤνεγκεν· οὐ γὰρ εἰς πίστιν ὑπὲρ αὐτοῦ τοὺς λόγους, ἀλλὰ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις ἀκριβείας ἐξενεγκεῖν φιλοτιμούμενος ἐνεμεσήθη.

- 39 Περαιωθεὶς δὲ ταῖς ναυσὶν οὐκ ἔλαθε τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ πάντες μὲν ἄρχοντες καὶ ἱερεῖς, πᾶσα δ' ἡ βουλή, πολὺ δὲ τοῦ δήμου μέρος ἀπήντων πρὸς τὸν ποταμὸν, ὥστε τὰς ὄχθας ἀμφοτέρως ἀποκεκρῦσθαι καὶ θριάμβου μηδὲν ὄψει καὶ φιλοτιμίᾳ λειπεσθαι τὸν ἀνάπλου ἀ-
 2 τοῦ. καίτοι σκαῖον ἐνλοῖς τοῦτ' ἐφαίνετο καὶ αὐθαδές, ὅτι τῶν ὑπάτων καὶ τῶν στρατηγῶν παρόντων οὐτ' ἀπέβη πρὸς αὐτοὺς οὐτ' ἐπέσχε τὸν πλοῦν, ἀλλὰ ῥοδίῳ τὴν ὄχθην παρεξελάντων ἐπὶ νεῶς ἐξήρους βασιλικῆς οὐκ ἀνήκε πρότερον ἢ καθορμισαὶ τὸν στόλον εἰς τὸ νεώριον.
 3 οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν χρημάτων παρακομιζομένων δι' ἀγορᾶς ὅ τε δῆμος ἐθαύμαζε τὸ πλῆθος, ἢ τε βουλή συναχθεῖσα μετὰ τῶν πρεπόντων ἐπαίνων ἐψηφίσατο τῷ Κάτωνι στρατηγίαν ἐξαίρετον δοθῆναι καὶ τὰς θεάς αὐτὸν ἐν ἐσθῆτι περιπορφόρῳ θεάσασθαι. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Κάτων παρητήσατο, Νικίαν δὲ τὸν οἰκονόμον τῶν βασιλικῶν ἐλεύθερον ἐπεισε τὴν βουλήν ἀρεῖναι, μαρτυρήσας
 4 ἐπιμέλειαν καὶ πίστιν. ὑπάτευσε δὲ Φίλιππος ὁ πατήρ τῆς Μαρκίας, καὶ τρόπον τινὰ τὸ ἀξιωμα τῆς ἀρχῆς καὶ ἡ δύναμις εἰς Κάτωνα περιήλθεν, οὐκ ἐλάτιονα τοῦ συν-ἀρχοντος δι' ἀρετὴν ἢ δι' οἰκειότητα τοῦ Φιλίππου τῷ Κάτωνι τιμὴν προστιθέντος.
- 40 Ἐπεὶ δὲ Κικέρων ἐκ τῆς ἰουγῆς, ἣν ἔφυγεν ὑπὸ Κλωδίου, κατελθὼν καὶ δυνάμενος μέγα τὰς δημορχικὰς δέλτους, ἃς ὁ Κλωδῖος ἔθηκεν ἀναγράψας εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἀπέσπασε βίβλιν καὶ καθεῖλε τοῦ Κλωδίου μὴ παρόντος, ἐπὶ τούτοις δὲ βουλῆς ἀθροισθείσης καὶ τοῦ Κλωδίου κατηγοροῦντος ἔλεγε παρανόμως τῷ Κλωδίῳ τῆς δημορχίας γενομένης ἀτελεῆ καὶ ἄκυρα δεῖν εἶναι τὰ τότε πρα-
 2 χθέντα καὶ γραφέντα, προσέκρουσεν ὁ Κάτων αὐτῷ λέγοντι, καὶ τέλος ἀναστὰς ἔφη τῆς μὲν Κλωδίου πολιτείας μηδὲν ὑγιὲς μηδὲ χρηστὸν ὅλως νομίζειν, εἰ δ' ἀναιρεῖ τις ὅσα δημορχῶν ἐπραξεν, ἀναιρεῖσθαι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν

περὶ Κύπρον πραγματεῖαν καὶ μὴ γεγονέναι τὴν ἀποστο-
λὴν νόμιμον ἄρχοντος παρανόμου ψηφισαμένου· παρανό-
μως μὲν οὖν δήμαρχον (μὴ) αἶρεθῆναι τὸν Κλώδιον ἐκ
πατρικίων μεταστάντα νόμου διδόντος εἰς δημοτικὸν
οἶκον, εἰ δὲ μοχθηρὸς ὡσπερ ἄλλοι γέγονεν ἄρχων, αὐ-
τὸν εὐθύνην τὸν ἀδικήσαντα, μὴ λύειν τὴν συναδικηθεῖ-
σαν ἀρχὴν εἶναι προσῆκον. ἐκ τούτου δι' ὀργῆς ὁ Κικέρων
ἔσχε τὸν Κάτωνα, καὶ φίλῳ χρώμενος ἐπαύσατο χρόνον
πολὺν· εἶτα μέντοι διηλλάγησαν.

Ἐκ τούτου Πομπήιος καὶ Κράσσος ὑπερβαλόντι τὰς 41
ἄλλεις Καίσαρι συγγενόμενοι γνώμην ἐποιήσαντο κοινῇ
δευτέραν ὑπατεῖαν μετιέναι, καὶ καταστάντες εἰς αὐτὴν
Καίσαρι μὲν τῆς ἀρχῆς ἄλλον τοσοῦτον ἐπιψηφίζεσθαι
χρόνον, αὐτοῖς δὲ τῶν ἐπαρχιῶν τὰς μεγίστας καὶ χρή-
ματα καὶ στρατιωτικὰς δυνάμεις· ὅπερ ἦν ἐπὶ νεμήσει
τῆς ἡγεμονίας καὶ καταλύσει τῆς πολιτείας συνωμοσία.
πολλῶν δὲ καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν μετιέναι τὴν ἀρχὴν τότε 2
παρασκευαζομένων, τοὺς μὲν ἄλλους ὀφθέντες ἐν ταῖς
παραγγελίαις ἀπέτρεψαν, μόνον δὲ Λεύκιον Δομίτιον
Πορζία συνοικοῦντα τῇ ἀδελφῇ Κάτων ἐπεισε μὴ ἐκστῆ-
ναι μηδ' ὑφῆσθαι, τοῦ ἀγῶνος οὐ περὶ ἀρχῆς ὄντος ἀλλὰ
περὶ τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας. καὶ μέντοι καὶ λόγος 3
ἔχῳρει διὰ τοῦ σωφρονοῦντος ἔτι τῆς πόλεως μέρους, ὡς
οὐ περιοπτεόν, εἰς ταῦτὸ τῆς Κράσσου καὶ Πομπηίου
δυνάμειωσ συνελθούσης, παντάπασιν ὑπέρογκον καὶ βα-
ρεῖαν τὴν ἀρχὴν γενομένην, ἀλλ' ἀφαιρετέον αὐτῆς τὸν ἕτε-
ρον. καὶ συνίσταντο πρὸς τὸν Δομίτιον παρορμῶντες καὶ
παραθαρρύνοντες ἀντιλαμβάνεσθαι· πολλοὺς γὰρ αὐτῷ
καὶ τῶν σιωπῶντων διὰ δέος ἐν ταῖς ψήφοις ὑπάρξειν.
τοῦτο δὴ δέισαντες οἱ περὶ τὸν Πομπήιον ὑφείσαν ἐνέ- 4
δραν τῷ Δομίτιῳ καταβαίνοντι ὄρθριον ὑπὸ λαμπάδων
εἰς τὸ πεδῖον. καὶ πρῶτος μὲν ὁ προοραίνων ἐπιστὰς
τῷ Δομίτιῳ πληγείς καὶ πεσὼν ἀπέθανε· μετὰ δὲ τοῦ-
τον ἤδη καὶ τῶν ἄλλων συντιτρωσχομένων ἐγένετο φυγὴ
πλὴν Κάτωνος καὶ Δομίτιου. κατεῖχε γὰρ αὐτὸν ὁ Κά- 5
των, καίπερ αὐτὸς εἰς τὸν βραχίονα τετρωμένος, καὶ παρ-
εκελεύετο μένειν καὶ μὴ προλιπεῖν, ἕως ἐμπνέωσι, τὸν

ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα πρὸς τοὺς τυράννους, οἳ ἵνα τὸν τρόπον χρήσονται τῇ ἀρχῇ δηλοῦσι διὰ τηλικούτων ἀδικημάτων ἐπ' αὐτὴν βαδίζοντες.

- 42 Οὐχ ὑποστάντος δὲ τοῦ Δομιτίου τὸ δεινὸν ἀλλ' εἰς τὴν οἰκίαν καταφυγόντος, ἤρεθθησαν μὲν ὑπατοὶ Πομπήιος καὶ Κράσσοι, οὐκ ἀπέλαμε δ' ὁ Κάτων, ἀλλ' αὐτὸς προελθὼν στρατηγίαν μετήει, βουλόμενος ὁρμητήριον ἔχειν τῶν πρὸς ἐξέλκους ἀγῶνων καὶ πρὸς ἄρχοντας ἀντικαθίστασθαι μὴ ἰδιώτης. οἳ δὲ καὶ τοῦτο δείσαντες ὡς τῆς στρατηγίας ἀξιομάχου διὰ Κάτωνος πρὸς τὴν ὑπα²τείαν γενησομένης, πρῶτον μὲν ἐξαίρνης καὶ τῶν πολλῶν ἀγροῦντων βουλήν συναγαγόντες ἐψηφίσαντο τοὺς αἰρεθέντας στρατηγούς εὐθὺς ἄρχειν καὶ μὴ διαλιπόντας τὸν νόμιμον χρόνον, ἐν ᾧ δίκαι τοῖς δεκάσασιν τὸν δῆμον ἦσαν· ἔπειτα διὰ τοῦ ψηφίσματος τὸ [διδόναι δίκας] ἀνυπεύθυνον κατασχευάσαντες ὑπηρέτας αὐτῶν καὶ φίλους ἐπὶ τὴν στρατηγίαν προῆγον, αὐτοὶ μὲν διδόντες ἀργύριον, αὐτοὶ δὲ ταῖς ψήφοις φερομέναις ἐρεσι³τες. ὡς δὲ καὶ τούτων ἡ Κάτωνος ἀρετὴ καὶ δόξα περιῆν, ὑπ' αἰδοῦς τῶν πολλῶν ἐν δεινῷ πολλῷ τιθεμένων ἀποδόσθαι Κάτωνος ταῖς ψήφοις, ὃν καλῶς εἶχε πρῆσθαι τῇ πόλει στρατηγόν, ἢ τε πρώτη κληθεῖσα τῶν φυλῶν ἐκεῖνον ἀπέδειξεν, ἐξαίρνης δ' Πομπήιος βροντῆς ἀκηχοῦναι ψευδάμενος ἀίσχιστα διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, εἰθισμένων ἀροσιοῦσθαι τὰ τοιαῦτα καὶ μηδὲν ἐπικυροῦν⁴ διοσημίας γενομένης. αὐτοὶ δὲ πολλῷ χρησάμενοι τῷ δεκασμῷ, τοὺς βελτίστους ὄσαντες ἐκ τοῦ πεδίου βίαι διεπράξαντο Ἰατίνιον ἀντὶ Κάτωνος αἰρεθῆναι στρατηγόν. ἐνθα δὲ λέγεται τοὺς μὲν οὕτω παρανόμως καὶ ἀδίκως θεμένους τὴν ψῆφον εὐθὺς ὥσπερ ἀποδράντας οἴχεσθαι, τοῖς δ' ἄλλοις συνισταμένοις καὶ ἀγανακτοῦσι δημάρχου τινὸς αὐτόθι παρασχόντος ἐκκλησίαν καταστάντα τὸν Κάτωνος ἅπαντα μὲν ὥσπερ ἐκ θεῶν ἐπίπνουν⁵ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει προειπεῖν, παρορμηῆσαι δὲ τοὺς πολίτας ἐπὶ Πομπήιον καὶ Κράσσον ὡς τοιαῦτα συνειδότας αὐτοῖς καὶ τοιαύτης ἀπτομένους πολιτείας δι' ἣν ἔδεισαν Κάτωνος, μὴ στρατηγὸς αὐτῶν περιγένηται.

τέλος δ' ἀπιόντα εἰς τὴν οἰκίαν προύπεμψε πλῆθος τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ σύμπαντας ἅμα τοὺς ἀποδεδειγμένους στρατηγούς.

Γαῖου δὲ Τρεβωνίου γράψαντος νόμον ὑπὲρ νομῆς 43 ἐπαρχιῶν τοῖς ὑπάτοις, ὥστε τὸν μὲν Ἰβηρίαν ἔχοντα καὶ Λιβύην ὑφ' αὐτῷ, τὸν δὲ Συρίαν καὶ Αἴγυπτον, οἷς βούλονται πολεμεῖν καὶ καταστρέφασθαι ναυτικαῖς καὶ πεζικαῖς δυνάμεσιν ἐπιόντας, οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἀντίπραξιν καὶ κώλυσιν ἀπεγνωκότες ἐξέλιπον καὶ τὸ ἀντειπεῖν, Κάτωνι δ' ἀναβάντι πρὸ τῆς ψηφοφορίας ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ βουλομένην λέγειν μόλις ὠρῶν δυοῖν λόγον ἔδωκαν. ὡς 2 δὲ πολλὰ λέγων καὶ διδάσκων καὶ προθεσπίζων κατανόησε τὸν χρόνον, οὐκέτι λέγειν αὐτὸν εἶων, ἀλλ' ἐπιμένοντα κατέσπασεν ὑπηρέτης προσελθών. ὡς δὲ καὶ κάτωθεν ἰστάμενος ἔβόα καὶ τοὺς ἀκούοντας καὶ συναγανακτοῦντας εἶχε, πάλιν ὁ ὑπηρέτης ἐπιλαβόμενος καὶ ἀγαγὼν αὐτὸν ἔξω τῆς ἀγορᾶς κατέστησεν. καὶ οὐκ ἔρθη πρῶτον 3 ἀρεθεῖς, καὶ πάλιν ἀναστρέψας ἴετο πρὸς τὸ βῆμα μετὰ κραυγῆς, ἐγκελευόμενος τοῖς πολίταις ἀμύνειν. πολλάκις δὲ τούτου γενομένου περιπαθῶν ὁ Τρεβώνιος ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμιωτήριον ἄγεσθαι· καὶ πλῆθος ἐπηκόλουθει λέγοντος ἅμα σὺν τῷ βαδίζειν ἀκροώμενον, ὥστε δείσαντα τὸν Τρεβώνιον ἀρεῖναι. κάκεινην μὲν οὕτω τὴν 4 ἡμέραν ὁ Κάτων κατανόησε· ταῖς δ' ἔφεξις οὓς μὲν δεδιξάμενοι τῶν πολιτῶν, οὓς δὲ συσκευασάμενοι χάρισι καὶ δωροδοκίαις, ἕνα δὲ τῶν δημάρχων Ζεύλλιον ὅπλοις εἴρξαντες ἐκ τοῦ βουλευτηρίου προσελθεῖν, αὐτὸν δὲ τὸν Κάτωνα βροντὴν γεγονέναι βοῶντα τῆς ἀγορᾶς ἐκβαλόντες, οὐκ ὀλίγους δὲ τρώσαντες, ἐνίων δὲ καὶ πεσόντων, βία τὸν νόμον ἐκύρωσαν, ὥστε πολλοὺς συστραφέντας ὀργῇ τοὺς Πομπηίου βάλλειν ἀνδριάντας. ἀλλὰ τοῦτο μὲν 5 ἐπελθὼν ὁ Κάτων διεκώλυσε· τῷ δὲ Καίσαρι πάλιν νόμου γραφομένου περὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν στρατοπέδων, οὐκέτι πρὸς τὸν δῆμον ὁ Κάτων ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τραπόμενος Πομπηίου ἐμαρτύρατο καὶ προύλεγεν ὡς ἐπὶ τὸν αὐτοῦ τράχηλον ἀναλαμβάνων Καίσαρα νῦν μὲν οὐκ οἶδεν, ὅταν δ' ἄρχηται βαρύνεσθαι καὶ κρατεῖσθαι μήτ'

- 6 ἀποθέσθαι δυνάμενος μήτε φέρειν ὑπομένων, εἰς τὴν πόλιν ἐμπεσεῖται σὺν αὐτῷ, καὶ μεμνήσεται τότε τῶν Κάτωνος παραινέσεων, ὡς οὐδὲν ἦττον ἐν αὐταῖς τὸ Πομπηίου συμφέρον ἐνῆν ἢ τὸ καλὸν καὶ δίκαιον. ταῦτα πολλάκις ἀκούων ὁ Πομπήσιος ἠμέλει καὶ παρέπεμπεν ἀπιστία τῆς Καίσαρος μεταβολῆς διὰ πίστιν εὐτυχίας τῆς ἑαυτοῦ καὶ δυνάμεως.
- 44 Εἰς δὲ τὸ ἐξῆς ἔτος αἰρεθεὶς ὁ Κάτων στρατηγὸς οὐδὲν ἔδοξε προστιθέναι τῇ ἀρχῇ τοσοῦτον εἰς σεμνότητα καὶ μέγεθος ἀρχῶν καλῶς, ὅσον ἀφαιρεῖν καὶ καταισχύρειν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων πολλάκις ἐπὶ τὸ βῆμα προερχόμενος καὶ θανατικὰς δίκας ἐπιφανῶν ἀνδρῶν οὕτω βραβεύων. ἔτιοι δὲ φρασι καὶ μετ' ἀριστον οἶνον πεπωκότα χρηματίζειν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐκ ἀληθῶς λέγεται.
- 2 διαφθειρομένου δὲ τοῦ δήμου ταῖς δωροδοκίαις ὑπὸ τῶν φιλαρχούντων καὶ χρωμένων τῷ δεκάζεσθαι καθάπερ ἐργασία συνήθει τῶν πολλῶν, βουλόμενος ἐκκόψαι παντάπασι τὸ νόσημα τοῦτο τῆς πόλεως, ἐπεισε δόγμα θέσθαι τὴν σύγκλητον ὅπως οἱ κατασταθέντες ἀρχόντες, εἰ μηδένα κατήγορον ἔχοιεν, αὐτοὶ παριόντες ἐξ ἀνάγκης εἰς
- 3 ἔνορχον δικαστήριον εὐθύνας διδῶσιν. ἐπὶ τούτῳ χαλεπῶς μὲν ἔσχον οἱ μειτόντες ἀρχάς, ἔτι δὲ χαλεπώτερον ὁ μισθαρινῶν ὄχλος. ἔωθεν οὖν ἐπὶ τὸ βῆμα τοῦ Κάτωνος προελθόντος ἀθρόοι προσπεσόντες ἐβόων ἐβλασφήμουν ἐβαλλον, ὥστε φεύγειν ἀπὸ τοῦ βήματος ἅπαντας, αὐτὸν δ' ἐκεῖνον ἐξωσθέντα τῷ πλήθει καὶ παραφερόμενον μόλις
- 4 ἐπιλαβέσθαι τῶν ἐμβόλων. ἐντεῦθεν ἀναστὰς τῷ μὲν ἰταμῷ καὶ θαρροῦντι τῆς ὄψεως εὐθύς ἐκράτησε τοῦ θορύβου καὶ τὴν κραυγὴν ἔπαυσεν, εἰπὼν δὲ τὰ πρέποντα καὶ μεθ' ἡσυχίας ἀκουσθεὶς παντάπασι διέλυσε τὴν ταραχὴν. ἐπαινούσης δὲ τῆς βουλῆς αὐτόν “ἐγὼ δ’” εἶπεν “ὑμᾶς οὐκ ἐπαινῶ κινδυνεύοντα στρατηγὸν ἐγκαταλιπόντας καὶ μὴ προσαμύναντας.” τῶν δὲ μειόντων ἀρχὴν ἕκαστος ἀπόρῳ πάθει συνείχετο, φοβούμενος μὲν αὐτὸς δεκάζειν, φοβούμενος δ' ἑτέρου τοῦτο πράξαντος ἐκπεσεῖν τῆς ἀρχῆς. ἔδοξεν οὖν αὐτοῖς εἰς ταῦτο συνελθοῦσι παραβαλέσθαι δραχμῶν ἕκαστον ἀργυρίου δεκαδύο ἡμισυ

μυριάδας, εἶτα μετιέναι τὴν ἀρχὴν πάντας ὀρθῶς καὶ δικαίως· τὸν δὲ παραβάντα καὶ χρησάμενον δεκάσμιον στέρεσθαι τοῦ ἀργυρίου. ταῦτα ὁμολογήσαντες αἰροῦνται 6 φύλακα καὶ βραβευτὴν καὶ μάρτυρα τὸν Κάτωνα, καὶ (τὰ) χρήματα φέροντες ἐκεῖνον παρετίθεντο, καὶ τὰς συνθήκας ἐγράψαντο πρὸς ἐκεῖνον, ἀντὶ τῶν χρημάτων ἐγγυητὰς λαβόντα, τὰ δὲ χρήματα μὴ δεξάμενον. ὡς δ' ἦκεν ἡ κυρία τῆς ἀναδειξεως, παραστὰς ὁ Κάτων τῷ βραβεύοντι δημάρχῳ καὶ παραφυλάξας τὴν ψῆφον, ἓνα τῶν παραβαλομένων ἀπέφηνε κακουργοῦντα καὶ προσέταξεν ἀποδοῦναι τοῖς ἄλλοις τὸ ἀργύριον. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν ἐπαίνεσαντες αὐτοῦ τὴν ὀρθότητα καὶ θαυμάσαντες ἀνεῖλον τὸ πρόστιμον ὡς ἱκανὴν δίκην ἔχοντες παρὰ τοῦ ἀδικήσαντος· τοὺς δ' ἄλλους ἐλύπησεν ὁ Κάτων καὶ φθόνον ἔσχεν ἀπὸ τούτου πλεῖστον, ὡς βουλῆς καὶ δικαστηρίων καὶ ἀρχόντων δύναμιν αὐτῷ περιποιησάμενος. οὐδεμιᾶς γὰρ ἀρετῆς δόξα καὶ πίστις ἐπιφθόνους ποιεῖ μᾶλλον ἢ τῆς δικαιοσύνης, ὅτι καὶ δύναμις αὐτῇ καὶ πίστις ἔπεται μάλιστα παρὰ τῶν πολλῶν. οὐ γὰρ τιμῶσι μόνον ὡς τοὺς 8 ἀνδρείους, οὐδὲ θαυμάζουσιν ὡς τοὺς φρονίμους, ἀλλὰ καὶ φιλοῦσι τοὺς δικαίους καὶ θαρροῦσιν αὐτοῖς καὶ πιστεύουσιν. ἐκείνων δὲ τοὺς μὲν φοβοῦνται τοῖς δ' ἀπιστοῦσι. πρὸς δὲ τούτοις ἐκείνους μὲν οἴονται φύσει μᾶλλον ἢ τῷ βούλεσθαι διαφέρειν, ἀνδρείαν καὶ φρόνησιν τὴν μὲν ὀξύτητα τινὰ τὴν δ' εὐρωστίαν ψυχῆς τιθέμενοι, δικαίῳ δ' ὑπάρχοντος εὐθὺς εἶναι τῷ βουλομένῳ μάλιστα τὴν ἀδικίαν ὡς κακίαν ἀπροφάσιστον αἰσχύνονται.

Διὸ καὶ τῷ Κάτωνι πάντες οἱ μεγάλοι προσεπολέμουν 45 ὡς ἐλεγχόμενοι· Πομπήιος δὲ καὶ κατάλυσιν τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως τὴν ἐκείνου δόξαν ἠγούμενος αἰετίναν προσέβαλλεν αὐτῷ λοιδορησομένους, ὧν καὶ Κλώδιος ἦν ὁ δημαγωγός, αὐτίς εἰς Πομπήιον ὑπορροεῖς καὶ καταβοῶν τοῦ Κάτωνος ὡς πολλὰ μὲν ἐκ Κύπρου χρήματα νοσφισαμένου, Πομπηίῳ δὲ πολεμοῦντος ἀπαξιώσαντι γάμον αὐτοῦ θυγατρὸς. ὁ δὲ Κάτων ἔλεγεν ὅτι χρήματα μὲν ἐκ 2 Κύπρου τοσαῦτα τῇ πόλει συναγάγοι, μήτε ἵππον ἓνα μήτε στρατιώτην λαβῶν, ὅσα Πομπήιος ἐκ πολέμων το-

σούτων καὶ Θριάμβων τὴν οἰκουμένην κυκήσας οὐκ ἀνήνεγκε, κηδεστὴν δὲ μηδέποτε προελέσθαι Πομπήιον, οὐκ ἀνάξιον ἡγούμενος, ἀλλ' ὁρῶν τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ διαφορὰν. “αὐτὸς μὲν γάρ” ἔφη “διδομένης μοι μετὰ τὴν στρατηγίαν ἐπαρχίας ἀπέστην, οὗτος δὲ τὰς μὲν ἔχει λαβῶν τὰς δὲ δίδωσιν ἑτέροις. νυνὶ δὲ καὶ τέλος ἑξακισχιλίων ὀπλιτῶν [δύναμιν] Καίσαρι κέχρηκεν εἰς Γαλατίαν· ὃ οὐτ' ἐκεῖνος ἤτησε παρ' ὑμῶν οὔτε οὗτος ἔδωκε μεθ' ὑμῶν, ἀλλὰ δυνάμεις τηλικαῦται καὶ ὄπλα καὶ ἵπποι χάριτές εἰσιν ἰδιωτῶν καὶ ἀντιδόσεις. καλούμενος δ' αὐτοκράτωρ καὶ στρατηγὸς ἄλλοις τὰ στρατεύματα καὶ τὰς ἐπαρχίας παραδέδωκεν, αὐτὸς δὲ τῇ πόλει παρακάθηται στάσεις ἀγωνοθετῶν ἐν ταῖς παραγγελίαις καὶ θορύβους μηχανώμενος, ἐξ ὧν οὐ λέληθε δι' ἀναρχίας μοναρχίαν ἐαυτῷ μνηστευόμενος.”

46 Οὕτω μὲν ἡμύνατο τὸν Πομπήιον, ἦν δὲ Μάρκος Φαώνιος ἑταῖρος αὐτοῦ καὶ ζηλωτὴς, οἷος ὁ Φαληρεὺς Ἀπολλόδωρος ἱστορεῖται περὶ Σωκράτην γενέσθαι τὸν παλαιόν, ἐμπαθῆς καὶ παρακεκλινηκῶς πρὸς τὸν λόγον, οὐ σχέδην οὐδὲ πρᾶως ἀλλ' ἄκρατον αὐτοῦ καθαψάμενον ὥσπερ οἶνον καὶ μανικώτερον. οὗτος ἀγορανομίαν μετιῶν ἤττατο, συμπαρῶν δ' ὁ Κάτων προσέσχε ταῖς δέλτοις μιᾶ χειρὶ γεγραμμέναις· καὶ τὴν κακουργίαν ἐξελέγξας τότε μὲν ἐπικλήσει δημάρχων ἔλυσε τὴν ἀνάδειξιν, ὕστερον δὲ τοῦ Φαωνίου κατασταθέντος ἀγορανόμου τὰ τ' ἄλλα τῆς ἀρχῆς ἐπεμελεῖτο καὶ τὰς θέας διεῖπεν ἐν τῷ θεάτρῳ, δίδουσι καὶ τοῖς θυμηλικοῖς στεφάνους μὲν οὐ χρυσοῦς ἀλλ' ὥσπερ ἐν Ὀλυμπίᾳ κοτίνων, δῶρα δ' ἀντὶ τῶν πολυτελῶν τοῖς μὲν Ἑλλησι τεῦτλα καὶ θρίδακας καὶ ξαφρανίδας καὶ ἀπλους, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις οἴνου κεράμια καὶ κρέα ὕεια καὶ σῦκα καὶ σικύους καὶ ξύλων ἀγκαλίδας, ὧν τὴν εὐτέλειαν οἱ μὲν ἐγέλων, οἱ δ' ἠδοῦντο τοῦ Κάτωνος τὸ αὐστηρὸν καὶ κατεστυμμένον ὁρῶντες ἡσυχῇ μεταβάλλον εἰς διάχυσιν. τέλος δ' ὁ Φαώνιος εἰς τὸν ὄχλον ἐμβαλὼν ἑαυτὸν καὶ καθεζόμενος ἐν τοῖς θεαταῖς ἐκρότει τὸν Κάτωνα καὶ δίδοναι τοῖς εὐήμεροῦσι καὶ τιμᾶν ἐβόα, καὶ συμπαρεκάλει τοὺς θεατάς, ὡς ἐκείνῳ τὴν ἐξουσίαν παραδεδω-

κώς. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Θεάτρῳ Κουρίων ὁ Φαωνίου συν-
 ἄρχων ἐχορήγει πολυτελῶς· ἀλλ' ἐκεῖνον ἀπολείποντες οἱ
 ἄνθρωποι μετέβαινον ἐνταῦθα, καὶ συνέπαιζον προθύ-
 μως ὑποκρινομένῳ τῷ Φαωνίῳ τὸν ἰδιώτην καὶ τῷ Κά-
 τῳ τὸν ἀγνωσθέν. ἔπραττε δὲ ταῦτα διασύρων τὸ
 πρᾶγμα, καὶ διδάσκων ὅτι παίζοντα δεῖ τῇ παιδιᾷ χρῆ-
 σθαι καὶ χάριτι παραπέμπειν αὐτῷ μᾶλλον ἢ παρα-
 σκευαῖς καὶ πολυτελείαις, εἰς τὰ μηδενὸς ἄξια φροντίδας
 μεγάλας καὶ σπουδὰς κατατιθέμενον.

Ἐπεὶ δὲ Σχιπίωνος καὶ Ὑψάλου καὶ Μίλωνος ὑπατείαν 47
 μετερχομένων οὐ μόνον ἐκεῖνοις τοῖς συντρόφοις ἤδη καὶ
 συμπολιτευομένοις ἀδικήμασι, δωροδοκίαις καὶ δεκασμοῖς,
 ἀλλ' ἀντικρὺς δι' ὀπλων καὶ φόνων εἰς ἐμφύλιον πόλεμον
 ὠθουμένων τόλμῃ καὶ ἀπονοίᾳ, Πομπήϊον τινες ἤξιουν
 ἐπιστῆναι ταῖς ἀρχαιρεσίαις, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖπεν ὁ
 Κάτων, οὐ τοῖς νόμοις ἐκ Πομπηίου φάμενος ἀλλ' ἐκ τῶν
 νόμων Πομπηίῳ δεῖν ὑπάρχειν τὴν ἀσφάλειαν, ὡς δὲ πο- 2
 λὸν χρόνον ἀναρχίας οὐσης καὶ τριῶν στρατοπέδων τὴν
 ἀγορὰν ὁσημέραι περιεχόντων ὀλίγον ἀπέλειπεν ἀνεπί-
 σχετον γεγονέναι τὸ κακόν, ἔγνω τὰ πράγματα πρὸ τῆς
 ἐσχάτης ἀνάγκης εἰς Πομπήϊον ἐκουσίῳ χάριτι τῆς βου-
 λῆς περιστῆσαι, καὶ τῷ μετριωτάτῳ τῶν παρανομημάτων
 χρησάμενος λάματι τῆς τῶν μεγίστων καταστάσεως τὴν
 μοναρχίαν ἐπαγαγέσθαι μᾶλλον ἢ περιδεῖν τὴν στάσιν
 εἰς ἀναρχίαν τελευτῶσαν. εἶπεν οὖν ἐν τῇ βουλῇ γνώμην 3
 Βίβλος, οἰκείος ὢν Κάτωνος, ὡς χρὴ μόνον ἐλέσθαι Πομ-
 πήϊον ὑπατον· ἢ γὰρ ἔξιν καλῶς τὰ πράγματα ἐκείνου
 καταστήσαντος, ἢ τῷ κρατίστῳ δουλεύσειν τὴν πόλιν. ἀνα-
 στάς δ' ὁ Κάτων οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος ἐπήνεσε τὴν
 γνώμην καὶ συνεβούλευσε πᾶσαν ἀρχὴν ὡς ἀναρχίας κρείτ-
 τονα, Πομπήϊον δὲ καὶ προσδοκᾶν ἄριστα τοῖς παροῦσι χρή-
 σεσθαι πράγμασι καὶ φυλάξειν διαπιστευθέντα τὴν πόλιν.

Οὕτω δ' ἀποδειχθεὶς ὑπατος ὁ Πομπήϊος ἐδεήθη τοῦ 48
 Κάτωνος ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ προάστειον, ἐλθόντα
 δὲ δεξάμενος φιλοφρόνως ἀσπασμοῖς καὶ δεξιώσειςι καὶ
 χάριν ἠμολογήσας παρεκάλει σύμβουλον αὐτῷ καὶ πάρε-
 δρον εἶναι τῆς ἀρχῆς. ὁ δὲ Κάτων ἀπεκρίνατο μήτε τὰ 2

- πρῶτα πρὸς ἀπέχθειαν εἰπεῖν Πομπηίου μήτε ταῦτα
 πρὸς χάριν, ἀλλ' ἐπὶ συμφέροντι πάντα τῆς πόλεως· ἴδια
 μὲν οὖν αὐτῷ παρακαλοῦντι σύμβουλος ἔσεσθαι, δημοσίᾳ
 δέ, καὶ μὴ παρακαλῆται, πάντως ἔρεῖν τὸ φαινόμενον.
- ³ καὶ ταῦτ' ἔπραττεν ὡς εἶπεν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ τοὺς
 δεκάσαντας ἤδη τὸν δῆμον ἐπιτίμια καινὰ καὶ δίκας με-
 γάλας τοῦ Πομπηίου νομοθετοῦντος ἀμελεῖν ἐκέλευσε τῶν
 γεγονότων καὶ προσέχειν τοῖς μέλλουσιν· οὔτε γὰρ ὅπου
 στήσεται (τὸ) τὰ προημαρτημένα ζητεῖν ὀρίσαι ῥάδιον,
 εἴαν τε νεώτερα γράφηται τῶν ἀδικημάτων ἐπιτίμια, δεινὰ
 πείσεσθαι τοὺς, ὃν οὐ παρέβαινον ὅτ' ἠδίκουν νόμον, κατὰ
- ⁴ τοῦτον κολαζομένους. ἔπειτα πολλῶν κρινομένων ἐπιφρα-
 νῶν ἀνδρῶν, ἐνίων δὲ καὶ φίλων τοῦ Πομπηίου καὶ οἰ-
 κείων, ὁρῶν αὐτὸν ἐνδιδόντα ἐν πολλοῖς καὶ καμπτόμενον
 ἐπετίμια σφοδρῶς καὶ διήγειρεν. ἐπεὶ δὲ νόμῳ τοὺς εἰω-
 θότας λέγεσθαι περὶ τῶν κρινομένων ἐπαίνους αὐτὸς ἀφε-
 λῶν, Μουνατίῳ Πλάγκῳ συγγράψας ἐπαινον ἐπὶ τῆς δίκης
- ⁵ ἔδωκεν, ἐπισχόμενος ὁ Κάτων τὰ ὦτα ταῖς χερσίν (ἔτυχε
 γὰρ δικάζων) ἐκώλυεν ἀναγινώσκεισθαι τὴν μαρτυρίαν. ὁ
 δὲ Πλάγκος ἀπέλεξεν αὐτὸν ἐκ τῶν δικαστῶν μετὰ τοὺς
 λόγους, καὶ οὐδὲν ἤττον ἤλω. καὶ ὅλως ἄπορον ἦν πρᾶ-
 γμα καὶ δυσμεταχειρίστον ὁ Κάτων τοῖς φεύγουσι, μήτε
 βουλομένοις αὐτὸν ἀπολιπεῖν δικαστὴν μήτ' ἀπολέγειν τολ-
 μῶσιν. ἤλωσαν γὰρ οὐκ ὀλίγοι τῷ Κάτωνα φεύγειν δό-
 ξαντες οὐ θαρρεῖν τοῖς δικαίοις· ἐνίοις δὲ καὶ προύφερον
 οἱ λαιδοροῦντες ὡς ἕνειδος μέγα τὸ μὴ δέξασθαι κριτὴν
 Κάτωνα προτεινόμενον.
- ⁴⁹ Ἐπεὶ δὲ Καίσαρος αὐτοῦ μὲν ἐμπεφυκότος τοῖς στρα-
 τεύμασιν ἐν Γαλατία καὶ τῶν ὀπλων ἔχομένου, δώροισι δὲ
 καὶ χρήμασι καὶ φίλοις μάλιστα πρὸς τὴν ἐν τῇ πόλει
 χρωμένου δύναμιν, ἤδη μὲν αἱ Κάτωνος προαγορεύσεις
 ἀνέφερον τὸν Πομπηίου ἐκ πολλῆς [ἤδη] τῆς πρόσθεν ἀπι-
 στίας ὄνειροπολοῦντα τὸ δεινόν, ἔτι δ' ἦν ὄκνου καὶ μελ-
 λήσεως ἀτόλμου πρὸς τὸ κωλύειν καὶ ἐπιχειρεῖν ὑπό-
 πλεως, ὠρμησεν ὁ Κάτων ὑπατείαν παραγγέλλειν ὡς
 ἀφαιρησόμενος εὐθὺς τὰ ὄπλα τοῦ Καίσαρος ἢ τὴν ἐπι-
- ² βουλήν ἐξελέγξων. οἱ δ' ἀντιπαραγγέλλοντες αὐτῷ χαρί-

ειτες μὲν ἦσαν ἀμφοτέρω, Σουλπίκιος δὲ καὶ πολλὰ τῆς τοῦ Κάτωνος ἐν τῇ πόλει δόξης τε καὶ δυνάμειος ἀπολαύων. οὐ μῆτρον οὖν ἐδόκει πράγματα ποιεῖν οὐδ' εὐχάριστον. οὐ μὴν ὅ γε Κάτων ἐνεκάλει· “τί γάρ” ἔφη “θαυμαστόν ἐστι ὅ τις νομίζει τῶν ἀγαθῶν μέγιστον, ἐτέρω μὴ παρήσει;” πείσας δὲ τὴν βουλὴν ψηφισασθαι τοὺς μετιόντας τὴν ἀρχὴν αὐτοὺς δεξιούσθαι τὸν δῆμον, δι' ἐτέρου δὲ μὴ δεῖσθαι μηδ' ἐντυγχάνειν ὑπὲρ αὐτῶν περιμόντος, ἔτι μᾶλλον ἐξηγγράνε τοὺς ἀνθρώπους, εἰ μὴ μόνον τὸ λαβεῖν μισθὸν ἀλλὰ καὶ τὸ διδόναι χάριν αὐτοὺς ἀρηρημένος ἀποροῦν καὶ ἀτιμὸν ὁμοῦ τὸν δῆμον πεποίηκε. πρὸς δὲ τούτῳ μὴτ' αὐτὸς ἐντυχεῖν ὑπὲρ αὐτοῦ πιθανὸς ὢν, ἀλλ' ἐν ἧθει τὸ τοῦ βίου μᾶλλον ἀξίωμα βουλόμενος φυλάσσειν ἢ προσλαβεῖν τὸ τῆς ἀρχῆς ποιούμενος τὰς δεξιώσεις, μήτε τοὺς φίλους ἐάσας οἷς ὄχλος ἀλίσκεται καὶ θεραπεύεται ποιεῖν, ἀπέτυχε τῆς ἀρχῆς.

Φέροντος δὲ τοῦ πράγματος οὐκ αὐτοῖς μόνοις τοῖς ἀποτυχοῦσιν ἀλλὰ καὶ φίλοις αὐτῶν καὶ οἰκεῖοις σὺν ἀσχύνητιν κατήρειαν καὶ πένθος ἐφ' ἡμέρας πολλάς, οὕτως ἤνεγκε ῥαθύμως τὸ συμβεβηκὸς ὥστ' ἀλειψάμενος μὲν ἐν τῷ πεδίῳ σφαιρίσαι, μετ' ἀριστον δὲ πάλιν, ὥσπερ εἶθιστο, καταβάς εἰς ἀγορὰν ἀνυπόδητος καὶ ἀχίτων περιπατήσαι μετὰ τῶν συνήθων. αἰτιᾶται δὲ Κικέρων ὅτι, τῶν πραγμάτων ἀρχόντος τοιοῦτου δεομένων, οὐκ ἐποίησατο σπουδὴν οὐδ' ὑπῆλθεν ὁμιλίᾳ φιλανθρώπων τὸν δῆμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ λοιπὸν ἐξέκαμε καὶ ἀπηγόρευσε, καίτοι τὴν στρατηγίαν αὐτὸς ἐξ ὑπαρχῆς μετελθὼν. ἔλεγεν οὖν ὁ Κάτων ὅτι τῆς μὲν στρατηγίας οὐ κατὰ γνώμην ἐξέτεσε τῶν πολλῶν, ἀλλὰ βιασθέντων ἢ διασφαρέντων, ἐν δὲ ταῖς ὑπατικαῖς ψήφοις μηδεμιᾶς κακουργίας γενομένης ἔγνω καὶ τῷ δήμῳ προσκεκρουκῶς διὰ τὸν αὐτοῦ τρόπον, ὃν οὔτε μεταθέσθαι πρὸς ἐτέρων χάριν οὔτε χρώμενον ὁμοίῳ πάλιν ὅμοια παθεῖν νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστιν.

Τοῦ δὲ Καίσαρος ἐμβαλόντος εἰς ἔθνη μάχισμα καὶ παραβόλως κρατήσαντος, Γερμανοῖς δὲ καὶ σπονδῶν γενομένων δοκοῦντος ἐπιθέσθαι καὶ καταβαλεῖν τριάκοντα μυριάδας, οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δῆμον ἤξλου εὐαγγέλια θύειν, ὁ δὲ Κά-

των ἐκέλευεν ἐκδιδόναι τὸν Καίσαρα τοῖς παρανομηθεῖσι καὶ μὴ τρέπειν εἰς αὐτοὺς μηδ' ἀναδέχεσθαι τὸ ἄγος εἰς τὴν πόλιν. “οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς” ἔφη “θύωμεν, ὅτι τῆς τοῦ στρατηγοῦ μανίας καὶ ἀπονοίας τὴν δίκην εἰς τοὺς στρατιώτας οὐ τρέπουσιν, ἀλλὰ φείδονται τῆς πόλεως.” ἐκ τούτου Καῖσαρ ἐπιστολὴν γράψας ἀπέστειλεν εἰς τὴν σύγκλητον· ὡς δ' ἀνεγνώσθη βλασφημίας πολλὰς ἔχουσα καὶ κατηγορίας τοῦ Κάτωνος, ἀναστὰς ἐκεῖνος οὐχ ὑπ' ὀργῆς οὐδὲ φιλονεικίας, ἀλλ' ὡσπερ ἐκ λογισμοῦ καὶ παρασκευῆς τὰ μὲν εἰς ἑαυτὸν ἐγκλήματα λαιδορῆαις καὶ σκώμμασιν ὅμοια καὶ παιδιὰν τινα καὶ βωμολοχίαν τοῦ Καίσαρος ἀπέδειξεν, ἀψάμενος δὲ τῶν ἐκείνου βουλευμάτων ἀπ' ἀρχῆς καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ὡσπερ οὐκ ἐχθρὸς ἀλλὰ συνωμότης καὶ κοινωνός, ἐκκαλύψας, καὶ διδάξας ὡς οὐ Γερμανῶν οὐδὲ Κελτῶν παῖδας ἀλλ' ἐκεῖνον αὐτόν, εἰ σωφρονοῦσι, φροβητέον ἔστιν αὐτοῖς, οὕτως ἐπέστρεψε καὶ παρώξυνεν ὡς τοὺς φίλους τοῦ Καίσαρος μετανοεῖν ὅτι τὴν ἐπιστολὴν ἀναγνόντες ἐν τῇ βουλῇ καιρὸν τῷ Κάτωνι λόγων δικαίων καὶ κατηγοριῶν ἀληθῶν παρέσχον. ἐκυρώθη μὲν οὖν οὐδέν, ἀλλ' ἐλέχθη μόνον ὅτι καλῶς ἔχει διάδοχον Καίσαρι δοθῆναι· τῶν δὲ φίλων ἀξιούντων καὶ Πομπήιον ἐξ ἴσου τὰ ὄπλα καταθέσθαι καὶ ἀποδοῦναι τὰς ἐπαρχίας ἢ μηδὲ Καίσαρα, νῦν ἐκεῖνα βοῶν ὁ Κάτων ἃ προύλεγεν αὐτοῖς ἤκειν, καὶ βιάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἀναφρανδὸν ἤδη τῇ δυνάμει χρώμενον ἦν ἔσχεν ἑξαπατῶν καὶ φρεναλίζων τὴν πόλιν, ἔξω μὲν οὐδὲν ἐπέβαινε, τοῦ δήμου θέλοντος ἀεὶ τὸν Καίσαρα μέγιστον εἶναι, τὴν δὲ σύγκλητον εἶχε πειθομένην καὶ φροβουμένην τὸν δῆμον.

52 Ὡς δ' Ἀρμίνον κατελλήπτο καὶ Καῖσαρ κατηγγέλλετο μετὰ στρατιᾶς ἐλαύνειν ἐπὶ τὴν πόλιν, ἐνταῦθα δὴ πάντες ἐπ' ἐκεῖνον ἀφειώρων, οἳ τε πολλοὶ καὶ Πομπήιος, ὡς μόνον μὲν ἐξ ἀρχῆς προαισθόμενον, πρῶτον δὲ φανερώς προειπόντα τὴν Καίσαρος γνώμην. εἶπεν οὖν ὁ Κάτων “ἀλλ' εἴ γε οἷς ἐγὼ προύλεγον ἀεὶ καὶ συνεβούλευον ἐπέσθη τις ὑμῶν, ἄνδρες, οὐτ' ἂν ἓνα ἐφοβεῖσθε νῦν οὐτ' ἐν ἐνὶ τὰς ἐλπίδας εἴχετε.” Πομπηίου δ' εἰπόντος μαντι-

κώτερα μὲν εἰρησθαι Κάτωνι φιλικώτερα δ' αὐτῷ πεπραχθαι, συνεβούλευεν ὁ Κάτων ἐνὶ Πομπηίῳ τὰ πράγματα τὴν σύγκλητον ἐγχειρίσαι· τῶν γὰρ αὐτῶν εἶναι καὶ ποιεῖν τὰ μεγάλα κακὰ καὶ παύειν. ὁ μὲν οὖν Πομπήιος οὔτε ³ δύναμιν ἔχων ἐτοίμην οὔτε οὖς κατέλεγε τότε προθύμους ὁρῶν ἐξέλιπε τὴν Ῥώμην, ὁ δὲ Κάτων ἔπεσθαι καὶ συμφεύγειν ἐγνωκῶς τὸν μὲν νεώτερον υἱὸν εἰς Βρεττίους ὑπεξέθετο πρὸς Μουνάτιον, τὸν δὲ πρεσβύτερον εἶχε σὺν ἑαυτῷ. τῆς δ' οἰκίας καὶ τῶν θυγατέρων κηδεμόνος δεομένων ἀνέλαβε πάλιν τὴν Μαρκίαν γηρεύουσαν ἐπὶ χρήμασι πολλοῖς· ὁ γὰρ Ὀρτήσιος θνήσκων ἐκείνην ἀπέλιπε κληρονόμον. εἰς ὃ δὴ μάλιστα λοιδορούμενος ὁ Καῖσαρ ⁴ τῷ Κάτωνι φιλοπλουτίαν προσφέρει καὶ μισθαργίαν ἐπὶ τῷ γάμῳ· τί γὰρ ἔδει παραχωρεῖν δεόμενον γυναικὸς ἢ τί μὴ δεόμενον αὐθις ἀναλαμβάνειν, εἰ μὴ δέλεαρ ἐξ ἀρχῆς ὑφείθη τὸ γύναιον Ὀρτησίῳ καὶ νέαν ἔχρησεν, ἵνα πλουσίαν ἀπολάβῃ; πρὸς μὲν οὖν ταῦτα μετρίως ἔχει τὸ Εὐριπίδειον ἐκεῖνο “πρῶτον μὲν οὖν ἄρρητ’· ἐν ἀρρήτοισι γὰρ τὴν σὴν νομιζῶ δειλίαν ὡς Ἡράκλεις” ὅμοιον γὰρ ἐστι ⁵ τῷ Ἡρακλεῖ μαλακίαν ὀνειδίξειν καὶ κατηγορεῖν αἰσχροκέρδειαν Κάτωνος. εἰ δ' ἄλλη πῃ μὴ καλῶς πέπρακται τὰ περὶ τὸν γάμον, ἐπισκεπτέον. ἐγγυησάμενος γὰρ τὴν Μαρκίαν ὁ Κάτων, καὶ τὸν οἶκον ἐπιτρέψας ἐκείνη καὶ τὰς θυγατέρας, αὐτὸς ἐδίωκε Πομπήιον.

Ἄπ' ἐκείνης δὲ λέγεται τῆς ἡμέρας μήτε κεφαλὴν ἔτι ⁵³ κείρασθαι μηδὲ γένεια μήτε στέφανον ἐπιθέσθαι, πένθους δὲ καὶ κατηφείας καὶ βαρύτητος ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς τῆς πατρίδος ἐν σχῆμα νικῶντων ὁμοίως καὶ νικωμένων ἄχρι τελευτῆς διαφυλάξαι. τότε δὲ κλήρω λαχὼν Σικελίαν διέβη μὲν εἰς Συρακούσας, πυθόμενος δ' Ἀσίτιον Πωλίωνα παρὰ τῶν πολεμίων ἀφίχθαι μετὰ δυνάμειος εἰς Μεσσήνην ἔπεμψε, λόγον ἀπαιτῶν παρ' αὐτοῦ τῆς διαβάσεως. ἀνταπ- ² αιτηθεὶς δὲ λόγον ὑπ' ἐκείνου τῆς τῶν πραγμάτων μεταβολῆς, καὶ Πομπήιον ἀκούσας ἐκλελοιπότα παντελῶς Ἰταλίαν ἐν Δυρραχίῳ στρατοπεδεύειν, πολὺν ἔρη περὶ τὰ θεῖα πλάνον εἶναι καὶ ἀσάφειαν, εἰ Πομπήιον ἐν οἷς ὑγιᾶς οὐδὲν οὐδὲ δίκαιον ἔπραττεν ἀήττητον γενόμενον νῦν, ὅτι

τὴν πατρίδα βούλεται σώζειν καὶ τῆς ἐλευθερίας ὑπερ-
 3 μάχεται, προλέλοιπε τὸ εὐτυχεῖν. Ἀσίλιον μὲν οὖν ἔφη
 δυνατὸς εἶναι Σικελίας ἐκβαλεῖν, ἄλλης δὲ μείζονος ἐπερ-
 χομένης δυνάμεως οὐ βούλεσθαι τὴν νῆσον ἐμπολεμιῶν
 ἀπολέσαι, χωρεῖν δὲ πρὸς τὸ κρατοῦν καὶ σώζεσθαι παρ-
 αινέσας Συρακουσίοις ἐξέπλευσεν. ἀφικόμενος δὲ πρὸς
 Πομπήιον αἰεὶ μὲν εἶχετο μιᾶς γνώμης, χρονοτριβεῖν τὸν
 πόλεμον, ἐλπίζων διαλύσεις καὶ μὴ βουλόμενος ἐν ἀγῶνι
 χεῖρω γενομένην τὴν πόλιν αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς παθεῖν τὰ
 4 ἔσχατα, σιδήρῳ διακριθεῖσαν. ἄλλα δὲ τούτων ἀδελφὰ
 Πομπήιον ἔπεισε καὶ τοὺς συνέδρους ψηφίσασθαι, μήτε
 πόλιν ὑπήκοον Ῥωμαίων διαρπάζειν μήτ' ἄνδρα Ῥωμαῖον
 ἔξω παρατάξειως ἀναιρεῖν· (ἅ) καὶ δόξαν ἤνεγκε καὶ προσ-
 ηγάγετο πολλοὺς τῆ Πομπηίου μερίδι, τὴν ἐπιείκειαν
 αὐτοῦ καὶ τὸ ἡμέρον ἀσπασαμένους.

- 54 Ἐκπεμφθεὶς δ' εἰς Ἀσίαν, ὡς τοῖς ἐκεῖ συνάγουσι πλοῖα
 καὶ στρατιὰν ὠφέλιμος γένοιτο, Σερβιλίαν ἐπηγάγετο τὴν
 ἀδελφὴν καὶ τὸ Λουκούλλου παιδίον ἐξ ἐκείνης γεγονός·
 ἠκολούθησε γὰρ αὐτῷ χηρεύουσα, καὶ πολὺ τῶν εἰς τὸ
 ἀκόλαστον αὐτῆς διαβολῶν ἀφείλεν ὑποδῶσα τὴν ὑπὸ
 2 Κάτωνι φρουρὰν καὶ πλάνην καὶ δίαιταν ἐκουσίως. ἀλλ'
 ὅ γε Καῖσαρ οὐδὲ τῶν ἐπ' ἐκείνη βλασφημιῶν τοῦ Κάτω-
 νος ἐφείσατο. πρὸς μὲν οὖν τὰλλα τοῦ Κάτωνος οὐδέν,
 ὡς ἔοικεν, ἐδεήθησαν οἱ Πομπηίου στρατηγοί, Ῥοδίους
 δὲ πειθοῖ προσαγαγόμενος καὶ τὴν Σερβιλίαν αὐτόθι καὶ
 τὸ παιδίον ἀπολιπὼν ἐπανῆλθε πρὸς Πομπήιον, ἥδη πε-
 ζικῆς τε λαμπρᾶς καὶ ναυτικῆς δυνάμεως περὶ αὐτὸν οὐ-
 3 σης. ἔνθα δὴ καὶ μάλιστα τῆς γνώμης κατάφωρος ἔδοξε
 γεγονέναι Πομπήιος. ὥρμησε μὲν γὰρ ἐγχειρῆσαι τῷ Κά-
 τωνι τὴν τῶν νεῶν ἡγεμονίαν· ἦσαν δὲ πεντακοσίων μὲν
 οὐκ ἐλάττους αἱ μάχιμοι, λιβυρικὰ δὲ καὶ κατασκοπικὰ
 4 καὶ ἄφρακτα παμπληθῆ· ταχὺ δ' ἐννοήσας ἢ διδαχθεὶς
 ὑπὸ τῶν φίλων ὡς ἐν ἔστι κεφάλαιον Κάτωνι πάσης πο-
 λιτείας ἐλευθερῶσαι τὴν πατρίδα, κἂν γένηται κύριος
 τηλικαύτης δυνάμεως, ἧς ἂν ἡμέρας καταγωνίσωνται Καί-
 σαρα, τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἀξιώσει καὶ Πομπήιον τὰ ὄπλα
 καταθέσθαι καὶ τοῖς νόμοις ἔπεσθαι, μετέγνων, καίπερ

ἤδη διειλεγμένος αὐτῷ, καὶ Βίβλον ἀπέδειξε ναύαρχον. οὐ μὴν ἤσθετό γε παρὰ τοῦτο τῆς προθυμίας τοῦ Κά-⁵τωνος ἀμβλυτέρας· ἀλλὰ καὶ λέγεται πρὸς τινα μάχην πρὸ τοῦ Δυρραχίου αὐτοῦ τε Πομπηίου παρορμῶντος τὴν δύναμιν καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἡγεμόνων εἶπεῖν τι καὶ προτρέψασθαι κελεύοντος ἀργῶς καὶ σιωπῇ τοὺς στρατιώτας ἀκούειν, Κάτωνος δὲ μετὰ πάντας ὅσα καιρὸν εἶχε τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἀκούειν λεγομένων περὶ ἐλευθερίας καὶ ἀρετῆς καὶ θανάτου καὶ δόξης διελθόντος αὐτοπαθῶς, καὶ τελευτῶντα τρέψαντος τὸν λόγον εἰς⁶ θεῶν ἀνάγκησιν ὡς παρόντων καὶ ἐφορῶντων τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγῶνα, τηλικούτον ἀλαλαγμὸν γενέσθαι καὶ τοσοῦτον κίνημα τῆς στρατιᾶς ἐπαρθείσης ὥστε πάντας ἐλπίδων μεστοὺς ἐπὶ τὸν ἕλκδυνον ὀρμῆσαι τοὺς ἡγεμόνας. τρεψαμένων δὲ καὶ κρατησάντων ἀφείλετο τὴν παντελῆ νίκην ὁ Καίσαρος δαίμων, τῇ Πομπηίου χρησάμενος εὐλαβείᾳ καὶ ἀπιστίᾳ περὶ τὸ εὐτύχημα. ταῦτα μὲν οὖν⁷ ἐν τοῖς περὶ Πομπηίου γέγραπται· χαιρόντων δὲ πάντων καὶ μεγαλυνόντων τὸ ἔργον ὁ Κάτων ἀπεδάκρυε τὴν πατρίδα, καὶ τὴν ὀλέθριον καὶ κακοδαίμονα φιλαρχίαν ὠδύρετο, πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὄρων πολίτας ὑπ' ἀλλήλων πεπτωκότας.

Ἐπεὶ δὲ Καίσαρα διώκων Πομπήιος εἰς Θεσσαλίαν⁵⁵ ἀνεξεύγνυε πολλὰ καταλιπὼν περὶ Δυρράχιον ὄπλα καὶ χρήματα καὶ σώματα συγγενῆ καὶ οἰκεῖα, πάντων ἀπέδειξεν ἡγεμόνα καὶ φύλακα τὸν Κάτωνα πεντεκαίδεκα σπείρας ἔχοντα στρατιωτῶν διὰ πίστιν ἅμα καὶ φόβον τοῦ ἀνδρός· ἡττωμένῳ μὲν γὰρ πάντων εἶναι βεβαιότατον ἐνόμιζεν, εἰ δὲ νικήῃ, μὴ ἐπιτρέψειν παρόντα χρήσασθαι τοῖς πράγμασιν ὡς προήρηται. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἀν-²δρῶν ἀπερρίφησαν ἐν Δυρραχίῳ μετὰ Κάτωνος. γενομένης δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἡττης οὕτως ἔστη τοῖς λογισμοῖς ὁ Κάτων ὡς, εἰ μὲν τεθνήκοι Πομπήιος, εἰς Ἰταλίαν τοὺς σὺν αὐτῷ περαιώσων, αὐτὸς δὲ πορρωτάτω τῆς τυραννίδος ἐπὶ φυγῇ βιωσόμενος, εἰ δὲ σώζοιτο, πάντως ἐκείνῳ διαφυλάξων τὴν δύναμιν. οὕτω δὲ διαβαλὼν εἰς Κέρκυ-³ραν, ὅπου τὸ ναυτικὸν ἦν, ἐξίστατο μὲν Κικέρωνι τῆς

ἀρχῆς ὡς ὑπατικῷ στρατηγικός, οὐ δεξαμένου δὲ Κικέρωνος ἀλλ' ἀπάραντος εἰς Ἴταλιαν, ἰδὼν τὸν Πομπήιον ὑπ' αὐθαδείας καὶ φρονήματος ἀκαίρου βουλόμενον κολάζειν τοὺς ἀποπλέοντας, πρῶτον δὲ μέλλοντα τῷ Κικέρωνι προσφέρειν τὰς χεῖρας, ἐνουθέτησεν ἰδίᾳ καὶ κατεπράννευ, ὥστε τὸν Κικέρωνα περισῶσαι σαφῶς ἐκ θανάτου καὶ τοῖς ἄλλοις ἄδειαν παρασχεῖν.

- 56 Τεκμαιρόμενος δὲ Πομπήιον Μάγνον εἰς Αἴγυπτον ἢ Λιβύην διεκπεσεῖσθαι καὶ σπεύδων πρὸς ἐκεῖνον ἀνήχθη μὲν ἔχων ἅπαντας, ἔπλει δὲ πρῶτον ἀπιέναι διδοὺς καὶ ὑπολείπεσθαι τοὺς οὐ προθύμως συστρατευομένους. ἀψάμενος δὲ Λιβύης καὶ παραπλέων ἐντυγχάνει Σέξτω τῷ νεωτέρῳ τῶν Πομπηίου παίδων ἀγγέλλοντι τὴν ἐπ' Αἰ-
 2 γύπτου τοῦ πατρὸς τελευτήν. πάντες μὲν οὖν βαρέως ἤνεγκαν, οὐδεὶς δὲ μετὰ Πομπήιον ἡξίου Κάτωνος παρόντος οὐδ' ἀκούειν ἄλλον ἡγεμόνα. διὸ καὶ Κάτων αἰδούμενος καὶ οἰκτείρων ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ πίστεως δεδωκότας πείραν ἐπὶ ξένης ἐρήμους καὶ ἀπόρους ἀπολιπεῖν, ὑπέστη τε τὴν ἀρχὴν καὶ παρῆλθεν εἰς Κυρήνην· ἐδέξαντο γὰρ ἐκεῖνον, ὀλίγαις ἡμέραις ἔμπροσθεν ἀποκλείσαντες
 3 Λαβηρόν. ἐνταῦθα πυνθανόμενος Σκιπίωνα τὸν Πομπηίου πενθερὸν ὑπὸ Ἰόβα τοῦ βασιλέως ἀνειληφθαι, καὶ Ἐᾶρον Ἄττιον, ὃς ἦν ὑπὸ Πομπηίου Λιβύης ἀποδεδειγμένος ἡγεμίων, εἶναι σὺν αὐτοῖς μετὰ δυνάμεως, ἐξώρμησε πεζῇ χειμῶνος ὥρα, πολλοὺς μὲν ὄνους ὕδωρ κομίζοντας συναγαγών, πολλὴν δὲ λειαν ἐλαύνων, ἔτι δ' ἄρματα καὶ τοὺς καλουμένους Φύλλους ἐπαγόμενος, οἱ τὰ τε δῆγματα τῶν θηρίων ἰῶνται τοῖς στόμασιν ἔλκοντες τὸν ἰόν, αὐτὰ τε τὰ θηρία κατεπάρδοντες ἀμβλύνοῦσι καὶ κηλοῦσιν.
 4 ἡμέρας δὲ συνεχῶς ἑπτὰ τῆς πορείας γενομένης πρῶτος ἠγήσατο μήτε ἵππῳ μήτε ὑποζυγίῳ χρησάμενος. ἐδείπνει δὲ καθήμενος ἀρ' ἧς ἡμέρας τὴν κατὰ Φάρσαλον ἦτταν ἔγνω, καὶ τοῦτο τῷ λοιπῷ προσέθηκε πένθει, τὸ μὴ κατακλιθῆναι πλὴν καθεύδων. ἐν δὲ Λιβύῃ διαγαγὼν τοῦ χειμῶνος ... ἐξήγαγε τὴν στρατιάν· ἦσαν δὲ μυρίων ὀλίγον ἀποδέοντες.
 57 Τὰ δὲ πράγματα κακῶς εἶχε τοῖς περὶ Σκιπίωνα καὶ

Ἐἶρον, ἐκ διαφορᾶς καὶ στάσεως ὑποδυομένοις καὶ Θερα-
 πεύουσι τὸν Ἰόβαν, οὐκ ἀνεκτὸν ὄντα βαρύτητι φρονήμα-
 τος καὶ ὄγκῳ διὰ πλοῦτον καὶ δύναμιν· ὅς γε Κάτωνι
 πρῶτον ἐντυγχάνειν μέλλων μέσον ἔθηκε τὸν ἑαυτοῦ θρό-
 νον τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Κάτωνος. ὁ μὲντοι Κάτων ²
 ὡς εἶδεν, ἄρας τὸν ἑαυτοῦ μετέθηκεν ἐπὶ θάτερα, μέσον
 λαμβάνων τὸν Σκιπίωνα, καίπερ ἔχθρὸν ὄντα καὶ τι καὶ
 βιβλὸν ἐκδεδωκῆτα βλασφημίας ἔχον τοῦ Κάτωνος. εἶτα
 τοῦτο μὲν εἰς οὐδένα τίθενται λόγον, εἰ δὲ Φιλόστρατον
 ἐν Σικελίᾳ μέσον εἶχε περιπατῶν ἐπὶ τιμῇ φιλοσοφίας,
 ἐγκαλοῦσιν. τότε δ' οὖν καὶ τὸν Ἰόβαν ἔπαυσε μόνον οὐχὶ
 σατράπης πεποιημένον ἑαυτοῦ τοὺς περὶ τὸν Σκιπίωνα,
 κάκεινους διήλλαξεν. ἀξιούτων δὲ πάντων ἄρχειν αὐτόν, ³
 καὶ πρώτων τῶν περὶ Σκιπίωνα καὶ Ἐἶρον ἐξισταμένων
 καὶ παραδιδόντων τὴν ἡγεμονίαν, οὐκ ἔφη καταλύσειν
 τοὺς νόμους περὶ ὧν τῇ καταλύοντι πολεμοῦσιν, οὐδ'
 ἑαυτὸν ἀντιστράτηγον ὄντα παρόντος ἀνθυπάτου προτά-
 ξειν· ἀνθύπατος γὰρ ὁ Σκιπίων ἀπεδέδεικτο, καὶ θάρσος
 εἶχον οἱ πολλοὶ διὰ τοῦνομα, κατορθώσειν ἄρχοντος ἐν
 Λιβύῃ Σκιπίωνος.

Ἐπεὶ μὲντοι τὴν ἀρχὴν ὁ Σκιπίων παραλαβὼν εὐθὺς ⁵⁸
 ἐβούλετο Ἰόβαν χαριζόμενος Ἰτυκαίους ἡβηδὸν ἀποκτεῖναι
 καὶ κατασκάψαι τὴν πόλιν ὡς τὰ Καίσαρος φρονοῦσαν,
 οὐχ ὑπέμεινεν ὁ Κάτων, ἀλλὰ μαρτυρόμενος καὶ κεκραγῶς
 ἐν τῇ συνεδρίῳ καὶ Θεοκλυτῶν μόλις ἐξείλετο τῆς ὠμό-
 τητος αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν δεσφέν- ²
 των τὰ δὲ τοῦ Σκιπίωνος ἀξιούτως, ἀνεδέξατο φρουρή-
 σειν τὴν πόλιν, ὡς μήτε ἐκοῦσα μήτ' ἄκουσα Καίσαρι
 προσγένοιτο. καὶ γὰρ ἦν εἰς ἅπαντα τὸ χωρίον ὠφέλιμον
 καὶ διαρκὲς τοῖς ἔχουσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ὑπὸ τοῦ Κάτω-
 νος ἐρρώσθη· καὶ γὰρ σῖτον εἰσήγαγεν ὑπερβάλλοντα πλή-
 θει, καὶ κατεσκευάζε τὰ τεῖχη πύργους ἐπαιρόμενος καὶ
 τάφρους ὀχυρὰς καὶ χαρακώματα πρὸ τῆς πόλεως βαλ-
 λόμενος. Ἰτυκαίων δὲ τοὺς μὲν ἡβῶντας ἐν τοῖς χαρα- ³
 κώμασιν ἔταξεν οἰκεῖν, τὰ ὄπλα παραδόντας αὐτῇ, τοὺς
 δ' ἄλλους ἐν τῇ πόλει συνεῖχεν, ἰσχυρῶς ἐπιμελόμενος μὴ
 ἀδικεῖσθαι μηδὲ πάσχειν κακῶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

- ὄπλα δὲ πολλὰ καὶ χρήματα καὶ σῖτον ἐξέπεμψε τοῖς ἐπὶ στρατοπέδου, καὶ ὅλως εἶχε τοῦ πολέμου τὴν πόλιν ταμειῶν. ἃ δὲ Πομπηίου συνεβούλευε πρότερον καὶ τότε Σκιπίωνι, μὴ μάχεσθαι πρὸς ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ δεινόν, ἀλλὰ τῷ χρόνῳ χρῆσθαι πᾶσαν ἀκμὴν ἢ τυραννὶς ἰσχύει μαραίνοντι, τούτων ὁ Σκιπίων ὑπ' αὐθαδείας κατεφρόνει· καὶ ποτε τῷ Κάτωνι δειλίαν ὀνειδίζων ἔγραψεν, εἰ μὴ μόνον αὐτὸς ἀγαπᾷ καθήμενος ἐν πόλει καὶ τείχεσιν, ἀλλὰ μηδ' ἑτέρους ἐᾷ πρὸς τὸν καιρὸν εὐθαρσῶς χρῆσθαι τοῖς λογισμοῖς. πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἀντέγραψεν ὡς ἑτοιμὸς ἐστὶν οὓς ἤγαγεν αὐτὸς εἰς Λιβύην ὀπλίτας καὶ ἵππεῖς παραλαβὼν εἰς Ἰταλίαν περαιοῦν, καὶ Καίσαρα μεθιστάναί καὶ τρέπειν ἀπ' ἐκείνων πρὸς αὐτόν. ὡς δὲ καὶ τούτων ὁ Σκιπίων κατεγέλα, πάντῳ δῆλος ἦν ἀχθόμενος ὁ Κάτων τῇ παραχωρήσει τῆς ἀρχῆς, ὡς οὔτε τῷ πολέμῳ καλῶς τὸν Σκιπίωνα χρῆσόμενον, οὔτ', ἂν παραλόγως εὐτυχήσῃ, μέτριον ἐν τῷ κρατεῖν πρὸς τοὺς πολίτας ἐσόμενον. διὸ καὶ γνώμην εἶχεν ὁ Κάτων, καὶ πρὸς τοὺς συνήθεις ἔλεγεν, οὐ χρηστὰς μὲν ἐλπίδας ἔχειν ὑπὲρ τοῦ πολέμου δι' ἀπειρίαν καὶ θρασυτέτα τῶν ἡγεμόνων, εἰ δ' οὖν εὐτυχία τις γένοιτο καὶ καταλυθῆι Καῖσαρ, οὐ μενεῖν ἐν Ῥώμῃ, φεύξεσθαι δὲ τὴν χαλεπότητα καὶ πικρίαν τοῦ Σκιπίωνος, ἥδη τότε δεινὰς καὶ ὑπερηφάνους ποιουμένου κατὰ πολλῶν ἀπειλὰς. ἀπέβη δὲ μᾶλλον ἢ προσεδόκα· καὶ περὶ ἐσπέραν βαθεῖαν ἤκε τις ἀπὸ στρατοπέδου τριταῖος ἀγγέλλων ὅτι μάχης μεγάλης πρὸς Θάψῳ γενομένης διέφθαρται παντάπασι τὰ πράγματα καὶ κρατεῖ Καῖσαρ τῶν στρατοπέδων, Σκιπίων δὲ καὶ Ἰόβας σὺν ὀλίγοις ἐκπεφεύγασιν, ἢ δ' ἄλλη δύναμις ἀπόλωλεν.
- 59 Τούτων προσπεσόντων ἢ μὲν πόλις, οἷον εἰκὸς ἐν νυκτὶ καὶ πολέμῳ, πρὸς τοιοῦτον ἄγγελμα μικροῦ δεῖν ἔκφρων γενομένη μόλις ἑαυτὴν ἐντὸς τειχῶν κατεῖχεν, ὁ δὲ Κάτων προελθὼν τότε μὲν, ὡς ἐκάστοις ἀπήντα διαθέουσι καὶ βοῶσιν, ἐπιλαμβανόμενος καὶ παραμυθούμενος ἀφήρει τοῦ δέους τὸ περιθαιμὲς καὶ ταραχῶδες ὡς οὐ τηλικούτων ἴσως γεγονότων ἀλλ' ἐπὶ μεῖζον αἰρομένων τῷ λόγῳ,

καὶ κατέστησε τὸν Θόρυβον· ἅμα δ' ἡμέρα τοὺς τριακο-²
 σίους οἷς ἐχρήτο βουλῇ, Ῥωμαίους μὲν ὄντας ἐν δὲ Λιβύῃ
 πραγματευομένους ἀπ' ἐμπορίας καὶ δανεισμιῶν, εἰς ἱερὸν
 Διὸς ἐκήρυττε συνιέναι, καὶ ὅσοι παρῆσαν ἀπὸ συγγλήτου,
 καὶ παῖδας αὐτῶν. ἔτι δὲ συλλεγομένων ἐκείνων προσ-
 ελθὼν ἀθορύβως καὶ μετ' εὐσταθείας, ὥσπερ οὐδενὸς
 καινοῦ γεγονότος, βιβλίον ἔχων ἐν ταῖς χερσὶν ἀνεγίνω-
 σκεν· ἦν δ' ἀναγραφὴ τῶν πρὸς τὸν πόλεμον ὀργάνων
 ὀπλων σίτου τόξων [ὀπλιτῶν]. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἀρξά-³
 μενος ἀπὸ τῶν τριακοσίων καὶ διελθὼν πολὺν ἔπαινον
 τῆς προθυμίας αὐτῶν καὶ τῆς πίστεως, ἣν ἐπεδείξαντο
 καὶ χρήμασι καὶ σώμασι καὶ βουλαῖς ὠφελιμώτατοι γε-
 νόμενοι, παρεκάλει μὴ διαλυθῆναι ταῖς ἐλπίσιν ἕκαστον
 αὐτῷ φυγὴν ἰδίαν ἢ ἀπόδρασίν τινα ποριζόμενον· ἂν γὰρ
 ἐν ταύτῃ συμμένωσι, καὶ πολεμούντων ἦττον καταφρονή-
 σειν Καίσαρα, καὶ φείσεσθαι μᾶλλον δεομένων. βου-⁴
 λεύεσθαι δ' ἐκέλευεν αὐτοὺς ὑπὲρ αὐτῶν, οὐδέτερα μεμ-
 ψόμενος, ἀλλ' εἰ μὲν τρέποντο τῇ γνώμῃ πρὸς τὴν τύχην,
 τῆς ἀνάγκης θησόμενος τὴν μεταβολήν, ἰσταμένων δὲ
 πρὸς τὰ δεινὰ καὶ δεχομένων τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας
 κίνδυνον οὐκ ἐπαινεσόμενος μόνον ἀλλὰ καὶ θαυμασόμε-
 νος τὴν ἀρετὴν, καὶ παρέξων ἑαυτὸν ἄρχοντα καὶ συναγωνι-
 ζόμενον, ἄχρι οὗ τὴν ἐσχάτην τύχην τῆς πατρίδος ἐξελέγξω-⁵
 σιν, ἦν οὐκ Ἰτύχην οὐδ' Ἀδρούμητον οὔσαν, ἀλλὰ Ῥώμην,
 πολλάκις ἐκ χαλεπωτέρων σφαλιμάτων ὑπὸ μεγέθους ἀνα-
 φέρεσθαι. πολλῶν δ' αὐτοῖς εἰς σωτηρίαν καὶ ἀσφάλειαν
 ὑποκειμένων, καὶ μεγίστου πρὸς ἄνδρα πολεμεῖν ἐπὶ
 πολλὰ τοῖς καιροῖς ἀνθελκόμενον, Ἰβηρίας τε πρὸς Πομ-
 πῆιον ἀφροσύνης τὸν νέον, αὐτῆς τε τῆς Ῥώμης οὕτω⁶
 δι' ἀήθειαν παντάπασι δεδεγμένης τὸν χαλινὸν ἀλλ' ἀνα-
 ξιοπαθούσης καὶ συνεξανισταμένης πρὸς πᾶσαν μεταβο-
 λήν, οὐδὲ τὸν κίνδυνον εἶναι φευκτέον, ἀλλ' ἔχειν διδάσκα-
 λον τὸν πολέμιον ἀφειδοῦντα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ταῖς μεγίσταις
 ἀδικίαις, οὐχ ὥσπερ ἑαυτοῖς εἰς τὸν εὐτυχέστατον βίον
 κατορθοῦσιν ἢ πταίουσιν εἰς τὸν εὐκλεέστατον θάνατον
 τὴν ἀδηλότητα τοῦ πολέμου τελευτᾶν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκεί-⁷
 νους γε δεῖν ἔφη βουλεύεσθαι καθ' ἑαυτούς, συνευχόμενος

ἀντὶ τῆς πρόσθεν ἀρετῆς καὶ προθυμίας αὐτοῖς τὰ δόξαντα συνενεγκεῖν.

- 60 Τοιαῦτα τοῦ Κάτωνος εἰπόντος ἦσαν μὲν οἱ καὶ τοῖς λόγοις ἀγόμενοι πρὸς τὸ θαρρεῖν, οἱ δὲ πλεῖστοι πρὸς τὸ ἀδεῆς καὶ γενναῖον αὐτοῦ καὶ φιλόανδρον ὀλίγου δεῖν ἐκλαθόμενοι τῶν παρόντων, ὡς μόνον ὄντα τοῦτον ἀήτητον ἡγεμόνα καὶ πάσης κρείττονα τύχης, ἐδέοντο χρῆσθαι καὶ σώμασιν αὐτῶν καὶ χρήμασι καὶ ὄπλοις ὅπως αὐτὸς ἔγνωκεν· κρείττον γὰρ ἐκείνῳ πειθομένους ἀποθανεῖν ἢ σώζεσθαι προδόντας ἀρετὴν τοσαύτην. εἰπόντος δὲ τινος ὡς χρὴ ψηφίσασθαι δούλοις ἐλευθερίαν, καὶ τῶν πλείστων συνεπαινεσάντων, οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσῃν ὁ Κάτων· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον οὐδὲ δίκαιον, αὐτῶν μέντοι τῶν δεσποτῶν ἀριέντων τοὺς ἐν ἡλικίᾳ δέχεσθαι. γενομένων δὲ πολλῶν ὑποσχέσεων κελεύσας ἀπογράφεσθαι τὸν βουλούμενον ἀπηλλάττετο. καὶ μετὰ μικρὸν ἦκεν αὐτῷ γράμματα παρὰ Ἰόβα καὶ Σκιπίωνος, Ἰόβα μὲν ἐν ὄρει κεκρυμμένου μετ' ὀλίγων ἐρωτῶντος ὅ τι πράττειν δέδοκται τῷ Κάτωνι (καὶ γὰρ περιμενεῖν Ἰτύκη ἐκλιπόντα καὶ πολιορκουμένῳ μετὰ στρατιᾶς ἐπιβοηθήσειν), Σκιπίωνος δὲ πρὸς ἄκρα τινὶ ναυλοχοῦντος οὐ
- 61 πόρρω τῆς Ἰτύκης, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς καταδοκοῦντος. ἔδοξεν οὖν τῷ Κάτωνι τοὺς γραμματοφόρους ἐπισχεῖν, ἄχρι οὗ βεβαιώσῃ τὰ παρὰ τῶν τριακοσίων. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ βουλῆς ἦσαν πρόθυμοι, καὶ τοὺς οἰκέτας εὐθύς ἀφιέντες ἐλευθέρους ὥπλιζον· τῶν δὲ τριακοσίων, ἅτε δὴ πλωτικῶν καὶ δανειστικῶν ἀνθρώπων καὶ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς οἰκέταις τῆς οὐσίας ἐχόντων, οὐ πολὺν οἱ Κάτωνος λόγοι
- 2 χρόνον ἐμμείναντες ἐξερρήσαν· καθάπερ (γὰρ) τῶν σωματίων τὰ μανὰ δέχεται ῥαδίως τὴν θερμότητα καὶ πάλιν μεθίησι, τοῦ πυρὸς ἀπαχθέντος ψυχόμενα, παραπλησίως ἐκείνους ὁ μὲν Κάτων ὀρώμενος ἀνεζωπύρει καὶ διεθέρμαιεν, αὐτοὺς δ' ἑαυτοῖς λόγον διδόντας ὁ Καῖσαρος φόβος ἐξέκρουσε τῆς πρὸς Κάτωνα καὶ τὸ καλὸν αἰδοῦς. “τίνες” γὰρ ἔφρασαν “ὄντες τίνι τὸ προστασσόμενον ποι
- 3 εἶν ἀπαξιούμεν; οὐχὶ Καῖσαρ μὲν οὗτος εἰς ὃν ἡ Ῥωμαίων ἅπαντα περιέστηκεν ἰσχύς; ἡμῶν δὲ Σκιπίων οὐδεὶς οὐδὲ

Πομπήιος οὐδὲ Κάτων. ἀλλ' ἐν οἷς καιροῖς πάντες ἄνθρωποι ταπεινότερα τῶν προσηκόντων διὰ φόβον φρονούσιν, ἐν τούτοις ἡμεῖς ὑπερμαχοῦντες τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας πολεμοῦμεν ἐξ Ἰτύκης ἢ Κάτων μετὰ Πομπηίου Μάγνου φεύγων ὑφείτο τῆς Ἰταλίας; καὶ δούλους ἐλευθεροῦμεν κατὰ Καίσαρος, οἷς αὐτοῖς ἐλευθερίας, ὅσον ἂν ἐκεῖνος θέλῃ, μέτεστιν; ἀλλ' ἔτι νῦν, ὧ μοχθηροί, γνόντες ἑαυτοὺς παραιτώμεθα τὸν κρατοῦντα καὶ πέμψωμεν τοὺς δεησομένους." ταῦτα οἱ μετριώτατοι τῶν τριακοσίων παρήγγουν· οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς συγκλητικοῖς ἐπεβούλευον ὡς, εἰ τούτους συλλάβοιεν, ἱλασόμενοι τὴν πρὸς αὐτοὺς ὀργὴν τοῦ Καίσαρος.

Ὁ δὲ Κάτων ὑπονοῶν τὴν μεταβολὴν οὐκ ἤλεγχε, τῷ 62 μέντοι Σκιπίωνι καὶ τῷ Ἰόβᾳ γράψας ἀπέχεσθαι τῆς Ἰτύκης ἀπιστία τῶν τριακοσίων ἐξέπεμψε τοὺς γραμματοφόρους. τῶν δ' ἱππέων οἱ διαφυγόντες ἀπὸ τῆς μάχης, ἀριθμὸς οὐκ εὐσταταφρόνητος, προσελάσαντες τῇ Ἰτύκῃ πέμπουσι πρὸς τὸν Κάτωνα τρεῖς ἄνδρας οὐ τὴν αὐτὴν γνώμην ἀπὸ πάντων ἔχοντας· οἱ μὲν γὰρ ἀπιέναι πρὸς 2 Ἰόβαν, οἱ δὲ τῷ Κάτωνα προσχωρεῖν ὤριμητο, τοὺς δὲ καὶ δέος εἶχεν εἰς Ἰτύκην παριέναι. ταῦτα ὁ Κάτων ἀκούσας τοῖς μὲν τριακοσίοις ἐκέλευσε προσέχειν Μάρκον Ρούβριον, ἀτρέμα τὰς ἀπογραφὰς τῶν ἐλευθερούντων δεχόμενον καὶ μὴ προσβιαζόμενον· αὐτὸς δὲ τοὺς συγκλητικούς 3 ἀναλαβὼν προῆλθεν ἔξω τῆς Ἰτύκης, καὶ τοῖς ἱππάρχοις ἐνέτνχε δεόμενος μὴ προσέσθαι Ῥωμαίων ἄνδρας ἀπὸ βουλῆς τοσοῦτους μηδὲ Ἰόβαν ἐλέσθαι στρατηγὸν ἀντὶ Κάτωνος, ἀλλὰ σώζεσθαι κοινῇ καὶ σώζειν, παρελθόντας εἰς πόλιν οὔτε κατὰ κράτος ἀλώσιμον εἰς ἔτη τε πάμπολλα σῆτον καὶ τὴν ἄλλην παρασκευὴν ἔχουσαν. ταῦτα δὲ καὶ 4 τῶν συγκλητικῶν δεομένων καὶ δακρυόντων οἱ μὲν ἱππαρχοὶ διελέγοντο τοῖς ἱππεῦσιν, ὁ δὲ Κάτων ἐπὶ χώματός τινος καθίσας μετὰ τῶν συγκλητικῶν ἀνέμεινε τὰς ἀποκρίσεις. ἐν δὲ τούτῳ παρῆν ὁ Ρούβριος σὺν ὀργῇ κατη- 63 γορῶν τῶν τριακοσίων ἀκοσμίαι πολλὴν καὶ θόρυβον ὡς ἀρισταμένων καὶ διαταραττόντων τὴν πόλιν. ἐφ' οἷς οἱ μὲν ἄλλοι παντάπασιν ἀπογνόντες ἑαυτῶν εἰς δάκρυα καὶ

ὀδυρμούς ἐξέπεσον, ὁ δὲ Κάτων ἐκείνους τε θαρσύνειν
 ἐπειρᾶτο καὶ πρὸς τοὺς τριακοσίους ἐπεμψεν ἀναμείναι
 2 κελύων. οἱ δ' ἀπὸ τῶν ἱππέων ἤκον οὐ μέτρια προσ-
 τάττοντες· ἔφρασαν γὰρ οὔτε Ἰόβα δεῖσθαι μισθοδοτοῦν-
 τος οὔτε Καίσαρα φοβεῖσθαι Κάτωνος αὐτῶν ἄρχοντος,
 Ἰτυκαίους δὲ Φοίνιξιν ἀνθρώποις εὐμεταβόλοις συγκαθ-
 εῖργνυσθαι δεινὸν εἶναι· καὶ γὰρ εἰ νῦν ἀτρεμοῦσιν,
 3 ὅταν Καῖσαρ ἐπλή, συνεπιθῆσεται καὶ προδώσει. εἶπερ
 οὖν δεῖται τις αὐτῶν συμπολεμούντων καὶ συμπαρόντων,
 ἐκβαλὼν ἅπαντας Ἰτυκαίους ἢ διαφθείρας, οὕτως εἰς
 πόλιν καθαρὰν πολεμίων καὶ βαρβάρων καλείτω. ταῦτα
 ὁ Κάτων ἄγρια μὲν δεινῶς ἠγεῖτο καὶ βάρβαρα, πρῶως
 4 δ' ἀπεκρίνατο βουλευσέσθαι μετὰ τῶν τριακοσίων. καὶ
 παρελθὼν αὐθις εἰς τὴν πόλιν ἐνετύγχανε τοῖς ἀνδράσιν,
 οὐκέτι σκήψεις οὐδὲ παραγωγὰς πλασσομένοις ὑπ' αἰδοῦς
 πρὸς αὐτόν, ἀντικρὺς δὲ χαλεπαίνουσιν εἴ τις αὐτοὺς βιά-
 ζοιτο πολεμεῖν Καίσαρι μὴ δυναμένους μηδὲ βουλομένους.
 ἔνιοι δὲ καὶ παρεφθέγγοντο περὶ τῶν συγκλητικῶν, ὡς
 5 καθεκτέον ἐν τῇ πόλει Καίσαρος προσιόντος. ἀλλὰ τοῦτο
 μὲν ὡς οὐκ ἀκούσας ὁ Κάτων παρήκε· καὶ γὰρ ἦν ὑπο-
 κωφότερος· ὡς δὲ τις αὐτῷ προσελθὼν ἀπήγγειλε τοὺς
 [μὲν] ἱππεῖς ἀπιέναι, φοβηθεῖς μὴ παντάπασιν οἱ τρια-
 κόσιοι κατὰ τῶν συγκλητικῶν ἀπονοηθῶσιν, ἐβάδιζε μετὰ
 τῶν φίλων ἐξαναστάς, καὶ θεασάμενος ἤδη προκεχωρηκό-
 6 τας ἵππον λαβὼν ἐδίωκε πρὸς αὐτούς. οἱ δ' ἰδόντες
 ἄσμενοι προσελαύνοντα καὶ ἐδέξαντο καὶ παρεκάλουν
 σῶζεσθαι μετ' αὐτῶν. τότε καὶ δακρῦσαι τὸν Κάτωνά
 φασιν ὑπὲρ τῶν συγκλητικῶν δεόμενον καὶ προτείνοντα
 τὰς χεῖρας, ἐνίων δὲ καὶ τοὺς ἵππους ἀναστρέφοντα καὶ
 τῶν ὀπλων ἀντιλαμβανόμενον, μέχρι οὗ κατειργάσατο
 τὴν γοῦν ἡμέραν ἐκείνην ἐπιμείναντας ἀσφαλῆ τοῖς ἀν-
 δράσι φυγὴν παρασχεῖν.

64 Ὡς οὖν ἔχων αὐτοὺς ἀφίκετο, καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τὰς
 πύλας κατέστησε τοῖς δὲ τὴν ἄκραν φυλάττειν παρέδωκεν,
 ἔδεισαν οἱ τριακόσιοι μὴ· δίκην δῶσι τῆς μεταβολῆς, καὶ
 πρὸς τὸν Κάτωνα πέμποντες ἐδέοντο πάντως ἀφικέσθαι
 πρὸς αὐτούς. οἱ δὲ συγκλητικοὶ περιχυθέντες οὐκ εἶον,

οὐδ' ἔφρασαν προήσεσθαι τὸν κηδεμόνα καὶ σωτῆρα τοῖς ἀπίστοις καὶ προδόταις. σαφειστάτη γάρ, ὡς ἔοικεν, αἰ-² σθησις τότε παρέστη καὶ πόθος καὶ θαῦμα τῆς τοῦ Κάτωνος ἀρετῆς πᾶσιν ὁμαλῶς τοῖς ἐν τῇ Ἰτύκῃ γενομένοις, ὡς οὐδὲν ἄρα κίβδηλον οὐδ' ἀπατηλὸν ἐμέμικτο τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ, πάλαι δ' ἄνθρωπος ἑαυτὸν ἐγνωκῶς ἀνελεῖν δεινούς πόνους ἐπόνει καὶ φροντίδας καὶ ὠδῖνας εἶχεν ὑπὲρ ἄλλων, ὅπως εἰς ἀσφαλές καταστήσας ἅπαντας ἀπαλλάξαιτο τοῦ ζῆν. οὐ γὰρ ἦν ἀδηλος ἢ πρὸς τὸν³ θάνατον αὐτοῦ φορὰ, καίπερ οὐ φάσκοντος. ὑπήκουσεν οὖν τότε τοῖς τριακοσίοις παραμυθησάμενος τοὺς συγκλητικούς, καὶ μόνος ἦκε πρὸς αὐτοὺς χάριν ἔχειν ὁμολογούντας καὶ δεομένους τὰ μὲν ἄλλα χρῆσθαι καὶ πιστεύειν, εἰ δὲ Κάτωνες οὐκ εἰσὶν οὐδὲ τὸ Κάτωνος φρόνημα χωροῦσιν, οἰκτεῖρειν τὴν ἀσθένειαν αὐτῶν· ἐγνωκότες δ'⁴ οὖν Καίσαρος δεῖσθαι καὶ πέμπειν πρὸς αὐτόν, ὑπὲρ ἐκείνου μάλιστα καὶ πρώτου ποιήσεσθαι δέησιν· εἰ δὲ μὴ πείθοιεν, οὐδ' αὐτοῖς διδομένην δέξασθαι τὴν χάριν, ἀλλ' ἄχρι ἂν ἐμπνέωσι πολεμήσειν ὑπὲρ ἐκείνου. πρὸς ταῦτα ὁ Κάτων ἐπαινέσας τὴν εὐνοίαν ἔφη χρῆναι τῆς αὐτῶν σωτηρίας ἕνεκα πέμπειν κατὰ τάχος, ὑπὲρ αὐτοῦ δὲ μὴ δεῖσθαι· κερρατημένων γὰρ εἶναι δέησιν καὶ ἀδικούντων⁵ παραίτησιν, αὐτὸς δ' οὐ μόνον ἀήττητος γεγονέναι παρὰ πάντα τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ νικᾶν ἐφ' ὅσον ἐβούλετο καὶ κρατεῖν Καίσαρος τοῖς καλοῖς καὶ δικαίοις, ἐκείνον δ' εἶναι τὸν ἐαλωκότεν καὶ νενικημένον· ἃ γὰρ ἠρνεῖτο πράττων κατὰ τῆς πατρίδος πάλαι, νῦν ἐξεληλέγχθαι καὶ πεφρωᾶσθαι.

Τοιαῦτα διαλεχθεὶς τοῖς τριακοσίοις ἀπηλλάττετο· καὶ⁶⁵ πυθόμενος Καίσαρα πᾶσαν ἄγοντα τὴν στρατιάν ἤδη καθ' ὁδὸν εἶναι “παπαί” εἶπεν, “ὡς ἐπ' ἄνδρας ἡμᾶς ἐκεῖνος.” καὶ τραπόμενος πρὸς τοὺς συγκλητικούς ἐκέλευε μὴ μέλλειν, ἀλλ' ἕως παραμένουσιν οἱ ἵππεῖς σώζεσθαι. καὶ τὰς μὲν ἄλλας ἀπέκλεισε θύρας, μιᾶ δὲ τῇ πρὸς θάλασσαν φερούσῃ ἐχρῆτο πρὸς ἔξοδον, καὶ τὰ τε πλοῖα τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν διένειμε καὶ τάξεως ἐπεμελεῖτο, παύων τὰς ἀδικίας καὶ διαλύων τοὺς θορύβους, καὶ τοὺς ἀπόρους

2 ἔχοντας ἐφοδιάζων. ἔπει δὲ Μάρκος Ὀκτάκιος ἄγων δύο
 τάγματα πλησίων κατεστρατοπέδευσε καὶ πέμπων ἡξίου
 τὸν Κάτωνα περὶ ἀρχῆς διορίσασθαι πρὸς αὐτόν, ἐκείνῳ
 μὲν οὐδὲν ἀπεκρίνατο, πρὸς δὲ τοὺς φίλους εἶπεν “εἴτα
 θαυμάζομεν ὅπως ἀπόλοιε τὰ πράγματα, τὴν φιλαρχίαν
 ὁρῶντες ἡμῖν ἐν αὐτῷ τῷ ὀλέθρῳ βεβηγῶσι παραμένον-
 3 σαν;” ἐν τούτῳ δὲ τοὺς ἵππεῖς ἀκούσας ἀπιόντας ἤδη
 φέρειν καὶ ἄγειν τὰ τῶν Ἰτυζαίων ὡσπερ λάφυρα, δρόμῳ
 συνέτεινε πρὸς αὐτοὺς καὶ τοῖς πρώτοις ἐντυχῶν ἀστη-
 ρεῖτο· τῶν δ’ ἄλλων ἕκαστος ἔφθανε ῥίπτων καὶ κατατι-
 θέμενος, πάντες δ’ ὑπ’ αἰσχύνῃς σιωπῆ καὶ κάτῳ βλέ-
 ποντες ἀπήεσαν. ὁ δὲ Κάτων εἰς τὴν πόλιν τοὺς Ἰτυζαίους
 συναγαγὼν ἐδεῖτο περὶ τῶν τριακοσίων, μὴ παροξύναι Καί-
 4 σαρα καὶ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ κοινῇ τὴν σωτηρίαν πράττειν
 ἀλλήλοις. εἴτα πάλιν τραπόμενος πρὸς τὴν θάλατταν
 ἐπεσθόπει τοὺς ἐμβαίνοντας, καὶ τῶν φίλων καὶ ξένων
 ὅσους ἔπεισεν ἡσπάζετο καὶ προὔπεμπε. τὸν δ’ οὐκ οὐκ
 ἔπεισε λαβεῖν πλοῖον, οὐδ’ ᾤετο δεῖν ἀποτρέπειν περιε-
 χόμενον τοῦ πατρὸς. ἦν δὲ τις Στατύλλιος, ἀνὴρ τῇ μὲν
 ἡλικίᾳ νέος, ἰσχυρὸς δὲ τῇ γνώμῃ βουλόμενος εἶναι καὶ
 5 τοῦ Κάτωνος ἀπομιμεῖσθαι τὴν ἀπάθειαν. τοῦτον ἡξίου
 πλεῖν· καὶ γὰρ ἦν καταφανὴς μισοκαῖσαρ· ὡς δ’ οὐκ ἦθε-
 λεν, Ἀπολλωνίδῃ τῷ Στωικῷ καὶ Δημητρίῳ τῷ Περιπα-
 τητικῷ προσβλέψας ὁ Κάτων “ὑμέτερον” εἶπεν “ἔργον
 οἰδοῦντα τοῦτον μαλάξαι καὶ καταρτίσαι πρὸς τὸ συμ-
 φέρον.” αὐτὸς δὲ τοὺς λοιποὺς συνεπέμπων καὶ χρη-
 ματίζων τοῖς δεομένοις τὴν τε νύκτα διέτριβε περὶ ταῦτα
 καὶ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τὸ πλεῖστον μέρος.

66 Ἐπει δὲ Λεύκιος Καῖσαρ, οἰκεῖος μὲν ὢν Καῖσαρος
 ἐκείνου, μέλλων δὲ πρεσβεῦειν ὑπὲρ τῶν τριακοσίων, παρ-
 εκάλει τὸν Κάτωνα λόγον αὐτῷ συνυποθέσθαι πιθανὸν
 ᾧ χρήσεται περὶ ἐκείνου, “ὑπὲρ σοῦ μὲν γὰρ αὐτοῦ καὶ
 χειρῶν ἐμοὶ καλὸν ἄψασθαι καὶ γόνασι προσπεσεῖν Καί-
 2 σαρος,” οὐκ εἶα ταῦτα ποιεῖν ὁ Κάτων αὐτόν. “ἐμοὶ
 γάρ” εἶπεν, “εἰ σώζεσθαι χάριτι Καῖσαρος ἐβουλόμην,
 αὐτῷ βαδιστέον ἦν πρὸς ἐκείνον μόνον. οὐ βούλομαι δὲ
 τῷ τυράννῳ χάριν ἔχειν ὑπὲρ ὧν παρανομεῖ. παρανομεῖ

δὲ σώζων ὡς κύριος ὢν αὐτῷ δεσπόζειν οὐδὲν προσῆκεν. ὅπως μὲντοι παραιτήσῃ τοὺς τριακοσίους κοινῇ σκοπιώ-
μεν, εἰ βούλει.” γενόμενος δὲ πρὸς τούτῳ μετὰ τοῦ Λευ- 3
κίου τὸν υἱὸν αὐτῷ συνέστησε καὶ τοὺς ἑταίρους ἀπιόντι·
καὶ προπέμψας ἐκείνον καὶ δεξιωσάμενος ἐπανῆλθεν οὐ-
καδε, καὶ τὸν υἱὸν καὶ τοὺς φίλους συναγαγὼν ἄλλα τε
πολλὰ διελέχθη καὶ πολιτείας ἀπεῖπεν ἄψασθαι τῷ μει-
ρακίῳ· τὸ μὲν γὰρ ἀξίως Κάτωνος οὐκέτι τὰ πράγματα
δέξασθαι, τὸ δ’ ἄλλως αἰσχρὸν εἶναι. καὶ περὶ ἐσπέραν
ἤδη τρέπεται πρὸς τὸ βαλανεῖον. ἐν δὲ τῷ λούεσθαι τοῦ 4
Στατυλλίου μνησθεὶς καὶ μέγα φθρυγξάμενος “ἐξέπεμψας”
εἶπεν, “ὦ Ἀπολλωνίδη, τὸν Στατύλλιον ἀπὸ τοῦ φρονή-
ματος ἐκείνου καθελών; καὶ πέπλευκεν ὁ ἀνὴρ μηδ’ ἀспа-
σάμενος ἡμᾶς;” “πόθεν;” εἶπεν ὁ Ἀπολλωνίδης· “καίτοι
πολλὰ διελέχθημεν· ἀλλ’ ὑψηλὸς ἐστι καὶ ἄτρεπτος, καὶ
μένειν φησὶ καὶ πράττειν ὅτι ἂν σὺ πράττης.” πρὸς
ταῦτά φησι τὸν Κάτωνα μειδιᾶσαι καὶ εἰπεῖν “ἀλλὰ τοῦτο
μὲν αὐτίκα φανεῖται.”

Λουσάμενος δὲ μετὰ πολλῶν ἐδείπνει καθήμενος, ὡσπερ 67
εἰώθει μετὰ τὴν μάχην· οὐ γὰρ κατεκλίθη πλὴν καθεύ-
δων· συνεδείπνουν δὲ πάντες οἱ ἑταῖροι καὶ τῶν Ἴτυκαίων
οἱ ἄρχοντες. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ πότος ἔσχε μοῦσαν
πολλὴν καὶ χάριν, ἄλλων ἐπ’ ἄλλοις λόγων φιλοσόφων κυ-
κλούντων, ἄχρι οὗ περιῆλθεν ἡ ζήτησις εἰς ταῦτα δὴ τὰ
παράδοξα καλούμενα τῶν Στωικῶν, τὸ μόνον εἶναι τὸν
ἀγαθὸν ἐλεύθερον, δούλους δὲ τοὺς φάυλους ἅπαντας.
ἐνταῦθα δὴ, ὡς εἰκός, ἀντιβάντος τοῦ Περιπατητικοῦ, 2
σφοδρὸς ἐμπεσὼν ὁ Κάτων καὶ τόνον προσθεὶς καὶ τρα-
χύτητα φωνῆς ἀπέτεινε πορρωτάτω τὸν λόγον, ἀγῶνι θαν-
μασιῶν χρησάμενος, ὥστε μηδένα λαθεῖν ὅτι τῷ βίῳ πέρας
ἔγνωκεν ἐπιθεὶς ἀπαλλάττεσθαι τῶν παρόντων. διὸ καὶ
μετὰ τὸν λόγον σιωπῆς καὶ κατηρείας γενομένης ἐν πᾶ-
σιν, ἀναλαμβάνων αὐτοὺς καὶ ἀπάγων τῆς ὑποψίας ὁ
Κάτων αὖθις ὑπὲρ τῶν παρόντων ἐνέβαλλεν ἐρωτήματα
καὶ φροντίδας, ὡς δεδιὼς μὲν ὑπὲρ τῶν πλεόντων δεδιὼς
δ’ ὑπὲρ τῶν ὀδευόντων ἐρημίαν ἄνδρον καὶ βάρβαρον.

Οὕτω δὲ διαλύσας τὸ σύνδειπνον, καὶ περιπατήσας 68

μετὰ τῶν φίλων τὸν συνήθη μετὰ τὸ δεῖπνον περίπατον, καὶ τοῖς ἄρχουσι τῶν φυλάκων ἃ καιρὸς ἦν προστάξας, ἀπιῶν εἰς τὸ δωμάτιον ἤδη, τὸν τε παῖδα καὶ τῶν φίλων ἕκαστον μᾶλλον ἢ πρότερον εἰώθει προσαγαγόμενος καὶ φιλοφρονηθεῖς, πάλιν ὑποψίαν παρέσχε τοῦ μέλλοντος.

² εἰσελθὼν δὲ καὶ κατακλιθεὶς ἔλαβεν εἰς χεῖρας τῶν Πλάτωνος διαλόγων τὸν περὶ ψυχῆς· καὶ διελθὼν τοῦ βιβλίου τὸ πλεῖστον καὶ ἀναβλέψας ὑπὲρ κεφαλῆς, ὡς οὐκ εἶδε κρεμάμενον τὸ ξίφος (ὑψήρητο γὰρ ὁ παῖς ἔτι δειπνοῦντος αὐτοῦ), καλέσας οἰκέτην ἠρώτησεν ὅστις λάβοι τὸ ἔγχειρίδιον. σιωπῶντος δ' ἐκείνου πάλιν ἦν πρὸς τῷ βιβλίῳ· καὶ μικρὸν διαλιπὼν, ὥσπερ οὐ σπεύδων οὐδ' ἐπειγόμενος, ἄλλως δὲ τὸ ξίφος ἐπιζητῶν, ἐκέλευσε κομίσαι.

³ δαιριβῆς δὲ γινομένης καὶ μηδενὸς κομίζοντος, ἔξαναγνοὺς τὸ βιβλίον αὐθις ἐκάλει κατ' ἓνα τῶν οἰκετῶν καὶ μᾶλλον ἐνέτεινε τὴν φωνὴν τὸ ξίφος ἀπαιτῶν· ἐνὸς δὲ καὶ πύξ τὸ σιόμα πατάξας ἤμαξε τὴν αὐτοῦ χεῖρα, χαλεπαίνων καὶ βοῶν ἤδη μέγα παραδίδοσθαι τῷ πολεμίῳ γυμνὸς ὑπὸ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκετῶν, ἄχρι οὗ κλαίων ὁ υἱὸς εἰσέδραμε μετὰ τῶν φίλων καὶ περι-

⁴ πεσῶν ὠδύρευτο καὶ καθικέτευεν. ὁ δὲ Κάτων ἔξαναστάς ἐνέβλεψέ τε δεινὸν καὶ "πότε" εἶπεν "ἐγὼ καὶ ποῦ λέληθα παρανοίας ἠλωκῶς, ὅτι διδάσκει μὲν οὐδεὶς οὐδὲ μεταπείθει περὶ ὧν δοκῶ κακῶς βεβουλεῦσθαι, κωλύομαι δὲ χρῆσθαι τοῖς ἑμαυτοῦ λογισμοῖς καὶ παροπλίζομαι; τί δ' οὐχὶ καὶ συνδεῖς ὧ γενναῖε τὸν πατέρα καὶ τὰς χεῖρας ἀποστρέφεις, μέχρι ἂν ἔλθῶν Καῖσαρ εὕρη με μηδ' ἰμύνασθαι δυνάμενον; οὐ γὰρ ἐπ' ἑμαυτόν γε δέομαι ξίφους, ὅπου καὶ τὸ πνεῦμα βραχὺν χρόνον ἐπισχόντα καὶ τὴν κεφαλὴν ἄπαξ πατάξαντα πρὸς τὸν τοῖχον ἀποθανεῖν ἔνεστιν."

⁶⁹ Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ τὸ μὲν μαιράκιον ἐξῆλθε μετὰ κλαυθμοῦ καὶ πάντες οἱ λοιποί· τῷ δὲ Δημητρίῳ καὶ τῷ Ἀπολλωνίδῃ μόνοις ὑπολειφθεῖσι πραότερον ἤδη λαλῶν "ἦ που καὶ ὑμῖν" ἔφη "δέδοχται βία κατέχειν ἄνδρα τοσοῦτον ἡλικίας ἐν τῷ βίῳ καὶ καθημένους αὐτοῦ σιωπῇ παραφυλάσσειν, ἢ λόγον ἤχετε κομίζοντες ὡς οὐ δεινὸν

οὐδ' αἰσχρὸν ἔστιν ἀποροῦντα σωτηρίας ἑτέρας Κάτιωνα
 ἰὴν ἀπὸ τοῦ πολεμίου περιμένειν; τί οὖν οὐ λέγετε πεί- 2
 θοντες ἡμᾶς ταῦτα καὶ μεταδιδάσκοντες, ἵνα τὰς προ-
 τέρας δόξας ἐκείνας καὶ λόγους, οἷς συμβεβιώκαμεν, ἐκβα-
 λόντες καὶ γενόμενοι διὰ Καίσαρα σοφώτεροι μείζονα χάριν
 εἰδῶμεν αὐτῷ; καίτοι βεβούλευμαι μὲν οὐδ' ἐν ἔγωγε περὶ
 ἔμαντοῦ, δεῖ δέ με βουλευσάμενον εἶναι κύριον οἷς ἔγνωκα
 χρῆσθαι. βουλευσομαι δὲ τρόπον τινὰ μεθ' ὑμῶν, βου- 3
 λεύομενος μετὰ τῶν λόγων οἷς καὶ ὑμεῖς φιλοσοφοῦντες
 χρῆσθε. θαρροῦντες οὖν ἄπιτε, καὶ κελεύετε τὸν υἱόν, ἃ
 μὴ δύναται τὸν πατέρα πείθειν, μὴ βιάζεσθαι.”

Πρὸς ταῦτα μὴθὲν ἀντειπόντες οἱ περὶ τὸν Δημήτριον, 70
 ἀλλὰ δακρύσαντες ὑπεξῆλθον. εἰσπέμπεται δὲ διὰ παι-
 δίου μικροῦ τὸ ἐγχειρίδιον· καὶ λαβὼν ἐσπάσατο καὶ κατ-
 ενόησεν. ὡς δ' εἶδεν ἐστῶτα τὸν ἀθέρα καὶ τὴν ἀκμὴν
 διαμένουσαν, εἰπὼν “νῦν ἐμός εἰμι,” τὸ μὲν ξίφος ἔθηκε,
 τὸ δὲ βιβλίον αὐθις ἀνεγίνωσκε. καὶ λέγεται δις ὅλον
 διεξελθεῖν. εἶτα κοιμηθεὶς ὑπνον βαθύν, ὥστε τοὺς ἐκτὸς 2
 αἰσθῆσθαι, περὶ μέσας νύκτας ἐκάλει τῶν ἀπελευθέρων
 Κλεάνθην τὸν ἰατρὸν καὶ Βούταν, ᾧ μάλιστα πρὸς τὰς
 πολιτικὰς πράξεις ἐχρῆτο. καὶ τοῦτον μὲν ἐπὶ θάλατταν
 ἔπεμψεν, ὅπως σκεψάμενος εἰ πάντες ἀνηγμένοι τυγχά-
 νουσι, φράσῃ πρὸς αὐτόν· τῷ δ' ἰατρῷ τὴν χεῖρα φλε-
 γμαίνουσαν ὑπὸ τῆς πληγῆς ἦν ἐπληξε τὸν οἰκέτην, ἐπι-
 δῆσαι παρέσχεν. καὶ τοῦτ' ἐποίησεν ἠδίους ἅπαντας ὡς 3
 ζωτικῶς ἔχοντος αὐτοῦ. μετ' ὀλίγον δὲ παρῆν ὁ Βούτας
 ἀπαγγέλλων τοὺς μὲν ἄλλους ἀνῆχθαι, Κράσσον δὲ λεί-
 πεσθαι ὑπ' ἀσχολίας τινός, ὅσον δ' οὐπω καὶ τοῦτον ἐμ-
 βαίνειν, πολὺν δὲ χειμῶνα καὶ μέγα πνεῦμα κατέχειν τὴν
 θάλασσαν. τοῦτ' ἀκούσας ὁ Κάτιων ἐστέναξεν οἴκτῳ τῶν
 πλεόντων, καὶ πάλιν ἔπεμψε τὸν Βούταν ἐπὶ θάλασσαν,
 εἰ τις ἄρα παλινδρομήσας δέοιτό τινος τῶν ἀναγκαίων,
 ἀπαγγελοῦντα πρὸς αὐτόν. ἤδη δ' ὄρνιθες ἦδον, καὶ μι- 4
 κρὸν αὐθις κατηνέχθη πρὸς ὑπνον. ἐπανελθόντος δὲ τοῦ
 Βούτα καὶ φράσαντος πολλὴν ἡσυχίαν περὶ τοὺς λιμένας
 εἶναι, προσέταξεν αὐτῷ τὴν θύραν κλειῖσαι, καὶ καθῆκεν
 ἑαυτὸν εἰς τὸ κλινίδιον ὡς τὸ λοιπὸν ἔτι τῆς νυκτὸς ἀνα-

- 5 παυσόμενος. ἔξελθόντος δὲ τοῦ Βούτα σπασόμενος τὸ ξίφος ἔωσε μὲν ὑπὸ τὸ στήθος, τῇ δὲ χειρὶ κουφότερον διὰ τὴν φλεγμονὴν χρησάμενος οὐκ εὐθὺς ἀπήλλαξεν ἑαυτόν, ἀλλὰ δυσθανατῶν ἐξέπεσε τῆς κλίνης καὶ ψόφρον ἐποίησε, καταβαλὼν ἀβάκιόν τι τῶν γεωμετρικῶν παρακείμενον, ὥστε τοὺς θεράποντας αἰσθομένους ἀναβοῆσαι
- 6 καὶ τὸν υἱὸν αὐτίκα καὶ τοὺς φίλους ἐπεισελθεῖν. ἰδόντες δὲ πεφυρμένον αἵματι καὶ τῶν ἐντέρων τὰ πολλὰ προπεπτωκότα, ζῶντα δ' αὐτὸν ἔτι καὶ βλέποντα, δεινῶς μὲν ἅπαντες ἔσχον, ὁ δ' ἰατρὸς προσελθὼν ἐπειρᾶτο τῶν ἐντέρων ὑτρώτων διαμεινάντων ταῦτά τε καθιστάναι καὶ τὸ τραῦμα διαρράπτειν. ὡς οὖν ἀνήνεγκεν ὁ Κάτων καὶ συνεφρόνησε, τὸν μὲν ἰατρὸν ἀπεώσατο, ταῖς χερσὶ δὲ τὰ ἔντερα σπαράξας καὶ τὸ τραῦμα ἐπαναρρήξας ἀπέθανεν.
- 71 Ἐν ᾧ δ' οὐκ ἂν τις ᾤετο χρόνον τοὺς κατὰ τὴν οἰκίαν πάντας ἠσθῆσθαι τὸ πάθος, ἐπὶ ταῖς θύραις ἦσαν οἱ τριακόσιοι, καὶ μικρὸν ὕστερον ὁ δῆμος ἠθροιστο τῶν Ἴτυναίων, μιᾶ φωνῇ τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα καὶ μόνον ἐλεύθερον καὶ μόνον ἀήττητον καλούντων. καὶ ταῦτα
- 2 ἐπραττον ἀγγελλομένου προσιέναι Καίσαρος. ἀλλ' οὔτε φόβος αὐτοὺς οὔτε κολακεία τοῦ κρατοῦντος οὔτε ἡ πρὸς ἀλλήλους διαφορὰ καὶ στάσις ἀμβλυτέρους ἐποίησε τῆς πρὸς Κάτωνα τιμῆς. κοσμήσαντες δὲ τὸ σῶμα λαμπρῶς καὶ πομπὴν ἐπιφανῆ παρασχόντες καὶ θάψαντες παρὰ τὴν θάλασσαν, οὗ νῦν ἀνδριάς ἐφέστηκεν αὐτοῦ ξιφῆρης, οὕτως ἐτράποντο πρὸς τὸ σῶζειν ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν.
- 72 Καίσαρ δὲ πυνθανόμενος παρὰ τῶν ἀφικνουμένων ὑπομένειν ἐν Ἰτύκῃ τὸν Κάτωνα μηδὲ φεύγειν, ἀλλὰ τοὺς ἄλλους προπέμπειν, αὐτὸν δὲ καὶ τοὺς ἑταίρους καὶ τὸν υἱὸν ἀδεῶς ἀναστρέφειν, δυστέλεμαρτον ἠγείτο τὴν γνώμην τοῦ ἀνδρός, ἅτε δὲ τὸν πλεῖστον λόγον ἔχων ἐκείνου
- 2 προσῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπειγόμενος. ὡς δ' ἤκουσε τὸν θάνατον αὐτοῦ, λέγεται τοσοῦτον εἰπεῖν “ὦ Κάτων, φθονῶ σοι τοῦ θανάτου· καὶ γὰρ ἐμοὶ σὺ τῆς σαυτοῦ σωτηρίας ἐφθόνησας.” τῇ γὰρ ὄντι σωθῆναι Κάτων ἀνασχόμενος ὑπὸ Καίσαρος οὐκ ἂν οὕτω δοκεῖ καταισχῆναι τὴν αὐτοῦ δόξαν ὡς κοσμήσαι τὴν ἐκείνου. τὸ δὲ πρα-

χθὲν (ἄν) ἄδηλον· εἰκάζεται δὲ τὰ χρηστότερα παρὰ Καίσαρος.

Ἐτελεύτησε δὲ Κάτων ἔτη δυοῖν δέοντα πενήτην βε- 73
βιωκῶς. ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ ὑπὸ Καίσαρος μὲν οὐδὲν ἠδικήθη, λέγεται δὲ ῥάθυμος γενέσθαι καὶ περὶ γυναῖκας οὐκ ἀνεπίληπτος. ἐν δὲ Καππαδοκίᾳ ξένῳ τινὶ χρησάμενος Μαρφαδάτῃ τῶν βασιλικῶν, ἔχοντι γυναῖον εὐπρεπές, καὶ πλείονα παρ' αὐτοῖς ἢ καλῶς εἶχε διατρίβων χρόνον, ἔσκω- 2
πτετο τοιαῦτα γραφόντων εἰς αὐτόν "αὐρίον Κάτων βαδίζει μετὰ τριάκονθ' ἡμέρας" καὶ "Πόρχιος καὶ Μαρφαδάτης δύο φίλοι, ψυχὴ μία." Ψυχὴ γὰρ ἐκαλεῖτο τοῦ Μαρφαδάτου τὸ γύναιον. καὶ ἔτι "εὐγενὴς καὶ λαμπρὸς ὁ Κάτων· βασιλικὴν ψυχὴν ἔχει." ἀλλὰ πᾶσάν γε τὴν 3
τοιαύτην ἐξήλειψε καὶ ἠράνισε τῷ θανάτῳ δύσκληιαν· ἀγωνιζόμενος γὰρ ἐν Φιλίπποις πρὸς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας, καὶ κλινομένης τῆς φάλαγγος οὔτε φρυγεῖν οὔτε λαθεῖν ἀξιώσας, ἀλλὰ προκαλούμενος τοὺς πολεμίους ἔμπροσθεν ἑαυτὸν ἐμφρανίζων καὶ συνεξορμῶν τοὺς συμμένοντας ἔπεσε, θαῦμα τῆς ἀρετῆς τοῖς ἐναντίοις παρασχών. ἔτι δὲ μᾶλλον ἢ θυγάτηρ τοῦ Κάτωνος 4
οὔτε σωφροσύνης οὔτ' ἀνδρείας ἀπολειφθεῖσα (Βρούτῳ γὰρ συνῶκει τῷ κτείναντι Καίσαρα) αὐτῆς τε τῆς συνωμοσίας μετέσχε, καὶ προήγατο τὸν βίον ἀξίως τῆς εὐγενείας καὶ ἀρετῆς, ὡς ἐν τοῖς περὶ Βρούτου γέγραπται. Στατύλλιος δὲ φήσας μιμεῖσθαι Κάτωνα τότε μὲν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ἐκωλύθη βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν, ὕστερον δὲ τῷ Βρούτῳ πιστότατον ἑαυτὸν παρασχών καὶ χρησιμώτατον ἐν Φιλίπποις ἀπέθανεν.

ΑΓΙΣ ΚΑΙ ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΓΡΑΚΧΟΙ.

Οὐκ ἀτόπως τινὲς οὐδὲ φράυλως συγχεῖσθαι πρὸς τοὺς φιλοδόξους ὑπονοοῦσι τὸν ἐπὶ τῷ Ἰξίονι μῦθον, ὡς δὴ λαβόντι τὴν νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας καὶ τῶν Κενταύρων οὕτω γενομένων. καὶ γὰρ οὗτοι τῆς ἀρετῆς ὡσπερ εἰδώλῳ τινὶ τῇ δόξῃ συνόντες, οὐδὲν εἰλικρινές οὐδ' ὠμολογημένον ἀλλὰ νόθα καὶ μικτὰ πολλὰ πράττουσιν, ἄλλοτε ἄλλας

φροῦς φερόμενοι, ζήλοισ καὶ πάθεισιν ἐπακολουθοῦντες,
 ὅπερ οἱ Σοφοκλέους βοτῆρες ἐπὶ τῶν ποιμνίων λέγουσιν,
 “τούτοις γὰρ ὄντες δεσπότηι δουλεύομεν, καὶ τῶνδ’ ἀνάγκη
 2 καὶ σιωπῶντων κλύειν.” ὅπερ ἀληθῶς οἱ πρὸς ἐπιθυ-
 μίας ὄχλων καὶ ὁρμῆς πολιτευόμενοι πάσχουσι, δουλεύ-
 οντες καὶ ἀκολουθοῦντες ἵνα δημαγωγὸν καὶ ἄρχοντες
 ὀνομάζονται. καθάπερ γὰρ οἱ πρῶτοι τὰ ἔμπροσθεν
 προορώμενοι τῶν κυβερνητῶν ἀφορῶσι πρὸς ἐκείνους καὶ
 τὸ προστασσόμενον ὑπ’ ἐκείνων ποιοῦσιν, οὕτως οἱ πολι-
 2 τευόμενοι καὶ πρὸς δόξαν ὀρῶντες ὑπηρέται μὲν τῶν πολ-
 λῶν εἰσίν, ὄνομα δ’ ἀρχόντων ἔχουσιν. ὁ μὲν γὰρ ἀπη-
 κριβωμένος καὶ τελείως ἀγαθὸς οὐδ’ ἂν ὅλως δόξης δέοιτο,
 πλὴν ὅση πάροδον ἐπὶ τὰς πράξεις [καὶ] διὰ τοῦ πιστεύ-
 εσθαι δίδωσι· νέφ’ δ’ ἔτι ὄντι καὶ φιλοτίμῳ δοτέον ἀπὸ
 τῶν καλῶν ἔργων καὶ δόξῃ τι καλλωπίσασθαι καὶ κομ-
 πᾶσαι. φνόμεναι γὰρ ἐν τοῖς τηλικούτοις αἱ ἀρεταὶ καὶ
 βλαστάνουσαι τό τε κατορθούμενον, ὡς φησὶ Θεόφραστος,
 ἐκβεβαιοῦνται τοῖς ἐπαίνοις, καὶ τὸ λοιπὸν αὔξονται μετὰ
 2 φρονήματος ἐπαιρόμεναι. τὸ δ’ ἄγαν πανταχοῦ μὲν ἐπι-
 σφαλές, ἐν δὲ ταῖς πολιτικαῖς φιλοτιμίαις ὀλέθριον·
 ἐκφέρει γὰρ εἰς μανίαν καὶ παραφροσύνην ὑπαιθρον ἐξου-
 σίας μεγάλης ἐπιλαβομένους, ὅταν μὴ τὸ καλὸν ἔνδοξον
 εἶναι θέλωσιν, ἀλλ’ ἀγαθὸν ἠγῶνται τὸ ἔνδοξον εἶναι.
 ὡς περ οὖν Φωκίων πρὸς Ἀντίπατρον ἀξιοῦντά τι παρ’
 αὐτοῦ τῶν μὴ καλῶν “οὐ δύνασαι” εἶπεν “ἅμα καὶ φίλῳ
 Φωκίῳ χρησθαι καὶ κόλακι,” τοῦτο λεκτέον ἢ ὁμοίον τι
 3 τούτῳ πρὸς τοὺς πολλούς· “οὐ δύνασθε τὸν αὐτὸν ἔχειν
 καὶ ἄρχοντα καὶ ἀκόλουθον,” ἐπεὶ συμβαίνει γε [καὶ]
 οὕτω τὸ τοῦ δράκοντος, οὗ φησὶν ὁ μῦθος τὴν οὐρὰν τῇ
 κεφαλῇ στασιάσασαν ἀξιοῦν ἠγεῖσθαι παρὰ μέρος καὶ μὴ
 διὰ παντὸς ἀκολουθεῖν ἐκείνη, λαβοῦσαν δὲ τὴν ἡγεμονίαν
 αὐτὴν τε κακῶς ἀπαλλάττειν ἀνοίᾳ πορευομένην καὶ τὴν
 κεφαλὴν καταξάλλειν, τυφλοῖς καὶ κωφοῖς μέρεσιν ἀναγκα-
 4 ζομένην παρὰ φύσιν ἔπεσθαι. τοῦτο πολλοὺς τῶν πρὸς
 χάριν ἅπαντα πεπολιτευμένων ὀρῶμεν πεπονθότας· ἔξαρ-
 τήσαντες γὰρ αὐτοὺς ὄχλων εἰκῆ φερομένων οὐτ’ ἀναλα-
 βεῖν ὕστερον οὐτ’ ἐπιστῆσαι τὴν ἀταξίαν ἐδυνήθησαν.

ταῦτα δ' ἡμῖν εἰς τὴν παρὰ τῶν πολλῶν δόξαν ἐπῆλθεν εἰπεῖν ἔννοήσασιν ἡλικίην ἔχει δύναμιν ἐκ τῶν Τιβερίω καὶ Γαῖω τοῖς Γράκχοις συμπεσόντων, οὓς κάλλιστα μὲν φύντας κάλλιστα δὲ τραφέντας καλλίστην δὲ τῆς πολιτείας ὑπόθεσιν λαβόντας ἀπώλεσεν οὐχ οὕτως ἐπιθυμία δόξης ἄμετρος ὡς φόβος ἀδοξίας ἐκ προφάσεως οὐκ ἀγεννοῦς περιουζῶς. μεγάλην γὰρ εὐνοίαν προειληφότες παρὰ τῶν 5 πολιτῶν ἠσχύνθησαν ἐγκαταλιπεῖν ὡς περ χρέος· ἀμιλλώμενοι δ' αἰεὶ πολιτεύμασι χρηστοῖς τὰς τιμὰς ὑπερβάλλεσθαι, καὶ τιμώμενοι μᾶλλον ἐξ ὧν ἐπολιτεύοντο κεχαρισμένως, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἴση φιλοτιμίᾳ πρὸς τε τὸν δῆμον ἑαυτοὺς καὶ τὸν δῆμον πρὸς ἑαυτοὺς ἐκκαύσαντες, ἔλαθον ἀψάμενοι πραγμάτων ἐν οἷς οὐκέτ' ἦν τὸ ἐπιμένειν καλόν, αἰσχρὸν δ' ἤδη τὸ παύσασθαι. ταῦτα 6 μὲν οὖν ἐπικρινεῖς αὐτὸς ἐκ τῆς διηγήσεως, παραβάλωμεν δ' αὐτοῖς Λακωνικὸν ζευγὸς δημαγωγῶν, Ἄγιν καὶ Κλεομένην τοὺς βασιλεῖς· καὶ γὰρ οὗτοι τὸν δῆμον αὔξοντες ὡς περ ἐκεῖνοι, καὶ πολιτείαν καλὴν καὶ δικαίαν ἐκλελοιπυῖαν πολὺν χρόνον ἀναλαμβάνοντες, ὁμοίως ἀπηχθάνοντο τοῖς δυνατοῖς μὴ βουλομένοις ἀφεῖναι τὴν συνήθη πλεονεξίαν. ἀδελφοὶ μὲν οὖν οὐκ ἦσαν ἀλλήλων οἱ Λάκιωνες, συγγενοῦς δὲ καὶ ἀδελφῆς ἦσαντο πολιτείας, ἀρχὴν τοιαύτην λαβόντες.

Ἐπεὶ παρεισέδου πρῶτον εἰς τὴν πόλιν ἀργύρου καὶ 3 χρυσοῦ ζῆλος, καὶ συνηκολούθησε τοῦ πλοῦτου τῆ μὲν κτήσει πλεονεξία καὶ μικρολογία τῆ δὲ χρήσει καὶ ἀπολαύσει τρυφῆ καὶ μαλακία καὶ πολυτέλεια, τῶν πλείστων ἐξέπεσεν ἡ Σπάρτη καλῶν, καὶ ταπεινὰ πράττουσα παρ' ἀξίαν διετέλει μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἐν οἷς Ἄγισ καὶ Λεωνίδας ἐβασίλευον, Ἄγισ μὲν Εὐρωπωντίδης καὶ Εὐδα- 2 μίδα παῖς, ἔκτος ἀπ' Ἀγησιλάου τοῦ διαβάντος εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ μέγιστον Ἑλλήνων δυναθέντος· ἦν γὰρ Ἀγησιλάου μὲν Ἀρχίδαμος ὁ περὶ Μανδύριον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ Μεσσαπίων ἀποθανών, Ἀρχιδάμου δὲ πρεσβύτερος μὲν υἱὸς Ἄγισ, Εὐδαμίδας δὲ νεώτερος, ὃς Ἀγίδος ὑπ' Ἀντιπάτρου περὶ Μεγάλην πόλιν ἀναιρεθέντος ἀτέκνου τὴν βασιλείαν ἔσχε, τούτου δ' Ἀρχίδαμος, Ἀρχιδάμου δ' ἕτερος

- Εὐδαμίδας, Εὐδαμίδα δ' Ἄγις, περὶ οὗ τάδε γέγραπται·
- 3 Δεωνίδας δ' ὁ Κλεωνύμου τῆς μὲν ἐτέρας οἰκίας ἦν Ἀγιάδης, ὄγδοος δ' ἀπὸ Πausανίου τοῦ νικήσαντος ἐν Πλαταιαῖς μάχῃ Μαρδόνιον. Πausανίας γὰρ υἱὸν ἔσχε Πλειστώνακτα, Πλειστώναξ δὲ Πausανίαν, οὗ φρυγόντος εἰς Τεγέαν ἐκ Λακεδαιμόνος ὃ τε πρεσβύτερος υἱὸς Ἀγησίπολις ἐβασίλευσε, καὶ τούτου τελευτήσαντος ἀτέκνου Κλεόμβροτος ὁ νεώτερος. ἐκ δὲ Κλεομβρότου πάλιν ἄλλος Ἀγησίπολις ἦν καὶ Κλεομένης, ὧν Ἀγησίπολις μὲν οὐτ' ἔρξε πολὺν χρόνον οὔτε παῖδας ἔσχε, Κλεομένης δὲ βασιλεύσας μετ' Ἀγησίπολιν τὸν μὲν πρεσβύτερον τῶν υἱῶν Ἀκρότατον ἐπιζῶν ἀπέβαλε, νεώτερον δὲ Κλεώνυμον κατέλιπεν, ὃς οὐκ ἐβασίλευσεν, ἀλλ' Ἄρεὺς υἱὸν ὧν Κλεομένους Ἀκρότατος δ' υἱός· Ἄρεὺς δὲ πεσόντος περὶ Κόρινθον υἱὸς ὧν
- 5 Ἀκρότατος τὴν βασιλείαν κατέσχεν. ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος ἠττηθεὶς μάχῃ περὶ Μεγάλην πόλιν ὑπ' Ἀριστοδήμου τοῦ τυράννου, καταλιπὼν ἐγκύμονα τὴν γυναῖκα. παιδίου δ' ἄρρενος γενομένου Δεωνίδας ὁ Κλεωνύμου τὴν ἐπιτροπὴν ἔσχεν, εἶτα πρὶν ἐν ἡλικίᾳ γενέσθαι τελευτήσαντος, οὕτως εἰς αὐτὸν ἡ βασιλεία περιῆλθεν οὐ πᾶν τοῖς πολίταις
- 6 εὐάριστον ὄντα. καίπερ γὰρ ἐγκεκλικότων ἤδη τῇ διαφθορᾷ τοῦ πολιτεύματος ὁμαλῶς ἀπάντων, ἦν τις ἐν τῇ Δεωνίδᾳ τῶν πατρῶων ἐπιφανὴς ἐκδιαίτησις, ἅτε δὴ χρόνον ἡλιθιωμένῳ πολὺν ἐν αὐλαῖς σατραπικαῖς καὶ τετραπευκότι Σέλευκον, εἶτα τὸν ἐκεῖθεν ὄγκον εἰς Ἑλληνικὰ πράγματα καὶ νόμιμον ἀρχὴν οὐκ ἐμμελῶς μεταφέροντι.
- 4 Ὁ δ' Ἄγις οὕτω πολὺν παρήλλαπτεν εὐφροῖα καὶ φρονήματι ψυχῆς οὐ μόνον τοῦτον, ἀλλὰ σχεδὸν ἅπαντας ὅσοι μετ' Ἀγησίλαον τὸν μέγαν ἐβασίλευσαν, ὥστε μηδέπω γεγωνὸς εἰκοστὸν ἔτος, ἐντεθραμμένος δὲ πλούτοις καὶ τρυφαῖς γυναικῶν, τῆς τε μητρὸς Ἀγησιστράτας καὶ τῆς μάμινης Ἀρχιδαμίας, αἱ πλεῖστα χρήματα Λακεδαιμονίων ἐκέκτηντο, πρὸς τε τὰς ἡδονὰς εὐθὺς ἀπισχυρίσασθαι, καὶ τὸν ἐπιπρέψαι μάλιστα τῇ χάριτι τῆς μορφῆς ὠραῖσμον δοκοῦντα περισπάσας τοῦ σώματος, καὶ πᾶσαν ἐκδὺς καὶ διαφυγὼν πολυτέλειαν, ἐγκαλλωπίζεσθαι τῇ τρι-

βωνίῳ καὶ δεῖπνα καὶ λουτρὰ καὶ διαίτας Λακωνικὰς
ζητεῖν, καὶ λέγειν ὡς οὐδὲν δέοιτο τῆς βασιλείας, εἰ μὴ
δὲ αὐτὴν ἀναλήψοιτο τοὺς νόμους καὶ τὴν πατριὸν ἀγωγὴν.

Ἀρχὴν μὲν οὖν διαφθορᾶς καὶ τοῦ νοσεῖν ἔσχε τὰ πρά- 5
γματα τῶν Λακεδαιμονίων σχεδὸν ἀφ' οὗ τὴν Ἀθηναίων
καταλύσαντες ἡγεμονίαν χρυσοῦ τε καὶ ἀργυρίου κατέπλη-
σαν ἑαυτούς. οὐ μὴν ἀλλὰ [καὶ] τῶν οἴκων ὃν ὁ Λυκοῦρ-
γος ὤρισε φυλαττόντων ἀριθμὸν ἐν ταῖς διαδοχαῖς, καὶ
πατὴρὸς παιδὶ τὸν κλῆρον ἀπολείποντος, ἀμῶς γέ πως ἢ
τάξις αὐτὴ καὶ ἰσότης διαμένουσα τὴν πόλιν ἐκ τῶν ἄλ-
λων ἀνέφερεν ἁμαρτημάτων. ἐφορεύσας δέ τις ἀνὴρ δυ- 2
νατός, αὐθάδης δὲ καὶ χαλεπὸς τὸν τρόπον, Ἐπιταδεὺς
ὄνομα, πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενομένης διαφθορᾶς ῥήτρην
ἔγραψεν ἐξεῖναι τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὸν κλῆρον ἧ τις
ἐθέλοι καὶ ζῶντα δοῦναι καὶ καταλιπεῖν διατιθέμενον.
οὗτος μὲν οὖν αὐτοῦ τινὰ θυμὸν ἀποπιμπλὰς ἴδιον εἰσή- 3
νεγκε τὸν νόμον, οἱ δ' ἄλλοι πλεονεξίας ἕνεκα δεξάμενοι
καὶ κυρώσαντες ἀπώλεσαν τὴν ἀρίστην κατάστασιν.
ἐκτῶντο γὰρ ἀφειδῶς ἤδη παρωθοῦντες οἱ δυνατοὶ τοὺς
προσήκοντας ἐκ τῶν διαδοχῶν· καὶ ταχὺ τῆς εὐπορίας εἰς
ὀλίγους συρρυσίσης πενία τὴν πόλιν κατέσχευε, ἀσχολίαν
τῶν καλῶν καὶ ἀνελευθερίαν ἐπιφέρουσα μετὰ φθόρου καὶ
δυσμενείας πρὸς τοὺς ἔχοντας. ἀπελείφθησαν οὖν ἑπτα- 4
κοσίων οὐ πλείονες Σπαρτιᾶται, καὶ τούτων ἴσως ἑκατὸν
ἦσαν οἱ γῆν κεκτημένοι καὶ κλῆρον· ὁ δ' ἄλλος ὄχλος
ἄπορος καὶ ἄτιμος ἐν τῇ πόλει παρεκάθητο, τοὺς μὲν
ἔξωθεν πολέμους ἀργῶς καὶ ἀπροθύμως ἀμυνόμενος, ἀεὶ
δέ τινα καιρὸν ἐπιτηρῶν μεταβολῆς καὶ μεταστάσεως τῶν
παρόντων.

Διὰ ταῦτα δὴ καλὸν ὁ Ἄγις, ὡσπερ ἦν, ποιούμενος 6
ἐξισῶσαι καὶ ἀναπληρῶσαι τὴν πόλιν, ἐπειρᾶτο τῶν ἀν-
θρώπων. οἱ μὲν οὖν νέοι ταχὺ καὶ παρ' ἐλπίδας ὑπήκου-
σαν αὐτοῦ, καὶ συναπεδύσαντο πρὸς τὴν ἀρετὴν, ὡσπερ
ἔσθῆτα τὴν δίαιταν ἐπ' ἐλευθερίᾳ συμμεταβάλλοντες· τῶν 2
δὲ πρεσβυτέρων, ἅτε δὴ πόρρω διαφθορᾶς γεγονότων,
συνέβαινε τοῖς πλείστοις ὡσπερ ἐπὶ δεσπότην ἀγομένους
ἐκ δρασμοῦ δεδιέναι καὶ τρέμειν τὸν Λυκοῦργον, καὶ καθ-

ἤπτοντο τοῦ Ἁγίδος ὀδυρομένου τὰ παρόντα πράγματα
καὶ τὸ παλαιὸν ἀξίωμα τῆς Σπάρτης ἐπιποθοῦντος. Λύ-
σανδρος δ' ὁ Λίβυος καὶ Μανδροκλείδας ὁ Ἐκφρανοῦς, ἔτι
δ' Ἀγησίλαος ἀπεδέξαντο καὶ συμπαρώρισαν αὐτοῦ τὴν
3 φιλοτιμίαν. ἦν δὲ Λύσανδρος μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα τῶν
πολιτῶν, Μανδροκλείδας δὲ δεινότατος Ἑλλήνων πράγματα
συσκευάσασθαι καὶ τὸ συνετὸν τοῦτο καὶ δολερὸν τόλμη
μεμιγμένον ἔχων· Ἀγησίλαον δὲ θεῖον ὄντα τοῦ βασιλέως
καὶ δυνατὸν εἰπεῖν, ἄλλως δὲ μαλακὸν καὶ φιλοχρήματον,
ἐμφανῶς μὲν ὁ υἱὸς Ἴππομέδων ἐκίνει καὶ παρεθάρρυνεν,
εὐδόκιμος ἐν πολλοῖς πολέμοις ἀνὴρ καὶ μέγα δι' εὐνοίαν
4 τῶν νέων δυνάμενος· ἢ δ' ἀληθῶς ἀναπείσασα τὸν Ἀγησί-
λαον αἰτία τῶν πραττομένων μετασχεῖν ὀφλημάτων πλήθος
ἦν, ὧν ἠλπίζεν ἀπαλλαγῆσεσθαι μεταβάλλον τὴν πολιτείαν.

Ὡς οὖν τάχιστα προσηγάγετο τοῦτον ὁ Ἅγις, εὐθύς ἐπι-
χειρεῖ μετ' αὐτοῦ τὴν μητέρα πείθειν, ἀδελφὴν οὖσαν τοῦ
Ἀγησιλάου, πλήθει δὲ πελατῶν καὶ φίλων καὶ χρεωστῶν
μέγα δυναμένην ἐν τῇ πόλει καὶ πολλὰ τῶν κοινῶν δια-
7 πραττομένην. ἢ δ' ἀκούσασα τὸ μὲν πρῶτον ἐξεπλάγη καὶ
κατέπαυε τὸ μειράκιον ὡς οὔτε δυνατῶν οὔτε λυσιτελῶν
ἐφιέμενον· ἐπεὶ δὲ ταῦτα μὲν ὁ Ἀγησίλαος ἐδίδασκεν ὡς
καλῶς ἔξει καὶ πραχθήσεται συμφερόντως, αὐτὸς δ' ὁ βα-
σιλεὺς ἐδεῖτο τῆς μητρὸς ἐπιδοῦναι πρὸς δόξαν αὐτῇ καὶ
φιλοτιμίαν τὸν πλοῦτον, ὡς χρήμασι μὲν οὐ δυνάμενος πρὸς
2 τοὺς ἄλλους βασιλεῖς ἐξισωθῆναι (σατραπῶν γὰρ οἰκέτας
καὶ δούλους ἐπιτρόπων Πτολεμαίου καὶ Σελεύκου κεκτη-
σθαι πλείονα συμπτάντων ὁμοῦ τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλέων),
ἐὰν δὲ σωφροσύνη καὶ λιτότητι καὶ μεγαλοψυχία τὰς ἐκεί-
νων ὑπερβαλόμενος τρυφᾶς ἰσότητα καὶ κοινωνίαν κατα-
στήσῃ τοῖς πολίταις, ὄνομα καὶ δόξαν ὡς ἀληθῶς βασι-
λέως κτησόμενος, οὕτω μετέπεσον ταῖς γνώμαις αἱ γυναῖκες
ὑπὸ τῆς φιλοτιμίας ἐπαρθεῖσαι τοῦ νεανίσκου, καὶ τῶσαύτη
3 κατεσχέθησαν ὅλον ἐπιπνοίᾳ πρὸς τὸ καλόν, ὥστε τὸν μὲν
Ἅγιν συνεξορμαῖν καὶ συνεπιταχύνειν, μεταπεμπομένας δὲ
τοὺς φίλους παρακαλεῖν καὶ ταῖς ἄλλαις διαλέγεσθαι γυναι-
ξίν, ἅτε δὴ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπισταμένας κατηκόους
ὄντας ἀεὶ τῶν γυναικῶν, καὶ πλείον ἐκείναις τῶν δημοσίων

ἢ τῶν ἰδίων αὐτοῖς πολυπραγμονεῖν διδόντας. ἦν δὲ τότε τῶν Λακωνικῶν πλούτων ἐν ταῖς γυναιξὶ τὸ πλεῖστον, καὶ τοῦτο τὴν πρᾶξιν τῷ Ἄγιδι δύσεργον καὶ χαλεπὴν ἐποίησεν. ἀντέστησαν γὰρ αἱ γυναῖκες οὐ μόνον τρυφῆς ἐκπίπτουσαι δι' ἀπειροκαλίαν εὐδαιμονιζομένης, ἀλλὰ καὶ τιμὴν καὶ δύναμιν, ἦν ἐκ τοῦ πλουτεῖν ἐκαρποῦντο, περικοπτομένην αὐτῶν ὀρῶσαι. καὶ πρὸς τὸν Λεωνίδα τραπόμεναι παρεκάλουν ὄντα πρεσβύτερον ἐπιλαμβάνεσθαι τοῦ Ἄγιδος καὶ τὰ πραττόμενα διακωλύειν. ἐβούλετο μὲν οὖν ὁ Λεωνίδας τοῖς πλουσίοις βοηθεῖν, δεδιὼς δὲ τὸν δῆμον ἐπιθυμοῦντα τῆς μεταβολῆς οὐδὲν ἀντέπραττε φανερώς, λάθρα δὲ τὴν πρᾶξιν ἐζήτει κακουργεῖν καὶ διαφθεῖρειν ἐντυγχάνων τοῖς ἄρχουσι καὶ διαβάλλον τὸν Ἄγιν ὡς τυραννίδος μισθὸν τοῖς πένησι τὰ τῶν πλουσίων προτείνοντα, καὶ γῆς μεταδόσει καὶ χρεῶν ἀφέσει πολλοὺς ὠνούμενον ἐαυτῷ δορυφόρους, οὐ τῇ Σπάρτῃ πολίτας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ διαπραξάμενος ὁ Ἄγις ἔρορον γενέσθαι τὸν Λύσανδρον, εὐθύς εἰσέφερε δι' αὐτοῦ ρήτραν εἰς τοὺς γέροντας, ἧς ἦν κεφάλαια χρεῶν μὲν ἀρεθῆναι τοὺς ὀφείλοντας, τῆς δὲ γῆς ἀναδασθείσης τὴν μὲν ἀπὸ τοῦ κατὰ Πελλήνην χαράδρου πρὸς τὸ Ταῦγετον καὶ Μαλέαν καὶ Σελλασίαν κλήρους γενέσθαι τετρακισχιλίους πεντακοσίους, τὴν δ' ἔξω μυρίου πεντακισχιλίους, καὶ ταύτην μὲν τοῖς ὅπλα φέρειν δυναμένοις τῶν περιοίκων μερισθῆναι, τὴν δ' ἐντὸς αὐτοῖς Σπαρτιάταις· ἀναπληρωθῆναι δὲ τούτους ἐκ τε περιοίκων καὶ ξένων, ὅσοι τρυφῆς μετεσχηκότες ἐλευθερίου καὶ χαρίεντες ἄλλως τοῖς σώμασι καὶ καθ' ἡλικίαν ἀκμάζοντες εἶεν· σύνταξιν δὲ τούτων εἰς πεντεκαίδεκα γενέσθαι φιδίτια κατὰ τετρακοσίους καὶ διακοσίους, καὶ δίαίταν ἦν εἶχον οἱ πρόγονοι διαιτᾶσθαι.

Γραφείσης δὲ τῆς ρήτρας, καὶ τῶν γερόντων εἰς ταῦτο ταῖς γνώμαις οὐ συμφερομένων, ἐκκλησίαν συναγαγὼν ὁ Λύσανδρος αὐτὸς τε διελέχθη τοῖς πολίταις, καὶ Μανδροκλείδας καὶ Ἄγησίλαος ἐδέοντο μὴ δι' ὀλίγους ἐντυφῶντας αὐτοῖς περιδεῖν ἐρριμμένον τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης, ἀλλὰ τῶν τε προτέρων χρησιμῶν μνημονεῦσαι, τὴν φιλοχρημοσύνην ὡς ὀλέθριον τῇ Σπάρτῃ φυλάττεσθαι

- διακελευομένων, καὶ τῶν ἑναγχος ἐκ Πασιφάας κεκομισμέ-
 2 νων αὐτοῖς. ἱερὸν δὲ Πασιφάας καὶ μαντεῖον ἦν ἐν Θα-
 λάμαις τιμώμενον, ἦν τινὲς μὲν ἱστοροῦσι τῶν Ἀτλαντίδων
 μίαν οὔσαν ἐκ Διὸς τὸν Ἄμμωνα τεκεῖν, τινὲς δὲ Κασάν-
 δραν τὴν Πριάμου τελευτήσασαν ἑνταῦθα καὶ διὰ τὸ πᾶσι
 φράσιν τὰ μαντεῖα Πασιφάαν προσαγορευθεῖσαν. ὁ δὲ
 Φύλαρχος Ἀμύκλα θυγατέρα, Δάρνην τοῦνομα, φησὶν ὑπο-
 φεύγουσαν Ἀπόλλωνα βουλόμενον αὐτῇ μιγῆναι, καὶ μετα-
 βαλοῦσαν εἰς τὸ φυτόν, ἐν τιμῇ τοῦ Θεοῦ γενέσθαι καὶ
 3 μαντικὴν λαβεῖν δύναμιν. ἔφρασαν οὖν καὶ τὰ παρὰ ταύ-
 τῃς μαντεῖα προστάττειν τοῖς Σπαρτιάταις ἴσους γενέσθαι
 πάντας καθ' ὃν ὁ Λυκοῦργος ἐξ ἀρχῆς ἔταξε νόμον. ἐπὶ
 πᾶσι δὲ βασιλεὺς Ἄγις εἰς μέσον παρελθὼν καὶ βραχέα
 διαλεχθεὶς ἔφη συμβολὰς διδόναι τῇ πολιτείᾳ μεγίστας
 ἦν καθίστησι· τὴν γὰρ αὐτοῦ πρῶτον οὔσιαν εἰς μέσον
 τιθέναι, πολλὴν μὲν οὔσαν ἐν τοῖς γεωργομένοις καὶ
 νεμομένοις, ἄνευ δὲ τούτων ἑξακόσια τάλαντα νομίσηματος
 ἔχουσαν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ τὰς μητέρας ποιεῖν καὶ τοὺς φί-
 λους καὶ οἰκείους, πλουσιωτάτους ὄντας Σπαρτιατῶν.
- 10 Ὁ μὲν οὖν δῆμος ἐξεπλάγη τὴν μεγαλοψυχίαν τοῦ νεα-
 νίσκου, καὶ περιχαρῆς ἦν ὡς δι' ἐτῶν ἑμοῦ τριακοσίων
 περηνότος ἀξίου τῆς Σπάρτης βασιλέως· ὁ δὲ Λεωνίδας
 τότε δὴ μάλιστα πρὸς τοῦναντίον ἐφιλονείκησε. λογιζό-
 μενος γὰρ ὅτι ταῦτα μὲν ἀναγκασθήσεται ποιεῖν, οὐ τὴν
 αὐτὴν δὲ χάριν ἔξει παρὰ τοῖς πολίταις, ἀλλὰ πάντων
 ὁμοίως ἃ κέκτηνται κατατιθεμένων μόνῳ τῷ ἀρξαμένῳ
 προσθήσουσι τὴν τιμὴν, ἠρώτα τὸν Ἄγιν εἰ δίκαιον ἄνδρα
 2 καὶ σπουδαῖον ἡγεῖται γεγονέναι Λυκοῦργόν, ἠμολογήσαν-
 τος δ' ἐκείνου “ποῦ τοίνυν” ἔφη “Λυκοῦργος ἢ χρεῶν
 ἀποκοπὰς ἔδωκεν ἢ ξένους κατέταξεν εἰς τὴν πολιτείαν,
 ὅς οὐδ' ὄλως ἐνόμιζεν ὑγιάειν τὴν πόλιν μὴ χρωμένῃ
 ξενηλασίαις;” ὁ δ' Ἄγις ἀπεκρίνατο μὴ θαυμάζειν τὸν
 Λεωνίδα, εἰ τεθραμμένος ἐν ξένη καὶ πεπαιδοποιημένος
 ἐκ γάμων σατραπικῶν ἀγνοεῖ τὸν Λυκοῦργον, ὅτι τὸ μὲν
 ὀφείλειν καὶ δανείζειν ἅμα τῇ νομίσηματι συνεξέβαλεν ἐκ
 3 τῆς πόλεως, τῶν δ' ἐν ταῖς πόλεσι ξένων τοὺς τοῖς ἐπι-
 τηδεύμασι καὶ ταῖς διαίταις ἀσυμφύλους μᾶλλον ἐδυσχέ-

ραινε· καὶ γὰρ ἐκείνους ἤλυνεν οὐ τοῖς σώμασι πολεμιῶν, ἀλλὰ τοὺς βίους αὐτῶν καὶ τοὺς τρόπους δεδιώς, μὴ συναναχροννύμενοι τοῖς πολίταις τρυφῆς καὶ μαλακίας καὶ πλεονεξίας ἐντέκωσι ζῆλον, ἐπεὶ Τέρπανδρὸν γε καὶ Θάλητα καὶ Φερεκύδην ξένους ὄντας, οὗτι τὰ αὐτὰ τῷ Λυκούργῳ διετέλουν ἄδοντες καὶ φιλοσοφοῦντες, ἐν Σπάρτῃ τιμηθῆναι διαφερόντως. “σὺ δ’ Ἐκπρεπῆ μὲν” ἔρησεν ἄ “ἐπαινεῖς, ὃς ἐφορεύων Φρύνιδος τοῦ μουσικοῦ σκεπάσθη τὰς δύο τῶν ἐννέα χορδῶν ἑξέτεμε, καὶ τοὺς ἐπὶ Τιμοθέῳ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο πράξαντας, ἡμῶς δὲ μέμνη τρυφῆν καὶ πολυτέλειαν καὶ ἀλαζονεῖαν ἐκ τῆς Σπάρτης ἀναιροῦντας, ὥσπερ οὐχὶ κάκεινων τὸ ἐν μουσικῇ σοβαρὸν καὶ περιττόν, ὅπως ἐνταῦθα μὴ προέλθῃ, φυλαττομένων, ὅπου γενομένων βίων καὶ τρόπων ἀμετρία καὶ πλημιέλεια τὴν πόλιν ἀσύμφωνον καὶ ἀνάρμοστον ἑαυτῇ πεποίηκεν.”

Ἐκ τούτου τῷ μὲν Ἄγιδι τὸ πλῆθος ἐπηκολούθησεν, 11 οἱ δὲ πλούσιοι τὸν τε Λεωνίδα παρεκάλουν μὴ σφᾶς προσεῖναι, καὶ τοὺς γέροντας, οἷς τὸ κράτος ἦν ἐν τῷ προηγουμένῳ, δεόμενοι καὶ πείθοντες ἴσχυσαν, ὅσον ἐν πλειονᾷ γενέσθαι τοὺς ἀποψηφισαμένους τὴν ῥήτραν. ὁ δὲ Λύσανδρος ἔτι τὴν ἀρχὴν ἔχων ὤρμησε τὸν Λεωνίδα 2 δαν διώκειν κατὰ δὴ τινα νόμον παλαιόν, ὃς οὐκ ἔα τὸν Ἡρακλείδην ἐκ γυναικὸς ἀλλοδαπῆς τεκνοῦσθαι, τὸν δ’ ἀπελθόντα τῆς Σπάρτης ἐπὶ μετοικισμῶ πρὸς ἑτέρους ἀποθνήσκειν κελεύει. ταῦτα κατὰ τοῦ Λεωνίδα λέγειν ἑτέρους διδάξας, αὐτὸς παρεφύλαττε μετὰ τῶν συναρχόντων τὸ σημεῖον. ἔστι δὲ τοιόνδε. δι’ ἐτῶν ἐννέα λαβόν- 3 τες οἱ ἔφοροι νύκτα καθαρὰν καὶ ἀσέληνον, σιωπῇ καθεζόνται πρὸς οὐρανὸν ἀποβλέποντες. ἐὰν οὖν ἐκ μέρους τινὸς εἰς ἕτερον μέρος ἀστὴρ διάξῃ, κρῖνουσι τοὺς βασιλεῖς ὡς περὶ τὸ θεῖον ἑξαμαρτάνοντας, καὶ καταπαύουσι τῆς ἀρχῆς, μέχρι ἂν ἐκ Δελφῶν ἢ Ὀλυμπίας χρησμός ἔλθῃ τοῖς ἠλωκόσι τῶν βασιλέων βοηθῶν. τοῦτο δὲ τὸ σημεῖον 4 αὐτῷ γεγονέναι λέγων ὁ Λύσανδρος κρῖναι τῷ Λεωνίδα προύθηκε, καὶ μάρτυρας παρεῖχεν ὡς ἐκ γυναικὸς Ἀσιανῆς, ἣν τῶν Σελεύκου τινὸς ὑπάρχων αὐτῷ συνοικίσαντος

- ἔσχε, τεκνώσαιο δύο παιδιά, δυσχεραινόμενος δὲ καὶ
μισούμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἐπανέλθοι παρὰ γνώμην
οἴκαδε, καὶ διαδοχῆς ἔρημον ἀνέλοιτο (τὸ) βασιλείον.
- ⁵ ἅμα δὲ τῇ δίχῃ Κλεόμβροτον ἔπειθε τῆς βασιλείας ἀντι-
ποιεῖσθαι, γαμβρὸν ὄντα τοῦ Λεωνίδα, γένους δὲ τοῦ
βασιλικοῦ. φοβηθεὶς οὖν ὁ Λεωνίδας ἐκέκτης γίνεται τῆς
Χαλκιοῦ, καὶ συνικέτευεν ἢ θυγάτηρ τῷ πατρί, τὸν
Κλεόμβροτον ἀπολιποῦσα. καλουμένου δὲ πρὸς τὴν δί-
χην αὐτοῦ καὶ μὴ καταβαίνοντος, ἐκείνου ἀποψηρισάμε-
νοι τὴν βασιλείαν τῷ Κλεομβρότῳ παρέδωκαν.
- 12 Ἐν τούτῳ δὲ τῆς ἀρχῆς ὁ Λύσανδρος ἀπηλλάγη τοῦ
χρόνου διελθόντος, οἱ δὲ κατασταθέντες ἔροροι τὸν μὲν
Λεωνίδα ἀνέστησαν ἐξετεύοντα, τῷ δὲ Λυσάνδρῳ καὶ
τῷ Μανδροκλείδῃ δίχην ἐπῆγον ὡς παρὰ τὸν νόμον
χρεῶν ἀποκοπὰς καὶ γῆν ἀναδάσασθαι ψηφισαμένοις.
- ² κινδυνεύοντες οὖν ἐκείνοι πείθουσι τοὺς βασιλεῖς ὁμοῦ
γενομένους χαίρειν ἔαν τὰ τῶν ἐρόρων βουλευόμενα· τοῦτο
γὰρ τὸ ἀρχεῖον ἰσχύειν ἐκ διαφορᾶς τῶν βασιλέων, τῷ τὰ
βελτίονα λέγοντι προστιθέμενον τὴν ψῆφον, ὅταν ἄτερος
ἐρίξῃ πρὸς τὸ συμφέρον· ἀμφοῖν δὲ ταῦτα βουλευομένων
ἄλλοι εἶναι τὴν ἐξουσίαν, καὶ παρανόμως μαχεῖσθαι
πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ὧν μαχομένων δαιτῶν καὶ βραβεύειν
αὐτοῖς εἶναι προσῆγον, οὐχὶ πολυπραγμονεῖν ὁμοφρο-
³ νούντων. οὕτω δὲ πεισθέντες ἀμρότεροι καὶ μετὰ τῶν
φίλων εἰς ἀγορὰν καταβάντες ἀνέστησαν μὲν ἐκ τῶν
δίφρων τοὺς ἐρόρους, ἄλλους δ' ἀντ' αὐτῶν ἀπέδειξαν,
ὧν εἷς ἦν Ἀγησίλαος. ὀπλίσαντες δὲ τῶν νέων πολλοὺς
καὶ λύσαντες τοὺς δεδεμένους ἐγένοντο φοβεροὶ τοῖς ὑπε-
⁴ ναντίοις ὡς πολλοὺς ἀποκτενοῦντες. ἀπέθανε δ' οὐδεὶς
ὑπ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ Λεωνίδα εἰς Τεγέαν ὑπεξιόντα βου-
ληθέντος διαρθεῖραι τοῦ Ἀγησιλάου, καὶ πέμψαντος ἐπ'
αὐτὸν εἰς τὴν ὁδὸν ἄνδρας, πυθόμενος ὁ Ἅγις ἑτέρους
ἀπέστειλε πιστούς, οἱ τὸν Λεωνίδα περισχόντες ἀσφα-
λῶς εἰς Τεγέαν κατέστησαν.
- 13 Οὕτω δὲ τῆς πράξεως αὐτοῖς ὁδῶν βαδιζούσης καὶ μη-
δενὸς ἐνισταμένου μηδὲ διακωλύοντος, εἰς ἀνὴρ Ἀγησίλαος
ἀνέτρεψε πάντα καὶ διελυμήνατο, κάλλιστον διανόημα

καὶ λακωνικώτατον αἰσχίστω νοσήματι τῇ φιλοπλουτίᾳ
 διαφθείρας. ἐπειδὴ γὰρ ἐκέκτητο μὲν ἐν τοῖς μάλιστα 2
 πολλὴν καὶ ἀγαθὴν χώραν, ὥφειλε δὲ πάμπολλα, μήτε
 διαλύσαι δυνάμενος τὰ χρέα μήτε τὴν χώραν προέσθαι
 βουλόμενος ἔπεισε τὸν Ἄγιν ὡς ἀμφοτέρων μὲν ἅμα
 πραττομένων μέγας ἔσοιτο περὶ τὴν πόλιν ὁ νεωτερι-
 σμός, εἰ δὲ τῇ τῶν χρεῶν ἀφέσει θεραπευθεῖεν οἱ κτη-
 ματικοὶ πρότερον, εὐκόλως ἂν αὐτῶν καθ' ἡσυχίαν ὕστε-
 ρον ἐνδεξομένων τὸν ἀναδασμόν. ταῦτα δὲ καὶ τοῖς περὶ 3
 Λύσανδρον ἐδόκει, συνεξαπατωμένοις ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου,
 καὶ τὰ παρὰ τῶν χρεωστῶν γραμματεῖα συνενέγκαντες
 εἰς ἀγοράν, ἃ κλάρια καλοῦσι, καὶ πάντα συνθέντες εἰς
 ἓν ἐνέπηρσαν. ἀρθείσης δὲ φλογὸς οἱ μὲν πλούσιοι καὶ
 δανειστικοὶ περιπαθοῦντες ἀπῆλθον, ὁ δ' Ἀγησίλαος
 ὥσπερ ἐφρυβρίζων οὐκ ἔφη λαμπρότερον ἑωρακέναι φῶς
 οὐδὲ πῦρ ἐκείνου καθαρώτερον. ἀξιούντων δὲ τῶν πολ- 4
 λῶν καὶ τὴν γῆν εὐθὺς νέμεσθαι καὶ τῶν βασιλέων οὕτω
 ποιεῖν κελευόντων, ἀσχολίας τινὰς ἐμβάλλων ὁ Ἀγησίλαος
 αἰεὶ καὶ προσφάσεις λέγων παρῆγε τὸν χρόνον, ἄχρι οὗ
 στρατεία συνέβη τῷ Ἄγιδι, μεταπεμπομένων τῶν Ἀχαιῶν
 συμμάχων ὄντων βοήθειαν ἐκ Λακεδαιμόνος· Αἰτωλοὶ
 γὰρ ἦσαν ἐπίδοξοι διὰ τῆς Μεγαρικῆς ἐμβαλοῦντες εἰς
 Πελοπόννησον, καὶ τοῦτο κωλύσων Ἄρατος ὁ τῶν Ἀχαιῶν
 στρατηγὸς ἠθροίζε δύναμιν καὶ τοῖς ἐφόροις ἔγραφεν.

Οἱ δὲ τὸν Ἄγιν εὐθὺς ἐξέπεμπον ἐπηρμένον τῇ φιλο- 14
 τιμίᾳ καὶ προθυμίᾳ τῶν συστρατευομένων· νέοι γὰρ ὄν-
 τες οἱ πλεῖστοι καὶ πένητες, καὶ τὴν μὲν ἀπὸ τῶν χρεῶν
 ἀδειαν ἔχοντες ἤδη καὶ λελυμένοι, τοὺς δ' ἀγροὺς ἐλπί-
 ζοντες, ἂν ἐπανεέλθωσιν ἐκ τῆς στρατείας, νειμηθήσεσθαι,
 θανμαστοὺς τῷ Ἄγιδι παρεῖχον ἑαυτούς, καὶ θέαμα ταῖς
 πόλεσιν ἦσαν ἀβλαβῶς καὶ πράως καὶ μόνον οὐκ ἀψο-
 φητὶ διαπορευόμενοι τὴν Πελοπόννησον, ὥστε θανμάζειν 2
 καὶ διαλογίζεσθαι τοὺς Ἕλληνας οἶος ἦν ἄρα κόσμος Λα-
 κωνικοῦ στρατεύματος Ἀγησίλαον ἔχοντος ἢ Λύσανδρον
 ἐκεῖνον ἢ Λεωνίδα τὸν παλαιὸν ἡγούμενον, ὅπου πρὸς
 μειράκιον ὀλίγου δεῖν νεώτατον ἀπάντων αἰδῶς τοσαύτη
 καὶ φόβος ἐστὶ τῶν στρατευομένων. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς 3

ὁ νεανίσκος εὐτελεία καὶ φιλοπονία καὶ τῷ μηδὲν ἰδιώτου λαμπρότερον ἡμιριέσθαι καὶ ὠπλίσθαι σεμνυνόμενος ἀξιοθέατος ἦν καὶ ζηλωτὸς ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἐπεὶ τοῖς γε πλουσίοις οὐκ ἤρεσκεν ὁ νεωτερισμὸς αὐτοῦ, δεδιόσι μὴ κίνημα καὶ παράδειγμα τοῖς πανταχόσε δήμοις γένηται.

15 Συμμίξας δὲ τῷ Ἀράτῳ περὶ Κόρινθον ὁ Ἅγις ἔτι βουλευομένῳ περὶ μάχης καὶ παρατάξεως πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπεδείξατο καὶ προθυμίαν πολλὴν καὶ τόλμαν οὐδὲ μανικὴν οὐδ' ἀλόγιστον. ἔφη γὰρ αὐτῷ μὲν δοκεῖν διαμάχεσθαι καὶ μὴ παριέναι τὸν πόλεμον εἶσω, τὰς πύλας τῆς Πελοποννήσου προεμένους, ποιήσειν δὲ τὸ δοκοῦν Ἀράτῳ· καὶ γὰρ πρεσβύτερόν τε εἶναι καὶ στρατηγεῖν Ἀχαιῶν, οἷς οὐχὶ προστάξων οὐδ' ἠγησόμενος ἀλλὰ
2 συστρατευσόμενος ἦκοι καὶ βοηθήσων. ὁ δὲ Σινωπεὺς Βάτων αὐτὸν οὐκ ἐθέλειν μάχεσθαι φησι [τὸν Ἅγιν] Ἀράτου κελεύοντος, οὐκ ἐντετυχηκῶς οἷς Ἄρατος γέγραφε περὶ τούτων ἀπολογιζόμενος, ὅτι βέλτιον ἠγεῖτο, τοὺς καρπούς σχεδὸν ἅπαντας συγκεκομισμένων ἤδη τῶν γεωργῶν, παρελθεῖν τοὺς πολεμίους ἢ μάχην διακινδυνεῦσαι
3 περὶ τῶν ὄλων. ἐπεὶ δ' οὖν Ἄρατος ἀπέγνω μάχεσθαι καὶ τοὺς συμμάχους ἐπαινέσας διαφῆκε, θαυμασθεῖς ὁ Ἅγις ἀνεξεύγνυεν ἤδη τῶν ἔνδον ἐν Σπάρτῃ Θέρυβον πολὺν ἐχόντων καὶ μεταβολὴν.

16 Ὁ γὰρ Ἀγησίλαος ἐφορευῶν, ἀπηλλαγμένος οἷς ταπεινὸς ἦν πρότερον, οὐδενὸς ἐφείδετο φέροντος ἀργύριον ἀδικήματος, ἀλλὰ μῆνα τρισκαιδέκατον, οὐκ ἀπαιτούσης τότε τῆς περιόδου, παρὰ τὴν νενομισμένην τάξιν τῶν χρόνων ἐνέβαλε τοῖς τέλεσι καὶ παρέπραττεν. δεδιὼς δὲ τοὺς ἀδικουμένους καὶ μισούμενος ὑπὸ πάντων ἔτρεφε
2 μαχαιροφόρους, καὶ φυλαττόμενος ὑπὸ τούτων κατέβαινεν εἰς τὸ ἀρχεῖον. καὶ τῶν βασιλέων τοῦ μὲν ὄλως καταφρονεῖν, τὸν δ' Ἅγιν ἐβούλετο δοκεῖν διὰ τὴν συγγένειαν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν βασιλείαν ἐν τινι τιμῇ τίθεσθαι. διέδωκε δὲ λόγον ὡς καὶ αὐθις ἐφορευέσων. διὸ καὶ Θάσσον ἀποκινδυνεύσαντες οἱ ἐχθροὶ καὶ συστάντες ἐκ Τεγέας ἀναφανδὸν τὸν Λειωνίδα ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατήγαγον, ἠδέως καὶ τῶν πολλῶν θεασαμένων· ὠργίζοντο γὰρ πεφρανακι-

σιμένοι τῆς χώρας μὴ νευηθείσης. τὸν μὲν οὖν Ἀγησίλαον ³
 ὁ υἱὸς Ἰππομέδων, δεόμενος τῶν πολιτῶν καὶ πᾶσι προσ-
 φιλῆς ὢν δι' ἀνδραγαθίαν, ὑπεξήγαγε καὶ διέσωσε· τῶν
 δὲ βασιλέων ὁ μὲν Ἄγις ἐπὶ τὴν Χαλκιοίκον κατέφυγεν, ὁ
 δὲ Κλεόμβροτος εἰς τὸ τοῦ Ποσειδῶνος ἱερὸν ἐλθὼν ἐκέ-
 τευε· καὶ γὰρ ἐδόκει τούτῳ μᾶλλον ὁ Λεωνίδας χαλεπὸς ⁴
 εἶναι, καὶ παρὲς τὸν Ἄγιν ἐπὶ τοῦτον ἀνέβη στρατιώτας
 ἔχων, καὶ κατηγορεῖ μετ' ὀργῆς ὅτι γαμβρὸς ὢν ἐπεβού-
 λευσεν αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἀφείλετο καὶ συνεξέβαλε
 τῆς πατρίδος.

Ὁ μὲν οὖν Κλεόμβροτος οὐδὲν εἶχεν εἰπεῖν, ἀλλ' ἠπορη- ¹⁷
 μένος ἐκάθητο καὶ σιωπῶν· ἡ δὲ Χιλωνὶς ἡ τοῦ Λεωνίδου
 θυγάτηρ πρότερον μὲν ἀδικουμένῳ τῷ πατρὶ συνηδικεῖτο,
 καὶ τοῦ Κλεομβρότου τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀπο-
 στᾶσα τὴν τοῦ πατρὸς συμφορὰν ἐθεράπευε, καὶ παρόντι
 μὲν συνικέτευε, φεύγοντος δὲ πενθοῦσα καὶ χαλεπῶς
 ἔχουσα πρὸς τὸν Κλεόμβροτον διετέλει, τότε δ' αὖ πάλιν
 ταῖς τύχαις συμμεταβάλλουσα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς ἰκέτις
 ὤφθη καθεζομένη, περιβεβληκυῖα τὰς χεῖρας ἐκείνῳ καὶ
 τῶν παιδίων τὸ μὲν ἔνθεν τὸ δ' ἔνθεν ὑφ' αὐτὴν ἔχουσα.
 Θαυμαζόντων δὲ πάντων καὶ δακρυόντων ἐπὶ τῇ χρηστό- ²
 τητι καὶ φιλοστοργίᾳ τῆς γυναικὸς, ἀψαμένη τῶν πέπλων
 καὶ τῆς κόμης ἀτημελῶς ἔχόντων “ τοῦτ' ” εἶπεν “ ὦ πά-
 τερ ἐμοὶ τὸ σῆμα καὶ τὴν ὄψιν οὐχ ὁ Κλεομβρότου πε-
 ριτέθεικεν ἔλεος, ἀλλ' ἀπὸ τῶν σῶν κακῶν καὶ τῆς σῆς
 φρυγῆς μεμένηκέ μοι σύντροφον καὶ σύνοικον τὸ πένθος.
 πρότερον οὖν δεῖ με σοῦ βασιλεύοντος ἐν Σπάρτῃ καὶ
 νικῶντος ἐγκαταβιῶναι ταύταις ταῖς συμφοραῖς, ἢ λαβεῖν
 ἐσθῆτα λαμπρὰν καὶ βασιλικήν, ἐπιδουῶσαν ὑπὸ σοῦ τὸν
 παρθέσιον ἄνδρα φονευόμενον; ὅς εἰ μὴ παραιτεῖταιί σε ³
 μηδὲ πείθει τέκνων καὶ γυναικὸς δάκρυσι, χαλεπωτέραν
 ἢ σὺ βούλει δίκην ὑφέξει τῆς κακοβουλίας, ἐπιδὼν ἐμὲ
 τὴν φιλότατην αὐτῷ προαποθανοῦσαν. τίني γὰρ ἐμὲ δεῖ
 ζῆν παρρησίᾳ πρὸς τὰς ἄλλας γυναῖκας, ἢ μήτε παρ'
 ἀνδρὸς δεομένη μήτε παρὰ πατρὸς ἔλεος ἔστιν, ἀλλὰ καὶ
 γυνὴ καὶ θυγάτηρ συνατυχεῖν καὶ συνατιμάζεσθαι τοῖς
 ἑμαυτῆς ἐγενόμην. τούτῳ μὲν οὖν εἰ καὶ τις ἦν λόγος ⁴

εὐπρεπῆς, ἐγὼ τοῦτον ἀφειλόμην τότε σοὶ συνεξετασθεῖσα καὶ καταμαρτυρήσασα τῶν ὑπὸ τούτου γενομένων· σὺ δ' αὐτῷ τὸ ἀδίκημα ποιεῖς εὐαπολόγητον, οὕτω μέγα καὶ περιμάχητον ἀποφραίνων τὸ βασιλεύειν ὥστε δι' αὐτὸ καὶ γαμβροὺς φρονεῦειν καὶ τέκνων ἀμελεῖν εἶναι δίκαιον.”

18 Ἡ μὲν Χιλωνὶς τοιαῦτα ποτνωμένη τό τε πρόσωπον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἐπέθηκε τοῦ Κλεομβρότου, καὶ τὸ βλέμμα διεφθαρμένον καὶ συντετηγὸς ὑπὸ λύπης περιήνεγκεν εἰς τοὺς παρόντας· ὁ δὲ Λεωνίδας διαλεχθεὶς τοῖς φίλοις τὸν μὲν Κλεόμβροτον ἐκέλευσεν ἀναστάντα φεύγειν, τῆς δὲ παιδὸς μένειν ἑδεῖτο καὶ μὴ καταλιπεῖν ἑαυτὸν οὕτω φιλουῦντα καὶ δεδωκότα χάριν τὴν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆ σω-
 2 τηρίαν. οὐ μὴν ἔπεισεν, ἀλλ' ἀνισταμένῳ τῷ ἀνδρὶ θά-
 τερον τῶν παιδίων ἐγχειρίσασα, θάτερον δ' ἀναλαβοῦσα καὶ προσκυνήσασα τὸν βωμὸν τοῦ Θεοῦ συνεξῆλθεν, ὥστ' εἰ μὴ πάνυ διεφθαρμένος ἦν ὑπὸ κενῆς δόξης ὁ Κλεόμ-
 βροτος, εὐτύχημα ἂν ἠγήσατο τὴν φυγὴν αὐτῷ τῆς βασι-
 λείας μεῖζον εἶναι διὰ τὴν γυναῖκα. μεταστησάμενος δὲ τὸν Κλεόμβροτον ὁ Λεωνίδας, καὶ τοὺς πρώτους ἐφόρους ἐκβαλὼν τῆς ἀρχῆς, ἑτέροισι δὲ ποιησάμενος, εὐθύς ἔπε-
 3 βούλευε τῷ Ἄγιδι. καὶ πρῶτον μὲν ἔπειθεν αὐτὸν ἀνα-
 στήναι καὶ συμβασιλεύειν ὡς δεδωκότων συγγνώμην τῶν πολιτῶν· συνεξηπατήσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ Ἀγησιλάου νέον ὄντα καὶ φιλότιμον. ἐκείνου δ' ὑφορωμένου καὶ κατὰ
 χώραν μένοντος αὐτὸς μὲν ἐπαύσατο φρενακίζων καὶ κατει-
 ρωνευόμενος, Ἀμφάρης δὲ καὶ Λαμοχάρης καὶ Ἀρχεσίλαος ἀναβαίνοντες εἰώθεσαν αὐτῷ διαλέγεσθαι, καὶ ποτε καὶ
 παραλαβόντες ἐπὶ λουτρὸν ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ κατήγαγον καὶ
 4 λουσάμενον πάλιν εἰς τὸ ἱερόν κατέστησαν. καὶ ἦσαν πάντες μὲν αὐτῷ συνήθεις, ὁ δ' Ἀμφάρης [καὶ] κερχημέ-
 νος ἑναγχος ἱμάτια καὶ ποτήρια τῶν πολυτελῶν παρὰ τῆς Ἀγησιστράτας ἐπεβούλευε διὰ ταῦτα τῷ βασιλεῖ καὶ ταῖς
 γυναιξίν ὡς ἀποστερήσων. καὶ μάλιστα γὰρ αὐτὸς ὑπα-
 κοῦσαι τῷ Λεωνίδᾳ λέγεται καὶ παροξῦναι τοὺς ἐφόρους,
 ὧν καὶ αὐτὸς εἷς ἦν.

19 Ἐπεὶ δ' ὁ Ἄγις τὸν μὲν ἄλλον ἐν τῷ ἱερῷ διέτριβε χρόνον, εἰώθει δὲ καταβαίνειν ὅτε τύχοι πρὸς τὸ λου-

τρόν, ἐκεῖ συλλαβεῖν αὐτὸν ἔγνωσαν, ὅταν ἔξω τοῦ ἱεροῦ
 γένηται. καὶ παραφυλάξαντες λελουμένον ἀπήντησαν καὶ
 ἡσπάσαντο, καὶ συμπροῆγον ἅμα διαλεγόμενοι καὶ παί-
 ζοντες ὡς πρὸς συνήθη καὶ νέον. ἐκτροπήν δέ τινα τῆς ²
 ὁδοῦ πλαγίαν πρὸς τὸ δεσμωτήριον ἐχούσης, ὡς ἐγένοντο
 κατ' αὐτὴν βαδίζοντες, ὁ μὲν Ἀμφάρης διὰ τὸ ἄρχειν
 ἀψάμενος τοῦ Ἁγίδος “ἄγω σε” εἶπεν “ἐπὶ τοὺς ἐφόρους,
 ὦ Ἄγι, λόγον ὑφρέξοντα τῶν πεπολιτευμένων.” ὁ δὲ Δα-
 μοχάρης εὐρωστος ὢν καὶ μέγας, τὸ ἱμάτιον περιβαλὼν
 περὶ τὸν τράχηλον εἴλκεν. ἄλλων δ' ἐπωθούντων ὀπισθεν ³
 ἐκ παρασκευῆς, οὐδενὸς βοηθοῦντος ἀλλ' ἐρημίας οὔσης,
 ἐμβάλλουσιν αὐτὸν εἰς τὸ δεσμωτήριον. εὐθύς δὲ παρῆν
 ὁ μὲν Λεωνίδας μισθοφόρους ἔχων πολλούς, καὶ τὸ οἴ-
 κημα περιέσχεν ἔξωθεν, οἱ δ' ἔροροι πρὸς τὸν Ἄγιν εἰσ-
 ῆλθον, καὶ τῶν γερόντων εἰς τὸ οἴκημα μεταπεμψάμενοι
 τοὺς ταῦτά βουλομένους, ὡς δὴ κρίσεως αὐτῇ γινομένης,
 ἐκέλευον ὑπὲρ τῶν πεπραγμένων ἀπολογεῖσθαι. γελά- ⁴
 σαντος δὲ τοῦ νεανίσκου πρὸς τὴν εἰρωνείαν αὐτῶν, ὁ
 μὲν Ἀμφάρης οἰμωξόμενον ἐκάλει καὶ δίκην ὑφρέξοντα τῆς
 ἱαμότητος· ἄλλος δὲ τῶν ἐφόρων, οἶον ἐνδιδούς τῷ Ἁγίδι
 καὶ δεικνύων ἀποφυγὴν τῆς αἰτίας, ἠρώτησεν εἰ ταῦτ'
 ἔπραξεν ὑπὸ Λυσάνδρου καὶ Ἀγησιλάου βιασθεῖς. ἀπο- ⁵
 κριναμένου δὲ τοῦ Ἁγίδος ὡς βιασθεῖς μὲν ὑπ' οὐδενὸς
 ζηλῶν δὲ καὶ μιμούμενος τὸν Λυκοῦργον ἐπὶ τὴν αὐτὴν
 ἔλθοι πολιτείαν, πάλιν ὁ αὐτὸς ἠρώτησεν εἰ μετανοεῖ
 τοῖς πεπραγμένοις. φήσαντος δὲ τοῦ νεανίσκου μὴ με-
 τανοεῖν ἐπὶ τοῖς κάλλιστα βεβουλευμένοις, καὶ τὰ ἔσχατα
 πεισόμενον αὐτὸν ἴδη, θάνατον αὐτοῦ κατεψηφίσαντο,
 καὶ τοὺς ὑπηρέτας ἐκέλευον ἄγειν εἰς τὴν καλουμένην
 Δεχάδα. τοῦτο δ' ἐστὶν οἴκημα τῆς εἰρκτῆς, ἐν ᾧ θανα- ⁶
 τοῦσι τοὺς καταδίκους ἀποπνίγοντες. ὁρῶν δὲ τοὺς ὑπη-
 ρέτας ὁ Δαμοχάρης οὐ τολμῶντας ἄψασθαι τοῦ Ἁγίδος,
 ὁμοίως δὲ καὶ τῶν μισθοφόρων τοὺς παρεστῶτας ἀπο-
 στρεφόμενος καὶ φεύγοντας τὸ ἔργον ὡς οὐ θεμιτὸν οὐδὲ
 νενομισμένον βασιλέως σώματι τὰς χεῖρας προσφέρειν,
 διαπειλησάμενος αὐτοῖς καὶ λοιδορηθεὶς εἴλκεν αὐτὸς εἰς
 τὸ οἴκημα τὸν Ἄγιν. ἤδη γὰρ ἦσθηντο πολλοὶ τὴν σύλ- ⁷

ληψιν, καὶ Θόρυβος ἦν ἐπὶ ταῖς Θύραις καὶ φῶτα πολλά, καὶ παρῆσαν ἢ τε μήτηρ τοῦ Ἄγιδος καὶ ἡ μάμμη βοῶσαι καὶ δεόμεναι τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν λόγου καὶ κρίσεως τυχεῖν ἐν τοῖς πολίταις. διὸ καὶ μάλιστα κατήπειξαν τὴν ἀναίρεσιν, ὡς ἔξαρπαγησομένου νυκτός, ἂν πλείονες ἐπέλθωσιν.

- 20 Ὁ μὲν οὖν Ἄγισ ἐπὶ τὴν στραγγάλην πορευόμενος, ὡς εἶδε τινα τῶν ὑπηρετῶν δακρύνοντα καὶ περιπαθοῦντα, “παῦσαι με” εἶπεν “ὦ ἄνθρωπε κλαίων· καὶ γὰρ οὕτω παρὰ νόμῳ καὶ ἀδίκῳ ἀπολλύμενος κρείττων εἰμὶ τῶν ἀναιρούντων.” καὶ ταῦτ’ εἰπὼν παρέδωκε τῷ βρόχῳ τὸν
- 2 τράχηλον ἐκουσίως. ὁ δ’ Ἀμφάρης προελθὼν ἐπὶ τὰς Θύρας, καὶ τὴν Ἀγησιστράταν προσπεσοῦσαν αὐτῇ διὰ συνήθειαν καὶ φιλίαν ἀναστήσας, οὐδὲν ἔφη περὶ τὸν Ἄγιν ἔσεσθαι βλαίον οὐδ’ ἀνήκεστον· ἐκέλευε δὲ κάκεινην, εἰ βούλοιο, πρὸς τὸν υἱὸν εἰσελθεῖν. ἐκείνης δὲ καὶ τὴν μητέρα μετ’ αὐτῆς παρεῖναι δεομένης οὐδὲν ἔφη κωλύειν
- 3 ὁ Ἀμφάρης· καὶ δεξάμενος ἀμφοτέρας, καὶ πάλιν κλεῖσαι τὰς Θύρας τοῦ δεσμοτηρίου κελεύσας, προτέρα μὲν τὴν Ἀρχιδαμίαν παρέδωκεν, ἥδη σφόδρα πρεσβῦτιν οὔσαν καὶ καταγεγηρακυῖαν ἐν ἀξιώματι μεγίστῳ τῶν πολιτίδων, ἀποθανούσης δ’ ἐκείνης ἐκέλευσε τὴν Ἀγησιστράταν
- 4 ἔσω βαδίξειν. ὡς δ’ εἰσελθοῦσα τὸν τε υἱὸν ἐθεάσατο χαμαὶ κείμενον καὶ τὴν μητέρα νεκρὰν ἐκ τοῦ βρόχου κρεμαμένην, ἐκείνη μὲν αὐτῇ τοῖς ὑπηρέταις συγκαθεῖλε, καὶ παρεκτείνασα τῷ Ἄγιδι τὸ σῶμα περιέστειλε καὶ κατεκάλυψε· τῷ δ’ υἱῷ προσπεσοῦσα καὶ φιλήσασα τὸ πρόσωπον “ἡ πολλή σε” εἶπεν “ὦ παῖ εὐλάβεια καὶ τὸ
- 5 πρᾶον καὶ φιλάνθρωπον ἀπώλεσε μεθ’ ἡμῶν.” ὁ δ’ Ἀμφάρης ἀπὸ τῆς Θύρας ὁρῶν τὰ γινόμενα καὶ τὰς φωνὰς ἀκούων ἐπεισῆλθε, καὶ πρὸς τὴν Ἀγησιστράταν μετ’ ὀργῆς εἶπεν “εἰ τοίνυν” ἔφη “ταῦτὰ ἔδοκίμαζες τῷ υἱῷ, ταῦτὰ καὶ πείσῃ.” καὶ ἡ Ἀγησιστράτα πρὸς τὸν βρόχον ἀνισταμένη “μόνον” ἔφη “συνενέγκαι ταῦτα τῇ Σπάρτῃ.”
- 21 Τοῦ δὲ πάθους εἰς τὴν πόλιν ἐξαγγελθέντος καὶ τῶν τριῶν σωμάτων ἐκκομιζομένων οὐκ ἦν ὁ φόβος οὕτω μέγας ὥστε μὴ καταφανεῖς εἶναι τοὺς πολίτας ἀλγοῦντας

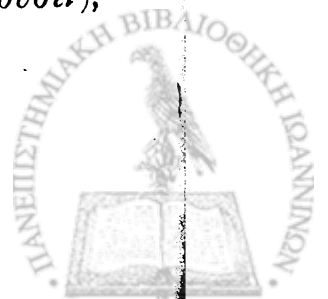
μὲν ἐπὶ τοῖς γεγονόσι μισοῦντας δὲ τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Ἀμφάρην, μηδὲν δεινότερον μηδ' ἀνοσιώτερον ἔξ οὗ Δωριεῖς Πελοπόννησον οἰκοῦσιν οἰομένους ἐν Σπάρτῃ πεπερᾶσθαι. βασιλεῖ γάρ, ὡς ἔοικε, Λακεδαιμονίων οὐδ' οἱ πολέμιοι ῥαδίως ἐν ταῖς μάχαις ἀπαντῶντες προσέφερον τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἀπετρέποντο δεδιότες καὶ σεβόμενοι τὸ ἄξιωμα. διὸ καὶ πολλῶν γεγονότων Λακεδαιμονίοις ἀγῶνων πρὸς Ἕλληνας εἰς μόνος ἀνηρέθη πρὸ τῶν Φίλιππικῶν δόρατι πληγεὶς περὶ Λεῦκιρα Κλεόμβροτος. Μεσσηνίων δὲ καὶ Θεόπομπον ὑπ' Ἀριστομένους πεσεῖν λεγόντων οὐ φασὶ Λακεδαιμόνιοι, πληγῆναι δὲ μόνον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔχει τινὰς ἀμφιλογίας, ἐν δὲ Λακεδαιμονίᾳ πρῶτος Ἄγις βασιλεύων ὑπ' ἑρῶρων ἀπέθανε, κατὰ μὲν ἔργα καὶ πρέποντα τῇ Σπάρτῃ προελόμενος, ἡλικίας δὲ γεγονῶς ἐν ἧ' ἀμαρτάνοντες ἀνθρώποι συγγνώμης τυγχάνουσι, μεμφοθεῖς δ' ὑπὸ τῶν φίλων δικαιότερον ἢ τῶν ἐχθρῶν, ὅτι καὶ Λεωνίδα περιέσωσε καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπίστευσε, ἡμερώτατος καὶ πραότατος γενόμενος.

Ἀποθανόντος δ' αὐτοῦ τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἀρχίδαμον οὐκ ἔρθη συλλαβεῖν ὁ Λεωνίδας εὐθὺς ἐκφυγόντα, τὴν δὲ γυναῖκα παιδίον ἔχουσαν νεογνὸν ἐκ τῆς οἰκίας ἀπαγαγὼν βίᾳ Κλεομένει τῇ νύμφῃ συνήκισεν οὐ πάνυ γάμων ὥραν ἔχοντι, τὴν δ' ἀνθρώπον ἄλλω δοθῆναι μὴ βουλόμενος· ἦν γὰρ οὐσίας τε μεγάλης ἐπικληρὸς ἢ Ἀγιάτις Γυλίππου τοῦ πατρός, ὥρα τε καὶ κάλλει πολὺ τῶν Ἑλληνίδων διαφέρουσα καὶ τὸν τρόπον ἐπιεικῆς. διὸ πολλὰ μὲν ἐποίησεν, ὡς φασί, μὴ βιασθῆναι δεομένη, συνελθοῦσα δ' εἰς ταῦτ' οὗ Κλεομένει τὸν μὲν Λεωνίδα ἐμίσει, περὶ δ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον ἦν ἀγαθὴ γυνὴ καὶ φιλόστοργος, ἐρωτικῶς ἅμα τῇ λαβεῖν πρὸς αὐτὴν διατεθέντα καὶ τινὰ τρόπον συμπαθοῦντα τῇ πρὸς τὸν Ἄγιν εὐνοίᾳ καὶ μνήμῃ τῆς γυναικός, ὥστε καὶ πυνθάνεσθαι πολλάκις περὶ τῶν γεγονότων καὶ προσέχειν ἐπιμελῶς διηγουμένης ἐκεῖνης ἣν ὁ Ἄγις ἔσχε διάνοιαν καὶ προαίρεσιν. ἦν δὲ καὶ φιλότιμος μὲν καὶ μεγαλόφρων ὁ Κλεομένης καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ ἀφέλειαν οὐκ ἥττον τοῦ Ἄγιδος εὖ πεφυκώς, τὸ δ' εὐλαβὲς ἄγαν ἐκεῖνο καὶ πρᾶον οὐκ εἶχεν, ἀλλὰ κέντρον

τι θυμοῦ τῇ φύσει προσέκειτο καὶ μετὰ σφοδρότητος ὀρμῇ πρὸς τὸ φαινόμενον αἰεὶ καλόν. ἐφαίνετο δὲ κάλλιστον μὲν αὐτῷ κρατεῖν ἐκόντων, καλὸν δὲ καὶ μὴ πειθόμενων περιεῖναι, πρὸς τὸ βέλτιον ἐκβιαζόμενον.

- 2 Οὐκ ἤρεσκε μὲν οὖν αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ἀπραγμοσύνη καὶ ἡδονῇ κατακεκλημένων τῶν πολιτῶν καὶ τοῦ βασιλέως πάντα τὰ πράγματα χαίρειν ἑῶντος, εἰ μηδεὶς αὐτὸν ἐνοχλοῖη σχολάζειν ἐν ἀφθόνοις καὶ τρυφᾶν βουλόμενον, ἀμελουμένων δὲ τῶν κοινῶν, κατ' οἰκίαν ἐλάστου πρὸς αὐτὸν ἔλκοντος τὸ κερδαλέον· ἀσκήσεως δὲ καὶ σωφροσύνης νέων καὶ καρτερίας καὶ ἰσότητος οὐδ' ἀσφαλὲς ἦν [τούτων] τῶν περὶ Ἄγιν ἀπολωλότων μνημονεύειν. λέγεται δὲ καὶ λόγων φιλοσόφων τὸν Κλεομένη μετασχεῖν ἔτι μειράκιον ὄντα, Σφαιροῦ τοῦ Βορυσθενίτου παραβαλόντος εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ περὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς ἐφήβους οὐκ ἀμελῶς διατρίβοντος. ὁ δὲ Σφαιρος ἐν τοῖς πρώτοις ἐγεγόνει τῶν Ζήνωνος τοῦ Κιτιέως μαθητῶν, καὶ τοῦ Κλεομένουσ ἔοικε τῆς φύσεως τὸ ἀνδρῶδες ἀγαπήσαι τε καὶ προσεκαῦσαι τὴν φιλοτιμίαν.
- 3 Λεωνίδαν μὲν γὰρ τὸν παλαιὸν λέγουσιν, ἐπερωτηθέντα ποῖός τις αὐτῷ φαίνεται ποιητῆς γεγονέναι Τυρταῖος, εἰπεῖν “ἀγαθὸς νέων ψυχὰς κακκανῆν.” ἐμπιπλάμενοι γὰρ ὑπὸ τῶν ποιημάτων ἐνθουσιασμοῦ παρὰ τὰς μάχας ἠφρίδουν ἑαυτῶν· ὁ δὲ Στωϊκὸς λόγος ἔχει τι πρὸς τὰς μεγάλας φύσεις καὶ ὀξείας ἐπισφαλὲς καὶ παράβολον, βαθεῖ δὲ καὶ πρᾶψ κεραυννύμενος ἤθει μάλιστα εἰς τὸ οἰκεῖον ἀγαθὸν ἐπιδίδωσιν.
- 3 Ἐπεὶ δὲ τελευτήσαντος τοῦ Λεωνίδου τὴν βασιλείαν παρέλαβε καὶ τοὺς πολίτας τότε δὴ παντάπασιν ἐκλελυμένους ἑώρα, τῶν μὲν πλουσίων κατ' ἡδονὰς ἰδίας καὶ πλεονεξίας παρορώντων τὰ κοινά, τῶν δὲ πολλῶν διὰ τὸ πράττειν κακῶς περὶ τὰ οἰκεῖα καὶ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπροθύμων καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν ἀφιλοτίμων γεγονότων, αὐτοῦ δ' ὄνομα βασιλεύοντος ἦν μόνον, ἢ δ' ἀρχὴ πᾶσα τῶν ἐφόρων, εὐθύς μὲν εἰς νοῦν ἔθετο τὰ παρόντα μεθίσταναι καὶ κινεῖν, ὄντος δ' αὐτῷ φίλου Ξενάρους, ἔραστοῦ γεγονότος (τοῦτο δ' ἐμπνεῖσθαι Λακεδαιμόνιοι καλοῦσιν),

ἀπεπειράτο τούτου διακινδυνόμενος τὸν ἄγων, ὅπολιος γένοιτο βασιλεὺς καὶ τὴν τρόπην καὶ μετὰ τίνων ἐπὶ ταύτην ἔλθοι τὴν ὁδόν. ὁ δὲ Ξενάρης τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἀηδῶς ἐμίμητο τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ὡς ἐπράχθη κατ' ἕκαστα μυθολογῶν καὶ διηγούμενος· ὡς δ' ἦν καταφραγῆς ὁ Κλεομένης ἐμπαθέστερον προσέχων καὶ κινούμενος ὑπερφνωῶς πρὸς τὴν καινοτομίαν τοῦ Ἄγιδος καὶ ταῦτ' ἀπολλύειν βουλόμενος, ἐπέπληξεν αὐτῷ πρὸς ὀργὴν ὁ Ξενάρης ὡς οὐκ ὕγιανοντι, καὶ τέλος ἀπέστη τοῦ διαλέγεσθαι καὶ φοιτᾶν πρὸς αὐτόν, οὐδενὶ μέντοι τὴν αἰτίαν ἔγραψε τῆς διαφορᾶς, ἀλλ' αὐτὸν ἔφη γινώσκειν ἐκείνον. οὕτω δὲ τοῦ Ξενάρους ἀντικρούσαντος ὁ Κλεομένης καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως ἔχειν ἡγούμενος αὐτὸς ἐν ἑαυτῷ συνείδει τὴν πράξιν. οἰόμενος δ' ἂν ἐν πολέμῳ μᾶλλον ἢ κατ' εἰρήνην μετασιῆσαι τὰ παρόντα, συνέκρουσε πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς τὴν πόλιν, αὐτοὺς διδόντας ἐγκλημάτων προφάσεις. ὁ γὰρ Ἄρατος ἰσχυρὸν μέγιστον ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ἐβούλετο μὲν εἶς ἀρχῆς εἰς μίαν σύνταξιν ἀγαγεῖν Πελοποννησίους, καὶ τοῦτο τῶν πολλῶν στρατηγιῶν αὐτῷ καὶ τῆς μακρᾶς πολιτείας ἦν τέλος, ἡγουμένῳ μόνως ἂν οὕτως ἀνεπιχειρήτους ἔσεσθαι τοῖς ἐκτὸς πολεμοῖς· ἐπεὶ δὲ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἀπάντων αὐτῷ προσγεγονότων ἀπελείποντο Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἰλλεῖοι καὶ ὅσοι Λακεδαιμόνιοις Ἀρκάδιον προσεῖχον, ἅμα τῷ τὸν Λεωνίδα ἀποθανεῖν παρηνώχλει τοῖς Ἀρκάσι καὶ περιέκοπτεν αὐτῶν μάλιστα τοὺς τοῖς Ἀχαιοῖς ὁμοροῦντας, ἀποπειρώμενος τῶν Λακεδαιμόνων, καὶ τοῦ Κλεομένου ὡς νέου καὶ ἀπειροῦ καταφρονῶν.

Ἐκ τούτου Κλεομένη πρῶτον οἱ ἔφοροι πέμπουσι καταληψόμενον τὸ περὶ τὴν Βέλβιναν Ἀθήναιον. ἐμβολὴ δὲ τῆς Λακωνικῆς τὸ χωρίον ἐστὶ, καὶ τότε πρὸς τοὺς Μεγαλοπολίας ἦν ἐπίδικον. καταλαβόντος δὲ τοῦτο καὶ τειχίσαντος τοῦ Κλεομένου ὁ Ἄρατος οὐθὲν ἐγκαλέσας ἀλλὰ νοκτὸς ἐκστρατεύσας ἐπεχείρησε Τεγεάταις καὶ Ὀρχομενοῖς. τῶν δὲ προδοτῶν ἀποδειλιασάντων ὁ μὲν Ἄρατος ἀνεχώρησε λεληθῆναι νομιζῶν, ὁ δὲ Κλεομένης εἰρωνεῖα χρώμενος ἔγραψε πρὸς αὐτόν, ὡς δὴ παρὰ φίλου

πυνθανόμενος ποῦ τῆς νυκτὸς ἐξέλθοι. τοῦ δ' ἀντιγρά-
 ψαντος ὡς ἐκεῖνον Βέλβιναν μέλλειν τειχίζειν ἀκούσας
 καταβαίη τοῦτο κωλύσων, πάλιν ὁ Κλεομένης ἀποστείλας
 τοῦτο μὲν οὕτως ἔχειν ἔφη πεπεισθαι· “τοὺς δὲ φρανοὺς
 καὶ τὰς κλίμακας” εἶπεν, “εἰ μὴ τί σοι διαφέρει, γράψον
 3 ἡμῖν ἐπὶ τί σοι παρηκολούθουν.” τοῦ δ' Ἄρατος πρὸς τὸ
 σκῶμμα γελάσαντος καὶ πυνθανομένου ποιός τις ὁ νεα-
 νίσκος εἶη, Δαμοκράτης ὁ Λακεδαιμόνιος φηγὰς “εἰ τι
 πράττεις” ἔφη “πρὸς Λακεδαιμονίους, ὥρα σοι ταχύνειν
 πρὸ τοῦ κέντρα φῦσαι τοῦτον τὸν νεοσσόν.” ἐκ τούτου
 Κλεομένει μεθ' ἰππέων ὀλίγων καὶ πεζῶν τριακοσίων ἐν
 Ἀρκαδίᾳ στρατοπεδευομένων προσέταξαν ἀναχωρεῖν οἱ ἔφο-
 4 ροι, φοβούμενοι τὸν πόλεμον. ἐπεὶ δ' ἀναχωρήσαντος
 αὐτοῦ Καρύας ἔλαβεν ὁ Ἄρατος, αὐθις ἐξέπεμπον τὸν
 Κλεομένην. λαβόντος δ' αὐτοῦ Μεθύδριον καὶ τὴν Ἀργο-
 λικὴν καταδραμόντος, ἐξεστράτευσαν οἱ Ἀχαιοὶ δισμυρίοις
 πεζοῖς καὶ χιλίοις ἰππεῦσιν Ἀριστομάχου στρατηγούντος.
 ἀπαντήσαντος δὲ περὶ Παλλάντιον Κλεομένους καὶ βου-
 λόμενον μάχεσθαι, φοβηθεὶς τὴν τόλμαν ὁ Ἄρατος οὐκ
 5 εἶασε διακινδυνεύσαι τὸν στρατηγόν, ἀλλ' ἀπῆλθε λαιδο-
 ρούμενος μὲν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, χλευαζόμενος δὲ καὶ κα-
 ταφρονούμενος ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ πεντακισχι-
 λίων τὸ πλῆθος ὄντων. μέγας οὖν τῷ φρονήματι γεγονὼς
 ὁ Κλεομένης ἐθρασύνετο πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ τῶν πα-
 λαιῶν τινὸς αὐτοὺς ἀνεμίμησε βασιλέων εἰπόντος ὅτι
 μάτην Λακεδαιμόνιοι πυνθάνονται περὶ τῶν πολεμίων,
 οὐ πόσοι εἰσὶν, ἀλλὰ ποῦ εἰσὶν.
 5 Ἐπεὶ δὲ τοῖς Ἡλείοις πολεμουμένοις ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν
 βοηθήσας, καὶ περὶ τὸ Λύκαιον ἀπιοῦσιν ἤδη τοῖς Ἀχαιοῖς
 ἐπιβαλὼν, ἅπαν μὲν ἐτρέψατο καὶ διεπτόησεν αὐτῶν τὸ
 στράτευμα, συχνοὺς δ' ἀνεῖλε καὶ ζῶντας ἔλαβεν, ὥστε
 καὶ περὶ Ἄρατος φήμην ἐκπεσεῖν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς
 τεθνηκότος, ὁ μὲν Ἄρατος ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος
 ἐκ τῆς τροπῆς ἐκείνης εὐθὺς ἐπὶ Μαντίνειαν ἦλθε καὶ
 μηδενὸς ἂν προσδοκῆσαντος εἶλε τὴν πόλιν καὶ κατέσχε,
 2 τῶν δὲ Λακεδαιμονίων παντάπασι ταῖς γνώμαις ἀναπε-
 σόντων καὶ τῷ Κλεομένει πρὸς τὰς στρατείας ἐνισταμέ-

νων ὤριμσε μεταπέμπεσθαι τὸν Ἄγιδος ἀδελφὸν Ἀρχίδαμον ἐκ Μεσσήνης, ᾧ βασιλεύειν ἀπὸ τῆς ἐτέρας οἰκίας ἦν προσῆκον, οἰόμενος ἀμβλυτέραν τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν ἔσεσθαι τῆς βασιλείας ἰσορροποῦ καὶ ὀλοκλήρου γενομένης. οἱ δ' ἀνηρηκότες πρότερον τὸν Ἄγιν αἰσθόμενοι τοῦτο, ³ καὶ φοβηθέντες μὴ δίκην δῶσι τοῦ Ἀρχιδάμου κατελθόντος, ἐδέξαντο μὲν αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν παραγερόμενον κρύφα καὶ συγκατήγον, εὐθὺς δ' ἀπέκτειναν, εἴτ' ἄκοντος τοῦ Κλεομένου, ὡς οἶεται Φύλαρχος, εἴτε πεισθέντος ὑπὸ τῶν φίλων καὶ προεμένου τὸν ἄνθρωπον αὐτοῖς· τῆς γὰρ αἰτίας τὸ πλεῖστον ἐπ' ἐκείνους ἦλθε βεβιάσθαι τὸν Κλεομένη δοκοῦντας.

Οὐ μὴν ἀλλὰ κινεῖν εὐθὺς ἐγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν πόλιν, ⁶ ἔπεισε τοὺς ἐφόρους χρήμασιν ὅπως αὐτῷ ψηφίσωνται στρατείαν, ἐθεράπευσε δὲ καὶ τῶν ἄλλων συχνοὺς διὰ τῆς μητρὸς Κρατησικλείας ἀφειδῶς συγχορηγούσης καὶ συμφιλοτιμιουμένης, ἣ γε καὶ γάμου μὴ δεομένη λέγεται διὰ τὸν υἱὸν ἄνδρα λαβεῖν πρωτεύοντα δόξῃ καὶ δυνάμει τῶν πολιτῶν. ἔξαγαγὼν δὲ τὴν στρατείαν καταλαμβάνει ² τῆς Μεγαλοπολίτιδος χωρίον Λεῦκιρα· καὶ γενομένης πρὸς αὐτὸν ὀξείας τῶν Ἀχαιῶν βοηθείας Ἄρατος στρατηγοῦντος, ὑπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν παραταξάμενος ἠττήθη μέρει τινὶ τοῦ στρατεύματος. ἐπεὶ δὲ χαράδραν τινὰ βαθεῖαν οὐκ εἶασε διαβῆναι τοὺς Ἀχαιοὺς ὁ Ἄρατος, ἀλλ' ἐπέστησε τὴν δίωξιν, ἀγανακτῶν δὲ Λυδιάδας ὁ Μεγαλοπολίτης ³ συνεξώριμσε τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεῖς καὶ διώκων εἰς χωρίον ἀμπέλων καὶ τάφρων καὶ τειχῶν μεστὸν ἐνσείσας καὶ διασπασθεῖς περὶ ταῦτα κακῶς ἀπήλλαττε, κατιδὼν ὁ Κλεομένης ἀνῆκε τοὺς Ταραντίνους καὶ τοὺς Κοῆτας ἐπ' αὐτόν, ὑφ' ὧν ὁ Λυδιάδας ἀμυνόμενος εὐρώστως ἔπεσεν. πρὸς τοῦτο θαρρήσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ βοῆς ἐνέβαλον τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τροπὴν ὅλου τοῦ στρατεύματος ἐποίησαν. ἀποθανόντων δὲ συχνῶν τοὺς μὲν ἄλλους ⁴ ὑποσπόνδους ὁ Κλεομένης ἀπέδωκε, τὸν δὲ Λυδιάδαν νεκρὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κελεύσας, κοσμήσας πορφυρίδι καὶ στέφανον ἐπιθείς, πρὸς τὰς πύλας τῶν Μεγαλοπολιτῶν ἀπέστειλεν. οὗτος ἦν Λυδιάδας ὁ καταθέμενος

τὴν τυραννίδα καὶ τοῖς πολίταις ἀποδοῦς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πόλιν προσκομίσας Ἀχαιοῖς.

- 7 Ἐκ τούτου Κλεομένης μέγα φρονῶν ἤδη, καὶ πεπεισμένος, ἂν ὡς βούλεται τοῖς πράγμασι χρώμενος πολεμῆ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ῥαδίως ἐπικρατήσῃν, ἐδίδασκε τὸν τῆς μητρὸς ἄνδρα Μεγιστόνου ὡς χρὴ τῶν ἐφόρων ἀπαλλαγέντας εἰς μέσον θεῖναι τὰ κτήματα τοῖς πολίταις καὶ τὴν Σπάρτην ἴσην γενομένην ἐγείρειν καὶ προάγειν ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν. πεισθέντος δ' ἐκείνου δύο
- 2 τῶν ἄλλων φίλων ἢ τρεῖς προσέλαβε. συνέβη δὲ περὶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας καὶ τῶν ἐφόρων ἓνα κοιμώμενον ἐν Πασιφάας ὄναρ ἰδεῖν θαυμαστόν· ἐδόκει γὰρ ἐν ᾧ τόπῳ τοῖς ἐφόροις (ἔθος) ἐστὶ καθεζομένοις χρηματίζειν ἓνα δίφρον κεῖσθαι, τοὺς δὲ τέτταρας ἀνηρῆσθαι, καὶ θαυμάζοντος αὐτοῦ φωνὴν ἐκ τοῦ ἱεροῦ γενέσθαι φράζουσαν
- 3 ὡς τοῦτο τῇ Σπάρτῃ λῆρον ἐστί. ταύτην τὴν ὄψιν διηγουμένου τοῦ ἐφόρου πρὸς τὸν Κλεομένην, τὸ μὲν πρῶτον διαταράχθη καθ' ὑποψίαν τινὰ πειράζεσθαι δοκῶν, ὡς δ' ἐπέισθη μὴ ψεύδεσθαι τὸν διηγούμενον, ἐθάρρησε. καὶ λαβὼν ὅσους ὑπώπτενε μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐναντιώσεσθαι πρὸς τὴν πρᾶξιν, Ἡραίαν καὶ Ἀσαίαν τὰς πόλεις ταπτομένας ὑπὸ τοῖς Ἀχαιοῖς εἴλε, καὶ σίτον εἰσῆγαγεν Ὀρχομενίοις, καὶ Μαντινεῖα παρεστρατοπέδευσε,
- 4 καὶ ὅλως ἄνω καὶ κάτω μακρᾷς πορείαις ἀποτρύσας τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπέλιπεν αὐτῶν δεηθέντων τοὺς πολλοὺς ἐν Ἀρκαδίᾳ, τοὺς δὲ μισθοφόρους ἔχων αὐτὸς ἐπὶ τὴν Σπάρτην ἐχώρει. καὶ καθ' ὁδόν, οἷς ἐπίστευε μάλιστα καλῶς πρὸς αὐτὸν ἔχειν, ἀνεκοινοῦτο τὴν γνώμην, καὶ προῆει σχέδην, ὡς περὶ τὸ δεῖπνον οὔσι τοῖς ἐφόροις
- 8 ἐπιπέσοι. γενόμενος δὲ τῆς πόλεως ἐγγύς, Εὐρυκλείδα μὲν εἰς τὸ τῶν ἐφόρων συσσίτιον ἀπέστειλεν ὡς τινα παρ' αὐτοῦ λόγον ἀπὸ στρατιᾶς κομίζοντα, Θηρυκίων δὲ καὶ Φοῖβις καὶ δύο τῶν συντρόφων τοῦ Κλεομένου, οὓς μόθασκας καλοῦσιν, ἐπηκολούθουν στρατιώτας ὀλίγους ἔχοντες. ἔτι δὲ τοῦ Εὐρυκλείδα διαλεγόμενου τοῖς ἐφόροις ἐπιδραμόντες ἐσπασμέναις ταῖς μαχαίραις ἔπαιον αὐτούς.
- 2 ὁ μὲν οὖν πρῶτος Ἀγύλαιος, ὡς ἐπλήγη, πεσὼν καὶ τε-

θνήσκει δόξας ἀτρέμα συναγαγὼν καὶ παρέλκων ἑαυτὸν ἐκ τοῦ οἰκήματος ἔλαθεν εἰς τι δωμάτιον εἰσερπύσας μικρόν, ὃ φόβου μὲν ἦν ἱερόν, ἄλλως δὲ κεκλεισμένον ἀεί, τότε δ' ἐκ τύχης ἀνεφγμένον ἐτύγγχανεν. εἰς τοῦτο συνεισενεγκιὼν ἑαυτὸν ἀπέκλεισε τὸ θύριον. οἱ δὲ τέσσαρος ἀνηρέθησαν, καὶ τῶν ἐπιβοηθούντων αὐτοῖς (οὐ) πλείονες ἢ δέκα· τοὺς γὰρ ἡσυχίαν ἄγοντας οὐκ ἔκτειναν, οὐδὲ τοὺς ἀπιόντας ἐκ τῆς πόλεως ἐκώλυον. ἐφείσαντο δὲ καὶ τοῦ λιγυλαίου μεθ' ἡμέραν ἐκ τοῦ ἱεροῦ προελθόντος.

Ἔστι δὲ Λακεδαιμονίοις οὐ φόβου μόνον ἀλλὰ καὶ θα- 9
νάτου καὶ γέλωτος καὶ τοιοῦτων ἄλλων παθημάτων ἱερά. τιμῶσι δὲ τὸν φόβον οὐχ ὥσπερ οὓς ἀποτρέπονται δαίμονας, ἠγούμενοι βλαβερόν, ἀλλὰ τὴν πολιτείαν μάλιστα συνέχεσθαι φόβῳ νομίζοντες. διὸ καὶ προεκήρυττον οἱ 2
ἔφοροι τοῖς πολίταις εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσιόντες, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, κείρεσθαι τὸν μύστακα καὶ προσέχειν τοῖς νόμοις, ἵνα μὴ χαλεποὶ ὦσιν αὐτοῖς, τὸ τοῦ μύστακος, οἶμαι, προτείνοντες, ὅπως καὶ περὶ τὰ μικρότατα τοὺς νέους πειθαρχεῖν ἐθίζωσι. καὶ τὴν ἀνδρείαν δέ μοι δο- 3
κοῦσιν οὐκ ἀφοβίαν ἀλλὰ φόβον ψόγου καὶ δέος ἀδοξίας οἱ παλαιοὶ νομίζουσιν. οἱ γὰρ δειλότατοι πρὸς τοὺς νόμους θαρραλεώτατοι πρὸς τοὺς πολεμίους εἰσὶ, καὶ τὸ παθεῖν ἤμιστα δεδίασιν οἱ μάλιστα φοβούμενοι τὸ κακῶς ἀκού-
σαι. διὸ καὶ καλῶς ὁ εἰπὼν “ἵνα γὰρ δέος, ἔνθα καὶ 4
αἰδώς,” καὶ Ὀμηρος “αἰδοῖός τέ μοι ἔσσι, φιλε ἔκνυρέ, δεινός τέ” καὶ “σιγῇ δειδιότες σημάντορας.” τὸ γὰρ αἰσχύνεσθαι μάλιστα συμβαίνει πρὸς οὓς καὶ τὸ δεδοικέναι τοῖς πολλοῖς. διὸ καὶ παρὰ τὸ τῶν ἐφόρων συσσίτιον τὸν φόβον ἴδρυνται Λακεδαιμόνιοι, μοναρχίας ἐγγυτάτω κατασκευασάμενοι τὸ ἀρχεῖον.

Ὁ δ' οὖν Κλεομένης ἡμέρας γενομένης προέγραψεν 10
ὀγδοήκοντα τῶν πολιτῶν οὓς ἔδει μεταστῆναι, καὶ τοὺς δίεργους ἀνείλε τῶν ἐφόρων πλὴν ἑνός, ἐν ᾧ καθήμενος ἔμελλεν αὐτὸς χρηματίζειν. ἐκκλησίαν δὲ ποιήσας ἀπελογεῖτο περὶ τῶν πεπραγμένων. ἔφη γὰρ ὑπὸ τοῦ Λυκούργου τοῖς βασιλεῦσι συμμιχθῆναι τοὺς γέροντας, καὶ πολὺν χρόνον οὕτω διοικεῖσθαι τὴν πόλιν οὐδὲν ἑτέρας

² ἀρχῆς δεομένην, ὕστερον δὲ τοῦ πρὸς Μεσσηνίους πολέμου μακροῦ γενομένου τοὺς βασιλεῖς, διὰ τὰς στρατείας ἀσχόλους ὄντας αὐτοὺς πρὸς τὸ κρίνειν, αἰρεῖσθαι τινὰς ἐκ τῶν φίλων καὶ ἀπολείπειν τοῖς πολίταις ἀντ' ἑαυτῶν, ἐφόρους προσαγορευθέντας, καὶ διατελεῖν [τε] τούτους τὸ πρῶτον ὑπηρέτας τῶν βασιλέων ὄντας, εἶτα κατὰ μικρὸν εἰς ἑαυτοὺς τὴν ἐξουσίαν ἐπιστρέφοντας οὕτω λαθεῖν
³ ἴδιον ἀρχεῖον κατασκευασαμένους. σημεῖον δὲ τούτου τὸ μέχρι νῦν μεταπεμπομένων τὸν βασιλέα τῶν ἐφόρων τὸ πρῶτον ἀντιλέγειν καὶ τὸ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον καλούντων ἀναστάντα βαδίζειν πρὸς αὐτούς· καὶ τὸν πρῶτον ἐπισφοδρύναντα τὴν ἀρχὴν καὶ ἀνατεινόμενον Ἰστερωπὸν ἡλικίαις ὕστερον πολλαῖς ἐφορον γενέσθαι. μετριάζοντας μὲν οὖν αὐτούς, ἔφη, κρεῖττον ἦν ὑπομένειν, ἐξουσίᾳ δ' ἐπιθέτω τὴν πάτριον καταλύοντας ἀρχὴν, ὥστε τῶν βασιλέων τοὺς μὲν ἐξελαύνειν τοὺς δ' ἀποκτινύναι ἀκρίτους, ἀπειλεῖν δὲ τοῖς ποθοῦσιν αὐτοὺς ἐπιδεῖν τὴν καλλίστην καὶ θειοτάτην ἐν Σπάρτῃ κατάστασιν, οὐκ ἀνεκτόν.
⁴ εἰ μὲν οὖν δυνατὸν ἦν ἄνευ σφαγῆς ἀπαλλάξαι τὰς ἐπεισάκτους τῆς Λακεδαιμόνος κῆρας, τρυφᾶς καὶ πολυτελείας καὶ χρέα καὶ δανεισμούς, καὶ τὰ πρεσβύτερα τούτων κακά, πενίαν καὶ πλοῦτον, εὐτυχέστατον ἂν ἠγεῖσθαι πάντων βασιλέων ἑαυτὸν ὥσπερ ἰατρὸν ἀνωδύνως ἰασάμενον τὴν πατρίδα· νῦν δὲ τῆς ἀνάγκης ἔχειν συγγνώμονα τὸν Λυκοῦργον, ὃς οὔτε βασιλεὺς ὢν οὔτ' ἀρχων, ἰδιώτης δὲ βασιλεύειν ἐπιχειρῶν ἐν τοῖς ὅπλοις προῆλθεν εἰς ἀγοράν, ὥστε δεῖσαντα τὸν βασιλέα Χάριλλον ἐπὶ βωμὸν καταφυγεῖν.
⁵ ἀλλ' ἐκεῖνον μὲν ὄντα χρηστὸν καὶ φιλόπατριν ταχὺ τῷ Λυκούργῳ τῶν πραττομένων μετασχεῖν καὶ τὴν μεταβολὴν δέξασθαι τῆς πολιτείας, ἔργῳ δὲ μαρτυρῆσαι τὸν Λυκοῦργον ὅτι πολιτείαν μεταβαλεῖν ἄνευ βίας καὶ φόβου χαλεπὸν ἔστιν. οἷς αὐτὸν ἔφη μετρώτατα κεχρησθαι, τοὺς ἐνισταμένους τῇ σωτηρίᾳ τῆς Λακεδαιμόνος
⁶ ἐκποδῶν ποιησάμενον. τοῖς δ' ἄλλοις ἔφη πᾶσι τὴν τε γῆν ἅπασαν εἰς μέσον τιθέναι, καὶ χρεῶν τοὺς ὀφείλοντας ἀπαλλάττειν, καὶ τῶν ξένων κρίσιν ποιεῖν καὶ δοκιμασίαν, ὅπως οἱ κράτιστοι γεγόμενοι Σπαρτιαῖται σώζωσι

τὴν πόλιν τοῖς ὄπλοις, καὶ πανσώμεθα τὴν Λακωνικὴν Αἰτωλῶν καὶ Ἰλλυριῶν λείαν οὖσαν ἐρημίᾳ τῶν ἀμυνόντων ἐφορῶντες.

Ἐκ τούτου πρῶτον μὲν αὐτὸς εἰς μέσον τὴν οὐσίαν 11 ἔθηκε καὶ Μεγιστόνους ὁ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων φίλων ἕκαστος, ἔπειτα καὶ οἱ λοιποὶ πολῖται πάντες, ἣ δὲ χώρα διενεμήθη. κληρὸν δὲ καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγνότων φρυγάδων ἀπένευμεν ἕκαστῳ, καὶ κατὰξιν ἅπαντας ὠμολόγησε τῶν πραγμάτων ἐν ἡσυχίᾳ γενομένων. ἀνα- 2 πληρώσας δὲ τὸ πολίτευμα τοῖς χαριστάτοις τῶν περιόρων ὀπλίτας τετρακισχιλίους ἐποίησε, καὶ διδάξας αὐτοὺς ἀντὶ δόρατος χρῆσθαι σαρίσῃ δι' ἀμφοτέρων καὶ τὴν ἀσπίδα φορεῖν δι' ὀχάνης, μὴ διὰ πόρπακος, ἐπὶ τὴν παιδείαν τῶν νέων ἐτέραπῃ καὶ τὴν λεγομένην ἀγωγὴν, ἧς τὰ πλεῖστα παρῶν ὁ Σφραῖρος αὐτῷ συγκαθίστη, ταχὺ τὸν προσήκοντα τῶν τε γυμνασίων καὶ τῶν συσσιτίων κόσμον ἀναλαμβάνοντων, καὶ συστελλομένων ὀλίγων μὲν ὑπ' ἀνάγκης, ἔκουσίως δὲ τῶν πλείστων εἰς τὴν εὐτελεῆ καὶ Λακωνικὴν ἐκείνην δίαιταν. ὅμως δὲ τὸ τῆς μοναρχίας ὄνομα 3 παραμυθούμενος, ἀπέδειξε μεθ' ἑαυτοῦ βασιλέα τὸν ἀδελφὸν Εὐκλείδαν. καὶ τότε μόνον Σπαρτιάταις ἐκ μιᾶς οἰκίας συνέβη δύο σχεῖν βασιλέας.

Αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἄγαιους καὶ τὸν Ἄρατον, ὡς ἐπι- 12 σφαλῶς αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐχόντων διὰ τὸν νεωτερισμὸν, οὐκ ἂν οἰομένους προελθεῖν ἔξω τῆς Λακεδαίμονος οὐδ' ἀπολιπεῖν μετέωρον ἐν κινήματι τηλικούτῳ τὴν πόλιν, οὐκ ἀγεννὲς οὐδ' ἄχρηστον ἠγήσατο τὴν προθυμίαν τοῦ στρατεύματος ἐπιδειῖξαι τοῖς πολεμίοις. ἐμβαλὼν οὖν 2 εἰς τὴν Μεγαλοπολιτικὴν ὠφελείας τε μεγάλας ἤθροισε καὶ φθορὰν πολλὴν ἀπειργάσατο τῆς χώρας. τέλος δὲ τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ἐκ Μεσσήνης διαπορευομένους λαβῶν, καὶ πηξάμενος θέατρον ἐν τῇ πολεμίᾳ, καὶ προφθεῖς ἀπὸ τετταράκοντα μινῶν ἀγῶνα, μίαν ἡμέραν ἐθεᾶτο καθήμενος, οὐ δεόμενος θέας, ἀλλ' ὅλον ἐντροφῶν τοῖς πολεμίοις καὶ περιουσίαν τινὰ τοῦ κρατεῖν πολὺ τῷ καταφρονεῖν ἐπιδεικνύμενος, ἐπεὶ ἄλλως γε τῶν Ἑλλη- 3 κῶν καὶ βασιλικῶν στρατευμάτων ἐκείνο μόνον οὐ μίμους

παρακολουθοῦντας εἶχεν, οὐ θαυματοποιούς, οὐκ ὀρχη-
στρίδας, οὐ ψαλτρίας, ἀλλὰ πάσης ἀκολασίας καὶ βωμο-
λοχίας καὶ πανηγυρισμοῦ καθαρὸν ἦν, τὰ μὲν πολλὰ με-
λετώντων τῶν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων διδασκόντων,
τὰς δὲ παιδιάς, ὁπότε σχολάζοιεν, ταῖς συνήθεσιν εὐ-
τραπελαῖς καὶ τῇ λέγειν τι χάριεν καὶ Λακωνικὸν πρὸς
ἀλλήλους διατιθεμένων. ἦν δ' ἔχει τὸ τοιοῦτον τῆς παι-
διάς εἶδος ὠφέλειαν, ἐν τῷ Λυκούργου βίῳ γέγραπται.

- 13 Πάντων δ' αὐτὸς ἐγένετο διδάσκαλος, εὐτελῆ καὶ ἀφελῆ
καὶ φορτικὸν οὐδὲν οὐδ' ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς ἔχοντα τὸν
ἑαυτοῦ βίον ὡσπερ παράδειγμα σωφροσύνης ἐν μέσῳ θέ-
μενος· ὃ καὶ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις ῥοπήν τινα
παρέσχεν αὐτῷ. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἐντυγχάνοντες οἱ
ἄνθρωποι βασιλεῦσιν οὐχ οὕτω κατεπλήττοντο τοὺς πλού-
τους καὶ τὰς πολυτελείας ὡς ἐβδελύττοντο τὴν ὑπεροψίαν
αὐτῶν καὶ τὸν ὄγκον ἐπαχθῶς καὶ τραχέως προσφερομέ-
2 νων τοῖς ἐντυγχάνουσιν· πρὸς δὲ Κλεομένη βαδίζοντες ὄντα
τε δὴ βασιλέα καὶ καλούμενον, εἶτα ὄρωντες οὐ πορφυράς
τινὰς οὐδὲ χλαίνας περὶ αὐτὸν οὐδὲ κλινιδίων καὶ φο-
ρείων κατασκευάς, οὐδ' ὑπ' ἀγγέλων ὄχλου καὶ θυρωρῶν
ἢ διὰ γραμματείων χρηματίζοντα χαλεπῶς καὶ μόλις, ἀλλ'
αὐτὸν ἐν ἱματίῳ τῷ τυχόντι πρὸς τὰς δεξιώσεις ἀπαν-
τῶντα καὶ διαλεγόμενον καὶ σχολάζοντα τοῖς χηρῶσιν
ἰλαρῶς καὶ φιλανθρωπῶς, ἐκηλοῦντο καὶ κατεδημαγω-
γοῦντο, καὶ μόνον ἀφ' Ἡρακλέους ἐκεῖνον ἔφασαν γεγο-
3 νέναι. τῶν δὲ δείπνων αὐτοῦ τὸ μὲν καθημερινὸν ἦν ἐν
τρικλίνῳ σφόδρα συνεσταλμένον καὶ Λακωνικόν, εἰ δὲ πρέ-
σβεις ἢ ξένους δέχοιτο, δύο μὲν ἄλλαι προσπαρεβάλλοντο
κλῖναι, μικρῶ δὲ μᾶλλον οἱ ὑπηρέται τὴν τράπεζαν ἐπε-
λάμπρνον, οὐ καρυκείαις τισὶν οὐδὲ πέμμασιν, ἀλλ' ὥστε
ἀφθονωτέρας εἶναι τὰς παραθέσεις καὶ φιλανθρωπότε-
ρον τὸν οἶνον. καὶ γὰρ ἐπετίμησέ τι τῶν φίλων ἀκούσας
ὅτι ξένους ἐστιῶν ζωμιὸν αὐτοῖς μέλινα καὶ μᾶζαν, ὡσπερ
ἔθος ἦν ἐν τοῖς φιδιτίοις, παρέθηκεν· οὐ γὰρ ἔφη δεῖν
ἐν τούτοις οὐδὲ πρὸς τοὺς ξένους λίαν ἀκριβῶς λακωνί-
4 ζειν. ἀπαρθείσης δὲ τῆς τράπεζης εἰσεκομίζετο τρίπους
· κρατῆρα χαλκοῦν ἔχων οἴνου μεστὸν καὶ φιάλας ἀργυρᾶς

δικοτύλους δύο καὶ ποτήρια τῶν ἀργυρῶν ὀλίγα παντά-
 πασιν, ἐξ ὧν ἔπιεν ὁ βουλόμενος, ἄκοντι δ' οὐδεὶς ποτή-
 ριον προσέφερεν. ἀκρόαμα δ' οὐτ' ἦν οὐτ' ἐπεζητεῖτο·
 ἐπαιδαγωγὸν γὰρ αὐτὸς ὀμίλια τὸν πότον, τὰ μὲν ἔρω-
 τῶν τὰ δὲ διηγούμενος, οὔτε τὴν σπουδὴν ἀηδῆ τῶν λό-
 γων τὴν τε παιδιὰν ἐπίχαριν καὶ ἀσόλοικον ἔχόντων. ἄς ⁵
 μὲν γὰρ οἱ λοιποὶ τῶν βασιλέων ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους
 θήρας ἐποιοῦντο, χρήμασι καὶ δωρεαῖς δελεάζοντες αὐ-
 τοὺς καὶ διαρθείροντες, ἀτέχνους καὶ ἀδίκους ἐνόμιζεν
 εἶναι· τὸ δ' ὀμίλια καὶ λόγῳ χάριν ἔχοντι καὶ πίστιν οἰ-
 κειοῦσθαι καὶ προσάγεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας ἐφαίνετο
 κάλλιστον αὐτῷ καὶ βασιλικώτατον, ὡς οὐδενὶ φίλου δια-
 φέροντα μισθωτὸν ἢ τῷ τὸν μὲν ἤθει καὶ λόγῳ τὸν δ'
 ὑπὸ χρημάτων ἀλίσκεσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν οἱ Μαντινεῖς αὐτὸν ἐπηγάγοντο, καὶ ¹⁴
 ῥύκιωρ εἰς τὴν πόλιν παρεισπεσόντι τὴν φρουρὰν τὴν
 Ἀχαιῶν συνεκβαλόντες ἐνεχείρισαν αὐτούς. ὃ δὲ καὶ τοὺς
 νόμους αὐτοῖς καὶ τὴν πολιτείαν ἀποδοὺς αὐθημερὸν ἀπ-
 ἤλθεν εἰς Τεγέα. ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐκπεριελθὼν δι' Ἄρ-
 καδίας κατέβαινεν ἐπὶ τὰς Ἀχαικὰς Φεράς, βουλόμενος ἢ
 μάχην θέσθαι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἢ διαβάλλειν τὸν Ἄρα-
 τον ὡς ἀποδιδράσκοντα καὶ προϊέμενον αὐτῷ τὴν χώραν·
 ἔστρατήγει μὲν γὰρ Ὑπερβατᾶς τότε, τοῦ δ' Ἄρατου τὸ
 πᾶν ἦν κράτος ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς. ἐξελθόντων δὲ πανδημεῖ ²
 τῶν Ἀχαιῶν καὶ στρατοπεδευσαμένων ἐν Δύμαις περὶ τὸ
 Ἑκατόμβαιον, ἐπελθὼν ὁ Κλεομένης ἔδοξε μὲν οὐ καλῶς
 ἐν μέσῳ τῆς τε Δυμῶν πόλεως, πολεμίας οὔσης, καὶ
 τοῦ στρατεύματος τῶν Ἀχαιῶν ἀλίσεσθαι, τολμηρῶς δὲ
 προκαλούμενος τοὺς Ἀχαιοὺς ἠνάγκασε συμβαλεῖν, καὶ
 νικήσας κατὰ κράτος καὶ τρεψάμενος τὴν φάλαγγα πολ-
 λούς μὲν ἐν τῇ μάχῃ διέφθειρεν αὐτῶν, πολλῶν δὲ καὶ
 ζώντων ἐκυρλεύσεν. ἐπελθὼν δὲ Λάγγωνι καὶ τῶν Ἀχαιῶν
 τοὺς φρουροῦντας ἐξελάσας ἀπέδωκεν Ἡλείοις τὴν πόλιν.

Οὕτω δὲ συντετριμμένοις τοῖς Ἀχαιοῖς ὁ μὲν Ἄρατος, ¹⁵
 εἰωθὼς παρ' ἐνιαυτὸν ἀεὶ στρατηγεῖν, ἀπέλιπατο τὴν ἀρχὴν
 καὶ παρητήσατο καλούντων καὶ δεομένων, οὐ καλῶς, οἶον
 ἐν χειμῶνι πραγμάτων μείζονι, μεθεὶς ἐτέρῳ τὸν οἶακα

καὶ προέμενος τὴν ἔξουσίαν· ὁ δὲ Κλεομένης πρῶτον μὲν μέτρια τοῖς Ἀχαιοῖς ἐδόκει πρέσβειν ἐπιτάττειν, ἐτέρους δὲ πέμπων ἐκέλευεν αὐτῷ παραδιδόναι τὴν ἡγεμονίαν, ὡς τᾶλλα μὴ διοισόμενος πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς αἰχμαλώτους εὐθύς ἀποδώσων καὶ τὰ χωρία. βουλομένων δὲ τῶν Ἀχαιῶν ἐπὶ τούτοις δέχεσθαι τὰς διαλύσεις καὶ τὸν Κλεομένην καλούντων εἰς Λέρναν, ὅπου τὴν ἐκκλησίαν ἔμελλον ἔχειν, ἔτυχε τὸν Κλεομένην συντόνως ὀδεύσαντα καὶ χρησάμενον παρὰ καιρὸν ὑδροπόσιά αἵματος πλήθος ἀνεργεῖν καὶ τὴν φωνὴν ἀποκοπῆναι. διὸ τῶν μὲν αἰχμαλώτων ἀπέπεμψε τοῖς Ἀχαιοῖς τοὺς ἐπιφανεστάτους, τὸν δὲ σύλλογον ὑπερθέμενος ἀνεχώρησεν εἰς Λακεδαιμόνα.

- 16 Τοῦτο διελημνήνατο τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἀμῶς γέ πως ἐκ τῶν παρόντων ἀναλαβεῖν αὐτὴν ἔτι καὶ διαφυγεῖν τὴν Μακεδόνων ὕβριν καὶ πλεονεξίαν δυναμένης. ὁ γὰρ Ἄρατος, εἴτ' ἀπιστία καὶ φόβῳ τοῦ Κλεομένου, εἴτε φθονῶν εὐτυχοῦντι παρ' ἐλπίδα καὶ νομίζων ἔτη τρία καὶ τριάκοντα πρωτεύοντος αὐτοῦ δεινὸν εἶναι τὴν δόξαν
- 2 ἅμα καὶ τὴν δύναμιν ἐπιφύντα νέον ἄνδρα καθελεῖν, καὶ παραλαβεῖν πραγμάτων ἠϋξημένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ κρατημένων χρόνον τοσοῦτον ἀρχήν, πρῶτον μὲν ἐπειράτο τοὺς Ἀχαιοὺς παραβιάζεσθαι καὶ διακωλύειν· ὡς δ' οὐ προσεῖχον αὐτῷ τοῦ Κλεομένου ἐκπεπληγμένοι τὸ θράσος, ἀλλὰ καὶ δικαίαν ἐποιοῦντο τὴν ἀξίωσιν τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὸ πάτριον σχῆμα κοσμοῦντων τὴν Πελοπόννησον, τρέπεται πρὸς ἔργον οὐδενὶ μὲν τῶν Ἑλλήνων προσῆχον, αἰσχιστον δ' ἐκείνῳ καὶ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ πεπολιτευμένων ἀναξιώτατον, Ἀντίγονον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καλεῖν καὶ Μακεδόνων ἐμπιπλάναι τὴν Πελοπόννησον, οὓς αὐτὸς ἐκ Πελοποννήσου μειράκιον ὦν ἐξήλασεν ἐλευθερώσας τὸν Ἀχροκόρινθον, καὶ πᾶσι μὲν τοῖς βασιλεῦσιν ὑποπτος καὶ διάφορος γενόμενος, τουτονὶ δ' αὐτὸν Ἀντίγονον εἰρηκῶς κατὰ μυρία δι' ὧν ἀπολέλοιπεν
- 4 ὑπομνημάτων. καίτοι πολλὰ παθεῖν καὶ παραβαλέσθαι φησὶν αὐτὸς ὑπὲρ Ἀθηναίων, ὅπως ἡ πόλις ἀπαλλαγεῖ φρουρᾶς καὶ Μακεδόνων. εἶτα τούτους ἐπὶ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐστίαν τὴν ἑαυτοῦ μεθ' ὅπλων εἰσήγαγεν ἄχρι τῆς

γυναικωνίτιδος· τὸν δ' ἀφ' Ἡρακλέους γεγονότα καὶ βασιλεύοντα Σπαρτιατῶν, καὶ τὴν πάτριον πολιτείαν, ὡσπερ ἄρμονίαν ἐκλελυμένην, ἀνακρουόμενον αὐθις ἐπὶ τὸν σῶφρονα καὶ Δῶριον ἐκείνον τοῦ Λυκούργου νόμον καὶ βίον, οὐκ ἤξιον Σικυωνίων ἡγεμόνα καὶ Τριταιέων γράφεσθαι, φεύγων δὲ τὴν μᾶζαν καὶ τὸν τρίβωνα, καὶ τὸ δεινότατον ὧν κατηγορεῖ Κλεομένους, ἀναίρεσιν πλούτου καὶ πενίας ἐπανόρθωσιν, διαδήματι καὶ πορφύρα καὶ Μακεδονικοῖς καὶ σατραπικοῖς προστάγμασιν ὑπέρριψε μετὰ τῆς Ἀχαΐας αὐτόν, ἵνα μὴ Κλεομένει ποιεῖν δοκῇ τὸ προσταττόμενον, Ἀντιγόχεια θύων καὶ παιᾶνας ἄδων αὐτὸς ἐστεφανωμένος εἰς ἄνθρωπον ὑπὸ φθόγης κατασηπόμενον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ Ἄρατος βουλόμενοι κατηγορεῖν γράφομεν (ἐν πολλοῖς γὰρ ὁ ἀνὴρ οὗτος Ἑλληνικὸς γέγονε καὶ μέγας), οὐκ κτείροντες δὲ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀσθένειαν, εἰ μὴδ' ἐν ἡθεσιν οὕτως ἀξιολόγοις καὶ διαφόροις πρὸς ἀρετὴν ἐκφέρειν δύναται τὸ καλὸν ἀνεμέσητον.

Ἐλθόντων δ' Ἀχαιῶν εἰς Ἄργος αὐθις ἐπὶ τὸν σύλλογον καὶ τοῦ Κλεομένους ἐκ Τεγέας καταβεβηκότος ἐλπὶς ἦν πολλὴ τῶν ἀνθρώπων ἔσεσθαι τὴν διάλυσιν. ὁ δ' Ἄρατος, ἤδη διωμολογημένων αὐτῷ πρὸς τὸν Ἀντίγονον τῶν μεγίστων, φοβούμενος τὸν Κλεομένη μὴ πάντα διαπράξῃται καθομιλήσας τὸ πλῆθος ἢ καὶ βιασάμενος, ἡξιού λαβόντα τριακοσίους ὁμήρους μόνον εἰσιέναι πρὸς αὐτούς, ἢ κατὰ γυμνάσιον ἔξωθεν τὸ Κυλαράβιον προσελθόντα μετὰ τῆς δυνάμεως διαλέγεσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Κλεομένης ἄδικα πάσχειν ἔφρασκε· δεῖν γὰρ εὐθύς αὐτῷ τότε προειπεῖν, οὐ νῦν, ἤζοντος ἐπὶ τὰς θύρας τὰς ἐκείνων, ἀπιστεῖν καὶ ἀπελαύνειν. γράψας δὲ περὶ τούτων ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἧς ἦν τὸ πλεῖστον Ἄρατου κατηγορία, πολλὰ δὲ καὶ τοῦ Ἄρατου λοιδορήσαντος αὐτὸν πρὸς τὸ πλῆθος, ἀνέξευξε διὰ ταχέων καὶ κήρυκα πόλεμον προεροῦντα τοῖς Ἀχαιοῖς ἐπεμψεν, οὐκ εἰς Ἄργος ἀλλ' εἰς Αἴγιον, ὡς φησὶν Ἄρατος, ὅπως φθάσῃ τὴν παρασκευὴν αὐτῶν. ἐγεγόνει δὲ κίνημα τῶν Ἀχαιῶν, καὶ πρὸς ἀπόστασιν ὥρμησαν αἱ πόλεις, τῶν μὲν δήμων νομὴν τε χώρας καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐλπισάντων, τῶν δὲ πρώτων

πολλαχοῦ βαρυνομένων τὸν Ἄρατον, ἐνίων δὲ καὶ δι' ὀργῆς
 ἔχόντων ὡς ἐπάγοντα τῇ Πελοποννήσῳ Μακεδόνας. διὸ
 τούτοις ἐπαρθεῖς ὁ Κλεομένης εἰς Ἀχαΐαν ἐνέβαλε. καὶ
 πρῶτον μὲν εἶλε Πελλήνην ἑξαπίνης ἐπιπεσών, καὶ τοὺς
 φρουροῦντας ἐξέβαλε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, μετὰ δὲ ταῦτα
 4 Φενεὸν προσηγάγετο καὶ Πεντέλειον. ἐπεὶ δὲ φοβηθέντες
 οἱ Ἀχαιοὶ προδοσίαν τινὰ πραττομένην ἐν Κορίνθῳ καὶ
 Σικυῶνι τοὺς ἵππεις καὶ τοὺς ξένους ἀπέστειλαν ἐξ Ἄρ-
 γους ἐκεῖ παραφυλάξοντας, αὐτοὶ δὲ τὰ Νέμεια κατα-
 βάντες εἰς Ἄργος ἦγον, ἐλπίσας ὅπερ ἦν ὁ Κλεομένης,
 ὄχλου πανηγυρικοῦ καὶ θεατῶν τὴν πόλιν γέμουσαν ἀπροσ-
 δοκῆτως ἐπελθὼν μᾶλλον ταραξεῖν, νυκτὸς ἦγε πρὸς τὰ
 5 τείχη τὸ στράτευμα, καὶ τὸν περὶ τὴν Ἀσπίδα τόπον κα-
 ταλαβῶν ὑπὲρ τοῦ θεάτρου χαλεπὸν ὄντα καὶ δυσπρόσο-
 δον οὕτω τοὺς ἀνθρώπους ἐξέπληξεν ὥστε μηδένα τρα-
 πέσθαι πρὸς ἀλκὴν, ἀλλὰ καὶ φρουρὰν λαβεῖν, καὶ δοῦναι
 τῶν πολιτῶν δμήρους εἴκοσι, καὶ γενέσθαι συμμάχους
 Λακεδαιμονίων, ἔχοντας ἐκείνου τὴν ἡγεμονίαν.

18 Οὐ μικρὸν οὖν τοῦτο καὶ πρὸς δόξαν αὐτῷ καὶ δύναμιν
 ὑπῆρχεν· οὔτε γὰρ οἱ πάσαι βασιλεῖς Λακεδαιμονίων
 πολλὰ πραγματευσάμενοι προσαγαγέσθαι τὸ Ἄργος βε-
 βαίως ἠδυνήθησαν, ὃ τε δεινότατος τῶν στρατηγῶν Πύρ-
 ρος εἰσελθὼν καὶ βιασάμενος οὐ κατέσχε τὴν πόλιν, ἀλλ'
 ἀπέθανε καὶ πολὺ συνδιερθάρη μέρος αὐτῷ τῆς δυνά-
 2 μεως. ὅθεν ἐθαύμαζον τὴν ὀξύτητα καὶ διάνοιαν τοῦ
 Κλεομένου· καὶ οἱ πρότερον αὐτοῦ τὸν Σόλωνα καὶ τὸν
 Λυκοῦργον ἀπομιμήσασθαι φάσκοντος ἐν τῇ τῶν χρεῶν
 ἀφέσει καὶ τῇ τῶν κτημάτων ἐξισώσει καταγελῶντες τότε
 παντελῶς ἐπεΐθοντο τοῦτο αἴτιον γεγονέναι τῆς περὶ τοὺς
 3 Σπαρτιάτας μεταβολῆς. οὕτω γὰρ ἔπραττον τὸ πρὶν τα-
 πεινὰ καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς ἀδυνάτως εἶχον ὥστε πέντε
 μυριάδας ἀνδραπόδων ἐμβαλόντας εἰς τὴν Λακωνικὴν Αἰ-
 τωλοὺς ἀπαγαγεῖν, ὅτε φασὶν εἰπεῖν τινὰ τῶν πρεσβυτέ-
 ρων Σπαρτιατῶν ὡς ὤνησαν οἱ πολέμιοι τὴν Λακωνικὴν
 4 ἀποκουφίσαντες. ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος ἀψάμενοι
 μόνον τῶν πατρίων ἐθῶν καὶ καταστάντες εἰς ἴχνος ἐκεί-
 νης τῆς ἀγωγῆς, ὥσπερ παρόντι καὶ συμπολιτευομένῳ τῇ

Λυκούργῳ πολλὴν ἐπίδειξιν ἀνδρείας ἐποιοῦντο καὶ πει-
θαρχίας, τὴν τῆς Ἑλλάδος ἀναλαμβάνοντες ἡγεμονίαν τῆ
Λακεδαιμονίᾳ καὶ ἀνακτιώμενοι τὴν Πελοπόννησον.

Ἐαλωκότος δ' Ἄργους, καὶ κατόπιν εὐθὺς προσθεμένων 19
τῷ Κλεομένει Κλεωνῶν καὶ Φλιοῦντος, ἐτύγχανε μὲν ὁ Ἄρα-
τος ἐν Κορινθῷ ποιούμενός τινα τῶν λεγομένων λακωνίζειν
ἐξέτασιν· ἀγγελίας δὲ περὶ τούτων προσπεσοῦσης διατα-
ραχθεὶς καὶ τὴν πόλιν ἀποκλίνουσαν αἰσθόμενος πρὸς τὸν
Κλεομένη καὶ τῶν Ἀχαιῶν ἀπαλλαγῆναι βουλομένην, ἐκάλει
μὲν εἰς τὸ βουλευτήριον τοὺς πολίτας, ἔλαθε δὲ διολισθῶν
ἄχρι τῆς πύλης, ἐκεῖ δὲ τοῦ ἵππου προσαχθέντος ἀναβὰς
ἔφυγεν εἰς Σιζυῶνα. τῶν δὲ Κορινθίων ἀμιλλωμένων εἰς 2
Ἄργος πρὸς τὸν Κλεομένη φησὶν ὁ Ἄρατος τοὺς ἵππους
πάντας ῥαγῆναι, τὸν δὲ Κλεομένη μέμφεσθαι τοὺς Κοριν-
θίους μὴ συλλαβόντας αὐτὸν ἀλλ' ἐάσαντας διαφυγεῖν· οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν Μεγιστόνουν παρὰ τοῦ
Κλεομένου δεομένου παραλαβεῖν τὸν Ἀχροκόρινθον (εἶχε
γὰρ φρουρὰν Ἀχαιῶν) καὶ πολλὰ χρήματα δίδοντας· ἀπο-
κρίνασθαι δ' αὐτὸν ὡς οὐκ ἔχει τὰ πράγματα, μᾶλλον δ'
ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτὸς ἔχεται. ταῦτα μὲν ὁ Ἄρατος 3
γέγραφεν· ὁ δὲ Κλεομένης ἐκ τοῦ Ἄργους ἐπελθὼν, καὶ
προσαγαγόμενος Τροίξηνλους Ἐπιδαυρίους Ἑρμιονέας, ἦγεν
εἰς Κόρινθον, καὶ τὴν μὲν ἄκραν περιεχαράκωσε τῶν Ἀχαιῶν
οὐ βουλομένων ἐκλιπεῖν, τοῦ δ' Ἀράτου τοὺς φίλους καὶ
τοὺς ἐπιτρόπους μεταπεμφάμενος ἐκέλευσε τὴν οἰκίαν καὶ
τὰ χρήματα λαβόντας φυλάττειν καὶ διοικεῖν. Τριτύμαλ- 4
λον δὲ πάλιν τὸν Μεσσήριον ἀπέστειλε πρὸς αὐτόν, ἀξιῶν
ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῶν Λακεδαιμονίων ὁμοῦ φυλάττε-
σθαι τὸν Ἀχροκόρινθον, ἰδίᾳ δὲ τῷ Ἀράτῳ διπλὴν ἐπαγ-
γελλόμενος τὴν σύνταξιν ἧς ἐλάμβανε παρὰ Πτολεμαίου
τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ δ' ὁ Ἄρατος οὐχ ὑπέχουσεν, ἀλλὰ τὸν
τε υἱὸν ἔπειπε πρὸς τὸν Ἀντιγονοῦ μετὰ τῶν ἄλλων ὁμή-
ρων καὶ ψηφίσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς ἔπεισεν Ἀντιγόῳ παρα-
διδόναι τὸν Ἀχροκόρινθον, οὕτως ὁ Κλεομένης τὴν τε Σι-
ζυωνίαν ἐμβαλὼν ἐπόρθησε, καὶ τὰ χρήματα τοῦ Ἀράτου
τῶν Κορινθίων αὐτῷ ψηφισαμένων δωρεὰν ἔλαβεν.

Τοῦ δ' Ἀντιγόῳ μετὰ πολλῆς δυνάμεως τὴν Γεράνειαν 20

ὑπερβάλλοντος οὐκ ᾔετο δεῖν τὸν Ἴσθμὸν ἀλλὰ τὰ ὄνειρα
 χαρακίως καὶ τειχίσας φυλάττειν, καὶ τοπομαχῶν ἀπο-
 τριβεσθαι τοὺς Μακεδόνας μᾶλλον ἢ συμπλέεσθαι πρὸς
 φάλαγγα συνησχημένην. καὶ τούτοις χρώμενος τοῖς λο-
 2 γισμοῖς εἰς ἀπόρριαν καθίστη τὸν Ἀντίγονον. οὔτε γὰρ
 σῖτον εἶχεν ἐκ παρασκευῆς ἱκανόν, οὔτε βιάσασθαι τὴν
 πάροδον καθημένου τοῦ Κλεομένου ἦν ῥάδιον· ἐπιχειρή-
 σας δὲ παραδύεσθαι διὰ τοῦ Λεχαιῶν νυκτὸς ἐξέπεσε καί
 τινας ἀπέβαλε τῶν στρατιωτῶν, ὥστε παντάπασιν θαρρη-
 σαι τὸν Κλεομένη καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐπηρμένους τῇ
 νίκη τραπέσθαι πρὸς τὸ δεῖπνον, ἀθυμεῖν δὲ τὸν Ἀντί-
 γονον εἰς οὐκ εὐπόρους κατακλειόμενον ὑπὸ τῆς ἀνάγκης
 3 λογισμούς· ἐβουλεύετο γὰρ ἐπὶ τὴν ἄκρην ἀναζευγνύειν
 τὸ Ἡραῖον κάκειθεν εἰς Σικυῶνα πλοίοις περαιῶσαι τὴν
 δύναμιν, ὃ καὶ χρόνου πολλοῦ καὶ παρασκευῆς ἦν οὐ τῆς
 τυχούσης. ἤδη δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦγον ἐξ Ἄργους κατὰ
 θάλατταν ἄνδρες Ἄρατου φίλοι, καλοῦντες αὐτὸν ὡς ἀφι-
 σταμένων τῶν Ἀργείων τοῦ Κλεομένου. ὃ δὲ πράττων ἦν
 τὴν ἀπόστασιν Ἀριστοτέλης· καὶ τὸ πλῆθος οὐ χαλεπῶς
 ἔπεισεν, ἀγανακτοῦν ὅτι χρεῶν ἀποκοπὰς οὐκ ἐποίησεν
 4 αὐτοῖς ὃ Κλεομένης ἐλπίσασιν. λαβὼν οὖν ὃ Ἄρατος παρ'
 Ἀντιγόνου στρατιώτας χιλίους καὶ πεντακοσίους παρέ-
 πλευσεν εἰς Ἐπίδαυρον. ὃ δ' Ἀριστοτέλης ἐκείνον οὐ περι-
 ἔμενεν, ἀλλὰ τοὺς πολίτας παραλαβὼν προσεμάχετο τοῖς
 φρουροῦσι τὴν ἀκρόπολιν· καὶ παρῆν αὐτῷ Τιμόξενος
 μετὰ τῶν Ἀχαιῶν ἐκ Σικυῶνος βοηθῶν.

21 Ταῦτα περὶ δευτέραν φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἀκούσας ὃ
 Κλεομένης μετεπέμψατο Μεγιστόνου, καὶ πρὸς ὀργὴν
 ἐκέλευσεν εὐθύς εἰς Ἄργος βοηθεῖν· ὃ γὰρ ὑπὲρ τῶν Ἀρ-
 γείων μάλιστα καταπιστωσάμενος πρὸς αὐτὸν ἐκείνος ἦν,
 καὶ διεκώλυσεν ἐκβαλεῖν τοὺς ὑπόπτους. ἀπολύσας οὖν
 τὸν Μεγιστόνου μετὰ δισχιλίων στρατιωτῶν αὐτὸς προσ-
 εἶχε τῷ Ἀντιγόνῳ, καὶ τοὺς Κορινθίους παρεθάρρυνεν ὡς
 οὐδενὸς μεγάλου περὶ τὸ Ἄργος ἀλλὰ ταραχῆς τινὸς ἀπ'
 2 ἀνθρώπων ὀλίγων γεγενημένης. ἐπεὶ δ' ὃ Μεγιστόνος τε
 παρεισπεσὼν εἰς τὸ Ἄργος ἀνηρέθη μαχόμενος καὶ μόγις
 ἀντεῖχον οἱ φρουροὶ καὶ διεπέμποντο συχνούς πρὸς τὸν

Κλεομένη, φοβηθεὶς μὴ τοῦ Ἄργους οἱ πολέμοι κρατήσαντες καὶ τὰς παρόδους ἀποκλείσαντες αὐτοὶ πορθῶσιν ἀδεῶς τὴν Λακωνικὴν καὶ πολιορκῶσι τὴν Σπάρτην ἔρημιον οὔσαν, ἀπῆγεν ἐκ Κορίνθου τὸ στράτευμα. καὶ ταύτης³ μὲν εὐθὺς ἐστέρητο τῆς πόλεως εἰσελθόντος Ἀντιγόμου καὶ φρουρὰν καταστήσαντος· ἐπιβαλὼν δὲ τῷ Ἄργει κατὰ τὸ τεῖχος ἐπεχείρησε μὲν εἰσαλέσθαι καὶ συνέστρεψεν ἐκ τῆς πορείας τὴν δύναμιν, ἐκκόψας δὲ τὰς ὑπὸ τὴν Ἀσπίδα ψαλίδας ἀνέβη καὶ συνέμιξε τοῖς ἔνδον ἔτι πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἀντέχουσι, καὶ τῶν ἐντὸς ἔνια κλίμακας προσθεὶς κατέλαβε, καὶ τοὺς στενωποὺς ἐρήμιους πολεμίων ἐποίησε, τοῖς βέλεσι χρῆσασθαι προστάξας τοὺς Κρητάς. ὡς δὲ⁴ κατεῖδε τὸν Ἀντίγονον ἀπὸ τῶν ἄκρων εἰς τὸ πεδῖον καταβαίνοντα μετὰ τῆς φάλαγγος, τοὺς δ' ἵππεῖς ἤδη ῥύδην ἐλαύνοντας εἰς τὴν πόλιν, ἀπέγνω κρατήσῃν, καὶ συναγαγὼν ἅπαντας πρὸς αὐτὸν ἀσφαλῶς κατέβη καὶ παρὰ τὸ τεῖχος ἀπηλλάττετο, μεγίστων μὲν ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ πραγμάτων ἐπικρατήσας, καὶ [μετὰ] μικρὸν ὅλης ὁμοῦ τι μιᾶ περιόδῳ Πελοποννήσου κύριος γενέσθαι δεήσας, ταχὺ δ' αὖθις ἐκπεσὼν ἁπάντων. οἳ μὲν γὰρ εὐθὺς ἀπεχώρησαν αὐτοῦ τῶν στρατευομένων, οἳ δ' ὀλίγον ὕστερον τῷ Ἀντιγόνῳ τὰς πόλεις παρέδωκαν.

Οὕτω δ' αὐτῷ πεπραχότι κατὰ τὴν στρατείαν καὶ ἀπα-²² γαγόντι τὴν δύναμιν, ἐσπέρας ἤδη περὶ Τεγέαν ἀφίκοντό τινες ἐκ Λακεδαιμόνος οὐκ ἐλάττονα τῆς ἐν χερσὶ δυστυχίαν ἀπαγγέλλοντες, τεθνάναι τὴν γυναῖκα, δι' ἣν οὐδὲ ταῖς πάνυ κατορθουμέναις ἐκεῖνος ἐνεκαρτέρει στρατείαις, ἀλλὰ συνεχῶς κατέβαιναν εἰς Σπάρτην, ἐρῶν τῆς Ἀγιάτιδος καὶ περὶ πλείστου ποιούμενος ἐκείνην. ἐπλήγη μὲν² οὖν καὶ ἤληθσεν, ὡς εἰζὸς ἦν νέον ἄνδρα καλλίστης καὶ σωφρονεστάτης ἀφηρημένον γυναικός, οὐ μὴν κατήσχυεν οὐδὲ προήκατο τῷ πάθει τὸ φρόνημα καὶ τὸ μέγεθος τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ καὶ φωνὴν καὶ σχῆμα καὶ μορφήν ἐν ᾧ πρότερον εἶχεν ἦθει διαφυλάττων τὰ τε προστάγματα τοῖς ἡγεμόσιν ἐδίδου καὶ περὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν Τεγεατῶν ἐφρόντιζεν. ἅμα δ' ἡμέρᾳ κατέβαιναν εἰς Λακεδαίμονα,³ καὶ μετὰ τῆς μητρὸς οἴκοι καὶ τῶν παιδῶν ἀπαλήσας

τὸ πένθος εὐθὺς ἦν ἐν τοῖς περὶ τῶν ὅλων λογισμοῖς. Ἐπεὶ δὲ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς ἐπαγγελ-
 λόμενος αὐτῷ βοήθειαν ἤξιον λαβεῖν ὄμηρα τοὺς παι-
 δας καὶ τὴν μητέρα, χρόνον μὲν σοχνὸν ἡσχόνετο φράσαι
 τῇ μητρὶ, καὶ ποικίλῃς ἐπισελθὼν καὶ πρὸς αὐτῷ γενό-
 μενος τῷ λόγῳ κατεσιώπησεν, ὥστε κάκεινην ὑπνοῦσιν
 καὶ παρὰ τῶν φίλων αὐτοῦ διαπυρρῶνέσθαι μὴ τι κατ-
 ὀκνεῖ βουλόμενος ἐντοχεῖν αὐτῇ. τέλος δὲ τοῦ Κλεομέ-
 νους ἀποτολήσαντος εἰπεῖν, ἐξεγέλασέ τε μέγα καὶ
 "τοῦτ' ἦν" εἶπεν "ὁ ποικίλῃς ὀρήσας λέγειν ἀπεδει-
 λιασας; οὐ θάιτον ἡμῶς ἐνθήμενος εἰς πλοῖον ἀποστε-
 λεις, ὅπου ποτὲ τῇ Σπάρτῃ νομίζεις τὸ σῶμα τοῦτο χρη-
 σιμώτατον ἔσεσθαι, πρὶν ὑπὸ γήρωσ ἀντοῦ καθήμενον
 ὁ διαλυθῆναι;" πάντων οὖν ἐσολμων γενομένων ἀφικοντο
 μὲν εἰς Ταίναρον πέζῃ καὶ προύπεριπεν ἡ δύναμις αὐ-
 τοῦς ἐν τοῖς ὄπλοις· μέλλουσα δὲ τῆς νεῶς ἐπιβαλεῖν
 ἡ Κρατησιτλκεια τὸν Κλεομένη μόνον εἰς τὸν νεῶν τοῦ
 Ποσειδῶνος ἀπήγαγε, καὶ περιβαλοῦσα καὶ κατασπασα-
 μένη διαλγοῦντα καὶ συντεταραγμένον "ἄγε" εἶπεν "ὁ
 βασιλεῦ Ἀσκεδαμονίων, ὅπως, ἐπὶν ἔξω γενόμεθα, μη-
 δεῖς ἴδη δακρύοντας ἡμᾶς μηδ' ἀνάξιόν τι τῆς Σπάρτης
 ποιοῦντας. τοῦτο γὰρ ἐφ' ἡμῖν μόνον· αἱ τύχαι δ', ὅπως
 ἂν ὁ δαίμων διδῷ, πάρεσιν." ταῦτα δ' εἰποῦσα καὶ κα-
 ταστήσασα τὸ πρόσωπον, ἐπὶ τὴν ναῦν ἐχώρει τὰ παιδιά
 ἔχουσα, καὶ διὰ τάχους ἐκέλευσεν ἀπαρτεῖν τὸν κυβερνή-
 την. Ἐπεὶ δ' εἰς Αἰγύπτου ἀφίκετο καὶ τὸν Πτολεμαῖον
 ἐπέθετο λόγους παρ' Ἀντιγόνοῦ καὶ πρεσβείας δεχόμε-
 νον, περὶ δὲ τοῦ Κλεομένους ἤκουσεν ὅτι, τῶν Ἀχαιῶν
 προκαλουμένων αὐτὸν εἰς διαλύσεις, φοβότο δὲ ἐκεῖνην
 ἄνευ Πτολεμαίου καταθῆσθαι τὸν πόλεμον, ἐπέσειλεν
 αὐτῷ τὰ τῇ Σπάρτῃ πρόποντα καὶ συμφύροντα πράτ-
 τειν καὶ μὴ διὰ μιαν γραῦν καὶ παιδάριον αἰεὶ δεδιέναι
 Πτολεμαῖον.

Ἄνετη μὲν οὖν παρὰ τὰς τύχας τοιαύτη λέγεται γεγε-
 23 νῆσθαι· τοῦ δ' Ἀντιγόνοῦ Τεγχαν μὲν παραλαβόντος Ὀρ-
 χομενδὸν δὲ καὶ Μαντιθειας διαρκάσαντος, εἰς αὐτὴν τὴν
 Ἀσκιονικὴν συνεσταλμένος ὁ Κλεομένης τῶν μὲν εἰλώτων

τοὺς πέντε μινᾶς Ἀττικᾶς καταβαλόντας ἔλευθέρους ἐποίει καὶ τάλαντα πεντακόσια συνέλεξε, δισχιλίους δὲ προσκαθοπίσας μακεδονικῶς ἀντίταγμα τοῖς παρ' Ἀντιγόνου λευκάσπισιν, ἔργον ἐπὶ νοῦν βάλλεται μέγα καὶ πᾶσιν ἀπροσδόκητον. ἡ Μεγάλη πόλις ἦν μὲν τότε καὶ καθ' 2 ἑαυτὴν οὐδέν τι μείων οὐδ' ἀσθενεστέρα τῆς Λακεδαιμόνος, εἶχε δὲ τὴν ἀπὸ τῶν Ἰχαιῶν καὶ τοῦ Ἀντιγόνου βοήθειαν ἐν πλευραῖς καθεζομένου καὶ δοκοῦντος ὑπὸ τῶν Ἰχαιῶν ἐπικεκλήσθαι, μάλιστα τῶν Μεγαλοπολιτῶν σπουδασάντων. ταύτην διαρπάσαι διανοηθεῖς ὁ Κλεομένης 3 (οὐ γὰρ ἔστιν ᾧ μᾶλλον ἔοικε τὸ ταχὺ καὶ ἀπροσδόκητον ἐκείνης τῆς πράξεως) ἡμερῶν πέντε σιτία λαβεῖν κελεύσας ἐξῆγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν Σελλασίαν ὡς τὴν Ἀργολικὴν κακουργήσων, ἐκεῖθεν δὲ καταβὰς ἐπὶ τὴν Μεγαλοπολιτικὴν καὶ δειπνοποιησάμενος περὶ τὸ Ῥοίτειον εὐθύς ἐπορεύετο τὴν δι' Ἐλικοῦντος ἐπὶ τὴν πόλιν· ἀποσχὼν δ' οὐ 4 πολὺ Παντέα μὲν ἔχοντα δύο τάγματα τῶν Λακεδαιμόνιων ἀπέστειλε, καταλαβέσθαι κελεύσας μεσοπύργιον ὃ τῶν τειχῶν ἐρημότατον εἶναι τοῖς Μεγαλοπολίταις ἐπυθάνετο, τῇ δ' ἄλλῃ δυνάμει σχολαίως ἐπηκολούθει. τοῦ δὲ Παντέως οὐ μόνον ἐκείνον τὸν τόπον ἀλλὰ καὶ πολὺ μέρος τοῦ τείχους ἀρύλακτον εὐρόντος, καὶ τὰ μὲν καθαιρούντος εὐθύς τὰ δὲ διασκάπτοντος, τῶν δὲ φρουρῶν οἷς ἐνέτυχε πάντας ἀποκτείναντος, ἔφθασε προσμίζας ὁ Κλεομένης, καὶ πρὶν αἰσθῆσθαι τοὺς Μεγαλοπολίτας ἔνδον ἦν μετὰ τῆς δυνάμεως.

Φανεροῦ δὲ μόλις τοῦ κακοῦ γενομένου τοῖς κατὰ τὴν 24 πόλιν, οἱ μὲν εὐθύς ἐξέπιπτον ὅσα τυγχάνοι τῶν χρημάτων λαμβάνοντες, οἱ δὲ συνεστρέφοντο μετὰ τῶν ὄπλων, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐνιστάμενοι καὶ προσβάλλοντες ἐκείνους μὲν οὐκ ἴσχυσαν ἐκκροῦσαι, τοῖς δὲ φεύγουσι τῶν πολιτῶν ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν παρέσχον, ὥστε μὴ πλείονα τῶν χιλίων ἐγκαταληφθῆναι σώματα, τοὺς δ' ἄλλους ἅπαντας ὁμοῦ μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν φθάσαι διαφύγοντας εἰς Μεσσήνην. ἐσώθη δὲ καὶ τῶν προσβοηθούντων 2 καὶ μαχομένων τὸ πλῆθος· ὀλίγοι δὲ παντάπασιν ἤλωσαν, ὧν ἦν Λυσανδρίδας τε καὶ Θεαρίδας, ἄνδρες ἐν-

δοξοὶ καὶ δυνατοὶ μάλιστα τῶν Μεγαλοπολιτῶν. διὸ καὶ λαβόντες αὐτοὺς εὐθύς οἱ στρατιῶται τῷ Κλεομένει προσῆγον. ὁ δὲ Λυσανδρίδας ὡς εἶδε τὸν Κλεομένην πόρρωθεν, ἀναβοήσας “ἔξεστί σοι νῦν” εἶπεν, “ὦ βασιλεῦ Λακεδαιμονίων, ἔργον ἀποδειξαμένῳ τοῦ πεπραγμένου κάλλιον καὶ βασιλικώτατον ἐνδοξοτάτῳ γενέσθαι.” ὁ Κλεομένης δ’ ὑποτοπήσας αὐτοῦ τὴν ἔντευξιν “τί δέ” εἶπεν “ὦ Λυσανδρίδα λέγεις; οὐ γὰρ δή πού με τὴν πόλιν ὑμῖν ἀποδοῦναι κελεύεις;” καὶ ὁ Λυσανδρίδας “αὐτὸ μὲν οὖν” ἔφη “λέγω καὶ συμβουλεύω μὴ διαφθεῖραι πόλιν τηλικαύτην, ἀλλ’ ἐμπλῆσαι φίλων καὶ συμμάχων πιστῶν καὶ βεβαίων, ἀποδόντα Μεγαλοπολίταις τὴν πατρίδα καὶ σωτήρα δῆμου τοσοῦτου γενόμενον.” μικρὸν οὖν ὁ Κλεομένης διασιωπήσας “χαλεπὸν” ἔφη “τὸ πιστεῦσαι ταῦτα, νικάτω δὲ τὸ πρὸς δόξαν αἰεὶ μᾶλλον ἢ τὸ λυσιτελὲς παρ’ ἡμῖν.” καὶ ταῦτ’ εἰπὼν ἀπέστειλε τοὺς ἄνδρας εἰς Μεσσήνην καὶ κήρυκα παρ’ ἑαυτοῦ, τοῖς Μεγαλοπολίταις ἀποδιδούς τὴν πόλιν ἐπὶ τῷ συμμάχου εἶναι καὶ φίλους, ἀποστάντας Ἀχαιῶν. οὕτω δὲ τοῦ Κλεομένου εὐγνώμονα καὶ φιλόανδρωπα προτείναντος οὐκ εἶασε τοὺς Μεγαλοπολίτας ὁ Φιλοποίμην ἐγκαταλιπεῖν τὴν πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς πίστιν, ἀλλὰ κατηγορῶν τοῦ Κλεομένου ὡς οὐ ζητούντος ἀποδοῦναι τὴν πόλιν ἀλλὰ προσλαβεῖν τοὺς πολίτας, ἐξέβαλε τὸν Θεαρίδαν καὶ τὸν Λυσανδρίδαν ἐκ τῆς Μεσσήνης. οὗτος ἦν Φιλοποίμην ὁ πρωτεύσας ὕστερον Ἀχαιῶν καὶ μεγίστην κτησάμενος ἐν τοῖς Ἑλλησι δόξαν, ὡς ἰδίᾳ περὶ αὐτοῦ γέγραπται.

25 Τούτων δ’ ἀπαγγελθέντων τῷ Κλεομένει, τετηρηζῶς τὴν πόλιν ἄθικτον καὶ ἀκέραιον ὥστε μηδένα λαθεῖν μηδὲ τοῦλάχιστον λαβόντα, τότε παντάπασι τραχυνοῦν καὶ ἀγανακτῆσας τὰ μὲν χρήματα διήρπασεν, ἀνδριάντας δὲ καὶ γραφὰς ἀπέστειλεν εἰς Σπάρτην, τῆς δὲ πόλεως τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα μέρη κατασκάψας καὶ διαφθείρας ἀνέζευξεν ἐπ’ οἴκου, φροβούμενος τὸν Ἀντίγονον καὶ τοὺς Ἀχαιοὺς. ἐπράχθη δ’ οὐδὲν ἀπ’ αὐτῶν. ἐτύγχανον μὲν γὰρ ἐν Αἰγίῳ βουλήν ἔχοντες· ἐπεὶ δ’ Ἄρατος ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα πολὺν μὲν χρόνον ἔκλαιε τὴν χλαμύδα θήμενος

πρὸ τοῦ προσώπου, θαναμαζόντων δὲ καὶ λέγειν κελυόντων εἶπεν ὅτι Μεγάλη πόλις ἀπόλωλεν ὑπὸ Κλεομένους, ἢ μὲν σύνοδος εὐθὺς διελύθη τῶν Ἀχαιῶν καταπλαγέντων τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ πάθους, ὃ δ' Ἀντίγονος³ ἐπιχειρήσας βοηθεῖν, εἶτα βραδέως αὐτῷ τῆς δυνάμεως ἐκ τῶν χειμαδίων ἀνισταμένης, ταύτην μὲν αὐθις ἐκέλευσε κατὰ χώραν μένειν, αὐτὸς δὲ παρήλθεν εἰς Ἄργος, οὐ πολλοὺς ἔχων στρατιώτας μεθ' ἑαυτοῦ. διὸ καὶ τὸ δεύτερον ἔγχειλημα τοῦ Κλεομένους ἔδοξε μὲν τετολιμῆσθαι παραβόλως καὶ μανικῶς, ἐπράχθη δὲ μετὰ πολλῆς προνοίας, ὡς φησὶ Πολύβιος. εἰδὼς γὰρ εἰς τὰ χειμάδια⁴ διεσπαρμένους κατὰ πόλιν, ὡς φησί, τοὺς Μακεδόνας, καὶ τὸν Ἀντίγονον οὐ πολλοὺς ἔχοντα μισθοφόρους ἐν Ἄργει διαχειμιάζοντα μετὰ τῶν φίλων, ἐπέβαλεν εἰς τὴν Ἀργεῖαν, λογιζόμενος ἢ δι' αἰσχύνην τοῦ Ἀντιγόνου παροξυνθέντος ἐπικρατήσῃν ἢ μὴ τολμήσαντα μάχεσθαι διαβαλεῖν πρὸς τοὺς Ἀργεῖους. ὃ καὶ συνέβη. διαφθειρομένης γὰρ τῆς χώρας ὑπ' αὐτοῦ καὶ πάντων ἀγομένων καὶ φερομένων, οἳ μὲν Ἀργεῖοι δυσανασχετοῦντες ἐπὶ τὰς θύ-⁵ρας συνεστρέφοντο τοῦ βασιλέως καὶ κατεβόων, μάχεσθαι κελυόντες ἢ τοῖς κρείττοσιν ἐξίστασθαι τῆς ἡγεμονίας· ὃ δ' Ἀντίγονος, ὡς ἔδει στρατηγὸν ἔμψρονα, τὸ κινδυνεῦσαι παραλόγως καὶ προσέειπε τὴν ἀσφάλειαν αἰσχρόν, οὐ τὸ κακῶς ἀκοῦσαι παρὰ τοῖς ἐκτὸς ἡγούμενος, οὐ προήλθεν ἀλλ' ἐνέμενε τοῖς αὐτοῦ λογισμοῖς. ὃ δὲ Κλεομένης ἄχρι τῶν τειχῶν τῷ στρατῷ προσελθὼν καὶ καθυβρίσας καὶ διαλυμηγνόμενος ἀδεῶς ἀνεχώρησεν.

Ὀλίγω δ' ὕστερον αὐθις εἰς Τεγέαν ἀκούσας προῖεναι²⁶ τὸν Ἀντίγονον ὡς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐμβαλοῦντα, ταχὺ τοὺς στρατιώτας ἀναλαβὼν καὶ καθ' ἑτέρας ὁδοὺς παραλλάξας ἅμ' ἡμέρᾳ πρὸς τῇ πόλει τῶν Ἀργείων ἀνεφάνη, πορθῶν τὸ πεδίον καὶ τὸν σῖτον οὐ κείρων, ὡσπερ οἱ λοιποὶ, δρεπάναις καὶ μαχαίραις, ἀλλὰ κόπτων ξύλοις μεγάλοις εἰς σχῆμα ῥομφαίας ἀπειργασμένοις, ὡς ἐπὶ παιδιᾷ χρωμένους ἐν τῷ πορεύεσθαι σὺν μηδενὶ πόνῳ πάντα συγκατατριψαὶ καὶ διαφθεῖραι τὸν καρπὸν. ὡς² μὲντοι κατὰ τὴν Κυλάρραβιν γενόμενοι τὸ γυμνάσιον ἐπε-

χείρουν προσφέρειν πῦρ, ἐκώλυσεν ὡς καὶ τῶν περὶ Μεγάλην πόλιν ὑπ' ὄργῆς μᾶλλον ἢ καλιῶς αὐτῇ πεπραγμένων. τοῦ δ' Ἀντιγόου πρῶτον μὲν εὐθύς εἰς Ἄργος ἀναχωρήσαντος, ἔπειτα τὰ ὄρη καὶ τὰς ὑπερβολὰς πάσας φυλακαῖς καταλαβόντος, ἀμελεῖν καὶ καταφρονεῖν προσποιούμενος ἔπειψε κήρυκας τὰς κλεῖς ἀξιῶν τοῦ Ἡραίου λαβεῖν, ὅπως ἀπαλλάττοιο τῇ Θεῷ Θύσας. οὕτω δὲ παίζας καὶ κατειρωνευσάμενος, καὶ τῇ Θεῷ Θύσας ὑπὸ τὸν νεῶν κεκλεισμένον, ἀπήγαγεν εἰς Φλιοῦντα τὸν στρατόν· ἐκεῖθεν δὲ τοὺς φρουροῦντας τὸν Ὀλιγυρτον ἐξελάσας κατέβη παρὰ τὸν Ὀρχομενόν, οὐ μόνον τοῖς πολίταις φρόνημα καὶ θάρσος ἐμπεποιηκώς, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολεμίοις ἀνὴρ ἡγεμονικὸς δοκῶν εἶναι καὶ πραγμάτων μεγάλων ἄξιος. τὸ γὰρ ἐκ μιᾶς πόλεως ὀρμώμενον ὁμοῦ τῇ Μακεδόνων δυνάμει καὶ Πελοποννησίοις ἅπασι καὶ χορηγία βασιλικῇ πολεμεῖν, καὶ μὴ μόνον ἄδικτον διαφυλάττοντα τὴν Λακωνικὴν, ἀλλὰ καὶ χώραν κακῶς ποιῶντα τὴν ἐκείνων καὶ πόλεις αἰροῦντα τηλικαύτας, οὐ τῆς τυχούσης ἐδόκει δεινότητος εἶναι καὶ μεγαλοφροσύνης.

27 Ἄλλ' ὁ πρῶτος τὰ χρήματα νεῦρα τῶν πραγμάτων προσειπὼν εἰς τὰ τοῦ πολέμου πράγματα μάλιστα βλέψας τοῦτ' εἰπεῖν ἔοικεν. καὶ Δημάδης, τὰς τριήρεις μὲν καθέλκειν καὶ πληροῦν ποτὲ τῶν Ἀθηναίων κελυόντων, χρήματα δ' οὐκ ἔχόντων, "πρότερόν ἐστιν" ἔφη "τὸ προδεῦσαι τοῦ φρεᾶσαι." λέγεται δὲ καὶ Ἀρχίδαμος ὁ παλαιὸς ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, κελυόντων εἰσφορὰς τάξει τῶν συμμάχων αὐτόν, εἰπεῖν
2 ὡς ὁ πόλεμος οὐ τεταγμένα σιτεῖται. καθάπερ γὰρ οἱ σεσωμασκηχότες ἀθληταὶ τῇ χρόνῳ καταβαροῦσι καὶ καταγωνίζονται τοὺς εὐρύθμους καὶ τεχνίτας, οὕτω καὶ ὁ Ἀντίγονος ἐκ πολλῆς ἀναφέρων δυνάμειος πρὸς τὸν πόλεμον ἐξεπόνει καὶ κατήθλει τὸν Κλεομένη γλισχρως καὶ μόλις πορίζοντα τοῖς ξένοις μισθὸν καὶ τροφήν
3 τοῖς πολίταις. ἐπεὶ τὰλλά γε πρὸς τοῦ Κλεομένουσ ὁ χρόνος ἦν, τῶν οἴκοι πραγμάτων ἀνιστάντων τὸν Ἀντιγόου· βάρβαροι γὰρ περιέκοπτον ἀπόντος καὶ κατ-

έτρεχον τὴν Μακεδονίαν, καὶ τότε δὴ πολλὸς ἄνωθεν Ἰλλυριῶν ἐμβεβλήκει στρατός, ὅφ' οὗ πορϑούμενοι μετεπέμποντο τὸν Ἀντίγονον οἱ Μακεδόνες. καὶ παρ' ὀλίγον πρὸ τῆς μάχης συνέτυχε ταῦτα τὰ γράμματα κομισθῆναι πρὸς αὐτὸν ὧν κομισθέντων εὐθὺς ἂν ἀπῆλθε μακρὰ χαίρειν φράσας Ἀχαιοῖς. ἀλλ' ἢ τὰ μέγιστα τῶν πραγμάτων κρίνουσα τῇ παρὰ μικρὸν τύχῃ τηλικαύτην ἀπεδείξατο ῥοπήν καιροῦ καὶ δύναμιν ὥστε, τῆς μάχης ἐν Σελλασίᾳ γενομένης καὶ τοῦ Κλεομένουσ ἀποβεβληκότος τὴν δύναμιν καὶ τὴν πόλιν, εὐθὺς παρεῖναι τοὺς καλοῦντας τὸν Ἀντίγονον. ὃ καὶ μάλιστα τὴν δυστυχίαν τοῦ Κλεομένουσ οἰκιροτέραν ἐποίησεν. εἰ γὰρ ἡμέρας δύο μόνασ 5 ἐπέσχε καὶ παρήγαγε φυγομαχιῶν, οὐκ ἂν ἐδέησεν αὐτῷ μάχης, ἀλλ' ἐφ' οἷς ἐβούλετο διηλλάγη πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπελθόντων τῶν Μακεδόνων· νῦν δ', ὥσπερ εἴρηται, διὰ τὴν ἀχρηματίαν ἐν τοῖς ὅπλοις τὸ πᾶν θέμενος ἠναγκάσθη δισμυρίοις, ὡς Πολύβιός φησι, πρὸς τρισμυρίοις ἀντιπαρατάξασθαι.

Καὶ θανμαστὸν μὲν ἐν τῇ κινδύνῳ παρασχὼν ἑαυτὸν 28 στρατηγόν, ἐκθύμοις δὲ χρησάμενος τοῖς πολίταις, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν ξένων μεμπτῶσ ἀγωνισαμένων, τῇ τρόπῳ τῆς ὀπλίσεωσ καὶ τῇ βάρει τῆς ὀπλιτικῆσ φάλαγγοσ ἐξεθλίβη. Φύλαρχοσ δὲ καὶ προδοσίαν γενέσθαι φησὶ τὴν μάλιστα τῷ Κλεομένει τὰ πράγματα διεργασαμένην. τοῦ 2 γὰρ Ἀντιγόνου τοὺς Ἰλλυριοὺσ καὶ τοὺς Ἀχαρνᾶνασ ἐκπεριέλθειν κρύφα κελεύσαντοσ καὶ κυκλώσασθαι θάτερον κέρας, ἐφ' οὗ τεταγμένος ἦν Εὐκλείδασ ὁ τοῦ Κλεομένουσ ἀδελφός, εἶτα τὴν ἄλλην ἐπὶ μάχῃ δύναμιν ἐκτάττοντοσ, ἀπὸ σκοπῆσ θεωρῶν ὁ Κλεομένησ, ὡσ οὐδαμοῦ τὰ ὅπλα τῶν Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Ἀχαρνάνων κατεῖδεν, ἐφοβήθη μὴ πρὸσ τι τοιοῦτον αὐτοῖσ ὁ Ἀντίγονοσ κέχρηται. καλέσασ 3 δὲ Δαμοτέλη τὸν ἐπὶ τῆσ κρυπτείας τεταγμένον, ὁρᾶν ἐκέλευσε καὶ ζητεῖν ὅπωσ ἔχει τὰ κατὰ νότου καὶ κύκλῳ τῆσ παρατάξεωσ. τοῦ δὲ Δαμοτέλουσ (ἦν γάρ, ὡσ λέγεται, χρήμασι πρότερον ὑπ' Ἀντιγόνου διεφθααρμένος) ἀμελεῖν ἐκείνων εἰπόντοσ ὡσ καλῶσ ἐχόντων, τοῖσ δὲ συνάπτουσιν ἐξ ἐναντίας προσέχειν καὶ τούτοσ ἀμύνεσθαι, πιστεύσασ

- 4 ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον ἐχώρει, καὶ τῇ ῥύμῃ τῶν περὶ αὐτὸν Σπαρτιατῶν ὡσάμενος τὴν φάλαγγα τῶν Μακεδόνων ἐπὶ πέντε πού σταδίους ὑποχωρούντων ἐκβιαζόμενος καὶ κρατῶν ἠκολούθησεν. εἶτα τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδαν ἀπὸ θατέρου κυκλωθέντων ἐπιστὰς καὶ κατιδὼν τὸν κίνδυνον “οἴχη μοι, φίλτατε ἀδελφέ” εἶπεν, “οἴχη, γενναῖος ὢν καὶ παισὶ ζηλωτὸς Σπαρτιατῶν καὶ γυναιξὶν ἀοίδιμος.”
- 5 οὕτω δὲ τῶν περὶ τὸν Εὐκλείδαν ἀναιρεθέντων, καὶ τῶν ἐκεῖθεν, ὡς ἐκράτουν, ἐπιφερομένων ταραττομένους ὄρων τοὺς στρατιώτας καὶ μένειν οὐκέτι τολμῶντας, ἔσωξεν ἑαυτόν. ἀποθανεῖν δὲ καὶ τῶν ξένων πολλοὺς λέγουσι καὶ Λακεδαιμονίους ἅπαντας πλὴν διακοσίων, ἑξακισχιλίου ὄντας.
- 29 Ἐπεὶ δ' εἰς τὴν πόλιν ἀρίκετο, τοῖς μὲν ἀπαντήσασι τῶν πολιτῶν παρήγει δέχεσθαι τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς δ' εἶπεν εἴτε ζῶν εἴτ' ἀποθανών, ὃ μέλλοι τῇ Σπάρτῃ συνοίσειν, τοῦτο πράξειν. ὄρων δὲ τὰς γυναῖκας τοῖς μετ' αὐτοῦ πεφρευγόσι προστρεχούσας καὶ δεχομένας τὰ ὄπλα καὶ ποτὸν προσφερούσας, αὐτὸς εἰσῆλθε μὲν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ἑαυτοῦ, τῆς δὲ παιδίσκης ἣν εἶχεν, ἔλευθέραν οὔσαν ἐκ Μεγάλης πόλεως ἀνειληφῶς μετὰ τὴν τῆς γυναικὸς τελευτήν, ὡς εἶδιτο, προσιούσης καὶ βουλομένης ἀπὸ στρατείας ἤκοντα θεραπεύειν, οὔτε πιεῖν ἐκδεδιψηκῶς ὑπέμεινεν οὔτε καθίσει κεκημηγῶς, ἀλλ' ὥσπερ ἐτύγχανε τεθωρακισμένος τῶν κίωνων τινὶ τὴν χεῖρα προσβαλὼν πλαγίαν καὶ τὸ πρόσωπον ἐπὶ τὸν πῆχυν ἐπιθείς,
- 3 καὶ χρόνον οὐ πολὺν οὕτω διαναπαύσας τὸ σῶμα καὶ τῇ διανοίᾳ περιδραμῶν ἅπαντας τοὺς λογισμοὺς, ὥρμησε μετὰ τῶν φίλων εἰς τὸ Γύθειον. κακεῖθεν ἐπιβάντες ἐπ' αὐτὸ τοῦτο παρεσκευασμένων πλοίων ἀνήχθησαν.
- 30 Ὁ δ' Ἀντίγονος ἐξ ἐφόδου παραλαβὼν τὴν πόλιν, καὶ χρῆσάμενος τοῖς Λακεδαιμονίοις φιλανθρώπως, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς Σπάρτης οὐ προπηλακίσας οὐδ' ἐνυβρίσας, ἀλλὰ καὶ νόμους καὶ πολιτείαν ἀποδοὺς καὶ τοῖς θεοῖς θύσας, ἀνεχώρησεν ἡμέρα τρίτη, πυθόμενος ἐν Μακεδονίᾳ πολὺν πόλεμον εἶναι καὶ πορθεῖσθαι τὴν χώραν ὑπὸ τῶν βαρβάρων. ἤδη δὲ καὶ τὸ νόσημα κατεῖχεν αὐτόν,

εἰς φθίσιν ἐκβεβηκὸς ἰσχυρὰν καὶ κατάρρουν σύντονον. οὐ μὴν ἀπεῖπεν, ἀλλ' ἀντήρκεσε πρὸς τοὺς οἰκείους ἀγῶ-² νας ὅσον ἐπὶ νίκη μεγίστη καὶ φόνῳ πλείστῳ τῶν βαρ-
βάρων εὐκλεέστερον ἀποθανεῖν, ὡς μὲν εἰκὸς ἐστὶ καὶ
λέγουσιν οἱ περὶ Φύλαρχον, αὐτῇ τῇ περὶ τὸν ἀγῶνα
κραυγῇ τὸ σῶμα προσαναρρήξας· ἐν δὲ ταῖς σχολαῖς ἦν
ἀκούειν ὅτι βοῶν μετὰ τὴν νίκην ὑπὸ χαρᾶς “ὦ καλῆς
ἡμέρας” πληθὸς αἵματος ἀνήγαγε καὶ πυρέξας συντόνως
ἐτελεύτησεν.

Ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἀντίγονον, Κλεομένης δὲ πλέων³¹
ἀπὸ Κυθήρων εἰς νῆσον ἑτέραν Αἰγιαλίαν κατέσχευε. ὅθεν
εἰς Κυρῆνην περαιουῖσθαι μέλλοντος αὐτοῦ, τῶν φίλων
εἰς ὄνομα Θηρυκίων, ἀνὴρ πρὸς τε τὰς πράξεις φρονή-
ματι κεχηρμένος μέγαν καὶ τοῖς λόγοις γεγονώς τις
ὑψηλὸς αἰεὶ καὶ μέγαν καὶ ἐντυχὼν αὐτῷ κατ' ἰδίαν
“τὸν μὲν κάλλιστον” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ θάνατον ἐν τῇ
μάχῃ προηκάμεθα· καίτοι πάντες ἤκουσαν ἡμῶν λεγόν-²
των ὡς οὐχ ὑπερβήσεται τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιατῶν
Ἀντίγονος, εἰ μὴ νεκρὸν· ὁ δὲ δεύτερος δόξη καὶ ἀρετῇ
νῦν ἔτι πάρεστιν ἡμῖν. ποῖ πλέομεν ἀλογίστως ἀποφεύ-
γοντες ἐγγὺς ὄντα καὶ μακρὰν διώκοντες; εἰ γὰρ οὐκ
αἰσχρὸν ἐστὶ δουλεύειν τοῖς ἀπὸ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάν-
δρου τοὺς ἀφ' Ἡρακλέους, πλοῦν πολὺν κερδανούμεν Ἀν-
τιγόνῳ παραδόντες ἑαυτούς, ὃν εἰκὸς ἐστὶ Πτολεμαίου
διαφέρειν ὅσον Αἰγυπτίων Μακεδόνας. εἰ δ' ὑφ' ὧν κε-³
κρατήμεθα τοῖς ὅπλοις οὐκ ἀξιούμεν ἄρχεσθαι, τί τὸν
μὴ νενικηκότα δεσπότην ποιούμεν αὐτῶν, ἵνα ἀνθ' ἐνὸς
δυοῖν καλίους φανῶμεν, Ἀντίγονον μὲν φεύγοντες, Πτολε-
μαῖον δὲ κολακεύοντες; ἢ διὰ τὴν μητέρα φήσομεν εἰς
Αἴγυπτον ἤκειν; καλὸν μὲντ' ἂν αὐτῇ θάμα γένοιο καὶ
ζηλωτὸν ἐπιδεικνυμένη ταῖς Πτολεμαίου γυναιξὶν αἰχμά-
λωτον ἐκ βασιλέως καὶ φρυγὰδὰ τὸν υἱόν. οὐχ ἕως ἔτι⁴
τῶν ἰδίων ξιφῶν ἄρχομεν καὶ τὴν Λακωνικὴν ἀφορῶμεν,
ἐνταῦθα τῆς τύχης ἀπαλλάξαντες ἑαυτοὺς ἀπολογησό-
μεθα τοῖς ἐν Σελλασίᾳ κειμένοις ὑπὲρ τῆς Σπάρτης, ἀλλ'
ἐν Αἰγύπτῳ καθεδούμεθα πυνθανόμενοι τίνα τῆς Λακε-
δαίμονος σατράπην Ἀντίγονος ἀπολέλοιπεν;” τοιαῦτα

τοῦ Θηρυκίωνος εἰπόντος ὁ Κλεομένης ἀπεκρίνατο “ τῶν ἀνθρωπίνων τὸ ῥᾶστον ὦ πονηρὲ καὶ πᾶσιν ἐν ἐτοιμίῳ διώκων, ἀποθανεῖν, ἀνδρείος εἶναι δοκεῖς, φεύγων αἰσχίονα φρυγὴν τῆς πρότερον; πολεμίοις μὲν γὰρ ἐνέδωκαν ἤδη καὶ κρείττονες ἡμῶν, ἢ τύχῃ σφαλέντες ἢ βιασθέντες ὑπὸ πλήθους· ὁ δὲ πρὸς πόνους καὶ ταλαιπωρίας ἢ ψόγους καὶ δόξας ἀνθρώπων ἀπαγορεύων ἠττάται τῆς αὐτοῦ μαλακίας. δεῖ γὰρ τὸν αὐθαίρετον θάνατον οὐ φρυγὴν εἶναι πράξεων ἀλλὰ πράξιν. αἰσχρὸν γὰρ ζῆν μόνοις ἑαυτοῖς καὶ ἀποθνήσκειν· ἐφ’ ὃ σὺ νῦν παρακαλεῖς ἡμᾶς, σπεύδων ἀπαλλαγῆναι τῶν παρόντων, καλὸν δ’ οὐδὲν οὐδὲ χρήσιμον ἄλλο διαπραττόμενος. ἐγὼ δὲ καὶ σὲ καὶ ἑμαυτὸν οἶομαι δεῖν τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἐλπίδας μὴ καταλιπεῖν· ὅπου δ’ ἂν ἡμᾶς ἐκεῖναι καταλίπωσι, ῥᾶστα βουλομένοις ἀποθανεῖν ὑπάρξει.” πρὸς ταῦτα Θηρυκίων οὐδὲν ἀντειπὼν, ὅτε πρῶτον ἔσχε καιρὸν ἀποστῆναι τοῦ Κλεομένου, ἐκτραπόμενος παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ἔσφραξεν ἑαυτόν.

32 Ὁ δὲ Κλεομένης ἀπὸ τῶν Αἰγιαλῶν ἀναχθεὶς τῇ Λιβύῃ προσέβαλε, καὶ διὰ τῶν βασιλικῶν παραπεμπόμενος ἦκεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. ὄφθεις δὲ τῷ Πτολεμαίῳ κατ’ ἀρχὰς μὲν ἐτύγχανε κοινῶς φιλανθρώπου καὶ μετρίου πρὸς αὐτόν· ἐπεὶ δὲ γνώμης διδοὺς πείραν ἀνὴρ ἐφαινετο ἔμφρων, καὶ τῆς κατ’ ἡμέραν ὀμιλίας αὐτοῦ τὸ Λακωνικὸν καὶ ἀφελὲς τὴν χάριν ἐλευθέριον εἶχε, καὶ τὴν εὐγένειαν οὐδαμῇ καταισχύνων οὐδὲ καμπτόμενος ὑπὸ τῆς τύχης τῶν πρὸς ἡδονὴν καὶ κολακείαν διαλεγομένων 2 πιθανώτερος ἐφαινετο, πολλὴ μὲν αἰδῶς καὶ μετάνοια τὸν Πτολεμαῖον εἶχεν ἀνδρὸς ἀμελήσαντα τοιούτου καὶ προέμενον τῷ Ἀντιγόνῳ, δόξαν ἅμα κεκτημένῳ τηλικαύτην καὶ δύναμιν, ἀναλαμβάνων δὲ τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις τὸν Κλεομένην παρεθάρρυνεν ὡς μετὰ νεῶν καὶ χρημάτων ἀποστελῶν αὐτόν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ καταστήσων εἰς τὴν βασιλείαν. 3 ἐδίδου δὲ καὶ σύνταξιν αὐτῷ τέσσαρα καὶ εἴκοσι τάλαντα κατ’ ἕκαστον ἐνιαυτόν. ἀφ’ ὧν ἐκεῖνος αὐτόν καὶ τοὺς φίλους εὐτελῶς καὶ σωφρόνως διοικῶν, τὰ πλεῖστα κατανήλισκεν εἰς φιλανθρωπίας καὶ

μεταδόσεις τῶν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος εἰς Αἴγυπτον ἐκπεπτω-
κότων.

Ὁ μὲν οὖν πρεσβύτερος Πτολεμαῖος πρὶν ἐκτελέσαι τῷ 33
Κλεομένει τὴν ἔκπεμψιν ἐτελεύτησεν, τῆς δὲ βασιλείας
εὐθὺς εἰς πολλὴν ἀσέλγειαν καὶ παροινίαν καὶ γυναικο-
κρατίαν ἐκπεσούσης ἡμελεῖτο καὶ τὰ τοῦ Κλεομένου. ὁ 2
μὲν γὰρ βασιλεὺς αὐτὸς οὕτω διέφθαρτο τὴν ψυχὴν ὑπὸ
γυναικῶν καὶ πότων ὥστε, ὁπότε νήφοι μάλιστα καὶ
σπουδαιότατος αὐτοῦ γένοιτο, τελετὰς τελεῖν καὶ τύμ-
πανον ἔχων ἐν τοῖς βασιλείοις ἀγείρειν, τὰ δὲ μέγιστα
τῆς ἀρχῆς πράγματα διοικεῖν Ἰγαθόκλειαν τὴν ἐρωμένην
τοῦ βασιλέως καὶ τὴν ταύτης μητέρα καὶ πορνοβοσκὸν
Οἰνάνθην. ὅμως δ' οὖν ἔδοξέ τις ἐν ἀρχῇ καὶ τοῦ Κλεο- 3
μένουσ χρεῖα γεγονέναι. δεδιὼς γὰρ Μάγαν τὸν ἀδελφὸν
Πτολεμαῖος ὡς ἰσχύοντα διὰ τῆς μητρὸς ἐν τῷ στρατιω-
τικῷ, τὸν Κλεομένην προσελάμβανε καὶ μετεδίδου τῶν
ἀπορρήτων συνεδρίων, βουλευόμενος ἀνελεῖν τὸν ἀδελ-
φόν. ὁ δέ, καίπερ ἀπάντων τοῦτο πράττειν κελευόντων,
μόνος ἀπηγόρευσεν, εἰπὼν ὡς μᾶλλον, εἰ δυνατὸν ἦν, ἔδει
φῦσαι τῷ βασιλεῖ πλείονας ἀδελφοὺς πρὸς ἀσφάλειαν
καὶ διαμονὴν τῶν πραγμάτων. Σωσιβίου δὲ τοῦ πλεῖ- 4
στον ἐν τοῖς φίλοις δυναμένου φήσαντος οὐκ εἶναι τὰ
τῶν μισθοφόρων αὐτοῖς βέβαια τοῦ Μάγα ζῶντος, ἀμε-
λεῖν ἐκέλευσεν ὁ Κλεομένης ἕνεκά γε τούτου· πλείους γὰρ
ἢ τρισχιλίους τῶν ξένων εἶναι Πελοποννησίους προσέχον-
τας αὐτῷ, κἂν μόνον νεύσῃ, προθύμως μετὰ τῶν ὅπλων
παρεσομένους. οὗτος ὁ λόγος τότε μὲν οὐ μικρὰν τῷ 5
Κλεομένει καὶ πίστιν εὐνοίας καὶ δόκησιν ἰσχύος προσ-
έθηκεν, ὕστερον δέ, τοῦ Πτολεμαίου τῆς ἀσθενείας ἐπι-
τεινούσης τὴν δειλίαν, καὶ καθάπερ εἶωθεν ἐν τῷ μηδὲν
φρονεῖν, τοῦ πάντα δεδοικέναι καὶ πᾶσιν ἀπιστεῖν ἀσφα-
λεστάτου δοκοῦντος εἶναι, φοβερὸν ἐποίει τὸν Κλεομένην
τοῖς ἀδελφικοῖς ὡς ἰσχύοντα παρὰ τοῖς ξένοις· καὶ πολλῶν 6
ἦν ἀκούειν λεγόντων ὅτι οὗτος ὁ λέων ἐν τούτοις τοῖς
προβάτοις ἀναστρέφεται. τῷ γὰρ ὄντι τοιοῦτον διέφραι-
νεν ἡθὸς ἐν τοῖς βασιλικοῖς, ὑποβλέπων ἀτρέμα καὶ παρε-
πισκοπιῶν τὰ πραιτόμενα.

34 Ναῦς μὲν οὖν αἰτῶν καὶ στρατιὰν ἀπέϊπε· πυνθανόμενος δὲ τεθνάναι τὸν Ἀντίγονον, Αἰτωλικῷ δὲ πολέμῳ συμπεπλέχθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, τὰ δὲ πράγματα ποθεῖν αὐτὸν καὶ παρακαλεῖν ἐκείσε ἐν ταραχῇ καὶ διασπασμῷ τῆς Πελοποννήσου γεγενημένης, ἠξίου μὲν μόνος ἀποσταλῆναι
 2 μετὰ τῶν φίλων, ἔπειθε δ' οὐδένα, τοῦ μὲν βασιλέως οὐκ εἰσακούοντος ἀλλ' ἐν γυναιξὶ καὶ θιάσοις καὶ κώμοις συνέχοντος ἑαυτόν, ὃ δὲ τῶν ὄλων προεστηκὼς καὶ προβουλεύων Σωσίβιος μένοντα μὲν τὸν Κλεομένη παρὰ γνώμην ἤγειτο δυσμεταχειρίστον εἶναι καὶ φοβερόν, ἀφελθέντα δὲ
 3 τολιμηρόν, ἄνδρα καὶ μεγαλοπράγμονα καὶ τῆς βασιλείας νοσοῦσης θεατὴν γεγενημένον. οὐδὲ γὰρ αἱ δωρεαὶ κατεπράυνον αὐτόν, ἀλλ' ὥσπερ τὸν Ἄπιν ἐν ἀφρόνοις διαιτώμενον καὶ τρυφᾶν δοκοῦντα τοῦ κατὰ φύσιν βίου καὶ δρόμων ἀφείτων καὶ σκιρτήσεων ἕμερος ἔχει, καὶ δηλὸς ἔστι δυσανασχετῶν τὴν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἱερέων διατριβήν, οὕτως ἐκεῖνον οὐδὲν ἤρεσκε τῶν μαλθακῶν, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ, ὥσπερ Ἀχιλλεύς, αὐθι μένων, ποθέεσκε δ' αὐτὴν τε πτόλεμόν τε.

35 Τοιούτων δὲ τῶν κατ' αὐτὸν ὄντων πραγμάτων ἀφικνεῖται Νικαγόρας ὁ Μεσσήμιος εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀνῆρ μισῶν μὲν τὸν Κλεομένη, προσποιούμενος δὲ φίλος εἶναι, χωρίον δὲ ποτε καλὸν αὐτῷ πεπρακὼς καὶ δι' ἀσχολίαν, ὡς ἔοικε, διὰ πολέμους οὐκ ἀπειληρῶς τὸ ἀργύριον. τοῦτον οὖν ἐκβαίνοντα τότε τῆς ὀλκάδος ἰδὼν ὁ Κλεομένης (ἔτυχε γὰρ ἐν τῇ κρηπίδι τοῦ λιμένος περιπατῶν) ἠσπάζετο προθύμως, καὶ τίς αὐτὸν εἰς Αἴγυπτον ἄγοι πρόφρασις ἠρώτα. τοῦ δὲ Νικαγόρου φιλοφρόνως ἀντασπάζομένου καὶ φήσαντος ἵππους ἄγειν τῷ βασιλεῖ καλοὺς τῶν πολεμιστηρίων, γελάσας ὁ Κλεομένης “ἐβουλόμην ἂν” ἔφη “σε μᾶλλον ἤκειν ἄγοντα σαμβυκιστρίας καὶ κινάιδους· ταῦτα γὰρ νῦν μάλιστα κατεπεῖγει τὸν βασιλέα.” καὶ ὁ Νικαγόρας τότε μὲν ἐμειδίασεν, ἡμέραις δ' ὕστερον ὀλίγαις ὑπομνήσας τοῦ χωρίου τὸν Κλεομένην νῦν γοῦν ἐδεῖτο τὴν τιμὴν ἀπολαβεῖν, ὡς οὐκ ἂν ἐνοχλήσας, εἰ μὴ περὶ τὴν τῶν φορτίων διάθεσιν (οὐ) μετρίως ἐξημιούτο.
 3 τοῦ δὲ Κλεομένου φήσαντος οὐδὲν αὐτῷ περιεῖναι τῶν

δεδομένων, λυπηθεὶς ὁ Νικαγόρας ἐκφέρει τῷ Σωσιβίῳ τὸ σκῶμμα τοῦ Κλεομένου. ὃ δὲ καὶ τοῦτο μὲν ἄσμένως ἔλαβεν, ἐκ δὲ μείζονος αἰτίας τὸν βασιλέα παροξύνει ζη-
τῶν ἔπεισε τὸν Νικαγόραν ἐπιστολὴν γράψαντα κατὰ τοῦ
Κλεομένου ἀπολιπεῖν ὡς ἐγνωστός, εἰ λάβοι τριήρεις
καὶ στρατιώτας παρ' αὐτοῦ, Κυρήνην κατασχεῖν. ὃ μὲν
οὖν Νικαγόρας ταῦτα γράψας ἀπέπλευσε· τοῦ δὲ Σωσι-
βίου μετὰ τέσσαρας ἡμέρας τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Πτο-
λεμαῖον ἀνενεγκόντος ὡς ἀρτίως αὐτῷ δεδομένην καὶ παρο-
ξύναντος τὸ μειράκιον, ἔδοξεν εἰς οἰκίαν μεγάλην εἰσαγαγεῖν
τὸν Κλεομένην, καὶ τὴν ἄλλην ὁμοίως παρέχοντας δλαιταν
ἐξόδων εἶργειν.

Ἦν μὲν οὖν καὶ ταῦτα λυπηρὰ τῷ Κλεομένει, μοχθη- 36
ροτέρας δὲ τὰς περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας ἔσχεν ἐκ τοι-
αύτης συντυχίας. Πτολεμαῖος ὁ Χρυσέριμου φίλος ὢν τοῦ
βασιλέως πάντα τὸν χρόνον ἐπιεικῶς διελέκτο τῷ Κλεο-
μένει, καὶ συνήθειά τις ὑπῆρχεν αὐτοῖς καὶ παρησία
πρὸς ἀλλήλους. οὗτος οὖν τότε, τοῦ Κλεομένου δεηθέν- 2
τος ἔλθειν πρὸς αὐτόν, ἦλθε μὲν καὶ διελέχθη μέτρια, τὸ
ὑποπιπτον ἐξαιρῶν καὶ περὶ τοῦ βασιλέως ἀπολογούμενος·
ἀπιὼν δὲ πάλιν ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ μὴ προνοήσας ἐξόπι-
σθεν ἄχρι τῶν θυρῶν ἐπακολουθοῦντα τὸν Κλεομένην,
πικρῶς ἐπετίμησε τοῖς φύλαξι ὡς δὴ μέγα θηρόν καὶ
δυστήρητον ἀμελιῶς φυλάττουσι καὶ ῥαθύμως. τούτων ὁ 3
Κλεομένης αὐτήκοος γενόμενος, καὶ πρὶν αἰσθῆσθαι τὸν
Πτολεμαῖον ἀναχωρήσας, ἔφρασε τοῖς φίλοις. εὐθύς οὖν
πάντες ἅς πρότερον εἶχον ἐλπίδας ἐκβαλόντες, πρὸς ὄρ-
γὴν ἐβουλεύσαντο τοῦ Πτολεμαίου τὴν ἀδικίαν ἀμυνάμε-
νοι καὶ τὴν ὕβριν ἀξίως τῆς Σπάρτης ἀποθανεῖν, καὶ μὴ
περιμένειν ὡσπερ ἱερεῖα πιανθέντας κατακοπιῆναι· δει- 4
νὸν γὰρ εἰ τὰς πρὸς Ἀντίγονον, ἄνδρα πολεμιστὴν καὶ
δραστήριον, διαλύσεις ὑπεριδῶν Κλεομένης κάθηται μη-
τραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀναμένων, ὅταν πρῶτον ἀπό-
θηται τὸ τύμπανον καὶ καταπαύσῃ τὸν θάλασον, ἀποκτε-
νοῦντος αὐτόν.

Ἐπεὶ δ' ἔδοξε ταῦτα καὶ κατὰ τύχην ὁ Πτολεμαῖος εἰς 37
Κάνωβον ἐξώρμησε, πρῶτον μὲν διέδωκαν λόγον ὡς παρα-

λόοιο τῆς φυλακῆς ὑπὸ τοῦ βασιλέως· ἔπειτα ἕκ τινος
 ἔθους βασιλικῶ τοῖς μέλλουσιν ἐξ εἰρηκτῆς ἀπολύεσθαι
 δεινὸν τε περιπομένον καὶ ξενίον, οἱ φίλοι πολλὰ τοι-
 αῦτα τῷ Κλεομένει παρασκευάσαντες ἔξωθεν εἰσέπειψαν,
 ἔξακταιῶντες τοὺς φύλακας ολομένους ὑπὸ τοῦ βασιλέως
 ἀπεστάλθαι. καὶ γὰρ ἔθνε καὶ μετεδίδου τούτων ἀφρό-
 νος ἀντοῖς, καὶ ἐπιτιθεὶς στεφάνους καὶ κατακλιθεὶς
 εἰσιᾶτο μετὰ τῶν φίλων. λέγεται δὲ τάχιον ἢ διεγνώκει
 πρὸς τὴν πρᾶξιν ὀρμηθεῖν, συναισθόμενος οὐκ ἔτι ἕνα
 τῶν συνειδότεων τὴν πρᾶξιν ἔξω παρὰ γυναικὶ κεκοιμη-
 μένον ἢς ἦρα. καὶ φοβηθεὶς μήνυσιν, ἐπειδὴ μέσον ἡμέ-
 ρας ἦν καὶ τοὺς φύλακας ἤσθετο καθεύδοντας ὑπὸ τῆς
 μέθης, ἐνδυσάμενος τὸν χιτῶνα καὶ τὴν ῥαφὴν ἐκ τοῦ
 διξιοῦ παραλυσάμενος ὄμιον, γυμνῶ τῷ ξίρει μετὰ τῶν
 φίλων ἔξεπήδησεν ἐνσκευασμένων ὁμοίως, δεκατριῶν ὄν-
 των. Ἰεπκίης δὲ χολὸς ὢν τῇ μὲν πρώτῃ συνεξέπεισεν
 ὀρμῇ προθύμως, ὡς δ' ἑώρα σχολαιτερον πορευομένους
 δι' αὐτόν, ἐκέλευσεν ἀνελεῖν καὶ μὴ διαφθεῖρειν τὴν πρᾶ-
 ξιν, ἄχρηστον ἄνθρωπον περιμένοντας. ἔτυχε δὲ τῶν
 Ἀλεξανδρείων τις ἵππον ἄγων παρὰ τὰς θύρας· τοῦτον
 ἀφελόμενοι καὶ τὸν Ἰεπκίαν ἀναβαλόντες, ἐφέροντο δρόμον
 διὰ τῶν στενωπῶν καὶ παρεκάλουν τὸν ὄχλον ἐπὶ τὴν
 ἔλευθερίαν. τοῖς δὲ τοσοῦτον, ὡς ἔοικεν, ἀλκῆς μετὴν
 ὅσον ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν τὴν τοῦ Κλεομένου τόλμαν,
 ἀκολουθεῖν δὲ καὶ βοηθεῖν οὐδεὶς ἐθάρρει. τὸν μὲν οὖν
 τοῦ Χρυστέρμου Πτολεμαῖον ἐκ τῆς αὐλῆς ἐξιόντα τρεῖς
 εὐθὺς προσπεσόντες ἀπέκτειναν· ἔτερον δὲ Πτολεμαῖον
 τοῦ φυλάσσοντος τὴν πόλιν ἐλαύνοντος ἄρματι πρὸς αὐ-
 τοὺς, ὀρμήσαντες ἐναντιοὶ τοὺς μὲν ὑπερέτας καὶ δορυ-
 φόρους διεσκέδασαν, αὐτὸν δὲ κατασπάσαντες ἀπὸ τοῦ
 ἄρματος ἀπέκτειναν. εἶτα πρὸς τὴν ἄκραν ἐχώρουν, ἀναρ-
 ρῆσαι διαρροόμενοι τὸ δεσμοτήριον καὶ χρήσασθαι τῷ
 πλήθει τῶν δεδεμένων. ἐφθάσαν δὲ φραξάμενοι καλῶς
 οἱ φύλακες, ὥστε καὶ ταύτης ἀποκρουσθέντα τῆς πείρας
 τὸν Κλεομένη διαφύρεσθαι καὶ πλανᾶσθαι κατὰ τὴν πό-
 λιν, οὐδενὸς ἀντιῶ προσχωροῦντος, ἀλλὰ φευγόντων καὶ
 φοβουμένων ἀπάντων. οὕτως οὖν ἀποστὰς καὶ πρὸς τοὺς

φίλους εἰπὼν "οὐδὲν ἦν ἄρα θαυμαστὸν ἄρχειν γυναῖκας ἀνδρώπων φευγόντων τὴν ἔλευθερίαν," παρεκάλεσε πάντας ἀξίως αὐτοῦ καὶ τῶν πεπραγμένων τελευτῶν. καὶ πρῶτος μὲν Ἰππίτας ὑπὸ τῶν νεωτέρων τινὸς ἐπλήγη δεηθεὶς, ἔπειτα τῶν ἄλλων ἕκαστος εὐκόλως καὶ ἀδεῶς ἑαυτὸν ἀποσφάττει, πλὴν Παντέως τοῦ πρώτου Μεγάλην πόλιν καταλαβόντος. τοῦτον δὲ κάλλιστον ὄρα καὶ πρὸς τὴν ἀγωγὴν εὐφυνέστατον τῶν νέων γενόμενον ἐρώμενον ἐσχηκῶς ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν, ὅταν αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἴδῃ πεπτωκότας, οὕτω τελευτῶν. ἤδη δὲ κειμένων ἀπάντων ἐπιπορευόμενος ὁ Παντεὺς καὶ τῷ Ξιφιδίῳ παραπτόμενος καθ' ἕκαστον ἀπεπειράτο μὴ τις διαλαθάνοι ζῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Κλεομένην ρύξας παρὰ τὸ σφυρὸν εἶδε συστρέψαντα τὸ πρόσωπον, ἐφίλησεν αὐτόν, εἶτα παρεκάθισε, καὶ τέλος ἔχοντος ἤδη περιβαλὼν τὸν νεκρὸν ἑαυτὸν ἐπικατέσφραξεν.

Κλεομένης μὲν οὖν ἑκατάδεκα τῆς Σπάρτης βασιλεύσας 38 ἔτη καὶ τοιοῦτος ἀνὴρ γενόμενος οὕτω κατέστρεψεν· τῆς δὲ φήμης εἰς τὴν πόλιν ὄλην σκεδασθείσης ἢ μὲν Κρατησίκλεια, καίπερ οὔσα γενναία γυνή, προῦδωκε τὸ φρόνημα πρὸς τὸ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, καὶ περιβαλοῦσα τὰ παιδιά τοῦ Κλεομένουσ ὠλοφύρετο, τῶν δὲ παιδίων 2 τὸ πρεσβύτερον ἀποπηδήσαν, οὐδενὸς ἂν προσδοκήσαντος, ἀπὸ τοῦ τέγουσ ἐπὶ κεφαλὴν ἔρριψεν ἑαυτό, καὶ κακῶσ μὲν ἔσχεν, οὐ μὴν ἀπέθανεν, ἀλλ' ἤρθη βοῶν καὶ ἀγανακτοῦν ἐπὶ τῷ διακωλύεσθαι τελευτῶν. ὁ δὲ Πτολεμαῖοσ ὡσ ἔγνω ταῦτα, προσέταξε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Κλεομένουσ κρεμάσαι καταβυρσώσαντας, ἀποκτεῖναι δὲ τὰ παιδιά καὶ τὴν μητέρα καὶ τὰσ περὶ αὐτὴν γυναῖκασ. ἐν δὲ 3 ταῦταισ ἦν καὶ Παντέωσ γυνὴ καλλίστη καὶ γενναιοτάτη τὸ εἶδοσ. ἔτι δ' αὐτοῖσ νεογάμοισ οὔσιν ἐν ἀκμαῖσ ἐρώτων αἰ τύχαι συνέβησαν. εὐθὺσ μὲν οὖν συνεκπλεῦσαι τῷ Παντεῖ βουλομένην αὐτὴν οὐκ εἶασαν οἱ γονεῖσ, ἀλλὰ βίεσ κατακλείσαντεσ ἐφύλαττον· ὀλίγω δ' ὕστερον Ἴππον ἑαυτῇ 4 παρασκευάσασα καὶ χρυσίδιον οὐ πολὺν νυκτὸσ ἀπέδρα, καὶ διώξασα συντόνωσ ἐπὶ Ταίναρον ἐκεῖθεν ἐπέβη νεώσ εἰς Αἴγυπτον πλεύσασ, καὶ διεκομίσθη πρὸσ τὸν ἀνδρα

καὶ συνδιήνεγκεν αὐτῷ τὸν ἐπὶ ξένης βίον ἀλύπως καὶ ἰλαρῶς. αὕτη τότε τὴν Κρατησικλείαν ὑπὸ τῶν στρατιω-
 τῶν ἐξαγομένην ἐχειραγῶγει, τὸν τε πέπλον αὐτῆς ὑπο-
 λαμβάνουσα, καὶ θαρρεῖν παρακαλοῦσα μηδὲν τι μηδ'
 αὐτὴν ἐκπεπληγμένην τὸν θάνατον, ἀλλ' ἐν μόνον αἰτου-
 5 μένην, πρὸ τῶν παιδίων ἀποθανεῖν. ἐπεὶ δ' ἦλθον εἰς
 τὸν τόπον ἐν ᾧ ταῦτα δρᾶν εἰώθεσαν οἱ ὑπηρέται, πρῶ-
 τον μὲν τὰ παιδιά τῆς Κρατησικλείας ὀρώσης ἔσφαττον,
 εἰτ' ἐκείνην, ἐν τοῦτο μόνον ἐπὶ τηλικούτοις φθρευξαιμένην
 πάθεισιν "ὦ τέκνα, ποῖ ἐμόλετε;" ἡ δὲ Παντέως γυνή,
 περιζωσαμένη τὸ ἱμάτιον, εὐρωστος οὔσα καὶ μεγάλη τῶν
 ἀποθνησκουσῶν ἐκάστην σιωπῇ καὶ μεθ' ἡσυχίας ἐθερά-
 6 πνευε καὶ περιέστελλεν ἐκ τῶν ἐνδεχομένων. τέλος δὲ μετὰ
 πάσας ἑαυτὴν κοσμήσασα, καὶ καταγαγοῦσα τὴν περιβο-
 λήν, καὶ μηδένα προσελθεῖν ἔασασα μηδ' ἰδεῖν ἄλλον ἢ
 τὸν ἐπὶ τῆς σφαγῆς τεταγμένον, ἥρωικῶς κατέστρεψεν,
 οὐδενὸς δεηθεῖσα κοσμοῦντος καὶ περικαλύπτοντος μετὰ
 τὴν τελευτήν. οὕτω παρέμεινε τῷ θανάτῳ τὸ κόσμιον
 τῆς ψυχῆς, καὶ διεφύλαξεν ἦν ζῶσα φρουρὰν τῷ σώματι
 περιέθηκεν.

39 Ἡ μὲν οὖν Λακεδαιμίων ἐφραμίλλως ἀγωνισαμένη τῷ
 γυναικείῳ δράματι πρὸς τὸ ἀνδρεῖον ἐν τοῖς ἐσχάτοις
 καιροῖς ἐπέδειξε τὴν ἀρετὴν ὑβρισθῆναι μὴ δυναμένην
 ὑπὸ τῆς τύχης· ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις οἱ τὸ σῶμα
 τοῦ Κλεομένου ἀνεσταυρωμένον παραφυλάττοντες εἶδον
 εὐμεγέθη δράκοντα τῇ κεφαλῇ περιπεπλεγμένον καὶ ἀπο-
 κρύπτοντα τὸ πρόσωπον, ὥστε μηδὲν ὄρνεον ἐρίπτασθαι
 2 σαρχοφάγον. ἐκ δὲ τούτου δεισιδαιμονία προσέπεσε τῷ
 βασιλεῖ καὶ φόβος ἄλλων καθαρῶν ταῖς γυναιξὶν ἀρχὴν
 παρασχών, ὡς ἀνδρὸς ἀνηρημένου Θεοφιλοῦς καὶ κρείτ-
 τονος τὴν φύσιν. οἱ δ' Ἀλεξανδροεῖς καὶ προσετρέποντο
 φροιτῶντες ἐπὶ τὸν τόπον, ἤρωα τὸν Κλεομένη καὶ θεῶν
 παῖδα προσαγορεύοντες, ἄχρι οὗ κατέπαυσαν αὐτοὺς οἱ
 3 σφρωτέρου, διδόντες λόγον ὡς μελίττας μὲν βόες σφῆκας
 δ' ἵπποι κατασαπέντες ἐξανθοῦσι, κάνθαροι δ' ὄνων τὸ
 αὐτὸ παθόντων ζωογονοῦνται, τὰ δ' ἀνθρώπινα σώματα,
 τῶν περὶ τὸν μυελὸν ἰχώρων συρροὴν τινα καὶ σύστασιν

ἐν ἑαυτοῖς λαβόντων, ὄφρῃς ἀναδίδωσιν. καὶ τοῦτο κατι-
δόντες οἱ παλαιοὶ μάλιστα τῶν ζῴων τὸν δράκοντα τοῖς
ἤρωσι συνωκείωσαν.

Ἡμεῖς δὲ τὴν πρώτην ἱστορίαν ἀποδεδωκότες ἔχομεν 1
οὐκ ἐλάττωρα ἀάθη τούτων ἐν τῇ Ἰουμαϊκῇ συζυγίᾳ θεω-
ρησαί, τὸν Τιβερίου καὶ Γάϊου βίον ἀντιπαραβάλλοντες.
οὗτοι Τιβερίου Ἰνράχχου παῖδες ἦσαν, ᾧ τιμητῇ τε Ῥω-
μαίων γενομένῳ καὶ δις ἐλατεύσαντι καὶ θριαμβοῦς δύο
καταγαγόντι λαμπρότερον ἢν τὸ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἀξίωμα.
διὸ καὶ τὴν Σκιπίωνος τοῦ καταπολεμήσαντος Ἀνρίβαν 2
θυγατέρα Κορηλίαν, οὐκ ὦν φίλος ἀλλὰ καὶ διάφορος
τῷ ἀνδρὶ γεγονώς, λαβεῖν ἤξιώθη μετὰ τὴν ἐκείνου τε-
λευτήν. λέγεται δὲ ποτε συλλαβεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίτης
ζεύγος δρακόντων, τοὺς δὲ μάντις σκεψαμένους τὸ τέρας
ἄμφω μὲν οὐκ ἔαν ἀνελεῖν οὐδ' ἀφείναι, περὶ δὲ θαιέρον
διαίρειν, ὡς ὁ μὲν ἄρρην τῷ Τιβερίῳ φέρει θάνατον ἀναι-
ρεθεῖς, ἡ δὲ θήλειαν τῇ Κορηλίᾳ. τὸν οὖν Τιβέριον καὶ 3
φιλοῦντα τὴν γυναῖκα, καὶ μᾶλλον αὐτῷ προσήκειν ὄντι
πρεσβυτέρῳ τελευτῶν ἡγούμενον ἔτι νέας οὔσης ἐκείνης,
τὸν μὲν ἄρρηνα κτείνει τῶν δρακόντων, ἀφείναι δὲ τὴν
θήλειαν, εἶτα ἕστερον οὐ πολλῷ χρόνῳ τελευτῆσαι, δεκα-
δύο παῖδας ἐκ τῆς Κορηλίας αὐτῷ γεγονότας καταλι-
πόντα. Κορηλία δ' ἀναλαβοῦσα τοὺς παῖδας καὶ τὸν οἶ- 4
κον οὕτω σώφρονα καὶ φιλότεκνον καὶ μεγαλόψυχον αὐτὴν
παρέσχεν ὥστε μὴ κακῶς δόξαι βεβουλεῦσθαι τὸν Τιβέ-
ριον ἀπὸ τοιαύτης γυναικὸς ἀποθανεῖν ἐλόμενον, ἢ γε καὶ
Πτολεμαίου τοῦ βασιλέως κοινουμένου τὸ διάδημα καὶ
μνωμένου τὸν γάμον αὐτῆς ἡγήσατο, καὶ χηρεύουσα τοὺς 5
μὲν ἄλλους ἀπέβαλε παῖδας, μίαν δὲ τῶν θυγατέρων, ἡ
Σκιπίωνι τῷ νεωτέρῳ συνήκησε, καὶ δύο υἱούς, περὶ ὧν
τάδε γέγραπται, Τιβέριον καὶ Γάϊον, διαγενομένους οὕτω
φιλοτιμῶς ἐξέθρεψεν ὥστε πάντων εὐφρεστάτους Ῥωμαίων
ὁμολογουμένως γεγονότας πεπαιδεῦσθαι δοκεῖν βέλτιον ἢ
πεφυκέναι πρὸς ἀρετήν.

Ἐπεὶ δ', ὡσπερ ἡ τῶν πλασσομένων καὶ γραφομένων 2
μυθοποιῶν ὁμοιότης ἔχει τινὰ τοῦ πυκτικοῦ πρὸς τὸν
δρομικὸν ἐπὶ τῆς μορφῆς διαφορὰν, οὕτω τῶν νεανίσκων

ἐλευθέρωσαν ἐν πολλῇ τῇ πρὸς ἀνδρείον καὶ σωφροσύνην, ἔτι
 δ' ἐλευθεροῦνται καὶ λογίοντα καὶ μεγαλοψυχίαν ἐμπε-
 ρελεῖ μέγισται περὶ τὰ ἔργα καὶ τὸς πολιτείας οὖν ἐξήν-
 θησαν καὶ διαφάνησαν ἀνομοσύνητες, οὐ γέλων εἶναι μοι
 2 διὰ τὴν ταύτης προκλιθεῖσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἴδμεν προσ-
 ὄντων καὶ βίβηται καὶ κινήματα πρῶτος καὶ καταστημα-
 τικός ἦν ὁ Τιβέριος, ἔντονος δὲ καὶ σφοδρὸς ὁ Γάιος, ὥστε
 καὶ δημιουργοῦν τὸν μὲν ἐν μιᾷ χώρῃ βεστρίατα νοσηλως,
 τὸν δὲ Ῥωμαίων πρῶτον ἐπὶ τοῦ βήματος περιπατῶν τε
 χρήσασθαι καὶ περισπᾶσαι τὴν τήβεννον ἐξ ὄμων λέγοντα,
 καθ' ἃπερ Κίλωνα τὸν Ἀθηναίων ἰσχύρηται περισπᾶσαι τε
 τὴν περισβολὴν καὶ τὸν μηρὸν ἀλοῆσαι πρῶτον τῶν δημι-
 3 γοροῦντων. ἔπειτα ὁ λόγος τοῦ μὲν Γαίου φοβερός καὶ
 περιπαθὴς εἰς δεινῶσαν, ἴδμεν δ' ὁ τοῦ Τιβέριου καὶ
 μᾶλλον ἐπαγωγὸς οὐκ οὐκ τῇ δὲ λέξει καθαρός καὶ δια-
 πεπονημένος ἀκριβῶς ἐλευθός, ὁ δὲ Γάιος πιδανός καὶ
 γεγανωμένος. οὕτως δὲ καὶ περὶ διακταν καὶ τραπέζαν εὐ-
 τελεῖς καὶ ἀπελεῖς ὁ Τιβέριος, ὁ δὲ Γάιος τοῖς μὲν αἰλλοῖς
 παραβαλεῖν σώφρων καὶ ἀσσηρός, τῇ δὲ πρὸς τὸν ἀδελ-
 4 φὸν διαφορῶν νεοπροπέτης καὶ περλεργος, ὡς οἱ περὶ Δροῦσον
 ἤλεγγον ἵτι δέλερως ἀργυροῦς ἐκλάτο τιμῆς εἰς ἐξάστην
 ἴσταν δραχμῶν χίλων καὶ διακτανων πενήτην. τῇ δ'
 ἦδει κατὰ τὴν τοῦ λόγου διαφορῶν ὁ μὲν ἐπιεικής καὶ
 πρῶτος ὁ δὲ τραχὺς καὶ θυμοειδής, ὥστε καὶ παρὰ γνώμην
 ἐν τῇ λέγειν ἐκπερόμενον πολλὰς ἐπ' ἡγήης τὴν τε φωνὴν
 ἀποξύνειν καὶ βλασημεῖν καὶ συνταράττειν τὸν λόγον.
 5 ὅθεν καὶ βοήθημα τῆς ἐξαγοπῆς ἐποιήσατο ταύτης τὸν Λι-
 κτιον, οὐκ οὐκ οὐκ ἀνόητον, ὅς ἔχον φωνασκίων ὄργανον,
 ἢ τοὺς φθόγγους ἀναβιβάζουσι, ὅπωςθεν ἐστὼς τοῦ Γαίου
 λέγοντος, ἠτηνίκα τραχυνόμενον ἀσθοῖτο τῇ φωνῇ καὶ
 παρασχηγνόμενον δὲ ἡγήην, ἐνεδίδου τήνον μαλακόν, ἢ τὸ
 σφοδρὸν εὐθὺς ἐλευθὸς ἄμα τοῦ πάθους καὶ τῆς φωνῆς
 ἀνιεῖς ἐπαῶντο καὶ παρῆγεν ἑαυτὸν εὐανάλητον.
 6 Αἱ μὲν οὖν διαφοραὶ τοιαῦτα τινες ἦσαν αὐτῶν, ἀν-
 δραγαθία δὲ πρὸς τοὺς πολεμῖους καὶ πρὸς τοὺς ὑπη-
 κῶους δικαιοσύνη καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἐπιμέλεια καὶ πρὸς
 τὰς ἡδονὰς ἐγκράτεια ἀπαράλληλος. ἦν δὲ πρεσβύτερος

ἐνιαυτοῖς ἐννέα ὁ Τιβέριος· καὶ τοῦτο τὴν ἑκατέρου πολιτείαν ἀπηρητημένην τοῖς χρόνοις ἐποίησε καὶ τὰς πράξεις οὐχ ἥκιστα διελυμήνατο, μὴ συνακμασάντων μηδὲ συμβαλόντων εἰς τὸ αὐτὸ τὴν δύναμιν, μεγάλην ἂν ἐξ ἀμφοῖν ὁμοῦ καὶ ἀνυπέρβλητον γενομένην. λεκτέον οὖν ἰδίᾳ περὶ ἑκατέρου, καὶ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρότερον.

Ἐκεῖνος τοίνυν εὐθύς ἐκ παίδων γενόμενος οὕτως ἦν 4 περιβόητος ὥστε τῆς τῶν Αὐγούρων λεγομένης ἱερωσύνης ἀξιοθῆναι δι' ἀρετὴν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν εὐγένειαν. ἐδήλωσε δ' Ἄππιος Κλαύδιος, ἀνὴρ ὑπατικὸς καὶ τιμητικὸς καὶ προγεγραμμένος κατ' ἀξίωμα τῆς Ῥωμαίων βουλῆς καὶ πολὺ φρονήματι τοὺς καθ' αὐτὸν ὑπεραίρων. ἐστιωμένων γὰρ ἐν ταύτῃ τῶν ἱερέων προσαγορεύσας τὸν Τιβέριον καὶ φιλοφρονηθεὶς αὐτὸς ἐμῆτο τῇ θυγατρὶ νυμφίον. δεξαμένου 2 δ' ἀσμένως ἐκείνου καὶ τῆς καταινέσεως οὕτω γενομένης, εἰσιὼν ὁ Ἄππιος οἴκαδε πρὸς αὐτὸν ἀπὸ τῆς θύρας εὐθύς ἐκάλει τὴν γυναῖκα μεγάλη τῇ φωνῇ βοῶν "ὦ Ἀντιστία, τὴν Κλαυδίαν ἡμῶν ἀνδρὶ καθωμολόγηκα." κάκεινη θαυμάσασα "τίς" εἶπεν "ἢ σπουδὴ ἢ τί τὸ τάχος; εἰ μὴ Τιβέριον αὐτῇ Γράκχον εὐρίσκεις νυμφίον." οὐκ ἄγνοῶ δ' ὅτι 3 τοῦτό τινες ἐπὶ τὸν πατέρα τῶν Γράκχων Τιβέριον καὶ Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν ἀναφέρουσιν, ἀλλ' οἱ πλείους ὡς ἡμεῖς γράφομεν ἱστοροῦσι, καὶ Πολύβιος μετὰ τὴν Σκιπίωνος Ἀφρικανοῦ τελευτὴν τοὺς οἰκείους φησὶν ἐκ πάντων προκρίναντας τὸν Τιβέριον δοῦναι τὴν Κορνηλίαν, ὡς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνέκδοτον καὶ ἀνέγγυον ἀπολειφθεῖσαν.

Ὁ δ' οὖν νεώτερος Τιβέριος στρατευόμενος ἐν Λιβύῃ 4 μετὰ τοῦ δευτέρου Σκιπίωνος, ἔχοντας αὐτοῦ τὴν ἀδελφὴν, ὁμοῦ συνδιαιτώμενος ὑπὸ σκηνῇ τῷ στρατηγῷ ταχὺ μὲν αὐτοῦ τὴν φύσιν κατέμαθε, πολλὰ καὶ μεγάλα πρὸς ζῆλον ἀρετῆς καὶ μίμησιν ἐπὶ τῶν πράξεων ἐκφέρουσαν, ταχὺ δὲ τῶν νέων πάντων ἐπρώτευσεν εὐταξίᾳ καὶ ἀνδρείᾳ· καὶ τοῦ γε τείχους ἐπέβη τῶν πολεμίων πρῶτος, ὡς φησὶ 5 Φάννιος, λέγων καὶ αὐτὸς τῷ Τιβερίῳ συνεπιβῆναι καὶ συμμετασχεῖν ἐκείνης τῆς ἀριστείας. πολλὴν δὲ καὶ παρῶν εὐνοίαν εἶχεν ἐν τῇ στρατοπέδῳ καὶ πόθον ἀπαλλαττόμενος αὐτοῦ κατέλιπεν.

- 5 Μετὰ δὲ τὴν στρατείαν ἐκείνην αἰρεθεῖς ταμίαις ἔλαχε τῶν ὑπάτων Γαῖω Μαγκίνω συστρατεύειν ἐπὶ Νομαντί-
 ρους, ἀνθρώπων μὲν οὐ πονηρῶ, βαρυνποτιμοτάτῳ δὲ Ῥω-
 μαίων στρατηγῶ. διὸ καὶ μᾶλλον ἐν τύχαις παραλόγοις
 καὶ πράγμασιν ἐναντίοις τοῦ Τιβερίου διέλαμψεν οὐ μόν-
 ον τὸ συνετὸν καὶ ἀνδρεῖον, ἀλλ' ὃ Φανμάσιον ἦν, αἰδώς
 τε πολλή καὶ τιμὴ τοῦ ἄρχοντος, ὑπὸ τῶν κακῶν οὐδ'
 2 ἑαυτὸν, εἰ στρατηγός ἐστιν, ἐπιγινώσκοντος. ἠττηθεῖς
 γὰρ μάχαις μεγάλαις ἐπεχείρησε μὲν ἀναζευγνύναι νυκτός,
 ἐκλιπὼν τὸ στρατόπεδον· αἰσθομένων δὲ τῶν Νομαντί-
 ρων καὶ τὸ μὲν στρατόπεδον εὐθύς λαβόντων, τοῖς δ'
 ἀνθρώποις ἐπιπεσόντων φεύγουσι καὶ τοὺς ἐσχάτους φρο-
 νεύοντων, τὸ δὲ πᾶν ἐγκυκλουμένων στρατεύματα καὶ συν-
 ωθούντων εἰς τόπους χαλεποὺς καὶ διάφρευξιν οὐκ ἔχον-
 τας, ἀπογνοὺς τὴν ἐκ τοῦ βιάζεσθαι σωτηρίαν ὁ Μαγκίνος
 ἐπεκηρυκεύετο περὶ σπονδῶν καὶ διαλύσεων πρὸς αὐτούς.
 3 οἱ δὲ πιστεύειν ἔφρασαν οὐδενὶ πλὴν μόνῳ Τιβερίῳ, καὶ
 τοῦτον ἐκέλευον ἀποστέλλειν πρὸς αὐτούς. ἐπεπόνθεσαν δὲ
 τοῦτο καὶ δι' αὐτὸν τὸν νεανίσκον (ἦν γὰρ αὐτοῦ πλεῖστος
 λόγος ἐπὶ στρατιᾶς), καὶ μεμνημένοι τοῦ πατρὸς Τιβε-
 ρίου, ὃς πολεμήσας Ἰβηρσι καὶ πολλοὺς καταστρεψάμε-
 νος εἰρήνην ἔθετο πρὸς τοὺς Νομαντίνους καὶ ταύτην
 ἐμπεδοῦντα τὸν δῆμον ὀρθῶς καὶ δικαίως ἀεὶ παρέσχεν.
 4 οὕτω δὲ πεμφθεῖς ὁ Τιβέριος καὶ συγγενόμενος τοῖς ἀν-
 δράσι, καὶ τὰ μὲν πείσας τὰ δὲ δεξάμενος, ἐσπείσατο καὶ
 δισμυρίους ἔσωσε περιφανῶς Ῥωμαίων πολίτας, ἄνευ θε-
 ραπείας καὶ τῶν ἔξω τάξεως ἐπομένων.
 6 Τὰ δ' ἐν τῷ χάρακι ληφθέντα χρήματα πάντα κατέσχον
 οἱ Νομαντῖνοι καὶ διεπόρθησαν. ἐν δὲ τούτοις καὶ πινα-
 κίδες ἦσαν τοῦ Τιβερίου, γράμματα καὶ λόγους ἔχουσαι
 τῆς ταμιευτικῆς ἀρχῆς, ἃς περὶ πολλοῦ ποιούμενος ἀπο-
 λαβεῖν ἤδη τοῦ στρατοῦ προκεχωρηκότος ἀνέστρεψε πρὸς
 τὴν πόλιν, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τρεῖς ἢ τέτταρας ἑταίρους.
 2 ἐκκαλέσας δὲ τῶν Νομαντίνων τοὺς ἄρχοντας ἠξίου κομι-
 σασθαι τὰς δέλτους, ὡς μὴ παράσχοι τοῖς ἐχθροῖς δια-
 βολὴν οὐκ ἔχων ἀπολογίσασθαι περὶ τῶν ὑκονομημένων.
 ἤσθέντες οὖν οἱ Νομαντῖνοι τῇ συντυχίᾳ τῆς χρείας παρε-

κάλουν αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· ὡς δ' εἰστήκει βου-
 λευόμενος, ἔγγυς προσελθόντες ἐνεφύοντο ταῖς χερσί, καὶ
 λιπαρεῖς ἦσαν δεόμενοι μηκέτι νομίζειν αὐτοὺς πολεμίους,
 ἀλλ' ὡς φίλοις χρῆσθαι καὶ πιστεύειν. ἔδοξεν οὖν τῷ³
 Τιβερίῳ ταῦτα ποιεῖν, τῶν τε δέλτων περιεχομένῳ καὶ
 δεδοικότε παροξύνειν ὡς ἀπιστουμένους τοὺς Νομαντί-
 νους. εἰσελθόντι δ' εἰς τὴν πόλιν πρῶτον μὲν ἄριστον
 παρέθεσαν, καὶ πᾶσαν ἐποιήσαντο δέησιν ἐμψαγεῖν τι
 κοινῇ μετ' αὐτῶν καθήμενον· ἔπειτα τὰς δέλτους ἀπέδο-
 σαν, καὶ τῶν ἄλλων ἃ βούλοιο χρημάτων λαβεῖν ἐκέλευον.
 ὃ δ' οὐδὲν ἢ τὸν λιβανωτὸν ἢ πρὸς τὰς δημοσίας ἐχρηῆτο
 θυσίας λαβῶν, ἀπῆλθεν ἀσπασάμενος καὶ φιλοφρονηθεὶς
 τοὺς ἄνδρας.

Ἐπεὶ δ' εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθεν, ἡ μὲν ὅλη πρᾶξις ὡς⁷
 δεινὴ καὶ κατασχύνουσα τὴν Ῥώμην αἰτίαν εἶχε καὶ κατη-
 γορίαν, οἱ δὲ τῶν στρατιωτῶν οἰκεῖοι καὶ φίλοι μέγα μέρος
 ὄντες τοῦ δήμου συνέτρεχον πρὸς τὸν Τιβέριον, τὰ μὲν
 αἰσχρὰ τῶν γεγονότων ἀναφέροντες εἰς τὸν ἄρχοντα, δι'
 αὐτὸν δὲ σώζεσθαι τοσοῦτους πολίτας φράσκοντες. οἱ²
 μέντοι δυσχεραίνοντες τὰ πεπραγμένα μιμεῖσθαι τοὺς
 προγόνους ἐκέλευον· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τοὺς ἀγαπήσαντας
 ὑπὸ Σαννιτῶν ἀφεισθῆναι στρατηγούς αὐτούς τε τοῖς πο-
 λεμίοις γυμνοὺς προσέρριψαν, καὶ τοὺς ἐραψαμένους καὶ
 μετασχόντας τῶν σπονδῶν, οἷον ταμίαις καὶ χιλιάρχους,
 ὁμοίως προύβαλον, εἰς ἐκείνους τὴν ἐπιουρίαν καὶ τὴν
 διάλυσιν τῶν ὠμολογημένων τρέποντες. ἔνθα δὴ καὶ μά-³
 λιστα τὴν πρὸς τὸν Τιβέριον εὐνοίαν καὶ σπουδὴν ἐξέφη-
 νεν ὁ δῆμος· τὸν μὲν γὰρ ὑπατον ἐψηφίσαντο γυμνὸν
 καὶ δεδεμένον παραδοῦναι τοῖς Νομαντίνοις, τῶν δ' ἄλλων
 ἐφείσαντο πάντων διὰ Τιβέριον. δοκεῖ δὲ καὶ Σκιπίων
 βοηθῆσαι, μέγιστος ὢν τότε καὶ πλεῖστον δυνάμενος Ῥω-
 μαίων· ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἐν αἰτίαις ἦν, ὅτι τὸν Μαγκῖνον
 οὐ περιέσωσεν, οὐδὲ τὰς σπονδὰς ἐμπεδωθῆναι τοῖς Νο-
 μαντίνοις ἐσπούδασε δι' ἀνδρὸς οἰκειοῦ καὶ φίλου τοῦ
 Τιβερίου γενομένης. τὸ δὲ πλεῖστον ἔοικεν ἐκ φιλοτιμίας⁴
 καὶ τῶν ἐπαιρόντων τὸν Τιβέριον φίλων καὶ σοφιστῶν
 ἐγενέσθαι τὰ τῆς διαφορᾶς. ἀλλ' αὕτη γε πρὸς οὐδὲν

ἀνήκεστον οὐδὲ φαῦλον ἐξέπεσεν. δοκεῖ δ' ἂν μοι μηδαμῶς περιπεσῖν ὁ Τιβέριος οἷς ἔπαθεν, εἰ παρῆν αὐτοῦ τοῖς πολιτεύμασι Σκιπίων ὁ Ἀφρικανός· νῦν δ' ἐκείνου περὶ Νομαντίαν ὄντος ἤδη καὶ πολεμοῦντος ἤψατο τῆς περὶ τοὺς νόμους πολιτείας ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

- 8 Ῥωμαῖοι τῆς τῶν ἀστυγειτόνων χώρας ὄσῃ ἀπετέμνοντο πολέμῳ, τὴν μὲν ἐκίπρασκον, τὴν δὲ ποιούμενοι δημοσίαν ἐδίδοσαν νέμεσθαι τοῖς ἀκτήμοσι καὶ ἀπόροις τῶν πολιτῶν, ἀποφορὰν οὐ πολλὴν εἰς τὸ δημόσιον τελοῦσιν. ἀρξαμένων δὲ τῶν πλουσίων ὑπερβάλλειν τὰς ἀποφορὰς καὶ τοὺς πένητας ἐξελανόντων, ἐγράφη νόμος οὐκ ἔων πλέθρα γῆς ἔχειν πλείονα τῶν πενταχοσίων. καὶ βραχὺν μὲν χρόνον ἐπέσχε τὴν πλεονεξίαν τὸ γράμμα τοῦτο, καὶ τοῖς πένησιν ἐβοήθησε κατὰ χώραν μένουσιν ἐπὶ τῶν μεμισθωμένων καὶ νεμομένοις ἦν ἕκαστος ἐξ ἀρχῆς εἶχε μοῖραν· ὕστερον δὲ τῶν γειτνιώντων πλουσίων ὑποβλήτοις προσώποις μειαφερόντων τὰς μισθώσεις εἰς ἑαυτούς, τέλος δὲ φανερώς ἤδη δι' ἑαυτῶν τὰ πλείστα κατεχόντων, ἐξωσθέντες οἱ πένητες οὔτε ταῖς στρατείαις ἔτι προθύμους παρείχον ἑαυτούς, ἡμέλουν τε παίδων ἀνατροφῆς, ὥστε ταχὺ τὴν Ἰταλίαν ἅπασαν ὀλιγανδρίας ἔλευθέρων αἰσθέσθαι, δεσμιωτηρίων δὲ βαρβαρικῶν ἐμπληῆσθαι, δι' ὧν ἐγεώργουν οἱ πλούσιοι τὰ χωρία, τοὺς
- 4 πολίτας ἐξελάσαντες. ἐπεχείρησε μὲν οὖν τῇ διορθώσει Γάιος Λαίλιος ὁ Σκιπίωνος ἐταῖρος, ἀντικρουσάντων δὲ τῶν δυνατῶν φοβηθεὶς τὸν Θόρυβον καὶ πανσάμενος ἐπεκλήθη σοφὸς ἢ φρόνιμος· ἐκάτερον γὰρ ἐδόκει σημαίνειν ὁ σαπίης. ὁ Τιβέριος δὲ δήμαρχος ἀποδειχθεὶς εὐθὺς ἐπ' αὐτὴν ὤρμησε τὴν πρᾶξιν, ὡς μὲν οἱ πλείστοι λέγουσι, Διοφάνους τοῦ ῥήτορος καὶ Βλοσίου τοῦ φιλοσόφου παρορησάντων αὐτόν, ὧν ὁ μὲν Διοφάνης φυγὰς ἦν Μιτυληναῖος, ὁ δ' αὐτόθεν ἐξ Ἰταλίας Κυμαῖος, Ἀντιπάτρου τοῦ Ταρσέως γεγονὸς ἐν ἄστει συνήθης καὶ τετιμημένος ὑπ' αὐτοῦ προσφωνήσσει γραμμῶν φιλοσόφων. ἔτιοι δὲ καὶ Κορηλίαν συνεπαιτιῶνται τὴν μητέρα πολλάκις τοὺς υἱοὺς ὀνειδίζουσιν ὅτι Ῥωμαῖοι Σκιπίωνος αὐτὴν ἔτι πενθεράν, οὐπω δὲ μητέρα Γράκχων προσαγο-

ρεύουσιν. ἄλλοι δὲ Σπόριόν τινα Ποστούμιον αἴτιον γε-
 νέσθαι λέγουσιν, ἡλικιώτην τοῦ Τιβερίου καὶ πρὸς δόξαν
 ἐράμιλλον αὐτῷ περὶ τὰς συνηγορίας, ὃν, ὡς ἐπανῆλθεν
 ἀπὸ τῆς στρατιᾶς, εὐρῶν πολὺ τῇ δόξῃ καὶ τῇ δυνάμει
 παρηλλαχότα καὶ θαυμαζόμενον, ἠθέλησεν, ὡς ἔοικεν,
 ὑπερβαλέσθαι πολιτεύματος παραβόλου καὶ μεγάλην
 προσδοκίαν ἔχοντος ἀψάμενος. ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ Γάιος ἔν
 τινι βιβλίῳ γέγραφεν εἰς Νομαντίαν πορευόμενον διὰ
 τῆς Τυρρητίας τὸν Τιβέριον, καὶ τὴν ἔρημιν τῆς χώρας
 ὄρῳντα καὶ τοὺς γεωργοῦντας ἢ νέμοντας οἰκέτας ἐπεισ-
 άτους καὶ βαρβάρους, τότε πρῶτον ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι
 τὴν μυρίων κακῶν ἄρξασαν αὐτοῖς πολιτείαν. τὴν δὲ
 πλείστην αὐτὸς ὁ δῆμος ὄρμην καὶ φιλοτιμίαν ἐξῆψε,
 προκαλούμενος διὰ γραμμάτων αὐτὸν ἐν στοαῖς καὶ τοί-
 χοις καὶ μνήμασι καταγραφομένων ἀναλαβεῖν τοῖς πένησι
 τὴν δημοσίαν χώραν.

Οὐ μὴν ἐφ' αὐτοῦ γε συνέθηκε τὸν νόμον, τοῖς δὲ πρω-
 τεύουσιν ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῶν πολιτῶν συμβούλοις χρη-
 σάμενος, ὧν καὶ Κράσσος ἦν ὁ ἀρχιερεὺς καὶ Μούκιος
 Σκαιώλας ὁ νομοδέκτης ὑπατεύων τότε καὶ Κλαύδιος
 Ἄιπιος ὁ κηδεστὴς τοῦ Τιβερίου. καὶ δοκεῖ νόμος εἰς
 ἀδικίαν καὶ πλεονεξίαν τοσαύτην μηδέποτε πρᾶότερος
 γραφῆναι καὶ μαλακιώτερος· οὓς γὰρ ἔδει δίτην τῆς ἀπει-
 θείας δοῦναι καὶ μετὰ ζημίας ἦν παρὰ τοὺς νόμους ἐκαρ-
 ποῦντο χώραν ἀρεῖναι, τούτους ἐκέλευσε τιμὴν προσλαμ-
 βάνοντας ἐκβαλεῖν ὧν ἀδικῶς ἐλέκτηντο καὶ παραδέχεσθαι
 τοὺς βοηθείας δεομένους τῶν πολιτῶν. ἀλλὰ καίπερ οὕτω
 τῆς ἐπανορθώσεως οὔσης εὐγνώμονος, ὁ μὲν δῆμος ἠγάπα,
 παρὲς τὰ γεγενημένα, καύσασθαι τὸ λοιπὸν ἀδικούμενος,
 οἱ δὲ πλούσιοι καὶ κτηματικοὶ πλεονεξία μὲν τὸν νόμον
 ὄργῃ δὲ καὶ φιλονεικία τὸν νομοθέτην δι' ἔχθους ἔχοντες,
 ἐπεχείρουν ἀποτρέπειν τὸν δῆμον ὡς γῆς ἀναδασμὸν ἐπὶ
 συγχύσει τῆς πολιτείας εἰσάγοντος τοῦ Τιβερίου καὶ πάντα
 πράγματα κινούντος. ἀλλ' οὐδὲν ἐπέβαινον· ὁ γὰρ Τιβε-
 ριος πρὸς καλὴν ὑπόθεσιν καὶ δικαίαν ἀγωνιζόμενος λόγῳ
 καὶ φραυλότερα κοσμηῆσαι δυναμένῳ πράγματα δεινὸς ἦν
 καὶ ἄμαχος, ὁπότε τοῦ δήμου τῷ βήματι περιεχυμένου

- καταστάς λέγοι περὶ τῶν πενήτων, ὡς τὰ μὲν θηρία τὰ τὴν Ἰταλίαν νεμόμενα καὶ φωλεὸν ἔχει καὶ κοιταῖον ἔστιν αὐτῶν ἐκάστη καὶ κατάδυσις, τοῖς δ' ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας μαχομένοις καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀέρος καὶ φωτός, ἄλλου δ' οὐδενὸς μέτεστιν, ἀλλ' ἄοικοι καὶ ἀνίδρυτοι μετὰ τέκνων πλανῶνται καὶ γυναικῶν, οἳ δ' αὐτοκράτορες ψεύδονται τοὺς στρατιώτας ἐν ταῖς μάχαις παρακαλοῦντες ὑπὲρ τάφων καὶ ἱερῶν ἀμύνεσθαι τοὺς πολεμίους· οὐδενὶ γὰρ ἔστιν οὐ βωμὸς πατρῶος, οὐκ ἤριον προγονικὸν τῶν τοσοῦτων Ῥωμαίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἀλλοτρίας τρυφῆς καὶ πλούτου πολεμοῦσι καὶ ἀποθνήσκουσι, κύριοι τῆς οἰκουμένης εἶναι λεγόμενοι, μίαν δὲ βῶλον ἰδίαν οὐκ ἔχοντες.
- 10 Τούτους ἀπὸ φρονήματος μεγάλου καὶ πάθους ἀληθινοῦ τοὺς λόγους κατατείνοντα εἰς τὸν δῆμον ἐνθουσιῶντα καὶ συνεξανιστάμενον οὐδεὶς ὑφίστατο τῶν ἐναντίων. ἔασαντες οὖν τὸ ἀντιλέγειν ἐπὶ Μάρκον Ὀκτάειον τρέπονται τῶν δημάρχων ἓνα, νεανίαν ἐμβριθῆ τὸ ἦθος καὶ κόσμιον, ἐταῖρον δὲ τοῦ Τιβερίου καὶ συνήθη. διὸ τὸ μὲν πρῶτον αἰδούμενος ἐκείνον ἀνεδύετο, πολλῶν δὲ καὶ δυνατῶν δεομένων καὶ λιπαρῶντων ὥσπερ ἐκβιασθεὶς ἀντικαθίστατο τῷ Τιβερίῳ καὶ διεκρούετο τὸν νόμον. ἔστι δὲ τοῦ κωλύοντος ἐν τοῖς δημάρχοις τὸ κράτος· οὐδὲν γὰρ οἱ πολλοὶ κελεύοντες περαίνουσιν ἑνὸς ἐνισταμένου. πρὸς τοῦτο παροξυνθεὶς ὁ Τιβέριος τὸν μὲν φιλάνθρωπον ἐπανείλετο νόμον, τὸν δ' ἠδίω τε τοῖς πολλοῖς καὶ σφοδρότερον ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας εἰσέφερεν ἤδη; κελεύων ἐξίστασθαι τῆς χώρας ἣν ἐκέκτηντο παρὰ τοὺς προτέρους νόμους. ἦσαν οὖν ὁμοῦ τι καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀγῶνες αὐτῷ πρὸς τὸν Ὀκτάειον ἐπὶ τοῦ βήματος,
- 4 ἐν οἷς, καίπερ ἐξ ἄκρας σπουδῆς καὶ φιλονεικίας ἀντερείδοντες, οὐδὲν εἰπεῖν λέγονται περὶ ἀλλήλων φαῦλον, οὐδὲ ῥῆμα προπεσεῖν πατέρου πρὸς τὸν ἕτερον δι' ὄργην ἀνεπιτήδειον· οὐ γὰρ μόνον ἐν βακχεύμασιν, ὡς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ ἐν φιλοτιμίαις καὶ ὄργαις τὸ πεφυκέναι καλῶς καὶ πεπαιδεῦσθαι σωφρόνως ἐφίστησι καὶ κατακοσμεῖ
- 5 τὴν διάνοιαν. ἐπεὶ δ' εἴωρα τὸν Ὀκτάειον ἐνεχόμενον τῷ νόμῳ καὶ κατέχοντα τῆς δημοσίας χώρας συχρῆν ὁ Τιβε-

ριος, ἔδειτο παρεῖναι τὴν φιλονεικίαν, ὑφιστάμενος αὐτῷ τὴν τιμὴν ἀποδώσειν ἐκ τῶν ἰδίων, καίπερ οὐ λαμπρῶν ὄντων. οὐκ ἀνασχομένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου, διαγράμματι τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἀπάσας ἐκόλυσε χρηματίζειν, ἄχρι ἂν ἢ περὶ τοῦ νόμου διενεχθῆ ᾤψηρος· τῷ δὲ τοῦ Κρόνου 6 ναῶ σφραγίδας ἰδίας ἐπέβαλεν, ὅπως οἱ ταμίαι μηδὲν ἐξ αὐτοῦ λαμβάνοιεν μηδ' εἰσφέροιεν, καὶ τοῖς ἀπειθήσασιν τῶν στρατηγῶν ζημίαν ἐπεκέρυξεν, ὥστε πάντας ὑποδείσαντας ἀρεῖναι τὴν ἐκάστῳ προσήκουσαν οἰκονομίαν. ἐντεῦθεν οἱ κτηματικοὶ τὰς μὲν ἐσθῆτας μετέβαλον καὶ 7 περιήεσαν οἰκτροὶ καὶ ταπεινοὶ κατὰ τὴν ἀγοράν, ἐπεβούλευον δὲ τῷ Τιβερίῳ κρούφα καὶ συνίστασαν ἐπ' αὐτὸν τοὺς ἀναιρήσοντας, ὥστε κακεῖνον οὐδενὸς ἀγνοοῦντος ὑποζώνησθαι ξιφίδιον ληστρικόν, ὃ δόλωνα καλοῦσιν.

Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ τὸν δῆμον αὐτοῦ καλοῦν- 11 τος ἐπὶ τὴν ψῆφον, ἠρπάζθησαν ὑπὸ τῶν πλουσίων αἱ ὑδρίαι καὶ τὰ γινόμενα πολλὴν εἶχε σύγχυσιν. οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν περὶ Τιβέριον πλήθει βιάσασθαι δυναμένων καὶ συστρεφομένων ἐπὶ τοῦτο, Μάλλιος καὶ Φούβιος ἄνδρες ὑπατικοὶ προσπεσόντες τῷ Τιβερίῳ καὶ χειρῶν ἀπτόμενοι καὶ δακρύοντες ἔδεοντο παύσασθαι. τοῦ δὲ 2 καὶ τὸ μέλλον ὅσον οὐπω δεινὸν ἤδη συμφρονοῦντος, καὶ δι' αἰδῶ τῶν ἀνδρῶν πυθομένου τί κελεύουσι πράττειν αὐτόν, οὐκ ἔφασαν ἀξιόχρεον εἶναι πρὸς τηλικαύτην συμβουλίαν, ἐπιτρέψαι δὲ τῇ βουλῇ κελεύοντες καὶ δεόμενοι συνέπεισαν. ὥς δ' οὐδὲν ἐπέβαινον ἢ βουλή συνελθοῦσα διὰ τοὺς πλουσίους ἰσχύοντας ἐν αὐτῇ, τρέπεται πρὸς ἔργον οὐ νόμιμον οὐδ' ἐπιεικές, ἀφελῆσθαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ὀκτάσιον, ἀμυχανῶν ἄλλως ἐπαγαγεῖν τῷ νόμῳ τὴν ψῆφον. καὶ πρῶτον μὲν ἔδειτο φανερῶς αὐτοῦ, λόγους τε 3 προσφέρων φιλανθρώπους καὶ χειρῶν ἀπτόμενος, ἐνδοῦναι καὶ χαρίσασθαι τῷ δήμῳ δίκαια μὲν ἀξιοῦντι, μικρὰ δ' ἀντὶ μεγάλων πόνων καὶ κινδύνων ληψομένων. διωθουμένου δὲ τοῦ Ὀκταβίου τὴν ἐντευξίν, ὑπειπὼν ὃ Τιβέριος ὡς οὐκ ἔστιν ἀρχοντας ἀμφοτέρους καὶ περὶ πραγμάτων μεγάλων ἀπ' ἴσης ἐξουσίας διαφερομένους ἄνευ πολέμου διεξελθεῖν τὸν χρόνον, ἐν ἴαμα τούτου μόνον ὄραν ἔφη

- 4 τὸ παύσασθαι τῆς ἀρχῆς τὸν ἕτερον. καὶ περὶ αὐτοῦ γε προτέρου τὸν Ὀκτάβιον ἐκέλευσε τῷ δήμῳ ψῆφον ἀναδοῦναι· καταβῆσθαι γὰρ εὐθὺς ἰδιώτης γενόμενος, ἂν τοῦτο δόξῃ τοῖς πολίταις. τοῦ δ' Ὀκταβίου μὴ θέλοντος αὐτὸς ἔφη περὶ ἐκείνου ψῆφον ἀναδώσειν, ἔαν μὴ μεταγνῶ βουλευσάμενος.
- 12 Καὶ τότε μὲν ἐπὶ τούτοις διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῦ δήμου συνελθόντος ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα πάλιν ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ὀκτάβιον· ὡς δ' ἦν ἀμετάπειστος, εἰσήνεγκε νόμον ἀφαιρούμενον αὐτοῦ τὴν δημαρχίαν, καὶ τοὺς πολίτας εὐθὺς ἐκάλει τὴν ψῆφον ἐπιφέρειντας. οὐσῶν δὲ πέντε καὶ τριάκοντα φυλῶν, ὡς αἱ δεκαεπτὰ τὴν ψῆφον ἐπενηρόχρισαν καὶ μιᾶς ἔτι προσγενομένης ἔδει τὸν Ὀκτάβιον ἰδιώτην γενέσθαι, κελεύσας ἐπισχεῖν αὐτοῖς ἐδεῖτο τοῦ Ὀκταβίου καὶ περιέβαλλεν αὐτὸν ἐν ὄψει τοῦ δήμου καὶ κατησπάζετο, λιπαρῶν καὶ δεόμενος μήτ' ἑαυτὸν ἀτιμον περιδεῖν γενόμενον μήτ' ἐκείνῳ βαρέος οὕτω καὶ σκυθρωποῦ πολιτεύματος αἰτίαν προσάψαι. τούτων τῶν δεήσεων οὐ παντελῶς ἀτεγκτον οὐδ' ἀτενῆ λέγουσιν ἀκροᾶσθαι τὸν Ὀκτάβιον, ἀλλὰ καὶ δακρύων ὑποπίμπλασθαι τὰ ὄμματα καὶ σιωπᾶν ἐπὶ πολὺν χρόνον. ὡς μέντοι πρὸς τοὺς πλουσίους καὶ τοὺς κτηματικοὺς συνεστῶτας ἀπέβλεψεν, αἰδεσθεῖς δοκεῖ καὶ φοβηθεῖς τὴν παρ' ἐκείνοις ἀδοξίαν ὑποστῆναι πᾶν δεινὸν οὐκ ἀγεννῶς καὶ κελεύσαι πράττειν ὃ βούλεται τὸν
- 4 Τιβέριον. οὕτω δὲ τοῦ νόμου κυρωθέντος ὃ μὲν Τιβέριος τῶν ἀπελευθέρων τινὲ προσέταξεν ἀπὸ τοῦ βήματος ἐλκύσαι τὸν Ὀκτάβιον· ἐχρήτη δ' ὑπηρέταις ἀπελευθέρους ἰδίοις, καὶ τοῦτο τὴν ὄψιν οἰκτροτέραν τοῦ Ὀκταβίου παρέσχεν ἐλκομένου πρὸς ἕβριν. ὃ δὲ δῆμος ἐφώρμησεν αὐτῷ, καὶ τῶν πλουσίων συνδραμόντων καὶ διασχόντων τὰς χεῖρας ὃ μὲν Ὀκτάβιος ἐσώθη μόλις ἐξαρπαγείς καὶ διαφυγὼν τὸν ὄχλον, οἰκέτην δ' αὐτοῦ πιστὸν ἔμπροσθεν ἐστῶτα καὶ προτεταγμένον ἐξετύφλωσαν, ἄκοντος τοῦ Τιβερίου, καὶ πρὸς τὸν Θόρυβον, ὡς ἦσθετο τὰ γινόμενα, πολλῇ σπουδῇ καταδραμόντος.
- 13 Ἐκ τούτου κυροῦται μὲν ὃ περὶ τῆς χώρας νόμος,

αίρουνται δὲ τρεῖς ἄνδρες ἐπὶ τὴν διάκρισιν καὶ διανομήν, αὐτὸς Τιβέριος καὶ Κλαύδιος Ἄππιος ὁ πενθερὸς καὶ Γάιος Γράκχος ὁ ἀδελφός, οὐ παρῶν οὗτος ἀλλ' ὑπὸ Σκιπίωνι πρὸς Νομαντίαν στρατευόμενος. ταῦτα τοῦ Τιβε-² ρίου διαπραξαμένου κατ' ἡσυχίαν μηδενὸς ἐνισταμένου, καὶ πρὸς τούτοις δήμαρχον ἀντικαταστήσαντος οὐδένα τῶν ἐπιφανῶν ἀλλὰ Μούκιόν τινα, πελάτην αὐτοῦ, πρὸς πάντα δυσχεραίνοντες οἱ δυνατοὶ καὶ φοβούμενοι τοῦ Τιβε- ρίου τὴν αὐξήσιν ἐν τῇ βουλῇ προεπηλάκιζον αὐτόν, αἰτουμένῳ μὲν, ὡς ἔθος ἐστίν, ἐκ δημοσίου σκηνὴν, ὅπως³ ἔχοι διανεμῶν τὴν χώραν, οὐ δόντες, ἐτέρων ἐπ' ἐλάττωσι χρεῖαις πολλάκις λαβόντων, ἀνάλωμα δ' εἰς ἐκάστην ἡμέραν ἐννέα ὀβολοὺς τάξαντες, εἰσηγουμένου ταῦτα Ποπλίου Νασικᾶ καὶ δεδωκότος ἑαυτὸν εἰς τὴν πρὸς ἐκεῖνον ἔχθραν ἀφειδῶς· πλείστην γὰρ ἐκέκτητο γῆν δημοσίαν, καὶ χαλεπῶς ἔφραθεν ἐκβαίνειν αὐτῆς ἀναγκαζόμενος. ὁ δὲ δῆμος⁴ ἔτι μᾶλλον ἐξεκᾶετο· καὶ φίλου τινὸς τῷ Τιβερίῳ τελευτήσαντος αἰφνιδίως καὶ σημείων τῷ νεκρῷ μοχθηρῶν ἐπιδραμιόντων, βοῶντες ὑπὸ φαρμάκων ἀνηρῆσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τὴν ἐκφορὰν συνέδραμον καὶ τὸ λέχος ἤσαντο καὶ θάπτομένῳ παρέστησαν, οὐ φεύλως ὑπονοῆσαι τὴν φαρμακείαν δόξαντες. ἐρράγη γὰρ ὁ νεκρὸς καὶ⁵ διεφθορότων ὑγρῶν πλήθος ἐξέβλυσεν, ὥστ' ἀποσβέσαι τὴν φλόγα· καὶ φερόντων ἄλλην αὐθις οὐκ ἐκᾶετο πρὶν εἰς ἕτερον τόπον μετακομισθῆναι, καὶ πολλὰ πραγματευσαμένων μόλις ἤψατο τὸ πῦρ αὐτοῦ. πρὸς ταῦτα τοὺς πολλοὺς ἔτι μᾶλλον ὁ Τιβέριος παροξύνων μετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, καὶ τοὺς παῖδας προαγαγὼν ἐδεῖτο τοῦ δήμου τούτων κήδεσθαι καὶ τῆς μητρὸς, ὡς αὐτὸς ἀπεγνωκῶς ἑαυτόν.

Ἐπεὶ δὲ τοῦ Φιλομήτορος Ἀττάλου τελευτήσαντος Εὐ-¹⁴ δῆμος ὁ Περγαμηνὸς ἀνήνεγκε διαθήκην ἐν ἣ κληρονόμος ἐγγράπτο τοῦ βασιλέως ὁ Ῥωμαίων δῆμος, εὐθὺς ὁ Τιβέριος δημαγωγῶν εἰσήνεγκε νόμον ὅπως τὰ βασιλικὰ χρήματα κομισθέντα τοῖς τὴν χώραν διαλαγχάνουσι τῶν πολιτῶν ὑπάρχουσι πρὸς κατασκευὴν καὶ γεωργίας ἀφορμήν. περὶ² δὲ τῶν πόλεων, ὅσαι τῆς Ἀττάλου βασιλείας ἦσαν, οὐδὲν

ἔφη τῇ συγκλήτῳ βουλευέσθαι προσήκειν, ἀλλὰ τῷ δήμῳ γνώμην αὐτὸς προθήσειν. ἐκ τούτου μάλιστα προσέκρουσε τῇ βουλῇ, καὶ Πομπήσιος μὲν ἀναστὰς ἔφη γειντιᾶν τῷ Τιβερίῳ καὶ διὰ τοῦτο γινώσκειν· Εὐδήμιον αὐτῷ τὸν Περγαμητὸν τῶν βασιλικῶν διάδημα δεδωκότα καὶ πορφύραν ὡς μέλλοντι βασιλεύειν ἐν Ῥώμῃ, Κόιντος δὲ Μέτελλος ὠνείδισε τὸν Τιβέριον ὅτι τοῦ μὲν πατρὸς αὐτοῦ τιμητέοντος, ὁσάκις ἀναλῶσι μετὰ δεῖπνον οἴκαδε, τὰ φῶτα κατεσβέννυσαν οἱ πολῖται, φοβούμενοι μὴ πορωτέρω τοῦ μετρίου δόξωσιν ἐν συνουσίαις εἶναι καὶ πότοις, τούτῳ δὲ παραφαίνουσι νυκτὸς οἱ θρασύτατοι καὶ ἀπορώτατοι τῶν δημοτῶν. Τίτος δ' Ἄννιος, οὐκ ἐπιεικῆς μὲν οὐδὲ σώφρων ἄνθρωπος, ἐν δὲ λόγοις πρὸς τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἄμαχος εἶναι δοκῶν, εἰς ὀρισμὸν τινα προκαλεῖτο τὸν Τιβέριον, ἧ μὴν ἱερὸν ὄντα καὶ ἄσβλον ἐκ τῶν νόμων ἠτιμωκέναι τὸν συναρχοντα. Θορυβούντων δὲ πολλῶν ἐκτεθήσας ὁ Τιβέριος τὸν τε δῆμον συνεχάλει καὶ τὸν Ἄννιον ἀχθῆναι κελεύσας ἐβούλετο κατηγορεῖν. ὁ δὲ καὶ τῷ λόγῳ καὶ τῇ δόξῃ πολὺν λειπόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ δεινότητα κατεδύετο, καὶ παρεκάλει μικρὰ πρὸ τῶν λόγων ἀποκρίνασθαι τὸν Τιβέριον. συγχωροῦντος δ' ἐρωτᾶν ἐκείνου καὶ σιωπῆς γενομένης εἶπεν ὁ Ἄννιος “ ἂν σὺ μὲν ἀτιμοῦν με βούλη καὶ προπηλακίζῃς, ἐγὼ δὲ τινα τῶν σῶν ἐπικαλέσωμαι συναρχόντων, ὃ δ' ἀναβῆ βοηθήσων, σὺ δ' ὀργισθῆς, ἅρα γ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρήσῃ; ” πρὸς ταύτην λέγεται τὴν ἐρώτησιν οὕτω διαπορηθῆναι τὸν Τιβέριον ὥστε πάντων ὄντα καὶ τὸ λέγειν ἐτοιμώτατον καὶ τὸ θαρρεῖν ἰταμιώτατον ἀποσιωπῆσαι.

15 Τότε μὲν οὖν διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν, αἰσθανόμενος δὲ τῶν πολιτευμάτων τὸ περὶ τὸν Ὀκτάβιον οὐ τοῖς δυνατοῖς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἐκπλαθέστερον (μέγα γάρ τι καὶ καλὸν ἐδόκει τὸ τῶν δημάρχων ἀξίωμα μέχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης διατετηρημένον ἀνηρῆσθαι καὶ καθυβρίσθαι), λόγον ἐν τῷ δήμῳ διεξῆλθεν, οὗ μικρὰ παραθέσθαι τῶν ἐπιχειρημάτων οὐκ ἄτοπον ἦν, ὥστε ὑπονοηθῆναι τὴν πιθανότητα καὶ πυκνότητα τοῦ ἀνδρός.

ἔφη γὰρ ἱερὸν τὸν δήμαρχον εἶναι καὶ ἄσυλον, ὅτι τῷ δήμῳ² καθωσίωται καὶ τοῦ δήμου προέστηκεν. ἂν οὖν μεταβαλό-
 μενος τὸν δήμον ἀδικῆ καὶ τὴν ἰσχὺν κολούῃ καὶ παραιρῆται
 τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπεστέρηκε τῆς τιμῆς, ἐφ' οἷς
 ἔλαβεν οὐ ποιῶν, ἐπεὶ καὶ τὸ Καπετώλιον κατασκάπτοντα
 καὶ τὸ νεώριον ἐπιπράντα δήμαρχον ἔαν δεήσει. καὶ ταῦτα³
 μὲν ποιῶν δήμαρχός ἐστι πονηρός· ἐὰν δὲ καταλύῃ τὸν δή-
 μον, οὐ δήμαρχος ἐστίν. πῶς οὖν οὐ δεινὸν εἶ τὸν μὲν ὕπα-
 τον ὃ δήμαρχος ἄξει, τὸν δὲ δήμαρχον οὐκ ἀφαιρήσεται
 τὴν ἐξουσίαν ὃ δῆμος, ὅταν αὐτῇ κατὰ τοῦ δεδωκότος χρῆ-
 ται; καὶ γὰρ ὕπατον καὶ δήμαρχον ὁμοίως δῆμος αἰρεῖται.
 καὶ μὴν ἢ γε βασιλεία πρὸς τῷ πᾶσαν ἀρχὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῇ⁴
 συλλαβοῦσα καὶ ταῖς μεγίσταις ἱερουργίαις καθωσίωται
 πρὸς τὸ θεῖον· ἀλλὰ Ταρκύνιον ἐξέβαλεν ἡ πόλις ἀδικοῦντα,
 καὶ δι' ἐνὸς ἀνδρὸς ὕβριν ἢ πάτριος ἀρχῆ καὶ κτίσασα τὴν
 Ῥώμην κατελύθη. τί δ' οὕτως ἅγιον ἐν Ῥώμῃ καὶ σεμνὸν
 ὡς αἱ περιέπουσαι παρθένοι καὶ φυλάττουσαι τὸ ἄφθι-
 τον πῦρ; ἀλλ' ἢ τις ἂν ἀμάρτη αὐτῶν, ζῶσα κατορύσσε-
 ται· τὸ γὰρ ἄσυλον οὐ φυλάττουσιν ἀσεβοῦσαι εἰς τοὺς
 θεοὺς, ὃ διὰ τοὺς θεοὺς ἔχουσιν. οὐκ οὐδὲ δήμαρχος⁵
 ἀδικῶν δῆμον ἔχειν τὴν διὰ τὸν δήμον ἀσυλίαν δίκαιος
 ἐστίν· ἢ γὰρ ἰσχύει δυνάμει, ταύτην ἀναιρεῖ. καὶ μὴν εἰ
 δικαίως ἔλαβε τὴν δημορχίαν τῶν πλείστων φυλῶν ψηφι-
 σαμένων, πῶς οὐχὶ κἂν ἀφαιρεθεῖη δικαιότερον πασῶν
 ἀποψηφισαμένων; ἱερὸν δὲ καὶ ἄσυλον οὐδὲν οὕτως ἐστίν⁶
 ὡς τὰ τῶν θεῶν ἀναθήματα· χρῆσθαι δὲ τούτοις καὶ κι-
 νεῖν καὶ μεταφέρειν ὡς βούλεται, τὸν δῆμον οὐδεὶς κελώ-
 λυκεν. ἐξῆν οὖν αὐτῷ καὶ τὴν δημορχίαν ὡς ἀνάθημα
 μετενεγκεῖν εἰς ἕτερον. ὅτι δ' οὐκ ἄσυλον οὐδ' ἀναφαι-
 ρετον ἢ ἀρχή, δηλὸν ἐστὶ τῷ πολλάκις ἔχοντας ἀρχὴν τι-
 νας ἐξόμνησθαι καὶ παραιτεῖσθαι δι' αὐτῶν.

Τοιαῦτα μὲν ἦν τὰ κεφάλαια τῆς τοῦ Τιβερίου δικαιο-¹⁶
 λογίας· ἐπεὶ δὲ συνορῶντες οἱ φίλοι τὰς ἀπειλὰς καὶ τὴν
 σύστασιν ᾗοντο δεῖν ἐτέρας περιέχεσθαι δημορχίας εἰς
 τὸ μέλλον, αὐτοὶς ἄλλοις νόμοις ἀνελάμβανε τὸ πλῆθος,
 τοῦ τε χρόνου τῶν στρατειῶν ἀφαιρῶν, καὶ διδοὺς ἐπι-
 καλεῖσθαι τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν δικαστῶν, καὶ τοῖς κρί-

νοῦσι τότε συγκλητικοῖς οὖσι καταμιγνύς ἐκ τῶν ἰππέων
 2 τὸν ἴσον ἀριθμόν, καὶ πάντα τρόπον ἤδη τῆς βουλῆς τὴν
 ἰσχὺν κολούων πρὸς ὄργην καὶ φιλονεικίαν μᾶλλον ἢ τὸν
 τοῦ δικαίου καὶ συμφέροντος λογισμόν. ἔπει δὲ τῆς ψή-
 φου φερομένης ἤσθοντο τοὺς ἐναντίους κρατοῦντας (οὐ
 γὰρ παρῆν ἄπας ὁ δῆμος), πρῶτον μὲν εἰς βλασημίας
 τραπόμενοι τῶν συναρχόντων εἶλκον τὸν χρόνον, ἔπειτα
 τὴν ἐκκλησίαν ἀφῆκαν, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀπαντᾶν κελεύ-
 3 σαντες. καὶ πρῶτον μὲν εἰς τὴν ἀγορὰν καταβὰς ὁ Τι-
 βέριος ἰκέτευε τοὺς ἀνθρώπους ταπεινὸς καὶ δεδακρυμέ-
 νος, ἔπειτα δεδοικέναι φήσας μὴ νυκτὸς ἐκκόψωσι τὴν
 οἰκίαν οἱ ἐχθροὶ καὶ διαφθείρωσιν αὐτόν, οὕτω τοὺς ἀν-
 θρώπους διέδηκεν ὥστε περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παμπόλ-
 λους τινὰς ἀλίσασθαι καὶ διανυκτερεῦσαι παραφυλάτ-
 τοντας.

- 17 Ἄμα δ' ἡμέρα παρῆν ὁ τὰς ὄρνιθας αἷς διαμαντεύονται
 κομίζων, καὶ προέβαλε τροφήν αὐταῖς. αἱ δ' οὐ προῆλ-
 θον, εἰ μὴ μία μόνη, διασεΐσαντος εὖ μάλα τοῦ ἀνθρώ-
 που τὸ ἀγγεῖον· οὐδ' αὐτὴ δὲ τῆς τροφῆς ἔδιγεν, ἀλλ'
 ἐπάρασα τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα καὶ παρατείνασα τὸ σκέ-
 λος πάλιν εἰς τὸ ἀγγεῖον κατέφυγε. τοῦτο καὶ τοῦ προ-
 2 τέρου σημείου τὸν Τιβέριον ἀνέμνησεν. ἦν γὰρ αὐτῷ κρά-
 νος ἧ πρὸς τὰς μάχας ἐχρῆτο, κεκοσμημένον ἐκπρεπῶς
 καὶ διάσημον· εἰς τοῦτο καταδύντες ὄφεις ἔλαθον ἐντε-
 κόντες ὡά, καὶ ταῦτα ἐξεγλύψαντο. διὸ καὶ μᾶλλον ὁ
 Τιβέριος τοῖς περὶ τὰς ὄρνιθας ἐταράττετο. προῆει δ'
 ὅμως, ἄνω τὸν δῆμον ἠθροῖσθαι περὶ τὸ Καπετώλιον
 3 πυνθανόμενος· καὶ πρὶν ἐξελθεῖν προσέπταισε πρὸς τὸν
 οὐδόν, σφοδρᾶς οὕτω πληγῆς γενομένης ὥστε τὸν μὲν ὄνυχα
 τοῦ μεγάλου δακτύλου ῥαγῆναι, τὸ δ' αἷμα διὰ τοῦ ὑπο-
 δήματος ἔξω φέρεσθαι. μικρὸν δ' αὐτοῦ προελθόντος
 ὤφθησαν ὑπὲρ κεράμου μαχόμενοι κόρακες ἐν ἀριστερᾷ,
 καὶ πολλῶν, ὡς εἰκός, ἀνθρώπων παρερχομένων κατ' αὐ-
 τὸν τὸν Τιβέριον λίθος ἀπωσθεῖς ὑπὸ θατέρου τῶν κο-
 ράκων ἔπεσε παρὰ τὸν πόδα. τοῦτο καὶ τοὺς θρασυτά-
 4 τους τῶν περὶ αὐτὸν ἐπέστησεν. ἀλλὰ Βλόσσιος ὁ Κυμαῖος
 παρὼν αἰσχύνην ἔφη καὶ κατήφειαν εἶναι πολλὴν εἰ Τιβέ-

ριος, Γράκχου μὲν υἱὸς Ἀφρικανοῦ δὲ Σκιπίωνος θυγα-
τριδοῦς, προστάτης δὲ τοῦ Ῥωμαίων δήμου, κόρακα δει-
σας οὐχ ὑπακούσειε τοῖς πολίταις καλοῦσι· τοῦτο μέντοι
τὸ αἰσχρὸν οὐκ ἐν γέλῳτι θήσεσθαι τοὺς ἐχθρούς, ἀλλ'
ὡς τυραννοῦντος καὶ τρυφῶντος ἤδη καταβοήσεσθαι πρὸς
τὸν δῆμον. ἅμα δὲ καὶ προσέθεον πολλοὶ τῷ Τιβερίῳ ⁵
παρὰ τῶν ἐν Καπετωλίῳ φίλων, ἐπιέγεσθαι κελεύοντες
ὡς τῶν ἐκεῖ καλῶς ἔχόντων.

Καὶ τὰ γε πρῶτα λαμπρῶς ἀπήντα τῷ Τιβερίῳ, φα-
νέντι μὲν εὐθὺς ἀραμένων βοήν φίλιον, ἀναβαίνοντα δὲ
προθύμως δεχομένων καὶ περὶ αὐτόν, ὡς μηδεὶς πελά-
σειεν ἀγνῶς, παραταττομένων. ἀρξάμενον δὲ πάλιν τοῦ ¹⁸
Μουκίου τὰς φυλὰς ἀναγορεύειν, οὐδὲν ἐπεραίνειτο τῶν
εἰωθότων διὰ τὸν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων θόρυβον, ὠθουμέ-
νων καὶ ὠθούντων τοὺς ἐναντίους εἰσβιαζομένους καὶ ἀνα-
μιγνυμένους. ἐν δὲ τούτῳ Φλάβιος Φλάκκος ἀπὸ βουλῆς
ἀνὴρ εἰς ἐμφανὲς καταστάς, ὡς οὐκ ἦν φθεγγόμενον ἐφι-
κέσθαι, διεσήμηγε τῇ χειρὶ φράσαι τι βουλόμενον αὐτόν
ἰδίᾳ τῷ Τιβερίῳ. καὶ κελεύσαντος ἐκείνου διασχεῖν τὸ ²
πλήθος, ἀναβάς μόλις καὶ προσελθὼν ἀπήγγειλεν ὅτι τῆς
βουλῆς συγκαθεζομένης οἱ πλούσιοι, τὸν ὑπάτον μὴ πεί-
θοντες, αὐτοὶ διανοοῦνται κατ' αὐτοὺς ἀποκτινύναι τὸν
Τιβέριον, πολλοὺς ἐπὶ τοῦτο δούλους καὶ φίλους ὠπλι-
σμένους ἔχοντες.

Ὡς οὖν ταῦτα τοῖς περὶ αὐτόν ἐξήγγειλεν ὁ Τιβέριος, ¹⁹
οὔτοι μὲν εὐθὺς τὰς τε τηβέννους περιεζώννυντο, καὶ τὰ
τῶν ὑπηρετῶν δόρατα συγκλῶντες, οἷς ἀνείργουσι τὸν
ὄχλον, διελάμβανον ὡς ἀμννοῦμενοι τοῖς κλάσμασι τοὺς
ἐπερχομένους. τῶν δ' ἀπωτέρω θαυμαζόντων τὰ γινό- ²
μενα καὶ πυνθανομένων ὁ Τιβέριος ἤψατο τῇ χειρὶ τῆς
κεφαλῆς, ἐνδεικνύμενος τῇ ὄψει τὸν κίνδυνον, ἐπεὶ τῆς
φρωνῆς οὐκ ἐπήκουον. οἱ δ' ἐναντίοι τοῦτ' ἰδόντες ἔθεον
πρὸς τὴν βουλήν, ἀπαγγέλλοντες αἰτεῖν διάδημα τὸν Τι-
βέριον, καὶ τούτου σημεῖον εἶναι τὸ τῆς κεφαλῆς ἐπιθιγ-
γάνειν. πάντες μὲν οὖν ἐθορυβήθησαν, ὁ δὲ Νασικᾶς ³
ἱξίου τὸν ὑπάτον τῇ πόλει βοηθεῖν καὶ καταλύειν τὸν τύ-
ραννον. ἀποκρινάμενον δὲ πρῶτος ἐκείνου βίας μὲν οὐδε-

μιᾶς ὑπάρξειν οὐδ' ἀναιρήσειν οὐδένα τῶν πολιτῶν ἄκρι-
 τον, εἰ μέντοι ψηφίσαιτό τι τῶν παρανόμων ὁ δῆμος ὑπὸ
 τοῦ Τιβερίου πεισθεὶς ἢ βιασθεὶς, τοῦτο κύριον μὴ φυ-
 λάξειν, ἀναπηδήσας ὁ Νασικᾶς "ἐπεὶ τοίνυν" ἔφη "προ-
 δίδωσιν ὁ ἄρχων τὴν πόλιν, οἱ βουλόμενοι τοῖς νόμοις
 4 βοηθεῖν ἀκολουθεῖτε." καὶ ταῦτα λέγων ἅμα, καὶ τὸ κρά-
 σπεδον τοῦ ἱματίου θέμενος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἐχώρει πρὸς
 τὸ Καπετώλιον. ἕκαστος δὲ τῶν ἐπομένων αὐτῷ τῇ χειρὶ
 τὴν τήβεννον περιελίξας ἐώθει τοὺς ἐμποδίων, οὐδενὸς
 ἐνισταμένου πρὸς τὸ ἀξίωμα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ φευγόν-
 5 των καὶ πατούντων ἀλλήλους. οἱ μὲν οὖν περὶ αὐτοὺς
 ῥόπαλα καὶ σκυτάλας ἐκόμιζον οἴκοθεν, αὐτοὶ δὲ τῶν δί-
 φρων καταγνυμένων ὑπὸ τοῦ φεύγοντος ὄχλου τὰ κλά-
 σματα καὶ τοὺς πόδας λαμβάνοντες ἀνέβαινον ἐπὶ τὸν Τι-
 βέριον, ἅμα παίοντες τοὺς προτεταγμένους. καὶ τούτων
 μὲν ἦν τροπὴ καὶ φόνος· αὐτοῦ δὲ τοῦ Τιβερίου φεύγον-
 6 τος ἀντελάβετό τις τῶν ἱματίων. ὁ δὲ τὴν τήβεννον ἀφείς
 καὶ φεύγων ἐν τοῖς χιτῶσιν ἐσφάλῃ καὶ κατηρέχθη περὶ
 τινος τῶν πρὸ αὐτοῦ πεπτωκότας. ἀνιστάμενον δ' αὐτὸν
 ὁ μὲν ἐμφανῶς καὶ πρῶτος εἰς τὴν κεφαλὴν πατάξας ποδὶ
 δίφρου Πόπλιος ἦν Σατυρήσιος εἰς τῶν συναρχόντων· τῆς
 δὲ δευτέρας ἀντεποιεῖτο πληγῆς Λεύκιος Ροῦφος, ὡς ἐπὶ
 καλῷ τινὶ σεμνυνόμενος. τῶν δ' ἄλλων ἀπέθανον ὑπὲρ
 τριακοσίους ξύλοις καὶ λίθοις συγκοπέντες, σιδήρῳ δ'
 οὐδεὶς.

20 Ταύτην πρώτην ἱστοροῦσιν ἐν Ῥώμῃ στάσιν, ἀφ' οὗ
 τὸ βασιλεύεσθαι κατέλυσαν, αἵματι καὶ φόνῳ πολιτῶν
 διακριθῆναι· τὰς δ' ἄλλας οὔτε μικρὰς οὔτε περὶ μικρῶν
 γενομένας ἀνθυπεῖκοντες ἀλλήλοις, φόβῳ μὲν οἱ δυνατοὶ
 τῶν πολλῶν, αἰδούμενοι δὲ τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, ἔπαυον.
 ἐδόκει δὲ καὶ τότε μὴ χαλεπῶς ἂν ἐνδοῦναι παρηγορη-
 θεὶς ὁ Τιβέριος, ἔτι δὲ ῥᾶον εἶξαι δίχα φόνου καὶ τραυ-
 μάτων ἐπιούσιν· οὐ γὰρ πλείονες ἢ τρισχίλιοι περὶ αὐ-
 2 τὸν ἦσαν. ἀλλ' ἔοικεν ὀργῇ τῶν πλουσίων καὶ μίσει πλέον
 ἢ δι' ἧς ἐσκήπτοντο προφάσεις ἢ σύστασις ἐπ' αὐτὸν γε-
 νέσθαι. καὶ τούτου μέγα τεκμήριον ὡμῶς καὶ παρανό-
 μως ὑβρισθεὶς ὁ νεκρός· οὐ γὰρ ἐπέτρεψαν ἀνελέσθαι τὸ

σώμα τῷ ἀδελφῷ δεομένῳ καὶ θάψαι νυκτιός, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων νεκρῶν εἰς τὸν ποταμὸν ἔρριψαν. καὶ τοῦτο πέραις οὐκ ἦν, ἀλλὰ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς μὲν ἐξεκήρυκτον ἀκρίτους τοὺς δὲ συλλαμβάνοντες ἀνεκέντησαν· ἐν οἷς καὶ Λιοφάνης ὁ θήτωρ ἀπέπεσε. Γάϊον δὲ τινα Ἑλλιον εἰς ἀγγελίαν καθέλκοντες καὶ συνεμβολόντες ἐχίδνας καὶ δράκοντας οὕτω διέφθειραν. ὁ δὲ Κυμαῖος Βλόσιος ἀνήχη μὲν ἐπὶ τοὺς ὑπάτους, ἐρωτώμενος δὲ περὶ τῶν γεγονότων ὁμολογεῖ πεποιηκέναι πάντα Τιβερίου κελεύοντος. εἰπόντος δὲ τοῦ Νασικᾶ πρὸς αὐτόν "τί οὖν, εἰ σε Τιβέριος ἐκέλευσεν ἐμπρῆσαι τὸ Καπεπιώλιον;" τὸ μὲν πρῶτον ἀπέκλεγε ὡς οὐκ ἂν τοῦτο Τιβερίου κελεύσαντος, πολλάκις δὲ καὶ πολλῶν τὸ αὐτὸ πυνθανομένων "ἀλλ' ἐκεῖνον γε προστάσσοντος" ἔφη "κάμοι τοῦτο πράξει καλῶς εἶχε· οὐ γὰρ ἂν Τιβέριος τοῦτο προσέταξεν, εἰ μὴ τῷ δήμῳ συνέφερον."

Οὗτος μὲν οὖν διαφυγὼν ὕστερον ᾤχετο πρὸς Ἀριστόρικον εἰς Ἀσίαν, καὶ τῶν ἐκεῖνον πραγμάτων διαφθαρῶντων ἑαυτὸν ἀπέλειπεν· ἡ δὲ βουλὴ θεραπεύουσα τὸν δῆμον ἐκ τῶν παρόντων οὕτε πρὸς τὴν διανομὴν ἔτι τῆς χώρας ἠγαντιοῦτο, καὶ ἀπὸ τοῦ Τιβερίου προύθηκε τοῖς πολλοῖς ὀριστὴν ἐλέσθαι. λαβόντες δὲ τὰς ψήφους εἴλοντο Πόπλιον Κράσσον, οἰκείον ὄντα Γράκχῳ· θυγάτηρ γὰρ αὐτοῦ Λικίνια Γαῖῳ Γράκχῳ συνώκει. καίτοι Νέπωσ ὁ Κορινθίος φησὶν οὐ Κράσσον, Βρούτου δὲ τοῦ Θριαμβεύσαντος ἀπὸ Ἀσσιανῶν θυγατέρα γῆμαι Γάϊον· ἀλλ' οἱ πλείους ὡς ἡμεῖς γράφομεν ἱστοροῦσιν. ἔπει δὲ χαλεπῶς μὲν ὁ δῆμος εἶχε τῷ θανάτῳ τοῦ Τιβερίου καὶ φανερός ἦν ἀμόνης περιμένων καιρὸν, ἤδη δὲ καὶ δίχα τῷ Νασικᾶ προανεσελιότο, δεισασα περὶ τοῦ ἀνδρός ἡ βουλὴ ψηφίζεται μηδὲν δεομένη πέμπειν αὐτὸν εἰς Ἀσίαν. οὐ γὰρ ἀπεκρῶντο κατὰ τὰς ἀπαντήσεις οἱ ἄνθρωποι τὴν δυσμένειαν, ἀλλ' ἐξηγγριάζοντο καὶ κατεβόων ὅπου προστύχοιεν, ἐναγῆ καὶ τύραννον καὶ μεμιαγκάτα φόνῳ σώματος ἀσύλου καὶ ἱεροῦ τὸ ἀγιώτατον καὶ φρικτωδέστατον ἐν τῇ πόλει τῶν ἱερῶν ἀποκαλοῦντες. οὕτω μὲν ὑπεξήλθε τῆς Ἰταλίας ὁ Νασικᾶς, καί τε ἐνδεδεμένος ταῖς μεγίσταις

ξερουργίαις· ἦν γὰρ ὁ μέγιστος καὶ πρῶτος τῶν ἱερέων·
 ἔξω δ' ἀλύων καὶ πλανώμενος ἀδόξως οὐ μετὰ πολὺν χρό-
 4 νον κατέστρεψε περὶ Πέργαμον. οὐ δεῖ δὲ θαυμάζειν εἰ
 Νασικῶν μεμίσηκεν οὕτως ὁ δῆμος, ὅπου καὶ Σκιπίων ὁ
 Ἀφρικανός, οὗ δοκοῦσι Ῥωμαῖοι μηδένα δικαιοτέρον μηδὲ
 μᾶλλον ἀγαπῆσαι, παρὰ μικρὸν ἤλθεν ἐκπεσεῖν καὶ στέ-
 ρεσθαι τῆς πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας, ὅτι πρῶτον μὲν ἐν
 Νομαντία τὴν τελευταίαν τοῦ Τιβερίου πυνθόμενος ἀνερώ-
 νησεν ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν “ὥς ἀπόλοιτο καὶ ἄλλος, ὅτις
 6 τοιαυτὰ γε ῥέζοι,” ἔπειτα τῶν περὶ Γάιον καὶ Φούλκιον
 αὐτοῦ δι' ἐκκλησίας πυνθανομένων τί φρονοίη περὶ τῆς
 Τιβερίου τελευταίας, οὐκ ἀρεσκομένην τοῖς ὑπ' ἐκείνου πε-
 πολιτευμένοις ἀπόκρισιν ἔδωκεν. ἐκ τούτου γὰρ ὁ μὲν
 δῆμος ἀντέκρουσεν αὐτῷ λέγοντι, μηδέπω τοῦτο ποιήσας
 πρότερον, αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον εἰπεῖν κακῶς προήχθη.

Περὶ μὲν τούτων ἐν τῷ Σκιπίωνος βίῳ τὰ καθ' ἕκαστα
 1 γέγραπται· Γάιος δὲ Γράκχος ἐν ἀρχῇ μὲν ἢ δεδιώς τοὺς
 ἐχθροὺς ἢ φρόνον συνάγων ἐπ' αὐτοὺς ὑπεξέστη τε τῆς
 ἀγορᾶς καὶ καθ' ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἔχων διέτριβεν, ὡς ἂν τις
 ἐν τε τῷ παρόντι ταπεινὰ πράττων καὶ τὸ λοιπὸν [οὕτως]
 ἀπραγμόνως βιωσόμενος, ὥστε καὶ λόγον τισὶ καθ' αὐτοῦ
 2 παρασχεῖν ὡς δυσχεραίνοντος καὶ προβεβλημένου τὴν τοῦ
 Τιβερίου πολιτείαν. ἦν δὲ καὶ μειράκιον παντάπασιν·
 ἑννέα γὰρ ἔνιαυτοῖς ἐλείπετο τῷδεληροῦ καθ' ἡλικίαν, ἐκει-
 νος δ' οὐκ ἔτι τριάκοντα γεγονώς ἀπέθανεν. ἐπεὶ δὲ προῖ-
 όντος τοῦ χρόνου τὸν τε τρόπον ἡσυχῇ διέφαινε ἀργίας
 καὶ μαλακίας καὶ πότων καὶ χρηματισμῶν ἀλλότριον ὄντα,
 καὶ τὸν λόγον ὡσπερ ὠκύπτερα κατασκευαζόμενος ἐπὶ τὴν
 3 πολιτείαν δῆλος ἦν οὐκ ἠρεμῆσων, δίκην τέ τιμι τῶν φί-
 λων φεύγοντι Ἐπιπύρ συνειπῶν, τοῦ δήμου συνενθουσι-
 ῶντος ὑφ' ἡδονῆς καὶ βακχεύοντος περὶ αὐτόν, ἀπέδειξε
 τοὺς ἄλλους ῥήτορας παίδων μηδὲν διαφέροντας, εἰς φό-
 βον αὐτοῖς οἱ δυνατοὶ καθίσταντο, καὶ πολὺς ἦν ἐν αὐτοῖς
 λόγος ὡς οὐκ ἐάσουσιν ἐπὶ δημορχίαν τὸν Γάιον προελ-
 4 θεῖν. συντυγχάνει δ' ἀπὸ ταυτομάτου λαχεῖν αὐτόν εἰς
 Σαρδῶ ταμίαν Ὀρέστη τῷ ὑπάτῳ· καὶ τοῦτο τοῖς μὲν
 ἐχθροῖς καθ' ἡδονὴν ἐγεγόνει, τὸν δὲ Γάιον οὐκ ἐλύπησεν.

ἴτε γὰρ ὢν πολεμικὸς καὶ χειρὸν οὐδὲν πρὸς στρατείας ἠσκημένος ἢ δίκας, ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τὸ βῆμα φρίτων, ἀντέχειν δὲ καλοῦντι τῷ δήμῳ καὶ τοῖς φίλοις οὐ δυνάμενος, παντάπασι τὴν ἀποδημίαν ἐκείνην ἠγάπησε. καίτοι κρατεῖ δόξα πολλὴ τοῦτον ἄκρατον γενέσθαι δη-⁵ μαγωγόν, καὶ πολὺ τοῦ Τιβερίου λαμπρότερον πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὄχλων δόξαν. οὐκ ἔχει δ' οὕτω τὸ ἀληθές, ἀλλ' ἔοικεν ὑπ' ἀνάγκης τινὸς μᾶλλον οὗτος ἢ προαιρέσεως ἐμπεσεῖν εἰς τὴν πολιτείαν. ἱστορεῖ δὲ καὶ Κικέρων ὁ ρή-⁶ τωρ ὡς ἄρα φεύγοντι πᾶσαν ἀρχὴν τῷ Γαῖῳ καὶ μεθ' ἡσυχίας ἤρημένῳ ζῆν ὁ ἀδελφὸς ὄναρ φανείς καὶ προσαγορεύσας "τί δῆτα" φασὶν "Γαίε βραδύνεις; οὐκ ἔστιν ἀπόδρασις, ἀλλ' εἰς μὲν ἡμῖν ἀμφοτέροις βίος εἰς δὲ θάνατος ὑπὲρ τοῦ δήμου πολιτενομένοις πέπρωται."

Γενόμενος οὖν ὁ Γάιος ἐν Σαρδόνι πᾶσαν ἀρετῆς ἀπό-² δειξιν ἐδίδου, καὶ πολὺ πάντων διέφερε τῶν νέων ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμικοὺς ἀγῶσι καὶ ἐν τοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους δικαίοις καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν στρατηγὸν εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ, σωφροσύνη δὲ καὶ λιτότητι καὶ φιλοπονίᾳ παρήλλαττε καὶ τοὺς πρεσβυτέρους. ἰσχυροῦ δὲ καὶ νοσώδους² ἅμα χειμῶνος ἐν Σαρδόνι γενομένου καὶ τοῦ στρατηγοῦ τὰς πόλεις ἐσθῆτα τοῖς στρατιώταις αἰτοῦντος, ἐπέμψαν εἰς Ῥώμην παραιτούμενοι. δεξαμένης δὲ τῆς βουλῆς τὴν παραίτησιν αὐτῶν καὶ τὸν στρατηγὸν ἄλλοθεν ἀμφιέζειν τοὺς στρατιώτας κελουούσης, ἀποροῦντος δ' ἐκείνου καὶ τῶν στρατιωτῶν κακοπαθούντων, ἐπελθὼν τὰς πόλεις ὁ Γάιος αὐτοὺς ἀφ' ἑαυτῶν ἐποίησεν ἐσθῆτα πέμψαι καὶ βοηθῆσαι τοῖς Ῥωμαίοις. ταῦτα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀπαγ-³ γελλόμενα καὶ δοκοῦντα δημαγωγίας προάγωνες εἶναι διε-τάραττε τὴν βουλήν. καὶ πρῶτον μὲν ἐκ Λιβύης παρὰ Μικίψα τοῦ βασιλέως πρέσβεις παραγενομένους, καὶ λέγοντας ὡς ὁ βασιλεὺς χάριτι Γαῖου Γράκχου πέμψειεν εἰς Σαρδόνα σῖτον τῷ στρατηγῷ, δυσχεραίνοντες ἐξέβαλον· ἔπειτα δόγμα ποιοῦνται τοῖς μὲν στρατιώταις διαδοχὴν ἀποσταλῆναι, τὸν δ' Ὀρέστην ἐπιμένειν ὡς δὴ καὶ τοῦ Γαῖου διὰ τὴν ἀρχὴν παραμενοῦντος. ὁ δὲ τούτων αὐτῷ⁴ προσπεσόντων εὐθὺς ἐξέπλευσε πρὸς ὄργην, καὶ φανείς

ἐν Ῥώμῃ παρ' ἐλπίδας οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν αἰτίαν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀλλόλοτον ἐδόκει τὸ ταμίαν ὄντα προαποστῆναι τοῦ ἄρχοντος. οὐ μὴν ἀλλὰ κατηγορίας αὐτῷ γενομένης ἐπὶ τῶν τιμητῶν, αἰτησάμενος λόγον οὕτω μετέστησε τὰς γνώμας τῶν ἀκουσάντων ὡς ἀπελ-
 5 θεῖν ἠδικῆσθαι τὰ μέγιστα δόξας. ἔστρατεῦσθαι μὲν γὰρ ἔφη δώδεκα ἔτη, τῶν ἄλλων δέκα στρατευομένων ἐν ἀνάγκαις, ταμιεύων δὲ τῷ στρατηγῷ παραμεμενηκέναι τριετίαν, τοῦ νόμου μετ' ἐνιαυτὸν ἐπανελθεῖν διδόντος, μόνος δὲ τῶν στρατευσαμένων πλήρες τὸ βαλάντιον εἰσηηροχῶς κενὸν ἐξηηροχέναι, τοὺς δ' ἄλλους ἐκπιόντας ὃν εἰσήνεγκαν οἶνον, ἀργυρίου καὶ χρυσίου μεστοὺς δεῦρο τοὺς ἀμφορεῖς ἤκειν κομίζοντας.

3 Ἐκ τούτου πάλιν ἄλλας αἰτίας αὐτῷ καὶ δίκας ἐπῆγον ὡς τοὺς συμμάχους ἀριστάντι καὶ κεκοινωνηκότι τῆς περὶ Φρέγελλαν ἐνδειχθείσης συνωμοσίας. ὃ δὲ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπολυσάμενος καὶ φανείς καθαρὸς εὐθύς ἐπὶ δημορχίαν ὤρμησε, τῶν μὲν γνωρίμων ἀνδρῶν ὁμαλῶς ἀπάντων ἐναντιουμένων πρὸς αὐτόν, ὄχλου δὲ τοσοῦτου συρρέοντος εἰς τὴν πόλιν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ συναρχαιρεσιάζοντος ὡς πολλοῖς μὲν οἰκήσεις ἐπιλιπεῖν, τοῦ δὲ πεδίου μὴ δεξαμένου τὸ πλήθος ἀπὸ τῶν τεγῶν καὶ τῶν κε-
 2 ράμων τὰς φωνὰς συνηχεῖν. τοσοῦτον δ' οὖν ἐξεβιάσαντο τὸν δῆμον οἱ δυνατοὶ καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ Γαῖου καθεῖλον, ὅσον οὐχ ὡς προσεδόκησε πρῶτον, ἀλλὰ τέταρτον ἀναγορευθῆναι. παραλαβὼν δὲ τὴν ἀρχὴν εὐθύς ἦν ἀπάντων πρῶτος, ἰσχύων τε τῷ λέγειν ὡς ἄλλος οὐδεὶς, καὶ τοῦ πάθους αὐτῷ παρησίαν διδόντος πολλὴν ἀναγκαιομένῳ
 3 τὸν ἀδελφόν. ἐνταῦθα γὰρ ἐξ ἀπάσης προφάσεως περιῆγε τὸν δῆμον, ἀναμιμνήσκων τῶν γεγονότων καὶ παρατιθεῖς τὰ τῶν προγόνων, ὡς ἐκεῖνοι μὲν καὶ Φαλίσκοις ἐπολέμησαν ὑπὲρ Γενυκίου τινὸς δημάρχου λαιδορηθέντος, καὶ Γαῖου Ῥετουρίου θάνατον κατέγνωσαν ὅτι δημάρχῳ πορευομένῳ δι' ἀγορᾶς οὐχ ὑπεξέστη μόνος· “ὑμῶν δ' ὄρωντων” ἔφη “Τιβέριον ξύλοις συνέκοπτον οὗτοι, καὶ διὰ μέσης τῆς πόλεως ἐσύρετο νεκρὸς ἐκ Καπετωλίου ῥιφη-
 4 σόμενος εἰς τὸν ποταμόν· οἱ δ' ἀλισκόμενοι τῶν φίλων

ἀπέθνησκον ἄκριτοι. καίτοι πάτριόν ἐστιν ἡμῖν, εἴ τις ἔχων δίχην θανατικὴν μὴ ὑπακούει, τούτου πρὸς τὰς θύρας ἔωθεν ἐλθόντα σαλπικτὴν ἀνακαλεῖσθαι τῇ σάλπιγγι, καὶ μὴ πρότερον ἐπιφέρειν ψῆφον αὐτῷ τοὺς δικαστάς. οὕτως εὐλαβεῖς καὶ πεφυλαγμένοι περὶ τὰς κρίσεις ἦσαν.”

Τοιούτοις λόγοις προανασεισας τὸν δῆμον (ἦν δὲ καὶ 4 μεγαλοφρονότατος καὶ ῥωμαλεώτατος ἐν τῷ λέγειν) δύο νόμους εἰσέφερε, τὸν μὲν, εἴ τις ἄρχοντος ἀφηρῆτο τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος, οὐκ ἔωντα τούτῳ δευτέρας ἀρχῆς μετουσίαν εἶναι, τὸν δ', εἴ τις ἄρχων ἄκριτον ἐκκεκηρύχοι πολίτην, κατ' αὐτοῦ διδόντα κρίσιν τῷ δήμῳ. τούτων τῶν 2 νόμων ἀντικρὺς ὁ μὲν Μάρκον Ὀκτιάειον ἠτίμου τὸν ὑπὸ Τιβερίου τῆς δημοαρχίας ἐκπεσόντα, τῷ δ' ἐνείχετο Ποπίλιος· οὗτος γὰρ στρατηγῶν τοὺς τοῦ Τιβερίου φίλους ἐξεκέρυξεν. καὶ Ποπίλιος μὲν οὐκ ὑποστάς τὴν κρίσιν ἔφυγεν ἐξ Ἰταλίας· τὸν δὲ ἕτερον νόμον Γάιος αὐτὸς ἐπανείλετο, φήσας τῇ μητρὶ Κορνηλίᾳ δεηθεῖσθαι χαρίζεσθαι τὸν Ὀκτιάειον. καὶ ὁ δῆμος ἠγάσθη καὶ συνεχώρησε, τι 3 μῶν τὴν Κορνηλίαν οὐδὲν ἦττον ἀπὸ τῶν παίδων ἢ τοῦ πατρὸς, ἧς γε καὶ χαλκῆν εἰκόνα στήσας ὕστερον ἐπέγραψε Κορνηλίαν μητέρα Γράκχων. ἀπομνημονεύεται δὲ καὶ τοῦ Γαίου πολλὰ ῥητορικῶς καὶ ἀγοραίως ὑπὲρ αὐτῆς εἰρημένα πρὸς τινὰ τῶν ἐχθρῶν· “σύ” γὰρ ἔφη “Κορνηλίαν λοιδορεῖς τὴν Τιβέριον τεκοῦσαν;” ἐπεὶ δὲ 4 διαβεβλημένος ἦν εἰς μαλακίαν ὁ λοιδορηθεὶς, “τίνα δ'” εἶπεν “ἔχων παρρησίαν συγγράμεις Κορνηλίᾳ σεαυτὸν; ἔτεκες γὰρ ὡς ἐκείνη; καὶ μὴν πάντες ἴσασι Ῥωμαῖοι πλείω χρόνον ἐκείνην ἀπ' ἀνδρὸς οὔσαν ἢ σὲ τὸν ἄνδρα.” τοιαύτη μὲν ἡ πικρία τῶν λόγων ἦν αὐτοῦ, καὶ πολλὰ λαβεῖν ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐστὶν ὅμοια.

Τῶν δὲ νόμων οὓς εἰσέφερε τῷ δήμῳ χαριζόμενος καὶ 5 καταλύων τὴν σύγκλητον, ὁ μὲν ἦν κληρουχικὸς ἀνανέμων τοῖς πένησι τὴν δημοσίαν, ὁ δὲ στρατιωτικὸς ἐσθῆτά τε κελεύων δημοσίᾳ χορηγεῖσθαι καὶ μηδὲν εἰς τοῦτο τῆς μισθοφορᾶς ὑφαιρεῖσθαι τῶν στρατευομένων, καὶ νεώτερον ἐτῶν ἑπτακαίδεκα μὴ καταλέγεσθαι στρατιώτην, ὁ δὲ συμμαχικὸς ἰσοψήφους ποιῶν τοῖς πολίταις τοὺς Ἰταλιώτας, ὁ δὲ σιτικὸς ἐπευωνίζων τοῖς πένησι τὴν ἀγοράν, 2 ὁ δὲ δικαστικὸς, ᾧ τὸ πλεῖστον ἀπέκοψε τῆς τῶν συγκλητικῶν δυνάμεως. μόνοι γὰρ ἔκρινον τὰς δίκας, καὶ

- διὰ τοῦτο φροβερὸν τῆν τε δῆμον καὶ τοῖς ἱππεῦσιν ἦσαν· ὃ δὲ τριακοσίους τῶν ἱππέων προσκατέλεξεν αὐτοῖς οὗσι τριακοσίους, καὶ τὰς κρήσεις κοινὰς τῶν ἑξακοσίων ἐποίησε.
- 2 τοῦτον τὸν νόμον εἰσφέροντα τὰ τ' ἄλλα λέγεται σπουδάσαι διαφερόντως, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ πάντων δημαγωγῶν πρὸς τὴν σύγκλητον ἀφορώντων καὶ τὸ καλούμενον κομίτιον, πρῶτος τότε στραφεὶς ἔξω πρὸς τὴν ἀγορὰν δημηγορήσαι, καὶ τὸ λοιπὸν οὕτω ποιεῖν ἔξ ἑκείνου, μικρὰ παρεγγλίσσει καὶ μεταθέσει σχήματος μέγα πρᾶγμα κινήσας καὶ μετενεγκῶν τρόπον τινὰ τὴν πολιτείαν ἐκ τῆς ἀριστοκρατίας εἰς τὴν δημοκρατίαν, ὡς τῶν πολλῶν δέον, οὗ τῆς βουλῆς στοχάζεσθαι τοὺς λέγοντας.
- 6 Ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἐδέξατο τὸν νόμον τοῦτον ὁ δῆμος, ἀλλὰ καὶ κείνην τοὺς κρήνοντας ἐκ τῶν ἱππέων ἔδωκε καταλέξαι, μοναρχικὴ τις ἰσχὺς ἐγγόνει περὶ αὐτόν, ὥστε καὶ τὴν σύγκλητον ἀνέχεσθαι συμβουλευόντος αὐτοῦ. συνεβούλευε δὲ αἰετὶ τῶν ἐκείνην προεπόντων εἰσηγούμενος.
- 2 οἶον ἦν καὶ τὸ περὶ τοῦ σίτου δόγμα μετριώτατον καὶ κάλλιστον, ὃν ἔπεμψε μὲν ἔξ Ἰβηρίας Φάβιος ἀντιστρατηγός, ἐκείνος δ' ἔπεισε τὴν βουλὴν ἀποδομένην τὸν σῖτον ἀναπέμψαι ταῖς πόλεσι τὸ ἀργύριον, καὶ προσεπαιτιάσασθαι τὸν Φάβιον ὡς ἐπαχθῆ καὶ ἀφόρητον ποιοῦντα τὴν ἀρχὴν τοῖς ἀνθρώποις· ἐφ' ἣ μεγάλην ἔσχε δόξαν
- 3 μετ' εὐνοίας ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. ἔγραψε δὲ καὶ πόλεις ἀποικίδας ἐκπέμπεσθαι καὶ τὰς ὁδοὺς ποιεῖσθαι καὶ κατασκευάζεσθαι σιτοβόλια, τούτοις ἅπασιν πραττομένοις αὐτὸν ἄρχοντα καὶ διοικητὴν ἐφιστάς, καὶ πρὸς οὐδὲν ἀποτρυόμενος τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων, ἀλλὰ καὶ θαυμαστῶ τινὶ τάχει καὶ πόνοι τῶν γινομένων ὡς μόνον ἕναστον ἐξεργαζόμενος, ὥστε καὶ τοὺς πάνυ μισοῦντας αὐτὸν καὶ δεδοικότες ἐκπλήττεσθαι τὸ διὰ πάντων ἀνύσιμον καὶ τελεσιουργόν. οἱ δὲ πολλοὶ καὶ τὴν ὄψιν αὐτῆν ἐθαύμαζον, ἐξηρητημένον ὄρωντες αὐτοῦ πλῆθος ἐργολάβων τεχνιτῶν πρεσβευτῶν ἀρχόντων στρατιωτῶν φιλολόγων, οἷς πᾶσιν ἐντυγχάνων μετ' εὐκολίας καὶ τὸ σεμνὸν ἐν τῇ φιλανθρώπῳ διαφυλάττων, καὶ νέμων αὐτοῦ τὸ ἀριότιον οἰκείως ἐκάστω, χαλεποὺς ἀπεδείκνυε συζηρῶντας τοὺς φροβερὸν αὐτόν ἢ φορτικὸν ὅλως ἢ βίαιον ἀποκαλοῦντας. οὕτω δεινότερος ἦν ἐν ταῖς ὁμιλίαις καὶ ταῖς πράξεσιν ἢ τοῖς ἀπὸ τοῦ βήματος λόγοις δημαγωγός.

Ἐσπούδασε δὲ μάλιστα περὶ τὴν ὁδοποιίαν, τῆς τε 7
 χρείας ἅμα καὶ τοῦ πρὸς χάριν καὶ κάλλος ἐπιμεληθεῖς.
 εὐθεῖαι γὰρ ἦγοντο διὰ τῶν χωρίων ἀτρεμεῖς, καὶ τὸ μὲν
 ἐστόρνυτο πέτρα ξεστῆ, τὸ δ' ἄμμου χώμασι νακτῆς ἐπυ-
 κνούτο. πιμπλαμένων δὲ τῶν κοίλων, καὶ ζευγνυμένων
 γεφύραις ὅσα χεῖμαρροι διέκοπτον ἢ φάραγγες, ὕψος τε
 τῶν ἐκατέρωθεν ἴσον καὶ παράλληλον λαμβανόντων, ὁμα-
 λην καὶ καλὴν ὄψιν εἶχε δι' ὅλου τὸ ἔργον. πρὸς δὲ τού- 2
 τοις διαμετρήσας κατὰ μίλιον ὁδὸν πᾶσαν (τὸ δὲ μίλιον
 ὅτιω σταδίων ὀλίγον ἀποδεῖ) κίονας λιθίνους σημεῖα τοῦ
 μέτρου κατέστησεν. ἄλλους δὲ λίθους ἔλαττον ἀπέχοντας
 ἀλλήλων ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ διέθηκεν, ὡς εἴη ῥαδίως
 τοῖς ἵππους ἔχουσιν ἐπιβαίνειν ἀπ' αὐτῶν, ἀναβολέως μὴ
 δεομένοις.

Ἐπὶ τούτοις τοῦ δήμου μεγαλύνοντος αὐτὸν καὶ πᾶν 8
 ὀτιοῦν ἐτοιμῶς ἔχοντος ἐνδείκνυσθαι πρὸς εὐνοίαν, ἔφη
 ποτὲ δημηγορῶν αὐτὸς αἰτήσιν χάριν ἦν λαβῶν μὲν ἀντὶ
 παντὸς ἔξειν, εἰ δ' ἀποτύχοι, μηδὲν ἐκείνοις μεμψιμοιρή-
 σειν. τοῦτο ῥηθὲν ἔδοξεν αἰτησις ὑπατείας εἶναι, καὶ
 προσδοκίαν πᾶσιν ὡς ἅμα μὲν ὑπατείαν ἅμα δὲ δημαρ-
 χίαν μετιῶν παρέσχεν. ἐνστάτων δὲ τῶν ὑπατικῶν ἀρχαι- 2
 ρεσίων καὶ μετεώρων ὄντων ἀπάντων ὄφθη Γάιον Φάν-
 νιον κατάγων εἰς τὸ πεδίον καὶ συναρχαιρεσιάζων ἐκείνῳ
 μετὰ τῶν φίλων. τοῦτο ῥοπήν ἤνεγκε τῷ Φαννίῳ μεγά-
 λην. κακεῖνος μὲν ὑπατος, Γάιος δὲ δήμαρχος ἀπεδείχθη
 τὸ δεύτερον, οὐ παραγγέλλων οὐδὲ μετιῶν, ἀλλὰ τοῦ δήμου
 σπονδάσαντος. ἐπεὶ δ' ἑώρα τὴν μὲν σύγκλητον ἐχθρὰν 3
 ἀντικρὺς, ἀμβλὺν δὲ τῇ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ τὸν Φάννιον,
 αὐθις ἑτέροις νόμοις ἀπηρτήσατο τὸ πλῆθος, ἀποικίας
 μὲν εἰς Τάραντα καὶ Καπύην πέμπεσθαι γράφων, καλῶν
 δ' ἐπὶ κοινῶν πολιτείας τοὺς Λατίνους. ἡ δὲ βουλή δει-
 σασα μὴ παντάπασιν ἄμαχος γένηται, καινὴν καὶ ἀσυνήθην
 πείραν ἐπῆγε τοῖς πολλοῖς ἀποτροπῆς, ἀντιδημαγωγοῦσα
 καὶ χαριζομένη παρὰ τὸ βέλτιστον. ἦν γὰρ εἰς τῶν τοῦ 4
 Γαίου συναρχόντων Δίσιος Δροῦσος, ἀνὴρ οὔτε γεγονώς
 τινος Ῥωμαίων οὔτε τεθραμμένος χεῖρον, ἤδη δὲ καὶ λόγῳ
 καὶ πλούτῳ τοῖς μάλιστα τιμωμένοις καὶ δυναμένοις ἀπὸ
 τούτων ἐνάμιλλος. ἐπὶ τούτον οὖν οἱ γνωριμώτατοι τρέ-
 πονται, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἄψασθαι τοῦ Γαίου καὶ
 μετ' αὐτῶν ἐπὶ τὸν ἄνδρα συστῆναι, μὴ βιαζόμενον μηδ'

- ἀντιζρούοντα τοῖς πολλοῖς, ἀλλὰ πρὸς ἡδονὴν ἄρχοντα καὶ χαρίζομενον ὑπὲρ ὧν καὶ ἀπεχθάνεσθαι καλῶς εἶχεν.
- 9 Ἐπιδοῦς οὖν ὁ Λάιος εἰς ταῦτα τῇ βουλῇ τὴν ἑαυτοῦ δημαρχίαν, νόμους ἔγραψεν οὔτε τῶν καλῶν τινὸς οὔτε τῶν λυσιτελῶν ἐχομένους, ἀλλ' ἐν μόνον, ὑπερβαλέσθαι τὸν Γάιον ἡδονῇ καὶ χάριτι τῶν πολλῶν, ὥσπερ ἐν κωμῶδία, σπεύδων καὶ διαμιλλώμενος. ἧ καὶ καταφρανεσάτην ἐποίησεν ἑαυτὴν ἢ σύγγλητος οὐ δυσχεραίνουσαν τοῖς τοῦ Γαίου πολιτεύμασιν, ἀλλ' αὐτὸν ἐκείνον ἀνελεῖν ἢ ταπεινώσαι παντάπασι βουλομένην. τὸν μὲν γὰρ ἀποικίας δύο γράψαντα καὶ τοὺς χαριστάτους τῶν πολιτῶν εἰσάγοντα δημοσιολογεῖν ἤτιῶντο, Λάϊος δὲ δώδεκα κατοικίζοντι καὶ τρισχιλίους εἰς ἐκάστην ἀποστέλλοντι τῶν ἀπόρων συνελαιμβάνοντο. καλέων μὲν, ὅτι χώραν διένειμε τοῖς πένησι προστάξας ἐκάστῳ τελεῖν ἀποφορὰν εἰς τὸ δημόσιον, ὡς κολαζεύοντι τοὺς πολλοὺς ἀπεχθάνοντο, Λάιος δὲ καὶ τὴν ἀποφορὰν ταύτην τῶν νειμαμένων ἀφαιρῶν ἤρεσκεν αὐτοῖς. ἔτι δ' ὁ μὲν τοῖς Λατίνοις ἰσοψηφίαν διδοῦς ἐλύπει, τοῦ δ' ὅπως μὴδ' ἐπὶ στρατείας ἐξῆ τιὰ Λατίνων ῥάβδοις αἰχίσασθαι γράψαντος ἐβροθήθουν τῷ νόμῳ. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Λάιος αἰεὶ δημηγορῶν εἶλεγεν ὡς γράφοι ταῦτα τῇ βουλῇ δοκοῦντα κηδομένη τῶν πολλῶν.
- 4 ὁ δὲ καὶ μόνον ἀπὸ τῶν πολιτευμάτων αὐτοῦ χρήσιμον ὑπῆρχεν· ἡμερώτερον γὰρ ἔσχε πρὸς τὴν βουλὴν ὁ δῆμος, καὶ τοὺς γνωριμωτάτους αὐτοῦ πρότερον ὑφορῶμενον καὶ μισοῦντος ἐξέλυσε καὶ καταπράυνε τὴν μνησιχαλίαν καὶ χαλεπότητα ταύτην ὁ Λάιος, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνων ὀρμώμενος γνώμης ἐπὶ τὸ δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πολλοῖς.
- 10 Μεγίστη δὲ τῷ Δρούσῳ πίστις εὐνοίας πρὸς δῆμον ἐγένετο καὶ δικαιοσύνης τὸ μὴδὲν αὐτῷ μὴδ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ φραίνεσθαι γράφοντα· καὶ γὰρ οἰκιστὰς ἑτέρους ἐξέπεμπε τῶν πόλεων καὶ διοικήσει χρημάτων οὐ προσήει, τοῦ Γαίου τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν τοιούτων αὐτῷ προστιθέντος.
- 2 ἐπεὶ δὲ Ρουβρίον τῶν συναρχόντων ἐνὸς οἰκίσεσθαι Καρχηδόνα γράψαντος ἀνηρημένην ὑπὸ Σκιπίωνος, κλήρω λαχὼν ὁ Γάιος ἐξέπλευσεν εἰς Λιβύην ἐπὶ τὸν κατοικισμὸν, ἔτι μᾶλλον ἐπιβὰς ὁ Δρούσος ἀπόντος αὐτοῦ τὸν δῆμον ὑπελάμβανε καὶ προσήγετο, μάλιστα ταῖς κατὰ τοῦ Φούλιου
- 3 διαβολαῖς. ὁ δὲ Φούλιος οὗτος ἦν τοῦ Γαίου φίλος καὶ

συνάρχων ἐπὶ τὴν διακομὴν τῆς χώρας ἡρημένος, ἣν δὲ
 θορυβώδης καὶ μισούμενος μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἄντικρυς,
 ὑποπιτος δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ὡς τὰ συμμαχικὰ διακινῶν καὶ
 παροξύνων κρύφια τοὺς Ἰταλιώτας πρὸς ἀπόστασιν. οἷς
 ἀναποδείκτως καὶ ἀνελέγκτως λεγομένοις αὐτὸς προσετίθει
 πίστιν ὁ Φούλιος οὐχ ὑγιαίνουσης οὐδ' εἰρηρικῆς ὄν προ-
 αιρέσεως. τοῦτο μάλιστα κατέλυε τὸν Γάιον ἀπολαύοντα
 τοῦ μίσους. καὶ ὅτε Σκιπίων ὁ Ἀφρικανὸς ἐξ οὐδενὸς
 αἰτίου προφανοῦς ἐτελεύτησε καὶ σημειὰ τινὰ τῷ νεκρῷ
 πληγῶν καὶ βίας ἐπιδραμεῖν ἔδοξεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκεί-
 νου γέγραπται, τὸ μὲν πλείστον ἐπὶ τὸν Φούλιον ἦλθε
 τῆς διαβολῆς, ἐχθρὸν ὄντα καὶ τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην ἐπὶ τοῦ
 βήματος τῷ Σκιπίωνι λελοιδωρημένον, ἤψατο δὲ καὶ τοῦ
 Γαίου ὑπόνοια. καὶ δειρὸν οὕτως ἔργον ἐπ' ἀνδρὶ τῷ
 πρώτῳ καὶ μεγίστῳ Ῥωμαίων τολμηθῆν οὐκ ἔτυχε δίκης
 οὐδ' εἰς ἔλεγχον προῆλθεν· ἐνέστησαν γὰρ οἱ πολλοὶ καὶ
 κατέκλυσαν τὴν κρίσιν ὑπὲρ τοῦ Γαίου φοβηθέντες, μὴ
 περιπετῆς τῇ αἰτίᾳ τοῦ φόνου ζητουμένου γένηται.

Ταῦτα μὲν οὖν ἐγγόνει πρότερον· ἐν δὲ τῇ Λιβύῃ περὶ
 τὸν τῆς Καρχηδόνος κατοικισμὸν, ἣν ὁ Γάιος Ἰουλιανὸν,
 ὅπερ ἐστὶν Ἰβριαν, ὠνόμασε, πολλὰ κωλύματα γενέσθαι
 παρὰ τοῦ δαίμοντος λέγουσιν. ἢ τε γὰρ πρώτη σημαία,
 πνεύματος ἀφαρκαίζοντος αὐτήν, τοῦ δὲ φέροντος ἐγκρα-
 τῶς ἀντεχομένου συνειρήθη, καὶ τὰ ἱερὰ τοῖς βωμοῖς ἐπι-
 κείμενα διεσκέδασεν ἀνέμου θύελλα καὶ διέκριψεν ὑπὲρ
 τοὺς ὄρους τῆς γεγενημένης ὑπογραφῆς, αὐτοὺς δὲ τοὺς
 ὄρους ἀνέσπασαν ἐπελθόντες λόκοι καὶ μακρὰν ᾤχοντο
 φέροντες. οὐ μὴν ἀλλὰ πάντα συντάξας καὶ διακοσμήσας
 ὁ Γάιος ἡμέρας ἑβδομήκοντα ταῖς πάσαις ἐπανῆλθεν εἰς
 Ῥώμην, πιλῆσθαι τὸν Φούλιον ὑπὸ τοῦ Δρούσου πυν-
 θανόμενος, καὶ τῶν πραγμάτων τῆς αὐτοῦ παρουσίας
 δεομένων. Λεύκιος γὰρ Οὐτιμιος, ἀνὴρ ὀλιγαρχικὸς καὶ
 δυνατὸς. ἐν τῇ βουλῇ, πρότερον μὲν ἐξέπεσεν ὑπατεῖαν
 παραγγέλλων, τοῦ Γαίου τὸν Φάνιον προαγαγόντος, ἐκεί-
 νον δὲ καταρχαιρεσιάσαντος· τότε δὲ πολλῶν βοηθούντων
 ἐπίδοξος ἦν ὑπατεύσειν, ὑπατεύων δὲ καταλύσειν τὸν
 Γάιον, ἤδη τρόπον τινὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ μαραινόμε-
 νης καὶ τοῦ δήμου μιστοῦ γεγονότος τῶν τοιούτων πολι-
 τευμάτων διὰ τὸ πολλοὺς τοὺς πρὸς χάριν δημαγωγοῦν-
 τας εἶναι καὶ τὴν βουλὴν ὑπείκειν ἐκοῦσαν.

- 12 Ἐπανελεύθων δὲ πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ Παλατιοῦ μετέβησεν εἰς τὸν ὑπὸ τὴν ἀγορὰν τόπον ὡς δημοτικώτερον, ὅπου πλείστους τῶν ταπεινῶν καὶ πενήτων συνέβαινεν οἰκεῖν· ἔπειτα τῶν νόμων ἐξέδησε τοὺς λοιποὺς ὡς ἐπάξων τὴν ψῆφον αὐτοῖς. ὄχλον δὲ πανταχόθεν αὐτῷ συνιόντος ἔπεισεν ἢ βουλὴ τὸν ὑπάτον Φάννιον ἐμβαλεῖν τοὺς ἄλλους πλὴν Ῥωμαίων ἅπαντας. γενομένου δὲ κηρύγματος ἀήθους καὶ ἀλλοζότου, μηδένα τῶν συμμάχων μηδὲ τῶν φίλων ἐν Ῥώμῃ φανῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκεῖνας, ἀντεξέδησε ὁ Γάιος διάγραμμα κατηγορῶν τοῦ ὑπάτου, καὶ τοῖς συμμάχοις, ἂν μένωσι, βοηθήσειν ἐπαγγελλλόμενος. οὐ μὴν ἐβοήθησεν, ἀλλ' ὁρῶν ἓνα τῶν ξένων αὐτοῦ καὶ συνήθων ἐλκόμενον ὑπὸ τῶν ὑπηρειῶν τῶν τοῦ Φαννίου παρήλασε καὶ οὐ προσήμυνεν, εἴτε τὴν ἰσχὺν ἐπιλείπουσαν ἤδη δεδιώς ἐλέγχειν, εἴτε μὴ βουλόμενος, ὡς ἔλεγεν, ἀψιμαχίας αὐτὸς καὶ συμπλοκῆς ἀρχὰς ζητοῦσι τοῖς ἐχθροῖς
- 3 παρασχεῖν. συνέτυχε δ' αὐτῷ καὶ πρὸς τοὺς συνάρχοντας ἐν ὁρχῇ γενέσθαι διὰ τοιαύτην αἰτίαν. ἔμελλεν ὁ δῆμος θεῶσθαι μονομάχους ἐν ἀγορᾷ, καὶ τῶν ἀρχόντων οἱ πλείστοι θεωρητήρια κύνλησιν κατασκευάσαντες ἐξεμίσθουν. ταῦτα ὁ Γάιος ἐκέλευεν αὐτοὺς καθαιρεῖν, ὅπως οἱ πένητες ἐκ τῶν τόπων ἐκεῖνων ἀμισθὶ θεάσασθαι δύνωνται.
- 4 μηδενοῦ δὲ προσέχοντος ἀναμίνας τὴν πρὸ τῆς θεᾶς νύκτα, καὶ τῶν τεχνιτῶν ὅσους εἶχεν ἐργολάβους ἐφ' ἑαυτῷ παραλαβὼν, τὰ θεωρητήρια καθεῖλε καὶ τῶν δήμων σχολάζοντα μεθ' ἡμέραν ἀπέδειξε τὸν τόπον· ἐφ' ᾧ τοῖς μὲν πολλοῖς ἀνὴρ ἔδοξεν εἶναι, τοὺς δὲ συνάρχοντας ὡς ἰταμὸς καὶ βίαιος ἐλύπησεν. ἐκ τούτου καὶ τὴν τρίτην ἔδοξε δημαρχίαν ἀφηρῆσθαι, ψῆφον μὲν αὐτῷ πλείστων γενομένων, ἀδίκως δὲ καὶ κακούργως τῶν συναρχόντων
- 5 ποιησαμένων τὴν ἀναγόρευσιν καὶ ἀνάδειξιν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἀμφοισβήτησιν εἶχεν, ἤνεγκε δ' οὐ μετρίως ἀποτυχῶν, καὶ πρὸς γε τοὺς ἐχθροὺς ἐπεγγελῶντας αὐτῷ. λέγεται θρασύτερον τοῦ δέοντος εἰπεῖν ὡς Σαρδόνιον γέλωτα γελῶσιν, οὐ γινώσκοντες ὅσον αὐτοῖς σότος ἐκ τῶν αὐτοῦ περιλέχεται πολιτευμάτων.
- 13 Ἐπεὶ δὲ καὶ τὸν Ὀπίμιον καταστήσαντες ὑπάτον τῶν νόμων πολλοὺς διέγραψεν καὶ τὴν Καρχηδόνοσ ἐκίνουν διάταξιν, ἐρεθίζοντες τὸν Γάιον, ὡς ἂν αἰτίαν ὁρχῆσ παρασχῶν ἀναιρεθείη, τὸν μὲν πρῶτον χρόνον ἐκαρτέρει,

τῶν δὲ φίλων καὶ μάλιστα τοῦ Φουλβίου παροξύνοντος ὤρμησε πάλιν συνάγειν τοὺς ἀντιταξομένους πρὸς τὸν ὕπατον. ἔνταῦθα καὶ τὴν μητέρα λέγουσιν αὐτῷ συστα- 2
 σιάσαι, μισθουμένην ἀπὸ τῆς ξένης κρύφα καὶ πέμπου-
 σαν εἰς Ῥώμην ἄνδρας ὡς δὴ Φεριστάς· ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς
 ἐπιστολλοῖς αὐτῆς ἠριγυμένα γεγράφηται πρὸς τὸν υἱόν.
 ἕτεροι δὲ καὶ πάνυ τῆς Κορινθίας δυσχεραίνουσης ταῦτα
 πράττεσθαι λέγουσιν. ἢ δ' οὖν ἔμελλον ἡμέρα τοὺς νόμους 3
 λύσειν οἱ περὶ τὸν Ὀπίμιον, κατείληπτο μὲν ὑπ' ἀμφοτέ-
 ρων ἔωθεν εὐθύς τὸ Καπετώλιον, θύσαντος δὲ τοῦ ὑπά-
 του τῶν ὑπηρετῶν τις αὐτοῦ Κόιντος Ἀντύλλιος διαφέρων
 ἐτέρωσε τὰ σπλάγχνα πρὸς τοὺς περὶ τὸν Φούλβιον εἶπε
 “δότε τόπον ἀγαθοῖς, κακοὶ πολῖται.” τινὲς δὲ φασιν
 ἅμα τῇ φωνῇ ταύτῃ καὶ τὸν βραχίονα γυμνὸν οἶον ἐφ'
 ὕβρει σχηματίζοντα παρενεγκεῖν. ἀποθνήσκει γοῦν εὐθύς 4
 ὁ Ἀντύλλιος ἐκεῖ μεγάλοις γραφείοις κεντούμενος, ἐπ'
 αὐτῷ τούτῳ πεποιοῦσθαι λεγομένοις. καὶ τὸ μὲν πλήθος
 διεταράχθη πρὸς τὸν γόνον, ἐναντία δὲ τοὺς ἡγεμόνας
 ἔσχε διάθεσις· ὁ μὲν γὰρ Γάιος ἤχθετο καὶ κακῶς ἔλεγε
 τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς αἰτίαν δεομένοις πάλαι καθ' ἑαυτῶν
 τοῖς ἐχθροῖς δεδωκότας, ὁ δ' Ὀπίμιος ὡσπερ ἐνδόσιμον
 λαβῶν ἐπῆρτο καὶ παρῶξυνε τὸν δῆμον ἐπὶ τὴν ἄμυναν.

Καὶ τότε μὲν ὄμβρου γενομένου διελύθησαν, ἅμα δ' 14
 ἡμέρα τὴν μὲν βουλήν ὁ ὕπατος συναγαγὼν ἔνδον ἐξη-
 μάτιζεν, ἕτεροι δὲ τὸ τοῦ Ἀντυλλίου σῶμα γυμνὸν ἐπὶ
 κλίνης προθέμενοι δι' ἀγορᾶς παρὰ τὸ βουλευτήριον ἐπί-
 τηδες παρεκόμιζον, οἰμωγῇ χρώμενοι καὶ θρήνῳ, γινώ-
 σκοντος μὲν τοῦ Ὀπιμίου τὰ πραττόμενα, προσποιουμένου
 δὲ θανμάζειν, ὥστε καὶ τοὺς βουλευτὰς προελθεῖν. κα- 2
 τατεθείσης δὲ τῆς κλίνης εἰς μέσον οἱ μὲν ἐσχετλιάζον
 ὡς ἐπὶ δεινῷ καὶ μεγάλῳ πάθει, τοῖς δὲ πολλοῖς ἐπήει-
 μισεῖν καὶ προβάλλεσθαι τοὺς ὀλιγαρχικούς, ὡς Τιβέριον
 μὲν Γράκχον ἐν Καπετωλίῳ φρονεύσαντες αὐτοὶ δῆμαρχον
 ὄντα καὶ τὸν νεκρὸν προσεξέβαλον, ὁ δ' ὑπηρέτης Ἀντύλ- 3
 λιος, οὐ δίκαια μὲν ἴσως πεπονθώς, τὴν δὲ πλείστην
 αἰτίαν εἰς τὸ παθεῖν αὐτῷ παρασχών, ἐν ἀγορᾷ πρόκει-
 ται, καὶ περιέστηκεν ἡ Ῥωμαίων βουλή θρηνοῦσα καὶ
 συνεκχομίζουσα μισθωτὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τῷ τὸν ἔτι λει-
 πόμενον ἀνελεῖν τῶν τοῦ δήμου κηδομένων. ἐκ τούτου
 πάλιν εἰς τὸ βουλευτήριον ἀπελθόντες ἐψηφίσαντο καὶ

προσκρούσαν ὅτιμιον τῷ ὑπέρτω σώζειν τὴν πόλιν, ὅπως
 1 δύναιτο, καὶ καταλύειν τοὺς τυράννους. ἐκείνου δὲ προ-
 ειπόντος ἐπὶ τὰ ὅσα ἠοροῦν τοὺς συγγλητικῶς, καὶ τῶν
 ἑσπείων ἐλάσιον παρόργημα δόντος ἄγειν ἔωθεν οὐκείας
 δύο καὶ δωδεκάμητους, ὃ μὲν Φωόντιος ἀντιπαρορνευόμενος
 καὶ συνῆγεν ἄξιον, ὃ δὲ Γάιος ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπερχόμε-
 νος ἔστη κατὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀνδριάντα, καὶ πολὺν χρό-
 νον ἐμβλέπων εἰς αὐτὸν οὐδὲν ἐφ' ἔλεξετο, διακρούσας δὲ
 2 καὶ στενάζας ἀπέει. τοῦτο πολλοῖς τῶν ἰδόντων οὐκείτοι
 τὸν Γάιον ἐπῆλθε, καὶ καλίσαντες αὐτοὺς ὡς ἐχρησταλεί-
 ποντες τὸν ἄνδρα καὶ προδιδόντες ἦσαν ἐπὶ τὴν οὐκείαν
 καὶ παρορνευτικῶν ἐπὶ τῶν θυρῶν, οὐχ ὁμοίως τοῖς τὸν
 Φωόντιον φιλῶσινοι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐν χρότοις καὶ
 ἀλλοιωτοῖς πένοντες καὶ θροασυόμενοι διεκίεσαν, αὐτοῦ
 τοῦ Φωόντιου πρότερον μεθύσαντο καὶ πολλὰ φροτι-
 6 τῶς παρ' ἡλιείων φθεγγόμενον καὶ πρότεροντος· οἱ δὲ περὶ
 τὸν Γάιον ὡς ἐπὶ ἀμφοτέρῃ ζωῆ τῆς πατρὸς ἡσυχίαν
 ἄγοντες καὶ περισσοποῦμενοι τὸ μέλλον, ἐν μέρει φιλῶσι-
 τοντες καὶ ἀναπαυόμενοι διῆγον.

15 Ἄρα δ' ἤμεθα τὸν μὲν Φωόντιον ἐκ τοῦ πύθου καθεύ-
 δοντα μόλις ἐκεγελαντες ὀπλίζοντο τοῖς περὶ τὴν οὐκείαν
 αὐτοῦ λαύροις, ἃ Γαλάτας νεκρῶς ὅτε ὑπέρτερον ἐλ-
 λήρει, καὶ μετὰ πολλῆς ἀπειλῆς καὶ κραυγῆς ἐχώρουν
 κατὰληθόμενοι τὸν Ἀνετίλον λόγον. ὃ δὲ Γάιος ὀπλῆ-
 σασθαι μὲν οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς ἀγορᾶν ἐν τη-
 2 βέντῃ προῆει, μισθὸν ὑπέλωσμένος ἐγχειρίδιον, ἐξίοντι δὲ
 αὐτῷ περὶ τὰς θύρας ἡ γυνὴ προσπεσοῦσα, καὶ περιτύ-
 ξασα τῶν χειρῶν τῇ μὲν αὐτὸν ἐκείνου τῇ δὲ τὸ παιδίον,
 "οὐκ ἐπὶ τὸ βῆμά σε" εἶπεν "ὦ Γάιε προκέρπω δῆμαρ-
 3 χον, ὡς πρότερον, καὶ νομοθέτην, οὐδ' ἐπὶ πόλεμον ἐν-
 δοξον, ἵνα μοι καὶ παιδίον τι τῶν ζωνῶν ἀπολλεῖς τιμώ-
 μενον γούν πένθος, ἀλλὰ τοῖς Τίβεργλου φρονεῖσαι ὑποβάλλ-
 4 λεις σταντὸν, ἀνοκίον μὲν καλῶς, ἵνα πύθης τι μᾶλλον ἢ
 5 θρόσης, πρὸς οὐδὲν δὲ τοῖς ζωνοῖς ὄφελος ἀπολή. νε-
 κρώτηεν ἤδη τὰ χεῖρα· βία καὶ σιδήρῳ τὰς δίνας πρό-
 τούσιν. εἰ περὶ Νομαντίαν ὃ σὸς ἀδελφὸς ἔπεσεν, ὑπό-
 σπονδος ἂν ἦσιν ἀπεδόθη νεκρῶς· νῦν δ' ἴσως καὶ γὰρ
 ποταμοῦ τινὸς ἢ θαλάττης ἐκτεῖς ἔσομαι φῆσαι ποτε τὸ
 σὸν σῶμα φρουρούμενον. εἰ γὰρ ἢ νόμοις ἔτι πιστὸν ἢ
 6 θεοῖς μετὰ τὸν Τίβεργλου φόνον;" τοιαῦτα τῆς Αικινίας

ὄδυρομένης, ἀτρέμα τὰς περιβολὰς ἀπολυσάμενος αὐτῆς ὁ Γάιος ἐχώρει σιωπῇ μετὰ τῶν φίλων. ἢ δὲ τοῦ ἱματίου λαβέσθαι γλιχομένη καταρρουεῖσα πρὸς τοῦδαφος ἔκειτο πολὺν χρόνον ἀναυδος, μέχρι οὗ λιποθυμήσασαν αὐτὴν οἱ θεράποντες ἀράμενοι πρὸς Κράσσον ὄχοντο τὸν ἀδελφὸν κομίζοντες.

Ὁ δὲ Φούβιος, ὡς ἐγένοντο πάντες ἀθρόοι, πεισθεὶς 16 ὑπὸ τοῦ Γαίου πέμπει τῶν υἱῶν τὸν νεώτερον ἔχοντα κηρύκειον εἰς ἀγοράν. ἦν δὲ κάλλιστος ὁ νεανίσκος ὀφθῆναι, καὶ τότε καταστὰς κοσμίως καὶ μετ' αἰδοῦς δεδακρυμένος ἐποίησάτο συμβατικὸς λόγους πρὸς τὸν ὑπατον καὶ τὴν σύγκλητον. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν παρόντων οὐκ ἀηδῶς 2 πρὸς τὰς διαλύσεις εἶχον· ὁ δ' Ὀπίμιος οὐ δι' ἀγγέλων ἔφη χρῆναι πείθειν τὴν σύγκλητον, ἀλλὰ καταβάντας ὡς ὑπευθύνους πολίτας ἐπὶ κρίσιν καὶ παραδόντας αὐτοὺς οὕτω παραιτεῖσθαι τὴν ὀργήν· τῷ δὲ μειράκιῳ καὶ διηγόρευσεν ἐπὶ τούτοις κατιέναι πάλιν ἢ μὴ κατιέναι. Γάιος 3 μὲν οὖν, ὡς φασίν, ἐβούλετο βαδίζειν καὶ πείθειν τὴν σύγκλητον· οὐδενὸς δὲ τῶν ἄλλων συγχωροῦντος αὐτῆς ἐπέμψεν ὁ Φούβιος τὸν παῖδα διαλεξόμενον ὑπὲρ αὐτῶν ὅμοια τοῖς προτέροις. ὁ δ' Ὀπίμιος σπεύδων μάχην συνάψαι τῷ μὲν μειράκιον εὐθὺς συνέλαβε καὶ παρέδωκεν εἰς φυλακὴν, τοῖς δὲ περὶ τὸν Φούβιον ἐπήγει μετὰ πολλῶν ὀπλιτῶν καὶ τοξοτῶν Κορητῶν, οἱ μάλιστα βάλλοντες αὐτοὺς καὶ κατατραυματίζοντες συνετάραξαν. γενομένης δὲ τῆς 4 τροπῆς ὁ μὲν Φούβιος εἰς τι βαλανεῖον ἡμελημένον καταφυγῶν καὶ μετὰ μικρὸν ἀνευρεθεὶς κατεσφάγη μετὰ τοῦ πρεσβυτέρου παιδός, ὁ δὲ Γάιος ὄφθη μὲν ὑπ' οὐδενὸς μαχόμενος, ἀλλὰ δυσανασχετῶν τοῖς γινομένοις ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν, ἐκεῖ δὲ βουλόμενος ἑαυτὸν ἀνελεῖν ὑπὸ τῶν πιστοτάτων ἐταίρων ἐκωλύθη, Πομπωνίου καὶ Λικινίου· παρόντες γὰρ οὗτοι τό τε ξίφος ἀφείλοντο καὶ φεύγειν ἐπῆραν αὐτόν. ἔνθα δὲ λέγε- 5 ται καθεσθεὶς εἰς γόνυ καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὴν θεὸν ἐπεύξασθαι τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἀντὶ τῆς ἀχαριστίας ἐκείνης καὶ προδοσίας μηδέποτε παύσασθαι δουλεύοντα· φανερώς γὰρ οἱ πλεῖστοι μετεβάλλοντο κηρύγματι δοθείσης ἀδείας.

Φεύγοντι δ' οὖν τῷ Γαίῳ τῶν ἐχθρῶν ἐπιφερομένων 17 καὶ καταλαμβανόντων περὶ τὴν ξυλίνην γέφυραν, οἱ μὲν

- δύο φίλοι προχωρεῖν ἐκείνον κελεύσαντες αὐτοὶ τοὺς διώ-
 κοντας ὑπέστησαν καὶ μαχόμενοι πρὸ τῆς γεφύρας οὐδένα
 2 παρήκαν, ἕως ἀπέθανον· τῷ δὲ Γαῖῳ συνέφρευγεν εἰς οἰ-
 κέτης ὄνομα Φιλοκράτης, πάντων μὲν ὥσπερ ἐν ἀμίλλῃ
 παρακελευομένων, οὐδενὸς δὲ βοηθοῦντος, οὐδ' ἵππον αἰ-
 τουμένῳ παρασχεῖν ἐθέλησαντος· ἐπέκειντο γὰρ ἐγγὺς οἱ
 διώκοντες. ὃ δὲ φθάνει μικρὸν εἰς ἱερὸν ἄλλος Ἑρινύων
 καταφυγών, κάκει διαφθείρεται, τοῦ Φιλοκράτους ἀνε-
 3 λόντος ἐκείνον, εἶτα ἑαυτὸν ἐπισφράξαντος. ὡς δ' ἔνιοί
 φασιν, ἀμφότεροι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατελήφθησαν
 ζῶντες, τοῦ δὲ θεράποντος τὸν δεσπότην περιβαλόντος
 οὐδεὶς ἐκείνον ἠδυνήθη πατάξαι πρότερον ἢ τοῦτον ὑπὸ
 πολλῶν παιόμενον ἀναιρεθῆναι. τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γαῖου
 λέγουσιν ἄλλον μὲν ἀποκόψαι καὶ κομίζεῖν, ἀφελέσθαι δὲ
 τούτου φίλον Ὀπιμίον τινά, Σεπτουμουλήιον· ἦν γὰρ προ-
 κηρυγμένον ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης ἰσοστάσιον χρυσίον τοῖς
 4 ἀνενεγκοῦσι τὴν Γαῖου καὶ Φουλβίου κεφαλὴν. ἀνηνέχθη
 δὲ ὑπὸ τοῦ Σεπτουμουλήιου περιπεπαρμένη δόρατι πρὸς
 τὸν Ὀπίμιον, καὶ ζυγοῦ κομισθέντος ἐντεθεῖσα λίτρας
 ἑπτακαίδεκα καὶ δίμοιρον εἴλκυσε, τοῦ Σεπτουμουλήιου
 καὶ περὶ τοῦτο μιανοῦ γενομένου καὶ κακουργήσαντος· ἐξε-
 λῶν γὰρ τὸν ἐγκέφαλον ἐνέτηξε μόλυβδον. οἱ δὲ τοῦ Φουλ-
 βίου τὴν κεφαλὴν κομίσαντες (ἦσαν γὰρ τῶν ἀσημοτέρων)
 5 οὐδὲν ἔλαβον. τὰ δὲ σώματα καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων
 εἰς τὸν ποταμὸν ἐρρίφη, τρισχιλίων ἀναιρεθέντων· καὶ
 τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέδοντο πρὸς τὸ δημόσιον. ἀπεῖπαν
 δὲ πενθεῖν ταῖς γυναιξί, τὴν δὲ Γαῖου Δικινίαν καὶ τῆς
 προικὸς ἀπεστέρησαν. ὠμότατον δὲ προσειργάσαντο τοῦ
 Φουλβίου τὸν νεώτερον υἱόν, οὔτε χεῖρας ἀνταράμενον
 οὔτ' ἐν τοῖς μαχομένοις γενόμενον, ἀλλ' ἐπὶ σπονδὰς ἐλ-
 θόντα πρὸ τῆς μάχης συλλαβόντες καὶ μετὰ τὴν μάχην
 6 ἀνελόντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ἀπάν-
 των μᾶλλον ἠγίασε τοὺς πολλοὺς τὸ κατασκευασθὲν Ὀμο-
 νοίας ἱερὸν ὑπὸ τοῦ Ὀπιμίου· σεμνύνεσθαι γὰρ ἐδόκει
 καὶ μέγα φρονεῖν καὶ τρόπον τινὰ θριαμβεύειν ἐπὶ φρό-
 νοις τοσοῦτοις πολιτῶν. διὸ καὶ νυκτὸς ὑπὸ τὴν ἐπιγρα-
 φὴν τοῦ νεῶ παρενέγραψάν τινες τὸν στίχον τοῦτον "ἔργον
 ἀπονοίας ναὸν ὁμονοίας ποιεῖ."
 18 Οὗτος μέντοι πρῶτος ἐξουσία δικτάτορος ἐν ὑπατεία
 χρῆσάμενος καὶ κατακτείνας ἀκρίτους ἐπὶ τρισχιλίους πο-

λίταις Γάιον Γράκχον καὶ Φούλβιον Φλάκχον, ὧν ὁ μὲν ἦν ὑπατικός καὶ Θριαμβικός ὁ δὲ τῆς κατ' αὐτὸν ἡλικίας ἀρετῆ καὶ δόξῃ πεπρωτευκώς, οὐκ ἀπέσχετο κλοπῆς, ἀλλὰ πεμφθεὶς ὡς Ἰουγούρθαν τὸν Νομάδα πρεσβευτῆς διεφθάρη χρήμασιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δίκην ὀφλῶν αἰσχίστην δωροδοκίας ἐν ἀτιμίᾳ κατεγήρασε μισούμενος καὶ προπηλακιζόμενος ὑπὸ τοῦ δήμου, παρ' αὐτὰ μὲν τὰ πραχθέντα² ταπεινοῦ γενομένου καὶ συσταλέντος, ὀλίγω δ' ὕστερον ἐκρήναντος ὅσον εἶχεν ἡμέρου καὶ πόθου τῶν Γράκχων. εἰκόνας τε γὰρ αὐτῶν ἀναδελξαντες ἐν φανεροῦ προτίθετο, καὶ τοὺς τόπους ἐν οἷς ἐφρονεύθησαν ἀφιερῶσαντες ἀπήρχοντο μὲν ὧν ὥραι φέρουσι πάντων, ἔθνον δὲ καὶ κατ' ἡμέραν πολλοὶ καὶ προσέπιπτον, ὥσπερ θεῶν ἱεροῖς ἐπιφροϊτῶντες.

Καὶ μέντοι καὶ ἡ Κορηλία λέγεται τὰ τ' ἄλλα τῆς συμ- 19
φορᾶς εὐγενῶς καὶ μεγαλοψύχως ἐνεγκεῖν, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐν οἷς ἀνῆρέθησαν εἰπεῖν ὡς ἀξίους οἱ νεκροὶ τάφους ἔχουσιν. αὕτη δὲ περὶ τοὺς καλουμένους Μισηνοὺς διέτριβεν, οὐδὲν μεταλλάξασα τῆς συνήθους διαίτης. ἦν² δὲ πολὺφιλος καὶ διὰ φιλοξενίαν εὐτράπεζος, αἰεὶ μὲν Ἑλλήνων καὶ φιλολόγων περὶ αὐτὴν ὄντων, ἀπάντων δὲ τῶν βασιλέων καὶ δεχομένων παρ' αὐτῆς δῶρα καὶ πεμπόντων. ἡδίστη μὲν οὖν ἦν αὕτη τοῖς ἀφικνουμένοις καὶ συνοῦσι διηγούμενη τὸν τοῦ πατρὸς Ἀφρικανοῦ βίον καὶ δίαιταν, θανμασιωτάτη δὲ τῶν παιδῶν ἀπενθῆς καὶ ἀδάκρυτος μνημονεύουσα, καὶ πάθη καὶ πράξεις αὐτῶν ὥσπερ ἀρχαίων τινῶν ἐξηγουμένη τοῖς πυνθανομένοις. ὅθεν ἔδοξεν³ ἐνίοις ἔκτους ὑπὸ γῆρας ἢ μεγέθους κακῶν γεγονέναι καὶ τῶν ἀτυχημάτων ἀναίσθητος, αὐτοῖς ὡς ἀληθῶς ἀναίσθητοις οὔσιν ὅσον ἐξ εὐφροῦν καὶ τοῦ γεγονέναι καὶ τεθράφθαι καλῶς ὄφελός ἐστι πρὸς ἀλυπίαν ἀνθρώποις, καὶ ὅτι τῆς ἀρετῆς ἢ τύχῃ φυλαττομένης μὲν τὰ κακὰ πολλάκις περιέσταν, ἐν δὲ τῷ πταῖσαι τὸ φέρειν εὐλογίστως οὐ παραιρεῖται.

Ἡμῖν δὲ καὶ ταύτης πέρας ἐχούσης τῆς διηγῆσεως ὑπο- 1
λείπεται λαβεῖν ἐκ παραλλήλου τῶν βίων τὴν ἀποθεώρησιν. τοὺς μὲν οὖν Γράκχους οὐδ' οἱ πάνυ τᾶλλα κακῶς λέγοντες καὶ μισοῦντες ἐτόλμησαν εἰπεῖν ὡς οὐκ εὐφροέστατοι πρὸς ἀρετὴν ἐγένοντο Ῥωμαίων ἀπάντων καὶ τροφῆς τε καὶ παιδεύσεως ἐκπρεποῦς ἔτυχον· ἢ δ' Ἄγιδος καὶ Κλεομένους²

φύσις ἑρρωμενεσιτέρα φαίνεται τῆς ἐκείνων γενομένη, παρ' ὅσον οὔτε παιδείας μεταλαβόντες ὀρθῆς, ἔθεσί τε καὶ διακταῖς ἐντραφέντες ὑφ' ὧν οἱ πρεσβύτεροι πάλαι διεφθόρεισαν, αὐτοὺς ἡγεμόνας εὐτελείας καὶ σωφροσύνης παρεῖχον. ἔτι δ' οἱ μὲν, ὅτε λαμπρότατον εἶχεν ἡ Ῥώμη καὶ μέγιστον ἀξίωμα καὶ καλῶν ἔργων ζῆλον, ὥσπερ διαδοχὴν ἀρετῆς πατρῴας καὶ προγονικῆς ἡσχύνθησαν ἐγκαταλιπεῖν· οἱ δὲ καὶ πατέρων τάναντία προηρημένων γεγονότες, καὶ τὴν πατρίδα μοχθηρὰ πράττουσαν καὶ νοσοῦσαν παραλαβόντες, οὐδὲν τι διὰ ταῦτα τὴν πρὸς τὸ καλὸν ἀπήμβλυναν ὀρμὴν. καὶ μὴν τῆς γε τῶν Γράκχων ἀφιλοσοφηματίας καὶ πρὸς ἀργύριον ἐγκρατείας μέγιστόν ἐστιν ὅτι λημμάτων ἀδίκων καθαρῶς ἐν ἀρχαῖς καὶ πολιτείαις διεφύλαξαν ἑαυτούς· Ἄγρις δὲ καὶ διηγανάκτησεν ἐπὶ τῇ μηδὲν ἀλλότριον λαβεῖν ἐπαινούμενος, ὅς τὴν οὐσίαν τὴν ἑαυτοῦ τοῖς πολλοῖς ἐπέδωκεν, ἄνευ τῶν ἄλλων κτημάτων ἑξακόσια τάλαντα νομισματος ἔχουσαν. πηλίκον οὖν ἐνόμιζε κακὸν εἶναι τὸ κερδαίνειν ἀδίκως ὃ καὶ δικαίως πλέον ἔχειν ἑτέρου πλεονεξίαν ἡγούμενος;

- 2 Ἡ γε μὴν ἐπιβολὴ καὶ τόλμη τῶν καινοτομονιμένων πολὺ τῷ μεγέθει παρήλλαττεν. ἐπολιτεύοντο γὰρ ὃ μὲν ὁδῶν κατασκευὰς καὶ πόλεων κτίσεις, καὶ τὸ πάντων νεανικώτατον ἦν Τιβερίω μὲν ἀνασῶσαι δημοσίους ἀγροὺς, Γαῖω δὲ μῖξαι τὰ δικαστήρια προσεμβάλλοντι τῶν ἱππικῶν τριακοσίους· ὃ δ' Ἄγριδος καὶ Κλεομένους νεωτερισμός, τὸ μικρὰ καὶ κατὰ μέρος τῶν ἡμαρτημένων ἰᾶσθαι καὶ ἀποκόπτειν ὕδραν τινὰ τέμνοντος, ὡς φησὶν ὁ Πλάτων, ἡγησάμενος εἶναι, τὴν ἅμα πάντα ἀπαλλάξαι κακὰ καὶ μετασκευάσαι δυναμένην μεταβολὴν ἐπῆγε τοῖς πράγμασιν. ἀληθέστερον δ' ἴσως εἰπεῖν ἐστὶν ὅτι τὴν πάντα ἀπεργασαμένην κακὰ μεταβολὴν ἐξήλωνεν, ἀπάγων καὶ καθίστας εἰς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τὴν πόλιν· ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἂν τις εἴποι, τῇ μὲν Γράκχων πολιτείᾳ τοὺς μεγίστους ἐνίστασθαι Ῥωμαίων, οἷς δ' Ἄγρις ἐνεχείρησε Κλεομένης δὲ τὸ ἔργον ἐπέθηκε, τῶν παραδειγμάτων τὸ κάλλιστον ὑπέκειτο καὶ μεγαλοπρεπέστατον, αἱ πάτριαι ὄντρια περὶ σωφροσύνης καὶ ἰσότητος, ὧν τούτοις μὲν ὁ Λυκούργος ἐκείνοισ δ' ὁ Πύθιος βεβαιωτής. ὃ δὲ μέγιστον, ὅτι τοῖς μὲν ἐκείνων πολιτεύμασιν εἰς οὐδὲν ἡ Ῥώμη μείζον ἐπέδωκε τῶν ὑπαρχόντων, ἐκ δ' ὧν ὁ Κλεομένης ἐπράξεν,

ὀλίγου χρόνου τὴν Σπάρτην τῆς Πελοποννήσου κρατοῦσαν ἢ Ἑλλάς ἐπειθε καὶ τοῖς τότε μέγιστον δυναμένοις διαγωνιζομένην ἀγῶνα τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας, οὗ τέλος ἦν ἀπαλλαγείσαν Ἰλλυρικῶν ὄπλων καὶ Γαλατικῶν τὴν Ἑλλάδα κοσμεῖσθαι πάλιν ὑφ' Ἡρακλείδαις.

Οἶμαι δὲ καὶ τὰς τελευταῖς τῶν ἀνδρῶν ἐμφαίνειν τινὰ 3 τῆς ἀρετῆς διαφορὰν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μαχόμενοι πρὸς τοὺς πολίτας, εἶτα φεύγοντες ἐτελεύτησαν· τούτων δ' Ἄγις μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδένα κτείνει τῶν πολιτῶν ὀλίγου δεῖν ἐκὼν ἀπέθανε, Κλεομένης δὲ προηλακισθεὶς καὶ ἀδικηθεὶς ὄρμησε μὲν ἀμύνασθαι, τοῦ δὲ καιροῦ μὴ παρασχόντος αὐτὸν εὐτόλμως ἀνείλεν. πάλιν δὲ τὰναντία σκοιτοῦσιν 2 Ἄγις μὲν οὐδὲν ἀπεδείξατο στρατηγίας ἔργον, ἀλλὰ προαηρέθη, ταῖς δὲ Κλεομένους νίκαις πολλαῖς καὶ καλαῖς γενομέναις παραβαλεῖν ἔστι Τιβερίου τὴν ἐν Καρχηδόνι τοῦ τείχους κατάληψιν, οὗ μικρὸν ἔργον, καὶ τὰς ἐν Νομαντία σπονδάς, αἷς δισημύλους Ῥωμαίων στρατιώτας οὐκ ἔχοντας ἄλλην ἐλπίδα σωτηρίας περιεποίησεν. καὶ Γάιος δὲ πολλὴν μὲν αὐτόθι πολλὴν δ' ἐν Σαρδόνι στρατευόμενος ἀνδραγαθίαν ἔφηρεν, ὥστε τοῖς πρώτοις (ἄν) ἐναμίλλους Ῥωμαίων γενέσθαι στρατηγοῖς, εἰ μὴ προαηρέθησαν.

Τῆς δὲ πολιτείας ὃ μὲν Ἄγις ἔοικεν ἄψασθαι μαλακώ- 4 τερον, ἐκκρουσθεὶς ὑπ' Ἀγησιλάου καὶ ψευσάμενος τὸν ἀναδασμὸν τοῖς πολίταις, καὶ ὅλως ἐλλιπῆς καὶ ἀτελῆς ὢν προεἴλετο καὶ κατήγγειλεν ὑπ' ἀτολμίας διὰ τὴν ἡλικίαν γενόμενος· ὃ δὲ Κλεομένης τούναντιον θρασύτερον καὶ βιαιότερον ἐπὶ τὴν μεταβολὴν ἦλθε τῆς πολιτείας, ἀποκτείνας τοὺς ἐφόρους παρανόμως, οὓς καὶ προσαγαγέσθαι τοῖς ὄπλοις κρατοῦντα καὶ μεταστῆσαι ῥᾶδιον ἦν, ὥσπερ οὐκ ὀλίγους ἄλλους μετέστησεν ἐκ τῆς πόλεως. τὸ γὰρ ἄνευ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης ἐπιφέρειν σίδηρον οὐτ' 2 ἰατρικὸν οὐτε πολιτικόν, ἀλλ' ἀτεχνίας μὲν ἀμφότερα, τούτω δὲ καὶ τὸ ἀδικεῖν μετ' ὠμότητος πρόσσεστιν. τῶν δὲ Γράκχων οὐδέτερος μὲν ἤρξατο σφραγῆς ἐμφυλλίου, Γάιος δὲ λέγεται μηδὲ βαλλόμενος ὀρμηῆσαι πρὸς ἄμυναν, ἀλλὰ λαμπρότατος ὢν ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀργότατος ἐν τῇ στάσει γενέσθαι. καὶ γὰρ προῆλθεν ἄοπλος καὶ μαχομένων 5 ἀνεχώρησε, καὶ ὅλως πλεονα τοῦ μὴ τι δρᾶσαι πρόνοιαν ἢ τοῦ μὴ παθεῖν ἔχων ἐωρᾶτο. διὸ καὶ τὴν φρυγὴν αὐτῶν οὐκ ἀτολμίας σημεῖον ἀλλ' εὐλαβείας ποιητέον· ἔδει γὰρ

ὑπεῖξαι τοῖς ἐπιφερομένοις, ἢ μένοντας ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν τῷ δρᾶν ἀμύνασθαι.

- 5 Τῶν τοίνυν ἐγκλημάτων τῶν κατὰ Τιβερίου μέγιστόν ἐστιν ὅτι τὸν συνάροντα τῆς δημοκρατίας ἐξέβαλε καὶ δευτέραν αὐτὸς δημοκρατίαν μετήει· Γαῖω δὲ τὸν Ἀντυλλίου φρόνον οὐδὲ δικαίως οὐδ' ἀληθῶς προσετρίβοντο· διεφθάρη γὰρ ἄκοντος αὐτοῦ καὶ ἀγανακτοῦντος. Κλεομένης δ', ἵνα τὰς σφαγὰς τῶν ἐφόρων ἐάσωμεν, ἤλευθέρωσε μὲν ἅπαντας τοὺς οἰκέτας, ἐβασίλευσε δὲ τῷ μὲν ἔργῳ μόνος τῷ δ' ὀνόματι δεύτερος, Εὐκλείδαν τὸν ἀδελφὸν ἐκ μιᾶς οἰκίας αὐτῷ προσελόμενος· Ἀρχίδαμον δ', ᾧ προσῆκον ἦν ἀπὸ τῆς ἑτέρας οἰκίας ὄντι συμβασιλεύειν, ἔπεισε μὲν ἐκ Μεσσήνης κατελθεῖν, ἀποθανόντος δὲ τὸν φρόνον οὐκ ἐπεξελθὼν ἐβεβαίωσε τὴν αἰτίαν καθ' αὐτοῦ τῆς ἀναιρέσεως.
- 3 καίτοι Λυκούργος, ὃν προσεποιεῖτο μιμεῖσθαι, τὴν μὲν βασιλείαν ἐκὼν ἀπέδωκε τῷ παιδί τῷ ἀδελφοῦ Χαρίλλῳ, φοβούμενος δὲ μὴ, κἂν ἄλλως ἀποθάνῃ τὸ μειράκιον, αἰτία τις ἐπ' αὐτὸν ἔλθῃ, πολὺν χρόνον ἔξω πλανηθεὶς οὐ πρότερον ἐπανῆλθεν ἢ παῖδα τῷ Χαρίλλῳ γενέσθαι διάδοχον τῆς ἀρχῆς. ἀλλὰ Λυκούργῳ μὲν οὐδ' ἄλλος τις Ἑλλήνων παραβλητὸς οὐδεὶς· ὅτι δὲ τοῖς Κλεομένους πολιτεύμασι καινοτομίαι καὶ παρανομίαι μείζονες ἔνεισι,
- 4 δεδήλωται. καὶ μὴν οἳ γε τὸν τρόπον αὐτῶν ψέγοντες τούτοις μὲν ἐξ ἀρχῆς τυραννικὸν καὶ πολεμοποιὸν αἰτιῶνται γενέσθαι, τῇ δ' ἐκείνων φύσει φιλοτιμίας ἀμετρίαν ἄλλο δ' οὐδὲν οἳ φθονοῦντες ἐπικαλεῖν εἶχον· ἐκριπισθέντας δὲ τῷ πρὸς τοὺς ἐμισταμένους ἀγῶνι καὶ θυμῷ παρὰ τὴν αὐτῶν φύσιν ὡσπερ πνοαῖς ἐφείναι περὶ τὰ ἔσχατα
- 5 τὴν πολιτείαν ὠμολόγουν, ἐπεὶ τῆς γε πρώτης ὑποθέσεως τί κάλλιον ἢ δικαιότερον ἦν, εἰ μὴ κατὰ βίαν καὶ δυναστείαν ἐπιχειρήσαντες ἐξῴσαι τὸν νόμον οἳ πλούσιοι περιέστησαν ἀμφοτέροις ἀγῶνας, τῷ μὲν φοβουμένῳ ὑπὲρ αὐτοῦ, τῷ δ' ἐδικουῦντι τὸν ἀδελφὸν ἄνευ δίκης καὶ δόγματος οὐδ' ὑπ' ἀρχοντος ἀναιρεθέντα; συνορᾶς μὲν οὖν
- 6 καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν εἰρημένων τὴν διαφορὰν· εἰ δὲ δεῖ καὶ καθ' ἕκαστον ἀποφῆναςθαι, Τιβέριον μὲν ἀρετῇ πεπραυτευκέναι τίθημι πάντων, ἐλάχιστα δ' ἡμαρτηκέναι τὸ μειράκιον Ἄγιν, πράξει δὲ καὶ τόλμη Γάιον οὐκ ὀλίγῳ Κλεομένουσ ὕστερον γεγονέναι.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΚΑΙ ΚΙΚΕΡΩΝ.

Ὁ μὲν γράψας τὸ ἐπὶ τῇ νίκῃ τῆς Ὀλυμπιασιν ἵπποδρομίας εἰς Ἀλκιβιάδην ἐγκώμιον, εἶτ' Εὐριπίδης, ὡς ὁ πολὺς κρατεῖ λόγος, εἶδ' ἕτερός τις ἦν, Σόσσιε, φησὶ χρῆναι τῷ εὐδαιμονι πρῶτον ὑπάρξαι τὴν πόλιν εὐδόκιμον· ἐγὼ δὲ τῷ μὲν εὐδαιμονήσειν μέλλοντι τὴν ἀληθινὴν εὐδαιμονίαν, ἧς ἐν ἡθρῇ καὶ διαθέσει τὸ πλεῖστόν ἐστιν, οὐδὲν διαφέρειν ἡγοῦμαι ἀδόξου καὶ ταπεινῆς πατρίδος ἢ μητρὸς ἀμόρφου καὶ μικρᾶς γενέσθαι. γελοῖον γὰρ εἶ² τις οἶοιτο τὴν Ἰουλίδα, μέρος μικρὸν οὔσαν οὐ μεγάλης νήσου τῆς Κέω, καὶ τὴν Αἴγιναν, ἣν τῶν Ἀττικῶν τις ἐκέλευεν ὡς λήμην ἀφαιρεῖν τοῦ Πειραιῶς, ὑποκριτὰς μὲν ἀγαθοὺς τρέφειν καὶ ποιητὰς, ἄνδρα δ' οὐκ ἂν ποτε δύνασθαι δίκαιον καὶ αὐτάρκη καὶ νοῦν ἔχοντα καὶ μεγαλόψυχον προενεγκεῖν. τὰς γὰρ ἄλλας τέχνας εἰκόσ ἐστι πρὸς³ ἐργασίαν ἢ δόξαν συνισταμένας ἐν ταῖς ἀδόξοις καὶ ταπειναῖς πόλεσιν ἀπομαραίνεσθαι, τὴν δ' ἀρετὴν ὡσπερ ἰσχυρὸν καὶ διαρκὲς φυτὸν ἐν ἅπαντι ῥιζοῦσθαι τόπι, φύσεώς τε χρηστῆς καὶ φιλοπόνου ψυχῆς ἐπιλαμβανομένην. ὄφρην οὐδ' ἡμεῖς, εἴ τι τοῦ φρονεῖν ὡς δεῖ καὶ βιοῦν ἐλλείπομεν, τοῦτο τῇ σμικρότητι τῆς πατρίδος ἀλλ' αὐτοῖς δικαίως ἀναθήσομεν.

Τῷ μέντοι σύνταξιν ὑποβεβλημένῳ καὶ ἱστορίαν ἐξ οὐ² προχείρων οὐδ' οἰκείων ἀλλὰ ξένων τε τῶν πολλῶν καὶ διεσπαρμένων ἐν ἑτέροις συνιοῦσαν ἀναγνωσμάτων τῷ ὄντι χρῆ πρῶτον ὑπάρχειν καὶ μάλιστα τὴν πόλιν εὐδόκιμον καὶ φιλόκαλον καὶ πολυάνθρωπον, ὡς βιβλίων τε παντοδαπῶν ἀφθονίαν ἔχων, καὶ ὅσα τοὺς γράφοντας διαφρεύοντα σωτηρία μνήμης ἐπιφανεστέραν εἴληφε πῆστιν ὑπολαμβάνων ἀκοῇ καὶ διαπυρρυνόμενος, μὴ πολλῶν μὴδ' ἀναγκαίων ἐνδεὲς ἀποδιδόη τὸ ἔργον. ἡμεῖς² δὲ μικρὰν οἰκοῦντες πόλιν, καὶ ἵνα μὴ μικροτέρα γένηται

φιλοχωροῦντες, ἐν δὲ Ῥώμῃ καὶ ταῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν
 διατριβαῖς οὐ σχολῆς οὔσης γυμνάζεσθαι περὶ τὴν Ῥω-
 μαϊκὴν διάλεκτον ὑπὸ χρεῖων πολιτικῶν καὶ τῶν διὰ φι-
 λοσοφίαν πλησιαζόντων, ὁψέ ποτε καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας
 ἠρξάμεθα Ῥωμαῖκοῖς γράμμασιν ἐντυγχάνειν. καὶ πρά-
 γμα θανμαστὸν μὲν ἀλλ' ἀληθὲς ἐπάσχομεν· οὐ γὰρ οὐ-
 τως ἐκ τῶν ὀνομάτων τὰ πράγματα συνιέναι καὶ γνωρίζειν
 συνέβαιεν ἡμῖν, ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων, (ᾧν) ἀμῶς γέ-
 πως εἶχομεν ἐμπειρίας, ἐπακολουθεῖν διὰ ταῦτα καὶ τοῖς
 ὀνόμασι. κάλλους δὲ Ῥωμαϊκῆς ἀπαγγελίας καὶ τάχους
 αἰσθάνεσθαι καὶ μεταφορᾶς ὀνομάτων καὶ ἀρμονίας καὶ
 τῶν ἄλλων οἷς ὁ λόγος ἀγάλλεται, χάριεν μὲν ἠγούμεθα
 καὶ οὐκ ἀτερπές· ἢ δὲ πρὸς τοῦτο μελέτη καὶ ἄσκησις
 οὐκ εὐχερής, ἀλλ' οἷς τισὶ πλείων τε σχολὴ καὶ τὰ τῆς
 ὥρας ἔτι πρὸς τὰς τοιαύτας ἐπιχωρεῖ φιλοτιμίας. διὸ
 καὶ γράφοντες ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, τῶν παραλλήλων
 βίων ὄντι πέμπτω, περὶ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος,
 ἀπὸ τῶν πράξεων καὶ τῶν πολιτειῶν τὰς φύσεις αὐτῶν
 καὶ τὰς διαθέσεις πρὸς ἀλλήλας ἐπισκεψόμεθα, τὸ δὲ
 τοὺς λόγους ἀντεξετάζειν, καὶ ἀποφαινέσθαι πότερος
 ἡδίων ἢ δεινότερος εἰπεῖν, ἔασομεν. κάκει γάρ, ὡς φησὶν
 ὁ Ἴων, δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία, ἦν ὁ περιττὸς ἐν ἅπασι
 Καικίλιος ἀγνοήσας ἐνεαριεύσατο σύγκρισιν τοῦ Δημο-
 σθένους καὶ Κικέρωνος ἔξενεγκεῖν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως, εἰ
 παντὸς ἦν τὸ γινῶθι σαυτὸν ἔχειν πρόχειρον, οὐκ ἂν ἐδό-
 κει πρόσταγμα θεῖον εἶναι. Δημοσθένην γὰρ καὶ Κικέ-
 ρωνα τὸν αὐτὸν ἔοικε πλάττων ἀπ' ἀρχῆς ὁ δαίμων πολ-
 λὰς μὲν ἐμβάλειν εἰς τὴν φύσιν αὐτῶν τῶν ὁμοιοτήτων,
 ὥσπερ τὸ φιλότιμον καὶ φιλελεύθερον ἐν τῇ πολιτείᾳ,
 πρὸς δὲ κινδύνους καὶ πολέμους ἄτολμον, πολλὰ δ' ἀνα-
 μιξαι καὶ τῶν τυχηρῶν. δύο γὰρ ἑτέρους οὐκ ἂν εὐρε-
 θῆναι δοκῶ ῥήτορας ἐκ μὲν ἀδόξων καὶ μικρῶν ἰσχυροῦς
 καὶ μεγάλους γενομένους, προσκρούσαντας δὲ βασιλεῦσι
 καὶ τυράννοις, θυγατέρας δ' ἀποβαλόντας, ἐκπεσόντας δὲ
 τῆς πατρίδος, κατελθόντας δὲ μετὰ τιμῆς, ἀποδράντας
 δ' αὖθις καὶ ληφθέντας ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἅμα δὲ παν-
 σαμένη τῇ τῶν πολιτῶν ἐλευθερίᾳ τὸν βίον συγκραταστρέ-

ψαντας· ὥστ' εἰ γένοιτο τῇ φύσει καὶ τῇ τύχῃ καθάπερ τε- 4
χνίταις ἀμίλλα, χαλεπῶς ἂν διακριθῆναι πότερον αὐτῇ τοῖς
τρόποις ἢ τοῖς πράγμασιν ἐκείνη τοὺς ἄνδρας ὁμοιοτέρους
ἀπειρογασται. λεκτέον δὲ περὶ τοῦ πρεσβυτέρου πρότερον.

Δημοσθένης ὁ πατὴρ Δημοσθένους ἦν μὲν τῶν καλῶν 4
καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος, ἐπεκαλεῖτο
δὲ μαχαιοποιὸς ἐργαστήριον ἔχων μέγα καὶ δούλους τε-
χνίτας τοὺς τοῦτο πράττοντας. ἃ δ' Αἰσχίνης ὁ ῥήτωρ
εἶρηκε περὶ τῆς μητρὸς, ὡς ἐκ Γύλωνός τινος ἐπ' αἰτία
προδοσίας φυγόντος ἐξ ἄστεος γεγόνοι καὶ βαρβάρου
γυναικός, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν εἴτ' ἀληθῶς εἶρηκεν εἴτε βλα-
σφημιῶν καὶ καταψευδόμενος. ἀπολειφθεῖς δ' ὁ Δημο- 2
σθένης ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπταέτης ἐν εὐπορίᾳ (μικρὸν γὰρ
ἀπέλιπεν ἢ σύμπασα τιμησις αὐτοῦ τῆς οὐσίας πεντε-
καίδεκα ταλάντων) ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων ἠδικήθη, τὰ μὲν
νοσφισαμένων τὰ δ' ἀμελησάντων, ὥστε καὶ τῶν διδα-
σκάλων αὐτοῦ τὸν μισθὸν ἀποστερηῆσαι. διὰ τε δὴ τοῦτο 3
τῶν ἐμμελῶν καὶ προσηγόντων ἐλευθέρῳ παιδὶ μαθημά-
των ἀπαίδευτος δοκεῖ γενέσθαι καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος
ἀσθένειαν καὶ θρόψιν, οὐ προῖεμένης τοῖς πόνοις τῆς
μητρὸς αὐτόν, οὐδὲ προσβιαζομένων τῶν παιδαγωγῶν.
ἦν γὰρ ἐξ ἀρχῆς κάτισχνος καὶ νοσώδης, καὶ τὴν λοιδο-
ρουμένην ἐπωνυμίαν, τὸν Βάταλον, εἰς τὸ σῶμα λέ-
γεται σκωπτόμενος ὑπὸ τῶν παίδων λαβεῖν. ἦν δ' ὁ 4
Βάταλος, ὡς μὲν ἔνιοί φασιν, ἀύλητῆς τῶν κατεαγότην,
καὶ δραμάτιον εἰς τοῦτο κωμωδῶν αὐτόν Ἀντιφάνης πε-
ποίηκεν. ἔνιοι δὲ τινες ὡς ποιητοῦ τρυφερὰ καὶ παροΐνια
γράφοντος τοῦ Βατάλου μέμνηται. δοκεῖ δὲ καὶ τῶν οὐκ
εὐπρεπῶν τι λεχθῆναι τοῦ σώματος μορίων παρὰ τοῖς
Ἀττικοῖς τότε καλεῖσθαι βάταλος. ὁ δ' Ἄργαῦς (καὶ τοῦτο 5
γὰρ φασὶ τῷ Δημοσθένει γενέσθαι παρώνυμον) ἢ πρὸς
τὸν τρόπον ὡς θηριώδη καὶ πιζρὸν ἐτέθη· τὸν γὰρ ὄφιν
ἔνιοι τῶν ποιητῶν ἀργᾶν ὀνομάζουσιν· ἢ πρὸς τὸν λόγον
ὡς ἀνιῶντα τοὺς ἀκρωμένους· καὶ γὰρ Ἄργας τοῦνομα
ποιητῆς ἦν νόμων πονηρῶν καὶ ἀργαλέων.

Καὶ ταῦτα μὲν ταύτῃ κατὰ Πλάτωνα, τῆς δὲ πρὸς τοὺς 5
λόγους ὀρμῆς ἀρχὴν αὐτῷ φασὶ τοιαύτην γενέσθαι. Καλ-

λιστράτου τοῦ ῥήτορος ἀγωνίζεσθαι τὴν περὶ Ὠρωποῦ κρίσιν ἐν τῷ δικαστηρίῳ μέλλοντος ἣν προσδοκία τῆς δίκης μεγάλη διὰ τε τὴν τοῦ ῥήτορος δύναμιν, ἀνθούντος τότε μάλιστα τῇ δόξῃ, καὶ διὰ τὴν προᾶξιν οὖσαν περιβόητον. ἀκούσας οὖν ὁ Δημοσθένης τῶν διδασκάλων καὶ τῶν παιδαγωγῶν συντιθεμένων τῇ δίκῃ παρατυχεῖν, ἔπεισε τὸν ἑαυτοῦ παιδαγωγὸν δεόμενος καὶ προθυμούμενος ὅπως αὐτὸν ἀγάγοι πρὸς τὴν ἀκρόασιν. ὃ δ' ἔχων πρὸς τοὺς ἀνοίγοντας τὰ δικαστήρια δημοσίους συνήθειαν, εὐπόρησε χώρας ἐν ἣ καθήμενος ὁ παῖς ἀδῆλως ἀκούσεται τῶν λεγομένων. εὐημερήσαντος δὲ τοῦ Καλλιστράτου καὶ θανυμασθέντος ὑπερφυῶς, ἐκείνου μὲν ἐξήλωσε τὴν δόξαν, ὁρῶν προπεμπόμενον ὑπὸ τῶν πολλῶν καὶ μακαριζόμενον, τοῦ δὲ λόγου μᾶλλον ἐθαύμασε καὶ κατενόησε τὴν ἰσχὺν πάντα χειροῦσθαι καὶ τιθασεύειν πεφυκότος, ὅθεν ἔασας τὰ λοιπὰ μαθήματα καὶ τὰς παιδικὰς διατριβάς, αὐτὸς αὐτὸν ἤσκει καὶ διεπώνει ταῖς μελέταις ὡς ἂν τῶν λεγόντων ἐσόμενος καὶ αὐτός. ἐχρήσατο δ' Ἰσαίῳ πρὸς τὸν λόγον ὑφηγητῆ, καίπερ Ἰσοκράτους τότε σχολάζοντος, εἴτε, ὡς τινες λέγουσι, τὸν ὠρισμένον μισθὸν Ἰσοκράτει τελέσαι μὴ δυνάμενος, τὰς δέκα μνᾶς, διὰ τὴν ὀρφανίαν, εἴτε μᾶλλον τοῦ Ἰσαίου τὸν λόγον ὡς δραστήριον καὶ παροῦργον ἐπὶ τὴν χρείαν ἀποδεχόμενος.

Ἐρμιππος δὲ φησιν ἀδεσπότηις ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν ἐν οἷς ἐγγράπτο τὸν Δημοσθένην συνεσχολακέναι Πλάτωνι καὶ πλεῖστον εἰς τοὺς λόγους ὠφελῆσθαι, Κτησιβίου δὲ μέμνηται λέγοντος παρὰ Καλλίου τοῦ Συρακουσίου καὶ τινῶν ἄλλων τὰς Ἰσοκράτους τέχνας καὶ τὰς Ἀλκιδάμαντος κρύφα λαβόντα τὸν Δημοσθένην καταμαθεῖν.

Ὡς γοῦν ἐν ἡλικίᾳ γενόμενος τοῖς ἐπιτρόποις ἤρξατο δικάζεσθαι καὶ λογογραφεῖν ἐπ' αὐτοὺς πολλὰς διαδύσεις καὶ παλινδικίας εὐρίσκοντας, ἐγγυμνασάμενος κατὰ τὸν Θουκυδίδην ταῖς μελέταις οὐκ ἀκινδύνως οὐδ' ἀργῶς, κατενυχῆσας ἐκπρᾶξαι μὲν οὐδὲ πολλοστὸν ἠδυνήθη μέρος τῶν πατρῴων, τόλμαν δὲ πρὸς τὸ λέγειν καὶ συνήθειαν ἱκανὴν λαβὼν καὶ γευσάμενος τῆς περὶ τοὺς ἀγῶνας φιλοτιμίας καὶ δυνάμεως ἐπεχείρησεν εἰς μέσον παρι-

εἶναι καὶ τὰ κοινὰ πράττειν. καὶ καθάπερ Λαομέδοντα ²
 τὸν Ὀρχομένιον λέγουσι καχεξίαν τινὰ σπληνὸς ἀμυνόμε-
 ρον δρόμοις μακροῖς χρῆσθαι τῶν ἰατρῶν κελυσάντων,
 εἰδ' οὕτω διαπονήσαντα τὴν ἕξιν ἐπιθέσθαι τοῖς στεφρα-
 νίταις ἀγῶσι καὶ τῶν ἄκρων γενέσθαι δολιχοδρόμων,
 οὕτω τῷ Δημοσθένει συνέβη τὸ πρῶτον ἐπανορθώσεως
 ἕνεκα τῶν ἰδίων ἀποδύντι πρὸς τὸ λέγειν, ἐκ τούτου κτη-
 σαμένην δεινότητα καὶ δύναμιν ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἤδη
 καθάπερ στεφανίταις ἀγῶσι πρωτεύειν τῶν ἀπὸ τοῦ
 βήματος ἀγωνιζομένων πολιτῶν. καίτοι τό γε πρῶτον ³
 ἐντυγχάνων τῷ δήμῳ θορύβοις περιέπιπτε καὶ κατεγε-
 λάτο δι' ἀήθειαν, τοῦ λόγου συγκεχύσθαι ταῖς περιόδοις
 καὶ βεβασανίσθαι τοῖς ἐνθυμήμασι πικρῶς ἄγαν καὶ κατα-
 κόρως δοκοῦντος. ἦν δέ τις, ὡς ἔοικε, καὶ φρονῆς ἀσθέ-
 νεια καὶ γλώττης ἀσάφεια καὶ πνεύματος κολοβότης ἐπι-
 ταράττουσα τὸν νοῦν τῶν λεγομένων τῷ διασπᾶσθαι τὰς
 περιόδους. τέλος δ' ἀποστάντα τοῦ δήμου καὶ ἑμβόμε- ⁴
 ρον ἐν Πειραιεὶ δι' ἀθυμίαν Εὐνομος ὁ Θριάσιος ἤδη πάνυ
 γέρον θεασάμενος ἐπετιμήσεν, ὅτι τὸν λόγον ἔχων ὁμοιό-
 τατον τῷ Περικλέους προδίδωσιν ὑπ' ἀτολμίας καὶ μαλα-
 κίας ἑαυτὸν, οὔτε τοὺς ὄχλους ὑφιστάμενος εὐθαρσῶς,
 οὔτε τὸ σῶμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἔξαρτούμενος ἀλλὰ τρυφῇ
 περιορῶν μαραινόμενον.

Πάλιν δέ ποτέ φασιν ἐκπεσόντος αὐτοῦ καὶ ἀπιόντος ⁷
 οἴκαδε συγκεκαλυμμένου καὶ βαρέως φέροντος ἐπακολου-
 θῆσαι Σάτυρον τὸν ὑποκριτὴν ἐπιτήδειον ὄντα καὶ συν-
 ελθεῖν, ὀδυρομένου δὲ τοῦ Δημοσθένους πρὸς αὐτὸν ὅτι
 πάντων φιλοπονιώτατος ὢν τῶν λεγόντων καὶ μικροῦ δέων
 καταναλωκέναι τὴν τοῦ σώματος ἀκμὴν εἰς τοῦτο χάριν
 οὐκ ἔχει πρὸς τὸν δῆμον ἀλλὰ κραιπαλιῶντες ἄνθρωποι
 ναῦται καὶ ἁμαθεῖς ἀκούονται καὶ κατέχουσι τὸ βῆμα,
 παρορᾶται δ' αὐτός, “ἀληθῆ λέγεις ὦ Δημοσθένης” φά- ²
 ναι τὸν Σάτυρον, “ἀλλ' ἐγὼ τὸ αἴτιον λάσομαι ταχέως, ἂν
 μοι τῶν Εὐρυκίδου τινὰ ῥήσεων ἢ Σοφοκλέους ἐθελήσης
 εἰπεῖν ἀπὸ στόματος.” εἰπόντος δὲ τοῦ Δημοσθένους
 μεταλαβόντα τὸν Σάτυρον οὕτω πλάσαι καὶ διεξελθεῖν ἐν
 ἤθει πρόποντι καὶ διαθέσει τὴν αὐτὴν ῥῆσιν ὡσθ' ὅλως

ἑτέραν τῷ Δημοσθένει φανῆναι. πεισθέντα δ' ὅσον ἐκ
 τῆς ὑποκρίσεως τῷ λόγῳ κόσμου καὶ χάριτος πρόσεσι,
 μικρὸν ἠγήσασθαι καὶ τὸ μηδὲν εἶναι τὴν ἄσκησιν ἀμε-
 3 λούντι τῆς προφορᾶς καὶ διαθέσεως τῶν λεγομένων. ἐκ
 τούτου κατάγειον μὲν οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὴ
 διεσώζετο καὶ καθ' ἡμᾶς, ἐνταῦθα δὲ πάντως μὲν ἐκάστης
 ἡμέρας κατιόντα πλάττειν τὴν ὑπόκρισιν καὶ διαπονεῖν τὴν
 φωνήν, πολλάκις δὲ καὶ μῆνας ἑξῆς δύο καὶ τρεῖς συνά-
 πτειν, ξυρούμενον τῆς κεφαλῆς θάτερον μέρος ὑπὲρ τοῦ
 μηδὲ βουλομένῳ πάνυ προελθεῖν ἐνδέχεσθαι δι' αἰσχύνην.
 8 Οὐ μὲν ἄλλα καὶ τὰς πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἐντεύξεις καὶ
 λόγους καὶ ἀσχολίας ὑποθέσεις ἐποιεῖτο καὶ ἀφορμὰς
 τοῦ φιλοπονεῖν· ἀπαλλαγείς γὰρ αὐτῶν τάχιστα κατέ-
 βαιεν εἰς τὸ μελετητήριον, καὶ διεξήει τὰς τε πράξεις
 2 ἐφεξῆς καὶ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογισμούς. ἔτι δὲ τοὺς
 λόγους οἷς παρέτυχε λεγομένοις, ἀναλαμβάνων εἰς ἑαυ-
 τὸν εἰς γνώμας ἀνήγε καὶ περιόδους, ἐπανορθώσεις τε
 παντοδαπὰς καὶ μεταφράσεις ἐκαινοτόμει τῶν εἰρημένων
 ὑφ' ἑτέρου πρὸς ἑαυτὸν ἢ ὑφ' αὐτοῦ πάλιν πρὸς ἄλλον.
 ἐκ τούτου δόξαν εἶχεν ὡς οὐκ εὐφυῆς ὢν, ἀλλ' ἐκ πόνου
 3 συγκειμένη δεινότητι καὶ δυνάμει χρώμενος. ἐδόκει τε
 τούτου σημεῖον εἶναι μέγα τὸ μὴ ῥαδίως ἀκοῦσαι τινα
 Δημοσθένους ἐπὶ καιροῦ λέγοντος, ἀλλὰ καὶ καθήμενον
 ἐν ἐκκλησίᾳ πολλάκις τοῦ δήμου καλοῦντος ὀνομαστὶ μὴ
 παρελθεῖν, εἰ μὴ τύχοι περροντικῶς καὶ παρεσκευασμέ-
 νος. εἰς τοῦτο ἄλλοι τε πολλοὶ τῶν δημαγωγῶν ἐχλεύα-
 ζον αὐτόν, καὶ Πυθίας ἐπισκώπτων ἐλλυχνίων ἔφησεν
 4 ὄξειν αὐτοῦ τὰ ἐνθυμήματα. τοῦτον μὲν οὖν ἠμείψατο
 πικρῶς ὁ Δημοσθένης· “οὐ ταῦτά” γὰρ εἶπεν “ἐμοὶ καὶ
 σοὶ ὧ Πυθία ὁ λύχνος σύνοιδεν.” πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους
 οὐ παντάπασιν ἦν ἕξαρκος, ἀλλ' οὔτε γράψας οὔτ' ἄγραφα
 κομιδῇ λέγειν ὠμολόγει. καὶ μέντοι δημοτικὸν ἀπέφαιεν
 ἄνδρα τὸν λέγειν μελετῶντα· θεραπείας γὰρ εἶναι τοῦτο
 δήμου παρασκευήν, τὸ δ' ὅπως ἔξουσιν οἱ πολλοὶ πρὸς
 τὸν λόγον ἀφροντιστεῖν ὀλιγαρχικοῦ καὶ βία μᾶλλον ἢ
 5 πειθοῖ προσέχοντος. τῆς δὲ πρὸς καιρὸν ἀτολμίας αὐ-
 τοῦ καὶ τοῦτο ποιοῦνται σημεῖον, ὅτι Δημάδης μὲν ἐκείνῳ

Θορυβηθέντι πολλάκις ἀναστὰς ἐκ προχείρου συνεῖπεν, ἐκεῖνος δ' οὐδέποτε Δημάδῃ.

Πόθεν οὖν, φαίη τις ἄν, ὁ Αἰσχίνης πρὸς τὴν ἐν τοῖς 9 λόγοις τόλμαν θαυμασιώτατον ἀπεκάλει τὸν ἄνδρα; πῶς δὲ Πύθωνι τῷ Βυζαντίῳ θρασυνομένῳ καὶ ῥέοντι πολλῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἀναστὰς μόνος ἀντεῖπεν, ἢ Λαμάχου τοῦ Μυρναίου γεγραφότος ἐγκώμιον Ἀλεξάνδρου καὶ Φιλίππου τῶν βασιλέων, ἐν ᾧ πολλὰ θηβαίους καὶ Ὀλυμπίους εἰρήκει κακῶς, καὶ ἀναγινώσκοντος Ὀλυμπίασι 2 παραστάς, καὶ διεξελθὼν μεθ' ἱστορίας καὶ ἀποδείξεως ὅσα θηβαίοις καὶ Χαλκιδεῦσιν ὑπάρχει καλὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πάλιν ὅσων αἴτιοι γέγονασι κακῶν οἱ κολακεύοντες Μακεδόνας, οὕτως ἐπέστρεψε τοὺς παρόντας ὥστε δεῖσαντα τῷ Θορύβῳ τὸν σοφιστὴν ὑπεκδῦναι τῆς πανηγύρεως; ἀλλ' ἔοικεν ὁ ἀνὴρ τοῦ Περικλέους τὰ μὲν 3 ἄλλα μὴ πρὸς αὐτὸν ἠγήσασθαι, τὸ δὲ πλάσμα καὶ τὸν σχηματισμὸν αὐτοῦ καὶ τὸ μὴ ταχέως μηδὲ περὶ παντὸς ἐκ τοῦ παρισταμένου λέγειν, ὥσπερ ἐκ τούτων μεγάλου γεγονότος, ζηλῶν καὶ μιμούμενος οὐ πάνυ προσίεσθαι τὴν ἐν τῷ καιρῷ δόξαν, οὐδ' ἐπὶ τύχῃ πολλάκις, ἐκὼν εἶναι ποιεῖσθαι τὴν δύναμιν, ἐπεὶ τόλμαν γε καὶ θάρσος 4 οἱ λεχθέντες ὑπ' αὐτοῦ λόγοι τῶν γραφέντων μᾶλλον εἶχον, εἴ τι δεῖ πιστεύειν Ἐρατοσθένει καὶ Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ καὶ τοῖς κωμικοῖς. ὧν Ἐρατοσθένης μὲν φησιν αὐτὸν ἐν τοῖς λόγοις πολλαχοῦ γεγονέναι παράβακχον, ὁ δὲ Φαληρεὺς τὸν ἔμμετρον ἐκεῖνον ὄρκον ὁμόσαι ποτὲ πρὸς τὸν δῆμον ὥσπερ ἐνθουσιῶντα

“μὰ γῆν, μὰ κρήνας, μὰ ποταμούς, μὰνάματα.”
τῶν δὲ κωμικῶν ὁ μὲν τις αὐτὸν ἀποκαλεῖ ῥωποπερπε- 5 ρήθραν, ὁ δὲ παρασκώπτων ὡς χρώμενον τῷ ἀντιθέτῳ φησὶν οὕτως·

ἀπέλαβεν ὥσπερ ἔλαβεν. ἠγάπησεν ἄν
τὸ ῥῆμα τοῦτο παραλαβὼν Δημοσθένης.
ἐκτὸς εἰ μὴ νῆ Δία πρὸς τὸν ὑπὲρ Ἄλωννήσου λόγον ὁ Ἀντιφάνης καὶ τουτὶ πέπαιχεν, ἣν Ἀθηναίοις Δημοσθέ-
νης συνεβούλευε μὴ λαμβάνειν ἀλλ' ἀπολαμβάνειν παρὰ Φιλίππου.

- 10 Πλὴν τὸν γε Δημάδην πάντες ὠμολόγουν τῇ φύσει
 χρώμενον ἀνίκητον εἶναι καὶ παραφέρειν αὐτοσχεδιάζοντα
 τὰς τοῦ Δημοσθένους σκέψεις καὶ παρασκευάς. Ἀρίστων
 δ' ὁ Χίος καὶ Θεοφράστου τινὰ δόξαν ἰστόρησε περὶ τῶν
 ῥητόρων· ἐρωτηθέντα γὰρ ὁποῖός τις αὐτῷ φαίνεται
 ῥήτωρ ὁ Δημοσθένης, εἰπεῖν “ἄξιός τῆς πόλεως,” ὁποῖος
 2 δὲ Δημάδης, “ὑπὲρ τὴν πόλιν.” ὁ δ' αὐτὸς φιλόσοφος
 Πολύενκτον ἱστορεῖ τὸν Σφήτιον, ἓνα τῶν τότε πολι-
 τευομένων Ἀθήνησιν, ἀποφαίνεσθαι μέγιστον μὲν εἶναι
 ῥήτορα Δημοσθένην, δυνατώτατον δὲ εἰπεῖν Φωκίωνα·
 πλεῖστον γὰρ ἐν βραχυτάτῃ λέξει νοῦν ἐκφέρειν. καὶ
 μέντοι καὶ τὸν Δημοσθένην φασὶν αὐτόν, ὁσάκις ἀντε-
 ρῶν αὐτῷ Φωκίων ἀναβαίνοι, λέγειν πρὸς τοὺς συνήθεις
 “ἢ τῶν ἐμῶν λόγων κοπίς ἀνίσταται.”
- 8 Τοῦτο μὲν οὖν ἄδηλον εἶτε πρὸς τὸν λόγον τοῦ ἀνδρὸς
 ὁ Δημοσθένης εἶτε πρὸς τὸν βίον καὶ τὴν δόξαν ἐπεπόν-
 θει, πολλῶν πάνυ καὶ μακρῶν περιόδων ἐν ῥῆμα καὶ
 νεῦμα πίστιν ἔχοντος ἀνθρώπου κυριώτερον ἡγούμενος·
- 11 τοῖς δὲ σωματικοῖς ἐλαττώμασι τοιαύτην ἐπῆγεν ἄσκησιν,
 ὡς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος ἱστορεῖ, λέγων αὐτοῦ Δημο-
 σθένους ἀκούειν πρεσβύτου γεγονότος, τὴν μὲν ἀσάφειαν
 καὶ τραυλότητα τῆς γλώττης ἐκβιάζεσθαι καὶ διαρθεοῦν
 εἰς τὸ στόμα ψήφους λαμβάνοντα καὶ ῥήσεις ἅμα λέγοντα,
 2 τὴν δὲ φωνὴν ἐν τοῖς δρόμοις γυμνάζεσθαι καὶ ταῖς πρὸς
 τὰ σιμὰ προσβάσει διαλεγόμενον καὶ λόγους τινὰς ἢ
 στίχους ἅμα τῷ πνεύματι πυκνουμένῳ προφερόμενον·
 εἶναι δ' αὐτῷ μέγα κάτοπτρον οἴκοι, καὶ πρὸς τοῦτο τὰς
 μελέτας ἐξ ἐναντίας ἰστάμενον περαίνειν. λέγεται δ', ἀν-
 θρώπου προσελθόντος δεομένου συνηγορίας καὶ διεξιόν-
 τος ὡς ὑπὸ του λάβοι πληγὰς, “ἀλλὰ σύ γε” φάναι τὸν
 3 Δημοσθένην “τούτων ὧν λέγεις οὐδὲν πέπονθας.” ἐπι-
 τείναντος δὲ τὴν φωνὴν τοῦ ἀνθρώπου καὶ βοῶντος “ἐγὼ
 Δημόσθενες οὐδὲν πέπονθα;” “νῆ Δία” φάναι “νῦν
 ἀκούω φωνὴν ἀδικουμένου καὶ πεπονθότος.” οὕτως ᾤετο
 μέγα πρὸς πίστιν εἶναι τὸν τόνον καὶ τὴν ὑπόκρισιν τῶν
 λεγόντων. τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ὑποκρινόμενος ἤρεσκε
 θαυμαστῶς, οἱ δὲ χαριέντες ταπεινὸν ἡγοῦντο καὶ ἀγεννῆς

αὐτοῦ τὸ πλάσμα καὶ μαλακόν, ὧν καὶ Δημήτριος ὁ Φα-
ληρεὺς ἐστίν. Αἰσιῶνα δέ φησιν Ἐρμιππος, ἐρωτηθέντα ⁴
περὶ τῶν πάλαι δητόρων καὶ τῶν καθ' αὐτόν, εἰπεῖν ὡς
ἀκούων μὲν ἂν τις ἐθαύμασεν ἐκείνους εὐκόσμως καὶ με-
γαλοπρεπῶς τῇ δῆμῳ διαλεγομένους, ἀναγινωσκόμενοι δ'
οἱ Δημοσθένους λόγοι πολὺ τῇ κατασκευῇ καὶ δυνάμει δια-
φέρουσιν. οἱ μὲν οὖν γεγραμμένοι τῶν λόγων ὅτι τὸ αὐ-
στηρὸν πολὺ καὶ πικρὸν ἔχουσι, τί ἂν λέγοι τις; ἐν δὲ
ταῖς ἀπαντήσεσι ταῖς παρὰ τὸν καιρὸν ἐχοῖτο καὶ τῷ γε-
λοῖῳ. Δημάδου μὲν γὰρ εἰπόντος “ἐμὲ Δημοσθένης, ἢ ὅς ⁵
τὴν Ἀθηναίαν,” “αὐτῇ” εἶπεν “ἢ Ἀθηναίαν πρῶτην ἐν Κολλυτῷ
μοιχεύουσα ἐλήφθη.” πρὸς δὲ τὸν κλέπτην ὃς ἐπεκαλεῖτο
Χαλκοῦς, καὶ αὐτὸν εἰς τὰς ἀγροπνίας αὐτοῦ καὶ νυκτο-
γραφίας πειρώμενόν τι λέγειν, “οἶδά” εἶπεν “ὅτι σε λυπῶ
λόχρον καίων. ὑμεῖς δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, μὴ θαυμά- ⁶
ζετε τὰς γινομένας κλοπὰς, ὅταν τοὺς μὲν κλέπτας χαλ-
κοῦς τοὺς δὲ τοίχους πηλίνους ἔχωμεν.” ἀλλὰ περὶ μὲν
τούτων καίπερ ἔτι πλείω λέγειν ἔχοντες ἐνταῦθα παυσό-
μεθα· τὸν δ' ἄλλον αὐτοῦ τρόπον καὶ τὸ ἦθος ἀπὸ τῶν
πράξεων καὶ τῆς πολιτείας θεωρεῖσθαι δίκαιον ἐστίν.

Ὁρμησε μὲν οὖν ἐπὶ τὸ πράττειν τὰ κοινὰ τοῦ Φωκι- ¹²
κοῦ πολέμου συνεστῶτος, ὡς αὐτός τε φησι καὶ λαβεῖν
ἐστίν ἀπὸ τῶν Φιλιππικῶν δημηγοριῶν· αἱ μὲν γὰρ ἤδη
διαπεπραγμένων ἐκείνων γεγονάσιν, αἱ δὲ πρεσβύταται
τῶν ἔγγιστα πραγμάτων ἀπτονται. δῆλος δ' ἐστὶ καὶ τὴν
κατὰ Μειδίου παρασκευασάμενος εἰπεῖν δίκην δύο μὲν ἐπὶ
τοῖς τριάκοντα γεγονῶς ἔτη, μηδέπω δ' ἔχων ἰσχὺν ἐν τῇ
πολιτεῖα μηδὲ δόξαν. ὃ καὶ μάλιστα μοι δοκεῖ δεισας ἐπ' ²
ἀργυρίῳ καταθέσθαι τὴν πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔχθραν·
οὐ γάρ τι γλυκύθυμος ἀνὴρ ἦν οὐδ' ἀγανόφρων, ἀλλ' ἐν-
τονος καὶ βλαῖος περὶ τὰς ἀμύνας· ὁρῶν δ' οὐ φραῦλον
οὐδὲ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἔργον ἄνδρα καὶ πλούτῳ καὶ
λόγῳ καὶ φίλοις εὖ περιγραφόμενον καθελεῖν, τὸν Μειδίαν,
ἐπέδωκε τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ δεομένοις. αἱ δὲ τρισχιλῖαι καθ' ³
ἑαυτὰς οὐκ ἂν μοι δοκοῦσι τὴν Δημοσθένους ἀμβλῦναι
πικρίαν, ἐλιτίζοντος καὶ δυναμένου περιγενέσθαι. λαβὼν
δὲ τῆς πολιτείας καλὴν ὑπόθεσιν τὴν πρὸς Φίλιππον ὑπὲρ

τῶν Ἑλλήνων δικαιολογίαν, καὶ πρὸς ταύτην ἀγωνιζόμενος ἀξίως, ταχὺ δόξαν ἔσχε καὶ περίβλεπτος ὑπὸ τῶν λόγων ἦρθη καὶ τῆς παρρησίας, ὥστε θαυμάζεσθαι μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, θεραπεύεσθαι δ' ὑπὸ τοῦ μεγάλου βασιλέως, 4 πλείστον δ' αὐτοῦ λόγον εἶναι παρὰ τῷ Φιλίππῳ τῶν δημαγωγούντων, ὁμολογεῖν δὲ καὶ τοὺς ἀπεχθανομένους ὅτι πρὸς ἔνδοξον αὐτοῖς ἄνθρωπον ὁ ἀγὼν ἔστι. καὶ γὰρ Αἰσχίνης καὶ Ὑπερεΐδης τοιαῦτα ὑπὲρ αὐτοῦ κατηγοροῦντες εἰρήκασιν.

- 13 Ὅθεν οὐκ οἶδ' ὅπως παρέστη Θεοπόμπῳ λέγειν αὐτὸν ἀβέβαιον τῷ τρόπῳ γεγονέναι καὶ μήτε πράγμασι μήτ' ἀνθρώποις πολὺν χρόνον τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν δυνάμενον. φαίνεται γάρ, εἰς ἣν ἀπ' ἀρχῆς τῶν πραγμάτων μερίδα καὶ τάξιν αὐτὸν ἐν τῇ πολιτείᾳ κατέστησε, ταύτην ἄχρι τέλους διαφυλάξας, καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ βίῳ μὴ μεταβαλλόμενος, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ἐπὶ τῷ μὴ μεταβαλέσθαι προ- 2 ἔμενος. οὐ γὰρ ὡς Δημάδης ἀπολογούμενος διὰ τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ μεταβολὴν ἔλεγεν αὐτῷ μὲν [αὐτὸν] τάναντία πολλάκις εἰρηκέναι τῇ δὲ πόλει μηδέποτε, καὶ Μελάνωπος ἀντιπολιτευόμενος Καλλιστράτῳ καὶ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ χρήμασι μετατιθέμενος εἰώθει λέγειν πρὸς τὸν δῆμον "ὁ μὲν ἀνὴρ ἐχθρός, τὸ δὲ τῆς πόλεως νικάτω συμ- 3 φέρον," Νικόδημος δ' ὁ Μεσσήνιος Κασάνδρῳ προστιθέμενος πρότερον, εἶτ' αὐθις ὑπὲρ Δημητρίου πολιτευόμενος οὐκ ἔφη τάναντία λέγειν, αἰεὶ γὰρ εἶναι συμφέρον ἀκροᾶσθαι τῶν κρατούντων, οὕτω καὶ περὶ Δημοσθένους ἔχομεν εἰπεῖν οἷον ἐκτρεπομένου καὶ πλαγιάζοντος ἢ φωνῆν ἢ πράξιν, ἀλλ' ὡσπερ ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀμεταβλήτου διαγράμματος τῆς πολιτείας ἓνα τόνον ἔχων ἐν τοῖς πράγμασιν 4 αἰεὶ διετέλεσεν. Παναίτιος δ' ὁ φιλόσοφος καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ φησὶν οὕτω γεγράφθαι τοὺς πλείστους ὡς μόνου τοῦ καλοῦ δι' αὐτὸ αἵρετοῦ ὄντος, τὸν περὶ τοῦ στεφάνου, τὸν κατ' Ἀριστοκράτους, τὸν ὑπὲρ τῶν ἀτελειῶν, τοὺς Φιλιππικούς· ἐν οἷς πᾶσιν οὐ πρὸς τὸ ἥδιστον ἢ ῥᾶστον ἢ λυσιτελέστατον ἄγει τοὺς πολίτας, ἀλλὰ πολλαχοῦ τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν σωτηρίαν οἶεται δεῖν ἐν δευτέρᾳ τάξει 5 τοῦ καλοῦ ποιεῖσθαι καὶ τοῦ πρέποντος, ὡς εἴ γε τῇ περὶ

τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ φιλοτιμία καὶ τῇ τῶν λόγων εὐγε-
 νείᾳ παρῆν ἀνδρεία τε πολεμιστήριος καὶ τὸ καθαρῶς
 ἕκαστα πράττειν, οὐκ ἐν τῷ κατὰ Μοιροκλέα καὶ Πολύεν-
 κτον καὶ Ὑπερείδην ἀριθμῶ τῶν ῥητόρων, ἀλλ' ἄνω μετὰ
 Κίμωνος καὶ Θουκυδίδου καὶ Περικλέους ἄξιός ἦν τίθε-
 σθαι. τῶν γοῦν κατ' αὐτὸν ὁ Φωκίων οὐκ ἐπαινουμένης 14
 προϋστάμενος πολιτείας, ἀλλὰ δοκῶν μακεδονίζειν, ὅμως
 δι' ἀνδρείαν καὶ δικαιοσύνην οὐδὲν οὐδαμῇ χείρων ἔδοξεν
 Ἐφιάλτου καὶ Ἀριστείδου καὶ Κίμωνος ἀνῆρ γενέσθαι.
 Δημοσθένης δ' οὐκ ὦν ἐν τοῖς ὅπλοις ἀξιόπιστος, ὡς φη- 2
 σιν ὁ Δημήτριος, οὐδὲ πρὸς τὸ λαμβάνειν παντάπασιν
 ἀπωχρωμένος, ἀλλὰ τῷ μὲν παρὰ Φιλίππου καὶ Μακε-
 δονίας ἀνάλωτος ὦν, τῷ δ' ἄνωθεν ἐκ Σούσων καὶ Ἐκβα-
 τάνων ἐπιβατὸς χρυσίῳ γεγωνὸς καὶ κατακεκλυσμένος,
 ἐπαινεῖσθαι μὲν ἰκανώτατος ἦν τὰ τῶν προγόνων καλά, μι-
 μῆσασθαι δ' οὐχ ὅμοιος, ἐπεὶ τοῦς γε κατ' αὐτὸν ῥήτορας
 (ἔξω δὲ λόγου τίθεμαι Φωκίωνα) καὶ τῷ βίῳ παρῆλθεν.
 φαίνεται δὲ καὶ μετὰ παρρησίας μάλιστα τῷ δήμῳ δια- 3
 λεγόμενος καὶ πρὸς τὰς ἐπιθυμίας τῶν πολλῶν ἀντιτεί-
 νων καὶ τοῖς ἀμαρτήμασιν αὐτῶν ἐπιρρυόμενος, ὡς ἐκ τῶν
 λόγων λαβεῖν ἔστιν. Ἱστορεῖ δὲ καὶ Θεόπομπος ὅτι τῶν
 Ἀθηναίων ἐπὶ τινὰ προβαλλομένων αὐτὸν κατηγορίαν, ὡς
 δ' οὐκ ὑπήκουε, Φορυβούντων ἀναστὰς εἶπεν "ὕμεῖς ἐμοί,
 ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, συμβούλω μὲν, κἂν μὴ θέλητε, χρή-
 σεσθε, συκοφάντη δ' οὐδ' ἐὰν θέλητε." σφόδρα δ' ἀρι- 4
 στοκρατικὸν αὐτοῦ πολίτευμα καὶ τὸ περὶ Ἀντιφῶντος,
 ὃν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀρεθέντα συλλαβῶν ἐπὶ τὴν ἐξ
 Ἀρείου πάγου βουλὴν ἀνήγαγε, καὶ παρ' οὐδὲν τὸ προσ-
 κροῦσαι τῷ δήμῳ θέμενος ἤλεγξεν ὑπεσχημένον Φιλίππῳ
 τὰ νεώρια ἐμπρήσειν· καὶ παραδοθεὶς ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ
 τῆς βουλῆς ἀπέθανεν. κατηγορήσε δὲ καὶ τῆς ἱερείας
 Θεωρίδος ὡς ἄλλα τε ῥαδιουργούσης πολλὰ καὶ τοὺς δού-
 λους ἐξαπατᾶν διδασκούσης, καὶ θανάτου τιμῆσάμενος
 ἀπέκτεινεν.

Λέγεται δὲ καὶ τὸν κατὰ Τιμοθέου τοῦ στρατηγοῦ λό- 15
 γον, ᾧ χρησάμενος Ἀπολλόδωρος εἶλε τὸν ἄνδρα τοῦ ὀφλή-
 ματος, Δημοσθένης γράψαι τῷ Ἀπολλοδώρῳ, καθάπερ

καὶ τοὺς πρὸς Φορμίωνα καὶ Στέφανον, ἐφ' οἷς εἰκότως ἠδόξησεν. καὶ γὰρ ὁ Φορμίων ἠγωνίζετο λόγῳ Δημοσθένους πρὸς τὸν Ἀπολλόδωρον, ἀτεχνῶς καθάπερ ἐξ ἐνὸς μαχαιροπωλίου τὰ κατ' ἀλλήλων ἐγχειρίδια πωλοῦντος αὐτοῦ τοῖς ἀντιδίκους. τῶν δὲ δημοσίων ὁ μὲν κατ' Ἄνδρωτίωνος καὶ Τιμοκράτους καὶ Ἀριστοκράτους ἑτέροις ἐγράφησαν, οὐπω τῇ πολιτείᾳ προσεληλυθότος· δοκεῖ γὰρ δυοῖν ἢ τριῶν δέοντα ἔτη τριάκοντα γεγονῶς ἐξενεγκεῖν τοὺς λόγους ἐκείνους· τὸν δὲ κατ' Ἀριστογείτονος αὐτὸς ἠγωνίσαστο, καὶ τὸν περὶ τῶν ἀτελειῶν διὰ τὸν Χαβρίου παῖδα Κτήσιππον, ὡς φησὶν αὐτός, ὡς δ' ἔνιοι λέγουσι, τὴν μητέρα τοῦ νεανίσκου μινώμενος. οὐ μὴν ἔγρημε ταύτην, ἀλλὰ Σαμία τινὲ συνήκησεν, ὡς ἱστορεῖ Δημήτριος ὁ Μάγνης ἐν τοῖς περὶ συνωνύμων. ὁ δὲ κατ' Αἰσχίνου τῆς παραπρεσβείας ἀδελὸν εἰ λέλεκται· καίτοι φησὶν Ἰδομενεὺς παρὰ τριάκοντα μόνας τὸν Αἰσχίνην ἀποφυγεῖν. ἀλλ' οὐκ ἔοικεν οὕτως ἔχειν ἀληθές, εἰ δεῖ τοῖς περὶ στεφάνου γεγραμμένοις ἐκατέρων λόγοις τεκμαίρεσθαι· μέμνηται γὰρ οὐδέτερος αὐτῶν ἐναργῶς οὐδὲ τρανῶς ἐκείνου τοῦ ἀγῶνος ὡς ἄχρι δίκης προελθόντος.

16 Ταυτὶ μὲν οὖν ἕτεροι διακρινουῦσι μᾶλλον· ἡ δὲ τοῦ Δημοσθένους πολιτεία φανερά μὲν ἦν ἔτι καὶ τῆς εἰρήνης ὑπαρχούσης, οὐδὲν ἔωγτος ἀνεπιτίμητον τῶν πραττομένων ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα, ἀλλ' ἐφ' ἐκάστῳ ταραττοντος τοὺς Ἀθηναίους καὶ διακαίοντος ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον. διὸ καὶ παρὰ Φιλίππῳ πλεῖστος ἦν λόγος αὐτοῦ· καὶ ὅτε πρεσβεύων δέκατος ἦκεν εἰς Μακεδονίαν, ἤκουσε μὲν πάντων Φίλιππος, ἀντεῖπε δὲ μετὰ πλείστης ἐπιμελείας πρὸς τὸν ἐκείνου λόγον. οὐ μὴν ἔν γε ταῖς ἄλλαις τιμαῖς καὶ φιλοφροσύναις ὅμοιον αὐτὸν τῷ Δημοσθένει παρεῖχεν, ἀλλὰ προσήγετο τοὺς περὶ Αἰσχίνην καὶ Φιλοκράτην μᾶλλον. ὅθεν ἐπαινοῦντων ἐκείνων τὸν Φίλιππον ὡς καὶ λέγειν δυνατώτατον καὶ κάλλιστον ὀφθῆναι καὶ νῆ Δία συμπιεῖν ἱκανώτατον, ἠναγκάζετο βασκαίνων ἐπισκώπτειν ὡς τὸ μὲν σοφιστοῦ τὸ δὲ γυναικὸς τὸ δὲ σπογγιᾶς εἶη, βασιλέως δ' οὐδὲν ἐγκώμιον.

17 Ἐπεὶ δ' εἰς τὸ πολεμεῖν ἔρρεπε τὰ πράγματα, τοῦ μὲν

Φιλίππου μὴ δυναμένου τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, τῶν δ' Ἀθη-
 ναίων ἐγειρομένων ὑπὸ τοῦ Δημοσθένους, πρῶτον μὲν εἰς
 Εὐβοίαν ἐξώρμησε τοὺς Ἀθηναίους καταδεδουλωμένην ὑπὸ
 τῶν τυράννων Φιλίππῳ· καὶ διαβάντες ἐκείνου τὸ ψήφι-
 σμα γράψαντος ἐξήλασαν τοὺς Μακεδόνας. δεύτερον δὲ ²
 Βυζαντίοις ἐβοήθησε καὶ Περινθίοις ὑπὸ τοῦ Μακεδόνα
 πολεμουμένοις, πείσας τὸν δῆμον ἀφέντα τὴν ἔχθραν καὶ
 τὸ μεμνήσθαι τῶν περὶ τὸν συμμαχικὸν ἡμαρτημένων ἐκα-
 τέροις πόλεμον ἀποστεῖλαι δύναμιν αὐτοῖς, ὑφ' ἧς ἐσώ-
 θησαν. ἔπειτα πρεσβεύων καὶ διαλεγόμενος τοῖς Ἑλλησι ³
 καὶ παροξύνων συνέστησε πλὴν ὀλίγων ἅπαντας ἐπὶ τὸν
 Φίλιππον, ὥστε σύνταξιν γενέσθαι πεζῶν μὲν μυρίων καὶ
 πεντακισχιλίων ἵππέων δὲ δισχιλίων, ἄνευ τῶν πολιτικῶν
 δυνάμεων, χρήματα δὲ καὶ μισθοὺς τοῖς ξένοις εἰσφέρει-
 σθαι προθύμως, ὅτε καὶ φησι Θεόφραστος, ἀξιούντων
 τῶν συμάχων ὀρισθῆναι τὰς εἰσφοράς, εἰπεῖν Κρωβύλον
 τὸν δημαγωγὸν ὡς οὐ τεταγμένα σιτεῖται πόλεμος. ἐπηρ- ⁴
 μένης δὲ τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸ μέλλον καὶ συνισταμένων
 κατ' ἔθνη καὶ πόλεις Εὐβοέων Ἀχαιῶν Κορινθίων Μεγα-
 ρέων Λευκαδίων Κερκυραίων, ὁ μέγιστος ὑπελείπετο τῷ
 Δημοσθένει τῶν ἀγῶνων, Θηβαίους προσαγαγέσθαι τῇ
 συμμαχίᾳ, χώραν τε σύνορον τῆς Ἀττικῆς καὶ δύναμιν ἑνα-
 γώνιον ἔχοντας, καὶ μάλιστα τότε τῶν Ἑλλήνων εὐδοκι-
 μοῦντας ἐν τοῖς ὅπλοις. ἦν δ' οὐ ῥάδιον ἐπὶ προσφάτοις ⁵
 εὐεργετήμασι τοῖς περὶ τὸν Φωρικὸν πόλεμον τετιθασευ-
 μένους ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μεταστῆσαι τοὺς Θηβαίους, καὶ
 μάλιστα ταῖς διὰ τὴν γεινίασιν ἀψιμαχίαις ἀναξαινομέ-
 νων ἐκάστοτε τῶν πολεμικῶν πρὸς ἀλλήλας διαφορῶν ταῖς
 πόλεσιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ Φίλιππος ὑπὸ τῆς περὶ τὴν ¹⁸
 Ἄμφισσαν εὐτυχίας ἐπαιρόμενος εἰς τὴν Ἐλάτειαν ἐξαί-
 φνης ἐνέπεσε καὶ τὴν Φωρίδα κατέσχεν, ἐκπεπληγμένων
 τῶν Ἀθηναίων καὶ μηδενὸς τολμῶντος ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸ
 βῆμα μηδ' ἔχοντος ὅ τι χρὴ λέγειν, ἀλλ' ἀπορίας οὔσης ἐν
 μέσῳ καὶ σιωπῆς, παρελθὼν μόνος ὁ Δημοσθένης συνε-
 βούλευε τῶν Θηβαίων ἔχεσθαι, καὶ τὰλλα παραθαρύνας
 καὶ μετεωρίσας ὥσπερ εἰώθει τὸν δῆμον ταῖς ἐλπίσιν
 ἀπεστάλη πρεσβευτῆς μετ' ἑτέρων εἰς Θήβας. ἔπεμψε δὲ ²

καὶ Φίλιππος, ὡς Μαρσύας φησὶν, ἄμύνταν μὲν καὶ Κλέαρχον Μακεδόνας, Δάοχον δὲ Θεσσαλὸν καὶ Θρασυδαῖον ἀντιερούντας. τὸ μὲν οὖν συμφέρον οὐ διέφραγε τοὺς τῶν Θηβαίων λογισμούς, ἀλλ' ἐν ὄμμασιν ἕκαστος εἶχε τὰ τοῦ πολέμου δεινά, ἔτι τῶν Φωκιῶν τραυμάτων νεαρῶν παρραμενόντων· ἢ δὲ τοῦ ῥήτορος δύναμις, ὡς φησὶ Θεόπομπος, ἐκρίπτευσεν τὸν θυμὸν αὐτῶν καὶ διακαίλουσα τὴν φιλοτιμίαν ἐπεσκόπησε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὥστε καὶ φρόβον καὶ λογισμὸν καὶ χάριν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς ἐνθουσιώσοντας ὑπὸ τοῦ λόγου πρὸς τὸ καλόν. οὕτω δὲ μέγα καὶ λαμπρὸν ἐράνη τὸ τοῦ ῥήτορος ἔργον ὥστε τὸν μὲν Φίλιππον εὐθύς ἐπικηρυζέσθαι δεόμενον εἰρήνης, ὁρθὴν δὲ τὴν Ἑλλάδα γενέσθαι καὶ συνεξαναστῆναι πρὸς τὸ μέλλον, ὑπερηρετεῖν δὲ μὴ μόνον τοὺς στρατηγούς τῷ Δημοσθένει ποιούντας τὸ προστατιτόμενον ἀλλὰ καὶ τοὺς βιοιτάρχους, διοικεῖσθαι δὲ τὰς ἐκκλησίας ἅπασας οὐδὲν ἦτιον ὑπ' ἐξελθόν τότε τὰς Θηβαίων ἢ τὰς Ἀθηναίων, ἀγαπωμένον παρ' ἀμφοτέροις καὶ δυναστεύοντος οὐκ ἀδίκως οὐδὲ παρ' ἀξίαν, ὡσπερ ἀποφραίνεται Θεόπομπος, ἀλλὰ καὶ πάνυ προσηκόντως.

19 Τύχη δὲ τις ἔοικε δαιμόνιος ἐν περιφορᾷ πραγμάτων, εἰς ἐλείνο καιροῦ συμπεραίνουσα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος, ἐναντιοῦσθαι τοῖς πραττομένοις καὶ πολλὰ σημεῖα τοῦ μέλλοντος ἀναφαίνειν, ἐν οἷς ἢ τε Πυθία δεινὰ προύφρανε μαντεύματα, καὶ χρησμός ἦδετο παλαιὸς ἐκ τῶν Σιβυλλείων·

τῆς ἐπὶ Θερμώδοντι μάχης ἀπάνευθε γενομένη
αἰετὸς ἐν νεφέεσσι καὶ ἤξει θηήσασθαι.
ζηλαὶ ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν.

2 τὸν δὲ Θερμώδοντά φασιν εἶναι παρ' ἡμῖν ἐν Χαιρωνείᾳ ποτάμιον μικρὸν εἰς τὸν Κηρισσὸν ἐμβάλλον. ἡμεῖς δὲ νῦν μὲν οὐδὲν οὕτω τῶν ῥευμάτων ἴσμεν ὀνομαζόμενον, εἰκάζομεν δὲ τὸν καλούμενον Αἴμονα Θερμώδοντα λέγεσθαι τότε· καὶ γὰρ παραρρεῖ παρὰ τὸ Ἡράκλειον, ὅπου κατεστρατοπέδενον οἱ Ἕλληνες, καὶ τεχμαιρόμεθα τῆς μάχης γενομένης αἵματος ἐμπλησθέντα καὶ νεκρῶν τὸν ποταμὸν ταύτην διαλλάξαι τὴν προσηγορίαν. ὁ δὲ Δούρις

οὐ ποταμὸν εἶναι φησι τὸν Θερμώδοντα, ἀλλ' ἰστάντας
 τινὰς σκηρὴν καὶ περιορύττοντας ἀνδριαντίσκον εὐρεῖν λί-
 θινον, ὑπὸ γραμμάτων τινῶν διασημαινόμενον ὡς εἶη
 Θερμώδων, ἐν ταῖς ἀγκάλαις Ἀμαζόνα φέροντα τετρω-
 μένην. ἐπὶ δὲ τούτῳ χρησιμὸν ἄλλον ἄδεσθαι λέγοντα
 τὴν δ' ἐπὶ Θερμώδοντι μάχην μένε, παμμέλαν ὄρνι·
 τηρεῖ τοι κρέα πολλὰ παρέσσεται ἀνθρώπεια.

Ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ἔχει, διαιτῆσαι χαλεπὸν· ὁ δὲ 20
 Δημοσθένης λέγεται τοῖς τῶν Ἑλλήνων ὅπλοις ἐκτεθαρ-
 ρηκῶς, καὶ λαμπρὸς ὑπὸ ῥώμης καὶ προθυμίας ἀνδρῶν
 τοσοῦτων προκαλουμένων τοὺς πολεμίους αἰρόμενος, οὔτε
 χρησιμοῖς ἔαν προσέχειν οὔτε μαντείας ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ
 τὴν Πυθίαν ὑπονοεῖν ὡς φιλιππίζουσαν, ἀναμιμνήσκων
 Ἐπαμεινώνδου τοὺς Θηβαίους καὶ Περικλέους τοὺς Ἀθη-
 ναίους, ὡς ἐκεῖνοι τὰ τοιαῦτα δειλίας ἠγούμενοι προγρά-
 σεις ἐχρῶντο τοῖς λογισμοῖς. μέχρι μὲν οὖν τούτων ἀνὴρ 2
 ἦν ἀγαθός· ἐν δὲ τῇ μάχῃ καλὸν οὐδὲν οὐδ' ὁμολογούμενον
 ἔργον οἷς εἶπεν ἀποδειξάμενος ὄγχετο λιπῶν τὴν τάξιν,
 ἀποδρᾶς αἰσχίστα καὶ τὰ ὅπλα ῥίψας, οὐδὲ τὴν ἐπιγρα-
 ρὴν τῆς ἀσπίδος, ὡς ἔλεγε Πυθίας, αἰσχυνθεῖς, ἐπιγε-
 γραμμένης γράμμασι χρυσοῖς “ἀγαθῇ τύχῃ.” παραντίκα 3
 μὲν οὖν ὁ Φίλιππος ἐπὶ τῇ νίκῃ διὰ τὴν χαρὰν ἐξυβρίσας,
 καὶ κωμάσας ἐπὶ τοὺς νεκροὺς μεθύων, ἦδε τὴν ἀρχὴν
 τοῦ Δημοσθένους ψηφίσματος πρὸς πόδα διαιρῶν καὶ
 ὑποχρούων “Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς τάδ' εἶ-
 πεν.” ἐκνήψας δὲ καὶ τὸ μέγεθος τοῦ περιστάντος αὐτὸν
 ἀγῶνος ἐν νῦν λαβὼν ἔφριπτε τὴν δεινότητα καὶ τὴν δύνα-
 μιν τοῦ ῥήτορος, ἐν μέρει μικρῇ μιᾶς ἡμέρας τὸν ὑπὲρ
 τῆς ἡγεμονίας καὶ τοῦ σώματος ἀναρρῖψαι κίνδυνον ἀναγ-
 κασθεῖς ὑπ' αὐτοῦ. διῆκτο δ' ἡ δόξα μέχρι τοῦ Περσῶν 4
 βασιλέως· κἀκεῖνος ἔπεμψε τοῖς σατράπαις ἐπὶ θάλασσαν
 γράμματα, χρήματα Δημοσθένει διδόναι κελεύων, καὶ
 προσέχειν ἐκείνῳ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων ὡς περισπάσαι
 δυναμένῳ καὶ κατασχεῖν ταῖς Ἑλληνικαῖς ταραχαῖς τὸν
 Μακεδόνα.

Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐρώρασεν Ἀλέξανδρος, ἐν Σάρ- 5
 δεσιν ἐπιστολάς τινὰς ἀνευρῶν τοῦ Δημοσθένους καὶ γράμ-

ματα τῶν βασιλέως στρατηγῶν, δηλοῦντα τὸ πλῆθος τῶν
 21 δοθέντων αὐτῷ χρημάτων· τότε δὲ τῆς ἀτυχίας τοῖς Ἑλ-
 λησι γεγενημένης οἱ μὲν ἀντιπολιτευόμενοι ῥήτορες ἐπεμ-
 βαίνοντες τῷ Δημοσθένει κατεσκευάζον εὐθύνας καὶ γρα-
 ρὰς ἐπ' αὐτόν, ὁ δὲ δῆμος οὐ μόνον τούτων ἀπέλυεν, ἀλλὰ
 καὶ τιμῶν διετέλει καὶ προκαλούμενος αὐτίς ὡς εὖνον
 2 εἰς τὴν πολιτείαν, ὥστε καὶ τῶν ὀστέων ἐκ Χαιρωνείας
 κομισθέντων καὶ θάπτομένων τὸν ἐπὶ τοῖς ἀνδράσιν ἔπαι-
 νον εἰπεῖν ἀπέδωκεν, οὐ ταπεινῶς οὐδ' ἀγεννῶς φέρων τὸ
 συμβεβηκός, ὡς γράφει καὶ τραγωδεῖ Θεόπομπος, ἀλλὰ
 τῷ τιμᾶν μάλιστα καὶ κοσμεῖν τὸν σύμβουλον ἀποδεικνύ-
 3 μενος τὸ μὴ μεταμέλεισθαι τοῖς βεβουλευμένοις. τὸν μὲν
 οὖν λόγον εἶπεν ὁ Δημοσθένης, τοῖς δὲ ψηφίσμασιν οὐχ
 ἑαυτὸν ἀλλ' ἐν μέρει τῶν φίλων ἕκαστον ἐπέγραφεν, ἕξοιω-
 νιζόμενος τὸν ἴδιον δαίμονα καὶ τὴν τύχην, ἕως αὐτίς
 ἀνεθάρρησε Φιλίππου τελευτήσαντος. ἔτελεύτησε δὲ τῇ
 περὶ Χαιρώνειαν εὐτυχίᾳ χρόνον οὐ πολὺν ἐπιβιώσας, καὶ
 τοῦτο δοκεῖ τῷ τελευταίῳ τῶν ἐπῶν ὁ χρησμός ἀποθε-
 σπίσαι "κλαίει ὁ νικηθεὶς, ὁ δὲ νικήσας ἀπόλωλεν."

22 Ἔγνων μὲν οὖν κρύφα τὴν τοῦ Φιλίππου τελευτήν ὁ Δη-
 μοσθένης, προκαταλαμβάνων δὲ τὸ θαρρεῖν ἐπὶ τὰ μέλ-
 λοντα τοὺς Ἀθηναίους, προῆλθε φαιδρὸς εἰς τὴν βουλὴν
 ὡς ὄναρ ἑωρακῶς ἀφ' οὗ τι μέγα προσδοκᾶν Ἀθηναίους
 ἀγαθόν· καὶ μετ' οὐ πολὺν παρήσαν οἱ τὸν Φιλίππου θά-
 νατον ἀπαγγέλλοντες. εὐθύς οὖν ἔθυον εὐαγγέλια καὶ
 2 στεφανοῦν ἐψηφίσαντο Πausανίαν. καὶ προῆλθεν ὁ Δη-
 μοσθένης ἔχων λαμπρὸν ἱμάτιον ἑστεφανωμένος, ἐβδό-
 μην ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ τεθνηκυίας, ὡς ὁ Αἰ-
 σχίνης φησὶ λαιδορῶν ἐπὶ τούτῳ καὶ κατηγορῶν αὐτοῦ
 μισοτεχνίαν, αὐτὸς ὢν ἀγεννῆς καὶ μαλακός, εἰ τὰ πένθη
 καὶ τοὺς ὀδυρμοὺς ἡμέρου καὶ φιλοστόργου ψυχῆς ἐποι-
 εῖτο σημεῖα, τὸ δ' ἀλύπως φέρειν ταῦτα καὶ πρῶως ἀπε-
 3 δοκίμαζεν. ἐγὼ δ', ὡς μὲν ἐπὶ θανάτῳ βασιλέως ἡμέρως
 οὕτω καὶ φιλανθρώπως ἐν οἷς ἠτύχησε χρησαμένου
 πταίσασιν αὐτοῖς στεφαναρηροεῖν καλῶς εἶχε καὶ θύειν,
 οὐχ ἂν εἶποιμι· πρὸς γὰρ τῷ νεμεσητῷ καὶ ἀγεννῆς, ζῶντα
 μὲν τιμᾶν καὶ ποιῆσθαι πολίτην, πεσόντος δ' ὑφ' ἑτέρου

μη φέρειν τὴν χαρὰν μετρίως, ἀλλ' ἐπισκιρτᾶν τῷ νεκρῷ καὶ παιωνίζειν ὡς περ αὐτοὺς ἀνδραγαθήσαντας· ὅτι 4 μέντοι τὰς οἴκοι τύχας καὶ δάκρυα καὶ ὄδυρμους ἀπολιπὼν ταῖς γυναιξίν ὁ Δημοσθένης, ἃ τῇ πόλει συμφέρειν ᾔετο, ταῦτ' ἔπραττεν, ἐπαινῶ, καὶ τίθεμαι πολιτικῆς καὶ ἀνδρώδους ψυχῆς ἀεὶ πρὸς τὸ κοινὸν ἰστάμενον καὶ τὰ οἰκεῖα πάθη καὶ πράγματα τοῖς δημοσίοις ἐπανέχοντα τηρεῖν τὸ ἀξίωμα πολὺ μᾶλλον ἢ τοὺς ὑποκριτὰς τῶν βασιλικῶν καὶ τυράννικῶν προσώπων, οὓς ὀρῶμεν οὔτε κλαίοντας οὔτε γελῶντας ἐν τοῖς θεάτροις ὡς αὐτοὶ θέλουσιν, ἀλλ' ὡς ὁ ἀγὼν ἀπαιτεῖ πρὸς τὴν ὑπόθεσιν. χω- 5 ρὶς δὲ τούτων, εἰ δεῖ τὸν ἀτυχήσαντα μὴ περιορᾶν ἀπαρηγόρητον ἐν τῷ πάθει κείμενον, ἀλλὰ καὶ λόγοις χρῆσθαι κουφίζουσι καὶ πρὸς ἡδῖω πράγματα τρέπειν τὴν διανοίαν, ὡς περ οἱ τοὺς ὀφθαλμιῶντας ἀπὸ τῶν λαμπρῶν καὶ ἀντιτύπων ἐπὶ τὰ χλωρὰ καὶ μαλακὰ χρώματα τὴν ὄψιν ἀπάγειν κελεύοντες, πόθεν ἂν τις ἐπαγάγοιτο βελτίω παρηγορίαν ἢ πατρίδος εὐτυχούσης ἐκ τῶν κοινῶν παθῶν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα σύγγρασιμ ποριζόμενος τοῖς βελτίοισιν ἀφανίζουσιν τὰ χεῖρω;

Ταῦτα μὲν οὖν εἰπεῖν προήχθημεν ὀρῶντες ἐπικλῶντα 23 πολλοὺς καὶ ἀποθελύνοντα τὸν Αἰσχίνην τῷ λόγῳ τούτῳ πρὸς οἴκτον· αἱ δὲ πόλεις πάλιν τοῦ Δημοσθένους ἀναρριπίζοντος αὐτὰς συνίσταντο, καὶ Θηβαῖοι μὲν ἐπέθεντο τῇ φρουρᾷ καὶ πολλοὺς ἀνεῖλον, ὅπλα τοῦ Δημοσθένους αὐτοῖς συμπαρασκευάσαντος, Ἀθηναῖοι δ' ὡς πολεμήσοντες μετ' αὐτῶν παρεσκευάζοντο. καὶ τὸ βῆμα κατεῖχεν 2 ὁ Δημοσθένης, καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ στρατηγούς τοῦ βασιλέως ἔγραφε τὸν ἐκεῖθεν ἐπεγείρων πόλεμον Ἀλεξάνδρῳ, παῖδα καὶ Μαργίτην ἀποκαλῶν αὐτόν. ἐπεὶ μέντοι τὰ περὶ τὴν χώραν θέμενος παρῆν αὐτὸς μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐξεκέκοπτο μὲν ἡ θρασύτης τῶν Ἀθηναίων καὶ ὁ Δημοσθένης ἀπεσβήκει, Θηβαῖοι δὲ προδοθέντες ὑπ' ἐκείνων ἠγωνίσαντο κατ' αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν ἀπέβαλον. Θορύβου δὲ μεγάλου τοὺς Ἀθηναίους 3 περιεσιτώτος, ἀπεστάλη μὲν ὁ Δημοσθένης αἰρεθεὶς μετ' ἑτέρων πρεσβευτῆς πρὸς Ἀλέξανδρον, δεῖσας δὲ τὴν ὀργὴν

ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος ἀνεχώρησεν ὀπίσω καὶ τὴν πρεσβείαν ἀφῆκεν. εὐθὺς δ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐξήτει πέμπτων τῶν δημογωγῶν δέκα μὲν, ὡς Ἰδομένεὺς καὶ Δοῦρις εἰρήχασιν, ὀκτιῶ δ', ὡς οἱ πλείστοι καὶ δοκιμώτατοι τῶν συγγραφέων, τοῦσδε, Δημοσθένην Πολύευκτον Ἐφιάτην Λυκούργον
 4 Μοιροκλέα Δήμιωνα Καλλισθένην Χαρίδημον, ὅτε καὶ τὸν περὶ τῶν προβάτων λόγον ὁ Δημοσθένης, ὡς τοῖς λύκοις τοὺς κύνας ἐξέδωκεν, διηγησάμενος αὐτὸν μὲν εἶχασε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κυσὶν ὑπὲρ τοῦ δήμου μαχομένοις, Ἀλέξανδρον δὲ τὸν Μακεδόνα μονόλυκον προσηγόρευσε. ἔτι δ' "ὡσπερ" ἔφη "τοὺς ἐμπόρους ὀρῶμεν, ὅταν ἐν τρυβλίῳ δεῖγμα περιφέρωσι, δι' ὀλίγων πυρῶν τοὺς πολλοὺς πιπράσκοντας, οὕτως ἐν ἡμῖν λανθάνετε πάντας αὐτοὺς
 5 συνεκδιδόντες." ταῦτα μὲν οὖν Ἀριστόβουλος ὁ Κασανδρεὺς ἱστόρηκεν, βουλευομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων καὶ διαπορούντων ὁ Δημάδης λαβὼν πέντε τάλαντα παρὰ τῶν ἀνδρῶν ὠμολόγησε πρεσβεύσειν καὶ δεήσεσθαι τοῦ βασιλέως ὑπὲρ αὐτῶν, εἴτε τῇ φιλίᾳ πιστεύων, εἴτε προσδοκῶν μεστὸν εὐρήσειν ὡσπερ λέοντα φόνου κεκορημένον. ἔπεισε δ' οὖν καὶ παρητήσατο τοὺς ἀνδρας ὁ Δημάδης, καὶ διήλλαξεν αὐτῷ τὴν πόλιν.

24 Ἀπελθόντος δ' Ἀλεξάνδρου μεγάλοι μὲν ἦσαν οὗτοι, ταπεινὰ δ' ἔπραττεν ὁ Δημοσθένης. κινουμένῳ δ' Ἁγιδι τῷ Σπαρτιάτῃ βραχέα συνεκινήθη πάλιν, εἴτ' ἔπτηξε, τῶν μὲν Ἀθηναίων οὐ συνεξαναστάτων, τοῦ δ' Ἁγιδος πεσόντος καὶ τῶν Λακεδαιμονίων συντριβέντων. εἰσῆχθη δὲ τότε καὶ ἡ περὶ τοῦ στεφάνου γραφή κατὰ Κτησιφῶντος, γραφεῖσα μὲν ἐπὶ Χαιρώνδου ἀρχοντος μικρὸν ἐπάνω τῶν
 2 Χαιρωνικῶν, κριθεῖσα δ' ὕστερον ἔτεσι δέκα ἐπ' Ἀριστοφῶντος, γενομένη δ' ὡς οὐδεμία τῶν δημοσίων περιβόητος διὰ τε τὴν δόξαν τῶν λεγόντων καὶ τὴν τῶν δικαζόντων εὐγένειαν, οἱ τοῖς ἐλαύνουσι τὸν Δημοσθένην τότε πλείστον δυναμένοις καὶ μακεδονίζουσιν οὐ προήξαντο τὴν κατ' αὐτοῦ ψήφον, ἀλλ' οὕτω λαμπρῶς ἀπέλυσαν ὥστε τὸ πέμπτον μέρος τῶν ψήφων Αἰσχίνην μὴ μεταλαβεῖν.

Ἐκεῖνος μὲν οὖν εὐθὺς ἐκ τῆς πόλεως ὤχετ' ἀπιών,
 25 καὶ περὶ Ῥόδον καὶ Ἰωνίαν σοφιστεύων κατεβίωσε· μετ'

οὐ πολὺ δ' Ἄρπαλος ἦκεν ἐξ Ἀσίας εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπο-
 δρὰς Ἀλέξανδρον, αὐτῷ τε πράγματα συνειδῶς πονηρὰ
 δι' ἀσωτίαν, κάκεινον ἤδη χαλεπὸν ὄντα τοῖς φίλοις δε-
 δοικῶς. καταφυγόντος δὲ πρὸς τὸν δῆμον αὐτοῦ καὶ μετὰ
 τῶν χρημάτων καὶ τῶν νεῶν αὐτὸν παραδιδόντος, οἱ μὲν
 ἄλλοι ῥήτορες εὐθὺς ἐποφθαλμιάσαντες πρὸς τὸν πλοῦ-
 τον ἐβοήθουν καὶ συνέπειθον τοὺς Ἀθηναίους δέχεσθαι
 καὶ σῶζειν τὸν ἰκέτην, ὃ δὲ Δημοσθένης πρῶτον μὲν ἀπε- 2
 λαύνειν συνεβούλευε τὸν Ἄρπαλον, καὶ φυλάττεσθαι μὴ
 τὴν πόλιν ἐμβάλωσιν εἰς πόλεμον ἐξ οὐκ ἀναγκαίας καὶ
 ἀδίκου προφάσεως. ἡμέραις δ' ὀλίγαις ὕστερον ἐξεταζο-
 μένων τῶν χρημάτων ἰδὼν αὐτὸν ὃ Ἄρπαλος ἤσθέντα
 βαρβαρικῇ κύλικι καὶ καταμανθάνοντα τὴν τορεῖαν καὶ
 τὸ εἶδος, ἐκέλευσε διαβαστάσαντα τὴν ὀλκὴν τοῦ χρυσοῦ
 σκέψασθαι. θαναμάσαντος δὲ τοῦ Δημοσθένους τὸ βάρος 3
 καὶ πυθομένου πόσον ἄγει, μειδιάσας ὃ Ἄρπαλος "ἄξι
 σοί" φησὶν "εἴκοσι τάλαντα," καὶ γενομένης τάχιστα τῆς
 νυκτὸς ἐπεμψεν αὐτῷ τὴν κύλικα μετὰ τῶν εἴκοσι ταλάν-
 των. ἦν δ' ἄρα δεινὸς ὃ Ἄρπαλος ἐρωτικοῦ πρὸς χρυσοῦν
 ἀνδρὸς ὅψει καὶ διαχύσει καὶ βολαῖς ὀμμάτων ἀνευρεῖν
 ἤθος. οὐ γὰρ ἀντέσχεν ὃ Δημοσθένης, ἀλλὰ πληγεὶς ὑπὸ 4
 τῆς δωροδοκίας ὡσπερ παραδεγεμένος φρουρὰν προσκε-
 χωρήκει τῷ Ἀρπάλῳ. καὶ μεθ' ἡμέραν εὖ καὶ καλῶς ἐρίοις
 καὶ ταινίαις κατὰ τοῦ τραχήλου καθελιζάμενος εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν προῆλθε, καὶ κελευόντων ἀνίστασθαι καὶ λέγειν
 διένευεν ὡς ἀποκεκομμένης αὐτῷ τῆς φωνῆς. οἱ δ' εὐ- 5
 φρεῖς γλευάζοντες οὐχ ὑπὸ συνάγχης ἐφραζον ἀλλ' ὑπ'
 ἀργυράγχης εἰλήφθαι νύκτωρ τὸν δημαγωγόν. ὕστερον
 δὲ τοῦ δήμου παντὸς αἰσθόμενου τὴν δωροδοκίαν καὶ
 βουλόμενον ἀπολογεῖσθαι καὶ πείθειν οὐκ ἔῶντος, ἀλλὰ
 χαλεπαίνοντος καὶ θορυβοῦντος, ἀναστάς τις ἔσκωψεν
 εἰπὼν "οὐκ ἀκούσεσθε, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοῦ τὴν
 κύλικα ἔχοντος;" τότε μὲν οὖν ἀπέπεμψαν ἐκ τῆς πόλεως 6
 τὸν Ἄρπαλον, δεδιότες δὲ μὴ λόγον ἀπαιτῶνται χρημάτων
 ὧν διηρπάξεν οἱ ῥήτορες, ζήτησιν ἐποιοῦντο νεανικὴν
 καὶ τὰς οἰκίας ἐπιόντες ἠρεύνων, πλὴν τῆς Καλλικλέους
 τοῦ Ἀρρενίδου· μόνην γὰρ τὴν τούτου νεωστὶ γεγαμηκότος

οὐκ εἶασαν ἐλεγχθῆναι νύμφης ἔνδον οὔσης, ὡς ἱστορεῖ Θεόπομπος.

26 Ὁ δὲ Δημοσθένης ὁμόσε χωρῶν εἰσήνεγκε ψήφισμα τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴν ἐξετάσαι τὸ πρᾶγμα καὶ τοὺς ἐκείνη δόξαντας ἀδικεῖν δοῦναι δίκην. ἐν δὲ πρώτοις αὐτοῦ τῆς βουλῆς ἐκείνου καταψηφισαμένης, εἰσῆλθε μὲν εἰς τὸ δικαστήριον, ὁφίων δὲ πεντήκοντα ταλάντων² δίκην καὶ παραδοθεῖς εἰς τὸ δεσμοτήριον, αἰσχύνῃ τῆς αἰτίας φασὶ καὶ δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος οὐ δυναμένου φέρειν τὸν εἰργμὸν ἀποδοῦναι τοὺς μὲν λαθόντα, τῶν δὲ λαθεῖν ἐξουσίαν δόντων. λέγεται γοῦν ὡς οὐ μακρὰν τοῦ ἄστεος φεύγων αἰσθοιτό τινας τῶν διαφόρων αὐτῷ πολιτῶν ἐπιδιώκοντας, καὶ βούλοιο μὲν αὐτὸν ἀποκρούπειν,³ ὡς δ' ἐκείνοι φθρυγξάμενοι τοῦνομα καὶ προσελθόντες ἐγγὺς ἐδέοντο λαβεῖν ἐρόδια παρ' αὐτῶν, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο νομίζοντες ἀργύριον οἴκοθεν καὶ τούτου χάριν ἐπιδιώξαντες αὐτόν, ἅμα δὲ θαρρεῖν παρεζάλουν καὶ μὴ φέρειν ἀνιαρῶς τὸ συμβεβηγός, ἔτι μᾶλλον ἀνακλαύσασθαι τὸν Δημοσθένην καὶ εἰπεῖν " πῶς δ' οὐ μέλλω φέρειν βαρέως ἀπολιπὼν πόλιν ἐχθροὺς τοιούτους ἔχουσαν οἴους ἐν⁴ ἑτέρα φίλους εἶρεῖν οὐ ῥᾶδιον ἐστίν;" ἤνεγκε δὲ τὴν φυγὴν μαλακῶς, ἐν Αἰγίνῃ καὶ Τροίξῃνι καθεζόμενος τὰ πολλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἀττικὴν ἀποβλέπων δεδακρυμένος, ὥστε φωνὰς οὐκ εὐγνώμονας οὐδ' ὁμολογούσας τοῖς ἐν τῇ πολιτείᾳ νεανιεύμασιν ἀπομνημονεύεσθαι. λέγεται γὰρ ἐκ τοῦ ἄστεος ἀπαλλαττόμενος καὶ πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ἀνατείνας τὰς χεῖρας εἰπεῖν " ὦ δέσποινα Πολιάς, τί δὴ τρισὶ τοῖς χαλεπωτάτοις χείρεσι θεοῖσι, γλανζὶ καὶ δρά⁵ ζοντι καὶ δήμῳ;" τοὺς δὲ προσιόντας αὐτῷ καὶ συνδιατρίβοντας νεανίσκους ἀπέτρεπε τῆς πολιτείας λέγων ὡς, εἰ δυοῖν προκειμένων ὁδῶν ἀπ' ἀρχῆς, τῆς μὲν ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς δ' ἀντικρὺς εἰς τὸν ὄλεθρον, ἐτύγγανε προειδὼς τὰ κατὰ τὴν πολιτείαν κακά, φόβους καὶ φθόνους καὶ διαβολὰς καὶ ἀγῶνας, ἐπὶ ταύτην ἂν δρμηῆσαι τὴν εὐθὺν τοῦ θανάτου τείνουσαν.

27 Ἀλλὰ γὰρ ἔτι φεύγοντος αὐτοῦ τὴν εἰρημένην φυγὴν Ἀλέξανδρος μὲν ἐτελεύτησε, τὰ δ' Ἑλληνικὰ συνίσταντο

πάλιν Λεωσθένους ἀνδραγαθοῦντος καὶ περιτειχίζοντος
 Ἀντίπατρον ἐν Λαμῖα πολιορκούμενον. Πυθέας μὲν οὖν ²
 ὁ ῥήτωρ καὶ Καλλιμέδων ὁ Κάραβος ἐξ Ἀθηναίων φεύγον-
 τες Ἀντιπάτρῳ προσεγένοντο, καὶ μετὰ τῶν ἐκείνου φί-
 λων καὶ πρέσβων περιμόντες οὐκ εἶων ἀφίστασθαι τοὺς
 Ἕλληνας οὐδὲ προσέχειν τοῖς Ἀθηναίοις· Δημοσθένης δὲ
 τοῖς ἐξ ἄστεος πρεσβεύουσι προσμίζας ἑαυτὸν ἠγωνίζετο
 καὶ συνέπραττεν ὅπως αἱ πόλεις συνεπιθήσονται τοῖς
 Μακεδόσι καὶ συνεχβαλοῦσιν αὐτοὺς τῆς Ἑλλάδος. ἐν δ' ³
 Ἀρκαδίᾳ καὶ Λοιδορίᾳ τοῦ Πυθέου καὶ τοῦ Δημοσθένους
 γενέσθαι πρὸς ἀλλήλους εἶρηκεν ὁ Φύλαρχος ἐν ἐκκλησίᾳ,
 τοῦ μὲν ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων τοῦ δ' ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων
 λέγοντος. λέγεται δὲ τὸν μὲν Πυθέαν εἰπεῖν ὅτι, καθά-
 περ οἰκίαν εἰς ἣν ὄνειον εἰσφέρεται γάλα, κακὸν τι πάν-
 τως ἔχειν νομίζομεν, οὕτω καὶ πόλιν ἀνάγκη νοσεῖν εἰς
 ἣν Ἀθηναίων πρεσβεία παραγίνεται· τὸν δὲ Δημοσθένην ⁴
 στρέψαι τὸ παράδειγμα, φήσαντα καὶ τὸ γάλα τὸ ὄνειον
 ἐφ' ὑγιείᾳ καὶ τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ σωτηρίᾳ παραγίνεσθαι
 τῶν νοσοῦντων. ἐφ' οἷς ἦσθεῖς ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος
 ψηφίζεται τῷ Δημοσθένει κάθοδον. τὸ μὲν οὖν ψήφισμα
 Δήμων ὁ Παιανιεύς, ἀνεψιὸς ὢν Δημοσθένους, εἰσήνεγ-
 γεν· ἐπέμφθη δὲ τριήρης ἐπ' αὐτὸν εἰς Αἴγινα. ἐκ δὲ ⁵
 Πειραιῶς ἀνέβαινεν οὐτ' ἄρχοντος οὐτε ἱερέως ἀπολει-
 φθέντος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὁμοῦ πάντων
 ἀπαντῶντων καὶ δεχομένων προθύμως, ὅτε καὶ φησιν
 αὐτὸν ὁ Μάγνης Δημήτριος ἀνατείναντα τὰς χεῖρας μα-
 καρίσαι τῆς ἡμέρας ἐκείνης αὐτὸν ὡς βέλτιον Ἀλκιβιάδου
 κατιόντα· πεπεισμένους γάρ, οὐ βεβιασμένους ὑπ' αὐτοῦ
 δέχεσθαι τοὺς πολίτας. τῆς δὲ χρηματικῆς ζημίας αὐτῷ ⁶
 μενούσης (οὐ γὰρ ἐξῆν χάριτι λῦσαι καταδίκην) ἐσοφρί-
 σαντο πρὸς τὸν νόμον· εἰωθότες γὰρ ἐν τῇ θυσίᾳ τοῦ
 Διὸς τοῦ σωτῆρος ἀργύριον τελεῖν τοῖς κατασκευάζουσι
 καὶ κοσμοῦσι τὸν βωμόν, ἐκείνῳ τότε ταῦτα ποιῆσαι καὶ
 παρασχεῖν πεντήκοντα ταλάντων ἐξέδωκαν, ὅσον ἦν τί-
 μημα τῆς καταδίκης.

Οὐ μὴν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀπέλαυσε τῆς πατρίδος κατ- ²⁸
 ελθῶν, ἀλλὰ ταχὺ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων συντριβέν-

των Μεταγεινιῶνος μὲν ἢ περὶ Κραννῶνα μάχη συνέπεσε, Βοηδρομιῶνος δὲ παρῆλθεν εἰς Μουνυχίαν ἢ φρουρά, Πυανεισιῶνος δὲ Δημοσθένης ἀπέθανε τόνδε τὸν τρόπον.

² ὡς Ἀντίπατρος καὶ Κρατερός ἠγγέλλοντο προσιόντες ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, οἱ μὲν περὶ τὸν Δημοσθένην φθάσαντες ὑπεξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως, ὁ δὲ δῆμος αὐτῶν θάνατον κατέγνω Δημάδου γράψαντος. ἄλλων δ' ἄλλαχοῦ διασπαρέντων ὁ Ἀντίπατρος περιέπεμπε τοὺς συλλαμβάνοντας, ὧν ἡγεμῶν ἦν Ἀρχίας ὁ κληθεὶς φρυαδοθήρας.

³ τοῦτον δὲ Θούριον ὄντα τῷ γένει λόγος ἔχει τραγωδίας ὑποκρίνεσθαι ποτε, καὶ τὸν Αἰγινήτην Πῶλον τὸν ὑπερβαλόντα τῇ τέχνῃ πάντας ἐκείνου γεγονέναι μαθητὴν ἱστοροῦσιν. Ἐρμιππος δὲ τὸν Ἀρχίαν ἐν τοῖς Λακρίτου τοῦ ῥήτορος μαθηταῖς ἀναγράφει· Δημήτριος δὲ τῆς Ἀνα-

⁴ ξιμένους διατριβῆς μετεσχηγέναι φησὶν αὐτόν. οὗτος οὖν ὁ Ἀρχίας Ὑπερείδην μὲν τὸν ῥήτορα καὶ Ἀριστόνικον τὸν Μαραθῶνιον καὶ τὸν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως ἀδελφὸν Ἰμεραῖον ἐν Αἰγίνῃ καταφυγόντας ἐπὶ τὸ Αἰάκειον ἀποσπάσας ἐπεμψεν εἰς Κλεωνὰς πρὸς Ἀντίπατρον, κάκει διεφθάρησαν, Ὑπερείδου δὲ καὶ τὴν γλῶτταν ἐκτιμηθῆναι

²⁹ λέγουσι· τὸν δὲ Δημοσθένην πυθόμενος ἰκέτην ἐν Καλαυρία ἐν τῷ ἱερῷ Ποσειδῶνος καθέξασθαι, διαπλεύσας ὑπηρετικοῖς καὶ ἀποβάς μετὰ Θρακῶν δορυφόρων ἔπειθεν ἀναστάντα βαδίζειν μετ' αὐτοῦ πρὸς Ἀντίπατρον ὡς

² δυσχερὲς πεισόμενον οὐδέν. ὁ δὲ Δημοσθένης ἐτύγγανεν ὄψιν ἑωρακῶς κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς ἀλλόκοτον· ἐδόκει γὰρ ἀνταγωνίζεσθαι τῷ Ἀρχία τραγωδίαν ὑποκρινόμενος, εὐημερῶν δὲ καὶ κατέχων τὸ θέατρον ἐνδεία παρασκευῆς καὶ χορηγίας κρατεῖσθαι. διὸ τοῦ Ἀρχίου πολλὰ φιλάνθρωπα διαλεχθέντος ἀναβλέψας πρὸς αὐτόν, ὥσπερ ἐτύγγανε καθήμενος, “ὦ Ἀρχία” εἶπεν “οὔτε ὑποκρινόμενός με ἔπεισας πώποτε οὔτε νῦν

³ πείσεις ἐπαγγελλόμενος.” ἀρξαμένου δ' ἀπειλεῖν τοῦ Ἀρχίου μετ' ὀργῆς “νῦν” ἔφη “λέγεις τὰ ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ τρίποδος, ἄρτι δ' ὑπεκρίνου. μικρὸν οὖν ἐπίσχες, ὅπως ἐπιστείλω τι τοῖς οἴκοι.” καὶ ταῦτ' εἰπὼν ἐντὸς ἀνεχώρησε τοῦ ναοῦ, καὶ λαβὼν βιβλίον ὡς γράφειν μέλ-

λων προσήνεγκε τῷ στόματι τὸν κάλαμον, καὶ δακῶν, ὡσπερ ἐν τῷ διανοεῖσθαι καὶ γράφειν εἰώθει, χρόνον τινὰ κατέσχεν, εἶτα συγκαλυψάμενος ἀπέκλινε τὴν κεφαλὴν. οἱ μὲν οὖν παρὰ τὰς θύρας ἐσιῶτες δορυφόροι κατεγέλων ὡς ἀποδειλιῶντος αὐτοῦ, καὶ μαλακὸν ἀπεκάλουν καὶ ἄνανδρον, ὃ δ' Ἀρχίας προσελθὼν ἀνίστασθαι παρεκάλει, καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀνακυκλιῶν λόγους αὐθις ἐπηγγέλλετο διαλλαγὰς πρὸς τὸν Ἀντιπάτρον. ἤδη δὲ συνησθημένος ὁ Δημοσθένης ἐμπεφυκότος αὐτῷ τοῦ φαρμάκου καὶ κρατοῦντος ἐξεκαλύψατο, καὶ διαβλέψας πρὸς τὸν Ἀρχίαν “οὐκ ἂν φθάνοις” εἶπεν “ἤδη τὸν ἐκ 5 τῆς τραγωδίας ὑποκρινόμενος Κρέοντα καὶ τὸ σῶμα τοῦτο ῥίπτων ἄταφον. ἐγὼ δ', ὦ φίλε Πόσειδον, ἔτι ζῶν ἐξανίσταμαι τοῦ ἱεροῦ· τῷ δ' Ἀντιπάτρῳ καὶ Μακεδόσιν οὐδ' ὁ σὸς ναὸς καθαρὸς ἀποκέλειπται.” ταῦτ' εἰπὼν, καὶ κελεύσας ὑπολαβεῖν αὐτὸν ἤδη τρέμοντα καὶ σφαλλόμενον, ἅμα τῷ προσελθεῖν καὶ παραλλάξαι τὸν βωμὸν ἔπεσε καὶ στενάξας ἀρῆκε τὴν ψυχὴν.

Τὸ δὲ φάρμακον Ἀρίστων μὲν ἐκ τοῦ καλάμου λαβεῖν 30 φησὶν αὐτόν, ὡς εἴρηται· Πάππος δέ τις, οὗ τὴν ἱστορίαν Ἑρμιππος ἀνέλιθη, φησὶ πεσόντος αὐτοῦ παρὰ τὸν βωμὸν ἐν μὲν τῷ βιβλίῳ γεγραμμένην ἐπιστολῆς ἀρχὴν εὐρεθῆναι “Δημοσθένης Ἀντιπάτρῳ” καὶ μηδὲν ἄλλο, θαυμαζομένης δὲ τῆς περὶ τὸν θάνατον ὀξύτητος διηγεί- 2 σθαι τοὺς παρὰ ταῖς θύραις Θραῦκας ὡς ἐκ τινος ῥακίου λαβῶν εἰς τὴν χεῖρα προσθοῖτο τῷ στόματι καὶ καταπίοι τὸ φάρμακον· αὐτοὶ δ' ἄρα χρυσὸν ᾗθήθησαν εἶναι τὸ καταπινόμενον· ἢ δ' ὑπηρετοῦσα παιδίσκη, πυνθανομένων τῶν περὶ τὸν Ἀρχίαν, φαίη πολὺν εἶναι χρόνον ἐξ οὗ φοροίη τὸν ἀπόδεσμον ἐκείνον ὁ Δημοσθένης ὡς φυλακτῆριον. Ἐρατοσθένης δὲ καὶ αὐτὸς ἐν κρίκῳ φησὶ κοίλῳ 3 τὸ φάρμακον φυλάσσειν· τὸν δὲ κρίκον εἶναι τοῦτον αὐτῷ φόρημα περιβραχιόνιον. τῶν δ' ἄλλων, ὅσοι γεγράφασι περὶ αὐτοῦ (πάμπολλοι δ' εἰσὶ), τὰς διαφορὰς οὐκ ἀναγκαῖον ἐπεξελεθεῖν, πλὴν ὅτι Δημοχάρης ὁ τοῦ Δημοσθέ- 4 νους οἰκεῖος οἴεσθαι φησὶν αὐτὸν οὐχ ὑπὸ φαρμάκου θεῶν δὲ τιμῇ καὶ προνοίᾳ τῆς Μακεδόνων ὠμότητος

ἔξαρχαγῆναι, συντόμως καταστρέψαντα καὶ ἀλύπως κατέστρεψε δ' ἕκτη ἐπὶ δέκα τοῦ Πυανεψιῶνος μηνός, ἐν ἧ τὴν σκυθρωποτάτην τῶν Θεσμοφορίων ἡμέραν ἄγουσαι παρὰ τῇ Θεῷ νηστεύουσιν αἱ γυναῖκες.

⁵ Τούτῳ μὲν ὀλίγον ὕστερον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος ἀξίαν ἀποδιδούς τιμὴν εἰκόνα τε χαλκῆν ἀνέστησε καὶ τὸν πρεσβύτατον ἐψηφίσατο τῶν ἀπὸ γένους ἐν πρυτανείῳ σίτησιν ἔχειν. καὶ τὸ ἐπίγραμμα τὸ θρυλούμενον ἐπεγράφη τῇ βάσει τοῦ ἀνδριάντος

“εἶπερ ἴσην δῶμην γνώμη Δημόσθενες εἶχες,
οὔποτ' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν Ἄρης Μακεδῶν.”

οἱ γὰρ αὐτὸν τὸν Δημοσθένην τοῦτο ποιῆσαι λέγοντες ἐν Καλαυρία, μέλλοντα τὸ φάρμακον προσφέρεισθαι, κοιμηθῆναι φλυαροῦσιν. μικρὸν δὲ πρόσθεν ἢ παραβαλεῖν ἡμᾶς Ἀθήναζε λέγεται τι τοιόνδε συμβῆναι. στρατιώτης ἐπὶ κρῖσιν τινὰ καλούμενος ὑφ' ἡγεμόνος, ὅσον εἶχε χρυσίδιον, εἰς τὰς χειρας ἐνέθηκε τοῦ ἀνδριάντος. ἔστηκε δὲ τοὺς δακτύλους συνέχων δι' ἀλλήλων, καὶ παραπέφυκεν οὐ
² μεγάλη πλάτανος. ἀπὸ ταύτης πολλὰ τῶν φύλλων, εἴτε πνεύματος ἐκ τύχης καταβαλόντος, εἴτ' αὐτὸς οὕτως ὁ θεὸς ἐκάλυψε, περικείμενα καὶ συμπεσόντα λαθεῖν ἐποίησε τὸ χρυσίον οὐκ ὀλίγον χρόνον. ὥς δ' ὁ ἄνθρωπος ἐπανελθὼν ἀνεῦρε καὶ διεδόθη λόγος ὑπὲρ τούτου, πολλοὶ τῶν εὐφυῶν ὑπόθεσιν λαβόντες εἰς τὸ ἀδωροδόκητον
³ τοῦ Δημοσθένους διημιλλῶντο τοῖς ἐπιγράμμασιν. Δημάδην δὲ χρόνον οὐ πολὺν ἀπολαύσαντα τῆς φρομένης δόξης ἢ Δημοσθένους δίκη κατήγαγεν εἰς Μακεδονίαν, οὓς ἐκολάκευεν αἰσχροῦς, ὑπὸ τούτων ἐξολούμενον δικαίως, ἐπαχθῆ μὲν ὄντα καὶ πρότερον αὐτοῖς, τότε δ' εἰς αἰτίαν ἄφρυκτον ἐμπεσόντα· γράμματα γὰρ ἐξέπεσεν αὐτοῦ, δι' ὧν παρεκάλει Περδίκκην ἐπιχειρεῖν Μακεδονίαν καὶ σῶζειν τοὺς Ἕλληνας ὡς ἀπὸ σαπρού καὶ παλαιοῦ στήμιονος
⁴ (λέγων τὸν Ἀντίπατρον) ἠρτημένους. ἐφ' οἷς Δεινάρχου τοῦ Κορινθίου κατηγορήσαντος παροξυνθεὶς ὁ Κάσανδρος ἐγκατέσφαξεν αὐτοῦ τῷ κόλπῳ τὸν υἱόν, εἶτα οὕτως ἐκείνον ἀνελεῖν προσέταξεν, ἐν τοῖς μεγίστοις διδασκόμενον ἀτυχήμασιν ὅτι πρῶτους ἑαυτοὺς οἱ προδόται

πωλοῦσιν, ὃ πολλάκις Δημοσθένους προαγορεύοντος οὐκ ἐπίστευσεν.

Τὸν μὲν οὖν Δημοσθένους ἀπέχεις, Σόσσιε, βίον ἐξ ὧν ἡμεῖς ἀτέγνωμεν ἢ διηκούσαμεν· Κικέρωνος δὲ τὴν μὲν 1 μητέρα λέγουσιν Ἑλληνίδα καὶ γεγονέναι καλιῶς καὶ βεβιω- κέναι, περὶ δὲ τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἦν πυθέσθαι μέτριον. οἱ μὲν γὰρ ἐν κναφείῳ τινὶ καὶ γενέσθαι καὶ τραφῆναι τὸν ἄνδρα λέγουσιν, οἱ δ' εἰς Τύλλον Ἄττιον ἀνάγουσι τὴν ἀρχὴν τοῦ γένους, βασιλεύσαντα λαμπρῶς ἐν Ὀσλούσκοις καὶ πολεμήσαντα Ῥωμαίοις οὐκ ἀδυνάτως. ὁ μὲντοι πρῶ- 2 τος ἐκ τοῦ γένους Κικέρων ἐπονομασθεὶς ἄξιος λόγου δοκεῖ γενέσθαι, διὸ τὴν ἐπίκλησιν οὐκ ἀπέρριψαν οἱ μετ' αὐτὸν ἀλλ' ἠσπάσαντο, καίπερ ὑπὸ πολλῶν χλευαζομένην· κίερα γὰρ οἱ Λατῖνοι τὸν ἐρέβινθον καλοῦσι, κάκεινος ἐν τῇ πέρατι τῆς ῥινόσ διαστολήν, ὡς ἔοικεν, ἀμβλεῖαν εἶχεν ὥσπερ ἐρεβίνθου διαφυήν, ἀφ' ἧς ἐκτῆσατο τὴν ἐπιωνυμίαν. αὐτὸς γε μὴν Κικέρων, ὑπὲρ οὗ τάδε γέγρα- 3 πται, τῶν φίλων αὐτὸν ολομένων δεῖν, ὅτε πρῶτον ἀρχὴν μετήξει καὶ πολιτείας ἤπτετο, φυγεῖν τοῦνομα καὶ μετα- θέσθαι, λέγεται νεανιευσάμενος εἰπεῖν ὡς ἀγωνιεῖται τὸν Κικέρωνα τῶν Σκαύρων καὶ τῶν Κάτιλων ἐνδοξότερον ἀποδείξαι. ταμιεῦον δ' ἐν Σικελίᾳ καὶ τοῖς θεοῖς ἀνά- 4 θημα ποιούμενος ἀργυροῦν τὰ μὲν πρῶτα δύο τῶν ὀνο- μάτων ἐπέγραψε, τὸν τε Μάρκον καὶ τὸν Τύλλιον, ἀντὶ δὲ τοῦ τρίτου σκώπτων ἐρέβινθον ἐκέλευσε παρὰ τὰ γράμματα τὸν τεχνίτην ἐντορεῦσαι.

Ταῦτα μὲν οὖν περὶ τοῦ ὀνόματος ἱστορεῖται, τεχθῆναι 2 δὲ Κικέρωνα λέγουσιν ἀνωδύτως καὶ ἀπόνως λοχευθείσης αὐτοῦ τῆς μητρὸς ἡμέρα τρίτη τῶν νέων Καλανδῶν, ἐν ἧ νῦν οἱ ἄρχοντες εὐχονται καὶ θύουσιν ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος. τῇ δὲ τίτθῃ φάσμα δοκεῖ γενέσθαι καὶ προειπεῖν ὡς ὄφελος μέγα πᾶσι Ῥωμαίοις ἐκτρεφούσῃ. ταῦτα δ' ἄλ- 2 λως ὀνειράτα καὶ φλύαρον εἶναι δοκοῦντα ταχέως αὐτὸς ἀπέδειξε μαρτερίαν ἀληθινήν ἐν ἡλικίᾳ τοῦ μανθάνειν γενόμενος, δι' εὐφυΐαν ἐκλάμπας καὶ λαβῶν ὄνομα καὶ δόξαν ἐν τοῖς παισίν, ὥστε τοὺς πατέρας αὐτῶν ἐπιφοι- τᾶν τοῖς διδασκαλεῖσι ὄψει τε βουλομένους ἰδεῖν τὸν

Κικέρωνα καὶ τὴν ὑμνουμένην αὐτοῦ περὶ τὰς μαθήσεις
 ὀξύτητα καὶ σύνεσιν ἱστορῆσαι, τοὺς δ' ἀγροικοτέρους ὀρ-
 γίζεσθαι τρεῖς νύκτας ὁρῶντας ἐν ταῖς ὁδοῖς τὸν Κικέρωνα
 3 μέσον αὐτῶν ἐπὶ τιμῇ λαμβάνοντας. γενόμενος δ', ὡσπερ
 ὁ Πλάτων ἀξιοῖ τὴν φιλομαθῆ καὶ φιλόσοφον φύσιν,
 οἷος ἀσπάζεσθαι πᾶν μάθημα καὶ μηδὲν λόγου μηδὲ
 παιδείας ἀτιμάζειν εἶδος, ἐρρῶη πως προθυμότερον ἐπὶ
 ποιητικῇ· καὶ τι καὶ ποιημάτιον ἔτι παιδὸς αὐτοῦ δια-
 σώζεται, Πόντιος Ἰλαῦκος, ἐν τετραμέτρῳ πεποιημένον.
 προῖὼν δὲ τῷ χρόνῳ καὶ ποικιλώτερον ἀπτόμενος τῆς
 περὶ ταῦτα μούσης, ἔδοξεν οὐ μόνον ῥήτωρ ἀλλὰ καὶ
 4 ποιητὴς ἀριστος εἶναι Ῥωμαίων. ἡ μὲν οὖν ἐπὶ τῇ ῥη-
 τορικῇ δόξᾳ μέχρι νῦν διαμένει, καίπερ οὐ μικρὰς γεγε-
 νημένης περὶ τοὺς λόγους καινοτομίας, τὴν δὲ ποιητικῇ
 αὐτοῦ, πολλῶν εὐφρῶν ἐπιγενομένων, παντάπασιν ἀκλεῆ
 καὶ ἀτιμον ἔρρειν συμβέβηκεν.

3 Ἀπαλλαγεῖς δὲ τῶν ἐν παισὶ διατριβῶν Φίλωνος ἤκουσε
 τοῦ ἐξ Ἀκαδημείας, ὃν μάλιστα Ῥωμαῖοι τῶν Κλειτομάχου
 συνήθων καὶ διὰ τὸν λόγον ἐθαύμασαν καὶ διὰ τὸν τρό-
 πον ἠγάπησαν. ἅμα δὲ τοῖς περὶ Μούκιον ἀνδράσι συνῶν
 πολιτικοῖς καὶ πρωτεύουσι τῆς βουλῆς εἰς ἐμπειρίαν τῶν
 νόμων ὠφελεῖτο· καὶ τινα χρόνον καὶ στρατείας μετέσχεν
 2 ὑπὸ Σύλλᾳ περὶ τὸν Μαρσικὸν πόλεμον. εἶθ' ὁρῶν εἰς
 στάσιν, ἐκ δὲ τῆς στάσεως εἰς ἀκρατον ἐμπίπτοντα τὰ
 πράγματα μοναρχίαν, ἐπὶ τὸν σχολαστὴν καὶ θεωρητικὸν
 ἑλθὼν βίον Ἑλλησι συνῆν φιλολόγοις καὶ προσεῖχε τοῖς
 μαθήμασιν, ἄχρι οὗ Σύλλας ἐκράτησε καὶ κατάστασιν τινα
 λαμβάνειν ἔδοξεν ἢ πόλις. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ Χρυ-
 σόγονος ἀπελεύθερος Σύλλᾳ προσαγγείλας τινὸς οὐσίαν
 ὡς ἐκ προγραφῆς ἀναιρεθέντος αὐτὸς ἐωνήσατο δισχιλίων
 3 δραχμῶν. ἐπεὶ δὲ Ῥώσκιος ὁ υἱὸς καὶ κληρονόμος τοῦ
 τεθνηκότος ἠγανάκτει καὶ τὴν οὐσίαν ἀπεδείκνυε πεντή-
 κοντα καὶ διακοσίων ταλάντων οὐσαν ἀξίαν, ὃ τε Σύλλας
 ἐλεγχόμενος ἐχαλέπαινε καὶ δίκην πατροκτονίας ἐπῆγε τῷ
 Ῥωσκίῳ τοῦ Χρυσογόνου κατασκευάσαντος, ἐβοήθει δ'
 οὐδεὶς ἀλλ' ἀπετρέποντο τοῦ Σύλλᾳ τὴν χαλεπότητα δε-
 4 δοικότες, οὕτω δὲ δι' ἐρημίαν τοῦ μειρακίου τῷ Κικέρωνι

προσφυγόντος οἱ φίλοι συμπαρώρων, ὡς οὐκ ἂν αὐτῷ λαμπροτέραν αὖθις ἀρχὴν πρὸς δόξαν ἑτέραν οὐδὲ καλῶ γενησομένην. ἀναδεξάμενος οὖν τὴν συνηγορίαν καὶ κατορθώσας ἔθανμάσθη· δεδιὼς δὲ τὸν Σύλλαν ἀπεδήμησεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διασπείρας λόγον ὡς τοῦ σώματος αὐτῷ θεραπείας δεομένου. καὶ γὰρ ἦν ὄντως ἰσχνὸς καὶ ἄσαρκος, ἀρρωστίᾳ στομάχου μικρὰ καὶ γλισχρα μόγις ὀψὲ τῆς ὥρας προσφερόμενος· ἡ δὲ φωνὴ πολλὴ μὲν καὶ ἀγαθὴ σκληρὰ δὲ καὶ ἄπλαστος, ὑπὸ δὲ τοῦ λόγου σφοδρότητα καὶ πάθος ἔχοντος αἰεὶ διὰ τῶν ἄνω τόνων ἔλαυνομένη φόβον παρεῖχεν ὑπὲρ τοῦ σώματος.

Ἀφικόμενος δ' εἰς Ἀθήνας Ἀντιόχου τοῦ Ἀσκαλωνίτου διήκουσε, τῇ μὲν εὐροίᾳ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ χάριτι κηλούμενος, ἃ δ' ἐν τοῖς δόγμασιν ἐνεωτέριζεν οὐκ ἐπαινῶν· ἤδη γὰρ ἐξίστατο τῆς νέας λεγομένης Ἀκαδημείας ὁ Ἀντιόχος καὶ τὴν Καρνεάδου στάσιν ἐγκατέλειπεν, εἴτε καμπτόμενος ὑπὸ τῆς ἐναργείας καὶ τῶν αἰσθήσεων, εἴτε, ὡς φασὶν ἔνιοι, φιλοτιμίᾳ τινὶ καὶ διαφορᾷ πρὸς τοὺς Κλειτομάχου καὶ Φίλωνος συνήθεις τὸν Στωικὸν ἐκ μεταβολῆς Θεραπέων λόγον ἐν τοῖς πλείστοις. ὁ δὲ Κικέρων ἐκεῖνα ἠγάπα κάκεινοις προσεῖχε μᾶλλον, διανοούμενος, εἰ πάντᾳσιν ἐκπέσοι τοῦ τὰ κοινὰ πράσσειν, δεῦρο μετενεγκάμενος τὸν βίον ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῆς πολιτείας ἐν ἡσυχίᾳ μετὰ φιλοσοφίας καταζῆν. ἐπεὶ δ' αὐτῷ Σύλλας τε προσηγγέλθη τεθνηκώς, καὶ τὸ σῶμα τοῖς γυμνασίοις ἀναρρωννύμενον εἰς ἕξιν ἐβάδιζε νεανικὴν, ἢ τε φωνὴ λαμβάνουσα πλάσιν ἠδεῖα μὲν πρὸς ἀκοὴν ἐτέθραπτο καὶ πολλή, μετρίως δὲ πρὸς τὴν ἕξιν ἤρμοστο τοῦ σώματος, πολλὰ μὲν τῶν ἀπὸ Ῥώμης φίλων γραφόντων καὶ δεομένων, πολλὰ δ' Ἀντιόχου παρακελευομένου τοῖς κοινοῖς ἐπιβαλεῖν πράγμασιν, αὖθις ὡσπερ ὄργανον ἐξήρτυε τὸν ῥητορικὸν λόγον καὶ ἀνεκλίνει τὴν πολιτικὴν δύναμιν, αὐτόν τε ταῖς μελέταις διαπονῶν καὶ τοὺς ἐπαινουμένους μετιῶν ῥήτορας. ὅθεν εἰς Ἀσίαν καὶ Ῥόδον ἔπλευσε, καὶ τῶν μὲν Ἀσιανῶν ῥητόρων Ξενοκλεῖ τῷ Ἀδραμυττηνῷ καὶ Διονυσίῳ τῷ Μάγνητι καὶ Μενίπῳ τῷ Καρὶ συνεσχόλασεν, ἐν δὲ Ῥόδῳ ῥήτορι μὲν Ἀπολλωνίῳ τῷ Μόλωνος φι-

λοσόφῳ δὲ Ποσειδωνίῳ. λέγεται δὲ τὸν Ἀπολλώνιον οὐ
 συνιέντα τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον δεηθῆναι τοῦ Κικέρω-
 νος ἑλληνιστὶ μελετῆσαι· τὸν δ' ὑπακοῦσαι προθύμως,
 5 οἴομενον οὕτως ἔσεσθαι βελτίονα τὴν ἐπανόρθωσιν· ἐπεὶ
 δ' ἐμελέτησε, τοὺς μὲν ἄλλους ἐκπεπλήχθαι καὶ διαμιλ-
 λᾶσθαι πρὸς ἀλλήλους τοῖς ἐπαίνοις, τὸν δ' Ἀπολλώνιον
 οὐτ' ἀκροώμενον αὐτοῦ διαχυθῆναι καὶ παυσαμένου σύν-
 νουν καθέζεσθαι πολὺν χρόνον, ἀχθομένου δὲ τοῦ Κικέ-
 ρωνος εἰπεῖν “σὲ μὲν ὦ Κικέρων ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω,
 τῆς δ' Ἑλλάδος οἰκτείρω τὴν τύχην, ὄρων, ἃ μόνα τῶν
 καλῶν ἡμῖν ὑπελείπετο, καὶ ταῦτα Ῥωμαίοις διὰ σοῦ
 προσγεγόμενα, παιδείαν καὶ λόγον.”

5 Ὁ γοῦν Κικέρων ἐλπίδων μεστὸς ἐπὶ τὴν πολιτείαν φε-
 ρόμενος ὑπὸ χρησιμοῦ τινὸς ἀπημβλύνθη τὴν ὁρμήν. ἐρο-
 μένῳ γὰρ αὐτῷ τὸν ἐν Δελφοῖς θεὸν ὅπως (ἂν) ἐνδοξό-
 τατος γένοιτο, προσέταξεν ἢ Πυθία τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἀλλὰ
 μὴ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἠγεμόνα ποιῆσθαι τοῦ βίου.
 2 καὶ τὸν γε πρῶτον ἐν Ῥώμῃ χρόνον εὐλαβῶς διῆγε καὶ
 ταῖς ἀρχαῖς ὀκνηρῶς προσῆει καὶ παρημελεῖτο, ταῦτα δὲ
 τὰ Ῥωμαίων τοῖς βαναυσοτάτοις πρόχειρα καὶ συνήθη
 ῥήματα, Γραικὸς καὶ σχολαστικὸς ἀκούων. ἐπεὶ δὲ φύσει
 φιλότιμος ὢν καὶ παροξυνόμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν
 φίλων ἐπέδωκεν εἰς τὸ συνηγορεῖν ἑαυτόν, οὐκ ἠρέμα τῷ
 πρωτείῳ προσῆγεν, ἀλλ' εὐθύς ἐξέλαμψε τῇ δόξῃ καὶ διέ-
 3 φερε πολὺ τῶν ἀγωνιζομένων ἐπ' ἀγορᾶς. λέγεται δὲ καὶ
 αὐτὸς οὐδὲν ἤττον νοσήσας τοῦ Δημοσθένους πρὸς τὴν
 ὑπόκρισιν, τοῦτο μὲν Ῥωσικῷ τῷ κωμικῷ τοῦτο δ' Αἰ-
 σώπῳ τῷ τραγικῷ προσέχειν ἐπιμελῶς. τὸν δ' Αἴσωπον
 τοῦτον ἱστοροῦσιν ὑποκρινόμενον ἐν θεάτρῳ τὸν περὶ τῆς
 τιμωρίας τοῦ Θυέστου βουλευόμενον Ἀτρέα, τῶν ὑπηρε-
 τῶν τινὸς ἄφνω παραδραμόντος, ἔξω τῶν ἑαυτοῦ λογι-
 σμῶν διὰ τὸ πάθος ὄντα τῷ σκήπτρῳ πατάξαι καὶ ἀνελεῖν.
 4 οὐ μικρὰ δὲ πρὸς τὸ πείθειν ὑπῆρχεν ἐκ τοῦ ὑποκρίνε-
 σθαι ῥοπή τῷ Κικέρωνι. καὶ τοὺς γε τῷ βοᾶν μεγάλα
 χρωμένους ῥήτορας ἐπισκώπτων ἔλεγε δι' ἀσθένειαν ἐπὶ
 τὴν κραυγὴν ὡσπερ χωλοὺς ἐφ' ἵππον πηδᾶν. ἡ δὲ περὶ
 τὰ σκώμματα καὶ τὴν παιδίαν ταύτην εὐτραπελία δικα-

νιζὸν μὲν ἐδόκει καὶ γλαφυρόν, χρώμενος δ' αὐτῇ κατακό-
 ρως πολλοὺς ἐλύπει καὶ κακοθηθείας ἐλάμβανε δόξαν.

Ἀποδειχθεὶς δὲ ταμίης ἐν σιτοδείᾳ καὶ λαχὼν Σικελίαν 6
 ἠνώγλησε τοῖς ἀνθρώποις ἐν ἀρχῇ σίτον εἰς Ῥώμην ἀπο-
 στέλλειν ἀναγκαζομένοις. ὕστερον δὲ τῆς ἐπιμελείας καὶ
 δικαιοσύνης καὶ πραότητος αὐτοῦ πείραν λαμβάνοντες ὡς
 οὐδένα τῶν πώποθ' ἡγεμόνων ἐτίμησαν. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ 2
 τῶν ἀπὸ Ῥώμης νέων ἐνδοξοὶ καὶ γεγονότες καλῶς, αἰτίαν
 ἔχοντες ἀταξίας καὶ μαλακίας περὶ τὸν πόλεμον, ἀνεπέμ-
 φθησαν ἐπὶ τὸν στρατηγὸν τῆς Σικελίας, συνεῖπεν αὐτοῖς
 ὁ Κικέρων ἐπιφανῶς καὶ περιεποίησεν. ἐπὶ τούτοις οὖν
 μέγα φρονῶν εἰς Ῥώμην βαδίζων γελοῖόν τι παθεῖν φησί.
 συντυχὼν γὰρ ἀνδρὶ τῶν ἐπιφανῶν φίλῳ δοκοῦντι περὶ 3
 Καμπανίαν, ἐρέσθαι τίνα δὴ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ
 λόγον ἔχουσι Ῥωμαῖοι καὶ τί φρονοῦσιν, ὡς ὀνόματος καὶ
 δόξης τῶν πεπραγμένων αὐτῷ τὴν πόλιν ἀπασαν ἐμπε-
 πληκῶς· τὸν δ' εἰπεῖν “ποῦ γὰρ ἦς ὧ Κικέρων τὸν χρόνον
 τοῦτον;” τότε μὲν οὖν ἐξαθυμῆσαι παντάπασιν, εἰ καθά- 4
 περ εἰς πέλαγος ἀχανὲς τὴν πόλιν ἐμπεσὼν ὁ περὶ αὐ-
 τοῦ λόγος οὐδὲν εἰς δόξαν ἐπίδηλον πεποίηκεν· ὕστερον
 δὲ λογισμὸν ἑαυτῷ διδοὺς πολὺ τῆς φιλοτιμίας ὑφείλεν,
 ὡς πρὸς ἀόριστον πρῶγμα τὴν δόξαν ἀμιλλώμενος καὶ
 πέρας οὐκ ἐφικτὸν ἔχουσαν. οὐ μὴν ἀλλὰ τό γε χαίρειν 5
 ἐπαινούμενον διαφερόντως καὶ πρὸς δόξαν ἐμπαθέστερον
 ἔχειν ἄχρι παντὸς αὐτῷ παρέμεινε καὶ πολλοὺς πολλάκις
 τῶν ὀρθῶν ἐπετάραξε λογισμῶν.

Ἀπτόμενος δὲ τῆς πολιτείας προθυμότερον, αἰσχρὸν 7
 ἠγεῖτο τοὺς μὲν βαναύσους ὀργάνοις χρωμένους καὶ σκεύ-
 εσιν ἀψύχοις μηδενὸς ἀγνοεῖν ὄνομα μηδὲ χώραν ἢ δύνα-
 μιν αὐτῶν, τὸν δὲ πολιτικόν, ᾧ δὲ ἀνθρώπων αἰ κοινὰ
 πράξεις περαίνονται, ῥαθύμως καὶ ἀμελῶς ἔχειν περὶ τὴν
 τῶν πολιτῶν γνώσιν. ὅθεν οὐ μόνον τῶν ὀνομάτων εἰ- 2
 θιξε μνημονεύειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ τόπον ἐν ᾧ τῶν γνωρί-
 μων ἕκαστος οἰκεῖ, καὶ χωρίον ὃ κέκτηται, καὶ φίλους οἷς
 τισὶ χρήται καὶ γείτονας ἐγίνωσκει· καὶ πᾶσαν ὁδὸν Ἰτα-
 λίας διαπορευομένην Κικέρωνι πρόχειρον ἦν εἰπεῖν καὶ
 ἐπιδειξαι τοὺς τῶν φίλων ἀγρούς καὶ τὰς ἐπαύλεις. οὐσίαν 3

δὲ μικρὰν μὲν ἱκανὴν δὲ καὶ ταῖς δαπάναις ἑπαρκῆ κεκτη-
 μένος ἐθανμάζετο μήτε μισθοὺς μήτε δῶρα προσιέμενος
 ἀπὸ τῆς συνηγορίας, μάλιστα δ' ὅτε τὴν κατὰ Ἰέρρου δί-
 κην ἀνέλαβεν. τοῦτον γὰρ στρατηγὸν γεγονότα τῆς Σικε-
 λίας καὶ πολλὰ πεπονημένον τῶν Σικελιωτῶν διωζόν-
 των εἶλεν, οὐκ εἰπὼν ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τρόπον τινὰ τοῦ μὴ
 4 εἰπεῖν. τῶν γὰρ στρατηγῶν τῷ Ἰέρρῳ χαριζομένων καὶ
 τὴν δίκην ὑπερθέσει καὶ διακρούσει πολλαῖς εἰς τὴν
 ὑστάτην ἐκβαλλόντων, ὡς ἦν πρόδηλον ὅτι τοῖς λόγοις ὁ
 τῆς ἡμέρας οὐκ ἐξαρκέσει χρόνος οὐδὲ λήψεται πέρασ ἢ
 κρίσις, ἀναστὰς ὁ Κικέρων ἔφη μὴ δεῖσθαι λόγων, ἀλλ'
 ἐπαγαγὼν τοὺς μάρτυρας καὶ ἐπικρίνας ἐκέλευσε φέρειν
 τὴν ψῆφον τοὺς δικαστάς. ὅμως δὲ πολλὰ χαρίεντα δια-
 5 μνημονεύεται καὶ περὶ ἐκείνην αὐτοῦ τὴν δίκην. Ἰέρρῳ
 γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκτετιμημένον χοῖρον καλοῦσιν· ὡς
 οὖν ἀπελευθερικὸς ἀνθρώπος ἔνοχος τῷ Ἰουδαΐζειν, ὄνομα
 Καικίλιος, ἐβούλετο παρωσάμενος τοὺς Σικελιώτας κατη-
 γορεῖν τοῦ Ἰέρρου, "τί Ἰουδαίῳ πρὸς χοῖρον;" ἔφη ὁ
 Κικέρων. ἦν δὲ τῷ Ἰέρρῳ ἀντίπαις υἱός, οὐκ ἐλευθερίως
 δοκῶν προΐστασθαι τῆς ὥρας. λοιδορηθεὶς οὖν ὁ Κικέ-
 6 ρων εἰς μαλακίαν ὑπὸ τοῦ Ἰέρρου "τοῖς υἱοῖς" εἶπεν "ἐν-
 τὸς θυρῶν δεῖ λοιδορεῖσθαι." τοῦ δὲ ῥήτορος Ὀρτησίου
 τὴν μὲν εὐθεῖαν τῷ Ἰέρρῳ συνειπεῖν μὴ τολμήσαντος, ἐν
 δὲ τῷ τιμήματι πεισθέντος παραγενέσθαι καὶ λαβόντος
 ἐλεφαντίνην Σφίγγα μισθόν, εἶπέ τι πλαγίως ὁ Κικέρων
 πρὸς αὐτόν· τοῦ δὲ φήσαντος αἰνιγμάτων λύσεως ἀπει-
 ρως ἔχειν "καὶ μὴν ἐπὶ τῆς οἰκίας τὴν Σφίγγα ἔχεις."
 8 Οὕτω δὲ τοῦ Ἰέρρου καταδικασθέντος, ἐβδομήκοντα
 πέντε μυριάδων τιμησάμενος τὴν δίκην ὁ Κικέρων διαβο-
 λὴν ἔσχεν ὡς ἐπ' ἀργυρίῳ τὸ τίμημα καθυφειμένος. οὐ
 μὴν ἀλλ' οἱ Σικελιώται χάριν εἰδότες ἀγορανομοῦντος αὐ-
 τοῦ πολλὰ μὲν ἄγοντες ἀπὸ τῆς νήσου πολλὰ δὲ φέροντες
 ἦγον, ὧν οὐδὲν ἐποιήσατο κέρδος, ἀλλ' ὅσον ἐπευωνίσαι
 τὴν ἀγορὰν ἀπεχρήσατο τῇ φιλοτιμίᾳ τῶν ἀνθρώπων.
 2 ἐκέκτητο δὲ χωρίον καλὸν ἐν Ἄρποις, καὶ περὶ Νέαν πόλιν
 ἦν ἀγρὸς καὶ περὶ Πομπήϊους ἕτερος, οὐ μεγάλοι· φερνὴ
 τε Τερεντίας τῆς γυναικὸς προσεγένετο μυριάδων δέκα,

καὶ κληρονομία τις εἰς ἑννέα δηναρίων συναχθεῖσα μυριά-
 δας. ἀπὸ τούτων ἔλευθερίως ἅμα καὶ σωφρόνως διῆγε
 μετὰ τῶν συμβιούντων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων φιλολόγων,
 σπάνιον, εἴ ποτε, πρὸ δυσμῶν ἡλίου κατακλιόμενος, οὐχ
 οὕτω δὲ ἀσχολίαν ὡς διὰ τὸ σῶμα τῷ στομάχῳ μοχθηρῶς
 διακείμενον. ἦν δὲ καὶ τὴν ἄλλην περὶ τὸ σῶμα θερα-³
 πείαν ἀκριβῆς καὶ περιττός, ὥστε καὶ τρίψεσι καὶ περι-
 πάτοις ἀριθμῶν τεταγμένοις χρῆσθαι. τοῦτον τὸν τρόπον
 διαπαιδαγωγῶν τὴν ἕξιν ἄνοσον καὶ διαρκῆ πρὸς πολλοὺς
 καὶ μεγάλους ἀγῶνας καὶ πόνους συνεῖχεν. οἰκίαν δὲ τὴν
 μὲν πατρῴαν τῷ ἀδελφῷ παρεχώρησεν, αὐτὸς δ' ὄκει περὶ
 τὸ Παλάτιον ὑπὲρ τοῦ μὴ μακρὰν βαδίζοντας ἐνοχλεῖσθαι
 τοὺς θεραπεύοντας αὐτόν. ἐθεράπευον δὲ καθ' ἡμέραν⁴
 ἐπὶ θύρας φοιτῶντες οὐκ ἐλάττονες ἢ Κράσσον ἐπὶ πλούτῳ
 καὶ Πομπήϊον διὰ τὴν ἐν τοῖς στρατεύμασι δύναμιν, θαυ-
 μαζομένους μάλιστα Ῥωμαίων καὶ μεγίστους ὄντας. Πομ-
 πήϊος δὲ καὶ Κικέρωνα ἐθεράπευε, καὶ μεγάλα πρὸς δύ-
 ναμιν αὐτῷ καὶ δόξαν ἢ Κικέρωνος συνέπραξε πολιτεία.

Στρατηγίαν δὲ μετιόντων ἅμα σὺν αὐτῷ πολλῶν καὶ⁹
 μεγάλων πρῶτος ἀπάντων ἀνηγορεύθη, καὶ τὰς κρίσεις
 ἔδοξε καθαρῶς καὶ καλῶς βραβεῦσαι. λέγεται δὲ καὶ Λι-
 κίνιος Μάκερ, ἀνὴρ καὶ καθ' αὐτὸν ἰσχύων ἐν τῇ πόλει
 μέγα καὶ Κράσσῳ χρώμενος βοηθῷ, κρινόμενος κλοπῆς
 ὑπ' αὐτοῦ, τῇ δυνάμει καὶ σπουδῇ πεποιδῶς, ἔτι τὴν ψῆ-²
 ρον τῶν κριτῶν διαφερόντων ἀπαλλαγείς οἴκαδε κείρα-
 σθαί τε τὴν κεφαλήν κατὰ τάχος καὶ καθαρὸν ἱμάτιον ὡς
 νενικηκῶς λαβὼν αὐθις εἰς ἀγορὰν προῖέναι, τοῦ δὲ Κράσ-
 σου περὶ τὴν αὐλεῖον ἀπαντήσαντος αὐτῷ καὶ φράσαντος
 ὅτι πάσαις ἐάλωκε ταῖς ψήφοις, ἀναστρέψας καὶ κατα-
 κλινεῖς ἀποθανεῖν. τὸ δὲ πρᾶγμα τῷ Κικέρωνι δόξαν³
 ἤνεγκεν ὡς ἐπιμελῶς βραβεύσαντι τὸ δικαστήριον. ἐπεὶ
 δὲ Ῥατίνιος, ἀνὴρ ἔχων τι τραχὺ καὶ πρὸς τοὺς ἄρχοντας
 ὀλιγωρον ἐν ταῖς συνηγορίαις, χοιράδων δὲ τὸν τράχηλον
 περίπλεως, ἤτειτό τι καταστάς παρὰ τοῦ Κικέρωνος, καὶ
 μὴ δίδόντος ἀλλὰ βουλευομένου πολὺν χρόνον εἶπεν ὡς
 οὐκ ἂν αὐτὸς διστάσειε περὶ τούτου στρατηγῶν, ἐπιστρα-
 φεῖς ὁ Κικέρων “ἀλλ' ἐγώ” εἶπεν “οὐκ ἔχω τηλικούτον

- 4 τράχηλον." ἔτι δ' ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς ἔχοντι τῆς ἀρχῆς
 αὐτῷ προσήγαγέ τις Μανίλιον εὐθύτων κλοπῆς. ὁ δὲ
 Μανίλιος οὗτος εὐνοίαν εἶχε καὶ σπουδὴν ὑπὸ τοῦ δήμου,
 δοκῶν ἐλαύνεσθαι διὰ Πομπήιον· ἐκείνου γὰρ ἦν φίλος.
 αἰτουμένου δ' ἡμέρας αὐτοῦ μίαν ὁ Κικέρων μόνην τὴν
 ἐπιούσαν ἔδωκε· καὶ ὁ δῆμος ἠγανάκτησεν εἰθισμένων τῶν
 στρατηγῶν δέκα τοῦλάχιστον ἡμέρας διδόναι τοῖς κινδύ-
 5 νεύουσιν. τῶν δὲ δημάρχων αὐτὸν διαγαγόντων ἐπὶ τὸ
 βῆμα καὶ κατηγορούντων, ἀκουσθῆναι δεηθεὶς εἶπεν ὅτι
 τοῖς κινδυνεύουσιν αἰεὶ, καθ' ὅσον οἱ νόμοι παρεῖκουσι,
 κεχημένος ἐπιεικῶς καὶ φιλανθρώπως δεινὸν ἠγεῖτο τῷ
 Μανίλιῳ ταῦτα μὴ παρασχεῖν· ἧς οὖν ἔτι μόνης κύριος
 ἦν ἡμέρας στρατηγῶν, ταύτην ἐπίτηδες ὀρίσαι· τὸ γὰρ εἰς
 ἄλλον ἄρχοντα τὴν κρίσιν ἐκβαλεῖν οὐκ εἶναι βουλομένου
 6 βοηθεῖν. ταῦτα λεχθέντα θυμαστὴν ἐποίησε τοῦ δήμου
 μεταβολήν, καὶ πολλὰ κατευφημοῦντες αὐτὸν ἐδέοντο τὴν
 ὑπερ τοῦ Μανιλίου συνηγορίαν ἀναλαβεῖν. ὁ δ' ὑπέστη
 προθύμως, οὐχ ἥμισυ διὰ Πομπήιον ἀπόντα, καὶ κατα-
 στας πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς ἐδημηγόρησε, νεανικῶς τῶν ὀλι-
 γαρχικῶν καὶ τῷ Πομπηίῳ φθονούντων καθαρπτόμενος.
- 10 Ἐπὶ δὲ τὴν ὑπατείαν οὐχ ἦττον ὑπὸ τῶν ἀριστοκρα-
 τικῶν ἢ τῶν πολλῶν προήχθη διὰ τὴν πόλιν ἐξ αἰτίας
 αὐτῷ τοιαύτης συναγωνισαμένων. τῆς ὑπὸ Σύλλα γενο-
 μένης μεταβολῆς περὶ τὴν πολιτείαν ἐν ἀρχῇ μὲν ἀτόπου
 φανείσης, τότε δὲ τοῖς πολλοῖς ὑπὸ χρόνου καὶ συνη-
 11 θείας ἤδη τινὰ κατάστασιν ἔχειν οὐ φάυλην δοκούσης,
 ἦσαν οἱ τὰ παρόντα διασεῖσαι καὶ μεταθεῖναι ζητοῦντες
 ἰδίων ἕνεκα πλεονεξιῶν, οὐ πρὸς τὸ βέλτιστον, Πομπηίου
 μὲν ἔτι τοῖς βασιλεῦσιν ἐν Πόντῳ καὶ Ἀρμενίᾳ πολε-
 μοῦντος, ἐν δὲ τῇ Ῥώμῃ μηδεμιᾶς ὑφεστῶσης πρὸς τοὺς
 2 νεωτερίζοντας ἀξιομάχου δυνάμεως. οὗτοι κορυφαῖον εἶ-
 χον ἄνδρα τολμητὴν καὶ μεγαλοπράγμονα καὶ ποικίλον
 τὸ ἦθος, Λεύκιον Κατιλίαν, ὃς αἰτίαν ποτὲ πρὸς ἄλλοις
 ἀδικήμασι μεγάλοις ἔλαβε παρθένω συγγεγονέναι θυγα-
 τρί, κτεῖναι δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ δίκην ἐπὶ τούτῳ φο-
 βούμενος ἔπεισε Σύλλαν ὥς ἔτι ζῶντα τὸν ἄνθρωπον ἐν
 3 τοῖς ἀποθανομένοις προγράψαι. τοῦτον οὖν προστάτην

οἱ πονηροὶ λαβόντες ἄλλας τε πίστεις ἀλλήλοις ἔδοσαν καὶ καταθύσαντες ἄνθρωπον ἐγεύσαντο τῶν σαρκῶν. διέφθαρτο δ' ὑπ' αὐτοῦ πολὺ μέρος τῆς ἐν τῇ πόλει νεότητος, ἡδονὰς καὶ πότους καὶ γυναικῶν ἔρωτας ἀεὶ προξενούντος ἐκάστω καὶ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἀφειδῶς παρασκευάζοντος. ἐπῆρτο δ' ἢ τε Τυρρηνία πρὸς ἀποστασιν ὅλη καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας. ἐπισφαλέστατα δ' ἢ Ῥώμη πρὸς μεταβολὴν εἶχε διὰ τὴν 4 ἐν ταῖς οὐσίαις ἀνωμαλίαν, τῶν μὲν ἐν δόξῃ μάλιστα καὶ φρονήματι κατεπτωχευμένων εἰς θέατρα καὶ δεῖπνα καὶ φιλαρχίας καὶ οἰκοδομίας, τῶν δὲ πλούτων εἰς ἀγεννεῖς καὶ ταπεινοὺς συνερρηκώτων ἀνθρώπους, ὥστε μικρᾶς ῥοπῆς δεῖσθαι τὰ πράγματα καὶ παντὸς εἶναι τοῦ τολμήσαντος ἐκστῆσαι τὴν πολιτείαν αὐτὴν ὑφ' αὐτῆς νοσοῦσαν. οὐ μὴν ἀλλὰ βουλόμενος ὁ Κατιλίνας ἰσχυρόν 11 τι προκαταλαβεῖν ὀρητήριον ὑπατείας μετήει, καὶ λαμπρὸς ἦν ταῖς ἐλπίσιν ὡς Γαῖῳ Ἀντωνίῳ συνυπατεύσων, ἀνδρὶ κατ' αὐτὸν μὲν οὔτε πρὸς τὸ βέλτιον οὔτε πρὸς τὸ χειρόν ἡγεμονικῶ, προσθήκη δ' ἄγοντος ἑτέρου δυνάμεως ἔσομένῳ. ταῦτα δὴ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν οἱ πλεῖστοι 2 προαισθόμενοι τὸν Κικέρωνα προῆγον ἐπὶ τὴν ὑπατείαν· καὶ τοῦ δήμου δεξαμένου προθύμως ὁ μὲν Κατιλίνας ἐξέπεσε, Κικέρων δὲ καὶ Γάιος Ἀντωνίος ἤρέθησαν. καίτοι τῶν μετιόντων ὁ Κικέρων μόνος ἦν ἐξ ἵππικου πατρός, οὐ βουλευτοῦ γεγονώς.

Καὶ τὰ μὲν περὶ Κατιλίαν ἔμενον ἔτι τοὺς πολλοὺς 12 λανθάνοντα, προάγωνες δὲ μεγάλοι τὴν Κικέρωνος ὑπατείαν ἐξεδέξαντο. τοῦτο μὲν γὰρ οἱ κεκωλυμένοι κατὰ τοὺς Σύλλα νόμους ἄρχειν, οὔτ' ἀσθενεῖς ὄντες οὔτ' ὀλίγοι, μετιόντες ἀρχὰς ἐδημαγώγουν, πολλὰ τῆς Σύλλα τυραννίδος ἀληθῆ μὲν καὶ δίκαια κατηγοροῦντες, οὐ μὴν ἐν δέοντι τὴν πολιτείαν οὐδὲ σὺν καιρῷ κινοῦντες· τοῦτο δὲ νόμους 2 εἰσῆγον οἱ δήμαρχοι πρὸς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, δεκαδαρχίαν καθιστάντες αὐτοκρατόρων ἀνδρῶν, οἷς ἐφείτο πάσης μὲν Ἰταλίας πάσης δὲ Συρίας, καὶ ὅσα διὰ Πομπηίου νεωστὶ προσώριστο, κυρίους ὄντας πωλεῖν τὰ δημόσια, κρίνειν οὖς δοκοῖη, φυγάδας ἐκβάλλειν, συνοικίξειν πόλεις,

- χρήματα λαμβάνειν ἐκ τοῦ ταμείου, στρατιώτας τρέφειν
 3 καὶ καταλέγειν ὀπίσσω δέοιντο. διὸ καὶ τῷ νόμῳ προσ-
 εἶχον ἄλλοι τε τῶν ἐπιφανῶν καὶ πρῶτος Ἀντώνιος ὁ τοῦ
 Κικέρωνος συνάρχων ὡς τῶν δέκα γενησόμενος. ἐδόκει
 δὲ καὶ τὸν Κατίλινα νεωτερισμὸν εἰδὼς οὐ δυσχεραίνειν
 ὑπὸ πλήθους δανείων· ὃ μάλιστα τοῖς ἀρίστοις φόβον
 4 παρεῖχεν. καὶ τοῦτο πρῶτον θεραπεύων ὁ Κικέρων ἐκείνῳ
 μὲν ἐψηφίσατο τῶν ἐπαρχιῶν Μακεδονίαν, αὐτῷ δὲ τὴν
 Γαλατίαν διδομένην παρητήσατο, καὶ κατειργάσατο τῇ
 χάριτι ταύτῃ τὸν Ἀντώνιον ὡσπερ ὑποκριτὴν ἔμισθον
 αὐτῷ τὰ δεύτερα λέγειν ὑπὲρ τῆς πατρίδος. ὡς δ' οὗτος
 ἐαλώκει καὶ χειροθήτης ἐγεγόνει, μᾶλλον ἤδη Φαρρῶν ὁ
 5 Κικέρων ἐνίστατο πρὸς τοὺς καινοτομοῦντας. ἐν μὲν οὖν
 τῇ βουλῇ κατηγορίαν τινὰ τοῦ νόμου διατιθέμενος οὕτως
 ἐξέπληξεν αὐτοὺς τοὺς εἰσφέροντας ὥστε μηδὲν ἀντιλέ-
 γειν· ἐπεὶ δ' αὖθις ἐπεχείρουν καὶ παρεσκευασμένοι προ-
 εκαλοῦντο τοὺς ὑπάτους ἐπὶ τὸν δῆμον, οὐδὲν ὑποδείσας
 ὁ Κικέρων ἀλλὰ τὴν βουλήν ἐπεσθαι κελεύσας καὶ προ-
 ελθὼν οὐ μόνον ἐξέβαλε τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων
 ἀπογνῶναι τοὺς δημάρχους ἐποίησε, παρὰ τοσοῦτον τῷ
 13 λόγῳ κρατηθέντας ὑπ' αὐτοῦ. μάλιστα γὰρ οὗτος ὁ ἀνὴρ
 ἐπέδειξε Ῥωμαίοις ὅσον ἡδονῆς λόγος τῷ καλῷ προστί-
 θησι, καὶ ὅτι τὸ δίκαιον ἀήττητόν ἐστιν ἂν ὀρθῶς λέγη-
 ται, καὶ δεῖ τὸν ἐμμελῶς πολιτευόμενον αἰεὶ τῷ μὲν ἔργῳ
 τὸ καλὸν ἀντὶ τοῦ κολακεύοντος αἰρεῖσθαι, τῷ δὲ λόγῳ
 τὸ λυποῦν ἀφαιρεῖν τοῦ συμφέροντος.
- 2 Δεῖγμα δ' αὐτοῦ τῆς περὶ τὸν λόγον χάριτος καὶ τὸ
 περὶ τὰς θέας ἐν τῇ ὑπατείᾳ γενόμενον. τῶν γὰρ ἵππι-
 κῶν πρότερον ἐν τοῖς θεάτροις ἀναμειγμένων τοῖς πολ-
 λοῖς καὶ μετὰ τοῦ δήμου θεωμένων ὡς ἔτυχε, πρῶτος
 διέκρινεν ἐπὶ τιμῇ τοὺς ἵππείας ἀπὸ τῶν ἄλλων πολιτῶν
 Μάρκος Ὀθων στρατηγῶν, καὶ διένειμεν ἰδίαν ἐκείνοις θέαν
 3 ἣν ἔτι καὶ νῦν ἐξαίρετον ἔχουσι. τοῦτο πρὸς ἀτιμίας ὁ
 δῆμος ἔλαβε, καὶ φανέντος ἐν θεάτρῳ τοῦ Ὀθωνος ἐρυβρί-
 ζων ἐσύριπτεν, οἱ δ' ἵππεις ὑπέλαβον κρότῳ τὸν ἄνδρα λαμ-
 πρῶς. αὖθις δ' ὁ δῆμος ἐπέτεινε τὸν συριγμόν, εἴτ' ἐκεῖ-
 νοι τὸν κρότον. ἐκ δὲ τούτου τραπόμενοι πρὸς ἀλλήλους

ἐχρῶντο λοιδοραῖς, καὶ τὸ θέατρον ἀκοσμίᾳ κατεῖχεν. ἐπεὶ δ' ὁ Κικέρων ἦκε πυθόμενος καὶ τὸν δῆμον ἐκκαλέ- 4
σας πρὸς τὸ τῆς Ἐννοῦς ἱερὸν ἐπετίμησε καὶ παρήνευσε, ἀπελθόντες αὐτῆς εἰς τὸ θέατρον ἐκρότουν τὸν Ὀθωνα λαμπρῶς καὶ πρὸς τοὺς ἱππέας ἄμιλλαν ἐποιοῦντο περὶ τιμῶν καὶ δόξης τοῦ ἀνδρός.

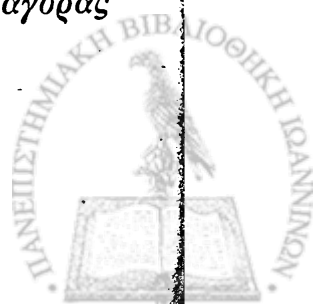
Ἡ δὲ περὶ τὸν Κατιλίαν συνωμοσία πτήξασα καὶ κατα- 14
δείσασα τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἀνεθάρρει, καὶ συνηῆγον ἀλλήλους καὶ παρεκάλουν εὐτολμότερον ἅπτεσθαι τῶν πραγμάτων πρὶν ἐπανελθεῖν Πομπήιον ἤδη λεγόμενον ὑποστρέφειν μετὰ τῆς δυνάμεως. μάλιστα δὲ τὸν Κατιλίαν ἐξηρέθι-
ζον οἱ Σύλλα πάλαι στρατιῶται, διαπεφυκότες μὲν ὅλης τῆς Ἰταλίας, πλεῖστοι δὲ καὶ μαχιμώτατοι ταῖς Τυρρηני-
καῖς ἐγκατεσπαρμένοι πόλεσιν, ἀρπαγὰς πάλιν καὶ δια-
φρορήσεις πλούτων ἐτοίμων ὄνειροπολοῦντες. οὗτοι γὰρ 2
ἡγεμόνα Μάλλιον ἔχοντες, ἄνδρα τῶν ἐπιφανῶς ὑπὸ Σύλλα στρατευσαμένων, συνίσταντο τῷ Κατιλίᾳ καὶ παρήσαν εἰς Ῥώμην συναρχαιρεσιάσοντας· ὑπατείαν γὰρ αὐτῆς μετῆι, βεβουλευμένος ἀνελεῖν τὸν Κικέρωνα περὶ αὐτὸν τῶν ἀρχαιρεσιῶν τὸν θόρυβον. ἐδόκει δὲ καὶ τὸ δαιμό- 3
νιον προσημαίνειν τὰ πρασσόμενα σεισμοῖς καὶ κεραυνοῖς καὶ φάσμασιν. αἱ δ' αἰτ' ἀνθρώπων μηνύσεις ἀληθεῖς μὲν ἦσαν, οὐπω δ' εἰς ἔλεγχον ἀποχρῶσαι κατ' ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ δυναμένου μέγα τοῦ Κατιλίνα. διὸ τὴν ἡμέ-
ραν τῶν ἀρχαιρεσιῶν ὑπερθέμενος ὁ Κικέρων ἐκάλει τὸν Κατιλίαν εἰς τὴν σύγκλητον καὶ περὶ τῶν λεγομένων ἀνέκρινεν. ὃ δὲ πολλοὺς οἰόμενος εἶναι τοὺς πραγμάτων 4
καινῶν ἐφριμένους ἐν τῇ βουλῇ, καὶ ἅμα τοῖς συνωμοταῖς ἐνδείκνυμενος, ἀπεκρίνατο τῷ Κικέρωνι μακρὴν ἀπόκρι-
σιν· “τί” γὰρ ἔφη “πράττω δεινόν, εἰ δυοῖν σωματίων ὄντων, τοῦ μὲν ἰσχυροῦ καὶ κατεφθινηζότος ἔχοντος δὲ κεφαλῆν, τοῦ δ' ἀκεφάλου μὲν ἰσχυροῦ δὲ καὶ μεγάλου, τούτῳ κεφαλῆν αὐτὸς ἐπιτίθῃμι;” τούτων εἰς τε τὴν 5
βουλὴν καὶ τὸν δῆμον ἠνιγμένων ὑπ' αὐτοῦ μᾶλλον ὁ Κικέρων ἔδεισε, καὶ τεθωρακισμένον αὐτὸν οἷ τε δυνατοὶ πάντες ἀπὸ τῆς οἰκίας καὶ τῶν νέων πολλοὶ κατήγαγον εἰς τὸ πεδίον. τοῦ δὲ θώρακος ἐπίτηδες ὑπέφαινε τι

παραλύσας ἐκ τῶν ὤμων τοῦ χιτῶνος, ἐνδεικνύμενος τοῖς
 6 ὄρωσι τὸν κίνδυνον. οἱ δ' ἠγανάκτουν καὶ συνεστρέφοντο
 περὶ αὐτόν· καὶ τέλος ἐν ταῖς ψήφοις τὸν μὲν Κατιλίαν
 αὐθις ἐξέβαλον, εἶλοντο δὲ Σιλανὸν ὑπατον καὶ Μου-
 ρήναν.

15 Οὐ πολλῶ δ' ὕστερον τούτων ἤδη τῷ Κατιλίᾳ τῶν ἐν
 Τυρρηνίᾳ συνερχομένων καὶ καταλοχιζομένων, καὶ τῆς
 ὠρισμένης πρὸς τὴν ἐπίθεσιν ἡμέρας ἐγγὺς οὔσης, ἦγον
 ἐπὶ τὴν Κικέρωνος οἰκίαν περὶ μέσας νύκτας ἄνδρες οἱ
 πρῶτοι καὶ δυνατώτατοι Ῥωμαίων, Μάρκος τε Κράσσος
 καὶ Μάρκος Μάρκελλος καὶ Σκιπίων Μέτελλος, κόψαντες
 δὲ τὰς θύρας καὶ καλέσαντες τὸν θυρωρὸν ἐκέλευον ἐπε-
 2 γεῖραι καὶ φράσαι Κικέρωνι τὴν παρουσίαν αὐτῶν. ἦν δὲ
 τοιόνδε. τῷ Κράσσῳ μετὰ δεῖπνον ἐπιστολὰς ἀποδίδωσιν
 ὁ θυρωρὸς ὑπὸ δῆ τινος ἀνθρώπου κομισθείσας ἀγνώ-
 στου, ἄλλας ἄλλοις ἐπιγεγραμμένας, αὐτῷ δὲ Κράσσῳ
 μίαν ἀδέσποτον· ἦν μόνην ἀναγνὸς ὁ Κράσσος, ὡς ἔφραζε
 τὰ γράμματα φρόνον γενησόμενον πολὺν διὰ Κατιλίαν καὶ
 παρήγει τῆς πόλεως ὑπεξελεθεῖν, τὰς ἄλλας οὐκ ἔλυσεν,
 ἀλλ' ἦκεν εὐθὺς πρὸς τὸν Κικέρωνα πληγεῖς ὑπὸ τοῦ δει-
 νοῦ καὶ τι τῆς αἰτίας ἀπολυόμενος ἦν ἔσχε διὰ φιλίαν
 3 τοῦ Κατιλίνα. βουλευσάμενος οὖν ὁ Κικέρων αὐτῇ ἡμέρᾳ
 βουλὴν συνήγαγε, καὶ τὰς ἐπιστολὰς κομίσας ἀπέδωκεν
 οἷς ἦσαν ἐπεσταλμένοι, κελύσας φανερῶς ἀναγνῶναι.
 πᾶσαι δ' ἦσαν ὁμοίως ἐπιβουλὴν φράζουσαι. ἐπεὶ δὲ
 καὶ Κόιντος Ἄρριος ἀνὴρ στρατηγικὸς ἀπήγγελλε τοὺς ἐν
 Τυρρηνίᾳ καταλοχισμούς, καὶ Μάλλιος ἀπηγγέλλετο σὺν
 χειρὶ μεγάλη περὶ τὰς πόλεις ἐκείνας αἰωρούμενος αἰεὶ τι
 4 προσδοκᾶν καινὸν ἀπὸ τῆς Ῥώμης, γίνεται δόγμα τῆς
 βουλῆς παρακατατίθεσθαι τοῖς ὑπάτοις τὰ πράγματα,
 δεξαμένους δ' ἐκείνους ὡς ἐπίστανται διοικεῖν καὶ σώζειν
 τὴν πόλιν. τοῦτο δ' οὐ πολλάκις, ἀλλ' ὅταν τι μέγα δεισῆ,
 ποιεῖν εἴωθεν ἢ σύγκλητος.

16 Ἐπεὶ δὲ ταύτην λαβὼν τὴν ἐξουσίαν ὁ Κικέρων τὰ μὲν
 ἔξω πράγματα Κοῖντῳ Μετέλλῳ διεπίστευσε, τὴν δὲ πό-
 λιν εἶχε διὰ χειρὸς καὶ κατ' ἡμέραν προῆει δορυφορού-
 μενος ὑπ' ἀνδρῶν τοσοῦτων τὸ πλῆθος ὥστε τῆς ἀγορᾶς

πολὸν μέρος κατέχειν ἐμβάλλοντος αὐτοῦ τοὺς παραπέμ-
ποντας, οὐκέτι καρτερῶν τὴν μέλλησιν ὁ Κατίλινος αὐτὸς
μὲν ἐκπηδᾶν ἔγνω πρὸς τὸν Μάλλιον ἐπὶ τὸ στράτευμα,
Μάρκιον δὲ καὶ Κέθηγον ἐκέλευσε ξίφη λαβόντας ἔλθεῖν ²
ἐπὶ τὰς θύρας ἕωθεν ὡς ἀσπασομένους τὸν Κικέρωνα
καὶ διαχρήσασθαι προσπεσόντας. τοῦτο Φουβία γυνή
τῶν ἐπιφανῶν ἐξαγγέλλει τῇ Κικέρωνι, νυκτὸς ἔλθοῦσα
καὶ διακελευσαμένη φυλάττεσθαι τοὺς περὶ τὸν Κέθηγον.
οἱ δ' ἦγον ἄμ' ἡμέρα, καὶ ζωλυθέντες εἰσελθεῖν ἤγανά-
ζουσαν καὶ κατεβῶσαν ἐπὶ θύραις, ὥστε ὑποπιότεροι γενέ-
σθαι. προελθὼν δ' ὁ Κικέρων ἐκάλει τὴν σύγκλητον εἰς ³
τὸ τοῦ Σιτησίου Διὸς ἱερόν, ὃν Στάτορα Ῥωμαῖοι καλοῦ-
σιν, ἰδρυσμένον ἐν ἀρχῇ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ, πρὸς τὸ Παλάτιον
ἀνιόντων. ἔνταῦθα καὶ τοῦ Κατίλινα μετὰ τῶν ἄλλων
ἔλθόντος ὡς ἀπολογησομένου, συγκαθίσει μὲν οὐδεὶς
ὑπέμεινε τῶν συγκλητικῶν, ἀλλὰ πάντες ἀπὸ τοῦ βάρους
μειτῆσαν, ἀρξάμενος δὲ λέγειν ἐθορυβεῖτο, καὶ τέλος ἀνα-
στὰς ὁ Κικέρων προσέταξεν αὐτῇ τῆς πόλεως ἀπαλλάτ-
τεσθαι· δεῖν γὰρ αὐτοῦ μὲν λόγους ἐκείνου δ' ὅπλοις πο-
λιτευομένου μέσον εἶναι τὸ τεῖχος. ὁ μὲν οὖν Κατίλινος ⁴
εὐθύς ἐξελθὼν μετὰ τριακοσίων ὀπλοφόρων καὶ περι-
στησάμενος αὐτῇ ἑβδομηκονταίως ὡς ἀρχοντι καὶ πελέκει καὶ
σημαίας ἐπαράμενος, πρὸς τὸν Μάλλιον ἐχώρει, καὶ δισμυ-
ρίων ὁμοῦ τι συνηθορισμένων ἐπήει τὰς πόλεις ἀναπέλ-
θων καὶ ἀριστάς, ὥστε τοῦ πολέμου φανεροῦ γεγονότος
τὸν Ἄντωνιον ἀποσταλῆναι διαμαχομένον.

Τοὺς δ' ὑπολειφθέντας ἐν τῇ πόλει τῶν διεφθαρμένων ¹⁷
ὑπὸ τοῦ Κατίλινα συνῆγε καὶ παρεθάρρυνε Κορνήλιος
Λέντιος, Σούρας ἐπίκλησιν, ἀνὴρ γένους μὲν ἐνδόξου,
βεβιωκῶς δὲ φράως καὶ δι' ἀσέλγειαν ἐξείλημμένος τῆς
βουλῆς πρότερον, τότε δὲ στρατηγῶν τὸ δεύτερον, ὡς
ἔθος ἐστὶ τοῖς ἐξ ὑπαρχῆς ἀνακτωμένοις τὸ βουλευτικὸν
ἄξιωμα. λέγεται δὲ καὶ τὴν ἐπίκλησιν αὐτῷ γενέσθαι ²
τὸν Σούραν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ἐν τοῖς κατὰ Σύλλαν
χρόνοις ταμιεύων συχνὰ τῶν δημοσίων χρημάτων ἀπώ-
λεσε καὶ διέφθειρεν, ἀγανακτοῦντος δὲ τοῦ Σύλλα καὶ
λόγον ἀπαιτοῦντος ἐν τῇ συγκλήτῳ, προελθὼν ὀλιγώρως

πάνυ καὶ καταφρονητικῶς λόγον μὲν οὐκ ἔφη διδόναι, παρέχειν δὲ τὴν κνήμην, ὥσπερ εἰώθεισαν οἱ παῖδες
 3 ὅταν ἐν τῷ σφαιρίζειν ἀμάρτωσιν. ἐκ τούτου Σούρας παρωνομάσθη· σοῦραν γὰρ οἱ Ῥωμαῖοι τὴν κνήμην λέγουσι. πάλιν δὲ δίκην ἔχων καὶ διαφθείρας ἐνίους τῶν δικαστῶν, ἐπεὶ δυσὶ μόναις ἀπέφυγε ψήφοις, ἔφη παρανάλωμα γεγονέναι τὸ θατέρῳ κριτῇ δοθέν· ἀρκεῖν γὰρ εἰ
 4 καὶ μιᾷ ψήφῳ μόνον ἀπελύθη. τοῦτον ὄντα τῇ φύσει τοιοῦτον κεινημένον ὑπὸ τοῦ Κατιλίνα προσδιέφθειραν ἐλπίσι κεναῖς ψευδομάντις καὶ γόητες ἔπη πεπλασμένα καὶ χρησιμὸς ἄδοντες ὡς ἐκ τῶν Σιβυλλείων, προδηλοῦντας εἰμαρμένους εἶναι τῇ Ῥώμῃ Κορνηλίους τρεῖς μονάρχους, ὧν δύο μὲν ἤδη πεπληρωκέναι τὸ χρεῶν, Κίνναν τε καὶ Σύλλαν, τρίτῳ δὲ λοιπῷ Κορνηλίῳ ἐκείνῳ φέροντα τὴν μοναρχίαν ἤγειν τὸν δαίμονα, καὶ δεῖν πάντως δέχασθαι καὶ μὴ διαφθεῖρειν μέλλοντα τοὺς καιροὺς ὥσπερ Κατιλίνας.

- 18 Οὐδὲν οὖν ἐπενόει μικρὸν ὁ Λέντλος ἢ ἄσημον, ἀλλ' ἐδέδοκτο τὴν βουλήν ἅπασαν ἀναιρεῖν τῶν τ' ἄλλων πολιτῶν ὅσους δύναίτο, τὴν πόλιν δ' αὐτὴν καταπιμπράναι, φεῖδασθαι τε μηδενὸς ἢ τῶν Πομπηίου τέκνων, ταῦτα δ' ἔξαρπασαμένους ἔχειν ὑφ' αὐτοῖς καὶ φυλάττειν ὄμηρα τῶν πρὸς Πομπήιον διαλύσεων· ἤδη γὰρ ἐφοῖτα πολὺς λόγος καὶ βέβαιος ὑπὲρ αὐτοῦ κατιόντος ἀπὸ τῆς μεγά-
 2 λης στρατείας. καὶ νύξ μὲν ὄριστο πρὸς τὴν ἐπίθεσιν μία τῶν Κρονιαδῶν, ξίφη δὲ καὶ στυππεῖα καὶ θείον εἰς τὴν Κεθῆγου φέροντες οἰκίαν ἀπέκρουσαν. ἄνδρας δὲ τάξαντες ἑκατὸν καὶ μέρη τοσαῦτα τῆς Ῥώμης ἕκαστον ἐφ' ἑκάστῳ διεκλήρωσαν, ὡς δι' ὀλίγου πολλῶν ἀψάντων φλέγοιτο πανταχόθεν ἡ πόλις. ἄλλοι δὲ τοὺς ὄχετοὺς ἔμελλον ἐμφράξαντες ἀποσφάττειν τοὺς ὑδρευομένους.
 3 πραττομένων δὲ τούτων ἔτυχον ἐπιδημοῦντες Ἀλλοβρίγων δύο πρόσβεις, ἔθνοος μάλιστα δὴ τότε πονηρὰ πράττοντος καὶ βαρυνομένου τὴν ἡγεμονίαν. τούτους οἱ περὶ Λέντλον ὠφελίμους ἡγούμενοι πρὸς τὸ κινήσαι καὶ μεταβαλεῖν τὴν Γαλατίαν ἐποίησαντο συνωμότας, καὶ γράμματα μὲν αὐτοῖς πρὸς τὴν ἐκεῖ βουλήν γράμματα δὲ πρὸς

Κατιλίαν ἔδοσαν, τῇ μὲν ὑπισχνόμενοι τὴν ἐλευθερίαν, τὸν δὲ Κατιλίαν παρακαλοῦντες ἐλευθερώσαντα τοὺς δούλους ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἐλαύνειν. συναπέστειλλον δὲ μετ' 4 αὐτῶν πρὸς τὸν Κατιλίαν Τίτον τινὰ Κροτωνιάτην, κομίζοντα τὰς ἐπιστολάς. οἷα δ' ἀνθρώπων ἀσταθμῆτων καὶ μετ' οἴνου τὰ πολλὰ καὶ γυναικῶν ἀλλήλοις ἐντυγγανόντων βουλευμάτων πόνῳ καὶ λογισμῷ νήφοντι καὶ συνέσει περιττῇ διώκων ὁ Κικέρων, καὶ πολλοὺς μὲν ἔχων ἔξωθεν ἐπισκοποῦντας τὰ πραττόμενα καὶ συνεξιχνεύοντας αὐτῷ, πολλοῖς δὲ τῶν μετέχειν δοκούντων τῆς συνωμοσίας διαλεγόμενος κρύφα καὶ πιστεύων, ἔγνω τὴν 5 πρὸς τοὺς ξένους κοινολογίαν, καὶ νυκτὸς ἐνεδρεύσας ἔλαβε τὸν Κροτωνιάτην καὶ τὰ γράμματα συνεργούντων ἀδήλως τῶν Ἄλλοβρίγων.

Ἄμα δ' ἡμέρα βουλὴν ἀθροίσας εἰς τὸ τῆς Ὀμονοίας 19 ἱερὸν ἐξανέγνω τὰ γράμματα καὶ τῶν μηνυτῶν διήκουσεν. ἔφη δὲ καὶ Σιλανὸς Ἰούνιος ἀκηκοέναι τινὰς Κεθήγου λέγοντος ὡς ὑπατοὶ τε τρεῖς καὶ στρατηγοὶ τέσσαρες ἀναρῆσθαι μέλλουσιν. τοιαῦτα δ' ἕτερα καὶ Πίσων ἀνὴρ ὑπατικὸς εἰσήγγειλεν. Γάιος δὲ Σουλπίκιος, εἷς τῶν στρα- 2 τηγῶν, ἐπὶ τὴν οἰκίαν πεμφθεὶς τοῦ Κεθήγου πολλὰ μὲν ἐν αὐτῇ βέλη καὶ ὅπλα πλεῖστα δὲ ξίφη καὶ μαχαίρας εὔρε νεοθήκτους ἀπάσας. τέλος δὲ τῷ Κροτωνιάτῃ ψηφισαμένης ἀδειαν ἐπὶ μηνύσει τῆς βουλῆς ἐξελεγχθεὶς ὁ Λέντλος ἀπωμόσατο τὴν ἀρχὴν (στρατηγῶν γὰρ ἐτύγγανε), καὶ τὴν περιπόρφυρον ἐν τῇ βουλῇ καταθέμενος διήλλαξεν ἐσθῆτα τῇ συμφορᾷ πρέπουσαν. οὗτος μὲν οὖν καὶ οἱ 3 σὺν αὐτῷ παρεδόθησαν εἰς ἀδεσμον φυλακὴν τοῖς στρατηγοῖς· ἤδη δ' ἐσπέρας οὔσης καὶ τοῦ δήμου περιμένοντος ἀθρόου προελθὼν ὁ Κικέρων, καὶ φράσας τὸ πρᾶγμα τοῖς πολίταις καὶ προπεμφθεὶς, παρῆλθεν εἰς οἰκίαν φίλου γειτνιῶντος, ἐπεὶ τὴν ἐκείνου γυναῖκες κατεῖχον, ἱεροῖς ἀπορρήτοις ὀργιάζουσαι θεὸν ἦν Ῥωμαῖοι μὲν ἀγαθὴν Ἑλληνες δὲ γυναικίαν ὀνομάζουσι. θύεται δ' αὐτῇ 4 κατ' ἐνιαυτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ὑπάτου διὰ γυναικὸς ἢ μητρὸς αὐτοῦ, τῶν Ἑστιάδων παρθένων παρουσῶν. εἰσελθὼν οὖν ὁ Κικέρων κατ' αὐτόν, ὀλίγων παντάπασιν αὐτῷ

παρόντων, ἐφρόντιζεν ὅπως χρήσαιτο τοῖς ἀνδράσι. τὴν τε γὰρ ἄκραν καὶ προσήκουσαν ἀδικήμασι τηλικούτοις τιμωρίαν ἐξευλαβεῖτο καὶ κατώκνει δι' ἐπιείκειαν ἡθους ἅμα, καὶ ὡς μὴ δοκοίη τῆς ἐξουσίας ἄγαν ἐμφορεῖσθαι καὶ πικρῶς ἐπεμβαίνειν ἀνδράσι γένει τε πρώτοις καὶ
 5 φίλους δυνατοὺς ἐν τῇ πόλει κεκτημένοις· μαλακώτερόν τε χρησάμενος ὠρρώδει τὸν ἀπ' αὐτῶν κίνδυνον. οὐ γὰρ ἀγαπήσειν μετριώτερόν τι θανάτου παθόντας, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἀναρραγήσεσθαι τόλμης, τῇ παλαιᾷ κακίᾳ νέαν ὀργὴν προσλαβόντας· αὐτὸς τε δόξειν ἄνανδρος καὶ μαλακός, οὐδ' ἄλλως δοκῶν εὐτολμώτατος εἶναι τοῖς πολλοῖς.

20 Ταῦτα τοῦ Κικέρωνος διαποροῦντος γίνεται τι ταῖς γυναιξὶ σημεῖον θουόσαις· ὁ γὰρ βωμός, ἤδη τοῦ πυρὸς κατακεκοιμησθαι δοκοῦντος, ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν κεκαυμένων φλοιῶν φλόγα πολλὴν ἀνῆκε καὶ λαμπράν, ὑφ' ἧς αἰ μὲν ἄλλαι διεπτοήθησαν, αἰ δ' ἱεραὶ παρθένοι τὴν τοῦ Κικέρωνος γυναικα Τερεντίαν ἐκέλευσαν ἢ τάχος χωρεῖν πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ κελεύειν οἷς ἔγνωκεν ἐγχειρεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς μέγα πρὸς τε σωτηρίαν καὶ δόξαν
 2 αὐτῷ τῆς Θεοῦ φῶς διδούσης. ἡ δὲ Τερεντία (καὶ γὰρ οὐδ' ἄλλως ἦν πραεῖά τις οὐδ' ἄτολμος τὴν φύσιν, ἀλλὰ φιλότιμος γυνὴ καὶ μᾶλλον, ὡς αὐτὸς φησιν ὁ Κικέρων, τῶν πολιτικῶν μεταλαμβάνουσα παρ' ἐκείνου φροντίδων ἢ μεταδιδούσα τῶν οἰκιακῶν ἐκείνῳ) ταῦτά τε πρὸς αὐτὸν ἔφρασε καὶ παρώξυνεν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. ὁμοίως δὲ καὶ Κόιντος ὁ ἀδελφὸς καὶ τῶν ἀπὸ φιλοσοφίας ἐταίρων Πόπλιος Νιγίδιος, ᾧ τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα παρὰ τὰς πολιτικὰς ἐχρήτο πράξεις.

3 Τῇ δ' ὑστεραία γενομένων ἐν συγκλήτῳ λόγων περὶ τιμωρίας τῶν ἀνδρῶν, ὁ πρῶτος ἐρωτηθεὶς γνώμην Σιλανὸς εἶπε τὴν ἐσχάτην δίκην δοῦναι προσήκειν ἀχθέντας εἰς τὸ δεσμωτήριον. καὶ προσετίθεντο τούτῳ πάντες ἐφεξῆς μέχρι Γαῖου Καίσαρος τοῦ μετὰ ταῦτα δικτάτορος γενομένου. τότε δὲ νέος ὢν ἔτι καὶ τὰς πρώτας ἔχων τῆς αὐξήσεως ἀρχάς, ἤδη δὲ τῇ πολιτείᾳ καὶ ταῖς ἐλπίσιν εἰς ἐκείνην τὴν ὁδὸν ἐμβεβηκὼς ἢ τὰ Ῥωμαίων εἰς μοναρχίαν
 4 μετέστησε πράγματα, τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανε, τῷ δὲ

Κικέρωνι πολλὰς μὲν ὑποψίας λαβὴν δ' οὐδεμίαν εἰς ἔλεγον παρέδωκεν, ἀλλὰ καὶ λεγόντων ἦν ἐνίων ἀκούειν ὡς ἐγγὺς ἔλθων ἀλῶναι διεκρύβοι τὸν ἄνδρα. τινὲς δὲ φασὶ παριδεῖν ἐκόντα καὶ παραλιπεῖν τὴν κατ' ἐκείνου μήνυσιν φόβῳ τῶν φίλων αὐτοῦ καὶ τῆς δυνάμεως· παντὶ γὰρ εἶναι πρόδηλον ὅτι μᾶλλον ἂν ἐκείνοι γένοιτο προσθήκη Καίσαρι σωτηρίας ἢ Καίσαρ ἐκείνοις κολάσεως. ἐπεὶ δ' 21 οὖν ἡ γνώμη περιῆλθεν εἰς αὐτόν, ἀναστὰς ἀπεφήνατο μὴ θανατοῦν τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ τὰς οὐσίας εἶναι δημοσίας, αὐτοῖς δ' ἀπαχθέντας εἰς πόλεις τῆς Ἰταλίας ἅς ἂν δοκῇ Κικέρωνι, τηρεῖσθαι δεδεμένους ἄχρι ἂν οὗ καταπολεμηθῇ Κατιλίνας. οὗσης δὲ τῆς γνώμης ἐπιεικοῦς 2 καὶ τοῦ λέγοντος εἰπεῖν δυνατωτάτου, ῥοπήν δ' Κικέρων προσέθηκεν οὐ μικράν· αὐτὸς τε γὰρ ἀναστὰς ἐνεχείρησεν εἰς ἑκάτερον, τὰ μὲν τῇ προτέρῳ τὰ δὲ τῇ γνώμῃ Καίσαρος συνειπών, οἳ τε φίλοι πάντες οἰόμενοι τῷ Κικέρωνι συμφέρειν τὴν Καίσαρος γνώμην (ἦττον γὰρ ἐν αἰτίαις ἔσεσθαι μὴ θανατώσαντα τοὺς ἄνδρας) ἤροῦντο τὴν δευτέραν μᾶλλον γνώμην, ὥστε καὶ τὸν Σιλανὸν αὐθις μετα- 3 βαλλόμενον παραιτεῖσθαι καὶ λέγειν ὡς οὐδ' αὐτὸς εἶποι θανατικὴν γνώμην· ἐσχάτην γὰρ ἀνδρὶ βουλευτῇ Ῥωμαίων εἶναι δίκην τὸ δεσμοτήριον. εἰρημένης δὲ τῆς γνώμης πρῶτος ἀντέκρουσεν αὐτῇ Κάτλος Λουτάτιος· εἶτα δεξάμενος Κάτων, καὶ τῷ λόγῳ σφοδρῶς συνεπερείσας ἐπὶ τὸν Καίσαρα τὴν ὑπόνοιαν, ἐνέπλησε θυμοῦ καὶ φρονήματος τὴν σύγκλητον, ὥστε θάνατον καταψηφίσασθαι τῶν ἀνδρῶν. περὶ δὲ δημεύσεως χρημάτων ἐνίστατο Καί- 4 σαρ, οὐκ ἀξιῶν τὰ φιλάνθρωπα τῆς ἑαυτοῦ γνώμης ἐκβαλόντας ἐνὶ χρήσασθαι τῷ σκυθρωποτάτῳ. βιαζομένων δὲ πολλῶν ἐπεκαλεῖτο τοὺς δημάρχους. οἳ δ' οὐχ ὑπήκουον, ἀλλὰ Κικέρων αὐτὸς ἐνδοὺς ἀνῆκε τὴν περὶ δημεύσεως γνώμην.

Ἐχώρει δὲ μετὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τοὺς ἄνδρας. οὐκ ἐν 22 ταύτῳ δὲ πάντες ἦσαν, ἄλλος δ' ἄλλον ἐφύλαττε τῶν στρατηγῶν. καὶ πρῶτον ἐκ Παλατίου παραλαβὼν τὸν Δέντλον ἤγε διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ καὶ τῆς ἀγορᾶς μέσης, τῶν μὲν ἡγεμονικωτάτων ἀνδρῶν κύκλῳ περιεσπειραμέ-

ων καὶ δορυφορούντων, τοῦ δὲ δήμου φρίττοντος τὰ δρώμενα καὶ παριέντος σιωπῇ, μάλιστα δὲ τῶν νέων ὡσπερ ἱεροῖς τισὶ πατρίοις ἀριστοκρατικῆς τινὸς ἔξου-
 2 σίας τελεῖσθαι μετὰ φόβου καὶ θάμβους δοκούντων. διελ-
 θὼν δὲ τὴν ἀγορὰν καὶ γενόμενος πρὸς τῇ δεσμιωτηρίῳ
 παρέδωκε τὸν Λέντλον τῇ δημίῳ καὶ προσέταξεν ἀνελεῖν·
 εἶθ' ἔξῃς τὸν Κέθηγον καὶ οὕτω τῶν ἄλλων ἕκαστον κα-
 ταγαγὼν ἀπέκτεινεν. ὄρων δὲ πολλοὺς ἔτι τῆς συνωμο-
 σίας ἐν ἀγορᾷ συνεστῶτας ἀθρόους καὶ τὴν μὲν πρᾶξιν
 ἀγνοοῦντας τὴν δὲ νύκτα προσμένοντας ὡς ἔτι ζώντων
 τῶν ἀνδρῶν καὶ δυναμένων ἔξαρπασθῆναι, φθειγξάμενος
 3 μέγα πρὸς αὐτούς "ἔζησαν" εἶπεν. οὕτω δὲ Ῥωμαίων οἱ
 δυσφημεῖν μὴ βουλόμενοι τὸ τεθνάναι σημαίνουσιν. ἤδη
 δ' ἦν ἔσπερα, καὶ δι' ἀγορᾶς ἀνέβαινεν εἰς τὴν οἰκίαν,
 οὐκέτι σιωπῇ τῶν πολιτῶν οὐδὲ τάξει προπεμπόντων
 αὐτόν, ἀλλὰ φωναῖς καὶ κρότοις δεχομένων καθ' οὓς γέ-
 νοιτο, σωτῆρα καὶ κτίστην ἀνακαλούντων τῆς πατρίδος.
 τὰ δὲ φῶτα πολλὰ κατέλαμπε τοὺς στενωπούς, λαμπάδια
 4 καὶ δᾶδας ἰστώντων ἐπὶ ταῖς θύραις. αἱ δὲ γυναῖκες ἐκ
 τῶν τεγῶν προύφαινον ἐπὶ τιμῇ καὶ θέῳ τοῦ ἀνδρός, ὑπὸ
 πομπῇ τῶν ἀρίστων μάλα σεμνῶς ἀνιόντος· ὧν οἱ πλεῖ-
 στοι πολέμους τε κατειργασμένοι μεγάλους καὶ διὰ θριάμ-
 βων εἰσεληλαχότες καὶ προσκεκτημένοι γῆν καὶ θάλατταν
 οὐκ ὀλίγην ἐβάδιζον ἀνομολογούμενοι πρὸς ἀλλήλους πολ-
 λοῖς μὲν τῶν τότε ἡγεμόνων καὶ στρατηγῶν πλούτου καὶ
 λαφύρων καὶ δυνάμεως χάριν ὀφείλουν τὸν Ῥωμαίων δῆ-
 5 λικοῦτον ἀφελόντι καὶ τοσοῦτον αὐτοῦ κίνδυνον. οὐ γὰρ
 τὸ κωλύσαι τὰ πραττόμενα καὶ κολάσαι τοὺς πράττοντας
 ἐδόκει θανμαστόν, ἀλλ' ὅτι μέγιστον τῶν πώποτε νεωτε-
 ρισμῶν οὗτος ἐλαχίστοις κακοῖς ἄνευ στάσεως καὶ ταραχῆς
 κατέσβεσεν. καὶ γὰρ τὸν Κατιλίαν οἱ πλείστοι τῶν συν-
 ερρηκώτων πρὸς αὐτὸν ἅμα τῇ πυθέσθαι τὰ περὶ Λέν-
 τλον καὶ Κέθηγον ἐγκαταλιπόντες ᾤχοντο, καὶ μετὰ τῶν
 συμμεμενηκώτων αὐτῷ διαγωνισάμενος πρὸς Ἀντώνιον
 αὐτός τε διεφθάρη καὶ τὸ στρατόπεδον.

23 Οὐ μὴν ἀλλ' ἦσαν οἱ τὸν Κικέρωνα παρεσκευασμένοι

καὶ λέγειν ἐπὶ τούτοις καὶ ποιεῖν κακῶς, ἔχοντες ἡγεμόνας τῶν εἰς τὸ μέλλον ἀρχόντων Καίσαρα μὲν στρατηγοῦντα Μέτελλον δὲ καὶ Βηστιαν δημαρχοῦντας, οἳ τὴν ἀρχὴν παραλαβόντες ἔτι τοῦ Κικέρωνος ἡμέρας ὀλίγας ἀρχοντας οὐκ εἶων δημηγορεῖν αὐτόν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων βάρθρα θέντες οὐ παρέσαν οὐδ' ἐπέτρεπον λέγειν, ἀλλ' ἐκέλευον, εἰ βούλοιο, μόνον περὶ τῆς ἀρχῆς ἀπομόσαντα καταβαίνειν. κάκεινος ἐπὶ τούτοις ὡς ὁμόσων προῆλθε, καὶ ² γενομένης αὐτῷ σιωπῆς ὤμνυεν οὐ τὸν πάτριον ἀλλ' ἴδιόν τινα καὶ καινὸν ὄρκον, ἧ μὴν σεσωκέναι τὴν πατρίδα καὶ διατετηρηκέναι τὴν ἡγεμονίαν. ἐπώμνυε δὲ τὸν ὄρκον αὐτῷ σύμπας ὁ δῆμος. ἐφ' οἷς ἔτι μᾶλλον ὃ τε Καίσαρ οἳ τε δήμαρχοι χαλεπαίνοντες ἄλλας τε τῷ Κικέρωνι ταραχὰς ἐμηχανῶντο, καὶ νόμος ὑπ' αὐτῶν εἰσήγετο καλεῖν Πομπήιον μετὰ τῆς στρατιᾶς ὡς δὴ καταλύσοντα τὴν Κικέρωνος δυναστείαν. ἀλλ' ἦν ὄφελος μέγα τῷ Κι- ³ κέρωνι καὶ πάσῃ τῇ πόλει δημαρχῶν τότε Κάτων καὶ τοῖς ἐκείνων πολιτεύμασιν ἀπ' ἴσης μὲν ἐξουσίας μείζονος δὲ δόξης ἀντιτασσόμενος· τὰ τε γὰρ ἄλλα ῥαδίως ἔλυσε, καὶ τὴν Κικέρωνος ὑπατείαν οὕτως ἦρε τῷ λόγῳ μεγάλην δημηγορήσας ὥστε τιμὰς αὐτῷ τῶν πώποτε μεγίστας ψηφίσασθαι καὶ προσαγορευῆσαι πατέρα πατρίδος. πρῶτον γὰρ ἐκείνῳ δοκεῖ τοῦτο καθυπάρξαι, Κάτωνος αὐτόν οὕτως ἐν τῷ δήμῳ προσαγορευέσαντος.

Καὶ μέγιστον μὲν ἴσχυσεν ἐν τῇ πόλει τότε, πολλοῖς ²¹ δ' ἐπίρθονον ἑαυτὸν ἐποίησεν ἀπ' οὐδενὸς ἔργου πονηροῦ, τῷ δ' ἐπαινεῖν αἰεὶ καὶ μεγαλύνειν αὐτὸς ἑαυτὸν ὑπὸ πολλῶν δυσχεραίνόμενος· οὔτε γὰρ βουλὴν οὔτε δῆμον οὔτε δικαστήριον ἦν συνελθεῖν ἐν ᾧ μὴ Κατιλίαν ἔδει θρο-
λούμενον ἀκούσαι καὶ Λέντλον. ἀλλὰ καὶ τὰ βιβλία τε- ² λευτῶν κατέπλησε καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἐγκωμίων, καὶ τὸν λόγον ἠδιστον ὄντα καὶ χάριν ἔχοντα πλείστην ἐπαχθῆ καὶ φορτικὸν ἐποίησε τοῖς ἀκρωμένοις, ὥσπερ τινὸς αἰεὶ κηρὸς αὐτῷ τῆς ἀηδίας ταύτης προσούσης. ὅμως δέ, καίπερ οὕτως ἀκράτῳ φιλοτιμίᾳ συνών, ἀπήλλακτο τοῦ φθονεῖν ἑτέροις, ἀφθονώτατος ὢν ἐν τῷ τοῦς πρὸ αὐτοῦ καὶ τοῦς κατ' αὐτὸν ἄνδρας ἐγκωμιάζειν, ὡς

- 3 ἐκ τῶν συγγραμμάτων λαβεῖν ἔστι. πολλὰ δ' αὐτοῦ καὶ ἀπομνημονεύουσιν, οἷον περὶ Ἀριστοτέλους, ὅτι χουσίου ποταμὸς εἶη ῥέοντος, καὶ περὶ τῶν Πλάτωνος διαλόγων, ὡς τοῦ Διός, εἰ λόγῳ χρῆσθαι πέφυκεν, οὕτω διαλεγόμενον. τὸν δὲ Θεόφραστον εἰώθει τρυφήν ἰδίαν ἀποκαλεῖν. περὶ δὲ τῶν Δημοσθένους λόγων ἐρωτηθεὶς τίνα
- 4 δοκοῖη κάλλιστον εἶναι, τὸν μέγιστον εἶπε. καίτοι τινὲς τῶν προσποιουμένων δημοσθενίζειν ἐπιφύονται φωνῇ τοῦ Κικέρωνος, ἣν πρὸς τινα τῶν ἐταίρων ἔθηκεν ἐν ἐπιστολῇ γράψας, ἐνιαχοῦ τῶν λόγων ἀπονυστάζειν τὸν Δημοσθένη· τῶν δὲ μεγάλων καὶ θαυμαστῶν ἐπαίνων οἷς πολλαχοῦ χρῆται περὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ ὅτι περὶ οὓς μάλιστα τῶν ἰδίων ἐσπούδασε λόγων, τοὺς κατ' Ἀντωνίου
- 5 Φιλιππικῶς ἐπέγραψεν, ἀμνημονοῦσι. τῶν δὲ κατ' αὐτὸν ἐνδόξων ἀπὸ λόγου καὶ σοφίας οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὃν οὐκ ἐποίησεν ἐνδοξότερον ἢ λέγων ἢ γράφων εὐμενῶς περὶ ἐκάστου. Κρατίππῳ δὲ τῷ Περιπατητικῷ διεπράξατο μὲν Ῥωμαίῳ γενέσθαι παρὰ Καίσαρος ἄρχοντος ἤδη, διεπράξατο δὲ τὴν ἐξ Ἀρείου πάγου βουλήν ψηφίσασθαι καὶ δεηθῆναι μένειν αὐτὸν ἐν Ἀθήναις καὶ διαλέγεσθαι τοῖς
- 6 νέοις ὡς κοσμοῦντα τὴν πόλιν. ἐπιστολαὶ δὲ παρὰ τοῦ Κικέρωνος εἰσὶ πρὸς Ἡρώδη, ἕτεραι δὲ πρὸς τὸν υἱόν, ἐγγελευομένου συμφιλοσοφεῖν Κρατίππῳ. Γοργίαν δὲ τὸν ῥήτορα αἰτιώμενος εἰς ἡδονὰς καὶ πότους προάγειν τὸ
- 7 μειράκιον ἀπελεύνει τῆς συνουσίας αὐτοῦ. καὶ σχεδὸν αὕτη τε τῶν Ἑλληνικῶν μία καὶ δευτέρα πρὸς Πέλοπα τὸν Βυζάντιον ἐν ὀργῇ τινὶ γέγραπται, τὸν μὲν Γοργίαν αὐτοῦ προσηκόντως ἐπικόπτοντος, εἵτερον ἦν φαῦλος καὶ ἀκόλαστος ἢ περ ἐδόκει, πρὸς δὲ τὸν Πέλοπα μικρολογούμενον καὶ μεμψιμοιροῦντος ὡς περ ἀμελήσαντα τιμὰς τινὰς αὐτῷ καὶ ψηφίσματα παρὰ Βυζαντίων γενέσθαι.
- 25 Ταῦτά τε δὴ φιλότιμα, καὶ τὸ πολλάκις ἐπαιρόμενον τοῦ λόγου τῇ δεινότητι τὸ πρέπον προῖεσθαι. Μουνατίῳ μὲν γὰρ ποτε συνηγορήσας, ὡς ἀποφυγῶν τὴν δίκην ἐκεῖνος ἐδίωκεν ἐταῖρον αὐτοῦ Σαβῖνον, οὕτω λέγεται προπεσεῖν ὑπ' ὀργῆς ὁ Κικέρων ὡς εἶπεῖν "σὺ γὰρ ἐκείνην ὧ Μουνάτιε τὴν δίκην ἀπέφυγες διὰ σαυτὸν, οὐκ ἐμοῦ πολὺ

σκότος ἐν φωτὶ τῆ δικαστηρίῳ περιχέαντος;” Μάρκον δὲ 2
 Κράσσον ἐγκωμιάζων ἀπὸ τοῦ βήματος εὐημέρησε, καὶ
 μεθ’ ἡμέρας αὐθις ὀλίγας λοιδορῶν αὐτόν, ὡς ἐκεῖνος
 εἶπεν “οὐ γὰρ ἐνταῦθα πρῶην αὐτὸς ἡμᾶς ἐπήνεις;”
 “ναὶ” φησι “μελέτης ἔνεκεν γυμνάζων τὸν λόγον εἰς φρά-
 λην ὑπόθεσιν.” εἰπόντος δὲ ποτε τοῦ Κράσσου μηδένα 3
 Κράσσον ἐν Ῥώμῃ βεβιωκέναι μακρότερον ἐξηκονταετίας,
 εἶθ’ ὕστερον ἀρνούμενου καὶ λέγοντος “τί δ’ ἂν ἐγὼ πα-
 θῶν τοῦτ’ εἶπον;” “ἦδεις” ἔφη “Ῥωμαίους ἠδέως ἀκου-
 σομένους, καὶ διὰ τοῦτ’ ἐδημαγώγεις.” ἀρέσκεισθαι δὲ
 τοῦ Κράσσου τοῖς Στωικοῖς φήσαντος ὅτι πλούσιον εἶναι
 τὸν ἀγαθὸν ἀποφαινουσιν, “ὄρα μὴ μᾶλλον” εἶπεν “ὅτι
 πάντα τοῦ σοφοῦ λέγουσιν εἶναι.” διεβάλλετο δ’ εἰς φρι- 4
 λαργυρίαν ὁ Κράσσος. ἔπει δὲ τοῦ Κράσσου τῶν παίδων
 ὁ ἕτερος Ἀξίῳ τινὶ δοκῶν ὅμοιος εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο τῆ
 μητρὶ προστριβόμενος αἰσχροὺς ἐπὶ τῷ Ἀξίῳ διαβολήν,
 εὐδοκίμησε λόγον ἐν βουλῇ διελθῶν, ἐρωτηθεὶς ὁ Κικέ-
 ρων τί φαίνεται αὐτῷ, “ἄξιος” εἶπε “Κράσσου.” μέλλων 26
 δὲ Κράσσος εἰς Συρίαν ἀπαίρειν ἐβούλετο τὸν Κικέρωνα
 μᾶλλον αὐτῷ φίλον ἢ ἐχθρὸν εἶναι, καὶ φιλοφρονούμενος
 ἔφη βούλεσθαι δειπνῆσαι παρ’ αὐτῷ· κακεῖνος ὑπεδέξατο
 προθύμως. ὀλίγαις δ’ ὕστερον ἡμέραις περὶ Ῥατινίου
 φίλων τινῶν ἐντυγχανόντων ὡς μνωμένου διαλύσεις καὶ
 φιλίαν (ἣν γὰρ ἐχθρός) “οὐ δὴ πον καὶ Ῥατινίος” εἶπε
 “δειπνῆσαι παρ’ ἐμοὶ βούλεται;” πρὸς μὲν οὖν Κράσσον 2
 τοιοῦτος, αὐτὸν δὲ τὸν Ῥατινίον ἔχοντα χοιράδας ἐν τῷ
 τραχήλῳ καὶ λέγοντα δίκην οἰδοῦντα ῥήτορα προσεῖπεν.
 ἀκούσας δ’ ὅτι τέθνηκεν, εἶτα μετὰ μικρὸν πνθόμενος
 σαφῶς ὅτι ζῆ, “κακὸς τοίνυν ἀπόλοιτο κακῶς ὁ ψευδά-
 μενος.” ἔπει δὲ Καίσαρι ψηφισαμένῳ τὴν ἐν Καμπανίᾳ 3
 χώραν κατανεμηθῆναι τοῖς στρατιώταις πολλοὶ μὲν ἐδυσ-
 χέρανον ἐν τῇ βουλῇ, Λεύκιος δὲ Γέλλιος ὁμοῦ τι πρε-
 σβύτατος ὢν εἶπεν ὡς οὐ γενήσεται τοῦτο ζῶντος αὐτοῦ,
 “περιμείνωμεν” εἶπεν ὁ Κικέρων· “μακρὰν γὰρ οὐκ αἰ-
 τεῖται Γέλλιος ὑπέροφθαι.” ἦν δὲ τις Ὀκτάειος αἰτίαν 4
 ἔχων ἐκ Λιβύης γεγονέναι· πρὸς τοῦτον ἐν τινὶ δίκῃ λέ-
 γοντα τοῦ Κικέρωνος μὴ ἔξακούειν “καὶ μὴν οὐκ ἔχεις”

εἶπε “τὸ οὖς ἀτρύπητον.” Μετέλλου δὲ Νέπωτος εἰπόν-
 τος ὅτι πλείονας καταμαρτυρῶν ἀνήρηκεν ἢ συνηγορῶν
 σέσωκεν “ὁμολογῶ γάρ” ἔφη “πίστεως ἐν ἐμοὶ πλέον ἢ
 5 δεινότητος εἶναι.” νεανίσκου δὲ τινος αἰτίαν ἔχοντος ἐν
 πλακοῦντι φάρμακον τῷ πατρὶ δεδοκέναι θρασυνομένου,
 καὶ λέγοντος ὅτι λοιδορήσει τὸν Κικέρωνα, “τοῦτο” ἔφη
 “παρὰ σοῦ βούλομαι μᾶλλον ἢ πλακοῦντα.” Ποπλίου
 δὲ Σηστίου συνηγόρον μὲν αὐτὸν ἐν τινι δίκῃ παραλα-
 βόντος μεθ’ ἐτέρων, αὐτοῦ δὲ πάντα βουλομένου λέγειν
 καὶ μηδενὶ παριέντος εἰπεῖν, ὡς δῆλος ἦν ἀφιέμενος ὑπὸ
 τῶν δικαστῶν ἤδη τῆς ψήφου φερομένης “χρῶ. σήμερον”
 ἔφη “τῷ καιρῷ, Σήστιε· μέλλεις γὰρ αὔριον ἰδιώτης
 6 εἶναι.” Πόπλιον δὲ Κώνσταν νομικὸν εἶναι βουλόμενον,
 ὄντα δ’ ἀμαθῆ καὶ ἀφρηῆ, πρὸς τινὰ δίκην ἐκάλεσε μάρ-
 τυρα, τοῦ δὲ μηδὲν εἰδέναι φάσκοντος “ἴσως” ἔφη “δο-
 κεῖς περὶ τῶν νομικῶν ἐρωτᾶσθαι.” Μετέλλου δὲ Νέ-
 πωτος ἐν διαφορᾷ τινὶ πολλάκις λέγοντος “τίς σου πατήρ
 ἐστιν,” ὁ Κικέρων “σοὶ ταύτην” ἔφη “τὴν ἀπόκρισιν ἢ
 7 μήτηρ χαλεπωτέραν ἐποίησεν.” ἐδόκει δ’ ἀκόλαστος ἢ
 μήτηρ εἶναι τοῦ Νέπωτος, αὐτὸς δὲ τις εὐμετάβολος, καὶ
 ποτε τὴν δημαρχίαν ἀπολιπὼν ἄφρω πρὸς Πομπήιον
 ἐξέπλευσεν εἰς Συρίαν, εἴτ’ ἐκεῖθεν ἐπανῆλθεν ἀλογώτε-
 ρον. Θάψας δὲ Φίλαγρον τὸν καθηγητὴν ἐπιμελέστερον
 ἐπέστησεν αὐτοῦ τῷ τάφῳ κόρακα λίθινον· καὶ ὁ Κικέ-
 ρων “τοῦτ’” ἔφη “σοφώτατον ἐποίησας· πέτεσθαι γάρ
 8 σε μᾶλλον ἢ λέγειν ἐδίδαξεν.” ἐπεὶ δὲ Μάρκος Ἄππιος
 ἐν τινι δίκῃ προσιμαζόμενος εἶπε φίλον αὐτοῦ δεδεῆσθαι
 παρασχεῖν ἐπιμέλειαν καὶ λογιότητα καὶ πίστιν, “εἶθ’
 οὕτως” ἔφη “σιδηροῦς γέγονας ἄνθρωπος ὥστε μηδὲν
 ἐκ τοσοῦτων ὧν ἠτήσατο ὁ φίλος παρασχεῖν;”
 27 Τὸ μὲν οὖν πρὸς ἐχθροὺς ἢ ἀντιδίκους σκώμιασι χρη-
 σθαι πικροτέροις δοκεῖ ῥητορικὸν εἶναι, τὸ δ’ οἷς ἔτυχε
 προσκρούειν ἕνεκα τοῦ γελοίου πολὺ συνῆγε μῖσος αὐτῷ.
 γράψω δὲ καὶ τούτων ὀλίγα. Μάρκον Ἀκύνιον ἔχοντα
 2 δύο γαμβροὺς φρυγάδας Ἄδραστον ἐκάλει. Λευκίου δὲ
 Κόττα τιμητικὴν ἔχοντος ἀρχήν, φιλονοτάτου δ’ ὄντος,
 ὑπατεῖαν μετιὼν ὁ Κικέρων ἐδίψησε, καὶ τῶν φίλων

κύκλῳ περιστάντων ὡς ἔπινεν, “ὄρθῶς φροβεῖσθε” εἶπε “μὴ μοι γένοιτο χαλεπὸς ὁ τιμητής, ὅτι ὕδωρ πίνω.” Ὁ Βωκωνίῳ δ’ ἀπαντήσας ἄγοντι μεθ’ ἑαυτοῦ τρεῖς ἀμορφωτάτας θυγατέρας ἀνεφθέγγετο “Φοίβου ποτ’ οὐκ ἔωντος ἔσπειρεν τέχνα.” Μάρκου δὲ Γελλίου δοκοῦντος οὐκ ἔξ ἑλευθέρων γεγονέναι, λαμπρᾷ δὲ τῇ φωνῇ καὶ μεγάλῃ γράμματα πρὸς τὴν σύγκλητον ἔξαναγνόντος, “μὴ θανάμαζετε” εἶπε· “καὶ αὐτὸς εἷς ἐστὶ τῶν ἀναπεφωρηκότων.” ἐπεὶ δὲ Φαῦστος ὁ Σύλλα τοῦ μοναρχήσαντος ἐν Ῥώμῃ καὶ πολλοὺς ἐπὶ θανάτῳ προγράψαντος ἐν δανείοις γενόμενος καὶ πολλὰ τῆς οὐσίας διασπαθήσας ἀπάρτιον προέγραψε, ταύτην ἔφη μᾶλλον αὐτῷ τὴν προγραφὴν ἀρέσκειν ἢ τὴν πατρίαν.

Ἐκ τούτων ἐγίνετο πολλοῖς ἐπαχθής, καὶ οἱ μετὰ Κλω- 28
δίου συνέστησαν ἐπ’ αὐτὸν ἀρχὴν τοιαύτην λαβόντες. ἦν Κλώδιος ἀνὴρ εὐγενής, τῇ μὲν ἡλικίᾳ νέος τῷ δὲ φρονήματι θρασὺς καὶ αὐθάδης. οὗτος ἐρῶν Πομπηίας τῆς Καίσαρος γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ παρεισῆλθε κρύφα, λαβὼν ἐσθῆτα καὶ σκευὴν ψαλτρίας· ἔθυον γὰρ αἱ γυναῖκες τὴν ἀπόρρητον ἐκείνην καὶ ἀθέατον ἀνδράσι θυσίαν ἐν τῇ τοῦ Καίσαρος οἰκίᾳ, καὶ παρῆν ἀνὴρ οὐδεὶς· ἀλλὰ 2
μειράκιον ὢν ἔτι καὶ μήπω γενειῶν ὁ Κλώδιος ἤλπιζε λήσεσθαι διαδὺς πρὸς τὴν Πομπηίαν μετὰ τῶν γυναικῶν. ὡς δ’ εἰσῆλθε νυκτὸς εἰς οἰκίαν μεγάλην, ἤπορεῖτο τῶν διόδων· καὶ πλανώμενον αὐτὸν ἰδοῦσα Αὐρηλίας θεραπευαίνις τῆς Καίσαρος μητρὸς ἤτησεν ὄνομα, φθέγγεσθαι δ’ ἀναγκασθέντος ἐκείνου καὶ φήσαντος ἀκόλουθον Πομπηίας ζητεῖν Ἄβραν τοῦνομα, συνεῖσα τὴν φωνὴν οὐ γυναικείαν οὔσαν ἀνέκραγε καὶ συνεκάλει τὰς γυναῖκας. αἱ 3
δ’ ἀποκλείσασαι τὰς θύρας καὶ πάντα διερευνώμεναι λαμβάνουσι τὸν Κλώδιον εἰς οἶκημα παιδίσκης, ἣ συνεισῆλθε, καταπεφευγότα. τοῦ δὲ πράγματος περιβοήτου γενομένου Καῖσάρ τε τὴν Πομπηίαν ἀφῆκε καὶ ... δίκην ἀσεβείας ἀπεγράψατο τῷ Κλωδίῳ. Κικέρων δ’ ἦν μὲν αὐτοῦ φίλος 29
καὶ τῶν περὶ Κατιλίαν πραττομένων ἐχρῆτο προθυμοτάτῳ συνεργῷ καὶ φύλακι τοῦ σώματος, ἰσχυριζομένου δὲ πρὸς τὸ ἔγκλημα τῷ μηδὲ γεγονέναι κατ’ ἐκείνον ἐν Ῥώμῃ

τὸν χρόνον ἀλλ' ἐν τοῖς πορρωτάτω χωρίοις διατρίβειν,
 κατεμαρτύρησεν ὡς ἀφιγμένου πρὸς αὐτὸν οἴκαδε καὶ
 2 διειλεγμένου περὶ τινῶν· ὅπερ ἦν ἀληθές. οὐ μὴν ἐδόκει
 μαρτυρεῖν ὁ Κικέρων διὰ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν
 αὐτοῦ γυναῖκα Τερεντίαν ἀπολογούμενος. ἦν γὰρ αὐτῇ
 πρὸς τὸν Κλώδιον ἀπέχθεια διὰ τὴν ἀδελφὴν τὴν ἐκείνου
 Κλωδίαν ὡς τῷ Κικέρωνι βουλομένην γαμηθῆναι καὶ τοῦτο
 διὰ Τύλλου τινὸς πράττουσαν, ὃς ἑταῖρος μὲν ἦν καὶ συν-
 ἦθης ἐν τοῖς μάλιστα Κικέρωνος, ἀεὶ δὲ πρὸς τὴν Κλω-
 δίαν φοιτῶν καὶ θεραπεύων ἐγγὺς οἰκοῦσαν ὑποψίαν τῇ
 3 Τερεντία παρέσχε. χαλεπὴ δὲ τὸν τρόπον οὔσα καὶ τοῦ
 Κικέρωνος ἄρχουσα παρώξυνε τῷ Κλωδίῳ συνεπιθέσθαι
 καὶ καταμαρτυρῆσαι. κατεμαρτύρουν δὲ τοῦ Κλωδίου
 πολλοὶ τῶν καλῶν καγαθῶν ἀνδρῶν ἐπιτοχίας, ῥαδιουργ-
 γίας, ὄχλων δεκασμούς, φθορὰς γυναικῶν. Λούκουλλος
 δὲ καὶ Θεραπαινίδας παρεῖχεν ὡς συγγένοιτο τῇ νεωτάτῃ
 4 τῶν ἀδελφῶν ὁ Κλώδιος, ὅτε Λουκούλλῳ συνῆκει. πολλὴ
 δ' ἦν δόξα καὶ ταῖς ἄλλαις δυσὶν ἀδελφαῖς πλησιάζειν
 τὸν Κλώδιον, ὧν Τερεντίαν μὲν Μάρκιος ὁ Ῥῆξ Κλωδίαν δὲ
 Μέτελλος ὁ Κέλερ εἶχεν, ἦν Κουαδρανταρίαν ἐκάλουν, ὅτι
 τῶν ἔραστῶν τις αὐτῇ χαλκοῦς ἐμβαλὼν εἰς βαλάντιον
 ὡς ἀργύριον εἰσέπεμψε· τὸ δὲ λεπτότατον τοῦ χαλκοῦ νο-
 μίσματος κουαδράντην ἐκάλουν. ἐπὶ ταύτῃ μάλιστα τῶν
 5 ἀδελφῶν κακῶς ἤκουσεν ὁ Κλώδιος. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε
 τοῦ δήμου πρὸς τοὺς καταμαρτυροῦντας αὐτοῦ καὶ συν-
 εστιῶτας ἀντιπαττομένου φοβηθέντες οἱ δικασταὶ φυλα-
 κὴν περιεστήσαντο, καὶ τὰς δέλτους οἱ πλείστοι συγκεχυ-
 μένας τοῖς γράμμασιν ἤνεγκαν. ὅμως δὲ πλείονες ἔδοξαν
 οἱ ἀπολύοντες γενέσθαι, καὶ τις ἐλέχθη καὶ δεκασμὸς διελ-
 6 θεῖν. ὅθεν ὁ μὲν Κάτλος ἀπαντήσας τοῖς κριταῖς “ὕμεις”
 εἶπεν “ὡς ἀληθῶς ὑπὲρ ἀσφαλείας ἠτήσασθε τὴν φυλα-
 κὴν, φοβούμενοι μὴ τις ὑμῶν ἀφέληται τὸ ἀργύριον”
 Κικέρων δὲ τοῦ Κλωδίου πρὸς αὐτὸν λέγοντος ὅτι μαρ-
 τυρῶν οὐκ ἔσχε πίστιν παρὰ τοῖς δικασταῖς, “ἀλλ' ἐμοὶ
 μὲν” εἶπεν “οἱ πέντε καὶ εἴκοσι τῶν δικαστῶν ἐπίστευ-
 σαν· τοσοῦτοι γὰρ σου κατεψηφίσαντο· σοὶ δὲ τριάκοντα
 οὐκ ἐπίστευσαν· οὐ γὰρ πρότερον ἀπέλυσαν ἢ ἔλαβον τὸ

ἀργύριον.” ὁ μέντοι Καῖσαρ οὐ κατεμαρτύρησε κληθεὶς ἑπὶ τὸν Κλώδιον, οὐδ’ ἔφη μοιχείαν κατεγνωκέναι τῆς γυναικός, ἀρκεῖναι δ’ αὐτὴν ὅτι τὸν Καίσαρος ἔδει γάμον οὐ πράξεως ἀσχερᾶς μόνον ἀλλὰ καὶ φήμης καθαρὸν εἶναι.

Διαφυγὼν δὲ τὸν κίνδυνον ὁ Κλώδιος καὶ δήμαρχος ἀ- 30
ρεθεὶς εὐθὺς εἶχετο τοῦ Κικέρωνος, πάνθ’ ὁμοῦ πράγματα καὶ πάντα ἀνθρώπους συνάγων καὶ ταράττων ἐπ’ αὐτόν. τὸν τε γὰρ δῆμον ἠκειώσατο νόμοις φιλανθρώποις, καὶ τῶν ὑπάτων ἑκατέρῳ μεγάλας ἐπαρχίας ἐψηφίσατο, Πίσωνα μὲν Μακεδονίαν Γαβινίῳ δὲ Συρίαν, πολλοὺς δὲ τῶν ἀπόρων συνέτασεν εἰς τὸ πολίτευμα, καὶ δούλους ὠπλισμένους περὶ αὐτὸν εἶχε. τῶν δὲ πλεῖστον δυναμένων τότε 2
τριῶν ἀνδρῶν Κράσσου μὲν ἀντικρὺς Κικέρωνι πολεμοῦντος, Πομπηίου δὲ θρυπτομένου πρὸς ἀμφοτέρους, Καίσαρος δὲ μέλλοντος εἰς Γαλατίαν ἐξίεναι μετὰ στρατεύματος, ὑπὸ τοῦτον ὑποδὺς ὁ Κικέρων, καίπερ οὐκ ὄντα φίλον ἀλλ’ ὑποκτον ἐκ τῶν περὶ Κατιλίαν, ἠξίωσε πρεσβευτῆς αὐτῷ συστρατεύειν. δεξαμένου δὲ τοῦ Καίσαρος 3
ὁ Κλώδιος ὄρων ἐκφεύγοντα τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ τὸν Κικέρωνα προσεποιεῖτο συμβατικῶς ἔχειν, καὶ τῇ Τερεντίᾳ τὴν πλεῖστην ἀνατιθεὶς αἰτίαν, ἐκείνου δὲ μεμνημένος ἐπιεικῶς αἰεὶ καὶ λόγους εὐγνώμονας ἐνδιδούς, ὡς ἂν τις οὐ μισῶν οὐδὲ χαλεπαίνων ἀλλ’ ἐγκαλῶν μέτρια καὶ φιλικά, παντάπασιν αὐτοῦ τὸν φόβον ἀνῆκεν, ὥστ’ ἀπειπεῖν τῷ Καίσαρι τὴν πρεσβείαν καὶ πάλιν ἔχεσθαι τῆς πολιτείας. ἐφ’ ᾧ παροξυνθεὶς ὁ Καῖσαρ τὸν τε Κλώδιον ἐπέ- 4
ρωσε καὶ Πομπηίου ἀπέστρεψε κομιδῇ τοῦ Κικέρωνος, αὐτὸς τε κατεμαρτύρησεν ἐν τῷ δήμῳ μὴ δοκεῖν αὐτῷ καλῶς μηδὲ νομίμως ἀνδρας ἀκρίτους ἀηρηῆσθαι τοὺς περὶ Λέντλον καὶ Κέθην. αὕτη γὰρ ἦν ἡ κατηγορία, καὶ ἐπὶ τοῦθ’ ὁ Κικέρων ἐκαλεῖτο. κινδυνεύων οὖν καὶ διωκόμενος ἐσθῆτα μετήλλαξε καὶ κόμης ἀνάπλεως περι- 5
ῶν ἰκέτευσεν τὸν δῆμον. πανταχοῦ δ’ ὁ Κλώδιος ἀπῆντα 6
κατὰ τοὺς στενωπούς, ἀνθρώπους ἔχων ὑβριστὰς περὶ αὐτὸν καὶ θρασεῖς, οἳ πολλὰ μὲν χλευάζοντες ἀκολάστως εἰς τὴν μεταβολὴν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ Κικέρωνος,

πολλαχού δὲ πηλῷ καὶ λίθοις βάλλοντες ἐνίσταντο ταῖς ἰκεσίαις.

- 31 Οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ Κικέρωνι πρῶτον μὲν ὀλίγου δεῖν σύμπαν τὸ τῶν ἱππικῶν πλῆθος συμμετέβαλε τὴν ἐσθῆτα, καὶ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους νέων παρηκολούθουν κομῶντες καὶ συνικετεύοντες· ἔπειτα τῆς βουλῆς συνελθούσης ὅπως ψηφίσαιτο τὸν δῆμον ὡς ἐπὶ πένθεσι μεταβαλεῖν τὰ ἱμάτια, καὶ τῶν ὑπάτων ἐναντιωθέντων, Κλωδίου δὲ σιδηροφρονομένου περὶ τὸ βουλευτήριον, ἐξέδραμον οὐκ ὀλίγοι τῶν βουλευτικῶν καταρρηγνύμενοι τοὺς χιτῶνας
 2 καὶ βοῶντες. ὡς δ' ἦν οὐτ' οἶκος οὔτε τις αἰδῶς πρὸς τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἔδει τὸν Κικέρωνα φεύγειν ἢ βία καὶ σιδήρῳ κριθῆναι πρὸς τὸν Κλώδιον, ἐδεῖτο Πομπηίου βοηθεῖν ἐπίτηδες ἐκποδῶν γεγονότος καὶ διατρέβοντος ἐν ἀγροῖς περὶ τὸ Ἄλβανόν. καὶ πρῶτον μὲν ἔπεμψε Πίσωνα τὸν γαμβρὸν δεησόμενον, ἔπειτα καὶ αὐτὸς ἀνέβη.
 3 πυθόμενος δ' ὁ Πομπήιος οὐκ ὑπέμεινεν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν (δεινὴ γὰρ αὐτὸν αἰδῶς εἶχε πρὸς τὸν ἄνδρα μεγάλους ἠγωνισμένον ἀγῶνας ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ πολλὰ πρὸς χάριν ἐκείνῳ πεπολιτευμένον), ἀλλὰ Καίσαρι γαμβρὸς ὢν δεομένην προῦδωκε τὰς παλαιὰς χάριτας καὶ κατὰ θύρας ἄλλας ὑπεξελθὼν ἀπεδίδρασκε τὴν ἔντευξιν. οὕτω δὲ προδοθεὶς ὁ Κικέρων ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγονῶς ἔρημος ἐπὶ
 4 τοὺς ὑπάτους κατέφυγεν. καὶ Γαβίνιος μὲν ἦν χαλεπὸς ἀεὶ, Πίσων δὲ διελέχθη πραότερον αὐτῷ, παραινῶν ἐκστῆναι καὶ ὑποχωρῆσαι τῇ τοῦ Κλωδίου ῥύμη καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν καιρῶν ἐνεργεῖν καὶ γενέσθαι πάλιν σωτῆρα τῆς πατρίδος ἐν στάσεσι καὶ κακοῖς δι' ἐκείνον οὔσης. τοιαύτης τυχὼν ἀποκρίσεως ὁ Κικέρων ἐβουλευέτο σὺν τοῖς φίλοις, καὶ Λούκουλλος μὲν ἐκέλευε μένειν ὡς περιεσόμενον, ἄλλοι δὲ φεύγειν ὡς ταχὺ τοῦ δήμου ποθήσονται αὐτόν, ὅταν ἐμπλησθῇ τῆς Κλωδίου μανίας καὶ ἀπονοίας.
 5 ταῦτ' ἔδοξε Κικέρωνι· καὶ τὸ μὲν ἄγαλμα τῆς Ἀθηναῖς, ὃ πολὺν χρόνον ἔχων ἐπὶ τῆς οἰκίας ἰδρυμένον ἐτίμα διαφερόντως, εἰς Καπιτώλιον κομίσας ἀνέθηκεν ἐπιγράψας “Ἀθηναῖ Ῥώμης φύλακι,” πομποὺς δὲ παρὰ τῶν φίλων λαβῶν περὶ μέσας νύκτας ὑπεξῆλθε τῆς πό-

λεως καὶ πεζῇ διὰ Λευκανίας ἐπορεύετο, λαβέσθαι Σικελίας βουλόμενος.

Ὡς δ' ἦν φανερός ἤδη πεφευγώς, ἐπήγαγεν αὐτῷ φρυγῆς ψῆφον ὁ Κλώδιος, καὶ διάγραμμα προύθηκεν εἶργειν πρὸς καὶ ὕδατος τὸν ἄνδρα καὶ μὴ παρέχειν στέγην ἐν τὸς μιλίων πεντακοσίων Ἰταλίας. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἐλάχιστος ἦν τοῦ διαγράμματος τούτου λόγος αἰδουμένοις τὸν Κικέρωνα, καὶ πᾶσαν ἐνδεικνύμενοι φιλοφροσύνην παρέπεμπον αὐτόν· ἐν δ' Ἰππωνίῳ πόλει τῆς Λευκανίας, ἦν Ἰβιώνα νῦν καλοῦσιν, Ἰβίβιος Σικελὸς ἀνὴρ, ἄλλα τε πολλὰ τῆς Κικέρωνος φιλίας ἀπολελευκῶς καὶ γεγονῶς ὑπατεύοντος αὐτοῦ τεκτόνων ἑπαρχος, οἰκία μὲν οὐκ ἐδέξατο, τὸ χωρίον δὲ καταγράψειν ἐπηγγέλλετο, καὶ Γάιος Ἰεργίλιος ὁ τῆς Σικελίας στρατηγός, ἐν τοῖς μάλιστα Κικέρωνι κεχρημένος, ἔγραψεν ἀπέχεσθαι τῆς Σικελίας. ἐφ' οἷς ἀθυμήσας ὤρμησεν ἐπὶ Βρεντέσιον, κἀκεῖθεν εἰς Δυρράχιον ἀνέμῳ φορῶν περαιούμενος, ἀντιπνεύσαντος πελαγίου μεθ' ἡμέραν ἐπαλινδρομήσεν, εἰτ' αὖθις ἀνήχθη. λέγεται δὲ καὶ καταπλεύσαντος εἰς Δυρράχιον αὐτοῦ καὶ μέλλοντος ἀποβαίνειν σεισμόν τε τῆς γῆς καὶ σπασμὸν ἅμα γενέσθαι τῆς θαλάττης. ἀφ' ὧν συνέβαλον οἱ μαντικοὶ μὴ μόνιμον αὐτῷ τὴν φυγὴν ἔσεσθαι· μεταβολῆς γὰρ εἶναι ταῦτα σημεῖα. πολλῶν δὲ φοιτῶντων ἀνδρῶν ὑπ' εὐνοίας καὶ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων διαμιλλωμένων πρὸς αὐτὰς ταῖς πρεσβείαις, ὅμως ἀθυμῶν καὶ περιλυπος διῆγε τὰ πολλά, πρὸς τὴν Ἰταλίαν ὥσπερ οἱ δυσέρωτες ἀφορῶν, καὶ τῷ φρονήματι μικρὸς ἄγαν καὶ ταπεινὸς ὑπὸ τῆς συμφορᾶς γεγονῶς καὶ συνεσταλμένος, ὡς οὐκ ἂν τις ἄνδρα παιδείᾳ συμβεβιωκότα τοσαύτη προσεδόκησεν. καίτοι πολλάκις αὐτὸς ἤξιον τοὺς φίλους μὴ ῥήτορα καλεῖν αὐτὸν ἀλλὰ φιλόσοφον· φιλοσοφίαν γὰρ ὡς ἔργον ἠρῆσθαι, ῥητορικῇ δ' ὄργανῳ χρῆσθαι πολιτευόμενος ἐπὶ τὰς χρείας. ἀλλ' ἡ δόξα δεινὴ τὸν λόγον ὥσπερ βαρῆν ἀποκλύσαι τῆς ψυχῆς καὶ τὰ τῶν πολλῶν ἐνομόρξασθαι πάθῃ δι' ὀμίλιαν καὶ συνήθειαν τοῖς πολιτευομένοις, ἂν μὴ τις εὖ μάλα φυλαττόμενος οὕτω συμφέρνηται τοῖς ἐκτὸς ὡς τῶν πραγμάτων αὐτῶν, οὐ τῶν ἐπὶ τοῖς πράγμασι παθῶν συμμεθέξων.

- 33 Ὁ δὲ Κλώδιος ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα κατέπρησε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις κατέπρησε δὲ τὴν οἰκίαν, καὶ τῷ τόπῳ ναὸν Ἐλευθερίας ἐπωκοδόμησε· τὴν δ' ἄλλην οὐσίαν ἐπώλει καὶ διεκλήρυττε κατ' ἡμέραν, μηδὲν ὠνούμενου μηδενός. ἔκ δὲ τούτου φοβερός ὦν τοῖς ἀριστοκρατικοῖς, καὶ τὸν δῆμον ἀνειμένον εἰς ὕβριν πολλὴν καὶ θρασύτητα συνεφελκόμενος, ἐπεχείρει τῷ Πομπηίῳ, τῶν διωκημένων ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν στρατείαν ἕνια σπαράττων. ἐφ' οἷς ὁ Πομπηῖος ἀδοξῶν ἐκάκιζεν αὐτὸς αὐτὸν προέμενος τὸν Κικέρωνα, καὶ πάλιν ἐκ μεταβολῆς παντοῖος ἐγένετο πρᾶττων κάθοδον αὐτῷ μετὰ τῶν φίλων. ἐνισταμένου δὲ τοῦ Κλωδίου συνέδοξε τῇ βουλῇ μηδὲν διὰ μέσου πρᾶγμα κυροῦν μηδὲ πρᾶττειν δημόσιον, εἰ μὴ Κικέρωνι κάθοδος
- 3 γένοιτο. τῶν δὲ περὶ Λέντλον ὑπατευόντων καὶ τῆς στάσεως πρόσω βαδιζούσης, ὥστε τρωθῆναι μὲν ἐν ἀγορᾷ δημάρχους, Κόιντον δὲ τὸν Κικέρωνος ἀδελφὸν ἐν τοῖς νεκροῖς ὡς τεθνηκότα κείμενον διαλαθεῖν, ὃ τε δῆμος ἤρχετο τρέπεσθαι τῇ γνώμῃ, καὶ τῶν δημάρχων Ἄννιος Μίλων πρῶτος ἐτόλμησε τὸν Κλώδιον εἰς δίκην ἀπάγειν βιαίων, καὶ Πομπηίῳ πολλοὶ συνῆλθον ἐκ τε τοῦ δήμου καὶ τῶν πέριξ πόλεων, μετ' ὧν προελθὼν καὶ τὸν Κλώδιον ἀναστήσας ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἐπὶ τὴν ψῆφον ἐκάλει τοὺς
- 4 πολίτας. καὶ λέγεται μηδέποτε μηδὲν ἐκ τοσαύτης ὁμοφροσύνης ἐπιψηφίσασθαι τὸν δῆμον. ἡ δὲ σύγκλητος ἀμιλλωμένη πρὸς τὸν δῆμον ἔγραψεν ἐπαινεθῆναι τὰς πόλεις ὅσαι τὸν Κικέρωνα παρὰ τὴν φυγὴν ἐθεράπευσαν, καὶ τὴν οἰκίαν αὐτῷ καὶ τὰς ἐπαύλεις, ἃς Κλώδιος δι-
- 5 εφθάρξει, τέλεσι δημοσίοις ἀνασταθῆναι. κατῆει δὲ Κικέρων ἐκκαιδεκάτῳ μηνὶ μετὰ τὴν φυγὴν· καὶ τοσαύτη τὰς πόλεις χαρὰ καὶ σπουδὴ τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὴν ἀπάντησιν εἶχεν ὥστε τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κικέρωνος ὕστερον ἐνδεέστερον εἶναι τῆς ἀληθείας· ἔφη γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων τὴν Ἰταλίαν φέρουσαν εἰς τὴν Ῥώμην εἰσενεγκεῖν. ὅπου καὶ Κράσσος, ἐχθρὸς ὦν αὐτῷ πρὸ τῆς φυγῆς, τότε προθύμως ἀπήντα καὶ διελύετο, τῷ παιδί Ποπλίῳ χαριζόμενος, ὡς ἔλεγε, ζηλωτῆ τῷ Κικέρωνος ὄντι.
- 34 Χρόνον δ' οὐ πολὺν διαλιπὼν καὶ παραφυλάξας ἀπο-

δημοῦντα τὸν Κλώδιον ἐπῆλθε μετὰ πολλῶν τῷ Καπιτωλίῳ, καὶ τὰς δημορχικὰς δέλτους, ἐν αἷς ἀναγραφαὶ τῶν διορκημένων ἦσαν, ἀπέσπασε καὶ διέφθειρεν. ἔγκαλοῦντος δὲ περὶ τούτου τοῦ Κλωδίου, τοῦ δὲ Κικέρωνος λέγοντος ὡς παρανόμως ἐκ πατρικίων εἰς δημορχίαν παρέλθοι, καὶ κύριον οὐδὲν εἶναι τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ, Κάτων ἠγανάκτησε καὶ ἀντεῖπε, τὸν μὲν Κλώδιον 2 οὐκ ἐπαινῶν ἀλλὰ καὶ δυσχεραίνων τοῖς πεπολιτευμένοις, δεινὸν δὲ καὶ βίαιον ἀποφραίνων ἀναίρεσιν ψηφίσασθαι δογματῶν καὶ πράξεων τοσοῦτων τὴν σύγκλητον, ἐν αἷς εἶναι καὶ τὴν ἑαυτοῦ τῶν περὶ Κύπρον καὶ Βυζάντιον διοίκησιν. ἐκ τούτου προσέκρουσεν ὁ Κικέρων αὐτῷ πρόσκρουσιν εἰς οὐδὲν ἐμφανὲς προελθοῦσαν, ἀλλ' ὥστε τῇ φιλοφροσύνῃ χρῆσθαι πρὸς ἀλλήλους ἀμεινότερον.

Μετὰ ταῦτα Κλώδιον μὲν ἀποκτίννυσι Μίλων, καὶ διω- 35
κόμενος φόβου Κικέρωνα παρεστήσατο συνήγορον· ἡ δὲ βουλή φοβηθεῖσα μὴ κινδυνεύοντος ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ θυμοειδοῦς τοῦ Μίλωνος ταραχὴ γένηται περὶ τὴν πόλιν, ἐπέτρεψε Πομπηίῳ ταύτην τε καὶ τὰς ἄλλας κρίσεις βραβεῦσαι, παρέχοντα τῇ πόλει καὶ τοῖς δικαστηρίοις ἀσφάλειαν. ἐκείνου δὲ τὴν ἀγορὰν ἔτι νυκτὸς ἀπὸ τῶν ἄκρων 2 περιλαβόντος τοῖς στρατιώταις, ὁ Μίλων τὸν Κικέρωνα δείσας μὴ πρὸς τὴν ὄψιν ἀηθείᾳ διαταραχθεὶς χειρὸν ἀγωνίσηται, συνέπεισεν ἐν φορείῳ κομισθέντα πρὸς τὴν ἀγορὰν ἡσυχάζειν, ἄχρι οὗ συνίασιν οἱ κριταὶ καὶ πληροῦνται τὸ δικαστήριον. ὁ δ' οὐ μόνον ἦν, ὡς ἔοικεν, ἐν ὕπλοις 3 ἀθαρσῆς, ἀλλὰ καὶ τῇ λέγειν μετὰ φόβου προσήει, καὶ μόλις ἐπαύσατο παλλόμενος καὶ τρέμων ἐπὶ πολλῶν ἀγῶνων ἀκμὴν τοῦ λόγου καὶ κατάστασιν λαβόντος. Δικινίῳ δὲ Μουρήνῃ φεύγοντι δίχην ὑπὸ Κάτωνος βοηθῶν, καὶ φιλοτιμούμενος Ὀρτήσιον ὑπερβαλεῖν εὐημερήσαντα, μέρος οὐδὲν ἀνεπαύσατο τῆς νυκτός, ὡς ὑπὸ τοῦ σφόδρα φροντίσαι καὶ διαγρυπνήσαι κακωθεὶς ἐνδεέστερος αὐτοῦ φανῆναι. τότε δ' οὖν ἐπὶ τὴν τοῦ Μίλωνος δίχην ἐκ τοῦ 4 φορείου προελθὼν, καὶ θεασάμενος τὸν Πομπηῖον ἄνω καθεζόμενον ὡσπερ ἐν στρατοπέδῳ, καὶ κύκλῳ τὰ ὅπλα περιλάμποντα τὴν ἀγορὰν, συνεχύθη καὶ μόλις ἐνήρξατο

τοῦ λόγου, κραδαινόμενος τὸ σῶμα καὶ τὴν φωνὴν ἐνισχόμενος, αὐτοῦ τοῦ Μίλωνος εὐθαρσῶς καὶ ἀνδρείως παρισταμένου τῷ ἀγῶνι, καὶ κόμην θρέψαι καὶ μεταβαλεῖν ἐσθῆτα φαιὰν ἀπαξιώσαντος· ὅπερ οὐχ ἥμιστα δοκεῖ συναίτιον αὐτῷ γενέσθαι τῆς καταδίξης. ἀλλ' ὁ γε Κικέρων διὰ ταῦτα φιλέταιρος μᾶλλον ἢ δειλὸς ἔδοξεν εἶναι.

- 36 Γίνεται δὲ καὶ τῶν ἱερέων οὓς Ἀγούρας Ῥωμαῖοι καλοῦσιν, ἀντὶ Κράσσου τοῦ νέου μετὰ τὴν ἐν Πάρθοις αὐτοῦ τελευτήν. εἶτα κλήρω λαχὼν τῶν ἐπαρχιῶν Κιλικίαν καὶ στρατὸν ὀπλιτῶν μυρίων καὶ δισχιλίων ἵππέων δὲ δισχιλίων ἑξακοσίων, ἔπλευσε, προσταχθὲν αὐτῷ καὶ τὰ περὶ Καππαδοκίαν Ἀριοβαρζάνη τῷ βασιλεῖ φίλα καὶ πειθῆνια παρασχεῖν. ταῦτά τε δὴ παρεστήσατο καὶ συνήρμοσεν ἀμέμπτως ἄτερ πολέμου, τοὺς τε Κίλικας ὄρων πρὸς τὸ Παρθικὸν πταῖσμα Ῥωμαίων καὶ τὸν ἐν Συρίᾳ νεωτερισμὸν ἐπηρμένους κατεπράυνεν ἡμέρως ἄρχων. καὶ δῶρα μὲν οὐδὲ τῶν βασιλέων διδόντων ἔλαβε, δείπνων δὲ τοὺς ἐπαρχικοὺς ἀνήκεν· αὐτὸς δὲ κατ' ἡμέραν τοὺς χαριέντας ἀνελάμβανεν ἐστιάσειν οὐ πολυτελῶς ἀλλ' ἑλευθερίως. ἢ δ' οἰκία θυρωρὸν οὐκ εἶχεν, οὐδ' αὐτὸς ὄρφθη κατακείμενος ὑπ' οὐδενός, ἀλλ' ἔωθεν ἐστὼς ἢ περιπατῶν πρὸ τοῦ δωματίου τοὺς ἀσπαζομένους ἐδεξιοῦτο. λέγεται δὲ μήτε θάβδοις αἰκίσασθαι τινα μήτ' ἐσθῆτα περισχίσει μήτε βλασφημίαν ὑπ' ὀργῆς ἢ ζημίας προσβαλεῖν μετ' ὕβρεων. ἀνευρὼν δὲ πολλὰ τῶν δημοσίων κεκλεμμένα τάς τε πόλεις εὐπόρους ἐποίησε, καὶ τοὺς ἀποτίνοντας οὐδὲν τούτου πλεῖον παθόντας ἐπιτίμους διεφύλαξεν. ἤψατο δὲ καὶ πολέμου, ληστὰς τῶν περὶ τὸν Ἄμανὸν οἰζούντων τρεψάμενος· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοκράτωρ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἀνηγορεύθη. Καιλίου δὲ τοῦ ῥήτορος δεομένου παρδάλεις αὐτῷ πρὸς τινα θεῖαν εἰς Ῥώμην ἐκ Κιλικίας ἀποστεῖλαι, καλλωπιζόμενος ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις γράφει πρὸς αὐτὸν οὐκ εἶναι παρδάλεις ἐν Κιλικίᾳ· πειρευγέναι γὰρ εἰς Καρίαν ἀγανακτούσας ὅτι μόναι πολεμοῦνται, πάντων εἰρήνην ἔχοντων. πλείων δ' ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας τοῦτο μὲν Ῥόδῳ προσέσχε, τοῦτο δ' Ἀθήναις ἐνδιέτριψεν ἄσμενος πόθῳ τῶν πάλαι διατριβῶν. ἀνδράσι δὲ τοῖς πρώτοις

ἀπὸ παιδείας συγγενόμενος καὶ τοὺς τε φίλους καὶ συν-
ήθεις ἀσπασάμενος καὶ τὰ πρέποντα θαυμασθεὶς ὑπὸ τῆς
Ἑλλάδος εἰς τὴν πόλιν ἐπανῆλθεν, ἤδη τῶν πραγμάτων
ὥσπερ ὑπὸ φλεγμονῆς ἀφισταμένων ἐπὶ τὸν ἐμφύλιον πό-
λεμον.

Ἐν μὲν οὖν τῇ βουλῇ ψηφιοζομένων αὐτῷ θρίαμβον ἡδίων 37
ἂν ἔφη παρακολουθεῖσαι Καίσαρι θριαμβεύοντι συμβάσεων
γενομένων· ἰδίᾳ δὲ συνεβούλευε πολλὰ μὲν Καίσαρι γρά-
φων πολλὰ δ' αὐτοῦ Πομπηίου δεόμενος, πραῦνων ἐκάτε-
ρον καὶ παραμυθούμενος. ὡς δ' ἦν ἀνήκεστα καὶ Καίσαρος
ἐπερχομένου Πομπηίος οὐκ ἔμεινεν, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν καὶ
ἀγαθῶν ἀνδρῶν τὴν πόλιν ἐξέλιπε, ταύτης μὲν ἀπελείφθη
τῆς φυγῆς ὁ Κικέρων, ἔδοξε δὲ Καίσαρι προστίθεσθαι.
καὶ δῆλός ἐστι τῇ γνώμῃ πολλὰ ῥιπιασθεὶς ἐπ' ἀμφοτέρω 2
καὶ δυσπαθήσας. γράφει γὰρ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς διαπο-
ρεῖν ποτέρωσιν χρὴ τρέπεσθαι, Πομπηίου μὲν ἔνδοξον καὶ
καλὴν ὑπόθεσιν πρὸς τὸν πόλεμον ἔχοντος, Καίσαρος δ'
ἄμεινον τοῖς πράγμασι χρωμένου καὶ μᾶλλον ἑαυτὸν καὶ
τοὺς φίλους σώζοντος, ὡστ' ἔχειν μὲν ὄν φύγη, μὴ ἔχειν δὲ
πρὸς ὄν φύγη. Τρεβατίου δὲ τινος τῶν Καίσαρος ἐταίρων 3
γράψαντος ἐπιστολὴν ὅτι Καίσαρ οἶεται δεῖν μάλιστα μὲν
αὐτὸν ἐξετάζεσθαι μεθ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἐλπίδων μετέχειν,
εἰ δ' ἀναδύεται διὰ γῆρας, εἰς τὴν Ἑλλάδα βαδίζειν κάκει
καθήμενον ἡσυχίαν ἄγειν ἐκποδῶν ἀμφοτέροις γενόμενον,
θαυμάσας ὁ Κικέρων ὅτι Καίσαρ αὐτὸς οὐκ ἔγραψεν, ἀπ-
εκρίνατο πρὸς ὀργὴν ὡς οὐδὲν ἀνάξιον πράξει τῶν πεπο-
λιτευμένων.

Τὰ μὲν οὖν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς γεγραμμένα τοιαῦτά ἐστι,
τοῦ δὲ Καίσαρος εἰς Ἰβηρίαν ἀπάραντος εὐθύς ὡς Πομ- 38
πήιον ἐπλευσε. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἀσμένοις ὠφθη, Κά-
των δ' αὐτὸν ἰδὼν ἰδίᾳ πολλὰ κατεμέμφετο Πομπηίῳ προσ-
θέμενον· αὐτῷ μὲν γὰρ οὐχὶ καλῶς ἔχειν ἐγκαταλιπεῖν ἢν
ἀπ' ἀρχῆς εἴλετο τῆς πολιτείας τάξιν, ἐκεῖνον δὲ χρησι-
μώτερον ὄντα τῇ πατρίδι καὶ τοῖς φίλοις εἰ μένων ἴσος
ἐκεῖ πρὸς τὸ ἀποβαῖνον ἡρμόζετο, κατ' οὐδένα λογισμὸν
οὐδ' ἐξ ἀνάγκης πολέμιον γεγενῆσθαι Καίσαρι καὶ τοσοῦτου
μεθέξοντα κινδύνου δεῦρ' ἔχειν. οὗτοι τε δὴ τοῦ Κικέρωνος 2

- ἀνέστρεψον οἱ ἴδιοι τὴν γνώμην, καὶ τὸ μέγα μηδὲν αὐτῷ
 χρῆσθαι Πομπήϊον. ἄλλως δ' ἦν αὐτὸς οὐκ ἀγνοούμενος
 μεταμέλεισθαι, φιλανθρώπον δὲ τοῦ Πομπήϊου τὴν παρυσιαστέων
 καὶ πρὸς τὰ βουλεύματα δυσκόλων ἐπιούτως, καὶ τοῦ παρυσιαστέων τε καὶ ἰσχυρὸν γίγνεν εἰς τοὺς συμμάχους
 οὐκ ἀπεχόμενος, ἄλλ' αὐτὸς μὲν ἀγέλαστος δειπικίων ἐν τῷ
 στρατοπέδῳ καὶ σωθροπῆς, ἑτέροις δὲ παρῆσαν γέλωτα μηδὲν δεομένοις. βέλτιον δὲ καὶ τούτων
 ἄλλο παροχέσθαι. Δομιτῖον τοίνυν ἀνδρόπονον εἰς τάξιν ἡγεμονικὴν
 ἄγοντος οὐκ ἀπολεμίζον, καὶ ἰσχυρὸς ὡς ἐπιεικῆς τὸν
 τρήτιον ἐστὶ καὶ σώφρον, "εἰ οὖν" εἶπεν "οὐκ ἐπιεικῶτα
 αὐτὸν τοῖς τέχναις φιλώσσεις;" ἐπαινούντων δὲ τινῶν Θεοφάνη τὸν
 Ἀσβίον, ὃς ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ περὶ τὸν ἑταίρον ἐπαρχος,
 ὡς εἶ παρῆσανθήσαστο Ἰσθμίου τὸν στόλον ἀποβαλόντας,
 "ἤλπιον" εἶπεν "ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ Ἰσθμίου ἔχειν ἑπαρχον."
 Καίσαρος δὲ παροχέσθοντος τὰ πλείω καὶ τρήτιον τινὰ
 πολιορκουμένον αὐτοῖς, Ἀντίοχος μὲν εἰπόντι πυνθάνεσθαι
 στρυγόνος εἶναι τοὺς Καίσαρος φίλους ἀπεχόμενος
 "ἴσθαι αὐτοῖς δυσνοεῖν Καίσαρα," Μακρίδου δὲ τινος ἡγεμονικῆς
 ἐξ Ἰταλίας νεωστὶ καὶ ἰσχυρὸς ἐν Ρώμῃ φήμιτιν ἐπιεικῶτα
 ὡς πολιορκουμένοιο Πομπήϊου, "εἰ ἐξελίξασθαι" εἶπεν
 "ἵνα τοῦτο πιστεύσῃς αὐτὸς θεασάμενος;" μετὰ δὲ τὴν ἡγεμονίαν
 Νονίου μὲν εἰπόντος ὅτι δειπικῶτα ἐκείνου ἔχειν,
 ἐπεὶ γὰρ ἕτερος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπήϊου
 ἐπέσθαι, "καίως ἂν" ἔφη "παρῆσαι, εἰ
 πολιορκουμένον καὶ ἰσχυρὸν ὡς δειπικῶτα
 Πομπήϊον, "οὐκ οὖν" ἔφη "στρατηγήματι
 τούτῳ χρῶμενοι νῦν ἀποβεβλήκαμεν τὸ
 στρατόπεδον."
- 83) Ἄλλα γὰρ γενομένης τῆς κατὰ Φάρσαλον μάχης, ἧς οὐκ
 μετῴχε δὲ ἀρρωστῆσαν, καὶ Πομπήϊου φερόντος, ὃ μὲν
 Κάτων καὶ στρατεύματα συγγόν ἐν Δυρραχίῳ καὶ στόλον ἔχον
 μέγαν ἐκείνου ἡξίον στρατηγεῖν κατὰ νόμον καὶ τὸ τῆς
 ὑπατείας ἄξιωμα προύχοντα, διωδόμενος δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ
 Κικέρων καὶ ὅπως φερόντων τὸ συστρατεύεσθαι παρ' οὐδὲν
 ἤλπιεν ἀναμειβήσασθαι, Πομπήϊου τοῦ νέου καὶ τῶν φίλων
 περὶ τὴν ἀποκαλοῦντων καὶ τὰ ξίφη σπασαμένων,

εἰ μὴ Κάτων ἐπιτάς μόλις ἀφείλετο καὶ διήκεν αὐτὸν ἐκ τοῦ στρατοπέδου. κατωσχὼν δ' εἰς Βρεντέσιον ἐνταῦθα διέτριβε, Καίσαρα περιμένων βραδύνοντα διὰ τὰς ἐν Ἀσίᾳ καὶ περὶ Αἴγυπτον ἀσχολίας. ἔπει δ' εἰς Τάραντα καθ- 3
ωρισμένος ἀπηγγέλλετο καὶ πεζῇ περιωὴν ἐκείθεν εἰς Βρεντέσιον, ὤρμησε πρὸς αὐτόν, οὐ πᾶν μὲν ὄν δύσ-
ελπις, αἰδοῦμενος δὲ πολλῶν παρόντων ἀνδρῶς ἐχθροῦ καὶ κρατοῦντος λαμβάνειν πείραν. οὐ μὴν ἐδέησεν αὐτῷ πρᾶξαι τι παρ' ἄξιαν ἢ εἰπεῖν· ὁ γὰρ Καῖσαρ ὡς εἶδεν 4
αὐτὸν πολὺ πρὸ τῶν ἄλλων ἀπαντιῶντα, κατέβη καὶ ἤσπασατο καὶ διαλεγόμενος μόνῳ συγχῶν σταδίων ὁδὸν προ-
ῆλθεν, ἐκ δὲ τούτου διετέλει τιμῶν καὶ φιλοφρονοῦμενος, ὥστε καὶ γράψαντι λόγον ἐγκώμιον Κάτωνος ἀντιγράφων τὸν τε λόγον αὐτοῦ καὶ τὸν βίον ὡς μάλιστα τῷ Περικλέους ἰοικότα καὶ Θηραμένους ἐκαινεῖν. ὁ μὲν οὖν Κι- 5
κέρωνος λόγος Κάτων, ὁ δὲ Καίσαρος Ἀντικάτων ἐπιτέγραπται. λέγεται δὲ καὶ Κοῖντου Λιγαρίου δίκην φεύγοντος ὅτι τῶν Καίσαρος πολεμίων εἰς ἐγεγόνει, καὶ Κικέρωνος αὐτῷ βοηθοῦντος, εἰπεῖν τὸν Καίσαρα πρὸς τοὺς φίλους
“τί κωλύει διὰ χρόνον Κικέρωνος ἀκοῦσαι λέγοντος, ἔπει πάσαι κέκρικται πονηρῶς (ὁ) ἀνὴρ καὶ πολέμιος;” ἔπει δ' 6
ἀρξάμενος λέγειν ὁ Κικέρων ὑπερφυῶς ἐκίνει καὶ πρού-
βαινεν αὐτῷ πᾶθει τε ποικίλος καὶ χάριτι θαυμαστὸς ὁ λόγος, πολλὰς μὲν ἴναι χρόας ἐπὶ τοῦ προσώπου τὸν Καίσαρα, πάσας δὲ τῆς ψυχῆς τρεπόμενον τροπὰς καιά-
δηλον εἶναι, τέλος δὲ τῶν κατὰ Φάρσαλον ἀψαμένου τοῦ ἥμιτος ἀγώνων ἐκλαθῆ γενόμενον τιναχθῆναι τῷ σώ-
ματι καὶ τῆς χειρὸς ἐκβαλεῖν ἕνια τῶν γραμματείων. τὸν γοῦν ἄνθρωπον ἀπέλυσε τῆς αἰτίας βεβιασμένος.

Ἐκ τούτου Κικέρων, εἰς μοναρχίαν τῆς πολιτείας με- 40
θεστώσης, ἀρέμενος τοῦ τὰ κοινὰ πράττειν ἐσχόλαζε τοῖς βουλομένοις φιλοσοφεῖν τῶν νέων, καὶ σχεδὸν ἐκ τῆς πρὸς τούτους συνηθείας, εὐγενεστάτους καὶ πρώτους ὄντας, αὐθις ἴσχυεν ἐν τῇ πόλει μέγιστον. αὐτῷ δ' ἔργον μὲν 2
ἦν τὸ τοὺς φιλοσόφους συντελεῖν διαλόγους καὶ μετα-
φράζειν, καὶ τῶν διαλεκτικῶν ἢ φυσικῶν ὀνομάτων ἕκα-
στον εἰς Ῥωμαϊκὴν μεταβάλλειν διάλεκτον· ἐκεῖνος γάρ

ἔστιν, ὡς φασίν, ὃ καὶ τὴν φαντασίαν καὶ τὴν συγκατά-
 θεσιν καὶ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν κατάληψιν, ἔτι δὲ τὸ ἄτο-
 μον, τὸ ἀμερές, τὸ κενόν, ἄλλα τε πολλὰ τῶν τοιούτων
 ἔξονομάσας πρῶτος ἢ μάλιστα Ῥωμαίοις, τὰ μὲν μετα-
 φοραῖς τὰ δ' οἰκειότησιν ἄλλαις γνώριμα καὶ προσήγορα
 3 μηχανησάμενος. τῇ δὲ πρὸς τὴν ποιήσιν εὐκολία παίζων
 ἐχρῆτο· λέγεται γάρ, ὀπηνίκα ῥυεῖη πρὸς τὸ τοιοῦτον,
 τῆς νυκτὸς ἔπη ποιεῖν πεντακόσια. τὸ μὲν οὖν πλεῖστον
 τοῦ χρόνου τούτου περὶ Τοῦσκλην ἐν χωρίοις αὐτοῦ διά-
 γων ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους Λαέρτου βίον ζῆν, εἴτε
 παίζων, ὡς ἔθος εἶχεν, εἴθ' ὑπὸ φιλοτιμίας σπαργῶν
 4 πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ ἀδημονῶν τοῖς καθεστῶσι. σπα-
 νίως δ' εἰς ἄστν θεραπείας ἕνεκα τοῦ Καίσαρος κατῆει,
 καὶ πρῶτος ἦν τῶν συναγορευόντων ταῖς τιμαῖς καὶ λέ-
 γειν ἀεί τι καινὸν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ τὰ πραττόμενα φι-
 λοτιμουμένων. οἷόν ἐστι καὶ τὸ περὶ τῶν Πομπηίου
 λεχθὲν εἰκόνων, ἃς ἀνηρημένας καὶ καταβεβλημένας ὁ
 Καῖσαρ ἐκέλευσεν ἀνασταθῆναι· καὶ ἀνεστάθησαν. ἔφη
 γάρ ὁ Κικέρων ὅτι ταύτῃ τῇ φιλανθρωπία Καῖσαρ τοὺς
 μὲν Πομπηίου ἴστησι τοὺς δ' αὐτοῦ πῆγνυσιν ἀνδριάντας.
 41 Διανοούμενος δ', ὡς λέγεται, τὴν πάτριον ἱστορίαν
 γραφῇ περιλαβεῖν καὶ πολλὰ συμμιῖξαι τῶν Ἑλληνικῶν
 καὶ ὅλως τοὺς συνηγμένους λόγους αὐτῶ καὶ μύθους ἐν-
 ταῦθα τρέψαι, πολλοῖς μὲν δημοσίοις πολλοῖς δ' ἰδίους
 κατελήφθη πράγμασιν ἀβουλήτοις καὶ πάθεσιν, ὧν αὐ-
 2 θαίρετα δοκεῖ τὰ πλεῖστα συμβῆναι. πρῶτον μὲν γὰρ ἀπ-
 επέμψατο τὴν γυναῖκα Τερεντίαν ἀμεληθεῖς ὑπ' αὐτῆς
 παρὰ τὸν πόλεμον, ὥστε καὶ τῶν ἀναγκαιῶν ἐφοδίων
 ἐνδεὴς ἀποσταλῆναι καὶ μηδ' ὅτε κατῆρεν αὐθις εἰς Ἰτα-
 λίαν τυχεῖν εὐγνώμονος. αὐτὴ μὲν γὰρ οὐκ ἦλθεν, ἐν
 Βρεντεσίῳ διατριβόντος αὐτοῦ πολὺν χρόνον, ἐρχομένη δὲ
 τῇ θυγατρὶ, παιδίσκη νέα, τσαύτην ὁδὸν οὐ πομπὴν
 πρέπουσαν, οὐ χορηγίαν παρέσχεν, ἀλλὰ καὶ τὴν οἰκίαν
 τῶ Κικέρωνι πάντων ἔρημον καὶ κενὴν ἀπέδειξεν ἐπὶ
 3 πολλοῖς ὀφλήμασι καὶ μεγάλοις. αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ λε-
 γόμεναι τῆς διαστάσεως εὐπρεπέσταται προφάσεις. τῇ
 δὲ Τερεντία καὶ ταύτας ἀρνούμενη λαμπρὰν ἐποίησε τὴν

ἀπολογία ἀντὸς ἐκεῖνος μετ' οὐ πολὺν χρόνον γήμας παρ-
 θένον, ὡς μὲν ἡ Τερεντία κατεφρήμιζεν, ἔρωτι τῆς ὥρας,
 ὡς δὲ Τίρων ὁ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος γέγραφεν,
 εὐπορίας ἔνεκεν πρὸς διάλυσιν δανείων· ἦν γὰρ ἡ παῖς ⁴
 σφόδρα πλουσία, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὁ Κικέρων ἐν πί-
 στει κληρονόμος ἀπολειφθεὶς διεφύλαττεν, ὀφείλων δὲ
 πολλὰς μυριάδας ὑπὸ τῶν φίλων καὶ οἰκείων ἐπείσθη
 τὴν παῖδα γῆμαι παρ' ἡλικίαν καὶ τοὺς δανειστὰς ἀπαλ-
 λάξαι τοῖς ἐκείνης χρησάμενον. Ἀντώνιος δὲ τοῦ γάμου
 μνησθεὶς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Φιλιππικοὺς ἀντιγραφαῖς
 ἐκβαλεῖν αὐτὸν φησι γυναῖκα παρ' ἣ ἐγήρασε, χαρτέντως
 ἅμα τὴν οἰκουρίαν ὡς ἀπράκτου καὶ ἀστρατεύτου παρα-
 σκώπτων τοῦ Κικέρωνος. γήμαντι δ' αὐτῷ μετ' οὐ πολὺν ⁵
 χρόνον ἡ θυγάτηρ ἀπέθανε τίκτουσα παρὰ Λέντῳ· τούτῳ
 γὰρ ἐγαμήθη μετὰ τὴν Πίσωνος τοῦ προτέρου ἀνδρὸς τε-
 λευτήν. καὶ συνῆλθον μὲν ἐπὶ τὴν παραμυθίαν τῷ Κι-
 κέρωνι πανταχόθεν οἱ φιλόσοφοι, βαρέως δ' ἄγαν ἤνεγκε
 τὸ συμβεβηκός, ὥστε καὶ τὴν γαμηθεῖσαν ἀποπέμψασθαι
 δόξασαν ἡσθῆναι τῇ τελευτῇ τῆς Τυλλίας.

Τὰ μὲν οὖν κατ' οἶκον οὕτως εἶχε τῷ Κικέρωνι, τῆς δ' ⁴²
 ἐπὶ Καίσαρα συνισταμένης πράξεως οὐ μετέσχε, καίπερ
 ὢν ἑταῖρος ἐν τοῖς μάλιστα Βρούτου καὶ βαρύνεσθαι τὰ
 παρόντα καὶ τὰ πάλαι ποθεῖν πράγματα δοκῶν ὡς ἕτε-
 ρος οὐδεὶς. ἀλλ' ἔδεισαν οἱ ἄνδρες αὐτοῦ τὴν τε φύσιν ὡς
 ἐνδεᾶ τόλμης, τὸν τε χρόνον, ἐν ᾧ καὶ ταῖς ἐρρωμενεστά-
 ταις φύσεσιν ἐπιλείπει τὸ θαρρεῖν. ὡς δ' οὖν ἐπέπρακτο ²
 τοῖς περὶ Βρούτον καὶ Κάσσιον τὸ ἔργον καὶ τῶν Καίσα-
 ρος φίλων συνισταμένων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας αὐτοὺς ἦν δέος
 ἐμφυλίοις πολέμοις περιπετῇ γενέσθαι τὴν πόλιν, Ἀν-
 τώνιος μὲν ὑπατεύων τὴν βουλήν συνήγαγε καὶ βραχέα
 διελέχθη περὶ ὁμονοίας, Κικέρων δὲ πολλὰ πρὸς τὸν και-
 ρὸν οἰκείως διελθὼν ἔπεισε τὴν σύγκλητον Ἀθηναίους
 μιμησαμένην ἀμνηστίαν τῶν ἐπὶ Καίσαρι ψηφίσασθαι,
 νεῖμαι δὲ τοῖς περὶ Κάσσιον καὶ Βρούτον ἐπαρχίας. ἔσχε ³
 δὲ τούτων τέλος οὐδέν. ὁ γὰρ δῆμος αὐτὸς μὲν ἀφ' ἑαυ-
 τοῦ πρὸς οἶκτον ἐξαχθεὶς ὡς εἶδε τὸν νεκρὸν ἐκκομιζόμε-
 νον δι' ἀγορᾶς, Ἀντωνίου δὲ καὶ τὴν ἐσθῆτα δεῖξαντος

αὐτοῖς αἵματος κατάπλεων καὶ κεκοιμημένην πάντῃ τοῖς
ξίφεσιν, ἐμμανέντες ὑπὲρ ὀργῆς ἐν ἀγορᾷ ζήτησιν ἐποιοῦντο
τῶν ἀνδρῶν, καὶ πῦρ ἔχοντες ἐπὶ τὰς οἰκίας ἔθειον ὡς
ὑφάψοντες. οἱ δὲ τοῦτον μὲν τῷ προπειφυλάχῃ διέφυ-
γον τὸν κίνδυνον, ἑτέρους δὲ πολλοὺς καὶ μεγάλους προσ-
δοκῶντες ἐξέλιπον τὴν πόλιν.

- 43 Ἐνθὺς οὖν ὁ Ἀντώνιος ἐπῆρτο, καὶ πᾶσι μὲν ἦν φο-
βερός ὡς μοναρχήσων, τῷ δὲ Κικέρωνι φοβερώτατος·
ἀναρρονηνυμένην τε γὰρ αὐτῷ πάλιν ὀργῶν τὴν δύναμιν
ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τοῖς περὶ Βροῦτον ἐπιτήδειον εἰδὼς
ἤχθητο παρόντι, καὶ πού τι καὶ προὔπηρχεν ὑποψίας
αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν τῶν βίων ἀνομοιότητα
2 καὶ διαφοράν. ταῦτα δείσας ὁ Κικέρων πρῶτον μὲν
ὤρμησε πρεσβευτῆς Δολοβέλλα συνεκπλεῦσαι εἰς Συρίαν·
ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ὑπατεύειν μετ' Ἀντώνιον, Ἰρτιος καὶ
Πάνσας, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ζηλωταὶ τοῦ Κικέρωνος, ἐδέ-
οντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν ὑποδεχόμενοι καταλύσειν Ἀν-
τόνιον ἐκείνου παρόντος, ὃ δ' οὐτ' ἀπιστῶν παντάπασι
οὔτε πιστεύων Δολοβέλλαν μὲν εἶασε χαίρειν, ὁμολογήσας
δὲ τὰς περὶ τὸν Ἰρτιον τὸ θέρους ἐν Ἀθήναις διάξειν, ὅταν
δ' ἐκεῖνοι παραλάβωσι τὴν ἀρχήν, ἀρίξεσθαι πάλιν, αὐ-
3 τὸς κατ' ἑαυτὸν ἐξέπλευσε. γενομένης δὲ περὶ τὸν πλοῦν
διατριβῆς, καὶ λόγων ἀπὸ Ῥώμης, οἷα φιλεῖ, καινῶν
προσπεσόντων, μεταβεβλήσθαι μὲν Ἀντώνιον Θασμα-
στὴν μεταβολὴν καὶ πάντα πράττειν καὶ πολιτεύεσθαι
πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐνδεῖν δὲ τῆς ἐκείνου παρουσίας τὰ
πράγματα μὴ τὴν ἀρίστην ἔχειν διάθεσιν, καταμεμψά-
4 μενος αὐτὸς αὐτοῦ τὴν πολλὴν εὐλάβειαν ἀνέστρεφεν
αὐθις εἰς Ῥώμην. καὶ τῶν πρώτων οὐ διημάρτανεν ἐλ-
πίδων· τοσοῦτον πλῆθος ἀνθρώπων ὑπὸ χαρᾶς καὶ πό-
θου πρὸς τὴν ἀπάντησιν ἐξεχύθη, καὶ σχεδὸν ἡμερήσιον
ἀνήλωσαν χρόνον αἱ περὶ τὰς πύλας καὶ τὴν εἴσοδον αὐ-
τοῦ δεξιώσεις καὶ φιλοφροσύναι. τῇ δ' ὕστεραία βουλήν
συναγαγόντος Ἀντωνίου καὶ καλοῦντος αὐτὸν οὐκ ἦλθεν,
ἀλλὰ κατέκειτο μαλακῶς ἔχειν ἐκ τοῦ κόπου σκηπτόμενος.
5 ἔδοκει δὲ τάληθές ἐπιβουλῆς εἶναι φόβος ἕκ τινος ὑπο-
ψίας καὶ μηνύσεως κατ' ὁδὸν αὐτῷ προσπεσούσης. Ἀντώ-

νιος δὲ χαλεπιῶς μὲν εἶχεν ἐπὶ τῇ διαβολῇ καὶ στρατιώτας
 ἐπεμψεν ἄγειν αὐτὸν ἢ καταπρῆσαι τὴν οἰκίαν κελεύσας,
 ἐνστάτων δὲ πολλῶν καὶ δεηθέντων ἐνέχυρα λαβῶν μόνον
 ἐπαύσατο. καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἀντιπαρεξίοντες ἀτρέμα 6
 καὶ φυλαττόμενοι διετέλουν, ἄχρι οὗ Καῖσαρ ὁ νέος ἐξ
 Ἀπολλωνίας παραγεγόμενος τὸν τε κληρὸν ἀνεδέξατο τοῦ
 Καίσαρος ἐκείνου, καὶ περὶ τῶν δισχίλιων πεντακοσίων
 μυριάδων ἄς Ἀντώνιος ἐκ τῆς οὐσίας κατεῖχεν, εἰς δια-
 φρορὰν κατέστη πρὸς αὐτόν. ἐκ δὲ τούτου Φίλιππος ὁ τὴν 44
 μητέρα τοῦ νέου Καίσαρος ἔχων καὶ Μάρκελλος ὁ τὴν
 ἀδελφὴν ἀφικόμενοι μετὰ τοῦ νεανίσκου πρὸς τὸν Κικέ-
 ρωνα συνέθεντο Κικέρωνα μὲν ἐκείνῳ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου
 καὶ τῆς πολιτείας δύναμιν ἐν τε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ
 παρέχειν, ἐκεῖνον δὲ Κικέρωνι τὴν ἀπὸ τῶν χρημάτων καὶ
 τῶν ὀπλῶν ἀσφάλειαν· ἤδη γὰρ οὐκ ὀλίγους τῶν ὑπὸ
 Καίσαρι στρατευσαμένων περὶ αὐτὸν εἶχε τὸ μειράκιον.
 ἔδοκει δὲ καὶ μελίζων τις αἰτία γεγονέναι τοῦ τὸν Κικέ- 2
 ρωνα δέξασθαι προθύμως τὴν Καίσαρος φιλίαν. ἔτι γάρ,
 ὡς ἔοικε, Πομπηίου ζῶντος καὶ Καίσαρος ἔδοξε κατὰ τοὺς
 ὕπνους ὁ Κικέρων καλεῖν τινὰ τοὺς τῶν συγκλητικῶν παῖ-
 δας εἰς τὸ Καπιτώλιον ὡς μέλλοντος ἐξ αὐτῶν ἕνα τοῦ
 Διὸς ἀποδεικνύειν τῆς Ῥώμης ἡγεμόνα, τοὺς δὲ πολίτας 3
 ὑπὸ σπουδῆς θέοντας ἴστασθαι περὶ τὸν νεῶν, καὶ τοὺς
 παῖδας ἐν ταῖς περιπορηφύροις καθέζεσθαι σιωπὴν ἔχον-
 τας, ἐξαιρήνης δὲ τῶν θυρῶν ἀνοιχθεισῶν καθ' ἕνα τῶν
 παιδῶν ἀνισταμένων κύκλῳ παρὰ τὸν θεὸν παραπορεύε-
 σθαι, τὸν δὲ πάντας ἐπισκοπεῖν καὶ ἀποπέμπειν ἀχθο-
 μένους, ὡς δ' οὗτος ἦν προσίων κατ' αὐτόν, ἐκτεῖναι τὴν
 δεξιὰν καὶ εἰπεῖν “ὦ Ῥωμαῖοι, πέρασ ὑμῖν ἐμφυλίων πο-
 λέμων οὗτος ἡγεμὼν γενόμενος.” τοιοῦτόν φασιν ἐνύ- 4
 πνιον ἰδόντα τὸν Κικέρωνα τὴν μὲν ἰδέαν τοῦ παιδὸς ἐκ-
 μεμάχθαι καὶ κατέχειν ἐναργῶς, αὐτὸν δ' οὐκ ἐπίστασθαι·
 μεθ' ἡμέραν δὲ καταβαίνοντος εἰς τὸ πεδίον τὸ Ἄρειον
 αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἤδη γεγυμνασμένους ἀπέρχεσθαι, κά-
 κεινον ὁρῶσθαι τῷ Κικέρωνι πρῶτον οἶος ὠφθῆ καθ' ὕπνον,
 ἐκπλαγέντα δὲ πυνθάνεσθαι τίνων εἶη γονέων.
 ἦν δὲ πατρὸς Ὀκταβίου τῶν οὐκ ἄγαν ἐπιφανῶν, Ἀττίας 5

δὲ μητρός, ἀδελφιδῆς Καίσαρος, ὅθεν Καίσαρ αὐτῷ παι-
δας οὐκ ἔχων ἰδίους τὴν οὐσίαν ἑαυτοῦ καὶ τὸν οἶκον ἐν
ταῖς διαθήκαις ἔδωκεν. ἐκ τούτου φασὶ τὸν Κικέρωνα
τῷ παιδί κατὰ τὰς ἀπαντήσεις ἐντυγχάνειν ἐπιμελῶς,
κάκεινον οἰκείως δέχεσθαι τὰς φιλοφροσύνας· καὶ γὰρ
ἐκ τύχης αὐτῷ γεγονέναι συμβεβήκει Κικέρωνος ὑπα-
τεύοντος.

- 45 Ἄνται μὲν οὖν προφάσεις ἦσαν (αἱ) λεγόμεναι· τὸ δὲ
πρὸς Ἀντώνιον μῖσος Κικέρωνα πρῶτον, εἶτα ἡ φύσις
ἡττων οὐσα τιμῆς προσεποίησε Καίσαρι νομιζόντα προσ-
λαμβάνειν τῇ πολιτείᾳ τὴν ἐκείνου δύναμιν. οὕτω γὰρ
ὑπῆει τὸ μειράκιον αὐτὸν ὥστε καὶ πατέρα προσαγορεύ-
2 ειν. ἐφ' ᾧ σφόδρα Βροῦτος ἀγανακτῶν ἐν ταῖς πρὸς Ἀτ-
τικὸν ἐπιστολαῖς καθήψατο τοῦ Κικέρωνος, ὅτι διὰ φόβον
Ἀντωνίου θεραπεύων τὸν Καίσαρα δῆλός ἐστιν οὐκ ἔλευ-
θερίαν τῇ πατρίδι πράττων, ἀλλὰ δεσπότην φιλάνθρωπον
αὐτῷ μνώμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ τὸν γε παῖδα Κικέρωνος ὁ
Βροῦτος ἐν Ἀθήναις διατρίβοντα παρὰ τοῖς φιλοσόφοις
ἀναλαβὼν ἔσχεν ἐφ' ἡγεμονίας, καὶ πολλὰ χρώμενος αὐτῷ
3 κατώρθου. τοῦ δὲ Κικέρωνος ἀκμὴν ἔσχεν ἡ δύναμις ἐν
τῇ πόλει τότε μεγίστην, καὶ κρατῶν ὅσον ἐβούλετο τὸν
μὲν Ἀντώνιον ἐξέκρουσε καὶ κατεστασίασε καὶ πολεμήσον-
τας αὐτῷ τοὺς δύο ὑπάτους, Ἴρτιον καὶ Πάνσαν, ἐξέπεμψε,
Καίσαρι δὲ ῥαβδούχους καὶ στρατηγικὸν κόσμον, ὡς δὴ
προπολεμοῦντι τῆς πατρίδος, ἔπεισε ψηφίσασθαι τὴν
4 σύγκλητον. ἐπεὶ δ' Ἀντώνιος μὲν ἡττητο, τῶν δ' ὑπάτων
ἀμφοτέρων ἀποθανόντων ἐκ τῆς μάχης πρὸς Καίσαρα
συνέστησαν αἱ δυνάμεις, δείσασα (δ') ἡ βουλὴ νέον ἄνδρα
καὶ τύχῃ λαμπρᾷ κεχημένον ἐπειρᾶτο τιμαῖς καὶ δωρεαῖς
ἀποκαλεῖν αὐτοῦ τὰ στρατεύματα καὶ περισπᾶν τὴν δύ-
ναμιν, ὡς μὴ δεομένη τῶν προπολεμούντων Ἀντωνίου
5 πεφραγός, οὕτως ὁ Καίσαρ φοβηθεὶς ὑπέπεμπε τῷ
Κικέρωνι τοὺς δεομένους καὶ πείθοντας ὑπατεῖαν μὲν
ἀμφοτέροις ὁμοῦ πράττειν, χρῆσθαι δὲ τοῖς πράγμασιν
ὅπως αὐτὸς ἔγνωκε, παραλαμβάνοντα τὴν ἀρχήν, καὶ τὸ
μειράκιον διοικεῖν ὀνόματος καὶ δόξης γλιχόμενον. ὡμο-
λόγει δὲ Καίσαρ αὐτὸς ὡς δεδιὼς κατάλυσιν καὶ κινδυ-

νεύων ἔρημος γενέσθαι χρήσαιο τῇ Κικέρωνος ἐν δέοντι φιλαρχία, προτρεψάμενος αὐτὸν ὑπατεῖαν μετιέναι συμπράττοντος αὐτοῦ καὶ συναρχαιρεσιάζοντος.

Ἐνταῦθα μέντοι μάλιστα Κικέρων ἐπαρθεὶς ὑπὸ νέου 46 γέρον καὶ φενακισθεὶς καὶ συναρχαιρεσιάζσας καὶ παρασχὼν αὐτῷ τὴν σύγκλητον εὐθύς μὲν ὑπὸ τῶν φίλων αἰτίαν εἶχεν, ὀλίγω δ' ὕστερον αὐτὸν ἀπολωλεκῶς ἤσθετο καὶ τοῦ δήμου προέμενος τὴν ἔλευθερίαν. αὐξηθεὶς γὰρ 2 ὁ νεανίας καὶ τὴν ὑπατεῖαν λαβὼν Κικέρωνα μὲν εἶασε χαίρειν, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ Λεπίδῳ φίλος γενόμενος καὶ τὴν δύναμιν εἰς ταῦτὸ συνενεγκιών, ὥσπερ ἄλλο τι κτῆμα, τὴν ἡγεμονίαν ἐνείματο πρὸς αὐτούς. καὶ κατεγράφησαν ἄνδρες οὓς ἔδει θνήσκειν, ὑπὲρ διαχοσίους. πλείστην δὲ τῶν ἀμφισβητημάτων αὐτοῖς ἔριν ἢ Κικέρωνος προγραφή παρέσχεν, Ἀντωνίου μὲν ἀσυμβάτως ἔχοντος εἰ μὴ πρῶτος 3 ἐκείνος ἀποθνήσχοι, Λεπίδου δ' Ἀντωνίῳ προστιθεμένου, Καίσαρος δὲ πρὸς ἀμφοτέρους ἀντέχοντος. ἐγί- 3 ροντο δ' αἱ σύνοδοι μόνοις ἀπόρητοι περὶ πόλιν Βονωνίαν ἐρ' ἡμέρας τρεῖς, καὶ συνήεσαν εἰς τόπον τινὰ πρὸσω τῶν στρατοπέδων ποταμῷ περιρρεόμενον. λέγεται δὲ τὰς πρώτας ἡμέρας διαγωνισάμενος ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος ὁ Καίσαρ ἐνδοῦναι τῇ τρίτῃ καὶ προέσθαι τὸν ἄνδρα. τὰ δὲ τῆς ἀντιδόσεως οὕτως εἶχεν· ἔδει Κικέρωνος ἐκστῆναι 4 Καίσαρα, Παύλου δὲ τὰδεληροῦ Λέπιδον, Λευκίου δὲ Καίσαρος Ἀντώνιον, ὅς ἦν θεῖος αὐτῷ πρὸς μητρός. οὕτως ἐξέπεσον ὑπὸ θυμοῦ καὶ λύσσης τῶν ἀνθρωπίνων λογισμῶν, μᾶλλον δ' ἀπέδειξαν ὡς οὐδὲν ἀνθρώπου θηρίον ἐστὶν ἀγριώτερον ἐξουσίαν πάθει προσλαβόντος.

Πραττομένων δὲ τούτων ὁ Κικέρων ἦν μὲν ἐν ἀγροῖς 47 ἰδίῳ περὶ Τοῦσκλον, ἔχων τὸν ἀδελφὸν μεθ' αὐτοῦ· πυθόμενοι δὲ τὰς προγραφὰς ἔγνωσαν εἰς Ἀστυρα μεταβῆναι, χωρίον πάραλον τοῦ Κικέρωνος, ἐκεῖθεν δὲ πλεῖν εἰς Μακεδονίαν πρὸς Βροῦτον· ἤδη γὰρ ὑπὲρ αὐτοῦ λόγος ἐφοίτα κρατοῦντος. ἐχομίζοντο δ' ἐν φορείοις ἀπειρηκότες ὑπὸ λύπης, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν ἐφιστάμενοι καὶ τὰ φορεῖα παραβάλλοντες ἀλλήλοις προσωλοφύροντο. μᾶλλον δ' ὁ 2 Κόιντος ἠθύμει, καὶ λογισμὸς αὐτὸν εἰσῆει τῆς ἀπορίας·

οὐδὲν γὰρ ἔφη λαβεῖν οἴκοθεν, ἀλλὰ καὶ τῷ Κικέρωνι γλίσχρον ἦν ἐφόδιον· ἄμεινον οὖν εἶναι τὸν μὲν Κικέρωνα προλαμβάνειν τῇ φυγῇ, αὐτὸν δὲ μεταθεῖν οἴκοθεν συσκευασάμενον. ταῦτ' ἔδοξε, καὶ περιλαβόντες ἀλλήλους
 3 καὶ ἀνακλαυσάμενοι διελύθησαν. ὁ μὲν οὖν Κόιντος οὐ πολλαῖς ὕστερον ἡμέραις ὑπὸ τῶν οἰκετῶν προδοθεὶς τοῖς ζητοῦσιν ἀνῆρέθη μετὰ τοῦ παιδός, ὁ δὲ Κικέρων εἰς Ἄστυρα κομισθεὶς καὶ πλοῖον εὐρῶν εὐθὺς ἐνέβη καὶ παρέπλευσεν ἄχρι Κιρχαίου, πνεύματι χρώμενος. ἐκεῖθεν δὲ βουλομένων εὐθὺς αἶρειν τῶν κυβερνητῶν, εἴτε δείσας τὴν θάλασσαν εἴτ' οὐπω παντάπασι τὴν Καίσαρος ἀπεγνωκῶς πίστιν, ἀπέβη καὶ παρήλθε πεζῇ σταδίου
 4 ἑκατὸν ὡς εἰς Ῥώμην πορευόμενος. αὐθις δ' ἀλύων καὶ μεταβαλλόμενος κατῆει πρὸς θάλασσαν εἰς Ἄστυρα. κάκει διενεκτέρευσεν ἐπὶ δεινῶν καὶ ἀπόρων λογισμῶν, ὥστε καὶ παρελθεῖν εἰς τὴν Καίσαρος οἰκίαν διανοήθη κούφα καὶ σφάξας ἑαυτὸν ἐπὶ τῆς ἐστίας ἀλάστορα προσβαλεῖν. ἀλλὰ καὶ ταύτης αὐτὸν ἀπέκρουσε τῆς ὁδοῦ δέος βασιάνων· καὶ τᾶλλα ταραχώδη καὶ παλίντροπα βουλευματα τῆς γνώμης μεταλαμβάνων παρέδωκε τοῖς οἰκέταις ἑαυτὸν εἰς Καιήτην κατὰ πλοῦν κοιμίζειν, ἔχων ἐκεῖ χωρία καὶ καταφυγὴν ὦρα θέρους φιλάνθρωπον, ὅταν ἡδιστον
 5 οἱ ἐτησίαι καταπνέωσιν. ἔχει δ' ὁ τόπος καὶ ναὸν Ἀπόλλωνος μικρὸν ὑπὲρ τῆς θαλάττης. ἐντεῦθεν ἀρθέντες ἀθρόοι κόρακες ὑπὸ κλαγγῆς προσεφέροντο τῷ πλοίῳ τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ γῆν ἔρεσσομένῳ, καὶ καθίσαντες ἐπὶ τὴν κεραιάν ἐκατέρωθεν οἱ μὲν ἐβόων οἱ δ' ἔκοπτον τὰς τῶν μηρυμάτων ἀρχάς, καὶ πᾶσιν ἐδόκει τὸ σημεῖον εἶναι πονηρὸν. ἀπέβη δ' οὖν ὁ Κικέρων, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν
 6 ἔπαυλιν ὡς ἀναπασόμενος κατεκλίθη. τῶν δὲ κοράκιων οἱ πολλοὶ μὲν ἐπὶ τῆς θυρίδος διεκάθηντο φθεγγόμενοι θορυβῶδες, εἷς δὲ καταβὰς ἐπὶ τὸ κλινίδιον ἐγκεκαλυμμένου τοῦ Κικέρωνος ἀπῆγε τῷ στόματι κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ προσώπου τὸ ἱμάτιον. οἱ δ' οἰκέται ταῦθ' ὄρωντες, καὶ κακίσαντες ἑαυτοὺς εἰ περιμένουσι τοῦ δεσπότητος φονευομένου θεαταὶ γενέσθαι, θηρία δ' αὐτῷ βοηθεῖ καὶ προκίδεται παρ' ἀξίαν πράττοντος, αὐτοὶ δ' οὐκ ἀμύνουσι,

τὰ μὲν δεόμενοι τὰ δὲ βία λαβόντες ἐκόμιζον ἐν τῷ φορεῖῳ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἐν τούτῳ δ' οἱ σφραγεῖς ἐπῆλθον, ἑκατοντάρχης Ἐρέν- 48
 νιος καὶ Ποπίλιος χιλίαρχος, ᾧ πατροκτονίας ποτὲ δίκην
 φεύγοντι συνεῖπεν ὁ Κικέρων, ἔχοντες ὑπηρέτας. ἐπεὶ
 δὲ τὰς θύρας κεκλεισμένας εὐρόντες ἐξέκοψαν, οὐ φαινο-
 μένου τοῦ Κικέρωνος οὐδὲ τῶν ἔνδον εἰδέναι φασκόντων,
 λέγεται νεανίσκον τινὰ τεθραμμένον μὲν ὑπὸ τοῦ Κικέ- 2
 ρωνος ἐν γράμμασιν ἐλευθερίοις καὶ μαθήμασιν, ἀπε-
 λεύθερον δὲ Κοῖντου τοῦ ἀδελφοῦ, Φιλόλογον τοῦνομα,
 φράσαι τῷ χιλιάρχῳ τὸ φορεῖον κομιζόμενον διὰ τῶν
 καταρτύτων καὶ συσκίων περιπάτων ἐπὶ τὴν θάλατταν.
 ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ὀλίγους ἀναλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ περι-
 ἔθει πρὸς τὴν ἔξοδον, τοῦ δ' Ἐρεννίου δρόμῳ φερομένου
 διὰ τῶν περιπάτων ὁ Κικέρων ἦσθετο, καὶ τοὺς οἰκέτας
 ἐκέλευσεν ἐνταῦθα καταθέσθαι τὸ φορεῖον· αὐτὸς δ', 3
 ὡςπερ εἰώθει, τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῶν γενείων ἀπτόμενος
 ἀτενὲς ἐνεώρα τοῖς σφραγεῦσιν, ἀρχμοῦ καὶ κόμης ἀνά-
 πλεως καὶ συντετηκῶς ὑπὸ φροντίδων τὸ πρόσωπον,
 ὥστε τοὺς πλείστους ἐγκαλύψασθαι τοῦ Ἐρεννίου σφρά-
 ζοντος αὐτόν. ἐσφράγη δὲ τὸν τράχηλον ἐκ τοῦ φορεῖου 4
 προτείνας, ἔτος ἐκεῖνο γεγονῶς ἐξηκοστὸν καὶ τέταρτον.
 τὴν δὲ κεφαλὴν ἀπέκοψεν αὐτοῦ καὶ τὰς χεῖρας, Ἀντωνίου
 κελεύσαντος, αἷς τοὺς Φιλιππικοὺς ἔγραψεν· αὐτὸς τε γὰρ
 ὁ Κικέρων τοὺς κατ' Ἀντωνίου λόγους Φιλιππικοὺς ἐπέ-
 γραψε καὶ μέχρι νῦν τὰ βιβλία Φιλιππικοὶ καλοῦνται.

Τῶν δ' ἀκρωτηρίων εἰς Ῥώμην κομισθέντων ἔτυχε μὲν 49
 ἀρχαιρεσίας τελῶν ὁ Ἀντώνιος, ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν ἀνε-
 βόησεν ὡς νῦν αἱ προγραφαὶ τέλος ἔχοιεν. τὴν δὲ κεφα-
 λὴν καὶ τὰς χεῖρας ἐκέλευσεν ὑπὲρ τῶν ἐμβόλων ἐπὶ τοῦ
 βήματος θεῖναι, θέαμα Ῥωμαίοις φρικτόν, οὐ τὸ Κικέρω-
 νος ὄραν πρόσωπον οἰομένοις, ἀλλὰ τῆς Ἀντωνίου ψυχῆς
 εἰκόνα. πλὴν ἐν γέ τι φρονήσας μέτριον ἐν τούτοις Πομ- 2
 πωνία τῇ Κοῖντου γυναικὶ τὸν Φιλόλογον παρέδωκεν. ἥ
 δὲ κυρία γενομένη τοῦ σώματος ἄλλαις τε δειναῖς ἐχρή-
 σατο τιμωρίαις, καὶ τὰς σάρκας ἀποτέμνοντα τὰς αὐτοῦ
 κατὰ μικρὸν ὀπτᾶν, εἰτ' ἐσθίειν ἠνάγκασεν. οὕτω γὰρ

ἔνιοι τῶν συγγραφέων ἱστορήσασιν· ὁ δ' αὐτοῦ τοῦ Κικέρωνος ἀπελεύθερος Τίρων τὸ παράπαν οὐδὲ μέμνηται τῆς τοῦ Φιλολόγου προδοσίας. πυνθάνομαι δὲ Καίσαρα χρόνοις πολλοῖς ὕστερον εἰσελθεῖν πρὸς ἓνα τῶν θυγατριδῶν, τὸν δὲ βιβλίον ἔχοντα Κικέρωνος ἐν ταῖς χερσὶν ἐπιλαγέντα τῇ ἱματιῷ περικαλύπτειν· ἰδόντα δὲ Καίσαρα λαβεῖν καὶ διελθεῖν ἑστῶτα μέρος πολὺ τοῦ βιβλίου, πάλιν δ' ἀποδιδόντα τῇ μειρακίῳ φάναι “λόγιος ἀνὴρ, ὃ παῖ, λόγιος καὶ φιλόπατρις.” ἔπει μόντοι τάχιστα κατεπολέμησεν Ἀντώνιον, ὑπατεύων αὐτὸς εἴλειο συνάρχοντα τοῦ Κικέρωνος τὸν υἱόν, ἐφ' οὗ τὰς τ' εἰκόνας ἢ βουλή καθεῖλεν Ἀντωνίου καὶ τὰς ἄλλας ἠζύρωσε τιμὰς καὶ προσειρηφίστατο μηδενὶ τῶν Ἀντωνίων ὄνομα Μάρζον εἶναι. οὕτω τὸ δαιμόνιον εἰς τὸν Κικέρωνος οἶκον ἐπανήρχετο τὸ τέλος τῆς Ἀντωνίου κολάσεως.

- 1 Ἄ μὲν οὖν ἄξια μνήμης τῶν περὶ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος ἱστορουμένων εἰς τὴν ἡμετέραν ἀφίχται γνώσιν, ταῦτ' ἐστίν· ἀφεικῶς δὲ τὸ συγκρίνειν τὴν ἐν τοῖς λόγοις ἔξιν αὐτῶν, ἐκεῖνό μοι δοκῶ μὴ παρήσειν ἄρρητον, ὅτι Δημοσθένης μὲν εἰς τὸ ῥητορικὸν ἐνέτεινε πᾶν ὅσον εἶχεν ἐκ φύσεως ἢ ἀσκήσεως λόγιον, ὑπερβαλλόμενος ἐναργεῖα μὲν καὶ δεινότητι τοὺς ἐπὶ τῶν ἀγῶνων καὶ τῶν δικῶν συνεξεταζομένους, ὄγκῳ δὲ καὶ μεγαλοπρεπείᾳ τοὺς ἐπιδεικτικούς, ἀκριβείᾳ δὲ καὶ τέχνῃ τοὺς σοφιστάς, Κικέρων δὲ καὶ πολυμαθῆς καὶ ποιητὴς τῇ περὶ τοὺς λόγους σπουδῇ γενόμενος συντάξεις μὲν ἰδίᾳς φιλοσόφους ἀπολλέουσι οὐκ ὀλίγας εἰς τὸν Ἀκαδημαῖζόν τρόπον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν πρὸς τὰς δίκας καὶ τοὺς ἀγῶνας γραφομένων λόγων δῆλός ἐστιν ἐμπειρίαν τινὰ γραμμάτων παρεπιδείκνυσθαι βουλόμενος. ἔστι δὲ τις καὶ τοῦ ἠΐθους ἐν τοῖς λόγοις ἐκατέρου δίοψις. ὁ μὲν γὰρ Δημοσθενικὸς ἔξω παντὸς ὠραϊσμοῦ καὶ παιδιᾶς εἰς δεινότητα καὶ σπουδὴν συνηγμένος οὐκ ἔλλυχνίων ὄδωδεν, ὥσπερ ὁ Πυθίας ἔσκωπτεν, ἀλλ' ὑδροποσίας καὶ φροντίδων καὶ τῆς λεγομένης
- 2 πικρίας τοῦ τρόπου καὶ συγγνότητος, Κικέρων δὲ πολλαχοῦ τῇ σκωπτικῇ πρὸς τὸ βωμολόχον ἐκφερόμενος καὶ πράγματα σπουδῆς ἄξια γέλῳτι καὶ παιδιᾷ κατειρωνευό-

μενος ἐν ταῖς δίκαις εἰς τὸ χρειώδες ἠφείδει τοῦ πρέπον-
τος, ὡσπερ ἐν τῇ Καίλλου συνηγορίᾳ μηδὲν ἄτοπον ποιεῖν
αὐτὸν ἐν τοσαύτῃ τρυφῇ καὶ πολυτελείᾳ ταῖς ἡδοναῖς χρώ-
μενον· τὸ γὰρ ὧν ἕξεστι μὴ μετέχειν, μαρτυρῶν εἶναι, καὶ
ταῦτα ἐν ἡδονῇ τὸ εὐδαιμον τῶν ἐπιφανεστάτων φιλοσό-
φων τιθεμένων. λέγεται δὲ Κάτωνος Μουρήναν διώκοντος ὅ
ὑπατεύων ἀπολογεῖσθαι καὶ πολλὰ διὰ τὸν Κάτωνα κω-
μῶσαι τὴν Στωικὴν αἴρεσιν ἐπὶ ταῖς ἀτοπταῖς τῶν παρα-
δόξων λεγομένων δογμάτων· γέλωτος δὲ λαμπροῦ κατι-
όντος ἐκ τῶν περιεστώτων πρὸς τοὺς δικαστάς, ἡσυχῇ
διαμειδιάσας (ὁ Κάτων) πρὸς τοὺς καθημένους εἶπεῖν “ὡς
γελοῖον ὦ ἄνδρες ἔχομεν ὑπατον.” δοκεῖ δὲ καὶ γέλωτος ὁ
οἰκεῖος ὁ Κικέρων γεγονέναι καὶ φιλοσκώπτῃς, τὸ τε πρόσ-
ωπον αὐτοῦ μειδίαμα καὶ γαλήνην παρεῖχε. τῇ δὲ Δη-
μοσθένους αἰετὶς ἐπὶ τὴν σπουδὴν, καὶ τὸ περροντιζὸς τοῦτο
καὶ σύννον οὐ ῥαδίως ἀπέλειπεν· ὅθεν καὶ δύσκολον αὐ-
τὸν οἱ ἐχθροὶ καὶ δύστροπον, ὡς αὐτὸς φησιν, ἀπεζάλουν.

Ἔτι τοίνυν ἐν τοῖς συγγράμμασι κατιδεῖν ἔστι τὸν μὲν ὁ
ἐπιμελῶς καὶ ἀνεπαχθῶς τῶν εἰς αὐτὸν ἀπτόμενον ἐγκω-
μίων, ὅτε τούτου δεῆσαι πρὸς ἕτερόν τι μείζον, τᾶλλα δ'
εὐλαβῆ καὶ μέτριον· ἡ δὲ Κικέρωνος ἐν τοῖς λόγοις ἀμε-
τρία τῆς περιαιτολογίας ἀκρασίαν τινὰ κατηγορεῖ πρὸς
δόξαν, βοῶντος ὡς τὰ ὄπλα ἔδει τῇ τηβέννῳ καὶ τῇ γλώττῃ
τὴν Θριαμβικὴν ὑπέλειπεν δάφνην. τελευτῶν δ' οὐ τὰ ἔργα ὁ
καὶ τὰς πράξεις μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς
εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὡσπερ Ἰσοκράτει
καὶ Ἀναξιμένει τοῖς σοφισταῖς διαμειρακιευόμενος, οὐ τὸν
Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξιῶν καὶ ὀρθοῦν, βριθύν, ὀπλιτο-
πάλαν, δάϊον ἀντιπάλους. ἰσχύειν μὲν γὰρ διὰ λόγου τὸν
πολιτευόμενον ἀναγκαῖον, ἀγαπᾶν δ' ἀγεννὲς καὶ λιχνεύειν
τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου δόξαν. ὅθεν ἐμβριθέστερος ταύτῃ καὶ
μεγαλοπρεπέστερος ὁ Δημοσθένης, τὴν μὲν αὐτοῦ δύναμιν
ἐμπειρίαν τινὰ πολλῆς δεομένην τῆς παρὰ τῶν ἀκροωμέ-
νων εὐνοίας ἀποφαινόμενος, ἀνελευθέρους δὲ καὶ βαναύ-
σους, ὡσπερ εἰσὶ, τοὺς ἐπὶ τούτῳ φησόμενος ἡγούμενος.

Ἡ μὲν οὖν ἐν τῷ δημηγορεῖν καὶ πολιτεύεσθαι δύναμις ὁ
ὁμοιωτῶς ἀμφοτέροις ὑπῆρξεν, ὥστε καὶ τοὺς τῶν ὀπλων

καὶ στρατοπέδων κυρίους δεῖσθαι, Δημοσθένους μὲν Χάρητα καὶ Διοπείδην καὶ Λεωσθένην, Κικέρωνος δὲ Πομπήιον καὶ Καίσαρα τὸν νέον, ὡς αὐτὸς ὁ Καῖσαρ ἐν τοῖς
² πρὸς Ἀγρίππαν καὶ Μαιζήναν ὑπομνήμασιν εἶρηκεν. ὃ δὲ δοκεῖ μάλιστα καὶ λέγεται τρόπον ἀνδρὸς ἐπιδεικνύναι καὶ βασανίζειν, ἕξουσία καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινουσα καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει μὲν οὐχ ὑπῆρξεν, οὐδ' ἔδωκε τοιαύτην διάπειραν ἑαυτοῦ μηδεμίαν ἀρχὴν τῶν ἐπιφανῶν ἄρχας, ὅς οὐδὲ τῆς ὑφ' αὐτοῦ συν-
³ τεταγμένης ἐπὶ Φίλιππον ἐστρατήγησε δυνάμεως· Κικέρων δὲ ταμίης εἰς Σικελίαν καὶ ἀνθύπατος εἰς Κιλικίαν καὶ Καππαδοκίαν ἀποσταλείς, ἐν ᾗ καιρῷ τῆς φιλοπλουτίας ἀμαζούσης, καὶ τῶν πεμπομένων στρατηγῶν καὶ ἡγεμόνων ὡς τοῦ κλέπτειν ἀγεννοῦς ὄντος ἐπὶ τὸ ἀρπάζειν τρεπομένων, οὐ τὸ λαμβάνειν ἐδόκει δεινὸν ἀλλ' ὁ μετρίως τοῦτο ποιῶν ἡγαπᾶτο, πολλὴν μὲν ἐπίδειξιν ὑπεροφίας χρημάτων ἐποιήσατο, πολλὴν δὲ φιλανθρωπίας καὶ
⁴ χρηστότητος. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Ῥώμῃ λόγῳ μὲν ἀποδειχθεὶς ὑπάτος, ἕξουσίαν δὲ λαβὼν αὐτοκράτορος καὶ δικτάτορος ἐπὶ τοὺς περὶ Κατιλίαν, ἔμαρτύρησεν ἅμα τῷ Πλάτωνι μαντευομένῳ παῦλαν ἕξειν κακῶν τὰς πόλεις, ὅταν εἰς ταῦτο δύναις τε μεγάλη καὶ φρόνησις ἔκ τινος τύχης
⁵ χρηστῆς ἀπαντήσῃ μετὰ δικαιοσύνης. χρηματίσασθαι τοίνυν ἀπὸ τοῦ λόγου Δημοσθένους μὲν ἐπιψόγως λέγεται, λογογραφῶν κρύφα τοῖς περὶ Φορμίωνα καὶ Ἀπολλόδωρον ἀντιδίκους, καὶ διαβληθεὶς μὲν ἐπὶ τοῖς βασιλικῶν χρημασιν, ὀφλῶν δὲ τῶν Ἀρπαλείων. εἰ δὲ ταῦτα τοὺς γράφοντας (οὐκ ὀλίγοι δ' εἰσὶν οὗτοι) ψεύδεσθαι φαίημεν,
⁶ ἀλλ' ὅτι γε πρὸς δωρεὰς βασιλέων σὺν χάριτι καὶ τιμῇ διδομένας ἀντιβλέψαι Δημοσθένους οὐκ ἂν ἐτόλμησεν, οὐδ' ἦν τοῦτο ἔργον ἀνθρώπου δανείζοντος ἐπὶ ναυτικοῖς, ἀμύχανον ἀντειπεῖν. περὶ δὲ Κικέρωνος, ὅτι καὶ Σικελιωτῶν ἀγορανομοῦντι καὶ βασιλέως τοῦ Καππαδοκῶν ἀνθυπατεύοντι καὶ τῶν ἐν Ῥώμῃ φίλων, ὅτ' ἐξέπιπτε τῆς πόλεως, δωρουμένων πολλὰ καὶ δεομένων λαβεῖν ἀντέσχεν, εἶρηται.
⁴ Καὶ μὴν ἢ γε φρυγὴ τῷ μὲν αἰσχρὰ κλοπῆς ἀλόντι συνέπεσε, τῷ δὲ κάλλιστον ἔργον ἀνθρώπους ἀλιτηρίους ἐκ-

κόψαντι τῆς παιρίδος. διὸ τοῦ μὲν οὐδεὶς λόγος ἐκπι-
πτοντος, ἐφ' ᾧ δ' ἡ σύγκλητος ἐσθῆτά τε διήλλαξε καὶ πέν-
θος ἔσχε καὶ γνώμην ὑπὲρ οὐδενὸς εἰπεῖν ἐπεισθῆ πρότερον
ἢ Κικέρωνι κάθοδον ψηφισασθαι. τὴν μέντοι φρυγὴν ἀργῶς
ὁ Κικέρων διήνεγκεν ἐν Μακεδονίᾳ καθήμενος, τῷ δὲ Δη-
μοσθένει καὶ ἡ φρυγὴ μέγα μέρος τῆς πολιτείας γέγονεν·
συναγωνιζόμενος γάρ, ὡσπερ εἴρηται, τοῖς Ἑλλησι καὶ τοῖς
Μακεδόνων πρέσβεις ἔξελαύνων ἐπήρχετο τὰς πόλεις, πολὺν
βελτίων θεμιστοκλέους καὶ Ἀλκιβιάδου παρὰ τὰς αὐτὰς
τύχας φανείσ πολίτης. καὶ μέντοι κατελθὼν αὐθις ἐαν-
τὸν ἐπέδωκεν εἰς τὴν αὐτὴν ταύτην πολιτείαν, καὶ διετέλει
πολεμιῶν πρὸς Ἀντίπατρον καὶ Μακεδόνας. Κικέρωνα δ'
ὠνείδισεν ἐν τῇ βουλῇ Δαλλιος αἰτουμένου Καίσαρος ὑπα-
τείαν μετεῖναι παρὰ νόμον, οὐκ ἔτι γενειῶντος, σιωπῇ κα-
θήμενον. ἔγραψε δὲ καὶ Βροῦτος ἐγκαλιῶν ὡς μείζονα καὶ
βαρύτεραν πεκαυδοτριβηκότι τυραννίδα τῆς ὑφ' αὐτοῦ
καταλυθείσης.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς τελευτῆς τὸν μὲν οἰκτεῖραι τις (ἄν),
ἄνδρα πρεσβύτην δι' ἀγέννηϊαν ὑπ' οἰκετῶν ἄνω καὶ κάτω
περιπερρόμενον καὶ περιπερεύγοντα τὸν θάνατον καὶ ἀπο-
κρηπτόμενον τὸν οὐ πολὺν πρὸ τῆς φύσεως ἦγοντα ἐπ' αὐ-
τόν, εἰτ' ἀποσφάγεται· τοῦ δ', εἰ καὶ μικρὰ πρὸς τὴν
ἰκετείαν ἐπέδωκεν, ἀγαστή μὲν ἡ παρασκευὴ τοῦ φαρμά-
κου καὶ τήρησις, ἀγαστή δ' ἡ χρῆσις, ὅτι τοῦ Θεοῦ μὴ
παρασχόντος αὐτῷ τὴν ἀσυλλίαν, ὡσπερ ἐπὶ μείζονα βω-
μὸν καταφυγῶν, ἐκ τῶν ὀπλων καὶ τῶν δορυφόρων λαβῶν
ἐαντὸν ᾔχετο, τῆς Ἀντικαίρου καταγελάσας ὠμότητος.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΩΝΙΟΣ.

Οἱ πρῶτοι τὰς τέχνας οἰκτεῖραι ταῖς αἰσθήσεσιν ὑπο-
λαβόντες οὐκ ἤκιστα μοι δοκοῦσα τὴν περὶ τὰς κρίσεις
αὐτῶν κατανοῆσαι δύναμιν, ἢ τῶν ἐναντίων ὁμοίως (ἐν)
ἑκατέρῳ γένει περὶ κάμεν ἀντιλαμβάνεσθαι. τοῦτο γὰρ
αὐταῖς κοινόν ἐστι, τῇ δὲ πρὸς τὰ τέλη τῶν κρινομένων
ἀναφορᾷ διαλλάττουσιν. ἡ μὲν γὰρ αἰσθησις οὐδέν τι
μᾶλλον ἐπὶ λευκίῳ ἢ μελάνιῳ διαγνώσει γέγονεν, οὐδὲ

γλοκίων ἢ πικρῶν, οὐδὲ μαλακῶν καὶ εὐκόντων ἢ σκληρῶν
 καὶ ἀντεκλίπων, ἀλλ' ἔργον αὐτῆς ἐξάστοις ἐντυγχάνουσαν
 ὑπὸ πέντων τε κινεῖσθαι καὶ κινουμένην πρὸς τὸ φρο-
 νοῦν ἀναστρέφειν ὡς πένονθαι. αἱ δὲ τέχναι μετὰ λόγου
 συνεστῶσαι πρὸς αἴρεσιν καὶ λήψιν οὐκ εὖ τινός, φρογῆν
 δὲ καὶ διάκρουσιν ἀλλοτρίου, τὰ μὲν ἅψ' αὐτῶν προηγου-
 μένωσ' ἐπὶ δ' ὑπὲρ τοῦ φρολάξασθαι κατὰ συμβεβηγὸς ἐπι-
 5 θεωροῦσι· καὶ γὰρ ἱεριστὴ τὸ νοσερὸν καὶ ἁρμονικῆ τὸ
 ἐκμελέει, ὅπως ἔχει, σπουδὴν συμβέβηκε πρὸς τὴν τῶν ἐν-
 αντων ἀπεργασίαν, αἱ τε πιασῶν τελειόταται τέχνων, σω-
 φροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ φρόνησις, οὐ καλῶν μόνον
 καὶ δικαίων καὶ ὠφελίμων ἀλλὰ καὶ βλαβερῶν καὶ αἰσχρῶν
 καὶ ἀδίκων κρῖσεις οὐσαι, τὴν ἀπειρίαν τῶν κακῶν καλ-
 λωπιζομένην ἀκρίτων οὐκ ἐκαινοῦσιν, ἀλλ' ἀβελτερίαν
 ἠγούνηται καὶ ἄγνοιαν ὧν μάλιστα γινώσκειν προσήκει τοὺς
 4 ὀρθῶς βιωσομένους. οἱ μὲν οὖν παλαιοὶ Σπαρτιᾶται τοὺς
 εἰλωτας ἐν ταῖς ἐορταῖς πολλὸν ἀναγκάζοντες πίνειν ἄκρα-
 τον κισθῆγον εἰς τὰ συμπόσια, τοῖς νέοις οἷον ἔσει τὸ
 μεθύειν ἐπιδεικνύοντες· ἡμεῖς δὲ τὴν μὲν ἐκ διαστρωφῆς
 ἐτέρων ἐκινῶμεθα οὐ πᾶν φιλόφρονον οὐδὲ πολι-
 5 τικὴν ἠγούμεθα, τῶν δὲ κεχημένων ἀσχεπέτερον αὐτοῖς
 καὶ γεγονότων ἐν ἔξουσιας καὶ πρέσβιασι μεγάλαισι ἐπι-
 φρασι εἰς κακίαν οὐ χειρὸν ἴσως ἔσει συζύγιαν μίαν ἢ
 δύο παρεμβάλλειν εἰς τὰ παραδειγμάτα τῶν βίων, οὐκ ἔψ'
 ἠδονῆ μὲν ἄτα καὶ διαγωγῆ τῶν ἐντυγχανόντων ποικίλλον-
 6 τας τὴν γραφὴν· ἀλλ' ὡσπερ Ἰσμητιᾶς ὁ Θηβαῖος ἐπιδει-
 κνόμενος τοῖς μαθηταῖς καὶ τοὺς τῶν καὶ τοὺς κακῶς ἀύ-
 λουτας εἰώθει λέγειν "οὕτως ἀύλειν δεῖ" καὶ πάλιν "οὐ-
 τως ἀύλειν οὐ δεῖ," ὁ δ' Ἀντιγενίδας καὶ ἠδίων ἦστο τῶν
 ἀγαθῶν ἀκροῖσθαι τοὺς νέους ἀύλειων, εἴαν καὶ τῶν φράύ-
 λων πείραν λαμβάνωσιν, οὕτω μοι δοκοῦμεν καὶ ἡμεῖς
 προφρονότεροι τῶν βελτιόντων ἔσασθαι καὶ θεαταὶ καὶ μι-
 7 μηταὶ βίων, εἰ μηδὲ τῶν φράύλων καὶ φεγομένων ἀνιστορή-
 τως ἔχοιμεν. περιέξει δὴ τοῦτο τὸ βιβλίον τὸν Δημητρίου
 τοῦ πολιορχητοῦ βίον καὶ Ἀντωνίου τοῦ αὐτοκράτορος,
 ἀνδρῶν μάλιστα δὴ τῶν Πλάτωνι μαρτυρησάντων ὅτι καὶ
 κακίας μεγάλας, ὡσπερ ἀρετᾶς, αἱ μεγάλαί φύσεις ἐκτρέ-

ρουσιν. γενόμενοι δ' ὁμοίως ἔρωτικοὶ ποικιλῶν στρατιω-
 τικῶν μεγαλόδωροι πολυτελεῖς ὑβρισταί, καὶ τὰς κατὰ
 τύχην ὁμοιότητας ἀκολούθους ἔσχον· οὐ γὰρ μόνον ἐν τῇ 8
 λοιπῇ βίῳ μεγάλα μὲν κατορθοῦντες μεγάλα δὲ σφραλλό-
 μενοι, πλεῖστων δ' ἐπικρατοῦντες πλεῖστα δ' ἀποβάλλον-
 τες, ἀπροσοδοκῆτως δὲ πταλοντες ἀνεπιπλῆτως δὲ πάλιν
 ἀναφέροντες διετέλεσαν, ἀλλὰ καὶ κατέστρεψαν ὃ μὲν ἄλλοις
 ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὃ δ' ἔγγιστα τοῦ παθεῖν τοῦτο γενό-
 μενος.

Ἀντιγόνῳ τοίνυν δυοῖν υἱῶν ἐκ Στρατιονίκης τῆς Κορρά- 2
 γου γενομένων, τὸν μὲν ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ Δημήτριον τὸν δ'
 ἐπὶ τῷ πατρὶ Φίλιππον ὠνόμασεν. οὗτός ἐστιν ὁ τῶν
 πλεῖστων λόγος. ἔνιοι δὲ τὸν Δημήτριον οὐχ υἱὸν ἀλλ'
 ἀδελφιδοῦν γενέσθαι τοῦ Ἀντιγόνου λέγουσιν· ἐπὶ νηπιῶν
 γὰρ αὐτῷ παντάπασι τοῦ πατρὸς τελευτήσαντος, εἴτα τῆς
 μητρὸς εὐθὺς τῷ Ἀντιγόνῳ γαμηθείσης, υἱὸν ἐκείνου νο-
 μισθῆναι. τὸν μὲν οὖν Φίλιππον οὐ πολλοῖς ἔτεσι τοῦ 2
 Δημητρίου νεώτερον ὄντα συνέβη τελευτῆσαι, Δημήτριος
 δὲ μεγέθει μὲν ἦν τοῦ πατρὸς ἐλάττων, καίπερ ὢν μέγας,
 ἰδέα δὲ καὶ κάλλει προσώπου θαυμασιὸς καὶ περιττός,
 ὥστε τῶν πλατύων καὶ γραφόντων μηθένα τῆς ὁμοι-
 οτήτος ἐρικέσθαι· τὸ γὰρ αὐτὸ χάριν καὶ βάρος καὶ φρό-
 βον καὶ ὄραν εἶχε, καὶ συνεκράτο τῷ νεαρῷ καὶ Ἰταμῷ
 δυσμιμητὸς ἥρωική τις ἐπιφάνεια καὶ βασιλικὴ σεμνότης.
 οὕτω δὲ πῶς καὶ τὸ ἦθος ἐπεφύκει πρὸς ἔκκληξιν ἁν- 3
 θρώπων ἅμα καὶ χάριν. ἥδιτος γὰρ ὢν συγγενέσθαι,
 σχολάζων τε περὶ πότους καὶ τραγῶν καὶ διαίτας ἀβρο-
 βιώτατος βασιλείων, ἐνεργότατον αὖ πάλιν καὶ σφοδρό-
 τατον τὸ περὶ τὰς πράξεις ἐνδελεχὲς εἶχε καὶ δραστήριον·
 ἢ καὶ μάλιστα τῶν θεῶν ἕξῃλον τὸν Διόνυσον ὡς πολέμιον
 τε χρῆσθαι δεινότατον, εἰρήνην τ' αὐτῷ ἐκ πολέμου τρέ-
 ψαι πρὸς εὐφροσύνην καὶ χάριν ἐμμελέστατον.

Ἦν μὲν οὖν καὶ φιλοπάτωρ διαφερόντως, τῇ δὲ περὶ 3
 τὴν μητέρα σπουδῇ καὶ τὸν πατέρα τιμῶν ἐφαίνετο δι'
 εὐνοίαν ἀληθινήν μᾶλλον ἢ θεραπείαν τῆς δυνάμεως. καὶ
 ποτε πρεσβεία τινὶ τοῦ Ἀντιγόνου σχολάζοντος ὑπὸ θή-
 ρας ὁ Δημήτριος ἐπέστη, καὶ προσελθὼν τῷ πατρὶ καὶ

- φιλήσας, ὡσπερ εἶχε τὰς βολίδας, ἐκάθισε παρ' αὐτόν.
- ² ὁ δ' Ἀντίγονος ἀπιόντας ἤδη τοὺς πρέσβεις ἔχοντας τὰς ἀποκρίσεις μεγάλη φωνῇ προσαγορεύσας "καὶ τοῦτο" εἶπεν "ὦ ἄνδρες ἀπαγγέλλετε περὶ ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἀλλήλους οὕτως ἔχομεν," ὡς ἰσχύν τινα πραγμάτων βασιλικῶν καὶ δυνάμειως ἐπίδειξιν οὔσαν τὴν πρὸς υἱὸν ὁμόνοιαν καὶ
- ³ πίστιν. οὕτως ἄρα πάντη δυσκοινώνητον ἢ ἀρχή, καὶ μεστὸν ἀπιστίας καὶ δυσνοίας, ὡστ' ἀγάλλεσθαι τὸν μέγιστον τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων καὶ πρεσβύτατον ὅτι μὴ φροβεῖται τὸν υἱόν, ἀλλὰ προσίεται τὴν λόγῃν ἔχοντα τοῦ σώματος πλησίον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μόνος ὡς εἶπεῖν ὁ οἶκος οὗτος ἐπὶ πλείστας διαδοχὰς τῶν τοιούτων κακῶν ἐκαθάρευσε, μᾶλλον δ' εἰς μόνος τῶν ἀπ' Ἀντιγόπου Φίλιππος ἀνεῖλεν υἱόν. αἱ δ' ἄλλαι σχεδὸν ἅπασαι διαδοχαὶ πολλῶν μὲν ἔχουσι παιδῶν πολλῶν δὲ μητέρων φόνους καὶ γυναικῶν· τὸ μὲν γὰρ ἀδελφούς ἀναιρεῖν, ὡσπερ οἱ γεωμέτραι τὰ αἰτήματα λαμβάνουσιν, οὕτω συνεχωρεῖτο κοινόν τι νομιζόμενον αἴτημα καὶ βασιλικὸν ὑπὲρ ἀσφαλείας.
- ⁴ Τοῦ μέντοι καὶ φιλάνθρωπον φύσει καὶ φιλέταιρον γεγονέναι τὸν Δημήτριον ἐν ἀρχῇ παράδειγμα τοιοῦτον ἔστιν εἶπεῖν. Μιθριδάτης ὁ Ἀριοβαρζάνου παῖς ἐταῖρος ἦν αὐτοῦ κατ' ἡλικίαν καὶ συνήθης, ἐθεράπευε δ' Ἀντίγονον οὐτ' ὦν οὔτε δοκῶν πονηρός, ἐκ δ' ἐνυπνίου τινὸς ὑποψίαν
- ² Ἀντιγόνῳ παρέσχεν. ἐδόκει γὰρ μέγα καὶ καλὸν πεδίον ἐπιὼν ὁ Ἀντίγονος ψήγματι χρυσοῦ κατασπείρειν, ἕξ αὐτοῦ δὲ πρῶτον μὲν ὑποφύεσθαι θέρους χρυσοῦν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἐπανελθῶν ἰδεῖν οὐδὲν ἀλλ' ἢ τετιμημένην καλάμην, λυπούμενος δὲ καὶ περιπαθῶν ἀκοῦσαι τινῶν λεγόντων ὡς ἄρα Μιθριδάτης εἰς Πόντον Εὐξείνου οἶχεται,
- ³ τὸ χρυσοῦν θέρους ἕξαμησάμενος. ἐκ τούτου διαταραχθεὶς καὶ τὸν υἱὸν ὀρκώσας σιωπήσειν ἔφρασε τὴν ὄψιν αὐτῷ, καὶ ὅτι πάντως τὸν ἄνθρωπον ἐκποδῶν ποιῆσθαι καὶ διαφθεῖρειν ἔγνωκεν. ἀκούσας δ' ὁ Δημήτριος ἠχθέσθη σφόδρα, καὶ τοῦ νεανίσκου, καθάπερ εἰώθει, γενομένου παρ' αὐτῷ καὶ συνόντος ἐπὶ σχολῆς φθέγγασθαι μὲν οὐκ ἐτόλμησεν οὐδὲ τῇ φωνῇ κατεπειν διὰ τὸν ὄρκον, ὑπαγαγὼν δὲ κατὰ μικρὸν ἀπὸ τῶν φίλων, ὡς ἐγεγόνεσαν μόνοι

καθ' αὐτούς, τῷ στύρακι τῆς λόγχης κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν ὁρῶντος αὐτοῦ "φεῦγε Μιθριδάτα." συνεῖς δ' ἐκεῖνος 4 ἀπέδρα νυκτὸς εἰς Καππαδοκίαν. καὶ ταχὺ τὴν Ἀντιγόνῳ γενομένην ὄψιν ἔπαρ αὐτῷ συνετέλει τὸ χρεῶν· πολλῆς γὰρ καὶ ἀγαθῆς ἐκράτησε χώρας, καὶ τὸ τῶν Ποντικῶν βασιλείων γένος ὀγδόῃ που διαδοχῇ παυσάμενον ὑπὸ Ῥωμαίων ἐκεῖνος παρέσχεν.

Ταῦτα μὲν οὖν εὐφρυῖας δειγμάτων τοῦ Δημητρίου πρὸς ἐπιεικίαν καὶ δικαιοσύνην· ἐπεὶ δ', ὡςπερ ἐν τοῖς Ἑμ- 5 πεδοκλέους στοιχείοις διὰ τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν ἔνεστι διαφορὰ πρὸς ἄλληλα καὶ πόλεμος, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀλλήλων ἀπτομένοις καὶ πελάζουσιν, οὕτω τὸν πᾶσι τοῖς Ἀλεξάνδρου διαδόχοις πρὸς ἀλλήλους ὄντα συνεχῆ πόλεμον αἱ τῶν πραγμάτων καὶ τῶν τόπων συνάφειαι πρὸς ἐνίους ἐποιοῦν ἐπιφανέστερον καὶ μᾶλλον ἐξέκαον, ὡςπερ Ἀντιγόνῳ τότε πρὸς Πτολεμαῖον, αὐτὸς μὲν Ἀντίγονος ἐν 2 Φρυγίᾳ διέτριβε, Πτολεμαῖον δ' ἀκούων ἐκ Κύπρου διαβάνα πορθεῖν Συρίαν καὶ τὰς πόλεις ἀπάγειν καὶ βιάζεσθαι κατέπεμψε τὸν υἱὸν Δημήτριον, δύο καὶ εἴκοσιν ἑτῶν ὄντα καὶ στρατείας τότε πρῶτον αὐτοτελῶς ἐπὶ πράγμασι μεγάλοις ἀπτόμενον. οἷα δὲ νέος καὶ ἄπειρος ἀνδρὶ συμπεσὼν ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου παλαιστρας ἠθληκότι πολλοὺς καὶ μεγάλους καθ' αὐτὸν ἀγῶνας, ἐσφάλη περὶ πόλιν Γάζαν ἠτήθεις, ὀκτακισχιλίων ἀλόντων καὶ πεντακισχιλίων ἀποθανόντων. ἀπέβαλε δὲ καὶ σκηνὴν καὶ χρήματα 3 καὶ ὅλως σύμπασαν τὴν περὶ τὸ σῶμα θεραπείαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν αὐτῷ Πτολεμαῖος ἀπέπεμψε μετὰ τῶν φίλων, εὐγνώμονα καὶ φιλόφρονον ἀνελπὼν λόγον, ὡς οὐ περὶ πάντων ἅμα, περὶ δόξης δὲ καθ' ἀρχῆς πολεμητέον ἐστὶν αὐτοῖς· Δημήτριος δὲ δεξάμενος εὐξάτο τοῖς θεοῖς μὴ πολὺν χρόνον ὀφειλέτην γενέσθαι Πτολεμαῖω χάριτος, ἀλλὰ ταχέως ἀμείψασθαι διὰ τῶν ὁμοίων. καὶ πάθος οὐ μει- 4 ρακίου παθῶν ἐν ἀρχῇ πράξεως ἀνατραπέντος, ἀλλ' ἐμβριθοῦς στρατηγοῦ κεχρημένου πραγμάτων μεταβολαῖς, ἀνδρῶν τε συλλογῆς καὶ κατασκευῆς ὀπλων ἐπεμελεῖτο καὶ τὰς πόλεις διὰ χειρὸς εἶχε καὶ τοὺς ἀθροισμένους ἐγύμναζεν. Ἀντίγονος δὲ τὴν μάχην πνυθόμενος Πτολεμαῖον 6

μὲν ἀγενεῖους νεικηκότα ἔφη νῦν αὖθις διαγωνιεῖσθαι πρὸς ἄνδρας, τοῦ δ' υἱοῦ τὸ φρόνημα καθελεῖν καὶ κολοῦσαι μὴ βουλόμενος οὐκ ἐνέστη πάλιν αἰτουμένῳ μάχεσθαι κατ' αὐτόν, ἀλλ' ἀρῆκεν. καὶ μετ' οὐ πολὺν χρόνον ἀφίκτο Κίλλης Πτολεμαίου στρατηγὸς μετὰ λαμπρᾶς δυνάμεως, ὡς ἐξελάσων Συρίας Δημήτριον ἀπάσης, τῷ προ-
 2 ητῆσθαι καταφρονούμενον. ὃ δ' ἐξαίρνης ἐπιπεσὼν οὐ προαισθημένῳ καὶ φοβήσας ἔλαβεν αὐτῷ στρατηγῷ τὸ στρατόπεδον, καὶ στρατιώτας μὲν ἑπτακισχιλίους ζῶντας εἶλε, χρημάτων δὲ παμπόλλων ἐκυρίευσεν. ἔχαιρε δὲ νικήσας οὐχ οἷς ἔξειν ἀλλ' οἷς ἀποδώσειν ἔμελλε, καὶ τῆς νίκης οὐ τὸν πλοῦτον οὕτως οὐδὲ τὴν δόξαν ὡς τὴν διά-
 λυσιν τοῦ φιλανθρωπεύματος ἐκείνου καὶ τὴν χάριν ἠγά-
 3 πησεν. οὐ μὴν αὐτογνωμόνως ταῦτ' ἔπραξεν, ἀλλ' ἔγραψε τῷ πατρί. δόντος δ' ἐκείνου, καὶ κελεύσαντος ὃν βούλεται πᾶσι χρῆσασθαι τρόπον, αὐτόν τε τὸν Κίλλην καὶ φίλους αὐτοῦ διωρησάμενος ἀφθόνως ἀπέπεμψεν. τοῦτο τὸ πάθος Συρίας ἐξήλασε Πτολεμαῖον, Ἀντίγονον δὲ κατήγαγεν ἐκ Κελαινῶν χαίροντα τῇ νίκῃ καὶ ποθοῦντα θεάσασθαι τὸν υἱόν.

7 Ἐκ τούτου δὲ τῶν Ἀράβων τοὺς καλουμένους Ναβαταίους ὑπαγαγέσθαι πεμφθεὶς ὁ Δημήτριος ἐκινδύνευσε μὲν εἰς τόπους ἀνύδρους ἐμπεσὼν, τῷ δὲ μὴ διαταραχθῆναι μηδ' ἐκπλαγῆναι καταπληξάμενος τοὺς βαρβάρους, λείαν τε λαβῶν πολλὴν καὶ καμήλους ἑπτακοσίας παρ' αὐ-
 2 τῶν ἀνεχώρησεν. ἐπεὶ δὲ Σέλευκος ἐκπεσὼν μὲν ὑπ' Ἀντιγόνου τῆς Βαβυλωνίας πρότερον, ὕστερον δ' ἀναλαβὼν τὴν ἀρχὴν δι' αὐτοῦ καὶ κρατῶν ἀνέβη μετὰ δυνάμειος, τὰ συνοροῦντα τοῖς Ἰνδοῖς ἔθνη καὶ τὰς περὶ Καύκασον ἐπαρχίας προσαξόμενος, ἐλπίζων Δημήτριος ἔρημον εὐρήσειν τὴν Μεσοποταμίαν καὶ περάσας ἄφνω τὸν Εὐφράτην εἰς τὴν Βαβυλωνίαν παρεισπεσὼν ἔφθη, καὶ τῆς ἐτέρας ἄκρας (δύο γὰρ ἴσαν) ἐκκρούσας τὴν τοῦ Σελεύκου φρουρὰν καὶ
 3 κρατήσας ἰδίους ἐγκατέστησεν ἑπτακισχιλίους ἄνδρας. ἐκ δὲ τῆς χώρας ὅσα φέρειν ἢ ἄγειν ἠδύναντο τοὺς στρατιώτας ὠφελεῖσθαι καὶ λαμβάνειν κελεύσας, ἐπανῆλθεν ἐπὶ θάλασσαν βεβαιοτέραν Σελεύκῳ τὴν ἀρχὴν ἀπολιπών.

ἔξιπασθαι γὰρ ἐδόκει τῷ κακοῦν ὡς μηκέτι προσήκουσαν αὐτοῖς. Πτολεμαίου μέντοι πολιορκουῖντος Ἀλικαρνασσὸν ὀξείως βοηθήσας ἐξήρπασε τὴν πόλιν.

Ἐνδόξου δὲ τῆς φιλοτιμίας ταύτης γενομένης, ὁρμὴ δ παρῆσθη Θανμάσιος αὐτοῖς ἑλευθεροῦν τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν ὑπὸ Κασάνδρου καὶ Πτολεμαίου καταδεδουλωμένην. τούτου πόλεμον οὐδεὶς ἐπολέμησε τῶν βασιλέων καλλίω καὶ δικαιότερον· ἄς γὰρ ἅμα τοὺς βαρβάρους ταπεινοῦντες εὐπορίας συνήγαγον, εἰς τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ εὐδοξίας καὶ τιμῆς ἀνήλισκον. ὡς δὲ πρῶτον ἐδόκει πλεῖν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, τῶν φίλων εἰπόντος τινὸς πρὸς τὸν Ἀντίγονον ὅτι δεῖ ταύτην τὴν πόλιν, ἂν ἔλωσι, κατέχειν δι' αὐτῶν, ἐπιβάθραν τῆς Ἑλλάδος οὔσαν, οὐ προσέσχεν ὁ Ἀντίγονος, ἀλλ' ἐπιβάθραν μὲν ἔφη καλὴν καὶ ἀσάλευτον εἶναι τὴν εὐνοίαν, τὰς δ' Ἀθήνας, ὥσπερ σκοπὴν τῆς οἰκουμένης, ταχὺ τῇ δόξῃ διαπυρσεύειν εἰς ἅπαντας ἀνθρώπους τὰς πράξεις. ἔπλει δὲ Δημήτριος ἔχων ἀργυρίου πεντακισχίλια τάλαντα καὶ στόλον νεῶν πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, τὸ μὲν ἄστν Δημητρίου τοῦ Φαληρέως Κασάνδρῳ διοικοῦντος, ἐν δὲ τῇ Μουνυχίᾳ φρουρᾶς καθεστῶσης. εὐτυχίᾳ δ' ἅμα καὶ προνοίᾳ χρησάμενος ἐπεφαίνετο τῷ Πειραιεῖ πέμπτη φθίνοντος Θαρρηλιῶνος, προαισθημένου μὲν οὐδενός, ἐπεὶ δ' ὤφθη πλησίον ὁ στόλος, ἀπάντων ὡς Πτολεμαϊκὰς τὰς ναῦς ὑποδέχεσθαι παρασκευαζομένων ὁψὲ συμφρονήσαντες ἐβοήθουν οἱ στρατηγοί, καὶ θόρυβος ἦν οἷον εἰκὸς ἐν ἀπροσδοκίῳ πολεμίους ἀποβαίνοντας ἀναγκαζομένων ἀμύνεσθαι. τοῖς γὰρ στόμασι τῶν λιμένων ἀκλειστοῖς ἐπιτυχῶν ὁ Δημήτριος καὶ διεξέλασας ἐντὸς ἦν ἤδη καταφανῆς πᾶσι, καὶ διεσήμηνεν ἀπὸ τῆς νεῶς αἴτησιν ἡσυχίας καὶ σιωπῆς. γενομένου δὲ τούτου κήρυκα παραστησάμενος ἀνεῖπεν ὅτι πέμψειεν αὐτὸν ὁ πατὴρ ἀγαθῇ τύχῃ Ἀθηναίους ἑλευθερώσοντα καὶ τὴν φρουρὰν ἐκβαλοῦντα καὶ τοὺς νόμους αὐτοῖς καὶ τὴν πάτριον ἀποδώσοντα πολιτείαν. ἀναρρηθέντων δὲ τούτων οἱ μὲν πολλοὶ παραχρῆμα τὰς ἀσπίδας θέμενοι πρὸ τῶν ποδῶν ἀνεκρότησαν καὶ βοῶντες ἐκέλευον ἀποβαίνειν τὸν Δημήτριον, εὐεργέτην καὶ σωτήρα

προσαγορεύοντες· οἱ δὲ περὶ τὸν Φαληρέα πάντως μὲν ὄροντο δεῖν δέχεσθαι τὸν κρατοῦντα, κἄν μηδὲν ὦν ἐπαγγέλλεται μέλλη βεβαιοῦν, ὅμως δὲ πρέσβεις δεησομένους ἀπέστειλαν, οἷς ὁ Δημήτριος ἐντυχὼν φιλανθρώπως συνέπεμψε παρ' ἑαυτοῦ τῶν πατρῴων φίλων τὸν Μιλήσιον² Λοιστόδημον. τοῦ δὲ Φαληρέως διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς πολιτείας μᾶλλον τοὺς πολίτας ἢ τοὺς πολεμίους δεδοκόςτος οὐκ ἠμέλησεν ὁ Δημήτριος, ἀλλὰ καὶ τὴν δόξαν αἰδεσθεῖς καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρὸς εἰς θήβας αὐτόν, ὥσπερ ἐβούλετο, μετ' ἀσφαλείας συνεξέπεμψεν. αὐτὸς δὲ τὴν μὲν πόλιν οὐκ ἂν ἔφη, καίπερ ἐπιθυμῶν, ἰδεῖν πρότερον ἢ παρτάπασιν ἔλευθερῶσαι τῆς φρουρᾶς ἀπαλλάξας· τῇ δὲ Μουνυχίᾳ χαράκιωμα καὶ τάφρον περιβαλὼν διὰ μέσου Μεγάρους ἐπέπλευσεν ὑπὸ Κασάνδρου φρουρουμένοις.

³ Πυθόμενος δὲ τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυσπέρχοντος γενομένην γυναῖκα Κρατησίπολιν ἐν Πάτραις διατρίβουσαν οὐκ ἂν ἀηδῶς γενέσθαι μετ' αὐτοῦ, περιβόητον οὖσαν ἐπὶ κάλλει, καταλιπὼν τὴν δύναμιν ἐν τῇ Μεγαρικῇ προῆλθεν, εὐζώνους τινὰς ἔχων σὺν αὐτῷ. καὶ τούτων πάλιν ἀποστρέψας ἀπεσκήνωσε χωρὶς ὑπὲρ τοῦ λαθεῖν τὴν γυναῖκα⁴ συνελθοῦσαν αὐτῷ. τοῦτό τινες αἰσθόμενοι τῶν πολεμίων ἐξαίφνης κατέδραμον ἐπ' αὐτόν. ὁ δὲ φοβηθεὶς καὶ λαβὼν γλαμίδιον εὐτελὲς δρόμῳ φεύγων ἐξέφυγεν, ὀλίγου δεήσας αἰσχίστην ἄλωσιν ἐξ ἀκρασίας ἀλῶναι. τὴν δὲ σκητὴν μετὰ τῶν χρημάτων ὄροντο λαβόντες οἱ πολέμιοι.

⁵ Τῶν δὲ Μεγάρων ἀλόντων καὶ τῶν στρατιωτῶν ἐφ' ἀρπαγὴν τραπομένων Ἀθηναῖοι παρητήσαντο πολλῇ δεήσει τοὺς Μεγαρεῖς, καὶ τὴν φρουρὰν ὁ Δημήτριος ἐκβαλὼν ἠλευθέρωσε τὴν πόλιν. ἔτι δὲ τοῦτο πράττων τοῦ φιλοσόφου Στίλπωνος ἐμνήσθη, δόξαν ἔχοντος ἀνδρὸς ἤρημένου πως ἐν ἡσυχίᾳ καταβιῶναι. μεταπειψάμενος οὖν αὐτὸν ἠρώτα μή τις εἴληφέ τι τῶν ἐκείνου. καὶ ὁ Στίλπων “οὐδεὶς” εἶπεν· “οὐδένα γὰρ εἶδον ἐπιστάμαν ἀποφέροντα.” τῶν δὲ Θεραπόντων σχεδὸν ἀπάντων διακλαπέντων, ἐπεὶ πάλιν αὐτὸν ὁ Δημήτριος ἐφιλοφρονεῖτο καὶ⁶

τέλος ἀπαλλαττόμενος εἶπεν “ ἔλευθέραν ὑμῶν ὦ Στίλπων ἀπολείπω τὴν πόλιν,” “ ὀρθῶς” ἔφη “ λέγεις· οὐδένα γὰρ ἁμῶν δοῦλον ἀπολέλοιπας.”

Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἐπανελθὼν πρὸς τὴν Μουνυχίαν καὶ 10 στρατοπεδεύσας ἐξέκοψε τὴν φρουρὰν καὶ κατέσκαψε τὸ φρούριον, οὕτως ἤδη τῶν Ἀθηναίων δεχομένων καὶ καλούντων παρελθὼν εἰς τὸ ἄστυ καὶ συναγαγὼν τὸν δῆμον ἀπέδωκε τὴν πάτριον πολιτείαν, καὶ προσυπέσχετο παρὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἀφίξασθαι σίτου πεντεκαίδεκα μυριάδας μεδίμων καὶ ξύλων ναυπηγησίμων πλήθος εἰς ἑκατὸν τριήρεις. Ἀθηναῖοι δ’ ἀπολαβόντες τὴν δημοκρατίαν ἔτει 2 πεντεκαίδεκάτῳ, τὸν δὲ μέσον χρόνον ἀπὸ τῶν Λαμιακῶν καὶ τῆς περὶ Κρανῶνα μάχης λόγῳ μὲν ὀλιγαρχικῆς ἔργῳ δὲ μοναρχικῆς καταστάσεως γενομένης διὰ τὴν τοῦ Φαληρέως δύναμιν, οὕτω λαμπρὸν ἐν ταῖς εὐεργεσίαις καὶ μέγαν φανέντα τὸν Δημήτριον ἐπαχθῆ καὶ βαρὺν ἐποίησαν τῶν τιμῶν ταῖς ἀμετρίαις ἃς ἐψηφίσαντο. πρῶτοι 3 μὲν γὰρ ἀνθρώπων ἀπάντων τὸν Δημήτριον καὶ Ἀντίγονον βασιλεῖς ἀνηγόρευσαν, ἄλλως ἀφοσιουμένους τοῦνομα ὡς τοῦτο δὴ μόνον τῶν βασιλικῶν ἔτι τοῖς ἀπὸ Φιλίππου καὶ Ἀλεξάνδρου περιεῖναι δοκοῦν ἄδικτον ἑτέροις καὶ ἀκοινωνήτον· μόνοι δὲ σωτῆρας ἀνέγραψαν θεοῦς, καὶ τὸν ἐπώνυμον καὶ πάτριον ἄρχοντα καταπαύσαντες ἱερέα σωτήρων ἐχειροτόνουν καθ’ ἕκαστον ἐνιαυτόν, καὶ τοῦτον ἐπὶ τῶν ψηφισμάτων καὶ τῶν συμβολαίων προέγραφον. ἐνυφαινέσθαι δὲ τῷ πέπλῳ μετὰ τῶν θεῶν αὐτοὺς ἐψη- 4 φίσαντο· καὶ τὸν τόπον ὅπου πρῶτον ἀπέβη τοῦ ἄρματος, καθιερώσαντες καὶ βωμὸν ἐπιθέντες Δημητρίου καταιβάτου προσηγόρευσαν, ταῖς δὲ φυλαῖς δύο προσέθεσαν, Δημητριάδα καὶ Ἀντιγονίδα, καὶ τὴν βουλὴν τῶν πεντακοσίων πρότερον ἑξακοσίων ἐποίησαν, ἅτε δὴ φυλῆς ἑκάστης πεντήκοντα βουλευτὰς παρεχομένης.

Τὸ δ’ ὑπερφυέστατον ἐνθύμημα τοῦ Στρατοκλέους (οὗ 11 τος γὰρ ἦν ὁ τῶν σοφῶν τούτων καὶ περιττῶν καινουργὸς ἀρεσκευμάτων), ἔγραψεν ὅπως οἱ πεμπόμενοι κατὰ ψήφισμα δημοσίᾳ πρὸς Ἀντίγονον ἢ Δημήτριον ἀντὶ πρεσβευτῶν θεωροὶ λέγοιντο, καθάπερ οἱ Πυθοῖ καὶ Ὀλυμ-

- πίαζε τὰς πατρίους θυσίας ὑπὲρ τῶν πόλεων ἀνάγοντες
² ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς ἑορταῖς. ἦν δὲ καὶ τᾶλλα παράτολμος
ὁ Στρατοκλῆς, καὶ βεβιωκῶς ἀσελγῶς καὶ τὴν τοῦ πα-
λαιοῦ Κλέωνος ἀπομιμῆσαι δοκῶν βωμολοχίαν καὶ βδε-
λυρίαν τῇ πρὸς τὸν δῆμον εὐχερεῖα. ἔσχε δὲ τὴν ἑταίραν
Φυλάκιον ἀνειληφῶς, καὶ ποτε αὐτῷ πρὸς δεῖπνον ἐξ
ἀγορᾶς πριαμένης ἐγκεφάλους καὶ τραχήλους “παπαί”
³ εἶπε, “τοιαῦτά γε ὠψώνηκας οἷς σφαιρίζομεν οἱ πολι-
τενόμενοι.” τῆς δὲ περὶ Ἄμοργὸν ἥττης τῶν νεῶν συμβά-
σης τοῖς Ἀθηναίοις, φθάσας τοὺς ἀπαγγέλλοντας εἰσήλα-
σεν ἔστεφανωμένος διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ, καὶ προσαγγείλας
ὅτι νενικήκασιν, εὐαγγέλια θύειν ἔγραψε καὶ κρεωδαισίαν
τινὰ κατὰ φυλὴν ἐποίησεν. ὀλίγω δ’ ὕστερον τῶν τὰ
νανάγια κομιζόντων ἀπὸ τῆς μάχης παραγενομένων καὶ
τοῦ δήμου πρὸς ὀργὴν καλοῦντος αὐτόν, ἰταμῶς ὑποστὰς
τὸν Θόρυβον “εἶτα” ἔφη “τί πεπόνθατε δεινόν, εἰ δύο
ἡμέρας ἠδέως γεγόνατε;”
- ¹² Τοιαύτη μὲν ἦ τοῦ Στρατοκλέους θρασύτης, ἦν δ’ ἄρα
καὶ πρὸς ἕτερα θερμοτέρα κατὰ τὸν Ἀριστοφάνη. γρά-
φει γάρ τις ἄλλος, ὑπερβαλλόμενος ἀνελευθερίᾳ τὸν Στρα-
τοκλέα, δέχεσθαι Δημήτριον, ὅσάκις ἂν ἀφίκηται, τοῖς
Δημήτρος καὶ Διονύσου ξενισμοῖς, τῷ δ’ ὑπερβαλλομένῳ
λαμπρότητι καὶ πολυτελείᾳ τὴν ὑποδοχὴν ἀργύριον εἰς
² ἀνάθημα δημοσίᾳ δίδοσθαι. τέλος δὲ τῶν τε μηνῶν
τὸν Μουνυχιῶνα Δημητριῶνα καὶ τῶν ἡμερῶν τὴν ἔτην
καὶ νέαν Δημητριάδα προσηγόρευσαν, καὶ τῶν ἑορτῶν τὰ
Διονύσια μετωνόμασαν Δημήτρια. ἐπεσήμηνε δὲ τοῖς
πλείστοις τὸ θεῖον. ὁ μὲν γὰρ πέπλος, ὃπερ ἐψηφί-
σαντο μετὰ τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἀθηνᾶς προσενυφῆναι Δη-
μήτριον καὶ Ἀντίγονον, πεμπόμενος διὰ τοῦ Κεραμεικοῦ
³ μέσος ἐρράγη θυέλλης ἐμπεσούσης· περὶ δὲ τοὺς βωμοὺς
τοὺς ἐκείνων ἐξήνθησεν ἡ γῆ κύκλω πολὺ κώνειον, ἄλλως
μηδὲ τῆς χώρας πολλαχοῦ φυόμενον. τῇ δ’ ἡμέρᾳ ἣ τὰ
τῶν Διονυσίων ἐγίνετο, τὴν πομπὴν κατέλυσαν ἰσχυρῶν
πάγων γενομένων παρ’ ὄραν· καὶ πάχνης βαθείας ἐπιπε-
σούσης οὐ μόνον ἀμπέλους καὶ συκᾶς ἀπάσας ἀπέκαυσε
τὸ ψῦχος, ἀλλὰ καὶ τοῦ σίτου τὸν πλείστον κατέφθειρεν

ἐν χλόῃ. διὸ καὶ Φιλιππίδης ἐχθρὸς ὢν τοῦ Στρατοκλέ- 4
ους ἐν κωμῳδίᾳ πρὸς αὐτὸν ἐποίησε ταῦτα·

δι' ὃν ἀπέκασεν ἢ πάχνη τὰς ἀμπέλους,
δι' ὃν ἀσεβοῦνθ' ὁ πέπλος ἐρράγη μέσος,
τὰς τῶν θεῶν τιμὰς ποιοῦντ' ἀνθρωπίνας.
ταῦτα καταλύει δῆμον, οὐ κωμῳδία.

ἦν δ' ὁ Φιλιππίδης Λυσιμάχου φίλος, καὶ πολλὰ δι' αὐτὸν 5
ὁ δῆμος εὖ ἔπαθεν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. ἐδόκει δὲ καὶ πρὸς
πρᾶξιν αὐτῷ καὶ πρὸς στρατείαν εὐσύμβολος ἀπαντήσας
εἶναι καὶ ὀφθεῖς. ἄλλως δὲ καὶ διὰ τὸ ἦθος εὐδοκίμει,
μηθὲν ἐνοχλῶν μηδ' αὐλικῆς περιεργίας ἀναπιμπλάμενος.
φιλοφρονομένου δέ ποτε τοῦ Λυσιμάχου πρὸς αὐτὸν καὶ
εἰπόντος “ ὦ Φιλιππίδη, τίνος σοι τῶν ἐμῶν μεταδῶ; ”
“ μόνον ” ἔφη “ βασιλεῦ μὴ τῶν ἀπορρήτων.”

Τοῦτον μὲν οὖν ἐπίτηδες ἐκείνῳ παρεθήκαμεν, τῷ ἀπὸ
τοῦ βήματος τὸν ἀπὸ τῆς θυμέλης· ὁ δὲ μάλιστα τῶν 13
τιμῶν ὑπερφυῆς ἦν καὶ ἀλλόλοτον, ἔγραψε Δρομοκλείδης
ὁ Σφήττιος ὑπὲρ τῆς τῶν ἀσπίδων ἀναθέσεως εἰς Δελ-
φοὺς παρὰ Δημητρίου λαβεῖν χρησιμόν. αὐτὴν δὲ παρα-
γράψω τὴν λέξιν ἐκ τοῦ ψηφίσματος οὕτως ἔχουσαν
“ ἀγαθῇ τύχῃ δεδόχθαι τῷ δήμῳ χειροτονῆσαι τὸν δῆμον 2
ἓνα ἄνδρα ἐξ Ἀθηναίων, ὅστις ἀφικόμενος πρὸς τὸν σω-
τῆρα καὶ καλλιερησάμενος ἐπερωτήσῃ [Δημήτριον] τὸν
σωτῆρα πῶς (ἂν) εὐσεβέστατα καὶ κάλλιστα καὶ τὴν τα-
χίστην ὁ δῆμος τὴν ἀποκατάστασιν ποιήσαιο τῶν ἀνα-
θημάτων· ὅ τι δ' ἂν χρῆση, ταῦτα πράττειν τὸν δῆμον.”

Οὕτω καταμωκώμενοι τοῦ ἀνθρώπου προσδιέρθειραν
αὐτὸν οὐδ' ἄλλως ὑγιαίνοντα τὴν διάνοιαν. ἀλλ' ἐν γε ταῖς 14
Ἀθήναις τότε σχολάζων ἠγάγετο χηρεύουσαν Εὐρυδίκην,
ἣ Μιλτιάδου μὲν ἦν ἀπόγονος τοῦ παλαιοῦ, συνοικήσασα
δ' Ὀφέλτῃ τῷ Κυρήνης ἄρξαντι μετὰ τὴν ἐκείνου τελευταίαν
ἀρίετο πάλιν εἰς τὰς Ἀθήνας. οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι τὸν 2
γάμον τοῦτον εἰς χάριν ἔθεντο καὶ τιμὴν τῆς πόλεως,
ἄλλως δ' ὁ Δημήτριος εὐχερῆς τις ἦν περὶ γάμους καὶ
πολλαῖς ἅμα συνῆν γυναῖξιν, ὧν ἀξίωμα μέγιστον εἶχε
καὶ τιμὴν Φίλα δι' Ἀντίπατρον τὸν πατέρα καὶ διὰ τὸ
προσυννηκέναι Κρατερῷ τῷ πλείστην εὐνοίαν αὐτοῦ

παρὰ Μακεδόσι τῶν Ἀλεξάνδρου διαδόχων ἀπολιπόντι ταύτην, ὡς ἔοικε, κομιδῇ νέον ὄντα τὸν Δημήτριον ἐπειθεν ὁ πατήρ, οὐκ οὔσαν αὐτῷ κατ' ὤραν ἀλλὰ πρεσβυτέραν, λαβεῖν· ἀπροθύμως δ' ἔχοντι λέγεται πρὸς τὸ οὖς τὸ Εὐριπίδειον εἰπεῖν "ὅπου τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν γαμητέον," ὁμοιόπτωτόν τι τῷ δουλευτέον εὐθυρρημονήσας. τοιαύτη μὲν οὖν τις ἦν ἡ τοῦ Δημητρίου τιμὴ πρὸς τε Φίλαν καὶ τὰς ἄλλας γαμετὰς ὥστε πολλαῖς μὲν ἀνέδην ἑταίραις πολλαῖς δ' ἑλευθέραις συνεῖναι γυναιξί, καὶ μάλιστα δὴ περὶ τὴν ἡδονὴν ταύτην κακῶς ἀκοῦσαι τῶν τότε βασιλέων.

15 Ἐπεὶ δ' ὁ πατήρ αὐτὸν ἐκάλει Πτολεμαίῳ περὶ Κύπρου πολεμήσοντα, πείθεσθαι μὲν ἦν ἀναγκαῖον, ἀχθόμενος δ' ὅτι τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος πόλεμον ὄντα καλλίῳ καὶ λαμπρότερον ἀπολείπει, προσέπεμψε Κλεωνίδῃ τῷ Πτολεμαίου στρατηγῷ φρουροῦντι Σικυῶνα καὶ Κόρινθον χρήματα προτείνων, ὥστε ἑλευθέρας ἀφεῖναι τὰς πόλεις. 2 οὐ προσδεξαμένου δ' ἐκείνου διὰ ταχέων ἀναχθεῖς καὶ προσλαβὼν δύναμιν ἐπέπλευσε Κύπρῳ, καὶ Μενέλαον μὲν, ἀδελφὸν Πτολεμαίου, μάχην συνάψας εὐθύς ἐνίκησεν· αὐτοῦ δὲ Πτολεμαίου μετὰ δυνάμειος πεζικῆς· ἅμα καὶ ναυτικῆς μεγάλης ἐπιφανέντος ἐγένοντο μὲν ἀπειλαί τινες καὶ διάλογοι κομπῶδεις, τοῦ μὲν ἀποπλεῖν Δημήτριον κελεύοντος πρὶν ὑπὸ τῆς δυνάμειος πάσης ἀθροίσθαι καταπατηθῆναι, Δημητρίου δ' ἐκεῖνον ἀφεῖναι φάσκοντος, ἃν ὁμολογήσῃ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ἀπαλάξαι τῆς φρουρᾶς. 3 ὁ δ' ἄγὼν οὐ μόνον αὐτοῖς ἐκείνοις ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν δυνάσταις πολλὴν εἶχε προσδοκίαν τῆς ἐπικραταμένης ἀδηλότητος, ὡς οὐ Κύπρον οὐδὲ Συρίαν ἀλλὰ τὸ μέγιστον εὐθύς εἶναι πάντων τῷ κρατοῦντι τῆς νίκης προστιθείσης.

16 Αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἐπέπλει πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ναῦς ἔχων, ἐκ δὲ Σαλαμῖνος ἐκέλευσε Μενέλαον ἐξήκοντα ναυσίν, ὅταν μάλιστα σύστασιν ὁ ἄγὼν ἔχη, προσφερόμενον τὰς Δημητρίου κόπτειν ἐξόπισθεν καὶ διαταράττειν τὴν τάξιν. Δημήτριος δὲ ταῖς μὲν ἐξήκοντα ταύταις ἀντέταξε δέκα ναῦς (τοσαῦται γὰρ ἤρουν στενὸν

ὄντα τοῦ λιμένος ἐμφοράξαι τὸν ἔκπλουν), αὐτὸς δὲ τὸ ²
 πεζὸν ἐκτάξας καὶ τοῖς ἀνατείνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν
 ἀκρωτηριοῖς περιχεάμενος, οὕτως ἀνήχθη ναυσὶν ἑκατὸν
 ὀγδοήκοντα. προσμίξας δὲ ῥώμη καὶ βία πολλῇ κατὰ
 κράτος ἐτρέψατο τὸν Πτολεμαῖον, αὐτὸν μὲν, ὡς ἐνικήθη,
 διὰ ταχείων φρυγόντα ναυσὶν ὀκτὼ μόναις (τοσαῦται γὰρ
 ἐκ πασῶν περιεσώθησαν, τῶν δ' ἄλλων αἱ μὲν ἐν τῇ ναυ-
 μαχίᾳ διεφθάρησαν, ἐβδομήκοντα δ' ἤλωσαν αὐτανδροί)·
 τοῦ δ' ἐν ὀκτάσι παρορμοῦντος ὄχλου θεραπόντων καὶ ³
 φίλων καὶ γυναικῶν, ἔτι δ' ὄπλων καὶ χρημάτων καὶ μη-
 χανημάτων ἀπλῶς οὐδὲν ἐξέφυγε τὸν Δημήτριον, ἀλλ' ἔλαβε
 πάντα καὶ κατήγαγεν εἰς τὸ στρατόπεδον. ἐν δὲ τούτοις
 ἡ περιβόητος ἦν Λάμια, τὴν μὲν ἀρχὴν σπουδασθεῖσα
 διὰ τὴν τέχνην (ἐδόκει γὰρ αὐλεῖν οὐκ εὐκαταφρονήτως),
 ὕστερον δὲ καὶ τοῖς ἐρωτικοῖς λαμπρὰ γενομένη. τότε ⁴
 γοῦν ἤδη λήγουσα τῆς ὥρας καὶ πολὺ νεώτερον ἑαυτῆς
 λαβοῦσα τὸν Δημήτριον ἐκράτησε τῇ χάριτι καὶ κατέσχευεν,
 ὥστ' ἐκείνης εἶναι μόνης ἐραστὴν, τῶν δ' ἄλλων ἐρώμενον
 γυναικῶν. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίαν οὐδ' ὁ Μενέλαος ἀντ-
 ἔσχευεν, ἀλλὰ τὴν τε Σαλαμίνα παρέδωκε τῷ Δημητρίῳ καὶ
 τὰς ναῦς καὶ τὸ πεζόν, ἵππεῖς τε χιλίους καὶ διακοσίους
 καὶ μυρίους καὶ δισχιλίους ὀπλίτας.

Οὕτω δὲ λαμπρὰν καὶ καλὴν τὴν νίκην γενομένην ἔτι ¹⁷
 μᾶλλον ἐπικοσμῶν ὁ Δημήτριος εὐγνωμοσύνη καὶ φιλαν-
 θρωπία τοὺς νεκροὺς τῶν πολεμίων ἔθαψε μεγαλοπρε-
 πῶς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀφῆκεν, Ἀθηναίοις δὲ χιλίας
 καὶ διακοσίας ἀπὸ τῶν λαφύρων ἐδώρησατο πανοπλίας.
 αὐτάγγελον δὲ τῆς νίκης τῷ πατρὶ τὸν Μιλήσιον Ἀριστό- ²
 δημον ἐπέμψε, πρωτεύοντα κολακεῖα τῶν ἀλικῶν ἀπάν-
 των, καὶ τότε παρεσκευασμένον, ὡς ἔοικε, τῶν κολακευ-
 μμάτων τὸ μέγιστον ἐπενεγκεῖν τοῖς πράγμασιν. ὡς γὰρ
 ἐπέρασεν ἀπὸ τῆς Κύπρου, προσέχειν μὲν οὐκ εἴασε τῇ
 γῇ τὸ πλοῖον, ἀγκύρας δ' ἀφεῖναι κελεύσας καὶ κατὰ
 ναῦν ἔχειν ἄτρεμα πάντας, αὐτὸς ἐμβὰς εἰς τὸ ἐρόλκιον ³
 ἐξῆλθε μόνος καὶ πρὸς τὸν Ἀντίγονον ἀνέβαινε, μετέωρον
 ὄντα τῇ προσδοκίᾳ τῆς μάχης καὶ διακείμενον ὡς εἰκός
 ἔστι διακεῖσθαι τοὺς περὶ πραγμάτων τηλικούτων ἀγω-

- νιώντας. τότε γε μὴν ἀκούσας ἐκείνον ἤκειν ἔτι μᾶλλον ἢ πρότερον ἔσχε ταραχωδῶς, καὶ μόλις μὲν αὐτὸν οἴζοι κατεῖχεν, ἄλλους δ' ἐπ' ἄλλοις ἐπεμπεν ὑπηρέτας καὶ φίλους πεισομένους τοῦ Ἀριστοδήμου περὶ τῶν γεγονότων.
- 4 ἀποκρινομένου δὲ μηδὲν αὐτοῦ μηδενί, βάδην δὲ καὶ συνεστῶτι τῷ προσώπῳ μετὰ πολλῆς σιωπῆς προσιόντος, ἐκπλαγεῖς κομιδῇ καὶ μηκέτι καρτερῶν ὁ Ἀντίγονος ἐπὶ τὰς θύρας ἀπήντησε, πολλοῦ παραπέμποντος ἤδη τὸν Ἀριστόδημον ὄχλου καὶ συντρέχοντος ἐπὶ τὸ βασίλειον.
- 5 ὡς οὖν ἐγγὺς ἦλθεν, ἐκτείνας τὴν δεξιὰν ἀνεβόησε μεγάλη τῇ φωνῇ “χαῖρε, βασιλεῦ Ἀντίγоне. νικῶμεν Πτολεμαῖον ναυμαχίᾳ καὶ Κύπρον ἔχομεν καὶ στρατιώτας αἰχμαλώτους μυρίους ἑξακισχιλίους ὀκτακοσίους.” ὁ δ' Ἀντίγονος “καὶ σὺ νῆ Δία χαῖρε” εἶπεν· “οὕτω δ' ἡμᾶς βασανίσας δίκην ὑφρέξεις· βράδιον γὰρ ἀπολήψῃ τὸ εὐαγγέλιον.”
- 18 Ἐκ τούτου πρῶτον ἀνεφώνησε τὸ πλῆθος Ἀντίγονον καὶ Δημήτριον βασιλέας. Ἀντίγονον μὲν οὖν εὐθύς ἀνέδησαν οἱ φίλοι, Δημητρίῳ δ' ὁ πατήρ ἐπεμψε διάδημα καὶ γράφων ἐπιστολὴν βασιλέα προσεῖπεν. οἱ δ' ἐν Αἰγύπτῳ τούτων ἀπαγγελλομένων καὶ αὐτοὶ βασιλέα τὸν Πτολεμαῖον ἀνηγόρευσαν, ὡς μὴ δοκεῖν τοῦ φρονήματος ὑφρίεσθαι διὰ
- 2 τὴν ἥτταν. ἐπενείματο δ' οὕτω τὸ πρᾶγμα τῷ ζήλῳ τοὺς διαδόχους· καὶ γὰρ Αὐσίμαχος ἤρξατο φορεῖν διάδημα καὶ Σέλευκος ἐντυγχάνων τοῖς Ἕλλησιν, ἐπεὶ τοῖς γε βαρβάροις πρότερον οὗτος ὡς βασιλεὺς ἐχρημάτιζεν. Κάσανδρος δέ, τῶν ἄλλων αὐτὸν βασιλέα καὶ γραφόντων καὶ καλούντων, αὐτός, ὥσπερ πρότερον εἰώθει, τὰς ἐπιστολάς ἔγραφεν. τοῦτο δ' οὐ προσθήκην ὀνόματος καὶ σχήματος ἑξαλλαγὴν εἶχε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα τῶν ἀνδρῶν ἐκίνησε καὶ τὰς γνώμας ἐπῆρε καὶ τοῖς βίοις καὶ ταῖς ὁμιλίαις αὐτῶν ὄγκον ἐνεποίησε καὶ βαρύτητα, καθάπερ τραγικῶν ὑποκριτῶν ἅμα τῇ σκευῇ συμεταβαλλόντων καὶ βάδισμα καὶ φωνὴν καὶ κατάκλισην καὶ
- 4 προσαγόρευσιν. ἐκ δὲ τούτων ἐγένοντο καὶ περὶ τὰς δικαιώσεις βιαιότεροι, τὴν εἰς πολλὰ παρέχουσαν αὐτοὺς ἐλαφροτέρους καὶ μαλακωτέρους τοῖς ὑπηκόοις πρότερον εἰρωνεῖαν τῆς ἐξουσίας ἀφελόντες. τοσοῦτον ἴσχυσε κό-

λακος φωνή μία και τσαούτης ἐπέπλησε τὴν οἰκουμένην μεταβολῆς.

Ἀντιγονος δὲ τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ Δημητρίου περὶ 19
Κύπρον ἐκαρθεῖς εὐθύς ἐστράτευσεν ἐπὶ Πτολεμαῖον,
αὐτὸς μὲν ἄγων περὶ τὴν δύναμιν, Δημητρίου δὲ μεγάλῃ
στόλῃ συμπαραπλέοντος. ὄν δὲ τρόπον ἔμελλε κρῖνεσθαι
τὰ πράγματα, Μήδιος Ἀντιγόνου φίλος ὅψιν εἶδε κατὰ
τοὺς ὕπνους· ἰδόμενος γὰρ αὐτὸν Ἀντιγονον ἀγωνίζεσθαι 2
μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀπάσης διαυλον εὐρώστιος καὶ ταχὺ
τὸ πρῶτον, εἶτα κατὰ μικρὸν ἐνδιδόναι τὴν δύναμιν αὐτῷ,
καὶ τέλος, ὡς ἔλαμπεν, ἀσθενῆ γενόμενον καὶ μεστὸν
ἀσθματος οὐ ῥαδίως ἀναστρέφειν. αὐτὸς τ' οὖν ἐντυχῶν
κατὰ γῆν πολλαῖς ἀπορταῖς, καὶ Δημητρίου χειμῶνι με-
γάλῃ καὶ κλύδωνι κινδυνεύσαντος εἰς τόπους ἀλιμένους
καὶ χαλεποὺς ἐκρηγῆναι, πολλὰς δὲ τῶν νεῶν ἀπολέσαν-
τος, ἐπανῆλθεν ἀπρακτος. ἦν δὲ τότε μικρὸν ἀπολει- 3
ποντα γεγονὼς ἔτη ἡγδοήζοντα, μεγέθει δὲ καὶ βαρύ-
τητι σώματος μᾶλλον ἢ διὰ τὸ γῆρας ἐπὶ τὰς στρατείας
γεγονὼς δυσπαρακόμιστος ἐχρήτο τῷ παιδί καὶ δι' εὐτυ-
χίαν καὶ δι' ἐμπειρίαν ἤδη τὰ μέγιστα καλῶς διοικοῦντι,
τρυφᾶς δὲ καὶ πολυτελείας καὶ πότους αὐτοῦ μὴ βαρυ-
νόμενος· εἰρήνης γὰρ οὔσης ἀρύβριζεν εἰς ταῦτα καὶ
σκολάζων ἐχρήτο πρὸς τὰς ἡδονὰς ἀνεμίνως αὐτῷ καὶ
κατακόρως, ἐν δὲ τοῖς πολέμοις ὡς οἱ φύσει σώφρονες
ἐνηφεν. λέγεται δὲ τῆς Λαμίας ἀναφανδὸν ἤδη κρατού- 4
σης, τὸν Ἀντιγονον ὑπὸ Δημητρίου καταφιλούμενον ἤγον-
τος ἀπὸ ξένης εἰπεῖν ἅμα γελῶντα “δοκεῖς Λάμιαν ὧ παῖ
καταφιλεῖν.” πάλιν δὲ ποτε πλεονας ἡμέρας ἐν πότοις
γενομένου, καὶ πρόφρασιν λέγοντος ὡς ῥεῦμα διοχλήσειεν
αὐτόν, “ἐπυθόμην” φάναι τὸν Ἀντιγονον· “ἀλλὰ πότερον
θάσιον ἢ Χίον ἦν τὸ ῥεῦμα;” πυθόμενος δ' αὐτίς ἀσθε- 5
νῶς ἔχειν αὐτὸν ἐβάδιζεν ὑπόμεινος, καὶ τῶν καλῶν τινὲ
περὶ θύρας ἀπήντησεν· εἰσελθὼν δὲ καὶ καθίσας παρ'
αὐτὸν ἤψατο τῆς χειρὸς, ἐκείνου δ' εἰπόντος ὅτι νῦν ὁ
πυρετὸς ἀποζεχώρησεν, “ἀμέλει, παιδίον” ἔφη, “καὶ ἐμοὶ
νῦν περὶ θύρας ἀπιῶν ἀπήντησεν.” ταῦτα δ' οὕτω πράως 6
ἔφερε τοῦ Δημητρίου διὰ τὴν ἄλλην πράξιν· οἱ μὲν γὰρ

Σκύθαι πίνοντες καὶ μεθυσκόμενοι παραψάλλουσι τὰς νευρὰς τῶν τόξων, οἷον ἐκλυόμενον ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀνακαλούμενοι τὸν θυμόν, ἐκεῖνος δὲ τὰ μὲν ἡδονῇ διδοὺς ἀπλῶς ἑαυτὸν τὰ δὲ σπουδῇ, καὶ θάτερα τῶν ἐτέρων ἄκρατα μεταχειριζόμενος, οὐχ ἦττον ἢν δεινὸς ἐν ταῖς τοῦ πολέμου παρασκευαῖς.

- 20 Ἀλλὰ καὶ παρασκευάσασθαι δύναμιν ἢ χρῆσασθαι βελτιῶν ἐδόκει στρατηγὸς εἶναι, πάντα μὲν ἐκ περιουσίας ὑπάρχειν βουλόμενος ἐπὶ τὰς χρεῖας, τῆς δὲ περὶ τὰς ναῦς καὶ τὰ μηχανήματα μεγαλοουργίας καὶ καθ' ἡδονὴν τινα τοῦ θεωρεῖν ἀπλήστως ἔχων. εὐφυῆς γὰρ ὢν καὶ θεωρητικὸς οὐκ εἰς παιδιὰς οὐδ' εἰς διαγωγὰς ἀχρήστους ἔτρεψε τὸ φιλότεχρον, ὥσπερ ἄλλοι βασιλεῖς ἀυλοῦντες
- 2 καὶ ζωγραφοῦντες καὶ τορευόντες. Μέροπος γὰρ ὁ Μακεδὼν τραπέζια μικρὰ καὶ λυχνίδια τεκταινόμενος, ὁπότε σχολάζοι, διῆγεν, Ἄτταλος δ' ὁ Φιλομήτωρ ἐκίπευε τὰς φαρμακώδεις βοτάνας, οὐ μόνον ὑοσκάμιον καὶ ἐλλέβορον ἀλλὰ καὶ κώνειον καὶ ἀκόνιτον καὶ δορύκνιον αὐτὸς ἐν τοῖς βασιλείοις σπείρων καὶ φρυτεύων, ὁπούς τε καὶ καρπὸν αὐτῶν ἔργον πεποιημένος εἰδέναι καὶ κομίζεσθαι καθ' ὄραν· οἱ δὲ Πάρθων βασιλεῖς ἐσεμνύοντο τὰς ἀκίδας τῶν βελῶν χαράττοντες αὐτοὶ καὶ παραθῆγοντες.
- 3 ἀλλὰ μὴν Δημητρίου καὶ τὸ βάνανσον ἦν βασιλικόν, καὶ μέγεθος ἢ μέθοδος εἶχεν, ἅμα τῷ περιττῷ καὶ φιλοτέχνῳ τῶν ἔργων ὕψος τι διανοίας καὶ φρονήματος συνεκφερόντων, ὥστε μὴ μόνον γνώμης καὶ περιουσίας ἀλλὰ καὶ χειρὸς ἄξια φαίνεσθαι βασιλικῆς. μεγέθει μὲν γὰρ ἐξέπληττε καὶ τοὺς φίλους, κάλλει δὲ καὶ τοὺς πολεμίους ἔτερπεν. τοῦτο δ' ἔτι μᾶλλον ἀληθῶς ἢ κομψῶς εἴρηται.
- 4 καὶ τὰς μὲν ἐκκαιδεκῆρεις αὐτοῦ καὶ τὰς πεντεκαιδεκῆρεις ἐθαύμαζον ἐστῶτες οἱ πολέμοι παρὰ τὴν γῆν αὐτῶν πλεύσας, αἱ δ' ἐλεπόλεις ὡς θέαμα τοῖς πολιορκουμένοις ἦσαν, ὡς αὐτὰ τὰ πράγματα μαρτυρεῖ. Λυσίμαχος μὲν γὰρ, ἔχθιστος ὢν Δημητρίῳ τῶν βασιλέων καὶ πολιορκοῦντι Σόλους τοὺς Κιλικίους ἀντιτεταγμένος, ἔπεμψε παρακαλῶν ἐπιδείξαι τὰς μηχανὰς αὐτῷ καὶ τὰς ναῦς πλεύσας, ἐπιδείξαντος δὲ θαυμάσας ἀπῆλθεν·

Ῥόδιοι δὲ πολὺν χρόνον ὑπ' αὐτοῦ πολιορκηθέντες, ἐπεὶ 5
κατελύσαντο τὸν πόλεμον, ἤτήσαντο τῶν μηχανῶν ἐνιας,
ὅπως ὑπόμνημα τῆς ἐκείνου δυνάμεως ἅμα καὶ τῆς αὐ-
τῶν ἀνδραγαθίας ἔχουσιν.

Ἐπολέμησε δὲ Ῥοδίοις Πτολεμαίου συμμάχοις οὖσι, 21
καὶ τὴν μεγίστην ἐλέπολιν τοῖς τείχεσι προσήγαγεν, ἧς
ἔδρα μὲν ἦν τετράγωνος, ἐκάστην ἔχουσα τοῦ κάτω πλαι-
σίου πλευρὰν ὀκτώ καὶ τεσσαράκοντα πηχῶν, ἐξ δὲ καὶ
ἐξήκοντα πηχῶν ὕψος εἶχεν εἰς κορυφήν, συννεύουσα ταῖς
ἄνω πλευραῖς στενωτέραν τῆς βάσεως. ἔνδοθεν μὲν οὖν 2
στέγαις διεπέφρακτο καὶ χώραις πολλαῖς, τὸ δὲ πρὸς
τοὺς πολεμίους αὐτῆς μέτωπον ἀνέφρακτο καθ' ἐκάστην
στέγην θυρίσιν, καὶ διὰ τούτων ἐξέπιπτε βέλη παντο-
δαπά· μεστὴ γὰρ ἦν ἀνδρῶν μαχομένων πᾶσαν ἰδέαν
μάχης. καὶ τὸ μὴ κραδαινόμενον αὐτῆς μηδὲ κλινόμενον
ἐν ταῖς κινήσεσιν ἀλλ' ὀρθὸν ἐν ἔδρᾳ καὶ ἀσάλευτον, ἰσορ-
ρόπως ἅμα ῥοίζῳ καὶ τόνῳ πολλῷ προχωροῦν, θάμβος
ἅμα τῇ ψυχῇ καὶ χάριν τινὰ τῇ ὄψει τῶν θεωμένων
παρεῖχε. πρὸς δὲ τοῦτον τὸν πόλεμον αὐτῷ καὶ θώρακες 3
ἐκομίσθησαν ἐκ Κύπρου δύο σιδηροῖ, μινῶν ὀλκῆς ἐκάτερος
τεσσαράκοντα. δυσπάθειαν δ' αὐτῶν καὶ ῥώμην ἐπιδει-
κνύμενος ὁ τεχνίτης Ζωῖλος ἐκέλευσεν ἐξ εἴκοσι βημάτων
ἀφρεῖναι καταπελτικὸν βέλος, οὗ προσπεσόντος ἀρραγῆς
διέμεινεν ὁ σίδηρος, ἀμυχὴν δὲ μόλις ἔσχεν ἀμβλεῖαν οἷον
ἀπὸ γραφείου. τοῦτον αὐτὸς ἐφόρει, τὸν δ' ἕτερον Ἄλκι- 4
μος ὁ Ἡπειρώτης, ἀνὴρ πολεμικώτατος τῶν σὺν αὐτῷ
καὶ ῥωμαλεώτατος, ὃς μόνος ἐχοῖτο διταλάντῳ πανοπλίᾳ,
τῶν ἄλλων χρωμένων ταλαντιαῖα, καὶ μαχόμενος ἐν Ῥόδῳ
περὶ τὸ θέατρον ἔπεσεν.

Εὐρώστως δὲ καὶ τῶν Ῥοδίων ἀμυνομένων, οὐδὲν ἄξιον 22
λόγου πράττων ὁ Δημήτριος ὅμως ἐθυμομάχει πρὸς αὐ-
τούς, ὅτι Φίλας τῆς γυναικὸς αὐτῷ γράμματα καὶ στρώ-
ματα καὶ ἱμάτια πεμψάσης λαβόντες τὸ πλοῖον, ὥσπερ
εἶχε, πρὸς Πτολεμαῖον ἀπέστειλαν, καὶ τὴν Ἀθηναίων
οὐκ ἐμιμήσαντο φιλανθρωπίαν, οἱ Φιλίππου πολεμοῦν-
τος αὐτοῖς γραμματοφόρους ἐλόντες τὰς μὲν ἄλλας ἀν-
έγνωσαν ἐπιστολάς, μόνην δὲ τὴν Ὀλυμπιάδος οὐκ ἔλυσαν,

ἀλλ' ὡσπερ ἦν κατασεσημασμένη, πρὸς ἐκείνον ἀλέσται-
 2 λαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ ἐπὶ τούτῳ σφόδρα δηχθεὶς ὁ
 Δημήτριος, εὐθύς παρασχόντας λαβὴν οὐχ ὑπέμεινεν ἀν-
 τιλυπῆσαι τοὺς Ῥοδίους. ἔτυχε γὰρ αὐτοῖς ὁ Καίνιος
 Πρωτογένης γράφων τὴν περὶ τὸν Ἰάλυσον διάθεσιν, καὶ
 τὸν πίνακα μικρὸν ἀπολείποντα τοῦ τέλους ἔχειν ἐν τι-
 τῶν προαστείων ἔλαβεν ὁ Δημήτριος. πεμψάντων δὲ
 κήρυκα τῶν Ῥοδίων καὶ δεομένων φείσασθαι καὶ μὴ δια-
 φθεῖραι τὸ ἔργον, ἀπεκρίνατο τὰς τοῦ πατρὸς εἰκόνας ἄν
 3 ἐμπρῆσαι μᾶλλον ἢ τέχνης πόνον τοσοῦτον. ἐπιὰ γὰρ
 ἔτεσι λέγεται συντελέσαι τὴν γραφὴν ὁ Πρωτογένης, καὶ
 φησιν ὁ Ἀπελλῆς οὕτως ἐκπλαγῆναι θεασάμενος τὸ ἔργον
 ὥστε καὶ φωνὴν ἐπιλιπεῖν αὐτόν, ὁψὲ δ' εἶπειν ὅτι μέγας
 ὁ πόνος καὶ θαυμαστὸν τὸ ἔργον, οὐ μὴν ἔχειν γε χάριτας,
 4 δι' ἃς οὐρανοῦ ψαύειν τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφόμενα. ταύτην
 μὲν οὖν τὴν γραφὴν εἰς ταῦτό ταῖς ἄλλαις συνωσθεῖσαν
 ἐν Ῥώμῃ τὸ πῦρ ἐπενείματο· τῶν δὲ Ῥοδίων κατεξανιστα-
 μένων τοῦ πολέμου, δεόμενον προφάσεως τὸν Δημήτριον
 Ἀθηναῖοι παραγενόμενοι διήλλαξαν ἐπὶ τῷ συμμαχεῖν
 Ῥοδίους Ἀντιγόνῳ καὶ Δημητρίῳ πλὴν ἐπὶ Πτολεμαῖον.
 23 Ἐγάλουν δὲ τὸν Δημήτριον οἱ Ἀθηναῖοι Κασάνδρου τὸ
 ἄστυ πολιορκουῦντος. ὁ δὲ ναυσὶν ἐπιπλεύσας τριακο-
 σίαις τριάκοντα καὶ πολλοῖς ὀπλίταις οὐ μόνον ἐξήλασε
 τῆς Ἀττικῆς τὸν Κασάνδρον, ἀλλὰ καὶ φεύγοντα μέχρι
 Θερμοπυλῶν διώξας καὶ τρεψάμενος Ἡράκλειαν ἔλαβεν
 ἐκουσίως αὐτῇ προσθεμένην καὶ τῶν Μακεδόνων ἑξακισ-
 2 χιλίους μεταβαλομένους πρὸς αὐτόν. ἑπανιῶν δὲ τοὺς
 ἐντὸς Πυλῶν Ἕλληνας ἤλευθέρου, καὶ Βοιωτοὺς ἐποιήσατο
 συμμαχοὺς, καὶ Κεγχρεῆς εἶλε, καὶ Φυλὴν καὶ Πάνακτον,
 ἐπιτειχίσματα τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Κασάνδρου φρουρούμενα,
 καταστρεψάμενος ἀπέδωκε τοῖς Ἀθηναίοις. οἱ δὲ καίπερ
 ἐκκεχυμένοι πρότερον εἰς αὐτόν καὶ καταλεχρημένοι πᾶσαν
 φιλοτιμίαν, ἕξευρον ὁμως καὶ τότε πρόσφατοι καὶ καινοὶ
 3 ταῖς ζολακείαις φανῆναι. τὸν γὰρ ὀπισθόδομον τοῦ Παρ-
 φενῶνος ἀπέδειξαν αὐτῷ κατάλυσιν, καλεῖ δίαιταν εἶχε,
 τῆς Ἀθηνᾶς λεγομένης ὑποδέχεσθαι καὶ ξενίζειν αὐτόν,
 οὐ πάνυ νόστιμον ξένον οὐδ' ὡς παρθένην πράως ἐπιστα-

θμεύοντα. καίτοι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον αἰσθόμενός ποτε ὁ πατήρ ἐν οὐκίᾳ καταλύοντα τρεῖς ἐχούσῃ νέας γυναῖκας πρὸς ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἐφθόγγετο, παρόντος δ' ἐκεῖνον τὸν σταθμοδότην μεταπειψάμενος "οὐτός" εἶπεν "οὐκ ἐξάξεις μου τὸν υἱὸν ἐκ τῆς στεροχωρίας;"

Δημήτριος δέ, τὴν Ἀθηρᾶν αὐτῷ προσήκον, εἰ δὲ ἄλλο μηδέν, ὡς γε πρεσβυτέραν ἀδελφὴν αἰσχύνοσθαι (τοῦτο γὰρ ἐβούλετο λέγεσθαι), τούτῳ τὴν ὕβριν εἰς παῖδας ἐλευθέρους καὶ γυναῖκας ἀστῆς κατεσκέδασκε τῆς ἀκροπόλεως ὥστε δοκεῖν τότε μάλιστα καθαρῆσαι τὸν τόπον, ὅτε Χρυσίδι καὶ Σαμίᾳ καὶ Δημοῖ καὶ Ἀντικύρᾳ, ταῖς πόρταις ἐκείναις, συνακολασταῖνοι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα σαφῶς ἀπαγγέλλειν οὐ πρέπει διὰ τὴν πόλιν, τὴν δὲ Δημοκλῆους ἀρετὴν καὶ σωφροσύνην ἄξιόν ἐστι μὴ παρελθεῖν. ἐκεῖνος γὰρ ἦν ἔτι παῖς ἀνηβός, οὐκ ἔλαθε δὲ τὸν Δημήτριον ἔχων τῆς εὐμορφίας τὴν ἐπινομίαν κατήγορον· ἐκαλεῖτο γὰρ Δημοκλῆς ὁ καλός. ὡς δὲ πολλὰ πειρώτων καὶ διδόντων καὶ φοβούτων ὑπ' οὐδενὸς ἤλισκετο, τέλος δὲ φεύγων τὰς παλαίστρας καὶ τὸ γυμνάσιον εἰς τι βαλανεῖον ἰδιωτικὸν ἐφοῖτα λουσόμενος, ἐπιτηρήσας τὸν καιρὸν ὁ Δημήτριος ἐπεισῆλθεν αὐτῷ μόνῳ. καὶ ὁ παῖς ὡς συνείδε τὴν περὶ αὐτὸν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀνάγκην, ἀφελὼν τὸ πῶμα τοῦ χαλκώματος εἰς ζέον ὕδωρ ἐνήλατο καὶ διέφθειρεν αὐτόν, ἀνάξια μὲν παθῶν, ἄξια δὲ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ κάλλους φρονήσας, οὐχ ὡς Κλεαίρετος ὁ Κλεομέδοντος, ὃς ὠφληκότε τῷ πατρὶ δίκην πενήτηγοντα ταλάντων ἀφείρηται διαπραξάμενος καὶ γράμματα παρὰ Δημητρίου κομισσας πρὸς τὸν δῆμον οὐ μόνον ἑαυτὸν κατήσχυεν ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν συνετάραξεν. τὸν μὲν γὰρ Κλεομέδοντα τῆς δίκης ἀφῆκαν, ἐγράφη δὲ ψήφισμα μηδένα τῶν πολιτῶν ἐπιστολὴν παρὰ Δημητρίου κομίζειν. ἐπεὶ δ' ἀκούσας ἐκεῖνος οὐκ ἤρεγκε μετρίως ἀλλ' ἠγανάκτησε, δεισαντες αὐτοῖς οὐ μόνον τὸ ψήφισμα καθεῖλον, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰσηγησάμενων καὶ συνεπιόντων τοὺς μὲν ἀπέκτειναν τοὺς δ' ἐφυγάδυσαν, ἔτι δὲ προσεισηφίσαντο δεδόχθαι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων πᾶν, ὅ τι ἂν ὁ βασιλεὺς Δημήτριος κελεύσῃ, τοῦτο καὶ πρὸς θεοὺς ὅσιον καὶ πρὸς ἀνθρώπους

- 5 εἶναι δίκαιον. εἰπόντος δὲ τινος τῶν καλῶν κάγαθῶν ἀνδρῶν μαίνεσθαι τὸν Στρατοκλέα τοιαῦτα γράφοντα, Δημοχάρης ὁ Λευκονοεὺς “μαίνοιτο μὲντ’ ἄν” εἶπεν “εἰ μὴ μαίνοιτο.” πολλὰ γὰρ ὁ Στρατοκλῆς ὠφελεῖτο διὰ τὴν κολακείαν. ὁ δὲ Δημοχάρης ἐπὶ τούτῳ διαβληθεὶς ἐφυγαδέυθη. τοιαῦτα ἔπραττον Ἀθηναῖοι φρουρᾶς ἀπηλλάχθαι καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἔχειν δοκοῦντες.
- 25 Δημήτριος δὲ παρελθὼν εἰς Πελοπόννησον, οὐδενὸς ὑφισταμένου τῶν ἐναντίων ἀλλὰ φευγόντων καὶ προοιμένων τὰς πόλεις, προσηγάγετο τὴν τε καλουμένην Ἀκτὴν καὶ Ἀρκαδίαν πλὴν Μαντινείας, καὶ Ἄργος καὶ Σικυῶνα καὶ Κόρινθον ἐλύσατο τάλαντα δούς ἑκατὸν τοῖς φρουροῦσιν. ἐν Ἄργει μὲν οὖν τῆς τῶν Ἡραίων ἐορτῆς καθηκούσης ἀγωνοθετῶν καὶ συμπανηγυρίζων τοῖς Ἑλλησιν ἔγημε τὴν Αἰακίδου θυγατέρα τοῦ Μολοττῶν βασιλέως, ἀδελφὴν δὲ Πύρρου, Δηιδάμειαν· Σικωνίους δὲ φήσας παρὰ τὴν πόλιν οἰκεῖν τὴν πόλιν, ἔπεισεν οὗ νῦν οἰκοῦσι μετοικίσασθαι, τῷ δὲ τόπῳ καὶ τοῦνομα τὴν πόλιν συμμεταβαλοῦσαν ἀντὶ Σικυῶνος Δημητριάδα προσηγόρευσεν.
- 3 ἐν δ’ Ἰσθμῷ κοινοῦ συνεδρίου γενομένου καὶ πολλῶν ἀνθρώπων συνελθόντων, ἠγεμῶν ἀνηγορεύθη τῆς Ἑλλάδος ὡς πρότερον οἱ περὶ Φίλιππον καὶ Ἀλέξανδρον, ὧν ἐκεῖνος οὐ παρὰ μικρὸν ἐνόμιζεν ἑαυτὸν εἶναι βελτίονα, τῇ τύχῃ τῇ παρούσῃ καὶ τῇ δυνάμει τῶν πραγμάτων ἐπαίρομενος. Ἀλέξανδρος γοῦν οὐδένα τῶν ἄλλων βασιλέων ἀπεστέρησε τῆς ὁμωνυμίας, οὐδ’ αὐτὸν ἀνεῖπε βασιλέων βασιλέα, καίτοι πολλοῖς τὸ καλεῖσθαι καὶ εἶναι βασιλέας
- 4 αὐτὸς δεδωκώς· ἐκεῖνος δὲ χλευάζων καὶ γελῶν τοὺς ἄλλον τινὰ πλὴν τοῦ πατρὸς καὶ αὐτοῦ βασιλέα προσαγορεύοντας, ἠδέως ἤκουε τῶν παρὰ πότον ἐπιχύσεις λαμβανόντων Δημητρίου βασιλέως, Σελεύκου δ’ ἐλεφαντάρχου, Πτολεμαίου δὲ ναύαρχου, Λυσιμάχου δὲ γαζοφύλακος,
- 5 Ἀγαθοκλέους δὲ τοῦ Σικελιώτου νησιάρχου. τούτων δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς ἐκφερομένων οἱ μὲν ἄλλοι βασιλεῖς κατεγέλων, Λυσίμαχος δ’ ἠγανάκτει μόνος εἰ σπάδοντα νομίζει Δημήτριος αὐτόν· ἐπιεικῶς γὰρ εἰώθεισαν εὐνού-
- 6 χους ἔχειν γαζοφύλακας. ἦν δὲ καὶ πάντων ἀπεχθέστατος

ὁ Λυσίμαχος αὐτῷ, καὶ λοιδορῶν εἰς τὸν ἔρωτα τῆς Λαμίας ἔλεγε νῦν πρῶτον ἔωρακέναι πόρνην προερχομένην ἐκ τραγικῆς σκηνῆς· ὁ δὲ Δημήτριος ἔφη τὴν ἑαυτοῦ πόρνην σωφρονεστέραν εἶναι τῆς ἐκείνου Πηνελόπης.

Τότε δ' οὖν ἀναξενυγνύων εἰς τὰς Ἀθήνας ἔγραψεν ὅτι 26
βούλεται παραγενόμενος εὐθύς μνηθῆναι καὶ τὴν τελετὴν ἅπασαν ἀπὸ τῶν μικρῶν ἄχρι τῶν ἐποπτικῶν παραλαβεῖν. τοῦτο δ' οὐ θεμιτὸν ἦν οὐδὲ γεγονὸς πρότερον, ἀλλὰ τὰ μικρὰ τοῦ Ἀνθεστηριῶνος ἐτελοῦντο τὰ δὲ μεγάλα τοῦ Βοηδρομιῶνος, ἐπώπτεον δὲ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῶν μεγάλων ἐνιαυτὸν διαλείποντες. ἀναγνωσθέντων δὲ τῶν 2
γραμμιάτων μόνος ἐτόλμησεν ἀντειπεῖν Πυθόδωρος ὁ δαδούχος, ἐπέρανε δ' οὐδέν· ἀλλὰ Στρατοκλέους γνώμην εἰπόντος Ἀνθεστηριῶνα τὸν Μουνυχιῶνα ψηφισαμένους καλεῖν καὶ νομίζειν ἐτέλουν τῷ Δημητρίῳ τὰ πρὸς Ἄγραν, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐξ Ἀνθεστηριῶνος ὁ Μουνυχιῶν γενόμενος Βοηδρομιῶν ἐδέξατο τὴν λοιπὴν τελετὴν, ἅμα καὶ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Δημητρίου προσεπιλαβόντος. διὸ 3
καὶ Φιλιππίδης τὸν Στρατοκλέα λοιδορῶν ἐποίησεν “ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμῶν εἰς μῆν' ἕνα,” καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ Παρθενῶνι κατασκηνώσεως “ὁ τὴν ἀκρόπολιν πανδοκεῖον ὑπολαβὼν καὶ τὰς ἐταίρας εἰσαγαγὼν τῇ παρθένῳ.”

Πολλῶν δὲ γενομένων ἐν τῇ πόλει τότε πλημμελημά- 27
των καὶ παρανομημάτων ἐκεῖνο μάλιστα λέγεται λυπῆσαι τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι διακόσια καὶ πεντήκοντα τάλαντα πορῖσαι ταχὺ καὶ δοῦναι προσταχθὲν αὐτοῖς, καὶ τῆς εἰσπράξεως συντόνου καὶ ἀπαραιτήτου γενομένης, ἰδὼν ἡθροισμένον τὸ ἀργύριον ἐκέλευσε Λαμία καὶ ταῖς περὶ αὐτὴν ἐταίραις εἰς σμῆγμα δοθῆναι· ἡ γὰρ αἰσχύνῃ τῆς ζημίας καὶ τὸ ῥῆμα τοῦ πράγματος μᾶλλον ἠνώχλησε τοὺς ἀνθρώπους. ἔτιοι δὲ τοῦτο Θετταλοῖς, οὐκ Ἀθηναίοις ὑπ' αὐτοῦ 2
συμβῆναι λέγουσι. χωρὶς δὲ τούτων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ Λαμία τῷ βασιλεῖ παρασκευάζουσα δεῖπνον ἡγουρολόγησε πολλούς, καὶ τὸ δεῖπνον οὕτως ἦνθησε τῇ δόξῃ διὰ τὴν πολυτέλειαν ὥστε ὑπὸ Λυγκέως τοῦ Σαμίου συγγεγράφαι· διὸ καὶ τῶν κωμικῶν τις οὐ φαύλως τὴν Λαμῖαν Ἐλέπολιν ἀληθῶς προσεῖπεν. Δημοχάρης δ' ὁ Σό-

λιος τὸν Δημήτριον αὐτὸν ἐκάλεϊ Μῦθον· εἶναι γὰρ αὐτῷ
 11 καὶ Λάμιαν. οὐ μόνον δὲ ταῖς γαμεταῖς ἀλλὰ καὶ τοῖς
 φίλοις τοῦ Δημητρίου ζῆλον καὶ φθόνον εὐήμεροῦσα καὶ
 στεργομένη παρεῖχεν. ἀφίκοντο γοῦν τινὲς παρ' αὐτοῦ
 κατὰ πρεσβείαν πρὸς Ἀνσιμαχόν, οἷς ἐκεῖνος ἄγων σχο-
 λὴν ἐπέδειξεν ἐν τε τοῖς μῆροῖς καὶ τοῖς βραχίουσιν ὠτει-
 λὰς βαθείας ὀνόχων λεοντείων, καὶ διηγείτο τὴν γενομένην
 αὐτῷ μάχην πρὸς τὸ Θηρίον, ὑπ' Ἀλεξάνδρου συγκαθειρ-
 χθέντι τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ γελῶντες ἔρασαν καὶ τὸν
 αὐτῶν βασιλέα δεινοῦ Θηρίου δῆγματα φέρειν ἐν τῷ τρα-
 14 χήλῳ, Λαμίας. ἦν δὲ θαυμαστὸν ὅτι τῆς Φίλας ἐν ἀρχῇ
 τὸ μὴ κατ' ἡλικίαν δυσχεραίνων ἤτιητο τῆς Λαμίας καὶ
 τοσοῦτον ἦρα χρόνον ἤδη παρηγμακώτας. Δημῶ γοῦν ἡ
 ἐπιταλουμένη Μαρία, παρὰ δεξιῶν ἀνλούσης τῆς Λαμίας
 καὶ τοῦ Δημητρίου πυθομένου "τί σοι δοκεῖ;" "γραῦς"
 εἶπεν "ὦ βασιλεῦ." πάλιν δὲ τραγημάτων παρατεθέν-
 των, κάκιστον πρὸς αὐτὴν εἰπόντος "ὄρας ὅσα μοι Λάμια
 πέμπει;" "πλεονα" ἔφη "πεμψθήσεται σοι παρὰ τῆς
 16 ἐμῆς μητρός, ἐὰν θέλῃς καὶ μετ' αὐτῆς καθεύδειν." ἀπο-
 μνημονεύεται δὲ τῆς Λαμίας καὶ πρὸς τὴν λεγομένην Βοκ-
 χώρειος κρῖσιν ἀντιρρησις. εἶπε γὰρ τις ἐρῶν ἐν Αἰγύπτῳ
 τῆς ἐταίρας Θωρίδος ἤπειτο συχνὸν χρυσόν, εἶτα κατὰ
 τοὺς ὕπνους δόξας αὐτῇ συγγενέσθαι τῆς ἐπιθυμίας ἐπαύ-
 18 σατο, δίκην ἔλαχεν ἡ Θωρίς αὐτῷ τοῦ μισθώματος, ἀκού-
 σασ δὲ τὸν λόγον ὁ Βόκχωρις ἐκέλευσε τὸν ἀνθρώπον ὅσον
 ἤτήθη χρυσόν ἠριθμημένον ἐν τῷ ἀγγεῖῳ διαφέρειν δεῦρο
 κάκιστε τῇ χειρὶ, τὴν δ' ἐταίραν ἔχεισθαι τῆς σκιάς, ὡς τὴν
 δόξαν τῆς ἀληθείας σκιάν οὔσαν. οὐκ ᾔστο ταύτην εἶναι
 τὴν κρῖσιν ἢ Λάμια δικαίαν· οὐ γὰρ ἀπέλωσεν ἡ σκιά τῆς
 ἐπιθυμίας τοῦ ἀργυρίου τὴν ἐταίραν, τὸ δ' ὄναρ ἔπαυσεν
 ἐρῶντα τὸν νεανίσκον.

28 Ταῦτα μὲν οὖν περὶ Λαμίας, τὴν δὲ διήγησιν, ὡσπερ
 ἐκ κωμικῆς σκηρῆς, πάλιν εἰς τραγικὴν μειάγουσιν αἰ τύχαι
 καὶ αἰ πράξεις τοῦ ἀνδρός ὃν διηγούμεθα. τῶν γὰρ ἄλ-
 λων βασιλέων ἀπάντων συνισταμένων ἐπὶ τὸν Ἀντίγονον
 καὶ συμφρόντων εἰς ταῦτ' ἰσχυροὺς ἀπῆρεν ὁ Δη-
 μήτριος ἐκ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῷ πατρὶ συμμίξας φιλοτι-

μουμένῳ παρ' ἡλικίαν πρὸς τὸν πόλεμον ἔτι μᾶλλον αὐτὸς
 ἐπερρώσθη. καίτοι δοκεῖ γ' Ἀντίγονος, εἰ μικρῶν τινῶν ὀ
 ὑφείτω καὶ τῆς ἄγαν φιλαρχίας ἐχάλασε, μέχρι παντὸς ἂν
 αὐτῇ διαφυλάξει κάκεινῳ καταλιπεῖν τὸ πρῶτον εἶναι.
 φύσει δὲ βαρῦς ὢν καὶ ὑπερόπτης καὶ τοῖς λόγοις οὐχ
 ἦττον ἢ τοῖς πράγμασι τραχὺς πολλοὺς καὶ νέους καὶ δυ-
 νατοὺς ἄνδρας ἐξηγρῆιαι καὶ παρώξυνε, καὶ τὴν γε τότε
 σύστασιν καὶ κοινωρίαν αὐτῶν ἔλεγεν ὡς περ ὀρίθων σπερ-
 μολόγων συνδρομῆν ἐνὶ λίθῳ καὶ ψόφῳ διαταράξειν. ἤγε ὀ
 δὲ πεζοὺς μὲν ἑπτακισμυρίων πλείους ἱππεῖς δὲ μυρίους,
 ἐλέφαντας δ' ἑβδομήκοντα πέντε, τῶν ἐναντίων ἐχόντων
 πεζοὺς μὲν ἑξακισμυρίους καὶ τετρακισχιλλοὺς ἱππεῖς δὲ
 πεντακοσίους τῶν ἐκείνου πλείονας, ἐλέφαντας δὲ τετρα-
 κοσίους, ἄρματα δ' ἑκατὸν εἴκοσι. γενομένῳ δ' ἔγγυς αὐ-
 τῶν τροπὴν ἔσχεν ἡ διάνοια τῆς ἐλλείδος μᾶλλον ἢ τῆς
 γνώμης· ὑψηλὸς γάρ εἶναι καὶ γαῦρος εἰσθῶς ἐν τοῖς ὀ
 ἄγῳσι καὶ χρώμενος φρονῆ τε μεγάλη καὶ λόγοις σοβα-
 ροῖς, πολλὰκις δὲ καὶ τῷ παρασκῳψαί' τι καὶ γελοῖον εἰ-
 πεῖν τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων ἐπιδειξάμενος εὐ-
 σταθείαν καὶ καταφρόνησιν, τότε σένουε ἐωρᾶτο καὶ
 σιωπηλὸς τὰ πολλὰ, καὶ τὸν υἱὸν ἀπέδειξε τῷ πλήθει καὶ
 συνέστησε διάδοχον. ὁ δὲ μάλιστα πάντες ἐθαύμασαν, ὀ
 ἐν τῇ σκηρῇ μόνος διελέχθη πρὸς αὐτόν, οὐχ εἰθισμένος
 ἔχειν οὐδὲ πρὸς ἐκεῖνον ἀπορρήτους κοινολογίας, ἀλλ'
 ἴδιος ὢν γνώμη, εἶτα προστάτιον φανερώς καὶ χρώμενος
 οἷς βουλευσαίτο καθ' ἑαυτόν. λέγεται γοῦν μειράκιον ἔτι
 ὄντα τὸν Δημήτριον αὐτοῦ πυθέσθαι πότε μέλλουσιν ἀνα-
 ζευγνύειν, τὸν δ' εἰπεῖν πρὸς ὀργῆν "ἀγωνιᾶς μὴ μόνος
 σὺ τῆς σάλπιγγος οὐχ ἀκούσης;"

Τότε μέντοι καὶ σημεῖα μοχθηρὰ κατεδουλοῦτο τὴν 29
 γνώμην αὐτῶν. Δημήτριος μὲν γὰρ ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους
 Ἀλέξανδρον ὀπλισμένον λαμπρῶς ἐρωτᾶν ὀποῖόν τι σύν-
 θημα διδόναι πρὸς τὴν μάχην μέλλουσιν, αὐτοῦ δὲ φή-
 σαντος Δία καὶ Νίκην "ἀπειμι τοῖνον" φάναι "πρὸς τοὺς
 ἐναντίους· ἐκεῖνοι γὰρ με παραλαμβάνουσιν." Ἀντίγονος ὀ
 δὲ παραταττομένης ἤδη τῆς φάλαγγος ἐξιῶν προσέταται-
 σεν, ὄστε πεσεῖν ὄλος ἐνὶ στόμα καὶ διατεθῆναι χαλε-

πῶς, ἀναστὰς δὲ καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἠτήσατο νίκην παρὰ τῶν θεῶν ἢ θάνατον ἀναίσθητον
 3 πρὸ τῆς ἥττης. γενομένης δὲ τῆς μάχης ἐν χερσὶ Δημήτριος ἔχων τοὺς πλείστους καὶ κρατίστους τῶν ἱππέων Ἀντιόχῳ τῷ Σελεύκου συνέπεσε, καὶ μέχρι τροπῆς τῶν πολεμίων λαμπρῶς ἀγωνισάμενος ἐν τῇ διώξει σοβαρᾷ καὶ φιλοτίμῳ παρὰ καιρὸν γενομένη τὴν νίκην διέφθειρεν· αὐτὸς μὲν γὰρ οὐκ ἔσχε πάλιν ἀναστρέψας συμμιῖσαι τοῖς πεζοῖς τῶν ἐλεφάντων ἐν μέσῳ γενομένων, τὴν δὲ φάλαγγα γυμνὴν ἱππέων κατιδόντες οἱ περὶ Σέλευκον οὐκ ἐνέβαλον
 4 βάλλεσθαι διδόντες αὐτοῖς. ὃ καὶ συνέβη· πολὺ γὰρ μέρος ἀπορραγὲν ἐκουσίως μετεχώρησε πρὸς ἐκείνους, τὸ δὲ λοιπὸν ἐτράπη. φερομένων δὲ πολλῶν ἐπὶ τὸν Ἀντιγονοῦ, καὶ τινος τῶν περὶ αὐτὸν εἰπόντος “ἐπὶ σὲ οὗτοι βασιλεῦ,” “τίνα γάρ” εἶπε “(πλὴν) ἐμοῦ σκοπὸν ἔχουσιν;
 5 ἀλλὰ Δημήτριος ἀγρίζεται βοηθῶν.” καὶ τοῦτο μέχρι παντὸς ἐλπίζων καὶ περισκοπῶν τὸν υἱὸν ἅμα πολλῶν ἀκοντισμάτων εἰς αὐτὸν ἀφεθέντων ἔπεσε· καὶ τῶν ἄλλων ἀπολιπόντων ὀπαδῶν καὶ φίλων μόνος παρέμεινε τῷ νεκρῷ θώραξ ὁ Λαρισαῖος.

30 Οὕτω δὲ κριθείσης τῆς μάχης, οἱ μὲν νενικηζότες βασιλεῖς τὴν ὑπ’ Ἀντιγόνῳ καὶ Δημητρίῳ πᾶσαν ἀρχὴν ὥσπερ μέγα σῶμα κατακόπτοντες ἐλάμβανον μερίδας, καὶ προσδιενείμαντο τὰς ἐκείνων ἐπαρχίας αἷς εἶχον αὐτοὶ πρότερον· Δημήτριος δὲ μετὰ πεντακισχιλίων πεζῶν καὶ τετρακισχιλίων ἱππέων φεύγων καὶ συντόνως ἐλάσας εἰς Ἔφεσον, οἰομένων ἀπάντων ἀποροῦντα χρημάτων αὐτὸν
 2 οὐκ ἀφῆξεσθαι τοῦ ἱεροῦ, φοβηθεὶς τοὺς στρατιώτας μὴ τοῦτο ποιήσωσιν ἀνέστη διὰ ταχέων, καὶ τὸν πλοῦν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐποιεῖτο, τῶν λοιπῶν ἐλπίδων ἐν Ἀθηναίοις ἔχων τὰς μεγίστας. καὶ γὰρ ναῦς ἐκεῖ καὶ χρήματα καὶ γυναῖκα Δηιδάμειαν ἐτύγχανε καταλελοιπώς, καὶ βεβαιότεραν οὐκ ἐνόμιζε καταφυγὴν εἶναι τοῖς πράγμασι τῆς
 3 Ἀθηναίων εὐνοίας. ὅθεν ἐπεὶ γενομένῳ περὶ τὰς Κυκλάδας αὐτῷ πρέσβεις Ἀθηναίων ἀπήντησαν ἀπέχεσθαι τῆς πόλεως παρακαλοῦντες ὡς ἐψηφισμένου τοῦ δήμου μη-

δένα δέχεσθαι τῇ πόλει τῶν βασιλέων, τὴν δὲ Δηιδάμειαν εἰς Μέγαρα ἐξέπεμψαν μετὰ τιμῆς καὶ πομπῆς προεπούσης, τοῦ κἀθεστηκότος ἐξέστη δι' ὀργὴν αὐτοῦ, καίπερ ἐνηροχῶς ῥᾶστα τὴν ἄλλην ἀτυχίαν καὶ γεγονῶς ἐν τούτῃ μεταβολῇ πραγμάτων οὐ ταπεινὸς οὐδ' ἀγεννής. ἀλλὰ 4 τὸ παρ' ἐλπίδα διεψεῦσθαι τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν δοκοῦσαν εὐνοίαν ἐξεληλέγχθαι τοῖς πράγμασι κενὴν καὶ πεπλασμένην οὖσαν ὀδυνηρὸν ἦν αὐτῷ. τὸ γὰρ φανυλότατον, ὡς ἔοικεν, εὐνοίας ὄχλων βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις τεκμηριὸν ἔστιν ὑπερβολὴ τιμῶν, ἧς ἐν τῇ προαιρέσει τῶν ἀποδιδόντων ἐχούσης τὸ καλὸν ἀφαιρεῖ τὴν πίστιν ὁ φόβος· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ δεδιότες ψηφίζονται καὶ φιλοῦντες. διό- 5 περ οἱ νοῦν ἔχοντες οὐκ εἰς ἀνδριάντας οὐδὲ γραφὰς οὐδ' ἀποθεώσεις, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις τὰς ἑαυτῶν ἀποβλέποντες ἢ πιστεύουσιν ὡς τιμαῖς ἢ ἀπιστοῦσιν ὡς ἀνάγκαις, ὡς οἱ γε δῆμοι πολλάκις ἐν αὐταῖς μάλιστα ταῖς τιμαῖς μισοῦσι τοὺς ἀμέτρως καὶ ὑπερόγκως καὶ παρ' ἀκόντων λαμβάνοντας.

Ὁ γοῦν Δημήτριος τότε δεινὰ μὲν ἡγούμενος πάσχειν, 31 ἀδύνατος δ' ὢν ἀμύνεσθαι, προσέπεμψε τοῖς Ἀθηναίοις ἐγκαλῶν μετρίως, ἀξιῶν δὲ τὰς ναῦς ἀπολαβεῖν, ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ τρισκαιδεκῆρης. κομισάμενος δὲ παρέπλευσεν εἰς Ἴσθμόν, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ κακῶς ἐχόντων (ἐξέπιπτον γὰρ ἕκασταχόθεν αἱ φρουραὶ καὶ μὲθίστατο πάντα πρὸς τοὺς πολεμίους) ἀπολιπὼν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος Πύρρον 2 αὐτὸς ἄρας ἐπὶ τὴν Χερρόνησον ἐπλευσε, καὶ κακῶς ἅμα ποιῶν Λυσίμαχον ὠφέλει καὶ συνεῖχε τὴν περὶ αὐτὸν δύναμιν, ἀρχομένην ἀναλαμβάνειν καὶ γίνεσθαι πάλιν οὐκ εὐκαταφρόνητον. ὁ δὲ Λυσίμαχος ὑπὸ τῶν ἄλλων βασιλέων ἡμελεῖτο, μηδὲν ἐπιεικέστερος ἐκείνου δοκῶν εἶναι, τῷ δὲ μᾶλλον ἰσχύειν καὶ φοβερώτερος. οὐ πολλῷ δ' 3 ὕστερον Σέλευκος ἐμνάτο πέμπων τὴν Δημητρίου καὶ Φίλας θυγατέρα Στρατονίκην, ἔχων μὲν ἐξ Ἀπάμας τῆς Περσίδος υἱὸν Ἀντίοχον, οἰόμενος δὲ τὰ πράγματα καὶ διαδόχοις ἀρκεῖν πλείοσι καὶ δεῖσθαι τῆς πρὸς ἐκεῖνον οἰκειότητος, ἐπεὶ καὶ Λυσίμαχον ἐώρα τῶν Πτολεμαίου θυγατέρων τὴν μὲν ἑαυτῷ τὴν δ' Ἀγαθοκλεῖ τῷ υἱῷ λαμ-

- ⁴ βάνοντα. Δημητρίῳ δ' ἦν ἀνέλπιστος εὐτυχία κηδεῦσαι Σελεύκῳ. καὶ τὴν κόρην ἀναλαβὼν ἔπλει ταῖς ναυσὶ πάσαις εἰς Συρίαν, τῇ τ' ἄλλῃ γῆ προσέχων ἀναγκαιῶς καὶ τῆς Κιλικίας ἀπιόμενος, ἦν Πλείσταρχος εἶχε μετὰ τὴν πρὸς Ἀντίγονον μάχην ἐξαίρετον αὐτῷ δοθεῖσαν ὑπὸ τῶν βασιλέων· ἦν δὲ Κασάνδρου Πλείσταρχος ἀδελφός. ἀδικεῖσθαι δὲ τὴν χώραν αὐτοῦ νομιζῶν ὑπὸ Δημητρίου κατὰ τὰς ἀποβάσεις, καὶ μέμψασθαι βουλόμενος τὸν Σέλευκον ὅτι τῷ κοινῷ διαλλάττεται πολεμῶ δίχα τῶν ἄλλων βασιλέων, ἀνέβη πρὸς αὐτόν. αἰσθόμενος δὲ τοῦτο Δημήτριος ὤρμησεν ἀπὸ Θαλάσσης ἐπὶ Κύνδων, καὶ τῶν χρημάτων εὐρῶν ἔτι λοιπὰ χίλια καὶ διακόσια τάλαντα, ταῦτα συσκευασάμενος καὶ φθάσας ἐμβαλέσθαι διὰ ταχέων ἀνήχθη. καὶ παρούσης ἤδη Φίλας τῆς γυναικὸς αὐτῷ περὶ Ῥωσσὸν ἀπήντησε Σέλευκος. καὶ τὴν ἔντευξιν εὐθὺς ἄδολον καὶ ἀνύποπτον καὶ βασιλικὴν ἐποιοῦντο, πρότερον μὲν Σέλευκος ἐστίασας ἐπὶ σκηνῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ Δημήτριον, αὐτῷ δὲ Δημήτριος ἐκείνον ἐν τῇ τρισκαιδεκῆρει δεξάμενος. ἦσαν δὲ καὶ σχολαὶ καὶ κοινολογίαι καὶ συνδημερεύσεις ἀρρούρων καὶ ἀνόπλων, ἄχρι οὗ Σέλευκος τὴν Στρατονίκην ἀναλαβὼν λαμπρῶς εἰς Ἀντιόχειαν ἀνέβη.
- ³ Δημήτριος δὲ Κιλικίαν κατέσχε, καὶ Φίλαν τὴν γυναῖκα πρὸς Κασάνδρον ἔπεμψε τὸν ἀδελφόν, ἀπολυσομένην τὰς Πλειστάρχου κατηγορίας. ἐν δὲ τούτῳ Δηιδάμεια πλεύσασα πρὸς αὐτόν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ συγγενομένη χρόνον οὐ πολὺν ἐξ ἀρρωστίας τινὸς ἐτελεύτησεν. γενομένης δὲ πρὸς Πτολεμαῖον διὰ Σελεύκου φιλίας αὐτῷ, ὡμολογήθη Πτολεμαῖδα τὴν Πτολεμαίου θυγατέρα λαβεῖν αὐτὸν γυναῖκα.
- ⁴ Καὶ ταῦτα μὲν ἀστεῖα τοῦ Σελεύκου, Κιλικίαν δ' ἀξιῶν χρήματα λαβόντα παραδοῦναι Δημήτριον, ὡς οὐκ ἔπειθε, Σιδῶνα καὶ Τύρον ἀπαιτῶν πρὸς ὄργην ἐδόκει βίαιος εἶναι καὶ δεινὰ ποιεῖν, εἰ τὴν ἀπ' Ἰνδῶν ἄχρι τῆς κατὰ Συρίαν Θαλάσσης ἅπασαν ὑφ' αὐτῷ πεποιημένος οὕτως ἐνδεής ἐστιν ἔτι πραγμάτων καὶ πτωχὸς ὡς ὑπὲρ δυοῖν πόλεων ἄνδρα κηδεστήν καὶ μεταβολῇ τύχης κεχρημένον ἐλαύνειν, λαμπρὰν τῷ Πλάτωνι μαρτυρίαν διδοὺς διακε-

λευομένων μὴ τὴν οὐσίαν πλείω τὴν δ' ἀπληστίαν ποιεῖν ἐλάσσω τὸν γε βουλούμενον ὡς ἀληθῶς εἶναι πλούσιον, ὡς δ' ἔγε μὴ παύων φιλοπλουτίαν, οὗτος οὔτε πενίας οὔτ' ἀπορίας ἀπήλλακται.

Οὐ μὴν ὑπέπτηξε Δημήτριος, ἀλλὰ φήσας οὐδ' ἂν μυ- 33
ριάκις ἤττηθῆ μάχας ἄλλας ἐν Ἴψῳ γαμβρὸν ἀγαπήσειν ἐπὶ μισθῷ Σέλευκον, τὰς μὲν πόλεις ἐκρατύνατο φρουραῖς, αὐτὸς δὲ πυθόμενος Λαχάρη στασιάζουσιν Ἀθηναίοις ἐπιθέμενον τυραννεῖν ἤλπιζε ῥαδίως ἐπιφανεῖς λήψεσθαι τὴν πόλιν. καὶ τὸ μὲν πέλαγος ἀσφαλῶς δι-
επεραιώθη μεγάλῳ στόλῳ, παρὰ δὲ τὴν Ἀττικὴν παρα-
πλέων ἐχειμάσθη καὶ τὰς πλείστας ἀπέβαλε τῶν νεῶν, καὶ συνδιερθάρη πλῆθος ἀνθρώπων οὐκ ὀλίγον. αὐτὸς 2
δὲ σωθεὶς ἤψατο μὲν τινος πολέμου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινε, πέμψας ναυτικὸν αὐθις ἀθροίσοντας αὐτὸς εἰς Πελοπόννησον παρῆλθε καὶ Μεσσήνην ἐπολιόρκει. καὶ προσμαχόμενος τοῖς τείχεσιν ἐκινδύνευσε, καταπελτικῷ βέλους εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῷ καὶ τὸ στόμα διὰ τῆς σιαγόνης ἐμπεσόντος. ἀναληφθεὶς δὲ καὶ πόλεις 3
τινάς ἀφροστώσας προσαγαγόμενος πάλιν εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐνέβαλε, καὶ κρατήσας Ἐλευσίνας καὶ Ῥαμνοῦντος ἔφθειρε τὴν χώραν, καὶ ναῦν τινὰ λαβὼν ἔχουσαν σίτον καὶ εἰσάγουσαν τοῖς Ἀθηναίοις ἐκρέμασε τὸν ἔμπορον καὶ τὸν κυβερνήτην, ὥστε τῶν ἄλλων ἀποτρεπομένων διὰ φόβον σύντονον λιμὸν ἐν ἄστει γενέσθαι, πρὸς δὲ τῷ λιμῷ καὶ τῶν ἄλλων ἀπορίαν· ἄλῳ γοῦν μέδιμον ὠνοῦντο τετραράκοντα δραχμῶν, ὃ δὲ τῶν πυρῶν μόδιος ὠνιος ἦν τριακοσίων. μικρὰν δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἀναπνοὴν παρέσχον 4
ἑκατὸν πενήκοντα νῆες φανεῖσαι περὶ Αἴγινα, ἃς ἔπεμψεν ἐπικούρους αὐτοῖς Πτολεμαῖος. εἶτα Δημητρίῳ πολλῶν μὲν ἐκ Πελοποννήσου πολλῶν δ' ἀπὸ Κύπρου νεῶν παραγενομένων, ὥστε συμπάσας ἀθροισθῆναι τριακοσίας, ἔφρυγον ἄραντες οἱ Πτολεμαίου, καὶ Λαχάρης ὁ τύραννος ἀπέδρα προέμενος τὴν πόλιν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι, καίπερ ψη- 34
φισάμενοι θάνατον εἰ μνησθείη τις εἰρήνης καὶ διαλλαγῆς πρὸς Δημήτριον, εὐθὺς ἀνεώγνυσαν τὰς ἐγγὺς πύλας καὶ πρέσβεις ἔπεμπον, οὐδὲν μὲν ἀπ' ἐκείνου χρηστὸν προσ-

- 2 δοκῶντες, ἐκβιαζομένης δὲ τῆς ἀπορίας, ἐν ἣ δυσχερῶν πολλῶν συμπεσόντων λέγεται τι καὶ τοιοῦτον γενέσθαι, πατέρα καὶ υἱὸν ἐν οἰκῆματι καθέζεσθαι τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἀπεγνωκότας, ἐκ δὲ τῆς ὀροφῆς μὺν νεκρὸν ἐκπεσεῖν, τοὺς δ', ὡς εἶδον, ἀναπηδήσαντας ἀμφοτέρους διαμάχεσθαι περὶ αὐτοῦ. τότε καὶ τὸν φιλόσοφον Ἐπίκουρον ἱστοροῦσι διαθρέψαι τοὺς συνήθεις, κυάμους πρὸς ἄριθμὸν μετ' αὐτῶν διανεμόμενον. οὕτως οὖν τῆς πόλεως ἐχούσης εἰσελθὼν ὁ Δημήτριος, καὶ κελεύσας εἰς τὸ θέατρον ἀθροισθῆναι πάντας, ὅπλοις μὲν συνέφραξε τὴν σκηρὴν καὶ δορυφόροις τὸ λογεῖον περιέλαβεν, αὐτὸς δὲ καταβὰς ὡσπερ οἱ τραγωδοὶ διὰ τῶν ἄνω παρόδων, ἔτι μᾶλλον ἐκπεπληγμένων τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου πέρας ἐποίησατο τοῦ δέους αὐτῶν. καὶ γὰρ τόνου φωνῆς καὶ ῥημάτων πικρίας φεισάμενος, ἑλαφρῶς δὲ καὶ φιλικῶς μεμψάμενος αὐτοὺς διηλλάσσετο, καὶ δέκα μυριάδας σίτου μεδίμων ἐπέδωκε, καὶ κατέστησεν ἀρχὰς αἱ μάλιστα τῷ δήμῳ προσφιλεῖς ἦσαν. συνιδὼν δὲ Ἀρμοκλείδης ὁ ῥήτωρ ὑπὸ χαρᾶς τὸν δῆμον ἐν τε φωναῖς ὄντα παντοδαπαῖς καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος ἐπαίνους τῶν δημαγωγῶν ἀμιλλώμενον ὑπερβαλέσθαι, γνώμην ἔγραψε Δημητρίῳ τῷ βασιλεῖ τὸν Πειραιᾶ παραδοθῆναι καὶ τὴν Μουνυχίαν. ἐπιψηφισθέντων δὲ τούτων ὁ Δημήτριος αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ προσενέβαλε φρουρὰν εἰς τὸ Μουσεῖον, ὡς μὴ πάλιν ἀναχαιτίσαντα τὸν δῆμον ἀσχολίας αὐτῷ πραγμάτων ἐτέρων παρυσχεῖν.
- 35 Ἐχομένων δὲ τῶν Ἀθηνῶν εὐθύς ἐπεβούλευε τῇ Λακεδαίμονι. καὶ περὶ Μαντίνειαν Ἀρχιδάμου τοῦ βασιλέως ἀπαντήσαντος αὐτῷ νικήσας μάχη καὶ τρεψάμενος εἰς τὴν Λακωνικὴν ἐνέβαλε, καὶ πρὸς αὐτῇ τῇ Σπάρτῃ πάλιν ἐκ παρατάξεως ἑλὼν πεντακοσίους καὶ διαφθείρας διακοσίους, ὅσον οὐπω τὴν πόλιν ἔχειν ἐδόκει μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων ἀνάλωτον οὔσαν. ἀλλ' ἡ τύχη περὶ οὐδένα τῶν βασιλέων ἔοικεν οὕτω τροπὰς λαβεῖν μεγάλας καὶ ταχείας, οὐδ' ἐν ἑτέροις πράγμασι τοσαυτάκις μικρὰ καὶ πάλιν μεγάλη καὶ ταπεινὴ μὲν ἐκ λαμπρᾶς ἰσχυρὰ δ' αὐθις ἐκ φάουλῆς γενέσθαι. διὸ καὶ φασιν αὐτὸν ἐν ταῖς

χείροσι μεταβολαῖς πρὸς τὴν τύχην ἀναφθέγγεσθαι τὸ Ἀλ-
 σχύλειον "σύ τοί με φρυσᾶς, σύ με κατανανεῖν δοκεῖς." καὶ 3
 γὰρ τότε τῶν πραγμάτων οὕτως εὐπόρων αὐτῷ πρὸς ἀρ-
 χὴν καὶ δύναμιν ἐπιδιδόντων ἀγγέλλεται Λυσίμαχος μὲν
 πρῶτος ἀφηρημένος αὐτοῦ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις, Κύπρον
 δὲ Πτολεμαῖος ἡρηκῶς ἄνευ μιᾶς πόλεως Σαλαμίνας, ἐν
 δὲ Σαλαμίνι πολιορκῶν τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τὴν μη-
 τέρα κατειλημμένους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡ τύχη, καθάπερ 4
 ἢ παρ' Ἀρχιλόχῳ γυνὴ τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα
 χεῖρ, τῇ δ' ἑτέρῃ πῦρ, δεινοῖς αὐτὸν οὕτω καὶ φοβεροῖς
 ἀγγέλμασιν ἀποστήσασα τῆς Λακεδαιμόνος εὐθὺς ἑτέρας
 πραγμάτων καιῶν καὶ μεγάλων ἐπήνεγκεν ἐλπίδας ἐκ
 τοιαύτης αἰτίας.

Ἐπεὶ Κασάνδρου τελευτήσαντος ὁ πρεσβύτατος αὐτοῦ 36
 τῶν παιδῶν Φίλιππος οὐ πολὺν χρόνον βασιλεύσας Μα-
 κεδόνων ἀπέθανεν, οἱ λοιποὶ δύο πρὸς ἀλλήλους ἐστα-
 σίαζον, πατέρου δ' αὐτῶν Ἀντιπάτρου τὴν μητέρα Θεσ-
 σαλονίκην φρονεύσαντος, ἄτερος ἐκάλει βοηθούς ἐκ μὲν
 Ἡπείρου Πύρρον ἐκ δὲ Πελοποννήσου Δημήτριον. ἔφθασε 2
 δὲ Πύρρος ἐλθὼν, καὶ πολὺ μέρος Μακεδονίας ἀποτεμό-
 μενος τῆς βοηθείας μισθὸν φοβερὸς μὲν ἦν ἤδη παροικῶν
 Ἀλεξάνδρῳ· Δημητρίου δέ, ὡς ἐδέξατο τὰ γράμματα, μετὰ
 τῆς δυνάμεως προσιόντος, ἔτι μᾶλλον ὁ νεανίας τοῦτον φο-
 βηθεὶς διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν δόξαν ἀπήντησεν αὐτῷ περὶ
 Δίον, ἀσπαζόμενος μὲν καὶ φιλοφρονούμενος, οὐδὲν δὲ
 φράσκων ἔτι τῆς ἐκείνου δεῖσθαι τὰ πράγματα παρουσίας.
 ἦσαν οὖν ἐκ τούτων ὑποψίαι πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς, καὶ 3
 βαδίζοντι Δημητρίῳ πρὸς δεῖπνον ὑπὸ τοῦ νεανίσκου παρα-
 κελημένῳ μὴνύει τις ἐπιβουλήν ὡς ἐν αὐτῷ τῷ πότῳ μελ-
 λόντων αὐτὸν ἀνελεῖν. ὁ δὲ μηδὲν διαταραχθεὶς, ἀλλὰ
 μικρὸν ὑφεὶς τῆς πορείας, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἡγεμόνας ἐν
 τοῖς ὅπλοις τὴν στρατιὰν ἔχειν, ἀκολούθους δὲ καὶ παῖ-
 δας, ὅσοι περὶ αὐτὸν ἦσαν (ἦσαν δὲ πολὺ πλείους τῶν
 Ἀλεξάνδρου), συνεισελθεῖν εἰς τὸν ἀνδρῶνα καὶ παραμέ-
 νειν ἄχρι ἂν ἐξαναστή. τοῦτο δεισαντες οἱ περὶ τὸν Ἀλέ- 4
 ξάνδρον οὐκ ἐτόλμησαν ἐπιχειρῆσαι. καὶ ὁ μὲν Δημήτριος
 οὐκ ἔχειν αὐτῷ τὸ σῶμα ποτικῶς σκηψάμενος διὰ ταχέων

- ἀπῆλθε, τῆ δ' ὕστεραία περὶ ἀναζυγὴν εἶχε, πράγματα νεώτερα προσπεπτωκέναι φάμενος αὐτῷ, καὶ παρητεῖτο συγγνώμην ἔχειν τὸν Ἀλέξανδρον, εἰ τάχιον ἀπαίρει· συνέσεσθαι γὰρ αὐτῷ μᾶλλον ἄλλοτε σχολάζων. ἔχαιρεν οὖν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς οὐ πρὸς ἔχθραν ἀλλ' ἐκουσίως ἐκ τῆς χώρας ἀπαίροντος αὐτοῦ, καὶ προέπειμεν ἄχρι Θειταλίας.
- ἔπει δ' εἰς Λάρισαν ἦκον, αὐθις ἀλλήλοις ἐπήγγελον ἐστιάσεις ἀντεπιβουλεύοντες. ὃ δὴ μάλιστα τὸν Ἀλέξανδρον ὑποχείριον ἐποίησε τῷ Δημητρίῳ· φυλάττεσθαι γὰρ ὀκνῶν, ὡς μὴ κάκεινον ἀντιφυλάττεσθαι διδάξῃ, παθῶν ἔφθασε, δρᾶν μέλλοντος αὐτοῦ, μὴ διαφυγεῖν ἐκείνον, ὃ ξιμηχανᾶτο. κληθεὶς γὰρ ἐπὶ δεῖπνον ἦλθε πρὸς τὸν Δημήτριον· ὡς δ' ἐκείνος ἐξανέστη μεταξὺ δειπνῶν, φοβηθεὶς ὁ Ἀλέξανδρος συνεξανέστη καὶ κατὰ πόδας αὐτῷ πρὸς τὰς θύρας συνηκολούθει. γενόμενος οὖν ὁ Δημήτριος πρὸς ταῖς θύραις κατὰ τοὺς ἑαυτοῦ δορυφόρους, καὶ τοῦτο μόνον εἰπὼν "κόπτε τὸν ἐπόμενον," αὐτὸς μὲν ὑπεξῆλθεν, ὁ δ' Ἀλέξανδρος ὑπ' ἐκείνων κατεκόπη καὶ τῶν φίλων οἱ προσβοηθοῦντες, ὧν ἓνα λέγουσι σφαττόμενον εἰπεῖν ὡς ἡμέρα μιᾷ φθάσειεν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος.
- 37 Ἡ μὲν οὖν νύξ οἷον εἰκὸς θόρυβον ἔσχεν, αἶμα δ' ἡμέρα ταραττομένοις τοῖς Μακεδόσι καὶ φοβουμένοις τὴν τοῦ Δημητρίου δύναμιν, ὡς ἔπῃει μὲν οὐδεὶς φοβερός, ὁ δὲ Δημήτριος ἔπεμπε βουλόμενος ἐντυχεῖν καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων ἀπολογήσασθαι, θαρρεῖν παρέστη καὶ δέχεσθαι φιλανθρωπῶς αὐτόν. ὡς δ' ἦλθεν, οὐ μακρῶν ἐδέησεν αὐτῷ λόγων, ἀλλὰ τῷ μισεῖν μὲν τὸν Ἀντίπατρον φονέα μητρὸς ὄντα, βελτίονος δ' ἀπορεῖν, ἐκείνον ἀνηγόρευσαν βασιλέα Μακεδόνων, καὶ παραλαβόντες εὐθὺς κατήγον εἰς Μακεδονίαν. ἦν δὲ καὶ τοῖς οἴκοι Μακεδόσιν οὐκ ἀκούσιος ἢ μεταβολή, μεμνημένοις αἰεὶ καὶ μισοῦσιν ἅ Κάσανδρος εἰς Ἀλέξανδρον τεθνηκότα παρηνόμησεν.
- 38 εἰ δέ τις ἔτι μνήμη τῆς Ἀντιπάτρον τοῦ παλαιοῦ μετριότητος ὑπελείπετο, καὶ ταύτην Δημήτριος ἐκαρπούτο Φίλα στροικῶν καὶ τὸν ἐξ ἐκείνης υἱὸν ἔχων διάδοχον τῆς ἀρχῆς, ἤδη τότε μειράκιον ὄντα καὶ τῷ πατρὶ συστρατευόμενον.
- 38 Οὕτω δὲ λαμπρᾷ κεχημένος εὐτυχία πυνθάνεται μὲν

περὶ τῶν τέκνων καὶ τῆς μητρὸς ὡς μεθεῖνται, δῶρα καὶ τιμὰς Πτολεμαίου προσθέντος αὐτοῖς, πυνθάνεται δὲ περὶ τῆς Σελεύκου γαμηθείσης θυγατρὸς ὡς Ἀντιόχῳ τῷ Σελεύκου συνοικεῖ καὶ βασίλισσα τῶν ἄνω βαρβάρων ἀνηγόρευται. συνέβη γάρ, ὡς ἔοικε, τὸν Ἀντίοχον ἐρασθέντα 2 τῆς Στρατονίκης νέας οὔσης, ἥδη δὲ παιδίον ἐχούσης ἐκ τοῦ Σελεύκου, διακεῖσθαι κακῶς καὶ πολλὰ ποιεῖν τῷ πάθει διαμαχόμενον, τέλος δ' ἑαυτοῦ καταγρόντα δεινῶν μὲν ἐπιθυμεῖν ἀνήκεστα δὲ νοσεῖν, κεκρατῆσθαι δὲ τῷ λογισμῷ, τρόπον ἀπαλλαγῆς τοῦ βίου ζητεῖν καὶ παρ- λύειν ἀτρέμα καὶ θεραπείας ἀμελεία καὶ τροφῆς ἀποχῆ τὸ σῶμα, νοσεῖν τινὰ νόσον σκηπτόμενον. Ἐρασίστρατον 3 δὲ τὸν ἰατρὸν αἰσθῆσθαι μὲν οὐ χαλεπῶς ἐρῶντος αὐτοῦ, τὸ δὲ οὐ τινὸς ἐρᾶ δυστόπαστον ὃν ἐξανευρεῖν βουλόμενον αἰεὶ μὲν ἐν τῷ δωματίῳ διημερεύειν, εἰ δέ τις εἰσίλοι τῶν ἐν ὥρᾳ μειρακίων ἢ γυναικῶν, ἐγκαθορᾶν τε τῷ προσώπῳ τοῦ Ἀντιόχου καὶ τὰ συμπάσχειν μάλιστα τῇ ψυχῇ τρεπομένη πεφυκότα μέρη καὶ κινήματα τοῦ σώματος ἐπισκοπεῖν. ὡς οὖν τῶν μὲν ἄλλων εἰσιόντων ὁμοίως 4 εἶχε, τῆς δὲ Στρατονίκης καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ μετὰ τοῦ Σελεύκου φοιτώσης πολλάκις ἐγένετο τὰ τῆς Σαπρούς ἐκεῖνα περὶ αὐτὸν πάντα, φωνῆς ἐπίσχεσις, ἐρύθημα πυρῶδες, ὄψεων ὑπολείψεις, ἰδρῶτες ὄξεις, ἀταξία καὶ θόρυβος ἐν τοῖς σφυγμοῖς, τέλος δὲ τῆς ψυχῆς κατὰ κράτος ἠττωμένης ἀπορία καὶ θάμβος καὶ ὠχρίασις, ἐπὶ τού- 5 τοις προσλογιζόμενον τὸν Ἐρασίστρατον κατὰ τὸ εἰκὸς ὡς οὐκ ἂν ἐτέρας ἐρῶν βασιλέως υἱὸς ἐνεκαρτέρει τῷ σιωπᾶν μέχρι θανάτου, χαλεπὸν μὲν ἠγεῖσθαι τὸ φράσαι ταῦτα καὶ κατεπειν, οὐ μὴν ἀλλὰ πιστεύοντα τῇ πρὸς τὸν υἱὸν εὐνοίᾳ τοῦ Σελεύκου παρακινδυνεῦσαι ποτε, καὶ εἰπεῖν ὡς ἔρως μὲν εἶη τοῦ νεανίσκου τὸ πάθος, ἔρως δ' ἀδύνατος καὶ ἀνίατος. ἐκπλαγέντος δ' ἐκείνου καὶ πυθο- 6 μένου πῶς ἀνίατος, "ὅτι νῆ Δία" φάναι τὸν Ἐρασίστρατον "ἐρᾶ τῆς ἐμῆς γυναικός." "εἰτ' οὐκ ἂν" εἰπεῖν τὸν Σέλευκον "ἐπιδοίης, Ἐρασίστρατε, τῷ ἐμῷ παιδί φίλος ὢν τὸν γάμον, καὶ ταῦτα ὀρῶν ἡμᾶς ἐπὶ τούτῳ μόνῳ σαλεύοντας;" "οὐδὲ γὰρ ἂν σύ" φάναι "τοῦτο πατήρ ὢν

7 ἐποίησας, εἰ Στρατονίκης Ἀντίοχος ἐπεθύμησεν.” καὶ τὸν Σέλευκον “εἶθε γάρ, ἑταῖρε,” εἶπεῖν “ταχὺ μεταστρέψαι τις ἐπὶ ταῦτα καὶ μεταβάλαι θεῶν ἢ ἀνθρώπων τὸ πάθος· ὡς ἐμοὶ καὶ τὴν βασιλείαν ἀρφεῖναι καλὸν Ἀντίοχου περιεχομένῳ.” ταῦτ' ἐμπαθῶς σφόδρα τοῦ Σελεύκου μετὰ πολλῶν δακρύων λέγοντος, ἐμβalόντα τὴν δεξιὰν αὐτῷ τὸν Ἑρασιστράτον εἶπεῖν ὡς οὐδὲν Ἑρασιστράτου δέοιτο· καὶ γὰρ πατήρ καὶ ἀνὴρ ὢν καὶ βασιλεὺς αὐτὸς
8 ἅμα καὶ ἰατρὸς εἶη τῆς οἰκίας ἄριστος. ἐκ τούτου τὸν Σέλευκον ἐκκλησίαν ἀθροίσαντα πάνδημον εἶπεῖν ὅτι βούλεται καὶ διέγνωκε τῶν ἄνω πάντων τόπων Ἀντίοχον ἀποδείξαι βασιλέα καὶ Στρατονίκην βασιλίδα ἀλλήλοις συνοικοῦντας· οἷεσθαι δὲ τὸν μὲν υἱὸν εἰθισμένον ἅπαντα πείθεσθαι καὶ κατήκοον ὄντα μηθὲν ἀντερεῖν αὐτῷ πρὸς
9 τὸν γάμον· εἰ δ' ἡ γυνὴ τῷ μὴ νενομισμένῳ δυσκολαῖνοι, παρακαλεῖν τοὺς φίλους ὅπως διδάσκωσιν αὐτὴν καὶ πείθωσι καλὰ καὶ δίκαια τὰ δοκοῦντα βασιλεῖ μετὰ τοῦ συμφέροντος ἡγεῖσθαι.

Τὸν μὲν οὖν Ἀντίοχου καὶ Στρατονίκης γάμον ἐκ τοιαύτης γενέσθαι προφάσεως λέγουσι, Δημήτριος δὲ μετὰ
39 Μακεδονίαν καὶ Θετταλίαν ἣν παρείληφώς, ἔχων δὲ καὶ Πελοποννήσου τὰ πλεῖστα καὶ τῶν ἐκτὸς Ἰσθμοῦ Μέγαρα καὶ Ἀθήνας ἐπὶ Βοιωτοὺς ἐστράτευσεν. καὶ πρῶτον μὲν ἐγένοντο συμβάσεις μέτριαι περὶ φιλίας πρὸς αὐτόν· ἔπειτα Κλεωνύμου τοῦ Σπαρτιάτου παραβαλόντος εἰς Θήβας μετὰ στρατιᾶς ἐπαρθέντες οἱ Βοιωτοί, καὶ Πίσιδος ἅμα τοῦ Θεσπιέως, ὃς ἐπρώτενε δόξη καὶ δυνάμει
2 τότε, συμπαρορμῶντος αὐτούς, ἀπέστησαν. ὡς δὲ ταῖς Θήβαις ἐπαγαγὼν τὰς μηχανὰς ὁ Δημήτριος ἐπολιόρχει καὶ φοβηθεὶς ὑπεξῆλθεν ὁ Κλεώνυμος, καταπλαγέντες οἱ Βοιωτοὶ παρέδωκαν ἑαυτούς. ὃ δὲ ταῖς πόλεσιν ἐμβalὼν φρουρὰν καὶ πραξάμενος πολλὰ χρήματα, καὶ καταλιπὼν αὐτοῖς ἐπιμελητὴν καὶ ἀρμοστὴν Ἰερώνυμον τὸν ἱστορικόν, ἔδοξεν ἠπίως κεχρῆσθαι, καὶ μάλιστα διὰ Πίσιν· ἔλων γὰρ αὐτὸν οὐδὲν κακὸν ἐποίησεν, ἀλλὰ καὶ προσ-
αγορεύσας καὶ φιλοφρονηθεὶς πολέμαρχον ἐν Θεσπιαῖς
3 ἀπέδειξεν. οὐ πολλῷ δ' ὕστερον ἀλίσκεται Λυσίμαχος

ὑπὸ Δρομιχαίτου· καὶ πρὸς τοῦτο Δημητρίου κατὰ τάχος ἐξορμήσαντος ἐπὶ Θράκην ὥσπερ εὖρημα καταληψομένου, πάλιν ἀπέστησαν οἱ Βοιωτοί, καὶ Λυσίμαχος ἅμα διειμένος ἀπηγγέλλετο. ταχέως οὖν καὶ πρὸς ὄργην ἀναστρέψας ὁ Δημήτριος εὗρεν ἠττημένους ὑπὸ τοῦ παιδὸς Ἀντιγόνου μάχη τοὺς Βοιωτούς, καὶ τὰς Θήβας αὖθις ἐπολιόρχει.

Πύρρου δὲ Θεσσαλίαν κατατρέχοντος καὶ μέχρι Θερμο- 40
πυλῶν παραφανέντος, Ἀντίγονον ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἀπολιπὼν αὐτὸς ὤρμησεν ἐπ' ἐκεῖνον. ὁξέως δὲ φυγόντος ἐν Θεσσαλίᾳ καταστήσας μυρίους ὀπλίτας καὶ χιλίους ἵππεῖς, αὖθις ἐνέκειτο ταῖς Θήβαις καὶ προσῆγε τὴν λεγομένην ἐλέπολιν, πολυπόνως καὶ κατὰ μικρὸν ὑπὸ βροίθους καὶ μεγέθους μοχλευομένην, ὡς μόλις ἐν δυσὶ μῆσι δύο σταδίου προελθεῖν. τῶν δὲ Βοιωτῶν ἐρρωμένως ἀμυνο- 2
μένων, καὶ τοῦ Δημητρίου πολλάκις φιλονεικίας ἕνεκα μᾶλλον ἢ χρείας μάχεσθαι καὶ κινδυνεύειν τοὺς στρατιώτας ἀναγκάζοντος, ὄρων ὁ Ἀντίγονος πίπτοντας οὐκ ὀλίγους καὶ περιπαθῶν “τί ὦ πάτερ” ἔφη “παραναλισχομένους οὐκ ἀναγκαίως τούτους περιορῶμεν;” ὁ δὲ παροξυνθεὶς “σὺ δ’” ἔφη “τί δυσχεραίνεις; ἢ διάμετρον ὀφείλεις τοῖς ἀποθνήσκουσιν;” οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βουλό- 3
μενός γε μὴ δοκεῖν ἐτέρων ἀφειδεῖν μόνον ἀλλὰ καὶ συγκινδυνεύειν τοῖς μαχομένοις, διελαύνεται τὸν τράχηλον ὄξυβελεῖ. καὶ δεινῶς μὲν ἔσχεν, οὐ μὴν ἀνῆκεν, ἀλλ' εἶλε τὰς Θήβας πάλιν. καὶ παρελθὼν ἀνάτασιν μὲν καὶ φόβον ὡς τὰ δεινότατα πεισομένοις παρέσχεν, ἀνελὼν δὲ τρισκαίδεκα καὶ μεταστήσας τινὰς ἀφῆκε τοὺς ἄλλους. ταῖς μὲν οὖν Θήβαις οὐπω δέκατον οἰκουμέναις ἔτος ἀλῶ- 4
ναι δις ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ συνέπεσε, τῶν δὲ Πυθίων καθηρόντων πρᾶγμα καινότατον ἐπέτρεψεν αὐτῷ ποιεῖν ὁ Δημήτριος· ἐπεὶ γὰρ Αἰτωλοὶ τὰ περὶ Δελφούς στενὰ κατεῖχον, ἐν Ἀθήναις αὐτὸς ἤγε τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν πανήγυριν, ὡς δὴ προσῆκον αὐτόθι μάλιστα τιμᾶσθαι τὸν θεόν, ὃς καὶ πατρῷός ἐστι καὶ λέγεται τοῦ γένους ἀρχηγός.

Ἐντεῦθεν ἐπανελθὼν εἰς Μακεδονίαν καὶ μήτ' αὐτὸς 41

ἄγειν ἡσυχίαν πεφυκῶς τοὺς τ' ἄλλους ὄρωι ἐν ταῖς στρα-
 τείαις μᾶλλον αὐτῷ προσέχοντας, οἴκοι δὲ ταραχώδεις
 καὶ πολυπράγμονας ὄντας, ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰτωλοὺς,
 καὶ τὴν χώραν κακώσας καὶ Πάντανυχον ἐν αὐτῇ μέρος
 ἔχοντα τῆς δυνάμεως οὐκ ὀλίγον ἀπολιπὼν ἐπὶ Πύρρον
 2 αὐτὸς ἐχώρει καὶ Πύρρος ἐπ' ἐκεῖνον. ἀλλήλων δὲ δια-
 μαρτόντες, ὃ μὲν ἐπόρθει τὴν Ἥπειρον, ὃ δὲ Πανταύχῳ
 περιπεσὼν καὶ μάχην συνάψας αὐτὸν μὲν ἄχρι τοῦ δοῦ-
 ναι καὶ λαβεῖν πληγὴν ἐν χερσὶ γενόμενον ἐτρέψατο, τῶν
 δ' ἄλλων πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν, ἐζώγησε δὲ πεντα-
 3 κισχιλίους. καὶ τοῦτο μάλιστα Δημήτριον ἐκάκωσεν· οὐ
 γὰρ οὕτω μισηθεὶς ὁ Πύρρος ἀφ' ὧν ἔπραξεν ὡς Θανμα-
 σθεὶς διὰ τὸ πλεῖστα τῇ χειρὶ κατεργάσασθαι, μέγα τε
 καὶ λαμπρὸν ἔσχεν ἀπὸ τῆς μάχης ἐκείνης ὄνομα παρὰ
 τοῖς Μακεδόσι, καὶ πολλοῖς ἐπήει λέγειν τῶν Μακεδόνων
 ὡς ἐν μόνῳ τούτῳ τῶν βασιλέων εἰδῶλον ἐνορῶτο τῆς
 Ἀλεξάνδρου τόλμης, οἱ δ' ἄλλοι, καὶ μάλιστα Δημήτριος,
 ὡς ἐπὶ σκηνῆς τὸ βᾶρος ὑποκρίνοιντο καὶ τὸν ὄγκον τοῦ
 4 ἀνδρός. ἦν δ' ὡς ἀληθῶς τραγωδία μεγάλη περὶ τὸν Δη-
 μήτριον, οὐ μόνον ἀμπεχόμενον καὶ διαδούμενον περιττῶς
 καυσίαις διμήτροις καὶ χρυσοπαρύφοις ἀλουργίσι, ἀλλὰ
 καὶ περὶ τοῖς ποσὶν ἐκ πορφύρας ἀκράτου συμπεπιλημέ-
 νης χρυσοβαφεῖς πεποιημένον ἐμβάδας. ἦν δέ τις ὑφαι-
 νομένη χλαῖνὸς αὐτῷ πάλιν χρόνον, ἔργον ὑπερήφανον,
 εἴκασμα τοῦ κόσμου καὶ τῶν κατ' οὐρανὸν φαινομένων·
 5 ὃ κατελείφθη μὲν ἡμιτελὲς ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν πρα-
 γμάτων, οὐδεὶς δ' ἐτόλμησεν αὐτῇ χρῆσασθαι, καίπερ
 οὐκ ὀλίγων ὕστερον ἐν Μακεδονίᾳ σοβαρῶν γενομένων
 βασιλέων.

42 Οὐ μόνον δὲ τούτοις τοῖς θεάμασι ἐλύπει τοὺς ἀν-
 θρώπους ἀήθεις ὄντας, ἀλλὰ καὶ τρυφὴν καὶ δίαιταν
 ἐβαρύνοντο, καὶ μάλιστα δὴ τὸ δυσόμιλον αὐτοῦ καὶ δυσ-
 πρόσδοτον· ἢ γὰρ οὐ παρεῖχε καιρὸν ἐντυχεῖν, ἢ χαλε-
 πὸς ἦν καὶ τραχὺς ἐντυγχάνουσιν. Ἀθηναίων μὲν γὰρ,
 περὶ οὓς ἐσπουδάκει μάλιστα τῶν Ἑλλήνων, ἔτη δύο
 πρεσβείαν κατέσχευεν, ἐκ Λακεδαιμόνος δ' ἐνὸς πρεσβευ-
 τοῦ παραγενομένου καταφρονεῖσθαι δοκῶν ἠγανάκτησεν.

ἀστείως μέντοι καὶ λακωνικῶς ἐκεῖνος, εἰπόντος αὐτοῦ ²
 “τί σὺ λέγεις; ἓνα Λακεδαιμόνιοι πρεσβευτὴν ἔπεμψαν;”
 “ναί” εἶπεν “ὦ βασιλεῦ πρὸς ἓνα.” δόξαντος δ’ αὐτοῦ
 ποτὲ δημοτικώτερον ἐξελαύνειν καὶ πρὸς ἔντευξιν ἔχειν
 οὐκ ἀηδῶς συνέδραμόν τινες ἐγγράφους ἀξιώσεις ἀναδι-
 δόντες, δεξαμένου δὲ πάσας καὶ τῇ γλαμύδι συλλαβόντος
 ἤσθησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ παρηκολούθουν· ὡς δ’ ἦλθεν
 ἐπὶ τὴν τοῦ Ἀξιοῦ γέφυραν, ἀναπτύξας τὴν γλαμύδα πάσας
 εἰς τὸν ποταμὸν ἐξέριψε. καὶ τοῦτο δὴ δεινῶς ἠνίασε ³
 τοὺς Μακεδόνας ὑβρίζεσθαι δοκοῦντας, οὐ βασιλεύεσθαι,
 καὶ Φιλίππου μνημονεύοντας, ἢ τῶν μνημονευόντων ἀκού-
 οντας, ὡς μέτριος ἦν περὶ ταῦτα καὶ κοινός, καὶ ποτε
 πρεσβυτέρου γυναιίου κόπτοντος αὐτὸν ἐν παρόδῳ τινὶ
 καὶ δεομένου πολλάκις ἀκουσθῆναι φήσας μὴ σχολάζειν,
 ἐγκραγόντος ἐκείνου καὶ “μὴ βασίλευε” εἰπόντος δηχθεὶς ⁴
 σφόδρα καὶ πρὸς τούτῳ γενόμενος ἀνέστρεψεν εἰς τὴν οἰ-
 κίαν, καὶ πάντα ποιησάμενος ὕστερα τοῖς ἐντυχεῖν βου-
 λομένοις, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς πρεσβύτιδος ἐκείνης, ἐπὶ
 πολλὰς ἡμέρας ἐσχόλασεν. οὐδὲν γὰρ οὕτω βασιλεῖ προσ-
 ἦγον ὡς τὸ τῆς δίκης ἔργον. Ἄρης μὲν γὰρ τύραννος, ὡς ⁵
 φησὶ Τιμόθεος, νόμος δὲ πάντων βασιλεὺς κατὰ Πίνδα-
 ρον ἐστὶ· καὶ τοὺς βασιλεῖς Ὀμηρός φησιν οὐκ ἐλεπόλεις
 οὐδὲ ναῦς χαλκήρεις ἀλλὰ θέμιστας παρὰ τοῦ Διὸς λαμ-
 βάνοντας ῥέεσθαι καὶ φυλάσσειν, καὶ τοῦ Διὸς οὐ τὸν
 πολεμικώτατον οὐδὲ τὸν ἀδικιώτατον καὶ φρονικώτατον
 τῶν βασιλέων ἀλλὰ τὸν δικαιοτάτον ὀαριστὴν καὶ μαθη-
 τὴν προσηγόρευκεν. ἀλλὰ Δημήτριος ἔχαιρε τῷ βασιλεῖ ⁶
 τῶν θεῶν ἀνομοιοτάτην ἐπιγραφόμενος προσωνυμίαν· ὃ
 μὲν γὰρ πολιεὺς καὶ πολιοῦχος, ὃ δὲ πολιορκητὴς ἐπί-
 κλησιν ἔσχεν. οὕτως ἐπὶ τὴν τοῦ καλοῦ χώραν τὸ αἰσχρὸν
 ὑπὸ δυνάμειος ἀμαθοῦς ἐπελθὼν συνωκείωσε τῇ δόξῃ τὴν
 ἀδικίαν.

Ὁ δ’ οὖν Δημήτριος ἐπισφαλέστατα νοσήσας ἐν Πέλλῃ ⁴³
 μικροῦ τότε Μακεδονίαν ἀπέβαλε, καταδραμόντος ὀξέως
 Πύρρου καὶ μέχρις Ἐδέσσης προελθόντος. ἅμα δὲ τῷ
 κουφότερος γενέσθαι πάνυ ῥαδίως ἐξελάσας αὐτὸν ἐποι-
 ῆσατό τινας ὁμολογίας, οὐ βουλόμενος ἐμποδῶν ὄντι

- 2 συνεχῶς προσπαίων καὶ τοπομαχῶν ἤττον εἶναι πρὸς
 οἷς διενοεῖτο. διενοεῖτο δ' οὐθὲν ὀλίγον, ἀλλὰ πᾶσαν
 ἀναλαμβάνειν τὴν ὑπὸ τῷ πατρὶ γενομένην ἀρχήν. καὶ
 τῆς ἐλπίδος ταύτης καὶ τῆς ἐπιβολῆς οὐκ ἀπελείπετο τὰ
 τῆς παρασκευῆς, ἀλλὰ στρατιᾶς μὲν ἤδη συνετέτακτο πε-
 3 ζῆς μυριάδας δέκα δισχιλίων ἀνδρῶν ἀποδεύσας, καὶ
 χωρὶς ἰππέας ὀλίγων δισχιλίων καὶ μυρίων ἐλάττους,
 3 στόλον δὲ νεῶν ἅμα πεντακοσίων καταβαλλόμενος τὰς
 μὲν ἐν Πειραιεῖ τρόπεις ἔθετο τὰς δ' ἐν Κορίνθῳ τὰς δ'
 ἐν Χαλκίδι τὰς δὲ περὶ Πέλλαν, αὐτὸς ἐπιὼν ἐκασταχόσε
 καὶ διδάσκων ἅ γρὴ καὶ συντεχνώμενος, ἐκπληττομένων
 ἀπάντων οὐ τὰ πλήθη μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ μεγέθη τῶν
 4 ἔργων. οὐδεὶς γὰρ εἶδεν ἀνθρώπων οὔτε πεντεκαϊδεκῆρη
 ναῦν πρότερον οὔτε ἐκκαϊδεκῆρη, ἀλλ' ὕστερον τεσσαρα-
 κονήρη Πτολεμαῖος ὁ φιλοπάτωρ ἐναυπηγήσατο, μῆκος
 διακοσίων ὀγδοήκοντα πηχῶν, ὕψος δ' ἕως ἀκροστολίου
 πενήκοντα δυοῖν δεόντων, ναύταις δὲ χωρὶς ἔρετων ἔξηρ-
 τυμένην τετρακοσίοις, ἔρέταις δὲ τετρακισχιλίοις, χωρὶς
 δὲ τούτων ὀπλίτας δεχομένην ἐπὶ τε τῶν παρόδων καὶ
 5 τοῦ καταστρώματος ὀλίγων τρισχιλίων ἀποδέοντας. ἀλλὰ
 θεῖαν μόνην ἐκείνη παρέσχε, καὶ μικρὸν ὅσον διαφέρουσα
 τῶν μονίμων οἰκοδομημάτων, φανῆναι πρὸς ἐπίδειξιν, οὐ
 χρεῖαν, ἐπισφαλῶς καὶ δυσέργως ἐκινήθη. τῶν δὲ Δημη-
 τρίου νεῶν οὐκ ἦν τὸ καλὸν ἀναγώνιστον, οὐδὲ τῷ περιττῷ
 τῆς κατασκευῆς ἀπεστεροῦντο τὴν χρεῖαν, ἀλλὰ τὸ τάχος
 καὶ τὸ ἔργον ἀξιοθεατότερον τοῦ μεγέθους παρεῖχον.
- 44 Αἰρομένης οὖν τοσαύτης δυνάμεως ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ὄση
 μετ' Ἀλέξανδρον οὐδεὶς ἔσχε πρότερον, οἱ τρεῖς συνέστη-
 σαν ἐπὶ τὸν Δημήτριον, Σέλευκος Πτολεμαῖος Λυσίμαχος·
 ἔπειτα κοινῇ πρὸς Πύρρον ἀποστέλλαντες ἐκέλευον ἐξ-
 ἄπτεσθαι Μακεδονίας, καὶ μὴ νομίζειν σπονδὰς αἷς Δη-
 μήτριος οὐκ ἐκείνῳ τὸ μὴ πολεμεῖσθαι δέδωκεν, ἀλλ'
 2 εἴληφεν ἑαυτῷ τὸ πολεμεῖν οἷς βούλεται πρότερον. δεξα-
 μένου δὲ Πύρρου πολὺς περιέστη πόλεμος ἔτι μέλλοντα
 Δημήτριον· ἅμα γὰρ τὴν μὲν Ἑλλάδα πλεύσας στόλῳ
 • μεγάλῳ Πτολεμαῖος ἀφίστη, Μακεδονίαν δὲ Λυσίμαχος ἐκ
 Θράκης ἐκ δὲ τῆς ὁμόρου Πύρρος ἐμβαλόντες ἐληλάτουν.

ὁ δὲ τὸν μὲν υἱὸν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ βοηθῶν Μακεδονίᾳ πρῶτον ὤρμησεν ἐπὶ Λυσιμάχον. ἀγγέλλεται δὲ αὐτῷ Πύρρος ἡρηκῶς πόλιν Βέροϊαν. καὶ τοῦ λόγου ταχέως εἰς τοὺς Μακεδόνας ἐμπεσόντος οὐδὲν ἔτι τῷ Δημητρίῳ κατὰ κόσμον εἶχεν, ἀλλὰ καὶ ὄδυρμιῶν καὶ δακρύων καὶ πρὸς ἐκείνον ὀργῆς καὶ βλασφημιῶν μεστὸν ἦν τὸ στρατόπεδον, καὶ συμμένειν οὐκ ἤθελον ἀλλ' ἀπιέναι, τῷ μὲν λόγῳ πρὸς τὰ οἴκοι τῇ δ' ἀληθείᾳ πρὸς τὸν Λυσιμάχον. ἔδοξεν οὖν τῷ Δημητρίῳ Λυσιμάχου μὲν ἀποστῆναι πορρωτάτω, πρὸς δὲ Πύρρον τραπέσθαι· τὸν μὲν γὰρ ὁμόφυλον εἶναι καὶ πολλοῖς συνήθη δι' Ἀλέξανδρον, ἔπηλυν δὲ καὶ ξένον ἄνδρα τὸν Πύρρον οὐκ ἂν αὐτοῦ προτιμῆσαι Μακεδόνας. τούτων μέντοι πολὺ διεψεύσθη τῶν λογισμῶν. ὡς γὰρ ἐγγὺς ἔλθων τῷ Πύρρῳ παρεστρατοπέδευσεν, αἰὲ μὲν αὐτοῦ τὴν ἐν τοῖς ὅπλοις λαμπρότητα θαυμάζοντες, ἕκ τε τοῦ παλαιοτάτου βασιλικώτατον εἰθισμένοι νομίζειν τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις κράτιστον, τότε δὲ καὶ πρῶως κεχρηῆσθαι τοῖς ἀλισκομένοις πυνθανόμενοι, πάντως δὲ καὶ πρὸς ἕτερον καὶ πρὸς τοῦτον ἀπαλλαγῆναι τοῦ Δημητρίου ζητοῦντες, ἀπεχώρουν λάθρα καὶ κατ' ὀλίγους τό γε πρῶτον, εἶτα φανερωῶς ἅπαν εἶχε κίνησιν καὶ ταραχὴν τὸ στρατόπεδον, τέλος δὲ τῷ Δημητρίῳ τολμήσαντές τινες προσελθεῖν ἐκέλευον ἀπιέναι καὶ σῶζειν αὐτόν· ἀπειρηκέναι γὰρ ἤδη Μακεδόνας ὑπὲρ τῆς ἐκείνου τρυφῆς πολεμοῦντας. οὗτοι μετριώτατοι τῶν λόγων ἐφάνοντο τῷ Δημητρίῳ πρὸς τὴν τῶν ἄλλων τυχότητα· καὶ παρελθὼν ἐπὶ σκηρὴν, ὡσπερ οὐ βασιλεὺς ἀλλ' ὑποκριτής, μεταμφιέννεται γλαμύδα φαιὰν ἀντὶ τῆς τραγικῆς ἐκείνης, καὶ διαλαθὼν ὑπεχώρησεν. ὀρμησάντων δὲ τῶν πλειστων εὐθὺς ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ πρὸς ἄλλήλους διαμαχομένων καὶ τὴν σκηρὴν διασπώντων, ἐπιφανεῖς ὁ Πύρρος ἐκράτησεν αὐτοβοεὶ καὶ κατέσχε τὸ στρατόπεδον. καὶ γίνεται πρὸς Λυσιμάχον αὐτῷ συμπάσης Μακεδονίας νέμησις, ἐπταετιᾶν ὑπὸ Δημητρίου βεβαίως ἀρχθείσης.

Οὕτω δὲ τοῦ Δημητρίου τῶν πραγμάτων ἐκπεσόντος καὶ καταφυγόντος εἰς Κασάνδρειαν, ἡ γυνὴ Φίλα περιπαθῆς γενομένη προσιδεῖν μὲν οὐχ ὑπέμεινεν αὐδῆς ἰδιώτην

καὶ φρυγάδα τὸν τλημονέστατον βασιλέων Δημήτριον, ἀπει-
 παμένη δὲ πᾶσαν ἐλπίδα καὶ μισήσασα τὴν τύχην αὐτοῦ
 βεβαιοτέραν ἐν τοῖς κακοῖς οὔσαν ἢ τοῖς ἀγαθοῖς πιούσα
 φάρμακον ἀπέθανεν. Δημήτριος δ' ἔτι τῶν λοιπῶν ναυ-
 αγίων ἔχουσαι διανοηθεὶς ἀπῆρεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τοὺς
 2 ἐκεῖ στρατηγούς καὶ φίλους συνῆγεν. ἦν οὖν ὁ Σοφοκλέ-
 ουσ Μενέλαος εἰκόνα ταῖς αὐτοῦ τύχαις παρατίθεισιν

“ ἄλλ' οὐμὸς αἰὲν πότμος ἐν πυκνῷ θεοῦ
 τροχῷ κυκλεῖται καὶ μεταλλάσσει φύσιν,
 ὥσπερ σελήνης δ' ὄψις εὐφρόναις δύο
 στήναι δύναιτ' ἂν οὔ ποτ' ἐν μορφῇ μιᾷ,
 ἀλλ' ἐξ ἀδήλου πρῶτον ἔρχεται νέα
 πρόσωπα καλλύνουσα καὶ πληρουμένη,
 χῶταν περ αὐτῆς εὐγενεστάτη φανῆ,
 πάλιν διαρρεῖ κεῖς τὸ μηδὲν ἔρχεται.”

3 ταύτη μᾶλλον ἂν τις ἀπεικάσαι τὰ Δημητρίου πράγματα
 καὶ τὰς περὶ αὐτὸν ἀυξήσεις καὶ φθίσεις καὶ ἀναπληρώ-
 σεις καὶ ταπεινότητας, οὗ γε καὶ τότε παντάπασιν ἀπο-
 λείπειν καὶ κατασβέννυσθαι δοκοῦντος ἀνέλαμπεν αὐθις
 ἡ ἀρχὴ καὶ δυνάμεις τινὲς ἐπιρρέουσαι κατὰ μικρὸν ἀνε-
 πλήρουν τὴν ἐλπίδα. καὶ τότε πρῶτον ιδιώτης καὶ τῶν
 βασιλικῶν κοσμίων ἔρημος ἐπεφοίτα ταῖς πόλεσι, καὶ τις
 αὐτὸν ἐν Θήβαις τοιοῦτον θεασάμενος ἐχρήσατο τοῖς Εὐ-
 ριπίδου στίχοις οὕκ ἀηδῶς

“ μορφὴν ἀμείψας ἐκ θεοῦ βροτησίαν
 πάρεστι Δίρκης νάματ' Ἰσμηνοῦ θ' ὕδωρ.”

46 Ἐπεὶ δ' ἅπαξ ὥσπερ εἰς ὁδὸν βασιλικὴν τὴν ἐλπίδα
 κατέστη καὶ συνίστατο πάλιν σῶμα καὶ σχῆμα περὶ αὐτὸν
 ἀρχῆς, Θηβαίοις μὲν ἀπέδωκε τὴν πολιτείαν, Ἀθηναῖοι δ'
 ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ τὸν τε Δίφιλον, ὃς ἦν ἱερεὺς τῶν
 σωτήρων ἀναγεγραμμένος, ἐκ τῶν ἐπωνύμων ἀνεῖλον, ἀρ-
 χοντας αἰρεῖσθαι πάλιν ὥσπερ ἦν πάτριον ψηφισάμενοι,
 τὸν τε Πύρρον ἐκ Μακεδονίας μετεπέμποντο, μᾶλλον ἢ
 2 προσεδόκησαν ἰσχύοντα τὸν Δημήτριον ὀρῶντες. ὃ δ'
 ὀργῇ μὲν ἐπῆλθεν αὐτοῖς καὶ πολιορκίαν περὶ τὸ ἄστυ
 συνεστήσατο καρτεράν, Κράτητος δὲ τοῦ φιλοσόφου πεμ-
 φθέντος ὑπὸ τοῦ δήμου πρὸς αὐτόν, ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ

δυνατοῦ, τὰ μὲν οἷς ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων ἔδειτο πεισθεῖς, τὰ δ' ἐξ ὧν ἐδίδασκε περὶ τῶν ἐκείνῳ συμφερόντων νοήσας, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν, καὶ συναγαγὼν ὅσαι νῆες ἦσαν αὐτῷ, καὶ στρατιώτας μυρίους καὶ χιλίους σὺν ἱππεῦσιν ἐμβιβάσας, ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ἔπλει, Λυσιμάχου Καρίαν καὶ Λυδίας ἀποστήσων. δέχεται δ' αὐτὸν Εὐρυδίκη περὶ Μι-³λητον, ἀδελφὴ Φίλας, ἄγουσα τῶν αὐτῆς καὶ Πτολεμαίου θυγατέρων Πτολεμαΐδα καθωμολογημένην ἐκείνῳ πρότερον διὰ Σελεύζου. ταύτην γαμεῖ Δημήτριος Εὐρυδικῆς ἐκδιδούσης. καὶ μετὰ τὸν γάμον εὐθὺς ἐπὶ τὰς πόλεις τρέπεται, πολλῶν μὲν ἐκουσίως προστιθεμένων, πολλὰς δὲ καὶ βιαζόμενος. ἔλαβε δὲ καὶ Σάρδεις, καὶ τινες τῶν Λυ-⁴σιμάχου στρατηγῶν ἀπεχώρησαν πρὸς αὐτὸν χρήματα καὶ στρατιὰν κομίζοντες. ἐπερχομένου δὲ Ἀγαθοκλέους τοῦ Λυσιμάχου μετὰ δυνάμεως ἀνέβαινεν εἰς Φρυγίαν, ἔγνωκώς, ἄνπερ Ἀρμενίας ἐπιλάβηται, Μηδίαν κινεῖν καὶ τῶν ἄνω πραγμάτων ἔχεσθαι, πολλὰς ἐξωθουμένην περιφυγὰς καὶ ἀναχωρήσεις ἐχόντων. ἐπομένου δ' Ἀγαθοκλέους ἐν⁵ ταῖς συμπλοκαῖς περιῆν, ἐπισιτισμοῦ δὲ καὶ προνομῶν εἰργόμενος ἤπορεῖτο, καὶ τοῖς στρατιώταις δι' ὑποψίας ἦν ὡς ἐπ' Ἀρμενίαν καὶ Μηδίαν ἐκτοπίζων. ἅμα δὲ μᾶλλον ὁ λιμὸς ἐπέτεινε, καὶ διαμαρτία τις γενομένη περὶ τὴν τοῦ Λύκου διάβασιν πλῆθος ἀνθρώπων ἀρπασθὲν ὑπὸ τοῦ ζεύματος ἀπώλεσεν. ὅμως δὲ τοῦ σκώπτειν οὐκ ἀπέχοντο, προγράφει δὲ τις αὐτοῦ πρὸ τῆς σκη-⁶νῆς τὴν τοῦ Οἰδίποδος ἀρχὴν μικρὸν παραλλάξας "τέκνον τυφλοῦ γέροντος Ἀντιγόνου, τίνας χώρους ἀφίγμεθα;"

Τέλος δὲ καὶ νόσου τῷ λιμῷ συνεπιτιθεμένης ὥσπερ⁴⁷ εἴωθεν, ἐπὶ βρώσεις ἀναγκαίας τρεπομένων, τοὺς πάντας οὐκ ἐλάσσονας ὀντακισχιλίων ἀποβαλῶν ἀνῆγεν ὀπίσω τοὺς λοιπούς, καὶ καταβὰς εἰς Ταρσὸν ἐβούλετο μὲν ἀπέχεσθαι τῆς χώρας οὕσης ὑπὸ Σελεύζῳ τότε καὶ πρόφρασιν ἐκείνῳ μηδεμίαν παρασχεῖν, ὡς δ' ἦν ἀμήχανον ἐν ταῖς ἐσχάταις² ὄντων ἀπορίαις τῶν στρατιωτῶν, καὶ τοῦ Ταύρου τὰς ὑπερβολὰς Ἀγαθοκλῆς ἀπετελίσει, γράφει πρὸς Σέλευκον ἐπιστολὴν μακρὸν τινα τῆς αὐτοῦ τύχης ὀδυρμόν, εἶτα

πολλὴν ἰκεσίαν καὶ δέησιν ἔχουσαν ἀνδρὸς οἰκείου λαβεῖν
 οἶκτον, ἄξια καὶ πολεμίοις συναλγῆσαι πεπονθότος. ἐπι-
 κλασθέντος δὲ πῶς Σελεύκου, καὶ γράψαντος τοῖς ἐκεῖ
 στρατηγοῖς ὅπως αὐτῷ τε τῷ Δημητρίῳ χορηγίαν βασι-
 3 λικὴν καὶ τῇ δυνάμει τροφὴν ἄφθονον παρέχωσιν, ἐπελ-
 θὼν Πατροκλῆς, ἀνὴρ συνετὸς εἶναι δοκῶν καὶ Σελεύκῳ
 φίλος πιστός, οὐ τὸ τῆς δαπάνης ἔφη πλεῖστον εἶναι τῶν
 Δημητρίου στρατιωτῶν τρεφομένων, ἀλλ' ἐνδιατρίβοντα
 τῇ χώρᾳ Δημήτριον οὐ καλῶς περιορᾶν αὐτόν, ὅς ἀεὶ
 βιαιότατος ὢν καὶ μεγαλοπραγμονέστατος βασιλέων νῦν
 ἐν τύχαις γέγονεν αἰ καὶ τοὺς φύσει μετρίους ἐξάγουσι
 4 τολμᾶν καὶ ἀδικεῖν. ἐκ τούτου παροξυνθεὶς ὁ Σέλευκος
 ἐξώρμησεν εἰς Κιλικίαν μετὰ πολλῆς δυνάμεως. ὁ δὲ Δη-
 μῆτριος ἐκπλαγεὶς τῇ δι' ὀλίγου μεταβολῇ τοῦ Σελεύκου
 καὶ φοβηθεὶς ὑπέστειλε τοῖς ὀχυρωτάτοις τοῦ Ταύρου,
 καὶ διαπεμπόμενος ἡξίου μάλιστα μὲν αὐτὸν περιδεῖν,
 τῶν αὐτονόμων τινὰ βαρβάρων κτησάμενον ἀρχὴν, ἐν ἧ
 καταβιώσεται πλάνης καὶ φυγῆς παυσάμενος, εἰ δὲ μή,
 τὸν χειμῶνα διαθρέψαι τὴν δύνάμιν αὐτόθι καὶ μὴ πάν-
 των ἐνδεᾶ καὶ γυμνὸν ἐξελαύνειν καὶ προβάλλειν τοῖς πο-
 48 λεμίοις. ἐπεὶ δὲ Σέλευκος ταῦτα πάντα ὑποπτεύων ἐκέ-
 λευσεν αὐτόν, εἰ βούλεται, δύο μῆνας ἐν τῇ Καταονίᾳ
 χειμάσαι, δόντα τοὺς πρώτους τῶν φίλων ὀμῆρους, ἅμα
 δὲ τὰς εἰς Συρίαν ἀπετείχιζεν ὑπερβολάς, ἐγκλειόμενος
 ὡσπερ Θηρίον ὁ Δημήτριος κύκλῳ καὶ περιβαλλόμενος
 ὑπ' ἀνάγκης τρέπεται πρὸς ἄλλην, καὶ τὴν τε χώραν κατ-
 ἔτρεχε καὶ τῷ Σελεύκῳ προσβάλλοντι συμπλεκόμενος αἰ
 2 πλέον εἶχεν. καὶ ποτε τῶν δρεπανηφόρων εἰς αὐτὸν ἀφε-
 θέντων ὑποστάς τροπὴν ἐποίησατο, καὶ τῶν εἰς Συρίαν
 ὑπερβολῶν τοὺς ἀποτειχίζοντας ἐξελάσας ἐγράτησεν. καὶ
 ὄλως ἐπῆρτο τῇ γνώμῃ, καὶ τοὺς στρατιώτας ἀνατεθαρ-
 ρηκότας ὄρων παρεσκευάζετο διαγωνίσασθαι πρὸς τὸν
 Σέλευκον ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἄθλοις, ἠπορημένον ἤδη καὶ
 3 αὐτόν· ἀπέστρεψε μὲν γὰρ τὴν παρὰ Λυσιμάχου βοήθειαν
 ἀπιστῶν καὶ φοβούμενος, αὐτὸς δὲ καθ' ἑαυτὸν ὠκνεῖ τῷ
 Δημητρίῳ συνάψαι, δεδιὼς τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν
 αἰεὶ μεταβολὴν ἐκ τῶν ἐσχάτων ἀποριῶν τὰς μεγίστας εὐ-

τυχίας ἐπιφέρουσαν. νόσος μέντοι βαρεῖα τὸν Δημήτριον ἐν τούτῳ καταλαβοῦσα τό τε σῶμα δεινῶς ἐκάκωσε καὶ τὰ πράγματα παντάπασι διέφθειρεν· οἱ μὲν γὰρ ἀπεχώρησαν πρὸς τοὺς πολεμίους, οἱ δὲ διερρύησαν αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν.

Μόλις δ' ἐν ἡμέραις τεσσαράκοντα ῥαῖσας καὶ τοὺς ὑπο- 4
λοίπους ἀναλαβῶν, καὶ ὀρμήσας, ὅσον ἰδεῖν καὶ δοξάσαι
τοὺς πολεμίους, ἐπὶ Κιλικίας, εἶτα νυκτὸς ἄνευ σάλπιγγος
ἄρας ἐπὶ Θάτερα καὶ τὸν Ἄμανὸν ὑπερβαλὼν ἐπόρθει τὴν
κάτω χώραν ἄχρι τῆς Κυρρηστικῆς. ἐπιφανέντος δὲ τοῦ 49
Σελεύκου καὶ ποιουμένου τὰς καταλύσεις ἐγγύς, ἀναστή-
σας ὁ Δημήτριος τὸ στράτευμα νυκτὸς ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτὸν
ἄγνοοῦντα μέχρι πολλοῦ καὶ κοιμώμενον. αὐτομόλων δὲ
τινῶν παραγενομένων καὶ φρασάντων τὸν κίνδυνον, ἐκπλα-
γεῖς καὶ ἀναπηδήσας ἐκέλευσε σημαίνειν, ἅμα τὰς κρη-
πίδας ὑποδοῦμενος καὶ βοῶν πρὸς τοὺς ἐταίρους ὡς Θη-
ρίῳ δεινῇ συμπέπλεκται. Δημήτριος δὲ τῷ Θορύβῳ τῶν
πολεμίων αἰσθόμενος ὅτι μεμήνυται, κατὰ τάχος ἀπῆγεν.
ἅμα δ' ἡμέρα προσκειμένου τοῦ Σελεύκου, πέμψας τινὰ 2
τῶν περὶ αὐτὸν ἐπὶ Θάτερον κέρας ἐποίησέ τινα τροπὴν
τῶν ἐναντίων. εἶτα μέντοι Σέλευκος αὐτὸς ἄφεις τὸν ἵπ-
πον καὶ τὸ κράνος ἀποθέμενος καὶ λαβὼν πέλτην ἀπήντα
τοῖς μισθοφόροις, ἐπιδεικνύμενος αὐτὸν καὶ μεταβαλέσθαι
παρακαλῶν ἤδη ποτὲ συμφρονήσοντας ὅτι φειδόμενος ἐκεί-
νων, οὐ Δημητρίου χρόνον πολὺν διατετέλεκεν. ἐκ τούτου 3
πάντες ἀσπαζόμενοι καὶ βασιλέα προσαγορεύοντες μεθ-
ίσταντο. Δημήτριος δὲ πολλῶν μεταβολῶν αἰσθόμενος
ἐσχάτην ἐκείνην ἤκουσαν ἐπ' αὐτόν, ἐκκλίνας ἐπὶ τὰς Ἄμα-
νίδας ἔφυγε πύλας, καὶ καταβαλὼν εἰς ὕλην τινὰ σπηραεφῆ
μετὰ φίλων τινῶν καὶ ἀκολούθων ὀλίγων παντάπασιν ὄν-
των προσέμενε τὴν νύκτα, βουλόμενος, εἰ δύναίτο, τῆς ἐπὶ
Καῦνον ὁδοῦ λαβέσθαι καὶ διεκπεσεῖν ἐπὶ τὴν Θάλασσαν,
οὐ τὸν ναύσταθμον εὐρήσειν ἠλπίζεν. ὡς δ' ἔγνω μηδ' 4
ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐφόδιον ἔχοντας αὐτούς, ἐπ' ἄλλων
ἐγένετο λογισμῶν. εἶτα μέντοι Σωσιγένης ἐπῆλθεν, ἐταῖ-
ρος αὐτοῦ, χρυσοῦς τετρακοσίους ὑπεζωσμένος· καὶ ἀπὸ
τούτων ἐλπίζοντες ἄχρι θαλάσσης διαγενήσεσθαι, πρὸς

τὰς ὑπερβολὰς ἐχώρουν σκοταῖοι. πυρῶν δὲ καιομένων πρὸς αὐταῖς πολεμίων ἀπογνόντες ἐκείνην τὴν ὁδὸν αὐθις ἀνεχώρησαν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, οὔτε πάντες (ἔνιοι γὰρ ἀπέδρασαν) οὔτε ὁμοίως οἱ παραμένοντες πρόθυμοι. ⁵ τολμήσαντος δὲ τινος εἰπεῖν τι, ὡς Σελεύκῳ χρὴ τὸ σῶμα παραδοῦναι Δημήτριον, ὥρμησε μὲν τὸ ξίφος σπασάμενος ἀνελεῖν ἑαυτὸν, οἱ δὲ φίλοι περιστάντες καὶ παραμυθούμενοι συνέπεισαν οὕτω ποιῆσαι. καὶ πέμπει πρὸς Σέλευκον ἐπιτρέπων ἐκείνῳ τὰ κατ' ἑαυτὸν.

- ⁵⁰ Ἀκούσας δὲ Σέλευκος οὐκ ἔφη τῇ Δημητρίου τύχῃ σώζεσθαι Δημήτριον, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἄλλων καλῶν αὐτῷ φιλανθρωπίας καὶ χρησιότητος ἐπίδειξιν διδούση. καλέσας δὲ τοὺς ἐπιμελητὰς σκηπὴν τε πηγνύναι βασιλικὴν ἐκέλευσε, καὶ τὰλλα πάντα ποιεῖν καὶ παρασκευάζειν εἰς ὑποδοχὴν καὶ θεραπείαν μεγαλοπρεπῶς. ² ἦν δὲ τις Ἀπολλωνίδης παρὰ τῷ Σελεύκῳ, τοῦ Δημητρίου γεγωνὸς συνήθης· τοῦτον εὐθύς ἐξέπεμψε πρὸς αὐτόν, ὅπως ἡδίων γένηται καὶ θαρρῶν ὡς πρὸς οἰκεῖον ἄνδρα καὶ κηδεστὴν ἀπαντᾶ. φανερᾶς δὲ τῆς γνώμης αὐτοῦ γενομένης ὀλίγοι τὸ πρῶτον, εἶτα οἱ πλεῖστοι τῶν φίλων ἐξεπήδων παρὰ τὸν Δημήτριον, ἀμιλλώμενοι καὶ φθάνοντες ἀλλήλους· ἠλπίζετο γὰρ εὐθύς παρὰ τῷ Σελεύκῳ ³ μέγιστος ἔσεσθαι. τοῦτο δ' ἐκείνῳ μὲν εἰς φθόνον μετέβαλε τὸν ἔλεον, τοῖς δὲ κακοήθεσι καὶ βασκάνοις παρέσχεν ἀποτρέψαι καὶ διαφθεῖραι τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ βασιλέως, ἐκφοβήσασιν αὐτόν ὡς οὐκ εἰς ἀναβολὰς ἀλλ' ἅμα τῷ πρῶτον ὀφθῆναι τὸν ἄνδρα μεγάλων ἐσομένων ⁴ ἐν τῷ στρατοπέδῳ νεωτερισμῶν. ἄρτι δὲ τοῦ Ἀπολλωνίδου πρὸς τὸν Δημήτριον ἀφιγμένου περιχαροῦς, καὶ τῶν ἄλλων ἐπερχομένων καὶ λόγους θαυμαστοὺς ἀπαγγελλόντων περὶ τοῦ Σελεύκου, καὶ τοῦ Δημητρίου μετὰ τηλικαύτην δυστυχίαν καὶ κακοπραγίαν, εἰ καὶ πρότερον ἐδόκει τὴν παράδοσιν τοῦ σώματος αἰσχρὰν πεποιῆσθαι, τότε μετεγνωκότος διὰ τὸ θαρρεῖν καὶ πιστεύειν ταῖς ἐλπίσιν, ἦλθε Πausανίας ἔχων στρατιώτας ὁμοῦ πεζοὺς ⁵ καὶ ἵππεῖς περὶ χιλίους, καὶ τούτοις περισχὼν τὸν Δημήτριον ἄφνω, τοὺς δ' ἄλλους ἀποστήσας, Σελεύκῳ μὲν

αὐτὸν εἰς ὄψιν οὐ κατέστησεν, εἰς δὲ Χερρόνησον τὴν Συριακὴν ἀπήγαγεν, ὅπου τὸ λοιπὸν ἰσχυρᾶς φυλακῆς ἐπισταθελῆς θεραπείᾳ μὲν ἤκεν ἱκανὴν παρὰ Σελεύκου καὶ χρήματα καὶ δίαίτα παρεσκευάζετο καθ' ἡμέραν οὐ μεμπτή, δρόμοι δὲ καὶ περίπατοι βασιλικοὶ καὶ παράδεισοι θήρας ἔχοντες ἀπεδείχθησαν· ἦν δὲ καὶ τῶν φίλων τῶν 6 συμφυγόντων τῷ βουλομένῳ συνεῖναι. καὶ παρ' αὐτὸν τινες ὅμως ἐπιφοιτῶντες ἀπὸ τοῦ Σελεύκου ἤκον κομίζοντες ἐπεικεῖς λόγους καὶ θαρρεῖν παρακαλοῦντες ὡς, ὅταν πρῶτον Ἀντίοχος ἀφίκηται σὺν Στρατονίκη, διεθροσόμενον.

Ὁ δὲ Δημήτριος ἐν τῇ τοιαύτῃ τύχῃ γεγονὼς ἐπέστειλε 51 πρὸς τὸν υἱὸν καὶ τοὺς περὶ Ἀθήνας καὶ Κόρινθον ἡγεμόνας καὶ φίλους μήτε γράμμασιν αὐτοῦ μήτε σφραγίδι πιστεύειν, ἀλλ' ὡσπερ τεθνηκότος Ἀντιγόνου τὰς πόλεις καὶ τὰ λοιπὰ πράγματα διαφυλάττειν. Ἀντίγονος δὲ τὴν 2 τοῦ πατρὸς σύλληψιν πυθόμενος καὶ βαρέως ἐνεγκὼν καὶ πενθίμην ἀναλαβὼν ἐσθῆτα πρὸς τε τοὺς ἄλλους βασιλεῖς ἔγραψε καὶ πρὸς αὐτὸν Σέλευκον, δεόμενος καὶ πᾶν ὅ τι λοιπὸν ἦν αὐτοῖς παραδιδούς, καὶ πρὸ παντὸς ὀμνυρεῖν ἔτοιμος ὢν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. καὶ συνεδέοντο ταῦτα πόλεις τε πολλαὶ καὶ δυνάσται πλὴν Λυσιμάχου. Λυσιμάχος δὲ καὶ χρήματα πολλὰ πέμπων ὑπισχνεῖτο Σε- 3 λεύκῳ κτείναντι Δημήτριον. ὁ δ' ἐκείνον μὲν καὶ ἄλλως προβαλλόμενος ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ μιᾶρον ἠγεῖτο καὶ βάρβαρον, Ἀντιόχῳ δὲ τῷ παιδί καὶ Στρατονίκη φυλάττων Δημήτριον, ὡς ἐκείνων ἢ χάρις γένοιτο, παρήγε τὸν χρόνον.

Ὁ δὲ Δημήτριος, ὡς ἐν ἀρχῇ τὴν τύχην προσπεσοῦσαν 52 ὑπέμεινε καὶ ῥᾶον ἤδη φέρειν εἰθίζετο τὰ παρόντα, πρῶτον μὲν ἀμῶς γέ πως ἐκίνει τὸ σῶμα, θήρας, ἐφ' ὅσον ἦν, καὶ δρόμων ἀπτόμενος, ἔπειτα κατὰ μικρὸν ὄγκου πρὸς αὐτὰ καὶ νωθείας ἐπίμπλατο, καὶ φέρων ἑαυτὸν εἰς πόντους καὶ κύβους κατέβαλε καὶ τοῦ χρόνου τὸν πλεῖστον ἐν τούτοις διῆγεν, εἴτε τοὺς ἐν τῷ νήφειν ἀναλογισμοὺς 2 τῶν παρόντων ἀποδιδράσκων καὶ παρακαλυπτόμενος τῇ μέθῃ τὴν διάνοιαν, εἴτε συγγνοὺς ἑαυτῷ τοῦτον εἶναι τὸν

- βιον ὃν ἔκπαλαι πορθῶν καὶ διώκων ἄλλως ὑπ' ἀνοίας καὶ
κενῆς δόξης ἐπλάζετο καὶ πολλὰ μὲν ἐαυτῷ πολλὰ δ' ἐτέ-
ροις πράγματα παρεῖχεν, ἐν ὅπλοις καὶ στόλοις καὶ στρα-
τοπέδοις τὸ ἀγαθὸν ζητῶν, ὃ νῦν ἐν ἀπραγμοσύνῃ καὶ
³ σχολῇ καὶ ἀναπαύσει μὴ προσδοκῆσας ἀνεύρηκεν. τί γὰρ
ἄλλο τῶν πολέμων καὶ τῶν κινδύνων πέρας ἐστὶ τοῖς φράυ-
λοις βασιλεῦσι, κακῶς καὶ ἀνοήτως διακειμένοις, οὐχ ὅτι
μόνον τρυφὴν καὶ ἡδονὴν ἀντὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τοῦ καλοῦ
διώκουσιν, ἀλλ' ὅτι μὴδ' ἠδουσθαι μὴδὲ τρυφᾶν ὡς ἀλη-
θῶς ἴσασιν; ὃ δ' οὖν Δημήτριος ἔτος τρίτον ἐν τῇ Χερ-
ρονήσῃ καθευργμένος ὑπ' ἀργίας καὶ πλησμονῆς καὶ οἴνου
νοσήσας ἀπέθανεν, ἔτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα βεβιω-
⁴ κῶς. καὶ Σέλευκος ἤκουσέ τε κακῶς καὶ μειτενόησεν οὐ
μετρῶς ἐν ὑποψίᾳ τὸν Δημήτριον θάμενος τότε, καὶ μὴδὲ
Δρομιχαίτην, ἄνδρα βάρβαρον θοῤῥα, μιμησάμενος οὕτω
φιλανθρωπῶς καὶ βασιλικῶς ἀλόντι Λυσιμάχῳ χρησά-
μενον.
- ⁵³ Ἔσχε μέντοι καὶ τὰ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ τραγικὴν
τινα καὶ θεατρικὴν διάθεσιν. ὃ γὰρ υἱὸς Ἀντίγονος, ὡς
ἦσθετο τὰ λείψανα κομιζόμενα, πάσαις ἀναγκαῖς ταῖς
ναυσὶν ἐπὶ νήσων ἀπήνησε, καὶ δεξάμενος εἰς τὴν μεγί-
στην τῶν ναυαρχίδων ἔθετο τὴν ὑδρίαν χρυσήλατον οὔσαν.
² αἱ δὲ πόλεις αἷς προσεῖχον, τοῦτο μὲν στεφάνους ἐπέφε-
ρον τῇ ὑδρίᾳ, τοῦτο δ' ἄνδρας ἐν σχήματι πενθίμῳ συν-
θάποντας καὶ συμπαραπέμψοντας ἀπέστελλον. εἰς δὲ
Κόρινθον τοῦ στόλου καταπλέοντος ἢ τε κάλπις ἐκ πρύ-
μνης περιφανῆς ἐωρᾶτο πορφύρα βασιλικῇ καὶ διαδήματι
κεκοσμημένη, καὶ παρειστήκεισαν ἐν ὅπλοις νεανίσκοι δο-
ρυφοροῦντες. ὃ δὲ τῶν τότε ἀσλητῶν ἔλλογιμώτατος Ξε-
νόφαντος ἐγγὺς καθεζόμενος προσηύλει τῶν μελῶν τὸ
³ ἱερώτατον· καὶ πρὸς τοῦτο τῆς εἰρεσίας ἀναφερομένης
μετὰ ῥυθμοῦ τινός, ἀπήντα ψόφος ὡσπερ ἐν κοπετῷ ταῖς
τῶν ἀσλημάτων περιόδοις. τὸν δὲ πλεῖστον οἶκτον καὶ
ὀλοφυρμὸν αὐτὸς ὁ Ἀντίγονος τοῖς ἠθροισμένοις ἐπὶ τὴν
θάλασσαν ὄφθεις ταπεινὸς καὶ δεδακρυμένος παρέσχεν.
ἐπενεχθεισῶν δὲ τιμῶν καὶ στεφάνων περὶ Κόρινθον εἰς
Δημητριάδα κομίσας ἔθηκε τὰ λείψανα, πόλιν ἐπώνυμον

ἐκείνου, συνοικισθεῖσαν ἐκ μικρῶν τῶν περὶ τὴν Ἰωλκὸν πολιχνίων.

Ἀπέλιπε δὲ γενεὰν ὁ Δημήτριος Ἀντίγονον μὲν ἐκ Φί-⁴λας καὶ Στρατονίην, δύο δὲ Δημητρίους, τὸν μὲν Λεπτὸν ἐξ Ἰλλυρίδος γυναικός, τὸν δ' ἄρξαντα Κυρήνης ἐκ Πτολεμαΐδος, ἐκ δὲ Δηιδαμείας Ἀλέξανδρον, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ κατεβίωσεν. λέγεται δὲ καὶ Κόρραγον υἱὸν ἐξ Εὐρυδίκης αὐτῷ γενέσθαι. κατέβη δὲ ταῖς διαδοχαῖς τὸ γένος αὐτοῦ βασιλεῦον εἰς Περσέα τελευταῖον, ἐφ' οὗ Ῥωμαῖοι Μακεδονίαν ὑπηγάγοντο.

Διηγωνισμένου δὲ τοῦ Μακεδονικοῦ δράματος ὥρα τὸ Ῥωμαϊκὸν ἐπεισαγαγεῖν.

Ἀντωνίου πάππος μὲν ἦν ὁ ῥήτωρ Ἀντώνιος, ὃν τῆς¹ Σύλλα γενόμενον στάσεως Μάριος ἀπέκτεινε, πατήρ δ' ὁ Κρητικὸς ἐπικληθεὶς Ἀντώνιος, οὐχ οὕτω μὲν ἐν τοῖς πολιτικοῖς εὐδόκιμος ἀνὴρ οὐδὲ λαμπρός, εὐγνώμων δὲ καὶ χρηστός, ἄλλως τε καὶ πρὸς τὰς μεταδόσεις ἔλευθέριος, ὡς ἀφ' ἐνός ἂν τις ἔργου καταμάθοι. κεκτημένος γὰρ οὐ² πολλὰ καὶ διὰ τοῦτο τῇ φιλανθρωπία χρῆσθαι κωλυόμενος ὑπὸ τῆς γυναικός, ἐπεὶ τις ἀφίκετο τῶν συνήθων πρὸς αὐτὸν ἀργυρίου δεόμενος, ἀργύριον μὲν οὐκ εἶχε, παιδαρίῳ δὲ προσέταξεν εἰς ἀργυροῦν σκύφον ὕδωρ ἐμβαλόντι κομίσαι, καὶ κομίσαντος ὡς ξύρεσθαι μέλλων κατέβρεχε τὰ γένεια, τοῦ δὲ παιδαρίου καθ' ἑτέραν πρόφασιν ἐκποδῶν³ γενομένου τὸν μὲν σκύφον ἔδωκε τῷ φίλῳ χρῆσθαι κελύσας, ζητήσεως δὲ πολλῆς ἐν τοῖς οἰκέταις οὔσης ὁρῶν χαλεπαίνουσαν τὴν γυναῖκα καὶ βουλομένην καθ' ἕκαστον ἐξετάζειν ὡμολόγησε, συγγνώμην ἔχειν δεηθεῖς.

Ἦν δ' αὐτῷ γυνὴ Ἰουλία τοῦ Καισάρων οἴκου, ταῖς ἀρί-²σταις τότε καὶ σωφρονεστάταις ἐνάμιλλος. ὑπὸ ταύτης ὁ υἱὸς Ἀντώνιος ἐτράφη, μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Κορνηλίῳ Λέντῳ γαμηθείσης, ὃν Κικέρων ἀπέκτεινε τῶν Κατιλίνα συνωμοτῶν γενόμενον. αὕτη δοκεῖ τῆς σφοδρᾶς ἔχθρας Ἀντωνίῳ πρὸς Κικέρωνα πρόφασις καὶ ἀρχὴ γενέσθαι. φησὶ γοῦν Ἀντώνιος οὐδὲ τὸν νεκρὸν αὐτοῖς ἀπο-²δοθῆναι τοῦ Λέντλου πρότερον ἢ τῆς γυναικὸς τοῦ Κικέρωνος τὴν μητέρα δεηθῆναι. τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογουμένως

ψευδος ἐστίν· οὐδείς γὰρ εἶρχθη ταφῆς τῶν τότε κολα-
 3 σθέντων ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος· Ἀντωνίῳ δὲ λαμπρῷ καὶ
 ὥραν γενομένη τὴν Κουρίωνος φιλίαν καὶ συνήθειαν ὥσπερ
 τινὰ κῆρα προσπεσεῖν λέγουσιν, αὐτοῦ τε περὶ τὰς ἡδονὰς
 ἀπαιδευτοῦ γενομένου, καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὡς μᾶλλον εἶη
 χειροθήτης, εἰς πότους καὶ γύναια καὶ δαπάνας πολυτελεῖς
 καὶ ἀκολάστους ἐμβαλόντος, ἐξ ὧν ὄφλημα βαρὺ καὶ παρ'
 ἡλικίαν αὐτῷ συνήχθη πενήκοντα καὶ διακοσίων ταλάν-
 4 των. τοῦτο πᾶν ἐγγυησαμένου τοῦ Κουρίωνος ὁ πατὴρ
 αἰσθόμενος ἐξήλασε τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς οἰκίας. ὁ δὲ
 βραχὺν μὲν τινα χρόνον τῇ Κλωδίῳ τοῦ Θραυστάτου καὶ
 βδελυρωτάτου τῶν τότε δημαγωγῶν φορᾷ πάντα τὰ πρά-
 γματα ταραττούση προσέμιξεν ἑαυτόν· ταχὺ δὲ τῆς ἐκέ-
 νου μανίας μεστὸς γενόμενος, καὶ φοβηθεὶς τοὺς συνιστα-
 μένους ἐπὶ τὸν Κλώδιον, ἀπῆρεν ἐκ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν
 Ἑλλάδα, καὶ διέτριβε τό τε σῶμα γυμνάζων πρὸς τοὺς
 5 στρατιωτικοὺς ἀγῶνας καὶ λέγειν μελετῶν. ἐχρητο δὲ τῇ
 καλουμένῳ μὲν Ἀσιανῷ ζήλῳ τῶν λόγων, ἀνθούντι μάλι-
 στα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἔχοντι δὲ πολλὴν ὁμοιότητα
 πρὸς τὸν βίον αὐτοῦ κομπῶδη καὶ φρουαγματιαν ὄντα καὶ
 κενοῦ γανριάματος καὶ φιλοτιμίας ἀνωμάλου μεστόν.

3 Ἐπεὶ δὲ Γαβίνιος ἀνὴρ ὑπατικὸς εἰς Συρίαν πλέων
 ἀνέπειθεν αὐτὸν ὁρμῆσαι πρὸς τὴν στρατείαν, ἰδιώτης
 μὲν οὐκ ἂν ἔφη συνεξελθεῖν, ἀποδειχθεὶς δὲ τῶν ἰππέων
 ἄρχων συνεστράτευε. καὶ πρῶτον μὲν ἐπ' Ἀριστόβουλον
 Ἰουδαίους ἀφιστάντα πεμφθεὶς αὐτὸς μὲν ἐπέβη τοῦ με-
 γίστου τῶν ἐρυμάτων πρῶτος, ἐκεῖνον δὲ πάντων ἐξήλα-
 σεν· εἶτα μάχην συνάψας καὶ τρεψάμενος ὀλίγοις τοῖς
 σὺν αὐτῷ τοὺς ἐκείνου πολλαπλασίους ὄντας ἀπέκτεινε
 πλὴν ὀλίγων ἅπαντας· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ παιδὸς Ἀρι-
 2 στόβουλος ἦλθ. μετὰ ταῦτα Γαβίνιον ἐπὶ μυρίοις ταλάν-
 τοις Πτολεμαίου πείθοντος εἰς Αἴγυπτον ἅμα συνεμβалеῖν
 αὐτῷ καὶ τὴν βασιλείαν ἀναλαβεῖν, οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν
 ἡγεμόνων ἰραντιοῦντο, καὶ Γαβίνιον δ' ὄκνος τις εἶχε τοῦ
 πολέμου καίπερ ἐξηνδραποδισμένον κομιδῇ τοῖς μυρίοις
 ταλάντοις, Ἀντώνιος δὲ καὶ πράξεων μεγάλων ἐφιέμενος
 καὶ τῷ Πτολεμαίῳ χαριζόμενος δεομένῳ συνέπεισε μὲν

καὶ συνεξώρησεν ἐπὶ τὴν στρατείαν τὸν Γαβλίον, ἐπεὶ ἃ
 δὲ τοῦ πολέμου μᾶλλον ἐροβοῦντο τὴν ἐπὶ τὸ Πηλούσιον
 ὁδὸν ἄτε δὴ διὰ ψάμμου βαθείας καὶ ἀνύδρου παρὰ τὸ
 Ἐκρηγμα καὶ τὰ τῆς Σερβωνίδος ἔλη γινομένης αὐτοῖς τῆς
 πορείας, ἄς Τυφῶνος μὲν ἔκπνοῦς Αἰγύπτιοι καλοῦσι, τῆς
 δ' ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὑπονόστισι εἶναι δοκεῖ καὶ διήθη-
 σις, ἣ βραχυτάτῃ διορίζεται πρὸς τὴν ἐντὸς θαλάσσαν
 ἰσθμῷ, πεμφθεὶς μετὰ τῶν ἰππέων ὁ Ἄντωνιος οὐ μόνον ἄ
 τὰ στενὰ κατέσχεν, ἀλλὰ καὶ Πηλούσιον ἑλών, πόλιν με-
 γάλην, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ φρουρῶν κρατήσας, ἅμα καὶ τὴν
 ὁδὸν ἀσφαλῆ τῷ στρατεύματι καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς νίκης
 ἐποίησε τῷ στρατηγῷ βέβαιον. ἀπέλαυσαν δὲ τῆς φιλο-
 τιμίας αὐτοῦ καὶ οἱ πολέμιοι· Πτολεμαίου γὰρ ἅμα τῷ
 παρελθεῖν εἰς τὸ Πηλούσιον ὑπ' ὄργῆς καὶ μίσους ὠρμη-
 μένου φρονεῦειν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνέστη καὶ διεκώλυσεν.
 ἐν δὲ ταῖς μάχαις καὶ τοῖς ἀγῶσι μεγάλοις καὶ συχνοῖς ἑ
 γενομένοις πολλὰ καὶ τόλμης ἔργα καὶ προνοίας ἡγεμονι-
 κῆς ἀποδειξάμενος, ἐμφανεστάτα δὲ τῷ κυκλώσασθαι καὶ
 περιβαλεῖν κατόπιν τοὺς πολεμίους τὴν νίκην τοῖς κατὰ
 στόμα παρασχών, ἀριστεῖα καὶ τιμὰς ἔλαβε πρεπούσας.
 οὐ διέλαθε δὲ τοὺς πολλοὺς οὐδ' ἠ πρὸς Ἀρχέλαον αὐτοῦ
 τεθνηκότα φιλανθρωπία· γεγονὼς γὰρ αὐτῷ συνήθης καὶ ἑ
 ξένος ἐπολέμει μὲν ἀναγκαίως ζῶντι, τὸ δὲ σῶμα πεσόν-
 τος ἔξευρὼν καὶ κοσμήσας βασιλικῶς ἐκήδευσεν. ἐπὶ τού-
 τοις Ἀλεξανδρεῦσι τε πλεῖστον αὐτοῦ λόγον κατέλιπε, καὶ
 Ῥωμαίων τοῖς στρατευομένοις ἀνὴρ ἔδοξε λαμπρότατος
 εἶναι.

Προσῆν δὲ καὶ μορφῆς ἑλευθέριον ἀξίωμα, καὶ πύγων ἄ
 τις οὐκ ἀγεννῆς καὶ πλάτος μετώπου καὶ γρυπότης μυκτῆ-
 ρος ἐδόκει τοῖς γραφομένοις καὶ πλαττομένοις Ἡρακλέους
 προσώποις ἐμφερὲς ἔχειν τὸ ἀρρενωπόν. ἦν δὲ καὶ λόγος
 παλαιὸς Ἡρακλείδας εἶναι τοὺς Ἄντωνίους, ἀπ' Ἄντωνος
 παιδὸς Ἡρακλέους γεγονότας. καὶ τοῦτον ἔφετο τὸν λόγον ἑ
 τῆ τε μορφῆ τῷ σώματι, ὡς περ εἴρηται, καὶ τῆ στολῆ
 βεβαιοῦν· ἀεὶ γάρ, ὅτε μέλλοι κτελεῖσιν ὁρᾶσθαι, χιτῶνα
 εἰς μηρὸν ἔξωστο, καὶ μάχιρα μεγάλη παρήρητο, καὶ
 σάγος περιέκειτο τῶν στερεῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ τοῖς

- ἄλλοις φορτικὰ δοκοῦντα, μεγαλαυχία καὶ σκῶμια καὶ κίθων ἐμφανῆς καὶ καθίσει παρὰ τὸν ἐσθλόντα καὶ φραγεῖν ἐπιστάντα τραπέζῃ στρατιωτικῇ, θανμαστὸν ὅσον εὐνοίας καὶ πόθου πρὸς αὐτὸν ἐνεποιεῖ τοῖς στρατιώταις.
- ³ ἦν δὲ πού καὶ τὸ ἐρωτικὸν οὐκ ἀναφρόδιτον, ἀλλὰ καὶ τούτῳ πολλοὺς ἐδημαγῶγει, συμπτράττων τε τοῖς ἐρῶσι καὶ σκωπτόμενος οὐκ ἀηδῶς εἰς τοὺς ἰδίους ἔρωτας. ἡ δ' ἐλευθεριότης καὶ τὸ μηδὲν ὀλίγη χειρὶ μηδὲ φειδομένη χαρίζεσθαι στρατιώταις καὶ φίλοις ἀρχὴν τε λαμπρὰν ἐπὶ τὸ ἰσχύειν αὐτῷ παρέσχε, καὶ μεγάλου γενομένου τὴν δύναμιν ἐπὶ πλεῖον ἐπῆρεν, ἐκ μυρίων ἄλλων ἁμαρτημάτων ἀνατρεπομένην. ἐν δὲ τι τοῦ μεγαλοδώρου παρά-
- ⁴ δειγμα διηγῆσομαι. τῶν φίλων τινὶ μυριάδας ἐκέλευσε πέντε καὶ εἴκοσι δοθῆναι· τοῦτο Ῥωμαῖοι δεκίης καλοῦσιν. τοῦ δ' ἐπιτρόπου θανμάσαντος καὶ ἵνα δείξῃ τὸ πλήθος αὐτῷ καταβαλόντος ἐν μέσῳ τὸ ἀργύριον, ἠρώτησε παριῶν ὅ τι δὴ τοῦτ' εἴη. τοῦ δ' ἐπιτρόπου φήσαντος ὡς ὁ κελεύσειε δοθῆναι, συμβαλὼν αὐτοῦ τὴν κακοήθειαν ὁ Ἄντωνιος “ἐγὼ πλεῖον ᾤμην” ἔφη “τὸ δεκίης εἶναι· τοῦτο δὲ μικρὸν ἐστίν, ὥστ' ἄλλο πρόσθεσ αὐτῷ τοσοῦτον.”
- ⁵ Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον· ἐπεὶ δὲ τὰ Ῥωμαίων πράγματα διέστη, τῶν μὲν ἀριστοκρατικῶν Πομπηίων παρόντι προσθεμένων, τῶν δὲ δημοτικῶν Καίσαρα καλούντων ἐκ Γαλατίας ἐν τοῖς ὅπλοις ὄντα, Κουρίων ὁ Ἄντωνίου φίλος ἐκ μεταβολῆς φεραπέων τὰ Καίσαρος Ἄντωνιον προσηγάγετο, καὶ μεγάλην μὲν ἀπὸ τοῦ λέγειν ἐν τοῖς πολλοῖς ἔχων ἰσχύν, χρώμενος δὲ καὶ δαπάναις ἀφειδῶς ἀφ' ὧν Καῖσαρ ἐχορήγει, δήμαρχον ἀπέδειξε τὸν Ἄντωνιον, εἶτα
- ² τῶν ἐπ' οἰωνοῖς ἱερέων, οὓς Ἀγούρας καλοῦσιν. ὁ δ' εὐθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν παρελθὼν οὐ μικρὸν ἦν ὄφελος τοῖς πολιτευομένοις ὑπὲρ Καίσαρος, ἀλλὰ πρῶτον μὲν Μαρκέλλου τοῦ ὑπάτου Πομπηίων τούς τε συνειλεγμένους ἤδη στρατιώτας παρεγγυῶντος καὶ καταλέγειν ἑτέρους διδόντος ἐμποδῶν ἔστη, διάταγμα γράψας ὅπως ἡ μὲν ἠθροισμένη δύναμις εἰς Συρίαν πλὴν καὶ Βίβλων βοηθῆ πολιοιοῦντι Πάρθοις, οὓς δὲ Πομπήιος καταλέγει, μὴ προσέχωσιν
- ³ αὐτῷ· δεύτερον δὲ τὰς Καίσαρος ἐπιστολάς οὐ προσιεμέ-

νων οὐδ' ἐόντων ἀναγινώσκεσθαι τῶν συγκλητικῶν, αὐτὸς
 ἰσχύων διὰ τὸ ἄρχειν ἀνέγνω, καὶ πολλοὺς μετέστησε τῇ
 γνώμῃ, δίκαια καὶ μέτρια Καίσαρος ἀξιούν ἀφ' ὧν ἔγραψε
 δόξαντος. τέλος δὲ δυοῖν ἐρωτήσεων ἐν τῇ βουλῇ γενο- 4
 μένων, τῆς μὲν εἰ δοκεῖ Πομπήιον ἀφεῖναι τὸ στράτευμα
 τῆς δ' εἰ Καίσαρα, καὶ Πομπήιον μὲν ὀλίγων τὰ ὅπλα
 καταθέσθαι. Καίσαρα δὲ πάντων παρ' ὀλίγους κελευόν-
 των, ἀναστὰς Ἀντώνιος ἠρώτησεν εἰ δοκεῖ καὶ Πομπήιον
 ὁμοῦ καὶ Καίσαρα τὰ ὅπλα καταθέσθαι καὶ τὰς δυνάμεις
 ἀφεῖναι. ταύτην ἐδέξαντο λαμπρῶς τὴν γνώμην ἅπαντες, 5
 καὶ μετὰ βοῆς ἐπαινοῦντες τὸν Ἀντώνιον ἠξίου ἐπιψη-
 φίζεσθαι. μὴ βουλομένων δὲ τῶν ὑπάτων, αὐθις ἑτέρας
 οἱ Καίσαρος φίλοι προύτειναν ἐπιεικεῖς εἶναι δοκούσας
 ἀξιώσεις, αἷς ὃ τε Κάτων ἀντέπιπτε καὶ Λέντλος ὑπα-
 τεύων ἐξέβαλε τῆς βουλῆς τὸν Ἀντώνιον. ὃ δὲ πολλὰ μὲν 6
 αὐτοῖς ἐξίων ἐπηράσατο, λαβὼν δὲ Θεράποντος ἐσθῆτα
 καὶ μισθωσάμενος μετὰ Κασσίου Κοῖντου ζεύγος ἐξώρ-
 μησε πρὸς Καίσαρα. καὶ κατεβῶν εὐθύς ὄφθέντες ὡς
 οὐδένα κόσμον ἔτι τῶν ἐν Ῥώμῃ πραγμάτων ἐχόντων, ὅτε
 μὴδὲ δημάρχους παρρησίας μέτεστιν, ἀλλ' ἐλαύνεται καὶ
 κινδυνεύει πᾶς ὁ φθεγξάμενος ὑπὲρ τῶν δικαίων.

Ἐκ τούτου λαβὼν τὴν στρατιὰν ὁ Καῖσαρ εἰς Ἰταλίαν 6
 ἐνέβαλε. διὸ καὶ Κικέρων ἐν τοῖς Φιλιππικοῖς ἔγραψε
 τοῦ μὲν Τρωϊκοῦ πολέμου τὴν Ἑλένην τοῦ δ' ἔμφυλιου
 τὸν Ἀντώνιον ἀρχὴν γενέσθαι, περιφανῶς ψευδόμενος·
 οὐ γὰρ οὕτως εὐχερῆς ἦν οὐδὲ ῥάδιος ὑπ' ὀργῆς ἐκπεσεῖν 2
 τῶν λογισμῶν Γάιος Καῖσαρ ὥστ', εἰ μὴ ταῦτα πάλαι
 ἔγνωστο πράττειν, οὕτως ἂν ἐπὶ καιροῦ τὸν κατὰ τῆς
 πατρίδος ἐξενεγκεῖν πόλεμον, ὅτι φάυλως ἠμφιεσμένον
 εἶδεν Ἀντώνιον καὶ Κάσσιον ἐπὶ ζεύγους μισθίου πεφευ-
 γότας πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ ταῦτα πάλαι δεομένῳ προφά- 3
 σεως σχῆμα καὶ λόγον εὐπρεπῆ τοῦ πολέμου παρέσχεν,
 ἦγε δ' αὐτὸν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ἅ καὶ πρότερον Ἀλέ-
 ξανδρον καὶ πάλαι Κῦρον, ἕρως ἀπαρηγόρητος ἀρχῆς καὶ
 περιμανῆς ἐπιθυμίας τοῦ πρῶτον εἶναι καὶ μέγιστον, ὧν
 τυχεῖν οὐκ ἦν μὴ Πομπηίου καταλυθέντος. ὡς δ' οὖν ἐπ- 4
 ελθὼν ἐκράτησε τῆς Ῥώμης καὶ Πομπήιον ἐξήλασε τῆς

Ἰταλίας καὶ πρὸς τὰς ἐν Ἰβηρίᾳ Πομπηίου δυνάμεις ἐπιστρέφειν ἔγνω πρότερον, εἶτα οὕτω παρασκευασάμενος στόλον ἐπὶ Πομπήιον διαβαίνειν, Λεπίδῳ μὲν στρατηγούντι τὴν Ῥώμην Ἀντωνίῳ δὲ δημαρχοῦντι τὰ στρατεύματα καὶ τὴν Ἰταλίαν ἐπέτρεψεν. ὃ δὲ τοῖς μὲν στρατιώταις εὐθὺς προσφιλῆς ἦν συγγυμναζόμενος καὶ συνδαιτώμενος τὰ πολλὰ καὶ δωρούμενος ἐκ τῶν παρόντων, τοῖς δ' ἄλλοις ἐπαχθής· καὶ γὰρ ἀδικουμένων ὑπὸ ῥαθυμίας ὀλιγώρει, καὶ πρὸς ὄργην ἠκροῶτο τῶν ἐντυγχανόντων, καὶ κακῶς ἐπὶ γυναῖξιν ἀλλοτριαῖς ἤζουεν. καὶ ὅλως τὴν Καίσαρος ἀρχήν, πάντα μᾶλλον ἢ τυραννίδα δι' αὐτὸν ἐκείνον φανεῖσαν, οἱ φίλοι διέβαλλον, ὧν Ἀντώνιος ἀπ' ἐξουσίας μεγίστης ἀμαρτάνειν μέγιστα δόξας τὴν πλείστην αἰτίαν ἔλαβεν.

7 Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπανελθὼν ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆς Ἰβηρίας τὰ μὲν ἐγκλήματα παρείδεν αὐτοῦ, πρὸς δὲ τὸν πόλεμον ὡς ἐνεργῶ καὶ ἀνδρείῳ καὶ ἡγεμονικῶ χρώμενος οὐδαμῆ διήμαρτεν. αὐτὸς μὲν οὖν μετ' ὀλίγων ἀπὸ Βρεντεσίου διαπεράσας τὸν Ἰόνιον ἐπεμψεν ὀπίσω τὰ πλοῖα, Γαβινίῳ καὶ Ἀντωνίῳ τὰς δυνάμεις ἐμβιβάζειν καὶ περαιοῦν κατὰ 2 τάχος εἰς Μακεδονίαν ἐπιστείλας· Γαβινίου δὲ πρὸς τὸν πλοῦν χαλεπὸν ὄντα χειμῶνος ὥρα καταδειλιάσαντος καὶ πεζῆ μακρὰν ὁδὸν περιάγοντος τὸν στρατόν, Ἀντώνιος ὑπὲρ Καίσαρος ἐν πολλοῖς ἀπειλημένου πολεμίοις φοβηθεὶς Λίβωνα μὲν ἐφορμοῦντα τῇ στόματι τοῦ λιμένος ἀπεκρούσατο, πολλὰ τῶν λεπτῶν ἀκατίων ταῖς τριήρεσιν αὐτοῦ περιστήσας, ἐμβιβάσας δὲ ταῖς ναυσὶν ἵππεῖς ὀ- 3 τακοσίους καὶ δισμυρίους ὀπλίτας ἀνήχθη. καὶ γενόμενος καταφανῆς τοῖς πολεμίοις καὶ διωκόμενος τὸν μὲν ἐκ τούτων κίνδυνον διέφυγε, λαμπροῦ νότου κῦμα μέγα καὶ κοίλην θάλατταν ταῖς τριήρεσιν αὐτῶν περιστήσαντος, ἐκφερόμενος δὲ ταῖς ναυσὶ πρὸς κρημνοὺς καὶ φάραγγας 4 ἀγχιβαθεῖς οὐδεμίαν ἐλπίδα σωτηρίας εἶχεν. ἄφνω δὲ τοῦ κόλπου πολὺν ἐκπνεύσαντος λίβα, καὶ τοῦ κλύδωνος ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὸ πέλαγος διαχεομένου, μεταβαλόμενος ἀπὸ τῆς γῆς καὶ πλέων σοβαρῶς ὄρα ναυαγίων περίπλεων τὸν αἰγιαλόν· ἐνταῦθα γὰρ ἐξέβαλε τὸ πνεῦμα τὰς διω-

κούσας αὐτὸν τριήρεις, καὶ διεφθάρησαν οὐκ ὀλίγαι. καὶ 5
σωμάτων πολλῶν καὶ χρημάτων ἐκράτησεν Ἀντώνιος, καὶ
Λίσσον εἶλε, καὶ μέγα Καίσαρι παρέσχε θάρσος ἐν καιρῷ
μετὰ τηλικαύτης ἀφικόμενος δυνάμειως.

Πολλῶν δὲ γινομένων καὶ συνεχῶν ἀγώνων ἐν πᾶσι μὲν 8
ἦν διαπρεπής, δις δὲ φεύγοντας προτροπάδην τοὺς Καί-
σαρος ἀπαντήσας ἀνέστρεψε καὶ στήναι καὶ συμβαλεῖν
αὐθις τοῖς διώκουσιν ἀναγκάσας ἐνίκησεν. ἦν οὖν αὐτοῦ
μετὰ Καίσαρα πλεῖστος ἐν τῷ στρατοπέδῳ λόγος. ἐδή- 2
λωσε δὲ Καίσαρ ἦν ἔχει περὶ αὐτοῦ δόξαν· ἐπεὶ γὰρ
ἔμελλε τὴν τελευταίαν καὶ τὰ ὅλα κρίνασαν ἐν Φαρσάλῳ
μάχην μάχεσθαι, τὸ μὲν δεξιὸν αὐτὸς εἶχε κέρας, τοῦ δ'
εὐωνύμου τὴν ἡγεμονίαν Ἀντωνίῳ παρέδωκεν ὡς πολεμι-
κωτάτῳ τῶν ὑφ' ἑαυτῷ. μετὰ δὲ τὴν νίκην δικτάτωρ ἀνα- 3
γορευθεὶς αὐτὸς μὲν ἐδίωκε Πομπήμιον, Ἀντώνιον δ' ἱπ-
παρχον ἐλόμενος εἰς Ῥώμην ἔπεμψεν. ἔστι δ' ἡ ἀρχὴ
δευτέρα τοῦ δικτάτορος παρόντος, ἂν δὲ μὴ παρῆ, πρώτη
καὶ μόνη σχεδόν· ἡ γὰρ δημορχία διαμένει, τὰς δ' ἄλλας
καταλύουσι πάσας δικτάτορος αἰρεθέντος.

Οὐ μὴν ἀλλὰ τότε δημορχῶν Δολοβέλλας, νέος ἀνὴρ 9
καὶ νέων πραγμάτων ὀρεγόμενος, εἰσηγεῖτο χρεῶν ἀπο-
κοπάς, καὶ τὸν Ἀντώνιον αὐτῷ τε φίλον ὄντα καὶ βουλό-
μενον ἀεὶ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν ἔπειθε συμπράττειν καὶ
κοινωνεῖν τοῦ πολιτεύματος. Ἀσινίου δὲ καὶ Τρεβελλίου
τάναντία παρακαλούντων ὑπόνοια δεινὴ κατὰ τύχην τῷ
Ἀντωνίῳ προσέπεσεν ὡς ἀδικουμένῳ περὶ τὸν γάμον ὑπὸ
τοῦ Δολοβέλλα· καὶ τὸ πρᾶγμα βαρέως ἐνεγκὼν τὴν τε 2
γυναῖκα τῆς οἰκίας ἐξήλασεν ἀνεψιᾶν οὖσαν αὐτοῦ (θυ-
γάτηρ γὰρ ἦν Γαῖου Ἀντωνίου τοῦ Κικέρωνι συνυπατεύ-
σαντος), καὶ τοὺς περὶ Ἀσίνιον δεξάμενος ἐπολέμει τῷ
Δολοβέλλᾳ. κατέλαβε γὰρ τὴν ἀγορὰν ἐκεῖνος ὡς βίβλιν
κυρώσων τὸν νόμον· Ἀντώνιος δέ, καὶ τῆς βουλῆς ψηφι-
σαμένης ὄπλων δεῖν ἐπὶ τὸν Δολοβέλλαν, ἐπελθὼν καὶ
μάχην συνάψας ἀπέκτεινέ τε τινὰς τῶν ἐκείνου καὶ τῶν
ἰδίων ἀπέβαλε. τοῖς μὲν οὖν πολλοῖς ἐκ τούτων ἀπ- 3
ηχθάνετο, τοῖς δὲ χρηστοῖς καὶ σώφροσι διὰ τὸν ἄλλον
βίον οὐκ ἦν ἀρεστός, ὡς Κικέρων φησὶν, ἀλλ' ἐμισεῖτο,

- βδελυττομένων αὐτοῦ μέθας αἰώρους καὶ δαπάνας ἐπαχθεῖς καὶ κυλινθήσεις ἐν γυναιόις, καὶ μεθ' ἡμέραν μὲν ὕπνου καὶ περιπάτους ἀλύοντος καὶ κραιπαλῶντος, νύκτωρ δὲ κώμους καὶ θεάτρα καὶ διατριβὰς ἐν γάμοις ⁴ μίμων καὶ γελωτοποιῶν. λέγεται γοῦν ὡς ἐν Ἰππίου ποτὲ τοῦ μίμου γάμοις ἐστιαθεῖς καὶ πιὼν διὰ νυκτός, εἶτα πρῶτὸν τοῦ δήμου καλοῦντος εἰς ἀγορὰν προελθὼν ἔτι τροφῆς μεστὸς ἐμέσειεν, τῶν φίλων τινὸς ὑποσχόντος τὸ ἱμάτιον. ἦν δὲ καὶ Σέργιος ὁ μῖμος τῶν μέγιστον παρ' αὐτῷ δυναμένων, καὶ Κυθηρὸς ἀπὸ τῆς αὐτῆς παλαιστρας γύναιον ἀγαπώμενον, ὃ δὴ καὶ τὰς πόλεις ἐπιὼν ἐν φορεῖῳ περιήγετο, καὶ τὸ φορεῖον οὐκ ἐλάττους ἢ τὸ τῆς ⁵ μητρὸς αὐτοῦ περιέποντες ἠκολούθουν. ἐλύπουν δὲ καὶ χρυσῶν ἐκπωμαίων ὡσπερ ἐν πομπαῖς ταῖς ἀποδημιαῖς διαφερομένων ὄψεις, καὶ στάσεις ἐνόδιοι σκηνῶν, καὶ πρὸς ἄλσεσι καὶ ποταμοῖς ἀρίστων πολυτελῶν διαθέσεις, καὶ λέοντες ἄρμασιν ὑπεξευγμένοι, καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν οἰκίαι χαμαιτύπαις καὶ σαμβυκιστρῆαις ἐπι- ⁶ σταθμευόμεναι. δεινὸν γὰρ ἐποιούνητο Καίσαρα μὲν αὐτὸν ἔξω τῆς Ἰταλίας θυραυλεῖν, τὰ περιόντα τοῦ πολέμου μεγάλοις πόνοις καὶ κινδύνοις ἀνακαθαιρόμενον, ἑτέρους δὲ δι' ἐκεῖνον τρυφᾶν τοῖς πολίταις ἐνυβρίζοντας.
- ¹⁰ Ταῦτα καὶ τὴν στάσιν αὐξῆσαι δοκεῖ καὶ τὸ στρατιωτικὸν εἰς ὕβρεις δεινὰς καὶ πλεονεξίας ἀνεῖναι. διὸ καὶ Καῖσαρ ἐπανελθὼν Δολοβέλλα τε συγγνώμην ἔδωκε, καὶ τὸ τρίτον αἰρεθεῖς ὑπατος οὐκ Ἀντώνιον ἀλλὰ Λέπιδον ² εἶλετο συνάρχοντα. τὴν δὲ Πομπηίου πωλονμένην οἰκίαν ὠνήσατο μὲν Ἀντώνιος, ἀπαιτούμενος δὲ τὴν τιμὴν ἠγανάκτει· καὶ φησὶν αὐτὸς διὰ τοῦτο μὴ μετασχεῖν Καίσαρι τῆς εἰς Λιβύην στρατείας, ἐπὶ τοῖς προτέροις κατορθώμασιν οὐ τυχῶν ἀμοιβῆς. ἔοικε μέντοι τὸ πολὺ τῆς ἀβελτερίας αὐτοῦ καὶ ἀσωτίας ἀφελεῖν ὁ Καῖσαρ, οὐκ ἀναι- ³ σθήτως τὰ πλημμελήματα δεξάμενος. ἀπαλλαγείς γὰρ ἐκεῖνου τοῦ βίου γάμῳ προσέσχε, Φουλβίαν ἀγαγόμενος τὴν Κλωδίῳ τῷ δημαγωγῷ συνοικήσασαν, οὐ ταλασίαν οὐδ' οἰκουρίαν φρονοῦν γύναιον, οὐδ' ἀνδρὸς ἰδιώτου κρατεῖν ἀξιοῦν, ἀλλ' ἄρχοντος ἄρχειν καὶ στρατηγοῦντος στρα-

τηγείν βουλόμενον, ὥστε Κλεοπάτραν διδασκάλια Φουλκία τῆς Ἀντωνίου γυναικοκρασίας ὀφείλειν, πάνυ χειροήθη καὶ πεπαιδαγωγημένον ἀπ' ἀρχῆς ἀκροᾶσθαι γυναικῶν παραλαβοῦσαν αὐτόν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κείνην ἐπειρᾶτο ⁴ προσπαίζων καὶ μεिरακιευόμενος ἰλαρωτέραν ποιεῖν ὁ Ἀντώνιος· οἷον ὅτε Καίσαρι πολλῶν ἀπαντώντων μετὰ τὴν ἐν Ἰβηρίᾳ νίκην καὶ αὐτὸς ἐξῆλθεν, εἴτ' ἄφνω φήμης εἰς τὴν Ἰταλίαν ἐμπεσοῦσης ὡς ἐπίασιν οἱ πολέμιοι Καίσαρος τεθνηκότος, ἀνέστρεψεν εἰς Ῥώμην, λαβὼν δὲ θεράποντος ἐσθῆτα νύκτωρ ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἦλθε, καὶ φήσας ἐπιστολὴν Φουλκία παρ' Ἀντωνίου κομίζειν εἰσήχθη πρὸς αὐτὴν ἐγκεκαλυμμένος. εἶτα ἢ μὲν ἐκπαθῆς οὔσα, πρὶν ⁵ ἢ τὰ γράμματα λαβεῖν, ἠρώτησεν εἰ ζῆ ὁ Ἀντώνιος· ὃ δὲ τὴν ἐπιστολὴν σιωπῇ προτείνας ἀρξαμένην λύειν καὶ ἀναγινώσκειν περιβαλὼν κατεφίλησε.

Ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγα πολλῶν ὄντων ἕνεκα δείγματος ἐξηγηρόχαμεν· ἐκ δ' Ἰβηρίας ἐπανιόντι Καίσαρι πάντες ¹¹ μὲν οἱ πρῶτοι πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπήντων, ἐτιμήθη δ' Ἀντώνιος ἐκπρεπῶς ὑπ' αὐτοῦ· κομίζόμενος γὰρ ἐπὶ ζεύγους διὰ τῆς Ἰταλίας Ἀντώνιον εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ συνοχούμενον, ὅπισθεν δὲ Βροῦτον Ἀλβῖνον καὶ τὸν τῆς ἀδελφιδῆς υἱὸν Ὀκταβιανόν, ὃς μετὰ ταῦτα Καίσαρ ὠνομάσθη καὶ Ῥωμαίων ἠρξε πλεῖστον χρόνον. ἐπεὶ δὲ τὸ πέμπτον ² ἀπεδείχθη Καίσαρ ὑπάτος, προσείλετο μὲν εὐθύς συναρχοντα τὸν Ἀντώνιον, ἐβούλετο δὲ τὴν ἀρχὴν ἀπειπάμενος Δολοβέλλα παρεγγυῆσαι. καὶ τοῦτο πρὸς τὴν σύγκλητον ἐξήνεγκεν. Ἀντωνίου δὲ τραχέως ἀντιπεσόντος καὶ πολλὰ μὲν εἰπόντος κατὰ Δολοβέλλαν, οὐκ ἐλάττονα δ' ἀκούσαντος, τότε μὲν αἰσχυνθεὶς τὴν ἀκοσμίαν ὁ Καίσαρ ἀπηλλάγη, μετὰ δὲ ταῦτα προελθὼν ἀναγορεῦσαι τὸν Δολο- ³ βέλλαν, Ἀντωνίου τοὺς οἰωνοὺς ἐναντιοῦσθαι βοῶντος εἶξε καὶ προήκατο Δολοβέλλαν ἀχθόμενον. ἐδόκει δὲ καὶ κείνον οὐδὲν ἧττον τοῦ Ἀντωνίου βδελύττεσθαι· λέγεται γὰρ ὡς, ἀμφοτέρους τινὸς ὁμοῦ διαβάλλοντος πρὸς αὐτόν, εἶποι μὴ δεδιέναι τοὺς παχεῖς τούτους καὶ κομήτας, ἀλλὰ τοὺς ὠχρούς καὶ λεπτοὺς ἐκείνους, Βροῦτον καὶ Κάσσιον, ὑφ' ὧν ἔμελλεν ἐπιβουλευθεῖς ἀναιρεῖσθαι.

- 12 Κάκεινοις δὲ τὴν εὐπρεπεστάτην πρόφασιν ἄκων παρέσχεν Ἀντώνιος. ἦν μὲν γὰρ ἡ τῶν Λυκαίων ἑορτὴ Ῥωμαίοις, ἦν Λουπερκάλια καλοῦσι, Καῖσαρ δὲ κεκοσμημένος ἐσθῆτι Θριαμβικῇ καὶ καθήμενος ὑπὲρ βήματος ἐν ἀγορᾷ τοὺς διαθέοντας ἐθεᾶτο· διαθέουσι δὲ τῶν εὐγενῶν νέοι πολλοὶ καὶ τῶν ἀρχόντων, ἀηλιμμένοι λιπα, σκύτεσι λασίοις καθικρούμενοι μετὰ παιδιᾶς τῶν ἐντυγχανόντων.
- 2 ἐν τούτοις ὁ Ἀντώνιος διαθέων τὰ μὲν πάτρια χαίρειν εἶασε, διάδημα δὲ δάρνης στεφάνῳ περιελίξας προσέδραμε τῷ βήματι, καὶ συνεξαρθεὶς ὑπὸ τῶν συνθεόντων ἐπέσθηκε τῇ κεφαλῇ τοῦ Καίσαρος ὡς δὴ βασιλεύειν αὐτῷ προσῆγον. ἐκείνου δὲ θρυπτομένου καὶ διακλίνοντος ἤσθεις ὁ δῆμος ἀνεκρότησε. καὶ πάλιν ὁ Ἀντώνιος ἐπῆγε,
- 3 καὶ πάλιν ἐκεῖνος ἀπετρίβετο. καὶ πολὺν χρόνον οὕτω διαμαχομένων Ἀντωνίῳ μὲν ὀλίγοι τῶν φίλων βιαζομένῳ, Καίσαρι δ' ἀρνούμενῳ πᾶς ὁ δῆμος ἐπεκρότει μετὰ βοῆς· ὁ καὶ θαυμαστὸν ἦν, ὅτι τοῖς ἔργοις τὰ τῶν βασιλευομένων ὑπομένοντες τοῦνομα τοῦ βασιλέως ὡς κατάλυσιν
- 4 τῆς ἐλευθερίας ἔφρευγον. ἀνέστη μὲν οὖν ὁ Καῖσαρ ἀχθεσθεὶς ἀπὸ τοῦ βήματος, καὶ τὸ ἱμάτιον ἀπάγων ἀπὸ τοῦ τραχήλου τῷ βουλομένῳ παρέχειν τὴν σφαγὴν ἐβόα· τὸν δὲ στέφανον ἐνὶ τῶν ἀνδριάντων αὐτοῦ περιτεθέντα δήμαρχοί τινες κατέσπασαν, οὓς ὁ δῆμος εὐφημιῶν μετὰ κρότου παρείπετο, Καῖσαρ δὲ τῆς ἀρχῆς ἀπέστησεν.
- 13 Ταῦτα τοὺς περὶ Βροῦτον καὶ Κάσσιον ἐπέρωσε· καὶ τῶν φίλων τοὺς πιστοὺς καταλέγοντες ἐπὶ τὴν πρᾶξιν ἐσχέποντο περὶ Ἀντωνίου. τῶν δ' ἄλλων προσιεμένων τὸν ἄνδρα Τρεβόνιος ἀντεῖπεν· ἔφη γάρ, ὑφ' ὃν χρόνον ἀπῆντων ἐξ Ἰβηρίας ἐπανιόντι Καίσαρι, τοῦ Ἀντωνίου συσκηνοῦντος αὐτῷ καὶ συνοδεύοντος ἄψασθαι τῆς γνώμης ἀτρέμα πως καὶ μετ' εὐλαβείας, τὸν δὲ νοῆσαι μὲν, οὐ δέξασθαι δὲ τὴν πείραν, οὐ μὴν οὐδὲ πρὸς Καίσαρα
- 2 κατειπεῖν, ἀλλὰ πιστῶς κατασιωπῆσαι τὸν λόγον. ἐκ τούτου πάλιν ἐβουλεύοντο Καίσαρα κτείναντες ἐπισφάττειν Ἀντώνιον· ἐκώλυσε δὲ Βροῦτος, ἀξιῶν τὴν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῶν δικαίων τολμωμένην πρᾶξιν εἰλικρινῇ καὶ καθαρὰν ἀδικίας εἶναι. φοβούμενοι δὲ τὴν τε ῥώμην τοῦ

Ἀντωνίου καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς ἀξίωμα, τάρτουςιν ἐπ' αὐτὸν ἐντοὺς τῶν ἐκ τῆς συννομίας, ὅπως, ὅταν εἰσὶν Καίσαρ εἰς τὴν βουλὴν καὶ μέλλῃ δράσθαι τὸ ἔργον, ἔξω διαλεγόμενοι τι καὶ σπουδάζοντες κατέχουσιν αὐτόν.

Τούτων δὲ πρακτικῶν ὡς συνετέθη, καὶ πεσόντος ἐν 14 τῇ βουλῇ τοῦ Καίσαρος, εὐθὺς μὲν ὁ Ἀντώνιος ἐσθῆτα φεράμενος μεταλαβὼν ἔκρουεν αὐτόν, ὡς δ' ἔγνω τοὺς ἄνδρας ἐπιχειροῦντας μὲν οὐδενὶ σνηθροισμένους δ' εἰς τὸ Καπιτώλιον, ἔπεισε καταβῆναι λαβόντας ὄμηρον παρ' αὐτοῦ τὸν υἱόν· καὶ Κάσιον μὲν αὐτὸς ἐδέκνισε, Βροῦτον δὲ Λέπιδος. συναγαγὼν δὲ βουλὴν αὐτὸς μὲν ἐπέε 2 ἄμνησις εἶπε καὶ διανομῆς ἐπαρχιῶν τοῖς περὶ Κάσιον καὶ Βροῦτον, ἣ δὲ σύγκλητος ἐκόρωσε ταῦτα καὶ τῶν ὑπὸ Καίσαρος γεγονότων ἐψηφίσαντο μηδὲν ἀλλάττειν. ἔξῃ δὲ τῆς βουλῆς λαμπρότατος ἀνθρώπων ὁ Ἀντώνιος, ἀνηρηχέναι δοκῶν ἐμφύλιον πόλεμον καὶ πράγμασι δυσκολίας ἔχουσι καὶ ταραχᾶς οὐ τὰς τεχούσας ἐμφρονέστατα κερῆσθαι καὶ πολιτικώτατα. τούτων μέντοι ταχὺ τῶν 3 λογισμῶν ἔξεστειν αὐτόν ἢ παρὰ τῶν ὄχλων δόξα, πρῶτον ἐλαίσαντα βεβαίως ἔσεσθαι Βροῦτον καταλυθέντος. ἔτυχε μὲν οὖν ἐκκομιζομένου Καίσαρος, ὡσπερ ἔθος ἦν, ἐν ἀγορᾷ διεξιὼν ἐγκώμιον· ὄρων δὲ τὸν δῆμον ὑπερφρυῶς ἀγόμενον καὶ κηλούμενον ἐπέμιξε τοῖς ἐπαίροις οἶκτον ἅμα καὶ δεινωσιν ἐπὶ τῇ πύθει, καὶ [τῇ λόγῳ] τελευτῶν τοῦς 4 τε χιωνίσκους τοῦ τεθνηκότος ἡμαγμένους καὶ διακκομιμένους τοῖς ξίφεισιν ἀνασειῶν, καὶ τοὺς εἰργασμένους ταῦτα καλῶν παλαμναίους καὶ ἀνδροφόρους, τοσοῦτον ὀργῆς ἐπέβαλε τοῖς ἀνθρώποις ὥστε τὸ μὲν σῶμα τοῦ Καίσαρος ἐν ἀγορᾷ καθάλασαι, συνεπιγαμένους τὰ βάρβαρα καὶ τὰς τραπέζας, ἀρπάζοντας δὲ τοὺς ἀπὸ τῆς πυρᾶς δαλοὺς ἐπὶ τὰς οἰκίας φεῖν τῶν ἀπεκτονότων καὶ προσμάχεσθαι.

Διὰ ταῦτα τῶν περὶ Βροῦτον ἐκ τῆς πόλεως ἀπελθόν- 15 των οἱ τε φίλοι τοῦ Καίσαρος συνίσταντο πρὸς τὸν Ἀντώνιον, ἢ τε γυνὴ Καλπουρῆα πιστεύσασα τῶν χρημάτων τὰ πλεῖστα κατέθετο πρὸς αὐτόν ἐκ τῆς οἰκίας, εἰς λόγον τὰ σύμπαντα τετρακισχιλίων τάλάντων. ἔλαβε δὲ καὶ τὰ 2

βιβλία τοῦ Καίσαρος, ἐν οἷς ὑπομνήματα τῶν κεκριμένων καὶ δεδογμένων ἦν ἀναγεγραμμένα· καὶ τούτοις παρεγγράφων οὐς ἐβούλετο, πολλοὺς μὲν ἄρχοντας ἀπεδείκνυε πολλοὺς δὲ βουλευτάς, ἐνόους δὲ καὶ κατῆγε πεφυγαδευμένους καὶ καθειργμένους ἔλυνε, ὡς δὴ ταῦτα τῷ Καίσαρι δόξαντα. διὸ τούτους ἅπαντας ἐπισκώπτοντες οἱ Ῥωμαῖοι Χαρωνίτας ἐκάλουν· ἐλεγγόμενοι γὰρ εἰς τοὺς τοῦ νεκροῦ κατέφρευγον ὑπομνηματισμούς. καὶ τᾶλλα δ' ἐπραττεν αὐτοκρατορικῶς ὁ Ἀντώνιος, αὐτὸς μὲν ὑπατεύων, τοὺς δ' ἀδελφοὺς ἔχων συνάρχοντας, Γάιον μὲν στρατηγὸν Λεύκιον δὲ δῆμαρχον.

- 16 Ἐνταῦθα δὲ τῶν πραγμάτων ὄντων ὁ νέος ἀρικνεῖται Καῖσαρ εἰς Ῥώμην, ἀδελφιδῆς μὲν ὢν τοῦ τεθνηκότος υἱός, ὡς εἴρηται, κληρονόμος δὲ τῆς οὐσίας ἀπολελειμμένος, ἐν Ἀπολλωνίᾳ δὲ διατρίβων ὑφ' ὃν χρόνον ἀνηρεῖτο Καῖσαρ. οὗτος εὐθύς Ἀντώνιον ὡς δὴ πατρῶον φίλον ἀσπασάμενος τῶν παρακαταθήκων ἐμέμνητο· καὶ γὰρ ὤφειλε Ῥωμαίων ἐκάστῳ δραχμὰς ἐβδομήκοντα πέντε δούναί, Καῖσαρος ἐν ταῖς διαθήκαις γράψαντος. Ἀντώνιος δὲ τὸ μὲν πρῶτον ὡς μειρακίου καταρρονῶν ἔλεγεν οὐχ ὑγιαίνειν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ φρενῶν ἀγαθῶν καὶ φίλων ἔρημιον ὄντα φροτῖον ἀβάστακτον αἴρεσθαι τὴν Καίσαρος διαδοχὴν· μὴ πειθομένου δὲ τούτοις ἀλλ' ἀπαιτοῦντος τὰ χρήματα, πολλὰ καὶ λέγων πρὸς ὕβριν αὐτοῦ καὶ πράττων διετέλει· δημαρχίαν τε γὰρ ἐνέστη μετιόντι, καὶ δίδρον χρυσοῦν τοῦ πατρός, ὥσπερ ἐψήφιστο, τιθέντος ἠπειλήσεν εἰς φυλακὴν ἀπάξειν, εἰ μὴ παύσαιτο δημαγωγῶν. ἐπεὶ μέντοι Κικέρωνι δοὺς ἑαυτὸν ὁ νεανίας καὶ τοῖς ἄλλοις ὅσοι τὸν Ἀντώνιον ἐμίσουν, δι' ἐκείνων μὲν ὤκειοῦτο τὴν βουλήν, αὐτὸς δὲ τὸν δῆμον ἀνελάμβανε καὶ τοὺς στρατιώτας ἀπὸ τῶν κατοικιῶν συνῆγε, δείσας ὁ Ἀντώνιος εἰς λόγους αὐτῷ συνῆλθεν ἐν Καπιτωλίῳ, καὶ διηλλάγησαν. εἶτα κοιμώμενος ἐκείνης τῆς νυκτὸς ὄψιν εἶδεν ἄτοπον ὁ Ἀντώνιος· ἐδόκει γὰρ αὐτοῦ τὴν δεξιὰν χεῖρα βεβληθῆσαι κεραυνῷ. καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας ἐνέπεσε λόγος ὡς ἐπιβουλεύοι Καῖσαρ αὐτῷ. Καῖσαρ δ' ἀπελογεῖτο μὲν, οὐκ ἔπειθε δέ· καὶ πάλιν ἦν ἐνεργὸς ἡ

ἔχθρα, καὶ περιθέοντες ἀμφοτέροισι τὴν Ἰταλίαν τὸ μὲν ἰδρυμένον ἐν ταῖς κατοικίαις ἤδη τοῦ στρατιωτικοῦ μεγάλους ἀνίστασαν μισθοῖς, τὸ δ' ἐν ὄπλοις ἔτι τεταγμένον ὑποφθάνοντες ἀλλήλους προσήγοιτο.

Τῶν δ' ἐν τῇ πόλει Κικέρων μέγιστον δυνάμενος, καὶ 17 παροξύνων ἐπὶ τὸν Ἀντώνιον ἅπαντας ἀνθρώπους, τέλος ἔπεισε τὴν βουλὴν ἐκείνον μὲν πολέμιον ψηφισασθαι, Καίσαρι δὲ ῥαβδονυχίαν πέμψαι καὶ στρατηγικὰ κόσμια, Πάνσαν δὲ καὶ Ἰστίον ἀποστέλλειν ἐξελεῶντας Ἀντώνιον ἐκ τῆς Ἰταλίας. οὗτοι δ' ἦσαν ὕπατοι τότε. καὶ συμβαλόντες Ἀντωνίῳ περὶ πόλιν Μυτίνην, Καίσαρος παρόντος καὶ συμμαχομένου, τοὺς μὲν πολεμίους ἐνίκων, αὐτοὶ δ' ἀπέθανον. φεύγοντι δ' Ἀντωνίῳ πολλὰ συνέπιπτε τῶν 2 ἀπόρων, ὃ δὲ λιμὸς ἀπορώτατον. ἀλλὰ φύσει παρὰ τὰς κακοπραγίας ἐγένετο βέλτιστος ἑαυτοῦ καὶ δυστυχῶν ὁμοιότατος ἢν ἀγαθῶ, κοινοῦ μὲν ὄντος τοῦ αἰσθάνεσθαι τῆς ἀρετῆς τοῖς δι' ἀπορίαν τινὰ σφαλλομένοις, οὐ μὴν ἀπάντων ἃ ζηλοῦσι μιμεῖσθαι καὶ φεύγειν ἢ δυσχεραίνουσιν ἐρωμένων ἐν ταῖς μεταβολαῖς, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐνίων τοῖς ἔθεσιν ἐνδιδόντων ὑπ' ἀσθενείας καὶ θραυομένων τὸν λογισμόν. ὃ δ' οὖν Ἀντώνιος τότε θαυμαστὸν ἦν 3 παράδειγμα τοῖς στρατιώταις, ἀπὸ τρυφῆς τουσαύτης καὶ πολυτελείας ὕδωρ τε πίνων διεσθαρμένον εὐκόλως, καὶ καρπὸς ἀγρίους καὶ ῥίζας προσφερόμενος. ἐβρώθη δὲ καὶ φλοιός, ὡς λέγεται, καὶ ζῆων ἀγεύστων πρότερον ἦσαντο τὰς ἄλλεις ὑπερβάλλοντες.

Ἦν δ' ὁρμὴ τοῖς ἐπέκεινα στρατεύμασιν ἐντυχεῖν, ὣν 18 Λέπιδος ἦρχε, φίλος εἶναι δοκῶν Ἀντωνίου καὶ πολλὰ τῆς Καίσαρος φιλίας ἀπολελαυκέναι δι' αὐτόν. ἐλθὼν δὲ καὶ παραστρατοπεδεύσας πλησίον, ὡς οὐδὲν ἀπήντα φιλάνθρωπον, ἔγνω παραβαλέσθαι. καὶ κόμη μὲν ἀτημελής καὶ βαθὺς πώγων μετὰ τὴν ἦταν εὐθὺς ἦν αὐτῷ καθειμένος, λαβῶν δὲ φαιὸν ἱμάτιον ἐγγὺς προσῆγε τῷ χάρακι τοῦ Λέπιδου καὶ λέγειν ἤρξατο. πολλῶν δὲ καὶ πρὸς τὴν 2 ὄψιν ἐπικλωμένων καὶ τοῖς λόγοις ἀγομένων, δεισας ὁ Λέπιδος τὰς σάλπιγγας ἐκέλευσε συνηχοῦσας ἀφελέσθαι τὸ κατακούεσθαι τὸν Ἀντώνιον. οἱ δὲ στρατιῶται μᾶλλον

ἤπειραν καὶ διελέγοντο κρύφα, Λαίλιον καὶ Κλώδιον ἀπο-
 στείλαντες πρὸς αὐτόν, ἐσθῆτας λαβόντας ἑταιρευομένων
 γυναικῶν, οἳ τὸν Ἀντώνιον ἐκέλευον ἐπιχειρεῖν θαρροῦντα
 τῷ χάρακι· πολλοὺς γὰρ εἶναι (τούς) δεξομένους καὶ τὸν
 2 Λέπιδον, εἰ βούλοιο, κτενοῦντας. Ἀντώνιος δὲ Λεπίδου
 μὲν οὐκ εἴασεν ἄψασθαι, μετ' ἡμέραν δὲ τὸν στρατὸν
 ἔχων ἀπεπειράτο τοῦ ποταμοῦ, καὶ πρῶτος αὐτὸς ἐμβὰς
 ἐπορεύετο πρὸς τὴν ἀντιπέρας ὄχθην, ὁρῶν ἤδη πολλοὺς
 τῶν Λεπίδου στρατιωτῶν τὰς τε χεῖρας ὀρέγοντας αὐτῷ
 καὶ τὸν χάρακα διασπῶντας. εἰσελθὼν δὲ καὶ κρατήσας
 ἀπάντων ἡμερώτατα Λεπίδῳ προσηέχθη· πατέρα γὰρ
 προσηγόρευσεν αὐτὸν ἀσπασάμενος, καὶ τῷ μὲν ἔργῳ
 πάντων αὐτὸς ἦν κύριος, ἐκείνῳ δ' ὄνομα καὶ τιμὴν αὐτο-
 4 κράτορος διετέλει φυλάττων. τοῦτο καὶ Πλάγκιον αὐτῷ
 Μουνάτιον ἐποίησε προσθέσθαι, καθήμενον οὐ πρόσω
 μετὰ συρῆς δυνάμεως. οὕτω δὲ μέγας ἄρθεις αὐθις
 ὑπερέβαλε τὰς Ἄλπεις, εἰς τὴν Ἰταλίαν ἄγων ἑπτακαί-
 δεκα τέλη πεζῶν σὺν αὐτῷ καὶ μυρίους ἵππεις· χωρὶς δὲ
 φρουρὰν Γαλατίας ἕξ τάγματα λειοίπει μετὰ Ἐαρίου
 τινὸς τῶν συνήθων καὶ συμποτῶν, ὃν Κοτύλιωνα προσ-
 ηγόρευον.

- 19 Καῖσαρ δὲ Κικέρωνι μὲν οὐκέτι προσεῖχε, τῆς ἐλευθε-
 ρίας ὁρῶν περιεχόμενον, Ἀντώνιον δὲ προνκαλεῖτο διὰ
 τῶν φίλων εἰς διαλύσεις. καὶ συνελθόντες οἱ τρεῖς εἰς
 νησίδα ποταμῷ περιρρομένην ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας συν-
 ἤδρευσαν. καὶ τᾶλλα μὲν ἐπιεικῶς ὁμολογεῖτο, καὶ διε-
 νείμαντο τὴν σύμπασαν ἀρχὴν ὥσπερ οὐσίαν πατρῴαν
 ἀλλήλοις, ἣ δὲ περὶ τῶν ἀπολουμένων ἀνδρῶν ἀμφισβήτη-
 σις αὐτοῖς πλεῖστα πράγματα παρέσχε, τοὺς μὲν ἐχθροὺς
 ἀνελεῖν ἐκάστω, σῶσαι δὲ τοὺς προσήκοντας ἀξιούντος.
 2 τέλος δὲ τῆ πρὸς τοὺς μισουμένους ὀργῇ καὶ συγγενῶν
 τιμῇ καὶ φίλων εὐνοίαν προέμενοι, Κικέρωνος μὲν Ἀν-
 τωνίῳ Καῖσαρ ἐξέστη, τούτῳ δ' Ἀντώνιος Λευκίου Καῖσα-
 ρος, ὃς ἦν θεῖος αὐτῷ πρὸς μητρός· ἐδόθη δὲ καὶ Λεπίδῳ
 Παύλου ἀνελεῖν τὸν ἀδελφόν· οἳ δὲ φασιν ἐσοτῆναι τοῦ
 Παύλου τὸν Λέπιδον ἐκείνοις ἀποθανεῖν αὐτὸν αἰτησα-
 2 μένοις. οὐδὲν ὁμότερον οὐδ' ἀγριώτερον τῆς διαμείψεως

ταύτης δοκῶ γενέσθαι· φόνων γὰρ ἀντικαταλασσόμενοι φόνους ὁμοίως μὲν οἷς ἐλάμβανον ἀνήρουν οὓς ἐδίδοσαν, ἀδικώτεροι δὲ περὶ τοὺς φίλους ἦσαν, οὓς ἀπεκλίννυσαν μηδὲ μισοῦντες.

Ἐπὶ δ' οὖν ταῖς διαλλαγαῖς ταύταις οἱ στρατιῶται 20 περιστάντες ἤξιουν καὶ γάμψο τινὶ τὴν φιλίαν συνάψαι Καίσαρα, λαβόντα τὴν Φουβίας τῆς Ἀντωνίου γυναικὸς θυγατέρα Κλωδίαν. ὁμολογηθέντος δὲ καὶ τούτου τριακόσιοι μὲν ἐκ προγραφῆς ἐθανατώθησαν ὑπ' αὐτῶν· Κι- 2 κέρωνος δὲ σφαγέντος ἐκέλευσεν Ἀντώνιος τὴν τε κεφαλὴν ἀποκοπήναι καὶ τὴν χεῖρα τὴν δεξιάν, ἣ τούτους κατ' αὐτοῦ λόγους ἔγραψεν. καὶ κομισθέντων ἐθεῶτο γεγηθῶς καὶ ἀνακαγγάζων ὑπὸ χαρᾶς πολλάκις· εἶτα ἐμπλησθεὶς ἐκέλευσεν ὑπὲρ τοῦ βήματος ἐν ἀγορᾷ τεθῆναι, καθάπερ εἰς τὸν νεκρὸν ὑβρίζων, οὐχ αὐτὸν ἐνυβρίζοντα τῇ τύχῃ καὶ καταισχύνοντα τὴν ἐξουσίαν ἐπιδεικνύμενος. ὁ δὲ θεῖος 3 αὐτοῦ Καῖσαρ ζητούμενος καὶ διωκόμενος κατέφυγε πρὸς τὴν ἀδελφὴν· ἣ δέ, τῶν σφαγέων ἐπιστάντων καὶ βιαζομένων εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῆς, ἐν ταῖς θύραις στᾶσα καὶ διασχοῦσα τὰς χεῖρας ἐβόα πολλάκις “οὐκ ἀποκτενεῖτε Καίσαρα Λεύκιον, ἂν μὴ πρότερον ἐμὲ ἀποκτείνητε τὴν τὸν αὐτοκράτορα τεκοῦσαν.”

Ἐκείνη μὲν οὖν τοιαύτη γενομένη διέκλεψε καὶ διέσωσε τὸν ἀδελφόν, ἣν δὲ καὶ τὰ πολλὰ Ῥωμαίοις ἐπαχθῆς ἣ 21 τῶν τριῶν ἀρχῆ. καὶ τὸ πλεῖστον ὁ Ἀντώνιος τῆς αἰτίας εἶχε, πρεσβύτερος μὲν ὢν Καίσαρος, Λεπίδου δὲ δυνατώτερος, εἰς δὲ τὸν βίον ἐκείνον αὐθις τὸν ἠδυπαθῆ καὶ ἀκόλαστον, ὡς πρῶτον ἀνεχατίσε τῶν πραγμάτων, ἐκκεχυμένος. προσῆν δὲ τῇ κοινῇ κακοδοξίᾳ τὸ διὰ τὴν οἰκίαν 2 οὐ μικρὸν μῖσος, ἣν ὄκει Πομπηίου τοῦ μεγάλου γενομένην, ἀνδρὸς οὐχ ἦτον ἐπὶ σωφροσύνῃ καὶ τῷ τεταγμένως καὶ δημοτικῶς διαιτᾶσθαι θαυμασθέντος ἢ διὰ τοὺς τρεῖς θριάμβους. ἤχθοντο γὰρ ὄρωντες αὐτὴν τὰ πολλὰ κλεισιμένην μὲν ἡγεμόσι καὶ στρατηγοῖς καὶ πρέσβεσιν, ὠθουμένοις πρὸς ὕβριν ἀπὸ τῶν θυρῶν, μεστὴν δὲ μίμων καὶ θαυματοποιῶν καὶ κολάκων κραιπαλώντων, εἰς οὓς τὰ πλεῖστα κατανηλίσκετο τῶν χρημάτων τῷ βιαιοτάτῳ

- 3 καὶ χαλεπωτάτῳ τρόπῳ πορίζομένων· οὐ γὰρ μόνον ἐπώ-
 λουν οὐσίας τῶν φρονεομένων, ἐπισυχοφραντοῦντες οἰκεί-
 ουσ καὶ γυναῖκας αὐτῶν, οὐδὲ τελῶν πᾶν ἐκίνησαν γένος,
 ἀλλὰ καὶ παρὰ ταῖς Ἑστιάσι πυθόμενοι παρθένοις παρα-
 καταθήκας τινὰς κείσθαι καὶ ξένων καὶ πολιτῶν ἔλαβον
 4 ἐπελθόντες. ὡς δ' οὐδὲν ἦν ἱκανὸν Ἀντωνίῳ, Καῖσαρ ἤξι-
 ωσε νείμασθαι τὰ χρήματα πρὸς αὐτόν. ἐνείμαντο δὲ καὶ
 τὸν στρατόν, ἐπὶ Βρούτον καὶ Κάσιον εἰς Μακεδονίαν
 στρατεύοντες ἀμφοτέρω, Λεπίδῳ δὲ τὴν Ῥώμην ἐπέτρεψαν.
- 22 Ὡς μέντοι διαβάντες ἤψαντο πολέμου καὶ παρεστρα-
 τοπέδευσαν τοῖς πολεμίοις, Ἀντωνίου μὲν ἀντιτεταγμένου
 Κασσίῳ Βρούτῳ δὲ Καίσαρος, οὐθὲν ἔργον ἐφάνη μέγα
 τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' Ἀντώνιος ἦν ὁ νικῶν πάντα καὶ κατορ-
 2 θῶν. τῇ μὲν γε προτέρᾳ μάχῃ Καῖσαρ ὑπὸ Βρούτου κατὰ
 κράτος ἠττηθεὶς ἀπέβαλε τὸ στρατόπεδον, καὶ μικρὸν
 ἔφθη τοὺς διώκοντας ὑπεκρυγών· ὡς δ' αὐτὸς ἐν τοῖς
 ὑπομνήμασι γέγραφε, τῶν φίλων τινὸς ὄναρ ἰδόντος ἀνε-
 3 χώρησε πρὸ τῆς μάχης. Ἀντώνιος δὲ Κάσιον ἐνίκησε·
 καίτοι γεγράφασιν ἐνιοὶ μὴ παραγενέσθαι τῇ μάχῃ τὸν
 Ἀντώνιον, ἀλλὰ προσγενέσθαι μετὰ τὴν μάχην ἤδη διώ-
 κουσι. Κάσιον δὲ Πίνδαρος τῶν πιστῶν τις ἀπελευθέ-
 ρων αὐτοῦ δεομένου καὶ κελεύοντος ἔσφραξεν· οὐ γὰρ ἔγνω
 4 νενικηκότα Βρούτον. ὀλίγων δ' ἡμερῶν διαγενομένων πάλ-
 λιν ἐμαχέσαντο, καὶ Βρούτος μὲν ἠττηθεὶς ἑαυτὸν ἀνεῖλεν,
 Ἀντώνιος δὲ τῆς νίκης ἠνέγκατο τῇ δόξῃ τὸ πλεῖστον ἄτε
 δὴ καὶ νοσοῦντος τοῦ Καίσαρος. ἐπιστὰς δὲ τῷ Βρούτου
 νεκρῷ μικρὰ μὲν ὠνείδισεν ὑπὲρ τῆς Γαΐου τοῦ ἀδελφοῦ
 τελευτῆς (ἀνηγήκει γὰρ ἐκεῖνον ὁ Βρούτος ἐν Μακεδονίᾳ
 5 Κικέρωνι τιμωρῶν), φήσας δὲ μᾶλλον Ὀρτήσιον ἢ Βρού-
 τον αἰτιᾶσθαι τῆς τοῦ ἀδελφοῦ σφραγῆς Ὀρτήσιον μὲν ἐκέ-
 λευσεν ἐπισφράξαι τῷ μνήματι, Βρούτῳ δὲ τὴν αὐτοῦ ροι-
 νικίδα πολλῶν χρημάτων ἀξίαν οὔσαν ἐπέρριψε, καὶ τῶν
 ἀπελευθέρων τινὶ τῶν ἑαυτοῦ προσέταξε τῆς ταφῆς ἐπι-
 μεληθῆναι. τοῦτον ὕστερον γνοὺς οὐ συγκατακαύσαντα
 τὴν ροινικίδα τῷ νεκρῷ καὶ πολλὰ τῆς εἰς τὴν ταφὴν
 δαπάνης ὑψηρημένον ἀπέκτεινεν.
- 23 Ἐκ τούτου Καῖσαρ μὲν εἰς Ῥώμην ἐκομίζετο, δοκῶν οὐ

περιέσεσθαι πολὺν χρόνον ἐκ τῆς ἀρρωστίας, Ἀντώνιος δὲ τὰς πρὸς ἑω πάσας ἐπαρχίας ἀργυρολογήσων διέβαινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολλὴν στρατιὰν ἄγων· ὑπεσχημένοι γὰρ ἑκάστῳ στρατιώτῃ δραχμὰς πεντακισχιλίας ἐδέοντο συντονωτέρου χρηματισμοῦ καὶ δασμολογίας. τοῖς μὲν οὖν Ἐλλησιν οὐκ ἄτοπος οὐδὲ φορτικὸς συνηνέχθη τό γε πρῶτον, ἀλλὰ καὶ τὸ παῖζον αὐτοῦ πρὸς ἀκροάσεις φιλολόγων καὶ θεᾶς ἀγώνων καὶ μῆσεις ἔτρεπε, καὶ περὶ τὰς κρίσεις ἦν ἐπιεικής, καὶ φιλέλλην ἀκούων ἔχαιρεν, ἔτι δὲ μᾶλλον φιλαθήναιος προσαγορευόμενος, καὶ τῇ πόλει πλείστας δωρεὰς ἔδωκεν. βουλομένων δέ τι καὶ Μεγαρέων καλὸν ἀντεπιδείξασθαι ταῖς Ἀθήναις καὶ τὸ βουλευτήριον ἰδεῖν αὐτὸν ἀξιωσάντων ἀναβὰς καὶ θεασάμενος, ὡς ἐπυνθάνοντο τί δοκοίη, “μικρὸν μὲν” ἔφη “σαπρὸν δέ.” [πρὸς δέ] καὶ τὸν τοῦ Πυθίου νεῶν κατεμέτρησεν ὡς συντελέσων· τοῦτο γὰρ ὑπέσχετο πρὸς τὴν σύγκλητον.

Ἐπεὶ δὲ Λεύκιον Κηρωρῖνον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος καταλιπὼν εἰς Ἀσίαν διέβη καὶ τῶν ἐκεῖ πλούτων ἤψατο, καὶ βασιλεῖς ἐπὶ θύρας ἐφοίτων καὶ βασιλέων γυναῖκες ἀμιλλώμεναι δωρεαῖς πρὸς ἀλλήλας καὶ κάλλεσιν ἐφθείροντο πρὸς αὐτόν, ἐν Ῥώμῃ δὲ Καίσαρος στάσεσι καὶ πολέμοις ἀποτροχόμενον πολλὴν αὐτὸς ἄγων σχολὴν καὶ εἰρήνην ἀνεκνέειτο τοῖς πάθεσιν εἰς τὸν συνήθη βίον, Ἀναξήνορες δὲ κιθαροδοὶ καὶ Ξοῦθοι χοραῦλαι καὶ Μητροδώρος τις ὀρχηστῆς καὶ τοιοῦτος ἄλλος Ἀσιανῶν ἀκροαμάτων θιάσος, ὑπερβαλλομένων λαμυρία καὶ βωμολοχία τὰς ἀπὸ τῆς Ἰταλίας κῆρας, εἰσερρῦη καὶ διώκει τὴν αὐλήν, οὐδὲν ἦν ἀνεκτόν, εἰς ταῦτα φορουμένων ἀπάντων. ἡ γὰρ Ἀσία πᾶσα, καθάπερ ἡ Σοφρόγλειος ἐκείνη πόλις, ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων ἔγεμεν ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων. εἰς γοῦν Ἐφεσον εἰσιόντος αὐτοῦ γυναῖκες μὲν εἰς Βάγκας ἄνδρες δὲ καὶ παῖδες εἰς Σατύρους καὶ Πᾶνας ἤγοῦντο διεσκευασμένοι, κιττοῦ δὲ καὶ θύρσων καὶ ψαλτηρίων καὶ συρίγγων καὶ αὐλῶν ἡ πόλις ἦν πλέα, Διόνυσον αὐτὸν ἀνακαλουμένων χαριδότην καὶ μειλίχιον. ἦν γὰρ ἀμέλει τοιοῦτος ἐνίοις, τοῖς δὲ πολλοῖς ὠμηστῆς καὶ ἀγριώνιος. ἀφηρεῖτο γὰρ εὐγενεῖς ἀνθρώπους τὰ ὄντα μαστιγλαῖς καὶ

κόλαξι χαριζόμενος. πολλῶν δὲ καὶ ζώντων ὡς τεθνη-
 κότων αἰτησάμενοί τινες οὐσίας ἔλαβον. ἀνδρὸς δὲ Μά-
 γνητος οἶκον ἐδωρήσατο μαγείῳ περὶ ἕν, ὡς λέγεται, δεῖ-
 6 πνον εὐδοκιμήσαντι. τέλος δὲ ταῖς πόλεσι δεύτερον ἐπι-
 βάλλοντος φόρον, ἐτόλμησεν Ἰβρῆας ὑπὲρ τῆς Ἀσίας λέγων
 εἰπεῖν ἀγοραίως μὲν ἐκεῖνα καὶ πρὸς τὸν Ἀντωνίου ζῆλον
 οὐκ ἀηδῶς “εἰ δύνασαι δις λαβεῖν ἑνὸς ἐνιαυτοῦ φόρον,
 δύνασαι καὶ δις ἡμῖν ποιήσασθαι θέρους καὶ δις ὀπώραν,”
 πρακτικῶς δὲ καὶ παραβόλως συναγαγὼν ὅτι μυριάδας
 εἴκοσι ταλάντων ἡ Ἀσία δέδωκε “ταῦτα” εἶπεν “εἰ μὲν
 οὐκ εἴληφας, ἀπαίτει παρὰ τῶν λαβόντων, εἰ δὲ λαβὼν
 6 οὐκ ἔχεις, ἀπολώλαμεν.” ἐτρέψατο τούτῳ δεινῶς τὸν
 Ἀντώνιον· ἠγνόει γὰρ τὰ πολλὰ τῶν γινομένων, οὐχ οὕτω
 ῥάθυμος ὢν ὡς δι’ ἀπλότητα πιστεύων τοῖς περὶ αὐτόν.
 ἐνῆν γὰρ ἀπλότης τῷ ἦθει καὶ βραδεῖα μὲν αἰσθησις,
 αἰσθανομένῳ δὲ τῶν ἀμαρτανομένων ἰσχυρὰ μετάνοια καὶ
 πρὸς αὐτοὺς ἐξομολόγησις τοὺς ἀγνωμονηθέντας, μέγεθος
 δὲ καὶ περὶ τὰς ἀμοιβὰς καὶ περὶ τὰς τιμωρίας. μᾶλλον
 γε μὴν ἐδόκει χαριζόμενος ἢ κολάζων ὑπερβάλλειν τὸ μέ-
 7 τριον. ἡ δὲ περὶ τὰς παιδείας καὶ τὰς ἐπισκώψεις ὕβρις
 ἐν αὐτῇ τὸ φάρμακον εἶχεν· ἀντισκῶψαι γὰρ ἔξῃν καὶ
 ἀνθυβρίσαι, καὶ γελῶμενος οὐχ ἦτιον ἢ γελῶν ἔχαιρε.
 καὶ τοῦτο διελυμήνατο τὰ πολλὰ τῶν πραγμάτων· τοὺς
 γὰρ ἐν τῷ παίζειν παρορησιαζομένους οὐκ ἂν οἴηθεις σπου-
 δάζοντας κολακεύειν αὐτόν ἠλίσκετο ῥαδίως ὑπὸ τῶν ἐπαί-
 8 των, ἀγνοῶν ὅτι τὴν παρορησίαν τινὲς ὡς ὑποστῦφον ἠδυ-
 σμα τῇ κολακείᾳ παραμιγνύντες ἀφήρουν τὸ πλήσιμον,
 τῇ παρὰ τὴν κύλικα θρασυτέτη καὶ λαλιᾷ διαμηχανώμενοι
 τὴν ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὕφρῃν καὶ συγκατάθεσιν μὴ πρὸς
 χάριν ὁμιλούντων ἀλλὰ τῷ φρονεῖν ἠττωμένων φαίνεσθαι.
 25 Τοιοῦτῳ δ’ οὖν ὄντι τὴν φύσιν Ἀντωνίῳ τελευταῖον κα-
 κὸν ὁ Κλεοπάτρας ἔρωσ ἐπιγενόμενος, καὶ πολλὰ τῶν ἔτι
 ζουπτομένων ἐν αὐτῷ καὶ ἀτρεμόντων παθῶν ἐγείρας
 καὶ ἀναβαρκεύσας, εἴ τι χρηστὸν ἢ σωτήριον ὅμως ἀντεῖ-
 χεν, ἠφάνισε καὶ προσδιέφθειρεν. ἀλίσκεται δὲ τοῦτον
 τὸν τρόπον. ἀπτόμενος τοῦ Παρθηκοῦ πολέμου ἔπεμψε
 πρὸς αὐτήν, κελεύων εἰς Κιλικίαν ἀπαντῆσαι λόγον ὕφ-

ἔξουσιν ὧν ἐνεκαλεῖτο τοῖς περὶ Κάσσιον δοῦναι πολλὰ καὶ συμβαλέσθαι πρὸς τὸν πόλεμον. ὁ δὲ πεμφθεὶς Δέλ-²λιος ὡς εἶδε τὴν ὄψιν καὶ κατέμαθε τὴν ἐν τοῖς λόγοις δεινότητα καὶ πανουργίαν, εὐθύς αἰσθόμενος ὅτι κακὸν μὲν οὐδὲ μελλήσει τι ποιεῖν γυναῖκα τοιαύτην Ἀντώνιος, ἔσται δὲ μεγίστη παρ' αὐτῷ, τρέπεται πρὸς τὸ θεραπεύ-
ειν καὶ προτρέπεσθαι τὴν Αἴγυπτίαν, τοῦτο δὴ τὸ Ὀμη-
ρικόν, ἔλθειν εἰς Κιλικίαν εὐ ἐντύνασαν ἑαυτὴν καὶ μὴ
φοβεῖσθαι τὸν Ἀντώνιον, ἡδιστον ἡγεμόνων ὄντα καὶ φιλ-
ανθρωπότατον. ἢ δὲ καὶ Δελλίῳ πεισθεῖσα, καὶ τοῖς³
πρὸς Καίσαρα καὶ Γναῖον τὸν Πομπηίου παῖδα πρότερον
αὐτῇ γενομένοις ἀφ' ὥρας συμβολαίοις τεκμαιρομένη, ῥᾶον
ἠλπίζεν ὑπάξεσθαι τὸν Ἀντώνιον· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ αὐτὴν
ἔτι κόρη καὶ πραγμάτων ἀπειρον ἔγνωσαν, πρὸς δὲ τοῦ-
τον ἔμελλε φοιτήσῃ ἐν ᾗ μάλιστα καιροῦ γυναῖκες ὥραν
τε λαμπροτάτην ἔχουσι καὶ τὸ φρονεῖν ἀκμάζουσι. διὸ⁴
πολλὰ μὲν συνεσκευάσατο δῶρα καὶ χρήματα καὶ κόσμον
οἷον εἰκὸς ἦν ἀπὸ πραγμάτων μεγάλων καὶ βασιλείας εὐ-
δαίμονος κομίζεσθαι, τὰς δὲ πλείστας ἐν ἑαυτῇ καὶ τοῖς περὶ
αὐτὴν μαγγανεύμασι καὶ φίλτροις ἐλπίδας θεμένη παρ-
εγένετο.

Πολλὰ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ καὶ παρὰ τῶν φίλων δεχο-²⁶
μένη γράμματα καλούντων, οὕτω κατεφρόνησε καὶ κατ-
εγάλασε τοῦ ἀνδρὸς ὥστε πλεῖν ἀνὰ τὸν Κύδνον ποταμὸν
ἐν πορθμείῳ χρυσοπρῦμῳ, τῶν μὲν ἰστίων ἀλουργῶν
ἐκπεπετασμένων, τῆς δ' εἰρεσίας ἀργυραῖς κώπαις ἀναφε-
ρομένης πρὸς αὐτὸν ἅμα σύριγξι καὶ κιθάραις συνηρμο-
σμένον. αὐτὴ δὲ κατέκειτο μὲν ὑπὸ σκιάδι χρυσοπάστῳ²
κεκοσμημένῳ γραφικῶς ὡσπερ Ἀφροδίτῃ, παῖδες δὲ τοῖς
γραφικοῖς Ἔρωσιν εἰκασμένοι παρ' ἐκάτερον ἐστῶτες ἐρ-
ρίπιζον. ὁμοίως δὲ καὶ θεραπεαινίδες αἰ καλλιστεύουσαι,
Νηρηίδων ἔχουσαι καὶ Χαρίτων στολάς, αἰ μὲν πρὸς οἴα-
ξιν αἰ δὲ πρὸς κάλοις ἦσαν. ὀδμαὶ δὲ θαυμασταὶ τὰς
ὄχθας ἀπὸ θυμιαμάτων πολλῶν κατεῖχον. τῶν δ' ἀνθρώ-³
πων οἱ μὲν εὐθύς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ παρωμάρτον ἐκα-
τέρωθεν, οἱ δ' ἀπὸ τῆς πόλεως κατέβαινον ἐπὶ τὴν θέαν.
ἐκχεομένου δὲ τοῦ κατὰ τὴν ἀγορὰν ὄχλου τέλος αὐτὸς ὁ

- Ἀντώνιος ἐπὶ βήματος καθεζόμενος ἀπελείφθη μόνος, καὶ τις λόγος ἐχώρει διὰ πάντων ὡς ἡ Ἀφροδίτη κωμάζουσα παρὰ τὸν Διόνυσον ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἀσίας. ἔπειψε μὲν οὖν καλῶν αὐτὴν ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἢ δὲ μᾶλλον ἐκείνον
- 4 ἡξίου πρὸς ἑαυτὴν ἦκειν. εὐθύς οὖν τινὰ βουλούμενος εὐκολίαν ἐπιδείκνυσθαι καὶ φιλοφροσύνην ὑπήκουσε καὶ ἤλθεν. ἐντυχὼν δὲ παρασκευῇ λόγου κρείττονι μάλιστα τῶν φώτων τὸ πλήθος ἐξεπλάγη· τοσαῦτα γὰρ λέγεται καθίεσθαι καὶ ἀναφαίνεσθαι πανταχόθεν ἅμα, καὶ τοιαύταις πρὸς ἄλληλα κλίσεσι καὶ θέσεσι διακεκοσμημένα καὶ συντεταγμένα πλαισίων καὶ περιφερῶν τρόπῳ, ὥστε τῶν ἐν ὀλίγοις ἀξιοθεάτων καὶ καλῶν ἐκείνην γενέσθαι τὴν ὄψιν.
- 27 Τῇ δ' ὕστεραία πάλιν ἀνθεστιῶν αὐτὴν ἐφιλοτιμήθη μὲν ὑπερβαλέσθαι τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν ἐμμέλειαν, ἀμφοῖν δὲ λειπόμενος καὶ κρατούμενος ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις πρῶτος ἔσκωπτεν εἰς αὐχμὸν καὶ ἀγροικίαν τὰ παρ' αὐτῷ. πολὺν δ' ἢ Κλεοπάτρα καὶ τοῖς σκώμμασι τοῦ Ἀντωνίου τὸν στρατιώτην ἐνορῶσα καὶ βάνουσον, ἐχρῆτο καὶ τούτῳ
- 2 πρὸς αὐτὸν ἀνειμένως ἤδη καὶ κατατεθαρρηκότως. καὶ γὰρ ἦν, ὡς λέγουσιν, αὐτὸ μὲν κατ' αὐτὸ τὸ κάλλος αὐτῆς οὐ πάνυ δυσπαραβλήτον, οὐδ' οἷον ἐκπληῆσαι τοὺς ἰδόντας, ἀφῆν δ' εἶχεν ἢ συνδιαίτησις ἀφυκτον, ἢ τε μορφή μετὰ τῆς ἐν τῷ διαλέγεσθαι πιθανότητος καὶ τοῦ περιθέοντος ἅμα πως περὶ τὴν ὁμιλίαν ἦθους ἀνέφερε τι κέντρον.
- 3 ἠδονὴ δὲ καὶ φθεγγομένης ἐπῆν τῷ ἦχῳ· καὶ τὴν γλῶτταν, ὥσπερ ὄργανόν τι πολύχορδον, εὐπετῶς τρέπουσα κατ' ἦν βούλοιο διάλεκτον ὀλίγοις παντάπασι δι' ἐρμηνέως ἐνετύγχανε βαρβάροις, τοῖς δὲ πλείστοις αὐτὴ δι' αὐτῆς ἀπεδίδου τὰς ἀποκρίσεις, οἷον Αἰθίοψι Τρωγλοδύταις Ἑβραίοις Ἄρασι Σύροις Μήδοις Παρθυαίοις.
- 4 πολλῶν δὲ λέγεται καὶ ἄλλων ἐκμαθεῖν γλώττας, τῶν πρὸ αὐτῆς βασιλέων οὐδὲ τὴν Αἰγυπτίαν ἀνασχομένων παραλαβεῖν διάλεκτον, ἐνίων δὲ καὶ τὸ μακεδονίζειν ἐκλιπόντων.
- 28 Οὕτω δ' οὖν τὸν Ἀντωνιον ἤρπασεν ὥστε πολεμούσης μὲν ἐν Ῥώμῃ Καίσαρι Φουλκίας τῆς γυναικὸς ὑπὲρ τῷ ἐκείνου πραγμάτων, αἰωρουμένης δὲ Παρθικῆς στρατιᾶς περὶ τὴν Μεσοπόταμιαν, ἧς Λαβηνὸν οἱ βασιλέως στρα-

τηγοὶ Παρθικὸν ἀναγορεύσαντες αὐτοκράτορα Συρίας ἐπι-
 βατεύσειν ἔμελλον, οἴχεσθαι φερόμενον ὑπ' αὐτῆς εἰς Ἀλε-
 ξάνδρειαν, ἐκεῖ δὲ μαιρακίου σχολὴν ἄγοντος διατριβαῖς
 καὶ παιδιαῖς χρώμενον ἀναλίσκειν καὶ καθηδύπαθεῖν τὸ
 πολυτελέστατον, ὡς Ἀντιφῶν εἶπεν, ἀνάλωμα, τὸν χρόνον.
 ἦν γάρ τις αὐτοῖς σύνοδος ἀμιμητοβίων λεγομένη, καὶ 2
 κατ' ἡμέραν εἰστίων ἀλλήλους, ἀπιστόν τινα ποιούμενοι
 τῶν ἀναλισκομένων ἀμετρίαν. διηγεῖτο γοῦν ἡμῶν τῷ
 πάππῳ Λαμπρίᾳ Φιλώτας ὁ Ἀμφισσεὺς ἰατρὸς εἶναι μὲν
 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τότε, μανθάνων τὴν τέχνην, γενόμενος δὲ
 τινι τῶν βασιλικῶν ὀψοποιῶν συνήθης ἀναπεισθῆναι νέος
 ὢν ὑπ' αὐτοῦ τὴν πολυτέλειαν καὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ
 δείπνου θεάσασθαι. παρειαχθεὶς οὖν εἰς τοῦπτανεῖον, 3
 ὡς τὰ τ' ἄλλα πάμπολλα ἑώρα καὶ σὺς ἀγρίους ὀπτωμέ-
 νους ὀκτώ, θαυμάσαι τὸ πλῆθος τῶν δειπνούντων. τὸν
 δ' ὀψοποιὸν γελάσαι, καὶ εἶπεῖν ὅτι πολλοὶ μὲν οὐκ εἰ-
 σὶν οἱ δειπνοῦντες ἀλλὰ περὶ δώδεκα, δεῖ δ' ἀκμὴν ἔχειν
 τῶν παρατιθεμένων ἕκαστον, ἦν ἀκαρῆς ὥρας μαραίνει.
 καὶ γὰρ αὐτίκα γένοιτ' ἂν Ἀντώνιον δείπνου δεηθῆναι καὶ
 μετὰ μικρόν, ἂν δ' οὕτω τύχη, παραγαγεῖν αἰτήσαντα
 ποτήριον ἢ λόγον τινὸς ἔμπεσόντος. ὄθεν οὐχ ἐν ἀλλὰ 4
 πολλά, φάναι, δεῖπνα συντέτακται· δυσστόχαστος γὰρ ὁ
 καιρὸς. ταῦτ' οὖν ὁ Φιλώτας ἔλεγε, καὶ χρόνου προϊόν-
 τος ἐν τοῖς θεραπεύουσι γενέσθαι τὸν πρεσβύτατον τῶν
 Ἀντωνίου παίδων, ὃν ἐκ Φουλιῆς εἶχε, καὶ συνδειπνεῖν
 παρ' αὐτῷ μετὰ τῶν ἄλλων ἐταίρων ἐπιεικῶς, ὁπότε μὴ
 δειπνοίῃ μετὰ τοῦ πατρὸς. ἰατρὸν οὖν ποτὲ θρασυνό- 5
 μενον καὶ πράγματα πολλὰ παρέχοντα δειπνοῦσιν αὐτοῖς
 ἐπιστομίσαι τοιοῦτῳ σοφίσματι “τῷ πως πυρέττοντι
 δοτέον ψυχρόν· πᾶς δ' ὁ πυρέττων πως πυρέττει· παντὶ
 ἄρα πυρέττοντι δοτέον ψυχρόν.” πληγέντος δὲ τοῦ ἀν-
 θρώπου καὶ σιωπήσαντος, ἤσθεντα τὸν παῖδα γελάσαι
 καὶ εἶπεῖν “ταῦτ' ὦ Φιλώτα χαρίζομαι πάντα σοι,” δεί-
 ξαντα πολλῶν τινῶν καὶ μεγάλων ἐκπωμάτων μεστὴν
 τράπεζαν. αὐτοῦ δὲ τὴν μὲν προθυμίαν ἀποδεξαμένου, 6
 πόρρω δ' ὄντος τοῦ νομίζειν ἔξουσίαν εἶναι παιδὶ τηλι-
 κούτῳ δωρεῖσθαι τοσαῦτα, μετὰ μικρόν ἀψάμενόν τινα

τῶν παιδῶν ἐν ἀγγείῳ τὰ ἐκπώματα προσφέρειν καὶ ση-
μῆνασθαι κελεύειν. ἀφροσιυμένου δ' αὐτοῦ καὶ δεδοικό-
τος λαβεῖν "τί ὦ πόνηρε" φάναι τὸν ἄνθρωπον "ὄκνεῖς;
οὐκ οἶδας ὡς ὁ διδοὺς Ἀντωνίου παῖς ἐστίν, ᾧ τσοαῦτα
1 πάρεστι χρυσᾶ χαρίσασθαι; ἐμοὶ μέντοι πειθόμενος πάντα
διάμειψαι πρὸς ἀργύριον ἡμῖν· ἴσως γὰρ ἂν καὶ ποθή-
σειεν ὁ πατήρ ἕνια τῶν παλαιῶν ὄντα καὶ σπουδαζομέ-
νων κατὰ τὴν τέχνην ἔργων."

Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν ἔλεγεν ὁ πάππος ἐκάστοτε διηγεί-
29 σθαι τὸν Φιλώταν· ἡ δὲ Κλεοπάτρα τὴν κολακείαν οὐχ
ὡσπερ ὁ Πλάτων φησί, τετραχῆ, πολλαχῆ δὲ διελοῦσα,
καὶ σπουδῆς ἀπτομένῳ καὶ παιδιᾷς ἀεὶ τινα καινὴν ἡδο-
νὴν ἐπιφέρουσα καὶ χάριν, διεπαιδαγώγει τὸν Ἀντώνιον
οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας ἀνιῖσα. καὶ γὰρ συνεκῦβενε καὶ
συνέπινε καὶ συνεθήρευε καὶ γυμναζόμενον ἐν ὄπλοις
ἐθεᾶτο, καὶ νύκτωρ προσισταμένῳ θυραῖς καὶ θυρίσι
δημοτῶν καὶ σκώπτοντι τοὺς ἔνδον συνεπλανᾶτο καὶ συν-
2 ἤλυε, θεραπευιδίου στολὴν λαμβάνουσα. καὶ γὰρ ἐκεῖ-
νος οὕτως ἐπειρᾶτο σκευάζειν ἑαυτόν. ὄθεν ἀεὶ σκωμ-
μάτων, πολλάκις δὲ καὶ πληγῶν ἀπολαύσας ἐπανήρχετο·
τοῖς δὲ πλείστοις ἦν δι' ὑπονοίας. οὐ μὲν ἀλλὰ προσ-
έχαιρον αὐτοῦ τῇ βωμολοχίᾳ καὶ συνέπαιζον οὐκ ἀρρύ-
θμως οὐδ' ἀμούσως οἱ Ἀλεξανδρεῖς, ἀγαπῶντες καὶ λέ-
γοντες ὡς τῷ τραγικῷ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους χρῆται προσ-
3 ὡπῳ, τῷ δὲ κωμικῷ πρὸς αὐτούς. τὰ μὲν οὖν πολλὰ τῶν
ὑπ' αὐτοῦ παιζομένων διηγείσθαι πολὺς ἂν εἴη φλύαρος·
ἐπεὶ δ' ἀλιεύων ποτὲ καὶ δυσαγρῶν ἤχθετο παρουσίας τῆς
Κλεοπάτρας, ἐκέλευσε τοὺς ἀλιεῖς ὑπονηξαμένους κρύφα
τῷ ἀγκίστρῳ περικαθάπτειν ἰχθῦς τῶν προεαλωκότων,
καὶ δις ἢ τρις ἀνασπάσας οὐκ ἔλαθε τὴν Αἴγυπτίαν. προσ-
ποιουμένη δὲ θαυμάζειν τοῖς φίλοις διηγείτο, καὶ παρ-
4 ἐκάλει τῇ ὑστεραία γενέσθαι θεατᾶς. ἐμβάντων δὲ πολ-
λῶν εἰς τὰς ἀλιάδας καὶ τοῦ Ἀντωνίου τὴν ὀρμιᾶν καθέντος,
ἐκέλευσέ τινα τῶν αὐτῆς ὑποφθάσαντα καὶ προσηξάμενον
τῷ ἀγκίστρῳ περιπεῖραι Ποντικὸν τάριχος. ὡς δ' ἔχειν
πεισθεῖς ὁ Ἀντώνιος ἀνεῖλκε, γέλωτος οἷον εἰκὸς γενόμε-
νου "παράδος ἡμῖν" ἔφη "τὸν κάλαμον, αὐτόκρατορ, τοῖς

Φαρτίαις καὶ Κανωβίταις ἀλιεῦσιν· ἡ δὲ σὴ θήρα πό-
λεις εἰσὶ καὶ βασιλεῖαι καὶ ἥπειροι.”

Τοιαῦτα ληροῦντα καὶ μεираκιευόμενον τὸν Ἀντώνιον 30
ἀγγελίαι δύο καταλαμβάνουσιν, ἡ μὲν ἀπὸ Ῥώμης, Λεύ-
κιον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ Φουλβίαν τὴν γυναῖκα πρῶ-
τον ἀλλήλοις στασιάσαντας, εἶτα Καίσαρι πολεμήσαντας
ἀποβεβληκέναι τὰ πράγματα καὶ φεύγειν ἐξ Ἰταλίας, ἑτέρα
δὲ ταύτης οὐδὲν ἐπιεικεστέρα, Λαβιητὸν ἐπάγοντα Πάρ-
θους τὴν ἀπ' Εὐφράτου καὶ Συρίας ἄχρι Λυδίας καὶ Ἰω-
νίας Ἀσίαν καταστρέφειν. μόλις οὖν ὥσπερ ἐξυπνι- 2
σθεῖς καὶ ἀποκραιπαλήσας ὤρμησε μὲν Πάρθοις ἐνίστα-
σθαι καὶ μέχρι Φοινίκης προῆλθε, Φουλβίας δὲ γράμματα
θρήνων μεστὰ πεμπούσης ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἰταλίαν,
ἄγων ναῦς διακοσίας. ἀναλαβὼν δὲ κατὰ πλοῦν τῶν φί-
λων τοὺς πεφευγότας, ἐπυνθάνετο τοῦ πολέμου τὴν Φουλ-
βίαν αἰτίαν γεγονέναι, φῦσει μὲν οὖσαν πολυπράγμονα καὶ
θρασεῖαν, ἐλπίζουσαν δὲ τῆς Κλεοπάτρας ἀπάξειν τὸν
Ἀντώνιον, εἴ τι γένοιτο κίνημα περὶ τὴν Ἰταλίαν. συμ- 3
βαίνει δ' ἀπὸ τύχης καὶ Φουλβίαν πλέουσαν πρὸς αὐτὸν
ἐν Σικυῶνι νόσῳ τελευτῆσαι· διὸ καὶ μᾶλλον αἰ πρὸς Καί-
σαρα διαλλαγὰι καιρὸν ἔσχον. ὡς γὰρ προσέμιξε τῇ Ἰτα-
λία καὶ Καῖσαρ ἦν φανερὸς ἐκείνῳ μὲν οὐθὲν ἐγκαλιῶν,
αὐτὸς δ' ὧν ἐνεκαλεῖτο τὰς αἰτίας τῇ Φουλβίᾳ προστρι-
βόμενος, οὐκ εἶων ἐξελέγγειν οἱ φίλοι τὴν πρόφρασιν, ἀλλὰ 4
διέλκον ἀμφοτέρους καὶ διήρουν τὴν ἡγεμονίαν, ὅρον ποι-
ούμενοι τὸν Ἰόνιον, καὶ τὰ μὲν ἐῖνα νέμοντες Ἀντωνίῳ τὰ
δ' ἐσπέρια Καίσαρι, Λέπιδον δὲ Λιβύην ἔχειν ἐῶντες,
ὑπατεύειν δὲ τάξαντες, ὅτε μὴ δόξειεν αὐτοῖς, φίλους
ἐκατέρων παρὰ μέρος.

Ταῦτ' ἔχειν καλῶς δοκοῦντα πιστεως ἐδεῖτο σφοδροτέ- 31
ρας, ἦν ἡ τύχη παρέσχεν. Ὀκταβία γὰρ ἦν ἀδελφὴ πρε-
σβυτέρα μὲν, οὐχ ὁμομητρία δὲ Καίσαρι· ἐγεγόνει γὰρ ἐξ
Ἀγχαρίας, ὃ δ' ὕστερον ἐξ Ἀτίας. ἔστεργε δ' ὑπερφυῶς
τὴν ἀδελφὴν, χρῆμα θαυμαστόν, ὡς λέγεται, γυναικὸς γε-
νομένην. αὕτη Γαῖου Μαρκέλλου τοῦ γήμαντος αὐτὴν οὐ 2
πάσαι τεθνηκότος ἐχίρρευεν. ἐδόκει δὲ καὶ Φουλβίας ἀποι-
χομένης χηρεῦειν Ἀντώνιος, ἔχειν μὲν οὐκ ἄρνούμενος Κλεο-

πάτραν, γάμον δ' οὐκ ἠμολογῶν, ἀλλ' ἔτι τῷ λόγῳ περὶ γε
 τούτου πρὸς τὸν ἔρωτα τῆς Αἴγυπτιας μαχόμενος. τοῦ-
 τον ἅπαντες εἰσηγοῦντο τὸν γάμον, ἐλαλζοντες τὴν Ὀυα-
 εἰαν ἐπὶ κἀλλει τοσοῦτον σεμνότητι καὶ νοῦν ἔχουσαν, εἰς
 ταῦτόν τῷ Ἀντωνίῳ παραγενομένην καὶ στεργθεῖσαν ὡς
 εἰκὸς τοιαύτην γυναῖκα, πάντων πραγμάτων αὐτοῖς σω-
 2 τηρίαν ἔσεσθαι καὶ σύγκρασιν. ὡς οὖν ἔδοξεν ἄμφοτέροις,
 ἀναβάντες εἰς Ῥώμην ἐπετέλουν τὸν Ὀυαεῖας γάμον, οὐκ
 ἔωντος μὲν νόμον πρὸ δέκα μηνῶν ἀνδρὸς τελευτήσαντος
 γαμεῖσθαι, τῆς δὲ συγγλήτου δόγματι τὸν χρόνον ἐκείνοισ
 ἀνέλιπς.

- 32 Σέξτον δὲ Πομπηίου Σικελίαν μὲν ἔχοντος Ἰταλίαν δὲ
 προφθοῦντος, ληστῆσι δὲ ναυσὶ πολλαῖς, ὧν Μηνῆς ὁ πει-
 ραιτῆς καὶ Μενεζράτης ἤρχον, ἄπλουν τὴν θάλασσαν πε-
 ποιηκότος, Ἀντωνίῳ δὲ νεχρῆσθαι δοκοῦντος φιλανθρώπως
 (ὑπέδεξατο γὰρ αὐτοῦ τὴν μητέρα τῇ Φουβίᾳ συνεπι-
 2 σοῦσαν), ἔδοξε καὶ πρὸς τοῦτον διαλυθῆναι. καὶ συνῆλ-
 θον εἰς ταῦτόν κατὰ τὴν ἐν Μισσηνοῖς ἄκραν καὶ τὸ γῶμα,
 Πομπηίῳ μὲν τοῦ στόλου παρορμούντος, Ἀντωνίῳ δὲ καὶ
 Καίσαρι τῶν πεζῶν παρακεκρυμένων. ἔπει δὲ συνέθεντο
 Πομπηίῳ ἔχοντα Σαρδόνα καὶ Σικελίαν καθαράν τε λη-
 στηρίων παρέχειν τὴν θάλατταν καὶ οἴτου τι τεταγμένον
 ἀποστέλλειν εἰς Ῥώμην, ἐκάλουν ἐπὶ δεῖπνον ἀλλήλους.
 3 κληρουμένων δὲ πρώτος ἐστὶν αὐτοῖς ἔλαχε Πομπηίος.
 ἔρομένου δ' αὐτὸν Ἀντωνίου τοῦ δειπνήσουσιν "ἐνταῦθα"
 ἔφη δελξας τὴν στρατηγίδα ναῦν οὔσαν ἐξήρη· "πατρῶος
 γὰρ οἴκος αὕτη Πομπηίῳ ἰέλειπται." ταῦτα δ' εἰς τὸν
 Ἀντωνίον ἠνειδίξων ἔλεγεν, ἔπει τὴν Πομπηίου τοῦ πα-
 τρὸς γενομένην οἴλιαν ἐκείνος εἶχεν. ὁρμίσας δὲ τὴν ναῦν
 ἐπ' ἀγρυπῶν καὶ διάβασιν τινα γεφυρώσας ἀπὸ τῆς ἄκρας
 4 ἀνελάμβανεν αὐτοῖς προθύμως. ἀκμαζούσης δὲ τῆς συν-
 ουσίας καὶ τῶν εἰς Κλεοπάτραν καὶ Ἀντωνίον ἀνθούτων
 στωμάτων, Μηνῆς ὁ πειραιτῆς τῷ Πομπηίῳ προσεῖδὼν
 ὡς μὴ κατακούειν ἐκείνοισ "βούλει" φησί "τὰς ἀγλύρας τῆς
 νεὸς ὑποτέμω καὶ ποιήσω σε μὴ Σικελίας καὶ Σαρδόνας
 5 ἀλλὰ τῆς Ῥωμαίων κέρειον ἡγεμονίας;" ὁ δὲ Πομπηίος ἀκού-
 σας καὶ πρὸς αὐτῷ γενόμενος βραχὺν χρόνον "ἔδει σε" φησί

“ὦ Μηνᾶ τοῦτ' ἐμοὶ μὴ προειπόντα ποιῆσαι· νενί δὲ τὰ παρόντα στέργωμεν· ἐπισηκεῖν γὰρ οὐκ ἐμὸν.”

Οὗτος μὲν οὖν πάλιν ἀνθεστιαθεὶς ὑπ' ἀμφοτέρων εἰς τὴν Σικελίαν ἀπέπλευσεν, Ἀντώνιος δὲ μετὰ τὰς διαλύ- 33
σεις Ἰερνιδίον μὲν εἰς Ἀσίαν προύπεμπε Πάρθοις ἐμπο-
δῶν ἐσόμενον τοῦ πρόσω χωρεῖν, αὐτὸς δὲ Καίσαρι χα-
ριζόμενος ἱερεὺς ἀπεδέλθη τοῦ προτέρου Καίσαρος· καὶ
τὰλλα κοινῶς καὶ φιλικῶς ἐν τοῖς πολιτικοῖς καὶ μεγί-
στοις ἔπραττον. αἱ δὲ περὶ τὰς παιδιᾶς ἀμιλλαι τὸν
Ἀντώνιον ἐλύπουν αἰεὶ τοῦ Καίσαρος ἔλαττον φερόμενον.
ἦν γὰρ τις ἀνὴρ σὺν αὐτῷ μαντικὸς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν 2
τὰς γενέσεις ἐπισκοποῦντων, ὃς εἶτε Κλεοπάτρα χαριζό-
μενος εἶτε χρώμενος ἀληθείᾳ πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἐπαρ-
ρησιάζετο, λέγων τὴν τύχην αὐτοῦ λαμπροτάτην οὔσαν
καὶ μεγίστην ὑπὸ τῆς Καίσαρος ἀμυροῦσθαι, καὶ συν-
εβούλευε πορρωτάτω τοῦ νεανίσκου ποιεῖν ἑαυτόν· “ὁ
γὰρ σός” ἔφη “δαίμων τὸν τούτου φοβεῖται, καὶ γὰρ οὐδὲν
ὦν καὶ ὑψηλὸς ὅταν ἦ κατ' ἑαυτόν, ὑπ' ἐκείνου γίνεται
ταπεινότερος ἐγγίσαντος καὶ ἀγεννέστερος.” καὶ μέντοι 3
τὰ γινόμενα τῷ Αἰγυπτίῳ μαρτυρεῖν ἐδόκει· λέγεται γὰρ
ὅτι κληρουμένων μετὰ παιδιᾶς ἐφ' ὅτι τύχοιεν ἐκάστοτε
καὶ κυβερνόντων ἔλαττον ἔχων ὁ Ἀντώνιος ἀπῆει, πολλά-
κις δὲ συμβαλόντων ἀλεκτρούνας πολλάκις δὲ μαχίμους
ὄρτυγας, ἐνίκων οἱ Καίσαρος. ἐφ' οἷς ἀνιόμενος ἀδήλως
ὁ Ἀντώνιος, καὶ μᾶλλον τι τῷ Αἰγυπτίῳ προσέχων, ἀπ-
ῆρεν ἐκ τῆς Ἰταλίας, ἐγχειρίσας Καίσαρι τὰ οἰκεία· τὴν
δ' Ὀκταβίαν ἄχρι τῆς Ἑλλάδος ἐπήγετο θυγατρὸς γεγο-
νότος αὐτοῖς. διαχειμιάζοντι δ' αὐτῷ περὶ Ἀθήνας ἀπαγ- 4
γέλλεται τὰ πρῶτα τῶν Ἰερνιδίου κατορθωμάτων, ὅτι
μάχη τοὺς Πάρθους κρατήσας Λαβιηνὸν ἀπεκτόνοι καὶ
Φαρναπάτην ἡγεμονικώτατον τῶν Ἰρῶδου βασιλέως στρα-
τηγῶν. ἐπὶ τούτοις εἰστία τοὺς Ἕλληνας, ἐγυμνασιάρχαι
δ' Ἀθηναῖοις, καὶ τὰ τῆς ἡγεμονίας παράσημα καταλι-
πὼν οἴκοι μετὰ τῶν γυμνασιαρχικῶν ῥάβδων ἐν ἱματίῳ
καὶ φαικασίοις προῆει καὶ διαλαμβάνων τοὺς νεανίσκους
ἐτραχῆλιζεν.

Ἐξιέναι δὲ μέλλων ἐπὶ τὸν πόλεμον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς 34

ἐλαίας στέφανον ἔλαβε, καὶ κατὰ τι λόγιον ἀπὸ τῆς Κλεψύδρας ὕδατος ἐμπλησάμενος ἀγγεῖον ἐκόμιζεν. ἐν τούτῳ δὲ Πάκορον τὸν βασιλέως παῖδα, μεγάλῳ στρατῷ Πάρθων αὐθις ἐπὶ Συρίαν ἐλαύνοντα, συμπεσὼν ᾿Θεντίδιος ἐν τῇ Κυρρηστικῇ τρέπεται, καὶ διαφθείρει παμπόλλους, 2 ἐν πρώτοις Πακόρου πεσόντος. τοῦτο τὸ ἔργον ἐν τοῖς ἀοιδιμωτάτοις γενόμενον Ῥωμαίοις τε τῶν κατὰ Κράσσον ἀτυχημάτων ἐκπλεω ποινὴν παρέσχε, καὶ Πάρθους αὐθις εἴσω Μηδίας καὶ Μεσοποταμίας συνέστειλε, τρισὶ μάχαις ἐφεξῆς κατὰ κράτος ἠττημένους. ᾿Θεντίδιος δὲ Πάρθους μὲν προσωτέρω διώκειν ἀπέγνω, φθόνον Ἀντωνίου δείσας, τοὺς δ' ἀφρεσιῶτας ἐπιὼν κατεστρέφετο καὶ τὸν Κομμα- 3 γηρὸν Ἀντίοχον ἐν πόλει Σαμοσάτοις ἐπολιόρχει. δεομένου δὲ χίλια τάλαντα δοῦναι καὶ ποιεῖν Ἀντωνίῳ τὸ προστατόμενον, ἐκέλευε πέμπειν πρὸς Ἀντώνιον· ἤδη γὰρ ἐγγὺς ἦν ἐπιὼν, καὶ τὸν ᾿Θεντίδιον οὐκ εἶα σπένδεσθαι τῷ Ἀντιόχῳ, βουλόμενος ἐν γε τοῦτο τῶν ἔργων ἐπώνυμον αὐτοῦ γενέσθαι καὶ μὴ πάντα διὰ ᾿Θεντιδίου 4 κατορθοῦσθαι. τῆς δὲ πολιορκίας μῆκος λαμβανούσης καὶ τῶν ἔνδον, ὡς ἀπέγνωσαν τὰς διαλύσεις, πρὸς ἀλκὴν τραπομένων, πρᾶττων οὐδέν, ἐν αἰσχύνῃ δὲ καὶ μεταγνώσει γενόμενος, ἀγαπητῶς ἐπὶ τριακοσίοις σπένδεται τάλαντοις πρὸς τὸν Ἀντίοχον. καὶ μικρὰ τῶν ἐν Συρίᾳ καταστησάμενος εἰς Ἀθήνας ἐπανῆλθε, καὶ τὸν ᾿Θεντίδιον 5 οἷς ἔπρεπε τιμήσας ἐπεμψεν ἐπὶ τὸν Θριάμβον. οὗτος ἀπὸ Πάρθων ἄχρι δεῦρο τεθριάμβευκε μόνος, ἀνὴρ γένει μὲν ἀφανῆς, ἀπολαύσας δὲ τῆς Ἀντωνίου φιλίας τὸ λαβεῖν ἀφορμὰς πράξεων μεγάλων, αἷς κάλλιστα χρησάμενος ἐβεβαίωσε τὸν περὶ Ἀντωνίου λεγόμενον καὶ Καίσαρος λόγον, ὡς εὐτυχέστεροι δι' ἐτέρων ἦσαν ἢ δι' αὐτῶν 6 στρατηγεῖν. καὶ γὰρ Σόσσιος Ἀντωνίου στρατηγὸς ἐν Συρίᾳ πολλὰ διεπράττετο, καὶ Κανίδιος ἀπολειφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ περὶ Ἀρμενίαν τούτους τε νικῶν καὶ τοὺς Ἰβήρων καὶ Ἀλβανῶν βασιλέας ἄχρι τοῦ Κανκάσου προῆλθεν· ἀφ' ὧν ἐν τοῖς βαρβάροις ὄνομα καὶ κλέος ἠύξετο τῆς Ἀντωνίου δυνάμεως.

35 Αὐτὸς δὲ πάλιν ἐκ τινῶν διαβολῶν παροξυνθεὶς πρὸς

Καίσαρα ναυσι τριακοσίαις ἔπλει πρὸς τὴν Ἰταλίαν· οὐ δεξαμένων δὲ τῶν Βρεντεσίων τὸν στόλον εἰς Τάραντα περιώρμισεν. ἔνταῦθα τὴν Ὀκταβίαν (συνέπλει γὰρ ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος αὐτῇ) δεηθεῖσαν ἀποπέμπει πρὸς τὸν ἀδελφόν, ἔγκνον μὲν οὖσαν, ἤδη δὲ καὶ δεύτερον ἔξ αὐτοῦ θυγάτριον ἔχουσαν. ἢ δ' ἀπαντήσασα καθ' ὁδὸν Καίσαρι, ² καὶ παραλαβοῦσα τῶν ἐκείνου φίλων Ἀγρίππαν καὶ Μαικήναν, ἐνετύγχανε πολλὰ ποτνωμένη καὶ πολλὰ δεομένη μὴ περιδεῖν αὐτὴν ἐκ μακαριωτάτης γυναικὸς ἀθλιωτάτην γενομένην. νῦν μὲν γὰρ ἅπαντας ἀνθρώπους εἰς αὐτὴν ἀποβλέπειν αὐτοκρατόρων δυοῖν τοῦ μὲν γυναῖκα τοῦ δὲ ἀδελφὴν οὖσαν. “εἰ δὲ τὰ χεῖρω κρατήσειεν” ἔρη “καὶ ³ γένοιτο πόλεμος, ὑμῶν μὲν ἀδηλον ὅτι κρατεῖν ἢ κρατεῖσθαι πέπρωται, τὰ ἑμὰ δ' ἀμφοτέρως ἄθλια.” τούτοις ἐπικλασθεῖς ὁ Καῖσαρ ἤκεν εἰρηνικῶς εἰς Τάραντα, καὶ θάματα κάλλιστον οἱ παρόντες ἐθεῶντο, πολὺν μὲν ἐκ γῆς στρατὸν ἡσυχάζοντα, πολλὰς δὲ ναῦς ἀτρέμα πρὸς τοῖς αἰγιαλοῖς ἐχούσας, αὐτῶν δὲ καὶ φίλων ἀπαντήσεις καὶ φιλοφροσύνας. εἰστία δ' Ἀντωνίου πρότερος, καὶ τοῦτο ⁴ τῇ ἀδελφῇ Καίσαρος δόντος. ἐπεὶ δ' ὁμολόγητο Καίσαρα μὲν Ἀντωνίῳ δοῦναι δύο τάγματα πρὸς τὸν Παρθικὸν πόλεμον, Ἀντωνίον δὲ Καίσαρι χαλκεμβόλους ἑκατόν, Ὀκταβία τῶν ὁμολογημένων χωρὶς ἠτήσατο τῇ μὲν ἀδελφῇ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς εἴκοσι μυριάωνας, τῇ δ' ἀνδρὶ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ στρατιώτας χιλίους. οὕτω δ' ἀλλήλων δια- ⁵ κριθέντες ὁ μὲν εὐθύς εἶχετο τοῦ πρὸς Πομπήιον πολέμου, Σικελίας ἐφιέμενος, Ἀντωνίος δ' Ὀκταβίαν μετὰ τῶν ἔξ ἐκεῖνης καὶ τοὺς ἐκ Φουβίας παῖδας αὐτῇ παρακαταθέμενος εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπεπέρασεν.

Εὐδουσα δ' ἡ δεινὴ συμφορὰ χρόνον πολὺν, ὁ Κλεοπά- ³⁶ τρας ἔρωσ, δοκῶν κατευνάσθαι καὶ κατακεκλησθαι τοῖς βελτίοσι λογισμοῖς, αὐτὴς ἀνέλαμπε καὶ ἀνεθάρρει Συρίαν πλησιάζοντος αὐτοῦ. καὶ τέλος, ὡς περ φησὶν ὁ Πλάτων τὸ δυσπειθὲς καὶ ἀκόλαστον τῆς ψυχῆς ὑποζύγιον, ἀπολακτίσας τὰ καλὰ καὶ σωτήρια πάντα Καπίωνα Φοντήιον ἐπεμψεν ἄξοντα Κλεοπάτραν εἰς Συρίαν. ἐλθούσῃ ² δὲ χαρίζεται καὶ προστίθῃσι μικρὸν οὐδὲν οὐδ' ὀλίγον,

- ἀλλὰ Φοινίκην, κοίλην Συρίαν, Κύπρον, Κιλικίας πολλήν, ἔτι δὲ τῆς τε Ἰουδαίων τὴν τὸ βάλαμον φέρουσαν καὶ τῆς Ναβαταίων Ἀραβίας ὅση πρὸς τὴν ἐκτὸς ἀποκλίνει θάλασσαν. αὐταὶ μάλιστα Ῥωμαίους ἤγασαν αἱ δωρεαί. καίτοι πολλοῖς ἐχαρίζετο τετραρχίας καὶ βασιλείας ἔθνῶν μεγάλων, ἰδιώταις οὖσι, πολλοὺς δ' ἀφηρεῖτο βασιλείας, ὡς Ἀντίγονον τὸν Ἰουδαῖον, ὃν καὶ προαγαγὼν ἐπελέκτισεν, οὐδενὸς πρότερον ἑτέρου βασιλέως οὕτω κολασθέντος.
- ² ἀλλὰ τὸ αἰσχρὸν ἦν τῶν Κλεοπάτρας τιμῶν ἀνιαρότατον. ἠϋξήσε δὲ τὴν διαβολὴν παῖδας ἐξ αὐτῆς διδύμους ἀνελόμενος καὶ προσαγορεύσας τὸν μὲν Ἀλέξανδρον τὴν δὲ Κλεοπάτραν, ἐπέκλησιν δὲ τὸν μὲν Ἥλιον τὴν δὲ Σελήνην. οὐ μὴν ἀλλ' ἀγαθὸς ὢν ἐγκαλλωπίσασθαι τοῖς αἰσχροῖς ἔλεγε τῆς μὲν Ῥωμαίων ἡγεμονίας οὐ δὲ ὢν λαμβάνουσιν ἀλλ' ἐν οἷς χαρίζονται φαίνεσθαι τὸ μέγεθος, διαδοχαῖς δὲ καὶ τεκνώσει πολλῶν βασιλέων πλατύνεσθαι τὰς εὐγενείας.
- ⁴ οὕτω γοῦν ὑφ' Ἡρακλέους τεκνωθῆναι τὸν αὐτοῦ πρόγονον, οὐκ ἐν μιᾷ γαστρὶ θεμένου τὴν διαδοχὴν οὐδὲ νόμους Σολωνείου καὶ κηρύσεως εὐθύνας δεδοικότες, ἀλλὰ τῇ φύσει πολλὰς γενῶν ἀρχὰς καὶ καταβολὰς ἀπολιπεῖν ἐφιέντος.
- 37 Ἐπεὶ δὲ Φραάτου κτείναντος Ἰρώδην τὸν πατέρα καὶ τὴν βασιλείαν κατασχόντος ἄλλοι τε Πάρθων ἀπεδίδρασκον οὐκ ὀλίγοι, καὶ Μονασίης ἀνὴρ ἐπιφανὴς καὶ δυνατὸς ἦγε φεύγων πρὸς Ἀντώνιον, τὰς μὲν ἐκείνου τύχας ταῖς Θεμιστοκλέους εικάσας, περιουσίαν δὲ τὴν ἑαυτοῦ καὶ μεγαλοφροσύνην τοῖς Περσῶν βασιλεῦσι παραβαλὼν, ἔδωρήσατο τρεῖς πόλεις αὐτῷ, Λάρισαν καὶ Ἀρέθουσαν
- ² καὶ Ἰερὰν πόλιν, ἣν Βαμβύζην πρότερον ἐκάλουν. τοῦ δὲ Πάρθων βασιλέως τῷ Μονασίῃ δεξιὰν καταπέμψαντος, ἄσμενος αὐτὸν ἀπέστειλεν ὁ Ἀντώνιος, ἑξαπατᾶν μὲν ἐγνωκίως τὸν Φραάτην ὡς εἰρήνης ἐσομένης, ἀξιῶν δὲ τὰς ἀλούσας ἐπὶ Κράσσου σημαίας καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀπολαβεῖν τοὺς περιόντας. αὐτὸς δὲ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον
- ³ ἀποπέμψας ἐχώρει δι' Ἀραβίας καὶ Ἀρμενίας, ὅπου συνελθούσης αὐτῷ τῆς δυνάμεως καὶ τῶν συμμάχων βασιλέων (πάμπολλοι δ' ἦσαν οὗτοι, μέγιστος δὲ πάντων ὁ

τῆς Ἀρμενίας Ἀρταβάσδης, ἑξακισχιλίους ἰππεῖς καὶ πεζοὺς ἑπτακισχιλίους παρέχων) ἐξήτασε τὸν στρατόν. ἦσαν δὲ Ῥωμαίων μὲν αὐτῶν ἑξακισμύριοι πεζοὶ καὶ τὸ Ῥωμαίοις συντεταγμένον ἰππικόν, Ἰβήρων καὶ Κελτῶν μύριοι, τῶν δ' ἄλλων ἔθνῶν ἐγένοντο τρεῖς μυριάδες σὺν ἰππεῦσιν ὁμοῦ καὶ ψιλοῖς. τοσαύτην μέντοι παρασκευὴν⁴ καὶ δύναμιν, ἣ καὶ τοὺς πέραν Βάκτρων Ἰνδοὺς ἐφόβησε καὶ πᾶσαν ἐγράδανε τὴν Ἀσίαν, ἀνόνητον αὐτῷ διὰ Κλεοπάτραν γενέσθαι λέγουσι· σπεύδοντα γὰρ ἐκείνη συνδιαχειμάσαι, τὸν πόλεμον ἐξενεγκεῖν πρὸ καιροῦ καὶ πᾶσι χρήσασθαι τεταραγμένως, οὐκ ὄντα τῶν ἑαυτοῦ λογισμῶν, ἀλλ' ὑπὸ φαρμάκων τινῶν ἢ γοητείας παπταίνοντα πρὸς ἐκείνην αἰεὶ, καὶ πρὸς τὸ τάχιον ἐπανελθεῖν μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ κρατῆσαι τῶν πολεμίων γενόμενον.

Πρῶτον μὲν οὖν αὐτοῦ δέον ἐν Ἀρμενίᾳ διαχειμάσαι³⁸ καὶ διαναπαῦσαι τὸν στρατόν, ὀκτακισχιλίων σταδίων ἀποτετρυμένον πορείᾳ, καὶ πρὶν ἢ κινεῖν ἐκ τῶν χειμαδίων Πάρθους ἕαρος ἀρχῇ Μηδίαν καταλαβεῖν, οὐκ ἤνεσχετο τὸν χρόνον, ἀλλ' εὐθὺς ἤγεν ἐν ἀριστερᾷ λαβῶν Ἀρμενίαν, καὶ τῆς Ἀτροπατηνῆς ἀψάμενος ἐπόρθει τὴν χώραν. ἔπειτα μηχανημάτων αὐτῷ πρὸς πολιορκίαν ἀναγ-²καίων τριακοσίαις ἀμάξαις παραπεμπομένων, ἐν οἷς καὶ κριὸς ἦν ὄγδοήκοντα ποδῶν μῆκος, ὧν οὐδὲν ἐνεχώρει διαρθαρὲν ἐπὶ καιροῦ πάλιν γενέσθαι διὰ τὸ τὴν ἄνω χώραν πᾶν ξύλον ἀγεννὲς εἰς μῆκος καὶ μαλθακὸν ἐκτρέφειν, ἐπειγόμενος ὡς ἐμπόδια τοῦ ταχύνειν ἀπέλιπε, φυλακὴν τινα καὶ Στατιανὸν ἡγεμόνα τῶν ἀμαξῶν ἐπιστήσας, αὐτὸς δὲ Φράατα μεγάλην πόλιν, ἐν ἣ καὶ τέκνα καὶ γυναῖκες ἦσαν τοῦ τῆς Μηδίας βασιλέως, ἐπολιόρχει. τῆς δὲ χρείας εὐθὺς ὅσον ἤμαρτε τὰς μηχανὰς ἀπολι-³πῶν ἐξελεγχούσης, ὁμοσε χωρῶν ἔχου πρὸς τὴν πόλιν γῶμα σχολῇ καὶ πολυπόνως ἀνιστάμενον. ἐν τούτῳ δὲ καταβαίνων στρατιᾷ μεγάλῃ Φραάτης, ὡς ἤκουσε τὴν ἀπόλειψιν τῶν μηχανοφόρων ἀμαξῶν, ἐπεμψε τῶν ἰππέων πολλοὺς ἐπ' αὐτάς, ὑφ' ὧν περιληφθεῖς ὁ Στατιανὸς ἀποθνήσκει μὲν αὐτός, ἀποθνήσκουσι δὲ μύριοι τῶν μετ' αὐτοῦ. τὰς δὲ μηχανὰς ἐλόντες οἱ βάρβαροι

διέφθειραν. εἶλον δὲ παμπόλλους, ἐν οἷς καὶ Πολέμων ἦν ὁ βασιλεύς.

- 39 Τοῦτο πάντας μὲν, ὡς εἰκός, ἠγίασε τοὺς περὶ Ἀντώνιον, ἀνελπίστως ἐν ἀρχῇ πληγέντας· ὁ δ' Ἀρμένιος Ἁρταβάσδης ἀπογνοὺς τὰ Ῥωμαίων ᾤχετο τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἀναλαβών, καίπερ αἰτιώτατος τοῦ πολέμου γερόμενος.
- 2 ἐπιφανέντων δὲ λαμπρῶς τοῖς πολιορκουῦσι τῶν Πάρθων καὶ χρωμένων ἀπειλαῖς πρὸς ὕβριν, οὐ βουλόμενος Ἀντώνιος ἡσυχάζοντι τῷ στρατῷ τὸ δυσθυμοῦν καὶ καταπεπληγμένον ἐμμένειν καὶ αὖξοσθαι, δέκα τάγματα λαβῶν καὶ τρεῖς στρατηγίδας σπείρας ὀπλιτῶν, τοὺς δ' ἵππεῖς ἅπαντας, ἐξήγαγε πρὸς σιτολογίαν, οἴόμενος οὕτως ἂν ἐπισπασθέντων μάλιστα τῶν πολεμίων ἐκ παρατάξεως
- 3 μάχην γενέσθαι. προελθὼν δὲ μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, ὡς ἑώρα τοὺς Πάρθους κύκλῳ περιχεομένους καὶ προσπεσεῖν καθ' ὁδὸν αὐτῷ ζητοῦντας, ἐξέδηκε μὲν τὸ τῆς μάχης σύμβολον ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καθελὼν δὲ τὰς σιγῆς ὡς οὐ μαχησόμενος ἀλλ' ἀπάξων, παρημείβετο τῶν βαρβάρων τὴν τάξιν οὕσαν μνηροειδῆ, κελεύσας, ὅταν οἱ πρῶτοι τοῖς ὀπλιταῖς ἐν ἐφικτῷ δοκῶσιν εἶναι, τοὺς ἵππεῖς ἐναντίους
- 4 εἰσελαύνειν. τοῖς δὲ Πάρθοις παρακεκρυμένοις λόγον κρείττων ἢ τάξις ἐφαίνετο τῶν Ῥωμαίων, καὶ κατεθεῶντο παρεξιόντας ἐν διαστήμασιν ἴσοις ἀφορύβως καὶ σιωπῇ τοὺς ὕσους κραδαίνοντας. ὡς δὲ τὸ σημεῖον ἤρθη καὶ προσεφέροντο μετὰ κραυγῆς ἐπιστρέψαντες οἱ ἵππεῖς, τούτους μὲν ἠμόνοντο δεξάμενοι, καίπερ εὐθύς ἐντὸς τοξεύματος γενομένους, τῶν δ' ὀπλιτῶν συναπτόντων ἅμα βοῆ καὶ πατάγῳ τῶν ὀπλῶν οἱ τε ἵπποι τοῖς Πάρθοις ἐξίσταντο ταρβοῦντες καὶ αὐτοὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἔλθειν
- 5 ἔφρευγον. ὁ δ' Ἀντώνιος ἐνέκειτο τῇ διώξει, καὶ μεγάλας εἶχεν ἐλπίδας ὡς τοῦ πολέμου τὸ σύμπαν ἢ τὸ πλεῖστον ἐκείνη τῇ μάχῃ διαπεπραγμένος. ἐπεὶ δὲ τῆς διώξεως γενομένης τοῖς μὲν πεζοῖς ἐπὶ πεντήκοντα στάδια τοῖς δ' ἵππεῦσιν ἐπὶ τρεῖς τοσαῦτα, τοὺς πεπτωκότας τῶν πολεμίων καὶ τοὺς ἠλωκότας ἐπισκοποῦντες εὗρον αἰχμαλώτους μὲν τριάκοντα νεκροὺς δ' ὄγδοῦς μόνους, ἀπορία καὶ δυσθυμία πᾶσι παρέστη, δεινὸν εἶναι λογιζόμενοις

εἰ νικῶντες μὲν οὕτως ὀλίγους κτείνουσιν, ἠττώμενοι δὲ στερήσονται τοσούτων ὅσους ἀπέβαλον περὶ ταῖς ἀμάξαις. τῇ δ' ὕστεραία συσκευασάμενοι τὴν ἐπὶ Φραάτων καὶ τοῦ 6 στρατοπέδου προῆγον, ἐντυχόντες δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν πρῶτον μὲν ὀλίγοις τῶν πολεμίων, ἔπειτα πλείοσι, τέλος δὲ πᾶσιν ὡσπερ ἀηττήτοις καὶ νεαλέσι προκαλουμένοις καὶ προσβάλλουσι πανταχόθεν, μοχθηρῶς καὶ πολυπόνως ἀπεσώθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον. τῶν δὲ Μήδων ἐκδρο- 7 μὴν τινα ποιησαμένων ἐπὶ τὸ χῶμα καὶ τοὺς προμαχομένους φοβησάντων, ὀργισθεὶς ὁ Ἀντώνιος ἐχρήσατο τῇ λεγομένη δεκατεία πρὸς τοὺς ἀποδειλιάσαντας· διελὼν γὰρ εἰς δεκάδας τὸ πλῆθος ἀφ' ἐκάστης ἕνα τὸν λαχόντα κλήρω διέφθειρε, τοῖς δ' ἄλλοις ἀντὶ πυρῶν ἐκέλευε κριθᾶς μετρεῖσθαι.

Χαλεπὸς δ' ἀμφοτέροις ἦν ὁ πόλεμος, καὶ τὸ μέλλον 40 αὐτοῦ φοβερώτερον, Ἀντωνίῳ μὲν προσδοκῶντι λιμὸν· οὐκέτι γὰρ ἦν ἄνευ τραυμάτων καὶ νεκρῶν πολλῶν ἐπισιτίσασθαι· Φραάτης δὲ τοὺς Πάρθους ἐπιστάμενος πάντα μᾶλλον ἢ χειμῶνος ἕξω προσταλαιπωρεῖν καὶ θυραυλεῖν δυναμένους, ἐφοβεῖτο μὴ τῶν Ῥωμαίων ἐγκαρτερούντων καὶ παραμενόντων ἀπολίπωσιν αὐτόν, ἤδη τοῦ ἀέρος συνισταμένου μετὰ φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν. δόλον οὖν 2 συντίθησι τοιόνδε. Πάρθων οἱ γνωρμιώτατοι περὶ τὰς σιτολογίας καὶ τὰς ἄλλας ἀπαντήσεις μαλακώτερον τοῖς Ῥωμαίοις προσεφέροντο, λαμβάνειν τε παριέντες αὐτοῖς ἕνια καὶ τὴν ἀρετὴν ἐκαινοῦντες ὡς πολεμικωτάτων ἀνδρῶν καὶ θαυμαζομένων ὑπὸ τοῦ σφετέρου βασιλέως δικαίως. ἐκ δὲ τούτου προσελαύνοντες ἐγγυτέρω καὶ τοὺς 3 ἵππους ἀτρέμα παραβάλλοντες ἐλοιδόρουν τὸν Ἀντώνιον ὅτι βουλομένῳ Φραάτῃ διαλλαγῆναι καὶ φείσασθαι τοιούτων ἀνδρῶν καὶ τοσούτων ἀφορμῆν οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ τοὺς χαλεποὺς καὶ μεγάλους κάθηται πολεμίους ἀναμένων, λιμὸν καὶ χειμῶνα, δι' ὧν ἔργον ἐστὶ καὶ προπεμπομένους ὑπὸ Πάρθων ἀποφεύγειν. πολλῶν δὲ ταῦτα πρὸς τὸν Ἀντώνιον ἀναφερόντων, μαλασσόμενος ὑπὸ τῆς ἐλπίδος ὅμως οὐ πρότερον ἐπεκηρυκεύσατο πρὸς τὸν Πάρθον ἢ πυθέσθαι τῶν φιλοφρονομένων ἐκείνων βαρβά-

- ρων, εἰ τοῦ βασιλέως ταῦτα φρονοῦντος διαλέγοντο.
 4 φρασκόντων δὲ καὶ παρακαλούντων μὴ δεδιέναι μηδ' ἀπιστεῖν, ἔπειψέ τις τῶν ἑταίρων πάλιν τὰς σημαίας ἀξιῶν ἀπολαβεῖν καὶ τοὺς ἀλχημαλῶτους, ὡς δὴ μὴ παντάπασιν ἀγαπᾶν τὸ σωθῆναι καὶ διαφυγεῖν νομισθεῖη. τοῦ δὲ Πάρθου ταῦτα μὲν ἔαν κελεύοντος, ἀπιόντι δ' εὐθύς εἰρήνην καὶ ἀσφάλειαν εἶναι φήσαντος, ὀλίγαις
 5 ἡμέραις συσκευασάμενος ἀνεξεύγνυεν. ὧν δὲ καὶ δῆμῳ πιθανὸς ἐντυχεῖν καὶ στρατὸν ἄγειν διὰ λόγου παρ' ὄντιν-
 οῦν τῶν τότε πεφυκώς, ἐξέλιπεν αὐτὸς αἰσχύνῃ καὶ κατηφεία τὸ παραθαρῦναι τὸ πλῆθος, Δομίτιον δ' Ἀηρόβαρβον ἐκέλευε τοῦτο ποιῆσαι. καὶ τινὲς μὲν ἠγανάκτησαν ὡς ὑπερορῶμενοι, τὸ δὲ πλεῖστον ἐπεκλάσθη καὶ συνερρόνησε τὴν αἰτίαν· διὸ καὶ μᾶλλον ᾔοντο δεῖν ἀνταιδεῖσθαι καὶ πείθεσθαι τῷ στρατηγῷ.
- 41 Μέλλοντος δ' αὐτοῦ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἄγειν ὀπίσω πεδινὴν καὶ ἄδενδρον οὐσαν, ἀνὴρ τῷ γένει Μάρδος, πολλὰ τοῖς Πάρθων ἠθεσιν ἐνωμιληκώς, ἤδη δὲ Ῥωμαίοις πιστὸς ἐν τῇ μάχῃ τῇ περὶ τὰς μηχανὰς γεγονώς, Ἀντωνίου προσελθὼν ἐκέλευε φεύγειν ἐν δεξιᾷ τῶν ὁρῶν ἐπιλαβόμενον, καὶ μὴ στρατὸν ὀπλίτην καὶ βαρὺν ἐν δρόμοις γυμνοῖς καὶ ἀναπεπταμένοις ὑποβαλεῖν ἵππῳ τοσαύτῃ
 2 καὶ τοξεύμασιν, ὃ δὴ τεχνώμενον τὸν Φραάτην ἀναστῆσαι τῆς πολιορκίας αὐτὸν ὁμολογίαις φιλανθρώποις· ἔσεσθαι δ' αὐτὸς ἠγεμῶν ὁδοῦ βραχυτέρας καὶ μᾶλλον εὐπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐχούσης. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Ἀντώνιος ἐβουλεύετο, καὶ Πάρθοις μὲν οὐκ ἐβούλετο δοκεῖν ἀπιστεῖν μετὰ σπονδάς, τὴν δὲ συντομίαν τῆς ὁδοῦ καὶ τὸ παρὰ κώμας οἰκουμένας ἔσεσθαι τὴν πορείαν ἐπαινῶν πίστιν
 3 ἤτει τὸν Μάρδον. ὃ δὲ δῆσαι παρεῖχεν αὐτὸν ἄχρι οὗ καταστήσῃ τὸν στρατὸν εἰς Ἀρμενίαν, καὶ δεθεῖς ἠγεῖτο δύο ἡμέρας καθ' ἡσυχίαν. τῇ δὲ τρίτῃ παντάπασιν τοὺς Πάρθους ἀπεγνωκὸς Ἀντωνίου καὶ βαδίζοντος ἀνειμένως διὰ τὸ θαρρεῖν, ἰδὼν ὁ Μάρδος ἀπόχωσιν ἐμβολῆς ποταμοῦ νεωστὶ διεσπασμένην καὶ τὸ ῥεῦμα πολὺ πρὸς
 4 τὴν ὁδόν, ἧ πορευτέον ἦν, ἐκχεόμενον, συνῆκεν ὅτι τῶν Πάρθων ἔργον εἶη τοῦτο δυσκολίας ἕνεκα καὶ διατριβῆς

ἐμποδῶν αὐτοῖς τὸν ποταμὸν τιθεμένων, καὶ τὸν Ἀντώ-
 ριον ὄραν ἐκέλευε καὶ προσέχειν ὡς τῶν πολεμίων ἐγγὺς
 ὄντων. ἄρτι δ' αὐτοῦ καθιστάντος εἰς τάξιν τὰ ὄπλα καὶ
 δι' αὐτῶν τοῖς ἀκοντισταῖς καὶ σφενδονήταις ἐκδρομὴν ἐπὶ
 τοὺς πολεμίους παρασκευάζοντος, ἐπεφάνησαν οἱ Πάρθοι
 καὶ περιήλανον ὡς νυκλωσόμενοι καὶ συνταράζοντες παν-
 ταχόθεν τὸν στρατόν. ἐκδραμόντων δὲ τῶν ψιλῶν ἐπ' 5
 αὐτούς, πολλὰς μὲν διδόντες ἀπὸ τόξων, οὐκ ἐλάττονας
 δὲ ταῖς μολυβδίσι καὶ τοῖς ἀκοντίοις πληγὰς λαμβάνοντες
 ἀνεχώρουν. εἴτ' ἐπῆγον αὐτοῖς, ἄχρι οὗ συστρέψαντες οἱ
 Κελτοὶ τοὺς ἵππους ἐνέβαλον καὶ διεσκέδασαν αὐτοὺς
 οὐκέτι τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὑπόδειγμα γενομένους.

Ἐκ τούτου μαθὼν ὁ Ἀντώνιος ὁ ποιεῖν ἔδει, πολλοῖς 42
 ἀκοντισταῖς καὶ σφενδονήταις οὐ μόνον τὴν οὐραγίαν
 ἀλλὰ καὶ τὰς πλευρὰς ἐκατέρας στομώσας ἐν πλαισίῳ
 τὸν στρατὸν ἤγε, καὶ τοῖς ἱππότηταις εἴρητο προσβάλλοντας
 τρέπεσθαι, τρεψαμένους δὲ μὴ πόρρω διώκειν, ὥστε
 τοὺς Πάρθους τὰς ἐφεξῆς τέσσαρας ἡμέρας οὐθὲν πλέον
 δράσαντας ἢ παθόντας ἀμβλυτέρους γεγονέναι καὶ τὸν
 χειμῶνα ποιουμένους πρόφρασιν ἀπιέναι διανοεῖσθαι. τῇ 2
 δὲ πέμπτῃ Φλάβιος Γάλλος, ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ δραστή-
 ριος ἐφ' ἡγεμονίας τεταγμένος, ἤτησεν Ἀντώνιον προσέλ-
 θῶν πλείονας ψιλούς ἀπ' οὐραῖς καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ στόμα-
 τος ἱππέων τινὰς ὡς μέγα κατόρθωμα ποιήσων. δόντος
 δὲ προσβάλλοντας ἀνέκοπτε τοὺς πολεμίους, οὐχ ὡς πρό-
 τερον, ὑπάγων ἅμα πρὸς τοὺς ὀπλίτας καὶ ἀναχωρῶν,
 ἀλλ' ὑφιστάμενος καὶ συμπλεκόμενος παραβολώτερον.
 ὄρωντες δ' αὐτὸν οἱ τῆς οὐραγίας ἡγεμόνες ἀπορρηγνύ- 3
 μενον ἐκάλουν πέμποντες· ὁ δ' οὐκ ἐπέειθετο. Τίτιον δὲ
 φρασι τὸν ταμίαν καὶ τῶν σημαιῶν ἐπιλαβόμενον στρέφειν
 ὀπίσω καὶ λαιδορεῖν τὸν Γάλλον ὡς ἀπολλύντα πολλοὺς
 καὶ ἀγαθοὺς ἄνδρας. ἀντιλοιδοροῦντος δ' ἐκείνου καὶ
 διακελευομένου τοῖς περὶ αὐτὸν μένειν, ὁ μὲν Τίτιος ἀπε-
 χώρει, τὸν δὲ Γάλλον ὠθούμενον εἰς τοὺς κατὰ στόμα
 λανθάνουσι πολλοὶ περισχόντες ἐκ τῶν ὀπισθεν. βαλλό- 4
 μενος δὲ πανταχόθεν ἐκάλει πέμπτων ἀρωγὴν. οἱ δὲ τοὺς
 ὀπλίτας ἄγοντες, ὧν καὶ Καρίδιος ἦν, ἀνὴρ παρ' Ἀντω-

νίῳ δυνάμενος μέγιστον, οὐ μικρὰ δοκοῦσι διαμαρτεῖν· δέον γὰρ ἀθρόαν ἐπιστρέψαι τὴν φάλαγγα, πέμποντες κατ' ὀλίγους ἐπιβοηθοῦντας, καὶ πάλιν ἠττωμένων τούτων ἐτέρους ἀποστέλλοντες, ἔλαθον ὀλίγου δεῖν ἤττης καὶ φυγῆς ὅλον ἀναπλήσαντες τὸ στρατόπεδον, εἰ μὴ ταχὺ μὲν αὐτὸς Ἀντώνιος μετὰ τῶν ὀπλῶν ἀπὸ τοῦ στόματος ἦκεν ὑπαντιάζων, ταχὺ δὲ τὸ τρίτον τάγμα διὰ τῶν φευγόντων ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὠσάμενον ἔσχε τοῦ πρόσω διώκειν.

- 43 Ἀπέθανον δὲ τρισχιλίων οὐκ ἐλάτους, ἐκομίσθησαν δ' ἐπὶ σκηνὰς τραυματῖαι πεντακισχίλιοι· καὶ Γάλλος ἦν ἐν τούτοις, τέτταρσιν ἐναντίοις διαπεπαρμένος τοξεύμασιν. ἀλλ' οὗτος μὲν ἐκ τῶν τραυμάτων οὐκ ἀνήγεγκε, τοὺς δ' ἄλλους περιμὼν ὁ Ἀντώνιος ἐπεσκόπει καὶ παρεθάρρυνε δεδακρυμένος καὶ περιπαθῶν. οἱ δὲ φαιδροὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαμβανόμενοι παρεκάλουν ἀπιόντα θεραπεύειν αὐτὸν καὶ μὴ κακοπαθεῖν, αὐτοκράτορα καλοῦντες,
- 2 καὶ σῶζεσθαι λέγοντες ἂν ἐκεῖνος ὑγιαίη. καθόλου μὲν γὰρ οὐτ' ἀλκαῖς οὔτε ὑπομοναῖς οὔτε ἡλικίᾳ λαμπρότερον ἄλλος αὐτοκράτωρ στρατὸν ἐκείνου δοκεῖ συναγαγεῖν ἐν τοῖς τότε χρόνοις· ἢ δὲ πρὸς αὐτὸν αἰδῶς τὸν ἡγεμόνα καὶ πειθαρχία μετ' εὐνοίας, καὶ τὸ πάντας ὁμαλῶς, ἐνδόξους ἀδόξους, ἄρχοντας ἰδιώτας, τὴν παρ' Ἀντωνίου τιμὴν τε καὶ χάριν μᾶλλον αἰρεῖσθαι τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἀσφαλείας, οὐδὲ τοῖς πάλαι Ῥωμαίοις ἀπέλιπεν ὑπερβολήν.
- 3 τούτου δ' αἰτίαι πλείονες ἦσαν, ὡς προειρήκαμεν, εὐγένεια, λόγου δύναμις, ἀπλότης, τὸ φιλόδωρον καὶ μεγαλόδωρον, ἢ περὶ τὰς παιδιὰς καὶ τὰς ὁμιλίας εὐτραπελία. τότε δὲ καὶ συμπονῶν καὶ συναλγῶν τοῖς κακοπαθοῦσι, καὶ μεταδιδούς οὗ τις δεηθείη, προθυμότερους τῶν ἐρρωμένων τοὺς νοσοῦντας καὶ τετρωμένους ἐποίησεν.
- 44 Τοὺς μέντοι πολεμίους ἀπαγορεύοντας ἤδη καὶ κάμνοντας οὕτως ἐπῆρεν ἡ νίκη καὶ τοσοῦτον τῶν Ῥωμαίων κατεφρόνησαν ὥστε καὶ νυκτὸς ἐπαυλίσασθαι τῷ στρατοπέδῳ, προσδοκῶντας ἀντίκα μάλα σκηνὰς ἐρήμους καὶ
- 2 χρήματα διαρπάσειν ἀποδιδρασκόντων. ἅμα δ' ἡμέρα πολὺ πλείονες ἐπηθροίζοντο, καὶ λέγονται τετρακισμυρίων

οὐκ ἐλάττονες ἰππῶται γενέσθαι, βασιλέως καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν αἰεὶ τεταγμένους ὡς ἐπὶ σαφεῖ καὶ βεβαίῳ κατορθώματι πέμψαντος· αὐτὸς μὲν γὰρ οὐδεμιᾷ μάχῃ παρέτυχεν. Ἀντώνιος δὲ βουλόμενος προσαγορευῆσαι τοὺς στρατιώτας ἤτησε φαιὸν ἱμάτιον, ὡς οἰκτρότερος ὀφθείη. τῶν δὲ φίλων ἐναντιωθέντων ἐν τῇ στρατηγικῇ φοινικίδι προελθὼν ἐδημηγόρησε, τοὺς μὲν νευικηκότας ἐπαινῶν, ὄνειδίζων δὲ τοὺς φρυγόντας. τῶν δ' οἱ μὲν παρεκελεύοντο θαρρεῖν, οἱ δ' ἀπολογούμενοι σφᾶς αὐτοὺς παρεῖχον, εἴτε βούλοιο δεκατεύειν εἴτ' ἄλλῳ τρόπῳ κολάζειν· μόνον παύσασθαι δυσφοροῦντα καὶ λυπούμενον ἐδέοντο. πρὸς ταῦτα τὰς χειρὰς ἀνατείνας ἐπεύξατο τοῖς θεοῖς, εἴ τις ἄρα νέμεσις τὰς πρόσθεν εὐτυχίας αὐτοῦ μέτεισιν, εἰς αὐτὸν ἐλθεῖν, τῷ δ' ἄλλῳ στρατῷ σωτηρίαν δίδοναι καὶ νίκην.

Τῇ δ' ὑστεραία φραζάμενοι βέλτιον προῆγον, καὶ τοῖς 45 Πάρθοις ἐπιχειροῦσι πολὺς ἀπήντα παράλογος· οἰόμενοι γὰρ ἐφ' ἄρπαγὴν καὶ λεηλασίαν, οὐ μάχην ἐλαύνειν, εἴτα πολλοῖς βέλεσιν ἐντυγχάνοντες, ἐρρωμένους δὲ καὶ νεαλεῖς ταῖς προθυμίαις ὀρῶντες, αὐτοῖς ἐξέκαμνον. ἐπεὶ δὲ κα- 2 ταβαίνουσιν αὐτοῖς ἀπὸ λόφων τινῶν ἐπικλινῶν ἐπέθεντο καὶ βραδέως ὑπεξάγοντας ἔβαλλον, ἐπιστρέψαντες οἱ θυρεοφόροι συνέκλεισαν εἴσω τῶν ὀπλων τοὺς ψιλοὺς, αὐτοὶ δὲ καθέντες εἰς γόνυ προυβάλλοντο τοὺς θυρεοὺς· οἱ δ' ὕπισθεν ὑπερέσχον αὐτῶν τὰ ὄπλα, κάκεινων ὁμοίως ἕτεροι. τὸ δὲ σχῆμα παραπλήσιον ἐρέψει γινόμενον ὄψιν τε θεατρικὴν παρέχει, καὶ τῶν προβλημάτων στεγανώτατόν ἐστι πρὸς τοὺς ὀπισθοὺς ἀπολισθαίνοντας. οἱ μέντοι Πάρ- 3 θοὶ τὴν εἰς γόνυ κλίσιν τῶν Ῥωμαίων ἀπαγόρευσιν ἠγούμενοι καὶ κάματον εἶναι, τὰ μὲν τόξα κατέθεντο, τοὺς δὲ ζωντοὺς διαλαβόντες ἐγγὺς προσέμιξαν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι συναλαλάξαντες ἐξαίρνης ἀνέθορον, καὶ τοῖς ὑσσοῖς παίοντες ἐκ χειρὸς ἐκτεινάν τε τοὺς πρώτους καὶ τροπὴν ἔθεντο τῶν ἄλλων ἀπάντων. ἐγένετο δὲ ταῦτα καὶ ταῖς ἄλλαις 4 ἡμέραις ἐπὶ μικρὸν ἀνυόντων τῆς ὁδοῦ. καὶ λιμὸς ἤπτετο τοῦ στρατοῦ σιτόν τε βραχὺν καὶ διὰ μάχης ποριζομένου καὶ τῶν πρὸς ἄλετον σκευῶν οὐκ εὐποροῦντος· τὰ γὰρ πολλὰ κατελείπετο, τῶν μὲν ἀποθνησκόντων ὑποζυγίων,

τῶν δὲ τοὺς νοσοῦντας καὶ τραυματίας φερόντων. λέγεται δὲ χοίνιξ Ἀσιακὴ περὶ πεντήζοντα δραχμῶν ὄνιος γενέσθαι· τοὺς δὲ χρυθίνους ἄρτους πρὸς ἀργύριον ἰστέαντες ἀπεδίδοντο. τραπέζιμοι δὲ πρὸς λάχανα καὶ ῥίζας ὀλίγοις μὲν ἐνετύγγανον τῶν σινηθῶν, ἀναγκαζόμενοι δὲ πειρᾶσθαι καὶ τῶν ἀγεύστων πρότερον ἤφαντιό τινος πένος ἐπὶ θάνατον διὰ μανίας ἀγοῦσης. ὁ γὰρ φραγὼν οὐδὲν ἐμμένητο τῶν ἄλλων οὐδ' ἐγίνωσκεν, ἐν δ' ἔργον εἶχε κινεῖν καὶ σιρῆσαι πάντα λίθον, ὥς τι μεγάλης σπουδῆς ἄξιον διαπραετόμενος. ἦν δὲ μεσιτὸν τὸ πεδίον κεκορῶτων χαμῶζε καὶ τοὺς λίθους περισουττόντων καὶ μεθισιάντων. τέλος δὲ χολὴν ἐμοῦντες ἔθνησκον, ἐπει καὶ τὸ μόνον ἀντιπαθεῖς, οἶνος, ἐξέλιπεν. φθειρομένων δὲ πολλῶν καὶ τῶν Πάρθων οὐκ ἀρισταμένων πολλάκις ἀναφθίγγασθαι τὸν Ἀντώνιον ἱστοροῦσιν "ὦ μύριοι," θανατίζοντα τοὺς μετὰ Ξενοφῶντος, ὅτι καὶ πλεονα καταβαίνοντες ὁδὸν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας καὶ πολλαπλαστοῖς μαχόμενοι πολεμίοις ἀπεσώθησαν.

46 Οἱ δὲ Πάρθοι διαπλέξαι μὲν οὐ δύναμενοι τὸν στρατὸν οὐδὲ διασπᾶσαι τὴν τάξιν, ἤδη δὲ πολλάκις ἠτιημένοι καὶ πεφευγότες, αὐθις εἰρηρικῶς ἀνεμίσγυντο τοῖς ἐπὶ χιλὸν ἢ σέτον προερχομένοις, καὶ τῶν τόξων τὰς νευρὰς ἐκιδεικνύοντες ἀνειμένας ἔλεγον ὡς αὐτοὶ μὲν ἀπλάσιν ἠπλάσω καὶ τοῦτο ποιοῦνται πέρας ἀμύνης, ὀλίγοι δὲ Μήδων ἀκολουθήσουσιν ἐπὶ μιᾶς ἢ δευτέρας ὁδὸν ἡμέρας, οὐδὲν παρενοχλοῦντες ἀλλὰ τὰς ἀπωτέρω κόμας φυλάττοντες. τούτοις τοῖς λόγοις ἀσπασμοὶ τε καὶ φιλοφροσύναι προσῆσαν, ὥστε πάλιν τοὺς Ῥωμαίους εὐθαρσεῖς γενέσθαι καὶ τὸν Ἀντώνιον ἀκούσαντα τῶν πεδίων ἐπλεσθαι μᾶλλον, ἀνύδρου λεγομένης εἶναι τῆς διὰ τῶν ὄρων. οὐτις δὲ ποιεῖν μέλλοντος ἤκεν ἀνὴρ ἐπὶ τὸ στρατόπεδον ἐκ τῶν πολεμίων ὄνομα Μιθριδάτης, ἀνεπιὼς Μονασίου τοῦ παρ' Ἀντωνίου γενομένου καὶ τὰς τρεῖς πόλεις δωρεὰν λαβόντος, ἤξιον δ' αὐτῷ προσελθεῖν τινὰ τῶν παρ' αὐτοῦ διαλεχθῆναι δυναμένων ἢ συριστῆ. καὶ προσελθόντος Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀντιοχέως, ὃς ἦν Ἀντωνίου σινηθῆς, ὑπεκινῶν ὃς εἶη, καὶ Μονασίῃ τὴν χάριν ἀνάπτων, ἠρώ-

της τὸν Ἀλέξανδρον εἰ λόφους συνεχεῖς καὶ ὑψηλοὺς ὄρα
 πρὸσωθεν. φήσαντος δ' ὄραν "ὅτι ἐκεῖνοις" ἔφη "παν-
 στρατιᾷ Πάρθοι λοχῶσιν ὑμᾶς. τὰ γὰρ μεγάλα πεδία
 τῶν λόφων τοῦτων ἐξήρηται, καὶ προσδοκῶσιν ὑμᾶς ἐξη-
 πατημένους ὅτι αὐτῶν ἐνταῦθα τρέψεσθαι, τὴν διὰ τῶν
 ὄρων ἀπολιπόντας. ἐκεῖνη μὲν οὖν ἔχει δίψος καὶ πόνον
 ἡμῖν συνήθη, ταύτη δὲ χωρῶν Ἀντώνιος ἴστω τὰς Κράσ-
 σου τύχας αὐτὸν ἐκδεχομένας."

Ὁ μὲν οὕτω φράσας ἀπῆλθεν, Ἀντώνιος δ' ἀκούσας καὶ 17
 διαταραχθεὶς συνεκάλει τοὺς φίλους καὶ τὸν ἡγεμόνα τῆς
 ὁδοῦ Μάρδον οὐδ' αὐτὸν ἄλλως φρονοῦντα· καὶ γὰρ ἄνευ
 πολεμίων ἐγίνωσκε τὰς διὰ τῶν πεδίων ἀροδίας καὶ πλά-
 ρας χαλεπὰς καὶ δυστεκμάρτους οὔσας, τὴν δὲ τραχείαν
 ἀπέφαινε οὐδὲν ἄλλο δυσχερὲς ἢ μιᾶς ἡμέρας ἀνδρῶν
 ἔχουσαν. οὕτω δὲ τραπόμενος ταύτην ἤγε νυκτός, ὕδωρ
 ἐπιτρέψασθαι κελεύσας. ἀγγελῶν δ' ἦν ἀπορία τοῖς πολ- 2
 λοῖς· διὸ καὶ τὰ κράνη περιπλάντες ὕδατος ἐκόμιζον, οἳ
 δὲ διψήτραις ὑπολαμβάνοντες. ἤδη δὲ προχωρῶν ἀγγέλ-
 λεται τοῖς Πάρθοις, καὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς ἔτι νυκτός ἐδίω-
 κον. ἥλιου δ' ἀντοχοτος ἤπειροτο τῶν ἰσχυάτων ἀγροπνίξ
 καὶ πόνη κακῶς διακειμένων· τεσσαράκοντα γὰρ καὶ δια-
 κοσίλους ἐν τῇ νυκτὶ σταδίους κατηνύκεισαν, καὶ τὸ μὴ προσ-
 δοκῶσιν οὕτω ταχῶς ἐπελθεῖν τοὺς πολεμίους ἀθυμίαν
 παρεῖχε. καὶ τὸ δίψος ἐπέτεινε ὁ ἀγών· ἀμυνομένοι γὰρ 3
 ἅμα προῆγον. οἳ δὲ πρῶτοι βαδίζοντες ἐντυγχάνουσι πο-
 ταμῷ ψυχρὸν μὲν ἔχοντι καὶ διαυγὲς ἄλμυρον δὲ καὶ φαρ-
 μακῶδες ὕδωρ, ὃ ποθὲν εὐθὺς ὀδύνας ἐλκομένης τῆς κοι-
 λίας καὶ τοῦ δίψους ἀνασπλεγόμενον παρεῖχε. καὶ ταῦτα
 τοῦ Μάρδου προλέγοντος οὐδὲν ἤτιον ἐκβιαζόμενοι τοὺς
 ἀνελθόντας ἔπειρον. Ἀντώνιος δὲ περιῶν ἐδείτο βραχὺν 4
 ἰγκαρτερῆσαι χρόνον· ἕτερον γὰρ οὐ πόρρω ποταμὸν εἶ-
 ναι πότιμον, εἴτα τὴν λοιπὴν ἀριππὸν καὶ τραχείαν, ὥστε
 πικράκασιν ἀποτρέψαι τοὺς πολεμίους. ἅμα δὲ καὶ τοὺς
 μαχομένους ἀνεκαλεῖτο καὶ καταΐξουσιν ἐσήμαινε, ὡς σκιᾶς
 γούν μεταλάβοιεν οἱ στρατιῶται.

Πηγνυμένων οὖν τῶν σκηρῶν, καὶ τῶν Πάρθων εὐθὺς 48
 ὥσπερ εἰώθεισαν ἀπαλλακτομένων, ἦκεν αὐθις ὁ Μιθρι-

δάτης, καὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου προσελθόντος παρήγει μικρὴν
 ἵσχυράσαντα τὸν στρατὸν ἀνιστάναι καὶ σπεύδειν ἐπὶ τὸν
 ποταμὸν, ὡς οὐ διαβησομένων Πάρθων, ἄχρι δ' ἐκείνου
 διωξόντων. ταῦτ' ἀπαγγείλας πρὸς Ἀντώνιον Ἀλέξανδρος
 ἐκφέρει παρ' αὐτοῦ χρυσᾶ ποτήρια πάμπολλα καὶ φιά-
 λας, ὧν ἐκεῖνος, ὅσα τῇ ἐσθῆτι κατακρύψει δυνατὸς ἦν,
 2 λαβὼν ἀπήλαυεν. ἔτι δ' ἡμέρας οὔσης ἀναξεύξαντες ἐπο-
 ρεύοντο, τῶν πολεμίων οὐ παρενοχλούντων, αὐτοὶ δ' ἑαυ-
 τοῖς νύκτα χαλεπωτάτην πασῶν ἐκείνην καὶ φοβερωτάτην
 ἀπεργασάμενοι. τοὺς γὰρ ἔχοντας ἀργύριον ἢ χρυσίον
 ἀποκτινύντες ἐσύλων καὶ τὰ χορήματα τῶν ὑποξυγίων
 ἀφήραζον· τέλος δὲ τοῖς Ἀντωνίου σκευοφόροις ἐπιχει-
 ρήσαντες ἐκπώματα καὶ τραπέζας πολυτελεῖς κατέλοπτον
 3 καὶ διενέμοντο. θορύβου δὲ πολλοῦ καὶ πλάνου τὸ στρα-
 τεύμα πᾶν ἐπέχοντος (ᾔνοντο γὰρ ἐπιπεπτωκότων τῶν
 πολεμίων τροπὴν γεγονέναι καὶ διασπασμὸν) Ἀντώνιος ἕνα
 καλέσας τῶν δορυφορούντων αὐτὸν ἀπέλευθέρων, ὄνομα
 Ῥάμνον, ὤρρωσεν, ὅταν κελεύσῃ, τὸ ξίφος αὐτοῦ διεῖναι
 καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, ὡς μήτε ἀλόη ζῶν ὑπὸ τῶν
 4 πολεμίων μήτε γνωσθεῖη τεθνηζῶς. ἐκδοκρυσάντων δὲ
 τῶν φίλων ὁ Μάρδος ἐθάρορνε τὸν Ἀντώνιον ὡς ἐγγὺς
 ὄντος τοῦ ποταμοῦ· καὶ γὰρ αὐτὰ τις ἀπορρέουσα ροτερὰ
 καὶ ψυχρότερος ἀπὸ πάντων ἰδίῳ τὴν ἀναπνοὴν ἐποιεῖ,
 καὶ τὸν χρόνον ἔφη τῆς πορείας οὕτω συμπεραίνειν τὸ
 μέτρον· οὐκέτι γὰρ ἦν πολὺ τὸ λειπόμενον τῆς νυκτός.
 5 ἅμα δ' ἀπήγγελλον ἕτεροι τὸν θόρυβον ἐκ τῆς πρὸς αὐ-
 τοὺς ἀδιζίας καὶ πλεονεξίας εἶναι. διὸ καὶ καταστῆσαι
 τὸ πλῆθος εἰς τάξιν ἐκ τῆς πλάνης καὶ τοῦ διασπασμοῦ
 βουλόμενος ἐκέλευσε σημαίνειν κατάξενξιν.

49 Ἦδη δ' ὑπέλαμπεν ἡμέρα, καὶ τοῦ στρατοῦ κόσμον ἀρ-
 χομένου τινὰ λαμβάνειν καὶ ἵσχυρίαν προσέπιπτε τοῖς τε-
 λευταίοις τὰ τῶν Πάρθων τοξεύματα, καὶ μάχης σημεῖον
 ἐδόθη τοῖς ψιλοῖς. οἱ δ' ὀπίσται πάλιν ὁμοίως κατερέ-
 ψαντες ἀλλήλους τοῖς θυρεοῖς ἐπέμενον τοὺς βάλλοντας,
 2 ἐγγὺς οὐ τολμῶντας συνελθεῖν. ὑπαγόντων δὲ κατὰ μι-
 κρὸν οὕτω τῶν πρώτων ὁ ποταμὸς ἐφάνη, καὶ τοὺς ἰπ-
 πεῖς ἐπ' αὐτῷ παρατάξας Ἀντώνιος ἐναντίους τοῖς πολε-

μίοις διεβίβαζε τοὺς ἀσθενεῖς πρώτους. ἤδη δὲ καὶ τοῖς
μαχομένοις ἄδεια καὶ ῥαστώνη τοῦ πιεῖν ἦν· ὡς γὰρ εἶδον
οἱ Πάρθοι τὸν ποταμὸν, τὰς τε νευρὰς ἀνῆκαν καὶ θαρ-
ροῦντας ἐκέλευον διαπερᾶν τοὺς Ῥωμαίους, πολλὰ τὴν
ἀρετὴν αὐτῶν ἐγκωμιάζοντες. διαβάντες οὖν κατ' ἡσυχίαν ³
αὐτοὺς ἀνελάμβανον, εἶτα ὕδευον, οὐδὲ πᾶν τι τοῖς Πάρ-
θοις πιστεύοντες. ἕκτη δ' ἡμέρα μετὰ τὴν τελευταίαν
μάχην ἐπὶ τὸν Ἀράξην ποταμὸν ἦγον, ὀρίζοντα Μηδίαν καὶ
Ἀρμενίαν. ἐφάνη δὲ καὶ βάρει καὶ τραχύτητι χαλεπός,
καὶ λόγος διήλθεν ἐνεδρεύοντας αὐτόφθι τοὺς πολεμίους
ἐπιθήσεσθαι διαβαίνουσιν αὐτοῖς. ἐπεὶ δ' ἀσφαλῶς δια- ⁴
περάσαντες ἐπέβησαν τῆς Ἀρμενίας, ὥσπερ ἄρτι γῆν ἐκεί-
νην ἰδόντες ἐκ πελάγους, προσεκύβουν καὶ πρὸς δάκρυα
καὶ περιβολὰς ἀλλήλων ὑπὸ χαρᾶς ἐτρέποντο. προϊόντες
δὲ διὰ χώρας εὐδαίμονος καὶ χρώμενοι πᾶσιν ἀνέδην ἐκ
πολλῆς ἀπορίας, ὑδερικοῖς καὶ κοιλιακοῖς περιέπιπτον
ἀρρωστίμασιν.

Ἐνταῦθα ποιησάμενος ἐξέτασιν αὐτῶν Ἀντώνιος εὗρε ⁵⁰
δισμυρίους πεζοὺς καὶ τετρακισχιλίους ἵππεῖς ἀπολωλό-
τας, οὐδὲ πᾶντας ὑπὸ τῶν πολεμίων, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμίσεις νο-
σήσαντας. ὕδευσαν μὲν οὖν ἀπὸ Φραάτων ἡμέρας ἑπτὰ
καὶ εἴκοσι, μάχαις δ' ὀκτωκαίδεκα Πάρθους ἐνίκησαν. αἱ
δὲ νῆκαι κράτος οὐκ εἶχον οὐδὲ βεβαιότητα μικρὰς ποιου-
μένων καὶ ἀτελεῖς τὰς διώξεις. ὧ καὶ μάλιστα κατάδηλος ²
ἦν Ἀρταβάσδες ὁ Ἀρμένιος Ἀντώνιον ἐκείνου τοῦ πολέ-
μου τὸ τέλος ἀφελόμενος· εἰ γὰρ οὐς ἀπήγαγεν ἐκ Μηδίας
ἵππεῖς ἑξακισχιλίους καὶ μυρίους παρῆσαν, ἐσχευασμένοι
παραπλησίως Πάρθοις καὶ συνήθεις μάχεσθαι πρὸς αὐ-
τούς, Ῥωμαίων μὲν τοὺς μαχομένους τρεπομένων ἐκείνων
δὲ τοὺς φεύγοντας αἰρούντων οὐκ ἂν ὑπῆρξεν αὐτοῖς ἡτ-
τωμένοις ἀναφέρειν καὶ ἀνατολιᾶν τοςαντάκις. ἅπαντες ³
οὖν ὀργῇ παρώξυνον ἐπὶ τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀρμενίου τὸν
Ἀντώνιον. ὁ δὲ λογισμῷ χρησάμενος οὐτ' ἐμέμψατο τὴν
προδοσίαν οὐτ' ἀφείλε τῆς συνήθους φιλοφροσύνης καὶ
τιμῆς πρὸς αὐτόν, ἀσθενῆς τῷ στρατῷ καὶ ἄπορος γεγο-
νώς. ὕστερον μέντοι πάλιν ἐμβαλὼν εἰς Ἀρμενίαν, καὶ ⁴
πολλαῖς ὑποσχέσεσι καὶ προκλήσεσι πείσας αὐτὸν ἐλθεῖν

εἰς χεῖρας, συνέλαβε καὶ δέσμιον καταγαγὼν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐθριάμβευσεν. ᾧ μάλιστα Ῥωμαίους ἐλύπησεν, ὡς τὰ καλὰ καὶ σεμνὰ τῆς πατρίδος Αἰγυπτίους διὰ Κλεοπάτραν χαριζόμενος.

51 Ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐπράχθη, τότε δὲ διὰ πολλοῦ χειμῶνος ἤδη καὶ νιφετῶν ἀπαύστων ἐπειγόμενος ὀκτακισχιλίους ἀπέβαλε κατ' ὁδόν. αὐτὸς δὲ καταβὰς ὀλιγοστός ἐπὶ Θάλασσαν ἐν χωρίῳ τινὶ μεταξὺ Βηρυτοῦ κειμένῳ καὶ Σιδῶνος (Λευκὴ κόμη καλεῖται) Κλεοπάτραν περιέμενε, καὶ βραδυνούσης ἀδημονῶν ἦλθε, ταχὺ μὲν εἰς τὸ πίνειν καὶ μεθύσκεισθαι διδοὺς ἑαυτόν, οὐ καρτερῶν δὲ κατακείμενος, ἀλλὰ μεταξὺ πινόντων ἀνιστάμενος καὶ ἀναπηδῶν πολλάκις ἐπισκοπεῖν, ἕως ἐκείνη κατέπλευσεν, ἐσθῆτα πολλὴν καὶ χρήματα κομίζουσα τοῖς στρατιώταις. εἰσὶ δ' οἱ λέγοντες ὅτι τὴν μὲν ἐσθῆτα παρ' ἐκείνης λαβὼν, τὸ δ' ἀργύριον ἐκ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ διένειμεν ὡς ἐκείνης διδούσης.

52 Τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν Μήδων γίνεται διαφορὰ πρὸς Φραόρτην τὸν Πάρθον, ἀρξαιμένη μὲν, ὡς φασίν, ὑπὲρ τῶν Ῥωμαϊκῶν λαφύρων, ὑπόνοιαν δὲ τῷ Μήδῳ καὶ φόβον ἀφαιρέσεως τῆς ἀρχῆς παρασχούσα. διὸ καὶ πέμπων ἐκάλει τὸν Ἀντώνιον, ἐπαγγελλούμενος συμπολεμήσειν μετὰ τῆς ἑαυτοῦ δυνάμεως. γινόμενος οὖν ἐπ' ἐλπίδος μεγάλης ὁ Ἀντώνιος (ᾧ γὰρ ἐδόκει μόνῳ τοῦ κατειργάσθαι Πάρθους ἀπολιπεῖν, ἰππέων πολλῶν καὶ τοξοτῶν ἐνδεῆς ἐλθῶν, τοῦτο ἕωρα προσγινόμενον αὐτῷ χαριζόμενῳ μᾶλλον ἢ δεομένῳ) παρεσκευάζετο δι' Ἀρμενίας αὐτῷ ἀναβαίνειν καὶ συγγενόμενος τῷ Μήδῳ περὶ ποταμὸν Ἀράξην οὕτω κινεῖν τὸν πόλεμον.

53 Ἐν δὲ Ῥώμῃ βουλομένης Ὀκταβίας πλεῦσαι πρὸς Ἀντώνιον ἐπέτρεψε Καῖσαρ, ὡς οἱ πλείους λέγουσιν, οὐκ ἐκείνη χαριζόμενος, ἀλλ' ὅπως περιωβρισθεῖσα καὶ καταμεληθεῖσα πρὸς τὸν πόλεμον αἰτίαν εὐπρεπῆ παράσχοι. γενομένη δ' ἐν Ἀθήναις ἐδέξατο γράμματα παρ' Ἀντωνίου κελεύοντος αὐτόθι προσμένειν καὶ τὰ περὶ τὴν ἀνάβασιν δηλοῦντος. ἣ δέ, καίπερ ἀχθομένη καὶ νοοῦσα τὴν πρόφρασιν, ὅμως ἔγραψε πυνθανομένη ποῖ κελεύει πεμφθῆναι

τὰ κομιζόμενα πρὸς αὐτόν. ἐκόμιζε δὲ πολλὴν μὲν ἐσθῆτα στρατιωτικὴν, πολλὰ δ' ὑποζύγια καὶ χρήματα καὶ δῶρα τοῖς περὶ αὐτὸν ἡγεμόσι καὶ φίλοις, ἐκτὸς δὲ τούτων στρατιώτας ἐπιλέκτους δισχιλίους εἰς στρατηγικὰς σπείρας κεκοσμημένους ἐκπρεπέσι πανοπλίαις. ταῦτα Νίγρος τις Ἀντωνίου φίλος ἀποσταλὴς παρ' αὐτῆς ἔφραζε, καὶ προσετίθει τοὺς ἀξιούς καὶ πρέποντας ἑταίρους. αἰσθομένη δ' ἡ Κλεοπάτρα τὴν Ὀκταβίαν ὁμόσε χωροῦσαν αὐτῇ, καὶ φοβηθεῖσα μὴ τοῦ τρόπου τῆ σεμνότητι καὶ τῆ Καίσαρος δυνάμει προσκησαμένη τὸ κατ' ἡδονὴν ὁμιλεῖν καὶ θεραπεύειν Ἀντώνιον ἄμαχος γένηται καὶ κρατήσῃ παντάπασι τοῦ ἀνδρός, ἔρᾳν αὐτῇ προσεποιεῖτο τοῦ Ἀντωνίου καὶ τὸ σῶμα λεπταῖς κατῆρει διαίταις, τὸ δὲ βλέμμα προσιόντος ἐκπεπληγμένον ἀπερχομένου δὲ τηχόμενον καὶ ταπεινούμενον ὑπεφαίνεται. πραγματευομένη δὲ πολλάκις ὀφθῆναι δακρύουσα ταχὺ τῶν δακρύων ἀτῆρει καὶ ἀπέκρουπτεν ὡς δὴ βουλομένη λανθάνειν ἐκεῖνον. ἐπράττετο δὲ ταῦτα μέλλοντος τοῦ ἀνδρός ἐκ Συρίας ἀναβαίνειν πρὸς τὸν Μῆδον. οἱ δὲ κόλακες σπουδάζοντες ὑπὲρ αὐτῆς ἐλοιδόρουν τὸν Ἀντώνιον ὡς σκληρὸν καὶ ἀπαθῆ καὶ παραπολλύντα γυναῖον εἰς ἓνα καὶ μόνον ἐκεῖνον ἀνηρτημένον. Ὀκταβίαν μὲν γὰρ πραγμάτων ἕνεκα διὰ τὸν ἀδελφὸν συνελθεῖν καὶ τὸ τῆς γαμετῆς ὄνομα καρποῦσθαι· Κλεοπάτραν δὲ τοσοῦτων ἀνθρώπων βασιλεύουσαν ἐρωμένην Ἀντωνίου καλεῖσθαι, καὶ τοῦνομα τοῦτο μὴ φεύγειν μηδ' ἀπαξιῶν, ἕως ὅρᾳν ἐκεῖνον ἔξεστι καὶ συζῆν· ἀπελαννομένην δὲ τούτου μὴ περιβιώσεσθαι. τέλος δ' οὖν οὕτω τὸν ἀνθρωπον ἐξέτηξαν καὶ ἀπεθῆλυναν ὥστε, δεῖσαντα μὴ Κλεοπάτρα πρόηται τὸν βίον, εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπανελθεῖν, τὸν δὲ Μῆδον εἰς ὥραν ἔτους ἀναβαλέσθαι, καίπερ ἐν στάσει τῶν Παρθικῶν εἶναι λεγομένων. οὐ μὴν ἀλλὰ τοῦτον μὲν ἀναβὰς αὐθις εἰς φιλίαν προσηγάγετο, καὶ λαβὼν ἐνὶ τῶν ἐκ Κλεοπάτρας νύων γυναῖκα μίαν αὐτοῦ τῶν θυγατέρων ἔτι μικρὰν οὖσαν ἐγγνήσας ἐπανῆλθεν, ἤδη πρὸς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τετραμμένος.

Ὀκταβίαν δὲ Καίσαρ ὑβρίσθαι δοκοῦσαν, ὡς ἐπανῆλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκέλευσε κατ' ἑαυτὴν οἰκεῖν. ἢ δ' οὐκ ἔφη

τὸν οἶκον ἀπολείψειν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ κακεῖνον αὐτόν, εἰ μὴ δι' ἑτέρας αἰτίας ἔγνωκε πολεμεῖν Ἀντωνίῳ, παρεκάλει τὰ καθ' ἑαυτὴν ἔαν, ὡς οὐδ' ἀκούσαι καλόν, εἰ τῶν μεγίστων αὐτοκρατόρων ὃ μὲν δι' ἔρωτα γυναικὸς ὃ δὲ διὰ ζηλοτυπίαν εἰς ἐμφύλιον πόλεμον Ῥωμαίους κατέστησε.

² ταῦτα δὲ λέγουσα μᾶλλον ἐβεβαίον δι' ἔργων· καὶ γὰρ ὄκει τὴν οἰκίαν ὡσπερ αὐτοῦ παρόντος ἐκείνου, καὶ τῶν τέκνων οὐ μόνον τῶν ἐξ ἑαυτῆς ἀλλὰ καὶ τῶν ἐκ Φουλεύας γεγονότων καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπεμελεῖτο, καὶ τοὺς πεμπομένους ἐπ' ἀρχάς τινας ἢ πράγματα τῶν Ἀντωνίου φίλων ὑποδεχομένη συνέπραττεν ὧν παρὰ Καίσαρος δεηθεῖεν. ἀκούσα δ' ἔβλαπτε διὰ τούτων Ἀντώνιον· ἐμισεῖτο

³ γὰρ ἀδικῶν γυναῖκα τοιαύτην. ἐμισήθη δὲ καὶ διὰ τὴν διανέμησιν ἣν ἐποιήσατο τοῖς τέκνοις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τραχιζὴν καὶ ὑπερήφανον καὶ μισορρώμιον φανείσαν. ἐμπλήσας γὰρ ὄχλου τὸ γυμνάσιον καὶ θέμενος ἐπὶ βήματος ἀργυροῦ δύο θρόνους χρυσοῦς, τὸν μὲν ἑαυτῷ τὸν δὲ Κλεοπάτρα, καὶ τοῖς παισὶν ἑτέρους ταπεινοτέρους,

⁴ πρῶτον μὲν ἀπέφηνε Κλεοπάτραν βασίλισσαν Αἰγύπτου καὶ Κύπρου καὶ Λιβύης καὶ κοίλης Συρίας, συμβασιλεύοντος αὐτῇ Καισαρίωνος, ὅς ἐκ Καίσαρος ἐδόξει τοῦ προτέρου γεγονέναι Κλεοπάτραν ἔγνον καταλιπόντος· δεύτερον δὲ τοὺς ἐξ αὐτοῦ καὶ Κλεοπάτρας υἱοὺς βασιλεῖς βασιλέων ἀναγορεύσας Ἀλεξάνδρῳ μὲν Ἀρμενίαν ἀπένειμε καὶ Μηδίαν καὶ τὰ Πάρθων, ὅταν ὑπαγάγηται, Πτολεμαίῳ δὲ Φοινίκην καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν. ἅμα δὲ καὶ προήγαγε τῶν παιδῶν Ἀλέξανδρον μὲν ἐσθῆτι Μηδικῇ τιάραν καὶ κίταριν ὀρθὴν ἐχούσῃ, Πτολεμαῖον δὲ κρηπίδι καὶ χλαμύδι καὶ κασία διαδηματοφόρῳ κροσομημένον· αὕτη γὰρ ἦν σκευὴ τῶν ἀπ' Ἀλεξάνδρου βασιλέων, ἐκείνη

⁵ δὲ Μήδων καὶ Ἀρμενίων. ἀσπασαμένων δὲ τῶν παιδῶν τοὺς γονεῖς, τὸν μὲν Ἀρμενίων φρυλακὴν περίστατο, τὸν δὲ Μακεδόνων. Κλεοπάτρα μὲν γὰρ καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον εἰς πλῆθος ἐξιούσα στολὴν [ἑτέραν] ἱερὰν Ἰσιδος ἐλάμβανε καὶ νέα Ἴσις ἐχρημάτιζεν.

⁵⁵ Ταῦτα δ' εἰς σύγλητον ἐκφέρων Καῖσαρ καὶ πολλάκις ἐν τῇ δήμῳ κατηγορῶν παρώξυνε τὸ πλῆθος ἐπ' Ἀντώνιον.

ἔπειπε δὲ καὶ Ἀντώνιος ἀντεγχαλιῶν ἐκεῖνη. μέγιστα δ' ἦν ὧν ἐνεκάλει, πρῶτον μὲν, ὅτι Πομπηίου Σικελίαν ἀφελόμενος οὐκ ἔνειμε μέρος αὐτῷ τῆς νήσου, δεύτερον ὅτι χρησάμενος ναῦς παρ' αὐτοῦ πρὸς τὸν πόλεμον ἀπεστέρησε, τρίτον ὅτι τὸν συνάρχοντα Λέπιδον ἐκβαλὼν τῆς ἀρχῆς καὶ ποιήσας ἄτιμον αὐτὸς ἔχει στρατὸν καὶ χώραν καὶ προσόδους τὰς ἐκεῖνη προσενημεθείσας, ἐπὶ πᾶσιν ὅτι τοῖς αὐτοῦ στρατιώταις ἄπασαν ὀλίγου δεῖν Ἰταλίαν κατακεκληροῦχηκε, μηδὲν λιπῶν τοῖς ἐκεῖνον. πρὸς ταῦτα Καῖσαρ ἀπελογοῖτο Λέπιδον μὲν ὑβρίζοντα καταπαῦσαι τῆς ἀρχῆς, ἃ δὲ ἔσχηκε πολεμήσας, νειμήσεσθαι πρὸς Ἀντώνιον ὅταν κάκεινος Ἀρμενίαν πρὸς αὐτόν, τοῖς δὲ στρατιώταις Ἰταλίας μὴ μετεῖναι· Μηδίαν γὰρ ἔχειν καὶ Παρθίαν αὐτούς, ἃς προσεκτήσαντο Ῥωμαίοις καλῶς ἀγωνισάμενοι μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος.

Ταῦτ' ἐν Ἀρμενίᾳ διατρίβων Ἀντώνιος ἤκουσε, καὶ 56
Κανίδιον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἐκκαίδεκα τέλη λαβόντα καταβαίνειν ἐπὶ θάλατταν. αὐτὸς δὲ Κλεοπάτραν ἀναλαβὼν εἰς Ἐρεσον ἦκε. καὶ τὸ ναυτικὸν ἐκεῖ συνήει πανταχόθεν, ὀκτακόσιοι σὺν ὀκτάσι νῆες, ὧν Κλεοπάτρα παρεῖχε διαζοσίας καὶ τάλαντα δισμύρια καὶ τροφήν τῷ στρατῷ παντὶ πρὸς τὸν πόλεμον. Ἀντώνιος δὲ πεισθεὶς ὑπὸ Δομιτίου καὶ τινῶν ἄλλων ἐκέλευε Κλεοπάτραν πλεῖν ἐπ' Αἰγύπτου κάκει διακαραδοκεῖν τὸν πόλεμον. ἢ δὲ φοβουμένη τὰς δι' Ὀκταβίας πάλιν αὐτοῦ διαλύσεις ἔπεισε πολλοῖς Κανίδιον χρήμασιν Ἀντωνίῳ διαλεχθῆναι περὶ αὐτῆς, ὡς οὔτε δίκαιον ἀπελαύνεσθαι τοῦ πολέμου γυναῖκα συμβολὰς τηλικαύτας διδοῦσαν, οὔτε συμφέρον ἀθυμοτέρους ποιεῖν τοὺς Αἰγυπτίους μέγα μέρος τῆς ναυτικῆς δυνάμεως ὄντας· ἄλλως δὲ μηδ' ὄραν οὐ τινὸς τῶν συστρατευόντων βασιλέων ἀπολείπειν τὸ φρονεῖν Κλεοπάτρα, πολὺν μὲν χρόνον δι' αὐτῆς κυβερνῶσα βασιλείαν τοσαύτην, πολὺν δ' ἐκεῖνη συνοῦσα καὶ μανθάνουσα χρῆσθαι πράγμασι μεγάλοις. ταῦτα (ἔδει γὰρ εἰς Καίσαρα πάντα περιελθεῖν) ἐνίκα, καὶ συνιουσῶν τῶν δυνάμεων πλεύσαντες εἰς Σάμον ἐν εὐπαθείαις ἦσαν. ὡς περὶ γὰρ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις καὶ τετράρχαις ἔθνεσι τε καὶ πόλεσι πάσαις ταῖς

μεταξὺ Συρίας καὶ Μαιώτιδος καὶ Ἀρμενίας καὶ Ἰλλυ-
ριῶν προεβήθη πέμπειν καὶ κομίζειν τὰς εἰς τὸν πόλε-
μον παρασκευάς, οὕτω πᾶσι τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον
τεχνίταις ἐπάναγκες ἦν εἰς Σάμον ἀπαντᾶν, καὶ τῆς ἐν
κόκλῳ σχεδὸν ἀπάσης οἰκουμένης περιθρηνομένης καὶ
περισυναζομένης μίᾳ νῆσος ἐφ' ἡμέρας πολλὰς κατην-
λεῖτο καὶ κατεψάλλετο πληρουμένων θεάτρων καὶ χορῶν
ἁγωνιζομένων. συνέθεε δὲ καὶ πόλις πᾶσα βούν πέμ-
πουσα, καὶ βασιλεῖς διημιλλῶντο ταῖς ὑποδοχαῖς καὶ δω-
ρεαῖς πρὸς ἀλλήλους. ὥστε καὶ λόγος διήει, τίνες ἔσον-
ται κρατήσαντες ἐν τοῖς ἐπινικίοις οἱ τοῦ πολέμου τὰς
παρασκευάς οὕτω πολυτελεῶς ἐορτάζοντες.

57 Γενόμενος δ' ἀπὸ τούτων τοῖς μὲν περὶ τὸν Διόνυσον
τεχνίταις Πριήνην ἔδωκεν οἰκητήριον, αὐτὸς δὲ πλεύσας
εἰς Ἀθήνας πάλιν ἐν παιδιαῖς ἦν καὶ θεάτροις. ζηλοτυ-
ποῦσα δὲ Κλεοπάτρα τὰς Ὀκταυίας ἐν τῇ πόλει τιμᾶς
(ἠγαπήθη γὰρ ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἢ Ὀκταυία μάλιστα)
2 πολλὰς ἀνελάμβανε φιλοτιμίαις τὸν δῆμον. οἱ δὲ τιμᾶς
αὐτῇ ψηφισάμενοι πρέσβεις ἔπεμψαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν τὸ
ψηφισμα κομίζοντας, ὧν εἷς ἦν Ἀντώνιος ὡς δὴ πολέτης
Ἀθηναίων· καὶ δὴ καιαστὰς ἐπ' αὐτῆς λόγον ὑπὲρ τῆς πό-
λεως διεξήλθεν. εἰς δὲ Ῥώμην ἔπεμψε τοὺς Ὀκταυίαν ἐκ τῆς
3 οἰκίας ἐκβαλοῦντας. ἀπελθεῖν δὲ φασιν αὐτὴν τὰ μὲν τέ-
κνα πάντα Ἀντωνίου μετ' ἐαυτῆς ἔχουσαν ἄνευ τοῦ πρεσβυ-
τάτου τῶν ἐκ Φουλυίας (ἐκεῖνος γὰρ ἦν παρὰ τῷ πατρὶ),
κλαίουσαν δὲ καὶ δουροροῦσαν εἰ δόξει μίᾳ τῶν αἰτιῶν
τοῦ πολέμου καὶ αὐτῇ γεγονέναι. Ῥωμαῖοι δ' ᾤκειρον οὐκ
ἐκείνην ἀλλ' Ἀντώνιον, καὶ μᾶλλον οἱ Κλεοπάτραν ἑορα-
κότες οὔτε κάλλει τῆς Ὀκταυίας οὔτε ὄρα διαφέρουσαν.

58 Καίσαρ δὲ τὸ τάχος καὶ τὸ μέγεθος τῆς παρασκευῆς
ἀκούσας ἐθορυβήθη, μὴ τοῦ θέρους ἐκείνου διαπολεμῆναι
ἀναγκασθῆ. καὶ γὰρ ἐνέδει πολλά, καὶ τοὺς ἀνθρώπους
ἐλόλον ἀπὸ τῶν χρημάτων εἰσπράξεις· ἀναγκαζόμενοι γὰρ
οἱ μὲν ἄλλοι τὰ τέταρτα τῶν καρπιῶν, οἱ δ' ἐξελευθερικοὶ
τῶν κτημάτων αὐτῶν τὰς ὀγδόας ἀποσφύρειν κατεβόων αὐ-
τοῦ, καὶ ταραχαὶ καιεῖχον ἐκ τούτων ἄπασαν τὴν Ἰταλίαν.
2 ὄθεν ἐν τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν Ἀντωνίου τὴν ἀνα-

βολὴν τοῦ πολέμου τίθενται. καὶ γὰρ παρασκευάσασθαι χρόνον ἔδωκε Καίσαρι, καὶ τὰς ταραχὰς τῶν ἀνθρώπων ἐξέλυσε· πραττόμενοι γὰρ ἡγριαίνοντο, πραχθέντες δὲ καὶ δόντες ἡσύχαζον. Τίτιος δὲ καὶ Πλάγκος, Ἀντωνίου φίλοι τῶν ὑπατικῶν, ὑπὸ Κλεοπάτρας προπηλακίζόμενοι (πλεῖστα γὰρ ἠγναντιώθησαν αὐτῇ περὶ τοῦ συστρατεύειν) ἀποδράντες ὄχοντο πρὸς Καίσαρα, καὶ περὶ τῶν Ἀντωνίου διαθηκῶν ἐγένοντο μηνυταί, τὰ γεγραμμένα συνειδότες. ἀπέκειντο δ' αὐταὶ παρὰ ταῖς Ἑστιάσι παρθένοις, καὶ 3 Καίσαρος αἰτοῦντος οὐκ ἔδωκαν· εἰ δὲ βούλοιο λαμβάνειν, ἔλθειν αὐτὸν ἐκέλευον. ἔλαβεν οὖν ἔλθων, καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸς ἰδίᾳ τὰ γεγραμμένα διήλθε καὶ παρεσημῆνατο τόπους τινὰς εὐκατηγορήτους, ἔπειτα τὴν βουλήν ἀθροίσας ἀνεγίνωσκε, τῶν πλείστων ἀηδῶς ἐχόντων· ἀλ- 4 λόκοτον γὰρ ἔδοξεν εἶναι καὶ δεινόν, εὐθύνας τινὰ διδόναι ζῶντα περὶ ὧν ἐβουλήθη γενέσθαι μετὰ τὴν τελευτήν. ἐπεφύετο δὲ τῶν γεγραμμένων μάλιστα τῇ περὶ τῆς ταφῆς· ἐκέλευε γὰρ αὐτοῦ τὸ σῶμα, κἂν ἐν Ῥώμῃ τελευτήσῃ, δι' ἀγορᾶς πομπευθὲν εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὡς Κλεοπάτραν ἀποσταλῆναι. Καλκίσιος δὲ Καίσαρος ἑταῖρος ἔτι καὶ 5 ταῦτα τῶν εἰς Κλεοπάτραν ἐγκλημάτων Ἀντωνίου προύφερε, χαρίσασθαι μὲν αὐτῇ τὰς ἐκ Περγάμου βιβλιοθήκας, ἐν αἷς εἴκοσι μυριάδες βιβλίων ἀπλῶν ἦσαν, ἐν δὲ συνδείπνῳ πολλῶν παρόντων ἀναστάντα τρίβειν αὐτῆς τοὺς πόδας ἐκ τινος ὀρισμοῦ καὶ συνθήκης γενομένης· Ἐφρεσίους δ' ἀνασχέσθαι παρόντος αὐτοῦ κυρίαν τὴν Κλεοπάτραν ἀσπασαμένους· δικάζοντα δὲ πολλάκις τετράρχαις 6 καὶ βασιλεῦσιν ἐπὶ βήματος δελτάρια τῶν ἐρωτικῶν ὀνύχαινα καὶ κρυστάλλινα δέχεσθαι παρ' αὐτῆς καὶ ἀναγινώσκειν· Φουρνίου δὲ λέγοντος, ὃς ἦν ἀξιώματος μεγάλου καὶ δεινότατος εἶπεῖν Ῥωμαίων, τὴν μὲν Κλεοπάτραν ἐν φορείῳ διὰ τῆς ἀγορᾶς κομίζεσθαι, τὸν δ' Ἀντώνιον, ὡς εἶδεν, ἀναπηδήσαντα τὴν μὲν δίκην ἀπολιπεῖν, ἐκκρεμαννύμενον δὲ τοῦ φορείου παραπέμπειν ἐκείνην.

Ἄλλὰ τούτων μὲν ἐδόκει τὰ πλεῖστα καταψεύδεσθαι 59 Καλκίσιος, οἱ δὲ φίλοι τοῦ Ἀντωνίου περιμόντες ἐν Ῥώμῃ τὸν δῆμον ἐκέτενον, ἓνα δ' ἐξ αὐτῶν ἔπεμψαν Γεμίνιον

- δεόμενοι τοῦ Ἀντωνίου μὴ περιδεῖν αὐτὸν ἀποψηρι-
σθέντα τῆς ἀρχῆς καὶ πολέμιον Ῥωμαίων ἀναγορευθέντα.
- ² Γεμίσιος δὲ πλεύσας εἰς τὴν Ἑλλάδα Κλεοπάτρα μὲν ἦν
ὑποπτος ὡς ὑπὲρ Ὀκταβίας πράττων, σκωπτόμενος δὲ
παρὰ δεῖπνον αἰεὶ καὶ κλισίαις ἀτίμοις προπηλακίζόμενος
ἠνείχετο καιρὸν ἐντεύξεως ἀναμένων· κελυσθεὶς δὲ λέγειν
ἔφ' οἷς ἦκει παρὰ τὸ δεῖπνον, τὴν μὲν ἄλλην ἔφη νήφρον-
τος εἶναι διάλεξιν, ἐν δὲ καὶ νήφρων ἐπίστασθαι καὶ με-
θύων, ὅτι καλῶς ἔξει πάντα Κλεοπάτρας εἰς Αἴγυπτον
- ³ ἀπαλλαγείσης. πρὸς τοῦτο τοῦ Ἀντωνίου χαλεπήναντος
ἡ Κλεοπάτρα “καλῶς” ἔφη “πεποίηκας ὦ Γεμίσιε, τὴν
ἀλήθειαν ἀνευ βασάνων ἐξομολογησάμενος.” Γεμίσιος
μὲν οὖν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀποδρὰς εἰς Ῥώμην ὄχθητο,
πολλοὺς δὲ καὶ τῶν ἄλλων φίλων οἱ Κλεοπάτρας κόλακες
ἐξέβαλον τὰς παροιμίας καὶ βωμολοχίας οὐχ ὑπομένοντας,
- ⁴ ὧν καὶ Μάρκος ἦν Σιλανὸς καὶ Δέλλιος ὁ ἱστορικός. οὗτος
δὲ καὶ δεῖσαι φησὶν ἐπιβουλήν ἐκ Κλεοπάτρας, Γλαύκου
τοῦ ἰατροῦ φράσαντος αὐτῶν. προσέκρουσε δὲ Κλεοπά-
τρα παρὰ δεῖπνον εἰπὼν αὐτοῖς μὲν ὀξίνην ἐγγεῖσθαι,
Σάρμεντον δὲ πίνειν ἐν Ῥώμῃ Φαλερεῖνον. ὁ δὲ Σάρμεντος
ἦν τῶν Καίσαρος παιγνίων παιδάριον, ἃ δηλίκια Ῥωμαῖοι
καλοῦσιν.
- ⁶⁰ Ἐπεὶ δὲ παρεσκευάαστο Καῖσαρ ἰκανῶς, ψηφίζεται
Κλεοπάτρα πολεμεῖν, ἀφελέσθαι δὲ τῆς ἀρχῆς Ἀντωνίου
ἧς ἐξέστη γυναικί. καὶ προσεπέειπε Καῖσαρ ὡς Ἀντωνίος
μὲν ὑπὸ φαρμάκων οὐδ' ἑαυτοῦ κρατοίη, πολεμοῦσι δ'
αὐτοῖς Μαρδίων ὁ εὐνοῦχος καὶ Ποθεινὸς καὶ Εἰρὰς ἡ
Κλεοπάτρας κουρεύτρια καὶ Χάρμιον, ὑφ' ὧν τὰ μέγιστα
διοικεῖται τῆς ἡγεμονίας.
- ² Σημεῖα δὲ πρὸ τοῦ πολέμου τάδε γενέσθαι λέγεται.
Πείσανρα μὲν Ἀντωνίου πόλις κληρουχία, ὀρισμένη παρὰ
τὸν Ἀδρίαν, χασμάτων ὑπορραγέντων κατεπόθη· τῶν δὲ
περὶ Ἄλβαν Ἀντωνίου λιθίνων ἀνδριάντων ἑνὸς ἰδρῶς
ἀνεπίδυνεν ἡμέρας πολλὰς, ἀποματτόντων τινῶν οὐ καυ-
όμενος. ἐν δὲ Πάτραις διατρίβοντος αὐτοῦ κεραυνοῖς
ἐνεπρήσθη τὸ Ἡράκλειον, καὶ τῆς Ἀθήνησι γιγαντομαχίας
ὑπὸ πνευμάτων ὁ Διόνυσος ἐκσεισθεὶς εἰς τὸ θέατρον

κατηρέχθη· προσφκειλου δ' εαυτον Αντωνιος Ηρακλει κατα 8
 γένος και Διονύσιω κατα τον του βλου ζήλον, ὡσπερ εἴρη-
 ται, Διονύσιος νέος προσαγορευόμενος. ἡ δ' αὐτὴ Θύελλα
 και τους Εὐμενοῦς και Αἰτάλου κολουσοῦς επιγεγραμμέ-
 νους Αντωνελους Αθήνησιν εμπεσοῦσα μόνους εκ πολλῶν
 ἀνέτρεψεν. ἡ δὲ Κλεοπάτρας ναυαρχίς ἐκαλεῖτο μὲν Αν-
 τωνιάς, σημεῖον δὲ περὶ αὐτὴν δεινὸν ἐφάνη· χελιδόνες
 γὰρ ὑπὸ τὴν πρύμναν ἐνεόττευσαν, ἕτεραι δ' ἐκελθοῦσαι
 και ταύτας ἐξήλασαν και τὰ νεόττια διέφθειραν.

Συνιόντων δὲ πρὸς τον πόλεμον Αντωνίω μὲν ἦσαν αἱ 61
 μάχιμοι νῆες οὐκ ἐλάτιους πεντακοσίων, ἐν αἷς ὀκτῆρεις
 πολλαὶ και δεκῆρεις κεκοσμημέναι σοβαρῶς και πανηγυ-
 ρικῶς, στρατοῦ δὲ μυριάδες δέκα, δισχιλιοι δ' ἵππεῖς ἐπὶ
 μυρλοῖς. βασιλεῖς δὲ ὑπήκοοι συνεμάχουν Βόχχος ὁ Αι-
 βύων και Ταρχόνδημος ὁ τῆς ἄνω Κιλικίας, και Καππα-
 δοκίας μὲν Ἀρχέλαος, Παφλαγονίας δὲ Φιλάδελφος, Κομι-
 μαγηνῆς δὲ Μιθριδάτης, Σαδάλας δὲ Θοράκης. οὗτοι μὲν 2
 αὐτοὶ παρήσαν, εκ δὲ Πόντιου Πολέμων στρατὸν ἐπεμπε,
 και Μάλχος ἐξ Ἀραβίας και Ἡρώδης ὁ Ἰουδαῖος, ἔτι δ'
 Ἀμύντας ὁ Λυκαόνων και Γαλατῶν βασιλεύς· ἦν δὲ και
 παρὰ του Μήδων βασιλέως ἀπεσταλμένη βοήθεια. Καί-
 σαρι δὲ νῆες ἦσαν πρὸς ἀλλῆν πεντήκοντα και διακόσιαι,
 στρατοῦ δ' ὀκτὼ μυριάδες, ἵππεῖς δὲ παραπλήσιοι τὸ
 πλῆθος τοῖς πολεμοῖς. ἦρχον δ' Αντωνιος μὲν τῆς ἀπ' 3
 Εὐφράτου και Ἀρμενίας μέχρι πρὸς τον Ἴόνιον και Ἰλλυ-
 ριούς, Καῖσαρ δὲ ἀπ' Ἰλλυριῶν τῆς ἐπὶ τον ἐσπέριον
 ὠκεανὸν καθηκούσης και τῆς ἀπ' ὠκεανοῦ πάλιν ἐπὶ τὸ
 Τυρρηρικὸν και Σικελικὸν πέλαγος. Αἰβύης δὲ τὴν Ἰταλίαν
 και Γαλατίαν και Ἰβηρίαν μέχρι σιηλιῶν Ηρακλειων ἀντι-
 παρήκουσαν εἶχε Καῖσαρ, τὰ δ' ἀπὸ Κυρήνης μέχρις Αἰ-
 θιοπίας Αντωνιος.

Οὕτω δ' ἄρα προσθήκη τῆς γυναικὸς ἦν ὡστε τῷ πεζῷ 62
 πολὺ διαφέρων ἐβούλετο του ναυτικοῦ τὸ κράτος εἶναι
 διὰ Κλεοπάτραν, και ταῦτα πληρωμάτων ἀπορίαν συναρ-
 παζομένους ὁρῶν ὑπὸ τῶν τριηραρχῶν εκ τῆς πολλὰ δὴ
 τλάσης Ἑλλάδος ὁδοιπόρους ὀνηλάτας φεριστάς ἐρήθους,
 και οὐδ' οὕτω πληρουμένας τὰς ναῦς, ἀλλὰ τὰς πλειστάς

² ἀποδεεῖς καὶ μοχθηρῶς πλεούσας. Καῖσαρ δ' οὐ πρὸς ἕψος οὐδ' ὄγκον ἐπιδεικτικῶς πεπηγυῖαις ναυσίν, εὐστρόφοις δὲ καὶ ταχεῖαις καὶ πεπληρωμέναις ἀκριβῶς ἐξηρτυμένον ἐν Τάραντι καὶ Βρεντεσίῳ συνέχων τὸ ναυτικόν, ἔπειπε πρὸς Ἀντώνιον ἀξιῶν μὴ διατρίβειν τὸν χρόνον ἀλλ' ἔρχεσθαι μετὰ τῶν δυνάμεων· αὐτὸς δὲ τῷ μὲν στόλῳ παρέξειν ὄρους ἀκωλύτους καὶ λιμένας, ὑποχωρήσειν δὲ τῷ πεζῷ τῆς παραλίας ἵππου δρόμον ἀπὸ θαλάττης, μέχρι ἂν ἀσφαλῶς ἀποβῆ καὶ στρατοπεδεύσῃται. τούτοις ἀντικομπάζων Ἀντώνιος αὐτὸν μὲν εἰς μονομαχίαν προκαλεῖτο, καίπερ ὢν πρεσβύτερος· εἰ δὲ φεύγοι τοῦτο, περὶ Φάρσαλον ἡξίου τοῖς στρατεύμασιν, ὡς πάλαι Καῖσαρ καὶ Πομπήιος, διαγωνίσασθαι. φθάνει δὲ Καῖσαρ, Ἀντωνίου περὶ τὸ Ἄκτιον ὁμοῦντος, ἐν ᾧ τόπῳ νῦν ἡ Νικόπολις ἴδρται, διαβαλὼν τὸν Ἰόνιον καὶ τῆς Ἠπείρου χωρίον ὃ Τορύνη καλεῖται κατασχών. Θορυβουμένων δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντώνιον (ὑστέρει γὰρ ὁ πεζὸς αὐτοῖς) ἢ μὲν Κλεοπάτρα σκώπτουσα “τί δεινόν” ἔλεγεν “εἰ Καῖσαρ ἐπὶ τορύνῃ κάθεται;” Ἀντώνιος δ' ἅμα ἡμέρα τῶν

⁶³ πολεμίων ἐπιπλεόντων φοβηθεὶς μὴ τῶν ἐπιβατῶν ἐρήμους ἔλωσι τὰς ναῦς, τοὺς μὲν ἐρέτας ὀπλίσας ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων παρέταξεν ὕψεως ἕνεκα, τοὺς δὲ ταρσοὺς τῶν νεῶν ἐγείρας καὶ πτερῶσας ἐκατέρωθεν ἐν τῷ στόματι περὶ τὸ Ἄκτιον ἀντιπρόρους συνεῖχεν ὡς ἐνήρεις καὶ παρσκευασμένας ἀμύνεσθαι.

² Καὶ Καῖσαρ μὲν οὕτω καταστρατηγηθεὶς ἀπεχώρησεν, ἔδοξε δὲ καὶ τὸ ὕδωρ εὐμηχάνως ἐρύμασί τισιν ἐμπεριλαβὼν ἀφελέσθαι τοὺς πολεμίους, τῶν ἐν κύκλῳ χωρίων ὀλίγον καὶ πονηρὸν ἐχόντων. εὐγνωμόνως δὲ καὶ Δομιτίῳ προσηνέχθη παρὰ τὴν Κλεοπάτρας γνώμην· ἐπεὶ γὰρ ἐκεῖνος ἤδη πυρέτιων εἰς μικρὸν ἐμβὰς ἀκάτιον πρὸς Καίσαρα μετέστη, βαρέως ἐνεγκὼν ὁ Ἀντώνιος ὅμως πᾶσαν αὐτῷ τὴν ἀποσκευὴν μετὰ τῶν φίλων καὶ τῶν θεραπόντων ἀπέπεμψε. καὶ Δομιτίος μὲν, ὥσπερ ἐπὶ τῷ μὴ

³ λαθεῖν τὴν ἀπιστίαν αὐτοῦ καὶ προδοσίαν μεταβαλλόμενος, εὐθὺς ἐτελεύτησεν, ἐγένοντο δὲ καὶ βασιλέων ἀποστάσεις, Ἀμύντου καὶ Διοσιτάρου, πρὸς Καίσαρα. τὸ δὲ

ναυτικὸν ἐν παντὶ δυσπραγοῦν καὶ πρὸς ἅπασαν ὑστερί-
 ζον βοήθειαν αὐθις ἠνάγκαζε τῷ πεζῷ προσέχειν τὸν
 Ἀντώνιον. ἔσχε δὲ καὶ Κανίδιον τὸν ἄρχοντα τοῦ πεζοῦ
 μεταβολὴ γνώμης παρὰ τὰ δεινά, καὶ συνεβούλευε Κλεο-
 πάτραν μὲν ἀποπέμπειν, ἀναχωρήσαντα δ' εἰς Θράκην ἢ
 Μακεδονίαν πεζομαχίᾳ κρῖναι. καὶ γὰρ Δικόμησ ὁ Γετῶν
 βασιλεὺς ὑπισχνεῖτο πολλῇ στρατιᾷ βοηθήσειν· οὐκ εἶναι
 δ' αἰσχροὺς εἰ Καίσαρι γεγυμνασμένῳ περὶ τὸν Σικελικὸν
 πόλεμον ἐκστήσονται τῆς θαλάσσης, ἀλλὰ δεινὸν εἰ τῶν
 πεζῶν ἀγῶνων ἐμπειρότατος ὢν Ἀντώνιος οὐ χρήσεται
 ῥώμῃ καὶ παρασκευῇ τοσοῦτων ὀπλιτῶν, εἰς ναῦς διανε-
 μων καὶ καταναλίσκων τὴν δύναμιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐξενίκησε
 Κλεοπάτρα διὰ τῶν νεῶν κριθῆναι τὸν πόλεμον, ἤδη πρὸς
 φρυγὴν ὁρῶσα, καὶ τιθεμένη τὰ καθ' ἑαυτὴν οὐχ ὅπου πρὸς
 τὸ νικᾶν ἔσται χρήσιμος, ἀλλ' ὅθεν ἄπεισι ῥᾶστα τῶν
 πραγμάτων ἀπολλυμένων. ἦν δὲ μακρὰ σκέλη κατατε-
 νοντα πρὸς τὸν ναύσταθμον τῆς στρατοπεδείας, δι' ὧν ὁ
 Ἀντώνιος εἰώθει παριέναι μηδὲν ὑφορώμενος. οἰκέτου
 δὲ Καίσαρι φράσαντος ὡς δυνατὸν εἶη κατιόντα διὰ τῶν
 σκελῶν συλλαβεῖν αὐτόν, ἔπεμψε τοὺς ἐνεδρεύσοντας. οἱ
 δὲ παρὰ τοσοῦτον ἦλθον ὥστε συναρπάσαι τὸν προ-
 ηγούμενον αὐτοῦ προεξαναστάντες· αὐτὸς δὲ δρόμῳ μόλις
 ὑπεξέφυγεν.

Ὡς δὲ ναυμαχεῖν ἐδέδοκιο, τὰς μὲν ἄλλας ἐνέπρησε
 ναῦς πλὴν ἐξήκοντα τῶν Αἰγυπτίων, τὰς δ' ἀρίστας καὶ
 μεγίστας ἀπὸ τριήρους μέχρι δεκῆρους ἐπλήρου, δισμυ-
 ρίους ἐμβιβάζων ὀπλίτας καὶ δισχιλίους τοξότας. ἐνθα
 πεζομαχὸν ἄνδρα τῶν ταξιαρχῶν λέγουσι, παμπόλλους
 ἠγωνισμένον ἀγῶνας Ἀντωνίῳ καὶ κατατετριμμένον τὸ
 σῶμα, τοῦ Ἀντωνίου παριόντος ἀνακλαύσασθαι καὶ εἰπεῖν
 “ὦ αὐτόκρατορ, τί τῶν τραυμάτων τούτων ἢ τοῦ ξίφους
 καταγνοὺς ἐν ξύλοις πονηροῖς ἔχεις τὰς ἐλπίδας; Αἰγύ-
 πτιοὶ καὶ Φοίνικες ἐν θαλάσῃ μαχέσθωσαν, ἡμῖν δὲ γῆν
 δός, ἐφ' ἧς εἰώθαμεν ἐστῶτες ἀποθνήσκειν ἢ νικᾶν τοὺς
 πολεμίους.” πρὸς ταῦτα μηδὲν ἀποκρινάμενος, ἀλλὰ τῇ
 χειρὶ καὶ τῷ προσώπῳ μόνον οἶον ἐγκελευσάμενος τὸν
 ἄνδρα θαρρεῖν, παρῆλθεν οὐ χρηστὰς ἔχων ἐλπίδας, ὅς

γε καὶ τοὺς παβερνήτας τὰ ἴστια βουλομένους ἀπολαίπειν ἠνάγκασεν ἐμβαλεῖσθαι καὶ νομίζειν, ἴδων ὅτι δει μὴδὲνα φεύγοντα τῶν πολεμίων διαφύγειν.

- 65) Ἐβελτην μὲν ὄν τὴν ἡμετέραν καὶ τοὺς τὰς ἐφεξῆς μεγάλῃ πνεύματι ῥωμανθῆν τὸ πέλμαρος τὴν μάχην ἐπέσχε, πέμπτη δὲ νημελιος καὶ γαλήνης ἐκλήστον γενομένης συνέστησαν, Ἀντωνίος μὲν τὸ δεξιὸν ἕλασ ἔχων καὶ Πυρραίου, Κολλιος δὲ τὸ ἐβώνημον, ἐν μέσῳ δὲ Μάχιος Ὀσάσιος καὶ
- 2 Μάχιος Ἰνατήιος. Καίσαρ δ' ἐπὶ τοῦ ἐβώνημον τάξας Ἀρχιπέταν ἀπὸ τὸ δεξιὸν κατέλασε. τῶν δὲ πρῶτων τῶν μὲν Ἀντωνίου Κονίδιος τὸν δὲ Καίσαρος Ταῦρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης παρατάξαντες ἠσθάζον. ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων Ἀντωνίος μὲν ἐπιφοβία πανταχόσε πατήρει, τοὺς στρατιώτας παρατάλων ἐπὶ βολίδους τῶν νεῶν ὥσπερ ἐξ
- 3 γῆς ἐδραίωνε μάχεσθαι, τοὺς δὲ παβερνήτας διακείμενος ὥσπερ ὁμοούσιαις ἀεθμα τὰς ναυσὶ δέχεσθαι τὰς ἐβολὰς τῶν πολεμίων, τὴν περὶ τὸ στόμα δυσχωρίαν φηλέκτοντας. Καίσαρι δὲ ἰσχυραὶ μὲν ἐπὶ σῴτους ἀπὸ τῆς σιτηνῆς κίβητο περιώντι πρὸς τὰς ναὺς ἀνδρωπιος ἐλαβόντων ὄνον ἀπαντήσαι, πυνδομένη δὲ τοῦνομα γινώσκοντας ἀπὸν εἰπεῖν “ἐμοὶ μὲν Ἑβύτοχος ὄνομα, τῆ δ' ὄνομα Νέζων” διὸ καὶ τοὺς ἐμβήλους τὸν τόπον νοσητῶν ὥσπερ
- 4 φον ἔσχησε χαλκοῦν ὄνον καὶ ἀνδρωπιον. ἐπειθὲν δὲ τὴν ἄλλην παρατάξιν, ἐν πλοῖσιν πρὸς τὸ δεξιὸν νοσητῶν ἐθαύμασεν ἀεθμοῦντας ἐν τοῖς στενοῖς τοὺς πολεμίους· ἢ γὰρ ὄφις ἦν τῶν νεῶν ἐπ' ἀγνώραις ὁμοούσιων. καὶ τοῦτο μέχρι πολλοῦ πεπεισμένος ἀνέχε τὰς ἐαυτοῦ περὶ δεξιὸν στάδια τῶν ἐναντίων ἀρεσιώσας. ἔπειθ' ἦν ὄρα, καὶ πνεύματος ἀεθμοῦντος πέλμαρος δυσανασητῶντες οἱ Ἀντωνίου πρὸς τὴν διατριβήν, καὶ τοὺς ὑψηλοὺς καὶ μεγάλαι τῶν οὐραίων νεῶν πεποιθότες ὡς ἀεθμομάχοις, τὸ
- 5 ἐβώνημον ἐβλήσαν. ἰδὼν δὲ Καίσαρ ἦσθη καὶ κρήμναν ἐκποῦσατο τῆ δεξιᾷ, βουλόμενος ἐπὶ μᾶλλον ἐξ τοῦ νότον καὶ τῶν στενῶν ἔξω τοὺς πολεμίους ἐπισπώσασθαι, καὶ περιπλεῶν ἐβήρει σπάρει τοὺς ἐαυτοῦ συμπίλεσθαι πρὸς ναὺς ἐπ' ὄνον καὶ πληρωμάτων ὑλεγιότητος ἀργῆς καὶ βραδείας.

Λοχομένον δὲ τοῦ ἀγῶνος ἐν χερσὶν εἶναι, ἐμβολαὶ μὲν 66
 οὐκ ἦσαν οὐδ' ἀναρρήξεις νεῶν, τῶν μὲν Ἀντωνίου διὰ
 βάρος ῥύμην οὐκ ἔχουσῶν, ἣ μάλιστα ποιεῖ τὰς τῶν ἐμ-
 βόλων πληγὰς ἐνεργούς, τῶν δὲ Καίσαρος οὐ μόνον ἀντι-
 πρῶρων συμφύρεσθαι πρὸς χαλκῶματα στερεὰ καὶ τρα-
 χέα φυλασσομένων, ἀλλὰ μηδὲ κατὰ πλευρὰν ἐμβολὰς
 διδόναι θαρρουσῶν· ἀπεθράυοντο γὰρ τὰ ἐμβολα ῥαδίως 2
 ἢ προσπέσοιεν σκάφεισι τετραγώνων ξύλων μεγάλων σι-
 δήρῳ συνηρμοσμένων πρὸς ἄλληλα δεδεμένοις. ἦν οὖν
 πεζομαχία προσφερῆς ὁ ἀγὼν, τὸ δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν,
 τειχομαχία. τρεῖς γὰρ ἅμα καὶ τέσσαρες περὶ μίαν τῶν
 Ἀντωνίου συνείχοντο, γέροισι καὶ δόρασι καὶ κοντοῖς χρω-
 μένων καὶ πυροβόλοις· οἱ δ' Ἀντωνίου καὶ καταπέλταις
 ἀπὸ ξυλίνων πύργων ἔβαλλον. Ἀγρίππου δὲ θάτερον κέ- 3
 ρας εἰς κύκλωσιν ἐκτεινοντος ἀντανάγειν Ποπλικόλας ἀναγ-
 καζόμενος ἀπερρήγνυτο τῶν μέσων. Θορυβουμένων δὲ τού-
 των καὶ συμπλεκομένων τοῖς περὶ τὸν Ἀρρουντίον, ἀκρίτου
 δὲ καὶ κοινῆς ἔτι τῆς ναυμαχίας συνεστῶσης, αἰγνίδιον αἰ
 Κλεοπάτρας ἐξήκοντα νῆες ὤφθησαν αἰρόμεναι πρὸς ἀπό-
 πλουν τὰ ἴστια καὶ διὰ μέσου φεύγουσαι τῶν μαχομένων·
 ἦσαν γὰρ ὀπίσω τεταγμένοι τῶν μεγάλων, καὶ διεκπύ-
 πτουσαι ταραχὴν ἐποίουν. οἱ δ' ἐναντιοὶ θαυμάζοντες 4
 ἐθεῶντο, τῇ πνεύματι χρωμένας ὁρῶντες καὶ ἐπεχούσας
 πρὸς τὴν Πελοπόννησον. ἔνθα δὴ φανερὸν αὐτὸν Ἀντώ-
 νιος ἐποίησεν οὐτ' ἄρχοντας οὐτ' ἀνδρὸς οὐτε ὄλως ἰδοῖς
 λογισμοῖς διοικούμενον, ἀλλ' ὅπερ τις παίζων εἶπε, τὴν
 ψυχὴν τοῦ ἔρῶντος ἐν ἀλλοτρίῳ σώματι ζῆν, ἐλκόμενος
 ὑπὸ τῆς γυναικὸς ὥσπερ συμπεφυκῶς καὶ συμμεταφερό-
 μενος· οὐ γὰρ ἔφθη τὴν ἐκεῖνης ἰδὼν ναῦν ἀποπλέουσαν, 5
 καὶ πάντων ἐκλαθόμενος καὶ προδοὺς καὶ ἀποδρᾶς τοὺς
 ὑπὲρ αὐτοῦ μαχομένους καὶ θνήσκοντας, εἰς πεντῆρη
 μετεμβάς, Ἀλεξᾶ τοῦ Σύρου καὶ Σκελλίου μόνων αὐτῷ
 συνεμβάντων ἐδίωκε τὴν ἀπολωλεκυῖαν ἤδη καὶ προσάπο-
 λοῦσαν αὐτόν.

Ἐκεῖνη δὲ γνωρίσασα σημεῖον ἀπὸ τῆς νεῶς ἀνέσχε, 67
 καὶ προσενεχθεῖς οὕτω καὶ ἀναληφθεῖς ἐκεῖνην μὲν οὐτ'
 εἶδεν οὐτ' ὤφθη, παρελθὼν δὲ μόνος εἰς πρῶραν ἔφ'

2 εαυτοῦ καθῆστο σιωπῇ, ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἐχόμε-
 νος τῆς κεφαλῆς. ἐν τούτῳ δὲ λιβυρνίδες ὤφθησαν διώ-
 - κουσαι παρὰ Καίσαρος· ὁ δ' ἀντίπρωρον ἐπιστρέφειν
 τὴν ναῦν κελεύσας τὰς μὲν ἄλλας ἀνέστειλεν, Εὐρυκλῆς
 δ' ὁ Λάκων ἐνέκειτο σοβαρῶς, λόγῃν τινὰ κραδαίνων
 ἀπὸ τοῦ καταστρώματος ὡς ἀφήσων ἐπ' αὐτόν. ἐπιστάν-
 τος δὲ τῇ πρώρᾳ τοῦ Ἀντωνίου καὶ "τίς οὗτος" εἰπόντος
 "ὁ διώκων Ἀντώνιον;" "ἐγώ" εἶπεν "Εὐρυκλῆς ὁ Λαχά-
 3 ρους, τῇ Καίσαρος τύχῃ τὸν τοῦ πατρὸς ἐκδικῶν θάνα-
 τον." ὁ δὲ Λαχάρης ὑπ' Ἀντωνίου ληστείας αἰτία περι-
 πεσὼν ἐπελεκίσθη. πλὴν οὐκ ἐνέβαλεν ὁ Εὐρυκλῆς εἰς
 τὴν Ἀντωνίου ναῦν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν τῶν ναυαρχίδων (δύο
 γὰρ ἦσαν) τῷ χαλκῷματι πατάξας περιερρόμβησε, καὶ
 ταύτην τε πλαγίαν περιπεσοῦσαν εἶλε καὶ τῶν ἄλλων
 μίαν, ἐν ἧ πολυτελεῖς σκευαὶ τῶν περὶ δίαιταν ἦσαν.
 4 ἀπαλλαγέντος δὲ τούτου πάλιν ὁ Ἀντώνιος εἰς τὸ αὐτὸ
 σχῆμα καθεῖς ἑαυτὸν ἡσυχίαν ἤγε, καὶ τρεῖς ἡμέρας καθ'
 ἑαυτὸν ἐν πρώρᾳ διαιτηθεῖς, εἶθ' ὑπ' ὀργῆς εἶτ' αἰδούμε-
 νος ἐκείνην, Ταινάρῳ προσέσχεν. ἐνταῦθα δ' αὐτοὺς αἰ
 5 συνήθεις γυναῖκες πρώτον μὲν εἰς λόγους ἀλλήλοις συν-
 ἤγαγον, εἶτα συνδειπνεῖν καὶ συγκαθεύδειν ἔπεισαν. ἤδη
 δὲ καὶ τῶν στρογγύλων πλοίων οὐκ ὀλίγα καὶ τῶν φιλῶν
 τινὲς ἐκ τῆς τροπῆς ἠθροίζοντο πρὸς αὐτούς, ἀγγέλλοντες
 ἀπολωλέναι τὸ ναυτικόν, οἷεσθαι δὲ τὸ πεζὸν συνεστάναι.
 Ἀντώνιος δὲ πρὸς μὲν Κανίδιον ἀγγέλους ἔπεμπεν, ἀνα-
 χωρεῖν διὰ Μακεδονίας εἰς Ἀσίαν τῷ στρατῷ κατὰ τάχος
 6 κελεύων, αὐτὸς δὲ μέλλων ἀπὸ Ταινάρου πρὸς τὴν Λι-
 βύην διαίρειν ὀκτάδα μίαν, πολὺ μὲν νόμισμα πολλοῦ δ'
 ἀξίας ἐν ἀργύρῳ καὶ χρυσῷ κατασκευὰς τῶν βασιλικῶν
 κομίζουσαν, ἐξελόμενος τοῖς φίλοις ἐπέδωκε κοινῇ, νεί-
 μασθαι καὶ σώζειν ἑαυτοὺς κελεύσας. ἀρνούμενους δὲ
 καὶ κλαίοντας εὐμενῶς πάνυ καὶ φιλοφρόνως παραμυ-
 7 θησάμενος καὶ δεηθεῖς ἀπέστειλε, γράψας πρὸς Θεό-
 φιλον τὸν ἐν Κορίνθῳ διοικητὴν ὅπως ἀσφάλειαν ἐμπο-
 ρίση καὶ ἀποκρύψη τοὺς ἄνδρας, ἄχρι ἂν ἰλάσασθαι
 Καίσαρα δυνηθῶσιν. οὗτος ἦν Θεόφιλος Ἰππάρχου πα-
 τὴρ τοῦ πλείστον παρ' Ἀντωνίου δυνηθέντος, πρώτου

δὲ πρὸς Καίσαρα τῶν ἀπελευθέρων μεταβαλομένου καὶ κατοικήσαντος ὕστερον ἐν Κορίνθῳ.

Ταῦτα μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Ἀντώνιον, ἐν Ἀκτίῳ δὲ 68 πολὺν ὁ στόλος ἀντισχῶν Καίσαρι χρόνον, καὶ μέγιστον βλαβεῖς ὑπὸ τοῦ κλύδωνος ὑψηλοῦ κατὰ πρόρραν ἰσταμένου, μόλις ὥρας δεκάτης ἀπεῖπεν. καὶ νεκροὶ μὲν οὐ πλείους ἔγένοντο πεντακισχιλίων, ἐάλωσαν δὲ τριακόσiai νῆες, ὡς αὐτὸς ἀνέγραψε Καίσαρ. ἦσθοντο δ' οὐ πολλοὶ 2 πεφευγότος Ἀντωνίου, καὶ τοῖς πνυθομένοις τὸ πρῶτον ἄπιστος ἦν ὁ λόγος, εἰ δέκα καὶ ἑννέα τάγματα πεζῶν ἀητήτων καὶ δισχιλίους ἐπὶ μυρίοις ἵππεῖς ἀπολιπῶν οἴχεται καθάπερ οὐ πολλάκις ἐπ' ἀμρότερα τῆ τύχῃ κεχρημένος οὐδὲ μυρίων ἀγώνων καὶ πολέμων μεταβολαῖς ἔγγεγυμνασμένος. οἱ δὲ στρατιῶται καὶ πόθον τινὰ καὶ 3 προσδοκίαν εἶχον ὡς αὐτίκα ποθὲν ἐπιφανησομένου, καὶ τοσαύτην ἐπεδειξάντο πίστιν καὶ ἀρετὴν ὥστε καὶ τῆς φρυγῆς αὐτοῦ φανερᾶς γενομένης ἡμέρας ἑπτὰ συμμεῖναι, περιορῶντες ἐπιπρεσβεύομενον αὐτοῖς Καίσαρα. τέλος δὲ τοῦ στρατηγοῦ Κανιδίου νύκτωρ ἀποδράντος καὶ καταλιπόντος τὸ στρατόπεδον, γενόμενοι πάντων ἔρημοι καὶ προδοθέντες ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆ κρατοῦντι προσεχώρησαν. ἐκ τούτου Καίσαρ μὲν ἐπ' Ἀθήνας ἔπλευσε, καὶ 4 διαλλαγεῖς τοῖς Ἑλλησι τὸν περιόντα σῖτον ἐκ τοῦ πολέμου διένειμε ταῖς πόλεσι πραττούσαις ἀθλίως καὶ περικεκομμέναις χρημάτων ἀνδραπόδων ὑποζυγίων. ὁ γοῦν πρόπαππος ἡμῶν Νίκαρχος διηγεῖτο τοὺς πολίτας ἅπαντας ἀναγκάζεσθαι τοῖς ὅμοις καταφέρειν μέτρημα πυρῶν τεταγμένον ἐπὶ τὴν πρὸς Ἀντίκυραν θάλασσαν, ὑπὸ μαστίγων ἐπιταχνομένους· καὶ μίαν μὲν οὕτω φορὰν ἐνεγκεῖν, 5 τὴν δὲ δευτέραν ἤδη μεμετρημένοις καὶ μέλλουσιν αἰρεσθαι νενικημένον Ἀντώνιον ἀγγελῆναι, καὶ τοῦτο διασῶσαι τὴν πόλιν· εὐθὺς γὰρ τῶν Ἀντωνίου διοικητῶν καὶ στρατιωτῶν φυγόντων διανείμασθαι τὸν σῖτον αὐτούς.

Ἀντώνιος δὲ Λιβύης ἀψάμενος καὶ Κλεοπάτραν εἰς 69 Αἴγυπτον ἐκ Παραιτονίου προπέμψας αὐτὸς ἀπέλαυεν ἐρημίας ἀρθόνου, σὺν δυσὶ φίλοις ἀλύων καὶ πλανώμενος, Ἑλληνι μὲν Ἀριστοκράτει ῥητορικῷ, Ῥωμαίῳ δὲ Λου-

κίλιον, περὶ οὗ δι' ἑτέρων γεγράφαμεν ὡς ἐν Φιλίπποις, ὑπὲρ τοῦ διαφυγεῖν Βροῦτον, αὐτὸς αὐτὸν ὡς δὴ Βροῦτος ὢν ἐνεχείρισε τοῖς διώκουσι, καὶ διασωθεὶς ὑπ' Ἀντωνίου διὰ τοῦτο πιστὸς αὐτῷ καὶ βέβαιος ἄχρι τῶν ἐσχάτων
 2 καιρῶν παρέμεινεν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν ἐν Λιβύῃ δύναμιν ὁ πεπιστευμένος ἀπέστησεν, ὁρμήσας ἑαυτὸν ἀγελεῖν καὶ διακλωθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων καὶ κομισθεὶς εἰς Ἀλεξάνδρειαν εὗρε Κλεοπάτραν ἐπιτολιμῶσαν ἔργῳ παραβόλῳ καὶ μεγάλῳ· τοῦ γὰρ εἴργοντος ἰσθμοῦ τὴν ἔρυσθραν ἀπὸ τῆς κατ' Αἴγυπτον θαλάσσης καὶ δοκοῦντος Ἀσίαν καὶ Λιβύην ὁρίζειν, ἣ σφίγγεται μάλιστα τοῖς πελάγεσι καὶ
 3 βραχύτατος εὐρὸς ἐστὶ, τριακοσίων σταδίων ὄντων, ἐνεχείρησεν ἄρασα τὸν στόλον ὑπερνεωκῆσαι, καὶ καθείσα τὰς ναῦς εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον μετὰ χρημάτων πολλῶν καὶ δυνάμεως ἕξω κατοικεῖν, ἀποφυγοῦσα δουλείαν καὶ πόλεμον. ἐπεὶ δὲ τὰς πρώτας ἀνελκομένας τῶν νεῶν οἱ περὶ τὴν Πέτραν Ἀραβες κατέκαυσαν, ἔτι δ' Ἀντώνιος τὸν ἐν Ἀκτίῳ στρατὸν ἦετο συμμένειν, ἐπαύσατο, καὶ τὰς
 4 ἐμβολὰς ἐρύλαττεν. Ἀντώνιος δὲ τὴν πόλιν ἐκλιπὼν καὶ τὰς μετὰ τῶν φίλων διατριβὰς, οἴκησιν ἑναλον κατεσκευάζεν αὐτῷ περὶ τὴν Φάρον, εἰς τὴν θάλασσαν χῶμα προβαλὼν, καὶ διῆγεν αὐτόθι φρυγὰς ἀνθρώπων, καὶ τὸν Τίμωνος ἀγαπᾶν καὶ ζηλοῦν βίον ἔφρασκεν ὡς δὴ πεπονθὼς ὅμοια· καὶ γὰρ αὐτὸς ἀδικηθεὶς ὑπὸ φίλων καὶ ἀχαριστηθεὶς διὰ τοῦτο πᾶσιν ἀνθρώποις ἀπιστεῖν καὶ δυσχεραίνειν.

70 Ὁ δὲ Τίμων ἦν Ἀθηναῖος, καὶ γέγονεν ἡλικία μάλιστα κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὡς ἐκ τῶν Ἀριστοφάνους καὶ Πλάτωνος δραμάτων λαβεῖν ἐστὶ· κωμωδεῖται γὰρ ἐν ἐκεῖνοις ὡς δυσμενὴς καὶ μισάνθρωπος. ἐκκλίνων δὲ καὶ διωθόμενος ἅπασαν ἔντευξιν, Ἀλκιβιάδην νέον ὄντα καὶ θρασὺν ἠσπάζετο καὶ κατεφίλει προθύμως· Ἀπήμαντον δὲ θαυμάσαντος καὶ πυθομένου τὴν αἰτίαν, φιλεῖν ἔφη τὸν νεανίσκον εἰδὼς ὅτι πολλῶν Ἀθηναίους
 2 κακῶν αἴτιος ἔσοιτο. τὸν δ' Ἀπήμαντον μόνον ὡς ὅμοιον αὐτῷ καὶ ζηλοῦντα τὴν δόξαν ἐστὶν ὅτε προσέειπε· καί ποτε τῆς τῶν Χοῶν οὔσης ἑορτῆς εἰστιῶντο κατ' αὐτοὺς

οἱ δύο, τοῦ δ' Ἀτιμηάντου φήσαντος “ὡς καλὸν ὦ Τίμων
τὸ συμπόσιον ἡμῶν” “εἶγε σύ” ἔφη “μὴ παρῆς.” λέγε-
ται δ' Ἀθηναίων ἐκκλησιαζόντων ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα
ποιῆσαι σιωπὴν καὶ προσδοκίαν μεγάλην διὰ τὸ παρά-
δοξον, εἶτ' εἶπεῖν “ἔστι μοι μικρὸν οἰκόπεδον, ὦ ἄνδρες 3
Ἀθηναῖοι, καὶ συκὴ τις ἐν αὐτῷ πέφυκεν, ἐξ ἧς ἤδη συχοὶ
τῶν πολιτῶν ἀπήγξαντο. μέλλων οὖν οἰκοδομεῖν τὸν τό-
πον ἐβουλήθην δημοσίᾳ προειπεῖν, ἵνα, ἂν ἄρα τινὲς ἐθέ-
λωσιν ὑμῶν, πρὶν ἐκκοπῆναι τὴν συκὴν ἀπάγξωνται.”
τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ καὶ ταφέντος Ἀλῆσι παρὰ τὴν
θάλασσαν ὤλισθε τὰ προύχοντα τοῦ αἰγιαλοῦ, καὶ τὸ
κῆμα περιελθὸν ἄβατον καὶ ἀπροσπέλαστον ἀνθρώπῳ
κεποίηζε τὸν τάφον. ἦν δ' ἐπιγεγραμμένον 4

ἐνθάδ' ἀπορρήξας ψυχὴν βαρυδαίμονα κεῖμαι.

τοῦνομα δ' οὐ πεύσεσθε, κακοὶ δὲ κακῶς ἀπόλοισθε.
καὶ τοῦτο μὲν αὐτὸν ἔτι ζῶντα πεποιημέναι λέγουσι, τὸ
δὲ περιφερόμενον Καλλιμάχειον ἐστὶ·

Τίμων μισάνθρωπος ἐνοικέω. ἀλλὰ πάρελθε,
οἰμώζειν εἶπας πολλὰ πάρελθε μόνον.

Ταῦτα μὲν περὶ Τίμωνος ἀπὸ πολλῶν ὀλίγα· τῷ δ' 71
Ἀντωνίῳ Κανιδίῳ τε τῆς ἀποβολῆς τῶν ἐν Ἀκτίῳ δυνά-
μεων αὐτάγγελος ἦλθε, καὶ τὸν Ἰουδαῖον Ἡρώδην ἔχοντά
τινα τάγματα καὶ σπείρας ἤκουσε Καίσαρι προσκεχωρη-
κέναι, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως δυνάστας ἀρίστασθαι καὶ
μηδὲν ἔτι συμμένειν τῶν ἐκτός. οὐ μὴν διετάραξέ τι τού- 2
των αὐτόν, ἀλλ' ὡσπερ ἄσμενος τὸ ἐλπίζειν ἀποτεθειμέ-
νος ἵνα καὶ τὸ φροντίζειν, τὴν μὲν ἔναλον ἐκείνην δίαιταν,
ἣν Τιμώνειον ὠνόμαζεν, ἐξέλιπεν, ἀναληφθεῖς δ' ὑπὸ τῆς
Κλεοπάτρας εἰς τὰ βασιλεία πρὸς δεῖπνα καὶ πότους καὶ
διανομὰς ἔτρεψε τὴν πόλιν, ἐγγράφων μὲν εἰς ἐρήβους
τὸν Κλεοπάτρας παῖδα καὶ Καίσαρος, τὸ δ' ἀπόρρυρον 3
καὶ τέλειον ἱμάτιον Ἀντύλλῳ τῷ ἐκ Φουλείας περιτιθεῖς,
ἐφ' οἷς ἡμέρας πολλὰς συμπόσια καὶ κῶμοι καὶ θαλαῖα
τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατεῖχον. αὐτοὶ δὲ τὴν μὲν τῶν ἀμιμη-
τοβίων ἐκείνην σύνοδον κατέλυσαν, ἐτέραν δὲ συνέταξαν
οὐδὲν τι λειπομένην ἐκείνης ἀβρότητι καὶ τρυφαῖς καὶ πο-
λυτελείαις, ἣν συναποθανομένων ἐκάλουν· ἀπεγράφοντο

γὰρ οἱ φίλοι συναποθανομένους ἑαυτούς, καὶ διῆγον εὐ-
 4 παθοῦντες ἐν δειπνῶν περιόδοις. Κλεοπάτρα δὲ φαρμά-
 κων θανασίμων συνῆγε παντοδαπὰς δυνάμεις, ὧν ἐκάστης
 τὸ ἀνώδυνον ἐλέγχουσα προῦβαλλε τοῖς ἐπὶ θανάτῳ φρου-
 ρομένοις. ἔπειθ' ἑώρα τὰς μὲν ὠκυμόρους τὴν ὀξύτητα
 τοῦ θανάτου δι' ὀδύνης ἐπιφερούσας, τὰς δὲ πραοτέρας
 τάχος οὐκ ἐχούσας, τῶν θηρίων ἀπεπειράτο, θειομένης
 5 αὐτῆς ἕτερον ἑτέρῳ προσφερόντων. ἔποiei δὲ τοῦτο κατ'
 ἡμέραν, καὶ σχεδὸν ἐν πᾶσι μόνον εὗρισκε τὸ δῆγμα τῆς
 ἀσπίδος ἄνευ σπασμοῦ καὶ στεναγμοῦ κάρων ὑπνώδη καὶ
 καταφορὰν ἐφελκόμενον, ἰδρῶτι μαλακῇ τοῦ προσώπου
 καὶ τῶν αἰσθητηρίων ἀμαυρώσει παραλυομένων ἑαδίως,
 καὶ δυσχεραίνοντων πρὸς τὰς ἕξεργασίας καὶ ἀνακλήσεις
 ὥσπερ οἱ βαθεῶς καθεύδοντες.

72 Ἄμα δὲ καὶ πρὸς Καίσαρα πρέσβεις ἔπεμπον εἰς Ἀσίαν,
 ἣ μὲν αἰτουμένη τὴν ἐν Αἰγύπτῳ τοῖς παισὶν ἀρχήν, ὃ δ'
 ἀξιῶν Ἀθήνησιν, εἰ μὴ δοκοίη περὶ Αἴγυπτον, ἰδιώτης
 καταβιῶναι. φίλων δ' ἀπορία καὶ ἀπιστία διὰ τὰς αὐτο-
 μολίας ὃ τῶν παιδῶν διδάσκαλος ἐπέμφθη πρεσβεύων
 2 Εὐφρόνιος. καὶ γὰρ Ἀλεξᾶς ὁ Λαοδικεύς, γνωρισθεὶς μὲν
 ἐν Ῥώμῃ διὰ Τιμαγένους καὶ πλεῖστον Ἑλλήνων δυνηθεὶς,
 γενόμενος δὲ τῶν Κλεοπάτρας ἐπ' Ἀντώνιον ὀργάνων τὸ
 βριαίστατον καὶ τῶν ὑπὲρ Ὀκτασίας ἰσταμένων ἐν αὐτῷ
 λογισμῶν ἀνατροπεύς, ἐπέμφθη μὲν Ἡρώδην τὸν βασιλέα
 3 τῆς μεταβολῆς ἐφέξων, αὐτοῦ δὲ καταμείνας καὶ προδοὺς
 Ἀντώνιον ἐτόλμησεν εἰς ὕψιν ἔλθεῖν Καίσαρος, Ἡρώδην
 πεποιθώς. ὤνησε δ' αὐτὸν οὐδὲν Ἡρώδης, ἀλλ' εὐθὺς
 εἰρχθεὶς καὶ κομισθεὶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα δέσμιος
 ἐκεῖ Καίσαρος κελεύσαντος ἀηρέθη. τοιαύτην μὲν Ἀλεξᾶς
 73 εἶτι ζῶντι δίκην Ἀντωνίῳ τῆς ἀπιστίας ἐξέτισε, Καίσαρ
 δὲ τοὺς μὲν ὑπὲρ Ἀντωνίου λόγους οὐκ ἠνέσχετο, Κλεο-
 πάτραν δ' ἀπεκρίνατο μηδενὸς ἀμαρτήσεσθαι τῶν ἐπιει-
 κῶν ἀνελοῦσαν Ἀντώνιον ἢ ἐκβαλοῦσαν. συνέπειψε δὲ
 καὶ παρ' αὐτοῦ τινὰ τῶν ἀπελευθέρων θύρσον, οὐκ ἀνόη-
 τον ἄνθρωπον οὐδ' ἀπιθάνως ἂν ἀφ' ἡγεμόνος νέου δια-
 λεχθέντα πρὸς γυναῖκα σοβαρὰν καὶ θανμαστόν ὅσον ἐπὶ
 2 κάλλει φρονοῦσαν. οὗτος ἐντυγχάνων αὐτῇ μακρότερα τῶν

ἄλλων καὶ τιμώμενος διαφερόντως ὑπόνοιαν τῷ Ἀντωνίῳ παρέσχε, καὶ συλλαβὼν αὐτὸν ἐμαστίγωσεν, εἰτ' ἀρῆκε πρὸς Καίσαρα γράψας ὡς ἐντροφῶν καὶ περιφρονῶν παροξύνειεν αὐτὸν εὐπαρόξυντον ὑπὸ κακῶν ὄντα. “σὺ δ' εἰ μὴ φέρεις τὸ πρᾶγμα” ἔφη “μετρίως, ἔχεις ἐμὸν ἀπελεύθερον Ἰππαρχον. τοῦτον κρεμιάσας μαστίγωσον, ἵν' ἴσον ἔχωμεν.” ἐκ τούτου Κλεοπάτρα μὲν ἀπολυομένη 3 τὰς αἰτίας καὶ ὑπονοίας ἐθεράπευεν αὐτὸν περιττῶς, καὶ τὴν ἑαυτῆς γενέθλιον ταπεινῶς διαγαγοῦσα καὶ ταῖς τύχαις πρεπόντως τὴν ἐκείνου πᾶσαν ὑπερβαλλομένη λαμπρότητα καὶ πολυτέλειαν ἐώρτασεν, ὥστε πολλοὺς τῶν κεκλημένων ἐπὶ τὸ δεῖπνον πένητας ἐλθόντας ἀπελθεῖν πλουσίους· Καίσαρα δ' Ἀγρίππας ἀνεκαλεῖτο πολλάκις ἀπὸ Ῥώμης γράφων ὡς τῶν ἐκεῖ πραγμάτων τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ποθοῦντων.

Ἔσχεν οὖν ἀναβολὴν ὁ πόλεμος τότε, τοῦ δὲ χειμῶνος 74 παρελθόντος αὐθις ἐπήει διὰ Συρίας, οἱ δὲ στρατηγοὶ διὰ Λιβύης. ἀλόντος δὲ Πηλουσίου λόγος ἦν ἐνδοῦναι Σέλευκον οὐκ ἀκούσης τῆς Κλεοπάτρας. ἢ δ' ἐκείνου μὲν γυναῖκα καὶ παῖδας Ἀντωνίῳ κτεῖναι παρεῖχεν, αὐτῇ δὲ θήκας ἔχουσα καὶ μνήματα κατεσκευασμένα περιττῶς εἰς τε κάλλος καὶ ὕψος, ἃ προσωχοδόμησε τῷ ναῦ τῆς Ἴσιδος, ἐνταῦθα τῶν βασιλικῶν συνεφόρει τὰ πλείστης ἄξια σπου- 2 δῆς, χρυσὸν ἄργυρον σμάραγδον μαργαρίτην ἔβενρον ἐλέφαντα κινάμωμον, ἐπὶ πᾶσι δὲ δᾶδα πολλὴν καὶ στυππεῖον, ὥστε δείσαντα περὶ τῶν χρημάτων Καίσαρα, μὴ τραπομένη πρὸς ἀπόγνωσιν ἢ γυνὴ διαφθείρη καὶ καταφλέξη τὸν πλοῦτον, αἰετίνης ἐλπίδας αὐτῇ φιλανθρωποῦς προσπέμπειν ἅμα τῷ στρατῷ πορευόμενον ἐπὶ τὴν πόλιν. ἰδρ- 3 θέντος δ' αὐτοῦ περὶ τὸν ἵπποδρομον, Ἀντώνιος ἐπεξελθὼν ἠγωνίσαστο λαμπρῶς καὶ τροπὴν τῶν Καίσαρος ἵππέων ἐποίησε, καὶ κατεδίωξεν ἄχρι τοῦ στρατοπέδου. μεγαλυνόμενος δὲ τῇ νίκῃ παρῆλθεν εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὴν Κλεοπάτραν κατεφίλησεν ἐν τοῖς ὅπλοις, καὶ τὸν ἠγωνισμένον προθυμότατα τῶν στρατιωτῶν συνέστησεν. ἢ δ' ἀριστεῖον αὐτῇ θώρακα χρυσοῦν καὶ κράνος ἔδωκεν. ἐκεῖνος μὲν οὖν ὁ ἄνθρωπος λαβὼν ταῦτα διὰ νυκτὸς ἠῆτομόλησε πρὸς Καίσαρα, πάλιν δ' Ἀντώνιος ἐπέμπε Καίσαρα μονομαχῆ- 75 σαι προκαλούμενος. ἀποκριναμένου δ' ἐκείνου πολλὰς ὁδοὺς Ἀντωνίῳ παρεῖναι θανάτων, συμφρονήσας ὅτι τοῦ

- διὰ μάχης οὐκ ἔστιν αὐτῷ βελτίων θάνατος, ἔγνω καὶ κατὰ γῆν ἅμα καὶ θάλατταν ἐπιχειρεῖν. καὶ παρὰ δεῖπνον, ὡς λέγεται, τοὺς οἰκέτας ἐκέλευσεν ὑποχεῖν καὶ προθυμότερον ² εὐωχεῖν αὐτόν· ἄδηλον γὰρ εἰ τοῦτο ποιήσουσιν αὐρίον ἢ δεσπόταις ἑτέροις ὑπηρετήσουσιν, αὐτὸς δὲ κέλσεται σκελετὸς καὶ τὸ μηδὲν γενόμενος. τοὺς δὲ φίλους ἐπὶ τούτοις δακρύνοντας ὁρῶν ἔφη μὴ προάξειν ἐπὶ τὴν μάχην, ἐξ ἧς αὐτῷ θάνατον εὐκλεᾶ μᾶλλον ἢ σωτηρίαν ζητεῖν καὶ νίκην.
- ³ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ λέγεται, μεσοῦσης σχεδόν, ἐν ἡσυχίᾳ καὶ κατηφείᾳ τῆς πόλεως διὰ φόβον καὶ προσδοκίαν τοῦ μέλλοντος οὔσης, αἰφνίδιον ὀργάνων τε παντοδαπῶν ἐμμελεῖς τινὰς φωνὰς ἀκουσθῆναι καὶ βοὴν ὄχλου μετ' εὐασμῶν καὶ πηδήσεων σατυρικῶν ὡσπερ θιάσου τινὸς οὐκ ἀθορύβως ἐξελαύνοντος, εἶναι δὲ τὴν ὀρμὴν ὁμοῦ τι διὰ τῆς πόλεως μέσης ἐπὶ τὴν πύλην ἔξω τὴν τετραμμένην πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ ταύτῃ τὸν θόρουβον ἐκπεσεῖν πλεῖστον γερόμενον. ἐδόκει δὲ τοῖς ἀναλογιζομένοις τὸ σημεῖον ἀπολείπειν ὁ θεὸς Ἀντώνιον, ᾧ μάλιστα συνεξομοιῶν καὶ συνοικειῶν ἑαυτὸν διετέλεσεν.
- ⁷⁶ Ἄμα δ' ἡμέρα τὸν πεζὸν αὐτὸς ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς πόλεως λόφων ἰδρῦσας ἐθεᾶτο τὰς ναῦς ἀνηγμένας καὶ ταῖς τῶν πολεμίων προσφερομένας, καὶ περιμένων ἔργον τι παρ' ἐκείνων ἰδεῖν ἡσύχαζεν. οἱ δ' ὡς ἐγγὺς ἐγένοντο, ταῖς κώπαις ἠσπάσαντο τοὺς Καίσαρος, ἐκείνων τ' ἀντασπασαμένων μετεβάλοντο, καὶ πάσαις ἅμα ταῖς ναυσὶν ὁ στόλος ² εἰς γενόμενος ἐπέπλει πρὸς τὴν πόλιν ἀντίπρωρος. τοῦτ' Ἀντώνιος ἰδὼν ἀπελείφθη μὲν εὐθύς ὑπὸ τῶν ἱππέων μεταβαλομένων, ἠττηθεὶς δὲ τοῖς πεζοῖς ἀνεχώρησεν εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας προδεδόσθαι βοῶν οἷς δι' ἐκείνην ἐπολέμησεν. ἡ δὲ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ φοβηθεῖσα καὶ τὴν ἀπόνοιαν εἰς τὸν τάφρον κατέφυγε καὶ τοὺς καταρράκτας ἀφῆκε κλείθροις καὶ μοχλοῖς καρτεροῦς ὄντας· πρὸς δ' Ἀντώνιον ἐπέμψε τοὺς ἀπαγγελοῦντας ὅτι τέθνηκεν. πιστεύσας δ' ἐκεῖνος καὶ εἰπὼν πρὸς αὐτόν "τί ἔτι μέλλεις Ἀντώνιε; τὴν μόνην ἢ τύχην καὶ λοιπὴν ἀφῆρηκε τοῦ φιλοψυχεῖν πρόφασιν" εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ τὸν θώρακα παραλύων καὶ διαστέλλων "ὦ Κλεοπάτρα" εἶπεν "οὐκ ἄχθομαί σου στερούμενος· ἀντίκα γὰρ εἰς ταῦτόν ἀφίξομαι· ἀλλ' ὅτι γυναικὸς ὁ τηλικούτος αὐτοκράτωρ εὐψυχία πεφώραμαι λειπόμενος" ἦν δὲ τις

οικήτης αὐτοῦ πιστὸς Ἔρως ὄνομα. τοῦτον ἐκ πολλοῦ παρακεκληκώς, εἰ δεήσειεν, ἀνελεῖν αὐτόν, ἀπῆγει τὴν ὑπόσχεσιν. ὃ δὲ σπασάμενος τὸ ξίφος ἀνέσχε μὲν ὡς παίσων ἐκείνον, ἀποστρέψας δὲ τὸ πρόσωπον ἑαυτὸν ἀπέκτεινε. πεσόντος δ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας ὁ Ἀντώνιος "εὐγε" εἶπεν "ὦ Ἔρως, ὅτι μὴ θυνηθεὶς αὐτὸς ἐμὲ ποιεῖν ὃ δεῖ διδάσκεις" καὶ παίσας διὰ τῆς κοιλίας ἑαυτὸν ἀφῆκεν εἰς τὸ κλινίδιον. ἦν δ' οὐκ εὐθυθάνατος ἢ πληγῆ. 5 διὸ καὶ τῆς φροῶς τοῦ αἵματος, ἐπεὶ κατεκλίθη, παυσάμενης, ἀναλαβὼν ἐδεῖτο τῶν παρόντων ἐπισφάττειν αὐτόν. οἱ δ' ἔφευγον ἐκ τοῦ δωματίου βοῶντος καὶ σφραδάζοντος, ἄχρι οὗ παρὰ Κλεοπάτρας ἦκε Διομήδης ὁ γραμματεὺς, κομίζειν αὐτόν ὡς ἐκείνην εἰς τὸν τάφον κελευσθεὶς. γνοὺς 77 οὖν ὅτι ζῆ, προθύμως ἐκέλευσεν ἄρασθαι τοῖς ὑπηρέταις τὸ σῶμα, καὶ διὰ χειρῶν προσεκομίσθη ταῖς θύραις τοῦ οἰκήματος. ἢ δὲ Κλεοπάτρα τὰς μὲν θύρας οὐκ ἀνέφωξεν, ἐκ δὲ θυρίδων τινῶν φανεῖσα σειρὰς καὶ καλώδια καθύει, καὶ τούτοις ἐναψάντων τὸν Ἀντώνιον ἀνεῖλκεν αὐτὴ καὶ δύο γυναῖκες, ἃς μόνας ἐδέξατο μεθ' αὐτῆς εἰς τὸν τάφον. οὐδὲν ἐκείνου λέγουσιν οἰκτρότερον γενέσθαι οἱ παραγε- 2 νόμενοι θάμα. πεφυρμένος γὰρ αἵματι καὶ δυσθανατῶν εἴλκετο, τὰς χεῖρας ὀρέγων εἰς ἐκείνην καὶ παραιωρούμενος· οὐ γὰρ ἦν γυναιξὶ ῥάδιον τὸ ἔργον, ἀλλὰ μόλις ἢ Κλεοπάτρα ταιν χερσὶν ἐμπεφυρκυῖα καὶ κατατεινομένη τῷ προσώπῳ τὸν δεσμὸν ἀνελάμβανεν, ἐπικελενομένων τῶν κάτωθεν αὐτῇ καὶ συναγωνιώντων. δεξαμένη δ' αὐτόν 3 οὕτω καὶ κατακλίνασα περιερρήξατό τε τοὺς πέπλους ἐπ' αὐτῷ, καὶ τὰ στέρνα τυπτομένη καὶ σπαράττουσα ταῖς χερσὶ, καὶ τῷ προσώπῳ τοῦ αἵματος ἀναματτομένη, δεσπότην ἐκάλει καὶ ἄνδρα καὶ αὐτοκράτορα, καὶ μικροῦ δεῖν ἐπιλέληστο τῶν αὐτῆς κακῶν οἴκτῳ τῶν ἐκείνου. καταπαύσας δὲ τὸν θρήνον αὐτῆς Ἀντώνιος ἤτησε πιεῖν οἶνον, εἴτε διψῶν εἴτε συντομώτερον ἐλπίζων ἀπολυθήσεσθαι. 4 πιῶν δὲ παρήγεσεν αὐτῇ τὰ μὲν ἑαυτῆς, ἂν ἢ μὴ μετ' αἰσχύνῃς, σωτήρια τίθεσθαι, μάλιστα τῶν Καίσαρος ἐταίρων Προκλήϊω πιστεύουσαν, αὐτόν δὲ μὴ θρηγεῖν ἐπὶ ταῖς ὑστάταις μεταβολαῖς, ἀλλὰ μακαρίζειν ὧν ἔτυχε καλῶν, ἐπιφανέστατος ἀνθρώπων γενόμενος καὶ πλεῖστον ἰσχύσας καὶ νῦν οὐκ ἀγεννῶς Ῥωμαῖος ὑπὸ Ῥωμαίου κρατηθεὶς.

- 78 Ὅσον δ' ἀπολείποντος αὐτοῦ Προκλήιος ἦκε παρὰ Καίσαρος. ἐπεὶ γὰρ ἑαυτὸν πατάξας ὁ Ἀντώνιος ἤγχετο πρὸς Κλεοπάτραν κομιζόμενος, Δερκεταῖός τις τῶν δορυφόρων λαβὼν τὸ ἐγχειρίδιον αὐτοῦ καὶ ἀποκρύψας ὑπεξῆλθε, καὶ δραμῶν πρὸς Καίσαρα πρῶτος ἤγγειλε τὴν Ἀντωνίου
 2 τελευτήν, καὶ τὸ ξίφος ἔδειξεν ἠμαγμένον. ὃ δ' ὡς ἤκουσεν, ἐνδοτέρω τῆς σκηνῆς ἀποστάς ἀπεδάκρυσεν ἄνδρα κηδεστήν γενόμενον καὶ συνάρχοντα καὶ πολλῶν ἀγώνων καὶ πραγμάτων κοινωνόν. εἶτα τὰς ἐπιστολάς λαβὼν καὶ τοὺς φίλους καλέσας ἀνεγίνωσκεν ὡς εὐγνώμονα γράφοντος αὐτοῦ καὶ δίκαια φορτικὸς ἦν καὶ ὑπερήφανος αἰεὶ
 3 περὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐκείνος. ἐκ δὲ τούτου τὸν Προκλήιον ἐπεμψε, κελεύσας, ἣν δύνηται, μάλιστα τῆς Κλεοπάτρας ζώσης κρατῆσαι· καὶ γὰρ ἐροβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δόξαν ἤγειτο τοῦ Θριάμβου καταγαγεῖν ἐκεῖνην. εἰς μὲν οὖν χεῖρας τῷ Προκλήιῳ συνελθεῖν οὐκ
 4 ἠθέλησεν· ἐγίνοντο δὲ λόγοι τῷ οἰκῆματι προσελθόντος ἕξωθεν αὐτοῦ κατὰ θύρας ἐπιπέδους, ἀποκεκλεισμένας μὲν ὀχυρῶς, φωνῇ δὲ διέξοδον ἐχούσας. καὶ διελέχθησαν ἢ μὲν αἰτουμένη τοῖς παισὶ τὴν βασιλείαν, ὃ δὲ θαρρεῖν καὶ πάντα πιστεύειν Καίσαρι κελεύων.
- 79 Ὡς δὲ κατιδὼν τὸν τόπον ἀπήγγειλε Καίσαρι, Γάλλος μὲν ἐπέμφθη πάλιν ἐντευξόμενος αὐτῇ, καὶ πρὸς τὰς θύρας ἔλθων ἐπίτηδες ἐμήκυνε τὸν λόγον· ἐν τούτῳ δὲ Προκλήιος κλιμακὸς προστεθείσης διὰ τῆς θυρίδος εἰσῆλθεν, ἣ τὸν Ἀντώνιον αἱ γυναῖκες ἐδέξαντο, καὶ πρὸς τὰς θύρας [αὐτὰς] εὐθύς, αἷς ἢ Κλεοπάτρα παρειστήκει προσέχουσα τῷ Γάλλῳ, κατέβαινε ὑπηρέτας ἔχων δύο
 2 μετ' αὐτοῦ. τῶν δὲ συγκαθειρομένων τῇ Κλεοπάτρᾳ γυναικῶν τῆς ἑτέρας ἀνακραγούσης “τάλαινα Κλεοπάτρα, ζῶρεῖ” μεταστραφεῖσα καὶ θεασαμένη τὸν Προκλήιον ὤρμησε μὲν αὐτὴν πατάξαι (παρεξωσμένη γὰρ ἐτύγχανέ τι τῶν ληστρικῶν ξιφιδίων), προσδραμῶν δὲ ταχὺ καὶ περισχὼν αὐτὴν ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ὁ Προκλήιος “ἀδικεῖς” εἶπεν “ὦ Κλεοπάτρα καὶ σεαυτὴν καὶ Καίσαρα, μεγάλην ἀφαιρουμένη χρηστότητος ἐπίδειξιν αὐτοῦ, καὶ διαβάλλουσα τὸν πραότατον ἡγεμόνων ὡς ἄπιστον καὶ
 3 ἀδιάλλακτον.” ἅμα δὲ καὶ τὸ ξίφος αὐτῆς παρείλετο, καὶ τὴν ἐσθῆτα, μὴ κρύπτοι τι φάρμακον, ἐξέσεισεν. ἐπέμφθη δὲ καὶ παρὰ Καίσαρος τῶν ἀπελευθέρων Ἐπαφρόδιτος,

ᾧ προστέτακτο ζῶσαν αὐτὴν φυλάττειν ἰσχυρῶς ἐπιμε-
λόμενον, τὰλλα (δὲ) πρὸς τὸ ἔραστον ἐνδιδόναι καὶ ἡδισιον.

Αὐτὸς δὲ Καίσαρ εἰσήλανθεν εἰς τὴν πόλιν Ἀρείῳ τῷ 80
φιλοσόφῳ προσδιαλεγόμενος καὶ τὴν δεξιὰν ἐνδεδοκῶς,
ἢ εὐθὺς ἐν τοῖς πολίταις περιβλεπτός εἶη καὶ θανμά-
ζοιτο τιμώμενος ὑπ' αὐτοῦ διακρηπῶς. εἰς δὲ τὸ γυμνά-
σιον εἰσελθὼν καὶ ἀναβὰς ἐπὶ βῆμά τι πεποιημένον, ἐκ-
πεπληγμένων ὑπὸ δέους τῶν ἀνθρώπων καὶ προσπιπτόν-
των, ἀναστῆναι κελεύσας ἔφη πάσης αἰτίας τὸν δῆμον
ἀφιέναι, πρῶτον μὲν διὰ τὸν κτιστὴν Ἀλέξανδρον, δεύτε-
ρον δὲ τῆς πόλεως θανμάζιον τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος,
τρίτον δ' Ἀρείῳ τῷ ἑταίρῳ χαριζόμενος. ταύτης δὲ τῆς 2
τιμῆς ἔτευχε παρὰ Καίσαρος Ἀρείος, καὶ τῶν ἄλλων ἐξη-
τήσατο συγχροῦς. ὧν ἦν καὶ Φιλόστρατος, ἀνὴρ εἰπεῖν μὲν
ἐξ ἐπιδρομῆς τῶν πύποτε σοφιστῶν ἰκανώτατος, εἰς-
ποιῶν δὲ μὴ προσηκόντως ἑαυτὸν τῇ Ἀκαδημείᾳ. διὸ καὶ
Καίσαρ αὐτοῦ βδελυττόμενος τὸν τρόπον οὐ προσέτετο τὰς
δεήσεις. ὁ δὲ πύπονα πολὺν καθεὶς καὶ φαιδὸν ἡμέτιον 3
περιβαλόμενος ἐξόπισθεν Ἀρείῳ παρηκολούθει, τοῦτον
αἰεὶ τὸν στίχον ἀναφθεγγόμενος "σοφοὶ σοιροὺς σώσουσιν,
ἂν ὦσιν σοφοί." πυνθόμενος δὲ Καίσαρ, καὶ τοῦ φθόρου
μᾶλλον Ἀρείον ἢ τοῦ δέους Φιλόστρατον ἀπαλλάξαι βου-
λόμενος, διῆκεν.

Τῶν δ' Ἀντωνίου παιδῶν ὁ μὲν ἐκ Φουλυίας Ἀντυλλος 81
ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ παιδαγωγοῦ παραδοθεὶς ἀπέθανεν·
καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τῶν στρατιωτῶν ἀποικιόντων, ὁ
παιδαγωγὸς ἀρελὼν ὃν ἐιρόρει περὶ τῷ τραχήλῳ πολυτι-
μώτατον λίθον εἰς τὴν ζώνην κατέραψεν, ἀρνησάμενος
δὲ καὶ φωραθεὶς ἀνεσταυρώθη. τὰ δὲ Κλεοπάτρας παι- 2
δια φρουρούμενα μετὰ τῶν τρεφόντων ἐλωθέριον εἶχε
δλαιταν. Καισαρίωνα δὲ τὸν ἐκ Καίσαρος γεγονέναι λε-
γόμενον ἢ μὲν μήτηρ ἐξέτεμψε μετὰ χρημάτων πολλῶν
εἰς τὴν Ἰνδικὴν δι' Αἰθιοπίας, ἕτερος δὲ παιδαγωγὸς
ὅμοιος Θεοδώρῳ Ῥόδων ἀπέπεισεν ἐπαρελθεῖν ὡς Καί-
σαρος αὐτὸν ἐπὶ βασιλείαν καλοῦντος. βουλευομένου δὲ
Καίσαρος Ἀρείον εἰπεῖν λέγουσιν "οὐκ ἀγαθὸν πολυκαι-
σαρήν."

Τοῦτον μὲν οὖν ὕστερον ἀπέκτεινε μετὰ τὴν Κλεοπά- 82
τρας τελευτήν· Ἀντώνιον δὲ πολλῶν αἰτουμένων θάψαι
καὶ βασιλείων καὶ στρατηγῶν, οὐκ ἀρέβλετο Κλεοπάτρας

τὸ σῶμα Καῖσαρ, ἀλλ' ἐθάπτετο ταῖς ἐκείνης χειρὶ πολυτελῶς καὶ βασιλικῶς, πᾶσιν ὡς ἐβούλετο χρῆσθαι λαβούσης. ἐκ δὲ λύπης ἅμα τοσαύτης καὶ ὀδύνης (ἀνεφλέγμανε γὰρ αὐτῆς τὰ στέρα τυπτομένης καὶ ἠλωτο) πυρετῶν ἐπιλαβόντων ἠγάπησε τὴν πρόφασιν, ὡς ἀφεξομένη τροφῆς διὰ τοῦτο καὶ παραλύσουσα τοῦ ζῆν ἀκωλύτως ἑαυτήν. ἦν δ' ἰατρὸς αὐτῇ συνήθης Ὀλυμπος, ᾧ φράσασα τάληθές ἐχρῆτο συμβούλῳ καὶ συνεργῳ τῆς καθαιρέσεως, ὡς αὐτὸς ὁ Ὀλυμπος εἶρηγεν ἱστορίαν τινὰ τῶν πραγμάτων τούτων ἐκδεδωκώς. ὑπονοήσας δὲ Καῖσαρ ἀπειλὰς μὲν τινὰς αὐτῇ καὶ φόβους περὶ τῶν τέκνων προσέβαλλεν, οἷς ἐκείνη καθάπερ μηχανήμασιν ὑπηρείπετο καὶ παρεδίδου τὸ σῶμα θεραπεύειν καὶ τρέφειν τοῖς 83 χρηζουσιν ἦγε δὲ καὶ αὐτὸς ἡμέρας ὀλίγας διαλιπὼν ἐν τευξόμενος αὐτῇ καὶ παρηγορήσων. ἦ δ' ἔτυχε μὲν ἐν στιβάδι κατακειμένη ταπεινῶς, εἰσιόντι δ' αὐτῷ μονοχίτων ἀναπηδήσασα προσπίπτει, δεινῶς μὲν ἐξηγριωμένη κεφαλὴν καὶ πρόσωπον, ὑπότρομος δὲ τῇ φωνῇ καὶ συντετηκυῖα ταῖς ὄψεσιν. ἦν δὲ πολλὰ καὶ τῆς περὶ τὸ στέρον αἰτίας καταφανῆ, καὶ ὅλως οὐθὲν ἐδόκει τὸ σῶμα τῆς 2 ψυχῆς ἔχειν βέλτιον. ἦ μέντοι χάρις ἐκείνη καὶ τὸ τῆς ὥρας ἰταμόν οὐ κατέσβεστο παντάπασιν, ἀλλὰ καίπερ οὕτω διακειμένης ἐνδοθέν ποθεν ἐξέλαμπε καὶ συνεπεφάνετο τοῖς κινήμασι τοῦ προσώπου. κελύσαντος δὲ τοῦ Καίσαρος αὐτὴν κατακλιθῆναι καὶ πλησίον αὐτοῦ καθίσαντος, ἤψατο μὲν τινος δικαιολογίας εἰς ἀνάγκην καὶ φόβον Ἀντωνίου τὰ πεπραγμένα τρεπούσης, ἐνισταμένου δὲ πρὸς ἕαστον αὐτῇ τοῦ Καίσαρος ἐξελεγχουμένη ταχὺ πρὸς οἶκτον μεθρημόσατο καὶ δέησιν ὡς δὴ τις ἂν 3 μάλιστα τοῦ ζῆν περιεχομένη. τέλος δὲ τοῦ πλήθους τῶν χρημάτων ἀναγραφὴν ἔχουσα προσέδωκεν αὐτῷ· Σελεύκου δὲ τινος τῶν ἐπιτρόπων ἐλέγχοντος ὡς ἔνια κούπτουσαν καὶ διακλέπτουσαν, ἀναπηδήσασα καὶ τῶν τριχῶν αὐτοῦ λαβομένη πολλὰς ἐνεφόρει τῷ προσώπῳ πληγὰς. 4 τοῦ δὲ Καίσαρος μειδιῶντος καὶ καταπαύοντος αὐτὴν “ἀλλ' οὐ δεινόν” εἶπεν “ὦ Καῖσαρ, εἰ σὺ μὲν ἠξίωσας ἀφικέσθαι πρὸς ἐμὲ καὶ προσειπεῖν οὕτω πράττουσαν, οἱ δὲ δοῦλοί μου κατηγοροῦσιν εἴ τι τῶν γυναικείων ἀπεθέμην, οὐκ ἑμαυτῇ δήπουθεν ἢ τάλαινα κόσμον, ἀλλ' ὅπως Ὀκταβία καὶ Λιβία τῇ σῆ μικρὰ δοῦσα δι' ἐκείνων

Ἰλεώ σου τύχοιμι καὶ πραοτέρου;” τούτοις ὁ Καῖσαρ ἤδειτο, ὁ
παντάπασιν αὐτὴν φιλοφρονεῖν οἰόμενος. εἰπὼν οὖν ὅτι
καὶ ταῦτα ἐπιτρέπει καὶ τὰλλα πάσης ἐλπίδος αὐτῇ χρή-
σεται λαμπρότερον, ἤγειτο ἀπιὼν, ἐξηπατηκέναι μὲν οἰό-
μενος ἐξηπατημένος δὲ μᾶλλον.

Ἦν δὲ Κορινθῆσιος Δολοβέλλας ἐπιφανὴς νεανίσκος ἐν 84
τοῖς Καίσαρος εἰσάροις. οὗτος εἶχε πρὸς τὴν Κλεοπάτραν
οὐκ ἀηδῶς· καὶ τότε χαριζόμενος αὐτῇ δεηθεὶς κρύφα
πέμπει ἐξήγγειλεν ὡς αὐτὸς μὲν ὁ Καῖσαρ ἀναξεύρῃσι
πέξῃ διὰ Συρίας, ἐκείνην δὲ μετὰ τῶν τέκνων ἀποστέλλειν
εἰς τρίτην ἡμέραν ἔγνωκεν. ἢ δ' ἀκούσασα ταῦτα πρῶτον 2
μὲν ἐδεήθη Καίσαρος ὅπως αὐτὴν ἰάση χάρις ἐπενεργεῖν
Ἀντωνίῳ· καὶ συγχωρήσαντος ἐπὶ τὸν τάφον κομισθεῖσα
καὶ περιπεσοῦσα τῇ σορῷ μετὰ τῶν συνήθων γυναικῶν
“ὦ φίλε Ἀντωνίε” εἶπεν, “ἔθαπτον μὲν σε πρῶτην ἔτι χειρ-
σὸν ἐλευθέραις, σπένδω δὲ νῦν αἰχμάλωτος οὖσα καὶ φρου-
ρουμένη μήτε κοιμητοῖς μήτε θρήνοις ἀκλισασθαι τὸ δοῦ-
λον τοῦτο σῶμα καὶ τηρούμενον ἐπὶ τοὺς κατὰ σοῦ θρι-
άμβους. ἄλλας δὲ μὴ προσδέχου τιμὰς ἢ χάρις, ἀλλ' αὐτὰ 3
σοι τελευτάται Κλεοπάτρας ἀγομένης. ζῶντας μὲν γὰρ
ἡμᾶς οὐδὲν ἀλλήλων διέστησε, κινδυνεύομεν δὲ τῷ θά-
νάτῳ διαμελεσθαι τοὺς τόπους, σὺ μὲν ὁ Ῥωμαῖος ἐν-
ταῦθα κείμενος, ἐγὼ δ' ἡ δύστηνος ἐν Ἰταλίᾳ, τοσοῦτο τῆς
σῆς μεταλαβοῦσα χώρας μόνον. ἀλλ' εἰ δὴ τις τῶν ἐκεῖ 4
θεῶν ἀλκή καὶ δύναμις (οἱ γὰρ ἐνταῦθα προῦδωκαν ἡμᾶς),
μὴ πρόη ζῶσαν τὴν σεαυτοῦ γυναῖκα, μηδ' ἐν ἔμοι περι-
ίδης θριαμβευόμενον σεαυτόν, ἀλλ' ἐνταῦθά με κρύψον
μετὰ σεαυτοῦ καὶ σύνθαινον, ὡς ἔμοι μυρίων κακῶν ὄν-
των οὐδὲν οὕτω μέγα καὶ δεινὸν ἔστιν ὡς ὁ βραχὺς οὗτος
χρόνος ὄν σοῦ χωρὶς ἔζηκα.”

Τοιαῦτ' ὀλοφυραμένη καὶ στέψασα καὶ κατασπασαμένη 85
τὴν σορὸν ἐκέλευσεν αὐτῇ λουτρὸν γενέσθαι. λουσαμένη
δὲ καὶ κατακλιθεῖσα λαμπρὸν ἄριστον ἤριστα. καὶ τις
ἦκεν ἀπ' ἀγροῦ κλιστην τινὰ κομίζων· τῶν δὲ φυλάκων ὅ
τι φίλοι πυνθανομένων ἀνοίξας καὶ ἀφελὼν τὰ θρία σύ-
κων ἐπιπλεων τὸ ἄγγελον ἔδειξε. θυμασάντων δὲ τὸ 2
κάλλος καὶ τὸ μέγεθος μειδιάσας παρεκάλει λαβεῖν· οἱ
δὲ πιστεύσαντες ἐκέλευον εἰσνεργεῖν. μετὰ δὲ τὸ ἄριστον
ἢ Κλεοπάτρα δέλιον ἔχουσα γεγραμμένην καὶ κατασεση-
μασμένην ἀπέστειλε πρὸς Καίσαρα, καὶ τοὺς ἄλλους ἐ-

ποδῶν ποιησαμένη πλὴν τῶν δυοῖν ἐκείνων γυναικῶν τὰς
 3 θύρας ἐκλείσεν. Καῖσαρ δὲ λύσας τὴν δέλτον ὡς ἐνέτυχε
 λιταῖς καὶ ὀλοφυρμοῖς δεομένης αὐτὴν σὺν Ἀντωνίῳ θά-
 ψαι, ταχὺ συνῆκε τὸ πεπραγμένον, καὶ πρῶτον μὲν αὐτὸς
 ὤρμησε βοηθεῖν, ἔπειτα τοὺς σκεψομένους κατὰ τάχος
 ἔπεμψεν. ἐγεγόνει δ' ὄξυ τὸ πάθος· δρόμῳ γὰρ ἐλθόντες
 καὶ τοὺς μὲν φυλάττοντας οὐδὲν ἠσθημένους καταλαβόν-
 4 τες, τὰς δὲ θύρας ἀνοίξαντες, εὗρον αὐτὴν τεθνηκυῖαν ἐν
 χρυσῇ κατακειμένην κλίνῃ, κεκοσμημένην βασιλικῶς. τῶν
 δὲ γυναικῶν ἡ μὲν Εἰρὰς λεγομένη πρὸς τοῖς ποσὶν ἀπέ-
 θνησκεν, ἡ δὲ Χάρμιον ἤδη σφαλλομένη καὶ καρηβαροῦσα
 κατεκόσμηε τὸ διάδημα τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. εἰ-
 πόντος δὲ τινος ὀργῇ “καλὰ ταῦτα, Χάρμιον,” “κάλλιστα
 μὲν οὖν” ἔφη “καὶ πρέποντα τῇ τοσοῦτων ἀπογόνῳ βα-
 σιλέων.” πλέον δ' οὐδὲν εἶπεν, ἀλλ' αὐτοῦ παρὰ τὴν κλί-
 νην ἔπεσεν.

86 Λέγεται δὲ τὴν ἀσπίδα κομισθῆναι σὺν τοῖς σύκοις
 ἐκείνοις καὶ τοῖς θύροις ἄνωθεν ἐπικαλυφθεῖσαν· οὕτω
 γὰρ τὴν Κλεοπάτραν κελεῦσαι, μηδὲν αὐτῆς ἐπισταμένης
 τῷ σώματι προσπεσεῖν τὸ θηρίον· ὡς δ' ἀφαιροῦσα τῶν
 σύκων εἶδεν, εἶπεῖν “ἐνταῦθα ἦν ἄρα τοῦτο,” καὶ τὸν
 2 βραχίονα παρασχεῖν τῷ δήγματι γυμνώσασαν. οἱ δὲ τη-
 ρεῖσθαι μὲν ἐν ὑδρίᾳ τὴν ἀσπίδα καθειρομένην φάσκου-
 σιν, ἡλακότη δὲ τινι χρυσῇ τῆς Κλεοπάτρας ἐκκαλουμένης
 αὐτὴν καὶ διαγραινούσης ὀρμήσασαν ἐμφῦναι τῷ βρα-
 χίονι. τὸ δ' ἀληθὲς οὐδεὶς οἶδεν, ἐπεὶ καὶ φάρμακον αὐ-
 τὴν ἐλέχθη φορεῖν ἐν κνηστίδι κοίλῃ, τὴν δὲ κνηστίδα
 κρύπτειν τῇ κόμῃ· πλὴν οὔτε κηλὶς ἐξήνθησε τοῦ σώμα-
 3 τος οὐτ' ἄλλο φαρμάκου σημεῖον. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ θηρίον
 ἐντὸς ὤφθη, συρμούς δὲ τινὰς αὐτοῦ παρὰ θάλασσαν, ἢ
 τὸ δωμάτιον ἀφειώρα καὶ θυρίδες ἦσαν, ἰδεῖν ἔφρασκον.
 ἔτιοι δὲ καὶ τὸν βραχίονα τῆς Κλεοπάτρας ὀφθῆναι δύο
 νυγμῆς ἔχοντα λεπτὰς καὶ ἀμυδράς. οἷς ἔοικε πιστεῦσαι
 καὶ ὁ Καῖσαρ· ἐν γὰρ τῷ θριάμβῳ τῆς Κλεοπάτρας αὐτῆς
 εἶδωλον ἐκομίζετο καὶ τῆς ἀσπίδος ἐμπεφυκυίας.

4 Ταῦτα μὲν οὖν οὕτω λέγεται γενέσθαι, Καῖσαρ δὲ, καί-
 περ ἀχθεσθεῖς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς γυναικός, ἐθαύμασε
 τὴν εὐγένειαν αὐτῆς, καὶ ταρῆναι τὸ σῶμα σὺν Ἀντωνίῳ
 λαμπρῶς καὶ βασιλικῶς ἐκέλευσεν. ἐντίμου δὲ καὶ τὰ γύ-
 ναια κηδείας ἔτυχεν αὐτοῦ προστάξαντος. ἐτελεύτησε δὲ

Κλεοπάτρα μὲν ἐνὸς δέοντα τεσσαράκοντα ἔτη βιώσασα, καὶ τούτων δύο καὶ εἴκοσι βασιλεύσασα, συνάρξασα δ' Ἀντωνίῳ πλείω τῶν δεκατεσσάρων. Ἀντώνιον δ' οἱ μὲν ἕξ οἱ δὲ τρισὶ τὰ πενήκοντα ὑπερβαλεῖν φασίν. αἱ μὲν οὖν Ἀντωνίου καθηρέθησαν εἰκόνας, αἱ δὲ Κλεοπάτρας κατὰ χώραν ἔμειναν Ἀρχιβίου τινὸς τῶν φίλων αὐτῆς χίλια τάλαντα Καίσαρι δόντος, ἵνα μὴ τὸ αὐτὸ ταῖς Ἀντωνίου πάθωσιν.

Ἀντωνίου δὲ γενεὴν ἀπολιπόντος ἐκ τριῶν γυναικῶν 87 ἑπτὰ παῖδας ὁ πρεσβύτατος Ἀντυλλος ὑπὸ Καίσαρος ἀηρέθη μόνος, τοὺς λοιποὺς δ' Ὀκταβία παραλαβοῦσα μετὰ τῶν ἕξ ἑαυτῆς ἔθρεψεν. καὶ Κλεοπάτραν μὲν τὴν ἐκ Κλεοπάτρας Ἰόβα τῇ χαριεστάτῳ βασιλέων συνήρξισεν, Ἀντώνιον δὲ τὸν ἐκ Φουλειας οὕτω μέγαν ἐποίησεν ὥστε τὴν πρώτην παρὰ Καίσαρι τιμὴν Ἀγρίππου τὴν δὲ δευτέραν τῶν Λιβίας παιδῶν ἐχόντων, τρίτον εἶναι καὶ δοκεῖν Ἀντώνιον. ἐκ δὲ Μαρκέλλου δυοῖν αὐτῇ θυγατέρων οὐσῶν, 2 ἐνὸς δ' υἱοῦ Μαρκέλλου, τοῦτον μὲν ἅμα παῖδα καὶ γαμβρὸν ἐποίησατο Καίσαρ, τῶν δὲ θυγατέρων Ἀγρίππῃ τὴν ἑτέραν ἔδωκεν. ἐπεὶ δὲ Μάρκελλος ἐτελεύτησε κομιδῇ νεόγαμος καὶ Καίσαρι γαμβρὸν ἔχοντα πλῆστιν οὐκ εὐπορον ἦν ἐκ τῶν ἄλλων φίλων ἐλέσθαι, λόγον ἧ Ὀκταβία προσήνεγκεν ὡς χρὴ τὴν Καίσαρος θυγατέρα λαβεῖν Ἀγρίππῃ, ἀφέντα τὴν ἑαυτῆς. πεισθέντος δὲ Καίσαρος πρώτον, εἴτ' 3 Ἀγρίππου, τὴν μὲν αὐτῆς ἀπολαβοῦσα συνήρξισεν Ἀντωνίῳ, τὴν δὲ Καίσαρος Ἀγρίππας ἔγημεν. ἀπολειπομένων δὲ τῶν Ἀντωνίου καὶ Ὀκταβίας δυοῖν θυγατέρων τὴν μὲν Δομίτιος Ἀγροβάροβος ἔλαβε, τὴν δὲ σωφροσύνη καὶ κάλλει περιβόητον Ἀντωνίαν Δροῦσος ὁ Λιβίας υἱός, πρόγονος δὲ Καίσαρος. ἐκ τούτων ἐγένετο Γερμανικὸς καὶ Κλαύδιος, ὧν Κλαύδιος μὲν ὕστερον ἤρξε, τῶν δὲ Γερμανικοῦ 4 παιδῶν Γάιος μὲν ἄρξας ἐπιφανῶς οὐ πολὺν χρόνον ἀηρέθη μετὰ τέκνου καὶ γυναικός, Ἀγριππῖνα δ' υἱὸν ἕξ Ἀγροβάροβου Λεύκιον Δομίτιον ἔχουσα Κλαυδίῳ Καίσαρι συνήρξισεν, καὶ θέμενος τὸν υἱὸν αὐτῆς Κλαύδιος Νέρωνα Γερμανικὸν προσωνόμασεν. οὗτος ἄρξας ἐφ' ἡμῶν ἀπέκτεινε τὴν μητέρα καὶ μικρὸν ἐδέησεν ὑπ' ἐμπληξίας καὶ παραφροσύνης ἀνατρέψαι τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν, πέμπτος ἀπ' Ἀντωνίου κατ' ἀριθμὸν διαδοχῆς γενόμενος.

Ἐπεὶ τοίνυν μεγάλαι περὶ ἀμφοτέρους γεγονάσι μετα- 1

- βολαί, πρῶτον τὰ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς ἐπιφραείας σκοπῶμεν, ὅτι τῷ μὲν ἦν πατρῷα καὶ προκατειργασμένα, μέγιστον ἰσχύσαντος Ἀντιγόνου τῶν διαδόχων καὶ πρὸ τοῦ Δημήτριον ἐν ἡλικίᾳ γενέσθαι τὰ πλεῖστα τῆς Ἀσίας ἐπελ-
- ² θόντος καὶ κρατήσαντος· Ἀντώνιος δὲ χαρίεντος μὲν ἄλλως ἀπολέμου δὲ καὶ μέγα μηδὲν εἰς δόξαν αὐτῷ καταλιπόντος γενόμενος πατρός ἐπὶ τὴν Καίσαρος ἐτόλμησεν ἀρχὴν οὐδὲν αὐτῷ κατὰ γένος προσήκουσαν ἐλθεῖν, καὶ τοῖς ἐκεῖνῳ προπεπονημένοις αὐτὸς ἑαυτὸν εἰσεποίησε διάδοχον, καὶ τοσοῦτον ἴσχυσεν ἐκ μόνων τῶν περὶ αὐτὸν ὑπαρχόντων ὀρμώμενος ὥστε δύο μοίρας τὰ σύμπαντα ποιησάμενος τὴν ἑτέραν ἐλέσθαι καὶ λαβεῖν τὴν ἐπιφρανεστέραν, ἀπὼν δ' αὐτὸς ὑπηρέταις τε καὶ ὑποστρατήγοις Πάρθους τε νικῆσαι πολλάκις καὶ τὰ περὶ Καύκασον ἔθνη
- ³ βάρβαρα μέχρι τῆς Κασπίας ὤσασθαι θαλάσσης. μαρτύρια δὲ τοῦ μεγέθους αὐτῷ καὶ δι' ἃ κακῶς ἀκούει· Δημητρίῳ μὲν γὰρ ὁ παιῆρ ἠγάπησε τὴν Ἀντιπάτρου Φίλαν ὡς κρείττονα συνοικῆσαι παρ' ἡλικίαν, Ἀντωνίῳ δ' ὁ Κλεοπάτρας γάμος ὄνειδος ἦν, γυναικὸς ὑπερβαλλομένης δυνάμει καὶ λαμπρότητι πάντας πλὴν Ἄρσάκου τοὺς καθ' αὐτὴν βασιλεῖς. ἀλλ' οὕτως ἐποίησε μέγαν ἑαυτὸν ὥστε τοῖς ἄλλοις μειζόνων ἢ ἐβούλετο δοκεῖν ἄξιος.
- ² Ἡ μέντοι προαίρεσις ἀφ' ἧς ἐκτήσαντο τὴν ἀρχὴν, ἀμιμπετος ἢ τοῦ Δημητρίου, κρατεῖν καὶ βασιλεύειν ἀνθρώπων εἰθισμένων κρατεῖσθαι καὶ βασιλεύεσθαι ζητοῦντος, ἢ δ' Ἀντωνίου χαλεπὴ καὶ τυραννικὴ καταδουλουμένου τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄρτι διαφυγόντα τὴν ὑπὸ Καίσαρι μοναρχίαν.
- ² ὁ δ' οὖν μέγιστον αὐτῷ καὶ λαμπρότατόν ἐστι τῶν εἰργασμένων, ὁ πρὸς Κάσσιον καὶ Βροῦτον πόλεμος ἐπὶ τῷ τὴν πατρίδα καὶ τοὺς πολίτας ἀφελέσθαι τὴν ἑλευθερίαν ἐπολεμήθη. Δημήτριος δέ, [καὶ] πρὶν εἰς τύχας ἐλθεῖν ἀναγκαίας, ἑλευθερῶν τὴν Ἑλλάδα καὶ τῶν πόλεων ἐξελαύνων τὰς φρουρὰς διετέλεσεν, οὐχ ὥσπερ Ἀντώνιος, ὅτι τοὺς ἑλευθερώσαντας τὴν Ῥώμην ἀπέκτεινεν
- ³ ἐν Μακεδονίᾳ, σεμνυνόμενος. ἐν τοίνυν ἐστὶ τῶν ἐπαινουμένων Ἀντωνίου τὸ φιλόδωρον καὶ μεγαλόδωρον, ἐν ᾧ τοσοῦτον ὑπεραίρει Δημήτριος ὥστε χάρισσασθαι τοῖς πολεμίοις ὅσα τοῖς φίλοις οὐχ ἔδωκεν Ἀντώνιος. καίτοι ταφῆναί γε καὶ περισταλῆναι κελεύσας Βροῦτον ἐκεῖνος εὐδοκίμησεν· οὗτος δὲ καὶ τοὺς ἀποθανόντας τῶν πολεμίων

πάντας ἐκήδευσε καὶ τοὺς ἀλόντας Πτολεμαῖω μετὰ χρη-
μαίων καὶ δωρεῶν ἀπέπεμψεν.

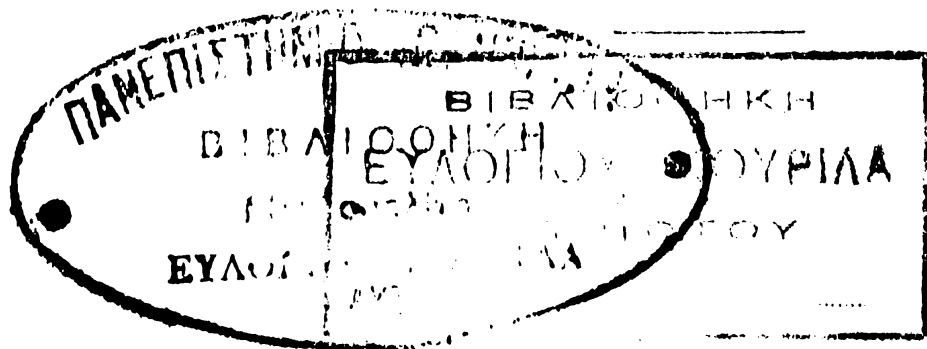
Ἰβριστὰ μὲν εὐτυχοῦντες ἀμφοτέρω, καὶ πρὸς τρυ- 3
φὰς ἀνειμένοι καὶ ἀπολαύσεις· οὐκ ἂν εἴποι δέ τις ὡς
Δημήτριον ἐν εὐπαθείαις καὶ συνουσίαις ὄντα πράξεων
καιρὸς ἐξέφυγεν, ἀλλὰ τῇ περιουσίᾳ τῆς σχολῆς ἐπεισῆγε
τὰς ἡδονάς, καὶ τὴν Λάμιαν ὡσπερ τὴν μυθικὴν ἀτεχνῶς
παίζων καὶ νυστάζων ἐποιεῖτο διαγωγὴν. ἐν δὲ ταῖς τοῦ 2
πολέμου παρασκευαῖς οὐκ εἶχεν αὐτοῦ τὸ δόρυ κιττόν,
οὐδὲ μύρων ὠδώδει τὸ κράνος, οὐδὲ γεγανωμένος καὶ ἀν-
θηρὸς ἐπὶ τὰς μάχας ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος προήει, κοι-
μίζων δὲ τοὺς θιάσους καὶ τὰ βακχεῖα καταπαύων ἀμφι-
πολος Ἄρεος ἀντέρου κατὰ τὸν Εὐριπίδην ἐγίνετο, καὶ δι'
ἡδονὴν ἢ ῥαθυμίαν οὐθὲν ἀπλῶς ἔπταισεν. Ἀντώνιον δ', 3
ὡσπερ ἐν ταῖς γραφαῖς ὁρῶμεν τοῦ Ἡρακλέους τὴν Ὀμ-
φάλην ὑβριζοῦσαν τὸ ῥόπαλον καὶ τὴν λεοντὴν ἀποδύου-
σαν, οὕτω πολλάκις Κλεοπάτρα παροπλίσασα καὶ κατα-
θέλξασα συνέπεισεν ἀρέντα μεγάλας πράξεις ἐκ τῶν χειρῶν
καὶ στρατείας ἀναγκαίας ἐν ταῖς περὶ Κάνωβον καὶ Τα-
φρόσιριν ἀκταῖς ἀλύειν καὶ παίζειν μετ' αὐτῆς. τέλος δ', 4
ὡς ὁ Πάρις, ἐκ τῆς μάχης ἀποδρὰς εἰς τοὺς ἐκεῖνης κατε-
δύετο κόλπους· μᾶλλον δ' ὁ μὲν Πάρις ἠττηθεὶς ἔφυγεν
εἰς τὸν Θάλαμον, Ἀντώνιος δὲ Κλεοπάτραν διώκων ἔφυγε
καὶ προήκατο τὴν νίκην.

Ἔτι Δημήτριος μὲν, οὐ κεκωλυμένον ἀλλ' ἀπὸ Φιλίπ- 4
που καὶ Ἀλεξάνδρου γεγονὸς ἐν ἔθει τοῖς Μακεδόνων βα-
σιλεῦσιν, ἐγάμει γάμους πλείονας ὡσπερ Λυσίμαχος καὶ
Πτολεμαῖος, ἔσχε δὲ διὰ τιμῆς ὅσας ἔγημεν· Ἀντώνιος δὲ
πρῶτον μὲν ὁμοῦ δύο γυναῖκας ἠγάγετο, πρῶτα μὲν
Ῥωμαῖω τετολιμημένον, ἔπειτα τὴν ἀστὴν καὶ δικαίως γα-
μηθεῖσαν ἐξήλασε τῇ ξένῃ καὶ μὴ κατὰ νόμους συνούση
χαριζόμενος· οὐθὲν ἐκ γάμου τῷ μὲν οὐθὲν τῷ δὲ τὰ μέ-
γιστα τῶν κακῶν ἀπήτησεν. ἀσέβημα μέντοι τοσοῦτον 2
δι' ἀσέλγειαν οὐθὲν ταῖς Ἀντωνίου πράξεσιν ὅσον ταῖς
Δημητρίου πρόσσεστιν. οἱ μὲν γὰρ ἱστορικοὶ φασὶ καὶ τῆς
ἀχροπόλεως ὅλης εἶργεσθαι τὰς κύναις διὰ τὸ τὴν μίξιν
ἐμφανῆ μάλιστα τοῦτο ποιεῖσθαι τὸ ζῆλον· ὃ δ' ἐν αὐτῷ
τῷ Παρθενῶνι ταῖς τε πόρναῖς συνῆν καὶ τῶν ἀστῶν κατε-
πόρνευσε πολλάς. καὶ οὐ τις ἂν ἤγιστα τὰς τοιαύτας τρυ- 3
φὰς καὶ ἀπολαύσεις οἷοιτο μετέχειν κακοῦ, τῆς ὠμότητος,

τοῦτ' ἔνεστι τῇ Δημητρίου φιληδονίᾳ, περιιδόντος, μᾶλλον δ' ἀναγκάσαντος οἰκτρῶς ἀποθανεῖν τὸν κάλλιστον καὶ σωφρονέστατον Ἀθηναίων, φεύγοντα τὸ καθυβρισθῆναι. συνελόντι δ' εἰπεῖν, Ἀντώνιος μὲν ἑαυτὸν διὰ τὴν ἀκρασίαν, Δημήτριος δ' ἄλλους ἠδίκησεν.

- 5 Πρὸς μέντοι γονεῖς ὑμεμιπτον ἑαυτὸν εἰς ἅπαντα παρέσχεν ὁ Δημήτριος· Ἀντώνιος δὲ τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρὸς ἐξέδωκεν ἐπὶ τῷ Κικέρωνα ἀποκτεῖναι, πράγμα καὶ καθ' ἑαυτὸν μιᾶρον καὶ ὠμόν, ὡς μόλις (ἂν) Ἀντώνιον ἐπ' αὐτῷ συγγνώμης τυχεῖν, εἰ σωτηρίας τοῦ θεοῦ μισθὸς ἦν ὁ
- 2 Κικέρωνος θάνατος. ἃ τοίνυν ἐπιώρησαν ἀμφοτέροι καὶ παρεσιπόνθησαν, ὃ μὲν Ἀρτάβαζον συλλαβὼν ὃ δ' Ἀλέξανδρον ἀποκτείνας, Ἀντωνίῳ μὲν ἔχει τὴν πρόφρασιν ὁμολογουμένην (ἀπελείφθη γὰρ ἐν Μήδοις ὑπ' Ἀρταβάζου καὶ προεδόθη), Δημήτριον δὲ πολλοὶ λέγουσι ψευδεῖς αἰτίας, ἐφ' οἷς ἔδρασε, πλασάμενον κατηγορεῖν ἀδικηθέντα, οὐκ ἀδικήσαντα ἀμύνασθαι. πάλιν δὲ τῶν μὲν κατορθωμάτων αὐτουργὸς ὁ Δημήτριος γέγονε· καὶ τούναντιον ὁ Ἀντώνιος, ἐν οἷς οὐ παρῆν, καλλίστας καὶ μεγίστας διὰ
- 6 τῶν στρατηγῶν ἀνηρεῖτο νίκας. ἐξέπεσον δὲ τῶν πραγμάτων ἀμφοτέροι μὲν δι' αὐτούς, οὐ μὴν ὁμοίως, ἀλλ' ὃ μὲν ἐγκαταλειψθεῖς (ἀπέστησαν γὰρ αὐτοῦ Μακεδόνες) ὃ δ' ἐγκαταλιπὼν (ἔφυγε γὰρ τοὺς ὑπὲρ αὐτοῦ κινδυνεύοντας), ὥστε τοῦ μὲν ἐγκλημα εἶναι τὸ δυσμενεῖς οὕτω πρὸς αὐτὸν ἀπεργάσασθαι τοὺς μαχομένους, τοῦ δὲ τὸ παρεσκευασμένην εὐνοίαν τοιαύτην καὶ πίστιν ἐγκαταλιπεῖν.
- 2 τὸν δὲ θάνατον οὐδετέρου μὲν ἔστιν ἐπαινέσαι, ψεκτὸς δ' ὁ Δημητρίου μᾶλλον· αἰχμιάλωτός τε γὰρ ὑπέμεινε γενέσθαι, καὶ καθειρθεῖς ἠγάπησεν ἐπικερδᾶναι τριετίαν, οἴνῳ καὶ γαστρὶ καθάπερ τὰ ζῆα χειροθήης γενόμενος. Ἀντώνιος δὲ δειλιῶς μὲν καὶ οἰκτρῶς καὶ ἀτίμως, οὐ μὴν ἀλλὰ πρό γε τοῦ κύριον γενέσθαι τὸν πολέμιον τοῦ σώματος ἑαυτὸν ἐξήγαγεν.

BKI
D

E'

PLUTARCHI VITAE.

327
P

Αριθ. εν. 142.246

E'

PLUTARCHI
VITAE
INTER SE COMPARATAE.

EDIDIT

IMMANUEL BEKKER.

VOL. V.

EDITIO STEREOTYPA.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΠΑ
ΑΔΥΠΙΩΤΟΥ
ΜΕΤΩΝ ΑΦΙΘ.

EX OFFICINA BERNHARDI TAUCHNITZ.
LIPSIAE MDCCCLVII.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητ. ο. 249
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΠΑ

ADNOTATIO CRITICA.

Vitae LXII, 1, 2, 6. αὐτῷ C: αὐ-
 τοῦ. || 2, 2, 6. τὴν C: εἶναι. || 4, 5.
 βίων B: βίω. || 4, 1, 5. δόντας R: δι-
 δόντας. || 2, 2. βαλλόμενος C: παρα-
 βαλλόμενος. || 3, 9. ποιησάμενον? * ||
 5, 3. πάντας R: πάντα. || 5, 4, 3. καὶ
 addidit Laarius, omisso τε post
 ἐθανμάσθη. || 7, 3, 7. ἀπολείπειν. C:
 ἀπολιπεῖν. || 9, 3, 4. ἀφαιρεῖν C: ἀφε-
 λειν. || 10, 4, 2. τὸ μὲν σῶμα S. || 11,
 2, 3. λόγος Plato ep. 7: ἐν λόγοις. || 3,
 7. μηδὲν St: μηδὲ. || 16, 3, 1. διαφθα-
 ρησόμενον? * || 17, 3, 4. ἐπιτεθρυμμέ-
 νον Ruhnkenius: ἐπιτεθρυμμένον. ||
 18, 3, 2. τριήρη Laarius: τριήρεις. ||
 19, 2. Σκύλλαν Plato ep. 7: Σικε-
 λίαν. || 24, 2, 5. τινὸς C: τινά. || 25, 5,
 2. ἰστιῶν R: ἰστιον. || 27, 2, 2. Ἄκρας
 Palmerius: Μακρὰς. || 29, 1, 1. Τεμε-
 νίτιδας Boettcherus: Μεντιτίδας. || 2,
 1. προστρεπομένων R: προστρεπομέ-
 νων. || 4. τοῦτο προβάς So: τοῦτω
 προσβάς. || 30, 2, 3. ἄδειαν E: ἄ δεῖ.
 || 3, 2. ἐδοκίμασε C: ἐδοκίμαζε. || 34,
 4, 4. βάρους C: βάρους. || 37, 4, 5.
 κατέχειν C. || 39, 2, 7. ἀπέστρεψεν R:
 ἐπέστρεψεν. || 40, 1, 2. ἀνελάμβανον
 St: ἀπελάμβανον. || 41, 2, 8. ἐφῆκε
 B: ἀφῆκε. || 43, 1, 3. ἐκπίπτοντα Sch:
 ἐμπίπτοντα. || 44, 2, 4. σπουδὴν S:
 σχολὴν. || 46, 3, 2. ὑπὸ Sch: ἀπὸ. ||
 4. ὑποτρέχοντες R: ἐπιτρέχοντες. ||
 4, 6. τραπομένων Sch: τρεπομένων.
 || 47, 3, 7. τοι C: τι. || 48, 1, 3. κό-
 ψαντα στανρόν X: κόψαντας τά-
 φρον. || 50, 2, 4. ἀπολείποντος*: ἀπολιπόντος. || 52, 1, 1. προκεχωρη-
 κῶτων So: προσκεχωρηκῶτων. || 2.
 πρότερον R: πρῶτον. || 56, 4, 4.
 Κορείοις B: Κουρείοις. || 57, 2, 1.
 κατάγχειν C: κατέχειν.
 LXIII, 1, 2, 7. δυσχερέστερα R:
 δυσχερέστατα. || 4, 2, 4. Κιλικίαν
 Voegelinus: Σικελίαν. || 5, 2, 1. χα-
 ριζόμενος Sch: χαριζόμενον. || 6, 1,
 3. πύλας C: πύλας ἐρχεσθαι. || 4, 2,
 περὶ τούτου ante 1. πολλὴν legeba-
 tur: transposuit Voegelinus. || 7.
 ὄποι Sch: ὄπον. || 5, 2. ὑπὸ Sch:
 ἀπὸ. || 9, 3, 3. Βροῦτε: Βροῦτος. ||
 10, 2, 6. καθήσοιεν R: καθίσοιεν. ||
 3, 6. θεάς Appianus: θεάτρα. || 12,
 4, 5. Ἀλβίνον X: Λαβιηρόν. || 13, 1,
 5. αὐτὸν Voegelinus: αὐτὴ. || 2, 5.
 ἀπομνημονευμάτων B: ἀπουρημό-
 νευματῶν. || 14, 2, 1. μία R: μίαν. ||
 4, 2. παρὰ Wyttenbachius: περὶ. ||
 6. ἐκάστοις Voegelinus: ἕκαστος. ||
 15, 6, 7. γε Sch: δὲ. || 17, 2, 5. κατα-
 φιλοῦντες S. || 18, 3, 1. ὑποτιθεῖς C:
 ὑποθεῖς. || 19, 2, 5. ὡς St: ὅς. || 20,
 4, 6. καθήγιζον C: καθηγιάζον. || 21,
 1, 6. φορὰς ἀσταθμήτους B: φορᾶς
 ἀσταθμήτον. || 2, 5. et 22, 3, 1. Καί-
 σαρι? || 21, 3, 8. προσήκειν Dacerius:
 προσῆκεν. || 22, 2, 7. κατεστασίαζε
 Sch: κατεστασίασε. || 4, 5. τοῦ R:
 τὸν. || 25, 3, 1. Γαβίνος libri. || 30,
 5, 2. αἰσθημένων] ὠθουμένων? ||
 33, 1, 5. ἀρχὴν] μάχην Wytten-
 bach. || ὑπὸ C: ἀπὸ. || 34, 3, 8. πε-
 ποίηκεν Sch: ἐπεποιήκει. || 35, 3, 1.

Ύμνων R: Ύμνων. || 3, 4. ἐκεί-
 νους —, ὅν δ' ἀδικίας δόξα εἰσὶ. ||
 33, 4, 3. δὲ Beusseler: δη. || 37, 2, 2.
 ἔκλειπεν] ἔκειεν plerique. || 4, 2. ἐμ-
 βανώντων R: ἐκτανώντων. || 38, 2,
 5. ἐναντίον R: ἀναντίον vel ἀντιώ-
 νων. || 39, 6, 1. γα R: γε. || 40, 2, 4.
 ἐχομεν C: ἐχομεν. || 7. κκλημένους
 H: κκλημένον. || 5, 4. ὅτι αἰδίδι
 R. || 5. ἐκείνην R: ἐκείνον. || 41, 1, 6.
 χρῆσθαι: χρῆσασθαι vel χρῆμασθαι.
 || 3, 1. τοιαύτην? || 42, 1, 1. συμπε-
 ούστας H: συμπεκουόντας. || 3. χροί?
 || 4, 9. ἐτήρηται E: ἡστέτατο. || 43,
 1, 3. ὅτι E: ὅτι. || 4. περὶ ἐνία R:
 περὶ ἐνία. || 6, 1. ὅφ' αὐτοῦ H: ὅπ'
 αὐτοῦ. || 45, 6, 3. ἐκείνην H: ἐκείνον.
 || 46, 1, 3. ἐπαλέσθαι C: ἐπάλλασθαι.
 || 5, 1. ἴσσοτο Sch: ἴσσοτο. || 47, 2, 3.
 πρὸς Καλαύρα Sch. || 4, 4. ἀπέκρουσε
 C: ἀπέκρουσε. || 49, 1, 1. προουγαγών
 B: προουγαγών. || 2, 5. ὅπ' C: ἀπ'.
 || 53, 2, 4. τοι H: σοι. || 4, 5. ἀναρ-
 πύσασαν Woelfflinus: ἀναρπύσασαν.

LXIV, 1, 3, 3. ἀφελκόμενος — διω-
 κόμενοι? || 2, 1, 2. οὐτ' *: οὐδ'. ||
 3, 1, 2. ὡς: ὡν. || 3, 4. οὐσαντος X:
 οὐσαντος. || 4, 2, 6. περιωφάμενον
 B: περιωφάμενον. || 4, 1. πωτεν-
 θέντας C: πωτενύσαντας.

LXV, 2, 3, 4. τέκοι C: τέκοιν. ||
 3, 2, 1. ἄν αἰδίδι C. || 4. οὐκων C:
 οὐκων. || 4, 3, 3. τὸ αὐτὸ κατ' αἰδίδι
 R. || 5. δὲ αἰδίδι C. || 5, 1, 3. σοῦ-
 λαι: σοῦλαι σοῦλαι. || 2, 8. δέριμα C:
 δῶρα. || 7, 2, 3. ἄμα C: ἄλλα. || 8, 2,
 4. μαχομένων E: Μακεδόνων. || 3, 1.
 μέγα τῶ B: μετὰ τὸ. || 5, 3. φρυγόν-
 του Sch: φρυγόντου. || 9, 2, 3. κοκοῦς
 B: καλοῦς. || 10, 1, 4. ἀνασταλόντος
 R: ἀναλασθόντος. || 11, 6, 1. φιλίους
 C: φίλοι. || 13, 2, 3. αὐτῶ B: αὐτοῦ.

|| 4, 1. Φαλλῶν C: φαλλῶνον vel
 φαῦλλον. || 14, 1, 3. ἐπιμήσεν R: ἐπι-
 τμήσεν. || 17, 6, 4. ἐννοήσας] εὔνοια
 E. || 3, 4. ἐν] ἐπὶ H. || 5. αὐτὸς δὲ
 φοβούμενος*: αὐτὸν δὲ φοβούμε-
 νον. || 19, 4, 4. δ' οὐν H: γοῦν vel
 οὐν. || 20, 3, 5. Τιμοκράτην: ἐρμο-
 κράτην. || 21, 3, 5. ὅφ' C: ὅφ'. || 22,
 2, 9. προουπώλετο H: προουπώ-
 λετο. || 23, 3, 4. οὐν H: γοῦν. || 24, 4,
 2. φθάνειν ἀλλήλους*: φθονεῖν ἀλ-
 λήλους. || 27, 3, 2. ἀνέδειξεν R: ἐδει-
 ξεν. || 28, 2, 6. ἀνάγκην H: ἀνάγκη. ||
 3, 7. τ' ?*

LXVI, 1, 4, 5. πάντων ἀεὶ βέλ-
 οταν αὐτὸν X. || 3, 2, 6. κομρότερον
 R: κομρότερον. || 4, 1, 2. ἐκινδύνου-
 σεν C: ἐκινδύνουσαν. || 6, 4, 3. προελ-
 θῶν H: προελθῶν. || 7. ἀπήγειν
 H: ἀπήγειν. || 1, 4. τότε Sch: τὸ δέ. ||
 3, 4, 4. ἀνήλθεν C: ἐπανήλθεν vel
 ἐπήλθεν. || 10, 2, 5. ἄλλον C: ἄλλ' ἢ.
 || 4, 3. ἐκφορτίσας E: ἐκφόρουσα. ||
 12, 2, 4. Ανδρίας Paltorius. || 15, 2,
 8. ὑπὸ σκητῆν] ὑπ' αὐγῆν? || 18, 1,
 5. πρῶξε Amiotus: παρῶξε. || 22, 5,
 4. ἀπέκρουσε C: ἀπέκρουσε. || 24, 5, 7.
 ἄλλου H: ἄλλον. || 25, 2, 6. ἐπιθεῖς
 R: περὶθεῖς. || 29, 6, 3. καὶ τὴν κοι-
 λαν ἐξουγαγεῖσθαι] hanc ex Pho-
 τίο αἰδίδι. || 30, 4, 5. παρῶφθη
 Pflugkii: γὰρ ὡφθη. || 5, 5. φύων]
 πλοτεν X. || 35, 1, 1. ὑπόθεσιν X:
 ὑπόθεσιν. || 37, 1, 5. ὀπλίτας B: πο-
 λίτας. || 7. αὐτὸν X: αὐτός. || 38, 4, 2.
 αὐ δ' αἰδίδι Amiotus. || 5, 3. ἄξιον
 H: ἤξιον. αὐ ἦν ἄξιον? || 39, 3, 1.
 ἐγγραψα*: γέγραψα. || 6. ἐκείθεν: ἐγ-
 γύθεν. || 4, 4. ἄνω B: ἄνω. || 43,
 4, 1. πάντα] πάντων μάλιστα R,
 προτιμῶν καὶ πάντα Pflugkii. ||
 45, 2, 5. ἤτιώντο] ἤτιώντο τούτων
 C. αὐ ὡν ἤτιώντο? || 47, 1, 6. Δυ-

ματων X: Κυρατων. || 48, 2, 3. πα-
 τος: πατρὸς plerique. || 49, 2, 7.
 πολλῶν B: πόλεων. || 52, 1, 7. ἀδήλα
 B: ἐν ἀδήλα.

LXVII, 1, 1, 4. αἰωρούμενοι cum
 So C. || 3, 2, 5. ἐν Sch. || 3, 2. με-
 γάλους R: μεγάλους. || 4, 1, 1. ἐπι-
 τρώπων X: ἐπίτροπος ἄν. || 4, 1.
 στρατηγικῶ X: στρατιωτικῶ. || 2.
 βουλευῆ C. an αὐτοὶ — βουλευόμε-
 θα? || 3. μειοῦμεν R: μένομεν. ||
 5, 1, 5. γανερὸς Sch: γανερῶς. || 5,
 4. ἀνητάς B: ὄντας. || 6, 1, 2. Μάκρος
 X: Μαῦρος. || 4, 1. μεταβαλονμένων
 B: μεταβαλομένων vel μεταβαλλο-
 μένων. || 7, 3, 1. ἡμέραις] ἡμέραις
 ἕστερον? || 8, 3, 4. αὐτὸν B: ἐαν-
 τόν. || 9, 1, 5. ἐπιμισθίου S: ἐπι-
 μισθῶ οὐ. || 3, 4. τὸ R: τῶ. || 7. Ποπ-
 παίαν Casaubonus: Πομπάιον vel
 Ποππαίον. || 10, 1, 5. ἀποστατικῶ
 R: ἀποστατικῶς. || 3, 5. ἀνειπεῖν R:
 εἰπεῖν. || 4, 3. τὸν Ξεργίνιον C: τοῦ
 Ξεργίνιον. || 4. κολούειν So: κω-
 λείν. || 11, 1, 6. βασιλικῆς Grinaeus,
 ἀλικῆς So: ἡλικῆς. || 7. τῶν Gri-
 naeus: τοῦ. || 12, 3, 4. ὑφ' αὐτῶ C:
 ὑπ' αὐτῶ. || 13, 2, 7. εἶναι So: εἶναι
 δεῖν. || 14, 2, 1. ἔχειν Sch: ἔχει. || 6,
 2. ταύτην R: αὐτήν. || 15, 1, 3. αὐτῶν
 So: αὐτὸν. || 2, 3. Τουρπυλιανὸς X:
 Τερπουλιανὸς vel Τερτουλιανὸς. || 3,
 5. συλλοχίσας R: συλλοχίσας. || 4, 1.
 παρόντες Sch: παρόντος. || 3. τὸν
 αὐτοκράτορα St: ὑπὸ τοῦ αὐτοκρά-
 τορος. || 4. παρτίκειν C: πάλιν εἰ-
 πείν vel εἴκειν. || 16, 1, 4. αὐτῶ So:
 αὐλῶ. || 18, 3, 1. τῶν R: τὸ. || 3. τῶ
 νεωτερισμῶ R: τῶν νεωτερισμῶν. ||
 20, 2, 1. δεδομένην R: διδομένην. ||
 αὐτῶ So: αὐτὸς. || 3, 3. γε So: δε.
 || 23, 2, 1. Σκριβωνίας Lipsius: κρη-
 τῶνος. || 3, 5. ἀνεκπλήκτως C. || 24,

1, 5. διέφθειρεν S: διέφθειρον. || 7.
 πίστιν R: πᾶσιν. || 2, 6. προσιδεῖν
 C: προῖδων. || 7. σημεῖα (ὄρα) R. ||
 4, 3. πωληταῖς So: πολίταις. || 25,
 1, 4. τῆ ψυχῆ C: τῆς ψυχῆς. || 3, 5.
 ἐφῆκεν B: ἀφῆκεν. || 4, 3. ἀτενωε
 Wyttenbachius: ἀγερωε. || 26, 5, 1.
 ἦν Δήροσε S: Ἰνδρῖου. || 8. ὕφεις
 plerique. || 27, 2, 4. Λεκάτιον C:
 Ἀρκάδιον. || 5. ἀποκόψαντα B: ἀπο-
 κρύψαντα. || 4, 3. Μούρκον X: Μάρ-
 κον. || 28, 3, 3. ὑπὸ C: ἀπὸ. || 4.
 Σεσοόριον G. A. Becker: σισιέρ-
 τιον. || 29, 2, 1. καθελεῖν C: καθε-
 λῶν. || 3. ἀπηξίωσαν R: ἠξίωσαν.

LXVIII, 1, 1, 6. αὐτὸ Grinaeus:
 τοῦ. || 7. ἐγκεκλήσθαι idem: ἐκλε-
 λῆσθαι. || 2, 2, 1. αὐτάς C: αὐτὸς.
 || 5. ἀνταξίαν R. || 3, 5. πειοθέντι
 C: πειοθέντος Sch: πειοθέντα. || 3,
 2, 1. Κλούμιος Lipsius: Κλαύδιος. ||
 8. κολούειν B: κωλύειν. || 3, 3. Ἰδοτίας
 ἀπάξοντα S: ὡς τινὰς ἄξοντα. || 8,
 6. παραλαβῶν St: παραβαλῶν. || 4,
 5, 5. τοουῦτος Sch: τοιοῦτος. || 8.
 διατηροῦσι C. || 5, 3, 6. ἐπὶ C: ὑπὸ.
 || 4, 5. γε R: τε. || 5, 1. τὸ C: τοῦ. ||
 7, 1, 3. Γάλλος St: Γάλβας. || 2, 6.
 οὔτος So: τοῦς. || 3, 3. ἐπισπόμενοι
 So: ἐπισπαίμενοι. || 4, 2. παρῶξνον
 Sch: παρῶξνον. || 8, 1, 1. Βητρια-
 κὸν S: τὸ Βητριακόν. || 9, 2, 3. λο-
 γισμοῦς S: ἐκλογισμοῦς. || 5, 2. ἐμ-
 βαλεῖν R: ἐμβάλλειν. || 10, 1, 2. ὅτι
 R: ὅτι τοῦτο. || 2, 1. σῶμα] πτέρω-
 μα? ἄφθρον? ρεῦρον? || 5. πλοῖα
 So: ὄπλα. || 12, 4, 1. δε addidit Sch.
 || 5, 3. τούτους R: τούτοις. || 4. ἐπὶ
 St: ὑπὸ. || 13, 2, 4. ἐθελήσαντος St:
 ἐθελήσαντος. || 14, 2, 1. δετῶν C:
 ἐναντιῶν. || 2. τοῦς ἐμφυλλοῦς πο-
 λέμους Sch: τοῖς ἐμφυλλοῖς πολέ-
 μοις. || 5. τοουῦτο C: τοῦτο. || 15,

1, 1. εἶωθε C: εἰώθει. || 6. οὐδεις τας*: τοῖς παροῦσι. || 2, 5. βουλό-
 S: οὐκ. || 2, 1. οὐδ' R: οὐκ. || 3. μενος Sch: βουλόμενον. || 17, 1, 4.
 θύρας R: θύραις. || προελθόντος S: προσεκαλεῖτο R: προεκαλεῖτο. || 2,
 προελθόντες. || 4. προστρόπαιοι C: 3. βαθέως B: βαρέως. || 4, 1. κατ'
 τρόπαια. || 4, 7. καταβαίνουσαν So: αὐτόν C: καθ' ἑαυτόν. || 7. ὑφέντες
 καταβαίνουσιν. || 6, 1. πολλάκις (σκε- So: ἀφέντες. || 18, 2, 1. δαίμοσι Lo-
 ψαμένω)?* || 16, 1, 3. τοὺς παρόν- beckius: δηλώσει.

ADNOTATIO CRITICA.

Vitae XLIX, 2, 4, 1. προαπόλ- C. || 14, 2, 4. θαυμαστήν R. || 5. και
 λυσι B: προσαπόλλυσι. || 3. δήμοις C: την πραότητα C. || 3, 2. πείθων S. ||
 δημοσίοις. || 10. οἷς ἀμαρτάνουσι οἱ 15, 2, 4. αὐτὸς S: αὐτὸν. || 16, 1, 2.
 πολλοὶ και συνεπιρρέπον E: τοῖς ...] συσχολάζων E, συνῶν S. || 17, 1,
 ἀμαρτάνουσι ᾧ πολλοὶ και συνεπι- 2. πράγμασιν E: γράμμασιν. || 2, 6.
 ρέπουσι. || 4, 1, 7. παιδείας: και παι- ἥδουσαι Sch. || 3, 1. πολλῶν R: τῶν
 δείας. || 9, 2, 7. δ' add B. || 12, 2, 3. πολλῶν. || 4. γινόμενον C: γερόμε-
 δωροδοκίαις Sch: δωροδοκία. || 14, νον. || 4, 3. γέρας Kraner: ἐτέρας. ||
 4, 2. Λέων Wachsmuthus: Κλέων. || 19, 5, 4. Λουκούλλου R: Κράσσου. ||
 17, 1, 4. ῥιπίσαι B. || 18, 4, 3. αὐτοῦ 5. Κράσσου R: Λουκούλλου. || 22, 3,
 St: αὐτῶ. || 21, 3, 1. ἀποκριναιμένου 2. και Κικέρωνος, ὡς ἐν τοῖς περὶ
 St: ἀποκρινόμενου. || 4, 4. ἀνέπλησε] ἐκείνου] plerique ὡς ἐν τοῖς περὶ
 Hübner: ἐνέπλησε. || 22, 1, 3. γεγόνει Κικέρωνος. || 23, 2, 2. ἀπαλλάξει E:
 Kraner: γέγονε. || 2, 2. Ἔρμει C: ἐρ- ἀπαλλάξει. || 24, 2, 3. γεγραμμένον
 μείω. || 4, 6. και C: δέ. || 23, 1, 3. Λα- St: γεγραμμένης. || 26, 2, 2. δημαγω-
 μακὸν X: Ἑλληνικὸν. || 2, 7. πῶς C: γίαν;* || 29, 3, 7. ἔχοντα Sch: ἔχον-
 πῶς τι. || 3, 6. αὐτῶ Sch: αὐτοῦ. || τας. || 30, 1, 5. ἀναβαλέσθαι C: ἀνα-
 28, 2, 1. ἀπίστοις G. Hermannus: βάλλεσθαι. || 32, 2, 8. μαρτυρόμενος
 ἀρίστοις. || 3, 6. καθάρῳ Florens E: καταρῶμενος. || 33, 4, 5. κολάκων
 Christianus: καθάρῳ. || 29, 2, 1. E coll. Pomp. 48, 3 extr. || 34, 1, 4.
 τοῦτο] τότε Hübner. || 30, 1, 5. μετα- τό γε B: τότε. || 36, 2, 6. ἐθάσι Sch:
 βαλλόμενος C: μεταβαλλόμενος. || 32, ἐθεσι. || 37, 5, 3. αὐτὸς S: αὐτὸν. ||
 5, 6. Φιλομήλου τοῦ Λαμπρέως. || 41, 1, 1. ὑπερβαλόντι R: ὑπερβάλ-
 Keilius: Φιλομήδου τοῦ Λαμπρέως. λοντι. || 2, 5. ὑφέσθαι C: ὑφίεσθαι. ||
 || 33, 3, 3. Χαρικλέα B: Περικλέα. || 42, 2, 4. δίκαι So: και. || 43, 4, 5. προ-
 34, 2, 5. ἐπλήρωσαν R: ἐκλήρωσαν. || ελθεῖν So: προσελθεῖν. || 45, 3, 5. ὁ
 38, 2, 11. ἐκείνη R: ἐκείνης. R: ἄ. || 46, 3, 6. ἤδοντο alii. || 47, 3, 1.
 I, 1, 1, 8. πρὸς X: τῆς. || 3, 6. ἐγ- ἀναρχίαν E: μοναρχίαν. || 4. δουλεύ-
 κανμα X: ἔκκανμα. || 2, 4, 4. ὅτι S: ὁ. σειν St: δουλεύειν. || 48, 4, 6. Πλάγκω
 || 3, 1, 2. θεῶ C: θεῶν. || 4. τὸν Sch: X: Φλάγκω. || 49, 1, 6. ἔτι Sch: ἐπι.
 ὦν τὸν. || 9. γε*: τε. || 5, 2, 2. περι- || 3, 3. περιόντος E: περιόντας. || 53,
 παθῆς C. || 3. βραχύτητι plerique. || 3, 3. ἐμπολεμῶν S: ἐν πολέμῳ. || 4.
 3, 3. ἐθιζόμενος S: ἐθιζόμενον. || 6, ἀπολέσαι*: ἀπολέσθαι. || 54, 4, 2.
 1, 5. τὸ E: ἐπὶ τὸ. || 7, 3, 1. Σερρανοῦ πολιτείας] δεσποτείας X. || 55, 2, 1.
 Ellendtus: Σωρανοῦ. || 8, 1, 8. ἐγκρά- προήρηται B: προείρηται. || 3, 4.
 τειαν E: ἀναγκαίαν ἀνδρίαν. || 2, 1. ἀπαίροντος E. || 58, 2, 7. κατασκευάζω
 ἀριστεία S: ἀριστείας. || 6. ἐπέθετο C: κατασκευάσε. || 59, 3, 6. αὐτῶ R:
 Amiotus: ἐπέθετο. || 9, 2, 9. οὐκ αὐτῶν. || 4, 2. μεμψόμενος So: μεμ-
 ἀνύσιμον S: οὐ βασιλικόν. || 3, 5. και ψάμενος. || 5, 5. μεγίστου] μεγίστου
 Sch: ἦ. || 10, 1, 5. διαμμηχανημένον B: τοῦ R. || 7, 2. συννευχόμενος R: συννευ-
 διαμμηχανημένον. || 11, 1, 1. στρα- χομένους. || 61, 2, 2. μανὰ δέχεται
 τελαν K: στρατηγίαν. || 4, 5. μετέλαβε Jacobs: μὲν ἀναδέχεται. || 3, 1. τίτι

Sch: καὶ τίνι. || 7. ὑφείται C. || 62, 3, 6. κατὰ κράτος S: κατ' ἄκρας. || 63, 4, 3. οὐκέτι σκήψεις R: οὐκ ἐπισκήψεις. || 5, 1. προσιόντος S: παρόντος. || 64, 4, 3. ποιήσεσθαι C: ποιήσασθαι. || 4. δέξεσθαι C: δέξασθαι. || 68, 4, 2. ἐνέβλεψέ C: ἀνέβλεψέ. || 69, 1, 5. βίω προήγοντα καὶ codex unus. || 3, 2. φιλοσοφοῦντες χοῦσθε C: φιλοσοφεῖτε χοῦσθαι. || 72, 1, 5. δέ R: δῆ.

LI, 2, 3, 6. ἀνοδία Keilii. || 5, 1. προειληφότες B: προσειληφότες. || 6, 1. ἐπιμένειν καλόν, αἰσχρὸν δ' ἦδη Schoemannus: ἐπεὶ μὴ καλόν, αἰσχρὸν ἦδη. || 3, 2, 1. Εὐρυπωντίδης C: εὐρυτιωνίδης. || 4. Μανδύριον Cellarius: μανδόνιον. || 3, 1. Ἀγιάδης X: ἀπάδης. || 4, 1, 8. τὸν ἐπιπρέψαι B: τὸ μὴ ἐπιπρέψαι. || 5, 1, 5. φυλαττόντων R: φυλάττειν τὸν. || 6. ἀπολείποντος C: ἀπολιπόντος. || 3, 6. ἀσχολίαν τῶν καλῶν καὶ ἀνελευθερίαν Schoemannus: ἀνελευθερίαν τῶν καλῶν καὶ ἀσχολίαν. || 7, 5, 7. μεταδόσει — ἀφέσει R: μετάδοσιν — ἀφεισιν. || 9, 1, 6. τε add R. || 2, 3. ἐκ R: τῶν ἐκ. || 7. μεταβαλοῦσαν C: μεταβάλλονσαν. || 10, 3, 6. γε R: τε. || 4. γενόμενον — ἀμετρία καὶ πλημμελεία? * || 18, 2, 3. τοῦ B: τῆς. || 21, 3, 4. ἡλικίας Sch: ἡλικία.

LII, 2, 1, 5. οἰκίαν] ἰδίαν St. || 2, 3. παραβαλόντος C: παραβάλλοντος. || 8, 1, 4. μόθακας Valckenarius: σαμοθράκας. || 10, 3, 9. ἀκρίτους S: ἀκρίτως. || 5, 5. φόνου R. || 6, 5. πανσώμεθα R: πάνσωμεν. || 11, 2, 10. εὐτελῆ E: εὐγενῆ. || 12, 1, 5. προθυμίαν C: ἐπιθυμίαν καὶ προθυμίαν. || 3, 7. τὰς δὲ R: τὰς τε. || 14, 2, 9. Λασιῶν Manso. || 16, 1, 3. δυναμένης Sch: δυναμένην. || 4, 9. Τριταίεον So: τρικκαίων. || 18, 3, 1. τὸ R: τε. || 4, 4. πειθαρχίας Schoemannus: πειθαρχίαν. || 22, 1, 6. Ἀγιάτιδος Amiotus: ἄγιδος. || 6, 7. τὰ παιδία R: τὸ παιδίον. || 7, 7. παιδάρια R: παιδάριον. || 23, 4, 1. Ἐλισσῶντος C. || 25, 3, 5. οὐ libris deest. || 26, 2, 1. συγκα-

ταρῶναι plerique. || 27, 1, 5. τὸ προδεῦσαι τοῦ Schoemannus: τοῦ προγρατεῦσαι τὸ. || 28, 3, 5. Ἀντιγόνου So: αὐτοῦ. || 33, 4, 1. διαμοῆν R: διανομῆν. || 34, 1, 4. ἐκεῖσε So: ἐκεῖνον. || 35, 1, 4. πεπρακῶς So: πεπρακῶς διὰ πονηρίαν (vel δι' ἀπορίαν) ὡς οἶμαι. || 37, 3, 6. ἀναβαλόντες So: ἀναλαβόντες. || 39, 2, 2. ἄλλων] πολλῶν C, ἄλλοκότων B.

LIII, 2, 2, 7. καθάπερ C: καθὰ περὶ. || 4, 2, 6. μὴ X: δέ. || 6, 2, 3. ἀπολογίσασθαι R: ἀπολογήσασθαι. || 8, 3, 6. ὥστε R: ὡς. || 9, 4, 7. κατάδυσαι R: καταδύσεις. || 10, 1, 2. κατατείνοντα C: κατιόντας. || 5, 2. χώρας R: χώραν. || 11, 3, 1. αὐτοῦ B: αὐτῶ. || 12, 3, 6. πᾶν B: καὶ πᾶν. || 7. καὶ κελεῦσαι B: κελεῦσαι. || 14, 5, 4. ἐκείνου C: ἐκεῖνον. || 15, 1, 3. ἐκπαθέστερον] ἀπεχθέστερον vel ἐπαχθέστερον Wyttenbachius. || 4, 7. ἦ C: εἶ. || 5, 5. κᾶν C: καί. || 16, 1, 5. τοῦ τε χρόνου B: τοὺς τε χρόνους. || 17, 4, 1. Βλόσσιος X: βλάστος. || 2. εἶναι S: παρῆναι. || 18, 1, 1. παραταττομένων R: πραττομένων. || 19, 2, 6. τούτου So: τοῦτο. || 20, 4, 6. εἶχεν St: ἔχειν. || 21, 5, 5. τοῦτο C: τουτί.

LIV, 2, 2, 5. ἀμφιέσαι Sch. || 5, 1, 2. ἀνανέμων So: ἅμα νέμων. || 2, 3. ἐκρινον St: ἐκρίναν. || 6, 1, 2. κρινούντας? * || 7, 1, 4. ρακτῆς Sch: ἀκτῆς. || 8, 3, 3. ἀπηρήσατο R: ἀπήρτιξε vel ἀπήρτησε. || 4, 5. οὖν C: μὲν οὖν. || 11, 2, 5. Ὀπίμιος X: ὀσίλιος. || 17, 1, 1. δ' οὖν S: γοῦν. || 18, 1, 2. κατακτείνας E: κατακρίνας.

LV, 2, 2, 5. μετασκευάσαι Dacerius: κατασκευάσαι.

LVI, 2, 1, 6. ἔχων R: ἔχειν. || 3, 4, 2. ἄν Sch: μὲν ἄν. || 6, 3, 4. πικρῶς] ψυχρῶς Wyttenbachius. || 7, 1, 2. ἐπακολουθήσαι C: ὑπακολουθήσαι. || 10, 1, 2. αὐτοσχεδιάζοντα B: αὐτὸν σχεδιάζοντα. || 2, 6. ὀσάκτις C: ὀσάκτις ἄν. || 14, 3, 6. δ' οὐχ C: οὐχ. || 19, 1, 1. τις: τις ὡς. || 3, 5. φέροντα C: φέρων. || 20, 1, 5. προσέχειν So: προσσεχεῖν.

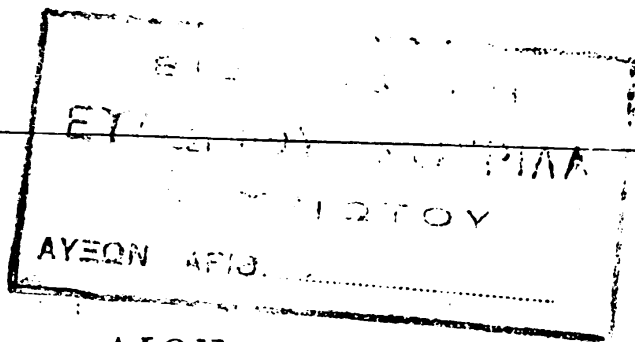
- || 23, 5, 4. *προσβεύσειν* R: *προσβεύ-* 48, 3, 3. *ἐνεώρα* So: *ἑώρα*. || 49, 4, 4.
ειν. || 26, 3, 7. *ἀπολείπων* C. || 31, 1, *καθεῖλεν* S: *ἀνεῖλεν*.
 4. *ἐνέθηκε* R: *ἀνέθηκε*. || 2, 2. *οὕτως* LVIII, 1, 6, 5. *ἀπέλειπεν* C: *ἀπέ-*
Bartonus: *οὗτος*. *λιπεν*. || 2, 3, 4. *μεγαλοπρεπέστερος*
 LVII, 3, 2, 7. *προσαγγείλας* Wyt- St: *μεγαλοπρεπέστατος*. || 3, 6, 3. *ἔρ-*
tenbachius: *προσαγγείλαντος*. || 4, 3, *γον* R: *τὸ ἔργον*.
 2. *πολλή]* *ποικίλη* Hanovius. || 5, 2, 1. LIX, 1, 2, 2. *διάγνωσις libri*. || 2,
γε Wyttenbachius: *τε*. || 6, 1, 3. *ἀναγ-* 3, 8. *πρὸς* Sch: *καὶ πρὸς*. || 4, 4, 3.
καζομένοις R: *ἀναγκαζόμενος*. || 4, 4. *ὑπαρ αὐτῶ* B: *ὑπὲρ αὐτοῦ*. || 6, 1, 3.
ὑφελεῖν Wyttenbachius. || 5, 3. *καὶ* *κολοῦσαι* B: *κωλύσαι*. || 7, 2, 7. *Βα-*
πολλάκις αὐτὸν ἐν τῶν ὀρθῶν ἐξε- *βυλῶνα* Sch. || 8, 2, 6. *σκοπήν* Sch:
τάραξε λογισμῶν R. || 7, 5, 2. *τὸν]* *σκοπὸν*. || 9, 1, 7. *δεησομένους* C: *δεο-*
τὸν μὴ Amiotus. || 6, 5. *λύσεως* R: *μένους*. || 5, 1. *Μεγάρων* R: *Μεγα-*
λύσεων. || 8, 4, 4. *Πομπήιον δὲ καὶ* *ρέων*. || 10, 3, 1. *πρῶτοι* So: *πρῶτον*.
*Κικέρων?** || 9, 3, 6. *εἶπεν* St: *εἶ-* || 3. *ὡς* Sch: *καὶ*. || 4, 6. *πρότερον* C:
πεῖν. || 10, 4, 7. *ἐκοτῆσαι* R: *ἐκοτῆ-* *πρῶτον*. || 11, 2, 2—4. *τὴν — βωμο-*
ναί. || 12, 1, 1. *ἐμελλεν* S. || 14, 1, 6. *λοχίαν καὶ βδελυρίαν τῆ — εὐχερεία*
διαπεφυγότες Wyttenbachius: *δια-* E: *τῆ — βωμολογία καὶ βδελυρία τὴν*
πεφυγότες. || 15, 2, 3. *ἀγνώτος* E. *— εὐχέριαν*. || 12, 3, 7. *τὸν* R: *τὸ*. ||
 || 6. *Κατιλίνα* E: *Κατιλίαν*. || 2, 9. 4, 4. *ἀσεβοῦντα δ' ὁ* Meinekes. || 15,
ἀπολνόμενος So: *ἀποδνόμενος*. || 16, 3, 5. *προσιθείσης* R: *προστεθείσης*.
 2, 1. *Μάρκιον* C: *καὶ Μάρκιον*. || 18, || 16, 4, 7. *τε* Sch: *δὲ*. || 17, 4, 1. *ἀπο-*
 5, 4. *ἀδήλως* B: *ἀλλήλοις* vel *ἀλλήλοις* *κοινομένου* C: *ἀποκοιναμένου*. || 5, 2.
ἀδήλως. || 19, 5, 5. *δόξειν* St: *δόξει*. || *Πτολεμαῖον* R: *βασιλέα Πτολεμαῖον*.
 21, 3, 6. *συνεπερείσας* C: *συναπερεί-* || 18, 2, 1. *ὄντως?** || 21, 1, 5. *ἐξή-*
σας. || 22, 1, 7. *παριέντος* C: *παριόν-* *κόντα]* *ἐνενηκόντα* Vitruvius et Dio-
τος. || 23, 3, 3. *ἐκείνων* X: *ἐκείνον*. || *dorus*. || 6. *στενωτέρας* C. || 2, 3.
 8. *τοῦθ' ὑπάρξει* S. || 24, 4, 3. *τινα* *καθ' — θυρίων* E: *καὶ καθ' — θυρίσ*.
 R: *τινας*. || 7, 4. *ἐπικόπτουτος* Ruhn- || 28, 3, 1. *διαταράξειν* C: *συνδιατα-*
kenius: *ἐπισκώφουτος*. || 26, 6, 1. *ράξειν*. || 6. *γενομένῳ* C: *γενομένων*.
Κότταν alii. || 7, 7. *σοφώτατον* R: || 30, 3, 1. *ἐπεὶ γενομένῳ* E: *ἐπειγο-*
σοφώτερον. || 8, 5. *ὁ addidit* R. || 29, *μένῳ*. || 32, 4, 6. *ὡσθ' R*. || 35, 1, 1.
 4, 4. *κοναδραντίαν libri*. || 30, 2, 6. *Ἀθηναίων libri*. || 2, 7. *κατανανεῖν*
προσβεντήs Wyttenbachius: *προ-* G. Hermannus: *καταίθειν*. || 36, 5, 5.
σβεντήν. || 4, 6. *τούτῳ et ἐνεκαλείτο* *δ ante δρᾶν ponit E et, qui illa μέλ-*
libri impressi. || 31, 2, 5. *τὸ* Wytten- *λοντος — ἐκείνον omittit, Sch.* || 38,
tenbachius: *τὸν*. || 32, 4, 4. *πρὸς* St: 2, 5. *τὸν λογισμὸν?** || 6. *ζητεῖν* R:
περὶ. || 33, 3, 7. *βιαιῶν* So: *βιαιῶς*. || *ζητῶν*. || 4, 5. *ὑπολείψεις* Tollius:
 35, 3, 4. *καὶ κατάστασιν* C: *κατάστα-* *ὑποδείξεις*. || 39, 1, 3. *ἐκτός* So: *ἐν-*
σιν vel καὶ στάσιν. || 36, 6, 2. *τούς τε* *τός*. || 3, 3. *εὔρημα* R: *ἔρημα*. || 40,
 C: *τούς τότε*. || 5. *ἐπὶ* C: *περὶ*. || 38, 3, 4. *ὄξυβελεῖ* C: *ὄξει βέλει*. || 41, 4, 5.
 1, 2. *ἀσμένοιs* Wyttenbachius: *ἀσμε-* *χρυσουῦφειs* Valcsius, *χρυσογραφειs*
νος. || 2, 1. *τε* C: *δὲ*. || 43, 2, 4. *Πάσσας* Schweighaeuserus. || 45, 3, 6. *τότε]*
libri. || 44, 2, 4. *τινα* B: *τινας*. quod *τὸ μὲν?** || 46, 4, 2. *στρατηγῶν* C:
tenet Wyttenbachius *omisso τούς*. *στρατιωτῶν*. || 52, 1, 6. *τὸν* C: *τὸ*. ||
 || 3, 3. *ταῖs* Sch: *τοῖs*. || 5, 2. *ἀδελφι-* 4, 2. *μηδὲ* R: *μήτε*. || 53, 3, 8. *συνοι-*
δῆs X: *ἀδελφῆs*. || 47, 1, 4. *πάραλον* *κισθεῖσαν* S: *οἰκισθεῖσαν*.
 R: *παράλιον*. || 2, 6. *περιβαλόντες alii*. LX, 1, 1, 3. *Κρητικὸs* X: *κρητικὸs*.
 || 6, 3. *καταπτὰs* Wyttenbachius. || || 6, 2, 4. *ἠμφισομένους?** || 3, 1. *ταῦτα*

(μὲν)?* || 8, 3, 2. ἰππαρχον X: δῆ-
 μαρχον. || 9, 4, 7. δῆ C: δέ. || 11, 1, 5.
 Ἀλβινον X: Λαβινον. || ἀδελφιδῆς X:
 ἀδελφῆς. || 3, 2. τοὺς C: δὲ τοὺς. || 12,
 1, 7. λαίοις So: λευκοῖς. || 4, 6. Καί-
 σαρ—ἀπέστησεν X: Καίσαρα—ἀπέ-
 στησαν. || 14, 3, 6. ἐνέμιξε S: ἐπέμιξε.
 || 7. τοὺς C: τε τοὺς. || 16, 2, 4. αἶρε-
 σθαι R: αἰρεῖσθαι. || 17, 1, 5. ἐξελών-
 τας Haitinger: ἐξελοῦντας. || 18, 1, 5.
 παραβάλεισθαι C: παραβάλλεισθαι. ||
 4, 1. Πιάγκον X: Φιάγκον. || 26, 4, 7.
 περιφερῶν C: περιφερειῶν. || 27, 4, 2.
 παραλαβεῖν C: περιλαβεῖν. || 29, 1, 3.
 ἡδονήν R: ἡδοιήν ἦ. || 8. προοιστα-
 μένω R: προῖσταμένω. || 4, 7. ἀλιεῦ-
 σιν Hüllemannus: βασιλεῦσιν. || 8.
 βασιλεῖαι idem: βασιλεῖς. || 31, 1, 4.
 ἐξ Ἀτίας X: ἐκ Τατίας. || 43, 1, 2.
 σκηναῖς R: σκηναῖς. || 53, 2, 2. ποῖ R:
 ποῦ. || 56, 4, 3. Ἰλλυριῶν Amiotus:

λυριῶν. || 60, 1, 5. Νάειρα C, Νείρα
 Sch. || 2, 2. πόλις, κληρουχία E. || 61,
 2, 1. αὐτοὶ R: αὐτῶ. || 62, 2, 8. παρα-
 λίας X: Ἰταλίας. || 65, 1, 5. Κοίλιος]
 Σόσιος Ruhnkenius. || 2, 2 et 3. τὸν
 Sch: τῶν. || 65, 5, 5. ναῦς C: τὰς
 ναῦς. || 66, 2, 1. θαρροσῶν*: θαρ-
 ρούντων. || 2. (ἐκ) τετραγώνων C. ||
 3. (καὶ) δεδεμένοις C, δεδμημένοις
 Sch. || 6. γαίσοις So. || 4, 5. διοικού-
 μενος Sch. || 67, 1, 4. καθῆστο S:
 ἐκάθητο. || 69, 3, 1. βραχύτατος Sch:
 βραχύτερος. || 70, 1, 1. καὶ Sch: ὅς
 καὶ. || 71, 5, 6. ἀνακλήσεις R: ἀνακλι-
 σεις. || 75, 1, 6. ἐπεγγεῖν C. || 76, 4, 4.
 ἀνέσχε R: ἀνέσχετο. || 78, 4, 1. τῶ]
 ἐν τῶ R. || 83, 2, 3. διακειμένης So:
 διακειμένη. || 85, 3, 2. αὐτήν B: αὐ-
 τῆς. || LXI, 2, 1, 3. ζητοῦντος So: ζη-
 τούντων.

ΔΙΩΝ.

Ἄρα γ', ὡσπερ ὁ Σιμωνίδης φησίν, ὃ Σόσιε Σενεκίων, τοῖς Κορινθίοις οὐ μηνίειν τὸ Ἴλιον ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ Γλαῦζον ἐξ ἀρχῆς Κορινθιοὶ γεγονότες συνεμάχουν προθύμως, οὕτως εἰκὸς τῇ Ἀκαδημείᾳ μήτε Ῥωμαίους μήτε Ἕλληνας ἐγκαλεῖν ἴσον φερομένους ἐκ τῆς γραφῆς ταύτης, ἣ τὸν τε Βρούτου περιέχει βίον καὶ τὸν Δίωνος, ὧν ὁ μὲν αὐτῷ Πλάτωνι πλησιάσας, ὁ δὲ τοῖς λόγοις ἐντραφεῖς τοῖς Πλάτωνος, ὡσπερ ἐκ μιᾶς ὥρμησαν ἀμφοτέροι παλαιστρας ἐπὶ τοὺς μεγίστους ἀγῶνας. καὶ τὸ μὲν ὅμοια πολλὰ καὶ ἀδελφὰ πράξαντας μαρτυρῆσαι τῷ καθηγεμόνι τῆς ἀρετῆς ὅτι δεῖ φρονήσει καὶ δικαιοσύνη δύναμιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ τύχην συνελθεῖν, ἵνα κἀλλος ἅμα καὶ μέγεθος αἱ πολιτικαὶ πράξεις λάβωσιν, οὐ θαυμαστόν ἐστιν· ὡς γὰρ Ἰππόμαχος ὁ ἀλείπτης ἔλεγε τοὺς γυμνασμένους παρ' αὐτῷ καὶ κρέας ἐξ ἀγορᾶς ἰδὼν φέροντας ἐπιγνῶναι πόρρωθεν, οὕτω τὸν λόγον ἐστὶν εἰκὸς τῶν πεπαιδευμένων ὁμοίως ἐπεσθαι ταῖς πράξεσιν ἐμμέλειάν τινα καὶ ἑυθυμὸν ἐπιφέροντα μετὰ τοῦ κρέποντος. αἱ δὲ τύχαι τοῖς συμπτώμασι μᾶλλον ἢ ταῖς προαιρέσεσιν οὔσαι αἱ αὐταὶ συναγοῦσι τῶν ἀνδρῶν τοὺς βίους εἰς ὁμοιότητα· προανηρέθησαν γὰρ ἀμφοτέροι τοῦ τέλους, εἰς ὃ προύθεντο τὰς πράξεις ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ἀγῶνων καταθέσθαι, μὴ δυνηθέντες. ὁ δὲ πάντων θαυμασιώτατον, ὅτι καὶ τὸ δαιμόνιον ἀμφοτέροις ὑπεδήλωσε τὴν τελευτήν, ὁμοίως ἑκατέρῳ φάσματος εἰς ὄψιν οὐκ εὐμενοῦς παραγενομένου. καίτοι λόγος τίς ἐστι τῶν ἀναιρούντων τὰ τοιαῦτα, μηδενὶ ἂν νοῦν ἔχοντι προσπεσεῖν φάντασμα δαίμονος μηδ' εἶδωλον, ἀλλὰ παιδάρια καὶ γύναια καὶ παραφόρους δι' ἀσθένειαν ἀνθρώπους ἐν τινὶ πλάνῳ ψυχῆς ἢ δυσκρασίᾳ σώματος γενομένους δόξας ἐφέλκεσθαι κενὰς καὶ ἀλλοκό-

τους, δαίμονα πονηρὸν ἐν αὐτοῖς τὴν δεισιδαιμονίαν ἔχον-
 3 τας. εἰ δὲ Δίων καὶ Βρούτος, ἄνδρες ἐμβριθεῖς καὶ
 φιλόσοφοι καὶ πρὸς οὐδὲν ἀκροσφαλεῖς οὐδ' εὐάλωτοι
 πάθος, οὕτως ὑπὸ φάσματος διετέθησαν ὥστε καὶ φρά-
 σαι πρὸς ἑτέρους, οὐκ οἶδα μὴ τῶν πάνυ παλαιῶν τὸν
 ἀτοπώτατον ἀναγκασθῶμεν προσδέχεσθαι λόγον, ὡς τὰ
 φραῦλα δαιμόνια καὶ βάσκανα προσφθονοῦντα τοῖς ἀγα-
 4 θοῖς ἀνδράσι καὶ ταῖς πράξεσιν ἐνιστάμενα ταραχὰς καὶ
 φόβους ἐπάγει, σείοντα καὶ σφάλλοντα τὴν ἀρετὴν, ὡς
 μὴ διαμείναντες ἀπτώτες ἐν τῷ καλῷ καὶ ἀκέραιοι βελ-
 τίονος ἐκείνων μοίρας μετὰ τὴν τελευταίαν τύχωσιν. ἀλλὰ
 ταῦτα μὲν εἰς ἄλλον ἀνακείσθω λόγον, ἐν τούτῳ δέ, δω-
 δεκάτῳ τῶν παραλλήλων ὄντι βίων, τὸν τοῦ πρεσβυτέρου
 προεισαγάγωμεν.

3 Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος εἰς τὴν ἀρχὴν κατασιὰς εὐ-
 θύς ἔγημε τὴν Ἑρμοκράτους τοῦ Συρακουσίου θυγατέρα.
 ταύτην, οὐκ ἴσως τῆς τυραννίδος ἰδρυμένης βεβαίως, ἀπο-
 στάντες οἱ Συρακούσιοι δεινὰς καὶ παρανόμους ὑβρεῖς
 εἰς τὸ σῶμα καθύβρισαν, ἐφ' αἷς προήκατο τὸν βίον ἐκου-
 2 σίως. Διονύσιος δὲ τὴν ἀρχὴν ἀναλαβὼν καὶ κρατυνάμε-
 νος αὐθις ἄγεται δύο γυναῖκας ἅμα, τὴν μὲν ἐκ Λοκρῶν
 ὄνομα Δωρίδα, τὴν δ' ἐπιχώριον Ἀριστομάχην, θυγατέρα
 Ἰππαρίνου, πρωτεύσαντος ἀνδρὸς Συρακουσίων καὶ Διο-
 νυσίῳ συνάρξαντος ὅτε πρῶτον αὐτοκράτωρ ἐπὶ τὸν πό-
 λεμον ἤρέθη στρατηγός. λέγεται δ' ἡμέρα μὲν ἀμφοτέρας
 ἀγαγέσθαι μιᾷ καὶ μηδενὶ γενέσθαι φανερὸς ἀνθρώπων
 ὁποτέρᾳ προτέρᾳ συνέλθοι, τὸν δ' ἄλλον χρόνον ἴσον νέ-
 3 μων ἑαυτὸν διατελεῖν ἑκατέρᾳ, κοινῇ μὲν εἰθισμένων δει-
 πνεῖν μετ' αὐτοῦ, παρὰ νύκτα δ' ἐν μέρει συναναπανομέ-
 νων. καίτοι τῶν Συρακουσίων ἐβούλετο τὸ πλῆθος τὴν
 ἐγγενῆ πλέον ἔχειν τῆς ξένης· ἀλλ' ἐκείνη προτέρᾳ ὑπῆρχε
 τεκούσῃ τὸν πρεσβεύοντα τῆς Διονυσίου γενεᾶς υἱὸν αὐτῇ
 βοηθεῖν πρὸς τὸ γένος. ἢ δ' Ἀριστομάχη πολὺν χρόνον
 ἄπαις συνήκει τῷ Διονυσίῳ καίπερ σπουδάζοντι περὶ
 τὴν ἐκ ταύτης τέκνωσιν, ὅς γε καὶ τὴν μητέρα τῆς Λο-
 κίδος αἰτιασάμενος καταφραμακεύει τὴν Ἀριστομάχην
 ἀπέκτεινε.

Ταύτης ἀδελφὸς ὢν ὁ Δίων ἐν ἀρχῇ μὲν εἶχε τιμὴν 4
 ἀπὸ τῆς ἀδελφῆς, ὕστερον δὲ τοῦ φρονεῖν διδοῦς πείραν
 ἤδη κατ' ἐαυτὸν ἠγαπάτο παρὰ τῷ τυράννῳ. καὶ πρὸς
 ἅπασιν τοῖς ἄλλοις εἶρητο τοῖς ταμίαις ὅ τι ἂν αὐτῇ Δίων
 δίδοναι, δόντας δὲ πρὸς αὐτὸν ἀνθημερὸν φράζειν. ὢν
 δὲ καὶ πρότερον ὑψηλὸς τῷ ἦθει καὶ μεγαλόφρων καὶ
 ἀνδρώδης, ἔτι μᾶλλον ἐπέδωκε πρὸς ταῦτα θεία τινὶ τύχῃ
 Πλάτωνος εἰς Σικελίαν παραβαλόντος κατ' οὐδένα λογι-
 σμὸν ἀνθρώπινον· ἀλλὰ δαίμων τις, ὡς ἔοικε, πόρρωθεν 2
 ἀρχὴν ἑλευθερίας βαλλόμενος Συρακουσίοις καὶ τυραννίδος
 κατάλυσιν μηχανώμενος, ἐξόμισεν ἐξ Ἰταλίας εἰς Συρα-
 κούσας Πλάτωνα καὶ Δίωνα συνήγαγεν εἰς λόγους αὐτῶ,
 νέον μὲν ὄντα κομιδῇ, πολὺ δ' εὐμαθέστατον ἀπάντων
 τῶν Πλάτωνι συγγεγονότων καὶ ὀξύτατον ὑπακοῦσαι πρὸς
 ἀρετήν, ὡς αὐτὸς γέγραφε Πλάτων καὶ τὰ πράγματα μαρ-
 τυρεῖ. τραφεὶς γὰρ ἐν ἡθροῖν ὑπὸ τυράννῳ ταπεινοῖς, 3
 καὶ βλοῦν μὲν ἀνίσου καὶ καταρόβου θεραπείας δὲ νεο-
 πλούτου καὶ τρυφῆς ἀπειροκόλου καὶ διαίτης ἐν ἡδοναῖς
 καὶ πλεονεξίαις τιθεμένης τὸ καλὸν ἐθαῖ καὶ μεστὸς γε-
 νόμενος, ὡς πρῶτον ἐγεύσατο λόγον καὶ φιλοσοφίας ἡγε-
 μονικῆς πρὸς ἀρετήν, ἀνεφλέχθη τὴν ψυχὴν ταχύ, καὶ τῇ
 περὶ αὐτὸν εὐπειθεῖα τῶν καλῶν ἀκάκως πάνυ καὶ νεω-
 τερικῶς προσδοκῆσας ὑπὸ τῶν αὐτῶν λόγων ὅμοια πείσε-
 σθαι Διονύσιον, ἐσπούδασε καὶ διεπράξατο ποιησάμενος
 σχολὴν αὐτὸν ἐντυχεῖν Πλάτωνι καὶ ἀκοῦσαι. γενομένης 5
 δὲ τῆς συνουσίας αὐτοῖς τὸ μὲν ὅλον περὶ ἀνδρὸς ἀρετῆς,
 πλείστον δὲ περὶ ἀνδρείας διαπορηθέντων, ὡς πάντα
 μᾶλλον ὁ Πλάτων ἢ τοὺς τυράννους ἀπέφαινε ἀνδρείους,
 ἐξ δὲ τούτου τραπόμενος περὶ δικαιοσύνης ἐδίδασκεν ὡς
 μακάριος μὲν ὁ τῶν δικαίων ἄθλιος δ' ὁ τῶν ἀδίκων βίος,
 οὔτε τοὺς λόγους ἔφερεν ὁ τύραννος ὡς περ ἐξελεγχόμενος,
 ἤχθετό τε τοῖς παροῦσι θανμαστῶς ἀποδεχομένοις τὸν
 ἄνδρα καὶ κηλουμένους ὑπὸ τῶν λεγομένων. τέλος δὲ 2
 θυμωθεὶς καὶ παροξυνθεὶς ἠρώτησεν αὐτὸν ὅ τι δὴ βου-
 λόμενος εἰς Σικελίαν παραγένοιτο. τοῦ δὲ φήσαντος ἀγα-
 θὸν ἄνδρα ζητεῖν, ὑπολαβὼν ἐκεῖνος "ἀλλὰ νῆ τοὺς θεούς"
 εἶπε "καὶ φάλη μῆπω τοιοῦτον εὐρηκώς." οἱ μὲν οὖν

περὶ τὸν Δίωνα τοῦτο τέλος ὄντο τῆς ὀργῆς γεγονέναι, καὶ τὸν Πλάτωνα σπεύδοντα συνεξέπεμπον ἐπὶ τριήρους, ἢ Πόλλιν ἐκόμιζεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν Σπαρτιάτην· ὁ δὲ Διονύσιος κρύφα τοῦ Πόλλιδος ἐποιήσατο δέησιν μάλιστα μὲν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα κατὰ πλοῦν, εἰ δὲ μὴ, πάντως ἀποδόσθαι· βλαβήσεσθαι γὰρ οὐδέν, ἀλλ' εὐδαιμονήσειν ὁμοίως δίκαιον ὄντα, κὰν δοῦλος γένηται. διὸ καὶ λέγεται Πόλλις εἰς Αἴγιαν φέρων ἀποδόσθαι Πλάτωνα, πολέμου πρὸς Ἀθηναίους ὄντος αὐτοῖς καὶ ψηφίσματος ὅπως ὁ ληφθεὶς Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ πιπράσκηται.

4 Οὐ μὴν ὁ γε Δίων ἔλαττον εἶχε παρὰ τῷ Διονυσίῳ τιμῆς ἢ πίστεως, ἀλλὰ πρεσβείας τε τὰς μεγίστας διώκει καὶ πεμπόμενος πρὸς Καρχηδονίους ἐθαυμάσθη διαφερόντως· καὶ τὴν παρησίαν ἔφερεν αὐτοῦ μόνου σχεδὸν ἀδεῶς λέγοντος τὸ παριστάμενον, ὡς καὶ τὴν περὶ Γέλωνος ἐπίπληξιν. χλευαζομένης γάρ, ὡς ἔοικε, τῆς Γέλωνος ἀρχῆς, αὐτόν τε τὸν Γέλωνα τοῦ Διονυσίου γέλωτα τῆς Σικελίας γεγονέναι φήσαντος, οἱ μὲν ἄλλοι τὸ σκῶμμα προσεποιοῦντο θαυμάζειν, ὁ δὲ Δίων δυσχεράνας “καὶ μὴν” ἔφη “σὺ τυραννεῖς διὰ Γέλωνα πιστευθεῖς· διὰ σὲ δ' οὐδεὶς ἕτερος πιστευθήσεται.” τῷ γὰρ ὄντι φαίνεται κάλλιστον μὲν Γέλων ἐπιδειξάμενος θέαμα μοναρχουμένην πόλιν, αἴσχιστον δὲ Διονύσιος.

6 Ὅντιον δὲ Διονυσίῳ παίδων τριῶν μὲν ἐκ τῆς Δοκρίδος τεττάρων δ' ἐξ Ἀριστομάχης, ὧν δύο ἦσαν θυγατέρες, Σωφροσύνη καὶ Ἀρετή, Σωφροσύνη μὲν Διονυσίῳ τῷ υἱῷ συνώκησεν, Ἀρετὴ δὲ Θεαρίδῃ τῷ ἀδελφῷ. τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἀδελφοῦ Θεαρίδου Δίων ἔλαβε τὴν Ἀρετὴν ἀδελφιδὴν οὖσαν. ἐπεὶ δὲ νοσῶν ἔδοξεν ὁ Διονύσιος ἀβιώτως ἔχειν, ἐπεχείρησεν αὐτῷ διαλέγεσθαι περὶ τῶν ἐκ τῆς Ἀριστομάχης τέκνων ὁ Δίων, οἱ δ' ἰατροὶ τῷ μέλλοντι τὴν ἀρχὴν διαδέχεσθαι χαριζόμενοι καιρὸν οὐ παρέσχον· ὡς δὲ Τίμαιός φησι, καὶ φάρμακον ὑπνωτικὸν αἰτοῦντι δόντες ἀφείλοντο τὴν αἴσθησιν αὐτοῦ, θανάτῳ συνάψαντες τὸν ὕπνον. οὐ μὴν ἀλλὰ συλλόγου πρώτου τῶν φίλων γενομένου παρὰ τὸν νέον Διονύσιον οὕτω διελέχθη περὶ τῶν συμφερόντων πρὸς τὸν καιρὸν ὁ Δίων ὥστε τοὺς

ἄλλους ἅπαντας τῇ μὲν φρονήσει παιδας ἀποδείξαι, τῇ δὲ παρρησίᾳ δούλους τῆς τυραννίδος ἀγεννῶς καὶ περιφρόβως τὰ πολλὰ πρὸς χάριν τῷ μειράκιῳ συμβουλεύοντας. μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐξέπληξε, τὸν ἀπὸ Καρχηδόνας κίνδυνον ἐπικρεμάμενον τῇ ἀρχῇ δεδοικότας, ὑποσχόμενος, εἰ μὲν εἰρήνης δέοιτο Διονύσιος, πλεύσας εὐθὺς εἰς Λιβύην ὡς ἄριστα διαθήσεσθαι τὸν πόλεμον, εἰ δὲ πολεμεῖν προθυμοῖτο, θρέψειν αὐτὸς ἰδίῳις τέλεσι καὶ παρέξειν εἰς τὸν πόλεμον αὐτῷ πενήτην τριήρεις πλεύσας.

Ὁ μὲν οὖν Διονύσιος ὑπερφυῶς τὴν μεγαλοψυχίαν ἐθαύμασε καὶ τὴν προθυμίαν ἠγάπησεν· οἱ δ' ἐλέγχεσθαι τῇ λαμπρότητι καὶ ταπεινοῦσθαι τῇ δυνάμει τοῦ Δίωτος οἴομενοι, ταύτην εὐθὺς ἀρχὴν λαβόντες, οὐδεμιᾶς ἐφείδοντο φωνῆς ἢ τὸ μειράκιον ἐξαργιαίνειν ἔμελλον πρὸς αὐτὸν ὡς ὑπερχόμενον διὰ τῆς θαλάττης τυραννίδα καὶ περισπῶντα ταῖς ναυσὶ τὴν δύναμιν εἰς τοὺς Ἀριστομάχης παιδας ἀδελφιδοῦς ὄντας αὐτῷ. φανερώταται δὲ καὶ μέγιστα τῶν εἰς φθόρον καὶ μῖσος αἰτιῶν ὑπῆρχον ἢ τοῦ βίου διαφορὰ καὶ τὸ τῆς διαίτης ἄμικτον. οἱ μὲν γὰρ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νέου τυράννου καὶ τεθραμμένου φάυλως ὀμιλίαν καὶ συνήθειαν ἠδοναῖς καὶ κολακείαις καταλαμβάνοντες ἀεὶ τινὰς ἔρωτας καὶ διατριβὰς ἐμηχανῶντο ῥεμβώδεις περὶ πότους καὶ γυναικας καὶ παιδίας ἑτέρας ἀσχήμονας, ὑφ' ὧν ἡ τυραννίς, ὡσπερ σίδηρος, μαλασσομένη τοῖς μὲν ἀρχομένοις ἐράνη φιλάνθρωπος καὶ τὸ λίαν ἀπάνθρωπον ὑπανῆζεν, οὐκ ἐπιεικεῖα τινὶ μᾶλλον ἢ ῥαθυμίᾳ τοῦ κρατοῦντος ἀμβλυνομένη. ἐκ δὲ τούτου προοῖουσα καὶ νεμομένη κατὰ μικρὸν ἢ περὶ τὸ μειράκιον ἄνεσις τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οἷς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἔφη δεδεμένην ἀπολείπειν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. ἡμέρας γάρ, ὡς φασίν, ἐνενήκοντα συνεχῶς ἔπινεν ἀρξάμενος, καὶ τὴν αὐλὴν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ σπουδαίοις ἀνδράσι καὶ λόγοις ἄβατον καὶ ἀνείσοδον οὔσαν μέθαι καὶ σκώμματα καὶ ψαλμοὶ καὶ ὀρχήσεις καὶ βωμολοχίαι κατεῖχον.

Ἦν οὖν, ὡς εἰκός, ὁ Δίων ἐπαχθῆς εἰς οὐδὲν ἠδὲ καὶ νεωτερικὸν ἐνδιδούς ἑαυτόν. διὸ καὶ πιθανὰ κακιῶν προσ-

ρήματα ταῖς ἀρεταῖς ἐπιφέροντες αὐτοῦ διέβαλλον, ὑπεροψίαν τὴν σεμνότητα καὶ τὴν παρρησίαν αὐθάδειαν ἀποκαλοῦντες· καὶ νοουθετῶν κατηγορεῖν ἐδόκει καὶ μὴ συν-
 2 ἐξαμαρτάνων καταφρονεῖν. ἀμέλει δὲ καὶ φύσει τινὰ τὸ ἦθος ὄγκον εἶχεν αὐτοῦ καὶ τραχύτητα δυσπρόσοδον ἐν-
 τεύξει καὶ δυσξύμβολον· οὐ γὰρ μόνον ἀνδρὶ νέῳ καὶ διατεθρομμένῳ τὰ ὦτα ζολακείαις ἄχαρις ἦν συγγενέσθαι καὶ προσάντης, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν πάνυ χρωμένων αὐτῷ καὶ τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ γενναῖον ἀγαπώντων τοῦ τρόπου κατεμύφοντο τῆς οὐμιλίας, ὡς ἀγροικότερον καὶ βαρύτε-
 3 ρον πολιτικῶν χρειῶν τοῖς δεομένοις συναλλάσσοντα. περὶ ὧν καὶ Πλάτων ὕστερον ὡσπερ ἀποθεσπίζων ἔγραψε πρὸς αὐτὸν ἐξευλαβεῖσθαι τὴν αὐθάδειαν ὡς ἐρημία συνοικουσαν. οὐ μὴν ἀλλὰ τότε πλείστου δοκῶν ἄξιος ὑπάρχειν διὰ τὰ πράγματα καὶ μόνος ἢ μάλιστα τὴν τυραννίδα σαλεύουσιν ἀνορθοῦν καὶ διαφυλάττειν, ἐγίνωσκειν οὐ πρὸς χάριν ἀλλ' ἀκοντος ὑπὸ χρείας τοῦ τυράννου πρῶτος ὢν καὶ μέγιστος.

9 Αἰτίαν δὲ τούτου τὴν ἀπαιδευσίαν εἶναι νομίζων ἐμβαλεῖν αὐτὸν εἰς διατριβὰς ἐλευθερίους ἐφιλοτιμεῖτο καὶ γεῦσαι λόγων καὶ μαθημάτων ἠθοποιῶν, ὡς ἀρετὴν τε
 2 παύσαιτο δεδιῶς καὶ τοῖς καλοῖς χαίρειν ἐθισθεῖν. φύσει γὰρ οὐ γέγονει τῶν φανλοτάτων τυράννων ὁ Διονύσιος, ἀλλ' ὁ πατὴρ δεδοικῶς μὴ φρονήματος μεταλαβὼν καὶ συγγεγόμενος νοῦν ἔχουσιν ἀνθρώποις ἐπιβουλεύσειεν αὐτῷ καὶ παρέλοιτο τὴν ἀρχὴν, ἐφρούρει κατάκλειστον οἶκον, δι' ἐρημίαν οὐμιλίας ἐτέρας καὶ ἀπειρία πραγμάτων, ὡς φασίν, ἀμάξια καὶ λυχνίας καὶ δίφρους ξυλίνους καὶ τρα-
 3 πέζας τεχταινόμενον. οὕτω γὰρ ἦν ἄπιστος καὶ πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὑποπτος καὶ προβεβλημένος διὰ φόβον ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ὥστε μηδὲ τῆς κεφαλῆς τὰς τρίχας ἀφαιρεῖν ζουριχαῖς μαχαίραις, ἀλλὰ τῶν πλαστῶν τις ἐπιφοιτῶν ἀνθρακι τὴν κόμην περιέκαιεν. εἰσῆει δὲ πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ δωμάτιον οὐτ' ἀδελφὸς οὐθ' υἱὸς ὡς ἔτυχεν ἡμφιεσμένος, ἀλλ' ἔδει πρὶν εἰσελθεῖν ἀποδύντα τὴν ἑαυτοῦ στολὴν ἕκαστον ἐτέρα ἀναλαβεῖν, ὄραθέντα
 4 γυμνὸν ὑπὸ τῶν φυλαττόντων. ἐπεὶ δὲ Λεπτίνης ὁ ἀδελ-

φρὸς αὐτῷ ποτὲ χωρίου φύσιν ἐξηγούμενος λαβὼν λόγῃην παρά τινος τῶν δορυφόρων ὑπέγραψε τὸν τόπον, ἐκείνῳ μὲν ἰσχυρῶς ἐχάλεπνε, τὸν δὲ δόντα τὴν λόγῃην ἀπέκτεινεν. ἔλεγε δὲ τοὺς φίλους φυλάττεσθαι νοῦν ἔχοντας εἰδῶς καὶ βουλομένους μᾶλλον τυραννεῖν ἢ τυραννεῖσθαι. καὶ ὁ
 Μαρσύαν δὲ τινὰ τῶν προηγημένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ τεταγμένων ἐφ' ἡγεμονίας ἀνεῖλε δόξαντα κατὰ τοὺς ὕπνους σφάττειν αὐτόν, ὡς ἀπ' ἐννοίας μεθήμερινῆς καὶ διαλογισμοῦ τῆς ὄψεως ταύτης εἰς τὸν ὕπνον αὐτῷ παραγενομένης.

Ὁ μὲν δὲ Πλάτωνι θυμωθεὶς ὅτι μὴ πάντων αὐτὸν ἀνθρώπων ἀνδρειότατον ὄντα ἀπέφηνεν, οὕτω περίφοβον καὶ τοσοῦτον ὑπὸ δειλίας κακῶν μεσιτῆν εἶχε τὴν ψυχὴν· τὸν δ' υἱὸν αὐτοῦ, καθάπερ εἴρηται, διαλελωβημένον ἀπαι- 10
 δευσίᾳ καὶ συντετριμμένον τὸ ἦθος ὁ Δίων ὄρων παρεκάλει πρὸς παιδείαν τραπέσθαι καὶ δεηθῆναι τοῦ πρώτου τῶν φιλοσόφων πᾶσαν δέησιν ἐλθεῖν εἰς Σικελίαν, ἐλθόντι δὲ παρασχεῖν αὐτόν, ὅπως διακοσμηθεὶς τὸ ἦθος εἰς ἀρε- 2
 τῆς λόγον, καὶ πρὸς τὸ θεϊότατον ἀφομοιωθεὶς παράδειγμα τῶν ὄντων καὶ κάλλιστον, ᾧ τὸ πᾶν ἡγουμένῳ πειδόμενον ἐξ ἀκοσμίας κόσμος ἐστί, πολλὴν μὲν εὐδαιμονίαν ἑαυτῷ μηχανήσεται πολλὴν δὲ τοῖς πολίταις, ὅσα νῦν ἐν ἀθυμίᾳ διοικοῦσι πρὸς ἀνάγκην τῆς ἀρχῆς, ταῦτα σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη μετ' εὐμενείας πατρονομούμενα παρασχῶν καὶ γενόμενος βασιλεὺς ἐκ τυράννου. τοὺς γὰρ 3
 ἀδαμαντίνους δεσμοὺς οὐχ ὡσπερ ὁ πατὴρ ἔλεγεν αὐτοῦ, φόβον καὶ βίαν καὶ νεῶν πλῆθος εἶναι καὶ βαρβάρων μυριάνδρον φυλακὴν, εὐνοίαν δὲ καὶ προθυμίαν καὶ χάριν ἐγγενομένην ὑπ' ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης, ἃ, καίπερ ὄντα μαλακώτερα τῶν συντόνων καὶ σκληρῶν ἐκείνων, ἰσχυρότερα πρὸς διαμονὴν ἡγεμονίας ὑπάρχειν. χωρὶς δὲ τού- 4
 των ἀφιλότιμον εἶναι καὶ ἄξιλον τὸν ἄρχοντα τῷ μὲν σώματι περιττῶς ἀμπεχόμενον καὶ τῇ περὶ τὴν οἴκησιν ἀβρότητι καὶ κατασκευῇ λαμπρυνόμενον, ὁμιλίᾳ δὲ καὶ λόγῳ μηδὲν ὄντα τοῦ προστυχόντος σεμιότερον, μηδὲ τῆς ψυχῆς τὸ βασίλειον ἀξιούντα κεκοσμημένον ἔχειν βασιλικῶς καὶ πρεπόντως.

Ταῦτα πολλάκις τοῦ Δίωνος παραινούντος, καὶ τῶν 11

- λόγων τοῦ Πλάτωνος ἔστιν οὕστινας ὑποσπείροντος, ἔσχεν ἔρως τὸν Διονύσιον ὄξυς καὶ περιμανῆς τῶν τε λόγων καὶ τῆς συνουσίας τοῦ Πλάτωνος. εὐθύς οὖν Ἀθήναζε πολλὰ μὲν ἐφοίτα γράμματα παρὰ τοῦ Διονυσίου, πολλαὶ δ' ἐπισκήψεις παρὰ τοῦ Δίωνος, ἄλλαι δ' ἐξ Ἰταλίας παρὰ τῶν Πυθαγορικῶν, διακελευομένων παραγενέσθαι καὶ νέας ψυχῆς ἔξουσία μεγάλη καὶ δυνάμει περιφερομένης ἐπιλαβέ-
- ² σθαι καὶ κατασχεῖν ἐμβριθεστέροις λογισμοῖς. Πλάτων μὲν οὖν, ὡς φησὶν αὐτός, ἑαυτὸν αἰσχυρθεὶς μάλιστα, μὴ δόξειε λόγος εἶναι μόνον ἔργου δ' ἐκὼν οὐδενὸς ἂν ἄψασθαι, καὶ προσδοκήσας δι' ἑνὸς ἀνδρὸς ὡσπερ ἡγεμονικοῦ μέρους ἐκκαθαρθέντος ὅλην ἰατρεύσειν Σικελίαν νοσοῦσαν, ὑπήκουσεν· οἱ δὲ τῷ Δίῳ πολемоῦντες φοβούμενοι τὴν τοῦ Διονυσίου μεταβολὴν ἔπεισαν αὐτὸν ἀπὸ τῆς φυγῆς μεταπέμπεσθαι Φίλιστον, ἄνδρα καὶ πεπαιδευμένον περὶ λόγους καὶ τυραννικῶν ἡθῶν ἐμπειρότατον, ὡς ἀντίταγμα πρὸς Πλάτωνα καὶ φιλοσοφίαν ἐκείνον ἔξοντες.
- ³ ὁ γὰρ δὴ Φίλιστος ἐξ ἀρχῆς τε τῇ τυραννίδι καθισταμένη προθυμότατον ἑαυτὸν παρέσχε, καὶ τὴν ἀκρὰν διεφύλαξε φρουραρχῶν ἐπὶ πολὺν χρόνον. ἦν δὲ λόγος ὡς καὶ τῇ μητρὶ πλησιάζοι τοῦ πρεσβυτέρου Διονυσίου, τοῦ τυράννου μὴ παντάπασιν ἀγνοοῦντος. ἐπεὶ δὲ Λεπτίνης ἐκ γυναικὸς ἦν διαφθείρας ἐτέρῃ συνοικοῦσαν ἔσχε, γενομένων αὐτῷ δυοῖν θυγατέρων τὴν ἑτέραν ἔδωκε Φιλίστῳ μηδὲν φράσας πρὸς Διονύσιον, ὀργισθεὶς ἐκεῖνος τὴν μὲν γυ-
- ⁴ ναῖκα τοῦ Λεπτίνου δήσας ἐν πέδαις καθεῖρξε, τὸν δὲ Φίλιστον ἐξήλασε Σικελίας, φυγόντα παρὰ ξένους τινὰς εἰς τὸν Ἀδρίαν, ὅπου καὶ δοκεῖ τὰ πλεῖστα συνθεῖναι τῆς ἱστορίας σχολάζων. οὐ γὰρ ἐπανῆλθε τοῦ πρεσβυτέρου ζῶντος, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτήν, ὡσπερ εἴρηται, κατήγαγεν αὐτὸν ὁ πρὸς Δίωνα τῶν ἄλλων φθόνος ὡς αὐτοῖς τε μᾶλλον ἐπιτήδειον ὄντα καὶ τῇ τυραννίδι βεβαιότερον.
- ¹² Οὗτος μὲν οὖν εὐθύς κατελθὼν διεπεφύκει τῆς τυραννίδος· τῷ δὲ Δίῳ καὶ παρ' ἄλλων ἐτύγχανον οὔσαι διαβολαὶ καὶ κατηγορίαι πρὸς τὸν τύραννον ὡς διειλεγμένῳ περὶ καταλύσεως τῆς ἀρχῆς πρὸς τε Θεοδότην καὶ πρὸς

Ἡρακλείδην. ἤλπιζε μὲν γάρ, ὡς ἔοικε, διὰ Πλάτωνος παραγενομένου τὸ δεσποτικὸν καὶ λίαν ἄκρατον ἀφελὼν τῆς τυραννίδος ἐμμελῆ τινὰ καὶ νόμιμον ἄρχοντα τὸν Διονύσιον καταστήσειν· εἰ δ' ἀντιβαίνοι καὶ μὴ μαλάσσοιτο, ² καταλύσας ἐκεῖνον ἐγνώκει τὴν πολιτείαν ἀποδιδόναι Συρακουσίους, οὐκ ἐπαινῶν μὲν δημοκρατίαν, πάντως δὲ βελτίω τυραννίδος ἡγούμενος τοῖς διαμαρτιάνουσιν ὑγιαίνουσας ἀριστοκρατίας.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῶν πραγμάτων ὄντων Πλά- ¹³των εἰς Σικελίαν ἀφικόμενος περὶ μὲν τὰς πρώτας ἀπαντήσεις Θανμασιῆς ἐτύγγανε φιλοφροσύνης καὶ τιμῆς. καὶ γὰρ ἄρμα τῶν βασιλικῶν αὐτῷ παρέστη κεκοσμημένον διαπρεπῶς ἀποβάντι τῆς τριήρους, καὶ θυσίαν ἔθυσεν ὁ τύραννος ὡς εὐτυχήματος μεγάλου τῇ ἀρχῇ προσγεγονότος. αἰδῶς δὲ συμποσίων καὶ σχηματισμὸς αὐλῆς καὶ πραότης ² αὐτοῦ τοῦ τυράννου περὶ ἕκαστα τῶν χρηματιζομένων Θανμασιῆς ἐνέδωκεν ἐλπίδας μεταβολῆς τοῖς πολίταις. φροῦν δὲ τις ἦν ἐπὶ λόγους καὶ φιλοσοφίαν ἀπάντων, καὶ τὸ τυραννεῖον, ὡς φασί, κοριορτὸς ὑπὸ πλήθους τῶν γεωμετρούντων κατεῖχεν. ἡμερῶν δ' ὀλίγων διαγενομένων θυ- ³σία μὲν ἦν πάτριος ἐν τοῖς τυραννείοις, τοῦ δὲ κήρυκος, ὡσπερ εἰώθει, κατευξαμένου διαμένειν τὴν τυραννίδα ἀσάλευτον πολλοὺς χρόνους, ὁ Διονύσιος λέγεται παρεστῶς "οὐ παύσῃ" φάναι "καταρῶμενος ἡμῖν;" τοῦτο κομιδῇ τοὺς περὶ τὸν Φίλιστον ἐλύπησεν, ἄμαχόν τινα τοῦ Πλάτωνος ἡγουμένους ἔσεσθαι χρόνῳ καὶ συνηθείᾳ τὴν δύναμιν, εἰ νῦν ἐκ συνουσίας ὀλίγης ἠλλοίωκεν οὕτω καὶ μεταβέβληκε τὴν γνώμην τὸ μειράκιον.

Οὐκέτ' οὖν κατ' ἓνα καὶ λαθραίως ἀλλὰ πάντες ἀνα- ¹⁴φρανδὸν ἐλοιδόρουν τὸν Δίωνα, λέγοντες ὡς οὐ λέληθε κατεπάδων καὶ καταφαρμάσσων τῷ Πλάτωνος λόγῳ Διονύσιον, ὅπως ἀφέντος ἐκουσίως αὐτοῦ καὶ προεμένου τὴν ἀρχὴν ὑπολαβὼν εἰς τοὺς Ἀριστομάχης περιστήσῃ παῖδας, ὧν θεῖος ἐστίν. ἔνιοι δὲ προσεποιούντο δυσχεραίνειν, εἰ πρότερον μὲν Ἀθηναῖοι ναυτικαῖς καὶ πεζικαῖς δυνάμεσι μεγάλας δεῦρο πλεύσαντες ἀπώλοντο καὶ διεφθάρησαν πρότερον ἢ λαβεῖν Συρακούσας, νυνὶ δὲ δι' ἐνὸς σοφιστοῦ ²

- καταλύουσι τὴν Διονυσίου τυραννίδα, συμπείσαντες αὐτὸν ἐκ τῶν μυρίων δορυφόρων ἀποδράντα, καὶ καταλιπόντα τὰς τετρακόσιας τριήρεις καὶ τοὺς μυρίους ἵππους καὶ τοὺς πολλάκις τοσοῦτους ὀπλίτας, ἐν Ἀκαδημείᾳ τὸ σιωπώμενον ἀγαθὸν ζητεῖν καὶ διὰ γεωμετρίας εὐδαιμονογενέσθαι, τὴν ἐν ἀρχῇ καὶ χρήμασι καὶ τρυφαῖς εὐδαιμονο-
³ νίαν Δίῳ καὶ τοῖς Δίῳ ἀδελφιδοῖς προέμενον. ἐκ τούτων ὑποψίας πρῶτον, εἶτα καὶ φανερωτέρας ὀργῆς καὶ διαφορᾶς γενομένης, ἐκομίσθη τις ἐπιστολὴ κρύφα πρὸς Διονύσιον, ἣν ἐγεγράφει Δίῳ πρὸς τοὺς Καρχηδονίων ἐπιμελητὰς κελεύων, ὅταν Διονυσίῳ περὶ τῆς εἰρήνης διαλέγονται, μὴ χωρὶς αὐτοῦ ποιήσασθαι τὴν ἔντευ-
⁴ ξιν, ὡς πάντα θησομένους ἀμεταπτώτως δι' αὐτοῦ. ταύτην ἀναγνοὺς Διονύσιος Φιλίστῳ καὶ μετ' ἐκείνου βουλευσάμενος, ὡς φησὶ Τίμαιος, ὑπῆλθε τὸν Δίῳνα πεπλασμέναις διαλύσεσι· καὶ μέτρια σκηψάμενος διαλλάττεσθαι τε φήσας, μόνον τε ἀπαγαγὼν ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἔδειξε τὴν ἐπιστολὴν καὶ κατηγόρησεν ὡς συν-
⁵ ισταμένου μετὰ Καρχηδονίων ἐπ' αὐτόν. ἀπολογεῖσθαι δὲ βουλομένου τοῦ Δίῳνος οὐκ ἀνασχόμενος, ἀλλ' εὐθύς, ὡς εἶχεν, ἐνθήμενος εἰς ἀκάτιον προσέταξε τοῖς ναύταις κομίζοντας αὐτὸν ἐκθεῖναι πρὸς τὴν Ἰταλίαν.
- 15 Γενομένου δὲ τούτου καὶ φανέντος ὤμοῦ τοῖς ἀνθρώποις, τὴν μὲν οἰκίαν τοῦ τυράννου πένθος εἶχε διὰ τὰς γυναῖκας, ἣ δὲ πόλις τῶν Συρακουσίων ἐπῆρτο πράγματα νεώτερα καὶ μεταβολὴν προσδεχομένη ταχεῖαν ἐκ τοῦ περὶ Δίῳνα θορύβου καὶ τῆς πρὸς τὸν τύραννον ἀπιστίας τῶν
² ἄλλων. ἃ δὲ συνορῶν ὁ Διονύσιος καὶ δεδοικώς, τοὺς μὲν φίλους παρεμυθεῖτο καὶ τὰς γυναῖκας ὡς οὐ φρυγῆς ἀλλ' ἀποδημίας τῷ Δίῳ γεγεννημένης, ὡς μὴ τι χεῖρον ὀργῇ πρὸς τὴν ἀνθάδειαν αὐτοῦ παρόντος ἀμαρτεῖν βιάσθαι· δύο δὲ ναῦς παραδοὺς τοῖς Δίῳνος οἰκείοις ἐκέλευσεν ἐνθήμενοις ὅσα βούλοιντο τῶν ἐκείνου χρήματα καὶ θεράποντας ἀπάγειν πρὸς αὐτὸν εἰς Πελοπόννησον.
³ ἦν δ' οὐσία μεγάλη τῷ Δίῳ καὶ σχεδόν τι τυραννικὴ πομπὴ καὶ κατασκευὴ περὶ τὴν δίαιταν, ἦν οἱ φίλοι συλλαβόντες ἐκόμιζον. ἄλλα δ' ἐπέμπετο πολλὰ παρὰ τῶν

γυναικῶν καὶ τῶν ἐταίρων, ὥστε χρημάτων ἕνεκα καὶ πλούτου λαμπρὸν ἐν τοῖς Ἑλλησιν εἶναι καὶ διαφανῆναι τῇ τοῦ φρυγάδος εὐπορίᾳ τὴν τῆς τυραννίδος δύναμιν.

Πλάτωνα δὲ Διονύσιος εὐθύς μὲν εἰς τὴν ἀκρόπολιν 16 μετέστησεν, ἔντιμον αὐτῷ σχήματι ξενίας φιλανθρώπου φρουρὰν μηχανησάμενος, ὡς μὴ συμπλέοι Δίῳ μάρτυς ὢν ἠδίκητο· χρόνῳ δὲ καὶ συνδιαιτήσῃ, καθάπερ ψάθειν ἀνθρώπου θηρίον, ἐθισθεὶς ὑπομένειν τε τὴν ὀμίλιαν αὐτοῦ καὶ τὸν λόγον, ἠράσθη τυραννικὸν ἔρωτα, μόνος ἀξιῶν ὑπὸ Πλάτωνος ἀντερᾶσθαι καὶ θαυμάζεσθαι μάλιστα πάντων, ἔτοιμος ὢν ἐπιτρέπειν τὰ πράγματα καὶ τὴν τυραννίδα μὴ προτιμῶντι τὴν πρὸς Δίωνα φιλίαν τῆς πρὸς αὐτόν. ἦν οὖν τῷ Πλάτῳ συμφορὰ τὸ πάθος 2 αὐτοῦ τοῦτο, μαινομένου καθάπερ οἱ δυσέρωτες ὑπὸ ζηλοτυπίας, καὶ πολλὰς μὲν ὁργὰς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλὰς δὲ διαλλαγὰς καὶ δειήσεις ποιουμένου πρὸς αὐτόν, ἀκροᾶσθαι δὲ τῶν λόγων καὶ κοινωνεῖν τῆς περὶ φιλοσοφίαν πραγματείας σπουδάζοντος μὲν ὑπερφυῶς, αἰδουμένου δὲ τοὺς ἀποτρέποντας ὡς διαφθαρησομένου. ἐν τούτῳ δὲ 3 πολέμου τινὸς ἐμπεσόντος ἀποπέμπει τὸν Πλάτωνα, συνθέμενος εἰς ὥραν ἔτους μεταπέμψασθαι Δίωνα. καὶ τοῦτο μὲν εὐθύς ἐψεύσατο, τὰς δὲ προσόδους τῶν κτημάτων ἀπέπεμπεν αὐτῷ, ἀξιῶν Πλάτωνα συγγνώμην περὶ τοῦ χρόνου διὰ τὸν πόλεμον (εἰρήνης γὰρ γενομένης τάχιστα μεταπέμψασθαι τὸν Δίωνα), καὶ ἀξιῶν αὐτόν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ μηδὲν νεωτερίζειν μηδὲ βλασφημεῖν κατ' αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἑλληνας.

Ταῦτ' ἐπειρᾶτο ποιεῖν Πλάτων, καὶ Δίωνα τρέψας ἐπὶ 17 φιλοσοφίαν ἐν Ἀκαδημείᾳ συνεῖχεν. ὄκει μὲν οὖν ἐν ἄστει παρὰ Καλλίππῳ τινὶ τῶν γνωρίμων, ἀγρὸν δὲ διαγωγῆς χάριν ἐκτήσατο. καὶ τοῦτον ὕστερον εἰς Σικελίαν πλέων Σπευσίππῳ δωρεὰν ἔδωκεν, ἧ μάλιστα τῶν Ἀθηνησιν φίλων ἐχρῆτο καὶ συνδιητᾶτο, βουλομένου τοῦ Πλάτωνος ὀμίλιαν χάριν ἐχούσῃ καὶ παιδιᾷς ἐμμελοῦς κατὰ καιρὸν ἀπτομένη κεραννύμενον ἀφιδύνεσθαι τοῦ Δίωνος τὸ ἦθος. τοιοῦτος δὲ τις ὁ Σπεύσιππος ἦν· ἧ καὶ σκῶψαι ἀγαθὸν 2 αὐτόν ἐν τοῖς Σίλλοις ὁ Τίμων προσηγόρευσεν. αὐτῷ δὲ

Πλάτωνι χορηγοῦντι παίδων χορῶ τόν τε χορὸν ἤσκησεν ὁ Δίων καὶ τὸ δαπάνημα πᾶν ἐτέλεσε παρ' ἑαυτοῦ, συγχοροῦντος τοῦ Πλάτωνος τὴν τοιαύτην φιλοτιμίαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὡς ἐκείνῳ μᾶλλον εὐνοίαν ἢ δόξαν αὐτῷ φέρουσαν. ἔπεφοίτα δὲ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὁ Δίων, καὶ συνεσχόλαζε καὶ συνεπανηγύριζε τοῖς ἀρίστοις καὶ πολιτικωτάτοις ἀνδράσιν, οὐδὲν ἐν τῇ διαίτῃ σόλοικον ἐπιδεικνύμενος οὐδὲ τυραννικὸν οὐδ' ἐπιτεθυμένον, ἀλλὰ σωφροσύνην καὶ ἀρετὴν καὶ ἀνδρείαν καὶ περὶ λόγους καὶ περὶ φιλοσοφίαν εὐσχήμονας διατριβάς. ἐφ' οἷς εὐνοία παρὰ πάντων ἐγένετο καὶ ζῆλος αὐτῷ τιμαί τε δημόσιαι καὶ ψηφίσματα παρὰ τῶν πόλεων. Λακεδαιμόνιοι δὲ καὶ Σπαρτιάτην αὐτὸν ἐποίησαντο, τῆς Διονυσίου καταφρονήσαντες ὀργῆς, καίπερ αὐτοῖς τότε προθύμως ἐπὶ τοὺς Θηβαίους συμμαχοῦντος. λέγεται δὲ ποτε τὸν Δίωνα τοῦ Μεγαρέως Πτοιοδώρου δεόμενον ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἔλθεῖν· ἦν δ', ὡς ἔοικε, τῶν πλουσίων τις καὶ δυνατῶν ὁ Πτοιόδωρος· ὄχλον οὖν ἐπὶ θύραις ἰδὼν ὁ Δίων καὶ πλῆθος ἀσχολιῶν καὶ δυσέντευκτον αὐτὸν καὶ δυσπρόσοδον, ἀπιδὼν πρὸς τοὺς φίλους δυσχεραίνοντας καὶ ἀγανακτοῦντας "τί τοῦτον" ἔφη "μεμρόμεθα; καὶ γὰρ αὐτοὶ πάντως ἐν Συρακούσαις ὅμοια τούτοις ἐποιοῦμεν."

18 Χρόνου δὲ προϊόντος ὁ Διονύσιος ζηλοτυπῶν καὶ δεδοικῶς τοῦ Δίωνος τὴν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐνοίαν, ἐπαύσατο τὰς προσόδους ἀποστέλλων καὶ τὴν οὐσίαν παρέδωκεν ἰδίῳς ἐπιτρόποις. βουλόμενος δὲ καὶ τὴν εἰς τοὺς φιλοσόφους διὰ Πλάτωνα κακοδοξίαν ἀναμάχασθαι, πολλοὺς συνῆγε τῶν πεπαιδευθῆναι δοκούντων. φιλοτιμούμενος δὲ τῷ διαλέγεσθαι περιεῖναι πάντων, ἠναγκάζετο τοῖς Πλάτωνος παρακούσμασι κακῶς χρῆσθαι. καὶ πάλιν ἐκείνον ἐπόθει, καὶ κατεγίνωσκεν αὐτὸς αὐτοῦ μὴ χρησάμενος παρόντι μηδὲ διακούσας ὅσα καλῶς εἶχεν. οἷα δὲ τύραννος ἔμπληκτος ἀεὶ ταῖς ἐπιθυμίαις καὶ πρὸς πᾶσαν ὀξύρροπος σπουδὴν εὐθύς ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Πλάτωνα, καὶ πᾶσαν μηχανὴν αἴρων συνέπεισε τοὺς περὶ Ἀρχύταν Πυθαγορικούς τῶν ὁμολογουμένων ἀναδόχους γενομένους καλεῖν Πλάτωνα· δι' ἐκείνου γὰρ αὐτοῖς ἐγεγόνει

φιλικα καὶ ξενία τὸ πρῶτον. οἱ δ' ἐπεμψαν Ἀρχέδημον α
 παρ' αὐτῶν· ἐπεμψε δὲ καὶ Διονύσιος τρίτην καὶ φίλους
 δεησομένους τοῦ Πλάτωνος· αὐτὸς τε σαφῶς καὶ διαρρή-
 δην ἔγραψεν ὡς οὐδὲν ἂν γένοιτο τῶν μετῶν Διῶνι μὴ
 πεισθέντος Πλάτωνος ἔλθειν εἰς Σικελίαν, πεισθέντος δὲ
 πάντα. πολλὰ δ' ἀφίχοντο πρὸς Δίωνα παρὰ τῆς ἀδελ-
 φῆς καὶ γυναικὸς ἐπισκήψεις δεῖσθαι Πλάτωνος ὑπακού-
 σαι Διονυσίῳ καὶ μὴ πρόφρασιν παρῶσαι.

Οὕτω μὲν δὴ φησὶν ὁ Πλάτων ἔλθειν τὸ τρίτον εἰς τὸν 19
 πορθμῶν τὸν περὶ Σκύλλαν, ὅφρ' ἔτι τὴν ὅλην ἀναμετρή-
 σαι Λάερσβιδν· ἰλιθῶν δὲ μεγάλης μὲν αὐτὸν ἐρέπλησε
 χαρᾶς, μεγάλης δὲ πάλιν ἐλαίδος Σικελίαν συνευχομένην
 καὶ συμφιλοτιμομένην Πλάτωνα μὲν Φιλίστου περιγε-
 νέσθαι φιλοσοφίαν δὲ τυραννίδος. ἦν δὲ πολλὴ μὲν τῶν
 γυναικῶν σπουδὴ περὶ αὐτῶν, ἔξαρχετος δὲ παρὰ τῷ Διο-
 νυσίῳ πίστις, ἦν οὐδεὶς ἄλλος εἶχεν, ἀδιερεύνητον αὐτῷ
 πλησιάζειν. δωρεὰς δὲ χρημάτων πολλῶν καὶ πολλαῖς 2
 τοῦ μὲν δίδοντος τοῦ δὲ μὴ δεχομένου, παρῶν Ἀριστιπ-
 πος ὁ Κυρηναῖος ἀσφαλῶς ἔφη μεγαλόφρονον εἶναι Διο-
 νύσιον· αὐτοῖς μὲν γὰρ μικρὰ δίδοναι πλείονων δεομένοις,
 Πλάτωνι δὲ πολλὰ μηδὲν λαμβάνοντι. μετὰ δὲ τὰς πρῶ- 3
 τας φιλοφροσύνας ἀρξάμενον Πλάτωνος ἐντυγχάνειν περὶ
 Διῶνος ὑπερθέσεις τὸ πρῶτον ἦσαν, εἶτα μέμψεις καὶ
 διαφοραὶ λανθάνουσαι τοὺς ἐκτός, ἐπιχρυπτομένου Διο-
 νυσίου καὶ ταῖς ἄλλαις τὸν Πλάτωνα θρασυταῖς καὶ τι-
 μαῖς περιωμένου παράγειν ἀπὸ τῆς Διῶνος ἐνόησας, οὐδ'
 αὐτὸν ἔν γε τοῖς πρώτοις χρόνοις ἀποκαλύπτοντα τὴν
 ἀπιστίαν αὐτοῦ καὶ ψευδολογίαν, ἀλλ' ἐγκαρτεροῦντα καὶ
 σχηματιζόμενον. οὕτω δὲ διακειμένων πρὸς ἀλλήλους καὶ 4
 λανθάνειν πάντα σκοπῶν, Ἑλλάνων ὁ Κυζικηνὸς εἰς τῶν
 Πλάτωνος συνήθων ἡλίου προσέειπεν ἔκλειψεν, καὶ γενομέ-
 νης ὡς προσέειπε, θαυμασθῆναι ὑπὸ τοῦ τυράννου δωρεὰν
 ἔλαβεν ἀργυρίου τάλαντον. Ἀριστιππος δὲ καλῶν πρὸς
 τοὺς ἄλλους φιλοσόφους ἔφη τι καὶ αὐτὸς ἔχειν τῶν
 παραδόξων προσελπὶν· ἐκείνων δὲ φράσαι δεομένων“ προ-
 λέγω τοῖσιν” εἶπεν “ὀλίγου χρόνου Πλάτωνα καὶ Διονύ-
 σιον ἐχθροὺς γενησομένους.” τέλος δὲ τὴν μὲν οὖσαν 5

τοῦ Δίωνος ὁ Διονύσιος ἐπώλει καὶ τὰ χρήματα κατεῖχε, Πλάτωνα δ' ἐν τῷ περὶ τὴν οἰκίαν κήπῳ διαιτώμενον εἰς τοὺς μισθοφόρους μετέστησε πάλαι μισοῦντας αὐτὸν καὶ ζητοῦντας ἀνελεῖν ὡς πείθοντα Διονύσιον ἀφείναι τὴν τυραννίδα καὶ ζῆν ἀδορυφόρητον.

20 Ἐν τοιοῦτῳ δὲ κινδύνῳ γενομένου τοῦ Πλάτωνος οἱ περὶ Ἀρχύταν πυθόμενοι ταχὺ πέμπουσι πρεσβείαν καὶ τριακόντορον, ἀπαιτοῦντες τὸν ἄνδρα παρὰ Διονυσίου καὶ λέγοντες ὡς αὐτοὺς λαβὼν ἀναδόχους τῆς ἀσφαλείας πλεύσειεν εἰς Συρακούσας. ἀπολεγομένου δὲ τοῦ Διονυσίου τὴν ἔχθραν ἐστίασεσι καὶ φιλοφροσύναις περὶ τὴν προ-
2 πομπήν, ἐν δέ τι προαχθέντος πρὸς αὐτὸν τοιοῦτον εἶπεῖν “ἦ που, Πλάτων, πολλὰ καὶ δεινὰ κατηγορήσεις ἡμῶν πρὸς τοὺς συμφιλοσοφοῦντας,” ὑπομειδιάσας ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο “μὴ τοσαύτη λόγων ἐν Ἀκαδημείᾳ γένοιτο σπάνις ὥστε σοῦ τινὰ μνημονεῦσαι.” τοιαύτην μὲν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Πλάτωνος γενέσθαι λέγουσιν· οὐ μέντοι τὰ Πλάτωνος αὐτοῦ πάννυ τούτοις συνάδει.

21 Δίῳν δὲ καὶ τούτοις ἐχαλέπαινε, καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐξεπολεμώθη παντάπασι πυθόμενος τὸ περὶ τὴν γυναῖκα, περὶ οὗ καὶ Πλάτων ἠνείκατο γράφων πρὸς Διονύσιον. ἦν δὲ τοιοῦτον. μετὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Δίωνος ἀποπέμπων Πλάτωνα Διονύσιος ἐκέλευσεν αὐτοῦ δι' ἀπορρήτων πυθέσθαι μὴ τι κωλύοι τὴν γυναῖκα πρὸς γάμον ἑτέρῳ
2 δοθῆναι· καὶ γὰρ ἦν λόγος εἶτ' ἀληθῆς εἶτε συντεθεῖς ὑπὸ τῶν Δίωνα μισούντων, ὡς οὐ καθ' ἡδονὴν ὁ γάμος εἶη Δίῳνι γεγονὼς οὐδ' εὐάριστος ἢ πρὸς τὴν γυναῖκα συμβίωσις. ὡς οὖν ἤκεν ὁ Πλάτων Ἀθήναζε καὶ τῷ Δίῳνι περὶ πάντων ἐνέτυχε, γράφει πρὸς τὸν τύραννον ἐπιστολὴν τὰ μὲν ἄλλα σαφῶς πᾶσιν, αὐτὸ δὲ τοῦτο μόνῳ γνώριμον ἐκείνῳ φράζουσιν, ὡς διαλεχθεῖη Δίῳνι περὶ τοῦ πράγματος ἐκείνου καὶ σφόδρα δῆλος εἶη χαλεπαίνων, εἰ
3 τοῦτο Διονύσιος ἐξεργάσαιτο. καὶ τότε μὲν ἔτι πολλῶν ἐλπίδων οὐσῶν πρὸς τὰς διαλύσεις οὐδὲν ἔπραξε περὶ τὴν ἀδελφὴν νεώτερον, ἀλλ' εἶα μένειν αὐτὴν μετὰ τοῦ παιδίου τοῦ Δίωνος οἰκοῦσαν· ἐπεὶ δὲ παντάπασι ἀσυμβάτως εἶχε καὶ Πλάτων αὐθις ἐλθὼν ἀπεπέμφθη πρὸς

ἀπέχθειαν, οὕτω τὴν Ἄρετὴν ἄκουσαν ἐν τῶν φίλων Τι-
μοκράτει δίδωσιν, οὐ μιμησάμενος τὴν κατὰ γε τοῦτο τοῦ
πατρὸς ἐπιείκειαν. ἔγεγόνει γάρ, ὡς ἔοικε, κάκεινον Πο-
λύξενος ὁ τὴν ἀδελφὴν ἔχων αὐτοῦ θέστην πολέμιος. ἀπο-
δράντος οὖν αὐτοῦ διὰ φόβον καὶ φυγόντος ἐκ Σικελίας
μεταπεμψάμενος ἠτιᾶτο τὴν ἀδελφὴν, ὅτι συνειδυῖα τὴν
φυγὴν τοῦ ἀνδρὸς οὗ κατεῖπε πρὸς αὐτόν. ἢ δ' ἀνεκπλή-
κτως καὶ τῆ Δ' ἀφόβως "εἰθ' οὕτω σοι δοκῶ, Διονύσιε, ὅ
φράυλη γυνὴ γεγονέναι καὶ ἄνανδρος ὥστε προγνοῦσα τὴν
φυγὴν τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἂν συνεκπλεῦσαι καὶ μετασχεῖν τῆς
αὐτῆς τύχης; ἀλλ' οὐ προέγνων, ἐπεὶ καλῶς εἶχέ μοι μάλ-
λον Πολυξένου γυναῖκα φεύγοντος ἢ σοῦ τυραννοῦντος
ἀδελφὴν λέγεσθαι." ταῦτα τῆς θέστης παρρησιασαμένης
θαυμάσαι λέγουσι τὸν τύραννον. ἐθαύμασαν δὲ καὶ οἱ ὅ
Συρακούσιοι τὴν ἀρετὴν τῆς γυναικός, ὥστε καὶ μετὰ τὴν
κατάλυσιν τῆς τυραννίδος ἐκέλευε τιμὴν καὶ θεραπείαν βα-
σιλικὴν ὑπάρχειν, ἀποθανούσης δὲ δημοσίᾳ πρὸς τὴν τα-
φὴν ἐπακολουθῆσαι τοὺς πολίτας.

Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἄχρηστον ἔχει τὴν παρέμβασιν· ὁ 22
δὲ Δίων ἐντεῦθεν ἤδη τρέπεται πρὸς πόλεμον, αὐτοῦ μὲν
Πλάτωνος ἐκποδὼν ἰσταμένον δι' αἰδῶ τῆς πρὸς Διονύ-
σιον ξενίας καὶ γῆρας. Σπενσίππου δὲ καὶ τῶν ἄλλων
ἐταίρων τῷ Δίῳι συλλαμβανόντων καὶ παρακελευομένων
ἐλευθεροῦν Σικελίαν χεῖρας ὀρέγουσαν αὐτῷ καὶ προθύ-
μως ὑποδεχομένην. ὅτε γὰρ ἐν Συρακούσαις Πλάτων διέ- 2
τριβεν, οἱ περὶ Σπενσίππου, ὡς ἔοικε, μᾶλλον ἀναμιγνύ-
μενοι τοῖς ἀνθρώποις κατεμάχανον τὴν διάνοιαν αὐτῶν,
καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐφοβοῦντο τὴν παρρησίαν ὡς διάπει-
ραν οὖσαν ὑπὸ τοῦ τυράννου, χρόνῳ δ' ἐπίστευσαν· ὁ γὰρ
αὐτὸς ἦν παρὰ πάντων λόγος δεομένων καὶ παρακελευο-
μένων ἐλθεῖν Δίῳνα μὴ ναῦς ἔχοντα μηδ' ὀπλίτας μηδ'
ἵππους, ἀλλ' αὐτὸν εἰς ὑπηρετικὸν ἐμβάντα χρῆσαι τὸ
σῶμα καὶ τοῦνομα Σικελιώταις ἐπὶ τὸν Διονύσιον. ταῦτα 3
τῶν περὶ Σπενσίππου ἀγγελλόντων ἐπιρρωσθεῖς ἔξενο-
λόγει κρύφα καὶ δι' ἑτέρων ἐπικρυπτόμενος τὴν διάνοιαν.
συνέπραττον δὲ καὶ τῶν πολιτικῶν πολλοὶ καὶ τῶν φιλο-
σόφων ὅ τε Κύπριος Εὐδήμιος, εἰς ὃν Ἀριστοτέλης ἀπο-

Θανόντα τὸν περὶ ψυχῆς διάλογον ἐποίησε, καὶ Τιμωνί-
 4 δης ὁ Λευκάδιος. συνέστησαν δὲ καὶ Μίλταν αὐτῷ τὸν
 Θεσσαλόν, ἄνδρα μάντιν καὶ μετεσχηγότα τῆς ἐν Ἀκαδη-
 μείᾳ διατριβῆς. τῶν δ' ὑπὸ τοῦ τυράννου πεφυγαδευμέ-
 νων, οὐ μείον ἢ χιλίων ὄντων, πέντε καὶ εἴκοσι μόνοι τῆς
 στρατείας ἐκοινώνησαν, οἱ δ' ἄλλοι προύδοσαν ἀποδειλιά-
 5 σαντες. ὄρητῆριον δ' ἦν ἡ Ζακυνθίων νῆσος, εἰς ἣν οἱ
 στρατιῶται συνελέγησαν ὀτακασίων ἐλάττους γενόμενοι,
 γνώριμοι δὲ πάντες ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων στρατειῶν
 καὶ τοῖς σώμασιν ἡσχημένοι διαφερόντως, ἐμπειρία δὲ
 καὶ τόλμη πολὺ πάντων κράτιστοι καὶ δυνάμενοι πλήθος
 ὅσον ἤλπιζεν ἔξιν ἐν Σικελίᾳ Δίων ὑπεκκαῦσαι καὶ συν-
 εξορμηῆσαι πρὸς ἀλκῆν.

23 Οὗτοι τὸ μὲν πρῶτον ἀκούσαντες ἐπὶ Διονύσιον καὶ
 Σικελίαν αἶρεσθαι τὸν στόλον ἐξεπλάγησαν καὶ κατέγνω-
 σαν ὡς ὀργῆς τινὸς παραφροσύνη καὶ μανία τοῦ Δίωνος
 ἢ χρηστῶν ἐλπίδων ἀπορία ῥιπτοῦντος ἑαυτὸν εἰς ἀπ-
 εγνωσμένας πράξεις, καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἡγεμόσι καὶ ξενο-
 λόγοις ὠροῖζοντο μὴ προειποῦσιν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς τὸν πό-
 2 λεμον· ἐπεὶ δὲ Δίων τῷ λόγῳ τὰ σαθρὰ τῆς τυραννίδος
 ἐπεξιῶν ἐδίδασκεν, ὡς οὐ στρατιώτας ἀλλὰ μᾶλλον ἡγε-
 μόνας αὐτοὺς κομίζοι Συρακουσίων καὶ τῶν ἄλλων Σικε-
 λιωτῶν πάλαι πρὸς ἀπόστασιν ἐτοίμων ὑπαρχόντων, μετὰ
 δὲ τὸν Δίωνα διαλεχθέντος αὐτοῖς Ἀλκιμένους, ὃς πρῶ-
 3 τος ὢν Ἀχαιῶν δόξη καὶ γένει συνεστράτευεν, ἐπείσθησαν.
 ἦν μὲν οὖν θέρους ἀκμῆ καὶ κατεῖχον ἐτησίαι τὸ πέλα-
 γος, ἡ δὲ σελήνη διχομηνίαν ἤγε. τῷ δ' Ἀπόλλωνι θυ-
 σίαν μεγαλοπρεπῆ παρασκευάσας ὁ Δίων ἐπόμπευσε μετὰ
 τῶν στρατιωτῶν κεκοσμημένων ταῖς πανοπλίαις πρὸς τὸ
 ἱερόν· καὶ μετὰ τὴν θυσίαν ἐν τῷ σταδίῳ τῶν Ζακυνθίων
 4 κατακλιθέντας αὐτοὺς εἰστία, θαυμάζοντας ἀργυρῶν καὶ
 χρυσῶν ἐκπωμάτων καὶ τραπεζῶν ὑπερβάλλουσαν ἰδιω-
 τικὸν πλοῦτον λαμπρότητα, καὶ λογιζομένους ὅτι παρ-
 ημιακῶς ἀνὴρ ἤδη καὶ τοσαύτης εὐπορίας κύριος οὐκ ἂν
 ἐπιχειροίη παραβόλοις πράγμασι χωρὶς ἐλπίδος βεβαίον
 καὶ φίλων ἐνδιδόντων ἐκείθεν αὐτῷ τὰς πλείστας καὶ
 μεγίστας ἀφορμὰς.

Μετὰ δὲ τὰς σπονδὰς καὶ τὰς νενομισμένας κατευχὰς 24
 ἐξέλιπεν ἡ σελήνη. καὶ τοῖς μὲν περὶ τὸν Δίωνα θαυμα-
 στὸν οὐδὲν ἦν λογιζομένοις τὰς ἐκλειπτικὰς περιόδους καὶ
 τὴν γινομένην τοῦ σιζιάσματος ἀπάντησιν πρὸς τὴν σελή-
 νην καὶ τῆς γῆς τὴν ἀντίφραξιν πρὸς τὸν ἥλιον· ἐπεὶ δὲ 2
 τοῖς στρατιώταις διαταραχθεῖσιν ἔδει τινὸς παρηγορίας,
 Μίλτας ὁ μάντις ἐν μέσῳ καταστὰς ἐκέλευε θαρρεῖν αὐ-
 τοὺς καὶ προσδοκᾶν τὰ κράτιστα· σημαίνειν γὰρ τὸ δαι-
 μόνιον ἐκλειψίῃ τινος τῶν νῦν ἐπιφανῶν, ἐπιφανέστερον
 δὲ μηδὲν εἶναι τῆς Διονυσίου τυραννίδος, ἧς τὸ λαμπρὸν
 ἀποσβέσειν ἐκείνους εὐθύς ἀψαμένους Σικελίας. τοῦτο 3
 μὲν οὖν ὁ Μίλτας εἰς μέσον ἐξέθηκε πᾶσι· τὸ δὲ τῶν με-
 λισσῶν, αἱ περὶ τὰ πλοῖα τοῦ Δίωνος ὤφθησαν ἔσμον
 λαμβάνουσαι κατὰ πρόμναν, ἰδίᾳ πρὸς αὐτὸν καὶ τοὺς
 φίλους ἔφραζε δεδιέναι μὴ καλαὶ μὲν αἱ πράξεις αὐτοῦ
 γένωνται, χρόνον δ' ὀλίγον ἀνθήσασαι μαρανθῶσι. λέγε-
 ται δὲ καὶ τῷ Διονυσίῳ πολλὰ τερατώδη παρὰ τοῦ δαι-
 μονίου γενέσθαι σημεῖα. αἰτὸς μὲν γὰρ ἀρπάσας δοράτιόν 4
 τινος τῶν δορυφόρων ἀράμενος ὑψοῦ καὶ φέρων ἀφῆκεν
 εἰς τὸν βυθόν· ἡ δὲ προσκλύζουσα πρὸς τὴν ἀκρόπολιν
 θάλασσα μίαν ἡμέραν τὸ ὕδωρ γλυκὺ καὶ πότιμον παρ-
 ἔσχεν, ὥστε γευσαμένοις πᾶσι κατάδηλον εἶναι. χοῖροι δ'
 ἐτέθησαν αὐτῷ τῶν μὲν ἄλλων οὐδενὸς ἐνδεεῖς μορίων,
 ὧτα δ' οὐκ ἔχοντες. ἀπεφαινοντο δ' οἱ μάντις τοῦτο μὲν 5
 ἀποστάσεως καὶ ἀπειθείας εἶναι σημεῖον, ὡς οὐκέτι τῶν
 πολιτῶν ἀκουσομένων τῆς τυραννίδος, τὴν δὲ γλυκύτητα
 τῆς θαλάσσης μεταβολὴν καιρῶν ἀνιαρῶν καὶ πονηρῶν
 εἰς πράγματα χρηστὰ φέρειν Συρακουσίοις. αἰτὸς δὲ
 θεράπων Διός, λόγῃ δὲ παράσημον ἀρχῆς καὶ δυνα-
 στείας· ἀφανισμὸν οὖν καὶ κατάλυσιν τῆ τυραννίδι βου-
 λεύειν τὸν τῶν θεῶν μέγιστον.

Ταῦτα μὲν οὖν θεόπομπος ἰστόρηκε, τοὺς δὲ στρατιώ- 25
 τας τοὺς Δίωνος ἐξεδέξαντο στρογγύλαι δύο ναῦς, τρίτον
 δὲ πλοῖον οὐ μέγα καὶ δύο τριακόντοροι παρηκολούθουν.
 ὄπλα δέ, χωρὶς ὧν εἶχον οἱ στρατιῶται, δισχιλίας μὲν
 ἐκόμιζεν ἀσπίδας, βέλη δὲ καὶ δόρατα πολλὰ καὶ πλήθος
 ἐφροδίων ἄφθονον, ὅπως ἐπιλίπη μηδὲν αὐτοὺς ποντο-

ποροῦντας ἄτε δὴ τὸ σύμπαν ἐπὶ πνεύμασι καὶ θαλάσῃ
 πεπονημένους τὸν πλοῦν διὰ τὸ τὴν γῆν φοβεῖσθαι καὶ
 πυνθάνεσθαι Φίλιστον ἐν Ἰαπυγίᾳ ναυλοχοῦντα παραφυ-
 2 λάττειν. ἀραιῶ δὲ καὶ μαλακῶ πνεύματι πλεύσαντες
 ἡμέρας δώδεκα τῇ τρισκαιδεκάτῃ κατὰ Πάχυνον ἦσαν,
 ἄκραν τῆς Σικελίας. καὶ Πρῶτος μὲν ὁ κυβερνήτης κατὰ
 τάχος ἐκέλευσεν ἀποβαίνειν, ὡς, ἂν ἀποσπασθῶσι τῆς
 γῆς καὶ τὴν ἄκραν ἐκόντες ἀφῶσι, πολλὰς ἡμέρας καὶ
 νύκτας ἐν τῷ πελάγει τριβησομένους, ὥρα θέρους νότον
 περιμένοντας· Δίων δὲ τὴν ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἀπόβα-
 3 σιν δεδιὼς καὶ τῶν πρόσω μᾶλλον ἄψασθαι βουλόμενος
 παρέπλευσε τὸν Πάχυνον. ἐκ δὲ τούτου τραχὺς μὲν ἀπαρ-
 κτίας ἐπιπεσῶν ἤλαυνε πολλῶ κλύδωνι τὰς ναῦς ἀπὸ τῆς
 Σικελίας, ἀστραπαὶ δὲ καὶ βρονταὶ φανέντος ἀρχτούρου
 συμπεσοῦσαι πολλὴν ἐξ οὐρανοῦ χειμῶνα καὶ ῥαγδαῖον
 ὄμβρον ἐξέχεαν· ᾧ τῶν ναυτῶν συνταραχθέντων καὶ πλά-
 νης γενομένης καθορῶσιν αἰφνίδιον ὑπὸ τοῦ κύματος
 ὠθουμένας τὰς ναῦς ἐπὶ τὴν πρὸς Λιβύη Κέρκιαν, ἣ
 μάλιστα κρημνώδης ἀπήντα καὶ τραχεῖα προσφερομένοις
 4 αὐτοῖς ἢ νῆσος. μικρὸν οὖν δεήσαντες ἐκριρῆναι καὶ συν-
 τριβῆναι περὶ τὰς πέτρας ἐβιάζοντο πρὸς κοντὸν παρα-
 φερόμενοι μόλις, ἕως ὃ χειμῶν ἐλώφησε καὶ πλοῖω συν-
 τυχόντες ἔγνωσαν ἐπὶ ταῖς καλουμέναις κεφαλαῖς τῆς
 μεγάλης Σύρτεως ὄντες. ἀθυμοῦσι δ' αὐτοῖς πρὸς τὴν
 γαλήνην καὶ διαφερομένοις αὔραν τινὰ κατέσπειρεν ἡ χώρα
 νότιον, οὐ πᾶνν προσδεχομένοις νότον οὐδὲ πιστεύουσι
 5 τῇ μεταβολῇ. κατὰ μικρὸν δὲ ῥωννυμένου τοῦ πνεύματος
 καὶ μέγεθος λαμβάνοντος ἐκτείναντες ὅσον ἦν ἰστίων, καὶ
 προσευξάμενοι τοῖς θεοῖς, πελάγιοι πρὸς τὴν Σικελίαν
 ἔφρευγον ἀπὸ τῆς Λιβύης· καὶ θέοντες ἐλαφρῶς πεμπταῖοι
 κατὰ Μίνωαν ὠρμίσαντο, πολισμάτιον ἐν τῇ Σικελίᾳ τῆς
 Καρχηδονίων ἐπικρατείας. ἔτυχε δὲ παρῶν ὁ Καρχηδό-
 νιος ἄρχων Σύναλος ἐν τῷ χωρίῳ, ξένος ὢν καὶ φίλος
 6 Δίωνος. ἀγνοῶν δὲ τὴν παρουσίαν αὐτοῦ καὶ τὸν στόλον,
 ἐπειρᾶτο κωλύειν τοὺς στρατιώτας ἀποβαίνοντας. οἱ
 δὲ μετὰ τῶν ὀπλων ἐκδραμόντες ἀπέκτειναν μὲν οὐδένα
 (ἀπειρήκει γὰρ ὁ Δίων διὰ τὴν οὔσαν αὐτῷ φιλίαν πρὸς

τὸν Καρχηδόνιον), φεύγουσι δὲ συνεισπεσόντες αἰροῦσι τὸ χωρίον. ὡς δ' ἀπήντησαν ἀλλήλοις οἱ ἡγεμόνες καὶ ἤσπασαντο, Δίων μὲν ἀπέδωκε τὴν πόλιν Συναλῶ οὐδὲν ἀδικήσας, Συναλὸς δὲ τοὺς στρατιώτας ἐξένιζε καὶ συμπαρεσκεύαζεν ὧν Δίων ἐδεῖτο.

Μάλιστα δ' αὐτοὺς ἐθάρρυνε τὸ συμβεβηκὸς αὐτομά- 26
τως περὶ τὴν ἀποδημίαν τοῦ Διονυσίου· νεωστὶ γὰρ ἐκ-
πεπλευκῶς ἐτύγγανεν ὀγδοήκοντα ναυσὶν εἰς τὴν Ἰταλίαν.
διὸ καὶ τοῦ Δίωνος παρακαλοῦντος ἐνταῦθα τοὺς στρα-
τιώτας ἀναλαμβάνειν πολὺν χρόνον ἐν τῇ θαλάσῃ κεκα-
κωμένους, οὐχ ὑπέμειναν αὐτοὶ σπεύδοντες ἀρπάσαι τὸν
καιρὸν, ἀλλ' ἐκέλευον ἡγεῖσθαι τὸν Δίωνα πρὸς τὰς Συρα-
κούσας. ἀποσκευασάμενος οὖν τὰ περιόντα τῶν ὀπλων 2
καὶ τῶν φορητῶν ἐκεῖ, καὶ τοῦ Συναλῶ δεηθεὶς, ὅταν ἦ
καιρὸς, ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτόν, ἐβάδιζεν ἐπὶ τὰς Συρα-
κούσας. πορευομένη δ' αὐτῇ πρῶτον μὲν Ἀκραγαντίνων
προσεχώρησαν ἱππεῖς διακόσιοι τῶν περὶ τὸ Ἐκνομον
οἰκούντων, μετὰ δὲ τούτους Ἰελῶοι. ταχὺ δὲ τῆς φήμης 3
διαδραμούσης εἰς Συρακούσας Τιμοκράτης ὁ τῆ Δίωνος
γυναικὶ συνοικῶν Διονυσίου δ' ἀδελφῆ, τῶν ἀπολελειμ-
μένων ἐν τῇ πόλει φίλων προεστώς, ἐπέμπευε κατὰ τάχος
ἄγγελον τῷ Διονυσίῳ γράμματα κομίζοντα περὶ τῆς Δίω-
νος ἀρίξεως· αὐτὸς δὲ τοῖς κατὰ τὴν πόλιν προσεῖχε
θορύβοις καὶ κινήμασιν, ἐπηρμένων μὲν πάντων, διὰ δ'
ἀπιστίαν ἔτι καὶ φόβον ἡσυχάζοντων. τῷ δὲ πεμφθέντι
γραμματοφόρῳ τύχη τις συμπίπτει παράλογος. διαπλεύ- 4
σας γὰρ εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥηγίνην διελθὼν, ἐπει-
γόμενος εἰς Καυλωνίαν πρὸς Διονύσιον ἀπήντησέ τινα
τῶν συνήθων ἱερεῖον νεωστὶ τεθυμένον κομίζοντι, καὶ
λαβὼν παρ' αὐτοῦ μοῖραν τῶν κρεῶν ἐχώρει σπουδῆ. τῆς
δὲ νυκτὸς μέρος ὀδεύσας καὶ μικρὸν ἀποδαρθεῖν ὑπὸ κό-
που βιασθεὶς, ὡς εἶχε, παρὰ τὴν ὁδὸν ἐν ὕλῃ τινὶ κατ-
έκλινεν ἑαυτόν. πρὸς δὲ τὴν ὁσμὴν λύκος ἐπελθὼν, καὶ 5
λαβόμενος τῶν κρεῶν ἀναδεδεμένων ἐκ τῆς πήρας, ὄχετο
φέρων ἅμα σὺν αὐτοῖς τὴν πήραν, ἐν ἣ τὰς ἐπιστολάς ὁ
ἄνθρωπος εἶχεν. ὡς δὲ διεγερθεὶς ἦσθετο καὶ πολλὰ
μάτην πλανηθεὶς καὶ διώξας οὐχ εὔρεν, ἔγνω μὴ πορεύ-

εσθαι δίχα τῶν γραμμιάτων πρὸς τὸν τύραννον, ἀλλ' ἀποδρὰς ἐκποδῶν γενέσθαι.

27 Διονύσιος μὲν οὖν ὄψε καὶ παρ' ἑτέρων ἔμελλε πυνθάνεσθαι τὸν ἐν Σικελίᾳ πόλεμον, Δίωσι δὲ πορευομένῳ Καμαριναῖοί τε προσέθεντο καὶ τῶν κατ' ἀγροὺς Συρακουσίων ἀνισταμένων ἐπέρρει πλήθος οὐκ ὀλίγον. οἱ δὲ μετὰ Τιμοκράτους τὰς Ἐπιπολάς φυλάσσοντες Λεοντῖνοι καὶ Καμπανοί, λόγον ψευδῆ προσπέμψαντος εἰς αὐτοὺς τοῦ Δίωτος ὡς ἐπὶ τὰς πόλεις πρῶτον τρέποιτο τὰς ἐκείνων, ἀπολιπόντες ἦγοντο τὸν Τιμοκράτην τοῖς οἰκείοις 2 βοηθήσαντες. ὡς δ' ἀπηγγέλη ταῦτα πρὸς τὸν Δίωνα περὶ τὰς Ἄγκρας στρατοπεδεύοντα, νυκτὸς ἔτι τοὺς στρατιώτας ἀναστήσας πρὸς τὸν Ἄναπον ποταμὸν ἦκεν, ἀπέχοντα τῆς πόλεως δέκα σταδίου. ἐνταῦθα δὲ τὴν πορείαν ἐπιστήσας ἐσφαγιάζετο πρὸς τὸν ποταμὸν, ἀνατέλλοντι τῇ ἡλίῳ προσευξάμενος· ἅμα δ' οἱ μάντις παρὰ τῶν θεῶν νίκην ἔφραζον αὐτῷ. καὶ θεασάμενοι τὸν Δίωνα διὰ τὴν 3 θυσίαν ἐστεφανωμένον οἱ παρόντες ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς ἐστεφρανοῦντο πάντες. ἦσαν δὲ πεντακισχιλίων οὐκ ἐλάττους προσγεγονότες κατὰ τὴν ὁδόν· ὠπλισμένοι δὲ φάυλως ἐκ τοῦ προστυχόντος ἀνεπλήρουν τῇ προθυμίᾳ τὴν τῆς παρασκευῆς ἔνδειαν, ὥστε κινήσαντος τοῦ Δίωτος δρόμῳ χωρεῖν μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ἀλλήλους παρακαλοῦντας ἐπὶ τὴν ἔλευθερίαν.

28 Τῶν δ' ἐν τῇ πόλει Συρακουσίων οἱ μὲν γνώριμοι καὶ χαρίεντες ἐσθῆτα καθαρὰν ἔχοντες ἀπήντων ἐπὶ τὰς πύλας, οἱ δὲ πολλοὶ τοῖς τυράννου φίλοις ἐπετίθεντο καὶ συνήρπαζον τοὺς καλουμένους προσαγωγίδας, ἀνθρώπους ἀνοσίους καὶ θεοῖς ἐχθρούς, οἱ περιενόστουν ἐν τῇ πόλει καταμειμιγμένοι τοῖς Συρακουσίοις πολυπραγμοῦντες καὶ διαγγέλλοντες τῷ τυράννῳ τὰς τε διανοίας καὶ τὰς φωνὰς 2 ἐκάστων. οὗτοι μὲν οὖν πρῶτοι δίχην ἐδίδοσαν ὑπὸ τῶν προστυγχανόντων ἀποτυμπαρίζομενοι· Τιμοκράτης δὲ συμμίζαι τοῖς φρουροῦσι τὴν ἀκρόπολιν μὴ δυνηθεὶς ἔππον λαβὼν διεξέπεσε τῆς πόλεως, καὶ πάντα φεύγων ἐπέπλησε φόβου καὶ ταραχῆς, ἐπὶ μείζον αἴρων τὰ τοῦ Δίωτος, ὡς μὴ δοκοίη μέτριόν τι δείσας ἀποβεβληκῆναι τὴν

πόλιν. ἐν τούτῳ δὲ καὶ Δίῳ προσερχόμενος ἤδη κατα-³
φραγῆς ἦν πρῶτος αὐτὸς ὠπλισμένος λαμπρῶς, καὶ παρ'
αὐτὸν ἔνθεν μὲν ὁ ἀδελφὸς Μεγακλῆς ἔνθεν δὲ Κάλλιππος
ὁ Ἀθηναῖος, ἔστεφανωμένοι. τῶν δὲ ξένων ἑκατὸν μὲν
εἶποντο φύλακες περὶ τὸν Δίωνα, τοὺς δ' ἄλλους ἤγον οἱ
λοχαγοὶ διακεκοσμημένους, θεωμένων τῶν Συρακουσίων
καὶ δεχομένων ὡσπερ ἱερὰν τινα καὶ θεοπρεπῆ πομπὴν
ἐλευθερίας καὶ δημοκρατίας δι' ἐτῶν ὀκτώ καὶ τετταρά-
κοντα κατιούσης εἰς τὴν πόλιν.

Ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν ὁ Δίων κατὰ τὰς Τεμενίτιδας πύλας,²⁹
τῇ σάλπιγγι καταπαύσας τὸν θόρυβον ἐκήρυξεν ὅτι Δίων
καὶ Μεγακλῆς ἤγοντες ἐπὶ καταλύσει τῆς τυραννίδος ἐλευ-
θεροῦσι Συρακουσίους καὶ τοὺς ἄλλους Σικελιώτας ἀπὸ
τοῦ τυράννου. βουλόμενος δὲ καὶ δι' ἑαυτοῦ προσαγορευ-
σαι τοὺς ἀνθρώπους ἀνήει διὰ τῆς Ἀχραδινῆς, ἑκατέρωθεν
παρὰ τὴν ὁδὸν τῶν Συρακουσίων ἱερεῖα καὶ τραπέζας καὶ
κρατῆρας ἰστάντων, καὶ κατ' οὓς γένοιτο προχύταις τε βαλ-
λόντων καὶ προστρεπομένων ὡσπερ θεὸν κατευχαῖς. ἦν²
δ' ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὰ πεντάπυλα, Διονυσίου κατα-
στυνάζοντος, ἡλιοτρόπιον καταφραγῆς καὶ ὑψηλόν· ἐπὶ
τοῦτο προβάς ἐδημηγόρησε καὶ παρώρησε τοὺς πολίτας
ἀντέχεσθαι τῆς ἐλευθερίας. οἱ δὲ χαίροντες καὶ φιλοφρο-
νούμενοι κατέστησαν ἀμφοτέρους αὐτοκράτορας στρατη-
γούς, καὶ προσεείλοντο βουλομένων καὶ δεομένων ἐκείνων
αὐτοῖς συνάρχοντας εἶσοσιν, ὧν ἡμίσεις ἦσαν ἐκ τῶν μετὰ
Δίῳ ἀπὸ τῆς φυγῆς συγκατερχομένων. τοῖς δὲ μάντε-³
σιν αὐτοῖς ἐδόκει τὸ μὲν ὑπὸ πόδας λαβεῖν τὸν Δίωνα δη-
μηγοροῦντα τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὸ ἀνάθημα τοῦ τυράννου
λαμπρὸν εἶναι σημεῖον· ὅτι δ' ἡλιοτρόπιον ἦν ἐφ' οὗ βε-
βηκῶς ἤρέθη στρατηγός, ὠρῶιδον μὴ τροπὴν τινα τῆς
τύχης αἰ πράξεις ταχεῖαν λάβωσιν. ἐκ τούτου τὰς μὲν
Ἐπιπόλας ἐλὼν τοὺς καθευργημένους τῶν πολιτῶν ἔλυσε,
τὴν δ' ἀκρόπολιν ἀπετείχισεν. ἑβδόμη δ' ἡμέρα Διονύσιος⁴
κατέπλευσεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καὶ Δίῳ προσῆγον ἅμα-
ξαι πανοπλίας ὡς Συναλὴ κατέλιπεν. ταύτας διένειμε
τοῖς πολίταις, τῶν δ' ἄλλων ἕκαστος ἑαυτὸν, ὡς δυνατὸν
ἦν, ἐκόσμηε καὶ παρεῖχεν ὀπλίτην πρόθυμον.

30 Διονύσιος δὲ πρῶτον ἰδίᾳ πρὸς Δίωνα πρέσβεις ἔπεμ-
 πεν ἀποπειρώμενος· ἔπειτα κελεύσαντος ἐκείνου διαλέγε-
 σθαι κοινῇ Συρακουσίοις ὡς ἐλευθέροις οὖσιν, ἐγένοντο
 λόγοι διὰ τῶν πρέσβειων παρὰ τοῦ τυράννου φιλόανθρω-
 ποι, φόρων ὑπισχνουμένου μετριότητα καὶ ἑαστώνην
 στρατειῶν, ὧν ἂν αὐτοὶ σύμψηφοι γένωνται. ταῦτ' ἐχλεύα-
 2 ζον οἱ Συρακούσιοι. Δίων δ' ἀπεκρίνατο τοῖς πρέσβεσι
 μὴ διαλέγεσθαι πρὸς αὐτοὺς Διονύσιον, εἰ μὴ τὴν ἀρχὴν
 ἀφήσιν· ἀφέντι δὲ συμπράξειν ἄδειαν αὐτός, κὰν ἄλλο
 τι τῶν μετρίων δύνηται, μεμνημένος τῆς οἰκειότητος.
 ταῦτα Διονύσιος ἐπήγει, καὶ πάλιν ἔπεμπε πρέσβεις κε-
 λεύων ἦκειν τινὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Συρακουσίων,
 οἷς τὰ μὲν πείθων τὰ δὲ πειθόμενος διαλέξεται περὶ τῶν
 3 κοινῇ συμφερόντων. ἐπέμψθησαν οὖν ἄνδρες πρὸς αὐτὸν
 οὓς Δίων ἐδοκίμασε. καὶ λόγος πολὺς ἐκ τῆς ἄκρας εἰς
 τοὺς Συρακουσίους κατῆει Διονύσιον ἀφήσειν τὴν τυραν-
 νίδα καὶ μάλλον ἑαυτοῦ [ποιήσασθαι] χάριν ἢ Δίωνος. ἦν
 δὲ δόλος ἢ προσποίησις αὕτη τοῦ τυράννου καὶ σκευωρία
 κατὰ τῶν Συρακουσίων· τοὺς μὲν γὰρ ἐλθόντας πρὸς
 αὐτὸν ἐκ τῆς πόλεως συγκλείσας εἶχε, τοὺς δὲ μισθοφό-
 ρους πρὸς ὄρθρον ἐμπλήσας ἀκράτου δρόμῳ πρὸς τὸ
 4 περιτείχισμα τῶν Συρακουσίων ἐρήκε. γενομένης δὲ τῆς
 προσβολῆς ἀνεκλίστου καὶ τῶν βαρβάρων θράσει πολλῶν
 καὶ θορύβῳ καθαιρούντων τὸ διατείχισμα καὶ τοῖς Συρα-
 κουσίοις ἐπιφερομένων, οὐδεὶς ἐτόλμα μένων ἀμύνεσθαι,
 πλὴν τῶν ξένων τῶν Δίωνος, οἱ πρῶτον αἰσθόμενοι τὸν
 5 θόρυβον ἐξεβοήθησαν. οὐδ' οὗτοι δὲ τῆς βοήθειας τὸν
 τρόπον συνεφρόνουν οὐδ' εἰσήκουον ὑπὸ κραυγῆς καὶ πλά-
 νης τῶν φευγόντων Συρακουσίων ἀναπεφυρμένων αὐτοῖς
 καὶ διεκθεόντων, πρὶν γε δὴ Δίων, ἐπεὶ λέγοντος οὐδεὶς
 κατήκουεν, ἔργῳ τὸ πρακτέον ὑφηγήσασθαι βουλόμενος
 6 ἐμβάλλει πρῶτος εἰς τοὺς βαρβάρους. καὶ γίνεται περὶ
 αὐτὸν ὄξεια καὶ δεινὴ μάχη, γινωσκόμενον οὐχ ἦττον ὑπὸ
 τῶν πολεμίων ἢ τῶν φίλων· ὥρμησαν γὰρ ἅμα πάντες
 ἐμβοήσαντες. ὃ δ' ἦν μὲν ἤδη βαρύτερος δι' ἡλικίαν ἢ
 κατὰ τοιούτους ἀγῶνας, ἀλκῆ δὲ καὶ θυμῶν προσφερομέ-
 νους ὑφιστάμενος καὶ ἀνακόπτων τιτρώσκειται λόγχῃ τὴν

χειρα, πρὸς δὲ τὰ ἄλλα βέλη καὶ τὰς ἐκ χειρὸς πληγὰς μόλις ὁ Θώραξ ἤρκεσε διὰ τῆς ἀσπίδος δόρασι πολλοῖς καὶ λόγχαις τυπτόμενος· ὧν κατακλασθέντων κατέπεσεν ὁ Δίων. εἴτ' ἀναρπασθεὶς ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ἐκείνοις ἦ μὲν ἡγεμόνα Τιμωνίδην ἐπέστησεν, αὐτὸς δὲ τὴν πόλιν ἵππῳ περιελαύρων τοὺς τε Συρακουσίους ἔκανε φυγῆς, καὶ τῶν ξένων τοὺς φυλάττοντας τὴν Ἀγραδινὴν ἀνασιτήσας ἐπήγε τοῖς βαρβάροις ἀκμῆτας ἐκπειτονημένοις καὶ προθύμους ἀπαυδῶσιν ἤδη πρὸς τὴν πείραν· ἐλπίσαντες γὰρ ἅμα τῇ πρώτῃ ῥύμῃ τὴν πόλιν ἅπασαν ἐξ ἐπιδρομῆς καθέξειν, εἶτα παρὰ δόξαν ἐντυγχάνοντες ἀνδράσι πλή-
 ζταις καὶ μαχίμοις ἀνεστέλλοντο πρὸς τὴν ἀκρόπολιν. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὡς ἐνέδωκαν, ἐπικειμένων τῶν Ἑλλήνων τραπόμενοι κατεκλεισθησαν εἰς τὸ τεῖχος, ἑβδομήκοντα μὲν καὶ τέσσαρας ἀποκτείναντες τῶν μετὰ Δίωνα, ἐαυ-
 τῶν δὲ πολλοὺς ἀποβαλόντες.

Γενομένης δὲ λαμπρᾶς τῆς νίκης οἱ μὲν Συρακούσιοι 31 τοὺς ξένους ἑκατὸν μναῖς ἐστεφάνωσαν, οἱ δὲ ξένοι Δίωνα χρυσῷ στεφάνῳ. κήρυκες δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου κατέβαινον ἐπιστολὰς πρὸς Δίωνα παρὰ τῶν οἰκείων γυναικῶν κομίζοντες. μία δ' ἦν ἕξωθεν ἐπιγεγραμμένη "τῷ πατρὶ παρ' Ἰππαρίνου." τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ Δίωνα υἱῷ. καίτοι φησὶ Τιμαῖος Ἀρεταῖον αὐτὸν ἀπὸ τῆς μητρὸς Ἀρετῆς καλεῖσθαι· Τιμωνίδην δὲ μᾶλλον, ὡς οἶομαι, περὶ 2 γε τούτων πιστευτέον, ἀνδρὶ φίλῳ καὶ συστρατιώτῃ Δίωνα. αἱ μὲν οὖν ἄλλα τοῖς Συρακουσίοις ἀνεγνώσθησαν ἐπιστολαὶ πολλὰς ἰκεσίας καὶ δειήσεις ἔχουσαι παρὰ τῶν γυναικῶν, τὴν δὲ παρὰ τοῦ παιδὸς εἶναι δοκοῦσαν οὐκ ἐόντων φανερώς λυθῆναι βιασάμενος ὁ Δίων ἔλυσεν. ἦν δὲ παρὰ τοῦ Διονυσίου, τοῖς μὲν γράμμασι πρὸς τὸν Δίωνα τοῖς δὲ πράγμασι πρὸς τοὺς Συρακουσίους διαλεγομένου, σχῆμα μὲν ἔχουσα δεήσεως καὶ δικαιολογίας, συγχειμένη δὲ πρὸς διαβολὴν τοῦ Δίωνα· ὑπομνήσεις 3 τε γὰρ ἦσαν ὧν ὑπὲρ τῆς τυραννίδος ἔπραξε προθύμως, καὶ κατὰ τῶν φιλιτάτων ἀπειλαὶ σωματίων, ἀδελφῆς καὶ τέκνου καὶ γυναικός, ἐπισκήψεις τε δειναὶ μετ' ὀλοφυρμῶν, καὶ τὸ μάλιστα κινήσαν αὐτόν, ἀξιούντος μὴ καθαιρεῖν

ἀλλὰ παραλαμβάνειν τὴν τυραννίδα, μηδ' ἐλευθεροῦν
μισοῦντας ἀνθρώπους καὶ μνησικακοῦντας, ἀλλ' αὐτὸν
ἄρχειν, παρέχοντα τοῖς φίλοις καὶ οἰκείοις τὴν ἀσφάλειαν.

- 32 Ἀναγινωσκομένων δὲ τούτων οὐχ ὅπερ ἦν δίκαιον εἰσῆει
τοὺς Συρακουσίους, ἐκπλήττεσθαι τὴν ἀπάθειαν καὶ τὴν
μεγαλοψυχίαν τοῦ Δίωνα ὑπὲρ τῶν καλῶν καὶ δικαίων
ἀπίσχυριζομένου πρὸς τοιαύτας οἰκειότητος, ἀλλ' ὑποψίας
καὶ φόβου λαβόντες ἀρχὴν, ὡς μεγάλης οὔσης ἀνάγκης
ἐκείνῳ φεῖδεσθαι τοῦ τυράννου, πρὸς ἑτέρους ἤδη προ-
στάτας ἀπέβλεπον. καὶ μάλιστα πυνθανόμενοι καταπλεῖν
2 Ἡρακλείδην ἀνεπτοήθησαν. ἦν δὲ τῶν φυγάδων Ἡρακλεί-
δης, στρατηγικὸς μὲν ἀνθρώπος καὶ γνώριμος ἀφ' ἡγε-
μονίας ἦν ἔσχε παρὰ τοῖς τυράννοις, οὐκ ἀραρῶς δὲ τὴν
γνώμην ἀλλὰ πρὸς πάντα κοῦφος, ἥκιστα δὲ βέβαιος ἐν
κοινωνίᾳ πραγμάτων ἀρχὴν ἐχόντων καὶ δόξαν. οὗτος ἐν
Πελοποννήσῳ πρὸς Δίωνα στασιάσας ἔγνω καθ' αὐτὸν
ιδιόστολος πλεῖν ἐπὶ τὸν τύραννον, εἰς τε Συρακούσας
ἀφικόμενος ἑπτὰ τριήρεσι καὶ τρισὶ πλοίοις Διονύσιον
μὲν αὖθις εὔρε περιτετειχισμένον, ἐπηρμένους δὲ τοὺς
3 Συρακουσίους. εὐθύς οὖν ὑπεδύετο τὴν τῶν πολλῶν χά-
ριν, ἔχων μὲν τι καὶ φύσει πιθανὸν καὶ κινητικὸν ὄχλου
θεραπεύεσθαι ζητοῦντος, ὑπολαμβάνων δὲ καὶ μετὰ γων
ῥῆον αὐτούς, οἳ τὸ σεμνὸν τοῦ Δίωνα ὡς βαρὺ καὶ δυσ-
πολίτευτον ἀπεστρέφοντο διὰ τὴν γεγενημένην ἐκ τοῦ
κρατεῖν ἄνεσιν καὶ θρασύτητα, πρὸ τοῦ δῆμος εἶναι τὸ
δημαγωγεῖσθαι θέλοντες.

- 33 Καὶ πρῶτον μὲν εἰς ἐκκλησίαν ἀφ' αὐτῶν συνδραμόντες
εἶλοντο τὸν Ἡρακλείδην ναύαρχον· ἐπεὶ δὲ Δίων παρελ-
θὼν ἠτιᾶτο τὴν ἐκείνῳ διδομένην ἀρχὴν ἀφαιρέσειν εἶναι
τῆς πρότερον αὐτῷ δεδομένης (οὐκέτι γὰρ αὐτοκράτωρ
μένειν, ἂν ἄλλος ἡγῆται τῶν κατὰ θάλασσαν), ἄκοντες οἱ
2 Συρακούσιοι πάλιν ἀπεψηφίσαντο τὸν Ἡρακλείδην. γε-
ρομένων δὲ τούτων μεταπεμψάμενος αὐτὸν ὁ Δίων οἴκαδε,
καὶ μικρὰ μεμψάμενος ὡς οὐ καλῶς οὐδὲ συμφερόντως
ὑπὲρ δόξης στασιάζοντα πρὸς αὐτὸν ἐν καιρῷ ῥοπῆς ὀλί-
γης δεομένῳ πρὸς ἀπώλειαν, αὖθις ἐκκλησίαν αὐτὸς συν-
αγαγὼν ναύαρχον ἀπέδειξε τὸν Ἡρακλείδην, καὶ τοῦ σώ-

ματος ἔπεισε φυλακὴν δοῦναι τοὺς πολίτας, ὡςπερ αὐ-
 τὸς εἶχεν. ὃ δὲ τῇ μὲν λόγῳ καὶ τῇ σχήματι τὸν Δίωνα 3
 θραπέυων καὶ χάριν ὁμολογῶν ἔχειν παρηκολούθει τα-
 πεινός, ὑπηρετῶν τὸ κελευόμενον, κρύφα δὲ τοὺς πολ-
 λούς καὶ νεωτεριστὰς διαφθείρων καὶ ὑποκινῶν θορύβοις
 τὸν Δίωνα περιέβαλλεν εἰς ἅπασαν ἀπορίαν καθιστάμε-
 νον. εἴτε γὰρ ἀφιέναι κελεύοι Διονύσιον ὑπόσπονδον ἐκ 4
 τῆς ἄκρας, διαβολὴν εἶχε φεῖδεσθαι καὶ περισώζειν ἐκεῖ-
 νον, εἴτε λυπεῖν μὴ βουλόμενος ἐπὶ τῆς πολιορκίας ἡσυ-
 χάζοι, διατηρεῖν ἐδόκει τὸν πόλεμον, ὡς μᾶλλον ἄρχοι καὶ
 καταπλήττοιο τοὺς πολίτας.

Ἦν δὲ τις Σῶσις, ἄνθρωπος ἐκ πονηρίας καὶ θρασύ- 31
 τητος εὐδοκιμῶν παρὰ τοῖς Συρακουσίοις, περιουσίαν
 ἡγουμένοις ἔλευθερίας τὸ μέχρι τοιούτων ἀνεῖσθαι τὴν
 παρρησίαν. οὗτος ἐπιβουλεύων Δίωσι πρῶτον μὲν ἐκκλη-
 σίας οὔσης ἀναστὰς πολλὰ τοὺς Συρακουσίους ἐλοιδόρη-
 σεν, εἰ μὴ συνιᾶσιν ὡς ἐμπλήκτου καὶ μεθυούσης ἀπηλ-
 λαγμένοι τυραννίδος ἐγρηγορότα καὶ νήφοντα δεσπότην
 εἰλήφασιν· ἔπειτα φανερόν τοῦ Δίωτος ἐχθρόν ἀναδείξας 2
 ἑαυτὸν τότε μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ἀπῆλθε, τῇ δ' ὑστεραίᾳ
 γυμνὸς ὄφθη διὰ τῆς πόλεως θέων ἀνάπλευς αἵματος
 τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον, ὡς δὴ τινὰς φεύγων διώ-
 κοντίας. ἐμβαλὼν δὲ τοιοῦτος εἰς τὴν ἀγορὰν ἔλεγεν ὑπὸ
 τῶν ξένων τοῦ Δίωτος ἐπιβεβουλεύσθαι, καὶ τὴν κεφαλὴν
 ἐπεδείκνυε τετρωμένην· καὶ πολλοὺς εἶχε τοὺς συναγανα- 3
 κτούοντας καὶ συνισταμένους κατὰ τοῦ Δίωτος, ὡς δεινὰ
 καὶ τυραννικὰ πράττοντος, εἰ φόνοις καὶ κινδύνοις τῶν
 πολιτῶν ἀφαιρεῖται τὴν παρρησίαν. οὐ μὴν ἀλλά, καί-
 περ ἀκρίτου καὶ ταραχώδους ἐκκλησίας γενομένης, παρ-
 ελθὼν ὁ Δίων ἀπελογεῖτο καὶ τὸν Σῶσιν ἀπέφαινε τῶν
 Διονυσίου δορυφόρων ἑνὸς ἀδελφὸν ὄντα καὶ δι' ἐκείνου
 πεπεισμένον στασιάσαι καὶ συνταράξαι τὴν πόλιν, οὐδε-
 μιᾶς Διονυσίῳ σωτηρίας οὔσης πλὴν τῆς ἐκείνων ἀπι-
 στίας καὶ διαφορᾶς πρὸς αὐτούς. ἅμα δ' οἱ μὲν ἰατροὶ 4
 τοῦ Σῶσιδος τὸ τραῦμα καταμανθάνοντες εὕρισκον ἐξ
 ἐπιπολῆς μᾶλλον ἢ καταφορᾶς γεγεννημένον· αἱ μὲν γὰρ
 ὑπὸ ξίφους πληγαὶ μάλιστα τὸ μέσον ὑπὸ βάρους πιέζουσι,

τὸ δὲ τοῦ Σώσιδος λεπτὸν ἦν διόλου καὶ πολλὰς εἶχεν ἀρ-
 χάς, ὡς εἰκός, ὑπὲρ ἀλγηδότος ἀνιέντος, εἴτ' αὐθις ἐπάγον-
 5 τος. ἦγον δὲ τινες τῶν γνωρίμων ξυρὸν κομίζοντες εἰς τὴν
 ἐκκλησίαν, καὶ διηγούμενοι βαδίζουσιν αὐτοῖς κατ' ὁδὸν
 ἀπαντῆσαι τὸν Σῶσιν ἡμαγμένον καὶ λέγοντα φεύγειν τοὺς
 Δίωνος ξένους ὡς ἀρτίως ὑπὲρ ἐκείνων τετρωμένος· εὐθύς
 οὖν διώκοντες ἄνθρωπον μὲν οὐδένα λαβεῖν, ὑπὸ πέτραν
 δὲ κοίλην κείμενον ἰδεῖν ξυρὸν, ὅθεν ἐκεῖνος ὠφθη προσ-
 35 ερχόμενος. ἦν μὲν οὖν ἤδη μοχθηρὰ τὰ περὶ τὸν Σῶσιν·
 προσγενομένων δὲ τούτοις τοῖς ἐλέγχοις οἰκετῶν κατα-
 μαρτυρούντων ὡς ἔτι νυκτὸς ἐξέλθοι μόνος ἔχων τὸ ξυ-
 ρόν, οἳ τε κατηγοροῦντες τοῦ Δίωνος ὑπεχώρησαν ὃ τε
 δῆμος καταψηφισάμενος θάνατον τοῦ Σώσιδος διηλλάσ-
 σετο τῷ Δίωνι.

2 Τοὺς δὲ μισθοφόρους οὐδὲν ἤττον ἐν ὑποψίαις εἶχον,
 καὶ μάλιστα τῶν πλείστων ἀγώνων πρὸς τὸν τύραννον
 ἤδη γινομένων κατὰ θάλατταν, ἐπειδὴ Φίλιστος ἦκεν ἐξ
 Ἰαπυγίας ἔχων πολλὰς τριήρεις Διονυσίῳ βοηθήσων, καὶ
 τῶν ξένων ὄντων ὀπλιτῶν οὐδεμίαν ἔτι χοῆσιν ἐνόμιζον
 εἶναι πρὸς τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κάκείνους ἐφ' ἑαυτοῖς ἔσε-
 σθαι ναυβάταις οἷσι καὶ τὸ κράτος ἐκ τῶν νεῶν κτωμέ-
 3 νοις. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτοὺς ἐπῆρεν εὐτυχία τις γενομένη
 κατὰ θάλασσαν, ἐν ἣ νικήσαντες τὸν Φίλιστον ὠμῶς καὶ
 βαρβαρικῶς αὐτῷ προσῆνέχθησαν. Ἐφορος μὲν οὖν φη-
 σιν ὡς ἀλισκομένης τῆς νεῶς ἑαυτὸν ἀνέλοι, Τιμωνίδης
 δὲ πραττομέναις ἐξ ἀρχῆς ταῖς πράξεσι ταύταις μετὰ Δίω-
 νος παραγενόμενος καὶ γράφων πρὸς Σπεύσιππον τὸν φι-
 λόσοφον ἱστορεῖ ζῶντα ληφθῆναι τῆς τριήρους εἰς τὴν γῆν
 4 ἐκπεσούσης τὸν Φίλιστον, καὶ πρῶτον μὲν ἀποδύσαντας
 αὐτοῦ τὸν θώρακα τοὺς Συρακουσίους καὶ γυμνὸν ἐπιδει-
 ξαμένους τὸ σῶμα προπηλακίζειν ὄντος ἤδη γέροντος,
 ἔπειτα τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν καὶ ταῖς παισὶ παραδοῦναι
 τὸ σῶμα, κελεύσαντας ἔλκειν διὰ τῆς Ἀχραδινῆς καὶ κα-
 5 ταβαλεῖν εἰς τὰς Λατομίας. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐρυβρίζων ὁ
 Τίμαιος ἐκ τοῦ σκέλους φησὶ τοῦ χωλοῦ τὰ παιδάκια τὸν
 νεκρὸν ἐφραψάμενα τοῦ Φιλίστου σύρειν διὰ τῆς πόλεως,
 χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν Συρακουσίων πάντων, ὁρώντων

τοῦ σκέλους ἐλκόμενον τὸν εἰπόντα μὴ δεῖν ἐκ τυραννίδος
φρεύγειν Διονύσιον ἵππῳ ταχεῖ χρώμενον, ἀλλὰ τοῦ σκέ-
λους ἐλκόμενον. καίτοι τοῦτο Φίλιστος ὡς ὑφ' ἑτέρου λε-
χθέν, οὐχ ὑφ' αὐτοῦ, πρὸς Διονύσιον ἐξήγγελεν. ἀλλὰ 36
Τίμαιος οὐκ ἄδικον λαβὼν πρόφασιν τὴν ὑπὲρ τῆς τυραν-
νίδος τοῦ Φίλιστου σπουδὴν καὶ πίστιν ἐμπίπταται τῶν
κατ' αὐτοῦ βλασφημιῶν, ἧς τοὺς μὲν ἀδικηθέντας τότε
συγγνωστόν ἐστιν ἴσως ἄχρι τῆς εἰς ἀναίσθητον ὀργῆς
χαλεποὺς γενέσθαι, τοὺς δ' ὕστερον συγγράφοντας τὰ πε-
πραγμένα καὶ τῷ μὲν βίῳ μὴ λυπηθέντας αὐτοῦ τῷ δὲ
λόγῳ χρωμένους ἢ δόξα παραιτεῖται μὴ μεθ' ὕβρειος μηδὲ
μετὰ βωμολοχίας ὀνειδίζειν τὰς συμφοράς, ὧν οὐδὲν ἀπέ-
χει καὶ τὸν ἄριστον ἀνδρῶν ἐκ τύχης μετασχεῖν. οὐ μὴν 2
οὐδ' Ἐφορος ὑγιαίνει τὸν Φίλιστον ἐγκωμιάζων, ὅς καί-
περ ὢν δεινότατος ἀδίκους πράγμασι καὶ πονηροῖς ἤθεσιν
εὐσχήμονας αἰτίας περιβαλεῖν καὶ λόγους ἔχοντας κόσμον
ἐξευρεῖν, αὐτὸς αὐτὸν οὐ δύναται πάντα μηχανώμενος ἐξ-
ελέσθαι τῆς γραφῆς ὡς οὐ φιλοτυραννότατος ἀνθρώπων
γένοιτο καὶ μάλιστα πάντων ἀεὶ ζηλώσας καὶ θαυμάσας
τρυφὴν καὶ δύναμιν καὶ πλοῦτους καὶ γάμους τοὺς τῶν
τυράννων.

Ἀλλὰ γὰρ Φίλιστου μὲν ὁ μήτε τὰς πράξεις ἐπαινῶν
μήτε τὰς τύχας ὀνειδίζων ἐμμελέστατος· μετὰ δὲ τὴν Φι- 37
λίστου τελευτὴν Διονύσιος ἔπεμπε πρὸς Δίωνα τὴν μὲν
ἀκρόπολιν ἐκεῖνη παραδιδούς καὶ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς μι-
σθοφόρους καὶ πέντε μηνῶν ἐντελῆ τούτοις μισθόν, αὐτὸς
δ' ἀξιῶν ὑπόσπονδος εἰς Ἰταλίαν ἀπελθεῖν κακεῖ κατοι-
κῶν καρποῦσθαι τῆς Συρακουσίας τὸν καλούμενον Ἰύαρτα,
πολλὴν καὶ ἀγαθὴν χώραν ἀνήκουσαν ἀπὸ θαλάττης εἰς
τὴν μεσόγειον. οὐ προσδεξαμένου δὲ τοῦ Δίωτος, ἀλλὰ 2
δεισθαι τῶν Συρακουσίων κελεύσαντος, οἱ μὲν Συρακού-
σιοι ζῶντα λήψασθαι τὸν Διονύσιον ἐλπίσαντες ἀπήλασαν
τοὺς πρέσβεις, ἐκεῖνος δὲ τὴν μὲν ἄκραν Ἀπολλοκράτει τῷ
πρεσβυτέρῳ τῶν παιδῶν παρέδωκεν, αὐτὸς δὲ πνεῦμα τη-
ρήσας ἐπίφορον καὶ τὰ τιμιώτατα τῶν σωμάτων καὶ τῶν
χρημάτων ἐνθήμενος εἰς τὰς ναῦς λαθὼν τὸν ναύαρχον
Ἡρακλείδην ἐξέπλευσεν. ὁ δὲ κακῶς ἀκούων καὶ θορυ- 3

- βούμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν Ἰππωνά τινα τῶν δημαγωγῶν καθίησι προκαλεῖσθαι τὸν δῆμον ἐπὶ γῆς ἀναδασμόν, ὡς ἐλευθερίας ἀρχὴν οὖσαν τὴν ἰσότητα, δουλείας δὲ τὴν πενίαν τοῖς ἀκτήμοσι. συνηγορῶν δὲ τούτῳ καὶ τὸν Δίωνα καταστασιάζων ἐναντιούμενον ἔπεισε τοὺς Συρακουσίους ταῦτα ψηφίσασθαι καὶ τῶν ξένων τὸν μισθὸν ἀποστερεῖν καὶ στρατηγούς ἑτέρους ἐλέσθαι, τῆς ἐκείνου βαρύτητος ἀπαλλαγέντας. οἱ δ' ὥσπερ ἐκ μακρᾶς ἀρρωστίας τῆς τυραννίδος εὐθύς ἐπιχειροῦντες ἐξανίστασθαι καὶ πράττειν τὰ τῶν αὐτονομουμένων παρὰ καιρὸν ἐσφάλλοντο μὲν αὐτοῖ ταῖς πράξεσιν, ἐμίσουν δὲ τὸν Δίωνα βουλόμενον ὥσπερ ἱατρὸν ἐν ἀκριβεῖ καὶ σωφρονύσῃ διαίτῃ κατασχεῖν τὴν πόλιν.
- 38 Ἐκκλησιάζουσι δ' αὐτοῖς ἐπὶ νέαις ἀρχαῖς θέρους μεσοῦντος ἐξαίσιοι βρονταὶ καὶ διοσημίαι πονηραὶ συνέβαινον ἐφ' ἡμέρας δεκαπέντε συνεχῶς, ἀνιστᾶσαι τὸν δῆμον ὑπὸ δεισιδαιμονίας κωλύμενον ἑτέρους ἀποδείξαι στρατηγούς. ἐπεὶ δὲ φυλάξαντες εὐδίαν σταθερὰν οἱ δημαγωγοὶ συνετέλουν τὰς ἀρχαιρεσίας, βοῦς ἀμαξεὺς οὐκ ἀήθης οὐδ' ἄπειρος ὄχλων, ἄλλως δὲ πῶς τότε πρὸς τὸν ἐλαύνοντα θυμωθεὶς καὶ φρυγὼν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ δρόμῳ πρὸς τὸ θέατρον ὤρμησε, καὶ τὸν μὲν δῆμον εὐθύς ἀνέστησε καὶ διεσκέδασεν οὐδενὶ κόσμῳ φεύγοντα, τῆς δ' ἄλλης πόλεως ἐπέδραμε σιριτῶν καὶ ταράττων ὅσον ὕστερον οἱ πολέμοι κατέσχον. οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα χαίρειν ἔασαντες οἱ Συρακούσιοι πέντε καὶ εἴκοσι στρατηγούς ἐχειροτόνησαν, ὧν εἷς ἦν Ἡρακλείδης· καὶ τοὺς ξένους ὑποπέμποντες κρύφα τοῦ Δίωνος ἀφίστασαν καὶ μετεκάλουν πρὸς αὐτούς, ἐπαγγελλλόμενοι καὶ τῆς πολιτείας ἰσομοιρίαν. οἱ δὲ ταῦτα μὲν οὐ προσεδέξαντο, τὸν δὲ Δίωνα πιστῶς καὶ προθύμως μετὰ τῶν ὄπλων ἀναλαβόντες καὶ συμφράξαντες ὑπῆγον ἐκ τῆς πόλεως, ἀδικοῦντες μὲν οὐδένα, πολλὰ δὲ τοὺς ἐντυγχάνοντας εἰς ἀχαριστίαν καὶ μοχθηρίαν ὀνειδίζοντες. οἱ δὲ τῆς ὀλιγότητος αὐτῶν καὶ τοῦ μὴ προεπιχειρεῖν καταφρονησάντες, καὶ γενόμενοι πολὺ πλείους ἐκείνων, ἐφώρμησαν ὡς ῥαδίως ἐπικρατήσοντες ἐν τῇ πόλει καὶ πάντας αὐτοὺς κατακτενοῦντες.
- 39 Ἐν τούτῳ δὲ γεγονὼς ἀνάγκης καὶ τύχης ὁ Δίων ἦ

μάχεσθαι τοῖς πολίταις ἢ μετὰ τῶν ξένων ἀποθανεῖν, πολλὰ μὲν ἰκέτευεν ὀρέγων τὰς χεῖρας τοῖς Συρακουσίοις καὶ τὴν ἀκρόπολιν περίπλεων πολεμίων οὔσαν ὑπερφαινομένων τὰ τείχη καὶ τὰ γινόμενα καθορώντων ἐπιδεικνύμενος· ὡς δ' ἦν ἀπαραίτητος ἢ τῶν πολλῶν φορὰ καὶ κατ-² εἶχεν ὥσπερ ἐν πελάγει τὸ τῶν δημαγωγῶν πνεῦμα τὴν πόλιν, ἐμβολῆς μὲν ἀποσχέσθαι τοῖς ξένοις προσέταξεν, ὅσον δ' ἐπιδραμόντων μετὰ βοῆς καὶ τοῖς ὅπλοις τινάξαμένων οὐδεὶς ἔμεινε τῶν Συρακουσίων, ἀλλ' ὄχοντο φεύγοντες ἀνὰ τὰς ἀγυῖας, οὐδενὸς ἐπιδιώκοντος· εὐθύς γὰρ ἀπέστρεψεν ὁ Δίων τοὺς ξένους καὶ προῆγεν εἰς Λεοντίους. οἱ δ' ἄρχοντες τῶν Συρακουσίων καταγέλαστοι γεγονότες³ ὑπὸ τῶν γυναικῶν, καὶ τὴν αἰσχύνην ἀναλαβεῖν ζητοῦντες, αὐθις ὀπλίσαντες τοὺς πολίτας ἐδίωκον τὸν Δίωνα. καὶ κατέλαβον μὲν ἐπὶ διαβάσει τινὸς ποταμοῦ καὶ προσίππευσαν ἀψιμαχοῦντες· ὡς δ' ἑώρων οὐκέτι πράως οὐδὲ πατρικῶς ὑπομέμοντα τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, ἀλλὰ θυμῷ τοὺς ξένους ἐπιστρέφοντα καὶ παραταττόμενον, αἰσχίονα φρυγὴν τῆς προτέρας φρυγόντες ὑπεχώρησαν εἰς τὴν πόλιν, οὐ πολλῶν ἀποθανόντων.

Δίωνα δὲ Λεοντῖνοι λαμπραῖς ἐδέχοντο τιμαῖς, καὶ τοὺς⁴⁰ ξένους ἀνελάμβανον μισθοῖς καὶ πολιτεῖαις· πρὸς δὲ τοὺς Συρακουσίους ἐπρέσβενον ἀξιοῦντες τὰ δίκαια τοῖς ξένοις ποιεῖν. οἱ δὲ πρέσβεις ἔπεμψαν κατηγορήσοντας Δίωνος τῶν δὲ συμμάχων ἀπάντων εἰς Λεοντίους ἀθροισθέντων² καὶ γενομένων λόγων ἐν αὐτοῖς ἔδοξαν ἀδικεῖν οἱ Συρακούσιοι. τοῖς δὲ κριθεῖσιν ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἐνέμειναν τρυφῶντες ἤδη καὶ μεγαλοφρονοῦντες ἐπὶ τῷ μηδενὸς ἀκούειν, ἀλλὰ χρῆσθαι δουλεύουσι καὶ φοβουμένοις τὸν δῆμον στρατηγοῖς.

Ἐκ τούτου καταπλέουσιν εἰς τὴν πόλιν παρὰ Διονυσίου⁴¹ τριήρεις Νύψιον ἄγουσαι τὸν Νεαπολίτην, σῖτον καὶ χρήματα κομίζοντα τοῖς πολιορκουμένοις. γενομένης δὲ ναυμαχίας ἐνίκων μὲν οἱ Συρακούσιοι καὶ τέσσαρας τῶν τυραννικῶν νεῶν ἔλαβον, ὑβρίσαντες δὲ τῇ νίκῃ, καὶ δι' ἀναρχίαν τὸ χαῖρον εἰς πότους καὶ συνουσίας μανικὰς τρέψαντες, οὕτω τῶν χρησίμων ἡμέλησαν ὥστε τὴν ἀκρόπολιν

- 2 ἔχειν δοκοῦντες ἤδη καὶ τὴν πόλιν προσαπέβαλον. ὁ γὰρ Νύψιος ὄρων οὐδὲν ὑγιαῖνον ἐν τῇ πόλει μέρος, ἀλλὰ τὸν μὲν ὄχλον αὐλήμασι καὶ μέθαις εἰς νύκτα βαθεῖαν ἀφ' ἡμέρας κατεχόμενον, τοὺς δὲ στρατηγούς ἐπιτερπομένους τε τούτῳ τῷ πανηγυρισμῷ καὶ προσάγειν ἀνάγκην μεθύουσιν ἀνθρώποις ὀκνοῦντας, ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος ἐπεχείρησε τῷ τειχίσματι, καὶ κρατήσας καὶ διαθρύψας ἐφῆκε τοὺς βαρβάρους, κελεύσας χρῆσθαι τοῖς προστυγ-
- 3 χάνουσιν ὡς βούλονται καὶ δύνανται. ταχέως μὲν οὖν οἱ Συρακούσιοι τὸ κακὸν ἤσθοντο, βραδέως δὲ καὶ χαλεπῶς συνεβοήθουν ἐκπεπληγμένοι· πόρθησις γὰρ ἦν τὰ γινόμενα τῆς πόλεως, τῶν μὲν ἀνδρῶν φρονεομένων, τῶν δὲ τειχῶν κατασκαπτομένων, γυναικῶν δὲ καὶ παιδῶν ἀγομένων εἰς τὴν ἀκρόπολιν μετ' οἰμωγῆς, ἀπεγνωκότων δὲ τὰ πράγματα τῶν στρατηγῶν καὶ χρῆσθαι μὴ δυναμένων τοῖς πολίταις πρὸς τοὺς πολεμίους ἀναπεφυρμένους καὶ συμμειγμένους αὐτοῖς πανταχόθεν.
- 42 Οὕτω δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐχόντων καὶ τοῦ κινδύνου πρὸς τὴν Ἀχραδινὴν πλησιάζοντος, εἰς ὃν μόνον ἦν καὶ λοιπὸν ἀπερείσασθαι τὴν ἐλπίδα πάντες μὲν ἐφρόνουσι, ἔλεγε δ' οὐδεὶς, αἰσχυρόμενοι τὴν ἀχαριστίαν καὶ τὴν ἀβουλίαν τὴν πρὸς Δίωνα. πλὴν γε δὴ τῆς ἀνάγκης ἐκβιαζομένης παρὰ τῶν συμμάχων καὶ τῶν ἰππέων γίνεται φωνὴ καλεῖν Δίωνα καὶ μεταπέμπεσθαι τοὺς Πελοποννησίους
- 2 ἐκ Λεοντίνων. ὡς δὲ πρῶτον ἠκούσθη καὶ ἀπετολμήθη τοῦτο, κραυγὴ καὶ χαρὰ καὶ δάκρυα τοὺς Συρακουσίους κατεῖχεν εὐχομένους ἐπιφανῆσαι τὸν ἄνδρα καὶ ποθοῦντας τὴν ὄψιν αὐτοῦ καὶ μεμνημένους τῆς παρὰ τὰ δεινὰ θώμης καὶ προθυμίας, ὡς οὐ μόνον αὐτὸς ἦν ἀνέκπληκτος, ἀλλὰ κακείνους παρεῖχε θαρροῦντας καὶ ἀδεῶς τοῖς πολε-
- 3 μίοις συμφερομένους. εὐθὺς οὖν ἐκπέμπουσι πρὸς αὐτὸν ἀπὸ μὲν τῶν συμμάχων Ἀρχωνίδην καὶ Τελεσίδην, ἀπὸ δὲ τῶν ἰππέων πέντε τοὺς περὶ Ἑλλάνικον. οὗτοι διελάσαντες τὴν ὁδὸν ἵπποις ἀπὸ ῥυτῆρος ἤκον εἰς Λεοντίνους τῆς ἡμέρας ἤδη καταφερομένης, ἀποπηδήσαντες δὲ τῶν ἵππων καὶ τῷ Δίῳι πρῶτῳ προσπεσόντες δεδακρυμένοι τὰς συμ-
- 4 φρορὰς τῶν Συρακουσίων ἔφραζον. ἤδη δὲ καὶ τῶν Λεον-

τίνων τινές ἀπήντων καὶ τῶν Πελοποννησίων ἠθροίζοντο
 πρὸς τὸν Δίωνα πολλοί, τῇ σπουδῇ καὶ τῇ δειήσει τῶν
 ἀνδρῶν ὑπονοοῦντες εἶναι τι καινότερον. εὐθὺς οὖν ἤγειτο
 πρὸς τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῖς, καὶ συνδραμιόντων προθύμως
 οἱ περὶ τὸν Ἀρχωνίδην καὶ τὸν Ἑλλάδικον εἰσελθόντες ἐξ-
 ἠγγειλάν τε βραχέως τὸ μέγεθος τῶν κακῶν, καὶ παρεκά-
 λουν τοὺς ξένους ἐπαμῶναι τοῖς Συρακουσίοις, τὸ μνησι-
 κακεῖν ἀφέντας ὡς μελζονα δίκην δεδιωκότων αὐτῶν ἢ λαβεῖν
 ἂν οἱ κακῶς πεπονθότες ἤξιωσαν. πανσαμένων δὲ τούτων 43
 σιγὴ μὲν εἶχε πολλὴ τὸ θέατρον, ἀναστάντος δὲ τοῦ Δίω-
 νος καὶ λέγειν ἀρξαμένου πολλὰ τῶν θακρῶν ἐκπίπτοντα
 τὴν φωνὴν ἐπέσχεν· οἱ δὲ ξένοι παρεκάλουν θαρρεῖν καὶ
 συνήχθοντο. μικρὸν οὖν ἀναλαβὼν ἐκ τοῦ πάθους ἐαν-
 τὸν ὁ Δίων “ἄνδρες” ἔφη “Πελοποννήσιοι καὶ σύμμαχοι,
 βουλευσομένους ὑμᾶς ἐνταῦθα περὶ ὑμῶν αὐτῶν συνήγαγον.
 ἐμοὶ δὲ περὶ ἐμαντοῦ βουλευέσθαι καλῶς οὐκ ἔχει Συρα- 2
 κουσῶν ἀπολλομένων, ἀλλ’ εἰ σῶσαι μὴ δυναίμην, ἄπειμι
 τῷ πυρὶ καὶ τῷ πτώματι τῆς πατρίδος ἐνταφισόμενος.
 ὑμεῖς δὲ βουλόμενοι μὲν ἔτι καὶ νῦν βοηθεῖν τοῖς ἀβου-
 λοτάτοις ἡμῖν καὶ δυστυχεσιτάτοις ὑμέτερον ἔργον οὐσαν
 ὁρθοῦτε τὴν Συρακουσίων πόλιν· εἰ δὲ μεμφόμενοι Συρα-
 κουσίοις ὑπερόψεσθε, τῆς γε πρότερον ἀρετῆς καὶ προ-
 θυμίας περὶ ἐμὲ χάριν ἄξιαν κομιζοισθε παρὰ τῶν θεῶν.
 μεμνημένοι Δίωνος ὡς οὐδ’ ὑμᾶς ἀδικουμένους πρότερον
 οὐδ’ ὕστερον τοὺς πολίτας δυστυχοῦντας ἐγκαταλιπόντος.”
 ἔτι δ’ αὐτοῦ λέγοντος οἱ μὲν ξένοι μετὰ κραυγῆς ἀνεπή- 3
 δησαν ἄγειν καὶ βοηθεῖν κατὰ τάχος κελεύοντες, οἱ δὲ πρέ-
 σβεις τῶν Συρακουσίων περιβαλόντες ἠσπάσαντο, πολλὰ
 μὲν ἐκείνῳ πολλὰ δὲ τοῖς ξένοις ἀγαθὰ παρὰ τῶν θεῶν
 εὐχόμενοι. καταστάντος δὲ τοῦ θορύβου παρήγγειλεν ὁ
 Δίων εὐθὺς ἀπιόντας παρασκευάζεσθαι καὶ δειπνήσαν-
 τας ἔκειν μετὰ τῶν ὀπλων εἰς αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τόπον,
 ἰγνωκῶς διὰ νυκτὸς βοηθεῖν.

Ἐν δὲ ταῖς Συρακούσαις τῶν Διονυσίου στρατηγῶν, 44
 ἄχρι μὲν ἦν ἡμέρα, πολλὰ κακὰ τὴν πόλιν ἐργασαμένων,
 γενομένης δὲ νυκτὸς ἀραχωρησάντων εἰς τὴν ἀκρόπολιν καὶ
 τινὰς ἐξ ἐαυτῶν ὀλίγους ἀποβαλόντων, ἀναθαρρήσαντες

οὐκ ἠδυνάστευον οὐδὲν ἐπιπέμποντες ἐπὶ τοῖς διαπεπραγμένοις, παρεκάλουν τοὺς πολίτας αὐθις ἕαν Δίωνα, κἂν προσῆ μετὰ τῶν ξένων, μὴ δέχεσθαι μηδὲ παραχωρεῖν τῆς ἀρετῆς ἐκείνοις ὡς κρείττοσιν, ἀλλὰ σῶζειν τὴν πόλιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦς δι' ἑαυτῶν. πάλιν οὖν ἐπέμποντο πρὸς τὸν Δίωνα παρὰ μὲν τῶν στρατηγῶν ἀποτρέποντες, παρὰ δὲ τῶν ἱππέων καὶ τῶν γνωρίμων πολιτῶν ἐπισπεύδοντες τὴν πορείαν. καὶ διὰ τοῦτο βραδέως ἄμα καὶ κατὰ σπουδὴν πορευόμενος προσῆει. τῆς δὲ νυκτὸς προσελθούσης οἱ μὲν μισοῦντες τὸν Δίωνα κατεῖχον τὰς πύλας ὡς ἀποκλείου-
 2 τες αὐτόν, ὁ δὲ Νύψιος ἐκ τῆς ἀκρας αὐθις πολλῶ προθυμοτέρως γεγονότας καὶ πλείονας ἐφίεις τοὺς μισθοφόρους τὸ μὲν προτείχισμα πᾶν εὐθὺς κατέσκαπτε, τὴν
 3 δὲ πόλιν κατέτρεχε καὶ διήρπαζεν. ἦν δὲ φόνος μὲν οὐκέτι μόνον ἀνδρῶν ἀλλὰ καὶ γυναικῶν καὶ παιδῶν, ἀρπαγαὶ δ' ὀλίγαι, φθόρος δὲ πάντων πολὺς· ἀπεγνωστός γὰρ ἦδη τὰ πράγματα τοῦ Διονυσίου καὶ τοὺς Συρακουσίους δεινῶς μεμισηκότος ὥσπερ ἐνταφιάσαι τὴν τυραννίδα τῇ πόλει πίπτουσαν ἐβούλετο. καὶ τοῦ Δίωτος προκαταλαμβάνοντες τὴν βοήθειαν ἐπὶ τὸν ὀξύτατον διὰ πυρὸς πάντων ὄλεθρον καὶ ἀφανισμόν ἐχώρησαν, τὰ μὲν ἐγγὺς ἀπὸ χειρῶν ὄρασι καὶ λαμπάσιν ὑποπιμπράντες, εἰς δὲ
 4 τὰ πρόσω διασπείροντες ἀπὸ τόξων πυροβόλους. φευγόντων δὲ τῶν Συρακουσίων οἱ μὲν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐφρονεῖοντο καταλαμβανόμενοι, τὸ δ' εἰς τὰς οἰκίας καταδύομενον αὐθις ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἐξέπιπτε, πολλῶν ἤδη φλεγομένων καὶ καταφερομένων ἐπὶ τοὺς διαθέοντας.

45 Τοῦτο τὸ πάθος μάλιστα τὴν πόλιν ἀνέφξε Δίωτι πάντων συμφωνησάντων. ἔτυχε μὲν γὰρ οὐκέτι σπουδῇ πορευόμενος, ὡς ἤκουσεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν κατακεκλεισθαι τοὺς πολεμίους· προΐουσης δὲ τῆς ἡμέρας πρῶτον ἱππεῖς ἀπήνησαν αὐτῷ τὴν δευτέραν κατάληψιν ἀπαγγέλλοντες, ἔπειτα καὶ τῶν ὑπεναντιουμένων ἔνιοι παρήσαν
 2 ἐπιείεσθαι δεόμενοι. συντείνοντος δὲ τοῦ κακοῦ μᾶλλον Ἡρακλείδης τὸν ἀδελφὸν ἐξέπεμψεν, εἶτα Θεοδότην τὸν Φεῖον, ἰκετεύων ἀρήγειν ὡς μηδενὸς ἀντέχοντος τοῖς πο-

λεμίοις, αὐτοῦ δὲ τετραμένον, τῆς δὲ πόλεως μικρὸν ἀπεχούσης ἀνατετράφθαι καὶ καταπεπρησθαι. τοιούτων ἀγγελμάτων τῷ Δίῳ προσπεσόντων ἔτι μὲν ἐξήκοιτα σταδίους τῶν πυλῶν ἀπεῖχε, φράσας δὲ τὸν κίνδυνον τοῖς ξένοις καὶ παρακελευσάμενος οὐκέτι βάρην ἤγεν ἀλλὰ δρόμῳ τὸ στράτευμα πρὸς τὴν πόλιν, ἄλλων ἐπ' ἄλλοις ἀντιαζόντων καὶ δεομένων ἐπειγέσθαι. χρησάμενος δὲ ^α θαυμαστῶ τάχει καὶ προθυμίᾳ τῶν ξένων εἰσέβαλε διὰ τῶν πυλῶν εἰς τὴν Ἐκατόμπεδον λεγομένην, καὶ τοὺς μὲν ἑλαφροὺς εὐθύς ἀφῆκεν ἔλθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, ὡς ἰδοῦσι θαρσῆσαι τοῖς Συρακουσίοις ἐγγένοιτο, τοὺς δ' ὀπίστας αὐτὸς συνέταπτε καὶ τῶν πολιτῶν τοὺς ἐπιρρέοντας καὶ συρισταμένους, ὄρθλους λόχους ποιῶν καὶ διαίρων τὰς ἡγεμονίας, ὅπως [ὁμοῦ] πολλαχόθεν ἅμα προσφέροιτο φοβερώτερον.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα παρασκευασάμενος καὶ τοῖς θεοῖς προσ- ⁴⁶
ευξάμενος ὥφθη διὰ τῆς πόλεως ἄγων ἐπὶ τοὺς πολεμίους, κραυγὴ καὶ χαρὰ καὶ πολὺς ἀλαλαγμὸς εὐχαῖς ὁμοῦ καὶ παρακλήσεσι μεμιγμένος ἐγένετο παρὰ τῶν Συρακουσίων, τὸν μὲν Δίωνα σωτήρα καὶ θεὸν ἀποκαλούντων, τοὺς δὲ ξένους ἀδελφοὺς καὶ πολίτας. οὐδεὶς δὲ φίλαυτος ²
(οὕτως) ἦν καὶ φιλόψυχος παρὰ τὸν τότε καιρὸν ὅς οὐ μᾶλλον ὑπὲρ μόνου Δίωνος ἢ τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀγωνιῶν ἐφαίνετο, πρῶτου πρὸς τὸν κίνδυνον πορευομένου δι' αἵματος καὶ πυρὸς καὶ νεκρῶν πολλῶν κειμένων ἐν ταῖς πλατεαῖς. ἦν μὲν οὖν καὶ τὰ παρὰ τῶν πολεμιῶν φοβερὰ παντάπασιν ἀπηγριωμένων καὶ παρατεταγμένων παρὰ τὸ τεύχος χαλεπὴν ἔχον καὶ δυσεχθραστον τὴν πρόσσodon· ὁ δ' ἐκ τοῦ πυρὸς κίνδυνος ἐτάραττε μᾶλλον τοὺς ξένους καὶ δύσεργον ἐπολεῖ τὴν πορείαν. κύκλιον γὰρ ³
ὑπὸ τῆς φλογὸς περιελάμποντο τὰς οἰκίας περινεμομένης· καὶ διαπύροις ἐπιβαίνοντες ἔρειπτοις καὶ καταφερομένοις ἀπορρήγμασι μεγάλοις ὑποτρέχοντες ἐπισφραλῶς, καὶ πολὺν ὁμοῦ καπνῷ διαπορευόμενοι κοινορτίον, ἐπειρῶντο συνέχειν καὶ μὴ διασπᾶν τὴν τάξιν. ὡς δὲ προσέμιξαν τοῖς πολεμίοις, ἐν χερσὶ μὲν ὀλίγων πρὸς ὀλίγους ἐγένετο μάχη διὰ τὴν στενότητα καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ

τόπου, κραυγῇ δὲ καὶ προθυμίᾳ τῶν Συρακουσίων ἐπιρρωσάντων ἐβιάσθησαν οἱ περὶ τὸν Νύσιον. καὶ τὸ μὲν πλεῖστον αὐτῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἐγγὺς οὖσαν ἀναφεύγον ἐσώζετο· τοὺς δ' ἀπολειφθέντας ἔξω καὶ διασπαρέντας ἀνήρουν οἱ ξένοι διώκοντες. ἀπόλαυσιν δὲ τῆς νίκης ἐν τῷ παραντίκα καὶ χαρὰν καὶ περιβολὰς ἔργῳ τηλικούτῳ πρεπούσας οὐ παρέσχεν ὁ καιρός, ἐπὶ τὰς οἰκίας τραπομένων τῶν Συρακουσίων καὶ τὸ πῦρ μόλις ἐν τῇ νυκτὶ κατασβεσάντων.

- 47 Ἡμέρα δ' ὡς ἦν, τῶν μὲν ἄλλων οὐδεὶς ὑπέμεινε δημαγωγῶν, ἀλλὰ καταγρόντες ἑαυτῶν ἔφυγον, Ἡρακλείδης δὲ καὶ Θεοδότης αὐτοὶ κομίσαντες ἑαυτοὺς τῷ Δίῳ παρέδωκαν, ἀδικεῖν ὁμολογοῦντες καὶ δεόμενοι βελτίονος ἐκείνου τυχεῖν ἢ γεγόνασιν αὐτοὶ περὶ ἐκεῖνον· πρέπειν δὲ Δίῳ τὴν ἄλλην ἀπασαν ἀρετὴν ἀσύγχριτον ἔχοντι καὶ πρὸς ὀργὴν κρείττονι φανῆναι τῶν ἠγνωμονηκότων, οἱ περὶ οὗ πρότερον ἐστασίασαν πρὸς αὐτόν, νῦν ἤκουσιν ἡττᾶσθαι τῆς ἀρετῆς ὁμολογοῦντες. ταῦτα τῶν περὶ τὸν Ἡρακλείδην δεομένων οἱ μὲν φίλοι παρεκελεύοντο τῷ Δίῳ μὴ φρίδεσθαι κακῶν καὶ βασκάνων ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ τοῖς στρατιώταις χαρίσασθαι τὸν Ἡρακλείδην καὶ τοῦ πολιτεύματος ἐξελεῖν δημοκρατίαν, ἐπιμανῆς νόσημα, τυραννίδος οὐκ ἔλαττον· ὁ δὲ Δίων παραμυθούμενος αὐτοὺς ἔλεγεν ὡς τοῖς μὲν ἄλλοις στρατηγοῖς πρὸς ὄπλα καὶ πόλεμον ἢ πλείστη τῆς ἀσκήσεως ἐστίν, αὐτῷ δὲ πολὺν χρόνον ἐν Ἀκαδημείᾳ μεμελέτηται θυμοῦ περιεῖναι καὶ φθόρου καὶ φιλονεικίας πάσης, ὧν ἐπίδειξις ἐστίν οὐχ ἢ πρὸς φίλους καὶ χρηστοὺς μετριότης, ἀλλ' εἴ τις ἀδικούμενος εὐπαραίτητος εἶη καὶ πρᾶος τοῖς ἀμαρτάνουσι. βούλεσθαι δ' Ἡρακλείδου μὴ τοσοῦτον δυνάμει καὶ φρονήσει κρατῶν ὅσον χρηστότητι καὶ δικαιοσύνῃ φανῆναι· τὸ γὰρ ἀληθῶς βέλτιον ἐν τούτοις, αἱ δὲ τοῦ πολέμου κατορθώσεις, εἰ καὶ ἀνθρώπων μηδένα, τὴν γε τύχην διαμφοισβητοῦσαν ἔχουσιν. εἰ δ' Ἡρακλείδης ἀπίστος καὶ κακὸς διὰ φθόρον, οὗ τοι καὶ Δίωνα δεῖν θυμῷ διαφθεῖραι τὴν ἀρετὴν· τὸ γὰρ ἀντιτιμωρεῖσθαι τοῦ προαδικεῖν νόμῳ δικαιοτέρον ὠρίσθαι, φύσει γινόμενον ἀπὸ μιᾶς ἀσθενείας.

ἀνθρώπου δὲ κακίαν, εἰ καὶ χαλεπὸν ἔστιν, οὐχ οὕτως ἄγριον εἶναι παντάπασιν καὶ δύσκολον ὥστε μὴ μεταβάλλειν χάριτι νικηθεῖσαν ὑπὸ τῶν πολλάκις εὖ ποιούντων.

Τοιούτοις χρησάμενος λογισμοῖς ὁ Δίων ἀρῆξε τοὺς 48 περὶ τὸν Ἡρακλείδην. τραπόμενος δὲ πρὸς τὸ διατειχισμα τῶν μὲν Συρακουσίων ἕκαστον ἐκέλευσεν ἕνα κόψαντα σιανρὸν ἑγγὺς καταβάλλειν, τοὺς δὲ ξένους ἐπιστήσας διὰ νυκτὸς ἀναπαινωμένους τῶν Συρακουσίων ἔλαθεν ἀποσταυρώσας τὴν ἀκρόπολιν, ὥστε μεθ' ἡμέραν τὸ τάχος καὶ τὴν ἰργασίαν θεασαμένους ὁμοίως θαυμάζειν τοὺς πολίτας καὶ τοὺς πολεμίους. Φάραξ δὲ τοὺς τεθνηκότας τῶν Συ- 2 ρακουσίων, καὶ λυσάμενος τοὺς ἐαλωκότας διασχίλων οὐκ ἐλάττονας ὄντας, ἐκκλησίαν συνήγαγε. καὶ παρελθὼν Ἡρακλείδης εἰσηγήσατο γνώμην αὐτοκράτορα στρατηγὸν ἐλεσθαι Δίωνα κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀποδεξαμένων δὲ τῶν ἀριστῶν καὶ χειροτονεῖν κελευόντων ἐθορύβησεν ὁ ναυτικὸς ὄχλος καὶ βάναντος, ἀχθόμενος ἐκπίπτοντι τῆς ναυαρχίας τῷ Ἡρακλείδῃ, καὶ νομίζων αὐτόν, εἰ καὶ τᾶλλα μηδενὸς ἄξιός ἐστι, δημοτικώτερόν γε πάντως εἶναι τοῦ Δίωνος καὶ μᾶλλον ὑπὸ χεῖρα τοῖς πολλοῖς. ὁ δὲ Δίων 3 τοῦτο μὲν ἔρῃκεν αὐτοῖς καὶ τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν ἀπέδωκε τῷ Ἡρακλείδῃ, πρὸς δὲ τῆς γῆς καὶ τῶν οἰκιῶν τὸν ἀναδασμὸν ὠρημημένοις ἐναντιοθεῖς καὶ τὰ πρότερον ψήφισθέντα περὶ τούτων ἀκυρώσας ἐλύπησεν. ὅθεν εὐθὺς ἑτέραν ἀρχὴν λαβὼν ὁ Ἡρακλείδης τοὺς συνεκπεύσαντας μετ' αὐτοῦ στρατιώτας καὶ ναύτας ἐν Μεσσήρῃ καθήμενος ἐδημαγωγεῖ καὶ παρῶξινε κατὰ τοῦ Δίωνος ὡς τυραννεῖν μέλλοντος· αὐτὸς δὲ πρὸς Διονύσιον ἐποιεῖτο συνθήκας κρύφα διὰ Φάρακος τοῦ Σπαρτιάτου. καὶ 4 τοῦτο τῶν γνωριμιωτάτων Συρακουσίων ὑπονοησάντων στάσις ἦν ἐν τῷ στρατοπέδῳ καὶ δι' αὐτὴν ἀπορία καὶ σπάνις ἐν ταῖς Συρακούσαις, ὥστε παντάπασιν ἀμηχανεῖν τὸν Δίωνα καὶ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν φίλων οὕτω δυσμεταχειριστὸν ἀνθρώπου καὶ διεφθαρμένον ὑπὸ φθόρου καὶ πονηρίας αὐξήσαντα κατ' αὐτοῦ τὸν Ἡρακλείδην.

Φάρακος δὲ πρὸς Νέα πόλει τῆς Ἀκραγαντινῆς στρα- 49 τοπεδεύοντος, ἔξαγαγὼν τοὺς Συρακουσίους ἐβούλετο μὲν

ἐν ἐτέρῳ καιρῷ διαγωνίσασθαι πρὸς αὐτόν, Ἡρακλείδου
 δὲ καὶ τῶν ναυτῶν καταβυόντων ὡς οὐ βούλεται μάχη
 χρῆναι τὸν πόλεμον Δίῳ ἀλλ' αἰὲ μένοντος ἄρχειν, ἀναγ-
 2 κασθεὶς συνέβαλε καὶ ἠτιθήθη. γενομένης δὲ τῆς τροπῆς
 οὐ βαρείας, ἀλλὰ μᾶλλον ὑφ' ἐαυτῶν καὶ τοῦ στασιάζειν
 παραθέντων, αὐτοὶς ὁ Δίῳ παρεσκευάζετο μάχεσθαι καὶ
 συνέιατε πείθων καὶ παραθαρύνων. τῆς δὲ νυκτὸς
 ἀρχομένης ἀγγέλλεται πρὸς αὐτὸν Ἡρακλείδην ἄραυτα τὸν
 στόλον κλεῖν ἐπὶ Συρακουσῶν, ἔγνωκότες τὴν πόλιν κατα-
 3 λαβεῖν κάκεινον ἀποκλείσαι μετὰ τοῦ στρατεύματος. εὐ-
 θὺς οὖν ἀναλαβὼν τοὺς δυνατωτάτους καὶ προθυμοτάτους
 ἑπτάσατο διὰ τῆς νυκτὸς, καὶ περὶ τρίτην ὥραν τῆς ἡμέ-
 ρας πρὸς ταῖς πόλεις ἦν, σταδίους κατηνκῶς ἑπτακοσίους.
 Ἡρακλείδης δὲ ταῖς ναυσὶν ὡς ἀμιλλώμενος ὑστέρησεν,
 ἀποπλεύσας καὶ πλανώμενος ἐν ταῖς πράξεσιν ἀσκόπως
 ἐπιτυγχάνει Γαισύλῳ τῷ Σπαρτιάτῃ, φάσκοντι κλεῖν ἐφ'
 4 Γύλιππος. ἄσμενος οὖν ἀναλαβὼν τοῦτον τὸν ἄνδρα καὶ
 περιαιφάμενος ὥσπερ ἀλεξιφάρμακον τοῦ Δίῳνος ἐπεδει-
 κνυτο τοῖς συμμάχοις, καὶ κήρυκα πέμπων εἰς τὰς Συρα-
 κούσας ἐκέλευε δέχεσθαι τὸν Σπαρτιάτην ἄρχοντα τοὺς
 πολίτας. ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Δίῳνος ὡς εἰσὶν ἄρχοντες
 ἱκανοὶ τοῖς Συρακουστοῖς, εἰ δὲ πάντως δεοὶ καὶ Σπαρ-
 5 τιάτου τοῖς πράγμασιν, αὐτὸς οὗτος εἶναι κατὰποίησιν
 γεγονὼς Σπαρτιάτης, τὴν μὲν ἀρχὴν ὁ Γαισύλος ἀπέγνω,
 πλεύσας δὲ πρὸς τὸν Δίωνα διήλλαξε τὸν Ἡρακλείδην
 ὄρκους δόντα καὶ πιστεῖς τὰς μεγίστας, αἷς αὐτὸς ὁ Γαι-
 σύλος ὄμοσε τιμωρὸς ἔσεσθαι Δίῳνι καὶ κολαστὴς Ἡρα-
 κλείδου κακοπραγμονοῦντος.

50 Ἐκ τούτου κατέλυσαν μὲν οἱ Συρακούσιοι τὸ ναυτικόν
 (οὐδὲν γὰρ ἦν ἔργον αὐτοῦ, μεγάλαι δὲ δαπάναι τοῖς πλέ-
 ουσι καὶ στάσεως ἀφορμαὶ τοῖς ἄρχουσι), τὴν δ' ἄκραν
 ἐπολιόρκουν ἔξοικοδομήσαντες τὸ περιτείχισμα. μηδενὸς
 δὲ τοῖς πολιορκουμένοις βοηθοῦντος, ἐπιλιπόντος δὲ σί-
 του, τῶν δὲ μισθοφόρων γινομένων πονηρῶν, ἀπογνοὺς
 δ υἱὸς τοῦ Διονυσίου τὰ πράγματα καὶ σπεισάμενος πρὸς
 τὸν Δίωνα τὴν μὲν ἄκραν ἔκλειν μετὰ τῶν ὀπλῶν καὶ τῆς

ἄλλης κατασκευῆς παρέδωκεν, αὐτὸς δὲ τὴν μητέρα καὶ
 τὰς ἀδελφὰς ἀναλαβὼν καὶ πέντε πληρωσάμενος τριήρεις
 ἐξέπλει πρὸς τὸν πατέρα, τοῦ Μίωρος ἀσφαλῶς μὲν ἐκ-
 πέμποντος, οὐδενὸς δὲ τῶν ἐν Συρακούσαις ἀπολειπόντος
 ἐκείνην τὴν ὄψιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ παρόντας ἐπιβουμέ-
 των, ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ τὸν ἥλιον ἐλευθέραις
 ἀνίσχοντα ταῖς Συρακούσαις οὐκ ἐφορῶσιν. ὅπου γὰρ ἔτι
 τῶν τῶν λεγομένων κατὰ τῆς τύχης παραδειγμάτων ἐμ-
 φανεστάτων ἔστι καὶ μέγιστον ἡ Διονυσίου φυγή, τίνα χρὴ
 δοκεῖν αὐτῶν ἐκείνων τὴν τότε χαρὰν γενέσθαι καὶ πηλλί-
 κον φρονῆσαι τοὺς τὴν μέγιστην τῶν πύποτε τυραννίδων
 καθελόντας ἑλαχίσταις ἀφορμαῖς;

Ἐκπεύσαντος δὲ τοῦ Ἀπολλοκράτους καὶ τοῦ Μίωρος 51
 εἰς τὴν ἀκρόπολιν βαδίζοντος οὐκ ἐκαρτέρησαν αἱ γυναῖ-
 κες οὐδ' ἀνέμειναν εἰσελθεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ τὰς θύρας
 ἐξέδραμον, ἡ μὲν Ἀριστομάχη τὸν υἱὸν ἄγουσα τοῦ Μίω-
 ρος, ἡ δ' Ἀρετὴ κατόπιον εἴλειο δακρύουσα καὶ διαποροῦσα
 πῶς ἀσπάζεται καὶ προσεῖπεν τὸν ἄνδρα κοιωνίας αὐτῇ
 πρὸς ἕτερον γεγενημένης. ἀσπασαμένου δ' αὐτοῦ πρῶτον 2
 τὴν ἀδελφὴν, εἶτα τὸ παιδίον, ἡ Ἀριστομάχη προσαγα-
 γοῦσα τὴν Ἀρετὴν "ἦτυχοῦμεν, ὦ Μίωρ," ἔφη "σοῦ φεύ-
 γοντος" ἤκων δὲ καὶ νικῶν ἀρήρηκας ἡμῶν ἀπάντων τὰς
 κατηγορίας, πλὴν μόνης ταύτης, ἣν ἐπεῖδον ἡ δυστυχῆς
 ἐγὼ σοῦ ζῶντος εἰέρω συνελθεῖν βιασθεῖσαν. ὅτε οὖν σε
 κύριον ἡμῶν ἡ τύχη πεποιήκε, πῶς αὐτῇ διαιτᾶς ἐκείνην
 τὴν ἀνάγκην; πότερον ὧς θεῖον ἢ καὶ ὧς ἄνδρα σε ἀσπά-
 σεται;" τοιαῦτα τῆς Ἀριστομάχης λεγούσης ὁ Μίωρ ἐκ- 3
 δακρύσας προσηγάγετο φιλοστόργως τὴν γυναῖκα, καὶ
 παραδοὺς αὐτῇ τὸν υἱὸν ἐκέλευσεν εἰς τὴν οἰκίαν τὴν αὐ-
 τοῦ βαδίζειν, ὅπου καὶ αὐτὸς διητᾶτο, τὴν ἄκραν ἐπὶ
 τοῖς Συρακουσίοις ποιησάμενος.

Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῇ προκεχωρηκότων οὐδὲν 52
 ἀπολαῦσαι πρότερον ἤξιωσε τῆς παρουσίας εὐτυχίας ἢ τὸ
 καὶ φίλοις χάριτας καὶ συμμάχοις δωρεάς, μάλιστα δὲ
 τοῖς ἐν ἄστει συνήθεσι καὶ ξένοις ἀπονείμει τινα φιλαν-
 θρωπίας καὶ τιμῆς μερίδα, τῇ μεγαλοψυχίᾳ τὴν δύναμιν
 ὑπερβαλλόμενος. ἑαυτὸν δὲ λιτῶς καὶ σωφρόνως ἐκ τῶν 2

τυχόντων διώκει, θαυμάζομενος ὅτι, μὴ μόνον Σικελίας
 τε καὶ Καρχηδόνας ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀποβλε-
 πούσης πρὸς αὐτὸν εὐημεροῦντα, καὶ μηδὲν οὕτω μέγα
 τῶν τότε νομιζόντων, μηδ' ἐπιφανεστέρας περὶ ἄλλον ἡγε-
 μόνα τόλμης καὶ τύχης γεγονέναι δοκούσης, οὕτω παρεῖχεν
 ἑαυτὸν ἐσθῆτι καὶ θεραπείᾳ καὶ τραπέζῃ μέτριον, ὥσπερ
 ἐν Ἀκαδημείᾳ συσσιτῶν μετὰ Πλάτωνος, οὐκ ἐν ξεναγοῖς
 καὶ μισθοφόροις διαιτώμενος, οἷς αἱ κατ' ἐκάστην ἡμέραν
 πλησμοναὶ καὶ ἀπολαύσεις παραμυθία τῶν πόνων καὶ
 3 τῶν κινδύνων εἰσίν. ἀλλ' ἐκείνῳ μὲν Πλάτων ἔγραψεν ὡς
 πρὸς ἓνα νῦν τῆς οἰκουμένης τοῦτον ἅπαντες ἀποβλέπου-
 σιν, αὐτὸς δ' ἐκεῖνος, ὡς ἔοικεν, ἀφείωρα πρὸς ἓν χωρίον
 μιᾶς πόλεως, τὴν Ἀκαδημείαν, καὶ τοὺς αὐτόθι καὶ θεα-
 τὰς καὶ δικαστὰς ἐγίνωσκεν οὔτε πρᾶξι οὔτε τόλμαν οὔτε
 νίκην τινὰ θαυμάζοντας, ἀλλὰ μόνον εἰ κοσμίως καὶ σω-
 φρόνως τῇ τύχῃ χρῆται καὶ παρέχει μέτριον ἑαυτὸν ἐν
 4 πράγμασι μεγάλοις ἀποσκοποῦντας. τοῦ μέντοι περὶ τὰς
 ὀμίλιας ὄγκου καὶ τοῦ πρὸς τὸν δῆμον ἀτενοῦς ἐφιλονεί-
 κει μηδὲν ὑφελεῖν μηδὲ χαλάσαι, καίτοι τῶν πραγμάτων
 αὐτῷ χάριτος ἐνδεῶν ὄντων καὶ Πλάτωνος ἐπιτιμῶντος,
 ὡς εἰρήκαμεν, καὶ γράφοντος ὅτι ἡ αὐθάδεια ἐρημία σύν-
 οίκος ἐστίν. ἀλλὰ φύσει τε φαίνεται πρὸς τὸ πιθανὸν
 δυσκεράστῳ κερημένους, ἀντισπᾶν τε τοὺς Συρακουσίους
 ἄγαν ἀνειμένους καὶ διατεθρυμμένους προθυμούμενος.
 53 Ὁ γὰρ Ἡρακλείδης αὐθις ἐπέκειτο, καὶ πρῶτον μὲν εἰς
 συνέδριον παρακαλούμενος οὐκ ἐβούλετο βαδίζειν· ἰδιώτης
 γὰρ ὢν μετὰ τῶν ἄλλων ἐκκλησιάζειν πολιτῶν· ἔπειτα
 κατηγορεῖ τοῦ Δίωνος ὅτι τὴν ἄκραν οὐ κατέσκαψε καὶ
 τῷ δήμῳ τὸν Διονυσίου τάφρον ὠρμημένῳ λῦσαι καὶ τὸν
 νεκρὸν ἐκβαλεῖν οὐκ ἐπέτρεψε, μεταπέμπεται δ' ἐκ Κορίν-
 θου συμβούλους καὶ συνάρχοντας, ἀπαξιῶν τοὺς πολίτας.
 2 τῷ δ' ὄντι μετεπέμπετο τοὺς Κορινθίους ὁ Δίων, ἣν ἐπε-
 νόει πολιτείαν, ῥᾶον ἐλπίζων καταστήσειν ἐκείνων παρα-
 γενομένων. ἐπενόει δὲ τὴν μὲν ἄκρατον δημοκρατίαν, ὡς
 οὐ πολιτείαν ἀλλὰ παντοπώλιον οὔσαν πολιτειῶν κατὰ
 τὸν Πλάτωνα, κολούειν, Λακωνικὸν δὲ τι καὶ Κρητικὸν
 σχῆμα μιξάμενος ἐκ δήμου καὶ βασιλείας, ἀριστοκρατίαν

ἔχον τὴν ἐπιστατοῦσαν καὶ βραβεύουσαν τὰ μέγιστα, καθ-
ιστάναί καὶ κοσμεῖν, ὁρῶν καὶ τοὺς Κορινθίους ὀλιγαρχι-
κώτερόν τε πολιτευομένους καὶ μὴ πολλὰ τῶν κοινῶν ἐν
τῷ δήμῳ πράττοντας. ὡς οὖν μάλιστα πρὸς ταῦτα τὸν 3
Ἡρακλείδην ἐναντιώσεσθαι προσεδόκα καὶ τᾶλλα ταρα-
χώδης καὶ εὐμετάθετος καὶ στασιαστικὸς ἦν, οὓς πάλαι
βουλομένους αὐτὸν ἐκώλυεν ἀνελεῖν, τούτοις ἐπέτρεψε
τότε· καὶ παρελθόντες εἰς τὴν οἰκίαν ἀποκτινύουσιν αὐ-
τόν. ἐλύπησε δὲ σφόδρα τοὺς Συρακουσίους ἀποθανόντων. 4
ὁμῶς δὲ τοῦ Δίωνος ταφὰς τε λαμπρὰς παρασκευάσαντος
καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος ἐπομένου προπέμψαντος τὸν
νεκρὸν, εἶτα διαλεχθέντος αὐτοῖς, συνέγνωσαν ὡς οὐ δυ-
νατὸν ἦν ταρασσομένην παύσασθαι τὴν πόλιν Ἡρακλείδου
καὶ Δίωνος ἅμα πολιτευομένων.

Ἦν δέ τις ἑταῖρος τοῦ Δίωνος ἐξ Ἀθηνῶν, Κάλλιππος, 54
ὃν φησὶν ὁ Πλάτων οὐκ ἀπὸ παιδείας ἀλλ' ἐκ μυσταγω-
γιῶν καὶ τῆς περιτρεχούσης ἑταιρείας γνώριμον αὐτῷ
γενέσθαι καὶ συνήθη, μετασχὼν δὲ τῆς στρατείας καὶ
τιμώμενος, ὥστε καὶ συνεισελθεῖν εἰς τὰς Συρακούσας
πρῶτος τῶν ἑταίρων ἀπάντων ἐστεφανωμένος καὶ λαμ-
πρὸς ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ διάσημος. ἐπεὶ δέ, τῶν πρώτων 2
καὶ βελτίστων φίλων τοῦ Δίωνος ἀνηλωμένων ὑπὸ τοῦ
πολέμου καὶ τεθνηκότος Ἡρακλείδου, τὸν τε δῆμον ἐώρα
τῶν Συρακουσίων ἔρημον ἡγεμόνος ὄντα καὶ τοὺς στρα-
τιώτας τοὺς μετὰ Δίωνος προσέχοντας αὐτῷ μάλιστα,
μιαρῶτατος ἀνθρώπων γενόμενος καὶ παντάπασιν ἐλπίσας
Σικελίαν ἄθλον ἔξειν τῆς ξηνοκτονίας, ὡς δὲ φασὶν ἔνιοι,
καὶ τάλαντα προσλαβὼν εἴκοσι τοῦ φόνου μισθὸν παρὰ
τῶν πολεμίων, διέφθειρε καὶ παρεσκευάζε τινὰς τῶν ξέ-
νων ἐπὶ τὸν Δίωνα, κακοηθεστάτην ἀρχὴν καὶ πανουργοτά-
την ποιησάμενος. ἀεὶ γάρ τινὰς φωνὰς τῶν στρατιωτῶν 3
πρὸς ἐκεῖνον ἢ λελεγμένας ἀληθῶς ἀναφέρων ἢ πεπ्ला-
σμένας ὑφ' αὐτοῦ, τοιαύτην ἐξουσίαν ἔλαβε διὰ τὴν πίστιν
ὥστ' ἐντυγχάνειν κρῦφα καὶ διαλέγεσθαι μετὰ παρρησίας
οἷς βούλοιο κατὰ τοῦ Δίωνος, αὐτοῦ κελεύοντος, ἵνα μηδ'
εἰς λανθάνῃ τῶν ὑπούλων καὶ δυσμενῶς ἐχόντων. ἐκ δὲ 4
τούτων συνέβαινε τοὺς μὲν πονηροὺς καὶ νοσοῦντας εὐρί-

σκειν ταχὺ καὶ συνιστάναι τὸν Κάλλιππον, εἰ δέ τις ἀπω-
σάμενος τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ τὴν πείραν ἐξείποι πρὸς
τὸν Δίωνα, μὴ ταράττεσθαι μηδὲ χαλεπαίνειν ἐκεῖνον, ὡς
ἂ προσέτατε τοῦ Καλλίππου περαίνοντος.

55 Συνισταμένης δὲ τῆς ἐπιβουλῆς φάσμα γίνεται τῷ
Δίῳ μέγα καὶ τερατῶδες. ἐτύγχανε μὲν γὰρ ὄψε τῆς
ἡμέρας καθεζόμενος ἐν παστάδι τῆς οἰκίας μόνος ὢν πρὸς
ἑαυτῷ τὴν διάνοιαν, ἐξαίρνης δὲ ψόφου γενομένου πρὸς
θατέρῳ πέρατι τῆς στοᾶς ἀποβλέψας ἔτι φωτὸς ὄντος
εἶδε γυναῖκα μεγάλην, στολῇ μὲν καὶ προσώπῳ μηδὲν
Ἐρινύος τραγικῆς παραλλάττουσαν, σαίρουσαν δὲ καλ-
2 λόντρῳ τινὶ τὴν οἰκίαν. ἐκπλαγεὶς δὲ δεινῶς καὶ περίφο-
βος γενόμενος μειεπέμψατο τοὺς φίλους καὶ διηγείτο τὴν
ὄψιν αὐτοῖς καὶ παραμένειν ἔδειτο καὶ συννυκτερεύειν,
παντάπασιν ἐκστατικῶς ἔχων καὶ δεδοικῶς μὴ πάλιν εἰς
ὄψιν αὐτῷ μονωθέντι τὸ τέρας ἀφίκηται. τοῦτο μὲν οὖν
αὐθις οὐ συνέπεσε, μεθ' ἡμέρας δ' ὀλίγας ὁ υἱὸς αὐτοῦ
σχεδὸν ἀντίπαις ὢν ἐκ τινος λύπης καὶ ὀργῆς μικρὰν καὶ
παιδικὴν ἀρχὴν λαβούσης ἔρριψεν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ τέγους
ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ διεφθάρη.

56 Ἐν τοιούτοις δὲ τοῦ Δίωνος ὄντος ὁ Κάλλιππος ἔτι
μᾶλλον εἶχετο τῆς ἐπιβουλῆς, καὶ λόγον εἰς τοὺς Συρα-
κουσίους ἐξέδωκεν ὡς ὁ Δίων ἄπαις γεγονῶς ἔγνωκε τὸν
Διονυσίου καλεῖν Ἀπολλοκράτην καὶ ποιεῖσθαι διάδοχον,
ἀδελφιδοῦν μὲν ὄντα τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, θυγατριδοῦν
δὲ τῆς ἀδελφῆς. ἤδη δὲ καὶ τὸν Δίωνα καὶ τὰς γυναῖκας
ὑπόνοια τῶν πραττομένων εἶχε καὶ μηνύσεις ἐγίνοντο
2 πανταχόθεν. ἀλλ' ὁ μὲν Δίων, ὡς ἔοικεν, ἐπὶ τοῖς κατὰ
τὸν Ἡρακλείδην ἀχθόμενος, καὶ τὸν φόνον ἐκεῖνον ὡς
τινα τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων αὐτῷ κηλῖδα περικειμέ-
νην δυσχεραίνων ἀεὶ καὶ βαρυνόμενος, εἶπεν ὅτι πολλάκις
ἤδη θνήσκειν ἔτοιμός ἐστι καὶ παρέχειν τῷ βουλομένῳ
σφάττειν αὐτόν, εἰ ζῆν δεήσει μὴ μόνον τοὺς ἐχθροὺς
3 ἀλλὰ καὶ τοὺς φίλους φυλαττόμενον. τὰς δὲ γυναῖκας
ὄρων ὁ Κάλλιππος ἐξεταζούσας ἀκριβῶς τὸ πρᾶγμα καὶ
φοβηθεὶς ἦλθε πρὸς αὐτὰς ἀρνούμενος καὶ δακρύων καὶ
πίστιν ἦν βούλονται διδόναι βουλόμενος. αἱ δ' ἠξίουσαν

αὐτὸν ὁμόσαι τὸν μέγαν ὄρκον. ἦν δὲ τοιοῦτος· κατα-
βὰς εἰς τὸ τῶν Θεσμοφόρων τέμενος ὁ διδοὺς τὴν πίστιν
ἱερῶν τινῶν γενομένων περιβάλλεται τὴν πορφυρίδα τῆς
Θεοῦ, καὶ λαβὼν δᾶδα καιομένην ἀπόμνυσι. ταῦτα ποι- 4
ήσας ὁ Κάλλιππος πάντα, καὶ τὸν ὄρκον ἀπομόσας, οὕτω
κατεγέλασε τῶν Θεῶν ὥστε περιμείνας τὴν ἑορτὴν ἧς
ἠμῶσε Θεοῦ δρᾶ τὸν φρόνον ἐν τοῖς Κορείοις, οὐδὲν ἴσως
τὸ περὶ τὴν ἡμέραν τῆς Θεοῦ ποιησάμενος, ὡς ἀσεβου-
μένης πάντως εἰ καὶ κατ' ἄλλον χρόνον ἔσφαττε τὸν μύ-
στην αὐτῆς ὁ μυσταγωγός.

Ὅντων δὲ πλειόνων ἐν τῇ κοινωσίᾳ τῆς πράξεως, καθ- 57
εξομένου Δίωνος ἐν οἰκίᾳ κλίνας τινὰς ἔχοντι μετὰ
τῶν φίλων, οἱ μὲν ἔξω τὴν οἰκίαν περιέστησαν, οἱ δὲ
πρὸς ταῖς θύραις τοῦ οἴκου καὶ ταῖς θυρίσιν ἦσαν. αὐ-
τοὶ δ' οἱ προσφέρειν τὰς χεῖρας μέλλοντες Ζακύνθιοι
παρῆλθον ἄνευ ξιφῶν ἐν τοῖς χιτῶσιν. ἅμα δ' οἱ μὲν ἔξω
τὰς θύρας ἐπισπασάμενοι κατεῖχον, οἱ δὲ τῷ Δίῳ προσ-
πεσόντες κατάγγειν ἐπειρῶντο καὶ συντρίβειν αὐτόν. ὡς 2
δ' οὐδὲν ἐπέβαινον, ἦτον ξίφος· οὐδεὶς δ' ἐτόλμα τὰς
θύρας ἀνοῖξαι· συχνοὶ γὰρ ἦσαν ἔνδον οἱ μετὰ τοῦ Δίω-
νος, ὧν ἕκαστος οἰόμενος, ἂν ἐκεῖνον πρόηται, διασώσειν
ἑαυτόν, οὐκ ἐτόλμα βοηθεῖν. διατριβῆς δὲ γενομένης Λύ-
κων ὁ Συρακούσιος ὀρέγει τινὶ τῶν Ζακυνθίων διὰ τῆς
θυρίδος ἐγχειρίδιον, ᾧ καθάπερ ἱερεῖον τὸν Δίωνα κρα-
τούμενον πάλαι καὶ δεδιπτόμενον ἀπέσφραξαν. εὐθὺς δὲ 3
καὶ τὴν ἀδελφὴν μετὰ τῆς γυναικὸς ἐγκύμονος οὔσης εἰς
τὴν εἰρκτὴν ἐνέβαλον. καὶ συνέβη τῇ γυναικὶ τλημονέστατα
λοχευθεῖση τεκεῖν ἐν τῷ δεσμοτηρίῳ παιδάριον ἄρρεν·
ὅπερ καὶ θρέψαι [μᾶλλον] παρεβάλλοντο πείσασαι τοὺς
φύλακας, ἤδη τοῦ Κάλλιππου θορυβουμένου τοῖς πρά-
γμασιν.

Ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ἀποκτείνας τὸν Δίωνα λαμπρὸς ἦν 58
καὶ κατεῖχε τὰς Συρακούσας, καὶ πρὸς τὴν Ἀθηναίων
ἔγραφε πόλιν, ἣν μάλιστα μετὰ τοὺς Θεοὺς ὤφειλεν αἰ-
δεῖσθαι καὶ δεδιέναι τηλικούτου μύσους ἀψάμενος. ἀλλ'
ἔοικεν ἀληθῶς λέγεσθαι τὸ τὴν πόλιν ἐκείνην φέρειν ἄν-
δρας ἀρετῇ τε τοὺς ἀγαθοὺς ἀρίστους καὶ κακίᾳ τοὺς

φρούλους πονηροτάτους, καθάπερ αὐτῶν καὶ ἡ χώρα κάλ-
 2 λιστον μέλι καὶ κύνειον ὠκυμορώτατον ἀναδίδωσιν. οὐ
 μὴν πολὺν χρόνον ὁ Κάλλιππος ἔγκλημα τῆς τύχης καὶ
 τῶν θεῶν περιῆν, ὡς περιορῶντων ἐξ ἀσεβήματος ἄν-
 θρωπον τηλικούτου κτώμενον ἡγεμονίας καὶ πράγματα·
 ταχὺ δ' ἀξίαν δίκην ἔδωκεν. ὀρμήσας μὲν γὰρ Κατάνην
 λαβεῖν εὐθύς ἀπέβαλε τὰς Συρακούσας· ὅτε καὶ φασιν
 αὐτὸν εἰπεῖν ὅτι πόλιν ἀπολωλεκῶς τυρόκηστιν εἴληφεν.
 3 ἐπιθέμενος δὲ Μεσσηνίοις καὶ τοὺς πλείστους στρατιώτας
 ἀπολέσας, ἐν οἷς ἦσαν οἱ Δίωνα κατακτείναντες, οὐδεμιᾶς
 δὲ πόλεως αὐτὸν ἐν Σικελίᾳ προσδεχομένης, ἀλλὰ μισούν-
 των ἀπάντων καὶ προβαλλομένων, Ῥήγιον κατέσχευεν. ἐκεῖ
 δὲ λυπρῶς πράττων καὶ κακῶς διατρέφων τοὺς μισθο-
 φόρους ὑπὸ Λειπίνου καὶ Πολυσπέρχοντος ἀνηρέθη, χρη-
 σαμένων ξιριδίων κατὰ τύχην ἢ καὶ Δίωνα πληγῆναι φασίν.
 ἐγνώσθη δὲ τῇ μεγέθει (βραχὺ γὰρ ἦν ὡσπερ τὰ Λακω-
 νικά) καὶ τῇ κατασκευῇ τῆς τέχνης, εἰργασμένον γλαφυρῶς
 καὶ περιττῶς.

4 Τοιαύτην μὲν οὖν τίσιν Κάλλιππος ἔδωκε· τὴν δ' Ἀρι-
 στομάχην καὶ τὴν Ἀρετὴν, ὡς ἀφείδησαν ἐκ τῆς εἰρκτῆς,
 ἀναλαβὼν Ἰκέτης ὁ Συρακούσιος, εἰς τῶν Δίωνος φίλων
 γεγονώς, ἐδόκει πιστῶς καὶ καλῶς περιέπειν. εἶτα συμ-
 πεισθεῖς ὑπὸ τῶν Δίωνος ἐχθρῶν καὶ παρασκευάσας
 πλοῖον αὐταῖς ὡς εἰς Πελοπόννησον ἀποσταλησομέναις,
 ἐκέλευσε κατὰ πλοῦν ἀποσφράξαντας ἐμβαλεῖν εἰς τὴν θά-
 5 λασσαν. οἱ δὲ ζώσας ἔτι καταποντισθῆναι λέγουσι, καὶ
 τὸ παιδίον μετ' αὐτῶν. περιῆλθε δὲ καὶ τοῦτον ἀξία ποινῆ
 τῶν τετολημμένων· αὐτὸς τε γὰρ ὑπὸ Τιμολέοντος ἀλούς
 ἀπέθανε, καὶ θυγατέρας δύο προσαπέκτειναν αὐτοῦ Δίωني
 τιμωροῦντες οἱ Συρακούσιοι, περὶ ὧν ἐν τῷ Τιμολέοντος
 βίῳ (τὰ) καθ' ἕκαστα γέγραπται.

1 Μάρκου δὲ Βρούτου πρόγονος ἦν Ἰούνιος Βρούτος, ὃν
 ἀνέστησαν ἐν Καπιτωλίῳ χαλκοῦν οἱ πάλαι Ῥωμαῖοι μέσον
 τῶν βασιλέων, ἐσπασμένον ξίφος, ὡς βεβαιότατα καταλύ-
 σαντα Ταρκυνίους. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν, ὡσπερ τὰ ψυχρήλατα
 τῶν ξιφῶν, σκληρὸν ἐκ φύσεως καὶ οὐ μαλακὸν ἔχων ὑπὸ
 λόγου τὸ ἦθος ἄχρι παιδοφρονίας ἐξώκειλε τῷ θυμῷ τῷ

κατὰ τῶν τυράννων, οὕτως δ' ὑπὲρ οὗ γράφεται ταῦτα, ²
 παιδεία καὶ λόγῳ διὰ φιλοσοφίας καταμίξας τὸ ἦθος,
 καὶ τὴν φύσιν ἐμβριθῆ καὶ πραεῖαν οὖσαν ἐπεγείρας ταῖς
 πρακτικαῖς ὁρμαῖς, ἐμμελέστατα δοκεῖ κραθῆναι πρὸς τὸ
 καλόν, ὥστε καὶ τοὺς ἀπεχθανομένους αὐτῷ διὰ τὴν ἐπὶ
 Καίσαρα συνωμοσίαν, εἰ μὲν τι γενναῖον ἢ πρᾶξις ἤνεγκε,
 Βρούτῳ προσάπτειν, τὰ δυσχερέστερα δὲ τῶν γεγονότων
 τρέπειν εἰς Κάσσιον, οἰκτεῖον μὲν ὄντα Βρούτου καὶ φίλον,
 ἀπλοῦν δὲ τῷ τρόπῳ καὶ καθαρόν οὐχ ὁμοίως. Σεργιλία ³
 δὲ ἡ μήτηρ ἀνέφερε τὸ γένος εἰς Ἄλαν Σεργίλιον, ὃς Μαι-
 λίου Σπορίου τυραννίδα κατασκευαζομένου καὶ ταραττον-
 τος τὸν δῆμον ἐγχειρίδιον λαβὼν ὑπὸ μάλης προῆλθεν
 εἰς ἀγορὰν καὶ παραστάς τῷ ἀνδρὶ πλησίον, ὡς ἐντυγχά-
 νειν τι μέλλον καὶ διαλέγεσθαι, προσνεύσαντα πατάξας
 ἀπέκτεινεν. τοῦτο μὲν οὖν ὁμολογούμενον ἐστὶ· τὸ δὲ πα- ⁴
 τρῆον γένος οἱ διὰ τὸν Καίσαρος φόνον ἔχθραν τινὰ καὶ
 δυσμένειαν ἀποδεικνύμενοι πρὸς Βρούτον οὗ φασιν εἰς
 τὸν ἐκβαλόντα Ταρχυνίους ἀνήκειν (οὐδὲν γὰρ ἐκείνῳ λει-
 φθῆναι γένος ἀνελόντι τοὺς υἱούς), ἀλλὰ δημότην τοῦτον,
 οἰκονόμου υἱὸν ὄντα Βρούτου, ἄρτι καὶ πρώην εἰς ἄρ-
 χοντα προελθεῖν. Ποσειδώνιος δ' ὁ φιλόσοφος τοὺς μὲν ⁵
 ἐνηλίκους φησὶν ἀπολέσθαι τοῦ Βρούτου παῖδας ὡς ἰστό-
 ρηται, τρίτον δὲ λειφθῆναι νῆπιον, ἀφ' οὗ τὸ γένος ὠρ-
 μῆσθαι· καὶ τῶν γε καθ' αὐτὸν ἐκ τῆς οἰκίας γεγονότων
 ἐπιφανῶν ἀνδρῶν ἀναφέρειν ἐνίους πρὸς τὸν ἀνδριάντα
 τοῦ Βρούτου τὴν ὁμοιότητα τῆς ιδέας.

Περὶ μὲν οὖν τούτων τοσαῦτα· Σεργιλίας δὲ τῆς Βρού- ²
 του μητρὸς ἀδελφὸς ἦν Κάτων ὁ φιλόσοφος, ὃν μάλιστα
 Ῥωμαίων ἐζήλωσεν οὗτος θεῖον ὄντα καὶ πενθερὸν ὕστε-
 ρον γενόμενον. τῶν δ' Ἑλληνικῶν φιλοσόφων οὐδενὸς μὲν,
 ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν, ἀνήκοος ἦν οὐδ' ἀλλότριος, διαφερόν-
 τως δ' ἐσπουδάκει πρὸς τοὺς ἀπὸ Πλάτωνος. καὶ τὴν ²
 νέαν καὶ μέσην λεγομένην Ἀκαδήμειαν οὐ πάνυ προσιέ-
 μενος ἐξήρητο τῆς παλαιᾶς, καὶ διετέλει θανμάζων μὲν
 Ἀντίοχον τὸν Ἀσχαλωνίτην, φίλον δὲ καὶ συμβιωτὴν τὸν
 ἀδελφὸν αὐτοῦ πεποιημένος Ἄριστον, ἄνδρα τῇ μὲν ἐν
 λόγοις ἔξει πολλῶν φιλοσόφων λειπόμενον, εὐταξία δὲ

- ³ καὶ πραότητι τοῖς πρώτοις ἐνάμιλλον. ὁ δ' Ἐμπυλος, οὗ καὶ αὐτὸς ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ οἱ φίλοι μέμνηται πολλάκις ὡς συμβιοῦντος αὐτῷ, ῥήτωρ ἦν καὶ καταλέλοιπε μικρὸν μὲν οὐ φαῦλον δὲ σύγγραμμα περὶ τῆς Καίσαρος ἀναιρέσεως, ὃ Βρούτος ἐπιγέγραπται. ῥωμαῖστί μὲν οὖν ἤσκητο πρὸς τὰς διεξόδους καὶ τοὺς ἀγῶνας ἱκανῶς ὁ Βρούτος, ἑλληριστὶ δὲ τὴν ἀποφθεγματικὴν καὶ Λακωνικὴν ἐπιτηδύων βραχυλογία ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἐνιαχοῦ παράσημος ἐστίν. οἷον ἤδη καθεστηκῶς εἰς τὸν πόλεμον γράφει Περγαμηνοῖς “ἀκούω ὑμᾶς Δολοβέλλα δεδωκέναι χρήματα· ἃ εἰ μὲν ἐκόντες ἔδοτε, ὁμολογεῖτε ἀδικεῖν, εἰ δὲ ἄκοντες, ἀποδείξατε τῷ ἐμοὶ ἐκόντες δοῦναι.” πάλιν Σαμίοις “αἱ βουλαὶ ὑμῶν ὀλίγωροι, αἱ ὑπουργίαι βραδεῖαι. τί τούτων τέλος ἐννοεῖσθε;” καὶ
- ⁵ [περὶ Παταρέων] ἑτέραν “Ξάνθιοι τὴν ἐμὴν εὐεργεσίαν ὑπεριδόντες τάφοι ἀπονοίας ἐσχίκασι τὴν πατρίδα, Παταρεῖς δὲ πιστεύσαντες ἑαυτοὺς ἐμοὶ οὐδὲν ἐλλείπουσι διοικοῦντες τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἐλευθερίας. ἔξοι οὖν καὶ ὑμῖν ἢ τὴν Παταρέων κρίσιν ἢ τὴν Ξανθίων τύχην ἐλέσθαι.”
- Τὸ μὲν οὖν τῶν παρασήμων γένος ἐπιστολῶν τοιοῦτον
- ³ ἐστίν· ἔτι δὲ μειράκιον ὢν Κάτωνι τῷ θείῳ συναπεδήμησεν εἰς Κύπρον ἐπὶ Πτολεμαῖον ἀποσταλέντι. Πτολεμαίου δὲ διαφθείραντος ἑαυτὸν ὁ Κάτων αὐτὸς ἐν Ῥόδῳ διατριβὴν ἔχων ἀναγκαίαν ἔτυχε μὲν ἤδη τινὰ τῶν φίλων Κανίδιον ἐπὶ τὴν τῶν χρημάτων φυλακὴν ἀπεσταλκῶς, δείσας δ' ἐκεῖνον ὡς οὐκ ἀφεξόμενον κλοπῆς, ἔγραψε τῷ Βρούτῳ πλεῖν τὴν ταχίστην εἰς Κύπρον ἐκ Παιμφυλίας· ἐκεῖ γὰρ ἑαυτὸν ἀναλαμβάνων ἔκ τινος ἀσθενείας διήγεν.
- ² ὁ δὲ καὶ μάλ' ἄκων ἔπλευσε, τὸν τε Κανίδιον αἰδούμενος ὡς ἀτίμως ἀπερριμμένον ὑπὸ τοῦ Κάτωνος, καὶ ὅπως τὴν τοιαύτην ἐπιμέλειαν καὶ διοίκησιν, ἅτε δὴ νέος καὶ σχολαστής, οὐκ ἐλευθέριον οὐδ' ἑαυτοῦ ποιούμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περὶ ταῦτα συντείνας ἑαυτὸν ὑπὸ τοῦ Κάτωνος ἐπληρέθη, καὶ τῆς οὐσίας ἐξαργυρισθείσης ἀναλαβὼν τὰ πλεῖστα τῶν χρημάτων εἰς Ῥώμην ἔπλευσεν.
- ⁴ Ἐπεὶ δὲ τὰ πράγματα διέστη Πομπηίου καὶ Καίσαρος ἐξενεγκαιμένων τὰ ὄπλα καὶ τῆς ἡγεμονίας ταραχθείσης,

ἐπίδοξος μὲν ἦν αἰρήσεσθαι τὰ Καίσαρος (ὁ γὰρ πατήρ αὐτοῦ διὰ τὸν Πομπηϊον ἐτεθνήκει πρότερον), ἀξιῶν δὲ τὰ κοινὰ τῶν ἰδίων ἐπιπροσθεῖν ποιεῖσθαι καὶ τὴν Πομπηϊου νομιζῶν ὑπόθεσιν βέλτερον πρὸς τὸν πόλεμον εἶναι τοῦ Καίσαρος ἐκείνῳ προσέθετο. καίτοι πρότερον ἀπαν-² τήσας οὐδὲ προσεῖλε τὸν Πομπηϊον, ἄγος ἠγούμενος μέγα πατρός φρονεῖ διαλέγεσθαι· τότε δ' ὡς ἄρχοντι τῆς πατρίδος ὑποτάξας ἑαυτὸν εἰς Κιλικίαν ἔπλευσε πρεσβευτῆς μετὰ Σησιῖου τοῦ λαχόντος τὴν ἑπαρχίαν. ὡς δ' ἐκεῖ³ πράττειν οὐδὲν ἦν μέγα καὶ συνήεσαν εἰς ταῦτ' ἤδη Πομπηϊος καὶ Καῖσαρ ἀγωνιζόμενοι περὶ τῶν ὅλων, ἦκεν εἰς Μακεδονίαν ἐθελοντῆς τοῦ κινδύνου μεθέξων· ὅτε καὶ φρασι Πομπηϊον ἠσθέντα καὶ θανυμάσαντα προσιόντος αὐτοῦ καθεζόμενον ἐξαναστῆναι καὶ περιβαλεῖν ὡς κρείττονα πάντων ὁρώντων. ἐν δὲ τῇ στρατείᾳ τῆς ἡμέρας ὅσα μὴ Πομπηϊῳ συνῆν περὶ λόγους καὶ βιβλία διέτριβεν, οὐ μόνον τὸν ἄλλον χρόνον ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς μεγάλης μάχης. ἦν μὲν ἀκμὴ θέρους καὶ καῦμα πολὺ πρὸς ἐλιώ-⁴ δεσι χωρίοις ἐστρατοπεδευκότων, τῷ δὲ Βρούτῳ οὐ ταχέως ἦγον οἱ τὴν σκηρὴν κομιζόντες. ἐκπονηθεὶς δὲ περὶ ταῦτα, μεσημβρίας μόλις ἀλειψάμενος καὶ φαγῶν ὀλίγα, τῶν ἄλλων ἢ καθευδόντων ἢ πρὸς ἐπινοίᾳ καὶ φροντίδι τοῦ μέλλοντος ὄντων, αὐτὸς ἄχρι τῆς ἑσπέρας ἔγραψε συντάττων ἐπιτομὴν Πολυβίου.

Λέγεται δὲ καὶ Καῖσαρ οὐκ ἀμελεῖν τοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ⁵ καὶ προειπεῖν τοῖς ὑφ' ἑαυτὸν ἠγεμόσιν ἐν τῇ μάχῃ μὴ κτείνειν Βρούτον ἀλλὰ φεῖδεσθαι, καὶ παρασχόντα μὲν ἐκουσίως ἄγειν, εἰ δ' ἀπομάχοιτο πρὸς τὴν σύλληψιν, εἶναι καὶ μὴ βιάζεσθαι· καὶ ταῦτα ποιεῖν τῇ μητρὶ τοῦ Βρούτου Σεργιλίᾳ χαριζόμενος. ἔγνώκει γάρ, ὡς εἶοικε,² νεανίας ὢν ἔτι τὴν Σεργιλίαν ἐπιμανεῖσαν αὐτῷ, καὶ καθ' οὓς μάλιστα χρόνους ὁ ἔρωσ ἐπέφλεγε γινόμενον τὸν Βρούτον ἐπέπειστό πως εἶξ ἑαυτοῦ γεγονέναι. λέγεται δὲ τῶν περὶ Κατιλιναν πραγμάτων μεγάλων ἐμπεπτωκότων εἰς τὴν σύγκλητον, ἃ μικρὸν ἐδέησεν ἀνατρέψαι τὴν πόλιν, ἐστάναι μὲν ὁμοῦ Κάτωνα καὶ Καίσαρα διαφερομένους περὶ γνώμης, ἐν τούτῳ δὲ γραμματείδιον μικροῦ προσδο-

θέντος ἔξωθεν Καίσαρι τὸν μὲν ἀναγινώσκειν σιωπῇ, Κάτωνα δὲ βοᾶν ὡς δεινὰ ποιεῖ Καῖσαρ ἐντεύξεις καὶ
 3 γράμματα παρὰ τῶν πολεμίων προσδεχόμενος. Θορυβη-
 σάντων δὲ πολλῶν, καὶ τοῦ Καίσαρος τὸ δελτάριον ὡς
 εἶχε τῷ Κάτῳ προσδόντος, ἀναγνόντα Σεργιλίας τῆς
 ἀδελφῆς ἀκόλαστον ἐπιστόλιον ἐκεῖνο μὲν ῥίψαι πρὸς τὸν
 Καίσαρα καὶ εἰπεῖν “κράτει μέθυσε,” πρὸς δὲ τὴν γνώ-
 μην καὶ τὸν λόγον αὐθις ἐξ ἀρχῆς τραπέσθαι. οὕτω μὲν
 ἦν ὁ πρὸς Καίσαρα Σεργιλίας ἔρωσ περιβόητος.

6 Γενομένης δὲ τῆς κατὰ Φάρσαλον ἥττης καὶ Πομπηίου
 μὲν ἐπὶ Θάλασσαν διεκπεσόντος, πολιορκουμένου δὲ τοῦ
 χάρακος, ἔλαθεν ὁ Βρούτος κατὰ πύλας πρὸς τόπον ἐλώδη
 καὶ μεστὸν ὑδάτων καὶ καλάμου φερούσας ἐξελθὼν καὶ
 2 διὰ νυκτὸς ἀποσωθεὶς εἰς Λάρισαν. ἐκεῖθεν δὲ γράψαν-
 τος αὐτοῦ Καῖσαρ ἦσθη τε σωζομένῳ, καὶ κελεύσας πρὸς
 αὐτὸν ἔλθειν οὐ μόνον ἀφῆκε τῆς αἰτίας, ἀλλὰ καὶ τιμώ-
 μενον ἐν τοῖς μάλιστα περὶ αὐτὸν εἶχεν. οὐδενὸς δ’ ὄπη
 φεύγοι Πομπήιος εἰπεῖν ἔχοντος, ἀλλ’ ἀπορίας οὔσης,
 ὁδὸν τινα σὺν τῷ Βρούτῳ βαδίζων μόνος ἀπεπειράτο τῆς
 γνώμης, καὶ δόξαντος ἐκ τινῶν διαλογισμῶν ἄριστα περὶ
 τῆς Πομπηίου τεχμαίρεσθαι φυγῆς, ἀφείδεται τὰλλα τὴν ἐπ’
 3 Αἰγύπτου συνέτεινεν. ἀλλὰ Πομπήιον μὲν, ὥσπερ εἶκασε
 Βρούτος, Αἰγύπτῳ προσβαλόντα τὸ πεπερωμένον ἐδέ-
 ξατο, Καίσαρα δὲ καὶ πρὸς Κάσσιον ἐπράννε Βρούτος.
 καὶ δὴ καὶ τῷ τῶν Λιβύων βασιλεῖ προηγορῶν μὲν ἡτ-
 τᾶτο τοῦ μεγέθους τῶν κατηγοριῶν, δεόμενος δὲ καὶ
 4 παραιτούμενος πολλὴν αὐτῷ διέσωσε τῆς ἀρχῆς. λέγεται
 δὲ Καῖσαρ, ὅτε πρῶτον ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τούτου λέ-
 γοντος, εἰπεῖν πρὸς τοὺς φίλους “οὗτος ὁ νεανίας οὐκ
 οἶδα μὲν ὃ βούλεται, πᾶν δ’ ὃ βούλεται σφόδρα βούλε-
 ται.” τὸ γὰρ ἐμβριθὲς αὐτοῦ καὶ μὴ ῥαδίως μηδὲ παν-
 τὸς ὑπήκοον τοῦ δεομένου πρὸς χάριν, ἀλλ’ ἐκ λογισμοῦ
 καὶ προαιρέσεως τῶν καλῶν πρακτικόν, ὅποι τρέψειεν,
 5 ἰσχυραῖς ἐχρῆτο ταῖς ὁρμαῖς καὶ τελεσιουργοῖς. πρὸς δὲ
 τὰς ἀδίκους δεήσεις ἀκολάκευτος ἦν, καὶ τὴν ὑπὸ τῶν
 ἀναισχύντως λιπαρούντων ἦτταν, ἣν ἔνιοι δυσωπεῖσθαι
 καλοῦσιν, αἰσχίστην ἀνδρὶ μεγάλῳ ποιούμενος εἰώθει

λέγειν ὡς οἱ μὴδὲν ἀρνεῖσθαι δυνάμενοι δοκοῦσιν αὐτῷ μὴ καλῶς τὴν ὥραν διατεθεῖσθαι.

Μέλλων δὲ διαβαίνειν εἰς Λιβύην Καῖσαρ ἐπὶ Κάτωνα 6 καὶ Σκιπίωνα Βρούτῳ τὴν ἐντὸς Ἄλπειων Ἰταλίαν ἐπέ- τρειψεν εὐτυχίᾳ τινὶ τῆς ἐπαρχίας· τὰς γὰρ ἄλλας ὕβρει καὶ πλεονεξίᾳ τῶν πεπιστευμένων ὥσπερ αἰχμαλιώτους διαφροοῦντων, ἐκείνοις καὶ τῶν πρόσθεν ἀτυχημάτων παῦλα καὶ παραμυθία Βρούτος ἦν. καὶ τὴν χάριν εἰς 7 Καίσαρα πάντων ἀνῆλθεν, ὡς αὐτῷ μετὰ τὴν ἐπάνοδον περιμόντι τὴν Ἰταλίαν ἡδιστον θέαμα τὰς ὑπὸ Βρούτῳ πόλεις γενέσθαι καὶ Βρούτον αὐτόν, αὔξοντα τὴν ἐκείνου τιμὴν καὶ συνόντα κεχαρισμένως.

Ἐπεὶ δὲ πλειόνων στρατηγιῶν οὐσιῶν τὴν μέγιστον 7 ἔχουσαν ἀξίωμα καλουμένην δὲ πολιτικὴν ἐπίδοξος ἦν ἢ Βρούτος ἢ Κάσσιος, οἱ μὲν αὐτοὺς λέγουσιν ἐξ αἰ- τιῶν προτέρων ἡσυχῇ διαφερομένους εἰ μᾶλλον ὑπὲρ τούτου διαστασιάσαι, καίτερος οἰκείους ὄντας (Ἰουλίᾳ γάρ, ἀδελφῇ Βρούτου, συνήκει Κάσσιος), οἱ δὲ Καίσαρος ἔργον 2 γενέσθαι τὴν φιλονεικίαν ταύτην, ἐκατέρῳ κρούφα δι' ἐλ- πιδῶν ἐνδιδόντος ἑαυτόν, ἄχρι οὗ προαχθέντες οὕτω καὶ παροξυνθέντες εἰς ἀγῶνα κατέστησαν. ἠγωνίζετο δὲ Βρού- τος εὐκλείᾳ καὶ ἀρετῇ πρὸς πολλὰ τοῦ Κασσίου καὶ λαμ- πρὰ τὰ Παρθικὰ νεανιεύματα. Καῖσαρ δ' ἀκούσας καὶ 3 βουλευόμενος ἐν τοῖς φίλοις εἶπε "δικαιότερα μὲν λέγει Κάσσιος, Βρούτῳ δὲ τὴν πρώτην δοτέον." ἀπεδείχθη δὲ Κάσσιος ἐφ' ἑτέρᾳ στρατηγός, οὐ τοσοῦτον εὐνοίας ἔχων δι' ἣν ἔλαβεν, ὅσον ἀρχῆς ὧν ἀπέτυχεν.

Βρούτος δὲ καὶ τᾶλλα μετεῖχε τῆς Καίσαρος δυνάμεως 4 ὅσον ἐβούλετο. βουλομένῳ γὰρ ὑπῆρχεν εἶναι τῶν φίλων πρώτῳ καὶ δύνασθαι πλεῖστον· ἀλλ' εἶλκεν αὐτόν ἢ περὶ Κάσσιον ἔταιρεία καὶ ἀπέστρεφεν, αὐτῷ μὲν οὐπω Κασ- σίῳ δηλλαγμένον ἐξ ἐκείνης τῆς φιλοτιμίας, ἀκούοντα δὲ τῶν φίλων διακελευομένων μὴ περιορᾶν αὐτὸν ὑπὸ Καί- σαρος μαλασσόμενον καὶ κηλούμενον, ἀλλὰ φεύγειν τὰς τυραννικὰς φιλοφροσύνας καὶ χάριτας, αἷς οὐ τιμῶντα τὴν ἀρετὴν ἀλλ' ἐκτέμνοντα τὴν ἀλκὴν καὶ τὸν θυμὸν ὑπερελιπόντα χρῆσθαι πρὸς αὐτόν. οὐ μὴν οὐδὲ Καῖσαρ 8

ἀνύποικτος ἦν πάμπαν οὐδ' ἀδιάβλητος πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τὸ μὲν φρόνημα καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τοὺς φίλους ἐδεδλεῖ τοῦ ἀνδρός, ἐπίστευε δὲ τῷ ἦθει. καὶ πρῶτον μὲν Ἰντωνίου καὶ Δολοβέλλα λεγομένων νεωτερίζειν οὐκ ἔρη τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας ἐνοχλεῖν, ἀλλὰ τοὺς ὄχρους καὶ ἰσχυροὺς ἐκείνους, Βροῦτον λέγων καὶ Κάσσιον· ἔπειτα τὸν Βροῦτον τινῶν διαβαλλόντων καὶ φυλάττεσθαι παρακελευόμενον τῇ χειρὶ τοῦ σώματος ἀπτόμενος εἶπε “τί δέ; οὐκ ἂν ὑμῖν δοκεῖ Βροῦτος ἀναμεῖναι τουτὶ τὸ σαρκίον;” ὡς οὐδενὶ προσῆζον ἄλλω μεθ' ἑαυτὸν ἢ Βρούτῳ δύνασθαι τοσοῦτον. καὶ μέντοι δοκεῖ πρῶτος ἂν ἐν τῇ πόλει γενέσθαι βεβαίως, ὀλίγον χρόνον ἀνασχόμενος Καίσαρι δευτερεῦσαι, καὶ παρακμάσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ μαρανθῆναι τὴν ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἑάσας δόξαν. ἀλλὰ Κάσσιος, ἀνὴρ θυμοειδῆς καὶ μᾶλλον ἰδίᾳ μισοκαῖσαρ ἢ κοινῇ μισοτύραννος, ἐξέκρινε καὶ κατήπειξε. λέγεται δὲ Βροῦτος μὲν τὴν ἀρχὴν βαρύνεσθαι, Κάσσιος δὲ τὸν ἄρχοντα μισεῖν, ἄλλα τε κατ' αὐτοῦ ποιούμενος ἐγκλήματα καὶ λεόντων ἀφαίρεσιν, οὓς Κάσσιος μὲν ἀγορανομεῖν μέλλον παρεσκευάσατο, Καίσαρ δὲ καταληφθέντας ἐν Μεγάρῳ, ὅθ' ἡ πόλις ἦλω διὰ Καληροῦ, κατέσχε. ταῦτα τὰ θηρία συμφρορὰν λέγεται μεγάλην γενέσθαι Μεγαρεῦσιν· οἱ μὲν γὰρ ἤδη τῆς πόλεως καταλαμβανομένης διέσπασαν τὰ κλεῖθρα καὶ τοὺς δεσμοὺς ἀνῆξαν, ὡς ἐμποδῶν εἶη τὰ θηρία τοῖς ἐπιπερομένοις, τὰ δ' ὤρουσεν εἰς αὐτοὺς ἐκείνους καὶ διαθρόντας ἀνόπλους ἤρπαζεν, ὥστε καὶ τοῖς πολεμίοις τὴν ὄψιν οἰκτιρὰν γενέσθαι.

9 Τῷ δ' οὖν Κασσίῳ ταύτην μάλιστα φασιν αἰτίαν ὑπάρχει τῆς ἐπιβουλῆς, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἦν τῇ φύσει τοῦ Κασσίου δυσμένειά τις καὶ χαλεπότης πρὸς τὸ γένος τῶν τυράννων, ὡς ἐδήλωσεν ἔτι παῖς ὢν βαδίζων εἰς ταῦτ' οὗ τοῦ Σύλλα παιδὶ Φαύστῳ διδασκαλεῖον. ὁ μὲν γὰρ ἐν τοῖς παισὶ μεγαληγορῶν τὴν τοῦ πατρὸς ἐπιήνει μοναρχίαν, ὁ δὲ Κάσσιος ἐπαναστὰς κονδύλους ἐνέτριβεν αὐτῷ. βουλομένων δὲ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ Φαύστου καὶ οἰκείων ἐπεξιέναι καὶ δικάζεσθαι Πομπηῖος ἐκώλυσε, καὶ συναγαγὼν εἰς ταῦτ' οὓς τοὺς παῖδας ἀμφοτέρους ἀνέκρινε

περὶ τοῦ πράγματος. ἔνθα δὴ λέγεται τὸν Κάσσιον εἰπεῖν
 “ ἄγε δὴ, ὦ Φαῦστε, τόλμησον ἐναντίον τούτου φθέγγασ-
 σθαι τὸν λόγον ἐκεῖνον ἐφ’ ᾧ παρωξύνθην, ἵνα σου πάλιν
 ἐγὼ συντρίψω τὸ στόμα.” τοιοῦτος μὲν ὁ Κάσσιος· Βρού-³
 τον δὲ πολλοὶ μὲν λόγοι παρὰ τῶν συνήθων, πολλαῖς δὲ
 φήμαις καὶ γράμμασιν ἐξεκαλοῦντο καὶ παρώρμιον ἐπὶ τὴν
 πράξιν οἱ πολῖται. τῷ μὲν γὰρ ἀνδριάντι τοῦ προπάτο-
 ρος Βρούτου τοῦ καταλύσαντος τὴν τῶν βασιλέων ἀρχὴν
 ἐπέγραφον “ εἶθε νῦν ἦς Βρούτε” καὶ “ ὦφελε ζῆν Βρού-
 τος” τὸ δ’ αὐτοῦ Βρούτου βῆμα στρατηγούντος εὕρισκετο
 μεθ’ ἡμέραν ἀνάπλεων γραμμάτων τοιούτων “ Βρούτε καθ-
 εὔδεις;” καὶ “ οὐκ εἶ Βρούτος ἀληθῶς.” αἴτιοι δὲ τούτων⁴
 οἱ Καίσαρος κόλακες ἄλλας τε τιμὰς ἐπιφθόνους ἀνευρί-
 σκοντες αὐτῷ καὶ διαδήματα τοῖς ἀνδριᾶσι νύκτωρ ἐπιτι-
 θέντες, ὡς τοὺς πολλοὺς ὑπαξόμενοι βασιλέα προσειπεῖν
 ἀντὶ δικτάτορος. τούναντιον δ’ ἀπήνησεν, ὡς ἐν τοῖς
 περὶ Καίσαρος ἀκριβῶς γέγραπται.

Κασσίῳ δὲ πειρῶντι τοὺς φίλους ἐπὶ Καίσαρα πάντες¹⁰
 ὠμολόγουν, εἰ Βρούτος ἡγοῖτο· δεῖσθαι γὰρ οὐ χειρῶν
 οὐδὲ τόλμης τὴν πράξιν, ἀλλὰ δόξης ἀνδρὸς οἷος οὗτός
 ἐστιν, ὥσπερ καταρχομένου καὶ βεβαιούντος αὐτῷ τῷ
 παρεῖναι τὸ δίκαιον· εἰ δὲ μὴ, καὶ δρωῦντας ἀθυμοτέρους
 ἔσεσθαι καὶ δράσαντας ὑποπιπτότερους ὡς οὐκ ἂν ἐκείνου
 τὸ ἔργον, εἰ καλὴν αἰτίαν εἶχεν, ἀπειπαμένου. ταῦτα²
 συμφρονήσας ἐνέτυχε Βρούτῳ πρότερος ἐκ τῆς διαφορᾶς
 ἐκείνης, καὶ μετὰ τὰς διαλύσεις καὶ φιλοφροσύνας ἠρώ-
 τησεν εἰ τῇ νομιμῆι τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἔγνωκεν εἰς σύγ-
 κλητον παρεῖναι· πυνθάνεσθαι γὰρ ὡς λόγον ὑπὲρ βασι-
 λείας Καίσαρος οἱ φίλοι τότε καθήσοιεν. φήσαντος δὲ
 τοῦ Βρούτου μὴ παρῖεναι “ τί οὖν” εἶπεν ὁ Κάσσιος, “ ἂν
 καλῶσιν ἡμᾶς;” “ ἐμὸν ἔργον” ἔφη ὁ Βρούτος “ ἤδη τὸ μὴ
 σιωπᾶν, ἀλλ’ ἀμύνειν καὶ προαποθνήσκειν τῆς ἐλευθε-
 ρίας.” καὶ ὁ Κάσσιος ἐπαρθεῖς “ τίς δ’ ” εἶπε “ Ῥωμαίων³
 ἀνέξεται σοῦ προαποθνήσκοντος; ἄρ’ ἀγνοεῖς ὦ Βρούτε
 σεαυτόν; ἢ τὸ βῆμά σου δοκεῖς καταγράφειν τοὺς ὑφάν-
 τας καὶ τοὺς καπήλους, οὐχὶ τοὺς πρώτους καὶ κρατί-
 στους ταῦτα ποιεῖν, παρὰ μὲν τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἐπι-

δόσεις καὶ θέας καὶ μονομάχους, παρὰ σοῦ δ' ὡς ὄφλημα πατρικὸν τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος ἀπαιτοῦντας, αὐτοὺς δ' ὑπὲρ σοῦ πάντα πάσχειν προθύμους ὄντας, ὅσον ἀξιοῦσι καὶ προσδέχονται φανέντος;" ἐκ τούτου περιβαλὼν τὸν Βροῦτον ἠσπάζετο, καὶ διαλυθέντες οὕτως ἐτρέποντο πρὸς τοὺς φίλους.

11 Ἦν δέ τις Γάιος Λιγάριος τῶν Πομπηίου φίλων, ὃν ἐπὶ τούτῳ κατηγορηθέντα Καῖσαρ ἀπέλυσεν. οὗτος οὐκ ἦν ἀφείδη δίκης χάριν ἔχων, ἀλλὰ δι' ἣν ἐκινδύνευσεν ἀρχὴν βαρυνόμενος ἐχθρὸς ἦν Καίσαρι, τῶν δὲ περὶ Βροῦτον ἐν τοῖς μάλιστα συνήθης. πρὸς τοῦτον ἀσθενοῦντα Βροῦτος εἰσελθὼν "ὦ Λιγάριε" εἶπεν "ἐν οἷῳ καιρῷ νοσεῖς." κάκεῖνος εὐθύς εἰς ἀγκῶνα διαναστάς καὶ λαβόμενος αὐτοῦ τῆς δεξιᾶς "ἀλλ' εἴ τι" φησὶν "ὦ Βροῦτε σεαυτοῦ φρονεῖς ἄξιον, ὑγιαίνω."

12 Ἐκ τούτου διαπειρώμενοι κρύφα τῶν γνωρίμων οἷς ἐπίστευον ἀνεκοινοῦντο καὶ προσελάμβανον, οὐ μόνον τῶν συνήθων ποιούμενοι τὴν αἴρεσιν, ἀλλ' ὅσους ἠπίσταντο τολμητὰς ὄντας ἀγαθούς καὶ θανάτου καταφρονητὰς. διὸ καὶ Κικέρωνα, τοῦτο μὲν πίστεως τοῦτο δ' εὐνοίας ἕνεκα πρῶτον ὄντα παρ' αὐτοῖς, ἀπεκρύψαντο, μὴ τῷ φύσει τόλμης ἐνδεὴς εἶναι προσειληφῶς ὑπὸ χρόνου γεροντικὴν εὐλάβειαν, εἶτα πάντα καθ' ἕκαστον ἀνάγων τοῖς λογισμοῖς εἰς ἄκραν ἀσφάλειαν, ἀμβλύνη τὴν ἀκμὴν αὐτῶν τῆς προθυμίας τάχους δεομένην· ἐπεὶ καὶ τῶν ἄλλων ἑταίρων ὁ Βροῦτος Στατίλιόν τε παρέλιπε τὸν Ἐπικουρεῖον καὶ Φαώνιον ἔραστήν Κάτωνος, ὅτι πόρρωθεν αὐτοῖς τοιαύτην τινὰ κύκλῳ περιβαλόντος ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ συμφιλοσοφεῖν πείραν ὁ μὲν Φαώνιος ἀπεκρίνατο χειρὸν εἶναι μοναρχίας παρανόμου πόλεμον ἐμφύλιον, ὁ δὲ Στατίλιος ἔφη τῷ σοφῷ καὶ νοῦν ἔχοντι διὰ φάουλους καὶ ἀνοήτους κινδυνεύειν καὶ ταράττεσθαι μὴ καθήκειν. 4 παρῶν δὲ Λαβειῶν ἀντεῖπεν ἀμφοτέροις. καὶ ὁ Βροῦτος τότε μὲν ὡς ἔχοντός τι τοῦ λόγου χαλεπὸν καὶ δύσκριτον ἀπεσιώπησεν, ὕστερον δὲ Λαβειῶνι κοινοῦται τὸ βούλευμα. δεξαμένου δὲ προθύμως, τὸν ἕτερον Βροῦτον, ἐπίκλησιν Ἀλβίνον, ἄλλως μὲν οὐκ ὄντα ῥέκτην οὐδὲ θαρραλέον,

ἐρωμένον δὲ πλήθει μονομάχων οὐς ἐπὶ θεῶν Ῥωμαίων
 ἔτρεφε, καὶ παρὰ Καίσαρι πιστευόμενον, ἐδόκει προσ-
 ἄγεσθαι. Κασσίου δὲ καὶ Λαβειῶνος αὐτῷ διαλεγομένων ⁵
 οὐδὲν ἀπεκρίνατο, Βρούτῳ δ' αὐτὸς ἐντυχὼν ἰδίᾳ, καὶ
 μαθὼν ὅτι τῆς πράξεως ἡγεμιῶν ἐστίν, ὠμολόγησε συμ-
 πράξειν προθύμως. καὶ τῶν ἄλλων δὲ τοὺς πλείστους
 καὶ ἀρίστους ἢ δόξα τοῦ Βρούτου προσήγετο. καὶ μήθ' ⁶
 ὄρχον συνομόσαντες μήτε πίστιν καθ' ἱερῶν λαβόντες ἢ
 δόντες οὕτως ἅπαντες ἔσχον ἐν ἑαυτοῖς καὶ κατεσιώπησαν
 καὶ συνδιήνεγκαν ὥστε μαντεῖαις καὶ φάσμασι καὶ ἱεροῖς
 ὑπὸ τῶν θεῶν προδεικνυμένην ἀπίστον γενέσθαι τὴν
 πράξιν.

Ὁ δὲ Βρούτος, ἅτε δὴ τὰ πρῶτα τῆς Ῥώμης φρονήματα ¹³
 καὶ γένη καὶ ἀρετὰς ἐξηρητημένος ἑαυτοῦ καὶ περινοῶν
 πάντα τὸν κίνδυνον, ἔξω μὲν ἐπειρᾶτο κατέχειν παρ' ἑαυτῷ
 καὶ κατακοσμεῖν τὴν διάνοιαν, οἴκοι δὲ καὶ νύκτωρ οὐκ ἦν
 ὁ αὐτός, ἀλλὰ τὰ μὲν ἄγοντα τῶν ὑπνῶν αὐτὸν ἢ φροντὶς
 ἐξέφερε, τὰ δὲ μᾶλλον ἐνδυόμενος τῷ λογισμῷ καὶ δια-
 τρίβων ἐν ταῖς ἀπορίαις οὐκ ἐλάνθανε τὴν γυναῖκα συν-
 αναπανομένην, ὅτι μεστός ἐστι ταραχῆς ἀήθους καὶ κυ-
 κλεῖ τι παρ' ἑαυτῷ δύσφορον βούλευμα καὶ δυσεξέλικτον.
 ἢ δὲ Πορκία θυγάτηρ μὲν, ὡσπερ εἴρηται, Κάτωνος ἦν, ²
 εἶχε δ' αὐτὴν ὁ Βρούτος ἀνεψιὸς ὢν οὐκ ἐκ παρθενίας,
 ἀλλὰ τοῦ προτέρου τελευτήσαντος ἀνδρὸς ἔλαβε κόρην
 οὖσαν ἔτι καὶ παιδίον ἔχουσαν ἐξ ἐκείνου μικρὸν, ᾧ Βί-
 βλος ἦν ὄνομα· καὶ τι βιβλίδιον μικρὸν ἀπομνημονευμά-
 των Βρούτου γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ διασώζεται. φιλόσο- ³
 φος δ' ἢ Πορκία καὶ φίλανδρος οὖσα καὶ μεστὴ φρονήματος
 νοῦν ἔχοντος, οὐ πρότερον ἐπεχείρησεν ἀνερέσθαι τὸν ἄν-
 δρα περὶ τῶν ἀπορρήτων ἢ λαβεῖν ἑαυτῆς τοιαύτην διά-
 πειραν. λαβοῦσα μαχαίριον ᾧ τοὺς ὄνυχας οἱ κουρεῖς ἀφαι-
 ροῦσι, καὶ πάσας ἐξελάσασα τοῦ θαλάμου τὰς ὀπαδοὺς,
 τομὴν ἐνέβαλε τῷ μηρῷ βαθεῖαν, ὥστε ῥύσιν αἵματος
 πολλὴν γενέσθαι καὶ μετὰ μικρὸν ὀδύνας τε νεανικὰς καὶ
 φρικώδεις πυρετοὺς ἐπιλαβεῖν ἐκ τοῦ τραύματος. ἀγω- ⁴
 νιῶντος δὲ τοῦ Βρούτου καὶ δυσφοροῦντος ἐν ἀκμῇ τῆς
 ἀλγηδόνης οὖσα διελέχθη πρὸς αὐτὸν οὕτως. “ ἐγώ, Βρούτε,

Κάτωρος οὐσα θυγάτηρ εἰς τὸν σὸν ἐδόθην οἶκον οὐχ ὡς περ αἱ παλλακευόμεναι, κόλτης μεθέξουσα καὶ τραπέζης μόνον, ἀλλὰ κοιτωνὸς μὲν ἀγαθῶν εἶναι κοιτωνὸς δ' ἀνισαρῶν. τὰ μὲν οὖν σὰ πάντα περὶ τὸν γάμον ἀμειψιπταῖων δὲ παρ' ἐμοῦ τις ἀπόδειξις ἢ χάρις, εἰ μήτε σοι πάθος ἀπόρρητον συνδιόισω μήτε φροντίδα πίστεως δεομένην; οἷδ' ὅτι γυναικεία φύσις ἀσθενὴς δοκεῖ λόγον ἐνεγκεῖν ἀπόρρητον. ἀλλ' ἔστι τις, ὃ Βρούτε, καὶ τροφῆς ἀγαθῆς καὶ ὁμιλίας χρηστῆς εἰς ἦθος ἰσχύς· ἐμοὶ δὲ καὶ τὸ Κάτωρος εἶναι θυγατέρα καὶ τὸ Βρούτιον γυναῖκα πρόσκειται. οἷς πρότερον μὲν ἦτιον ἐπεποίθειν, νῦν δ' ἐμαυτὴν ἔγνωκα καὶ πρὸς πόνον ἀήτητον εἶναι." ταῦτ' εἰπούσα δείκνυσιν αὐτῷ τὸ τραῦμα καὶ διηγεῖται τὴν πείραν. ὃ δ' ἐκπλαγεὶς καὶ ἀναιείνας τὰς χεῖρας ἐπεύξατο δοῦναι τοὺς θεοὺς αὐτῷ κατορθοῦντι τὴν πράξιν ἀνδρὶ Πορκίας ἀξίῳ φανῆναι.

- 14 Καὶ τότε μὲν ἀνελάμβανε τὴν γυναῖκα, προγραφείσης δὲ βουλῆς, εἰς ἣν ἐπίδοξος ἦν ἀφίξασθαι Καῖσαρ, ἔγνωσαν ἐπιχειρεῖν· καὶ γὰρ ἀθρόοι μετ' ἀλλήλων ἀντιόπτως ἔσεσθαι τότε, καὶ πάντας ἔξιν ὁμοῦ τοὺς ἀρίστους καὶ πρώτους ἀνδρας, ἔργον μεγάλου πραχθέντος εὐθὺς ἀντιλαμβανομένους τῆς ἐλευθερίας. ἐδόκει δὲ καὶ τὸ τοῦ τόπου θεῖον εἶναι καὶ πρὸς αὐτῶν· σιοὰ γὰρ ἦν μία τῶν περὶ τὸ θεῖον, ἐξέδραν ἔχουσα ἐν ἣ Πομπηίου τις εἰκὼν εἰστήκει, τῆς πόλεως σιησαμένης ὅτε ταῖς σιοαῖς καὶ τῷ θεῷ τῷ τὸν τόπον ἐκείνον ἐκόσμησεν. εἰς ταύτην οὖν ἢ σύγκλητος ἔκαλετο τοῦ Μαρτίου μνηρὸς μάλιστα μεσοῦντος (εἰδὸς Μαρτίας τὴν ἡμέραν Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), ὥστε καὶ δαίμων τις ἐδόκει τὸν ἀνδρα τῇ Πομπηίου δίκῃ προσάξιν. ἐλθούσης δὲ τῆς ἡμέρας Βρούτος μὲν ὑποζωσάμενος ἐγχειρίδιον μόνης συνειδυίας τῆς γυναικὸς προήλθεν, οἱ δ' ἄλλοι πρὸς Κάσιον ἀθροισθέντες τὸν νῖον αὐτοῦ τὸ καλούμενον ἀνδρεῖον ἱμάτιον ἀναλαμβάνοντα καίηγον εἰς ἀγορὰν. ἐκεῖθεν δὲ πάντες εἰς τὴν Πομπηίου σιοὰν ἐμβαλόντες διέτριβον ὡς αὐτίκα Καῖσαρος ἀφίξομενον πρὸς τὴν σύγκλητον. ἔνθα δὴ μάλιστα τῶν ἀνδρῶν τὸ ἀπαθὲς καὶ παρὰ τὰ δεινὰ καθεστηκὸς ἐθαύμασεν ἄν

τις εἰδὼς τὸ μέλλον, ὅτι πολλοῖς διὰ τὸ στρατηγεῖν ἀναγ-
καζόμενοι χρηματίζεῖν οὐ μόνον πράως ἠκροῶντο τῶν
ἐντυγχανόντων καὶ διαφερομένων ὡσπερ σχολάζοντες,
ἀλλὰ καὶ τὰς κρίσεις ἐκάστοις ἀκριβεῖς καὶ μετὰ γνώμης
ἐδίδοσαν, ἐπιμελῶς προσέχοντες. ἐπεὶ δὲ τις μὴ βουλό- 6
μενος δίκην ὑποσχεῖν ἐπεκαλεῖτο Καίσαρα καὶ πολὺς ἦν
βοῶν καὶ μαρτυρούμενος, ἀποβλέψας ὁ Βροῦτος εἰς τοὺς
παρόντας “ἐμὲ Καῖσαρ” εἶπεν “οὔτε κωλύει ποιεῖν τὰ
κατὰ τοὺς νόμους οὔτε κωλύσει.”

Καίτοι πολλὰ θορυβώδη κατὰ τύχην αὐτοῖς προσέπεσε, 15
πρῶτον μὲν καὶ μάλιστα τὸ βραδύνειν τὸν Καίσαρα τῆς
ἡμέρας προηκούσης καὶ δυσιερούντα κατέχεσθαι μὲν ὑπὸ
τῆς γυναικὸς οἴκοι, κωλύεσθαι δὲ προελθεῖν ὑπὸ τῶν
μάντεων. δεύτερον δὲ Κάσκα τῶν συνειδότην ἐνὶ προσ- 2
ελθῶν τις καὶ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς “σὺ μὲν” εἶπεν “ἀπε-
κρύψω τὸ ἀπόρητον ὧ Κάσκα πρὸς ἡμᾶς, Βροῦτος δὲ
μοι πάντα μεμῆνυκεν.” ἐκπλαγέντος δὲ τοῦ Κάσκα γελά-
σας ἐκεῖνος “πόθεν” ἔφη “ταχέως οὕτως ὧ μακάριε πε-
πλούτηκας ὥστ’ εἰς ἀγορανομίαν ἀποδύεσθαι;” παρὰ
τοσοῦτον μὲν ὁ Κάσκας ἦλθε σφαλεῖς ἀμφιβολία προ-
έσθαι τὸ ἀπόρητον· αὐτὸν δὲ Βροῦτον καὶ Κάσσιον 3
ἀνὴρ βουλευτικὸς Ποπίλιος Λαίνας ἀσπασάμενος προ-
θυμότερον καὶ ψιθυρίσας ἡρέμα “συνεύχομαι” φησὶν
“ὑμῖν ἐκτελεῖν ἅ κατὰ νοῦν ἔχετε καὶ παρακελεύομαι μὴ
βραδύνειν· οὐ γὰρ σιωπᾶται τὸ πρᾶγμα.” καὶ ταῦτ’ εἰπὼν
ἀπέστη πολλὴν ὑποψίαν ἐμβαλὼν τοῦ πεπύσθαι τὴν πρᾶ-
ξιν. ἐν τούτῳ δὲ τις οἴκοθεν ἔθει πρὸς τὸν Βροῦτον ἀγ-
γέλλων αὐτῷ τὴν γυναῖκα θνήσκειν. ἡ γὰρ Πορκία πρὸς 4
τὸ μέλλον ἐκπαθῆς οὔσα καὶ τὸ μέγεθος μὴ φέρουσα τῆς
φροντίδος ἑαυτὴν τε μόλις οἴκοι κατεῖχε, καὶ πρὸς πάντα
θόρυβον καὶ βοήν ὡσπερ αἱ κατὰσχετοὶ τοῖς βακχικοῖς
πάθεσιν ἐξάττουσα τῶν μὲν εἰσιόντων ἀπ’ ἀγορᾶς ἕκα-
στον ἀνέκρινεν ὅ τι πράττει Βροῦτος, ἑτέρους δὲ συνεχῶς
ἐξέπεμπε. τέλος δὲ τοῦ χρόνου μῆκος λαμβάνοντος οὐκέτ’ 5
ἀντεῖχεν ἡ τοῦ σώματος δύναμις, ἀλλ’ ἐξελύθη καὶ κατε-
μαραίνετο τῆς ψυχῆς ἀλυούσης διὰ τὴν ἀπορίαν· καὶ
παρελθεῖν μὲν εἰς τὸ δωμάτιον οὐκ ἔφθη, περίστατο δ’

αὐτήν, ὡσπερ ἐτύγγανεν, ἐν μέσῳ καθεζομένην λιποθυμία καὶ θάμβος ἀμήχανον, ἣ τε χροῖα μεταβολὴν ἐλάμβανε
 6 καὶ τὴν φωνὴν ἐπέσχητο παντάπασιν. αἱ δὲ θεράπαινοι πρὸς τὴν ὄψιν ἀνηλάλαξαν, καὶ τῶν γειτόνων συνδραμόντων ἐπὶ θύρας ταχὺ προῆλθε φήμη καὶ διεδόθη λόγος ὡς τεθνηκυίας αὐτῆς. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνην μὲν ἀναλάμψασαν ἐν βραχεῖ καὶ παρ' ἑαυτῇ γενομένην αἱ γυναῖκες ἐθεράπευον· ὁ δὲ Βροῦτος ὑπὸ τοῦ λόγου προσπεσόντος αὐτῷ συνεταράχθη μὲν ὡς εἰκόσ, οὐ μὴν γε κατέλιπε τὸ κοινὸν οὐδ' ἐρρῦη πρὸς τὸ οἰκεῖον ὑπὸ τοῦ πάθους.

16 Ἦδη δὲ Καῖσαρ ἀπηγγέλλετο προσίων ἐν φορείῳ κομιζόμενος· ἐγνώκει γὰρ ἐπὶ τοῖς ἱεροῖς ἀθυμιῶν μηδὲν ἐπικυροῦν τότε τῶν μειζόνων, ἀλλ' ὑπερβάλλεσθαι σκηψάμενος ἀσθένειαν. ἐκβάντι δ' αὐτῷ τοῦ φορείου προσρνεῖς Ποπίλιος Λαίνας, ἐκεῖνος ὁ μικρῷ πρόσθεν εὐξάμενος τοῖς περὶ Βροῦτον ἐπιτυγχάνειν καὶ κατορθοῦν, διελέγετο
 2 πλείω χρόνον ἐφισταμένῳ καὶ προσέχοντι τὸν νοῦν. οἱ δὲ συνωμόται (λεγέσθω γὰρ οὕτως) τῆς μὲν φωνῆς οὐκ ἐπαῖοντες αὐτοῦ, τεχμαιρόμενοι δ' ἀφ' ὧν ὑπενόουν μήνυσιν εἶναι τῆς ἐπιβουλῆς τὴν κοινολογίαν, ἀνέπεσόν τε ταῖς γνώμας καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐβλεψαν, ἀνθομολογοῦμενοι διὰ τῶν προσώπων ὡς χρῆ μὴ περιμένειν σύλληψιν ἀλλ' εὐθύς
 3 ἀποθνήσκειν δι' αὐτῶν. Κασσίου δ' ἤδη καὶ τινῶν ἄλλων τὰς χεῖρας ἐπιβεβλητότων ταῖς λαβαῖς ὑπὸ τὰ ἱμάτια καὶ σπωμένων τὰ ἐγχειρίδια, Βροῦτος ἐγκατιδὼν τῷ τοῦ Λαίνας σχήματι δεομένου σπουδῆν καὶ οὐχὶ κατηγοροῦντος, ἐφθέγγετο μὲν οὐδὲν διὰ τὸ πολλοὺς ἀλλοτρίους ἀναμεμῖχθαι, φαιδρῶ δὲ τῷ προσώπῳ τοὺς περὶ Κάσσιον ἐθάρρυνε.
 4 καὶ μετὰ μικρὸν ὁ Λαίνας τὴν δεξιὰν τοῦ Καίσαρος καταφιλήσας ἀπέστη, φανερὸς γενόμενος ὡς ὑπὲρ ἑαυτοῦ καὶ τῶν αὐτῷ τινὸς διαφερόντων ἐποιεῖτο τὴν ἔντευξιν.

17 Τῆς δὲ βουλῆς εἰς τὴν ἐξέδραν προεισελθούσης οἱ μὲν ἄλλοι τὸν δίφρον τοῦ Καίσαρος περιέστησαν ὡς ἐντυγχάνειν τι μέλλοντες αὐτῷ, καὶ Κάσσιον [μὲν] λέγεται τρέποντα τὸ πρόσωπον εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Πομπηίου παρακαλεῖν ὡσπερ αἰσθανόμενον, Τρεβώνιος δὲ περὶ τὰς θύρας Ἀντωνίων ἐπισπασάμενος καὶ προσομιλῶν ἔξω κατέσχευε.

Καίσαρι δ' εισηόντι μὲν ἢ σύγκλητος ὑπεξανέστη, καθεζόμενον δ' εὐθύς ἐκείνοι περιέσχον ἄθροοι, Τίλλιον Κίμβρον ἐξ ἑαυτῶν προβάλλοντες ὑπὲρ ἀδελφοῦ φρυγάδος δεόμενον· καὶ συνεδέοντο πάντες, ἀπτόμενοί τε χειρῶν καὶ στήθρα καὶ κεφαλὴν κατεφίλων. ἀποτριβομένου δὲ τὰς δεήσεις τὸ πρῶτον, εἶθ' ὡς οὐκ ἀνίσταν, ἔξανισταμένου βίαι, Τίλλιος μὲν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ἐκ τῶν ὤμων κατέσπασε τὸ ἱμάτιον, Κάσκας δὲ πρῶτος (εἰστήζει γὰρ ὀπισθεν) ἀνασπάσας τὸ ξίφος διελαύνει, οὐκ εἰς βιάθος, παρὰ τὸν ὤμον. ἀντιλαμβάνομένου δὲ τῆς λαβῆς τοῦ Καίσαρος καὶ μέγα ῥωμαῖστὶ ἀνακραγόντος "ἀνόσιε Κάσκα, τί ποιεῖς;" ἐκείνος ἑλληριστὶ τὸν ἀδελφὸν προσαγορεύσας ἐκέλευσε βοηθεῖν. ἤδη δὲ παιόμενος ὑπὸ πολλῶν καὶ κύκλῳ περιβλέπων καὶ διώσασθαι βουλόμενος, ὡς εἶδε Βροῦτον ἐλζόμενον ξίφος ἐπ' αὐτόν, τὴν χεῖρα τοῦ Κάσκα κρατῶν ἀρῆκε, καὶ τῷ ἱματίῳ τὴν κεφαλὴν ἐγκαλνυψάμενος παρέδωκε τὸ σῶμα ταῖς πληγαῖς. οἱ δ' ἀφριδῶς ἀναπεπλεγμένοι πολλοῖς περὶ τὸ σῶμα χρώμενοι τοῖς ξίφεσιν ἀλλήλους ἐτίρωσκον, ὥστε καὶ Βροῦτον εἰς τὴν χεῖρα πληγὴν λαβεῖν τοῦ φόνου συνεραπτόμενον, πλημψασθαι δὲ τοῦ αἵματος ἅπαντας.

Οὕτω δ' ἀποθανόντος αὐτοῦ Βροῦτος μὲν εἰς μέσον 18 προελθὼν ἐβούλετο λέγειν καὶ κατεῖχε θαρρύνων τὴν σύγκλητον· ἢ δ' ὑπὸ δέους ἔφρευγεν ἀτάκτως, καὶ περὶ τὰς θύρας ὠθισμὸς ἦν καὶ τάρραχος οὐδενὸς διώκοντος οὐδὲ κατεπειγοντος. ἰσχυρῶς γὰρ ἰδέδοκτο μηδένα κτείνειν ἕτερον, ἀλλὰ πάντα ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν ἀνακαλεῖσθαι. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις πᾶσιν, ὀπηρῆτα διεσχοποῦντο τὴν 2 πρῶξιν, ἤρεσzen Ἀντώνιον ἐπισφάττειν Καίσαρι, μοναρχικὸν ἄνδρα καὶ ὑβριστὴν, ἰσχύν τε πεποιημένον ὁμιλίαι καὶ συνηθείαι πρὸς τὸ στρατιωτικόν, καὶ μάλιστα ὅτι τῷ φύσει σοβαρῷ καὶ μεγαλοπράγμονι προσειλήφει τὸ τῆς ὑπατείας ἀξίωμα τότε Καίσαρι συνάρχων. ἀλλὰ Βροῦτος ἐνέστη πρὸς τὸ βούλευμα, πρῶτον μὲν ἰσχυριζόμενος τῷ δίκαιῳ, δεῦτερον δ' ὑποτιθεὶς ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς· οὐ γὰρ ἀπεγνώσκεν εὐφρῶ καὶ φιλότιμον ἄνδρα καὶ δόξης ἐραστὴν τὸν Ἀντώνιον ἐκποδῶν Καίσαρος γενομένου συν-

εφάρπασθαι τῇ πατρίδι τῆς ἐλευθερίας, ἐπισπασθέντα τῷ ζήλῳ πρὸς τὸ καλὸν ὑπ' αὐτῶν. οὕτω μὲν Ἀντωνίου Βρούτος περιεποίησεν· ἐν δὲ τῷ τότε φόβῳ μεταβαλὼν ἐσθῆτα δημοτικὴν ἔφηνεν.

- 4 Οἱ δὲ περὶ Βρούτον εἰς τὸ Καπιτώλιον ἐχώρουν ἡμαγμένοι τὰς χεῖρας, καὶ τὰ ξίφη γυμνὰ δεικνύντες ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν παρεκάλουν τοὺς πολίτας. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἦσαν ἀλαλαγμοί, καὶ διαδρομαὶ τῷ πάθει κατὰ τύχην ἐπιγινόμεναι πλεονα τὸν Θόρυβον ἐποίησαν· ὡς δ' οὔτε φόνος ἄλλος οὔτ' ἀρπαγὴ τινος ἐγένετο τῶν κειμένων, θαρροῦντες ἀνέβαινον οἱ τε βουλευταὶ καὶ τῶν δημοτῶν
- 5 πολλοὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ Καπιτώλιον. ἀθροισθέντος δὲ τοῦ πλήθους διελέχθη Βρούτος ἐπαγωγὰ τοῦ δήμου καὶ πρέποντα τοῖς πεπραγμένοις. ἐπαινούντων δὲ καὶ κατιέναι βοῶντων θαρροῦντες κατέβαινον εἰς ἀγοράν, οἱ μὲν ἄλλοι συνεπόμενοι μετ' ἀλλήλων, Βρούτον δὲ πολλοὶ τῶν ἐπιφανῶν περιέποντες ἐν μέσῳ πάνυ λαμπρῶς κατῆγον ἀπὸ τῆς ἄκρας καὶ κατέστησαν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων.
- 6 πρὸς δὲ τὴν ὄψιν οἱ πολλοί, καίπερ μιγάδες ὄντες καὶ παρεσκευασμένοι θορυβεῖν, διέτρεσαν καὶ τὸ μέλλον ἐδέχοντο κόσμῳ καὶ σιωπῇ. προσελθόντος δ' αὐτοῦ πάντες ἠσυχίαν τῷ λόγῳ παρέσχον· ὅτι δ' οὐκ ἴσασιν πρὸς ἡδονὴν ἐγεγόνει τὸ ἔργον, ἐδήλωσαν ἀρξαμένου λέγειν Κίττα καὶ κατηγορεῖν Καίσαρος ἀναρρηγνύμενοι πρὸς ὀργὴν καὶ κακῶς τὸν Κίτταν λέγοντες, ὥστε πάλιν τοὺς ἄνδρας εἰς τὸ Καπι-
- 7 τώλιον ἀπέλθεῖν. ἔνθα δὲ δεδιὼς πολιορκίαν ὁ Βρούτος ἀπέπεμπε τοὺς ἀρίστους τῶν συναναβάντων, οὐκ ἀξιῶν τῆς αἰτίας μὴ μετέχοντας αὐτοὺς συνυποδύεσθαι τὸν κίνδυνον.
- 19 Οὐ μὴν ἀλλὰ τῇ ὑστεραίᾳ τῆς βουλῆς συνελθούσης εἰς τὸ τῆς Γῆς Ἱερὸν, Ἀντωνίου δὲ καὶ Πλάγκου καὶ Κικέρωνος εἰπόντων περὶ ἀμνηστίας καὶ ὁμολίας, ἔδοξε μὴ μόνον ἄδειαν εἶναι τοῖς ἀνδράσιν, ἀλλὰ καὶ γνώμην ὑπὲρ τιμῶν προθεῖναι τοὺς ὑπάτους. καὶ ταῦτ' ἐπιψηφισάμενοι διελύθησαν. Ἀντωνίου δὲ τὸν υἱὸν εἰς τὸ Καπιτώλιον ὁμηρεύοντα πέμπσαντος κατῆλθον οἱ περὶ Βρούτον, ἀσπασμοὶ τε καὶ δεξιώσεις ἐγένοντο πάντων

ἀναμιχθέντων. καὶ Κάσσιον μὲν Ἀντώνιος εἰστία παρα-
λαβὼν Βρούτον δὲ Λέπιδος, τοὺς δ' ἄλλους, ὡς τις εἶχε
πρὸς ἕκαστον ἢ συνηθείας ἢ φιλοφροσύνης. ἅμα δ' ἡμέρα
πάλιν συνελθόντες οἱ βουλευταὶ πρῶτον μὲν Ἀντωνίῳ τι-
μὰς ἔδωσαν ὡς καταπαύσαντι πολέμων ἐμφυλίων ἀρχήν,
ἔπειτα τῶν περὶ Βρούτον ἦσαν ἔπαινοι τῶν παρόντων,
καὶ τέλος ἐπαρχιῶν διανομαί· Βρούτῳ μὲν γὰρ ἐψηφί-
σαντο Κρήτην, Κασσίῳ δὲ Λιβύην, Τρεβωνίῳ δ' Ἀσίαν
καὶ Κίμβρῳ Βιθυνίαν, τῷ δ' ἑτέρῳ Βρούτῳ τὴν περὶ τὸν
Ἡριδανὸν Γαλατίαν.

Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τῶν Καίσαρος διαθηκῶν καὶ τα- 20
φῆς αὐτοῦ λόγων ἐμπεσόντων, καὶ τῶν περὶ τὸν Ἀντώ-
νιον ἀξιούντων τὰς τε διαθήκας ἀναγνωσθῆναι καὶ τοῦ
σώματος ἐκφορὰν γενέσθαι μὴ κεκρυμμένην μηδ' ἄτιμον,
ὡς μὴ καὶ τοῦτο παροξύνῃ τὸν δῆμον, Κάσσιος μὲν ἰσχυ-
ρῶς ἀντέλεγεν, εἶξε δὲ Βρούτος καὶ συνεχώρησε, δεύτερον
ἀμαρτεῖν τοῦτο δόξας. καὶ γὰρ Ἀντωνίου φρεισάμενος 2
αἰτίαν ἔσχεν ἐπιτειχίσει τῇ συνωμοσίᾳ βαρὺν καὶ δύσμα-
χον πολέμιον, καὶ τὰ περὶ τὴν ταφήν ὃν ὁ Ἀντώνιος ἠξίου
τρόπον εἶσας γενέσθαι τοῦ παντὸς σφραλῆναι. πρῶτον
μὲν γὰρ ἐν ταῖς διαθήκαις δεδομένων κατ' ἄνδρα Ῥωμαίοις
πᾶσι δραχμῶν ἑβδομήκοντα πέντε καὶ τῷ δήμῳ τῶν πέ-
ραν τοῦ ποταμοῦ κήπων ἀπολελειμμένων, οὗ νῦν ἔστι
Τύχης ἱερόν, εὐνοία θαυμαστὴ καὶ πόθος αὐτοῦ τοὺς
πολίτας εἶλεν· ἔπειτα τοῦ σώματος εἰς τὴν ἀγορὰν κοι- 3
σθέντος Ἀντωνίου ἔπαινον, ὡσπερ ἔθος ἐστί, διεξελθὼν,
καὶ τὰ πλήθη κινούμενα πρὸς τὸν λόγον ὁρῶν εἰς οἶκτον,
μετέβαλε, καὶ τὴν ἐσθῆτα λαβὼν τὴν Καίσαρος ἡμαγμέ-
νην ἀνέπτυξεν, ἐπιδεικνύμενος τὰς διακοπὰς καὶ τῶν
τραυμάτων τὸ πλήθος. ἦν οὖν ἰδεῖν οὐδὲν ἔτι κόσμῳ
γινόμενον· ἀλλ' οἱ μὲν ἐβόων τοὺς ἀνδροφόνους ἀναιρεῖν, 4
οἱ δ', ὡσπερ ἐπὶ Κλωδίου τοῦ δημαγωγοῦ πρότερον, ἀπὸ
τῶν ἐργαστηρίων τὰ βάρη καὶ τὰς τραπέζας ἀνασπῶν-
τες καὶ συγκομίζοντες εἰς ταῦτο παμμεγέθη πυρὰν ἔνη-
σαν, καὶ τὸν νεκρὸν ἐπιθέντες ἐν μέσῳ πολλῶν μὲν ἱερῶν
πολλῶν δ' ἀσύλων καὶ ἀβεβήλων τόπων καθήγιζον. ὡς
δὲ τὸ πῦρ ἐξέλαμψεν, ἀλλαχόθεν ἄλλος προσφερόμενοι

καὶ δαλοὺς ἀνασπῶντες ἡμιφλέκτους διέθειον ἐπὶ τὰς
 5 οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων αὐτὸν ὡς ἐμπρήσοντες. ἀλλ'
 ἐκεῖνοι μὲν εὖ πεφραγμένοι πρότερον ἀπεκρούσαντο τὸν
 κίνδυνον· ἦν δέ τις Κίννας, ποιητικὸς ἀνὴρ, οὐδὲν τῆς
 αἰτίας μετέχων, ἀλλὰ καὶ φίλος Καίσαρος γεγονώς. οὗ-
 τος ὄναρ ᾤετο καλούμενος ὑπὸ Καίσαρος ἐπὶ δεῖπνον
 ἀρνεῖσθαι, τὸν δὲ λιπαρεῖν καὶ βιάζεσθαι, τέλος δ' ἄγειν
 λαβόμενον τῆς χειρὸς εἰς ἀχανῆ τόπον καὶ στοτεινόν,
 6 αὐτὸν δ' ἄκοιτα καὶ τεθαμβημένον ἔπεσθαι. ταύτην
 ἰδόντι τὴν ὄψιν αὐτῷ συνέβη πυρέττειν διὰ νυκτός·
 ὅμως δ' ἔωθεν ἐκκομιζόμενον τοῦ σώματος αἰδούμενος
 μὴ παρεῖναι προῆλθεν εἰς τὸν ὄχλον ἤδη διαγοραινόμε-
 νον. ὄφθεις δὲ καὶ δόξας οὐκ ὅσπερ ἦν Κίννας εἶναι,
 ἀλλ' ἐκεῖνος ὁ Καίσαρα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔναγχος λοι-
 δορήσας, διεσπάρθη.

- 21 Τοῦτο τὸ πάθος μάλιστα μετὰ γε τὴν Ἀντωνίου μετα-
 βολὴν δείσαντες οἱ περὶ Βρούτον ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς πό-
 λεως, καὶ διέτριβον ἐν Ἀντίῳ τὸ πρῶτον ὡς, ὅταν παρ-
 ακμιάσῃ καὶ μαρανθῇ τὸ τῆς ὁργῆς, αὐθις εἰς Ῥώμην
 κατιόντες. ὁ ῥαδίως ἔσεσθαι προσεδόκων ἐν πλήθει
 φροῶς ἀσταθμῆτους καὶ ταχείας φερομένοις, καὶ τὴν σύγ-
 κλητον εὐνουν ἔχοντες, ἦ τοὺς Κίνναν διασπασαμένους χαι-
 ρειν ἔασασα τοὺς ἐπὶ τὰς οἰκίας τὰς ἐκείνων ἐπελθόντας
 2 ἀνεζήτηται καὶ συνελάμβανεν. ἤδη δὲ καὶ ὁ δῆμος ἀχθόμε-
 νος, Ἀντωνίου σχεδὸν εἰς μοναρχίαν καθίσταμένου, Βρού-
 τον ἐπόθει. καὶ προσεδοκᾶτο τὰς θέας ἄξιον παρῶν αὐ-
 τός, ἄς ὥφειλε στρατηγῶν παρασχεῖν. αἰσθόμενος δὲ
 πολλοὺς τῶν ὑπὸ Καίσαρος ἐστρατευμένων καὶ γῆν καὶ
 πόλεις παρ' ἐκείνου λαβόντων ἐπιβουλεύοντας αὐτῷ καὶ
 κατ' ὀλίγους παρεισρέοντας εἰς τὴν πόλιν οὐκ ἐθάρρησεν
 ἐλθεῖν, ἀλλ' ὁ δῆμος ἐθεᾶτο μὴ παρόντος ἐκείνου τὰς
 3 θέας, ἀφειδῶς πάνν χορηγουμένας καὶ περιπτῶς. θηρία
 τε γὰρ πάμπολλα συνεωρημένους ἐκέλευσε μηδὲν ἀποδό-
 σθαι μηδ' ὑπολιπεῖν ἀλλὰ πᾶσι καταχρήσασθαι, καὶ τῶν
 περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν αὐτὸς εἰς Νέαν πόλιν κατα-
 βὰς ἐνέτυχε πλείστοις· περὶ δὲ Κανουτίου τινὸς εὐήμε-
 ροῦντος ἐν τοῖς θεάτροις ἔγραφε πρὸς τοὺς φίλους ὅπως

πείσαντες αὐτὸν εἰσαγάγωσιν· Ἑλλήνων γὰρ οὐδένα βιασθῆναι προσήκειν. ἔγραψε δὲ καὶ Κικέρωνι, πάντως παρατυχεῖν ταῖς θύαις δεόμενος.

Ἐν τοιαύτῃ δὲ καταστάσει τῶν πραγμάτων ὄντων ἕτερα 22 γίνεται μεταβολὴ τοῦ νέου Καίσαρος ἐπελθόντος. οὗτος ἦν μὲν ἐξ ἀδελφιδῆς Καίσαρος, γράμματι δὲ παῖς ὑπ' αὐτοῦ καὶ κληρονόμος ἀπολελειμμένος. ἐν δ' Ἀπολλωνία 2 διέτριβεν ὅτε Καῖσαρ ἀνηρέθη, σχολάζων περὶ λόγους κακεῖνον ἐπὶ Πάρθους ἐλαύνειν εὐθύς ἐγνωκότα προσμένων. ἅμα δὲ τῷ πυθέσθαι τὸ πάθος ἦλθεν εἰς Ῥώμην, καὶ δημογωγίας ἀρχὴν τοῦνομα Καίσαρος θέμενος ἑαυτῷ καὶ διανέμων τὸ καταλειφθὲν ἀργύριον τοῖς πολίταις Ἀντωνίων τε κατεστασίαζε καὶ χρήματα διαδιδούς συνίστη καὶ συνῆγε πολλοὺς τῶν ὑπὸ Καίσαρος στρατευομένων. ἐπεὶ 3 δὲ Κικέρων τῷ πρὸς Ἀντωνίων μίσει τὰ Καίσαρος ἔπραττε, τούτῳ μὲν ὁ Βρούτος ἐπέπληττεν ἰσχυρῶς, γράφων ὡς οὐ δεσπότην βαρύνοιτο Κικέρων, ἀλλὰ μισοῦντα δεσπότην φοβοῖτο καὶ πολιτεύοιτο δουλείας αἴρεσιν φιλανθρώπου, γράφων καὶ λέγων ὡς χρηστός ἐστι Καῖσαρ. "οἱ δὲ πρόγονοι" φησὶν "ἡμῶν οὐδὲ πρᾶους δεσπότης ὑπέμενον." αὐτῷ δ' εἰς τοῦτο καιροῦ μήτε πολεμεῖν βεβαίως δεδό- 4 χθαι μήτε ἡσυχάζειν, ἀλλ' ἐν μόνον εἶναι βεβουλευμένον τὸ μὴ δουλεύειν· θαναμάζειν δὲ Κικέρωνος εἰ πόλεμον μὲν ἐμρῦλλον καὶ κινδυνώδη δέδοικεν, αἰσχρὰν δὲ καὶ ἄδοξον εἰρήνην οὐ φοβεῖται, τοῦ δ' Ἀντωνίων ἐκβαλεῖν τῆς τυραννίδος μισθὸν αἰτεῖ τὸ Καίσαρα κατασιτῆσαι τύραννον.

Ἐν μὲν οὖν ταῖς πρώταις ἐπιστολαῖς τοιοῦτος ὁ Βρού- 23 τος· ἤδη δὲ τῶν μὲν ὡς Καίσαρα τῶν δ' ὡς Ἀντωνίων διισταμένων, ὧνίων δὲ τῶν στρατοπέδων ὡσπερ ὑπὸ κήρυκι προστιθεμένων τῷ πλέον διδόντι, παντάπασι καταγνοὺς τῶν πραγμάτων ἔγνω καταλιπεῖν Ἰταλίαν, καὶ πεζῇ διὰ Λευκανίας εἰς Ἑλλάδα ἐπὶ Θάλασσαν ἦγεν. ὅθεν ἡ Πορτία 2 μέλλουσα πάλιν εἰς Ῥώμην ἀποτραπέσθαι λανθάνειν μὲν ἐπειρᾶτο περιπαθῶς ἔχουσα, γραφὴ δὲ τις αὐτὴν προῦδωζε τᾶλλα γενναίαν οὔσαν. ἦν γὰρ ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν διάθεσις, προπεμπόμενος Ἐκτωρ ὑπ' Ἀνδρομάχης κοιμζομένης παρ' αὐτοῦ τὸ παιδίον, ἐκείνη δὲ προσβλεπούσης.

³ ταῦτα θεωμένην τὴν Πορκίαν ἢ τοῦ πάθους εἰκὼν ἐξ-
έτηξεν εἰς δάκρυα, καὶ πολλάκις φοιτῶσα τῆς ἡμέρας
ἔκλαιεν. Ἀχιλίου δὲ τινος τῶν Βρούτου φίλων τὰ πρὸς
Ἐκτορα τῆς Ἀνδρομάχης ἔπη διελθόντος

“Ἐκτορ, ἀτὰρ σύ μοι ἐσσι πατήρ καὶ πότνια μήτηρ
ἠδὲ κασιγνητος, σὺ δέ μοι θαλερὸς παρακοίτης”

⁴ μειδιάσας ὁ Βρούτος “ἀλλ’ οὐκ ἐμοί γ’” εἶπε “πρὸς Πορ-
κίαν ἔπεισι φάναι τὰ τοῦ Ἐκτορος, ἰστόν τ’ ἠλακάτην τε
καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε· σώματος γὰρ ἀπολείπεται φύσει
τῶν ἴσων ἀνδραγαθημάτων, γνώμη δ’ ὑπὲρ τῆς πατρίδος
ὡσπερ ἡμεῖς ἀριστεύει.”

²⁴ Ταῦτα μὲν ὁ τῆς Πορκίας υἱὸς ἰστόρηκε Βίβλος, ἀν-
αχθεὶς δ’ ὁ Βρούτος ἐκεῖθεν ἐπ’ Ἀθηνῶν ἔπλει. δεξαμένου
δὲ τοῦ δήμου προθύμως αὐτὸν εὐφημαῖς καὶ ψηφίσμασι
διητᾶτο μὲν παρὰ ξένῳ τινί, Θεομνήστου δ’ ἀκροώμενος
τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Κρατίππου τοῦ Περιπατητικοῦ καὶ
συμφιλοσοφῶν ἐδόκει παντάπασιν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν,
² ἔπραττε δὲ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀνυπόπτως· καὶ γὰρ
εἰς Μακεδονίαν ἔπεμψεν Ἡρόστρατον οἰκειούμενος τοὺς
ἐπὶ τῶν ἐκεῖ στρατοπέδων, καὶ τοὺς σχολάζοντας ἀπὸ
Ῥώμης ἐν ἄστει νέους ἀνελάμβανε καὶ συνεῖχεν. ὧν ἦν
καὶ Κικέρωνος υἱός, ὃν ἐπαινεῖ διαφερόντως, καὶ φησιν,
εἴτ’ ἐργήγορεν εἴτ’ ἐνυπνιάζεται, θαυμάζειν οὕτω γενναῖον
³ ὄντα καὶ μισοτύραννον· ἀρξάμενος δὲ τῶν πραγμάτων
ἀναφανδὸν ἄπτεσθαι, καὶ πυθόμενος πλοῖα Ῥωμαϊκὰ με-
στὰ χρημάτων ἐξ Ἀσίας προσφέρεισθαι καὶ στρατηγὸν ἐπι-
πλεῖν ἄνδρα χαριέντα καὶ γνώριμον, ἀπήντησεν αὐτῷ περὶ
Κάρυστον, ἐντυχὸν δὲ καὶ πείσας καὶ παραλαβὼν τὰ πλοῖα
λαμπροτέραν ὑποδοχὴν ἐποιεῖτο· καὶ γὰρ ἦν ἡμέρα καθ’
⁴ ἣν ἐγεγόνει πρῶτον ὁ Βρούτος. ὡς οὖν ἐλθόντες εἰς τὸ
πίνειν ἐπιχύσεις ἐποιοῦντο νίκης τε Βρούτου καὶ Ῥωμαίων
ἐλευθερίας, ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ῥῶσαι βουλόμενος ἤτησε
ποτήριον μείζον, καὶ λαβὼν ἀπ’ οὐδεμιᾶς προφάσεως ἀνε-
φώνησε τὸν στίχον τοῦτον “ἀλλὰ με μοῖρ’ ὀλοὴ καὶ Ἀη-
⁵ τοῦς ἔκτανεν υἱός.” ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις ἱστοροῦσιν,
ὅτε τὴν τελευταίαν ἐν Φιλίπποις μαχοῦμενος ἐξῆει μάχην,
σύνθημα παρ’ αὐτοῦ τοῖς στρατιώταις Ἀπόλλωνα δοθῆ-

ναι· διὸ καὶ τῆς συμφορᾶς τίθενται σημεῖον ἐκείνην τὴν ἀναφώνησιν.

Ἐκ τούτου πεντήκοντα μὲν αὐτῷ μυριάδας Ἀντίστιος 25
 ἀφ' ὧν ἤγε καὶ αὐτὸς εἰς Ἰταλίαν χρημάτων δίδωσιν, ὅσοι
 δὲ περὶ Θεσσαλίαν ἔτι τῆς Πομπηίου στρατιᾶς ἐπλανῶντο
 συνέρρουσαν ἀσμένως πρὸς αὐτόν· ἵππεῖς δὲ πεντακοσίους
 ἀφείλετο Κίρνα πρὸς Δολοβέλλαν ἄγοντος εἰς Ἀσίαν. ἐπι- 2
 πλεύσας τε τῇ Δημητριάδι πολλῶν ὄπλων ἐξαγομένων
 πρὸς Ἀντώνιον, ἃ Καίσαρος τοῦ προτέρου κελεύσαντος
 ἐπὶ τὸν Παρθικὸν ἐποιήθη πόλεμον, ἐκράτησεν. Ὀρτη-
 σίου δὲ τοῦ στρατηγοῦ παραδόντος αὐτῷ Μακεδονίαν, καὶ
 τῶν ἐν κύκλῳ βασιλέων καὶ δυναστῶν συνισταμένων καὶ
 προστιθεμένων, ἀγγέλλεται Γάιος ὁ Ἀντωνίου ἀδελφὸς ἐξ
 Ἰταλίας διαβεβηκῶς βαδίζειν εὐθύς ἐπὶ τὰς δυνάμεις ἅς
 ἐν Ἐπιδάμνῳ καὶ Ἀπολλωνίᾳ Ἰατίνιος συνείχε. βουλό- 3
 μενος οὖν φθάσαι καὶ προλαβεῖν ὁ Βρούτος ἐξαίφνης
 ἀναστήσας τοὺς σὺν αὐτῷ διὰ χωρίων χαλεπῶν νειφόμε-
 νος ἐπορεύετο, καὶ πολὺ προῆλθε τοὺς κομίζοντας τὸ ἄρι-
 στον. ἐγγὺς οὖν Ἐπιδάμνου γενόμενος διὰ κόπον καὶ ψυ-
 χος ἐβουλιμίασεν. συμπίπτει δὲ μάλιστα τὸ πάθος χιόνος
 οὔσης πονοῦσι καὶ κτήνεσι καὶ ἀνθρώποις, εἴτε τοῦ θερ- 4
 μοῦ διὰ περίψυξιν καὶ πύκνωσιν, ὅταν ἐντὸς ἅπαν καθ-
 ειρῆθῃ, τὴν τροφὴν ἀθρόως ἀναλίσκοντος, εἴτε δριμύεια
 καὶ λεπτή τῆς χιόνος διαλυομένης ἰούσα πνοὴ τέμνει τὸ
 σῶμα καὶ διαφθείρει τὸ θερμὸν ἐξ αὐτοῦ φύραζε διά-
 σπειρόμενον· τὰς γὰρ ἐφιδρώσεις παρέχειν δοκεῖ τὸ θερ-
 μὸν ἀπαντῶντι τῷ ψυχρῷ περὶ τὴν ἐπιφάνειαν σβεννύμε-
 νον. ὑπὲρ ὧν ἐν ἑτέροις μᾶλλον ἠπόρηται. λιποθυμοῦντος 26
 δὲ τοῦ Βρούτου καὶ μηδενὸς ἔχοντος ἐν τῷ στρατοπέδῳ
 μηδὲν ἐδώδιμον ἠναγκάσθησαν οἱ περὶ αὐτὸν ἐπὶ τοὺς πο-
 λεμίους καταφυγεῖν, καὶ ταῖς πύλαις προσελθόντες ἄρ-
 τον ἤτουν τοὺς φύλακας. οἱ δὲ διακούσαντες τὸ σύμπτωμα
 τοῦ Βρούτου παρῆσαν αὐτοὶ καὶ σιτία καὶ ποτὰ κομίζον-
 τες· ἀνθ' ὧν ὁ Βρούτος, ὡς τὴν πόλιν παρέλαβεν, οὐ
 μόνον τούτοις ἀλλὰ καὶ πᾶσι διὰ τούτους φιλανθρωπῶς
 ἐχρήσατο.

Γάιος δ' Ἀντώνιος Ἀπολλωνίᾳ προσβαλὼν ἐκεῖ τοὺς 2

ἐγγὺς ὄντας ἐξάλει στρατιώτας. ἐπεὶ δ' οὗτοί τε πρὸς Βρούτον ἄρχοντο καὶ τοὺς Ἀπολλωνιάτας ἤσθετο τὰ Βρούτου φρονούντας, ἐκλιπὼν τὴν πόλιν εἰς Βουθρωτὸν ἐβάδιζε. καὶ πρῶτον μὲν ἀπόλλυσι τρεῖς σπείρας καθ' ὁδὸν ὑπὸ Βρούτου κατακοπέσας, ἔπειτα τοὺς περὶ τὴν Βυλίδα τόπους προκαταληφθέντας ἐπιχειρῶν ἐκβιάζεσθαι³ καὶ μάχην συνάψας Κικέρωνι νικᾶται· τούτῳ γὰρ ὁ Βρούτος ἐχρήτο στρατηγῶ καὶ πολλὰ δι' αὐτοῦ κατώρθωσεν. λαβὼν δὲ τὸν Γάιον ἐν χωρίοις ἐλώδεσι μακρὰν διεσπασμένον οὐκ εἶασεν ἐμβαλεῖν, ἀλλὰ περίπλευσε φείδεσθαι κελεύων ὡς μετὰ μικρὸν ἰδίων ἐσομένων. ὁ καὶ συνέβη· παρέδοσαν γὰρ ἑαυτοὺς καὶ τὸν στρατηγόν, ὥστε μεγάλην ἤδη περὶ τὸν Βρούτον δύναμιν εἶναι. χρόνον μὲν οὖν πολὺν ἐν τιμῇ τὸν Γάιον ἤγε καὶ τὰ παράσημα τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀφήρει, καίπερ, ὡς φασίν, ἄλλων τε πολλῶν καὶ Κικέρωνος ἀπὸ Ῥώμης γραφόντων καὶ κελευόντων ἀναρρεῖν· ἀρξάμενον δὲ κρύφα τοῖς ἡγεμόσι διαλέγεσθαι καὶ⁵ ποιήσαντα νεωτερισμὸν ἐνθήμενος εἰς ναῦν ἐρύλατε. τῶν δὲ διαφθαρέντων στρατιωτῶν εἰς Ἀπολλωνίαν ἀποστάντων καὶ καλούντων ἐκεῖ τὸν Βρούτον, οὐκ ἔφη τοῦτο πάτριον εἶναι Ῥωμαίοις, ἀλλ' ἐκείνους πρὸς τὸν ἄρχοντα χρῆναι βαδίζοντας αὐτοὺς παραιτεῖσθαι τὴν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις ὀργήν. ἐλθοῦσι δὲ καὶ δεομένοις συγγνώμην ἔδωκεν.

27 Μέλλοντι δ' αὐτῷ διαβαίνειν εἰς τὴν Ἀσίαν ἤκεν ἀγγελία περὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ μεταβολῆς. ὁ γὰρ νέος Καῖσαρ ἠϋξήθη μὲν ὑπὸ τῆς βουλῆς ἐπ' Ἀντώνιον, ἐκβαλὼν δὲ τῆς Ἰταλίας ἐκείνον αὐτὸς ἤδη φοβερός ἦν ὑπατείαν τε μνώμενος παρὰ νόμον καὶ στρατεύματα τρέφων μεγάλα, τῆς πόλεως² οὐδὲν δεομένης. ὁρῶν δὲ καὶ ταῦτα τὴν βουλήν βαρυνομένην καὶ πρὸς τὸν Βρούτον ἀφορῶσαν ἔξω καὶ ψηφισομένην ἐκείνῳ καὶ βεβαιούσαν τὰς ἐπαρχίας ἔδεισε, καὶ τὸν μὲν Ἀντώνιον πέμπων εἰς φιλίαν προουκαλεῖτο, τὰς δὲ δυνάμεις τῇ πόλει περιστήσας ὑπατείαν ἔλαβεν οὐπω πάνυ μειράκιον ὄν, ἀλλ' εἰκοστὸν ἄγων ἔτος, ὡς αὐτὸς ἐν³ τοῖς ὑπομνήμασιν εἶρηκεν. εὐθὺς δὲ δίκας φόνου κατὰ τῶν περὶ τὸν Βρούτον εἰσήγεν ὡς ἄνδρα πρῶτον ἐν ἀρ-

χαῖς ταῖς μεγίσταις ἀνηρηκότων ἄκριτον, καὶ κατήγορον ἐπέστησε Βρούτου μὲν Λεύκιον Κορνηλίον Κασσίου δὲ Μάρκον Ἀγρίππαν. ὠφλισκανον οὖν τὰς δίκας ἐρήμας ἀναγκαζομένων φέρειν ψῆφον τῶν δικαστῶν. λέγεται δὲ τοῦ κήρυκος, ὡσπερ εἶωθεν, ἀπὸ τοῦ βήματος τὸν Βρούτον ἐπὶ τὴν δίκην καλοῦντος τὸ μὲν πλήθος ἐπιδήλως στενάξαι, τοὺς δ' ἀρίστους κύψαντας εἰς γῆν ἡσυχίαν ἄγειν, Πόπλιον δὲ Σιλίκιον ὀφθῆναι δακρῦσαντα καὶ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ὀλίγον ὕστερον ἓνα τῶν προγραφέντων ἐπὶ θανάτῳ γενέσθαι. μετὰ ταῦτα διαλλαγέντες οἱ τρεῖς, 5 Καῖσαρ Ἀντώνιος Λέπιδος, διενείμαντο τὰς ἐπαρχίας σφραγᾶς τε καὶ προγραφᾶς ἀνδρῶν διακοσίων ἐποίησαν, ἐν οἷς καὶ Κικέρων ἀπέθανεν.

Τούτων οὖν εἰς Μακεδονίαν ἀπαγγελθέντων ἐκβιασθεῖς 28 ὁ Βρούτος ἔγραψεν Ὀρθησίῳ κτεῖναι Γάιον Ἀντώνιον, ὡς δὴ Βρούτῳ τε καὶ Κικέρωνι τιμωρῶν, τῷ μὲν ὄντι φίλῳ τῷ δὲ καὶ κατὰ γένος προσήκοντι. διὰ ταῦθ' ὕστερον Ἀντώνιος Ὀρθησίον ἐν Φιλίπποις λαβὼν τῷ μνήματι τοῦ ἀδελφοῦ προσέσφραξεν. Βρούτος δὲ τῆς Κικέρωνος τελευ- 2 τῆς τῇ αἰτίᾳ φησὶν αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ τῷ πάθει συναλγεῖν, ἐγκαλεῖν δὲ τοῖς ἐπὶ Ῥώμης φίλοις· δουλεύειν γὰρ αὐτῶν αἰτίᾳ μᾶλλον ἢ τῶν τυραννούντων, καὶ καρτερεῖν ὄρωντας καὶ παρόντας ἢ μηδ' ἀκούειν αὐτοῖς ἀνεκτὸν ἦν. περαιώσας δὲ τὸν στρατὸν εἰς Ἀσίαν ἤδη λαμπρὸν ὄντα, ναυτικὸν μὲν ἐξηρτύετο στόλον ἐν Βιθυνίᾳ καὶ περὶ Κύζικον, πεζῇ δ' αὐτὸς ἐπιὼν καθίστατο τὰς πόλεις καὶ τοῖς 3 δυνάσταις ἐχρημάτιζεν. καὶ πρὸς Κάσσιον ἔπεμπεν εἰς Συρίαν ἀπ' Αἰγύπτου μετακαλῶν· οὐ γὰρ ἀρχὴν κτωμένους αὐτοὺς ἀλλ' ἐλευθεροῦντας τὴν πατρίδα, τὴν δύναμιν, ἣ καταλύσουσι τοὺς τυράννους, συνάγοντας πλανᾶσθαι· δεῖν οὖν μεμνημένους καὶ φυλάττοντας τὴν ὑπόθεσιν μὴ μακρὰν ἀληρητῆσθαι τῆς Ἰταλίας, ἀλλ' ἐκεῖσε σπεύδειν καὶ βοηθεῖν τοῖς πολίταις. ὑπακούσαντος δὲ τοῦ Κασσίου καὶ 4 καταβαίνοντος ἀπήντα. καὶ περὶ Σμύρναν ἀλλήλοις ἐνετύγγανον ἀφ' οὗ πρῶτον ἐν Πειραιεῖ χωρισθέντες ὤρμησαν ὁ μὲν εἰς Συρίαν ὁ δ' εἰς Μακεδονίαν. ἦν οὖν ἡδονή τε μεγάλη καὶ θάρσος αὐτοῖς ἐκ τῆς παρουσίας ἑκατέρω

- δυνάμεως· ὁρμήσαντες γὰρ ἐκ τῆς Ἰταλίας ὅμοια φυγάδων τοῖς ἀτιμοτάτοις ἀχρήματοι καὶ ἄνοπλοι, μὴ ναῦν ἐνήρη, μὴ στρατιώτην ἕνα, μὴ πόλιν ἔχοντες, οὐ πολλοῦ πᾶν χρόνον διαγενομένου συνῆλθον εἰς ταῦτό καὶ ναυσὶ καὶ πεζῶ καὶ ἵπποις καὶ χρήμασιν ἀξιόμαχοι διαγωνίσασθαι περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ὄντες.
- 29 . Ἐβούλετο μὲν οὖν ἴσον ἔχειν τιμῆς καὶ παρέχειν ὁ Κάσσιος, ἔφθανε δ' ὁ Βροῦτος ὡς τὰ πολλὰ φοιτῶν πρὸς αὐτὸν ἡλικία τε προύχοντα καὶ σώματι πονεῖν ὁμοίως μὴ δυναμένῳ χρώμενον. ἦν δὲ δόξα Κάσσιον μὲν εἶναι δεινὸν ἐν τοῖς πολεμικοῖς, ὀργῇ δὲ τραχὺν καὶ φόβῳ μᾶλλον ἄρχοντα, πρὸς δὲ τοὺς συνήθεις ὑγρότερον τῷ γελοίῳ καὶ φιλοσκόπιον· Βροῦτον δὲ λέγουσι δι' ἀρετὴν φιλεῖσθαι μὲν ὑπὸ τῶν πολλῶν, ἐρᾶσθαι δ' ὑπὸ τῶν φίλων, θαυμάζεσθαι δ' ὑπὸ τῶν ἀρίστων, μισεῖσθαι δὲ μὴδ' ὑπὸ τῶν πολεμίων, ὅτι πρᾶος ὁ ἀνὴρ διαφερόντως καὶ μεγαλόφρων καὶ πρὸς πᾶσαν ὀργὴν καὶ ἡδονὴν καὶ πλεονεξίαν ἀπαθής, ὄρθιον δὲ τὴν γνώμην καὶ ἀκαμπτον ἐστῶσαν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου διαφυλάττων. καὶ μέγιστον ὑπῆρχεν αὐτῷ πρὸς εὐνοίαν καὶ δόξαν ἢ τῆς προαιρέσεως πίστις. οὔτε γὰρ ἐκεῖνος ὁ μέγας Πομπήσιος, εἰ Καίσαρα καθεῖλεν, ἠλπίζετο βεβαίως προήσεσθαι τοῖς νόμοις τὴν δύναμιν, ἀλλ' αἰεὶ τὰ πράγματα καθέξειν, ὑπατείας ὀνόματι καὶ δικτατορίας ἢ τινος ἄλλης μαλακωτέρας ἀρχῆς παραμυθούμενος τὸν δῆμον· Κάσσιον δὲ τοῦτον, σφοδρὸν ἄνδρα καὶ θυμοειδῆ καὶ πολλαχοῦ πρὸς τὸ κερδαλέον ἐκφερόμενον τοῦ δικαίου, παντὸς μᾶλλον ᾤοντο πολεμεῖν καὶ πλανᾶσθαι καὶ κινδυνεύειν αὐτῷ τινὰ δυναστείαν κατασκευαζόμενον, οὐκ ἔλευθερίαν τοῖς πολίταις. τὰ μὲν γὰρ ἔτι τούτων πρεσβύτερα, Κίνναι καὶ Μάριοι καὶ Κάρβωνες, ἄθλον ἐν μέσῳ καὶ λείαν προθέμενοι τὴν πατρίδα, μόνον οὐχὶ ῥητῶς ὑπὲρ τυραννίδος ἐπολέμησαν. Βρούτῳ δὲ λέγουσι μὴδὲ τοὺς ἐχθροὺς προσβάλλειν τοιαύτην μεταβολήν, ἀλλ' Ἀντωνίου γε καὶ πολλοὺς ἀκούσαι λέγοντος ὡς μόνον οἶοιτο Βροῦτον ἐπιθέσθαι Καίσαρι προαχθέντα τῇ λαμπρότητι καὶ τῷ φαινομένῳ καλῶ τῆς πράξεως, τοὺς δ' ἄλλους ἐπὶ τὸν ἄνδρα συσπῆναι μισοῦντας καὶ φθονοῦντας.

ὄθεν Βρούτος οὐ τῇ δυνάμει τοσοῦτον ὅσον τῇ ἀρετῇ δη-
 λός ἐστιν ἐξ ὧν γράφει πεποιθώς. γράφει δὲ πρὸς Ἀτ-
 τιζὸν ἤδη τῷ κινδύνῳ πλησιάζων ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς τύχης
 εἶναι τὰ κατ' αὐτόν· ἢ γὰρ νικήσας ἐλευθερώσειν τὸν Ῥω-
 μαίων δῆμον ἢ δουλείας ἀποθανῶν ἀπαλλαγῆσεσθαι, καὶ
 τῶν ἄλλων ἀσφαλῶς αὐτοῖς καὶ βεβαίως ἐχόντων ἐν ἄδηλον
 εἶναι, πότερον βιώσονται μετ' ἐλευθερίας ἢ τεθνήξονται.
 Μάρκον δ' Ἀρτίονιον ἀξίαν φησὶ τῆς ἀνοίας διδόναι δίκην,⁷
 ὅς ἐν Βρούτοις καὶ Κασσίοις καὶ Κάτωσι συναριθμείσθαι
 δυνάμενος προσθήκην ἑαυτὸν Ὀκταίῳ δέδωκε, κἂν μὴ
 ῥῶν ἦιτηθῆ μετ' ἐκείνου, μικρὸν ὕστερον ἐκείνῳ μαχεῖται.

Ταῦτα μὲν οὖν ἀποθεσπίσαι καλῶς πρὸς τὸ μέλλον
 ἔοικεν, ἐν δὲ τῇ Σμύρῃ τότε τῶν χρημάτων, ἃ πολλὰ³⁰
 συνειλόχει Κάσσιος, ἤξιον μεταλαβεῖν· τὰ γὰρ ὄντα κατ-
 ανηλωθέντα ναυπηγούμενος στόλον τοσοῦτον ᾧ πᾶσαν
 ὑφ' ἑαυτοῖς ἔξουσι τὴν ἐντὸς θάλασσαν. οὐκ εἶων μὲν
 οὖν τὸν Κάσσιον οἱ φίλοι διδόναι, λέγοντες ὡς οὐ δί-
 καιον, ἃ σὺ φειδόμενος διαφυλάττεις καὶ φθόνῳ συν-
 ἄγεις, ἐκείνου λαβόντα δημαγωγεῖν καὶ χαρίζεσθαι τοῖς
 στρατιώταις· οὐ μὴν ἀλλ' ἔδωκεν αὐτῷ τρίτον μέρος ἀπάν-
 των. καὶ πάλιν διαστάντες ἐπὶ τὰς προσηκούσας ἑκατέρῳ²
 πράξεις, Κάσσιος μὲν ἔλων Ῥόδον οὐκ ἐπιεικῶς ἐχρήτο
 τοῖς πράγμασι, καὶ ταῦτα περὶ τὴν εἴσοδον τοῖς προσ-
 αγορεύουσιν αὐτὸν βασιλέα καὶ κύριον ἀποκρινάμενος
 “οὔτε βασιλεὺς οὔτε κύριος, τοῦ δὲ κυρίου καὶ βασιλέως
 φρονεὺς καὶ κολαστής,” Βρούτος δὲ Λυκίους ἦρει χρήματα
 καὶ στρατόν. ἐπεὶ δὲ Ναυκράτης ὁ δημαγωγὸς ἀνέπεισε³
 τὰς πόλεις ἀφίστασθαι καὶ λόφους τινὰς ὡς εἰρξόντες
 παρόδου τὸν Βρούτον κατελάβοντο, πρῶτον μὲν ἀριστο-
 ποιουμένοις αὐτοῖς ἐπέπεμψεν ἵππεῖς, ὑφ' ὧν ἑξακόσιοι
 διεφθάρησαν, ἔπειτα τὰ χωρία καὶ πόλιντας λαμβάνων
 ἀπέλυεν ἄνευ λήτρων ἅπαντας ὡς προσαξόμενος εὐνοίᾳ
 τὸ ἔθνος. οἱ δ' ἦσαν ἀδράδεις, ἃ μὲν ἐβλάπτοντο πρὸς⁴
 ὄργην τιθέμενοι, τῆς δ' ἐπιεικειᾶς καὶ φιλανθρωπίας κα-
 ταρρονοῦντες, ἄχρι οὗ συνελάσας εἰς Ξάνθον αὐτῶν τοὺς
 μαχιμωτάτους ἐπολιόρχει. τοῦ δὲ ποταμοῦ παρὰ τὴν πό-
 λιν παραρρέοντος ὑπονηχόμενοι διεδίδρασκον. ἤλισσοντο

δι' ἡμετέραν διὰ πόντον καθ' ἡμέραν εἰς βυθόν, ὃν τὰ ἔργα
 κώδισαι προσηρημένους διασήμερον ἐβδὺς τὸν ἔσχα-
 6 ἴοντα. μηχαναὶ δὲ τῶν τῶν Σανθίων τῶν τῶν ἐπιδο-
 μόντων καὶ πῶρ ἐπιβάλλοντων, ὡς ἀπεκρίσθησαν αἰσθη-
 μένων τῶν Ρωμαίων πρὸς τὸ τεῖχος καὶ πνεῦμα λαμπρῶν
 ἀνεργιστῶν ἐπὶ τῶν ἐπιβάσεων τῶν ἔργων ὀδῶν
 ἀντιλαμβάνομεν, δεύσας ὁ Βροῦτος ἐπὶ τῆς πόλεως
 31 ἐκτετακτοὺς κατασφενδύσαι καὶ βοηθεῖν. τοὺς δὲ Ἀσπίους
 δευρὴ εἰς ἑξακοντῆς πρὸς ἀνδρῶν ἡσυχίαν καὶ ἰσχυρὸν ἰσχυ-
 ρῶν κατασφην, ἢ ἂν τις ἴσχυι θανάτου μάστιγα προσει-
 ζάσκειν· οἱ γὰρ μετὰ παιδῶν καὶ γυναικῶν ἐλεύθεροί τε
 καὶ δοῦλοι καὶ πᾶσα ἡλικία τοὺς μὲν πόλεως πρὸς τὴν
 φλόγα βοηθοῦντας ἐπὶ τῶν τειχῶν ἔβαλλον, αὐτοὶ δὲ
 κώδισαι καὶ ἔσχατα καὶ πᾶν ὑπερβαρὸν προσεφέροντες ἦσαν
 ἐπὶ τὴν πόλιν τὸ πῶρ, ἠσυχῶντες αὐτῶν πᾶσαν ἔλαβον καὶ
 2 πάντα τῶν τῶν ἐξορῶντες καὶ συνεπιφέροντες. ὡς δ'
 ἡ φλόξ ἠσυχῶν καὶ διαζώσασα πανταχόθεν τὴν πόλιν δι-
 λαμψε πόλιν, περικλυθῶν ἐπὶ τοῖς γενομένοις ὁ Βροῦτος
 ἔξωθεν παρῆκεν προθυμώμενος βοηθεῖν, καὶ τὸς χει-
 ρας ἠσυχῶν τοῖς Σανθίοις ἰδέσθαι φείδεσθαι καὶ σῶσαι
 τὴν πόλιν, οὐδενὸς αὐτῶν προσεχόντος, ἀλλὰ πάντα τῶν
 2 τῶν ἐπιβάσεων ἀπολλόντων, οὐ μόνον ἀνδρῶν τε καὶ γυναι-
 κῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ παιδιά τὰ μετὰ τῶν τῶν καὶ ἀλα-
 λαμψῶν τὰ μὲν εἰς τὸ πῶρ ἤλαστο, τὰ δ' ἄνωθεν ἀπὸ τῶν
 τειχῶν ἐξορῶντες αὐτῶν, τὰ δὲ τοῖς ἔσχατα τῶν πατ-
 ρῶν ὑπερβαλλὲ τὸς σφαιρῶν γυμνασίων καὶ κλειδῶν πα-
 3 ειν. ὡρῆθη δὲ τῆς πόλεως διασφραγίστης γυνὴ κλειδῶν,
 μὲν ἐξ ἑξακοντῆς, παιδιά δὲ νεκρῶν ἐξορῶντες τοῦ τῶν
 4 κλειδῶν, λαμπρῶν δὲ κλειδῶν τὴν οὐρανὸν ὑψάσασθαι. καὶ
 τοῦ θανάτου τῶν τῶν φανέντος ἰδέσθαι μὲν οὐκ ὑπέμεινεν
 ὁ Βροῦτος, ἐδάκρυσε δ' ἀκούσας, καὶ γέρας ἐξήρθε τῶν
 σφαιρῶν ὅσας ἂν δυνατῶν Ἀσπίων ἄνδρα περισώσαι.
 φασὶ δὲ μόνους ἐξαιτῶν κλειδῶν γενέσθαι τοὺς μὴ δια-
 φροῦντας τὸ σῶσθαι.

5 Σανθιοὶ μὲν οὖν διὰ πολλῶν χρόνων ὥστερ εἰμαρμέ-
 νην περὶ τὸν διασφραγίστην ἀποδιδόντες τὴν τῶν προγόνων
 ἀνεκρίσασθαι τῆ τῶν τῶν καὶ γὰρ ἐκτετακτοὺς τὴν πόλιν

ὁμοίως ἐπὶ τῶν Περσικῶν κατακαύσαντες ἑαυτοὺς διέρθει-
 ραν· Βρούτος δὲ τὴν Παταρέων πόλιν ὄρων ἀπισχυρίζο- 32
 μένην πρὸς αὐτὸν ὤκνει μὲν ἐπιχειρεῖν καὶ διηπορεῖτο,
 τὴν αὐτὴν δεδιὼς ἀπόνοιαν, ἔχων δὲ γυναῖκας αὐτῶν αἰ-
 χμαλώτους ἀρῆκεν ἄνευ λύτρων. αἱ δ' ἀνδρῶν τε καὶ
 πατέρων ἐπιφανῶν οὔσαι διηγούμεναι τὸν Βρούτον, ὡς
 ἀνὴρ εἴη σωφρονέστατος καὶ δικαιοτάτος; ἔπεισαν εἶξαι
 καὶ παραδοῦναι τὴν πόλιν. ἐκ δὲ τούτου καὶ πάντες οἱ 2
 λοιποὶ προσεχώρησαν ἐπιτρέψαντες ἑαυτοὺς ἐκείνῳ, τυ-
 χόντες δὲ χρηστοῦ καὶ παρ' ἐλπίδας εὐγνώμονος, ὅς γε,
 Κασσίου Ροδίου ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀναγκάσαντος
 ἰδίᾳ μὲν ὄν ἐκέκρητο χρυσὸν καὶ ἄργυρον εἰσενεγκεῖν
 ἅπαντας, ἔξ οὗ συνήχθη περὶ ὀκτακισχίλια τάλαντα, δη-
 μοσίᾳ δὲ τὴν πόλιν ἄλλοις πεντακοσίοις ζημιώσαντος,
 αὐτὸς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα τάλαντα Λυκίου πραξάμε-
 νος, ἄλλο δ' οὐδὲν ἀδικήσας ἀνέζευξεν ἐπ' Ἰωνίας.

Πολλὰ μὲν οὖν ἄξια μνήμης ἔργα καὶ τιμαῖς ἀπεδεί- 33
 ξατο καὶ κολάσει τῶν ἀξίων· ᾧ δ' αὐτὸς τε ἤσθη μάλι-
 στα καὶ Ῥωμαίων οἱ κράτιστοι, τοῦτο διηγῆσομαι. Πομπη-
 λίου Μάγνου προσβαλόντος Αἰγύπτῳ κατὰ Πηλούσιον,
 ὀπηρῖκα τὴν μεγάλην ἀρχὴν ἀποβαλὼν ὑπὸ Καίσαρος
 ἔφυγεν, οἱ τοῦ βασιλέως ἔτι παιδὸς ὄντος ἐπιτροπεύοντες
 ἐν βουλῇ μετὰ τῶν φίλων ἦσαν, οὐ κατὰ ταῦτα ταῖς γνώ-
 μαις φερόμενοι· τοῖς μὲν γὰρ ἐδόκει δέχεσθαι τοῖς δ' 2
 ἀπωθεῖν Αἰγύπτου τὸν ἄνδρα. Θεόδοτος δὲ τις Χῖος ἐπὶ
 μισθῷ ῥητορικῶν λόγων διδάσκαλος τῷ βασιλεῖ συνών,
 ἡξιωμένος δὲ τότε τοῦ συνεδρίου δι' ἐρημίαν ἀνδρῶν βελ-
 τιόνων, ἀμφοτέρους διαμαρτάνοντας ἀπέφαινε, καὶ τοὺς
 ἀναλαβεῖν καὶ τοὺς ἀφεῖναι κελεύοντας τὸν Πομπηῖον·
 ἐν γὰρ εἶναι συμφέρον ἐκ τῶν παρόντων, δεξαμένους ἀπο- 3
 κτεῖναι. καὶ προσεπέειπε τοῦ λόγου παυόμενος ὅτι νεκρὸς
 οὐ δάκνει. προσθεμένου δὲ τῇ γνώμῃ τοῦ συνεδρίου παρά-
 δειγμα τῶν ἀπίστων καὶ ἀπροσδοκῆτων ἔκειτο Πομπηῖος
 Μάγνος, τῆς Θεοδότου ῥητορείας καὶ δεινότητος ἔργον,
 ὡς αὐτὸς ὁ σοφιστὴς ἔλεγε μεγαλαυχούμενος. ὀλίγω δ' 4
 ὕστερον ἐπελθόντος Καίσαρος οἱ μὲν δίκας τινύοντες
 ἀπώλλυντο κακοὶ κακῶς, Θεόδοτος δὲ παρὰ τῆς τύχης

χρόνον εἰς ἄδοξον καὶ ἄπορον καὶ πλάνητα βίον ἐπιδα-
νεισάμενος τότε Βρούτον ἐπιόντα τὴν Ἀσίαν οὐκ ἔλαθεν,
ἀλλ' ἀναχθεὶς καὶ κολασθεὶς ὄνομα τοῦ θανάτου πλέον
ἔσχεν ἢ τοῦ βίου.

- 34 Κάσσιον δὲ Βρούτος εἰς Σάρδεις ἐκάλει, καὶ προσιόντι
μετὰ τῶν φίλων ἀπήντησε· καὶ πᾶς ὁ στρατὸς ὀπλισμέ-
νος αὐτοκράτορας ἀμφοτέρους προσηγόρευσεν. οἷα δ' ἐν
πράγμασι μεγάλοις καὶ φίλοις πολλοῖς καὶ ἡγεμόσιν αἰ-
τιῶν αὐτοῖς πρὸς ἀλλήλους ἔγγενομένων καὶ διαβολῶν,
πρὶν ἔτερόν τι ποιεῖν, εὐθὺς ἐκ πορείας κατ' αὐτοὺς ἐν
οἰκῆματι γενόμενοι κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καὶ μηδενὸς
παρόντος ἐχρῶντο μέμψεσι πρῶτον, εἴτ' ἐλέγχουσιν καὶ κατα-
2 ηγορίας. ἐκ δὲ τούτου πρὸς δάκρυα καὶ παρησίαν μετὰ
πάθους ἐκπερομένων θανμάζοντες οἱ φίλοι τὴν τραχύ-
τητα τῆς ὀργῆς καὶ τὸν τόνον, ἔδεισαν μὴ τι ἐκ τούτου
γένηται· προσελθεῖν δ' ἀπεύρητο. Μάρκος δὲ Φαώνιος,
ἐραστὴς γεγονὼς Κάτωνος, οὐ λόγῳ μᾶλλον ἢ φροσῇ τινὶ
καὶ πάθει μανικῶν φιλοσοφῶν, ἐβάδιζεν εἴσω πρὸς αὐτοὺς
3 κωλύόμενος ὑπὸ τῶν οἰκετῶν. ἀλλ' ἔργον ἦν ἐπιλαβέσθαι
Φαωνίου πρὸς ὀτιοῦν ὀρούσαντος· σφοδρὸς γὰρ ἦν ἐν
πᾶσι καὶ πρόχειρος, ἐπεὶ τό γε βουλευτὴν εἶναι Ῥωμαίων
ἑαυτὸν οὐδενὸς ἄξιον ἡγεῖτο, τῷ δὲ κνικῶ τῆς παρησίας
πολλάκις ἀφῆρει τὴν χαλεπότητα, τὸ ἄκαιρον αὐτοῦ μετὰ
παιδιᾶς δεχομένων. βίᾳ δὲ τότε τῶν παρόντων διωσά-
μενος τὰς θύρας εἰσῆλθε, μετὰ πλάσματος φωνῆς ἔπη
περαίνων οἷς τὸν Νέστορα χρώμενον Ὀμηρος πεποίηκεν,
“ ἀλλὰ πείθεσθ'· ἄμφο δὲ νεωτέρῳ ἔσθ' ἔμειο” καὶ τὰ
4 ἐξῆς. ἐφ' οἷς ὁ μὲν Κάσσιος ἐγέλασεν, ὁ δὲ Βρούτος ἐξέ-
βαλεν αὐτὸν ἀπλόκυνα καὶ ψευδόκυνα προσαγορεύων. οὐ
μὴν ἀλλὰ τότε τοῦτο τῆς πρὸς ἀλλήλους διαφορᾶς ποιη-
σάμενοι πέρας εὐθὺς διελύθησαν, καὶ Κασσίου δεῖπνον
παρέχοντος ἐκάλει τοὺς φίλους Βρούτος. ἤδη δὲ κατα-
κειμένων Φαώνιος ἤγε λελουμένος, μαρτυρομένου δὲ Βρού-
του μὴ κεκλιμένον αὐτὸν ἤκειν καὶ κελεύοντος ἀπάγειν
ἐπὶ τὴν ἀνωτάτω κλίνην, βίᾳ παρελθὼν εἰς τὴν μέσην
κατεκλίθη· καὶ παιδιᾶν ὁ πότος ἔσχεν οὐκ ἄχαριν οὐδ'
ἀφιλόσοφον.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ Βρούτος ἄνδρα Ῥωμαῖον ἐστρατηγηκότα 35
καὶ πεπιστευμένον ὑπ' αὐτοῦ, Λεύκιον Πέλλαν, Σαρδιανῶν
κατηγορούντων ἐπὶ κλοπαῖς δημοσίᾳ καταγνοὺς ἠτίμωσε,
καὶ τὸ πρᾶγμα Κάσσιον οὐ μετρίως ἐλύπησεν· αὐτὸς γὰρ
ὀλίγαις ἡμέραις ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἐλεγχθέντας
ἀδικήμασι δύο φίλους ἰδίᾳ νουθετήσας φανερώς ἀφῆκε
καὶ διετέλει χρώμενος. ὅθεν ἠτιᾶτο τὸν Βρούτον ὡς 2
ἄγαν ὄντα νόμιμον καὶ δίκαιον ἐν καιρῷ πολιτείας δεο-
μένῳ καὶ φιλανθρωπίας. ὁ δὲ τῶν εἰδῶν τῶν Μαρτίων
ἐκέλευεν αὐτὸν μνημονεύειν ἐκείνων, ἐν αἷς Καίσαρα ἔκτει-
ναν οὐκ αὐτὸν ἄγοντα καὶ φέροντα πάντας ἀνθρώπους,
ἀλλ' ἐτέρων δύναμιν ὄντα ταῦτα πρᾶσσόντων· ὡς, εἴ τις 3
ἔστι πρόφασις καλὴ μεθ' ἧς ἀμελεῖται τὸ δίκαιον, ἄμεινον
ἦν τοὺς Καίσαρος φίλους ὑπομένειν ἢ τοὺς ἑαυτῶν περι-
ορᾶν ἀδικοῦντας· “ἐκείνοις μὲν γὰρ ἀνανδρίας, ἀδικίας δὲ
δόξα μετὰ κινδύνων ἡμῖν καὶ πόνων πρόσσεστι.”

Τοιαύτη μὲν ἦ τοῦ Βρούτου προαίρεσις ἦν· ἐπεὶ δὲ 36
διαβαίνειν ἐξ Ἀσίας ἔμελλον, λέγεται τῷ Βρούτῳ μέγα
σημεῖον γενέσθαι. φύσει μὲν γὰρ ἦν ἐπεγρήγορος ὁ ἀνὴρ
καὶ τὸν ὕπνον εἰς ὀλίγου χρόνου μόριον ἀσκήσει καὶ σω-
φροσύνη συνῆγεν, ἡμέρας μὲν οὐδέποτε κοιμώμενος, νύ-
κτιωρ δὲ τοσοῦτον ὅσον οὔτε τι πράττειν οὔτε τι διαλέγε-
σθαι πάντων ἀναπαυομένων παρεῖχε. τότε δὲ τοῦ πολέμου 2
συνεστῶτος ἐν χερσὶν ἔχων τὰς ὑπὲρ τῶν ὅλων πράξεις,
καὶ τεταμένος τῇ φροντίδι πρὸς τὸ μέλλον, ὀπηνίκα πρῶ-
τον ἀφ' ἑσπέρας ἐπινυστάξειε τοῖς σιτίοις, ἤδη τὸ λοιπὸν
ἐχρήτο τῇ νυκτὶ πρὸς τὰ κατεπείγοντα τῶν πραγμάτων.
εἰ δὲ συνέλοι καὶ κατοικονομήσειε τὴν περὶ ταῦτα χρείαν,
ἀνεγίνωσκε βιβλίον μέχρι τρίτης φυλακῆς, καθ' ἣν εἰώθε-
σαν ἑκατόνταρχοι καὶ χιλίαρχοι φοιτᾶν πρὸς αὐτόν. ὡς 3
οὖν ἔμελλεν ἐξ Ἀσίας διαβιβάζειν τὸ στράτευμα, νύξ μὲν
ἦν βαθυτάτη, φῶς δ' εἶχεν οὐ πᾶν λαμπρὸν ἢ σκηνῆ,
πᾶν δὲ τὸ στρατόπεδον σιωπῇ κατεῖχεν. ὁ δὲ συλλογι-
ζόμενός τι καὶ σκοπῶν πρὸς ἑαυτὸν ἔδοξεν αἰσθῆσθαι
τινὸς εἰσιόντος. ἀποβλέψας δὲ πρὸς τὴν εἴσοδον ὄρα δει-
νὴν καὶ ἀλλόκοτον ὄψιν ἐκφύλου σώματος καὶ φροβερῶ,
σιωπῇ παρεστῶτος αὐτῷ. τολμήσας δ' ἐρέσθαι “τίς ποτ' 4

ὦν" εἶπεν "ἀνθρώπων ἢ θεῶν ἢ τί βουλόμενος ἔγχεις ὡς ἡμᾶς;" ὑποφθέγγεται δ' αὐτῷ τὸ φάσμα "ὁ σὸς ὦ Βροῦτε δαίμων κακός· ὄψει δέ με περὶ Φιλίππους." καὶ ὁ Βροῦ-
 37 τος οὐ διαταραχθεὶς "ὄψομαι" εἶπεν. ἀφανισθέντος δ' αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐκάλει· μήτε δ' ἀκοῦσαί τινα φωνὴν μήτ' ἰδεῖν ὄψιν φασκόντων, τότε μὲν ἐπηγρύπνησεν, ἅμα δ' ἡμέρα τραπόμενος πρὸς Κάσιον ἔφραζε τὴν ὄψιν. ὁ δὲ τοῖς Ἐπικούρου λόγοις χρώμενος καὶ περὶ τούτων ἔθος ἔχων διατρέφεσθαι πρὸς τὸν Βροῦτον "ἡμέτερος οὗτος" εἶπεν "ὦ Βροῦτε λόγος, ὡς οὐ πάντα πάσχομεν ἀληθῶς οὐδ' ὀρῶμεν, ἀλλ' ὑγρὸν μὲν τι χρῆμα καὶ ἀπατηλὸν ἢ αἰσθησις, ἔτι δ' ὀξυτέρα ἢ διάνοια κινεῖν αὐτὸ καὶ μετα-
 2 βάλλειν ἀπ' οὐδενὸς ὑπάρχοντος ἐπὶ πᾶσαν ἰδέαν. κηρῶ μὲν γὰρ ἔξωθεν ἢ τύπωσις, ψυχῇ δ' ἀνθρώπου, τὸ πλαττόμενον καὶ τὸ πλάττον ἐχούσῃ τὸ αὐτό, ῥᾶστα ποικίλλειν αὐτὴν καὶ σχηματίζειν δι' ἑαυτῆς ὑπάρχει. δηλοῦσι δ' αἱ κατὰ τοὺς ὕπνους τροπαὶ τῶν ὀνείρων, ἃς τρέπεται τὸ φανταστικὸν ἐξ ἀρχῆς βραχείας παντοδαπὰ καὶ πάθη καὶ εἶδωλα γινόμενον. κινεῖσθαι δ' αἰεὶ πέφυκεν, κινήσεις δ'
 3 αὐτῷ φαντασία τις ἢ νόησις. σοὶ δὲ καὶ τὸ σῶμα ταλαιπωρούμενον φύσει τὴν διάνοιαν αἰωρεῖ καὶ παρατρέπει. δαίμονας δ' οὐτ' εἶναι πιθανὸν οὐτ' ὄντας ἀνθρώπων ἔχειν εἶδος ἢ φωνὴν ἢ δύναμιν εἰς ἡμᾶς διήκουσαν· ὡς ἔγωγ' ἂν ἐβουλόμην, ἵνα μὴ μόνον ὄπλοις καὶ ἵπποις καὶ ναυσίτοσαύταις ἀλλὰ καὶ θεῶν ἀρωγαῖς ἐπεθαρροῦμεν, ὀσιωτάτων ἔργων καὶ καλλίστων ἡγεμόνες ὄντες."

4 Τοιούτοις μὲν ὁ Κάσιος ἐπράυνε λόγοις τὸν Βροῦτον· ἐμβαινόντων δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐπὶ τὰς πρώτας σημαίας αἰετοὶ δύο συγκατασκήψαντες ὁμοῦ συνδιεκομίζοντο καὶ παρηκολούθουν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τρεφόμενοι μέχρι Φιλίππων. ἐκεῖ δ' ἡμέρα μιᾶ πρὸ τῆς μάχης ὄχοντο ἀποπτάμενοι.

38 Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἐν ποσὶν ἐθνῶν ἐτύγχανεν ὁ Βροῦτος ὑπήκοα πεπονημένος· εἰ δὲ τις ἢ πόλις ἢ δυνάστης παρεῖτο, τότε πάντας προσαγόμενοι μέχρι τῆς κατὰ Θάσον θαλάσσης προῆλθον. ἐκεῖ δὲ τῶν περὶ Νωρβανὸν ἐν τοῖς στενοῖς λεγομένοις καὶ περὶ τὸ Σύμβολον στρα-

τοπεδευόντων, περιελθόντες αὐτοὺς ἠγάγκασαν ἀποσιῆναι
καὶ προέσθαι τὰ χωρία. μισροῦ δὲ καὶ τὴν δύναμιν αὐ- 2
τῶν λαβεῖν ἐδέησαν, ὑπολειπομένου διὰ νόσον Καίσαρος,
εἰ μὴ προσεβοήθησεν Ἀντώνιος ὀξύτητι θαυμαστῇ χρη-
σίμενος, ὥστ' ἀπιστεῖν τοὺς περὶ Βρούτον. ἦλθε δὲ Καί-
σαρ ὕστερον ἡμέραις δέκα, καὶ κατεστρατοπέδευσεν ἐναν-
τιον Βρούτου, Κασίου δ' Ἀντώνιος. τὰ δ' ἐν μέσῳ τῶν 3
στρατοπέδων πεδία Ῥωμαῖοι κάμπους Φίλιππους καλοῦσι.
καὶ μέγιστα τότε Ῥωμαίων δυνάμεις ἀλλήλαις συνεφέ-
ροντο. πλήθει μὲν οὖν οὐ παρ' ὀλίγον ἐλείποντο τῶν
περὶ Καίσαρα, κόσμῳ δ' ὅπλων καὶ λαμπρότητι θαυμα-
στὸν ἐξεφάνη τὸ Βρούτου στράτευμα· χρυσὸς γὰρ ἦν αὐ-
τοῖς τὰ κλεῖστια τῶν ὅπλων καὶ ἄργυρος ἀφειδίως κατα-
χορηγηθεὶς, καίπερ εἰς τὰλλα τοῦ Βρούτου σώφρονι διαίτη
καὶ κεκολασμένη χρῆσθαι τοὺς ἡγεμόνας ἐθίζοντος. τὸν 4
δ' ἐν χειρὶ καὶ περὶ τὸ σῶμα πλοῦτον ᾗτιό τι καὶ φρο-
νήματος παρέχειν τοῖς φιλοτιμοτέροις, τοὺς δὲ φιλοκερ-
δεῖς καὶ μαχιμωτέρους ποιεῖν, ὥσπερ κτημάτων τῶν ὅπλων
περιεχομένους.

Οἱ μὲν οὖν περὶ Καίσαρα καθαριὸν ἐν τῇ χάρακι ποι- 33)
ησάμενοι μισρὸν τι σίτου καὶ δραχμῆς καὶ ἄνδρα πέντε
δίηνειμαν εἰς Θυσίαν, οἱ δὲ περὶ Βρούτον καταγρόντες
αὐτῶν τῆς ἀπορίας ἢ μισρολογίας πρῶτον μὲν ἐν ὑπαί-
θρῳ τὸν στρατόν, ὥσπερ ἔθος ἐστίν, ἐκάθησαν, ἔπειθ'
ἱερῶν πλήθη κατὰ λόχους καὶ δραχμῆς ἐκάστην πεντή-
κοντα διαδόντες εὐνοία καὶ προθυμία τῆς δυνάμειος πλέον
εἶχον. οὐ μὴν ἀλλὰ σήμεριον ἐν τῇ καθαριῷ μοχθηρὸν 2
ἔδοξε Κασίῳ γενέσθαι· τὸν γὰρ στέφανον αὐτῷ κατε-
στραμμένον ὁ ῥαβδούχος προσήνεγκεν. λέγεται δὲ καὶ
πρότερον ἐν Θέᾳ τινὲ καὶ πομπῇ χρυσῆν Κασίου Νίχην
διαφερομένην πεσεῖν, ὀλισθόντος τοῦ φέροντος. ἔτι δ' 3
ἔργα τε σαρκοφάγα πολλὰ κατ' ἡμέραν ἐπεφάνετο τῇ
στρατοπέδῳ, καὶ μελισσῶν ὠφθησαν ἔσμοι συνιστάμενοι
περὶ τόπον τινὰ τοῦ χάρακος ἐντός, ὃν ἐξέκλεισαν οἱ
μάντις ἀφοσιούμενοι τὴν δεισιδαιμονίαν ἀτρέμα καὶ τὸν
Κάσιον αὐτὸν ὑποφέρουσαν ἐκ τῶν Ἐπικούρου λόγων,
τοὺς δὲ στρατιώτας παντάπασι δεδουλωμένην. ὄθεν οὐδ' 4

ἦν πρόθυμος διὰ μάχης ἐν τῷ παρόντι γενέσθαι τὴν κρίσιν, ἀλλὰ τρίβειν ἡξίου χρόνον τὸν πόλεμον, ἐρρωμένους χρήμασιν, ὅπλων δὲ καὶ σωμάτων πλήθει λειπομένους. Βρούτος δὲ καὶ πρότερον ἔσπευδε τῷ ταχίστῳ τῶν κινδύνων διακριθεὶς ἢ τῇ πατρίδι τὴν ἐλευθερίαν ἀναλαβεῖν ἢ πάντας ἀνθρώπους ἐνοχλουμένους δαπάναις καὶ στρατείαις καὶ προστάγμασιν ἀπαλλάξαι κακῶν, καὶ τότε τοὺς περὶ αὐτὸν ἵππεις ὄρων ἐν τοῖς προάγωσι καὶ ταῖς ἀψιμαχίαις εὐημεροῦντας καὶ κρατοῦντας ἐξήρτο τὸ φρόνημα. καὶ τινες αὐτομολίαι γενόμεναι πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ διαβολαὶ καθ' ἑτέρων καὶ ὑπόνοιαὶ πολλοὺς τῶν Κασσίου φίλων μειέστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ πρὸς Βρούτον.

6 εἷς δὲ τῶν Βρούτου φίλων Ἀτίλιος ἠναντιοῦτο, τὸν γε χειμῶνα περιμεῖναι κελεύων· ἐρομένου δὲ τοῦ Βρούτου τίνι βελτίων ἔσεσθαι νομίζει μετ' ἐνιαυτόν, “εἰ μηδέν” εἶπεν “ἄλλο, πλείω βιώσομαι χρόνον.” πρὸς τοῦτο Κάσσιος ἐδυσχέρανε, καὶ τοῖς ἄλλοις προσέκρουσεν οὐ μετρίως ὁ Ἀτίλιος. ἐδέδοκτο δὴ μάχεσθαι τῇ ὑστεραίᾳ.

40 Καὶ Βρούτος μὲν ἐν ἐλπίσι καλαῖς καὶ λογισμοῖς φιλοσόφοις γενόμενος παρὰ τὸ δεῖπνον ἀνεπαύετο, Κάσσιον δὲ Μεσσάλας φησὶ δειπνεῖν τε καθ' ἑαυτὸν ὀλίγους τῶν συνήθων παραλαβόντα, καὶ σύννον ὀρεῖσθαι καὶ σιωπηλόν, οὐ φύσει τοιοῦτον ὄντα· παυσάμενον δὲ τοῦ δείπνου λαβόμενον τῆς χειρὸς αὐτοῦ σφόδρα τοσοῦτον εἶπεῖν, ὥσπερ εἰώθει φιλοφρονούμενος, Ἑλληνικῇ φωνῇ “μαρτύρομαί σε, Μεσσάλα, ταῦτ' Ἰομπητῶ Μάγνῳ πάσχειν, ἀναγκαζόμενος διὰ μιᾶς μάχης ἀναρρῖψαι τὸν περὶ τῆς πατρίδος κύβον. ἀγαθὴν μέντοι ψυχὴν ἔχωμεν εἰς τὴν τύχην ἀφορῶντες, ἢ, κὰν βουλευσώμεθα κακῶς, ἀπιστεῖν οὐ δίκαιον.” ταῦτα εἰπόντα φησὶν ὁ Μεσσάλας τελευταῖα πρὸς αὐτὸν ἀσπάσασθαι τὸν Κάσσιον, εἶναι δὲ κεκλημένος εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐπὶ δεῖπνον ὑπ' αὐτοῦ γενέσθαι οὕσαν.

3 Ἄμα δ' ἡμέρα προύκειτο μὲν τῷ Βρούτου χάρακι καὶ τῷ Κασσίου σύμβολον ἀγῶνος φοινικοῦς χιτῶν, αὐτοὶ δὲ συνῆλθον εἰς τὸ μέσον τῶν στρατοπέδων. καὶ λέγει Κάσσιος “εἴη μὲν ὡς Βρούτε νικᾶν καὶ συνεῖναι τὸν πάντα

χρόνον ἀλλήλοις εὖ πράξαντας· ἐπεὶ δὲ τὰ μέγιστα τῶν ἀνθρωπίνων ἀδηλότατα καὶ τῆς μάχης παρὰ γνώμην κριθείσης οὐ ῥάδιον αὐθις ἀλλήλους ἰδεῖν, τί γινώσκεις περὶ φυγῆς καὶ τελευτῆς;” καὶ ὁ Βροῦτος ἀπεκρίνατο “ νέος ὢν ἐγώ, Κάσσιε, καὶ πραγμάτων ἀπειρος οὐκ οἶδ’ ὅπως ἐν φιλοσοφίᾳ λόγον ἀφῆκα μέγαν· ἠτιασάμην Κάτωνα διαχρησάμενον ἑαυτόν, ὡς οὐχ ὅσιον οὐδ’ ἀνδρὸς ἔργον ὑποχωρεῖν τῷ δαίμονι καὶ μὴ δέχεσθαι τὸ συμπίπτον ἀδεῶς ἀλλ’ ἀποδιδράσκειν. νυνὶ δ’ ἄλλοῖος ἐν ταῖς τύχαις γίνομαι, καὶ Θεοῦ καλῶς τὰ παρόντα μὴ βραβεύσαντος οὐδέομαι πάλιν ἄλλας ἐλπίδας ἐξελέγγειν καὶ παρασκευάς, ἀλλ’ ἀπαλλάξομαι τὴν τύχην ἐπαινῶν (ὅτι) Μαρτίαις εἰδοῖς δούς τῇ πατρίδι τὸν ἑμαυτοῦ βίον ἄλλον ἔζησα δι’ ἐκείνην ἐλεύθερον καὶ ἔνδοξον.” ἐπὶ τούτοις Κάσσιος ἐμειδίασε, καὶ τὸν Βροῦτον ἀσπασάμενος “ ταῦτα” ἔφη “ φρονοῦντες ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἢ γὰρ νικήσομεν ἢ νικῶντας οὐ φοβηθήσομεθα.” μετὰ ταῦτα περὶ τάξεως αὐτοῖς λόγος ἐγένετο τῶν φίλων παρόντων, καὶ Βροῦτος ἠτεῖτο Κάσσιον αὐτὸς ἠγεῖσθαι τοῦ δεξιοῦ κέρατος, ὃ δι’ ἐμπειρίαν καὶ ἠλικίαν μᾶλλον ᾤοντο Κασσίῳ προσήκειν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο Κάσσιος ἔδωκε, καὶ τῶν ταγμάτων τὸ μαχμιώτατον ἔχοντα Μεσσάλαν ἐκέλευσεν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καταστῆναι. καὶ Βροῦτος εὐθὺς ἐξῆγε τοὺς ἵππεῖς κεκοσμημένους διαπρεπῶς, καὶ τὸ πεζὸν οὐ σχολαίτερον παρενέβαλλεν.

Ἐτυχον δ’ οἱ περὶ Ἀντώνιον ἀπὸ τῶν ἐλῶν, οἷς περὶ 41
 στρατοπέδευον, ἐμβάλλοντες τάφρους εἰς τὸ πεδῖον καὶ τὰς ἐπὶ θάλασσαν ὁδοὺς τοῦ Κασσίου περιχόπτοντες. ἐρήδρευε δὲ Καῖσαρ, οὐ παρῶν αὐτὸς δι’ ἀσθενείαν, ἀλλ’ ἢ δύναμις, οὐ πάνυ μαχεῖσθαι προσδοκῶσα τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ μόνον ἐκδρομαῖς χρῆσθαι πρὸς τὰ ἔργα καὶ βέλεσιν ἐλαφροῖς καὶ θοροῦβοις τοὺς ὀρύσσοντας ἐπιταράσσειν· καὶ τοῖς ἀντιτεταγμένοις οὐ προσέχοντες ἐθαύμαζον τὴν περὶ τὰς τάφρους κραυγὴν ἄσημον οὔσαν καὶ πολλὴν προσφερομένην. ἐν τούτῳ γραμματείων τε παρὰ Βρούτου τοῖς ἠγεμόσι φοιτώντων, ἐν οἷς ἦν τὸ σύνθημα γεγραμμένον, αὐτοῦ τε παρεξίοντος ἵππῳ τὰ τάγματα

καὶ παραθαρρύνοντος, ὀλίγοι μὲν ἔφθασαν ἀκοῦσαι τὸ
 σύνθημα παρεγγυώμενον, οἱ δὲ πλεῖστοι μὴ προσμείναν-
 τες ὁρμῇ μιᾷ καὶ ἀλαλαγμῷ προσεφέροντο τοῖς πολε-
 3 μίοις. γενομένης δὲ δι' ἀταξίαν ταύτην ἀνωμαλίας καὶ
 διασπασμοῦ τῶν ταγμάτων τὸ Μεσσάλα πρῶτον, εἶτα τὰ
 συνεξευγμένα παρήλλαττε τὸ Καίσαρος ἀριστερόν· καὶ
 βραχέα τῶν ἐσχάτων θιγόντες καὶ καταβαλόντες οὐ πολ-
 λούς, ἀλλ' ὑπερκεράσαντες ἐμπίπτουσιν εἰς τὸ στρατόπε-
 4 δον. καὶ Καῖσαρ μὲν, ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν
 ἱστορεῖ, τῶν φίλων τινὸς Ἀρτωρίου Μάρκου καθ' ὕπνον
 ἰδόντος ὅψιν κελεύουσιν ἐκστῆναι Καίσαρα καὶ μετελ-
 θεῖν ἐκ τοῦ χάρακος, ἔφθασε μισρὸν ὑπεκκομισθεὶς ἔδοξέ
 τε τεθνάναι· τὸ γὰρ φορεῖον κένον ἀκοντίοις καὶ ὑσσοῖς
 βάλλοντες διήλασαν. ἦν δὲ φόνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν
 ἀλισχομένων, καὶ δισχίλιοι Λακεδαιμονίων ἦκοντες ἐπί-
 κουροι νεωστὶ συγκατεκόπησαν.

- 42 Οἱ δὲ μὴ κυκλωσάμενοι τοὺς Καίσαρος ἀλλὰ συμπε-
 σόντες ῥαδίως μὲν ἀπετρέψαντο τεταραγμένους, καὶ δι-
 ἐφθειραν ἐν χεροῖν τρία τάγματα, καὶ συνεισέπεσον εἰς τὸ
 στρατόπεδον τοῖς φεύγουσιν ὑπὸ ῥύμης τοῦ κρατεῖν συν-
 ενεχθέντες, μεθ' ἑαυτῶν ἔχοντες τὸν Βρούτον· ὃ δ' οὐ συν-
 2 εἶδον οἱ νικῶντες, ἐδείκνυε τοῖς ἠττημένοις ὁ καιρὸς. εἰς
 γὰρ τὰ γυμνά καὶ παραρρηγνύμενα τῆς ἐναντίας φάλαγγος,
 ἧ τὸ δεξιὸν ἀπεσπάρθη πρὸς τὴν δίωξιν, ὡσάμενοι
 τὸ μὲν μέσον οὐκ ἐξέωσαν, ἀλλ' ἀγῶνι μεγάλῳ συνείχοντο,
 τὸ δ' εὐώνυμον ἀταξία καὶ ἀγνοία τῶν γενομένων ἐτρέ-
 ψαντο καὶ καταδιώξαντες εἰς τὸν χάρακα διεπόρθουν οὐ-
 3 δετέρον τῶν αὐτοκρατόρων παρόντος. Ἀντώνιος τε γάρ,
 ὡς φασίν, ἐκκλίνας ἐν ἀρχῇ τὴν ἔφοδον εἰς τὸ ἔλος ἀνε-
 χώρησε, καὶ Καῖσαρ οὐδαμοῦ φανερὸς ἦν ἐκπεσῶν τοῦ
 χάρακος, ἀλλὰ Βρούτῳ τινὲς ὡς ἀνηρηκότες αὐτὸν ἐπε-
 δείκνυον ἤμαγμένα τὰ ξίφη, φράζοντες ἰδέαν ἦν εἶχε καὶ
 ἡλικίαν. ἦδη δὲ τὸ μέσον ἐξέωκει φόνῳ πολλῷ τοὺς ἀντι-
 τεταγμένους, καὶ παντελῶς ἐδόκει κρατεῖν ὁ Βρούτος,
 4 ὥσπερ ὁ Κάσιος κρατεῖσθαι. καὶ τοῦτο μόνον αὐτῶν
 διέφθειρε τὰ πράγματα, τοῦ μὲν ὡς νικῶντι Κασίῳ μὴ
 βοηθήσαντος, τοῦ δὲ Βρούτον ὡς ἀπολωλότα μὴ περι-

μείναντος, ἐπεὶ τῆς γε νίκης ὄρον ὁ Μεσσάλας τίθεται τὸ
 τρεῖς αἰτούς καὶ πολλὰ σημεῖα λαβεῖν τῶν πολεμίων,
 ἐκείνους δὲ μηδέν. ἀναχωρῶν δ' ὁ Βροῦτος ἤδη διαπε-
 πορθημένων τῶν Καίσαρος ἐθαύμασε τὸ Κασσίου στρα-
 τήγιον οὐχ ὁρῶν ὑψηλόν, ὥσπερ εἰώθει, περιφαινόμενον,
 οὐδὲ τᾶλλα κατὰ χώραν· ἐρήριπτο γὰρ εὐθύς τὰ πλεῖστα
 καὶ κατέσπαστο τῶν πολεμίων ἐμπεσόντων. ἀλλ' οἱ δο- 5
 κοῦντες ὀξύτερον βλέπειν τῶν ἐταίρων ἔφραζον αὐτῷ πολλὰ
 μὲν ὄραν κράνη λάμποντα, πολλοὺς δ' ἀργυροῦς θυρεοῦς
 ἐν τῇ χάρακι τοῦ Κασσίου διαφερομένους· οὐκ οὖν δοκεῖν
 αὐτοῖς οὔτ' ἀριθμὸν οὔθ' ὄπλισμὸν εἶναι τῶν ἀπολελειμ-
 μένων φυλάκων· οὐ μὴν οὐδὲ πλῆθος ἐπέκεινα φαίνεσθαι
 νεκρῶν ὅσον εἰλὸς ἦν νενικημένων κατὰ κράτος ταγματίων
 τοσοῦτων. ταῦτα πρῶτον ἔννοϊαν παρέστησε τῇ Βρούτῳ 6
 τοῦ συμπτώματος, καὶ καταλιπὼν φρουρὰν ἐν τῇ στρα-
 τοπέδῳ τῶν πολεμίων ἀνεκαλεῖτο τοὺς διώκοντας καὶ
 συνῆγεν ὡς Κασσίῳ βοηθήσων.

Ἐπέπρακτο δ' οὕτω τὰ κατ' αὐτόν. οὔτε τὴν πρώτην 43
 ἐκδρομὴν τῶν περὶ Βροῦτον ἠδέως εἶδεν ἄνευ συνθήματος
 καὶ προστάγματος γενομένην, οὔθ' ὅτε κρατοῦντες εὐθύς
 ὤρμησαν ἐφ' ἀρπαγὴν καὶ ὠφέλειαν τοῦ περιέμειναι καὶ κυ-
 κλοῦσθαι τοὺς πολεμίους ἀμελήσαντες, ἤρρεσκεν αὐτῷ τὰ
 πραττόμενα. μελλήσει δέ τινι καὶ διατριβῇ μᾶλλον ἢ προ- 2
 θυμία καὶ λογισμῷ στρατηγῶν ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ τῶν πο-
 λεμίων περιελαμβάνετο, καὶ τῶν ἱππέων εὐθύς ἀπορρα-
 γέντων φυγῇ πρὸς τὴν θάλασσαν ὁρῶν καὶ τοὺς πεζοὺς
 ἐνδιδόντας ἐπειρᾶτο κατέχειν καὶ παρακαλεῖν. ἐνὸς δὲ ση-
 μιοφόρου φεύγοντος ἀφαρπάσας τὸ σημεῖον ἔπηξε πρὸ
 τῶν ποδῶν, μηδὲ τῶν περὶ τὸ σῶμα τεταγμένων αὐτοῦ
 προθύμως ἔτι συμμερόντων. οὕτω δὴ βιασθεῖς ἀνεχώ- 3
 ρησε μετ' ὀλίγων ἐπὶ λόφον ἔχοντα πρὸς τὸ πεδῖον σκο-
 πᾶς. ἀλλ' αὐτὸς μὲν οὐδὲν κατείδεν ἢ μόλις τὸν χάρακα
 πορθούμενον (ἦν γὰρ ἀσθενὴς τὴν ὄψιν), οἱ δὲ περὶ αὐ-
 τὸν ἱππέας ἑώρων πολλοὺς προσελαύνοντας, οὓς ὁ Βροῦ-
 τος ἔπειμψεν. εἶκασε δ' ὁ Κασσιος πολεμίους εἶναι καὶ
 διώκειν ἐπ' αὐτόν. ὅμως δὲ τῶν παρόντων ἓνα Τιτίμιον
 ἀπέστειλε κατοψόμενον. οὗτος οὐκ ἔλαθε τοὺς ἱππέας 4

προσιών, ἀλλ' ὡς εἶδον ἄνδρα φίλον καὶ Κασσίω πιστόν, ἀλαλάξαντες ὑφ' ἠδονῆς οἱ μὲν συνήθεις ἠσπάζοντό τε καὶ ἐδεξιοῦντο καταπηδῶντες ἀπὸ τῶν ἵππων, οἱ δ' ἄλλοι περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ περιελάνοντες ἅμα παιᾶνι καὶ πατάγῳ διὰ χαρᾶς ἀμετρίαν τὸ μέγιστον ἀπειργάσαντο κάζόν. ἔδοξε γὰρ ὁ Κάσσιος ἀληθῶς ὑπὸ τῶν πολεμίων ἔχασθαι τὸν Τιτίμιον, καὶ τοῦτο δὴ φήσας "φίλοιψυχοῦντες ἀνεμείναμεν ἄνδρα φίλον ἀρπαζόμενον ὑπὸ τῶν πολεμίων ἰδεῖν" ἀπεχώρησεν εἰς τινα σκητὴν ἔρημον, ἕνα τῶν ἀπελευθέρων ἐφείλκυσάμενος Πίνδαρον, ὃν ἐκ τῶν κατὰ Κράσσον ἀτυχημάτων ἐπὶ ταύτην εἶχε τὴν ἀνάγκην ὑφ' αὐτοῦ παρεσχευασμένον. ἀλλὰ Πάρθους μὲν διέφυγε, τότε δὲ τὰς γλαμύδας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναγαγὼν καὶ γυμνώσας τὸν τράχηλον ἀποκόψαι παρέσχεν· εὐρέθη γὰρ ἡ κεφαλὴ δίχα τοῦ σώματος. τὸν δὲ Πίνδαρον οὐδεὶς εἶδεν ἀνθρώπων μετὰ τὸν φόνον, ἐξ οὗ καὶ παρέσχεν ἐνίοις δόξαν ἀνελεῖν τὸν ἄνδρα μὴ κελευσθεῖς. ὀλίγῳ δ' ὕστερον οἱ δ' ἵππεῖς ἐγένοντο φανεροί, καὶ Τιτίμιος ἐστεφανωμένος ὑπ' αὐτῶν ἀνῆει πρὸς Κάσσιον. ὡς δὲ κλαυθμῷ καὶ βοῇ τῶν φίλων ὀδυρομένων καὶ δυσφορούντων ἔγνω τὸ πάθος τοῦ στρατηγοῦ καὶ τὴν ἄγνοιαν, ἐσπάσατο τὸ ξίφος καὶ πολλὰ κακίστας τῆς βραδυτῆτος ἐαυτὸν ἀπέσφραξεν.

44 Βρούτος δὲ τὴν μὲν ἤτις ἐγνωκὼς τοῦ Κασσίου προσήλαυσε, τὸν δὲ θάνατον ἐγγὺς ἤδη τοῦ χάρακος ἤκουσεν. καὶ τὸ μὲν σῶμα περικλαύσας, καὶ προσαγορεύσας ἔσχατον ἄνδρα Ῥωμαίων τὸν Κάσσιον ὡς οὐκέτι τῇ πόλει τηλικούτου φρονήματος ἐγγενέσθαι δυναμένου, περιέστειλε καὶ ἀπέπεμψεν εἰς θάσον, ὡς μὴ σύγχυσιν αὐτόφι παρᾶσχοι κηδευόμενον· αὐτὸς δὲ τοὺς στρατιώτας συναγαγὼν παρεμυθήσατο, καὶ πάντων ὁρῶν ἀπεστερημένους τῶν ἀναγκαίων ὑπέσχετο καὶ ἄνδρα δισχιλίας δραχμῶς ἀντὶ τῶν ἀπολωλότων. οἱ δὲ πρὸς τε τοὺς λόγους ἀνεθάρρησαν αὐτοῦ καὶ τῆς δωρεᾶς ἐθαύμασαν τὸ μέγεθος· καὶ μετὰ βοῆς προύπεμψαν ἀπιόντα, μεγαλύνοντες ὡς μόνον ἀήττητον ἐν τῇ μάχῃ τῶν τεσσάρων αὐτοκρατόρων γεγενημένον. ἐμαρτύρει δὲ τὸ ἔργον ὅτι τῇ μάχῃ περιέσεσθαι καλῶς ἐπίστευεν· ὀλίγοις γὰρ τάγμασιν ἅπαντας ἐτρέ-

ψατο τοὺς ἀντιστάντας. εἰ δὲ πᾶσιν ἐχρήσατο πρὸς τὴν μάχην καὶ μὴ παρελθόντες οἱ πλεῖστοι τοὺς πολεμίους ἐπὶ τὰ τῶν πολεμίων ὄρησαν, οὐδὲν ἂν ἐδόκει μέρος αὐτῶν ἀπολιπεῖν ἀήττητον.

Ἔπεσον δὲ τούτων μὲν ὀκτακισχίλιοι σὺν τοῖς στρα- 45
τευομένοις οὐκέτιαις, οὓς Βρίγας ὁ Βρούτος ὠνόμαζε· τῶν δ' ἐναντίων Μεσσάλας ἠρῆσιν οἴεσθαι πλείους ἢ διπλα-
σίους. διὸ καὶ μᾶλλον ἠθύμουν ἐκεῖνοι πρὶν ἢ Κασσίου
Φεράπων ὄνομα Δημήτριος ἀφίκετο πρὸς Ἀντώνιον, ἐσπέ-
ρας εὐθύς ἀπὸ τοῦ νεκροῦ τὰς γλαυκὰς λαβὼν καὶ τὸ
ξίφος. ὧν κομισθέντων οὕτως ἐθάρρησαν ὥστε ἅμ' ἡμέρα 2
προάγειν ὀπλισμένην ἐπὶ μάχῃ τὴν δύναμιν. Βρούτῳ δὲ
τῶν στρατοπέδων ἐκατέρου σαλεύοντος ἐπισφαλῶς (τὸ
μὲν γὰρ αὐτοῦ καταπεπλησμένον αἰχμαλώτων ἐδεῖτο φυ-
λακῆς ἀκριβοῦς, τὸ δὲ Κασσίου τὴν μεταβολὴν τοῦ ἀρχον-
τος οὐ ῥαδίως ἔφερεν, ἀλλὰ καὶ φθόνου τι καὶ μίσους
ἠττημένοις ἐνῆν αὐτοῖς πρὸς τὸ νενικηζός), ὀπλίσαι μὲν
ἔδοξε τὸ στράτευμα, μάχης δ' ἀπέσχετο. τῶν δ' αἰχμα- 3
λώτων τὸ μὲν δουλικὸν πλῆθος ἐνειλούμενον ὑπόπτως
τοῖς ὄπλοις ἐκέλευσεν ἀναιρεθῆναι, τῶν δ' ἐλευθέρων τοὺς
μὲν ἀπέλυε φάσκων ὑπὸ τῶν πολεμίων μᾶλλον ἠλωκέναι
αὐτοὺς καὶ παρ' ἐκεῖνοις αἰχμαλώτους εἶναι καὶ δούλους,
παρ' αὐτῷ δ' ἐλευθέρους καὶ πολίτας· ὡς δὲ τοὺς φίλους
ἑώρα καὶ τοὺς ἡγεμόνας ἀδιαλλάκτως ἔχοντας, ἀποκρύ-
πτων καὶ συνεκπέμπων ἔσωξεν. ἦν δὲ τις Ἐσολούμιος 4
μῆμος καὶ Σακουλίων γελοιοποιὸς ἠλωκότες, οὓς ἐν οὐ-
δενὶ λόγῳ τιθεμένου τοῦ Βρούτου προσάγοντες οἱ φίλοι
κατηγόρουν ὡς οὐδὲ νῦν τοῦ λέγειν καὶ σκώπτειν πρὸς
ὑβρίν αὐτῶν ἀπεχομένους. ἔπει δὲ Βρούτος μὲν ἐσίγα
πρὸς ἑτέροις ὧν φροντίσι, Μεσσάλας δὲ Κορβεῖνος ἐδι-
καίου πληγαῖς κολασθέντας ἐπὶ σκηνῆς γυμνοὺς ἀποδο-
θῆναι τοῖς στρατηγοῖς τῶν πολεμίων, ὅπως εἰδῶσιν οἷων
δέονται στρατευσόμενοι συμποτῶν καὶ συνήθων, ἔνιοι μὲν 5
τῶν παρόντων ἐγέλασαν, Πόπλιος δὲ Κάσκιος ὁ πρῶτος
Καίσαρα πατάξας “οὐ καλῶς” ἔφη “τεθνηζότι Κασσίῳ
παίζοντες καὶ γελοιοποιοῦντες ἐναγίζομεν· σὺ δ'” εἶπεν
“ὦ Βρούτε δείξεις ὅπως ἔχεις μνήμης πρὸς τὸν στρατη-

γόν, ἢ κολάσας ἢ φυλάξας τοὺς γλευασομένους καὶ κακῶς ἐροῦντας αὐτόν." πρὸς τοῦτο Βροῦτιος εὖ μάλα δυσχεράνας "τί οὖν" εἶπεν "ἐμοῦ πυνθάνεσθε, Κάσζα, καὶ οὐ πράττετε τὸ δόξαν ὑμῖν;" ταύτην ἐξεῖνοι τὴν ἀπόκρισιν συγκατάθεσιν ποιησάμενοι κατὰ τῶν ἀλλῶν ἀνθρώπων, διέφθειραν αὐτοὺς ἀπαγαγόντες.

46 Ἐξ τούτου τὴν δωρεὰν ἀπέδωκε τοῖς στρατιώταις, καὶ μικρὰ μεμψάμενος ἐπὶ τῷ τὸ σύνθημα μὴ λαβόντας ἄνευ παραγγέλματος ἀτακτότερον ἐναλίσθαι τοῖς πολεμίοις ὑπέσχετο καλῶς ἀγωνισαμένοις δύο πόλεις εἰς ἄρπαγὴν καὶ ὠφέλειαν ἀνήσειν, Θεσσαλονίκην καὶ Λακεδαιμόνα.

2 τοῦτο τῷ Βρούτου βίῳ μόνον ἔνεστι τῶν ἐγγλημάτων ἀναπολόγητον, εἰ καὶ πολὺ τούτων δεινότερα νικητήρια τοῖς στρατιωμένοις Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξέτισαν, ὅλιγον δεῖν πάσης Ἰταλίας τοὺς παλαιοὺς οἰκήτορας ἐξελάσαντες, ἵνα χώραν ἐξεῖνοι καὶ πόλεις τὰς μὴ προσηζούσας

3 λάβωσιν. ἀλλὰ τούτοις μὲν ἄρχειν καὶ κρατεῖν ὑπέκειτο τοῦ πολέμου τέλος, Βρούτῳ δὲ διὰ δόξαν ἀρετῆς οὔτε νικᾶν οὔτε σῶζεσθαι συνεχωρεῖτο παρὰ τῶν πολλῶν ἢ μετὰ τοῦ καλοῦ καὶ δικαίου, καὶ ταῦτα Κασσίου τεθνηκότος, ὃς αἰτίαν εἶχε καὶ Βροῦτον ἐνάγειν εἰς ἕνια τῶν βιαιοτέρων.

4 ἀλλ' ὥσπερ ἐν πλεῶν πηδαλίου συντριβέντος ἕτερα ξύλα προσηλοῦν καὶ προσαρμόττειν ἐπιχειροῦσιν, οὐκ εὖ μὲν ἀναγκάτια δέ, μαχόμενοι πρὸς τὴν χρεῖαν, οὕτω Βροῦτος ἐν δυνάμει τοσαύτῃ καὶ μετεώροις πράγμασιν οὐκ ἔχων ἰσορροποῦντα στρατηγὸν ἠναγκάζετο χρῆσθαι τοῖς παροῦσι καὶ πολλὰ πράσσειν καὶ λέγειν τῶν ἐκείνοις δο-

5 κούντων. ἐδόκει δ' ὅσα τοὺς Κασσίου στρατιώτας ᾤοντο βέλτιλους παρέξειν· δυσμεταχειρίστοι γὰρ ἦσαν, ἐν μὲν τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀναρχίαν θρασυνομένοι, πρὸς δὲ τοὺς πολεμίους διὰ τὴν ἦτιαν ἀποδειλιῶντες.

47 Οὐδὲν δὲ βέλτιον εἶχε τὰ πράγματα τοῖς περὶ Καῖσαρα καὶ Ἀντώνιον, ἀγορᾷ τε χρωμένοις ἀναγκαῖα καὶ διὰ κολήθημα τοῦ στρατοπέδου χειμῶνα μοχθηρὸν προσδοκῶσιν· εἰλούμενοι γὰρ πρὸς ἔλεσι καὶ μετὰ τὴν μάχην ὄμβρων φθινοπωρινῶν ἐπιγενομένων πηλοῦ κατεπιμιπλαντο τὰς σκηνὰς καὶ ὕδατος παραχρῆμα πηγνυμένου διὰ ψῆχος.

ἐν τούτῳ δ' οὖσιν αὐτοῖς ἦκεν ἀγγελία περὶ τῆς κατὰ Θά-²
 λαίταν γενομένης ἀτυχίας περὶ τὴν στρατιάν· ἐξ Ἰταλίας
 γὰρ πολλὴν κομιζομένην παρὰ Καίσαρος αἱ Βρούτου νῆες
 ἐπιπεσοῦσαι διέφθειραν, ὧν ὀλίγοι παντάπασιν τοὺς πο-
 λεμίους διαφυγόντες ὑπὸ λιμοῦ τῶν ἰστικῶν καὶ τῶν σχοι-
 νίων ἐσθλιότες διεγένοντο. ταῦτ' ἀκούσαντες ἔσπευδον διὰ
 μάχης κριθῆναι πρὶν αἰσθῆσθαι τὸν Βρούτον ὅσον αὐτῷ
 γέγονεν εὐτυχίας· καὶ γὰρ ἡμέρα μιᾶ συνέβη τὸν τε κατὰ
 γῆν ἅμα καὶ τὸν κατὰ Θάλατταν ἀγῶνα κριθῆναι. τύχη³
 δέ τιμι μᾶλλον ἢ κακία τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἡγεμόνων
 ἠγνόησε τὸ κατόρθωμα Βρούτος ἡμερῶν εἴκοσι διαγενο-
 μένων· οὐ γὰρ ἂν εἰς δευτέραν μάχην προῆλθε, τὰ μὲν
 ἀναγκαῖα τῇ στρατιᾷ παρεσκευασμένος εἰς πολὺν χρόνον,
 ἐν καλῷ δὲ τῆς χώρας ἰδρυμένος, ὥστε καὶ χειμῶνος ἀπα-
 θῆς καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους δυσεκβλάστον ἔχειν τὸ στρα-
 τόπεδον, τῷ δὲ κρατεῖν βεβαίως τῆς Θαλάττης καὶ νενι-
 κικῆναι πεζῇ τὸ καθ' αὐτὸν ἐπ' ἐλπίδων μεγάλων καὶ
 φρονήματος γεγονώς. ἀλλὰ τῶν πραγμάτων, ὡς ἔοικεν,⁴
 οὐκέτι πολλοῖς ὄντων καθεκτῶν ἀλλὰ μοναρχίας δεομέ-
 νων, ὁ θεὸς ἐξάγειν καὶ μεταστῆσαι τὸν μόνον ἐμποδῶν
 ὄντα τῷ κρατεῖν δυναμένῳ βουλόμενος ἀπέκρουσε τὴν τύ-
 χην ἐκείνην, καίπερ ἐγγυτάτω τοῦ μὴ λαθεῖν τὸν Βρούτον
 ἀφικομένην· μέλλοντος γὰρ αὐτοῦ μάχεσθαι πρὸ μιᾶς
 ἡμέρας ὅψε Κλυδῖός τις ἐκ τῶν πολεμίων αὐτόμολος ἦκεν,
 ἀγγέλλων ὅτι διεφθαρμένον ἠσθημένοι τὸν στόλον οἱ περὶ
 Καίσαρα σπεύδουσι διαγωνίσασθαι. ταῦτα λέγων ὁ ἄν-⁵
 θρωπος οὐκ εἶχε πίστιν οὐδ' εἰς ὄψιν ἦλθε τῷ Βρούτῳ,
 καταφρονηθεὶς παντάπασιν ὡς μηδὲν ἀκηκοῦς ὑγιᾶς ἢ
 τὰ ψευδῆ πρὸς χάριν ἀπαγγέλλων.

Ἐν ἐκείνῃ δὲ τῇ νυκτὶ πάλιν φασὶν εἰς ὄψιν ἔλθεῖν τὸ⁴⁸
 φάσμα τῷ Βρούτῳ, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιδειξάμενον ὄψιν οὐ-
 δὲν εἰπεῖν ἀλλ' οἴχεσθαι. Πόπλιος δὲ Ὑολούμνιος, ἀνὴρ
 φιλόσοφος καὶ συνεστρατευμένος ἀπ' ἀρχῆς Βρούτῳ, τοῦτο
 μὲν οὐ λέγει τὸ σημεῖον, μελισσῶν δὲ φησι τὸν πρῶτον
 ἀετὸν ἀνάπλεων γενέσθαι, καὶ τῶν ταξιαρχῶν τινὸς ἀπ'
 αὐτομάτου τὸν βραχίονα μύρον ῥόδιον ἐξανθεῖν, καὶ πολ-
 λάκις ἐξαλείφοντας καὶ ἀπομάττοντας μηδὲν περαινείν.

2 καὶ πρὸ τῆς μάχης αὐτῆς ἀετοὺς δύο συμπεσόντας ἀλλήλοις ἐν μεταιχιμίῳ τῶν στρατοπέδων μάχεσθαι, καὶ σιγὴν ἄπιστον ἔχειν τὸ πεδῖον θεωμένων ἀπάντων, εἶξαι δὲ καὶ φυγεῖν τὸν κατὰ Βροῦτον. ὁ δ' Αἰθίοψ περιβόητος γέγονεν ὁ τῆς πύλης ἀνοιχθείσης ἀπαντήσας τῷ φέροντι τὸν ἀετὸν καὶ κατακοπεῖς ταῖς μαχαίραις ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν οἰωνισαμένων.

49 Προαγαγὼν δὲ τὴν φάλαγγα καὶ καταστήσας ἐναντίαν τοῖς πολεμίοις ἐπέιχε πολὺν χρόνον· ὑποψίαί γὰρ αὐτῷ καὶ μηνύσεις κατὰ τινῶν προσέπιπτον ἐπισκοποῦντι τὸ στράτευμα, καὶ τοὺς ἱππέας ἑώρα μάχης ἄρχειν οὐ πᾶν προθύμους ὄντας, ἀλλ' αἰεὶ προσιμένοντας τὸ τῶν πεζῶν ἔργον. εἴτ' ἑξαίρνης ἀνὴρ πολεμικὸς καὶ τετιμημένος ἐπ' ἀνδρεία διαπρεπῶς παρὰ τὸν Βροῦτον αὐτὸν ἑξιπασάμενος μεταβάλλεται πρὸς τοὺς πολεμίους· Καμουλάτος δ' ἔκαλεῖτο. τοῦτον ἰδὼν ὁ Βροῦτος ἤγησεν ἰσχυρῶς, καὶ τὰ μὲν ὑπ' ὀργῆς τὰ δὲ φόβῳ μείζονος μεταβολῆς καὶ προδοσίας εὐθύς ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἤγεν, εἰς ὥραν ἐνάτην 3 τοῦ ἡλίου καταφερομένου. καὶ τῷ μὲν καθ' αὐτὸν ἐκράτησε μέρος καὶ προῆλθεν ὑποχωροῦντι τῷ ἀριστερῷ τῶν πολεμίων ἐγκείμενος· καὶ συνεπέρρωσαν οἱ ἱππεῖς ἅμα τοῖς πεζοῖς ἐμβαλόντες τεταραγμένοις· τὸ δ' ἕτερον κέρασ, ὡς μὴ κυκλωθεῖη, τῶν ἡγεμόνων ἀντιπαρεξαγόντων, πλήθει δὲ λειπόμενον, διεσπᾶτο μέσον καὶ γινόμενον ἀσθενές 4 οὐκ ἀντεῖχε τοῖς ἐναντίοις, ἀλλ' ἔφυγε πρῶτον. οἱ δὲ τοῦτο διακόψαντες εὐθύς ἐκυκλοῦντο τὸν Βροῦτον, αὐτὸν μὲν ὅσα καὶ στρατηγικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἀρετῆς ἔργα καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ παρὰ τὰ δεινὰ πρὸς τὸ νικᾶν ἀποδεικνύμενον, ᾧ δὲ πλέον ἔσχε τῆς προτέρᾳ μάχῃ, τούτῳ βλαπτόμενον· τῶν μὲν γὰρ πολεμίων τὸ νικηθῆν εὐθύς ἀπολώλει τότε, τῶν δὲ Κασσίου τραπέντων ὀλίγοι διεφθάρησαν, οἱ δὲ σωζόμενοι τῷ προητηθῆναι περιδεεῖς ὄντες ἀνέπλησαν 5 ἀθυμίας καὶ ταραχῆς τὸ πλεῖστον τοῦ στρατεύματος. ἐνταῦθα καὶ Μάρκος ὁ Κάτινος υἱὸς ἐν τοῖς ἀρίστοις καὶ γενναιοτάτοις τῶν νέων μαχόμενος καὶ καταπονούμενος οὐκ ἔφυγεν οὐδ' εἶξεν, ἀλλὰ χρώμενός τε τῇ χειρὶ καὶ φράζων ὅστις εἴη, καὶ πατρόθεν ὀνομάζων, ἔπεσεν ἐπὶ πολλοῖς

νεκροῖς τῶν πολεμίων. ἔπιπτον δὲ καὶ τῶν ἄλλων οἱ κρᾶτιστοι τοῦ Βρούτου προκινδυνεύοντες.

Ἦν δέ τις Λουκίλιος, ἀνὴρ ἀγαθός, ἐν τοῖς ἑταίροις. 50 οὗτος ὄρων βαρβάρους τινὰς ἱππέας ἐν τῇ διώξει τῶν μὲν ἄλλων οὐδένα ποιουμένους λογον, ἐλαύνοντας δὲ ῥύδην ἐπὶ τὸν Βρούτον, ἔγνω παρακινδυνεύσας ἐμποδῶν αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ μικρὸν ὑπολειφθεὶς αὐτὸς ἔρη Βρούτος εἶναι· καὶ πιθανὸς ἦν πρὸς Ἀντώνιον δεόμενος ἄγειν ἑαυτόν, ὡς Καίσαρα δεδοικῶς ἐκείνῳ δὲ θαρρῶν. οἱ δ' ἄσπα- 2 σάμενοι τὸ εὖρημα καὶ τύχῃ τινὶ θαυμαστῇ κεχρησθαι νομίζοντες ἤγον τὸν ἄνδρα σκότους ἤδη, προπέμψαντες ἐξ αὐτῶν τινὰς ἀγγέλους παρὰ τὸν Ἀντώνιον. αὐτὸς τ' οὖν ἤσθεις ἀπήντα τοῖς ἄγουσι, καὶ τῶν ἄλλων οἱ πυνθανόμενοι ζῶντα Βρούτον κομίζεσθαι συνετρόχαζον, οἱ μὲν ἔλεινόν ἠγούμενοι τῆς τύχης, οἱ δὲ τῆς δόξης ἀνάξιον, ἄγρην βαρβάρων ὑπὸ φιλοψυχίας γενόμενον. ἐπεὶ δ' ἐγ- 3 γὺς ἦσαν, ὁ μὲν Ἀντώνιος ὑπέστη διαπορῶν ὅπως χρῆ δέξασθαι τὸν Βρούτον, ὁ δὲ Λουκίλιος προσαχθεὶς μάλα τε θαρρηκῶς “Μάρκον μὲν” εἶπεν “Ἀντώνιε Βρούτον οὐδεὶς ἤρηκεν οὐδ' ἂν ἔλοι πολέμιος· μὴ τοσοῦτον ἢ τύχῃ κρατήσῃ τῆς ἀρετῆς. ἀλλ' ἐκεῖνος εὐρεθήσεται ζῶν ἢ που καὶ νεκρὸς ἀξίως κείμενος ἑαυτοῦ. ἐγὼ δὲ τοὺς σοὺς 4 στρατιώτας παρακρουσάμενος ἤκω, παθεῖν οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ τῶν ἀνηκέστων παραιτούμενος.” ταῦτ' εἰπόντος τοῦ Λουκίλιου καὶ πάντων ἐκπλαγέντων Ἀντώνιος πρὸς τοὺς κομίσαντας αὐτὸν ἀποβλέψας “ἢ που χαλεπῶς” εἶπεν “ὦ συστρατιῶται φέρετε τῇ ἁμαρτίᾳ περιωβρίσθαι δοκοῦντες. ἀλλ' εὖ ἴστε κρείττονα τῆς ζητουμένης ἄγρας 5 ἤρηκότες· πολέμιον γὰρ ζητοῦντες ἤχετε φίλον ἡμῖν κομίζοντες, ὡς ἐγὼ Βρούτῳ μὲν οὐκ οἶδα μὰ τοὺς θεοὺς ὅ τι ἂν ἐρησάμην ζῶντι, τοιούτων δ' ἀνδρῶν φίλων τυγχάνοιμι μᾶλλον ἢ πολεμίων.” ταῦτ' εἰπὼν καὶ τὸν Λουκίλιον ἀσπασάμενος τότε μὲν ἐνὶ τῶν φίλων συνέστησεν, ὕστερον δὲ χρώμενος εἰς πάντα πιστῶ καὶ βεβαίῳ διετέλεσεν.

Βρούτος δὲ διαβάς τι ῥεῖθρον ὑλῶδες καὶ παράκρημον 51 ἤδη σκότους ὄντος οὐ πολὺ προῆλθεν, ἀλλ' ἐν τόπῳ κοίλῳ

καὶ πέτραν ἔχοντι μεγάλην προχειμένην καθίστας, ὀλίγων περὶ αὐτὸν ἡγεμόνων καὶ φίλων ὄντων, πρῶτα μὲν ἀποβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀστέρων ὄντα μεστὸν ἀνεφθέγγετο δύο σείχους, ὧν τὸν ἕτερον Ὑολούμιος ἀνέγραψε, “Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ’ ὅς αἴτιος κακῶν,” τοῦ δ’ ἑτέρου φησὶν ἐπιλαθέσθαι· μετὰ δὲ μικρὸν τῶν ἐν τῇ μάχῃ πρὸ αὐτοῦ πεσόντων ἐταίρων ἕκαστον ὀνομάζων μάλιστα τῇ Φλαβίου μνήμῃ καὶ τῇ Λαβειῶνος ἐπεσιτίναξεν. ἦν δ’ αὐτοῦ πρεσβευτῆς ὁ Λαβειῶν, ὁ δὲ Φλάβιος ἑπαρχος τῶν τεχνιτῶν. ἐν τούτῳ δὲ τις αὐτὸς τε διψήσας καὶ τὸν Βρούτον ὄρων ὁμοίως ἔχοντα λαβῶν κράνος ἐπὶ τὸν ποταμὸν κατέδραμε.

3 ψόφου δὲ κατὰ θάτερα προσπεσόντος Ὑολούμιος προῆλθε κατοψόμενος, καὶ σὺν αὐτῷ Λάρδανος ὁ ὑπασπιστής. ἐπανελθόντες δὲ μετὰ μικρὸν ἠρώτησαν περὶ τοῦ πόματος. ἠθικῶς δὲ σφόδρα μειδιάσας ὁ Βρούτος πρὸς τὸν Ὑολούμιον “ἐκπέλοται” εἶπεν, “ἀλλ’ ἕτερον ὑμῖν κομισθήσεται.” πεμφθεὶς δ’ ὁ αὐτὸς ἐκινδύνευσεν ὑπὸ τῶν πολεμίων ἀλῶναι καὶ μόλις ἐσώθη τετρωμένος. εἰζάζοντι δ’ αὐτῷ μὴ πολλοὺς ἐν τῇ μάχῃ τεθνήσκειν Στατύλλιος ὑπέστη διὰ τῶν πολεμίων ἐκπαισάμενος (ἄλλως γὰρ οὐκ ἦν) κατόψεσθαι τὸ στρατόπεδον, καὶ πυρσὸν ἄρας ἄντερ εὖρη τὰκει σωζόμενα, πάλιν ἀφίξεσθαι πρὸς αὐτόν. ὁ μὲν οὖν πυρσὸς ἦρθη τοῦ Στατυλλίου παρελθόντος εἰς τὸ στρατόπεδον, ὡς δ’ οὐκ ἐπανήει χρόνῳ πολλῷ Βρούτος εἶπεν “ἂν ζῆ Στατύλλιος, ἀφίξεται.” συνέβη δ’ αὐτὸν ἐπανερχόμενον ἐμπεσεῖν εἰς τοὺς πολεμίους καὶ διαφθαρῆναι.

52 Προϊούσης δὲ τῆς νυκτὸς ἀποκλίνας, ὡς ἔτυχε καθεζόμενος, πρὸς οἰκέτην ἑαυτοῦ Κλείτον ἐλάλει. σιωπῶντος δὲ τοῦ Κλείτου καὶ δακρύοντος, αὐθις ἐπισπασάμενος τὸν ὑπασπιστὴν Λάρδανον ἰδίᾳ τινὰς αὐτῷ προσέφερε λόγους. τέλος δὲ τὸν Ὑολούμιον αὐτὸν ἑλληνιστὶ τῶν λόγων καὶ τῆς ἀσκήσεως ὑπεμίμησθε, καὶ παρεκάλει τῇ χειρὶ συνεργάσθαι τοῦ ξίφους αὐτῷ καὶ συνεπερεῖσαι τὴν πληγὴν.

2 τοῦ δὲ Ὑολουμίου διωσαμένου καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἔχόντων, εἰπόντος δὲ τινος ὡς δεῖ μὴ μένειν ἀλλὰ φεύγειν, ἔξαναστάς “πάνυ μὲν οὖν” ἔφη “φευκτέον, ἀλλ’ οὐ διὰ τῶν ποδῶν ἀλλὰ διὰ τῶν χειρῶν.” ἐμβαλὼν δὲ τὴν δεξιάν

ἐκάστῳ μάλᾳ φαιδρὸς ἤδεσθαι μὲν ἔφη μεγάλην ἡδονὴν ὅτι τῶν φίλων αὐτὸν οὐδεὶς ἐψεύσατο, τῇ τύχῃ δ' ἐγκαλεῖν ὑπὲρ τῆς πατρίδος· ἑαυτὸν δὲ τῶν νενικηκότων μακαριώτερον νομίζειν οὐκ ἔχθρῆς οὐδὲ πρῶτην μόνον ἀλλὰ καὶ νῦν, ἀπολείποντα δόξαν ἀρετῆς, ἣν οὐδ' ὄπλοις οὔτε χρήμασιν ἀπολείψουσιν οἱ κεκρατηκότες, ὡς μὴ δοκεῖν ὅτι δικαίους ἄνδρας ἄδικοι καὶ κακοὶ χρηστοὺς ἀπολέσαντες οὐ προσηκόντως ἄρχουσιν. δεηθεὶς δὲ καὶ παρακαλέσας σώζειν ἑαυτοὺς ἀνεχώρησεν ἀπωτέρω μετὰ δυοῖν ἢ τριῶν, ἐν οἷς ἦν καὶ Στράτων ὁ ἀπὸ λόγιον ῥητορικῶν γεγονὼς αὐτῷ συνήθης. καὶ τοῦτον ἔγγιστα παραστήσασαμενος ἑαυτῷ καὶ τὸ ξίφος γυμνὸν ἐπὶ τῆς λαβῆς ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἐρείσας καὶ περιπεσὼν ἐτελεύτησεν. οἱ δὲ φασιν οὐκ αὐτὸν ἀλλὰ τὸν Στράωνα, πολλὰ πᾶν τοῦ Βρούτου δεηθέντος, ἀποστρέψαντα τὴν ὄψιν ὑποστῆσαι τὸ ξίφος, ἐκείνον δὲ ῥύμη προσβαλόντα τὸ στέρον καὶ διώσαντα συντόμιος ἀποθανεῖν.

Τοῦτον δὲ τὸν Στράωνα Μεσσάλας ἑταῖρος ὢν Βρούτῳ 53 Καίσαρι διαλλαγεὶς ἐπὶ σχολῆς ποτὲ προσήγαγε, καὶ δακρύσας εἶπεν "οὗτός ἐστιν, ὦ Καῖσαρ, ὁ ἀνὴρ ὁ τῷ ἐμῷ Βρούτῳ τὴν τελευταίαν ὑπουργήσας χάριν." ἀποδεξάμενος οὖν ὁ Καῖσαρ ἔσχεν αὐτὸν ἐν τε τοῖς πόνοις καὶ ἐν τοῖς περὶ Ἰκκίον ἀγῶσιν ἕνα τῶν περὶ αὐτὸν ἀγαθῶν γενομένων Ἑλλήνων. αὐτὸν δὲ τὸν Μεσσάλαν λέγουσιν ὕστερον ἐπαινούμενον ὑπὸ Καίσαρος ὅτι, καίπερ ἐν Φιλίπποις πολεμιώτατος αὐτοῖς γενόμενος διὰ Βρούτον, ἐν Ἰκκίῳ προθυμώτατος ἑαυτὸν παρέσχεν "ἐγὼ τοι" φάναι "ὦ Καῖσαρ, αἰεὶ τῆς βελτίονος καὶ δικαιότερας [τιμῆς καὶ] μερίδος ἐγενόμην."

Τὸν δὲ Βρούτον ὁ Ἀντώνιος ἀνευρὼν τεθνηκότα τὸ μὲν 3 σῶμα τῇ πολυτελεστάτῃ τῶν ἑαυτοῦ φοινικίδων περιβαλεῖν ἐκέλευσεν, ὕστερον δὲ τὴν φοινικίδα νεκλεμμένην αἰσθόμενος ἀπέκτεινε τὸν ὑφελόμενον· τὰ δὲ λείψανα πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Βρούτου Σεργιλίαν ἀπέπεμψε. Πορζιαν δὲ τὴν Βρούτου γυναῖκα Νικόλαος ὁ φιλόσοφος ἱστορεῖ καὶ Ἐαλέριος Μάξιμος βουλομένην ἀποθανεῖν, ὡς οὐδεὶς ἐπέτρεπε τῶν φίλων ἀλλὰ προσέκειντο καὶ παρε-

φύλακτον, ἐκ τοῦ πυρὸς ἀναρπάσασαν ἄνθρακας καταπιεῖν, καὶ τὸ στόμα συγκλείσασαν καὶ μύσασαν οὕτω διαφθαρήναι. καίτοι φέρεται τις ἐπιστολὴ Βρούτου πρὸς τοὺς φίλους ἐγκαλοῦντος αὐτοῖς καὶ ὀλοφυρομένου περὶ τῆς Πορκίας ὡς ἀμεληθείσης ὑπ' αὐτῶν καὶ προελομένης διὰ νόσον καταλιπεῖν τὸν βίον. ἔοικεν οὖν ὁ Νικόλαος ἠγνοηκέναι τὸν χρόνον, ἐπεὶ τό γε πάθος καὶ τὸν ἔρωτα τῆς γυναικὸς καὶ τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς ὑπονοῆσαι δύδωσι καὶ τὸ ἐπιστόλιον, εἴπερ ἄρα τῶν γνησίων ἐστίν.

1 Πολλῶν τοίνυν τοῖς ἀνδράσιν ὑπαρξάντων καλῶν, ἐν τοῖς πρώτοις δὲ τοῦ μεγίστους ἐλαχίσταις ἀφορμαῖς γενέσθαι, τοῦτο τῷ Δίῳι κάλλιστον ἐστίν. οὐ γὰρ εἶχε τὸν ἀμφισβητοῦντα, καθάπερ ὁ Βρούτος Κάσσιον, ἄνδρα πρὸς μὲν ἀρετὴν καὶ δόξαν οὐχ ὁμοίως ἀξιόπιστον, εἰς δὲ τὸν πόλεμον οὐκ ἐλάττονας τόλμη καὶ δεινότητι καὶ πράξει συμβολὰς παρασχόμενον, ᾧ γε καὶ τοῦ παντὸς ἔργου προσποιούσιν ἔνιοι τὴν ἀρχήν, ἠγεμόνα τῆς ἐπὶ Καίσαρα γνώμης τοῦτον ἀτρεμοῦντι Βρούτῳ γενέσθαι λέγοντες.

2 Δίῳν δ' ὡσπερ ὄπλα καὶ πλοῖα καὶ στρατιωτικὴν δύναμιν, οὕτω καὶ φίλους καὶ συνεργοὺς ἐπὶ τὴν πράξιν αὐτὸς ἑαυτῷ φαίνεται κτησάμενος. οὐ μὴν οὐδ' ὡς Βρούτος ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν καὶ τοῦ πολέμου πλοῦτον ἔσχε καὶ δύναμιν, οὕτω καὶ Δίῳν, - ἀλλὰ τῷ πολέμῳ προεισήνεγκεν αὐτὸς τὸν ἑαυτοῦ πλοῦτον, ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθέριας τοῖς τῆς φυγῆς ἐροδίοις προκαταχρησάμενος. ἔτι δὲ Βρούτος μὲν καὶ Κάσσιος, οὐκ ὄν ἀσφαλὲς ἠσυχίαν ἄγειν ἐκπεσοῦσι τῆς Ρώμης, ἀλλ' ὠφληκόσι δίκην θανάτου καὶ διωκομένοις, ἀναγκαίως εἰς τὸν πόλεμον κατέφυγον, καὶ τὰ σώματα τοῖς ὄπλοις παρακαταθέμενοι διεκινδύνευσαν ὑπὲρ αὐτῶν τὸ πλεόν ἢ τῶν πολιτῶν, Δίῳν δ' ἀδεέστερον (ἐν) τῇ φυγῇ τοῦ φυγαδεύσαντος τυράννου καὶ ἥδιον διάγων ἀνέρριψεν ἐκὼν κίνδυνον τοσοῦτον ἐπὶ τῷ σῶσαι Σικελίαν.

2 Καὶ μὴν οὐχ ὅμοιον Διονυσίου Συρακουσίοις ἢ Καίσαρος ἀπαλλαγῆναι Ῥωμαίοις. ὁ μὲν γὰρ οὐτ' ἠρνεῖτο τύραννος εἶναι κακῶν τε μυρίων ἐμπεπλήκει Σικελίαν· ἡ δὲ Καίσαρος ἀρχὴ συνισταμένη μὲν οὐκ ὀλίγα τοῖς ἐναν-

τιομένοις πράγματα παρέσχε, δεξαμένοις δὲ καὶ κρατη-
 θεῖσιν ὄνομα καὶ δόκησις ἐράνη μόνον, ἔργον δ' ἀπ' αὐτῆς
 οὐδὲν ὠμὸν οὐδὲ τυραννικὸν ὑπῆρξεν, ἀλλὰ καὶ δεομένοις
 ἔδοξε τοῖς πράγμασι μοναρχίας πραότατος ὥσπερ ἰατρὸς
 ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δαίμονος δεδῶσθαι. διὸ Καίσαρα μὲν εὐ-²
 θύς ἐπόθησεν ὁ Ῥωμαίων δῆμος, ὥστε χαλεπὸς γενέσθαι
 καὶ ἀπαραίτητος τοῖς ἀπεκτινοῦσι, Δίωνα δ' ἢ Διονυσίου
 πάρεσις ἐκ Συρακουσῶν καὶ τὸ μὴ κατασκάψαι τοῦ προ-
 τέρου τυράννου τὸν τάφρον ἐπαίτιον μάλιστα πρὸς τοὺς
 πολίτας ἐποίησεν.

Ἐν αὐταῖς τοῖνυν ταῖς πολεμικαῖς πράξεσιν ὁ μὲν Δίων³
 ἄμειπτος γέγονε στρατηγός, ὡς μὲν αὐτὸς ἐβουλεύετο τοῖς
 πράγμασιν ἄριστα χρώμενος, ἃ δ' ἐπταίσθη δι' ἑτέρους
 ἀναλαβὼν καὶ μεταστήσας ἐπὶ τὸ βέλτιον· ὁ δὲ Βρούτος²
 τὸν ἔσχατον ἀγῶνα ὑπὲρ τῶν ὅλων οὐδ' ὑποστήναι δοκεῖ
 φρονίμως οὔτε σφραλεῖς ἐπανόρθωσιν εὔρειν, ἀλλ' ἀπεῖπε
 καὶ προεῖτο τὰς ἐλπίδας οὐδ' ὅσον Πομπήιος ἐπιτολιμή-
 σασ τῇ τύχῃ, καὶ ταῦτα πολλῆς μὲν αὐτόφθι λειπομένης
 ἐλπίδος ἐν τοῖς ὅπλοις, ταῖς δὲ ναυσὶ κρατῶν πάσης βε-
 βάλως τῆς θαλάσσης. ὁ δὲ μέγιστόν ἐστιν ὧν ἐγκαλοῦσι³
 Βρούτῳ, τὸ σωθέντα τῇ Καίσαρος χάριτι καὶ σώσαντα
 τῶν συναλωζότων ὅσους ἐβούλετο καὶ φίλον νομιζόμενον
 καὶ προτιμηθέντα πολλῶν αὐτόχειρα τοῦ σώσαντος γενέ-
 σθαι, τοῦτ' οὐκ ἂν τις εἴποι κατὰ Δίωνα, ἀλλὰ τούναν-
 τιον οἰκεῖος μὲν ὧν Διονυσίῳ καὶ φίλος ὄρθου τὰ πρά-
 γματα καὶ συνδιεφύλαττεν, ἐκλεσῶν δὲ τῆς πατρίδος καὶ
 ἀδικηθεῖς περὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν οὐσίαν ἀπολέσας ἐκ
 προφανοῦς εἰς πόλεμον κατέστη νόμιμον καὶ δίκαιον. ἢ⁴
 τοῦτ' ἀντιστρέφει πρῶτον; ὁ γὰρ εἰς ἔπαινον ὑπάρχει
 τοῖς ἀνδράσι μέγιστον, ἢ πρὸς τοὺς τυράννους ἀπέχθεια
 καὶ μισοπονηρία, τοῦτ' εἰλικρινές ἐστι τῷ Βρούτῳ καὶ
 καθαρὸν (ἰδίᾳ γὰρ οὐδὲν ἐγκαλῶν Καίσαρι τῆς κοινῆς
 προεκινδύνευεν ἐλευθερίας). ὁ δ' εἰ μὴ κακῶς ἔπαθεν
 αὐτός, οὐκ ἂν ἐπολέμησεν. καὶ τοῦτο δηλοῦται ταῖς Πλά-⁵
 τῶνος ἐπιστολαῖς, ἐξ ὧν δῆλός ἐστιν ὡς ἀποβληθεῖς τῆς
 τυραννίδος, οὐκ ἀποστάς κατέλυσε Διονύσιον. ἔτι Βρού-
 τον μὲν καὶ Πομπηίῳ φίλον ἐποίησεν ἐχθρὸν ὄντα, καὶ

πολέμιον Καίσαρι, τὸ κοινῇ συμφέρον, ὡς ἔχθρας ὄρω καὶ φιλίας ἐνὶ χρώμενον τῷ δικαίῳ· Δίων δὲ πρὸς χάριν ὄρθου πολλὰ Διονύσιον, ὅτ' ἦν βέβαιος αὐτῷ, καὶ πρὸς ὄργην ἀπιστηθεὶς ἐπολέμησεν. διὸ τούτῳ μὲν οὐδ' οἱ φίλοι πάντες ἐπίστευσαν ὡς μεταστήσας Διονύσιον οὐκ ἂν βεβαιώσαιτο τὴν ἀρχὴν αὐτῷ, πραοτέρῳ τυραννίδος ὀνόματι παραγαγὼν τοὺς πολίτας, περὶ δὲ τοῦ Βρούτου τῶν ἐχθρῶν ἦν ἀκούειν ὅτι μόνος τῶν ἐπὶ Καίσαρα συναραμένων ἓνα προύθετο σκοπὸν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν πάτριον ἀποδοῦναι Ῥωμαίοις πολιτείαν.

4 Ἄνευ γε μὴν τούτων ὁ πρὸς Διονύσιον ἀγὼν οὐχ ὅμοιος ἦν δὴ πού τῷ πρὸς Καίσαρα. Διονυσίου μὲν γὰρ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν κατεφρόνησε τῶν συνήθων ἐν μέθαις καὶ κύβοις καὶ γυναιξὶ τὰς πλείστας ποιουμένου διατριβάς· τὸ δὲ τὴν Καίσαρος κατάλυσιν εἰς νοῦν ἐμβαλέσθαι καὶ μὴ φοβηθῆναι τὴν δεινότητα καὶ δύναμιν καὶ τύχην, οὗ καὶ τοῦνομα τοὺς Παρθυαίων καὶ Ἰνδῶν βασιλεῖς οὐκ εἶα καθεύδειν, ὑπερφυοῦς ἦν ψυχῆς καὶ πρὸς μηθὲν ὑφίεσθαι
2 φόβῳ τοῦ φρονήματος δυναμένης. διὸ τῷ μὲν ὀφθέντι μόνον ἐν Σικελίᾳ μυριάδες οὐκ ὀλίγαι συνέστησαν ἐπὶ Διονύσιον· ἡ δὲ Καίσαρος δόξα καὶ πεσόντος ὄρθου τοὺς φίλους, καὶ τοῦνομα τὸν χρησάμενον ἤρεν ἐκ παιδὸς ἀμηχάνου πρῶτον εὐθὺς εἶναι Ῥωμαίων, ὡς ἀλεξιφάρμακον τοῦτο πρὸς τὴν Ἀντωνίου περιεψάμενον ἐχθραν καὶ δύ-
3 ναμιν. εἰ δὲ φήσῃ τις ὅτι μεγάλοις μὲν ἀγῶσιν ὁ Δίων ἐξέβαλε τὸν τύραννον, Καίσαρα δὲ Βρούτος ἔκτεινε γυμνὸν καὶ ἀφύλακτον, αὐτὸ τοῦτο δεινότητος ἄκρας καὶ στρατηγίας ἦν ἔργον, ἄνδρα τοσαύτην περιβεβλημένον δύναμιν ἀφύλακτον λαβεῖν καὶ γυμνόν· οὐ γὰρ ἐξαίφνης οὐδὲ μόνος ἢ σὺν ὀλίγοις ἐπιπεσὼν ἀνείλεν, ἀλλ' ἐκ πολλοῦ συνθεὶς τὸ βούλευμα καὶ μετὰ πολλῶν ἐπιθέμενος, ὧν οὐδεὶς ἐψεύσατ' αὐτόν· ἢ γὰρ εὐθὺς ἔκρινε τοὺς ἀρίστους, ἢ τῷ
4 προκρίναι τοὺς πιστευθέντας ἀγαθούς ἐποίησεν. Δίων δ' εἴτε κρίνας κακῶς ἐπίστευσεν ἑαυτὸν πονηροῖς εἴτε χρώμενος ἐποίησεν ἐκ χρηστῶν πονηρούς, οὐδέτερον παθεῖν ἀνδρὶ φρονίμῳ προσῆκεν. ἐπιτιμᾶ δὲ καὶ Πλάτων αὐτῷ τοιοῦτους ἐλομένῳ φίλους ὑφ' ὧν ἀπώλετο.

Καὶ Δίωνος μὲν τιμωρὸς οὐδεὶς ἐφάνη πεσόντος· ἀλλὰ 5
 Βρούτον καὶ τῶν πολεμίων Ἀντώνιος μὲν ἔθαψεν ἐνδόξως,
 Καῖσαρ δὲ καὶ τὰς τιμὰς ἐτήρησεν. ἔστηκε δὲ χαλκοῦς
 ἀνδριάς ἐν Μεδιολάνῳ τῆς ἐντὸς Ἄλπεων Γαλατίας. τοῦ-
 τον ὕστερον ἰδὼν ὁ Καῖσαρ εἰκονικὸν ὄντα καὶ χαριέντως
 εἰργασμένον παρῆλθεν· εἶτ' ἐπιστὰς μετὰ μικρὸν ἀκρω-
 μένων πολλῶν τοὺς ἄρχοντας ἐκάλει, φάσκων ἔκσπονδον
 αὐτῶν τὴν πόλιν εἰληφέναι πολέμιον ἔχουσαν παρ' αὐτῆ.
 τὸ μὲν οὖν πρῶτον ὡς εἰκὸς ἤρνούντο, καὶ τίνα λέγοι δια- 2
 ποροῦντες εἰς ἀλλήλους ἀπέβλεψαν· ὡς δ' ἐπιστρέψας ὁ
 Καῖσαρ πρὸς τὸν ἀνδριάντα καὶ συναγαγὼν τὸ πρόσωπον
 “ἀλλ' οὐχ οὗτος” ἔφη “πολέμιος ὢν ἡμέτερος ἐνταῦθα
 ἔστηκεν;” ἔτι μᾶλλον καταπλαγέντες ἐσιώπησαν. ὁ δὲ
 μειδιάσας ἐπήνεσέ τε τοὺς Γαλάτας ὡς τοῖς φίλοις καὶ
 παρὰ τὰς τύχας βεβαίους ὄντας, καὶ τὸν ἀνδριάντα κατὰ
 χάραν μένειν ἐκέλευσεν.

ΑΡΤΟΞΕΡΞΗΣ.

Ὁ μὲν πρῶτος Ἀρτοξέρξης, τῶν ἐν Πέρσαις βασιλέων
 πραότητι καὶ μεγαλοψυχίᾳ πρωτεύσας, Μακρόχειρ ἐπε-
 καλεῖτο τὴν δεξιὰν μείζονα τῆς ἐτέρας ἔχων, Ξέρξου δ' ἦν
 υἱός· ὁ δὲ δεύτερος, περὶ οὗ τάδε γράφεται, Μνήμων ἐπι-
 κληθεὶς ἐκ θυγατρὸς ἦν ἐκείνου. Δαρείου γὰρ καὶ Παρυ-
 σάτιδος παῖδες ἐγένοντο τέσσαρες, πρεσβύτατος μὲν Ἀρ-
 τοξέρξης, μετ' ἐκείνον δὲ Κῦρος, νεώτεροι δὲ τούτων
 Ὀστάνης καὶ Ὀξάθρης. ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἀπὸ Κύρου τοῦ 2
 παλαιοῦ τοῦνομα ἔσχεν, ἐκείνῳ δ' ἀπὸ τοῦ ἡλίου γενέ-
 σθαι φασί (κῦρον γὰρ καλεῖν Πέρσας τὸν ἥλιον)· ὁ δ'
 Ἀρτοξέρξης Ἀρσίκας πρότερον ἐκαλεῖτο. καίτοι Δείνων
 φησὶν ὅτι Ὀάρης. ἀλλὰ τὸν Κτησίαν, εἰ καὶ τᾶλλα μύ-
 θων ἀπιθάνων καὶ παραφύρων ἐμβέβληκεν εἰς τὰ βιβλία
 παντοδαπὴν πυλαίαν, οὐκ εἰκὸς ἐστὶν ἀγνοεῖν τοῦνομα
 τοῦ βασιλέως παρ' ᾧ διέτριβε θεραπεύων αὐτὸν καὶ γυ-
 ναῖκα καὶ μητέρα καὶ παῖδας.

Ὁ μὲν οὖν Κῦρος ἔντονον τι καὶ σφοδρὸν εὐθύς ἐκ 2
 πρώτης ἡλικίας εἶχεν, ἄτερος δὲ πραότερος ἐδόκει περὶ

πάντα καὶ ταῖς ὁρμαῖς φύσει μαλακώτερος εἶναι. γυναῖκα δὲ καλὴν καὶ ἀγαθὴν ἔλαβε μὲν τῶν γονέων κελευόντων, ἐφύλαξε δὲ κωλύοντων· τὸν γὰρ ἀδελφὸν αὐτῆς ἀποκτεί-
 2 νας ὁ βασιλεὺς ἐβουλεύετο κάκεινην ἀνελεῖν, ὁ δ' Ἀρσίκας τῆς μητρὸς ἐκέτης γενόμενος καὶ πολλὰ κατακλαύσας μόλις ἔπεισε μὴτ' ἀποκτεῖναι μὴτ' αὐτοῦ διαστῆσαι τὴν ἀνθρω-
 πον. ἡ δὲ μήτηρ ὑπῆρχε τὸν Κῦρον μᾶλλον φιλοῦσα καὶ βουλομένη βασιλεύειν ἐκείνον. διὸ καὶ τοῦ πατρὸς νο-
 σοῦντος ἤδη μετάπεμπος ἀπὸ θαλάσσης γενόμενος παν-
 3 τάπασιν ἀνέβαινεν εὐέλπις ὢν, ὡς κατειργασμένης ἐκείνης διάδοχον αὐτὸν ἀποδειχθῆναι τῆς ἀρχῆς. καὶ γὰρ εἶχεν εὐπρεπῆ λόγον ἡ Παρύσατις, ἧ καὶ Ξέρξης ὁ παλαιὸς ἐχρήσατο Δημαράτου διδάξαντος, ὡς Ἀρσίκαν μὲν ἰδιώτη Κῦρον δὲ βασιλεύοντι Δαρείῳ τέκνοι. οὐ μὴν ἔπεισεν, ἀλλ' ὁ πρεσβύτερος ἀπεδείχθη βασιλεὺς, Ἀρτοξέρξης μετονο-
 4 μασθεὶς, Κῦρος δὲ Λυδίας σατραπῆς καὶ τῶν ἐπὶ θαλάσσης στρατηγός.

3 Ὀλίγω δ' ὕστερον ἢ τελευτῆσαι Δαρεῖον ἐξήλασεν εἰς Πασαργάδας ὁ βασιλεὺς; ὅπως τελεσθεῖη τὴν βασιλικὴν τελετὴν ὑπὸ τῶν ἐν Πέρσαις ἱερέων. ἔστι δὲ Θεᾶς πολε-
 2 μικῆς ἱερόν, ἣν Ἀθηναῖαν ἂν τις εἰκάσειεν. εἰς τοῦτο δεῖ τὸν τελούμενον παρελθόντα τὴν μὲν ἰδίαν ἀποθέσθαι στολήν, ἀναλαβεῖν δὲ ἣν Κῦρος ὁ παλαιὸς ἐφόρει πρὶν ἢ βασιλεὺς γενέσθαι, καὶ σύκων παλάθης ἐμφραγόντα τερ-
 3 μίνθου κατατραγεῖν καὶ ποτήριον ἐκπιεῖν ὀξυγάλακτος. εἰ δὲ πρὸς τούτοις ἕτερόν τι δρῶσιν, ἀδηλόν ἐστι τοῖς ἄλλοις. ταῦτα δρᾶν Ἀρτοξέρξου μέλλοντος ἀφίκετο Τισα-
 4 ρφέρνης πρὸς αὐτὸν ἄγων ἓνα τῶν ἱερέων, ὃς ἐν παισὶ Κύρου τῆς νομιζομένης ἀγωγῆς ἐπιστάτης γενόμενος καὶ διδάξας μαγεύειν αὐτὸν οὐδενὸς ἦπτον ἐδόκει Περσῶν ἀνιᾶσθαι μὴ ἀποδειχθέντος ἐκείνου βασιλέως· διὸ καὶ
 5 πίστιν ἔσχε κατηγορῶν Κύρου. κατηγορεῖ δ' ὡς μέλλοντος ἐνεδρεῦειν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐπειδὴν ἐκδύηται τὴν ἐσθῆτα ὁ βασιλεὺς, ἐπιτίθεσθαι καὶ διαφθεῖρειν αὐτόν. οἱ μὲν ἐκ ταύτης τῆς διαβολῆς τὴν σύλληψιν γενέσθαι φασίν, οἱ δὲ καὶ παρελθεῖν τὸν Κῦρον εἰς τὸ ἱερόν
 6 καὶ παραδοθῆναι κρυπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἱερέως. μέλλοντα

δ' αὐτὸν ἤδη ἀποθνήσκειν ἢ μήτηρ περισχοῦσα ταῖς ἀγκάλαις καὶ τοῖς βοστρύχοις περιελίξασα καὶ συλλαβοῦσα τὸν ἐκείνου τράχηλον πρὸς τὸν αὐτῆς, ὀδυρομένη πολλὰ καὶ ποτνωμένη παρητήσατο καὶ κατέπεμψεν αὐθις ἐπὶ θάλατταν, οὐκ ἀγαπῶντα τὴν ἀρχὴν ἐκείνην, οὐδὲ μεμνημένον τῆς διέσεως ἀλλὰ τῆς συλλήψεως, καὶ δι' ὄργην σπαργῶντα μᾶλλον ἢ πρότερον ἐπὶ τὴν βασιλείαν.

Ἔνιοι δέ φασιν οὐκ ἀρχούμενον οἷς ἐλάμβανεν εἰς τὸ 4
καθ' ἡμέραν δεῖπνον ἀποστῆναι βασιλέως, εὐήθη λέγοντες·
εἰ γὰρ ἄλλο μηδέν, ἀλλ' ἢ μήτηρ ὑπῆρχε χρῆσθαι καὶ λαμβάνειν ὅσα βούλοιο τῶν αὐτῆς παρέχουσα καὶ διδοῦσα.
μαρτυρεῖ δὲ τῷ πλούτῳ καὶ τὸ μισθοφορικὸν πολλαχόθι
διὰ τῶν φίλων καὶ ξένων αὐτῷ παρατρεφόμενον, ὡς Ξενοφῶν εἴρηκεν· ἀθρόους μὲν γὰρ οὐ συνήγαγεν ἔτι τὴν
παρασκευὴν ἐπικρυπτόμενος, ἀλλαχόθι δ' ἄλλους ἐπὶ πολ-
λαῖς προφάσεσι ξενολογοῦντας εἶχεν. βασιλέως δ' ἢ τε 2
μήτηρ παροῦσα τὰς ὑποψίας ἀφήρει, καὶ Κύρος αὐτὸς
αἰεὶ θεραπευτικῶς ἔγραφε, τὰ μὲν αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ,
τὰ δὲ Τισαφέρνης ἀντικατηγορῶν ὡς δὴ πρὸς ἐκείνον
αὐτῷ ζήλου καὶ ἀγῶνος ὄντος. ἦν δὲ τις καὶ μέλλησις ἐν
τῇ φύσει τοῦ βασιλέως, ἐπιείκεια φαινομένη τοῖς πολλοῖς.
ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ πάνυ ζηλοῦν ἔδοξε τὴν Ἀρτοξέρξου τοῦ 3
ὁμωνύμου πραότητα, ἠδίω τε ἑαυτὸν παρέχων ἐντυγχά-
νεσθαι καὶ περὶ τὸ τιμᾶν καὶ χαρίζεσθαι τὸ κατ' ἀξίαν
ὑπερβάλλον, κολάσεως δὲ πάσης ἀφαιρῶν τὸ ἐφυβρίζον
καὶ ἠδόμενον, ἐν δὲ τῷ δέχεσθαι χάριτας οὐχ ἦττον τοῖς
διδούσιν ἢ τοῖς λαμβάνουσιν ἐν τῷ δίδοναι φαινόμενος
εὐχαρις καὶ φιλόανθρωπος. οὐδὲν γὰρ ἦν οὕτω μικρὸν τι 4
τῶν διδομένων ὃ μὴ προσεδέξατο προθύμως, ἀλλὰ καὶ
ρόαν μίαν ὑπερφυῆ μεγέθει προσενέγκαντος Ὁμίσου τινὸς
αὐτῷ “νῆ τὸν Μίθραν” εἶπεν “οὗτος ὁ ἀνὴρ καὶ πόλιν
ἂν ἐκ μικρᾶς ταχὺ ποιήσειε μεγάλην πιστευθεῖς.” ἐπεὶ 5
δ' ἄλλων ἄλλα προσφερόντων καθ' ὁδὸν αὐτουργὸς ἀνθρω-
πος οὐδὲν ἐπὶ καιροῦ φθάσας εὐρεῖν τῷ ποταμῷ προσ-
έδραμε καὶ ταῖν χεροῖν ὑπολαβὼν τοῦ ὕδατος προσήνε-
γεν, ἥσθεῖς ὁ Ἀρτοξέρξης φιάλην ἐπέμψεν αὐτῷ χρυσῆν
καὶ χιλίους δαρεικοῦς. Εὐκλείδα δὲ τῷ Λάκωνι πολλὰ

- παρρησιαζομένῳ πρὸς αὐτὸν ἀβραδῶς ἐκέλευσεν εἰπεῖν τὸν χιλιάρχον ὅτι σοὶ μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἃ βούλει, ἐμοὶ² δὲ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν. ἐν δὲ θήρᾳ τινὶ Τηριβάζου δείξαντος αὐτῷ τὸν κάνδυν ἐσχισμένον ἠρώτησεν ὅ τι δεῖ ποιεῖν, ἐκείνου δ' εἰπόντος " ἄλλον αὐτὸς ἐνδυσαι, τοῦτον δ' ἐμοὶ δός " οὕτως ἐποίησεν, εἰπὼν " δίδωμι μὲν ὦ Τηριβάζε σοὶ τοῦτον, φορεῖν δ' ἀπαγορεύω." τοῦ δὲ Τηριβάζου μὴ φροντίσαντος (ἦν γὰρ οὐ πονηρός, ὑπόκουρος δὲ καὶ παράφορος), ἀλλὰ τὸν τε κάνδυν εὐθύς ἐκείνον ἐνδύντος καὶ δέξαια χρυσᾶ καὶ γυναικεῖα τῶν βασιλικῶν περιθεμένου, πάντες μὲν ἠγανάκτουν (οὐ γὰρ ἔξῃην), ὁ μὲντοι βασιλεὺς κατεγέλασε καὶ εἶπε " δίδωμί σοι καὶ τὰ χρυσία φορεῖν ὡς γυναικὶ καὶ τὴν στολὴν ὡς μαινομένῳ." ³ τραπεζῆς δὲ τῆς αὐτῆς μηδενὸς μετέχοντος ἀλλ' ἢ μητρὸς βασιλέως ἢ γαμετῆς γυναικὸς, καθεζομένων τῆς μὲν ὑπ' αὐτὸν τῆς δὲ μητρὸς ὑπὲρ αὐτόν, Ἀρτοξέρξης καὶ τοὺς ἀδελφούς ἐπὶ τὴν αὐτὴν ἐκάλει τράπεζαν, Ὀστάνην καὶ Ὀξάθρην, νεωτέρους ὄντας. ἐν δὲ τοῖς μάλιστα κεχαρισμένην ὄψιν παρεῖχε τοῖς Πέρσαις ἢ τῆς γυναικὸς Στατεΐρας ἀρμάμαξα γυμνὴ τῶν παραπετασμάτων αἰεὶ προφερομένη καὶ διδοῦσα ταῖς δημότισιν ἀσπάσασθαι αὐτὴν καὶ προσελθεῖν, ὅθεν ἠγαπᾶτο τοῖς πολλοῖς ἢ βασιλεια.
- ⁶ Τὸν μὲντοι Κῦρον οἱ νεωτεριστὰὶ καὶ πολυπράγμονες ὡς λαμπρὸν ἄνδρα τῆ ψυχῆ καὶ πολεμικὸν διαφερόντως καὶ φιλέταιρον ᾤοντο τὰ πράγματα ποθεῖν, καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἡγεμονίας βασιλέως δεῖσθαι φρόνημα καὶ φιλο² τιμίαν ἔχοντος. οὐχ ἦντον οὖν τοῖς ἄνω πιστεύων ὁ Κῦρος ἢ τοῖς περὶ αὐτὸν ἐπεχείρει τῷ πολέμῳ, καὶ Λακεδαιμονίοις ἔγραψε παρακαλῶν βοηθεῖν καὶ συνεκπέμπειν ἄνδρας, οἷς ἔφη δώσειν, ἂν μὲν πεζοὶ παρῶσιν, ἵππους, ἂν δ' ἵππεῖς, συνωρίδας, ἂν δ' ἄγρους ἔχωσι, κώμας, ἂν δὲ κώμας, πόλεις· μισθοῦ δὲ τοῖς στρατενομένοις οὐκ ἀριθμὸν ἀλλὰ μέτρον ἔσεσθαι. ³ μεγαληγορῶν δὲ περὶ αὐτοῦ πολλὰ καὶ καρδίαν ἔφη τοῦ ἀδελφοῦ φορεῖν βαρύτεραν καὶ φιλοσοφεῖν μᾶλλον καὶ μαγεύειν βέλτιον, οἶνον δὲ πλεονα πίνειν καὶ φέρειν· ἐκείνον δ' ὑπὸ δειλίας καὶ

μαλακίας ἐν μὲν τοῖς κυνηγεσίοις μηδ' ἐφ' ἵππου, ἐν δὲ τοῖς κινδύνοις μηδ' ἐπὶ τοῦ θρόνου καθῆσθαι. Λακεδαιμόνιοι μὲν οὖν σκυτάλην πρὸς Κλέαρχον ἀπέστειλαν ὑπηρετεῖν Κύρῳ πάντα κελεύοντες· ὁ δὲ Κύρος ἀνέβαινεν ἐπὶ 4 βασιλέα βαρβαρικὴν τε πολλὴν ἔχων δύναμιν καὶ μισθοφόρους Ἕλληνας ὀλίγῳ τρισχιλίων καὶ μυρίων ἀποδέοντας, ἄλλας ἐπ' ἄλλαις ποιούμενος προφάσεις τῆς στρατείας. οὐ μὴν ἔλαθέ γε εἰς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ἦκε βασιλεῖ Τισαφέρνης αὐτάγγελος, καὶ πολὺς θόρυβος εἶχε τὰ βασιλεια, τῆς τε Παρυσάτιδος τὴν πλείστην αἰτίαν τοῦ πολέμου φερομένης, καὶ τῶν φίλων αὐτῆς ἐν ὑποψίαις ὄντων καὶ διαβολαῖς. μάλιστα δ' ἠγία τὴν Παρυσάτιν ἢ 5 Στάτειρα τῷ πολέμῳ περιπαθοῦσα καὶ βοῶσα “ποῦ νῦν αἱ πίστεις ἐκεῖναι; ποῦ δ' αἱ δεήσεις, αἷς ἐξελομένη τὸν ἐπιβουλεύσαντα τῷ ἀδελφῷ πολέμου καὶ κακῶν ἐμπέπληκας ἡμᾶς;” ἐκ δὴ τούτων μισοῦσα τὴν Στάτειραν ἢ Παρυσάτις, καὶ φύσει βαρύνθυμος οὔσα καὶ βάρβαρος ἐν ὄργαις καὶ μνησικακίαις, ἐπεβούλευεν αὐτὴν ἀνελεῖν. ἐπεὶ 6 δὲ Δείνων μὲν ἐν τῷ πολέμῳ συντελεσθῆναι τὴν ἐπιβουλήν εἶρηξε, Κτησίας δ' ὕστερον, ὃν οὔτ' ἀγνοεῖν τὸν χρόνον εἰκὸς ἐστὶ παρόντα ταῖς πράξεσιν, οὔτε ἐκὼν αἰτίαν εἶχεν ἐκ τοῦ χρόνου μεταστῆσαι τὸ ἔργον, ὡς ἐπράχθη διηγούμενος, οἷα πάσχει πολλάκις ὁ λόγος αὐτοῦ πρὸς τὸ μυθῶδες καὶ δραματικὸν ἐκτρεπόμενος τῆς ἀληθείας, τοῦτο μὲν ἦν ἐκεῖνος ἀπέδωκε χώραν ἕξει.

Κύρῳ δὲ προσιόντι φῆμαι καὶ λόγοι προσέπιπτον, ὡς 7 οὐ μάχεσθαι βασιλέως εὐθὺς ἔγνωκός οὐδὲ συνδραμεῖν εἰς χεῖρας αὐτῷ σπεύδοντος, ἀλλ' ἐν Πέρσαις ὑπομένειν ἄχρι ἂν αἱ δυνάμεις ἐκεῖ πανταχόθεν συνέλθωσι. καὶ γὰρ τάφρον εὖρος ὄργυιῶν δέξα καὶ βάθος ἴσων ἐπὶ σταδίουσ διὰ τοῦ πεδίου τετραχοσίους ἐνέβαλεν· καὶ ταύτης τε περιεῖδε τὸν Κύρον ἐντὸς παρελθόντα καὶ Βαβυλῶνος αὐτῆς οὐ μακρὰν γενόμενον. Τηριβάζου δ', ὡς φασί, πρῶ- 2 του τολμήσαντος εἰπεῖν ὡς οὐ δεῖ φυγομαχεῖν οὐδὲ Μηδίας ἐκστάντα καὶ Βαβυλῶνος ἅμα καὶ Σούσων ἐνδύεσθαι τῇ Περσίδι, πολλαπλασίαν μὲν ἔχοντα δύναμιν τῶν πολεμίων, μυρίους δὲ σατράπας καὶ στρατηγούς Κύρου

καὶ φρονεῖν καὶ μάχεσθαι βελτίονας, ὤρμησε διαγωνίσα-
 3 σθαι τὴν ταχίστην. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐξαίρνης κατα-
 φανείς ἐνενήκοντα μυριάσι στρατοῦ διακεκοσμημέναις λαμ-
 πρῶς τοὺς πολεμίους ἀσυντάκτους καὶ ἀνόπλους διὰ τὸ
 φαρρεῖν καὶ καταφρονεῖν ὁδοιποροῦντας ἐξέπληξε καὶ συν-
 ετάρραξεν, ὥστε σὺν θορόβῳ καὶ βοῇ πολλῇ μόλις εἰς τά-
 ξιν καθίστασθαι τὸν Κῦρον· ἔπειτα σιγῇ καὶ σχέδην ἐπά-
 γων θαῦμα τοῖς Ἑλλησι τῆς εὐταξίας παρεῖχε, κραυγὰς
 ἀτάκτους καὶ σκιρτήματα καὶ πολὺν τάραχον αὐτῶν καὶ
 4 διασπασμὸν ἐν πλήθει τοσοῦτῳ προσδεχομένοις. εὖ δὲ
 καὶ κατὰ τοὺς Ἑλληνας ἀντέταξε τῶν ὄρεπανηφόρων τὰ
 ῥωμαλεώτατα πρὸ τῆς ἑαυτοῦ φάλαγγος, ὡς πρὶν ἐν χερσὶ
 γενέσθαι διακόψοντα τὰς τάξεις βίᾳ τῆς εἰσελάσειος.

8 Τὴν δὲ μάχην ἐκείνην πολλῶν μὲν ἀπηγγελκότων, Ξε-
 νοφῶντος δὲ μόνον οὐχὶ δεικνύοντος ὄψει, καὶ τοῖς πρά-
 γμασιν ὡς οὐ γεγενημένοις ἀλλὰ γινομένοις ἐφιστάντος
 ἀεὶ τὸν ἀκροατὴν ἐμπαθῆ καὶ συγκινδυνεύοντα διὰ τὴν
 ἐνάργειαν, οὐκ ἔστι νουν ἔχοντος ἐπεξηγεῖσθαι, πλὴν ὅσα
 2 τῶν ἀξίων λόγου παρήλθεν εἰπεῖν ἐκείνον. ὁ μὲν οὖν
 τόπος ἐν ᾧ παρετάξαντο, Κούναξα καλεῖται καὶ Βαβυ-
 λῶνός ἀπέχει σταδίου πεντακοσίου· Κῦρον δὲ πρὸ τῆς
 μάχης Κλέαρχου παρακαλοῦντος ἐξόπισθεν τῶν μαχομέ-
 των εἶναι καὶ μὴ κινδυνεύειν αὐτὸν εἰπεῖν φασὶ “τί λέ-
 γεις ὦ Κλέαρχε; σὺ κελεύεις με τὸν βασιλείας ὀρεγόμενον
 3 ἀνάξιον εἶναι βασιλείας;” ἀμαρτόντος δὲ Κῦρον μέγα τῷ
 δύναι προπετιῶς εἰς μέσα τὰ δεινὰ καὶ μὴ φυλάξασθαι
 τὸν κίνδυνον, οὐχ ἦττον ἤμαρτεν, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, Κλέ-
 αρχος ἀντιτάξαι κατὰ τὸν βασιλέα μὴ φελήσας τοὺς Ἑλ-
 ληνας, ἀλλὰ προσμίξας τῷ ποταμῷ τὸ δεξιόν, ὡς μὴ
 κυκλωθεῖη. τὴν γὰρ ἀσφάλειαν ἐξ ἅπαντος διώκοντα καὶ
 πλεῖστον λόγον ἔχοντα τοῦ μηδὲν παθεῖν οἴκοι μένειν ἦν
 4 κράτιστον. ὁ δὲ μυρίους σταδίου ἀπὸ θαλάσσης ἐν
 ὄπλοις ἀναβεβηκὼς μηδενὸς ἀναγκάζοντος, ἀλλ’ ὅπως
 Κῦρον εἰς τὸν θρόνον καθίστη τὸν βασιλεῖον, εἶτα περι-
 σκοπῶν χώραν καὶ τάξιν οὐκ ἀφ’ ἧς σώσειε τὸν ἡγεμόνα
 καὶ μισθοδότην, ἀλλ’ ἐν τίνι θέμενος ἑαυτὸν ἀσφαλῶς
 μαχεῖται καθ’ ἡσυχίαν, ὅμοιος ἦν ὑπὸ δέους τῶν παρόν-

των ἐκβεβληκότη τοὺς περὶ τῶν ὅλων λογισμοὺς καὶ προ-
 ἰεμένῳ τὴν τῆς στρατείας ὑπόθεσιν. ὅτι γὰρ οὐδεὶς ἂν 5
 ὑπέμεινε τῶν τεταγμένων περὶ βασιλέα τοὺς Ἕλληνας ἐμ-
 πεσόντας, ὡσθέντων δ' ἐκείνων καὶ βασιλέως φυγόντος ἢ
 πεσόντος ὑπῆρχε Κύρῳ νικῶντι σώζεσθαι καὶ βασιλεύειν,
 ἐκ τῶν πεπραγμένων δῆλον ἐστὶ. διὸ τὴν Κλεάρχου μᾶλ-
 λον εὐλάβειαν ἢ τὸ τοῦ Κύρου θράσος αἰτιατέον ὡς τὰ
 πράγματα καὶ Κῦρον ἀπολέσασαν. εἰ γὰρ αὐτὸς ἐσκόπει 6
 βασιλεὺς ὅπου τάξας τοὺς Ἕλληνας ἀβλαβεστάτοις χρή-
 σεται πολεμίοις, οὐκ ἂν ἑτέραν ἐξεῦρεν ἢ τὴν ἀπωτάτω
 χώραν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ ἑαυτόν, ἀφ' ἧς οὔτε νικηθεὶς
 αὐτὸς ἦσθετο καὶ Κῦρος ἔρθη κατακοπεὶς ἢ χρησάμενός
 τι τῇ Κλεάρχου νίκῃ. καίτοι Κῦρος τὸ συμφέρον οὐκ ἠγνό- 7
 ησεν, ἀλλ' ἐκεῖ Κλεάρχον ἐκέλευε τάττεσθαι κατὰ μέσον.
 ὃ δ' αὐτῷ μέλειν εἰπὼν ὅπως ἔξει κάλλιστα, τὸ πᾶν δι-
 ἐφθειρεν.

Οἱ μὲν γὰρ Ἕλληνες ὅσον ἐβούλοντο τοὺς βαρβάρους 9
 ἐνίκων καὶ διώκοντες ἐπὶ πλεῖστον προῆλθον· Κύρῳ δὲ
 γενναῖον ἵππον, ἄστομον δὲ καὶ ὑβριστὴν ἐλαύνοντι, Πα-
 σακᾶν καλούμενον, ὡς Κτησίας φησὶν, ἀντεξήλασεν ὁ Κα-
 δουσίῳ ἀρχῶν Ἀρταγέρσης μέγα βοῶν "ὦ τὸ κάλλιστον 2
 ἐν Πέρσαις ὄνομα Κύρου καταισχύνων, ἀδικιώτατε ἀνδρῶν
 καὶ ἀφρονέστατε, κακοὺς μὲν Ἕλληνας ἔρχη κακὴν ὁδὸν
 ἄγων ἐπὶ τὰ Περσῶν ἀγαθὰ, δεσπότην δὲ σεαυτοῦ καὶ
 ἀδελφὸν ἐλπίζων ἀναιρήσειν, ὃς σοῦ μυριάκις μυρίους
 δούλους ἔχει κρείσσονας. αὐτίκα δὲ πειράσῃ· πρότερον
 γὰρ ἀπολεῖς ἐνταῦθα τὴν σεαυτοῦ κεφαλὴν ἢ θεάσασθαι
 τὸ βασιλέως πρόσωπον." ταῦτ' εἰπὼν ἐξηκόντισεν ἐπ' αὐ- 3
 τόν. ὃ δὲ θώραξ στερεῶς ἀντέσχε, καὶ οὐκ ἐτρώθη μὲν
 ὁ Κῦρος, ἐκραδάνθη δὲ τῆς πληγῆς ἰσχυρᾶς προσπεσού-
 σης. ἀποστρέψαντος δὲ τὸν ἵππον τοῦ Ἀρταγέρσου βα-
 λὼν ὁ Κῦρος ἔτυχε, καὶ διήλασε παρὰ τὴν κλεῖδα διὰ τοῦ
 τραχήλου τὴν αἰχμήν. τὸν μὲν οὖν Ἀρταγέρσην ἀποθα- 4
 νεῖν ὑπὸ τοῦ Κύρου σχεδὸν ἅπαντες ὁμολογοῦσι· περὶ δὲ
 τῆς αὐτοῦ Κύρου τελευτῆς ἐπεὶ Ξενοφῶν ἀπλῶς καὶ συν-
 τόμως, ἅτε δὴ μὴ παρὼν αὐτός, εἶπεν, οὐδὲν ἴσως κω-
 λυεῖ τὰ Δείωνος ἰδίᾳ καὶ πάλιν τὰ Κτησίου διελθεῖν.

- 10 Φησὶν οὖν ὁ μὲν Δείων ὅτι τοῦ Ἀρταγέρσου πεισόντος εἰσελάσας βιαίως ὁ Κῦρος εἰς τοὺς προτειγαμένους τοῦ βασιλέως κατέειρωσεν αὐτοῦ τὸν ἵππον, ὃ δ' ἀπερρόη· Τηριβάζου δ' ἀναβαλόντας αὐτὸν ἐπ' ἄλλον ἵππον ταχύ, καὶ εἰπόντος “ὦ βασιλεῦ, μέμνησο τῆς ἡμέρας ταύτης· οὐ γὰρ ἀξία λήθης ἐστί,” κάλιν ὁ Κῦρος ἐνσείσας τῇ
 2 ἵππῳ κατέβαλε τὸν Ἀρτοξέρξην. πρὸς δὲ τὴν τρίτην ἐπέλασιν δυνασασχετήσας ὁ βασιλεύς, καὶ εἰπὼν πρὸς τοὺς παρόντας ὡς βέλτιόν ἐστι μὴ ζῆν, ἀντεξήλανε τῷ Κύρῳ προπειῶς καὶ ἀπερισκέπτως εἰς ἐναντία βέλη φερομένην. καὶ βάλλει μὲν αὐτὸς ἀκόντιῳ, βάλλουσι δ' οἱ περὶ αὐ-
 3 τόν. πίπτει δ' ὁ Κῦρος, ὡς μὲν ἔνιοι λέγουσι, πληγείς ἐπὶ τοῦ βασιλέως, ὡς δ' ἕτεροὶ τινες, Καρὸς ἀνθρώπου πατάξαντος, ᾧ γέρας ἔδωκε τῆς πράξεως ταύτης ὁ βασιλεύς ἀλεξιτρονόνα χρυσοῦν ἐπὶ δόρατος αἰεὶ πρὸ τῆς τάξεως ἐν ταῖς στρατείαις κομιζεῖν· καὶ γὰρ αὐτοὺς τοὺς Κῆρας ἀλεξιτρονόνας οἱ Πέρσαι διὰ τοὺς λόφους, οἷς κοσμοῦσι τὰ κράνη, προσηγόρευον.
- 11 Ἡ δὲ Κτησίου διήγησις, ὡς ἐπιτεμόντι πολλὰ συντόμιμος ἀπαγγεῖλαι, τοιαύτη τις ἐστί. Κῦρος ἀποκτείνας Ἀρταγέρσην ἤλαυεν εἰς αὐτὸν βασιλέα τὸν ἵππον, καὶ αὐτὸς εἰς ἐκείνον, ἀμφότεροι σιωπῇ. φθάνει δὲ βαλίων Ἀρταίος ὁ Κύρου φίλος βασιλέα, καὶ οὐκ ἔτρωσε. βασιλεύς δ' ἄρεις τὸ δόρυ Κύρου μὲν οὐκ ἔτυχε, Σατιφέρνην δέ, πιστὸν ἄνδρα Κύρῳ καὶ γενναῖον, ἔβαλε καὶ ἀπέκτεινε.
 2 Κῦρος δ' ἐπ' αὐτὸν ἐξακοντίσας διὰ τοῦ Θώρακος ἔτρωσε τὸ στήθος ὅσον ἐνδῆναι δύο δακτύλους τὸ ἀκόντιον, πεσεῖν δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς πληγῆς ἀπὸ τοῦ ἵππου. φυγῆς δὲ καὶ ταραχῆς τῶν περὶ αὐτὸν γενομένης, ὃ μὲν ἀναστάς μετ' ὀλίγων, ἐν οἷς καὶ Κτησίαις ἦν, λόφον τινὰ πλησίον καταλαβὼν ἠσύχαζε· Κῦρον δὲ τοῖς πολεμίοις ἐνειλούμενον ὁ ἵππος ἐξέφερεν ἐπὶ θυμοῦ μακρὰν, ἥδη σκότους ὄντος ἀγνοούμενον ἐπὶ τῶν πολεμίων καὶ ζητούμενον
 3 ἐπὶ τῶν φίλων. ἐπαιρούμενος δὲ τῇ νίκῃ καὶ μεστὸς ὢν ὀρυμῆς καὶ θράσους διεξήλαυε βοῶν “ἐξίστασθε, πενιχροί.” τοῦτο δὲ περὶ πολλὰκις αὐτοῦ βοῶντος, οἱ μὲν ἐξίσταντο προσκυνῶντες, ἀποπίπτει δὲ τῆς κεφαλῆς

ἡ τιάρα τοῦ Κύρου. καὶ παρατρέχων νεανίας Πέρσης ὄνομα Μιθριδάτης ἀκοντίῳ βάλλει τὸν κρόταρον αὐτοῦ παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ἀγνοῶν ὅστις εἶη. πολὺ δ' αἷμα τοῦ τραύματος ἐκβαλόντος ἰλιγγιάσας καὶ καρωθεὶς ὁ Κύρος ἔπεσε. καὶ ὁ μὲν ἵππος ὑπεκφυγὼν ἐπλάζετο, τὸν δ' ἐρίππειον πῖλον ἀπορρυέντα λαμβάνει τοῦ τὸν Κύρον βαλόντος ἀκόλουθος αἵματος περίπλεων. τὸν δὲ Κύρον ἐκ τῆς πληγῆς ἀναφέροντα χαλεπῶς καὶ μόλις εὐνοῦχοί τινες ὀλίγοι παρόντες ἐπεχείρουν ἐπ' ἄλλον ἵππον ἀναθέσθαι καὶ σώζειν. ἀδυνάτως δ' ἔχοντα καὶ δι' αὐτοῦ προθυμούμενον βαδίζειν ὑπολαβόντες ἤγον, τῷ μὲν σώματι καρηβαροῦντα καὶ σφραλλόμενον, οἴόμενον δὲ νικᾶν ἀκούοντα τῶν φευγόντων ἀνακαλουμένων Κύρον βασιλέα καὶ φεΐδεσθαι δεομένων. ἐν δὲ τούτῳ Καύνιοί τινες ἄνθρωποι κακόβιοι καὶ ἄποροι καὶ ταπεινῶν ὑπουργημάτων ἕνεκα τῇ τοῦ βασιλέως στρατιᾷ παρακολουθοῦντες ἔτυχον συναμιχθέντες ὡς φίλοις τοῖς περὶ τὸν Κύρον. ὡς δὲ μόλις συνείδον τὰ ἐπιθωρακίδια φοινικᾶ, λευκοῖς χρωμένων τῶν βασιλικῶν ἀπάντων, ἔγνωσαν πολεμίους ὄντας. εἰς οὖν ἐκείνων ἐτόλμησεν ἀγνοῶν ἐξόπισθεν βαλεῖν τὸν Κύρον ἀκοντίῳ. τῆς δὲ περὶ τὴν ἰγνύαν φλεβὸς ἀναρραγείσης πεσὼν ὁ Κύρος ἅμα παῖει πρὸς τιγὶ λίθῳ τὸν τετρωμένον κρόταρον καὶ ἀποθνήσκει.

Τοιοῦτος μὲν ὁ Κτησίου λόγος, ᾧ καθάπερ ἀμβλεῖ ξιφιδίῳ μόλις ἀναιρῶν τὸν ἄνθρωπον ἀνήρηκεν· ἦδη δ' αὐτοῦ τεθνηκότος Ἀρτασύρας ὁ βασιλέως ὀφθαλμὸς ἔτυχεν ἵππῳ παρεξελάνων. γνωρίσας οὖν τοὺς εὐνούχους ὀλοφυρομένους ἠρώτησε τὸν πιστότατον αὐτῶν “τίνα τοῦτον ὦ Παρίσκα κλαίεις παρακαθήμενος;” ὃ δ' εἶπεν “οὐχ ὄρᾳς ὦ Ἀρτασύρα Κύρον τεθνηκότα;” θαυμάσας οὖν ὁ Ἀρτασύρας τῷ μὲν εὐνούχῳ θαρρεῖν παρεκελεύσατο καὶ φυλάττειν τὸν νεκρὸν, αὐτὸς δὲ συντείνας πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην, ἀπεγνωκότα μὲν ἦδη τὰ πράγματα, κακῶς δὲ καὶ τὸ σῶμα διακείμενον ὑπὸ τε δίψης καὶ τοῦ τραύματος, χαίρων φράζει ὡς αὐτὸς ἴδοι τεθνηκότα Κύρον. ὃ δὲ πρῶτον μὲν εὐθὺς ὤρμησεν αὐτὸς ἰέναι, καὶ τὸν Ἀρτασύραν ἄγειν ἐκέλευσεν ἐπὶ τὸν τόπον· ἐπεὶ δὲ πολὺς ἦν

λόγος τῶν Ἑλλήνων καὶ φόβος ὡς διωκόντων καὶ πάντα νικούντων καὶ κρατούντων, ἔδοξε πλείονας πέμψαι τοὺς κατοψομένους, καὶ τριάκοντα λαμπάδας ἔχοντες ἐπέμψθησαν. αὐτῷ δὲ μικρὸν ἀπολείποντι τοῦ τεθνάναι διὰ τὸ διψῆν Σατιβαρζάνης ὁ εὐνοῦχος περιθέων ἐζήτηί ποτόν· οὐ γὰρ εἶχε τὸ χωρίον ὕδωρ, οὐδ' ἦν ἐγγὺς τὸ στρατόπεδον. μόλις οὖν ἐπιτυγχάνει τῶν Καννίων ἐκείνων τῶν κακοβίων ἐνὸς ἐν ἀσπίφ φάυλφ διεφθαρμένον ὕδωρ καὶ πονηρὸν ἔχοντος, ὅσον ὀκτώ κοτύλας· καὶ λαβὼν τοῦτο καὶ κομίσας τῷ βασιλεῖ δίδωσιν. ἐκπιόντα δὲ ἅπαν ἠρώτησεν εἰ μὴ πάνυ δυσχεραίνει τὸ ποτόν. ὁ δ' ὤμοσε τοὺς θεοὺς μήτ' οἶνον ἠδέως οὕτως πώποτε πεπωκέναι μήτε ὕδωρ τὸ κουφότατον καὶ καθαρώτατον, “ὥστε” ἔφη “τὸν δόντα σοι τοῦτο ἄνθρωπον, ἂν ἐγὼ μὴ δυνηθῶ ζήσας ἀμείψασθαι, τοὺς θεοὺς εὐχομαι ποιῆσαι μακάριον καὶ πλούσιον.”

13 Ἐν δὲ τούτῳ προσήλαννον οἱ τριάκοντα λαμπροὶ καὶ περιχαρεῖς, ἀναγγέλλοντες αὐτῷ τὴν ἀνέλπιστον εὐτυχίαν. ἤδη δὲ καὶ πλήθει τῶν συντρεχόντων πάλιν πρὸς αὐτὸν καὶ συνισταμένων ἐθάρρει, καὶ κατέβαιναν ἀπὸ τοῦ λόφου πρὸς τὸν ποταμὸν ὡς δ' ἐπέστη τῷ νεκρῷ καὶ κατὰ δὴ τινα νόμον Περσῶν ἢ δεξιὰ χεῖρ ἀπεκόπη καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, ἐκέλευσε τὴν κεφαλὴν αὐτῷ κομισθῆναι, καὶ τῆς κόμης δραξάμενος οὔσης βαθείας καὶ λασίας ἐπεδείκνυε τοῖς ἀμφιδοξοῦσιν ἔτι καὶ φεύγουσιν. οἱ δ' ἐθαύμαζον καὶ προσεκύνουν, ὥστε ταχὺ μυριάδας ἐπτά περὶ αὐτὸν γενέσθαι καὶ συνεισελάσαι πάλιν εἰς τὸ στρατόπεδον. ἐξεληλάκει δ', ὡς ὁ Κτησίας φησίν, ἐπὶ τὴν μάχην τεσσαράκοντα μυριάσιν, οἱ δὲ περὶ Λείωννα καὶ Ξενοφῶντα πολὺ πλείονας γενέσθαι λέγουσι τὰς μεμαχημένας. ἀριθμὸν δὲ νεκρῶν ὁ Κτησίας ἑνακισχιλίουσ ἀνενεχθῆναί φησι πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην, αὐτῷ δὲ δισμυρίων οὐκ ἐλάττους φανῆναι τοὺς κειμένους. ταῦτα μὲν οὖν ἔχει διαμφισβήτησιν· ἐκεῖνο δὲ τοῦ Κτησίου λαμπρὸν ἤδη ψεύσμα, τὸ πεμφθῆναι φάναι πρὸς τοὺς Ἑλληνας αὐτὸν μετὰ Φαλίνοιο τοῦ Ζακυνθίου καὶ τινῶν ἄλλων. ὁ γὰρ Ξενοφῶν ἠπίστατο συνδιατρίβοντα βασιλεῖ Κτησίαν· μέμνηται

γὰρ αὐτοῦ καὶ τοῖς βιβλίοις τούτοις ἐντετυχηκῶς δῆλος ἐστίν· οὐκ ἂν οὖν ἐλθόντα καὶ λόγων τοσούτων ἐρμηγέα γενόμενον παρῆκεν ἀνώνυμον, Φαλῖνον δὲ τὸν Ζακύνθιον ὠνόμαζεν. ἀλλὰ δαιμονίως ὁ Κτησίας, ὡς ἔοικε, φιλότιμος ὢν καὶ οὐχ ἦττον φιλολάων καὶ φιλοκλέαρχος αἰεί τινας ἐν τῇ διηγῆσει χώρας ἑαυτῷ δίδωσιν, ἐν αἷς γενόμενος πολλὰ καὶ καλὰ μεμνήσεται Κλεάρχου καὶ τῆς Λακεδαιμόνος.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην δῶρα κάλλιστα μὲν ἐξέπεμψε καὶ 14 μέγιστα τῷ Ἀρταγέρσου παιδὶ τοῦ πεσόντος ὑπὸ Κύρου, καλῶς δὲ καὶ Κτησίαν καὶ τοὺς ἄλλους ἐτίμησεν. τὸν δὲ Κάνιον ἐκείνον ἐξανευρών, ὅς ἐπέδωκε τὸ ἄσκιον, ἐξ ἀδόξου καὶ πένητος ἐντιμον καὶ πλούσιον ἐποίησεν. ἦν δέ τις ἐπιμέλεια καὶ περὶ τὰς τῶν ἐξαμαρτόντων δικαιώσεις. Ἀρβάκην μὲν γὰρ τινα Μῆδον ἐν τῇ μάχῃ πρὸς Κῦρον φρ- 2 γόντα καὶ πάλιν ἐκείνου πεσόντος μεταστάντα, δειλίαν καὶ μαλακίαν καταγνοῦς, οὐ προδοσίαν οὐδὲ κακόνοιαν, ἐκέλευσε γυμνὴν ἀναλαβόντα πόρνην περιβάδην ἐπὶ τοῦ τραχήλου δι' ἡμέρας ὅλης ἐν ἀγορᾷ περιφέρειν· ἑτέρου δὲ πρὸς τῷ μεταστῆναι ψευσαμένου καταβαλεῖν δύο τῶν πολεμίων, προσέταξε διαπεῖραι τρισὶ βελόταις τὴν γλῶτταν. οἰόμενος δὲ καὶ βουλόμενος δοκεῖν καὶ λέγειν πάντας ἀν- 3 θρώπους ὡς αὐτὸς ἀπεκτόνοι Κῦρον, Μιθριδάτῃ τε τῷ βαλόντι πρῶτῳ Κῦρον ἐξέπεμψε δῶρα καὶ λέγειν ἐκέλευσε τοὺς δίδοντας ὡς τούτοις σε τιμᾷ βασιλεὺς ὅτι τὸν ἐρίππειον Κύρου πῖλον εὐρών ἀνήνεγκας· τοῦ δὲ Καρός, ὅφ' οὐ τὴν ἰγνύαν πληγείς ὁ Κῦρος ἔτεσε, καὶ αὐτοῦ δωρεὰν αἰτοῦντος, ἐκέλευσεν εἰπεῖν τοὺς δίδοντας ὅτι σοὶ ταῦτα δίδωσι βασιλεὺς εὐαγγελίων δευτερεῖα· πρῶτος γὰρ Ἀρτασύρας, μετ' ἐκείνον δὲ σὺ τὴν Κῦρον τελευταίην ἀπήγγει- 4 λας. ὁ μὲν οὖν Μιθριδάτης ἀπῆλθε σιωπῇ λυπούμενος· τὸν δ' ἄθλιον Κᾶρα κοινόν τι πάθος ἐξ ἀβελτερίας κατέσχεν. διαρθαρεῖς γὰρ ὑπὸ τῶν παρόντων, ὡς ἔοικεν, ἀγαθῶν, καὶ ἀναπεισθεῖς εὐθὺς ἀντιποιεῖσθαι τῶν ὑπὲρ αὐτῶν, οὐκ ἤξιον τὰ δοθέντα μισθὸν εὐαγγελίων ἔχειν, ἀλλ' ἠγανάκτει μαρτυρόμενος καὶ βοῶν ὅτι Κῦρον οὐδεὶς ἕτερος ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκτόνοι καὶ τὴν δόξαν ἀδίκως ἀποστεροῖτο. ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς σφόδρα παρωξύνθη

καὶ τὴν κεφαλὴν ἐκέλευσεν ἀποτεμεῖν τοῦ ἀνθρώπου.
 6 παροῦσα δ' ἡ μήτηρ "μὴ σύ γε" εἶπεν "οὕτω τὸν Κῦρα
 τοῦτον, ὦ βασιλεῦ, τὸν ὄλεθρον ἀπαλλάξης, ἀλλὰ παρ'
 ἐμοῦ τὸν ἄξιον ἀπολήψεται μισθὸν ὡς τολμᾷ λέγειν."
 ἐπιτρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τῶν τι-
 μωριῶν ἡ Παρῦσατις λαβόντας τὸν ἀνθρώπον ἐπ' ἡμέρας
 δέκα στρεβλοῦν, εἶτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαντας εἰς τὰ
 ὄτια θερμὸν ἐντὶχεῖν χαλκὸν ἕως ἀποθάνῃ.

- 15 Κακῶς δ' ἀπώλετο καὶ Μιθριδάτης μετ' ὀλίγον χρόνον
 ἐκ τῆς αὐτῆς ἀβελτερίας. κληθεὶς γὰρ ἐπὶ δεῖπνον ἐνθα
 καὶ βασιλέως καὶ τῆς μητρὸς εὐνοῦχοι παρήσαν, ἦκεν
 ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κεκοσμημένος οἷς ἔλαβε παρὰ βασι-
 2 λέως. ἐπεὶ δ' εἰς τὸ πίνειν ἀφίκοντο, λέγει πρὸς αὐτὸν
 ὁ μέγιστος δυνάμενος τῶν Παρυσάτιδος εὐνοῦχων ὡς
 καλὴν μὲν ἐσθῆτά σοι ταύτην, ὦ Μιθριδάτα, βασιλεὺς
 δέδωκε, καλὰ δὲ στρεπτά καὶ ψέλια· πολλοῦ δ' ἄξιος ὁ
 ἀκινάκης. ἡ μακάριόν σε καὶ περιβλεπτον ἄλασι πειποι-
 ηκεν. ἦδη δὲ μεθύων ὁ Μιθριδάτης "τί δὲ ταῦτ' ἐστίν"
 εἶπεν "ὦ Σπαραμίζη; μειζόνων γὰρ ἐγὼ καὶ καλλιόνων
 3 βασιλεῖ τὴν ἡμέραν ἐκέλευν ἄξιον ἐμαντὸν παρέσχον." καὶ
 ὁ Σπαραμίζης ἐπιμειδιάσας "φρόνος μὲν οὐδεὶς ὦ Μι-
 θριδάτα" εἶπεν· "ἐπεὶ δὲ φασιν Ἕλληνας οἶνον καὶ ἀλή-
 θειαν εἶναι, τί λαμπρόν, ὦ τῶν, ἢ μέγα πῖλον εὔρειν ἴπ-
 4 που περιρρύνετα καὶ τοῦτον ἀνενεγκεῖν;" ταῦτα δ' οὐκ
 ἄγνοῶν τὸ ἀληθὲς ἔλεγεν, ἀλλὰ βουλόμενος ἐκκαλύψαι
 πρὸς τοὺς παρόντας ὑπεκλίνει τὴν κουφότητα τοῦ ἀνθρώ-
 4 που λάλου καὶ ἀκρατοῦς γεγονότος διὰ τὸν οἶνον. εἶπεν
 οὖν μὴ κατασχών "ὑμεῖς μὲν, ὅ τι βούλεσθε, πῖλους λέ-
 γετε καὶ φλυάρους· ἐγὼ δ' ὑμῖν λέγω διαρρήθην ὑπὸ ταύ-
 τῆς ἀνηρῆσθαι Κῦρον τῆς χειρός. οὐ γὰρ ὡς Ἀρταγέρσης,
 ἠκόντισα κενὸν καὶ μάταιον, ἀλλὰ τοῦ μὲν ὀφθαλμοῦ
 μικρὸν ἤμαρτον, τοῦ δὲ κροτάφου τυχῶν καὶ διελάσας
 κατέβαλον τὸν ἄνδρα, καὶ τέθνηκεν ὑπ' ἐκείνου τοῦ τραύ-
 6 ματος." οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τὸ τέλος ἦδη τοῦ Μιθριδάτου
 καὶ τὴν καχοδαιμονίαν ὁρῶντες εἰς τὴν γῆν ἔκρυψαν· ὁ δ'
 ἐστιῶν αὐτοῦς "ὦ τῶν" ἔφη "Μιθριδάτα, πίνωμεν ἐν τῇ
 παρόντι καὶ ἐσθίωμεν τὸν βασιλέως δαίμονα προσκυνοῦν-

τες, λόγους δὲ μείζονς ἢ καθ' ἡμᾶς ἐάσωμεν." ἐκ τούτου 16
 τῇ μὲν Παρυσάτιδι φράζει τὸν λόγον ὁ εὐνοῦχος, ἐκείνη
 δὲ βασιλεῖ· βασιλεὺς δὲ ἠγανάκτησεν ὡσπερ ἐξελεγχόμε-
 νος καὶ τὸ κάλλιστον καὶ ἡδιστον ἀπολλύων τῆς νίκης·
 ἐβούλετο γὰρ βαρβάρους ἄπαντας πεπεῖσθαι καὶ Ἕλληνας
 ὡς ἐν ταῖς ἐξελάσει καὶ συμαλοκαῖς δοῦς καὶ λαβῶν πλη-
 γὴν ἐτρώθη μὲν αὐτὸς ἐκτείνε δ' ἐκείνον. ἐκέλευσεν οὖν
 τὸν Μιθριδάτην ἀποθανεῖν σκαφευθέντα. τὸ δὲ σκαφευ- 2
 θῆναι τοιοῦτον ἐστὶ. σκάρφας δύο πεποιημένας ἐραρυμό-
 ζειν ἀλλήλαις λαβόντες, εἰς τὴν ἑτέραν κατακλίνουσι τὸν
 κολαζόμενον ἕατιον· εἶτα τὴν ἑτέραν ἐπάγοντες καὶ συν-
 αρυμόζοντες ὡστε τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας ἔξω καὶ τοὺς
 πόδας ἀπολαμβάνεσθαι, τὸ δ' ἄλλο σῶμα πᾶν ἀποκεκρύ-
 φθαι, διδόνασιν ἐσθλεῖν τῷ ἀνθρώπῳ, κἂν μὴ θέλῃ, προσ-
 βιάζονται κεντοῦντες τὰ ὄμματα· φράγει δὲ πιεῖν μέλι
 καὶ γάλα συγκεκραμένον ἐγγέουσι εἰς τὸ στόμα καὶ κατὰ
 τοῦ προσώπου καταχέουσι. εἶτα πρὸς τὸν ἥλιον ἀελ 3
 στρέφουσι ἐναντία τὰ ὄμματα, καὶ μειῶν προσκαθημέ-
 των πλήθους πᾶν ἀποκρύπτεται τὸ πρόσωπον. ἐντὸς δὲ
 ποιῶντος ὅσα ποιεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐσθλοντας ἀνθρώ-
 πους καὶ κτηνοτάς, εὐλαὶ καὶ σκώληκες ἐπὶ φθορᾶς καὶ
 σηπεθόνος ἐκ τοῦ περιττώματος ἀναζέουσιν, ὅφ' ὧν ἀνα-
 λίσκεται τὸ σῶμα διαδουμένων εἰς τὰ ἐντὸς· ὅταν γὰρ 4
 ἤδη φανερός ἢ τεθνηκὼς ὁ ἀνθρώπος, ἀφαιρεθείσης τῆς
 ἐπάνω σκάρφης ἠρώσι τὴν μὲν σάρκα κατεδηδεσμένην, περὶ
 δὲ τὰ σπλάγχνα τοιούτων θηρίων ἐσμὸς ἐσθιόντων καὶ
 προσπεφυκότων. οὕτως ὁ Μιθριδάτης ἐπτακαίδεκα ἡμέ-
 ρας φθειρόμενος μόλις ἀπέθανεν.

Λοιπὸς δ' ἦν τῇ Παρυσάτιδι σκοπὸς ὁ τὴν κεφαλὴν 17
 ἀποτεμῶν καὶ τὴν χεῖρα τοῦ Κύρου Μασαβάτης, βασιλέως
 εὐνοῦχος. ὡς οὖν αὐτὸς οὐδεμίαν καθ' ἑαυτοῦ λαβὴν παρ-
 εδίδου, τοιοῦτον ἐπιβουλῆς τρόπον ἢ Παρυσάτις συνέθη-
 κεν. ἦν γὰρ ἑτέρα θυμώσοφος γυνὴ καὶ δεινὴ κυβεύειν, 2
 διὸ καὶ βασιλεῖ πρὸ τοῦ πολέμου πολλάκις συνεκίβευεν·
 μετὰ δὲ τὸν πόλεμον διαλυθεῖσα πρὸς αὐτὸν οὐκ ἔφευγε
 τὰς φιλοφροσύνας, ἀλλὰ καὶ συνέπαιζε καὶ τιῶν ἐρωτικῶν
 ἐκοινῶναι συμπεράττουσα καὶ παροῦσα, καὶ ὅλος μικρότα-

- τον αὐτοῦ τῇ Στατείρα μετεδίδου χρῆσθαι καὶ συνεῖναι, μισοῦσά τε μάλιστα πάντων ἐκείνην καὶ μέγιστον αὐτῇ
 3 βουλομένη δύνασθαι. λαβοῦσα δὴ ποτε τὸν Ἀρτοξέρξην ὠριμημένον ἀλύειν σχολῆς οὔσης προκαλεῖτο περὶ χιλίων δαρεικῶν κυβεῦσαι, καὶ κυβεύοντα περιεΐδε νικῆσαι καὶ τὸ χρυσίον ἀπέδωκεν. προσποιουμένη δ' ἀνιάσθαι καὶ φιλο-
 4 σαι· κάκεινος ὑπήκουσεν. ποιησάμενοι δὲ συνθήκας πέντε μὲν ἑκάτερον ὑπεξέλεσθαι τοὺς πιστοτάτους, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ὃν ἂν ὁ νικῶν ἔληται, δοῦναι τὸν ἡττώμενον, ἐπὶ τούτοις ἐκύβευον. σφόδρα δὲ γενομένη πρὸς τῷ πράγματι καὶ σπουδάσασα περὶ τὴν παιδιάν, εὖ δὲ πῶς αὐτῇ καὶ τῶν κύβων πεσόντων, νικήσασα λαμβάνει τὸν Μασαβάτην·
 5 οὐ γὰρ ἦν ἐν τοῖς ὑπεξηρημένοις. καὶ πρὶν ἐν ὑποψία γενέσθαι βασιλέα τοῦ πράγματος ἐγχειρίσασα τοῖς ἐπὶ τῶν τιμωριῶν προσέταξεν ἐκδεῖραι ζῶντα, καὶ τὸ μὲν σῶμα πλάγιον διὰ τριῶν σταυρῶν ἀναπῆξαι, τὸ δὲ δέρμα χωρὶς διαπατταλεῦσαι. γενομένων δὲ τούτων καὶ βασιλέως χαλεπῶς φέροντος καὶ παροξυνομένου πρὸς αὐτήν, εἰρωνευομένη μετὰ γέλωτος “ὡς ἡδύς” ἔφρασκεν “εἰ καὶ μακάριος, εἰ χαλεπαίνεις διὰ γέροντα πονηρὸν εὐνοῦχον, ἐγὼ δὲ χιλίους
 6 ἐκκυβευθεῖσα δαρεικὸς σιωπῶ καὶ στέργω.” βασιλεὺς μὲν οὖν ἐφ' οἷς ἐξηπατήθη μεταμελόμενος ἡσυχίαν ἤγεν, ἣ δὲ Στατείρα καὶ πρὸς τὰλλα φανερώς ἤραντιοῦτο καὶ τούτοις ἐδυσχέραινεν, ὡς ἄνδρας εὐνοῦχους καὶ πιστοὺς βασιλεῖ διὰ Κῦρον ὡμῶς καὶ παρανόμως ἀπολλυούσης αὐτῆς.
- 18 Ἐπεὶ δὲ Κλέαρχον καὶ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς Τισαφέρνης ἐξηπάτησε καὶ παρεσπόνδησεν ὄρκων γενομένων καὶ συλλαβῶν ἀνέπεμψεν ἐν πέδαις δεδεμένους, δεηθῆναι φησὶν αὐτοῦ τὸν Κλέαρχον ὁ Κτησίας ὅπως κτενὸς εὐπορήσειεν. τυχόντα δὲ καὶ τημελήσαντα τὴν κεφαλὴν ἤσθηται τε τῇ χρεία καὶ τὸν δακτύλιον αὐτῷ δοῦναι σύμβολον φιλίας πρὸς τοὺς ἐν Λακεδαίμονι συγγενεῖς καὶ οἰκείους· εἶναι δὲ ἴλυσθαι ἐν τῇ σφραγίδι Καρνάτιδας ὄρχουμένης.
 2 τὰ δὲ πεμπόμενα σιτία τῷ Κλεάρχῳ τοὺς συνδεδεμένους στρατιώτας ἀφαιρεῖσθαι καὶ καταναλίσκειν, ὀλίγα τῷ Κλεάρχῳ δίδοντας ἀπ' αὐτῶν. ἰάσασθαι δὲ καὶ τοῦτό

φησιν ὁ Κτησίας, πλείονα τῷ Κλέαρχῳ πέμπεσθαι δια-
πραξάμενος, ἰδίᾳ δ' ἕτερα τοῖς στρατιώταις δίδοσθαι. καὶ
ταῦτα μὲν ὑπουργῆσαι καὶ παρασχεῖν χάριτι καὶ γνώμῃ
τῆς Παρυσάτιδος· πεμπομένου δὲ καθ' ἡμέραν τῷ Κλε-³
άρχῳ κωλῆνος ἐπὶ τοῖς σιτίοις, παρακαλεῖν αὐτὸν καὶ
διδάσκειν ὡς χρὴ μικρὸν εἰς τὸ κρέας ἐμβαλόντα μαχαίριον
ἀποκρύψαντα πέμψαι καὶ μὴ περιδεῖν ἐν τῇ βασιλέως
ὠμότητι τὸ τέλος αὐτοῦ γενόμενον, αὐτὸς δὲ φοβούμενος
μὴ ἐφελῆσαι, βασιλέα δὲ τῇ μὲν μητρὶ παραιτουμένη μὴ
κτεῖναι τὸν Κλέαρχον ὁμολογῆσαι καὶ ὁμόσαι, πεισθέντα
δ' αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Στατείρας ἀποκτεῖναι πάντας πλὴν
Μένωνος, ἐκ δὲ τούτου τὴν Παρύσατιν ἐπιβουλεῦσαι τῇ⁴
Στατείρᾳ καὶ συσκευάσασθαι τὴν φαρμακείαν κατ' αὐτῆς,
οὐκ εἰκότα λέγων, ἀλλὰ πολλὴν ἀλογίαν ἔχοντα τῆς αἰτίας,
εἰ δεινὸν ἔργον οὕτως ἔδρασε καὶ παρεκινδύνευσεν ἡ Πα-
ρύσατις διὰ Κλέαρχον, ἀνελεῖν τολμήσασα τὴν γνησίαν
βασιλέως γυναῖκα καὶ τέκνων κοινῶν ἐπὶ βασιλείᾳ τρε-
φομένων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἄδηλον ὡς ἐπιτραγωδεῖται⁵
τῇ Κλεάρχου μνήμῃ· καὶ γὰρ ἀναιρεθέντων φησὶ τῶν
στρατηγῶν τοὺς μὲν ἄλλους ὑπὸ κινῶν σπαράττεσθαι καὶ
ὀρνέων, τῷ δὲ Κλεάρχῳ νεκρῷ θύελλαν ἀνέμου γῆς θῖνα
πολλὴν φέρουσαν ἐπιχώσαι καὶ ἐπικρύψαι τὸ σῶμα, φοι-
νίκων δὲ τινῶν διασπαρέντων ὀλίγῳ χρόνῳ θαυμαστὸν
ἄλλος ἀναφῆναι καὶ καταστιάσαι τὸν τόπον, ὥστε καὶ
βασιλεῖ σφόδρα μεταμέλειν ὡς ἄνδρα θεοῖς φίλον ἀνηρη-
κότι τὸν Κλέαρχον.

Ἡ δ' οὖν Παρύσατις, μίσους τε πρὸς τὴν Στάτειραν ἔξ¹⁹
ἀρχῆς ὑποκειμένου καὶ ζηλοτυπίας, ὀρώσα τὴν μὲν αὐτῆς
δύναμιν αἰδουμένου βασιλέως καὶ τιμῶντος οὖσαν, τὴν δ'
ἐκείνης ἔρωτι καὶ πίστει βέβαιον καὶ ἰσχυρὰν, ἐπεβού-
λευσεν ὑπὲρ τῶν μεγίστων, ὡς ᾔετο, παραβαλλομένη.
θεράπαιναν εἶχε πιστὴν καὶ δυναμένην παρ' αὐτῇ μέγι-²
στον ὄνομα Γίγιν, ἣν ὁ μὲν Δείνων ὑπουργῆσαι τῇ φαρ-
μακείᾳ φησὶ, συγγνώμῃ δὲ μόνον ἄκουσαν ὁ Κτησίας. τὸν
δὲ δόντα τὸ φάρμακον οὗτος μὲν ὀνομάζει Βελιτάραν, ὁ
δὲ Δείνων Μελάνταν. ἐκ δὲ τῆς πρόσθεν ὑποψίας καὶ
διαφορᾶς ἀρξάμεναι ἄλλοις εἰς τὸ αὐτὸ φοιτᾶν καὶ συν-

δειπνῆν ἀλλήλαις, ὅμως τῷ δεδιέναι καὶ φυλάττεσθαι
 3 τοῖς αὐτοῖς σιτίοις καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἐχρῶντο. γίνεται
 δὲ μικρὸν ἐν Πέρσαις ὀρνίθιον, ᾧ περιπτώματος οὐδὲν
 ἔστιν, ἀλλ' ὅλον διάπλεων πιμελῆς τὰ ἐντός· καὶ νομίζου-
 σιν ἀνέμῳ καὶ δρόσῳ τρέφεσθαι τὸ ζῆον· ὀνομάζεται δὲ
 ῥυντάκης. τοῦτό φησιν ὁ Κτησίας μικρᾶ μαχαιρίδι, κε-
 χρισμένη τῷ φαρμάκῳ κατὰ θάτερα, τὴν Παρύσατιν διαι-
 ροῦσαν ἐκμάξαι τῷ ἑτέρῳ μέρει τὸ φάρμακον, καὶ τὸ μὲν
 ἄχραντον καὶ καθαρὸν εἰς τὸ στόμα βαλοῦσαν αὐτὴν ἐσθί-
 4 ειν, δοῦναι δὲ τῇ Στατείρᾳ τὸ πεφαρμαγμένον· ὁ δὲ Δεί-
 ων οὐ τὴν Παρύσατιν ἀλλὰ τὸν Μελάνταν τέμνοντα τῷ
 μαχαιρίῳ τὰ φαρμασσόμενα τῶν κρεῶν τιθέναι κατὰ τὴν
 Στατείραν. ἀποθνήσκουσα δ' οὖν ἡ γυνὴ μετὰ πόνων
 μεγάλων καὶ σπαραγμῶν αὐτὴ τε συνησθάνετο τοῦ κακοῦ
 καὶ βασιλεῖ παρέσχεν ὑποψίαν κατὰ τῆς μητρὸς, εἰδότε
 5 τὸ θηριῶδες αὐτῆς καὶ δυσμείλιτον. ὅθεν εὐθύς ἐπὶ τὴν
 ζήτησιν ὀρμήσας τοὺς μὲν ὑπηρέτας καὶ τραπεζοκόμους
 τῆς μητρὸς συνέλαβε καὶ κατεστρέβλωσε, τὴν δὲ Γίγιν ἡ
 Παρύσατις πολὺν χρόνον εἶχεν οἴκοι μεθ' αὐτῆς καὶ βασι-
 λέως ἐξαιτουῦντος οὐκ ἔδωκεν, ἀλλ' ὕστερον αὐτῆς δεηθεί-
 σης εἰς τὸν οἶκον ἀφεθῆναι νυκτὸς αἰσθόμενος καὶ λόχον
 6 ὑφρὺς συνήρπασε καὶ κατέγνω θάνατον. ἀποθνήσκουσι
 δ' οἱ φαρμακεῖς ἐν Πέρσαις κατὰ νόμον οὕτως. λίθος
 ἔστι πλατύς, ἐφ' οὗ τὴν κεφαλὴν καταθέντες αὐτῶν ἑτέρῳ
 λίθῳ παίουσι καὶ πιέζουσιν, ἄχρι οὗ συνθλάσῃ τὸ
 πρόσωπον καὶ τὴν κεφαλὴν. ἡ (μὲν) οὖν Γίγιν οὕτως
 ἀπέθανε· τὴν δὲ Παρύσατιν ὁ Ἄρτοξέρξης ἄλλο μὲν οὐ-
 δὲν οὐτ' εἶπε κακὸν οὐτ' ἐποίησεν, εἰς δὲ Βαβυλῶνα βου-
 λουμένην ἐξέπεμψε εἰπών, ἕως ἐκείνη περίεστιν, αὐτὸς
 οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα.

20 Τὰ μὲν κατὰ τὴν οἰκίαν οὕτως εἶχεν· ἐπεὶ δὲ τοὺς
 Κύρω συναναβάντας Ἑλληνας σπουδάσας λαβεῖν ὁ βασι-
 λεὺς οὐδὲν ἤττον ἢ Κύρου περιγενέσθαι καὶ τὴν βασιλείαν
 κατασχεῖν οὐκ ἔλαβεν, ἀλλὰ Κύρον τὸν ἡγεμόνα καὶ τοὺς
 αὐτῶν στρατηγούς ἀποβαλόντες ἐξ αὐτῶν μόνον οὐχὶ τῶν
 βασιλείων ἐσώθησαν, ἐξελέγξαντες καὶ ἀποφήναντες τὰ
 Περσῶν καὶ βασιλέως πράγματα χρυσὸν ὄντια πολὺν καὶ

τρυφήν και γυναίκας, τὰ δ' ἄλλα τῦφρον και ἀλαζονεϊαν, πᾶσα μὲν ἢ Ἑλλὰς ἐξεθάρρησε και κατεφρόνησε τῶν βαρ- 2
 βάρων, Λακεδαιμονίοις δὲ και δεινὸν ἐφαίνετο μὴ νῦν γε
 δουλείας ἐξελέσθαι τοὺς τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντας Ἑλληνας
 μηδὲ παῦσαι προπηλακίζομένους ὑπ' αὐτῶν. πρότερον
 δὲ διὰ Θίμβρωνος, εἶτα διὰ Δερκυλλίδου πολεμοῦντες,
 οὐδὲν δὲ πράιτοντες ἀξιόλογον, Ἀγησιλάῳ τῷ βασιλεῖ τὸν
 πόλεμον ἐπέτρεψαν. ὃ δὲ περαιωθεὶς ναυσὶν εἰς Ἀσίαν 3
 εὐθύς ἦν ἐνεργὸς και δόξαν εἶχε μεγάλην και Τισαφέρνην
 παραταξάμενος ἐνίκησε και τὰς πόλεις ἀφίστη. τούτων
 δὲ γενομένων συμφρονήσας ὁ Ἀρτοξέρξης ὄν τρόπον αὐ-
 τοῖς ἐστὶ πολεμητέον, ἔπεμψε Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον εἰς
 τὴν Ἑλλάδα χρυσίον πολὺ κομίζοντα, διδόναι και διαφθεί-
 ρειν τοὺς πλείστον ἐν ταῖς πόλεσι δυναμένους κελεύσας,
 και πόλεμον Ἑλληνικὸν κινεῖν ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα. τοῦ 4
 δὲ Τιμοκράτους ταῦτα πράσσοντος και τῶν μεγίστων πό-
 λεων συνισταμένων και τῆς Πελοποννήσου διαταραττομέ-
 νης, μετεπέμποντο τὸν Ἀγησίλαον ἐκ τῆς Ἀσίας οἱ ἄρ-
 χοντες, ὅτε δὴ και φασιν αὐτὸν ἀπιόντα πρὸς τοὺς φίλους
 εἶπεῖν ὡς τρισμυριοῖς τοξόταις ἐξελαύνοιτο τῆς Ἀσίας
 ὑπὸ βασιλείως· τὸ γὰρ Περσικὸν νόμισμα τοξότην ἐπίση-
 μον εἶχεν.

Ἐξέβαλε δὲ και τῆς θαλάττης Λακεδαιμονίους Κόνωνι 21
 τῷ Ἀθηναίῳ μετὰ Φαρναβάζου στρατηγῷ χρησάμενος. ὁ
 γὰρ Κόνων διέτριβε μὲν ἐν Κύπρῳ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς
 ποταμοῖς ναυμαχίαν, οὐ τὴν ἀσφάλειαν ἀγαπῶν, ἀλλὰ
 τὴν τῶν πραγμάτων μεταβολὴν ὡσπερ ἐν πελάγει τροπὴν
 περιμένων· ὁρῶν δὲ και τοὺς ἐναντιῷ λογισμοὺς δυνάμεως 2
 και τὴν βασιλείως δύναμιν ἀνδρὸς ἔμφρονος δεομένην,
 ἔπεμψεν ἐπιστολὴν βασιλεῖ περὶ ὧν διανοεῖτο, και ταύ-
 την ἐκέλευσε τὸν κομίζοντα μάλιστα μὲν ἀποδοῦναι διὰ
 Ζήνωνος τοῦ Κρητὸς ἢ Πολυκρίτου τοῦ Μενδαίου (τούτων
 δ' ἦν ὁ μὲν Ζήνων ὀρχηστὴς ὁ δὲ Πολύκριτος ἰατρός), ἂν
 δ' οὗτοι μὴ παρῶσι, διὰ Κτησίου τοῦ ἰατροῦ. λέγεται δ' 3
 ὁ Κτησίας τὴν ἐπιστολὴν λαβὼν παρεγγράψαι τοῖς ὑπὸ
 τοῦ Κόνωνος ἐπεσταλμένοις ὅπως και Κτησίαν ἀποστείλῃ
 πρὸς αὐτὸν ὡς ὠφέλιμον ὄντα ταῖς ἐπὶ θαλάσῃ πράξε-

σιν· ὁ δὲ Κτησίας αὐτὸν ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλέα φησὶ προσ-
 4 θεῖναι τὴν λειτουργίαν αὐτῷ ταύτην. ἀλλ' ἐπεὶ κρατήσας
 τῇ περὶ Κνίδον ναυμαχίᾳ διὰ Φαρναβάζου καὶ Κόνωνος
 ἀφείλετο τὴν κατὰ θάλατταν ἀρχὴν Λακεδαιμονίους, ἐπέ-
 στρεψε πᾶσαν ὁμοῦ τὴν Ἑλλάδα πρὸς αὐτόν, ὥστε καὶ
 τὴν περιβόητον εἰρήνην βραβεῦσαι τοῖς Ἑλλησι τὴν ἐπ'
 5 Ἄνταλκίδου προσαγορευομένην. ὁ δ' Ἄνταλκίδας Σπαρ-
 τιάτης ἦν, Λέοντος υἱός, καὶ σπουδάσας βασιλεῖ διεπρά-
 ξατο τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας ἀπάσας καὶ νήσους,
 ὅσαι προσκυροῦσιν Ἀσίᾳ, παρεῖναι Λακεδαιμονίους αὐτῷ
 κεκτηῖσθαι φόρων ὑποτελεῖς, εἰρήνης γενομένης τοῖς Ἑλ-
 λησιν, εἰ δεῖ τὴν τῆς Ἑλλάδος ὕβριν καὶ προδοσίαν εἰρή-
 νην καλεῖν, ἧς πόλεμος οὐδεὶς ἀκλεέστερον ἤνεγκε τέλος
 τοῖς κρατηθεῖσιν.

22 Διὸ καὶ τοὺς ἄλλους Σπαρτιάτας αἰεὶ βδελυττόμενος ὁ
 Ἄρτοξέρξης, καὶ νομίζων, ὡς φησὶ Δείνων, ἀνθρώπων
 ἀπάντων ἀναιδεστάτους εἶναι, τὸν Ἄνταλκίδα ὑπερηγά-
 πησεν εἰς Πέρσας ἀναβάντα. καὶ ποτε λαβὼν ἓνα τῶν
 ἀνθινῶν στεφάνων καὶ βάψας εἰς μύρον τὸ πολυτελέστα-
 τον ἀπὸ δαίπνου ἐπεμψε τῷ Ἄνταλκίδᾳ· καὶ πάντες ἐθαύ-
 2 μασαν τὴν φιλοφροσύνην. ἦν δ', ὡς ἔοικεν, ἐπιτήδειος
 οὗτος ἐντροφηθῆναι καὶ τοιοῦτον λαβεῖν στέφανον, ἐξορ-
 χησάμενος ἐν Πέρσαις τὸν Λεωνίδα καὶ τὸν Καλλικρα-
 τίδα. ὁ μὲν γὰρ Ἀγησίλαος, ὡς ἔοικε, πρὸς τὸν εἰπόντα
 “φεῦ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου μηδίζουσιν ἡμῖν οἱ Λάκωνες”
 “οὐ μᾶλλον” εἶπεν “οἱ Μῆδοι λακωνίζουσιν;” τοῦ δὲ
 ῥήματος ἢ κομψότης τὴν τοῦ πράγματος αἰσχύνην οὐκ
 ἀφείλεν, ἀλλὰ τὴν μὲν ἡγεμονίαν ἀπώλεσαν ἐν Λεύκτροις
 ἀγωνισάμενοι κακῶς, ἢ δὲ δόξα τῆς Σπάρτης προαπώ-
 3 λετο ταῖς ὁμολογίαις ἐκείναις. ἄχρι μὲν οὖν ἐπρώτευσεν
 ἡ Σπάρτη, ξένον ἐποιεῖτο καὶ φίλον ὠνόμαζεν ἑαυτοῦ τὸν
 Ἄνταλκίδα· ἐπεὶ δ' ἠττήθησαν ἐν Λεύκτροις, ταπεινὰ
 πράττοντες ἐδέοντο μὲν χρημάτων καὶ τὸν Ἀγησίλαον εἰς
 Αἴγυπτον ἐξέπεμψαν, ὁ δ' Ἄνταλκίδας ἀνέβη πρὸς τὸν
 Ἄρτοξέρξην παρακαλῶν ἐπαρκέσαι τοῖς Λακεδαιμονίοις.
 4 ὁ δ' οὕτως ἐξημέλησε καὶ παρεῖδε καὶ ἀπέρριψεν αὐτόν
 ὥστε καταβάντα καὶ χλευαζόμενον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, φο-

βούμενον δὲ καὶ τοὺς ἐφόρους, ἀποκαρτερῆσαι. ἀνέβη δὲ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ Ἰσμηνίας ὁ Θηβαῖος καὶ Πελοπίδας ἤδη τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην νενικηκώς. ἀλλ' οὗτος μὲν οὐδὲν αἰσχρὸν ἐποίησεν, Ἰσμηνίας δὲ προσκυνῆσαι κελευόμενος ἐξέβαλε πρὸ αὐτοῦ χαμᾶζε τὸν δακτύλιον, εἶτα κύφρας ἀνείλετο καὶ παρέσχε δόξαν προσκυνούντος. Τιμαγόρα δὲ τῷ Ἀθηναίῳ διὰ Βηλούριδος τοῦ γραμματέως εἰσπέμψαντι γραμματείδιον ἀπόρρητον ἡσθεῖς μυρίους τε δαρεικοὺς ἔδωκε, καὶ γάλακτος βοείου δεομένῳ δι' ἀσθένειαν ὄγδοήκοντα βούς ἀμέλγεσθαι παρηκολούθουν· ἔτι δὲ κλίνην καὶ στρώματα καὶ τοὺς στρωννύοντας ἔπεμψεν ὡς οὐ μεμαθηκότων Ἑλλήνων ὑποστρωννύναι, καὶ φορεῖς τοὺς κομίζοντας αὐτὸν μέχρι Θαλάσσης μαλακῶς ἔχοντα. παρόντι δὲ δεῖπνον ἐπέμπετο λαμπρότατον, ὥστε καὶ τὸν ἄδελφὸν τοῦ βασιλέως Ὀσάνην “ὦ Τιμαγόρα” φάναι, “μέμνησο ταύτης τῆς τραπέζης· οὐ γὰρ ἐπὶ μικροῖς οὕτω σοι κεκοσμημένη παράκειται.” τοῦτο δ' ἦν ὄνειδισμὸς εἰς προδοσίαν μᾶλλον ἢ χάριτος ὑπόμνησις.

Τιμαγόρου μὲν οὖν διὰ τὴν δωροδοκίαν Ἀθηναῖοι θάνατον κατέγνωσαν· ὁ δ' Ἀρτοξέρξης ἐν ἀντὶ πάντων ὧν ἐλύπει τοὺς Ἕλληνας ἠΐφρανε, Τισαφέρην τὸν ἐχθιστὸν αὐτοῖς καὶ δυσμενέστατον ἀποκτείνας. ἀπέκτεινε δὲ ταῖς διαβολαῖς αὐτοῦ τῆς Παρυσάτιδος συνεπιθαιμένης· οὐ γὰρ ἐνέμεινε τῇ ὀργῇ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεύς, ἀλλὰ διηλλάγη τῇ μητρὶ καὶ μετεπέμψατο, νοῦν μὲν ὀρῶν ἔχουσαν καὶ ἰρρόνημα βασιλείας ἄξιον, αἰτίας δὲ μηδεμιᾶς οὔσης ἐμποδῶν ἔτι δι' ἣν ὑπόπονται συνόντες ἀλλήλοις ἢ λυπήσουσιν. ἐκ δὲ τούτου πάντα πρὸς χάριν ὑπουργοῦσα βασιλεῖ, καὶ τῷ πρὸς μηδὲν ὧν ἐκεῖνος ἔπραττε δυσκολαίνειν ἔχουσα τὸ δύνασθαι παρ' αὐτῷ καὶ τυγχάνειν ἀπάντων, ἥσθετο τῆς ἐτέρας τῶν θυγατέρων Ἀτόσσης ἐρωῶντος ἔρωτα δεινόν, ἐπικρυπτομένου δὲ δι' ἐκείνην οὐχ ἥκιστα καὶ κολάζοντος τὸ πάθος, ὡς φασὶν ἐνιοί, καίτοι γεγενημένης ἤδη πρὸς τὴν παρθένον ὀμιλίας αὐτῷ λαθραίας. ὡς οὖν ὑπώπτευσεν ἡ Παρυσάτις, τὴν παῖδα μᾶλλον ἢ πρότερον ἡσπάζετο, καὶ πρὸς τὸν Ἀρτοξέρξην ἐπήγει τό τε κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ ἦθος ὡς βασιλικῆς καὶ μεγαλοπρεποῦς. τέλος οὖν

γῆμαι τὴν κόρην ἔπεισε καὶ γνησίαν ἀποδείξαι γυναῖκα, χαίρειν ἔασαντα δόξας Ἑλλήνων καὶ νόμους, Πέρσαις δὲ νόμον αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ δικαιοτὴν αἰσχυρῶν καὶ⁴ καλῶν ἀποδεδειγμένον. ἔτιοι μέντοι λέγουσιν, ὧν ἔστι καὶ Ἡρακλείδης ὁ Κυμαῖος, οὐ μίαν μόνον τῶν θυγατέρων ἀλλὰ καὶ δευτέραν, Ἀμυστιν, γῆμαι τὸν Ἀρτοξέρην, περὶ ἧς ὀλίγον ὕστερον ἀπαγγελοῦμεν. τὴν δ' Ἀτσοσαν οὕτως ἠγάπησεν ὁ πατὴρ συνοικοῦσαν ὥστ' ἀλφου κατανεμηθέντος αὐτῆς τὸ σῶμα δυσχερᾶναι μὲν ἐπὶ τούτῳ μηδ'⁵ ὄτιοῦν, εὐχόμενος δὲ περὶ αὐτῆς τῇ Ἡρᾷ προσκυνῆσαι μόνην Θεῶν ἐκείνην, ταῖς χερσὶ τῆς γῆς ἀψάμενος, δῶρά τε τῇ Θεῷ τοσαῦτα πέμψαι τοὺς σατράπας καὶ φίλους αὐτοῦ κελεύσαντος ὥστε τὰ μεταξὺ τοῦ ἱεροῦ καὶ τῶν βασιλείων ἑκκαίδεκα στάδια χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ πορφύρας καὶ ἵππων ἐμπλησθῆναι.

²⁴ Πόλεμον δὲ πρὸς μὲν Αἰγυπτίους διὰ Φαρναβάζου καὶ Ἰρικράτους ἐξεργκῶν ἀπέτυχε, στασιασάντων ἐκείνων, ἐπὶ δὲ Καδουσίους αὐτὸς ἐστράτευσε τριάκοντα μυριάσι πεζῶν καὶ μυρίοις ἵππεῦσιν. ἐμβαλὼν δ' εἰς χώραν τραχύτητι χαλεπὴν καὶ ὀμιχλώδη καὶ τῶν ἀπὸ σπόρου καρπῶν ἄγονον, ἀπίοις δὲ καὶ μῆλοις καὶ τοιούτοις ἄλλοις ἀκροδρόοις τρέφουσιν ἀνθρώπους πολεμικοὺς καὶ θυμοειδεῖς, ἔλαθε μεγάλαις ἀπορίαις καὶ κινδύνοις περιπεσῶν· οὐδὲν γὰρ ἐδώδιμον ἦν λαμβάνειν οὐδ' ἔξωθεν ἐπεισάγεσθαι, τὰ δ' ὑποζύγια μόνον κατέκοπτον, ὥστ' ὄνου κεφαλὴν μόλις δραχυῶν ἐξήκοντα ὄνιον εἶναι. τὸ δὲ βασιλικὸν δεῖπνον ἐξελείφθη, καὶ τῶν ἵππων ὀλίγοι περιῆσαν ἔτι, τοὺς δ' ἄλλους ἐσθίοντες κατανηλώκεσαν. ἐνταῦθα Τηρίβαζος, ἀνὴρ πολλάκις μὲν ἐν πρώτῃ δι' ἀνδραγαθίαν τάξει γενόμενος, πολλάκις δ' ἀπορριφθεὶς διὰ κοφρότητα καὶ τότε ταπεινὰ πράττων καὶ περιορῶμενος, ἔσωσε βασι³ λέα καὶ τὸν στρατόν. ὄντων γὰρ δυοῖν ἐν τοῖς Καδουσίοις βασιλέων, ἑκατέρου δὲ χωρὶς στρατοπεδεύοντος, ἐντυχὼν τῷ Ἀρτοξέρῃ καὶ φράσας περὶ ὧν διανοεῖτο πράττειν, ἐβάδιζεν αὐτὸς πρὸς τὸν ἕτερον τῶν Καδουσίων, καὶ πρὸς τὸν ἕτερον κούφα τὸν υἱὸν ἔπειπεν. ἐξηπάτα δὲ ἑκάτερον ἑκάτερος, λέγων ὡς ἄτερος ἐπιπρεσβεύεται πρὸς τὸν

Ἀρτοξέρην φιλίαν μόνῳ πράττων ἑαυτῷ καὶ συμμαχίαν·
 οὐκοῦν, εἰ σωφρονεῖ, χρῆναι πρότερον ἐντυγχάνειν ἐκείνῳ,
 αὐτὸν δὲ συμπράξειν ἅπαντα. τούτοις ἐπέισθησαν ἀμ- 4
 φότεροι, καὶ φθάνειν ἀλλήλους νομίζοντες ὃ μὲν τῷ Τηρι-
 βάζῳ συνέπεμψε πρέσβεις, ὃ δὲ τῷ παιδί τοῦ Τηριβάζου.
 διατριβῆς δὲ γενομένης ὑποψία καὶ διαβολαὶ κατὰ τοῦ
 Τηριβάζου τῷ Ἀρτοξέρει προσέπιπτον· αὐτὸς δὲ δυσθύ-
 μως εἶχε καὶ μετενόει πιστεύσας τῷ Τηριβάζῳ, καὶ τοῖς
 φθονοῦσιν ἐγκαλεῖν παρεῖχεν. ἐπεὶ δ' ἤκεν ὁ Τηριβάζος, 5
 ἤκε δὲ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ τοὺς Καδουσίους ἄγοντες, ἐγέν-
 οντο δὲ σπονδαὶ πρὸς ἀμφοτέρους καὶ εἰρήνη, μέγας ὢν
 ὁ Τηριβάζος ἤδη καὶ λαμπρὸς ἀνεξεύγνυε μετὰ τοῦ βασι-
 λέως, ἐπιδεικνυμένου πᾶσαν τὴν δειλίαν καὶ τὴν μαλακίαν
 οὐ τρυφῆς καὶ πολυτελείας, ὥσπερ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν,
 ἔκγονον οὐσαν, ἀλλὰ μοχθηρᾶς φύσεως καὶ ἀγεννοῦς καὶ
 δόξαις πονηραῖς ἐπομένης. οὔτε γὰρ χρυσὸς οὔτε κἄνδυσ 6
 οὔτε ὁ τῶν μυρίων καὶ δισχιλίων ταλάντων περικείμενος
 αἰὲ τῷ βασιλέως σώματι κόσμος ἐκείνον ἀπεκώλυε πονεῖν
 καὶ ταλαιπωρεῖν ὥσπερ οἱ τυχόντες, ἀλλὰ τὴν τε φαρέ-
 τραν ἐνημιμένος καὶ τὴν πέλτην φέρων αὐτὸς ἐβάδιζε πρῶ-
 τος ὁδοὺς ὄρεινὰς καὶ προσάντεις, ἀπολιπὼν τὸν ἵππον,
 ὥστε τοὺς ἄλλους περοῦσθαι καὶ συνεπικουφίζεσθαι
 τὴν ἐκείνου προθυμίαν καὶ ῥώμην ὀρῶντας· καὶ γὰρ δια-
 κοσίων καὶ πλειόνων σταδίων κατήνυεν ἡμέρας ἐκάστης
 πορείαν.

Ἐπεὶ δ' εἰς σταθμὸν κατέβη βασιλικὸν παραδείσους 25
 ἔχοντα θαυμαστοὺς καὶ κεκοσμημένους διαπρεπῶς ἐν τῷ
 πέριξ ἀδένδρῳ καὶ ψιλῷ χωρίῳ, κρούους ὄντος ἐπέτρεψε
 τοῖς στρατιώταις ἐκ τοῦ παραδείσου ξυλίζεσθαι τὰ δέν-
 δρα κόπτοντας, μήτε πεύκης μήτε ζυπαρίττου φειδομέ-
 νους. ὀκνοῦντων δὲ καὶ φειδομένων διὰ τὰ κάλλη καὶ τὰ 2
 μεγέθη, λαβὼν πέλεκυν αὐτὸς ὅπερ ἦν μέγιστον καὶ κάλ-
 λιστον τῶν φυτῶν ἔκοψεν. ἐκ δὲ τούτου ξυλιζόμενοι καὶ
 πολλὰ πυρὰ ποιοῦντες εὐμαρῶς ἐνυκτέρευσαν. οὐ μὴν
 ἀλλὰ πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀποβαλὼν ἄνδρας, ἵππους
 δ' ὁμοῦ τι πάντας ἐπανῆλθεν. καὶ δόξας καταφρονεῖ- 3
 σθαι διὰ τὴν ἀτυχίαν καὶ τὴν ἀπότευξιν τῆς στρατείας

ἐν ὑποψίαις εἶχε τοὺς πρώτους, καὶ πολλοὺς μὲν ἀνήρει δι' ὀργὴν πλείονας δὲ φοβούμενος. ἡ γὰρ δειλία φρονικώτατόν ἐστιν ἐν ταῖς τυραννίσιν, ἕλεων δὲ καὶ πρᾶον καὶ ἀνύποπτον ἢ θαρραλεότης· διὸ καὶ τῶν θηρίων τὰ ἀτιθάσευτα καὶ δυσεξημέρωτα ψοφοδεῆ καὶ δειλά, τὰ δὲ γενναῖα πιστεύοντα μᾶλλον διὰ τὸ θαρρεῖν οὐ φεύγει τὰς φιλοφροσύνας.

- 26 Ὁ δ' Ἀρτοξέρξης ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἠσθάνετο τοὺς υἱοὺς ἀγῶνα περὶ τῆς βασιλείας ἐν τοῖς φίλοις καὶ τοῖς δυνατοῖς ἔχοντας. οἱ μὲν γὰρ εὐγνώμονες ἤξιον, ὡς ἔλαβεν αὐτός, οὕτως ἀπολιπεῖν πρεσβεῖα Δαρείῳ τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ νεώτατος Ξχος ὄξυς ὢν καὶ βίαιος εἶχε μὲν καὶ τῶν περὶ τὸ βασιλείον οὐκ ὀλίγους σπουδαστάς, ἠλπίζε δὲ μάλιστα κατεργάσασθαι τὸν πατέρα διὰ τῆς Ἀτόσσης.
- 2 ἐκείνην γὰρ ἐθεράπευεν ὡς γαμησομένην καὶ συμβασιλεύσουσαν αὐτῷ μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτήν. ἦν δὲ λόγος ὅτι καὶ ζῶντος ἐλάνθανεν αὐτῇ πλησιάζων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἠγνόησεν ὁ Ἀρτοξέρξης, ταχὺ δὲ βουλόμενος ἐκκροῦσαι τῆς ἐλπίδος τὸν Ξχον, ὅπως μὴ τὰ αὐτὰ Κύρου τολήσαντος αὐτοῦ πόλεμοι καὶ ἀγῶνες αὐθις καταλάβωσι τὴν βασιλείαν, ἀνέδειξε τὸν Δαρεῖον βασιλέα πεντηχοστὸν ἔτος γεγονότα, καὶ τὴν καλουμένην κίταριν ὄρθην
- 3 φέρειν ἔδωκε. νόμου δ' ὄντος ἐν Πέρσαις δωρεὰν αἰτεῖν τὸν ἀναδειχθέντα καὶ δίδοναι τὸν ἀναδείξαντα πᾶν τὸ αἰτηθέν, ἄνπερ ἦ δυνατόν, ἤτησεν Ἀσπασίαν ὁ Δαρεῖος τὴν μάλιστα σπουδασθεῖσαν ὑπὸ Κύρου, τότε δὲ τῷ βασιλεῖ παλλακευομένην. ἦν δὲ Φωκαῖς τὸ γένος ἀπ' Ἰωνίας,
- 4 ἔλευθέρων γονέων καὶ τεθραμμένη κοσμίως. ἐπεὶ δὲ Κύρου δειπνοῦντος εἰσῆχθη μεθ' ἑτέρων γυναικῶν, αἱ μὲν ἄλλαι παρακαθεζόμεναι προσπαίζοντος αὐτοῦ καὶ ἀπτομένου καὶ σκώπτοντος οὐκ ἀηδῶς ἐνεδέχοντο τὰς φιλοφροσύνας, ἐκείνη δὲ παρὰ τὴν κλίνην εἰστήκει σιωπῇ καὶ Κύρου καλοῦντος οὐχ ὑπήκουε, βουλομένων δὲ προσάγειν τῶν κατευναστῶν “οἰμώζεται μέντοι τούτων” εἶπεν “ὅς ἂν ἐμοὶ προσαγάγῃ τὰς χεῖρας.” ἔδοξεν οὖν ἄχαρις τοῖς
- 5 παροῦσιν εἶναι καὶ ἄγροικος· ὁ δὲ Κύρος ἠσθεὶς ἐγέλασε, καὶ εἶπε πρὸς τὸν ἀγαγόντα τὰς γυναῖκας “ἄρ' ἤδη συν-

ορᾶς ὅτι μοι μόνην ταύτην ἔλευθέραν καὶ ἀδιάφθορον ἤκεις κομίζων;” ἔκ δὲ τούτου προσεῖχεν ἀρξάμενος αὐτῇ, καὶ μάλιστα πασῶν ἔστερξε καὶ σοφὴν προσηγόρευσεν. ἑάλω δὲ Κύρου πεσόντος ἐν τῇ μάχῃ καὶ διαρπαζομένου τοῦ στρατοπέδου.

Ταύτην ὁ Δαρεῖος αἰτήσας ἠρίασε τὸν πατέρα· δύσζηλα 27 γὰρ τὰ βαρβαρικά δεινῶς περὶ τὸ ἀκόλαστον, ὥστε μὴ μόνον τὸν προσελθόντα καὶ θιγόντα παλλακῆς βασιλέως, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐν πορείᾳ προεξελθόντα καὶ διελάσαντα τὰς ἀμάξας ἐφ’ αἷς κομίζονται, θανάτῳ κολάζεσθαι. καίτοι 2 τὴν μὲν Ἄτοσσαν εἶχεν ἔρωτι ποιησάμενος γυναῖκα παρὰ τὸν νόμον, ἐξήκοντα δὲ καὶ τριακόσιαι παρετρέφοντο κάλλι διαφέρουσαι παλλακίδες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ αἰτηθεὶς ἐκείνην ἔλευθέραν ἔφησεν εἶναι καὶ λαμβάνειν ἐκέλευσε βουλομένην, ἄκουσαν δὲ μὴ βιάζεσθαι. μεταπεμφθείσης δὲ τῆς Ἀσπασίας καὶ παρ’ ἐλπίδας τοῦ βασιλέως ἐλομένης τὸν Δαρεῖον, ἔδωκε μὲν ὑπ’ ἀνάγκης τοῦ νόμου, δοῦς δ’ ὀλίγον ὕστερον ἀφείλετο· τῆς γὰρ Ἀρτέμιδος τῆς ἐν 3 Ἐκβατάνοις, ἣν Ἀνάϊτιν καλοῦσιν, ἰέρειαν ἀνέδειξεν αὐτήν, ὅπως ἀγνὴ διάγῃ τὸν ἐπίλοιπον βίον, οἴομενος οὐ χαλεπὴν ἀλλὰ καὶ μετρίαν τινὰ καὶ παιδιᾶ μειγμένην ταύτην λήψεσθαι δίκην παρὰ τοῦ παιδός. ὁ δ’ ἠνεγκεν οὐ μετρίως, εἴτ’ ἔρωτι τῆς Ἀσπασίας περιπαθῆς γεγονώς, εἴτε ὑβρίσθαι καὶ κεχλευᾶσθαι νομίζων ὑπὸ τοῦ πατρός. αἰσθόμενος δ’ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα Τηρίβαζος ἔτι μᾶλλον 4 ἐξετράχυνεν, ἐν τοῖς ἐκείνου συνιδῶν τὰ κατ’ αὐτόν. ἦν δὲ τοιαῦτα. πλειόνων οὐσῶν βασιλεῖ θυγατέρων ὠμολόγησε Φαρναβάζῳ μὲν Ἀπάμαν δώσειν γυναῖκα, Ῥοδογούνην δ’ Ὀρόντη, Τηριβάζῳ δ’ Ἀμηστριν. καὶ τοῖς μὲν ἄλλοις ἔδωκε, Τηρίβαζον δ’ ἐψεύσατο γήμας αὐτὸς τὴν Ἀμηστριν, ἀντ’ ἐκείνης δὲ τῷ Τηριβάζῳ τὴν νεωτάτην Ἄτοσσαν ἐνεγύησεν. ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτην ἐρασθεὶς ἔγημεν, ὡς εἴρηται, 5 παντάπασι δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν ὁ Τηρίβαζος ἔσχεν, οὐδ’ ἄλλως στάσιμος ὢν τὸ ἦθος ἀλλ’ ἀνώμαλος καὶ παράφορος. διὸ καὶ νῦν μὲν εὐημερῶν ὅμοια τοῖς πρώτοις, νῦν δὲ προσκρούων καὶ σκορακιζόμενος οὐδεμίαν ἔφερεν ἐμμελῶς μεταβολήν, ἀλλὰ καὶ τιμώμενος ἦν ἐπαχθῆς ὑπὸ

χαυνότητος, καὶ τὸ κολουόμενον οὐ ταπεινὸν οὐδ' ἡσυχαιὸν ἀλλὰ τραχὺ καὶ ἀγέρωχον εἶχεν.

- 28 Πῦρ οὖν ἐπὶ πῦρ ἐγένετο τῷ νεανίσκῳ προσκειόμενος ὁ Τηριβάζος αἰεί, καὶ λέγων ὡς οὐδὲν ὀνίνησιν ἢ κίταρις ἐστῶσα περὶ τῆ κεφαλῇ τοὺς ὑφ' αὐτῶν μὴ ζητοῦντας ὀρθοῦσθαι [τοῖς πράγμασι], κάκεινον ἀβέλτερα φρονεῖν, εἰ τοῦ μὲν ἀδελφοῦ διὰ τῆς γυναικωνίτιδος ἐνδουμένου τοῖς πράγμασι, τοῦ δὲ πατρὸς οὕτως ἔμπληκτον ἦθος καὶ ἀβέβαιον ἔχοντος, οἶεται βέβαιον αὐτῷ τὴν διαδοχὴν ὑπάρχειν· ὁ γὰρ Ἑλληνικοῦ χάριν γυναιίου τὸν ἄψευστον ἐν Πέρσαις ψευδάμενος νόμον οὐ δὴ πού πιστός ἐστι τὰς περὶ τῶν μεγίστων ὁμολογίας ἐμπεδώσειν. οὐ ταῦτὸ δ' εἶναι τὸ μὴ τυχεῖν Ὄχῳ κάκεινῳ τὸ στέρεσθαι τῆς βασιλείας· Ὄχον μὲν γὰρ οὐδένα κωλύσειν ἰδιώτην βιοῦν μακαρίως, ἐκείνῳ δ' ἀποδεδειγμένῳ βασιλεῖ βασιλεύειν ἀνάγκη ἢ μηδὲ ζῆν εἶναι. καθόλου μὲν οὖν ἴσως, τὸ Σοφόκλειον, ταχεῖα περὶ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ· λεία γὰρ τις ἢ πορεία καὶ κατάντης ἐπὶ τὸ βουλόμενον, βούλονται δὲ οἱ πλεῖστοι τὰ φαῦλα δι' ἀπειρίαν τῶν καλῶν καὶ ἄγνοίαν· οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μέγεθος τὸ τῆς ἀρχῆς καὶ τὸ πρὸς τὸν Ὄχον τοῦ Δαρείου δέος ὑπόθεσιν τῷ Τηριβάζῳ παρεῖχεν. Κυπρογένεια δ' οὐ πάμπαν ἀναίτιος, ἢ τῆς Ἀσπασίας ἀφαιρέσεις.

- 29 Ἐπέδωκεν οὖν ἑαυτὸν τῷ Τηριβάζῳ. καὶ πολλῶν ἤδη συνισταμένων εὐνοῦχος ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ τὴν ἐπιβουλήν καὶ τὸν τρόπον, εἰδὼς ἀκριβῶς ὅτι νυκτὸς ἐγνώκασιν ἐν τῷ θαλάμῳ κατακείμενον ἀναιρεῖν αὐτὸν ἐπεισελθόντες. ἀκούσαντι δὲ τῷ Ἀρτοξέρξῃ καὶ τὸ παριδεῖν κίνδυνον τηλικούτον, ἀμελήσαντα τῆς διαβολῆς, δεινὸν ἐδόκει, καὶ τὸ πιστεῦσαι μηδενὸς ἐλέγχου γενομένου δεινότερον. οὕτως οὖν ἐποίησε. τὸν μὲν εὐνοῦχον ἐκείνοις ἐκέλευσε παρῆναι καὶ παρακολουθεῖν, αὐτὸς δὲ τοῦ θαλάμου τὸν ὄπισθεν τῆς κλίνης τοῖχον ἐκκόψας καὶ θυρώσας κατεκάλυψεν αὐλαίᾳ τὰς θυράς. ἐνστάσης δὲ τῆς ὥρας καὶ φράσαντος τοῦ εὐνοῦχου τὸν καιρὸν, ἐπὶ τῆς κλίνης ὑπέμεινε καὶ οὐκ ἐξανέστη πρότερον ἢ τῶν ἐπ' αὐτὸν ἐρχομένων τὰ πρόσωπα κατιδεῖν καὶ γνωρίσαι σαφῶς ἕκαστον. ὡς δ' εἶδεν

ἐσπασμένους τὰ ἔγχειρῖδια καὶ προσφερομένους, ταχὺ τὴν ἀνάλαιαν ὑπολαβὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ἐντὸς οἴκημα καὶ τὰς θύρας ἐπήραξε κρούων. ὁρθέντες οὖν οἱ σφραγεῖς ὑπ' αὐτοῦ, πράξαντες δὲ μηθέν, ἀπεχώρουν φρυγῇ διὰ θυρῶν, καὶ τοὺς περὶ τὸν Τηρίβαζον ἐκέλευον ἀποχωρεῖν ὡς φανεροὺς γεγονότας. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διαλυθέντες ἔφρυγον, ὁ δὲ Τηρίβαζος συλλαμβανόμενος πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν βασιλέως δορυφόρων καὶ μόγις ἀκοντικῶ πληγὴς πόρρωθεν ἔπεσε. τῷ δὲ Δαρείῳ μετὰ τῶν τέκνων ἀναχθέντι καθίσας τοὺς βασιλείους δικαστάς, οὐ παρῶν αὐτὸς ἀλλ' ἐτέρων κατηγορησάντων, ἐκέλευσεν ὑπηρέτας τὴν ἐκάστου γραψαμένους ἀπόφρασιν ὡς αὐτὸν ἐπανενεγκεῖν. ἀποφρηγαμένων δὲ πάντων ὁμοίως καὶ καταγνόντων τοῦ Δαρείου θάνατον, οἱ μὲν ὑπηρέται συλλαβόντες αὐτὸν εἰς οἴκημα πλησίον ἀπήγαγον, ὁ δὲ δήμιος κληθεὶς ἦκε μὲν ξυρὸν ἔχων, ᾧ τὰς κεφαλὰς ἀποτέμνουσι τῶν κολαζομένων, ἰδὼν δὲ τὸν Δαρεῖον ἐξεπλάγη καὶ ἀνεχώρει πρὸς τὰς θύρας ἀποβλέπων ὡς οὐ δυνησόμενος οὐδὲ τολμήσων αὐτόχειρ γενέσθαι βασιλέως. ἔξωθεν δὲ τῶν δικαστῶν ἀπειλούντων καὶ διακελενομένων ἀναστρέψας καὶ τῇ ἐτέρᾳ χειρὶ δραξάμενος τῆς κόμης αὐτοῦ καὶ καταγαγὼν ἀπέτεμε τῷ ξυρῷ τὸν τράχηλον. ἔνιοι δὲ φασὶ τὴν κρῖσιν γενέσθαι βασιλέως αὐτοῦ παρόντος, τὸν δὲ Δαρεῖον, ὡς κατελαμβάνετο τοῖς ἐλέγχοις, ἐπὶ στόμα πεσόντα δεῖσθαι καὶ ἱκετεύειν· τὸν δ' ὑπ' ὀργῆς ἀναστάντα καὶ σπασάμενον τὸν ἀκινάκην τύπτειν ἕως ἀπέκτεινεν, εἴτ' εἰς τὴν αὐλὴν προελθόντα τὸν ἥλιον προσκυνῆσαι καὶ εἰπεῖν "εὐφραίνεσθε ἀπιόντες ὧ Πέρσαι, καὶ λέγετε τοῖς ἄλλοις ὅτι τοῖς ἄθεσμα καὶ παράνομα διανοηθεῖσιν ὁ μέγας Ὁρομάζης δίκην ἐπιτέθεικεν."

Ἡ μὲν οὖν ἐπιβουλὴ τοιοῦτον ἔσχε τέλος, ὁ δ' Ὁχος ἤδη μὲν ἦν ταῖς ἐλπίσι λαμπρὸς ὑπὸ τῆς Ἀτόσσης ἐπαιρόμενος, ἔτι δ' ἐροβεῖτο τῶν μὲν γνησίων τὸν ὑπόλοιπον Ἀριάσπην τῶν δὲ νόθων Ἀρσάμην. ὁ μὲν γὰρ Ἀριάσπης οὐ διὰ τὸ πρεσβύτερος εἶναι τοῦ Ὁχου, πρῶτος δὲ καὶ ἀπλοῦς καὶ φιλόανθρωπος, ἠξιοῦτο βασιλεύειν ὑπὸ τῶν Περσῶν· ὁ δ' Ἀρσάμης καὶ νοῦν ἔχειν ἐδόκει καὶ μάλιστα τῷ πατρὶ

² προσφιλῆς ὢν οὐκ ἐλάνθανε τὸν Ὄχον. ἐπιβουλεύων οὖν ἀμφοτέροις καὶ δολερὸς ὢν ὁμοῦ καὶ φονικὸς ἐχρήσατο τῇ μὲν ὠμότητι τῆς φύσεως πρὸς τὸν Ἀρσάμην, τῇ δὲ κακουργίᾳ καὶ δεινότητι πρὸς τὸν Ἀριάσπην. ὑπέπεμψε γὰρ πρὸς αὐτὸν εὐνούχους καὶ φίλους βασιλέως ἀπειλάς τινας ἀεὶ καὶ λόγους φοβεροὺς ἀπαγγέλλοντας, ὡς τοῦ πατρὸς ἐγνωκότος ἀποκτινύνειν αὐτὸν ὠμῶς καὶ ἐφυβρί-
³ στως. οἱ δὲ ταῦτα κατ' ἡμέραν ἐκφέρειν δοκοῦντες ὡς ἀπόρητα, καὶ τὰ μὲν μέλλειν τὰ δ' ὅσον οὐπω πράσσειν βασιλέα λέγοντες, οὕτως ἐξέπληξαν τὸν ἄνθρωπον καὶ τοσαύτην ἐνέβαλον πτοίαν αὐτῷ καὶ ταραχὴν καὶ δυσθυμίαν εἰς τοὺς λογισμοὺς ὥστε φάρμακον σκευάσαντα τῶν
⁴ θανασίμων καὶ πιόντα τοῦ ζῆν ἀπαλλαγῆναι. πυθόμενος δὲ βασιλεὺς τὸν τρόπον τῆς τελευτῆς, ἐκείνῳ μὲν ἀπέκλαυσε τὴν δ' αἰτίαν ὑπώπτευεν, ἐλέγχειν δὲ καὶ ζητεῖν ἐξαδυνατῶν διὰ γῆρας ἔτι μᾶλλον ἠσπάζετο τὸν Ἀρσάμην, καὶ δῆλος ἦν μάλιστα πιστεύων ἐκείνῳ καὶ παραρησιαζόμενος. ὅθεν οἱ περὶ τὸν Ὄχον οὐκ ἀνεβάλοντο τὴν πρᾶξιν, ἀλλ' Ἀρπάτην υἱὸν Τηριβάζου παρασκευά-
⁵ σαντες ἀπέκτειναν δι' ἐκείνου τὸν ἄνθρωπον. ἦν μὲν οὖν ἐπὶ ῥοπῆς μικρᾶς ὁ Ἀρτοξέρξης διὰ τὸ γῆρας ἤδη τότε, προσπεσόντος δ' αὐτῷ τοῦ περὶ τὸν Ἀρσάμην πάθους οὐδ' ὀλίγον ἀντέσχεν, ἀλλ' εὐθὺς ὑπὸ λύπης καὶ δυσθυμίας ἀπεσβέσθη, βιώσας μὲν ἐνενήκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη, βασιλεύσας δὲ δύο καὶ ἐξήκοντα, δόξας δὲ πρᾶος εἶναι καὶ φιλυπήκοος οὐχ ἥκιστα διὰ τὸν υἱὸν Ὄχον ὠμότητι καὶ μαιφρονίᾳ πάντας ὑπερβαλόμενον.

ΑΡΑΤΟΣ.

Παροιμίαν τινὰ παλαιάν, ὃ Πολύκρατες, δείσας μοι δοκεῖ τὸ δύσσημον αὐτῆς, ὁ φιλόσοφος Χρῦσιππος, οὐχ ὄν ἔχει τρόπον ἀλλ' ὡς αὐτὸς ᾔετο βέλτιον εἶναι, διατίθεται,

τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;

Διονυσόδωρος δ' ὁ Τροιζήμιος ἐλέγχων αὐτὸν ἀντεκτίθησι τὴν ἀληθινήν οὕτως ἔχουσαν

τίς πατέρ' αἰνήσει εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί;

καί φησι τοὺς ἀφ' αὐτῶν οὐδενὸς ἀξίους ὄντας, ὑποδυ-
 μένους δὲ προγόνων τινῶν ἀρετὰς καὶ πλεονάζοντας ἐν
 τοῖς ἐκείνων ἐκαίνοις ὑπὸ τῆς παροιμίας ἐπιστομιζέσθαι.
 ἀλλ' ἢ γε φύσει τὸ γενναῖον ἐπιπρέπει ἐκ πατέρων κατὰ
 Πίνδαρον, ὡς περ σοὶ πρὸς τὸ κάλλιστον ἀφομοιοῦντι τῶν
 οἴκοθεν παραδειγμάτων τὸν βλον, εὐδαιμον ἂν εἴη τὸ με-
 μνησθαι τῶν ἀπὸ γένους ἀρίστων, ἀκούοντας περὶ αὐ-
 τῶν ἀεὶ τι καὶ λέγοντας· οὐ γὰρ ἰδίων ἀπορία καλῶν
 ἔξαριτῶσιν ἀλλοτριῶν ἐκαίνων τὴν δόξαν, ἀλλὰ τοῖς ἐκε-
 νων τὰ οἰκεῖα συνάπτοντες, ὡς καὶ τοῦ γένους καὶ τοῦ
 βλου καθηγεμόνας εὐφημοῦσι. διὸ καὶ γὰρ τὸν Ἄρατου τοῦ
 σοῦ πολίτου καὶ προπάτορος βλον, ὃν οὔτε τῇ δόξῃ τῇ
 περὶ σεαυτὸν οὔτε τῇ δυνάμει καταισχύνεις, ἀπίσταλκά
 σοι συγγραψάμενος, οὐχ ὡς οὐχὶ πάντων ἀκριβέστατά σοι
 μεμεληγὸς ἐξ ἀρχῆς ἐπίστασθαι τὰς ἐκείνου πράξεις, ἀλλ'
 ὅπως οἱ παῖδες σου Πολυκράτης καὶ Πυθοκλῆς οἰκεῖοις
 παραδειγμασιν ἐντρέφονται, τὰ μὲν ἀκούοντες τὰ δ' ἀνα-
 γινώσκοντες, ἅπερ αὐτοὺς μιμεῖσθαι προσήκει· φιλαύ-
 του γὰρ ἀνδρός, οὐ φιλοκάλου, παντὸς ἀεὶ βέλτιστον
 ἠγεῖσθαι.

Ἡ Σικωνίων πόλις ἐπεὶ τὸ πρῶτον ἐκ τῆς ἀκράτου
 καὶ Δωρικῆς ἀριστοκρατίας ὡς περ ἁρμονίας συγχυθείσης
 εἰς στάσεις ἐνέπεσε καὶ φιλοτιμίας δημαγωγῶν, οὐχ ἐπαύ-
 σατο νοσοῦσα καὶ ταραττομένη καὶ τύραννον ἐκ τυράννου
 μεταβάλλουσα, μέχρι οὗ Κλέωνος ἀναιρεθέντος εἴλοντο
 Τιμοκλείδαν ἄρχοντα καὶ Κλεινίαν, ἄνδρας ἐνδόξους τὰ
 μάλιστα καὶ ἐν δυνάμει τῶν πολιτῶν ὄντας. ἤδη δὲ τινα
 τῆς πολιτείας κατὰστασιν ἔχειν δοκούσης Τιμοκλείδας μὲν
 ἀπέθανεν, Ἀβαντίδας δὲ ὁ Πασέου τυραννίδα πράττων
 ἐαντιῶ τὸν Κλεινίαν ἀπέκτεινε καὶ τῶν φίλων καὶ οἰκείων
 τοὺς μὲν ἐξέβαλε τοὺς δ' ἀνείλεν. ἐζήτει δὲ καὶ τὸν υἱὸν
 αὐτοῦ Ἄρατον ἀνελεῖν, ἐπταετῇ καταλελειμμένον. ἐν δὲ
 τῇ περὶ τὴν οἰκίαν ταραχῇ συνεκπεσῶν τοῖς φεύγουσιν ὁ
 παῖς, καὶ πλανώμενος ἐν τῇ πόλει περιτροβὸς καὶ ἀβοή-
 θητος, κατὰ τύχην ἔλαθεν εἰς οἰκίαν παρελθὼν γυναικὸς,
 ἀδελφῆς μὲν Ἀβαντίδου, Προφάντιῳ δὲ τῷ Κλεινίου ἀδελφῷ
 γεγαμημένης, ὄνομα Σωσοῦς. αὕτη δὲ καὶ τὸ ἦθος οὔσα

γενναία καὶ σὺν Θεῷ τινὶ τὸ παιδίον οἰομένη καταπεφευ-
γένηαι πρὸς αὐτὴν ἀπέκρουσεν ἔνδον, εἶτα νυκτὸς εἰς Ἄργος
ὑπεξέπεμψεν.

- 3 Οὕτω δ' ἐκκλαπέντι τῷ Ἀράτῳ καὶ διαφυγόντι τὸν κίν-
δυνον εὐθὺς μὲν ἐνεφύετο καὶ συνηύξετο τὸ σφοδρὸν καὶ
διάπυρον μῖσος ἐπὶ τοὺς τυράννους· τρεφόμενος δὲ παρὰ
τοῖς ἐν Ἀργεὶ ξένοις καὶ φίλοις πατρώοις ἔλευθερίως, καὶ
τὸ σῶμα βλαστάνον ὀρῶν εἰς εὐεξίαν καὶ μέγεθος, ἐπέ-
δωκεν ἑαυτὸν ἀσκήσει τῇ περὶ παλαιστραν, ὥστε καὶ πέντ-
2 αθλον ἀγωνίσασθαι καὶ στεφάνων τυχεῖν. ἐπιφαίνεται
δ' ἀμέλει καὶ ταῖς εἰκόσιν ἀθλητικῇ τις ἰδέα, καὶ τὸ συν-
ετὸν τοῦ προσώπου καὶ βασιλικὸν οὐ παντάπασιν ἀρνεῖ-
ται τὴν ἀθηραγίαν καὶ τὸ σκάριον. ὅθεν ἐνδεέστερον
ἴσως ἢ πολιτικῷ προσῆκον ἦν ἀνδρὶ περὶ τὸν λόγον
ἐσπούδασε· καίτοι γεγονέναι κοιψότερον εἰπεῖν ἢ δοκεῖ
τισὶν ἐκ τῶν ὑπομνημάτων κρίνουσιν, ἃ παρέργως καὶ
ὑπὸ χεῖρα διὰ τῶν ἐπιτυχόντων ὀνομάτων ἀμιλλησάμενος
3 κατέλιπεν. χρόνῳ δ' ὕστερον Ἀβαντίδαν μὲν οἱ περὶ Δει-
νίαν καὶ Ἀριστοτέλη τὸν διαλεκτικόν, εἰωθότα τοῖς λόγοις
αὐτῶν κατ' ἀγορὰν σχολαζόντων ἐκάστοτε παρεῖναι καὶ
συμφιλονεκεῖν, ἐμβalόντες εἰς τοιαύτην διατριβὴν καὶ
κατασκευάσαντες ἐπιβουλήν ἀνεῖλον, Πασέαν δὲ τὸν Ἀβαν-
τίδου πατέρα τὴν ἀρχὴν ὑπολαβόντα Νικοκλῆς δολοφονή-
4 σας ἑαυτὸν ἀνέδειξε τύραννον. τοῦτον ἐμφερέστατον λέ-
γουσι τὴν ὄψιν Περιάνδρῳ τῷ Κυψέλου γενέσθαι, καθά-
περ Ἀλκμαίῳνι μὲν τῷ Ἀμφιάρεω τὸν Πέρσην Ὀρόντην,
Ἐκτορι δὲ τὸν Λακεδαιμόνιον νεανίσκον, ὃν ἱστορεῖ Μυρ-
τίλος ὑπὸ πλήθους τῶν Θεωμένων, ὡς τοῦτο ἔγνωσαν,
καταπατηθῆναι.
- 4 Τοῦ δὲ Νικοκλέους τέσσαρας μῆνας τυραννοῦντος, ἐν
οἷς πολλὰ κακὰ τὴν πόλιν ἐργασάμενος ἐκινδύνευσεν ὑπὲρ
Αἰτωλῶν ἐπιβουλενομένην αὐτὴν ἀποβαλεῖν, ἥδη μειρά-
κιον ὁ Ἄρατος ὢν ἀξίωμα λαμπρὸν εἶχε δι' εὐγένειαν καὶ
φρόνημα, ὃ διέφαινε οὐ μικρὸν οὐδ' ἀργόν, ἐμβριθὲς δὲ
2 καὶ παρ' ἡλικίαν ἀσφαλεστέρα γνώμη κεκραμένον. ὅθεν
οἱ τε φρυγάδες μάλιστα τὸν νοῦν ἐκείνῳ προσεῖχον, ὅ τε
Νικοκλῆς οὐκ ἡμέλει τῶν πραττομένων, ἀλλ' ἀδήλως ἀπε-

θεώρει καὶ παρεφύλαττεν αὐτοῦ τὴν ὁρμὴν, τόλμημα μὲν οὐδὲν τηλικούτον δεδιώς οὐδ' ἔργον οὐδὲν οὕτω παρακεκινδυνευμένον, ὑποπτεύων δὲ τοῖς βασιλεῦσιν αὐτὸν διαλέγεσθαι φίλοις οὖσι καὶ ξένοις πατρίοις. καὶ γὰρ ἀλη- 3
θῶς ὁ Ἄρατος ἐπεχείρησε τὴν ὁδὸν ἐκείνην βαδίζειν. ὡς δ' Ἀντίγονος μὲν ὑπισχνούμενος ἡμέλει καὶ παρήκε τὸν χρόνον, αἱ δ' ἀπ' Αἰγύπτου καὶ παρὰ Πτολεμαίου μακρὰν ἦσαν ἐλπίδες, ἔγνω δι' αὐτοῦ καταλύειν τὸν τύραννον.

Πρώτοις δὲ κοινοῦται τὴν γνώμην Ἀριστομάχῳ καὶ 5
Ἐκδήλῳ. τούτων ὁ μὲν ἐκ Σικυῶνος ἦν φυγᾶς, ὁ δ' Ἐκδη-
λος Ἀρκὰς ἐκ Μεγάλης πόλεως, ἀνὴρ φιλόσοφος καὶ πρα-
κτικὸς, Ἀρκεσιλάου τοῦ Ἀκαδημαῖκου γεγονώς ἐν ἄστει
συνήθης. δεξαμένων δὲ τούτων προθύμως διελέγετο τοῖς 2
ἄλλοις φυγάσιν, ὧν ὀλίγοι μὲν αἰσχυνθέντες ἐγκαταλιπεῖν
τὴν ἐλπίδα μετεῖχον τῶν πραττομένων, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ
τὸν Ἄρατον ἐπειρῶντο κατακωλύειν ὡς ἀπειρία πραγμά-
των θρασυνόμενον. βουλευομένου δ' αὐτοῦ χωρίον τι τῆς 3
Σικυωνίας καταλαβεῖν, ὅθεν ὠρμημένος διαπολεμήσει
πρὸς τὸν τύραννον, ἦκεν εἰς Ἄργος ἀνὴρ Σικυώνιος ἐκ τῆς
εἰρκτῆς ἀποδεδρακώς (ἦν δὲ τῶν φυγάδων ἐνὸς Ξενοκλέους
ἀδελφός), καὶ τῷ Ἀράτῳ προσαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ξενοκλέους
ἔλεγε τοῦ τείχους καθ' ὃν ὑπερβάς αὐτὸς ἐσώθη τόπον,
ἐντὸς μὲν ὀλίγου δεῖν ἐπίπεδον εἶναι, προσπεφυκότα χω-
ρίοις πετρῶδεσι καὶ ὑψηλοῖς, τὸ δ' ἔξωθεν ὕψος ὑπὸ κλι-
μάκων οὐ πάνυ ἀνέρικτον. ὡς δὲ ταῦτ' ἤκουσεν ὁ Ἄρα- 4
τος, ἐπέμπει μετὰ τοῦ Ξενοκλέους οἰκέτας ἰδίους δύο,
Σευθᾶν τε καὶ Τέχνωνα, κατασκευομένους τὸ τεῖχος, ἔγνω-
κώς, εἰ δύναιτο, κρύφα καὶ πρὸς ἓνα κίνδυνον ὀξέως τὸ
πᾶν ἀναρρῖψαι μᾶλλον ἢ μακροῦ πολέμου καὶ φανεροῖς
ἀγῶσιν ἰδιώτης ἀντικαθίστασθαι πρὸς τύραννον. ὡς δ' 5
ἐπανῆλθον οἱ περὶ τὸν Ξενοκλέα τοῦ μὲν τείχους εἰληφό-
τες μέτρα καὶ τοῦ τόπου τὴν φύσιν ἀπαγγέλλοντες οὐκ
ἄπορον οὐδὲ χαλεπὴν, τὸ δὲ λαθεῖν προσελθόντας ἐργῶ-
δες εἶναι φάσκοντες ὑπὸ κηπουροῦ τινὸς κυναρίων μι-
κρῶν μὲν ἐκτόπως δὲ μαχίμων καὶ ἀπαρηγορήτων, εὐθὺς
ἐνίστατο τὴν προᾶξιν.

Ἡ μὲν οὖν τῶν ὀπλων παρασκευὴ συνήθης ἦν, πάντων 6

ὡς ἔπος εἰπεῖν τότε κλοπεταῖς χρωμένον καὶ καταδρομαῖς ἐπ' ἀλλήλους· τὰς δὲ κλιμακὰς Εὐφράντωρ ὁ μηχανοποιὸς ἀναφανδὸν ἐνήξατο, τῆς τέχνης αὐτῷ τὸ ἀνύποπιον διδούσης, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἦν τῶν φρυγᾶδων. ἄνδρας δ' αὐτῷ τῶν μὲν ἐν Ἄργει φίλων ἕκαστος ἐξ ὀλίγων δέκα παρέσχεν, αὐτὸς δὲ τῶν ἰδίων οἰκετῶν τριάκοντα καθόπισεν. ἡμισθώσιατο δὲ καὶ διὰ πρώτου Ξενοφίλου τῶν ἀρχικλόπων οὐ πολλοὺς στρατιώτας, οἷς διεδόθη λόγος ὡς ἐπὶ τὰς ἑπικουρὰς βασιλικὰς εἰς τὴν Σικυωνίαν ἕξοδος ἔσοιτο. καὶ προεπέμφθησαν οἱ πολλοὶ σποράδες ἐπὶ τὸν Πολυγνώτου πύργον, ἐκεῖ κελευσθέντες περιμεῖναι.

³ προεπέμφθη δὲ καὶ Καφισίας ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τεσσάρων ἄλλων εὐξίνοιο, οὓς ἔδει πρὸς τὸν κηπουρὸν ἀφικέσθαι σκοταίους, φάσκοντας ὁδοιπόρους εἶναι, καὶ κατακλισημένους αὐτὸν τε συγκλείσαι καὶ τοὺς κύναι· οὐ γὰρ ἦν ἄλλη παρελθεῖν. τὰς δὲ κλιμακὰς διαλυτὰς οὖσας ἐμβαλόντες εἰς ἀχάνας καὶ κατακαλύψαντες ἐφ' ἁμαξῶν προ-
⁴ ἀπέστειλαν. ἐν τούτῳ δὲ κατασκόπων τινῶν ἐν Ἄργει τοῦ Νικοκλέους φανέντων καὶ περιεῖναι λεγομένων ἀδήλως καὶ παραφυλάττειν τὸν Ἄρατον, ἅμ' ἡμέρα προελθὼν καὶ φανερὸς ὢν ἐν ἀγορᾷ διέτριβε μετὰ τῶν φίλων, εἰς ἀλειψάμενος ἐν τῇ γυμνασίῳ καὶ παραλαβὼν τινὰς ἐκ τῆς παλαιστρας τῶν εἰωθότων πίνειν καὶ ῥαθυμεῖν μετ' αὐτοῦ νεανίσκων ἀπῆγεν οἴκαδε· καὶ μετὰ μικρὸν ἔωρᾶτο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ δι' ἀγορᾶς ὃ μὲν στεφάνους φέρων, ὃ δὲ λαμπάδας ὠνούμενος, ὃ δὲ τοῖς εἰθισμένοις παρὰ πότον
⁵ ψάλλειν καὶ ἀυλεῖν γυναικοῖς διαλεγόμενος. ταῦτα δ' οἱ καιάσκοποι πάντα ὀρώντες ἐξηπάτηντο καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀναγγελιῶντες ἔλεγον "οὐδὲν ἦν ἄρα τυράννου δειλότερον, εἰ καὶ Νικοκλῆς τηλικαύτην πόλιν ἔχων καὶ τοσαύτην δόναμιν ὀρωθεῖ μειράκιον εἰς ἡδονὰς καὶ πότους μεθήμερινοὺς τὰ τῆς φρυγῆς ἐφόδια καταχρώμενον."

⁷ Οἱ μὲν οὖν οὕτω παραλογισθέντες ἀπηλλάγησαν, ὃ δ' Ἄρατος εὐθὺς μετ' ἄριστον ἔξελθὼν καὶ συνάψας πρὸς τὸν Πολυγνώτου πύργον τοῖς στρατιώταις εἰς Νεμέαν προῆγεν, ὅπου τὴν πρᾶξιν ἐξέφηγε τοῖς πολλοῖς τότε
² πρώτον, ὑποσχέσεις τε καὶ παρακλήσεις ἐποιήσατο. καὶ

σύνθημα παραδοῦς Ἀπόλλωνα ὑπερδέξιον προῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν, συμμέτρως τῇ περιφορᾷ τῆς σελήνης ἐπιταχόντων καὶ πάλιν ἀνιέει τὴν πορείαν, ὥστε τῷ μὲν φωτὶ χρῆσθαι καθ' ὁδόν, ἤδη δὲ θυομένης περὶ τὸν κήπον εἶναι πλεῖστον τοῦ τείχους. ἔνταῦθα Κασπίστας ἀπήντησεν αὐτῷ, τῶν μὲν κυναρίων οὐ κρατήσας (ἔφθη γὰρ ἀποπηδήσαντα), τὸν δὲ κηπουρὸν ἐγκλεικῶς. ἀθύμους δὲ τοὺς πλεῖστους γενομένους καὶ κελεύοντας ἀπαλλάττεσθαι παρεθάρρουνεν ὁ Ἄρατος, ὡς ἀπάξιον ἂν οἱ κύνες ἄγαν ἐνοχλῶσιν αὐτοῖς. ἅμα δὲ τοὺς τὰς κλιμακὰς φέροντας προπέμψας, ὧν Ἐκδηλος ἠγείτο καὶ Μνασίθεος, αὐτὸς ἐπηκολούθει σχολαίως, ἤδη τῶν κυναρίων εὐτόνως ὑλακτούντων καὶ συμπαρατρεχόντων τοῖς περὶ τὸν Ἐκδηλον. οὐ μὴν ἀλλὰ προσέμιξάν τε τῷ τείχει καὶ προσήρρισαν τὰς κλιμακὰς ἀσφαλῶς. ἀναβαινόντων δὲ τῶν πρώτων, ὁ τὴν ἐωθινήν φυλακὴν παραδιδούς ἐφώδεε κώδωνι, καὶ φῶτα πολλὰ καὶ θόρυβος ἦν τῶν ἐπιπορευομένων. οἱ δ', ὥσπερ εἶχον, αὐτοῦ πιθήξαντες ἐπὶ τῶν κλιμάκων τούτους μὲν οὐ χαλεπῶς ἔλαθον, ἄλλης δὲ φυλακῆς ἐναντίας ταύτῃ προσερχομένης εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ἦλθον. ὡς δὲ κάκεινην διέφυγον παρελθοῦσαν, εὐθὺς ἀνέβαινον οἱ πρώτοι Μνασίθεος καὶ Ἐκδηλος, καὶ τὰς ἐκατέρωθεν ὁδοὺς τοῦ τείχους διαλαβόντες ἀπέστειλλον Τέχωννα πρὸς Ἄρατον ἐπελγέσθαι κελεύοντες.

Ἦν δ' οὐ πολὺ διάστημα ἀπὸ τοῦ κήπου πρὸς τὸ τεῖχος καὶ τὸν πύργον, ἐν ᾧ κύων μέγας ἐφρουρεῖ θηρατικός. αὐτὸς μὲν οὐκ ἤσθετο τὴν ἐφοδὸν, εἴτε φύσει κωθῆς ὧν εἴτε μεθ' ἡμέραν κατάκοπος γεγονώς, τῶν δὲ τοῦ κηπουροῦ κυναρίων κάτωθεν ἐκκαλουμένων αὐτὸν ὑπερθέγγειο τυφλὸν καὶ ἄσημον τὸ πρῶτον, εἶτα μᾶλλον ἐπέτεινε παρερχομένων. καὶ κατεῖχεν ἤδη πολὺς ὑλαγμὸς τὸ χωρὶον, ὥστε τὸν πέραν φύλακα κραυγῇ μεγάλη πυνθάνεσθαι τοῦ κνηροῦ, πρὸς τίνα τραχέως οὕτως ὁ κύων ὑλακεῖ, καὶ μὴ τι γίνεται καινότερον. ὁ δ' ἀπὸ τοῦ πύργου αὐτῷ ἀντεφώνησε μηδὲν εἶναι δεινόν, ἀλλὰ τὸν κύνα πρὸς τὸ φῶς τῶν τειχοφυλάκων καὶ τὸν φόρον τοῦ κώδωνος παρῶξύνθαι. τοῦτο μάλιστα τοὺς Ἄρατου στρατιώτας ἐπέτρ-
8
2
1

ρωσεν, οιομένους τὸν κυρηγὸν ἐλικρύπτειν κοινώνουντα
 τῇ πράξει, εἶναι δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους ἐν τῇ πόλει τοὺς
 συνεργούοντας. οὐ μὴν ἀλλὰ τῷ τείχει προσβαλόντων χα-
 λεπὸς ἦν ὁ κίνδυνος καὶ μῆκος ἐλάμβανε, τῶν κλιμάκων
 κραδαινομένων εἰ μὴ καθ' ἓνα καὶ σχολαίως ἀναβαίνοιεν·
 ἢ δ' ὥρα κατήπειγεν ἤδη φθεγγομένων ἀλεκτρονίων, καὶ
 ὅσον οὐπω τῶν ἐξ ἀγροῦ τι φέρειν εἰωθότων πρὸς ἀγορὰν
 4 ἐπερχομένων. διὸ καὶ σπεύδων ὁ Ἄρατος ἀνέβαινε, τεσ-
 σαράκοντα τῶν πάντων ἀναβεβηκότων πρὸ αὐτοῦ. καὶ
 προσδεξάμενος ἔτι τῶν κάτωθεν ὀλίγους ἐπὶ τὴν οἰκίαν
 τοῦ τυράννου καὶ τὸ στρατήγιον ἀνῆλθεν· ἐνταῦθα γὰρ
 οἱ μισθοφόροι παρενυκτέρευον. ἄφνω δ' ἐπιπεσὼν αὐ-
 τοῖς καὶ συλλαβὼν ἅπαντας, οὐδένα δ' ἀποκτείνας, εὐθὺς
 διεπέμπετο πρὸς τοὺς φίλους ἀνακαλούμενος ἕκαστον ἀπ'
 5 οἰκίας. καὶ συνδραμόντων πανταχόθεν ἡμέρα μὲν ὑπέ-
 λαμπεν ἤδη καὶ τὸ θέατρον ἦν ὄχλου μεστόν, ἔτι πρὸς
 τὴν ἀδηλον αἰωρουμένων φήμην καὶ σαφές οὐδὲν εἰδόντων
 ὑπὲρ τῶν πραττομένων, πρὶν γε δὴ προελθὼν ὁ κῆρυξ
 εἶπεν ὡς Ἄρατος ὁ Κλεινίου παρακαλεῖ τοὺς πολίτας ἐπὶ
 9 τὴν ἐλευθερίαν. τότε δὲ πιστεύσαντες ἤκειν ἅ πάσαι
 προσεδόκων, ὤρμησαν ἄθροοι πρὸς τὰς θύρας τοῦ τυ-
 ράννου πῦρ ἐπιφέροντες. ἤρθη δὲ φλόξ μεγάλη καὶ κα-
 ταρανῆς μέχρι Κορίνθου τῆς οἰκίας ἀναφθείσης, ὥστε
 θανατώσαντας τοὺς ἐν Κορίνθῳ παρὰ μικρὸν ὀρμηῆσαι πρὸς
 2 τὴν βοήθειαν. ὁ μὲν οὖν Νικοκλῆς ἔλαθε διὰ τινῶν ὑπο-
 νόμων ὑπεκδὺς καὶ ἀποδράς ἐκ τῆς πόλεως, οἱ δὲ στρα-
 τιῶται καταπαύσαντες μετὰ τῶν Σικυωνίων τὸ πῦρ διήρ-
 παζον τὴν οἰκίαν. καὶ οὔτε ταῦτ' ἐκώλυσεν ὁ Ἄρατος, τά
 τε λοιπὰ χρήματα τῶν τυράννων εἰς μέσον ἔθηκε τοῖς
 πολίταις. ἀπέθανε δ' οὐδεὶς οὐδ' ἐτρώθη τὸ παράπαν
 τῶν ἐπελθόντων οὐδὲ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καθαρὰν καὶ
 ἀθικτὸν αἵματος ἐμφυλίου τὴν πράξιν ἢ τύχην διεφύλαξεν.
 3 Κατήγαγε δὲ φυγάδας τοὺς μὲν ὑπὸ Νικοκλέους ἐκπε-
 πτωκότας ὀγδοήκοντα, τοὺς δ' ὑπὸ τῶν ἐμπροσθεν τυράν-
 νων οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων, οἷς μακρὰ μὲν ἢ πλάνη
 καὶ ὁμοῦ τι πεντηκονταετῆς ἐγεγόνει, κατελθόντες δ' οἱ
 πλεῖστοι πένητες ὧν κύριοι πρότερον ἦσαν ἐπελαμβά-

νογτο, καὶ βαδίζοντες ἐπὶ τὰ χωρία καὶ τὰς οἰκίας δεινὴν ἀπορίαν τῷ Ἀράτῳ παρεῖχον, ἐπιβουλευομένην μὲν ἕξωθεν καὶ φθονουμένην ὑπὸ Ἀντιγόνου τὴν πόλιν ὄρωντι διὰ τὴν ἐλευθερίαν, ταραττομένην δ' ὑφ' αὐτῆς καὶ στασιάζουσαν. ὅθεν ἐκ τῶν παρόντων ἄριστα κρίνας προσέμι- 4
ξεν αὐτὴν φέρων τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ Λωριεῖς ὄντες ὑπέδυσαν ἐκουσίως ὄνομα καὶ πολιτείαν τὴν Ἀχαιῶν οὐτ' ἀξίωμα λαμπρὸν οὐτε μεγάλην ἰσχὺν ἐχόντων τότε· μικροπολιταὶ γὰρ ἦσαν οἱ πολλοί, καὶ γῆν οὐτε χρηστὴν οὐτ' ἄφθονον ἐκέκτηντο, καὶ θαλάττῃ προσώκουν ἀλιμένῳ, τὰ πολλὰ κατὰ ῥαχίας ἐκφερομένη πρὸς τὴν ἠπειρον. ἀλλὰ μάλιστα 5
δὴ διέδειξαν οὗτοι τὴν Ἑλληνικὴν ἀλκὴν ἀπρόσμαχον οὔσαν, ὅσακις τύχοι κόσμου καὶ συντάξεως ὁμοφρονούσης καὶ νοῦν ἔχοντος ἡγεμόνος, οἱ τῆς μὲν πάλαι τῶν Ἑλλήνων ἀκμῆς οὐδὲν ὡς εἰπεῖν μέρος ὄντες, ἐν δὲ τῷ τότε μιᾶς ἀξιολόγου πόλεως σύμπαντες ὁμοῦ δύναμιν οὐκ ἔχοντες, εὐβουλίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ, καὶ ὅτι τῷ πρώτῳ κατ' 6
ἀρετὴν ἐδύναντο μὴ φθονεῖν ἀλλὰ πείθεσθαι καὶ ἀκολοθεῖν, οὐ μόνον αὐτοὺς ἐν μέσῳ πόλεων καὶ δυνάμεων τηλικούτων καὶ τυραννίδων διεφύλαξαν ἐλευθέρους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὡς πλείστους ἐλευθεροῦντες καὶ σώζοντες διετέλουν. ἦν δ' Ἀράτος τῷ τρόπῳ πολιτικός, 10
μεγαλόφρων, ἀκριβέστερος εἰς τὰ κοινὰ μᾶλλον τῶν ἰδίων, πικρῶς μισοτύρανος, ἔχθρας ὄρω καὶ φιλίας ἀεὶ τῷ κοινῷ συμφέροντι χρώμενος. ὅθεν οὐχ οὔτω δοκεῖ γεγο- 2
νῆναι φίλος ἀκριβῆς ὡς ἐχθρὸς εὐγνώμων καὶ πρᾶος, ὑπὸ τῆς πολιτείας ἐπ' ἀμφότερα τῷ καιρῷ μεταβαλλόμενος, ὁμονοίας ἐθνῶν καὶ κοινωνίας πόλεων καὶ συνεδρίου καὶ θεάτρον μίαν φωνὴν ἀφιέντος ὡς οὐδενὸς ἄλλου τῶν καλῶν ἔραστῆς, πολέμῳ καὶ ἀγῶνι χρήσασθαι φανερῶς ἀδαρσῆς καὶ δύσελπις, κλέψαι δὲ πράγματα καὶ συσκευάσασθαι κρύφα πόλεις καὶ τυράννους ἐπηβολώτατος. διὸ 3
καὶ πολλὰ τῶν ἀνεπιπίστων κατορθώσας ἐν οἷς ἐτόλμησεν, οὐκ ἐλάττονα δοκεῖ τῶν δυνατῶν ἐγκαταλιπεῖν δι' εὐλάβειαν. οὐ γὰρ μόνον, ὡς ἔοικε, θηρίων τινῶν ὄψεις ἐνεργοὶ διὰ σότους οὔσαι μεθ' ἡμέραν ἀποτυφλοῦνται ξηρότητι καὶ λεπτότητι τῆς περὶ τὸν ὀφθαλμὸν ὑγρότη-

τος μὴ φερούσης τὴν πρὸς τὸ φῶς σύγκρασιν, ἀλλὰ καὶ δεινότης τις ἔστιν ἀνθρώπου καὶ σύνεσις ἐν τοῖς ὑπαίθροις καὶ διακεκηρυγμένοις εὐτάρακτος φύσει, πρὸς δὲ τὰς ἐπικρούρους καὶ λαθραίους ἀναθαρσοῦσα πράξεις.

- ⁴ τὴν δὲ τοιαύτην ἀνωμαλίαν ἔνδεια λόγου φιλοσόφου περὶ τὰς εὐφρύϊας ἀπεργάζεται, τὴν ἀρετὴν ὡσπερ καρπὸν αὐτοφυῆ καὶ ἀγεώργητον ἐκφερούσας δίχα τῆς ἐπιστήμης.
- 11 Ταῦτα μὲν οὖν ἐξεταζέσθω τοῖς παραδείγμασιν· ὁ δ' Ἄρατος ἐπεὶ κατέμιξε τοῖς Ἀχαιοῖς ἑαυτὸν καὶ τὴν πόλιν, ἐν τοῖς ἱππεῦσι στρατευόμενος ἠγαπᾶτο δι' εὐπείθειαν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, ὅτι, καίπερ συμβολὰς τῷ κοινῷ μεγάλας δεδωκὼς τὴν ἑαυτοῦ δόξαν καὶ τὴν τῆς πατρίδος δύναμιν, ὡς ἐνὶ τῶν ἐπιτυχόντων χρῆσθαι παρεῖχεν αὐτῷ τῷ ἀεὶ στρατηγοῦντι τῶν Ἀχαιῶν, εἴτε Δυμαῖος εἴτε Τρι-
² ταιεύς εἴτε μικρότερας τινὸς ὧν τύχοι πόλεως. ἦγε δ' αὐτῷ καὶ χρημάτων δωρεὰ παρὰ τοῦ βασιλέως πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα. ταῦτ' ἔλαβε μὲν ὁ Ἄρατος, λαβὼν δὲ τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις ἐπέδωκεν ἀπορουμένοις εἰς τε τὰλλα καὶ λύτρωσιν αἰχμαλώτων.
- 12 Ἐπεὶ δ' οἱ φρυγάδες ἦσαν ἀπαρηγόρητοι τοῖς ἔχουσι τὰς κτήσεις ἐνοχλοῦντες, ἥ τε πόλις ἐκινδύνευεν ἀνάστατος γενέσθαι, μίαν ὁρῶν ἐλπίδα τὴν Πτολεμαίου φιλανθρωπίαν ὥρμησεν ἐκπλεῦσαι καὶ δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ὅπως αὐτῷ χρήματα συμβάληται πρὸς τὰς διαλύσεις.
² ἀνήχθη μὲν οὖν ἀπὸ Μοθώνης ὑπὲρ Μαλέας ὡς τῷ διὰ πόρου δρόμῳ χρησόμενος, πρὸς δὲ μέγα πνεῦμα καὶ πολλὴν θάλασσαν ἐκ πελάγους κατιοῦσαν ἐνδόντος τοῦ κυβερνήτου παραφερόμενος μόλις ἤψατο τῆς Ἀδρίας πολεμίας οὔσης· ἐκρατεῖτο γὰρ ὑπ' Ἀντιγόνου καὶ φυλακὴν εἶχεν. ἦν φθάσας ἀπέβη, καὶ τὴν ναῦν καταλιπὼν ἀπεχώρησε μακρὰν ἀπὸ θαλάσσης, ἔχων ἓνα τῶν φίλων σὺν αὐτῷ
³ Τιμάνθην. καὶ καταβαλόντες ἑαυτοὺς εἰς τινα τόπον ὕλης γέμοντα χαλεπῶς ἐνυκτέρεον. ὀλίγῳ δ' ἕστερον ὁ φρούραρχος ἐπελθὼν καὶ ζητῶν τὸν Ἄρατον ὑπὸ τῶν θεραπόντων ἐξηπατήθη τῶν ἐκείνου, δεδιδασμένον λέγειν ὡς εὐθὺς ἀποδρὰς εἰς Εὐβοίαν ἐξέπλευσε. τὰ μέντοι κομιζόμενα καὶ τὴν ναῦν καὶ τοὺς θεράποντας ἀπέφηνε πο-

λέμια καὶ κατέσχε. μετὰ δ' ἡμέρας οὐ πολλὰς ἐν ἀπόροις ⁴
 ὄντι τῷ Ἀράτῳ γίνεται τις εὐτυχία, Ῥωμαϊκῆς νεὼς πα-
 ραβαλούσης κατὰ τὸν τόπον ἐν ᾧ τὰ μὲν ἐπὶ σκοπὴν
 ἀνιῶν τὰ δὲ κρυπτόμενος διῆγεν. ἔπλει μὲν οὖν ἡ ναῦς
 εἰς Συρίαν, ἐπέβη δὲ πείσας τὸν ναύκληρον ἄχρι Καρίας
 διακομισθῆναι· καὶ διεκομίσθη κινδύνοις αὐθις οὐκ ἐλάτ-
 τοσι χρησάμενος κατὰ θάλατταν. ἐκ δὲ Καρίας χρόνῳ ⁵
 πολλῷ περαιωθεὶς εἰς Αἴγυπτον αὐτόθεν τε τῷ βασιλεῖ
 διακειμένῳ πρὸς αὐτὸν οἰκείως ἐγένυχε, καὶ τεθεραπευ-
 μένῳ γραφαῖς καὶ πίναξιν ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἐν οἷς κρί-
 σιν ἔχων οὐκ ἄμουσον ὁ Ἄρατος αἰεὶ τι τῶν τεχνικῶν καὶ
 περιττῶν, μάλιστα δὲ Παμφίλου καὶ Μελάνθου, συνάγων
 καὶ κτώμενος ἀπέστελλεν. ἦνθι γὰρ ἔτι δόξα τῆς Σι- ¹³
 κυωνίας μούσης καὶ χρηστογραφίας ὡς μόνης ἀδιάφθορον
 ἐχούσης τὸ καλόν, ὥστε καὶ Ἀπελλῆν ἐκείνον ἤδη θαυμα-
 ζόμενον ἀφικέσθαι καὶ συγγενέσθαι τοῖς ἀνδράσιν ἐπὶ
 ταλάντῳ, τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τῆς τέχνης δεόμενον μετα-
 λαβεῖν. διὸ τὰς μὲν ἄλλας εἰκόνας τῶν τυράννων ἀνεῖλεν
 εὐθύς ὁ Ἄρατος, ὅτε τὴν πόλιν ἤλευθέρωσε, περὶ δὲ τῆς
 Ἀριστράτου κατὰ Φίλιππον ἀκμάσαντος ἐβουλεύσατο πο-
 λὺν χρόνον. ἐγράφη μὲν γὰρ ὑπὸ πάντων τῶν περὶ τὸν ²
 Μέλανθον ἄρματι νικηφόρῳ παρεστῶς ὁ Ἀριστράτος,
 Ἀπελλοῦ συνεφραψαμένου τῆς γραφῆς, ὡς Πολέμων ὁ
 περιηγητῆς ἰστόρηκεν· ἦν δὲ τὸ ἔργον ἀξιοθέατον, ὥστε
 γνάμπτεσθαι τὸν Ἄρατον ὑπὸ τῆς τέχνης, αὐθις τε μίσει
 τῷ πρὸς τοὺς τυράννους ἐξαγόμενον κελεύειν καθαιρεῖν.
 τὸν οὖν ζωγράφον Νεάλκην φίλον ὄντα τοῦ Ἀράτου παραι- ³
 τεῖσθαι φρασι καὶ δακρύειν, ὡς δ' οὐκ ἔπειθεν, εἰπεῖν ὅτι
 τοῖς τυράννοις πολεμητέον, οὐ τοῖς τῶν τυράννων· “ἐάσω-
 μεν οὖν τὸ ἄρμα καὶ τὴν Νίκην, αὐτὸν δέ σοι παρέξω τὸν
 Ἀριστράτον ἐγὼ παραχωροῦντα τοῦ πίνακος.” ἐπιτρέ-
 ψαντος οὖν τοῦ Ἀράτου διήλειψεν ὁ Νεάλκης τὸν Ἀρί-
 στρατον, εἰς δὲ τὴν χώραν φοίνικα μόνον ἐνέγραψεν, ἄλλο
 δ' οὐδὲν ἐτόλμησε παραβαλεῖν. τοὺς δὲ πόδας ἐξαλειρο- ⁴
 μένου τοῦ Ἀριστράτου διαλαθεῖν ὑπὸ τὸ ἄρμα λέγουσιν.
 ἐκ τε δὴ τούτων ὁ Ἄρατος ἠγαπᾶτο, καὶ διδοὺς πείραν
 ἔτι μᾶλλον ἠψατο τοῦ βασιλέως, καὶ δωρεὰν ἔλαβε τῆ

πόλει πενήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα. καὶ τούτων τεσσαράκοντα μὲν εὐθὺς μεθ' ἑαυτοῦ κομίζων εἰς Πελοπόννησον κατήρε, τὰ δὲ λοιπὰ διελὼν εἰς δόσεις ὁ βασιλεὺς ὕστερον κατὰ μέρος ἀπέστειλεν.

14 Ἦν μὲν οὖν μέγα καὶ τὸ χρήματα τοσαῦτα πορίσαι τοῖς πολίταις, ὅσων μικρὸν μέρος ἄλλοι στρατηγοὶ καὶ δημιουργοὶ λαμβάνοντες παρὰ βασιλέων ἠδίκουν καὶ κατεδουλοῦντο καὶ προέπινον αὐτοῖς τὰς πατρίδας, μείζων δ' ἦ διὰ τῶν χρημάτων τούτων κατασκευασθεῖσα τοῖς μὲν ἀπόροις πρὸς τοὺς πλουσίους διάλυσις καὶ ὁμόνοια τῶν δὲ δήμῳ παντὶ σωτηρία καὶ ἀσφάλεια, θαυμαστὴ δ' ἦ τοῦ ἀνδρὸς ἐν δυνάμει τοσαύτη μετριότης. ἀποδειχθεὶς γὰρ αὐτοκράτωρ διαλλακτῆς καὶ κύριος ὅλως ἐπὶ τὰς φυγαδικὰς οἰκονομίας μόνος οὐχ ὑπέμεινεν, ἀλλὰ πεντεκαίδεκα τῶν πολιτῶν προσκατέλεξεν ἑαυτῷ, μεθ' ὧν πόνη πολλῇ καὶ μεγάλαις πραγματείαις κατειργάσατο καὶ συνήρμοσε φιλίαν καὶ εἰρήνην τοῖς πολίταις. ἐφ' οἷς οὐ μόνον κοινῇ σύμπαντες οἱ πολῖται τιμὰς ἀπέδωσαν αὐτῷ πρεπούσας, ἀλλὰ καὶ κατ' ἴδιαν οἱ φυγάδες εἰκόνα χαλκῆν ἀναστήσαντες ἐπέγραψαν τόδε τὸ ἔλεγειον.

3 βουλαὶ μὲν καὶ ἄεθλα καὶ ἅ περὶ Ἑλλάδος ἀλκὰ
τοῦδ' ἀνδρὸς στάλαις πλάθεται Ἡρακλέους·
ἄμμες δ' εἰκὸν' Ἄρατε τεάν, νόστοιο τυχόντες,
στάσαμεν ἀντ' ἀρετᾶς ἠδὲ δικαιοσύνας
σωτῆρος σωτῆρσι θεοῖς, ὅτι πατρίδι τᾶ σᾶ
δαίμον' ἴσον θείαν τ' ὤπασας εὐνομίαν.

15 Ταῦτα διαπραξάμενος ὁ Ἄρατος τοῦ μὲν πολιτικοῦ φθόνου μείζων ἐγεγόνει διὰ τὰς χάριτας, Ἀντίγονος δ' ὁ βασιλεὺς ἀνιώμενος ἐπ' αὐτῷ, καὶ βουλόμενος ἢ μετὰγειν ὅλως τῇ φιλίᾳ πρὸς αὐτὸν ἢ διαβάλλειν πρὸς τὸν Πτολεμαῖον, ἄλλας τε φιλανθρωπίας ἐνεδείκνυτο μὴ πάνυ προσειμένῳ, καὶ θύων θεοῖς ἐν Κορίνθῳ μερίδας εἰς Σικυῶνα
2 τῷ Ἄρατῳ διέπειπε. καὶ παρὰ τὸ δεῖπνον, ἐστιωμένων πολλῶν, εἰς μέσον φθεγξάμενος “ῶμην” ἔφη “τὸν Σικυῶνιον τοῦτον νεανίσκον ἔλενθέριον εἶναι τῇ φύσει μόνον καὶ φιλοπολίτην· ὁ δὲ καὶ βίων ἔοικε καὶ πραγμάτων βασιλικῶν ἱκανὸς εἶναι κριτῆς. πρότερον γὰρ ἡμᾶς ὑπερεώρα

ταῖς ἐλπίσιν ἕξω βλέπων καὶ τὸν Αἰγύπτιον ἐθαύμαζε πλοῦτον, ἐλέφαντας καὶ στόλους καὶ αὐλὰς ἀκούων, νυνὶ δ' ὑπὸ σκηνὴν ἑωρακῶς πάντα τὰ ἐκεῖ πράγματα τραγωδῖαν ὄντα καὶ σκηνογραφίαν ὅλος ἡμῖν προσκεχώρηκεν. αὐτός τ' οὖν ἀποδέχομαι τὸ μειράκιον ἐγνωκῶς εἰς ἅπαντα 3 χρῆσθαι, καὶ ὑμᾶς ἀξιῶ φίλον νομίζειν." τούτοις τοὺς λόγους ὑπόθεσιν λαβόντες οἱ φθονεροὶ καὶ κακοήθεις διημιλλῶντο ταῖς ἐπιστολαῖς ἀλλήλοις πολλὰ καὶ δυσχερῆ κατὰ τοῦ Ἀράτου τῷ Πτολεμαίῳ γράφοντες, ὥστε κάκεινον ἐγκαλοῦντα πέμψαι.

Ταῖς μὲν οὖν περιμαχίτοις καὶ διαπύροις τοξενομέναις ἔρωσι φιλίαις βασιλέων καὶ τυράννων τοσοῦτον προσῆν φθόνου καὶ κακοηθείας· ὁ δ' Ἀράτος αἰρεθεὶς στρατηγὸς 16 τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν τὴν μὲν ἀντιπέρας Λοκρίδα καὶ Καλυδωνίαν ἐπόρθησε, Βοιωτοῖς δὲ μετὰ μυρίων στρατιωτῶν βοηθῶν ὑστέρησε τῆς μάχης ἣν ὑπ' Αἰτωλῶν περὶ Χαιρώνειαν ἠττήθησαν, Ἀβιοκρίτου τε τοῦ βοιωτάρχου καὶ χιλίων σὺν αὐτῷ πεσόντων. ἐνιαυτῷ δ' ὕστερον 2 αὐθις στρατηγῶν ἐνίστατο τὴν περὶ τὸν Ἀκροκόρινθον πρᾶξιν, οὗ Σικυωνίων οὐδ' Ἀχαιῶν κηδόμενος, ἀλλὰ κοινήν τινα τῆς Ἑλλάδος ὅλης τυραννίδα, τὴν Μακεδόνων φρουράν, ἐκεῖθεν ἐξελάσαι διανοοῦμενος. Χάρης μὲν γὰρ 3 ὁ Ἀθηναῖος ἐν τινι μάχῃ πρὸς τοὺς βασιλέως στρατηγούς εὐτυχήσας ἔγραψε τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων ὡς νενικήκοι τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης ἀδελφῆν· ταύτην δὲ τὴν πρᾶξιν οὐκ ἂν ἀμάρτοι τις ἀδελφῆν προσειπὼν τῆς Πελοπίδου τοῦ Θηβαίου καὶ Θρασυβούλου τοῦ Ἀθηναίου τυραννοκτονίας, πλὴν ὅτι τῷ μὴ πρὸς Ἑλληνας ἀλλ' ἐπακτὸν ἀρχὴν γεγενῆσθαι καὶ ἀλλόφυλον αὕτη διήνεγκεν. ὁ μὲν γὰρ Ἰσθ- 4 μὸς ἐμφράσσωσιν τὰς θαλάσσας εἰς ταῦτό συναγει τῷ τόπῳ καὶ συνάπτει τὴν ἡπειρον ἡμῶν, ὁ δ' Ἀκροκόρινθος, ὑψηλὸν ὄρος, ἐκ μέσης ἀναπεφυκῶς τῆς Ἑλλάδος, ὅταν λάβῃ φρουράν, ἐνίσταται καὶ ἀποκόπτει τὴν ἐντὸς Ἰσθμοῦ πᾶσαν ἐπιμιξιῶν τε καὶ παρόδων καὶ στρατειῶν ἐργασίας τε κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, καὶ ἕνα κύ- 5 ριον ποιεῖ τὸν ἄρχοντα καὶ κατέχοντα φρουρᾷ τὸ χωρίον, ὥστε μὴ παίζοντα δοκεῖν τὸν νεώτερον Φίλιππον ἀλλ'

ἀληθῶς ἐκάστοτε πέδας τῆς Ἑλλάδος τὴν Κορινθίων πόλιν προσαγορεύειν.

- 17 Πᾶσι μὲν οὖν περιμάχητος ἦν ὁ τόπος ἀεὶ καὶ βασιλεῦσι καὶ δυνάσταις, ἣ δ' Ἀντιγόνου σπουδὴ περὶ αὐτὸν οὐδὲν ἀπέλιπε πάθει τῶν ἐμμανεστάτων ἐρώτων, ἀλλ' ὅλος ἀνήρητο ταῖς φροντίσιν ὅπως ἀφαιρήσεται δόλῳ τοὺς ἔχοντας, ἐπεὶ φανερῶς ἀνέλπιστος ἦν ἡ ἐπιχείρησις.
- 2 Ἀλεξάνδρου γάρ, ὑφ' ὃν τὸ χωρίον ἦν, ἀποθανόντος, ὡς λέγεται, φαρμάκοις ὑπ' αὐτοῦ, Νικαίας δὲ τῆς ἐκείνου γυναικὸς ἐπὶ τῶν πραγμάτων γενομένης καὶ φυλαττούσης τὸν Ἀκροκόρινθον, εὐθύς ὑποπέμπων Δημήτριον τὸν υἱὸν αὐτῆ καὶ γλυκείας ἐλπίδας ἐνδιδοὺς γάμων βασιλικῶν καὶ συμβιώσεως πρὸς οὐκ ἀηδὲς ἐντυχεῖν γυναικὶ πρεσβυτέρᾳ
- 3 μειράκιον, αὐτὴν μὲν ἠρήκει τῷ παιδί χρησάμενος ὡσπερ ἄλλῳ τινὶ τῶν δελεασμάτων ἐπ' αὐτῆ, τὸν δὲ τόπον οὐ προἰεμένης ἀλλ' ἐγκρατῶς φυλαττούσης ἀμελεῖν προσποιούμενος ἔθνε γάμους αὐτῶν ἐν Κορίνθῳ καὶ θέας ἐπετέλει καὶ πότους συνῆγε καθ' ἡμέραν, ὡς ἂν τις μάλιστα παίζειν καὶ σχολάζειν τὴν διάνοιαν ὑφ' ἡδονῆς καὶ
- 4 φιλοφροσύνης ἀφεικῶς. ἐπεὶ δὲ καιρὸς ἦν, ἄδοντος Ἀμοιβέου ἐν τῷ θεάτρῳ παρέπεμπε τὴν Νίκαιαν αὐτὸς ἐπὶ τὴν θέαν ἐν φορείῳ κεκοσμημένῳ βασιλικῶς, ἀγαλλομένην τε τῇ τιμῇ καὶ πορρωτάτῳ τοῦ μέλλοντος οὔσαν. γενόμενος δὲ τῆς ὁδοῦ κατὰ τὴν ἐκτροπὴν τὴν ἄνω φέρουσαν, ἐκείνην μὲν ἐκέλευσε προάγειν εἰς τὸ θεάτρον, αὐτὸς δὲ χαίρειν μὲν Ἀμοιβέαν χαίρειν δὲ τοὺς γάμους ἔασας ἀνῆει πρὸς τὸν Ἀκροκόρινθον ἀμιλλώμενος παρ' ἡλικίαν, καὶ κεκλεισμένην τὴν πύλην εὐρῶν ἔκοπτε τῇ βα-
- 5 κτηρία, κελεύων ἀνοίγειν. οἱ δ' ἔνδον ἀνέωξαν καταπλεγέντες. οὕτω δὲ τοῦ τόπου κρατήσας οὐ κατέσχευεν αὐτόν, ἀλλ' ἔπινε παίζων ὑπὸ χαρᾶς ἐν τοῖς στενωποῖς, καὶ δι' ἀγορᾶς ἀθλητρίδας ἔχων καὶ στεφάνους περικείμενος ἀνὴρ γέρον καὶ τηλικαύταις πραγμάτων μεταβολαῖς κεχηρμένος ἐκώμαζε, δεξιούμενος καὶ προσαγορεύων τοὺς ἀπαντῶντας. οὕτως ἄρα καὶ λύπης καὶ φόβου μᾶλλον ἐξίστησι καὶ σάλον παρέχει τῇ ψυχῇ τὸ χαίρειν ἄνευ λογισμοῦ παραγινόμενον.

Ἀλλὰ γὰρ Ἀντίγονος μὲν, ὡς περ εἴρηται, κτησάμενος 18
 τὸν Ἀχροκόρινθον ἐφύλαττε, μετὰ τῶν ἄλλων οἷς ἐπί-
 στευε μάλιστα καὶ Περσαῖον ἐπιστήσας ἄρχοντα τὸν φι-
 λόσοφον· ὁ δ' Ἄρατος ἔτι μὲν καὶ Ἀλεξάνδρου ζῶντος
 ἐπεχείρησε τῇ πράξει, γενομένης δὲ συμμαχίας τοῖς Ἀχαι-
 οῖς πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον ἐπαύσατο. τότε δ' αὖθις ἐξ 2
 ὑπαρχῆς ἔτερον ἔλαβε τῆς πράξεως ὑπόθεσιν τοιαύτην.
 ἦσαν ἐν Κορίνθῳ τέσσαρες ἀδελφοὶ Σύροι τὸ γένος, ὧν
 εἷς ὄνομα Διοκλῆς ἐν τῷ φρουρίῳ μισθοφορῶν διέτριβεν.
 οἱ δὲ τρεῖς κλέψαντες βασιλικὸν χρυσίον ἦλθον εἰς Σικυῶνα
 πρὸς Αἰγίαν τινὰ τραπεζίτην, ᾧ διὰ τὴν ἐργασίαν ὁ Ἄρα-
 τος ἐχρῆτο, καὶ μέρος μὲν εὐθὺς διέθεντο τοῦ χρυσοῦ,
 τὸ δὲ λοιπὸν εἰς αὐτῶν Ἐργῖνος ἐπιφοιτῶν ἡσυχῇ κατήλ-
 λαττεν. ἐκ δὲ τούτου γενόμενος τῷ Αἰγίᾳ συνήθης, καὶ 3
 προαχθεὶς εἰς λόγον ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς φρουρᾶς, ἔφη
 πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἀναβαίνων πρὸς τὸ κρημνῶδες ἐντομὴν
 καθεωραζέσθαι πλαγίαν, ἄγουσαν ἢ χθαρμαλώτατον ἐπι-
 κοδόμηται τῷ φρουρίῳ τὸ τεῖχος. προσπαίξαντος δ' αὐτῷ
 τοῦ Αἰγίου καὶ εἰπόντος "εἴτ' ὧ βέλτιστε διὰ μικρὸν οὕτω
 χρυσίον ἀνασπάτε τὰς βασιλικὰς πράξεις, δυνάμενοι μίαν
 ὥραν πολλῶν ἀποδόσθαι χρημάτων; ἢ γὰρ οὐχὶ καὶ τοι-
 χωρῶχοις καὶ προδόταις ἀλοῦσιν ἅπαξ ἀποθανεῖν ὑπάρ-
 χει;" γελᾶσας ὁ Ἐργῖνος τότε μὲν ὡμολόγησεν ἀποπει- 4
 ρᾶσθαι τοῦ Διοκλέους (τοῖς γὰρ ἄλλοις ἀδελφοῖς μὴ πάνυ
 τι πιστεύειν), ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις ἐπανελθὼν συν-
 τίθεται τὸν Ἄρατον ἄξειν πρὸς τὸ τεῖχος, ὅπου τὸ ὕψος
 οὐ μείζον ἦν πεντεκαίδεκα ποδῶν, καὶ τὰλλα συμπράξειν
 μετὰ τοῦ Διοκλέους. ὁ δ' Ἄρατος ἐκείνοις μὲν ἐξήκοντα 19
 τάλαντα δώσειν κατορθώσας ὡμολόγησεν, ἣν δ' ἀποτύχη,
 σωθῆν δὲ μετ' ἐκείνων, οἰκίαν ἑκατέρῳ καὶ τάλαντον· ἐπεὶ
 δ' ἔδει παρὰ τῷ Αἰγίᾳ τὰ ἐξήκοντα τάλαντα κείσθαι τοῖς
 περὶ τὸν Ἐργῖνον, ὁ δ' Ἄρατος οὐτ' αὐτὸς εἶχεν οὐτ' ἐβού-
 λετο δανειζόμενος αἰσθῆσιν ἑτέρῳ τῆς πράξεως παρα-
 σχεῖν, λαβὼν τῶν ἐκπωμάτων τὰ πολλὰ καὶ τὰ χρυσία
 τῆς γυναικὸς ὑπέδησε τῷ Αἰγίᾳ πρὸς τὸ ἀργύριον. οὕτω 2
 γὰρ ἐπῆρτο τῇ ψυχῇ καὶ τοσοῦτον ἔρωτα τῶν καλῶν πρά-
 ξεων εἶχεν ὥστε τὸν Φωκίωνα καὶ τὸν Ἐπαιμειώνδαν ἐπι-

στάμενος Ἑλλήνων δικαιοτάτους καὶ κρατίστους γεγόνεναι δοκοῦντας ἐπὶ τῷ διώσασθαι δωρεὰς μεγάλας καὶ μὴ προέσθαι χρημάτων τὸ καλόν, αὐτὸς εἰς ταῦτα δαπανᾶσθαι κρῖνα καὶ προεισφέρειν, ἐν οἷς ἐκινδύνευε μόνος ὑπὲρ πάντων οὐδ' εἰδότεον τὰ πραττόμενα, ἤρξειτο. τίς γὰρ οὐκ ἂν θαυμάσειε καὶ συναγωνίσαιτο ἔτι νῦν τῇ μεγαλοφυλίᾳ τοῦ ἀνδρός, ὠνούμενου χρημάτων τοσοῦτων κίνδυνον τηλικούτων, καὶ τὰ τιμιώτατα δοκοῦντα τῶν κτημάτων ὑποτιθέντος, ὅπως παρεισαχθεὶς νυκτὸς εἰς τοὺς πολεμίους διαγωνίσηται περὶ τῆς ψυχῆς, ἐνέχυρον λαβὼν τὴν ἐλπίδα τοῦ καλοῦ παρ' αὐτῶν, ἄλλο δ' οὐδέν;

- 20 Οὐσαν δὲ καθ' αὐτὴν ἐπισφαλεῆ τὴν πράξιν ἐπισφραλιστέραν ἐποίησεν ἁμαρτία τις εὐθύς ἐν ἀρχῇ συμβᾶσα δι' ἀγνοίαν. ὁ γὰρ οἰκίτης τοῦ Ἰσάτου Τέχων ἐπέμψθη μὲν ὡς μετὰ τοῦ Διοκλέους κατασκευόμενος τὸ τεῖχος, οὐπω δ' ἦν τῷ Διοκλεῖ πρότερον ἐντετυχηκὸς κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν μορφὴν αὐτοῦ καὶ τὸ εἶδος δοκῶν κατέχειν ἕξ ὧν ὁ Ἐργίνος ἐπεσήμηνεν οὐλοκόμην καὶ μελάγχρουν καὶ ἀγείρειον, ἐλθὼν [οὐν] ὅπου συνετέτακτο, τὸν Ἐργίνον ὡς ἀριζόμενον μετὰ τοῦ Διοκλέους ἀνέμενε πρὸ τῆς πόλεως πρὸ τοῦ καλουμένου Ὄρνιθος. ἐν δὲ τούτῳ πρῶτος ἀδελφὸς Ἐργίνου καὶ Διοκλέους ὄνομα Διονύσιος, οὐ συνειδὼς τὴν πράξιν οὐδὲ κοινοῦν, ὅμοιος δὲ τῷ Διοκλεῖ, προσῆει κατὰ τύχην. ὁ δὲ Τέχων πρὸς τὰ σημεῖα τῆς μορφῆς τῇ ὁμοιότητι κινήθεις ἠρώτησε τὸν ἀνθρώπον εἴ τι συμβόλαιον αὐτῷ πρὸς Ἐργίνον εἶη. φήσαντος δ' ἀδελφὸν εἶναι, παντάπασιν ὁ Τέχων ἐπέσθη τῷ Διοκλεῖ διαλέγεσθαι· καὶ μήτε τοῦνομα πνθόμενος μήτ' ἄλλο μηδὲν προσμείνας τεκμήριον ἐμβάλλει τε τὴν δεξιὰν αὐτῷ καὶ περὶ τῶν συγκειμένων πρὸς τὸν Ἐργίνον ἐλάλει κάκεινον ἀνέκρινεν. ὁ δὲ δεξάμενος αὐτοῦ τὴν ἁμαρτίαν πανούργως ὁμολόγει τε πάντα καὶ πρὸς τὴν πόλιν ἀναστρέψας ὑπῆγεν ἀνυπόπτως διαλεγόμενος. ἤδη δὲ πλησίον ὄντος αὐτοῦ καὶ μέλλοντος ὅσον οὐπω τὸν Τέχωνα διαλαμβάνειν, ἀπὸ τύχης αὐτὸς πάλιν ὁ Ἐργίνος αὐτοῖς ἀπήνησεν. αἰσθόμενος δὲ τὴν ἀπάτην καὶ τὸν κίνδυνον διὰ νεύματος ἐδήλωσε τῷ Τέχωνι φεύγειν, καὶ ἀποληθῆσαντες ἀμφοτέρωι δρόμῳ πρὸς

τὸν Ἄρατον ἀπεσιόθησαν. οὐ μὴν ἀπέκαμε ταῖς ἐπιταῖς ἐκεῖνος, ἀλλ' ἐπεριψεν εὐθὺς τὸν Ἑργίλον χρυσίον τε τῆς Λιονυσίᾳ κομιζόμενον καὶ δεησόμενον αὐτοῦ σιωπᾶν. ὃ δὲ καὶ τοῦτο ἐποίησε, καὶ τὸν Λιονύσιον ἄγων μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς τὸν Ἄρατον ἦλθεν. ἐλθόντα δ' αὐτὸν οὐκέτι διῆκαν, ἀλλὰ δῆσαντες ἐρύλατον ἐν οἰκίσκῳ κατακεκλεισμένον· αὐτοὶ δὲ παρεσχευάζοντο πρὸς τὴν ἐπιθεσίαν.

Ἐπεὶ δ' ἦν ἔτοιμα πάντα, τὴν μὲν ἄλλην δύναμιν ἐκέλευσεν ἐπὶ τῶν ὅπλων νοκτερεῦειν, ἀναλαβὼν δὲ λογάδας τετρακοσίους οὐδ' αὐτοὺς εἰδότες τὰ πραττόμενα, πλήν ὀλίγων, ἦγε πρὸς τὰς πύλας παρὰ τὸ Ἴρατον. ἦν δὲ τοῦ ἔτους ἡ περὶ θέρους ἀκμᾶζον ὥρα, τοῦ δὲ μηνὸς πανσέληνος, ἡ δὲ νύξ ἀνέφελος καὶ καταφανής, ὥστε καὶ φῶρον τὰ ὅπλα παρῆλθαι ἀντιλάμπουσα πρὸς τὴν σελήνην, μὴ τοὺς φύλακας οὐ λάθωσιν. ἤδη δὲ τῶν πρώτων ἐγγὺς ὄντων ἀπὸ Θαλάσσης ἀνέδραμε νέφη, καὶ κατέσχε τὴν τε πόλιν αὐτὴν καὶ τὸν ἔξω τόπον ἐπιστάσιον γερόμενον. Ἐνταῦθα δ' οἱ μὲν ἄλλοι συγκαθίσαντες ὑπελύοντο τὰς κρηπίδας· οὔτε γὰρ φῶρον ποιοῦσι πολὺν οὔτ' ὀλισθήματα λαμβάνουσι γυμνοῖς τοῖς ποσὶν ἀντιλαμβανόμενοι τῶν κλιμάκων· ὃ δ' Ἑργίλος ἐπὶ λαβίων νεανίσκους ἐσταλμένους ὁδοιπορικῶς ἔλαθε τῆς πύλης προσμιξάσας. καὶ τὸν πυλωρὸν ἀποκτείνουσι καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ φύλακας. ἅμα δ' αἱ τε κλιμακες προσετέθεντο, καὶ κατὰ σπουδὴν ὁ Ἄρατος ὑπερβιβάσας ἑκατὸν ἄνδρας, τοὺς δ' ἄλλους ἐπεσθαι κελεύσας ὡς ἂν δύνωνται τάχιστα, τὰς κλιμακὰς ἀναρμιάσας ἐχώρει διὰ τῆς πόλεως μετὰ τῶν ἑκατὸν ἐπὶ τὴν ἄκραν, ἣδη περιχαρῆς διὰ τὸ λανθάνειν ὡς κατορθῶν. καὶ πῶς ἔτι πρόσωθεν αὐτοῖς ἀπήντα σὺν φρωτὶ φυλακῇ τεσσάρων ἀνδρῶν οὐ καθορωμένοις· ἔτι γὰρ ἦσαν ἐν τῇ σκιαζομένῃ τῆς σελήνης· ἐκεῖνους δὲ προσιόντας ἐξ ἑναντίας καθορῶσι. μικρὸν οὖν ὑποστελλας τειχίοις τισὶ καὶ οἰκοπέδοις ἐνέδραν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας καθίξει. καὶ τρεῖς μὲν αὐτῶν ἐμπροσθέντες ἀποθνήσκουσιν, ὃ δὲ τέταρτος πληγῆς ἕλπει τὴν κεφαλὴν ἐρυγε, βοῶν ἕνδον εἶναι τοὺς πολεμίους. καὶ μετὰ μικρὸν αἱ τε σάλπιγγες ἐπεσήμαινον, ἢ ἢ τε πόλις ἐξανίστατο πρὸς τὰ γινόμενα, πλήρεις τ' ἦσαν

οἱ [τε] στενωποὶ διαθεόντων, καὶ φῶτα πολλὰ τὰ μὲν κάτωθεν ἤδη τὰ δ' ἄνωθεν ἀπὸ τῆς ἄκρας περιέλαμπε, καὶ κραυγὴ συνεροήγνυτο πανταχόθεν ἄσημος.

- 22 Ἐν τούτῳ δ' ὁ μὲν Ἄρατος ἐμὺς τῇ πορείᾳ παρὰ τὸ κρημνῶδες ἤμιλλᾶτο, βραδέως καὶ ταλαιπώρως τὸ πρῶτον, οὐ κατακρατῶν ἀλλ' ἀποπλανώμενος τοῦ τρίβου παντάπασιν ἐνδεδυκός καὶ περισκιαζομένου ταῖς τραχύτησι καὶ διὰ πολλῶν ἐλιγμῶν καὶ παραβολῶν περαίνοντος πρὸς τὸ τεῖχος. εἶτα θαναμάσιον οἶον ἢ σελήνη λέγεται διαστέλλουσα τὰ νέφη καὶ ὑπολάμπουσα τῆς ὁδοῦ τὸ χαλεπώτατον σαφηνίζειν, ἕως ἤψατο τοῦ τείχους κατ' ὃν ἔδει τόπον· ἐκεῖ δὲ πάλιν συνεσχίασε καὶ ἀπέκρουσε νεφῶν
- 2 συνελθόντων. οἱ δὲ περὶ τὰς πύλας ἔξω περὶ τὸ Ἡραῖον ἀπολειφθέντες τοῦ Ἄρατου στρατιῶται, τριακόσιοι τὸ πλῆθος ὄντες, ὡς ποτε παρεισέπεσον εἰς τὴν πόλιν θορύβου τε παντοδαποῦ καὶ φῶτων γέμουσαν, οὐ δυνηθέντες ἔξανευρεῖν τὸν αὐτὸν τρίβον οὐδ' εἰς ἵχνος ἐμβῆναι τῆς ἐκείνων πορείας, ἔπηξαν ἀθρόοι πρὸς τινι παλινσλίῳ λαγόνι τοῦ κρημοῦ συστειλάντες ἑαυτούς, καὶ διεκαρτέρουν ἐνταῦθα περιπαθοῦντες καὶ δυσανασχετοῦντες·
- 3 βαλλομένων γὰρ ἀπὸ τῆς ἄκρας ἤδη τῶν περὶ τὸν Ἄρατον καὶ μαχομένων, ἀλαλαγμὸς ἐναγώνιος ἐχώρει κάτω καὶ κραυγὴ περιήχει, διὰ τὴν ἀπὸ τῶν ὄρων ἀνάκλασιν συγκεχυμένη καὶ ἀδηλὸς ὄθεν εἴληφε τὴν ἀρχήν. διαφορῶντων δ' αὐτῶν ἐφ' ὃ τι χρὴ τραπέσθαι μέρος, Ἀρχέλαος ὁ τῶν βασιλικῶν ἡγεμῶν στρατιώτας ἔχων πολλοὺς μετὰ κραυγῆς ἀνέβαινε καὶ σαλπίγγων, ἐπιφερόμενος τοῖς
- 4 περὶ τὸν Ἄρατον, καὶ παρήλλαττε τοὺς τριακοσίους. οἱ δ' ὥσπερ ἐξ ἐνέδρας ἀναστάντες ἐμβάλλουσιν αὐτῇ καὶ διαφθείρουσιν οἷς ἐπέθεντο πρώτοις, τοὺς δ' ἄλλους καὶ τὸν Ἀρχέλαον φοβήσαντες ἐτρέψαντο καὶ κατεδίωξαν ἄχρι τοῦ σκεδασθῆναι περὶ τὴν πόλιν διαλυθέντας. ἄρτι δὲ τούτων νεικηκότων Ἐργίνος ἀπὸ τῶν ἄνω μαχομένων ἦλθεν, ἀγγέλλον συμπεπλέχθαι τοῖς πολεμίοις τὸν Ἄρατον ἀμυνομένοις εὐρώστως, καὶ μέγαν ἀγῶνα περὶ αὐτὸ
- 5 τὸ τεῖχος εἶναι, καὶ τάχους δεῖν τῆς βοηθείας. οἱ δ' εὐθὺς ἐκέλευον ἡγεῖσθαι, καὶ προσβαίνοντες ἅμα φωνῇ

δυσήμαινον ἑαυτούς, ἐπιθαρρόνοντες τοὺς φίλους· ἢ τε πανσέληνος ἀπέβαινε τὰ ὄπλα πλεονα φαινόμενα τοῖς πολεμίοις διὰ τὸ μῆκος τῆς πορείας, καὶ τὸ τῆς νυκτὸς ἠχῶδες τὸν ἀλαλαγμὸν ἀπὸ πολλαπλασιῶντων ἢ τοσοῦτων ἐπολεῖ δοκεῖν φέρεσθαι. τέλος δὲ συνεφείσαντες ἐξωθοῦσι τοὺς πολεμίους, καὶ καθυπέρευροι τῆς ἄκρας ἦσαν καὶ τὸ φρούριον εἶχον ἡμέρας ἤδη διανυκτοῦσης. ὃ τε ἥλιος, εὐθὺς ἐπέλαμψε τῇ Ἑργῷ, καὶ παρῆν ἐκ Σικυῶνος ἢ λοιπὴ δύταμις τῷ Ἀράτῳ, δεχομένων κατὰ πύλας τῶν Κορινθίων προθύμως καὶ τοὺς βασιλικοὺς συλλαμβανόντων.

Ἰσὼς δ' ἀσφαλῶς ἐδόκει πάντα ἔχειν, κατέβαινε εἰς τὸ θέατρον ἀπὸ τῆς ἄκρας, πλήθους ἀπέριου συρροῦτος ἐπιθυμία τῆς τε ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῶν λόγων οἷς ἐμελλε χρῆσθαι πρὸς τοὺς Κορινθίους. ἐπιστήσας δὲ ταῖς παρῶδοις ἐκατέρωθεν τοὺς Ἀχαιοὺς αὐτὸς ἀπὸ τῆς σκηνῆς εἰς μέσον προῆλθε, τεθωρακισμένος καὶ τῷ προσώπῳ διὰ τὸν κόπον καὶ τὴν ἀγρυπνίαν ἠλλοιωμένος, ὥστε τῆς ψυχῆς τὸ γαυροῦμενον καὶ χαῖρον ὑπὸ τῆς περὶ τὸ σῶμα βαρῦτητος κατακρατεῖσθαι. τῶν δ' ἀνθρώπων ἅμα τῷ προσελθεῖν αὐτὸν ἐκχυθέντων ταῖς φιλοφροσύναις, μεταλαβὼν εἰς τὴν δεξιὰν τὸ δόρυ, καὶ τὸ γόνυ καὶ τὸ σῶμα τῇ ῥοπῇ μικρὸν ἐγκλίνας καὶ ἀπερυσάμενος, εἰστήκει πολὺν χρόνον σιωπῇ δεχόμενος αὐτῶν τοὺς κρότους καὶ τὰς ἐπιβοήσεις, ἐπαινούτων μὲν τὴν ἀρετὴν ζηλούντων δὲ τὴν τύχην. ὡς δ' ἐπαύσαντο καὶ κατέστησαν, συναγαγὼν ἑαυτὸν διεξῆλθε λόγον ὑπὲρ τῶν Ἀχαιῶν τῇ πράξει πρόποντα, καὶ συνέπεισε τοὺς Κορινθίους Ἀχαιοὺς γενέσθαι, καὶ τῶν πυλῶν τὰς κλεῖς ἀπέδωκε τότε πρῶτον ἀπὸ τῶν Φιλιππειῶν καιριῶν ὑπ' ἐκείνοις γενομένης. τῶν δ' Ἀντιγόνου στρατηγῶν Ἀρχέλαον μὲν ἀφῆκεν ὑποχείριον γεγνόμενον, Θεόφραστον δ' ἀπέειλεν οὐ βουλόμενον ἀπαλλάττεσθαι. Περσαῖος δὲ τῆς ἄκρας ἀλισσομένης εἰς Κεγχρεὰς διεξέπεσεν. ὕστερον δὲ λέγεται σχολάζων πρὸς τὸν εἰπόντα μόνον αὐτῷ δοκεῖν στρατηγὸν εἶναι τὸν σοφὸν "ἀλλὰ νῆ θεοῦς" φάναι "τοῦτο μάλιστα κάμοι ποτε τῶν Ζήνωνος ἤρθεσκε δογμαίων· νῦν δὲ μεταβάλλομαι νοσητηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σικυωνίου νεανίου."

24 Ταῦτα μὲν περὶ Περσαίου πλείονες ἱστοροῦσιν· ὁ δ' Ἄρατος εὐθὺς τό τε Ἰραϊὸν ὑφ' ἑαυτῶ καὶ τὸ Λέχαιον ἐποίησατο, καὶ νεῶν μὲν εἰκοσιπέντε βασιλικῶν ἐκυρίευσεν, ἵππους δὲ πεντακοσίους καὶ Σύρους τετρακοσίους ἀπέδοτο. τὸν τ' Ἀκροκόρινθον ἐφύλαττον οἱ Ἀχαιοὶ τετρακοσίοις ὀπλίταις καὶ πενήκοντα κυσὶ καὶ κνηγοῖς ἴσοις ἐν τῷ φρουρίῳ τρεφομένοις.

2 Οἱ μὲν οὖν Ῥωμαῖοι τὸν Φιλοποίμενα θαυμάζοντες Ἑλλήνων ἔσχατον προσηγόρευον, ὡς μηδενὸς μεγάλου· μετ' ἐκείνον ἐν τοῖς Ἑλλησι γενομένου· ἐγὼ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν πράξεων ταύτην ἔσχάτην καὶ νεωτάτην φράσιν ἂν πεπερᾶχθαι, τοῦτο μὲν τόλμη τοῦτο δὲ τύχη ταῖς ἀρίσταις ἐνά-

3 μίλλον, ὡς ἐδήλωσεν εὐθὺς τὰ γινόμενα. Μεγαρεῖς τε γὰρ ἀποστάντες Ἀντιγόῃ τῷ Ἀράτῳ προσέθεντο, καὶ Τροϊζήριοι μετ' Ἐπιδαυρίων συνετάχθησαν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς. ἔξοδόν τε πρώτην φέμενος εἰς τὴν Ἀπτικὴν ἐνέβαλε καὶ τὴν Σαλαμίνα διαβάς ἐλεηλάτησεν, ὥσπερ ἐξ εἰρκτικῆς λε-

λυμένη τῇ δυνάμει τῶν Ἀχαιῶν ἐφ' ὃ τι βούλοιτο χρώμενος. Ἀθηναίοις δὲ τοὺς ἐλευθέρους ἀρῆκεν ἄνευ λύτρων,

4 ἀρχὰς ἀποστάσεως ἐνδιδούσας αὐτοῖς. Ἱπτολεμαῖον δὲ σύμμαχον ἐποίησε τῶν Ἀχαιῶν, ἡγεμονίαν ἔχοντα πολέμου καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν. οὕτω δ' ἴσχυσεν ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ὥστ', εἰ μὴ κατ' ἐνιαυτὸν ἐξῆν, παρ' ἐνιαυτὸν αἰρεῖσθαι στρατηγὸν αὐτόν, ἔργῳ δὲ καὶ γνώμῃ διὰ παντὸς ἄρχειν· ἐώρων γὰρ αὐτὸν οὐ πλοῦτον, οὐ δόξαν, οὐ φιλιαν βασιλικήν, οὐ τὸ τῆς αὐτοῦ πατρίδος συμφέρον, οὐκ ἄλλο τι τῆς ἀξήσεως τῶν Ἀχαιῶν ἐπίηροσθεν ποιού-

5 μενον. ἡγεῖτο γὰρ ἀσθενεῖς ἰδίαι τὰς πόλεις ὑπαρχούσας σώζεσθαι δι' ἀλλήλων ὥσπερ ἐνδεδεμένας τῷ κοινῷ συμφέροντι, καὶ καθάπερ τὰ μέρη τοῦ σώματος ζῶντα καὶ συμπνέοντα διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλα συμφυΐαν, ὅταν ἀποσπασθῆ καὶ γένηται χωρὶς, ἀτροφεῖ καὶ σήπεται, παραπλησίως τὰς πόλεις ἀπόλλυσθαι μὲν ὑπὸ τῶν διασπώντων τὸ κοινόν, αὔξεσθαι δ' ὑπ' ἀλλήλων, ὅταν ὅλου τινὸς μεγάλου μέρη γενόμενα κοινῆς προνοίας τυγχάνωσιν.

25 Ὅρων δὲ τοὺς ἀρίστους τῶν προσοίκων αὐτονομουμένους, Ἀργείοις δὲ δουλεύουσιν ἀχθόμενος, ἐπεβούλευεν

ἀνελεῖν τὸν τύραννον αὐτῶν Ἀριστόμαχον, ἅμα τῇ τε πό-
 λει θρεπτήρια τὴν ἐλευθερίαν ἀποδοῦναι φιλοτιμούμενος
 καὶ τοῖς Ἀχαιοῖς προσκομίσαι τὴν πόλιν. οἱ μὲν οὖν τολμῶν- 2
 τες εὐρέθησαν, ὧν Αἰσχύλος προειστήκει καὶ Χαριμένης ὁ
 μάντις· ἕξιν δ' οὐκ εἶχον, ἀλλ' ἀπειρήτο κεκτῆσθαι καὶ ζη-
 μίαι μεγάλαι τοῖς κεκτημένοις ἐπῆσαν ὑπὸ τοῦ τυράννου.
 κατασκευάσας οὖν ὁ Ἄρατος αὐτοῖς ἐν Κορίνθῳ μικρὰς
 παραξιφίδας ἐνέρραψεν εἰς σάγματα, καὶ ταῦτ' ἐπιθεῖς
 ὑποζυγίοις σκευὴ τινὰ παρημελημένα κομίζουσιν εἰς Ἄρ-
 γος ἀπέστειλεν. Χαριμένους δὲ τοῦ μάντεως προσλαβόντος 3
 ἐπὶ τὴν προῶξιν ἄνθρωπον, οἱ περὶ τὸν Αἰσχύλον ἠγανά-
 κτησαν καὶ δι' ἑαυτῶν ἐπραττον, τοῦ Χαριμένους καταγνόν-
 τες. αἰσθόμενος δ' ἐκεῖνος ὄργῃ κατεμήνυσε τοὺς ἄνδρας
 ἤδη βαδίζοντας ἐπὶ τὸν τύραννον· ὧν οἱ πλεῖστοι φθά-
 σαντες ἔξ ἀγορᾶς ἀπέφυγον καὶ διεξέπεσον εἰς Κόρινθον.
 οὐ μὴν ἀλλὰ χρόνου βραχείος διελθόντος ἀποθνήσκει μὲν 4
 ὑπὸ δούλων Ἀριστόμαχος, ὑπολαμβάνει δὲ τὴν ἀρχὴν φθά-
 σας Ἀρίστιππος, ἔξωλέστερος ἐκείνου τύραννος. ὅσοι δὲ
 τῶν Ἀχαιῶν ἐν ἡλικίᾳ παρόντες ἔτυχον, τούτους ἀναλα-
 βὼν ὁ Ἄρατος ἐβοήθει πρὸς τὴν πόλιν ὀξέως, οἴομενος
 εὐρήσειν τὰ τῶν Ἀργείων πρόθυμα. τῶν δὲ πολλῶν ἤδη 5
 διὰ συνήθειαν ἐθελοδούλως ἐχόντων καὶ μηδενὸς ἀριστα-
 μένου πρὸς αὐτόν, ἀνεχώρησεν ἔγκλημα κατεσκευακῶς τοῖς
 Ἀχαιοῖς ὡς ἐν εἰρήνῃ πόλεμον ἐξενηνοχόσι. καὶ δίκην ἔσχον
 ἐπὶ τούτῳ παρὰ Μαντινεῦσιν, ἣν Ἄρατος μὴ παρόντος
 Ἀρίστιππος εἶλε διώκων καὶ μινῶν ἐτιμήθη τριάκοντα. τὸν 6
 δ' Ἄρατον αὐτὸν ἅμα καὶ μισῶν καὶ δεδοικῶς ἐπεβούλευεν
 ἀνελεῖν συνεργῶντος Ἀντιγόγου τοῦ βασιλέως· καὶ παντα-
 χοῦ σχεδὸν ἦσαν οἱ τοῦτο πράττοντες αὐτοῖς καὶ καιρὸν ἐπι-
 τηροῦντες. ἀλλ' οὐδὲν οἷον ἀληθινὴ καὶ βέβαιος εὐνοια φυ-
 λακτῆριον ἀνδρὸς ἄρχοντος· ὅταν γὰρ ἐθισθῶσιν οἷτε πολ- 7
 λοι καὶ οἱ δυνατοὶ μὴ τὸν ἡγούμενον ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἡγουμένου
 δεδιέναι, πολλοῖς μὲν ὄμμασιν ὄρα, διὰ πολλῶν δ' ὧτων
 ἀκούει καὶ προαισθάνεται τὰ γινόμενα. διὸ καὶ βούλομαι
 τὸν λόγον ἐπιστήσας ἐνταῦθά που διεξελθεῖν περὶ τῆς Ἀρι-
 στίππου διαίτης, ἣν ἡ ζηλοτυπουμένη τυραννὶς αὐτῷ καὶ ὁ
 τῆς μακαρίας καὶ περιβοήτου μοναρχίας ὄγκος περιέδηκεν.

26 Ἐκεῖνος γὰρ Ἀντίγονον μὲν ἔχων σύμμαχον, τρέφων δὲ πολλοὺς ἕνεκα τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας, οὐδένα δ' ἐν τῇ πόλει ζῶντα τῶν ἐχθρῶν ὑπολελοιπώς, τοὺς μὲν δορυφόρους καὶ φύλακας ἔξω παρεμβάλλειν ἐκέλευεν ἐν τῷ
 2 περιστύλῳ, τοὺς δ' οἰκέτας, ὁπότε δειπνήσαι, τάχιστα πάντας ἐξελαύνων καὶ τὴν μέταυλον ἀποκλείων μετὰ τῆς ἐρωμένης αὐτὸς εἰς οἶκημα κατεδύετο μικρὸν ὑπερῶν, θύρα καταρρακτῆ κλειόμενον, ἧς ὑπεράνω τὴν κλίνην ἐπιτιθεῖς ἐκάθευδεν, ὡς εἰκὸς καθεύδειν τὸν οὕτως
 3 ἔχοντα, ταραχωδῶς καὶ περιφόβως. τὸ δὲ κλιμάκιον ἢ τῆς ἐρωμένης μήτηρ ὑφαιροῦσα κατέκλειεν εἰς ἕτερον οἶκημα καὶ πάλιν αὐτὴν ἡμέρᾳ προσετίθει, καὶ κατεκάλει τὸν θαναστὸν τύραννον, ὡς περ ἐρπετὸν ἐκ φωλεοῦ κατερχόμενον. ὃ δ' οὐχ ὅπλοις κατὰ βίαν, νόμῳ δ' ὑπ' ἀρετῆς ἀκατάπαυστον ἀρχὴν περιπεποιημένος ἐν ἱματίῳ καὶ χλαμυδίῳ τῷ τυχόντι, τῶν πρόποτε τυράννων κοινὸς ἀποδειγμένος ἐχθρὸς, ἄχρι τῆς τήμερον ἡμέρας γένος εὐδοκίμωτατον ἀπολέλοιπεν ἐν τοῖς Ἑλλησιν. ἐκείνων δὲ τῶν
 4 τὰς ἀκρας καταλαμβανόντων καὶ τοὺς δορυφόρους τρεφόντων καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰς πύλας καὶ τοὺς καταρράκτας προβαλλομένων ὑπὲρ τῆς τοῦ σώματος ἀσφαλείας ὀλίγοι τὸν ἐκ πληγῆς θάνατον, ὡς περ οἱ λαγωοί, διέφυγον· οἶκος δ' ἢ γένος ἢ τάφος ἔχων τιμωμένην μνήμην οὐδενὸς λέλειπται.

27 Πρὸς δ' οὖν τὸν Ἀρίστιππον ὁ Ἄρατος καὶ κρύφα πολ-
 λάκις καὶ φανερώς προσέπταισεν ἐπιχειρήσας καταλαμ-
 βάνειν τὸ Ἄργος. ἅπαξ δὲ κλίμακας προσθεῖς μετ' ὀλί-
 γων ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνέβη παραβόλως, καὶ τοὺς βοηθοῦντας
 2 ἐνταῦθα τῶν φυλάκων ἀπέκτεινεν. εἶτα ἡμέρας ἐπιφα-
 νείσης καὶ τοῦ τυράννου πανταχόθεν αὐτῷ προσβάλλον-
 τος, οἱ μὲν Ἀργεῖοι, καθάπερ οὐχ ὑπὲρ τῆς ἐκείνων ἐλευ-
 θερίας τῆς μάχης οὔσης, ἀλλ' ὡς τὸν ἀγῶνα τῶν Νεμείων
 βραβεύοντες, ἴσοι καὶ δίκαιοι θεαταὶ καθῆντο τῶν γινο-
 μένων, πολλὴν ἡσυχίαν ἄγοντες, ὃ δ' Ἄρατος εὐρώστως
 ἀμυνόμενος λόγῃ μὲν ἐκ χειρὸς διελαύνεται τὸν μηρόν,
 ἐκράτησε δὲ τῶν τόπιων ἐν οἷς ἦν, καὶ οὐκ ἐξεώσθη μέχρι
 3 νυκτὸς ἐνοχλούμενος ὑπὸ τῶν πολεμίων. εἰ δὲ καὶ τὴν

νύκτα τῷ πόνῳ προσεταλαιπώρησεν, οὐκ ἂν διήμαρτεν· ὁ γὰρ τύραννος ἤδη περὶ δρασμὸν εἶχε καὶ πολλὰ τῶν ἰδίων ἐπὶ θάλασσαν προεξέπεμψε. νῦν δὲ τοῦτο μὲν οὐδενὸς ἐξαγγείλαντος πρὸς τὸν Ἄρατον, ὕδατος δ' ἐπιλείποντος, ἑαυτῷ δὲ χρήσασθαι διὰ τὸ τραῦμα μὴ δυνάμενος ἀπήγαγε τοὺς στρατιώτας.

Ἐπεὶ δὲ ταύτην ἀπέγνω τὴν ὁδόν, ἐμβαλὼν φανερῶς 28 τῷ στρατοπέδῳ τὴν Ἀργολίδα χώραν ἐπόρθει, καὶ περὶ τὸν Χάρητα ποταμὸν ἰσχυρᾶς μάχης γενομένης πρὸς Ἀρίστιππον αἰτίαν ἔσχεν ὡς ἐγκαταλιπὼν τὸν ἀγῶνα καὶ προέμενος τὸ νίκημα· τῆς γὰρ ἄλλης δυνάμεως ὁμολογούμενως ἐπικρατούσης καὶ τῷ διωγμῷ πολὺ προελθούσης εἰς τοῦμπροσθεν, αὐτὸς οὐχ οὕτως ἐκβιασθεὶς ὑπὸ τῶν κατ' αὐτὸν ὡς ἀπιστῶν τῷ κατορθώματι καὶ φοβηθεὶς ἀνεχώρησε τεταραγμένος εἰς τὸ στρατόπεδον. ἔπει δ' ἀπὸ 2 τῆς διώξεως ἐπανελθόντες οἱ λοιποὶ χαλεπῶς ἔφερον ὅτι τρεψάμενοι τοὺς πολεμίους καὶ πολὺ πλείονας ἐκείνων καταβαλόντες ἢ σφῶν αὐτῶν ἀπολέσαντες παραλελοίπασιν τοῖς ἡττημένοις στήσαι κατ' αὐτῶν τρόπαιον, αἰσχυνθεὶς πάλιν ἔγνω διαμάχεσθαι περὶ τοῦ τροπαίου, καὶ μίαν ἡμέραν διαλιπὼν αὐθις ἐξέτασσε τὴν στρατιάν. ὡς δ' 3 ἦσθετο πλείονας γεγονότας καὶ θαρραλεώτερον ἀνθισταμένους τοὺς περὶ τὸν τύραννον, οὐκ ἐτόλμησεν, ἀλλ' ἀπῆλθε τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀνελόμενος. οὐ μὴν ἀλλὰ τῇ περὶ τὴν ὀμιλίαν καὶ πολιτείαν ἐμπειρία καὶ χάριτι τὴν διαμαρτίαν ταύτην ἀναμαχόμενος προσηγάγετο τὰς Κλεωναῖς τοῖς Ἀχαιοῖς, καὶ τὸν ἀγῶνα τῶν Νεμείων ἤγαγεν ἐν Κλεωναῖς ὡς πάτριον ὄντα καὶ μᾶλλον προσήκοντα τούτοις. ἤγαγον δὲ καὶ Ἀργεῖοι, καὶ συνεχύθη τότε πρῶ- 4 τον ἢ δεδομένη τοῖς ἀγωνισταῖς ἀσυλία καὶ ἀσφάλεια, πάντας τῶν Ἀχαιῶν, ὅσους ἔλαβον ἠγωνισμένους ἐν Ἀργεῖ, διὰ τῆς χώρας πορευομένους ὡς πολεμίους ἀποδομένων. οὕτω σφοδρὸς ἦν καὶ ἀπαραίτητος ἐν τῷ μισεῖν τοὺς τυράννους.

Ὀλίγῳ δ' ὕστερον ἀκούσας τὸν Ἀρίστιππον ἐπιβουλεύ- 29 ειν μὲν ταῖς Κλεωναῖς φοβεῖσθαι δ' ἐκεῖνον ἐν Κορίνθῳ καθεζόμενον, ἠθροισεν ἐκ παραγγέλματος στρατείαν, καὶ

σιτία κελεύσας πλειόνων ἡμερῶν κομίζειν εἰς Κεγχρεὰς
 κατῆλθεν, ἐκκαλούμενος δι' ἀπάτης τὸν Ἀρίστιππον ὡς
 αὐτοῦ μὴ παρόντος ἐπιθέσθαι τοῖς Κλεωναίοις. ὃ καὶ
 συνέβη· παρῆν γὰρ εὐθύς ἐξ Ἄργους ἔχων τὴν δύναμιν.
² ὃ δ' Ἄρατος εἰς Κόρινθον ἤδη σκοταῖος ἐκ Κεγχρεῶν ὑπο-
 στρέψας, καὶ τὰς ὁδοὺς φυλακαῖς διαλαβών, ἤγε τοὺς
 Ἀχαιοὺς ἐπομένους οὕτω μὲν εὐτάκτως οὕτω δὲ ταχέως
 καὶ προθύμως ὥστε μὴ μόνον ὀδεύοντας ἀλλὰ καὶ παρ-
 ελθόντας εἰς τὰς Κλεωνὰς ἔτι νυκτὸς οὔσης καὶ συντα-
 ξαμένους ἐπὶ μάχην ἀγκοεῖσθαι καὶ λανθάνειν τὸν Ἀρί-
³ στιππον. ἅμα δ' ἡμέρα τῶν πυλῶν ἀνοιχθεῖσῶν καὶ τῆς
 σάλπιγγος ἐγκελευσαμένης, δρόμῳ καὶ ἀλαλαγμῷ προσ-
 πεσὼν τοῖς πολεμίοις εὐθύς ἐτρέψατο, καὶ κατεῖχε διώκων
 ἧ μάλιστα φεύγειν ὑπενόει τὸν Ἀρίστιππον, ἐκτροπὰς
⁴ πολλὰς τῶν χωρίων ἐχόντων. γενομένης δὲ τῆς διώξεως
 ἄχρι Μυκηρῶν, ὃ μὲν τύραννος ὑπὸ Κρητὸς τινος, ὡς
 Δεινίας ἱστορεῖ, τοῦνομα Τραγίσκου, καταληφθεὶς ἀπο-
 σφάττεται, τῶν δ' ἄλλων ἔπεσον ὑπὲρ χιλίους πεντακο-
 σίους. ὃ δ' Ἄρατος οὕτω λαμπρῶς εὐτυχήσας καὶ μηδένα
 τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν ἀποβαλόν, ὅμως οὐκ ἔλαβε τὸ
 Ἄργος οὐδ' ἠλευθέρωσε, τῶν περὶ Ἀγίαν καὶ τὸν νεώτερον
 Ἀριστόμαχον μετὰ δυνάμεως βασιλικῆς παρεισπεσόντων
⁵ καὶ κατασχόντων τὰ πράγματα. τὸ μὲν οὖν πολὺ τῆς δια-
 βολῆς καὶ λόγους καὶ σκώμματα καὶ βωμολοχίας παρεί-
 λετο τῶν κολακευόντων τοὺς τυράννους καὶ διεξιόντων,
 ἐκείνοις χαριζομένων, ὡς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν ἐκ-
 ταράττειτο μὲν ἡ κοιλία παρὰ τὰς μάχας, κάρως δὲ προσ-
 πίπτοι καὶ ἴλιγγος ἅμα τῷ παραστῆναι τὸν σαλπικτήν,
 ἐκτάξας δὲ τὴν δύναμιν καὶ τὸ σύνθημα παρεγγυήσας,
 καὶ πυθόμενος τῶν ὑποστρατήγων καὶ λοχαγῶν μὴ τις
 αὐτοῦ χρεία παρόντος (βεβλήσθαι γὰρ τοὺς ἀστραγά-
⁶ λους), ἀπέρχοιτο καρδοκῆσων πόρρωθεν τὸ συμβησόμε-
 νον. ταῦτα γὰρ οὕτως ἴσχυσεν ὥστε καὶ τοὺς φιλοσόφους
 ἐν ταῖς σχολαῖς ζητοῦντας εἰ τὸ πάλλεσθαι τὴν καρδίαν
 καὶ τὸ χρῶμα τρέπεσθαι καὶ τὴν κοιλίαν ἐξυγραινέσθαι
 παρὰ τὰ φαινόμενα δεινὰ δειλίας ἐστὶν ἢ δυσκρασίας
 τινὸς περὶ τὸ σῶμα καὶ ψυχρότητος, ὀνομάζειν αἰεὶ τὸν

Ἄρατον ὡς ἀγαθὸν μὲν ὄντα στρατηγόν, ἀεὶ δὲ ταῦτα πᾶσχοντα παρὰ τοὺς ἀγῶνας.

Ὡς δ' οὖν τὸν Ἀρίστιππον ἀνεῖλεν, εὐθύς ἐπεβούλευσε 30
 Λυδιάδῃ τῷ Μεγαλοπολίτῃ τυραννοῦντι τῆς ἑαυτοῦ πα-
 τρίδος. ὃ δ' οὐκ ὦν ἀγεννῆς οὐδ' ἀφιλότιμος τὴν φύσιν,
 οὐδ' ὡσπερ οἱ πολλοὶ τῶν μονάρχων ἀκρασία καὶ πλεον-
 εξία πρὸς ταύτην ὄνειδος τὴν ἀδικίαν, ἀλλ' ἐπαρθεὶς ἔρωτι
 δόξης ἔτι νέος, καὶ λόγους ψευδεῖς καὶ κενοὺς λεγομένους
 περὶ τυραννίδος ὡς μακαρίου καὶ θαυμαστοῦ πράγματος
 εἰς μέγα φρόνημα παραδεξάμενος ἀνοήτως, καὶ καταστή-
 σας ἑαυτὸν τύραννον ταχὺ μεστὸς ἦν τῆς ἐκ μοναρχίας
 βαρύτητος. ἅμα δὲ ζηλῶν εὐημεροῦντα καὶ δεδοικῶς ἐπι- 2
 βουλεύοντα τὸν Ἄρατον ὥρμησε καλλίστην ὁρμὴν μετα-
 βαλόμενος, πρῶτον μὲν ἑαυτὸν ἐλευθερῶσαι μίσους καὶ
 φόβου καὶ φρουρᾶς καὶ δορυφόρων, εἶτα τῆς πατρίδος
 εὐεργέτης γενέσθαι· καὶ μεταπειψάμενος τὸν Ἄρατον
 ἀρῆκε τὴν ἀρχήν, καὶ τὴν πόλιν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς μετε-
 κόμισεν. ἐφ' οἷς μεγαλύνοντες αὐτὸν οἱ Ἀχαιοὶ στρατηγόν
 εἶλοντο. φιλοτιμούμενος δ' εὐθύς ὑπερβαλεῖν δόξῃ τὸν 3
 Ἄρατον ἄλλας τε πολλὰς πράξεις οὐκ ἀναγκαίας εἶναι δο-
 κούσας καὶ στρατείαν ἐπὶ Λακεδαιμονίους παρήγγελλεν.
 ἐνιστάμενος δ' ὁ Ἄρατος αὐτῷ φθονεῖν ἐδόκει. καὶ τό γε
 δεύτερον ὁ Λυδιάδης στρατηγὸς ἠρέθη ἀντιπράττοντος
 ἄντικρυς Ἀράτου καὶ σπουδάζοντος ἑτέρω παραδοθῆναι
 τὴν ἀρχήν· αὐτὸς μὲν γάρ, ὡς εἴρηται, παρ' ἐνιαυτὸν
 ἦρχε. μέχρι μὲν οὖν τρίτης στρατηγίας ὁ Λυδιάδης εὐ 4
 φρερόμενος διετέλει καὶ παρ' ἐνιαυτὸν ἦρχεν ἐναλλάξ τῷ
 Ἀράτῳ στρατηγῶν· φανερὰν δ' ἐξενεγκάμενος ἔχθραν καὶ
 πολλάκις αὐτοῦ κατηγορήσας ἐν τοῖς Ἀχαιοῖς ἀπερρίφη
 καὶ παρώφθη, πεπλασμένῳ δοκῶν ἦθει πρὸς ἀληθινὴν
 καὶ ἀκέραιον ἀρετὴν ἀμιλλᾶσθαι. καὶ καθάπερ τῷ κόκ- 5
 κυλί φησιν Αἴσωπος, ἐρωτῶντι τοὺς λεπτοὺς ὄρνιθας ὅ
 τι φεύγοιεν αὐτόν, εἰπεῖν ἐκείνους ὡς ἔσται ποτὲ ἰέραξ,
 οὕτως ἔοικε τῷ Λυδιάδῃ παρακολουθεῖν ἐκ τῆς τυραννί-
 δος ὑποψία βλάπτουσα τὴν φύσιν αὐτοῦ τῆς μεταβολῆς.

Ὁ δ' Ἄρατος εὐδοκίμησε καὶ περὶ τὰς Αἰτωλικὰς πρά- 31
 ξεις, ὅτε συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς πρὸ τῆς Μεγαρικῆς ὥρμη-

μένων τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων
 Ἄγιδος ἀφικομένου μετὰ δυνάμεως καὶ συνεξορμιῶντος
 ἐπὶ τὴν μάχην τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐναντιωθεὶς καὶ πολλὰ μὲν
 ὄνειδη πολλὰ δ' εἰς μαλακίαν καὶ ἀτολμίαν καὶ σκώμματα
 καὶ χλευασμὸν ὑπομείνας οὐ προήγατο τὸν τοῦ συμφέρον-
 2 τοις λογισμὸν διὰ τὸ φαινόμενον αἰσχρόν, ἀλλὰ παρεχώ-
 ρησε τοῖς πολεμίοις ὑπερβαλοῦσι τὴν Γεράνειαν ἀμαχεὶ
 3 παρελθεῖν εἰς Πελοπόννησον. ὡς μέντοι παρελθόντες
 ἐξαίφνης Πελλήνην κατέλαβον, οὐκέτ' ἦν ὁ αὐτός, οὐδ'
 ἔμελλε διατρίβων καὶ περιμένων ἀθροισθῆναι καὶ συνελ-
 θεῖν εἰς ταῦτ' οὐκ ἐπιτρέψαντες τὴν δύναμιν, ἀλλ' εὐθύς ὤρ-
 4 τειν ἀσθενεστάτους δι' ἀταξίαν καὶ ὕβριν ὄντας. ἅμα γὰρ
 τῷ παρελθεῖν εἰς τὴν πόλιν οἱ μὲν στρατιῶται διασπα-
 ρέντες ἐν ταῖς οἰκίαις ἦσαν, ἐξωθοῦντες ἀλλήλους καὶ δια-
 μαχόμενοι περὶ τῶν χρημάτων, ἡγεμόνες δὲ καὶ λοχαγοὶ
 τὰς γυναῖκας καὶ τὰς θυγατέρας τῶν Πελληνέων περιόν-
 5 τες ἤραζον, καὶ τὰ κράνη τὰ αὐτῶν ἀφαιροῦντες ἐκείναις
 περιετίθεσαν τοῦ μηδένα λαβεῖν ἄλλον, ἀλλὰ τῷ κράνει
 6 δῆλον εἶναι τὸν δεσπότην ἐκάστης. οὕτω δὲ διακειμένοις
 αὐτοῖς καὶ ταῦτα πράττουσιν ἐξαίφνης ὁ Ἄρατος ἐπιπε-
 σὼν προσηγγέλθη. καὶ γενομένης ἐκπλήξεως οἷαν εἰκὸς
 ἐν ἀταξίᾳ τοιαύτῃ, πρὶν ἢ πάντας πυθέσθαι τὸν κίνδυνον
 οἱ πρῶτοι περὶ τὰς πύλας τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ τὰ προάστεια
 συμπεσόντες ἔφευγον ἤδη νενικημένοι, καὶ κατεπίπλα-
 7 σαν ἐλαυνόμενοι προτροπάδην ἀπορίας τοὺς συνισταμέ-
 8 νους καὶ προσβοηθοῦντας. ἐν τούτῳ δὲ τῷ ταράχῳ μία
 τῶν αἰχμαλώτων, Ἐπιγῆθους ἀνδρὸς ἐνδόξου θυγάτηρ,
 αὐτὴ δὲ κάλλει καὶ μεγέθει σώματος εὐπρεπής, ἔτυχε μὲν
 ἐν τῷ ἱερῷ καθεζομένη τῆς Ἀρτέμιδος, οὗ κατέστησεν
 αὐτὴν ὁ ἐπιλεκτάρχης ἐλὼν ἑαυτῷ καὶ περιθεὶς τὴν τρι-
 9 λοφίαν, ἄφνω δ' ἐκδραμοῦσα πρὸς τὸν θόρυβον, ὡς ἔστη
 10 πρὸ τῶν θυρῶν τοῦ ἱεροῦ καὶ κατέβλεψεν εἰς τοὺς μαχο-
 μένους ἄνωθεν ἔχουσα τὴν τριλοφίαν, αὐτοῖς τε τοῖς πο-
 11 λίταις θέαμα σεμνότερον ἢ κατ' ἀνθρώπον ἐφάνη, καὶ
 12 τοῖς πολεμίοις φάσμα θεῖον ὄραν δοκοῦσι φρίκην ἐνέβαλε
 καὶ θάμβος, ὥστε μηδένα τραπέσθαι πρὸς ἀλκήν. αὐτοῖ

δὲ Πελλήνηεις λέγουσι τὸ βρέτας τῆς Θεοῦ τὸν μὲν ἄλλον ἀποκειῖσθαι χρόνον ἄψαυστον, ὅταν δὲ κινήθῃν ὑπὸ τῆς ἰερείας ἐκφρέηται, μηδένα προσβλέπειν ἐναντίον ἀλλ' ἀποτρέπεσθαι πάντας· οὐ γὰρ ἀνθρώποις μόνον ὄραμα φρικτὸν εἶναι καὶ χαλεπὸν, ἀλλὰ καὶ δένδρα ποιεῖν ἄφορα καὶ καρποὺς ἀπαμβλίσκειν, δι' ὧν ἂν κομίζεται. τοῦτο ³ δὴ τότε τὴν ἰερείαν ἐξενεγκαμένην καὶ τρέπουσαν αἰεὶ κατὰ τοὺς Αἰτωλοὺς ἀντιπρόσωπον ἐκφρονας καταστήσαι καὶ παρελῆσθαι τὸν λογισμὸν. ὁ δ' Ἄρατος οὐδὲν ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εἶρηξε τοιοῦτον, ἀλλὰ φησι τρεψάμενος τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ φεύγουσι συνεισπεσὼν εἰς τὴν πόλιν ἐξελάσαι κατὰ κράτος, ἑπτακοσίους δ' ἀποκτεῖναι. τὸ δ' ἔργον ἐν τοῖς μεγίστοις διεβοήθη, καὶ Τιμάνθης ὁ ζῶγράφος ἐποίησεν ἐμφαντικῶς τῇ διαθέσει τὴν μάχην ἔχουσαν.

Οὐ μὴν ἀλλὰ πολλῶν ἔθνων καὶ δυναστῶν ἐπὶ τοὺς ³³ Ἀχαιοὺς συνισταμένων εὐθύς ὁ Ἄρατος ἔπραττε φιλίαν πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς, καὶ Πανταλέοντι τῷ πλείστον Αἰτωλῶν δυναμένῳ συνεργῶ χρησάμενος οὐ μόνον εἰρήνην ἀλλὰ καὶ συμμαχίαν τοῖς Ἀχαιοῖς πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς ἐποίησεν. τοὺς δ' Ἀθηναίους σπουδάζων ἐλευθερῶσαι ² διεβλήθη καὶ κακῶς ἤκουσεν ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι σπονδὰς πεποιημένων αὐτῶν πρὸς τοὺς Μακεδόνας καὶ ἀνοχὰς ἀγόντων ἐπεχείρησε τὸν Πειραιᾶ καταλαβεῖν. αὐτὸς δ' ἀρνούμενος ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν οἷς ἀπολέλοιπεν, Ἐργῖνον αἰτιᾶται, μεθ' οὗ τὰ περὶ τὸν Ἀκροκόρινθον ἔπραξεν· ἐκεῖνον γὰρ ἰδίᾳ τῷ Πειραιεῖ προσβαλόντα καὶ τῆς ³ κλίμακος συντριβείσης διωκόμενον ὀνομάζειν καὶ καλεῖν συνεχῶς Ἄρατον ὡσπερ παρόντα, καὶ διαφυγεῖν οὕτως ἐξαπατήσαντα τοὺς πολεμίους. οὐ μὴν δοκεῖ πιθανῶς ἀπολογεῖσθαι· τὸν γὰρ Ἐργῖνον, ἀνθρώπον ἰδιώτην καὶ Σύρον, ἀπ' οὐδενὸς ἦν εἰκότος ἐπὶ νοῦν βαλέσθαι τὴν τηλικαύτην πρᾶξιν, εἰ μὴ τὸν Ἄρατον εἶχεν ἡγεμόνα καὶ παρ' ἐκείνου τὴν δύναμιν καὶ τὸν καιρὸν εἰλήφει πρὸς τὴν ἐπιθεσιν. ἐδήλωσε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄρατος οὐ δις οὐδὲ τρίς ⁴ ἀλλὰ πολλάκις, ὡσπερ οἱ δυσέρωτες, ἐπιχειρήσας τῷ Πειραιεῖ, καὶ πρὸς τὰς διαμαρτίας οὐκ ἀποκαμίων, ἀλλὰ τῷ παρὰ μικρὸν αἰεὶ καὶ σύνεγγυς ἀποσφάλλεσθαι τῶν ἐλπί-

δων πρὸς τὸ θαρρεῖν ἀνακαλούμενος. ἅπαξ δὲ καὶ τὸ σκέλος ἔσπασε διὰ τοῦ θριασίου φεύγων, καὶ τομὰς ἔλαβε πολλὰς θεραπευόμενος, καὶ πολὺν χρόνον ἐν φορείῳ κομιζόμενος ἐποιεῖτο τὰς στρατείας.

- 34 Ἀντιγόνου δ' ἀποθανόντος καὶ Δημητρίου τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἔτι μᾶλλον ἐνέκειτο ταῖς Ἀθήναις καὶ ὅλως κατεφρόνει τῶν Μακεδόνων. διὸ καὶ κρατηθέντος αὐτοῦ μάχη περὶ Φυλακίαν ὑπὸ Βίθυος τοῦ Δημητρίου στρατηγοῦ, καὶ λόγου γενομένου πολλοῦ μὲν ὡς ἐάλωκε
- 2 πολλοῦ δ' ὡς τέθνηκεν, ὁ μὲν τὸν Πειραιᾶ φρουρῶν Διογένης ἔπεμψεν ἐπιστολὴν εἰς Κόρινθον ἐξίστασθαι τῆς πόλεως κελεύων τοὺς Ἀχαιοὺς, ἐπειδὴ Ἄρατος ἀπέθανεν· εἴυχε δὲ τῶν γραμμῶν κοιμισθέντων παρῶν αὐτὸς ἐν Κορίνθῳ, καὶ διατριβὴν οἱ τοῦ Διογένους καὶ γέλωτα πολλὴν παρασχόντες ἀπηλλάγησαν. αὐτὸς δ' ὁ βασιλεὺς ἐκ Μακεδονίας ναῦν ἔπεμψεν ἐφ' ἧς κοιμισθήσεται πρὸς αὐ-
- 3 τὸν ὁ Ἄρατος δεδεμένος. πᾶσαν δ' Ἀθηναῖοι κουφότητα κολακείας τῆς πρὸς Μακεδόνας ὑπερβάλλοντες ἐστεφανήφρησαν ὅτε πρῶτον ἠγγέλθη τεθνηκῶς. διὸ καὶ πρὸς ὀργὴν εὐθὺς ἐκστρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἄχρι τῆς Ἀκαδημείας προῆλθεν· εἶτα πεισθεὶς οὐδὲν ἠδίκησεν. οἱ δ' Ἀθηναῖοι συμφρονήσαντες αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν, ἐπεὶ Δημητρίου τελευτήσαντος ὥρμησαν ἐπὶ τὴν ἐλευθερίαν, ἐκείνον
- 4 ἐκάλουν. ὁ δέ, καίπερ ἑτέρου μὲν ἄρχοντος τότε τῶν Ἀχαιῶν, αὐτὸς δ' ἀρρωστίᾳ μακρᾷ κληήρης ὑπάρχων, ὁμῶς ἐν φορείῳ κομιζόμενος ὑπήντησε τῇ πόλει πρὸς τὴν χρείαν, καὶ τὸν ἐπὶ τῆς φρουρᾶς Διογένη συνέπεισεν ἀποδοῦναι τὸν τε Πειραιᾶ καὶ τὴν Μουνυχίαν καὶ τὴν Σαλαμίνα καὶ τὸ Σούνιον τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ πενήκοντα καὶ ἑκατὸν ταλάντοις, ὧν αὐτὸς ὁ Ἄρατος εἴκοσι τῇ πόλει συν-
- 5 εβάλετο. προσεχώρησαν δ' εὐθὺς Αἰγινῆται καὶ Ἐρμιονεῖς τοῖς Ἀχαιοῖς, ἢ τε πλείστη τῆς Ἀρκαδίας αὐτοῖς συνετέλει. καὶ Μακεδόνων μὲν ἀσχόλων ὄντων διὰ τινὰς προσοίκους καὶ ὁμόρους πολέμους, Αἰτωλῶν δὲ συμμαχούντων, ἐπίδοσιν μεγάλην ἢ τῶν Ἀχαιῶν ἐλάμβανε δύναμις.
- 35 Ὁ δ' Ἄρατος ἐξεργαζόμενος τὴν παλαιὰν ὑπόθεσιν, καὶ δυσανασχετῶν τὴν ἐν Ἄργει τυραννίδα γειννῶσαν αὐτοῖς,

ἔπειθε πέμπων τὸν Ἀριστόμαχον εἰς μέσον θείναι καὶ
 προσαγαγεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν πόλιν, καὶ ζηλώσαντα Λυ-
 διαδὴν ἔθνους τηλικούτου μετ' εὐφημίας καὶ τιμῆς στρα-
 τηγὸν εἶναι μᾶλλον ἢ μιᾶς πόλεως κινδυνεύοντα καὶ μι-
 σούμενον τύραννον. ὑπακούσαντος δὲ τοῦ Ἀριστομάχου ²
 καὶ κελεύσαντος αὐτῷ πενήκοντα τάλαντα πέμψαι τὸν
 Ἄρατον, ὅπως ἀπαλλάξῃ καὶ διαλύσῃται τοὺς παρ' αὐτῷ
 στρατευομένους, καὶ τῶν χρημάτων ποριζομένων, ὃ Λυ-
 διαδὴς ἐτι στρατηγῶν καὶ φιλοτιμούμενος ἴδιον αὐτοῦ
 πολίτευμα τοῦτο πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς γενέσθαι, τοῦ μὲν
 Ἄρατου κατηγορεῖ πρὸς Ἀριστόμαχον ὡς δυσμενῶς καὶ
 ἀδιαλλάκτως αἰεὶ πρὸς τοὺς τυράννους ἔχοντας, αὐτῷ δὲ
 πείσας τὴν πράξιν ἐπιτρέψαι προσήγαγε τοῖς Ἀχαιοῖς τὸν
 ἄνθρωπον. ἔνθα δὲ μάλιστα φανερὰν ἐποίησαν οἱ σύν- ³
 ἔδρῳ τῶν Ἀχαιῶν τὴν πρὸς τὸν Ἄρατον εὐνοίαν καὶ πλ-
 στιν. ἀντιπόντος μὲν γὰρ αὐτοῦ δι' ὀργὴν ἀπήλασαν τοὺς
 περὶ τὸν Ἀριστόμαχον· ἐπεὶ δὲ συμπεισθεὶς πάλιν αὐτὸς
 ἤρξατο περὶ αὐτῶν διαλέγεσθαι παρών, πάντα ταχέως καὶ
 προθύμως ἐψηφίσαντο, καὶ προσεδέξαντο μὲν τοὺς Ἀρ-
 γείλους καὶ Φλιασίους εἰς τὴν πολιτείαν, ἐνιαυτῷ δ' ὕστε-
 ρον καὶ τὸν Ἀριστόμαχον εἴλοντο στρατηγόν. ὃ δ' εὐημε- ⁴
 ρῶν παρὰ τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ βουλόμενος εἰς τὴν Λακωνικὴν
 ἐμβαλεῖν ἐκάλεε τὸν Ἄρατον ἐξ Ἀθηνῶν. ὃ δ' ἔγραψε μὲν
 αὐτῷ τὴν στρατείαν ἀπαγορεύων καὶ τῷ Κλεομένει θρά-
 σος ἔχοντι καὶ παραβόλως ἀύξανομένῳ συμπλέκεσθαι τοὺς
 Ἀχαιοὺς μὴ βουλόμενος, ὠρμημένου δὲ πάντως ὑπήκουσε
 καὶ παρῶν συνεστράτευεν, ὅτε δὴ καὶ κωλύσας περὶ τὸ ⁵
 Παλλάντιον τοῦ Κλεομένους ἐπιφανέντος αὐτοῖς μάχην
 συνάψαι τὸν Ἀριστόμαχον ὑπὸ Λυδιαδου κατηγορήθη,
 καὶ περὶ τῆς στρατηγίας εἰς ἀγῶνα καὶ ἀντιπαραγγελίαν
 αὐτῷ καιαστὰς ἐκράτησε τῇ χειροτονίᾳ καὶ τὸ δωδέκατον
 ἤρθε στρατηγός.

Ἐν ταύτῃ τῇ στρατηγίᾳ περὶ τὸ Λύκαιον ἠττηθεὶς ³⁶
 ὑπὸ τοῦ Κλεομένους ἔφυγε, καὶ πλανηθεὶς νυκτὸς ἔδοξε
 μὲν τεθνάναι καὶ πάλιν οὗτος ὁ λόγος κατ' αὐτοῦ πολὺς
 ἔξεροίτησεν εἰς τοὺς Ἑλληνας· ἀνασωθεὶς δὲ καὶ τοὺς
 στρατιώτας συναγαγὼν οὐκ ἠγάπησεν ἀσφαλῶς ἀπελθεῖν,

² ἀλλ' ἄριστα τῷ καιρῷ χρησάμενος οὐδενὸς προσδοκῶντος οὐδὲ συλλογιζομένου τὸ μέλλον ἑξαίφνης ἐπέπεσε Μαντινεῦσι συμμάχοις οὔσι τοῦ Κλεομένου, καὶ τὴν πόλιν ἐλὼν φρουρὰν ἐνέβαλε καὶ τοὺς μετοίκους πολίτας ἐποίησεν αὐτῶν, καὶ μόνος, ἃ νικῶντες οὐκ ἂν ῥαδίως ἔσχον, ἐκτί-
³ σατο νενικημένοις τοῖς Ἀχαιοῖς. αὐτοὶ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων ἐπὶ Μεγάλην πόλιν στρατευσάντων βοηθήσας ὤκνει μὲν ἀψιμαχοῦντι τῷ Κλεομένει λαβὴν παρασχεῖν καὶ τοῖς Μεγαλοπολίταις βιαζομένοις ἀντεῖχεν, οὔτ' ἄλλως πρὸς τὰς κατὰ στόμα μάχας εὖ πεφυκῶς καὶ τότε λειπόμενός τε πλήθει καὶ πρὸς ἄνδρα τολμητὴν καὶ νέον ἤδη παραχμιάζοντι τῷ Θυμῷ καὶ κεκολασμένη τῇ φιλοτιμίᾳ συνεστηκῶς, καὶ νομίζων, ἦν διὰ τοῦ τολμᾶν ἐκεῖνος ἔξ οὐχ ὑπαρχόντων ἐκτάτο δόξαν, αὐτῷ κεκτημένῳ φυλακτέον
37 εἶναι διὰ τῆς εὐλαβείας· οὐ μὴν ἀλλὰ τῶν ψιλῶν ἐκδραμόντων καὶ ὠσαμένων τοὺς Σπαρτιάτας ἄχρι τοῦ στρατοπέδου καὶ περὶ τὰς σκηνὰς διασπαρέντων, ὃ μὲν Ἄρατος οὐδ' ὡς ἐπήγαγεν, ἀλλ' ἐν μέσῳ λαβὼν χαράδραν ἐπέστησε καὶ κατεκώλυσε διαβῆναι τοὺς ὀπλίτας· ὃ δὲ Λυδιάδης περιπαθῶν πρὸς τὰ γινόμενα καὶ τὸν Ἄρατον κακίζων ἀνεκαλεῖτο τοὺς ἵππεις ὡς αὐτόν, ἀξιῶν ἐπιφανῆσαι τοῖς διώκουσι καὶ μὴ προέσθαι τὸ νίκημα μηδ' ἐγκαταλιπεῖν
² αὐτόν ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀγωνιζόμενον. πολλῶν δὲ συστραφέντων καὶ ἀγαθῶν ἐπιρρωσθεῖς ἐνέβαλε τῷ δεξιῷ τῶν πολεμίων καὶ τρεψάμενος ἐδίωκεν, ὑπὸ Θυμοῦ καὶ φιλοτιμίας ἀταμιεύτως ἐπισπασθεῖς εἰς χωρία σκολιὰ καὶ μεστὰ δένδρων πεφυτευμένων καὶ τάφρων πλατειῶν, ἐν οἷς ἐπιθεμένου τοῦ Κλεομένου ἔπεσε λαμπρῶς ἀγωνισάμενος τὸν κάλλιστον τῶν ἀγώνων ἐπὶ Θύραις τῆς
³ πατρίδος. οἱ δ' ἄλλοι φεύγοντες εἰς τὴν φάλαγγα καὶ συνταράξαντες τοὺς ὀπλίτας ὅλον τὸ στρατεύμα τῆς ἥττης ἐνέπλησαν. αἰτίαν δὲ μεγάλην ὃ Ἄρατος ἔλαβε δόξας προέσθαι τὸν Λυδιάδην· καὶ βιασθεῖς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν ἀπερχομένων πρὸς ὄργην ἠκολούθησεν αὐτοῖς εἰς Αἴγιον. ἐκεῖ δὲ συνελθόντες ἐψηφίσαντο μὴ διδόναι χρήματα αὐτῷ μηδὲ μισθοφόρους τρέφειν, ἀλλ' αὐτῷ πορίζειν, εἰ δέοιτο πολεμεῖν.

Οὕτω δὲ προπηλακισθεὶς ἐβουλεύσατο μὲν εὐθύς ἀπο- 38
 θεῖσθαι τὴν σφραγίδα καὶ τὴν στρατηγίαν ἀφεῖναι, λογι-
 σμῶ δὲ χρησάμενος τότε μὲν ὑπέμεινε, καὶ πρὸς Ὀρχο-
 μενὸν ἐξαγαγὼν τοὺς Ἀχαιοὺς μάχην ἔθετο πρὸς Μεγι-
 στόνουν τὸν Κλεομένους πατρῶν, ἐν ᾗ κρατήσας τρια-
 κοσίους μὲν ἀπέκτεινε, ζῶντα δὲ τὸν Μεγιστόνουν συν-
 ἔλαβεν. εἰωθὼς δὲ στρατηγεῖν παρ' ἐνιαυτόν, ὡς ἡ τάξις 2
 αὐτῷ περιῆλθε, καλούμενος ἐξωμόσατο καὶ Τιμόξενος
 ἠρέθη στρατηγός. ἐδόκει δ' ἡ μὲν πρὸς τοὺς ὄχλους ὀργή
 πρόφρασις εἶναι λεγομένη τῆς ἐξωμοσίας ἀπίθανος, αἰτία
 δ' ἄληθής τὰ περιστώτα τοὺς Ἀχαιοὺς, οὐκέθ' ὡς πρό-
 τερον ἀτρέμα καὶ σχέδην τοῦ Κλεομένους ἐπιβαίνοντος
 οὐδ' ἐμπλεκομένου ταῖς πολιτικαῖς ἀρχαῖς, ἀλλ' ἐπεὶ τοὺς 3
 ἐφόρους ἀποκτείνας καὶ τὴν χώραν ἀναδασάμενος καὶ πολ-
 λούς τῶν μετοίκων ἐμβαλὼν εἰς τὴν πολιτείαν ἔσχεν ἰσχὺν
 ἀνυπεύθυνον, εὐθύς ἐπικειμένου τοῖς Ἀχαιοῖς καὶ τῆς
 ἡγεμονίας ἑαυτὸν ἀξιοῦντος. διὸ καὶ μέμφονται τὸν Ἄρα-
 τον ἐν σάλῳ μεγάλῳ καὶ χειμῶνι τῶν πραγμάτων φερο-
 μένων ὡσπερ κυβερνήτην ἀφέντα καὶ προέμενον ἑτέρῳ
 τοὺς οἴακας, ὅτε καλῶς εἶχε καὶ ἀκόντων ἐπιστάντα σώ- 4
 ζειν τὸ κοινόν, εἰ δ' ἀπεγνώκει τὰ πράγματα καὶ τὴν δύ-
 ναμιν τῶν Ἀχαιῶν, εἶξαι τῷ Κλεομένει καὶ μὴ πάλιν τὴν
 Πελοπόννησον ἐκβαρβαρῶσαι φρουραῖς Μακεδόνων, μηδὲ
 πληρῶσαι τὸν Ἀκροκόρινθον Ἰλλυρικῶν ὀπλων καὶ Γαλα-
 τικῶν, μηδ' οὖς αὐτὸς ἐν ταῖς πράξεσι καταστρατηγῶν
 καὶ καταπολιτευόμενος ἐν δὲ τοῖς ὑπομνήμασι λαιδορῶν
 διετελεῖ, τούτους ἐπάγεσθαι δεσπότης ταῖς πόλεσι, συμ-
 μάχους ὑποκοριζόμενον. εἰ δὲ Κλεομένης ἦν (λεγέσθω γὰρ 5
 οὕτως) παράνομος καὶ τυραννικός, ἀλλ' Ἡρακλεΐδαι πα-
 τέρες αὐτῷ καὶ Σπάρτη πατρίς, ἧς τὸν ἀφανεστάτον ἄξιον
 ἀντὶ τοῦ πρώτου Μακεδόνων ἡγεμόνα ποιεῖσθαι τοὺς ἐν
 τινι λόγῳ τὴν Ἑλληνικὴν τιθεμένους εὐγένειαν. καίτοι
 Κλεομένης ἤτει τὴν ἀρχὴν παρὰ τῶν Ἀχαιῶν ὡς πολλὰ
 ποιήσων ἀγαθὰ τὰς πόλεις ἀντὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς προσ-
 ηγορίας ἐκείνης, Ἀντίγονος δὲ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θά- 6
 λατταν αὐτοκράτωρ ἡγεμῶν ἀναγορευθεὶς οὐχ ὑπήκουσε
 πρὶν τὸν μισθὸν αὐτῷ τῆς ἡγεμονίας ὁμολογηθῆναι τὸν

Ἀροσζόρινον, ἀτεχνῶς τὸν Αἰσώπου μιμησάμενος κωπη-
γόν· οὐ γὰρ πρότερον ἐπέβη τοῖς Ἀχαιοῖς δεομένοις καὶ
ὑποβάλλουσιν αὐτοὺς διὰ τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν ψηφι-
σμάτων ἢ τῇ φρουρᾷ καὶ τοῖς ὁμήροις ὥσπερ γάλινουμέ-
7 νους ἀνασχέσθαι. καίτοι πᾶσαν ὁ Ἄρατος ἀφίησι φωνὴν
ἀπολογιζόμενος τὴν ἀνάγκην. ὁ Πολύβιος δ' αὐτὸν ἐξ
πολλοῦ φησὶ καὶ πρὸ τῆς ἀνάγκης, ὑφορώμενον τὸ φρά-
σος τὸ τοῦ Κλεομένου, κρούει τῷ Ἀντιγόνῳ διαλέγεσθαι
καὶ τοὺς Μεγαλοπολίτας προσαθίναί δεομένους Ἀχαιῶν
ἐπικαλεῖσθαι τὸν Ἀντίγονον· οὗτοι γὰρ ἐπικέζοντο τῷ πο-
λέμῳ μάλιστα, συνεχῶς ἄγοντος αὐτοὺς καὶ φέροντος τοῦ
8 Κλεομένου. ὁμοίως δὲ καὶ Φύλαρχος ἱστορεῖ περὶ τού-
των, ᾧ μὴ τοῦ Πολύβιου μαρτυροῦντος οὐ πάνυ τι πι-
στεύειν ἄξιον ἦν· ἐνθουσιᾷ γάρ, ὅταν ἀψηται τοῦ Κλεο-
μένου, ὑπ' εὐνοίας, καὶ καθάπερ ἐν δίκῃ τῇ ἱστορίᾳ τῷ
μὲν ἀντιδικῶν διατελεῖ τῷ δὲ συναγορεύων.

39 Ἀπέβαλον δ' οὖν οἱ Ἀχαιοὶ τὴν Μαντινείαν, πάλιν ἐλόν-
τος αὐτὴν τοῦ Κλεομένου, καὶ μάχη μεγάλη περὶ τὸ Ἐξα-
τόμβαιον ἤττηθέντες οὕτω κατεπλάγησαν ὥστε πέμπειν
εὐθὺς ἐφ' ἡγεμονίᾳ τὸν Κλεομένη καλοῦντες εἰς Ἄργος.
2 ὁ δ' Ἄρατος ὡς ἤσθετο βαδίζοντα καὶ περὶ Λέριαν ὄντα
μετὰ τῆς δυνάμεως, φοβηθεὶς ἀπέστειλε πρέσβεις τοὺς
ἄξιοῦντας ὡς παρὰ φίλου καὶ συμμάχου αὐτὸν ἦκειν
μετὰ τριακοσίων, εἰ δ' ἀπιστεῖ, λαβεῖν ὁμήρους. ταῦτα
ὑβρίν εἶναι καὶ γλευασμὸν αὐτοῦ φήσας ὁ Κλεομένης ἀνέ-
ξεν, ἐπιστολὴν γράψας τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγκλήματα πολλὰ
3 κατὰ τοῦ Ἄρατου καὶ διαβολὰς ἔχουσαν. ἔγραφε δὲ κά-
κεινος ἐπιστολὰς κατὰ τοῦ Κλεομένου, καὶ ἐφέροντο λοι-
δορταὶ καὶ βλασφημίαι μέχρι γάμων καὶ γυναικῶν ἀλλήλους
κακῶς λεγόντων. ἐξ τούτου κήρυκα πέμψας ὁ Κλεομένης
πόλεμον προερούνητα τοῖς Ἀχαιοῖς, μικροῦ μὲν ἔλαθε τὴν
Σικωνίων πόλιν ἀρπιάσας διὰ προδοσίας, ἐκεῖθεν δ' ἀπο-
τραπεῖς Πελλήνην προσέβαλε καὶ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀχαιῶν
ἐκπεσόντος ἔσχε τὴν πόλιν. ὀλίγῳ δ' ὕστερον καὶ Φενεὸν
4 ἔλαβε καὶ Πεντέλειον. εἰ' εὐθὺς Ἀργεῖοι προσεχώρησαν
αὐτῷ καὶ Φλιάσιοι φρουρὰν ἰδέξαντο· καὶ ὅλως οὐδὲν ἔτι
τῶν ἐπικτητῶν βέβαιον ἦν τοῖς Ἀχαιοῖς, ἀλλὰ Θόρυβος

πολὺς ἄφνω περιεστῆκει τὸν Ἄρατον ὄρωντα τὴν Πελοπόννησον κραδαιομένην καὶ τὰς πόλεις ἐξανισταμένας ὑπὸ τῶν νεωτεριζόντων πανταχόθεν. ἠτρεμίει γὰρ οὐδὲν 40 οὐδ' ἔστεργεν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν, ἀλλὰ καὶ Σικυωνίων αὐτῶν καὶ Κορινθίων ἐγένοντο πολλοὶ καταφανεῖς διελεγμένοι τῷ Κλεομένει καὶ πάσαι πρὸς τὸ κοινὸν ἰδίων ἐπιθυμίαι δυναστειῶν ὑπούλωσ ἔχοντες. ἐπὶ τούτους ἐξουσίαν ἔδωκεν ὁ Ἄρατος λαβὼν τοὺς μὲν ἐν Σικυῶνι διεφθαμένους ἀπέκτεινε, τοὺς δ' ἐν Κορίνθῳ πειρώμενος ἀναζητεῖν καὶ κολάζειν ἐξηγρῆται τὸ πλῆθος ἤδη νοσοῦν καὶ βαρυνόμενον τὴν ὑπὸ τοῖς Ἀχαιοῖς πολιτείαν. συνδραμόντες οὖν εἰς τὸ τοῦ Ἀπολλωνος ἱερὸν μετεπέμψοντο τὸν Ἄρατον, ἀνελεῖν ἢ συλλαβεῖν πρὸ τῆς ἀποστάσεως ἐγνωκότες. ὃ δ' ἦκε μὲν αὐτὸς ἐφελκόμενος τὸν ἵππον ἄ 5 ὡς οὐκ ἀπιστῶν οὐδ' ὑποπεύων, ἀναπηδησάντων δὲ πολλῶν καὶ λαιδορουμένων αὐτῷ καὶ κατηγορούντων εὖ πως καθεσιῶτι τῷ προσώπῳ καὶ τῷ λόγῳ πρῶτος ἐκέλευε καθῆσθαι καὶ μὴ βοᾶν ἀτάκτως ἐστῶτας, ἀλλὰ καὶ τοὺς περὶ θύρας ὄντας εἴσω παρῆναι. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων ὑπέξῃ βιάδην ὡς παραδώσων τιλὶ τὸν ἵππον. οὕτω δ' ἄ 6 ὑπεκδύς, καὶ τοῖς ὑπαντιῶσι τῶν Κορινθίων ἀθορύβως διαλεγόμενος καὶ κελεύων πρὸς τὸ Ἀπολλώνιον βαδίξειν, ὡς ἔλαθε πλησίον τῆς ἄκρας γενόμενος, ἀναπηδήσας ἐπὶ τὸν ἵππον καὶ Κλεοπάρτῳ τῷ ἄρχοντι τῆς φρουρᾶς διακελευσάμενος ἐγκρατῶς φυλάττειν ἀριππευσεν εἰς Σικυῶνα, τριάζοντα μὲν αὐτῷ στρατιωτῶν ἐπομένων, τῶν δ' ἄλλων ἐγκαταλιπόντων καὶ διαρρύντων. αἰσθόμενοι δ' ἄ 7 οἱ Κορίνθιοι μετ' ὀλίγον τὴν ἀπόδρασιν αὐτοῦ καὶ διώξαντες, ὡς οὐ κατέλαβον, μετεπέμψαντο τὸν Κλεομένη καὶ παρέδωσαν τὴν πόλιν οὐδὲν οἰομένη λαμβάνειν παρ' αὐτῶν τοσοῦτον ὅσου διήμαρτεν ἀφέντων Ἄρατον.

Οὗτος μὲν οὖν, προσγενομένων αὐτῷ τῶν τὴν λεγομένην Ἀκτὴν κατοικούντων καὶ τὰς πόλεις ἐγχειρισάντων, ἀπεσταύρου καὶ περιετείχιζε τὸν Ἀκροκόρινθον· τῷ δ' ἄ 8 Ἄρατῳ συνῆλθον εἰς Σικυῶνα τῶν Ἀχαιῶν οἱ πολλοί, καὶ γενομένης ἐκκλησίας ἤρέθη στρατηγὸς αὐτοκράτωρ. καὶ περιεστῆσατο φρουρὰν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ πολιτῶν, τριάκοντα

- τὸν Ἄρατον ἀναμνησθέντα τῶν ἱερῶν ἐκείνων γέλωσ ἔλαβε, καὶ διηγείτο τῇ βασιλεῖ τὸ σημεῖον καὶ τὴν προαγόρευσιν.
- 44 Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπράχθη χρόνοις ὕστερον, ἐν δὲ ταῖς Πηγαῖς δόντες καὶ λαβόντες ὄρκους εὐθύς ἐβάδιζον ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ περὶ τὴν πόλιν ἀγῶνες ἦσαν, εὖ πεφραγμένου τοῦ Κλεομένους καὶ τῶν Κορινθίων ἀμυνομένων προθύμως. ἐν τούτῳ δ' Ἀριστοτέλης ὁ Ἀργεῖος φίλος ὢν Ἀράτου διαπέμπεται κρύφα πρὸς αὐτόν, ὡς ἀποστήσων τὴν πόλιν, εἰ στρατιώτας ἐκείνος ἔχων ἔλθοι.
- 2 τοῦ δ' Ἀράτου φράσαντος τῇ Ἀντιγόνῳ καὶ μετὰ χιλίων καὶ πεντακοσίων εἰς Ἐπίδαυρον ἐξ Ἰσθμοῦ πλοίοις κομιζομένου κατὰ τάχος, οἱ μὲν Ἀργεῖοι προεξαναστάντες ἐπέθεντο τοῖς τοῦ Κλεομένους καὶ κατέλκισαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὁ δὲ Κλεομένης πυθόμενος ταῦτα καὶ δείσας μὴ κατασχόντες οἱ πολέμιοι τὸ Ἄργος ἀποζόψωσιν αὐτὸν τῆς οἴκαδε σωτηρίας, ἐκλιπὼν τὸν Ἀκροκόρινθον ἔτι
- 3 νυκτὸς ἐβοήθει. καὶ παρελθὼν μὲν εἰς Ἄργος ἔφθη καὶ τροπὴν τινα τῶν πολεμίων ἐποίησεν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον Ἀράτου προσφερομένου καὶ τοῦ βασιλέως ἐπιφαινομένου μετὰ τῆς δυνάμεως ἀπεχώρησεν εἰς Μαντίνειαν. ἐκ τούτου τοῖς μὲν Ἀχαιοῖς πάλιν αἱ πόλεις ἅπασαι προσεχώρησαν, Ἀντίγονος δὲ τὸν Ἀκροκόρινθον παρέλαβεν, Ἄρατος δὲ στρατηγὸς αἰρεθεὶς ὑπ' Ἀργείων ἐπεισεν αὐτοὺς Ἀντιγόνῳ τὰ τε τῶν τυράννων καὶ τὰ τῶν προδοτῶν
- 4 χρήματα δωρεὰν δοῦναι. τὸν δ' Ἀριστόμαχον ἐν Κεγχραεῖς στρεβλώσαντες κατεπόντισαν, ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα κακῶς ἤκουσεν ὁ Ἄρατος ὡς ἄνθρωπον οὐ πονηρόν, ἀλλὰ καὶ κεχημένον ἐκείνῳ καὶ πεπεισμένον ἀρεῖναι τὴν ἀρχὴν καὶ προσαγαγεῖν τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν πόλιν, ὅμως περιδῶν παρανόμως ἀπολλύμενον.
- 45 Ἦδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐκείνῳ τὰς αἰτίας ἐπέφερον, οἷον ὅτι τὴν μὲν Κορινθίων πόλιν Ἀντιγόνῳ δωρεὰν ἔδωκαν ὥσπερ κώμην τὴν τυχοῦσαν, τὸν ὄρχομενὸν δὲ συνεχώρησαν αὐτῷ διαρπάσαντι φρουρὰν ἐμβαλεῖν Μακεδονικὴν, ἐψηφίσαντο δ' ἄλλῳ μὴ γράφειν βασιλεῖ μηδὲ
- 2 πρεσβεύειν πρὸς ἄλλον ἄκοντος Ἀντιγόνου, τρέφειν τε καὶ μισθοδοτεῖν ἠναγκάζοντο τοὺς Μακεδόνας, θυσίας δὲ

καὶ πομπὰς καὶ ἀγῶνας Ἀντιγόνῳ συνετέλουν, ἀρξαμένων τῶν Ἀράτου πολιτῶν καὶ δεξαμένων τῇ πόλει τὸν Ἀντιγονοῦ ὑπ' Ἀράτου ξενιζόμενον, ἡτιῶντο πάντων ἐκείνον, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰς ἡνίας ἐκείνῳ παραδεδωκὼς καὶ τῇ ῥύμῃ τῆς βασιλικῆς ἐφελζόμενος ἐξουσίας οὐδενὸς ἦν ἢ μόνῃς φρονῆς ἔτι κύριος ἐπισφαλῆ τὴν παρρησίαν ἐχούσης, ἐπεὶ φανερώς γε πολλὰ τῶν πραττομένων ἐλύπει τὸν Ἄρατον, ὥσπερ τὸ περὶ τῶν εἰζόνων· ὁ γὰρ Ἀντιγονος τὰς μὲν τῶν ἐν Ἄργει τυράννων καταβεβλημένας ἀνέστησε, τὰς δὲ τῶν ἐλόντων τὸν Ἀκροκόρινθον ἐστῶσας ἀνέτρεψε πλὴν μιᾶς τῆς ἐκείνου, καὶ πολλὰ περὶ τούτων δεηθεὶς ὁ Ἄρατος οὐκ ἔπεισεν. ἐδόκει δὲ καὶ τὰ περὶ Μαντινείαν οὐχ ἑλληνικῶς διωκῆσθαι τοῖς Ἀχαιοῖς· κρατήσαντες γὰρ αὐτῶν δι' Ἀντιγόνου τοὺς μὲν ἐνδοξοτάτους καὶ πρώτους ἀπέκτειναν, τῶν δ' ἄλλων τοὺς μὲν ἀπέδοντο τοὺς δ' εἰς Μακεδονίαν ἀπέστειλαν πέδαις δεδεμένους, παῖδας δὲ καὶ γυναῖκας ἠνδραποδίσαντο, τοῦ δὲ συναχθέντος ἀργυρίου τὸ τρίτον αὐτοὶ διείλοντο, τὰς δὲ δύο μοῖρας ἔνειμαν τοῖς Μακεδόσι. καὶ ταῦτα μὲν ἔσχε τὸν τῆς ἀμύνης νόμον· καὶ γὰρ εἰ δεινὸν ἄνδρας ὁμοφύλους καὶ συγγενεῖς οὕτω μεταχειρίσασθαι δι' ὀργήν, ἀλλ' ἐν ἀνάγκαις γλυκὺ γίνεται καὶ οὐ σκληρὸν κατὰ Σιμωνίδην, ὥσπερ ἀλγοῦντι τῷ θυμῷ καὶ φλεγμαίνοντι θεραπεία καὶ ἀναπλήρωσιν προσφερόντων. τὰ δὲ μετὰ ταῦτα πραχθέντα περὶ τὴν πόλιν οὐτ' εἰς καλὴν οὐτ' εἰς ἀναγκαίαν ἔστι θεῖσθαι τῷ Ἀράτῳ πρόφασιν· τῶν γὰρ Ἀχαιῶν τὴν πόλιν παρ' Ἀντιγόνου δωρεὰν λαβόντων καὶ κατοικίσειν ἔγνωζότων αὐτὸς οἰκιστὴς αἰρεθεὶς καὶ στρατηγὸς ὧν ἐψηφίσατο μηκέτι καλεῖν Μαντινείαν ἀλλ' Ἀντιγόνειαν, ὃ καὶ μέχρι νῦν καλεῖται. καὶ δοκεῖ δι' ἐκείνον ἢ μὲν ἔρατεινὴ Μαντινεία παντάπασιν ἐξαληλίφθαι, διαμένει δ' ἢ ἡ πόλις ἐπώνυμος τῶν ἀπολεσάντων καὶ ἀνελόντων τοὺς πολίτας.

Ἐκ τούτου Κλεομένης μὲν ἠττηθεὶς μάχῃ μεγάλη περὶ Σέλλασιαν ἐξέλιπε τὴν Σπάρτην καὶ ἀπέπλευσεν εἰς Ἀίγυπτον, Ἀντιγονος δὲ πάντα τὰ δίκαια καὶ φιλάνθρωπα τῷ Ἀράτῳ πεποιηκῶς ἀνέβλεψεν εἰς Μακεδονίαν, κακεῖ νο-

σῶν ἤδη τὸν διάδοχον τῆς βασιλείας Φίλιππον, οὕτω πάνυ μειράκιον ὄντα, πέμπων εἰς Πελοπόννησον Ἄρατον μάλιστα προσέχειν ἐκέλευσε καὶ δι' ἐκείνου ταῖς πόλεσιν ἐν-
 2 τυχεῖν καὶ γνωρισθῆναι τοῖς Ἀχαιοῖς. καὶ μέντοι καὶ παραλαβὸν αὐτὸν ὁ Ἄρατος οὕτω διέδηξεν ὥστε πολλῆς μὲν εὐνοίας πρὸς αὐτὸν πολλῆς δὲ πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις φιλοτιμίας καὶ ὁριῆς μεστὸν εἰς Μακεδονίαν ἀπο-
 στείλαι.

47 Τελευτήσαντος δ' Ἀντιγόνου καταφρονήσαντες Αἰτωλοὶ τῶν Ἀχαιῶν διὰ τὴν ἑφθυμίαν (ἐθισθέντες γὰρ ἀλλοτριαῖς σώζεσθαι χερσὶ καὶ τοῖς Μακεδόνων ὅπλοις αὐτοὺς ὑπεσιαλκότες ἐν ἀργίᾳ πολλῇ καὶ ἀταξίᾳ διῆγον) ἐπέθεντο τοῖς κατὰ Πελοπόννησον πράγμασι, καὶ τὴν μὲν Πατρέων καὶ Δυρρακίων λεηλασίαν ὁδοῦ πάρεργον ἐποιήσαντο, τὴν
 2 δὲ Μεσσήνην ἐμβalόντες ἐπόρθουν. ἐφ' οἷς ὁ Ἄρατος ἀγανακτιῶν, καὶ τὸν στρατηγούντα τότε τῶν Ἀχαιῶν Τιμόξενον ὁρῶν ὄκνουντα καὶ διατρίβοντα τὸν χρόνον ἤδη τῆς στρατηγίας αὐτῷ τελευτώσης, αὐτὸς ἤρημένος ἄρχειν μετ' ἐκείνου προέλαβεν ἡμέραις πέντε τὴν ἀρχὴν ἕνεκα τοῦ βοηθῆσαι Μεσσηνίοις. καὶ συναγαγὼν τοὺς Ἀχαιοὺς τοῖς τε σώμασιν ἀγυμνάστους ὄντας καὶ ταῖς διανοίαις ἐκλελυμένους
 3 πρὸς τὸν πόλεμον ἠττάται περὶ Καρύας. καὶ θυμικώτερον ἐστρατηγηκέναι δάξας οὕτως αὐτὸς πάλιν ἀπημιβλύνθη καὶ προήγατο τὰ πράγματα καὶ τὰς ἐλπίδας ὥστε πολλάκις λαβὴν τοὺς Αἰτωλοὺς παρασχόντας ἀνέχεσθαι καὶ περιορᾶν ὥσπερ κωμιάζοντας ἐν τῇ Πελοποννήσῳ μετὰ
 4 πολλῆς ἀσελγείας καὶ θρασυτήτος. αὐθις οὖν τὰς χεῖρας ὁρέγοντες εἰς Μακεδονίαν ἐπεσπῶντο καὶ κατήγον ἐπὶ τὰς Ἑλληνικὰς πράξεις τὸν Φίλιππον, οὐχ ἥμισυ διὰ τὴν πρὸς τὸν Ἄρατον εὐνοίαν αὐτοῦ καὶ πίστιν ἐλπίζοντες εὐκόλῳ περὶ πάντα χρήσεσθαι καὶ χειροσῆθαι.

48 Καὶ τότε πρῶτον Ἀπελλοῦ καὶ Μεγαλέου καὶ τινῶν αὐλιζῶν ἄλλον διαβαλλόντων τὸν Ἄρατον ἀναπεισθεῖς ὁ βασιλεύς, καὶ συναρχαιρεσιάσας τοῖς ἀπὸ τῆς ἐναντίας στάσεως, ἐσπούδασε τοὺς Ἀχαιοὺς ἐλέσθαι στρατηγὸν Ἐπήρα-
 2 τον. ὡς δ' ἐκείνου μὲν καταφρονουμένου τελῶς ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, τοῦ δ' Ἀράτου παραμελοῦντος ἐγένετο τῶν χρησί-

μιον οὐδέν, ἔγω διαμαρτάνων τοῦ παντός ὁ Φίλιππος, καὶ ἀνακρουσάμενος αὐθις ἐπὶ τὸν Ἄρατον ὄλος ἦν ἐκείνου, καὶ τῶν πραγμάτων αὐτῷ πρὸς τε δύναμιν καὶ πρὸς εὐδοξίαν ἐπιτιθόντων ἐξήρητο τοῦ ἀνδρός ὡς δι' ἐκείνον εὐδοκίμων καὶ αὐξόμενος. ἐδόκει τε πᾶσιν ὁ Ἄρατος οὐ μόνον δημοκρατίας ἀλλὰ καὶ βασιλείας ἀγαθὸς εἶναι παιδαγωγός. ἡ γὰρ προαίρεσις αὐτοῦ καὶ τὸ ἦθος ὡς χρῶμα ταῖς πράξεσι τοῦ βασιλέως ἐπεφαίνετο· καὶ γὰρ ἡ πρὸς Μακεδαιμονίους ἀμαρτόνιας μετριότης τοῦ νεανίσκου, καὶ ἡ πρὸς Κρήτας ὁμιλία, δι' ἧς ὅλην προσηγάγετο τὴν νῆσον ἡμέραις ὀλίγαις, ἢ τε πρὸς Αἰτωλοῦς στρατεία γενομένη θαυμαστῶς ἐνεργὸς εὐπειθείας μὲν τῷ Φίλιππῳ δόξαν, εὐβουλίας δὲ τῷ Ἄρατῳ προσετίθει. καὶ διὰ ταῦτα μᾶλλον οἱ βασιλικοὶ φθοροῦντες, ὡς οὐδὲν ἐπέβαινον κρῦφα διαβάλλοντες, ἀναφανδὸν ἐλοιδοροῦντο καὶ προσέκρουον αὐτῷ παρὰ τοὺς πότους μετὰ πολλῆς ἀσελγείας καὶ βωμολοχίας· ἅπαξ δὲ καὶ λίθοις βάλλοντες ἀπίοντα εἰς τὴν σκηνὴν μετὰ τὸ δεῖπνον κατεδίωξαν. ἐφ' οἷς ὁ Φίλιππος ὀργισθεὶς εὐθὺς μὲν αὐτοὺς ἐζημίωσεν εἴκοσι ταλάντοις, ὕστερον δὲ λυμάνεσθαι τὰ πράγματα καὶ ταράττειν δοκῶντας ἀπέκτεινεν.

Ἐπεὶ δὲ τῆς τύχης εὐροσύνης ἐπαιρόμενος τοῖς πρά- 49
γμασι πολλὰς μὲν ἀνέφνε καὶ μεγάλας ἐπιθυμίας, ἢ δ' ἔμφοτος κατὰ τὸν παρὰ φύσιν σχηματισμὸν ἐκβιαζομένη καὶ ἀναδύουσα κατὰ μικρὸν ἀπεγύμνου καὶ διέφαινε αὐτοῦ τὸ ἦθος, πρῶτον μὲν ἰδίᾳ τὸν νεώτερον Ἄρατον ἠδίκει περὶ τὴν γυναῖκα καὶ πολὺν χρόνον ἐλάνθανεν ἐφῆστιος ὢν καὶ ξενιζόμενος ὑπ' αὐτῶν, ἔπειτα πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἐξετραχύνετο πολιτείας καὶ φανερός ἦν ἤδη τὸν Ἄρατον ἀποσειόμενος. ἀρχὴν δ' ὑποψίας τὰ Μεσσηνιακὰ παρ- 2
έσχεν. στασιασάντων γὰρ αὐτῶν ὁ μὲν Ἄρατος ὑστέρει βοηθῶν, ὁ δὲ Φίλιππος ἡμέρα μιᾶ πρότερον ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν εὐθὺς ὀστρὸν τινα κατ' ἀλλήλων ἐνέβαλε τοῖς ἀνθρώποις, ἰδίᾳ μὲν ἐρωτῶν τοὺς στρατηγοὺς τῶν Μεσσηνίων εἰ νόμους κατὰ τῶν πολλῶν οὐκ ἔχουσιν, ἰδίᾳ δὲ πάλιν τοὺς τῶν πολλῶν προεστῶτας εἰ χεῖρας κατὰ τῶν τυραννούντων οὐκ ἔχουσιν. ἐκ δὲ τούτου θαρρήσαντες οἱ 3

μὲν ἄρχοντες ἐπελαμβάνοντο τῶν δημαγωγῶν, ἐκεῖνοι δὲ μετὰ τῶν πολλῶν ἐπελθόντες τοὺς τε ἄρχοντας ἀπέκτειναν καὶ τῶν ἄλλων ὀλίγον ἀπολείποντας διαζοσίων.

- 50 Οὕτω δὲ δεινὸν ἔργον ἐξειργασμένου τοῦ Φιλίππου, καὶ συγκρούοντος ἔτι μᾶλλον ἑαυτοῖς τοὺς Μεσσηνίους, ἐπελθὼν ὁ Ἄρατος αὐτὸς τε δῆλος ἦν φέρων βαρέως καὶ τὸν υἱὸν ἐπιτιμῶντα πικρῶς τῷ Φιλίππῳ καὶ λοιδορούμενον οὐκ ἐκώλυσεν. ἔδοκει δ' ὁ νεανίσκος ἔρᾶν τοῦ Φιλίππου, καὶ τότε λέγων εἶπε πρὸς αὐτὸν ὡς οὐδὲ καλὸς ἔτι φαίνοιτο τὴν ὄψιν αὐτῷ τοιαῦτα δράσας, ἀλλὰ πάντων αἰ-
- 2 σχιστος. ὁ δὲ Φίλιππος ἐκείνῳ μὲν οὐδὲν ἀντεῖπε, καίπερ ἐπίδοξος ὢν ὑπ' ὀργῆς καὶ πολλάκις ἐξυλακτῆσας λέγοντος αὐτοῦ, τὸν δὲ πρεσβύτερον, ὡς ἐνηνοχῶς πρῶως τὰ λεχθέντα καὶ τις ὢν μέτριος καὶ πολιτικὸς τὴν φύσιν, ἀνέστησεν ἐκ τοῦ θεάτρον τὴν δεξιὰν ἐμβαλὼν, καὶ προσῆγεν εἰς τὸν Ἰθωμάταν τῷ τε Διὶ Θύσων καὶ Θεωρήσων τὸν
- 3 τόπον. ἔστι γὰρ οὐχ ἦττον εὐερχῆς τοῦ Ἀχροχορίθου, καὶ λαβὼν φρουρὰν γίνεται χαλεπὸς καὶ δυσεμβίαστος τοῖς παροικοῦσιν. ἀναβὰς δὲ καὶ Θύσας, ὡς προσήγγεν αὐτῷ τὰ σπλάγγνα τοῦ βόος ὁ μάντις, ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ὑπολαβὼν ἔδεικνε τῷ τε Ἀράτῳ καὶ τῷ Φαρίῳ Δημητρίῳ, παρὰ μέρος ἀποκλίνων εἰς ἑκάτερον καὶ πυνθανόμενος τί καθορῶσιν ἐν τοῖς ἱεροῖς, κρατοῦντα τῆς
- 4 ἄκρας αὐτὸν ἢ τοῖς Μεσσηνίοις ἀποδιδόντα. γελάσας οὖν ὁ Δημήτριος “εἰ μὲν” ἔφη “μάντεως ἔχεις ψυχὴν, ἀφήσεις τὸν τόπον, εἰ δὲ βασιλέως, ἀμφοτέρων τῶν κεράτων τὸν βουὴν καθέξεις,” ἀνιπτόμενος τὴν Πελοπόννησον ὡς, εἰ προσλάβοι τὸν Ἰθωμάταν τῷ Ἀχροχορίθῳ, παντάπα-
- 5 σιν ἔσομένην ὑποχείριον καὶ ταπεινὴν. ὁ δ' Ἄρατος ἐπὶ πολὺ μὲν ἠσύχαζε, δεομένου δὲ τοῦ Φιλίππου τὸ φαινόμενον λέγειν “πολλὰ μὲν” εἶπεν “ὦ Φίλιππε Κοριθίων ὄρη καὶ μεγάλα, πολλαὶ δὲ Βοιωτῶν ἄκραι καὶ Φωκείων ἐκτεφύχασι τῆς γῆς· εἰσὶ δὲ πού πολλοὶ καὶ τῆς Ἀχαρνάνων τοῦτο μὲν χερσαῖοι τοῦτο δ' ἔναλοι τόποι θανμαστὰς ὀχρότητας ἔχοντες· ἀλλ' οὐδένα τούτων κατείληφας, καὶ
- 6 πάντες ἐκουσίως σοι ποιοῦσι τὸ προστασώμενον. λησται γὰρ ἐμφύονται πέτραις καὶ κρημνῶν περιέχονται, βασιλεῖ

δὲ πίστεως καὶ χάριτος ἰσχυρότερον οὐδὲν οὐδ' ὀχυρώ-
 τερον. ταῦτά σοι τὸ Κρητικὸν ἀνοίγει πέλαγος, ταῦτα
 τὴν Πελοπόννησον. ἀπὸ τούτων ὀρμώμενος σὺ τοσοῦτος
 ἡλικίαν τῶν μὲν ἡγεμῶν τῶν δὲ κύριος ἤδη καθέστηκας." ⁷
 ἔτι λέγοντος αὐτοῦ τὰ μὲν σπλάγχνα τῷ μάντει παρέδω-
 κεν ὁ Φίλιππος, ἐκείνον δὲ τῆς χειρὸς ἐπισπασάμενος
 "δεῦρο τοίνυν" ἔφη, "τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴωμεν," ὥσπερ ἐκ-
 βεβιασμένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὴν πόλιν ἀφηρημένος.

Ὁ δ' Ἄρατος ἀπορρέων ἤδη τῆς αὐλῆς καὶ κατὰ μικρὸν ⁵¹
 ἑαυτὸν ἀναγομιζόμενος ἐκ τῆς πρὸς τὸν Φίλιππον συν-
 ηθείας, διαβαίνοντος εἰς Ἑπειρον αὐτοῦ καὶ δεομένου
 συστρατεύειν ἀπείπατο καὶ κατέμεινε, δεδιὼς ἀναπλη-
 σθῆναι δόξης πονηρᾶς ἀφ' ὧν ἐκεῖνος ἔπραττεν. ἐπεὶ δὲ ²
 τὰς τε ναῦς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀπολέσας αἰσχίστα καὶ ὅλως
 ἀποτυχῶν ταῖς πράξεσιν ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον,
 καὶ τοὺς Μεσσηνίους αὐθις ἐπιχειρήσας φρενακίζειν καὶ μὴ
 λαθῶν ἠδίκηει φανερώς καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐπόρθει, παν-
 τάπασι δ' Ἄρατος ἀπεστράφη καὶ διεβλήθη πρὸς αὐτόν,
 ἤδη καὶ τῶν περὶ τὴν γυναικωνίτιν ἀδικημάτων αἰσθόμενος
 καὶ φέρων ἀνιαρῶς αὐτός, ἀποκρυπτόμενος δὲ τὸν υἱόν·
 εἰδέναι γὰρ ὑβρισμένον περιῆν, ἄλλο δ' οὐδέν, ἀμύνασθαι ³
 μὴ δυναμένῳ. μεγίστην γὰρ ὁ Φίλιππος δοκεῖ καὶ παρα-
 λογωτάτην μεταβαλέσθαι μεταβολήν, ἐξ ἡμέρου βασιλέως
 καὶ μειρακίου σώφρονος ἀνὴρ ἀσελγῆς καὶ τύραννος ἐξώλης
 γενόμενος. τὸ δ' οὐκ ἦν ἄρα μεταβολὴ φύσεως, ἀλλ' ἐπί-
 δεξις ἐν ἀδείᾳ κακίας πολὺν χρόνον διὰ φόβον ἀγνοηθείσης.

Ὅτι γὰρ ἦν μεμιγμένον αἰσχύνῃ καὶ φόβῳ τὸ πρὸς τὸν ⁵²
 Ἄρατον αὐτοῦ πάθος ἀπ' ἀρχῆς συντετραμμένον, ἐδήλω-
 σεν οἷς ἔπραξε περὶ αὐτόν. ἐπιθυμῶν γὰρ ἀνελεῖν τὸν
 ἄνδρα, καὶ νομίζων οὐδ' ἂν ἐλεύθερος ἐκείνου ζῶντος εἶναι,
 μὴ τοί γε τύραννος ἢ βασιλεύς, βία μὲν οὐδὲν ἐπεχείρησε,
 Ταυρίωνα δὲ τῶν στρατηγῶν τινὰ καὶ φίλων ἐκέλευσεν
 ἀδήλω τρόπῳ τοῦτο πράξαι, μάλιστα διὰ φαρμάκων,
 αὐτοῦ μὴ παρόντος. ὁ δὲ ποιησάμενος τὸν Ἄρατον συν- ²
 ἦθη φάρμακον αὐτῷ δίδωσιν οὐκ ὀξὺ καὶ σφοδρὸν, ἀλλὰ
 τῶν θέρμας τε μαλακὰς τὸ πρῶτον ἐν τῷ σώματι καὶ
 βῆχα κινούντων ἀμβλεῖαν, εἶτα οὕτω κατὰ μικρὸν εἰς

- φθορὰν περαινόντων. οὐ μὴν ἔλαθέ γε τὸν Ἄρατον· ἀλλ' ὡς οὐδὲν ἦν ὄφελος ἐλέγχοντι, πράως καὶ σιωπῇ τὸ πάθος, ὡς δὴ τινα νόσον κοινὴν καὶ συνήθη νοσῶν, διήντλει.
- ³ πλὴν ἑνὸς γε τῶν συνήθων ἐν τῷ δωματίῳ παρόντος ἀναπτύσας δίαμιον, ἰδόντος ἐκείνου καὶ θαυμάσαντος, "ταῦτ'" εἶπεν "ὦ Κεφάλων ἐπίχειρα τῆς βασιλικῆς φιλίας."
- ⁵³ Οὕτω δ' αὐτοῦ τελευτήσαντος ἐν Αἰγίῳ τὸ ἑπτακαιδέκατον στρατηγοῦντος, καὶ τῶν Ἀχαιῶν φιλοτιμουμένων ἐκεῖ γενέσθαι ταφὰς καὶ μνήματα πρέποντα τῷ βίῳ τοῦ ἀνδρός, Σικυῶνιοι συμφορὰν ἐποιοῦντο μὴ παρ' αὐτοῖς ² τεθῆναι τὸ σῶμα. καὶ τοὺς μὲν Ἀχαιοὺς ἔπεισαν ἐφιέναι, νόμου δ' ὄντος ἀρχαίου μηδένα θάπτεσθαι τειχῶν ἐντός, ἰσχυρᾶς τε τῷ νόμῳ δεισιδαιμονίας προσούσης, ἔπεμψαν εἰς Δελφοὺς ὑπὲρ τούτων ἐρησόμενοι τὴν Πυθίαν. ἣ δ' αὐτοῖς ἀναιρεῖ τὸν χρησμὸν τόνδε·
- βουλεύη, Σικυῶν, ζωάγριον αἰὲν Ἄρατου,
ἀμφ' ὅσῃ θαλίῃ τε κατοικομένοιο ἀνακτος;
ὡς τὸ βαρυνόμενον τῷδ' ἀνέρι, καὶ τὸ βαρῦνον
γαίης ἔστ' ἀσέβημα καὶ οὐρανοῦ ἠδὲ θαλάσσης.
- ³ κομισθείσης δὲ τῆς μαντείας οἱ τ' Ἀχαιοὶ σύμπαντες ἤσθησαν, καὶ διαφερόντως οἱ Σικυῶνιοι μεταβαλόντες εἰς ἑορτὴν τὸ πένθος εὐθύς ἐκ τοῦ Αἰγίου τὸν νεκρὸν ἑστεφανωμένοι καὶ λευχειμονοῦντες ὑπὸ παιάνων καὶ χορῶν εἰς τὴν πόλιν ἀνῆγον, καὶ τόπον ἐξελόμενοι περίοπτον ὡσπερ οἰκιστὴν καὶ σωτῆρα τῆς πόλεως ἐκήδευσαν.
- ⁴ καὶ καλεῖται μέχρι νῦν Ἄρατειον, καὶ θύουσιν αὐτῷ θυσίαν τὴν μὲν, ἣ τὴν πόλιν ἀπήλλαξε τῆς τυραννίδος ἡμέρα πέμπτη Δαισίου μηνός, ὃν Ἀθηναῖοι καλοῦσιν Ἀνθεστηριῶνα, καὶ τὴν θυσίαν ἐκείνην Σωτήρια προσαγορεύουσι, τὴν δὲ τοῦ μηνός ἐν ἣ γενέσθαι τὸν ἄνδρα διαμνημονεύουσι. τῆς μὲν οὖν προτέρας (ὁ) τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος κατήρχετο θυηπόλος, τῆς δὲ δευτέρας ὁ τοῦ Ἄρατου, στρόφιον οὐχ ὅλον λευκὸν ἀλλὰ μεσοπόρφυρον ἔχων, μέλη δ' ἤδετο πρὸς κιθάραν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Διόνυσον τεχνιτῶν, καὶ συνεπόμπευεν ὁ γυμνασίαρχος ἡγούμενος τῶν τε παίδων καὶ τῶν ἐφήβων, εἰτ' ἐφείπετο ἡ βουλή στεφανηφοροῦσα καὶ τῶν ἄλλων πολιτῶν ὁ βουλόμενος. ὧν ἔτι

δείγματα μικρὰ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξοσιούμενοι διαφυλάττουσιν· αἱ δὲ πλείοται τῶν τιμῶν ὑπὸ χρόνου καὶ πραγμάτων ἄλλων ἐκλελοίπασιν.

Ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἄρατος οὕτω βιωῶσαι καὶ 54
τοιούτος γενέσθαι τὴν φύσιν ἱστορεῖται· τὸν δ' υἱὸν αὐ-
τοῦ μιὰρὸς ὢν φύσει καὶ μετ' ὠμότητος ὑβριστῆς ὁ Φί-
λιππος οὐ θανασίμοις ἀλλὰ μανικοῖς ἐξέστησε τοῦ λογι-
σμοῦ φαρμάκοις, καὶ παρέτρεψεν εἰς δεινὰς καὶ ἀλλοκότους
ἐπιφορὰς, πράξεων ἀτόπων καὶ σὺν αἰσχύνῃ παθῶν ὀλε-
θρίων ὀρεγόμενον, ὥστε τὸν θάνατον αὐτῷ, καίπερ ὄντι
νέῳ καὶ ἀνθοῦντι, μὴ συμφορὰν ἀλλ' ἀπόλυσιν κακῶν καὶ
σωτηρίαν γενέσθαι. δίκας γε μὴν ὁ Φίλιππος οὐ μεμπτὰς 2
Διὶ ξενίῳ καὶ φιλίῳ τῆς ἀνοσιουργίας ταύτης τίνων διε-
τέλεσε· καταπολεμηθεῖς μὲν γὰρ ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπέτρε-
ψεν ἐκείνοις τὰ καθ' αὐτόν, ἐκπεσὼν δὲ τῆς ἄλλης ἀρχῆς
καὶ τὰς ναῦς πλὴν πέντε πάσας προέμενος καὶ χίλια προσ-
εκτίσειν ὁμολογήσας τάλαντα καὶ τὸν υἱὸν ὀμηρεύσοντα
παραδοῦς δι' οἶκτον ἔτυχε Μακεδονίας καὶ τῶν συντελούν-
των, ἀποκτείνων δ' αἰεὶ τοὺς ἀρίστους καὶ συγγενεστάτους
φρίκης ἐνέπλησε καὶ μίσους ὅλην τὴν βασιλείαν πρὸς αὐ-
τόν. Ἐν δὲ μόνον ἐν τοσοῦτοις κακοῖς εὐτύχημα κτησάμε- 3
νος, υἱὸν ἀρετῇ διαφέροντα, τοῦτον φθόνῳ καὶ ζηλοτυπίᾳ
τῆς παρὰ Ῥωμαίοις τιμῆς ἀνεῖλε, Περσέϊ δὲ θατέρῳ τὴν
ἀρχὴν παρέδωκεν, ὃν οὐ γνήσιον ἀλλ' ὑπόβλητον εἶναι
φασιν, ἐκ Γναθαινίου τινὸς ἀκεστρίας γενόμενον. τοῦτον
Λιμίλιος ἐθριάμβευσε, καὶ κατέστρεψεν ἐνταῦθα τῆς Ἀν-
τιγονικῆς βασιλείας ἢ διαδοχῇ. τὸ δ' Ἄρατου γένος ἐν τῇ
Σικυῶνι καὶ τῇ Πελλήνῃ διέμεινε καθ' ἡμᾶς.

ΓΑΛΒΑΣ ΚΑΙ ΟΘΩΝ.

Ὁ μὲν Ἀθηναῖος Ἰρικράτης τὸν μισθοφόρον ἠξίου στρα-
τιώτην καὶ φιλόπλουτον εἶναι καὶ φιλήδονον, ὅπως ταῖς
ἐπιθυμίαις χορηγίαν ἐπιζητῶν ἀγωνίζεται παραβολώτε-
ρον, οἱ δὲ πλείστοι, καθάπερ ἐρρωμένον σῶμα, τὸ στρα-
τιωτικὸν ἀξιοῦσιν ἰδίᾳ μηδέποτε χρώμενον ὀρμῇ συγκινεῖ-
σθαι τῇ τοῦ στρατηγοῦ. διὸ καὶ Παῦλον Λιμίλιον λέγουσι 2

τὴν ἐν Μακεδονίᾳ δύναμιν παραλαβόντα λαλιᾶς καὶ περιεργίας, οἷον διαστρατηγοῦσαν, ἀνάπλεων, παρεγγυῆσαι τὴν χεῖρα ποιεῖν ἐτοίμην καὶ τὴν μάχαιραν ὀξεῖαν ἕκαστον, αὐτῷ δὲ τῶν ἄλλων μελήσειν. ὁ δὲ Πλάτων οὐδὲν ἔργον ὄρων ἄρχοντας ἀγαθοῦ καὶ στρατηγοῦ στρατιᾶς μὴ σωφρονούσης μηδ' ὁμοπαθούσης, ἀλλὰ τὴν πειθαρχικὴν ἀρετὴν ὁμοίως τῇ βασιλικῇ νομίζων φύσεως γενναίας καὶ τροφῆς φιλοσόφου δεῖσθαι, μάλιστα τῷ πράττειν καὶ φιλανθρωπῶν τὸ θυμοειδὲς καὶ δραστήριον ἐμμελῶς ἀνακεραυνυμένης, ἄλλα τε πάθη πολλὰ καὶ τὰ Ῥωμαίοις συμπεσόντα μετὰ τὴν Νέρωνος τελευτὴν ἔχει μαρτύρια καὶ παραδείγματα τοῦ μηδὲν εἶναι φοβερώτερον ἀπαιδευτοῖς χρωμένης καὶ ἀλόγοις ὁρμαῖς ἐν ἡγεμονίᾳ στρατιωτικῆς δυνάμεως. Δημάδης μὲν γὰρ Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος εἵκαζε τὴν Μακεδόνων στρατιάν ἐκτετυφλωμένην τῷ Κύκλωπι, πολλὰς κινουμένην ὄρων κινήσεις ἀτάκτους καὶ παραφόρους· τὴν δὲ Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ὅμοια τοῖς λεγομένοις Τιτανικοῖς πάθεσι καὶ κινήμασι κατελάμβανεν, εἰς πολλὰ διασπωμένην ἅμα καὶ πολλαχόθεν αὐθις ἑαυτῇ συμπίπτουσαν, οὐχ οὕτως ὑπὸ φιλαρχίας τῶν ἀναγορευομένων αὐτοκρατόρων ὡς φιλοπλουτίας καὶ ἀκολασίας τοῦ στρατιωτικοῦ, δι' ἀλλήλων ὥσπερ ἦλους τοὺς ἡγεμόνας ἐκκρούοντος. καίτοι Διονύσιος Φεραῖον ἄρξαντα θειτῶν δέκα μῆνας, εἴτ' εὐθύς ἀναιρεθέντα, τὸν τραγικὸν ἀνεκάλει τύραννον, ἐπισκώπτων τὸ τάχος τῆς μεταβολῆς· ἡ δὲ τῶν Καισάρων ἐστία, τὸ Παλάτιον, ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ τέσσαρας αὐτοκράτορας ὑπεδέξατο, τὸν μὲν εἰσαγόντων ὥσπερ διὰ σκηνῆς, τὸν δ' ἐξαγόντων. ἀλλ' ἦν γε παραμυθία τοῖς κακῶς πάσχουσι μία τὸ μὴ δεηθῆναι δίκης ἑτέρας ἐπὶ τοῖς αἰτίοις, ἀλλ' ὄραν αὐτοὺς ὑφ' ἑαυτῶν φρονεουμένους, πρῶτον δὲ καὶ δικαιοτάτα πάντων τὸν δελεάσαντα καὶ διδάξαντα τοσοῦτον ἐλπίζειν ἐπὶ μεταβολῇ Καίσαρος ὅσον αὐτὸς ὑπέσχετο, κάλλιστον ἔργον διαβαλὼν τῷ μισθῷ, τὴν ἀπὸ Νέρωνος ἀποστασίαν προδοσίαν γενομένην. Νυμφίδιος γὰρ Σαβῖνος ὢν ἑπαρχος, ὥσπερ εἴρηται, μετὰ Τιγελλίνου τῆς αὐλῆς, ἐπεὶ τὰ Νέρωνος ἀπέγνωστο παντάπασι καὶ δῆλος ἦν ἀποδρασόμενος εἰς Αἴγυπτον, ἔπεισε

τὸ στρατιωτικόν, ὡς μηκέτι παρόντος ἀλλ' ἤδη πεφευγό-
τος, αὐτοκράτορα Γάλβαν ἀναγορεῦσαι, καὶ δωρεὰν ὑπέ- 2
σχετο κατ' ἄνδρα τοῖς ἀυλικοῖς καὶ στρατηγικοῖς προσαγο-
ρευομένοις δραχμῶς ἑπτακισχιλίας πεντακοσίας, τοῖς δ'
ἐκτὸς στρατευομένοις πεντήκοντα καὶ διακοσίας ἐπὶ χιλί-
αις, ὅσον ἀμύχανον ἦν συναγαγεῖν μὴ πλείονα μυριάκις
κακὰ παρασχόντα πᾶσιν ἀνθρώποις ὧν Νέρων παρέσχε.
τοῦτο γὰρ εὐθύς μὲν ἀπώλεσε Νέρωνα, μετ' ὀλίγον δὲ 3
Γάλβαν· τὸν μὲν γὰρ ὡς ληψόμενοι προήκοντο, τὸν δὲ μὴ
λαμβάνοντες ἀπέκτειναν. εἶτα τὸν τοσοῦτον δώσοντα
ζητοῦντες ἔφθησαν ἐν ταῖς ἀποστάσεσι καὶ προδοσίαις
ἀναλώσαντες αὐτοὺς ἢ τυχόντες ὧν ἤλπισαν. τὰ μὲν οὖν
καθ' ἕκαστα τῶν γενομένων ἀπαγγέλλειν ἀκριβῶς τῆς
πραγματικῆς ἱστορίας ἐστίν, ὅσα δ' ἄξια λόγου τοῖς τῶν
Καيسάρων ἔργοις καὶ πάθεσι συμπέπτωκεν, οὐδ' ἐμοὶ
προσῆκει παρελθεῖν.

Γάλβας Σουλπίκιος ὅτι μὲν ἰδιώτης πλουσιώτατος 3
ἀπάντων εἰς τὸν Καيسάρων παρῆλθεν οἶκον, ὁμολογεῖται·
μέγα δ' ἔχων εὐγενείας ἀξίωμα τὸν Σεργίων οἶκον, αὐτὸς
ἐφρόνει μεῖζον ἐπὶ τῇ Κάτλου συγγενείᾳ, πρωτεύσαντος
ἀνδρὸς ἀρετῇ καὶ δόξῃ τῶν καθ' ἑαυτόν, εἰ καὶ τὸ δύνα-
σθαι μᾶλλον ἐκὼν ἐτίροις παρῆκεν. ἦν δέ τι καὶ Λιβία 2
τῇ Καيسάρου γυναικὶ κατὰ γένος προσήκων ὁ Γάλβας, καὶ
διὰ τοῦτο Λιβίας παρασχούσης ὑπάτος ἐκ Παλατίου προ-
ῆλθεν. λέγεται δὲ καὶ στρατεύματος ἐν Γερμανίᾳ καλῶς
ἀρξαι καὶ Λιβύης ἀνθύπατος γενόμενος σὺν ὀλίγοις ἐπαι-
νεθῆναι. τὸ δ' εὐχολον αὐτοῦ τῆς διαίτης καὶ φειδωλὸν
ἐν δαπάναις καὶ ἀπέριτον αἰτίαν ἔσχεν αὐτοκράτορος γε-
νομένου μικρολογίας, ἣν ἔωλόν τινα δόξαν εὐταξίας ἔφερε
καὶ σωφροσύνης. ἐπέμφθη δ' ὑπὸ Νέρωνος Ἰβηρίας ἀρ- 3
χων, οὐπω δεδιδαγμένου φοβεῖσθαι τοὺς ἐν ἀξιώμασι με-
γάλοις τῶν πολιτῶν. ἐκείνῳ δὲ καὶ φύσει δοκοῦντι πράττειν
γεγονέναι προσετίθει πίστιν εὐλαβείας τὸ γῆρας.

Ἐπεὶ δὲ τῶν ἀλιτηρίων ἐπιτρόπων ὡμῶς καὶ ἀγρίως 4
τὰς ἐπαρχίας ἐκείνῳ διαφοροῦντων ἄλλο μὲν εἶχεν οὐδὲν
βοηθεῖν, αὐτῷ δὲ τῷ φανερὸς εἶναι συναλγῶν καὶ συναδι-
κούμενος ἀμῶς γέ πως ἀναπνοὴν τινα καὶ παραμυθίαν

- τοῖς καταδικαζομένοις καὶ πωλουμένοις παρέσχε. καὶ ποιημάτων εἰς Νέρωνα γινομένων καὶ πολλαχοῦ περιφερομένων καὶ ἄδομένων, οὐκ ἐκώλυεν οὐδὲ συνηγανάπτει τοῖς ἐπιτρόποις· ἐφ' οἷς ἔτι μᾶλλον ἠγαπάτο ὑπὸ τῶν
- ² ἀνθρώπων. καὶ γὰρ ἦν ἤδη συνήθης, ἔτος ὄγδοον ἐκείνο τὴν ἀρχὴν ἔχων ἐν ᾧ Ἰούνιος Βίνδιξ ἐπανεῖστη Νέρωνι, Γαλατίας ὢν στρατηγός. λέγεται μὲν οὖν καὶ πρὸ τῆς ἐμφρανοῦς ἀποστάσεως γράμματα πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι παρὰ τοῦ Βίνδικος, οἷς μήτε πιστεῦσαι μήτε μηνῦσαι καὶ κατελεπεῖν, ὡς ἕτεροι τῶν ἡγεμονικῶν ἐπιστολὰς αὐτοῖς γραφείσας ἐπεμψαν πρὸς Νέρωνα καὶ διέφθειραν ὅσον ἐπ' αὐτοῖς τὴν πράξιν, ἧς ὕστερον μετασχόντες ὠμολόγησαν αὐτῶν οὐδὲν ἦττον ἢ ἐκείνου προδότηι γεγονέναι.
- ³ ἀλλ' ἐπειδὴ λαμπρῶς τὸν πόλεμον ἐκρήνας ὁ Βίνδιξ ἔγραψε τῷ Γάλβᾳ παρακαλῶν ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν καὶ παρασχεῖν ἑαυτὸν ἰσχυρῷ σώματι ζητοῦντι κεφαλὴν, ταῖς Γαλατίαις δέκα μυριάδας ἀνδρῶν ὠπλισμένων ἐχούσαις ἄλλας τε πλείονας ὀπλίσας δυναμέναις, προῦθῆκε βουλὴν τοῖς φίλοις. ὢν οἱ μὲν ἠξίουν περιμένειν καταδοκῶντα τίνα κίνησιν ἢ Ῥώμῃ καὶ φροῶν ἔξει πρὸς τὸν
- ⁴ νεωτερισμόν· Τίτος δὲ Βίνδιος ὁ τοῦ στρατηγικοῦ τάγματος ἡγεμῶν "αὐτός" εἶπεν "ὦ Γάλβα, τίνα τρόπον βουλευέσθε; τὸ γὰρ ζητεῖν Νέρωνι εἰ πιστοὶ μενοῦμεν, οὐκ ἤδη μεόντων ἐστίν. ὡς οὖν ὑπάρχοντος ἐχθροῦ Νέρωνος οὐ δὴ προετέον τὴν τοῦ Βίνδικος φιλίαν, ἢ καὶ κατηγορητέον εὐθύς αὐτοῦ καὶ πολεμητέον, ὅτι σὲ βούλεται Ῥωμαίους ἔχειν ἄρχοντα μᾶλλον ἢ Νέρωνα τύραννον."
- ⁵ Ἐκ τούτου προγράμματι μὲν ἐδήλωσεν ὁ Γάλβας ἡμέραν ἐν ἣ τὰς κατὰ μέρος ἐλευθερώσεις ἀποδώσει τοῖς δεομένοις, λαλιὰ δὲ καὶ φήμη προεκπεσοῦσα πλῆθος ἀνθρώπων ἠθροῖσε προθύμων ἐπὶ τὸν νεωτερισμόν. οὐκ ἔφθῃ γοῦν φανερός ἐπὶ τοῦ βήματος γενόμενος, καὶ πάντες αὐτὸν ὁμοφώνως αὐτοκράτορα προσεῖπον. ὁ δὲ ταύτην μὲν εὐθύς οὐ προσεδέξατο τὴν προσηγορίαν, κατηγορήσας δὲ τοῦ Νέρωνος, καὶ τῶν ἀνηρημένων ἀνδρῶν ὑπ' αὐτοῦ τοὺς ἐπιφανεστάτους ὀλοφυράμενος, ὠμολόγησεν ἐπιδώσειν τῇ πατρίδι τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν, οὔτε Καῖσαρ οὔτ'

αὐτοκράτωρ, στρατηγὸς δὲ συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων
ὀνομαζόμενος. ὅτι δ' ὀρθῶς ὁ Ἰνδιξ καὶ λελογισμένως ³
ἔξεκαλεῖτο τὸν Γάλβαν ἐπὶ τὴν ἡγεμονίαν, ἐπιστώσατο
μάρτυρι τῷ Νέρωνι· προσποιούμενος γὰρ ἐκείνου κατα-
φρονεῖν καὶ παρ' οὐδὲν ἡγεῖσθαι τὰ Γαλατῶν, ἅμα τῷ
πυθέσθαι τὰ περὶ Γάλβαν (ἔτυχε δὲ λελουμένος καὶ ἀρι-
στιῶν) ἀνέτρεψε τὴν τράπεζαν. οὐ μὴν ἀλλὰ συγκλήτου ⁴
ψηφισαμένης πολέμιον τὸν Γάλβαν αὐτὸς τε παίζειν καὶ
φρασύνεσθαι πρὸς τοὺς φίλους βουλόμενος, οὐ φάυλην
ἔφη πρόρρησιν ἐμπεπτωκέναι λογιμοῦ δεομένῳ χρημά-
των αὐτῷ, καὶ τὰ μὲν Γαλατῶν, ὅταν ὑποχείριοι γένον-
ται, λαφυραγωγῆσεσθαι [καὶ λίαν], ἣ δὲ Γάλβα πάρεστιν
οὐσία χρῆσθαι καὶ πωλεῖν ἤδη πολεμίου πεφηνότος. οὐ- ⁵
τός τε δὴ τὰ Γάλβα πιπράσκειν ἐκέλευε, καὶ Γάλβας
ἀκούσας, ὅσα Νέρωνος ἦν ἐν Ἰβηρίᾳ κηρύττων, εὗρισκε
πολλοὺς προθυμοτέρους ὠνητάς.

Ἀφισταμένων δὲ πολλῶν τοῦ Νέρωνος καὶ πάντων ἐπι- ⁶
εικῶς τῷ Γάλβᾳ προστιθεμένων, μόνος Κλώδιος Μάκρος
ἐν Λιβύῃ καὶ Ἰεργίνιος Ῥοῦφος ἐν Γαλατίᾳ τοῦ Γερμα-
νικοῦ στρατεύματος ἡγούμενος αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἔπρατ-
τον, οὐ τὴν αὐτὴν αἴρεσιν ἔχοντες, ἀλλ' ὁ μὲν Κλώδιος ἐν ²
ἀρπαγαῖς πραγμάτων γεγονῶς καὶ φρόνοις ἀνδρῶν δι' ὠμό-
τητα καὶ πλεονεξίαν δῆλος ἦν ἐν τῷ μήτε κατέχειν μήτ'
ἀφιέναι τὴν ἀρχὴν δύνασθαι περιφερόμενος, Ἰεργίνιος
δὲ ταγμάτων ἐπιστατῶν δυνατωτάτων πολλάκις αὐτὸν
ἀναγορευόντων αὐτοκράτορα καὶ βιαζομένων οὐτ' αὐτὸς
ἔφη λήψεσθαι τὴν ἡγεμονίαν οὐτ' ἄλλῳ περιόψεσθαι δι-
δομένην, ὃν ἂν μὴ ἡ σύγκλητος ἔληται. ταῦτα τὸν Γάλ- ³
βαν οὐ μετρίως ἐθορύβει τὸ πρῶτον· ἐπεὶ δὲ τὰ Ἰερ-
γινίου καὶ Ἰνδικος στρατεύματα τρόπον τινὰ βία τοὺς
ἡγεμόνας, ὥσπερ [τοὺς] ἡνιόχους κρατῆσαι χαλινῶν μὴ
δυνηθέντας, εἰς μάχην ἐξενεγκόντα μεγάλην συνέρραξαν,
καὶ Ἰνδικος ἑαυτὸν ἀνελόντος ἐπὶ δισμυρίοις Γαλατῶν
πεσοῦσι διήλθε λόγος ὡς βουλομένων πάντων ἐπὶ νίκη
τοσαύτη τὸν Ἰεργίνιον ἀναδέξασθαι τὴν ἡγεμονίαν ἢ πά-
λιν μεταβαλουμένων πρὸς Νέρωνα, τότε δὴ παντάπασι ⁴
περίφοβος γενόμενος ὁ Γάλβας ἔγραψε τῷ Ἰεργινίῳ, πα-

ρακαλῶν κοινοπραγεῖν καὶ διαφυλάσσειν ἅμα τὴν ἡγεμονίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν Ῥωμαίοις. αὐτοὶ δὲ μετὰ τῶν φίλων εἰς Κλουνίαν, Ἰβηρικὴν πόλιν, ἀναχωρήσας ἐν τῇ μετανοεῖν περὶ τῶν γεγονότων καὶ ποθεῖν τὴν συνήθη καὶ σύντροφον ἀπραγμοσύνην μᾶλλον ἢ πράττειν τι τῶν ἀναγκαίων διέτριβεν.

- 7 Ἦν δὲ θέρους ἤδη, καὶ βραχὺ πρὸ δείλης ἤγεν ἀπὸ Ῥώμης Ἰκελος ἀνὴρ ἀπελευθέρους ἑβδομαῖος, πυθόμενος δὲ τὸν Γάλβαν ἀναπαύεσθαι καθ' ἑαυτὸν ἐβάδιζε συντόμως ἐπὶ τὸ δωμάτιον αὐτοῦ, καὶ βία τῶν θαλαμηπόλων ἀνοίξας καὶ παρελθὼν ἀπήγγειλεν ὅτι καὶ ζῶντος ἔτι τοῦ Νέρωνος, οὐκ ὄντος δὲ φανεροῦ, τὸ στρατεύμα πρῶτον, εἶτα ὁ δῆμος καὶ ἡ σύγκλητος αὐτοκράτορα τὸν Γάλβαν ἀναγορεύσειεν, ὀλίγον δ' ὕστερον ἀπαγγελθεὶς τεθνηκῶς ἐκεῖνος· οὐ μὴν αὐτός γε πιστεύσας ἔφη τοῖς ἀπαγγέλλουσιν, ἀλλ' ἐπελθὼν τῷ νεκρῷ καὶ κείμενον θεασάμενος, οὕτως ἐξελθεῖν. ταῦτ' ἀπαγγελλόμενα λαμπρὸν ἦρε τὸν Γάλβαν, καὶ συνέδραμε πλήθος ἀνδρῶν ἐπὶ θύρας ἐκτεθαρορηκῶτων ὑπ' αὐτοῦ βεβαίως. καίτοι τὸ τάχος ἦν ἄπιστον.
- 8 ἀλλὰ καὶ δυσὶν ἡμέραις Ἰνίος Τίτος [πολλὰ τῶν] ἀπὸ στρατοπέδου μεθ' ἑτέρων ἀφίκετο τὰ δόξαντα τῇ συγκλήτῳ καθ' ἕκαστον ἀπαγγέλλων. οὗτος μὲν οὖν εἰς τάξιν ἔντιμον προήχθη· τῷ δ' ἀπελευθέρῳ δακτυλίους τε χρυσοὺς ἔδωκε, καὶ Μαρκιανὸς ὁ Ἰκελος ἤδη καλούμενος εἶχε τὴν πρώτην ἐν τοῖς ἀπελευθέροις δύναμιν.
- 8 Ἐν δὲ Ῥώμῃ Νυμφίδιος Σαβῖνος οὐκ ἠρέμα καὶ κατὰ μικρὸν ἀλλὰ συλλήβδην ὁμοῦ πάντα πράγματα φέρων περιήνεγκεν εἰς ἑαυτόν, ὡς Γάλβαν μὲν ὄντα πρεσβύτην καὶ μόλις εἰς Ῥώμην ἕξαρκέσοντα φοράδην κομισθῆναι διὰ γῆρας (ἦν γὰρ ἑτῶν τριῶν καὶ ἑβδομήκοντα), τὰ δ' αὐτόθι στρατεύματα καὶ πάσαι πρὸς αὐτὸν εὐνόως ἔχοντα καὶ νῦν ἐνὸς ἐξηρητημένα μόνου διὰ τὸ τῆς δωρεᾶς μέγεθος εὐεργέτην ἐκεῖνον ἡγεῖσθαι, Γάλβαν δὲ χρεωφειλέτην.
- 2 εὐθύς οὖν Τιγελλίνῳ μὲν τῷ συνάρχοντι προσέταξεν ἀποθέσθαι τὸ ξίφος, ὑποδοχὰς δὲ ποιούμενος ἐδείπνιζε τοὺς ὑπατικούς καὶ τοὺς ἡγεμονικούς, ἔτι τὸ Γάλβα προστιθεὶς ὄνομα ταῖς κλήσεσιν, ἐν τε τῷ στρατοπέδῳ πολλοὺς

παρεσκευάσε λέγειν ὡς πεμπτέον ἔστι πρὸς Γάβαν αἰ-
τουμένους ἔπαρχον εἰσαεὶ Νυμφίδιον ἄνευ συνάρχοντος.
ἃ δ' ἡ σύγκλητος εἰς τιμὴν ἔπραττεν αὐτοῦ καὶ δύναμιν, 3
ἀνακαλοῦσα εὐεργέτην καὶ συντρέχουσα καθ' ἡμέραν ἐπὶ
θύρας καὶ παντὸς ἐξάρχου δόγματος ἀξιοῦσα καὶ βεβαι-
οῦν, ἔτι περαιτέρω τόλμης ἀνῆγεν αὐτόν, ὥστε ὀλίγον
χρόνου τοῖς θεραπέουσι μὴ μόνον ἐπίφθονον ἀλλὰ καὶ
φοβερόν εἶναι. τῶν δ' ὑπάτων οἰκέτας δημοσίους προ- 4
χειρισαμένων τὰ δόγματα κομίζοντας τῷ αὐτοκράτορι,
καὶ τὰ καλούμενα διπλώματα σεσημασμένα δόντων, ἃ
γνωρίζοντες οἱ κατὰ πόλιν ἄρχοντες ἐν ταῖς τῶν ὀχημά-
των ἀμοιβαῖς ἐπιταχύνουσι τὰς προπομπὰς τῶν γραμμα-
τηφόρων, οὐ μετρίως ἠγανάκτησεν ὅτι μὴ παρ' αὐτοῦ καὶ
σφραγίδα καὶ στρατιώτας λαβόντες ἀνέπεμψαν, ἀλλὰ λέ-
γεται καὶ βουλευσασθαι περὶ τῶν ὑπάτων, εἶτα τὴν ὄρ-
γὴν ἀπολογησαμένοις καὶ δεηθεῖσιν ἀνῆκε. τῷ δὲ δήμῳ 5
χαριζόμενος οὐκ ἐκώλυε τὸν παραπίπτοντα τῶν Νέρωνος
ἀποτυμπανίζειν. Σπίκλον μὲν οὖν τὸν μονομάχον ἀνδρι-
ᾶσι Νέρωνος ἐλκομένοις ὑποβαλόντες ἐν ἀγορᾷ διέφθειραν,
Ἀπόνιον δὲ τινὰ τῶν κατηγορικῶν ἀνατρέψαντες ἀμάξας
λιθοφόρους ἐπήγαγον, ἄλλους δὲ διέσπασαν πολλούς, ἐνί-
ους μὴδὲν ἀδικοῦντας, ὥστε καὶ Μαύρικον, ἄνδρα τῶν
ἀρίστων καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα, πρὸς τὴν σύγκλητον εἰ-
πεῖν ὅτι φοβεῖται μὴ ταχὺ Νέρωνα ζητήσωσιν.

Οὕτω δὲ προσάγων ὁ Νυμφίδιος ἐγγυτέρω ταῖς ἐλπεί- 9
σιν, οὐκ ἔφρευγε Γαίου Καίσαρος υἱὸς λέγεσθαι τοῦ μετὰ
Τιβέριον ἄρξαντος. ἐγνώκει γὰρ ὁ Γάιος, ὡς ἔοικε, τὴν
τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι μειράκιον ὦν οὐκ ἀειδῆ τὴν ὄψιν οὖ-
σαν, ἐκ δ' ἀκεστρίας ἐπιμισθίου Καλλίστῳ Καίσαρος ἀπε-
λευθέρῳ γεγεννημένην. ἀλλ' ἦν ἡ πρὸς Γάιον ἐντευξις αὐ- 2
τῆς, ὡς ἔοικε, νεωτέρα τῆς Νυμφιδίου γενέσεως, αἰτίαν
δ' ἔσχεν ἐκ Μαρτιανοῦ τοῦ μονομάχου γεγονέναι, τῆς Νυμ-
φιδίας ἱρασθείσης διὰ δόξαν αὐτοῦ, καὶ μᾶλλον ἐδόκει
καθ' ὁμοιότητα τῆς ἰδέας ἐκεῖνῳ προσήκειν. ἀλλ' ὁμολο- 3
γῶν γε Νυμφιδίας εἶναι μητρὸς ἔργον μὲν αὐτοῦ μόνου
τὴν Νέρωνος ἐποιεῖτο κατάλυσιν, ἅθλα δ' αὐτῆς οὐ νομί-
ζων ἱκανὰ καρποῦσθαι τὰς τιμὰς καὶ τὰ χρήματα καὶ τὸ

Σπόρω τοῦ Νέρωνος συγκαθεύδειν, ὃν εὐθὺς ἀπὸ τῆς πυρᾶς ἔτι καιομένου τοῦ νεκροῦ μεταπεμψάμενος ἐκεῖνος ἐν γαμετῆς εἶχε τάξει καὶ Ποππαίαν προσηγόρευεν, ἐπὶ τὴν διαδοχὴν παρεδύετο τῆς ἡγεμονίας. καὶ τὰ μὲν αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ διὰ τῶν φίλων ὑπειργάζετο, καὶ γυναικῶν τινῶν αὐτῇ καὶ συγχλητικῶν ἀνδρῶν κρύφα συλλαμβανόμενων, ἓνα δὲ τῶν φίλων, Γελλιανόν, εἰς Ἰβηρίαν ἔπεμψεν [καὶ παρείχει] κατασκειψόμενον.

- 10 Τῷ δὲ Γάλβᾳ μετὰ τὴν Νέρωνος τελευτὴν ἐχώρει πάντα. Ἐργίνιος δὲ Ροῦφος ἀμφίβολος ὢν ἔτι φροντίδα παρεῖχε, μὴ τῷ δυνάμειος πολλῆς καὶ μαχιμωτάτης ἄρχειν προσειληφῶς τὸ νενικηκέναι Ἰνδία καὶ κεχειρωσθαι μέγα μέρος τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας, ἐν σάλῳ γενομένην ἀποστατικῇ Γαλατίαν ἄπασαν, ὑπακούσαι τοῖς παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν. οὐδενὸς γὰρ ἦν ὄνομα μεῖζον, οὐδ' εἶχε δόξαν οὐδεὶς ὅσῃν ὁ Ἐργίνιος ὡς μεγίστη ῥοπή τοῖς Ῥωμαίων πράγμασι τυραννίδος ὁμοῦ χαλεπῆς καὶ Γαλατικῶν πολέμων ἀπαλλαγῇ γενόμενος. ἀλλ' ἐκεῖνος τότε τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἐμμένων λογισμοῖς ἐφύλαττε τῇ συγκλήτῳ τὴν αἴρεσιν τοῦ αὐτοκράτορος. καίτοι φανερᾶς γε τῆς Νέρωνος τελευτῆς γενομένης τό τε πλῆθος ἐνέκειτο τῷ Ἐργινίῳ πάλιν, καὶ τῶν χιλιάρχων τις τῶν ἐν τῇ σκηνῇ σπασάμενος τὸ ξίφος ἐκέλευε τὸν Ἐργίνιον δέχεσθαι τὴν ἡγεμονίαν ἢ τὸν σίδηρον. ἐπεὶ δὲ Φάβιος Βάλης ἀρχῶν ἐνὸς τάγματος ὄρκωσε πρῶτος εἰς Γάλβαν καὶ γράμματα ἤκεν ἀπὸ Ῥώμης περὶ ὧν ἡ σύγκλητος ἐψηφίσασατο, χαλεπῶς μὲν καὶ μόλις, ἔπεισε δ' οὖν τοὺς στρατιώτας αὐτοκράτορα τὸν Γάλβαν ἀνειπεῖν· καὶ πέμψαντος αὐτοῦ διάδοχον Φλάκκον Ὀρδειώνιον ἐδέξατο. καὶ παραδὸς ἐκείνῳ τὴν δύναμιν αὐτὸς ἀπήνησε τῷ Γάλβᾳ πρόσω χωροῦντι, καὶ συνανέστρεφεν οὐτ' ὀργῆς οὐτε τιμῆς ἐπιδήλου τυγχάνων. αἴτιος δὲ τοῦ μὲν αὐτὸς ὁ Γάλβας αἰδούμενος τὸν ἄνδρα, τοῦ δ' οἱ φίλοι καὶ μάλιστα Ἰνιος Τίτος, ὑπὸ φθόνου τὸν Ἐργίνιον οἰόμενος μὲν κολούειν, ἠγνόει δ' ἄρα τῷ Ἐργινίου χρηστῇ δαίμονι συνεργῶν, ἤδη τὸν ἄνδρα πολέμων καὶ κακῶν, ὅσα τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας κατέσχευε, ἐκτὸς εἰς βίον

ἀκύνονα καὶ γῆρας εἰρήνης καὶ ἡσυχίας μεστὸν ὑπεκτι-
θεμένην.

Γάλβαν δὲ περὶ Νάρβωνα, πόλιν Γαλατικὴν, οἱ παρὰ 11
τῆς συγκλήτου πρέσβεις ἐντυχόντες ἠσπάζοντο, καὶ παρ-
εκάλουν ἐπιφανῆσαι τῷ δήμῳ ποθοῦντι ταχέως. ὃ δὲ
τὰς τ' ἄλλας παρεῖχεν ἐντεύξεις καὶ συνουσίας αὐτοῖς φιλ-
ανθρώπους καὶ δημοτικάς, πρὸς τε τὰς ἐστιάσεις πολ-
λῆς κατασκευῆς καὶ θεραπείας βασιλικῆς παρουσίας, ἣν
ἐκ τῶν Νέρωνος ὁ Νυμφίδιος αὐτῷ προσέπεμψεν, οὐδενὶ
χρώμενος ἐκείνων ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοῦ πᾶσιν εὐδοκίμει, με-
γαλόφρων ἀνὴρ καὶ κρείττων ἀπειροκαλίας φαινόμενος.
ταχὺ μὲντοι τὰ γενναῖα ταῦτα καὶ ἄτρυφα καὶ πολιτικὰ
δημαγωγίαν Ἔβριος ἀποφαίνων καὶ κομψότητα μεγάλων
ἀπαξιούσαν αὐτήν, ἔπεισε χρήμασι τε χρῆσθαι τοῖς Νέ-
ρωνος καὶ περὶ τὰς ὑποδοχὰς μὴ φείδεσθαι τῆς βασιλι-
κῆς πολυτελείας. καὶ ὅπως αἰσθησιν αὐτοῦ κατὰ μικρὸν
ὑπὸ τῷ Ἔβριῳ γενησομένου παρεῖχεν ὁ πρεσβύτης.

Ἦν δὲ Ἔβριος ἀργυροῦ μὲν ἐσχάτως καὶ παρ' ὄντινοῦν 12
ἤττων, ἔνοχος δὲ καὶ τοῖς περὶ γυναῖκας ἀμαρτήμασιν.
ἔτι γὰρ ὢν νέος καὶ στρατευόμενος ὑπὸ Καλπισίου Σα-
βίνῳ τὴν πρώτην στρατείαν ἀκόλαστον οὔσαν τὴν γυναῖκα
τοῦ ἡγεμόνος παρεισήγαγε νύκτωρ εἰς τὸ στρατόπεδον ἐν
ἔσθῃτι στρατιωτικῇ καὶ διέφθειρεν ἐν τοῖς ἀρχείοις, ἃ
πριγκίπια καλοῦσι Ῥωμαῖοι. ἐπὶ τούτῳ δὲ Γάιος Καῖσαρ 2
ἔδησεν αὐτόν· ἐκείνου δὲ ἀποθανόντος εὐτυχία χρησάμε-
νος ἀπελύθη. δεῖπνῶν δὲ παρὰ Κλαυδίῳ Καίσαρι πο-
τήριον ἀργυροῦν ὑφέλλετο· πυθόμενος δ' ὁ Καῖσαρ τῇ
ὑστεραίᾳ πάλιν αὐτόν ἐπὶ δεῖπνον ἐκάλεσεν, ἐλθόντι δ'
ἐκέλευσεν ἐκείνῳ μηδὲν ἀργυροῦν ἀλλὰ κεράμια πάντα
προσφέρειν καὶ παρατιθέναι τοὺς ὑπηρέτας. τοῦτο μὲν 3
οὖν διὰ τὴν Καίσαρος μετριότητα κωμικωτέραν γενομένην
γέλωτος, οὐκ ὀργῆς ἄξιον ἔδοξεν· ἃ δὲ τὸν Γάλβαν ἔχων
ὑφ' αὐτῷ καὶ δυναμένος μέγιστον ἐπὶ χρήμασιν ἔπραττε,
τραγικῶν παθῶν καὶ συμφορῶν μεγάλων τοῖς μὲν αἰτίαν
τοῖς δὲ πρόφασιν παρέσχεν.

Ὁ γὰρ Νυμφίδιος εὐθύς ἐπανελθόντος τοῦ Γελλιανοῦ 13
πρὸς αὐτόν, ὃν ἔπεμψε τοῦ Γάλβα τρόπον τινὰ κατάσκο-
Plutarchi vol. V.

πον, ἀκούσας τῆς μὲν αὐλῆς καὶ τῶν δορυφόρων ἔπαρ-
 χον ἀποδεδείχθαι Κορνήλιον Λάκωνα, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι
 τοῦ Ὀυνίου κράτος, αὐτῷ δὲ μηδέποτε τοῦ Γάλβα στήναι
 πλησίον ἐγγεγονέναι μηδ' ἐντυχεῖν ἰδίᾳ, πάντων αὐτὸν
 2 ὑφορωμένων καὶ διαφυλαττόντων, ἐθορυβήθη, καὶ συν-
 αγωγῶν τοὺς ἡγεμόνας τοῦ στρατεύματος ἔφη Γάλβαν
 μὲν αὐτὸν εἶναι πρεσβύτην ἐπιεικῆ καὶ μέτριον, ἐλάχιστα
 δὲ τοῖς αὐτοῦ χρώμενον λογισμοῖς ὑπὸ Ὀυνίου καὶ Λά-
 κωνος οὐκ εὖ διοικεῖσθαι. πρὶν οὖν λαθεῖν αὐτοὺς ἦν
 ἔσχε Τιγελλῖνος ἰσχὺν ἐν τοῖς πράγμασι κτησαμένους, πεμ-
 πτέον εἶναι πρὸς τὸν ἡγεμόνα πρέσβεις ἀπὸ στρατοπέδοι
 τοὺς διδάξοντας ὅτι τῶν φίλων δύο μόνους τούτους ἀπο-
 σκευασάμενος ἡδίων παρέσται πᾶσι καὶ ποθεινότερος.
 3 ἐπεὶ δὲ ταῦτα λέγων οὐκ ἐπειθεν, ἀλλ' ἄτοπον ἐδόκει καὶ
 ἀλλόκοτον ἡγεμόνα πρεσβύτην, ὥσπερ ἄρτι γευόμενον ἐξ-
 ουσίας μειράκιον, οἷς χρήσεται φίλοις ἢ μὴ, ἠυθμίζειν,
 ἑτέραν ὁδὸν τραπόμενος ἔγραφε τῷ Γάλβα δεδιττόμενος,
 νῦν μὲν ὡς ὑπούλα καὶ μετέωρα πολλὰ τῆς πόλεως ἐχού-
 σης, νῦν δὲ Κλώδιον Μάκρον ἐν Λιβύῃ τὰ σιτηγὰ κατ-
 ἔχειν, αὐτῶς δὲ παρακινεῖν τὰ Γερμανικὰ τάγματα, καὶ
 περὶ τῶν ἐν Συρίᾳ καὶ Ἰουδαίᾳ δυνάμεων ὅμοια πυνθά-
 4 νεσθαι. τοῦ δὲ Γάλβα μὴ πάνυ τὸν νοῦν προσέχοντος
 αὐτῷ μηδὲ πιστεύοντος ἔγνω προεπιχειρεῖν· καίτοι Κλώ-
 διος Κέλσος Ἀντιοχεύς, ἀνὴρ ἔμφορον, εὖνους δ' ἐκείνῳ
 καὶ πιστός, ἀπηγόρευε, λέγων οὐκ ἂν οἴεσθαι μίαν ἐν
 Ῥώμῃ συνοικίαν Καίσαρα προσεῖπειν Νυμφίδιον. ἀλλὰ
 πολλοὶ κατεγέλων, καὶ Μιθριδάτης ὁ Ποντικὸς ἐπισκώ-
 πτων τὴν φραλακρότητα καὶ ἠυσότητα τοῦ Γάλβα νῦν ἔφη
 τινὰ δοκεῖν εἶναι Ῥωμαίοις, ὀφθέντα δὲ φανεῖσθαι τῶν
 ἡμερῶν τούτων ἃς καλεῖται Καῖσαρ ὄνειδος.

14 Ἐδοξεν οὖν περὶ μέσας νύκτας εἰς τὴν παρεμβολὴν
 παραγαγόντας ἀναδεικνύειν αὐτοκράτορα τὸν Νυμφίδιον.
 πρῶτος δὲ τῶν χιλιάρχων Ἀντώνιος Ὀνωρᾶτος ἐσπέρας
 γενομένης τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ στρατιώτας συναγωγῶν ἐκάκιζε
 μὲν αὐτὸν ἐκάκιζε δ' ἐκείνους ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τροπὰς το-
 σαύτας τρεπομένους κατ' οὐδένα λογισμὸν οὐδ' αἴρεσιν
 ἀμεινόνων, ἀλλὰ δαίμονός τινος αὐτοὺς ἐκ προδοσίας εἰς

προδοσίαν ἐλαύνοντος. καὶ τὰ μὲν πρῶτα προφάσεις ἔχειν ²
 τὰ Νέρωνος ἐγκλήματα· νῦν δὲ Γάλβαν προδιδόναι, τίνα
 φόνον μητρὸς ἐγκαλοῦντας ἢ σφαγὴν γυναικός, ἢ ποίαν
 αἰδουμένους θυμέλην ἢ τραγωδίαν τοῦ αὐτοκράτορος;
 “ἀλλ’ οὐδ’ ἐκείνον ἐπὶ τούτοις ὑπεμείναμεν ἐγκαταλιπεῖν,
 ἀλλὰ Νυμφιδίῳ πεισθέντες ὅτι πρῶτος ἡμᾶς ἐγκατέλιπε
 καὶ πέφευγεν εἰς Αἴγυπτον. πότερον οὖν Νέρωνι Γάλβαν ³
 ἐπιθυσώμεθα, καὶ τὸν ἐκ Νυμφιδίας ἐλόμενοι Καίσαρα
 τὸν ἐκ Λιβίας ἀνέλωμεν, ὡς τὸν ἐξ Ἀγριππίνης ἀνείλο-
 μεν; ἢ τούτῳ δίκην ἐπιθέντες ὧν δέδρακε, τιμωροὶ μὲν
 Νέρωνος, Γάλβα δὲ φύλακες ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ φανώ-
 μεν;” ταῦτα λέγοντι τῷ χιλιάρχῳ προσέθεντο πάντες οἱ
 στρατιῶται, καὶ τοὺς ἄλλους προσιόντες ἐμμένειν παρ-
 ἐκάλουν τῇ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα πίστει· καὶ τοὺς πλεί-
 οους μετέστησαν. ἀρθείσης δὲ βοῆς, εἴτε πεισθεῖς ὁ Νυμ- ⁴
 φίδιος, ὡς φασὶν ἔνιοι, καλεῖν αὐτὸν ἤδη τοὺς στρατιώτας,
 εἴτε προλαβεῖν σπεύδων τὸ θορυβοῦν ἔτι καὶ διστάζον,
 ὑπὸ φωτὶ πολλῷ προήει, λόγον τινὰ κομίζων ἐν βιβλίῳ
 γεγραμμένον ὑπὸ Κιγγωνίου Ἰάσρωνος, ὃν ἐκμεμελετήκει
 πρὸς τοὺς στρατιώτας εἰπεῖν. ἰδὼν δὲ κεκλεισμένας τοῦ ⁵
 στρατοπέδου τὰς πύλας καὶ περὶ τὰ τείχη πολλοὺς ὀπλι-
 σμένους ἔδεισε, καὶ προσιῶν ἠρώτα τί βούλονται καὶ τίνας
 κελεύσαντος ἐν ὀπλοῖς γεγονόασιν. ἀπαντήσεως δ’ αὐτῷ παρὰ
 πάντων μιᾶς φωνῆς, Γάλβαν αὐτοκράτορα γινώσκειν, κα-
 κείνος ὁμόσε χωρῶν ἐπευφήμει καὶ τοὺς ἐπομένους ἐκέ-
 λευεν. τῶν δὲ παρὰ τὰς πύλας παρέντων αὐτὸν εἰσελθεῖν ⁶
 μετ’ ὀλίγων αὐτὸς ἀκοντίζεται λόγχῃ· καὶ ταύτην μὲν ἐδέ-
 ξατο πρὸ αὐτοῦ θυρεῷ Σεπτίμιος, ἄλλων δὲ γυμνοῖς ξίφε-
 σιν ἐπιφερομένων φρυγῶν καὶ διωχθεῖς ἐν οἰκῆματι στρα-
 τιώτου σφάττεται. καὶ τὸν νεκρὸν εἰς μέσον ἐκλύσαντες
 καὶ περιβαλόντες κιγκλίδα θέαμα τοῖς βουλομένοις μεθ’
 ἡμέραν παρέσχον.

Οὕτω δὲ τοῦ Νυμφιδίου καταστρέψαντος ὁ Γάλβας πν- ¹⁵
 θόμενος, καὶ τῶν συνωμοτιῶν αὐτοῦ κελεύσας ἀποθανεῖν
 ὅσοι μὴ δι’ αὐτῶν εὐθὺς ἀπέθανον, ἐν οἷς ἦν καὶ Κιγγώ-
 νιος ὁ τὸν λόγον γράψας καὶ Μιθριδάτης ὁ Ποντικός, ἔδοξε
 μὴ νομίμως, εἰ καὶ δικαίως, μηδὲ δημοτικῶς ἀνηρηκέναι

- πρὸ κρίσεως ἄνδρας οὐκ ἀσήμους· ἕτερον γὰρ ἡγεμονίας σχῆμα προσεδέχοντο πάντες, ἑξαπατώμενοι συνήθως ὑπὸ τῶν ἐν ἀρχῇ λεγομένων. ἔτι δὲ μᾶλλον ἠνίασεν αὐτοὺς ἀνὴρ ὑπατικὸς καὶ Νέρωνι πιστὸς ἀποθανεῖν κελευσθεῖς, Πετρώνιος Τουρπιλιανός. Μάκρωνα γὰρ ἐν Λιβύῃ διὰ Τρεβωνιανοῦ καὶ Φοντήμιον ἐν Γερμανίᾳ διὰ Ἐάλεντος ἀνελὼν πρόφρασιν εἶχεν ἐν ὅπλοις καὶ στρατοπέδοις ὄντας φοβηθῆναι· Τουρπιλιανὸν δέ, γέροντα γυμνὸν καὶ ἄνοπλον, λόγου μεταλαβεῖν οὐδὲν ἐκώλυεν, εἴ τις ἦν ἐπαγγέλλεται μετριότητα τοῖς πράγμασιν ἔργῳ φυλάξειν ἔμελλεν.
- 3 Ταῦτα μὲν οὖν τοιαύτας ἔχει μέμψεις· ἐπεὶ δὲ προσιῶν ἀπεῖχε τῆς πόλεως περὶ πέντε καὶ εἴκοσι σταδίου, ἐνετύγγανεν ἀκοσμία καὶ θορύβῳ τῶν ἑρετῶν τὴν ὁδὸν προκατεχόντων καὶ περιεχυμένων πανταχόθεν. οὗτοι δ' ἦσαν οὓς εἰς ἐν τάγμα ὁ Νέρων συλλοχίσας ἀπέφηνε στρατιώ-
- 4 τας· καὶ τότε παρόντες ἐκβεβαιώσασθαι τὴν στρατείαν οὗτ' ὀφθῆναι τοῖς ἀπαντῶσιν οὗτ' ἀκουσθῆναι παρίεσαν τὸν αὐτοκράτορα, ἀλλ' ἐθορύβουν βοῇ σημεῖα τῷ τάγματι καὶ χώραν αἰτοῦντες. ἐκείνου δ' ὑπερτιθεμένου καὶ παρ-εἶκειν κελεύσαντος, ἀρνήσεως σχῆμα τὴν ἀναβολὴν εἶναι φάσκοντες ἠγανάκτουν καὶ παρείποντο μὴ φειδόμενοι βοῆς. ἐνίων δὲ καὶ τὰς μαχαίρας σπασαμένων ἐκέλευσε
- 5 τοὺς ἵππεῖς ἐμβαλεῖν αὐτοῖς ὁ Γάλβας. ὑπέστη δ' οὐδεὶς ἐκείνων, ἀλλ' οἱ μὲν εὐθύς ἀνατραπέντες οἱ δὲ φεύγοντες διεφθάρησαν, οὐ χρηστὸν οὐδ' αἴσιον ποιοῦντες τῷ Γάλβᾳ τὸν οἰωνὸν εἰσιόντι διὰ πολλοῦ φόνου καὶ νεκρῶν τοσοῦτων εἰς τὴν πόλιν. ἀλλ' εἰ καὶ τις αὐτοῦ κατεφρόνει πρό-τερον ἀσθενοῦς καὶ γέροντος ὀρωμένου, τότε πᾶσι φρι-κώδης καὶ φοβερὸς ἐγένετο.
- 16 Βουλόμενος δὲ τῆς περὶ τὰς δωρεὰς ἀμετρίας καὶ πολυτελείας τοῦ Νέρωνος ἀποδεικνύει μεγάλην μεταβολὴν, ἀστοχεῖν ἐδόκει τοῦ πρέποντος. Κάνου γὰρ ἀυλήσαντος αὐτῷ παρὰ δεῖπνον (ἀκρόαμα δ' ἦν ὁ Κᾶνος εὐδοκμιού-μενον) ἐπαινέσας καὶ ἀποδεξάμενος ἐκέλευσεν αὐτῷ κο-μισθῆναι τὸ γλωσσόκομον, καὶ λαβὼν χρυσοῦς τινὰς ἐπέ-δωκε τῷ Κάνῳ, φήσας ἐκ τῶν ἰδίων, οὐκ ἐκ τῶν δημοσίων
- 2 χαρίζεσθαι. τὰς δὲ δωρεὰς ἄς Νέρων ἔδωκε τοῖς περὶ

σκηγήν καὶ παλαίστραν, ἀπαιτεῖσθαι συντόμως κελεύσας πλὴν τοῦ δεκάτου μέρους, εἶτα μικρὰ καὶ γλίσχρα κομιζόμενος (ἀνηλώκεσαν γὰρ οἱ πλείστοι τῶν λαβόντων, ἐρήμεροι καὶ σατυρικοὶ τοῖς βλοῖς ἄνθρωποι) τοὺς πριαμένους παρ' αὐτῶν ἢ λαβόντας ὅτιοῦν ἀνεζήτει καὶ παρ' ἐκείνων ἐξέπραττε. τοῦ δὲ πράγματος ὄρον οὐκ ἔχοντος ³ ἀλλὰ πόρρω νεμομένου καὶ προϊόντος ἐπὶ πολλούς, αὐτὸς μὲν ἠδόξει, φθόνον δὲ καὶ μῖσος εἶχεν Ὀίνιος, ὡς τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἀνελεύθερον παρέχων τὸν ἡγεμόνα καὶ μικρολόγον, αὐτὸς δὲ χρώμενος ἀσώτως καὶ λαμβάνων πάντα καὶ πιπράσκων. ὁ μὲν γὰρ Ἡσίοδος ἀρχομένου τε ⁴ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι φησὶ δεῖν, ὁ δ' Ὀίνιος ὄρων ἀσθενῆ καὶ γέροντα τὸν Γάλβαν ἐνεπίμπλατο τῆς τύχης ὡς ἅμα μὲν ἀρχομένης ἅμα δὲ φθινούσης.

Ὁ δὲ πρεσβύτης ἠδικεῖτο τὰ μὲν πρῶτα τοῦ Ὀίνιου ¹⁷ κακῶς διοικοῦντος, ἃ δ' αὐτὸς ὀρθῶς προηρεῖτο διαβάλλοντος ἢ κωλύοντος· οἷον ἦν τὸ περὶ τὰς κολάσεις τῶν Νερωνιανῶν. ἀπέκτεινε γὰρ τοὺς πονηρούς, ἐν οἷς ἦν ὁ ² Ἥλιος καὶ Πολύκλειτος καὶ Πετῖνος καὶ Πατρόβιος. ὁ δὲ δῆμος ἐκρότει, καὶ δι' ἀγορᾶς αὐτῶν ἀγομένων ἐβόα καλὴν μὲν εἶναι καὶ θεοφιλῆ πομπήν, ἀπαιτεῖν δὲ καὶ θεοὺς καὶ ἀνθρώπους τὸν διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν τῆς τυραννίδος Τιγελλῖνον. ἐφθάκει δ' ὁ γενναῖος προειληφῶς ἀρραβῶσι μεγάλοις τὸν Ὀίνιον. εἶτα Τουρπιλιανὸς μὲν, ³ ὅτι μὴ προεδίδου μηδ' ἐμίσει τὸν ἡγεμόνα τοιοῦτον ὄντα μισούμενος, ἄλλο δὲ μηδὲ ἐν μέγα συναδικήσας, ἀπέθανεν· ὁ δὲ καὶ ποιήσας ἄξιον θανάτου Νέρωνα καὶ γενόμενον τοιοῦτον ἐγκαταλιπὼν καὶ προδοὺς περιῆν, μέγα δίδαγμα τοῦ μηδὲν ἀπρακτον εἶναι παρὰ Ὀίνιῳ μηδ' ἀνέλπιστον τοῖς διδοῦσιν. οὐδενὸς γὰρ οὕτω θεάματος ἐρα- ⁴ σθεῖς ὁ Ῥωμαίων δῆμος ὡς τοῦ Τιγελλῖνον ἰδεῖν ἀπαγόμενον, οὐδὲ παυσάμενος ἐν πᾶσι θεάτροις καὶ σταδίοις αἰτούμενος ἐκεῖνον, ἐπεπλήχθη διαγράμματι τοῦ αὐτοκράτορος Τιγελλῖνον μὲν οὐ πολὺν ἔτι βιώσεσθαι φάσκοντος χρόνον ὑπὸ φθινάδος νόσου δαπανώμενον, ἐκείνου δὲ παραιτουμένου μὴ διαγριαίνειν μηδὲ τυραννικὴν ποιεῖν τὴν ἡγεμονίαν. ἀχθόμενοι δὲ τοῦ δήμου καταγελῶντες ὁ ⁵

μὲν Τιγελλῖνος ἔθυσσε σωτήρια καὶ παρεσκεύασε λαμπρὰν
 ἐστίασιν, ὃ δ' Ὑίνιος ἀναστὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος
 μετὰ δειπνον ἐκώμασεν ὡς ἐκείνον, ἄγων τὴν θυγατέρα
 χήραν οὖσαν. καὶ προῦπιεν ὁ Τιγελλῖνος αὐτῇ πέντε καὶ
 εἴκοσι μυριάδας ἀργυρίου, καὶ τῶν παλλακίδων τὴν ἀγε-
 λαρχοῦσαν ἐκέλευσε τὸν περιδέραϊον κόσμον ἀφελομένην
 ἐκείνη περιάψαι, πεντεκαίδεκα μυριάδων εἶναι λεγόμενον.

18 Ἐκ δὲ τούτου καὶ τὰ μετρίως πραττόμενα διαβολὴν
 εἶχεν, ὡς τὰ πρὸς τοὺς Γαλάτας Ὑίνδιξι συναραμένους·
 ἐδόκουν γὰρ οὐ φιλανθρωπία τοῦ αὐτοκράτορος, ἀλλ'
 ὠνούμενοι παρ' Ὑινίου τυγχάνειν ἀνέσειός τε δασιμῶν καὶ
 πολιτείας. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ διὰ ταῦτα πρὸς τὴν ἡγε-

2 μονίαν ἀπηχθάνοντο, τοὺς δὲ στρατιώτας τὴν δωρεὰν μὴ
 κομιζομένους ἐν ἀρχῇ μὲν ἐλπὶς παρῆγεν ὡς, εἰ καὶ μὴ
 τοσοῦτον, ἀλλ' ὅσον Νέρων ἔδωκεν, ἀποδώσοντος. ἐπεὶ
 δὲ μεμφομένους ἀκούσας ἀφῆκε φωνὴν ἡγεμόνι μεγάλῳ
 πρέπουσαν, εἰπὼν εἰωθέναί καταλέγειν στρατιώτας, οὐκ
 ἀγοράζειν, πνυθόμενοις τοῦτο δεινὸν εἰσῆλθε μῖσος· καὶ
 ἄγριον πρὸς αὐτόν· ἐδόκει γὰρ οὐκ αὐτὸς ἀποστερεῖν μό-

3 νοχος, ἀλλὰ νομοθετεῖν καὶ διδάσκειν τοὺς μεθ' αὐτὸν αὐ-
 τοκράτορας. ἀλλὰ τῶν μὲν ἐν Ρώμῃ τυφλὸν ἦν ἔτι κίνημα,
 καὶ τις αἰδῶς ἅμα πρὸς παρόντα τὸν Γάλβαν ἀμβλύτητα
 καὶ μέλλησιν ἐνεποίει τῷ νεωτερισμῷ, καὶ τὸ μηδεμίαν
 ἀρχὴν ἐμφανῆ μεταβολῆς ὁρᾶσθαι συνέστελλε καὶ συν-
 ἐκρυπτεν ἀμύως γέ πως τὴν δυσμένειαν αὐτῶν· οἱ δὲ πρό-

4 τερον ὑπὸ Ὑεργινίῳ γενόμενοι, τότε δ' ὄντες ὑπὸ Φλάκκῳ
 περὶ Γερμανίαν, μεγάλων μὲν ἀξιοῦντες αὐτοὺς διὰ τὴν
 μάχην ἣν ἐμαχέσαντο πρὸς Ὑίνδικα, μηδενὸς δὲ τυγχά-
 4 νοντες, ἀπαρηγόρητοι τοῖς ἀρχουσιν ἦσαν. αὐτὸν δὲ τὸν
 Φλάκκον ὑπὸ συντόνου ποδάγρας ἀδύνατον ὄντα τῷ σώ-
 ματι καὶ πραγματίων ἀπειρον ἐν οὐδενὶ λόγῳ τὸ παράπαν
 ἐποιούντο. καὶ ποτε θέας οὔσης, καὶ τῶν χιλιάρχων καὶ
 λοχαγῶν τὸ Ῥωμαίοις σύνηθες εὐτυχίαν ἐπευχομένων τῷ
 αὐτοκράτορι Γάλβῳ, διεθορύβησαν οἱ πολλοὶ τὸ πρῶτον,
 εἶτα ταῖς εὐχαῖς ἐπιμενόντων ἐκείνων ἀντεφώνουν “εἰ
 ἄξιος.”

19 Τοιαῦτα δ' ἕτερα καὶ τῶν ὑπὸ Τιγελλίνῳ ταγματίων

ἐβριζόντων πολλάκις ἐπέμπετο γράμματα τῷ Γάλβᾳ παρὰ
 τῶν ἐπιτρόπων· ὁ δὲ φοβηθεὶς ὡς μὴ μόνον διὰ τὸ γῆρας
 ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀπαιδίαν καταφρονοῦμενος, ἐβουλεύετο
 παῖδα θέσθαι τῶν ἐπιφανῶν τινὰ νεανίσκων καὶ διάδοχον
 ἀποδείξαι τῆς ἀρχῆς. ἦν δὲ Μάρκος Ὕθων, ἀνὴρ γένει
 μὲν οὐκ ἀφανῆς, τρυφῇ δὲ καὶ φιληδονίαις εὐθὺς ἐκ παι-
 δῶν ἐν ὀλίγοις Ῥωμαίων διεφθαρούμενος, ὡς δὲ τὸν Ἀλέ-
 ξανδρον Ὀμηρος Ἑλένης πόσιν ἠγκόμοιο, μηδὲν ἔχοντα
 πρὸς δόξαν ἄλλο σεμνύνων ἀπὸ τῆς γυναικός, ὀνομάζει
 πολλάκις, οὕτω γεγονὼς περιβόητος ἐν Ῥώμῃ διὰ τὸν
 Ποππαίας γάμον, ἧς ἦρα μὲν ὁ Νέρων Κρισπίνῳ συνού-
 σης, ἔτι δ' αἰδούμενος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα καὶ τὴν μητέρα
 φοβούμενος ἐφῆκε τὸν Ὕθωνα πειρῶντα τὴν Ποππαίαν.
 φίλῳ δὲ τῷ Ὕθωνι καὶ συμβιωτῇ διὰ τὴν ἀσωτίαν ἐχρήτο,
 καὶ σκωπτόμενος ἐπ' αὐτοῦ πολλάκις εἰς μικρολογίαν καὶ
 ἀνελευθερίαν ἔχαιρε. λέγεται δὲ ποτε μύρω τῶν πολυτε-
 λῶν χρυσαιμένου τοῦ Νέρωνος καὶ τὸν Ὕθωνα καταβρέξαν-
 τος, ἐκεῖνος πάλιν τῇ ὑστεραίᾳ δεχόμενος αὐτὸν ἅμα πολ-
 λαχόθεν ἀργυροῦς καὶ χρυσοῦς προβαλεῖν ἄφρω σωλῆρας,
 ὥσπερ ὕδωρ τὸ μύρον ἐκχέοντας καὶ κατακλύζοντας. ἀλλὰ
 τὴν γε Ποππαίαν προμοιχεύσας τῷ Νέρωνι καὶ διαφθει-
 ρας ταῖς εἰς ἐκεῖνον ἐλπῖσιν ἔπεισεν ἀποστῆναι τοῦ ἀνδρός.
 ἐλθοῦσης δὲ παρ' αὐτὸν ὡς γαμετῆς οὐκ ἠγάπα μετέχων,
 ἀλλ' ἤσχαλλε μεταδιδούς, οὐδ' αὐτῆς ἀχθομένης, ὡς φασί,
 τῇ ζηλοτυπίᾳ τῆς Ποππαίας· καὶ γὰρ ἀποκλείσαι τὸν Νέ-
 ρωνα λέγεται μὴ παρόντος τοῦ Ὕθωνος, εἴτε τῆς ἡδονῆς
 ἀφαιροῦσα τὸ πλῆσμιον, εἴτε, ὡς φασὶν ἔτιοι, βαρυνομένη
 τὸν Καίσαρος γάμον, ἐραστῇ δὲ μὴ φεύγουσα χρῆσθαι διὰ
 τὸ φιλακόλαστον. ἐκινδύνευσεν οὖν ὁ Ὕθων ἀποθανεῖν,
 καὶ παράλογον ἦν ὅτι τὴν γυναῖκα καὶ ἀδελφὴν ἀποκτεί-
 νας διὰ τὸν Ποππαίας γάμον ἐφείσατο τοῦ Ὕθωνος. Σε- 20
 νέκαν δ' εἶχεν εὐνοῦν, κάκεινον τὸν Νέρωνα πείσαντος καὶ
 παραινέσαντος ἐξεπέμφθη Ἀσσιτανῶν στρατηγὸς ἐπὶ τὸν
 Ὠκεανόν. καὶ παρέσχεν ἑαυτὸν οὐκ ἄχαριν οὐδ' ἐπαχθῆ
 τοῖς ὑπηκόοις, εἰδὼς φρυγῆς ὑποκόρισμα καὶ παρακάλυμια
 τὴν ἀρχὴν αὐτῷ δεδομένην. ἀποστάντος δὲ Γάλβα πρῶ- 2
 τος αὐτῷ προσεχώρησε τῶν ἡγεμόνων, καὶ φέρων ὅσον

εἶχεν ἐν ἐκπιώμασι καὶ τραπέζαις ἄργυρον καὶ χρυσὸν ἔδωκε κατακόψαι ποιουμένων νόμισμα, καὶ τῶν οἰκετῶν ἐδωρήσατο τοὺς εἰθισμένους περὶ δίαιταν ἡγεμόνι ἐμμελῶς ὑπουργεῖν. καὶ τὰ ἄλλα πιστὸς ἦν αὐτῷ, καὶ διδούς πεῖραν οὐδενὸς ἦττον ἐδόκει πραγμάτων ἔμπειρος εἶναι, καὶ βαδίζοντι τὴν ὁδὸν ἅπασαν ἐφ' ἡμέρας πολλὰς συνοχούμενος διετελέσεν. ἐν δὲ τῇ συνοδίᾳ καὶ τῇ συνηθείᾳ τὸν Ὕβινιον ἐξεθεράπευσεν ὁμιλίᾳ καὶ δώροις, μάλιστα δὲ τῶν πρωτείων ὑφιέμενος αὐτῷ τό γε μετ' ἐκεῖνον δύνασθαι δι' ἐκεῖνον εἶχε βεβαίως. τῷ δ' ἀνεπιφθόνῳ περιῆν, προῖκα συμπράττων πάντα τοῖς δεομένοις, καὶ παρέχων ἑαυτὸν εὐπροσήγορον καὶ φιλάνθρωπον ἅπασι. πλεῖστα δὲ τοῖς στρατιωτικοῖς συνελάμβανε καὶ προῆγε πολλοὺς ἐφ' ἡγεμονίας, τὰ μὲν αἰτούμενος ἀπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰ δὲ τὸν Ὕβινιον καὶ τοὺς ἀπελευθέρους παρακαλῶν Ἰκελον καὶ Ἀσιατικόν· οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐν δυνάμει μάλιστα τῶν περὶ τὴν αὐλήν. ὁσάκις δὲ τὸν Γάλβαν εἰστία, τὴν παραφυλάττουσαν ἀεὶ σπεῖραν ἐδέκαζε χρυσοῦν ἐκάστῳ διανέμων, οἷς τιμᾶν αὐτὸν ἐδόκει καταπολιτευόμενος καὶ δημαγωγῶν τὸ στρατιωτικόν.

21 Ἄλλ' οὖν βουλευόμενος γε τοῦ Γάλβα περὶ διαδόχου τὸν Ὀθωνα παρεισηγεν ὁ Ὕβινιος, οὐδὲ τοῦτο προῖκα πράσσωσιν, ἀλλ' ἐπὶ γάμῳ τῆς θυγατρὸς, ὁμολογίας γενομένης γαμεῖν αὐτὴν τὸν Ὀθωνα παῖδα τοῦ Γάλβα καὶ διάδοχον ἀποδειχθέντα τῆς ἡγεμονίας. ὁ δὲ Γάλβας ἀεὶ μὲν ἦν δῆλος πρὸ τοῦ ἰδίου τὸ κοινὸν τιθέμενος καὶ ζητῶν οὐχ αὐτῷ θέσθαι τὸν ἡδιστον ἀλλὰ Ῥωμαίοις τὸν ὠφελιμώτατον, 2 δοκεῖ δὲ μὴδ' ἂν ἐπὶ τοῖς ἰδίῳις χρήμασι μόνον ἐλέσθαι τὸν Ὀθωνα κληρονόμον, ἀκόλαστον εἰδὼς καὶ πολυτελῆ καὶ πεντακισχιλίων μυριάδων ὀφλήμασι βεβαπτισμένον. Ὄθεν ἀκούσας τοῦ Ὕβινίου σιωπῆ καὶ πράως ὑπερέθετο τὴν διάθεσιν. ἀποδείξας δ' αὐτὸν ὑπάτον καὶ συνάρχοντα τὸν Ὕβινιον ἐπίδοξος ἦν ἔτους ἀρχῆ τὸν διάδοχον ἀναγορεύσειν, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἠδέως εἶχε τὸν Ὀθωνα παρ' ὄντινοῦν ἄλλον ἀναγορευθῆναι.

22 Καταλαμβάνει δ' αὐτὸν ἔτι μέλλοντα καὶ βουλευόμενον ἐκραγέντα τὰ Γερμανικά. κοινῇ γὰρ ἅπαντες οἱ στρα-

τευόμενοι τὸν Γάλβαν ἐμίσουν οὐκ ἀποδιδόντα τὴν δω-
 ρεάν, ἰδίας δ' ἐκείνοι προφάσεις ἐποιοῦντο Ἐργινίον τε
 Ροῦφον ἀπερριμμένον ἀτίμως καὶ Γαλατῶν τοὺς πολεμῆ-
 σαντας αὐτοῖς δωρεῶν τυγχάνοντας, ὅσοι δὲ μὴ προσ- 2
 ἔθεντο Ἐνδίκῃ κολαζομένους, ἧ μόνῳ τὸν Γάλβαν χάριν
 εἰδέναι καὶ τιμᾶν τεθνηκότα καὶ γεραίρειν δημοσίοις ἐνα-
 γισμοῖς ὡς ὑπ' ἐκείνου Ῥωμαίων ἀποδεδειγμένον αὐτο-
 κράτορα. τοιούτων ἀναφρανδὸν ἤδη λόγων ἐν τῷ στρατο- 3
 πέδῳ περιφερομένων ἐπῆλθεν ἡ νομιμηγία τοῦ πρώτου
 μηνός, ἣν καλάνδας Ἰανουαρίας καλοῦσι· τοῦ δὲ Φλάκκου
 συναγαγόντος αὐτοὺς ἐπὶ τὸν ὄρκον ὃν ἔθος ἐστὶν ὀμνύειν
 ὑπὲρ τοῦ αὐτοκράτορος, τὰς μὲν εἰκόνας τοῦ Γάλβα προσ-
 ελθόντες ἀνέτρεψαν καὶ κατέσπασαν, αὐτοὶ δ' ὀμόσαντες
 ὑπὲρ συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων διελύθησαν. εἶτα 4
 τοῖς ἡγεμονικοῖς παρίστατο δεδοικέναι τὴν ἀναρχίαν ὡς
 ἀπόστασιν. λέγει δὲ τις ἐν αὐτοῖς "τί πάσχομεν ὧ συ-
 στρατιῶται, μὴτ' ἄλλον ἡγεμόνα ποιούμενοι μῆτε τὸν νῦν
 ὄντα φυλάττοντες, ὡσπερ οὐ Γάλβαν ἀλλ' ὅλως ἄρχοντα
 καὶ τὸ ἄρχεσθαι φεύγοντες; Φλάκκον μὲν οὖν Ὀρδεώνιον 5
 οὐδὲν ἄλλο ἢ σκιὰν ὄντα Γάλβα καὶ εἶδωλον ἑατέον, ἡμέ-
 ρας δὲ μιᾶς ὁδὸν ἀφρέστηκεν ἡμῶν Ἐιτέλλιος ὁ τῆς ἐτέρας
 Γερμανίας ἡγούμενος, πατρός τε τιμητοῦ καὶ τρις ὑπάτου
 γενομένου καὶ Κλαυδίῳ Καίσαρι τρόπον τινὰ συνάρξαντος,
 αὐτός τε τὴν λαιδορομένην ὑπ' ἐνίων πενίαν δεῖγμα λαμ-
 πρὸν ἔχων χρηστότητος καὶ μεγαλοφροσύνης. φέρε, τοῦ-
 τον ἐλόμενοι δεῖξωμεν ἀνθρώποις πᾶσιν ὡς Ἰβήρων καὶ
 Λυσιτανῶν ἀμείνους ἐσμὲν αὐτοκράτορα αἰρεῖσθαι." ταῦτα 6
 τῶν μὲν ἤδη προσιεμένων τῶν δ' οὐ προσιεμένων, εἰς ὑπεξ-
 ελθὼν σημαιοφόρος ἀπήγγειλε τῷ Ἐιτελλίῳ νυκτός, ἐστιω-
 μένων πολλῶν παρ' αὐτῷ. τοῦ δὲ λόγου διαπεσόντος εἰς
 τὰ στρατεύματα πρῶτος Φάβιος Ἐάλης, ἡγεμῶν ἐνὸς τά-
 γματος, τῇ ὑστεραίᾳ μεθ' ἱππέων συχνῶν ἐλάσας αὐτο-
 κράτορα τὸν Ἐιτέλλιον προσεῖπεν. ὃ δὲ τὰς μὲν ἔμπρο- 7
 σθεν ἡμέρας ἐδόκει διωθεῖσθαι καὶ ἀναδύεσθαι τὸ μέγεθος
 τῆς ἀρχῆς φοβούμενος, τότε δὲ φασιν οἴνου διάπλεων καὶ
 τροφῆς ὄντα μεσημβρινῆς προελθεῖν καὶ ὑπακοῦσαι Γερ-
 μανικὸν ὄνομα φεμένων αὐτῷ, τὸ δὲ Καίσαρος οὐ προσ-

- 8 δεξάμενον. εὐθὺς δὲ καὶ τὸ μετὰ Φλάκκου στράτευμα τοὺς καλοὺς ἐκείνους καὶ δημοκρατικοὺς εἰς σύγκλητον ὄρκους ἀφέντες ὤμοσαν Ὑπελλίῳ τῷ αὐτοκράτορι ποιῆσειν τὸ προσιασόμενον.
- 23 Οὕτω μὲν ἀνηγορεύθη Ὑπελλίῳ αὐτοκράτορι ἐν Γερμανίᾳ, πυθόμενος δὲ τὸν ἐκεῖ νεωτερισμὸν ὁ Γάλβας οὐκέτι τὴν εἰσποίησιν ἀνεβάλλετο. γινώσκων δὲ τῶν φίλων ἐνόησε μὲν ὑπὲρ Δολοβέλλα τοὺς δὲ πλείστους ὑπὲρ Ὀθωνος ἀρχαιρεσιάζοντας, ὧν οὐδέτερον ἐδοκίμαζεν αὐτός, ἄφνω μὴδὲν προειπὼν μετεπέμψατο Πίσωνα Κράσσου
2 καὶ Σκριβωνίας ἔγγονον, οὓς Νέρων ἀνηγῆζει, νεανίαν ἐν τῇ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν εὐφροῦν τὸ κόσμιον καὶ ἀσθηρὸν ἐμφανεστάτα ἔχοντα, καὶ κατέβαινε εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκείνον ἀποδείξων Καίσαρα καὶ διάδοχον. καίτοι μεγάλοι μὲν εὐθὺς ἐξιόντι διωσιμῆται παρηκολούθουν, ἀρξάμενου δὲ τὰ μὲν λέγειν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὰ δ' ἀναγινώσκειν τοσαντάκις ἐβρόντησε καὶ κατήστραψε, καὶ τοσοῦτος ὄμβρος καὶ ζόφος ἐξεχύθη εἰς τὸ στρατόπεδον καὶ τὴν πόλιν, ὡς κατάδηλον εἶναι μὴ προσιέμενον μηδ' ἐπαινοῦν
3 τὸ δαιμόνιον γινομένην οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ τὴν εἰσποίησιν. ἦν δὲ καὶ τὰ τῶν στρατιωτῶν ὑπουλα καὶ σκυθροπὰ μὴδὲ τότε δωρεᾶς αὐτοῖς δοθείσης. τοῦ δὲ Πίσωνος οἱ παρόντες ἐθαύμασαν τῇ τε φωνῇ τεχμαιρόμενοι καὶ τῷ προσώπῳ τὸ τηλικαύτην χάριν ἀνεμπλήκτως, οὐ μὴν ἀναισθήτως δεχόμενον, ὥσπερ αὐ τοῦ Ὀθωνος ἐπιφαινετο πολλὰ σημεῖα τῇ μορῆῃ πικρῶς καὶ σὺν ὀργῇ τῆς ἐλπίδος τὴν ἀπότευξιν φέροντος, ἧς πρῶτος ἀξιωθείς καὶ τοῦ τυχεῖν ἐγγυτάτω γενόμενος τὸ μὴ τυχεῖν ἐποιεῖτο σημεῖον ἔχθους
4 ἅμα καὶ κακονοίας τοῦ Γάλβα πρὸς αὐτόν. ὅθεν οὐδ' ἄφοβος ἦν περὶ τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ καὶ τὸν Πίσωνα δεδιώς καὶ τὸν Γάλβαν προβαλλόμενος καὶ τῷ Ὑπείρῳ χαλεπαίνων ἀπῆει πολλῶν παθῶν πλήρης. οὐδὲ γὰρ τὸ ἐλπίζον ἐκλιπεῖν οὐδ' ἀπαγορευσαί παντάπασιν εἶπον οἱ περὶ αὐτόν ὄντες αἰεὶ μάντις καὶ Χαλδαῖοι, εἰς τὰ μάλιστα δὲ Πτολεμαῖος ἰσχυριζόμενος τῷ προειπεῖν πολλάκις ὡς οὐκ ἀποκτενεῖ Νέρων αὐτόν ἀλλὰ τεθνήξεται πρότερος, αὐτὸς δὲ περιέσται καὶ ἄρξει Ῥωμαίων (ἐκεῖνο γὰρ

ἀληθὲς ἀποδείξας ἡξίου μηδὲ ταῦτα ἀπελπίζειν), οὐχ ἥκιστα δ' οἱ συναχθόμενοι κρύφα καὶ συνεπιστένοντες ὡς ἀχάριστα πεπονθότες. πλείστοι δὲ τῶν περὶ Τιγελλῖνον καὶ Νυμφρίδιον ἐν τιμῇ γεγονότων ἀπερριμμένοι τότε καὶ ταπεινὰ πράττοντες ἐρθείροντο πρὸς αὐτὸν καὶ συνηγανάκτουν καὶ παρώξυνον, ἐν δὲ τούτοις Ἰετούριος καὶ Βάρ- 24 βιος, ὁ μὲν ὀπίων ὁ δὲ τεσσεράριος· οὕτω γὰρ καλοῦνται οἱ διαγγέλων καὶ διοπτέρων ὑπηρεσίας τελοῦντες. μετ' ὧν Ὀθωνος ἀπελεύθερος Ὀνομαστός ἐπιφοιτῶν τοὺς μὲν ἀργυρίῳ τοὺς δ' ἐλπίσι διέφθειρεν ἤδη σαθροὺς ὄντας καὶ δεομένους προφάσεως. οὐ γὰρ ἦν ἡμερῶν τεσσάρων ἔργον ὑγιαίνοντος στρατοπέδου μεταστῆσαι πίστιν, ὅσαι μεταξὺ τῆς εἰσποιήσεως ἐγένοντο καὶ τῆς σφαγῆς. ἕκτη 2 γὰρ ἀνηρέθησαν, ἦν ἄγουσι Ῥωμαῖοι πρὸ δεκαοκτῶ καλανδῶν Φεβρουαρίων. ἐλείπη γὰρ ἕωθεν εὐθύς ὁ μὲν Γάλβας ἔθυεν ἐν Παλατίῳ τῶν φίλων παρόντων, ὁ δὲ θύτης Ὀμβρίσιος ἅμα τῇ λαβεῖν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἱερέου τὰ σπλάγχνα καὶ προσιδεῖν οὐ δι' αἰνιγμῶν ἀλλ' ἀντικρὺς ἔρη σημεῖα μεγάλης ταραχῆς καὶ μετὰ δόλου κίνδυνον ἐκ κεφαλῆς ἐπιζείμενον τῷ αὐτοκράτορι, μόνον οὐχὶ τὸν Ὀθωνα τοῦ Θεοῦ χειρὶ ληπτὸν παραδιδόντος. παρῆν γὰρ 3 ὀπισθεν τοῦ Γάλβα, καὶ προσεῖχε τοῖς λεγομένοις καὶ δεικνυμένοις ὑπὸ τοῦ Ὀμβριλίου. θορυβουμένην δ' αὐτῇ καὶ χρόας ἀμείβοντι παντοδαπὰς ὑπὸ δέους παραστάς Ὀνομαστός ἀπελεύθερος ἤζειν ἔρη καὶ περιμένειν αὐτὸν οἴκοι τοὺς ἀρχιτέκτονας. ἦν δὲ σύμβολον καιροῦ, πρὸς ὃν ἔδει ἀπαντῆσαι τὸν Ὀθωνα τοῖς στρατιώταις. εἰπὼν 4 οὖν ὅτι παλαιὰν ἐωνημένος οἰκίαν βούλεται τὰ ὑποπτα δεῖξαι τοῖς πωληταῖς, ἀπῆλθε, καὶ διὰ τῆς Τιβερίου καλουμένης οἰκίας καταβὰς ἐβάδιζεν εἰς ἀγοράν, οὗ χρυσοῦς εἰστήκει ζῶν, εἰς ὃν αἱ τετιμημένοι τῆς Ἰταλίας ὁδοὶ πᾶσαι τελευτῶσιν.

Ἐνταῦθα τοὺς πρώτους ἐκδεξαμένους αὐτὸν καὶ προσ- 25 ειλόντας αὐτοκράτορά φρασι μὴ πλείους τριῶν καὶ εἴκοσι γενέσθαι. διό, καίπερ οὐ κατὰ τὴν τοῦ σώματος μαλακίαν καὶ θηλύτητα τῇ ψυχῇ διατεθρυμμένος, ἀλλ' ἰταμὸς ὢν πρὸς τὰ δεινὰ καὶ ἄτρεπτος, ἀπεδειλίασεν. οἱ δὲ 2

- παρόντες οὐκ εἶων, ἀλλὰ τοῖς ξίφεσι γυμνοῖς περιμόντες αὐτοῦ τὸ φορεῖον ἐκέλευον αἵρεσθαι, παραφθεγγομένου πολλάκις ἀπολωλέναι καὶ τοὺς φορειαφόρους ἐπιταχύνοντος· ἐξήκουνον γὰρ ἔνιοι θαυμάζοντες μᾶλλον ἢ ταρατόμενοι διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν ἀποτετολμημένων. φερομένῳ δὲ οὕτω δι' ἀγορᾶς ἀπήντησαν ἕτεροι τοσοῦτοι, καὶ
- ³ πάλιν κατὰ τρεῖς καὶ τέτταρας ἄλλοι προσεπέλαζον. εἶτα συνανέστρεφον ἅπαντες ἀνακαλούμενοι Καίσαρα καὶ γυμνὰ τὰ ξίφη προῖσχύμενοι. τῶν δὲ χιλιάρχων ὁ τὴν φυλακὴν ἔχων τοῦ στρατοπέδου Μαρτιάλιος, ὡς φασί, μὴ συνειδώς, ἐκπλαγεὶς δὲ τῷ ἀπροσδοκίῳ καὶ φοβηθεὶς ἐφῆκεν εἰσελθεῖν. γενομένῳ δ' ἐντὸς οὐδεὶς ἀντέπεσεν· οἱ γὰρ ἀγνοοῦντες τὰ πραττόμενα τοῖς εἰδόσι καὶ συνεστῶσιν ἐκ παρασκευῆς ἐμπεριεχόμενοι καθ' ἓνα καὶ δύο σποράδες ὑπὸ δέους τὸ πρῶτον, εἶτα πεισθέντες ἐπηκολούθησαν.
- ⁴ εἰς δὲ τὸ Παλάτιον εὐθύς μὲν ἀπηγγέλη τῷ Γάλβᾳ, παρόντος ἔτι τοῦ θύτου καὶ τῶν ἱερῶν ἐν χερσὶν ὄντων, ὥστε καὶ τοὺς πάνυ πρὸς τὰ τοιαῦτα δυσπειθῶς καὶ ἀτενῶς ἔχοντας ἐκπλήττεσθαι καὶ θαυμάζειν τὸ θεῖον· ὄχλου δὲ παντοδαποῦ συρρέοντος ἐξ ἀγορᾶς, αὐτῷ μὲν Ἰνίος καὶ Λάκων καὶ τῶν ἀπελευθέρων ἔνιοι γυμνὰ τὰ ξίφη προῖσχύμενοι παρέστησαν, ὁ δὲ Πίσων προελθὼν τοῖς φυλάκτουσι τὴν αὐλὴν δορυφόροις ἐνετύγγανε. τοῦ δ' Ἰλλυρικοῦ τάγματος ἐν τῇ καλουμένῃ παστάδι Ἰβιψανία στρατοπεδεύοντος ἀπεστάλη Μάριος Κέλσος, ἀνὴρ ἀγαθός, προκαταληψόμενος.
- ⁵ 26 Βουλευομένου δὲ τοῦ Γάλβα προελθεῖν, καὶ Ἰνίου μὲν οὐκ ἐώντος, Κέλσου δὲ καὶ Λάκωνος παρορμώντων καὶ σφοδρότερον τοῦ Ἰνίου καθαρτομένων, θροῦς διήλθε πολὺς ὡς ἀνηρημένου τοῦ Ὀθωνος ἐν τῷ στρατοπέδῳ· καὶ μετὰ μικρὸν ὤφθη Ἰούλιος Ἀττικὸς τῶν οὐκ ἀσήμεν ἐν τοῖς δορυφόροις στρατευόμενος, γυμνῷ τῷ ξίφει προσφερόμενος καὶ βοῶν ἀνηρηκέναι τὸν Καίσαρος πολέμιον· ὡσάμενος δὲ διὰ τῶν προεστώτων ἔδειξε τῷ Γάλβᾳ τὸ
- ² ξίφος ἡμαγμένον. ὁ δὲ βλέψας πρὸς αὐτόν “τίς σέ” εἶπεν “ἐκέλευσε;” τοῦ δ' ἀνθρώπου τὴν πίστιν εἰπόντος καὶ τὸν ὄρκον ὃν ὤμοσε, καὶ τοῦ πλήθους ἐπιβοῶντος ὡς εὔ,

καὶ κροτοῦντος, ἐμβὰς εἰς τὸ φορεῖον ἐκομίζετο τῷ τε Διὶ
 Θῦσαι καὶ φανῆναι τοῖς πολίταις βουλόμενος. ἐμβαλόν-
 τος δ' εἰς τὴν ἀγοράν, ὡς περ τροπαία πνεύματος, ἀπήν-
 τησε φήμη κρατεῖν τὸν Ὀθωνα τοῦ στρατεύματος. οἷα δ' 3
 ἐν πλήθει τοσοῦτω, τῶν μὲν ἀναστρέφειν τῶν δὲ προΐεναι,
 τῶν δὲ θαρρεῖν τῶν δ' ἀπιστεῖν βοώντων, καὶ τοῦ φο-
 ρείου καθάπερ ἐν κλύδωνι δεῦρο κάκει διαφερομένου καὶ
 πυκνὸν ἀκονεύοντος, ἐφαίνοντο πρῶτον ἵππεῖς εἶτα ὀπλί-
 ται διὰ τῆς Παύλου βασιλικῆς προσφερόμενοι, μιᾷ φωνῇ
 μέγα βοῶντες ἐκποδῶν ἴστασθαι τὸν ἰδιώτην. τῶν μὲν 4
 οὖν πολλῶν δρόμος ἦν, οὐ φρυγῆ σκιδναμένων, ἀλλ' ἐπὶ
 τὰς στοῦς καὶ τὰ μετέωρα τῆς ἀγορᾶς ὡς περ θεῖαν κατα-
 λαμβανόντων· Ἀτιλλίου δὲ Ἐργιλίου εἰκόνα Γάλβα προσ-
 ουδίσαντος ἀρχὴν τοῦ πολέμου ποιησάμενοι περιηκόντισαν
 τὸ φορεῖον, ὡς δ' οὐκ ἔτυχον αὐτοῦ, προσῆγον ἐσπασμέ-
 νοις τοῖς ξίφεσιν. ἤμυνε δ' οὐδεὶς οὐδ' ὑπέστη πλήν ἐνὸς
 ἀνδρός, ὃν μόνον ἤλιος ἐπεΐδεν ἐν μυριάσι τοσαύταις ἄξιον
 τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας. Σεμπρόνιος ἦν Δῆσος ἑκατον- 5
 τάρχης, οὐδὲν ἰδίᾳ χρηστὸν ὑπὸ Γάλβα πεπονθώς, τῷ δὲ
 καλῷ καὶ τῷ νόμῳ βοηθῶν προέστη τοῦ φορείου. καὶ τὸ
 κλῆμα πρῶτον, ᾧ κολάζουσιν ἑκατοντάρχαι τοὺς πληγῶν
 δεομένους, ἐπαράμενος τοῖς ἐπιφερομένοις ἐβόα καὶ διε-
 κελεύετο φεῖδεσθαι τοῦ αὐτοκράτορος· ἔπειτα συμπλεκο-
 μένων αὐτῷ σπασάμενος τὸ ξίφος ἡμύνατο πολὺν χρόνον,
 ἕως τυφθεὶς τὰς ἰγνύας ἔπεσεν.

Τὸν δὲ Γάλβαν ἀποκλιθέντος τοῦ φορείου περὶ τὸν 27
 Κουρτίου καλούμενον λάκκον ἐκκυλισθέντα τεθωρακισμέ-
 νον ἔτυπτον ἐπιδραμόντες. ὃ δὲ τὴν σφραγὴν προτείνας
 “δρᾶτε” εἶπεν, “εἰ τοῦτο τῷ δήμῳ Ῥωμαίων ἄμεινον
 ἐστίν.” πολλὰς μὲν οὖν ἔλαβε πληγὰς εἰς τε τὰ σκέλη 2
 καὶ τοὺς βραχίονας, ἀπέσφραξε δ' αὐτόν, ὡς οἱ πλεῖστοι
 λέγουσι, Καμούριός τις ἐκ τοῦ πεντεκαιδεκάτου τάγματος.
 ἔνιοι δὲ Τερέντιον οἷ δὲ Λεκάκιον ἱστοροῦσιν, οἷ δὲ Φά-
 βιον Φάβουλον, ὃν καὶ φασιν ἀποκόψαντα τὴν κεφαλὴν
 κομίζειν τῷ ἱματίῳ συλλαβόντα, διὰ τὴν ψιλότητα δυσ-
 περιλήπτου οὔσαν· ἔπειτα τῶν σὺν αὐτῷ κρύπτειν οὐκ 3
 ἐόντων ἀλλ' ἐκρανῇ πᾶσι ποιεῖν τὴν ἀνδραγαθίαν, περι-

- πείραντα περὶ λόγῃν καὶ ἀναπήλαντα πρεσβύτου πρόσωπον ἄρχοντός τε κοσμίου καὶ ἀρχιερέως καὶ ὑπάτου δρόμῳ χωρεῖν ὡσπερ αἱ βάρκαι, πολλάκις μεταστρεφόμενον καὶ κραδαίνοντα τὴν λόγῃν αἵματι καταρροεμένην. τὸν δ' Ὀθωνα τῆς κεφαλῆς κομισθείσης ἀνακραγεῖν λέγουσιν "οὐδὲν ἐστὶ τοῦτο, ὃ συστρατιῶται· τὴν Πίσωνός
- 4 μοι κεφαλὴν δείξατε." μετ' ὀλίγον δ' ἤκε κομιζομένη· τρωθεῖς γὰρ ἔφρευγεν ὁ νεανίσκος, καὶ καταδιωχθεῖς ὑπὸ Μούρκου τινὸς ἀπεσφάγη πρὸς τῷ ἱερῷ τῆς Ἐστίας. ἀπεσφάττετο δὲ καὶ Ἰίνιος ὁμολογῶν κοινωτὸς γεγονέναι τῆς ἐπὶ τὸν Γάλβαν συνωμοσίας· ἐβόα γὰρ ἀποθνήσκειν παρὰ τὴν Ὀθωνος γνώμην. ἀλλὰ γὰρ καὶ τούτου τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες καὶ Λάκωνος ἐκόμισαν πρὸς τὸν
- 5 Ὀθωνα δωρεὰς αἰτοῦντες. ὡς δὲ φησὶν Ἀρχίλοχος "ἑπτὰ γὰρ νεκρῶν πεσόντων, οὓς ἐμάρψαμεν ποσίν, χίλιοι φρονῆες ἐσμέν," οὕτω τότε πολλοὶ τοῦ φόνου μὴ συνεφασάμενοι, χεῖρας δὲ καὶ ξίφη καθαμιάσσοντες ἐπεδείκνυντο καὶ δωρεὰς ἤτουν βιβλία διδόντες τῷ Ὀθωνι· εἴκοσι γοῦν καὶ ἑκατὸν εὐρέθησαν ὕστερον ἐκ τῶν γραμματείων, οὓς
- 6 ὁ Ἰτιέλλιος ἀναζητήσας ἅπαντας ἀπέκτεινεν. ἤκε δὲ καὶ Μάριος Κέλσος εἰς τὴν παρεμβολήν, καὶ πολλῶν αὐτοῦ κατηγορούντων ὅτι τοὺς στρατιώτας ἔπειθε τῷ Γάλβῳ βοηθεῖν, καὶ τοῦ πλήθους ἀποκτινύειν βοῶντος, Ὀθων οὐκ ἐβούλετο· φοβούμενος δ' ἀντιλέγειν οὐχ οὕτως ἔφη ταχέως ἀποκτενεῖν αὐτόν· εἶναι γὰρ ἃ δεῖ πρότερον ἐκπυθέσθαι παρὰ τοῦ ἀνδρός. ἐκέλευσεν οὖν δήσαντας φυλάττειν, καὶ παρέδωκε τοῖς μάλιστα πιστευομένοις.
- 28 Εὐθύς δὲ βουλὴ συνεκαλεῖτο. καὶ καθάπερ ἄλλοι γεγονότες ἢ θεῶν ἄλλων γεγονότων συνελθόντες ὤμνον ὄρκον ὑπὲρ τοῦ Ὀθωνος, ὃν αὐτὸς ὁμόσας οὐκ ἐτήρησε, καὶ Καίσαρα καὶ σεβαστὸν ἀνηγόρευον ἔτι τῶν νεκρῶν ἀκεφάλων ἐν ταῖς ὑπατικαῖς ἐσθῆσιν ἐρριμμένων ἐπὶ τῆς
- 2 ἀγορᾶς. ταῖς δὲ κεφαλαῖς ὡς οὐδὲν εἶχον ἔτι χρῆσθαι, τὴν μὲν Ἰινίου τῆς θυγατρὸς δισχιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν ἀπέδοντο, τὴν δὲ Πίσωνος ἡ γυνὴ ἔλαβεν Ἰθρα-
- 3 νία δεηθεῖσα, τὴν δὲ Γάλβα τοῖς Πατροβίου [καὶ Ἰτιέλλου] δούλοις ἐδωρήσαντο. λαβόντες δ' ἐκεῖνοι καὶ πάντα

τρόπον αἰζισάμενοι καὶ καθυβρίσαντες ἔρριψαν ἢ τοὺς ὑπὸ τῶν Καισάρων κολαζομένους θανατοῦσιν· ὁ δὲ τόπος Σεσώριον καλεῖται. τὸ δὲ σῶμα τοῦ Γάλβα Πρίσκος Ἐλβίδιος ἀνείλετο τοῦ Ὀθωνος ἐπιτρέψαντος· ἔθαψε δὲ νυκτὸς Ἀργεῖος ἀπελεύθερος.

Τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸν Γάλβαν, ἄνδρα μῆτε γένει μῆτε 29 πλούτῳ πολλῶν ἀπολειφθέντα Ῥωμαίων, ὁμοῦ δὲ πλούτῳ καὶ γένει πρωτεύσαντα πάντων τῶν κατ' αὐτόν, πέντε αὐτοκρατόρων ἡγεμονίαις ἐμβιώσαντα μετὰ τιμῆς καὶ δόξης, ὥστε τῇ δόξῃ μᾶλλον ἢ τῇ δυνάμει καθελεῖν Νέρωνα· τῶν 2 (γὰρ) συνεπιτιθεμένων τότε τοὺς μὲν οὐδεὶς ἤξιωσε τῆς ἡγεμονίας, οἱ δ' ἑαυτοὺς ἀπηξίωσαν, Γάλβας δὲ καὶ κληθεὶς καὶ ὑπακούσας αὐτοκράτωρ καὶ τῇ Ὀϊνδικὸς ἐμπαρασχῶν ὄνομα τόλμη, κίνημα καὶ νεωτερισμὸν αὐτοῦ λεγομένην τὴν ἀπόστασιν ἐποίησε πόλεμον ἐμφύλιον ἀνδρὸς ἡγεμονικοῦ τυχοῦσαν. Ὄθεν οὐχ ἑαυτῷ τὰ πράγματα λαμβάνειν ἀλλὰ μᾶλλον ἑαυτὸν οἰόμενος διδόναι τοῖς πράγμασιν, ἄρχειν ἡξίου τῶν ὑπὸ Τιγελλίνου καὶ Νυμφιδίου 3 τετιθασευμένων ὡς Σκιπίων ἦρχε καὶ Φαβρίκιος καὶ Κάμιλλος τῶν τότε Ῥωμαίων. ὑπερειπόμενος δὲ τῷ γήραι 4 ἄχρι τῶν ὄπλων καὶ τῶν στρατευμάτων ἄκρατος ἦν καὶ ἀρχαῖος αὐτοκράτωρ, Ὀϊνκῶ δὲ καὶ Λάκωνι καὶ τοῖς ἀπελευθέροις πάντα τὰ πράγματα πωλοῦσι παρέχων ἑαυτὸν οἶον Νέρων παρέϊχε τοῖς ἀπληστοτάτοις, οὐδένα ποθοῦντα τὴν ἀρχήν, οἰκτείραντας δὲ τοὺς πολλοὺς τὸν θάνατον ἀπέλιπεν.

Ὁ δὲ νεώτερος αὐτοκράτωρ ἄμ' ἡμέρᾳ προσελθὼν εἰς τὸ 1 Καπιτώλιον ἔθυσσε, καὶ κελεύσας Μάριον Κέλσον ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἠσπάσατο καὶ διελέχθη φιλανθρωπῶς, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπιλαθέσθαι μᾶλλον ἢ τῆς ἀφέσεως μνημονεύειν. τοῦ δὲ Κέλσου μὴτ' ἀγεννῶς ἀποκριναμένου μὴτ' ἀναισθητῶς, ἀλλὰ φήσαντος αὐτὸ τοῦ τρόπου διδόναι τὸ ἔγκλημα πίστιν (ἐγκεκλήσθαι γὰρ ὅτι Γάλβα βέβαιον ἑαυτὸν παρέσχεν, ᾧ χάριν οὐδεμίαν ὤφειλεν), ἠγάσθησαν οἱ παρόντες ἀμφοτέρων καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἐπήνεσεν. ἐν δὲ συγκλήτῳ πολλὰ δημοτικὰ καὶ φιλάνθρωπα 2 διαλεχθεῖς, ὃν μὲν αὐτὸς ὑπατεύειν χρόνον ἤμελλε, τού-

του μέρους ἔνειμεν Ἐργινίῳ Ῥούφῳ, τοῖς δ' ἀποδεδειγμένοις ὑπὸ Νέρωνος ἢ Γάλβα πᾶσιν ἐτήρησε τὰς ὑπατείας. ἱερωσύναις δὲ τοὺς καθ' ἡλικίαν προήκοντας ἢ δόξαν ἐκόσμησε. τοῖς δ' ἐπὶ Νέρωνος φυγοῦσι καὶ κατελθοῦσιν ἐπὶ Γάλβα συγκλητικοῖς πᾶσιν ἀπέδωκεν ὅσα μὴ πεπραμένα τῶν κτημάτων ἐκάστου ἐξεύρισκεν. ὅθεν οἱ πρῶτοι καὶ κράτιστοι πεφρικότες πρότερον ὡς οὐκ ἀνδρὸς ἀλλὰ τινος ἢ Ποιῆς ἢ παλαμναίου δαίμονος ἄφνω τοῖς πράγμασιν ἐπιπεπτωκότος, ἡδίους ἐγένοντο ταῖς ἐλπίσι πρὸς τὴν ἡγεμονίαν ὥσπερ διαμειδιῶσαν.

2 Ὅμοῦ δὲ Ῥωμαίους πάντας οὐδὲν εὐφρανεν οὕτως οὐδ' ἠκραιώσατο πρὸς αὐτὸν ὡς τὰ περὶ Τιγελλῖνον. ἐλελήθει μὲν γὰρ ἤδη κολαζόμενος αὐτῷ τῷ φόβῳ τῆς κολάσεως, ἦν ὡς χρέος ἀπῆτει δημόσιον ἢ πόλις, καὶ νοσήμασιν ἀνηκέστοις σώματος, αὐτὰς τε τὰς ἀνοσίους καὶ ἀρρήτους ἐν γυναιξὶ πόρναις καὶ ἀκαθάρτοις ἐγκυλινδήσεις, αἷς ἔτι προσέσπαιρε δυσθανατοῦντος αὐτοῦ τὸ ἀκόλαστον ἐπιδραττόμενον, ἐσχάτην τιμωρίαν ἐποιοῦντο καὶ πολλῶν ἀντάξια θανάτων οἱ σωφρονοῦντες· ἠνία δὲ τοὺς πολλοὺς ὅμως τὸν ἥλιον ὁρῶν μετὰ τοσοῦτους καὶ τοιοῦτους δι' αὐτὸν οὐκ ὁρῶντας. ἔπεμψεν οὖν ἐπ' αὐτὸν ὁ Ὅθων εἰς τοὺς περὶ Σινόεσσαν ἀγρούς· ἐκεῖ γὰρ διητᾶτο πλοίων παραρμούντων, ὡς φρευζόμενος ἀπωτέρω. καὶ τὸν γε πεμφθέντα χρυσίῳ πολλῷ πείθειν ἐπεχείρησε παρεῖναι· μὴ πεισθέντι δὲ δῶρα μὲν ἔδωκεν οὐδὲν ἤπτον, ἐδεήθη δ' ὑπομεῖναι ἕως ἂν ἀποξύρηται τὸ γένειον, καὶ λαβῶν αὐτὸς ἑαυτὸν ἐλαιμοτόμησεν.

3 Οὕτω δὲ τῷ δήμῳ τὴν δικαιοσύνην ἡδονὴν ἀποδοὺς ὁ Καῖσαρ αὐτὸς ἰδίας ἔχθρας οὐδενὶ τὸ παράπαν ἐμνησικάκησε, τοῖς δὲ πολλοῖς χαριζόμενος οὐκ ἔφευγε τὸ πρῶτον ἐν τοῖς θεάτροις Νέρων προσαγορευέσθαι, καὶ τινῶν εἰκόνας Νέρωνος εἰς τοῦμφανεὲς προθεμένων οὐκ ἐκώλυσε.

2 Κλούειος δὲ Ῥούφος εἰς Ἰβηρίαν φησὶ κομισθῆναι διπλώματα, οἷς ἐκπέμπουσι τοὺς γραμματηφόρους, τὸ τοῦ Νέρωνος θετὸν ὄνομα προσγεγραμμένον ἔχοντα τῷ τοῦ Ὅθωνος. οὐ μὴν ἀλλὰ τοὺς πρώτους καὶ κρατίστους αἰσθόμενος ἐπὶ τούτῳ δυσχεραίνοντας ἐπαύσατο. τοιαύ-

την δὲ τῆς ἡγεμονίας κατάστασιν αὐτῇ λαμβανούσης οἱ μισθοφόροι χαλεποὺς παρεῖχον ἑαυτούς, ἀπιστεῖν παρακελευόμενοι καὶ φυλάττεσθαι καὶ κολοῦειν τοὺς ἀξιολόγους, εἴτ' ἀληθῶς φοβούμενοι δι' εὐνοίαν, εἴτε προγράσει χρώμενοι ταύτῃ τοῦ ταράττειν καὶ πολεμοποιεῖν. Κρισπῖνον δὲ πέμψαντος αὐτοῦ τὴν ἐπιτακτικαὴν σπειραν Ὠστίας ἀπάξοντα, κάκεινον νυκτὸς ἔτι συσκευαζομένου καὶ τὰ ὄπλα ταῖς ἀμάξαις ἐπιτιθέντος, οἱ θρασύτατοι πάντες ἐβόων οὐδὲν ὑγιᾶς τὸν Κρισπῖνον ἤκειν διαανοούμενον, ἀλλὰ τὴν σύγκλητον ἐπιχειρεῖν πράγμασι νεωτέροις καὶ τὰ ὄπλα κατὰ Καίσαρος, οὐ Καίσαρι παρακομιζέσθαι. τοῦ δὲ λόγου πολλῶν ἀπτομένου καὶ παροξύνοντος οἱ μὲν ἐπελαμβάνοντο τῶν ἀμαξῶν, οἱ δὲ τοὺς ἐνισταμένους ἐξαγοντάρχας δύο καὶ τὸν Κρισπῖνον αὐτὸν ἀπέκτειναν, πάντες δὲ διασκευασάμενοι καὶ παρακαλέσαντες ἀλλήλους Καίσαρι βοηθεῖν ἤλαυνον εἰς τὴν Ῥώμην. καὶ πυνθόμενοι παρ' αὐτῇ δειπνεῖν ὀγδοήκοντα συγκλητικοὺς ἐφέροντο πρὸς τὰ βασιλεια, νῦν καιρὸν εἶναι λέγοντες ἐν ταύτῃ πάντας ἀνελεῖν τοὺς Καίσαρος πολεμίους. ἢ μὲν οὖν πόλις ὡς αὐτίκα διαρπαγῆσομένη θόρυβον εἶχε πολύν, ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις ἦσαν διαδρομαί, καὶ τὸν Ὀθωνα δεινὴ κατελάμβανεν ἀπορία· φοβούμενος γὰρ ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς ἦν φοβερὸς ἐκείνοις, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀνηρημένους ἑώρα ταῖς ὕψειν ἀναύδους καὶ περιδεεῖς, ἐνίοις καὶ μετὰ γυναικῶν ἤκοντας ἐπὶ τὸ δειπνον. ἅμα δὲ τοὺς ἐπάρχους ἀπέστειλλε τοῖς στρατιώταις διαλέγεσθαι καὶ πρᾶνρειν κελεύσας, ἅμα δὲ τοὺς κεκλημένους ἄνδρας ἀναστήσας καθ' ἑτέρας θύρας ἀφῆκε· καὶ μικρὸν ἔφθησαν ὑπεκρυγόντες διὰ τῶν μισθοφόρων ὠθουμένων εἰς τὸν ἀνδρῶνα καὶ πυνθανομένων τί γεγόνασιν οἱ Καίσαρος πολέμιοι. τότε μὲν οὖν ὄρθος ἀπὸ τῆς κλίνης πολλὰ παρηγορήσας καὶ δεηθεῖς καὶ μηδὲ δακρύων φεισάμενος μόλις ἀπέπεμψεν αὐτούς· τῇ δ' ὕστερα δωρησάμενος ἅπαντας κατ' ἄνδρα χιλίαις καὶ διακοσίαις καὶ πεντήκοντα δραγμαῖς εἰσηλθὲν εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ τὸ μὲν πλῆθος ἐπήγεσεν ὡς πρὸς αὐτὸν εὐνοὺν καὶ πρόθυμον, ὀλίγους δὲ τινὰς οὐκ ἐπ' ἀγαθῇ φήσας

ὑποκινουρεῖν, διαβάλλοντας αὐτοῦ τὴν μετριότητα καὶ τὴν ἐκείνου εὐστιάθειαν, ἡξίου συναγανακτεῖν καὶ συγκολάζειν. Ἐπαινούντων δὲ πάντων καὶ κελυρόντων δύο μόνους παραλαβῶν, οἷς οὐδεὶς ἔμελλεν ἄχθεσθαι κολασθεῖσιν, ἀπηλλάγη.

4 Ταῦτα οἱ μὲν ἀγαπῶντες ἤδη καὶ πιστεύοντες ἐθαύμαζον τὴν μεταβολήν, οἱ δ' ἀναγκαιὰ πολιτεύματα πρὸς τὸν καιρὸν ἡγοῦντο δημαγογοῦντος αὐτοῦ διὰ τὸν πόλεμον. ἤδη γὰρ ἡγγέλλετο βεβαίως Ἑτιέλλιος ἄξιωμα καὶ δύναμιν αὐτοκράτορος ἀνεληφώς, καὶ πτεροφόροι συνεχῶς ἐφοίτων αἰεὶ τι προσχωρεῖν ἐκείνῳ φράζοντες, ... ἕτεροι τὰ Παννονικὰ καὶ τὰ Δαλματικὰ καὶ τὰ περὶ Μυσίαν στρατεύματα δηλοῦντες ἡρῆσθαι μετὰ τῶν ἡγε-
 2 μόνων Ὀθωνα. ταχὺ δ' ἀφίκετο καὶ παρὰ Μουζιανοῦ γράμματα καὶ παρὰ Ἑσπεσιανοῦ φιλία, τοῦ μὲν ἐν Συρία τοῦ δ' ἐν Ἰουδαίᾳ μεγάλας δυνάμεις ἔχόντων. ὑφ' ὧν ἐπαιρούμενος ἔγραψεν Ἑτιέλλῳ παραινῶν στρατιωτικὰ φρονεῖν, ὡς χρήματα πολλὰ δώσοντος αὐτοῦ καὶ πόλιν, ἐν ἣ βιώσεται ἡῤῥστον καὶ ἡῤῥιστον βίον μετ' ἡσυχίας. ἀντέγραψε δὲ κἀκεῖνος αὐτῷ κατειρωνεύμενος ἡσυχῇ πρῶτον. ἐκ δὲ τούτου διερεθιζόμενοι πολλὰ βλάβη-
 3 φημα καὶ ἀσελγῆ χλευάζοντες ἀλλήλοις ἔγραφον, οὐ ψευδῶς μὲν ἀνοήτως δὲ καὶ γελοῖως πατέρου τὸν ἕτερον ἢ προσῆν ἀμφοτέροις ὀνειδῆ λοιδοροῦντος· ἀσωτίας γὰρ καὶ μαλακίας καὶ ἀπειρίας πολέμων καὶ τῶν πρόσθεν ἐπὶ πενία χρεῶν πλήθους ἔργον ἦν εἰπεῖν ὑποτέρῳ μείον
 4 αὐτῶν μέτεστι. σημείων δὲ καὶ φαντασμάτων πολλῶν λεγομένων, τὰ μὲν ἄλλα φήμας ἀδεσπότητος καὶ ἀμυριβόλους εἶχεν, ἐν δὲ Καπιτωλίῳ Νίκης ἐφεστῶσης ἄρματι τὰς ἡλίας πάντες εἶδον ἀφειμένας ἐκ τῶν χειρῶν ὡσπερ κρατεῖν μὴ δυναμένης, καὶ τὸν ἐν μεσοποταμίᾳ νήσῳ Γαῖου Καίσαρος ἀνδριάντα μήτε σεισμοῦ γεγονότος μήτε πνεύματος ὑφ' ἐσπέρας μεταστραφέντα πρὸς τὰς ἀνα-
 5 τολάς· ὃ φασὶ συμβῆναι περὶ τὰς ἡμέρας ἐκείνας ἐν αἷς οἱ περὶ Ἑσπεσιανὸν ἐμφανῶς ἤδη τῶν πραγμάτων ἀντελαμβάνοντο. καὶ τὸ περὶ τὸν Θύμβριν δὲ σύμπτωμα σημείον ἐποιοῦντο οἱ πολλοὶ μοχθηρόν· ἦν μὲν γὰρ ὥρα

περὶ ἦν μάλιστα οἱ ποταμοὶ πλήθουσιν, ἀλλ' οὕτω το-
σοῦτος ἤρθη πρότερον οὐδ' ἀπώλεσε τοσαῦτα καὶ δι-
έρθειρεν ὑπερχυθεὶς καὶ κατακλύσας πολλὸ μέρος τῆς
πόλεως, πλείστον δ' ἐν ᾧ τὸν ἐπὶ πράσει διακλωοῦσι
σίτον, ὡς δεινὴν ἀπορίαν ἡμερῶν συχρῶν κατασχεῖν.

Ἐπεὶ δὲ τὰς Ἄλκεις κατέχοντες ἤδη προσηγγέλλοντο ἡ
Καικίνας καὶ Βάλης Ὀιτελλίου στρατηγοῦντες, ἐν Ῥώμῃ
Δολοβέλλας ἐδικαιρίθης ἀνὴρ ὑποψίαν παρεῖχε τοῖς μι-
σθοφόροις νεώτερα φρονεῖν. ἔκεινον μὲν οὖν, εἴτ' αὐτὸν
εἴτ' ἄλλον δεδοικώς, εἰς πόλιν Ἀκόντιον παρέπεμψε πα-
ραθαρρόνας, καταλέγων δὲ τῶν ἐν τέλει συνεκδήμους
ἔταξεν ἐν τούτοις καὶ Λεύκιον τὸν Ὀιτελλίου ἀδελφόν,
οὔτε προσθεὶς οὐδὲν οὔτ' ἀρελῶν ἧς εἶχε τιμῆς. Ἰσχυ-
ρῶς δὲ καὶ τῆς μητρὸς ἐπεμελήθη τοῦ Ὀιτελλίου καὶ τῆς
γυναικὸς, ὅπως μηδὲν φοβήσονται περὶ αὐτῶν. τῆς δὲ
Ῥώμης φύλακα Φλάμιον Σαβῖνον ἀδελφόν Ὀεσπεσιανοῦ
κατέστησεν, εἴτε καὶ τοῦτο πράξας ἐπὶ τιμῇ Νέρωνος
(παρ' ἐκείνου γὰρ εἰλήφει τὴν ἀρχὴν ὁ Σαβῖνος, ἀρεί-
λειτο δὲ Γάλβας αὐτόν), εἴτε μᾶλλον εὐνοίαν ἐνεδείκνυτο
Ὀεσπεσιανῶ καὶ πιστὴν αὐξὼν Σαβῖνον. αὐτὸς μὲν οὖν
ἐν Βριξίλλῳ πόλει τῆς Ἰταλίας περὶ τὸν Ἰριθανὸν ἀπε-
λείφθη, στρατηγοὺς δὲ τῶν δυνάμεων ἐξέπεμψε Μάρτιον
τε Κέλσον καὶ Σουητόνιον Παυλίον ἔτι τε Γάλλον καὶ
Σπουρίαν, ἄνδρας ἐνδόξους, χρήσασθαι δὲ μὴ δυνηθέν-
τας ἐπὶ τῶν πραγμάτων ὡς προηροῦντο τοῖς ἑαυτῶν
λογισμοῖς δὲ ἀταξίαν καὶ θρασύτητα τῶν στρατιωτῶν·
οὐ γὰρ ἤξιουν ἐτέρων ἀκούειν, ὡς παρ' αὐτῶν τοῦ αὐτο-
κράτορος τὸ ἀρχεῖν ἔχοντος. ἦν μὲν οὖν οὐδὲ τὰ τῶν
πολεμίων ὑγιαίνοντα παντάπασιν οὐδὲ χειροῖθι τοῖς
ἡγεμόσιν, ἀλλ' ἐμπληκτα καὶ σοβαρὰ διὰ τὴν αὐτὴν αἰ-
τίαν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐκείνοις ἐμπειρία γε παρῆν τοῦ μάχε-
σθαι καὶ τὸ κάμνειν ἐθάδες ὄντες οὐκ ἔφρονον, οὔτοι δὲ
μαλακοὶ μὲν ἦσαν ὑπὸ σχολῆς καὶ διαίτης ἀπολέμον,
πλείστον χρόνον ἐν θεάτροις καὶ πανηγύρεσι καὶ παρὰ
σκηρῆν βεβιωκότες, ὕβρει δὲ καὶ κόμπῳ ἐπαμπέχειν
ἐβούλοντο, προσποιήσασθαι τὰς λειτουργίας ὡς κρεῖτ-
τονες ἀπαξιούντες, οὐχ ὡς ἀδύνατοι φέρειν. ὁ δὲ Σπου-

ρίνας προσβιαζόμενος αὐτοὺς ἐκινδύνευσε μικρὸν ἔλθόν-
 6 τας ἀνελεῖν αὐτόν. Ἔβρεως δὲ καὶ βλασφημίας οὐδεμιᾶς
 ἐφείσαντο, προδότην καὶ λυμεῶνα τῶν Καίσαρος καιρῶν
 καὶ πραγμάτων λέγοντες. ἔνιοι δὲ καὶ μεθυσθέντες ἤδη
 νυκτὸς ἦλθον ἐπὶ τὴν σκητὴν ἐφόδιον αἰτοῦντες· εἶναι
 γὰρ αὐτοῖς πρὸς Καίσαρα βαδιστέον, ὅπως ἐκείνου κατ-
 ηγορήσωσιν.

6 Ὦνησε δὲ τὰ πράγματα καὶ Σπουρίναν ἐν τῷ παρα-
 τικῇ λαιδορίᾳ περὶ Πλακεντίαν γενομένη τῶν στρατιω-
 τῶν. οἱ γὰρ Ὀπιτελλίου τοῖς τείχεσι προσβάλλοντες ἐχλεύ-
 αζον τοὺς Ὀθωνος ἐστῶτας παρὰ τὰς ἐπάλξεις, σκηνηκοὺς
 καὶ πυρριχιστὰς καὶ Πυθίων καὶ Ὀλυμπίων θεωροῦς,
 πολέμου δὲ καὶ στρατείας ἀπείρους καὶ ἀθεάτους ἀπο-
 καλοῦντες, καὶ μέγα φρονοῦντας ἐπὶ τῷ γέροντος ἀνό-
 πλου κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, τὸν Γάλβαν λέγοντες, εἰς δ'
 ἀγῶνα καὶ μάχην ἀνδρῶν οὐκ ἂν ἐκφανῶς καταβάντας.
 2 οὕτω γὰρ ἐταράχθησαν ὑπὸ τούτων τῶν ὄνειδῶν καὶ
 διεκάησαν ὥστε προσπεσεῖν τῷ Σπουρίνα δεόμενοι χρῆ-
 σθαι καὶ προστάττειν αὐτοῖς οὐδένα κίνδυνον οὐδὲ πό-
 νον ἀπολεγόμενοις. ἰσχυρᾶς δὲ συστάσης τειχομαχίας
 καὶ μηχανημάτων πολλῶν προσαχθέντων ἐκράτησαν οἱ
 τοῦ Σπουρίνα, καὶ φόνῳ πολλῷ τοὺς ἐναντίους ἀποκρου-
 σάμενοι διετήρησαν ἔνδοξον πόλιν καὶ τῶν Ἰταλῶν οὐδε-
 3 μιᾶς ἦττον ἀνθοῦσαν. ἦσαν δὲ καὶ τὰλλα τῶν Ὀπιτελλίου
 στρατηγῶν οἱ Ὀθωνος ἐντυχεῖν ἀλυπότεροι καὶ πόλεσι
 καὶ ἰδιώταις, ἐκείνων δὲ Καικίνας μὲν οὔτε φωνὴν οὔτε
 σχῆμα δημοτικός, ἀλλ' ἐπαχθῆς καὶ ἀλλόκοτος, σώματος
 μεγάλου, γαλατικῶς ἀναξυρίσι καὶ χειρῶσιν ἐνεσκευασμέ-
 4 νος, σημείοις καὶ ἄρχουσι Ῥωμαϊκοῖς διαλεγόμενος. καὶ
 τὴν γυναῖκα παρέπεμπον αὐτῷ λογάδην ἵππεις ὄχονμέ-
 νην ἵππῳ, κεκοσμημένην ἐπιφανῶς. Φάβιον δὲ Ὀδάλεντα
 τὸν ἕτερον στρατηγὸν οὔτε ἀρπαγαὶ πολεμίων οὔτε κλο-
 παὶ καὶ δωροδοκίαι παρὰ συμμάχων ἐνεπίμπλασαν χρη-
 ματιζόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐδόκει διὰ τοῦτο βραδέως ὀδεύων
 5 ὑστερῆσαι τῆς προτέρας μάχης. οἱ δὲ τὸν Καικίναν αἰ-
 τιῶνται, σπεύδοντα τὴν νίκην ἑαυτοῦ γενέσθαι πρὶν ἐκεῖ-
 νον ἔλθεῖν, ἄλλοις τε μικροτέροις περιπεσεῖν ἁμαρτήμασι

καὶ μάχην οὐ κατὰ καιρὸν οὐδὲ γενναίως συνάψαι, μικροῦ πάντα τὰ πράγματα διαφθείρασαν αὐτοῖς.

Ἐπεὶ γὰρ ἀποκρουσθεὶς τῆς Πλακεντίας ὁ Καικίνας 7 ἐπὶ Κρεμιώνην ὤρμησεν, ἑτέραν πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, πρῶτος μὲν Ἄννιος Γάλλος πρὸς Πλακεντίαν Σπουρίνα βοηθῶν, ὡς ἤκουσε καθ' ὁδὸν τοὺς Πλακεντίνους περιγεγονέναι, κινδυνεύειν δὲ τοὺς ἐν Κρεμιώνῃ, μετήγαγεν ἐκεῖ τὸ στράτευμα καὶ κατεστρατοπέδευσε πλησίον τῶν πολεμίων· ἔπειτα καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ἐβοήθει τῷ στρατηγῷ. τοῦ δὲ Καικίνα λοχίσαντος εἰς λάσια χω- 2 ρία καὶ ὑλώδη πολλοὺς ὀπλίτας, ἵππεῖς δὲ προεξελάσαι κελεύσαντος, κἂν συνάψωσιν οἱ πολέμιοι κατὰ μικρὸν ἀναχωρεῖν καὶ ἀναφεύγειν, ἄχρι ἂν ὑπάγοντες οὕτως ἐμβάλωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐνέδραν, ἐξήγγειλαν αὐτόμολοι τῷ Κέλσον. καὶ οὗτος μὲν ἵππεῦσιν ἀγαθοῖς ἀντεξελάσας, πεφυλαγμένως δὲ χρώμενος τῇ διώξει καὶ τὴν ἐνέδραν περισχῶν καὶ συνταράξας, ἐκάλει τοὺς ὀπλίτας ἐκ τοῦ στρατοπέδου. καὶ δοκοῦσιν ἂν ἐπελθόντες ἐν 3 καιρῷ μηδένα λιπεῖν τῶν πολεμίων, ἀλλὰ πᾶν τὸ μετὰ Καικίνα στράτευμα συντρῖψαι καὶ ἀνελεῖν ἐπισπόμενοι τοῖς ἵππεῦσι· νυνὶ δ' ὁ Παυλῖνος ὀψὲ καὶ σχολῇ προσβοηθήσας αἰτίαν ἔσχεν ἐνδεέστερον τῆς δόξης στρατηγῆσαι δι' εὐλάβειαν. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν καὶ 4 προδοσίαν ἐνεκάλουν αὐτῷ, καὶ παρώξυνον τὸν Ὀθωνα μεγαληγοροῦντες ὡς νενικηκότων αὐτῶν, τῆς δὲ νίκης οὐκ ἐπὶ πᾶν προελθούσης κακία τῶν στρατηγῶν. ὁ δ' Ὀθων οὐχ οὕτως ἐπίστευεν αὐτοῖς ὡς ἐβούλετο μὴ δοκεῖν ἀπιστεῖν. ἔπεμψεν οὖν Τιτιανὸν ἐπὶ τὰ στρατεύματα τὸν ἀδελφὸν καὶ Πρόζλον τὸν ἑπαρχον, ὃς εἶχεν ἔργῳ τὴν πᾶσαν ἀρχήν, πρόσχημα δ' ἦν ὁ Τιτιανός. οἱ 5 δὲ περὶ τὸν Κέλσον καὶ Παυλῖνον ἄλλως ἐφείλκοντο συμβούλων ὄνομα καὶ φίλων, ἐξουσίαν καὶ δύναμιν ἐν τοῖς πράγμασι μηδεμίαν ἔχοντες. ἦν δὲ Θορυβιώδῃ καὶ τὰ παρὰ τοῖς πολεμίοις, μάλιστα δὲ τοῖς ὑπὸ τῷ Ἰάλεντι· καὶ τῆς περὶ τὴν ἐνέδραν μάχης ἀπαγγελθείσης ἐχαλέπαινον ὅτι μὴ παρεγένοντο μηδ' ἤμυναν ἀνδρῶν τοσούτων ἀποθανόντων. μόλις δὲ πείσας καὶ παραιτησάμενος

ὠρημένους αὐτοὺς βάλλειν ἀνέζευξε καὶ συνῆψε τοῖς περὶ Καιλίαν.

- 8 Ὁ δ' Ὀθων παραγενόμενος εἰς Βητριακὸν εἰς τὸ στρατόπεδον (ἔστι δὲ πολίχνη πλησίον Κρεμιώνης τὸ Βητριακόν) ἐβουλευέτο περὶ τῆς μάχης. καὶ Πρόκλῳ μὲν ἐδόκει καὶ Τιτιανῷ τῶν στρατευμάτων ὄντων προθύμων καὶ προσφάτου τῆς νίκης διαγωνίσασθαι, καὶ μὴ καθῆσθαι τὴν ἀκμὴν ἀμβλύνοντα τῆς δυνάμεως καὶ περιμένοντα
- 2 Ὀπιέλλιον αὐτὸν ἐκ Γαλατίας ἐπελθεῖν· Παυλῖνος δὲ τοῖς μὲν πολεμίοις ἔφη πάντα μεθ' ὧν μαχοῦνται παρεῖναι καὶ μηδὲν ἐνδεῖν, Ὀθωνι δὲ τῆς ἤδη παρούσης οὐκ ἐλάττονα προσδόκιμον εἶναι δύναμιν ἐκ Μυσίας καὶ Παννονίας, ἂν τὸν αὐτοῦ περιμένη καιρόν, ἀλλὰ μὴ στρατηγῇ
- 3 πρὸς τὸν τῶν πολεμίων. οὐ γὰρ ἀμβλυτέροις γε χρήσεσθαι τότε τοῖς νῦν θαρροῦσιν ἀπ' ἐλαττόνων, ἂν πλείονας τοὺς ἀγωνιζομένους προσλάβωσιν, ἀλλ' ἐκ περιουσίας ἀγωνιεῖσθαι· καὶ χωρὶς δὲ τούτου τὴν διατριβὴν εἶναι πρὸς αὐτῶν ἐν ἀφθόνοις πᾶσιν ὄντων, ἐκείνοις δὲ τὸν χρόνον ἀπορίαν παρέξειν τῶν ἀναγκαίων ἐν πολεμίᾳ καθεζομέ-
- 4 νοις. ταῦτα λέγοντι Παυλίνῳ Μάριος Κέλσος ἐγένετο σύμψηφος. Ἄννιος δὲ Γάλλος οὐ παρῆν μὲν, ἀλλ' ἐθεραπεύετο πεπτωκῶς ἀφ' ἵππου, γράψαντος δ' Ὀθωνος αὐτῷ συμβούλευσε μὴ σπεύδειν, ἀλλὰ τὴν ἐκ Μυσίας περιμένειν δύναμιν ἤδη καθ' ὁδὸν οὔσαν. οὐ μὲν ἐπέειθετο τούτοις, ἀλλ' ἐκράτησαν οἱ πρὸς τὴν μάχην παρορμῶντες.
- 9 Αἰτίαι δὲ πλείονες ἄλλαι ὑπ' ἄλλων λέγονται· προδήλως δὲ οἱ στρατηγικοὶ προσαγορευόμενοι καὶ τάξιν ἔχοντες δορυφόρων, τότε μᾶλλον ἀληθινῆς γευόμενοι στρατείας καὶ τὰς ἐν Ῥώμῃ διατριβὰς καὶ διαίτας ἀπολέμους καὶ πανηγυρικὰς ποθοῦντες, οὐκ ἦσαν καθεκτοὶ σπεύδοντες ἐπὶ τὴν μάχην, ὡς εὐθύς ἐξ ἐπιδρομῆς ἀναρπασόμενοι τοὺς ἐναντίους. δοκεῖ δὲ μηδ' αὐτὸς Ὀθων ἐξαναρφέρειν ἔτι πρὸς τὴν ἀδηλόγητα μηδ' ὑπομένειν ἀηθεία καὶ μαλακότητι τοὺς περὶ τῶν δεινῶν λογισμούς, ἐκπονούμενος δὲ ταῖς φροντίσι σπεύδειν ἐγκαλυψάμενος, ὥσπερ ἀπὸ κρηνοῦ, μεθεῖναι τὰ πράγματα πρὸς τὸ συντυχόν.
- 3 καὶ τοῦτο μὲν διηγείτο Σεκουῖνδος ὁ ῥήτωρ ἐπὶ τῶν ἐπι-

στολῶν γινόμενος τοῦ Ὀθωνος· ἑτέρων δ' ἦν ἀκούειν ὅτι τοῖς στρατεύμασιν ἀμφοτέροις παρίσταντο ὄρμαϊ πολλάι ὡς εἰς ταῦτό συνελθεῖν, καὶ μάλιστα μὲν αὐτοὺς ὁμοφρονήσαντας ἐκ τῶν παρόντων ἡγεμονικῶν ἐλέσθαι τὸν ἄριστον, εἰ δὲ μή, τὴν σύγκλητον ὁμοῦ καθίσαντας ἐφρεῖναι τὴν αἴρεσιν ἐκείνη τοῦ αὐτοκράτορος. καὶ οὐκ ἀπεικός ⁴ ἔστι μηδετέρου τότε τῶν προσαγορευομένων αὐτοκρατόρων εὐδοκιμοῦντος ἐπιπίπτειν τοιούτους διαλογισμοὺς (τοῖς) γνησίοις καὶ διαπόνοις καὶ σωφρονοῦσι τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἔχθιστον εἶη καὶ δεινόν, ἃ πάλαι διὰ Σύλλαν καὶ Μάριον, εἶτα Καίσαρα καὶ Πομπήιον ἠκτεῖρόντο δρωῦντες ἀλλήλους καὶ πάσχοντες οἱ πολῖται, ταῦτα νῦν ὑπομένειν ἢ ὄπιτελλίῳ λαιμαργίας καὶ οἰνοφλυγίας ἢ τρυφῆς καὶ ἀκολασίας Ὀθωνι τὴν ἡγεμονίαν χορήγημα προθεμῆνους. ταῦτ' οὖν ὑπονοοῦσι τοὺς τε περὶ τὸν Κέλσον αἰ- ⁵ σθανομένους ἐμβалаεῖν διατριβήν, ἐλπίζοντας ἄνευ μάχης καὶ πόνων κριθῆσεσθαι τὰ πράγματα, καὶ τοὺς περὶ τὸν Ὀθωνα φοβουμένους ἐπιταχῦναι τὴν μάχην.

Αὐτὸς δὲ πάλιν εἰς Βορίξιλλον ἀνεχώρησε, καὶ τοῦτο ¹⁰ προσεξαμαρτῶν, οὐχ ὅτι μόνον τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ παρόντος αἰδῶ καὶ φιλοτιμίαν ἀφείλε τῶν ἀγωνιζομένων, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐρρωμενεστάτους καὶ προθυμοτάτους δι' αὐτὸν ἰππεῖς καὶ πεζοὺς ἀπαγαγὼν φυλακὴν τοῦ σώματος ὡσπερ εἰ τι σῶμα τῆς δυνάμεως ἀπέκοψεν. συνέβη ² δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις καὶ περὶ τὸν Ἡριδανὸν ἀγῶνα γενέσθαι, τοῦ μὲν Καικίνα ζευγνύντος τὴν διάβασιν, τῶν δ' Ὀθωνος εἰργόντων καὶ προσμαχομένων. ὡς δ' οὐδὲν ἐπέβαινον, ἐνθεμένων εἰς τὰ πλοῖα δᾶδα θείου καὶ πτίτης ἀνάπλεων διὰ τοῦ πόρου πνεῦμα προσπεσὼν ἄφνω τὴν παρεσκευασμένην ὕλην ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἐξερρίπιζε. καπνοῦ δὲ πρῶτον, εἶτα λαμπρᾶς φλογὸς ἐκπε- ³ σούσης, ταραττόμενοι καὶ ἀποπηδῶντες εἰς τὸν ποταμὸν τὰς τε ναῦς ἀνέτρεπον καὶ τὰ σώματα τοῖς πολεμίους μετὰ γέλωτος παρεῖχον. οἱ δὲ Γερμανοὶ τοῖς Ὀθωνος μονομάχοις περὶ νησιδα τοῦ ποταμοῦ προσμίζαντες ἐκράτησαν, καὶ διέφθειραν αὐτῶν οὐκ ὀλίγους.

Γενομένων δὲ τούτων καὶ τῶν ἐν Βητριακῇ στρατιω- ¹¹

τῶν τοῦ Ὀθωνος ἐκφερομένων μετ' ὀργῆς ἐπὶ τὴν μάχην
 προήγαγεν αὐτοὺς ὁ Πρόκλος ἐκ τοῦ Βητριακοῦ, καὶ κατ-
 εστρατοπέδευσεν ἀπὸ πενήκοντα σταδίων οὕτως ἀπεί-
 ρως καὶ καταγελάστως ὥστε, τῆς μὲν ὥρας ἑαρινῆς οὔσης,
 τῶν δὲ κύκλῳ πεδίων πολλὰ νάματα καὶ ποταμοὺς ἀεν-
 2 νάους ἔχόντων, ὕδατος σπάνει πιέζεσθαι. τῇ δ' ὕστεραία
 βουλόμενον προάγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ὁδὸν οὐκ ἐλάτ-
 τωνα σταδίων ἑκατὸν οἱ περὶ τὸν Παυλῖνον οὐκ εἶων, ἀλλ'
 ᾗοντο δεῖν περιμένειν καὶ μὴ προπονεῖν ἑαυτοὺς, μηδ'
 εὐθύς ἐκ πορείας μάχην τίθεσθαι πρὸς ἄνδρας ὀπλι-
 σμένους καὶ παρατεταγμένους κατ' ἡσυχίαν, ἐν ὅσῳ χρόνῳ
 προΐασιν αὐτοὶ τοσαύτην ὁδὸν ἀναμειγμένων ὑποζυγίων
 3 καὶ ἀκολούθων. οὔσης δὲ περὶ τούτων ἀντιλογίας ἐν
 τοῖς στρατηγοῖς, ἦλθε παρ' Ὀθωνος ἵππεὺς τῶν καλου-
 μένων Νομάδων γράμματα κομίζων κελεύοντα μὴ μένειν
 μηδὲ διατρίβειν, ἀλλ' ἄγειν εὐθύς ἐπὶ τοὺς πολεμίους.
 ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἄραγτες ἐχώρουν, ὁ δὲ Καικίνας πυθόμε-
 νος τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἐθορυβήθη, καὶ κατὰ σπουδὴν ἀπο-
 λιπὼν τὰ ἔργα καὶ τὸν ποταμὸν ἤκεν εἰς τὸ στρατόπεδον.
 4 ὀπλισμένων δ' ἤδη τῶν πολλῶν, καὶ τὸ σύνθημα παρα-
 λαμβανόντων παρὰ τοῦ ᾿Θάλεντος, ἐν ὅσῳ τὴν τάξιν διε-
 λάγχανε τὰ τάγματα, τοὺς ἀρίστους τῶν ἵππέων προ-
 12 ἐξέπεμψαν. ἐμπίπτει δὲ τοῖς προτεταγμένοις τῶν Ὀθωνος
 ἐκ δὴ τίνος αἰτίας δόξα καὶ λόγος ὡς μεταβαλουμένων τῶν
 ᾿Θιτελλίου στρατηγῶν πρὸς αὐτούς. ὡς οὖν ἐγγὺς ἦσαν,
 ἤσπασαντο φιλίως συστρατιώτας προσαγορεύσαντες. ἐκεί-
 νων δὲ τὴν προσαγόρευσιν οὐκ εὐμενῶς ἀλλὰ μετὰ θυμοῦ
 καὶ φωνῆς πολεμικῆς ἀμειψαμένων, τοῖς μὲν ἀσπασαμέ-
 νοις ἀθυμία τοῖς δὲ λοιποῖς ὑπόνοια κατὰ τῶν ἀσπασα-
 2 μένων ὡς προδιδόντων παρέστη. καὶ τοῦτο πρῶτον αὐ-
 τοὺς ἐτάραξεν ἤδη τῶν πολεμίων ἐν χερσὶν ὄντων. εἶτα
 τῶν ἄλλων οὐδὲν ἦν κόσμῳ γινόμενον, ἀλλὰ πολλὴν μὲν
 ἀταξίαν τὰ σκευοφόρα τοῖς μαχομένοις ἐμπλαζόμενα παρ-
 εἶχε, πολλοὺς δὲ τὰ χωρία διασπασμοὺς ἐποίει τάφρων
 ὄντα μεστὰ καὶ ὀρυγμάτων, ἃ φοβούμενοι καὶ περιμόντες
 ἠναγκάζοντο φύρδην καὶ κατὰ μέρη πολλὰ συμπλέεσθαι
 3 τοῖς ἐναντίοις. μόναι δὲ δύο λεγεῶνες (οὕτω γὰρ τὰ

τάγματα Ῥωμαῖοι καλοῦσιν), ἐπὶ κλήσιν ἢ μὲν Ὀυτελλίου Ἄρπαξ ἢ δ' Ὀθωνος Βοηθός, εἰς πεδίον ἐξελίξασαι ψιλὸν καὶ ἀναπεπταμένον νόμιμόν τινα μάχην συμπεσοῦσαι φάλαγγηδὸν ἐμάχοντο πολὺν χρόνον. οἱ μὲν οὖν Ὀθωνος ἄνδρες ἦσαν εὖρωστοι καὶ ἀγαθοί, πολέμου δὲ καὶ μάχης τότε πρῶτον πείραν λαμβάνοντες, οἱ δὲ Ὀυτελλίου πολλῶν ἀγώνων ἐθάδες, ἤδη δὲ γηραιοὶ καὶ παρακμάζοντες. ὁμιήσαντες οὖν ἐπ' αὐτοὺς οἱ Ὀθωνος ἐώσαντο καὶ τὸν ἀετὸν ἀφείλοντο, πάντας ὁμοῦ τι τοὺς προμάχους ἀποκτείναντες· οἱ δ' ὑπ' αἰσχύνης καὶ ὀργῆς ἐμπεσόντες αὐτοῖς τὸν τε πρεσβευτὴν τοῦ τάγματος Ὀρσίδιον ἔκτειναν καὶ πολλὰ τῶν σημείων ἤρπασαν. τοῖς δὲ μονομάχοις ἐμπειρίαν τε καὶ θάρσος ἔχειν πρὸς τὰς συμπλοκάς δοκοῦσιν ἐπήγαγεν Ὀδάρης Ἀλφῆρος τοὺς καλουμένους Βατάβους. εἰσὶ δὲ ἑ
Γερμανῶν ἵππεῖς ἄριστοι, νῆσον οἰκοῦντες ὑπὸ τοῦ Ῥήνου περιρροομένην. τούτους ὀλίγοι μὲν τῶν μονομάχων ὑπέστησαν, οἱ δὲ πλεῖστοι φεύγοντες ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐμπύπτουσι εἰς σπείρας τῶν πολεμίων αὐτόθι τεταγμένας, ὑφ' ὧν ἀμυνόμενοι πάντες ὁμαλῶς διεφθάρησαν. αἰσχιστα δ' ἠγωνίσαντο πάντων οἱ στρατηγικοί, μηδ' ὅσον ἐν χερσὶ γενέσθαι τοὺς ἐναντίους ὑπομείναντες, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀηττήτους ἔτι φόβου καὶ ταραχῆς ἀνεπίμπλασαν φεύγοντες δι' αὐτῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ πολλοί γε τῶν Ὀθωνος νενικηκότες τοὺς καθ' αὐτοὺς ἐβιάσαντο, καὶ διεξέπεσον διὰ τῶν πολεμίων κρατούντων εἰς τὸ στρατόπεδον.

Τῶν δὲ στρατηγῶν οὔτε Πρόκλος οὔτε Παυλῖνος συν- 13
εἰσελθεῖν ἐτόλμησαν, ἀλλ' ἐξέκλιναν φοβούμενοι τοὺς στρατιώτας ἤδη τὴν αἰτίαν ἐπὶ τοὺς στρατηγοὺς τρέποντας. Ἄννιος δὲ Γάλλος ἀνελάμβανεν ἐν τῇ πόλει καὶ παρεμυθεῖτο τοὺς ἐκ τῆς μάχης συλλεγομένους ὡς ἀγχωμάλου γεγεννημένης καὶ πολλοῖς κεκρατηκότας μέρεσι τῶν πολεμίων. Μάριος δὲ Κέλσος τοὺς ἐν τέλει συναγαγὼν ἐκέλευσε 2
σκοπεῖν τὸ κοινόν, ὡς ἐπὶ συμφορᾷ τηλικαύτη καὶ φόνῳ τοσοῦτω πολιτῶν μηδ' Ὀθωνος, εἴπερ ἀνὴρ ἀγαθός ἐστιν, ἐθελήσοντος ἔτι πειρᾶσθαι τῆς τύχης, ὅπου καὶ Κάτων καὶ Σκιπίων Καίσαρι κρατοῦντι μετὰ Φάρσαλον εἶξαι μὴ θελήσαντες αἰτίαν ἔχουσι ὡς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ἀν-

δρας ἐν Λιβύῃ παραναλώσαντες οὐκ ἀναγκαίως, καίπερ
 3 ἀγωνιζόμενοι περὶ τῆς Ῥωμαίων ἐλευθερίας. τὰ γὰρ ἄλλα
 κοινὴν ἢ τύχην παρέχουσα πᾶσιν ἑαυτὴν ἐν οὐκ ἀφαιρεῖται
 τῶν ἀγαθῶν, τὸ γὰρ πταίσωσιν εὐλογιστεῖν πρὸς τὰ
 συντυγχάνοντα. ταῦτα λέγων ἔπειθε τοὺς ἡγεμονικούς.
 ἐπεὶ δὲ πειρώμενοι τοὺς στρατιώτας ἐώρων εἰρήνης δεο-
 μένους καὶ Τιτιανὸς ἐκέλευε πρεσβεύειν ὑπὲρ ὁμοιοῖας,
 ἔδοξε Κέλσῳ καὶ Γάλλῳ βαδίζειν καὶ διαλέγεσθαι τοῖς
 4 περὶ τὸν Καικίαν καὶ Ῥάλεντα. βαδίζουσι δ' αὐτοῖς
 ἀπήνησαν ἑκατοντάρχαι τὴν μὲν δύναμιν ἤδη κεινημέ-
 νην λέγοντες ἐρχομένην ἐπὶ τὸ Βητριακόν, αὐτοὶ δ' ὑπὸ
 τῶν στρατηγῶν ἀπεστάλθαι περὶ ὁμοιοῖας. ἐπαινέσαντες
 οὖν οἱ περὶ τὸν Κέλσον ἐκέλευσαν αὐτοὺς ἀναστρέψαντας
 πάλιν ἀπαντᾶν μετ' αὐτῶν τοῖς περὶ τὸν Καικίαν. ἐπεὶ
 δ' ἐγγὺς ἦσαν, ἐκινδύνευσεν ὁ Κέλσος. ἔτυχον γὰρ οἱ περὶ
 τὴν ἐνέδραν ἠττημένοι πρότερον ἵππεις προεξελαίνοντες.
 5 ὡς οὖν προσιόντα τὸν Κέλσον κατεῖδον, εὐθύς βοήσαντες
 ὤρμησαν ἐπ' αὐτόν. οἱ δ' ἑκατοντάρχαι προέστησαν ἀνείρ-
 γοντες· καὶ τῶν ἄλλων λοχαγῶν φείδεσθαι βούωντων οἱ
 περὶ τὸν Καικίαν πυθόμενοι καὶ προσελάσαντες τὴν ἀκο-
 σμίαν ταχὺ τῶν ἵππέων ἔπαυσαν, τὸν δὲ Κέλσον ἀσπα-
 σάμενοι φιλοφρόνως ἐβάδιζον μετ' αὐτῶν εἰς τὸ Βητρια-
 6 κόν. ἐν δὲ τούτῳ μετὰ τοιαῦτα Τιτιανὸν ἔσχεν ἐκπέμψαντα
 τοὺς πρέσβεις, καὶ τῶν στρατιωτῶν τοὺς θρασυνομένους
 αὐθις ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὰ τεῖχη καὶ τοὺς ἄλλους παρεζάλει
 βοηθεῖν. τοῦ δὲ Καικίαν προσελάσαντος τῷ ἵππῳ καὶ
 τὴν δεξιὰν ὀρέγοντος οὐδεὶς ἀντέσχεν, ἀλλ' οἱ μὲν ἀπὸ
 τῶν τειχῶν ἠσπάζοντο τοὺς στρατιώτας, οἱ δὲ τὰς πύλας
 ἀνοίξαντες ἐξήεσαν καὶ ἀνεμίγνυντο τοῖς προσήκουσιν.
 7 ἠδίκει δ' οὐδεὶς, ἀλλὰ καὶ φιλοφροσύναι καὶ δεξιώσεις
 ἦσαν, ὤμοσαν δὲ πάντες περὶ τοῦ Ῥιτελλίου καὶ προσ-
 εχώρησαν.

14 Οὕτω μὲν οἱ πλείστοι τῶν παραγενομένων ἀπαγγέλ-
 λουσι γενέσθαι τὴν μάχην, οὐδ' αὐτοὶ σαφῶς ὁμολογοῦν-
 τες εἰδέναι τὰ καθ' ἕκαστα διὰ τὴν ἀταξίαν καὶ τὴν ἀνω-
 μαλίαν. ἐμοὶ δ' ὕστερον ὀδεύοντι διὰ τοῦ πεδίου Μέστριος
 Φλῶρος, ἀνὴρ ἑπατικὸς τῶν τότε μὴ κατὰ γνώμην ἀλλ'

ἀνάγκη μετὰ τοῦ Ὀθωνος γενομένων, νεὼν ὄντα παλαιὸν ἐπιδείξας διηγείτο μετὰ τὴν μάχην ἐπελθὼν ἰδεῖν νεκρῶν σωρὸν τηλικούτον ὥστε τοὺς ἐπιπολῆς ἄπτεσθαι τῶν αἰτῶν. καὶ τὴν αἰτίαν ἔρη ζητῶν οὐτ' αὐτὸς εὗρεῖν οὔτε 2 παρ' ἄλλου του πυθέσθαι· θνήσκειν μὲν γὰρ παρὰ τοὺς ἐμφυλλοὺς πολέμους, ὅταν τροπὴ γένηται, πλεονας εἰκός ἐστι τῷ μηδένα ζωγεῖν (χρησθαι γὰρ οὐκ ἔστι τοῖς ἀλισχομένοις), ἢ δ' ἐπὶ τοσοῦτο σωρεία καὶ συμφόρησις οὐκ ἔχει τὴν αἰτίαν εὐσυλλόγιστον.

Τῷ δ' Ὀθωνι πρῶτον μὲν ἀσαφῆς, ὥσπερ εἶωθε περὶ 15 τῶν τηλικούτων, προσέπεσε λόγος· ἐπεὶ δὲ καὶ τετρωμένοι τινὲς ἦγον ἐκ τῆς μάχης ἀπαγγέλλοντες, τοὺς μὲν φίλους ἦπτον ἂν τις ἐθαύμασεν οὐκ ἔωντας ἀπαγορεύειν ἀλλὰ θαρρεῖν παρακελευομένους, τὸ δὲ τῶν στρατιωτῶν πάθος ἅπασαν ὑπερέβαλε πίστιν, ὡς οὐδεὶς ἀπῆλθεν οὐδὲ μετέστη πρὸς τοὺς κρατοῦντας, οὐδ' ὠφθη τὸ καθ' 2 αὐτὸν ζητῶν ἀπεγνωσμένου τοῦ ἡγεμόνος, πάντες δ' ὁμαλῶς ἐπὶ θύρας ἦλθον, ἐκάλουν αὐτοκράτορα, προελθόντος ἐγίνοντο προστρόπαιοι, μετὰ βοῆς καὶ ἰκεσίας χειρῶν ἦπτοντο, προσέπιπτον, ἐδάκρυον, ἐδέοντο μὴ σφᾶς ἐγκαταλιπεῖν, μὴ προδοῦναι τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ χρῆσθαι μέχρι ἂν ἐμπνέωσι καὶ ψυχαῖς καὶ σώμασιν ὑπὲρ αὐτοῦ. ταῦτα ὁμοῦ πάντες ἰκέτευον. εἷς δὲ τῶν ἀφανεστέρων 3 ἀνατείνας τὸ ξίφος καὶ εἰπὼν “ἴσθι, Καῖσαρ, οὕτως ὑπὲρ σοῦ παρατεταγμένους ἅπαντας” ἀπέσφραξεν ἑαυτόν. ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ἐπέκλασε τὸν Ὀθωνα, φαιδρῶ δὲ καὶ καθεστῶτι προσώπῳ πανταχόσε τὰς ὄψεις περιαγαγὼν “ταύτην” εἶπεν “ὦ συστρατιῶται τὴν ἡμέραν ἐκείνης, ἐν ἧ με πρῶτον ἐποιήσατε αὐτοκράτορα, μακαριωτέραν ἡγοῦμαι, τοιούτους ὁρῶν ὑμᾶς καὶ τηλικούτων ἀξιούμενος. ἀλλὰ 4 μὴ μείζονος ἀποστερεῖτε, τοῦ καλῶς ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοσούτων καὶ τοιούτων πολιτῶν. εἰ τῆς Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἄξιος γέγονα, δεῖ με τῆς ἐμῆς ψυχῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀφειδεῖν. οἶδα τὴν νίκην τοῖς ἐναντιοῖς οὔτε βεβαίαν οὐτ' ἰσχυρὰν οὔσαν. ἀπαγγέλλουσι τὴν ἐκ Μυσίας ἡμῶν δύναμιν οὐ πολλῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπέχειν, ἤδη καταβαίνουσαν ἐπὶ τὸν Ἰδρίαν. Ἀσία καὶ Συρία καὶ Αἴγυπτος 5

καὶ τὰ πολεμοῦντα Ἰουδαίοις στρατεύματα μετ' ἡμῶν, ἢ τε σύγκλητος παρ' ἡμῖν καὶ τέκνα τῶν ἐναντίων καὶ γυναῖκες. ἀλλ' οὐκ ἔστι πρὸς Ἄννιβαν οὐδὲ Πύρρον οὐδὲ Κίμβρους ὁ πόλεμος ὑπὲρ τῆς Ἰταλίας, ἀλλὰ Ῥωμαίοις πολεμοῦντες ἀμφότεροι τὴν πατρίδα καὶ νικῶντες ἀδικοῦμεν καὶ νικώμενοι· καὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν τοῦ κρατοῦντος ἐκείνη κακὸν ἐστὶ. πιστεύσατε πολλάκις ὅτι δύναμαι κάλλιον ἀποθανεῖν ἢ ἄρχειν· οὐ γὰρ ὄρω τί τηλικούτον Ῥωμαίοις ὄφελος ἔσομαι κρατήσας ἡλίκον ἐπιδοῦς ἑμαυτὸν ὑπὲρ εἰρήνης καὶ ὁμονοίας καὶ τοῦ μὴ πάλιν ἡμέραν τοιαύτην ἐπιθεῖν τὴν Ἰταλίαν.”

- 16 Τοιαῦτα διαλεχθεῖς καὶ πρὸς τοὺς ἐνίστασθαι καὶ παρακαλεῖν ἐπιχειροῦντας ἀπισχυρισάμενος τοὺς τε φίλους ἐκέλευεν ἀπαλλάττεσθαι καὶ τῶν συγκλητικῶν τοὺς παρόντας· τοῖς δὲ μὴ παροῦσιν ἐπέστελλε καὶ γράμματα πρὸς τὰς πόλεις, ὅπως παρακομισθῶσιν ἐντίμως καὶ μετ' ἀσφαλείας. προσαγόμενος δὲ τὸν ἀδελφιδοῦν Κοκκήιον, ἔτι μειράκιον ὄντα, θαρρεῖν παρεκάλει καὶ μὴ δεδιέναι Ἰτιέλλιον, (οὗ) καὶ μητέρα καὶ γενεὰν καὶ γυναῖκα αὐτός, ὥσπερ οἰκείων κηδόμενος, διαφυλάξαι. διὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲ θέσθαι παῖδα βουλόμενος αὐτόν, ἀλλ' ἀναβαλέσθαι τὴν εἰσποίησιν, ὅπως συνάρχοι κρατήσαντος αὐτοῦ, μὴ προσαπόλοιτο πταίσαντος. “ἐκεῖνο δ'” εἶπεν “ὦ παῖ, παρεγγυῶμαί σοι τελευταῖον, μήτ' ἐπιλαθέσθαι παντάπασιν μήτ' ἄγαν μνημονεύειν ὅτι Καίσαρα θεῖον ἔσχεις.”
- 8 γενόμενος δ' ἀπὸ τούτων μετὰ μικρὸν ἤκουσε θορύβου καὶ βοῆς ἐπὶ θύραις· οἱ γὰρ στρατιῶται τῶν συγκλητικῶν τοῖς ἀπιοῦσι διηπεύουσι ἀποσφάξιν, εἰ μὴ παραμενοῦσιν ἀλλ' οἰχήσονται τὸν αὐτοκράτορα καταλιπόντες. πάλιν οὖν προῆλθεν ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν φοβηθεῖς, καὶ τοὺς στρατιώτας, οὐκέτι δεητικὸς οὐδὲ πρᾶος ἀλλὰ τραχὺς ὄφθεις καὶ μετ' ὀργῆς εἰς τὸ θορυβοῦν μάλιστα διαβλέψας, ἀπελθεῖν ἐποίησεν εἷξαντας καὶ διατρέσαντας.
- 17 Ἦδη δ' ἑσπέρας οὕσης ἐδίψησε, καὶ πιὼν ὀλίγον ὕδατος, δυοῖν ὄντων αὐτῷ ξιφῶν, ἑκατέρου κατεμάνθανε τὸ σπάσμα πολὺν χρόνον, καὶ τὸ ἕτερον ἀπέδωκε, θάτερον δ' εἰς τὰς ἀγκάλας ἀναλαβὼν τοὺς οἰκέτας προσεκαλεῖτο.

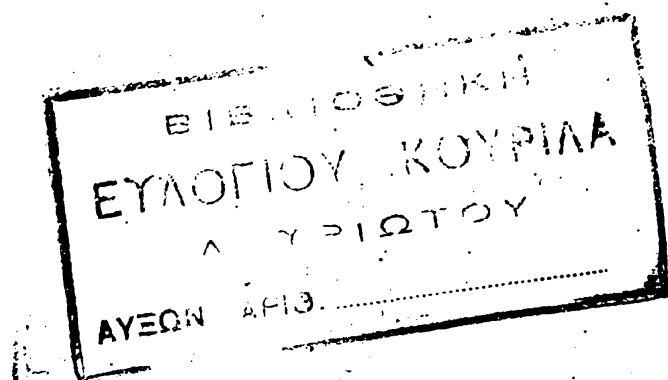

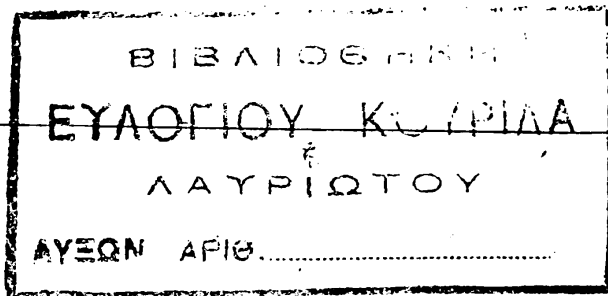
καὶ φιλοφρονούμενος διένεμε τῶν χρημάτων τῷ μὲν πλεόν τῷ δ' ἔλαττον, οὐχ ὡσπερ ἀλλοτρίων ἀφειδῶν, ἀλλὰ τὸ κατ' ἀξίαν καὶ τὸ μέτριον ἐπιμελῶς φυλάττων. ἀποπέμ- 2
 ψας δὲ τούτους ἤδη τὸ λοιπὸν ἀνεπαύειο τῆς νυκτός, ὥστε τοὺς κατευναστὰς αἰσθάνεσθαι βαθέως αὐτοῦ καθ-
 εὔδοντος. ὄρθρου δὲ καλέσας ἀπελεύθερον ᾧ συνδιώκησε
 τὰ περὶ τοὺς συγλητικούς, μαθεῖν πρόσέταξε· καὶ πυ-
 θόμενος γεγονέναι τοῖς ἀπερχομένοις ὧν ἕκαστος ἔχρηξεν
 "ἴθι τοίνυν" ἔρη "σύ, καὶ ποίει τοῖς στρατιώταις ἐμ-
 φρανῆ σεαυτόν, εἰ μὴ θέλεις κακῶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν
 ὡς ἐμοὶ συμπράξας τὸν θάνατον." ἐξελθόντος δὲ τοῦ 3
 ἀνθρώπου τὸ ξίφος ὑποστήσας ὄρθρον ἀμφοτέραις ταῖς
 χερσί, καὶ περιπεσὼν ἀνωθεν, ὅσον ἅπαξ στενάξαι μόνον
 ἤσθετο τοῦ πόνου καὶ τοῖς ἐκτὸς αἰσθήσιν παρέσχεν.
 ἀραμένων δὲ τῶν παιδῶν οἰμωγὴν εὐθύς ἅπαν τὸ στρα-
 τόπεδον καὶ τὴν πόλιν ἐπεῖχε κλαυθμῶς, καὶ μετὰ βοῆς
 οἱ στρατιῶται εἰσέπεσον ἐπὶ τὰς θύρας καὶ ὠλοφύροντο,
 περιπαθοῦντες καὶ λοιδοροῦντες ἑαυτοὺς μὴ φυλάξαντας
 τὸν αὐτοκράτορα μηδὲ κωλύσαντας ἀποθανεῖν ὑπὲρ αὐ-
 τῶν. ἀπέστη δ' οὐδεὶς τῶν κατ' αὐτόν, ἐγγὺς ὄντων τῶν 4
 πολεμίων, ἀλλὰ κοσμήσαντες τὸ σῶμα καὶ πυρὰν κατα-
 σκευάσαντες ἐξεζόμενον ἐν τοῖς ὅπλοις οἱ φθάσαντες ὑπο-
 δῦναι καὶ βαστάσαι τὸ λέχος ἐπιγαυρούμενοι. τῶν δ' ἄλλων
 οἱ μὲν τὸ τραῦμα τοῦ νεκροῦ κατεφίλουν προσπίπτοντες,
 οἱ δ' ἤπτοντο τῶν χειρῶν, οἱ δὲ προσεζύνουν πόρρωθεν.
 ἔνιοι δὲ τῇ πυρᾷ λαμπάδας ὑφέντες ἑαυτοὺς ἀπέσφαξαν,
 οὐδὲν ἐκδήλως οὔτε πεπονθότες χρηστὸν ὑπὸ τοῦ τεθνη-
 κότης οὔτε πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος δεδιό-
 τες. ἀλλ' ἔοικε μηδενὶ τῶν πώποτε τυράννων ἢ βασιλέων 5
 δεινὸς οὕτως ἔρως ἐγγενέσθαι καὶ περιμανῆς τοῦ ἄρχειν
 ὡς ἐκεῖνοι τοῦ ἄρχεσθαι καὶ ὑπακούειν Ὀθωνος ἠράσθη-
 σαν· οὐς γε μηδ' ἀποθανόντος ὁ πόθος προύλιπεν, ἀλλὰ
 παρέμεινεν εἰς ἀνήκεστον ἔχθος Ὀιτελλίῳ τελευτήσας.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα καιρὸν οἰκτεῖον ἔχει λεχθῆναι· κρύ- 18
 ψαντες δὲ τῇ γῇ τὰ λείψανα τοῦ Ὀθωνος οὔτε μεγέθει
 σήματος οὔτ' ἐπιγραφῆς ὄγκῳ τὸν τάφον ἐποίησαν ἐπί-
 ρθονον. εἶδον δ' ἐν Βριξίλλῳ γενόμενος καὶ μνημα μέ-

τριον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτως ἔχουσαν, εἰ μεταφρασθεῖη,
² “δαίμοσι Μάρκου Ὀθωνος.” ἀπέθανε δ’ Ὀθων ἔτη μὲν
 ἑπτὰ καὶ τριάκοντα βιώσας, ἄρξας δὲ τρεῖς μῆνας, ἀπο-
 λιπὼν δὲ μὴ χείρονας μὴδ’ ἐλάττους τῶν τὸν βίον αὐτοῦ
 ψεγόντων τοὺς ἐπαινοῦντας τὸν θάνατον· βιώσας γὰρ
³ οὐδὲν ἐπιεικέστερον Νέρωνος ἀπέθανεν εὐγενέστερον. οἱ
 δὲ στρατιῶται Πωλίωνος τοῦ ἑτέρου τῶν ἐπάρχων ὁμι-
 νύειν εὐθύς εἰς τὸν Διτέλλιον κελεύσαντος ἐδυσχέραινον·
 καὶ πυθόμενοι τῶν συγκλητικῶν ἐνίους ἔτι παρεῖναι τοὺς
 μὲν ἄλλους ἀφῆκαν, Βεργινίῳ δὲ Πούρω πράγματα παρ-
 εῖχον ἅμα τοῖς ὅπλοις ἐλθόντες ἐπὶ τὴν οἰκίαν καὶ κατα-
 καλοῦντες αὐτοὺς καὶ [κατα]κελεύοντες ἄρχειν ἢ πρεσβεύειν
⁴ ὑπὲρ αὐτῶν. ὁ δὲ τὴν ἡγεμονίαν ἠττωμένων παραλαβεῖν,
 νενικηκότων πρότερον μὴ θελήσας, μανικὸν ἠγεῖτο· πρε-
 σβεύειν δὲ πρὸς τοὺς Γερμανοὺς δεδιὼς πολλὰ βεβιάσθαι
 παρὰ γνώμην ὑπ’ αὐτοῦ δοκοῦντας ἔλαθε δι’ ἑτέρων θυ-
 ρῶν ἐκποδῶν ποιήσας ἑαυτόν. ὡς δὲ τοῦτο ἔγνωσαν οἱ
 στρατιῶται, τοὺς τε ὄρκους ἐδέξαντο καὶ τοῖς περὶ τὸν
 Καϊλίαν προσέθεντο συγγνώμης τυχόντες.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

(Fragmentis lyricorum, tragicorum, comicorum atque historiae scriptorum graecorum a Plutarcho laudatis adpositi sunt numeri Bergkii, Nauckii, Meinckii, Muellerei.)

- Ἀβαντες*, Euboeae incolae I, 5, 1. 2.
- Ἀβαντίδας*, Sicyonis tyrannus LXVI, 2, 2. 3. 3, 3.
- Ἄβας*, Asiae fluvius XLV, 35, 2.
- Ἀβιόκριτος*, Boeotus LXVI, 16, 1.
- Ἄβολος*, Siciliae fluvius XVIII, 34, 1.
- Ἀβουλήτης*, Persa XLVII, 68, 4.
- Ἄβρα*, Pompeiae ancilla LVII, 28, 2.
- Ἀβρότονον*, Themistoelis mater X, 1, 1.
- Ἄβυδος*, Troadis oppidum XV, 27, 2. XLVIII, 69, 5. *Ἀβυθηνοί* XV, 29, 2. *Ἀβυθηναί ἐταῖροι* XV, 36, 2.
- Ἀγάθαρχος*, pictor XII, 13, 2. XV, 16, 4.
- Ἀγαθή* = *Bona dea* XLVIII, 9, 2. LVII, 19, 3.
- Ἀγαθόκλεια*, Ptolemaei Philopatoris pellex LII, 33, 2.
- Ἀγαθοκλῆς*, Lysimachi filius LIX, 31, 3. 46, 4. 5. 47, 2.
- Ἀγαθοκλῆς*, Syracusanus XXX, 9, 1. 14, 4. 5. LIX, 25, 4.
- Ἀγαμέμνων* XII, 28, 5. XXI, 21, 3. XXXII, 15, 3. XXXVIII, 5, 4. XLI, 1, 3. XLIV, 5, 4. 9, 4.
- Ἀγαμέμνων* = Pompeius XLV, 67, 3. XLVI, 4, 3. XLVIII, 41, 1.
- Ἀγαρίστη*, Periclis mater XII, 3, 1.
- Ἀγανή* XXXIX, 33, 2.
- Ἄγγελος*, Epirota XXX, 2, 1.
- ἀγέλαι* Spartanorum IV, 16, 4 sq. 17, 2. XLIV, 2, 1.
- Ἀγῆσιας*, Atheniensis XXIV, 13, 3.
- ΑΓΗΣΙΑΔΟΣ*, Spartae rex XLIV. XLVI. — IV, 13, 6. 30, 5. XVIII, 36, 1. 2. XXI, 15, 2. 3. 21, 3. 30, 2. XXXII, 22, 3 sqq. 27, 1. 30, 3. XXXV, 19, 3. XLIX, 3, 4. LI, 3, 2. 4, 1. 14, 2. LXV, 20, 2. 4. 22, 2. 3. *Ἀγῆσιστοι* XXVIII, 11, 3.
- Ἀγῆσιστος*, Spartanus, Agidis IV. avunculus LI, 6, 2 sqq. 7, 1. 9, 1. 12, 3. 4. 13, 1. 3. 4. 16, 1. 3. 18, 3. 19, 4. LV, 4, 1.
- Ἀγῆσιππολις I.*, Pausaniae filius, Spartae rex XXI, 4, 5. XLIV, 20, 5. 6. 24, 2. LI, 3, 3.
- Ἀγῆσιππολις II.*, Cleombroti filius, Spartae rex LI, 3, 4.
- Ἀγῆσιστράτα*, Agidis mater LI, 4. 6, 4. 18, 4. 19, 7. 20, 2. 3. 5.
- Ἀγιάδαι*, stirps regia Spartanorum XXXII, 24, 3. 30, 3. LI, 3, 3.
- Ἄγλας*, Argivus LXVI, 29, 4.
- Ἀγιάτις*, Gylippi filia LII, 1, 1. 22, 1.
- Ἄγισ II.*, Archidami filius, Spartae rex IV, 12, 3. 19, 2. 20, 3. 29, 6. 30, 1. XV, 23, 7. 8. 24, 2. 25, 1. 34, 4. 38, 4. XXXII, 9, 3. 14, 1. 22, 3 sq. XLIV, 1, 1. 3, 1 sqq. 4, 1.
- Ἄγισ III.*, Archidami filius, Spartae rex XLIV, 15, 4. 40, 3. LI, 3, 2. LVI, 24, 1.
- ΑΓΙΣ IV.*, Eudemidae filius, Spartae rex LI. LV. — LII, 1, 2. 3. 2. 1. 3, 2. 3. 5, 2. 3. LXVI, 31, 1.
- Ἄγκος Μάρκιος*, *Ancus Marcius*, Romanorum rex V, 9, 4. 21, 3. XVI, 1, 1.
- Ἀγνόθεμις* XLVII, 77, 2.
- Ἀγνούσιοι*, Hagnuntis pagi Attici incolae I, 13, 2. 3.
- Ἄγνων*, Atheniensis XII, 32, 2. Theramenis pater XXXII, 14, 5. XXXVIII, 2, 1.
- Ἄγνων*, Teius XLVII, 22, 2. 40, 1. *Ἄγνωνες* 55, 1.
- Ἀγνωνίδης*, Atheniensis XLIX, 29, 3. 33, 3 sqq. 34, 5. 35, 1. 38, 1.

- Ἄγρα*, locus Athenarum LIX, 26, 2.
Ἄγραυλή, pagus Atticus X, 23, 1.
 XV, 22, 4.
Ἄγραυλος, Cecropis uxor XV, 15, 4.
Μάρκος Ἀγρίππας, *M. Vipsanius Agrippa* (cos. 716. 725. 726 = 37. 28. 27) LVIII, 3, 1. LX, 35, 2. 65, 2. 66, 3. 73, 3. 87. LXIII, 27, 3.
Ἀγρίππας, vid. *Μενήριος*.
Ἀγριππίνα, *Agrippina*, Germanici filia LX, 87, 4. LXVII, 14, 3.
Ἀγύλαιος, Spartanus LII, 8, 2.
Ἀγχαρία, *Ancharia*, C. Octavii uxor LX, 31, 1.
Ἀγχαρίος XXXI, 43, 3.
Ἄδα, Cariae regina XLVII, 22, 4.
Ἄδαϊος, scriba XLIV, 13, 2.
ἄδεια XII, 31, 2. XV, 21, 4. 23, 1.
Ἀδειμαντος, archon Atticus (ol. 75, 4 = 477) X, 5, 4.
Ἀδειμαντος, Atheniensis XV, 36, 4.
Ἄδης VIII, 21, 2. XII, 3, 4. XXV, 23, 2. XXXVII, 1, 2. XLVIII, 5, 2.
Ἀδιαβηνοί, Assyriae gens XXXVI, 26, 1. 4. 27, 6.
Ἄδυρτος, Molossorum rex X, 24, 1 sq.
Ἄδυρτος, Pherarum rex V, 4, 5.
Ἀδραμυττηνοί, *Adramyttei* Mysiae oppidi incolae LVII, 4, 4.
Ἄδρανός, deus Siculus XVIII, 12, 2.
Ἀδρανός, Siciliae oppidum XVIII, 12, 3. 16, 3. *Ἀδρανῖται* XVIII, 12, 2. 6. 16, 3.
Ἀδραστειᾶς ὄρος, mons prope Cyzicum XXXVI, 9, 1.
Ἀδραστος, Argivorum rex I, 29, 4. 5.
Ἀδραστος = *M. Aquinius* LVII, 27, 1.
Ἄδρια, Etruscorum oppidum XI, 16, 1.
Ἄδρια, Piceni oppidum LXVI, 12, 2. *Ἀδριάς* LXII, 11, 4.
Ἀδριανός, *Luculli* legatus XXXVI, 17, 1. 2.
Ἀδρίας, mare Adriaticum XI, 16, 1. XIX, 9, 4. LX, 60, 2. LXVIII, 15, 4. *Ἀδριατικὴ Θάλασσα* XI, 40, 1.
Ἀδρούμητον, *Adrumetum*, Africae oppidum L, 59, 5.
- Ἀδώνια*, festum Atticum XV, 18, 3. XXXVIII, 13, 7.
 aediles (*ἀγορανόμοι*) XVI, 17, 2. 18, 2 sqq. XIX, 3, 1. XXII, 2, 2. XXXI, 5, 1. XXXVI, 1, 6. XLVIII, 5, 5. L, 46, 2.
 aedium ratio VIII, 20, 2 sq. locatio XXXIII, 1, 2 sqq.
Ἀέροπος XXX, 8, 4. Macedo LIX, 20, 2.
Ἀετός, Pyrrhi cognomen XXX, 10, 1.
Ἀηνόβαρβος, *Ahenobarbus*, cognomen Rom. XIX, 25, 2. cf. *Δομίτιος*.
Ἀθαυᾶνες, gens Thessalica XXVIII, 15, 4. XLV, 66, 2.
Ἄθαρῖς, historiae scriptor laudatur XVIII, 23, 4. 37, 6.
Ἄθηνᾶ X, 10, 2. 19, 3. XV, 2, 5. XXII, 30, 4. XXXIII, 9, 4. XXXVI, 10, 3. XXXVIII, 13, 4. XLII, 6, 5. 6. XLVII, 15, 4. LVI, 11, 5. LVII, 31, 5. LIX, 12, 2. 23, 3. 24, 1. LXV, 3, 1. *Ἐλλάρια* IV, 6, 1. *Ἰτωνία* XLIV, 19, 2. *Ἰτωνίς* XXX, 26, 5. *Ὀπιλιέτις* IV, 11, 4. *Πολιάς* LVI, 26, 4. *Ῥυγία* XII, 13, 8. *Χαλκίοικος* LI, 11, 5. 16, 3.
Ἄθῆναι I, 1, 2. 2, 1. 3, 3. 6, 2 cett. *Ἀθηναῖοι* I, 4. 16, 1 cett. *Ἀθηναῖοι* = cives Attici XII, 37, 3. 4.
Ἄθῆναιον, Arcadiae locus LII, 4, 1.
Ἄθηνόδωρος, histrio XLVII, 29, 2. 3.
Ἄθηνόδωρος, Imbrius XLIX, 18, 4.
Ἄθηνόδωρος Κορυθίων, philosophus stoicus L, 10, 1. 16, 1.
Ἄθηνόδωρος, Sandonis filius, scriptor laud. *ἐν τῷ πρὸς Ὀκταβίαν τὴν Καίσαρος ἀδελφὴν* VIII, 17, 5.
Ἄθηνογράφης, Atheniensis XLVII, 35, 3.
ἄθλοθῆται XII, 13, 6.
Ἄθως, Macedoniae mons XLVII, 72, 4.
Αἰάκειον, Aeaci sacrum Aeginae LVI, 28, 4.
Αἰακίδης, *Arybae* filius, Molossorum rex XXX, 1, 3. 4. 2, 1. 3, 1. LIX, 25, 2.
Αἰακός, Aeginae rex I, 10, 2. 3.

- Aiaxidae*, eius posteri X, 15, 1. XXX, 26, 5. XLVII, 2, 1.
- Aiantis*, tribus Attica XXIV, 19, 4. *Aiantidae* XXIV, 19, 5.
- Aias*, Telamonis filius, Salaminus 1, 29, 1. VII, 10, 1 sq. XV, 1, 1. XLV, 72, 2.
- Aigai*, Aeolicum oppidum X, 26, 1.
- Aigaioi*, Aegarum Macedoniae oppidi incolae XXX, 26, 6. — XLVII, 41, 5.
- ὁ Αἰγαῖος (πόντος)*, mare Aegaeum XXXV, 8, 5.
- Αἰγεστεῖς*, Segestae Siciliae oppidi incolae XXXVIII, 1, 3. 12, 1. 14, 3.
- Αἰγεύς*, Thesei pater I, 3, 3. 4. 12. 13, 1. 17. 22, 1. 3. 24, 1. III, 5, 2. 6, 5. XXXV, 8, 5. *Αἰγείδης* = Theseus I, 24, 5.
- Αιγῆς*, tribus Attica XV, 21, 1. XXXVIII, 13, 2.
- Αἰγιαλία*, insula ad oram Laconicae LII, 31, 1. τὰ Αἰγιαλά 32, 1.
- Αιγίας*, Sicyonius LXVI, 18, 2. 3. 19, 1.
- Αιγιορῆς*, tribus Attica VII, 23, 4.
- Αἰγινα*, insula X, 15, 1. 19, 1. XII, 8, 5. XXIV, 8, 2. XXXII, 9, 2. LVI, 1, 2. 26, 4. 27, 4. 28, 4. LIX, 33, 4. LXII, 5, 3. *Αἰγινηται* X, 4, 1 sq. 17, 1. XII, 29, 4. 34, 1. XXXII, 14, 3. XXXVIII, 6, 6. XL, 4, 4. LVI, 28, 3. LXVI, 34, 5.
- Αἰγιον*, Achaiae oppidum LII, 17, 2. 25, 2. LXVI, 37, 3. 42, 1. 2. 53, 1. 3. *Αἰγιεῖς* XXV, 12, 3.
- Αἰγλη*, Panopei filia I, 20, 1. 29, 2.
- Αἰγὸς ἔλος*, Caprae palus, locus Romae urbis II, 27, 6. 29, 2. 7. V, 2, 1. XI, 33, 7.
- Αἰγὸς ποταμοί*, Thraciae oppidum XV, 36, 4. XXXII, 9, 5. 12, 1. LXV, 21, 1.
- Αἴγυπτος* VII, 2, 4. 26, 1. X, 31, 3. XII, 20, 2. XXX, 4, 3. XXXV, 18. XXXVI, 2, 2. 5sq. XXXVII, 3, 3. XXXIX, 13, 1. XLII, 8, 2. XLIV, 36, 4. XLV, 49, 7. 76, 5. 77, 1. 80, 5. 6. XLVI, 4, 5. 5. XLVII, 26, 2. 3. 27, 6. 29, 1. 40, 1. 59, 1. XLVIII, 49, 5. L, 35, 2. 4. 43, 1. 56, 1. LII, 22, 3. 7. 31, 3. 4. 32, 3. 35, 1. 38, 4.
- LVII*, 39, 2. *LIX*, 18, 1. 27, 5. 53, 4. *LX*, 3, 2. 33, 2. 37, 2. 54, 4. 56, 2. 59, 2. 69, 1. 2. 72, 1. *LXII*, 6, 2. 3. 28, 3. 33, 1. 2. *LXV*, 22, 3. *LXVI*, 4, 3. 12, 5. 46, 1. *LXVII*, 2, 1. 14, 2. *LXVIII*, 15, 5. *Αἰγύπτιοι* II, 12, 5. IV, 4, 5. V, 4, 4. 18, 4. XII, 37, 3. XXXVIII, 19, 1. XLIV, 36—40. XLV, 77, 2. 80, 2. XLVI, 4, 5. 5. XLVIII, 45, 5. 48, 5. 49, 4. LII, 31, 2. *LX*, 3, 3. 4. 25, 2. 29, 3. 31, 2. 33, 3. 50, 4. 56, 3. 64, 1. 2. *LXV*, 24, 1. *Αἰγύπτιος: πλοῦτος* LXVI, 15, 2. *διάλεκτος* LX, 27, 4. *τροχοί* V, 14, 5. *Αἰγυπτιακός: φοῖαμβος* XLVIII, 55, 1.
- Αἶδηψος*, Euboeae oppidum XXXIII, 26, 3.
- Αἶδουοι*, Aedui, Galliae gens XLVIII, 26, 3.
- Αιδωνεύς*, Molossorum rex I, 31, 4. 35, 1. 2.
- Αἰθιοπία* LX, 61, 3. 81, 2. *Αἰθιοπες* XXXV, 3, 2. LX, 27, 3. LXIII, 48, 2.
- Αἶθρα*, Thesei mater I, 3, 4. 4. 6. 1. 2. 7, 1. 34.
- Αικανοί*, Aequi, Italiae gens XI, 2, 1. 33, 1. 35, 1. XVI, 39, 6.
- Αἶλλα*, Aelia, Sullae uxor XXXIII, 6, 11.
- Αἴλιοι*, Aelia gens XIX, 5, 4. 28, 7. *Σέξτος Αἴλιος*, S. Aelius Paetus Catus (cos. a. 555 u. c. = 198 a. Chr. n.) XXVIII, 2, 2.
- Αἴλιος Τουβέρων*, Q. Aelius Tubero XIX, 5, 4. 27, 1. 28, 6. 7. stoicus XXXVI, 39, 3.
- Αιμιλία*, Aemilia, L. Aemilii Pauli filia XIX, 2, 3.
- Αιμιλία*, Aemilia, M. Aemilii Scauri filia, Pompeii uxor XXXIII, 33, 3. XLV, 9, 2. 3.
- Αιμιλιοι*, Aemilia gens V, 8, 10. XIX, 2, 1.
- Κόιντος Αιμίλιος*, Q. Aemilius Papus (cos. 471. 475 = 282. 278) XXX, 21, 2.
- Μάρκος Αιμίλιος*, L. Aemilius Mamercinus (cos. 387 = 366) XI, 42, 5. [38, 4.
- Αιμίλιος*, Aemilius, praeco XIX, *Αιμίλιος*, Aemilius, quaestor (censor?) V, 9, 3.

- Αἰμίλιος*, vid. *Παῦλος*.
Αἶμος, Thraciae mons XLVII, 2, 5.
Αἰνυλία, Aeneae filia II, 2, 3.
Αἴμων, Boeotiae fluvius I, 27, 6. LVI, 19, 2.
Αἶναρία, *Aenaria*, insula ad oram Campaniae XXXI, 37, 1. 40, 1.
Αἰνείας, Troianus II, 2. 3, 2. III, 5, 1. XI, 20, 5. XVI, 29, 2. *Αἰνεάδαι* = Romani XXVIII, 12, 6. 7.
Αἶνος, Thraciae oppidum L, 11, 1.
Αἴριοι L, 11, 2.
Αἰολεῖς X, 26, 1. *Αἰολικός*: *πολισημίτιον* X, 26, 1.
Αἰόλου νῆσοι, insulae prope Siciliam sitae XI, 8, 4.
Αἰπεῖα, Cypri oppidum VII, 26, 3.
Αἰσίων, Atheniensis LVI, 12, 4.
Αἰσχυλῖνος λόφος, *Esquilinus collis* Romae XXXIII, 9, 5.
Αἰσούειος λειμών, in Etruria VIII, 9, 1.
Αἰσχίνης, Atheniensis XXIV, 13, 3.
Αἰσχίνης, Atheniensis orator LVI, 15, 3. 16, 2. 23, 1. 24, 2. laudatur VII, 11, 2 (*or.* 3, 108). LVI, 4, 1 (*or.* 3, 171). 9, 1 (*or.* 3, 152). 12, 4. 22, 2 (*or.* 3, 77).
Αἰσχίνης, Socraticus laudatur XII, 24, 4. 32, 3. XXIV, 25, 6.
Αἰσχύλος, Argivus LXVI, 25, 2. 3.
Αἰσχύλος, Corinthius XVIII, 4, 4.
Αἰσχύλος, poeta tragicus XXXV, 8, 8. XLVII, 8, 3. laudatur I, 1, 2 (*Sept.* 378. 417). 29, 5 (*frgm.* 52). II, 9, 6 (*Suppl.* 223). X, 14, 1 (*Pers.* 347 *sqq.*). XXIV, 3, 4 (*Sept.* 574). XLV, 1, 1 (*fr.* 196). LIX, 35, 2 (*fr.* 349).
Αἴσων, Macedoniae fluvius XIX, 16, 5.
Αἴσωπος, fabularum scriptor VII, 6, 3. 28, 1. XXI, 34, 4. XXXIX, 32, 4. laudatur LXVI, 30, 5. 38, 6.
Αἴσωπος, histrio LVII, 5, 3.
Αἰτωλοί XIX, 23, 3. XXV, 13, 7. XXVII, 7, 6. 15, 2. XXVIII, 5, 4. 7, 2. 8, 5. 9, 2. 4. 5. 10, 1. 15. XXIX, 1, 2. 2. 3. XXX, 7, 3. XLVII, 49, 8. LI, 13, 4. LII, 10, 6. 18, 3. LIX, 40, 4. 41, 1. LXVI, 4, 1. 16, 1. 32, 3. 33, 1. 34, 5. 41, 2. 47, 1. 3. 48, 3.
Αἰτωλικός: *πόλεμος* LII, 34, 1. *πταῖσμα* XXXVIII, 6, 3. *πράξεις* LXVI, 31, 1.
Ἀκαδήμεια I, 32, 3. VII, 1, 4. XXVII, 1, 2. XXXIII, 12, 3. XXXV, 13, 8. XXXVI, 42, 2. XXXVII, 1, 3. XLIX, 4, 1. 14, 4. LVII, 3, 1. 4, 1. LX, 80, 2. LXII, 1, 1. 14, 2. 17, 1. 20, 2. 22, 4. 47, 2. 52, 2. 3. LXIII, 2, 2. LXVI, 34, 3.
Ἀκαδημαῖκοι XXV, 22, 1. LXIII, 24, 1. LXVI, 5, 1. *Ἀκαδημαϊκός*: *τρόπος* LVIII, 1, 2.
Ἀκάδημος, Atheniensis I, 32, 3.
Ἀκαμαντίδης, e tribu Attica Aca- mantide XII, 3, 1.
Ἀκάνθιοι, Acanthi Thraciae oppidi incolae XXXII, 1, 1. 18, 1.
Ἀκαοναρία XII, 17, 2. 19, 4. XXX, 6, 2. XLIV, 22, 5. *Ἀκαονᾶνες* V, 18, 4. XLIV, 22, 5. XLVII, 5, 5. 19, 2. LII, 28, 2. LXVI, 50, 5.
Ἀκαστος, Peliae filius XXXIII, 36, 3.
Ἀκέρααι, *Acerrae*, Galliae cisalp. oppidum XXII, 6, 2. 3.
Ἀκαστόδωρος, scriptor laudatur X, 13, 1.
acies Cimbrorum XXXI, 25, 6. 27, 1. Graecorum XXIV, 12, 1. 16. 17, 6. 18, 2. XXVII, 9, 2. 11, 1. Macedonum XXVIII, 8, 3 *sq.* Parthorum XXXIX, 23, 7. 24, 3. 25, 4. Romanorum XXXI, 25, 5. XXXIX, 23, 3. XLVIII, 45, 2 *sq.* LX, 45, 2.
Γάιος Ἀκίλιος, *C. Acilius* XXV, 22, 4. historiae scriptor laud. II, 21, 7.
Μάνιος Ἀκίλιος, *M. Acilius Glabrio* (cos. 562 = 191) XXV, 12, 1. 3. 14, 1. 3. XXVIII, 15, 2 *sqq.* 16, 1. 2. *Μάνιος* XXVII, 17, 4. 21, 6. *Ἀκίλιος* XXXIII, 12, 6.
Μάνιος (Ἀκίλιος), *M. Acilius Glabrio*, trib. pl. XXVIII, 2, 1.
Ἀκίλιος, *Acilius*, Bruti amicus LXIII, 23, 3.
Ἀκίλιος, *Acilius* XLVIII, 16, 1.
Ἄκκα Λαρεντία, *Acca Larentia*, Faustuli uxor II, 4, 3.
Ἀκόντιον, Boeotiae mons XXXIII, 17, 3. 19, 3.
Ἄκουφις, Nysaeus XLVII, 58, 5.
Ἀκράγας, Siciliae oppidum XVIII,

- 35, 2. XXX, 22, 1. *Ἀκραγαντί-
νοι* LXII, 26, 2. *Ἀκραγαντινή*
LXII, 49, 1.
Ἀκραι, Siciliae oppidum LXII,
27, 2.
Ἀκρίλλαι, Siciliae oppidum XXII,
18, 1.
Ἀκροκόρινθος, Corinthi arx
LII, 16, 3. 19, 2. 4. LXVI, 16, 2. 4.
17, 2. 4. 18, 1. 24, 1. 33, 2. 38, 4. 6.
40, 4. 41, 3. 4. 42, 2. 44, 2. 3. 45, 3.
50, 3. 4.
Ἀκρότατος, Cleomenis filius,
Spartanus LI, 3, 4.
Ἀκρότατος, Arei filius, Spartae
rex XXX, 26, 8. 28, 2 sq. LI, 3, 4.
Ἀκρούριον, Phocidis mons
XLIX, 33, 4.
Ἀκρων, Caeninensium rex II, 16,
3. 5. 7. III, 1, 3. XXII, 8, 3.
Ἀκταίων, heros Plataeensium
XXIV, 11, 3.
Ἀκταῖνες δύο XLI, 1, 2.
Ἀκτῆ, Argolidis ora LIX, 25, 1.
LXVI, 40, 4.
Ἀκτιον, Actium, Acarnaniae pro-
montorium XLV, 24, 5. LX, 62, 3.
63, 1. 68, 1. 69, 3. 71, 1. LXIII, 53,
1. 2.
Μάρκος Ἀκύνιος, M. Aquinius
LVII, 27, 1.
Ἀκύνος, Aquinus, Metelli legatus
XLI, 13, 6.
Ἀκύλιοι, Aquillia gens VIII, 3, 3.
4, 1. 2. 5, 1. 2. 7, 1.
Μάνιος Ἀκύλιος, M. Aquilius,
Marii legatus XXXI, 14, 7.
Μάνιος Ἀκύλιος, vid. *Ἀκύλιος*.
Ἀκύλλιος, Aquilius, trib. pl. L,
43, 4.
Ἀκύνιον, Aquinum, Latii oppi-
dum LXVIII, 5, 1.
Ἄλαι, pagus Atticus LX, 70, 3.
Ἄλαῖαι, Boeotiae oppidum
XXXIII, 26, 3. 4. *Ἄλαῖοι*, eius
incolae *ibid.*
Ἄλαζομένιος, mensis Boeotius
XXIV, 21, 2.
Ἄλας, vid. *Σεραθίος*.
Ἄλβα, Alba longa, Latii oppidum
II, 3, 2. 7, 3. 8, 3. 9, 1. 2. 21, 6. 27, 1.
28, 1. III, 1, 2. XLVIII, 60, 2. LX,
60, 2. *Ἄλβανολ* II, 2, 3. 27, 1. XI,
17, 3. *Ἄλβανὸς λίμνη*, lacus Alba-
- nus XI, 3 sq. *Ἄλβανόν*, ager Al-
banus XXXIII, 31, 6. villa Pom-
peii. XLV, 53, 4. 80, 6. LVII, 31,
2. *Ἄλβανόν ὄρος*, Latii mons
XXII, 22, 1.
Ἄλβανολ, Asiae gens XXXVI, 26,
4. XLV, 34, 1. 35, 1. 4. 38, 3. 45, 2.
4. LX, 34, 6.
Λεύκιος Ἀλβῖνος, L. Albinus XI,
21.
Ποστούμιος Ἀλβῖνος, A. Postu-
mius Albinus (cos. 602 = 151), hi-
storiae scriptor XXV, 12, 5.
Ἀλβῖνος, Sp. Postumius Albinus
(cos. 643 = 110) XXXI, 9, 3.
Ἀλβῖνος, A. Postumius Albinus
(cos. 654 = 99) XXXIII, 6, 9.
Ἀλβῖνος, vid. *Βροῦτος*.
Ἀλεᾶς, Bocoetiae locus XXXII,
28, 4.
Ἀλεξάνδρεια, Aegypti oppidum
XXXVI, 2, 5. XLVIII, 48, 2. L,
35, 2. LII, 32, 1. 35, 1. LX, 28, 1. 2.
50, 4. 53, 6. 54, 3. 58, 4. 69, 2. 71, 3.
Ἀλεξανδροεῖς XLV, 49, 6.
XLVII, 26, 2. XLVIII, 49, 5. LII,
37, 3. 39, 2. LX, 3, 6. 29, 2.
Ἀλεξανδρόπολις, Thraciae op-
pidam XLVII, 9, 1.
Ἀλέξανδρος, Antiochensis, M.
Antonii sodalis LX, 46, 3. 48, 1.
Ἀλέξανδρος, M. Antonii ex Cleo-
patra filius LX, 36, 3. 54, 4. 5.
Ἀλέξανδρος, Cassandri filius
XXX, 6, 2. 7, 1. LIX, 36, 2 sqq.
LXI, 5, 2.
Ἀλέξανδρος, Crassi praeceptor
XXXIX, 3, 3.
Ἀλέξανδρος, Crateri filius LXVI,
17, 2. 18, 1.
Ἀλέξανδρος, Demetrii Poliorce-
tae filius LIX, 53, 4.
Ἀλέξανδρος, libertus XLV, 4, 1.
Ἀλέξανδρος I., Macedoniae rex,
Philhellen XXIV, 15, 2 sqq.
XXXV, 14, 2.
Ἀλέξανδρος II., Macedoniae rex,
Amyntae filius XXI, 26, 3.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ III., Macedo-
niae rex, Philippi filius, Magnus
XLVII. — I, 5, 4. XI, 19, 4. 6.
XIX, 8, 1. 12, 5. 6. 23, 5. 27, 3. 31,
3. XXI, 34, 2. XXIV, 11, 9.
XXVIII, 7, 3. 21, 3. XXX, 8, 1. 11,

2. 12, 6. 19, 1. 2. XL, 4, 5. XLII, 1, 2. 3. 2, 1 sqq. 3, 1. 4. 6, 2. 6. 7, 3. 13, 1. 3. 4. 16, 4. 18, 1. XLII, 6, 5. XLIV, 15, 3. 4. XLV, 2, 1. 34, 5. 46, 1. XLVI, 2, 3. XLVIII, 11, 3. XLIX, 9, 6. 17. 18, 1. 4. 5. 21, 1. 2. 22, 3. 4. 29, 1. 30, 1. LII, 31, 2. LVI, 9, 1. 20, 5. 23. 24, 1. 25, 1. 27, 1. LIX, 3, 3. 5, 1. 2. 10, 3. 14, 2. 25, 3. 27, 3. 29, 1. 37, 2. 41, 3. 44, 1. 4. LX, 6, 3. 54, 5. 80, 1. LXI, 4, 1. LXVII, 1, 4. laudatur *ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς* XLVII, 8, 1. 17, 4. 20, 5. 22. 25, 5. 27, 5. 28, 1. 29. 4. 34, 1. (37, 2). 39, 3. 6. 41, 2. 3. 42, 1. 46, 2. 47, 2. 55, 3. 57, 5. 60, 1. 6. 71, 5. XLIX, 17, 6. 18, 4. 21, 1. — *αἱ περὶ Ἀλέξανδρον ἱστορίαι* XXVII, 4, 4. — *ἀλεξανδριστῆς* XLVII, 24, 4.
- Ἀλέξανδρος*, Myndius scriptor laudatur XXXI, 17, 3.
- Ἀλέξανδρος* = Paris I, 34, 2. III, 6, 4. XLVII, 15, 5. LXVII, 19, 2.
- Ἀλέξανδρος*, Persei filius XIX, 37, 3.
- Ἀλέξανδρος*, Pherarum tyrannus XXI, 26 sqq. 31 sqq.
- Ἀλέξανδρος*, Polysperchontis filius XLIX, 33, 1. LIX, 9, 3.
- Ἀλέξανδρος* = Pompeius XLV, 2, 2.
- Ἀλέξανδρος*, Pyrrhi filius XXX, 9, 1.
- Ἀλέξανδρος*, Rhoxanes filius XXX, 4, 2.
- Ἀλέξανδρος*, Thracum dux XIX, 18, 1.
- Ἀλεξᾶς*, Laodicens, M. Antonii sodalis LX, 66, 5. 72, 2. 3.
- Ἀλεξικράτης*, Epirota XXX, 5, 4.
- Ἀλεξιππος*, medicus XLVII, 41, 3.
- Ἀλησία*, *Alesia*, Galliae oppidum XLVIII, 27.
- Ἀλία*, *Allia*, Italiae fluvius XI, 18, 6. *Ἀλιὰς ἡμέρα*, *dies Alliensis* XI, 19, 1. 24, 1.
- Ἀλίαρος*, Boeotiae oppidum XXXII, 28, 2. 3. 29, 5. 6. XXXIV, 4, 2. *Ἀλιάριοι* XXXII, 28, 2. 4. 5. 29, 6.
- Ἀλικαρνασσός*, Cariae oppidum X, 1, 2. XLVII, 17, 1. LIX, 7, 3. *Ἀλικαρνασσεῖς* XXXII, 25, 1. XLIV, 20, 3.
- Ἀλιμούσιοι*, Halimuntis pagi Attici incolae XXXV, 4, 2.
- Ἀλκαῖος*, poeta epigrammaticus XXVIII, 9, 3.
- Ἀλκαῖος*, Sardinianus XLV, 37, 1.
- Ἀλκωνδρος*, Spartanus IV, 11.
- Ἀλκίτας*, Macedo XLII, 5, 1. 2. 8, 4. Perdiccae frater XLVII, 55, 3.
- Ἀλκίτας*, Tharrhypae filius, Epiri rex XXX, 1, 3.
- ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ* XV. XVII. — IV, 16, 3. V, 8, 10. XII, 20, 3. 37, 1. XXI, 4, 2. XXIV, 7, 3. 27, 1. XXXII, 3, 1. 4, 1 sqq. 10, 4. 11, 1. 19, 3. 22, 3. XXXIV, 4, 4. XXXVIII, 9 sqq. XL, 2, 1. 4. XLIV, 3, 1. 2. XLIX, 3, 4. LVI, 1, 1. 27, 5. LVIII, 4, 2. LX, 70, 1. *Ἀλκιβιάδαι* XXVIII, 11, 3.
- Ἀλκιβιάδης* = Leotychides XLIV, 3, 1.
- Ἀλκιδάμας*, rhetor LVI, 5, 5.
- Ἀλκιμένης*, Achaeus LXII, 23, 2.
- Ἀλκιμος*, Atticae promontorium X, 32, 4.
- Ἀλκιμος*, Epirota LIX, 21, 4.
- Ἀλκυαίων*, Amphiarai filius LXVI, 3, 4.
- Ἀλκυαίων*, Atheniensium praetor VII, 11, 2. 29, 1.
- Ἀλκυαίων*, Atheniensis X, 23, 1. XXIV, 25, 7.
- Ἀλκυαιωρίδαι*, gens Attica VII, 30, 4. XV, 1, 1.
- Ἀλκυᾶν*, poeta IV, 28, 5. XXXIII, 36, 3. *Λαζεδαιμόνιος ποιητῆς* laud. IV, 21, 4 (*fr.* 27).
- Ἀλκυήνη*, Herculis mater I, 7, 1. II, 28, 6. XXXII, 28, 5.
- Ἀλκωνεύς*, Antigoni Gonatae filius XXX, 34, 4. 5.
- Ἀλλόβοιγες*, *Allobroges*, Galliae gens LVII, 18, 3. 5.
- Ἀλόνησος*, insula ad oram Thraciae LVI, 9, 5.
- Ἄλπεις*, montes XI, 15, 2. 16, 1. XIII, 2, 1. XIX, 6, 1. XXII, 6, 2. XXXI, 11, 8. 15, 1. 18, 1. 3. 23, 2. 24, 4. XXXIII, 4, 3. XXXVI, 5, 1. XXXIX, 9, 5. 7. XLV, 16, 2. 48, 3. 51, 3. 58, 6. 60, 1. 65, 2. XLVIII, 11, 2. 14, 6. 20, 1. 31, 1. 32, 1. 4. L, 41, 1. LVII, 10, 3. LX, 17, 3. 18, 4. LXIII, 6, 6. LXIV, 5, 1. LXVIII, 5, 1.

- Άλκυος*, Scironis filius I, 32, 5. Megaridis locus *ibid.*
Άλκυος, Siciliae fluvius XVIII, 34, 1.
Άλφῆνος, vid. *Ἐἄρος*.
Άλωπεκῆ, pagus Atticus X, 32, 1. XII, 11, 1. XXIV, 1, 1.
Άλωπεκον, collis Boeotiae XXXII, 29, 7.
Άμαζόνες I, 26 sqq. III, 1, 3. 6, 1. XII, 31, 4. XXXVI, 23, 5. XLV, 35, 3. 4. XLVII, 46, 1. 2. LVI, 19, 3. *Άμαζονικός*: *πέλαι* XLV, 35, 3. *Άμαζόνειον*, locus Athenarum I, 27, 3. Chalcidis I, 27, 5.
Άμαθούσιοι, Amathuntis Cypri oppidi incolae I, 20, 2. 4.
Άμανός, Ciliciae mons XLV, 39, 2. LVII, 36, 4. LIX, 48, 4. *Άμανίδες πύλαι* LIX, 49, 3.
Άμάντιος, *Amantius*, Caesaris amicus XLVIII, 50, 2. 51, 2.
Άμαρνανάδας Φέρεκλος I, 17, 5.
Άβιθόριξ, Gallorum rex XLVIII, 24, 1.
Άβουστος, vid. *Φάβιος*.
Άβρακία, Acarnaniae oppidum XII, 17, 2. XXX, 6, 2. 8, 5.
Άβρωνες, gens Celtica XXXI, 15, 4. 5. 19, 2 sqq. 20, 1. 2.
Άβειρίας, Atheniensis X, 14, 3. *Άβειρία* XXVI, 2, 2.
Άβειρίας, Phocensis XXX, 29, 6.
Άμερία, *Ameria*, Umbriae oppidum XXXI, 17, 4.
Άμηστοίς, Artoxerxis II. filia LXV, 23, 4. 27, 4.
Άμίλκας, *Hamilcar*, Karthaginensis XVIII, 25, 2. *Άμίλκας Βάοκας* XXV, 8, 8. *Βάοκας* XIII, 17, 1.
Άμισός, Ponti oppidum XXXVI, 14, 3. 15, 1. 19. 32, 4. 33, 3. XLV, 38, 1. 42, 2. *Άμισηνοί* XXXVI, 19, 5. 32, 5.
Άμμων = Iuppiter XXXII, 20, 4. 5. 25, 3. XXXV, 18, 6. XXXVIII, 13, 1. XLVII, 3, 1. 26, 6. 27, 3. 47, 7. 50, 6. 72, 2.
Άμμων, Iovis ex Pasiphae filius LI, 9, 2.
Άμμόνιος, philosophus, Plutarchi magister X, 32, 5.
Άμναῖος L, 19, 5.
Άμοιβέας, citharoedus LXVI, 17, 4.
Άμοργάοτος, Spartanus VII, 10, 4. XXIV, 17, 2 sqq.
Άμοργός, insula maris Aegaei LIX, 11, 3.
Άμούλιος, *Amulius*, Albae rex II, 3 sq. 6 sqq. 21, 6. III, 1, 2.
Άμύκλα, Lacaena IV, 16, 3. XV, 1, 2.
Άμύκλας, Daphnes pater LI, 9, 3.
Άμύντας, Macedo XLVII, 20, 1. 2.
Άμύντας, Macedo alius LVI, 18, 2.
Άμύντας, Lycaonum et Galatarum rex LX, 61, 2. 63, 3.
Άμφάρης, Spartanus LI, 18, 3. 4. 19, 2. 4. 20, 2. 5. 21, 1.
Άμφιάραιος XXIV, 3. 4. *Άμφιάρως* 19, 1. 2. LXVI, 3, 4.
Άμφίδιος, vid. *Τύλλος*.
Άμφιθεός, Thebanus XXXII, 27, 1.
Άμφικράτης, rhetor XXXVI, 22, 5.
Άμφικτύονες VII, 11, 1. XXV, 12, 5. XXXIII, 12, 4. 6. *Άμφικτυονία* X, 20, 3. *Άμφικτυονικός*: *δική* XXXV, 8, 4. *συνέδρια* X, 20, 3.
Άμφιλοχία, Acarnaniae regio XXX, 6, 2.
Άμφιπολις, Thraciae oppidum IV, 25, 5. XIX, 23, 5. 24, 1. XXXV, 8, 2. XXXVIII, 9, 3. 10, 3. XLV, 74, 1.
Άμφισσα, Locridis oppidum LVI, 18, 1. *Άμφισσεῖς* LX, 28, 2.
Άμφιτροπή, pagus Atticus XXIV, 26, 2.
Άμφιτρούων XXXII, 28, 5.
ἀναγραφαὶ archontum Atticorum XXIV, 5, 7. *Λακωνικαί* XLIV, 19, 6.
Ἀναῖτις, vid. *Ἄρτεμις*.
Ἄρακες = Dioscuri I, 33, 2. V, 13, 6.
Ἀνακρέων, poeta XII, 2, 1. 27, 3.
Ἀναξαγόρας, Clazomenius philosophus X, 2, 3. XII, 4, 4. 5, 1. 6, 8, 1. 16, 5 sqq. 32, 1. 3. XXXII, 12, 2. 4. XXXVIII, 23, 2. 3.
Ἀναξανδρίδης, Delphicus scriptor laudatur XXXII, 18, 2.
Ἀνάξαρχος, Abderita, sophista XLVII, 8, 4. 28, 2. 3. 52.
Ἀναξήνορες κithαρῶδοι LX, 24, 2.

- Ἀναξίδαμος*, Chaeronensis XXXIII, 17, 6. 19, 5.
Ἀναξίλαος, Byzantius XV, 31, 2.
Ἀναξίλας, Spartanus VII, 10, 4.
Ἀναξιμένης, rhetor LVI, 28, 3. LVIII, 2, 2.
Ἀναξώ, Troezenia I, 29, 1. III, 6, 1.
Ἀναπος, Siciliae fluvius XVIII, 21, 2. LXII, 27, 2.
Ἀναφλύστιοι, Anaphlysti pagi Attici incolae XXXV, 17, 4.
Ἀνάχαρος, Scythia VII, 5.
Ἀνδοκίδης, Atheniensis orator XV, 21. XXXVIII, 13, 2. laudatur ἐν τῷ πρό: τοὺς ἑταίρους X, 32, 3.
Ἀνδρόγευς, Minois filius I, 15, 1. 16, 1. III, 1, 4.
Ἀνδροκλείδας, Thebanus XXI, 5, 1. 3. 6, 2. XXXII, 27, 1.
Ἀνδροκλείδης, Epirota XXX, 2, 1.
Ἀνδροκλείδης, Spartanus XXXII, 8, 3.
Ἀνδροκλείων, Epirota XXX, 2, 2.
Ἀνδροκλῆς, Atheniensis XV, 19, 1. 2.
Ἀνδροκόττος, Indorum rex XLVII, 62, 2. 4.
Ἀνδροκοράτης, heros Plataeensium XXIV, 11, 3. 7.
Ἀνδροκύδης, Cyzicenus pictor XXI, 25, 5.
Ἀνδρομάχη, Hectoris uxor XXI, 29, 5. XLVII, 51, 5. LXIII, 23, 2. 3.
Ἀνδρόμαχος, Carrhensis XXXIX, 29, 2 sqq.
Ἀνδρόμαχος, Tauromenii tyrannus XVIII, 10, 4. 11, 2.
Ἀνδρόνικος, Rhodius XXXIII, 26, 1.
Ἄνδρος, insula maris Aegaei XII, 11, 5. XV, 35, 1. XXI, 2, 2. Ἄνδριοι X, 21, 1.
Ἀνδροτίων, Atheniensis LVI, 15, 2.
Ἀνδροτίων, historiae scriptor laudatur VII, 15, 4 (fr. 40).
Ἄνδρων, Halicarnassensis scriptor laudatur I, 25, 5.
Ἀνθεμίων, Atheniensis XV, 4, 5. XVI, 14, 4.
- Ἀνθεμόκριτος*, Atheniensis XII, 30, 3 sq.
Ἀνθεστηριών, mensis Atticus XXXIII, 14, 6. LIX, 26, 1. 2. LXVI, 53, 4.
Ἀνθηδών, Boeotiae oppidum XXXIII, 26, 4.
Ἀνθώ, Amulii filia II, 3, 3.
Ἀνίης, Anio, Italiae fluvius II, 3. VIII, 21, 6. XI, 41, 1. XVI, 6, 1. Ἀνιηρός XLVIII, 58, 4.
Λεύκιος Ἀνίκιος, L. Anicius, praetor XIX, 13, 2.
 animae doctrina II, 28, 6 sqq.
Λεύκιος Ἀννάλιος, L. Annalius, Crassi adversarius XL, 2, 2.
 anni ratio apud Acarnanes V, 18, 4. apud Aegyptios *ibid.* apud Arcades *ibid.* apud Romanos V, 18, 19.
Ἄννιβας, Hannibal, Karthaginensis XII, 2, 4. XIII, 2 sqq. XIX, 7, 2. XXI, 2, 5. XXII, 1, 3. 9, 1 sqq. 24 sqq. XXIII, 1, 4. 5. 7. 2, 2. 3. 1. XXV, 1, 6. 12, 1. XXVI, 5, 4. XXVIII, 1, 3. 3, 3. 9, 6. 7. 13, 4. 20. 21. XXX, 8, 2. XXXVI, 31, 3. 32, 3. XLI, 1, 4. 5. 23, 2. XLIV, 15, 4. LIII, 1, 2. LXVIII, 15, 5. Ἄννιβαϊκός: πόλεμος II, 22, 4. ἄννιβίσειν XXII, 10, 1. 3.
Γάιος Ἄννιος, C. Annius Luscus, propraetor Hispaniae XLI, 7.
Ἄννιος, P. Annius, trib. mil. XXXI, 44, 3. 4.
Τίτος Ἄννιος, T. Annius Luscus (cos. 600 = 153) LIII, 14, 4. 5.
Ἄννιος Γάλλος, Annius Gallus, Othonis praetor LXVIII, 5, 3. 7. 1. 8, 4. 13, 1. 3.
Ἄννιος, vid. *Μίλων*.
 annuli XVIII, 31, 3. XXXI, 10, 5. XXXIII, 3, 4. XXXVI, 3, 1. XLV, 80, 5. XLVII, 2, 2. LXV, 18, 1.
Ἄννων, Hanno, Karthaginensis XVIII, 19, 1.
 Anonymorum scriptorum verba laudantur I, 1, 1. 22, 5. 32, 5. IV, 20, 2. VII, 20, 5. X, 1, 1. 8, 3. XV, 4, 3. XXI, 29, 6. XXIV, 4, 2. XXXI, 45, 3. XXXIII, 2, 1. XXXIV, 1, 2. 3, 1. 4, 4. XXXV, 6, 5. 18, 3. XXXVI, 1, 3. 12, 1. XXXVIII, 11, 3. XL, 3, 6. XLV, 53, 6. XLVII,

- 53, 4. L, 73, 2. LII, 8, 4. LVI, 9, 4. LXVI, 1, 1.
- Ἀρταγόρας*, Chius XXIV, 23, 5.
- Ἀρταῖος*, gigas I, 11, 1. XLI, 9, 3, 4.
- Ἀρταλκίδας*, Spartanus IV, 13, 6. XXI, 15, 2. 30, 4. XLIV, 23, 1. 2. 26, 2. 31, 5. 32, 1. LXV, 21, 4. 5. 22, 1. 3.
- Ἀντεμνα*, *Antemnae*, Sabinorum oppidum II, 17, 1. XXXIII, 30, 1.
- Ἀρτήνωρ* V, 8, 9.
- Ἀρτιγένης*, Macedo, argyraspidum praefectus XLII, 13, 2. 3. 16, 1. ὁ ἑτεροφθαλμος XLVII, 70, 3.
- Ἀρτιγένης*, scriptor laudatur XLVII, 46, 1.
- Ἀρτιγενίδας*, tibicen LIX, 1, 6.
- Ἀρτιγόρεια* = Mantinea LXVI, 45, 6.
- Ἀρτιγόρη*, Philippi ex Berenice filia XXX, 4, 4. 5, 1. 6. 6, 1. 9, 1.
- Ἀρτιγόρη*, Pynnaea XLVII, 48, 3. 49, 1.
- Ἀρτιγονίς*, tribus Attica LIX, 10, 4.
- Ἀρτιγονος*, Philippi filius, Cyclops XIX, 8, 1. XX, 1, 1. XXI, 1, 1 sq. 2, 2. XXX, 4, 2. 8, 2. 26, 2. 34, 4. XLI, 1, 4. XLII, 3, 2. 3. 8-19. XLIII, 2, 2. XLVII, 77, 2. XLIX, 29, 1. 30, 5. LIX, 2, 1. 3-8. 10, 3. 11. 1. 12, 2. 17, 3 sqq. 18, 1. 19. 22, 4. 28, 1. 2. 29, 2. 4. 30, 1. 31, 4. 46, 5. LXI, 1, 1. *Ἀρτιγονιζός*: βασιλεία LXVI, 54, 3. *Ἀρτιγονίδες φιάλαι* XIX, 33, 2. *Ἀρτιγόρεια* sacra LII, 16, 5.
- Ἀρτιγονος ὁ Γονατᾶς*, Macedoniae rex, Demetrii Poliorcetae filius XIX, 8, 1. XXX, 26. 29, 6. 30, 1. 31 sqq. LIX, 39, 3. 40, 1. 2. 51, 1. 2. 53, 1. 3. 4. LXVI, 4, 3. 9, 3. 12, 2. 15, 1. 17, 1. 18, 1. 23, 4. 24, 3. 25, 6. 26, 1. 34, 1.
- Ἀρτιγονος ὁ Δώσων*, Macedoniae rex, Demetrii Cyrenensis filius XVI, 11, 3. XIX, 8, 2. XXVII, 6 sq. 8, 3. LII, 16, 3. 17, 1. 19, 4. 20. 21. 22, 7. 23, 1. 2. 25-30. 31, 2 sqq. 32, 2. 34, 1. 36, 4. LXVI, 38, 6. 7. 41-47.
- Ἀρτιγονος*, Iudaeorum rex LX, 36, 2.
- Ἀρτιγονος*, scriptor laudatur II, 17, 3. 5.
- Ἀρτικαίων*, Caesaris liber LVII, 39, 4. 5.
- Ἀρτικλείδης*, scriptor laudatur XLVII, 46, 1.
- Ἀρτικράτης*, Spartanus XLIV, 35, 1. 2.
- Ἀρτίκυρα*, meretrix LIX, 24, 1.
- Ἀρτίκυρα*, Phocidis oppidum LX, 68, 4.
- Ἀρτίλλιβανος*, Syriae mons XLVII, 24, 6.
- Ἀρτίλοχος*, poeta XXXII, 18, 4.
- Ἀρτίμαχος*, Colophonius poeta XVIII, 36, 2. XXXII, 18, 4. 5. Tejus, ἐποποιός II, 12, 2.
- Ἀρτιον*, *Antium*, Latii oppidum XIII, 2, 3. XVI, 22, 1. 26, 1. 39, 1. LXIII, 21, 1. *Ἀρτιάται* II, 14, 6. XVI, 9, 4. 13, 3. 19, 1 sq. 20, 3. 39, 2. *Ἀρτίας*, vid. *Βαλέσιος*.
- Ἀρτιόπη*, Amazon I, 26 sqq. III, 6, 1.
- Ἀρτιόρεια ἡ ἐπὶ Δάγυρς*, Syriae oppidum XXXVI, 21, 1. XLV, 40, 1. L, 13, 1. LIX, 32, 2. *Ἀρτιορεῖς* LX, 46, 3. LXVII, 13, 4.
- Ἀρτιόρεια ἡ Μυθδορκιή*, Mesopotamiae oppidum XXXVI, 32, 3.
- Ἀρτιορῖς*, tribus Attica XXIV, 1. 3. 5, 3.
- Ἀρτιόρως*, Ascalonita, philosophus academicus XXXVI, 42, 3. 4. LVII, 4, 1. 3. LXIII, 2, 2. laudatur ἐν τῇ περὶ θεῶν γραφῇ XXXVI, 28, 7.
- Ἀρτιόρως*, Atheniensis XV, 10, 1. 35, 4 sqq. XXXII, 5, 1. XXXIV, 4, 4.
- Ἀρτιόρως*, Commagenus LX, 34, 2 sqq.
- Ἀρτιόρως* I. Soter, Seleuci filius, Syriae rex LIX, 29, 3. 31, 3. 38. 50, 6. 51, 3.
- Ἀρτιόρως* III. Magnus, Syriae rex XIX, 4, 1. 7, 2. XXV, 12, 1. 13, 1. 14, 1. XXVI, 2, 2. 5, 1. XXVII, 16, 1. 17, 1 sqq. XXVIII, 9, 6. 10, 1. 12, 1. 15, 1. 3. 16, 1. 17, 4. 5. 20, 2. XXXIII, 12, 6. XXXVI, 11, 4. 31, 3. XXXIX, 26, 6. *Ἀρτιορῖζός*: πόλεμος XXVIII, 9, 7. 18, 1.
- Ἀρτίπατρος*, Macedo XI, 19, 5. XXVI, 2, 4. XLII, 3, 3 sqq. 5 sq.

- 8, 2 sqq. 12, 1. XLIV, 15, 4. XLVII, 11, 4. 20, 5. 39, 6. 7. 46, 2. 47, 2. 49, 8. 55, 3. 57, 5. 68, 3. 71, 5. 74, 1. 2. 77, 2. XLIX, 1, 1. 2. 17, 6. 23, 4. 25, 3. 26. 27. 28, 4. 29, 2. 3. 30. 31. LI, 2, 2. 3, 2. LVI, 27, 1. 2. 28, 2. 4. 29, 1. 4. 5. 30, 1. 31, 3. LVIII, 4, 2. 5. LIX, 14, 2. 37, 3. LXI, 1, 3. laudatur *ἐν ἐπιστολῇ* XVII, 3, 2.
- Ἀντίπατρος*, Cassandri filius XXX, 6, 2 sq. LIX, 36, 1. 37, 2.
- Ἀντίπατρος*, Tarsensis, philosophus stoicus XXXI, 46, 2. LIII, 8, 5.
- Ἀντίπατρος*, Tyrius, philosophus stoicus L, 4, 1.
- Ἀντισθένης*, Socraticus IV, 30, 6. XII, 1, 5. laudatur XV, 1, 2.
- Ἀντιστία*, *Antistia*, Appii Claudii Pulchri uxor LIII, 4, 2.
- Ἀντιστία*, *Antistia*, Pompeii uxor XLV, 4, 2. 9, 2.
- Ἀντίστιος*, C. *Antistius Vetus* LXIII, 25, 1.
- Ἀντίστιος*, P. *Antistius*, Pompeii socer XLV, 4, 2. 3. 5. 9, 3.
- Ἀντιφάνης*, comicus LVI, 4, 4. laudatur 9, 5 (*fr. Νεοττίδος* 2).
- Ἀντιφάτης*, Atheniensis X, 18, 2.
- Ἀντίφιλος*, Atheniensis XLIX, 24, 1. 25, 3.
- Ἀντιφῶν*, orator XXXVIII, 6, 1. laudatur *ἐν λουδογραφίαις* XV, 3. alius, ut videtur, laudatur LX, 28, 1.
- Ἀντιφῶν*, proditor LVI, 14, 4.
- Ἀντιφῶς*, Spartanus, Lycurgi filius IV, 31, 4.
- antrum in Hispania situm describitur XXXIX, 4, 4. 5.
- Κόιντος Ἀντύλλιος*. Qu. *Antyllus* LIV, 13, 3. 4. 14, 1. 3. LV, 5, 1.
- Ἀντύλλος*, M. *Antonius Antyllus*, M. Antonii ex Fulvia filius LX, 28, 4. 71, 3. 81, 1. 87, 1.
- Ἄντων*, Herculis filius LX, 4, 1.
- Ἀντωνία*, *Antonia*, M. Antonii ex Octavia filia LX, 87, 3.
- Ἀντωνιάς*, navis Cleopatrae LX, 60, 3.
- Ἀντώνιοι*, *Antonia gens* LVII, 49, 4. LX, 4, 1.
- Μάρκος Ἀντώνιος ὁ ῥήτωρ*, M. *Antonius Orator* XXXI, 44. LX, 1, 1.
- Ἀντώνιος ὁ Κρητικός*, M. *Antonius Creticus*, M. Antonii Oratoris filius XLV, 24, 7. LX, 1, 1.
- Γάιος Ἀντώνιος*, C. *Antonius Hybrida*, M. Antonii Oratoris filius (cos. 690 = 63) LVII, 11. 12, 3. 4. 16, 4. 22, 5. LX, 9, 2.
- Γάιος Ἀντώνιος*, C. *Antonius*, M. Antonii Cretici filius LX, 15, 3. 22, 4. LXIII, 25, 2. 26, 2 sqq. 28, 1.
- Λεύκιος Ἀντώνιος*, L. *Antonius*, M. Antonii Cretici filius (cos. 712 = 41) LX, 15, 3. 30, 1.
- Μάρκος ΑΝΤΩΝΙΟΣ*, M. *Antonius Triumvir*, M. Antonii Cretici filius LX. LXI. — V, 20, 2. XIX, 38, 1. XLV, 58, 1. 4. 59, 2. 69, 1. XLVIII, 30, 2. 3. 31, 2. 39, 1. 44, 1. 51, 2. 61, 2. 62, 5. 63, 7. 66, 3. 67, 2. 3. 69, 7. L, 73, 3. LVII, 24, 4. 42, 2. 3. 43. 45—49. LIX, 1, 7. LXIII, 8, 1. 17—23. 27. 29, 5. 7. 38, 2. 41, 1. 42, 3. 45, 1. 46, 2. 47, 1. 50. 53, 3. LXIV, 4, 2. 5, 1. laudatur LX, 2, 2. *ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Φιλιππίκους ἀντιγραφαῖς* LVII, 41, 4. *Ἀντωνεῖος*: *κολοσσός* LX, 60, 3.
- Ἀντώνιος*, *Iulus Antonius*, M. Antonii Tr. ex Fulvia filius LX, 87, 1. 3.
- Ἀντώνιος Ὀρωραῖος*, *Antonius Honoratus*, trib. mil. LXVII, 14, 1.
- Πόπλιος Ἀντώνιος*, P. *Antonius* XLVIII, 4, 1. 2.
- Ἀντώνιος*, L. *Antonius Saturninus* XIX, 25, 3.
- Ἀντώνιος*, *Antonius*, Sertorii percussor XXI, 26, 5.
- Ἄνντος*, Atheniensis XV, 4, 5 sqq. XVI, 14, 4.
- Ἀξιός*, Macedoniae fluvius LIX, 42, 2.
- Ἄξιος* LVII, 25, 4.
- Ἀξιοχός*, Milesius XII, 24, 2.
- ἄξονες*, Solonis legum tabulae VII, 19, 3. 23, 3. 24, 1. 25, 1. 2.
- Ἀόλλιος*, Romuli filius II, 14, 7.
- Ἀευντινός λόφος*, *Aventinus mons* Romae V, 15, 3. LIV, 15, 1. *Ἀευντινός* II, 9, 4. 20, 5. 23, 3.
- aves II, 4, 2. 9, 5 sqq. IV, 20, 6. V, 8, 5. XI, 27, 2. XII, 13, 10. XV, 10, 1. XXXI, 17, 3. 36, 6. XXXIII, 7, 2. XXXVIII, 13, 3. XLV, 25, 6.

- XLVII, 25, 3. 26, 5. 27, 2. 33, 2.
LIII, 17, 1. 3. LVII, 47, 5. 6. LX,
33, 3. 60, 3. LXII, 24, 4. 5. LXIII,
37, 4. 39, 3. 48, 2. LXV, 10, 3. 19,
3. LXVI, 30, 5.
Ἀπάμα, Artabazi filia, Ptolemaei
Lagi uxor XLII, 1, 3.
Ἀπάμα, Artoxerxis II. filia LXV,
27, 4.
Ἀπάμα, Seleuci uxor LIX, 31, 3.
Ἀπελλῆς, Macedo LXVI, 48, 1.
Ἀπελλῆς, pictor XLVII, 4, 2. LIX,
22, 3. LXVI, 13, 1. 2.
Ἀπελλικῶν, Teius XXXIII, 26, 1.
Ἀπεραντοί, Aperantiae Thessa-
liae oppidi incolae XXVIII, 15, 4.
Ἀπήμαντος, Atheniensis LX, 70,
1. 2.
Ἄπης, deus Aegyptiorum LII, 34, 3.
Ἀποθέται, locus in Taygeto IV,
16, 1.
Ἀπολλόδωρος, Atheniensis LVI,
15, 1. LVIII, 3, 5.
Ἀπολλόδωρος, Babylonis prae-
fectus XLVII, 73, 2.
Ἀπολλόδωρος, Phalereus, So-
cratis sodalis L, 46, 1.
Ἀπολλόδωρος, scriptor laudatur
IV, 1, 2.
Ἀπολλόδωρος, Siculus XLVIII,
49, 1.
Ἀπολλόθεμις, scriptor laudatur
IV, 31, 4.
Ἀπολλοκράτης, Dionysii minoris
filius LXII, 37, 2. 51, 1. 56, 1.
Ἀπολλοφάνης, Cyzicenus XLIV,
12, 1.
Ἀπόλλων I, 18, 1. 22, 4. V, 4, 5.
XXVIII, 1, 1. 12, 7. 16, 3. XXXII,
26. XXXIII, 22, 3. 29, 6. 32, 2.
XXXVI, 23, 6. XLV, 24, 5. XLVII,
24, 3. L, 4, 1. LI, 9, 3. LVII, 47, 5.
LXII, 23, 3. LXIII, 24, 5. LXVI,
7, 2. 40, 2. *δαμνηφόρος* X, 15, 2.
Δελφίνιος I, 14, 1. *Θούριος* XXXII,
17, 4. *Ἰομήριος* VII, 4, 3. *Ἄνχειος*
XXX, 31, 3. 32, 5. *πατοῦος* XV, 2,
5. *Πύθιος* XIX, 15, 6. XXXIII, 29,
6. *Τεγυραῖος* XXI, 16, 3.
Ἀπόλλων, Luculli coenaculum
XXXVI, 41, 5. 6.
Ἀπολλωνία, Epiri oppidum
XXXIII, 27, 1. XLVIII, 37, 2. 38,
1. LVII, 43, 6. LX, 16, 1. LXIII,
22, 2. 25, 2. 26, 2. 5. *Ἀπολλωνιά-
ται* LXIII, 26, 2.
Ἀπολλωνία, Mysiae oppidum
XXXVI, 11, 3.
Ἀπολλωνία, Siciliae oppidum
XVIII, 24, 2.
Ἀπολλωνίδης, Demetrii Polior-
cetae sodalis LIX, 50, 2. 4.
Ἀπολλωνίδης, philosophus stoi-
cus L, 65, 6. 66, 4. 69, 1.
Ἀπολλώνιον LXVI, 40, 4.
Ἀπολλώνιος, Molonis filius, rhe-
tor XLVIII, 3, 1. LVII, 4, 4. 5.
Ἀπολλώνιος, Zenodotiae tyran-
nus XXXIX, 17, 3.
Ἀπόνιος, *Aponius*, LXVII, 8, 5.
Ἀπορία, dea X, 21, 1.
Ἀεύκιος Ἀπουλήιος, *L. Appuleius*
XI, 12, 1.
Ἀπουλία, *Apulia*, Italiae regio
XXII, 24, 3.
ἀποφράδες ἡμέραι II, 21, 3. XI,
19. XV, 34, 1. XXXVI, 27, 7.
XLVII, 14, 4.
Ἀπρία ὁδός, *via Appia* XLVIII,
5, 5.
Ἄπριοι, *Appii* XIX, 38, 3.
Ἄπριος Κλαύδιος, *Appius Clau-
dius Sabinus* (cos. 258=495) XVI,
19, 2. *Ἄπριος Κλαῦσος* VIII, 21,
2 sqq.
Ἄπριος Κλαύδιος, *Appius Clau-
dius Caecus* (cos. 446=307) XXX,
18, 5 sqq.
Ἄπριος, *Appius Claudius Pulcher*
(cos. 541=212) XIV, 2, 1. XXII,
13, 1. 14, 3.
Ἄπριος, *Appius Claudius Pulcher*
(cos. 576=177) VIII, 7, 5.
Ἄπριος Κλαύδιος, *Appius Clau-
dius Pulcher* (cos. 610=143) XIX,
38, 3 sq. LIII, 4, 1. 2. 9, 1. 13, 1.
Ἄπριος Κλαύδιος, *Appius Clau-
dius Pulcher* (cos. 699=54) XXXVI,
19, 1. 21, 1. 6. 7. 23, 2. 29, 6. XLV,
57, 4. XLVIII, 21, 2.
Ἄπριος Κλαύδιος, *Appius Clau-
dius Pulcher*, Sullanus XXXIII,
29, 3.
Μάροκος Ἄπριος, *M. Appius* LVII,
26, 8.
Ἀπρίλιος, *Aprilis*, mensis Roma-
nus II, 4, 3. V, 19, 2. *Ἀπρίλιαι εἰ-
δοί*, *idus Aprilis* II, 23, 6.

- Ἀπτεροῖοι*, Apterac Cretae oppidi incolae XXX, 30, 4.
αὐαὲ καλίδαι XXXI, 19, 2. XXXIII, 26, 3. *αὐαὲ δὲκτιο* VII, 23, 5. X, 31, 1. XVI, 1, 1. XXV, 19, 1.
Ἀραβία XLV, 38, 2. 42, 1. 45, 2. XLVII, 68, 1. LX, 36, 2. 37, 2. 61, 2. *Ἀραβες* I, 5, 2. XXXVI, 21, 4. 25, 5. 6. 26, 4. 29, 5. XXXIX, 21, 1. 22, 5. 28, 4. 29, 4. 31, 7. XLV, 39, 2. 41, 1. XLVII, 24, 6. LIX, 7, 1. LX, 27, 3. 69, 3. *Ἀραβικός: κόλπος* LX, 69, 3. *βασιλεῖς* XXXVII, 3, 2.
αραε II, 14, 3 sq. IV, 18, 1. VII, 12, 1. X, 17, 1. 24, 3. XII, 13, 8. 32, 2. XVI, 33, 1. XVIII, 16, 4. XXIV, 19, 6. 20, 4. 6. XXXII, 18, 3. XXXV, 13, 6. XXXVIII, 13, 2. XLI, 22, 2. XLIV, 6, 6. XLVII, 62, 4. LI, 18, 2. LII, 10, 4. LVI, 27, 6. 29, 5. 30, 1. LVII, 20, 1. LIX, 10, 4. 12, 3.
Ἀρακος, Spartanus XXXII, 7, 2.
Ἀράξης, Armeniae fluvius XXXVI, 26, 4. XLV, 33, 1. 34, 2. 3. LX, 49, 3. 52, 2.
Ἀραο, Arar, Galliae fluvius XLVIII, 18, 2. 26, 1.
Ἀράτειον, Sicyonis locus LXVI, 53, 4.
Ἀρατήριον, locus Atticae prope Gargettum I, 35, 3.
ΑΡΑΤΟΣ, Sicyonius LXVI. — XXVII, 1, 3. 8, 1 sqq. LI, 13, 4. 15. LII, 3, 4. 4, 1 sqq. 5, 1. 6, 2. 12, 1. 14, 1. 15, 1. 16, 1. 6. 17. 19. 20, 3. 4. 25, 2. historiae scriptor laudatur LII, 17, 2. 19, 2. *ἐν τοῖς ὑπουνήμασι* LXVI, 32, 3. 33, 2. 38, 4.
Ἀρατος ὀνεώτερος, Arati Sicyonii filius LXVI, 49, 1. 50, 1. 51, 2. 54, 1.
Ἀραχωσία, Persiae regio XLII, 19, 2.
Ἀρβάκης, Medus LXV, 14, 2.
Ἀρβηλα, Assyriae oppidum XI, 19, 3. XLVII, 31, 3. *Ἀρβηλίτις* XLV, 36, 2.
Ἀργᾶς, Demosthenis cognomen LVI, 4, 5.
Ἀργας, poeta LVI, 4, 5.
argentifodinae X, 4, 1. XXXVIII, 4, 2.
Ἀργιλεωνίς, Brasidae mater IV, 25, 5.
Ἀργινοῦσαι, insulae prope Lesbum XII, 38, 1. XXXII, 7, 1.
Ἄργος X, 23, 1. XII, 2, 1. XV, 12, 2. 15, 2. 23, 1. XXI, 24, 1. XXVII, 12, 2. 18, 3. XXVIII, 12, 2. XXX, 30 sqq. XLV, 24, 5. LII, 17, 1. 2. 4. 18, 1. 19. 20, 3. 21. 25, 3. 4. 26, 2. LIX, 25, 1. 2. LXVI, 2, 3. 3, 1. 5, 3. 6, 2. 4. 25, 2. 27, 1. 28, 4. 29, 1. 4. 35, 1. 39, 1. 44, 2. 3. 45, 3. *Ἀργεῖοι* IV, 7, 2. X, 20, 3. XV, 12, 2. 14, 3. 15, 1. 19, 3. XVII, 2, 2. XVIII, 4, 1. XXI, 24, 4. XXX, 31, 2 sqq. XXXII, 1, 2. 22, 1. XXXVIII, 10, 4. 6. 8. XLIV, 18, 1. 2. 21. 31, 6. LII, 20, 3. 21, 1. 25, 4. 5. 26, 1. LXVI, 25, 1. 4. 27, 1. 28, 4. 35, 3. 39, 4. 44, 2. 3. *Ἀργεῖα* = Argolis LII, 25, 4. — *Ἀργολίς* = Argiva XXV, 24, 5. = Argolis XLIV, 31, 6. *Ἀργολίς χώρα* LXVI, 28, 1. *Ἀργολικός: ἀσπίδες* II, 21, 1. *Ἀργολική* = Argiva XIX, 8, 7. *Ἀργολική* = Argolis LII, 4, 4. 23, 3.
ἀργυροσπίδες, exercitus Macedonici pars XLII, 13, 2. 16, 1. 3. 17, 1. 18, 1. 19, 2.
Ἀργώ, navis I, 19, 4.
Ἀρδεᾶται, Ardeates, Ardeae Latii oppidi incolae XI, 17, 3. 23, 2 sqq. 24, 1. 2.
Ἀρδηττός, collis Athenarum I, 27, 4.
Ἀρέθουσα, Syriae oppidum LX, 37, 1.
Ἄρειος, philosophus LX, 80. 81, 2.
Ἀρεταῖος, Dionis filius, Syracusanus LXII, 31, 1.
Ἀρετή, Dionysii maioris filia, Dionis uxor XVIII, 33, 2. LXII, 6, 1. 21, 3. 31, 1. 51. 58, 4.
Ἀρετή = Virtus XXII, 28, 1.
Ἀρεύς I., Spartae rex XXX, 26, 8. 27, 1. 29, 6. 30, 2. 32, 2.
Ἀρεύς II., Spartae rex LI, 3, 4.
Ἄρης I., 5, 3. II, 2, 3. 4, 2. 3. 29, 1. IV, 20, 5. V, 7, 4. 19, 2. 5. VI, 2, 3. XI, 32, 4. XIII, 2, 3. XXI, 19, 2. XXII, 8, 5. 21, 2. 30, 5. XXIV, 19, 6. XXVIII, 9, 2. XXXIII, 19, 5. XXXV, 7, 4. XLIV, 14, 2. LIX, 42, 5. LXI, 3, 2. *Ἄρης Μακεδών* = Philippus LVI, 30, 5. *Ἄρεος παῖς* = Marius minor XXXI, 46, 6.

- Ἀρήιος* = Marcellus XXII, 1, 1.
Ἀρήιοι = Mamertini XXX, 23, 1.
Ἀρήιος Φρίαμβος XXII, 22, 3. —
Ἄρειος πάγος VII, 19, 22, 3, 31,
 2. X, 10, 4. XII, 7, 6, 9, 3. XXXV,
 10, 7, 15, 2. XLIX, 16, 3. LVI, 14,
 4, 26, 1. LVII, 24, 5. *Ἄρεοπαγίται*
 VII, 19, 2, 4. — *Ἄρειον πεδῖον*,
campus Martius Romae VIII, 8, 1.
 XLV, 53, 4. XLVIII, 23, 4. LVII,
 44, 4. *Ἄρεος πεδῖον* XXXIII, 38,
 4. XXXVI, 43, 2.
Ἀρθμιάδας, Spartanus IV, 5, 4.
Ἀρθμιος, Zelita X, 6, 3.
Ἀριάδνη, Minois filia I, 19, 20, 21,
 23, 3, 29, 2. III, 1, 5, 6, 1.
Ἀριαῖος, Cyri minoris familiaris
 LXV, 11, 1.
Ἀριάμνης, Arabs XXXIX, 21, 1.
Ἀριαράθης II., Cappadociae rex
 XLII, 3, 2, 6.
Ἀριαράθης X., Mithridatis filius,
 Cappadociae rex XXXIII, 11, 2.
 XLV, 37, 1, 42, 3.
Ἀριαμένης, Persa X, 14, 3.
Ἀριάσπης, Artoxerxis II. filius
 LXV, 30, 1, 2.
Ἀριδαῖος, Philippi filius XLVII,
 10, 1, 77, 5.
Ἀριμάνιος, deus Persarum X,
 28, 4.
Ἀρίμινον, Ariminum, Umbriae
 oppidum XXII, 4, 1. XLV, 60, 1.
 XLVIII, 32, 2, 4, 6, 33, 1. L, 52, 1.
Ἀρίμνηστος, Plataecensis XXIV,
 11, 5 sqq.
Ἀρίμνηστος, Spartanus XXIV,
 19, 1.
Ἀριοβαρζάνης, Cappadociae rex
 XXXIII, 5, 3 sq. 22, 5, 24, 3. LVII,
 36, 1. LIX, 4, 1.
Ἀριομάνδης, Persa XXXV, 12, 4.
Ἀριόμιστος, Ariocistus, Germa-
 norum rex XLVIII, 19, 1, 3.
Ἀρισταγόρας, Cyzicenus XXXVI,
 10, 2.
Ἀρισταίνοτος, Megalopolitanus
 XXVII, 13, 4, 17, 3.
Ἀριστάνδρος, Telmessensis va-
 tes XLVII, 2, 3, 14, 5, 25, 1, 4, 31,
 4, 33, 2, 50, 3, 52, 1.
Ἀριστέας, Argivus XXX, 30, 1.
 32, 1.
Ἀριστέας, Proconnesius II, 28, 4.
ἈΡΙΣΤΕΙΔΗΣ, Atheniensis, Ly-
 simachi filius XXIV. XXXVI. — X,
 3, 1 sqq. 5, 5, 11, 1, 12, 6 sq. 16,
 20, 1 sq. 21, 2. XII, 7, 2. XVII, 2,
 4, 4, 5. XXI, 4, 2. XXXV, 5, 4, 6,
 3, 10, 7, 8. XXXVIII, 11, 5. XL,
 1, 2. XLIX, 3, 4, 7, 3. LVI, 14, 1.
Ἀριστείδης, Locrus XVIII, 6, 3.
Ἀριστείδης, Milesiacorum scri-
 ptor XXXIX, 32, 3.
Ἀριστείδης, Xenophili filius XXIV,
 1, 6.
Ἀριστιππος, Argivorum tyran-
 nus XXX, 30, 1. LXVI, 25, 4 sqq.
 27, 1, 28, 1, 29, 30, 1.
Ἀριστιππος, Cyrenaeus philoso-
 phus LXII, 19, 2, 4.
Ἀριστιών, Athenarum tyrannus
 V, 9, 6. XXXIII, 12, 1, 13, 1, 23, 2.
 XXXVI, 19, 6.
Ἀριστοβούλη, vid. *Ἄρτεμις*.
Ἀριστόβουλος, Cassandren-
 sis, historiae scriptor laudatur
 XLVII, 15, 1 (fr. 1c). 16, 7 (fr. 2).
 18, 2 (fr. 4). 21, 4 (fr. 7). 46, 1 (fr.
 14). 75, 4 (fr. 46). LVI, 23, 5 (fr.
 1b).
Ἀριστόβουλος, Iudaeorum rex
 XLV, 39, 2, 45, 4. LX, 3, 1.
Ἀριστογείτων, Atheniensis
 XXIV, 27, 4.
Ἀριστογείτων, Atheniensis sy-
 cophanta XLIX, 10, 2, 5. LVI,
 15, 2.
Ἀριστόδημος, Megalopolis ty-
 rannus XXVII, 1, 3. LI, 3, 5.
Ἀριστόδημος, Milesius LIX, 9,
 1, 17, 2 sqq.
Ἀριστόδημος, regiae Spartanor-
 um stirpis conditor IV, 1, 4.
 XLIV, 19, 5.
Ἀριστόδικος, Tanagrensium XII,
 10, 7.
Ἀριστόκλειτος, Spartanus, Ly-
 sandri pater XXXII, 2, 1.
Ἀριστοκράτης, Atheniensis LVI,
 15, 2.
Ἀριστοκράτης, rhetor, M. Anto-
 nii sodalis LX, 69, 1.
Ἀριστοκράτης, Spartanus scri-
 ptor laudatur IV, 4, 6, 31, 6.
 XXVII, 16, 3.
Ἀριστόκριτος XLVII, 10, 1.
Ἀριστομάχη, Dionis soror, Dio-

- nysii maioris uxor XVIII, 33, 2. LXII, 3, 2. 3. 6, 1. 2. 14, 1. 51. 58, 4.
- Ἀριστόμαχος*, Achaeorum praetor LII, 4, 4.
- Ἀριστόμαχος*, Argivorum tyrannus LXVI, 25, 1. 4.
- Ἀριστόμαχος*, Argivorum tyrannus, minor LXVI, 29, 4. 35. 44, 4.
- Ἀριστόμαχος*, Sicyonius LXVI, 5, 1.
- Ἀριστομένης*, Messenius II, 25, 3. LI, 21, 2.
- Ἀριστόνικος*, Marathonius LVI, 28, 4.
- Ἀριστόνικος*, Mithridatis nauarchus XXXVI, 11, 5.
- Ἀριστόνικος*, Pergamenus, Eumenis II. filius XXVIII, 21, 6. LIII, 20, 4.
- Ἀριστόνους*, citharoedus XXXII, 18, 5.
- Ἀριστόξενος ὁ μουσικός*, laudatur IV, 31, 4. XVIII, 15, 2. XXIV, 27, 2. *Ἀριστοξένεια ὑπομνήματα* XLVII, 4, 2.
- Ἀριστος*, philosophus academicus LXIII, 2, 2.
- Ἀριστοτέλης*, Argivus LII, 20, 3. 4. LXVI, 44, 1.
- Ἀριστοτέλης ὁ διαλεκτικός* LXVI, 3, 3.
- Ἀριστοτέλης*, philosophus I, 3, 2. 25, 2. IV, 1, 1. 5, 7. 6, 2. 14, 1. 28, 1. 4. 31, 3. VII, 25, 1. 32, 4. X, 10, 4. XI, 22, 3. XII, 4, 1. 9, 2. 10, 7. 26, 3. 28, 1. XVII, 3, 2. XXVI, 2, 4. XXXIII, 26, 1. 2. XXXVIII, 1, 4. 2, 1. XXXIX, 3, 3. XLVII, 7, 2. 4. 5. 8, 1. 2. 3. 52, 2. 54, 1. 55, 4. 5. 74, 3. 77, 2. LVII, 24, 3. laudatur ἐν τῇ τῶν Βοττιαίων πολιτείᾳ I, 16, 2. ἐν τῇ τῶν Πυθιοικῶν ἀναγραφῇ VII, 11, 1. XXI, 3, 1. 18, 4. ἐν τῷ περὶ εὐγενείας XXIV, 27, 2. XXXII, 2, 3 (probl. 30, 1). XXXV, 10, 2. LII, 8, 2. eius περὶ ψυχῆς διάλογος LXII, 22, 3.
- Ἀριστοφάνης*, comicus laudatur X, 19, 3 (Equ. 812). XII, 26, 4 (Babylon. fr. 2). 30, 4 (Ach. 524). XV, 1, 4 (Vesp. 44). 16, 2 (Ran. 1445. 1452). XXXV, 16, 7 (Lys. 1138). XXXVIII, 2, 3 (Equ. 1099). 4, 6 (Equ. 358). 8, 2 (Av. 643). *ibid.* (Γεωργ. fr. 1). LIX, 12, 1 (Equ. 382). LX, 70, 1 (Lys. 809. Av. 1548). τὸ *Ἀριστοφάνειον* XII, 26, 4 (Babylon. fr. 2).
- Ἀριστοφάνης*, Macedo XLVII, 51, 4.
- Ἀριστοφῶν*, archon Atticus (ol. 112, 3 = 330) LVI, 24, 1.
- Ἀριστοφῶν*, Atheniensis XLIX, 7, 3.
- Ἀριστοφῶν*, pictor XV, 16, 5.
- Ἀρίστρατος*, Sicyonis tyrannus LXVI, 13.
- Ἀρίστων*, Ceus philosophus laudatur X, 3, 1. XXIV, 2, 2.
- Ἀρίστων*, Chius philosophus laudatur XXV, 18, 3. LVI, 10, 1. 30, 1.
- Ἀρίστων*, Corinthius XXXVIII, 20, 5. 25, 2.
- Ἀρίστων*, Paeonum dux XLVII, 39, 1.
- Ἀρίστων*, Pisistrati familiaris VII, 30, 2.
- Ἀρίφρων*, Xanthippi filius, Atheniensis XV, 1, 1. 3.
- Ἀρκαδία* I, 11, 1. 32, 4. XXI, 20, 4. 24, 1. 5. 25, 1. XLIV, 15, 3. 4. 30, 5. LII, 4, 3. 7, 4. 14, 1. LVI, 27, 3. LIX, 25, 1. LXVI, 34, 5. *Ἀρκάδες* II, 21, 2. 3. IV, 2, 1. V, 4, 2. 18, 4. X, 6, 3. XVI, 3, 3. XXI, 4, 4. 24, 4. XLI, 1, 2. XLIV, 22, 4. 32, 8. 33, 3. LII, 3, 5. LXVI, 5, 1. *Ἀρκὰς ἀνὴρ* XXVII, 13, 6. 15, 1. *Ἀ. ἀνδρωπος* XXVIII, 13, 2. *Ἀρκαδικός*: γυνή XII, 29, 3. *Ἀύκαια* XLVIII, 61, 1.
- Ἀρκεσίλαος*, philosophus academicus XXVII, 1, 2. LXVI, 5, 1.
- Ἀρκεσίλαος*, Spartanus LI, 18, 3.
- Ἀρκεσίλας*, Spartanus XXXV, 10, 5.
- Ἀρκίσσος*, Spartanus XXI, 13, 2.
- arma Achaeorum XXVII, 9, 1 sq. Alexandri Magni XLVII, 32, 5 sq. Karthaginiensium XXII, 12, 2. Cimbrorum XXXI, 25, 7. Gallorum XI, 40, 3. 41, 4. XXII, 7, 1. Hispanorum XLI, 14, 2. Macedonum XIX, 19, 1. 20, 5. Mithridatis XLV, 42, 3. Parthorum XXXIX, 24, 1. 5. Romanorum II, 21, 1. XI, 40, 4. 41, 4. XXXI, 25, 1. XXXVI,

- 28, 1. Spartanorum IV, 19, 2. LII, 11, 2. Thracum XIX, 18, 3.
- Ἀρμενία* XXXVI, 14, 5. 19, 1. 29, 6. 31, 4. 33, 4. 34, 5. XXXIX, 19, 2. 21, 5. 32, 1. XLII, 4, 1. 5, 1. 16, 3. XLV, 30, 2. 32, 9. 33, 1. 34, 1. 2. 45, 2. LVII, 10, 1. LIX, 46, 4. 5. LX, 34, 6. 37, 2. 3. 38, 1. 41, 3. 49, 3. 4. 50, 4. 52, 2. 54, 4. 55, 2. 56, 1. 4. 61, 3. *Ἀ. ἡμικοῦ* XXXVI, 19, 1. XLV, 36, 1. XLVIII, 50, 1. *Ἀρμενιοί* XI, 19, 7. XXXIII, 5, 3. XXXV, 3, 2. XXXVI, 9, 4. 14, 7. 21, 2. 3. 23, 7. 25, 6. 26, 4. 27, 1. 29, 1. 31, 2. 3. 32, 3. 36, 6. 7. XXXIX, 18, 4. 19, 1. 3. 21, 5. 22, 2. 3. 29, 2. 33, 1. XLV, 28, 4. 39, 3. 45, 4. 67, 6. XLVI, 3, 2. LX, 39, 1. 50, 2. 3. 54, 5. 6. *Ἀρμενιακός: πόλεμοι* XLV, 31, 7.
- Ἀρμιλούστριον*, *Armilustrum*, locus in Aventino Romae II, 23, 3.
- ἄρμοστὰί* Spartanorum IV, 30, 5. XV, 29, 3. 30, 1. XXI, 13, 2. 15, 4. XXXII, 13, 3. 15, 5. XLIV, 24, 3.
- Ἀρνάκης*, cunuchus X, 16, 4. XXIV, 9, 4.
- arch Athenarum VII, 30, 3. XII, 13, 7. 8. XXXIII, 13, 2. 14, 7. XXXV, 5, 2. 13. 6. XXXVII, 1, 5. XXXVIII, 3, 3. LIX, 24, 1. LXI, 4, 2.
- Ἀρβέρνοι*, *Arverni*, Galliae gens XLVIII, 25, 3. 26, 4.
- Ἀρπαλος*, Macedo XIX, 15, 4. XLVII, 8, 2. 10, 3. 35, 8. 41, 4. XLIX, 21, 2 sqq. 22, 1. 2. LVI, 25. *τὰ Ἀρπάλεια* XLIX, 22, 3. LVIII, 3, 5.
- Ἀρπαξ* = *Rapax legio* LXVIII, 12, 3.
- Ἀρπάτης*, Persa LXV, 30, 4.
- Ἄρποι*, *Arpinum*, Latii oppidum LVII, 8, 2. *Ἀρπίνη*, ager Arpinas XXXI, 3, 1.
- Ἀρπυιαί* XXXVI, 7, 6.
- Ἀρρενίδης*, Atheniensis LVI, 25, 6.
- Κόιντος Ἄρριος*, *Q. Arrius*, praetor LVII, 15, 3.
- Ἀρρουντίος*, *L. Arruntius* (cos. 731 = 22) LX, 66, 3.
- Ἄρρων*, *Aruns*, Etruscus XI, 15, 3.
- Ἄρρων*, *Aruns*, Porsenae filius VIII, 18, 2. 19, 3.
- Ἄρρων*, *Aruns*, Tarquinii Superbi filius VIII, 9, 1.
- Ἀρσάκης*, Parthorum rex XXXIII, 5, 4. XXXIX, 18, 1. 27, 3. XLV, 76, 6. LXI, 1, 3.
- Ἀρσακίδαί*, Parthorum regia stirps XXXIX, 32, 5.
- Ἀρσάμης*, Artoxerxis II. filius LXV, 30.
- Ἀρσανίας*, Armeniae fluvius XXXVI, 31, 4.
- Ἀρσίκας* = Artoxerxes LXV, 1, 2. 2, 2. 3.
- Ἄρσιον ἄλλος*, *Arsia silva* in Etruria VIII, 9, 1.
- Ἄρσις*, *Arsia*, Italiae fluvius XLV, 7, 3.
- Ἀρταβάξης*, Armeniae rex XXXIX, 19, 1. *Ἀρτάβαζος* LXI, 5, 2. cf. *Ἀρταβάσδης*.
- Ἀρτάβαζος*, Persa XXIV, 19, 4.
- Ἀρτάβαζος*, Persa, Barsines pater XLII, 1, 3. 7, 1. XLVII, 21, 4.
- Ἀρτάβανος*, Persa X, 27, 2 sqq.
- Ἀρταγέρσης*, Cadusiorum dux LXV, 9, 1. 3. 4. 10, 1. 11, 1. 14, 1. 15, 4.
- Ἀρτάξας*, Armenius XXXVI, 31, 3.
- Ἀρτάξατα*, Armeniae oppidum XXXVI, 31, 2. 4.
- Ἀρταβάσδης*, Armeniae rex XXXIX, 21, 5. 22, 2. 3. 33, 1. 2. LX, 37, 3. 39, 1. 50, 2. cf. *Ἀρταβάξης*.
- Ἀρτασούρας*, Persa LXV, 12, 1. 2. 14, 3.
- Ἀρταύκτης*, Persa X, 13, 2.
- Ἀρτεμίδωρος*, Cnidius XLVIII, 65, 1. 2.
- Ἀρτεμίδωρος*, Graecus XXXVI, 15, 3.
- Ἀρτέμιος*, Colophonius XLVII, 51, 2.
- Ἄρτεμις* X, 8, 3. XXII, 18, 3. XLI, 11, 3. XLIV, 32, 3. XLIX, 28, 2. LIV, 16, 4. LXVI, 32, 1. *Ἀρᾶτις* LXV, 27, 3. *Ἀριστοβούλη* X, 22, 1. *Εὐκλεία* XXIV, 20, 5. 6. *Ἐρρασία* XLVII, 3, 3. *Ἵρθία* I, 31, 2. IV, 18, 1. *Περασία* XXXVI, 24, 6. *Πραπίνη* XXXVI, 13, 4. *Προσηψά* X, 8, 2.
- Ἀρτεμισία*, Cariae regina X, 14, 3.
- Ἀρτεμισιον*, Euboeae promon-

- torium X, 7, 2. 8, 2. 9, 1. 3. XV, 1, 1.
- Ἀρτεμίσιος*, mensis Macedonum XLVII, 16, 2.
- Ἀρτέμων*, mechanicus XII, 27, 3 sq.
- artifices V, 13, 3. XI, 6, 1. XII, 3, 2. 12, 6. 13. 32, 2. XXXIII, 27, 2. XLIV, 2, 2. 26, 5. LIX, 2, 2. LXVI, 13.
- Ἀρτοξέρξης* I. ὁ *Μακρόχειο*, Xerxis filius XV, 37, 4. LXV, 1, 1.
- ΑΡΤΟΞΕΡΞΗΣ* II. ὁ *Μνήμων*, Darii Nothi filius LXV. — XXI, 30, 3.
- Μάρκος Ἀρτώριος*, M. Artorius, Caesaris Octaviani sodalis LXIII, 41, 4.
- Ἀούβας*, Epiri rex XXX, 1, 3.
- Ἀούβας* XLVII, 2, 1.
- Ἀρχεβιάδης*, Atheniensis XLIX, 10, 1.
- Ἀρχέδαμος*, Aetolus XIX, 23, 3.
- Ἀρχέδημος* XXIX, 2, 3.
- Ἀρχέδημος*, Pythagoreus LXII, 18, 3.
- Ἀρχέλαος*, Antigoni Gonatae dux LXVI, 22, 3. 4. 23, 4.
- Ἀρχέλαος*, Cappadociae rex LX, 61, 1.
- Ἀρχέλαος*, Deliacus XXXIII, 22, 2.
- Ἀρχέλαος*, Mithridatis dux XXXI, 34, 5. XXXIII, 11, 3. 4. 15, 1. 16, 2. 8. 17, 3. 19—24. XXXIV, 4, 4. XXXVI, 8, 4. 9, 5. 11, 4.
- Ἀρχέλαος*, Archelai Mithridatici filius LX, 3, 5.
- Ἀρχέλαος*, physicus XXXV, 4, 9.
- Ἀρχέλαος*, poeta laudatur XXXV, 4, 1.
- Ἀρχέλαος*, Spartaee rex IV, 5, 5.
- Ἀρχέλαος*, Phocidis locus XXXIII, 17, 3.
- Ἀρχέπολις*, Themistoclis filius X, 32, 1. 2.
- Ἀρχέστρατος*, Atheniensis XV, 16, 5. XXXII, 19, 3.
- Ἀρχέστρατος*, Atheniensis alius XLIX, 33, 4.
- Ἀρχέστρατος*, chorodidasculus XXIV, 1, 3. 6.
- Ἀρχίας*, Atheniensis XXI, 10, 3.
- Ἀρχίας*, Thebanus XXI, 5, 2. 6, 1. 7, 3. 9, 2 sqq. XLIV, 23, 7. 24, 1.
- Ἀρχίας*, Thurius LVI, 28. 29. 30, 2.
- Ἀρχιβίος*, Cleopatrae sodalis LX, 86, 5.
- Ἀρχίδαυια*, Lacaena, Agidis avia XXX, 27, 2. LI, 4. 19, 7. 20, 3.
- Ἀρχίδαυιδας*, Spartanus IV, 20, 2. 4.
- Ἀρχίδαμος* II., Zeuxidami filius, Spartaee rex IV, 29, 6. XII, 8, 4. 29, 5. XXXV, 16, 4. 6. XXXIX, 2, 8. XLIV, 1, 1. 2, 3. LII, 27, 1.
- Ἀρχίδαμος* III., Agesilai filius, Spartaee rex XI, 19, 5. XLIV, 25. 33, 3. 5. 34, 6. 40, 3. LI, 3, 2.
- Ἀρχίδαμος* IV., Eudamidae filius, Spartaee rex LI, 3, 2. LV, 5, 2. LIX, 35, 1.
- Ἀρχίδαμος* V., Eudamidae filius, Agidis frater, Spartaee rex LII, 1, 1. 5, 2. 3.
- Ἀρχιλοχοί*, Cratini comoedia XXXV, 10, 3.
- Ἀρχιλοχος*, poeta V, 4, 6. XII, 2, 1. L, 7, 2. laudatur I, 5, 3 (fr. 4). XII, 28, 5 (fr. 30). XXXI, 21, 3 (fr. 147). XLIX, 7, 4 (fr. 1). LIX, 35, 4 (fr. 91). LXVII, 27, 5 (fr. 61).
- Ἀρχιμήδης*, mathematicus XXII, 14—19.
- Ἀρχίππη*, Themistoclis uxor X, 32, 1.
- Ἀρχίππος*, comicus laudatur XV, 1, 4 (fr. inc. 3).
- Ἀρχιτέλης*, Atheniensis X, 7, 5 sq.
- ἄρχοντες* Attici I, 36, 1. VII, 19, 1. 24, 1. 25, 2. XII, 9, 3. XXIV, 1, 2. 8. 5, 7. LIX, 10, 3. 46, 1. eorum indices XXIV, 5, 7. *ἄρχων* Plataensium XXIV, 21, 4.
- Ἀρχύτας*, philosophus XXII, 14, 5. LXII, 18, 2. 20, 1.
- Ἀρχωνίδης*, Siculus LXII, 42, 3. 4.
- Ἀσαία*, Arcadiae oppidum LII, 7, 3.
- Ἀσδρούβας*, Hasdrubal, Karthaginiensis XVIII, 25, 2. XXVIII, 3, 3.
- Ἀσία* IV, 4, 3. 30, 5. X, 8, 3. 16, 1. 24, 4. 25, 2. 3. 31, 2. XII, 17, 1. 2. XVIII, 23, 2. XIX, 7, 2. XXI, 30, 1. XXIV, 9, 3. 11, 9. XXV, 12, 1. XXVI, 2, 3. XXVII, 14, 2. XXVIII,

- 6, 4. 12, 1. 15, 3. 16, 2. 21, 6. XXX, 12, 2. 5. XXXI, 11, 5. XXXII, 9, 3. 14, 1. 23, 1. 3. 27, 1. XXXIII, 11, 2. 22, 3. 5. 23, 4. 24, 4. 25, 2. XXXIV, 5, 2. XXXV, 12, 1. 19, 3. XXXVI, 4, 1. 4. 7, 1. 5. 14, 5. 20, 1. 4. 23, 1. 7. 25, 1. 33, 4. 34, 4. 36, 5. 7. XXXVII, 2, 4. 3, 1. XXXIX, 7, 5. XL, 4, 2. XLI, 23, 1. 3. 24, 1. 3. 4. XLII, 1, 3. 5, 1. XLIV, 6, 1. 2. 7, 2. 14, 2. 15, 1. 6. 17, 1. 18, 1. 19, 3. 20, 2. 23, 1. XLV, 37, 3. 45, 5. 46, 3. 80, 6. XLVI, 2, 3. 4, 7. XLVII, 3, 4. 7, 4. 9, 5. 16, 1. 8. 18, 5. 34, 1. 38, 2. 47, 1. 49, 7. XLVIII, 2, 3. 48, 1. 50, 1. XLIX, 18, 5. 21, 2. 25, 3. 26, 1. 30, 5. L, 10, 1. 11, 1. 12, 2. 14, 4. 29, 1. 54, 1. LI, 3, 2. LII, 20, 4. 21, 2. LVI, 23, 2. 25, 1. LVII, 4, 4. 39, 2. LIX, 35, 3. 44, 1. 46, 2. LX, 24, 1. 3. 5. 26, 3. 30, 1. 33, 1. 35, 5. 37, 4. 67, 5. 69, 2. 72, 1. LXI, 1, 1. LXIII, 19, 3. 24, 3. 25, 1. 27, 1. 28, 2. 33, 4. 36, 1. 3. LXV, 20, 2. 3. 4. 21, 5. LXVIII, 15, 5. *Ἀσιανός*: *ζῆλος* LX, 2, 5. *γυνή* LI, 11, 4. *ῥήτορες* LVII, 4, 4. *ἀκροάματα* LX, 24, 2. *Ἀσιάδες πόλεις* XLI, 24, 3.
- Ἀσία*, Themistoclis filia X, 32, 3.
- Ἀσιατικός*, libertus LXVII, 20, 4.
- Ἀσυνασία*, festum Syracusanum XXXVIII, 28, 1.
- Ἀσίναρος*, Siciliae fluvius XXXVIII, 27, 3. 28, 1.
- Ἀσίνιος Πωλίων*, C. Asinius Pollio (cos. 713 = 40) XLVIII, 32, 5. 52, 6. L, 53, 1. 3. LX, 9, 1. 2. laudatur XLV, 72, 3. XLVIII, 46, 2.
- Ἀσκαλις*, Iphthae filius XLI, 9.
- Ἀσκαλωνῖται*, Ascalonis Syriae oppidi incolae XXXVI, 42, 3. LVII, 4, 1. LXIII, 2, 2.
- Ἀσκάριος*, Aeneae filius II, 2, 1.
- Ἀσκληπιάδης*, grammaticus VII, 1, 1.
- Ἀσκληπιάδης*, Hipparchi filius XLIX, 22, 3. 4.
- Ἀσκληπιός* V, 4, 6. XLV, 24, 5.
- Ἀσκλον*, Asculum, Piceni oppidum XXX, 21, 5. 9. XLV, 4, 1.
- Ἀσπασία*, Periclis amica XII, 24. 25, 1. 30, 4. 32, 1. 3.
- Ἀσπασία*, Phocaeensis, Cyri mi-
- noris pellex XII, 24, 7. LXV, 26, 3. 27, 2. 3. 28, 3.
- Ἀσπενδος*, Pamphyliæ oppidum XV, 26, 7.
- Ἀσπετος* = Achilles apud Epirotas XXX, 1, 2.
- Ἀσπίς*, Argorum locus XXX, 32, 1. 4. LII, 17, 5. 21, 3.
- Ἀσσία*, Phocidis locus XXXIII, 17, 3.
- Ἄσσος*, Phocidis fluvius XXXIII, 16, 7. 17, 3.
- Ἀσσύριοι* XXXVI, 26, 1. XXXIX, 22, 5.
- Ἀστυρία*, Salaminia XXXV, 4, 8.
- Ἀστερωπός*, Spartanus LII, 10, 3.
- Ἀστυόχος*, Spartanus XV, 25, 5 sqq.
- Ἀστυπαιεῖς*, Astypalacæ insulae incolæ II, 28, 4.
- Ἄστυρα*, Astura, Latii vicus LVII, 47, 1. 3. 4.
- Ἀστυφίλος*, Posidoniates, vates XXXV, 18, 3.
- asyla* I, 36, 2. II, 9, 3. 20, 1. XLV, 24, 5. *ἀσύλιος θεός* II, 9, 3.
- Ἀσωπιάς* = Salamis VII, 9, 1.
- Ἀσωπίς* = Asopi filia XXXVI, 23, 6.
- Ἀσωπός*, Boeotiae fluvius XXIV, 11, 2. 15, 1.
- Ἀτήιος*, C. Ateius Capito, tr. pl. (698 = 55) XXXIX, 16, 3 sqq.
- Μάρκος Ἀτήιος*, M. Ateius XXXIII, 14, 2.
- Ἀτίλια*, Attilia, C. Attilii Serrani filia, Catonis minoris uxor L, 7, 3. 9, 1. 24, 3.
- Ἀτίλιοι*, Attilii XXVI, 1, 3.
- Μάρκος Ἀτίλιος*, M. (immo C.) Attilius Bulbus (cos. 518 = 235) V, 20, 2.
- Ἀτίλιος*, Attilius, M. Bruti sodalis LXIII, 39, 6.
- Ἀτίλιος Θεογιλίων*, Attilius Vergilio LXVII, 26, 4.
- ἄτιμοι* VII, 19, 3. 20, 1. X, 6, 3.
- Ἀτισών*, Athesis, Italiae fluvius XXXI, 23, 2. 6.
- Ἀτλαντίδες* LI, 9, 2.
- Ἀτλαντικός*: *λόγος* VII, 26, 1. 31, 3. 32, 2. *θάλασσα* XVIII, 20, 4. XLI, 8, 1. 24, 1. XLVIII, 23, 2. *ὑπόθεσις* VII, 32, 1. *πέλαγος* XLV, 38, 3. *νήσοι* XLI, 8, 2.

- Ἀρτοσσα*, Artoxerxis II. filia LXV, 23, 2. 4. 26, 1. 27, 2. 30, 1.
Ἀτρεὺς LVII, 5, 3. *Ἀτρεΐδαι* XXXV, 7, 5.
Ἀτροπατηνή, Mediae pars LX, 38, 1. *Ἀτροπατηνοί* XXXVI, 31, 7.
Ἀττάλεια, Pamphyliae oppidum XLV, 76, 1.
Ἄτταλος, avunculus Cleopatrae, Philippi uxoris XLVII, 9, 4. 10, 4. 55, 3.
Ἄτταλος I., Pergami rex XXVIII, 6, 3. 4. LX, 60, 3.
Ἄτταλος III., ὁ *Φιλομήτωρ*, Pergami rex XI, 19, 7. LIII, 14, 1. 2. LIX, 20, 2.
Ἄττης, Phryx V, 4, 2. *Ἄττεις δύο*, alter Syrus, alter Arcas XLI, 1, 2.
Ἄττια, *Atia*, Caesaris Octaviani mater LVII, 44, 5. LX, 31, 1.
Ἀττική I, 15, 1. 22, 1. 24, 1 cett. *Ἀττικοί* I, 33, 2. IV, 19, 2. XXI, 30, 3. LVI, 1, 2. 4, 4. *Ἀττική* (mulier) XLVII, 38, 1. *Ἀττικός*: *ἀνήρ* III, 5, 2. *πόλεμος* XVIII, 35, 2. XXXII, 2, 4. *γλώσσα* VII, 15, 5. *δεινότης* XXXV, 4, 4. *ναὺς* VII, 9, 4. XII, 23, 2. XXXVIII, 24, 2. *χοῖνιξ* LX, 45, 4. *μέδιμνοι* XXV, 6, 1. XLVIII, 55, 1. *ποιηταί* XII, 3, 2. *δραχμαί* XXXIII, 1, 4. *μναί* LII, 23, 1. *νῆες* X, 14, 1. *τριήρεις* XV, 32, 1. *θάλατρα* I, 16, 3. *ἀττικίζειν* XV, 31, 3.
Ἀττικός, *T. Pomponius Atticus* LVII, 45, 2. LXIII, 29, 6.
Ἰούλιος Ἀττικός, *Iulius Atticus*. Galbae speculator LXVII, 26, 1.
Ἄττιος, vid. *ῥαῖος*, *Τύλλος*.
augures XXII, 2, 2. LIII, 4, 1. 17, 1. LVII, 36, 1. LX, 5, 1.
Ἀύγουστος, *Augustus*, mensis Romanus II, 15, 5. V, 19, 4. XXXI, 26, 4.
Ἀυλῖς, Boeotiae oppidum XXI, 21, 3. XXXII, 27, 1. XLIV, 6, 4.
Ἀύλος, *Aulus*, praenomen Rom., vid. *Γαβίνος*, *Πομπήιος*.
Ἀὔξιμον, *Auximum*, Piceni oppidum XLV, 6, 3.
Ἀυρήλια, *Aurelia*, Caesaris mater XLVIII, 9, 2. 10, 2 sq. LVII, 28, 2.
Γάιος Ἀυρήλιος, *C. Aurelius*, eques Rom. XXXIX, 12, 3. XLV, 23, 1.
Κόιντος Ἀυρήλιος, *Q. Aurelius* XXXIII, 31, 6.
auspicia V, 7, 2 sq.
Ἀυτοκλείδης, scriptor laudatur ἐν τοῖς ἐξηγητικοῖς XXXVIII, 23, 6.
Ἀυτολέων, Paeonum rex XXX, 9, 1.
Ἀυτόλυκος, athleta XXXII, 15, 5.
Ἀυτόλυκος, Sinopes conditor XXXVI, 23, 3 sqq.
Ἀυτοματία = *Fortuna* XVIII, 36, 3.
αὐτόχθονες Athenienses I, 3, 1.
Ἀυφίδιος, *Aufidius*, Sertorii socius XLI, 26, 1. 2. 27, 4.
Ἀυφίδιος, *Aufidus*, Apuliae fluvius XIII, 15, 1.
Ἀφραι, Thessaliae portus X, 7, 4.
Ἀφιδναί, pagus Atticus I, 31, 3. 32 sqq. III, 6, 4.
Ἀφιδνος Thesei amicus I, 31, 3. 33, 2.
Ἀφράνιος, *L. Afranius*, Pompeii legatus XLI, 19, 3. 5. XLV, 34, 1. 36, 2. 39, 2. 44, 3. 66, 4. 67, 3. XLVIII, 36. 41, 2. 53, 1. 2.
Ἀφρικανός, *Africanus*, cognomen Rom. XXXI, 1, 1. *Ἀφρικανοί* XLVIII, 52, 3. cf. *Σκιπίων*.
Ἀφροδίσια XXXVII, 1, 3.
Ἀφροδίτη I, 20, 4. V, 12, 1. 19, 2. XXI, 19, 2. XXII, 22, 4. XXXIII, 19, 5. XXXVI, 12, 1. XXXIX, 17, 6. XLV, 68, 2. L, 6, 1. *Ἐπιτραγία* I, 18, 2. *νικηφόρος* XLV, 68, 2.
Ἀφροδίτη = *Cleopatra* LX, 26, 2. 3.
Ἀφροδίτης υἱός = *Marius minor* XXXI, 46, 6.
Ἀφυταῖοι, Aphytis Thraciae oppidi incolae XXXII, 20, 5.
Ἀγαῖα XII, 19, 4. XXV, 9, 2. 3. XXVII, 15, 3. 16, 4. LII, 16, 5. 17, 3. *Ἀγαιοί* XXVII, 2, 1. 6, 1 sqq. XXVIII, 5, 3. 13. 17. XXIX, 1, 2. 3, 1. XLIV, 22, 5. LI, 13, 4. 15, 1. LII, 3, 4. 5. 4, 4. 5. 5, 1. 6, 2 sqq. 7, 1. 3. 12, 1. 14. 15. 16, 2. 17. 19. 20, 4. 21, 3. 22, 7. 23, 2. 24, 4. 5. 25, 1. 2. 27, 3. 5. 34, 1. LVI, 17, 4. LXII,

- 1, 1. 23, 2. LXVI, 9, 4. 11, 1. 16, 1. 2. 18, 1. 23—25. 28—31. 33—48. 53.
Ἀχαϊκός: παιδεία XXVII, 16, 5.
 πολιτεία XXVII, 16, 6. *Φεραί* LII, 14, 1. *Ἀχαῖς Δύμη* XLV, 28, 4.
Ἀχαϊκός, cognomen XXXI, 1, 1.
Ἀχαιοὶ Φθιώται XII, 17, 3. XXI, 31, 1. 35, 2. XXVIII, 10, 4.
Ἀχαιῶν λιμὴν, Troadis locus XXXVI, 12, 2.
Ἀχαρναί, pagus Atticus XII, 33, 3.
Ἀχαρνεῖς X, 24, 4. XII, 30, 4. XXIV, 13, 3.
Ἀχελῷος, Acarnaniae fluvius XII, 19, 4.
Ἀχιλλᾶς, Aegyptius XLV, 77, 2. 78. 79, 3. 80, 5. XLVIII, 49, 2. 3.
Ἀχιλλεύς I, 34, 2. XI, 13, 1. XV, 23, 6. XXIV, 7, 6. XXVII, 1, 2. 9, 7. XXX, 1, 2. 7, 4. 13, 1. XXXIV, 4, 3. XLIV, 5, 4. XLV, 29, 4. XLVII, 15, 4. 5. I, II, 34, 3.
Ἀχιλλεύς = Alexander XLVII, 5, 5.
Ἀχιλλεύς, Macedo XXX, 2, 6.
Ἀχαδιεὺς, Syracusarum pars XVIII, 8, 2. 3. 21, 2. XXII, 18, 4. LXII, 29, 1. 30, 7. 35, 4. 42, 1.
Ἀψερῖων, archon Atticus (ol. 77, 4 = 469) XXXV, 8, 7.
Ἄψος, Illyriac fluvius XXVIII, 3, 4. 5.
Ἄῶος, Epiri fluvius XLVIII, 38, 2.
Βαβύκα, pons prope Spartam IV, 6, 1. 2. XXI, 17, 6.
Βαβυλῶν XXXVI, 26, 4. XXXIX, 17, 4. XL, 4, 4. XLII, 3, 1. XLVII, 69, 3. 73, 1. 2. LXV, 7, 1. 2. 8, 2. 19, 6. *Βαβυλωνία* XLVII, 35, 1. 7. LIX, 7, 2. LX, 45, 6. *Βαβυλώνιοι* XLVII, 57, 3. *Βαβυλώριος*: ἐπίβλημα XXV, 4, 4.
Βάγα, Numidia oppidum XXXI, 8, 1.
Βαγῶας, eunuchus XLVII, 39, 6.
Βαγῶας, alius XLVII, 67, 4.
Βαθυκλῆς VII, 4, 4.
Βαῖται, Baiiae, Campaniae oppidum XXXI, 34, 1.
Μάρκος Βαίβιος, M. Baebius Tamphilus (cos. 572 = 181) V, 22, 4.
Βαιτική, Hispania Baetica XII, 12, 3.
Plutarchi vol V.
Βαῖτις, Hispaniae fluvius XXV, 10, 3. XLI, 8, 1. 12, 3.
Βάκτρα, Asiae oppidum XL, 4, 4. LX, 37, 3. *Βάκτροι* XXXIX, 16, 2. *Βακτριανός*: ἵππος XLVII, 32, 3.
baculum IV, 11, 4. XXXVIII, 19, 3. 4.
Βάκχαι LX, 24, 3.
Βακχιάδαι, gens Corinthia XXXII, 1, 2.
Βακχίδης, Mithridatis eunuchus XXXVI, 18, 2. 4. 5.
Βακχυλίδης, poeta laudatur V, 4, 8 (fr. 37). 19, 5 (fr. 13).
Βάλβος, L. Cornelius Balbus maior, Caesaris socius XXXIII, 29, 3. XLVIII, 60, 5.
Βάλβος, vid. *Ποστούμιος*.
Βάλισσος, Mesopotamiae fluvius XXXIX, 23, 4.
Βάλτη, nymphe VII, 12, 4.
Βαμβύκη = Hierapolis LX, 37, 1.
Λεύκιος Βάνδιος, L. Bandius, Nolanus XXII, 10, 2 sqq.
Βαντία, Bantia, Apuliae oppidum XXII, 29, 1.
βάρραθρον XXIV, 3, 2.
Βάρβιος, tesserarius LXVII, 24, 1.
Βαργυλιῆται, Bargyliorum Cariae oppidi incolae XXVIII, 12, 1.
Βαρδυαῖοι, servi XXXI, 43, 3. 6.
Βάρδυλλης, Illyriorum rex XXX, 9, 1.
Βάρκας, Catonis minoris amicus L, 37, 4.
Βάρκας, vid. *Ἀμίκας*.
Βαρσίνη, Artabazi filia, Alexandri uxor XLII, 1, 3. XLVII, 21, 4.
ὁ βασιλεύς = rex Persarum X, 23, 2. 26, 1. XII, 13, 5. 20, 2. XV, 31, 1. *ὁ μέγας βασιλεύς* XXI, 30, 1. XXV, 23, 3. XXXV, 12, 1.
basilica Fulvia XLVIII, 29, 3. *Pauli* XLVIII, 29, 3. LXVII, 26, 3. *Porcia* XXV, 19, 2. L, 5, 1.
Λεύκιος Βάσιλλος, L. Basillus XXXIII, 9, 5. 6.
Βαστάρναι, Bastarnae, Celtica gens XIX, 9, 4. 12, 2.
Βατάκης, sacerdos XXXI, 17, 5.
Βάταλος (tibicen vel poeta), Demosthenis cognomen LVI, 4, 3. 4.

- Βάταυοι, Batavi, Celtica gens* LXVIII, 12, 4.
Βατίατος, vid. Λέντλος.
Βάττοι, Cyrenae principes XVI, 11, 2.
Βάτων, Sinopensis scriptor laudatur LI, 15, 2.
Βέλβινα, Arcadiae oppidum LI, 4, 1, 2.
Βέλγαι, Belgae, Gallica gens XLV, 51, 1. XLVIII, 20, 3.
Βελιάρας, Persa LXV, 19, 2.
Βελλεροφόρτης XVI, 32, 5.
Βελλῆνος XLV, 24, 6.
Βενέεντον, Beneventum, Italiae oppidum XXX, 25, 2.
Βερενίκη, Chia, Mithridatis uxor XXXVI, 18, 2, 4.
Βερενίκη, Ptolemaci uxor XXX, 4, 4, 6, 1.
Βερενικίς, Epiri oppidum XXX, 6, 1.
Βερκέλλαι, Vercellae, Galliae cisalp. oppidum XXXI, 25, 3.
Βέρροια, Macedoniae oppidum XXX, 11, 1. 3 sq. XLV, 64, 1. LIX, 44, 2.
Βήλαιοσ, Minturnensis XXXI, 40, 1.
Βήλος XLVII, 18, 4.
Βήλουρις, Persa LXV, 22, 5.
Βηρυτός, Phoeniciae oppidum LX, 51, 1.
Βήσσοσ, Persa XLVII, 42, 3. 43, 3.
Βηστία, L. Calpurnius Bestia, praetor XXXI, 9, 3.
Βηστία, L. Calpurnius Bestia, L. nepos, trib. pl. LVII, 23, 1.
Βητριάκον, Bedriacum, Italiae oppidum LXVIII, 8, 1. 11, 1. 13, 4. 5.
Βία, dea X, 21, 1.
Βίας, Priensis VII, 4, 3. 4.
bibliothecae XXII, 30, 6. XXXIII, 26, 1. XXXVI, 42, 1. XLVIII, 49, 3. LX, 58, 5.
Καλπούριος Βίβλος, M. Calpurnius Bibulus (cos. 694 = 59) XLV, 47, 4. 48, 1. 3. 54, 4. XLVIII, 14, 1. 6. L, 25, 2. 3. 31, 5. 32, 2. 47, 3. 54, 4. LX, 5, 2.
Βίβλος, L. Calpurnius Bibulus, M. f., LXIII, 13, 2. laudantur eius απομνημονεύματα Βρούτου 13, 2. 24, 1.
Πουβλίκιος Βίβλος, C. Publicius Bibulus, trib. pl. XXII, 27, 1. 3.
Βιθυνία I, 26, 2. XV, 37, 3 sq. XXV, 9, 1. XXVIII, 20, 2. 4. XXXIII, 11, 2. 22, 5. XXXIV, 5, 2. XXXVI, 6, 5. 7, 5. 11, 2. 13, 1. 14, 1. 33, 4. XLI, 23, 4. 24, 2. XLV, 30, 1. XLVIII, 1, 3. LXIII, 19, 3. 28, 2. Βιθυνοί V, 4, 2. XV, 29, 3.
Βιθύσ, Demetrii II. dux LXVI, 34, 1.
Βιορέννα, Bardyllidis filia XXX, 9, 1.
Βισάλται, gens Thraciae XII, 11, 5.
Βισάνθη, Thraciae oppidum XV, 36, 1.
Βίτων, Argivus VII, 27, 5.
Βίων, scriptor laudatur I, 26, 2.
Βλόσσιος, C. Blossius, Cumanus philos. stoicus LIII, 8, 4. 17, 4. 20, 3.
Βοηδρομία, festum Atticum I, 27, 3.
Βοηδρομιών, mensis Atticus I, 27, 3. XI, 19, 3. 6. XXIV, 19, 7. XLVII, 31, 4. XLIX, 6, 3. 28, 1. LVI, 28, 1. LIX, 26, 1. 2.
Βοηθός, = Adiutrix legio LXVIII, 12, 3.
Βόιοι II, 17, 6.
Βοιωριξ, Cimbrorum rex, XXXI, 25, 2.
Βοιωτία IV, 13, 6. X, 7, 2. 9, 3. XII, 17, 2. 18, 2. XXI, 6, 4. 14, 1. 15, 1. 2. 20, 1. XXIV, 8, 1. XXVIII, 6, 1. XXXI, 41, 1. XXXII, 27, 3. 28, 2. 29, 3. 7. XXXIII, 11, 4. 5. 15, 2. 3. 20, 2. 22, 4. 26, 4. XXXIV, 4, 2. 5, 1. XXXV, 1, 1. XXXVI, 8, 4. XLIV, 8, 3. 17, 1. 2. 23, 3. 24, 2. 26, 2. 28, 1. LVI, 23, 2. Βοιωτοί XI, 19, 2. 5. XII, 33, 4. XIV, 3, 2. XV, 1, 1. 14, 4. 5. 24, 1. 31, 4. 6. XIX, 23, 3. XXI, 6, 4. XXIV, 19, 7. 20, 6. 21, 2. XXVII, 12, 3. XXVIII, 6, 4. XXXII, 22, 2. XXXVIII, 10, 2. 3. 21, 5. XLIV, 6, 5. 6. 19, 2. 22, 3. XLIX, 9, 4. 15, 1. 23, 4. 24, 2. LIX, 23, 2. 39. 40, 2. LXVI, 16, 1. 50, 5. Βοιωτικός: πόλεμος XLVI, 1, 4. πεδίον XXII, 21, 2. XXIV, 10, 2. πεδία XXXII, 20, 4. Βοιωτικός: πόλεμος XXXII, 27, 1. βοιωτιάζειν XXXVIII, 10, 7. βοιωτάριαι XXI, 13, 1. 14, 1. 15, 3. 20, 2.

- 23, 9. 24, 1. 2. 25, 1. XLIV, 6, 6. 24, 4. 32, 8. LVI, 18, 4. LXVI, 16, 1.
- Βόκχος*, Mauretaniae rex XXXI, 10, 2 sqq. 32, 3. XXXIII, 3, 1 sqq. 5, 1. 6, 1.
- Βόκχος*, minor, Mauretaniae rex LX, 61, 1.
- Βόκχωρις*, Aegypti rex LIX, 27, 5. 6.
- Βόλλαι*, Latii oppidum XVI, 29, 1.
- Βονωνία*, *Bononia*, Galliae cisalp. oppidum LVII, 46, 3.
- Βορυσθενίται* LII, 2, 2.
- Βόσπορος* XXXIII, 11, 2. XLV, 32, 1. 4. 35, 1. 38, 1. 39, 1. XXXVI, 24, 1. XXXVII, 3, 3. *ὁ Κιμμερικὸς* I, 27, 2.
- Βοττίαιοι*, Macedoniae regionis incolae I, 16, 2.
- Βούβουλκοι*, *Bubulci*, cognomen Romanum VIII, 11, 4.
- Βουθρωτόν*, Epiri oppidum LXIII, 26, 2.
- Βουκάτιος*, mensis Bocotius XXI, 25, 1.
- Βουκεφάλας*, Alexandri equus XLVII, 6, 1. 16, 7. 32, 7. 44, 2. 61.
- Βουκεφαλία*, Indiae oppidum XLVII, 61.
- βουλή*, senatus Atheniensium VII, 19, 1. 25, 2. XV, 14, 6 sq. LIX, 10, 4.
- Βούσιρις*, deus Aegyptius I, 11, 1.
- Βούτας*, Catonis minoris libertus L, 70, 2 sqq.
- Βούτας*, scriptor *αἰτίας μυθώδεις ἐν ἐλεγείοις περὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀναγράφων* II, 21, 5.
- Βουτέων*, vid. *Φάβιος*.
- Βούτης*, Persa XXXV, 7, 2.
- Βρασιδάς*, Spartanus IV, 25, 5. 30, 5. XXXII, 1, 1. 18, 1. XXXVIII, 19, 2.
- Βραυρών*, Atticae oppidum VII, 10, 2.
- Βραχυλλής*, Thebanus XXXVIII, 6, 1.
- Βρέννος*, Gallorum rex XI, 17, 2. 5. 6. 22 sqq.
- Βρεντέσιον*, *Brundisium*, Calabriae oppidum XIX, 36, 3. XXV, 14, 4. XXXIII, 27, 1. XXXIX, 17, 1. XLV, 27, 1. 2. 62, 2. 63, 2. 65, 2. XLVIII, 35, 1. 37, 2. 4. 38, 1. 39, 1. L, 15, 4. LVII, 32, 3. 39, 2. 3. 41, 2. LX, 7, 1. 62, 2. *Βρεντεσῖνοι* XLV, 62, 3. 4. LX, 35, 1.
- Βοετταρία*, *Britannia* XL, 4, 2. XLVIII, 16, 3. *Βοεττανοί* XLV, 51, 1. XLVIII, 23, 2.
- Βρέττιοι*, *Bruttii*, Italiae gens XIII, 21. 22, 2 sqq. XVIII, 16, 2. 19, 1. 3. 30, 2. XXXIX, 6, 7. L, 52, 3. *Βρεττία* (femina) XIII, 21, 4. *Βρεττία*, *Bruttius ager* XIII, 22, 1.
- Βρέττιος Σούρρας*, *Bruttius Sura*, Sentii legatus XXXIII, 11, 4. 5.
- Βριάρεως*, gigas XXII, 17, 1.
- Βρίγες*, servi LXIII, 45, 1.
- Βρίξιλλον*, *Brixellum*, Galliae cisalp. oppidum LXVIII, 5, 3. 10, 1. 18, 1.
- Βριτόμαρτος*, Gallorum rex II, 16, 7. XXII, 6, 2. 8, 3.
- Βροῦτοι*, *Bruti* XLVIII, 61, 5. LXIII, 29, 7.
- Λεύκιος Βροῦτος*, *L. Iunius Brutus*, *M. Iunii filius* VIII, 1, 3 sqq. 2, 2. 3 sqq. XLVIII, 61, 5. LXIII, 1, 1. 9, 3. eius filii
- Τίτος et Τιβέριος Βροῦτος*, *T. et T. Brutus* VIII, 6, 1.
- Ιούνιος Βροῦτος*, *L. Iunius Brutus*, trib. pl. primus XVI, 7, 1. 13, 1.
- Βροῦτος*, *D. Iunius Brutus Callaicus* (cos. 615 = 138) LIII, 21, 2.
- Βροῦτος*, *L. Iunius Brutus Damaspippus* XXXIII, 9, 2.
- Βροῦτος*, *M. Iunius Brutus*, tr. pl. (671 = 82) XLV, 7, 1. 16, 2 sqq. 64, 3.
- Μάρκος ΒΡΟΥΤΟΣ*, *M. Iunius Brutus*, M. f. LXIII. LXIV. — XLV, 16, 5. 64, 3. 80, 6. XLVIII, 46, 2. 54, 2. 57, 3. 62. 64, 1. 65, 1. 66, 6. 67. 68, 4. 69, 5 sqq. L, 36, 1. 73, 4. LVII, 42, 1. 2. 43, 1. 45, 2. 47, 1. LVIII, 4, 3. LX, 11, 3. 13, 1. 2. 14. 15, 1. 21, 4. 22. 69, 1. LXI, 2, 2. 3. LXII, 1, 1. 2, 3. laudatur ἐν ταῖς πρὸς Ἀττικὸν ἐπιστολαῖς LVII, 45, 2. eius epistolae LXIII, 2, 3. 4. 5. 21, 3. 22, 3. 23, 1. 29, 6. 53, 5. *ἐπιτομή Πολυβίου* 4, 4.
- Βροῦτος*, inscriptio libri ab Empylo editi de caede Caesaris LXIII, 2, 3.

- Δέκιμος Βροῦτος Ἀλβίνος, D. Iunius Brutus Albinus* XLVIII, 64, 1. 4. 66, 3. LX, 11, 1. LXIII, 12, 4. bulla puerorum II, 20, 3. 25, 5.
- Βυζάντιον* XII, 17, 2. XV, 31, 4 sqq. XXIV, 23, 5. XXXV, 6, 6. 9, 2. XLIX, 14, 2. 3. L, 34, 4. 36, 1. LVII, 34, 2. *Βυζάντιοι* XV, 31, 2 sqq. XXXV, 6, 4. XXXVIII, 22, 3. XLVII, 9, 1. XLIX, 14, 3. 4. L, 36, 1. LVI, 9, 1. 17, 2. LVII, 24, 7.
- Βυλλίς, Illyrici oppidum* LXII, 26, 2.
- Βωλανοί, Bolani, Bolae Latii oppidi incolae* XVI, 28, 3.
- Γαβηνοί, gens Persica* XLII, 15, 3.
- Γαβινία ὁδός* XI, 29, 4.
- Ἀῦλος Γαβίνιος, A. Gabinius (cos. 695 = 58)* XLV, 25, 2. 27, 2. 48, 3. L, 33, 4. LVII, 30, 1. 31, 4. LX, 3, 1. 2. 7, 1. 2.
- Γαβίνιος, A. Gabinius, Sullae trib. mil.* XXXIII, 16, 8. 17, 7.
- Γάβιοι, Gabii, Latii oppidum* II, 6, 1.
- Γάγγης, Indiae fluvius* XLVII, 62, 1. 3.
- Γαδειραῖος πορθμός* XLI, 8, 1.
- Γάζα, Syriae oppidum* XLVII, 25, 3. LIX, 5, 2.
- Γάιος, Caius, praenomen Rom.* II, 29, 2. XI, 33, 5. cf. *Ἀχιλῖος, Ἄννιος, Ἀντώνιος, Ἀνρόηλιος, Γάλβας, Γράκχος, Ἐρέννιος, Καῖσαρ, Καννίκιος, Κοριοιανός, Κορονήλιος, Κρασσιανός, Λαίλιος, Λιγάριος, Λούσιος, Μαγκίνος, Μάριος, Μάρκελλος, Μάρκιος, Μέμμιος, Μέτελλος, Μινούκιος, Μόμμιος, Οκτάκιος, Ὀππιος, Σετούριος, Σίλλιος, Πακιανός, Πίσων, Ποπίλιος, Τρεβώνιος, Φαβρίκιος, Φάννιος, Φλαμίνιος.*
- Γάιος, Caius, Caesaris Germanici filius* LX, 87, 4.
- Γάιος Καῖσαρ, Caius Caesar Caligula, imperator* LXVII, 9, 1. 2. 12, 2. LXVIII, 4, 4.
- Γάιος, cum Mithridate educatus* XLV, 42, 3.
- Γαισάται, Gallica gens* XXII, 3, 1. 6, 2 sq. 7, 5.
- Γαίονλος, Spartanus* LXII, 49, 3. 5.
- Γαλάτης, Phocidis mons* XLIX, 33, 4.
- Γαλατία, Gallia* XXXI, 2, 1. 11, 2. 24, 2. 43, 6. XXXIX, 9, 5. 14, 3. 5. 16, 3. 17, 4. XLI, 3, 1. 21, 5. XLV, 16, 3. 48, 6. 52, 3. 57, 4. 59, 3. 64, 3. 66, 4. XLVIII, 15, 3. 18, 1. 19, 1. 21. 2. 23, 1. 3. 26, 1. 3. 27, 2. 29, 2. L, 33, 3. 45, 3. 49, 1. LVII, 12, 4. 18, 3. 30, 2. LX, 5, 1. 18, 4. 61, 3. LXVII, 4, 2. 6, 1. 10, 1. LXVIII, 8, 1. *Γαλατῖαι* LXVII, 4, 3. *Γαλατία ἡ ἐκτὸς Ἀλπεων, G. transalpina* XXXI, 11, 8. XLV, 48, 3. *Γαλατία ἡ ἐντὸς Ἀλπεων, G. cisalpina* XXXVI, 5, 1. XLV, 16, 2. XLVIII, 32, 4. 48, 3. LVII, 10, 3. LXIII, 6, 6. LXIV, 5, 1. *Γαλατία ἡ περὶ τὸν Ἡριδανόν* LXIII, 19, 3. *Γαλατία ἡ περὶ Ναρβῶνα, G. Narbonensis* XLI, 12, 4. *Γαλατία ἡ κάτω, G. cisalp.* XIX, 9, 4. *Γαλατία ἡ περὶ Πάδον, G. cisalp.* XXXIX, 9, 7. XLI, 4, 1. XLVIII, 20, 1. 25, 1. *Γαλάται, Galli* II, 16, 7. XI, 14, 2. 15 sqq. XIII, 2, 4. XIX, 6, 1. 13, 1. XXII, 1, 3. 3, 1 sqq. 6, 1. 7, 1. 8, 3. XXV, 17, 4. XXVIII, 18, 4. XXX, 22, 1. 26, 2 sqq. 28, 1 sq. 30, 2. 32, 1 sq. XXXI, 39, 1. XXXIX, 8, 1. 25, 7. 9. XLV, 67, 6. XLVIII, 20, 3. 24, 1. 25, 1. 3. LIV, 15, 1. LXIV, 5, 2. LXVII, 5, 3. 4. 6, 3. 18, 1. 22, 1. *Γαλάται οἱ περὶ τὸν Ἰστρον* XIX, 9, 4. *Γαλάται ἵππεις* XXXVI, 28, 2. *Γαλατικός: πλοῦτος* XLVIII, 29, 2. *πόλεμος* XI, 41, 6. *κώμη* XXII, 6, 3. *πόλις* LXVII, 11, 1. *φρουρά* XXX, 26, 6. *ἀγῶνες* XXII, 3, 1. XXXV, 1, 1. *πόλεμοι* LXVII, 10, 2. *πόλεις* XXII, 7, 4. *σχημαί* XLVIII, 27, 4. *κινήματα* XIX, 6, 2. *ὄπλα* LV, 2, 4. LXVI, 38, 4. *τὰ Γαλατικά* XLVIII, 15, 1. *γαλατικῶς, gallice* LXVIII, 6, 3.
- Γαλατία, Galatia, Asiae minoris provincia* XXXI, 31, 1. XXXVI, 14, 1. 33, 4. 36, 2. XXXIX, 17, 1. XLV, 30, 2. 31, 2. 5. 33, 4. *Γαλάται, Galatae* XXXVI, 14, 1. XXXIX, 17, 2. L, 12, 2. 15, 1. 2. LX, 61, 2.
- Σέρβιοι Γάλβαι, Servii Sulpicii Galbae* XXVI, 1, 4.

- Σέρπιος Γάλβας, Ser. Sulpicius Galba* (cos. 609 = 144) XIX, 30, 3 sq. 31, 6. XXV, 15, 4.
Γάλβας, Ser. Sulpicius Galba, Sulpiae legatus XXXIII, 17, 7.
Γάιος Σουλπίκιος Γάλβας, C. Sulpicius Galba, praetor (690 = 63) XLVIII, 51, 1. LVII, 19, 2.
Σουλπίκιος Γάλβας, Sulpicius Galba, avus imperatoris, historiae scriptor laudatur II, 17, 5.
Σουλπίκιος ΓΑΛΒΑΣ, Ser. Sulpicius Galba, imperator LXVII, — LXVIII, 1, 1. 3. 5, 2. 6, 1.
Γαληγός, Macedoniae oppidum XIX, 23, 5.
Γάλλος, vid. Άρριος.
Γάλλος, C. Cornelius Gallus, Caesaris Octaviani sodalis LX, 79, 1.
Φλάβιος Γάλλος, Flavius Gallus, M. Antonii legatus LX, 42. 43, 1.
Γανδαρίται, gens Indica XLVII, 62, 2.
Γαργητός, pagus Atticus I, 13, 2. 35, 3.
Γαυγάμηλα, Assyriae oppidum XLVII, 31, 3.
Γεγανία, Gegania, Vestalis V, 10, 1.
Γεγανία, Gegania, Rom. mulier VI, 3, 7.
Γεδρωσία, Persiae provincia XLVII, 66, 3. 67, 3.
Γέλα, Siciliae oppidum XVIII, 35, 2. XXXV, 8, 8.
Γέλαι, gens Scythica XLV, 35, 4.
Γελάνωρ, Argivorum rex XXX, 32, 5.
Γελέοντες, tribus Attica VII, 23, 4.
Γελλιανός, Gellianus LXVII, 9, 4. 13, 1.
Λεύκιος Γέλλιος, L. Gellius Pollicola (cos. 681 = 72) XXXIX, 9, 7. XLV, 22, 5. L, 8, 1. 2. LVII, 26, 3.
Μάρκος Γέλλιος, Marcus Gellius, senator LVII, 27, 3.
Γέλων, Epirota XXX, 5, 3 sqq.
Γέλων, Syracusarum tyrannus XVI, 16, 1. XVIII, 23, 5. LXII, 5, 4. 5.
Γελῶοι, Gelae Siciliae oppidi incolae LXII, 26, 2.
γέλωτος ἀγαλάτιον IV, 25, 2. ei sacra aedes Spartaē LII, 8, 2.
Γεμίνιος, Geminius, M. Antonii sodalis LX, 59.
Γεμίνιος, Geminius, Pompeii sodalis XLV, 2, 3. 16, 4.
Γεμίνιος, Geminius, Tarracinensis XXXI, 36, 1. 38, 1.
γένη Atheniensium I, 24, 2.
genethliae II, 12, 4.
Γένθιος, Illyrici rex XIX, 9, 4. 13, 1. 2.
Γενύκιος, Genucius, tr. pl. LIV, 3, 3.
geometrae XIX, 15, 7.
Γεράδας, Spartanus IV, 15, 10.
Γεραιστός, Euboeae promontorium XLIV, 6, 4.
Γεράνδας, Spartanus XXI, 25, 6.
Γεράνεια, Corinthiae mons LII, 20, 1. LXVI, 31, 1.
Γέργιθος, Troadis oppidum XLIX, 18, 5.
Γερμανία XIX, 25, 3. XLVIII, 58, 3. LXVII, 3, 2. 15, 2. 18, 3. 22, 5. 23, 1. *Γερμανοί* XXXI, 11, 3. XL, 4, 2. 3. XLV, 67, 6. XLVIII, 18, 4. 19, 1. 3. 4. 58, 3. L, 51, 1. 4. LXVIII, 10, 3. 12, 5. 18, 4. *Γερμανικός: στράτευμα* LXVII, 6, 1. *πόλεμοι* XLV, 70, 2. *γένη* XXXI, 11, 3. *ἔθνη* XLVIII, 22, 1. 3. *τάγματα* LXVII, 13, 3. *τὸ Γερμανικόν* XXXIX, 9, 7. XLVIII, 23, 1. *τὰ Γερμανικά* LXVII, 22, 1. *ἡ Γερμανική* XLVIII, 23, 1.
Γερμανικός, Caesar Germanicus, Claudii Neronis Drusi filius LX, 87, 3. 4.
Γερμανικός, Germanicus = Nero LX, 87, 4.
Γερμανικός, Germanicus = Vitellius LXVII, 22, 7.
Γερμανός, vid. Κερμαλός.
*γέροντες, γερονσία Spartano-*rum IV, 5, 7 sq. 6, 1 sqq. 26. 29, 3. XXX, 27, 2. XLIV, 4, 2 sq. LI, 8, 1. 9, 1. 11, 1. 19, 3. LII, 10, 1.
Γέσκων, Karthaginiensis XVIII, 30, 3. 34, 1.
Γέται, gens Scythica LX, 63, 4.
γεωμόροι Atheniensium I, 25, 1. 2.
Γῆ XXXIII, 9, 7. LXIII, 19, 1.
γῆς ἀναδασμοί IV, 8, 1. V, 16, 3. VI, 2, 6. VII, 14, 1. 15, 6. 16, 1. LI, 8, 1. 12, 1. 13, 4. 14, 1. LII, 11, 1.

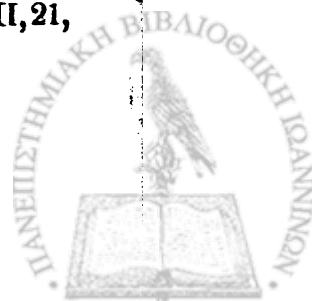
- 17, 3. 18, 2. LIII, 9, 3. LXII, 37, 3. LXVI, 38, 3.
- Γίγαντες* XXI, 21, 4. XXXI, 23, 4.
- gigantomachia Athenis super theatrum posita LX, 60, 2.
- Γίγισ*, Parysatidis ancilla LXV, 19, 2. 5. 6.
- Γίσκων*, Karthaginiensis XIII, 15, 2. cf. *Γέσκων*.
- Μάνιος Γλαβόρων*, M. Acilius Glabrio (cos. 686 = 67) XXXIII, 33, 3. XLV, 30, 1.
- gladiatores XXXIX, 8. XLVIII, 55, 2. L, 27, 1. 4. LIV, 12, 3. LXVII, 8, 5. 9, 2. LXVIII, 10, 3. 12, 4. 5.
- Γλαυκίαι*, *Glaucia* XXXIV, 1, 2.
- Γλαυκίας*, Illyriorum rex XXX, 3, 1 sq. 4, 1.
- Γλαυκίας*, C. Servilius *Glaucia* XXXI, 28, 5.
- Γλαύκιππος*, Atheniensis orator laudatur XLIX, 4, 1.
- Γλαῦκος*, Bellerophontis nepos LXII, 1, 1.
- Γλαῦκος*, medicus XLVII, 72, 1. LX, 59, 4.
- Γλαῦκος*, Polymedis filius, Atheniensis XLIX, 13, 3.
- Γλαῦκος Πόντιος*, Ciceronis poema LVII, 2, 3.
- Γλύκων*, Atheniensis XII, 31, 5.
- Γναθαίριον*, Argiva XIX, 8, 7. LXVI, 54, 3.
- Γναῖος*, *Cneius*, praenomen Rom., vid. *Οκτάσιος*, *Πομπήσιος*, *Σκιπίων*, *Φούβσιος*.
- Γογγύλος*, Corinthius XXXVIII, 19, 1. 2. 5.
- Γόμφοι*, Thessaliae oppidum XLVIII, 41, 3.
- Γορατᾶς*, vid. *Ἀντίγονος*.
- Γοργίας*, Eumenis dux XLII, 7, 4.
- Γοργίας*, Leontinus laudatur XXXV, 10, 5.
- Γοργίας*, rhetor, Ciceronis aequalis LVII, 24, 6. 7.
- Γοργίδας*, Thebanus XXI, 12, 2. 4. 14, 1. 18, 1. 19, 3.
- Γοργολέων*, Spartanus XXI, 17, 3.
- Γοργόνειον* X, 10, 4.
- Γοργος*, Ceus XVIII, 35, 2.
- Γόργω*, Leonidae uxor IV, 14, 4.
- Γόρδιον*, Phrygiae oppidum XLVII, 18, 1.
- Γόρδιος*, Cappadox XXXIII, 5, 3.
- Γορδύαια ἄρη* XLVII, 31, 5.
- Γορδυηνή*, Armeniae regio XXXVI, 21, 2. 30, 3. 34, 5. XLV, 36, 2. *Γορδυηνοί* XXXVI, 26, 1. 4. 29, 5 sqq.
- Γορπιαῖος*, mensis Macedonicus I, 20, 4.
- Γορτύριοι*, Gortynae Cretae oppidi incolae XXVII, 13. XXX, 27, 1.
- Γούρας*, Tigranis frater XXXVI, 32, 4. 5.
- graeca vocabula explicantur: *ἄνδρα* IV, 12, 1. *ἀπελλάζειν* IV, 6, 2. *ἀποστατήρες ἡμεν* IV, 6, 4. *Ἀργᾶς* LVI, 4, 5. *ἀρχαγέται* IV, 6, 2. *Βάταλος* LVI, 4, 4. *δεικελίκτας* XLIV, 21, 5. *διατάγματα* XXII, 24, 7. *δραχμή* XXXII, 17, 3. *Δώσων* XIX, 8, 2. *εἴρενες* IV, 17, 2. *εἰρεσιώνη* I, 22, 5. *ἐμπνεῖσθαι* LII, 3, 2. *ἐτίσθαι* VII, 15, 3. *Ἰσηοκρέειν* XLVII, 2, 5. *ἰππικόν* VII, 23, 5. *κάδδισος*, *κεκαδδίσθαι* IV, 12, 6. *κάνναθρα* XLIV, 19, 5. *κλάρια* LI, 13, 3. *κρίκος* LVI, 30, 3. *κρονπτεία* IV, 28. *λαός*, *λήιτον* II, 26, 3. *λευκή ἡμέρα* XII, 27, 2. *μελλείονες* IV, 17, 2. *ὀβολός* XXXII, 17, 3. *οἴκημα* VII, 15, 3. *ὀπτιλοι* IV, 11, 4. *οὐλαμός* IV, 23, 1. *παρασιτεῖν* VII, 24, 3. *περιφόρητος* XII, 27, 3 sq. *πρόδοκοι* IV, 3, 1. *σάμαινα* XII, 26, 3. *σεισάγθεια* VII, 15, 3. *σικυτάλη* XXXII, 19, 5. *σικκοφαντεῖν* VII, 24, 1. *συντάξεις* VII, 15, 3. *σῆνος* XII, 3, 2. *τρέσαντες* XLIV, 30, 2. *φιδίτια* IV, 12, 1. *φυλακαί* VII, 15, 3. *φυλᾶς φυλάξαι* IV, 6, 2. *χοεωκοπίσαι* VII, 15, 7. *ὠβᾶς ὠβάξαι* IV, 6, 2.
- Γραικὰ γερόντια* XXV, 9, 2.
- Γραικός*, *Graeculus* LVIII, 5, 2. 38, 4.
- Γρακίνος*, Sertorii socius XLI, 26, 2.
- Γράκχοι*, *Gracchi* LIII, 4, 3. 8, 5. LIV, 4, 3. 18, 2. LV, 1, 1. 4. 2. 3. 4, 2.
- Τιβέριος Σεμπρώνιος*, *Ti. Sempronius Gracchus*, P. f. (cos. 576. 590 = 177. 163) XXII, 5, 1 sq. XXV, 12, 1. LIII, 1, 1. 3. 4, 3. 17, 4.

- TIBERIOΣ ΓΡΑΚΧΟΣ*, *Ti. Sempronius Gracchus*, *Ti. f.* LIII. LV.—LI, 2, 4. LIV, 1, 1. 5. 14, 2. 15, 2. 3.
- ΓΑΙΟΣ ΓΡΑΚΧΟΣ*, *C. Sempronius Gracchus*, *Ti. f.* LIV. LV.—LI, 2, 4. LIII, 1, 1. 5. 2, 2sq. 8, 7. 13, 1. 21, 1. 2. 5. laudatur *ἐν τινι βιβλίῳ* LIII, 8, 7.
- γραμματηφόροι* XLV, 41, 3.
- Γράνικος*, Mysiac fluvius XI, 19, 4. XXXVI, 11, 6. XLVII, 16, 1. 2.
- Γράνιος*, *Granius*, *Marii privignus* XXXI, 35, 6. 37, 1. 40, 1.
- Γράνιος*, *Granius*, praetor XXXIII, 37, 3.
- Γράνιος Πέτρων*, *Granius Petronius*, quaestor XLVIII, 16, 4.
- Γρυπός*, cognomen XVI, 11, 2. XXXI, 1, 3.
- Γύαρ* (?), agri *Syracusani* pars LXII, 37, 1.
- Γύθειον*, Laconicae oppidum XXVII, 14, 4. LII, 29, 3.
- Γύλιππος*, Spartanus IV, 30, 5. XII, 22, 3. XV, 23, 2. XX, 2, 2. XXXII, 16, 1. 2. 17, 1. XXXVIII, 18, 5. 6. 19—21. 26, 1. 27, 2sq. 28, 2. LXII, 49, 3.
- Γύλιππος*, Spartanus minor LII, 1, 1.
- Γύλων*, *Demosthenis* avus LVI, 4, 1.
- γυμνάσιον* Athenis I, 36, 2.
- γυμνοπαιδία*, festum Spartanorum IV, 15, 1. XLIV, 29, 2.
- Γυμνοσοφισταί* Indorum IV, 4, 6. XLVII, 64.
- Γυναικεία* = *Bona dea* XLVIII, 9, 2. LVII, 19, 3.
- Γωβρήης*, *Persa* XXXV, 12, 4.
- Δαίδαλος*, artifex I, 19, 4 sqq.
- Δαῦμαχος*, *Platacensis* historiae scriptor laudatur IX, 4, 1 (*fr.* 7). *ἐν τῷ περὶ εὐσεβείας* XXXII, 12, 4 (*fr.* 5).
- Δαλοῖος*, mensis *Macedonicus* XLVII, 16, 2. 75, 4. 76, 1. *Sicyonius* LXVI, 53, 4.
- Δαλματικά στρατεύματα* LXVIII, 4, 1.
- Δαμαγόρας*, *Rhodi* XXXVI, 3, 8. 9.
- Δαμασκόος*, *Syriac oppidum* XLVII, 20, 6. 21, 4. 24, 1. 48, 3.
- Δαμάστῃς ὁ Προκρούστῃς* I, 11, 1.
- Δαμάστῃς*, historiae scriptor laudatur XI, 19, 4 (*fr.* 7).
- Δάμιππος*, Spartanus XXII, 18, 2.
- Δαμοκλείδας*, *Thebanus* XXI, 8, 2. 11, 1.
- Δαμοκοάτης*, heros *Platacensium* XXIV, 11, 3.
- Δαμοκράτης*, Spartanus LII, 4, 3.
- Δαμοτέλης*, Spartanus LII, 28, 3.
- Δαμόφαντος*, *Eleus* XXVII, 7, 6.
- Δαμοζόρης*, Spartanus LI, 18, 3. 19, 2. 6.
- Δαμυρίας*, *Siciliae* fluvius XVIII, 31, 2.
- Δάμων*, Macedo XLVII, 22, 2.
- Δάμων*, musicus *Atheniensis* XII, 4. XXIV, 1, 7. XXXVIII, 6, 1.
- Δάμων*, cognomine *Περιπόλτας* XXXV, 1, 2.
- Δαμωνίδης*, *Atheniensis* XII, 9, 2.
- Δαναοί* = *Gracci* XXXV, 7, 5.
- Δαναός*, *Argorum* conditor XXX, 32, 5.
- Δάνδαμης*, *Indus* XLVII, 8, 4. 65, 2. 3.
- Δανδάριοι*, gens *Pontica* XXXVI, 16, 1. 3.
- Δάοχος*, *Thessalus* LVI, 18, 2.
- Δαρδανείς*, *Illyrica* gens XIX, 9, 3.
- Δάρδανος*, *Troiae* conditor XI, 20, 5.
- Δάρδανος*, *M. Bruti* satelles LXIII, 51, 3. 52, 1.
- Δάρδανος*, *Troadis* oppidum XXXIII, 24, 1.
- Δαρεικοί*, nummi *Persici* XXXV, 10, 8.
- Δαρείος* I., *Hystaspis* filius, *Persarum* rex X, 4, 2. XXIV, 5, 1.
- Δαρείος* II., *Nothus*, *Artoxerxis* I. filius, *Persarum* rex LXV, 1, 1. 2, 3. 3, 1.
- Δαρείος* III., *Codomannus*, *Arsamis* filius, *Persarum* rex XLIV, 15, 3. 4. XLVII, 16—33. 37, 1. 4. 38, 1. 39, 6. 42, 3. 43, 1. 3. 48, 3. 56. 70, 2. XLIX, 17, 6.
- Δαρείος*, *Artoxerxis* II. filius LXV, 26. 27. 28, 3. 29, 4 sqq.
- Δασκυλίτις λίμνη* in *Bithynia* XXXVI, 9, 6.

- Δασσαρῆτις*, Illyrici regio XXVIII, 4, 1.
- Δᾶτις*, Persa XXIV, 5, 1.
- Δάφνη*, Amyclae filia LI, 9, 3.
- Δάφνη*, v. *Ἀντιόχεια*.
- Δείδιος*, T. Didius (cos. 655 = 98) XLI, 3, 3.
- Δείναρχος*, Corinthius XVIII, 21, 2. 24, 4. XLIX, 33, 3 sqq. LVI, 31, 4.
- Δειρίας*, rhetor LXVI, 3, 3.
- Δειρίας*, historiae scriptor laudatur LXVI, 29, 4 (fr. 9).
- Δειροχράτης*, Messenius XXVII, 18 sqq. XXVIII, 17, 3.
- Δεινομάχη*, Megacelis filia XV, 1, 1.
- Δείρων*, historiae scriptor laudatur X, 27, 1 (fr. 20). XLVII, 36, 2 (fr. 16). LXV, 1, 2 (fr. 22). 6, 6 (fr. 23). 9, 4 (fr. 24). 10 (ibid.). 13, 3 (fr. 25). 19, 2. 4 (fr. 26). 22, 1 (fr. 28).
- Δειραδιῶται*, pagi Attici incolae XV, 25, 5.
- Δεκελία*, pagus Atticus XV, 23, 2. 34, 3. XXXII, 9, 3. *Δεκελείς* X, 14, 3. XXXV, 8, 1.
- decimatio LX, 39, 7. 44, 3.
- Δέκιμος*, Decimus, praenomen Rom., vid. *Βοοῦτος*.
- Δέλλιος*, Q. Dellius, Antonii socius LX, 25, 23. historiae scriptor 59, 3. 4.
- Δελφίνιον*, Apollinis sacrum Athenis I, 12, 3. 18, 1.
- Δελφίνιον* Chalcidensium XXVIII, 16, 3.
- Δελφίνιος*, vid. *Ἀπόλλων*.
- Δελφοί*, Phocidis oppidum cum oraculo I, 5, 1. 16, 2. 18, 2. 24, 4. 26, 4. II, 28, 5. IV, 5, 3. 6, 1. 29, 2. 3. V, 9, 6. VII, 4, 1. 4. 9, 1. 11, 1. 25, 2. XI, 4, 4. 8, 2. XII, 21, 2. XIII, 18, 3. XVIII, 8, 2. 30, 4. XIX, 28, 2. 36, 3. XXII, 8, 6. XXIV, 11, 3. 20, 4. XXVII, 2, 1. 10, 8. XXVIII, 12, 6. XXXII, 1, 1. 18, 1. 26, 2. 29, 3. XXXIII, 12, 4. 29, 6. XXXVIII, 13, 3. XLIV, 19, 3. XLVII, 3, 1. 14, 4. 40, 4. 74, 4. XLIX, 8, 3. LI, 11, 3. LVII, 5, 1. LIX, 13, 1. 40, 4. LXVI, 53, 2. *Δελφοί*. incolae XII, 21, 2. XXXII, 18, 2. XXXV, 17, 3. XXXVIII, 13, 4. *Δελφῶν ὑπομνήματα* VII, 11, 2.
- Δεξιθία*, Phorbantis f. II, 2, 2.
- Δέξιος* XXX, 17, 2.
- Δεοκεταῖος*, M. Antonii satelles LX, 78, 1.
- Δεοκυλλίδας*, Spartanus IV, 15, 2. LXV, 20, 2.
- Δεοκυλλός*, Atheniensis XLIX, 32, 3.
- Δευκαλίων*, Minois filius I, 19, 5. 6.
- Δευκαλίων*, Promethei filius XXX, 1, 1.
- defectus lunae XIX, 17, 3 sqq. XXXVIII, 23. XLVII, 31, 4. LXII, 24, 1. solis II, 12, 2. 5. 27, 6. XII, 35, 1. XXI, 31, 2. XLIV, 17, 2. LXII, 19, 4.
- Δεχάς*, locus Spartaе LI, 19, 5.
- Δριάνειρα νέα* = *Aspasia* XII, 24, 6.
- Δριδάμεια*, Pirithoi uxor I, 30, 3.
- Δριδάμεια*, Aeacidae f., Pyrrhi regis soror XXX, 1, 4. 4, 2. 7, 2. LIX, 25, 2. 30, 2. 3. 32, 3. 53, 4.
- Δρίναχος*, Thessalus XXXVI, 23, 5.
- Δριονεύς*, Euryti filius I, 8, 3.
- Δριόταρος*, Galatiae rex XXXIX, 17, 1. XLV, 73, 6. L, 12, 2. 15, 1. 3. LX, 63, 3.
- Δήλιον*, Boeotiae oppidum XV, 7, 4. XXXII, 29, 6. 7. XXXIII, 22, 3. XXXVIII, 6, 3.
- Δήλος*, insula maris Aegaei I, 21. XII, 12, 1. XXIV, 25, 2. XXXVIII, 3, 4. 5. 6. *Δήλιοι* I, 21. XXXVIII, 3, 6. *Δηλιακός: ἔμπορος* XXXIII, 22, 2.
- Δῆλος*, mons Boeotiae XXI, 16, 3.
- Δημάδης*, Atheniensis orator VII, 17, 2. XLIX, 1, 1. 2. 16, 4. 20, 3. 22, 3. 26, 2. 30, 2 sqq. LII, 27, 1. LVI, 8, 5. 10, 1. 11, 5. 13, 2. 23, 5. 28, 2. 31, 3. LXVII, 1, 4.
- Δημαίνετος*, Syracusanus XVIII, 37, 1 sq.
- Δημάρατος*, Corinthius, Tarquinii Prisci pater II, 16, 8. VIII, 14, 1.
- Δημάρατος*, Corinthius, Philippi et Alexandri Mac. socius XLIV, 15, 3. XLVII, 9, 6. 37, 4. 56.
- Δημάρατος*, Rhodius XLIX, 18, 4.
- Δημάρατος*, Spartaе rex IV, 20, 2. X, 29, 5 sq. LXV, 2, 3.
- Δημάρετος*, Corinthius XVIII, 21, 2. 24, 4. 27, 4.

- Δημαρίστη*, Timoleontis mater XVIII, 3, 2.
- Δημέας*, Demadis filius, Atheniensis XLIX, 30, 4.
- Δημήτηρ* II, 22, 3. IV, 27, 2. VII, 8, 4. XIII, 18, 2. XV, 22, 3. XLII, 6, 5. 6. LIX, 12, 1. *Ἐλευσιώτις* XXIV, 11, 3. 5. 6.
- Δημήτρια* = *Διονύσια* LIX, 12, 2.
- Δημητριάς*, tribus Attica LIX, 10, 4.
- Δημητριάς* = *Ἐρηκαίρεια* LIX, 12, 2.
- Δημητριάς* = Sicyon LIX, 25, 2.
- Δημητριάς*, Thessaliae oppidum XXVIII, 10, 1. LIX, 53, 3. LXIII, 25, 2.
- Δημήτριον*, Thessaliae oppidum XIX, 26, 2.
- ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ* I., Antigoni filius, Poliorcetes, Macedoniae rex LIX. LXI. — XIX, 8, 1. XXX, 4, 2 sq. 6, 2. 7, 1 sq. 10. 26, 2. 34, 4. XLII, 18, 3. LVI, 13, 3.
- Δημήτριος*, Cyrenae rex, Demetrii Poliorc. filius LIX, 53, 4.
- Δημήτριος ὁ Λεπτός*, Demetrii Poliorc. filius LIX, 53, 4.
- Δημήτριος* II., Antigoni Gonatae filius, Macedoniae rex XIX, 8, 1. LXVI, 17, 2. 34, 1. 3.
- Δημήτριος*, Philippi III. Maced. filius XIX, 8, 6. 7. XXVIII, 9, 5.
- Δημήτριος*, Cassii servus LXIII, 45, 1.
- Δημήτριος*, Magnes scriptor laudatur *ἐν τοῖς περὶ συνωνύμων* LVI, 15, 3. 27, 5. 28, 3.
- Δημήτριος*, philosophus peripateticus L, 65, 6. 69, 1. 70, 1.
- Δημήτριος*, Syracusanus XVIII, 39, 3.
- Δημήτριος ὁ Φαλησεύς* I, 23, 1. LVI, 28, 4. XLIX, 35, 2. LIX, 8, 3. laudatur IV, 23, 1 (*fr.* 13). VII, 23, 3 (*fr.* 8). LVI, 9, 4 (*fr.* 16). 11, 1. 3 (*fr.* 17). 14, 2. *ἐν τῷ Σωχράτει* XXIV, 1, 2. 5. 8. 9. 5, 7. 27, 2. 3. 4 (*fr.* 14. 15).
- Δημήτριος*, Pompeii libertus XLV, 2, 4. 40. L, 13, 2.
- Δημήτριος*, Pharius LXVI, 50, 3. 4.
- Δημήτριος Φεΐδων* XLVII, 54, 4.
- Δημητρίων* = *Μουνηχιών* LIX, 12, 2.
- δημιουργοί* Atheniensium I, 25, 1. 2.
- Δημοκλείδης*, Atheniensis LIX, 13, 1.
- Δημοκλῆς*, Atheniensis LIX, 24, 2.
- Δημοκράτης*, Atheniensis XV, 3.
- Δημόκριτος*, philosophus laudatur XVIII, (1), 2.
- Δημολέων*, Thessalus XXXVI, 23, 5.
- Δημόπολις*, Themistoclis filius X, 32, 3.
- Δημοσθένης*, Atheniensis, oratoris pater LVI, 4, 1. 20, 3.
- ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ*, orator LVI. LVIII. — XXV, 2, 4. 4, 1. XXX, 14, 1. XLVII, 11, 3. XLIX, 5, 2. 4. 7, 3. 9, 5. 16, 1. 17, 1. 2. 26, 2. 27, 3. 29, 1. LVII, 5, 3. 24, 3. 4. eius orr. *περὶ τοῦ στεφάνου, καὶ Ἀριστοκράτους, ὑπὲρ τῶν ἀτελειῶν* LVI, 13, 4. *κατὰ Τιμοθέου* 15, 1. *πρὸς Φορμίωνα καὶ Στέφανον* 15, 1. *κατ' Ἀνδροτίωνος καὶ Τιμοκράτους καὶ Ἀριστοκράτους* 15, 2. *κατ' Ἀριστογείτονος* 15, 2. *περὶ τῶν ἀτελειῶν* 15, 2. *περὶ προσηβείας* 15, 3. *Φιλιππικοί* 12, 1. 13, 4. *ψήφισμα* 20, 3. laudatur XV, 10, 2 (*or.* 21, 145). LVIII, 1, 6 (*or.* 6, 30). *Δημοσθενικὸς λόγος* LVIII, 1, 3. *δημοσθενίζειν* LVII, 24, 4.
- Δημοσθένης*, Atheniensis, Alcisthenis filius XV, 1, 2. XXXVIII, 6, 3. 7, 1. 8, 1. 20. 27, 1. 2. 28, 4.
- Δημόστρατος*, Atheniensis XV, 18, 2. XXXVIII, 12, 4.
- Δημόφιλος*, Atheniensis XLIX, 38, 1.
- Δημοφῶν*, Thesei filius I, 28, 2. 34, 1. VII, 26, 2.
- Δημοχάρης*, Atheniensis, Demosthenis necessarius LIX, 24, 5. historiae scriptor laudatur LVI, 30, 4 (*fr.* 1).
- Δημοχάρης*, Soliensis LIX, 27, 2.
- Δημῶ*, meretrix LIX, 24, 1. 27, 4.
- Δήμων*, Atheniensis LVI, 23, 3. 27, 4.
- Δήμων*, historiae scriptor laudatur I, 19, 2 (*fr.* 3). 23, 3 (*fr.* 4).
- Δημῶναξ* XXXVI, 9, 5.
- Δήρσος*, vid. *Σεμπρώνιος*.
- deorum imagines V, 8, 7 sq. eis cari homines V, 4, 2 sqq.

- Διαγόρας*, olympionices XXI, 34, 4.
Διαδήματος, vid. *Μέτελλος*.
Διάκοιοι, factio Atheniensium VII, 13, 1. 29, 1.
Διαμπερές, Argorum porta XXX, 32, 1.
Δίδιος, C. Didius, Caesaris legatus XLVIII, 56, 3.
Διδυμαῖον, Apollinis templum prope Miletum XLV, 24, 5.
Δίδυμος, grammaticus laudatur ἐν τῇ περὶ τῶν ἀξίων τῶν Σόλωνος ἀντιγραφῇ πρὸς Ἀσκληπιάδην VII, 1, 1.
Διευτυχίδας, scriptor laudatur IV, 1, 4.
Δικαίαρχεα = Puteoli, Campaniae oppidum XXXIII, 37, 3.
Δικαίαρχος, scriptor laudatur I, 21, 2 (fr. 49). 32, 4 (fr. 13). XLIV, 19, 6 (fr. 17).
Δίκη XI, 13, 2. XLVII, 52, 4.
Δικόμης, Getarum rex LX, 63, 4. dictator XI, 1, 1. 2, 1. 5, 1. 18, 5. 25, 4. 29, 3. 31, 2. 33, 1. 34, 1. 36, 4. 39, 2. 5. 40, 2. 42, 4. XIII, 3, 5. 4, 1. 4. 9, 1. 2. 3. 4. 10, 1. XVI, 3, 2. XXII, 24, 7. XXXIII, 33, 1. XLVIII, 37, 1. 51, 1. LIV, 18, 1. LX, 8, 3.
diluvium XXX, 1, 1.
Δινδυμήρη = Cybele X, 30, 3.
Διογείτωρ, Thebanus XXI, 35, 1.
Διογένης, Archelai privignus XXXIII, 21, 3.
Διογένης, Demetrii II. dux LXVI, 34, 2. 4.
Διογένης, Sinopensis philosophus IV, 31, 2. XIII, 10, 1. XVIII, 15, 5. XLVII, 14. 65, 1. 2.
Διογένης, philosophus stoicus XXV, 22, 1.
Διόδωρος ὁ περιηγητής, scriptor laudatur I, 36, 3 (fr. 3). XXXV, 16, 1 (fr. 4). ἐν τοῖς περὶ μνημάτων X, 32, 4 (fr. 1).
Διόδωρος, Syphacis f. XLI, 9, 4. 5.
Διοκλείδης XV, 20, 4.
Διοκλῆς, Megarensis I, 10, 3.
Διοκλῆς, Peparethius scriptor laudatur II, 3, 1. 8, 7 (fr. 2).
Διοκλῆς, Syrus LXVI, 18, 2. 4. 20.
Διοκλῆς, Themistoclis filius X, 32, 1.
Διομήδης, Atheniensis XV, 12, 2 sq.
Διομήδης, Cleopatrae scriba LX, 76, 5.
Διομήδης, Tydei filius II, 2, 1.
Δῖον, Macedoniae oppidum LIX, 36, 2.
Διονύσιος, Colophonius pictor XVIII, 36, 2.
Διονύσιος, Corinthius XVIII, 24, 3.
Διονύσιος, Halicarnassensis historiae scriptor laudatur II, 16, 8 (ant. rom. 2, 35). XVII, 2, 2 (8, 2). XXX, 17, 4. 21, 9.
Διονύσιος, Magnes rhetor LVII, 4, 4.
Διονύσιος, Messenius XLVII, 73, 4.
Διονύσιος, Syracusarum tyrannus, maior VII, 20, 4. XVIII, 6, 3 sq. 15, 4. XXI, 31, 4. 34, 1. XXV, 24, 8. XXXII, 2, 5. LXII, 3—6, 2. 7, 3. 9, 3. 11, 3. 4. 53, 1. LXVII, 1, 5.
Διονύσιος, Syracusarum tyrannus, minor XVIII, 1, 1 sq. 7, 3. 9, 2. 11, 3. 13 sqq. 33, 2. 39, 2. XX, 1, 2. 2, 3. XXXVIII, 23, 4. LXII, 6, 1. 3. 4. 7, 1. 9, 2. 11—44. 48, 3. 50, 1. 3. 56, 1. LXIV, 2, 1. 2. 3, 3. 5. 6. 4, 1. 2.
Διονύσιος, Syrus LXVI, 20, 2. 4. 5.
Διονύσιος ὁ Χαλκοῦς, poeta XXXVIII, 5, 2.
Διονυσόδωρος, Troezenius LXVI, 1, 1.
Διόνυσος I, 20, 1. 5. 23, 3. VII, 31, 3. XI, 5, 2. XXI, 16, 5. XXII, 22, 5. XXIV, 1, 3. XXXII, 27, 3. 28, 4. XXXV, 2, 2. 3, 2. 18, 4. XXXVIII, 3, 3. XXXIX, 8, 3. XLVII, 2, 5. 13, 3. XLVIII, 9, 3. LIX, 2, 3. 12, 1. LX, 60, 2. 3. ὠμωστής X, 13, 2. XXI, 21, 3. XXIV, 9, 2. οἱ περὶ Διόνυσον τεχνῆται XXXIII, 26, 3. XXXVI, 29, 4. LII, 12, 2. LX, 56, 4. 57, 1. LXIII, 21, 3. LXVI, 53, 5. *Διονύσια*, festum Atticum XLVII, 29, 3. LIX, 12, 2. 3. festum Romanum = *Liberalia* XLVIII, 56, 3.
Διόνυσος = M. Antonius LX, 24, 3. 26, 3. *Διόνυσος* réos LX, 60, 3.

- Διοπείδης*, Atheniensis XII, 32, 1.
- Διοπείδης*, Atheniensis alius XLIX, 7, 3. LVIII, 3, 1.
- Διοπείδης*, Spartanus vates XXXII, 22, 5. 6. XLIV, 3, 3.
- Διοσκορίδης ὁ συντεταγμένος τὴν Λακωνικὴν πολιτείαν* laudatur IV, 11, 4. *Διοσκορίδης* XLIV, 35, 1.
- Διοσκοροί* I, 31, 1. 32, 5. V, 13, 6. XVI, 3, 4. XIX, 23, 6. 25, 1. XXXII, 12, 1. 18, 1. XXXIII, 8, 3. XLV, 2, 4. XLVII, 50, 4. L, 27, 4. 28, 3. LIII, 2, 1. *Διοσκοῦρειον* Romae, = *templum Castoris* XXXIII, 33, 4.
- divini honores hominibus tributi XXX, 1, 2. XXXI, 27, 5. XLVII, 72, 2. XLVIII, 67, 4. LXVI, 53, 4. LIX, 10, 3.
- divortium II, 22, 3. III, 6, 3. VI, 3, 7. XV, 8, 3. XIX, 5, 1. XXXIII, 6, 11. 35, 2. XXXVI, 38, 1. XLV, 9, 2. L, 24, 3. LVII, 28, 3. 41, 2. LX, 9, 2. 57, 3.
- Διογάνης*, Achaeorum praetor XXVII, 16, 1 sq. XXVIII, 17, 1. XXIX, 3, 1.
- Διογάνης*, Mytilenaeus rhetor LIII, 8, 4. 5. 20, 3.
- Διογαντος*, Atheniensis XXIV, 26, 2.
- Δίπυλον*, porta Athenarum XXXIII, 14, 4.
- Δίρακη*, fons ad Thebas LIX, 45, 3.
- Δίφιλος*, Atheniensis LIX, 46, 1.
- Δίφιλος*, comicus laudatur XXXVIII, 1, 2 (*fr. inc.* 38).
- Διφρίδας*, Spartanus XLIV, 17, 1.
- ΔΙΩΝ*, Syracusanus LXII. LXIV. — XVIII, 1, 1. 13, 4. 5. 22, 1. 33, 2. XX, 2. XXIV, 1, 4. XXXVIII, 14, 6. 23, 4.
- Διώνασσα*, Lycurgi mater IV, 1, 4.
- Δόκιμος*, Macedo XLII, 8, 4.
- Δολοβέλλας*, Cn. Cornelius Dolabella (cos. 672 = 81), Sullae socius XXXIII, 28, 5. 29, 4. XXXIV, 2, 4. XLVIII, 4, 1.
- Δολοβέλλας*, P. Cornelius Dolabella (cos. 709 = 44), Caesaris socius, Ciceronis gener XLVIII, 51, 2. 62, 5. LVII, 43, 2. LX, 9, 10, 1. 11, 2. 3. LXIII, 2, 4. 8, 1. 25, 1. eius filius
- Κορνήλιος Δολοβέλλας*, P. Cornelius Dolabella, Octaviani socius LX, 84, 1.
- Δολοβέλλας*, Galbae imperatoris aequalis LXVII, 23, 1. LXVIII, 5, 1.
- Δόλοπες*, gens Thessalica I, 36, 1. XXVIII, 15, 4. XXXV, 8, 3. 5.
- Δομετιανός*, T. Flavius Domitianus, imperator V, 19, 4. VIII, 15, 3. 5. XIX, 25, 3. 4.
- Δομέτιος Καλβίνος*, Cn. Domitius Calvinus (cos. 700 = 53) XLV, 10, 1. 11, 1. 12, 1. 4. 54, 3. 69, 1 (*Δεύκιος*). XLVIII, 44, 1. 50, 1.
- Δομέτιος Καλβίσιος*, Domitius Calvisius (Calvinus?) procos. XLI, 12, 3.
- Δομίτιος Ἀηνόβαρβος*, Cn. Domitius Ahenobarbus (cos. 721 = 32), M. Antonii socius LX, 40, 5. 56, 2. 63, 2. 3. 87, 3.
- Δομίτιος Ἀηνόβαρβος*, Cn. Domitius Ahenobarbus (cos. 784 = 32 p. Chr.), Agrippinae maritus LX, 87, 4.
- Δεύκιος Δομίτιος (Δομέτιος) Ἀηνόβαρβος*, L. Domitius Ahenobarbus (cos. 699 = 54), Pompeii socius XXXIX, 15, 1 sqq. XL, 2, 1. XLV, 52, 1. 2. 67, 3. 5. 69, 1. XLVI, 4, 3. XLVIII, 34, 3. 35, 1. 42, 1. 44, 2. L, 41, 2 sqq. 42, 1. LVII, 38, 3.
- Δεύκιος Δομίτιος*, L. Domitius Ahenobarbus, Cn. f. LX, 87, 4.
- donaria X, 15, 2. 31, 1. XI, 8, 2 sq. XII, 12, 1. 14, 1. XVIII, 29, 3. 31, 1. XXI, 25, 5. 29, 4. XXII, 2, 4. 8, 3. 6. 20, 3. 30, 4. XXIV, 1, 3. XXV, 19, 3. XXVIII, 12, 6. 16, 3. XXX, 26, 5. 32, 4. XXXI, 32, 2. 40, 1. XXXIII, 12, 3. XXXV, 5, 2. 7, 3. XXXVI, 26, 2. XXXVIII, 1, 5. 3, 3. 6. 13, 3. 16, 6. XL, 1, 4. XLVII, 27, 4. 40, 4. LVII, 1, 4. 31, 5. LIX, 12, 1. 13, 1. LXV, 23, 5.
- Δόξη* = Honor XXII, 28, 1.
- Δορύλαος*, Mithridatis dux XXXIII, 20, 2. 3. XXXVI, 17, 3.
- dos VII, 20, 4. XXIV, 27, 1. 4. XXX, 9, 1.
- Δούρις*, Samius historiae scriptor laudatur XII, 28, 1 sq. (*fr.* 60),

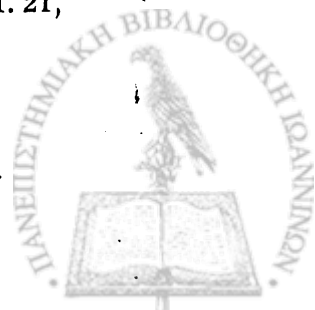
- XV, 32, 2 (fr. 64). XXXII, 18, 3 (fr. 65). XLII, 1, 1 (fr. 7). XLIV, 3, 1 (fr. 63). XLVII, 15, 1 (fr. 10). 46, 1 (fr. 18). XLIX, 4, 2 (fr. 22). 17, 6 (fr. 23). LVI, 19, 3 (fr. 6). 23, 3 (fr. 9).
- Δρακοντίδης*, Atheniensis XII, 31, 2.
- Δράκων*, Atheniensium legislator VII, 17. 19, 2. 25, 1.
- Δρομικαίτης*, Thrax LIX, 39, 3. 52, 4.
- Δρομοζλείδης*, Atheniensis LIX, 34, 4.
- Δίσιος Δροῦσος*, M. Livius Drusus (cos. 641 = 112) LIII, 2, 4. LIV, 8, 4. 9. 10. 11, 2.
- Δίσιος Δροῦσος*, M. Livius Drusus (tr. pl. 662 = 91) L, 1, 1. 2, 1.
- Δροῦσος*, Claudius Nero Drusus, Tib. Claudii Neronis ex Livia f., Caes. Octaviani privignus LX, 87, 3.
- Δρυὰς νύμφη* XLVIII, 9, 3.
- Δύμη*, Achaiae oppidum XLV, 28, 4. *Δύμαι* LII, 14, 2. *Δυμαῖοι* LII, 14, 2. LXVI, 11, 1. 47, 1.
- Δυοράχιον*, Illyrici oppidum XXXIII, 27, 1. XLV, 62, 2. 74, 1. XLVIII, 16, 2. 35, 1. L, 53, 2. 54, 5. 55, 1. 2. LVII, 32, 3. 39, 1.
- Δωδώνη*, Epiri oppidum XXX, 1, 1. *Δωδωναῖος*, Iovis cognomen X, 28, 3. *αἱ Δωδωνίδες*, eius sacerdotes XXXII, 25, 3. XLIX, 28, 2.
- Δωριεῖς* IV, 11, 4. XII, 17, 2. XXXII, 24, 3. XLIV, 31, 2. LI, 21, 1. LXVI, 9, 4. *Δωριός: νόμος* LII, 16, 4. *Δωριόντι* XXXII, 5, 5.
- Δωρικός: ἀριστοκρατία* LXVI, 2, 1.
- Δωρίς*, Graeciae regio X, 9, 3.
- Δωρίς*, Dionysii maioris uxor LXII, 3, 2.
- Δώσων*, cognomen XVI, 11, 3. cf. *Ἀντίγονος*.
- Ἐβραῖοι* LX, 27, 3.
- Ἐγγύιον*, Siciliae oppidum XXII, 20, 2. *Ἐγγύιοι* XXII, 20, 7.
- Ἐδεσσα*, Macedoniae oppidum XXX, 10, 2. LIX, 43, 1.
- Ἐδεσσα*, Syriae oppidum XXX, 12, 6.
- educatio puerorum apud Spartanos IV, 12, 4. 13 sqq.
- εἰλωτες*, Spartanorum servi IV, 2, 1. 24, 3. 28, 2 sqq. VI, 1, 4. 2, 4. VII, 22, 2. XXXV, 16, 6. 17, 2. XLIV, 3, 1. 32, 7. LII, 23, 1. LIX, 1, 4.
- Εἰσάς*, Cleopatrae tonstrix LX, 60, 1. 85, 4.
- εἰσαγγελία* XII, 32, 1. XV, 19, 2. 22, 3.
- Ἐκάβη*, Priami uxor III, 6, 5. XXI, 29, 5.
- Ἐκάλη* (s. *Ἐκαλίνη*), mulier I, 14, 2.
- Ἐκαλήσιον*, sacrum I, 14, 2.
- Ἐκαλος* (*Ἐκαλειος*), Iovis cognomen I, 14, 2.
- Ἐκαταῖος*, Cardianorum tyrannus XLII, 3, 3. 4.
- Ἐκαταῖος*, sophista IV, 20, 2.
- Ἐκαταῖος*, Eretriensis scriptor laudatur XLVII, 46, 1.
- Ἐκατόμβαιον*, templum sive vicus prope Dymas in Achaia LII, 14, 2. LXVI, 39, 1.
- Ἐκατομβαιών*, mensis Atticus I, 12, 1. 24, 4. 36, 3. XI, 19, 2. XLIV, 28, 5. XLVII, 3, 3.
- Ἐκατόμπεδον*, Athenis = Parthenon XXV, 5, 3.
- Ἐκατόμπεδον*, Syracusarum locus LXII, 45, 3.
- Ἐκβάτανα*, Mediae oppidum XXI, 30, 2. XLIV, 15, 1. XLVII, 72, 1. LVI, 14, 2.
- Ἐκδηλος*, Megalopolitanus LXVI, 5, 1. 7, 4. 6.
- Ἐκδημος*, Megalopolitanus XXVII, 1, 2.
- Ἐκνομον*, Siciliae mons LXII, 26, 2.
- Ἐκπρεπής*, Spartanus LI, 10, 4.
- Ἐκρηγμα*, Sirbonidis in Aegypto lacus ostium LX, 3, 3.
- ἐκτημόροι* Atheniensium VII, 13, 2.
- Ἐκτωρ*, Priami filius I, 34, 2. XLV, 29, 4. LXIII, 23, 2. 3. 4. LXVI, 3, 4.
- Ἐκφάνης*, Spartanus LI, 6, 2.
- Ἐλαία*, Aeolidis oppidum XXXVI, 4, 2. XLIX, 18, 5.
- Ἐλαία*, fons in Boeotia XXI, 16, 4.
- Ἐλαιοῦς*, Chersonesi oppidum XXXII, 9, 4.

- Ἐλατεία*, Phocidis oppidum XLIX, 33, 4. LVI, 18, 1. *Ἐλατικός*: πεδία XXXIII, 16, 1.
Ἐλατος, Spartanus IV, 7, 1.
Ἐλέα, *Velia*, Lucaniae oppidum XVIII, 35, 2. XIX, 39, 1. LXIII, 23, 1. *Ἐλεάται* XII, 4, 3.
Ἐλένη, Iovis filia I, 29, 2. 31, 1 sq. 34, 1. III, 6, 1. VII, 4, 2. LX, 6, 1. LXVII, 19, 2.
Ἐλενος, Pyrrhi filius XXX, 9, 1. 33, 1. 34, 5, 6.
Ἐλέπολις = *Lamia* LIX, 27, 2.
Ἐλευθεραί, Atticae oppidum I, 29, 5.
Ἐλευθερία = *Libertas* LVII, 33, 1.
Ἐλευθερία, festum Graecorum XXIV, 21, 1.
Ἐλευσίς, pagus Atticus I, 10, 3. 11, 1. 29, 5. X, 15, 1. XII, 13, 4. XV, 22, 3. 34, 3. XXI, 14, 3. XXIV, 11, 5. XLIV, 24, 5. XLIX, 22, 2. 28, 1. 37, 2. LIX, 33, 3. *Ἐλευσινία Δημήτηρ* XXIV, 11, 3. 5. 6.
elephanti XXII, 12, 3. 26, 2 sq. XXX, 15, 1. 5. 17, 3. 20, 2. 21, 6 sq. 24, 1. 25, 2 sq. 26, 3. 9. 32, 1. 33, 4. XLII, 16, 2. 18, 2. XLV, 12, 5. 14, 4. 52, 4. XLVII, 60, 1. 5 sq. 62, 1. 2. LIX, 28, 3. 29, 3.
Ἐλεσηήνωρ, Chalcodontis filius I, 35, 3. 5.
Ἐλικούς (*Ἐλισσών*?), Arcadiae oppidum LII, 23, 3.
Ἐλικών, artifex XLVII, 32, 6.
Ἐλικών, Cyzicenus LXII, 19, 4.
Ἐλικών, Boeotiae mons XXXII, 29, 7. XLIV, 18, 4.
Ἐλιμία, Macedoniae provincia XIX, 9, 3.
Ἑλλάς, vid. *Ἄθηνᾶ*.
Ἑλλάντικος, Mytilenacus scriptor laudatur I, 17, 3 (fr. 73). 25, 5 (fr. 76). 26, 1 (ibid.). 27, 2 (fr. 84). 31, 1 (fr. 74). XV, 21, 1 (fr. 78).
Ἑλλάντικος, Siculus LXII, 42, 3. 4.
Ἑλλάντιος, vid. *Ζεύς*.
Ἑλλάς I, 6, 5 cett. *Ἑλληνες* I, 10, 2. 19, 4 cett. *Ἑλλην ἄνηρ* XXV, 22, 3. *Ἑλλάς φωνή* XXXIX, 31, 1. *Ἑλληνίδες* (feminae) LII, 1, 1. *Ἑλληνίς γλώσσα* XXII, 8, 4. XXXI, 2, 2. πόλις XVIII, 10, 1. φωνή X, 6, 2. *Ἑλληνίδες πόλις* X, 11, 4. XI, 21, 1. 22, 2. XII, 20, 1. XXX, 11, 1. 14, 3. XXXVI, 14, 5. 33, 4. XLIV, 9, 1. XLVII, 26, 2. LVII, 32, 4. LXV, 21, 5. *Ἑλληνικός*: ἄνηρ LII, 16, 6. λόγος XXXVI, 1, 5. XLV, 79, 2. πόλεμος XXXII, 27, 1. XXXV, 18, 5. XLIV, 15, 2. LXV, 20, 3. χάραξ XXV, 13, 4. ἀλκή LXVI, 9, 5. διάλεκτος V, 13, 6. δύραμις XXXV, 19, 2. εὐγένεια LXVI, 38, 5. θάλασσα XXXV, 13, 4. XXXVI, 11, 5. XLII, 19, 2. XLIV, 15, 1. ἱστορία XXXVI, 1, 5. κοτύλη XI, 27, 5. μούσα XXV, 23, 1. οἰκία VIII, 20, 3. ὄπωρα XLVII, 50, 2. παιδεία XIX, 6, 4. XXII, 1, 2. XXV, 2, 4. 22, 3. 23, 1. 3. XLVII, 21, 4. παίδευσις V, 1, 2. πολιτεία XXVII, 8, 1. στάσις XLVII, 53, 4. στρατιὰ XXI, 24, 2. σύνταξις XXIV, 21, 1. φωνή XXIX, 33, 2. LXIII, 40, 2. χάρις XXII, 21, 3. γύναϊον X, 26, 4. LXV, 28, 2. προτιανεῖον XXXVI, 42, 2. στρατεύμα XLII, 9, 4. XLIX, 25, 3. ἀνρέδιον XXIV, 19, 7. ἐπιτάφιοι VIII, 9, 7. θόρυβοι XVIII, 36, 4. λόγοι XLVIII, 65, 1. μυοπάρονες XXXVI, 2, 3. πόλεμοι X, 6, 3. XXI, 17, 5. ποταμοί XXXIII, 20, 4. συγγραφεῖς IV, 4, 5. XXIII, 1, 5. φιλόσοφοι LXIII, 2, 1. ἀσπίδες XVIII, 19, 2. βίβλοι V, 22, 4. ἑορταί LIX, 11, 1. ἐπιστολαί LVII, 24, 7. θεία XXXI, 2, 2. θυσία XLVII, 62, 4. Μούσαι καὶ Χάριτες XXXI, 2, 3. νῆες X, 14, 2. ρομηγία II, 12, 2. πόλις XVIII, 29, 3. XXVII, 18, 1. πολιτεία LXVI, 49, 1. πράξεις X, 29, 6. 30, 1. XXVII, 8, 3. XXVIII, 18, 1. XXXV, 18, 6. LI, 13, 1. LXVI, 24, 2. 46, 2. 47, 4. στάσεις XXXV, 19, 3. ταραχαί XVIII, 2, 2. LVI, 20, 4. ταινίαι X, 15, 1. 31, 3. φρονταί XXX, 12, 5. φυντεῖαι XLVII, 35, 8. βιβλία XXV, 2, 4. γράμματα XXV, 2, 4. XXVIII, 1, 1. XXX, 1, 3. XXXI, 2, 2. XXXIII, 19, 5. XXXIX, 33, 2. XLVII, 47, 3. 69, 2. δόγματα XXV, 2, 4. εἶδη XXX, 1, 3. ἔργα XXVI, 5, 1. ἱερά XII, 17, 1. XXXII, 12, 6. κούρη XXVIII, 14, 1. λάφυρα XVIII, 29, 3. μαθήματα XXV, 23, 3. ὀνόματα II, 15, 3. V, 7, 5. πιάγματα X, 29, 4. 31, 2. LI, 3, 6. LVI, 28, 1. στρατεύματα LII, 12, 3. —

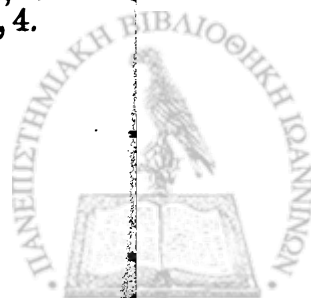
- ἡ Ἑλληνική = Graecia XLIV, 34, 1. τὸ Ἑλληνικόν XXIV, 11, 1. XXVIII, 9, 4. Ἑλληνικόν τι XXXVI, 41, 1. τὰ Ἑλληνικά X, 29, 2. 31, 3. XVIII, 3, 1. XXV, 12, 4. 23, 2. XXVII, 17, 2. XXXV, 16, 3. XXXVIII, 1, 2. XLVII, 11, 2. 52, 5. LVI, 27, 1. LVII, 41, 1. LXIII, 23, 2. Ἑλληνικόν (καὶ γενναῖον) IV, 22, 5. Ἑλληνικά (καὶ φιλόφρονα) XXXII, 27, 4. Ἑλληνικώτατον πολίτευμα XL, 2, 5. — Ἑλλήνιος: θεοὶ XXIV, 18, 5. — ἑλληνικῶς XLVII, 74, 1. LXVI, 45, 4. ἑλληνοιστί II, 21, 3. 26, 3. XXV, 12, 4. 5. XLV, 60, 2. 78, 3. XLVII, 27, 5. XLVIII, 46, 2. 66, 5. LVII, 4, 4. LXIII, 2, 3. 17, 3. 52, 1.
- Ἑλλήσποντος X, 16, 1. 4. XII, 17, 2. XV, 26, 5. 27, 2. 28, 6. 30, 2. XXIV, 9, 3. 10, 1. XXXII, 9, 4. 20, 1. 24, 1. XXXIII, 23, 1. XXXVI, 12, 1. XLIV, 8, 3. 16, 1. XLVII, 15, 4. 16, 2. XLIX, 14, 2. 3. 5.
- Ἑλσητίοι, Helvetii XLVIII, 18, 1. 2.
- Ἑλβία, Helvia, Ciceronis mater LVII, 1, 1.
- Ἑλβίδιος Πρίσκος, Helvidius Priscus, Galbae aequalis LXVII, 28, 3.
- Ἑλπινίκη, Cimonis soror XII, 10, 4. 5. 28, 4sq. XXXV, 4, 2. 5. 7. 14, 4. 15, 3.
- Ἑλυμαῖοι, Mediae gens XLV, 36, 2.
- Ἐμπεδοκλῆς, philosophus LIX, 5, 1.
- Ἐμπυλος, rhetor LXIII, 2, 3.
- Ἐνάροφρος, Hippocoontis filius I, 31, 1.
- Ἐνδρίς, Scironis filia I, 10, 3.
- Ἐνδυμίον V, 4, 2.
- Ἐννα, Siciliae oppidum XXII, 20, 2.
- Ἐννάλιος II, 29, 1. VII, 9, 4. XLIX, 7, 4.
- Ἐνώ = Bellona XXXIII, 7, 6. 9, 4. 27, 6. 30, 2. LVII, 13, 4.
- Ἐξάθρης, Darii frater XLVII, 43, 3.
- Ἐξάπυλα, Syracusarum porta XXII, 18, 3. 19, 1.
- Ἐξηγεστίδης, Solonis pater VII, 1, 1.
- exsecratio publica XV, 22, 4. 33, 3. XXIV, 10, 6. 25, 1. XXXIX, 16, 5sq.
- Ἐπαμεινώνδας, Thebanus IV, 13, 3. XIII, 27, 2. XVI, 4, 3. XVII, 4, 6. XVIII, 36, 1. 2. XXI, 3 sqq. XXII, 21, 2. XXIII, 1, 1. 2, 2. XXIV, 1, 4. XXV, 8, 8. XXVI, 4, 4. XXVII, 3, 1. 14, 1. XXXIV, 4, 2. XLIV, 19, 6. 27—35. XLIX, 3, 4. LVI, 20, 1. LXVI, 19, 2.
- Ἐπαφρόδιτος, Caesaris Octavianii libertus LX, 79, 3.
- Ἐπαφρόδιτος, Sullae cognomen XXXIII, 34, 2.
- Ἐπήρατος, Achaeus LXVI, 48, 1.
- ἐπιγαμία I, 13, 3. II, 29, 3.
- Ἐπιγῆθης, Pellenensis LXVI, 32, 1.
- Ἐπίγονος, Colophonis tyrannus XXXVI, 3, 3.
- epigrammata, vid. inscriptiones.
- Ἐπίδαμνος, Illyrici oppidum LXIII, 25, 2. 3.
- Ἐπίδαυρος, Argolidis oppidum XII, 35, 3. XXXIII, 12, 3. XLV, 24, 5. LII, 20, 4. LXVI, 44, 2. ἡ Ἐπίδαυρία I, 8, 1. Ἐπίδαυριοὶ LII, 19, 3. LXVI, 24, 3.
- Ἐπιείκεια = Clementia XLVIII, 57, 3.
- Ἐπιζεφύριοι, v. Λοκροί.
- ἐπίκληροι VII, 20, 2sq.
- Ἐπικλῆς, Hermionensis X, 5, 2.
- Ἐπίκουρος, Atheniensis, Phocionis accusator XLIX, 38, 1.
- Ἐπίκουρος, philosophus XXX, 20, 3. XXXVII, 1, 3. XLVIII, 66, 2. LXIII, 37, 1. 39, 3. LIX, 34, 2. Ἐπικούρειοι LXIII, 12, 3.
- Ἐπικράτης, Atheniensis, Themistoclis familiaris X, 24, 4.
- Ἐπικράτης ὁ σακεσφόρος, Atheniensis XXI, 30, 7.
- Ἐπικύδης, Atheniensis X, 6, 1 sq.
- Ἐπικυδίδας, Spartanus XLIV, 15, 2.
- Ἐπίλυκος, Atheniensis XII, 36, 1.
- Ἐπιμερίδης, Cretensis VII, 12, 4 sqq.
- Ἐπιξύνης X, 30, 1.
- Ἐπιπολαί, Syracusarum pars XVIII, 21, 2. XXXVIII, 17, 1. 21, 5. LXII, 27, 1. 29, 3.

- epistolae IV, 19, 4. VIII, 4, 2, 5, 2. X, 23, 3. XIII, 19, 6. XV, 28, 6. XVIII, 7, 3 sqq. XIX, 15, 3, 21, 3. XXI, 10, 3. XXIV, 10, 2. XXV, 20, 8. XXX, 6, 3, 4, 21, 1, 2. XXXII, 14, 4, 20, 1 sq. XXXV, 6, 2. XXXVI, 21, 7, 26, 6. XXXVIII, 19, 7. XXXIX, 13, 3. XLI, 27, 2, 3. XLII, 3, 5, 5, 1, 11, 2. XLIV, 13, 4, 21, 5, 23, 6. XLV, 13, 5, 16, 4, 5, 20, 4, 37, 2, 41, 3, 5, 42, 7, 59, 2. XLVII, 7, 4, 10, 3, 17, 4, 19, 3, 20, 5, 22, 1, 25, 5, 27, 5, 28, 1, 29, 4, 39, 3, 4, 6, 7, 41, 2, 3, 42, 1, 46, 2, 47, 2, 55, 3, 57, 5, 60, 1, 6, 77, 4. XLVIII, 17, 4, 30, 2, 31, 1, 48, 2, 50, 2. XLIX, 17, 6, 30, 5, 32, 1, 34, 3, L, 11, 1, 24, 2, 51, 2, 58, 4, 60, 3, 62, 1. LII, 4, 2, 17, 2, 22, 7, 35, 3, 4. LIV, 13, 2. LVI, 20, 4, 5, 23, 2, 30, 1, 31, 3. LVII, 15, 2, 3, 18, 4, 24, 4, 36, 5, 37, 2, 3, 45, 2. LIX, 18, 1, 22, 1, 24, 3, 4, 26, 1, 2, 47, 2, 51, 2. LX, 5, 3, 10, 4, 30, 2, 53, 1, 67, 7, 78, 2. LXII, 11, 1, 14, 3, 21, 1, 2, 26, 3 sqq. 31, 1, 2, 52, 3, 58, 1. LXIII, 2, 3 sqq. 5, 3, 21, 3, 22, 3, 23, 1, 26, 4, 29, 6, 53, 5. LXIV, 3, 5. LXV, 21, 2, 3. LXVI, 15, 3, 16, 3, 34, 2, 35, 4, 39, 2, 3. LXVII, 4, 2. LXVIII, 4, 2, 9, 3, 11, 3, 16, 1.
- Ἐπιταδεύς*, Spartanus LI, 5, 2.
Ἐπίτιμος, Pharsalius XII, 36, 3.
Ἐπιτραγία, vid. *Ἀγροδίτη*.
Ἐπίχαρμος, comicus laudatur *ἐν λόγῳ πρὸς Ἀντήνορα* V, 8, 9. VIII, 15, 5.
Ἐπιτάχαλκον, locus Athenarum XXXIII, 14, 1.
equi XV, 11, 1. XXV, 5, 4, 6. XLI, 16, 3. XLII, 11, 3 sqq. XLIV, 9, 3 sq. 13, 2. XLVII, 6. LXV, 9, 1.
equites Achaeorum XXVII, 7, 3. Atheniensium VII, 18, 1. Eumenis XLII, 4, 2, 3. Gallorum XXXVI, 28, 2. Parthorum XXXIX, 20 sqq. Spartanorum IV, 23, 1. Thessalorum XXX, 17, 3. Thracum XXXVI, 28, 2.
Ἐρασιστρατος, Atheniensis XV, 13, 1. XLIV, 15, 5.
Ἐρασιστρατος, medicus LIX, 38, 3 sqq.
Ἐρατοσθένης IV, 1, 2. laudatur *ἐν τοῖς περὶ πλοῦτον* X, 27, 5. XLVII, 3, 2 (*chron. fr.* 16). 31, 3 (*fr.* 17). LVI, 9, 4 (*fr.* 14). 30, 3 (*fr.* 15).
Ἐργάδεις, tribus Attica VII, 23, 4.
Ἐργίνος, Syrus LXVI, 18, 2, 4. 19, 1, 20, 21, 2, 22, 4, 33, 2, 3.
Ἐργοτέλης X, 26, 1.
Ἐρέννιοι, *Herennia gens* XXXI, 5, 4 sq.
Γάιος Ἐρέννιος, C. *Herennius* XXXI, 5, 4.
Ἐρέννιος, C. *Herennius*, Sertorii legatus XLV, 18, 3.
Ἐρέννιος, *Herennius*, centurio LVII, 48.
Ἐρέσιοι, Eresi Lesbi oppidi incolae VII, 32, 3.
Ἐρετρία, Euboeae oppidum XLIX, 13, 4. *Ἐρετριεῖς* X, 11, 5. XLVII, 46, 1. XLIX, 12, 1. *Ἐρετριός*: *γυνή* X, 27, 5.
Ἐρεχθεύς, Athenarum rex I, 3, 1, 19, 5, 32, 1. *Ἐρεχθεῖδαι* I, 13, 1.
Ἐρεχθίδες III, 6, 1.
Ἐρίανθος, Thebanus XXXII, 15, 2.
Ἐρίγνιος, Alexandri socius XLVII, 10, 3.
Ἐρίκιος, *Ericius* XXXIII, 16, 8, 18, 1.
Ἐρινός LXII, 55, 2. *Ἐρινύων ἄλσος*, *lucus Furiarum Romae* LIV, 17, 2.
τὰ Ἐρινύια, *Hercynia silva* XXXI, 11, 6.
Ἐρμαγόρας, rhetor XLV, 42, 5.
Ἐρμαῖος, sacerdos XXXVI, 17, 3.
Ἐρμηῆς V, 7, 5, 19, 3. XV, 20, 4. *ἠθός* XXIV, 21, 5. *Ἐρμαῖ* I, 12, 3. XV, 18, 3, 20, 3, 21, 1. XXXV, 7, 3. XXXVIII, 1, 3, 13, 2.
Ἐρμίνιος, *Herminius* VIII, 16, 4.
Ἐρμιόνη, Argolidis oppidum VI, 3, 4. X, 5, 2. XLV, 24, 5. *Ἐρμιονεῖς* LII, 19, 3. LXVI, 34, 5. *Ἐρμιονικός*: *πορφύρα* XLVII, 36, 1.
Ἐρμιππος, Callimachus scriptor laudatur IV, 5, 4 (*fr.* 4). 23, 2 (*fr.* 5). VII, 2, 1 (*fr.* 9). 6, 3 (*fr.* 10). 11, 2 (*fr.* 11). XLVII, 54, 1 (*fr.* 49). LVI, 5, 5 (*fr.* 60). 12, 4 (*fr.* 63). 28, 3 (*fr.* 70). 30, 1 (*fr.* 62).
Ἐρμιππος, comicus XII, 32, 1. laudatur 33, 7 (*Μοιωῶν fr.* 1).

- Ἐρμοκράτης*, Syracusanus XXXVIII, 1, 3. 16, 4. 26, 1. 28, 2. 4. LXII, 3, 1.
Ἐρμόλαος, Macedo XLVII, 55, 2.
Ἐρμος, Atheniensis I, 26, 5.
Ἐρμος, pagus Atticus I, 11, 1. XLIX, 22, 2.
Ἐρμότιμος, Phocaeus XII, 24, 7.
Ἐρμων, Atheniensis XV, 25, 10.
Ἐρμων, Syracusanus XXXVIII, 1, 3.
Ἐρσιλία, *Hersilia*, Romuli uxor II, 14, 6. 18, 5. 19, 5. III, 6, 2.
Ἐρουθρά θάλασσα XXXVII, 3, 2. XLV, 38, 2. LX, 3, 3. 69, 2.
Ἐρουξ, Siciliae oppidum XXX, 22, 4. *Ἐρουκίνη*, ager Erycinus XXXI, 40, 2.
Ἐρως VII, 1, 4. XV, 16, 1. *Ἐρωτες* LX, 26, 2.
Ἐρως, M. Antonii servus LX, 76, 4.
Ἐστία II, 2, 5. 3, 2. 18, 7. V, 11, 1. XI, 20, 3. 31, 4. LXVII, 27, 4.
Ἐστιάδες, *Vestales virgines* II, 3, 3. 22, 1. V, 9 sqq. 13, 2. VIII, 8, 4. XI, 20, 3. 5. 21, 1. 31, 4. XIII, 18, 3. XXV, 20, 5. XXXIX, 1, 2. LVII, 19, 4. 20, 1. LX, 21, 3. 58, 3.
Ἐστία, Euboeae oppidum X, 8, 2. *Ἐστιεῖς* XII, 23, 2.
Ἐστιάσεις XII, 9, 2. 11, 4. XLIX, 20, 1.
ἑταιρεῖαι XXXII, 13, 3. 4. 21, 1. XLIV, 20, 2.
Ἐτεοκλῆς, Spartanus XXXII, 19, 3.
Ἐτυμοκλῆς, Spartanus XLIV, 25, 4.
Ἐυάγγελος, Periclis servus XII, 16, 5.
Ἐυάγγελος, tacticorum scriptor XXVII, 4, 4.
Ἐυαγόρας, Cypri rex XXXII, 11, 5.
Ἐυαλκος, Spartanus XXX, 30, 4. 6.
Ἐυάνδρος, Arcas II, 13, 2. 21, 2. 3.
Ἐυάνδρος, Cretensis XIX, 23, 3.
Ἐυάνδρου λόφος in Messenia XXVII, 18, 4.
Ἐυάνθης, Samius VII, 11, 2.
Ἐυβοία I, 5, 3. 35, 3. VII, 9, 2 (*Νίσαια*?). X, 8, 2. XII, 7, 6. 17, 3. 22, 2. 23, 2. XIV, 2, 1. XXXIII, 11, 3. 23, 2. XLIX, 12, 1. LVI, 17, 1. LXVI, 12, 3. *Ἐυβοεῖς* VII, 14, 4. X, 7, 4. XII, 22, 1. XXVIII, 10, 4. LVI, 17, 4.
Ἐυβουλος, Atheniensis XLIX, 7, 3.
Ἐυδαιμων, cognomen XVI, 11, 2.
Ἐυδαμίδας I., Archidami III. filius, Sparta rex LI, 3, 2.
Ἐυδαμίδας II., Archidami IV. filius, Sparta rex LI, 3, 2.
Ἐυδαμίδας, Spartanus LI, 3, 2.
Ἐυδαμος, elephantorum praefectus XLII, 16, 2.
Ἐυδημος, Cyprius LXII, 22, 3.
Ἐυδημος, Pergamenus LIII, 14, 1. 2.
Ἐυδοξος, philosophus XXII, 14, 5.
Ἐυεργέτης, cognomen XVI, 11, 2.
Ἐυθιππος, Atheniensis XXXV, 17, 4.
Ἐυθύδημος, Atheniensis XXXVIII, 20, 1. 4.
Ἐυθυμος, Leucadius XVIII, 30, 3. 32, 1.
Ἐυθυνοσ, Thespiensis XLIV, 34, 4.
Ἐυῖος = Bacchus XXII, 22, 5.
Ἐυῖος, tibicen XLII, 2, 1.
Ἐυκλεια, Herculis filia XXIV, 20, 5. 6.
Ἐυκλεια, vid. *Ἄρτεμις*.
Ἐυκλείδας, Spartanus, Cleomenis III. frater XXVII, 6, 2. LII, 11, 3. 28, 2. 4. 5. LV, 5, 2.
Ἐυκλείδας, Spartanus alius LXV, 5, 1.
Ἐυκλείδης, archon Atticus (ol. 94, 2 = 403) XXIV, 1, 6.
Ἐυκλείδης, Atheniensis LXVI, 41, 2.
Ἐυκλείδης, Corinthius XVIII, 13, 2.
Ἐυκτος, Macedo XIX, 23, 3.
Ἐυλαίος, Macedo XIX, 23, 3.
ΕΥΜΕΝΗΣ, Cardianus XLII. XLIII. — XLI, 1, 6. LX, 60, 3.
Ἐυμένης II., Pergami rex XXV, 8, 7. XXVIII, 21, 6.
Ἐυμενίδες I, 27, 4.
Ἐυμηλος XIX, 15, 6.
Ἐυμόπος, Thrax XXXIII, 13, 4.
Ἐυμόπιδαι XV, 22, 3. 33, 3. 34, 5.
Ἐυνεως, Atheniensis I, 26, 3.
Ἐυνομος, Atheniensis LVI, 6, 4.
Ἐυνομος, Sparta rex IV, 1, 4.
Ἐυνοος, servus XXXIII, 36, 4.

- Εὐξεινος πόντος* I, 26, 1. XXXI, 34, 5. 45, 2. XXXVI, 4, 1. LIX, 4, 2. cf. *Πόντος*.
- εὐπατρίδαι* Atheniensium I, 25, 1. 2. 26, 5. 32, 1.
- Εὐπόλεμος*, Siculus XVIII, 32, 1.
- Εὐπολις*, comicus laudatur XII, 4 (*Δήμων fr.* 5). 24, 6 (*fr.* 9). XV, 13, 2 (*fr.* 8). XXXV, 15, 3 (*Πόλεων fr.* 10). XXXVIII, 4, 5 (*Μαρικᾶ fr.* 5).
- Εὐπωλία*, Agesilai filia XLIV, 19, 6.
- Εὐπωλία*, Archidami uxor XLIV, 1, 1.
- Εὐριπίδης*, poeta tragicus IV, 31, 3. XXXVIII, 29, 2. 3. XLVII, 8, 3. LVI, 7, 2. eius *Βάγκαι* XXXIX, 33, 2. *Ἰκετίδες* I, 29, 4. 5. *Τρωάδες* XXI, 29, 5. Alcibiadis encomium ei tribuitur LVI, 1, 1. laudatur I, 3, 2 (*Hipp.* 11). 15, 2 (*fr.* 383. 384). VI, 3, 3 (*Andr.* 597). VII, [1, 2. *Bacch.* 8] 22, 2 (*fr.* 985). XIII, 17, 3 (*fr.* 983). XV, 1, 3. 11, 2. XXI, 3, 3 (*Suppl.* 861). XXIII, 3, 2 (*fr.* 984). [XXX, 9, 2. *Phoen.* 66] XXXII, 15, 3 (*Electr.* 167). XXXIII, 4, 4 (*Phoen.* 541). XXXVIII, [5, 4: *Iph. Aul.* 449. 9, 5: *fr.* 370] 17, 4 (*epigr.*). XXXIX, 33, 3 (*Bacch.* 1161). 4 (*ib.* 1171). XL, 4, 4 (*Phoen.* 534). [XLIV, 15, 2. *Troad.* 781]. XLVII, [10, 4. *Med.* 290] 51, 5 (*Andr.* 693). 53, [2. *fr.* 897] 3 (*Bacch.* 263). L, 45, 3 (*Bacch.* 4). LXI, 3, 2 (*fr.* 982). [LXIII, 51, 1. *Med.* 332]
- Εὐριπίδειος Ἡρακλῆς* XXII, 21, 5. XXXV, 4, 4 (*fr.* 476). τὸ *Εὐριπίδειον* XXX, 14, 1 (*Phoen.* 526). L, 52, 4 (*Herc.* 174). LIX, 14, 3 (*Phoen.* 406).
- Εὐρυβιάδης*, Spartanus X, 7, 2 sqq. 11, 2 sqq. 17, 1. XXIV, 8, 2. 5.
- Εὐρυδίκη*, Demetrii Poliorcetæ uxor LIX, 14, 1. 53, 4.
- Εὐρυκλείδης*, Philacæ soror LIX, 46, 3.
- Εὐρυκλῆς*, Spartanus LII, 8, 1.
- Εὐρυκλῆς*, Spartanus LX, 67, 2. 3.
- Εὐρυκλῆς*, Syracusanus XXXVIII, 28, 1.
- Εὐρύλοχος*, Aegacus XLVII, 41, 5.
- Εὐρυμέδων*, Atheniensis XXXVIII, 20, 1. 24, 2.
- Εὐρυμέδων*, Pamphyliae fluvius XXVIII, 11, 3. XXXV, 12, 4.
- Εὐρυπόλεμος*, Atheniensis XII, 7, 4. XV, 32, 3. XXXV, 4, 9. 16, 1.
- Εὐρυπῶν*, Spartæ rex IV, 1, 4. 2, 2. *Εὐρυπωντίδαι* IV, 2, 2. XXXII, 24, 3. 30, 3. XLVI, 2, 1. LI, 3, 2.
- Εὐρυσάκης*, Aiacis filius VII, 10, 2. XV, 1, 1.
- Εὐρυτος*, Oechaliae rex I, 8, 3.
- Εὐρώπη* X, 16, 1. 3. XI, 15, 1. XII, 17, 1. XXIV, 9, 3. XXX, 12, 2. XLV, 45, 5. XLVII, 9, 5.
- Εὐρώτας*, Spartæ fluvius IV, 15, 10. 16, 7. XXI, 17, 6. 24, 2. 30, 2. XXIII, 2, 1. XLIV, 19, 4. 31, 2. 32, 1. 2. 33, 5. 34, 4.
- Εὐτέρπη*, Themistoclis mater X, 1, 1.
- Εὐτυχῆς* = *Felix*, Sullæ cognomen XXXIII, 34, 2.
- Εὐτυχος* LX, 65, 3.
- Εὐφημίδης*, Atheniensis X, 6, 1. euphemismus XII, 15, 2 sq. LVII, 22, 2.
- Εὐφοριών*, Solonis pater VII, 1, 1.
- Εὐφραντίδης*, Atheniensis vates X, 13, 2. XXIV, 9, 2.
- Εὐφράνωρ*, opifex LXVI, 6, 1.
- Εὐφράτης*, Asiae fluvius XXXIII, 5, 4. XXXVI, 21, 1. 24, 4. 6. 7. 36, 5. XXXIX, 17, 2. XLV, 32, 3. 9. 33, 1. 6. 76, 6. XLVII, 29, 4. 31, 1. 68, 1. 73, 1. 2. LIX, 17, 2. LX, 30, 1. 61, 3.
- Εὐφρόνιος*, M. Antonii liberorum magister LX, 72, 1.
- Εὐχίδας*, Plataeensis XXIV, 20, 4. 5.
- Ἐφεσος*, Ioniae oppidum XV, 8, 4. 29, 1. 35, 5. XXII, 21, 2. XXVIII, 21, 3. XXXII, 3, 2. 5, 3. 6, 6. XXXIII, 26, 1. XXXVI, 23, 1. 25, 1. XLIV, 7, 1. 9, 3. XLVII, 3, 4. L, 14, 1. LIX, 30, 1. LX, 24, 3. 56, 1. *Ἐφέσιοι* XV, 12, 1. 29, 1. XXXII, 5, 1. LX, 58, 5.
- Ἐφεσία*, vid. *Ἄρτεμις*.
- ἔφεται*, iudices Atheniensium VII, 19, 2. 3. 4.
- ἔφημερίδες* Alexandri M. (ab Eumene conditæ) laudantur XLVII, 23, 3. 76, 1. 77, 1.

- Ἐφιάλτης*, Atheniensis, Periclis sodalis XII, 7, 6, 9, 4, 10, 6 sq. XXXV, 10, 7, 8, 13, 5, 15, 2, 16, 8, LVI, 14, 1. *Ἐφιάλται* XII, 16, 2.
- Ἐφιάλτης*, Atheniensis minor LVI, 23, 3.
- Ἐφιάλτης*, Macedo XLVII, 41, 4.
- Ἐφοροί*, Spartanorum magistratus IV, 7, 1, 28, 4, 29, 6, X, 19, 1, XII, 22, 2, XV, 28, 6, XXIV, 10, 7, XXXII, 20, XXXV, 6, 3, XLIV, 2, 3, 4, 2 sq. 5, 2, 15, 2, 17, 1, 28, 3, 29, 3, 32, 1, 6, 34, 8, LI, 5, 2, 8, 1, 10, 4, 11, 3, 12, 13, 4, 16, 1, 18, 2, 19, 2 sqq. 21, 3, LII, 3, 2, 4, 1, 3, 5, 2, 6, 1, 7, 1, 2, 8, 1, 9, 2, 4, 10, 1 sqq. LXVI, 38, 3.
- Ἐφορος*, historiae scriptor laudatur X, 27, 1 (*fr.* 115). XI, 19, 4 (*fr.* 9^a). XII, 27, 3 (*fr.* 117). 28, 1, XV, 32, 3 (*fr.* 121^a). XVIII, 4, 4 (*fr.* 156). XXI, 17, 2 (*fr.* 140). XXXII, 17, 2 (*fr.* 127). 20, 6, 25, 3, 30, 3 (*ibid.*). XXXV, 12, 4, 5. (*fr.* 116). LXII, 35, 3, 36, 2 (*fr.* 152).
- Ἐχέδημος* I, 32, 4.
- Ἐχεδημία* = *Ἀκαδημία* I, 32, 4.
- Ἐχεζράτης*, Boeotus XXI, 16, 3.
- Ἐχερατίδης*, sophista XLIX, 18, 4.
- Ζάκυνθος*, insula maris Ionici XXXVIII, 23, 4. *Ζακύνθιοι* XXVIII, 17, 2, LXII, 22, 5, 54, 1, 2, LXV, 13, 3, 4.
- Ζάλευκος*, Locrorum legislator V, 4, 7.
- Ζαοβιηρός*, Gordyeniae rex XXXVI, 21, 2, 29, 6 sqq.
- Ζάροητρα*, Euboeae oppidum XLIX, 13, 4.
- Ζελείται*, Zeliae Troadis oppidi incolae X, 6, 3.
- ζευγίται* Atheniensium VII, 18, 2.
- Ζεύγμα*, Commagenae oppidum XXXIX, 19, 3, 27, 7.
- Ζευξίδαμος*, Spartanus, Archidami II. regis pater XXXV, 16, 4, XLIV, 1, 1.
- Ζεύξις*, pictor XII, 13, 2.
- Ζεύς* I, 14, 3, 16, 3, 25, 4, II, 16, 4, 18, 1, 6, V, 7, 4, 5, 15, 3, 5, X, 29, 5, XI, 5, 5, XVI, 24, 2, XIX, 28, 2, XXIV, 11, 3, 21, 5, XXV, 17, 7, 21, 5, XXVIII, 12, 6, 16, 4, XXXIX, 12, 3, XLV, 23, 1, 72, 2, XLVII, 27, 1, 5, 28, 2, 33, 1, 52, 4, 65, 2, XLIX, 37, 1, L, 59, 2, LI, 9, 2, LVII, 24, 3, 44, 2, LIX, 12, 2, 29, 1, 42, 5, LXIII, 51, 1, LXVI, 50, 2, LXVII, 26, 2, *Ἄρειος* XXX, 5, 2, *Δωδωναῖος* X, 28, 3, *Ἐξάλιος* (*Ἐξάλιος* I, 14, 2, *Ἐλευθέριος* XXIV, 19, 6, 7, 20, 4, *Ἐλλάνιος* IV, 6, 1, *Καπιτώλιος* VIII, 13, 1, 14, 1, XVI, 33, 1, *ξένιος* XII, 3, 3, LXVI, 54, 2, *Ὀλύμπιος* XII, 2, 1, XXXIII, 17, 2, 19, 6, XXXVIII, 14, 5, *πολιεύς* XVI, 3, 3, *στάτωρ* = *Stator* II, 18, 7, *Στήριος* = *Stator* LVII, 16, 3, *σωτήρ* XXIV, 11, 5, LVI, 27, 6, LXVI, 53, 4, *Φερέτιος* II, 16, 6, XXII, 6, 6, 7, 3, 8, 3, 4, 5, *σίλιος* LXVI, 54, 2, *Δίων πύρ* VII, 1, 2, *Ζεύς* = *Menecrates* XLIV, 21, 5, *Ζεύς σχινοκέφαλος* = *Pericles* XII, 13, 6.
- Ζήλα*, Ponti oppidum XLVIII, 50, 2.
- Ζηροδοτία*, Mesopotamiae oppidum XXXIX, 17, 3.
- Ζηρόδοτος*, Troezenius II, 14, 7.
- Ζήνων*, Cittieus philosophus IV, 31, 2, XLIX, 5, 2, LII, 2, 2, LXVI, 23, 5.
- Ζήνων*, Cretensis LXV, 21, 2.
- Ζήνων*, Eleates philosophus XII, 4, 3, 5, 4.
- Ζωίλος*, opifex LIX, 21, 3.
- Ζώπυρος*, Alcibiadis paedagogus IV, 16, 4, XV, 1, 2.
- Ζώπυρος*, Macedo XXX, 34, 3.
- Ζωροάστρης* V, 4, 7.
- Ζωσίμη*, Tigranis uxor XLV, 45, 4.
- Ηγερία*, nymphe V, 4, 2, 13, 1, 15, 5.
- Ηγέστρατος*, archon Atticus (ol. 55, 2 = 559) VII, 32, 3.
- Ηγήμων*, Atheniensis XLIX, 33, 7, 35, 2.
- Ηγησίας*, Magnesius scriptor laudatur XLVII, 3, 3 (*fr.* 1).
- Ηγησιπύλη*, Olori filia XXXV, 4, 1.
- Ἡδύλιον*, Phocidis mons XXXIII, 16, 7, 17, 3.
- Ἡδωνίδες* XLVII, 2, 5.
- Ἡλείος*, Cimonis filius XII, 29, 3, XXXV, 16, 1.
- Ἡλέκτρα*, Agamemnonis filia XXXII, 15, 3.

- Ἡλιαία, iudicium Atheniensium XLIX, 16, 1.
 Ἡλιος = Alexander, M. Antonii filius LX, 36, 3.
 Ἡλιος, Neronianus LXVII, 17, 2.
 ἡλιοτρόπιον LXII, 29, 3.
 Ἡλιουπολίται, Heliopolis Aegypti oppidi incolae VII, 26, 1.
 Ἡλις IV, 31, 4. XXI, 24, 1. Ἡλεῖοι IV, 20, 3. 30, 6. V, 1, 4. XV, 15, 1. XXI, 24, 4. XXIV, 11, 2. XXVII, 7, 6. XXXVIII, 10, 8. LII, 3, 5. 5, 1. 14, 2.
 Ἡλύσιον πεδῖον XLI, 8, 3.
 Ἡμαθία = Macedonia XXVIII, 9, 2.
 Ἡμαθίων, Tithoni filius II, 2, 1.
 Ἡνιόχη, Pitthei filia I, 25, 4.
 Ἡπειρος I, 31, 4. X, 24, 1. XIX, 29, 1. XXVIII, 3, 3. 5, 1. XXX, 1, 1. 2. 3, 3. 5, 1. 6, 1. 7, 3. 13, 1. 5. 21, 4. 26, 2. 34, 6. XLVII, 9, 5. 68, 3. XLVIII, 37, 5. LIX, 36, 1. 41, 2. LX, 62, 3. LXVI, 51, 1. Ἡπειρώται XXVIII, 4, 3. XXX, 5, 2. 7, 7, 5. 10, 1. 13, 6. 18, 1. LIX, 21, 4.
 Ἡπειρωτικός: δύναμις XXX, 12, 7.
 Ἡρα V, 19, 3. VII, 27, 5. XI, 5, 3. 6, 1. 27, 2. XII, 2, 1. XXXIX, 17, 6. XLV, 24, 5. XLVII, 3, 2. LI, 1, 1. LXV, 23, 5. Κιθαιρώνια XXIV, 11, 3. 18, 1. κροῖτις II, 29, 1.
 Ἡρα νέα = Aspasia XII, 24, 6.
 Ἡραῖα, festum Argivorum LIX, 25, 2. Samiorum XXXII, 18, 4.
 Ἡραία, Arcadiae oppidum XXXII, 22, 4. LII, 7, 3.
 Ἡραία = Iunonia (Carthago) LIV, 11, 1.
 Ἡραῖον in Corinthia XLIV, 22, 1. 3. LXVI, 21, 1. 22, 2. 24, 1. LII, 26, 2. Corinthiae promontorium LII, 20, 3. [18, 1.
 Ἡραῖον prope Plataeas XXIV, Ἡράκλεια, Bithyniae oppidum XXXV, 6, 6. XXXVI, 13, 3.
 Ἡράκλεια, Italiae oppidum XXX, 16, 4.
 Ἡράκλεια, Thessaliae oppidum XXVIII, 15, 4. LIX, 23, 1.
 Ἡρακλεῶται XXXII, 18, 4.
 Ἡρακλείδης, Cumanus scriptor laudatur LXV, 23, 4.
 Ἡρακλείδης, Ponticus philosophus laudatur VII, 1, 2. 22, 4. 31, 2. 32, 3. X, 27, 1. XII, 27, 3. 35, 4. XLVII, 26, 2. ἐν τῷ περὶ ψυχῆς XI, 22, 2.
 Ἡρακλείδης, Syracusanus XXXVIII, 24, 2.
 Ἡρακλείδης, Syracusanus, Dionis socius LXII, 12, 1. 32. 33. 37, 2. 38, 2. 45, 2. 47—49. 53. 54, 2. 56, 2.
 Ἡράκλειτος, Ephesius philosophus II, 28, 7. XI, 19, 1. XVI, 38, 4.
 Ἡρακλῆς I, 6, 5 sqq. 8, 1. 11, 1. 25, 4. 26, 1. 28, 1. 29, 5. 30, 4. 5. 33. 35. II, 2, 1. 5, 1. 9, 5. IV, 1, 3. 4. 30, 2. VII, 16, 1. X, 1, 2. XIII, 1, 1. 22, 6. XIX, 17, 6. 19, 2. XXI, 16, 5. 18, 4. 21, 2. XXII, 21, 5. XXIV, 20, 6. XXVIII, 16, 3. XXX, 22, 5. XXXII, 2, 3. 7, 4. 24, 5. 27, 3. XXXIII, 35, 1. XXXV, 3, 2. 4, 4. XXXVI, 23, 5. XXXVIII, 1, 3. 24, 4. 25, 1. XXXIX, 2, 2. 12, 2. XLI, 1, 3. 9, 4. XLV, 1, 1. XLVII, 24, 3. 75, 3. L, 52, 5. LII, 13, 2. 16, 4. 31, 2. LX, 4, 1. 36, 4. 60, 3. LXI, 3, 3. LXVI, 14, 3.
 Ἡράκλειος: στήλαι XVIII, 20, 4. XIX, 6, 2. XXXVIII, 12, 2. XLV, 25, 2. XLVII, 68, 1. LX, 61, 3.
 Ἡράκλεια, Herculis fana I, 35, 2. Ἡράκλειον, Achaiae LX, 60, 2. Atticae X, 13, 1. Boeotiae LVI, 19, 2. Macedoniae XIX, 15, 4. Syracusarum XXXVIII, 24, 4. Ἡρακλεῖδαι, Herculis posterum I, 22, 5. IV, 1, 3. XXXI, 1, 3. XXXII, 2, 1. 22, 3. 6. 24, 3. 5. XLIV, 3, 5. XLVII, 2, 1. LI, 11, 2. LV, 2, 4. LX, 4, 1. LXVI, 38, 5.
 Ἡρακλῆς, Alexandri M. filius XLII, 1, 3.
 Ἡρέας, Megarensis historiae scriptor laudatur I, 20, 2 (fr. 1). 32, 5 (fr. 3). VII, 10, 3 (fr. 2).
 Ἡριδανός = Padus, Italiae fluvius XXXI, 24, 2. LXIII, 19, 3. LXVIII, 5, 3. 10, 2.
 Ἡριπίδας, Spartanus XXI, 13, 2. XLIV, 11, 3. 4.
 Ἡρόδοτος, Bithynus V, 4, 2.
 Ἡρόδοτος, Halicarnassensis historiae scriptor laudatur X, 7, 5 (8, 5). 17, 1 (8, 93). 21, 1 (8, 111).

- XXIV, 16, 1 (9, 46). 19, 5 (9, 85).
XXVI, 2, 1 (9, 64).
Ἡρόδωρος, Ponticus scriptor lau-
datur I, 26, 1 (*fr.* 16). 29, 3 (*fr.* 17).
30, 4 (*fr.* 34). II, 9, 5 (*fr.* 10).
Ἡρόστρατος, Bruti socius LXIII,
24, 2.
Ἡρόφυτος, Samius XXXV, 9, 3.
Ἡρώ, Aristotelis consobrina
XLVII, 55, 4.
Ἡρώα I, 17, 6. 27, 3. XXIV, 11, 7.
heroes Plataeensium XXIV,
11, 3.
Ἡρώδης, Ciceronis amicus LVII,
24, 6.
Ἡρώδης, Iudaeorum rex LX, 61,
2. 71, 1. 72, 2. 3.
Ἡσίοδος, poeta I, 16, 3. 20, 2. V,
4, 6. laudatur I, 3, 2 (*Erog.* 370).
VII, 2, 3 (*ib.* 309). XI, 19, 1 (*ib.*
760). XXVI, 3, 4 (*ib.* 279. 284).
LXVII, 16, 4 (*ib.* 366). eius *Ἔργα*
καὶ Ἡμέραι I, 3, 2.
Ἡσυχία, Clazomenia XXXVIII,
13, 4.
Ἡραιοτίων, Macedo, Alexandri
M. familiaris XXI, 34, 2. XLII, 1,
2. 2, 1 sqq. XLVII, 28, 3. 39, 5. 41,
3. 47, 5. 6. 49, 6. 54, 4. 55, 1. 72,
75, 2.
Ἡραιστος II, 24, 3. 28, 5. 6.
Ἡών, Thraciae oppidum XXXV,
7, 1. 4. 8, 2.
Θαῦς, meretrix XLVII, 38, 1.
Θαλαία, Pinarii coniux VI, 3, 7.
Θαλάμαι, Laconicae oppidum LI,
9, 2.
Θάλης, Cretensis = Thaletas IV,
4, 1. LI, 10, 3.
Θαλῆς, Milesius VII, 2, 4. 3, 5. 4,
3 sq. 5, 1. 6. 7, 2. 12, 6.
Θάλλος, Atheniensis XLIX, 13, 3.
Θάνατος: eius fanum LII, 8, 2.
Θαργηλία, meretrix XII, 24, 2.
Θαργηλιών, mensis Atticus XI,
19, 4. XV, 34, 1. XVIII, 27, 1. LIX,
8, 3.
Θαρρύπας, Epiri rex XXX, 1, 3.
Θάσος, insula maris Aegaei LXIII,
38, 1. 44, 1. *Θάσιοι* XII, 13, 11.
XXXV, 4, 4. 14, 2. *Θάσιος*: *ῥεύ-*
μα LIX, 19, 4. *λίθοι* L, 11, 2.
Θάψακος, Mesopotamiae oppi-
dum XLVII, 68, 1.
Θάψος, Africae oppidum XLVIII,
53, 1. L, 58, 7.
Θάψος, Siciliae oppidum
XXXVIII, 17, 1.
Θεαγγελεῖς, Theangelorum Car-
riae oppidi incolae XLVII, 46, 1.
Θεαγέννης, Thebanus XLVII, 12, 3.
Θεανώ, Menonis filia XV, 22, 4.
Θεαρίδας, Megalopolitanus LII,
24, 2. 5.
Θεαρίδης, Dionysii maioris frater
LXI, 6, 1.
theatra XVIII, 34, 3. 4. 38, 3.
XXII, 20, 5. 30, 6. XXIV, 3, 4.
XXVII, 11, 2. 15, 1. XXVIII, 13,
2. 19, 4. XXXI, 2, 2. XXXIII, 35,
3. XXXV, 8, 7. XLI, 4, 3. XLIV,
29, 2. XLV, 40, 5. 42, 4. 52, 4.
XLVII, 29, 3. 67, 4. 72, 1. XLIX,
5, 3. 19, 2. 3. 30, 3. 34, 2. L, 46, 2. 4.
LII, 12, 2. 17, 5. LVII, 5, 3. 13,
2 sqq. LIX, 21, 4. 34, 3. LX, 56, 4.
57, 1. 60, 2. LXII, 38, 2. 43, 1.
LXIII, 14, 2. 21, 3. LXVI, 8, 5.
17, 4. 23, 1. LXVIII, 3, 1.
Θέμις XLVII, 52, 4.
Θεμισκυρα, Ponti oppidum
XXXVI, 14, 2.
ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ, Atheniensis
X. — I, 6, 7. XII, 7, 2. XV, 37, 4.
XVII, 2, 4. XXI, 4, 2. 21, 3. XXIV,
2 sqq. 22, 2. 24, 4. 25, 6. 7. 26.
XXV, 8, 3. 8. XXVI, 1, 4. 2, 1.
3. 5, 3. XXVIII, 20, 5. XXXII,
14, 5. 6. XXXV, 5, 1 sqq. 8, 1. 9, 1.
10, 7. 12, 2. 16, 2. 18, 5. 6. XXXVII,
3, 5. XL, 3, 3. XLV, 63, 1. XLIX,
3, 4. LVIII, 4, 2. LX, 37, 1. *Θεμι-*
στόκλειος: *στρατήγημα* XLVI,
4, 3.
Θεμιστοκλῆς, Atheniensis, Plu-
tarchi familiaris X, 32, 5.
Θεογείτων, Megarensis XXIV,
20, 2.
Θεοδέκτης, Phaselita XLVII,
17, 5.
Θεοδότης, Syracusanus LXII, 12,
1. 45, 2. 47, 1.
Θεόδοτος, Chius rhetor XLV, 77,
2. 3. 80, 6. XLVIII, 48, 2. LXIII,
33, 2 sqq.
Θεόδοτος, vates XXX, 6, 5.
Θεόδωρος ὁ ἄθεος, philosophus
XLIX, 38, 2.

- Θεόδωρος, Atheniensis hiero-
 phanta XV, 33, 3.
 Θεόδωρος, paedagogus LX, 81,
 1, 2.
 Θεόδωρος, Phegaeensis XV, 19, 1,
 22, 3.
 Θεόδωρος, Tarentinus XLVII,
 22, 1.
 Θεόκριτος, vates XXI, 22, 2.
 Θεόμνηστος, philosophus acade-
 micus LXIII, 24, 1.
 Θεόπομπος, Chius historiae scri-
 ptor laudatur X, 19, 1 (fr. 89). 25,
 3 (fr. 90). 31, 2 (fr. 91). XV, 32, 3.
 XVIII, 4, 4 (fr. 215). XXXII, 17,
 2 (fr. 10). 30, 2 (fr. 22). XLIV, 10,
 5 (fr. 24). 31, 3 (fr. 291). 32, 8 (fr.
 292). 33, 1. LVI, 4, 1 (fr. 105). 13,
 1 (fr. 106). 14, 3 (fr. 107). 18, 3, 4
 (fr. 239). 21, 2 (fr. 263). 25, 6 (fr.
 108). LXII, 25, 1 (fr. 211).
 Θεόπομπος, Cnidius, ὁ συνναγα-
 γῶν τοὺς μύθους XLVIII, 48, 1.
 Θεόπομπος, comicus laudatur
 XXXII, 13, 5 (fr. inc. 13).
 Θεόπομπος, Sparta rex IV, 6, 4.
 7, 1. 20, 3. 30, 3. LI, 21, 2.
 Θεόπομπος, Spartanus XXI, 17, 3.
 Θεόπομπος, Thebanus XXI, 8, 2.
 Θεοφάνης, Lesbius XLV, 42, 4.
 49, 7. 76, 5. 78, 2. LVII, 38, 4. lau-
 datur XLV, 37, 2, 3.
 Θεόφιλος, Corinthius LX, 67, 7.
 Θεόφιλος, faber armorum XLVII,
 32, 5.
 Θεόφραστος, Antigoni Gonatae
 dux LXVI, 23, 4.
 Θεόφραστος, philosophus lauda-
 tur IV, 10, 2. VII, 4, 4. 31, 2. X,
 25, 3. XII, 23, 1. 35, 4. XXIV, 25,
 2. XXXII, 13, 2. 19, 3. XXXIII,
 26, 1. 2. XXXVIII, 10, 2. 11, 7.
 XLI, 13, 4. XLIV, 2, 3. 36, 6. L,
 37, 2. LI, 2, 1. LVI, 10, 1. 2. 17, 3.
 LVII, 24, 3. ἐν τοῖς περὶ βασιλείας
 X, 25, 1. ἐν τοῖς Ἱθικαῖς XII, 38, 2.
 Θερμοπύλαι, Oetae montis sal-
 tus X, 9, 1. XXV, 13, 1. XXVI, 2,
 2. XXVIII, 11, 3. 15, 3. LIX, 23,
 1. 40, 1.
 Θέρμος, v. Μιρύκιος.
 Θερμῶδων, Boeotiae fluvius I, 27,
 6. LVI, 19, 1. 2, 3.
 Θερμῶδων, Ponti fluvius XXXVI,
 14, 2. XLV, 35, 3.
 Θερμῶδων, heros LVI, 19, 3.
 Θέρσιππος, Atheniensis VII,
 31, 2.
 Θεσμοθέται = archontes VII,
 25, 2.
 Θεσμοφόροι = Ceres et Proser-
 pina LXII, 56, 3. Θεσμοφορία,
 festum Atticum LVI, 30, 4. The-
 banum XXI, 5, 3.
 Θεσπιαί, Bocotiae oppidum XXI,
 14, 2. 3. 15, 4. XXXII, 29, 1. XLIV,
 24, 3. 5. LIX, 39, 2. Θεσπιεῖς
 XLIV, 34, 4. LIX, 39, 1.
 Θέσπης, poeta tragicus VII, 29,
 4 sq.
 Θεσπρωτοί, Epirotica gens XXX,
 1, 1. 4, 1.
 Θεσσαλία (Θετταλία) I, 27, 6.
 34, 2. II, 2, 1. X, 7, 1. XIX, 7, 2, 9,
 3. XXI, 26, 2. 29, 1. XXIV, 8, 1.
 XXVIII, 5, 2. 3. 7, 2. 9, 2. XXX,
 7, 2. 12, 5. XXXIII, 11, 3. 15, 3.
 20, 1. 23, 1. 27, 1. XXXV, 1, 1.
 XXXVI, 23, 5. XLIV, 16, 3. XLV,
 66, 2. 5. XLVI, 4, 3. XLVII, 11, 3.
 XLIX, 25, 3. 1, 55, 1. LIX, 36, 4.
 39, 1. 40, 1. LXIII, 25, 1. Θεσσα-
 λοί (Θετταλοί) X, 7, 2. 20, 3. XI,
 19, 2. XII, 17, 3. XV, 23, 5. XXI,
 26. 31. XXIV, 10, 2. XXV, 18, 4.
 XXVIII, 10, 4. XXX, 1, 4. 14, 1.
 XXXV, 14, 3. XXXVI, 10, 2.
 XLIV, 16, 3. XLVII, 6, 1. 24, 1.
 33, 1. 42, 3. XLVIII, 48, 1. XLIX,
 25, 3. LVI, 18, 2. LIX, 27, 2. LXII,
 22, 4. LXVII, 1, 5. Θετταλοὶ ἐμ-
 ποροὶ XXXV, 8, 3. Θεσσαλικός
 (Θετταλικός): ἵππος XXX, 17,
 3. πόλεις XLVIII, 39, 4. 41, 3.
 Θεσσαλονίκη, Cassandri uxor
 XXX, 6, 2. LIX, 36, 1.
 Θεσσαλονίκη, Macedoniae oppi-
 dum L, 11, 1. LXIII, 46, 1.
 Θεσσαλός, C. monis filius XII, 29,
 3. XV, 19, 2. 22, 3. XXXV, 16, 1.
 Θεσσαλός, histrio XLVII, 10, 2. 3.
 29, 2.
 Θεσσαλός, Pisistrati filius XXV,
 24, 5.
 Θέστη, Dionysii minoris soror
 LXII, 21, 4. 5.
 Θετιδεῖον, Thessaliae locus XXI,
 32, 1.
 Θέωλος XV, 1, 4.
 Θεωρία XXXIII, 3, 4. Θεωρικά

- XII, 9, 1. 3. *Φεωροί* XI, 8, 4. LIX, 11, 1.
Φεωρίς, sacerdos LVI, 14, 4.
Φῆβαι, Bocotiae oppidum VII, 4, 3. XI, 19, 6. XXI, 3, 1. 4, 4, 7, 2sq. XXIII, 1, 3. XXXII, 27, 4. 29, 1. XXXIII, 19, 6. XLIV, 15, 6. 22, 1. 24, 3. 27, 1. XLVI, 3, 2. XLVII, 11, 4. 13, 1. 14, 1. XLIX, 17, 1. 2. 3. 27, 1. LVI, 18, 1. LIX, 9, 2. 39. 40. 45, 3. *Φηβαῖοι* I, 29, 4. IV, 13, 6. 28, 5. 30, 6. X, 20, 3. XIII, 27, 2. XV, 2, 5. XXI, 3, 3. 5sq. XXIII, 1, 2. 4. XXIV, 16, 5. 18, 6. 19, 2. XXVIII, 6, 1. 3. XXXII, 15, 2. 27sq. XXXIII, 19, 6. XLIV, 6, 6. 18—34. XLVI, 1, 4. 4, 5. 6. XLVII, 9, 2. 11, 3sq. 13, 2. 46, 1. LVI, 9, 1. 2. 17, 4. 5. 18. 20, 1. 23, 1. 2. LIX, 1, 6. 46, 1. LXII, 17, 4. LXV, 22, 4. LXVI, 16, 3.
Φῆβη, Iasonis filia, Alexandri uxor XXI, 28, 3. 31, 3. 35, 3sq.
Φηραμένης Atheniensis, Hagnonis filius XV, 1, 2. 31, 4. XXXII, 14, 5. XXXVIII, 2, 1. LVII, 39, 4.
Φηρίκλεια, vasa XXVII, 9, 5.
Φηρίκλειοι γυάλαι XIX, 33, 2.
Φηρνκίων, Spartanus LII, 8, 1. 31, 1. 4. 6.
Φησαυρός, locus in urbe Megalopoli XXVII, 19, 3.
thesauri XXXII, 1, 1. 18, 1. -
ΘΗΣΕΥΣ, Aegei filius I. III.—VII, 26, 2. XXXIII, 13, 4. XXXV, 8, 5. 6. *Θησείδης Οἰνοπίων* I, 20, 2.
Θησεῖα, festum I, 4. 27, 5. *Θησεῖα*, locus Delphis I, 5. 1. *Θησεῖα*, Thesei fana I, 35, 2. *Θησεῖον* Athenis I, 27, 5. *Θησεῖς*, comae gerendae modus I, 5, 1. poema I, 28, 1.
Φῆτες Atheniensium VII, 13, 2. 18, 2. 29, 1.
Θιμβρων, Spartanus LXV, 20, 2.
Θόας, Atheniensis I, 26, 3.
Θοῖρων, Syracusanus XXX, 23, 4.
Θούδιππος, Atheniensis XLIX, 35, 2. 36, 2.
Θουκυδίδης, Atheniensis, Melesiae filius XII, 6, 2. 3. 8. 3sq. 9, 1. 11, 1. 14. 16, 3. XIV, 3, 1. XXXVIII, 2, 1. 2. 11, 5. LVI, 13, 5. *Θουκυδίδαι* XII, 16, 2.
Θουκυδίδης, Atheniensis, Olori filius XII, 28, 1. XIII, 1, 5. XV, 20, 4. XXV, 2, 4. XXXV, 4, 1. 2. XXXVIII, 1, 1. 2. 5. historiae scriptor laudatur IV, 27, 3 (2, 39). 28, 3 (4, 80). X, 25, 2 (1, 137). 27, 1 (1, 137). XII, 15, 5. 16, 1 (2, 65). 28, 6 (8, 76). 33, 1 (1, 126). XV, 6, 2 (6, 15). 11, 1 (6, 16). 13, 3 (8, 73). XVII, 2, 1 (5, 45). XXIV, 24, 3 (2, 13). XXVIII, 19, 5. 20, 5 (7, 40). 28, 4 (7, 86). XXXVIII, 4, 1 (7, 50). XLIV, 33, 4 (5, 64). LVI, 6, 1 (1, 18).
Θούριοι, Italiae oppidum XII, 11, 5. XV, 22, 1. 23, 1. XVIII, 16, 2. 19, 1. XXXVIII, 5, 2. LVI, 28, 3.
Θούριον, Bocotiae mons XXXIII, 17, 4. 6. 18, 1. 19, 5.
Θούριος, v. *Απόλλων*.
Θουρώ, Chacronis mater XXXIII, 17, 4.
Θράκη I, 16, 2. XII, 11, 5. 17, 2. XV, 36, 2. XXV, 12, 1. XXVIII, 12, 1. XXX, 11, 1. XXXII, 16, 1. 20, 5. XXXIII, 11, 2. 15, 1. XXXV, 4, 1. 27, 1. XXXVIII, 6, 3. 4. XXXIX, 9, 5. 11, 1. XL, 2, 4. XLIV, 16, 1. XLIX, 28, 4. I, 11, 1. LIX, 39, 3. 44, 2. LX, 61, 1. 63, 3. *Θράκες* II, 17, 2. XII, 19, 1. XV, 30, 4. 36, 3. 37, 2. 4. XIX, 15, 4. 16, 2. 18, 1. 3. XXXV, 7, 2. 14, 1. XXXIX, 8, 1. 2. XLII, 7, 3. XLVII, 12. LVI, 30, 2. LIX, 52, 4. *Θράκες δορυφόροι* LVI, 29, 1. *ἰππεῖς* XXXVI, 28, 2. *Θράκιος: Ἄδως* XLVII, 72, 4. *γέγρα* XIX, 32, 4. *Θρήσσα* X, 1, 1. XXXV, 4, 1. *Θρήσαι* XLVII, 2, 5. *Θράττα* X, 1, 1.
Θρακία κώμη, prope Cyzicum XXXVI, 9, 2.
Θρασέας, scriptor laudatur I, 25, 1. 37, 1.
Θρασύβουλος, Atheniensis, Lyci filius XV, 1, 2. 26, 6. XXI, 7, 2. 13, 3. XXXII, 27, 4. 29, 1. LXVI, 16, 3.
Θρασύβουλος, Atheniensis, Thraconis filius XV, 36, 1.
Θρασυνδαῖος, Philippi legatus LVI, 18, 2.
Θράσυλλος, Atheniensis XV, 29, 1sq.
Θρασυνμένη λίμνη, Trasimenus lacus Etruriae XIII, 3, 1.

- Θράσων*, Atheniensis XV, 36, 1.
Θριάμβος = Bacchus XXII, 22, 5.
Θριάσιαι πύλαι, porta Athenarum XII, 30, 3.
Θριάσιοι, Thriae Attici pagi incolae LVI, 6, 4.
Θριάσιον πεδίον, in Attica prope Eleusin X, 15, 1. XLIV, 24, 5.
Θριάσιον XXI, 8, 1. LXVI, 33, 4.
Θνάτειρα, Lydiae oppidum XXXIII, 25, 1.
Θυέστης, Pelopis filius LVII, 5, 3.
Θυμαϊτάδαι, pagus Atticus I, 19, 5.
Θύμβοις (Θύβρις), Tiberis, Italiae fluvius II, 1, 2. 2, 2. 3, 4 sq. 7, 6. 18, 3. XI, 18, 6. 21, 1. XIII, 1, 1. XIX, 30, 1. LXVIII, 4, 5. cf. *Τίβερις*.
Θυρέα, Argolidis oppidum XXXVIII, 6, 6. *Θυρεάτις*, regio inter Argolidem et Laconicam XXX, 32, 5.
Θύρσος, Caesaris Octaviani libertus LX, 73, 1.
Θωνίς, meretrix LIX, 27, 5.
Θωράνιος, *Thoranius*, Metelli legatus XLI, 12, 4.
Θώραξ, Larisaeus LIX, 29, 5.
Θώραξ, Spartanus XXXII, 9, 4. 19, 4.
Θούθ, mensis Aegyptius II, 12, 5.
Ίακχος X, 15, 1. XI, 19, 6. XV, 34, 3. XLIX, 28, 1. *Ίακχειόν* Athenis XXIV, 27, 3.
Ίάλυσος, Rhodi oppidum X, 21, 3. LIX, 22, 2.
Ίάμψας, *Hiempsal*, Numidiae rex XXXI, 40, 2. 5. XLV, 12, 4.
Ίάνοκλος, *Ianiculum* V, 22, 2. *Ίανουκλον ὄρος* XXXI, 42, 2.
Ίανός, *Ianus*, deus Romanorum V, 19, 5. 6. 20, 1.
Ίανουάριος, *Ianuaris*, mensis Romanus V, 18, 3. 19, 1. 5. XLVIII, 37, 2. *Ίανουάριαι καλάνδαι*, *kalendae Ianuariae* XXXI, 12, 2. 45, 1. LXVII, 22, 3.
Ίαπυγία, Italiae regio I, 16, 2. LXII, 25, 1. 35, 2. *Ίαπυγία ἄκρα*, Calabriae promontorium XXX, 15, 2.
Ίάρπας, *Iarba*, Numidiae rex XLV, 12, 4.
Ίάσων, Aesonis filius I, 19, 4. 29, 3. XXXV, 3, 2.
Ίάσων, Pheraeus XXI, 28, 3. 4.
Ίάσων, Trallianus histrio XXXIX, 33, 2 sqq.
Ίβηρ, *Iberus*, Hispaniae fluvius XLI, 16, 1.
Ίβηρία = Hispania IV, 4, 6. XIII, 25, 1. 26, 2. XIX, 4, 1. XXV, 5, 6. 10, 3. 11, 1. XXVIII, 3, 3. XXXI, 1, 1. 6, 1. 14, 1. XXXVI, 5, 2. 8, 5. 34, 4. XXXIX, 4, 1. 7, 6. 11, 1. 8. 15, 5. XLI, 3, 3. 4, 1. 6, 2. 3. 7, 3. 8. 1. 11, 1. 12, 3. 15, 1. 22, 6. 23, 3. 25, 1. XLV, 13, 5. 14, 1. 17, 1. 18, 1. 19, 6. 21, 2. 29, 1. 38, 3. 52, 3. 62, 2. 63, 1. 2. 65, 2. 66, 4. 67, 3. XLVIII, 5, 3. 11, 1. 3. 12, 1. 21, 2. 28, 5. 36. 41, 2. 56, 1. L, 31, 2. 43, 1. 59, 5. LIV, 6, 2. LVII, 38, 1. LX, 6, 4. 7. 1. 10, 4. 11, 1. 13, 1. 61, 3. LXVII, 3, 3. 5, 5. 9, 4. LXVIII, 3, 2. *Ίβηρες* XIII, 7, 1. XVIII, 28, 6. XIX, 6, 1. 39, 4. XXII, 12, 3. XXIII, 3, 4. XXXI, 6, 1. XLI, 13, 5. 6. 14, 5. 15, 1. 20, 2. 21, 2. 22, 4. 25, 2. 4. 27, 1. XLIII, 1, 2. LIII, 5, 3. LX, 37, 3. LXVII, 22, 5. *Ίβηρικός: πόλεμος* XXVI, 2, 2. XXXVI, 5, 2. *πόλις* LXVII, 6, 4. *στρατιά* XLI, 12, 5. *ἔθνος* XLI, 14, 4. *πόλεις* XXVI, 5, 1. *πόλεις* XXV, 11, 1. *τὰ Ίβηρικά* XXXIX, 15, 5.
Ίβηρες, Asiae gens XXXVI, 26, 4. 31, 5. XLV, 34, 1. 4. 5. 36, 7. 45, 2. 4. LX, 34, 6. *Ίβηρικός: ὄρη* XLV, 34, 2.
Ίβυκος, poeta laudatur VI, 3, 3 (*fr.* 61).
Ίγνάτιος, *Ignatius*, Crassi legatus XXXIX, 27, 6.
ignis sacer V, 9, 5 sq. 11, 1. XI, 20, 3 sq. 31, 4. XXIV, 20, 4 sq. XXXIII, 13, 3.
Ίδαῖοι Δάκτυλοι V, 15, 3.
Ίδας, Lyncei frater I, 31, 1.
Ίδη, Phrygiae mons XLII, 8, 3.
Ίδομενεύς, Lampsacenus scriptor laudatur XII, 10, 6 (*fr.* 7). 35, 4 (*fr.* 8). XXIV, 1, 8 (*fr.* 9). 4, 3 (*fr.* 10). 10, 8 (*fr.* 11). XLIX, 4, 1 (*fr.* 14). LVI, 15, 3 (*fr.* 15a). 23, 3 (*fr.* 16).
Ίδριεύς, Cariae dynasta XLIV, 13, 4.

- ἱερὰ ὁδός*, *sacra via* Romae LVII, 16, 3. 22, 1.
- Ἱεράπολις*, Syriae oppidum XXXIX, 17, 5. *Ἱερά πόλις* LX, 37, 1.
- ἱερὸν ὄρος*, *mons sacer* in Sabinis XVI, 6, 1.
- ἱερὸς λόχος* Thebanorum XXI, 15, 3. 16, 2. 18, 1 sqq. 20, 2.
- ἱερὸς πόλεμος* XII, 21, 1.
- Ἱέρων*, Atheniensis, Niciae familiaris XXXVIII, 5, 2. 3.
- Ἱέρων*, Syracusarum tyrannus X, 24, 4. 25, 1. XXII, 8, 6. 14, 4. 7 sqq.
- Ἱερόνυμος*, Cardianus XLII, 12, 1. LIX, 39, 2.
- Ἱερόνυμος*, Carrhensis XXXIX, 25, 11.
- Ἱερόνυμος*, Rhodius scriptor laudatur XXIV, 27, 2. XXX, 17, 4. 21, 8. 27, 4. XLIV, 14, 1.
- Ἱερόνυμος*, Syracusarum tyrannus XXII, 13, 1.
- Ἱεταί*, Siciliae oppidum XVIII, 30, 3.
- Ἱθαγένης*, Samius XII, 26, 2.
- Ἱθώματας*, Messeniorum arx LXVI, 50, 2. 4.
- Ἱθώμη*, Messeniae oppidum XXI, 24, 5. XXXV, 17, 2.
- Ἰκελὸς Μαρκιανός*, libertus LXVII, 7, 1. 20, 4.
- Ἰκέτης*, Leontinorum tyrannus XVIII, 1, 3. 2, 2. 7, 3. 5. 9—33.
- Ἰκέτης*, Syracusanus LXII, 58, 4.
- Ἰκτινός*, architectus XII, 13, 4.
- Ἰλία*, Numitoris filia II, 3, 3. 8, 3.
- Ἰλία*, Syllae uxor XXXIII, 6, 11.
- Ἰλιάς*, Homeri poema XLVII, 8, 2. 26, 1.
- Ἰλίκιον (Elicium)*, locus Romae V, 15, 6.
- Ἰλιον*, Troadis oppidum I, 34, 1. 35, 5. XI, 19, 4. XXXVI, 10, 3. 12, 2. XLI, 1, 3. XLVII, 15, 4. LXII, 1, 1. *Ἰλιεῖς* XXXVI, 10, 3. XLI, 1, 3.
- Ἰλλυριοί* XIX, 9, 4. 13, 1. 31, 3. XXVII, 6. XXX, 3, 1. 10, 1. XLV, 48, 3. XLVII, 3, 5. 9, 5. 11, 3. L, 33, 3. LII, 10, 6. 27, 3. 28, 2. LX, 56, 4. 61, 3. *Ἰλλυριζός: μάχαιρα* XXX, 34, 3. *τάγμα* LXVII, 25, 5. *ὄπλα* LV, 2, 4.
- LXVI, 38, 4. *τὸ Ἰλλυριζόν* XLV, 59, 3. XLVIII, 14, 6. 31, 1. *Ἰλλυριζὸς γυνή* LIX, 53, 4.
- Ἰμβριοι*, Imbri maris Aegaei insulae incolae XLIX, 18, 4.
- Ἰμέρα*, Siciliae oppidum XVIII, 23, 5. *Ἰμεραῖοι* XLV, 10, 6.
- Ἰμεραῖος*, Atheniensis LVI, 28, 4.
- Ἰνδία* XLVII, 55, 5. *Ἰνδοί* XIX, 12, 6. XXXIX, 16, 2. XLV, 70, 3. XLVII, 13, 3. 59, 3. 63, 1. 69, 4. LIX, 7, 2. 32, 4. LX, 37, 3. LXIV, 4, 1. *Ἰνδός: ὠκεανός* XL, 2, 5. *Ἰνδικός: γλῶττα* XLVII, 65, 3. *θάλασσα* XL, 4, 2. *ἡ Ἰνδική* IV, 4, 6. XLII, 1, 2. XLVII, 47, 6. 57, 1. 59, 1. 62, 1. 2. 66, 2. LX, 81, 2.
- Ἰνδοῦ μνημεῖον* Athenis XLVII, 69, 4.
- inscriptiones et epigrammata IV, 20, 5. X, 1, 1. 5, 4. 8, 3. XII, 21, 2. XV, 21, 2. XVIII, 29, 3. 31, 1. XIX, 15, 6. XXII, 17, 7. 20, 3. 30, 5. XXIV, 1, 3. 19, 6. 20, 5. XXV, 1, 3. 19, 3. XXVIII, 9, 2. 3. 12, 6. 7. 16, 3. XXX, 26, 5. XXXII, 1, 1. XXXIII, 19, 5. 34, 2. 38, 4. XXXV, 7, 4 sq. XXXVIII, 3, 6. 17, 4. XLV, 27, 3. XLVII, 16, 8. 69, 2. LIV, 17, 6. LVI, 19, 3. 20, 2. 30, 5. 31, 2. LVII, 1, 4. 31, 5. LIX, 13, 2. LX, 60, 3. 70, 4. LXIII, 9, 3. LXVI, 14, 3. LXVIII, 18, 1.
- Ἰνσουβοες*, *Insubres*, Gallica gens XXII, 3, 1. 4, 1. 6, 2.
- Μάρκος Ἰνστήιος*, *M. Insteius*, *M. Antonii* legatus LX, 65, 1.
- interpretes XXV, 12, 4. 5. 22, 4. XXXIX, 28, 3. XLVII, 37, 1.
- Ἰνώ*, Cadmi filia XI, 5, 2.
- Ἰξίων*, Thessaliae rex LI, 1, 1.
- Ἰόβας*, *Iuba* I. Numidiae rex XLV, 76, 5. XLVIII, 52, 1. 53, 1. 2. 55, 1. L, 56, 3. 57, 1. 2. 58, 1. 7. 60, 3. 62. 63, 2. eius filius
- Ἰόβας*, *Iuba* II. XLVIII, 55, 2. LX, 87, 1. historiae scriptor laudatur II, 14, 6 (*fr.* 4). 15, 3 (*fr.* 5). 17, 5 (*fr.* 6). V, 7, 5 (*fr.* 7). 13, 6 (*fr.* 8). XXIII, 1, 5 (*fr.* 17). XXXIII, 16, 8 (*fr.* 18). XLI, 9, 5 (*fr.* 19).
- Ἰόλας*, Macedo, Antipatri filius XLVII, 74, 1. 77, 1.
- Ἰόλεως*, Herculis socius XXI, 18, 4.

- ὁ Ἴόνιος (πόντος), mare Ionicum XIX, 36, 3. XXX, 15, 1. XXXIII, 20, 1. XLVIII, 37, 2. LX, 7, 1. 30, 4. 61, 3. 62, 3.
- Ἴόπη, Iphidis filia I, 29, 1.
- Ἴος, insula maris Aegaei XLI, 1, 3.
- Ἰούβιος (*L. Vibullius Rufus?*), Pompeii amicus XLV, 65, 3.
- Ἰούγκος XLVIII, 2, 3.
- Ἰουγούρθας, *Iugurtha*, Numidiae rex XXXI, 7, 1. 8, 1. 10, 1 sqq. 11, 2. 12, 2. 32, 2. LIV, 18, 1. Ἰογούρθας XXXIII, 3, 1 sqq. 6, 1.
- Ἰουδαία XLV, 39, 2. 45, 2. LXVII, 13, 3. LXVIII, 4, 2. Ἰουδαῖοι XLV, 45, 4. LVII, 7, 5. LX, 3, 1. 36, 2. 61, 2. 71, 1. LXVIII, 15, 5. Ἰουδαῖζειν LVII, 7, 5.
- Ἰουλία, *Iulia*, M. Antonii Cretici uxor LX, 2, 1.
- Ἰουλία, *Iulia*, Caesaris amita, Marrii uxor XXXI, 6, 2. XLVIII, 1, 1. 5, 1.
- Ἰουλία, *Iulia*, Caesaris filia, Pompeii uxor XLV, 47, 6. 49, 3. 70, 4. XLVIII, 14, 4. 23, 4. 55, 2. L, 31, 4.
- Ἰούλιος, *C. Iulius Iulus* (censor 360 = 393) XI, 14, 1.
- Ἰούλιος Σαλινάτωρ, *Iulius Salinator* XLI, 7, 1. 2.
- Ἰούλιος vid. Ἀττικός, Πρόκλος.
- Ἰούλιος, *Iulius*, mensis Romanus V, 19, 4. XVI, 3, 4. Ἰούλια ῥῶναι, *nonae Iuliae* II, 27, 3. XI, 33, 5. XXXIII, 27, 6.
- Ἰουλίς, Cei insulae oppidum LVI, 1, 2.
- Ἰουνία, *Iunia*, M. Bruti soror, Cassii uxor LXIII, 7, 1.
- Μάρκος Ἰούνιος, *M. Iunius Pera* (dict. 537 = 216) XIII, 9, 4.
- Ἰούνιος, vid. Βροῦτος, Ἰνδιξ, Σιλανός.
- Ἰούνιος, *Iunius*, mensis Romanus V, 19, 3.
- Ἰουνωνία, *Iunonia* = Karthago LIV, 11, 1.
- iura iuranda XII, 30, 3. XV, 15, 4. XXIV, 25, 1. XXX, 5, 2. XXXI, 29. XXXIII, 10, 4. XLII, 12, 1. 2. L, 32, 3 sqq. LVII, 23, 2. LXVII, 22, 3. 28, 1. LXVIII, 18, 3.
- Ἰοφῶν, Pisistrati filius XXV, 24, 5.
- Ἰππαρέτη, Hipponici filia XV, 8, 2. 3.
- Ἰππαρίνος, Syracusanus LXII, 3, 2.
- Ἰππαρίνος, Syracusanus, Dionis filius LXII, 31, 1.
- Ἰππαρχος, Asclepiadis pater XLIX, 22, 3.
- Ἰππαρχος, Atheniensis XXXVIII, 11, 6.
- Ἰππαρχος, Corinthius, M. Antonii sodalis LX, 67, 7. 73, 3.
- Ἰππαρχος, Spartanus IV, 4, 6. 31, 6.
- Ἰππίας, Epirota XXX, 2, 2.
- Ἰππίας, mimus LX, 9, 4.
- Ἰππίας, sophista IV, 23, 1. eius ὀλυμπιονικῶν ἀναγραφή V, 1, 4.
- Ἰππίτας, Spartanus LII, 37, 3. 6.
- Ἰπποδάμεια, Pelopis uxor I, 7, 1.
- Ἰπποδρόμιος, mensis Bocotius XI, 19, 2.
- Ἰπποκλος, Pelopidae pater XXI, 3, 1.
- Ἰπποκόων, Oebali filius I, 31, 1.
- Ἰπποκράτης, Atheniensis XXXVIII, 6, 3.
- Ἰπποκράτης, mathematicus VII, 2, 4.
- Ἰπποκράτης, medicus XXV, 23, 3.
- Ἰπποκράτης, Pisistrati pater VII, 30, 1.
- Ἰπποκράτης, Spartanus XV, 30, 1.
- Ἰπποκράτης, Syracusanus XXII, 14, 1 sq. 18, 1.
- Ἰππόλυτος, Thesei filius I, 3, 2. 28, 2. V, 4, 5.
- Ἰππολύτη, Amazon I, 27, 4.
- Ἰππόμαχος ὁ ἀλείπτης LXII, 1, 2.
- Ἰππομέδων, Spartanus LI, 6, 3. 16, 3.
- Ἰππόνικος, Atheniensis, Solonis familiaris VII, 15, 6.
- Ἰππόνικος, Atheniensis alius XII, 24, 5. XV, 8, 1.
- Ἰπποσθενίδας, Thebanus XXI, 8, 3.
- Ἰππων, Messanae tyrannus XVIII, 34, 2 sq. 37, 6.
- Ἰππων, Syracusanus LXII, 37, 3.
- Ἰππώνιον, *Hippo*, Lucaniae oppidum LVII, 32, 2. cf. *Βιβίων*.
- Ἰρτιος, *A. Hirtilius* (cos. 710 = 43)

- XIX, 38, 1. LVII, 43, 2. 45, 3. LX, 17, 1.
- Ἰσαῖος*, orator LVI, 5, 4.
- Ἰσαυρικός*, vid. *Σεργίλιος*.
- Ἰσθμὸς* I, 8, 2. 25, 3. X, 9, 3. 11, 2. 12, 2. 17, 1. 21, 3. XLV, 24, 5. XLVII, 14, 1. LII, 20, 1. LIX, 25, 3. 31, 1. 39, 1. LXVI, 16, 4. 44, 2. *Κορινθίος* XLVIII, 58, 4.
- Ἰσθμια*, festum Graecorum I, 25, 4. 5. VII, 23, 3. XVIII, 26, 2. XXVIII, 10, 3. 12, 8. XLIV, 21, 1. 2. *ἰσθμιονίζαι* VII, 23, 3.
- Ἰσίας*, Corinthius XVIII, 21, 2.
- Ἰσίδας*, Spartanus XLIV, 34, 6.
- Ἰσίδωρος*, Mithridatis dux XXXVI, 12, 2.
- Ἰσις*, dea LX, 54, 6. 74, 1.
- Ἰσις νέα* = Cleopatra LX, 54, 6.
- Ἰσημνίας*, Thebanus XXI, 5, 1. 3. eius filius
- Ἰσημνίας*, Thebanus, Pelopidae socius XXI, 27, 1. 29, 6. LXV, 22, 4.
- Ἰσημνίας*, Thebanus, tibicen XII, 1, 5. LIX, 1, 6.
- Ἰσημνιον*, Apollinis sacrum Thebis XXXII, 29, 6.
- Ἰσημνίος*, vid. *Ἀπόλλων*.
- Ἰσημνός*, Boeotiae fluvius LIX, 45, 3.
- Ἰσοδίκη*, Euryptolemi filia XXXV, 4, 9. 16, 1.
- Ἰσοκράτης*, orator XXV, 23, 2. LVI, 5, 4. 5. LVIII, 2, 2. eius oratio *περὶ τοῦ ζεύγους* XV, 12, 3.
- Ἰσόμαντος*, Boeotiae fluvius XXXII, 29, 5.
- Ἰσπανία ἡ ἐντιός*, Hispaniae ceterior XXV, 10, 1.
- Ἰσός*, Ciliciae oppidum XLVII, 24, 1. 32, 5.
- Ἰσώριον*, Laconicae mons XLIV, 32, 3. 5.
- οἱ *ἱστορικοί* laudantur VI, 3, 6. XIII, 16, 5. LXI, 4, 2.
- histriones XXXIII, 26, 3. 36, 1. XXXVI, 29, 4. XXXIX, 33, 2. XLIV, 21, 4. XLVII, 10, 2. 29, 2. 72, 1. XLIX, 19, 2. LII, 12, 2. LVI, 1, 2. 7, 1. 28, 3. LVII, 5, 3. LX, 56, 4. LXIII, 21, 3.
- Ἰστρος*, historiae scriptor laudatur XLVII, 46, 1 (fr. 64). *ἐν γὰρ τῶν Ἀττικῶν* I, 34, 2 (fr. 12).
- Ἰστρος*, fluvius XIX, 9, 4. XXV, 12, 1. XLVII, 11, 3. 36, 2.
- Ἰταλία* I, 16, 2. II, 2, 1 cett. *Ἰταλοί* XXX, 16, 9. XLV, 64, 1.
- Ἰταλὸς ἀνὴρ* XXX, 16, 8. *Ἰταλικός*: *ἱστορία* II, 3, 1. *πόλις* XXXI, 37, 1. XLVI, 3, 4. *βασιλεῖς* VIII, 16, 1. *ἐλπιδες* XXX, 26, 1. *πόλεις*: XXXI, 17, 4. *ἔθνη* XXXI, 32, 3. *ὀνόματα* II, 15, 3. οἱ *Ἰταλικοί* XIX, 15, 3. XXX, 18, 4. XXXI, 19, 4. 34, 1. XXXIV, 4, 5. *Ἰταλιῶται* XVI, 3, 1. XIX, 25, 1. XXX, 13, 5. 16, 3. XXXVIII, 18, 5. XLVII, 34, 2. LIV, 5, 1. 10, 3.
- Ἰταλία*, Themistoclis filia X, 32, 2.
- Ἰταλός*, Romae pater II, 2, 1.
- Ἰτύζη*, Utica, Africae oppidum XXXI, 8, 4. XLV, 11, 2. 13, 1. XLVIII, 54, 1. L, 59, 5. 60, 3. 61, 3. 62. 64, 2. 72, 1. *Ἰτυζαῖοι* I, 58, 1. 3. 63, 2. 3. 65, 3. 67, 1. 71, 1.
- Ἰτωνία*, *Ἰτωνίς*, vid. *Ἀθηνᾶ*.
- Ἰφθας*, Maurus XLI, 9, 1.
- Ἰφικλῆς*, Amphitryonis filius I, 29, 1.
- Ἰφικράτης*, Atheniensis XXI, 2, 1. XLIV, 22, 2. LXV, 24, 1. LXVII, 1, 1.
- Ἰφίτος*, Euryti filius I, 6, 5. IV, 1, 1. 23, 2.
- Ἰζναι*, Mesopotamiae oppidum XXXIX, 25, 11.
- Ἰωλκός*, Thessaliae oppidum LIX, 53, 3.
- Ἰων*, Chius poeta et scriptor laudatur I, 20, 2 (fr. 6). XII, 5, 3. 28, 5. XVII, 2, 3. XXXV, 5, 3. 9, 1. 16, 8. LVI, 3, 2 (trag. fr. 58).
- Ἰων*, Macedo XIX, 26, 3.
- Ἰων*, Xuthi filius VII, 23, 4.
- Ἰωνία* I, 25, 3. X, 26, 4. XV, 23, 5. 35, 2. 24, 1. 26, 5. 31, 2. XXIV, 26, 2. XXXV, 12, 1. LVI, 25, 1. LX, 30, 1. LXV, 26, 3. *Ἴωνες* X, 9, 2. XII, 17, 2. 28, 5. XXIV, 26, 2. XXXII, 23, 7. XXXV, 14, 3. *Ἴωνικός*: *ἔθνη* XLIX, 19, 3. *πολυτέλειαι* IV, 4, 3. *Ἴωνίδες* XXXVI, 18, 2. *Ἴωνίδες ἐταῖροι* XV, 36, 2. XXXIX, 32, 5. *Ἰαονία Σαλαμίς* VII, 10, 4. *Ἰάδες* XII, 24, 2.
- Ἰωός*, Phrygiae oppidum XXX, 4, 3. LIX, 33, 1.

- Ἰωξος*, Melanippi filius I, 8, 3. *Ἰωξίδαι* et *Ἰωξίδες* ibid.
- Κάβειρα*, Asiae oppidum XXXVI, 14, 5. 15, 1. 3. 18, 1. XXXVII, 3, 1.
- Κάβειροι* XXII, 30, 4.
- Καδμεία*, Thebarum arx I, 29, 4. XXI, 5, 2. 6, 1. 12, 3. 13, 1. 15, 4. 18, 1. XLIV, 23, 3. 7. XLVII, 11, 5. XLIX, 26, 3.
- Καδμεία*, Neoptolemi soror XXX, 5, 5.
- Κάδμος*, Agenoris filius XXXIII, 17, 5.
- Καδοῦσιοι*, gens Asiae LXV, 9, 1. 24, 1. 3. 5.
- καθάρα* II, 21, 3. 8.
- Μάρκος Καϊδίχιος*, M. Caedicius XI, 14, 1. 30, 3.
- Καιήτη*, Caieta, Latii oppidum LVII, 47, 4.
- Καικίας*, ventus XLI, 17, 3. 5. 6.
- Καικιλία*, Caecilia, L. Luculli mater XXXVI, 1, 1.
- Καικιλία*, Caecilia, Sullae uxor XXXIII, 6, 10. cf. *Μετέλλα*.
- Καικίλιος*, Q. Caecilius Niger, Siculus LVII, 7, 5.
- Καικίλιος*, rhetor: eius σύγκρισις τοῦ Δημοσθένους καὶ Κικέρωνος LVI, 3, 2.
- Καικίνας*, C. Caecina Alienus (cos. 821 = 69 p. Chr.) LXVIII, 5, 1. 6, 3. 5. 7, 1 sqq. 10, 2. 11, 3. 13, 3 sqq. 18, 4.
- Καῖκοι*, Caeci, cognomen Romanum XVI, 11, 4.
- caelibes IV, 15, 1. 2. VII, 6 sq. XI, 2, 2.
- Καῖλιος*, M. Caelius Rufus LVII, 36, 5. LVIII, 1, 4.
- Καινή ὁδός*, nova via Romae XI, 14, 2.
- Καινινῆται*, Caeninenses, Caeninæ Latii oppidi incolae II, 16, 3. 7. 17, 1. XXII, 8, 3.
- Καινόν*, Ponti oppidum XLV, 37, 1.
- Καιπίων*, Q. Servilius Caepio (cos. 647 = 106) XI, 19, 7. XXXI, 16, 5. 19, 2. XXXVI, 27, 7. XLI, 3, 1.
- Σερβίλιος Καιπίων*, Servilius Caepio, Iuliae sponsus XLV, 47, 6. XLVIII, 14, 4.
- Καιπίων*, Q. Servilius Caepio, M. Catonis min. frater uterinus I, 1, 1. 2, 2. 3, 5. 6. 8, 1. 11, 2. 4. 15, 4.
- ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ*, C. Iulius Caesar, dictator XLVIII. — II, 17, 2. 20, 6. V, 19, 4. XIX, 38, 1. XXXI, 6, 2. XXXVI, 42, 6. XXXIX, 3, 2. 7, 5. 7. 13, 3. 14, 1 sqq. 15, 5. 16, 3. 17, 4. 25, 2. XL, 2, 3. 4, 2. 3. XLV, 10, 4. 5. 16, 5. 25, 4. 46—75. 76, 3. 77, 3. 4. 80, 5. XLVI, 1, 3. 3. 4. 4, 1. XLVII, 1, 1. L, 22, 3. 4. 23, 1. 24. 26, 1. 27, 1. 4. 5. 30—33. 35, 2. 36, 3. 41, 1. 43, 5. 6. 45, 3. 49, 1. 51. 52, 1. 54. 55. 58. 59, 3. 61. 63—73. LVII, 20, 3. 4. 21, 2 sqq. 23, 1. 2. 24, 5. 26, 3. 28. 29, 7. 30, 2 sqq. 31, 3. 37—39. 40, 4. 42. 43, 6. 44, 1. 2. 5. LVIII, 4, 3. LX, 5—16. 33, 1. 54, 4. 58, 5. 62, 3. 71, 2. 81, 2. LXIII, 1, 2. 4. 2, 3. 4—18. 20. 21, 2. 22, 1. 2. 25, 2. 29, 3. 33, 1. 4. 35, 2. 3. 45, 5. LXIV, 1, 1. 2—4. LXVIII, 9, 4. laudatur ἐν τῇ πρὸς Κικέρωνα περὶ Κάτωνος ἀντιγραφῆς XLVIII, 3, 2. ἐν ταῖς ἐφημερίαις XLVIII, 22, 2 (comment. de bello gall. 4, 1). eius *Ἀντιζάτων* XLVIII, 54, 3.
- Αἰύκιος Καῖσαρ*, L. Iulius Caesar, M. Antonii avunculus (cos. 689 = 64) LVII, 46, 4. LX, 19, 2. 20, 3.
- Αἰύκιος Καῖσαρ*, L. Iulius Caesar, Catonis minoris socius L, 66, 1. 3.
- Καῖσαρ*, Sex. Iulius Caesar (cos. 662 = 91) XXXIII, 5, 2.
- Καῖσαρ (ὁ νέος)*, C. Iulius Caesar Octavianus Augustus, imperator VIII, 17, 5. XII, 1, 1. XXII, 30, 6. XLVII, 69, 4. XLVIII, 67, 4. L, 73, 3. LVII, 43, 6. 44, 1. 2. 45—47. 49, 3. LVIII, 3, 1. LX, 11, 1. 16—25. 28, 1. 30—35. 53, 1. 3. 54. 2. 55, 1. 56, 3. 58—69. 71—87. LXI, 1, 2. 2, 1. LXIII, 22. 23, 1. 27. 29, 5. 38. 39, 1. 41. 42. 46, 2. 47, 1. 2. 4. 50, 1. 53, 1. 2. LXIV, 5. LXVII, 3, 2. ὁ Σεβαστός XXII, 30, 4. laudatur ἐν τοῖς πρὸς Ἀγορίππην καὶ Μακρήναν ὑπομνήμασιν LVIII, 3, 1. ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν LX, 22, 2. LXIII, 27, 2. 41, 4. cf. XXII, 30, 4.
- Καῖσαρ*, Caesar, titulus imperatorius LXVII, 1, 6. 5, 2. 13, 4. 14, 3.

- 19, 5. 22, 7. 23, 2. 25, 3. 26, 1. 28, 1.
3. LXVIII, 3, 1. 3, 3 sqq. 5, 6. 15,
3. 16, 2. cf. *Γάιος, Κλαύδιος*.
Καίσαρες, Caesares XIV, 3, 5.
XXXI, 6, 2. LX, 2, 1. LXVII, 1,
5. 2, 3. 3, 1.
Καίσαριον, Caesario, Caesaris ex
Cleopatra filius XLVIII, 49, 5.
LX, 54, 4. 71, 2. 81, 2.
Καλαϊζοί, Gallaeci, Hispaniae
gens XLVIII, 12, 1.
Καλάνδαι νέαι = kal. Ianuariae
LVII, 2, 1.
Καλανός, Indus XLVII, 8, 4. 65,
2. 3. 69, 3.
Καλανρία (Κανλωνία?) XVIII,
31, 2.
Καλανρία, insula ad oram Argo-
lidis XLV, 24, 5. XLIX, 29, 1.
LVI, 29, 1. 30, 5.
Καληνός, Q. Fufius Calenus, Caesa-
ris legatus (cos. 706 = 47) XLVIII,
43, 1. LXIII, 8, 3.
Κάλλαισχος, Atheniensis XV,
33, 1.
Καλλιάδης, Atheniensis XXXVIII,
6, 3.
Καλλίας ὁ δαδοῦχος, Atheniensis,
Hipponici filius XXIV, 5, 6. 25,
3 sqq. XXVI, 4, 6. XXXV, 13, 6.
Καλλίας ὁ πλούσιος, Atheniensis
minor, Hipponici filius XII, 24, 5.
XV, 8, 1. 2. XXXV, 4, 7.
Καλλίας, Syracusanus LVI, 5, 5.
Καλλίβιος, Spartanus XXXII,
15, 5.
Καλλίδρομον, Thessaliae mons
XXV, 13, 3.
Καλλικλῆς, Atheniensis, Arrheni-
dae filius LVI, 25, 6.
Καλλικλῆς, Atheniensis, fenera-
tor XLIX, 9, 1.
Καλλικρατίδας, Spartanus IV,
30, 5. XXI, 2, 1 sq. XXXII, 5, 5.
6, 1 sq. LXV, 22, 2.
Καλλικράτης, Atheniensis archi-
tectus XII, 13, 4. 5.
Καλλικράτης, Spartanus XXIV,
17, 7.
Καλλικράτης, Spartanus alius
XLIV, 35, 2.
Καλλικράτης, Syracusanus
XXXVIII, 18, 2.
Καλλιμάχειον ἐπίγραμμα LX, 70,
4 (*Anth. Pal.* 7, 320, 3).
Καλλιμαχοί XXVI, 2, 2.
Καλλιμάχος, Amisenus XXXVI,
19, 2. 32, 4. 5.
Καλλιμέδων ὁ Κάραβος, Athe-
niensis XLIX, 27, 5. 33, 3. 35, 1.
2. LVI, 27, 2.
Καλλίνικος, cognomen XVI, 11,
2. XXXI, 1, 3.
Καλλιπιδης, histrio XV, 32, 2.
XLIV, 21, 4.
Κάλλιππος, Atheniensis, Syracu-
sarum tyrannus XVIII, 11, 4. XX,
2, 2. 3. XXXVIII, 14, 6. LXII, 17,
1. 28, 3. 54, 1. 4. 56. 57, 3. 58, 2. 4.
Καλλισθένης, Atheniensis LVI,
23, 3.
Καλλισθένης, libertus XXXVI,
43, 1. 2.
Καλλισθένης, Olynthius philo-
sophus et historiae scriptor
XXXIII, 36, 3. XLVII, 52-55.
laudatur XI, 19, 4 (*fr.* 15). XXI,
17, 2 (*fr.* 5). XXIV, 27, 2 (*fr.* 16).
XXXV, 12, 4 (*fr.* 1). 13, 5 (*ib.*).
XLIV, 34, 4 (*fr.* 14). XLVII, 27, 3
(*fr.* 36). 33, 1. 6 (*fr.* 37).
Κάλλιππος, Caii Caesaris libertus
LXVII, 9, 1.
Καλλίστρατος, Atheniensis LVI,
5, 1. 13, 2.
Καλλίστρατος, Mithridati a con-
siliis XXXVI, 17, 7.
Καλλιφῶν, Atheniensis XXXIII,
14, 5.
Καλσιῖνος, vid. Δουέτιος.
Καλσιῖος, C. Calvisius Sabinus,
Caesaris sodalis (cos. 714 = 39)
LX, 58, 5. 59, 1.
Καλσιῖος Σαβῖνος, C. Calvisius
Sabinus (cos. 778 = 26 p. Chr.)
LXVII, 12, 1.
Καλσιῖος, vid. Δουέτιος.
Κάλπος, Numae filius V, 21, 1. 2.
Καλπουονία, Calpurnia, C. Cal-
purnii Pisonis filia, Caesaris uxor
XLV, 47, 6. XLVIII, 14, 5. 63, 5.
6. 7. 64, 3. 4. LX, 15, 1.
Καλπούρριοι, gens Calpurnia V,
21, 2.
Καλπούριος Λανάριος, Cal-
purnius Lanarius XLI, 7, 1.
Καλπούριος, vid. Βίβλος, Πίσων.
Καλυδωνία LXVI, 16, 1.
Καμαριναῖοι, Camarinae Siciliae
oppidi incolae LXII, 27, 1.

- Καρθύσος**, Porsino rex XLVII, 26, 6.
καμολί XXXVI, 11, 4. XXXIX, 25, 1. 32, 2. XLII, 15, 4. XLVII, 31, 3. 37, 2. 40, 1. LIX, 7, 1.
Καμερία, *Cameria*, Latii oppidum II, 24, 3. **καμέριοι** II, 24, 2. **καμερίνοι** XXXI, 28, 2.
Καμίλλος, *Camillus*, cognomen Romanum XXXI, 1, 2.
Μάρκος Φούριος ΚΑΜΙΛΛΟΣ, *M. Furius Camillus* XI, — 11, 29, 3. XIII, 3, 1. LXVII, 29, 3. **Λεύκιος** non recte dictus ab Aristotelo XI, 22, 3.
Λεύκιος, *L. Furius Camillus*, M. f. XI, 35, 1.
Καμίλλος, puor Iovis sacerdoti ministrans V, 7, 5.
Καμουλάτος, *Camulatus*, M. Bruti sodalis LXIII, 49, 2.
Καμούριος, *Camurius* LXVII, 27, 2.
Καμπανία, *Campania*, Italiae provinciae XIII, 6, 1. XIV, 2, 1. XXII, 26, 4. XXXIII, 27, 4. XXXIX, 22, 5. L, 33, 1. LVII, 6, 3. 26, 3. **Καμπανοί** LXII, 27, 1.
Κάρηθος, Scironis pater I, 25, 4. **καρος** X, 10, 6. XII, 1, 1. XV, 9, XIX, 10, 4. XXV, 5, 4. XLVII, 61, LXI, 4, 2. LXVI, 5, 5. 6, 3. 7, 3. 4, 8, 1.
Κάρθαρος, Athenarum portus XLIX, 28, 3.
Καρίδιος, *P. Canidius Crassus*, Antonii legatus LX, 34, 6. 42, 4. 56, 1. 2. 63, 3. 65, 2. 67, 5. 68, 3. 71, 1.
Καρίδιος (immo **Καρίσιος**), *L. Caninius Cilius*, tr. pl. (697 = 56) XLV, 49, 6.
Καρίδιος, *Canidius* (**Καρίσιος**) L, 35, 1. 36, 1. 37, 1 sqq. LXIII, 3, 1, 2.
Καρίσιος Τεβίλιος, *C. Caninius Rebilus* (cos. 708 = 45) XLVIII, 58, 1.
Κάρραι, *Canus*, Apuliae oppidum XIII, 9, 3. 15, 1. XIX, 2, 2. XXII, 9, 1. 10, 2. 4. 13, 2. 24, 1.
Γάιος Καννίκιος, *C. Cannicius* XXXIX, 11, 2.
Κάρουα, tibicen LXVII, 16, 1.
Καρουλήτα, *Canuleia*, Vestalis V, 10, 1.
Κανούτιος, *Canutius*, histrio LXIII, 21, 3.
Κανούσιον, *Canusium*, Apuliae oppidum XXII, 9, 1. 2. 25, 2.
Κανώβος, Aegypti oppidum LII, 37, 1. LXI, 3, 3. **Κανωβίται** **άλις** LX, 29, 4. **Κανωβίς άκτή** VII, 26, 1. **Κανωβικός**: στόμα XLVII, 26, 3.
Καπαρέος, Hipponoi filius XXI, 3, 3.
Καπηναίται, *Capenates*, Capenne Etruriae oppidi incolae XI, 2, 6. 5, 2. 17, 3.
Καπιτώλιον (**Καπιτωλίον**), *Capitolium*, Romae arx II, 17, 2. 5. 6. 18, 1. 25, 5. V, 7, 2. 12, 7. VIII, 13, 4. 14, 2 sq. 15, 2. 5. XI, 12, 3. 20, 2 sq. 22, 4. 6. 23 sqq. 31, 4. 36, 2. 5 sq. 42, 3. XIII, 17, 1. 22, 6. XIX, 30, 4. XXII, 23, 1. XXXI, 12, 5. 30, 3. 32, 2. XXXIII, 6, 1. 10, 4. 27, 6. XLVII, 6, 1. 3. 61, 4. 67, 2. L, 40, 1. LIII, 15, 2. 17, 2. 5. 19, 4. 20, 4. LIV, 3, 3. 13, 3. 14, 2. LVII, 31, 5. 34, 1. 44, 2. LX, 14, 1. 16, 3. LXIII, 1, 1. 18, 4. 6. 19, 2. LXVIII, 1, 1. 4, 4. **Καπιτώλιος** (**Καπιτωλίος**) **Ζεύς**, *Jupiter Capitolinus* VIII, 13, 1. 14, 1. XVI, 33, 1.
Καπιτωλίος, *C. Scantinius Capitolinus* XXII, 2, 3.
Καπιτωλίος, vid. **Κούριος**, **Μήλιος**.
Καπίτων, vid. **Φορτίμος**.
Καπαδοκία, Asiae minoris provinciae XXXI, 31, 1. 34, 5. XXXIII, 5, 3. 11, 2. 22, 5. XXXIV, 5, 2. XXXVI, 6, 1. 21, 4. 35, 6. XLI, 23, 4. 24, 2. XLII, 3, 2. 6. 5, 1. 9, 2. 10, 1. 13, 1. 16, 3. XLV, 30, 2. 45, 2. XLVIII, 50, 1. L, 73, 1. LVII, 36, 1. LVIII, 3, 3. LIX, 4, 4. LX, 61, 1. **Καπαδοκαί** XXXIII, 5, 3. 9. 4. 22, 4. 23, 2. XXXVI, 14, 7. 26, 1. XXXIX, 18, 4. XLII, 6, 4. 12, 3. XLVII, 18, 3. LVIII, 3, 6.
Καπαρείοι, *Caprari*, nomen Romanum VIII, 11, 4.
Καπαρίται πύραι, *nomine Caprutinae*, dies quo Romulus oblit II, 29, 2. 6. V, 2, 1. XI, 33, 6. 7.
Καπύη, *Capua*, Campaniae oppidum XIII, 17, 3. XIV, 2, 1. XXXIII, 27, 5. XXXIX, 8, 1. 9, 1. LIV, 8, 3.

Κάραβος, vid. *Καλλιμέδιον*.

Κάρανος, regni Macedonici conditor XLVII, 2, 1.

Κάρβων, *Cn. Papirius Carbo*, Cinnæ socius (cos. 668 = 85) XXXI, 16, 5. XXXIII, 22, 1. 28, 3. 8. 29, 4. XLI, 7, 1. 22, 3. XLV, 5, 2. 6, 2 sqq. 7, 3. 10, 1. 3.

Κάρβωνες, *Carbones* XLI, 6, 1. LXIII, 29, 4.

Καρδιανοί, *Cardiae Chersonesi oppidi incolae* XLI, 1, 6. XLII, 1, 1. 3, 3. 4. XLVII, 51, 2.

Καρία, *Asiae minoris provincia* I, 8, 3. X, 1, 2. XV, 35, 4. XLIV, 9, 1. 10, 1. XLVII, 10, 1. 2. 22, 4. LVII, 36, 5. LIX, 46, 2. LXVI, 12, 4. 5.

Κάρρες XXIV, 19, 1. XLIV, 13, 4. XLVII, 10, 3. LVII, 4, 4. LXV, 10, 3. 14, 3 sqq. *Καρίνη* (mulier) X, 1, 1. *Καρίκος*: *γλώσσα* XXIV, 19, 2.

Καρίνας, *C. Carrinas*, *Carbonis dux* XLV, 7, 1.

Καρμανία, *Persiae provincia* XLVII, 67, 1.

Καρμέντα, *Carmentis*, *dea Italica* II, 21, 2. *Καρμεντάλια*, *Carmen-talia*, *eius festum* II, 21, 1.

Καρμεντίς πύλη, *porta Carmentalis Romae* XI, 25, 2.

Καρνεάδης, *philosophus academicus* XXV, 22, 1. 2. 23, 1. XXXVI, 42, 3. LVII, 4, 1.

Καρνεῖος, *mensis Syracusius* XXXVIII, 28, 1.

Καρνουτίνοι, *Carnutes*, *Galliae gens* XLVIII, 25, 3.

Σπόριος Καρβίλιος, *Sp. Carvilius Maximus Rugas* (cos. 519. 525 = 234. 228). III, 6, 3. VI, 3, 7.

Κάρραι, *Mesopotamiae oppidum* XXXIX, 25, 11. 27, 6. 28, 2. 29, 4.

Καρρηνοί XXXIX, 28, 3. 29, 2.

Καρνάτιδες LXV, 18, 1.

Κάρουστος, *Euboeae oppidum* LXIII, 24, 3.

Καρχηδών, *Karthago*, *Africae oppidum* XII, 20, 3. XIII, 25, 2. 26, 5. 27, 1. XV, 17, 3. 4. XIX, 22, 4. XXII, 19, 3. XXV, 26, 1. 27, 1. XXVIII, 1, 1. 20, 2. 3. XXX, 14, 5. XXXI, 40, 4. XLV, 11, 2. XLVIII, 57, 5. LIV, 10, 2. 11, 1. 13, 1. LV,

3, 2. LXII, 6, 4. 52, 2. *Καρχηδό-ριοι* II, 15, 2. XI, 19, 4. 6. XIII, 5, 3. 12, 4. 15 sq. 17, 1. 25, 1. 4. 26, 3. XIV, 2, 3. 3, 1. XVIII, 2, 1 sq. 7. 3. 4. 9 sqq. XX, 1, 1. 2. XXII, 1, 3. 10, 2. 12, 2. 13, 1. 14, 1. 18, 1. 25, 3. 26, 3. XXIII, 3, 4. XXV, 26, 1. 3. 27, 2. 4. XXVI, 5, 4. XXX, 22, 1. 23, 2. 5 sq. 24, 1. XXXI, 12, 1. XXXVI, 31, 3. XXXVIII, 12, 2. XLI, 1, 2. XLV, 11, 3. 14, 1. LXII, 5, 4. 14, 3. 4. 25, 5. 6. *ἡ Καρχηδο-νία* XXXI, 40, 3. *Καρχηδόσιος*: *πόλεμοι* XXII, 3, 1. *καρχηδο-νισιν* XXII, 20, 3.

Καρχηδών ἡ ἐν Ἀρμενίοις, *Armeniae oppidum* XXXVI, 32, 3.

Καρχηδών ἡ νέα, *Carthago nova*, *Hispaniae oppidum* XLI, 17, 2.

Κασάνδρα, *Priami filia* LI, 9, 2.

Κασάνδρεια, *Macedoniae oppidum* LIX, 45, 1. *Κασανδρεῖς* LVI, 23, 5.

Κάσανδρος, *Antipatri filius*, *Macedoniae rex* XXX, 3, 1. 3. 6, 2. XLII, 12, 1. XLVII, 74. XLIX,

30, 5. 6. 31, 1. 32, 1. LVI, 13, 3. 31, 4. LIX, 8, 1. 3. 9, 2. 18, 2. 23, 1. 2. 31, 4. 32, 3. 36, 1. 37, 2.

Κασιλίνον, *Casilinum*, *Campaniae oppidum* XIII, 6, 1.

Κασινάτον, *Casinum*, *Latii oppidum* XIII, 6, 1.

Κάσκας, *P. et C. Servilius Casca* fratres XLVIII, 66, 4. 5. *Πόπλιος Κάσκας*, *P. Servilius Casca* LXIII, 15, 2. 17, 2. 3. 45, 5. 6.

Κασπία θάλασσα XXXVI, 26, 4. XLV, 34, 1. 36, 1. XLVIII, 58, 3. LXI, 1, 2. *Κάσπιον πέλαγος* XLV, 33, 1. XLVII, 44, 2. *τὸ Κάσπιον* XLV, 34, 2.

Κάσσιοι, *Cassii* LXIII, 29, 7.

Κάσσιος, *C. Cassius Longinus*, *Bruti socius* XXXIX, 18, 5. 20, 2. 22, 4. 23, 3. 4. 26, 5. 28, 3 sqq. 29, 1. 4. XLV, 16, 5. XLVIII, 57, 3. 62, 2 sqq. 64, 1. 66, 2. 68, 4. 69, 3. LVII, 42, 1. 2. LX, 11, 3. 13, 1. 14, 1. 2. 21, 4. 22. 25, 1. LXI, 2, 2. LXIII, 1, 2. 6, 3. 7—20. 27—30. 32, 2. 34. 35, 1. 37. 38—40. 42—45. 46, 3. 5. 49, 4. LXIV, 1, 1. 3.

Κόιντος Κάσσιος, *Q. Cassius Longinus*, *tr. pl.* (704 = 49) LX, 5, 6. 6, 2.

- Κάσσιος Σαβάκων, *Cassius Sabaco*, Marii socius XXXI, 5, 3.
 Κάσσιος Σκεύας, *M. Cassius Scaeva* XLVIII, 16, 2.
 Κάσσιος, *C. Cassius Varus* (cos. 680 = 73) XXXIX, 9, 7.
 Κάστλων, *Castulo*, Hispaniae oppidum XLI, 3, 3.
 Καστόρειον μέλος IV, 22, 2.
 Κάστος, *Custus*, Crassi legatus XXXIX, 11, 2.
 Κατάρη, Siciliae oppidum XV, 20, 2. XVIII, 13, 1. 18, 1. 3. 30, 2. 34, 1. 2. XXII, 30, 4. XXXVIII, 15, 4. 16, 2 sqq. LXII, 58, 2. Καταναίοι XXXVIII, 16, 1.
 Καταονία, Cappadociae regio LIX, 48, 1.
 Καταπυγούση = Impudicitia XII, 24, 6.
 Λεύκιος Κατιλίνας, *L. Sergius Catilina* XXXIII, 32, 2. XXXVI, 38, 3. XXXIX, 13, 2. 3. XLVIII, 7, 3 sqq. L, 22, 1. 2. 26, 2. LVII, 10, 2. 11. 12, 1. 3. 14—22. 24, 1. 29, 1. 30, 2. LVIII, 3. 4. LX, 2, 1. LXIII, 5, 2.
 Κάτλοι, *Catuli* XXXIX, 14, 2. LVII, 1, 3.
 Λουτάτιος Κάτλος, *Q. Lutatius Catulus* (cos. 651 = 102) XXXI, 14, 8. 15, 4. 23 sqq. 44, 5. XXXIII, 4, 2. 3.
 Λουτάτιος Κάτλος (Κάτουλος), *Q. Lutatius Catulus Capitolinus* (cos. 675 = 78) VIII, 15, 1. XXXIII, 34, 5. XXXIX, 13, 1. XLV, 15, 2. 16, 1. 17, 3. 25, 5. 6. 30, 4. 31, 7. XLVIII, 6, 4. 7, 1 sqq. 8. 1. L, 16, 4 sqq. LVII, 21, 3. 29, 6. LXVII, 3, 1.
 Κάτων, *Cato*, cognomen Romanum XXXI, 1, 2.
 Κάτων, *M. Porcius Cato*, Catonis maioris proavus XXV, 1, 1.
 Μάρκος, *M. Porcius Cato*, Catonis maioris pater XXV, 1, 1.
 Μάρκος Πόρκιος ΚΑΤΩΝ Ο ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ, *M. Porcius Cato maior, Censorius* XXV. XXVI. — XVI, 8, 3. XIX, 5, 4. 21, 1. XXI, 1, 1. XXVIII, 18. 19. L, 1, 1. 5, 1. Κάτων, Ciceronis *Cato maior* LVII, 39, 4. 5.
 Μάρκος, *M. Porcius Cato Licinianus*, Catonis maioris filius XIX, 21, 1. eius filius (cos. 635 = 118) XXV, 27, 5.
 Σαλώνιος, *M. Porcius Cato Salonianus*, Catonis maioris filius XXV, 24, 6. 27, 5.
 Μάρκος (immo Λεύκιος), *L. Porcius Cato*, Saloniani filius (cos. 664 = 89) XXV, 27, 5.
 ΚΑΤΩΝ Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ, *M. Porcius Cato minor, Uticensis* L. — XXV, 27, 5. XXXVI, 38, 1. 40, 3. 42, 5. 6. 43, 1. XXXIX, 7, 7. 15, 2 sqq. XL, 2, 1. 3. 3. 4, 3. XLV, 40. 44. 46, 3. 47, 2. 48, 1. 4. 6. 52, 1. 2. 54, 2 sqq. 55, 5. 6. 56, 3. 59, 4. 60, 4. 5. 61, 1. 65, 1. 67, 2. 76, 2. XLVIII, 3, 2. 8, 1. 4. 13. 14, 5 sqq. 21, 4. 22, 3. 28, 5. 41, 1. 2. 52, 1. 54. 62, 1. XLIX, 3. 4, 1. LVII, 21, 3. 23, 3. 34, 2. 35, 3. 38, 1. 39. LVIII, 1, 5. LX, 5, 5. LXIII, 2, 1. 3, 1. 2. 5, 2. 3. 6, 6. 12, 3. 13, 2. 4. 5. 34, 2. 40, 4. 49, 5. LXVIII, 13, 2. eius duo filii L, 52, 2. horum maior Μάρκος, *M. Porcius Cato* LXIII, 49, 5. cf. 65, 4. 66, 2. 68, 3. 69, 1. 70, 6. 72. 73.
 Κάτωνες, *Catones* XXV, 19, 5. XXXIX, 14, 2. L, 12, 5. 64, 3. LXIII, 29, 7.
 Καύσαος, Asiae mons XXXVI, 14, 5. XLV, 34, 1. 35, 4. XLVIII, 58, 3. LIX, 7, 2. LX, 34, 6. LXI, 1, 2.
 Καυλωνία, *Caulonia*, Bruttii oppidum XIII, 22, 1. LXII, 26, 4.
 Καῦνος, Cariae oppidum LIX, 49, 3. Καῦνιοι XXXVIII, 29, 3. LIX, 22, 2. LXV, 11, 5. 12, 3. 14, 1.
 Κάφισ, Phocensis XXXIII, 12, 4. 5. 15, 3.
 Καφισίας, Sicyonius LXVI, 6, 3. 7, 3.
 Καφισίας, tibicen XXX, 8, 3.
 Καφύαι, Arcadiae oppidum LII, 4, 4. LXVI, 47, 2.
 Κεβαλῆνος, Macedo XLVII, 49, 3.
 Κεγχροεαί, Argolidis oppidum XXI, 24, 5.
 Κεγχροεαί, Corinthi portus L, 38, 2. LIX, 23, 2. LXVI, 23, 5. 29, 1. 2. 44, 4.
 Κέθηγος, *C. Cornelius Cethegus*, Catilinae socius XLVIII, 7, 4. L, 22, 2. 26, 1. LVII, 16, 2. 18, 2. 19, 1. 2. 22, 2. 5. 30, 4.

- Κορνήλιος Κέθηγος, M. Cornelius Cethegus* (cos. 549 = 204) XXII, 5, 3.
- Πόπλιος Κορνήλιος, P. Cornelius Cethegus* (cos. 572 = 181) V, 22, 4.
- Κέθηγος, P. Cornelius Cethegus*, Sullae socius XXXI, 40, 2. XXXVI, 5, 3. 6, 1. 3. 4.
- Κερροπία αγορά* XXXV, 4, 6.
- Κερροπίδες* III, 6, 1.
- Κελαιναί*, Phrygiae oppidum XLII, 8, 4. LIX, 6, 3.
- Κέλερ, Celer*, Romuli familiaris II, 10, 1. 2.
- Κέλερ*, vid. *Μετέλλος*.
- Κέλερες, Celeres*, Romanorum equites II, 26, 2. V, 7, 4.
- Κέλσος*, vid. *Κλώδιος, Μίριος*.
- Κελτίβηρες, Celtiberi*, Hispaniae gens XXV, 10, 1. XXXI, 3, 2. XLI, 3, 2.
- Κελτοί, Galli* II, 17, 5. 6. 29, 3. V, 12, 7. VII, 2, 4. XI, 18, 2. 7. 22 sqq. 36, 2. 5. 40, 1. 41. XXII, 6, 4. 7, 4 sq. XXIII, 1, 2. 2, 2. XXXI, 11, 2. XL, 2. XLV, 7, 2. XLVIII, 19, 1. 20, 3. 58, 3. L, 51, 4. LX, 37, 3. 41, 5. *Κελτική, Gallia* XXXI, 11, 4. XLV, 8, 4. 5. XLVIII, 15, 1. 20, 3. 22, 1. 32, 2. *Κελτική ή έντός Άλπεων καί ή έντός, Gallia cisalpina et transalpina* XLVIII, 14, 6. *ή υπό ταις Άλπει* XLVIII, 20, 1.
- Κελτικός: κίνδυνος* XXXI, 27, 5. *πόλεμος* XXII, 3, 2. 3. *έσθής* XLI, 3, 2. *γένος* XI, 15, 1. *έθνος* XXII, 3, 1. *άγώνες* XLVIII, 29, 3. *πόλεμοι* XLV, 51, 1. XLVIII, 18, 1. 28, 2. 34, 2. *πάθη* V, 1, 1. 12, 5. XIII, 17, 4. *τά Κελτικά* II, 22, 2.
- Κελτόριοι, Galliae gens* XI, 15, 2.
- Κελτοσκούθαι* XXXI, 11, 5.
- censores (τιμηται)* XI, 2, 2. 14, 1. XVI, 1, 1. XIX, 38, 5. XXV, 16. XXXIX, 13, 1. XLV, 22, 4.
- census Atheniensium* VII, 18, 1 sq. XLIX, 28, 4.
- Κένταυροι* I, 30, 3. LI, 1, 1. *κενταυρομαχία* I, 29, 3. III, 1, 3.
- Κεραμεικός, Athenarum locus* XXXIII, 14, 1. 4. XXXV, 5, 2. XLIX, 34, 2. LIX, 11, 3. 12, 2.
- Κέρατα, mons in confinio Megaridis et Atticae* X, 13, 1.
- Κερατών, ara* I, 21, 2.
- Κεραύνια όρη, Illyriae mons* XLIX, 29, 3.
- Κεραυνός, vid. Πτολεμαίος*.
- Κέρβερος* I, 31, 4. XXXVIII, 1, 3.
- Κερέατον, Cereatum, vicus prope Arpinum* XXXI, 3, 1.
- Κερησσός, Boeotiae oppidum* XI, 19, 2.
- Κέρκινα, insula ad oram Africae* XXXI, 40, 7. LXII, 25, 3.
- Κέρκυρα, insula maris Ionici* X, 24, 1. XII, 29, 3. XIX, 36, 3. XXX, 10, 4. 5. L, 38, 2. 55, 3. *Κερκυραῖοι* XII, 29, 1. XXX, 9, 1. LVI, 17, 4. *Κερκυραῖος: νῆες* XVIII, 8, 3.
- Κερκύων, Arcas* I, 11, 1. 29, 1.
- Κερμαλός, olim Γερμανός, Cermalus v. Germalus, locus Romae ad montem Palatinum* II, 3, 5.
- certamen singulare* LX, 62, 3. 75, 1.
- cervi* XLI, 11, 2 sqq. 20.
- Κέφαλος, Corinthius* XVIII, 24, 3.
- Κεφάλων, Arati amicus* LXVI, 52, 3.
- Κέως, insula maris Aegaei* XVIII, 35, 2. XXXVIII, 2, 1. LVI, 1, 2.
- Κεῖοι* X, 3, 1. 5, 4. XXIV, 2, 2. 3.
- Μάρκιος Κηνωρῖνος, C. Marcius Rutilus Censorinus* (cens. 459. 488 = 294. 265) XVI, 1, 1.
- Κηνωρῖνος, C. Marcius Censorinus, Marii socius* XXXIII, 5, 6.
- Λεύκιος Κηνωρῖνος, L. Marcius Censorinus* (cos. 714 = 39) LX, 24, 1.
- Κηνωρῖνος, Marcius Censorinus, Crassi familiaris* XXXIX, 25, 3. 12.
- Κήονκες, gens Attica* XV, 22, 3. 33, 3. 34, 5.
- κῆονκες* I, 13, 2. 22, 1 sqq. II, 29, 3. V, 12, 7. 14, 1. XII, 30, 2. 3. XV, 29, 3. XVI, 25, 2. 26, 1 sq. XVIII, 23, 1. 39, 3. XXIV, 11, 9. XXVIII, 10, 3. 5. 12, 2. 8. XXX, 16, 3. XXXII, 29, 2. XXXVIII, 6, 5. 19, 2. XLVII, 44, 3. LII, 17, 2. 24, 4. 26, 2. LIX, 8, 5. 22, 2. LXII, 13, 3. 31, 1. 49, 4. LXIII, 27, 4. LXVI, 8, 5. 39, 3.
- Κηφισόδοτος, Atheniensis* XLIX, 19, 1.
- Κηφισόδωρος, Thebanus* XXI, 11, 5.

- Κηφισσός*, Atticae fluvius I, 12, 1. XLIV, 31, 5.
- Κηφισσός* (*Κηφισός*), Boeotiae fluvius XXXIII, 16, 5. 7. 17, 4. 20, 5. XLVII, 9, 2. LVI, 19, 2.
- Κιγγώνιος* *Θάσρων*, *Cingonius Varro*, senator LXVII, 14, 4. 15, 1.
- Κιθαίων*, mons in confinio Atticae et Boeotiae XXIV, 11, 4. 6. 7. 14, 1. XXXII, 28, 2. LVI, 23, 3.
- Κιθαίωνία* *Ἡρα* XXIV, 11, 3. 18, 1.
- Μάρκος Τύλλιος ΚΙΚΕΡΩΝ*, *M. Tullius Cicero* LVII. LVIII. — XXXVI, 38, 3. 41, 3. 4. 42, 3. 43, 1. XXXIX, 3, 2. 13, 3. 4. XLV, 46, 5. 48, 6. 49, 1 sqq. 59, 3. 64, 4. XLVIII, 3, 1. 2. 4, 4. 7, 3 sqq. 8, 2. 3. 14, 9. 31, 1. 54, 2. 57, 2. 4. 58, 1. 59, 3. L, 6, 2. 19, 3. 21, 5. 22, 1. 3. 23, 3. 31, 5. 32, 4. 5. 33, 4. 34, 2. 35, 1. 40. 50, 2. 55, 3. LVI, 3, 1 sqq. LX, 2, 1. 2. 9, 2. 16, 3. 17, 1. 19, 1. 2. 20, 2. 22, 4. LXI, 5, 1. LXII, 12, 2. 19, 1. 21, 3. 22, 3. 4. 24, 2. 26, 4. 27, 5. 28, 1. 2. laudatur *ἐν τοῖς περὶ μαρτυρίας* XIX, 10, 4 (*de div.* 1, 46). XXV, 17, 4 (*de senect.* 12). *ἐν τῷ περὶ γήρας* XXVIII, 18, 5 (*de senect.* 12). *ἐν ἐπιστολαῖς* XLV, 42. 7. 63, 1. *ἐν τῷ περὶ ὑπατείας* XLVIII, 8, 3. XLIX, 3, 1 (*ep. ad Att.* 2, 1, 8). LIV, 1, 6 (*de div.* 1, 26). LVII, 20, 2. 37, 2 (*ad Att.* 8, 7). *ἐν τῇ Καίλιον συνήγορίᾳ* LVIII, 1, 4 (*pro Cael.* 17). *ἐν τοῖς Φιλιππικοῖς* LX, 6, 1 (2, 22). 9, 3. eius *epistolae* LVII, 24, 4. 6.
- Κάτωνος ἐγκώμιον* XLVIII, 54, 2. LVII, 39, 4. 5. *Γλαῦκος Πόντιος* poema LVII, 2, 3. *Φιλιππικοί* LVII, 24, 4. 41, 4. 48, 4.
- Κικέρων*, *M. Tullius Cicero*, oratoris filius LVII, 49, 4. LXIII, 24, 2. 26, 3.
- Κόιντος Κικέρων*, *Q. Tullius Cicero*, oratoris frater LVII, 20, 2. 33, 3. 45, 2. 47, 2. 3. 48, 2. 49, 2. XLVIII, 24, 2.
- Κικέρωνες*, *Cicerones* XXXIX, 14, 2.
- Κιλικία*, Asiae minoris provincia X, 31, 3. XXXII, 9, 2. XXXVI, 6, 1. 3. 21, 4. 23, 7. 26, 1. 33, 4. XLII, 4, 1. 6, 3. XLV, 24, 1. 26, 3. 28, 1. 29, 1. 30, 2. 33, 4. 45, 2. 59, 3. 76, 1. XLVII, 17, 3. 19, 1. 20, 2. 42, 1. 48, 3. XLVIII, 31, 1. LVII, 36, 1. 5. LVIII, 3, 3. LIX, 31, 4. 32, 3. 4. 47, 4. 48, 4. LX, 25, 1. 2. 36, 2. 54, 4. 61, 1. LXIII, 4, 2. *Κιλικες* XXXVI, 23, 2. 4. XXXIX, 10, 4. XLI, 9, 1. XLV, 28, 4. XLVIII, 2, 1. LVII, 36, 2. *Κιλικίος*: *Σόλοι* LIX, 20, 4. *Κιλισσαί ληστοί* XXXIX, 10, 3. XLI, 7, 3. *νήες* XXXV, 18, 5.
- Κίλλης*, Ptolemaei Lagi dux LIX, 6, 1. 3.
- Κίμβροι*, Germanica gens XI, 19, 7. XXXI, 11, 2 sqq. 15, 4. 5. 23 sqq. 39, 1. 44, 5. XXXVI, 27, 7. XLI, 3, 1. 3. XLVIII, 18, 1. 19, 2. LXVIII, 15, 5. *Κίμβροζός*: *φόβοι* XLVIII, 26, 1. *νῆαι* XXXVI, 38, 3. *κατορθώματα* XLVIII, 6, 2.
- Κίμβρος*, vid. *Τύλλιος*.
- Κιμμέριοι* XXXI, 11, 5, 7. *Κιμμερικός Βόσπορος* I, 27, 2.
- ΚΙΜΩΝ*, Atheniensis XXXV. XXXVII. — I, 36. X, 5, 3. 20, 4. 24, 4. 31, 3. 4. XII, 5, 3. 7, 2. 3. 9 sqq. 28, 4. 29, 2 sq. XIV, 1, 2. 3, 1. XV, 19, 2. 22, 3. XXI, 4, 2. XXIV, 10, 8. 23, 1 sq. 25, 6. 7. XXV, 5, 4. XXVIII, 11, 3. LVI, 13, 5. 14, 1. *Κίμωνες* XII, 16, 2. *Κιμώνεια* (*μνήματα*) XXXV, 4, 2. 19, 4.
- Κίμων* ὁ *Κοάλεμος*, Atheniensis, Miltiadis pater XXXV, 4, 3.
- Κινέας*, Atheniensis XLIX, 13, 3.
- Κινέας*, Thessalus XXX, 14 sqq. 18 sqq. 22, 3.
- Κίνναι*, *Cinnae* LXIII, 29, 4.
- Λεύκιος Κίννας*, *L. Cornelius Cinna* (cos. 666 = 87) XXXI, 41 sqq. XXXIII, 10, 3. 12, 8. 22, 1. XXXIX, 4, 1. 6, 1. XLI, 4, 4. 5. 5, 1 sqq. 6, 1. XLV, 3, 1. 4, 1. 5, 1. 2. XLVIII, 1, 1. 68, 3. LVII, 17, 4. LXIII, 18, 6. 20, 6. 25, 1.
- Κίννας*, *C. Helvius Cinna* XLVIII, 68, 2. LXIII, 20, 5. 21, 1.
- Κίος*, Bithyniae oppidum XLIX, 18, 5.
- Κίρκαιον*, *Circeii*, Latii oppidum et promontorium XVI, 28, 2. XXXI, 36, 1. XLVIII, 58, 4. LVII, 47, 3.

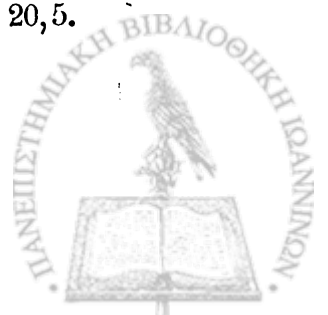
- Κίρκη* II, 2, 1.
 circus maximus Romae II, 5, 5.
 14, 3, 20, 4. XXVIII, 1, 1. *Κίρκοι*
 XIX, 32, 1.
Κίρρα, Phocidis oppidum IV, 31,
 4. V, 4, 5. *Κίρραῖοι* VII, 11, 1.
Κίσσος, Macedo XLVII, 41, 4.
Κισσοῦσα, Boeotiae fons XXXII,
 28, 4.
Κίτιον, Cypri oppidum XXXV,
 19, 1. *Κιτιεῖς* XXXV, 19, 4.
 XLVII, 32, 6. LII, 2, 2.
 civitas Atheniensium VII, 24, 2.
 XII, 37, 2 sqq. LX, 57, 2. Roma-
 norum LVII, 24, 5. Spartanorum
 LXII, 17, 4.
Κλαζομεναί, Ioniae oppidum XV,
 28, 1. XXXVIII, 13, 4. *Κλαζομέ-
 νιοι* XII, 4, 4.
Κλάριον, Apollinis templum prope
 Colophonem XLV, 24, 5.
Κλάριος, Cypri fluvius VII, 26, 2.
Κλαστίδιον, *Clastidium*, Galliae
 cisalp. oppidum XXII, 6, 3.
Κλαῦδιοι, *Claudia gens* VIII, 21, 6.
 cf. *Ἄππιος*, *Μάρκελλος*.
Κλαυδία, *Claudia*, App. Claudii
 Pulchri filia, Ti. Graccho nupta
 LIII, 4, 2.
Κλαῦδιος Καῖσαρ, *Ti. Claudius*
Drusus Caesar, imperator LX, 87,
 3. 4. LXVII, 12, 2. 22, 5.
Κλαῦσος vid. *Ἄππιος*.
Κλεαίνετος, Atheniensis LIX,
 24, 3.
Κλεανδρίδης, Spartanus XII, 22,
 2 sq. XXXVIII, 28, 3.
Κλεάνδρος, Mantinensis XXVII,
 1, 1.
Κλεάνθης, medicus, Catonis min.
 libertus L, 70, 2.
Κλεάνθης, philosophus stoicus
 XV, 6, 2.
Κλέαρχος, Macedo LVI, 18, 2.
Κλέαρχος, Spartanus LXV, 6, 3.
 8, 2 sqq. 13, 4. 18.
Κλειδήμος, historiae scriptor lau-
 datur I, 19, 4 (*fr.* 5). 27, 3 (*fr.* 6).
 X, 10, 4 (*fr.* 13). XXIV, 19, 4 (*fr.*
 14).
Κλεινίας, Atheniensis, Solonis fa-
 miliaris VII, 15, 6.
Κλεινίας, Atheniensis, Alcibiadis
 pater XV, 1, 1. 11, 2. 22, 3.
- Κλεινίας*, Sicyonius, Arati pater
 LXVI, 2, 1. 2. 3. 8, 5.
Κλεισθένης, Atheniensis XII, 3,
 1. XXIV, 2, 1. XXXV, 15, 2.
Κλειταρχος, historiae scriptor
 laudatur X, 27, 1 (*fr.* 24). XLVII,
 46, 1 (*fr.* 9).
Κλειτομαχος, philosophus aca-
 demicus LVII, 3, 1. 4, 1.
Κλειτόριοι, Clitoris Arcadiae op-
 pidi incolae IV, 2, 1. *Κλειτορία*
γυνή XXXV, 16, 1.
Κλεῖτος ὀμέλας, Macedo, Alexan-
 dri socius XLVII, 13, 3. 16, 5. 50.
 51. 52, 1.
Κλεῖτος, Macedo alius XLIX, 34,
 1 sqq. 35, 1.
Κλεῖτος, M. Bruti servus LXIII,
 52, 1.
Κλέοβις, Argivus VII, 27, 5.
Κλεόδαιος, Hylli filius XXX, 1, 2.
Κλεόκριτος, Corinthius XXIV, 8,
 6. 20, 2.
Κλεόμαντις, Spartanus XLVII,
 50, 3.
Κλεόμβροτος I., Spartaе rex,
 Pausaniae filius XXI, 13, 2. 20, 1.
 23, 1 sq. XXXIV, 4, 2. XLIV, 24,
 2. 26, 2. 28, 3. 5. LI, 3, 3. 21, 2.
Κλεόμβροτος II., Spartaе rex,
 Leonidae gener LI, 11, 5. 16, 3.
 17, 1. 2. 18, 1. 2.
Κλεομέδων, Atheniensis LIX, 24,
 3. 4.
Κλεομένης, Atheniensis XXXII,
 14, 5.
Κλεομένης, Spartanus VII, 10, 4.
Κλεομένης II., Spartaе rex,
 Cleombroti filius LI, 3, 4.
ΚΛΕΟΜΕΝΗΣ III., Spartaе rex,
 Leonidae filius LII. LV.—XXVII,
 5 sq. LI, 2, 6. LXVI, 35—46.
Κλεομήδης, Astypalensis II, 28, 4.
Κλεονίκη, Byzantia XXXV, 6,
 4 sqq.
Κλεοπάτρα, Philippi Maced. uxor
 XLVII, 9, 4. 10, 4. 25, 4. 68, 3.
Κλεοπάτρα, Alexandri M. soror
 XLII, 3, 5. 8, 4.
Κλεοπάτρα, Mithridatis filia, Ti-
 granis uxor XXXVI, 22, 5.
Κλεοπάτρα, Aegypti regina
 XLVIII, 48, 3. 5. 49, 2. 5. LX, 10,
 3. 25—33. 36. 37. 50, 4. 51, 1. 53.

54. 56—60. 62—69. 71—87. LXI, 1, 3. 3, 3. 4.
- Κλεοπάτρα, M. Antonii ex Cleopatra filia LX, 36, 3. 87, 1.
- Κλεόπατρος, Achaeorum dux LXVI, 40, 4.
- Κλεοπτόλεμος, Chalcidensis XXVIII, 16, 1.
- Κλεόρα, Agesilai uxor XLIV, 19, 6.
- Κλεοράνης, Atheniensis XLIX, 13, 3.
- Κλεόφαντος, Themistoclis filius X, 32, 1.
- Κλέψυδρα, Athenarum fons LX, 34, 1.
- Κλέων, Atheniensis XII, 33, 6. 7. 35, 4. XXXVIII, 2, 2. 3. 3, 2. 4, 6. 7, 2. 8, 3. 9, 2. XL, 3, 1. 4. LIII, 2, 2. LIX, 11, 2. Κλέωνες XL, 2, 3.
- Κλέων, Halicarnassius XXXII, 25, 1 sq. XLIV, 20, 3.
- Κλέων, Sicyonis tyrannus LXVI, 2, 1.
- Κλέωναί, Argolidis oppidum XLIX, 29, 1. LII, 19, 1. LVI, 28, 4. LXVI, 28, 3. 29, 1. Κλεωναῖοι XVIII, 4, 1. XXXV, 17, 1. LXVI, 29, 1.
- Κλεωνίδης, Ptolemai Lagi dux LIX, 15, 1.
- Κλεώνυμος, Cleomenis II. Spartae regis filius XXX, 26, 7 sqq. LI, 3, 3. 4. 5. LIX, 39, 1. 2.
- Κλεώνυμος, Spartanus, Sphodriae filius XLIV, 25. 28, 5.
- κλήροι Spartanorum LI, 5, 2 sqq. 8, 1. LII, 11, 1.
- κληρονομία XII, 9, 1. 11, 5. 34, 1.
- Κλίμαξ, Lyciae mons XLVII, 17, 4.
- Κλοιλία, Cloelia, Romana virgo VIII, 19.
- Κλοιλία, Cloelia, Sullae uxor XXXIII, 6, 11.
- Κλοιλιαί τάφροι, fossae Cluiliae XVI, 30, 1.
- Κλοίλιος (immo Κοίλιος), C. Coelius Calvus (cos. 659 = 94) XLV, 7, 1.
- Κλοννία, Hispaniae oppidum LXVII, 6, 4.
- Κλούβιος Ρούφος, M. Cluvius Rufus, historiae scriptor laudatur LXVIII, 3, 2.
- Κλούσιον, Clusium, Etruriae oppidum VIII, 16, 1. XI, 17, 1. 5.
- Κλουσῖνοι V, 12, 6. XI, 17, 1 sqq.
- Κλυμένη I, 34, 1.
- Κλωδία, Clodia, M. Licinii Luculli uxor, P. Clodii soror XXXVI, 38, 1.
- Κλωδία, Clodia (Quadrantaria), P. Clodii soror altera LVII, 29, 2. 4.
- Κλωδία, Clodia, P. Clodii ex Fulvia filia LX, 20, 1.
- Κλώδιοι, Clodii XVI, 11, 4.
- Πόπλιος Κλώδιος, P. Clodius Pulcher (tr. pl. 695 = 58) XXXVI, 34, 1 sqq. XLV, 46, 4. 48, 5. 49, 2 sqq. XLVIII, 9, 10. 14, 9. L, 19, 3. 31, 2. 32, 5. 33, 3. 34, 2. 3. 40. 45, 1. LVII, 28—31. 33—35. LX, 2, 4. 10, 3. LXIII, 20, 4.
- Κλώδιος, Appius Clodius Glaber, praetor XXXIX, 9, 1.
- Κλώδιος, Clodius LX, 18, 2.
- Κλώδιος, Clodius, transfuga LXIII, 47, 4.
- Κλώδιος Κέλσος, Clodius Celsus, Antiochenus LXVII, 13, 4.
- Κλώδιος Μάκρος, Clodius Macer LXVII, 6, 1. 2. 13, 3.
- Κλώδιος, Clodius, historiae scriptor laudatur ἐν ἐλέγχῳ χρόνων V, 1, 1.
- Κλώδωνες XLVII, 2, 5.
- Κναζίων, Laconicae fluvius IV, 6, 1. 2. XXI, 17, 6.
- Κνίδος Cariae oppidum XXXV, 12, 2. XLIV, 17, 2. LXV, 21, 4.
- Κνίδιοι XV, 27, 1. XXXVI, 3, 3. XLVIII, 48, 1. 65, 1.
- Κνωσσός, Cretae oppidum I, 19, 6.
- Κοάλεμος, Cimonis maioris cognomen XXXV, 4, 3.
- κογνομίνα XVI, 11, 2 sqq. XXIV, 6, 1. 2. XLV, 13, 6. 7. LIX, 42, 6.
- Κοδριδαί, Codri regis posterum VII, 1, 1.
- Κόθορονος, Theramenis cognomen XXXVIII, 2, 1.
- Κοίλιος, Coelius, M. Antonii legatus LX, 65, 1.
- Κοῖνος, Macedo XLVII, 60, 5.
- Κοῦντιος Καπιτωλῖνος, T. Quintius Capitolinus, dictator (sed cf. Liv. 6, 12) XI, 36, 4.

- Λεύκιος Κοῦντιος*, *L. Quintius*, tr. pl. (679 = 74) XXXVI, 5, 4. 33, 5.
- Κοῦντιος*, vid. *Φλαμινῖος*.
- Κόιντος*, *Quintus*, praenomen Rom., vid. *Αἰμίλιος*, *Ἀντύλλιος*, *Ἄρριος*, *Ἀνρόλιος*, *Κάσσιος*, *Κικέρων*, *Διγάριος*, *Μάρκιος*, *Μέτελλος*, *Ορτήσιος*, *Βαλέριος*, *Πομπήσιος*, *Σερτώριος*, *Σουλπίκιος*, *Τίτιος*, *Φούβιος*.
- Κοῖντος* (immo *Κοῦντιος*), *L. Quintus*, Crassi legatus XXXIX, 11, 4.
- Κοκκήσιος*, *M. Cocceius Nerva*, imperator LXVIII, 16, 2.
- Κόκκλιος*, vid. *Οσάτιος*.
- Κολλατῖνος*, vid. *Ταρκύνιος*.
- Κολλίνη πύλη*, *porta Collina* Romae V, 10, 4. XI, 22, 1. XXXIII, 29, 2.
- Κολλυτός*, pagus Atticus LVI, 11, 5.
- coloniae I, 8, 3. XVI, 12, 4. 13, 1. 3. XVIII, 23. 35, 2. XXVIII, 1, 4. XLVIII, 57, 5. LIV, 8, 3. 10, 2. 11, 1.
- Κολοφόνιοι*, Colophonis Ioniae oppidi incolae XVIII, 36, 2. XXXII, 18, 4. XXXVI, 3, 3. XLVII, 51, 2.
- Κολχίς*, Asiae regio XLV, 30, 2. 32, 9. 45, 2. *Κόλχοι* I, 29, 3. XXXVI, 14, 7. ἡ *Κολχική* XLV, 34, 5.
- Κολωνίς*, Messeniae vicus XXVII, 18, 3.
- comae gerendae ratio IV, 22, 1. XXXII, 1, 2.
- cometes XLVIII, 69, 3.
- Κομίνιος*, *Postumus Cominius Auruncus* (cos. 252. 260 = 501. 493) XVI, 8, 1sq. 9, 3sq. 11, 1.
- Πόντιος Κομίνιος*, *Pontius Cominius* XI, 25. 26, 1.
- Κομίτιον*, *comitium* in foro Romano II, 11, 1. 19, 7. V, 22, 5.
- Κομμαγηνή*, Syriae pars LX, 61, 1. *Κομμαγηνοί* XLV, 45, 4. *Κομμαγηνός Ἀντίοχος* LX, 34, 2.
- Κοννίδας*, Thesei magister I, 4.
- consules (ἔπατοι) VIII, 1, 4. 9, 5. 11, 1. 2. XI, 1, 1sq. 40, 1. 42. XIII, 2, 1. 19, 5. 24, 3. XIX, 11, 1. XXII, 12, 1. 23, 2. 24, 7. XXVIII, 2, 1. XXXI, 12, 1. 14, 7. 28, 6. 45, 7.
- Κόνων*, Atheniensis, Solonis familiaris VII, 15, 6.
- Κόνων*, Atheniensis, Timothei filius XV, 37, 2. XXXII, 11, 3sq. XXXIII, 6, 3. XLIV, 17, 2. 23, 1. LXV, 21, 1. 3. 4.
- Κόπιλλος*, Tectosagum dux XXXIII, 4, 1.
- Κορακήσιον*, Ciliciae oppidum XLV, 28, 1.
- Κορδύβη*, *Corduba*, Hispaniae oppidum XLVIII, 17, 2.
- Κορδυλίων*, vid. *Ἀθηνόδωρος*.
- Κόρη*, Aidonei filia I, 31, 4. = Proserpina XV, 22, 3. XVIII, 8, 1. 4. XXIV, 11, 3. 6. XXXVIII, 1, 3.
- Κόρεια*, festum Syracusanorum in honorem Proserpinae LXII, 56, 4.
- Κόρινθος* I, 12, 2. IV, 13, 5. VII, 4, 1. XVIII, 7, 4. 9, 3. 13, 4. 14, 1sq. 15, 2. 21, 2. 24, 2. 3. 29, 2. XXVII, 21, 5. XXVIII, 10, 1. 12, 8. XXX, 29, 6. XXXI, 1, 1. XXXII, 1, 2. XXXV, 17, 1. XXXVIII, 19, 1. XL, 3, 2. XLIV, 15, 3. 16, 4. 17, 1. 21, 1. 22, 3. XLVII, 14, 1. 22, 2. XLVIII, 57, 5. LI, 3, 4. 15, 1. LII, 17, 4. 19, 1. 3. 21, 2. LIX, 15, 1. 2. 25, 1. 43, 3. 51, 1. 53, 2. 3. LX, 67, 7. LXII, 53, 1. LXVI, 9, 1. 15, 1. 17, 3. 18, 2. 25, 2. 3. 29, 1. 2. 34, 2. 40, 2. 41, 2. 43, 5. *Κορίνθιοι* I, 25, 5. X, 5, 5. 24, 1. XII, 29, 1. 4. XV, 14, 5. 18, 3. 39, 4. XVIII, (1) 4. 2sq. XXIV, 8, 6. 20, 2. XXV, 12, 3. XXVIII, 10, 4. 12, 8. XXXII, 22, 2. XXXV, 17, 1. XXXVIII, 6, 4. 10, 2. 19, 5. 20, 5. 25, 2. XLIV, 15, 3. 21, 2. 22, 1. 4. XLVII, 9, 6. 10, 3. 37, 4. 56. XLIX, 33, 3. LII, 19, 2. 4. 21, 1. LVI, 17, 4. 31, 4. LXII, 1, 1. 53, 2. LXVI, 16, 5. 22, 6. 23, 1. 4. 40, 1. 4. 5. 42, 3. 44, 1. 45, 1. ἡ *Κορινθία* XXXVIII, 6, 4. *Κορίνθιος*: Ἰσθμὸς XLVIII, 58, 4. στρατηγός XVIII, 38, 2. γυναῖκες XVIII, 32, 2. νῆες XVIII, 8, 3.
- Γάιος Μάρκιος ΚΟΡΙΟΛΑΝΟΣ*, *C. Marcius Coriolanus* XVI. XVII.
- Κοριολανοί*, *Coriolani*, Coriolorum Latii oppidi incolae XVI, 8, 1sq.
- Κορυννη*, Ariadnae nutrix I, 20, 5.

- Κορνηλία*, *Cornelia*, Scipionis maioris filia, Ti. Gracchi uxor LIV, 1, 2 sqq. 4, 3. 8, 5. LIV, 4, 2 sqq. 13, 2. 19. laudatur ἐν ἐπιστολίῳ LIV, 13, 2.
- Κορνηλία*, *Cornelia*, Marii uxor XXXI, 34, 2.
- Κορνηλία*, *Cornelia*, Cinnae filia, Caesaris uxor XLVIII, 1, 1. 5, 3.
- Κορνηλία*, *Cornelia*, Metelli Scipionis filia, Pompeii uxor XLV, 55, 1. 2. 66, 3. 74. 77, 1. 78, 4. 79, 3. 80, 6.
- Κορνήλιοι*, *Cornelii* XXXI, 1, 3.
- Κορνήλιοι τρεῖς* (L. Cornelius Cinna, L. Cornelius Sulla, P. Cornelius Lentulus Sura) LVII, 17, 4.
- Γάιος Κορνήλιος*, *C. Cornelius*, vates XLVIII, 47, 1.
- Κορνήλιος Νέπωσ*, *Cornelius Nepos*, historiae scriptor laudatur XXII, 30, 4. XXIII, 1, 5. XXXVI, 43, 1. LIII, 21, 2.
- Κορνήλιος*, *Cornelius*, Sullae libertus XLVIII, 1, 3.
- Κορνήλιος*, vid. *Δολοβέλλας*, *Κέσθης*, *Κόσσοσ*, *Λάκων*, *Λέντιοσ*, *Μερούλασ*, *Σπιτίων*, *Σύλλασ*.
- Λεύκιος Κορνηγίχιος*, *L. Cornificius*, M. Bruti accusator LXIII, 27, 3.
- cornus sacra Romae II, 20, 5 sq.
- Κορνοῦτοσ*, *M. Cornutus*, Marii adversarius XXXI, 43, 6.
- Κόροιβοσ*, architectus XII, 13, 4.
- coronae XV, 33, 2. XVI, 3, 2. XVIII, 26, 1 sq. XIX, 34, 3. XXXI, 22, 3. XXXIII, 17, 5. XXXVI, 24, 1. XLI, 22, 2. XLVII, 70, 1. 71, 5. XLVIII, 30, 2. 47, 2. 61, 3. XLIX, 35, 2. 37, 1. L, 13, 1. 46, 3. LII, 6, 4. 37, 2. LVI, 22, 2. LIX, 11, 3. 53, 2. LX, 12, 2 sq. 34, 1. LXII, 27, 2. 28, 3. LXIII, 39, 2. LXV, 22, 1. LXVI, 34, 3. 53, 5.
- Κορυῖνοσ*, vid. *Μεσάλλασ*, *Ἰαλέριοσ*.
- Κόρραγοσ*, Demetrii Poliorcetae filius LIX, 53, 4.
- Κόρραγοσ*, Stratonicae pater LIX, 2, 1.
- Κορυνήτησ*, Periphetae cognomen I, 8, 1. III, 1, 2.
- Κορφίνιον*, *Corfinium*, Italiae oppidum XLVIII, 34, 3.
- Κορφίνιοσ* (*Κορνηγίχιοσ*?), *Q. Cornificius*, Caesaris quaestor XLVIII, 43, 1. 51, 2.
- Κορώνεια*, Boeotiae oppidum XII, 18, 3. XV, 1, 1. XXXII, 29, 5. XLIV, 15, 3. 18, 1.
- Κοσώνιοσ*, *C. Cosconius*, praetor (654 = 99) XLVIII, 51, 1.
- Κοσσαῖοι*, gens Persica XLVII, 72, 3.
- Κοσσίνιοσ*, *Cossinius*, praetor XXXIX, 9, 4. 5.
- Κορνήλιος Κόσσοσ*, *A. Cornelius Cossus* (cos. 325 = 428) II, 16, 7. 8. XXII, 8, 3.
- Λικίνιοσ Κόσσοσ*, *Licinius Cossus* (?) XI, 4, 4.
- Κόττασ*, *Cotta*, praetor in Hispania XLI, 12, 3.
- Κόττασ*, *L. Aurelius Cotta* (cos. 634 = 119) XXXI, 4, 2.
- Λεύκιος Κόττασ*, *L. Aurelius Cotta* (cos. 688 = 65) LVII, 27, 2.
- Μάρκοσ Κόττασ*, *M. Aurelius Cotta* (cos. 679 = 74) XXXVI, 5, 1. 6, 5. 8, 1 sqq.
- Κόττασ*, *L. Aurunculeius Cotta*, Caesaris legatus XLVIII, 24, 1.
- Κοτύλων*, vid. *Ἰάριοσ*.
- Κότυσ*, Paphlagonum rex XLIV, 11, 1. 2.
- Κουαδρανταρία*, *Quadrantaria* = *Clodia* LVII, 29, 4.
- Κούινδα*, Ciliciae oppidum XLII, 13, 1. *Κύνδα* LIX, 32, 1.
- Κουίντιων*, *Quintio*, libertus XXV, 21, 6.
- Κουλέων*, *Κουλλέων*, vid. *Τερέντιοσ*.
- Κούναξα*, Babyloniae vicus LXV, 8, 2.
- Κούρησ νέοσ* = Epimenides VII, 12, 4.
- curia Romana VIII, 19, 6. curiae II, 20, 2.
- Κούριοι*, *Curii* XXVI, 1, 3.
- Μάνιοσ Κούριοσ*, *M. Curius Dentatus* (cos. 463 = 290) XXV, 2, 1. 8, 8. XXVI, 4, 4. XXX, 25, 2 sqq.
- Κουρίων*, *C. Scribonius Curio*, Sullae legatus (tr. pl. 664 = 89) XXXIII, 14, 7.

- Κουρίων*, C. Scribonius Curio (tr. pl. 703 = 50) XLV, 58. XLVIII, 8, 2. 29, 2. 30, 2. 31, 2. L, 14, 4. 46, 4. LX, 2, 3. 5, 1.
- currus falcati XXXIII, 18, 2 sq. XXXVI, 7, 4. 37, 3. LIX, 28, 3. triumphalis II, 16, 8.
- cursores XXIV, 20, 5.
- Κούρτιος*, M. Curtius II, 18, 4.
- Κουρτίου λάκκος*, locus in foro Romano LXVII, 27, 1. *Κούρτιος λάκκος* II, 18, 4.
- Κράνειον*, Corinthi gymnasium XLVII, 14, 2.
- Κραννών*, Thessaliae oppidum XI, 19, 5. XLIX, 26, 1. LVI, 28, 1. LIX, 10, 2.
- Γάιος Κρασσιανός*, C. Crassianus, centurio XLV, 71, 1. 3. *Κρασσί- νιος*, C. Crassinius XLVIII, 44, 5.
- Κράσσοσ*, P. Licinius Crassus Dives (cos. 548 = 205) XIII, 25, 4.
- Πόπλιος Λικίνιος*, P. Licinius Crassus (cos. 582 = 171) XIX, 19, 2.
- Πόπλιος Κράσσοσ ὁ ἀρχιερέυς*, P. Licinius Crassus Dives Mucianus, pont. max. (cos. 622 = 131) LIII, 9, 1. 21, 1. 2. LIV, 16, 4.
- Κράσσοσ*, Crassus, Muciani filius LIV, 15, 4.
- Μάρκος ΚΡΑΣΣΟΣ*, M. Licinius Crassus Dives XXXIX. XL. — XXXIII, 28, 8. 29, 5. 30, 1. XXXVI, 36, 6. 7. 38, 4. 40, 3. 42, 5. 6. XXXVIII, 1, 1. XLV, 21—23. 31, 7. 43, 1. 47, 2. 51, 3 sqq. 52, 3. 4. 53, 6. 55, 1. 76, 6. XLVIII, 11, 1. 13, 2. 14, 1. 2. 21, 3. 4. 28, 1. L, 19, 5. 41, 1. 3. 42, 1. 5. LVII, 8, 4. 9, 1. 2. 15, 1. 2. 25, 2 sqq. 26, 1. 2. 30, 2. 33, 5. LX, 34, 2. 37, 2. 46, 4. LXIII, 43, 5. eius filius
- Πόπλιος Κράσσοσ*, P. Licinius Crassus XXXIX, 13, 4. 17, 6. 23, 4. 25. 26. XLV, 55, 1. 74, 3. LVII, 33, 5. 36, 1.
- Κράσσοσ*, P. Licinius Crassus Iunia- nus, Pompeii socius L, 70, 3.
- Κράσσοσ*, M. Licinius Crassus Frugi Magnus LXVII, 23, 1.
- Κρατρός*, Macedo XLII, 5—7. 8, 2. 10, 4. XLVII, 40, 4. 41, 3. 4. 42, 1. 47, 5. 6. 48, 5. 55, 3. XLIX, 18, 5. 26, 1. 4. LVI, 28, 2. LIX, 14, 2. scriptor laudatur XXIV, 26, 1. 2 (fr. 6). ἐν τοῖς πραγμασιν ἃ συνή- γαγε XXXV, 13, 6 (fr. 7).
- Κράτης*, philosophus LIX, 46, 2.
- Κρατησίχλεια*, Cleomenis mater LII, 6, 1. 22, 5. 38, 1. 4. 5.
- Κρατησίπολις*, Alexandri Poly- sperchontis filii uxor LIX, 9, 3.
- Κρατῖνος*, comicus laudatur VII, 25, 1 (fr. inc. 139^a). XII, 13, 5 (fr. inc. 139^b). ἐν *Αρχιλόχοις* XXXV, 10, 3 (fr. 1). ἐν *Θοάταις* XII, 13, 6 (fr. 1). ἐν *Νειέσει* XII, 3, 3 (fr. 10). ἐν *Χείρωσι* XII, 3, 3 (fr. 3). 24, 6 (fr. 4).
- Κρατίππος*, philosophus peripa- teticus XLV, 75, 3. LVII, 24, 5. 6. LXIII, 24, 1.
- Κραῦγίς*, Philopoemenis pater XXVII, 1, 1.
- Κρεμώνη*, Cremona, Italiae oppi- dum LXVIII, 7, 1. 8, 1.
- Κρέων*, Thebarum rex XXI, 21, 2. LVI, 29, 5.
- Κρεώφυλος* IV, 4, 4.
- Κρήτη*, insula maris Aegaei I, 25 sqq. 36, 3. IV, 4, 1. 3. 31, 4. 5. VII, 12, 4. XXVII, 7, 1. 13, 1. 6. XXIX, 1, 1. XXX, 27, 1. 2. 29, 6. XXXVI, 2, 3. XLV, 29, 1. LXIII, 19, 3. *Κρήτες* I, 15 sq. IV, 12, 1. 31, 4. XIX, 15, 4. 16, 1. 23, 3 sqq. 26, 1. XXII, 20, 3. XXVII, 13, 2. XXIX, 2, 2. XXX, 30, 4. 32, 2. XXXII, 20, 1. XLII, 18, 3. XLIV, 34, 4. LII, 6, 3. 21, 3. LIV, 16, 3. LXV, 21, 2. LXVI, 29, 4. 48, 3. 50, 5. *Κρητικός*: *δαμοῦς* III, 1, 4. *βέλος* XXX, 29, 4. *ἦθος* XXVII, 13, 6. *πέλαγος* LXVI, 50, 6. *σχῆμα* LXII, 53, 2. *διαίται* IV, 4, 3. *νῆες* I, 19, 1. *πέλται* XIX, 32, 4. *Κρη- σιοὶ στύρακες* XXXII, 28, 4.
- Κρητικός*, cognomen, vid. *Αιτώ- νιος*.
- Κοίμησος*, Siciliae fluvius XVIII, 25, 4. 27, 2. 28, 4.
- Κρισπῖνος*, T. Quintius Crispinus (cos. 545 = 208) XXII, 29, 5. 8. 9.
- Κρισπῖνος*, Crispinus Rufus, Pop- paeae maritus LXVII, 19, 2.
- Κρισπῖνος*, Crispinus LXVIII, 3, 3. 4.
- Κριτίας*, Atheniensis, Callaeschri filius IV, 9, 4. laudatur ἐν *ἐλυσίαις*

- XV, 33, 1 (*fr.* 4). XXXV, 10, 5 (*fr.* 5). 16, 8.
- Κριτολαΐδας, Spartanus VII, 10, 4.
- Κριτόλαος, philosophus peripateticus laudatur XII, 7, 5.
- Κρίτων, Atheniensis XXIV, 1, 9.
- Κροΐσος, Lydiae rex VII, 4, 4. 27 sq. IX, 1, 1.
- Κρομμυών, Corinthiae locus 1, 9.
- Κρομμυωνία ὕς I, 9.
- Κρόνιος, mensis Atticus, qui postea Ἐκατομβαιών I, 12, 1.
- Κρόνος VIII, 12, 2. XII, 3, 3. XXIV, 24, 2. XXXV, 10, 6. LIII, 10, 6.
- Κρόνια, Saturnalia, festum Romanum VI, 1, 5. XXX, 20, 5. XXXIII, 18, 5. Κρονιαῖδες νύκτες LVIII, 18, 2. Κρονικός: εὐρτή XLV, 34, 2. ἰσονομία VI, 1, 5.
- Κρότων, Italiae oppidum II, 28, 4.
- Κροτωνιάται XLVII, 34, 2. LVII, 18, 4. 5. 19, 2.
- Κρουστομερίον, Crustumrium, Sabinorum oppidum II, 17, 1.
- κρυπτάτα apud Spartanos IV, 28.
- Κρωβύλος = Hegesippus, Atheniensis LVI, 17, 3.
- Κρωβύλος, Corinthius XLVII, 22, 2.
- Κτησίτας, Cnidius medicus LXV, 13, 4. 14, 1. 21, 2. 3. historiae scriptor laudatur LXV, 1, 2 (*fr.* 38^a). 6, 6 (*fr.* 44). 9, 1. 4 (*fr.* 39). 11 (*fr.* 40). 13, 3. 4 (*fr.* 41). 18, 1. 2 (*fr.* 44). 19, 2. 3 (*fr.* 45).
- Κτησίβιος LVI, 5, 5.
- Κτήσιον, Scyri portus XXXV, 8, 3.
- Κτήσιππος, Atheniensis, Chabriae filius XLIX, 7, 2. LVI, 15, 2.
- Κτησιφῶν, Atheniensis LVI, 24, 1.
- Κυάνναι, Ponti insulae XXXV, 13, 4.
- Κυβερνήσια, festum Atheniensium I, 17, 6.
- Κυβισθός, Thaletis filius VII, 7, 2.
- Κύδνος, Ciliciae fluvius XLVII, 19, 1. LX, 26, 1.
- Κυζικός, Propontidis oppidum XV, 28, 1. 6. XXXVI, 12, 1. 33, 3. LXIII, 28, 2. Κυζικηνόλ XV, 24, 1. 28, 3. XXI, 25, 5. XXXVI, 9, 1. 3. 10, 1 sqq. 11, 1. XLIV, 12, 1. LXII, 19, 4.
- Κύθηρα, insula ad oram Laconicae XXXVIII, 6, 4. XL, 3, 4. XLIV, 32, 1. LII, 31, 1.
- Κυθηρίς = Volumnia, meretrix LX, 9, 4.
- Κύινδα, cf. Κούινδα.
- Κυντίλλαι (Κυντίλαι) εἶδος, ἰδύς Quintiles = Iuliae XI, 30, 1. Κ. νῶραι, nomae Quintiles = Iuliae II, 27, 3. XI, 33, 5. XXXIII, 27, 6.
- Κυκλάδες νῆσοι, insulae maris Aegaei XXXIII, 11, 3. LIX, 30, 3.
- Κύκλωψ VIII, 16, 5. XXV, 9, 3. LXVII, 1, 4.
- Κύκνος, Martis filius I, 11, 1.
- Κυλάραβις, gymnasium Argivum XXX, 32, 2. LII, 26, 2. Κυλαράβιον LII, 17, 1.
- Κύλων, Atheniensis VII, 12, 1. οἱ Κυλώνιοι VII, 12, 2. Κυλώνιος: ταραχή VII, 13, 1. ἄγος VII, 12.
- Κυμαῖοι, Cumani, Cumarum Campaniae oppidi incolae LIII, 8, 5. 17, 4. 20, 3.
- Κύμη, Acolidis oppidum X, 26, 1. Κυμαῖοι XLVIII, 61, 5. LXV, 23, 4.
- Κυρατγίροι XXVI, 2, 2.
- Κυρίσκα, Agesilai soror XLIV, 20, 1.
- Κυρόσαργος, gymnasium Athenarum X, 1, 2.
- Κυνὸς κεφαλαί, Thessaliae oppidum I, 27, 6. XXI, 32, 2. XXVIII, 8, 1.
- Κυνὸς σῆμα, Salaminis promontorium X, 10, 6. XXV, 5, 4.
- Κύπρις = Venus VII, 26, 4. XVIII, 36, 1.
- Κυπρογένεια = Venus LXV, 28, 3. Κυπρογενής VII, 31, 3.
- Κύπρος, insula I, 20, 3. VII, 26, 2. X, 31, 3. XII, 10, 7. 26, 1. XXVIII, 11, 3. XXXII, 11, 5. XXXV, 12, 4. 18, 2. 6. XXXVI, 3, 1. 2. 43, 1. XLV, 48, 6. 77, 1. 80, 4. XLVII, 24, 2. XLVIII, 21, 4. L, 34, 2. 4. 35, 1. 36, 1. 37, 2. 40, 2. 45, 1. 2. LVII, 34, 2. LIX, 5, 2. 15. 17, 2. 5. 19, 1. 21, 3. 33, 4. 35, 3. LX, 36, 2. 54, 4. LXIII, 3, 1. LXV, 21, 1. Κύπριοι XLVII, 29, 1. LXII, 22, 3.

- κῦρβεις*, Solonis leges V, 22, 2. VII, 25, 1. 2.
Κύρεις, *Cures*, Sabinorum oppidum V, 3, 4. *Κυρῖται*, *Quirites* = Romani II, 19, 7. 29, 1. V, 3, 4.
Κυρήνη, Africae oppidum L, 56, 2. LII, 31, 1. 35, 3. LIX, 14, 1. 53, 4. LX, 61, 3. *Κυρηναῖοι* XXVII, 1, 3. XXXVI, 2, 3. 4. LXII, 19, 2.
Κυρῖνος, *Quirinus* = Romulus II, 28, 2. 3. 29, 1. V, 2, 3. XI, 20, 6. XXII, 8, 5. *Κυρῖνον λόφος*, collis *Quirinalis* V, 14, 1. *Κυρῖνας λόφος* II, 29, 2. *Κυρινάλιος γλάμην*, flamen *Quirinalis* V, 7, 4.
Κύρος, *Corsica*, maris mediterranei insula XLV, 26, 4. 66, 4.
Κύρος, Asiae fluvius XLV, 34, 2. 35, 1.
Κῦρος, maior, regni Persici conditor VII, 28, 2 sqq. XV, 35, 4. XLVII, 30, 7. 69, 2. LX, 6, 3. LXV, 1, 2. 3, 2.
Κῦρος, minor, Darii Nothi filius, Persarum rex XII, 24, 7. XXXII, 4, 1 sqq. 6, 1. 5. 7, 2. 9, 1. 18, 1. XXXIV, 4, 2. LXV, 1—12. 14. 15, 4. 17, 1. 6. 20, 1. 26, 2 sqq.
Κυρρηστική, Syriae regio LIX, 48, 4. LX, 34, 1.
Κυρρεὺς, Salaminus I, 10, 2. 3. VII, 9, 1.
Κύρρελος, Corinthi tyrannus LXVI, 3, 4.
Κωλιάς, Atticae promontorium VII, 8, 4.
Κωμίας, archon Atticus (ol. 55, 1 = 560) VII, 32, 3.
οἱ κωμικοὶ laudantur XII, 13, 10 sq. 16, 1. XV, 10, 2. 13, 3. XXIV, 5, 6. XXXVIII, 4, 3. XL, 3, 6. LVI, 9, 4. 5. LIX, 27, 2. *αἱ κωμῳδίαι* XII, 8, 3. 24, 6.
Κῶρσα, Italiae oppidum XXVIII, 1, 4.
Κωροίδιος, *Considius* XLVIII, 14, 8.
Κῶρσος, *Consus*, deus Italicus II, 14, 3. *Κωνσάλια*, *Consualia*, festum Romanum II, 15, 5.
Πόπλιος Κῶρστας, *P. Constans* LVII, 26, 6.
Κωρωπίων, Atheniensis XLIX, 37, 2.
- Κῶροι*, *Coi* insulae maris Aegaei incolae VII, 4, 2 sq. XV, 27, 1. XXXVI, 3, 3.
Κωπώνιος, *Coponius*, Crassi legatus XXXIX, 27, 7. 8.
Κῶσις, regis Albanorum frater XLV, 35, 2.
Λαβεών, *Labon*, Bruti socius LXIII, 12, 4. 51, 2.
Λαβιηνός, *T. Attius Labienus*, Caesaris, mox Pompeii socius XLV, 64, 3. 68, 1. XLVIII, 18, 2. 34, 2. L, 56, 2. LVII, 38, 6.
Λαβιηνός, *Q. Attius Labienus*, *M. Bruti* socius LX, 28, 1. 30, 1. 33, 4.
Λαβύρινθος *Cretae* I, 15, 2. 16, 1. 19, 1. 6. 21, 1.
Λαγγοβοῖται, gens Hispaniae XLI, 13, 4.
Λαγγῶν, Elidis oppidum LII, 14, 2.
Λαέρτης, *Ulixis* pater LVII, 40, 3.
Λάδυρος, cognomen XVI, 11, 3.
Γάιος Λαίλιος, *C. Laelius Sapiens* (cos. 613 = 140) L, 7, 3. LIII, 8, 4.
Λαίλιος, *D. Laelius* (tr. pl. 699 = 54) LVIII, 4, 3.
Λαίλιος, *Laelius* LX, 18, 2.
Λαίρας, vid. *Ποπίλιος*.
Λαῖος, *Oedipi* pater XXI, 19, 1.
Λαιβίρος, *P. Valerius Laevinus* (cos. 473 = 280) XXX, 16, 3 sq. 17, 2. 18, 1. *Λαιβίροι* 19, 4.
Λαῖς, Corinthia meretrix XV, 39, 4. XXXVIII, 15, 4.
Λακεδαιμόνιος, *Cimonis* filius XII, 29, 2 sq. XXXV, 16, 1.
Λακεδαιμών I, 34, 1. IV, 9, 2 cett.
Λακεδαιμόνιοι I, 32, 3. II, 16, 1 cett. *Λακεδαιμόνιος νεαρίσχος* LXVI, 3, 4. *Λάκωνες* III, 6, 1. IV, 22, 4 cett. *Λάκων προσηετής* XLVII, 40, 3. *Λάκαιραι* IV, 14, 4. 16, 3. XV, 1, 2. XXX, 28, 3. *Λάκαιρα γυνή* XLIV, 31, 5. — *ἡ Λακωνική*, *Lacedaemo* IV, 8, 3. 4. 9, 3 cett. XXI, 24, 1. 25, 1. XXVII, 4, 1. 16, 2. XXX. 26. 10. XXXVIII, 6. 4. 6. 10, 8. XLIV, 23, 1. 28, 1. 31, 1. 6. 32, 8. 34, 1. LII, 4, 1. 10, 6. 18, 3. 21, 2. 23, 1. 26, 1. 4. 31, 4. LIX, 35, 1. LXVI, 35, 4. *τὸ Λακωνικόν* IV, 12, 4. XXXII, 8, 4. XXXVIII, 28, 3. LII, 13, 3. 32, 1. *Λακωνικόν τι* LII, 12, 3. *Λακω-*

- νικός: διάλογος XXXII, 23, 8. κώ-
 θων IV, 9, 4. λόγος IV, 19, 2. μά-
 γειρος IV, 12, 7. νομοθέτης XXII,
 22, 6. XLIV, 5, 3. ποιητής = Alc-
 man IV, 21, 4. βακτηρία XXXVIII,
 19, 3. βασιλεία XX, 2, 2. βοαυλο-
 γία LXIII, 2, 3. διαίτα XXXIV, 3,
 1. LII, 11, 2. μάχαιρα IV, 19, 2.
 παιδεία XXXII, 2, 2. πολιτεία IV,
 11, 4. XLIX, 20, 3. προαίρεσις
 XXXV, 10, 7. ἔθος XLIV, 40, 3.
 ζεύγος LI, 2, 6. ὄημα XLIV, 14, 2.
 στρατεύμα LI, 14, 2. σχῆμα LXII,
 53, 2. ἔρωτες XLIV, 20, 6. πλοῦτοι
 LI, 7, 3. ἀναγραφαί XLIV, 19, 6.
 διαίται LI, 4. τιτθαί IV, 16, 3. ἔθῃ
 XXX, 26, 10. ἐπιτηδεύματα V, 1, 3.
 ξιφίδια LXII, 58, 3. ποιήματα IV,
 20, 3. λακωνικώτατον διανόημα
 LI, 13, 1. λακωνικῶς LIX, 42, 2.
 λακωνισμός XII, 10, 1. 2. 29, 2.
 XXXV, 15, 3. λακωνισταί XLIX,
 10, 1. λακωνίζειν XV, 23, 3.
 XXXII, 3, 2. 28, 6. XXXV, 17, 2.
 4. XLIV, 23, 2. 24, 4. LII, 13, 3.
 19, 1. LXV, 22, 2.
Λακετανοί, Lacetani, Hispaniae
gens XXV, 11, 1.
Λακιάδαι, pagus Atticus XV, 22,
3. XXXV, 4, 2. 10, 2.
Λακίνιον, Lacinium, Bruttii pro-
montorium XLV, 24, 5.
Λακρατίδας, Atheniensis XII,
35, 4.
Λακρατίδας, Spartanus XXXII,
30, 4.
Λάκρριτος, Atheniensis rhetor
LVI, 28, 3.
Κορνήλιος Λάκωρ, Cornelius
Laco, praef. praetorio LXVII, 13,
1. 2. 25, 4. 26, 1. 27, 4. 29, 4.
Λάμαχος, Atheniensis XII, 20, 1.
XV, 1, 2. 18, 1. 20, 2. 21, 6.
XXXVIII, 12, 3. 4. 14, 3. 15, 1. 3.
18, 1. 2.
Λάμαχος, Myrinaeus sophista
LVI, 9, 1.
Λαμία, meretrix LIX, 16, 3. 19, 4.
24, 1. 25, 5. 27. 28, 1. LXI, 3, 1.
Λαμία, Thessaliae oppidum XLII,
3, 3. XLIX, 23, 4. 26, 4. LVI, 27, 1.
Λαμιακός: πόλεμος XXX, 1, 4.
XLIX, 23. τὰ Λαμιακά LIX, 10, 2.
Λαμπιδώ, Archidami uxor XLIV,
1, 1.
Λαμπρίας, Plutarchi avus I.X,
28, 2.
Λαμπρεῖς, Lamprarum pagi
Attici incolae XXIV, 13, 3. XLIX,
32, 5.
Λάμπων, Atheniensis vates XII,
6, 2. 3.
Λαμπώνιος, M. Lamponius, Luca-
nus XXXIII, 29, 1. XXXIV, 4, 5.
Λάμψακος, Mysiae oppidum X,
29, 7. XV, 36, 4. XXXII, 9, 4. 5.
11, 6. Λαμψακηνοί X, 27, 1.
XXXII, 9, 4.
Λανάριος, vid. Καλπούριος.
Λάρασσα, Agathoclis filia XXX,
9, 1. 10, 5.
Λάρασσα, Cleodaei filia XXX,
1, 2.
Λαοδίκη, Priami filia I, 34, 1.
XXXV, 4, 5.
Λαοδικεῖς, Laodiceae Syriae op-
pidi incolae LX, 72, 2.
Λαομέδων, Atheniensis XXXV,
9, 1.
Λαομέδων, Orchomenius athleta
LVI, 6, 2.
Λαομέδων, Troiae rex XXXVIII,
1, 3. XLI, 1, 3.
Λαβέρνη, porta Lavernalis Romae
XXXIII, 6, 6.
Λαβικανοί, Labicani, Labicorum
Latii oppidi incolae XVI, 28, 3.
Λαβινία, Lavinia, Latini filia II,
2, 3.
Λαβίνιον, Lavinium, Latii oppi-
dum II, 23, 2. XVI, 29, 2.
lapidatio XXVII, 21, 5. XXXIII,
6, 9. 9, 1. XXXVIII, 28, 4. XLVII,
55, 4. L, 28, 2. LXVI, 48, 4.
Λαπίθαι, Thessaliae gens I, 29,
3. 30, 3 sq.
lapis de caelo delapsus XXXII, 12.
Λάρας, vid. Ποροήνας.
largitio XII, 37, 3. XV, 10, 1. 16,
3. XVI, 14, 2 sqq. 16, 1. XIX, 28, 1.
XXIV, 24, 3. XXXIII, 35, 1.
XXXVI, 29, 3. XXXIX, 2, 2. 12, 2.
XL, 1, 4. XLV, 42, 6. 44, 3. XLVIII,
29, 3. 51, 1. 55, 2. 57, 5. XLIX, 6, 3.
L, 30, 5. 46, 3. LIX, 10, 1. 11, 3.
LX, 68, 4. LXVI, 13, 4. LXVIII,
3, 7.
Λαρεντία, vid. Άκκα. alia II, 5. 6,
1. 7, 5.

Ααρίντια, Larentalia, festum Romanum II, 4, 3.

Αάρισα, Thessaliae oppidum XXI, 26, 2. XXXIII, 23, 1. XLIV, 16, 3. XLV, 73, 2. LIX, 36, 5. LXIII, 6, 1. *Ααρισαῖοι* LIX, 29, 5.

Αάρισα, Syriae oppidum LX, 37, 1.

Αάριος, Elidis fluvius XXVII, 7, 6.

Τίτος Αάριος, T. Larcus Flavius s. Rufus (cos. 252 = 501) XVI, 8 sq.

Αάρυνα, Boeotiae oppidum XXXIII, 26, 4.

latina vocabula explicata: *Athenobarbus* XIX, 25, 2. *alligare* II, 26, 3. *ancilia* V, 13, 5. *Aprilis* V, 19, 2. *as* XI, 13, 1. *augures* XIX, 3, 1. XXII, 2, 2. LX, 5, 1. *Bona dea* XLVIII, 9, 2. *bullae* XLI, 14, 3. *capra* II, 29, 2. VIII, 11, 4. XI, 33, 7. *caprificus* II, 29, 6. *carcer* XIX, 37, 1. *carere* II, 21, 2. *carmina* II, 21, 2. *catus* XXV, 1, 2. *Celer* XVI, 11, 3. *celereres* II, 10, 2. V, 7, 4. *cicer* LVII, 1, 2. *clientes* II, 13, 5. *Cocles* VIII, 16, 5. *coire* II, 19, 7. *consilium* II, 14, 3. *consules* II, 14, 3. *decies* LX, 4, 4. *deliciae* LX, 59, 4. *denarius* XI, 13, 1. *Diadematus* XVI, 11, 3. *dicere* XXII, 24, 7. *dictator* XXII, 24, 7. *dictatura* XIII, 3, 5. *edicta* XXII, 24, 7. *fasces* VIII, 12, 4. *faustus* XXXIII, 34, 3. *Februarius* II, 21, 3. V, 19, 5. *felix* XXXIII, 34, 2. *feretrius, ferire* II, 16, 6. XXII, 8, 4. *festales* V, 12, 3. *flamines* V, 7, 5. *fodere, fossae* XIII, 1, 2. *furca, furcifer* XVI, 24, 5. *germanus* II, 3, 5. *hoc age* V, 14, 2. XVI, 25, 2. *iuiores* V, 19, 3. *Iuno* LIV, 11, 1. *legio* II, 13, 1. LXVIII, 12, 3. *lictiores* II, 26, 3. *ligare* II, 26, 3. *lituus* II, 22, 1. XI, 32, 5. *lucus* II, 20, 1. *lupa* II, 4, 3. *magnus* XXXIX, 7, 1. XLI, 18, 2. XLV, 13, 5. *maiores* V, 19, 3. *manipuli, manipulares* II, 8, 6. *Marcellus* XXII, 1, 1. *maximus* XIII, 1, 2. XLV, 13, 7. *mens* II, 21, 2. *mille (passuum)* LIV, 7, 2. *mundus* II, 11, 2. *nundinae* XVI, 19, 1. *opimia* II, 16, 7. XXII, 8, 4. *ops* II, 16, 7. *optio* LXVII, 24, 1. *opus* II, 16, 7. *ovatio* XXII, 22, 1. 4. XXXIX, 11, 8. *oves* XXII, 22, 5. *Ovicula* XIII, 1, 3. *pagi* V, 16, 4. *patres, p. con-*

scripti II, 13, 4. *patricii* II, 13, 1. 2. XXXIII, 1, 1. *patronatus* II, 13, 2. *patroni* II, 13, 5. XIII, 3, 3. XXXI, 5, 4. *peculia* VIII, 11, 4. *pomoerium* II, 11, 3. *pons* V, 9, 2. *pontifices* V, 9, 1 sq. *Poplicola* VIII, 10, 6. *populus* II, 13, 1. *porcus* VIII, 11, 4. *postumus* XVI, 11, 4. XXXIII, 37, 4. *potens* V, 9, 1. *principia* LXVII, 12, 1. *Proculus* XVI, 11, 4. *Quadrantaria* LVIII, 29, 4. *quadrata* Roma II, 9, 4. *Reges* V, 21, 2. *Regia* V, 14, 1. *roma* II, 4, 1. *sapiens* LIII, 8, 4. *Scaevola* VIII, 17, 3. *senatus* II, 13, 1. 2. *septempagium* II, 25, 4. *spolia* XXII, 8, 4. *stator* II, 18, 7. LVII, 16, 3. *sura* LVII, 17, 3. *Tacita* V, 8, 6. *tesserarius* LXVII, 24, 1. *tribuni* II, 20, 2. *tribus* II, 20, 2. *velatura* II, 5, 5. *velum* II, 5, 5. *Verres* LVII, 7, 5. *veterem memoriam* V, 13, 7. *vicus* XXXVI, 37, 4. *vindicta* VIII, 7, 5. *Vopiscus* XVI, 11, 4.

Αατινοι, Latini, Italiae gens II, 2, 1. 4, 2. 3. 8, 6. 23, 5. 29, 3. 5. III, 4, 1. V, 10, 4. VIII, 8, 3. 21, 1. XI, 33. 34. XVI, 3, 1. 24, 1. 28, 2 sq. 30, 4. XIX, 25, 1. XXII, 8, 4. XXVIII, 9, 2. XXX, 23, 1. LIV, 8, 3. 9, 3. LVII, 1, 2. *Αατινος: εορταί, feriae Latinae* XI, 4, 4. (*Αατιναι* 42, 5). *ονόματα* V, 7, 5.

Αατινος, Telemachi filius II, 2, 3. *Αατοῦδης = Apollo* XXVIII, 12, 7.

Αατουλαι, laufumiae Syracusanae XXXVIII, 28, 2. LXII, 35, 4. *latrones* I, 6, 3. 8, 1 sqq.

Ααταμύας, Thessalus XI, 19, 2.

Αατώ, vid. Αητώ.

Ααύρεντον, Laurentum, Latii oppidum II, 23, 1. 24, 1. *Ααυρέντιοι* II, 23, 3.

Ααυρεωτική, Atticae regio XXXVIII, 4, 2. *Ααυρεωτικῶς: πρόσοδος* X, 4, 1.

Ααύρων, Lauron, Hispaniae oppidum XLI, 18, 2. XLV, 18, 3. *Ααυρωνῖται* XLV, 18, 3.

Ααφύστιος, Syracusanus XVIII, 37, 1.

Ααζάρης, Athenarum tyrannus LIX, 33, 1. 4.

Ααζάρης, Spartanus LX, 67, 2. 3.

- Αάχαρτος*, Corinthius XXXV, 17, 1.
- Αεβάδεια*, Bocotiae oppidum XXXII, 28, 2. XXXIII, 17, 1. *Αεβαδεῖς* XXXIII, 16, 4.
- leges Atheniensium XII, 3, 1. 30, 1. 37, 2 sq. XV, 8, 4. 5. XLIX, 30, 3. LVI, 27, 6. LIX, 8, 5. Chaeroneusium VII, 21, 5. Draconis VII, 17. 19, 2. 25, 1. Graecorum XXI, 1, 5. XXXVIII, 6, 5. Lycurgi IV, 4 sqq. Persarum LXV, 13, 2. 19, 6. 23, 3. 26, 3. 27, 2. 28, 2. Pisistrati VII, 31, 2. Romanorum VIII, 11, 2 sq. 12, 1 sq. XI, 7, 2. 9, 1. 11, 1. 24, 3. 39, 5. 41, 6. 42, 1. XIII, 4, 1. XVI, 3, 3. 25, 2. XXII, 3, 3. XXXI, 4, 2. 4. 12, 1. 29, 1. XXXIII, 1, 1. 8, 2. 35, 2. XLV, 10, 2. 25, 2. 30. 48, 2. 49, 4. 52, 3. XLVIII, 14, 1. L, 8, 2. 16, 1. 21, 3. 26, 2. 31, 3. 33. 1. 40, 2. 43, 1. 5. LIII, 8 sqq. 14, 1. 16, 1. LIV, 2, 5 sqq. LVII, 12. 23, 2. Sicyoniorum LXVI, 53, 2. Solonis, cf. *Σόλων*. Spartanorum XXXII, 7, 2. XLIV, 1, 1. 24, 2. 30, 4. LI, 11, 2. cf. *ῥήτου*.
- legiones Romanae II, 13, 1. 20, 1. *decima* XLV, 69, 2. XLVIII, 19, 2. 3. 44, 1. *duodecima* et *septima* XLVIII, 20, 4. *Illyrica* LXVII, 25, 5. *Rapax* et *Adiutrix* LXVIII, 12, 3.
- Αεῖβηθρα*, Macedoniae oppidum XLVII, 14, 5.
- Αεκάριος*, *Lecanius* LXVII, 27, 2.
- Αεκτόν*, Troadis promontorium XXXVI, 3, 8.
- Κορνήλιος Αέντλος*, Cn. Cornelius Lentulus (? cos. 552 = 201) XIII, 16, 6 sqq.
- Αέντλος*, Cn. Cornelius Lentulus Clodianus (cos. 681 = 72) XXXIX, 9, 7. XLV, 22, 5.
- Κορνήλιος Αέντλος Σούρας*, P. Cornelius Lentulus Sura (cos. 682 = 71), Catilinae socius XLVIII, 7, 4. LVII, 17. 18, 1. 3. 19, 2. 22, 1. 2. 5. 24, 1. 30, 4. LX, 2, 1. 2.
- Αέντλος Σπινθήρ*, P. Cornelius Lentulus Spinther (cos. 696 = 57), Pompeii socius XLV, 49, 5. 6. 67, 5. XLVIII, 42, 1. LVII, 33, 3. 38, 4. eius filius
- Αέντλος Σπινθήρ*, P. Cornelius Lentulus Spinther XLVIII, 67, 3.
- Αένκιος Αέντλος*, L. Cornelius Lentulus Crus (cos. 704 = 49) XLV, 59, 1. 3. 4. 80, 4. XLVIII, 29, 1. 30, 3. 31, 2. 33, 3.
- Αέντλος*, Cornelius Lentulus, T. Flaminini legatus XXVIII, 12, 1.
- Αέντλος* = P. Cornelius Dolabella, Ciceronis gener, a Cn. Lentulo adoptatus LVII, 41, 5. cf. *Δολοβέλλας*.
- Αέντλος Βατιάτος*, Capuanus XXXIX, 8, 1. 9, 7.
- Αέντουλοι ἀμφότεροι* = P. Cornelius Lentulus Spinther et L. Cornelius Lentulus Crus XLV, 73, 6.
- leonēs XLV, 12, 5. 52, 4. XLVII, 40, 3. 73, 3.
- Αεοννᾶτος*, Macedo, Alexandri M. dux XLII, 3, 2 sqq. XLVII, 21, 1. 40, 1. XLIX, 25, 3.
- Αεοννᾶτος*, Macedo alius XXX, 16, 8 sqq.
- Αεοντίδας*, Thebanus XXI, 5, 2. 6, 1 sq. 11, 1. 3 sqq. XLIV, 23, 7. 24, 1.
- Αεοντίνοι*, Siciliae oppidum eiusque incolae XVIII, 1, 3. 16, 5. 24, 1. 32, 1. 2. XXII, 14, 1. 2. XXX, 22, 1. XXXV, 10, 5. XXXVIII, 12, 1. 14, 5. 16, 1. LXII, 27, 1. 39, 2. 40. 42.
- Αεοντίς*, tribus Attica X, 1, 1. XXIV, 5, 3.
- Αεοντοκέφαλον*, Phrygiae oppidum X, 30, 1.
- Αεπίδα*, Scipionis Metelli uxor I, 7, 1.
- Μάρκος Αιμίλιος Αέπιδος*, M. Aemilius Lepidus (cos. 566. 578 = 187. 175) XIX, 38, 6.
- Μάρκος Αέπιδος*, M. Aemilius Lepidus (cos. 675 = 78) XXXIII, 34, 4. 5. 38, 1. XLV, 15, 1. 3. 16, 1 sqq. 17, 1. 31, 7. XLVI, 1, 2.
- Μάρκος Αέπιδος*, M. Aemilius Lepidus, triumvir (cos. 707 = 46) XLVIII, 63, 4. 67, 2. LVII, 46, 2. 4. LX, 6, 4. 10, 1. 14, 1. 18. 19, 2. 21, 1. 4. 30, 4. 55, 1. 2. LXIII, 19, 2. 27, 5.
- Αεπτύνης*, Apolloniae tyrannus XVIII, 15, 6. 24, 2.

- Λεπτινῆς*, Dionysii maioris frater LXII, 9, 4. 11, 3.
- Λεπτινῆς*, Callippi percussor LXII, 58, 3.
- Λεπτός*, vid. *Δημήτριος*.
- Λέρνα*, Argolidis locus LII, 15, 2. LXVI, 39, 2. *Λερναία ὕδρα* XXX, 19, 5.
- Λέσβος*, insula maris Aegaei XII, 17, 2. XXXVIII, 6, 2. XLV, 66, 3.
- Λέσβιοι* VII, 14, 1. X, 8, 1. 13, 3. XV, 12, 1. 24, 1. XXIV, 23, 4. XLV, 76, 5. XLVII, 61. LVII, 38, 4.
- Λέσχαι* IV, 16, 1. 24, 4. 25, 1.
- Λευκανία*, *Lucania*, Italiae provincia XXII, 24, 4. XXX, 16, 3. 25, 1 sq. XXXIX, 10, 3. 11, 5. L, 20, 1. LVII, 31, 5. 32, 2. LXIII, 23, 1. *Λευκανοί* XIII, 20, 4. 5. XVIII, 34, 2. XXX, 13, 6. 17, 5. XXXIII, 29, 1. 4. *Λευκανία* (mulier) II, 2, 1. *Λευκανίς λίμνη*, lacus *Lucanus* XXXIX, 11, 1.
- Λευκάς*, insula ad oram Acarnaniae X, 24, 1. XVIII, 15, 1. XLV, 24, 5. *Λευκάδιοι* XVIII, 8, 3. 30, 3. LVI, 17, 4. LXII, 22, 3.
- Λευκάσπιδες*, Macedonici exercitus pars LII, 23, 1.
- Λευκή κόμη*, Syriae oppidum LX, 51, 1.
- Λεύκιος* (*Λούκιος*), *Lucius*, praenomen Rom., cf. *Αλβίνος*, *Ανίκιος*, *Αννάλιος*, *Αντώνιος*, *Απουλήσιος*, *Βάνδιος*, *Βάσιλλος*, *Βροῦτος*, *Γέλλιος*, *Δομέτιος*, *Καῖσαρ*, *Κάμιλλος*, *Κατιλίνας*, *Κηρωρίνος*, *Κίννας*, *Κοῖντιος*, *Κορνηφίσιος*, *Κόττας*, *Λέντιος*, *Λούκουλλος*, *Λουκρήτιος*, *Μάλλιος*, *Μόμμιος*, *Μουρήνας*, *Οκτάσιος*, *Οπίμιος*, *Όστιος*, *Ξιπέλιος*, *Παῦλος*, *Πέλλας*, *Ρούφος*, *Σατορνίνος*, *Σέξτιος*, *Σικπιών*, *Σύλλας*, *Τερέντιος*, *Φίλιππος*, *Φλαμνίνος*.
- Λευκοθάρα* = Ino XI, 5, 2.
- Λευκονοεῖς*, *Leuconoae* pagi Attici incolae LIX, 24, 5.
- Λεῦκος*, Macedoniae fluvius XIX, 16, 5. 21, 3.
- Λεῦκτρα*, Boeotiae oppidum IV, 30, 6. XI, 19, 2. XVI, 4, 3. XXI, 20, 3. 30, 2. XXIII, 1, 3. 4. 2, 2. XXXIV, 4, 2. XLIV, 15, 3. 28, 5. 29, 2. 40, 2. XLVI, 2, 2. 3, 3. LI, 21, 2. LXV, 22, 2. 3. 4. *Λευκτροικός*: *ἀγών* XXI, 16, 1. *πεδῖον* XXI, 20, 3. *μήνυμα* XXI, 20, 4. *τὰ Λευκτροικά* XXI, 21, 1. 25, 5. XXXII, 18, 1.
- Λευκτρίδες*, *Scedasi* filiae XXI, 20, 3.
- Λεῦκτροον*, Arcadiae oppidum XXI, 20, 4. *Λεῦκτρα* LII, 6, 2.
- Λεύκων*, heros Plataeensium XXIV, 11, 3.
- Λευτυχίδας*, vid. *Λεωτυχίδης*.
- Λέχαιον*, Corinthi portus LXVI, 24, 1. LII, 20, 2.
- Λεωβότης*, Atheniensis X, 23, 1.
- Λεωκοάτης*, Atheniensis XIV, 1, 2. XXIV, 20, 1. *Λεωκοάται* XII, 16, 2.
- Λέων*, Byzantium XXXVIII, 22, 3. XLIX, 14, 4.
- Λέων*, Spartanus LXV, 21, 5.
- Λέων*, vid. *Ἐυλέριος*.
- Λεωνίδας*, Alexandri educator XLVII, 5, 4. 22, 5. 25, 4. 5.
- Λεωνίδας* I., *Anaxandridae* filius, *Spartae* rex IV, 3, 5. 14, 4. 20, 1. X, 9, 1. XXI, 21, 2. LI, 14, 2. LII, 2, 3. LXV, 22, 2.
- Λεωνίδας* II., *Cleonimi* filius, *Spartae* rex XLIV, 40, 3. LI, 3, 1. 5. 6. 7, 4. 5. 10—12. 16, 2. 4. 17, 1. 18, 1. 2. 4. 19, 3. 21, 1. 3. LII, 1, 1. 2. 3, 3. 5.
- Λεώς*, Atheniensis I, 13, 2.
- Λεωσθένης*, Atheniensis XVIII, 6, 3. XXX, 1, 4. XLIX, 7, 3. 23, 1. 24, 1. 26, 4. LVI, 27, 1. LVIII, 3, 1.
- Λεωτυχίδης*, *Aristonis* filius, *Spartae* rex IV, 13, 5. XXXVII, 3, 5. *Λευτυχίδας* X, 21, 2.
- Λεωτυχίδης*, *Agidis* II. filius XV, 23, 7. 8. XXXII, 22, 3 sqq. XLIV, 3, 1. 3. 5. 4, 1. XLVI, 1, 2. 2, 1.
- Λεωτυχίδης*, Spartanus XXX, 26, 8.
- Λεωχάρης*, *statuarius* XLVII, 40, 4.
- Λήγες*, gens *Scythica* XLV, 35, 4.
- Λήμος*, insula maris Aegaei XII, 25, 1. XXIV, 27, 4. XXXVI, 12, 2.
- Λητώ* LXIII, 24, 4. *Λατώ* X, 21, 2.
- Λιβιτίνα*, *Libitina*, dea Italica V, 12, 1.

- Αιβόη* IV, 4, 6. XIII, 8, 4. 25, 2. 26, 2. 5. XV, 17, 3. 4. XVIII, 20, 5. 22, 5. XIX, 6, 1. XXV, 3, 5. XXVIII, 3, 3. 20, 3. 21, 2. 7. XXX, 14, 5. 22, 2. 23, 3. XXXI, 7, 1. 4. 9, 3. 10, 1. 12, 1. 35, 7. 40, 1. 3. 41, 2. 42, 3. XXXII, 20, 5. 25, 3. XXXIII, 1, 2. 3. 1. 28, 8. XXXVI, 2, 2. XXXVIII, 12, 1. 2. XXXIX, 6, 2. XLI, 5, 1. 7, 2. 8, 2. 9, 1. 11, 1. 27, 4. XLIV, 40, 2. XLV, 10, 1. 11, 1. 12, 5. 13, 5. 14, 4. 38, 3. 45, 5. 50, 1. 52, 3. 76, 2. 5. XLVII, 68, 1. XLVIII, 16, 4. 28, 5. 52, 1. 2. 55, 1. 1. 43, 1. 56, 1. 3. 4. 57, 3. 58, 5. 59, 2. LI, 32, 1. LIII, 4, 4. LIV, 2, 3. 10, 2. 11, 1. LVII, 26, 4. LX, 10, 2. 30, 4. 54, 4. 61, 3. 67, 6. 69, 1. 2. 74, 1. LXII, 6, 4. 25, 3. 5. LXIII, 6, 6. 19, 3. LXVII, 3, 2. 6, 1. 13, 3. 15, 2. LXVIII, 13, 2. *Αίβυες* XVIII, 28, 6. XXIII, 1, 5. XXVIII, 9, 6. XXXII, 25, 3. XLI, 9, 3. 12, 2. 19, 4. XLVIII, 52, 5. LX, 61, 1. LXIII, 6, 3. *Αιβυκός*: *αδελφής* XXXVI, 10, 2. *Θρίαμβος* XLVIII, 55, 1. *πόλεμος* XXII, 3, 2. *θάλασσα* XXX, 32, 2. *πέλαγος* XXX, 15, 2. XLV, 26, 4. *ἔρη* XLI, 9, 4. *θηρία* XXXIII, 5, 1. *σῦκα* XXV, 27, 1. *Αιβυσσα βώλος* XXVIII, 20, 3.
- Αίβυς*, Spartanus LI, 6, 2.
- Αιβυσσα*, Bithyniae vicus XXVIII, 20, 4.
- Αίβων*, L. Scribonius Libo, Pompeii socius (cos. 719 = 34) LX, 7, 2.
- Γάιος Αιγάριος*, C. Ligarius, Pompei sodalis LXIII, 11.
- Κόιντος Αιγάριος*, Q. Ligarius LVII, 39, 5.
- Αιγγονικά*, Lingonum agri in Gallia XLVIII, 26, 3.
- Αίγυες*, Ligures, Italica gens in Gallia cisalp. XIII, 2, 1. XIX, 18, 1. 31, 3. 39, 4. XXXI, 15, 4. 19, 4. 5. *παράλπιοι* XIX, 6, 1 sq.
- Αιγυστινοί* = *Αίγυες* XIX, 6, 1.
- Αικυρία*, Licinia, P. Licinii Crassici Muciani filia, C. Gracchi uxor LIII, 21, 1. LIV, 15, 4. 17, 5.
- Αικυρία*, Licinia, Vestalis XXXIX, 1, 2.
- Αικύριος*, Licinius, C. Gracchi sodalis LIII, 2, 5. LIV, 16, 4.
- Αικύριος Μάκκερ*, C. Licinius Macer (tr. pl. 680 = 73) LVII, 9, 1.
- Αικύριος Φιλόνεικος* XIX, 38, 4.
- Αικύριος*, vid. *Κόσμος*, *Κράσος*, *Μουρήνας*, *Στόλων*.
- lictiores* II, 26, 2 sq. XIII, 4, 2. 9, 4. XIX, 4, 1. XXXVI, 36, 3. XLVIII, 21, 2. L, 32, 2. LVII, 16, 4.
- Αικυμυριον σηκός* Argis XXX, 34, 2.
- Αιλύβαιον*, Siciliae promontorium XVIII, 25, 1.
- Αιμαίος*, Macedo XLVII, 63, 4.
- Αίμνος*, Macedo XLVII, 49, 2 sqq.
- Αίρδος*, Rhodi oppidum XXII, 30, 4.
- Αιυία*, Livia Drusilla, Caesaris Octaviani uxor LX, 83, 4. 87, 1. LXVII, 3, 2. 14, 3.
- Μάρκος Αιυίος*, M. Livius Mucatus, Tarenti praefectus XIII, 23, 3.
- Αιυίος Ποστούμιος*, Postumius Livius, Latinorum dux II, 29, 3.
- Αιυίος*, T. Livius, Patavinus historico scriptor XLVIII, 47, 1. laudatur XI, 6, 2 (5, 22). XXII, 11, 4 (23, 16). 24, 4 (27, 2). 30, 4. XXIII, 1, 5. XXV, 17, 4 (39, 42). XXVIII, 18, 4. 20, 6 (39, 51). XXXVI, 28, 7. 31, 8. XLVIII, 47, 2. 63, 6. *Τίτος* XXXIII, 6, 10.
- Αιυίος*, vid. *Δροῦσος*.
- Αιπαραῖοι*, Liparae insulae incolae XI, 8, 4.
- Αίρις*, Liris, Campaniae fluvius XXXI, 37, 3.
- Αίσσος*, Dalmatiae oppidum LX, 7, 5.
- Αίλας*, Spartanus XXXV, 10, 5.
- [*Αοθρόνος*, *Fulturnus*, Campaniae fluvius XIII, 6, 1.]
- Αοκρίε*, Gracciae provincia XXI, 16, 2. 17, 1. LXVI, 16, 1. *Αοκροί* XII, 17, 2. XVIII, 6, 3. XXIV, 20, 6. XXVIII, 10, 4. LXII, 3, 2. *Αοκρίε* (femina) LXII, 3, 3. 6, 1.
- Αοκροί Ἐπιζεφύριοι*, Italico gens XXII, 29, 1.
- Μάρκος Αόλλιος*, M. Iollius Palicanus (tr. pl. 682 = 71) L, 16, 6.
- ludi* I, 16, 1. 19, 2. 21, 2. 25, 4. II, 14, 3. 4. VII, 1, 4. 9, 4. 21, 1. VIII, 13, 3. 21, 1. X, 5, 4. XII, 13, 7. XV, 11. XVI, 11, 3. XIX, 28, 3. XXVII, 11, 1. XXX, 22, 6. XXXVI, 23, 1.

- 29, 4. XLIV, 20, 1. 21, 2. 3. 29, 2. 3. XLV, 42, 4. 52, 4. XLVII, 29, 1. 67, 4. 70, 1. XLVIII, 55, 2. 61, 2. L, 3, 1. LIV, 12, 3. LIX, 40, 4. LX, 12, 1. 24, 3. LXIII, 21, 2. 3. LXVI, 45, 2.
- Λούκα*, *Luca*, Etruriae oppidum XXXIX, 14, 5. XLV, 51, 3. XLVIII, 21, 2.
- Λουκερήνης*, *Luceres*, tribus Romana II, 20, 1.
- Λουκίλιος*, *Lucilius*, tr. pl. XLV, 54, 2.
- Λουκίλιος*, *Lucilius*, M. Antonii sodalis LX, 69, 1.
- Λουκίλιος*, *C. Lucilius*, M. Bruti sodalis LXIII, 50.
- Σέξτος Λουκίνος*, *Sex. Lucinus* XXXI, 45, 1.
- Λούκιος*, *Lucius*, praenomen Rom. II, 29, 2. XI, 33, 5. XXXI, 14, 7. cf. *Λεύκιος*.
- Λούκουλλοι ἀμφότεροι* XL, 3, 6. XLVIII, 15, 2.
- Λεύκιος ΛΟΥΚΟΥΡΑΔΟΣ* (*Λεύκολλος*), *L. Licinius Lucullus* (cos. 679 = 74) XXXVI. XXXVII. — XI, 19, 7. XXV, 24, 7. XXVIII, 21, 6. XXXI, 34, 2. XXXIII, 6, 6. 11, 5. 27, 8. XXXV, 1, 5. 2, 2. 3, 1. XXXIX, 11, 2. 16, 2. 18, 4. 26, 6. XL, 4, 2. XLV, 2, 6. 20, 1. 30 sqq. 38, 1. 39, 1. 46, 3. 48, 1. 3. 4. XLVI, 4, 4. L, 10, 2. 19, 5. 24, 3. 29, 3. 4. 31, 1. 5. 54, 1. LVII, 29, 3. 31, 4. *Λουκούλλειον νόμισμα* XXXVI, 2, 2. *Λουκούλλεια* 23, 1. *Λουκουλλιανοὶ κῆποι* XXXVI, 39, 2.
- Μάρκος Λούκουλλος* (*Λεύκολλος*), *M. Licinius Lucullus* (cos. 680 = 73) XXXIII, 27, 7. XXXVI, 1, 6. 37, 1. 43, 3. XLVIII, 4, 1. 10, 5.
- Λουκούμων*, *Lucumo*, Etruscus XI, 15, 3 sq.
- Λουκρητία*, *Lucretia*, Numae coniux V, 21, 2.
- Λουκρητία*, *Lucretia*, L. Tarquinii Collatini uxor VIII, 1, 3. 5. 12, 4.
- Λουκρήτιος*, *Sp. Lucretius Tricipitinus* (cos. 244 = 509) VIII, 12, 4.
- Λουκρήτιος*, *T. Lucretius Tricipitinus* (cos. 245. 249 = 508. 504) VIII, 16, 2. 4. 22, 3 sq.
- Λεύκιος Λουκρήτιος*, *L. Lucretius Flavius Tricipitinus* (cos. 360 = 393) XI, 32.
- Λουκρήτιος Ὀφέλλας*, *Q. Lucretius Ofella*, Sullae socius XXXIII, 29, 8. 33, 3. XXXIV, 2, 4.
- luctus* V, 12, 2. VIII, 23, 3. IX, 1, 4. XIII, 18, 1. XVI, 39, 5. XXI, 33 sq. XXIV, 14, 6. XLI, 22, 6. XLVII, 72, 2. L, 53, 1.
- Λούπερκοι*, *Luperci*, Panis sacerdotes II, 21, 4 sqq. *Λουπερχάλια*, *Lupercalia*, festum Romanum II, 21, 3. V, 19, 5. XLVIII, 61, 1. LX, 12, 1.
- lupi* VII, 23, 3. 4. LXII, 26, 4.
- Γάιος Λούσιος*, *C. Lusius*, Marii sororis filius XXXI, 14, 3 sqq.
- Λουτάτιος*, vid. *Κάτλος*.
- Λύγδαμις*, Cimmeriorum dux XXXI, 11, 5.
- Λυγκεύς*, Apharei filius I, 31, 1.
- Λυγκεύς*, Samius scriptor laudatur LIX, 27, 2.
- Λυδία*, Asiae minoris provincia I, 6, 5. II, 2, 1. X, 31, 1. XXXII, 3, 2. 6, 5. XXXV, 9, 4. XLIV, 10, 1. LIX, 46, 2. LX, 30, 1. LXV, 2, 3.
- Λυδοί* I, 6, 5. VII, 27, 6. XIX, 12, 5. XXIV, 17, 8. 19, 1. 2. XLII, 8, 4.
- Λύδιος*: ἄσμα XXXVIII, 1, 2.
- Λυδιάδας*, Megalopolitanorum tyrannus LII, 6, 3. 4. LXVI, 30, 35, 1. 2. 5. 37, 1. 3.
- Λύκαια*, festum Arcadum II, 21, 3. XLVIII, 61, 1. = *Lupercalia* LX, 12, 1.
- Λύκαιον*, Arcadiae mons LXVI, 36, 1. LII, 5, 1.
- Λυκαονία*, Asiae minoris provincia XXXVI, 23, 7. XLII, 10, 1. XLV, 30, 2. *Λυκάονες* LX, 61, 2.
- Λύκειον*, Athenarum gymnasium I, 27, 4. XXXIII, 12, 3. XLIX, 38, 2.
- Λυκία*, Asiae minoris provincia XLVII, 17, 2. *Λύκιοι* XLVII, 37, 1. LXIII, 30, 2. 31, 1. 4. 32, 2.
- Λυκομήδης*, Atheniensis X, 15, 2.
- Λυκομήδης*, Scyri rex I, 35, 4. XXXV, 8, 5.
- Λυκομίδαι*, gens Attica X, 1, 3.
- Λυκόστας*, Achaeorum praetor XXVII, 20, 2. 21, 1 sq.

- Λύκος*, Illyriae oppidum XXVIII, 4, 1.
Λύκος, Phrygiae fluvius LIX, 46, 5.
Λύκος, Ponti fluvius XXXVI, 15, 2.
Λυκοῦργος, Atheniensis VII, 29, 1.
Λυκοῦργος, Atheniensis orator XXVIII, 12, 4. XL, 1, 3. XLIX, 7, 3. 9, 6. 17, 2. LVI, 23, 3.
Λυκοῦργος, Byzantius XV, 31, 2.
ΛΥΚΟΡΡΓΟΣ, Spartanorum legislator IV. VI. — I, 1, 2. V, 4, 7. 8. VII, 16, 1. 22, 2. XV, 23, 6. XXIV, 2, 1. XXVI, 3, 1. XXVII, 16, 5. XLIV, 26, 3. 33, 2. XLIX, 20, 3. LI, 5, 1. 6, 2. 9, 3. 10, 1 sqq. 19, 5. LII, 10, 1. 4. 5. 16, 4. 18, 2. 4. LV, 2, 3. 5, 3. *Λυκούργειος ἀγωγή* XXVII, 16, 5. *διαίσεις* VI, 2, 3. *Λυκούργειον* XXXII, 1, 2.
Λυκουργίδες (ἡμέραι) IV, 31, 5.
Λυκόφρων, Corinthius XXXVIII, 6, 4.
Λυκόφρων, Phraeus, Iasonis filius XXXI, 35, 3.
Λύκων, Scarphensis histrio XLVII, 29, 3.
Λύκων, Syracusanus LXII, 57, 2.
Λύρα, sidus XLVIII, 59, 3.
Λυσανδρίδας, Megalopolitanus LII, 24, 2. 3. 5.
Λύσανδρος, Atheniensis X, 32, 1.
ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ, Aristocriti filius, Spartanus XXXII. XXXIV. — IV, 30, 1. 5. XV, 35 sqq. XXXVIII, 28, 3. XLIV, 2, 1. 3, 3. 5. 6—8. 20, 2. 3. XLVI, 1, 2. 3. 2, 1. LI, 14, 2.
Λύσανδροι XXVIII, 11, 3. *Λυσάνδρια*, festum = Ἡραία Samiorum XXXII, 18, 4. *Λυσάνδρια*, poemata XXXII, 18, 4.
Λύσανδρος, Libyis filius, Spartanus LI, 6, 2. 3. 8, 1. 9, 1. 11, 1. 4. 12, 1. 13, 3. 19, 4.
Λυσανορίδας, Spartanus XXI, 13, 2.
Λυσίας, Atheniensis orator XXV, 7, 2.
Λυσιδίκη, Pelopis filia I, 7, 1.
Λυσικλῆς, Atheniensis XII, 24, 4.
Λυσιμαχος Acarnan, Alexandri paedagogus XLVII, 5, 5. 24, 6. 7.
Λυσιμαχοί 55, 1.
Λυσιμαχος, Atheniensis, Aristidis pater X, 3, 1. 12, 6. XXIV, 1, 1. 6. 25, 3. XXXV, 5, 4.
Λυσιμαχος, Atheniensis, Aristidis filius XXIV, 27, 1 sq.
Λυσιμαχος, Atheniensis, Aristidis nepos XXIV, 27, 3.
Λυσιμαχος, Thraciae rex XXX, 6, 3 sq. 11, 1. 12, 1. 5. 29, 2. XLVII, 46, 2. LIX, 12, 5. 18, 2. 20, 4. 25, 4. 5. 27, 3. 31, 2. 3. 35, 3. 39, 3. 44. 46, 2. 4. 48, 3. 51, 2. 3. 52, 4. LXI, 4, 1.
Λυσιππος, Achaeorum praetor XXVII, 12, 4.
Λυσιππος, statuarius XLVII, 16, 8. 40, 4. *Λυσιππειος*: ἀνδριάντες XLVII, 4, 1.
Λυσιτανία, Lusitania XLI, 12, 2.
Λυσιτανοί XLI, 10, 1. 11, 1. 12, 2. 25, 2. XLIII, 1, 2. XLVIII, 12, 1. LIII, 21, 2. LXVII, 20, 1. 22, 5.
Λῶος, mensis Macedonicus XLVII, 3, 3.
Μαγαῖος, Persa XV, 39, 1. 2.
Μάγας, Ptolemaei Philopatoris frater LII, 33, 3. 4.
magi XLVII, 3, 4. 18, 4.
magister equitum (*ἑπταρχος*) XI, 5, 1. 39, 5. XIII, 4, 1. 7, 3.
Γάιος Μαγκνῖνος, *Caius Hostilius Mancinus* (cos. 616 = 137) LIII, 5, 1. 2. 7, 3.
Μαγνησία, Cariae oppidum X, 29, 7. 30, 3. 31, 2 sqq. 32, 2. 5. *Μάγνητες* X, 32, 3.
Μαγνησία, Thessaliae provincia XXVIII, 12, 2. *Μάγνητες* XXI, 31, 1. 35, 2. XXVIII, 10, 4. 15, 4. XLVII, 3, 3. LVI, 15, 3. 27, 5. LVII, 4, 4. LX, 24, 4.
Μάγνος, *Magnus*, cognomen Rom. XLI, 18, 2. XLV, 13, 4. cf. *Πομπήιος*.
Μάγων, *Mago*, Karthaginiensis XVIII, 17, 1. 18, 1. 3. 20 sqq.
Μαζαῖος, Persa XLVII, 32, 3. 39, 6.
Μαῖα, Mercurii mater V, 19, 3.
Μαῖδοι, gens Thraciae XLVII, 9, 1. *Μαιδική* XIX, 12, 3. XXXIII, 23, 5.
Μαικῆνας, *C. Cilnius Maecenas*, Caesaris Octaviani familiaris LVIII, 3, 1. LX, 35, 2.

- Σπόριος Μαίλιος*, *Sp. Maelius*, eques Rom. LXIII, 1, 3.
- Μαιμακτηριῶν*, mensis Atticus XXIV, 21, 2.
- Μάιος*, *Maius*, mensis Romanus V, 19, 3. *Μάιαι καλάνδαι*, *kalendariae Maiæ* II, 12, 1. V, 3, 4.
- Μαιῶτις*, lacus XXXI, 11, 4. 5. XXXIII, 11, 2. XXXVI, 16, 1. XLV, 35, 1. LX, 56, 4. *Μαιῶτις λίμνη* XLVII, 44, 1.
- Μακαρία*, *Herculis filia* XXI, 21, 2.
- Μακάρων νῆσοι*, insulae ad oram Africae XLI, 8, 2.
- Μακεδονία* XIX, 8, 3. 9, 2. 24, 1. 2. 36, 3. XX, 1, 1. XXI, 26, 3. 27, 2. XXVIII, 3, 1. XXX, 6, 2. 7, 1. 2. 10, 1. 4. 11, 1. 12, 7. 13, 1. 14, 6. 19, 2. 26, 2. XXXIII, 11, 2. 4. 15, 1. 23, 1. 5. 27, 1. XXXV, 2, 1. 14, 2. XLII, 3, 5. 12, 1. 13, 1. 19, 2. XLV, 64, 4. XLVII, 9, 1. 10, 1. 3. 15, 3. 20, 1. 68, 3. XLVIII, 4, 1. 39, 5. XLIX, 12, 1. 18, 5. 30, 5. L, 9, 1. LII, 27, 3. 30, 1. LVI, 14, 2. 16, 1. 31, 3. LVII, 12, 4. 30, 1. 47, 1. LVIII, 4, 2. LIX, 36, 2. 37, 2. 39, 1. 41, 1. 5. 43, 1. 44, 1. 2. 7. 46, 1. 53, 4. LX, 7, 1. 21, 4. 22, 4. 63, 3. 67, 5. LXI, 2, 2. LXIII, 4, 3. 24, 2. 25, 2. 28, 1. 4. LXVI, 34, 2. 45, 4. 46, 1. 2. 47, 4. 54, 2. LXVII, 1, 2. *Μακεδόνες* I, 5, 4. XI, 19, 6. XVIII, 15, 4. XIX, 7, 1 sqq. 8, 2. 12 sqq. XX, 1, 1. XXI, 26, 3. XXIV, 15, 2. 5. 26, 1. XXV, 12, 2. 15, 5. XXVII, 6, 6. 8, 3. 9, 2. 12, 2. 15, 1. XXVIII, 2, 2 sq. 4 sqq. XXIX, 1, 2. 2, 1. 3. XXX, 6, 1. 7, 5. 8, 1. 10, 2. 3. 11, 3 sqq. 26, 4. 7. 29, 3. XXXIII, 12, 6. XLII, 1, 3. 3. 1 sqq. 4, 2. 3. 5, 2. 6, 1. 7, 1. 2. 8, 1. 2. 6. 7. 9, 4. 6. 10, 4. 12, 2. 3. 13, 4. 5. 14, 1. 2. 17, 2. 3. 18, 1. XLIII, 1, 2. XLIV, 15, 3. 16, 2. XLV, 34, 5. XLVII, 3, 3. 9, 2. 3. 4. 11, 2 sqq. 13, 3. 16, 2. 6. 18, 4. 5. 19, 2. 5. 20, 1. 6. 24, 2. 8 cett. XLIX, 1, 1. 12, 1. 25, 1. 3. 28, 1. 33, 6. LII, 16, 1. 3. 4. 17, 3. 20, 1. 25, 4. 26, 4. 27, 3. 5. 28, 4. 31, 2. LVI, 9, 2. 16, 1. 17, 1. 2. 18, 2. 20, 4. 23, 4. 27, 2. 3. 29, 5. 30, 4. 5. LVIII, 4, 2. LIX, 14, 2. 20, 2. 23, 1. 36, 1. 37, 1. 2. 41, 3. 42, 3. 44, 3 sqq. LX, 54, 6. LXI, 4, 1. 6, 1. LXVI, 16, 2. 33, 2. 34, 1. 3. 5. 38, 4. 5. 43, 1. 3. 45, 1. 4. 47, 1. LXVII, 1, 4. *Μακεδῶν Ἰσθμὸς* LVI, 30, 5. *βασιλεὺς* XXX, 11, 3. *Μακεδονικός*: *πόλεμος* XIX, 10, 3. *τρίπους* LVI, 29, 3. *βασιλεία* XXVIII, 9, 5. *φρουρά* LXVI, 45, 1. *δράμα* LIX, 53, 4. *χωρίον* XXX, 2, 2. *πέλται* XXVIII, 14, 1. *πόλεις* XLVIII, 39, 4. *πράξεις* XIX, 38, 1. *ἔθνη* XLVII, 47, 3. *ὄπλα* XIX, 32, 3. XLVII, 47, 3. *προτάγματα* LII, 16, 5. *μακεδονίζειν* XLVII, 30, 4. LVI, 14, 1. 24, 2. *μακεδονικῶς* LII, 23, 1. *μακεδονιστί* XLII, 14, 5. XLVII, 51, 4.
- Μακεδονικός*, cognomen, vid. *Μέτελλος*.
- Μάκερ*, vid. *Λικίνιος*.
- Μακροῖνος*, *Macrinus*, cognomen XXXI, 1, 3.
- Μάκρος*, vid. *Κλώδιος*.
- Μακρόχειρ*, vid. *Ἀγοξέρξης*.
- Μάκρων* (*Μάκρος*?) LXVII, 15, 2. cf. *Κλώδιος Μάκρος*.
- Μαλάκη*, *Malaca*, Hispaniae oppidum XXXIX, 6, 1.
- Μαλία*, Laconicae promontorium XXXIII, 11, 3. LI, 8, 1. LXVI, 12, 2.
- Μαλιεὺς κόλπος*, Thessaliae sinus XII, 17, 3.
- Μάλκιτος*, Thebanus XXI, 35, 1.
- Μάλλιοι*, *Manlii* XXXI, 1, 3.
- Μάλλιος*, *C. Manlius* s. *Mallius*, Sullae sodalis LVII, 14, 2. 15, 3. 16, 2. 4.
- Μάλλιος*, *Cn. Mallius Maximus* (cos. 648 = 105) XXXI, 19, 2.
- Λεύκιος Μάλλιος*, *L. Manlius* XXV, 13, 3.
- Λεύκιος Μάλλιος* (*Μανίλιος*?), *L. Manlius* (*Manilius*), Galliae procos. XLI, 12, 4.
- Μάρκος Μάλλιος Καπιτωλῖνος*, *M. Manlius Capitolinus* (cos. 361 = 392) XI, 27, 4 sq. 36, 2 sqq.
- Μάλλιος Τορκουάτος*, *T. Manlius Imperiosus Torquatus* (cos. 406. 409. 413 = 347. 344. 340) XIII, 9, 2.
- Τίτος Μάλλιος*, *T. Manlius Torquatus* (cos. 518 = 235) V, 20, 2.
- Τορκουάτος*, *Manlius Torquatus*, Sullae legatus XXXIII, 29, 4.

- Μάλλιος, Manlius, Sertorii praetor* XLI, 26, 1. 2. 27, 4.
Μάλλιος, Manlius, vir consularis LIII, 11, 1.
Μαλλοί, gens Indica XLVII, 63, 1. 68, 2.
Μάλχος, Arabiae rex LX, 61, 2.
Μαμέρτιοι, Mamerci, gens Romana (immo gentis Aemiliae cognomen) V, 21, 2.
Μάμερκος, Catinae tyrannus XVIII, 13, 1. 30, 2. 31, 1. 34, 1 sqq. 37, 6.
Μάμερκος, Mamercus, Numae filius V, 8, 9. 21, 1. 2.
Μάμερκος, Pythagorae filius, gentis Aemiliae conditor XIX, 2, 1.
Μαμερτινοί, Sicula gens XXX, 23, 1. 5. 24, 1. XLV, 10, 2.
Μαμούριος, vid. Βετούριος.
Μανδροκλείδας, Spartanus XXX, 26, 11. LI, 6, 2. 3. 9, 1. 12, 1.
Μανδύριον, Manduria, Italiae oppidum LI, 3, 2.
Μανία = Demo LIX, 27, 4.
Μανίλιος, C. Manilius, Pompeii amicus, tr. pl. (687=66) XLV, 30, 1. LVII, 9, 4 sqq.
Μανίλιος, P. Manilius XXV, 17, 7.
Μάνιος, Manius, praenomen Rom., vid. Άχιλος, Άζύλιος, Γλαβριών, Κούριος.
Μάνιος (M. Aquilius?) XXXVI, 4, 2.
Μαντινεία, Arcadiae oppidum XV, 15, 1. XXI, 4, 4. XXVII, 1, 1. 10, 1. 11, 1. XLIV, 33, 4. 35, 1. LII, 5, 1. 7, 3. 23, 1. LIX, 25, 1. 35, 1. LXVI, 39, 1. 44, 3. 45, 4. 6. *Μαντινείς* V, 13, 4. XV, 15, 1. 19, 3. XVII, 2, 2. XXXVIII, 10, 8. XLIV, 30, 5. 34, 3. LII, 14, 1. LXVI, 25, 5. 36, 2.
manu missi VIII, 7, 5. XXXI, 35, 5. 41, 2. XXXIII, 18, 5. XXXVI, 19, 7. XXXVIII, 3, 3. L, 39, 3. 60, 2. LII, 23, 1.
Μάξιμος, Maximus, cognomen Rom. XLV, 3, 7. cf. Βαλέριος, Φάβιος.
Μαράθος, Atheniensis I, 32, 4.
Μαράθων, pagus Atticus I, 30, 1. 32, 4. 35, 5. X, 3, 3. 4. XI, 19, 3. XXIV, 5, 1. 5. 16, 4. XXVI, 2, 1. 5, 1. XXXV, 5, 3. LXVI, 16, 3.
Plutarchi vol. V.
- Μαράθωνιοι* LVI, 28, 4. *Μαράθωνιος: ταῦρος* I, 14, 1. 25, 3. *ἔργον* XXVIII, 11, 3.
Μαργιανὸς αἰδηρός XXXIX, 24, 1.
Μαργίτης LVI, 23, 2.
Μαυδίων, eunuchus LX, 60, 1.
Μαυδοί, Asiae gens XXXVI, 31, 5. LX, 41. 47, 1. 3. 48, 4.
Μαυδότιος, Persa X, 4, 4. 16, 5. XXIV, 5, 7. 10, 1. 5 sq. 14 sqq. LI, 3, 3.
Μαυθα, Syra XXXI, 17, 1.
Μαυρίας ἄλλος, lucus Maricae prope Minturnas XXXI, 39, 4.
Μαυριοί, Marii XLV, 8, 2. XLVIII, 1, 2. LXIII, 29, 4.
Γάιος ΜΑΡΙΟΣ, C. Marius XXXI. — XXIII, 3 sq. 6 sqq. 12, 8, 28, 4. XXVIII, 21, 7. XXXIV, 4, 4. 5. XXXVI, 4, 4. 38, 3. XXXIX, 2, 8. 4, 1. 2. XLI, 3, 2. 4, 4. 5, 1 sqq. 6, 1. 7, 1. XLV, 11, 1. 13, 3. XLVI, 4, 4. XLVIII, 1, 1. 5, 1. 2. 6, 1. 4. 15, 2. 19, 2. LX, 1, 1. LXVIII, 9, 4.
Μαυριανός: στάσις XLVIII, 6, 1. *ἡμίονοι* XXXI, 13, 1. 2. *οἱ Μαυριανοί* XLVIII, 6, 3.
Μάριος, C. Marius, minor XXXI, 40, 5. 46, 5. XXXIII, 27, 5. 28, 4 sqq. 29, 1. 4. 8. 30, 4. 32, 1. 33, 3. XLI, 6, 1. XLVIII, 1, 1.
Μάρκος Μάριος, M. Marius, Catilinae adversarius XXXIII, 32, 2.
Μάρκος Μάριος, M. Marius, Sertorii legatus XXXVI, 8, 5. 12, 5. XLI, 24, 3.
Μάριος Κέλσος, P. Marius Celsus (cos. 814=62 p. Chr.) LXVII, 25, 5. 26, 1. 27, 5. LXVIII, 1, 1. 5, 3. 7, 2. 5. 8, 4. 9, 5. 13, 1 sqq.
Μαυκελλίνος, Cn. Cornelius Lentulus Marcellinus (cos. 697=56) XXXIX, 15, 1. XLV, 51, 5. 6.
Μαυκελλος, Marcellus, cognomen Rom. XXXI, 1, 2.
Μάρκος Κλαύδιος, M. Claudius Marcellus XXII, 1, 1. eius filius
Μάρκος Κλαύδιος ΜΑΡΚΕΛΑΙΟΣ, M. Claudius Marcellus (cos. 531. 538. 539. 543. 545 = 222. 215. 214. 210. 208) XXII. XXIII. — II, 16, 7. 8. XIII, 19, 1. 3 sqq. 22, 1. 6. XXVIII, 1, 3. 4. 18, 1. eius filius cognominis (cos. 557 = 196) XXII, 2, 3. XXVIII, 18, 1.

- Μάρκελλος, M. Claudius Marcellus* (cos. 702 = 51) XLVIII, 29, 1. 2. L, 18, 3. 4. LVII, 15, 1.
- Μάρκελλος, C. Claudius Marcellus* (cos. 703 = 50) XLV, 58, 4. 6. 59, 1.
- Μάρκελλος, C. Claudius Marcellus* (cos. 704 = 49) LX, 5, 2.
- Γάιος Μάρκελλος, C. Claudius Marcellus*, Octaviae maritus XXII, 30, 6. LVII, 44, 1. LX, 31, 1. 87, 2. eius filius
- Μάρκελλος, M. Claudius Marcellus*, a Caesare Octaviano adoptatus XXII, 30, 6. LX, 87, 2.
- Κλαύδιος Μάρκελλος, Claudius Marcellus*, Marii legatus XXXI, 20, 4. 21, 1.
- Μαρκία, Marcia*, Catonis minoris uxor L, 25, 1. 5. 37, 4. 5. 39, 4. 52, 3. 5.
- Μάρκιοι, Marcia gens* XVI, 1, 1. 11, 2.
- Μάρκιον ὄρος, Marcus mons Latii* XI, 33, 1. 34, 1.
- Μάρκιος, Marcus*, Numae affinis V, 5, 2. 6, 1. 21, 3.
- Μάρκιος, Marcus*, Numae gener, Anci Marcii pater V, 21, 3.
- Γάιος Μάρκιος, C. Marcus Figulus* (cos. 591 = 162) XXII, 5, 1.
- Πόπλιος Μάρκιος, P. Marcus* XVI, 1, 1.
- Κόιντος Μάρκιος, Q. Marcus Rex* (praet. 609 = 144) XVI, 1, 1.
- Μάρκιος Πρήξ, Q. Marcus Rex* (cos. 685 = 68) LVII, 16, 2. 29, 4.
- Μάρκιος, Marcus* LVII, 38, 5.
- Μάρκιος, vid. Ἄγκος, Κηρωρῖνος, Κοριολαρός, Φίλιππος.*
- Μάρκος, Marcus*, praenomen Romanum II, 29, 2. XI, 33, 5. Antonii vetitum LVII, 49, 4. cf. *Ἀγοίππας, Αἰμίλιος, Ἀκύνιος, Ἀντώνιος, Ἄππιος, Ἀρτώριος, Ἀτῆος, Ἀτίλιος, Βαίβιος, Βροῦτος, Γέλλιος, Ἰνσῆτιος, Ἰούριος, Καιδίχιος, Κάμιλλος, Κάτων, Κικέρων, Κόττας, Κράσσος, Λέπιδος, Λίσιος, Λόλλιος, Λούκουλλος, Μάλλιος, Μάριος, Μάρκελλος, Μινούχιος, Ὀθων, Ὀκτάβιος, Ὀράτιος, Σαλέριος, Παπίριος, Ρούβριος, Σεργίλιος, Σιλαρός, Φάωριος.*
- Μαρρονκῖνοι, Marrucini*, Sabina gens XIX, 20, 2.
- Μαρσοί, Marsi*, Samnitica gens XIII, 20, 1. XXXIX, 6, 2. XXXIII, 4, 1. *Μαρσικός: πόλεμος* XXXVI, 1, 5. 2, 1. XLI, 4, 1. LVII, 3, 1.
- Μαρσύας*, historiae scriptor laudatur LVI, 18, 2 (fr. 7).
- Μαρσύας*, Syracusanus LXII, 9, 5.
- Μαρτιάλιος, Iulius Martialis*, trib. mil. LXVII, 25, 3.
- Μαρτιανός, Martianus*, gladiator LXVII, 9, 2.
- Μάρτιος, Martius*, mensis Romanus V, 13, 4. 18, 3. 19, 1. 2. 5. XLVIII, 63, 3. LXIII, 10, 2. 14, 2. *Μάρτιαι καλάνδαι, kalendae Martiae* VIII, 9, 5. XXXIII, 14, 6. *εἰδοί, idus Martiae* XLVIII, 83, 3. LXIII, 14, 2. 35, 2. 40, 5.
- Μάρυλλος, L. Epidius Marullus*, tr. pl. XLVIII, 61, 4. 5.
- Μαρραδάτης, Cappadox* L, 73, 1. 2.
- Μασαβάτης, eunuchus* LXV, 17, 1.
- Μασιστιος, Persa* XXIV, 14, 4 sqq.
- Μασσαλία, Massilia*, Galliae oppidum VII, 2, 4. XLVIII, 16, 1. *Μασσαλιῆται* XXXI, 21, 3.
- Μασσανάσσης, Masinissa*, Numidiae rex XXV, 26, 1. 2.
- Μάσων, C. Papirius Maso* (cos. 522 = 231) XIX, 5, 1.
- Ματοῦτα μήτηρ, mater Matuta* = Leucothea XI, 5, 1 sq.
- Ματρωνάλια, Matronalia*, festum Romanum II, 21, 1.
- Μαύρικος, senator* LXVII, 8, 5.
- Μαυροσία, Mauretania*, Africae provincia XLI, 7, 2. *Μαυρούσιοι, Mauri* XXXI, 41, 2. XLI, 9, 1. 2. 13, 5. 27, 4.
- Μαχαιρῖωνες*, Spartani, Anticratidis posterii XLIV, 35, 1.
- Μαχαρίδας, Lacedaemonis tyrannus* XXVII, 10, 1 sqq. 12, 4.
- Μαχάρης, Mithridatis filius* XXXVI, 24, 1.
- Μαχάτας, Epirota* XXVIII, 4, 3.
- m a c h i n a e bellicae* XII, 27, 3. XXII, 14, 3 sqq. XXXVI, 10, 2. LIX, 20, 4. 5. 21. 39, 2. 40, 1. LX, 38, 2. 3. LXIII, 30, 5. LXVIII, 6, 2.

- Μεγάβακχος*, Crassi familiaris XXXIX, 25, 3. 12.
Μεγαβάτης, Persa XLIV, 11, 2. 5 sqq.
Μεγάβυζος, Persa XLVII, 42, 1.
Μεγακλῆς, Atheniensis, archon VII, 12, 1 sq.
Μεγακλῆς, Atheniensis, Alcmaeonis filius VII, 29, 1. 30, 4.
Μεγακλῆς, Atheniensis, Alcibiadis avus XV, 1, 1.
Μεγακλῆς, Atheniensis, Euryptolemi pater XXXV, 4, 9. 16, 1.
Μεγακλῆς, Epirota XXX, 16, 5. 17, 1. 2.
Μεγακλῆς, Syracusanus, Dionis frater LXII, 28, 3. 29, 1.
Μεγαλέας, Macedo LXVI, 48, 1.
Μεγάλη πόλις, Arcadiae oppidum XXI, 20, 4. XXVII, 1, 1. 5, 1. 13, 4. 15, 5. 16, 4. 18, 3. 21, 1. 4. XXX, 26, 9. LI, 3, 2. 5. LII, 23, 2. 25, 2. 26, 2. 29, 2. 37, 6. LXVI, 5, 1. 36, 3. *Μεγαλοπολίται* XXVII, 1, 2. 13, 1. 4. 16, 3. 17, 3. XLVII, 3, 1. LII, 4, 1. 6, 3. 4. 23, 2. 4. 24, 2 sqq. LXVI, 30, 1. 36, 3. 38, 7.
Μεγαλοπολίτης LII, 6, 2. *Μεγαλοπολιτικός: μειράκιον* XXVII, 6, 7. *ἡ Μεγαλοπολιτική* LII, 12, 2. 23, 3.
Μεγαλοφάνης, Megalopolitanus XXVII, 1, 2.
Μέγαρα I, 10, 2. XII, 30, 4. XXI, 13, 2. XXVII, 12, 3. XLIV, 27, 1. XLVIII, 43, 1. LIX, 9, 2. 5. 30, 3. 39, 1. LXIII, 8, 3. *Μεγαρεῖς* I, 10, 3. 19, 2. 27, 6. VII, 8 sqq. 12, 3. IX, 4, 1. XII, 22, 1. 29, 4. 5. 30, 2 sq. XV, 31, 4. XXIV, 14, 1 sqq. 20, 2. XXXII, 22, 1. XXXV, 17, 1. XXXVIII, 6, 4. XLIX, 15. LVI, 17, 4. LIX, 9, 5. LX, 23, 3. LXII, 17, 4. LXIII, 8, 4. LXVI, 24, 3.
Μεγαρίς X, 13, 1. *Μεγαρικός: ξένη* XXVII, 2, 1. *ψήφισμα* XII, 29, 5. *ἡ Μεγαρική* I, 10, 1. 25, 3. 32, 5. XII, 19, 2. 30, 3. 34, 2. XLIX, 37, 2. LI, 13, 4. LIX, 9, 3. LXVI, 31, 1. *οἱ Μεγαρόθεν συγγραφεῖς* laudantur I, 10, 2.
Μέγαρα, Macedoniae oppidum XXX, 2, 2.
Μεγαρεῖς, Megarorum Siciliae oppidi incolae XXII, 18, 1. 20, 2.
- Μέγας = Magnus* XLV, 23, 2.
Μέγελλος, Veliensis XVIII, 35, 2.
Μεγιστόνους, Spartanus LII, 7, 1. 11, 1. 19, 2. 21, 1. 2. LXVI, 38, 1. 41, 3.
medici XII, 13, 8. 15, 3. XXI, 1, 2. XXV, 23, 3. XXX, 21, 1. XXXI, 6, 3. XXXVI, 40, 2. XLIV, 21, 5. 27, 2. XLV, 2, 6. 57, 1. XLVII, 19, 2. 41, 3. 4. 72, 1. XLVIII, 34, 3. 4. I, 70, 2. 6. LVI, 6, 2. LIX, 38, 3. LX, 28, 2. 59, 4. 82, 2. LXII, 6, 2. 34, 4. LXV, 21, 2.
Μεδιόλανον, Mediolanum, Galliae cisalp. oppidum XXII, 7, 4. 5. XLVIII, 17, 5. LXIV, 5, 1.
Μεθύδριον, Arcadiae oppidum LII, 4, 4.
Μειδίας, Atheniensis, Demosthenis adversarius XV, 10, 2. LVI, 12, 1. 2.
Μειδίας, Atheniensis, Sullae aequalis XXXIII, 14, 5.
Μελάνθιος, Atheniensis XLIX, 19, 2.
Μελάνθιος, poeta XXXV, 4, 1. 8. laudatur ib. 6 (fr. 1).
Μελάνθος, pictor LXVI, 12, 5. 13, 2.
Μελάνιππος, Thesci filius I, 8, 3.
Μελάντας, Persa LXV, 19, 2. 4.
Μελάνωπος, Atheniensis LVI, 13, 2.
Μέλας, Boeotiae fluvius XXI, 16, 3. XXXIII, 20, 4.
Μελέαγρος, Oenei filius I, 29, 3.
Μελησίης, Atheniensis, Thucydidis pater XII, 8, 3. XXXVIII, 2, 1.
Μελησιπίδας, Spartanus XLIV, 1, 1.
Μελίβοια, Thessaliae oppidum XXI, 29, 4.
Μελικέρτης = Palaemo, deus marinus I, 25, 4.
Μελισσος, Samius philosophus X, 2, 3. XII, 26, 2 sq. 27, 1.
Μελίτεια, Thessaliae oppidum XXXIII, 20, 1.
Μελίτη, pagus Atticus VII, 10, 2. X, 22, 2. XLIX, 18, 5.
Μελλαρία, Mellaria, Hispaniae oppidum XLI, 12, 3.
Μέλων, Thebanus XXI, 8, 2. 4. 11, 1. 12, 1. 13, 1. 25, 3. XLIV, 24, 4.

- Γάιος Μέμμιος, C. Memmius Gemellus* (tr. pl. 687 = 66) XXXVI, 37, 1. L, 6, 2. 29, 3. 4.
- Μέμμιος, Memmius*, Pompeii legatus et quaestor XLI, 21, 1. XLV, 11, 2.
- Μέμνων*, Darii dux XLVII, 18, 3. 21, 4.
- Μέμψις*, Aegypti oppidum XXXVI, 2, 6.
- Μένανδρος*, Alexandri M. socius XLVII, 57, 2.
- Μένανδρος*, Antigoni dux XLII, 9, 4 sqq.
- Μένανδρος*, Atheniensis XV, 36, 4. XXXVII, 20, 1. 4.
- Μένανδρος*, comicus laudatur XLVII, 17, 4 (*fr. inc.* 39).
- Μένανδρος*, Mithridatis dux XXXVI, 17, 1.
- Μένδη*, Macedoniae oppidum XL, 4, 4. *Μενδαίοι* LXV, 21, 2.
- Μένδης*, Aegypti oppidum XLIV, 38, 1. *Μενδήσιοι* XLIV, 38, 2.
- Μενέδημος*, Luculli cubicularius XXXVI, 16, 4. 5.
- Μενεκλείδας*, Boeotus XXI, 25, 3. 6 sq.
- Μενεγράτης*, scriptor laudatur ἐν τῷ περὶ Νικαίας I, 26, 2.
- Μενεγράτης*, medicus XLIV, 21, 5.
- Μενεγράτης*, pirata LX, 32, 1.
- Μενέλαος* Sophoclis LIX, 45, 2.
- Μενέλαος*, Ptolemaei Lagi frater LIX, 15, 2. 16, 1. 4.
- Μενελάου λιμὴν*, Africae oppidum XLIV, 40, 2.
- Μενέμαχος*, Mithridatis dux XXXVI, 17, 1.
- Μενεσθεύς*, Petei filius, Athenarum rex I, 32, 1. 33, 1. 35, 4 sq. XXXV, 7, 5.
- Μενεσθεύς*, Atheniensis XLIX, 7, 3.
- Μενέσθης*, Atheniensis I, 17, 6.
- Μενήνιος Ἀγρίππας, Agrippa Menenius Lanatus* (cos. 250 = 503) XVI, 6, 2.
- Μένιππος*, Atheniensis XII, 13, 10.
- Μένιππος*, Car rhetor LVII, 4, 4.
- Μενοικεύς*, Creontis filius XXI, 21, 2.
- Μενοίτιος*, Patrocli pater XXIV, 20, 6.
- menses Aegyptiorum II, 12, 5. 6. Atheniensium VII, 25, 3. XXIV, 19, 7. 21, 2. XLVIII, 37, 2. LIX, 12, 2. 26, 2. LXVI, 53, 4. Boeotorum XXIV, 19, 7. 21, 2. Macedonum XLVII, 3, 3. 16, 2. 75, 4. Romanorum II, 21, 1. V, 18 sq. XLVIII, 37, 2. 59, 2. Sicyoniorum LXVI, 53, 4. Syracusanorum XXXVIII, 28, 1.
- Μέντωρ*, Alexandri satelles XLII, 2, 1.
- Μένυλλος*, Macedo XLIX, 28, 1. 4. 30, 1. 31, 1.
- Μένων*, Atheniensis XV, 22, 4.
- Μένων*, statuarius XII, 31, 2. 5.
- Μένων*, Thessalus LXV, 18, 3.
- Μένων*, Thessalus alius, Alexandri M. dux XXX, 1, 4. XLIX, 25, 3.
- Μερκεδόνιος, Mercedonius*, mensis Romanus intercalaris XLVIII, 59, 2. *Μερκεδῆνος* V, 18, 2.
- Μερόπη*, Erechthei filia I, 19, 5.
- Κορνήλιος Μερούλας, L. Cornelius Merula* (cos. 666 = 87) XXXI, 41, 1. 45, 2.
- Μέση δυοῖν γεφυρῶν*, inter duos pontes insula Tiberina Romae VIII, 8, 3.
- Μεσοποταμία*, Asiae regio XXXVI, 21, 4. 30, 1. XXXIX, 17, 2. 18, 2. 19, 2. 28, 4. XLV, 45, 2. LIX, 7, 2. LX, 28, 1. 34, 2.
- Μεσσαλλαι, Messallae* IX, 1, 2.
- Μεσσαλλας (Μεσσαίας), M. Valerius Messalla* (cos. 700 = 53) XXXIII, 35, 4. XLV, 54, 3.
- Μεσσαλλας Κορσῖνος, M. Valerius Messalla Corvinus* (cos. 722 = 31), Bruti socius LXIII, 40, 6. 41, 3. 45, 4. 53, 1. 2. laudatur eius historia 40, 1. 2. 42, 4. 45, 1.
- Μεσσαπιοί, Messapii*, Italiae inferioris incolae XXX, 13, 6. 15, 5. LI, 3, 2.
- Μεσσήνη*, Peloponnesi provincia XXI, 25, 1. 30, 5. 31, 1. XXVII, 5, 2. 12, 4 sq. 18, 3. 4. XXVIII, 17, 3. XXIX, 1, 3. 3, 1. XLIV, 34, 1. XLVI, 3, 2. LII, 5, 2. 12, 2. 24, 1. 4. 5. LV, 5, 2. LIX, 33, 2. LXVI, 47, 1. *Μεσσηνιοί* II, 25, 3. IV, 7,

2. 28, 6. XXI, 24, 5. XXVII, 12, 4. 18, 3. 4. 19, 5. 20, 1. 21, 5. XXVIII, 17, 3. XXIX, 3, 1. XXXV, 16, 7. 17, 2. XLIV, 35, 2. XLVII, 73, 4. LI, 21, 2. LII, 10, 2. 19, 4. 35, 1. LVI, 13, 3. LXVI, 47, 2. 49, 2. 50, 1. 3. 51, 2. *Μεσσηρία* XXVII, 21, 1. XLIV, 35, 3. *Μεσσηρία χώρα* XXI, 24, 5. *τὰ Μεσσηριακά* LXVI, 49, 2.
- Μεσσήνη*, *Messana*, Siciliae oppidum XV, 22, 1. XVIII, 20, 1. 34, 2. XXX, 23, 1. XLV, 10, 2. L, 53, 1. LXII, 48, 3. *Μεσσηνιοί* XVIII, 34, 3. LXII, 58, 3. *Μεσσηρία* XVIII, 30, 3.
- Μέστριος*, vid. *Φλώρος*.
- Μεταγειτριών*, mēnsis Atticus VIII, 14, 3. XI, 19, 5. XXXVIII, 28, 1. LVI, 28, 1.
- Μεταγέρης*, architectus XII, 13, 4.
- Μεταπόντιον*, Lucaniae oppidum XIII, 19, 6.
- Μετέλλα*, *Caecilia Metella*, L. Caecili Metelli Dalmatici filia, Sullae uxor XXXIII, 6, 10. qq. 13, 1. 22, 1. 33, 3. 34, 3. 35, 2. 37, 2. 4. XLV, 9, 2. L, 3, 1. cf. *Καικίλια*.
- Μέτελλοι*, *Metelli* XVI, 11, 3. XXXIV, 1, 2. XLVIII, 15, 2. *Μετέλλον οἶκία* L, 26, 3.
- Κοῖντος Μέτελλος ὁ Μακεδονικός*, Q. Caecilius Metellus Macedonicus (cos. 610 = 143) XXXI, 1, 1. LIII, 14, 3.
- Καικίλιος Μέτελλος*, L. Caecilius Metellus Dalmaticus (cos. 634 = 119) XXXI, 4, 1 sq. XXXIII, 6, 10 (ὁ ἀρχιερέυς). XLV, 2, 4.
- (*Μέτελλος*) *Διαδήματος*, L. Caecilius Metellus Diadematus (cos. 636 = 117) XVI, 11, 3.
- Μέτελλος ὁ Νομαδικός*, Q. Caecilius Metellus Numidicus (cos. 644 = 109) XVII, 4, 5. XXXI, 7 sq. 10. 28, 4. 5. 29, 2 sq. 42, 3. XXXVI, 1, 1. L, 32, 3 (ὁ παλαιός).
- Μέτελλος Πίος*, Q. Caecilius Metellus Pius (cos. 673 = 80) XXV, 24, 7. XXXI, 42, 3. XXXIII, 6, 5. 28, 8. XXXVI, 6, 4. XXXIX, 6, 2. XL, 3, 2. 6. XLI, 1, 5. 12, 4. 5. 13, 3. 6. 15, 1. 17, 2. 18, 1. 19, 1. 2. 6. 21, 1. 22, 1. 5. 27, 1. XLV, 8, 4. 5. 17, 1. 3. 18, 1. 2. 19. 29, 1. 31, 7. XLVIII, 7, 1.
- Μέτελλος*, Q. Caecilius Metellus Creticus (cos. 684 = 69) XLV, 29, eius filius
- Μέτελλος*, L. Caecilius Metellus (tr. pl. 704 = 49) XLV, 62, 1. XLVIII, 35, 3. 4.
- Κοῖντος Μέτελλος Κέλσερ*, Q. Caecilius Metellus Celer II, 10, 2. XVI, 11, 3. eius filius
- Κοῖντος Μέτελλος Κέλσερ*, Q. Caecilius Metellus Celer (cos. 693 = 60) LVII, 16, 1. 29, 4.
- Μέτελλος Νέπωσ*, Q. Caecilius Metellus Nepos (cos. 696 = 57) XLVIII, 21, 2. L, 20, 2. 3. 21, 2. 26—29. LVII, 23, 1. 26, 4. 6. 7.
- Μέτελλος Σκιπίων*, Q. Caecilius Metellus Pius Scipio, P. Cornelii Scipionis Nasicae filius, a Q. Metello Pio adoptatus (cos. 701 = 52) XLV, 7, 3. 55, 1. 4. 62, 1. 2. 66, 5. 67, 5. 69, 1. 76, 6. XLVI, 1, 3. 3. 5. 4, 7. XLVIII, 30, 2. 3. 39, 7. 42, 1. 44, 2. 52. 53, 1. 55, 1. L, 7, 1. 2. 47, 1. 56, 3. 57. 58. 60, 3. 61, 3. 62, 1. LVII, 15, 1. LXIII, 6, 6. LXVIII, 13, 2.
- Γάιος Μέτελλος*, C. Metellus XXXIII, 31.
- Μετίλιος*, M. Metilius (tr. pl. 536 = 217) XIII, 7, 3. 8, 3. 9, 2.
- Μετοίκια* (immo *Συνοίκια*), festum Atticum I, 24, 4.
- Μέτων*, Atheniensis astronomus XV, 17, 4 sq. XXXVIII, 13, 5.
- Μέτων*, Tarentinus XXX, 13, 3 sq. q.
- Μήδεια*, Acetae filia I, 12, 2. XLVII, 10, 4. 35, 5.
- Μηδία*, Asiae regio XXXII, 9, 2. XXXVI, 14, 5. XXXVII, 3, 2. XL, 4, 4. XLII, 16, 3. XLV, 45, 2. XLVII, 49, 7. 72, 1. LIX, 46, 4. 5. LX, 34, 2. 38, 1. 2. 49, 3. 50, 2. 54, 4. 55, 2. LXV, 7, 2. *Μηδοί* I, 35, 5. V, 9, 6. X, 6, 3. 8, 3. 21, 5. XII, 28, 4. XIX, 25, 1. XXIV, 9, 3. 10, 6. XXXV, 3, 2. 5, 2. 6, 1. 7, 4. 18, 3. XXXVI, 9, 4. 14, 7. 26, 4. 27, 6. XLII, 18, 2. XLIV, 23, 2. XLV, 34, 5. 36, 2. LX, 27, 3. 39, 7. 46, 1. 52, 1. 2. 53, 4. 6. 54, 5. 61, 2. LXI, 5, 2. LXV, 14, 2. 22, 2. ὁ *Μηδος*, rex Persarum X, 6, 1. 20, 3. *Μηδικός*: πόλεμος XXIV, 11, 9.

- ἐσθής* LX, 54, 5. *στολή* XLVII, 45, 2. *χιτώνες* XXXIII, 16, 3. *ἐπιδρομαί* XXXV, 1, 1. *οὐβδοί* XLVII, 51, 1. *ἀριστεία* XXXVIII, 13, 3. *τὰ Μηδικά* I, 36, 1. XXI, 16, 3. XXIV, 1, 6. XXXIII, 13, 4. XLVII, 34, 2. *μηδισμός* X, 21, 4. XII, 24, 2. *μηδίζειν* X, 7, 1. 2. 21, 5. XXIV, 18, 4. XLIV, 23, 2. LXV, 22, 2.
- Μήδιος*, Larisacus, Alexandri M. et Antigoni familiaris XLVII, 75, 3. 76, 1. LIX, 19, 1.
- Μήλιοι*, Meli insulae incolae XV, 16, 4. 5. XXXII, 14, 3. XL, 3, 4.
- Μηνᾶς*, pirata LX, 32, 1. 4.
- Μῆριγξ*, insula ad oram Africae XXXI, 40, 2.
- μήννοις* XII, 31, 2. 5.
- Μηριόνης*, Cretensis XXII, 20, 3.
- μήτηρ μεγάλη* = Cybele XXXI, 17, 5. *μ. θεῶν* XXXI, 31, 1.
- Μητρόβιος*, Atheniensis XXXV, 10, 4.
- Μητρόβιος*, histrio XXXIII, 2, 4. 36, 1.
- Μητρόδωρος*, saltator LX, 24, 2.
- Μητρόδωρος*, Scepheus XXXVI, 22, 2 sqq.
- Μίδας*, Phrygiae rex VIII, 15, 5. XXVIII, 20, 5. XLVII, 18, 1. XLVIII, 9, 3.
- Μιςζα*, Macedoniae oppidum XLVII, 7, 3.
- Μιθράς*, Persarum deus XLV, 24, 5. XLVII, 30, 4. LXV, 4, 4.
- Μιθριδάτης*, Ariobarzanis filius, regni Pontici conditor LIX, 4.
- Μιθριδάτης*, Ponti rex XXVIII, 21, 6. XXXI, 31, 2. 3. 34, 1. 5. 41, 1. 45, 2. XXXIII, 5, 3. 6, 9. 8, 4. 10, 4. 11, 1. 15, 1. 20, 1. 22 sqq. 27, 8. XXXIV, 4, 4. 5. 5, 1. 4. XXXVI, 3, 4. 5. 7. 4, 1. 5, 2. 6, 1. 7—36. 37, 3. XXXVII, 3, 3. XXXIX, 16, 2. XLI, 4, 4. 23. 24. XLV, 20, 1. 30 sqq. 34, 1. 36, 2. 3. 37, 1. 38, 1. 3. 39, 1. 41, 2. 5. 42, 1. 2. 3. 45, 4. XLVIII, 50, 1. *Μιθριδατικός: πόλεμος* XXXI, 34, 1. 45, 1. 6. XXXIII, 7, 1. 8, 2. 22, 2. XXXVI, 2, 2. 5, 1. 6, 4. XLV, 20, 1. 24, 1. *ογραυά* XXXIII, 20, 2. *ογραυοί* XXXIII, 23, 6. *ροή-*
- ματα* XXXIII, 13, 2. *οί Μιθριδατικοί* XXXVI, 9, 2. 4. *τὰ Μιθριδατικά* V, 9, 6.
- Μιθριδάτης*, Commagenes rex LX, 61, 1.
- Μιθριδάτης*, Parthus LX, 46, 2. 48, 1.
- Μιθριδάτης*, Persa LXV, 11, 3. 14, 3. 4. 15. 16.
- Μιθριδάτης*, Ponticus, Galbae imp. aequalis LXVII, 13, 4. 15, 1.
- Μιθροβαρζάνης*, Tigranis dux XXXVI, 25, 2. 4.
- Μιθροπαύστης*, Persa X, 29, 5.
- Μικίψας*, Micipsa, Numidiae rex LIV, 2, 3.
- Μικίων*, Atheniensis LXVI, 41, 2.
- Μικίων*, Macedo XLIX, 25, 1. 2.
- Μίλητος*, Ioniae oppidum VII, 4, 2 sq. 6, 1. XXXII, 6, 2. 8, 1. XLVII, 17, 1. XLVIII, 2, 3. LIX, 46, 3. *Μιλήσιοι* VII, 4, 3. 12, 6. XII, 24, 1. 2. 25, 1. 28, 2. XXXII, 19, 2. XXXVI, 18, 2. XLVIII, 2, 3. LIX, 9, 1. 17, 2. *Μιλησία* VII, 12, 6. *Μιλήσιος: χλαρίς* XV, 23, 3. *ἐταίρου* XXXIX, 32, 5. *Μιλησιακά*, Aristidis opus XXXIX, 32, 3. 4. 5.
- milliaria* LIV, 7, 2.
- Μίλτας*, Thessalus LXII, 22, 4. 24, 2. 3.
- Μιλτιάδης*, Atheniensis I, 6, 7. X, 3, 3 sq. 4, 3. XXIV, 5, 1 sq. 16, 4. 26, 3. XXVI, 2, 1. XXXV, 4, 5, 1. 8, 1. LIX, 14, 1.
- Μιλτώ*, Cyri pellex XII, 24, 7.
- Άννιος Μίλων*, T. Annius Milo (tr. pl. 696 = 57) L, 47, 1. LVII, 33, 3. 35.
- Μίλων*, Macedo XIX, 16, 1 sq.
- Μιμαλλόρες* XLVII, 2, 5.
- mimi* LX, 9, 4. LXIII, 45, 4.
- Μίνδαρος*, Spartanus XV, 27, 2. 28, 1. 5 sq.
- Γάιος Μινούκιος*, C. Minucius, VIII, 3, 2.
- Μινούκιος*, Minucius, dictator (Fabius Maximus?) XXII, 5, 4.
- Μάρκος Μινούκιος*, M. Minucius Rufus (mag. equ. 536 = 217) XIII, 4, 1. 5, 4. 8 sqq. XIV, 2, 2. 3, 1.
- Μάρκος Μινούκιος*, M. Minucius, quaestor VIII, 12, 3.

- Μίντουνα*, *Minturnae*, Latii oppidum XXXI, 37, 1. *Μιντοῦνραι* 38, 2. *Μιντουρνήσιοι* XXXI, 39, 1.
- Μινύκιος Θέρμος*, *Q. Minucius Thermus* (tr. pl. 691 = 62) L, 27, 3. 5. 28, 1.
- Μίνωα*, insula ad oram Megaridis XXXVIII, 6, 4. XL, 3, 4.
- Μίνωα*, Siciliae oppidum LXII, 25, 5.
- Μίνως*, Cretae rex I, 15 sqq. 20, 5. 25, 3. V, 4, 7. XXV, 23, 2.
- Μινωταυρος* I, 15 sqq.
- Μισηνοί*, *Misenum*, Campaniae promontorium cum oppido XXXI, 34, 2. LIV, 19, 1. LX, 32, 2.
- Μιτυλήνη*, Lesbi insulae oppidum XLV, 42, 4. 74, 1. *Μιτυληραῖοι* VII, 14, 4. XXXVI, 4, 2. 3. XLV, 75, 2. XLVII, 54, 3. LIII, 8, 5.
- Μνασίθεος*, *Sicyonius* LXVI, 7, 4. 6.
- Μνήμων*, cognomen XXXI, 1, 3. cf. *Αρτοξέσης*.
- Μνησικλής*, architectus XII, 13, 7.
- Μνησιπτολέμα*, *Themistoclis* filia X, 30, 1. 3. 32, 2.
- Μνησίφιλος*, Atheniensis X, 2, 4.
- Μνηστρα*, Attica femina XXXV, 4, 8.
- Μοθώνη*, Messeniae oppidum LXVI, 12, 2.
- Μοισοκλής*, Atheniensis LVI, 13, 5. 23, 3.
- Μόλος*, Boeotiae fluvius XXXIII, 17, 4. 19, 5.
- Μολοσσοί* (*Μολοττοί*), Epirotica gens I, 31, 4. 35, 1. X, 24, 1. 3. XXX, 1, 1. 2, 1. 10, 4. 19, 2. 26, 5. 30, 2. 5. LIX, 25, 2. *Μολοττίς* XXX, 5, 2.
- Μολοσσός*, Atheniensis XLIX, 14, 1.
- Μολπαδία*, Amazon I, 27, 4.
- Μόλων*, Rhodius XLVIII, 3, 1. LVII, 4, 4.
- Γάιος Μόμμιος*, *C. Mummius* XXXIII, 9, 5.
- Λεύκιος Μόμμιος*, *L. Mummius Achaicus* (cos. 607 = 146) XXVII, 21, 6. XXXI, 1, 1. XXXVI, 19, 5. XI, 3, 2.
- Μόμμιος*, *Mummius*, *Crassi* legatus XXXIX, 10, 1. 2.
- Μοναίσης*, *Parthus* LX, 37, 1. 2. 46, 2. 3.
- Μονῆτα*, *Moneta*, dea Italica II, 20, 4. XI, 36, 7.
- Μονίμη*, *Milesia*, *Mithridatis* uxor XXXVI, 18, 2. 3. XLV, 37, 2.
- montium et maris altitudo XIX, 15, 6 sq.
- μόραι* Spartanorum XXI, 17, 2. XLIV, 17, 1. 22, 2. 4.
- morbi I, 15, 1. II, 24, 1. V, 13, 1. XI, 28, 1. 43. XII, 34, 3. 36, 4. 38, 1. XVI, 12, 2. XXXI, 17, 6. 45, 4. XXXIII, 26, 3. 35, 2. 36, 2 sqq. XXXVI, 40, 2. XXXVIII, 6, 3. 17, 3. 22, 4. XXXIX, 33, 5. XLII, 14, 3. XLIV, 27, 1. XLV, 57, 1. XLVII, 19, 1. 55, 5. 72, 1. 75, 4. 76. XLVIII, 17, 2. 40, 2. L, 5, 3. LII, 30, 1. LIX, 38. 47, 1. 48, 3. LX, 45, 5. 49, 4. LXIII, 25, 3. 4.
- Μοσχικά ὄρη*, *Ponti* mons XLV, 34, 1.
- Μουκία*, *Mucia*, *Pompeii* uxor XLV, 42, 7.
- Μουκιανός*, *M. Licinius Crassus Mucianus*, Syriae praefectus LXVIII, 4, 2.
- Μούκιος Σκαιοόλας*, *C. Mucius Cordus*, *Scaevola* VIII, 17.
- Μούκιος Σκαιοόλας ὁ νομικός*, *P. Mucius Scaevola* (cos. 620 = 133) XXXIII, 36, 3. ὁ νομοδείκτης LIII, 9, 1.
- Μούκιος*, *Q. Mucius Scaevola*, *Augur* (cos. 636 = 117) XXXI, 35, 6. LVII, 3, 1.
- Μούκιος*, *Mucius*, tr. pl. LIII, 13, 2. 18, 1.
- mulctae XI, 13, 1. 39, 4. XII, 22, 3. 35, 4. XXI, 6, 1. 13, 2. 14, 1. 29, 1. XXII, 2, 4. XXV, 19, 2. 22, 1. XXVIII, 9, 5. XXXV, 4, 3. XXXVI, 4, 1. XLIV, 34, 8. XLVII, 29, 3. XLIX, 26, 2. 27, 3. 30, 3. LVI, 26, 1. 27, 6. LIX, 24, 3. LXIII, 32, 2. LXVI, 25, 5. 48, 4. 54, 2.
- Μουνάτιος*, vid. *Πλάγκος*.
- Μουνάτιος*, *Munatius Rufus*, *Ca-tonis* minoris sodalis L, 9, 1. 2. 25, 1. 27, 5. 30, 2. 3. 36, 3. 37, 1. 4. 52, 3.

- Μοῦνδα*, *Munda*, Hispaniae oppidum XLVIII, 56, 2.
- Μουρυχία*, Piraei arx VII, 12, 5. XXXIII, 15, 1. XLIX, 27, 3. 31, 1. 32, 5. LVI, 28, 1. LIX, 8, 3. 9, 2. 10, 1. 34, 4. LXVI, 34, 4.
- Μουρυχιών*, mensis Atticus I, 18, 1. XXXII, 15, 1. XLIX, 37, 1. LIX, 12, 2. 26, 2.
- Μούρυχος*, Demophontis filius I, 34, 1.
- Μουρήνας*, *L. Licinius Murena*, Sullae legatus XXXIII, 17, 3. 7. 18, 2. 19, 2 sqq.
- Λεύκιος Λικίνιος Μουρήνας*, *L. Licinius Murena* (cos. 691 = 62) XXXVI, 15, 1. 19, 7. 25, 5. 6. 27, 2. L, 21, 3. 5. 6. 28, 2. LVII, 14, 6. 35, 3. LVIII, 1, 5.
- muri Athenarum X, 19, 1 sq. XV, 37, 3. XXXII, 14, 4 sqq. 15, 1. 4. XXXV, 13, 6. 7. XXXVII, 1, 5. XLIV, 23, 1.
- Μοῦρκος*, *Murcus* LXVII, 27, 4.
- Μοῦσαι* IV, 21, 4. V, 4, 6. 5, 6. 13, 1 sq. VII, 31, 3. X, 21, 4. XI, 20, 4. XII, 1, 5. XVI, 1, 4. XXXI, 2, 3. XXXVI, 42, 1. XLIX, 7, 4.
- Μουσαῖος*, poeta laudatur XXXI, 36, 6.
- Μουσεῖον*, Athenarum locus I, 27, 1. 3. LIX, 34, 5.
- Μουσεῖον* Chaeroneae XXXIII, 17, 6.
- musica, musici X, 2, 3. 5, 2. XII, 1, 5. 4, 1. 13, 6. XV, 2, 4. 5. XXXV, 9, 1. LI, 10, 3. 4. LIX, 1, 6.
- Μουτίνη*, *Mutina*, Galliae cisalp. oppidum XLV, 16, 3. *Μυτίνη* LX, 17, 1.
- Μυγδονική*, Mesopotamiae regio XXXVI, 32, 3. *Μυγδονική Αντιόχεια*, vid. *Αντιόχεια*.
- Μῦθος* = Demetrius Poliorcetes LIX, 27, 2.
- Μυκάλη*, Asiae promontorium XI, 19, 3. XII, 3, 1. XIX, 25, 1.
- Μυκῆναι*, Argolidis oppidum LXVI, 29, 4. *Μυκηναῖοι* XLI, 9, 4.
- Μύλαι*, Siciliae oppidum XVIII, 37, 6.
- Μύλασα*, Cariae oppidum XLIX, 18, 5.
- Μύνδιοι*, Myndi Cariae oppidi incolae XXXI, 17, 3.
- Μυοῦς*, Cariae oppidum X, 29, 7.
- Μυριναῖοι*, Myrinae Asiae min. oppidi incolae LVI, 9, 1.
- Μυρτίλος*, Epirota XXX, 5, 3 sq.
- Μυρτίλος*, scriptor laudatur LXVI, 3, 4.
- Μυρτώ*, Aristidis neptis XXIV, 27, 2.
- Μυρτώ*, Menoetii filia XXIV, 20, 6.
- Μύρων*, Atheniensis VII, 12, 3.
- Μύρων*, Mithridatis dux XXXVI, 17, 1.
- Μυρωνίδης*, Atheniensis XII, 24, 6. XIV, 1, 2. XXIV, 10, 8. 20, 1.
- Μυρωνίδαι* XII, 16, 2.
- Μυσία*, *Moesia* LXVIII, 4, 1. 8, 1. 4. 15, 4.
- Μυσοί*, Asiae gens I, 5, 2.
- mysteria I, 30, 5. 33, 1. XI, 19, 6. XV, 19, 1. 20, 3. 22, 3. 34, 2. XXXVI, 13, 2. XLVII, 2, 1. 13, 1. XLIX, 6, 3. 28, 1 sqq. LIX, 26, 1.
- Μυτινή*, vid. *Μουτίνη*.
- Ναβαταῖοι*, gens Arabica XLV, 67, 6. LIX, 7, 1. LX, 36, 2.
- Νάβις*, Lacedaemoniorum tyrannus XXVII, 12, 4 sq. 13, 1. 14, 1. 5. 7. 15, 2. 4. 19, 2. XXVIII, 13, 1. XXIX, 3, 1.
- Νάξος*, insula maris Aegaei I, 20, 1. 5. X, 25, 2. XI, 19, 3. XII, 11, 5. XLIX, 6, 2. *Νάξιοι* I, 20, 5. XXXVIII, 3, 6.
- Νάξος*, Siciliae oppidum XXXVIII, 16, 7.
- navalis res Atheniensium I, 17, 6. 23, 1. X, 4, 7, 1 sq. 10. 14, 1. 19, 2 sqq. XII, 11, 4. 15, 1. XV, 37, 3. XXXII, 15, 1. XXXV, 11. 12, 2. XXXVIII, 25, 2. Graecorum I, 19, 4. X, 14, 2. Macedonum et Aegyptiorum LIX, 43, 4. 5. Persarum X, 14, 2. — navalis pugna descr. LX, 65 sqq. — navalia Athenarum LVI, 4, 4. navis sacra X, 7, 5.
- Ναρβών*, *Narbo*, Galliae oppidum XLI, 12, 4. LXVII, 11, 1.
- Ναρθάκιον*, Thessaliae mons XLIV, 16, 5.
- Νάρνεια*, *Narnia*, Umbriae oppidum XXVIII, 1, 4.
- Νασικᾶς*, vid. *Σκιπίων*.

- ναυαρχία* Spartanorum XXXII, 7, 2.
Ναυκράτης, Lycius LXIII, 30, 3.
Ναύπακτος, Aetolorum oppidum XXVIII, 15, 4.
Ναυπλία, Argolidis oppidum XXX, 31, 1.
Ναυσίθοος, Salaminus I, 17, 6.
Ναυσικράτης, rhetor laudatur XXXV, 19, 4.
naphtha XLVII, 35, 1.
Νέα, Syracusarum pars XXII, 18, 4.
Νεάκης, pictor LXVI, 13, 3.
Νεάνδρος, Epirota XXX, 2, 2.
Νεάνδρης, Cyzicenus scriptor laudatur X, 1, 2.
Νέα πόλις, Neapolis, Campaniae oppidum XXII, 10, 1. XXXVI, 39, 3. XXXVII, 1, 5. XLV, 57, 1. LVII, 8, 2. LXIII, 21, 3. *Νεαπολίται* XXII, 10, 1. XLV, 57, 1.
Νέα πόλις, Siciliae oppidum LXII, 49, 1. *Νεαπολίται* LXII, 41, 1.
Νεάρχος, Cretensis, Alexandri M. dux XLII, 2, 2. 18, 3. XLVII, 10, 3. 66, 2. 68, 1. 3. 73, 1. 2. 75, 3. 76, 2.
Νεάρχος, Pythagoricus XXV, 2, 3.
Νεῖλος, Aegypti fluvius VII, 26, 1. XXXIII, 20, 4. XLVII, 36, 2.
Νεκτάναβις, Aegyptius XLIV, 37—39.
Νεμέα, Argolidis locus XII, 19, 3. LXVI, 7, 1. *Νεμέα* picta tanquam femina XV, 16, 5. *Νέμεια*, festum Graecorum XVIII, 26, 2. XXVII, 11, 1. XXVIII, 12, 2. LII, 17, 4. LXVI, 27, 2. 28, 3.
Νέμεσις XXVII, 18, 2.
Νεοκλῆς, Atheniensis, Themistoclis pater X, 1, 1. XXIV, 2, 1.
Νεοκλῆς, Atheniensis, Themistoclis filius X, 32, 1. 3.
Νεοκωμίται, *Novocomenses*, Novi Comi Galliae oppidi incolae XLVIII, 29, 1.
Νεοπτόλεμος, Achillis filius XXX, 1, 2. XLVII, 2, 1.
Νεοπτόλεμος, Alcetae filius, Epiri rex XXX, 2, 1. 4, 1. 5, 1 sqq.
Νεοπτόλεμος, Alexandri M. dux XLII, 1, 3. 4, 1. 5 sqq.
- Νεοπτόλεμος*, Mithridatis dux XXXI, 34, 5. XXXVI, 3, 8 sqq.
Νεόχωρος, Boeotus XXXII, 29, 6.
Νέπως, vid. *Κορνήλιος*, *Μέτελλος*.
Νέρβιοι, *Nervi*, Galliae gens XLVIII, 20, 4. 5.
Νέρων, *Tiberius Claudius Nero Drusus Germanicus Caesar*, imp. XXVIII, 12, 8. LXVII, 1, 3. 6. 2—7. 8, 5. 9, 3. 10, 1. 2. 11, 1. 2. 14, 2. 3. 15, 3. 16, 1. 2. 17, 3. 18, 2. 19, 2 sqq. 20, 1. 23, 2. 4. 29, 1. 4. LXVIII, 1, 3. 3, 1. 5, 2. 18, 3. *Γερμανικός* LX, 87, 4. *Νερωνιανοί* LXVII, 17, 1.
Νέρων, *Nero*, Othonis cognomen LXVIII, 3, 2.
Νέστωρ, Pyli rex XXI, 18, 2. XXV, 15, 5. LXIII, 34, 3.
νεωκόροι II, 5, 1.
Νέων, Boeotus XIX, 23, 3.
Νέων, Corinthius XVIII, 18, 2.
Νηλεύς, Scepsius XXXIII, 26, 2.
Νηρηίδες LX, 26, 2.
Νῆσος, Syracusarum pars = *Ortygia* XVIII, 9, 2.
Ποπλιος Νιγίδιος, *P. Nigidius Figulus*, Ciceronis sodalis LVII, 20, 2.
Νίγροι, *Nigri*, cognomen XVI, 11, 4.
Νίγρος, *Niger*, M. Antonii familiaris LX, 53, 2.
Νικαγόρας, Messenius LII, 35.
Νικαγόρας, Troezenius X, 10, 3.
Νικαία, Alexandri Crateri filii uxor LXVI, 17, 2. 4.
Νικαία, Bithyniae oppidum I, 26, 2.
Νικάνωρ, Macedo XLII, 17, 2. XLIX, 31. 32, 3 sqq. 33, 1. 2.
Νικαρχος, Plutarchi proavus LX, 68, 4.
Νικάτωρ, vid. *Σέλευκος*.
Νίκη II, 24, 3. XXXIII, 11, 1. 19, 5. XLVIII, 47, 1. LIX, 29, 1. LXIII, 39, 2. LXVI, 13, 3. LXVIII, 4, 4.
Νίκαι XXXI, 32, 2. XLI, 22, 2. XLVIII, 6, 1.
Νικήρατος, Atheniensis, Niciae pater XV, 13, 1. XXXVIII, 2, 1. 4, 4.
Νικήρατος, Heracleota poeta XXXII, 18, 4.

- ΝΙΚΙΑΣ*, Atheniensis XXXVIII. XL. — XV, 1, 2. 13 sqq. 17, 3. 18, 1 sq. 20, 2. 21, 6. XXI, 4, 2. XXIV, 7, 3. *Νικίαί* XXVIII, 11, 3. *Νικίειος*: *εἰρήνη* XV, 14, 2. XXXVIII, 9, 7.
- Νικίας*, servus L, 39, 3.
- Νικίας*, Siculus XXII, 20, 3 sqq.
- Νικίας* XLIV, 13, 4.
- Νικογένης*, Atheniensis X, 26, 1 sqq. 28, 3.
- Νικόδημος*, Messenius LVI, 13, 3.
- Νικόδημος*, Thebanus XXI, 3, 4.
- Νικοκλῆς*, Atheniensis XLIX, 17, 2. 35, 2. 36, 3.
- Νικοκλῆς*, Sicyonis tyrannus XXVII, 1, 3. LXVI, 3, 3. 4, 1. 2. 6, 4. 5. 9, 2. 3.
- Νικοκρέων*, Cypri rex XLVII, 29, 1. 2.
- Νικόλαος*, philosophus laudatur LXIII, 53, 4. 5.
- Νικομάχη*, Themistoclis filia X, 32, 2.
- Νικόμαχος*, Carrhensis XXXIX, 25, 11.
- Νικόμαχος*, Macedo XLVII, 49, 2.
- Νικόμαχος*, pictor XVIII, 36, 2.
- Νικομήδεια*, Bithyniae oppidum XXXVI, 13, 1.
- Νικομήδης*, Atheniensis X, 32, 2.
- Νικομήδης*, Bithyniae rex XXXIII, 22, 5. 24, 3. XLVIII, 1, 3.
- Νικόπολις*, meretrix XXXIII, 2, 4.
- Νικόπολις*, Acarnaniae oppidum LX, 62, 3.
- Νικοστράτη*, Euandri uxor II, 21, 2.
- Νίκων*, asinus LX, 65, 3.
- Νίκων*, elephantaus Pyrrhi XXX, 33, 4.
- Νίκων*, servus XLVII, 42, 1.
- Νικωνίδης*, Thessalus XXXVI, 10, 2.
- Νισαία*, Megaridis oppidum VII, 12, 3. XXXVIII, 6, 4. XLIX, 15, 2.
- Νισαῖος ἵππος* XXX, 11, 2.
- Νισίβις*, Mesopotamiae oppidum XXXVI, 32, 3. 36, 7. XXXVII, 3, 1.
- Νιφάτης*, Armeniae mons XLVII, 31, 5.
- Νοέμβριος*, November, mensis Romanus XXII, 3, 4.
- noctua*, monetae Atticae signum XXXII, 16, 2.
- Νομάδες*, *Numidae* XIII, 11, 4. 12, 3. 26, 3. XVIII, 28, 6. XXII, 12, 3. 30, 2. 3. XXIII, 3, 4. XXV, 26, 1. 2. XXXI, 32, 2. 40, 2. 5. XXXIII, 3, 1. XLVIII, 52, 4. 53, 2. 55, 2. LIV, 18, 1. LXVIII, 11, 3. *Νομάς ληστάρχης* XXXIX, 22, 4. *Νομαδικός*: *ληστήριον* XXXIII, 3, 1. *ἀγῶνες* XXV, 26, 3. *ἡ Νομαδική*, *Numidia* XLV, 12, 4. *νομαδικὸν γένος* Thracum XXXIX, 8, 2.
- Νομαδικός*, cognomen, vid. *Μέτελλος*.
- Νομαντία*, *Numantia*, Hispaniae oppidum XIX, 22, 4. XXXI, 3, 2. 13, 2. XXXVI, 38, 3. LIII, 7, 4. 8, 7. 13, 1. 21, 4. LIV, 15, 3. LV, 3, 2. *Νομαντινοί* LIII, 5. 6. 7, 3.
- ΝΟΜΑΣ Πομπήλιος*, *Numa Pompilius*, rex Rom. V. VI. — I, 1, 2. II, 18, 5. 21, 1. 22, 1. XI, 18, 1. 20, 3 sq. 31, 3. XVI, 1, 1. 25, 2. 39, 5. XIX, 2, 1. XXII, 8, 5. XLVIII, 59, 2. XLIX, 3, 4.
- Νομήτωρ*, *Numitor*, Albae rex II, 3, 2. 6, 1. 7 sq. 27, 1.
- nomina et cognomina*, Romanorum XXXI, 1, 1 sqq.
- Νομιστρῶν*, *Numistro*, Lucaniae oppidum XXII, 24, 4.
- Νουμέριος*, *Numerius*, Marii amicus XXXI, 35, 6.
- Νουμέριος*, *Numerius*, Pompeii amicus XLV, 63, 2.
- numerosum doctrina* I, 36, 4. IV, 5, 8. XIII, 4, 5.
- nummaria res* apud Athenienses VII, 15, 4. 23, 2 sq. apud Romanos VIII, 11, 4. XXXIII, 1, 4. apud Spartanos IV, 9. XXXII, 17.
- nummi Lucullei* XXXVI, 2, 2.
- nummorum signa* XXXII, 16, 2. XLIV, 15, 6. XLVII, 4, 5. LXV, 20, 4.
- nuptiae* II, 15, 2 sqq. IV, 15. VI, 3 sq. VII, 6 sq. 20, 3 sqq. XLVII, 70, 2.
- Νούσσα*, *Nursia*, Sabinorum oppidum XLI, 2.
- nutrices* IV, 16, 3. XV, 1, 2.
- νύμφαι* XIII, 1, 1. XXIV, 11, 4.
- Νύμφαιον*, prope Apolloniam XXXIII, 27, 1.

- Νυμφιδία*, *Nymphidia*, meretrix LXVII, 9, 3. 14, 3.
- Νυμφιδίος Σαβίνος*, *Nymphidius Sabinus*, praetorio praefectus LXVII, 2, 1. 8, 1. 2. 9, 1. 2. 11, 1. 13, 1. 4. 14. 15, 1. 23, 5. 29, 3.
- Νύσσα*, arx XLVII, 58, 4.
- Νυσαῖος*, Syracusanus XVIII, 1, 2.
- Νύσσα*, Mithridatis soror XXXVI, 18, 2.
- Νύψιος*, Neapolitanus LXII, 41, 1. 2. 44, 2. 46, 3.
- Νῶλα*, *Nola*, Campaniae oppidum XXII, 10, 1. 12, 2. XXXIII, 8, 4. 9, 3. *Νωλανοί* XXII, 11, 2.
- Νῶνακρῖς*, Arcadiae oppidum XLVII, 77, 2.
- Νώνιος*, *A. Nonius* XXXI, 29, 1.
- Νώνιος*, *Nonius*, Sullae sororis filius XXXIII, 10, 2.
- Νώνιος*, *M. Nonius Sufenas* (tr. pl. 697 = 56) LVII, 38, 5.
- Νῶρα*, Cappadociae oppidum XLII, 10, 1. 11, 1. 12, 2.
- Νωρβανοί*, *Norbani* XLI, 6, 1.
- Νωρβανός*, *C. Norbanus Bulbus* (cos. 670 = 83) XXXIII, 27, 5.
- Νωρβανός*, *C. Norbanus Flaccus* (cos. 715 = 38) LXIII, 38, 1.
- Νωρικοί*, gens Germaniae XXXI, 15, 4.
- Ἡανθιππίδης*, archon Atticus (ol. 75, 2 = 479) XXIV, 5, 7.
- Ἡανθιππος*, Atheniensis, Periclis pater X, 10, 6. 21, 2. XII, 3, 1. XV, 1, 1. XXIV, 10, 8. XXV, 5, 4.
- Ἡανθιππος*, Atheniensis, Periclis filius XII, 24, 5. 36.
- Ἡανθος*, Lyciae oppidum LXIII, 30, 4. *Ἡανθιοί* XLVII, 17, 2. LXIII, 2, 5. 30, 5. 31, 2. 5.
- Ἡειναγόρης* (*Ξειναγόρας*), Eumeli filius XIX, 15, 6. 7.
- Ἡενάρης*, Spartanus LII, 3, 2 sqq.
- Ἡέναρχος*, scriptor XXXVIII, 1, 2.
- Ἡενηλασία* Spartanorum IV, 27, 3. LI, 10, 2.
- Ἡερόδοτος*, Cardianus XLVII, 51, 2.
- Ἡενοκλῆς*, Adramyttenus rhetor LVII, 4, 4.
- Ἡενοκλῆς*, Atheniensis architectus XII, 13, 4.
- Ἡενοκλῆς*, Sicyonius LXVI, 5, 3. 4. 5.
- Ἡενοκλῆς*, Spartanus XLIV, 16, 3.
- Ἡενοκράτης*, philosophus academicus XXVIII, 12, 4. XXXI, 2, 3. XXXVII, 1, 3. XLVII, 8, 4. XLIX, 4, 1. 27, 1. 2. 4. 29, 4.
- Ἡενόφαντος*, tibicen LIX, 53, 2.
- Ἡενόφιλος*, Atheniensis XXIV, 1, 6.
- Ἡενόφιλος*, praedo LXVI, 6, 2.
- Ἡενοφῶν*, Atheniensis, Euripidis filius XXXVIII, 6, 3.
- Ἡενοφῶν*, Atheniensis philosophus et scriptor XV, 32, 3. XLIV, 9, 1. 20, 2. XLVI, 3, 1. LX, 45, 6. laudatur IV, 1, 3 (*de rep. Lac.* 10, 5). XXII, 21, 2 (*Hell.* 3, 4, 17). XXIII, 3, 1 (*Cyrop.* 4, 1, 3). XLIV, 4, 1 (*Ages.* 6, 4). 18, 1 (*Hell.* 4, 3, 16). 19, 5. 6 (*Ages.* 8, 7). 29, 2 (*symp. inl.*). 34, 4 (*Hell.* 7, 5, 10). LXV, 4, 1. 8, 1 (*Anab.* 1, 8). 9, 4. 13, 3. 4 (*Anab.* 1, 8, 27). eius *συμπόσιον* XXXII, 15, 5.
- Ἡέρξης*, Persarum rex X, 4, 3 sq. 9, 1 sqq. 12 sqq. 20, 1. 27, 1. XXIV, 8, 1. 10, 1. XXVI, 5, 1. XXXIII, 15, 4. XLIV, 16, 1. XLVII, 37, 3. 38, 2. LXV, 1, 1. 2, 3.
- Ἡέρξης ἐκ τηβέννου* (*Xerxes in toga*) = Lucullus XXXVI, 39, 3.
- Ἡοῦθιοί χοραῖται* LX, 24, 2.
- Ἡυπέτιοι*, Xypetae pagi Attici incolae XII, 13, 4.
- Ἡάρσης* = Artoxerxes LXV, 1, 2.
- Ἡδυσεύς*, Ithacae rex II, 2, 1. VII, 30, 1. XV, 21, 1. XVI, 22, 2. XXII, 20, 3. XXV, 9, 3. XXXII, 20, 4. XLIV, 5, 4.
- Μάρκος ΟΘΩΝ*, *M. Salvius Otho*, imp. LXVIII. — LXVII, 19, 2 sqq. 21. 23, 1. 3. 24. 26—28.
- Μάρκος Ὀθῶν*, *M. Salvius Otho*, praetor LVII, 13, 2. 3.
- Οἶα*, pagus Atticus XII, 9, 2.
- Οἰδίπους* LIX, 46, 5. *Οἰδιπόδειος κρήνη* Thebis XXXIII, 19, 6.
- Οἰνάνθης*, leno LII, 33, 2.
- Οἰναρος*, Naxius I, 20, 1.
- Οἰνηῖς*, tribus Attica XXXV, 17, 3.
- Οἰνιάδαι*, Acarnaniae oppidum XII, 19, 4. XLVII, 49, 8.

- Οἰνοπίων*, Thesei filius I, 20, 2.
Οἰνοῦς, Spartae fluvius IV, 6, 2.
Οἰταῖοι, gens Thessalica XII, 17, 3.
Οἰγαλιεύς Εὔροτος I, 8, 3.
Ὀκταβία, Octavia, Caesaris Octavianiani soror VIII, 17, 5. XXII, 30, 6. LX, 31. 33, 3. 35. 53. 54, 1. 56, 2. 57. 59, 2. 72, 2. 83, 4. 87.
Ὀκταβιανός, Octavianus = Caesar Augustus LX, 11, 1.
Γάιος Ὀκτάβιος, C. Octavius XLVIII, 67, 3.
Ὀκτάβιος, C. Octavius, Caesaris Augusti pater LVII, 44, 5.
Γναίος Ὀκτάβιος, Cn. Octavius (cos. 588 = 165) XIX, 26, 1. 4.
Ὀκτάβιος, Cn. Octavius (cos. 666 = 87) XXXI, 41 sq. 45, 2. XXXIII, 12, 8. XLI, 4, 4. 5.
Ὀκτάβιος, L. Octavius (cos. 678 = 75) XXXVI, 6, 1.
Λεύκιος Ὀκτάβιος, L. Octavius, Pompeii legatus XLV, 29, 2. 5.
Μάρκος Ὀκτάβιος, M. Octavius, Ti. Gracchi sodalis (tr. pl. 620 = 133) LIII, 10, 1. 3 sqq. 11, 3. 4. 12. 15, 1. LIV, 4, 2.
Μάρκος Ὀκτάβιος, M. Octavius, M. Antonii legatus LX, 65, 1.
Μάρκος Ὀκτάβιος, M. Octavius, Pompeii socius L, 65, 2.
Ὀκτάβιος, Octavius, Crassi legatus XXXIX, 27, 5. 29, 5 sqq. 30, 5. 31, 1. 4. 5.
Ὀκτάβιος, Octavius LVII, 26, 4.
Ὀκτάβιος, Octavius = Caesar Augustus LXIII, 29, 7.
Ὀκτώβριαι εἶδοι, idus Octobres II, 25, 5. *νῶναι*, nonae Octobres XXXVI, 27, 7.
Ὀλβιανοί XLI, 9, 4.
Ὀλβιος, paedagogus X, 26, 2.
olea sacra Athenis VII, 12, 6. — *oleum* VII, 2, 4. 24, 1. *olei fons* XLVII, 57, 4.
Ὀλθακός, dynastes Dandariorum XXXVI, 16, 1 sqq.
Ὀλλυγυρτος, Arcadiae mons LII, 26, 3.
Ὀλιζών, Thessaliae oppidum X, 8, 2.
Ὀλόκρον, Macedoniae mons XIX, 20, 3.
Ὀλορος, Thraciae rex XXXV, 4, 1.
- Ὀλυμπία*, Elidis oppidum IV, 1, 1. X, 5, 3. 25, 1. XV, 11, 1. XIX, 28, 2. XXI, 34, 4. XXIV, 11, 9. XXXIII, 12, 3. XLIV, 13, 3. 20, 1. XLVII, 4, 5. L, 46, 3. LI, 11, 3. LVI, 1, 1. 9, 2. LIX, 11, 1.
Ὀλύμπια, festum Graecorum I, 25, 4. IV, 20, 3. 22, 4. V, 1, 3. 8, 5. VII, 23, 3. X, 17, 2. XXV, 5, 4. LXVIII, 6, 1. *Ὀλυμπικός: νίκη* XV, 12, 2. *Ὀλυμπιακός: ἐκχειρία* IV, 1, 1. 23, 2. *νίκαι* XXI, 34, 5. *Ὀλυμπιονίκαι* V, 1, 3. 4. VII, 23, 3. XXIV, 27, 2.
Ὀλυμπιάδες II, 12, 3 (6, 3). 5 (2, 1). XXXVI, 5, 1. *πρώτη* IV, 1, 2. *ἐκκαδεκάτη* V, 1, 3.
Ὀλυμπιάς, Philippi Maced. uxor XLII, 12, 2. 13, 1. XLVII, 2, 1. 4. 6. 3. 2. 5. 5, 4. 9, 3. 5. 10, 4. 25, 4. 68, 3. 77, 1. 5. LIX, 22, 1. *laudatur ἐν ἐπιστολῇ* XLVII, 39, 4. 5.
Ὀλυμπιεῖον, Iovis Olympii templum Athenis VII, 32, 2.
Ὀλυμπιεῖον, vicus prope Syracusas XXXVIII, 16, 6.
Ὀλυμπιόδωρος, Atheniensis XXIV, 14, 3.
Ὀλύμπιος, Periclis cognomen XII, 8, 2. 39, 2.
Ὀλυμπος, Thessaliae mons XIX, 14, 1. 15, 5. 17, 1. XXI, 34, 4. XLV, 24, 5. *Ὀλυμπικός: ὑπόρεια* XIX, 13, 3.
Ὀλυμπος = caelum II, 11, 2.
Ὀλύμπιος, vid. Ζεὺς. *Ὀλυμπία* (Γῆ) I, 27, 4.
Ὀλυμπος, medicus XL, 82, 2.
Ὀλύνθιοι, Olynti Thraciae oppidi incolae XXXIII, 36, 3. LVI, 9, 1.
Ὀμβρικὴ πόλις XXXIX, 6, 5.
Ὀμβρίκιος, Umbricius, haruspex LXVII, 24, 2.
Ὀμηρος, poeta IV, 1, 2. 4, 4. XIII, 19, 2. XV, 7, 1. XVIII, 36, 2. XIX, 28, 2. XLI, 1, 3. XLVII, 26, 2. 4. *laudatur* I, 5, 6 (*Il.* 23, 145). 16, 3 (*Od.* 19, 179). 20, 2 (*Od.* 11, 630). 25, 2 (*Il.* 2, 547). 34, 1 (*Il.* 3, 144). VII, 10, 1 (*Il.* 2, 557). 25, 3 (*Od.* 14, 162. 19, 307). XVI, 32, 4 (*Od.* 21, 1. 9, 339). 5 (*Od.* 9, 299. *Il.* 1, 188. 6, 161). XIX, 34, 4 (*Il.* 24, 525). XXI,

- 1, 5. 18, 2 (*Il.* 2, 363). XXII, 1, 2 (*Il.* 14, 86). XXVI, 3, 4 (*Od.* 14, 222). XXVII, 1, 2 (*Il.* 9, 438). 9, 7 (*Il.* 19, 12). XXX, 22, 6 (*Il.* 5, 717. 9, 237 *sim.*). XXXV, 7, 5 (*Il.* 2, 552). XLIV, 5, 4 (*Od.* 8, 77). XLVII, 26, 3 (*Od.* 4, 354). LII, 9, 4 (*Il.* 3, 172). LIX, 42, 5 (*Il.* 1, 238). LXIII, 34, 3 (*Il.* 1, 259). LXVII, 19, 2 (*Il.* 3, 329). non addito nomine 1, 2, 1 (*Il.* 8, 281). XVI, 22, 2 (*Od.* 4, 246). XVIII, (1), 1 (*Il.* 24, 630). XXV, 27, 4 (*Od.* 10, 495). XXX, 13, 1 (*Il.* 1, 491). 29, 2 (*Il.* 12, 243). XXXVIII, 9, 1 (*Od.* 4, 230). XLV, 29, 4 (*Il.* 22, 207). 53, 7 (*Il.* 15, 189). 72, 2 (*Il.* 11, 543). XLVII, 54, 1 (*Il.* 21, 107). XLIX, 17, 1 (*Od.* 1, 494). LII, 34, 3 (*Il.* 1, 491). LVI, 12, 2 (*Il.* 20, 467). LXII, 19, 1 (*Od.* 12, 428). LXIII, 23, 3 (*Il.* 6, 429). 23, 4 (*Il.* 6, 491). 24, 4 (*Il.* 16, 849). eius *νεκρία* (*Od. lib.* 11) XXXI, 11, 6. *Ὀμηροῦς*: *Ὀδυσσεύς* VII, 30, 1. *βιβλίον* XV, 7, 1. *τὸ Ὀμηρικόν* LX, 25, 2 (*Il.* 14, 162). *τὰ Ὀμηρικά* XXVII, 4, 4. LIII, 21, 4 (*Od.* 1, 47). *Ὀμολώγος*, Chaeronensis XXXIII, 17, 6. 19, 5. *Ὀμόνοια* = *Concordia* XI, 42, 3, 4. LIV, 17, 6. LVII, 19, 1. *Ὀμφάλη*, Lydiae regina I, 6, 5. LXI, 3, 3. *Ὀμφάλη νέα* = *Aspasia* XII, 24, 6. *Ὀνεῖα*, Megaridis mons LII, 20, 1. *Ὀνησίκριτος*, Alexandri socius XLVII, 46, 2. 65, 1. 66, 2. historiae scriptor laudatur XLVII, 8, 2 (*fr.* 1). 15, 1 (*fr.* 2). 46, 1 (*fr.* 5). 60, 4 (*fr.* 8). 61 (*fr.* 9). *Ὀνόμαρχος*, Macedo XLII, 18, 4. *Ὀνόμαρχος*, Phocensis XVIII, 30, 4. *Ὀνομαστός*, Othonis libertus LXVII, 24, 1. 3. *Ὀνωρᾶτος*, vid. *Ἀντώνιος*. *Ὀξάθρης*, Persa, Darii Nothi filius LXV, 1, 1. 5, 3. *Ὀξνάρτης*, Persa XLVII, 58, 2. 68, 4. *Ὀικουλάς*, vid. *Φάβιος*. *Λεύκιος Ὀπίμιος*, *L. Opimius* (cos. 632 = 121) LIV, 11, 2. 13, 1. 3. 4. 14, 1. 3. 16, 2. 3. 17, 3. 4. 6. *Ὀπλακος*, Frentanus XXX, 16, 10. *Ὀπλίας*, Boeotiae fluvius XXXII, 29, 5. *Ὀπλίται*, tribus Attica VII, 23, 4. *Ὀπλίτης*, fluvius prope Haliartum in Boeotia XXXII, 29, 3 sqq. *Ὀπούντιοι*, Locri Opuntii XXVIII, 5, 4. *Γάιος Ὀππίος*, *C. Oppius*, Caesaris socius XLV, 10, 4. 5. XLVIII, 17, 6. scriptor laudatur XLVIII, 17, 4. *Ὀπιλέτις*, vid. *Ἀθηνᾶ*. oracula I, 3, 3. 24, 5. 26, 4. 27, 2. 32, 4. 36, 1. II, 2, 4. 9, 3. 14, 1. 28, 5. III, 6, 5. IV, 5, 3. 6, 1. 5. 29, 4. V, 4, 5. 8, 10. 9, 3. VII, 4, 2. 9, 1. 10, 4. 14, 4. VIII, 13, 1. X, 10, 1 sq. 28, 3. XI, 4, 3 sq. XIII, 4, 4. XXII, 3, 4. XXIV, 9, 2. 11, 3. 20, 4. XXVIII, 20, 3. XXX, 32, 4. XXXII, 22, 5. 26, 2 sq. 29, 5 sqq. XXXIII, 17, 1. XXXV, 8, 6. 18, 6 sq. 19, 4. XXXVIII, 13, 1. 4. XLIV, 3, 4. 30, 1. XLVI, 1, 2. 2, 1. XLVII, 3, 1. 14, 4. 27, 1. 4. 5. 37, 1. 72, 2. 75, 2. 76, 4. XLVIII, 52, 2. XLIX, 28, 2. LI, 9, 1. 3. 11, 3. LVI, 19, 1. 3. 20, 1. 21, 3. LVII, 5, 1. 17, 4. LIX, 13, 1. LX, 34, 1. LXVI, 53, 2. or. Amphiarai XXIV, 19, 1. in Cithaerone XXIV, 11, 4. Delphicum, vid. *Πυθώ*. Trophonii Lebadense XXIV, 19, 1. XXXIII, 16, 4. 17, 1. Pasiphae in Laconica LI, 9, 1 sqq. Tegyraeum XXI, 16, 3. *Μάρκος Ὀράτιος*, *M. Horatius Pulvillus* (cos. 244 = 509) VIII, 12, 4. 14, 2. 4 sq. 15, 1. *Ὀράτιος Κόκλιος*, *P. Horatius Cocles* VIII, 16, 4 sq. orgia XLVII, 2, 5. 6. XLVIII, 9, 3. 10, 3. LVII, 19, 3. *Ὀρδεώνιος*, vid. *Φλάκκος*. *Ὀρεξάρτης*, Scythiae fluvius XLVII, 45, 4. *Ὀρέστειον*, Arcadiae oppidum XXIV, 10, 7. *Ὀρέστης*, *L. Aurelius Orestes* (cos. 627 = 126) LIV, 1, 4. 2, 3. *Ὀρθαγόρας*, Corinthius XVIII, 4, 4. *Ὀρθία*, vid. *Ἄρτεμις*.

- Ὀρθόπαγος, Boeotiae mons
 XXXIII, 17, 4.
 Ὀρύνια, Cappadociae locus
 XLII, 9, 2.
 Ὀρχωμόσιον, Athenarum locus
 I, 27, 5.
 Ὀρνεύς, Erechthei filius I, 32, 1.
 Ὀρνις, locus prope Corinthum
 LXVI, 20, 2.
 Ὀρνυτος, Atheniensis I, 8, 3.
 Ὀροάνδης, Cretensis XIX, 26,
 1, 2.
 Ὀρόβαζος, Parthus XXXIII, 5,
 4, 5.
 Ὀρόντης, Persa LXV, 27, 4. LXVI,
 3, 4.
 Ὀροδάτης, Persa XLVII, 57, 2.
 Ὀρτήσιος, L. Hortensius, Sullae
 legatus XXXIII, 15, 3. 4. 17, 7.
 19, 1 sqq.
 Κόιντος Ὀρτήσιος, Q. Hortensius
 Hortalus, orator XXXIII, 35, 4.
 XXXVI, 1, 5. L, 25, 2. 4. 5. 52, 3.
 4. LVII, 7, 6. 35, 3.
 Ὀρτήσιος, Q. Hortensius Hortalus,
 oratoris filius XLVIII, 32, 2. LX.
 22, 5. LXIII, 25, 2. 28, 1.
 horti XXXVI, 39, 2. XLV, 40, 5.
 44, 3. LXIII, 20, 2. LXV, 25, 1.
 Ὀρυσσος, Cretensis XXX, 30, 4.
 Ὀρφεύς XXXVII, 1, 2. XLVII,
 14, 5. Ὀρφηικός: ὄργιασμοί
 XLVII, 2, 5. τὰ Ὀρφηικά XLVIII,
 9, 3.
 Ὀρφίδιος, Orfidius LXVIII, 12, 4.
 Ὀρζαλίδης, collis Boeotiae
 XXXII, 29, 7.
 Ὀρομενός, Arcadiae oppidum
 LII, 23, 1. 26, 3. LXVI, 38, 1. 45,
 1. Ὀρομενίοι LII, 4, 1. 7, 3.
 Ὀρομενός, Boeotiae oppidum
 XXI, 16, 2. XXXIII, 20, 3. 21, 2.
 4. 26, 4. XXXVI, 3, 6. 11, 4. Ὀρο-
 μενίοι XXI, 16, 1. 17, 4.
 XXXIII, 1, 2. XXXII, 28, 2.
 XXXIII, 20, 4. 22, 4. XXXV, 2,
 1. XLIV, 18, 1. 2. LVI, 6, 2. ἢ
 Ὀρομενία XXI, 17, 1.
 Ὀσκα, Hispaniae oppidum XLI,
 14, 2. 25, 4.
 Ὀσάνης, Persa, Darii Nothi filius
 LXV, 1, 1. 5, 3. 22, 6.
 ostenta II, 24, 1. X, 15, 1. XIII,
 2, 2 sq. XVI, 38, 1. XVIII, 8, 2. 3.
 26, 3. XXII, 4, 1. 28, 2. XXX, 31,
 3. XXXI, 17, 4. XXXII, 12, 1.
 XXXIII, 7, 2. 3. 6. 11, 1. 27, 4 sqq.
 XXXVI, 8, 6. XXXIX, 19, 3 sqq.
 XLV, 68, 3. 4. XLVII, 57, 3. 73,
 3. XLVIII, 43, 3. 47. 63. XLIX,
 28, 3. LIII, 17. LIV, 11, 1. LVI,
 19, 1. LVII, 20, 1. LX, 60. 75, 3.
 LXII, 24, 3. 4. 38, 1. 55. LXIII,
 36. 39, 2. 3. 48, 1. LXVI, 32, 2.
 LXVII, 23, 2. LXVIII, 4, 4 sq.
 Ὀστίλιος, Hostilius, Tulli Hostilii
 avus II, 14, 7. 18, 4.
 Τύλλος Ὀστίλιος, Tullus Hosti-
 lius, Romanorum rex II, 18, 5. V,
 21, 3. 22, 7. XVI, 1, 1.
 Ὀστίλιος, A. Hostilius Mancinus
 (cos. 583 = 170) XIX, 9, 3.
 Λεύκιος Ὀστιος, L. Hostius II,
 22, 4.
 ὀστρακισμός X, 5, 5. 11, 1. 12, 6.
 22, 3. XII, 4, 2. 7, 1. 9, 4. 10, 1. 14,
 2. 16, 3. XIV, 3, 1. XV, 13, 4.
 XXIV, 1, 2. 7, 7, 2 sqq. 25, 7. 26,
 3. XXVI, 2, 3. XXXV, 17, 2.
 XXXVIII, 6, 1. 11.
 Ὀτακίλιος, T. Otacilius Crassus,
 praetor XXII, 2, 1.
 Ὀτράι, Phrygiae locus XXXVI,
 8, 7.
 Ὀγαίσης, Parthus XXXIX, 18, 2.
 vaccae sacrae Dianae XXXVI,
 24, 6.
 Ὄακκαῖοι, Hispaniae gens XLI,
 21, 5.
 Ὄαλεντία, Valentia, Hispaniae
 oppidum XLV, 18, 3.
 Ὄαλερία, Valeria, P. Valerii Po-
 plicolae soror XVI, 33.
 Ὄαλερία, Valeria, P. Valerii Po-
 plicolae filia VIII, 18, 2. 19, 3. 5.
 Ὄαλερία, Valeria, M. Valerii Mes-
 sallae filia, Sullae uxor XXXIII,
 35, 4 sq. 37, 4.
 Ὄαλέριοι, Valeria gens IX, 1, 2.
 Ὄαλέριος Αντίας, Valerius An-
 tias, historiae scriptor laudatur
 II, 14, 6. XXV, 2, 4. XXVIII, 18,
 4. οἱ περὶ Αντίαν V, 22, 4.
 Κόιντος Ὄαλέριος, Q. Valerius,
 Sullae adversarius XLV, 10, 4.
 Ὄαλέριος Κορβίνος, M. Valerius
 Corvus (cos. 405. 407. 410. 418.
 453. 454 = 348. 346. 343. 335. 300.
 299) XXXI, 28, 6.

- Ἐαλέριος Λέων, Valerius Leo* XLVIII, 17, 5.
- Μάρκος Ἐαλέριος Μάξιμος, M. Valerius Maximus, P. Valerii Poplicolae frater (cos. 248 = 505)* VIII, 5, 1 sq. 14, 4 sq. 20, 1. XVI, 5, 2. XLV, 13, 7.
- Ἐαλέριος Μάξιμος, Valerius Maximus, scriptor laudatur* XXII, 30, 4. LXIII, 53, 4 (4, 6, 5).
- Ἐαλέριος Ποτίτος, L. Valerius Potitus (tr. mil. 339. 347. 350. 352. 355 = 414. 406. 403. 401. 398)* XI, 4, 4.
- Ἐαλέριος, Volesus Valerius, P. Valerii Poplicolae proavus* VIII, 1, 1. cf. *Ἐέλεος*.
- Ἐαλέριος, vid. Ποπλιζόλας, Φλάκκος.*
- Ἐάλης, vid. Φάβιος.*
- Ἐαργοντήιος, Vargunteius, Crassi legatus* XXXIX, 28, 2.
- Πόπλιος Ἐαρίνος, P. Varinus Glaber, praetor (680 = 73)* XXXIX, 9, 4.
- Ἐάριος Κοτύλων, Varius Cotyla, Antonii sodalis* LX, 18, 4.
- Ἀλφῆνος Ἐᾶρος, Alfenus Varus, Vitellii dux* LXVIII, 12, 4.
- Ἄττιος Ἐᾶρος, P. Attius Varus, Pompeii socius* L, 56, 3. 57, 1. 3.
- Τερέντιος Ἐᾶρων, C. Terentius Varro (cos. 537 = 216)* XIII, 14 sqq.
- Τερέντιος Ἐᾶρων, M. Terentius Varro, Reatinus II, 12, 3 sq. XLVIII, 36. scriptor laudatur* II, 16, 7.
- Ἐᾶρων, vid. Κιγγώνιος.*
- vates, vaticinatio IV, 9, 3. V, 7, 2. VII, 12, 3. VIII, 13, 3. X, 13, 2. XI, 4, 1. 5, 4. 7, 5. 18, 4. 32, 5. XII, 6, 2. XIII, 18, 3. XVI, 24, 1. XVIII, 8, 4. 26, 3. XIX, 3, 1 sq. XXI, 21, 1 sq. 22, 2. 31, 3. XXII, 2, 2. 28, 2. 29, 1. 4. 5. XXIV, 9, 2. 11, 2. 15, 1. 18, 1. 2. XXX, 6, 5. 25, 2. 30, 3. XXXI, 8, 4. 17, 1. 36, 5. 42, 4. XXXII, 22, 5. XXXIII, 6, 7. 7, 3. 5. 6. 9, 3. XXXV, 1, 1. 18, 3 sq. XXXVIII, 4, 2. 5, 3. 13, 1. 14, 6. 23, 5. 25, 1. XXXIX, 8, 3. 18, 5. 19, 6. XL, 5, 2. XLIV, 3, 3. XLVII, 2, 3. 3. 5. 14, 5. 24, 5. 25, 1. 26, 6. 31, 4. 33, 2. 50, 3. 52, 1. 57, 5. 73, 2. 74, 1. 75, 1. XLVIII, 19, 4. 47, 1. 63, 3. 7. 64, 2. LIII, 1, 2. 17, 1. LVI, 20, 1. LVII, 17, 4. 32, 3. 38, 6. LX, 33, 2. LXII, 22, 4. 24, 2. 5. 27, 2. 29, 3. LXIII, 15, 1. 39, 3. LXVI, 25, 2. 50, 3. 7. LXVII, 23, 4.
- Ἐατίνιος, P. Vatinius (cos. 706 = 47)* XLV, 52, 2. L, 42, 4. LVII, 9, 3. 26, 1. 2. LXIII, 25, 2.
- Ἐέλεος, Volesus V, 5, 1. cf. Ἐαλέριος.*
- Ἐελία, Velia, locus ad collem Palatinum Romae* VIII, 10, 2. 23, 3.
- Ἐελιτρανοί, Veliterni, Velitrarum Volscorum oppidi incolae* XI, 42, 1. XVI, 12, 2 sq.
- Ἐέλλοντος, vid. Σικίνιος.*
- venena X, 31, 5. XXVII, 20. XXVIII, 20, 5. 6. XXXVI, 18, 4. 43, 1. 2. XXXIX, 33, 5. XLV, 32, 9. XLVII, 77. XLIX, 36, 2. 4. L, 36, 1. 56, 3. LIII, 13, 4. LVI, 29, 4. 30. LVII, 26, 5. LIX, 20, 2. 45, 1. LX, 71, 4. 86, 2. LXII, 3, 3. 6, 2. 58, 1. LXV, 19, 2 sqq. 30, 3. LXVI, 17, 2. 52, 1. 2. 54, 1.
- Ἐενοσία, Venusia, Apuliae oppidum* XIII, 16, 5. *Ἐενοσία* XXII, 29, 1.
- Ἐεντίδιοι δύο, Ventidii duo, Picentes* XLV, 6, 3.
- Ἐεντίδιος, P. Ventidius Bassus, Antonii legatus* LX, 33, 1. 4. 34.
- Ἐέντων, vid. Πεοπένας.*
- verberatio puerorum apud Spartanos IV, 18, 1. XXIV, 17, 8.
- Ἐεργεντόριξ, Vercingetorix, Gallorum rex* XLVIII, 25, 3. 27, 5.
- Ἐεργιλία, Vergilia, Coriolani uxor (?)* XVI, 33 sqq.
- Ἐεργίλιος, C. Vergilius, praetor (691 = 62)* LVII, 32, 2.
- Ἐεργιλίων, vid. Ἀτίλιος.*
- Ἐεργίνιος Ροῦφος, L. Verginius Rufus (cos. 815 = 63 p. Chr.)* LXVII, 6. 10. 18, 3. 22, 1. LXVIII, 1, 2. 18, 3.
- Ἐεργίνιος, Verginius, tr. pl.* XXXIII, 10, 4.
- Ἐέρρης, C. Verres* LVII, 7, 3 sqq. 8, 1.
- Ἐεργουκῶσος, vid. Φάβιος.*
- Ἐεσπασιανός, T. Flavius Vespasianus, imperator* VIII, 15, 2.

- Ἐσπεριανός LXVIII, 4, 2. 5.
 5, 2.
 Γάιος Ἐστούριος, C. Veturius
 LIV, 3, 3.
 Πόπλιος Ἐστούριος, P. Veturius
 Geminus Cicurinus, quaestor (cos.
 254 = 499) VIII, 12, 3.
 Ἐστούριος Μαμούριος, Veturius
 Mamurius, artifex V, 13, 3. 7.
 Ἐστούριος, Veturius, optio LXVII,
 24, 1.
 Ἐτέους, Vetus, praetor XLVIII,
 5, 3.
 Σπόριος Ἐτέτιος, Sp. Vettius, in-
 terrex V, 7, 1.
 Ἐτέτιος, Vettius, C. Gracchi ami-
 cus LIV, 1, 3.
 Ἐτέτιος, L. Vettius, Catilinae so-
 cius XXXVI, 42, 7.
 Ἐήδιος, Vedius, Pompeii adversa-
 rius XLV, 6, 3.
 Ἐήιοι, Veii, Etruriae oppidum
 eiusque incolae II, 25, 1. 5. 27, 2.
 VIII, 13, 1. 3. 4. XI, 2, 3. 3, 3. 5, 3.
 7, 5. 17, 3. 18, 7. 24, 1. 31, 2.
 Ἐηιεῖταιοι XI, 2, 3.
 Ἐήλαβρον, Velabrum, vicus Ro-
 mae II, 5, 5.
 Ἐηρανία, Verania, L. Pisonis Frugi
 Liciniani uxor LXVII, 28, 2.
 Ἐηρανία, Verania, Vestalis V,
 10, 1.
 Ἐίβιος Παξιανός, Vibius Pacia-
 nus, Crassi amicus XXXIX, 4, 2.
 5, 2 sqq.
 Ἐίβιος, Vibius, Siculus LVII,
 32, 2.
 Ἐίβων, Vibona Valentia, Lucaniae
 oppidum LVII, 32, 2.
 Ἐίκα πότα, Vica Pota = Victoria
 VIII, 10, 4.
 Γάιος Ἐίλλιος, C. Villius, Ti. Grac-
 chi socius LIII, 20, 3.
 Πόπλιος Ἐίλλιος, P. Villius Tap-
 pulus (cos. 554 = 199) XXVIII, 3,
 1. 4. 12, 1.
 Ἐινδίκιος, Vindicius, servus VIII,
 4—7.
 Ἰούριος Ἐινδιξ, C. Iulius Vindex,
 Galliae propraetor LXVII, 4,
 2 sqq. 5, 3. 6, 3. 10, 1. 18, 1. 3. 22,
 2. 29, 2.
 Τίτος Ἐίνιος, T. Vinus, Galbae
 legatus (cos. 821 = 69 p. Chr.)
 LXVII, 4, 4. 7, 3. 10, 4. 11, 12, 1.
 13, 1. 2. 16, 3. 4. 17, 18, 1. 20, 3. 4.
 21, 23, 4. 25, 4. 26, 1. 27, 4. 28, 2.
 29, 4.
 Ἐιτέλλιοι, Vitellii VIII, 3, 3. 4.
 Ἐιτέλλιος, A. Vitellius, imperator
 VIII, 15, 2. LXVII, 22, 5 sqq. 23,
 1. 27, 5. 28, 2. LXVIII, 4, 1. 2. 5,
 1. 6, 1. 3. 8, 1. 9, 4. 12, 1. 3. 13, 7.
 16, 2. 17, 5. 18, 3. eius frater
 Ἀεύκιος (Ἐιτέλλιος), L. Vitellius
 LXVIII, 5, 1.
 Ἐιψανία παστὰς, Vipsania portu-
 culus LXVII, 25, 5.
 Οὐλιάδης, Samius XXIV, 23, 5.
 Οὐλίξης = Ὀδυσσεύς XXII, 20, 3.
 Ἐοκώριος, Voconius, Luculli le-
 gatus XXXVI, 13, 1. 2.
 Ἐολομυρία, Volumentia, Coriolani
 mater (?) XVI, 4, 4. 33 sqq.
 Πόπλιος Ἐολομυριος, P. Vo-
 lumentius, M. Bruti amicus LXIII,
 51, 3. 52, 1. 2. eius historia lauda-
 tur LXIII, 48, 1. 51, 1.
 Ἐολομυριος, Volumentius, mimus
 LXIII, 45, 4.
 Ἐολοῦσχοι, Volsci, Italiae gens
 XI, 2, 1. 17, 3. 33, 1. 34, 1. 3. 35, 1.
 37, 2. XVI, 8 sqq. 12, 4. 21 sqq.
 XVII, 2, 6. 4, 2 sq. LVII, 1, 1.
 Ἐοπίσκος, Vopiscus, cognomen
 Rom. XVI, 11, 4.
 Ἐουλτοῦρνος, Volturnus, Cam-
 paniae fluvius XIII, 6, 1.
 Οὔσιπαι, Usipetes, Germaniae
 gens XLVIII, 22, 1.
 Ἐοκώριος, Q. Voconius Naso
 LVII, 27, 2.
 Ὀφέλλας, vid. Λουκρήτιος.
 Ὀφέλλτας, Boeotiae rex XXXV,
 1, 1.
 Ὀφέλλτας, Cyrenae rex LIX, 14, 1.
 Ὀψίγορος = Mucius Scaevola
 VIII, 17, 5.
 Παγασαί, Thessaliae oppidum
 X, 20, 1.
 Πάδος, Padus, Italiae fluvius II,
 17, 6. XXII, 6, 2. XXXIX, 9, 7.
 XLI, 4, 1. XLV, 16, 4. XLVIII,
 20, 1. 21, 2. 25, 1.
 παιᾶνες XXVIII, 16, 4. XXXI,
 20, 1. XXXII, 18, 3.
 Παϊανειῖς, Paeaniae pagi Attici
 incolae LVI, 20, 3. 27, 4.

- παιδαγωγοί IV, 16, 4. X, 12, 3. 26, 2.
 Παιδάρητος, Spartanus IV, 25, 4.
 Παιόνες, Macedoniae gens XIX, 18, 3. XXX, 9, 1. XLV, 41, 2. XLVII, 39, 1.
 Παιών, Amathusius scriptor laudatur I, 20, 2.
 Γάιος Πακιανός, C. Pacianus XXXIX, 32, 2.
 Πακιανός, Pacianus, Sullae legatus XLI, 9, 3.
 Πακιανός, vid. Ξίβιος.
 Πάκκιος, servus XXV, 10, 5.
 Πάκορος, Hyrodis filius, Parthus XXXIX, 33, 1. 5. LX, 34, 1.
 Παλαιστίνη, Syriae regio XXXVI, 14, 5. XLV, 45, 2.
 Παλάτιον, Palatinus mons Romae II, 18, 5. 20, 4. 22, 2. VIII, 19, 5. 20, 2. XI, 32, 4. XLI, 24, 1. LIV, 12, 1. LVII, 8, 3. 16, 3. 22, 1. LXVII, 1, 5. 3, 2. 24, 2. 25, 4.
 Παλλάντιον II, 1, 3.
 Παλλάδιον, sacrum Athenis I, 27, 4.
 Παλλάδιον, Minervae simulacrum, Athenis in arce XXXVIII, 3, 3. Delphis XXXVIII, 13, 3. Troicum XI, 20, 5.
 Παλλάντιον, Arcadiae oppidum LII, 4, 4. LXVI, 35, 5.
 Πάλλας, Aegei frater I, 3, 5. 13, 3.
 Παλλαντίδαι I, 3, 5. 13, 1. 2.
 Παλληνησις, Palleniae pagi Attici incolae I, 13, 3.
 Παμμένης, Thebanus XXI, 18, 2. 26, 5.
 Πάμφιλος, pictor LXVI, 12, 5.
 Παμφυλία, Asiae minoris provincia XXXV, 12, 1. 2. XLV, 76, 1. XLVII, 17, 3. LXIII, 3, 1.
 Πάν V, 4, 6. XXIV, 11, 3. Πάνες V, 15, 3. LX, 24, 3.
 Παναθηναία, festum Atticum I, 24, 3. XII, 13, 6. XLIX, 20, 1.
 Παναίτιος, philosophus laudatur XXIV, 1, 5. 7. XXXV, 4, 9. LVI, 13, 4. ἐν τοῖς περὶ Σωκράτους XXIV, 27, 3.
 Παναίτιος, Tenius X, 12, 7.
 Πάνακτον, Atticae castellum XV, 14, 4. XXXVIII, 10, 3. LIX, 23, 2.
 Πανδίων, Athenarum rex I, 13, 1.
 Πανδοσία, Pandosia, Italiae oppidum XXX, 16, 4.
 Παρέλληνες XXXV, 10, 4.
 Πάνεμος, mensis Boeotius XI, 19, 5. XXIV, 19, 7.
 πανηγυρικοί λόγοι XVIII, 37, 3.
 pantherae LVII, 36, 5.
 Πανθοίδης, Chius X, 32, 2.
 Πανθοίδης, Spartanus XXI, 15, 4.
 Παννονία, Pannonia LXVIII, 8, 1. Παννονικός: στρατεύματα LXVIII, 4, 1.
 Πανοπεῖς, Panopae Boeotiae oppidi incolae XXXII, 29, 3. XXXIII, 16, 4.
 Πανοπεύς, Phoci filius I, 29, 2.
 Πανοπηῖς Ἀῖγλη I, 20, 1.
 Πάνσας, C. Vibius Pansa (cos. 710 = 43) XIX, 38, 1. LVII, 43, 2. 45, 3. LX, 17, 1.
 Πανταλέων, Actolus LXVI, 33, 1.
 Πάνταυχος, Demetrii Poliorectae dux XXX, 7, 3 sqq. LIX, 41, 1. 2.
 Παντεύς, Spartanus LII, 23, 4. 37, 6. 7. 38, 3. 5.
 Παπυρία, Papiria, C. Papirii Magonis filia, Aemilii Pauli uxor XIX, 5, 1. 3.
 Μάρκος Παπίριος, M. Papirius XI, 22, 5.
 Πάππος, scriptor laudatur LVI, 30, 1.
 Παραιτόριον, Marmaricae oppidum LX, 69, 1.
 Πάραλοι, factio Attica VII, 13, 1. 29, 1.
 Πάραλος, Periclis filius XII, 24, 5. 36, 4.
 Παραποτάμιοι, Parapotamiae Phocidis oppidi incolae XXXIII, 16, 7.
 Παραναία, Macedoniae regio XXX, 6, 2.
 Παρθενών, Minervae templum in arce Athenarum LIX, 23, 3. 26, 3. LXI, 4, 2.
 Παρθία, Asiae regio XXXIX, 19, 2. LX, 55, 2. Παρθοί XXXIII, 5, 4. 5. XXXVI, 14, 5. 21, 4. 30, 1. 2. 31, 1. 36, 6. 7. XXXIX, 2, 2. 16—33. XL, 5, 1. XLV, 33, 6. 36, 2. 38, 2. 39, 3. 52, 3. 53, 6. 55, 1. 70, 3. 74, 3. 76, 4. 5. XLVIII, 28, 1. 58, 3. 60, 1. LVII, 36, 1. LIX, 20, 2.

- LX, 5, 2. 30, 1. 2. 33, 1. 4. 34, 1. 2. 5. 37, 1. 2. 38, 1. 39—50. 52. 54, 4. LXI, 1, 2. LXIII, 22, 2. 43, 6. Παρθικός: αυτοκράτωρ LX, 28, 1. πόλεμος XXXIX, 16, 2. XL, 4, 1. LX, 25, 1. 35, 4. LXIII, 25, 2. στρατιά LX, 28, 1. Σύβασις XXXIX, 32, 4. πταίσμα LVII, 36, 2. πόλεμοι XLV, 70, 2. νεανεύματα LXIII, 7, 2. παθήματα XXXVIII, 1, 1. ἡ Παρθική XLVII, 45, 1. τα Παρθικά XLV, 56, 3. LX, 53, 6. — Παρθυαῖοι XLII, 18, 2. LX, 27. 3. LXIV, 4, 1. — παρθιστί LX, 46, 2.
- Παρίλια, *Palilia*, festum Romanum II, 12, 1. 21, 3.
- Πάρις, Priami filius I, 34, 2. XXXIV, 4, 3. LXI, 3, 4.
- Παρίσκας, eunuchus LXV, 12, 1.
- Παρμενίδης, philosophus XII, 4, 3.
- Παρμενίων, Macedo, Alexandri M. socius XLVII, 3, 5. 10, 3. 16, 2. 19, 3. 21, 4. 22, 2. 29, 4. 31, 5. 32. 33, 6. 39, 6. 48, 1. 2. 49, 2. 7. 50, 3.
- Παρμηῖται, *Parmenses*, Parmae Italiae oppidi incolae XXXI, 27, 4.
- Παρνασσός, Phocidis mons XXXIII, 15, 3.
- Παρράσιος, pictor I, 4.
- parricidium II, 22, 4.
- Παρούσατις, Darii Nothi uxor LXV, 1, 1. 2, 3. 6, 4. 5. 14, 5. 15, 2. 16, 1. 17. 18, 2. 4. 19. 23, 1. 3.
- Πασακᾶς, Cyri equus LXV, 9, 1.
- Πασαργάδαι, Persiae oppidum LXV, 3, 1.
- Πασίας, Sicyonius LXVI, 2, 2. 3, 3.
- Πασικράτης, Cypri rex XLVII, 29, 1. 2.
- Πασιτίγρις, Asiae fluvius (cum Euphrate iunctus Tigris) XLII, 14, 2.
- Πασιφάη, Minois uxor I, 19, 2. Πασιφάα, eiusque oraculum LI, 9, 1. 2. LI, 7, 2.
- Πασιφῶν, scriptor laudatur ἐν διαλόγοις XXXVIII, 4, 2.
- Πασσαρών, Epiri oppidum XXX, 5, 2.
- Πάταικος VII, 6, 3.
- Πατάβιον, *Patavium*, Galliae cisalp. oppidum XLVIII, 47, 1.
- Παταρεῖς, Patarorum Lyciae oppidi incolae LXIII, 2, 4. 5. 32, 1.
- Πάτραι, Achaiae oppidum LIX, 9, 3. LX, 60, 2. Πατρεῖς XV, 15, 3. XXV, 12, 3. LXVI, 47, 1.
- patricii II, 13, 1. 2. 20, 1. 27, 1. 8. 28, 1. V, 2, 2. 4. 6. 8, 10. 22, 1. VIII, 18, 2. XI, 36, 7. 39, 2. 42, 5.
- Πατρόβιος, Neronianus LXVII, 17, 2. 28, 2.
- Πατροκλῆς, Seleuci familiaris LIX, 47, 3.
- Πάτροκλος, Menoetii filius I, 34, 2. XXIV, 20, 6. XLVII, 54, 1.
- patroni II, 13, 5.
- Πάτρων, Euandri sodalis II, 13, 2.
- Πατρωνίς, Phocidis vicus XXXIII, 15, 4.
- Παυλῖνος, vid. Σουητώνιος.
- Λεύκιος Παῦλος, *L. Aemilius Paulus* (cos. 534. 537 = 219. 216) XIX, 2, 2. eius filius
- ΑΙΜΙΛΙΟΣ ΠΑΥΛΟΣ, *L. Aemilius Paulus Macedonicus* (cos. 571. 585 = 182. 168) XIX. XX. — XIII, 14, 3 sqq. 15, 4. 16, 5 sqq. XVIII, (1), 4. XXII, 10, 4. XXV, 15, 5. 20, 7. 8. 24, 1. XXXIII, 12, 6. LXVI, 54, 3. LXVII, 1, 2.
- Παῦλος, *L. Aemilius Paulus*, M. Aemilii Lepidi frater (cos. 703 = 50) XLV, 58, 1. XLVIII, 29, 3. LVII, 46, 4. LX, 19, 2. Παύλον βασιλική LXVII, 26, 3.
- Πανσανίας, Macedo XLVII, 10, 4.
- Πανσανίας, Macedo, Philippi percussor LVI, 22, 1.
- Πανσανίας, medicus XLVII, 41, 4.
- Πανσανίας, Seleuci dux LIX, 50, 4.
- Πανσανίας, Spartanus, Cleombroti filius IV, 20, 4. X, 21, 2. 23. XXIV, 11, 1. 14, 2. 17, 3 sqq. 20, 3. 23. XXVI, 2, 1. XXXV, 6. XXXVII, 3, 5. LI, 3, 3. eius nepos
- Πανσανίας, Spartae rex, Plistoanactis filius XXXII, 14, 1. 21, 3. 28 sq. LI, 3, 3.
- Παφλαγονία, Asiae minoris provincia XXXIII, 22, 5. 23, 3. XXXVI, 33, 4. XLII, 3, 2. XLIV,

- 11, 1. XLV, 45, 2. LX, 61, 1. *Παφλαγόνες* XLII, 6, 4. XLIV, 11, 1. 4. XLVII, 18, 3.
- Πάφος*, Cypri oppidum L, 35, 1.
- Πάγης*, Atheniensis XXIV, 26, 3. XXXVIII, 6, 2.
- Πάγνον*, Siciliae promontorium LXII, 25, 2.
- Πεδανοί*, *Pedani*, Pedi Latii oppidi incolae XVI, 28, 3.
- Πεδιείς*, factio Attica VII, 13, 1. 29, 1.
- Πεδιεύς* (*Πειραιεύς*?) X, 14, 3.
- Πειθώ*, dea X, 21, 1.
- Πειραιεύς*, pagus Atticus, Athenarum portus X, 10, 4. 19, 2 sq. 32, 4. XII, 8, 5. XV, 26, 3. XXI, 14, 2. XXXII, 14, 3. 4. 15, 5. XXXIII, 12, 1. 14, 7. 26, 1. XXXIV, 14, 4. XXXVIII, 30, 1. XLIV, 24, 3. 5. XLIX, 32, 3. 5. LVI, 1, 2. 6, 4. 27, 5. LIX, 8, 3. 34, 4. 43, 3. LXIII, 28, 4. LXVI, 33, 2. 3. 4. 34, 2. 4. *Πειραιῖκαὶ πύλαι*, porta Athenarum I, 27, 3. *Πειραιῖκή πύλη* XXXIII, 14, 3.
- Περίθροος*, Ixionis filius I, 20, 2. *Περίθρονος* I, 30. 31, 4. 35, 1.
- Πείσανδρος*, Atheniensis XV, 26, 1.
- Πείσανδρος*, Plataeensium heros XXIV, 11, 3.
- Πείσανδρος*, Spartanus XLIV, 10, 6. 17, 2.
- Πείσανρα*, *Pisaurum*, Umbriae oppidum LX, 60, 2.
- Πεισιανάκτειος στοά* = *Poecile stoa* Athenis XXXV, 4, 5.
- Πεισιόστρατος*, Atheniensium tyrannus I, 20, 2. VII, 1, 2. 4. 8, 3 sq. 10, 2. 29 sqq. IX, 3, 4. XII, 7, 1. XXV, 24, 5. *Πεισιοστρατίδαι* XII, 3, 1. 16, 1.
- Πελάγων*, Euboensis X, 7, 4.
- Πελασγοί* II, 1, 1.
- Πελασγός* XXX, 1, 1.
- Πελίας*, Neptuni filius XXXIII, 36, 3.
- Πελίγνοι*, *Peligni*, Italica gens XIX, 20, 1 sq.
- Πέλλα*, Macedoniae oppidum XIX, 23, 1. 3. XLII, 3, 5. LIX, 43, 1. 3.
- Πελλαῖοι* XLVII, 69, 2.
- Λεύκιος Πέλλας*, *L. Pella*, LXIII, 35, 1.
- Πελλήνη*, Achaiae oppidum LII, 17, 3. LXVI, 31, 2. 39, 3. 54, 3. LXVI, 31, 3. 32, 2.
- Πελλήνη*, Laconicae oppidum LI, 8, 1.
- ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ*, Thebanus XXI. XXIII. — XVIII, 36, 1. XXIV, 1, 4. XLIV, 24, 4. LXV, 22, 4. LXVI, 16, 3.
- Πελοπόννησος* I, 3, 1. 6, 6. 25, 3. 33, 2. X, 7, 4. 9, 3. XII, 8, 5. 17, 2. 3. 19, 2. 34, 1 sq. XV, 15, 1. 17, 3. 23, 1. XVIII, 2, 2. 16, 1. 30, 4. XIX, 25, 1. XXI, 13, 2. 24, 1. 26, 1. XXVII, 8, 2. 14, 1. 16, 1. XXVIII, 15, 4. 17, 2. XXX, 26, 9. XXXII, 6, 3. 24, 3. XXXV, 18, 1. XXXVI, 2, 2. XXXVIII, 15, 4. XLIV, 13, 2. 30, 1. XLIX, 29, 3. LI, 13, 4. 14, 1. 15, 1. 21, 1. LII, 16, 2. 3. 17, 3. 18, 4. 21, 4. 34, 1. LV, 2, 4. LIX, 25, 1. 33, 2. 4. 36, 1. 39, 1. LX, 66, 4. LXII, 15, 2. 32, 2. 58, 4. LXV, 20, 4. LXVI, 13, 4. 31, 1. 38, 4. 39, 4. 46, 1. 47, 1. 3. 50, 4. 6. 51, 2. *Πελοποννήσιοι* X, 11, 2. 12, 2. XII, 22, 2. 29, 1. 33, 2. 4. 34, 1. 38, 1. XV, 27, 3. 28, 3. 6. 31, 4. 6. XXVII, 10, 1. XXXII, 11, 5. XXXV, 4, 4. 17, 6. XXXVIII, 7, 1. LII, 3, 4. 26, 4. 33, 4. LXII, 42, 1. 4. 43, 1. *Πελοποννήσιος ἀνήρ* XXVII, 13, 6. *Πελοποννησιακός: πόλεμος* XII, 29, 1. XXIV, 1, 6. XXXII, 3, 1. 29, 6. LII, 27, 1. LX, 70, 1. *τὰ Πελοποννησιακά* IV, 28, 3. XVI, 14, 4. XXIV, 1, 6.
- Πέλοψ*, Tantalii filius I, 3, 1. 7, 1.
- Πελοπίδαι* I, 3, 1. XXXI, 1, 3.
- Πέλοψ*, Byzantius LVII, 24, 7.
- Πενθεύς*, Thebarum rex XXXIX, 33, 3.
- Πενία*, dea X, 21, 1.
- πεντακοσιομέδιμνοι* Atheniensium VII, 18, 1. XXIV, 1, 2.
- Πεντέλειον*, Arcadiae oppidum LII, 17, 3. LXVI, 39, 3.
- Πεντελή*, pagus Atticus VIII, 15, 4.
- Πεπαρήθιοι*, Peparethi insulae maris Aegaei incolae II, 3, 1. 8, 7.
- πέπλος* Minervae LIX, 10, 4. 12, 2.
- Περγαμία*, Pergami Cretae oppidi ditio IV, 31, 4.

- Πέργαμον*, Mysiae oppidum XXXIII, 11, 1. 2. 23, 4. XXXVI, 3, 4. XLVIII, 2, 3. 4. L, 10, 1. LIII, 21, 3. LX, 58, 5. *Πηργαμηνοί* XXXIII, 11, 1. LIII, 14, 1. 2. LXIII, 2, 4.
- Περδίκκας*, Macedoniae rex XL, 2, 4.
- Περδίκκας*, Macedo, Alexandri M. dux XLII, 1, 2. 3, 3. 6. 7. 4, 1. 5, 1. 5. 8, 2. XLVII, 15, 2. 3. 41, 3. 77, 4. LVI, 31, 3.
- Περίανδρος*, Corinthi tyrannus VII, 4, 1. 12, 4. LXVI, 3, 4.
- Περίβοια*, Aiacis mater I, 29, 1.
- Περιγούρη*, Sinidis filia I, 8, 2.
- Περιθοῖδαι*, pagus Atticus eiusque incolae XV, 13, 3. XXXVIII, 11, 3 sqq.
- Περικλείδας*, Spartanus XXXV, 16, 7.
- ΠΕΡΙΚΛΗΣ**, Atheniensis XII. XIV. — IV, 16, 4. X, 2, 3. 10, 6. XV, 1, 3. 6, 3. 7, 2. 14, 2. 17, 1. XXI, 4, 2. XXIV, 1, 7. 24, 3. 25, 6. 26, 3. XXV, 8, 8. XXXV, 13, 5. 14, 4. 15, 2. 16, 1. 17, 6. XXXVIII, 2, 2. 3, 1. 6, 1. 3. 9, 7. 23, 3. XL, 1, 2. XLV, 63, 1. XLIX, 7, 3. LVI, 6, 4. 9, 3. 13, 5. 20, 1. LVII, 39, 4.
- Περίνθος*, Thraciae oppidum XLVII, 70, 3. XLIX, 14, 2. *Περίνθιοι* LVI, 17, 2.
- περίοικοι* Spartaе IV, 8, 3.
- Περιπατητικοί* XXXIII, 26, 2. L, 65, 6. 67, 2. LVII, 24, 5. LXIII, 24, 1.
- Περιπόλτας* = Damon XXXV, 1, 2 sqq.
- Περιπόλτας*, Thessalus vates XXXV, 1, 1.
- Περίτας*, canis XLVII, 61.
- Περίφημος*, Salaminius VII, 9, 1.
- Περιφήτης*, praedo I, 8, 1.
- Περπέννας* *Σέντων*, M. Perpenna, Sertorii socius XLI, 15. 25, 1. 26, 1 sqq. 27, 1. 3. XLV, 10, 1. 2. 18, 3. 20, 2 sqq.
- Περραιβία*, Thessaliae regio XLX, 15, 1. *Περραιβοί* XXVIII, 10, 4.
- Πέρραι* VII, 28, 3. X, 4, 2. 12, 3. 27, 4. 28, 1 sqq. 30, 1. XI, 19, 3. XII, 24, 7. 25, 2. XV, 24, 5. XXI, 30, 2. XXIV, 10, 5. 7. 14, 5. 15, 1. 16, 1. 5. 18, 3. 19, 1. 6. XXVIII, 7, 3. XXXII, 23, 1. 24, 1. XXXV, 7, 1 sq. 9, 3. 13, 2. 14, 1. 19, 3. XXXVII, 2, 2. 3, 3. 5. XLIV, 6, 1. 8, 3. 13, 3. 23, 3. XLV, 32, 8. 34, 5. XLVII, 5, 1. 14, 1. 17, 2. 21, 2. 24, 1. 2. 30, 2 sqq. 34, 1. 37, 1. 38, 2. 40, 2. 51, 1. 69, 1. 2. 71, 3. LVI, 20, 4. LX, 37, 1. LXV, 1 sqq. LXVI, 3, 4. *ὁ Πέρσης* rex Persarum X, 28, 3. *Περσίδες* mulieres XLII, 1, 3. XLVII, 21, 5. 37, 1. LIX, 31, 3. *Περσίς*, Persia XLII, 14, 3. XLVII, 37, 1. LXV, 7, 2. *Περσίς γλώττα* X, 29, 3. *Περσικός*: *ζῆλος* XLII, 6, 2. *πλοῦτος* XIX, 12, 6. *ζώνη* XLVII, 51, 2. *μεγαλοπρέπεια* XV, 23, 5. *πειρήλωνος* XXV, 13, 1. *στολή* XLVII, 31, 2. 45, 2. *νόμισμα* XLIV, 15, 6. LXV, 20, 4. *πράξεις* X, 29, 6. *ἔθνη* XXXII, 3, 2. *δπλα* XXXV, 12, 1. *τὸ Περσικόν* X, 26, 3. *τὰ Περσικά* XL, 3, 3. XLVII, 16, 8. LXIII, 31, 5.
- Περσαῖος*, philosophus LXVI, 18, 1. 23, 5.
- Περσεύς*, Iovis filius XXXV, 3, 2.
- Περσεύς*, Macedoniae rex XIX, 7, 1. 3. 8, 6. 10, 3. 12 sqq. XX, 1, 1. XXV, 15, 5. 20, 7. LIX, 53, 4. LXVI, 54, 3.
- Περσεφόνη* V, 12, 1.
- Περσία*, vid. *Ἰστυεις*.
- Πεσσινοῦς*, Phrygiae oppidum XXXI, 17, 5. L, 15, 2.
- Πετεῶς*, Ornei filius I, 32, 1.
- Πετηλία*, *Petelia*, Lucaniae oppidum XXII, 29, 1.
- Πετηλίνα ὄρη*, Lucaniae mons XXXIX, 11, 4.
- Πετηλίνον ἄλσος*, *Petelinus lucus* prope Romam XI, 36, 6.
- Πετίκιος*, *Peticus*, naucelerus Romanus XLV, 73, 3. 5.
- Πετίλιος*, Q. *Petillius Spurius*, praetor (cos. 577 = 176) V, 22, 5.
- Πετίλιος*, Q. *Petillius*, tr. pl. XXV, 15, 1.
- Πετινος*, *Petinus*, Neronianus LXVII, 17, 2.
- Πέτρα*, Arabiae oppidum XLV, 41, 1. 3. LX, 69, 3.
- Πέτρα*, Thessaliae oppidum XIX, 15, 1.

- Πέτραχος*, locus prope Chaeroneam XXXIII, 17, 6.
Πέτρων, vid. *Γράνιος*.
Πειρώνιος, *Petronius*, *Crassi legatus* XXXIX, 30, 5. 31, 4. 5.
Περώνιος, vid. *Τουρπιλιανός*.
Πενθέστας, Macedo XLII, 13, 4. 14, 3. 15, 4. 16, 5. XLVII, 41, 2. 3. 42, 1. 63, 4.
Πηγαί, Megaridis oppidum XII, 19, 2. LXVI, 43, 1. 44, 1.
Πηδάλιον, Chersonesi locus XXXVI, 23, 5.
Πηλεύς, Acaci filius I, 10, 2. 3.
Πηλείων = Achilles XVI, 32, 5.
Πηλεύς = Philippus XLVII, 5, 5.
Πηλούσιον, Aegypti oppidum XLV, 77, 1. LX, 3, 3. 4. 74, 1. LXIII, 33, 1.
Πηνεϊός, Thessaliae fluvius XXVIII, 3, 5.
Πηνελόπη = Lysimachi pellex LIX, 25, 6.
Πίργης XLII, 6, 4.
Περίων, poeta XLVII, 50, 4.
Πιθίσκοι, *Doliola*, locus Romae XI, 20, 6.
Πικηνοί, *Picentes*, Italiae gens XLV, 6, 2. *Πικηνίς*, *Picenum* XXXIX, 10, 1. XLV, 6, 1. *Π.χώρα* XXII, 4, 1.
Πίκος, *Picus*, deus Italicus V, 15, 3.
Πικταί, *Pictae*, diversorium in via Latina XXXIII, 9, 5.
Πικτωρ, vid. *Φάβιος*.
Πινάριοι, *Pinaria* gens V, 21, 2.
Πινάριος, *Pinarius*, Tarquinii Superbi aequalis VI, 3, 7.
Πίναρος, Ciliciae fluvius XLVII, 20, 3.
Πίνδαρος, Thebanus poeta V, 4, 6. XLVII, 11, 6. laudatur I, 28, 2 (fr. 153). II, 28, 6 (fr. 108). IV, 21, 4 (fr. 182). X, 8, 2 (fr. 55). XXII, 21, 2 (Pyth. 2 inii.). 29, 5 (fr. 217). XXXI, 29, 3 (fr. 188). XXXVIII, 1, 2 (fr. 190). LIX, 42, 5 (fr. 146). LXVI, 1, 2 (Pyth. 8, 44).
Πίνδαρος, Cassii libertus LX, 22, 3. LXIII, 43, 5. 6.
Πίνος, Numae filius V, 21, 1. 2.
Πιξόδαρος, Cariae dynasta XLVII, 10, 1. 2.
Πίος, vid. *Μέτελλος*.
πύραται XI, 8, 5. XII, 19, 2. XXXV, 8, 3. XXXVI, 2, 5. 13, 3. XXXVIII, 29, 3. XXXIX, 7, 5. 10, 3. XLI, 7, 3. 21, 5. XLV, 24—30. 45, 2. XLVI, 3, 2. XLVIII, 1, 4. 2, 1 sqq. LVII, 36, 4. LX, 32, 1. 67, 3.
Πύσα, Elidis oppidum XII, 2, 1.
Πισίδαι, *Pisidiae Asiae minoris provinciae incolae* X, 30, 1 sq. XLVII, 18, 1.
Πίσσις, *Thespiensis* LIX, 39, 1. 2.
Πισσούθνης, *Persa* XII, 25, 2 sq.
Πίστις V, 16, 1.
Πίσων, *C. Calpurnius Piso* (cos. 686 = 67) XLV, 27, 1. 2. 44, 1. 47, 6. 48, 3. XLVIII, 7, 3. LVII, 19, 1. 58, 4.
Πίσων, *C. Calpurnius Piso Frugi*, *Ciceronis gener* LVII, 31, 2. 41, 5.
Πίσων, *L. Calpurnius Piso Frugi* (cos. 620 = 133. cens. 633 = 120), *historiae scriptor laudatur* V, 21, 4. *Γάιος* (?) *Πίσων* XXXI, 45, 5.
Καλπούρνιος Πίσων, *L. Calpurnius Piso Caesoninus*, *Caesaris socer* (cos. 695 = 58) XLVIII, 14, 5. 37, 1. L, 30, 1. 33, 4. LVII, 30, 1. 31, 4.
Πίσων, *L. Piso Frugi Licinianus*, *M. Licinii Crassi Frugi Magni filius* LXVII, 23, 1. 3. 4. 25, 4. 27, 3. 28, 2.
Πιτάνη, *Mysiae oppidum* XXXVI, 3, 4.
Πιτθεύς, *Pelopis filius*, *Thesci avus* I, 3 sq. 6, 1. 6. 7, 1. 19, 5. 25, 4. 34, 1. *Πιτθής κόρη* = *Aethra* I, 24, 5.
Πιττακός, *Mytilenes tyrannus* VII, 14, 4.
Πιτυοῦσσα, *insula ad oram Hispaniae* XLI, 7, 3.
Μουνάτιος Πλάγκος, *L. Munatius Plancus* (cos. 711 = 42) LX, 18, 4. 58, 2. LXIII, 19, 1.
Μουνάτιος Πλάγκος, *T. Munatius Plancus Bursa* (tr. pl. 701 = 52) XLV, 55, 5. 6. L, 48, 4. 5. LVII, 25, 1.
Πλακεντία, *Placentia*, *Galliae cispad. oppidum* LXVIII, 6, 1. 7, 1.
Πλακεντινοί LXVIII, 7, 1.

- Πλαταιαί*, Boeotiae oppidum X, 16, 5. XI, 19, 3. XIX, 25, 1. XXI, 15, 4. 25, 5. XXIV, 1, 8. 5, 7. 11. 13, 1. 17, 3. 19, 7. 20, 5. 21, 1. 23, 5. XXVI, 2, 1. 5, 1. XXVIII, 11, 3. XXXII, 28, 2. 29, 1. XXXIV, 4, 2. XXXV, 13, 3. LI, 3, 3. *Πλαταιαῖς* IX, 14, 1. XXIV, 11, 4 sqq. 17, 1. 19, 7. 20, 2 sqq. 21. XLVII, 11, 5. 34, 1. XLIX, 33, 3. *ἡ Πλαταιίς* XXIV, 11, 8. 18, 1. *ἡ Πλαταιική* XXIV, 11, 6.
- Πλάτων*, comicus laudatur X, 32, 5 (*fr. inc.* 1). XII, 4, 2 (*fr. inc.* 7). XV, 13, 5 (*Ἐπεροβόλου fr.* 2). XXXVIII, 11, 6 (*eiusd. fr.* 2). LX, 70, 1 (*fr. inc.* 40).
- Πλάτων*, philosophus IV, 28, 1. 31, 2. 32, 1. V, 11, 2. VII, 2, 4. 32, 2. XVIII, 6, 3. 15, 2sqq. XXII, 14, 6. XXIV, 1, 4. XXXI, 2, 3. 46, 1. XXXII, 2, 3. 18, 5. XXXVIII, 1, 4. 23, 4. XLIX, 3, 1. 4, 1. LVI, 5, 1. 5. LVII, 24, 3. LIX, 1, 7. 32, 5. LXII, 1, 1. 4. 5. 9, 5. 11, 1. 2. 12, 1. 13. 14, 1. 16—22. 52, 2sqq. LXIII, 2, 1. LXVII, 1, 3. laudatur III, 1, 1 (*Phaed. p.* 68). IV, 5, 6. 7, 1 (*Legg. 3. p.* 692). 15, 1 (*Civ. 5. p.* 458). 16, 4 (*Alc. 1. p.* 122). 29, 1 (*Tim. p.* 37). V, 8, 1 (*Civ. 2. p.* 372). 20, 6 (*Civ. 6. p.* 487). VII, 26, 1. 31, 3 (*Tim. p.* 22). X, 4, 3 (*Legg. 4. p.* 706). 32, 1 (*Men. p.* 93). XII, 7, 6 (*Civ. 8. p.* 562). 8, 1 (*Phaedr. p.* 270). 15, 4 (*Civ. 2. init.*). 24, 4 *ἐν τῷ Μενεξένῳ* (*init.*). XV, 1, 2 (*Alc. 1. p.* 122). 4, 4 (*Phaedr. p.* 255). XVI, 15, 4 (*epist. 4.*). XVII, 3, 2 (*ibid.*). XXI, 18, 4 (*Phaedr. p.* 255). XXIV, 25, 6 (*Gorg. p.* 519). XXV, 2, 3 (*Tim. p.* 69). 7, 1 (*Symp. p.* 215). XXVII, 14, 2 (*Legg. 4. p.* 706). XXXVII, 1, 2 (*Civ. 2. p.* 363). 2, 5 (*Gorg. p.* 516). LV, 2, 2 (*Civ. 4. p.* 426). LVII, 2, 3 (*Civ. 5. p.* 475). LVIII, 3, 4 (*Civ. 5. p.* 473). LX, 29, 1 (*Gorg. p.* 464). 36, 1 (*Phaedr. p.* 256). LXII, 4, 2 (*ep. 7.*). 8, 3 (*ep. 4.*). 11, 2 (*ep. 7.*). 20, 2 (*ep. 7.*). 21, 1 (*ep. 13.*). 52, 3. 4 (*ep. 4.*). 53, 2 (*Civ. 8. p.* 557). 54, 1 (*ep. 6.*). eius *διάλογος περὶ ψυχῆς* L, 68, 2. epistolae LXIV, 3, 5. 4, 4. — *Πλατωνικός: φωνή* XXXVI, 2, 3.
- Πλείσταρχος*, Cassandri frater LIX, 31, 4. 32, 3.
- Πλειστίνος*, Faustuli frater II, 10, 1.
- Πλειστῶναξ*, Sparta rex IV, 20, 4. XII, 22, 1 sq. LI, 3, 3.
- Πλημύριον*, Siciliae promontorium et castellum XXXVIII, 20, 2. 3.
- Plutarchus* Chacronensis sui temporis ac suas res exponit VII, 21, 5. VIII, 15, 4. IX, 1, 2. X, 22, 2. 32, 5. XXXIII, 15, 4. LVI, 2. LX, 87, 4. LXVIII, 14, 1. laudat suis ex scriptis *Αἴτια* II, 15, 5. *περὶ αἰτιῶν Ῥωμαϊκῶν* XI, 19, 8. *περὶ ἡμερῶν* XI, 19, 3. vitas: *Arati* XXVII, 8, 4. *Aristidis* XV, 13, 5 (*ἐν ἐτέροις*, nisi *Niciae* vitam dicit). *Bruti* XLV, 16, 5. XLVIII, 62, 4. 68, 4. L, 73, 4. LX, 69, 1. *Caesaris* XXXI, 6, 2. LXIII, 9, 4. *Camilli* V, 9, 8. 12, 7. *Catonis maioris* L, 1, 1. *Ciceronis* L, 22, 3. *Cimonis* I, 36, 1. XII, 9, 4. *Demosthenis* I, 27, 6. XLIX, 29, 1. (*ἐν ἄλλοις*). *Dionis* XVIII, 13, 5. 33, 2. *Epaminondae* XLIV, 28, 4. *Flaminini* XXV, 12, 3. *Herculis* I, 29, 5. *Lycurgi* I, 1, 2. XXXII, 17, 6 (*δι' ἐτέρας γραφῆς*). XLIV, 4, 2. 20, 6. LII, 12, 3. *Lysandri* XII, 22, 3. XXXVIII, 28, 4. *Marcelli* XIII, 22, 6. XXXIX, 11, 8. *Metelli* (promissam) XXXI, 29, 8. *Numae* I, 1, 2. II, 21, 1. XVI, 39, 5. XLVIII, 59, 2. *Philopomenis* LII, 24, 5. *Pompeii* (XLVIII, 35, 1. 45, 5) L, 54, 7. *Poplicolae* XVI, 33, 1. *Romuli* XI, 33, 7. *Scipionis maioris* XXX, 8, 2. *minoris* LIII, 21, 5. LIV, 10, 4. *Sullae* XXXI, 10, 2. *Timoleonis* LXII, 58, 5.
- Πλούταρχος*, Eretriae tyrannus XLIX, 12, 1. 13, 1. 2. 4.
- Πλυνητήρια*, festum Atticum XV, 34, 1.
- Πλώτιος*, Plotius, Liciniae accusator XXXIX, 1, 2.
- Πρύξ*, Athenarum locus I, 27, 1. 3. X, 19, 4.
- Ποσειδῶν*, eunuchus Aegyptius XLV, 77, 2. 80, 5. XLVIII, 48, 3. 5. 49, 2. LX, 60, 1.

- οἱ ποιηταὶ laudantur I, 1, 1. XII, 39, 2. ὁ τῆς Θησηίδος I, 28, 1.
- Ποικίλη σοφία, Athenis XXXV, 4, 5.
- Ποινὴ LXVIII, 1, 3.
- Πολέμων, Macedo XLII, 8, 4.
- Πολέμων ὁ περιηγητής, scriptor laudatur LXVI, 13, 2 (fr. 17).
- Πολέμων, Pontirex LX, 38, 3. 61, 2.
- Πολιάς vid. Ἀθηνᾶ.
- Πόλλης, Spartanus LXII, 5, 2. 3.
- Πόλλιχος, Syracusanus XXXVIII, 24, 2.
- Πολύαινος, Philopoemenis socius XXVII, 10, 7.
- Πολυάλης, Spartanus XII, 30, 1.
- Πολύαρχος, Aegineta X, 19, 1.
- Πολύβιος, Megalopolitanus XXV, 9, 2. 3. XXVII, 21, 3. 6. historiae scriptor laudatur XIX, 15, 3. 16, 2. 19, 2. XXI, 17, 2. XXIII, 1, 4. XXV, 10, 3. XXVII, 16, 3. LII, 25, 3. 4 (2, 64). 27, 5 (2, 65). LIII, 4, 3. LXVI, 38, 7. 8 (2, 47).
- Πολύγνωτος, pictor XXXV, 4, 5 sq.
- Πολυγνώτου πύργος, Argolidis locus LXVI, 6, 2. 7, 1.
- Πολυδέκτης, Spartae rex IV, 1, 4. 2, 3.
- Πολύδωρος, Spartae rex IV, 6, 4. 8, 3.
- Πολύευκτος, Atheniensis, Themistoclis filius X, 32, 1.
- Πολύευκτος, Atheniensis, Demosthenis aequalis XLIX, 5, 2. 9, 5. LVI, 10, 2. 13, 5. 23, 3.
- Πολυζήλειος ἀυλή, Siciliae locus XXXVIII, 27, 1.
- Πολύζηλος, Rhodius scriptor laudatur VII, 15, 7 (fr. 3).
- Πολύιδος, heros Plataeensium - XXIV, 11, 3.
- Πολύκλειτος, historiae scriptor laudatur XLVII, 46, 1 (fr. 6).
- Πολύκλειτος, Neronianus LXVII, 17, 2.
- Πολύκλειτος, statuarius XII, 2, 1.
- Πολυκράτης, Sami tyrannus XII, 26, 4. XXXII, 8, 4.
- Πολυκράτης, Sicyonius, Plutarchi familiaris LXVI, 1, 1. eius filius
- Πολυκράτης LXVI, 1, 4.
- Πολυκρατίδας, Spartanus IV, 25, 4.
- Πολυκρίτη, Lysimachi filia, Aristidis neptis XXIV, 27, 2.
- Πολύκριτος, Mendaeus medicus LXV, 21, 2.
- Πολύμαχος, Pellaeus XLVII, 69, 2.
- Πολυμήδης, Atheniensis XLIX, 13, 3.
- Πολύξενος, Syracusanus LXII, 21, 4. 5.
- Πολυσπέρων, Callippi percussor LXII, 58, 3.
- Πολυσπέρων, Macedo XXX, 8, 3. XLII, 12, 1. 13, 1. XLIX, 31—33. LIX, 9, 3.
- Πολύστρατος, Macedo XLVII, 43, 2.
- Πολύτρον, Thessalus XXI, 29, 4.
- Πομαξιάθρης, Parthus XXXIX, 31, 5. 33, 4.
- Pompaе I, 36, 2. II, 16, 6. V, 8, 3. 14, 1. XII, 11, 4. XVI, 25, 3. XXIV, 21, 2. XXVII, 21, 2. XXXVIII, 3, 5. XXXIX, 32. XLIV, 19, 3. XLVII, 29, 1. 67. XLIX, 37, 1. LIX, 12, 3. LX, 26. LXII, 23, 3. LXVI, 45, 2. 53, 5.
- Πομπαιδῖος, vid. Σίλων.
- πομπεία XV, 13, 2.
- Πομπηία, Pompeia, Caesaris uxor XLVIII, 5, 3. 9, 2. 10, 1 sqq. LVII, 28.
- Πομπήιοι, Pompeii, Campaniae oppidum LVII, 8, 2.
- Πομπήιοι, Pompeii, gens Rom. XXXI, 1, 3.
- Ἀύλος Πομπήιος, A. Pompeius Rufus, tr. pl. (651 = 102) XXXI, 17, 5. 6.
- Στράβων, Cn. Pompeius Strabo (cos. 664 = 89) XLV, 1, 1. 4, 1. eius filius
- ΠΟΜΠΗΙΟΣ Μάγνος, Cn. Pompeius Magnus XLV. XLVI. — V, 19, 4. XI, 19, 7. XXXII, 28, 8. 29, 2. 33, 3. 34, 4. 5. 38, 1. XXXIV, 2, 4. XXXVI, 1, 4. 4, 4. 5, 2. 6, 4. 34, 4. 5. 35, 7. 36. 37, 4. 38, 2. 4. 39, 4. 40, 2. 41, 3. 6. 42, 5 sqq. XXXVII, 3, 3. 4. XXXIX, 3, 2. 6. 4. 7, 1 sqq. 11—16. 21, 2. 3. XL, 2, 3. 3, 2. 6. 4, 2. 3. XLI, 1, 5. 12, 4. 15, 2. 18. 19, 2 sqq. 21, 1. 5. 6. 22, 5. 27. XLIII, 2, 2. XLVII, 1, 1. XLVIII,

- 5, 3. 11, 1. 13, 2. 3. 14, 15, 2. 20, 2. 21, 3. 4. 23, 4. 25, 1. 28—46. 48, 1. 2. 3. 51, 2. 56, 1. 3. 57, 4. 62, 2. 66, 1. 7. 69, 1. L, 3. 1. 10, 2. 13, 2. 14, 1. 2. 19, 1. 20, 2. 26, 2. 4. 27, 1. 29—31. 33, 4. 35, 2. 41—56. 58, 4. 61, 3. LVII, 8, 4. 9, 4. 6. 10, 1. 12, 2. 14, 1. 18, 1. 23, 2. 26, 7. 30, 2. 4. 31, 2. 3. 33, 1. 3. 35, 1. 4. 37, 1. 2. 38, 1. 2. 5. 6. 29, 1. 40, 4. LVIII, 3, 1. LX, 5—8. 10, 2. 21, 2. 25, 3. 62, 3. LXIII, 4. 6. 9, 2. 11. 14, 2. 17, 1. 25, 1. 29, 3. 33. 40, 2. LXIV, 3, 2. 5. LXVIII, 9, 4. *Πομπηϊανοί* XXXVI, 42, 7. eius duo filii (XLVIII, 56, 1. 3).
- Γναῖος Πομπήϊος*, *Cn. Pompeius Magnus* XLV, 62, 2. LX, 25, 3.
- Σέξτος Πομπήϊος (ὁ νεός)*, *Sex. Pompeius Magnus* L, 56, 1. 59, 5. LVII, 39, 2. LX, 32. 35, 5. 55, 1.
- Σέξτος*, *Sex. Pompeius*, (Cn.) Pompeii (Strabonis) fratris filius L, 3, 1.
- Κόιντος Πομπήϊος*, *Q. Pompeius Rufus* (cos. 665 = 88) XXXIII, 6, 10. 8, 3.
- Πομπήϊος*, *Q. Pompeius*, tr. pl. (620 = 133) LIII, 14, 2.
- Πομπιλία*, *Pompilia*, Numae filia V, 21.
- Πομπίλιος*, vid. *Νομάς*.
- Πόμπων*, *Pompo*, Numae pater V, 3, 4.
- Πόμπων*, *Pompo*, Numae filius V, 21, 1. 2.
- Πομπωνία*, *Pomponia*, Q. Cicero-nis uxor LVII, 49, 2.
- Πομπώνιοι*, *Pomponia gens* V, 21, 2.
- Πομπώνιος*, *M. Pomponius Matho*, praetor urbanus (536 = 217) XIII, 3, 4.
- Πομπώνιος*, *M. Pomponius*, C. Gracchi amicus LIV, 16, 4.
- Πομπώνιος*, *Pomponius*, a Mithri-date captus XXXVI, 15, 2.
- pontes Romae* V, 9, 3sq. VIII, 16, 4sq. LIV, 17, 1. in Rheno XLVIII, 22, 4.
- pontifex maximus* V, 9, 4. 10, 4. XI, 21, 2. XIII, 25, 5. XLVIII, 7, 1.
- Πόντιος*, *Pontius* XXXIII, 27, 6.
- Πόντιος*, vid. *Κορίνιος*.
- Πόντος*, Pontus Euxinus et ad eum adiacens Asiae minoris provincia XII, 20, 1. XXIV, 26, 1. XXXII, 26, 1. XXXIII, 11, 2. 22, 3. 24, 3. XXXVI, 8, 4. 13, 2. 23, 2. 30, 3. 33, 4. 34, 5. 35, 5. XLI, 23, 1. XLV, 34, 1. 5. 41, 3. 45, 2. XLVII, 44, 1. XLVIII, 50, 1. 2. 58, 3. L, 31, 1. LVII, 10, 1. LX, 61, 2. *Ποντικοί* II, 9, 5. VII, 1, 2. 22, 4. 32, 3. XI, 22, 2. XII, 27, 3. 35, 4. XXXVI, 13, 4. 24, 1. 31, 7. LXVII, 13, 4. 15, 1. *Ποντικός: Θρίαμβος* XLVIII, 55, 1. *σαλπικτής* XXXVI, 10, 2. *Ἡράκλεια* XXXVI, 13, 3. *θάλαττα* XLII, 3, 2. *Σκυθία* XXXI, 11, 4. *πέλαγος* XLV, 32, 4. *τάριχος* LX, 29, 4. *βασιλεῖς* IV, 12, 7. LIX, 4, 4. *πόλεμοι* XLV, 31, 7. *σκῦλα* XXXI, 31, 2. cf. *Εὐξείνος πόντος*.
- Ποπίλιος*, *C. Popillius Laenas*, Picentinus, centurio LVII, 48, 1. 2.
- Ποπίλιος*, *P. Popillius Laenas* (cos. 621 = 132) LIV, 4, 2.
- Ποπίλιος Αἰάνας*, *Popillius Laenas*, senator LXIII, 15, 3. 16, 1. 3. 4.
- Γάιος Ποπίλιος*, *C. Popillius* XLVIII, 5, 1.
- Ποπλικόλαι*, *Poplicolae* IX, 1, 2. XVI, 33, 1.
- Πόπλιος Ἰαλέριος ΠΟΠΑΙΚΟΛΑΣ*, *P. Valerius Poplicola* (cos. 244. 245. 246. 249 = 509. 508. 507. 504) VIII. IX. — II, 16, 8.
- Ποπλικόλας*, *Poplicola*, M. Antonii legatus LX, 65, 1. 66, 3.
- Πόπλιος*, *Publius*, praenomen Rom., vid. *Ἀντώνιος*, *Κέθρηγος*, *Κλώδιος*, *Κράσσοσ*, *Κώνστας*, *Μάρκιος*, *Νιγίδιος*, *ῤαῖντος*, *ῤετούριος*, *ῤίλλιος*, *ῤολούμνιος*, *Ποπλικόλας*, *Σαυροῆιος*, *Σήστιος*, *Σιλίχιος* *Σίλων*, *Σκιπίων*.
- Πόπλιος*, *Publius* (?) XLV, 42, 3.
- Ποππαία*, *Poppaea Sabina*, Rufi Crispini, Othonis, Neronis uxor LXVII, 19, 2sq.
- Ποππαία*, *Poppaea* = *Sporus eunuchus* LXVII, 9, 3.
- Πορκία*, *Porcia*, Catonis minoris soror L, 1, 1. 41, 2.
- Πορκία*, *Porcia*, Catonis minoris filia, M. Bruti uxor L, 25, 2. 73, 4. LXIII, 13. 15, 4. 23, 2sq. 24, 1. 53, 4. 5.
- Πόρκιοι*, *Porcia gens* VIII, 11, 4. L, 73, 2. *Πορκία βασιλική*, *basi-*

- lica Porcia* Romae XXV, 19, 2. L, 5, 1.
- Λάρης Πορσήνας, Lars Porsena*, Etruriae rex VIII, 16. IX, 4, 2.
- portae Romae sacrae II, 11, 3.
- Ποσειδεών, mensis Atticus* XLVIII, 37, 2.
- Ποσειδών* I, 6, 1. 25, 4. 36, 4. X, 19, 3. XLIV, 3, 5. XLV, 24, 5. LI, 16, 3. LII, 22, 5. LVI, 29, 1. 5. *ἀσφάλειος καὶ γαιήοχος* I, 36, 4. *ἴπιος* II, 14, 3.
- Ποσειδωνιάται, Posidoniae oppidi incolae* XXXV, 18, 3.
- Ποσειδώνιος (Olbiopolita): eius ἱστορία περὶ Περαεῶς* laudatur XIX, 19, 4. 5. 20, 3. 21, 3.
- Ποσειδώνιος, Rhodius (s. Apamensis), philosophus stoicus et historiae scriptor* XLV, 42, 5. LVII, 4, 4. laudatur XIII, 19, 3 (*fr.* 44). XXII, 1, 1 (*fr.* 43). 9, 4 (*fr.* 44). 20, 7 (*fr.* 45). 30, 5 (*fr.* 46). XXXI, 1, 2 (*fr.* 42). 45, 4 (*fr.* 40). LXIII, 1, 5 (*fr.* 47).
- Πόστουμα, Postuma, Sullae filia* XXXIII, 37, 4.
- Ποστούμιος Βάλβος, (?) A. Postumius Albus Regillensis (cos. 257 = 496)* VIII, 22, 2 sq.
- Ποστούμιος Τούβερτος, P. Postumius Tubertus (cos. 248. 250 = 505. 503)* VIII, 20, 1.
- Ποστούμιος Τούβερτος, A. Postumius Tubertus, dict. (322 = 431)* XI, 2, 1.
- Σπόριος Ποστούμιος, Sp. Postumius, Ti. Gracchi aequalis* LIII, 8, 6.
- Ποστούμιος, Postumius, vates* XXXIII, 9, 3.
- Ποστούμιος, vid. Ἀλβίνος, Αἰβίος.*
- Πόστουμος, Postumus, cognomen Rom.* XVI, 11, 4.
- Ποταμός, pagus Atticus* XXIV, 27, 4.
- Ποτάμων, Lesbios* XLVII, 61.
- Ποτίδαια, Macedoniae oppidum* XII, 29, 4. XV, 7, 2. XLVII, 3, 4.
- Ποτίτος, vid. Βαλέριος.*
- Πουβλίκιος, vid. Βίβλος.*
- Πουλντίων, Atheniensis* XV, 19, 1. 22, 3.
- purpura XLVII, 36.
- Πραετία, Praecia, meretrix* XXXVI, 6, 2 sqq.
- praemia publica VIII, 9, 7. 16, 7. 19, 4. 20, 2. 21, 6. 23, 2. X, 17, 1. 32, 5. 29, 4 sq. XI, 27, 5. XII, 31, 5. XV, 33, 2. XVIII, 16, 6. 36, 4. 38. 39. XXII, 23, 7. XXIV, 27. XXV, 1, 1. 5, 3. XXVII, 15, 4. 21, 5. XXXI, 21, 2. XXXV, 8, 1. XXXIX, 33, 4. XLII, 8, 7. XLIV, 35, 2. XLV, 42, 5. XLVII, 31, 2. 71, 5. LIII, 6, 3. LIV, 19, 2. LVI, 21, 1. 30, 5. LIX, 10. 11. 12. LX, 57, 2. LXII, 19, 4. 31, 1. LXV, 10, 3. 14, 1. 3. 22, 5. LXVI, 14, 2. 53, 3 sqq. LXVII, 16, 1 sq. pr. promissa X, 26, 1. 29, 2. XXXIII, 10, 1. XLI, 22, 1. XLII, 8, 6. XLV, 32, 9. LIV, 17, 3.
- Πραινεστός, Praeneste, Latii oppidum* XXXI, 46, 6. XXXIII, 28, 7. 29, 1. 32, 1. *Πραινεστῖνοι* XI, 37, 2.
- Πραΐσιοι, gens Indica* XLVII, 62, 2. 4.
- praetura urbana LXIII, 7, 1.
- Πράνιζος, poeta* XLVII, 50, 4.
- Πραξαγόρας, medicus* XLV, 57, 1.
- Πραξιεργίδαι, gens Attica* XV, 34, 1.
- pretia rerum venalium VII, 23, 3. VIII, 11, 4. XXXI, 34, 2. XXXIII, 13, 2. XXXVI, 14, 1. XXXVIII, 3, 6. XLVII, 6, 1. LIII, 2, 4. LIX, 33, 3. LX, 45, 4. LXV, 24, 2. LXVII, 17, 5.
- Πρίαμος, Troiae rex* LI, 9, 2.
- Πριαπύνη, vid. Ἄρτεμις.*
- Πριήνη, Ioniae oppidum* VII, 4, 4. XII, 25, 1. LX, 57, 1.
- Πρῖμα, Prima, Romuli filia* II, 14, 7.
- Πρίσκος, Priscus, cognomen Rom.* XXV, 1, 2.
- Πρίσκοι, vid. Ἐλβίδιος.*
- προεδρία* I, 25, 5.
- Πρόθος, Spartanus* XLIV, 28, 4.
- Προθύτης, Thebanus* XLVII, 11, 4.
- Προικόννησος, Propontidis insula* XV, 28, 2. *Προκονήσιοι* II, 28, 4.
- Προκλήιος, C. Proculius, Caesaris Octaviani sodalis* LX, 77, 4. 78. 79.

- Προκλής*, Sparta rex IV, 1, 4.
Πρόκλος, *Proculus*, cognomen Rom. XVI, 11, 4.
Ίούλιος Πρόκλος, *Iulius Proculus*, Romuli socius II, 28, 1. V, 2, 3. 5, 1.
Πρόκλος, *Proculus*, Othonis dux LXVIII, 7, 4. 8, 1. 11, 1. 13, 1.
Προκρούστης, Damastae cognomen I, 11, 1. III, 1, 2.
Προλύτα, Agesilai filia XLIV, 19, 6.
Προμαθίων, scriptor: eius *ιστορία Ιταλική* laudatur II, 3, 1.
προμάντεια XII, 21, 2.
Πρόμαχος, Macedo XLVII, 70, 1.
Προμηθεύς Aeschyli XLV, 1, 1.
πρόξενος XV, 14, 1.
Πρόξενος, Macedo XLVII, 57, 4.
Προποντίς XXXVI, 6, 5.
προπύλαια arcis Athenarum XII, 13, 7.
Προσηφά, vid. *Άστεμης*.
προσκήρησις X, 27, 3. 28, 1. 29, 2. XLVII, 45, 1. 54.
Προουσίας, Bithyniae rex XXVIII, 20, 2sq.
proverbia I, 11, 2. 29, 3. IV, 10, 3. XI, 28, 5. XVIII, 26, 1. XXI, 10, 4. XXXII, 20, 1. XXXVI, 11, 1. 22, 5. XXXIX, 7, 9. XLV, 77, 4. XLVIII, 32, 6. LXV, 15, 2.
Πρόφραγτος, Sicyonius LXVI, 2, 3.
πρυτανείον Atticum I, 18, 1. 24, 3. VII, 19, 3. 25, 1. *πρυτάνεις* VII, 19, 4. XII, 32, 2.
Πρύτανις, Sparta rex IV, 1, 4.
Πρωταγόρας, sophista XII, 36, 3. XXXVIII, 23, 3.
Πρωτέας XLVII, 39, 4.
Πρωτογένης, Caunius pictor LIX, 22, 2. 3.
Πρωῶτος, gubernator LXII, 25, 2.
Πρωῶτος, Massiliae conditor VII, 2, 4.
Πτολεμαῖος I., Lagi filius, Aegypti rex XXVII, 13, 3. XXX, 4, 3sq. 6, 1. 3. 11, 1. XLII, 1, 3. 5, 1. XLVII, 10, 3. 38, 1. LIX, 5. 6. 7, 3. 8. 15, 1. 2. 16, 1. 2. 17, 5. 18, 1. 19, 1. 21, 1. 22, 1. 4. 25, 4. 31, 3. 32, 3. 33, 4. 35, 3. 38, 1. 41, 1. 2. 46, 3. LXI, 2, 3. 4, 1. historiae scriptor laudatur XLVII, 46, 1 (*fr.* 9).
Πτολεμαῖκος: *νήες* LIX, 8, 4.
Πτολεμαῖος II., Philadelphus, Aegypti rex LXVI, 4, 3. 12, 1. 15, 1. 3. 24, 4. 41, 3.
Πτολεμαῖος III., Euergetes I., Aegypti rex LI, 7, 2. LII, 19, 4. 22, 3. 7. 31, 2. 3. 32, 1. 2. 33, 1.
Πτολεμαῖος IV., Philopator, Aegypti rex LII, 33, 3. 5. 35, 4. 37, 1. 38, 2. LIX, 43, 4.
Πτολεμαῖος VII., Physcon, Aegypti rex LIII, 1, 4.
Πτολεμαῖος VIII., *Λάθυρος*, Aegypti rex XVI, 11, 3. XXXVI, 2, 5. 3, 1.
Πτολεμαῖος XI., Auletes, Aegypti rex XLV, 49, 5sq. L, 35, 2. 3. LX, 3, 2. 4. eius filius
Πτολεμαῖος XII., Dionysius, Aegypti rex XLV, 76, 5. 77, 1sq. 79, 2.
Πτολεμαῖος, Ptolemaei Lathyri filius, Auletæ frater, Cypri rex L, 34, 2. 4. 35, 1. 36, 1. LXIII, 3, 1.
Πτολεμαῖος, Alexandriae praefectus LII, 37, 4.
Πτολεμαῖος, Alorites, Macedoniae rex XXI, 26, 3. 27, 2sq.
Πτολεμαῖος, Antigoni fratris filius XLII, 10, 3.
Πτολεμαῖος, M. Antonii ex Cleopatra filius LX, 54, 4. 5.
Πτολεμαῖος, Chrysermi filius LII, 36, 1. 3. 37, 4.
Πτολεμαῖος ὁ Κεραννός, Macedoniae rex XXX, 22, 1.
Πτολεμαῖος, Macedonum dux XXVII, 8, 3.
Πτολεμαῖος, Mithridatis eunuchus XXXVI, 17, 4.
Πτολεμαῖος, Pyrrhi filius XXX, 6, 1. 9, 1. 28, 1sq. 30, 3.
Πτολεμαῖος, vates LXVII, 23, 4.
Πτολεμαῖς, Ptolemaei Lagi filia LIX, 32, 3. 46, 3. 53, 4.
Πτοιόδωρος, Megarensis LXII, 17, 4.
Πτώον, Boeotiae mons XXI, 16, 4.
Πνανεπιών, mensis Atticus I, 22, 4. 36, 3. LVI, 28, 1. 30, 4.
Πύδνα, Macedoniae oppidum X, 25, 2. XIX, 16, 3. 23, 1. 24, 2.
Πυδναῖος: *γύραιον* XLVII, 48, 3.
Πυθαγόρας, philosophus V, 1, 2. 3. 8, 4sq. 22, 4. XIX, 2, 1. XLVII,

- 65, 2. *Πυθαγορικός*: διατριβή V, 8, 9. *παραγγέλματα* V, 14, 3.
Πυθαγόρειος: *έχμυθία* V, 8, 6.
οί Πυθαγορικοί V, 11, 1. 14, 2. 22, 3. XXV, 2, 3. LXII, 11, 1. 18, 2.
Πυθαγόρας, Spartanus V, 1, 3.
Πυθαγόρας, vates XLVII, 73, 2.
Πυθίας, Atheniensis XLIX, 21, 1. LVI, 8, 3. 4. 20, 2. 27, 2. 3. LVIII, 1, 3.
Πύθιον, Thessaliae oppidum XIX, 15, 1. 5.
Πυθόδωρος, X, 26, 1.
Πυθόδωρος, Atheniensis LIX, 26, 2.
Πυθοκλείδης, musicus XII, 4, 1.
Πυθοκλής, Atheniensis XLIX, 35, 2.
Πυθοκλής, Sicyonius, Polycratis filius LXVI, 1, 4.
Πυθόλαος, Pheraeus, Iasonis filius XXI, 35, 3.
Πυθονίκη, meretrix XLIX, 21, 4.
Πυθόπολις, Bithyniae oppidum I, 26, 5. *Πυθοπολίται* ibid.
Πυθώ = Delphi IV, 6, 5. V, 9, 5. VII, 14, 4. XXIV, 20, 5. LIX, 11, 1. — *Πύθιος* = Apollo IV, 6, 2. XIX, 15, 6. XXII, 8, 6. XXIV, 20, 4. XXXIII, 17, 5. 19, 6. LV, 2, 3. LX, 23, 3. — *Πυθία*, Apollinis Delphici sacerdos I, 3, 3. 26, 4. 36, 1. II, 28, 5. IV, 5, 3. V, 4, 5. VII, 4, 2. XXXII, 25, 3. XLVII, 37, 1. LVI, 19, 1. 20, 1. LVII, 5, 1. LXVI, 53, 2. — *Πύθια*, festum Graccum XXXII, 18, 5. XLIV, 19, 3. LIX, 40, 4. LXVIII, 6, 1. *πυθιονίκαί* VII, 11, 1. *Πυθικός*: *χρησμοί* VII, 10, 4. *νῆκαι* XXI, 34, 5.
Πύθων, Alexandri dux XLVII, 76, 4.
Πύθων, Byzantius LVI, 9, 1.
Πύθων, tibicen XXX, 8, 3.
Πύθων, draco XXI, 16, 4.
Πυλάδης, citharoedus XXVII, 11, 2.
Πύλαι = Thermopylae XXVIII, 5, 3. XLIV, 17, 2. XLVII, 11, 3. LIX, 23, 2.
Πύλιος, Herculem adoptat I, 33, 2.
Πύλος, Messeniae oppidum XV, 14, 1. XVI, 14, 4. XXXVIII, 7, 1. 3. 9, 4. 10, 7. XL, 2, 4.
Πυράμια, locus Thyreatidis XXX, 32, 5.
Πυρήνη, *Pyrenaei montes* Hispaniae XI, 15, 2. XLI, 7, 2. 15, 2. 18, 1. *Πυρηναία όρη* XLI, 7, 1.
Πυριλάμπης, Atheniensis XII, 13, 10.
Πύρα, Deucalionis uxor XXX, 1, 1.
Πύρρος, Neoptolemi cognomen XXX, 1, 2. *Πυρρίδαι*, eius posterii XXX, 1, 2.
Πύρρος, Neoptolemi filius XXX, 1, 2.
ΠΥΡΡΟΣ, Acacidae filius, Epiri rex XXX. — XXV, 2, 1. XXVIII, 5, 4. 20, 6. 21, 3. XLI, 23, 2. LII, 18, 1. LIX, 25, 2. 31, 2. 36, 1. 2. 40, 1. 41, 1. 3. 43, 1. 44. 46, 1. LXVIII, 15, 5.
πυρσοί XI, 33, 4.
Πωλίων, vid. *Ασίνιος*.
Πωλίων, *Pollio*, praefectus praetorio LXVIII, 18, 3.
Πῶλος, Aegineta histrio LVI, 28, 3.
Πωμέντιον, *Suessa Pometia*, Latii oppidum XLVIII, 58, 5.
Πῶρος, Indorum rex XLVII, 60. 61. 62, 1.
quaestores Romani (*ταμίαι*) VIII, 12, 2. IX, 2, 2. XXVIII, 18, 1. L, 16. LIV, 2, 5.
quercus XVI, 3, 3.
Ράβεννα, *Ravenna*, Galliae cisalp. oppidum XXXI, 2, 1.
Ραδάμανθυς, Iovis filius I, 16, 3. XXXII, 28, 4. 5.
Ραμνήσης, *Rammes*, tribus Romanorum II, 20, 1.
Ράμνος, M. Antonii libertus LX, 48, 3.
Ραμνοῦς, Atticae oppidum XLIX, 25, 1. LIX, 33, 3. *Ραμνούσιοι* XXXVIII, 6, 1.
Ρατομμένα, *Ratumena porta* Romae VIII, 13, 4.
Ρέα, Numitoris filia II, 3, 3.
Ρέα, Sertorii mater XLI, 2.
Ρεβίλιος, vid. *Καρίνιος*.
redemptio captivorum XIII, 7, 4. XIV, 3, 3. XV, 29, 3. XXII, 13, 3. 18, 2. XXVIII, 13, 5. XXX, 18,

3. XXXV, 9, 4. XLV, 24, 7. XLVIII, 2, 1.
- Ῥεμώνιον (Ῥεμώνιον), Remoria, locus in summo Aventino II, 9, 4. Ῥεμωνία 11, 1. cf. Ῥυνάριον.
- Ῥῆγες, Reges, Mamercorum (immo Marciae) gentis cogn. V, 21, 2.
- Ῥῆγια, Regia, Numae arx ad sacram viam sita II, 18, 7. 29, 1. V, 14, 1.
- Ῥήγιον, Rhegium, Bruttii oppidum XIII, 22, 1. XV, 20, 2. XVIII, 9, 2. 4. 11, 1. 19, 1. 3. LXII, 58, 3. Ῥηγῖνοι XVIII, 10, 1 sqq. XXXIX, 10, 4. ἡ Ῥηγίνη LXII, 26, 4.
- Ῥήνεια, insula maris Aegaei XXXVIII, 3, 5.
- Ῥῆνος, Rhenus, Germaniae fluvius XLVIII, 19, 5. 22, 1. 4. LXVIII, 12, 5.
- Ῥῆξ, vid. Μάρκιος.
- Ῥῆτραι, leges Spartanorum IV, 6, 1. 4. 13, 1. 6. XLIV, 26, 3. LI, 5, 2. 8, 1. 9, 1. 11, 1.
- Ῥυνάριον, locus Romae, olim Ῥεμώνιον II, 9, 4.
- Ῥιπαῖα ὄρη, extremae Europae montes XI, 15, 1.
- Ῥοδανός, Rhodanus, Galliae fluvius VII, 2, 4. XXXI, 15, 1. 2. XLI, 3, 1. XLVIII, 17, 4.
- Ῥοδογούνη, Artoxerxis II. filia LXV, 27, 4.
- Ῥόδος, maris mediterranei insula XII, 17, 2. XXXI, 29, 8. XXXVI, 3, 3. XLV, 42, 5. XLVIII, 3, 1. LVI, 25, 1. LVII, 4, 4. 36, 5. LIX, 21, 4. LXIII, 3, 1. 30, 2. Ῥόδιοι XXIV, 27, 2. XXXIII, 26, 1. XXXVI, 3, 3. XLVII, 32, 6. XLIX, 18, 4. L, 54, 2. LVII, 38, 4. LIX, 20, 5. 21, 1. 22. LXIII, 32, 2. LXV, 20, 3. Ῥοδιακός: πεντήρης XXXVI, 3, 8. δίχροτοι XXXVI, 2, 3.
- Ῥόδων, paedagogus LX, 81, 2.
- Ῥοιμητάλης, Thrax II, 17, 2.
- Ῥοισάκης, Persa XXXV, 10, 8. XLVII, 16, 4. 6.
- Ῥοῖτειον, Arcadiae vicus LII, 23, 3.
- Ῥομβοειδές Megaris I, 27, 6.
- Ῥομβικῶν, Rubico, Italiae fluvius XLV, 60, 2. XLVIII, 20, 1. 32, 4.
- Μάρκος Ῥούβριος, M. Rubrius, Catonis minoris socius L, 62, 2. 63, 1.
- Ῥούβριος, Rubrius, tr. pl. (631 = 122) LIV, 10, 2.
- Ῥούβριος, Rubrius, praetor (686 = 67) L, 9, 1.
- Ῥοῦλλος, vid. Φάβιος.
- Ῥοιμιλία, Rumina, dea Italica II, 4, 1.
- rumoris celeritas XIX, 24, 2 sq. 25.
- Ῥοῦς, Megaridis locus I, 27, 6.
- Ῥουτίλιος, P. Rutilius Rufus (cos. 648 = 105) XXXI, 10, 1. historiae scriptor laudatur XXXI, 28, 5. ἐν ταῖς ἱστορίαις XLV, 37, 3. eius oratio 37, 2.
- Ῥουφῖνος, P. Cornelius Rufinus (cos. 463. 476 = 290. 277) XXXIII, 1, 1.
- Ῥοῦφοι, Rufi, cognomen Rom. XVI, 11, 4.
- Λεύκιος Ῥοῦφος, L. Rufus, Ti. Gracchi adversarius LIII, 19, 6.
- Ῥοῦφος, vid. Κλούσιος, Ῥεργίνιος.
- Ῥυνδακός, Bithyniae fluvius XXXVI, 11, 3.
- Ῥωμανός, Ulixis filius II, 2, 1.
- Ῥώμη, Itali filia II, 2, 1.
- Ῥώμη, Romae filia II, 2, 3.
- Ῥώμη, Troas II, 1, 2. 2, 3.
- Ῥώμη, Roma urbs I, 1, 2. 2, 1. II, 1, 1 cett. Ῥωμαῖοι II, 4, 4. 6, 1 cett. Ῥωμαϊκός: λόγος XXXVI, 1, 5. νομοθέτης XXII, 22, 6. χάραξ XIX, 18, 4. διάλεκτος LVI, 2, 2. XXXIX, 28, 3. LVII, 4, 4. 40, 2. ναῦς LXVI, 12, 4. παρορησία XXXI, 31, 3. συζυγία LIII, 1, 1. φάλαγξ XXXVI, 7, 4. δροῦμα LIX, 53, 4. στρατεύμα XXXVI, 11, 5. στρατόπεδον XLV, 33, 3. δανεισται XXXVI, 7, 5. ὄπλιμοί XLI, 14, 1. νομηγῖαι II, 12, 2. γράμματα XIX, 37, 3. LVI, 2, 2. ἐπιτηδεύματα V, 1, 3. λάφυρα LX, 52, 1. μαθήματα XLI, 14, 2. ξίφη XXXVI, 7, 4. πλοῖα LXIII, 24, 3. σημεῖα LXVIII, 6, 3. ὑπόζυγια XIX, 18, 1. Ῥωμαῖοι XXXIX, 27, 7. XLV, 78, 2. XLVIII, 46, 2. 50, 2. 66, 5. LXIII, 2, 3. 17, 3.
- Ῥωμινάλιος ἔρινεός, Ruminalis ficus Romae II, 4, 1.
- Ῥῶμις, Latinorum tyrannus II, 2, 1.

- Ρῶμος*, Aeneae filius II, 2, 2.
Ρῶμος, Emathionis filius II, 2, 1.
Ρῶμος, Remus, Romuli frater II, 6, 2. 7 sqq. III, 5, 1. *Ρέμος* II, 21, 6.
ΡΩΜΥΛΟΣ, Romulus, Romae conditor II. III. — I, 1, 2. 2, 1. V, 2 sqq. 16, 2. 17, 3. 18, 1. 8. 19, 2. VIII, 6, 4. XI, 31, 2. 3. 32, 4. 33, 7. XXII, 8, 3. XLV, 25, 4. XLIX, 3, 1.
Ρωξάνη, Alexandri M. uxor XXX, 4, 2. XLVII, 47, 4. 77, 4.
Ρωξάνη, Mithridatis soror XXXVI, 18, 2.
Ρωξάνης, Persa X, 29, 1.
Ρώσσιοι, Roscii fratres, Crassi socii XXXIX, 31, 2. 32, 3. 5.
Ρώσσιος, Sex. Roscius, Amerinus LVII, 3, 3.
Ρώσσιος, Q. Roscius Gallus, comoedus XXXIII, 36, 1. LVII, 5, 3.
Ρώσσιος, L. Roscius, tr. pl. (686 = 67) XLV, 25, 6.
Ρωσσός, Syriae oppidum LIX, 32, 1.
Σαβάκων, vid. Κάσσιος.
Σάββας, Indorum rex XLVII, 64, 1. 3.
Σαβίνοι, Sabini, gens Italica II, 14 sqq. 29, 4. III, 1, 3. V, 1, 3. 2 sq. 6, 3. 17, 3. VIII, 1, 1. 20, 1. 21, 1 sqq. XVI, 5, 2. 33, 3. XXV, 1, 1. XLI, 2. XLV, 4, 4. XLVIII, 1, 3.
Σαβίνος (C. Calvisius Sabinus?), Ciceronis amicus LVII, 25, 1.
Σαβίνος, vid. Καλβίσιος, Νυμφίδιος, Φλάσιος.
Σαγουντινοί, Saguntini, Sagunti Hispaniae oppidi incolae XLI, 21, 1.
Σάγρας, Sagra, Italiae fluvius XIX, 25, 1.
Σαδάλας, Thraciae rex LX, 61, 1.
Σάις, Aegypti oppidum VII, 31, 3. *Σαῖται* VII, 26, 1.
sacerdotes II, 4, 3. V, 7, 4. 5. 9, 1 sqq. 10, 7. 12, 3 sq. 14, 1. 22, 1. 2. VII, 26, 1. X, 10, 1. XI, 4, 5. 18, 1 sq. 21, 2. 30, 2. 41, 6. XIII, 8, 1. XV, 22, 3. 4. 29, 3. 34, 5. XVI, 25, 2. 32, 1. XVIII, 8, 1. XIX, 3, 1 sqq. XXII, 3, 3. 5, 3. 28, 1. XXIV, 10, 6. XXVIII, 16, 4. XXXI, 17, 5. XXXIII, 35, 2. XXXVIII, 13, 1. XLVIII, 59, 2. L, 19, 3. 35, 1. 39, 1. LIII, 4, 1. 21, 3. LVII, 36, 1. LIX, 10, 3. 46, 1. LX, 5, 1. 33, 1. LXV, 3. sac. feminae II, 3, 2. V, 9, 5. VIII, 8, 4. X, 30, 3. XXXVIII, 13, 4. LVI, 14, 4. LXV, 27, 3. LXVI, 32, 3.
Σαουλιών, scurra LXIII, 45, 4.
sacrificia I, 16, 2. 20, 4. 5. 22, 1. 23, 3. 24, 3. 4. 27, 5. 36, 2. 3. II, 4, 3. 7, 2. 12, 1. 14, 4. 21, 1. 4. 25, 5. 29, 2. IV, 21, 4. 22, 2. 31, 3. V, 2, 1. 7, 1. 8, 3. 8. 9, 4. 16, 1. 19, 2. VII, 8, 4. 12, 5. 16, 3. 23, 3. 25, 2. X, 13, 2 sq. 28, 4. 31, 4. XI, 4, 5. 5, 2. 6, 1. 7, 5. 30, 3. XII, 17, 1. XIII, 8, 1. 9, 1. XV, 34, 3 sqq. XVI, 25, 3. 37, 2. XVIII, 8, 2. XIX, 17, 5. 6. 24, 1. 39, 2. XXII, 3, 4. 22, 6. 23, 1. 29, 4. 5. XXIV, 17, 6. 8. 19, 5. 20, 6. 21, 1. 2. XXX, 12, 4. 22, 6. XXXI, 8, 4. 17, 1. 2. 22, 1. 26, 2. XXXII, 18, 3. 20, 4. XXXIII, 9, 3. 17, 4. 27, 4. XXXV, 1, 3. 18, 4. XXXVI, 24, 7. 31, 5. XXXVIII, 3, 6. 4, 2. 24, 1. 4. 26, 1. 28, 1. XXXIX, 12, 2. 19, 6. XL, 4, 3. XLI, 22, 2. XLIV, 6, 4. 6. 9, 3. 33, 4. XLV, 24, 5. 26, 1. 27, 3. 42, 1. 57, 1. XLVII, 3, 1. 25, 1. 5. 29, 1. 31, 4. 34, 1. 41, 3. 50, 2. 4. 62, 4. 63, 6. 66, 1. 76, 1. 2. 3. XLVIII, 9, 3. 21, 1. 22, 3. 34, 1. 43, 2. 59, 2. 63, 2. 7. XLIX, 9, 1. 13, 1. 2. 16, 6. 23, 4. L, 51, 1. LII, 16, 5. 26, 2. 3. 30, 1. 37, 2. LIV, 18, 2. LVI, 22, 1. 27, 6. LVII, 2, 1. 19, 3. 4. 20, 1. 28, 1. LIX, 11, 3. 26, 2. LX, 56, 5. LXII, 13, 3. 23, 3. 27, 2. 29, 1. LXIII, 39, 1. LXVI, 15, 1. 43, 4. 45, 2. 50, 2. 3. 53, 4. LXVII, 17, 5. 24, 2. 25, 4. 26, 2. LXVIII, 1, 1. sac. humana XXI, 21. XXII, 3, 4. XXIV, 9, 2. XLIV, 6, 5.
Σαλαμίς, insula ad oram Atticae I, 17, 6. VII, 8 sqq. 12, 3. IX, 4, 1. 3. X, 10, 2. 6. 16, 1. XI, 19, 3. XXI, 21, 3. XXIV, 8, 2. 9, 1. 10, 6. 16, 4. XXV, 5, 4. XXVI, 2, 1. XXVIII, 11, 3. XXXII, 9, 2. 15, 1. XXXV, 5, 2. 13, 3. XLVII, 34, 2. XLIX, 32, 5. LIX, 16, 1. 4. LXVI, 24, 3. 34, 4. *Σαλαμίνιοι* I, 10, 2. VII, 8, 1. 32, 4. XXXV, 4, 8. *Σαλαμίνιος*: τμήρης XII, 7, 5. *Σαλαμί-*

- νία*, navis Atheniensium sacra XV, 21, 5.
Σαλαμίς, Cypri oppidum LIX, 35, 3. *Σαλαμίνιοι* XLVII, 29, 1.
Σαλίνας, *Salinae Herculeae* in Campania XXXIX, 9, 4.
Σαλινάτωρ, vid. *Ιούλιος*.
Σάλιοι, *Salii*, pontifices Romanorum V, 12, 3. 13.
Σάλιος, Samothrax s. Mantinensis V, 13, 4.
Σαλλουτιών, vid. *Σκιπίων*.
Σαλσηντιος, *Salvenius*, Sullae miles XXXIII, 17, 2.
Σάλβιος, *Salvius*, centurio XLV, 78, 1. 79, 3.
Σάλβιος, *Salvius*, Pelignorum dux XIX, 20, 1.
Σαλούστιος, *C. Salustius Crispus*, historiae scriptor laudatur XXXIV, 3, 2. XXXVI, 11, 4. 33, 3.
saltatio sacra V, 13, 4 sq.
Σαλώνιος, *Salonius*, scriba XXV, 24, 2 sqq.
Σαλώνιος, vid. *Κάτων*.
Σαυία, Demosthenis uxor LVI, 15, 3.
Σαμοθράκη, insula ad oram Thraciae XIX, 23, 6. 26, 1. XXII, 30, 4. XXXVI, 13, 2. XLVII, 2, 1. *Σαμοθράκες* V, 13, 4. *τὰ Σαμοθράκια* XI, 20, 5. *Σαμοθράκιον* (ιερόν) XLV, 24, 5.
Σάμος, insula maris Aegaei XII, 8, 6. 24, 1. 25. XIV, 2, 1. XV, 25, 3 sqq. 26, 1. 3. 27, 1. 35, 6. XXI, 2, 3. XXXII, 5, 1. 2. 6, 2. XLV, 24, 5. XLVII, 28, 1. LX, 56, 3. 4. *Σάμιοι* VII, 11, 2. X, 2, 3. XII, 24, 1. 25 sqq. XV, 32, 2. XXIV, 23, 4. 5. 25, 2. XXXII, 8, 4. 14, 1. 18, 4. XXXV, 9, 3. XXXVI, 3, 3. XLVII, 46, 1. LIX, 27, 2. LXIII, 2, 4.
Σαμόσατα, Commagenes oppidum LX, 34, 2.
Σάμων, Epirota XXX, 5, 5.
Σανδαύκη, Xerxis soror X, 13, 2. XXIV, 9, 2.
Σάνδων, Athenodori pater VIII, 17, 5.
Σαπφώ, poetria LIX, 38, 4.
Σάραπισ, deus XLVII, 73, 4. *Σαραπειον* XLVII, 76, 4.
- Σάρδεις*, Lydiae oppidum VII, 27, 2. 28, 1. X, 29, 5. 31, 1. XV, 27, 5. XXIV, 5, 1. XXXII, 4, 1. 6, 1. 9, 1. XLII, 8, 4. XLIV, 10, 2. 11, 4. XLVII, 17, 1. XLIX, 18, 4. LVI, 20, 5. LIX, 46, 4. LXIII, 34, 1. *Σαρδιανοί* II, 25, 5. XLV, 37, 1. LXIII, 35, 1.
Σαρδόνιος γέλωσ LIV, 12, 5.
Σαρδώ, *Sardinia*, insula XXV, 6, 2. XLV, 16, 6. 26, 4. 50, 1. 66, 4. XLVIII, 21, 2. LIV, 1, 4. 2, 1 sqq. LV, 3, 2. LX, 32, 2. 4.
Σάρμεντος, *Sarmentus*, scurra LX, 59, 4.
Σαρπηδών, Catonis minoris paedagogus L, 1, 5. 3, 2 sqq.
Σατιβαρζάνης, eunuchus LXV, 12, 3.
Σατιφέρνης, Persa LXV, 11, 1.
Σατορνῖνοι, *Saturnini* XXXIV, 1, 2.
Λούκιος Σατορνῖνος, *L. Appuleius Saturninus* XXXI, 14, 7. 28 sqq. 35, 1.
Σατορία, *Satricum*, Latii oppidum XI, 37, 5.
Πόπλιος Σατυρήιος, *P. Satureius*, tr. pl. LIII, 19, 6.
Σάτυροι V, 15, 3. XXXIII, 27, 2. XLVII, 24, 5. LX, 24, 3.
Σάτυρος, Corinthius XVIII, 4, 4.
Σάτυρος, histrio LVI, 7.
Σαννῖται, *Samnites*, Italiae gens XXV, 2, 2. XXX, 13, 6. 17, 5. 19, 3. 20, 4. 21, 4. 9. 23, 5. 25, 1. XXXIII, 29, 1. 4. LIII, 7, 2. *ἡ Σαννίτις* XXX, 24, 4. *Σαννιτικός*: πόλις XXII, 24, 3.
Σαφά, Mesopotamiae locus XXXVI, 22, 5.
Σεβαστός, *Augustus*, cognomen V, 19, 4. *Σεβαστὸς Καῖσαρ* V, 20, 2.
Σειληνός, puer in Ponto ex Apolline natus XXXII, 26, 1. 3. 4.
σεισάχθεια VII, 15, 3 sqq. 16, 3.
Σεισματίας, Spartae locus XXXV, 16, 5.
Σεκοῦνδος, *Secundus*, rhetor LXVIII, 9, 3.
Σελεύκεια ἡ ἐπὶ Τίγοιδι Babyloniae oppidum XXXVI, 22, 5. XXXIX, 17, 4. 18, 2. 20, 2. 21, 7. 32, 1. *Σελευκείς* XXXIX, 32, 3.

4. *Σελουκίς τριήρης* XLV, 77, 1.
Σελουκιάδες ἐταῖραι XXXIX, 32, 3.
Σέλευκος I. Νικάτωρ, Syriae rex XXV, 12, 1. XXXVI, 14, 5. XLVII, 42, 1. 62, 2. 76, 4. LIX, 7. 18, 2. 25, 4. 29, 3. 31. 32. 33, 1. 38. 44, 1. 46, 3. 47—52. *Σελουκίδες (γιάλαι)* XIX, 33, 2.
Σέλευκος II., Callinicus, Syriae rex LI, 3, 6. 7, 1. 11, 4.
Σέλευκος, Cleopatrae procurator LX, 74, 1. 83, 3.
Σελήνη, dea XXXIII, 9, 4.
Σελήνη = Cleopatra, M. Antonii filia LX, 36, 3.
Σελινοῦς, Siciliae oppidum IV, 20, 5.
Σελλαοία, Laconicae oppidum XXVII, 6, 1. LI, 8, 1. LII, 23, 3. 27, 4. 31, 4. LXVI, 46, 1.
σεμναὶ θεαί = Eumenides VII, 12, 1.
Σεμπρόνιος Δῆνος, *Sempronius Densus*, centurio LXVII, 26, 5.
senatus Atheniensium, vid. *βουλή*.
Romanorum II, 13, 1 sq. 27, 5 sq. VIII, 11, 1. IX, 2, 1. XI, 5, 1. 7, 2 sqq. cett. Sertorii XLI, 22, 3. 23, 4. Spartanorum, vid. *γέροντες*.
Σενέκας, *L. Annaeus Seneca*, philosophus LXVII, 20, 1.
Σενεκίων, vid. *Σόσιος*.
Σέντιος, *C. Sentius*, praetor XXXIII, 11, 4. 5.
Σένωνες, *Senones*, Galliae gens XI, 15, 2.
Σέξτια ὕδατα, *Aquae Sextiae*, Galliae oppidum XXXI, 18, 3.
Σεξτίλιος, *Sextilis*, mensis Romanus, = *Augustus* II, 15, 5. XXXI, 26, 4. *Σεξτίλιαι καλάνδαι*, *kalendae Sextiles* II, 24, 3.
Σεξτίλιος, *Sextilius*, praetor Africae XXXI, 40, 3.
Σεξτίλιος, *Sextilius*, Luculli legatus XXXVI, 25, 3 sqq.
Σεξτίλιος, *Sextilius*, praetor XLV, 24, 6.
Αὐνίκιος Σέξτιος, *L. Sextius Sestinus Lateranus* (cos. 387 = 366) XI, 42, 5.
Σέξτιος, vid. *Σύλλας*, *Τίδιος*.
Σέξτος, *Sextus*, praenomen Rom., vid. *Αἴλιος*, *Αουκῖνος*, *Πομπήιος*.
septem sapientes VII, 3, 4. 4, 1 sqq. 12, 4.
Σεπτέμβριαι αἰδοί, *idus Septembres* VIII, 14, 8.
Σεπτεμπάγιον, *Septempagium*, tractus agri Fidenatis II, 25, 4.
Σεπτίμιος, *L. Septimius*, tr. mil., Pompeii percussor XLV, 78, 1 sq. 79, 1. 3.
Σεπτίμιος, *Septimius* LXVII, 14, 6.
Σεπτουμουλήσιος, *L. Septimuleius*, Opimii socius LIV, 17, 3. 4.
sepulcra I, 27, 3. 4. 6. 29, 5. 36, 1. IV, 31, 3. 4. X, 32, 3. 4. XVIII, 26, 1. XXII, 17, 7. XXV, 5, 4. XXXIII, 38, 4. XXXV, 4, 2. 8, 5 sq. 19, 4. XXXVI, 29, 8. XLI, 9, 3. XLIX, 22, 1. 37, 3. L, 11, 2. LVII, 26, 7. LXVI, 53, 1.
sepultura IV, 27, 1. 2. V, 12. 22, 1. VII, 6, 1 sq. 10, 3. 21, 4 sq. VIII, 23, 2. 3. XII, 28, 3. XIII, 27, 2. XVI, 39, 5. XVIII, 39. XXI, 33, 4. 34, 1. XXIV, 20, 5. 21, 3 sqq. 27, 1. XXVII, 21, 2 sqq. XXXIII, 38. XXXVI, 22, 4. 5. 29, 7. 46, 2. XLII, 2, 5. 9, 2. 19, 1. XLIV, 40, 3. XLV, 1, 2. 15, 3. 39, 1. 53, 4. 80, 2 sq. XLVII, 30, 1. 56. 72, 3. XLVIII, 5, 1. 23, 4. XLIX, 37, 2. 38, 1. L, 11, 2. 71, 2. LIII, 20, 2. LVI, 21, 2. LVII, 42, 3. LIX, 17, 1. 53. LX, 2, 2. 3. 6. 22, 5. 58, 4. 82, 1. 86, 4. LXII, 21, 6. 48, 2. 53, 4. LXIII, 20. LXIV, 5, 1. LXV, 18, 5. LXVI, 53. LXVII, 28, 3. LXVIII, 18, 1.
Σεραπίων, Macedo XLVII, 39, 3.
Σερβωνίς, Aegypti lacus LX, 3, 3.
Σέργιος, *Sergius*, mimus LX, 9, 4.
Σερίφιοι, Seriphi maris Aegaei insulae incolae X, 18, 3.
Σερρήσιος, *Serveius* XXXIII, 10, 2.
servi VI, 1, 5. VII, 1, 3. XVI, 24, 3 sqq. XXIV, 21, 3. XXV, 4, 4. 21. XXXIII, 18, 5. XXXVIII, 29, 1. XXXIX, 2, 6. XLI, 5, 5. cf. *εἴλωτες*.
Σερυιλία, *Servilia*, Catonis minoris soror, M. Bruti mater XXXVI, 38, 1. L, 1, 1. 21, 2. 24, 2. LXIII, 1, 3. 2, 1. 5, 1 sqq. 53, 3.
Σερυιλία, *Servilia*, Catonis minoris soror altera, Luculli uxor L, 24, 3. 29, 3. 54, 1. 2.
Σερυιλιοί, *Servilia gens* XLVIII, 62, 1.

- Σερβίλιος Ἄλας*, Q. *Servilius Structus Alala* (mag. equ. 314 = 439) LXIII, 1, 3.
Σερβίλιος αὐγοῦρ, *Servilius augur* XXXVI, 1, 1. 2.
 (*Σερβίλιος*) Ἰσαυρικός, P. *Servilius Vatia Isauricus* (cos. 674 = 79) XLVIII, 7, 1. eius filius
Σερβίλιος Ἰσαυρικός, P. *Servilius Vatia Isauricus* (cos. 705. 712 = 48. 41) XLVIII, 37, 1.
Μάρκος Σερβίλιος, M. *Servilius Pulex Geminus* (cos. 551 = 202) XIX, 31, 2.
Σερβίλιος, C. *Servilius Glaucia*, praetor (653 = 100) XXXIII, 9, 2. 28, 8.
Σερβίλιος, *Servilius*, Pompeii sodalis XLV, 14, 5. 34, 5.
Σερβίλιος, vid. *Καιπίων*.
Σέρβιοι, *Servia gens* LXVII, 3, 1.
Σέρβιος, *Servius Tullius*, Romanorum rex V, 10, 1.
Σέρβιος, vid. *Γάλβας*.
 serpentes X, 10, 1. XXI, 16, 4. LII, 39, 1. 3. LIII, 1, 2. 3. 17, 2. 20, 3. LX, 86.
Σερρανός, C. *Atilius Serranus* (quaestor 690 = 63) L, 7, 3.
Κόιντος ΣΕΡΤΩΡΙΟΣ, Q. *Sertorius* XLI. XLIII. — XXXI, 1. 1. 44, 6. XXXVI, 5, 2. 6, 4. 8, 5. 12, 5. XXXIX, 11, 8. XLV, 13, 5. 17—20. 21, 2. 31, 7.
Σεσσώριον, *Sessorium*, locus Romae LXVII, 28, 3.
Σευθᾶς, Arati servus LXVI, 5, 4.
Σηκουανοί, *Sequani*, Galliae gens XXXI, 24, 4. XLVIII, 20, 1. 26, 3.
Σηλυβρία, Thraciae oppidum XV, 30, 2. *Σηλυβριανοί* XV, 30, 3 sqq.
Πόπλιος Σήστιος, P. *Sestius* LVII, 26, 5.
Σήστιος, *Sestius* LXIII, 4, 2.
Σηστός, Thraciae oppidum XV, 36, 5. 37, 1. XXXII, 9, 4. 10, 4. 5. 14, 2. XXXV, 9, 2. *Σήστιοι* XXXII, 14, 2.
Σητία, *Setia*, Latii oppidum XLVIII, 58, 5.
Σθένις, Himeracus XLV, 10, 6.
Σθένις, statuarius XXXVI, 23, 4.

- Σιβύλλα* I, 24, 5. *Σιβύλλειος*: *βίβλοι* XIII, 4, 4. *γοάμματα* XLVIII, 60, 1. *τὰ Σιβύλλεια* VIII, 21, 1. XXII, 3, 4. LVI, 19, 1. LVII, 17, 4. *σιβύλλισται* XXXI, 42, 4.
Σιβύρτιος, Arachosiae praefectus XLII, 19, 2.
Σιβύρτιος, Atheniensis XV, 3.
Σιγλιουργία, Latii oppidum VIII, 16, 2.
Σίγνιον, *Signia*, Latii oppidum XXXIII, 28, 4.
Σιδών, Syriae oppidum LIX, 32, 4. LX, 51, 1.
Σικελία I, 19, 4. X, 24, 4. XI, 19, 4. XII, 20, 3. 22, 3. XIII, 22, 1. 26, 2. XV, 17, 1 sqq. 19, 3. 20, 2. 24, 1. 32, 4. XVIII, 1 sqq. XX, 1, 1. 2, 1. 2. XXI, 31, 4. XXII, 1, 3. 2, 1. 9, 1. 13 sqq. 24, 6. 25, 1. 30, 4. XXIII, 2, 1. XXV, 3, 7. XXX, 14, 4. 22 sqq. 25, 1. 5. XXXI, 40, 2. XXXII, 3, 1. 16, 1. XXXIII, 36, 4. XXXV, 8, 8. XXXVIII, 12 sqq. XXXIX, 10, 3. 26, 6. XL, 3, 5. 4, 1. XLIV, 3, 1. 33, 3. XLV, 10, 1. 2. 11, 1. 2. 20, 3. 26, 4. 50, 1. 61, 1. 66, 4. XLVIII, 52, 1. L, 53, 1. 3. 57, 2. LVII, 1, 4. 6, 1. 2. 7, 3. 31, 5. 32, 2. LVIII, 3, 3. LX, 32, 1 sqq. 35, 5. 55, 1. LXII, 4, 1. 5, 2. 5. 10, 1. 11, 2. 4. 13, 1. 17, 1. 18, 3. 19, 1. 21, 4. 22, 1. 5. 23, 1. 24, 3. 25, 2. 3. 5. 27, 1. 52, 2. 54, 2. 58, 3. LXIV, 1, 3. 2, 1. 4, 2. *Σικελιοί* XXXVIII, 16, 7. LVII, 32, 2. *Σικελιωῖται* IV, 30, 5. XVIII, 2, 1. 9, 4. 10, 2. 23, 2. 25, 1. 27, 4. 39, 3. XXXVIII, 17, 2. 19, 4. XLVIII, 49, 1. LVII, 7, 3. 5. 8, 1. LVIII, 3, 6. LIX, 25, 4. LXII, 22, 2. 23, 2. 29, 1. 49, 3. *Σικελιωτίδες πόλεις* XXII, 18, 1. *Σικελικός*: *πόλεμος* LX, 63, 4. *πέλαγος* XXX, 15, 2. LX, 61, 3. *πόλιμα* XV, 39, 4. *στέα* XXXVIII, 1, 2. *ἐλπίδες* XXX, 26, 1. *λάφρα* XXII, 28, 1. *παθήματα* XXXVIII, 1, 1. *ὑπερδύματα* XLVII, 32, 5. *χιτώνια* XXXII, 2, 5. *τὰ Σικελικά* XXX, 22, 2. 23, 4.
Σικίνιος, Cn. *Sicinius* (tr. pl. 677 = 76) XXXIX, 7, 9.
Σικίνιος Ῥέλλοντος, C. *Sicinius Bellutus*, tr. pl. (259. 262 = 494. 491) XVI, 7, 1. 13, 1. 18, 4 sqq.

- Σικιννος*, Persa, Themistoclis paedagogus X, 12, 3 sq.
- Σικυών*, Peloponnesi civitas V, 4, 5. LII, 17, 4. 19, 1. 20, 3. 4. LIX, 15, 1. 2. 25, 1. 2. LX, 30, 3. LXVI, 5, 1. 15, 1. 18, 2. 22, 6. 40, 2. 4. 41, 1. 53, 2. 54, 3. *Σικυώνιοι* V, 4, 5. XII, 19, 3. XXV, 22, 1. XXVII, 1, 3. LII, 16, 4. LIX, 25, 2. LXVI, 2, 1. 5, 3. 9, 2. 15, 2. 16, 2. 23, 5. 39, 3. 40, 1. 53, 1. 3. *Σικυώριος*: *μοῦσα* LXVI, 13, 1. *ἡ Σικυωρία* LII, 19, 4. LXVI, 5, 3. 6, 2. 41, 4.
- Σιλανίων*, sculptor I, 4.
- Ιούνιος Σιλανός*, *D. Iunius Silanus* (cos. 691 = 62) L, 21, 2. 3. 22, 3. 5. 23, 1. LVII, 14, 6. 19, 1. 20, 3. 21, 3.
- Μάρκος Σιλανός*, *M. Iunius Silanus*, *M. Antonii sodalis* (cos. 728 = 25) LX, 59, 3.
- Πόπλιος Σιλίχιος*, *P. Silicius Coronas*, senator LXIII, 27, 4.
- Σιλλάκης*, *Parthus* XXXIX, 21, 4. 33, 2. 3.
- Σίλλοι*, vid. *Τίμων*.
- Σιλβία*, *Rhea Silvia*, Numitoris filia, Romuli et Remi mater II, 3, 3.
- Σιλβιον*, *Silvium*, Apuliae oppidum XXXIII, 27, 6.
- Πομπαιδίου Σίλων*, *Q. Pompaedius Silo*, Marsus I, 2.
- Πόπλιος Σίλων*, *P. Silo* XXXI, 33, 2.
- Σίραιθα*, meretrix XII, 30, 4. simiae XII, 1, 1.
- Σιρμίας*, Atheniensis XII, 35, 4.
- Σιρμίας*, Philopoemenis socius XXVII, 10, 7.
- Σιμόλος*, poeta laudatur II, 17, 5. 6.
- Σιμωνίδης*, Ceus poeta X, 5, 4 sq. laudatur I, 10, 2 (*fr.* 193). 17, 5 (*fr.* 54). *ibid.* (*fr.* 56) IV, 1, 4 (*fr.* 217). X, 1, 3 (*fr.* 222). 15, 2 (*fr.* 83). XVIII, 37, 1 (*fr.* 68). XLIV, 1, 1 (*fr.* 218). LXII, 1, 1 (*fr.* 50). LXVI, 45, 5 (*fr.* 226).
- Σίνις*, praedo I, 8, 2. 25, 5. 29, 1. III, 1, 2.
- Σίνναξα*, Babyloniae oppidum XXXIX, 29, 5. 6.
- Σινώεσσα*, *Sinuessa*, Latii oppidum XXII, 26, 4. LXVIII, 2, 3.
- Σινώπη*, Asopi filia XXXVI, 23, 6.
- Σινώπη*, Ponti oppidum XII, 20, 2. XXXVI, 23, 2. 5. XXXVII, 3, 1. XLV, 42, 3. *Σινωπεῖς* XII, 20, 1 sq. XVIII, 15, 5. XXXVI, 23, 2. XLVII, 14, 1. LI, 15, 2.
- Σίνωρα*, Ponti oppidum XLV, 32, 8.
- Σίππιος*, *Sippius*, heluo L, 3, 6.
- Σίρις*, Lucaniae fluvius XXX, 16, 4.
- Σισέννας*, *L. Cornelius Sisenna*, historiae scriptor XXXVI, 1, 5.
- Σισιμίδου*, Persa XLVII, 58, 2. 3.
- οἰτησις ἐν πρυτανείῳ* VII, 24, 3. XXIV, 27, 2. LVI, 30, 5.
- Σκαιοόλας*, *Σκαιοόλας*, vid. *Μούριος*.
- Σκαμβωνίδαί*, pagus Atticus eiusque incolae XV, 22, 3.
- Σκάνδεια*, Cytherorum insulae locus XL, 4, 4.
- Σκαπτὴ ὕλη*, Thraciae oppidum XXXV, 4, 2.
- Σκαρφεῖς*, Scarphiae Locridis oppidi incolae XLVII, 29, 3.
- Σκαῦροι*, *Scauri* LVII, 1, 3.
- Σκαῦρος*, *M. Aemilius Scaurus* (cos. 638 = 115) XLV, 9, 2.
- Σκαῦρος*, *M. Aemilius Scaurus*, Sullae privignus XXXIII, 33, 3.
- σκαφευθῆναι*, supplicium apud Persas LXV, 16.
- Σκεδάσος*, Leuctrensis XXI, 20, 3. 21, 1.
- Σκείρων*, praedo I, 10. 25, 4. 32, 5. III, 1, 2.
- Σκέλλιος*, *M. Antonii comes* LX, 66, 5.
- Σκεύας*, vid. *Κάσιος*.
- Σκήψιοι*, Scepsis Mysiae oppidi incolae XXXIII, 26, 2. XXXVI, 22, 2.
- Σκίαθος*, insula maris Aegaei X, 7, 4.
- Σκιλλοῦσις*, insula maris Indici XLVII, 66, 1.
- Κορνήλιος Σκιπίων*, *P. Cornelius Scipio*, Camilli mag. equ. XI, 5, 1.
- Γναίος Κορνήλιος*, *Cn. Cornelius Scipio Calvus* (cos. 531 = 222) XXII, 6, 1. 7, 5.

- Κορνήλιος Σκιπίων Ἀφρικανός, *P. Cornelius Scipio Africanus maior* XIII, 25 sqq. XIV, 2, 3. XIX, 2, 3. 15, 2. XXIII, 1, 4. XXV, 3, 5 sqq. 11. 15, 1. 18, 1. 24, 8. XXVI, 5, 4. XXVIII, 3, 3. 18, 2. 21, 2 sqq. XXX, 8, 2. XXXI, 1, 1. XXXVI, 11, 4. XXXIX, 26, 6. XLV, 14, 1. LIII, 1, 2. 4, 3. 17, 4. LIV, 19, 2. LXVII, 29, 3.
- Σκιπίων Ἀφρικανός, *P. Cornelius Scipio Aemilianus Africanus minor*, L. Aemilii Pauli filius II, 27, 4sq. XIX, 5, 1. 3. 22. 35, 1. 38, 3sq. 39, 5. XXV, 9, 2. 15, 5. 20, 8. 24, 1. 26, 1. 27, 5. XXVI, 2, 3. XXXI, 3, 2. 3. 12, 1. 13, 2. XXXVI, 38, 3. XLVIII, 16, 4. L, 7, 3. LIII, 1, 5. 4, 4. 7, 3. 4. 8, 4. 5. 13, 1. 21, 4. LIV, 10, 2. 4.
- Λεύκιος Σκιπίων, *L. Cornelius Scipio Asiaticus* (cos. 563 = 190) XXV, 15, 2. 18, 1. XXVIII, 21, 8.
- Σκιπίων, *L. Cornelius Scipio Asiaticus* (cos. 670 = 83) XXXIII, 28. XLI, 6, 2.
- Πόπλιος Σκιπίων Νασικᾶς, *P. Cornelius Scipio Nasica Corculum* (cos. 591. 598 = 162. 155) XIX, 15 sqq. 26, 4. XXII, 5, 1. XXV, 27, 1.
- Πόπλιος Νασικᾶς, *P. Cornelius Scipio Nasica Serapio* (cos. 615 = 138) LIII, 13, 3. 19, 3. 20, 4. 21.
- Σκιπίων Σαλλουτιών, *Cornelius Scipio Salutio (Salvito)* XLVIII, 52, 3.
- Μέτελλος Σκιπίων, *vid. Μέτελλος*.
- Σκιπίωνες, *Scipiones* XLI, 1, 2. 6, 1. XLV, 8, 2. XLVIII, 15, 2. 52, 2. Σ. Ἀφρικανοί XXVI, 1, 4.
- Σκιραδίων, *Salaminis promontorium* VII, 9, 4.
- Σκιραφίδας, *Spartanus* XXXII, 17, 2.
- Σκίροος, *Salaminius* I, 17, 6.
- Σκιροφοριών, *mensis Atticus* XLIV, 28, 5.
- Σκιωναῖοι, *Scionae Macedoniae oppidi incolae* XXXII, 14, 3.
- Σκόπας, *Thessalus* XXV, 18, 4.
- Σκοπάδαι, *gens Thessalica* XXXV, 10, 5.
- Σκότουσα, *Thessaliae oppidum* XIX, 8, 3. XXI, 29, 4. XXVIII, 7, 3. XLV, 68, 3. Σκοτουσαί
- XLVIII, 43, 3. Σκοτουσαία I, 27, 6.
- scutorum insignia XXXII, 29, 6. LVI, 20, 2.
- Σκριβωνία, *Scribonia*, *M. Licinii Crassi Frugi Magni uxor* LXVII, 23, 1.
- Σκρώφας, *Cn. Tremellius Scrofa*, *Crassi quaestor* XXXIX, 11, 4.
- Σκύθης, *Pompeii servus* XLV, 78, 4.
- Σκύθης, *Spartanus* XLIV, 16, 3.
- Σκυθία XLV, 70, 3. Σκυθία Ποντική XXXI, 11, 4. Σκυθαί XXXI, 11, 5. XXXIX, 21, 3. 24, 6. XLV, 41, 2. 70, 3. XLVII, 45, 4. 46, 2. LIX, 19, 6. Σκυθίδες γυναῖκες XLV, 45, 4. Σκυθικός: κούος I, 1, 1. χιτῶνες XXXIII, 16, 3. ἡ Σκυθική XLVIII, 58, 3.
- Σκύλλα LXII, 19, 1.
- Σκῦρος, *insula maris Aegaei* I, 35, 3. 36. XXXV, 8, 3. 5. Σκῦριος I, 35, 4. XXXV, 8, 6.
- στυτάλη *Spartanorum* XV, 38, 4. XXXII, 19, 5. XLIV, 10, 5. 15, 5. XLVI, 2, 3. LXV, 6, 3.
- Σμύωνα, *Ioniac oppidum* XLI, 1, 3. LXIII, 28, 4. 30, 1.
- socii *Atheniensium* XII, 12, 1. 3. XXXV, 11. XLIX, 7, 1. 11. 14, 1. 2. LVI, 17, 3. 4.
- Σολόεις, *Atheniensis* I, 26, 3. 4. 5.
- Σολόεις, *Bithyniac fluvius* I, 26, 5.
- Σόλοι, *Ciliciae oppidum* LIX, 20, 4. Σόλιοι LIX, 20, 4. 27, 2.
- Σόλοι, *Cypri oppidum* VII, 26, 3. Σόλιοι VII, 26, 4. XLVII, 29, 2.
- ΣΟΛΩΝ, *Atheniensium legislator* VII. IX. — VIII, 1, 1. X, 2, 4. XLIX, 7, 3. LII, 18, 2. eius leges VII, 1, 3. 3, 4. 5, 2sq. 14sq. legum tabula prima VII, 24, 1. tertiae decimae lex octava 19, 3. tab. sexta decima 23, 3. poeta laudatur VII, 1, 3. 2, 2 (*fr.* 18). *ibid.* (*fr.* 24). 2, 3 (*fr.* 13). 3, 1. 2 (*fr.* 15). 3, 4 (*fr.* 31). 3, 5 (*fr.* 10. 12). 8, 2 (*fr.* 1). 14, 5 (*fr.* 32). 14, 6 (*fr.* 33). 15, 2 (*fr.* 36). 5. 16, 2 (*fr.* 34). 18, 4 (*fr.* 5). 25, 5 (*fr.* 7). 26, 1 (*fr.* 28). 26, 4 (*fr.* 19). 30, 2. 6 (*fr.* 11). 31, 3 (*fr.* 26). IX, 1, 4 (*fr.* 21). 1, 5 (*fr.* 13). 2, 3 (*fr.* 6). Σολώρειος: νόμοι IX, 36, 4.

- Σόλων*, Plataeensis XLIX, 33, 3.
Σολώνιον, Marii praedium XXXI, 35, 5.
 somnia X, 26, 2sq. 30, 1. XII, 13, 8. XV, 39, 2. XVI, 24, 2. XVIII, 8, 1. XXIV, 11, 5. 19, 2. 27, 3. XXX, 11, 2. 29, 1. XXXI, 45, 3. XXXII, 20, 5. XXXIII, 9, 4. 28, 4. 37, 2. XXXV, 6, 5. 18, 2sq. XXXVI, 10, 2. 3. 12, 1. 23, 3. XLII, 13, 3. XLIV, 6, 4. XLV, 23, 1. 37, 2. 68, 2. 73, 4. XLVII, 2, 2. 18, 4. 24, 3sq. 26, 3. XLVIII, 32, 6. 63, 5. 6. 68, 2. LII, 7, 2. LVI, 22, 1. 29, 2. LVII, 44, 2. LIX, 4, 2. 19, 1. 27, 5. 29, 1. LX, 16, 3. 22, 2. LXII, 9, 5. LXIII, 20, 5. 41, 4.
Σόος, Sparta rex IV, 1, 4. 2, 1.
Σόσιος (*Σόσιος*) *Σενεκίων*, C. *Sosius Senecio*, Plutarchi familiaris (cos. 850. 851. 854. 859 = 98. 99. 102. 107 p. Chr.) I, 1, 1. LVI, 1, 1. 31, 4. LXII, 1, 1.
Σόσιος, *Sosius*, Antonii legatus LX, 34, 6.
Σούγαμβροι, *Sigambri*, Germaniae gens XLVIII, 22, 3.
Σουήβοι, *Suevi*, Germaniae gens XLV, 51, 1. XLVIII, 23, 1.
Σουητώνιος Παυλίνος, C. *Suetonius Paulinus* (cos. 818 = 66 p. Chr.) LXVIII, 5, 3. 7, 3. 5. 8, 2. 4. 11, 2. 13, 1.
Σούκρων, *Sucro*, Hispaniae oppidum XLI, 19, 1. 2.
Σούκρων, *Sucro*, Hispaniae fluvius XLV, 19, 1.
Σουλπίκιος, Q. *Sulpicius Longus*, tr. cons. (363 = 390) XI, 28, 4sq.
Κόιντος Σουλπίκιος, Q. *Sulpicius*, pont. max. XXII, 5, 3.
Σουλπίκιος, P. *Sulpicius Galba Maximus* (cos. 550. 553 = 203. 200) XXVIII, 3, 1.
Σουλπίκιος, P. *Sulpicius Rufus* (tr. pl. 665 = 88) XXXI, 34, 1. 35. XXXIII, 8. 9, 2. 10, 1. 2.
Σουλπίκιος, Ser. *Sulpicius Rufus* (cos. 702 = 51) XLV, 54, 5. L, 49, 2.
Σουλπίκιος, vid. *Γάλβας*.
Σούνιον, Atticae promontorium LXVI, 34, 4.
Σούπερβος, vid. *Ταχύνιος*.
 supplices X, 24, 2. 28, 2. XII, 31, 2.
Σούρας, *Sura*, cognomen Rom. LVII, 17, 2. 3. cf. *Λέντος*.
Σουρήνας, Parthus XXXIX, 21, 4sq. 23, 6. 24, 2. 28, 2sq. 29, 1. 30 — 33.
Σούρρας, vid. *Βρέττιος*.
Σούσα, Persiae oppidum XXI, 30, 2. XL, 4, 4. XLIV, 15, 1. XLVII, 18, 4. 36, 1. 37, 2. 39, 6. 70, 2. LVI, 14, 2. LXV, 7, 2.
Σουσαμίδρης, Persa XV, 39, 1.
Σούτριον, *Sutrium*, Etruriae oppidum XI, 33, 1. 35, 1. 3. *Σουτρίνοι* XI, 35, 1sq. 4.
Σόραξ, Herculis filius XLI, 9, 4. 5.
 sophistae X, 2, 4. XII, 4, 1. 36, 2. XVIII, 37, 3. XLV, 42, 5.
Σοφοκλής, poeta V, 4, 6. XII, 8, 5. XXXV, 8, 7. 8. XXXVIII, 15, 2. XLVII, 8, 3. LVI, 7, 2. laudatur VI, 3, 4 (fr. 787). VII, 1, 3 (*Trach.* 441). XVIII, (1) 2 (fr. 574). 36, 1 (fr. 789). XLV, 78, 4 (fr. 788). XLVII, 7, 1 (fr. 784). XLIX, 1, 3 (*Antig.* 563). LI, 1, 1 (fr. 462). LIX, 45, 2 (fr. 786). 46, 5 (*Oed. Col.* 1). LX, 24, 3 (*Oed. Tyr.* 4). LXV, 28, 3 (fr. 785). *Σοφοκλείος*: πόλις = Thebae LX, 24, 3.
Σπανός, Lusitanus XLI, 11, 2.
Σπαραμίζης, eunuchus LXV, 15, 2. 3.
Σπάρτακος, Thrax XXXIX, 8—11. *Σπάρτακειος*: πόλεμος XXXIX, 8, 1. L, 8, 1. οί *Σπάρτακειοι* XXXIX, 9, 7. XLV, 31, 7. τὰ *Σπάρτακεια* XL, 3, 2.
Σπάρτη I, 31, 2. IV, 1, 2 cett. *Σπαρτιάται* IV, 2, 1 cett.
Σπάρτων, Boeotus XLIV, 19, 2.
Σπάρτων, Rhodius XLIX, 18, 4.
Σπένδων, poeta Laconicus IV, 28, 5.
Σπερχειός, Thessaliae fluvius I, 34, 2.
Σπενσιππος, philosophus academicus LXII, 17, 1. 2. 22, 1sq. 35, 3.
Σπιθριδάτης, Persa XXXII, 24, 1. XLIV, 8, 3. 11, 2sq.
Σπιθριδάτης, Persa alius XLVII, 16, 4. 5. 50, 6.
Σπικίλος, *Spiculus*, gladiator LXVII, 8, 5.

- Σπινθήρ*, vid. *Αέντλος*.
Σπόριος, *Spurius*, praenomen Rom., vid. *Καρσίλιος*, *Μαίλιος*, *ΰέτιος*, *Ποστούμιος*.
Σπόρος, cunuchus LXVII, 9, 3.
spurii VII, 7, 2. 22, 4. X, 1, 2. XII, 37, 2 sq. XLIV, 3, 3. 5. 4, 1.
Σπουρίνας, *Vestricius Spurrina*, Othonis dux LXVIII, 5, 3. 5. 6, 1. 2. 7, 1.
Σταγειριῶται, Stagirorum Macedoniae oppidi incolae XLVII, 7, 2.
Στασιζοράτης, architectus XLVII, 72, 3.
Στάτειρα, Artoxerxis II. uxor LXV, 5, 3. 6, 5. 17, 2. 6. 18, 3. 4. 19.
Στάτειρα, Darii Codomanni uxor XLVII, 30, 3. 4.
Στάτειρα, Darii Codomanni filia XLVII, 70, 2. 77, 4.
Στάτειρα, Mithridatis soror XXXVI, 18, 2. 6.
Στατιανός, *Oppius Statianus*, M. Antonii legatus LX, 38, 2. 3.
Στατίλιος, *Statilius*, Epicureus LXIII, 12, 3.
statuae II, 16, 8. 24, 3. IV, 25, 2. V, 8, 7 sq. 8, 10. VII, 1, 4. 12, 1. 25, 2. VIII, 13, 1. 16, 7. 19, 5. 6. X, 10, 4. 22, 2. 31, 1. XI, 6, 1. 3. XII, 13, 8. 9. 31, 2 sq. XIII, 22, 5. 6. XVI, 37, 3. XVIII, 23, 4. 5. XIX, 28, 2. XXI, 31, 4. XXII, 30, 4. 5. XXIV, 20, 3. 6. XXV, 19, 3. 4. XXVII, 10, 8. 21, 5. XXVIII, 1, 1. XXXI, 2, 1. 32, 2. XXXII, 1, 1. 18, 1. XXXIII, 2, 1. 6, 1. 11, 1. 29, 6. XXXV, 2, 2. XXXVI, 13, 4. 23, 4. 37, 3. 39, 2. XXXVIII, 3, 6. XLV, 2, 4. XLVII, 4, 1. 14, 5. 16, 8. 17, 5. 24, 4. 37, 3. 40, 4. 74, 4. XLVIII, 6, 1. 47, 1. 57, 4. 61, 4. 66, 1. 7. XLIX, 38, 1. L, 43, 4. 71, 2. LII, 25, 1. LIV, 4, 3. 14, 4. 18, 2. LVI, 19, 3. 30, 5. 31, 1. 2. LVII, 31, 5. 40, 4. 49, 4. LX, 12, 4. 60, 2. 3. LXVI, 3, 2. 14, 2. 32, 2. 45, 3. LXVII, 8, 5. 22, 3. 26, 4. LXVIII, 3, 1. 4, 4.
Στατύλλιος, *Statilius*, Catonis minoris socius L, 65, 5. 66, 4. 73, 4. LXIII, 51, 4.
Στάτωρ, vid. *Ζεύς*.
Στάφυλος, Thesei filius I, 20, 2. 5.
Στειριεῖς, Stiriae pagi Attici incolae XV, 26, 6.
- Στειρίς*, Phocidis oppidum XXXV, 1, 7.
Στενά, Thraciae locus LXIII, 38, 1.
Στερτινίος, *L. Stertinius*, Flaminini legatus XXVIII, 12, 1.
Στέφανος, Atheniensis LVI, 15, 1.
Στέφανος, puer XLVII, 35, 3.
Στησίλεως, Ceus X, 3, 1. XXIV, 2, 3.
Στησίμβροτος, Thasius scriptor laudatur X, 2, 3 (fr. 1). 4, 3. 24, 4 (fr. 2). XII, 8, 6 (fr. 8). 13, 11 (fr. 9). 26, 1 (fr. 7). 36, 3 (fr. 11). XXXV, 4, 4 (fr. 3). 14, 4 (fr. 4). 16, 1 (fr. 5). 3 (fr. 6).
Στήσιος, vid. *Ζεύς*.
Στιλβίδης, vates XXXVIII, 23, 5.
Στίλπων, philosophus LIX, 9, 5. 6.
Λικίνιος Στόλων, *C. Licinius Calvus Stolo*, tr. pl. (cos. 389. 392 = 364. 361) XI, 39, 1. 5.
Στράβων, philosophus et scriptor laudatur XXXIII, 26, 3. XLVIII, 63, 2. ἐν τοῖς ἱστορικοῖς ὑπομνήμασιν XXXVI, 28, 7.
Στράβων, vid. *Πομπήιος*.
στρατηγοί Atheniensium XII, 30, 3. 31, 5. XXIV, 5, 1. 2. 11, 1. XLIX, 7, 3. 8, 1. 32, 3.
Στρατοκλῆς, Atheniensis LIX, 11, 1. 2. 12, 1. 4. 24, 5. 26, 2. 3.
Στρατονίκη, Corrhagi filia, Antigoni uxor LIX, 2, 1.
Στρατονίκη, Demetrii Poliorcetae filia LIX, 31, 3. 32, 2. 38. 50, 6. 51, 3. 53, 4.
Στρατονίκη, Mithridatis pellex XLV, 36, 3. 6.
Στρατόνικος IV, 30, 6.
Στράτων, rhetor, M. Bruti familiaris LXIII, 52, 4. 5. 53, 1.
Στροῖβος, Callisthenis anagnosta XLVII, 54, 1.
Στρουμών, Thraciae fluvius XXXV, 7, 1. 2. 4.
Στυμφαία, Macedoniae regio XXX, 6, 2.
Στωικοί XXV, 22, 1. XXXVI, 39, 3. L, 4, 1. 10, 1. 21, 5. 65, 6. 67, 1. LVII, 25, 3. *Στωικός*: λόγος LII, 2, 3. LVII, 4, 1. *αἴρεσις* LVIII, 1, 5.
Σύβαρις, Italiae oppidum XII, 11, 5. *Συβαριῶται* XXI, 1, 3.

- Σύβαρις*, Themistoclis filia X, 32, 2.
Σύβαρις Παρθική XXXIX, 32, 4.
οἱ συγγραφεῖς laudantur I, 15, 1.
 II, 1, 1. 23, 3. 29, 7. IV, 4, 5. XI,
 34, 1. XIX, 2, 1. XXXV, 4, 6.
 XLVII, 30, 7. 60, 6. LVI, 23, 3.
 LVII, 49, 2.
Σύλλοι, *Suillii*, nomen Rom. VIII,
 11, 4.
συκοφάνται VII, 24, 1. XVIII,
 37, 1. XXIV, 26, 1.
Σύλλαι, *Sullae*, cognomen Rom.
 XVI, 11, 4. XXXI, 1, 3.
Λεύκιος Κορνήλιος ΣΠΑΛΑΣ,
L. Cornelius Sulla XXXIII. XXXIV.
 — VIII, 15, 1. 2. XXVIII, 21, 6.
 XXXI, 10, 2 sqq. 32 sqq. 46, 6.
 XXXVI, 2, 1. 2. 3, 6. 7. 4, 1. 4. 5,
 1. 4. 7, 2. 19, 4. 20, 4. 37, 1. 43, 2.
 XXXIX, 2, 3. 6, 2 sqq. XL, 1, 1.
 XLI, 1, 5. 4, 3. 4. 6, 1. 2. 7, 1. 9, 3.
 18, 2. 4. 22, 3. 23, 1. 3. 5. 25, 2.
 XLV, 5, 2. 6, 1. 4. 8—16. 21, 3. 4.
 30, 5. 42, 3. 47, 6. XLVI, 1. XLVIII,
 1. 3, 1. 5, 1. 6, 1. 14, 4. 15, 2. 37, 1. L,
 3, 1. 2. 17, 4. 5. 18, 5. LVII, 3. 4, 2.
 10, 1. 2. 12, 1. 14, 1. 2. 17, 2. 4. 27, 3.
 LX, 1, 1. LXIII, 9, 1. LXVIII, 9, 4.
scriptor laudatur ἐν ὑπομνήμασι
 XXXI, 25, 4. 26, 3. 35, 3. XXXIII,
 6, 5. 6sq. 14, 2. 6. 16, 1. 17, 1. 23, 3.
 27, 3. 37, 1. XXXVI, 1, 3. 4, 4. 23, 6.
Σέξτιος Σύλλας, *Sextius Sulla*,
Karthaginiensis II, 15, 2.
Σύμβολον, Thraciae mons LXIII,
 38, 1.
Σύναλος, Poenus LXII, 25, 5. 6.
 26, 2. 29, 4.
Συράκουσαι, Siciliae oppidum
 XV, 17, 3. XVI, 16, 1. XVIII, 7, 3.
 9, 2. 16sq. XX, 2, 3. XXII, 13, 1.
 14sq. 30, 4. XXIII, 2, 1. 2. XXX,
 14, 5. 22, 1. 23, 4. XXXVIII, 14sq.
 XL, 5, 1. L, 53, 1. LXII, 4, 2. 14, 1.
 17, 5. 20, 1. 22, 2. 26. 32, 2. 43, 2.
 44, 1. 48, 4. 49, 2. 4. 50, 2. 54, 1. 58,
 1. 2. LXIV, 2, 2. *Συρακούσιοι*
 XV, 17, 1. 18, 3. 22, 1. 23, 2. XVIII,
 1 sqq. XX, 2, 2. 3. XXII, 8, 6.
 14 sqq. 23. XXIV, 1, 4. XXX, 9, 1.
 XXXVIII, 1, 3. 13, 1. 4. 14 sqq.
 XL, 3, 5. XLIV, 27, 2. L, 53, 3.
 LVI, 5, 5. LXII, 3. 4, 2. 12, 2. 15,
 1. 21, 6. 23, 2. 24, 5. 27—58. LXIV,
 2, 1.
Συρία XIX, 7, 2. XXX, 12, 5.
 XXXVI, 14, 5. XXXIX, 15, 5. 16,
 2. 17, 4. 5. 29, 4. XLV, 33, 4. 38, 2.
 39, 2. 45, 2. 52, 3. 62, 2. XLVII, 20,
 2. 25, 3. XLVIII, 49, 5. L, 13, 1.
 43, 1. LVII, 12, 2. 26, 1. 7. 30, 1.
 36, 2. 43, 2. LIX, 5, 2. 6, 1. 3. 15, 3.
 31, 4. 32, 4. 48, 1. 2. LX, 3, 1. 5, 2.
 28, 1. 30, 1. 34, 1. 4. 6. 36, 1. 53, 4.
 54, 4. 56, 4. 74, 1. 84, 1. LXIII, 28,
 3. 4. LXVI, 12, 4. LXVII, 13, 3.
 LXVIII, 4, 2. 15, 5. *Συρία κοίλη*
 LX, 36, 2. 54, 4. *Σύροι* XXVII,
 17, 1. XXVIII, 17, 5. XXXVI, 21,
 1. 23, 5. 6. XLI, 1, 2. LX, 27, 3. 66,
 5. LXVI, 18, 2. 24, 1. 33, 3. *Σύρα*
γυνή XXXI, 17, 1. *Συριακός*:
Χερρόνησος LIX, 50, 5. *συριστί*
 LX, 46, 2.
Σύρμος, Triballorum rex XLVII,
 11, 3.
Σύρος, Apollinis filius XXXVI,
 23, 6.
Σύρτις μεγάλη LXII, 25, 4.
ουσσίτια Spartanorum IV, 10sq.
 26, 4. LII, 8, 1. 9, 4. 11, 2. *φιδίτια*
 IV, 12, 1. XLIV, 20, 5. 33, 4. LI,
 8, 2. LII, 13, 3. *φιλίτια* XLIX,
 20, 3.
Σφαῖρος, Borysthenita philoso-
 phus et scriptor laudatur IV, 5, 8.
 LII, 2, 2. 11, 2.
Σφακτηρία, insula ad oram Mes-
 seniae XV, 14, 5. XXXVIII, 7, 1.
Σφηττός, pagus Atticus I, 13, 2.
Σφήττιοι XLIX, 5, 2. 9, 5. LVI,
 10, 2. LIX, 13, 1.
Σφίγξ LVII, 7, 6.
Σφίνης = Calanus XLVII, 65, 3.
Σφοδρίας, Spartanus XXI, 14,
 2 sq. XLIV, 24, 3 sqq. 25. 26, 1.
 28, 6. XLVI, 1, 4.
Σφραγίτιδες νόμφοι XXIV, 11,
 3. 4. 19, 5.
Σῶγγις, Aegyptius VII, 26, 1.
Σωκλῆς, Atheniensis X, 14, 3.
Σωκράτης, Atheniensis XII, 13,
 5. 24, 3. XV, 1, 2. 4, 1 sqq. 6, 1. 4.
 7, 2. 4. 17, 4. XXIV, 1, 2. 9. 27, 2.
 XXV, 7, 1. 20, 2. 23, 1. XXXI, 46,
 1. XXXII, 2, 3. XXXVIII, 13, 6.
 23, 3. XLVII, 65, 2. XLIX, 38, 2.
 46, 1. *Σωκρατικοί* IV, 30, 6.
Σῶριξ, minus XXXIII, 36, 1.
Σωράτιος, *Sornatius*, Luculli

- legatus XXXVI, 17, 1. 24, 1. 30, 3. 35, 1.
- Σωσίβιος*, Ptolemaei Philopatoris sodalis LII, 33, 4. 34, 2. 35, 3. 4.
- Σωσίβιος*, scriptor laudatur IV, 25, 2.
- Σωσιγένης*, Demetrii Poliorcetae sodalis LIX, 49, 4.
- Σῶσις*, Syracusanus LXII, 34.
- Σωσίστρατος*, Syracusanus XXX, 23, 4.
- Σωσώ*, Sicyonia LXVI, 2, 3.
- Σωτήρ*, cognomen XVI, 11, 2.
- σωτήρες θεοί* = Antigonus et Demetrius, eorumque *ιερείς* archontum Atticorum loco instituti LIX, 10, 3. 46, 1.
- Σωτήρια*, festum Sicyonium LXVI, 53, 4.
- Σωτίων*, scriptor laudatur XLVII, 61.
- Σωφάνα* XXVI, 2, 2.
- Σωφηνή*, Armeniae regio XXXVI, 24, 8. XLV, 33, 4. *Σωφηνοί* XXXVI, 29, 5.
- Σωφροσύνη*, Dionysii maioris filia LXII, 6, 1.
- Σωζάρης*, Atheniensis XXXV, 8, 1.
- tabulae pictae X, 1, 3. 5, 4. XII, 3, 2. XIII, 22, 5. XV, 16, 5. XXI, 25, 5 sq. XXII, 30, 4. XXIV, 20, 3. XXVII, 2, 1. XXXI, 40, -1. XXXIII, 6, 3. XXXV, 4, 5. XXXVI, 39, 2. XLV, 2, 1. 4. XLVII, 4, 2. LII, 25, 1. LIX, 22, 2 sqq. LXI, 3, 3. LXIII, 23, 2. LXVI, 12, 5. 13. 32, 3.
- Ταγώνιος*, *Tagus*, Hispaniae fluvius XLI, 17, 1.
- Ταίναρον*, Laconicae promontorium XLV, 24, 5. LII, 22, 5. 38, 4. LX, 67, 4. 6. *Ταίναρος* XLIX, 29, 3.
- Τακίτα*, *Tacita*, Musa Romanorum V, 8, 6.
- Ταλάσιος*, *Talasio*, vox nuptialis II, 15. XLV, 4, 3 sqq.
- Τάλαυρα*, Cappadociae oppidum XXXVI, 19, 1.
- Τάμνυται*, Euboeae oppidum XLIX, 12, 2.
- Τάναγρα*, Boeotiae oppidum XXI, 15, 4. XXXV, 17, 3. 6. ἡ *Τανα-*
- γραϊκή* XII, 10, 1. *Ταναγραῖκοι* XII, 10, 7.
- Τάναϊς*, Scythiae fluvius XLVII, 45, 4.
- Τανύσιος*, *Tanusius Geminus*, historiae scriptor laudatur XLVIII, 22, 3.
- Ταξιλλης*, Indorum rex XLVII, 59, 1. 65, 3.
- Ταξιλλης*, Mithridatis praetor XXXIII, 15, 1. 19, 2. XXXVI, 26, 3. 4. 27, 5. 6.
- Τάρας*, *Tarentum*, Italiae oppidum XIII, 21, 1. 22, 1. 6. 23, 3. XIV, 2, 1. XXV, 14, 4. XXVIII, 1, 4. XXX, 15, 1. 16, 1. 24, 4. XXXIII, 27, 4. LIV, 8, 3. LVII, 39, 3. LX, 35, 1. 3. 62, 2. *Ταραντινοί* XIII, 21, 1. 22, 2 sqq. 23, 1. 3. XXII, 21, 3. 4. 25, 2. XXV, 2, 3. XXVII, 10, 2. XXX, 13, 2 sqq. 15, 1. 16, 1. 17, 5. 18, 4. 19, 3. 21, 4. 22, 3. 23, 5. 24, 4. XLVII, 22, 1. LII, 6, 3. *Ταραντινοί ἄνδρες* XXX, 13, 4. *Ταραντινή* (femina) XIII, 21, 4.
- Ταρκόνδημος*, Ciliciae rex LX, 61, 1.
- Ταρκύνια*, *Tarquinius* VIII, 8, 4.
- Ταρκύνιοι*, *Tarquinii* VIII, 2, 2. 13, 3. IX, 4, 2. XIX, 25, 1. LXIII, 1, 1. 4.
- Ταρκύνιος*, *Tarquinius Priscus*, Demarati filius, Romanorum rex II, 16, 8. 18, 1. VIII, 14, 1.
- Ταρκύνιος Σούπερβος*, *Tarquinius Superbus*, Romanorum rex VI, 3, 7. VIII, 1, 3 sqq. 14, 1. 15, 1. 3. 16, 1. 18, 1. 19, 3. XVI, 3, 1. LIII, 15, 4.
- Ταρκύνιος Κολλατίνος*, *L. Tarquinius Collatinus* VIII, 1, 5. 3—7.
- Ταρούτιος*, *L. Tarutius Firmanus*, Varronis familiaris, philosophus et mathematicus II, 12, 3 sqq.
- Ταρπηία*, *Tarpeia*, Tarpeii filia II, 17. 18, 1. *Τάρπεια* 17, 6.
- Ταρπηία*, *Tarpeia*, Vestalis V, 10, 1.
- Ταρπήιος*, *Sp. Tarpeius*, Romanorum dux II, 17.
- Ταρπήιος λόφος*, *mons Tarpeius* = Capitolium II, 18, 1. V, 7, 2.
- Ταρπηία πέτρα*, *saxum Tarpeium* II, 18, 1.

- Ταρρακίνα*, *Tarracina*, Latii oppidum XXXI, 36, 1. 38, 1. XLVIII, 58, 4.
- Ταρρούτιος* II, 5, 3.
- Ταρσός*, Ciliciae oppidum LIX, 47, 1. *Ταρσεῖς* XXXI, 46, 2. LIII, 8, 5.
- Ταρχέτιος*, Albanorum rex II, 2, 3 sqq.
- Τατία*, *Tatia*, Tatii filia V, 3, 6. 7. 21, 1. 2.
- Τατιήνωνς*, *Tatienses (Titienses)*, tribus Romanorum II, 20, 1.
- Τάτιος*, *T. Tattius*, Sabinorum dux, Romanorum cum Romulo rex II, 17. 18, 2. 19, 7. 20, 1. 4. 23. 24, 1. V, 2, 4. 3, 6. 5, 1. 3. 6, 3. 17, 3.
- Ταῦγετον*, Laconicae mons IV, 15, 10. 16, 1. XXI, 30, 2. LI, 8, 1. *Ταῦγετα* XXXV, 16, 4.
- Ταυρέας*, Atheniensis XV, 16, 4.
- Ταυροίων*, Philippi III. Macedoniae regis dux LXVI, 52, 1.
- Ταυρουένιον*, Siciliae oppidum XVIII, 10, 4. 11, 2. 12, 3. *Ταυρομενίται* XVIII, 11, 3.
- Ταῦρος*, Asiae mons XIX, 7, 2. XXXVI, 24, 8. 25, 5. 27, 1. 31, 1. 32, 3. XXXVII, 3, 1. XLV, 28, 1. LIX, 47, 2. 4.
- Ταῦρος*, Cretensis I, 16, 1. 19, 2 sq.
- Ταῦρος*, Octaviani legatus LX, 65, 2.
- Ταφόσις*, Aegypti oppidum LXI, 3, 3.
- Τάχως*, Aegypti rex XLIV, 36 — 38.
- Τεγέα*, Arcadiae oppidum I, 31, 2. XXXII, 30, 1. XLIV, 34, 3. LI, 3, 3. 12, 4. 16, 2. LII, 14, 1. 17, 1. 22, 1. 23, 1. 26, 1. *Τεγεᾶται* XXIV, 12, 1. 16, 2. 19, 5. LII, 4, 1. 22, 2.
- Τεγύραι*, Boeotiae oppidum XXI, 16, 1. 2. 17, 1. 19, 3. XXIII, 1, 3. 4. XLIV, 27, 3. *Τεγυραῖος*, vid. *Ἀπόλλων*.
- Τείρεως*, eunuchus XLVII, 30, 1. 5.
- Τεπτόσαγες*, gens Gallica XXXIII, 4, 1.
- Τελαμών*, Aeaci filius I, 10, 2. 3.
- Τελαμών*, Etruriae oppidum XXXI, 41, 2.
- Τηλεσίδης*, Siculus LXII, 42, 3.
- Τηλεσῖνος*, *Pontius Telesinus*, Samnis XXXIII, 29, 1. XXXIV, 4, 5.
- Τηλεσίππα*, meretrix XLVII, 41, 5.
- Τηλείστης*, poeta dithyrambicus XLVII, 8, 3.
- Τηλευτίας*, Spartanus XLIV, 21, 1.
- Τέλης* XII, 33, 7.
- Τέλλος*, Atheniensis VII, 27, 4. 5. IX, 1, 1 sq.
- Τελμησσοεῖς*, *Telmessi* Lyciae oppidi incolae XLVII, 2, 3.
- Τεμεντίδες πύλαι*, porta Syracusarum LXII, 29, 1.
- Τέμπη*, Thessaliae convallis X, 7, 1. XXVIII, 3, 4. XLV, 73, 2.
- templa II, 18, 7. VII, 21, 1. VIII, 8, 3. XI, 20, 5. XII, 17, 1. XVI, 33, 1. XVIII, 29, 3. XXXI, 2, 2. 17, 5. 40, 1. XXXVIII, 28, 5. *Adrani* in Sicilia XVIII, 12, 6. 16, 3. *Aeaci* Aeginae LVI, 28, 4. *Aesculapii* Epidauri XLV, 24, 5. *Agrauli* Athenis XV, 15, 4. *Aii Locuti* Romae XI, 30, 3. *Apollinis*: in Actio XLV, 24, 5. ad Caietam LVII, 47, 5. *Clarii* ad Colophonem XLV, 24, 5. Corinthi LXVI, 40, 2. *Delii* in Boeotia XXXIII, 22, 3. *Didymaei* ad Miletum XLV, 24, 5. *Ismenii* Thebis XXXII, 29, 6. in Leucade XLV, 24, 5. *Pythii* Delphis V, 9, 6. VII, 11, 1. XII, 21, 2. LX, 23, 3. *Zacynthi* LXII, 23, 3. *Astartae* Hierapoli XXXIX, 17, 6. *Bacchi* Athenis XXXVIII, 3, 3. *Beli* XLVII, 18, 4. *Bellonae* Romae XXXIII, 7, 6. 30, 2. LVII, 13, 4. *Castoris* Romae XVI, 3, 4. XXXIII, 8, 3. 33, 4. XLV, 2, 4. L, 27, 4. 28, 3. *Cereris*: Eleus. XII, 13, 4. *Hermionae* XLV, 24, 5. *Cereris et Proserpinae* ad Hysias XXIV, 11, 6. *Syracensis* LXII, 56, 3. *Clementiae* Romae XLVIII, 57, 3. *Concordiae* Romae XI, 42, 3. 4. LIV, 17, 6. LVII, 19, 1. *Dianae*: Athenis XI, 22, 1 sq. Ephesi XLVII, 3, 3. LIX, 30, 1. *Eubocae* X, 8, 2. in Laconica XLIV, 32, 3. *Pellenae* LXVI, 32, 1. *Plataeis* XXIV, 20, 5. *Priapinae* XXXVI, 13, 4. Romae LIV, 16, 4. *Dindymenae* Magnesiae X, 30, 3. *Eumenidum* Athenis VII, 12, 1. *Fidei et Termini*

- Romae V, 16, 1. *Fortunae*: Romae XVI, 37, 2. LXIII, 20, 2. in Timoleontis aedibus XVIII, 36, 3. *Herculis*: in Attica I, 35, 2. X, 13, 1. ad Chaeroneam LVI, 19, 2. Patris LX, 60, 2. Syracusis XXXVIII, 24, 4. *Honoris et Virtutis* Romae XXII, 28, 1. *Iani* Romae V, 20, 1. VI, 4, 6. *Iovis*: *Capitolini* Romae VIII, 13, 1. 14, 1. 15, 1 sq. *Dodona* XXX, 1, 1. *Feretrū* Romae XXII, 8, 3. *Olympi* Athenis VII, 32, 2. Syracusis XXXVIII, 14, 5. 16, 6. Romae XXII, 28, 2. *Statoris* ibid. LVII, 16, 3. *Uticae* L, 59, 2. *Isidis* Alexandriae LX, 74, 1. *Iunonis*: Argis VII, 27, 5. XLV, 24, 5. LII, 26, 2. 3. in Corinthia XLIV, 22, 1. LXVI, 21, 1. 22, 24, 1. in Lacinio XLV, 24, 5. *Plataeis* XXIV, 18, 1. *Sami* XLV, 24, 5. *Susis* LXV, 23, 5. *Veii* XI, 5, 3. *Libertatis* Romae LVII, 33, 1. 2. *Martis*: Romae XI, 32, 4. *Salamine* VII, 9, 4. *Matris Deorum* Sardibus X, 31, 1. *Matris Mutulae* Romae XI, 5, 1. *Metus* Spartae LII, 9, 1. *Minervae*: Athenis X, 10, 1. XII, 13, 4. XXV, 5, 3. XXXV, 5, 3. LIX, 23, 3. LXI, 4, 2. *Chalcioeci* Spartae LI, 11, 5. 16, 3. 18, 3. 19, 1. *Itoniae* in Boeotia XLIV, 19, 2. *Itonidis* XXX, 26, 5. *Lindi* XXII, 30, 4. *Plataeis* XXIV, 20, 3. *Tegeae* XXXII, 30, 1. *Monetae* Romae XI, 36, 7. *Mortis* Spartae LII, 9, 1. *Neptuni*: Calauriae XLV, 24, 5. LVI, 29, 1. 3. *Isthmii* XLV, 24, 5. *Spartae* LI, 16, 3. in Taenaro XLV, 24, 5. LII, 22, 5. *Pasiphae* in Laconica LI, 9, 2. LII, 7, 2. *deae Persicae* Pasargadis LXV, 3, 1. *Quirini* Romae XI, 20, 6. *Risus* Spartae LII, 9, 1. *Salutis* Romae XXV, 19, 3. *Samothracium* XLV, 24, 5. *Saturni* Romae VIII, 12, 2. LIII, 10, 6. *Teluridis* Romae XXXIII, 9, 7. LXIII, 19, 1. *Thesei* in Attica I, 35, 2. 36, 2. *Veneris* in Troade XXXVI, 12, 1. *Vestae* Romae V, 11, 1. 14, 1. LXVII, 27, 4. *Vicae Potae* Romae VIII, 10, 4. *Victoriae* Tralibus XLVIII, 47, 1. *Vulcani* Romae II, 27, 5. 6. VIII, 16, 7. *temporum rationes confusae* IV, 1. V, 1. 18. VII, 27, 1. X, 2, 3. 27, 1. XI, 22, 1. XII, 27, 3. XXIV, 19, 7. XLVIII, 59. *temporum ordinatio per Caesarem* XLVIII, 59. *Τένεδος*, insula ad oram Troadis XXXVI, 3, 8. *Τενέδιοι* XLII, 7, 1. *Τεντεροῖται*, Germaniae gens XLVIII, 22, 1. *Τεράτιος* II, 2, 5. *Τερεντία*, *Terentia*, Ciceronis uxor I, 19, 3. LVII, 8, 2. 20, 1. 2. 29, 2. 30, 3. 41, 2. 3. *Τερέντιος Κουλλέων*, *Q. Terentius Culleo* (tr. pl. 564=189) XXVIII, 18, 1. *Κουλλέων*, *Q. Terentius Culleo*, Pompeii socius XLV, 49, 3. *Λεύκιος Τερέντιος*, *L. Terentius*, Pompeii sodalis XLV, 3, 1. 2. *Τερέντιος*, *Terentius* LXVII, 27, 2. *Τερέντιος*, vid. *Θάραων*. *Τέρμερος*, praedo I, 11. *Τερμέρειος*: καζόν I, 11, 2. *Τέρμων*, *Terminus* V, 16, 1. *Τεόπανδρος*, poeta IV, 28, 5. LI, 10, 3. laudatur IV, 21, 3 (fr. 4). *terrae motus* IV, 28, 6. XIII, 3, 2. XV, 23, 8. XXXV, 16, 4 sq. XXXVIII, 10, 6. LXVIII, 4, 4. *Τεοτία*, *Tertia*, Aemilii Pauli filia XIX, 10, 3. XXV, 20, 8. *Τεοτία*, *Tertia*, Clodii soror LVII, 29, 4. *testamenta* VII, 21, 2. 3. XVI, 9, 2. *οἱ τετρακόσιοι* Athenis XV, 26, 2 sq. 27, 1. *Τετραπόλις* Atticae I, 14, 1. *Τεῦχος*, Atheniensis XV, 20, 4. *Τεύταμος*, argyraspidum praefectus XLII, 13, 2. 3. 16, 1. 17, 1. *Τεύτορες*, *Teutoni*, Germaniae gens XXXI, 11, 2. 15, 4. 5. 18, 1. 20, 5. 24, 2 sqq. XLI, 3, 1. 3. XLVIII, 18, 1. *Τέχρων*, Arati servus LXVI, 5, 4. 7, 6. 20. *Τηθύς* II, 2, 4. *Τήιοι*, Tei Ioniae oppidi incolae II, 12, 2. XXXIII, 26, 1. XLVII, 40, 1. *Τηλεκλειδης*, comicus laudatur XII, 3, 4 (fr. inc. 6). 16, 2 (fr. inc. 4). XXXVIII, 4, 4 (fr. inc. 1).

- Τηλεκλείδης*, Corinthius XVIII, 7, 2.
Τηλέμαχος, Corinthius XVIII, 13, 2.
Τηλέμαχος, Ulixis filius II, 2, 3.
Τήλεφος, Herculis filius II, 2, 1.
Τηνία τριήρης X, 12, 7.
Τηρίβαζος, Persa LXV, 5, 2, 7, 2, 10, 1, 24, 2sq. 27, 4, 5, 28, 1, 3, 29, 1, 3, 4, 30, 4. cf. *Τηρίβαζος*.
Τιβάρηνοι, Pontica gens XXXVI, 14, 3, 7, 19, 1.
Τιβέριος, *Tiberius Claudius Nero*, imperator LXVII, 9, 1. eius domus 24, 4.
Τιβέριος, *Tiberius*, praenomen Rom., vid. *Βουτύος*, *Γοάκχος*.
Τίβερης, *Tiberis*, Italiae fluvius XLVIII, 58, 4. cf. *Θύβοις*.
Τίγγη, Antaei coniux XLI, 9, 4.
Τίγγις, Mauretaniae oppidum XLI, 9, 3. *Τίγγιται* XLI, 9, 4.
Τιγελλίνος, *Sophonius Tigellinus*, Neronis satelles LXVII, 2, 1, 8, 2, 13, 2, 17, 2, 4, 5, 19, 1, 23, 5, 29, 3, LXVIII, 2, 1.
Τιγράνης II., Armeniae rex XI, 19, 7, XXXIII, 27, 8, XXXVI, 9, 4, 14, 5sq. 19, 1, 21—36, XXXVII, 3, 3, 4, 5, XXXIX, 16, 2, 26, 6, XLV, 28, 4, 30, 1, 2, 32, 9, 33, 2sq. 36, 2, 45, 4, 67, 6, XLVI, 3, 2.
Τιγράνης III., Armeniae rex XLV, 33, 1, 4sq. 45, 4, 48, 6.
Τιγρανόκερτα, Armeniae oppidum XXXVI, 25, 5, 26, 1, 27, 1, 29, 2, 36, 7, XXXVII, 3, 1.
Τίγρις, Asiae fluvius XXXVI, 22, 5, 24, 8, XXXVII, 3, 1.
Τιγυρίνοι, *Tigurini*, Helvetiae gens XLVIII, 18, 1, 2.
Τίδιος Σέξτιος, *Tidius Sextius* XLV, 64, 4.
Τιθόρα, Phocidis oppidum XXXIII, 15, 3.
Τιθραύστης, Persa XXXV, 12, 4.
Τιθραύστης, Persa alius XLIV, 10, 4, 5.
Τίλλιος Κίμβρος, *L. Tillius Cimber*, Caesaris percussor XLVIII, 66, 3, 4, LXIII, 17, 1, 19, 3.
Τιλωάσιον, Boeotiae oppidum XXXIII, 20, 3.
Τιμαγένης LX, 72, 2. historiae scriptor laudatur XLV, 49, 7 (*fr.* 6).
Τιμαγόρας, Atheniensis XXI, 30, 6, LXV, 22, 5, 6.
Τιμαία, Agidis uxor XV, 23, 7, XXXII, 22, 3, XLIV, 3, 1, 2.
Τιμαίος, Atheniensis XV, 21, 2, 3.
Τιμαίος, Tauromenitanus XVIII, 10, 4, XXXVIII, 1, 1. historiae scriptor laudatur IV, 1, 2 (*fr.* 47), 31, 4 (*fr.* 46), XVIII, 4, 4 (*fr.* 131), 36, 1 (*fr.* 132), XX, 2, 2 (*fr.* 102), XXXVIII, 1, 3 (*fr.* 104), 19, 4 (*fr.* 102), 28, 3, 4 (*ib.*), LXII, 6, 2 (*fr.* 124), 14, 4, 31, 1 (*fr.* 129), 35, 5, 36, 1.
Τιμάνδρα, meretrix XV, 39, 1, 4.
Τιμάνθης, Sicyonius pictor LXVI, 12, 2, 32, 3.
Τιμησίθεος, Liparensium dux XI, 8, 5.
Τιμησίλεως, Sinopensium tyrannus XII, 20, 1.
Τιμόδημος, Corinthius, Timoleontis pater XVIII, 3, 1, 2.
Τιμόθεος, Atheniensis, Cononis filius XVIII, 36, 1, XXI, 2, 3, XXXIII, 6, 3, 4, LVI, 15, 1.
Τιμόθεος, Macedo XLVII, 22, 2.
Τιμόθεος, Milesius musicus LI, 10, 4. poeta laudatur (*Πέρσαι*) XXVII, 11, 2 (*fr.* 6), XLIV, 14, 2 (*fr.* 8), LIX, 42, 5 (*ib.*).
Τιμόκλεια, Thebana XLVII, 12, 1.
Τιμοκλείδας, Sicyonius LXVI, 2, 1, 2.
Τιμοκράτης, Atheniensis LVI, 15, 2.
Τιμοκράτης, Rhodius LXV, 20, 3, 4.
Τιμοκράτης, Syracusanus LXII, 21, 3, 26, 3, 27, 1, 28, 2.
Τιμοκρέων, Rhodius poeta laudatur X, 21, 2sq. (*fr.* 1), 4 (*fr.* 2), 5 (*fr.* 3).
Τιμόλαος, Spartanus XXVII, 15, 4sq.
TIMOΛΕΩΝ, Corinthius XVIII, XX. — XI, 19, 4, LXII, 58, 5.
Τιμολεόντειον, gymnasium Syracusis XVIII, 39, 4.
Τιμόξενος, Achaeorum praetor LII, 20, 4, LXVI, 38, 2, 47, 2.
Τιμοφάνης, Timoleontis frater XVIII, 3, 3, 4, 1sq.

- Τίμων*, Atheniensis, misanthropus XV, 16, 6. LX, 69, 4. 70. *Τιμώνειος*: *δίαιτα* LX, 71, 2.
- Τίμων*, Phliasius scriptor laudatur V, 8, 5. XII, 4, 3. *ἐν τοῖς Σιλλοῖς* LXII, 17, 2.
- Τιμώνασσα*, Argiva, Pisistrati uxor XXV, 24, 5.
- Τιμωνίδης*, Leucadius LXII, 22, 3. 30, 7. scriptor laudatur 31, 2. 35, 3.
- Τηρίβαζος*, Persa XLIV, 23, 1. cf. *Τηρίβαζος*.
- Τίρων*, M. Tullius Tiro, Ciceronis libertus LVII, 41, 3. 49, 2.
- Τισαμενός*, Eleus vates XXIV, 11, 2.
- Τισανδρος*, Atheniensis XII, 36, 1.
- Τισαφέρνης*, Persa XV, 23, 5. 24 sqq. XVII, 2, 7. XXXII, 4, 1 sq. XLIV, 9, 1. 2. 10, 1 sqq. LXV, 3, 3. 4, 2. 6, 4. 18, 1. 20, 3. 23, 1.
- Τισίας*, Atheniensis XV, 12, 3.
- Τισίφορος*, Pheraeus, Iasonis filius XXI, 35, 3.
- Τιτανικά πάθη* LXVII, 1, 4.
- Τιτιανός*, L. Salvius Otho Titianus, Othonis imp. frater LXVIII, 7, 4. 8, 1. 13, 3. 6.
- Τιτίνιος*, Titinius, centurio LXIII, 43, 3 sqq.
- Τιτίννιος*, Titinnius, Minturnensis XXXI, 38, 3.
- Τίτιος*, M. Titius, quaestor LX, 42, 3. 58, 2.
- Κόιντος Τίτιος*, Qu. Titius XXXIII, 17, 1.
- Τίτος*, Titus, praenomen Rom., vid. *Άννιος*, *Βροῦτος*, *Δάριος*, *Αἰβίος*, *Μάλλιος*, *ΰβιος*, *Φλαμῖνος*
- Τίτος*, Titus, Crotoniates LVII, 18, 4. 19, 2.
- Τίτος*, Titus, Latinus XVI, 24, 1.
- Τιτνός*, Terrae filius XXI, 16, 4.
- Τιτύριος*, Q. Titurius Sabinus, Caesaris legatus XLVIII, 24, 1.
- Τίφατον*, Tifata, Campaniae mons XXXIII, 27, 4.
- Τολερίνοι*, Tolerini, Tolerii Latii oppidi incolae XVI, 28, 3.
- Τολμαῖος*, Atheniensis XII, 18, 2.
- Τολμίδης*, Atheniensis XII, 18, 2. 3. 19, 3. XIV, 1, 2. 3, 2. XLIV, 19, 2. *Τολμίδαί* XII, 16, 2.
- Τολούμνιος*, Tolumnius, Etruscorum rex II, 16, 7. XXII, 8, 3.
- Τορκουᾶτος*, Torquatus, cognomen Rom. XXXI, 1, 3. cf. *Μάλλιος*.
- Τορούνη*, Epiri oppidum LX, 62, 3.
- Τούβεργτος*, vid. *Ποστούμιος*.
- Τουβέρων*, vid. *Αἴλιος*.
- Τουδερτία*, Tuder, Umbriae oppidum XXXIX, 6, 5. *Τούδερτον* XXXI, 17, 4.
- Τουδιτανός*, C. Sempronius Tuditanus, historiae scriptor laudatur XXVIII, 14, 1.
- Πετρώνιος Τουρπιλιανός*, C. Petronius Turpilianus (cos. 813 = 61 p. Chr.) LXVII, 15, 2. 17, 3.
- Τουρπίλιος*, T. Turpilius Silanus XXXI, 8, 1.
- Τουσκλον*, Tusculum, Latii oppidum XXV, 1, 1. XXXVI, 39, 4. 43, 3. LVII, 40, 3. 47, 1. *Τουσκλανοί* XI, 38, 1. 3. *Τουσκλᾶνον*, Tusculanum praedium XLV, 67, 3. XLVIII, 41, 2.
- Τουτόλα*, ancilla II, 29, 4. XI, 33, 3 sq.
- Τουττία* (immo *Τουρία*), Hispaniae fluvius XLI, 19, 1.
- Τραγίαι*, insulae prope Samum XII, 25, 3.
- οἱ τραγικοί* laudantur I, 16, 3.
- Τραγίσκος*, Cretensis LXVI, 29, 4. tragoediae primordia VII, 29, 4. tragoedorum certamen X, 5, 4. XXXV, 8, 7.
- Τράλλεις*, Lydiae oppidum XLVIII, 47, 1. *Τραλλιανοί* XXXIX, 33, 2.
- Τράλλεις*, gens Thracica XLIV, 16, 1.
- Τραπεζοῦς*, Ponti oppidum XLII, 3, 2.
- Τραχίς*, Thessaliae oppidum I, 30, 4.
- Τρεβάτιος*, C. Trebatius Testa, Caesaris sodalis LVII, 37, 3.
- Τρεβέλλιος*, L. Trebellius (tr. pl. 706 = 47) LX, 9, 1.
- Τρεβίας*, Trebia, Galliae cispad. fluvius XIII, 2, 2. 3, 4.
- Τρεβωνιανός*, Trebonianus LXVII, 15, 2.
- Γάιος Τρεβώνιος*, C. Trebonius, tr. pl. (cos. 708 = 45) XLV, 52, 3.

- L, 43, 1.3. LX, 13, 1. LXIII, 17, 1. 19, 3.
- Τρεβώνιος, P. Trebonius* XXXI, 14, 3 sqq.
- οἱ τρέοντες* apud Spartanos XLIV, 30, 2 sq.
- Τριάριος, C. Triarius*, Luculli legatus XXXVI, 35, 1.2. XLV, 39, 1.
- Τριβαλλοί*, gens Thraciae XLVII, 11, 3.
- tribuni militares (*χιλίαρχοι*) consulari potestate XI, 1, 2.
- tribuni plebis (*δήμαρχοι*) XI, 7, 2 sq. 9, 1. 11, 1. 39, 1. 3 sq. XIII, 7, 3. 8, 3. 9, 1.2. XVI, 7, 1. 17 sqq. XIX, 30, 3 sq. 31, 2. XLVIII, 61, 1. L, 5, 1. 20, 3. 40, 2. LIII, 10, 2. 15.
- tribus Atheniensium VII, 19, 1. 23, 4. LIX, 10, 4. Romanorum II, 20, 1 sq. LIII, 12, 2. Spartanorum IV, 6, 1.2.
- tributa sociorum Atheniensium XXIV, 24. 26, 2. XXXV, 11. XLIX, 7, 1.
- triginta virorum apud Athenienses principatus X, 19, 4. XV, 38, 1.3. XXXII, 21, 2. 27, 2.
- Τριόπιον*, Cariae promontorium XXXV, 12, 2.
- tripodes VII, 4. XXIV, 1, 3. XXXVIII, 3, 3.
- Τριπυλος*, Spartanus LXVI, 41, 3.
- Τριταιεῖς*, Tritaeae Achaiae oppidi incolae LII, 16, 4. LXVI, 11, 1.
- Τριτύμαλλος*, Messenius LII, 19, 4.
- triumphi II, 16, 6. 8. 25, 5. VIII, 9, 5. 20, 2. 23, 2. IX, 1, 3. XI, 1, 1. 7, 1. 30, 1. 36, 1. XIII, 2, 1. 23, 2. 24, 3. XIV, 2, 1. XIX, 30—34. XXII, 4, 3. 8, 1. 22. XXV, 2, 1. 11, 3. XXVIII, 13, 6. 14, 1. XXXI, 2, 2. 12, 2. 4. 24, 1. 27, 5. XXXIII, 3, 3. 34, 1. XXXVI, 36, 2. 37, XXXIX, 7, 1. 11, 8. 32, 1. XLI, 18, 2. XLV, 14. 22, 1. 44, 1. 45. XLVIII, 13, 1. 55, 1. 2. 56, 4. L, 29, 3. 4. 31, 3. LIII, 1, 1. 21, 2. LVII, 37, 1. LX, 34, 5. 50, 4. 86, 3. LXVI, 54, 3.
- Τροία*, Mysiae oppidum I, 34, 1. II, 1, 2. 2, 1. 3, 2. VII, 4, 2. XI, 20, 5. *Τρωες* III, 6, 4. XXXVIII, 1, 3. *Τρωάδες* II, 2, 3. XXXV, 4, 5. *Τρωάς*, terra XXXIII, 24, 1. XXXVI, 3, 8. 12, 1. *Τρωικός*: πόλεμος LX, 6, 1. *Παλλάδιον* XI, 20, 5. *πεδίον* XXXV, 7, 5.
- Τροία*, ludus Romanus L, 3, 1.
- Τροιζήν*, Argolidis oppidum I, 3, 3. 19, 5. 36, 3. III, 1, 1. X, 10, 3. LVI, 26, 4. *Τροιζήνιοι* I, 3, 1. 6, 1. 29, 1. 34, 2. II, 14, 7. III, 6, 1. X, 10, 3. LII, 19, 3. LXVI, 1, 1. 24, 3.
- tropaea II, 16, 5 sq. 8. X, 3, 4. XII, 19, 3. 38, 3. XIV, 1, 2. 2, 1. XV, 27, 4. 29, 1. 3. 35, 6. XVIII, 29, 2. 37, 4. XXI, 17, 5. XXII, 8, 2. XXIV, 9, 2. 16, 4. 20, 1.3. XXXII, 5, 2. XXXIII, 19, 5. 34, 2. XXXVIII, 6, 5. XLI, 22, 2. XLIV, 16, 5. 19, 2. XLV, 45, 4. LXVI, 28, 2.
- Τροφώνιος*, eiusque oraculum XXIV, 19, 1. XXXIII, 17, 1.
- Τρώας*, Aeacidae mater XXX, 1, 3.
- Τρώας*, Aeacidae filia XXX, 1, 4.
- Τρωγλοδύται*, Aethiopiae gens LX, 27, 3.
- Τυδεύς*, Atheniensis XV, 36, 4. 37, 1. XXXII, 10, 5.
- Τυλλία*, Tullia, Ciceronis filia LVII, 41, 5.
- Τύλλιος*, Tullius LVII, 1, 4. vid. *Κικέρων*.
- Άττιος Τύλλος*, Attius Tullus, Volscorum princeps LVII, 1, 1.
- Τύλλος Αμφιδιος* XVI, 22 sqq.
- Τύλλος*, L. Volcatius Tullus (cos. 687 = 66) XLV, 60, 3. 4.
- Τύλλος*, Tullus, Ciceronis amicus LVII, 29, 2.
- Τύλλος Οστίλιος*, vid. *Οστίλιος*.
- Τυνδάρεως*, Oebali filius I, 31, 1.
- Τυνδαρίδαι* I, 32 sq. XXVIII, 12, 6.
- Τυννώνας*, Euboeae tyrannus VII, 14, 4.
- Τυραννίων*, grammaticus XXXIII, 26, 1. XXXVI, 19, 7.
- Τύρος*, Phoeniciae oppidum XLVII, 24, 2 sqq. LIX, 32, 4. *Τύριοι* XLVII, 24, 3. 25, 2. L, 4, 1.
- Τυρρηγία*, Etruria II, 1, 2. 2, 4. 10, 2. 11, 1. VIII, 13, 1. XI, 2, 3. XII, 20, 3. XIII, 2, 2. 3, 1. 25, 5. XXII, 28, 1. XXXI, 41, 2. XLV, 27, 1. LIII, 8, 7. LVII, 10, 3. 15, 1. 3.
- Τυρρηγοί*, Etrusci II, 2, 1. 16, 7. 25, 1. VIII, 9, 1. 4. 13, 1 sq. 17, 1. 19, 5. XI, 5, 4. 15, 3. 16, 1. 2. 19, 1.

- 33, 1. 34, 3. 35, 1. 37, 5. XXII, 8, 3. 29, 6. 8. XXXI, 11, 2. XXXIII, 7, 3. 5. ὁ Τυρρηνός = Porsena VIII, 19, 5. Τυρρηνικός: πόλεμος XI, 2, 6. πόλις II, 25, 5. XI, 16, 1. δόρον VIII, 16, 6. πέλαιος XI, 16, 1. XIX, 6, 1. XLV, 26, 4. LX, 61, 3. πόλεις LVII, 14, 1. γρήματα XI, 12, 1. Τυρρηνὶς ἐσθῆς VIII, 17, 2. πόλις XI, 17, 1. γώρα VIII, 18, 2.
- Τυρταῖος, poeta LII, 2, 3. laudatur IV, 6, 5 (fr. 4).
- Τυφῶν LX, 3, 3. Τυφῶνες XXI, 21, 4.
- Τύχη = Fortuna XXXIII, 6, 3. LXIII, 20, 2.
- Τύχη, Syracusarum pars XXII, 18, 4.
- Τύχων, Alexandri Pheraei hasta XXI, 29, 4.
- Τακινθία, festum Spartanorum XXIV, 10, 7.
- Τάκινθος, Amyclae filius V, 4, 5.
- Τβλα, Siciliae oppidum XXXVIII, 15, 3.
- Τβρέας, rhetor LX, 24, 5.
- Τγίεια, vid. Ἀθηνᾶ.
- Τγίεια = Salus XXV, 19, 3.
- Τδάσπης, Indiae fluvius XLVII, 60, 1, 3. 61.
- Τδροσ (Κύπρος?) XXXV, 13, 3. ὑδροφόροι X, 31, 1.
- Τκκαρα, Siciliae oppidum XV, 39, 4. XXXVIII, 15, 4.
- Τλλος, Herculis filius XXX, 1, 2.
- Τμέναιος II, 15, 2.
- Τπάτης, Thebanus XXI, 11, 1. 6.
- Τπεοβατᾶς, Achaeorum praetor LII, 14, 1.
- Τπέροβολος, Atheniensis XV, 13, 3sq. XXIV, 7, 3. XXXVIII, 11, 3.
- Τπέροβολοι XL, 2, 3.
- Τπεροβόρειοι XI, 22, 2, 3.
- Τπεροείδης, Atheniensis orator XLIX, 4, 1. 7, 3. 10, 3. 17, 2. 23, 2. 26, 2. 27, 3. 29, 1. LVI, 13, 5. 28, 4. laudatur LVI, 12, 4.
- ὑπομνήματα βασιλικά XXX, 21, 8.
- Τροκανία, Asiae regio XXXVI, 36, 6. XLV, 34, 5. 35, 4. 36, 1. XLVII, 44, 1. 47, 1. XLVIII, 58, 3. Τροκα-
- νοί XXXIX, 21, 3. XL, 4, 4. Τροκάνιος: θάλασσα, Caspium mare XLV, 38, 3. πέλαιος XLVII, 44, 2.
- Τρώδης, Parthiae rex XXXIX, 18, 2. 21, 5. 7. 22, 2. 3. 31, 3. 32, 1. 33, 1. 2. 5. LX, 33, 4. 37, 1.
- Τροιαί, Boeotiae oppidum XXIV, 11, 6.
- Τψαῖος, P. Plantius Hypsaesus, Pompeii quaestor XLV, 55, 6. L, 47, 1.
- Τψηγίδας, Spartanus VII, 10, 4.
- Τψικρατία, Mithridatis pellex XLV, 32, 8.
- Τψίων, heros Plataeensium XXIV, 11, 3.
- Φαβία, Fabia, Terentiae Cicero- nis uxoris soror uterina L, 19, 3.
- Φάβιοι, Fabia gens XI, 17, 1. 5. 19, 1. XIII, 1, 1. XLVIII, 15, 2.
- Φάβιος, Fabius, Herculis filius XIII, 1, 1.
- Φάβιος, M. Fabius Vibulanus, pont. max. (cos. 311 = 442) XI, 21, 2.
- Κόιντος Φάβιος Άμβυστος, Q. Fabius Ambustus V, 12, 6sq. XI, 4, 4. 17, 5. 18, 1 sq.
- Φάβιος Πίκτωρ, Q. Fabius Pictor XIII, 18, 3. historiae scriptor laudatur II, 3, 1. 8, 7. 14, 1.
- Φάβιος Ροῦλλος Μάξιμος, Q. Fabius Maximus Rullianus (cos. 431. 443. 445. 456. 458 = 322. 310. 308. 297. 295) XIII, 1, 2. XLV, 13, 7.
- Φάβιος Βουτεών, M. Fabius Buteo dict. (537 = 216) XIII, 9, 4.
- ΦΑΒΙΟΣ ΜΑΞΙΜΟΣ, Q. Fabius Maximus Verrucosus, Cunctator (cos. 520. 525. 538. 539. 544 = 233. 228. 215. 214. 209) XIII. XIV. — XII, 2, 4. XXII, 9, 2sq. 21, 3. 24, 2. 25, 2. XXV, 2, 3. 3, 4sq. XLVI, 4, 4. eius oratio ad populum XIII, 1, 5. or. funebris 24, 4. cognomina Ἐερρονκῶσος, Verrucosus XIII, 1, 3. Ὀσικούλας, Ovicula ib. eius filius Φάβιος Μάξιμος, Q. Fabius Maximus (cos. 540 = 213) XIII, 24, 1. XIX, 5, 3.
- Φάβιος Μάξιμος, Q. Fabius Maximus Aemilianus, L. Aemilii Pauli filius (cos. 608 = 145) XIX, 5, 1. 3. 15, 2. 35, 1.

- Φάβιος, Q. Fabius Maximus Allobrogicus* (cos. 632 = 121) LIV, 6, 2.
Φάβιος, M. Fabius Adrianus, Luculli legatus XXXVI, 35, 1.
Μάξιμος, Q. Fabius Maximus (cos. 708 = 45) XLVIII, 58, 1.
Φάβιος Ἐάλης, C. Fabius Valens, Galbae legatus (cos. 821 = 69 p. Chr.) LXVII, 10, 3. 15, 2. 22, 6. LXVIII, 5, 1. 6, 4. 7, 5. 11, 4. 13, 3.
Φάβιος Φάβουλος, Fabius Fabullus, Galbae percussor LXVII, 27, 2.
Φάβουλος, vid. *Φάβιος*.
Φαβρίσιοι, Fabricii XXVI, 1, 3.
Γάιος Φαβρίσιος, C. Fabricius Luscinus (cos. 471.475 = 282.278) XXVI, 4, 4. XXX, 18, 1. 20 sq. LXVII, 29, 3.
Φαέθων, Molossorum rex XXX, 1, 1.
Φαία, Crommyoniae suis cognomen sive mulier I, 9.
Φαίαξ, Atheniensis XV, 13. XXXVIII, 11, 7. XLIV, 15, 5.
Φαίαξ, Salaminus I, 17, 6.
Φαίδιμος, Eumenis socius XLII, 16, 2.
Φαίδρα, Thesei uxor I, 28.
Φαίδων, archon Atticus (ol. 76, 1. = 476) I, 36, 1.
Φαιναρέτη, Samonis uxor XXX, 5, 5.
Φαινεστέλλας, vid. *Φενεστέλλας*.
Φαίριππος, archon Atticus (ol. 72, 3. = 490) XXIV, 5, 7.
Φαίστιοι, Phaesti Cretae oppidi incolae VII, 12, 4.
Φαλερῖνον, Falernum (vinum) LX, 59, 4.
Φαλέριοι, Falerii, Etruriae oppidum eiusque incolae XI, 2, 6. 9, 2. 10, 1 sq. 11, 1. XIII, 2, 3. cf. *Φαλίσκοι*.
Φάληρον, pagus Atticus I, 17, 6. 22, 1. XXIV, 1, 2. 27, 1. *Φαληρεῖς* I, 23, 1. IV, 23, 1. VII, 23, 3. XXIV, 1, 2. 5, 7. 27, 2. 3. XLIX, 35, 2. L, 46, 1. LVI, 9, 4. 11, 1. 3. 28, 4. LIX, 8, 3. *ὁ Φαληρεὺς* = Demetrius LIX, 9, 1. 2. 10, 2. *τὸ Φαληρικόν*, Atticae ora inter Phalerum et Piraeum X, 12, 2.
Φαλῖνος, Zacynthius LXV, 13, 3. 4.
Φαλίσκοι, Falisci, Faleriorum incolae, Etruriae gens XI, 5, 2. 9, 1 sq. 10, 7. 17, 3. LIV, 3, 3.
Φανίας, Eresius scriptor laudatur VII, 14, 1 (fr. 3). 32, 3 (fr. 5). X, 1, 1 (fr. 6). 8, 1 (fr. 7). 13, 3 (fr. 8). 27, 5 (fr. 9). 29, 7 (fr. 10).
Φαννία, Fannia, Minturnensis XXXI, 38, 3 sqq.
Φάννιος, C. Fannius, historiae scriptor laudatur LIII, 4, 5.
Γάιος Φάννιος, C. Fannius Strabo (cos. 631 = 122) LIV, 8, 2. 3. 11, 2. 12, 1. 2.
Φανόδημος, historiae scriptor laudatur X, 13, 1 (fr. 16). XXXV, 12, 5 (fr. 17). 19, 1 (fr. 18).
Φάραξ, Spartanus XVIII, 11, 4. XX, 2, 2. LXII, 48, 3. 49, 1.
Φαρμαζούσσα, insula ad oram Asiae minoris XLVIII, 1, 4.
Φαρμουθί, mensis Aegyptius II, 12, 6.
Φαρνάβαζος, Persa XV, 24, 1. 27 sqq. 37, 4. 39, 1. 5. XXXII, 19, 4. 20. 24, 1. XLIV, 8, 3. 11—13. 17, 2. 23, 1. LXV, 21, 1. 4. 24, 1. 27, 4.
Φαρνάβαζος, Persa alius, Artabazi filius XLII, 7, 1.
Φαρνάκης, Mithridatis filius XLV, 41, 5. 42, 2. 3. XLVIII, 50, 1.
Φαρνακία, Ponti oppidum XXXVI, 18, 2.
Φαρναπάτης, Parthorum dux LX, 33, 4.
Φάριοι, Phari insulae maris Adriatici incolae (?) LXVI, 50, 3.
Φάρος, insula ad oram Aegypti XLVII, 26, 3. XLVIII, 49, 4. LX, 69, 4. *Φαρῖται ἀλιεῖς* LX, 29, 4.
Φάρσαλος, Thessaliae oppidum XXI, 27, 4. 6. 32, 1. XLVIII, 52, 1. 62, 2. L, 55, 2. 56, 4. LVII, 39, 1. 6. LX, 8, 2. 62, 3. LXIII, 6, 1. LXVIII, 13, 2. *Φαρσάλιοι* XII, 36, 3. XLIV, 16, 5. *ἡ Φαρσαλία* XLVIII, 42, 1. *Φαρσάλιος: πεδίον* XLV, 68, 1. 71, 1. XLVI, 4, 4.
Φαρύγαι, Phocidis vicus XLIX, 33, 4.
Φάσηλις, Lyciae oppidum XLVII, 17, 4. *Φασηλίται* XXXV, 12, 3. XLVII, 17, 5.

- Φᾶσις, Ponti fluvius XXXVI, 33, 4. XXXVII, 3, 2. XLV, 34, 5.
 Φάυλλος, Crotoniates athleta XLVII, 34, 2.
 Φαῦνος, deus Italicus II, 21, 7. V, 15, 3. XLVIII, 9, 3.
 Φαῦστα, *Fausta*, Sullae filia XXXIII, 34, 3.
 Φαῦστος, *Faustus Cornelius Sulla*, L. Cornelii Sullae filius XXXIII, 34, 3. XLV, 42, 3. 47, 6. XLVI, 1, 2. XLVIII, 14, 4. LVII, 27, 3. LXIII, 9, 1. 2.
 Φανστύλος, *Faustulus*, Amulii servus II, 3, 4.
 Μάρκος Φαώνιος, *M. Favonius*. Catonis minoris amicus XLV, 60, 4. 67, 3. 73, 6. XLVI, 4, 3. XLVIII, 21, 4. 33, 4. 41, 2. L, 32, 6. 46, 1. 2. 4. LXIII, 12, 3. 34, 2 sqq.
 Φεβράτης, *februatus dies* II, 21, 3.
 Φεβρουάριος, *Februarius*, mensis Romanus II, 21, 3. V, 18, 2. 3. 19, 1. 5. Φεβρουάριαι καλάνδαι, *kalendae Februariarum* LXVII, 24, 2. εἶδοι, *idus Februariarum* XI, 30, 1.
 Φειδίας, *statuarius* XII, 2, 1. 13, 4. 9. 31, 2 sqq. 32, 3. XIX, 28, 2.
 Φεῖδων, *vid. Δημήτριος*.
 feminarum conditio apud Athenienses VII, 21, 4 sq. 22, 4. 23. apud Persas X, 26, 3 sq. LXV, 27, 1. apud Romanos II, 20, 3. VIII, 8, 4. XLV, 55, 1 sq. apud Spartanos IV, 14. VI, 3 sq. XLIV, 31, 4. LI, 7, 3 sq.
 Φενεός, Arcadiae oppidum LII, 17, 3. LXVI, 39, 3.
 Φενεοτέλλας, *L. Fenestella*, historiae scriptor laudatur XXXIII, 28, 7. Φαινεοτέλλας XXXIX, 5, 4.
 Φεραί, Achaiae oppidum LII, 14, 1.
 Φεραί, Thessaliae oppidum XXI, 26, 1. 28, 1. Φεραῖοι XXI, 27, 1. 28, 2. 31, 1. 35, 7. ὁ Φεραῖος = Alexander tyrannus LXVII, 1, 5.
 Φερέβοια, Thesei uxor I, 29, 1.
 Φερεκλήης, Spartanus XXXII, 25, 3.
 Φέρεκλος Ἀμαρονάδας I, 17, 5.
 Φερεκύδης, *Lerius* scriptor laudatur I, 19, 1 (*fr.* 106). 26, 1.
- Φερεκύδης, *Syrius philosophus* XXI, 21, 2. XXXIII, 36, 3. LI, 10, 3.
 Φερενδάτης, *Persa* XXXV, 12, 4.
 Φερένικος, *Thebanus* XXI, 5, 3. 8, 1.
 Φερεντίνη πύλη (ῦλη? *lucus Ferentinae in Latio*) II, 24, 2.
 Φερέτριος, *vid. Ζεύς*.
 Φερεφάττια, *festum Cyzicorum* XXXVI, 10, 1.
 Φέριστος, *Veliensis* XVIII, 35, 2.
 Φερσεφόνη, *Aidonei uxor* I, 31, 4. XXV, 1, 3.
 Φηγαίεις, *Phegaeae pagi Attici incolae* XV, 22, 3.
 Φήμη καὶ Κληδών, *Aius Locutius*, deus Italicus XI, 30, 3.
fetiales V, 12, 3 sq. XI, 18, 1.
 Φθία, *Admeti regis uxor* X, 24, 3.
 Φθία, *Menonis filia* XXX, 1, 4.
 Φθιώται, *vid. Ἀχαιοί*.
 Φιδεντία, *Fidentia*, Galliae cisalp. oppidum XXXIII, 27, 7.
 Φιδήναι, *Fidenae*, Sabinorum oppidum II, 23, 5. 25, 1. VIII, 22, 1. 5. Φιδήνη II, 17, 1. 25, 3. Φιδηνῶνται VIII, 22, 5. XI, 17, 3.
φιδίτια, *vid. οσοίτια*.
 Φίλα, *Demetrii uxor* LIX, 14, 2. 3. 22, 1. 27, 4. 31, 3. 32, 1. 3. 37, 3. 45, 1. 46, 3. 53, 4. LXI, 1, 3.
 Φιλαργος LVII, 26, 7.
 Φιλάδελφος, *cognomen* XVI, 11, 2.
 Φιλάδελφος, *Paphlagoniae rex* LX, 61, 1.
 Φιλαῖδαι, *pagus Atticus* VII, 10, 2.
 Φιλαῖος, *Aiacis filius* VII, 10, 2.
 Φιλάργυρος, *Catonis minoris libertus* L, 38, 2.
 Φίλαρος, *Boeotiae fluvius* XXXII, 29, 5.
 Φιλητᾶς, *poeta* XII, 2, 1.
 Φιλίδης, *Atheniensis* X, 5, 2.
 Φίλινα, *meretrix* XLVII, 77, 5.
 Φιλιππίδης, *comicus* LIX, 12, 5. laudatur LIX, 12, 4 (*fr. inc.* 2.). 26, 3 (*fr.* 1).
 Φίλιπποι, *Macedoniae oppidum* XXXIII, 23, 5. XLVIII, 69, 3. 7. L, 73, 3. 4. LX, 69, 1. LXIII, 24, 5. 28, 1. 36, 4. 37, 4. 53, 2. Φίλιπ-

- ποι κάμποι, *campi Philippii* LXIII, 38, 3.
- Φίλιππος II., Amyntae filius, Macedoniae rex XI, 19, 5. XII, 1, 5. XVIII, 15, 4. XIX, 12, 5. 6. 31, 3. XXI, 18, 5. 26, 4. 5. XLI, 1, 4. XLII, 1, 1. 2. 16, 4. 18, 1. XLVII, 2—10. 11, 1. 16, 8. 27, 4. 28, 1. 49, 7. 50, 6. 60, 8. 70, 3. XLIX, 9, 5. 12, 1. 14, 2. 5. 16, 1. 4 sqq. 17, 4. 29; 1. LI, 31, 2. LVI, 9, 1. 5. 12, 3. 4. 14, 2. 4. 16—18. 20, 3. 21, 3. 22, 1. LVIII, 3, 2. LIX, 10, 3. 22, 1. 25, 3. 42, 3. LXI, 4, 1. LXVI, 13, 1. Φιλιππιός: πόλεμος XXVIII, 9, 7. καιροί LXVI, 23, 4. *δημηγορίαι* (Demosthenis) LVI, 12, 1. οἱ Φιλιππικοί, *Philippicae orationes* Ciceronis LVII, 24, 4. 41, 4. 48, 4. LX, 6, 1. τὰ Φιλιππικά LI, 21, 2. φιλιππίζειν LVI, 20, 1.
- Φίλιππος IV., Cassandri filius, Macedoniae rex LIX, 36, 1.
- Φίλιππος V., Demetrii II. filius, Macedoniae rex XIX, 7, 2. 3. 8, 1 sqq. XXV, 12, 2. 17, 1. XXVII, 8, 3. 12, 2. 14, 1. 15, 1. XXVIII, 2 sqq. 17, 2. XXIX, 1, 1. 2. LIX, 3, 3. LXVI, 16, 5. 46—54.
- Φίλιππος, Acarnan medicus XLVII, 19, 2 sqq.
- Φίλιππος, Antigoni filius XLII, 13, 1. LIX, 2, 1. 2. 23, 4.
- Φίλιππος, Chalcidensis scriptor laudatur XLVII, 46, 1.
- Φίλιππος, Macedo, Berenices maritus XXX, 4, 4.
- Φίλιππος, Pompeii libertus XLV, 78, 4. 79, 3. 80, 2. 4.
- Φίλιππος, Theangelensis scriptor laudatur XLVII, 46, 1.
- Φίλιππος, Thebanus XXI, 5, 2. 7, 3. 11, 1. 3.
- Μάρκιος Φίλιππος, *Q. Marcus Philippus*, censor (589 = 164, cos. 567. 584 = 186. 169) XIX, 38, 6.
- Λεύκιος Φίλιππος, *L. Marcus Philippus* (cos. 622 = 91) XLV, 2, 2. 17, 3. 4.
- Φίλιππος, *L. Marcus Philippus* (cos. 697 = 56) L, 25, 1. 5. 39, 4. LVII, 44, 1.
- Φίλιππος, Syracusanus XXXVIII, 1, 2. 4. 5. XLVII, 8, 3. LXII, 11, 2 sqq. 13, 3. 14, 4. 19, 1. 25, 1. 35, 2. 3. 5. 36, 2. 37, 1. *historiae scriptor laudatur* XVIII, 15, 6. XXI, 34, 1 (fr. 42). XXXVIII, 19, 5. 28, 4 (fr. 46).
- Φιλοβοιωτός, collis prope Elateam XXXIII, 16, 1.
- Φιλοκλῆς, scriptor laudatur VII, 1, 1.
- Φιλοκλῆς, Atheniensis XXXII, 9, 5. 13, 1. XXXIV, 4, 4.
- Φιλοκράτης, Atheniensis LVI, 16, 2.
- Φιλοκράτης, C. Gracchi servus LIV, 17, 2.
- Φιλοκλήτης, Pocantis filius VII, 20, 5. X, 8, 2.
- Φιλόκυπρος, Cypri rex VII, 26, 2 sqq.
- Φιλόλογος, (*Philogonus* Cic. *epist. ad Qu. fr. 1, 3*) Q. Ciceronis libertus LVII, 48, 2. 49, 2.
- Φιλόμβροτος, archon Atticus (ol. 46, 2 = 595) VII, 14, 2.
- Φιλόμηλος, Atheniensis XLIX, 32, 5.
- Φιλόμηλος, Phocensis XVIII, 30, 4.
- Φιλομήτωρ, vid. *Άτταλος*.
- Φιλόνεικος, Thessalus XLVII, 6, 1.
- Φιλόξενος, Alexandri dux XLVII, 22, 1.
- Φιλόξενος, Macedo, Ptolemaei filius XXI, 27, 3.
- Φιλόξενος, poeta dithyrambicus XLVII, 8, 3.
- ΦΙΛΟΠΟΙΜΗΝ, Megalopolitanus XXVII. XXIX. — XXVIII, 13, 1. 17, 1. LI, 24, 5. LXVI, 24, 2.
- οἱ φιλόσοφοι laudantur III, 1, 5. *φιλοσόφων σχολαί* XII, 35, 3.
- Φιλοτέφανος, scriptor laudatur IV, 23, 1 (fr. 30).
- Φιλόστρατος, philosophus L, 57, 2. LX, 80, 2, 3.
- Φιλόχορος, *historiae scriptor laudatur* I, 14, 3 (fr. 37). 16, 1 (fr. 38). 17, 6 (fr. 41). 19, 2 (fr. 40). 26, 1 (fr. 49). 29, 4 (fr. 51). 35, 2 (fr. 45). XXXVIII, 23, 5 (fr. 112).
- Φίλων, Atheniensis XXXIII, 14, 7.
- Φίλων, philosophus academicus XXXVI, 42, 3. LVII, 3, 1. 4, 1.
- Φίλων, Thebanus scriptor laudatur XLVII, 46, 1.

- Φιλώτας, Amphissensis medicus LX, 28.
- Φιλώτας, Parmenionis filius, Macedo XLVII, 10, 3. 11, 4. 31, 2. 40, 1. 48. 49. 50, 1.
- Φιλωπίς, serva II, 29, 4 sq. XI, 33, 3 sq.
- Φιμβρίας, C. Flavius Fimbria (cos. 649 = 104) XXVIII, 21, 6. XXXIII, 12, 8. 23, 6. 24, 4. 25, 1. XXXVI, 3, 4. 6. 7. 7, 2. 34, 2. XLI, 23, 5.
- Φιμβριανός: στρατιά XXXVI, 34, 2. οί Φιμβριανοί XXXVI, 7, 1. 35, 3. 4.
- Φιρμανοί, Firmani, Firmi Picentiorum oppidi incolae XXV, 13, 5. 6.
- Ορδεώνιος Φλάκκος, Hordeonius Flaccus, Galbae legatus XLVII, 10, 3. 18, 3. 4. 22, 3. 5. 8.
- Σαλέριος Φλάκκος, L. Valerius Flaccus (cos. 558 = 195) XXV, 3. 10, 1. 16, 5. 17.
- Σαλέριος Φλάκκος, L. Valerius Flaccus (cos. 653 = 100) XXXI, 28, 5.
- Φλάκκος, L. Valerius Flaccus (cos. 667 = 86) XXXIII, 12, 8. 20, 1. 23, 6. XXXVI, 7, 2. 34, 2.
- Φλάκκος, Q. Horatius Flaccus, poeta laudatur XXXVI, 39, 5 (epist. 1, 6, 45).
- Φλάβιος Φλάκκος, Flavius (Fulvius?) Flaccus LIII, 18, 1.
- Αεύκιος Φλαμινίνος, L. Quintius Flamininus (cos. 561 = 192) XXV, 17. XXVIII, 3, 3. 18, 19.
- ΤΙΤΟΣ Κοϊντίος ΦΛΑΜΙΝΙΝΟΣ, T. Quintius Flamininus (cos. 555 = 198) XXVIII. XXIX. — XIX, 8, 3. XXV, 12, 3. 17, 1. 19, 2. XXVII, 2, 3. 14, 1. 15, 1 sq. 16, 2. 17, 4. 21, 6. XXXIII, 12, 6. Κοϊντίοι Φλαμινίνοι XXVI, 1, 4.
- Γάιος Φλαμίνιος, C. Flamininus (cos. 530. 536 = 223. 217) XIII, 2, 4. 3, 1. XXII, 4, 1. 3. 5, 4. 6, 1.
- Φλαμίνιος ἰππόδρομος, circus Flamininus Romae XXII, 27, 3. Φλαμίνιος ἰππ. XXXVI, 37, 2.
- Φλάβιος, L. Caesetius Flavius, tr. pl. (709 = 44) XLVIII, 61, 4.
- Φλάβιος Σαβίνος, Flavius Sabinus, Vespasiani imp. frater LXVIII, 5, 2.
- Φλάβιος, C. Flavius, praefectus fabrorum LXIII, 51, 2.
- Φλάβιος, Flavius, trib. mil. XXII, 26, 2.
- Φλάβιος, vid. Γάλλος, Φλάκκος.
- Φλιοῦς, Peloponnesi oppidum LII, 19, 1. 26, 3. Φλιάσιοι V, 8, 5. XII, 4, 3. XLIV, 24, 2. LXVI, 35, 3. 39, 4.
- Φλογίδας, Spartanus XXXII, 17, 2.
- Φλόγιος, Thessalus XXXVI, 23, 5.
- Φλυά, pagus Atticus X, 1, 3. 15, 2.
- Φλυεῖς VII, 12, 3.
- Φλώρα, Flora, meretrix XLV, 2, 2 sqq. 53. 2.
- Μέστριος Φλώρος, Mestrius Florus, vir consularis LXVIII, 14, 1.
- Φόβος, deus XLVII, 31, 4. eius sacrum Spartaē LII, 8, 2. 9, 1. 4.
- Φοιβίδας, Spartanus XXI, 5, 2. 6, 1. 15, 4. XLIV, 23, 3 sqq. 24, 1. 3. 34, 6. XLVI, 1, 4.
- Φοῖβις, Spartanus LII, 8, 1.
- Φοῖβος = Apollo IV, 6, 5. LVII, 27, 2.
- Φοινίκη XXXII, 9, 2. XXXVI, 21, 2. XLV, 32, 1. 33, 4. 45, 2. XLVII, 17, 3. 24, 2. 29, 1. LX, 30, 2. 36, 2. 54, 4. Φοίνικες XII, 28, 4. XVIII, 9, 4. 11, 1. 34, 1. XIX, 12, 5. XXII, 12, 2. 20, 4. XXX, 22, 4. XXXIII, 17, 5. XLIV, 37, 2. LX, 64, 2. Φοίνικες ἄνθρωποι L, 63, 2. Φοίνισσαι ἡγες XII, 26, 1. XXXV, 12, 4. 13, 3. 18, 5. τριήρεις XV, 25, 3. 26, 6.
- Φοῖνιξ, Achillis tutor XXVII, 1, 2. XLVII, 24, 6.
- Φοῖνιξ = Lysimachus XLVII, 5, 5.
- Φοῖνιξ, Tenedius XLII, 7, 1.
- Φοῖνιξ, Thebanus XLVII, 11, 4.
- Φοῖνιξ, Boeotiae fons XXI, 16, 4.
- Φοντήιος Καπίτων, Fonteius Capito, M. Antonii sodalis LX, 36, 1.
- Φοντήιος, C. vel L. Fonteius Capito (quorum cos. ille 811 = 59, hic 819 = 67 p. Chr.) LXVII, 15, 2.
- Φόρβας II, 2, 2. V, 4, 5.
- Φορμίων, Atheniensis praetor XV, 1, 2.
- Φορμίων, Atheniensis alius LVI, 15, 1. LVIII, 3, 5.
- forum Aeniorum L, 11, 2. Argorum XXX, 32, 4. LXVI, 6, 4.

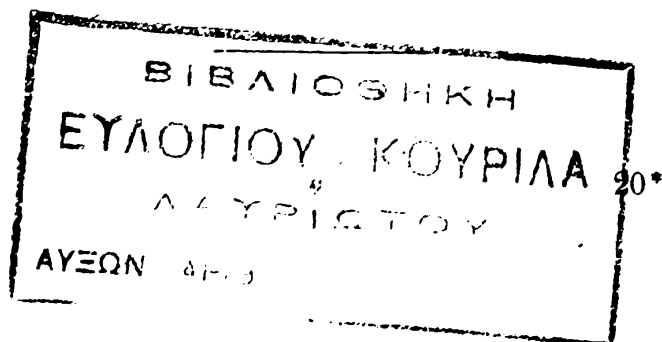
- Athenarum VII, 8, 2. 25, 2. 30, 1. 4. XII, 7, 4. 31, 2. XV, 6, 2. 8, 4. 16, 1. 25, 10. XXIV, 7, 4. XXXIII, 14, 4. XXXV, 10, 3. 13, 8. *f. boarium* Romae (βοῶν ἀγορά) XXII, 3, 4. fora Boeotorum et Locrorum XXIV, 20, 6. *f. Chaeroneae* XXXV, 1, 3. 2, 2. Corinthi XXVIII, 12, 8. Miletii VII, 12, 6. XII, 28, 2. Romanum II, 5, 5. 18, 3. V, 7, 1. VIII, 2, 2. 3, 1. 5, 2. 7, 1. 10, 2. XI, 21, 2. 22, 4. 36, 5. 42, 2. 4. XIII, 8, 3. XVI, 3, 4. 14, 1. 15, 1. 17, 3. 18, 2. XIX, 32, 1. XXXI, 32, 1. XXXIII, 32, 2. 33, 4. XXXVI, 43, 2. XLI, 4, 5. XLV, 22, 4. 5. 48, 1. 49, 3. 6. 59, 1. XLVIII, 5, 1. 29, 3. 61, 3. 68, 1. 2. L, 27, 1. 29, 1. 39, 3. LIV, 12, 1. 3. 14, 1. 15, 1. LVII, 22, 1. 2. 33, 3. 35, 4. LX, 9, 2. 4. 12, 1. 14, 3. 20, 2. 58, 4. LXIII, 1, 3. 18, 5. LXVII, 8, 5. 17, 2. 24, 4. 25, 2. 26, 2. 4. 28, 1. Spartae LI, 13, 3. LII, 10, 4. Syracusarum XVIII, 22, 3. 38, 3. 39, 4. LXII, 34, 2.
- Φουλκινία, *Fulcinia*, C. Marii mater XXXI, 3, 1.
- fulmen IV, 31, 3. expiatur V, 15, 4.
- Φουλβία, *Fulvia*, mulier nobilis LVII, 16, 2.
- Φουλβία, *Fulvia*, Antonii uxor LX, 10, 3. 4. 20, 1. 28, 1. 4. 30. 31, 2. 32, 1. 35, 5. 54, 2. 57, 3. 71, 3. 81, 1. 87, 1.
- Φουλβία βασιλική, *basilica Fulvia* Romae XLVIII, 29, 3.
- Κόιντος Φούλβιος, *Q. Fulvius Flaccus* (cos. 516. 529. 541. 544 = 237. 224. 212. 209. dict. 543 = 210) XIV, 2, 1. XXII, 24, 6. 25, 1.
- Γναῖος Φούλβιος, *Cn. Fulvius Flaccus*, praetor (541 = 212) XXII, 24, 3. 4.
- Φούλβιος, *M. Fulvius Flaccus* (cos. 628 = 125) LIII, 11, 1. 21, 5. LIV, 10, 2 sqq. 11, 2. 13—18. eius filius *Quintus* LIV, 16. 17, 5.
- Φούλβιος, *Fulvius*, tr. pl. XXVIII, 2, 1.
- funebri oratio apud Graecos VIII, 9, 7. XII, 8, 6. 28, 3. LVI, 21, 2. apud Romanos VIII, 9, 7. XI, 8, 3. XIII, 24, 4. XLVIII, 5, 1. 2. LX, 14, 3. LXIII, 20, 3.
- Φούριοι, *Furia* gens XI, 2, 1.
- Plutarchi vol. V.
- Λεύκιος Φούριος, *L. Furius Medullinus* (tr. mil. 372 = 381) XI, 37, 2 sqq. 38, 2.
- Φούριος, *P. Furius Philus* (cos. 530 = 223) XXII, 4, 1.
- Φούριος, *Furius*, P. Varini legatus XXXIX, 9, 4.
- Φούριος, vid. Κάμillos.
- Φούριος, *C. Furnius*, M. Antonii sodalis (cos. 724 = 29) LX, 58, 6.
- Φουφίδιος, *Fufidius*, Sullae socius, praetor XLI, 12, 3. XXXIII, 31, 3.
- Φραάθης, *Parthus* XLV, 33, 6.
- Φραάτα, *Mediae oppidum* LX, 39, 6. 50, 1.
- Φραάτης, *Hyrodis filius*, *Parthus* XXXIX, 33, 5. LX, 37, 1. 2. 38, 2. 3. 40, 1. 3. 41, 2.
- Φραόρτης, *Parthus* LX, 52, 1.
- Φρασικλήης, *Atheniensis* X, 32, 2.
- φράτορες XII, 37, 5.
- φρατρίαί, *curiae Romanorum* II, 14, 6. 20, 2. VIII, 7, 5.
- Φρεάριοι, *Phrearrhi pagi Attici incolae* X, 1, 1. 2, 4. 5, 4.
- Φρέγελλα, *Fregellae*, Latii oppidum LIV, 2, 1. Φρεγελλανοί XXII, 29, 6 sqq. XXIII, 3, 4.
- Φρεντανοί, *Frentani*, gens Samnitica XXX, 16, 10.
- Φριξος, *Spartanus* XLIV, 32, 8.
- Φρυγία, *Asiae minoris provincia* XV, 39, 1. XXVIII, 20, 2. XXXV, 9, 4. XXXVI, 8, 1. 7. XLII, 3, 3. 8, 4. XLIV, 9, 1. 10, 5. 11, 3. XLV, 30, 2. XLVII, 18, 1. XLIX, 29, 1. LIX, 5, 2. 46, 4. ἡ ἄνω X, 30, 1.
- Φρύγες V, 4, 2. XLVIII, 9, 3.
- Φρύνις, *musicus* LI, 10, 4.
- Φρύνιχος, *Atheniensis* XV, 25, 5 sqq.
- Φρύνιχος, *comicus* laudatur XV, 20, 4 (*fr. inc.* 2). XXXVIII, 4, 6 (*fr. inc.* 3).
- Φρύνιχος, *tragicus* X, 5, 4.
- Φυλακία, *Atticae locus* LXVI, 34, 1.
- Φυλάκιον, *meretrix* LIX, 11, 2.
- Φύλαρχος, *historiae scriptor* laudatur X, 32, 3 (*fr.* 64). XI, 19, 4 (*fr.* 66). XXX, 27, 4 (*fr.* 47). LI, 9, 2 (*fr.* 33). LII, 5, 3 (*fr.* 55). 28, 1 (*fr.* 56). 30, 2 (*fr.* 57). LVI, 27, 3 (*fr.* 65). LXVI, 38, 8 (*fr.* 59).

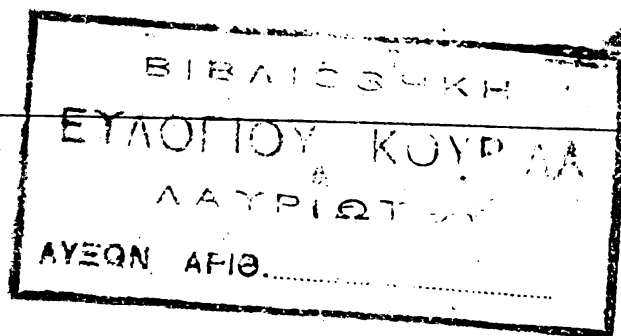

- Φυλή*, pagus Atticus XXXII, 21, 2. 27, 4. LIX, 23, 2.
Φυλλίδας, Thebanus XXI, 7, 3. 9, 2 sq. 10, 2. 4. 11, 3.
Φύλλιος, Spartanus XXX, 28, 4.
οἱ φυσικοί laudantur XLVII, 44, 2.
Φύσκων, cognomen XVI, 11, 2.
Φυταλίδαι, gens Attica I, 12, 1. 23, 3.
Φώκαια, Ioniae oppidum XXXII, 5, 1. *Φωκαῖδες* XII, 24, 7. LXV, 26, 3.
Φωκίς X, 9, 3. XII, 17, 2. XXXV, 1, 7. XLIV, 17, 2. XLIX, 33, 4. LVI, 18, 1. *Φωκεῖς* X, 9, 3. XII, 21, 2. XVIII, 30, 4. XXVIII, 10, 4. XXX, 29, 6. XXXII, 15, 3. 27, 1. 28, 2. 29, 3. XXXIII, 12, 4. 15, 4. XXXV, 17, 3. XLIV, 28, 3. XLVII, 11, 5. LXVI, 50, 5. *Φωκικός πόλεμος* LVI, 12, 1. 17, 5. *τραύματα* LVI, 18, 2.
ΦΩΚΙΩΝ, Atheniensis XLIX. — XVIII, 6, 3. XLVII, 39, 3. LI, 2, 2. LVI, 10, 2. 14, 1. 2. LXVI, 19, 2.
Φῶκος, Solonis familiaris VII, 14, 5.
Φῶκος, Phocionis filius XLIX, 20, 1. 2. 30, 1. 36, 3. 38.
Χαβορίας, Atheniensis XI, 19, 3. XLIV, 37, 1. 3. 4. XLIX, 6. 7, 2. LVI, 15, 2.
Χαίρων, Chaeroneae conditor XXXIII, 17, 4.
Χαίρων, Megalopolitanus XLVII, 3, 1.
Χαιρώνδας, archon Atticus (ol. 110, 3 = 338) LVI, 24, 1.
Χαιρώνεια, Boeotiae oppidum I, 27, 6. XI, 19, 5. XXI, 18, 5. XXXII, 29, 3. XXXIII, 11, 3. 4. 16, 8. 17, 1. 4 sqq. 21, 4. 22, 4. 23, 2. XXXV, 1, 1. 2. XXXVI, 3, 6. 11, 4. XLIV, 17, 2. XLVII, 9, 2. 12, 3. XLIX, 16, 6. LVI, 19, 2. 21, 2. 3. LXVI, 16, 1. *Χαιρωνεῖς* XXXIII, 16, 8. 17, 6. 18, 1. XXXV, 1, 4. 2, 1. *τὰ Χαιρωνικά* LVI, 24, 1.
Χαλαίστρα, Macedoniae oppidum XLVII, 49, 2. *Χαλαστραῖοι* 49, 5.
Χαλδαῖοι XXXI, 42, 4. XXXIII, 5, 5. 37, 1. XXXVI, 14, 3. 19, 1. XLVII, 73, 1. LXVII, 23, 4. *Χαλδαῖκός*: *διάγραμμα* XXXI, 42, 5.
- Χαλκηδών*, Bithyniae oppidum XV, 30, 1. 31, 1. XXXVI, 8, 2. 9, 1. *Χαλκηδόνιοι* XV, 29, 3. 31, 1.
Χαλκιδεῖς, gens Thraciae IV, 30, 5. XXXVIII, 6, 3. LVI, 9, 2.
Χαλκίοικος, vid. *Ἀθηναῖ*.
Χαλκίς, Euboeae oppidum I, 27, 5. XXVII, 17, 1. XXVIII, 10, 1. 12, 2. 16, 2. XXXIII, 19, 4. 20, 2. LIX, 43, 3. *Χαλκιδεῖς* XII, 23, 2. XXVIII, 16, 1 sqq. XLVII, 46, 1.
Χαλκοῦς, furis Atheniensis cognomen LVI, 11, 5.
Χαλκοῦς, vid. *Διονύσιος*. [35, 3.
Χαλκῶδων, Abantum rex I, 27, 3.
Χάρονες, Epirotica gens XXX, 19, 2. 28, 1.
Χαρακιτανοί, Hispaniae gens XLI, 17, 1.
Χάρης, Atheniensis XXI, 2, 3. XLIX, 5, 1. 7, 3. 14, 2. LVIII, 3, 1. LXVI, 16, 3.
Χάρης, Mytilenaeus scriptor laudatur XLVII, 20, 4 (*fr.* 1). 25, 1 (*fr.* 2). 46, 1 (*fr.* 5). 54, 3 (*fr.* 8). 55, 5 (*fr.* 9). 70, 1 (*fr.* 15). XLIX, 17, 6 (*fr.* 4a).
Χάρης, Argolidis fluvius LXVI, 28, 1.
Χαρίδημος, Atheniensis XLI, 1, 3. XLIX, 16, 3. 17, 2. LVI, 23, 3.
Χαρικλῆς, Atheniensis XXXVIII, 4, 4.
Χαρικλῆς, Atheniensis alius XLIX, 21, 4. 22. 33, 3. 35, 2.
Χαρικλώ, Scironis uxor I, 10, 3.
Χαρίλαος, Spartae rex IV, 3, 3. 5, 5. 20, 1. *Χαρίλλος* LII, 10, 4. LV, 5, 3.
Χαριμένης, Argivus vates LXVI, 25, 2. 3.
Χαρῖνος, Atheniensis XII, 30, 3.
Χάριτες XXXI, 2, 3. LX, 26, 2.
Χάρμιον, Cleopatrae ancilla LX, 60, 1. 85, 4.
Χάρμος, Atheniensis VII, 1, 4.
Χάρωψ, Epirota XXVIII, 4, 3.
Χάρυβδεις LXII, 19, 1.
Χάρων, Lampsacenus historiae scriptor laudatur X, 27, 1 (*fr.* 5).
Χάρων, Thebanus XXI, 7, 3. 8, 2 sqq. 13, 1. 25, 3 sqq.
Χαρωνῖται, *Orcini*, per Caesaris testamentum in senatum lecti LX, 15, 3.

- Χεΐλεως*, Arcas X, 6, 3.
Χείρων, Centaurus XII, 4, 2.
Χελιδόνιαι, insulae ad oram Ly-
 ciae XXXV, 12, 2. 13, 4. 5.
Χερρόνησος, Thraciae pars XII,
 11, 5. 19, 1. XXXII, 5, 2. 9, 4. 10,
 4. XXXV, 14, 1. XXXVI, 4, 1. 23,
 5. XLII, 1, 1. XLIX, 14, 2. LIX,
 31, 2. *Χερρονησαίται* XXXII, 12,
 2. XLII, 18, 1. XLIII, 1, 2.
Χερρόνησος, Syriae oppidum
 LIX, 50, 5. 52, 3.
Χθονία = Ceres XLV, 24, 5.
Χίλων, servus XXV, 20, 3.
Χιλωνίς, Leonidae filia LI, 17, 1.
 18, 1.
Χιλωνίς, Leotychidae filia XXX,
 26, 8. 27, 5. 28, 3.
Χίος, insula maris Aegaei XXXV,
 9, 1. XXXVI, 3, 3. 18, 2. XLIX,
 6, 1. *Χίοι* I, 20, 2. X, 32, 2. XV,
 12, 1. 24, 1. 35, 2. XXIV, 23, 4. 5.
 XXXV, 12, 3. XLV, 77, 2. LVI,
 10, 1. LXIII, 33, 2. *Χίος*: *ρέυμα*
 LIX, 19, 4.
Χλίδων, Thebanus XXI, 8, 4sq.
Χόες, festum Atticum LX, 70, 2.
Χοιάκ, mensis Aegyptius II, 12, 5.
Χοιρίλος, poeta XXXII, 18, 4.
Χολαργεΐς, Cholargi pagi Attici
 incolae XII, 3, 1. 13, 5. XXXVIII,
 11, 6.
 chori, choregi X, 5, 4. XXIV,
 1, 3. 4. 6. XXXVIII, 3, 2 sqq.
 XL, 1, 4. XLI, 22, 2. XLIV, 29,
 2. 3. XLVII, 29, 1. 67, 4. XLIX,
 19, 2. 30, 3. LXII, 17, 2.
χρεῶν ἀποκοπαί VII, 15, 3 sqq.
 19, 1. IX, 3, 1. LI, 8, 1. 10, 2. 12,
 1. 13, 2. LII, 17, 3. 18, 2. 20, 3.
 LX, 9, 1.
Χρύσα I, 27, 3.
Χρυσάντας, Persa XXIII, 3, 1.
Χρύσερμος, Aegyptius LII, 36, 1.
 37, 4.
Χρύσιππος, philosophus stoicus
 LXVI, 1, 1.
Χρυσίς, meretrix LIX, 24, 1.
- Χρυσόγονος*, *L. Cornelius Chryso-*
gonus, Sullae libertus LVII, 3, 2. 3.
Χρυσόγονος, tibicen XV, 32, 2.
Ψάμμων, Aegyptius XLVII, 27, 6.
Ψένωφίς, Aegyptius VII, 26, 1.
ψηφίσματα XII, 10, 3. 13, 5. 6. 17,
 1. 20, 2. 29, 2. 5. 30, 1. 2. 3. 31, 1.
 32, 1sq. XV, 18, 2. 21, 3. 4. 22, 4.
 33, 1. 3. XVIII, 38, 2. XXI, 6, 4.
 25, 7. XXIV, 10, 4. 8. 11, 8. 21, 1.
 22, 1. 27, 1. 3. XXX, 13, 5. XXXII,
 9, 5. 14, 4. 17, 2. 27, 2sq. XXXV,
 13, 6. 17, 6. XXXVIII, 1, 5. 12, 4.
 28, 1. XLII, 8, 6. XLIX, 16, 4.
 17, 4. 26, 2sq. 32, 5. 33, 4. 34, 5. 35,
 1. 2. LIX, 10, 3. 4. 11, 1. 12, 1. 2.
 13. 24, 4. 26, 2. 30, 3. 34, 1. 4. 46, 1.
 LXII, 5, 3. LXVI, 45, 1.
Ψιλτοῦκίς, insula maris Indici
 XLVII, 66, 1.
Ψύλλοι, gens Libyca L, 56, 3.
Ψυττάλεια, insula prope Sala-
 minem XXIV, 9, 1. 2.
Ψυχή, Marphadatis uxor L, 73, 2.
- ᾠδεῖον*, Athenis XII, 13, 5. 6. 7.
ᾠκεανός LXVII, 20, 1.
ᾠμίσης, Persa LXV, 4, 4.
ᾠξος, Asiae fluvius XLVII, 57, 4. 5.
ᾠρεΐται, Indiae gens XLVII, 66, 2.
ᾠρεός, Euboeae oppidum XIX, 9, 2.
ᾠρικόν, Epiri oppidum XIX, 30,
 1. XLV, 65, 3. XLVIII, 37, 2.
ᾠριτανοί, *Oretani*, Hispaniae gens
 XLI, 3, 4.
ᾠρομάξης, Persarum deus LXV,
 29, 7. *ᾠρουάσδης* XLVII, 30, 3.
ᾠρωπός, Atticae oppidum LVI,
 5, 1. 3. *ᾠρώπιοι* XXV, 22, 1.
ᾠστία, *Ostia*, Latii oppidum
 XXXI, 35, 6. 42, 1. LXVIII, 3, 3.
ᾠστιανός: *ἡών* XLVIII, 58, 5.
ᾠσοφορία, festum Atticum I, 22,
 3. 23, 1.
ᾠχος, Artoxerxis II. filius LXV,
 26, 1. 2. 28, 2. 3. 30, 1. 4. 5. = Ar-
 toxerxes III. XLVII, 69, 1.

INDEX VITARUM EX ORDINE RECEPTO.

Vol. I.

I. Θησεύς	p. 1
II. Ρωμύλος	28
III. Θησεώς και Ρωμύλου σύγκρισις	60
IV. Ανκούργος	64
V. Νομάς	96
VI. Ανκούργου και Νομά σύγκρισις	122
VII. Σόλων	128
VIII. Ποπλικόλας	157
IX. Σόλωνος και Ποπλικόλα σύγκρισις	177
X. Θεμιστοκλῆς	181
XI. Κάμιλλος	209
XII. Περικλῆς	247
XIII. Φάβιος Μάξιμος	282
XIV. Περικλέους και Φαβίου σύγκρισις	308
XV. Ἀλκιβιάδης	311
XVI. Κοριολανός	346
XVII. Ἀλκιβιάδου και Κοριολανοῦ σύγκρισις	378

Vol. II.

XVIII. Τιμολέων	1
XIX. Αἰμίλιος Παῦλος	33
XX. Τιμολέοντος και Αἰμιλίου Παύλου σύγκρισις	67
XXI. Πελοπίδας	69
XXII. Μάρκελλος	102
XXIII. Πελοπίδου και Μαρκέλλου σύγκρισις	131
XXIV. Ἀριστείδης	134
XXV. Κάτων ὁ πρεσβύτερος	163
XXVI. Ἀριστείδου και Κάτωνος σύγκρισις	190

XXVII.	<i>Φιλοποίμηγ</i>	195
XXVIII.	<i>Τίτος Φλαμινῖνος</i>	216
XXIX.	<i>Φιλοποίμενος καὶ Τίτου σύγκρισις</i>	236
XXX.	<i>Πύρρος</i>	239
XXXI.	<i>Μάριος</i>	276
XXXII.	<i>Λύσανδρος</i>	321
XXXIII.	<i>Σύλλας</i>	350
XXXIV.	<i>Λυσάνδρου καὶ Σύλλα σύγκρισις</i>	390
XXXV.	<i>Κίμων</i>	394
XXXVI.	<i>Λούκουλλος</i>	415
XXXVII.	<i>Κίμωνος καὶ Λουκούλλου σύγκρισις</i>	463

Vol. III.

XXXVIII.	<i>Νικίας</i>	1
XXXIX.	<i>Κράσσος</i>	32
XL.	<i>Νικίου καὶ Κράσσου σύγκρισις</i>	68
XLI.	<i>Σερτώριος</i>	72
XLII.	<i>Εὐμενής</i>	96
XLIII.	<i>Σερτωρίου καὶ Εὐμενοῦς σύγκρισις</i>	115
XLIV.	<i>Ἀγησίλαος</i>	117
XLV.	<i>Πομπήιος</i>	154
XLVI.	<i>Ἀγησιλάου καὶ Πομπηίου σύγκρισις</i>	225
XLVII.	<i>Ἀλέξανδρος</i>	229
XLVIII.	<i>Καῖσαρ</i>	299

Vol. IV.

XLIX.	<i>Φωκίων</i>	1
I.	<i>Κάτων ὁ νεώτερος</i>	29
II.	<i>Ἄγις</i>	87
LII.	<i>Κλεομένης</i>	103
LIII.	<i>Τιβέριος Γράκχος</i>	135
LIV.	<i>Γάιος Γράκχος</i>	152
LV.	<i>Ἄγιδος καὶ Κλεομένου καὶ Γράκχων σύγκρισις</i>	165
LVI.	<i>Δημοσθένης</i>	169

LVII.	<i>Κικέρων</i>	193
LVIII.	<i>Δημοσθένους και Κικέρωνος σύγκρισις</i>	234
LIX.	<i>Δημήτριος</i>	237
LX.	<i>Ἀντώνιος.</i>	281
LXI.	<i>Δημητρίου και Ἀντωνίου σύγκρισις</i>	345

Vol. V.

LXII.	<i>Δίωσις</i>	1
LXIII.	<i>Βροῦτος</i>	42
LXIV.	<i>Δίωσις και Βρούτου σύγκρισις</i>	84
LXV.	<i>Ἀρτοξέρξης</i>	87
LXVI.	<i>Ἄρατος</i>	112
LXVII.	<i>Γάλβας</i>	153
LXVIII.	<i>Ὄθων</i>	175

INDEX VITARUM EX ORDINE LITTERARUM.

<i>Άγησίλαος</i> (XLIV)	vol. III. p. 117
<i>Άγισ</i> (LI)	„ IV. „ 87
<i>Αιμίλιος Παῦλος</i> (XIX)	„ II. „ 33
<i>Άλέξανδρος</i> (XLVII)	„ III. „ 229
<i>Άλκιβιάδης</i> (XV)	„ I. „ 311
<i>Άντώνιος</i> (LX)	„ IV. „ 281
<i>Άρατος</i> (LXVI)	„ V. „ 112
<i>Άριστείδης</i> (XXIV)	„ II. „ 134
<i>Άρτοξέρξης</i> (LXV)	„ V. „ 87
<i>Βροῦτος</i> (LXIII)	„ V. „ 42
<i>Γάβας</i> (LXVII)	„ V. „ 153
<i>Γράκχοι</i> (LIII. LIV)	„ IV. „ 135
<i>Δημήτριος</i> (LIX)	„ IV. „ 237
<i>Δημοσθένης</i> (LVI)	„ IV. „ 169
<i>Δίων</i> (LXII)	„ V. „ 1
<i>Εὐμενής</i> (XLII)	„ III. „ 96
<i>Θεμιστοκλῆς</i> (X)	„ I. „ 181
<i>Θησεύς</i> (I)	„ I. „ 1
<i>Καῖσαρ</i> (XLVIII)	„ III. „ 299
<i>Κάμιλλος</i> (XI)	„ I. „ 209
<i>Κάτων ὁ πρεσβύτερος</i> (XXV)	„ II. „ 163
<i>Κάτων ὁ νεώτερος</i> (L)	„ IV. „ 29
<i>Κικέρων</i> (LVII)	„ IV. „ 193
<i>Κίμων</i> (XXXV)	„ II. „ 394
<i>Κλεομένης</i> (LII)	„ IV. „ 103
<i>Κοριολανός</i> (XVI)	„ I. „ 346

<i>Κράσσοσ</i> (XXXIX)	vol. III. p. 32
<i>Λούκουλλοσ</i> (XXXVI)	„ II. „ 415
<i>Λυκούργοσ</i> (IV)	„ I. „ 64
<i>Λύσανδροσ</i> (XXXII)	„ II. „ 321
<i>Μάριοσ</i> (XXXI)	„ II. „ 276
<i>Μάρκελλοσ</i> (XXII)	„ II. „ 102
<i>Νικίασ</i> (XXXVIII)	„ III. „ 1
<i>Νομᾶσ</i> (V)	„ I. „ 96
<i>Όθων</i> (LXVIII)	„ V. „ 175
<i>Πελοπίδασ</i> (XXI)	„ II. „ 69
<i>Περικλῆσ</i> (XII)	„ I. „ 247
<i>Πομπῆιοσ</i> (XLV)	„ III. „ 154
<i>Ποπλικόλασ</i> (VIII)	„ I. „ 157
<i>Πύρροσ</i> (XXX)	„ II. „ 239
<i>Ρωμύλοσ</i> (II)	„ I. „ 28
<i>Σερτώριοσ</i> (XLI)	„ III. „ 72
<i>Σόλων</i> (VII)	„ I. „ 128
<i>Σύλλασ</i> (XXXIII)	„ II. „ 350
<i>Τιμολέων</i> (XVIII)	„ II. „ 1
<i>Τίτοσ Φλαμινίνοσ</i> (XXVIII)	„ II. „ 216
<i>Φάβιοσ Μάξιμοσ</i> (XIII)	„ I. „ 282
<i>Φιλοποίμην</i> (XXVII)	„ II. „ 195
<i>Φωκίων</i> (XLIX)	„ IV. „ 1

